A
23
284

~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~

7166

Del Colegio de la Compa de JHS. de Granada

Area doctoris acutiſ

ſimi ſacriq; preſulis dñi Guillelmi alexiodocēſis in quat tuor ſententiarum libros perlucida expliſatio/ vobis denuo diuinorum eloquiorum cultores feruentiſſimi/nuda/terſa/mendiſq; paſſimo purgata: nunc nunc parata: Hanc igitur accipite o ſelices ſacri chriſti tirones/hanc iccirco ter accipite: quam ille donus bibliopola Franciſcus regnaldus vii edibus diui Claudij ſecundum mathurinos ora tam ingenti cura vobis parauit.

Cenundatur Pariſius a dicto Franciſco Regnault iuxta mathurinos: ſub diuo Claudio ſedente.

BIBLIOTECA PUBL. GRANADA

¶ Codice quod longo complectitur indice paruo.
Accipe quod queris parua tabula docet.

¶ Huius tabule ne diutius ꝺſpiã qꝺ ꝙrit veſtiget: prior numer⁹ (vbi tñ duo fuerint) volumis foliũ indicat: quo inuento ſimul ⁊ liber inuent⁹ fuerit: ſeq̃ns colũnam eiuſꝺẽ oſtẽdit: ac (ne forte integram legere pigeat) locũ in ea notatũ frequẽtius reperiet. Si ꝓo (qꝺ raro vſuenit) plures numeri leganꝰ: idẽ variis locis ãnotatũ ſignificãt. Si nullus fuerit numer⁹: ille itidẽ foliũ mõſtrabit: litteraq; maiuſcula/eidem imediate adiecta colũne ipſi⁹ locũ/q; ſi plures: pleriſq; locis tractatũ/qꝺ ꝙrit inſinuãt. hanc aũt varietatẽ fecit ãnotationũ diuerſitas. Littere nãq; indices ſoli⁹ libri primi margini⁹ ſunt appoſite. iccirco reliqs trib⁹ ꝓ litteris colũnã atq; ipius locũ nũero ſignare (q̃ oĩa lector ſedul⁹ facile cõperiet) oportuit Aduerte tñ vbi ponim⁹ tales caracteres/ſcz. lib 4. fo.2ē. hoc itelligim⁹ eē in ꝙrto libro q̃ eſt i fine hui⁹.

¶ De littera A.

ABacuc portauit ãgel⁹ dñi de iudea in babilonẽ i momẽto. li.4. fo.66. co.2. cir. me. Abraham genuiſſe yſaac ⁊ iacob qꝺ ſignificet fo.153. col.3. circa medium.
Abraham immolare filium ſuum an erat preceptũ folio.84. col.3. cir. medium.
Abraham ad quid tenebatur ex illo precepto. folio. 85. col.1. circa medium.
Abraham tenebatur credere iſtud eſſe ſibi preceptũ a deo. fo.185. col.2. circa finem.
Abraham quare ſumme laudandus fuit: ibidem. col.3. circa finem.
Abraham an teneretur immolare: ibidem. col.4. cir. medium.
Abitractio eſt duplex: ſcilicet ſm rem ⁊ ſm intellectum. fo.13. col.1. circa medium.
Ab adam quare non incipit eccleſia ſicut ab abel. folio.128. col.3. cir. medium.
Acetum magis infrigidat q̃ aqua: licet non ſit ita frigidum. fo.75. co.1. cir. medium.
Accidum vinum quod vocant phiſici. folio. 192. circa finem.
Acceptio perſonarum quid ſit. fo.118. col.4.
Acceptio perſonarum non eſt apud deum: ⁊ quare toties vituperatur in ſacra ſcriptura: ibidem.
Actus exterior ⁊ interior ſunt vnum peccatum. fo. 41. col.1. in prin.
Actus concomitatus non deformat alium actũ niſi abeo procedat. fo.43. col.4. in fi.
Actionem malam quid faciat. folio. 78. col.3. ⁊.4.
Actio mala vtrum ſit a deo operante vel cooperante: ibidem. col.4.
Actio mala habet duos fines: ibidem. col.4.
Actionis male duplex eſt eſſe: ibidem.
Accidia q̃d ſit. folio.90. col.3. 218. co.1. et: ibidẽ. co.3.
Accidia cui virtuti opponitur. fo.90. col.4.
Accidia an ſit capitale vitium: ibidem.
Accidia duplex: ibidem.
Accidie filie. fo.91. col.1.
Actio procedit a libero arbitrio tripliciter. folio. 94. col.2. cir. medium.
Actus fidei ſpei ⁊ charitatis a qua cognitione fiunt fo.96. col.4. in fi.
Actio ſpiritualis quomodo informatur vel deformatur a ſuo fine. fo.109. col.1.
Actus multi vtrum eadem charitate informentur. ibidem. col.1.
Actio triplex: ibidem. col.2.
Actus duplex radix: ibidem. col.3.
Actio an commenſuretur ſm intentionem. folio. 110. columna.2.
Actus exteriores augmentant habitum. folio. 112. col.3. in medium.
Actus procedens ex malavoluntate vtrũ ſit minus peccatum q̃ voluntas: ibidem.
Actioni non ſemper correſpondet paſſio. fo.8. col.1.
Actionis principium ⁊ finis. folio.143. col.4. in pri.
Actus quare dicitur meritorius. fo.134. co.1.
Actus quadruplex. lib.4. fo.3. col.4.
Actionum voluntarium quinq; genera. lib.4. fo.20. col.2. in medium.
Actus exterior videtur addere ad interiorem. li.4. fo 23. col.1. in fine.
Actiones duplices ſunt: ibidem.
Actus interior ⁊ exterior forte improportionabilia ſunt ſm intentionem. lib.4 fo.30. in prin.
Actiones ſpirituales communicant ſibi vir ⁊ mulier quia ſunt vna caro per matrimonium. lib. 4. folio.33. col.2.
Actiones ſpirituales non communicant ſibi fornicatori ⁊ fornicatrix: ibidem. cir. finem.
Adam in ſtatu gratie cognouit omnes naturas: vñ ſciuit imponere nomina naturalibus. lib.4. fo.66. col.1. in fine.
Adam centum annis fleuit abel. folio.234. col.1. cir. medium.
Ade potentia an erat ad mori ⁊ nõ mori. fo.55. co.2.
Adam habuit duo cornua: ibidem. col.2.
Adam vtruꝫ per peccatũ amiſit imortalitatẽ. ibidẽ.
Adam trinitatem vidit in extaſi: ibidem. col.3.
Adam vtrũ potuiſſet non mori ante peccatũ. ibidẽ.
Adam in prio ſtatu ſi cognouiſſet Euam/ an fuiſſet delectatus: ibidem. col.3.
Adiectiua que conueniunt perſonis proprie ſignificant actus perſonarum. fo.15. col.4.
Admiratio quid eſt. fo.27. co.1.
Adorãdus deus nõ in quolibet in ſigno. fo.34. co.2.
Adam vtrum voluit eſſe ſicut deus. folio.67. col.2.
Adam vtrum potuit peccare venialiter in primo ſtatu. fol.69. col.1.
Adulterium duplex. fo.102. col.4.
Adoratur pater tripliciter. fo.140. col.4. in fine.
Adam quare in ſua poteſtate damnatus ſit. folio. 184. col.4. in fine.
Affectiones anime quattuor ⁊ vtrum ſint virtutes. fo.143. col.4.
Affectio eſt motus ⁊ non delectatio. lib.4. fo.25. col.4. in fine.
Affinitas quid ſit. lib.4. fo.53. col.3.
Affinitatum tria genera: ibidem.
Agar fuit vxor abrahe. lib.4. fo.38. col.3.
Agere non pertinet ad nottonem. fo.16. D.
Agere bene ⁊ facere bonum differunt. folio.203. col.2. in fine.
Agnoſcere culpam vbi culpa non eſt vtrum ſit bonum. lib.4. fo.2. col.3.
Agnus quis dicitur. fo.217. col.3.

Alexander propter modicam fidem inclusit iudeos folio.71.columna.4.
Ale quattuor.folio.122.co.2.
Alleluya quare non cantatur.fo.187.co.2.
Alius potest capi adiective ꝛ substātiue. fo.6.
Amare quid sit.folio.64.co.2.in fine.
Amittere trta includit. fo.50.co.3.
Amicitia non est proprie nisi inter bonos.fo.150. col.2.circa medium.
Amor quo diligimus deum: ꝛ amor quo diligimus proximum quid sint.folio.200.co.4. circa medium.
Amor creature qui non est libido non est peccatum folio.202.co.2.circa medium.
Amor mercennarius quid est. fo.205.co.1.cir. prin.
Amor ꝛ timor proportionantur: ibidem.cir.mediū
Amor dei non tm̄ est ex charitate:sed in fide ꝛ spe. folio.155.co.3.
Amoris naturalis ꝛ charitatis differentia. fo.166. co.3.circa principium.
Amor morbus quid est.folio.300.co.4.cir.prin.
Amor in deo est duplex.folio.19.
Amor est donum in quo alia dona dantur.fo.4.
Amor sui ꝛ luxurie filia.fo.82.co.3.
Amor laudis quando est peccatum. fo.85.co.3.
Amor naturalis quid sit.fo.39.co.3.in fine.
Amor amicitie quid sit .ibidem.
Amor naturalis quo diligitur deus non est simonia eius:ibidem.
Anadochus idem est quod patrinus. folio.253.col. 4.circa finem.
Analogia id est recta solutio.fo.108.co.2.
Angelus vtrum habuerit charitatē in primo statu. folio.40.columna.2.
Angelus in illo statu magis diligebat se ꝙ deū nec peccabat:ibidem.co.2.
Angelus in primo statu non simpliciter summe delectabatur in deo.fo.38.co.3.in fine.
Angelus naturali dilectione vtrum fruebatur se: ibidem columna.4.
Angeli dilectio naturalis qua diligebat deū in primo statu an erat ordinata.fo.39.co.4.
Angelus malus an potuit prescire malum suum. folio.40.columna.1.
Angelus licet preuiderit alias creaturas anteꝙ fierent non tamen casum suum:ibidem.co.2.
Angelorum quare memoriam facit ecclesia secūda die.folio.42.columna.1.
Angelus non rōcinatur:quia videt in instanti.fo. 46.co.2.in fine.
Angeli quare dicantur oēs spūs.fo.47.co.4.i pri.
Angelus depuratus ad custodiam hominis vtrum semper custodiat cum effectu.fo.48.co.3.
Angelus malus vtrum datus sit homini ad exercitium.fo.48.columna.4.
Angelus bonus vtrum frustretur desiderio suoꝛ tristetur de casu hominis:ibidem.
Angelus bonus vtrum aliquando deserat hominē propter peccatum.folio.50.columna.1.
Angelus vtrum relinquat hominem cui deputatus est ad exercitium:ibidem.
Angelus vult contrarium diuine voluntati: sed nō contrarie:ibidem.
Angelus custodit homines.folio.294. columna.2. in prin.
Angelus persarum quomodo restitit angelo danielis.folio.50. columna.2.
Angeli boni quando ꝛ quid merentur:ibidem.
Angeli boni non tristantur de casu hominis:ibidem.
Angelus bonus an teneatur velle quicquid scit deū velle:ibidem.
Angeli vtrum melius cognoscant res in verbo ꝙ in proprio genere:ibidem.columna.4.
Angeli vtrum videant omnia in speculo essentiali. folio.51.columna.4.
Angeli quomodo vident res futuras in verbo. folio.52.columna.1.
Angelus inferior quandoꝙ superiori reuelat.folio 53.columna.2.
Angeli boni merentur vitam eternam ab initio sibi datam.folio.131.co.4.in principium.
Anima dupliciter cognoscit.folio.23.co.2.in me.
Animalia et terre nascentia nocua quando facta fuerunt.folio.59.columna.4.
Anima et angelus differenter cognoscūt.fo.69.co. 4.et eoꝝ dīe penes quid cognoscantur:ibidem.
Anima exuta et angelus vtrum habebant formare sermonem inuicem.folio.68.co.1.
Anima posita est media inter deum et creaturas folio.73.columna.1.
Anima excellit alias creaturas inferiores in infinitū folio.62.in fine.
Anima christi habet scientiam omniū.fo.130.co.1.
Anima iusti quare celum dicatur.folio.132.co.4.
Anima peccatoris febricitat ex parte inferioꝛ ꝛ nō ex parte superioꝛi.fo.242.co.4. in prin.
Anima iusti maioꝛ est toto mūdo non extentione: ꝛ virture.lib.4.folio.4.columna.2.
Anima non habet motum meritoꝛium:nisi dum est in coꝛpore.lib.4.fo.24.co.4.in me.
Anime rationalis qlibet motus est instātaneus. lib.4.folio.28.co.1. in meō.
Anima polluta dicitur cum fornicata est cū amatoribus multis demonibus.lib.4.folio.290.col.2. in prin.
Anima est passibilis duplici passibilitate.lib.4.fo. 48.columna.3.in prin.
Anima tendit in tres fines per operatiōes triū virtutum:ibidem.columna.4.
Anima habet duas facies.li.4.folio.65.co.4.i pri.
Antichristus vtrum habebit angelum ad custodias sui.folio.49.columna.3.
Anima naturaliter videt primam bonitatē.fol.18. columna.1.in me.
Appetere an quis potest licite ꝙ videatur bonus folio.116.columna.4.
Appetitus boni duplex est.fo.172.co.1.in prin.
Appropriata personis.fo.20.
Aque an sint supra celos.folio.59.columna.2.
Aque proprietates.lib.4.fo.8.columna.2.
Arbitrium liberum non est natura.folio.38.co.4.
Arbitrium liberū fuit causa male voluntatis in angelo.folio.48.columna.3.
Arbitriū liberū an debeat dici malū.fo.69.co.2.
Arbi.lib.non est primū principiū mali: ibidē.col.2.
Arbitrium liberum quid sit:ibidem.
In arbitrio an sit meritum vel demeritum:ibidem.

Arbi. lib.an possit per se sine gratia in opa de genere bonoꝛum.fo.70.columna.3.
Arbi.lib.sine gratia an possit in opa meritorie:ibīd. columna.3.et folio.71.columna.1.
Arb.lib. an sufficiat ad producendum opus bonum folio.92.columna.1.
Arbitrium liberum sine gratia:an sufficiat ad credēdum fide informi.folio.93.columna.1.
Arboꝛ prevaricatiōis quare dicta est scientia boni ꝛ mali.folio.66.columna.3.
Archana dei nō licet omnia homini loqui.fo.217. columna.2.circa principium.
Archidyaconus nō sacerdos an habeat claues.lib. 4.folio.40.co.1.circa medium.
Arrij pena ignoꝛatur:quia ignoꝛatur ꝙ per eum cē. folio.112.columna.3.
Argumentum est ratio rei duble faciens fidem apō aristotelē:sed apō xp̄m est fides faciēs rōnē.fo.2.
Arrius fuit deceptus.folio.17.
Arrij deceptio in diuinis. folio.1.co.3. in principio.
Arrius separauit substantiā personaꝝ: ibidem.
Articulus dicitur ab artando.fo.148.co.4.cir.me.
Ad articulum tria requiruntur:ibidem.
Articuli an sint res vel enūciabilia. folio. 149.co.1.
Articuli non sunt mutati nec fides simpliciter ꝛ absolute:ibidem.columna.2.
Articulus non est purum non ens:ibidem.
Artes liberales non sunt virtutes.folio.53.co.2.
Aristoteles ꝛ plato conuincuntur de principijs rerum.folio.55.columna.1.
Astronomoꝝ iudicium quare fallax. folio.52.col.3.
Astronomi de natiuitate hominis p̄m signū ascendens indicant.folio.61.columna.1.
Astronomos refellit augustinus.folio.62.co.2.
Asserere contrarie non licet in diuinis:sed bene opinari.folio.16.
Assumere coꝛpus ꝛ animam quid est.fo.112.co.4.
Asserere aliquid de deo quinꝙ vijs possumus.fo. 188.columna.4.
Assimilari deo dupliciter intelligitur.folio.198. columna.4.
Astrologia ꝛ phisica differunt.fo.189.co.3.cir.me.
Aureola an debeatur coꝛrupte per violentiam. folio.178.columna.1.
Aureola an virtuti virginitatis an motu eiꝰ debeat folio.178.columna.2.
Augustini ꝛ hieronymi concoꝛdia de repꝛehensione petri.lib.4.folio.5.columna.1.cir.prin.
Auricia quid sit.lib.4.fo.57.co.3.circa medium.
Auctoꝛitates due difficiles exponunt.folio.22.
Auriga virtutū discretio dicitur.folio.69.col.4.

De littera B.

Balaam asina quō locuta est.fo.185.col.3. circa finem.
Baptismꝰ qñ incepit.li.4.fo.5.co.3.cir.fi.
Baptismꝰ duplex. lib.4.fo.7.co.4.cir.fi.
Bapti. iohannis an conferebat gratiam. lib.4.folio.8.columna.1.circa pꝛincipium.
Baptismati baptismo iohannis baptizandi erant baptismo christi:ibidem.co.2.circa medium.
Bapti.succesit circuncisioni duabus de causis.ibidem.co.3.circa medium.
Bapti.non est ablutio aque nec caracter:sed vtrūq; lib.4.fo.8.columna.4. circa finem.
Bapt.triplex.lib.4.fo.9.co.1.circa medium.
Bapt.fluminis est simplr ꝛ ꝓprie baptismꝰ:ibidem
Bapt. vocatur mare vitreū in apocalipsi: ibidem. columna.3.circa medium.
De baptismo casus:ibidem.col.3. circa finem.
Baptismi multiplex potestas:ibidem.co.4.cir.finē
Baptismi forma.lib.4.fo.11.co.3.cir.medium.
Baptismus in primitiua ecclesia fiebat tm̄ in nomine christi:ibidem. co.4.circa medium.
Baptismus fit in aqua propter duo. libro.4.folio. 12.columna.1.circa principium.
Baptismus paruulorum vtrum conferat eis virtutes.lib.4.fo.13.col 2.circa principium.
Baptismus paruuloꝝ vtrum auferat originale: ibidem.co.4.circa principium.
Baptismū an cōferāt heretici.li.4.fo.14.co.1.cir.fi.
Baptisatos ab infidelibus quomodo genuit ecclesia:ibidem. co.3.circa finem.
Bapt.non iteratur propter duo:ibidē.co.4.cir.pri.
Baptismus delet tā culpā ꝙ penā:ibidem.cir.finē.
Bap.efficacia habet a passione xp̄i:ibidē.circa finem
Baptismus est ianua sacramentoꝝ.lib.4.folio.16. columna.1.circa finem.
Baptismus prima tabula post naufragium.lib.4. folio.22.co.4.circa principium.
Baptismus est opus dei ꝛ non hominis. lib.4.fo. 52.co.3.circa medium.
De essentia baptismi tria sunt. lib.4.folio.42.co.4. circa medium.
Beatitudo consistit in dilectione ꝛ cognitione folio.4.
Beati non vident omnes cogitationes viatoꝝ fo.52.co.1.circa finem.
Beatitudo non habet contrarium.fo.152.co.3.
Beatitudo quid sit:ibidem.columna.4.
Beatitudines petitionibus adaptantur.folio.212. columna.4.circa finem.
Beatitudo octaua an poni debeat. folio.213. col.3. in meō.
Beatitudo quare dicatur gratia.folio.221. col.3. in pꝛinci.
Beatitudo non solum cōsistit in visione dei:sed etiā in amoꝛe dei.lib.4.folio.29.co.2.circa.prin.
Beatitudinem oēs diligunt ꝛ volunt esse beati.fo. 243.co.4.in prin.
Beatus an sit aliquis in via.folio.244.columna.1. circa medium.
Beatitudo duplex:ibidem.col.1.circa finem.
Beatitudinem querunt mali in temporalibus quō intelligitur:ibidem.in fine.
Beatitudinem an appetat diabolus.folio.244. columna.4.circa finem.
De beatoꝝ statu temerarium est sapientibus aliquid asserere ꝛ magis assentire vni opinioni ꝙ alteri lib.4.folio.57.co.1.circa prin.
Benedictionē non impedit errоꝛ persone.lib.4. folio.35.co.3.circa finem.
Benedictio opus est dei/ non hominis. lib.4.fo.51. columna.1.circa principium.
Bonitas quare appꝛopꝛiatur spiritui sancto. fo.20.
Bonitas actus in tribus consistit.folio.20.
Bonum triplex.folio.82.co.4.i fi.
Bonitas cuiuslibet quid sit.folio.83.co.2.et.3.
Bonum naturale ꝛ gratie quomodo sunt vnum/et quomodo non.folio.76.columna.2.

Bona naturalia anime non possunt corrumpi totaliter per peccatum. folio.79. columna.4.
Bonum triplex. folio.80. columna.1.
Bonum quid sit. folio.138. columna.4.
Bonum creatum triplex. folio.139. co.1.
Bonitas duplex: ibidem. columna.3.
Bonū z verū quō differūt. fo.139. columna.4.
Bonum dicitur multipliciter: ibidem.
Bonū in genere nō h3 ꝓtrariū: sed bonū gr̃e: ibidem
Bonum in genere duplex. fo.141. co.1.
Bonū quō dr̃ de deo z creaturis. fo.142. co.1.
Bona triplicia ꝑm augustinū: ibidem. co.3.
Bona omnia de iure naturali esse coia: quomodo intelligitur. folio.164. co.2. circa medium.
Bonū cōmune nunc̄ est causa principalis execationis alicuius. folio.240. cō.1. circa principium.
Blasphemia qualiter est filia ire. fo.199. co.4.

De littera C.

Camelum intrare per foramen acus. ꝛc̄. expon̄itur. fo.92. co.4. in fine.
Carentia visiōis dei q̄lis pena sit. fo.32. B
Caritatis ordo. fol.39. columna.4.
Caritas z scientia cōparantur adinuicē. fo.46. co.1.
Caritas quare dicatur plenitudo scientie: ibidem.
Caritas vt regina virtutum z imperatrix. fo.84. co.1.
Caritas alias virtutes generat. fo.90. co.4.
Ex charitate an teneatur facere quis quicquid facit folio.105. columna.4.
Ex charitate quando tenetur homo diligere deum: ibidem. fo.106. columna.1.
Caritas vtrum informet plures actus. fo.108. co.4.
Caritas est ignis sursum tendens. folio.131. columna.3.
Caracter est causa gratie. lib.4. fo.9. circa princi.
Caracter quomodo est causa gr̃e: ibidē. cir. finem.
Caritatē an habuit x̄ps ad mensurā. fo.130. co.2.
Sine charitate nēo ꝓprie seruit deo. fo.138. co.3.
Caritas est in vi concupiscibili: similiter z temperantia. folio.143. columna.2.
Caritas et spes quō differunt. fo.152. co.3.
Caritas quid sit. folio.153. columna.3.
Caritas est finis p̄cepti. ibidem. col.4.
Caritas an sit species virtutis specialissima: ibidē. columna.4.
Caritas eadem est magis z minus intensa. fo.154. columna.3.
Caritatis duo sunt modi. ibidem. co.4.
Caritas an informet omnes virtutes: ibidem.
Caritatem putat magister esse spiritum sanctum: sed in hoc non tenetur: ibidem. co.4.
Caritas quare magis mouet c̄p̄ fides. fo.155. col.1.
Caritatis ordo. fo.155. co.1.
Caritatis ordo an sit idem in via z in patria. ibidem.
Caritatis effectus. fo.145. columna.1.
Ex minima charitate potest q̄s vendere oia z subire martirium: non tamen est possibile aliquem subire martyrium ex minima charitate. fo.158. co.4.
Caritatem est aliquem reperire qua non est minor in duplo. folio.159. columna.3.
Caritas vna dicitur maior alia quinq; modis. fo.101. columna.2.
Caritatis aliquis motus: an sit maior alio ꝑm durationem. ibidem. columna.3.
Caritas an possit intendi: ibidem.
Caritas an possit remitti: ibidem. columna.3.
Circa charitatem quattuor notanda: ibidem. co.3.
Caritatem minuit veniale in aliquo: quia repugnat et aliquo modo. fo.163. columna.3.
Ad caritatis perfectionem an aliquis teneatur: ibidem. columna.3.
Caritatem solus deus intendit. folio.163. col.3. circa principium.
Caritas est causa dimissionis peccatorum q̄tū ad culpam. folio.165. columna.1.
Caritatis tria sunt signa. folio.166. co.1.
Caritatem non habente luciferibidem. co.1. circa finem.
Caritatis sillogismus. ibidem circa finem.
Caritatem se habere an quis sine peccato dicere possit. folio.4. col.4. circa finem.
Caritas est de p̄cepto legis diuine. folio.170. columna.3.
Charitas est delectabilis duobus modis. lib.4. fo.29. co.2. circa finem.
Caritas/an possit esse informis. lib.4. folio.39. co.2. circa principium.
Caritas est in fide sicut effectus in causa. lib.4. folio.49. co.2. circa finem.
Caritas non excidit. folio.222. co.1. cir. p̄in.
Caro christi iustificat dupliciter. lib.4. fo.1. col.2. circa medium.
Caritas z mansuetudo due sunt virtutes. li.4. fo.7. columna.3. circa principium.
Caritas expellit mortale z non veniale. lib.4. fo.37. columna.2. circa finem.
Ad charitatem mutuā fecit dominus omne genus hominum. lib.4. fo.52. co.4. circa finem.
Caritas delectationem habet sed non ex se: sed ex adiuncta cognitione. lib.4. fo.59. co.4. cir. medium.
Caritate non delectamur in deo nec fruimur ipso: ibidem. circa principium.
Caro z sanguis regnum dei nō possidebunt quomodo intelligitur. lib.4. fo.54. co.1. circa finem.
Carnes suillas etiam in articulo mortis noluisse comedere laudant machabei. lib.4. fo.34. co.3. cir.me.
Caritati opponitur peccatum ꝓpter tria. lib.4. folio.39. columna.3. circa principium.
Caput multipliciter capitur. fo.128. columna.3.
Caput ecclesie est x̄ps: caput vnum est trinitas. ibidem.
Castitatis signum verum. folio.144. columna.2.
Casue perplexitatis. fo.238. co.3. circa finem.
Cause rerum in mente dei sunt inuariabiles. fo.36. columna.4.
Causa peccati Ade que fuit. folio.68. co.3.
Causa efficiens duplex. folio.138. columna.3.
Cause incarnationis christi. folio.113. columna.2.
Causarum duplex excilio. lib.4. folio.31. co.2. cir.fi.
Cecus spiritualis/ z corporalis quomodo differunt lib.4. folio.42. columna.3.
Cecus illuminatus videbat homines quasi arbores. folio.204. co.2. circa finem.
Cecus illuminatus quid significabat. lib.4. folio.6. columna.3. circa finem.
Celum tertium ad quod paulus dicit se raptum: tripliciter intelligitur. fo.219. co.1. in meō.
Celibatus iohānis nō est melior cōiugio abiahe.

folio.177. co.1. circa finem.
Certitudo duplex. fo.152. columna.1.
Cherubin plenitudo quare dicatur. fo.45. co.3. in fi.
Super cherubin quare dicitur deus sedere: ibidem
Cherubin quare dicatur velare caput z pedes domini. folio.52. columna.3.
Cherub facies z hois z leonis. folio.117. co.1.
Circunstantia quid sit. folio.113. columna.4.
Circunstantia eadēaugmentat z diminuit idem peccatum: ibidem. columna.4.
Circunstantie sunt de essentia virtutis. co.1. in fine.
Circuncisio quid significet. fo.254. co.4.
Circunstantie ꝑsu cōtinenē. fo.257. co.3.
Circuncisio quare dicitur sacramētum veteris legꝭ lib.4. folio.4. co.4. circa principium.
Circuncisio ꝓpter sex instituta fuit: ibidē. cir.me.
Circuncisio quid sit. lib.4. fo.5. co.1. circa p̄in.
Circuncisio ex vi sua ꝓferebat gratiā: ibidē cir. me.
Circuncisio erat dignissima omnium cerimoniarum lib.4. fo.5. columna.2. circa p̄in.
Circuncidere licebat ante octauū diē in casu: ibidē.
Circuncisio duabus de causis cessat: ibidem. co.3. circa medium.
Circuncidit paulus thimotheum: ibidem.
Circuncisi quare non fuerunt filij israel in deserto. lib.4. fo.6. co.2. circa finem.
Circuncisio spiritualis duplex: ibidem.
Clauis quid sit z quot sunt. lib.4. fo.38. co.4. in fi.
Clauem scientie / an habeant ydiote sacerdotes. lib.4. fo.39. col.2. circa medium.
Clauium vsus qualiter intelligendus sit: ibidem.
Claues habent omnes sacerdotes. lib.4. folio.40. columna.1. circa p̄incipium.
Clamor quid sit z qualiter a rixa z contumelia differt. folio.90. columna.1.
Cognitio qua deum esse cognoscimus naturaliter est insita anime. folio.4. A.
Cognitio simpliciter potior est c̄p̄ dilectio. fo.48. columna.1.
Cognitio quare dicatur matutina vel vespertina. folio.51. columna.1.
Cognitio in verbo vtrū sit necessaria. fo.48. co.2.
Coactio duplex. folio.52. columna.4.
Cognitio boni per se imꝑfecta est animabus nostris folio.73. columna.2. et.3.
Cognitio de deo duplex naturalis z fidei. folio.76. columna.1.
Cognoscere nō suā iure naturali ꝓhibitum est. fo.174. co.2. circa medium.
Cognoscere suam potest esse actus pluriumvirtutū folio.196. columna.2.
Cognitio phisica quid est. fo.208. co.4. circa finem.
Cognitio methaphisica: ibidem.
Cognitio duplex. fo.217. co.1. circa finem.
Cogitatio accusans quid sit. lib.4. fo.21. columna.3. circa medium.
Coactio duplex. lib.4. fo.52. co.3. circa p̄in.
Cognatio triplex: ibidem circa finem.
Cognationum maioritas cernit ꝑm successionē temporum: ibidem: co.4. circa finem.
Cognatio spiritualis quid sit. lib.4. folio.53. col.1. circa medium.
Cognationis spiritualis tres regule. lib.4. folio.53. columna.1. circa finem.
Cognatio legalis quid sit: ibidem. co.2. circa finem.
Coire moderate: an sit motus cōtinētie coniugalis. folio.176. col.3. circa finem.
Colera in estate accēdit. lib.4. fo.23. co.2. cir. p̄in.
Communitas est triplex. folio.10. L.
Cōitas nō est i naturalib9: nisi i solo intellectu. fo.16. B.
Cōpati meli9 ē c̄p̄ dare elemosinā. fo.180. c.1. cir. p̄i.
Coia ee oia iuris est naturalis. fo.169. co.3.
Cōia esse oia rō dictat: ibidem.
Cōsilij opa ḡtiora sunt c̄p̄ p̄cepti. fo.182. co.3. i me.
Continentia triplex. fo.177. columna.1.
Continētia dupliciter sumit. fo.173. columna.3.
Continentia z abstinentia sunt eque bone. folio.172. columna.3.
Concupiscentia in qua vi ponitur: z est duplex. folio 145. columna.1.
Consilium dei quid est. folio.24. F.
Concupiscentia quid sit. folio.39. co.2.
Contra legem dei aliquid est multipliciter. folio.56. columna.3.
Contra fidem dicere quid sit. fo.58. co.4.
Consummatio rerum duplex. fo.82. co.3.
Compositio duplex. fo.70. columna.1.
Contenere dicitur dupliciter. folio.89. co.2.
Contemptus triplex. folio.85. columna.4.
Contentio vtrum sit rixa: ibidem.
Contentiosus/ quid sit. folio.86. columna.2.
Consequētia in ꝓtrijs quō tenet. fo.91. co.4.
Consensus in illecebram duplex. fo.101. co.1.
Consentire superior pars quomodo dicitur: ibidem
Concupiscentia radix est omnium vitiorū actualiū. folio.107. columna.4.
Consuetudo quare est maius peccatum. folio.114. columna.3.
Consilium dupliciter capitur. folio.208. colūna.2. circa finem.
Consilium vbi situatur. folio.208. co.3. circa mediū.
Contemptus mundi duplex. folio.210. columna.4.
Consilium z p̄ceptum differunt sed cōsilium reducitur ad p̄ceptum. folio.233. columna.3.
Confirmationis forma. lib20.4. folio.15. columna.2. circa p̄incipium.
Confirmationis figura: ibidem. circa medium.
Confirmatio non imꝑimit caracterem. lib.4. fo.15. columna.3. circa finem.
Confirmare/ an possint minores sacerdotes: ibidem columna.4. circa p̄incipium.
Confirmationis institutio. lib.4. folio.16. columna.1. circa p̄incipium.
Confirmatio vtrum possit esse ante baptismum: ibidem circa finem.
Conscientia testificans/ lib.4. folio.23. columna.3. circa medium.
Contritio quid sit. lib.4. folio.29. columna.3. circa medium.
Contritio dupliciter accipitur: ibidem. columna.3. circa finem.
Contritionis effectus. lib.4. folio.27. columna.1. circa p̄incipium.
Contritionis c̄titas: ibidem. co.2. cir. p̄in.
Conteri/ an semper teneatur peccator: ibdem. co.3. circa p̄incipium.

Contritionis motus an sit successiuus. lib. 4. folio. 28. col. 1. circa principium.
Contrarietas ambrosij z augustini. fo. 168. col. 3.
Ad contritionem quid requiritur. folio. 105. co. 3.
Ad conterēdum habet homo inducias. ibidem.
Certum non est tempus quod dat deus ad deliberā dum. folio. 105. columna. 2. in fine.
Confessio ad quid est vtilis. lib. 4. fo. 28. co. 2. cir. pri.
Confessio an sit sacramentum vtriusq; legis: ibidem columna. 3. circa finem.
Confiteri simplr est morale: ibidem. col. 4. cir. prin.
Cōfiteri ex charitate an teneamur: ibiē. co. 4. cir. fi.
Confitens vtrum teneatur cōfiteri omnes circunstā tias. lib. 4. folio. 9. columna. 1. circa medium.
Confitens non debet confiteri circunstantias scan= dalizantes auditorem: ibidem. co. 2. circa finem.
Confessionem an reuelare possit sacerdos in aliquo casu: ibidem. columna. 3. circa finem.
Cōfessionē q̄tū ds pr differre li. 4. fo. 30. co. 2. cir. fi.
Cōfiteri venialia an teneamur: ibidē. col. 4. cir. prin.
Consanguinitas quid sit z distinguitur per gradus. lib. 4. folio. 52. columna. 3. circa principium.
Copulatiua ꝓiunctio exigit diuersitatē. fo. 8. T. U.
Corruptio q̄re insit reb⁹. fo. 57. co. 3. circa medium.
Corrumpere non est agere: ibidem. co. 4.
Corrupte per violentiam an debeatur aureola. fo. 178. co. 1. circa principium.
Corrumpere alium praue contingit tribus modis. folio. 261. co. 2. prope finem.
Corrūpere fratrē quomodo liceat: ibidē. co. 3. z. 4.
Corpus christi in eucharistia est integrum subvtriq; speciebus. lib. 4. folio. 17. co. 2. cir. medium.
Corp⁹ xpi sumere multiplr ꝓtigit: ibiē. co. 3. cir. me.
Corruptio est duplex. fo. 97. columna. 2.
Corpora nostra sunt templum spiritussancti. lib. 4. folio. 54. co. 3. circa medium.
Corpus glorificatum penetrabit alia corpora z non poterit penetrari. lib. 4. fo. 58. co. 1. cir. prin.
Corpus glorificatum non est ponosum nec aperibi= le: ibidem.
Corpus glorificatum nō recipit secum aliud corp⁹ glorificatum: ibidem.
Corpus glorificatum duas habet proprietates. lib. 4. folio. 55. co. 2. circa finem.
Corpus glorificatum non est palpabile manib⁹ non glorificatis naturaliter: ibidem. co. 4. cir. finem.
Correctio fraterna. fo. 260. co. 4. circa principium.
Corona sacerdotis quid significat. lib. 4. folio. 33. columna. 2. circa medium.
Creature quodāmodo verbum patris dici possunt. folio. 3. B.
Creature persuadere possunt deum esse diligendu3. folio. 39. columna. 3.
Creare quomodo est de nichilo rem facere. folio. 57. columna. 3.
Creatura in deo est increata. fo. 51. columna. 2.
Creauit in principio deus celū z terram quomodo intelligitur. fo. 57. co. 4. z. 58. co. 1.
Create sunt omnes creature simul ꝑm augustinum. folio. 61. columna. 3.
Creature an sint numerus pondus z mensura: ibidem. columna. 3.
Creature quare potius in numero pondere z men= sura facte q̄ alijs bonis. fo. 76. columna. 1.
Creditum z situm an sit aliquid: ibidem. fo. 147. columna. 1.
Credendo verum aliquis peccat. fo. 150. co. 2.
Credere contrarium articulo an quis valeat sine peccato: ibidem.
Credere primo in quo instanti quis teneatur. folio. 150. columna. 3.
Crima ex quo fit. lib. 4. fo. 3. co. 4. circa prin.
Crux quare erigitur in ecclesijs. folio. 262. colum. 2.
Crucifixus est christus vultu terrā versus: petrus vero ecōuerso. fo. 176. co. 2. cir. medium.
Curiositas vtrū sit vna radix peccati. fo. 83. co. 1.
Custodire diē dupliciter. fo. 48. co. 2.
Currendi cum fure nouem modi. lib. 4. folio. 34. co. 4. circa medium.
Cupiditas radix malorum. fo. 262. co. 4. cir. mediū.

De littera D.

Dare spiritum sanctum quid sit. fo. 20. A.
Dare multipliciter dicitur. folio. 21. D.
Damnati potius vellent non esse q̄ esse folio. 45. columna. 3.
Date elemosinā z oia mūda sunt vobis qualiter itel ligitur. lib. 4. fo. 32. co. 1. circa medium.
Dauid clamat propter nouem. fo. 158. co. 2.
Delectatio in patria an erit in solo deo. folio. 157. columna. 3.
Delectari in creatura circa deum non semper est morale. folio. 174. co. 1. cir. medium.
Delectatio duplex. fo. 169. co. 2. cir. medium.
Decimas percipiēdi⁹ nō est spirituale. folio. 248. col. 4. cir. punct. z. fo. 36. co. 2. circa finem.
Decretistarū mendacium de simonia. folio. 251. columna. 1. circa medium.
Decime ecclesie an possint esse simonia. folio. 252. columna. 1. in fine.
Decimarum preceptum an fuerit morale vel cerimo niale. fo. 255. co. 3. circa prin.
Decima dupliciter accipitur: ibidem. co. 2. cir. fi.
Decimas dare non est in se onerosum: ibidem. co. 4. circa finem.
Decimas dare precipitur malachie tertio: ibidem.
Decime de quibus dande sunt. folio. 256. co. 2. circa medium.
Decimam accipere de agro empto ex fenore an li= ceat: ibidem. co. 3. circa principium.
Decimas que persone debent accipere: ibidem.
Decimam decimarū an debeat habere papa: ibidē. columna. 4. circa finem.
Decimam predicare qualiter debet prelatus. folio. 257. columna. 1. circa principium.
Decimarum redemptio an liceat: ibidem. columna. 2. circa finem.
Decimarum dandar⁹ ius annexū est spirituali: ibiō.
Decimis viuere/an possit miles pauper non habens aliunde: ibidem. co. 3. circa medium.
Ex decimis comparatum militi an debeat reddere ecclesie: ibidem. columna. 4. circa medium.
Decimarum reddendarum regula generalis: ibidē. circa finem.
Decime reddende sunt ꝑm consuetudinem patrie. lib. 4. folio. 7. columna. 2. circa finem.
Decimarum soluendarum precepti intentio: ibidē.
Defectus est duplex. folio. 38. columna. 2.
Delectatio nulla morosa circa ꝓsensum. fo. 162. co. 2.
Delectatio capitur dupliciter. fo. 118. col. 3.
Delicias habet deus in nobis. fo. 129. col. 3.
Delectatio de deo duplex. fo. 139. col. 4.
In delectatione duo sunt. fo. 86. col. 4.
Delectamur tripliciter in sensibus. fo. 145. col. 2.
Delectatur quis in deo tripliciter: ibidem.
Derelictio duplex. fo. 26. H.
Derelictio eruditiua septuplex: ibidem.
Desideriū quo desiderabat apostolus dissolui i qua vi anime situm est. fo. 156. col. 4. cir. ꝓinci.
Desiderio tali an moueebatur apostolus vnico motu ibidem. circa medium.
Desperatio maximū peccatorum. fo. 84. col. 4.
Desiderium duplex. fo. 50. col. 3. z. fo. 140. col. 3.
Desiderū virtutū dicitur dupliciter. fo. 140. col. 1.
Detractor: susurro bilinguis differūt. fo. 88. col. 1.
Detestari dicitur tripliciter. fo. 232. co. 3. circa medium.
Deuotio quid sit. fo. 190. col. 4. cir. fi.
Deum esse naturaliter inlita cognitiōe cognoscim⁹. folio. 2. S.
Deum esse principium oīm multipliciter philoso= phi z doctores probauerunt: ibidem. A. X. Y. Z. A. B.
Deum esse omnimode simplicem. fo. 3. E. F.
In deo nichil est quod non sit ipse: ibidem. F.
Deum vnum solum esse probatur: ibidem. F. G.
Deum esse incorruptibilem inuariabilem z eternum probatur: ibidem. lla. J.
Deus habitat lucem inaccessibilem. fo. 4. J.
Deus est causa efficiens/formalis/z finalis: sed non materialis: ibidem. K.
De deo nouem querūtur: ibidem. L.
Deum quodāmodo esse nosabilem z quodāmodo in nominabilem ostenditur: ibidē. M. N. O. P. Q. R. S. T.
Deum nemo vidit vnq̄ propter duo: ibidem. T.
Deus modo se occultat vt fides habeat meritum ibidem. U.
Deus nomen quid significet. fo. 5. F. et vnde dicat: ibidem.
Deus nomen nō est equiuocum ꝓpter tres causas: ibidem. lb. J.
Deus generat deum ꝓpositio vera: deitas generat deitatem falsa: ibidem. K. L.
Deus non habet vnam solam ymaginem: ibidē. lb.
Deus nomen supponit tam pro essentia q̄ ꝓsona. folio. 6. L. U.
Deus nō est pr: nō deus est pater equualēt: ibidē. X
Deus nomen tripliciter sumit: ibidē. Y.
Deus nomē an in eadē significatione a gentili z chri stiano accipiatur: ibidem. Z. A. B.
Deus nomē vtrū habeat pluralē: ibidē. F. G. lb.
Dij vox est non significatiua: ibidē. K.
Deus nomen in prima significatione nō habet plu= ralē ꝑm scōam z tertiā: ibidē. K.
Deus potest supponere pro essentia z ꝓsona: essentia solū pro essentia: ibidem. H.
Deus est trinus z vnus quō intelligit. fo. 7. ab. B. vsq; ad L.
Deus nullius creature est signum: sed potius causa ibidem. P.
Deum esse iusticiā z miam falsum est de rigore. fo. 8. T. U.
Deus quare trinus dicit ꝓpter tres ꝓsonas potius q̄ quus ꝓpter quinq; nationes ab. S. vsq; A. fo. 16
Deus an sit qualis sine qualitate. fo. 16. E.
Deus non dr charitas mea sicut spes vel fortitudo mea. fo. 20.
Deus quare dicitur charitas: ibidem.
Deus non est materia fruitionis. fo. 12. E.
Deus pōt plura scire q̄ scit. 23. A.
Deus qui incipit scire vnū enunciabile an desinit sci= re contradictoriū. fo. 24. D.
Deum esse est vox omnium z vox nature ꝑm tullium folio. 76. col. 3.
Deus infundendo aiam vasi corrupto nō iniuste agit fo. 98. col. 3.
Deus qui monet principalit hoiem. fo. 138. co. 2.
Deus est vox/est nature ꝑm tullū. fo. 38. col. 4.
Deus nullū deserit priusq̄ deseratur. fo. 41. col. 1.
Deus duplicit videri pōt. lib. 4. fo. 20. co. 1. cir. prin.
Deus est finis virtutum theologicarum multiplici ter. fo. 145. col. 2.
Deū esse an sit articulus. fo. 148. co. 3. in fine.
Deus an precipere potest contra precepta decalogi fo. 184. col. 3.
Deus maxime cognoscit per sapientiam. fo. 209. columna. 1.
Deū diligit quicquid diligere potest. fo. 244. co. 4. circa principium.
Diaboli actio an q̄ tenet sit peccatū. 43. col. 1.
Diabolus z odit z diligit deū. fo. 43. col. 3.
Diaboli credere quandoq; est peccatum quandoq; non: ibidem.
Diabolus velit nolit credit. fo. ibidem. col. 4.
Diabolus nullā habet virtutem siue formatā siue in formem. ibidem.
Diabolus nunq̄ vidit deū facie ad faciem: ibidem.
Diabolus an habeat spem: ibidem. col. 4.
Diabolus an velit se esse malum: ibidem. co. 4.
Diabolus habet sinderesim. fo. 44. co. 3.
Diabolus an velit deum esse: ibidem.
Diaboli voluntas duplex: ibidem.
Diabolus vult impossibile: ibidem. col. 3.
Diabolus non habet fomitem: ibidem.
Diabolus non potest confiteri peccatū suū: ibidem.
Diabolus machinationes: ibidem. columna. 4.
Diabolus an intret cor hois z inuitat malas cogita tiones. folio. 49. columna. 2.
Diabolus non est melior homine naturali bonitate. folio. 140. columna. 4.
Diaboli manus duplex. folio. 114. co. 2.
Die prima non habuit mane sed vespere. fo. 51. co. 1.
Dies dupliciter capitur: ibidem.
Dies prima tria fecit deus z vtrum illo die creauit lucem. fo. 58. col. 3.
Differentia in naturalibus z theologicis. folio. 136. columna. 2. in fine. z folio. 11. A. z folio. 9. M. et folio. 16. L.
Diffinitio triplex. folio. 261. columna. 1.
Digitus dei quare spūssanctus dicitur. fo. 23. B.
Dilectio non facit beatum: sed fruitio. fo. 19. M.
Dilectio naturalis z innaturalis quid sit. fo. 38. co. 1.
Dilectione naturali quia diligit se homo propt̄ sui vtilitatem non peccat. fo. 38. columna. 4.
Dilectio naturalis non est cōtraria charitati: ibidē.
Dilectio naturalis duplex. folio. 39. columna. 1.

Diliges dñm ex toto corde.&c. generaliter est insitū hominibus: ibidem. col. 2.
Dilectio naturalis nec est inordinata: nec ex toto ordinata: folio. 40. col. 1.
Dilectio qua diligebat angelus deū in primo statu an erat eiusdem speciei cū charitate: ibidem.
Diligendus deus tripliciter. fo. 4. 7. col. 3.
Dilectio naturalis & gratuita. fo. 255. co. 3.
Dilectio est triplex. fo. 73. co. 2. in me.
Dilectio dei & proximi. fo. 154. co. 1.
An sint idem motus: ibidem.
Diligere deū & primum ex charitate motu eē intenso nō est possibile. fo. ibidem. co. 2.
Dilectio dei an prior sit dilectione proximi. fo. 155. col. 1.
Diliges dominum deum tuum. &c. quō intelligit q non potest impleri in via: ibidem. co. 3. et. 4.
Diligere se post deum debet quilz in infinitum magis ꝙ alīū/ etiā si essent infiniti hoies. fo. 158. co. 1.
De diligendo se quare nō est datū preceptū: ibidem
In dilectione primi/ quis ordo seruandus sit: ibidē
Diligi magis aliquid dicit tripliciter: ibidem. col. 3.
Diligere magis parētes ꝙ filios an ꝙs debeat: ibidē
De diligendis parentibus/ quare totiens fit preceptum in sacra scriptura: ibidem.
Diligere primum/ an magis teneamur ꝙ proprium corpus: ibidem.
Diligendi an magis sint inimici ꝙ amici ex charitate: ibidem. col. 4.
Diligere magis an teneatur semper cui plus dimittitur. fo. 164. co. 4. cir. me.
Dilectio primi duplex. fo. 164. co. 1.
Diligit magis cui plus dimissum est quattuor modis cui plus dimittitur. fo. 165. co. 1.
Diligere magis an aliquis teneaē ex cōmisso ex ꝙ diminuto. fo. ibidem.
Dilectio duplex. fo. 206. co. 1. cir. prin.
Diligens magis timet magis. fo. 205. co. 1. cir. me.
Dilectio dei ad nos est duplex. fo. 215. col. 4. circa medium.
Distinctio est/ est duplex. fo. 9. A. B.
Discretio non magis est virtus ꝙ auriga virtutis fo. 172. co. 1. cir. fi.
Discretio faciendorum duplex. fo. 187. col. 3. circa medium.
Discretio auriga virtutum. fo. 69. co. 4.
Discors quid sit. fo. 86. col. 2.
Displicere mala fieri multipliciter sumitur. folio. 29. D.
Dissimulare peccatū an sit peccatū. fo. 115. co. 4.
Distinctio nulla est in diuina natura. fo. 5. A.
Dissolui & esse cum xpo quomodo desiderabat apostolus. fo. 168. col. 2.
Dissolui & esse cum xpo an volebat apostolus contūctim an diuisim. fo. 169 co. 2.
Dispensatio iuris naturalis an possit fieri. folio. 170. col. 4.
Dispensatio quid sit & eius due cause. fo. 171. col. 2. circa princi.
Discipulis euntibus in emaus sub qua forma apparuit xps. lib. 4. fo. 56. co. 2. cir. prin. me. & fi.
Dispensare quid sit. fo. 154. co. 4. cir. me.
Diuitis & pauperis status cōparatio. folio. 180. col. 1. circa prin.
Diuites magis debemus honorare ꝙ pauperes folio. 187. col. 4.
Diuinatores super duobus reprehensibiles sunt. fo. 60. col. 4.
Dives epulo quomodo loquebatur abraham. folio. 68. co. 4.
Duorum pmittebat moyses ne fieret homicidium. lib. 4. fo. 58. col. 3. cir. me.
Dolor apostolorum & virginis de morte xpi an fuerit meritorius. fo. 19. B.
In dolore duo sunt. fo. 86. co. 4.
Dolor de peccatis duplex. fo. 144. co. 2.
Dolor nō ois satisfactorius. lib. 4. fo. 26. co. 3. cir. fi.
Doctrina religionis dupliciter sumitur. fo. 238. col. 3. cir. medium.
Domus plane fiebant super ius in terra promissiōis vbi cenabāt hoies. fo. 235. co. 1. cir. prin.
Donor sufficiētia quox vltima duo pertinent ad contemplatiuā vitā. fo. 199 co. 4.
Dona an sint virtutes: ibidem.
Donū scientie quare nominatur. fo. 200. co. 1.
Donorum virtutū differētia: ibidem. co. 3. cir. me.
Quare appellant dona spūssancti: ibidem.
Dona & virtutes tribus differunt. fo. 201. co. 1. circa medium.
Dona & virtutes quomodo conuiuantur inter se. fo. 201. co. 4. cir. me.
Dona spiritussancti sunt eē bona simpliciter. lib. 4. fo. 29. co. 3. circa finem.
Dominica die quare non abstinemus ab oi opere lib. 4. fo. 5. col. 2. cir. medium.
Dotes corporis glorificati. lib. 4. fo. 21. co. 1. cir. pri.
Dotes animarum/ an trīa sint tres. lib. 4. fo. 58. lib. 4. fo. 57. colūna. 3. circa finem.
Dotes corporum glorificatorum trīa sunt quattuor. lib. 4. fo. 57. col. 3. circa finem.
Dos quid sit: ibidem. co. 4. cir. medīū.
Dotes quare non habeant angeli sicut hoies: ibidē.
Dubia sunt semper in meliorem partem interp̄tāda fo. 185. col. 4. circa finem.
Dulia duplex. fo. 170. col. 2. circa medium.
Comperdulia quid sit: ibidem.
Dubitatio & suspitio differūt. fo. 117. col. 1. cir. finem.

De littera E.

Ecclesia quare nō incipit ab Adam: sicut ab Abel. fo. 128. col. 2.
Ecclesia/ quare dr corpus xpi. fo. 129. co. 1. cir. me.
Ecclesia dupliciter capitur: ibidem.
Ecclesie duplex est perfectio: ibidem.
Ecclesia tribus de causis accipit pecuniam. folio. 249. col. 2. circa principium.
Ecclesia vtrūq; gladium habet. fo. 256. col. 1. circa medium.
Ecclesia duos habet gladios. fo. 255. co. 4. cir. fi.
Ecclesia an doceat interficere maleficos: ibidē. col. 4. circa medium.
Ecclesiam militantem fore est necessarium. lib. 4. fo. 12. col. 3. cir. medium.
Ecclesia non solum meretur remissionē culpe alicui sed etiam pene. lib. 4. fo. 41. col. 2. cir. finem.
Ecclesia dupliciter dicitur sponsa christi. lib. 4. fo. 57. col. 4. circa medium.
Edificare lignū fenum vel stipulam supra fundamētum xpi quomodo intelligitur. lib. 4. fo. 37. col. iiij. cir. prin. & fo. 38. col. ij. cir. prin.
Effectus in quibus deum creatura imitatur ad trinitatem reducuntur. fo. 34. L.
Egritudo quibusdam vtilior est sanitate. fo. 169. colūna. j.
Egyptiorū nō erūt vasa quando filij israel acceperunt. fo. 184. col. 4.
Electio dei importat quattuor. fo. 25. F.
Elemosinā facere an possit meretrix de meretritio acquisitis. fo. 181. col. j. cir. prin.
Elemosinā dare an sit bonū in genere. fo. 140. col. 4
Eligendum aliquid est magis multipliciter. folio. 115. col. 2.
Elemosine descriptio. fo. 179. col. 2. cir. prin.
Elemosinis quomodo pcā sunt redimēda: ibidem.
Elemosine dantur et ieiunium comparant: ibidem. col. 3. cir. prin.
Elemosinam nō dando duobus casibus omittit aliquis. fo. 180. col j. cir. mediū.
Elemosina corporalis an magis danda est consanguineis quibusdam ꝙ extraneis: ibidem. col. ij.
Omni petēti te tribue quomodo intelligitur: ibidē.
Elemosinā facere de vsura an liceat. fo. 180. col. iiij. cir. prin.
Elemosinā facere quis potest in extrema necessitate de deposito & alieno. fo. 181. col. ij. cir. prin.
Elemosina est ꝑm naturam suam super oē ieiunium fo. 190. col. iij. cir. prin.
Elemosina quare danda sit. fo. 250. col. iij. cir. prin.
Electuarū optata & dieta dantur curatis de novo a morbo. lib. 4. fo. 8. col. iiij. cir. prin.
Elemosina qualiter sanat vitia. lib. 4. fo. 31. col. j. cir. prin.
In elemosina tria considerant. fo. lxix. col. ij.
Emens ius patronatus est symoniacus. fo. 254.
Entes participiū idē qō q sunt & ibi qui includit distinctionē personalem. fo. 10. D.
Enunciabile quid sit. fo. 52. col. 4. in fi.
Epiphania quid sit. fo. 48. col. j.
Episcopi quare domos habent extra ciuitatem & tumultum. fo. 210. col. 2. cir. fi.
Epistole aploz nō cōtinebant nisi necessaria sine q̄bus nō est salus. lib. 4. fo. 4. col. j. cir. fi.
Episcopi officium & quare habet domū extra tumultum ciuitatis. lib. 4. fo. 40. col. 2. cir. prin.
Episcopatus vtrum sit ordo specialis. lib. 4. fo. 43. col. 3. cir. me.
Episcopus magis peccat ꝙ simplex theologus. fo. 114. col. 4.
Errores circa diuina vnum est genus ꝑm rōnē. sed tria ꝑm diuersitatem eox circa que creatur. fo. 2. B.
Error grecorum de ꝓcessione spiritussancti. fo. 20. D. E.
Error hereticox vt platonis. fo. 1. col. 3.
Error sabellei. fo. 1. col. 3.
Error arrij: ibidē. col. 3.
Error triplex. fo. 83. col. 2. circa prin.
Error de se nō est peccatum: ibidem. col. 3.
Error duplex. fo. 244. co. 3. cir. prin.
Error pellagij de decimis. fo. 255. col. 3. cir. me.
Error hebionitarum. li. 4. fo. 5. col. 3. cir. me.
Errores tria sunt genera. fo. 1. col. 4. in prin.
Erubescentia virtus est. lib. 4. fo. 28. col. 3. cir. prin.
Error persone & error qualitatis differunt. fo. 35. col. 3. cir. fi.
Error persone nō impedit benedictionē ꝓpter duos: ibidem.
Error quadruplex. lib. 4. fo. 50. col. 4. cir. prin.
Error phōx de resurrectione hominū post magnus annum. fo. 237. co. 3. cir. fi.
Essentia non potest supponere pro persona. fo. 7. Q.
Essentia diuina vtrum possit significari ꝙ phoia masculini generis substātiua: ibidē. L. D. E. F. B. H. J.
Essentia & persona nō sunt prorsus idē. fo. 11. B.
Essentia vel deitas non generat: ibidem. H. O.
Essentia diuina est cōmunis seipa & incommunis & est communitas. fo. 13. L.
Essentia est de essentia/ conceditur in sensu ipropio & ista essentia genuit istā essentiā negat: ibidē. H. J.
Essentia diuina/ que non generat & generatur: ibidē L. M.
Essentia diuina solo intellectu diuiditur a persona. fo. 16. B. H.
Essentia sola est origo generationis. fo. 17. L.
Esse in rebus quot modis dicitur deus. fo. 34. L.
Essentia diuina vtrum sit incarnata. fo. 3. J.
Esse cum filijs hoim/ an sint delicie deo. fo. 129. co. 1.
Esse duplex. fo. 139. co. 2. in fi.
Esse/ & esse bonū quomodo differūt: ibidē. col. 4.
Eternitas quare appropriatur patri. fo. 21. H.
Eua si peperisset in primo statu/ an sine fractione. folio. 66. col. 3.
Eua quare peccauit. fo. 97. col. 2.
Euāgelij ad legem duplex additio. li. 4. fo. 7. col. 2. circa principium.
Euangelium nos inuitat ad quattuor consilia: ibidē colona. 3. circa principium.
Eucharistia quibusdam est panis/ & quibusdam lac. lib. 4 fo. 15. co. 3. cir. prin.
Eucharistie institutiōis multiplex causa. li. 4. fo. 16. col. 2. circa medium.
In eucharistia tria sunt: ibidem. col. 3. circa finem.
In eucharistia panis vere transit in corpus xpi. lib. 4. fo. 17. col. 1. cir. me.
In tali transitu duo inueniuntur: ibidem.
In eucharistie sumptione nō omnes habentes charitatem possunt habere amaritudinē penitentie. lib. 4. fo. 18. col. 1. cir. medium.
In eucharistia quedam sunt ꝑm naturam / quedam supra naturam/ licet non supra intellectum et quedam supra rationem & intellectum: ibidem. col. 4. circa medium.
Eucharistie pars missa in calicem quid significat. li. 4. fo. 19. col. 1. cir. me.
Eucharistie generalis regula: ibidem.
Eucharistia aspicere in peccato mortali/ an sit peccatum mortale: ibidem. col. 4. cir. fi.
ꝓ eucharistia an debeat dari simplex hostiā in casu. lib. 4. fo. 20. col. 1. cir. fi.
Eucharistiā digne sumens an mereatur non solūvitam eternā: sed etiā tēporalem: ibidem. col. 4. cir. fi.
Extero ante luciferū. &c. exponitur. fo. 16. Q. T.
Exultatio in aduersis. fo. 88. co. 1.
Exorcismo debilitat virtus diaboli: fo. 128. co. 1.
Excōmunicatio continēs errorē apertū nulla est. li. 4. fo. 13. col. 4. cir. fi.

Exorcismus quid sit. lib.4. fo.12. co.3. cir. fi.
Exorcismo vtrū expellatur diabolus: ibidem.
Exorcismus quādo fit in baptismo maior gratia datur: ibidem. col.4. cir. me.
Excōmunicatio quid sit. lib.4. fo.40. col.2. cir. me.
Excōmunicatio duplex: ibidem.

De littera F.

Fatum nichil est. fo.61. co.3.
Fantasia tripliciter capitur. fo.72. co.3.
Facienti quod in se est vtrū deus necessario det gratiam. fo.136. co.3.
Faciens quod in se est nō errat in fide. fo.15. co.3.
Facere aliquid difficilius ꝑ xpō facilius est ꝯ facere aliquid minus difficile ꝓ̄ ꝓximo. li.4. fo.17. col.3. circa finem.
Facere bonum z agere bene differūt. fo.203. co.3. circa medium.
Falsum docere non est peccatum ſm se. lib.4. fo.38. col.2. cir. fi.
Falsum docere vel dicere spiritumsanctū nullo tropo concedi debet: ibidem. co.3. cir. fi.
Festuca quid sit. fo.117. co.1.
Femina quare citius matureſcit ꝯ vir. fo.233. col.3. circa finem.
Feneratoris vxor vtrū peccet comedendo devsura. lib.4. fo.3. co.4. cir. ꝓin.
Fenum z stipula quid significent. lib.4. fo.37. col.2. cir. fi. z co.1. cir. fi.
Fictio duplex. lib.4. fo.9. col.4. cir. me.
Fides describitur. fo.1. col.1. A.
Fides nichil certius: ibidem.
Fides non potest ꝑbari: ibidem.
Fides est argumentū ꝓbans z nō ꝓbatum: ibidē
Fides non habet meritum vbi ratio humana ꝓbet experimentum: ibidem. B.
Fides tripliciter offendit: ibidem. L.
Fidē augmētāt rōnes naturales z cōfirmāt: ibidem
Fidem habens veram z rationes quibus potest ostēdi nō innititur ꝓme veritati ꝓpter illas: ibidē. D.
Fides quanto maior est tanto clarius videt hmōi rationes: ibidem. E.
Fides est illuminatio mentis ad deum videndum: ibidem. E.
Fidelis ver⁹ innititur ꝓme ꝓ̄itati sup oīa: ibidē. F.
In fide sunt gradus: ibidem.
Fides incipit a magis ꝓpinquis sensui: ibidem. G.
Declaratio p̄cedentium per cōparationem augustini: ibidem. H.
Fidei nutriende modus: ibidem. I.
Illo modo vsus est apostolus: ibidem. K.
Contra fidem quare aliquid est. fo.16. M.
Duorum equipollentium vnū est cōtra fidem z alⁱ non: ibidem.
Fides in diabolo est a spiritusancto. fo.43. col.4.
Fides innitit ꝓme veritati. fo.59. co.1.
Fidei effectus multiplex. fo.71. col.3.
Fides informis quid faciat: ibidem. col.4.
Fides quasi imperatrix z charitas quasi regina virtutum dicitur. fo.84. col.1.
Fides z scientia differunt. fo.102. col.1.
Fides primū est fundamentū superne hierusalem et per iaspidē significat. lib.4. fo.61. co.4. cir. me.
Fides supra tempus est de ꝓsentibus preteritis z futuris. fo.128. col.4.
Fides habet duplicem viam. fo.136. co.1.
Fides est invi rationali siue in intellectu: z similiter prudentia. fo.143. co.2.
Fides capitur quinq; modis. fo.145. co.3.
Fidei diffinitio: ibidem.
Fidei articuli non ꝓbant: ibidem. col.4.
Fides an sit virtus. fo.146. co.1.
Fides est in speculativo intellectu nec finis eius tm̄ est veritas: ibidem.
Fidei finis: ibidem.
Fides mouet virtutes: ibidem.
Fidem philosophi non cognouerunt: ibidem.
Fides quomodo mediat inter scientiam z opinionē: ibidem. col.2.
Fides an sit species specialissima: ibidem.
Fides innititur soli ꝓme veritati: ibidem.
Fidei annexa delectatio. fo.147. col.1.
An sine fide quis possit placere deo. fo.148. co.1.
Fides xp̄ianorum est maxima z verissima fides. fo.148. co.2.
Fidei fundamentum est ius naturale: ibidem. co.3.
Fides quomodo indiget mundo.
Fidei ſm q̄ est articulus vtrum subest falsum. folio 149. col.2.
Fides est fundamētū iusticie. fo.195. co.3.
Fidei actus: ibidem. co.4.
Fides duos ꝓximos fines habet. fo.204. col.3. circa finem.
Fides z sapiētia differūt. fo.209. col.1.
Fides est principium beatitudinū mediatū. fo.211. co.3. circa ꝓncipium.
Fides dat delicias charitati. fo.214. co.3. cir. me.
Fidelis h3 duo gīa effectuum. fo.163. co.3.
Fides ꝑa an sit ꝓior ꝯ charitas. fo. ibidem.
Fides quō est forma ꝑtutum: ibidem: col.3. cir. fi.
Fides ſm quendā motum suum generat motū spei: fo.219. co.3. cir. finem.
Fides z spes non evacuabuntur. fo.152. co.3. circa medium.
Fides spes z charitas an sint ꝓme oium virtutum fo.219. co.3.
In fide an in charitate sit ꝓmovis meredi: ibidem col.4.
In fide est potius meritum ꝯ in charitate: ibidem col.4. circa fi.
In fide est fons meredi. fo.252. col.4. circa fi.
Fidei difficultas causa est quare plus meretur viator ex minori charitate ꝯ angelus ex maiori: ibidē.
Fides est causa necessaria omnium virtutū. fo.254. col.4. circa ꝓin.
Fides non iustificat effective sed deus per fidem lib.4. fo.18. col.3. circa finem.
Fidelitas z infidelitas non sunt ꝓprie contraria fo. ibidem. col.4. cir. fi.
Fides informis an sit virtus. fo.229. col.1.
Fides informis z formata non sunt eiusdē speciei fo.230. col.1.
Fidem operantem per dilectionē siue fundamentū christi haberi decedit secum ferens lignum fenum z stipulam. fo.37. col.2. cir. fi.
Fide formata adueniēte an maneat fides informis fo.230. co.2. co.3.
Fides non totaliter evacuabitur in patria. folio ibidem.

Fides spes z charitas sunt quedam trinitas creata in anima. folio. ibidem. col.4. circa medium.
Filius dei quare dicitur speculum z ymago ꝓ̄tris patris. folio.3. H. O.
Filius dei quare dicitur dilectio patris. fo.4. B.
Filius non generatur a spiritu: ibidem. F.
Filius non est verbū quo est sed quo est z est sapientia z potentia. folio.12. T.
Filij carnales an spirituales magis sint diligendi. folio.13. columna.1. circa ꝓncipium.
Filius inḡtum deus generatur. folio.18. A.
Filiⁱ dei q̄re nec corrūpi nec peccare p̄t. fo.77. co.3.
Fidelis an magis peccet ꝯ ifidelis. fo.114. co.3.
Finali impenitētia capit duplicit. fo.199. col.3. in fi.
Filij israel accipientes vasa egyptiorum non peccauerunt. lib.4. folio.34. co.1. in ꝓin.
Filius dei quare potius fuit incarnatus ꝯ patervel spiritussanctus. fo.122. columna.1.
Filius dei an assumpsit hominem: ibidem. co.2.
Quattuor ꝓpositiones de hac materia: ibidem.
Filius dei an esset plures homines si nichil deseredo assumere aliam humanitatem. fo.123. co.1. in me.
Filius z pater si assumerent eandem animamvtrum essent idem homo: ibidem. columna.3.
Finis peccati quis sit. folio. 108. columna.2.
Fines in quos ab anima tendit per operatiões oīm virtutum sunt tres. lib.4. fo.58. co.4. cir. ꝓin.
Filio hominis attribuitur qō z filio dei. fo.125. co.3.
Filius dei non ex natura est homo. fo.127. co.1.
Filius dei predestinatus est esse filius dei. ibidem.
Finis est duplex. fo.152. et. 153. columna.1.
Filio z patre existentibus in extrema necessitate cui debet subueniri si non possit vtriq;. 56. columna. 4.
Fletus christi an fuerit meritorius. folio.30. J.
Fletus christi. fletus penitentis fletus hiere. ibidē.
Fletus multiplex. lib.4. fo.31. co.4. circa finem.
Fomes quid sit. folio.44. columna.4.
Fornicatio generis minor est ꝯ aliqua singularis licet non in infinitū. folio.80. columna.3.
Fornicatio in genere an sit aliquanta: ibidem.
Fornicatio in genere an sit magis malū ꝯ superbia ibidem. columna.4.
Fomes intensus. folio.98. columna.1.
Fornicatio potius est peccatū mortale ꝯ ebrietas. folio.100. columna.3.
Fornicatio duplex. folio.110. columna.3.
Fornicatio secunda an sit maius peccatū ꝯ ꝓma. folio.114. columna.3.
Fornicari in genere dupliciter capitur. fo.152. co.3.
Forme sunt triplices. fo.166. columna.3.
Fortitudo quid sit. fo.196. columna.4.
Fornicatio est triplex. lib.4. fo.64. co.2. cir. mediū.
Fornicatio simplex an sit peccatum. lib.4. folio.46. columna.2. circa medium.
Fornicatio spiritualis maior est in corde ꝯ corporalis in carne. lib.4. fo.49. col.3. circa medium.
Fornicator z fornicatrix non cōmunicant sibi actiones spirituales z quare. lib.4. fo.53. co.2. cir. finem.
Fraus triplex. fo.239. columna.4.
Fructus triplex assignatur. folio.121.
Fructus centesimus an debetur virgini que nupsit z nondum cognita est: ibidem. columna.2. in fine.
Fructus virginitatis an sit duplex ꝓmius: ibidem columna.4. circa finem.
Frui diffinitur. folio.214. columna.3. z.4.
Fruitio duplex: ibidem.
Frui virtutibus an liceat. fo.214. co.1. cir. finem.
Frui personis an liceat: ibidem. co.3. cir. ꝓin.
Fruitio in dilectione z cognitione consistit. lib.4. folio.51. columna.3.
Frui aliqua re quid sit: ibidē. et. lib.4. folio.59. col.3. et quomodo intelligitur. columna.4. circa finem.
Fruitio ꝓprie consistit in visione. li.4. fo.59. col.1. circa finem.
Fructus spiritus quare apostolus ponit tantū duo decim. lib.4. fo.60. co.4. circa medium.
Fructus secundus scz gaudium/an sit virtus. lib.4. folio.61. col.2. circa ꝓncipium.
Inter fructus spirtussanctus / quare apostolus nō enumerauit spem: ibidem.
Fruimur deo dupliciter: ibidem. co.1. cir. me.
Frui est duplex/perfectum z imperfectum: ibidem. columna.2. circa medium.
Frui est amore iherere alicui rei quomodo intelligitur: ibidem.
Furtum non commiserūt hebrei accipiētes vasa. ꝛc. folio.171. columna.2. in me.
Cum fure currere contingit nouem modis. lib.4. folio.34. co.1. circa medium.

De littera G.

Gaudiū z tristicia opponunt. fo.144. co.1
Gaudium multiplex: ibidem.
Generationem filij dei credimus ꝓbat esse Augustinus. fo.3. B. lk. L. M. P.
Gentilū duo fuerunt gña. fo.6. B. L. D
Gentilis vtrum credat ydolum esse deū: ibīd. D. E.
Genⁿ neutrū nō solū differt a masculio i sexu. fo.8. K
Generare quid est. fo.13. L.
Generatio in diuinis an per participationēvel esse tiam ꝓdicatur. folio.17. M.
Generandi potentiam esse in filio bifariam intelligitpotest: ibidem. N. O.
Genⁿ hūanū an aliomō potuit redimi. fo.143. col.3.
Gentilis populus magis peccator erat ꝯ iudaicⁿ, folio.165. co.3. circa medium.
Gentū crudelis cōsuetudo. lib.4. fo.4. co.2.
Gesi noluit vendere sanitatem: sed dationem sanitatis. folio.250. col.1. circa medium.
Gyō fluuiⁿ est egyptiz padisi. li.4. fo.14. c.3. cir. ꝓi.
Gloria dupliciter dicitur. folio.64. columna.3.
Gloriatio duplr sumit. fo.84. co.1.2. fo.85. co.2.
Gloriatio nominatur glorioſus: ibidem. co.3.
Gloriatio vento comparatur. fo.85. columna.2.
Gloria inanis prima filia superbie: ibidem.
Gloria inanisan habeat species. fo.85. co.4.
Glorie inanis quare septem ponuntur filie. fo.86. columna.4.
Gloria dei dupliciter. fo.168. co.1. circa finem.
Gratia dupliciter sumitur. fo.71. co.2. in ꝓin.
Gratia duplex. fo.198. co.1. in ꝓin.
Sine gratia quis potest bene agere: ibidem.
Nullus vel rarus est qui nō habeat aliquamgratiā. ibidem.
Gratie substractio maxima pena. fo.121. columna.3.
Gratiam primā an aliqs possit mereri. fo.126. co.4.
Gratiā primā aliqs pōt mereri. fo.181. co.4. cir. me.
Gratia habet multos effectⁿ. li.4. fo.5. col.1. cir. me.
Gratuitum quid est. fo.29. co.4. circa ꝓncipiū.

Grauitas legis duplex. lib. 4. fo. 2. co. 4. circa fi.
Gratia potest expellere peccatum mortale: nō ve-
niale. lib. 4. fo. 24. col. 2. circa finem.
Gradus cognatiōis quid sit. lib. 4. fo. 52. co. 3. cir. fi.
Greci ꝛ latini diuersimode conficiunt. folio. 179.
columna. 4. circa medium.
Gule primus motus an sit peccatū mortale. fo. 173.
columna. 4. circa medium.

De littera H.

HEc pnomē qd demōstrat in illa oratione
tube nec pferri per manus. ꝛc. li. 4. fo. 21.
columna. 2. circa medium.
Heretici quare decepti fuerūt cir. diuina
folio. 2. L.
Heretici decepti fuerunt: quia ex propriis rerū na-
turalium processerunt ad diuina. folio. 4. K.
Hereticum non est de diuinis contraria opinari.
folio. 10. F. H. K.
Hereſis pellagiana. folio. 39. columna. 2.
Hereſes quare permittuntur a deo. fo. 57. co. 2.
Heretici duplices. lib. 4. fo. 44. co. 2. cir. medium.
Hierusalem superna quare dicitur mater nostra
folio. 194. columna. 4. circa medium.
Hierarche officium est facere hoies deiformes. fo.
217. columna. 2. circa medium.
Hierarchia quid sit. fo. 45. columna. 4.
Hierarchia triplex: ibidem.
Histrio quid sit. fo. 18. co. 3. circa medium.
Histrionibus dare an sit demonib⁹ immolare: ibiđ.
Hyen an simulabat se ydolatram. fo. 116. colum. 3.
Homo melius vel meliori ratione fieri non potuit:
licet melior: nec sequit deū inuidū fuisse. fo. 3. M. B.
Homo quare ex eadē materia cum ceteris aialibus
factus est. folio. 60. columna. 3.
Hō quare sol⁹ plasmat⁹ sit ꝛ cetera aialia mīra: ibiđ.
Hō p se nō subiscit corpib⁹ celestib⁹: ibiđ. col. 4.
Homo quare factus sit ad ymaginem dei ꝛ nō ange
lus. folio. 62, columna. 4.
Homo qualiter trinitati assimiletur. fo. 64. co. 3.
Hō quare extra paradisū fuit plasmat⁹. fo. 65. co. 4.
Homicidiū an sit filia tre. fo. 60. columna. 2.
Homo non significat personā. fo. 126. columna. 3.
Homo non potest esse diu quin cogitet de terrenis.
folio. 155. co. 3. circa finem.
Hominum incorrigibilium duo genera. li. 4. fo. 32.
columna. 2. circa finem.
Homo sanctus est sicut ciuitas ordinata. lib. 4. fo.
47. co. 3. circa finem.
Hominum genus omne fecit dominus ex vno ad
mutuā charitatē ipōx. lib. 4. fo. 52. co. 4 circa finem
Homo interior: sc3 anima habet visum ꝛ alios sen-
sus suos. lib. 4. fo. 55. co. 3. circa medium.
Homo quātūcis est licet corrumpatur: tamē qui in-
tus est renouatur de die in diem. lib. 4. fo. 59. col. 2.
circa medium.
Homo in quo excedit angelum. lib. 4. fo. 57. col. 4.
circa finem.
Hostia non cōsecrata in casu dari potest sine pctō.
lib. 4. fo. 20. columna. 3. in fine.
Honor duplex. folio. 83. columna. 1.
Horas dicere in peccato. fo. 106. columna. 4.
Horas canonicas dicens sine deuotione an teneat
repetere. folio. 107. columna. 2.
Humane nature ꝓpitas qd sit. lib. 4. fo. 53. co. 1. cir. me.
De humane nature veritate aliqd dicitur quattuor
modis: ibidem. co. 2. circa finem.
Humilitas continet quattuor virtutes. folio. 85.
columna. 3.

De littera I.

IActantia quid sit. fo. 85. columna. 2.
Iacob an peccauit quando accepit bene
dictionem. fo. 230. columna. 3.
Iacob an peccauit emēdo primogenita.
folio. 237. co. 4. circa medium.
Ideas qui negat esse negat filiū dei esse. fo. 35. M.
Idea quare dicitur filius dei: ibidem.
Idee ab eterno fuerunt in deo ſm Augustinum.
folio. 64. columna. 2.
Id ymaginem dei qualiter vir factus est ꝛ non mu-
lier: ibidem.
Idem scitur ꝛ creditur simul ab eodem. folio. 147.
columna. 2.
Idolatrie magnitudo. folio. 189. co. 1.
Idolaticum quid est ꝛ ydolum. folio. 249. colum. 2.
in prin.
Ieiunium ꝛ elemosine datio comparantur. fo. 179.
columna. 3. circa prin.
Ieiunare est opus iusticie ꝛ etiam temperantie. fo.
89. columna. 4.
Ieiunij quō licet institutio. fo. 175. co. 3. cir. prin.
Ieiunium quid sit: ibidem. circa finem.
Ieiunium propter duo est vtile. fo. 175. co. 4.
Ieiunium duplex: ibidem.
Ieiunium quadragesime propter tria: ibidem.
Ieiunamus in die parasceues. fo. 176. co. 1
Ieiunium vigiliarum. ibidem.
Ieiunium vtrum soluant electuaria: ibidem.
Ieiunium an soluat vinum: ibidem.
Ieiunium soluentia versu cōtinent: ibidem. co. 3.
Ieiunium quare non soluunt pisces: ibidem.
columna. 3.
Ieiunio sanātur pestes corporis ꝛ oratione pestes
mentis. lib. 4. fo. 32. co. 1. circa medium.
Iepte non excusatur de immolatione filie sue. fo.
254. columna. 4.
Ignorantia non est peccatum. fo. 102. co. 1.
Ignorantia legis an sit peccatum: ibidem. col. 2.
Ignorantia triplex: ibidem. columna. 4.
Ignorantia iuris ꝛ facti. fo. 103. columna. 3.
Ignoratur pena arrij: ibidem. columna. 3.
Ignobilis litteratus nobili indocto preferēdus est
folio. 188. columna. 1.
Ignorantia non est vituperabilis propter se. fo. 172.
columna. 1. circa finem.
Ignis purgatorius quō purgat aīas. lib. 4. fo. 38.
columna. 3. circa finem.
Ignorantia iuris neminem excusat. lib. 4. folio. 2.
columna. 1. circa prin.
Ignorantia facti excusat: ibidem. circa finem.
Ignis purgatorius qualiter purgat animas ꝛ qbus
ministris. lib. 4. fo. 65. co. 3. circa medium.
Imago rei duplex. fo. 216. co. 3. circa finem.
Imaginatio multiplex. ibidem. col. 4. cir. medium.
Immortalitas que fuit in adam an erit in patria.
folio. 66. columna. 2.
Impotētia coeūdi duplex. lib. 4. fo. 51. co. 4. cir. me.
Impossibile est volubile. fo. 45. columna. 1.
Ad impossibile an quis obligetur. fo. 104. colum. 3.

Impugnatio veritatis. folio. 199. columna. 1.
Impi⁹ quomodo iustificatur. folio. 136. columna. 1.
Impedimentum duplex. folio. 137. columna. 2.
Incarnationis excellētia. folio. 132. co. 4.
Incarnationis tres cause. folio. 113. co. 2.
Insipientes qui dicuntur. folio. 46. co. 4.
Inebrians alterum quando peccat mortaliʒ. fo. 174.
columna. 2. circa medium.
Infidelitas vtrum sit radix pctōx. fo. 83. col. 2.
Infidelitas fuit primū pctm̄ ade. fo. 66. co. 4.
Infidelitas est radix oim malorum. fo. 107. co. 4.
Incarnationem quare petebant antiqui patres. fo.
220. columna. 4. in me.
Infidelitas maximum pctōx. fo. 188. co. 4. cir. finē.
Inobedientia ydolatrie cōparat. fo. 182. col. 3. cir. me.
Inobedientia multiplex: ibidem. co. 4. circa mediū
Inobedientia an sit filia inanis glorie. fo. 85. co. 3.
Innocentem an liceat interficere precepto superioris
folio. 183. columna. 4. circa medium.
Innocentes fuerunt digni aureola nō passione: sed
modo patiendi. folio. 197. columna. 3. circa finem.
Indulgentie siue relaxationes prelatorū multa pro
mittunt que non soluuntur. lib. 4. fo. 41. co. 4. cir. fi.
Infidelium omnis vita peccatum est quomodo in-
telligitur. folio. 43. columna. 3.
Indignatio quid sit. folio. 90. columna. 1.
Intellectum humanum oportet foueri ꝛ purgari in
speculo creaturarum vt per eas veniat in cognitio-
nem creatoris. folio. 4. J.
Interrogatio hereticorum super illo iohannis: tres
sunt qui testimoniū perhibent. ꝛc. fo. 10. M. B. S. T.
In prepositio quid significet cum dicitur vnitas est
in trinitate. folio. 14. M.
Innascibilitas quid sit. fo. 17. ab A. vsq; A.
Innascibilitas notio est ꝓsone ꝛ non improcessibili-
tas. folio. 19. H.
Intelligentia est duplex. folio. 27. G.
Intellectus humanus quodāmō est infinitus: ibidē.
Intelligere deum incircunscripte in hac vita non
possumus. folio. 33. F.
Intellectus angeli ꝛ hominis sunt eiusdem speciei.
folio. 67. columna. 3.
Intellectus dupliciter capitur. folio. 72. co. 3.
Intellectus quinq; sunt virtutes. fo. 76. co. 4.
Intellectus duplex. folio. 80. columna. 2.
Intellectus realis est in bonis ꝛ cōtēplatiuis theo-
logie magistris: nominalis vero in malis: ibidem.
Intēsior ꝛ remissior est eadē charitas. fo. 154. col. 3.
Inc̄rum quid significet. folio. 42. co. 2.
Intentio vtrum mensurat opus. folio. 110. co. 2.
Intentio ꝛ opus an sint idē pctm̄. fo. 112. co. 1.
Intelligere duobus modis pōt esse meritorū: ibiđ.
Intellectus reddit rationē fidei. fo. 220. co. 1. cir. pri.
Intellectus donū est virtus: ibidem. co. 3. cir. finem
Intrare in gaudiū dñi sui quid sit. fo. 213. co. 3.
Insidiari licet in bello iusto. lib. 4. fo. 35. co. 3. cir. pri
Ingratitudo trib⁹ modis suscipit. lib. 4. fo. 37. co. 1.
circa medium.
Intellectus solus est ymago dei ꝛ nō ꝓprie loquen-
do in sola coniunctione eius. li. 4. fo. 59. co. 4. cir. fi.
Inuidia locum non habet: nisi vbi res exigit aliter
fieri c̄ fiat. fo. 3. S. et. fo. 28. T.
Inuidia ꝛ ira quō gñanē a superbia. fo. 85. co. 2.
Inuidia an sit pctm̄. folio. 86. co. 4.
Inuidia cum virtuti opponitur: ibidem.
Inuidia ꝛ odium differūt. fo. 87. columna. 1.
Inuidia an solū sit de ꝛpalibus. fo. 87. co. 2.
Inuidia an sit maior: ibidem. columna. 3.
Inuidie prima filie est odium: ibidem.
Inuidie duplex motus. folio. 144. co. 2.
Insiste quib⁹ ligabat lazarus post resuscitationem
quid significent. folio. 106. columna. 3.
Intentio charitatis quid sit. fo. 161. columna. 4.
Ioachim merito fuit dānat⁹ sub innocētio. fo. 7. P.
Ionas ꝓphetādo nō loqbat p̄ sciētiā. fo. 55. co. 1.
Iohānis celibat⁹ nō ꝓferꝑ priuilegio abrahe. fo. 66. c. 3.
Iob exponit. folio. 201. columna. 3.
Iob non peccauit dicens non equo iudicio. ꝛc. folio
199. columna. 4.
Ipocrisis ꝛ inanis gloria drīst. fo. 86. co. 1.
Ipocrisis duplex. fo. 87. co. 3. et. 4.
Ipocrisis et iactantia differunt: ibidem.
Ipocritas quare frequentius reprehendit xp̄us c̄
alios. folio. 116. columna. 1.
Fructib⁹ eoꝝ cognoscetis eos quō intelligit: ibidē.
Ira dei quid sit. folio. 9. L.
Ira an sit vitium capitale. folio. 88. co. 2.
Irasci simpliciter an sit malum. fo. 88. col. 3.
Ira cui virtuti opponit: ibidem.
Ira an sit annexa perturbatio. fo. 89. co. 1. circa finē.
Ire species: ibidem. columna. 2.
Ira duplex. folio. 118. columna. 1.
Ira per zelum est virtus: ibidem. co. 2.
Iram habuit christus: ibidem.
Ira per zelum in qua vi anime sita est: ibidem.
Irā p̄cedēs actum rationis an sit pctm̄: ibidē. col. 3.
Irregularitas non est pena peccati. fo. 100. co. 2.
Isaac quid significat. folio. 144. columna. 1.
Iniate commendatio. fo. 207. co. 2. cir. prin.
Isaac an benedixerit iacob. fo. 139. co. 3. circa me.
Isopi aspersio quid denotat. lib. 4. fo. 9. co. 3. cir. me.
Iubileus quid sit. fo. 176. co. 2. circa principium.
Iusticia increata magis est intēsa c̄ creata. fo. 8. E.
Iudei testes sunt fidei nostre. fo. 23. E.
Iusticia duplex. folio. 27. M.
Iusticia dei quid sit. folio. 32. T.
Iusticia duplex: ibidem. X. et. folio. 32. E.
Iustius an coronet deus petrum c̄ iuuenem. fo. 32. L.
Iustificare an sit opus iusticie: ibidem. D.
Iudicium rationis duplex. fo. 172. co. 1. circa finem
Iudei erant magnifici in sepeliēdis mortuis. lib. 4.
folio. 22. co. 2. circa finem.
Iudei valde luxuriosi erāt ꝛ ꝓni ad illicitēdū vxores
ꝛ facile seducebāt a mlieribus. li. 4. fo. 48. c. 3. cir. me.
Iudā nō debuit xp̄s corripere ꝓpter quattuor.
folio. 261. co. 4. circa finem.
Iudei quō cognoscebāt patrem. fo. 151. co. 3. cir. pri.
Iudicium duplex. folio. 69. columna. 4.
Iudei sunt capsarij siue liberarij nostri. fo. 71. col. 3.
Iura aptant his q̄ fruēti⁹ accidūt. fo. 83. co. 4.
Iudicium triplex. fo. 117. co. 1.
Iudicium quid est: ibidem.
Iudicium quomodo versatur in persona: ibidem.
Iudicium ꝛ suspicio in re persone: ibidem.
Iudicium quare est peccatum: ibidem.
Iudicare quō possumus aliquē esse malum: ibidem
ꝛ an aliqs pōt dicere de aliquo assertiue sine pecca-
to iste est malus. fo. 117. co. 4.
Iudex qñ pōt punire innocentem licite: ibidem.
Iustificatio impij quattuor requirit. fo. 135. co. 1.

In iustificatione impij quis est p̃im⁹ motꝰ. fo.135.
Justificat hominem deus sine homine cooperante. folio.144. columna.1.
In iustificatione impij quattuor sunt. lib.4. folio. 26. columna.3. circa p̃incipium.
Justicia nō est sita in aliqua vi determinate. fo.144. columna.4.
Jus naturale capitur dupliciter. fo.169. co.2. cir. fi.
In iure sunt p̃cepta/ p̃hibitiones/ ꝛ demonstrationes: ibidem. co.3. circa medium.
Juris naturalis due regule. folio.170. co.3. cir. p̃in.
Jus naturale quomodo scriptum sit in corde hoīs folio.170. columna.4. circa medium.
Justicia circuit tres vires. fo.172. co.1. circa p̃in.
Jus naturale dupliciter dicitur. folio.184. co.3. circa medium.
Justum iusto est contrarium. quomodo intelligitur folio.185. columna.4. circa finem.
Justicia an sit generalis virtus ad omnes virtutes folio.194. columna.4. circa medium.
Justicie sex sunt species. fo.195. columna.2. in me.
Judicium quid sit. folio.255. co.2. circa p̃incipium.
Judicium duplex: ibidem.
Justicia est in agendo solum: ibidem.
Justicia perpetua ꝛ immortalis quare potius dicit̃ cetere cardinales. folio.196. columna.3.
Justicia dupl̃ accipit: ibidem. co.4.
Jurare quid sit. folio.239. co.1. circa finem.
Juramenti forme diuerse in diuersis legibus: ibidē columna.2.
Jurans per creaturam iurat quodāmodo p̃ creatorem. folio.241. columna.1. circa medium.
Jurare verum per ydolum est maiꝰ peccatū q̃ iurare falsum per deum: ibidem.
Juramenti tres comites: ibidem. circa medium.
Jurans se nunq̃ foze episcopū an sit obligat⁹: ibidē
Juramentum illicitum duplex. fo.241. co.3.
Juramento tripliciter deus inuocatur testis. folio. 242. columna.2. circa p̃incipium.
Jurare per lapidem quid significat: ibidem.
Jurans falsum per deum vtrum honozet deum. ibidem.
Juramentozum regula: ibidem.
Juramentum falsum per verba multiplicia ad quid obliget: ibidem. paulo post.
Juramenti cause: ibidem.
Juramentum a quo papa potest absoluere. fo. 242. columna.1. circa p̃incipium.
Juramentum coactum an obliget: ibidem. colum.2. circa p̃incipium.
Jus diuinum non potest dissolui. folio.256. co.4. circa p̃incipium.
Jus naturale est triplex. lib.4. fo.46. co.1. cir. me.
Jus positiuum nō contrariatur naturali. lib.4. folio 48. co.3. circa medium.
Judicij generali locus determinatus est a ioele. lib. 4. folio.65. columna.1. circa p̃incipium.
Judicij dies quare nobis incerta est ꝛ non locus: ibidem. circa finem.
Judicium generale non erit donec impletus sit numerus electozum: ibidem. co.2. circa p̃in.
Judicij diem quare dicitur ignozare filius. lib.4. folio.65. columna.2. circa p̃incipium.
In iudicio non habebit diabolus ministeriū: sed fugeret libens si posset: ibidem. circa medium.

De littera L.

Lactucarū amaritudinē mutauit dñs in amarā sue passiōis recozdationem. lib.4. folio.23. columna.1. circa finem.
Lameth cōmisit homicidiū. fo.103. col.4. et folio.111. columna.3.
Latria an sit virtus. folio.186. co.1. circa finem.
Latria quid sit: ibidem. co.2. circa finem.
In latria quinq̃ sunt: ibidem. columna.3.
Latria duplex: ibidem. columna.4. circa finem.
Latria ꝛ dulia an sint: ibidem.
Latria an sit ydolatria: ibidem.
Latria an dulia debeatur carni christi. folio.187. columna.4. circa p̃incipium.
Latriam vtrū aliquis per ignozantiā possit exhibere creature: ibidem.
Latini ꝛ greci diuersimodi conficiunt. lib.4. fo.21. columna.3. circa finem.
Laudabunt ꝛ loquentur vocaliter beati post resurrectionem generalem. lib.4. folio.54. columna.2. circa p̃incipium.
Laudare se ꝛ laudare alium quomodo quis debet. folio.117. columna.3.
Lazari mozs p̃ima an fuerit naturalis. folio.165. columna.4. circa medium.
Lazarus suscitatus quare ligatus erat institis. fo. 204. columna.2. circa finem.
Lex diuina p̃cedens ex p̃opzijs facit scientiam ꝛ confirmat fidem. folio.4.
Lex data est rudib⁹ in pedagogū. ꝛc. fo.112. co.1.
Letabitur iustus cum viderit vindictā quomodo intelligitur. folio.168. columna.3. circa medium.
Lege antiq̃ nō solū homicide sed adulteri ꝛ masculorū p̃cubitozes mozte plectabāt. li.4. fo.1. c.2. cir. p̃i.
Lex fuit data p̃fectis i signū: duris ꝛ supbis in on⁹ ꝛ flagellū rudib⁹ in pedagogū. lib.4. fo.2. co.3. cir. me.
Lex vetus ꝛ euangelium in grauitate comparantur ibidem. columna.4. circa p̃incipium.
Legis duplex status. lib.4. fo.3. co.1. circa p̃in.
Lex vetus cohibeat manum ꝛ animum: ibidem.
Lex grauioz erat q̃s euangelium in tribus: ibidem. circa medium.
Lex vetus loco eucharistie plura habuit sacramēta p̃opter tria: ibidem. col.2. circa medium.
Legis veteris sacrificia p̃m quid cessauerunt: ibidē. circa finem.
Legis veteris omnia sacramenta christum significabant. lib.4. folio.3. co.3. circa medium.
Legalia cessauerunt in passione christi. li.4. fo.6. columna.3. circa finem.
Legem quadrupliciter dicitur x̃ps impleuisse. li.4. folio.6. columna.3. circa finem.
Legem soluere dupliciter capitur: ibidem. co.4. circa p̃incipium.
Leges hūane non cohibent animū sed manū lex vero diuina vtrūq̃. fo.248. co.1. circa p̃incipium.
Legi veteri an aliquid addat euangelium: ibidem. circa finem.
Lex vetus dupliciter accipit. li.4. fo.7. co.1. cir. me.
In lege tria erant. lib.4. fo.34. co.1. circa p̃incipiū.
Lex vetus duris fuit in flagellum: superbis in frenum rudibus in pedagogum: ꝛ perfectus in signum folio.262. co.1. circa medium.
Lex naturalis offuscata est in infidelibus. lib.4. fo. 50. columna.3. circa finem.
Libido peccati ade duplex. folio.68. columna.4.
Libertas arbitrij quid sit. folio.70. columna.3.
Libertas arbitrij triplex: ibidem.
Libido est p̃imū peccatū ̃ p̃incipium cuiuslibet alterius peccati. folio.76. columna.1.
Littera decalogi est littera occidens. folio.255. columna.4.
Licitum duplex. fo.241. columna.2.
Licitum ꝛ expediens quomodo differunt: ꝛ ibidem exponitur illud: omnia michi licent. ꝛc. folio.258. columna.3. circa medium.
Licet repetere sua etiam cum scandalo: ibidem. columna.4. circa p̃incipium.
Lya emit a rachel concubitum cum viro suo pynam noctem p̃ mandragozis filij sui. lib.4. fo.45. co.3. circa finem.
Libellus repudij quid sit. lib.4. folio.48. colum.2. circa medium.
Libelli repudij dare vtrum sit peccatum: ibidem.
Libello repudij resistere nō poterat moyses: ibidez.
Libellū repudij dantes dupliciter peccabāt. lib.4. folio.48. co.4. circa p̃incipium.
Libellum repudij dare fuit mortale. lib.4. folio.2. columna.2. circa medium.
Libellum repudij nullit anime dat sponsus spiritualis. lib.4. fo.49. co.2. circa medium.
Licitum non est faciendum q̃i nos expedit: ibidem columna.3. circa medium.
Licebat paulo accipere victum a subditis: sed non expediebat p̃opter auariciam auditozum: ibidem. columna.3. circa medium.
Locus siue esse in loco dicit̃ multipliciter. fo.32. E.
Quomodo deus est vbiq̃. folio.33. F.
Locus p̃opzie sibi est deus: ibidem.
In loco dupliciter est anima vel angelus. folio.35. L. M.
Locus confert angelo: ibidem.
Locutio dei cum malignis spiritibus. fo.68. co.3.
Loth peccauit cognoscendo filias. fo.103. co.4.
Locutio anime exute ꝛ angelozum an sit vocalis. folio.68. columna.1.
Luciferi peccatuz an fuerit omissionis vel superbie folio.40. columna.2.
Lucifer reuera appetiuit bonum: sed non sibi. folio. 41. columna.4.
Lucifer quare non perseuerauit in bono statu ꝛ quo modo intelligitur illud: mendax fuit a p̃incipio: ibidem. et. fo.43. columna.1.
Lucifer quomodo traxit secum tertiam partem stellarum: ibidem.
Luciferi casus fuit spiritualis et localis: ibidem.
Luctus vtrum sit alcuius virtutis spiritualis. folio 211. co.4. circa finem.
Luctus ad iusticiam pertinet. fo.144. co.2.
Lucifer non habuit charitatē. fo.166. co.4. cir. me.
Luna quando facta fuit. fo.60. columna.2.
Lux luminare maius ꝛ minus firmamentum. ꝛc. q̃d tropologice significant. folio.53. columna.3. ꝛ folio. 58. columna.3.
Lux an creata sit ante diem. folio.581.
Lux illa an fuerit corpozalis: ibidem.
Lux spiritualis quid sit: ibidem.
Luxuria an q̃libet sit p̃cñm mortale et non ebrietas folio.74. columna.1.

De littera M.

Machinationes diaboli. fo.45. co.2.
Machina mentis est vis amoris. fo.228. columna.3.
Machinatio quid sit: ibidem.
Magdalene ꝛ pharisei parabola exponit̃ folio.165. columna.2. circa finem.
Magistro dicenti charitatem esse spm̃sanctum non tenemur assentire. fo.155. co.3.
Malum quomodo cognoscitur in deo ꝛ p̃ privationem boni. fo.22. M. N.
Malicia non habet causam efficientem: sed deficiens. folio.26. I.
Malum p̃out ordinatum a deo est vtilissimum. folio.28. L.
Mala vtrum deus velit fieri. folio.29. L.
Mala fieri an sit verū a prima ueritate: ibidem. D.
Malum nichil est. folio.56. co.2.
Malū ꝛ bonū nō sunt cōtraria p̃opzie: ibidem.
Malum esse quinq̃ medijs p̃batur. fo.75. co.2.
Malicia nichil est: ibidem.
Malum duplex. folio.75. columna.1.
Malum quomodo aliquid est: ibidem.
Malum vtrum ens ente ꝛ non ente: ibidem.
Malus actus est actio ꝛ deactio: ibidem.
Malum non agit nisi per bonum: ibidem.
Malum non agit nisi per accidens: ibidem.
Malum in se ꝛ malum p̃m se. folio.184. columna.2.
Malum dicitur maius alio quattuoz modis: ibidē. columna.4.
In malo tria sunt. folio.74. co.4.
Malum quid sit: ibidem. fo.75. co.1.
Malum an sit conuersio vel auersio: ibidem.
Malicia duplex. folio.76. co.1.
Malum dicitur p̃uatio dupliciter: ibidem. co.2.
Malum p̃incipaliter ꝛ per se est p̃uatio speciei naturalis. fo.77. co.1. et.2.
Malicia generis an sit equalis alicui malicie singulari. folio.80. columna.2.
Malum quare aliquid magis vel minus dicitur. ibidem. columna.3.
Malicia in genere dici potest, equalis malicie singulari: ibidem.
Malus malū in genere d̃ tribus modis: ibidem.
Malitie grauitas per virtutem contrariam cognoscitur: ibidem.
Malum quare potest homo per se ꝛ non bonum. fo. 93. columna.4.
Malus quomodo est instrumentum dei. folio.94. columna.4. in fine.
Malicia quid sit: ibidem.
Malum p̃m se et in se quid est. folio.116. co.1.
Malus actus quomodo amaricat. fo.120. co.3.
Malum est vtile tripliciter. fo.140. co.4.
Malum ex genere duplex: ibidem.
Malicia aliqua singularis vtrum possit esse p̃cise tanta q̃nta est malicia sui generis. folio.142. columna.1.
Malū summe nichil est. folio.152. co.3.
Malicia an feruentiozes actus elicit q̃s virtus ꝛ q̃re. folio.233. columna.2.
Malū et bonū an contrarianꝰ: ibidem.
Mali diligunt ꝛ odiunt deum. fo.221. columna.2.

Maleficium an impediat matrimonium. li. 4. fo, 52. columna prima circa principium.
Maleficiū pōt dissolui p magnitudinem fidei: p oēs ecclie: z p eandē arte p quā factū est: ibidem.
Manichei confutatio de creatione. folio. 56. columna. 1.
Manicheoꝝ dictū ridiculum. folio. 56. co. 4.
Manichei rationes refellit augustinus. fo. 59. col. 2.
Manus diaboli duplex. folio. 114. co. 1.
Manna quid significet. fo. 180. col. 4. circa medium.
Mānsuetudo cui dono adaptatur. fo. 211. columna. 4. circa principium.
Mansuetus z pius differunt: ibidem.
Mansuetudo z patientia differunt: ibidem.
Mansuetudo maxime allicit z trahit homines ad fidem. fo. 254. co. 3. circa principium.
Manducare corpus xpi contingit multis modis. lib. 4. fo, 17. co. 3. circa medium.
In manducatione spūali sunt quattuor: ibidē. cir. fi.
Manū iposito duplex. lib. 4. fo. 8. co. 2. circa prin.
Maria virgo non consensit in carnalē copulā simpliciter. fo. 254. co. 2. circa principium.
Martyrū quinq̄ gña. fo. 198. co. 2. circa prin.
Quare inter pascha z penthecosten in festis martyrum cantatur Filie hierusalē ventte z videte martyrem, ꝛc. ibidem.
Massa humani generis z vulnus habuit z vulneris medicinam. fo. 127. columna. 4.
Mathematicum exemplum. fo. 163. co. 1.
Matrimonium quomodo recipit dispensationem folio. 171. co. 3. circa finem.
Matrimonium preceptum non fuit eternum: sed tē porale. fo. 178. co. 4. circa finem.
Matrimonium qđ significat. lib. 4. folio. 45. co. 2. circa finē et. co. 1. circa finem.
Matrimoniū potest stare cum voto continentie. fo. 254. columna. 3. circa finem.
Matrimonium z circuncisio instituta fuerunt ante legem. lib. 4. fo. 3. co. 3. circa prin.
Matrimoniū quid sit. lib. 4. folio. 44. co. 2. cir. meō
Matrimonij institutio: ibidem. co. 3. circa principiū
In matrimonij actu ante peccatum vtrū fuisset delectatio carnis: ibidem circa medium.
Matrimonij cause: ibidem. circa finem.
Matrimonij quis consensus sit causa efficiēs: ibidē columna. 4. circa finem.
Matrimonium an sit de iure naturali. lib. 4. fo. 45. columna. 3. circa principium.
Matrimoniū cōtrahere cū pluribus dñs dispensauit p̄m exigētiā tpis ppter quattuor: ibidē. cir. finē.
Matrimonij bona triplicia. lib. 4. fo. 46. co. 3. circa mediū z vtrū excusent peccatū: ibidem.
In oi matrimonio an sint illa tria bona. lib. 4. fo. 47 columna. 4. circa finem.
Matrimonij impedimenta: ibidem. columna. 2. circa medium.
Matrimonio coniungi fideles cum infidelibus p̄hibitum est. lib. 4. fo. 49. co. 3. circa prin.
Matrimonium soluitur ex parte eius qui relinq̄tur propter duo: ibidem. co. 4. circa medium.
Matrimoniū nonsoluit fornicatio corporalis cū̄tus ad essentiam: sed cū̄tum ad cohabitationem solum. lib. 4. fo. 50. co. 1. circa principium.
Matrimonium an dirimatur ex vna contumelia: ibidem. columna. 2. circa principium.
Matrimonium an rumpatur cū̄tum ad cohabitationem p fornicatione spirituali: ibidem. circa mediū.
Matrimonium soluitur cū̄tum ad cohabitationem per fornicationem corporalem z non spiritualem: ibidem.
Matrimonium quare impedit error persone potꝰ cū̄ alius error. lib. 4. folio. 50. columna. 4. circa principium.
Matrimonio non fuit inter iacob et lyam in primo concubitu nec peccauit iacob vel lya. lib. 4. folio. 52. columna. 1. circa principium.
Matrimonium impedit error conditionis: ibidem. circa medium.
Matrimonium verum fuit inter beatam mariam et ioseph. lib. 4. fo. 52. co. 2. circa medium.
Matrimonium impedit ordo sacer: ibidem. co. 2. circa principium.
Matrimonium impedit solennitas ordinis cui annexum est votum continentie: ibidem circa mediū.
Matrimonium contrahendum sed non contractum dirimit votum simplex/ solenne vero impedit contrahendum z dirimit contractum. lib. 4. fo. 52. co. 3. circa principium.
Matrimonium impedit violentia coactio tam contrahendum cū̄ dirimit contractum propter duo: ibidem. circa medium.
Matrimonium est opus hominis: ibidem.
Matrimonium impedit cognatio: ibidem. columna 4. circa principium.
Matrimoniū impediebat olim cognatio vsq̄ ad septimum gradum/ nunc vero vsq̄ ad quartum inclusiue: ibidem.
Matrimonium contrahere extra quartum gradum quare institutum est. lib. 4. fo. 53. co. 1. cir. medium.
In matrimonio duodecim persone in leuitico sunt excepte. lib. 4. fo, 52. co. 4. circa principium.
Matrimonium que impediat affinitas z que non. lib. 4. fo. 53. co. 3. circa principium.
Matrimonium quomodo impedit enormitas peccati: ibidem. circa medium.
Matrimonij contra essentiam peccantes puniri debent in essentia matrimonij: sed peccantes cōtra bonum aliter: ibidem. col. 4. circa principium.
Matrimonium contrahere/ an possit pater cum filio la filioli sui. lib. 4. fo. 53. co. 2. circa prin.
Materia triplex. lib. 4. fo. 57. co. 1. circa mediū.
Ad matutinas surgere ppter pecunias an sit peccatum. fo. 108. columna. 2. et. 3.
Maxime manichei falsc. fo. 56. co. 2.
Maxime Augustini nouem. fo. 59. co. 1.
Maxime tres de intellectu/ volūtate/ z memoria. folio. 64. columna. 4.
Meliores deus reputauit seruos suos si liberaliter ei deseruirent. folio. 132. co. 4.
Mendacium an sit maius peccatum in genere cū̄ homicidium. folio. 81. co. 3.
Mendacio duplex. folio. 134. co. 3.
Meditū quo ad nos. folio. 143. co. 1.
Medicina spiritualis quadruplex. lib. 4. folio. 7. circa finem.
Mendaciū quid sit. folio. 236. co. 4.
Mendaciū triplex: ibidem.
Mendaciorū an quodlibet sit peccatū: ibidem.
Mentiri dupliciter sumitur: ibidem.
Mendacium intentio fallendi facit esse peccatum. folio. 237. columna. 4.
Mentiri etiam p̄o vita temporali non debet perfectus imperfectus aūt potest: ibidem.
Mendacium obstreticum potuit esse veniale: ibidem.
Mendaciorum genera: ibidem.
Mendaciorum regula generalis: ibidem.
Mendacium septimi vel octaui generis an sit deterius. folio. 239. columna. 1. circa fi. fo. 239.
Mentitus non est iacob dicēdo se esse esau: ibidem. columna. 2.
Mercennarij multiplex. fo. 109. columna. 4.
Meritum quare potius situm sit in voluntate cū̄ memoria vel intellectu. folio. 112. columna. 4.
Meritum est in voluntate. folio. 131. columna. 2.
An meruit sibi christus: ibidem.
Meretur aliquis maius z non minus vt amoꝛei. folio. 159. columna. 1.
Meretrix an de meretricio elemosinā facere possit folio. 159. columna. 1.
Merita quomodo sunt cause salutis. folio. 194. columna. 3.
Mercari celestia p̄o terrenis est medium inter iubilare deo z separare se a terrenis. folio. 212. columna. 4.
Mereri vitam eternam de condigno an aliquis possit. folio. 200. columna. 2. circa principium.
Meremur augmentum gratie ex condigno. fo. 222. columna. 3.
Meritum remissionis pene penes quid attenditur folio. 223. columna. 1.
Meritum duplex absolutum z conditionale. lib. 4. folio. 62. co. 4. circa medium.
Metus iustus quid sit. fo. 221. co. 2. circa mediū. et lib. 4. folio. 52. co. 3. circa principiū.
Missio filij triplex. folio. 21. E.
Et demittere z mitti: ibidem. Y. Z. A.
Miraculum quid est: z vtrum immutatione aque in vinum fuit miraculum. folio. 27. H.
Miserie humane dupliciter cōsiderant. fo. 31. L.
Misericordia dei de qua septem querunt: ibidem.
Misericordi⁹ an de⁹ agat cū vno cū alio. fo. 32. B.
Mirabilia tria dicit bernardus. fo. 80. co. 1.
Misericordia z prudentia manebūt in patria. folio. 232. columna. 4.
Ministeriū duplex. lib. 4. folio. 39. co. 2. circa finem. et. folio. 11. co. 4. circa finem.
Modi significandi siue supponendi in theologicis sunt tres. folio. 15. lā. J.
Moyses non fuit sacerdos plenaria significatione sacerdotis. lib. 4. fo. 3. co. 4. circa principiū.
Moli debet christian⁹ inter duas molas. lib. 4. fo. 27. columna. 3. circa medium.
Monachus quare exit claustrū. fo. 91. co. 1. in fine.
Mortem p̄o xp̄o ex sola strennuitate naturaliū subire est impossibile. fo. 160. columna. 2.
Mortis due porte. fo. 13. co. 4. z. fo. 907. co. 1.
Mori nō est liberi arbitrij. fo. 66. co. 2.
Mortis christi necessitas. fo. 113. co. 3.
Mors xp̄i fuit causa meritum z figura remissionis peccatorum. folio. 131. columna. 4.
Mors prima lazari an fuerit naturalis. fo. 167. co. 4
non semper post mortem datur sententia diffinitiua ibidem.
Mortuorum differentia: ibidem.
Morticinū lr̄a qđ significat. li. 4. fo. 4. c. 3. cir. me.
Moralia in noua lege z veteri sunt eadē. li. 4. fo. 49. columna. 1. circa principium.
Moralia sunt immobilia. lib. 4. fo. 52. co. 4. cir. me.
Morale duplex. lib. 4. folio. 53. L.
Motus primus an sit peccatum. fo. 110. co. 1. z. 2.
Motus primus quare est peccatum: ibidem.
Motus prim⁹ in vroꝛē est pctm̄. fo. 99. co. 3.
Motus primus ad comedendū qñ est pctm̄: ibidem
Mot⁹ primi vtrū sint in p̄hibitione: ibidē. co. 4.
Motus primus quid est z an sit in rōne. fo. 43. col. 2.
Motū qñ tenemur reprimere. folio. 110. co. 4.
Motiua ad luxuriā. folio. 115. columna. 2.
Motus naturalis est multiplex. fo. 129. co. 1. et. 2.
Mot⁹ in bōa corpis nō sunt meritorij. 152. co. 4.
Motus aie intellect⁹ in cū̄tū intellect⁹ nō est successiuus. folio. 161. columna. 2. et. 3.
Motus voluntatis multiplex. fo. 173. columna. 1.
Motus anime duplex. folio. 220. columna. 3.
Motus erit in patria. fo. 7. an motus localis dubiū est. lib. 4. fo. 58. co. 1. circa medium.
Mortale quare eternaliter puniatur. fo. 31. L.
Mutatio p̄gax magoꝝ vtrū fuerit miraculū. fo, 27. D.
Mundus archetipus quid sit. folio. 35. J.
Mundus intelligibilis dupliciter poterī sumi: ibidē
Mundus sensibilis fluit a deo immediate: ibidem.
Mulus nō est spēs opposita equo z asino: ibidem.
Munus triplex. folio. 86. columna. 4.
Musicā duplici de causa lz audire. fo. 179. co. 2. i fi.
Multitudo bonorum operum an valet ad meritum folio. 223. columna. 1.
Multitudo bonorum operum ad quid valet. folio. 224. columna. 3.
Mutuū an dare liceat ꝓditionalr. fo. 245. co. 4.
Mutuū date nichil inde sperantes quomodo intelligitur. fo. 248. co. 1. circa medium.
Munus triplex: ibidem. col. 4. circa medium. z. fo. 250. columna. 4. circa principium.

De littera N.

Natura tripliciter sumitur. folio. 37. lib. 4. fo. 39. columna. 1. circa medium.
Naturas rerum difficile est cognoscere. folio. 68. columna. 2.
Natura duplex. folio. 70. columna. 4.
Natura nō est cōtraria gr̄e lz via ad ip̄am. fo. 83. c. 2.
Naturale quid sit. lib. 4. fo. 29. co. 4. circa prin.
Nemo potest dare qđ non habet quomodo intelligit folio. 97. columna. 2.
Negligentia duplex. folio. 106. co. 4.
Nemo scit an amoꝛe an odio dign⁹ sit. fo. 166. col. 4.
Necessitas multiplex. fo. 171. co. 2. circa prin.
Negatio aliquando precedit affirmationem. lib. 4. folio. 4. co. 2. circa medium.
Nec̄ quid sit. lib. 4. fo, 17. co. 4. circa finem.
Negare seip̄m de⁹ nō pōt. lib. 4. fo. 36. co. 3. circa prī
Necessitas de nō licito facit licitū vt in Dauid comedente panes propositionis: z apostolis qui fricabāt spicas in sabbato. lib. 4. fo. 42. co. 1. circa medium.
Nepos z pronepos neptis z proneptis non habent locum in spiritualibus. lib. 4. fo, 53. co. 2. circa me.

Necessitas duplex. fo.297.co.4.circa principium.
Nomen dei simpliciter premium est qui est. fo.5.L.
Nomina de deo dicta sunt triplicia: ibidem.K.L.
De hoc nomine deus duplex est opinio: ibidem.P.
Q.R.T.
Nominum que non predicantur de pluribus duo sunt genera: folio.6.B.G.
Nomina adiectiua de deo dicta sunt quadruplicia. folio.7.M.
Nomina adiectiua dicta relatiue de deo. folio.8.
S.T.A.B.
Nomina que vnyuoce de deo & creaturis dicuntur. ibidem.L.D.E.
Nominum que dicuntur de deo quinq; sunt genera. folio.9.H.K.
Notio inest persone & non essentie: & p hoc psona et essentia differunt. folio.13.L.
Notio & vnitas differunt. folio.14.L.
De notionibus sex queruntur: ibidem.R.
Notiones quinq; ponunt theologi. folio.15.F.
Notiones sunt persone: ibidem.H.
Notioni conuenit distinguere: et persone distinguit ibidem.K.
Nomina adiectiua essentialia an predicentur de notionibus. folio.16.A.B.L.
Nomina qualitatiua & quantitatiua dicta de deo nō recedunt a predicamento substantie: ibidem.F.
Notiones quomodo differunt a personis vide opinionem prepositini probabilem: ibidem.G.
De notionibus in speciali octo queruntur: ibidē.K.
Noticia naturalis duplex. fo.147. columna.4.
Noticia accidentalis de deo triplex: ibidem.
Nota exprimere nō semper est bonum. lib.4. fo.42. columna.1. circa principium.
Numerus mensura & pondus vestigia sunt trinitatis folio.63.columna.1.
Numerus pondus & mensura an sint creature. folio. 61.columna.4.

De littera O.

Obligatio maior soluit a minori. fo.180.et 181.columna.1.circa finem.
Obedientia an sit virtus specialis. fo.181. columna.4.circa finem.
Obedientia qualis est virtus. fo.182.co.1. circa medium.
Obediens duplex. fo.89.columna.3.
Obedictia melior est q̄ victima quattuor de causis folio.182.columna.3 circa medium.
Obedientia moysi & hieremie: ibidem.
Obedire quibus tenemur. folio.183. columna.1.circa finem.et.co.2.circa principium.
Obedire an teneatur inferior superiori in casu vbi punit innocentem: ibidem.
Obedientia non recipit reprehensionem. fo.254. columna.3.circa medium.
Obligamur ad aliquid dupliciter. folio.66. columna.4.
Obligatus non potest dici deus nisi transumptiue. folio.222.columna.1. circa finem.
An quis obligetur ad impossibile. folio.105. columna.3.
Oculi spirituales duplices. folio.71.columna.2.et folio.72.columna.1.
Occidere peccatum est in se non tamen ꝑm se. fo. 245.co.2.circa principium.
Oculi corporales in patria habebunt gloriam suam in visione humanitatis christi. lib.4.folio.54.col.2. circa principium.
Oculis corporalib⁹ an videbit deus in patria. lib.4 folio.59. columna.2.circa principium.
Odire deum peccatum quomodo intelligendū sit. folio.29.L.
Odium dei maius peccatū in genere q̄ infidelitas. folio.28.columna.2.circa finem.
Odium an sit filia ire vel invidie. folio.90.co.2.
Odium tripliciter dicitur. folio.144.co.3.
Offendens in vno an fiat omnium reus. folio.226. columna.3.circa medium.
Oleum quid significat. lib.4. folio.14.columna.2. circa medium.
Ola per ipsum facta sunt exponitur. folio.21.S.
Omissio vtrum sit peccatum. folio.104.co.2.
Omittere quando quis dicitur. fo.105.co.2. cir.pri.
Quando quis omittit ex hoc q̄ non credit: ibidem.
Omittere an possit dormiens: ibidem.co.4.
Omissio nulla proprie venialis. fo.108.co.3.et.4.
Opera misericordie decem. folio.23.H.
De opere prime diei. folio.7.columna.2.
De operibus secunde diei. folio.59.columna.1.
De operibus tertie diei: ibidem.
De operibus quarte diei: ibidem.
Dictum Augustini mirabile de olimpo. fo.60.co.2.
De operibus quinte diei: ibidem.
De operibus sexte diei: ibidem.co.3.
Opera bona ex genere a quibus sunt. fo.93.co.2.
Opera bona facta extra charitatē ad quid valent. folio.137.columna.4.
Opera bona quomodo valent ad abilitatem gratie. folio.138.columna.3.
Opera valent ad octo. fo.161.co.2.circa prin.
Opera quomodo reuiuiscunt: ibidem.
Opera actiue vite sunt fructuosiora q̄ contemplatiue. fo.190.co.1.circa principium.
Opera cōsilij gratiora sunt q̄ precepti. fo.182.col.3. circa principium.
Opera a duobus q̄ sint meritoria. folio.222.col.2. circa medium.
Opera misericordie. folio.260.co.4.circa finem.
Opera mortificata dicuntur reuiuiscere improprie lib.4.fo.25.co.3.circa principium.
Opinantium falsa de deo triplex genus. fo.2.M.
Oppositio relatiua maior est oppositione ꝑm affirmationem & negationem. folio.11.P.Q.
Oppositorum vnum producit aliud. fo.37.G.
Oppositio dupliciter capitur: ibidem.
Opus bonum triplex. folio.92.columna.1.
Opus triplex. folio.109.co.3.circa finem.
Opus an commensuretur ꝑm intentionem. fo.110. columna.2.
Opus operans & opus operatum quid sit. lib.4. folio.2.columna.1.circa finem.
Orare an ecclesia debeat pro eo quem scit esse reprobum. folio.30.S.
Oratio Fidelium deus omnium conditor. &c. dupliciter potest terminari. fo.134.co.4.
Oratio an sit specialis virtus. folio.178.columna.2.
Oratio et charitas sunt ad eundem finem & sunt diuerse virtutes. folio.190.columna.1.
Orationis diffinitio: ibidem.
Oratio an sit species satisfactionis: ibidem.
Orationū que est satisfactoria: ibidem.
Oratio efficax quattuor requirit: ibidem.
Oratis vt si ceciderit resurgat an meritoria sit oratio. folio.191.columna.1.
Oratio qua oramus sanctos an sit nobis vtilis. fo. 193.columna.4.
Ordo charitatis. folio.39.columna.4.
Ordo angelicus quid sit. folio.45.co.3.
Ordines angelorum quare precise nouem. fo.46. columna.4.
Ordinum distinctio ꝑm dionysium: ibidem. columna.4.
Ordo duplex. folio.63.co.3.
Ordo actuum virtutum. folio.119.co.1.
Ordo nature & gratie non est: ibidē. fo.157.co.3.
Sine ordine nichil pulchrum est. lib.4. folio.40. columna.1.circa finem.
Ordinem habet ecclesia in suis membris: ibidem.
Ordo quid sit & quot sunt. li.4. fo.43.co.1.cir.prin.
Ordinare an possint heretici: ibidem. co.4.circa fi.
Ordo facer impedit matrimonium. lib.4. fo.52.co.2 circa principium.
Ordines sacri sunt tres: ibidem.
Ordo dyaconatus solebat nō esse sacer: ibidem.
Ordinis solennitas habet votum cōtinēte annexū.
Originale proprie non punitur. folio.31.A.

De littera P.

Pater filius & spiritussanctus vtrum sint vnus. folio.14.H.
Paternitas pr̄nitate est pater. fo.16.L.
Paternitas vtrum sit potentia generandi folio.17.M.P.
Pater operatur per filium. vnde apostolus ex ipso & per ipsum & in ipso. folio.21.Q.
Patriarche & prophete soluebant decimas pro se et suis. folio.128.columna.2.
Pauere quomodo cepit christus. fo.130.co.3.
Parentes an magis diligendi sunt q̄ filij. fo.136. columna.3.
Parabola magdalene & pharisei. folio.165. columna.2.
Paulus de stimulo iuste fuit reprehensus. fo.169. columna.2.
Paulus volēs omnes non nubere sicut se anvolebat vniformiter ad illud crescite. fo.176.co.4.
Paupertas & diuitis comparatio in statu. folio.180. co.1.circa principium.
Pauper sciens elemosinā esse de vsura an capere possit: ibidem.co.4.circa finem.
Paulus an fuerit exaudiendus petendo stimulum sibi auferri. fo.191.co.3.circa finem.
An peccauerunt sic petendo. fo.192.co.1.cir.princi.
Patientia quid sit. fo.196.co.4.
Passiones martyrum an fuerint meritorie vite eterne: ibidem.
Passiones suas an meruerunt sancti: ibidem.
Passio anime duplex: ibidem.
Paupertas spiritu est principium immediatum beatitudinum. fo.210.co.3. cir.prin.
Pax vtrum sit virtus simplex. fo.213.co.1.cir.finem
Paci quare potius adaptatur esse filios dei q̄ alij fructi. ibidem.
Pax dupliciter potest capi: ibidem.co.2.cir.mediū.
Pax adaptatur septime petitioni: ibidem.circa finē.
Paulus in raptu habuit visionem comprehensoris folio.216.columna.2.
Paulus in raptu quomodo vidit deum: ibidem. columna.3.
Paulus an recte petrū reprehenderit. folio.260. columna.2.circa finem.
Paradisi ianua multipliciter est apta. lib.4. folio.5. co.2.circa principium.
Paruuli dānati quare nō tristant. fo.98.co.4.
Patrinus dicitur anadocus. lib.4. fo.12.co.4.cir.fi.
Patrini ad quid obligantur. lib.4. fo.13.co.1.cir.pri.
Passio christi quomodo aperuit ianuā paradisi. lib. 4. folio.15.co.1.circa finem.
Pascha quinq; modis capitur. li.4.fo.22.co.1.cir.pri.
Pasca non celebramus decimaquarta luna propter multa: ibidem.co.2.circa finem.
Pasca triplex habemus: ibidem.co.3.circa medium
Pauper melioris est conditōis simpliciter q̄ diues lib.4.fo.41.co.3.cir.medium.
Impassibilitas ꝑm q̄ vis est quid sit. lib.4.fo.58. co.2.circa principium.
Pax dicitur multipliciter. lib.4.fo.62.co.2.cir.me.
Impassibilitatem qualem habebunt parvuli decedentes sine baptismo. lib.4.fo.58.co.2.circa prin.
Parentes quare totiens precipiunt diligi in sacra scriptura. folio.156.co.2.
Peccatum quid sit. lib.4.fo.39.co.1.
Peccatum angeli quare fuit irremissibile. folio.67. columna.3.
Peccatum Ade quod fuit primum. fo.66.co.3.4.
Peccatum Ade an fuerit maius peccato Eue. fo. 68.columna.3.
An ex libidine. ibidem.
An in spiritum sanctum: ibidem.co.4.
Quare plus punitum temporaliter q̄ alia: ibidem.
Peccatum veniale quid sit. fo.76.co.3.
Dupliciter committitur veniale: ibidem.
Peccatum Ade potuit esse veniale: ibidem.
Peccatum inspiritu m sanctum. fo.170.co.3.
Peccatum arrij & sabellij fuit ex fantasia. folio.72. columna.3.et.4.
In peccato tria sunt. folio.74.co.4.
Peccatum quid. folio.78.co.3.
Peccatum aliquod quia prohibitum aliquod econtrario: ibidem.
Peccatum an sit a deo: ibidem.
Peccatum veniale vtrum corrumpat bonum. folio. 24.
Peccatum mali quod an sit maius alio: ibidem.
Peccatum precise tamen q̄tum est peccatum in genere nullus potest committere. folio.80.co.4.
Peccati multiplex diuisio. fo.82.co.3.
Peccati radices omnes sunt in vi rationali. folio. 83.columna.1.
Peccatum dicitur nichil dupliciti de causa. fol.94. columna.3.
Peccatum an sit a deo. folio.85.columna.2.et.fo.96. columna.1.
Peccatum quomodo deletur sine gratia. folio. 96.1 columna.3.

Peccatum sequitur triplex incōmodū:ibidem.
Per peccatum diminuuntur naturalia: ibidem.
Peccatum originale an sit aliquid:ibidem.
Peccatum originale quare contrahimus. ibidem.
Peccatum originale quare non habuit xp̄s:ibidem.
Peccatum originale quid sit et qualiter deletur in baptismo. folio.97.columna.4.
Peccatum originale est fomes:ibidem.
Peccatum originale cum dimittatur quare moriantur homines baptisati. fo.98.co.3.
Peccata originalia an plura sint in homine: ibidem.
Peccatum mortale ⁊ veniale vtrum differant. fō.99. columna.4.
Peccatum veniale diffinire est difficile et nichil est a deo veniale quin fiat mortale dum placet: ibidem.
Peccatū veniale an possit fieri mortale:ibidem.
Peccatū per serpentē mulierē ⁊ virū cōsummatur in nobis:ibidem.
Peccato venali an debeā pena eterna. fo.45.co.2.
Peccatum veniale an sit maius q̄ peccatum originale:ibidem.
De venali vtrum pena sit intungenda:ibidem.
Peccatum veniale nullus tenetur cōfiteri:ibidem.
Peccatum mortale duplex:ibidem.
De peccato mortali an quilibet teneatur ipsum scire esse tale. folio.102.columna.4.
Peccatum actuale quid sit. fo.50.co.4.
Peccatum supponit p̄o quattuor:ibidem.
Peccatum quodlibet an sit voluntariū. fo.107.co.4
Peccatum ade aliter est voluntarium q̄ nostrum. ibidem.
Originale quomodo est voluntarium:ibidem.
Peccati finis quis sit:ibidem.
Peccatum an aggrauet euentus sequēs. fo.111.co.2.
Peccatū mortale aliquod an maius sit altero in infinitum. fo.114. columna.4.
Peccare aperte an sit grauius q̄ peccare occulte. folio.115.co.1.
Peccatum in spiritum sanctum quare sit irremissibile. folio.188.co.2.
Peccatum in spiritum sanctum quid sit. fo.87.co.3.
Peccatum triplex:ibidem.
Peccatum in spiritum sanctum tria exigit:ibidem.
Peccata quare distinguuntur in patrem filium et peccatum in spiritum sanctum. fo.98.co.2.
Peccatum in spiritumsanctum p̄opter duo dicitur irremissibile. ibidem.co.3.
Peccatum multiplex. folio.121.co.1.
Peccatum an sit pena peccati:ibidem.
Peccatum punit tripliciter:ibidem.col.2.
Peccatum vnum per aliud vtrum puniat de⁹:ibidē.
Peccatum vtrum sit p̄oprie pena:ibidem.co.3.
Pena multiplex:ibidem.
An peccet homo: quia deus permittit:ibidē.col.4.
Peccatum in quo instanti remittitur. fo.136.co.2.
Peccatum veniale tria facit. fo.63.co.1. in fine.
Peccatum ⁊ pena eterna an sint cōparabilia. folio. 222.columna.1.
An peccato mortali tria sunt. lib.4.fo.9.co.4 cir.fi.
Peccatum originale translit reatu sed remanet actu ibidem.
Peccata capitalia per p̄cepta excludunt. fo.124. columna.2.et.3.
Peccatum triplex. fo.250.co.4.circa finem.
Peccatum originale est mortale. lib.4.folio.13. columna.4.circa finem.
Peccato⁹ cum conuertitur ad deum primo desinit peccatum suum. lib.4.fo.24.co.2.circa medium.
Peccati triplex pena:ibidem.
Peccati cuiuslibet causa est libido:ibidem.co.3. circa principium.
In peccato mortali existens nullum bonum merek apud deum. lib.4.fo.25.co.3.circa finem.
Peccare in proximum quid sit. lib.4.fo.33.co.3.
Peccata an redeant. lib.4.fo.35.co.4.circa finem.
Peccatum venale punitur eternaliter in inferno lib.4.folio.36.columna.4.circa finem.
Peccatum mortale quodlibet est fornicatio spūalis lib.4.folio.50.co.2. circa finem.
Peccata spiritualia maioris culpe sunt q̄ carnalia: sed minoris infamie:ibidem.
Peccatum est sicut lupus morbus quidam. lib.4. fo.63.co.3.circa principium.
Peccatores deus non audit falsa est ꝓpositio si generaliter intelligatur. lib.4.fo.64.co.2.cir.medium.
Pena eterna vtrum sit bona. folio.31.
Pena duplex promouens ⁊ suffocans. folio.40. columna.3.
Pena eterna est optima in genere suo. fo.79.co.4.
Pena damni ⁊ pena torquens quid sit:ibidem.
Pena duplex. folio.82.co.2.
Quas penas assumpsit christus. fo.177.co.3.
Pena duplex. folio.111.co.2.
Pena peccati est duplex. lib 4.fo.14.co.1.cir.me.
Penā infligit de⁹ post peccata dimissa p̄opter quin q̄:ibidem.
Penitentia est secunda tabula post naufragium. lib.4.fo.12.co.4.circa principium.
Penitentia quid sit:ibidem.
Penitentia includit q̄ttuor. lib.4.fo.23.co.1.cir.pri.
Penitētia capitur dupliciter:ibidē.co 2.circa medi.
Penitere cuiuslibet virtutis est actus ad bonum tensum. lib.4.fo.23.co.4.circa medium.
Penitentia quam efficaciam habet in remissione peccatorum. lib.4.fo.24.co.1.circa finem.
Pena temporalis qua punitur homo post confessionem vtrū sit de iusticia dei. lib 4.fo.24.co.3.cir.me.
Penam minorem mutare in maiorem non est cōtra miam dei:ibidem.circa finem.
Pena minor in p̄senti magis placet deo q̄ maior in purgatorio:ibidem.
Penitentia vtrum sit differenda:ibidē.co.4.circa fi.
Per penitentiā reparatur ymago dei in nobis. lib. 4.fo.24.col.1.circa principium.
Penitentia facta in mortali vtrum sit iteranda. fo. 72.co.3.circa finem.
Penitentium multa sunt genera: ibidem.circa me.
Penitentia an sit iteranda de omni peccato:ibidem.
Penitentia quomodo est sanitatis spiritualis medicina. lib.4.fo.32.co.2 circa medium.
Penitentia facta p̄o aliquo an valeat et p̄o quo fit: ibidem co.3.circa medium.
Penitentia condigna dicit duobus modis. lib.4. folio.33.co.1.circa mediū.
Penitētia solēnis quid sit. ibidem.co.2.cir. medium
Personas tres esse vnum deum probatur. fo.3.
Personarum trinitas ostenditur:ibidem.
Personam tertiā oportuit esse i trinitate. fo.4.
Persona nulla potest esse a deo patre immediate tātum:ibidem.
Tres pſone trīs sunt in diuinitate. ibidem.
Persona est res distincta sua p̄opietate. fo.v.
Persona nomen quid significet ⁊ q̄d sit pſona. fo.9.
Persona p̄oprie dictus est homo laruatus:ibidem
Persona nomen vtrum dicatur vniuoce de pſonis creatis ⁊ increatis. folio.10.
Persona nomen vtrum dicatur de deo ſm essentiaz an ſm relationem: ibidem.
Persona nomen habet tres significationes: ibidem
Persona est essentia deus ⁊ deitas. fo.12.
Persona ⁊ essentia non sunt p̄orsus:ibidem.
Persone diuine vnū sunt realiter in essentia: sed solum intellectu diuiditur essentia ab illis. fo.16.
Per denotat subauctoritatē. folio.19.
Per se tale magis est tale quomodo intelligitur:ibidem.
Permenides ⁊ melissus quare decepti fuerūt dicētes omnia esse vnum. folio.36.columna.4.
Perfectio rei in tribus consistit. folio.75.co.4.⁊ illa tria a salomone augustino ⁊ dionysio diuersimode nominātur:ibidem.
Pertinax quid sit. folio.86.columna.2.
Perseuerantia non exigitur ad meritum vite eterne folio.136.columna.4.
Perfectionis sex sunt genera. fo.165.co.3.
Perfectio noe: ibidem.columna.4.
Perfectio religiosorum:ibidem.
Perfectus an magis teneatur diligere deum q̄ imperfectus deum. columna.3.circa finem.
Perfectus an magis diligat p̄oximum q̄ imperfectus:ibidem. circa finem.
Perfectorum duo genera. fo.168.col.3. circa finem.
Perseuerantia an sit virtus specialis. folio.198.co.2 circa principium.
Perseuerantia sumitur tribus modis:ibidem.circa medium.
Perseuerantia duobus modis impeditur. fo.191.columna.2. circa medium.
Perplexitatis casus alius. lib.4.fo.1.co.3.cir.me.
Perfectus an timeat penam eternā. fo.206.co.4. circa principium.
Perseuerantia boni non facit ad quātitatem p̄emij vel meriti. fo.221.co.4.circa finem.
Periurium quadruplex. fo.241.co.3.circa finem.
Periuriū quodlibet an sit mortale. folio.242.col.1. circa principium.
Periuriū vtrū sit pctīm. fo.244.co.1.circa fi.
Perplexitas triplex. fo.262.co.1.cir.me:
Perplexitas quid sit:ibidem.co.2.cir.p̄in.
Perplexitatis casus:ibidem.co.2.cir.fi.2.3.4.
Perplexitatis regula ḡnalis. fo.255.co.1.cir.mediū
Permissio triplex. lib.4.fo.48.co.3.cir. me.
Persone duodecim a matrimonio excipiuntur in lutico. lib.4.fo.52.co.4.circa principium.
Petitio christi. folio.131.columna.1.
Petitio quid sit. folio.190.columna.3.
Petere ple quid sit. fo.191.co.1.circa principium.
Petere temporalia q̄s potest dupliciter. folio.193. columna.3.circa medium.
Petitio temporalium an liceat. folio.197.colum.1. circa medium.
Petrus an peccauerit amputando auriculā. fo.255. columna.1.circa medium.
Petr⁹ an peccauit iudaisans. fo.260.co.2.circa finē.
Petrus peccauit venialiter ſm augustinum. lib.4. folio.6.co.2.circa principium.
Philosophi ex ꝓpriis rationibus quomodo arguūt folio.2.
Philosophi patrē cognouerūt innascibilē. fo.18.
Nullus errauit circa patrem:ibidem.
Philosophi ⁊ theologi ex suis principiis diuersimode arguunt:ibidem.
Philosophi de productione mundi decepti sunt. folio.36.
Philosophorum confutatio de principiis rerum. folio.56.columna.1.
Philosophi an cognouerunt tres personas vel aliquam illarum. folio.151.columna.1.
Philosophorum triplex genus:ibidem.co.2.
Philosophi defecerunt in tertio signo:ibidē.co.3.
Philosophorum error. lib.4.fo.9.co.2.cir.p̄in.
Philosophorum error de resurrectiōe. lib.4.fo.54. columna.4.circa finem.
Pietas ſm q̄ est donum qualiter sumitur. fo.206. columna.2.circa medium.
Plenitudo duplex. lib.4.fo.15.co.2.cir.finē.
Potentia generandi est in filio: habet duplicem sensum. folio.17.
Potentia quare ap̄propriatur patri. folio.21.
Possessio sine socio non est iocunda:ibidem.
Potentia dei de qua sex queruntur. fo.26.
Potentia duplex: ibidem.
Potest de asino fieri homo:ibidem.
Possibile simpliciter quid sit. ibidem.⁊.fo.27.
Saluare iudam an possit deus:ibidem,
An de corrupta possit facere virginem:ibidem.
Potentia ad preteritum:ibidem.
Omnipotens quattuor importat: ibidem.
Deus an possit aliquid melius facere q̄ faciat:ibidē.
An possit plura facere q̄ hō intelligere. fo.28.
Potentia animę ⁊ anima non sunt idem: quia oppositum est contra deitatem. fo.65.co.3.
Pollutio nocturna. folio.103.columna.3.
Potentia dei duplex. lib.4.fo.10.co.4.cir.medium.
Potestatem suscitandi animas non potuit dare de⁹ christo homini ſm q̄ homo. lib.4.fo.11.co.1.cir.pri.
Potestatem cooperationis baptisandi si dedisset deus alicui q̄ inconueniēs:ibidē.co.2.cir.p̄in.
Pollutio nocturna vnde frequenter p̄ouenit. li.4. fo.20.columna.1.circa medium.
Pollutionem nocturnam passus sacerdos nō debet celebrare nisi confessus. lib.4.fo.20.col.1.circa me.
Potentie imperate hominis sunt in neruis lacertis ⁊ masculis. lib.4.fo.54.co.1.circa p̄incipium.
Potentiā deus dat tripliciter:ibidē.co.4.cir.me.
Potētie alie motiue sunt tres. fo.214.co.1.cir.me.
Prelatis p̄cipit petrus vt sint parati reddere rationem de ea que in eis est: fidem.⁊c. fo.2.
Predicādi mod⁹ i theologicis sicut dialeticę mul

triplex.fo.7.B.P.
Predicamenta quomodo dicant de duo.fo.1.L.M
Predicatio relatiua multiplex.folio.20.A.
Predestinatio tripliciter sumitur z de ea quinq; que runtur.folio.24.P.Q.R.
Predestinationis duplex effectus:ibidem.
Predestinato nullum ineſt bonum ex eo q; eſt p̃de=stinatus.folio.25.Y.
Iſte eſt predeſtinatus quō intelligitur:ibidē.T.
Predestinandi verbum aliq̃d ponit in deo nichil in homine:ibidem.A.
Nullus poteſt facere q; ſit predeſtinat⁹:ibidem.
Predestinare habet duas aſſertiones:ibidem.B.
Preſcientia dei vtrum inferat rebus neceſſitatem: ibidem.L.D.E.
Deus neceſſario preuidit hoc falſa eſt propoſitio deus immutabiliter p̃uidit hoc vera eſt:ibidem.D.
Predestinatio z electio dei:ibidem.E.
Precipit deus aut ad excecandum aut ad tentandū folio.28.A.
Prepoſitini dictum de manicheis. fo.65. colum.4.
Precepta q̃ dedit deus hoi in paradiſo.fo.65.co.4.
Preceptum datum ade triplex: ibidem.
Preceptum quare dicatur diſcipline.fo.66.co.4.
Preſumptio nouitatum an ſit filia inanis glorie. folio.96.columna.2.
Preceptum affirmatiuum z negatiuum differunt. folio.100.columna.4.
Predicans propter ſuſtentationem an deformē ha-beat finem.folio.109.columna.1.
Predicans vt habeat vnde ſuſtẽtetur eſt ſimoniac⁹
Predicantium triplex genus paſtorū mercenariorꝫ z furum.folio.109.columna.3.
Predicare in peccato an ſit peccatum:ibidem.
Predicans ieiunium exiſtẽs pinguiſſimus an pec-cet.folio.109. columna.4.
Predicantem an deformet inanis glia. fo.110.col.1.
Prelati magis ſunt honorandi propter duo.fo.187. columna.4.
Prelatus preferens conſanguineum alteri equali p ſonam non accipit: ibidem.
Preferens minus dignum magis digno in ſpiritua libus peccat:ibidem.
Predeſtinatus dicitur dupliciter.fo.126.co.3.
Predeſtinatus duo participia includit.fo.127.co.2.
Predicatio duplex:ibidem.circa finem.
Predicator vel alius non facit q; deus intendit:niſi faciat ex charitate.fo.149.col.1.
Predeſtinatum ſciens ſe velle debet quamlibet pe-nam ſibi infligi dum ſit vtilis.folio.169.col.2.
Precepta legis nature z legis diuine quō differunt folio.170.columna.2.
Precepta naturalia ad quid ſunt data:ibidem.
Precepta veteris teſtamenti non recipiunt diſpẽſa-tionem.folio.171.columna.4.
Precipere an poſſit deus contra precepta decalogi folio.184.columna.3.
Precepta legis an ſint tantum decem.folio.234. columna.3.
Preceptorum diſtinctio per originem:ibidem. circa finem.
Preceptorum tria prima ordinãtur ad deum alia ad proximum.fo.234.co.3.in fine.
Preceptū primum appropriatur patri ppter duas cauſas:ibidem.co.4.
Preceptum tertium an ſit cerimoniale vel morale: ibidem.columna.3.circa finem.
Preceptū quartum quare habet potius ꝓmiſſionē q; cetera:ibidem.columna.4.circa finem.
Preceptū z cōſiliū differūt.fo.235.col.3.in fine.
Precepta ordinant hominem ad deum:ibidē.co.4. circa principium.
Precepta adaptantur plagis egypti.folio.236.co.1 in fine.
Preceptorum diuiſio ad cardinalium diuiſionem reducitur:ibidem.
Predicare non licet pro lucro temporali,vel gloria. folio.248.columna.4.circa medium.
Prebenda duo continet. fo.251.co.2.circa finem.
Prebendam dare pro ſeruitio vtrum liceat:ibidem
Prelatus debet pugnare vſq; ad mortem vbi eſt ma gna leſio libertatis eccleſie. fo.259.co.2.circa me.
Preceptum de correctione fraterna an pertineat ad omnes.fo.260.co.4.circa prin.
Precepti z cōſilij differẽtia.fo.261.co.1.cir.me.
Precepta pure mozalia quid ſint. lib.4.fo.1.co.1. circa medium.
Preceptum de non accedendo ad menſtruatā vtrū ſit mozale:ibidem.circa medium.
Prelatorum officium.lib.4.folio.3.co.2.cir.mediū.
Precepta mozalia immobilia ſunt.lib.4.folio.52. columna.4.circa medium.
Contra precepta decalogi an deus poſſit precipere folio.184.columna.3.circa prin.
Preſentia duplex.folio.36.F.
Premium ſanctoꝝ quare dicitur corona.lib.4. fo. 57.columna.4.circa medium.
Principia fidei ſunt hec:deus eſt ſimpliciſſimus:ali quid conuenit eſſentie quod nulli perſone.fo.12.I.
Principia rerum in ſe reflectuntur.fo.15.I.
Priuatio dupliciter capitur.fo.94.co.3.
Principium in theologia.fo.134.co.2.cir.me.
Principia fidei fidelibus ſunt per ſe nota.folio.145. columna.4.circa finem.
Principium duplex.folio.172.co.3.circa finem.
Principia theologie ſunt articuli fidei z differunt a principijs aliaꝝ ſcientiarū.lib.4.fo.13.col.3.cir.pri.
Principia z ſuppoſitiones differunt:ibidem.
Proceſſus in infinitum in cauſis improbatur. fo.2. E.Y.Z.A.B.
Proceſſio ſpirituſſancti declaratur.fo.3.S.
Proceſſio immediata tantum/z proceſſio ſimul me-diata z immediata in deitate reperitur:ſed non me-diata tantum.folio.4.H.
Pronomina demonſtratiua z relatiua quō differūt. folio.7.K.Z.
Propoſitio vniuerſalis eſt vera in theologicis licet ſubiectū non contineatur ſub predicamẽto ſuppoſi-tione.folio.15.A.
Proceſſio duplex.folio.21.T.
Propter vnūquodcūq; tale z illud magis:quomo-do intelligitur.folio.20.D.
Prouidentia quid ſit.folio.32.H.
Prouidentie multi modi:ibidem.K.
Prophetia quid ſit et quot modis capiatur.fo.53. columna.1.
Prophetia non eſt virtus:ibidem.columna.2.
Prophęta quid ſit.folio.53.co.3.
Prophetia duplex: ibidem.
Prophetarum corda ſpirituſſanctus quandoq; tan-gebat q̃tum ad vocem tantum: ibidem.
Prophetia Cayphe an erat a ſpiritu ſcto circa quaꝫ quattuor conſideranda ſunt:ibidem.
Prophetia ione vtrum vera fuit:ibidem.
Prophetia vtrum euacuabitur. fo.50.co.2.
Prophete quare nō dicuntur expoſitores ſacrarum litterarum:ibidem.columna.3.
Prophete vtrum ſtatim credendum ſit:ibidem.
Prophete veri diſcernebãtur per tria: ibidē.co.4.
Prophete vtrum obediendum ſit precipienti cōtra legem dei:ibidem.
Prophete pſeudo pena.folio.55.co.1.
Pronitas peccandi an ſit a deo.folio.96.co.2.
Proximi dilectio duplex.164. columna.1.
Propter ſex habet ſignificationes. fo.154.co.4.
Propria eſſe aliqua eſt de iure naturali.folio.169. columna.3.
Proprijū qui primo ſibi vſurpauit an peccauerit mortaliter:ibidem.co.4.circa finem.
Prudentia duo habet officia.folio.4.6.co.3.
Prudentia mozalis z theologica differūt. folio.102. columna.1.
Prudentia an ſit ſpecies ſpecialiſſima. fo.172.co.4.
Prudentia vtrum ſit prima cardinalium:ibidem.
Prudentia z ſcięcia mozalis differunt:ibidem.
Prudentia carnis eſt peccatum.folio.206. columna.4.
Prudentia eſt vnica ſm ſpeciem.folio.207.co.4.
Prudentie quinq; partes: ibidem.co.3.circa finem.
Prudentia ſpiritus virtus eſt imperãs omnibus vir tutibus penitere.lib.4.fo.24.co.1.cir.prin.
Prudentia ſpiritus tangit oēs cordas citharę:ibiđ.
Purgatio eſt quadruplex.lib.4.fo.63.co.4.circa fi.
Puluinar quare ſupponitur euangelio.fo.193.co.4. circa principium.
Punitio duplex.lib.4.fo.1.co.2.circa medium.
Puſillanimitas an ſit filia accidie.fo.91.co.4.
Punire non poteſt deus aliquem q̃tum meruit. folio.42.X.

De littera Q.

Uarta perſona in diuinitate eſſe non põt. folio.4.H.K.
Qui eſt/eſt ſimpliciter primum nomen dei. folio.5.L.D.E.
Qui eſt nomen ſupponit pro perſona nec ſignificat eſſentiam niſi ratione de ly eſt.fo.vij.H.
Quantum intendis tm facis. fo.54.co.3.
Quecūq; vultis vt faciant vobis homines.&c. quo-modo intelligitur.folio.170.co.3.circa finem.
Quies dicitur dupliciter.fo.231.co.3.circa finem.

De littera R.

Acha quid eſt.folio.118.co.1.
Rancor quid ſit.folio.91.co.4.
Raptus in deum z de raptu pauli.fo.158. columna.4.
Ratio eſt rex in regno anime.fo.40.co.4
Ratio vtrum peccet.fo.72.co.4.
Ratio corrigit ſeipſam.fo.72.co.4.
Ratio ſuperior z inferior.folio.201.co.1.
Ratio duas habet vias.fo.244.columna 4.
Recidiuans an tencatur tantum agere penitentiam quam egit in charitate. lib.4.fo.36 co.4. circa finē.
Redimi genus humanum an alio modo potuit. fo.144.columna.3.
Redemptor dupliciter capitur.fo.134.co.3.
Regula theologica.folio.5.A.
Regula generalis predicationis in diuinis. fo.9.A.
Regula logicalis.folio.17.U.et.fo.20.J.
Regula theologica.folio.21.T.
Regula generalis.folio.39.co.3.
Regula ariſtotelis.folio.42.columna.1.
Regula gregorij.folio.45.co.4.
Regule ariſtotelis declaratio.folio.51.co.1.
Regula cōmunis vbi vnum.&c.folio.80.co.1.
Regula de peccato mortali.folio.102.co.4.cir.finē.
Regula generalis.folio.105.co.2.
Regula alia generalis.folio.111.columna.3.
Regnum diaboli deſtruxit deus.folio.114.co.1.
Regula alia generalis.folio.141.co.2.
Regule alie due generales. folio.130.co.4.
Religio ſm philoſophos quid comprehendit.folio. 109.co.2.cir.prin.et.fo.186.columna.4.
Regule ariſtoteles declaratio.folio.210.co.4.
Regula alia generalis.fo.232.co.4.
Regula generalis de mendacio.fo.236.co.3.
Regula de vſurarijs contractib⁹.fo.247.co.2.
Regula iuris.fo.248.columna.3.
Religionem ingrediens mortuus eſt mundo z fit nouus homo.fo.254.co.3.circa medium.
Regula alia generalis quicūq; facit aliquid de quo dubitat an ſit peccatū mortale peccat mortaliter.
Relatiua de deo dicta nō indicãt ſubſtãtiã.fo.16.F.
Relatio multiplicat trinitatem:ibidem.
Relatio in naturis non eſt principiū agẽdi.fo.21.M.
Relaxatio vtrum tm valeat q̃tum promittit eccle-ſia.lib.4.fo.40.co.4.circa principium.
Remiſſio peccatorum quid eſt.fo.135.co.2.
Remiſſio peccati an precedat motū liberi arbi trij:ibidem.columna.3.
Reprobatio quid ſit z quot ſunt in ea.fo.24.P.Q. R.T.
Reprobatio duplex: ibidem.U.
De reprobatione Eſau:ibidem.
De contrarietate Ambroſij z Auguſtini in hac ma teria:ibidem.
Repetere licet ſua in iudicio etiam cum ſcandalo. folio.158.columna.3.
Repudiata vtrum poſſit redire ad primum maritum lib.4.folio.48.co.4.circa finem.
Repudiate an licebat ducere maritum.lib.4.fo.49. columna.1.circa principium.
Res melius cognoſcuntur in verbo q̃ in propria ge nere.folio.51.columna.1.
Res tripliciter dicitur eſſe in deo:ibidem.co.2.
Reſurgens an reſurgat in equali vel maiori charita te.folio.160.columna.3.
Reſuſcitatus an poſt mortem poſſit repetere vxorem ſuam.fo.167.co.1. circa principium.
Reſtitutio an ſit pars ſatiſfactionis.li.4.fo.33.c.2.cir.fi.
Reſtitutionem differre ex aliqua cauſa vtrum liceat ibidem.co.3.circa finem.
Reſtituere an teneantur currentes cum fure. lib.4. folio.34.co.1.circa medium.
Reſtituere an teneat ꝑſulēs.li.4.fo.34.co.2.cir.pri.
Reſtitutionis preceptum nullam recipit diſpẽſatio.

nem:ibidem.co.3.circa p̄incipium.
Restituere tenetur quicūq; habet conscietiā rei alie ne:ibidem.co.4.circa medium.
Restituere an teneatur rem suam violenter vel laten ter recuperans. lib.4.fo.35.co.2.circa p̄incipium.
Restituere an teneat̄ quis acquisita per ypocrisim vel adulationem: ibidem.co.3.circa medium.
Resurrectio corpoꝝ probatur.lib.4.fo.53.col.4. circa medium.
Resurrectio generalis probatur dupliciter.lib.4. folio.54.co.2.circa p̄incipium.
Post resurrectionem similiter laudabunt deum etiam vocaliter:ibidem.
Resurrectio corpoꝝ an sit naturalis vel miracu losa:ibidem.co.2.circa finem.
In resurrectione corpoꝝ erit duplex contunctio: ibidem.co.3.circa medium.
Resurrectio non potest esse naturalis ꝓpter tres causas.lib.4.folio.55.co.1.circa medium.
Resurgemus omnes ꝑm apostolum in mensura eta te plenitudinis ch̄risti:ibidem.co.3.circa finem.
In resurrectione detrahentur vitia nature ⁊ rema nebit natura:ibidem.
In resurrectione nanitas que non est ex vitio natu re poterit ibi esse:sed nō indecēs:ibidē.co.4.cir.finē
Resurrectionis gloziam qualiter ostēdit ch̄ristus.li. 4.folio.57.co.2.circa p̄incipium.
Resurgens ad gratiam an resurgat ad equalem vel maiozem.fo.160.co.2.circa medium.
Resurrectio ch̄risti qualiter est causa nostre.libzo.4. folio.56.co.1. circa p̄incipium.
Resuscitati vere comedere possunt: sed fantastice re suscitati comedere nō possunt per hoc deprehendit antich̄risti deceptio: ibidem.co.1.circa medium.
Resurrectionem suam ch̄ristus qualiter probauit: ibidem.col.4.circa medium.
De resurrectione philosophi errauerunt.li.4.fo.54. columna.4. circa finem.
Reuelare non potest deus alicui quod peccabit mo raliter.folio.30.H.
Reuerentia duplex.folio.47.co.2.
Reuelatio charitatis ⁊ similiter damnationis an sit possibilis.fo.166.co.3.circa medium.
Reuelari habet duas significationes: ibidem.cir.fi.
Reuerentia quid sit.fo.206.co.1.circa finem.
Rixa quid sit.fo.86.co.1.et.fo.89.co.4.

De littera S.

Sabellij deceptio in diuinis.fo.2.AB.
Sabellius personas confundit:ibidem.
Sabellⁱ⁹ dixit pr̄em gēuisse seip̄m.ibid.Q.
Sabbatum eternitatis quando venit. fo. 255.columna.3.circa finem.
Sabbato quare non abstinemus ab omni opere. lib.4.folio.5.co.2.circa medium.
Sabbato nō licebat pare cibos.li.4.fo.22.c.2.cir.fi.
Sacra scriptura quulis congruens nullius generis vel rerum verba vitauit ex quibus intellectus nr̄ ad diuina assurgat.folio.4.3.
Sacerdos an debet ire ad diuitē quē scit ī extrema necessitate potius q̄ ad pauperē quē scit in periculo mortis cū scādalo tn̄ multoꝝ.fo.260.co.2.circa finē.
Sacramentū q̄d sit.lib.4.fo.1.co.4. circa p̄incipiū
Sacramētoꝝ istituciōis triplex causa:ibidē.cir.me.
Sacramenta cur deus distulit:ibidem.circa finem.
Sacramenta veteris legis vtrū iustificabant.lib.4. folio.2.circa p̄incipium.
Sacrificia arietum et cetera huiusmodi dicitur no luisse dn̄s ꝓpter tria:ibidem.co.2.circa p̄incipium:
Sacramentoꝝ sufficientia.lib.4.fo.7.co.3.cir.me.
Sacramenta medicine diuerse spirituales dicūtur: ibidem.co.3.circa finem.
Sacramentū dicitur magnū quattuoꝝ modis.lib.4 folio.15.columna.4.circa finem.
Sacerdotes boni diutius ⁊ regulariter viuūt q̄m ma li.lib.4.fo.20.co.4.circa finem.
Sacerdotium veteris legis ⁊ noueꝝ trum sit idem. lib.4.fo.403.co.4.circa medium.
Saluati sunt duplices.fo.28.P.
Salamandra vtrū viuat in igne.fo.61.co.2.
Salutare in via quō p̄ceptū est.fo.235.co.3.
Samaritanus q̄d significet.lib.4.fo.7.co.3.cir.me.
Samaritana quid significet.fo.148.co.2.
Sanson meruit se interficiendo.fo.185.co.3.in fine.
Sancti multa ignozant.fo.194.co.2.circa p̄in.
Sancti dupliciter nos adiuuant:ibidē.co.3.
Sanson excusatur.fo.255.co.2.circa finem.
Sanitas corpozalis non immediate a deo.lib.4. folio.10.columna.3.circa medium.
Sanguis ch̄risti in eucharistia an sit sine corpore. lib.4.folio.17.co.2.circa medium.
Sanctoꝝ premium quare dicitur corona.lib.4. folio.57.co.4.circa medium.
Sancti vtrum debeant optare penas reprobozum. folio.31.H.
Sapientia quare appropꝛietur filio.fo.21.Q.
Sapientia mundi vtrum sit contraria scientie dono lib.4.fo.46.co.4.circa p̄incipium.
Sapientia mundi capitur tripliciter. lib.4.fo.47. columna.1.circa medium.
Sapiētia ⁊ itellectⁱ⁹ differūt.li.4.fo.48.co.2.cir.me.
Sapiētia cōtrariat insipiētie.fo.191.col.2.circa finē.
Satisfactio quid sit.lib.4.fo.31.co.2.circa finem.
Satisfaciens pro altero/an satisfaciat pro se.lib.4. folio.32.co.4.circa medium.
Scire capitur dupliciter.folio.21.S.
Scientia dei de qua duodecim queruntur. fo.23.Ik.
Scire omnia quare dicitur deus:ibidem.L.
Scire dictū de deo multipliciter capit:ibidē.Ik.H.
Scire potest deus plura q̄m scit:ibidem.H.Q.
Scientia potest esse opinio.folio.55.columna.1.
Scriptura sacra vtitur naturali modo loquendi nec vnicam personam pluraliter significat:ex adulatiōe enim processit q̄ vnam personam pluraliter significa camus.folio.64.columna.3.
Scientia duplex moralis.folio.102.co.1.
Scientia ex fides differunt:ibidem.
Ad scire non tenemur nisi ꝓpter facere.fo.102.co.2.
Non scire id quod tenemur scire nō est pctm̄: ibidē.
Scire se habere charitatē an sit possibile.lib.4.fo.8. columna.4.circa medium.
Scientia duplex.folio.165.co.4. circa medium.
Scientia causa operationem.fo.172 co 3.
Scientia donum quid sit.folio.206.columna.3.
Scientia dono defenditur: ibidem circa finem.
Scientie donum generat fidem:ibidem circa finem
Scientia quid sit.folio.208.columna.1.
Scientia ⁊ consilium dona quomodo differūt: ibidē.
Scientia nō est virtus.fo.208.co.4.circa p̄incipiū.

Scientia sanctoꝝ est multiplex.fo.212.co.4.cir.pri.
Scientia an destruet in patria.fo.211.
Scandalisare quid sit.fo.246.co.2.circa p̄in.
Scientia x̄pi duplex.fo.129.co.3.
Scientia pertinet ad beatitudinem:ibidem.
Scolas vendere an sit simoniacum.fo.251.colum.3. circa finem.
Scandalum quid sit.folio.258.co.2.cir.p̄in.
Scandalum duplex: ibidem.
Scandalum aliquod quare dicitur passiuum:ibidē.
Scandalū an sit species peccati ab aliis distincta. ibidem.
Propter scandalum tenemur dimittere opera mie. folio.259.co.1. circa p̄incipium.
Scandalum triplex:ibidem.
Propter scandalum an dimittendum sit consilium dei:ibidem.co.3.circa medium.
Propter scandalum vitandum quid faciendum sit. fo.260.columna.1.circa medium.
Propter scandalum teneoꝛ in casu dare bibliā meā: ibidem.co.2.circa medium.
Sensualitas duplex.fo.145.co.1.
Sēsus quare dicuntur equi.fo.159.co.2.in fi.
Sensus duplex corpozalis ⁊ spiritualis.lib.4.folio 25.columna.2. circa finem.
Sensus spūales sunt q̄nq;. lib.4 fo.59.co.3. cir.pri.
Sensibⁱ⁹ solis spūalibⁱ⁹ an solū fruamur deo:ibidem.
Sensus spūalis est vnus sc̄z intellectus.lib.4.fo.59. columna.1.circa finem.
Sensus spirituales differunt ⁊ modo operandi ⁊ mo do delectandi. lib.4.fo.60.co.4.cir.p̄in.
Senece dictū de magnanimitate.fo.158.colum.4. circa p̄incipium.
Sententiā deus mutat ⁊ non consilium fo.54.co.4
Separatio est duplex.folio.12.lb.
Separatio a sensibⁱ⁹ est triplex. fo.216 co.3.cir.p̄in.
Sepultura mortuoꝝ non solum est res annexa spiri tuali:ibidem.
Sepulturam mortuoꝝ vendere simoniacum est. ibidem.co.4.in p̄in.
Effram ꝓpter hoc reprehensus est: ibidem.
Seraphin quare dicatur ardens.fo.45.co.4.
Seruitia sunt duplicia.fo.251.col.2.cir.p̄in.
Serpens aeneus fuit ch̄risti figura.lib.4.fo.20.co.1 circa p̄incipium.
Seruitus corpozalis non est mala malicia culpe immo bona.lib.4.fo.36.co.2.circa finem.
Seruitus corpozalis nec spiritualis esset si peccatū non esset.lib.4.fo.51.co.2.circa p̄incipium.
Seruitus corpozalis non solum est a iure humano sed etiam a iure diuino:ibidem.
Signa spiritussancti.fo.259 co.4.circa finem.
Signatum signū aliquando p̄cedit aliquando nō folio.55.columna.4.
Signa charitatis tria sunt.folio.165.columna.4. circa medium.
Signans pro signato ponitur sepe in sacra scriptu ra.lib.4.fo.21.co.2.circa finem.
Sillogismi qui fit per effectum charitatis minozem scire nonvalemⁱ⁹.fo.165.co.4.
Simonia quid sit.folio.39.co.1.
Similitudo multiplex. fo.40.co.3.
Similitudo triplex.fo.64.co.2.
Similitudo notanda.fo.100,co.3.
Simulare se esse malū an aliqs possit.fo.110.co.3.
Simulare se esse ypocritam an quis possit.folio.116 columna.4.
Simplices an teneantur credere explicite omnia q̄ credunt prelati.folio.147.co.4.
Simonia quid sit.folio.226.co.3.circa medium.
Simoniam vtrum committat iudex secularis ven dendo iusticiam:ibidem.
Simulatio duplex.lib.4.fo.6.co.1.cir.p̄in.
De simonia decretiste mentiuntur. fo.251.colum.1. circa medium.
Sinderesis non fuit extincta in Cayn nec admiscet se in peccatis aliozum.fo.72.co.1.
Sinderesis est superioꝛ pars rationis duplicem viā habens:ibidem.co.2.
Sinderesis q̄diu sequitur superiozem viam vacua est ab erroꝛe.fo.72.columna.2.
Sinderesis habet duas vias.lib.4.fo.23.
Sobrietas duplex.fo.157.co.1.circa medium.
Socrates noluit negare vnum deum.folio.160. columna.1.
Sol materialis sic se habet ad sensum sicut summⁱ⁹ sol ad intellectum.fo.4.Q.
Sollicitudo duplex.folio.180.columna.3.
Sollicitū esse de crastino quare deus prohibet:ibiē
Species non tuuat aliam speciem ad esse:quomodo intelligitur.folio.37.co.1.
Spem vtrum habeat diabolus.fo.44.co.1.
Species quid sit.fo.62.co.2.
Species est triplex:ibidem.columna.3.
Spes est in irascibili ⁊ similiter fortitudo.folio.143 columna.2.
Spes quid sit.folio.151.columna.4.
Spes est audacia mentis:ibidem.
Spes ⁊ fides in quo differunt:ibidem.
Spes duplex:ibidem.
Spes ⁊ charitas quomodo differunt:ibidem.
Spes ⁊ timoꝛ quomodo differunt.fo.152.co.3.
Spes an sit mercennaria: ibidem.co.4.
Spem vtrum habeant sancti in patria:ibidem.
Spes non est in patria:ibidem.
Spes ⁊ fides quomodo euacuabuntur: ibidē.co.4. et.1.sequenti.
Speculatio prius est de fine q̄m de his q̄ sunt ad fi nem.fo.204.columna.4.
Spes an sit media inter fidem ⁊ charitatem. fo.219. columna.3.
Spes est multiplex.lib.4.fo.11.co.2.cir.medium.
Spes in patria totaliter destruetur ⁊ quare.lib.4. folio.58.co.4.circa finem.
Spiritussancti processio declaratur.fo.3.S.
Spiritussanctus donum esse probatur:ibidem.S. L.U.
Spiritussanctus amoꝛ esse ostenditur:ibidem.U.X.
Spiritussanctus aliomodo q̄m filius a patre p̄cedit. ibidem.X Y.
Spiritussanctus ab eterno fuit donum:ibidem.Y.
Spiritussanctus non tantum procedit a patre.fo.4 E.F.
Spūssanctus est amoꝛ q̄ filius amat patrē:ibidē.G.
Spiritussanctus cōmunis patriⁿ ⁊ filij: vtrū sint vnū principium spiritussancti.folio.19.L.D.
De spiratione passiua: ibidem.lb.
Spiritussanctus quare dicatur amoꝛ.fo.20.L.

Spūssanctus interpatur in gratia z pace. fo.21.H.
Error grecoꝝ de spiritussancti ꝓcessiõe:ibidem.Ø.
Spiritussanctus vtrum ꝓprie detur. fo.22.A.
Spūssanctus quodãmodo cõtinet in gra: ibidẽ.B.
Spiritussanctus datur cum gratia:ibidem.
Spiritussanctus quare dicatur docere. folio.23.C.
Spiritussanctus quare dicitur spiritussanctus/ vel spiramen vel digitus dei:ibidem.
Spiritussanctus quare non dr ymago pris:ibidẽ.D
Spiritualia et corporalia dupliciter differunt. fo.92 columna.3.
Spiritussanctus quare dicitur multiplex. folio.142 columna.3.in principio.
Spiritussancti instinctu aliquid facere duplicit cõtingit. folio.185.columna.3.
Spirituale diffinitur. folio.250.
Spirituale triplex. fo.251.co.4.circa medium.
Spiritussanctus habetur duobus modis. folio.252. columna.1.circa principium.
Spicas frangere in sabbato non est malum sm se: ideo in casu dispensatur. lib.4.fo.34.columna.3. circa finem.
Spiritussanctus quare dicitur digitꝰ dei. fo.23.C.
Status triplex incipientium proficientiumz perfectorum. folio.46.columna.3.
Status quare diuersificet meritum. fo.114.co.2.
Status virginum melior est cꝫ status continentiuz. folio.177.columna.4.
Status pauperis melior est cꝫ diuitis. fo.180. co.1. circa principium.
Status serui melior est cꝫ status domini. lib.4. fo. 51.columna.2.circa medium.
Studium dei quid est. fo.25.F.
Subiectio duplex. lib.4.fo.6.co.4.cir.prin.
Subdiaconus in susceptione ordinis solennitervouet continentiã dato ꝙ non intendit. lib.4.folio.52. columna.2.circa finem.
Subdyaconus nõ habet ptãtẽ sui corpis:ibidem.
Suffragia ecclesie an prosint damnatis. lib.4. fo.62 co.1.circa fi.et.2.et.3.et. fo.63.co.3.cir.finem.
Suffragia ecclesie qualiter prosint illis q̃ sunt i purgatorio. lib.4.fo.63.columna.4.circa principium.
Suffragia facta per illos qui sunt extra charitatem psunt illis qui sunt in purgatorio. lib.4.fo.64.co.1. circa principium.
Suffocatum comedere z sanguinem bibere quare phibeat lex noua. lib.4.fo.4.co.2.cir.medium.
Summum bonum non posse intelligi non esse probatur. folio.3.L.
Supbia fuit primũ pctm̃ angeli. fo.40.co.3.
Superbia dicitur dupliciter. folio.61.columna.1. et fo.84.columna.1.2.3.
Superbia vtrum sit maius in genere peccatũ cꝫ infidelitas. folio.81.columna.1.
Superbia quid sit de qua quattuor querũtur. fo.83. columna.3.
Superbia an sit initium cuiuslibet peccati: ibidem. columna.4.
Superbia quare dicatur regina viciorum. fo.85. columna.2.
Superbie dictum: ibidem.
Superbie quattuor sunt species: ibidem.
Superbie gradus. folio.84.co.3.
Superbi conditiones:ibidem.
Suberbia an sit maximum peccatorum:ibidem. columna.4.
De filiabus superbie:ibidem.
Superbie nomẽ quattuor vicia appellantur. fo.86. columna.1.
Superfluitas duplex. fo.174.columna.3.
Superfluitas vestium an sit peccatum mortale. folio.63.columna.4.
Superbia primorum parentum fuit corruptionis initium. fo.203.co.4.circa finem.
Superbia initium est omnis peccati non quia peccans primo peccet peccato superbie. folio.218. columna.2.
Superbia initiũ peccati. fo.225.co.3.cir.mediũ.
Suspitio z dubitatio differunt. fo.117.co.1.
Surreptio quid est. fo.242.columna.1.

De littera T.

Tabula sc̃a post naufragiũ est abscõdere peccatũ suũ. fo.115.co.3.
Tantum facis quantũ intẽdis: quomodo intelligitur. folio.110.co.4.
Tedium duplex. folio.90.columna.3.
Tedium bonum quid sit. folio.212.co.1.
Tempus aliquando fuit quando non erat nox neqꝫ dies. folio.57.columna.1.
Temperantia habet duas species. folio.173.co.2.
Temporũ diuersitas in preceptis. folio.184.co.4. circa medium.
Temporalia an sint petenda. fo.191.co.4.
Temporalia dat deus quattuor de causis. fo.249. columna.3.circa finem.
Temporalia non licet dare sacerdotibus promissis folio.250.co.1. circa finem.
Tpalia licet dare ꝑ baptismo:ibidẽ.co.2.cir.prin.
Tentatio z machinatio differũt. fo.41.co.4.
Tentare deũ quid sit. lib.4.fo.12.co.2.cir. medium.
Tentatio duplex absoluta z conditionata. lib.4.fo. 34.co.2.cir.me.z.fo.174.co.3.circa medium.
Terra pmissionis erat fertilissima. lib.4.fo.34.co.1 circa principium.
Tertiã personã oportuit esse in trinitate. fo.4.L.
Thau signatum in frontibus virorum dolentiũ crucem dñi significabat. fo.250.co.1.
Thalie duplices sunt. fo.246.co.2.circa me.
Theologia duplex mistica que nominat deum ab inferiori: simbolica vero a superiori. fo.5.X.Y.
Theologica regula: ibidem.A.
Theologis licet contraria de diuinis opinari: sed non asserere. folio.15.F.G:
Theologi quõ ex ppriis rõnibus arguũt. fo.2.A.
Theologi z philosophi ex suis principiis diuersimode arguũt. folio.19.L.
Theologi et ethici differũt de electione. fo.69.co.3.
Theologus existens in mortali an magis peccet cꝫ vetula cadens a charitate. fo.114.co.3.
Theologus summus z vetula si decedant in equali charitate an habebunt equalia premia. fo.157.col.3.
Thimiama quare non retinuit ecclesia. lib.4.fo.3. columna.4.circa principium.
Thomas z alij discipuli adhuc infirmi quomodo cognoscebant patrem. folio.151.co.4.
Throni quare sic dicantur. folio.45.co.4.
Thurificatio non fuit instituta ad significandum futurum. fo.245.co.4.circa medium.
Thurificatio quare remansit in ecclesia. lib.4. fo.3. columna.4.
Timor dei quomodo est super oia. folio.46.columna.2.in fine.
Timor qualiter sit filia tre. folio.90.co.1.
Timor mortis fuit in christo. fo.130.co.4.
Timor reuerentie. folio.143.columna.1.
Timor duplex. folio.152.co.3.
Timor quomodo erit in patria. fo.153.co.1.
Timores sunt sex. fo.201.co.4.
Timor seruilis an sit donum: ibidem.
Timor seruilis z timor initialis differunt: ibidem.
Timor quo aliquis abstinet a peccato ne suspendat an sit donum spūssancti. folio.202.co.2.
Timere seruiliter est bonum. folio.203.columna.2. circa principium.
Timentis seruiliter triplex status: ibidem.columna 4.circa principium.
Timor seruilis vulnerat: sed non admit bonum aie folio.204.co.1.circa medium.
Timor filialis capitur diuersimode:ibidẽ.circa finẽ
Timor quare dicitur initialis:ibidẽ.co.2.cir.mediũ.
Timor dicitur habere oculum ad amorem dei. folio.204.co.3.circa principium.
Timor quo aliquis timet coniungi pene eterne est duplex:ibidem.co.4.circa finem.
Timorem quomodo generat pena. folio.205. columna.2.
Timor filialis an sit tantum vnus in specie:ibidem: columna.3.circa medium.
Timor pene eterne duplex:ibidem.columna.4.
Timorẽ filialem an habuit christus:ibidem.
Timor filialis duas habet species:ibidem.
Timoris casti due sunt species. folio.231.columna. 2.in meõ.
Timor diffinit. lib.4.folio.26.co.4.cir.fi.z.folio.28. columna.3.in fine.
Torpor duplex z quid sit. folio.91.co.4.
Trabs quid sit. folio.117.columna.1.
Traianus nõ erat dãnatus diffinitiua penitus sententia. lib.4.folio.63.co.2.circa principium.
Traianus suscitatus fuit. folio.27.P.
Transitus triplex. lib.4.fo.6.co.3.circa principium
Tres personas esse vnum deum ꝑbatur. fo.3.Y.
Tres tantum personas esse in deitate ostenditur. folio.4.L.O.
Trinitas personarum ostenditur. folio.3.Y.Z.
Trinitas nomen equiuocum est. folio.7.Z.
Trinum determinat suppositum: vnum vero formã folio.14.Y.
Trinitas est triplex. falsa propositio. ibidem.L.
Trinitas quare est vna. ibidem.
Trinitas quomodo est in vnitate. ibidem.P.
Trinitas quodammodo est vnus pans z quodammodo triplex. folio.22.F.
Trinitas creata duplex. folio.65.co.3.
Tristicia in prosperis. folio.88.columna.1.
Tristabile duobus modis contristat. folio.90.co.2.
Tristicia aliqua maximum peccatum est. folio.91. columna.2.
Tristicia duplex. ibidem.
Yn triduo an concedi debuisset hec ppositio: Jesus est: z similiter ista Xps est homo. folio.123.co.1.et.2.
Tribue omni petenti te. folio.180.co.2.
Tunica domini inconsutilis quid significat. lib.4. folio.19.columna.3.circa finem.
Turbatio duplex. folio.118.columna.3.

De littera V.

Vagatio mentis duplex. folio.91.
Vbi vnum propter alterum vtrobiqꝫ tm vnum. folio.80.columna.1.
Vbiqꝫ quomodo est deus: z tamen extra creaturam. folio.34.F.G.z.J.
Velle antecedenter z consequenter. folio.26.G.
Vtrum velit deus mala fieri. folio.29.L.
Velle an teneamur quicquid scimus deum velle: ibidem.E.
Velle an quis teneatur ꝙ deus subtrahat ei gratiaz quando scienter peccat. ibidem.F.
Velle vel nolle an possumus meritorie passiões sanctorum. folio.30.
Velleitas siue voluntas conditionalis:ibidem.K.
Velle an aliquis in aliquo casu teneatur ꝙ deus permittat ipsum peccare. ibidem.M.
Velle non in omnibus tenemur quicquid scimus deum velle. ibidem.P.
Velle videri bonus non est malum sm se. folio.115. columna.2.
Velle multiplex. folio.144.columna.1.
Velle est simpliciter in nostra potestate: sed non velle efficaciter. folio.158.columna.1.
Velle reddere vnicuiqꝫ quod suum est dupliciter accipitur. folio.195.co.4.
Velle honorare z velle vilificare non sunt contraria folio.206.columna.3.
Velle credere z velle diligere non est presens cꝫ credere vel diligere. folio.218.co.2.in me.
Verbum patris quare dicitur filius. fo.3.L.
Verba passiua corporalia raro vel nunqꝫ de deo dicuntur. folio.9.G.
Verbum interius est filius dei: exterius vero sunt creature. folio.21.M.
Verbum fidei prope est cordi humano tribus causis folio.71.columna.3.
Verbum dei portabile est duobus modis. folio.217 columna.3.
Verbum idem quibusdam est venenum z quibusdaz cibus. ibidem.
Veritas propositionis aliter in naturalibus aliter in theologicis attenditur. folio.15. ꝑ.H.
Veritas est duplex. folio.23.D.z.folio.29.L.
Veritas triplex. folio.31.T.
Vetula simplex z theologus summus si decedant cum charitate equali an habebunt equalia premia. folio.157.columna.3.
Vetule exemplum. folio.220.co.1.
Via fidei duplex. folio.136.co.1.
Viam duplicem habet anima. folio.163. columna.3.
Vitia non ordinantur sicut virtutes. folio.83. columna.4.
Videre in speculo diuino quid sit. folio.51. columna.3.

Uidue maius fuit ponere duo minuta in gazophila tium ꝯ̄ in zacheo dimidium bonorum. folio. 197. columna. 4.
Uinum bibere ad superfluitatem non est mortale. folio. 174. columna. 2.
Uineam proximi ingressus z comedens uuas quare nō peccabat ātiqua lege. lib. 4. fo. 34. co. 1. cir. pri.
Uirtutis motꝰ semꝰ est meritoriꝰ. fo. 53. co. 2.
Uir qualiter factus est ad ymaginem dei z non mulier. folio. 64. columna. 1.
Uir quare dicitur gloria dei: ibidem. co. 3.
Uirtutis primum opus est. fo. 69. co. 4.
Uirtus motiua quid sit z qualiter mouet ad actum. folio. 108. columna. 4.
Uirtutes oēs politice sunt voluntates. fo. 112. co. 4.
Uirtus influendi duplex. folio. 128. co. 3.
Uirtus quomodo est in medio. fo. 140. co. 3.
Uirtutum opera an sint eque bona in genere. fo. 142. columna. 2.
Uirtutis motus an sit melior ipsa virtute. ibidem columna. 3.
Uirtus quid sit. folio. 142. columna. 3. et. 4.
Uirtus z scientia differunt. ibidem.
Uirtus an habeat plures species. folio. 143. columna. 1. et. 2.
Uirtutes distinguntur ꝑm suos proprios fines. ibidem. columna. 3.
Uirtutes quare ponuntur plures. ibidem.
Uirtutis cuiuslibet duplex via. ibidem. columna. 2.
Uirtutum desiderium z odium vitiorum vtrum sint in eadem vi. folio. 144 columna. 3.
Uirtutes speciales in quibus viribus ponuntur. ibidem. columna. 4.
Uirtutes theologice an sint plures ꝯ̄ tres. fo. 145. columna. 1.
Uirtutes diuerse appetendorū. folio. 146. colum. 3.
Uirtutes quomodo distinguūtur. ibidem. colum. 4.
Uires anime ad quid sint. folio. 153. co. 2.
Uirtus oi arte potior est. folio. 156. co. 3.
Uirtutes nostre sunt impure. folio. 161. co. 4.
Uirtutes habilitāt hominem ad meritum. folio. 171. columna. 4.
Uirtutes ꝑm quid differunt. ibidem.
Uirtutes quare plures ponuntur ꝯ̄ vires motiue ad bonum. ibidem.
Uirginitas an sit virtus. folio. 176. co. 4.
Uirginitas multiplicit capit. ibidē.
Uitginem post corruptionem an suscitari sit possibile. folio. 178. co. 3.
Uirtus quelibet est meritoria duabus de causis. folio. 182.
Uir vnus plus pōt generare ꝯ̄ multe mulieres cōcipere. folio. 184. co. 4.
Uirtutis natura est vestire actionem volūtariā debitis circunstantijs. folio. 187. co. 2.
Uirtutes politicas in prouerbijs in eccle. purgatorias in canticis animi iam purgati docet salomon. folio. 201.. columna. 1.
Uirtutes sunt triplices. ibidem.
Uirtutes theologice excedunt dona. ibidem.
Uirtutes z dona quomodo conuiuantur inter se. folio. 201. co. 4. circa principium.
Uirtus quelibet est vita aīe. fo. 206. columna. 4.
Uirtutes contemplatiue que sint. folio. 209. co. 3.
Uirtus contemplatiua an habeat contrarium. folio 210. columna. 4.
Uirtutes z dona excludunt peccata. folio. 212. columna. 1.
Uirtutes an sint naturaliter connexe. folio. 218. columna. 1. in meō.
Uirtus consistit in medietate personali. lib. 4. fo. 20. columna. 4. circa principium.
Uirtus quelibet est amor. folio. 219. co. 2.
Uirtutibus multis non est homo magis bonus ꝯ̄ vna sola. folio. 223. columna. 3. z. 4.
Uirtus est melior ꝯ̄ actus. folio. 224. columna. 1. in fine.
Uirtus quare est meritoria. folio. 225. columna. 1. circa principium.
Uirtutem vnā habens an habeat omnes: ibidem.
Uirtus leuat hoies supra se. ibidem. columna. 4.
Uirtutes politice duplices sunt. fo. 226. co. 1. cir. finē
Uirtutes oēs in eodem an sint pares. folio. 227. columna. 1. circa medium.
Uirtutes omnes sunt eque vtiles ad merendum. folio. 228. columna. 1.
Uirtutes cardinales an manebunt in patria. fo. 237. columna. 2.
Uirtus quelibet an sit magis bona ꝯ̄ vitium aliqđ malum. folio. 233. columna. 1.
Uirtus z vitium an habeant proportionem. fo. 234. columna. 1.
Uirtute vna habita habentur omnes alie. lib. 4. folio. 32. co. 3. circa principium.
Uirtutes que sunt ꝯ̄tum ad deum non mutantur nec ꝯ̄tum ad essentiam nec ꝯ̄tū ad motus: sed virtutes que sunt ꝯ̄tum ad ꝓximum mutantur ꝯ̄tum ad motus. lib. 4. folio. 49.
Uir z mulier cum sint vna caro per matrimoniū cōmunicant sibi actiones spirituales. lib. 4. fo. 53. co. 2. circa principium.
Uirtutibus theologalibus que succedunt in patria. lib. 4. fo. 58. co. 3. circa finem.
Uirtutes illis fruimur deo in creatura quibus non immediate mouemur in deū. lib. 4. fo. 61. co. 1. cir. fi.
Uirtutum desiderium dicitur dupliciter. folio. 145. columna. 2.
Uirtutum theologarum deus est in finis multipliciter. ibidem.
Uirgines consecrauerunt matheus z thomas. li. 4. folio. 51. co. 2. circa medium.
Uirtus ꝑm se omni arte certior est z melior. lib. 4. folio. 2. columna. 1. circa medium.
Uis inferior qualiter trahit superiorem. lib. 4. folio. 47. columna. 3. circa finem.
Uis concupiscibilis non magis se habet ad diligendum perfecte deum ꝯ̄ temporalia propter quattuor folio. 38. columna. 3.
Uisio quintuplex. folio. 51. columna. 4.
Uisio duplex. folio. 53. columna. 3.
Uisio duplex. folio. 65. columna. 2.
Uis apprehensiua duplex. folio. 72. columna. 3.
Uis concupiscibilis magis corrupta est ꝯ̄tū ad generatiuā ꝯ̄ nutritiuā. folio. 173. co. 4.
Uis irascibilis in quo remunerabitur in patria. li. 4. folio. 58 co. 4. circa medium.
Uis rationalis z concupiscibilis z irascibilis aliqđ date sunt. ibidem.

Uisio dei erit tota merces in patria. lib. 4. fo. 60. columna. 3. cir. me. z vide argumēta ante oppositū.
Uita contemplatiua an melior sit actiua. folio. 210. columna. 1.
Uita eterna quare actiue z non contemplatiue ꝓmittitur. ibidem.
Uite actiue opus in eodem an melius sit opere contemplatiue. ibidem. co. 2.
Uita ois infidelium est peccatū: quomodo intelligitur. folio. 43. co. 3.
Uita duplex. folio. 238. columna. 1.
Uita eterna put cōpetit homini non erit sufficienter in anima. lib. 4. fo. 54. co. 2. circa principium.
Uiuere recte quid sit. folio. 142. co. 4.
Ungula quid significet in sacra scriptura. folio. 39. columna. 1.
Unicam esse vnius an sit de iure naturali. lib. 4. folio. 45. columna. 4. circa finem.
Una debet esse vnius ꝑm legem naturalem. lib. 4. folio. 50. co. 3. circa ꝑin.
Unus nomen significat eadem significatione vnitatem essentie z vnitatem persone. folio. 14. F.
Unum determinat formā trinū verū suppositum. ibidem. J.
Unum quid sit. folio. 62. co. 1. et. 2.
Uniuocatio est triplex. folio. 11.
Unitas z notio differunt. folio. 14. I.
Unitas quare appropꝛietur ꝑri. folio. 22. J.
Uniuersale nō est vnum ꝓter singularia. folio. 93. columna. 4.
Unionibus omnibus desinentibus inter verbum et naturam humanam ꝓter vnionem carnis z anime an remaneat idem homo qui prius. fo. 124. co. 1.
Unguentum quare retinuit ecclesia. lib. 4. folio. 3. columna. 4. circa principium.
Unctionis extreme que sit materia. lib. 4. folio. 42. columna. 1. circa finem.
Unctio multiplex. ibidem.
Unctionis extreme effectus. ibidem. co. 3. circa finē.
Unctio nō ipꝛimit caracterē. ibidē. co. 3. cir. ꝑin.
In vnctione extrema quare non apponitur balsamū sicut in confirmatione. ibidem. cir. medium.
Unctio extrema an debeat iterari. ibidem. columna 4. circa. finem.
Uoluntas dupliciter capitur. folio. 24. T.
Uoluntas dei vtrū semp impleatur. fo. 28. X.
Uoluntatis bñplaciti multa signa. ibidem. A.
Quid bene placeat deo. ibidem.
Uoluntas duplex. folio. 29. F. et. ꝓ.
Nichil a deo in nostra potestate est sicut volūtas quomodo intelligitur. ibidem. lb.
Uoluntati diuine non solum in ꝓceptis z ꝓhibitis tenemur nos conformare. folio. 31. Q.
Uolens vnū equipollentiū non necessario vult reliquum. folio. 44. columna. 3.
Uoluntas antecedens quid sit. fo. 50. co. 2.
Uoluntas est in rationali: amicitia in concupiscibili. folio. 70. columna. 2.
Uoluntas mala an sit petīn inꝯ̄tum est auersio a bono cōmutabili. folio. 98. columna. 4.
Uoluntarium quid sit. folio. 104. co. 2. et. 3.
Uoluntas duplex. folio. 108. columna. 1.
Uoluntas surgendi ad maturinas vt laudet deum ꝓpter inimicos simoniaca est. ibidem. co. 3.
Uoluntas qua episcopus vult dare ꝓbendam ꝓpter nūmos vt edificet ecclesiam simoniaca est. ibidē. ꝓ.
Uoluntas mala an maius peccatum sit ꝯ̄ actio ꝓcedens ab ea. folio. 112. columna. 3.
Uoluntas non est nomen speciale alicuius potentie specialis sed generalis oim virtū motiuarum. ibidē.
Uolitio triplex. folio. 115. columna. 4.
Uoluntas xꝑi duplex. folio. 13. columna. 2.
Uoluntas sensualitatis z rationis an contrarie fuerunt in xꝑo. ibidem.
Uoluntas non semper precedit suum volitū. folio. 182. columna. 2. et. 3.
Uoluntas duplex. folio. 197. columna. 3. et. fo. 205. columna. 4.
Uoluntas z opus sunt idem peccatum ꝯ̄tū ad formam: sed diuisa ꝯ̄tum ad essentiam. folio. 235. columna. 3.
Uoluntas malox duplex. folio. 244. co. 2.
Uoluntas duplex. folio. 245. co. 3.
Uoluntas dei duplex. lib. 4. folio. 39. columna. 4. circa principium.
Uoluntas satisfaciendi non est satisfactoria. lib. 4. folio. 41. co. 3. circa medium.
Uoluntarium triplex. folio. 258. co. 2. circa principiū
Uotum multiplex z quale recipit dispensationem. folio. 171. columna. 2.
Uotum continentie non recipit dispensationē. folio. 253. co. 2. circa medium.
Uotum quid sit. folio. 252. co. 3. circa medium.
Uotum triplex. ibidem.
Uotum de quibus est. ibidē. co. 4. circa principium.
Uotum an recipiat dispensationem. ibidem.
Uotum de iure diuino est. folio. 253. columna. 1. circa medium.
Uoti regula. ibidem. circa finem.
Uoto emisso de intrando religionem: vtrum quis statim debeat intrare. folio. 253. co. 3. circa medium.
Uotum determinatum ad quid obliget. ibidem. circa finem.
Uotum simplex impedit matrimonium contrahendum. ibidem. co. 4. circa medium.
Uoto de continentia emisso an quis possit contrahere. ibidem.
Uorum solenne dirimit matrimonium. folio. 254. columna. 1. circa medium.
Uotum Jepte quale fuit. ibidem. co. 4. circa finem.
Ante votum continentie facilius potest saluari homo ꝯ̄ post. lib. 4. folio. 4. co. 4. circa medium.
Uorum simplex matrimonium dirimit contrahendum sed non contractum: solenne vero impedit contrahendum et dirimit contractum. lib. 4. folio. 52. columna. 3. circa principium.
Uouens ante carnalē copulam intrare claustrum in nullo tenetur marito suo. lib. 4. fo. 48. co. 1 cir. me.
Uox omnium est vox nature ꝑm tullium. folio. 76. columna. 3.
Usus communis et sacre scripture differunt. fo. 21. S.
Usus appropꝛiatur muneri. folio. 23. J.
Usurarius potest elemosinā facere de usura. fo. 180. columna. 4. circa principium.
Usura quid sit. folio. 245. co. 1. circa principium.
Dare ad usuram peccatum est et in se et ꝑm se. ibidem. circa finem.

Usurarius an sit fur. ibidem. co.3. circa me.
Usurariorum penā potⁱ ꝯ aliorū furū iudex ecclesiasticus quare considerat. ibidem.
In vsura non transfert dñium. ibidē. co.4.
Ad vsuram accipiens vtrum peccet. folio.246. columna.1. circa medium.
Usura in quibus sit contractibⁱ. ibidē. col.2. cir. me.
Usure consentientes vtrum peccēt. folio.246. co.3. circa medium.
Usuram reddere compellentes an peccent. fo.247. columna.1. circa principium.
Usurarius duplex. ibidem. circa finem.
Usurarius contractⁱ in casibⁱ. ibidē.
Usurarius quare omnibus iniuriatur. lib.4. fo.4. columna.4. circa principium.
Contra vsurarios si homines tacerent lapides clamarent. ibidem.
Usurarius an dicendus sit dans mutuum sperans aliquid accipere preter sortem. folio.247. columna. 4. circa medium.
Usurax restituēdax regula. fo.248. co.1. cir. mediū.
Usure peccatum non remouet euentus. ibidem.
Uterus dei patris est eius summa bonitas. folio.16.

V.T.

Utile proprie quid sit folio.142. columna.4. 7. folio. 252. co.3. circa principium.
Uti dupliciter sumitur. folio.202. co.1.
Uti diffinitur. folio 213. co.3. circa finem.
Uti deo an liceat. fo.214. columna.4.
Ulnus duplex. folio.204. ca.1 circa medium.
Uuas proximi comedens ingressus vineam eius nō peccabat lege antiqua. lib.4. fo.34. co.1. cir. prin.
Uxor que vouet ingressum religionis ante carnalez copulam in nullo obligata est viro. lib.4. fo.48. columna.1. circa medium.
Uxorē scōam ducere non est peccatum ſm se. ibidē. columna.3. circa medium.
Uxorem non suam potest quis cognoscere in casu. folio.246. co.4. circa medium.
Uxores plures habere reges 7 patriarche dispensabantur sed plebei nunqz. lib.4. fo.48. co.3. cir. finem.
Uxorem relinquere ꝓpter fornicationem licet vir ꝯtum ad cohabitationem. lib.4. fo.50. co.1. cir. prin.
Uxorem vnā habere duos viros nunqz permisit dñs ibidem. co.1. circa medium.
Uxorem non potest repetere suā resuscitatus. ibidē. circa finem.
Uxoris peccatum imputatur viro nisi corripiat eaz lib.4. folio.59. co.3. circa principium.
Uxores plures habens gentilis si cōuertatur ad fidem an possit omnes illas habere. ibidem. cir. me.

De littera X.

Xps non quodlibet motu meruit. fo.43. columna.1. et.2.
Xps vtrum habuit angelum ad custodiaz sui. fo.48. columna.4.
xps vtrum sit duo. fo.122. co.4.
Xps ſm qꝫ homo an sit persona. folio.124. columna.4.
Xps vtrum fuit decimatⁱ in lumbis abrahe. fo.127. columna.3.
Xps quomodo fuit in lumbis abrahe. ibidez.
Xpus ſm quam ecclesiam dicitur caput ecclesie. folio.127. columna.3.
Xpus methaphorice dicitur caput. ibidem. potius caput ꝯ cor dicitur. ibidem.
Xpus an sit membrum ecclesie. ibidem.
Xpus dupliciter capitur. ibidem.
Xps agnus immaculatus natus est ab origine mundi. ibidem.
Xpi duplex est perfectio. ibidem.
Xpi duplex scientia. ibidem.
Xps habuit spiritum non ad mensuram. folio.130. columna.2.
Xpi voluntas duplex. ibidem.
Xps quomodo cepit pauere. ibidem.
Xpi petitio. folio.131. columna.1.
Xpi mors fuit causa meritū 7 figura remissionis peccatorum. folio.131. co.4. in fine.
Xps destruxit mortem tripliciter. ibidem.
Xps an post resurrectionem fuerit beatior ꝯ ante ibidem.
Xpo ab initio vite data sunt carissimata non ad mēsuram. ibidem.
Xpi mortis necessitas. folio.113. co.3.
Xps in triduo an fuerit homo. ibidem.
Xps an fuerit totus in sepulchro. folio.134. columna.3.
Xps habuit virtutes cardinales. folio.133. co.1.
Xpm manducamus 7 post nos manducat. lib.4. folio.17. co.4. circa principium.
Xps est pascha nostrum triplici de causa. ibidem. circa medium.
Xps an vtroqz modo sumpserit corpus suum. lib.4. folio.18. co.2. circa principium.
Xpi corpus duplex. ibidem. circa medium.
Xpi corpus manducatur dupliciter. ibidem.
Xpi corpus euomens quid agere debeat. ibidem. columna.3. circa medium.
Xpi corpus ad prolationem ministri an de celo descendat 7 similiter ascendat desinentibus speciebus lib.4. fo.18. co.3. circa finem.
Xps corpus suum noluit dare sub alia forma ꝓpter tria. ibidem. co.4. circa principium.
Xpi corpus an videatur. lib.4. fo.19. co.1. circa prin.
Xpi corpus sine peccato vtrum possit sumere existēs in peccato. ibidē. co.2. circa principium.
Xpi corpus an debeat dare sacerdos ei quē scit in peccato mortali. ibidem. co.3. circa prin.
Xpi corpus tangentes in peccato peccāt. lib.4. folio.20. co.1. circa medium.
xpi corpus tribus de causis debet dare sacerdos. ibidem. co.2. circa medium.
xpi corpus nescienter recipiens 7 existens in peccato mortali non peccat mortaliter. ibidem. columna.2. circa finem.
xpi corpus quo tempore assumi debet. ibidem. columna.4. circa principium.
xpus corpus suum dedit discipulis suis passibile 7 mortale. lib.4. folio.21. co.1. circa medium.
xpi corpus si nusqz esset primo nusqz esset secundo. ibidem. co.2. circa medium.
xps confecit in azimo. ibidem. co.4. circa finem.
xps corpus suum vltimo dedit ꝓpter quattuor folio.263. columna.1. circa principium.
xps in die passionis sue comedit vnū latronē. ibidē. columna.3. circa medium.
xpi corpus quod in infinitum lucidius est sole: videbitur in patria oculis corporeis. lib.4. fo.55. co.2.
xps quare diem iudicij nescire dicitur 7 quare magister appellatur. lib.4. 64. co.2. circa principium.
xps quas penas assumpsit. folio.160.

De littera Z.

Zenonis responsum ad hystrionem. lib.4. folio.29. columna.4. circa finem.
Zizanie eradicatio quadruplex. folio.240. columna 4. circa finem.

Finis laus deo.

Principaliū questionū ac dubiorū: hoc volumine discussorum: sequens tabula (quod cōmode fieri potuit) capita indicat: quibus inuentis/ non minus liber ꝯ capitulum (iis etem opus ipm distinguitur) lector cuiqz sese vel nolenti offeret.

Quid sit fides 7 propter quid ad probationem fidei adducantur rationes naturales. folio.2.
De erroribus qui contingunt circa articulum trinitatis: 7 quomodo sit vnus 7 quomodo tripliciter cōtingit errare circa illum. ibidem.
Deum esse principium omnium. ibidem.
Qz deus est omnibus modis simplex. fo 3.
Qz tres persone sint vnus deus. ibidem.
De processione spiritussancti a patre. ibidem.
Alia probatio trinitatis personarum. ibidem.
Quare oportuit tres psonas tm ee in deitate. fo.4.
De nominibus essentialibus dictis de deo. ibidem.
De cōtrarietate que est inter btm dionysiū 7 iohannē damascenum quod sit principale nomen dei. fo.5.
De significatione huius nominis deus. ibidem.
De suppositione huius nominis deus. ibidem.
Utrum hoc nomen deus prima significatione habeat plurale. folio.6.
De hac propositione deus est trinus 7 vnus. fo.7.
Utrum essentia diuina possit supponi. ibidem.
De multiplicitate adiectiuorū de deo dictorꝫ. ibiō.
De noībus adiectiuis de deo relatiue dictis. fo.8.
Utrum aliquod nomen dicatur vniuoce de deo 7 de creaturis. ibidem.
De diuisione nominum dictorum de deo. ibidem.
De hoc nomine persona. folio.10.
Utrum hoc nomen persona dicatur vniuoce de personis creatis 7 increatis: 7 vtrum de increatis. fo.11.
Utrum hoc nomen persona dicatur de deo ſm essentiam vel ſm relationem. ibidem.
Utrū persona sit essentia: 7 vtrū deꝰ sit deitas. fo.12.
Personalitate abstracta quid remaneat. folio.13.
Quid significet hoc adiectiuū numerale tres. ibidē.
De notionibus in generali: 7 in speciali. fo.14.
Quare potius dicatur trinus ꝓpter tres ꝯ quinꝰ propter quinqz. folio.15.
Quomodo nulla opinio de notionibus sit heretica: licet oppositę sint. ibidem.
Utrū adiectiua essentialia pdicent de notiōibⁱ. 16.
Utrum deus est qualis sine qualitate. ibidem.
Utrum paternitas est pater ita supposita. ibidem.
Utrum paternitas aliquomō sit pater. ibidem.
Utrum generatio predicetur per participationē vel per essentiam. folio.17.
Utrum potentia generandi sit in filio. ibidem.
Utrum paternitas sit potentia gñandi ꝓprie. ibidē.
De innascibilitate. ibidem.
De communi spiratione. folio.19.
De ꝓcessiōe qꝫ spūssanctus ꝓcedit a pre 7 filio. fo.20.
De his qꝫ appropriatur nō ꝓprie dīr. de pīois. fo.23.
De illa auctoritate apostoli: ex ipso 7 per ipsum 7 in ipso sunt omnia. ibidem.
De illis qꝫ appropriant tm filio 7 spū sctō. ibidem.
Utrum spūssanctus det se 7 mittat se. ibidem.
Utrum spiritus proprie detur aut dicatur dari tm quia eius gratia datur. folio.22.
Utrum pater 7 filius sint vnus panis inqz tum dant aut multi panes ex parte sua. ibidem.
De his qꝫ appropriant vni persone tm. folio.23.
De illis que dicuntur de deo in comparatione ad creaturas. ibidem.
De hoc verbo scire dicto de deo. ibidem.
De predestinatione 7 reprobatione. folio.24.
Utrum deus reprobans sit causa non appositionis gratie in presenti. ibidem.
Utrum predestinatio insit aliquod bonum ex eo qꝫ est predestinatus. ibidem.
De hoc verbo apostoli quos predestinauit hos 7 vocauit. folio.25.
Utrum prescientia dei necessitatē iferat rebⁱ. ibidē.
De prouidentia diuina. folio.26.
De potentia dei. ibidem.
Utrum possibile simpliciter dicatur tantum ſm causas superiores aut ſm inferiores. ibidem.
Utrum deus fecerit miraculum mutando aquam in vinum. folio.27.
Utrum mutatio virgarum magorum pharaōis fuerit naturalis aut miraculosa. ibidem.
Utrum deus possit damnare petrum 7 saluare iudā ibidem.
Utrū deus possit facere de corrupta ꝛginē. ibidem.
Utrū deꝰ possit aliquid melⁱ facere ꝯ faciat. ibidē.
De voluntate dei. folio.28.
De hoc verbo vult vtrū deus velit mala fieri. fo.29.
Utrum mala fieri sit verum a prima ꝓpitate. ibidem.
Utrū teneamur velle quicquid scimⁱ deū velle. ibiō.
Utrum qui scienter peccat mortaliter teneatur velle qꝫ deus subtrahat ei gratiam. ibidem.
De voluntate sensualitatis. ibidem.
Utrum pseudo prophera ꝓpheratsset hierim nō esse destruendā velleitate seu volūtate ꝯditiōali. fo.30.
Utrum in aliquo casu aliquis teneatur velle qꝫ deus permittat ipsum peccare mortaliter. ibidem.
Utrum ecclesia debeat orare pro eo quem scit esse reprobum. ibidem.
Utrum voluntas nostra ex eo sit bona qꝫ est conformis voluntati diuine. ibidem.
De misericordia 7 iusticia dei. folio.33.
Utrū deus possit punire aliquē ꝯtum meruit. ibidē
Utrū deus misericordiⁱ agat cū vno ꝯ cū alio. fo.33.
De adequatione premij ad meritū. ibidem.
Utrū tā iuste puniat aliquis a deo ꝯtū meruit. ibiō.
Utrum iustificare sit opus iusticie. ibidem.
Utrum pena quam infligit deus ad maiorē coronaz vt in iob: vel ad cautelā vt i paulo op⁹ iusticie. ibidē.
De locali cōpositione creatoris ad creaturā. ibidē.
Quot modis deus sit in rebus. folio.35.
De loco angelorum et animarum. ibidem.

Quomodo deus est semper. ibidem.
Quomodo creatura fuit a deo. folio. 36.

¶ Secūdi libri q̄stionū ac dubioꝝ p̄cipuoꝝ tituli.

Vtrum in primo statu suo angelus habuit charitatem. folio. 38.
Utr̄ ag̃el⁹ naturali dilectõe frueret se. ibi.
Utrū illa dilectõe devia faceret finē. fo. 39
Utrū illa dilectio fuerit simoniaca. ibidem.
Utrū naturalis dilectio qua diligebat angelus deū in primo statu erat ordinata aut inordinata. ibidem.
Utrū dilectio angeli in primo statu sit eiusdē speciei cum dilectione charitatiua. ibidem.
De statu malorum angelorum. folio. 41.
De peccato luciferi: utrū fuerit pctm̄ omissionis aut pctm̄ superbie. ibidem.
De causa primi peccati. ibidē.
Quare lucifer non perseuerauit in bono statu sue cõditionis in quo creatus est. folio. 42.
Quõ diabolus traxerit secū tertiã ptē stellaꝝ. fo. 43.
Quare pctm̄ angeli fuit irremediabile. ibidem.
Utrū ois actio diaboli est pctm̄. ibidem.
De fide diaboli. folio. 42.
De spe diaboli. ibidem.
Utrū diabolus velit se esse malū. ibidē.
Utrū diabolus velit deū esse. folio. 41.
Utrū diabolus habeat fomitē & penitentiã sicut homo vel anima. ibidem.
De spectebus machinationū diaboli. ibidē.
De statu bonoꝝ angelorum. ibidem.
Dubitatio orta ex ꝓbis gregorij de btitudinib⁹. 47
De distinctione ordinū ꝑm btm̄ dyonisiū. ibidem.
Utrū ag̃el⁹ semp custodiat hoiem cū effectu. fo. 48.
Utrum angelus malus dat⁹ sit homini a deo ad exercitium. ibidem.
Utrū angelus bonus frustretur desiderio suo: & utrū tristetur de casu hominis. ibidem.
Utrū xp̃s habuit ag̃elū ad custodiã sui. ibidem.
Utrum diabolus intret in cor hominis. fo. 49.
Utrū angel⁹ datus homini ad custodiã ipsius aliquando deserat ipsum ꝓpter pctm̄. ibidē.
Utrum angelus relinquat hominem cui ad exercitium est deputatus. ibidem.
De verbo iob. ibidem.
De merito angeli boni. folio. 50.
Utrum angelus bonus teneatur velle quicquid scit deum velle. ibidem.
De cognitione angelorum. ibidem.
Utrum angeli melius cognoscant in verbo q̄ in ꝓpio genere. ibidem.
Quid sit dicere angeli vident in speculo. folio. 52.
Utrū angeli videant oia in speculo essentiali. ibidē.
Utrum aliquis angelus a deo limpidū habeat visuꝫ q̄ in speculo videat oia. ibidem.
De visione angelorum qua vident tres futuras in ꝓpio genere. ibidem.
De hoc quod dicit apostolus q̄ multiformis sapiẽtia dei inotuit p ecclam principatib⁹ & potestib⁹. fo. 53.
Utrū cognitio angeloꝝ in ꝓbo sit necessaria. ibidem
Quid sit ꝓphetia. ibidem.
Utrum sit virtus vel opus virtutis. ibidem.
Quomodo intelligendum sit q̄ ꝓphetia est diuina inspiratio. folio. 54.
De spectebus prophetie. ibidem.
Utrum cayphas dixit verum. ibidem.
De iona utrū verū vel falsum dixit cū dixit: niniue subuertetur. ibidem.
De necessitate prophetali. folio. 55.
Utrum prophetia euacuabitur. ibidem.
De officio prophetarum. ibidem.
Utrū obedtē dū sit ꝓphete p̄cipiẽti ꝫ legē dei. ibidē.
De pena pseudo prophete. folio. 56.
De opere prime diei. folio. 57.
Utrum lux creata sit ante omnē diem. folio. 58.
De luce: utrū lux illa fuit opus prime diei. ibidem.
Opera secunde diei. ibidem.
Opera tertie diei. folio. 59.
Utrum multa facta sint illo die. ibidem
Opera quarte diei. ibidem
De opibus quinte diei. s. de ornatu aq̄ & aeris. fo. 60
De operibus sexte diei. ibidem.
De septimo die. folio. 61.
Utrum numerus/pondus/ & mensura/ sint creature an non. ibidem.
Quomodo in his trinitatis reluceat vestigiū. fo. 62.
Utrū illa tria vnicã in reipa efficiãt bonitatē. ibidē.
An ista tria bona sint in materia. ibidem.
Quare homo factus est ad ymaginem & similitudinem dei & non angelus. folio. 63.
Que sit illa similitudo qua homo factus est ad ymaginem & similitudinē dei. ibidē.
Qualiter vir factus est ad similitudinē & ymaginem dei/ & non mulier. ibidem.
De intelligẽtia istius auctoritatis: faciamus hoiem ad ymaginē & similitudinē. folio. 66.
Quomodo assimilet̄ hõ trinitati increate hac trinitate creata. ibidem.
Quõ assimilet̄ hõ trinitati increate i his trib⁹. ibidē.
De primo statu ade. folio. 66.
Utrū imortalitas q̄ fuit in adã erit in patria. ibidem
Utrū adam per pctm̄ amisit imortalitatē. ibidē.
Utrū adã posset mori ante peccatū. ibidē.
De partu eue utrū peperisset ante pctm̄/ & de statu matrimonij in primo statu. ibidem.
De trãslatiõe hois in paradisum si nõ peccass̄. ibidē
Quare dicat̄ preceptū discipline & quid fuerit peccatum primorum parentum. ibidem.
Utrum adam voluit esse sicut deus. folio. 66:
Utrū ꝓtutes hois & angeli sint eiusdē speciei. ibidē.
Penes q̄d habeãt sumi differẽtie essentiales angeli & anime & que sint huiusmodi. ibidem.
An aia exuta habeat formare sermonem intelligibilem intelligibiliter. folio. 68.
Utrum pctm̄ ade fuit maius peccato eue. ibidem.
De causa peccati. ibidem.
Utrum pctm̄ ade fuit ex libidine. ibidem.
Utrum pctm̄ ade fuit in spm̄sanctum. ibidem.
Utrū adã potuit peccare veniali in primo statu. ibidē
De libero arbitrio. folio. 69.
Quid sit liberū arbitriū. ibidē.
An in libero arbitrio sit meritū vel demeritū. ibidē.
Quid sit libertas. folio. 66.
De potestate liberi arbitrij. ibidē.
An liberū arbitriū sine gr̃a possit in opera meritoria. ibidem.
Utrum ratio peccet & precipue utrū ratio superior sive sinderesis peccet. folio. 71.
Utrum peccet ꝑm viam superiorem. ibidem.
Utrum illa sola peccet. ibidem.
An ratio sine libe. arbi. ꝑm viam superiorem peccare possit. folio. 73.
An sola sinderesis peccat & q̄ eius est omne peccatum. ibidem.
An sit malum/ quid sit/ & vnde sit. ibidem.
Cui insit intentio malicie. folio. 74.
Utrū malū sit priuatio sive ꝙstat i priuatiõe. fo. 68.
Cuiusmodi priuatio sit malum. ibidem.
Qualiter in omni opere malo sit priuatio speciei modi & ordinis. folio. 26.
De auctoritate beati dyonisij: malū est defect⁹ sciẽtie: vel scientie erantis vel desiderij fidei. &c. ibidē.
An malū sit priuatio ordinis tantum/ vel modi tm̄/ vel speciei tantum/ & an sufficiat ad hoc q̄ malum sit q̄ sit pondus vnius istorum tm̄. folio. 77.
Unde malum materialiter. ibidem.
Unde malum effectiue. ibidem.
Unde malum formaliter. ibidem.
De cõtrouersia inter augu. & beatū dyonisiū. ibidē.
De causa formali ipsius mali. ibidem.
Quid faciat actionem malam. folio. 78.
Utrū mala actio sit a deo opante vel cooperante. ibidē.
An sit concedendū q̄ peccatum sit a deo. ibidem.
Utrum peccatū veniale corrumpat vel nō. fo. 80.
An aliquod peccatum sit malus alio in gñe. ibidem
Utrum malicia generis sit equalis alicui malicie singulari. ibidem.
Utrum in infinitum sit minor. folio. 80.
Utrum fornicatio in genere sit aliquanta. ibidem.
Utrum fornicatio in genere sit maius malum q̄ superbia/ vel econuerso. ibidem.
De mendatio. ibidem.
De superbia & infidelitate vtrū sit maius i gñe. fo. 81.
Multiplex diuisio peccati. ibidem.
Et vtrum fiat diuisio per speciem. ibidem.
De curiositate vtrum sit vna alia radix. folio. 85.
De infidelitate vtrum sit radix. ibidem.
Quid sit superbia: ibidem.
Si est initium omnis peccati: ibidem
Quare superbia dicatur regina vitiorum. folio. 84.
De spectebus superbie: ibidem.
Utrum superbia sit maximum peccatorum: ibidem.
De filiabus superbie: ibidem.
Utrum inanis gloria sit filia superbie. folio. 85.
Cui virtuti opponatur: ibidem.
Utrum inanis gloria habeat species. ibidem.
Utrum inobedientia sit filia inanis glorie. ibidem.
Utrum pertinacia/ discordia & contentio differant. folio. 86.
Utrū nouitatū ꝓsumptio sit filia inanis gñe. ibidem.
De inuidia an sit peccatum. ibidem.
Cui virtuti opponatur. ibidem.
Utrum bonum simpliciter sit materia inuidie. ibidē
Si inuidia est solum de temporalibus. fo. 87.
Utrum inuidia sit amor. ibidem.
Utrum odiū sit prima filia inuidie. ibidem.
Utrū filie inuidie sint sufficienter assignate. ibidem.
Utrum ira sit vicium capitale. ibidem.
Utrum trasci simpliciter seu in se sit malum & cuiusmodi sit vicium. folio. 88.
Cui virtuti opponitur. ibidem.
De perturbatione vtrum omni ire sit annexa vel ire ingñtum ire. ibidem.
De spectebus ire/ & que sunt. ibidem.
Utrum rixa sit filia ire. folio. 89.
Utrum timor sit filia ire. ibidem.
De accidia quid sit/ & an sit vicium. ibidem.
Cui virtuti sit contrarium. folio 89r.
An sit capitale. ibidem.
Cui vicio per abundantiam opponit accidia. ibidē.
Utrum accidia sit maximum peccatū. ibidem.
De filiabus accidie. ibidem.
De pusillanimitate. ibidem.
Utrum pusillanimitas sit filia accidie. ibidem.
De potestate liberi arbitrij. folio. 29.
Utrum liberum arbitrium per se sine omni gratia possit se mouere ad opa de gñe bonorum. ibidem.
Potentia credendi vtrum sit naturalis. ibidem.
Bona opera sunt a tribus. folio. 93.
Posse peccare an sit aliquid. folio. 94.
Peccatum vtrum sit a deo. ibidem.
Quid dicatur malicia. ibidem.
Utrum mala voluntas sit pctm̄ ingñtum est auersio a bono incommutabili vel ingñtum est conuersio ad commutabile bonum. folio. 95.
Utrum hec sit cõcedẽda peccatū est a deo: ibidem.
De promptitate peccandi a quo sit. ibidem.
De spoliatione gratuitorum. folio. 96.
Utrum peccatum originale sit aliquid. ibidem.
Quid sit peccatum originale & quomodo deletur in baptismo. folio. 92.
Utrum vnum pctm̄ originale sit maius alio. ibidē.
Utrum aia iuste contrahat originale. ibidē.
Utrū vnum peccatū originale ante baptismū sit peccatū mortale post baptismum veniale. ibidē.
Utrum plura originalia sint in homine. ibidem.
Utrum primi motus sint peccatum. fo. 99.
Causa quare primus motus sit peccatū. ibidē.
Utrū primus motus ad comedendū sit pctm̄. ibidē.
Utrū primus motus ad coeundū sit aliquando peccatum mortale. ibidem.
Utrū primi motus sint in prohibitione. ibidē.
Utrū primi motus sint in ratione. folio. 100.
De differentia venialis ad mortale. ibidē.
Utrum veniale potest fieri mortale. ibidē.
Utrū veniali peccato debetur pena eterna. fo. 101.
Utrū peccatū veniale sit maius q̄ originale. ibidē.
Utrū ignorantia sit peccatū. ibidē.
Utrū ignorantia legis diuine vel canonū sit peccatum sacerdotibus. folio. 101.
Utrū de quolibet peccato mortali teneamur scire vtrum sit mortale. ibidem.
Diuisio ignorantie. folio. 102.
De omissione. ibidem.
Utrū omissio sit peccatū actuale. ibidem.
Utrū aliquis obligatur ad ipossibile. folio. 104.
Cū quilibet teneatur credere queritur quãdo omittitur aliquis ex hoc q̄ non credit. ibidem.
Utrū dormiens potest omittere. folio. 106.
Utrū modus sit in precepto & utrū quicquid tenet facere teneat facere ex charitate. ibidem.
De negligentia. folio. 106.
Quid est negligentia sive desidia. ibidem.
Quid est peccatum. ibidem.
Utrum voluntas sit circa peccatum. ibidem.
Utrum omne peccatum sit voluntarium. fo. 107.

Quid sit ille finis ꝓpter quē actio dicitur malave contra legem dei:ibidem.
De illis qui cōstituūt sibi duos fines. ibidem.
Utrum ex vno motu charitatis informentur plura sequentia. folio.109.
De actionibus spiritualibus:ibidem.
Utrū talis actio deformetur a fine cupiditatis: ibiđ
Utrū actio p̄dicatiōis deformetur a bono fine. ibidē
Utrum actio p̄candi sit pctō ꝛi pctm̄ mortale. ibidē.
Utrū mercēnari⁹ sit tolerādus vel aplectād⁹. fo.110.
Utrum inanis gloria que est peccatuꝫ veniale deformetur ꝓdicationem ꝛ faciat eum peccatum mortale. ibidem.
Utrum opus cōmensuretur ꝑm intentionem: ibidē.
Utrum euentus sequens aggrauet peccatū. fo.111.
Utrū intentio ꝛ opus sint idē pctm̄ an diuersa. fo.112
Utrum mala voluntas sit maius pctm̄ ꝙ actio ꝓcedens ex ea vel econuerso:ibidem.
Cum intellectus voluntas ꝛ memoria sint vires aie quare potius meritum ꝛ demeritum sita sint in volū tate ꝙ in intellectu ꝛ memoria. ibidem.
Quid est contemptus. folio.113.
Circunstantia quid est:ibidem.
Quare diuersi status diuersificet meritum. fo.114.
Utrum magis peccet fidelis ꝙ infidelis in eodem genere peccati alijs circunstantijs paribus: ibidem
Utrum ali quis theologus existens in mortali magis peccet ꝙ vetula: que cadat a charitate alijs circunstantijs paribus:ibidem.
Utrum secunda fornicatio sit maius peccatum ꝙ ꝓma alijs circunstantijs paribus. ibidem.
De ypocrisi. ibidem.
Utrum grauius sit aperte peccare ꝙ occulte:ibidē.
Utrum ypocrisis sit speciale peccatū. folio.115.
Utrum dissimulare peccatum sit peccatum:ibidem.
Utrum velle videri bonus sit peccatum. ibidem.
Quare dominus frequentius reprehendit ypocritas ꝙ alios peccatores. ibidem.
Quomodo intelligitur illa auctoritas: gloriā meaꝫ non dabo dicit dñs in ysaia. ibidem.
Utrum aliquis pōt simulare se esse malum. ibidem.
Utrū aliquis potest simulare se esse ypocritā. fo.116.
Utrum aliquis potest appetere sine peccato ꝙ videatur bonus vt dentur ei temporalia ad sustentationē tantum. ibidem.
De fallis iudicijs. ibidem.
Utrum taliter suspicari sit peccatum. ibidem.
Utrum aliquis potest de aliquo asserendo dicere: ille est malus: ita ꝙ dicat hoc sine peccato. ibidem.
De duplici ira per zelum ꝛ per vicium. folio.117.
Utrum ira per zelum sit virtus. ibidem.
In qua vi anime sita sit ista virtus. s. ira ꝓ zelū. ibidē.
Utrū illa ira q̄ anticipat actū ratiōis sit pctm̄: ibidē.
Utrum propter honores ꝛ diuitias sit aliquis magis sine acceptione personarum. folio.118.
Utrum ꝓpter consanguinitatem. ꝛc. ibidem.
Utrum propter nobilitatem sit aliquis alteri preferendus. ibidem.
Utrum minus dignus potest preferri magis digno in spiritualibus. ibidem.
De peccato contra spiritum sanctum. ibidem.
An peccatum illud sit irremissibile. ibidem.
Peccatum in spiritum sanctum quid est/et species illius. folio.119.
Utrum peccatum sit pena peccati. folio.121.
Utrum deus puniat vnū peccatū per aliud. ibidem.
Utrū peccatū sit pena simpliciter ꝛ proprie. ibidem.
Utrum homo peccet quia deus permittit. ibidem.

¶Questiones tertij libri.

De incarnatione filij dei. folio.122.
Quare potius fuit filius incarnat⁹ ꝙ pater/vel spiritussanctus. ibidem.
Quomodo filius dei assumpsit hūanā naturā et quid est assumere corpus ꝛ animam. ibidem.
Utrum christus sit duo. ibidem.
Utrum diuina essentia sit incarnata. folio.123.
Utrum verbum esset plures homines si assumeret aliam humanitatem nichil deserēdo: ꝛ vtrum denominaretur nomine illius. folio.124.
Si pater ꝛ filius assumerent eandem naturam vtrū esset vnus homo vel plures. ibidem.
Utrum omnibus vnionibus desinētibus esse preter illam que est carnis ad animam: idem remaneat homo qui prius. folio.125.
Utrum christus ꝑm ꝙ homo sit persona. ibidem.
De predestinatione. folio.126.
Querit de hac filius dei est p̄destinatus. ibidem.
Utrum christus fuit decimatus in lumbis abrahe: ꝛ vtrū eius sacerdotiū sit dign⁹ levitico sacerdotio folio.127.
Cum adam vir sanctus fuerit post penitentiam quā egit de peccato suo quare ecclesia non dicitur incepisse ab adam sicut ab abel. ibidem.
Secundum quam naturam christus dicitur esse caput ecclesie. folio.128.
Utrum christus fuit caput abel. ibidem.
Quare potius dicit xp̄s caput ecclesie ꝙ cor. ibidē.
Duplex corpus christi:. ibidem.
Utrum christus sit membrum ecclesie. ibidem.
Utrū delicie sint deo esse cum filijs hoim. ibidem.
De vnitate corpis ꝛ capitis: ꝛ ecclesie spōse:ibidem.
De eius scientia. ibidem.
De duplici voluntate christi. folio.129.
De animalibus que fuerunt pacata in archa noe. ibidē.
Utrum voluntates sensualitatis sint contraria volūtati rationis. folio.130.
De pauore ꝛ quomodo cepit christo tedere. ibidem.
Utrum pauere in christo fuerit meritorium. ibidem
De petitione christi: pater si possibile est. fo.130.
Ut rumpetitio illa qua xp̄s petijt: pater si possibile est transeat a me calix iste: fuerit rationis vel sensualitatis. ibidem.
De merito christi. ibidem.
De effectu meriti. folio.131.
Utrum aliomodo potuit redimi genus humanum ꝙ per mortem filij dei. ibidem.
De statu christi in triduo. folio.132.
Utrum christus fuerit homo. ibidem.
Quomodo intelligendum sit ꝙ christus fuit totus in sepulchro ꝛ non totus. folio.133.
Utrū i triduo hec ꝓpositio sit ꝓcedēda: de⁹ est. ibidē
Or filius dei est in triduo. ibidem.
De virtutibus. ibidem.
Utr remissio pctī p̄cedat motū liberi arbitrij. fo.134.
Utrum motum liberi arbitrij oporteat esse motum ñ dei aut non. ibidem.

In quo instanti remittitur peccatū. folio.136.
Utrum hec consequentia valeat: iste facit quicquid in se ergo deus dat ei gratiam: ibidem.
Utrum aliquis potest mereri sibi primā gratiā: ibiđ
Utrum bona opera facta extra charitatem sint meritoria. folio.137.
Quō bona opa valeāt ad habilitatē gr̄e. fo.138.
Utrum bona opera facta extra charitatē valeant ad diminutionem pene: ibidem.
De bono quod est virtus: ibidem.
Que differentia est inter esse ꝛ esse bonū. folio.139.
Que differentia est inter bonum ꝛ verū: ibidem.
De contrarietate boni ꝛ mali: ibidem.
De bono ꝛ malo in genere. folio.140.
Utrum oia opera virtutū sint eque bona: ibidem.
Utrum motus virtutis sit melior sua fruite. ibidem.
De malo in genere. folio.141.
De virtutibus ꝛ ordine earūdem: ibidem.
De speciebus virtutum. folio.143.
In qua vi anime virtus sita sit: ibidem.
Utrum desiderium virtutum ꝛ odium viciorum sint in eadem vi. folio.144.
In qua vi iusticia sita est: ibidem.
In qua vi concupiscentia sita est: ibidem.
Utrum sint plures virtutes theologice ꝙ tres in eadem vi. folio.145.
De singulis speciebus virtutum: ibidem.
Hoc nomen fides capitur multipliciter: ibidem.
Utrum fides sit virtus. folio.146.
Utrum sit vnica virtus: ibidem.
Utrum idem scitum sit ꝛ creditum: ibidem.
De fide implicita ꝛ explicita. fo.147.
De fide distincta: ibidem.
De articulis fidei ꝛ numero ipsorum: ibidem.
Utrū res vel enūciabilia sint articuli. fo.148.
Utrū fidei ꝑm ꝙ est articulus subsit falsum. fo.149.
De cognitione dei quā habuerūt gentiles. fo.150.
De cognitiōe discipulorꝫ adhuc infirmorꝫ. fo.151.
Quid sit spes: ibidem.
In quo spes differt a fide: ibidem.
De differentia spei ꝛ charitatis: ibidem.
De differentia spei ꝛ timoris. folio.152.
Utrum spes sit mercennaria: ibidem.
Utrum sancti habeant spem in patria: ibidem.
De charitate: ibidem.
Utrum charitas sit species specialissima. fo.153.
Utrū eodē motu numero diligaī de⁹ ꝛ prim⁹: ibidē.
De dilectione proximi: ibidem.
De dilectione dei ꝛ primi ꝛ q̄ sit prior. folio.154.
Utrum charitas informet oēs virtutes: ibidem.
Quomodo sit intelligendū hoc preceptum diliges proximum. ꝛc. ibidem.
De ordine charitatis: ibidem.
De dilectione. folio.156.
De ordine dilectionis proximi: ibidem.
De dilectione parentū ꝛ filiorū: ibidem.
Utrū magis diligēd⁹ sit prim⁹ ꝙ corp⁹ ppriū. ibiđ.
Utrum ex charitate magis diligendi sint amici ꝙ inimici: ibidem.
De ordine charitatis in patria. folio.157.
Utrum in patria erit delectatio: ibidem.
De accipientibus singulos denarios: ibidem.
De effectu charitatis: ibidem.
Qua resurrectione aliqs resurgit a peccato ꝓ charitatem. folio.145.
De quantitate charitatis ꝛ motus eius: ibidem.
Utrū aliqs teneāt ad pfectionem charitatis. fo.163.
De his que perficiunt charitatem. folio.164.
Utrum aliquis teneāt magis diligere ex cōmisso ꝙ ex dimisso: ibidem.
De parabola duo debitores. ꝛc. ibidem.
Utrum aliquis sciat se habere charitatem: ibidem.
De effectu charitatis post mortem. folio.166.
De eligentia motuum: ibidem.
Utrum apostolus teneretur velle permanere in carne ꝓpter fratres. folio.168.
De cōtrarietate augustini ꝛ ambrosij: ibidem.
De eligentia duorum ab apostolo: ibidem.
Utrū apostolus voluit contunctim aut diuisim dissolui ꝛ esse cum christo. folio.169.
Utrum quilibet sciens se esse predestinatū debet velle quātūlibet penā sibi infligēdā sit ei utilis: ibiđ
De virtutibus politicis: ibidem.
Utrum ille qui sibi primo appropriauit aliquid peccauit mortaliter: ibidem.
Que sit differentia inter precepta nature ꝛ legis diuine. folio.170.
Quomodo ius naturale scriptum sit in corde hominis: ibidem.
Utrū possit fieri dispensatio cōtra precepta iuris naturalis: ibidem.
De virtutibus politicis. folio.171.
Utrum prudentia sit scientia: ibidem.
Utrum prudentia sit species specialissima. fo.172.
Utrum prudentia sit prima cardinalium: ꝛ an sint tm̄ quattuor: ibidem.
De temperantia: ibidem.
Utrum omnis ebrietas sit mortalis: ibidem.
Utrū primus mot⁹ ad gulā sit pctm̄ mortale. fo.173.
Utrum omnis luxuria sit pctm̄ mortale: ibidem.
Utrum inebrians alium peccet mortaliter: ibidem.
Utrum superfluitas ꝛ preciositas vestium sit pctm̄ mortale. folio.174.
Ieiunium sit species abstinentie: ibidem.
Ieiunare cuius virtutis est motus: ibidem.
Ieiunium est vtile duabus de causis. folio.175.
De temporibus ieiuniorum: ibidem.
Utrum electuaria soluant ieiunium: ibidem.
De continentia. folio.176.
De virginitate: ibidem.
De fructu virginitatis: ibidem.
Utrum fructus virginitatis sit duplex p̄miū: ibidē.
De aureola ꝛ vtrum per solam violentiam debetur corrupte. folio.178.
De potestate dei. ibidem.
De illo apostoli: volo omnes homines esse sicut me ipsum: ibidem.
De vita contemplatiua ꝛ de temperantia ꝛ de iusticia. folio.179.
Quādo omittit aliquis si non det elemosinā. fo.180.
Quibus danda est elemosina: ibidem.
De quantitate elemosine: ibidem.
De quibus habeat fieri elemosina: ibidem.
De elemosina que fit per manum alterius. fo.181.
De spectebus iusticie: ibidem.
De peccato: ibidem.
Qualis virtus sit obedientia. folio.182.
In moralibus nulla sit obedientia: ibidem.

Quibus obediendū sit ⁊ quibus non. fo. 183.
In quibus tenemur obedire deo: ibidem.
Utrum immolare. ⁊c. fuit ꝓceptum: ibidem.
Quantū possit extendi ꝓceptu dei. fo. 184.
Ad qđ teneret abrahā ex ꝓcepto sibi facto: ibidē.
Utrum abrahā teneretur credere illud esse ꝓceptū sibi a deo. folio. 185.
De latria ⁊ dulia: ibidem.
Utrum ydolatria sit latria: ibidem.
De differentia latrie ⁊ dulie. folio. 187.
De supdulia id est honore debito carni christi: ibidē
Utrum aliquis per ignorantiam sine peccato possit exhibere latriam creature. folio. 188.
De magnitudine peccati ydolatrie. fo. 189.
De oratione ⁊ qꝫ sit specialis virtus: ibidem.
Utrum oratio sit species satisfactionis. fo. 190.
Quot requiruntur ad hoc qꝫ oratio sit efficax: ibidē.
De oratione pauli qua petiit stimulum a se amoueri. folio. 191.
Utrum temporalia sint simpliciter ⁊ absolute petenda. folio. 192.
De oratione qua oramus sanctos: ⁊ qua sancti orant ꝓ nobis. folio. 193.
De iusticia in generali. folio. 194.
De fortitudine. folio. 196.
Utrum sancti meruerunt passiones suas. fo. 197.
De perseuerantia. folio. 198.
De donis spiritussancti. folio. 199.
De numero donorum: ibidem.
De differētia donoꝝ ad ℣tutes cardinales. fo. 200.
Qualiter dona differūt a ℣tutib⁹ theologicis: ibidē
De donis singulis ⁊ primo de timore. fo. 201.
De ꝓsu seruilis timoris. folio. 202.
De timore seruili: ibidem.
De annexis timori seruili: ibidem.
De effectibus timoris seruilis. folio. 204.
De timore naturali ⁊ filiali simul: ibidem.
De filiali timore. folio. 205.
Utrum timor filialis sit tantum vnus in specie. ibiđ
De differentia timoris filialis ad initialem: ibidem.
Utrum christus habuit timorē filialem: ibidem.
De dono quod est pietas. folio. 206.
De scientia dono ⁊ primo de contrarietate eius ad prudentiam: ibidem.
Utrum scientia sit idem qꝫ prudentia: ibidem.
Que dꝭa sit inter donū scientie ⁊ donū ꝓfilij. fo. 206.
De differentia inter sapiam ⁊ intelligentiā et fidem. folio. 208.
Utrū sapiētia ⁊ intellectus sint diuersa dona. ibidē.
Utrum intellectus sit virtus: ibidem.
Utrū sint alie virtutes contemplatiue q̄ sapientia⁊ intellectus: ibidem.
De cōparatione cōtemplatiue ad actiuam. fo. 209.
Utrum contemplatiua habeat contrarium. fo. 210.
De beatitudinibus. ibidem.
De adaptatione donorum spiritussancti: ibidem.
De pace. folio. 213.
De frui ⁊ differentia inter frui ⁊ vti: ibidem.
Quid sit frui: ibidem.
Utrum virtutibus sit fruendum. folio. 215.
Utrum fruendum sit personis: ibidem.
De raptu in deum: ibidem.
De visione apostoli in raptu: ibidem.
De hoc quod apostolus quesiuit: ibidem.
Utrum visio apostoli in raptu fuit comprehensoris vel viatoris: ibidem.
Utrum apostolus raptus suo vidit deum. fo. 216.
Utrum apostolus raptus sit vsq; ad tertiū celū: ibiđ
De hoc qꝫ aplꝰ vidit archana dei q̄ nō ls loq. fo. 217.
De ordine virtutum: ibidem.
Utrum fides vera ⁊ formata ꝓior sit naturaliter q̄s charitas. folio. 219.
Utrum species sit media iter fidē ⁊ charitatē. fo. 219.
Utrum fides spes ⁊ charitas sint prime omnium virtutum: ibidem.
De merito virtutum: ibidem.
Utrū vis merendi primo sit in fide ⁊ charitate: ibiđ.
Utrum ex condigno mereamur vitā eternā. fo. 220.
Utrū ex cōdigno mereamur augmētū gratie. fo. 222
De merito remissionis pene in quo consistit. fo. 222.
Utrum multitudo bonorum operum valet ad meritum: ibidem.
Utrum pluribus virtutibus sit homo melior q̄s vna illarum: ibidem.
Utrū status valeat ad efficaciā meriti. fo. 224.
De connexione virtutum. folio. 225.
Utrū verū sit ꝑ politicis qꝫ hūs vnā habet oēs: ibidē.
De ℣rietate ℣tutū politicaꝝ ⁊ theologicaꝝ. fo. 226.
Utrum omnes virtutes sint pares: ibidem.
De prerogatiua virtutum. folio. 228.
De donis spūssancti vtrum sint eque bona. fo. 228.
De transitu virtutum: ibidem.
Utrum fides informis sit virtus: ibidem.
Utrum charitas possit esse informis. folio. 229.
Utrum adueniente fide formata remaneat fides informis. folio. 230.
De transitu nature in gloriam: ibidem.
Quomodo intelligendum est illud apostoli: cum venerit quod perfectum est. ⁊c. ibidem.
De fide et spe: ibidem.
De spe. ibidem.
De charitate. folio. 231.
De virtutibus cardinalibus: ibidem.
De iusticia. folio. 232.
De comparatione virtutis ad vitium: ibidem.
De hereticis. folio. 233.
De contrarietate boni ⁊ mali: ibidem.
Utrum debeat admitti ꝓpter virtutis ⁊ vitij: ibidē.
De questionibus moralibus: ibidem.
Quomodo primum preceptum pertinet ad patrem scōm ad filium: tertiū ad spiritumsanctū. fo. 234.
Quare potius quarto precepto apposita sit ꝓmissio q̄s alijs: ibidem.
℣ littera decalogi est littera occidens. fo. 235.
Quomodo adaptari habeant decem precepta decalogi ad decem plagas egypti: ibidem.
Quomodo diuisio decem preceptorum decalogi reducibilis est ad diuisionem cardinalium: ibidem.
De mendacio. folio. 236.
Utrum omne mendacium sit peccatum: ibidem.
De generibus mendaciorum ⁊ vtrum mendacium sit sufficienter diuisum. folio. 238.
Utrū Jacob mētitus sit dicēdo se esse Esau. 239.
Utrum isaac benedixit iacob: ibidem.
Utrū iacob peccauit qñ accepit bñdictionē: ibidem.
Utrum iacob peccauit emendo primogenita. fo. 239
De iuramento: ibidem.
De causis iuramenti: ibidem.
De forma iuramenti: ibidem.
℣ iuramentum habet comites. fo. 241. co. 1.
Utrū oē periurū sit peccatum mortale. fo. 241. co. 4
De causis iuramenti: ibidem.
De coactis periuris ⁊ iuramentis. fo. 242. co. 4.
Utrum coactum iuramentum obliget: ibidem.
De tertio mādato qđ dicit: sabbata sanctifices: ibiđ
Utrum aliquis in presenti sit beatus. fo. 244. co. 1.
Quomodo intelligēdū sit qꝫ mali querūt beatitudinem in tēporalibus sicut dicit augustinus. ibidem.
Utrum diabolus appetit beatitudinem: ibidem.
De vsura: ibidem.
Utrum ille qui accipit ad vsuram peccet. 246. col. 1.
In quibus contractibus sit vsura: ibidem.
De casibus qui sunt ex icertitudine tpis. 247. col. 3.
De supabūdantia in qua non superuenit pactum de restrictionibus vsurarij. fo. 247. co. 4. et. fo. 24. co. 1.
De simonia: ibidem.
In quibus habet esse simonia: ibidem.
In quibus casibus videntur vendi sacramenta ecclesie. folio. 245. co. 1.
Utrum aliqua liceat dare ꝓ baptismo. fo. 250. co. 2.
De simonia q̄ habet fieri circa ānexa spūalib⁹: ibidē
De venditione scientie. fo. 251. columna. 3.
Utrum decima possit esse simonia. fo. 252, co. 2.
℣ simoniacus sit irregularis: ibidem.
De voto: ibidem.
Qualiter votum obligat ⁊ vtrum recipiat dispensationem: ibidem.
De voto simplici ⁊ vtrū obligat ad statū. fo. 253. co. 3.
De voto determinato et ad quid obliget: ibidem.
Quomodo matrimonium contrahendum impedit votum simplex: sed non impedit contractum: ibidē.
De voto solenni. fo. 254. columna. 3.
De illo q̄ vouit intrare claustrū ⁊ post intrat: ibidez.
De voto iepte: ibidem.
De voto quod pertinet ad cultum dei. fo. 255.
Utrum ꝓceptum de decimis fuit morale: ibidem.
De quibus habeat dari decima. fo. 256. co. 2.
Quare persone debeant habere decimas. ibidem.
Qualiter debeant sacerdotes ꝑdicare. fo. 257. co. 2.
De redemptione decimarum: ibidem.
De vtili quod ptinet ad amorem proximi: ibidem.
Utrum scandalū sit vna species peccati. fo. 258. co. 3.
De auctoritate apli oīa amicis licēt. ⁊c. ibidem.
Quid sit omittendū propter scandalū. ibidem.
Utrū ꝓfiliū dei sit omittēdū ꝓpter scādalū. fo. 259. c. 3.
Quid sit faciendū ꝓpter vitandū scandalū. ibidem.
Utrum petrus scandalizauerit seperādo se a gētib⁹ ⁊ comedendo cum iudeis. fo. 260. columna. 2.
De correctione fraterna: ibidem.
De ordine corripiendi. fo. 261. columna. 2.
Qualiter intelligendū sit si peccauerit in te. ⁊c. ibiđ.
De perplexitate. folio. 262. columna. 1.
De operatione perplexitatum: ibidem.
De perplexitate operationum corporalium: ibidem
De iudicijs. folio. 263. columna. 2.
De clericis ⁊ sacerdotibus qui coniurando sanctificant aquas. folio. 264. columna. 3.
¶ Sequuntur tituli questionum ac dubiorum quarti libri.
De sacramentis veteris legis. lib. iiij. folio. 1.
De sacramentis noue legis: ibidem.
De onere veteris legis: ibidem.
De numero sacramentorum veteris legis: ⁊ de cessatione eorum. lib. 4. fo.
Quare retinuit ecclesia thurificationem ⁊ quedam alia legalia: ibidem.
De suffocatis ⁊ sanguine: ibidem.
De circuncisione: ibidem.
Quare instituta fuit circuncisio: ibidem.
Quid sit circuncisio ⁊ quis effectus eiꝰ. lib. iiij. fo. 5.
De dignitate circuncisionis: ibidem.
De cessatione eius: ibidem.
Quare circuncisio que facta est a iosue in galgalis dicta fuit secunda circuncisio. lib. iiij. fo. 6.
De superadditionibus quas fecit dominus in euangelio: ibidem.
Utrum dñs addidit aliquid in euangelio legi: ibidē.
De sacramēt⁹ noue legis in communi. li. iiij. fo. 7.
De baptismo iohānis vtrum sit baptismus: ibidem.
Utrū baptism⁹ iohannis ⁊ manuū ipositio apostolorum equipollet baptismo christi. lib. iiij. fo. 8.
De baptismo christi: ibidem.
Quid sit baptismus: ibidem.
De potestate baptismi/ ⁊ que fuit potestas/ ⁊ quam potuit dare seruis ⁊ non dedit. lib. iiij. folio. 9.
De forma baptismi. lib. iiij. folio. 11.
De subtractione: ibidem.
De additione: ibidem.
De totali forma: ibidem.
De corruptione verborum. lib. iiij. fo. 12.
De materia baptismi: ibidē.
De intētione. ibidē.
De exorcismo: ibidē.
De catheciſmo: ibidē.
Utrū baptism⁹ quuloꝝ ꝓferat eis ℣tutes. li. iiij. fo. 15
Utrum baptismus paruulorum auferat eis originale pctm: ibidē.
Utrum heretici cōferāt verū baptisma. li. iiij. fo. 14.
De vnitate baptismi: ibidē.
De sacramēto confirmationis. lib. iiij. fo. 15.
Utrum detur character in confirmatione: ibidē.
Quare confirmatio datur tm̄ ab episcopis: ibidem.
Si valeat hoc sacramētū ante baptismū. li. iiij. fo. 16.
De sacramēto eucharistie: ibidē.
De transsubstantiatione: ibidē.
De modis sumēdi corpus christi. li. iiij. fo. 17.
De fractione forme ⁊ quare in tres partes diuiditur hostia. lib. iiij. folio. 18.
De diuersitate accipiētium corpus xp̄i. lib. iiij. fo. 19
Utrum sacerdos debeat dare corpus xp̄i ei quē scit esse in peccato mortali: ibidē.
Utrum peccēt mortaliter aſpiciētes corpus christi/ vel tangēres quando sunt in pctō mortali: ibidē.
In quo casu danda sit simplex hostia ꝓ eucharistia. lib. iiij. folio. 19.
De tpe sumptionis eucharistie: ibidē.
Quale corpus dedit dominus discipulis suis: ibiđ.
De quibusdam auctoritatibus q̄ sunt in canone misse. lib. iiij. fo. 20.
De contrītione inter grecos ⁊ latinos. lib. iiij. fo. 21.
De sacramēto penitētie. lib. iiij. fo. 22.
Utrum confessio ⁊ cōtritio ⁊ satisfactio sint partes integrales pnie vel subiectiue. lib. 4. fo. 23.
Utrum penitētia sit virtus: ibidē.
Quātā efficaciā hz pnia i remissionē pctōꝝ. l. 4. f. 24.

Tabula.

Utrum illa penitentia tempoalis qua homo punit̄ post confessionem peccati sit de iustitia:ibidem.
Utrum penitentia sit reiteranda:ibidem.
Utrū de oi pctō reiteranda sit penitentia.li.4.fo.25.
De contritione quid sit. lib.4.fo.26.
De effectu contritionis.lib.4.fo.27.
De quantite contritionis:ibidem.
De continuatione contritionis:ibidem.
Utrū motus contritionis sit successiuus.li.4.fo.28.
De confessione:ibidem.
Utrum confessio sit sacramentū vtriusq; legis:ibidē
De effectu contritionis:ibidem.
Utrum confitens teneatur confiteri oēs circunstantias.lib.4.folio.29.
Utrum in aliquo casu debeat sacerdos reuelare cōfessionem: ibidem.
Quantum quis possit differre cōfessionē.li.4.fo.29.
Utrum teneamur confiteri venialia:ibidem.
De satisfactione qd sit z que eius efficatia.li.4.fo.31
De speciebus satisfactionis:ibidem.
Utrū pnia p alio facta valeat.lib.4.fo.32.
De penitentia maiori vel minori ꝑdigna. li.4.fo.33.
De solenni penitentia:ibidem.
De restitutionibus:ibidem.
De casibus in quibus restituendum est z vtrum licet differre restitutionem:ibidem.
De currētib⁹ cū fure z pticipib⁹ furtie ei⁹.li.4.fo.34.
Utrum generalis necessitas ecclesie possit dispēsari cum aliquo ne restituat:ibidem.
De participatione furti vel rapine:ibidem.
Utrum q̄ per violentiam vel latenter recuperat rem suam teneatur ad restitutionem.lib.4.fo.35.
Utrum acquisita per simulationem quis teneatur restituere vel fraudem:ibidem.
Utrum peccata redeant de ingratitudine:ibidem.
De ingratitudine.lib.4.folio.36.
De penitentia venialium.lib.4.fo.37.
De dicto augustini:ibidem.
De dicto ambrosij.lib.4.folio.38.
De igne purgatorio qualiter purget animas:ibidē.
De adiumentis penitentie: ibidem.
De generali vsu claustrum.lib.4.folio.39.
De sacerdotib⁹ q̄ nō habēt aliquos subditos:ibidē.
De excommunicatione.lib.4.folio.40.
De relaxationibus que fiunt per claues:ibidem.
De equali conditione paupis et diuitis. li.4.fo.41.
De iusta estimatione:ibidem.
De extrema vnctione.lib.4.folio.42.
Utrum debeat iterari:ibidem.
De sacramēto in quo cōfertur gratia.li.4.fo.43.
Utrū sit idē sacerdotiū veteris z noue legis:ibidem
Utrum heretici vere ordinent:ibidem.
De etatibus ordinatorum.lib.4.folio.44.
De sacramentis conseruatiuis gratie:ibidem.
De causis matrimonij:ibidem.
De consensu cause efficientis matrimonij:ibidem.
Utrum matrimoniū sit de iure naturali.lib.4.fo.45
Utrum vnicam esse vnius sit de iure naturali:ibidē.
Utrum fornicatio simplex sit peccatū. lib.4.fo.46.
De bonis matrimonij: ibidem.
Utrū bona matrimonij excusant coitū ꝓiugalē:ibiō
Utrū in oi matrimonio sint illa tria bōa.li.4.fo.47.
De libello repudij.lib.4.fo.48.
Utrū repudiata possit redire ad primū maritū:ibiō.
De impedimentis matrimonij.lib.4.fo.49.
Utrum ex vnica contumelia dirimatur vel corrumpatur matrimonium. lib.4.folio.50.
Cum gentilis plures habens feminas conuertitur ad fidem vtrum liceat ei habere oēs illas:ibidem.
De impedimentis matrimonij.ibidem.
De errore conditionis.lib.4.folio.51.
De impotentia coeundi:ibidem.
De quarto et quinto impedimento matrimonij: scz de ordine z voto.lib.4.folio.52.
De sexto impedimento matrimonij:ibidem.
De vltimo impedimento matrimonij: ibidem.
De spirituali cognatione. lib.4.fo.53.
Utrū pater possit ꝓtrahere cū filiola filioli sui:ibidē.
De legali cognatione si impediret matrimoniū:ibidē.
De impedimento matrimonii:ibidem.
De sacramento⁹ effectu siue de resurrectione:ibidē
De resurrectione corporum an sit naturalis vel miraculosa.lib.4.folio.54.
De veritate humane nature. lib.4.folio.55.
De resurrectione christi. lib.4.folio.56.
Qualiter dominus probauit resurrectionem suam discipulis suis: ibidem.
De forma in qua apparuit dominus duobus discipulis suis euntibus in emaus.lib.4.fo.57.
De dotibus resurgentium:ibidem.
De dotibus corporum glorificatorum.ibidem.
De dotibus que sunt tres. lib.4.fo.58.
De sensibus spiritualibus.lib.4.folio.59.
De numero sensuum spiritualium:ibidem.
De ipsis fructib⁹ spūs qui sunt duodeci.li.4.fo.60.
De damnatiōe reprobōrum.lib.4.folio.61.
Quantum prosint suffragia eis qui sunt in purgatorio.lib.4.folio.63.
Utrum suffragia facta per illos qui sunt extra charitatē prosint illis qui sunt in purgatorio.lib.4.fo.64
De igne purgatorio qualiter purgat animas:ibidē.
De die iudicij.lib.4.folio.65.

¶Et sic est finis tabule.

¶Summa pernecessaria acutissimi z pfundissimi doctoris magistri Guillermi altissiodorensis

¶Quid sit fides:et propter quid ad probationē fidei adducantur rationes naturales.

A Aſ. q̄ noſibus hūanis nō dz pbari fide.

IDes est substātia rerū sperandarū argumentū non apparentiū. Sicut cū vera dilectiō diligitur dē propter seipz super oīa:ita vera fides acquiescit̄ prie veritati sup oīa,pter se. ideo nichil certius fide . et ita fides (cū nichil habeat certius se) probari nō potest. Et ideo dicit apls Hebre.xi.q̄ fides est argumentū supple probās non probatū.z non cōclusio. ¶Magistri q̄ dimo etiā sctī patres peruerse videnť agere. cū rōnib⁹ humanis nituntur probare fidē:vel articulos fidei.cum fides ſm apostolū sit tanq̄ probans nō probatū.argumentū non cōclusio. Videtur etiā euacuare meritū fidei:q̄ dicit beatus grego. Fides non habet meritum:vbi humana ratio ꝓbet experimentū.ipsi vero nituntur prebere experimentū fidei:et ita videtur euacuare meritū fidei

B Confirmatio rōnis.

¶Solutio. Triplici rōne ostēdit fides. Pria est q̄ rationes naturales in fidelibus augmentant fidem z confirmant. Sicut em̄ ꝓpter bona tēporalia non est diligēdus dē finaliter:tū ipa bñficia augmentāt caritatē z cōfirmant illā in habēte caritatē.sunt em̄ cause motiue z ꝓuocatiue dilectionis dei. eodē modo rōnes naturales in habentib⁹ fidem augmētant z cōfirmāt illā. ¶Secunda ratio est defensio fidei contra hereticos.

Fides ostēdit̄ triplr. ¶ Primo Secundo

¶Tertia est ꝓmotio simpliciū adveram fidem. Sicut em̄ ꝓpter bona tēporalia,pmouenť simplices ad verā dei dilectionē: ita per naturales rationes,pmouenť quādoq; simplices adverā fidē ꝓpter has tres rationes precipit beat⁹ Petr⁹ maxime prelatis: vt parati sint oīi poscenti reddere rationē de ea que in eis est fide:spe: et caritate.1.pe.3.ca. Cū autē hz quis veram fidem/z rationes quib⁹ostendi possit fides:mens non innititur prime veritati propter illas rōnes:sz acquiescit potius illis rōnibus. q̄ consentiūt prie ꝓitati/z ei attestanť.qđ significať per samaritanos Johis.4.ca.ꝓ quos significanť recte credētes:qui videtes iesuz p verā fidē:dicūt samaritane id est rōni hūane.iam nō ꝓpter te credim⁹: sed q̄ ipsi vidimus z audiuim⁹.Quanto aūt maior est fides in aliquo:tāto citius z clarius videt huiusmodi rōes.qm̄ fides ē illumiatio mētis ad deū vidē dū:z res diuinas.z quāto magis illuminatur:tanto clarius videt alia. nō tm̄ q̄ ita est sicut credit:sed quō ita est:z quare ita est vt credit qđ est intelligere. Unde dicit ysaias.7.ca. Nisi crediderit is:nō intelligetis.q̄ mens sine lumie fidei clarius videre non pōt res diuinas. ꝓpter hoc bene dictum est a quodā:qm̄(apud Aristotelem)Argumentū est ratio rei dubie faciens fidē

Rōes naturales monēt simplices ad fidē. D I.pe.2. Fides nō initiť prime ꝓitati ꝓpt rōes probabiles. E Esa. F

apud christum autem:Argumentum est fides faciens rationem. Si aūt fides inniteretur solis rationibus humanis:nō haberet meritū. quia tūc habet locuz qđ dicit beat⁹ greg. Fides nō habet meritu.z.cē.sed q̄ vere fidelis innititur prime veritati sup omnia:ideo fides non est ei cōclusio:sz argumentum.sicut dicit apls. ¶Quia ꝯo debilem hz hōvisum spirituale ꝓpter corruptionez que est in ꝓio pctō:ideo etiā in fide gradus sunt vt anim⁹a claris incipiat:z exercitata fides i minus claris possit purgata magis et magis ꝓcedere ad magis clara. vt tādez possit aspectū dirigere in ipam eternā claritatē. Incipit ei ab articulis magis ꝓpinquis sensui:vt q̄ filius dei factus est homo:z q̄ fuit humilis/ mānsuet⁹ z patiens/et huiusmodi. Unū apls ad Coīn.2. Non em̄ iudicaui me scire aliqđ inter vos:nisi iesum xp̄m z hunc crucifixū. Ut per illa clara expurgetur z exercitetur et solideť intellectus ad videndū clariora. vt q̄ filij dei sum⁹:heredes dei/coheredes autez christi.ad Roma.8.ad vltimū aūt ipm deū. Unū apls.1.Coīn.2.Sapientiā loquimur inter perfectos.Et hoc est qđ dicit būs augustī. in ꝓio libro soliloquioꝝ pauloante finem:sumēs exemplum de sole materiali ad oculos sanos vel infirmos:ita dicens. Lux ista vulgaris nos doceat quātum pōt quō se illud habeat. Nā sunt nonnulli oculi tam sani z rigidi:q̄ se mox vt aperti fuerīt in ipsum solē sine vlla trepidatiōe cōuertant.his quodāmodo ipsa lux sanitas est:nec doctore idigent.sz sola fortasse admonitiōe credunt his credere/sperare/z amare satis est. Alij vero q̄ vehementer videre desiderant/ipō fulgore feriūtur:z eo non viso sepe in tenebras cū dilectiōe redeunt quibus periculosum est(cuius talib⁹ vt sani recte dici possunt)velle ostēdere qđ adhuc videre non valent.ḡ exercendi sunt ꝓius: z cotī amor vtiliter differendus atq; nutriendus est. Primo ei q̄dam illis demonstrāda sunt:que nō per se lucent sed ꝓ lucem videri possunt. vt vestis aut paries: liter exerci aut aliquid horum. Deinde quod non per se q̄dē tari debet sed tamen per illam plenius effulget. vt argentū hō in his q̄ aurum:et similia.nec tamen ita radiatum vt oculos ledat. Tunc fortasse terrenus iste ignis modeste demonstrandus est: deinde sidera/deinde luna/deinde auroze fulgor/ et albescentis celi nitor.in quib⁹ seu citius seu tardius seu p totū ordinem: siue quibusdā contemptis ꝓ sua quisq; valitudine assuescens:sine trepidatione z cum magna voluptate solē videbit. Tale aliqđ sapientie studiosissimis nec eam iam tñ videntibus: magistri optimi faciunt:nam ordine quodam ad eam peruenire:bone discipline officiū est.sine ordine aūt vir credibilis facultatis. Predicto em̄ ordine vsus est apls.z ideo subtilissime dictū ē:Nisi crediderit is:nō intelligetis. Nō tm̄ ꝓpter hoc q̄ oportet accedētē ad deū inniti prime veritati tanq̄ primo principio z summe rationi qđ facit fides:sed etiam ꝓpter predictum ordinem.

In fide sūt gradus. G Coī. Roma.8. 1.Coī.2. H Augu. I J

¶De erroribus qui contingunt circa articulum trinitatis: et quomodo tripliciter contingit errare circa illum.

Causa errorum hereticorū et trinitatem.

L

Error arrij q̄ negat filium z spm̄ sanctū eē vnū eēnt ie cum deo patre.

M

error sabellij q̄ negat plalitatē p sonaꝝ in trinitate.

Boetius

H

Dfia argumēti phorū a theologis.

S

Argū. ꝓtra pmiū auctoritate aug. dicētes triplex esse genus falsa opinātium de deo.

P

scōm genꝰ.

tertiū genꝰ

Q

R

VOlentes aūt ostendere rōnibꝰ res diuinas: ex cōueniētibꝰ rōnibꝰ ꝓcedemus. nō ex eis q̄ sunt ꝓprie rerū naturalium: ideo ei decepti fuerūt hereticī. qr rōes ꝓprias rerū naturaliū volebāt applicare rebus diuinis. quasi volētes adequare naturā vel creaturā suo creatori. Sic deceptus fuit arrꝰ. Cū ei in rebꝰ naturalibꝰ gñaliter verū sit q̄ pluriū plures sint nature: vt pluriū hoim plures hūanitates. z pluriū asinorū plures asinitates: voluit arrius applicare hāc regulā rebꝰ diuinis sic. pater z filius z spūsanctus sunt plures: g̈ plures sūt eorū nature. Sz pr̄ habet deitatē: z vna sola est deitas: g̈ filiꝰ nō hz deitatē sed aliā naturā cū sit deitas. Et ex hoc sequit q̄ filiꝰ dei nō sit deꝰ: Sz creatura pura. qđ ipse ꝑcessit deceptꝰ fantastica sibi studie rerū naturaliū. ¶ Eodē mō sabelliꝰ deceptꝰ fuit Cū ei gñaliter in rebꝰ naturalibꝰ verū sit q̄ vna natura vniꝰ soliꝰ est: Sz deitas vnica natura est: g̈ vniꝰ soliꝰ est. Sz ipa est pr̄is z filij z spūsancti. ergo sicut pr̄ z filiꝰ z spūsanctꝰ sunt vnū: ita sunt vnꝰ. Et ideo dicit sabelliꝰ q̄ pr̄ qñ vult est pr̄: qñ vult est filius: qñ vult est spūsanctus. Ipse g̈ sabellius ꝓsonas cōfundit q̄si de tribꝰ faciēs vnā. Arrius vero separauit naturā siue substātiā ꝓsonaꝝ. Si aūt ꝑsiderassent heretici res diuinas in infinitū excedere res naturales: nunq̄ ꝓprias rōes rerū naturaliū applicare voluissent rebꝰ diuinis. qm̄ (sicut dicit boetiꝰ) Eruditi hoīs ē de vnaq̄q̄ re ꝓut eiꝰ natura exigit: ꝑmonē hr̄e. Aū dicit i libro de tri. q̄ phī ex ꝓprijs rōnibꝰ sic argumētant. sortes est hō: plato est hō: cicero ē hō. g̈ sortes: plato: cicero sunt tres hoies. Theologi aūt ex ꝓprijs rōibus sic argumētant. pr̄ est deꝰ: filiꝰ est deꝰ: ꝫ. s. est deꝰ: g̈ pr̄ z filiꝰ z ſ.ſ. sunt vnꝰ deꝰ. Hec aūt dr̄ia illationū ꝓcedit ex diuersis ꝓprietatibꝰ rerū de q̄bus fit sermo. qm̄ ei alia est hūanitas qua sortes est hō: alia qua plato ē hō. ꝛc. ideo phī pl̄aliter inferūt. Sz qr ꝓprius ea dē est diuinitas q̄ pr̄ est deꝰ: z qua filiꝰ est deꝰ: z qua spūsanctus est deus: ideo theologi singulariter iferūt. ¶ Sz ꝓtra hoc scz qđ dictū est q̄ heretici decepti sūt: qr ꝓprias rōes naturaliū coaptauerūt rebꝰ diuinis. videt dicere Aug. in ꝓncipio libri de tri. q̄ triplex est genꝰ falsa opinātiū de deo. Sūt enī q̄dā q̄ ea q̄ de corporalibꝰ rebꝰ siue ꝑ sensus corpeos excepta nouerūt: siue natura hūani ingenij q̄z diligētie vi acitate vel artis adiutorio ꝓcepert: ad res spūales z incorpeas trāsferre conant: vt ex his illas metiri atq̄ opinari velint. vt q̄ putauerūt deū esse cādidū vel rubeū. Scōm genꝰ est eoꝝ q̄ ꝑ mentis hūani naturā vel affectū de deo sentiūt. vt q̄ asserūt deū nūc obliuiscētē: nūc recordātē ꝓprie Tertiū genꝰ est eoꝝ q̄ vniuersaz creaturā q̄ mutabilis est: nitunt trāscēdere: sed mortalitatis one re ꝑgrauati ꝓsumptiones opinionū suaꝝ audatius affirmādo de deo affirmāt: qđ nec i corpali nec in spūali creatura pūt inuenire. vt sabelliꝰ q̄ dixit pr̄ez genuisse seipm̄. z ille error peior est q̄ dño primi. eo ei plꝰ errat q̄ nō solū deꝰ ita nō est: Sz nec corpalis creatura nec spūalis. g̈ tria sunt genera errorꝫ falsa opinātiū de deo. nō g̈ tm̄ vnū et ita videt esse falsum qđ diximus. ¶ Solutio. Dicimus q̄ vnꝰ est error in gñe. oēs em̄ errauerūt etiā sabellius ꝓ hoc q̄ in naturis rer̄ videbāt: vt patet ex iā dictis. licet sabellius hoc de deo dixerit qđ nō inuenit in naturis rer̄: tm̄ deceptꝰ fuit per hoc qđ inuenit in naturis rer̄. z ita vnū ē genus erroris ꝑm rōez erroris. Sz tria sunt gña Sz diuersitatē eorū in qbꝰ errat. qr q̄dam attribuūt deo qđ inueniūt in corpali creatura: q̄dā qđ inueniunt in spūali: q̄dā qđ nec in corpali nec i spūali. Nos g̈ ꝓprijs rōnibus rer̄ naturaliū nō immitemur: sed ex theologicis rōnibus z cōsonis rebus de qbꝰ loq̄mur circa res diuinas negociabimur. hoc est em̄ qđ dicit bēs dionysius in ꝓncipio libri de diuinis noibꝰ. Vniuersaliter aūt nichil audemꝰ dicere neq̄ intellegere: de supessentiali z occulta diuinitate: ꝓeter q̄ ea q̄ de illa nobis ex sacris eloquijs sunt expressa. Primo autē ostēdemꝰ deū eē vnū solū z simplicissimū et hoc in ꝓmo capko. q̄uis em̄ naturalis cognitio insita sit nobis cēndi deū (vt dicit damascenus) Quidē tm̄ ꝓ tenebras pctī in tantā deuenerūt amētiam vt dicerēt deū nō eē. Sicut dicit dauid. Dixit insipiēs in corde suo nō est deꝰ. Ostēdemꝰ scōo capitulo ꝓsonarū nūerū z essentie vnitatē. Tertio capko de noibꝰ eēntialibꝰ. Quarto capko de nominibꝰ ꝓsonalibꝰ. Quinto capko de notionibꝰ in gñali. Sexto capko de notionibꝰ in spāli. Septimū de his q̄ appoꝛtiate cōueniūt deo. Octauo z capkis sequētibꝰ de illis q̄ dicūtur de deo in ordine ad creaturam. scz de scia dei capko octauo. Nono de ꝓdestinatiōe z reꝓbatione. Decimo de puidētia diuina. Undecimo de potentia dei. Duodecimo z. xiij. capkis de volūtate dei. Capko 14. de mia dei z iusticia. Decioqnto z finali de local cōparatiōe creatoris ad creaturas.

¶ Cpm̄. i. primi libri qđ subdiuidit i duas ptes

Primo debemꝰ ostēdere deū eē rōibꝰ. i. ꝓncipiū rer̄ eē. qđ phī ꝓbauerūt mltipliciter. Prio ꝑ hitudinē cāe ad causatū. videt ei q̄ rer̄ q̄dā cāe sunt: q̄dā causata. oē aūt causatū iēctū causatū idiget alio vt sit. Itē illꝰ aliud alio idiget: z sic erit in infinitū ꝓcedere. vt erit ibi circulꝰ: vel ꝓueniet ad aliq̄d qđ nō erit causatū. Circulꝰ aūt nō pōt aliquo mō eē in rebꝰ causatis singularibꝰ: qm̄ oportet aliq̄d eē ꝓiꝰ z posteriꝰ aliq̄ ꝑm ordinē eundē. qđ nō ē intelligibile. ¶ Si dicat q̄ erit ꝓcessus i infinitū: nec ꝓt ꝓuenire ad aliq̄d qđ nō sit causatū. Imꝓbabimꝰ hoc mō. qr vniuersas causatoꝝ tota causata ē. siue sit finita siue infinita: g̈ idiget aliq̄ extra seꝫ sit. illud aut est causatū aut nō. si est causatū ergo est de vniuersitate causatoꝝ. nō g̈ est extra vniuersitatē causatoꝝ. relinq̄tur g̈ q̄ nō sit causatū illudꝫ vniuersitas causatoꝝ hz eē. est g̈ causa causatoꝝ sufficiēs ad eē. z ita primū ꝓncipiuꝫ oīm rerū est. ex q̄ sequit primū ꝓncipiū oīz rerū siue deū eē. ¶ Sicis ē ꝓbatio damasceni i aliis terminis. Quicq̄d ē aut ē causabile: aut icausabile. si causabile. g̈ ab alio qđ vr̄ē causabile vel incausabile. z ide vt ꝓi. Eo mō ꝓbat hoc ꝓ fluxū rerum. alia enim res fluit ab alia. Item illa fluit

Solutio ad ꝓcd. vnus error i gñe: triplex in specie.

S

Intencio auctoris

Diuisio primi libri per capitula.

T

Primū capitulum.

Folio. 2.

ab alia: z sic tandē ꝓuenit ad fontē a quo fluunt oia z q̄ nō fluit ab aliquo alio. Si em̄ dicat q̄ in infinitū ꝓcedit fluxus ille nichilominꝰ hēbim̄ ꝓpositū. qr vniuersitas fluentiū tota fluit siue finita siue infinita: g̈ ab alio extra se. si em̄ ab aliq̄ extra se nō flueret: iā nō flueret. Reliquit g̈ q̄ aliq̄d sit extra vniuersitatē fluentiū a quo fluūt oia. et ita primus fons eēndi est. z ita primū ꝓncipiū rerū siue deꝰ est. ¶ Itē tertio mō sic. cū dico summū bonū siue optimū: in hoc intelligo oē bonū. in hoc g̈ intelligo oīa ista: sapiēs, potēs, z hmōi Cū g̈ eē sit tale bonū q̄ omia appetūt: sequit q̄ hoc ꝑm eē itelligit in eo qđ dico optimū siue summū bonū. z ita eē intelligit in optimo ꝑm q̄ optimū. sed oē includz seqtur ad suū includēs. vt ad hāc speciē hō: sequit rōnale aial: z oīa supiora q̄ claudunt in ipo. Eodē mō cū i hoc qđ dico optimū claudat eē: ex eo seqtur eē. z nō sequit ex eo esse nisi de optimo: qr eē nō intelligit nisi i optio cū dico optimū. g̈ ex eo cū dico optimū: sequitur optimū eē. Si g̈ ex optio ꝑm se sequit optimū eē ergo ex eo sequit eē quocūq̄ adūcto nō diminente eiꝰ rōnē. g̈ bñ sequit. si optimū est itelligibile: optimū est. Sz optimū est itelligibile. qđ ostat ergo optimū est: g̈ summū bonū: g̈ deꝰ est. ¶ Itē quarto mō. pbat mgr anselmus cātuariensis idē sic. Intelligibile est aliq̄d quo maius excogitari nō pōt. Hoc verū est eundēter. qr cū dico id quo maius excogitari nō pōt. audiēs intellegit significatiōes istarū dictionū. z ita intelligit sigtum huius oīonis: quo maius excogitari nō pōt. z ita intelligit id q̄ maius excogitari nō pōt. vñ manifestū est q̄ intelligibile est id quo maius excogitari nō pōt. Istud qđ ita intelligit: aut ē aut nō est. si dicat q̄ nō est: g̈ illud qđ ita itelligit ita est in intellectu q̄ nō est in re. Sz maiꝰ est in re esse z in itellectu: cꝫ in itellectu solū: g̈ hoc ꝑm est intelligibile. qđ ostat. g̈ aliq̄d itelligibile est maiꝰ cꝫ iste cogitet. nō g̈ intelligit id q̄ maius excogitari nō pōt. Sz hoc est ꝓtra positū. Relinq̄tur g̈ q̄ illud qđ ille itelligit est. et ita id q̄ maius excogitari nō pōt: est. z ita sūmū bonū siue deꝰ ē. ¶ Ex predictis pz q̄ summū bonū tale bonū est qđ nō pōt intelligi nō eē tribꝰ de causis. Prīa est: qr in hoc q̄ dico optimū: itelligo vere eē. z ita q̄ intelligeret optimū nō eē: itelligeret illđ qđ vere est: nō eē. qđ esse nō pt. Scōa est: qr summū bonū est necessitate summe est. Sz illđ magis est a q̄ eē nō est separabile actu vel rōe vel intellectu: cꝫ illud a quo eē est separabile rōe. z si nō actu: g̈ a sūmo bono nō pōt separari eē actu: aut rōe siue intellectu. z ita summū bonū nō pōt itelligi nō eē. Tertia rō. summū bonū est ipm eē. g̈ sicut itellectus nō pōt separi a se: ita nec ab ipso eē. z p̄ p̄sequēs summū bonū scz deus: non potest non esse.

¶ Scōa pars primi capituli q̄ deus est omnibus modis simplex.

Diuisio secūde partis.

Primo qr aliq̄d est: q̄ maior cogitari non pōt.

B

Primo

C

corelariū notandum.

D

Prima cā.

Scōa cā.

Tertia cā.

Probat q̄ deus ē simplex oīmoda simplicitate.

E

Primo

Secundo

Tertio

F

Correlarium primū.

Correlarium secūdū.

G

Correlarium tertium

H

Probatio augustini.

I

aliter pbat

Vso qualiter possit pbari deū eē: ostēdamus sīm rōibꝰ/ vnū solū deū eē. sed ꝓpio ostēdamus q̄ deus est simplex: oīmoda simplicitate. ¶ Si em̄ dicat q̄ deus est

equalē sibi ꝓbaꝝ sic. Ad summā auaricīā ptinet nichil de bonis suis velle cōicare: ḡ ad summam bonitatē vel liberalitatē ptinet oīa bōa suaue velle cōicare. ſz pr̄ est ab eterno summe liberalis: ḡ ab eterno voluit cōicare alij sue maiestatꝫ plenitudinē. ſz cōicare alij sue maiestatꝫ plenitudinē ē genus suū dare: z hoc est gn̄are filiū equalē sibi. ḡ pr̄ ab eterno voluit gn̄are filiū eḡlē sibi cui cōicaret oēs diuitias maiestatꝫ sue: sicut ipe filius dicit in euāgelio. Omnia mea tua sunt: z tua mea sūt. aliter ei in eo nō esset summa liberalitas si aliq̄d sibi reseruaret qō alij nō cōicaret. ¶ Qz aūt potuit sic ꝓbaꝝ: q; hō infirmꝰ pōt hoc. s. gn̄are filiū equalē sibi. z hoc est in eo laudabile z ꝑfectiōis naturalis signū. ḡ multo fortius omps hoc ab eterno potuit. Et hoc est qō ipse dicit in vltimo capitulo ysaie. Si ego q̄ ceteris gn̄ationē tribuo sterilis ero: dicit dns. q̄si dicat nō vel hoc eē mirū. si ego qui ꝓesto generādi potestatē aliis reb⁹ sterilis remaneo. Fecūditas ei rerū summā fecūditatē ipsius indicat. ꝓpter qō opz ꝑsalitatē psonaꝝ eē in deitate. Hoc ei est qō dicit btūs dionysius in li⁹ de diuinis noib⁹. capitulo p⁹io sic. In oī fere theologico negocio thearchiā videm⁹ sctē laudatā: sicut monadē quidē et vnitatē ꝓpter simplicitatē z vnitatē supernaturalis impartibilitatis. z paulo post sicut trinitatē autē ꝓpter triū psonarū supessentialis fecūditatis manifestationē. Hāc etiā fecūditatē ostēdit psalmista: cū in psona p̄is ait. Ex vtero aī luciferū genui te. Pervterū ei intelliḡt ibi fecūditas sūmi dei q̄ est summa eiꝰ bonitas/siue liberalitas. ¶ Itē copiosior est potētia qua pōt aliq̄s dare et de suo z de alieno: q̄ illa q̄ nō pōt aliq̄s dare nisi de alieno. ſz potētia dei copiosissima est: ergo ab eterno potuit dare alicui de suo: ḡ ab eterno potuit alicui dare sciam suā: suā eēntiā: suā diuinitatē. hoc aūt est gn̄are filiū sibi equalez. q; gn̄are est genꝰ suū vel manerē suā alteri dare. ḡ deꝰ pr̄ ab eterno potuit gn̄are filiū sibi equalē. z voluit sicut ꝓbatū est z cōstat q; scīuit: ḡ ab eterno genuit filiū equalē sibi. ¶ Per has rōnes pz quare dei filius dicit in libro sapiētie speculū z imago dei pr̄is. qm̄ in filio videt summa bonitas z sūma liberalitas dei pr̄is q̄ nichil hr̄e voluit qō filio suo non cōicauerit: ſz oēs diuitas maiestatis sue ei dedit sicut ipemet dicit in euāgelio. Omnia mea tua sunt et oīa tua mea sunt. Joh. 17. q; ergo in filio relucet summe summa bonitas: sūma liberalitas dei pr̄is: ideo dr̄ filius speculū z imago dei pr̄is. Ꝓpter hoc ipe dicit in euāgelio. Joh. 14. Qui videt me: videt z pr̄em. Ꝓpter hoc etiā dicit ꝙ bū dei pr̄is: qm̄ ꝑfecte loquit pr̄is sui bonitatē. creature em̄ licet pulchritudine z bonitate sua q̄si quibusdā vocib⁹ pulchritudinē eiꝰ z bonitatē loquātur: tm̄ q; a longe imitant sūū creatorē: nec implere possunt id qō imitant: ideo nō ꝑfecte loquunt dei bonitatē. ſz filiꝰ dei q̄ est eius imago oīno ei similis z equalis: ꝑfecte loquit pr̄is sui bonitatez vt pz ex dict̄. z hec ē vera ratio quare dicat ꝙ bū dei patris. ¶ Itez quedā res emanāt ab aliis rebus per generationē: quedā alio modo. sed inter omnes emanatiōes quibus res emanāt ab aliis perfectissima emanatio est generatio. generatio enim assimilat penitus et adequat generatū suo generatori. alie aūt emanatiōes non hoc faciūt Si ergo fons bonitatis copiosissime z plenissime amanat seqtur q; ab illo fit emanatio copiosissima z plenissima scz gn̄atio. z ita deꝰ pater qui est fons bonitatis gn̄at filiū sibi equalē. z si equalē: oportet q; cōsubstātialē z coeternū. et ita ab eterno genuit filiū sibi equalē. ¶ Sz cōtra ꝓbationē aug. obicit q; videt hec eē falsa: si potuit generare filiū sibi equalē z nō voluit/ inuidus fuit. q; potuit hoiem facere meliorē q̄ fecit: z nō voluit nō tm̄ inuidus fuit. ¶ Et ad hoc dicēdū est q; nō est simile: q; ratio gn̄atiōis exigit q; equale generet. ſz rō creatōis hoc nō exigit nec etiā exigit rō creatiōis hois: vt fieret melior. q; q̄tū est ex pte dei melius nō potuit fieri hō nec meliori ratione licet potuerit fieri melior. q; potuit eu; facere talē qui peccare non posset. Sed sicut dicit beatus augustinus in libro de vera religiōe. meliores iudicauit deus seruos suos si ei liberaliter deseruirēt. meliores dico/nō q̄tum ad statū: sed q̄tū ad beatitudinis capacitatē. q; magnū quid eis accrescit: eo q; per merita ascendūt ad beatitudinē. Non fuit ergo inuidia q; nō fecit hoiem meliorē q; inuidia nō habet locū nisi vbi res exigit aliter fieri q̄ fiat. si tm̄ deus hoiem fecisset meliorez eo ipso: sequeretur q; optimo modo q̄tum in se ē fecisset eum. hoc etiam ibiq; est generale.

¶ Scōa pars de processione spūssancti a patre.

Sicut ostensa est prius gn̄atio filij: sic potest ostendi processio spūssc̄ti. Sicut ei emanatio qua aliq̄d emanat ab alio p modū gn̄ationis est amanatio pfectissima: ita emanatio qua aliq̄d emanat ab alio p modū benignitatis vel liberalitatis est emanatio gratissima z iocundissima. Sicut ḡ oportet ex necessitate vt a summo fonte bonitatis sit emanatio pfectissima q̄ est gn̄atio vt predictū est. ita est necesse vt a p⁹io fonte q̄ est prim⁹ et summus fons z plenissim⁹ oīs vere iocunditatis z beatitudinis: sit emanatio gratissima z iocundissima: z ita emanatio q̄ est p modū benignitat̄ siue liberalitatis est a ſmo bono. qō autē emanat p modū benignitatis siue liberalitat̄ donū est z dr̄. Nichil em̄ vere z ꝓpr̄ie dr̄ donū: nisi illud qō de mera liberalitate ꝓcedit. ḡ qō ex summa liberalitate ꝓcedit ē summū donū: et qō p⁹io ꝓcedit est primū donū. ſz qō primo ꝓcedit tāq̄ primū donū a benignitate est amor. amor ei est donū in q̄ oīa alia dona dant. Qui ei vere dat amorē suū alicui: oīa facit ei cōia. z qō dat nō ex amore: nō ꝓpr̄ie dat. qō ei dat ex timore potius redēptio est. qō dat vt aliq̄d sibi detur: mercimonia est. ſz qō ex amore datur: ꝓpr̄ie donū est. Qō ergo a ſummo fonte bonitatis ꝓcedit p⁹io ſm modū benignitat̄ est amor summus z ſummū donū sed amor est donū intrinsecū qō est in ipso dante in quo dant dona extrinseca. Amor igit̄ qui procedit ex deo est in eo a q̄ ꝓcedit: ſz q̄cq̄d est in deo deus est: ḡ amor qui ꝓcedit ex deo deus est: et

fuit ab eterno. istū autem amorē vocam⁹ spiritū sc̄tū. Qz etiā ille amor fuerit ab eterno: ꝓbaꝝ p hoc q; donū amoris prius q̄ aliq̄d donū extrinsecū: ergo donū amoris prius fuit in deo: q̄ deꝰ cōferret creaturis suū esse exterius anteq̄ suas bonitates eis exteriꝰ distribueret. z ita ille amor fuit ante oēm creaturā. z ita fuit ab eterno. et ita est deꝰ: z alia ps̄ona q̄ illa a qua emanauit. Sic ergo ostēsa est tertia ps̄ona in deitate. ¶ Ex hac ostensiōe pz q; ſm catholicā fidē dicim⁹ q; spiritꝰ sc̄tus aliō⁹ ꝓcedit a pr̄e q̄ filiꝰ. z q̄re spūssanctus dicat amor. z quare btūs augustinus dicit q; spūssanctꝰ ab eterno fuit donū. qm̄ ab eterno fuit amor. amor aūt mḡtuꝫ amor primo z ꝓpr̄ie donū est. i. res primo et ꝓpriissime donabilis.

¶ Tertia pars in qua ponitur alia probatio trinitatis personarum.

Primo modo potest ostendi trinitas ps̄onarū sic. In summo bono ab eterno fuit summa bītudo: ḡ ibi fuit summa iocunditas. ſz nichil est gratiosius vel iocundius q̄ mutua caritas. q; nullius rei sine consortio iocūda est possessio: ḡ mutua caritas ab eterno fuit in summo bono. Ubi ei erat summa bītudo z ſūma iocūditas: nullomō potuit deē illud quo nihil est gratiosius: nihil iocundi⁹: scz mutua caritas. ſz mutua caritas nō pōt eē nisi inter plures ps̄onas: ḡ ab eterno fuerūt plures ps̄one i sūmo bono siue in diuinitate. ¶ Oportebat etiā q; ibi eēt mutua caritas z summa: ꝓpter summā bītudinē summa aūt caritas z mutua ꝓbat equalitatē ps̄onaꝝ: q; si vna ps̄ona sūme diligebat aliā: illa erat summe diligēda. aliter ei nō esset discretissima dilectio. z si alia ps̄ona est sūme diligēda cōstat q; ipa est deꝰ/siue summū bonū. z ita sequit q; vtraq; erat equalis alteri. Summa etiaz caritas z mutua ꝓbat trinitatē ps̄onaꝝ. si ei erat summa caritas mutua iter duas ps̄onas: necesse erat q; vtraq; tertiā ingereret cui cōicaret delicias sue bonitatis. aliter em̄ eēt illiberalis illa dilectio: si altera illarū ps̄onarū ab ea qua diligi sūme vellet: nollet aliquā aliā equaliter diligi. Sicut ḡ summa bonitas et summa bītudo dei pr̄is exigebat vt aliā ps̄onā haberet quā summe diligeret: ita liberalitas mutue dilectiōis exigebat vt ibi esset tertia ps̄ona cui cōicarent ille due delicias dilectiōis sue. In trib⁹ ḡ ps̄onis potuit eē oīmoda cōicatio: scz diuitiarū oīm cōicatio siue totius maiestatis z cōicatio dilectiōis. sic aūt plena potuit eē in trib⁹ ps̄onis z nō in pauciorib⁹ et ita ab eterno fuēt tres ps̄one i deitate. ¶ Ex hac ostēsiōe pz quare filiꝰ dei dicat dilectio pr̄is q̄m ad ipm deū immediate z q̄si p⁹io hz mutuā dilectionē. nō ei ab eterno habuisset quē sūme diligeret: nisi habuisset sibi filiū equalē. q̄m illa ps̄ona q̄ tm̄ immediate ꝓcessit a deo pr̄e: filiꝰ ei⁹ est ¶ Sz obicit cōtra hoc. q; eadē rōne mutua caritas triū ps̄onarū erigebat quartā ps̄onaz eē: cui cōicaret delicias suas. ¶ Et ad hoc dicendū est q; nō sequit. bītudo em̄ (sicut dicit btūs augustinus) cōsistit in cognitiōe z dilectiōe. Cognitio dei potuit eē in vnica ps̄ona: ſz mutua caritas nō

Sexta rō. G

Resolutio doctoris dupler ē p̄cessio in diuinitate ex qua p̄batur tm̄ tres esse psonas.

fm hoc eſ̄ exigit sociū: vt postea dicet. ¶ Preterea ois amor procedit ab amāte: ſ̄ spūſancto est amor quo filius amat p̄fem: ḡ spiritusſanctus procedit a filio. ¶ Est ḡ in diuinitate p̄cessio immediata tm̄: z processio simul mediata z immediata. ſ̄ processio mediata tm̄ nō p̄t ibi eē: vt p̄batū est Si ergo quarta ibi eēt p̄sona de necessitate oportet er q ipsa esset a trib⁹ personis: aliter nō essent inter se immediate oēs. qđ eē nō posset. In pluralitate eſ̄ diuinarū p̄sonaꝝ ex necessitate oportet esse ordinatissimā z pulcherrimā distinctionem. Si aūt ibi esset quarta p̄sona: nequalis ibi conuenientia eēt. qz scda p̄sona magis conueniret cū tertia p̄sona ꝗ cuz prima. cōueniret ei tm̄ cū prima dādo summā bonitatē. cū tertia aūt in dādo z accipiendo. Et ita patet q nō esset in quattuor psonis cōueniētissima z ordinatissima distictio. In trib⁹ aūt est ordinatissima z pulcherrima distinctio. qz filius tm̄ habet cū spū sancto: ḡtū cū p̄fe. in dando eni cuz p̄fe cōuenit: in accipiēdo cum spū sctō. Relinq̄tur ḡ q in diuinitate nō sunt plures p̄sone ꝗ tres. qm̄ inter plures nō p̄t esse cōueniētissima z ordinatissima distinctio. ¶ Sz vt detur q predicte p̄batiōes nulle sint fiunt eſ̄ p adaptationē rerū naturaliū ad res diuinas. p̄pter hoc aut̄ errauerūt heretici. z hec via supra reprobata est. ¶ Preterea si bene sequit hō carnalis p̄t gñare: ḡ deus pater p̄t generare. eadē rōne bene sequit: homo est albus: ergo deus est albus. qđ manifeste falſ̄ est. ¶ Et ad hoc dicēdum est q cum deus habiret lucē inaccessibilem: oportet humanū intellectuz foueri z purgari in speculo creaturaꝝ: vt p eas veniat i cognitionez creatoris. Hoc ei dicit beat⁹ augustin⁹ in primo libri de trinitate. vt ab huiusmōi falsitatib⁹ humanus animus purgaret: scta scriptura paruulis cōgruens: nulli⁹ gñis rerū p̄ba vitauit. ex quib⁹ quasi gradati ad diuina atq; sublimia nr̄ intellect⁹ velut nutrit⁹ assurgeret. Eſ̄ in hmōi probatiōib⁹ p̄cedimus ex eis q̄ cōueniūt tā reb⁹ naturalib⁹: ꝗ diuinis. aliq̄n tm̄ ex p̄positis p̄cedimus. sicut cū dicimus: deus est ōps: ḡ potest hoc facere. heretici aūt decepti fuetūt: qz ex p̄positis rerū naturaliū p̄cesserūt ad res diuinas. ¶ Sciendum eſ̄ est q deus est causa efficiens omnium et formalis z finalis. formalis dico p modū exemplaris. vñ q̄ueniūt istis causis in reb⁹ naturalibus possunt trāsferri ad deū. sed cuz nō sit causa materialis: ea q̄ p tinēt ad cām materialē nō possunt dici de eo. vñ nō d̄ colo⁹atus: hoc eſ̄ est ex parte materie. nec obliuiosus: hoc eſ̄ est in aīa ex parte intellect⁹ materialis. ſ̄ posse gñare verbū d̄ de deo: hoc ei p tinet ad cām efficiētē. Eſ̄ ergo lex diuina p̄cedit ex p̄positis facit scientiā et cōfirmat fidē in habētib⁹ fidē. Eſ̄ vero p̄cedit ex cōib⁹ iuuat fidē z pmouet ad intelligentiam creaturis quasi quadā manuductiōe ducēs ad creatorē. sicut dicit beatus dionysius.

In ꝓtrariū arguit. 1.

Arguit. 2. J

Solutio ad p̄cē.

Diuisio. 3. capituli p octo q̄stiones.

¶ Tertiū capm̄ de noib⁹ essentialib⁹ dictis de deo cōtinet octo questiones. A hoc tertio capitulo debem⁹ agere de noib⁹ essentialib⁹ de deo dictis. Sz q̄rit primo quō de⁹ d̄ habere nomē: cū sit innominabilis. Secōo q̄d sit ei⁹ p̄prium nomē. Tertio de significatione huius nois deus. Quarto de suppone ipsius. et de varijs ei⁹ significationib⁹. Quinto vtrū habeat plurale. Sexto quō intelligēda sit hec p̄positio: deus est trinus et vnus. Septimo per que p̄dicta diuina essentia demōstrari possit Octaua z vltimo de noib⁹ adiectiuis dictis de deo. ¶ Contra primū p̄obat q deus est innominabilis. dicit eſ̄ btūs dionysius in libro de diuinis noib⁹. deū eē in quo oēs fines oīm cogitationū superchanevite substituti sūt: quē neq; dicere neq; itelligere possibile est. ḡ de⁹ est idicibilis: z ita innoiabilis. ¶ Itē idē ibidē. De⁹ oīm habitu motu: vita fantasia: opere: opinōe: noie: verbo: intelligētia supereſſentialiter est remot⁹. quare neq; subest nomini neq; verbo. z sic iterū est noiabilis. ¶ Itē idē in eodē. De⁹ oibus p se vniuersaliter est incōp̄rehēſibilis. et neq; sensus ei⁹ est: neq; fantasia: neq; opinio: neq; nomē: neq; verbū neq; mot⁹: neq; tactus: neq; sciētia. quare sequit primū. ¶ Itē idē ad idē iohēs damascen⁹. Infinitus est de⁹ z incōp̄rehensibilis. z hoc soluz est eius incōp̄rehēſibile: infinitas incōp̄rehensibilitas. quare cū oē incōp̄rehēſibile sit innoiale: patet iterum q est innoiabilis. ¶ Heli⁹ sic. de⁹ est supra oēm cogitationē: ḡ innoiabilis. Antecedēs patet: q̄ ē supra oē ens. vt dicit dionisi⁹. ¶ Itez idē ad idē. Nihil eoꝝ q̄ sunt: est de⁹. nō vt nō ens sed vt supra oia ens. si ergo eoꝝ q̄ sunt; cogitationes sunt: qđ est sup substātiam erit sup cogitationes et ecōuerso. sed oē qđ est sup cogitationē est innoiabile: quare iterū primū. ¶ Itē idē ad idē Quecūq; de deo dicūtur hec nō q̄d est significāt sed nichil d̄ esse nomē alicui⁹ qđ nō noiat q̄d est res. quare de⁹ nō habet nomē. z sic iterū primū. ¶ Item augustin⁹. Deū incōp̄rehēſibilē type: loco: intellectu quis ambigat: quasi dicat nullus. ¶ Hoc idē habeē in iohis damasceni. x. c. sic circūscriptibile est qđ loco vel tpe vel cōp̄rehensione cōp̄rehēdit: incircūscriptibile vero qđ nullo horū cōtinet: igit incircūscriptibile. Sol⁹ de⁹ ē nulla cōp̄rehensiōe cōtent⁹: solus est incōp̄rehēſibilis z interminabilis a nullo cognit⁹. ipe vero sol⁹ sui ipsi⁹ est cōtēplato⁹. quare iterū nō est nominabilis. z sic iterū primū. ¶ Itē aug. De⁹ qui oēm formā interfugit intellectu, peruius eē non p̄t. qđ pz per rōnē intellect⁹, est eſ̄ intellectus potētia aīe: res adminiculo forme cōp̄rehēdens cū ergo noia sint voces ad ea q̄ intellectu p̄rehēdunt aptate: nō erit aliq̄ nomē dei. z sic iterum primū. ¶ Itē cōis animi p̄ceptio est q finitū nō p̄t infinitū cōp̄rehēdere. ſ̄ intellect⁹ hūanus finit⁹ est: habet eſ̄ initū sicut z homo: et factus est in nūero: pōdere: z mēsura. z damascen⁹ dicit q oē intellectū est finitū. de⁹ aut̄ infinitus est: q̄ neq; p̄incipiū habet neq; finē. ergo non potest intellect⁹ humanus eū cōp̄rehēdere: quare neq; noiare. z sic iterū primū. ¶ Sz contra sic. Aug. in libro de soliloquijs. itelligibilis ē de⁹. Intelligēda sūt etiā sciētiarū spectamina. p̄mū tm̄ differt nā tra visibilis ē z lux: ſ̄ terra nisi luce illustrata

Primo

Q; deus sit innoiabilis ar. m̄ltipliciter.

Primo Secundo

Tertio.

Quarto

Quinto. H

Sexto.

Septimo Damascē.

O

Octauo

Decimo

P

In oppm̄ Q; de⁹ sit noiabilis Arguit. 1.

videri nō potest. similiter disciplinaꝝ spectamina nō possunt itelligi nisi ab aliquo: ſ̄ sic sole illustrent. Eſ̄ quo mō in hoc sole tria aīaduertimus scz q̄ est: qz fulget. q̄ illumiat. z sic i secretissimo deo tria sūt. scz q̄ est: q̄ itelligit: z q̄ cetera facit itelligere. Sicut ḡ lux siue sol materialis ad sensum. sic z summ⁹ sol ad itellectū. ḡre sicut lux p se sensu visibilis est: sic et de⁹ p se intelligibilis ab intellectu. ḡre z p se noiabilis. nā sicut est intelligere: sic est ſ̄gre. ¶ Itē cassiodo⁹us in libro de aīa sic ait. Ipse de⁹ ops solus habet imortalitatē: et lucē habitat in accessibilē: q̄ sup oēs claritates sanitas mētis intelligit. ḡre iterū sana mēs deuz intelligere p̄t. quare z noiare. z sic iterū ē noiabilis. ¶ Itē dicit damascen⁹. cognitio eēndi deum naturaliter est insita aīe: ḡ p se cognoscit de⁹ et inde vt p̄ius. ¶ Itē dicit augustinus in libro lxxxiij. q̄stionū q̄ humanus intellect⁹ iudicat de oīb⁹ excepto deo p quē iudicat de alijs. ḡ magis intelligit ipm̄ ꝗ alia. ¶ Preterea multis noib⁹ censet de⁹: ḡ noiabilis est: z ita nomē hz. vñ Exodi. iij. Qui est misit me ad vos. hoc nomē mihi ē in eternū. z Judicū. xiij. Cur q̄ris nomē meū qđ est mirabile? ¶ Solutio. Dicim⁹ q̄ sibi noiabilis est. ipe ei est suipsi⁹ maxim⁹ cōtēplato⁹/maximus amato⁹/z maxim⁹ delectato⁹. vñ nomē suū hoibus manifestat dicēs moysi. Hec dices filijs israel. q̄ est: misit me ad vos. Nobis p̄o ipe est in nobis manifestat. Et quo mō in hoc sole tria aīaduertimus scz q̄ est: qz fulget. q̄ illumiat. z sic i secretissimo deo tria sūt. scz q̄ est: q̄ itelligit: z q̄ cetera facit itelligere. Sicut ḡ lux siue sol materialis ad sensum. sic z summ⁹ sol ad itellectū. ḡre sicut lux p se sensu visibilis est: sic et de⁹ p se intelligibilis ab intellectu. ḡre z p se noiabilis. nā sicut est intelligere: sic est ſ̄gre. ¶ Itē cassiodo⁹us in libro de aīa sic ait. Ipse de⁹ ops solus habet imortalitatē: et lucē habitat in accessibilē: q̄ sup oēs claritates sanitas mētis intelligit. ḡre iterū sana mēs deuz intelligere p̄t. quare z noiare. z sic iterū ē noiabilis. ¶ Itē dicit damascen⁹. cognitio eēndi deum naturaliter est insita aīe: ḡ p se cognoscit de⁹ et inde vt p̄ius. ¶ Itē dicit augustinus in libro lxxxiij. q̄stionū q̄ humanus intellect⁹ iudicat de oīb⁹ excepto deo p quē iudicat de alijs. ḡ magis intelligit ipm̄ ꝗ alia. ¶ Preterea multis noib⁹ censet de⁹: ḡ noiabilis est: z ita nomē hz. vñ Exodi. iij. Qui est misit me ad vos. hoc nomē mihi ē in eternū. z Judicū. xiij. Cur q̄ris nomē meū qđ est mirabile? ¶ Solutio. Dicim⁹ q̄ sibi noiabilis est. ipe ei est suipsi⁹ maxim⁹ cōtēplato⁹/maximus amato⁹/z maxim⁹ delectato⁹. vñ nomē suū hoibus manifestat dicēs moysi. Hec dices filijs israel. q̄ est: misit me ad vos. Nobis p̄o ipe est in nobis manifestat. ¶ De⁹ eſ̄ mō occultat se nobis. z ponit tenebras latibulū suū: vt fides habeat meritū. z hoc ē sanitas mētis de qua loq̄tur cassiodorus. Fides est illuminās: p quā videt de⁹ in speculo creaturarū: z noiat z laudat tanq̄ omninominabilis et nonvnis noiabilis. ¶ Ad illud qđ dicit damascenus dicim⁹ q̄ deus p se cognoscit: ſ̄ nō primo. z intelligim⁹ per se: id est sine doctore ens eſ̄ per se. z primo cognitū est a quolibet. z cui libet. dicit intellect⁹ q̄ cū al⁹ quid sit ens p aliq̄d aliud est ens p se. et ita per se cognoscit tam ens per aliq̄d ꝗ ens p se qđ est deus. ſ̄ ens per aliq̄d cognoscit primo et per se: de⁹ vero secōo. ¶ Per hoc patet solutio ad quarto obiectū. ¶ Sed cū dupler sit theologia scz simbolica et mistica: et per simbolicā theologiā noietur de⁹ p creaturas ergo per mysticā noiabit de⁹ in se. aliter nō esset mystica theologia superior z dignior simbolica ergo deus est a nobis noiabilis in se: non tm̄ per creaturas sed per mysticā theologiam. ¶ Solutio. Simbolica theologia noiat deū ab inferiori. mystica a superiori. Dicit eſ̄ simboluz a sim qđ est con. et bolos siue bule qđ est sententia: ſ̄ cōsentētia. i. cōueniētia. Eſ̄ z theologia simbolica est q̄ noiat deū p cōueniētiā rerū. vt cū dicit leo. ignis: z hmōi. Mystica vero theologia q̄ d̄ mystica. i. occulta: noiat deū per id qđ in occulto de deo sentit per intellectualē visionē siue, cōtēplationē: vt cū vocat deū suauē: delictū: z huiusmodi. Atrobiq; tm̄ p creaturas noiatur. ſ̄ in simbolica p exteriores creaturas. in mystica p̄o p interiores z occultas z digniores effect⁹ quos aīa a dei p̄tēplatiōe supra se recipit. z talia noia imponit aīa p donū sapiētie: cui⁹ maxime z p̄oprie est cognoscere experimēto quales deus sit.

¶ Secunda questio huius capituli.

SEcūdo q̄rit de cōtrarietate q̄ videt esse inter btm̄ dionysiū: et iohēm damascenum. dicitem iohēs damascenus q̄ p̄imū z pincipale nomē dei est: qui est. ſ̄ beat⁹ dionysius (vt ipse ioh. testat) dicit q̄ bonū est primū nomē dei. vñ in libro de diuinis noib⁹ p̄ius agit de bono ꝗ de ente. ¶ Sed videtur q̄ neutrū noim sit primū. vtrūq; em̄ sigt deum vt ſ̄ p̄cē. donem quē oia desiderant: sed oia desiderant esse z ctorēs bonū. cuz ergo deus sit finis oīm in seipso: quia nulla creatura est finis vl cōfinis. i. simul finis: ḡ vtrūq; illoꝝ noim deū sigt in seipso. q̄ si hoc nomē bonū significaret effectū i creatura vel aliq̄d aliud ꝗ ipm̄ deū: iam deus inḡtū bonū nō esset finis z ita p̄ius sus idem significant illa duo noia bonū: z q̄ est siue ens. ergo neutrū est p̄incipali⁹ nomen dei reliquo. ¶ Sō etiā p̄bat per hoc q̄ non cōtingit noiare rē nisi sicut cōtingit itelligere: ſ̄ non p̄tingit itelligere deū nisi p ea q̄ facta sūt dicit aplꝰ Ro. i. zē. Et ioh. damascen⁹ dicit hoies grossa hāc carnē indutos: diuinas z nō materiales deitatz opatiōes itelligere z dicere ipossibile est: nisi imaginib⁹ z formis z notis q̄ sunt fm̄ q̄ nos vsi fuerim⁹ ergo omne nomē quo noiam⁹ deū: noiat ipm̄ per imaginē ē est fm̄ nos. ergo et hoc nomē qui est: et hoc nomē bonū nominat deū per imaginē que est fm̄ [illegible] cū nulla imago creaturaꝝ ex necessitate p̄fe occurrat (q: qualiber possim⁹ vti idifferēter) sequit q̄ nullū illoꝝ noim sit p̄incipaliꝰ in deo. z ita videt vterq; mētri: tā ioh. dama. ꝗ beatus dionysi⁹. ¶ Itē dicit augustin⁹ q̄ hoc nomē

Tria sunt i sole. A

Secundo cassiodor⁹. B

Tertio damascē. Quarto Aug.

Exodi. 3. Judic. 13.

S Aſ̄. ad p̄imaz rōnem. T

Quō deus est noiabil⁹ et innoiabilis.

E Dyonisius

Duo impedimēta cognoscendi deum.

Ad p̄imaz rōnem. V

Ad. 2.

Ad. 3. z. 4.

Damascē. dionysius.

Primo

Af contra neutrū noim sit p̄imū. vtrūq; cōcedit se nobis. z ponit tenebras latibulū suū: vt fides habeat meritū. z hoc ē sanitas mētis de qua loq̄tur cassiodorus. Fides est illuminās: p quā videt de⁹ in speculo creaturarū: z noiat z laudat tanq̄ omninominabilis et nonvnis noiabilis. ¶ Ad illud qđ di

Iterum af. cōtra dicta

Solutio.

Theologia duplex:

Ro. i.

B

Secō af.

Rñsio ad q̃ stionẽ.2. Concordatiua dyonisij.4. damasc. Alia rñsio ad idem.

q̃ est.nõdicit trãslatiue de deo. ergo nõ per imaginẽ vel signũ creature. g̃ falsum dicit damascẽ. ¶Solutio. Hoc nomẽ:q̃ est.ꝫ veritatẽ z simpliciter est primũ nomẽ dei.bonũ aũt primũ ẽ quo ad nos:qz ipm ꝫm fluxũ sue bonitatis primũ habemus cognoscere.opa eñ deducunt nos in deum.z ideo mouerunt hoiem ad inuestigandũ diuinã essentiã. ¶Vel dici potest q̃ bonũ non est primũ nomen dei:sed principalius et dignius quia determinatiuũ est nature ꝫm quã ipse est alphaz o.bonitas eñ eius mouit eũ vt faceret creaturas rõales ad hoc vt essent participes sue bonitatis.vñ psal.Cõfitemini dño:qm̃ bonus.z alibi. Laudate dñm:qm̃ bonꝰ. Vñ btus dyonisi⁹ incipit non a pprio noie:ꝫ a principaliori z a digniori.sicut ysa.icipit a dono sapiẽtie.ysa.ix.z dñs a digniori petitione.Matth.vi.Bonũ ei dictũ de deo reliquit ens z supabũdat.qz preter essentiã diuinã cõnotat effectũ in creatura scz quietẽ siue delectationẽ seu fruitionẽ qua creatura rõalis fruitur deo qui est finis quo quiescit in deo.deꝰ autẽ est finis in quo quiescit.z sic hec dictio cõnotat duplicẽ finem cũ dicoCõfitemini dño qm̃ bonꝰ. hoc aũt nomẽ qui ẽ:significat deũ vt primũ ens i.ens nõ ab alio.cũ aũt ens sit primũ intelligibile z p se offerẽs se intellectui ꝫm q̃ notat oia:addita hac priuatiõe nõ ab aliquo efficit pprũ nomẽ dei scz ens.nõ ab alio:siue vere ens.qõ aũt priuationẽ efficit prius nomẽ dei: nõ oportet q̃ ipm significet p imaginẽ creature.illa eñ auctoritas damas.pprie intelligit de noibus dei positiuis. ¶Vel põt dici q̃ ꝫ̃uis hoc nomẽ:q̃ est.nõ dicat trãslatiue de deo: nõ tñ itelligim⁹ deũ per ipsum sine imagine:vel signo:vel nota creature. Jdẽ ei dicit q̃ est.z ens p se. hic aũt intelligitur negatio scz ens nõ peraliud. vñ nõ intelligit ibi deꝰ sine nota vel distinctiõe aliqua: quia ipa priuatio est quasi quedã nota siue distinctio.

Alꝫ ꝑt dici

Alꝫ ly deꝰ significat diuinã eẽntiã

f

In oppm. q̃ deꝰ ẽ nomẽ opationis.

s

Rñsio ad.3 q̃stionẽ huius capit.

¶Tertia questio huius capituli.

Tertia q̃rit de significatione huiꝰ noiis deꝰ ¶Et pbat q̃ significat diuinã eẽntiã vel naturã: qz tres psone sunt deus q̃bus nichil est cõe nisi natura diuina.

¶Jtẽ sicut humanitas est natura hois:sic diuinitas est natura dei. cõstat aũt q̃ hoc nomẽ deꝰ sigt diuinitatẽ: ergo sigt naturã diuinã. ¶Contra dicit damascen⁹ q̃ deus est nomẽ opationis. Dr eñ a theotym grece qõ ẽ creare vel currere vel fouere.currit eñ p oẽs effectꝰ fouẽdo eos. vnde attingit a fine vsq̃ ad finẽ fortiter.vel dr a theym qõ est ardere:qz deꝰ noster ignis cõsumẽs est.vl dicit a theaste qõ est ꝓtẽplari:qz ipse videt oia.

s

¶Jtẽ hoc nomẽ deꝰ sigt deum : aut sub propria imagine/aut sub imagine creature. Si sub ppria ergo intelligim⁹ deum sub ppria imagine.z hoc impossibile est. Si sub imagine creature:nõ est ratio quare potius sub vna imagine q̃ sub alia. qz per oẽs creaturas cognoscit deꝰ ꝫ significat deum sub multis imaginibus. ergo equiuoce. ita est equiuocũ. Sic eñ est in nominibus creaturarum q̃ ea que diuersas imagines/ vel diuersos intellectus significant:equiuoca sunt. ¶Solutio.prima

lutio.dicim⁹ q̃ hoc nomẽ deꝰ.est nomẽ diuine nature:z est nomẽ operatiõis.ꝫ aliter z aliter. Nature nomẽ est proprie z principaliter.opationis vero tanq̃ adminiculi ad intelligẽdũ deũ. sicut pnomẽ demõstratiuũ dicit̃ significare proprie z principaliter substãtiã.tam ẽ accidẽtia q̃ possunt oculis cõspici dr significare.nõ ꝓprie:ꝫ vt adminicula ad cogẽscendũ substãtiã. Et si hoc mõ sub diuersis imaginib⁹ creaturarũ significet deũ:tñ nõ sequit̃ q̃ sit equiuocũ.ꝓpter tres causas. Prima est qz deus nõ habet vnã solã imaginẽ:ꝫ mltas.qz nõ est sicut vna natura determinata.sicut dicit aristoteles de intellectu hũano q̃ nõ ẽ vna natura determinata:sed capax est cuiuslꝫ. Scõa causa est.qz q̃uis ibi sint diuerse imagines rerũ tñ oẽs ibi sunt ꝫm eãdẽ hitudinẽ. scz ꝫm hitudinẽ effectꝰ ad cãm. Tertia causa est.qz vnicũ est pprũ z pricipale sigtũ huiꝰ noiis deus:z ille imagines nõ sunt ibi nisi vt adminicula: vnde nõ faciunt ipm eq̃uocũ.sicut hoc pnomẽ iste nõ fit eq̃uocũ demõstrãdo sortẽ hodie: z demõstrãdo sortem cras. q̃uis sub diuersis accidentibus conspiciatur hodie sortes:z cras.

Prima cã.

Scõa cã.

J

Tertia cã.

¶Quarta questio huius capituli.

Diuisio nominũ essentialiũ in diuinis.

Quarto dicendũ de suppositiõe huiꝰ nominis deꝰ. Sz prenotandũ est q̃ noĩa dictorũ de deo essentialiũ q̃dã sunt substantiua:vt deꝰ.creator.z q̃dã adiectiua:vt sublimis.eternus.et silia. Primo dicẽdũ est de noibus substãtiuis. Talĩ q̃dã sunt quasi cõcretiua:vt deꝰ creator.q̃dã abstractiua:q̃dam media inter hec. Quasi cõcretiua sunt q̃ ad significandũ noĩa naturaliũ cõcretiorũ sigñt deitatem quasi formã i supposito:vt hoc nomẽ deꝰ. Abstractiua aũt sunt q̃ solã deitatẽ sigñt:nõ vt in subiecto:vt deitas.potẽtia.essentia:z silia. Media aũt sunt q̃ qñq̃ sic accipiunt̃:vt lumẽ. sapientia. Est ergo g̃naliter vera q̃ nomẽ abstractiuũ nullo modo põt trahi p aliquã violentiã ad supponendũ p psona.vnde oẽs tales sunt false:deitas generat deitatẽ.potẽtia generat potentiã. natura generat naturã.eẽntia generat eẽntiã. Sz omĩa q̃si cõcretiua licet eẽntialia sint:trahi possunt ad supponendũ p psona. Vñ tales sũt vere:deꝰ g̃nat deũ.creator generat creatorẽ.qz talia noĩa verba notionalia vel ppões nationales trahũtur ad supponendũ p psonis.vt deus generat deum deꝰ de deo. Silr est in noĩb⁹ q̃ media sũt inter quasi cõcretiua z abstractiua. Vñ dr lumẽ de lumine sapiẽtia de sapiẽtia.tñ hoc nomẽ sapientia naturaliter est abstractiuũ:ꝫ ex vsu frequẽter sumit q̃si more cõcretiuoꝝ. Jdeo aũt noĩa q̃si concretiua potiꝰ pñt trahi ad supponẽdum p psona: q̃ noĩa abstractiua.qz psona:res est distincta sua p prietate.z ideo significari hz per subiectũ:nõ vt forma . et ideo potiꝰ hz supponi p nomẽ quasi cõcretiuũ:q̃ p abstractiuũ.

K

L

M

Obiectio cõtra prẽdictum.

¶Obicit aũt sic. deꝰ generat deũ:g̃ generat seipm deũ : vel aliũ deũ. Si dicat q̃ generat se deũ:g̃ deꝰ generat se. z ita aliq̃ psona generat se. q̃ manifeste falsũ est. Si dicat q̃ deꝰ generat aliũ deũ:ergo vnus deus est et aliꝰ deꝰ est:g̃ plures dij sunt. ¶Solutio.

Solutio.

argumẽtatio non valet.deꝰ g̃nat deũ : g̃ generat se deũ vel aliũ deũ.quia propter hoc q̃ res supponitur per noĩatiuũ z accusatiuũ prime ppositionis z in pte sũt idẽ/z in parte diuersa sine distincta:cõcludit vniuersaliter idẽtitatẽ vel vniuersalẽ distinctionẽ.qz cũ dico:deꝰ generat deũ.hec dictio deũ supponit p alia psona q̃ hec dictio deꝰ z ideo nõ potest ibi vere poni relatiuũ reciprocum z idẽtitatis:ppter aliã psonã suppositam. Quia vero supponit illã psonã sub eadẽ deitate siue sub eadẽ natura quã habet psona prius supposita:ideo nõ põt ibi vere poni relatiuũ diuersitatis q̃ notat distinctionẽ.nulla aũt distinctio est in diuina natura . z ideo hec ẽ falsa:deꝰ g̃nat aliũ deũ. ꝫm hoc q̃ hec dictio aliũ tenet adiectiue. ¶Est eñ regula theologica q̃ nõ hz locũ distinctio:vbi nõ est ex diuersis causis vnio.qm̃ eñ oẽs hoies vniuntur in hac specie hõ ex diuersis causis:scz p suas diuersas hũanitates : ideo locũ hz distinctio in hac specie hõ.z vere põt dici vnus homo z alius hõ. Sz qz tres psone vniunt in hoc q̃ dico deꝰ ex vna sola causa:scz eadem deitate sola:ideo nõ hz hic locũ distinctio:vt dicat vnꝰ deꝰ z aliꝰ deꝰ.est ergo alietas siue distinctio nature extranea in hac materia. ¶Et ideo patz q̃ ẽ hic fallacia ꝫm accidens.deꝰ g̃nat deũ:ergo se deũ vel aliũ deũ.nõ eñ hz hic locũ distinctio sicut in naturalib⁹:sed extranea est in hac materia distinctio.tñ in hac ppositione deus generat deũ vel aliũ deũ.si hec dictio aliũ teneat substãtiue: z hec dictio deũ p appositionẽ innitat : ei vera ẽ illa ppositio. ¶Sũt aũt due opiniones de hoc noĩe deꝰ. Dicũt eñ quidã q̃ hoc nomen deꝰ cũ sit essentiale.nõ supponat p se nisi p essentia:nisi trahat̃ p violẽtiã ad supponendũ p psona p verbũ notionale : vel p ppõnẽ notionalẽ. vnde dicũt q̃ hoc nomẽ deꝰ supponit tñ p essentia cũ dico deꝰ ẽ.z nullomõ supponit hic p psona. ¶Cõtra hãc opinionẽ multipliciter obicit̃. primo sic. Hoc nomẽ hõ supponit naturaliter p oi eo cui inest hũanitas . Silr hoc nomẽ asinꝰ supponit p oi eo cui inest asinitas.z hoc nomẽ albũ silr.z sic de silibus.ergo hoc nomẽ deꝰ supponit naturaliter p oi eo cui inest deitas ergo supponit p pre:filio:z spũ sctõ.sed cõstat q̃ hz suã naturalẽ suppositionẽ cũ dico:deꝰ est.ergo supponit hic pro patre:filio z spũ sctõ.et ita supponit p tribus personis.z ita supponit hic pro psona.

Regula generalis.

Corelariũ

Duplex opinio de ly deus p q̃ supponit.

Prima opinio q̃ ly deꝰ ẽ nomẽ essẽtiale.

Argu. ptra ꝑdic. opini.

Argu. scõo

N

O

P

Q

R

S

¶Jtẽ hoc nomẽ deꝰ impositũ ẽ a deitate. Queritur ergo cũ sit ipositũ:aut impositũ ẽ soli eẽntie:aut soli psone:aut eẽntie z etiã psone. Si soli eẽntie:g̃ idẽ est deus ꝑcise q̃ eẽntia diuina . sed hec est falsa:eẽntia diuina g̃nat essentiam: ergo hec est falsa deꝰ g̃nat deum. Si eñ ille terminꝰ deus precise equiualet huic termino eẽntia diuina:ex ille terminꝰ eẽntia diuina nõ põt trahi ad supponẽdũ p persona : sequit̃ q̃ hoc nomẽ deus nõ possit trahi ad supponẽdũ p psona. Si ꝯo dicatur q̃ hoc nomẽ deꝰ impositũ est soli psone/vel psone z eẽntie:ex hoc sequit̃ q̃ hoc nomẽ deꝰ ex impositione sua supponat p psona:ergo naturaliter suppoĩt p psona.si naturalẽ suã suppositio nem habet cũ dico:deꝰ est.ergo supponit p psona hic. ¶Jtẽ forma vel natura nõ agit̃ ppriequẽdo:ꝫ habẽs formã Creature aũt sũt signa vel imagines vel note auctoris. ergo pprie non sũt signa deitatis:sed potiꝰ habentis deitatẽ. g̃ cũ proprie sint signa dei:hoc nomẽ deꝰ magis ꝓprie habet supponere pro habẽte deitatẽ q̃ pro deitate.ergo magis proprie supponit pro psona q̃ pro diuina eẽntia. Et hoc videt velle hylariꝰ qui dicit q̃ in creaturis apparet effectꝰ pris z filij z spũsancti:z in illo effectu videtur pater z filius z spũsctũs z ita creatura signũ est patris z filij z spũsancti. Cũ ergo hoc nomẽ deꝰ sit nomẽ operationis: signũ est patris z filij z spũsancti : z ita supponit patrẽ z filiũ z spm̃ sanctũ. Sicut etiam isti qui sustinent ꝓdictã opinionẽ :q̃ cũ dico deꝰ generat:hoc nomẽ deꝰ nõ supponit nisi pro pre. dicũt eñ q̃ nõ supponit pro eẽntia ne cogantur concedere ꝓ eẽntia:hãc deꝰ nõ generat. ¶Sed ab eis querit̃ que causa aufert huic termino deꝰ suppositionẽ pro eẽntia cũ dico deꝰ generat scz aut cõgruitas aut veritas locutiõis: nõ possunt dicere q̃ cõgruitas hoc exigat. qz hec est cõgrua essentia generat:si dicat̃ q̃ ꝑtas locutiõis hoc exigat.cũ dico ergo hõ currit:iste terminꝰ homo supponit tantũmodo ꝓ currentib⁹ ergo hec ẽ falsa hõ currit quibusdã currentib⁹ q̃busdã nõ . ꝓ ergo q̃ ꝑdicta opinio nulla sit. ¶Alior ẽ opinio cui cõsentim⁹:q̃ hoc nomẽ deus hz suppositionẽ naturaliter tã pro eẽntia q̃m pro psona.qm̃ impositũ est a deitate: z impositũ est habenti diuinitatẽ:sicut hoc nomẽ hõ impositũ est ab humanitate z impositũ est habenti hũanitatẽ. habens aũt deitatẽ intelligit̃ p psona diuina:sim̃ lit essentia diuina.sicut eñ in naturalib⁹ forma est principiũ agẽdi illius cuiꝰ est.ita deitas est principiũ agẽdi in patre z filio z spũsctõ. quicq̃d enim agit pater vel filiꝰ vel spũsctũs deitate sua tanq̃ forma siue natura agit:diuina etiã eẽntia seipsa agit. vnde quasi forma siue natura suiipsius ẽ. et ideo a seipsa denoiatur cũ dr eẽntia diuina est.

Alia opinio cui ꝓcordat auctor.

T

U

Cõtra ꝑdicta obiectõ

¶Dicim⁹ ergo q̃ hoc nomen deꝰ supponit tam pro essentia q̃m p psona cũ dicit̃ deus est. ¶Sed cõtra hoc obicit̃ sc̃m eñ hoc pbat̃ q̃ hec ẽ falsa: deꝰ nõ est pat. quia hoc nomẽ deꝰ põt ibi ꝑ te teneri pro filio.sicut hec est vera hõ non est sortes quia plato nõ ẽ sortes. Ex hoc etiã sequit̃ q̃ hec nõ ẽ vera:deꝰ nõ est trinitas:qz pater nõ ẽ trinitas vel filius:qõ videt̃ incõueniẽs. ¶Solutio. dicim⁹ q̃ hec est falsa deꝰ nõ est pater.z hec silr deꝰ nõ est trinitas qz licet hoc nomẽ deꝰ supponat pro qualibet triũ psonarũ:tamẽ qz supponit pro eis indistincte scz sub vnica singulari deitate.ista negatiua particularis que sequit̃ remouet pro quolibet suppositorum.tanq̃ si preponerẽt̃. vnde ille due sũt equipollentes. deꝰ nõ est pater nõ deus est pater. hoc aũt argumentũ nõ valet. deꝰ est.z ille nõ ẽ trinitas . ergo deꝰ nõ est trinitas.in prima eni fit abnegatio tantũ p vna psona propter naturã pronois cui⁹ propriũ est pro proprio noie poni z certas significare psonas . z ita pro vnica certa psona tenet̃ cũ dico.deꝰ est z

Solutio.

X

ille nō ē trinitas. vnde sic fit abnegatio p vnica
persona. in cōclusione aūt fit abnegatio pro qua
liber persona/et etiā pro diuina eēntia. vnde est
ibi fallatia eq̄uocationis. ¶ Notādū aūt q hoc
nomē de⁹ tripliciter accipiť. naturaliter. adopti
ue. nūcupatiue. naturaliter scōm q cōuenit soli
deo qui solus naturaliter est de⁹. adoptiue autē
cōuenit sāctis qui participes sūt summe bonita
tis dei: de q̄bus dicit ego dixi dij estis. nūcupa-
tiue autē dicit de⁹ idolū. a gentilib⁹. solo enī no
mine dicit idolū de⁹ q: res nois. i. deitas nō cō-
uenit ei. ¶ Sz querit vtrū in ea dē significatiōe
accipiat gentilis hoc nomē de⁹ in qua xpianus.
videt q ita. q: ille gentilis credit idolū esse deū
Quod multipliciter pbat. Q: credit idolū esse
rē oīpotentē. vnde legit in legendis sctōr q gē-
tiles vocabāt deos suos oīpotētes īmortales
z filij israel de vitulo cōflatili dicebant hij sunt
dij tui israel q̄ edurerūt te de terra egypti. Exo-
di. 32. qñ crediderūt q vitul⁹ ille feciſſet oīa mi
rabilia q̄ viderūt in mari rubro. Et ita credi-
derūt vitulū illū esse oīpotētē: eodēmō gētilis cre
dit ydolū esse oīpotētē. Sed idē est prorsus res
oīnipotēs q deus. ergo gētilis credit ydolū esse
deū. ¶ Itē gētilis credit idolū rē esse oīpotētē
ergo credit oīpotētiā ineſſe ydolo z idē est pro-
sus oīpotentia q diuinitas. ergo gētilis credit
in idolo esse deitatē. ergo credit idolum habere
deitatē. ergo credit idolū esse deū. ¶ Itē cū dr
idolū est de⁹. hoc nomē de⁹ aut significat verū
deū aut idolū scōm gentilē. si dicať q significat
idolū. ergo idē ē idolū ē de⁹. q idolū ē idolū. sed
in hoc nō errat gētilis q dicit idolū est idolū. g̃
z in hoc nō errat idolū est de⁹. ergo non errat in
hoc q dicit idolū est deus. qđ falsum est. Si di-
cať q in hac propositione idolū est de⁹. hoc no-
men idolū significat verū deum secundum paga
nos: habeo propositū: quia secundum hoc. hoc
nomen deus habet vnā significationē secundū
paganos et scōm christianos: et ex hoc sequiť q
hoc nomē deus nō habet nisi duas significatio-
nes. ¶ Preterea si hoc nomen deus sumiť a pa-
gano pro vero deo. ergo paganus in hac propo-
sitione asserit idolū esse deum z secūdum cōsciē
tiam. ergo credit idolū esse deū. ¶ Sed cōtra.
gentilis quādo cogitat de dijs suis: cogitat de
demonibus vel idolis: quoniā oēs dij gentiū de
monia. ergo quādo cogitat de deo suo: nō cogi-
tat de deo. z si nō cogitat de deo: nihil credit de
deo: z si nichil credit de deo. non credit deū esse
idolū: et si nō credit deū esse idolum: non credit
idolū esse deū. Cū ergo gētilis nūq̄ cogitet de
deo vero q: nescit cogitare nisi de deo suo: sequi-
tur q gentilis non credit idolū esse deum. quod
tamē prius probatū est. ¶ Solutio. duo fuerūt
genera gētiliū: quidā qui p creaturas cognoue
rūt deū: sed quia non sicut deū glorificauerunt:
nec gras egerūt obscuratū est insipiens cor eor
vt dicit apostol⁹. z stulti facti sūt: ita vt seruirēt
potius creature q̄ creatori. De istis verū est qñ
ipsi crediderūt de idolo ipsum esse deū qui bene
poterāt cogitare de vero deo quē prius cogno-

Ly de⁹ tripliciter accipitur.

Quarto.

In oppositum.

Solutio ad predict.

Duo genera gentiliū.

uerant: sicut multi suspicati sunt mel/fel esse. vt
dicit aristoteles. z sicut dicit aliq̄s de sorte q sit
plato. Fuerunt autē alij gētiles qui nūq̄ cogno
uerunt deum: sed idola sua credebant esse oīpo-
tentia: z posse iuuare in omni articulo. talis gen
tilis nō credit idolum esse deū: q: nichil cogitat
de deo. Scōm hoc ergo dicendū q hec argumē
tatio nō valet. ille gētilis credit idolū esse rem
omnipotentē: ergo credit idolum esse deū: licet
enī naturaliter idē sit res oīpotens q de⁹. tamē
hec vox res omnipotēs potest trahi ad supponē
dum pro aliquo ad quod supponendū nō potest
trahi hec dictio deus. sicut etiā vox ista animal
rationale potest trahi ad supponēdū pro aliquo
ad quod nō pōt trahi hec dictio homo. vt si ali-
quis cogitet rōnabilitatē in brunello constat q
ipse cogitat de asino rōnali. sicut aliq̄s cogitat
de montibus aureis quos desiderat. Si autē co
gitat de asino rationali: cogitat de animali rōna
li. nō tamen cogitat de homine. Sicut ergo hec
argumentatio nō valet. iste cogitat de animali
rationali ergo cogitat de hoie. ita nō valet hec
argumentatio. gentilis credit y dolū esse rē om-
nipotentē ergo credit y dolū esse deum. z est ibi
fallacia cōsequētis a superiori ad inferius. sicut
enī hec vox animal rationale cū verbo cogitādi
supior est ad hanc dictionem homo. ita hec vox
res omps cū verbo credendi supior est ad hunc
terminū deus. eo modo dicimus q hec argumē-
tatio nō valet. gētilis credit y dolū habere dei-
tatē. ergo credit y dolū esse deū. z sicut in p̄dicto
casu nō valet argumētatio. iste credit brunellū
habere rōnale a/am ergo credit brunellū eē ho-
minē. eē enī rōnale cū quibusdā verbis superius
est ad esse hoiz vnde nō est mirū si in credulita-
te ydolatrie largius sumitur oīpotens q̄ deus.
¶ Ad vltimum dicim⁹ q q̄uis in hac propositi-
one ydolū est deus: hoc nomē de⁹ supponat p
ydolo q̄tum ad ydolatrā. tñ errat p̄cedēdo illā.
qñ ponit omnipotentiā in illo ydolo in quo non
est ponenda.

Duo genera eor q nō p̄dicanť de pluribus.

Ad primā z secundam.

Ad vltimū.

¶ Quinta questio huius tertij capituli.

Quinto queritur vtrū hoc nomē deus
in prima significatione possit habere
plurale qđ probatur rōnib⁹ et aucto-
ritatib⁹. ¶ Rationib⁹ sic. hoc nomē
deus significat deum scōm q est prin
cipiū creaturar. Non enī pōt de⁹ intelligi scōz
se in hac vita ergo cū intelligiť de⁹ intelligitur
per speculū creaturar ergo isti duo termini. de⁹
z principiū creaturarū idē prorsus significat. sz
hec vox p̄ncipium creaturar habet plurale: qa
p̄e dicit q manichei credūt plura p̄ncipia rerū
esse. ergo z hoc nomē de⁹ habet plurale. ¶ Itē
idē est deus q essentia diuina vel psona diuina.
sed constat q iste terminus essentia habet plura
le quia vere potest dici nō sunt plures eēntie di-
uine. similiter iste terminus psona diuina habet
plurale ergo iste terminus de⁹. ¶ Preterea for-
ma huj⁹ termini deus significari potest in plura
li: ergo z suppositum huj⁹ termini de⁹ pōt signi-
ficari pluraliter scz eēntia diuina ē psona. ergo

Ly deus possit hēre plurale ar. guiť multipliciter.

Primo.

Secundo.

Tertio

cum forma huius termini de⁹ scz essentia possit
significari pluraliter nihil impedit quin hec dic-
tio deus possit hebere plurale. ¶ Itē in simbo
lo anastasij dicit nō plures dij sed vnus est de⁹.
z vbi nos habem⁹ deus in principio genesis he
brei habent eleoim vel eloin qđ est plurale et in-
terpretatur dij vel iudices. ¶ Itē epla ad gala.
vbi aplus dicit seruiebatis hijs qui nō sunt dij.
dicit glo. qui sunt dij nō natura: sed hoīz opinio
ne ergo hoc nomē de⁹ habet plurale. ¶ Contra
deus est p̄dicabile nomē ergo non habet plurale.
¶ Solutio. dicim⁹ q hoc nomē de⁹ nō pōt ha-
bere plurale. dicim⁹ enī q hoc nomē deus cū sit
absolutissimū ipōrtat oīa sua individuantia vel
oīa que sunt ipse singulariter vt oīpotentia sum-
mam bonitatē. cē. que nō permittunt ipm habe-
te plurale nec ē verū q hoc nomē deus z iste ter
minus p̄ncipium creaturar equipolleant q̄tū
ad significationē licet equipolleāt q̄tū
ad suppositionē. ¶ Sunt autē duo genera eorū
que non p̄dicanť de pluribus sed de vno solo.
vnum est cui⁹ ymaginatio nō p̄hibet ipm p̄di-
cari de pluribus. sicut sol luna fenix. Aliud ē cui⁹
ymaginatio ipsum p̄hibet p̄dicari de pluribus
vt socrates. talis ē differentia inter hoc nomen
deus z hunc terminū p̄mum p̄ncipiū creatura
rum. q: hoc nomen deus scm rē nō p̄dicatur de
pluribus z eius ymaginatio p̄hibet ipm p̄di-
cari de pluribus: sed iste terminus p̄mū princi
pium creaturar scōm rē nō p̄dicatur de pluri-
bus sz ei⁹ ymaginatio nō p̄hibet ipm p̄dicari
de pluribus. ¶ Ad. scō⁹ obiectum potest patere
solutio ex p̄dictis. q: q̄ñz duo termini equipol-
lent et tamē vnus pōt trahi ad supponēdum pro
aliquo. alius autē nō potest trahi ad supponen-
dum pro illo. sicut est in diffinitione et diffinito.
¶ Ad tertium obiectū dicim⁹ q re vera forma hu
ius termini de⁹ potest pluraliter significari. vno
modo scz respectu plurium suppositor. sicut signi
ficatur per hoc nomē diuine. cum dicitur perso-
ne diuine. sed nō potest significari pluraliter ita
vt in se recipiat pluralitatē vel distinctionē. ad
hoc autē q hoc nomē deus haberet plurale exi-
gerēť q diuinitas in se reciperet distinctionē. et
q plures essent forme quar quelibet vel vtraq̄
esset deitas. Ad aliud dicim⁹ q hec vox dij: est
vox nō significatiua sicut hec vox adiacens: auc-
tores autē qñq̄ melius exp̄imunt veritatē fi-
dei per vocē nō significatiuā q̄ per vocē signifi-
catiuā. est ergo sensus non sunt plures dij. i. non
sunt plures qui habent plures naturas quar q̄li
bet sit deitas. Eodēmodo cū dicit seruiebatis
hijs qui nō sunt dij natura sed hoīm opinione id
est qui nō habent naturaliter deitatē. de hoc no
mine eloyn. dicim⁹ q reuera plurale ē i hebreo.
sed est qđ cōplexū significatione z potest suppo-
nere pro vna p̄sona vel pro pluribus p̄sonis. vñ
qñ ita exponiť eloyn. i. dij vl iudices exponiť p
vocē nō significatiuā. i. diuine p̄sone que habēt
iudicare mundū. z sic dicendū est q hoc nomen
deus nō habet plurale. ¶ Quod intelligendū ē
scōm primā significationē scz scōm q de⁹ dicit

Athanasi⁹

Galath. iiij

In oppositum.

Responsio ad q̄stionē.

Ad tertiā.

k

l

natura in scda eni significatiōe p̄m q deus dicit
adoptiue bene habet plurale. vnde de⁹ deor⁹ do
minus locutus ē: z ego dixi dij estis. ¶ Simil i-
ter in tertia significatiōe secūdū q de⁹ dicit nūcu-
patiue hz plurale. scōm hoc enī supponit pro
diuersis reb⁹: vt cum dicit dij gentiū demonia
sed nota q cū hec sit tertia significatio huj⁹ no-
minis de⁹: nō habet causam hoc nomē deus nisi
cū adiuncto vñ. hec argumētatio non valet: iste
gentilis cogitat de deo suo. ergo cogitat de deo
et ibi est fallacia eq̄uocatiōis. ¶ Per predicta
patet solutio ad quādā obiectionē que solet fie-
ri: cū hoc nomē de⁹ sit pure essentiale z tamē po
test trahi ad supponēdum pro persona. quare sit
hoc nomē eēntia cū sit pure essentiale nō potest
trahi ad supponēdum pro persona. dicit enī au-
gustin⁹ sepe q essentia est de eēntia. sicut sapien
tia de sapientia. lumē de lumine. ¶ Solutio ptz
er tā dictis. q: hoc nomē essentia impositū est so
li essentie siue nature. hoc autē nomē de⁹ imposi
tum est habenti deitatē z ideo habet supponere
pro qualibet p̄sona q̄ habet deitatē. sed cuz hoc
nomē essentia impositum sit nature siue essentie
nullomodo potest supponere nisi pro essentia.

Obiectio patet solutio ad quādā obiectionē que solet fie-
ri: cū hoc nomē de⁹ sit pure essentiale z tamē po
test trahi ad supponēdū pro persona. quare sit
hoc nomē eēntia cū sit pure essentiale nō potest
trahi ad supponēdum pro persona. dicit enī au-
gustin⁹ sepe q essentia est de eēntia. sicut sapien
tia de sapientia. lumē de lumine. ¶ Solutio ptz
er tā dictis. q: hoc nomē essentia impositū est so
li essentie siue nature. hoc autē nomē de⁹ imposi
tum est habenti deitatē z ideo habet supponere
pro qualibet p̄sona q̄ habet deitatē. sed cuz hoc
nomē essentia impositum sit nature siue essentie
nullomodo potest supponere nisi pro essentia.

Solutio

A

¶ Joachim tamē dixit q hoc nomē essentia de-
ne potest supponere pro p̄sona. vnde dixit q hec
est vera essentia generat essentiā. z ausus est di-
cere q magister petrus et sequaces eius erāt he
retici. et opposuit cōtra magistrū petrū qui ita
probat q essentia nō generat essentiā cum vnica
sit essentia si essentia generauit essentiā essentia
genuit seipsam. qđ est impossibile. relinquitur g̃
q essentia nō genuit essentiā. ¶ Sed obicit joa-
chim cōtra hāc probationē q: eodēmodo potui-
sti petre dicere. vnic⁹ ē deus ergo si de⁹ genuit
deum deus genuit seipsuz. sed hoc est impossibi-
le ergo nō deus genuit deū. sicut ergo licet vni-
cus sit deus tamē se de⁹ genuit deū. nec inde se-
quitur q de⁹ genuit se eodē modo licet vnica sit
essentia nihil impedit quin eēntia genuerit essen
tiā. nec inde sequiť q essentia genuit se. ¶ Solu
tio. dicimus q joachim bene opponit q̄tum ad
formā argumētatiōis: sed nō bene opponit q̄tū
ad naturā termino⁹. qñ enim hoc nomē eēntia
talis nature est q non potest supponere nisi pro
essentia cū soli essentie impositū sit deo rōne ter
mini. nō valet illa argumentatio. vnica est essen
tia: essentia genuit essentiā: ergo essentia genuit
seipsam. tenet autē talis modus arguendi in qui
busdā naturalib⁹ terminis. vnic⁹ est homo z hic
videt hoīz: ergo videt seipsum. sed nō tenet hec
forma arguendi in hoc nome de⁹ qđ habet suppo
nere tā pro essentia q̄ pro p̄sona. pro essentia enī
verum est q vnic⁹ est deus. sed pro pluribus per
sonis verū est q deus genuit deum. nec inde se-
quitur q de⁹ genuit se vt dictū est superi⁹. ¶ Ex
predictis patet q merito dānatus fuit ppt hoc
dictū joachim in cōcilio sub innocencio tertio.
¶ Sed videtur q hoc nomē essentia debeat sup
ponere pro persona. q: omne nomē supponit scōz
exigentiā sue forme. vnde hoc nomē de⁹ suppo-
nit pro omni eo cui ineſt deitas: z ita pro p̄sona.

Error joachim cōtra magm q̄ dā-natus est in consilio.

Resolutio doctoris.

B

Obiectio cōtra p̄dic.

sed essentia cū sit prima forma est sibi forma. vñ dicitur essentia diuina: ergo debet supponere p omni eo cui inest. ⁊ ita p ꝓsona quia forma huius nois essentia inest ꝓsone. ¶ Solutio. ꝯhuis forma huiꝰ nois essentia insit personis: tamē nō eis conuenit secūdum qđ significat per hoc nomē essentia. idē enī est essentia q natura faciēs esse siue informās ens secundū quod ens. vel informans ad esse. informare autē vel facere esse non cōuenit personis licet illa factio vel informatio nihil aliud sit ꝯ ipsa essentia. qđ postea plenius dicet in tractatu de essentia ⁊ persona.

Q

Solutio.

¶ Sexta questio huius capituli.

Q; sit falsa Arg. prio.

SExto queritur de hac ꝓpositiōe deus est trinus ⁊ vnꝰ. videt enī esse falsa quia si deus est trinꝰ ergo vnus deꝰ et alius deꝰ et tertiꝰ deus est. ⁊ hoc ē falsum. ¶ Itē hoc nomē deꝰ aut supponit ꝓ essentia aut ꝓ ꝑsona. si ꝓ persona: nulla est trina ⁊ vna: ergo illa est falsa. ¶ Itē hec dictio nūeralis respicit formā: ergo hoc nomē trinus respicit formā huius nois deus: ergo ponit distinctionē in illa; ergo illa propositio est falsa.

Secundo.

Tertio.

B

Euasio.

¶ Si dicatur q supponit ꝓ tribꝰ ꝑsonis. simul ergo ꝓ trinitate. ergo is est sensus: trinitas est trina et vna. et hoc est falsum. quia trinitas non est nisi vnā si supponat ꝓ essentia: ergo is ē sensus. essentia est trina ⁊ vna. sed hec est falsa. quia hec dictio trina ponit distinctionem in essentia q̄ nō distinguit nec distinguitur. ¶ Ad hoc dicerūt quidā q hec dictio trinus nullā rē significat. sed solū intellectū: sed hoc nō pōt esse: quia intellectus est similitudo rei: ergo si significat intellectū significat rē. Preterea si hec dictio trinus nullā rē significat cū dicitur deus ē trinꝰ et vnus ergo nulla res predicat ibi de deo: ergo illa vox nō est propositio. ¶ Alij dixerunt q hoc nomē deꝰ aliquādo supponit tm̄ ꝓ vna ꝑsona. vt cū dicitur deus generat. aliqñ ꝓ duabus vt cū dicitur deus ꝓcedit a patre aliquādo ꝑ tribus simul vt cū dicit deꝰ est trinitas hoc aūt est q: vnica ⁊ singularis deitas est in vna ꝑsona est in duabꝰ: est ⁊ in tribus. ¶ Et hoc videtur velle damascenus: qui dicit q oportet scire q aliō est considerare re aliud est considerare ratione tm̄ ⁊ cogitatione in creaturis. Cōsideratio diuersitatis est in re quia diuerse sūt nature petri ⁊ pauli in re: vnde ⁊ diuerse volūtates. vnitas aūt et cōiunctio earū est in ratione tantum. ecōuerso autē est in ꝑsonis diuinis. q; earū vnitas ⁊ indiuisio est in re. vnde earū eadē est volūtas ⁊ eadē operatio. et hoc ergo videt q hec natura deꝰ in distincte supponit aliquādo vna suppositione ꝑ tribus personis. ¶ Similiter dicit hylarius cum dicitur hec est vita eterna vt cognoscant te vnū deū includitur deus filius in hoc q dicitur vnū deū. ¶ Similiter dicit augustinꝰ q in hoc verbo apls immortali inuisibili soli deo. ⁊c. sit ibi sermo de tota trinitate. vnde dicit i libro de trinitate. quidā dicūt patrem nō apparuisse in subiecta creatura, Nō attēdētes ꝓpter imbecillitatem intellectus sui q cū dicit apostolus immortali inuisibili soli deo honoꝛ ⁊ gl̄ia. ⁊c. indistincte sit ibi sermo de trinitate. quia pater aliquando apparuit indistincte aliqñ distincte. distincte vt danieli antiquꝰ dierū dicit apparuisse. danielis septimo. a quo dicit ibi filius hominis accepisse regnū sicut dicit augustinꝰ in libro de trinitate. cap̄lo vlti. Ex enim ibi. Aspiciebā donec ꝛhroni positi sint ⁊ vetustus dierū sedebat: ⁊ paulo post aspiciebā in visu noctis ⁊ ecce cū nubib̄ celi filius hominis venit ⁊ datus est principatꝰ ei ⁊ honoꝛ regū. ⁊c. Ecce apparet q pater aliqñ distincte apparuit in substātia creata. Indistincte autē apparuit cum filio et spūsancto abrahe sub illice māb̄e ibi tres vidit ⁊ vnum adorauit ita dicit beatus augustinus in libro de trinitate capi. xi. Cū tres viri sint nec quisq̄ in eis vel forma vel etate vel potestate maioꝛ ceteris visus ē cur nō hic accipiamus visibiliter insinuatā per creaturā visibilē trinitatis equalitatē: atq; i tribus personis vnā eandēq; substantiam nam ne quisq̄ putaret vnum in tribus fuisse maioꝛ ⁊ eū dominū dei filium intelligēdū. duos autē alios angelos eius quia cū tres viri sint vni dño illic loquitur abrahā. Sancta scriptura futuris talibus cogitationib⁹ atq; opinionib⁹ nō pretermittit occurrere quādo paulo post duos angelos dixit venisse ad lorh in quib⁹ ille vir iustus qui de sodomoꝝ incendio meruit liberari ad vnū dīm loquitur. dīs ergo ad quē abrahām loquebatur intelligitur trinitas. ⁊ ita hoc nomen deus siue hoc nomē dīs supponere potest vna suppositione ꝓ tribus ꝑsonis. ¶ Potest ergo dici et ita nobis videtur scōm auctoꝛitates sanctoꝝ q cuꝫ dicitur deus est trinus ⁊ vnus hoc nomen deus supponit indistincte ꝓ tribus ꝑsonis ⁊ hec dictio vnus respicit formā tantū. ⁊ hec dictio trinus significat ternariū theologicū personarum prout indistincte supponūtur per hoc nomē deꝰ q; determinat illū ternariū in personis scōm q sūt vnius nature. q; trinus dicitur ab his noib⁹ tres ⁊ vnus ⁊ ita respicit ⁊ suppositionē ⁊ formā significatā quia per primo significatū. i. ternariū respicit tantū suppositionē. ꝯtū ad secundū significatū scz vnitatē respicit formā. ¶ Et ita patet q hoc nomē trinus non sequitur regulam aliorū nominū numeraliū: quia ꝯtum ad primo significatū nō respicit formā significatā sed tantum suppositū. ¶ Unde patet q hec argumētatio non valet. trinus deus est: ergo vnus ⁊ alius ⁊ tertius deꝰ est. quia prius hoc adiectiuū trinꝰ in prima propositione respicit suppositū tantū ꝯtum ad ternariū primo significatū. ⁊ hoc fuit institutū a theologis vt determinaret indistinctam suppositionē huiꝰ nominis deus. in cōclusione autē noīa numeralia respiciunt formā secundū cōmunē naturā nominū numeraliū. quia enim hoc nomē deꝰ supponere potest ꝓ tribꝰ ꝑsonis sub vna forma vna suppositione ideo inuentū fuit hoc adiectiuū trinus ad determinandum talē suppositionē ponēdo ternariū in suppositis ⁊ vnitatē in forma ⁊ ideo nō sequitur natura alioꝝ nominū numeraliū. Eodemmodo dicendū est de hac locutiōe monadi trine gloriam canamus. nec sequitur deus est trinus q̄ trinitas sit vna: licet hoc nomē deꝰ supponat ibi ꝓ tribꝰ personis. q; hec dictio trinitas significat distinctionē ⁊ in illa distinctiōe supponit ꝓ tribꝰ ꝑsonis. vñ hec dictio trina nō determinat suppositionē indistinctā ſz distinctā. vnde vult distinguere ipsam distinctionē ⁊ triplicare trinitatē. vnde ad hoc q trinitas esset trina ⁊ vna exigeretur q tres essent trinitates. ¶ Vel potest dici q hoc nomē deus supponit ꝓ diuina essentia. et hec dictio trinus nō respicit formā nec ponit distinctionē in essentia. sed significat distinctionē oblique. vnde hec est vera. essentia est trina. i. trium vna. i. tribus personis cōmunis. ¶ Sed obicit. essentia est trina ⁊ vna. ergo est trīū vna: ergo est vna ⁊ vna ergo due. qđ falsum ē. ¶ Solutio. ēntia est trina. i. cōis tribus personis. ⁊ vna. i. singularis ⁊ induisa in se. diuisa autē ab aliis essentiis. sit enī copulatio inter cōitatē et vnitatem ꝓpter priuationem que significatur per hoc nomen vna.

B

alia solutio

Obiectio.

Solutio.

C

¶ Septima questio huius capituli. 3.

Q; diuina essentia per pnoīa significari non potest. aī. In oppositum primo.

SEptimo queritur vtrū diuina essentia possit supponi vel significari per pnomina masculini generis subsantiua.

¶ Probatur q nō. quia si posset hec esset vera ille qui est pater est filius qđ est hereticum dicere. ¶ Sed ꝑbatur q possit supponi. nā sup illū locū. ps. Cōplaceat tibi dñe. ⁊c. dicit glosa tibi vni deo. sed ille terminus vni deo supponit ꝓ essentia: ergo hoc pronomē tibi supponit ꝓ essentia. ¶ Itē sup idem dicit glosa tibi trinitati: ergo hoc nomē tibi supponit ꝑ trinitate. ⁊ ita ille due glose cōtradicūt. ¶ Itē in ꝑsa. nōne cognouerūt me. vbi dicit glosa. me dīs vnū. et loquitur de gentib⁹ q̄ nō cognouerūt aliquas personarū. sed tantum diuinā essentiā. ⁊ ita hoc pronomē me supponit ꝓ essentia. ¶ Itē exo. q̄ est misit me ad vos vbi dicit hiero. merito dominus qui vere est nomen essentie tenuit. ⁊ ita iste terminus qui est supponit ꝓ essentia. ¶ Item cū dicitur ego sum qui sum: aut supponitur essentia aut persona. sed nō persona quia qua ratione vna eadē ratione et alia: ergo essentia. ¶ Item moyses per hāc vocē ego sum qui sum nō intelligebat aliquā ꝑsonā: ergo solū intelligebat ēntiam: ergo hoc pronomē ego supponit ibi ꝓ essentia. ¶ Itē vere dicit. deus est ⁊ ille est trinitas. et cōstat q hoc relatiuū ille supponit ꝓ essentia. eadē ratiōe hoc pronomē iste potest supponere ꝓ essentia. ¶ Itē sit salus illi decus atq; virtꝰ qui supra celi residēs cacumen totius mūdi machinā gubernat trinus ⁊ vnus. non potest dici q hoc pronomē illi ⁊ hoc nomen qui supponāt ꝓ persona. quia nulla ꝑsona est trina et vna nec potest dici q supponant ꝑ tribꝰ personis simul. q̄a secundū hoc hec esset vera aliquis est trinitas: ergo relinquitur q supponit ꝓ essentia. ¶ Itē pronomē masculini generis ⁊ neutri nō differūt nisi in significatione sexus. sed in rebus diuinis nō est sexꝰ: ergo ꝯtū ad res diuinas equipollēt. sed pronomē neutri potest supponere ꝑ essentia: ḡ pronomē masculini. ¶ Solutio secundum illos qui dicunt q hoc nomē deus naturaliter nō habet supponere nisi ꝓ essentia. dicendū est q cū et ad rōnes dicit cōplaceat; tibi dñe. ⁊c. hoc pronomē tibi retinetur ꝓ diuina essentia. ⁊ tenetur adiectiue et subintelligitur tibi vni deo sicut adiūgit glo. qđ aūt dicit alia glo. tibi trinitati exponēdū est sic. tibi essentie q̄ est trinitas. ¶ Nos vero dicimus q hoc pronomē tibi tenet ꝓ trinitate ⁊ tenetur adiectiue. vñ subintelligit tibi trinitati. ad trinitatē enī fit sermo qđ notat ꝑ propositionē verbi cōplaceat q̄ exigit pluralitatē et scōm hoc non vsꝛquaq; ꝓprie dicitur tibi vni deo. q; hec dictio vni nō habet ibi nisi vnitatē forme cū ibi sit pluralitas suppositoꝝ. ¶ Ad secūdum obiectū dicimus q cū dicitur nōne cognouerūt me: hoc pronomen me supponit ꝓ diuina essentia. sed ponitur in neutro genere. vel si ē masculini generis ponit adiectiue per subintellectū huiꝰ nois dīm. sicut supplet glo. ¶ Ad tertio obiectū dicimus q iste terminꝰ qui est supponit ꝓ ꝑsona nec aliter dicit esse nomen essentie. nisi ꝓpter hoc verbū est qđ significat ēntiā. sed eam nō significat vt in essentia sed vt in persona. similiter cū dicitur ego sum qui sum. hoc pnomē ego supponit ꝓ ꝑsona. scz ꝓ filio dei sicut dicit glo. super illud ꝑsa. Ecce ego ad gētes q̄ nesciebant me. filius loquit qui dixit moysi ego sum qui sum magis autē supponit ꝓ filio dei ꝯ ꝓ persona alia quia ibi agit de liberatione hūani generis que facta est auctoꝛitate ⁊ ministerio filij dei: et moyses magis intellexit de filio dei ꝯ de alia ꝑsona. quia ibi dictū est ei descendi liberare eos sicut in daniele. vbi dicitur filiꝰ hominis veniebat: ⁊ vsq; ad antiquū dierū peruenit intelligit q antiquus dierū sit pater per hoc q dicit dedit ei potestatē ⁊ honoꝛē. ¶ Ad quarto obiectū dicimus q nō est simile de pnoīe relatiuo ⁊ demōstratiuo. q; relatiuum trahit suppositionē suā a suo antecedēte. vnde si antecedens supponit ꝓ essentia ⁊ relatiuū ꝓ essentia. sed pronomē demonstratiuū substātiuā importat distinctionez et rationalitatē. nō enī substātiuaꝝ vt dicūt grāmatici nisi ad rōnalia ꝓpter distinctionē ergo quā importat nō potest supponere ꝓ essentia. ¶ Ad quinto obiectū dicimus q cū dicitur sit laus illi. ⁊c. hoc pronomen illi ponitur adiectiue ⁊ subintelligitur hoc nomen deo et sic fit suppositio ꝓ essentia. bene enī dicit ego deus / tu deus / ille deus. quia huiusmodi pronoīa nō sunt partitiua. ¶ Ad vltimo obiectū dicimꝰ q neutrū genus nō tātū differt a masculino in seru. ſz in cōsignificatiōe rōnalitatis ⁊ distinctiōis que importatur p masculinū ⁊ nō per neutrū. i significatione aūt distinctionis ⁊ rationalitatis cōsistit ꝑsonalitas. ⁊ ꝓpter hoc cū dicit: iste est supponit tantū persona. ¶ Sed obicit. constat q diuina essentia rationalis est. est enī singularis et re et intellectu. eius enī ymaginatio ꝑ hibet illā predicari de pluribus: ergo est distincta a qualibet alia ēntia ergo nec distinctio nec ra-

D

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Quinto.

Sexto.

E

Septimo.

Octauo.

Nono.

F

Respōsio ad q̄stionē post oppo.

G

Ad secūdam.

Ad tertiam

H

Ad quartā

I

Ad quintā.

K

Ad vltimū

Differētia iter neutrū ⁊ masculinū

Obiectio.

Augustinꝰ

Quid significent tres angeli abrahe.

Opinio doctoris.

Equiuocatio huiꝰ nominis trinꝰ

Ad primā in cōtrariū

tiõalitas nec illa simul sũpta ipediũt quin possit diuina essentia demõstrari per hoc pnomẽ iste.

ad obiectionem.

¶ Ad hoc potest dici q diuina eẽntia distincta est vt forma sed nõ vt ypostasis. sed hoc pnomẽ iste importat distinctionẽ substantie subiecte et propter hoc nõ potest demõstrare essentiã diuinam.

Alia solutõ

¶ Vel potest dici plan9 q hoc pronomen iste duplicẽ distinctionẽ exigit: scz distinctionẽ singularitatis et distinctionẽ incõicabilitatis. primã autẽ nõ habet diuina essentia sed secũdã. est enĩ cõicabilis a tribus psonis z propter hoc nõ potest demõstrari per hoc pronomen iste.

¶ Octaua questio huius capituli.

¶ De multiplicitate adiectiuoꝝ de deo dictoꝝ

Diuisio huius. 8. q̃sti.

DIcto de nobis substantiuis de deo dictꝫ dicẽdũ ẽ de adiectiuis de deo dictꝫ siue sint noĩa siue verba. ¶ Et pmo de multiplicitate huiusmodi adiectiuorũ et modis predicandi eorũdẽ. Scõo vtrũ aliq̃ nomẽ dicatur vniuoce de deo z creaturis. Tertio de noib9 decẽ predicamẽtoꝝ dictis de deo.

Differentia noĩm adiectiuorum.

¶ Sciendũ ergo q noĩm huiusmodi siue verborum q̃ dicũtur de deo quedã essentiã pure significant: nihil aliud cõnotando. vt hoc verbũ est: hoc nomẽ ens quedã significant eẽntiã cõnotãdo primationẽ. vt etern9 immensus. quedã tãtũ essentiã significãt. sed aliter q̃ hoc verbũ est: vt cũ dicit. deus cognoscit se vel scit s. ꝯ significatur diuina essentia: nihil aliud cõnotãdo. scz significatur vt scientia. quedã significãt diuinã eẽntiã et cõnotãt effectũ in creatura vel in actu. vt causat iustificat. vel in habitu. vt iust9 misericors. vel in potentia. vt oipotens. ¶ Sed obicit de illis que notãt in actu effectũ in creatura cũ dicit deus creat hanc aiaz. hoc verbũ creat significat diuinã essentiã vt actionẽ. deus enĩ seipso agit nõ aliqua actione accidentali. z proponit ibi effectus in creatura cum potẽtia de deo aut nõ. si de deo sed ille effectus non inest deo: ergo falso predicatur de illo: ergo illa locutio est falsa. Si non: cõtra solus deus ibi subicit: sed nichil predicatur vel cõpredicatur in aliqua propositione nisi de re substãtiali termini: ergo ille effect9 cõpredicatur de deo.

Obiec. contra p̃dicta.

N

Secundo.

¶ Item huiusmodi noĩa misericors iustus z cõsimilia translata sunt per cõformitatẽ a creaturis ad creatorẽ. sed cũ dicitur sortes pcutit vel sortes est iustus nihil predicat vel cõpredicatur nisi percussio vel iustitia: ergo cũ huiusmodi noĩa predicãtur de deo tãtũ: vnũ debet predicari vel cõpredicari.

Tertio.

B

¶ Itẽ cũ dicit deus cognoscit se. hoc ꝑbũ cognoscit tm̃ significat diuinã essentiã nihil aliud cõnotando: ergo cũ dicitur deus creat. hoc verbũ creat debet tm̃ significare diuinã eẽntiã. nihil aliud cõnotãdo.

Quarto.

¶ Itẽ dicit boetius z beatus dionysius q deus est substantia sup oẽm substantiã. et iustitia sup oẽz iustitiã. z sic de alijs: ergo cũ sic dicitur iste homo est iustus. nichil p̃dicatur vel cõpredicat nisi iustitia causata. sic cũ dicitur de9 est iustus nihil p̃dicatur vel cõpredicat nisi iustitia incausata. scz diuina eẽntia.

Solutio. Multiplex

¶ Solutio. sicut i dyaleticis multiplex ẽ p̃dicandi modus. sic z in theologicis. est enĩ modus p̃dicandi idemptitatis vt cũ dicitur sortes est homo. similiter in theologicis. cũ dicitur pater est deus. z alius in habitudine forme ad subiectũ vt cũ dicitur sortes est albus. similiter in theologicis. vt cũ dicitur deus est iustus: est alius habitudine effect9 ad causã. vt medicina est sana. et in tali modo nõ oportet q forma predicarti in sit subiecto. z iste mod9 predicandi est hic deus creat hanc aiam. vnde non oportet q effectus predicatus insit deo: sed quod ipsum ptineat: vt effectus ad causam. est ali9 modus predicandi in habitudine cõseruati ad conseruans. vt hec dieta est sana. similiter in theologicis. vt hic cõtinet de9 oĩa. i. conseruat. Est alius in habitudine signati ad signãs. vt vrina est sana. iste autẽ modus non est in deo. q deus secundũ q̃ est deus nullius creature est signũ. sed potius ecõtra.

modus p̃dicandi. P

In hoc pt̃s solutio pmi

Ad secũdũ

¶ Ad scõo obiectũ dicimus q sicut hoc nomen pater solũ patrẽ significat. scz ex vi relatiõis dat intelligere filiationẽ in filio. et sicut hoc verbũ pcutit nõ significat nisi actionem principaliter: sed ex vi significandi actiue dat intelligere aliquid in re passa quod intelligitur illi vt effectus agentis. et ita cõpredicatur quodãmodo de agente. Eodẽmodo dicim9 de9 in hac deus creat hanc aiam. nec dicimus q in hac deus creat hanc animã cõprediceturaliq̃d nõ eo modo quo in hac: iste percutit istũ.

M

Ad tertiũ.

¶ Ad tertio obiectũ dicim9 q nõ est simile de hoc verbo cognoscit et de hoc verbo creat. quia hoc verbum cognoscit nõ est actuũ ymo potius in voce passiua significat passionẽ sicut verbũ sentiendi vnde nõ est vere transituũ.

Ad quartũ

¶ Ad vltimo obiectum dicimus q sicut cũ dicitur sortes est iust9. hoc nomẽ iustus solã iustitiã significat. sic cum dicitur deus est iustus solã iustitiã significat. scz non sequitur q nõ cõnotet effectũ. quia in ratione iustitie clauditur effectus. iustitia enĩ est redere vnicuiq̃ q̃ suũ est.

A

Opinio aliquoꝝ q̃ improbatur.

¶ Dicũt autẽ quidam q cum dicitur deus creat. hoc verbũ creat nõ significat nec predicat diuinã essentiã: sed tm̃ effectum qui est creatura.

Alia opio et eius motiuum.

¶ Sed cõtra deus ẽ proprie actor: ita enĩ ad ipsum pertinet agere q nullomodo ad ipsum pertinet pati: ergo sicut cõtingit ipsum significari vt qualitatẽ: sic ymo multo fortius contigit ipsum significari vt actionẽ. et maxime per hoc verbũ creat. quia creare ad ipz pertinet: ergo cũ dicitur deus creat. hoc verbũ creat significat diuinã essentiã.

S

Solutio ratiõis dicte opinionis.

¶ Itẽ quidam dicũt q cum dicitur deus est iustus. predicatur tantũ diuina essentia. z nullus effectus cõpredicatur et hoc ꝑbant sicut prima iustitia influit effectus suos in rebus creatis. sic primũ ens influit effectus suos in rebus creatis sed cũ dicit de9 est ens. nõ predicatur vel ꝑdicat nisi diuina essentia. eadẽ ratione cũ dicit deus est iust9. nõ predicatur vel cõpredicat nisi diuina essentia.

¶ Sed ad hoc dicendũ q nõ est simile q̃ ens primũ ens influens sit effectus suos. tm̃ hoc nomen ens nõ significat hoc in habitudine illa vel in illo fluxu. Sed cũ dicitur deus est iustus hoc nomẽ iustus significat diuinã essentiã: vt qualitatẽ habitum: vnde significat in habitudine ad actum.

Questio incidens qũo debet capi copulatiua in ista ꝓpositiõe de9 ẽ iustus z misericors.

T

¶ Solet queri de hac locutiõe deus est iustus z misericors. z videtur q sit vera. quia in multis locis sacre scripture inuenitur. vnde dulcis z rectus dñs z iterũ patiens z multũ misericors. sed si est vera hec non est ꝓpter principale significatũ illorum adiectiuorũ. illud enĩ vnũ est. sed propter connotata que sũt diuersa. sed si eadem ratione hec esset vera: deus est iustitia z misericordia z propter eadẽ cõnotata. Preterea talis locutio inuenitur in sacra scriptura. vñ in ps. misericordia et veritas tua semp susceperunt me. z in paulo prime ad coꝛ. Factus ẽ tibi sapientia et iustitia z sanctificatio z redemptio. Sed cõtra esse iustitiã. est esse quid. et esse misericordiã est esse quid. z ita si deus est iustitia et misericordia: de9 est quid z quid. z ita plura.

Solutio q̃stionis.

¶ Solutio. dictio copulatiua cũ copulat adiectiua cõiungit copulata per illa adiectiua et et: quia cũ dicitur deus est iustus z misericors: copulãtur diuersa cõnotata per illa adiectiua. habet copulata cõiunctio illud q̃ exigit. vnde illa locutio ẽ vera. sed cũ copulat inter substãtiua vult copulare supposita. et q: cũ dicitur deus est iustitia et misericordia: nõ supponũtur hec connotata. nõ enim inuenit in hoc dicto z diuersitatẽ quaz exigit. vñ ꝓprie loquẽdo falsuz est: recipi tamẽ potest. sed ꝓprie ꝓpter diuersa cõnotata que ibi sunt. q: quandoq; per improprias locutiões magis exprimitur veritas fidei q̃s per proprias

U

Responsio poꝛetanorũ ad ꝓdic. q̃stionem.

¶ De nobis adiectiuis de deo relatiue dictis

QUeritur de nobis adiectiuis relatiue dictis de deo. notãdũ aũt q significat ipsam diuinã essentiã in habitudine ad creaturã nullũ cõnotando effectum: vt dñs/creator/que sũt adiectiua significatiõe. vt cum dicitur deus est dñs. sed q: dñs dicit in habitudine ad seruũ. cõstat q hoc nomẽ dñs principaliter significat essentiã diuinã.

Primaꝛõ.

E

Secunda.

¶ Queritur ergo quid cõpredicet. cõstat aũt q nõ seruitutẽ illam autẽ nõ predicat de deo. hoc enĩ absurdũ esset dicere q seruitus predicaretur de deo. Preterea nõ posset assignari in qua habitudine ꝑdicaretur de deo. q̃m cũ dico deus est dñs hoĩm. nõ notatur deus vt causa sed pure notat quomodo dñs se habeat ad rẽ sibi subiectã z ecõuerso. nec ostendit sic aliq̃d ptinere ad deũ tanq̃ effectus vel alio modo. Et ideo in hac: deus est dominus oĩm. sic nihil cõpredicatur de deo. sililiter in hac deus est creator creaturaꝝ. sed ex modo significãdi aliq̃d cõpredicat de creaturis: ergo cũ dicit: deus incepit esse: dominus de9 incepit esse creator. inceptio notatur nõ circa rẽ predicatam principalit: sed circa rẽ cõpredicatam.

¶ Secũda q̃stio octaue q̃stionis principalis.

QUeritur vtrũ aliquod nomen dicat vniuoce de deo z de creatura.

Arg'. q sic.

L

¶ Arguitur q sic. quia multoties inuenit in sacra scriptura: deus est melioꝛ/iustioꝛ quolꝫ hoĩe. nulla autẽ collatio est: nisi ista noĩa bonus/iustus/vniuoce dicerentur de deo z de creatura. igitur.

In oppm primo.

¶ Sed videtur hoc esse impossibile: q: hoc nomẽ iustus scõm q dicitur de petro significat iustitiã creatam: sed creatum z increatũ nõ vniuocant in aliquovno: ergo iustus non dicitur de deo z petro vniuoce.

Scõo ad.

¶ Preterea si de9 est iustioꝛ petro: ergo iustitia

test per hoc q sicut aliquis habet ab albedine q̃ opinionẽ sit albus: ita deus a dño habet q̃ sit dñs: sed dominiũ creatura est: ergo a creatura habet de9 q sit d̃ fis: ergo creatura causa est et dat ei q sit dominus. q̃d aperte hereticũ est. eodẽmodo creatio qua deus est creatoꝛ est quedã relatio creata a qua habet deus vt sit creatoꝛ oĩm. q̃d est absurdum. s. q aliqua creatura sit causa. et det deo vt sit creatoꝛ celi z terre.

Primo.

Secundo.

¶ Preterea illa creatio ẽ creatura: ergo creatur aliqua creatione: ergo se creatione vel alia creatiõe. si alia creatiõe: itez illa creata: erit se creatione vel alia creatiõe. iz sic erit ꝓcedere in infinitũ: ergo erit aliqua creatio q̃ seipsa creata est. z ita creatio est causa suiipsius z priꝛ seipa.

Tertio.

Quarto.

¶ Preterea dicit ambrosius q nõ est creatura ille p quẽ facta ẽ oĩs creatura: g creatio nõ ẽ creatura. Itẽ dicit augustin9 q de9 dñs ẽ p accidẽs. nõ p accidẽs suũ: sed p accidẽs creature.

Quinto.

¶ Itẽ dicit boetius q dñm est potestas cohercendi subditos. ergo deus habet a creatura cohercere subditos: ergo nõ per se potest cohercere subditos: ergo nõ est summe potens. q̃d est hereticũ.

Opinio doctoꝛis. A

¶ Nos aũt dicim9 q hoc nomẽ dominus significat diuinã essentiã: vt dñium. dñiũ enim est potestas cohercendi subditos (vt dicit boetius) deus aũt seipso potest cohercere subditos. vñ ipsa diuina essentia est dominiũ quo dominatur suis subditis.

Deus ab eterno dñs nõ fuit. B

¶ Ex hoc ergo modo significãdi quo diuina essentia significatur vt dominiũ z vt relatio: innuitur et coassertur seruitus de creatura vnde de9/dñs ab eterno nõ fuit: eodẽmodo videtur alicui q sic esset dicendũ in ista: deus creat hanc aiam. scz q ex modo significandi quo deus significatur vt actio coassertur effectus de creatura: z q iste effectus nõ predicetur de deo sed de creatura. sed non potest dici q cũ dico: deus creat hanc aiaz. iste effect9 ostẽdatur pertinere ad deũ tanq̃ ad suam causam z ideo bene cõpredicatur de deo. sed cũ dico: de9 est dñs creaturarũ. sic precise ostendit quomodo dñs se habeat ad rẽ sibi subiectã z ecõuerso. nec ostendit sic aliq̃d ptinere ad deũ tanq̃ effectus vel alio modo. Et ideo in hac: deus est dominus oĩm. sic nihil cõpredicatur de deo. sililiter in hac deus est creator creaturaꝝ. sed ex modo significãdi aliq̃d cõpredicat de creaturis: ergo cũ dicit: deus incepit esse: dominus de9 incepit esse creator. inceptio notatur nõ circa rẽ predicatam principalit: sed circa rẽ cõpredicatam.

¶ Secũda q̃stio octaue q̃stionis principalis.

QUeritur vtrũ aliquod nomen dicat vniuoce de deo z de creatura.

Arg'. q sic.

L

¶ Arguitur q sic. quia multoties inuenit in sacra scriptura: deus est melioꝛ/iustioꝛ quolꝫ hoĩe. nulla autẽ collatio est: nisi ista noĩa bonus/iustus/vniuoce dicerentur de deo z de creatura. igitur.

In oppm primo.

¶ Sed videtur hoc esse impossibile: q: hoc nomẽ iustus scõm q dicitur de petro significat iustitiã creatam: sed creatum z increatũ nõ vniuocant in aliquovno: ergo iustus non dicitur de deo z petro vniuoce.

Scõo ad.

¶ Preterea si de9 est iustioꝛ petro: ergo iustitia

dei est magis intensa q̄ iusticia petri. sed iustitia dei nihil aliud ē q̄ diuina essentia: ergo diuina eēntia magis intensa ē q̄ iusticia petri. ꝛ hoc est manifeste falsum: q; illius esse siue eēntia nō suscipit magis ꝛ minus. ¶ Solutio. Re vera iusticia causata ꝛ iusticia incausata in nullo cōueniunt: nec in genere/nec in specie/nec in ꝓprio/nec in accidente. ideo equiuoce dicit iustus de deo ꝛ petro. sed qm̄ aliquomodo cōuenīūt in effectu: ideo vniuocātur in hoc noīe iustus Sicut em̄ iusticie create ē reddere vnicuiq; q̄ suum ē: ita illud idē conuenit iusticie increate. ꝛ ideo q; iusticia increata cōuenit cū iusticia creata i suo effectu essentiali: ideo vniuocanť. et cū iusticia creata sit virtus ꝛ teneat mediū in sua operatione: iusticia increata magꝭ tenet mediū. ¶ Mediū eni in qualibet virtute latitudinē habet. q̄ mediū iusticia increata sūme tenet Et ideo dicitur deus magis iustus quolibet alio sancto ꝓpter effectū in quo magꝭ tenet mediū iusticia increata. Unde iusticia increata in se nō ē magis intēsa q̄ iusticia creata: sed in suo effectu. Unde est fallacia accidentis: si quis sic inferat. Iusticia increata magis ē intensa q̄ iusticia creata: ꝛ iusticia increata nihil aliud est q̄ diuina essentia: ergo essentia diuina magꝭ est intensa q̄ iusticia creata: qm̄ effectus in quo est intensio nō significatur per hoc nomē essentia sicut per hoc nomē iusticia. ¶ Unde dicim⁹ q; hec est vera: de⁹ ē iustus/ꝛ petrus est talis. theologice loquēdo. q̄a diuina essentia significat vt qualitas per hoc nomen iustus: sīliter ꝛ deus ꝛ petrus est iustus. Et sic ex predictis patet solutio ad obiecta.

¶ Tertia questio octaue q̄stionis principalis.

Damasce.

Queritur de diuisione noīm dictorū de deo. quia ioh. damasc. facit sic. primū nomen dei ipsius demōstrat ipsū est. ꝛ nō quid est. scōm ē nomē operationis. ille ꝙ incorpale ꝛ sine pricipio ꝛ vnigenitū ꝛ increatū ꝛ incorporeū. ꝛ sine tpe ꝛ inuisibile. ꝛ quecūq; talia quid nō est significāt quoniam nō incepit esse nec corrūpitur nec creatus est. nec ē corporeus nec videtur. bonū autē ꝛ iustum ꝛ sanctū. ꝛ quecūq; talia noīa sequūtur naturā nō ipsam essentiā ostendūt et eoꝝ que regūtur rex ē. ꝛ eorū que condūtur conditor ē. et eoꝝ que pascūtur pastor ē. ¶ Omnia ergo noīa cōprehendit damasc. sub p̄dictis que in quinq; mēbra possūt redigi. ¶ Primū genus est nomē q̄ significat substātiam ꝛ nō quid est sicut hoc nomen quid est. q̄ significat substātiam gratia verbi nō significat quid est. i. aliquā personalē substantiā ymo pelagus substātie ꝛ abyssū. ¶ Secundū genus est nomē operatiōis vt hoc nomē deus. q̄ qualiter intelligēdū sit supius dictū ē

¶ Tertiū genus ē nomē quod significat de deo quid non ē: vt inuisibile incōprehensibile ꝛ similia. et de istis supertius dictū ē. ¶ Quartū genus ē nomen quod sequitur naturā ꝛ nō ostendit substantiā: vt bonus iustus sctūs ꝛ similia. ¶ Quintum genus est nomē dictū secundū habitudinē: vt dūs cōditor pastor ꝛ similia. ¶ Sed cōtra illud q̄ de quarto mēbro dicitur obicitur sic. hoc nomen iustus de deo p̄dicat diuinam essentiam. ¶ Iꝫ probatur per hoc q; de⁹ ab eterno fuit iust⁹ ꝛ tali iusticia que ē cōmunis tribꝰ pſonis. sed nichil ē cōe tribus pſonis essentialiter nisi eēntiale: ergo hoc nomē iustus significat de deo diuinam eēntiā. ¶ Boetius etiā dicit q; noīa quantitatis ꝛ qualitatis dicta de deo substātiā significant. ꝛ ita videtur mētiri damasc. cū dicit q; ista bonus iustus nō predicāt substantiā de deo. sed sequuntur naturā diuinā. ¶ Ad hoc dicendum q; ista noīa bonus iustus significant diuinā eēntiā: vt habitū qui in alijs rebꝰ sequūtur naturā siue substātiam rei. ꝛ ideo quia talia noīa non significant essentiā vt essentiā. sed vt habitū dicit damasc. q; nō significāt substātiā. sed sequunť substantiā. ¶ Videtur aūt q; predicta diuisio sit diminuta quia verba ꝛ noīa de ser p̄dicamētis institutis p̄dicantur de deo vt cū dicit: de⁹ creat deus iustificat/deus irascit/ deus semp est / deꝰ vbiq; est/deus sedet sup cherubin /deꝰ ē amictꝰ lumine sicut veste imēto ꝛ ysa. xlix. hijs oībus ve lut ornamēto vestieris. isti vero modi predicandi nō cōtinētur sub aliquo nec sub aliquib⁹ illoꝝ quinq;. primū eni genꝰ pertinet ad substātiā. ꝛ ad operationē. tertiū ad priuationē. quart ū ad qualitatē. quintus ad relationē. ¶ Solutio. ad hoc dicimus q; re vera omnia predicamēta predicantur de deo. ꝛ sicut dicit boetius talia erūt predicata qualia permiserint subiecta. cū enim de creaturis predicamēta dicūtur. quedā eorū significant substantiā quedā accidētia. cū vero in diuinā vertūtur predicationē oīa mutantur. hoc enim nomē deus dictū de deo substātiā videtur significare. sed talē substātiam significat que sit vltra oēm substātiā. cum autē dicit deꝰ ē iustus significare videtur qualitatē. sed nō accidentalē sed eā que sit ipsa substantia. ymo vltra omnē substantiā. eodēmodo cū dicitur deus magnus: noīa autē alia p̄dicamēta sicut dicit boetius nō predicātur de rebus quia nō significāt res q̄ sūt absolute de rebus vel in rebus. sed significāt extrinsecus dependentia. vnde ꝛ per hoc omnes alie predicatiōes ad predicamentū relationis reducūtur. vnde oīa septē vltima p̄dicamēta intelligit damascenꝰ cōprehēdi sub p̄dicatiōe habitudinū quā ipse posuit quinto loco predicamētum autē relationis dictū de deo significat diuinam essentiā: vt causaz. cū autē dupler sit passio scz corporalis ꝛ aialis. corporalis de ipso nō p̄dicatur: sed animalis. vt cū dicitur: iratus ē furor dūs. per q̄ oīditur quomodo se habeat ad maleficia scz vt punitor. Ira eni dei nihil aliud intelligitur q̄ inflictio pene. Predicamētū aūt situs predicatur de deo. vt cū dicitur: qui sedes super cherubin. in quo significatur quomodo se habeat ad superiores creaturas: scz vt excedēs eas. Predicamētū autē quando dictū de deo significat qualiter se habeat eēntia diuina ad temporalia scz vt concomitās ea. vt cū dicitur deꝰ est semper. quia nec presentia nec preterita nec futura vnq; potuerūt nec poterūt eē sine eiꝰ cōcomitantia. Predicamentum autem vbi significat diuinam essentiam vt presentem omni loco. vt cum dicitur deus est vbiq;. Predicamentum vero habitus diuinam significat essentiam vt exterius a creaturis sibi inherentibus declaratā. vt cum dicitur amictus lumine sicut vestimento: id est creaturis luminosis adherentibus ei/ et ipsum exterius declarantibus. Patet ergo q; per oīa talia predicamenta significatur diuina essentia vt habitudo. quia per predicamentum actionis et possionis significatur vt causa. per predicamentum quando significatur vt concomitantia. per predicamentum vbi vt presentialitas. per predicamentum situs vt excellentia. per predicamentum autem habitus in habitudine declarati ad declarantia sibi adherentia et conformia. ¶ De predicamento autem relationis dictum est: quoniam significat diuinam eēntiam vt habitudinem: quia videlicet significatur in habitudine ad creaturas: quando autem tale predicatum significat habitudinem persone ad personam non significat diuinam essentiaz sed notionem. sicut ista nomina pater / filius. et est generalis regula q; quotiens cūq; diuina eēntia siue deus predicatur in habitudine ad creaturas: illa habitudo nihil aliud est q̄ essentia: vt patet ex dictis. ¶ Et notandum q; cum deus nō sit causa materialis/sed efficiens et formalis et finalis vel nunq; vel raro inueniuntur verba passiua corporalia dicti de deo: sed passiua que pertinent ad animam bene dicuntur de deo. ¶ Sed istud videtur esse falsum. dicitur enim septimo ad hebreos. Rursum crucifigentes sibimetipsis filium dei. et secundum vnam expositionem is ē sensus. Homines per peccatum mortale expellunt dominum a se. ergo deus expellitur et deus crucifigitur. ¶ Et in tertio malachie. Vos me consigitis tota gens: ergo deus cōfigitur ¶ Itē ad hebreos decimo. quanto magis putatis mereri supplicia deteriora qui filium dei conculcauerunt. ꝛc. ergo filius dei conculcatur. ꝛ ita corpalia passiua dicuntur de deo. et iste modus predicandi non est sub aliquo illoꝝ quinq;: ergo insufficiens est diuisio damasceni. ¶ Forte dicetur q; improprie dicitur deus expelli: q̄a scilicet gratia eius expellitur. ¶ Sed contra. deus magis dicitur proprie haberi q̄ gratia: q̄a gratia habetur vt est instrumentum vel vt vas quo deus habetur vt panis celestis: ergo magis proprie dicitur deꝰ expelli q̄ gratia. ¶ Solutio. huiusmodi predicationes indirecte sunt. idem est enim deus expellitur ab hac anima: q; hec anima spoliat de deo. per mortale enim peccatum agit in se et non in deum. vnde ipsa patitur non deus. facit enim q; deus non habeatur ab ipsa et facit q; gratia non sit in ipsa. quia ergo indirecte predicantur talia de deo non oportet contineri super aliquo quinq; modorum.

¶ Quartum capitulum quod est de nominibus personalibus continet sex questiones.

¶ Prima est de hoc nomine persona.

Iecto de nominibus essentialibus que diuisio q̄r dicuntur de personis et de essentia. dicti capituli restat dicendum est de nominibus personalibus. Et primo de hoc nomine persona quid significet de eius diffinitione. Secundo vtrum in eadem significatione dicatur hoc nomen persona de personis creatis ꝛ increatis. Tertio vtrum hoc nomen dicatur de deo per essentiam vel per relationem. Quarto vtrum persona idem sit cum essentia. vtrum scilicet vere dici possit q; persona est essentia. Quinto quid remaneat abstracta personalitate et persona. Sexto de nominibus numeralibus dictis de persona. ¶ Circa primum. Persona sic describitur a boetio in libro de duabus naturis et una persona christi. persona est rationalis naturę indiuidua substantia. ¶ Contra hanc diffinitionē sic obicitur. pater et filius et spūssctūs sūt tres persone: ergo sunt tres nature rationales indiuidue substantie: ergo pater et filius et spiritussanctus sunt tres substantie: ergo est eorum vna substantia quod est contra fidem. ¶ Item Scōo arg. dicit augustinus q; pater et filius et spiritussanctus sunt tres res quibus fruendum est et sunt per se existentes hoc constat: ergo sunt tres res per se existētes. sed res per se existens est descriptio substantie: ergo sunt tres substantie. ¶ Itē Tertio ar. dicit magister in sententijs q; pater et filius et spiritussanctus sunt tres substantie id est tres entes: ergo sunt tres omnipotentes et tres eterni. quia nullum nomen magis est essentiale q̄ hoc nomen ens. vnde si illud dicitur pluraliter de tribus personis multo fortius et alia. hoc autem ē contra simbolum. ¶ Ad predictorum euidentiam notandū q; hec quattuor noīa latina eēntia/ subsistātia pſona/substantia expollēt istis quattuor grecis nominibus vsia vsiosis ypostasis ꝓsopon. ¶ Essentia siue vsia est forma inq̄tum facit simpliciter esse et propter hoc essentia vsia solam negatiuam significat nec vnq̄ transumitur ad significandum personas. ¶ Subsistentia siue vsiosis est forma generalis siue specialis in quod facit esse quid: vt animalitas que facit esse animal: humanitas que facit esse hominem. vel subsistentia et vsiosis dicitur ipsum subiectum prout sua substantialis forma est quid non indigens accidentibus vt sit. ideo hoc nomen subsistentia quandoq; per similitudinem translatum ad significandum personas: vt dicatur pater et filius et spiritussanctus tres subsistentie id est tres que verum sunt non indigentes aliqua alia re vt sint. ¶ Substantia siue ypostasis dicitur indiuiduum primi predicamenti siue prima substantia. quia dicitur substantia siue ypostasis. quia subsstat accidentibus eam induiduantibus siue discernentibus. hoc modo sumit aristoteles hoc nomen substantia in primo predicamentorum: vt dicit substantia est que proprie et prim-

Solutio. Ad

Nota.

Obiectio contra ꝓpriū.

Solutio.

Boetius.

Nota de relatione.

Ad

De causalitate dei.

Obicit cōtra predic. Hebre. 7.

Malach. 3 Hebre. 10.

Ad

Replicat.

Solutio.

Ad

Ad

Ad

cipaliter et maxime dicitur. ideo hoc nomẽ ypostasis apud grecos per similitudinem translatuz ad patrem ad filium et ad spiritum sanctum: et hoc nomẽ substantia apud nos. quia sicut indiuiduum primi predicamenti distinctum est suis accidentibus. ita pater et filius et spiritussanctus distincti sunt suis notionibus. et ideo dixerunt greci patrem et filium et spiritum sanctum tres ypostases: id est tres res distinctas. et latini dixerunt patrem et filium et spiritum sanctuz esse tres substantias in eadẽ significatione prout sus qua ipsi greci sumunt hoc nomen ypostasis.
Persona sine psopon. sed hec significatio nõ est vsitata modo. ¶ Persona siue prosopon proprie dictus est homo larnatus qui representabat certos homines: vt cremetam et sunonem. dicebatur enim prosopon a pro quod est inde et sopon quod est facies: quasi in facie habeant laruam. et ex hoc inoleuit consuetudo dicere vt homines dicerentur persone. et ex hac significatione translata sunt nomina p similitudinem ad patrem et filium et spiritũ sanctum: quia sicut certi homines distincti sunt suis propriis qualitatibus: ita pater et filius e spiritussanctus distincti sunt propriis notionibus secundum hanc translatiuam significationẽ persona idem est q ypostasis: id est res distincta rationalis. ¶ Ex hac distinctione patet solutio ad predictam obiectionem. Boetius enim in illa diffinitione hoc nomen substantia sumit secũdum q equipollet huic nomini greco ypostasis: et secundum hoc concedendum est q pater et filius et spiritussanctus sunt tres substantie: id est tres res distincte: sed modo non est in vsu in hac significatione hoc nomen substantia: immo ponitur pro essentia. et dicitur q pater et filius et spiritussanctus sunt vna substãtia siue vnius substantie. Et secundum q dicitur hoc nomen substantia de christo inquantum est homo: sumitur secundum q est genus. ¶ Ad secundo obiectuz dicimus q non valet hec argumentatio: pater e filius et spiritussanctus sunt tres per se existentes: ergo sunt tres substantie: si sumatur substantia secundum q sumitur in primo predicamento. ibi enim sumitur prout est apta nata subsistere vel substare accidentibus et suscipere contraria. sic autem non cõuenit personis diuinis. sed si sumatur sicut Boetius sumit in diffinitione persone tunc concedenda est conclusio. ¶ Ad tertio obiectum dicimus q pater et filius et spiritussanctus sunt tres entes vt hec dictio entes sumatur participialiter id est tres qui sunt. quia hoc nomen qui personale est. sed si sumatur nominaliter et substantiue falsa est. et he similiter false sunt: tres eterni sunt: tres omnipotentes sunt: secundum q illa nomina sumuntur substantiue. quia nullum substantiuũ recipit plurale nisi distinctio sit in sua forma. sed si sumatur adiectiue vera est. ¶ Videtur autem per predicta q hec est incongrua: persona est rationalis et indiuidua substantia. quia hoc nomen persona significat rem distinctam et prout est distincta: e hoc nomen in diuidua significat distinctionem: ergo ibi bis significatur distictio et ita videtur locutio nugatoria propter eiusdem inutilem repetitionem. ¶ Item videtur q anima secundum huiusmodi diffinitionem sit persona: quia anima ẽ substantia distincta suis accidentibus et ita substantia indiuidua. et constat q est rationalis nature: ergo anima est rationalis: nec indiuidua substantia: ergo est persona quod est falsum.

Solutio ad primum.

Ad idem.

Solutio.

¶ Solutio ad predictis. Notandum est q duplex est distinctio: est enim distinctio singularis que opponitur vniuersali rati q distinctio cõstat ex proprietatibus quas in nullo est alio reperire easdem. et istam distinctionem notat hoc nomen substantia positum in illa diffinitione et est distinctio incommunicabilitatis qua aliquid non potest communicari vt pars. Ex hoc patet q non est ibi repetitio eiusdem. quoniam est ibi alia distinctio que notatur per hoc nomen substantia. alia que notatur per hoc nomen indiuidua. Primam distictionem habet anima non secundam. ipsa non est indiuidua substantia secũdum q hoc nomen indiuidua sumitur in illa diffinitione. et ita patet q anima non est persona e etiam tertia distinctio que notatur per hoc nomen indiuidua que impedit ne christus secundũ q homo sit persona. sed de illa dicetur alias.

Duplex distinctio.

A

B

¶ Secunda questio huius quarti capituli.

Secundo videndum est vtrum hoc nomen persona dicatur vniuoce de personis creatis et increatis et etiam an vniuoce dicatur de personis increatis. ¶ Dicit boetius in libro de duabus naturis et vna persona christi q hoc nomen persona dicitur vniuoce de personis creatis et increatis. ¶ Sed contra. persone create et persone increate in nullo conueniunt nec in genere nec in specie nec in differentia nec in proprio nec in accidente: et omnis vniuocatio est secundum aliquam conuenientiam: ergo nichil dicetur vniuoce de personis creatis et increatis: ergo nec persona. ¶ Item dicit augustinus q omnia nomina que dicuntur de deo translatiue dicuntur de ipso preter hoc nomen qui est: ergo hoc nomen persona methaphorice dicitur de personis increatis et proprie de personis creatis: ergo equiuoce. ¶ Item videtur q equiuoce dicatur de personis increatis. quia nichil est commune patri et filio et spiritui sancto nisi eẽntia. sed hoc nomen persona non vniuocat patrẽ et filium et spiritum sanctum in essentia. quia nõ est datum ab essentia. quia secundum hoc non essent tres persone sicut nec tres essentie: ergo hoc nomen persona non est vniuocum ad tres personas increatas. ¶ Si dicaꝰ q intellectus tãte potestatis est q potest vnire ea que non sũt vnita in re. Contra. hoc est falsum ponatur enim q isti tres homines sortes plato et cicero non cõmunicant in aliqua forma in qua communicant alij: intellectus non potest vnire istos tres homines precise in aliquo nomine quia illud nomen esset datum ab aliqua forma illa: vel communicaretur istis tribus solis vel communicaretur istis et alijs. Si illis solis hoc est contra positum. si illis et alijs ergo nomen. ¶ Itẽ hoc nomen pater significat patrem non vt personam quia sic significaret idem q hoc nomen persona et hoc nomen filius significat filium non vt personam. sed hoc nomen persona significat vtrancq vt personam. ergo commune et non vt essentiam: ergo aliquid est commune tribus personis preter essentiã quod falsum est. ¶ Solutio. triplex est vniuocatio. est enim quedam vniuocatio per conformitatem sicut hoc nomen homo ẽ vniuocum ad omnes homines et album ad omnia alba. Secunda vniuocatio est secundum generalem naturam intellectus. est enim intellectus ymago dei habens similitudinem cum qualibet re et propter hoc intellectus ymago est cuiuslibet. vnde cum vtitur seipso sicut ymagine sub ipso intelligit omnia et hoc modo vniuocum est res ad personas certas et incertas. in illa diuisione rerum quedam sunt quibus fruendũ quedam sunt quibus vtendum. Tertia vniuocatio est per denominationem forme que est ex parte anime vt intelligibile operabile et similia. et hoc modo vniuocum est hoc nomen notatio ad proprietates personales. Quarta vniuocatio est secundum conuenientiam effectuum sicut dictum est superius de hoc nomine iustus. et hoc modo hoc nomen persona vniuocum est ad personas creatas et increatas. quia rationalitas creata et rationalitas increata conueniunt in effectu. ¶ Et ex hoc patet solutio ad duas rões. hec enim est falsa: persone create et persone increate in nullo conueniunt: quia conueniunt in effectu licet non conueniant in aliquo qõ in ipsis sit vniuoce. etiam dicitur quantum ad secundam vniuocationem quia substantia indiuidua que ponitur in diffinitione persone idem est q res per se existens distincta. Si autem queratur vtrum significatio huius nominis persona proprie dicitur vniuocum per conuenientiam effectuum propria an methaphorica. dicimus q ẽ mixta: quia quantum ad effectus propria est. Quinta vniuocatio est per conuenientiam in priuatione vel in negatione sicut non albũ ẽ vniuocum ad omne quod non participat albedinem: e hoc modo persona vniuocum est ad omnes personas increatas. quia hoc nomen pater significat paternitatem que distinguit patrem et facit ipsum non esse filium nec esse spiritum sanctum: sed non significat illam vt distinctionem. vnde non importat illam priuationem nisi per consequens. sed hoc nomen persona significat vt distinctionem: vnde importat priuationem que cõmunis est tribus personis: quia quelibet non est alia. per hoc patet solutio ad vltimo obiectum. Concedimus enim q nichil est quod sit commune tribus personis preter essentiam: sed in priuatione cõmunicant et hoc non est inconueniens.

Arg. prio.

Responsio ad q̃stionẽ.

Quintuplex vniuocatio

Solutio ad duas rões.

Ad vltimũ

C

D

E

F

¶ Tertia questio huius quarti capituli.

Circa tercium queritur vtrum hoc nomen persona dicatur de deo secundũ essentiam vel secundum relationem. ¶ Primo sic obicitur dicit magister in sententijs q omne nomen dictum secundum essentiam dicitur de tribus personis simul singulariter et nõ pluraliter preter hoc nomen persona. si ergo congrua est exceptio oportet q hoc nomen persona predicetur secundum essentiam. et si secundum essentiam ergo est nomen essentiale. ¶ Item dicit beatus augustinꝰ q omne nomen dictum de deo dicitur secundum essentiam vel secũduz relationem: ergo hoc nomen persona cum dicitur de deo aut dicitur secundum essentiam vel secundum relationem. si dicaturꝰ secundum essentiam: ergo est nomẽ essentiale. si dicaturꝰ secundum relationem: ergo dicitur de deo relatiue. quod falsum est. quia absoluta habet tantum predicationem hoc nomen persona. ¶ Item dicit beatus augustinus q pater filius et spiritussanctus ideo dicuntur tres persone: quia commune est eis id quod est persona: sed non est eis commune nisi essentia: ergo videtur q idem sit persona precise q essentia. ¶ Preterea si ideo sũt tres persone quia cõmune est eis id quod est persona: eadem ratione sunt tres essentie. quia commune est eis id quod est essentia. ¶ Solutio. Ad primum obiectum dicimus q hoc nomen persona partim dicitur secundum essentiam/partim secundum relationẽ. quia in diffinitione eiꝰ expresse significatur eẽntia per hanc vocem rationalis nature. et ibi ettam designatur relatio scilicet distictio. quia ergo hoc nomen persona dicitur secundum essentiam: excipitur ab illa secunda. quia non primo significat distinctionem ideo dicitur pluraliter de patre et filio et spiritusancto: potius q̃ nomina que mere significant essentiam. ¶ Ad secundo obiectum dicimus q hec argumentatio non valet hoc nomen persona dicitur secundum relationem: ergo dicitur relatiue. quia dici secundum relationem nichil aliud est q̃ significare relationem. dici vero relatiue est dici in relatione ad alia extra. sicut cuz dico iste est magnus: hoc nomen magnus dicitur secundum relationem: quia significat relationem. et non tamen dicitur relatiue: quia refert rem substantiatim ad aliquid extra. includit enim i se id quod ad aliquid dicitur. idem enim est magnus q excedens homines mediocris stature. Similiter hoc nomen persona dicitur secundum relationem: et includit in se id ad quod dicitur sua relatio. quia is est sensus: persona id est res rationalis nature distincta ab alia. ¶ Ad aliud obiectum dicimus q est communitas secundum intelligentiam/secundum predicationem siue suppositionem. et est communitas secundum rem. Est enim secundum rẽ siue realiter cõe tribꝰ psonis z oibꝰ fruẽ-

Ly persona est nomẽ essentiale.

Arg. prio.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Solutio. Ad primũ.

Ad secũdũ

Ad tertium

Triplex cõmunitas.

tibus ea. hoc autem quod dico persona est commune secundum intelligẽtiam vel suppositionẽ tantum non secundum rem sicut hoc quod dico homo. sicut enim hoc nomẽ homo significat humanitatem communiter ita hoc nomen persona communiter personam significat et distinctionẽ Et sicut in communi significatione huius termini homo comprehenduntur plures homines et plures humanitates: ita in communi significatione huius nominis persona comprehenduntur plures distinctiones et plures persone. et ideo sicut sortes et plato et cicero sunt plures homines: ita pater et filius et spiritussanctus sunt plures persone. Et per hoc patet solutio ad vltimo obiectum. ¶ Item probatur ꝙ hoc nomen persona sit pure eẽntiale. quia dicit beatus Augustinus ꝙ idem est esse personam patris ꝙ esse eẽntiam patris. et ita videtur secundum hoc ꝙ hoc nomen persona pure significat essentiam. ¶ Itẽ cum beatus Johannes dixisset: tres sunt qui testimonium perhibent in celo: pater et verbum et spiritussanctus quesierunt heretici: qui tres: et dicit beatus augustinus ꝙ responsum fuit tres personeꝰ nõ vt illoꝙ diceretur sed nec taceretur. et dictum est tres persone. i. tres entes et ita pater et filius et spiritussanctus dicuntur tres persone. i. tres substantie. i. tres entes. si ergo hoc nomen presone equialet huic nomini entes: et constat ꝙ hoc nomen entes est nomen essentiale pure: ergo et hoc nomen persona est nomen eẽntiale pure. ¶ Preterea si pater et filius et spiritussanctus sunt tres entes: eadem ratione sunt tres eterni: vt hoc nomen eterni tenetur substatiue sicut hoc nomen entes. quod est contra simbolum. ¶ Ad hoc dicimus ꝙ hoc nomen persona habet tres significationes. ¶ Prima est secundum ꝙ mere significat essentiam. hanc enim habuit anteꝯ facta esset hec interrogatio ab hereticis: quoniam tunc bene conceditur ꝙ pater et filius et spiritussanctus sunt vna persona: id ẽ quedam res que est per se vna. et secundum hãc significationem dicit beatus Augustinus ꝙ esse personam est esse essentiam: et ꝙ nichil aliud est dicere personam patris ꝯ essentiam patris. hec significatio decidit ab vsu. ¶ Secunda significatio est translatiua significatio secundum quaꝫ translatum est hoc nomen persona a naturalibꝰ ad patrem et filium et spiritum sanctum. ꝫ secũdum hoc significat distinctionẽ primo ex necessitate coacti sunt latini respondere ad illam interrogationem hereticorum. et ideo transtulerunt hoc nomẽ persona hoc predicto modo ꝫ responderunt tres persone: non vt illud diceretur: id est non quia hoc esset secundum primam ꝫ pro priam significationem quam tunc habebat hoc nomen persona. sed ideo dictum est tres persone: ne taceretur id est translatum est hoc nomen persona ad significandum distinctionem ad hoc vt responderetur hereticis ne si taceretur videretur esse conclusum. ¶ Dicimus ergo ꝙ cum dicitur pater et filius et spiritussanctus sunt tres substãtie id est tres entes, hoc nomen entes est participium et idem est entes ꝙ qui sunt: sicut idem est currens ꝙ qui currit. Secundũ hoc ergo ꝙ hec dictio entes includit in se hanc dictionem qui sunt intellectus huius dictionis qui sũt significat distinctionem personalẽ. ¶ Sed hoc nomen eternus nullam significat distinctionem etiam quando tenetur substantiue. et ideo non possunt dici tres eterni sicut tres entes. Et notandum ꝙ quidam magne auctoritatis dixerunt ꝙ hoc nomen persona supponit essentiam et in singulari et in plurali. sed in singulari significat distinctionem singulariter. et in plurali pluraliter. et hoc idem vult ipsa nominis ethimologia. quia persona dicitur quasi pro se vna siue per se vnum. dicunt ergo ꝙ is est sensus pater est persona. i. per se vnum id est distinctus. ꝫ significat hoc nomen persona distinctionẽ non in suo supposito sed in patre. similiter cum dicitur pater ꝫ filius et spiritussanctus sunt tres persone id est sunt vnum per se id est distincti ꝫ hoc volunt probare. per illam interrogationem hereticorum qui tres quia sicut hoc nomen aliqui non potest supponere nisi pro essentia. ita hoc nomen qui non potest interrogare nisi pro essentia. Sed ad hanc interrogationẽ qui tres responsum est persone: ergo si competens est data responsio hoc nomen persone supponit pro essentia. Ad interrogationem erit dicendum essentia non potest competenter responderi nisi essentia. ¶ Preter ea hec interrogatio qui tres data est super auctoritatem: vt videtur Johanni. qui dixit tres sunt qui testimonũ perhibent in celo pater verbum et. ss. qua auctoritate certificauit et de personis et de earum notionibus. nõ restabat ergo questio nisi de essentia: quoniam in deitate non est nisi persona vel essentia vel notio: ergo cum quesitum est qui tres quesitum est de essentia et congrue responsum est persona: ergo hoc nomẽ persona supponit pro essentia quod ipsi concedunt predictis rationibus. ¶ Sed quod eorum solutio nulla sit patet hoc modo. quia ex eorum opinione sequitur ꝙ persona que est pater sit filius: quia hoc nomen persona non supponit nisi essentiam: ergo hoc nomen qui supponit essentiam: ergo cum hec sit vera essentia que est pater est filius: similiter hec erit vera persona que est pater est filius. non enim potest dici ꝙ hoc nomen persona supponat essentiam non absolute. sed respectiue scilicet respectu distictionis. quoniam secundum eos per hoc nomen persona non significatur distictio respectu essentie siue in essentia. ¶ Item secundum eos hec est incõgrua aliqua persona est. quia hoc nomen persona nõ habet circa quod significat distinctionem circa suum suppositum. et non habet ibi aliud circa quod illam significet secundum eos et cum responsum sit tres persone a christianis ad predictam interrogationem nulla facta est certificatio de essentia. idem enim est secundum eos persona id est per se vnum hoc autem nomen vnum est ita generale ꝙ non specificat: et ita de nullo certificat et sic non certificat de essentia propter has et multas alias rationes ab vsu exsufflata est opinio illa. ¶ Nos autem dicimus ꝙ cum quesitum est qui tres fuit questio ab hereticis de nomine plurali essentiali quod est substãtiuum huius nominis tres vel de significato talis nominis. sed hoc fuit impossibile ꝙ tale nomen responderetur scilicet pure essentiale plurale. sed responsum est. tres persone per quod certificatur de essentia de qua fiebat questio. quoniam hoc nomen persona intelligitur essentia. sicut patet per diffinitionem persone que talis ẽ persona est rationalis nature indiuidua substãtia per hoc ꝙ dicitur rationalis nature specificatur sic essentia siue natura. et ideo certificatum est illud quod erat in questione licet non mere: quia non potuit sine distinctione certificari pluraliter essentia. quoniam nullum plurale mere conuenit personis diuinis: vt patet ex predictis. per hoc patet ꝙ nullomodo melius potuit responderi ad illam interrogationem hereticorũ ꝯ illomodo quo responderunt ꝓpiani.

¶ Quarta questio huius quarti capituli.

Quarto queritur vtrũ ꝑsona sit essentia. et vtrum sit deꝰ deitas. ¶ Probatur ꝙ persona sit essentia. quia dicit boetius in libro de ebdomadibꝰ ꝙ vere simpliciter idem est quod est et quo est. et deus simplicissimum est: ergo idem est quod est et quo est. et ita idem est deus ꝙ deitas: ergo deus est deitas similiter cum pater sit simplicissimus idem est pater et quo est. sed quo est est essentia vel deitas: ergo pater est essentia: ergo persona est essentia. ¶ Item dicit augustinus ꝙ pater est quicquid ipse pater habet. excepto ꝙ filium habet et non est filius: ergo cum habeat essentiam pater ẽ eẽntia. et ita persona est essentia. ¶ Sed contra dicit magister ostendens quãtulãcumq; differentiam propositorum ostendentes erimus quoniam non idem sed persona generat persona generatur. essentia nec generat nec generatur: ergo persona et essentia non sunt idem. ¶ Item in naturis bene tenet: quia si hec res est illa suppositа hac re supponitur illa. et hoc est propter idẽptitatem essentialem quam significat hoc verbũ est: ergo si hec est vera persona est essentia. suppositа persona supponitur essentia propter consimilem idemptitatem quam notat hoc verbum est. ¶ Item si hec est vera sortes est homo idez supponitur per subiectum et predicatum: ergo si hec est vera: persona est essentia idem supponitur per subiectum ꝫ predicatum et ita supposita persona supponitur essentia. Sed cõtra aliquid est nomen de essentia quod de nulla persona potest esse nomen hec enim est vera: eẽntia est quelibet persona et nulla persona est quelibet essentia: ergo suppositа persona nõ supponitur essentia. ¶ Item deitas siue eẽntia est forma dei vel persone. vnde ad phili. ij. qui cum in forma dei esset ẽ. ergo deus vel persona est informatum deitate vel essentia. sed informans et informatũ relative dicuntur sicut igitur hec est falsa. pater est filius propter naturam relationis: ita hec debet esse falsa deus est deitas et hec persona est essentia. propter naturam relationis que est informatis ad formatum. item esse in pluribus nõ esse in pluribus sunt opposita: ergo non sunt in eodem: sed sũt in persona et in essentia. quia nulla persona est in pluribus et essentia est in pluribus: ergo persona et essentia nõ sunt idẽ. ¶ Solutio. concedimus ꝙ persona est essentia et deitas. ¶ Et ad oppositas rationes concedimus ꝙ principia fidei sunt quorum vnum est ꝙ deus est simplicissimus ex quo sequitur ꝙ persona est essentia et deus est deitas. Aliud est ꝙ aliquid conuenit essentie quod nulli persone: et ex hoc sequitur ꝙ suppositа persona nõ supponitur eẽntia. ¶ Ad primo ergo obiectum dicimus ꝙ generare vel generari non est differentia persone ad essentiam. sed persone ad personam. ex hoc enim ꝙ pater generat sequitur ꝙ non sit ille quẽ generat: sed non sequitur ꝙ nõ sit essentia. vnde non assignatur per hoc differentia inter propositа. ¶ Ad secundo et tertio obiectum dicimus ꝙ non est simile de naturalibus et theologicis rebus propter duas causas simul sumptas. Prima est: quia in naturalibus essentia identificatur se persone: quia vnica eẽntia est persona vnica. et plures persone plures essentie. sed in theologicis vnica essentia numero est plures persone. Secunda est: quia in naturis q̃cũq; proprietas est persone / est et essentie. sed non est ita in theologicis. quia proprietas patris est paternitas que nõ est proprietas essentie. vnde in theologicis suppositа persona non supponitur essentia: nisi aliquis velit dicere ꝙ vnus ꝫ idem homo est plures persone. vt ille qui est decanus et archidiaconus. sed secundum hoc oportebit dicere ꝙ suppositо decano supponitur homo. ¶ Ad quarto obiectum dicimus ꝙ deitas siue natura diuina non est forma dei sed conforma. vnde non procedit obiectio. sicut enim sortes ꝙ formam suam que non est ipse agit: sic deus per naturam vel deitatem que ipe est agit. ¶ Ad vltimo obiectum dicimus ꝙ non valet hec argumentatio: esse in pluribus et non esse in pluribꝰ non sunt in eodem: sed sunt in persona et in essentia: ergo persona et essentia non sunt idem. quoniam in prima iste terminus eodem vnicam habet suppositionem: aut tantum pro persona aut tantum pro essentia. in secunda due sunt suppositiones. vna pro essentia: altera pro persona. et est instantia hic: actuale et artificiale non sũt in eodem: et sunt in ere et statua: ergo statua et es non sunt idem. ¶ Sed iterum arguitur ꝙ persona non sit essentia: quia dicit hylarius ꝙ aliud est natura: aliud res nature. vt aliud ẽ igneitas: aliud ignis. ergo aliud ẽ deus: aliud natura dei. et ita deus nõ est deitas. Si dicaꝫ ꝙ nõ est simile de naturalibꝰ ꝫ diuinis. Cõtra: hylariꝰ ꝓcedit a naturalibꝰ ad diuina ꝓ similitudinẽ. ¶ Itẽ dicit

Ad primũ.

Ad scõm et tertium.

Ad quartũ

Ad vltimũ

Iterũ arg. cõtra ꝑdic. Hylarius.

Secundo.

Boetius. boetius in libro de duabus naturis et vna persona christi: q nestoriꝰ dicebat in christo duas esse psonas: sicut duas naturas entes. nō vnicā naturam sicut vnicam personam. distinguenda ergo sunt et separanda proprijs actionibus natura et persona. ergo secundū hoc natura et persona diuersas habent diffinitiones quas ibidē ponit boetius. est enim natura prout ibi accipitur/ vniuscuiusq; specifica differentia: et persona est rationalis nature individua substantia. ſq quorum diffinitiones sunt diuerse ipsa sūt diuersa: ergo persona et natura sunt diuersa: ergo persona non est natura. siue essentia. ¶ Item dicit damascenus de ypos q non est deitas. deitatē enim solum patrem / aut solum filium/ aut solum spiritum sanctum dici nunq; audiuimus. deitas enim naturam manifestat. ypostasis vero personam. sicut humanitas naturam hominis et etiā ypostasim. natura vero diuina in vnaquaq; ypostasi. i. personarum denominatione dicitur. ergo secūdum hoc persona non est deitas. ¶ Itē esse in qualibet persona dicitur de diuina essentia: ergo vel secundum substantiam vel secundū relationem. si secundum substantiam: ergo dicitur de qualibet persona per se: et hoc est falsum. si secundum relationem: ergo secundum relationem illa eēntia distinguitur a qualibet persona: ergo sicut pater non est filius a quo distinguitur per paternitatē sic essentia nō est psona. ¶ Itē pater genuit filium aut secundum q pater aut secundum quod ineſt sibi aut secundum quod deꝰ aut secundum quod iste. quidam dicūt non secū dum quod pater ymo potius secnndum quod genuit est pater: nec secundum q innascitur. quia innascibilitas priuatio est. vnde non est origo filij: ergo non est filius: eadem ratione non est pater neq; spiritussanctus: ergo deitas non est persona. si secundum q iste. contra iste ab aliqua pprietate est iste. quia iste discretiuū est: ergo vel a paternitate vel innascitate vel deitate et inde vt prius. ¶ Item esse ab alio et non esse ab alio sunt in persona. et in essentia et non secundū idē cum sint opposita: ergo secundum diuersa: ergo persona z essentia sunt diuersa. ¶ Propter has et consimiles rationes. dixit magister gilbertꝰ et sequaces eius q deitas non est deus et q hoc nomen deus non potest supponere pro essentia.

¶ Sed contra hoc obicitur. deitas siue diuina natura aut est ens aut non ens. si dicatur q non ens: hoc prima fronte hereticum est. ¶ Preterea si est nō ens cōtra. deitas dat patri vt sit deꝰ. ergo a non ente habet pater vt sit deus. sed hoc est hereticum et reprobabile. si vero deitas est ens aut alia essentia est ens: aut seipsa. si alia sic igitur in infinitum. si seipsa: ergo diuina essentia seipsa est. sed deus nō seipso est nec est sua essentia: ergo alia est essentia diuina q; deus. quia qō per se est tale est magis tale: ergo deus non summe est quod est hereticum. ¶ Item essentia diuina est res diuina. sed res diuina est deus: ergo essentia diuina est deus. ¶ Itē essentia diuina causauit omnia: ergo ē causatrix omnium: ergo est causatorꝫ: ergo est deus. propter has ratiōes et quasdam auctoritates que dicte sunt superi reprobata est hec opinio. ¶ Unde dicimꝰ q deꝰ est deitas et persona est essentia. ¶ Et ad auctoritatem hylarij. dicimus q res nature et natura non sunt prorsus idem. et ob hoc dicit aliud esse natura et aliud rem nature. Personavero pprietatem habet per quam distinguitur. sed essentia nō habet. vnde sicut diceret aliquis q homo differt ab animali per hoc q abundat ab ipso. animal vero non differt ab homine quia non abūdat ab ipso. ymo tota essentia animalis clauditur in homine. sic quodāmodo differt persona ab essentia inq̄tum habet proprietatem. essentia vero non differt a persona que nullam habet proprietatē. vnde non est ibi mutua differentia. sed tantū ex parte altera et sic patet qualiter persona et essentia non sunt prorsus idem. ¶ Ad auctoritatem boetij distinguenda est duplex separatio: scilicz separatio secundum rem et separatio secundum intellectum. separatione secundum rem non est: vt separata persona et essentia. sed separatione secundum intellectum separate sunt tamen sicut persona et natura non sunt diuersa sic nec diffinitiones earum diuerse sunt proprie loquēdo. In diffinitione persone cadit natura: vt patet per predicta et ipsa diffinitio nature probatur de persona quia persona est sua perfectiua substantialis differētia siue sua substantialis perfectio. vſ soluendum est per interemptionem nō enim sūt diffinitiones diuerse sicut nec diffinita. ¶ Ad auctoritatem damasc. dicimus q sic intelligenda est: de ipostasi deitatem dicere nō possumus id est de vna sola ypostasi deitatem dicere non possumus. et hunc intellectum tenuit ipse cum dixit deitatem esse solum patrem. aut solum filium. aut solum spiritum sanctum. nunq; audiuimus filium autem esse deitatem bene audiuimꝰ. quia christus est dei virtus et dei sapientia. que sine dubio essentiam significat. ¶ Ad quartam rationem dicimus q esse in qualibet persona dicitur de essentia secundum relationem. non tamen propter hoc distinguitur essentia a persona quia quod dicit boetius in libro de trinitate. deus est quantus sine quantitate. qualis siue qualitate. sed non est relatus sine relatione. intelligendum est tantum de relationibus personalibus. Pater enim nō est relatus ad filium sine relatione. quia paternitas non significat diuinam essentiam. sed quando diuina essentia significatur vt relatio tunc deus est relatus sine relatione. sicut cum dicitur deus est dominus vel actor creaturarum. vnde per huiusmodi relationem non distinguitur essentia a persona. eodemmodo dicimus hic. essentia diuina est in qualibet persona. essentia est hic relata sine relatione. ipsa enim est in qualibet persona non aliqua proprietate distinctiua. ¶ Ad quintam rationem dicimus q deus pater genuit filium non inq̄tum pater nec inq̄tum innascibilis nec inq̄tum iste nec inq̄tū deus. quia si hoc eadem ratiōe et filius genuisset filium. sed inq̄tum deus innascibilis.

Opinio boetius.
Ad primā.
Ad secūdā
Duplex separatio.
Ad tertiam
Ad quartā
Ad quintā

inq̄tum enim est fons totius bonitatis: qui non est ab alio voluit ab eterno cōmunicare suū eē z delicias suas: vt iocunda esset possessio sicut superius dictum est. Sicut ergo sortes inq̄tū sortes ex virtute humanitatis generat filium: vt saluetur esse in specie cum individuum sit corruptibile. sic pater inq̄tum deꝰ innascibilis ex virtute diuinitatis genuit filium: vt communicaret alij suas delicias. ¶ Sed nō videtur soluta obiectio ppter hoc: quia si pater ex virtute deitatis genuit filiū: ergo deitas est origo filij. et hoc videtur velle augustinus qui sic exponit illū verbum ex vtero ante luciferū genui te. id ē ex mea essentia: ergo essentia diuina refertur ad personam vt origo vel causa: ergo essentia nō est persona. ¶ Solutio. sicut in naturis formē nō agūt proprie loquendo. sed subiecta earū per virtutē formarum. Sicut fortitudo athlete proprie loquendo nō superat alium. sed athleta ex fortitudine sic eēntia diuina vel deitas nō generat nec est causa filij proprie loquendo. sed pater ex deitate. nec ex hoc sequitur q deitas nō sit persona imo potius subtiliter inspicienti sequitur q eēntia sit persona propter omnimodā simplicitatē. q̄ ibi est. ¶ Ad sextā rationē dicimus q hec argumentatio non valet. esse in alio non esse i alio sunt in persona et essentia. et non secundū idem: ergo secundū diuersa. q; sufficit oppositioni ſm affirmationē et negationem vt sit differentia secundū vnam proprietatem existentem in vno et absentiā eiusdē proprietatꝫ in alio quomodo diximus superius specie differre a genere et individuū a specie z personam ab essentia. vnde sufficit differentia ex altera parte. Et est instantia sortes nō predicatur de pluribus. homo predicatur de pluribus: ergo sortes nō est homo. si autem fiat hec argumentatio: magis differūt opposita scōm affirmationē z negationem q̄ relatiue opposita. sed propter relatiuā oppositionē hec est vera. pater non est filius: ergo propter oppositionem affirmatiōis et negationis hec est falsa. persona nō est eēntia. Soluendū autē per interemptionē prime. regula est. oppositio eſm exigit mutuā differentiā. sed oppositioni scōm affirmationē z negationē sufficit differentia ex altera parte. ¶ Sed iterū obicitur. intellectꝰ distinguit personā ab essentia. vnde boetius. separanda sunt natura z persona propriis diffinitionibꝰ illi distinctioni aūt aliquid respōdet in re aut nichil: si nihil: ergo cum in re vnica sit essentia diuina in re non est nisi vnica persona diuina. si vero aliqd rñdet in re. ergo scōm rē differunt persona et essentia: ergo persona non est essentia. ¶ Solutio. intellectus aliquando facit distinctionem per suam abstractionem aliquando per rei proprietatē: et cū per suam abstractionē non oportet aliquid respondere in re: sicut cū intellectus abstrahit albedinē a subiecto nō oportet illam esse abstractam in re. nec tamē est mendacium in illa abstractiōe: quia huiusmodi abstrahere nihil aliud est q̄ intelligere albedinem nō in tellecto subiecto. quādo autem facit distinctionem per rei proprietatē: tunc illi distinctioni aliquid respondet in re. vnde distinctioni quā facit inter personam z essentiā aliquid respōdet in re

Replicatur
Solutio.
Forma pro prie nō agit sed suppm.
Ad sextam.
Replicat. Boetius.
Solutio.

Nota ista. Augu.
Obiectio.
Solutio.
Obiectio.
Solutio.
Replicat.
Scdo.
Tertio.
Quarto.

Sed hec distinguenda est. Intellectus distinguit personam ab essentia. Si enim sic intelligatur: intellectus ponit personā non esse essentiā. falsa est. si autem sic intelligatur: intellectus ponit aliquid ineſſe persone: quod non essentie: ita est. ¶ Ad auctoritatem predictorū solutio vera sit: patet per augustinū qui dicit i libro de trinitate: q ne fas est dicere deū subiacere bonitati sue: z nō eē suam bonitatem Item in eodem. trinitatē personarum dicimus esse vnam summā essentiā: z vnā summam essentiam esse trinitatem. Item in eodem. filius nō eo est verbum: quo est. sed quo est et est sapiētia z potentia. Et per hoc patet q nō ex toto idē est persona: et natura z notio. ¶ Sz contra hoc quod dictum est q persona et eēntia differūt ex parte altera obicitur. quia notio que ineſt persone et non ineſt essētie: est ipsa persona et ipsa essentia. ergo per notionē non differt persona ab essentia. Ad hoc dicendum est q hec argumentatio non valet. deberet addi: z notio ineſt essentie z ineſt persone. Ob hoc enim solum dicimus psonam differre ab essentia: quia notio ineſt persone et non ineſt essentie. ¶ Sic iterum obicitur. essentia diuina predicatur de qualibet trium personarum: ergo predicatur de pluribus differentibus solo numero z in eo quod quid est: ergo est species. et hoc falsum: q; oporteret plures essentias diuinas esse. ¶ Ad hoc dicendum est q ratio speciei sic intelligitur. species est qō predicatur de pluribus contentis sub specie: vt de pluribus essentijs. sed pater et filius et spiritus sanctus non sunt plures essentie: nec sunt contenti sub essentia. quia supposita essentia: nō supponitur persona. ¶ Sed contra hoc quod dictū est q inter personam et essentiam non est mutua differentia sed tantum ex altera obicitur: quia essentia est communis tribus personis et illa cōmunitas est in re: ergo illa cōmunitas ineſt eēntie et non ineſt alicui persone: ergo aliqua proprietas ineſt essentie q̄ non ineſt persone et econtra. ergo ibi est mutua differentia. ¶ Item differentia se habet ad personam: vt informans ad informatum. ergo informatio ineſt essentie et non ineſt persone. quia persona non se habet vt informans. ergo aliqua proprietas ineſt eēntie: q̄ nō ineſt persone. ¶ Item hoc nomen essentia datum est ab aliqua forma que ineſt essentie. hoc certum est. sicut humanitas a qua datuz est hoc nomen homo ineſt homini. aut illa forma ineſt persone aut non: si ineſt: sed terminus supponit pro eo cui ineſt sua forma: ergo hoc nomen essentia supponit pro persona. et hoc falsuz si non ineſt persone ergo aliqua forma ineſt essentie que non ineſt persone. et inde vt prius. ¶ Item dicit augustinus in libro de trinitate. q filius dei non eo est verbum quo est. sed quo est: est essentia. est deus. est sapientia. ergo forma q̄ est essentia: non ineſt persone et ineſt essentie: ergo aliqua forma ineſt essentie que non ineſt persone,

Ad istud.

¶Ad hoc dicendū ē q essentia diuina seipa est seipsa: z cōmunis seipsa z informās. vnde ipsa ē cōmunitas illa: illa informatio illa forma a qua datū est hoc nomen essentia. Sed aliter significatur vt eēntia: aliter vt cōmunitas: aliter vt informatio: z prout significatur vt eēntia ineſt pſone. prout significatur aljs modis: nō ineſt pſone. ¶Cōcedim⁹ ergo q nulla ꝓprietas ineſt eēntie que nō inſit perſone. Hec valet hec argumentatio. cōmunitas ineſt eēntie z nō ineſt alicui pſone. ergo aliqua ꝓprietas ineſt essentie: q̄ non ineſt perſone. sed bene sequitur: ergo aliq̄ ꝓprietas aliquomodo intellecta ineſt eēntie: quo modo intellecta non ineſt perſone. Eodem modo dicendū est ad alias obiectiones. ¶Sciēdum autē q quia posuit magister gilbertus solā formā predicari: negauit hanc/diuina essentia ē pater. quia paternitas nō ineſt diuine essentie.

A

Dictū ꝓretam.

Cōtra opinionē illi⁹.

B

¶Sed cōtra predictā solutionē obicit. Si eēntia diuina prout est significata vt cōmunitas vl vt forma a qua datum est hoc nomē essentia non ineſt persone. querit: aut illi modo significandi respōdet aliquid in re: aut nihil. si aliquid: ergo aliquid in re impedit ne essentia diuina sic significata insit persone. illud nō est priuatio: quia in tali modo significandi nō datur intelligi priuatio. est ergo aliqua positiua dispositio. ergo aliqua ꝓprietas realis ineſt essentie: q̄ nō ineſt persone. si vero nihil respōdet: ergo nihil impedit quin diuina essentia sic significata insit persone ergo forma a qua datū est hoc nomen essentia: ineſt persone. ergo hoc nomē essentia supponit ꝓ persona. ¶Idē videtur p augustinū q̄ dicit in libro de trinitate q̄ sicut deus de deo: sic essentia de eēntia. ergo sc̄z hoc essentia generat eēntiā. z ita hoc nomē essentia supponit ꝓ pſona. ¶Itē eisdē rationibus quibus ostensum ē superius q deus genuit deū: potest ostēdi q eēntia diuina genuit essentiā diuinā. q⁹ eēntia diuina benignissima est: largissima z potentissima ē ergo potuit ab eterno dare suā essentiā aljs: cū sit fons desideratissimus. ergo ab eterno potuit voluit z sciuit generare. ergo eēntia genuit eēntiam. Sed cōtra: hoc nomē natura ꝫ boetiū cōmune est ad natūrā creatam: z ad natūrā increatam. ergo et essentia. ergo bene dicitur hec eēntia (demonstrata diuina essentia) demonstratur. ergo hec essentia genuit hanc essentiā. eadē demonstrata. ergo eadē essentia genuit se. q̄d ē impossibile. ¶Itē hoc nomē deus cū sit nomē absolutū (vt dicitur) dat intelligere oēs quasi ꝓprietates. vnde dat intelligere quasi collectionem ꝓpietatum: quaꝝ collectio in nullo alio reperitur. ergo forma huius termini deus: simplicissima est. scilz deitas. ergo hoc nomen deitas nullomodo potest supponere ꝓ pluribus. ergo nullomodo potest supponere ꝓ patre. q⁹ si posset: eadem ratione z ꝓ filio z spiritu sancto. et ita natura diuina nō generat nec generatur. ¶Item natura diuina cōmunis est tribus personis. sed nature rerum discretarum discrete sunt: et constat q̄ ille non generant. quia hec humanitas nō generat: sed iste homo. similiter natura cōmunis non generat. hec enī est falsa: eēntia que est quelibet pſona generat. quia hoc nomen essentia non potest ibi supponere ꝓ patre et sol⁹ pater generat. sic ergo habetur vera: nulla natura cōmunis vel ꝓpria generat. sed omnis natura est cōmunis vel ꝓpria: ergo nulla natura generat. quod cōcedimus. ¶Et ad ꝓmū obiectum dicimus q̄ essentia diuina seipsa est. z ipsa est sua forma. vnde abstractissima z simplicissima est z nullo modo habet cōcretionem vel quasi concretionē. deus autem z persona quasi concretionē habet. Dicimus ergo q̄ sicut dictū est q̄ forma a qua datur hoc nomē essentia ineſt persone; sed nō sic intellecta. et aliquid impedit in re sc̄z priuatio aliqua videlicet abstractio vel simplicitas omnimoda: sicut q̄ essentia diuina non insit persone vt cōmunitas: impedit quedā priuatio. sc̄z indistinctio. ¶Ad secūdo obiectū dicimus q̄ non valet hec argumentatio. essentia est de essentia: ergo essentia genuit essentiam. q⁹ prima recipitur ꝓprie sub hoc sensu pater secundum essentiam genuit filium secundū essentiam. Sed vltima nec ꝓprie nec ꝓprie recipienda est. essentia generans prout est in patre dedit seipsam prout est in filio. et secundum q̄ est in patre est origo suipsius secundum q̄ est in filio. ¶Et ideo dicit augustinus q̄ essentia ē de essentia: sed omnes relationes huiusmodi reducuntur in hanc ꝓprietatem. pater habens essentiam dedit illam essentiam filio. quia est generare filium. ¶Ad vltimo obiectum dicimus. q̄ essentia diuina cuꝝ sit forma non agit ꝓprie loquendo. quia forma non agit: sed habens formam. vnde ipsa non fluit nec est fons ꝓprie sed formalitas. pater fons est ꝓprie. vnde ipse fluit ꝓprissime. ¶Sed contra predicta obicit. quia primum principium agendi agit. hoc patet in naturis. ponderositas mouet deorsum. et aliquis gregat. hoc etiam verum est in natura increata. quia diuina natura est creatrix et gubernatrix omnium: ergo a simili primum principium generandi generat. Sed diuina essentia ē primum principium generandi: vt patet per hāc auctoritatem. Ex vtero ante luciferum genui te ergo diuina essentia generat. cōtra si diuina eēntia generat filium ergo diuina essentia non est filius. et hoc falsum. ¶Solutio. hec argumentatio non valet: primum principium agendi agit: ergo primum principium generandi generat q̄d patet per diffinitionem eius quod est generare. Est enim generare naturam quam habet alij dare. et per hoc patet q̄ natura non generat. quia natura non habet naturam sed solum subiectuꝝ quod habet naturā generat ꝓprissime loquēdo. ¶Patet ergo q̄ natura creata non generat multominus natura increata. quia duplex impedimentū est. primū q⁹ non habet naturā ꝓprissime loquendo. sed quia filius non est aliud vel alius ꝑ illaz per predictā rationem patet q̄ non generatur nec generat. quia primū principiū agendi non fit: g̃ primū principium generādi nō gene-

Ad primū

C

Ad secūdū

D

Ad vltimū

E

Obiectio cōtra p̄dicta.

F

Solutio.

G

Quare diuina natura nō gñat nec gñatur

H

Opio mgri ad q̄stionē.

I

ratur. et ita diuina essentia non generatur nec procedit: eadem ratione non generat.

Af. q ly p̄sona suppo nit eēntiaz

K

¶Quinta questio quarti capituli.

Queritur abstracta pſonalitate a persona quid remaneat. ¶Hoc ei nomē pſona datum est a pſonalitate quam significat quasi concrete abstrahaz: ergo personalitas a significato huius termini aut aliquid remanet aut nichil. Si dicatur q̄ nichil. ex hoc sequitur q̄ hoc nomē pſona sit nomē abstractiuū quia precise significat pſonalitatē cōcretiue vel quasi concretiue. Si dicaꝫ q̄ aliquaꝝ remanet ergo vel persona vel eēntia: nō pōt dici q̄ persona. q⁹ abstracta humanitate ab hoīe nō remanet hō: similiter abstracta albedine ab albo non remanet album: g̃ eodēmodo abstracta pſonalitate a pſona non remanet pſona. relinqtur ergo q̄ remanet eēntia. z ita in hoc significato persona intelligitur pſonalitas quasi cōcretiue z eēntia subiectū: g̃ hoc nomē persona supponit eēntiam

L

Af. sc̄o.

¶Itē hoc nomē pater significat paternitatem: ꝓter paternitatē aut significat aliq̄d aut nihil Si dicaꝫ q̄ nihil: sequit ex hoc q̄ hoc nomē pater sit pure adiectiuū. cū nihil significet nisi pūnitatē cōcretiue vel quasi cōcretiue. Si dicaꝫ q̄ hoc nomē pater: ꝓter paternitatē significat aliq̄d: ergo aut personā aut eēntiā z inde vt ꝓpr⁹.

Af. ad questionē et ad primū.

M

¶Solutio. cuz dī abstrahi personalitas ab hoc significato persona distinguēdum est. q⁹ duplex est abstractio. alia est fm intellectū. alia fm rez. si hic intelligat de abstractiōe intellectuali dicim⁹ q̄ aliq̄d remanet: sc̄z hoc vniuersale res. q⁹ persona idē in intellectu est q̄ res distincta rationalis. facta g̃ predicta abstractiōe intellectuali remanet pſona. licet nō fm q̄ pſona: ꝫ remanet in vniuersali. sc̄z in hoc vniuersali animal. si autē ipse vult intelligere de abstractiōe reali dicimus q̄ hoc ē impossibile: q̄ pſonalitas abstrahatur a pſona realiter. cū pſonalitas sit persona

Ad secūdū

N

¶Eodēmodo respōdēdū est a secundo obiectū hoc nomē pater nichil significat ꝓter paternitatem realiter. q⁹ paternitas est pater. vñ nichil significat q̄ habeat eē realiter: ꝓter paternitatem actualiter. sc̄z hocim̄ res vel hocim̄ pſona quia pater idē est in intellectu q̄ res generans. vel persona generans eo tamen modo quo superius dicitur esse ꝓter suum inferius.

¶Sexta questio huius quarti capituli.

Queritur primo quid significet hoc adiectiuū numerale tres: cum dī pater et filius z spūssanct⁹ sunt tres. ¶Nō pōt dici q̄ significet essentiam. q⁹ per essentiā non distinguunt tres personе. distinguūtur in q̄tū sunt tres similiter nō pōt dici q̄ hoc nomē tres significet ipsas pſonas: q̄m ipe persone nō insunt sibijpsis: nec distinguunt seipis sed suis notionib⁹. Si dicaꝫ q̄ hoc nomē tres significat aliquā notionez: sequitur q̄ sunt plures notiones q̄ quinq̄. ¶Ad dicit magister in sentētijs q̄ hoc nomen tres nichil ponit penit⁹. ꝫ tantum ꝓriuat maiorem numerū z minorē. vnde est sensus. pater. z filius. z spūssanct⁹. sunt tres pſone z non plures q̄ tres. nec tantuz due. similiter is est sensus. pater z filius sunt due pſone. i. non tres nec tantū vna. Et cū dicit pater est vna pſona is est sensus. i. nec due nec tres sc̄m eē: ergo hoc nomē tres includit pluralitatē ꝓriuatiue. et hoc nomē plures vnitatē priuatiue. q⁹ is est sensus fm magistrū. pater z filius z spūssanct⁹ sūt plures pſone id est nō vna. et ita iste due dictiones vna plures mutuo sese includūt: z ex hoc sequit q̄ vtraq; includit seipam q̄tum ad intellectū. q̄d est impossibile. ¶Alij dicunt q̄ hoc nomen tres nichil significat nisi intellectū z ē dictio officialis distinctiua. ¶Sed hec solutio nulla est: q⁹ si bijpsi est cōtraria si significat intellectū cū ois intellectus sit multitudo z signū rei si aliqua dictio significat intellectū oportet q̄ rem cuius intellectus est signū significet. ꝓterea hec eēt incongrua pater z filius z spūssanct⁹ sunt tres. q⁹ hoc verbum sunt nihil ibi copulat fm eos. ¶Alij dicūt q̄ hoc nomē tres significat distinctionē q̄ est in intelligente tres pſonas distinctue sub suis notionibus. ¶Sed hec solutio sic iterū nulla est. q̄m etsi nullus vnq̄ posset intelligere. tñ nichilominus pater z filius z spūssctūs ab eterno fuerūt tres

Alia opio q̄ ipobat.

Tertia opio q̄ silr impro batur

O

¶Sbicit contra istas tres opiniones simul. q⁹ paternitas est ꝓprietas qua distinguit pater. qua re non eodēmō dicūt q̄ vnitas est ꝓprietas qua pater ē vnus siue distinct⁹. vnitas in natura lib⁹ est ꝓprietas distinctiua rei quare nō eodēmodo dicet q̄ vnitas patris ē ꝓprietas distinctiua ipi⁹ cū pater habeat ꝓprietatē distinctiuam. z si hoc est seqtur q̄ sicut vnitas est ꝓprietas patris: ita ternarius ē ꝓprietas ipsarū personarū. quod est contra tres p̄dictas opiones. ¶Sz nos hoc cōcedimus dicētes q̄ vnitas nihil aliud est q̄ eius notio pſonalis: sed alia rōne dicitur notio: z alia vnitas. Dicit aūt notio: q⁹ per eā cognoscit pſona. dicit vnitas: q⁹ p eā distinguit vna pſona ab alia. fm aūt q̄ notio facit pſonā quā refert nō eē illā ad quā refert: ex hoc dicit distingui z ex hoc dicit vnitas. tres ergo vnitates insunt trib⁹ personis: quaꝝ aceruus (vt ita loquar) est ternarius theologicus qui est in tribus pſonis. a quo pater et filius z spūssctūs dicūtur tres. vnitas aūt que est in essentia nō est cōmunicabilis alicui illarū vnitatū: immo ē quelibet illarum. vnde patet q̄ non ē quaternitas in deitate: sed tantū trinitas.

Opinio doctoris.

P

Spinia opi nio.

Q

Contra p̄

R

¶Queritur aūt vtrū hec sit vera. pater z filius z spūssanctus sunt vnus. ita q̄ hec dictio vn⁹ substantiuē. ¶Probat q̄ sit vera. q⁹ cum dico de⁹ est vnus. hec dictio vnus significat vnitatē essentie tm̄: ergo est pure essentiale: g̃ dicit de tribus personis singulariter z nō pluraliter. ergo hec ē vera pater z filius z spūssctūs sunt vn⁹: fm q̄ hec dictio vnus substātiuat. sicut hec ē vera: pater z filius et spūssanctus sunt eternus. ¶Ad hoc dicunt q̄dam q̄ hec dictio vn⁹ q̄n substātiuat ꝓpter articulum quē in se habet q̄ est signū discretionis trahitur ad supponēdū p pſona. z sic hec est falsa pater z filius z spūssanct⁹ sunt vnus. ¶Sz hec so-

Questio incidens

S

dictã opionem.

lutio nulla videtur eẽ per hoc ꝙ oẽ adiectiuũ masculini gñis qñ substantiuaꝫ habet in se articulũ vt albus: grãmaticus. eo dẽmõ eternus omps ergo si ꝓpter articulũ solũ hec dictio vnus supponit tm̃ pro ꝑsona: eadem ratione articulus huius dictiõis eternus trahet ipm̃ ad supponendũ pro ꝑsona. z ita hec erit falsa: pater z filius z spiritus sanct⁹ sunt eternus. z hec erit vera: sunt tres eterni: z hec dictio eterni teneatur substantiue.

¶ Secũda opinio.

¶ Alij dicũt ꝙ ideo hec est falsa: pater z filius z spũs sanct⁹ sunt vnus. qz hec dictio vnus cũ sit dictio nũeralis excludit maiorẽ numerũ. vnde seq̃ retur sunt vnus: ergo nõ sunt tres. ¶ Sz hec solutio iterũ nulla: qz hec dictio vn⁹ significat vnitatẽ essentialẽ: z ideo debet excludere numerum essentiarum: nõ numerum personarum. vnde ista est sensus: pater et filius z spũs sanctus sunt vnus id est vna essentia: z non essentie. et ꝑm hoc hec erit vera: pater z filius z spũs sanctus sunt vnus. et sic excludetur maior nũerus: non personarum sed essentiarũ. ¶ Forte dicetur ꝙ hec dictio vn⁹ substãtiuata: ideo supponit tantuꝫ ꝓ persona: qz habet in se duo in quib⁹ cõsistit personalitas: scz distinctionẽ et rationalitatẽ. distinctionẽ autem habet ex eo ꝙ est dictio nũeralis. rõnalitatez ex eo ꝙ substãtiuatur in masculino gñe. ¶ Sz itez hec solutio sic improbat̃ per hoc: qz cum hec dictio vnus significat vnitatẽ essentiẽ/ non significat personalẽ distinctionẽ: sz tm̃ essentialẽ. vnde per talẽ distinctionẽ nõ trahit ad supponendũ ꝓ persona. z constat ꝙ nec ꝓ realitatẽ que nec alĩ est ꝯ ipa essentia. z ita patet ꝙ nõ valet predicta solutio. ¶ Solutio. dicim⁹ ꝙ hec dictio vnus in eadẽ significatiõe significat vnitatẽ eẽntiez vnitatẽ persone. vñ non est ita pure essentiale: sicut hoc nomen etern⁹. Et ideo quãdo hec dictio vn⁹ substantiuaꝫ: substantiuaꝫ tm̃ ad personã. qz articulus qui est expressio discretiõis: trahit hãc dictionẽ vnus ad maximã distinctionẽ z ad magis expressam distinctionẽ. sicut hoc adiectiuũ grãmaticus substãtiuaꝫ ad illum qui est excellẽtissime grãmaticus. z ideo hec dictio vnus tenet ibi tantũmodo ꝓ vnitate ꝑsonali. z ita ꝓz ꝙ hec ẽ falsa: pater et filius z spũsctũs sunt vnus. nec est simile de hac dictiõe etern⁹. ¶ Itẽ querit de hac trinitas est trina. ¶ Probatur ꝙ est vera: qz hec dictio trina copulat ternariũ numeruz qui inest tribus ꝑsonis. z ita hec erit vera. trinitas ẽ trina ꝑ hoc etiã ꝓz ꝙ est vera: quia hoc nomẽ trinitas supponit tres personas sub ternario theologico. vnde hec propositio: trinitas est trina. similis est isti: albũ est albũ. Item idẽ significat ꝑ subiectũ z predicatũ: ergo illa est vera. si dicatur ꝙ hec dictio trina respicit formã huius dictiõis trinitas. z ꝓpterea ẽ falsa. ¶ Cõtra: hec est vera deus ẽ trinus. z si hec dictio trin⁹ respiceret formã: falsa esset. respicit ergo solũ suppositum. ꝯ et hec dictio trina respicit solum suppositum huius nominis trinitas. ergo illa est vera. Si concedatur contra trinitas est vna: quia vna est et indiuidua trinitas sicut dicit auctoritas. z si trinitas est vna nõ ergo trina: hec argumentatio ẽ necessaria. quia dicit ꝙ albedo est in albo z albũ in albedine vel potest dici ꝙ trinitas hic accipitur non ꝓ ipsis personis. sed ꝓternario personaruz: et hoc nomen vnitas sumitur ibi emphatice ꝓ deo. scz trinitate que est vnitas: vt sit sensus: trinitas est in vnitate. id est in deo qui ẽ vera vnitas: vt iste terminus deus supponat ibi ꝓ tribus ꝑsonis. et sic patebit ꝙ hec prepositio in. notabit quasi informationẽ sicut in hac: vnitas est in tribus ꝑsonis.

¶ Capitulũ quintum de notionibus in generali: continet sex questiones.

Dio quinti capituli.

Icto de personis dicẽdũ est de notionibus. Et primo de notionib⁹ in generali: scdo in speciali. c. vj. Et primo distinguẽde sunt diuerse opiniões de notionibus z que possint sustineri. z que non. Scdo de q̃nario notionũ. vtrũ insit ꝑsonis: z si inest ꝑsonis. vtrũ numeret vel determinet ꝑsonas. Tertio videndũ est cũ cõtrarie sint opiniones de notionib⁹ quomodo nulla earũ sit heretica et vtruz peccent magistri cõtraria de notionib⁹ opinantes. Quarto vtrũ adiectiua essentialia ꝑdicẽtur de notionib⁹. z similiter vtrũ adiectiua ꝑsonalia id est q̃ cõueniũt ꝑsonis predicent de notionib⁹ Quinto quomodo itelligẽda sit auctoritas boetij. que dicit de⁹ est qualis sine qualitate z quantus siue quãtitate: nec tamen est relatus sine relatione. Sexto et vltimo qualiter possit sustineri illa opinio que dicit ꝙ notio non differt a ꝑsona nisi in modo loquẽdi qui dicit ꝙ notio est persona et ꝙ supposita notione supponitur persona z ecõtrario.

¶ Prima questio quinti capituli.

Opio porretanoruz.

Scda opio

tertia opio

¶ Opinio cõis.

Quõ sumũtur notiões ꝑm primam opinionem

Arca primũ capitulũ notandũ est ꝙ de notionib⁹ sunt multe opiniones. ¶ Dicunt ei porretani ꝙ multoplures sunt notiones ꝯ quinqz et ꝙ notiones non sunt ꝑsone. ¶ Alij dicunt ꝙ notiones non sunt nisi in modo loquẽdi. vñ secundũ eos prorsus idẽ est dicere pater est ꝙ paternitas est z ecõuerso. sicut cum dicitur rogo benignitatez tuã. i. te benignũ isti dicũt ꝙ suppositã paternitate supponit pat. ¶ Alij dicũt ꝙ tm̃ sunt trãs notiones: nõ tm̃ dicũt ꝙ suppositã notiõe supponit ꝑsona. ¶ Cõis opio est ꝙ sũt tantũ quinqz notiones: z ꝙ notiones sunt ꝑsone. Scdm primã opinionẽ notãdũ ꝙ quedam notiones sumunt ꝑm essentiã: vt ille que significant hijs nominib⁹ equalis summ⁹ coetern⁹. cũ dicitur filius equalis similis coeternus patri. quia ꝑm hanc opinionem talia nomina equalis similis coeternus copulant mere notiones siue ꝓprietates personarũ. sz scdm cõmunez opinionẽ significant principaliter diuinã essentiã et cõnotãt distinctionẽ. similiter cũ dicitur pater distinguitur a filio. scdm eo significat distinctio que nõ est paternitas sed ex paternitate. sicut dicitur album differt a nigro. sic significat differentia q̃ non est albedo: sed ex albedine. pz ꝯ ꝙ scdz istos multoplures sunt notiones ꝯ q̃nqz. dicunt etiã ipsi ꝙ notiones nõ sunt ꝑsone. ¶ Sed ꝙ hec opinio nullomodo possit sustineri ꝓbatur multipliciter. ¶ Primo est cõtra illud qđ dicit in ꝑsa tione in personis adorek ꝓprietas. si ergo ꝓprietas ẽ adorãda: ꝯ est deus. ¶ Itẽ in patre nõ est nem. aliqua cõpositio vel cõcretio qz ipse ẽ diuina persona: et in deo vt ꝓbatum ẽ superius nichil tale accidit: ꝯ cũ pater in eo ꝙ pater sit diuina ꝑsona pater in ꝯtum est pater est omnimodo simplex. Sed dicit boetius i libro de trinitate. ꝙ omni simplici idẽ est esse qđ ipm̃ esse: z q̃ idem est quod ẽz quo est. cum ꝯ pater sit omnimodo simplex: idem est pater qđ paternitas. ¶ Item dicit beat⁹ augustinus ꝙ si deus nõ esset deitas qua ipse est deꝰ vel bonitas qua ipse est bonus bonitas sua naturaliter prior esset ꝯ ipse. sicut albedo naturaliter y prior esset ꝯ albũ tanꝯ formalis causa suo causato: ergo eadẽ ratiõe cũ pater non sit sua paternitas: paternitas naturaliter prior ẽ ꝯ pater z ita aliquid ẽ prius ꝯ diuina essentia qđ est hereticũ ¶ Itẽ paternitas ẽ ens aut nõ ens. si dicat ꝙ est nõ ens sequit ꝙ nõ ens dat patri vt sit pater: ergo non ens dat patri vt generet filiũ. qđ est abusio heretica. Si dicatur ꝙ paternitas est ens: ergo z est bonũ vel malũ. nõ potest dici ꝙ sit res mala: quia ꝑm hoc res mala daret patri: vt esset pater. si est bonũ ergo est deus vel est a deo. qz dicit beatus augustinus ꝙ quicqd est bonũ aut ẽ deꝰ aut ens a deo. sed nõ est deus vt ipsi dicũt: ergo est a deo. ¶ Preterea si est bonũ nec a deo vt ipsi dicunt nec deus: sequerek ꝙ deus nõ esset prius oĩ um bonorũ. relinquit ergo ꝙ paternitas sit bona et a deo: ꝯ est a deo ex eẽntia diuina vel ex nullo ꝙ hec argumentatio sit necessaria ꝓbatur ꝓ hoc quod dicit augustinus in. xij. libro confessionis. vbi probat ꝙ deus fecit oĩa ex nichilo. sic loquẽs ad deũ. ☙ dñe tu fecisti oĩa non de tua substãtia quia si de tua substãtia: essent id quod tu es. et si essent id quod tu es essent equalia vnigenito filio tuo: ergo o dñe de nichilo fecisti omnia. eodẽmodo sequitur ꝙ si paternitas ẽ a deo ꝙ ipa sit de diuina eẽntia vel de nichilo. sz ipa nõ est de diuina essentia. qz si hec esset: eẽt deus: ꝯ est de nichilo: ergo est creatura: ꝯ incepit esse: ergo paternitas nõ fuit ab eterno: ergo pater nõ fuit ꝑ ab eterno. ¶ Item sequitur ꝙ creatura dat patri vt sit pater. hijs obiectionibus prz ꝙ hec opinio non possit sustineri. ¶ Cõtra scdam opinionem que dicit ꝙ suppositata notione supponitur persona obicitur sic. ꝑm eos oportet nãqz dicere ꝙ cũ dicitur pater generat filiũ: hoc verbũ generat non sigt pure nisi patrẽ. qz idẽ prorsus sigtur per hoc ꝙ dico gñatio z ꝓ hoc ꝙ dico pr̃. eodẽmõ sequit ꝑz eos. qz cum dico pater spirat spiritum sanctũ hoc verbũ spirat mere significat patrẽ: ergo ista duo verba generat spirat prorsus idez significãt ergo iste due propositiões prorsus idẽ significat pater generat filiuz. pater spirat filiũ. sed vna est vera: ergo reliqua est vera. quare vna esset vera potius ꝯ reliqua non posset dici aliquomõ nisi propter diuersas cõparationes patris ad filium et spiritũ sanctũ. ¶ Itez queritur quare dicit augustinus. pater et filius sunt vnum principium spiritus sancti. oportet esse ꝙ ipse hoc dicat ꝓpter vnam notionem cõem patri z filio: aliter mentit⁹

Cõtra primo

Solutio de ctoris.

Vnũ determinat formã z tirnuz suppositum

Alia ꝙstio.

Alia ꝙstio incidens

Opinio doctoris.

quare trinitas ỽ vna.

Quinto.

Sexto.

Contra secundã opinionem.

Alẽ. primo.

Secundo

Augustin⁹ xij. ꝓfessionum.

Tertio.

esset augustinus. Oportet igitur q̄ vna sit notio cōis que nō sit paternitas. z ita ea supposita non supponit paternitas. sed supposita paternitate supponitur pater z ecōuerso: vt ipsi dicunt ergo supposita illa cōmuni notione non supponit pater. qđ ipsi negant. ¶ Itē pater generat filiū: ergo aliquo modo se habet ad filium. z est locus a diffinitione: q̄ relatiuoꝝ est esse ad aliud. quodāmodo se habere. Similiter pater spirat spīm sanctum: ḡ aliquomodo se habet ad spīm sanctum: ḡ pater eodēmodo se habet ad filiū quo ad spiritū sanctum. vel alio modo. si dicat q̄ eodē mō prius: sed ad filiū se habet vt pater: ergo ad spiritū sanctū se habet vt pater. si dicat q̄ alio modo: ille alius modus non est nisi notio alia: ergo diuerse notiones siue relatiōes sunt in patre respectu filij z spūssancti. quod ipi negant. ¶ Eisdā rōnib⁹ potest improbari tertia opio. ¶ Propter supradictas rōnes coacti sunt theologi dicere quattuor notiones esse. scz paternitatē/filiationē/spirationem: scz qua spūssctūs spirat a patre z filio cōmunē spirationē: qua pater z filius spirant spiritum sctm. z quintā etiam ponūt: q̄ est innascibilitas ratiōe q̄ post dicē. ¶ Predictis ergo rationibus coacti sunt dicere q̄ notiones sunt psone: z tm̄ suppositis notionib⁹ nō supponunt psone. sicut esm̄ licet essentia sit persona: tamen supposita essentia nō supponitur psona. ita z eadē rōe licet notio sit persona: tm̄ supposita notiōe non supponitur psona. Hoc aūt ideo cōuenit: quia aliqđ cōuenit notioni qđ nō cōuenit persone: z psone qđ nō cōuenit notioni. q̄ pater est cōis spiratio: sed paternitas nō est cōis spiratio. z ideo q̄ aliquid cōuenit notioni qđ nō conuenit psone: cōtingit q̄ supposita notione: nō supponit psona. z econuerso. z hec eadē ratio dicta fuit quare supposita essentia nō supponit persona. Notioni etiā cōuenit proprie distinguere: psone aūt conuenit distinguī. cum ergo supposita essentia non supponatur persona: z supposita psona non supponat notio: patet tres esse modos significandi in theologia: siue tres modos supponendi. q̄ quādoq̄ supponitur qđ per noīa eēntialia: vt deꝰ/deitas/eēntia natura/potentia. qñq̄ supponitur q̄s: vt cum supponitur psona. qñq̄ supponit q̄: vt cuꝝ supponit notio. Duobus primis modis inuenīt̄ur conformes in naturalibus: q̄ supposito homine m̄ q̄ homo: supponit quid. supposito sorte: supponit quis. sicut in arte grāmatica. Sed tertiꝰ modus supponēdi nō inuenit in naturalib⁹. q̄ ois forma est res alicuius generis vel alicuius speciei: z ita est quid. non aūt potest dici q̄ supposita notione supponat quid. q̄ ide sequeret q̄ in trinitate eēt multiplex quid: cum in trinitate multe sint notiones. ¶ Cōtra hanc cōez opinionē multipliciter obicitur: z gñaliter z specialiter. generaliter sic. Ois persona ē aliqua istarū triū notionū. demōstratis tribus istis notiōib⁹: paternitate/filiatione/processione. sed quelibet notio est persona: ergo quelibet notio est aliqua istarū triū notionū. sed cōis spiratio est aliqua notio: ergo cōmunis spiratio est aliqua istarū triū notionū. ergo cōis spiratio est paternitas vel filiatio vel processio. qđ manifeste falsum est: m̄ hanc opinionez. Q̄ aūt prima argumētatio sit necessaria: sic probatur p̄ hoc q̄ fit in p̄rio modo prime figure. ¶ Forte dicet q̄ nō valet: q̄ minor extremitas nō cōtinetur sub termino medio: q̄ per minorem extremitatē supponit notio p medīū persona. ¶ Sed cōtra. hec argumētatio est necessaria: oē grāmaticū est musicū: sed omne musicū est dialeticum: ergo omne grāmaticū est dialeticū. tamē minor extremitas nō cōtineꝫ sub medio. ergo ad hoc q̄ talis argumētatio sit necessaria nō oportet q̄ minor extremitas cōtineatur sub medio. z sic videt ex necessitate q̄ illa argumētatio sit necessaria. ¶ Solutio. dicimus q̄ illa argumētatio non est necessaria. licet enim teneat in naturalib⁹ terminis: non tamen tenet in theologicis. z hoc ideo q̄ i naturalib⁹ terminis ad hoc q̄ propositiones sint vere exigit̄ q̄ subiectū suppositiōe cōtineat sub predicato. Ad hoc em̄ q̄ hec sit vera: omne grāmaticū est musicum. exigit̄ q̄ subiectum contineat sub predicato suppositione. i. illud qđ supponit per subiectū supponat per predicatū. Sz in theologicis terminis vera est propositio affirmatiua: licet nō idē supponat per subiectum qđ per predicatū. q̄ hec est vera: notio est psona vel essentia est persona. z tamē supposita notiōe vel essentia: nō supponit persona. Quia ergo i theologicis ppositio vntuersalis est vera: licet subiectum nō cōtineat sub predicato suppositiōe nec etiā possit cōtineri: ideo non valet talis forma argumētandi in theologicis: sicut etiā non tenet in mixtionib⁹. Et patet per hoc q̄ ibi ē fallacia m̄ accidēs: sicut dicerē in mixtionib⁹. ¶ Ista etiā forma fallit m̄ noiales: qui dicunt q̄ vnū nomē est plures voces. posito q̄ nō sint nisi tres iste voces canis. canem. cane. m̄ eos nō valet hec argumentatio. ossie nomen est hec vox canis: ꝫ omnis vox est nomē: ergo ois vox est hec vox canis. ¶ Item hec eadē opinio dicit q̄ supposita notione non supponit persona. ¶ Cōtra. deitas est deus: z supposita deitate supponit deus. querit̄ vtrū hoc cōtingat. Et videt̄ q̄ nō possit assignari nisi q̄ deus est oīmodo simplex. in compositis nō est ita: sicut in hoīe. quia propter cōcretionem que est in homine sequit̄ q̄ nō humanitas sit hō: nec supposita hūanitate supponit hō. sed eadem simplicitas est in patre q̄ est in deo. vt em̄ deus m̄ q̄ deus est oīmodo simplex: ita pater m̄ q̄ pater sed q̄ deus m̄ q̄ deus est oīmodo simplex. ideo deitas est deus: z supposita deitate supponit deꝰ ergo eadem rōne quia pater m̄ q̄ pater est omnimodo simplex: sequitur q̄ paternitas sit pater: et supposita paternitate supponit pater. ¶ Solutio. dicimus q̄ re vera deitas est deus: z supposita deitate supponitur deus. sed hec non est sufficiens z precisa causa: quia deus est omnimodo simplex: z ad hoc operatur vnitas qđditatis in deitate. quia ibi est vnicū quid: nō multiplex quid. z ideo quotiens quid supponit: vnicū supponitur. Cum ergo supposita deitate supponit qđ z similiter deo supposito supponitur qđ: manifestū est q̄ supposita deitate supponit deus. sed in patre sunt plures notiones ex quo sequit̄ q̄ supposito patre: nō supponit aliqua notio. diuersita s ei nocionis de necessitate exigit̄ q̄ supposito patre nō supponatur aliqua earꝝ. Nō em̄ esset ratio quare potius supposito patre supponitur paternitas: q̄m spiratio. cum sit ipe vtraq̄ illarū. Et preterea si diceret q̄ supposita paternitate supponitur pater z econuerso: sequeret q̄ paternitas esset cōis notio. quia pater est cōmunis notio. hoc autem est improbatum superius.

¶ Secunda questio quinti capituli.

¶ Circa sextum capitulū querit̄ cum in deitate sint quinq̄ notiones: quare potius dicatur deꝰ trinus ppter tres: q̄m quinus ppter quinq̄. ¶ Item quinq̄ notiones sunt: ergo quinarius notionū est: ḡ quinarius est in personis: q̄ ille quinarius nichil aliud est q̄m ille quinq̄ notiones. Si em̄ diceret q̄ ille quinarius non esset quinq̄ notiones: sequeretur q̄ aliqua res eēt in deitate que nō esset psona vel essentia vel notio. Si ergo ille quinarius m̄est psonis: ḡ ille persone sūt quinq̄. Et videtur q̄ hec argumētatio sit necessaria. sicut hic ternarius ī est hominibus: ergo tres hoīes sunt. ¶ Item cū dicitur quinq̄ sunt notiōes. quinarius copulatur notionibus. iste aūt quinarius est qnq̄ notiōes (vt probatum est) ḡ copulat quinarius sibi ipsi siue qnq̄ notiones sibi ipsis: sed nō insunt sibi ipsis. ḡ hec ē falsa: notiōes sunt qnq̄. Eadē est obiectio de ista tres sunt notiones. z de hac: paternitas ē vna notio. qđ copulet per hoc nomē vna: vtrū notio ipa vel proprietas notiōis. si notio ipsa idē sibi copulabitur. z ita videt̄ q̄ sit falsa: si proprietas notionis z non notio sequit̄ q̄ aliquid est in deitate qđ nō est notio vel persona vel essentia. ¶ Solutio ad huius rei euidētiā notādū est q̄ cois spiratio est vna notio. et illa vnitas qua ipsa est vna: ē ipa cōmunis spiratio. vnde patet q̄ illa vnitas est in patre z filio: z tm̄ illa vnitate nec pater est vnus: nec filius est vn⁹. qm̄ illa vnitate nō est pater nec filius vniuersaliter distinctus: ꝫ illa vnitate est vna cōis spiratio: quia illa vnitate est ipa distincta ab omni alia notione siue ab oī alia re. ¶ Ex hoc pz q̄ quinarius notionū ī est tribus psonis: nō tamē persone sunt qnq̄. quia licet ille quinarius notionū sit in psonis: nō tamē est numerus psonaꝝ nec nūerat psonas. q̄ illi⁹ q̄nari ꝑs est vnitas. s. cōis spiratio q̄ nō determinat aliquā psonam sicut numerat. z ideo ille quinarius nō determinat illas psonas vt dicātur qnq̄ sicut binaris naturaꝝ ī est christo: nō tamē christus ē duo et sicut ternarius accidētiū vel actionū ī est sortī: nō tamen sortes est tres. ¶ Sunt aūt tantum tres notiōes: scz paternitas/filiatio/spiratio que vniuersaliter et proprie distingūt tres personas et ideo iste sole dicunt̄ psonales notiones z sunt tres vnitates trium psonaꝝ quib⁹ persone dicuntur tres. z pz q̄ nō est simile illud qđ inducitur p simili: q̄ ternarius qui inest hoībus numerat homines: sed quinarius notionū nō numerat personas licet insit psonis. ¶ Ex hoc pz solutio ad primo obiectuꝫ: quia nō sunt quinq̄ persone. z ideo si hoc nomē deus teneatur p̄rio essentia cum dico deus est quinus. is erit sensus. diuina essentia est cōis qnq̄ personis. qđ manifeste falsuꝫ est. Si vero hoc nomē deus supponat ibi q̄ trib⁹ personis: patet q̄ hoc est falsum: quia persone nō sunt qnq̄ nec denominari possunt quinq̄ ab illo quinario. ¶ Ad vltimo obiectū dicimus q̄ cū dicit notiones sunt quinq̄. idem sibi copulat: z tamē propositio est vera: quia solet dici principia rez in se reflectūtur. vnde principiū essendi seipso est. z principiū discernēdi seipo discernit. vñ hec est vera: Vnitas est vna. z differentia seipsa differt. z inherētia seipsa inheret. sicut ḡ hec est vera: vnitas ē vna. licet idē sibi copulet. ita hec ē vera notiōes sunt quinq̄. licet idem sibi copulet. q̄ principiū discernēdi seipo discernit. vnde est sibi quasi forma: sicut essentia diuina est sibi forma.

¶ Tertia questio quinti capituli.

¶ Quomodo nulla opinionum de notionibus sit heretica: licet oppositę sint.

¶ Circa tertiū queritur. cū cōtrarie sint opiniones de notionib⁹: quomō nulla illarum sit heretica. dictum est em̄ m̄ quosdā q̄ notiones nō sunt psone ¶ Sz videtur q̄ altera illarū opinionum sit heretica. q̄ si prima esset vera: vltima asserit de hoc qđ nō est deus q̄ est deus: q̄ asserit de paternitate q̄ nō est deus. ꝫ hoc est hereticū quia ideo errāt infideles pagani: q̄ asserebāt de eo quod nō est deus q̄ est deus. ergo eodē mō isti sunt infideles qui dicūt de eo quod est deꝰ: q̄ nō est deus. eodēmodo si vltima opinio sit vera: sequitur q̄ prima sit heretica. q̄ prima opinio asserit de eo qđ est deus q̄ nō est deus. ¶ Ad hoc forte dicetur q̄ asserere de eo qđ nō est deus q̄ ē deus nō est hereticuꝫ. sed asserere de creatura q̄ esset deus: hoc esset hereticū. ¶ Sz pbatur q̄ ex opinione prima sequit̄ q̄ paternitas sit creatura. q̄ cum paternitas sit aliqđ bonū: sequitur q̄ sit deꝰ vel a deo. sed non est deꝰ m̄ eos: ergo est a deo. ergo vel est ab essentia diuina vel a nichilo. si dicatur q̄ ab essentia diuina: sequitur q̄ sit deus vt patet ex predictis. Relinq̄tur q̄ sit ex nichilo ergo creatura: et ita ex prima opinione sequit̄ q̄ paternitas sit creatura. z ita si prima opinio est vera: vltima opinio asserit de creatura q̄ sit deus. et si vltima est vera: prima asserit de eo quod ē deus: q̄ est creatura. z vtrūq̄ est hereticū. ḡ altera opinio est heretica. q̄ oportet q̄ altera sit vera: cum sibi cōtradicāt. ¶ Item probat̄ q̄ isti vel illi peccent mortaliter. q̄ dicit b⁹ augustin⁹ q̄ nichil fructuosius inuenit̄ q̄m in trinitate: et nunq̄ periculosius errat̄. sed vel isti vel illi errāt in trinitate: ḡ periculosissime errāt: ḡ mortaliter peccant. Sed hoc videtur eē cōtra beatū ambrosiū qui dicit q̄ mgri qui docēt falsum de deo (sed nō pertinaciter) ferunt secum lignum/fenum/stipulam: ergo nō peccant mortaliter. ¶ Solutio. dicimus q̄ neutra illarum opinionū ē heretica. cū ctorum enim in sacra scriptura non habeamus determinatum de notiōibus: ideo licet magistris opinan-

ri: sed nõ licet eis asserere. Si eñ quis asserat aliquid de deo qõ nõ sit determinatũ i sacra scriptura vel quod non sequaℓ directe ex fide mortaliter peccat. quia se cõstituit supra deũ. Iudex eñ est supra id de quo habet iudicare. talis eñ est ordo iudicandi: vt deꝰ iudicet omia: spiritualis homo iudicet oia que sub se sunt: vt animales hoies et omnia inferiora. Animalis aũt homo nõ potest iudicare de spiritualibꝰ: scz de hoie spũali. quia aialis hõ non percipit ea q̃ dei sunt. vt dicit apostolus. sed aialis homo bñ põt iudicare pcos ⁊ huiusmodi tñ. Qui ergo sua auctoritate aliquid asserit de deo: ponit se supra deũ: quia iudicat de eo. et ita peccat mortaliter. Hec est superbia intellectus quã prohibet aplus vbi dicit. Nõ plus sapere q̃ oportet sapere. Magistri autẽ theologie nichil asserũt: sed tñ opinãtur inquirẽtes de talibus: ad defensionẽ fidei contra hereticos. et ideo qz nichil asserunt nõ peccãt: licet ꝓpter aliquas rõnes vertatur animus eorũ ad vnã partez magis q̃ ad aliã. quod est opinari. ¶ Ad secũdo obiectũ dicimꝰ q̃ re vera si magꝰ in sua opinione manet si bi ipsi gloriãdo de ingenio suo: cõstat q̃ ipe peccat. sz si ita leuiter glorieℓ q̃ paratꝰ sit ad correctionẽ: venialiter peccat. Et in hoc casu dicit beatus ambrosius q̃ ferunt secũ lignũ/fenuz/stipulã. Si vero ita vehemẽter glorieℓ q̃ ptinax sit: mortaliter peccat. vel si asserit aliquid de talibus mortaliter peccat. Et ideo dicit beatus augustinus q̃ nunq̃ periculosius erraℓ. Error eñ in aliis nõ est peccatũ vel tantũ pctm. ¶ Sz q̃ritur quare liceat magistris aliquid asserere de notionib⁹. Nõ videtur esse alia ratio nisi quia hoc ẽ cõtra fidẽ: sed si hoc eadẽ rõne nõ licet magistris aliquid opinari cõtrarie de notionibus: qz nõ licet dubitare cõtra fidẽ: ℊ nec opinari. ¶ Item si prima opinio est vera: ꝑbaℓ q̃ scda est cõtra fidẽ qz probatũ est ꝑm primã opinionẽ q̃ paternitas est creatura: ⁊ scda opinio ponit paternitatẽ esse deum: ℊ ponit creaturã esse deuz. ⁊ hoc est cõtra fidẽ. ergo si prima opinio est vera: nõ licet secũdam sustinere. qñ si prima est vera: scda est cõtra fidẽ. ¶ Itẽ si scda opinio est vera: prima dicit cõtra fidẽ. qz si scda opinio est vera: pater ⁊ paternitas sunt idem. sz prima dicit paternitatẽ non esse patrem: ergo dicit ꝑem nõ esse patrez. ⁊ hoc est cõtra fidem: ℊ seqũtur q̃ vel isti vel illi dicant contra fidem. ¶ Solutio. Ad primũ dicimꝰ q̃ nõ licet magistris asserere contrarie de notionib⁹. nõ quia hoc sit cõtra fidẽ: sed qz nõ est determinatũ in sacra scriptura. nec debet aliqs sua auctoritate aliquid asserere de deo. ⁊ ita soluit prima obiectio per interemptionẽ. ¶ Ad secũdo obiectum dicimus q̃ huius prima opinio sit vera: nõ tñ secũda est cõtra fidem. quia prima opinio nõ diceret q̃ paternitas esset creatura: nec diceret q̃ eẽt deus: tamẽ diceret q̃ est idem q̃ deus. Et illa ratio augustini. omne bonũ aut ẽ deꝰ: aut a deo. tenet in deo ⁊ creaturis tantũ. ¶ Ad tertio obiectum dicimus q̃ patrẽ nõ esse patrẽ: et paternitatẽ nõ esse patrẽ: non sunt idem licet equipolleãt. ⁊ duorum equipollẽtiũ vnũ potest esse cõtra fidem: reliquum nõ. Non est eñ determinatũ in sacra scriptura an paternitas sit pater: sz determinatũ est q̃ pater est pater: nec determinatũ an supposita paternitate supponaℓ pater. et ꝓpter hoc vnuz illorum est cõtra fidem ⁊ alio modo significatum non est cõtra fidem. sicut dicit in Osee. ij. Vocabit me vir meus et non vocabit me vltra baalim et tamen idem est baalim q̃ vir meus.

¶ Quarta questio quinti capituli.

¶ Vtrum adiectiua essentialia predicentur de notionibus.

Contra quartã q̃stionez arℊ ꝓmo. q̃ adiectiua essentialia dicuntur de notionibꝰ paternitas. eñ siue filiatio est immensa eterna siue omipotẽs. qõ patet per hoc quod dicit: paternitas est. sic predicaℓ eẽntia diuina de paternitate: ⁊ eẽntia diuina est eterna: ℊ paternitas habet esse eternũ. ergo paternitas ẽ eterna: eadẽ rõne immensa ⁊ oipotẽs. ¶ Preter ea cũ notio sit deus: sequit̃ q̃ sit immẽsa/omnipotens/⁊ eterna cum ℊ adiectiua essentialia dicanℓ de notionibꝰ: queriℓ quare eodẽmodo adiectiua notionalia non dicũtur de essentia. qz nec eẽntia generat nec generaℓ: nec spirat nec spiraℓ. ¶ Solutio. dicimus q̃ essentia siue eẽ cõe est et indistinctum quid. ⁊ ideo adiectiua q̃ copulant diuinam essentiã predicãtur ⁊ de personis ⁊ de notionibꝰ ⁊ indistincte. adiectiua vero que copulant notiones ꝓprias sunt: ⁊ ideo predicanℓ tantummodo de notionibus inq̃tũ sunt ꝓpria. ⁊ hec est ratio quare potius eẽntialia predicãtur de notionibus q̃ ecõuerso. nõ omnia tñ adiectiua predicanℓ de notionibꝰ: vt illa q̃ preter naturaz aliqd cõnotãt qõ non cõuenit notioni. vt ista adiectiua: trina/incarnata. Essentia eñ est trina. i. trium vna siue cõis. vt dictũ est supertus. nulla aũt notio ẽ cõis trib⁹ personarũ. Similiter eẽntia diuina ẽ incarnata: quia ipa est associata siue vnita humane nature in eadẽ ꝑsona. Hec aũt nõ creditur: filiatio est icarnata. qñ associatio siue vnitio talis inter similia attendit. s. nature ad naturã notionis ad naturã. ¶ Item cũ notio sit persona sicut ẽ essentia: queriℓ quare adiectiua ꝑsonalia nõ dicantur de notionibus sicut adiectiua notionalia: immo potius deberet ita esse. qz maioz est affinitas notionis ad personã: q̃ ad essentiã. qz notio est ꝑsona: notio distinguit personã: sed nõ distiguit eẽntiam. ergo potius predicari debẽt adiectiua ꝑsonalia. id est ꝑsonis cõueniẽtia: q̃ essentialia. Si hec cõcedatur. cõtra. paternitas spirat spñm sctm ergo spiratio ineſt paternitati. sz spiratio non est paternitas vt prius probatũ est: ℊ aliqua res iest paternitati q̃ nõ est paternitas: ℊ aliqua concretio est in paternitate. qõ est impossibile. ¶ Solutio. sicut dictum est adiectiua que cõueniũt ꝑsonis ꝓprie significãt ea q̃ sunt in personis: scilicet actus ꝓprios ꝑsonarũ: vt generare/spirare/que sunt actus theologici scz nõ naturales. agere autem ꝓprie ad ꝑsonã siue ad eẽntiã pertinet: non ad notionem que est relatio: cuius eẽ est ex toto ad aliud se habere. ꝓpter hoc ergo q̃ adiectiua cõueniẽtia essentie significant rem cõem ⁊ indistinctam: ideo potius predicãtur de notionibus q̃ adiectiua cõueniẽtia personis que ꝓpria sunt personarũ: ⁊ qz etiã non ꝓtinet ꝓprie ad notionẽ agere: sed ad personam vel ad substãtiam. ¶ Sz iterũ probaℓ q̃ hec est vera: paternitas generat quia dictũ est supertus q̃ cuz dicitur paternitas est vna. sic paternitas denotaℓ ab ipsa. qz ipsa est vnitas: qz ipa est vna. ℊ eadẽ rõne non denotabit seipsam. sic paternitas generat. ¶ Sz dicerem⁹ q̃ non valet hec argumẽtatio: qñ ipa ꝑm q̃ ẽ vnitas principiũ est discernẽdi. ⁊ ideo ex hoc habet se denominare. qz principiũ discernẽdi seipso discernitur: ⁊ ideo est sibi quasi forma. ⁊ ideo ꝑm talem intentionẽ denominari habet a seipsa. Hec aũtem ratio nõ posset inueniri in hac ꝓpositione paternitas generat: imo significaℓ generatio tanq̃ forma siue actus ꝓpriꝰ specialis ꝑsone. ⁊ ꝑm hãc intẽtionẽ nõ habet denominari a seipsa. sicut nec in naturalibꝰ potest dici q̃ cursus currat: vel motus moueatur.

¶ Quinta questio quinti capituli.

¶ Vtrum deus est qualis sine qualitate

Circa quitã q̃stionẽ arℊ. dicit boetius in libro de trinitate q̃ deꝰ est qualis sine qualitate: quãtus sine quãtitate: nõ tñ est relatus sine relatione. Sz videt̃ hoc nichil esse: qz deus est qualis qualitate q̃ est sup omnẽ qualitatẽ: sicut ipe dicit. que qualitas non est predicamẽtalis nec accidẽtalis. similiter ipse est relatus relatione q̃ deus est: q̃ est sup omnem relationẽ que nec est predicamẽtalis nec accidẽtalis: sicut ipe non est qualis ad modũ naturalitatis nec quãtus ad modũ naturalitatis: nec relatus ẽ ad modum naturalitatis. ergo sicut ipse est qualis sine qualitate/⁊ quãtus sine quãtitate: ita relatus est sine relatione. ¶ Solutio. qz nolã qualitatiua vel quãtitatiua dicta de deo significãt diuinam eẽntiã: nec recedũt a predicamẽto substãtie: nec faciunt aliud predicamẽtũ nouũ. qz substãtiã indicãt. relatiua vero dicta de deo nõ indicãt substantiã sed relationẽ. ⁊ ideo faciũt aliud predicamentũ siue aliũ modum predicãdi cõformẽ prioris predicamẽto relatiõis naturalis. Et ideo dicit boetius q̃ deꝰ nõ est relatus sine relatione: licet sit qualis sine qualitate: quãtus sine quãtitate. qñ relatio supessentialis predicaℓ de deo ad modum naturalis relatiõis: nõ ad modũ substantie. ¶ Hoc aũt ideo cõtingit q̃ ꝑm relationez nõ est motus vl aliqua rei mutatio. nec sunt relationes de ipsa re vel in ipsa re ꝓprie sed quodãmodo extrinsecus affixe sicut dicit boetius. ideo plures relatiões de diuinis ⁊ de vna ꝑsona ꝑdicari possũt manente oimoda simplicitate ipsius ꝑsone. quod non posset esse si plures qualitates vel quantitates predicarẽtur de persona vel de essentia. ꝑm eã qualitates siue quãtitates consistit motꝰ siue mutatio. Inde est etiã q̃ dicit boetius relatio multiplicat trinitatẽ. sz eñ relatione differũt personе. ¶ Et damas. dicit qñ ꝑm oia vnũ sunt pater ⁊ filius ⁊ spũssanctꝰ preter generationẽ/⁊ filiationẽ ⁊ processionẽ. cogitatione vero est quid diuisum. Vnũ eñ deũ cognoscimꝰ. in solis vero proprietatibus et paternitatis/⁊ filiationis/⁊ processionis. ⁊ ꝑm cãm et rationabilẽ ꝓfectionẽ ypostasis scz ꝑm existentie modũ differentiã intelligimus Sicut eñ in naturalibꝰ nõ est cõitas nisi solo itellectu: vt superius dixerat damas. ⁊ realis in omnibus diuisio: igitur tres ꝑsone vnũ sunt in essentia realiter: sed solo itellectu diuidit essentia cũ ipsa in vnaquaq̃ ꝑsona quasi separatum intelligitur. sicut eñ indistãter sunt diuerse tres personе quod exigit inter se summus ⁊ mutuus amoꝛ. non eñ esset ibi summa fruitio: nisi ibi esset summa coniunctio siue summa vnitas. Sz aũt dicit damasc. eas differre ꝑm cãm: expositio est eiꝰ qõ dixerat ꝑm paternitatẽ ⁊ gñationẽ. est eñ pater causa. i. origo filij ꝑm paternitatez. dicit eñ eas differre ꝑm rõnabile. i. ꝑm rõnem ⁊ perfectionem ypostaseos. i. ꝑm modũ existentie. q̃ ꝓfectio siue modus nichil aliud itelligitur: q̃ notio personalis. ¶ Sed videt̃ falsum dicere q̃ pater ⁊ filius ⁊ spũssanctus differũt relationibꝰ suis que in re sunt: ergo realiter sunt diuisi: non ergo sola cogitatione. Sed ad hoc dicimus q̃ itelligendũ est ita. sola cogitatione sunt quid diuisim. i. sunt essentia sola cogitatiõe diuisa a ꝑsonis. quia per hoc nomẽ diuinitas significaℓ diuina essentia vt abstracta a personis. que abstractio sola cogitatione est. realiter eñ diuina eẽntia est in ꝑsonis.

¶ Questio sexta quinti capituli.

¶ Vtrum paternitas est pater ita suppositа

Ipso quomodo debeat sustineri cõis opinio de notionibꝰ: videndũ est qualiter possit sustineri opinio magistri ꝓpositiui q̃ est multum probabilis. que dicit q̃ sicut paternitas est ꝑ: ita suppositа paternitate supponitur ꝑ. nec est differẽtia nisi i modo loquẽdi siue in modo significãdi. ¶ Cuius opinionis ꝓbabilitas apparet in hoc. qz sicut deus ꝓpter hoc q̃ est omnimodo simplex non eget aliq̃ actione ad hoc vt agat in creaturã sed seipso agit in creaturã: nec aliqua relatione eget qua referatur ad creaturã sed seipso referℓ. ita deus pater cũ sit omnimodo simplex seipo referℓ ad filiũ: seipso generat filiũ: sicut deus seipo creat seipo iustificat: ꝓpter omnimodã simplicitatẽ. ¶ Qui ergo hãc opinionẽ voluerit sustinere: sic poterit respõdere ad obiectiones cõtra factas. ꝑ eodẽmodo se habet ad filiũ ⁊ ad spñm sctm: sz ad filiũ se habet vt pater. licet eñ ꝑsũ in se est eodẽmodo se habeat ad filiũ ⁊ ad spñm sanctũ: ꝓpter tamen simplicitatẽ suã diuerso modo se habet ad illos q̃tum quasi ad plures effectus. ¶ Instãtia. deꝰ in q̃tum in se est eodẽmodo se hz ad oẽs hoies: sz ad bonos se habet vt pater spũalis: ergo ad malos se hz eodẽmodo. si aũt ꝓponat generaliter sic prius eodẽmodo se habet pater ad filium ⁊ ad spiritũ sanctũ. Negãda est hec. sicut ⁊ hec deus prius eodẽmodo se hz ad bonos hoies ⁊ ad malos. ¶ Ad aliud obiectũ similiter respondemus quia ista duo verba generat ⁊ spirat q̃tũ ad deuz patrem idem significãt: tamen connotãt diuersa ex modo significandi: sicut ista duo nomina dñs/creator/dicta de deo idẽ prius significant q̃tũ

Ad tertiuz ad deum: tñ cõnotant diuersa ex modo significãdi sicut prius dictũ est. Ad tertio obiectuz respõdemus q̃ hec est vera: pater z filius sunt vnũ principium spũssancti. eodẽmodo loquẽdi quo spiritussanctus dicit multiplex ꝓpter diuersos effectus eodẽmõ quasi ꝓpter vnũ effectũ quẽ habent pater z filius qui est spũsctũs dicunt vnuz principiũ: z quia eodẽmodo prius procedit ab eis spũsctũs ꝙ modũ benignitatis: vt dictũ est.

¶ Capitulũ sextũ de notionibus in speciali et continet septem questiones.

Ar Dio sexti capituli

QJcto de notionibus in generali: dicẽdũ est de eis in speciali: z primo de paternitate z filiatiõe circa qõ primo queritur. vtrũ paternitas aliquomõ sit pater. secundo vtrũ paternitas z filiatio dicant de patre per essentiã vel per participationẽ. tertio de potentia generãdi vtrũ sit i filio. quarto vtrũ paternitas ꝓprie sit potẽtia generandi actiue. quinto de innascibilitate. sexto de cõi spiratione. septimo de spiratione qua spũssanctus spirat a patre et filio: z quomodo spũssanctus procedat ab eis vt amor. z vtrũ spũssanctus sit amor ꝓprie vel a ꝓprietate: z de aliꝭ notionib9 que cõueniũt spiritui sancto qualiter ei conueniant. ¶ Circa primũ queritur sic. cũ dictũ sit superius ꝙ paternitas est pater: queritur vtrũ paternitas aliquo sit pr̃ vt sumat hoc nomẽ aliquo generaliter ad essentiam z personã sicut sumit ab aug. Filius nõ eo est verbum quo est. si ens paternitas aliquo nõ esset pater: sequeret ꝙ nullomodo esset pater. si concedatur ꝙ paternitas aliquo est pr̃: nõ nisi paternitate: g̃ paternitas paternitate est pater. Si concedatur. cõtra. paternitas non inest paternitati ergo paternitas paternitate nõ est aliq̃d nec alicuius modi. ¶ Eadem obiectio est de illis ꝓpositionib9: essentia paternitate est pater. essentia filius filiatione est filiꝰ. essentia humanitate est homo. ¶ Ad hoc dicit gñaliter ꝙ hec est falsa: paternitas paternitate est pater. qz sic (vt dicũt) exigit ꝙ res ablatiui: insit rei noiatiui. Vñ dicũt ꝙ hec argumẽtatio non valet: paternitas est pr̃: ergo vel aliquo vel aliq̃bus est pater. ¶ Sz contra. cũ dicit paternitas paternitate est pater. iste ablatiuus paternitate significat paternitatez vt causam formalem: sed nõ vt causam formalẽ subiecti sz tñ predicati scz patris: g̃ ex vi locutionis nõ exigit ꝙ paternitas insit subiecto sed tñ predicato. hoc aũt verũ est: ergo illa est vera. qõ cõcedimus. ¶ Et ideo dicimus ꝙ hec est vera: paternitas paternitate est pater. nec ex vi locutionis res ablatiui ostendit ineſſe rei noiatiui sz res ablatiui significat tñ in habitudine ad rem predicati: scz vt causa formalis vel quasi formalis. z hoc verũ est ꝙ paternitas est causa formalis vel quasi formalis patris. Talis ergo modus argumentãdi albedo nõ ineſt sorti: g̃ sortes albedine nõ est aliquid vel alicuius: tenet in naturalibus. qm̃ in naturalibus in ꝓpositione affirmatiua exigitur ꝙ forma rei predicate sit forma rei subiecte cum idem oporteat supponi per subiectũ z ꝓdicatum. sed non tenet talis modus argumentandi in theologicis terminis vt propositio affirmatius sit vera: neq; ꝓprietas predicati est proprietas rei subiecte. vt in istis ꝓpositionib9: paternitas est pr̃. essentia est pater. essentia est filius. eẽntia est homo. Et ideo cũ dicit: paternitas paternitate est pr̃. vel essentia est pater: nõ exigitur ꝙ res ablatiui sit proprietas rei subiecte: sz rãtuz ꝙ sit causa formalis vel quasi formalis rei predicate. et de similibus idẽ est iudiciũ.

Solutio generalis ꝼm aliquos.

Impropbatio prec̃. solutionis.

Opinio doctoris.

Diuersitas in naturalibus z theologicis.

¶ Secunda questio huius capituli.

¶ Utrum generatio predicatur per participationem vel per essentiam.

Af ꝙ non.

QJrca secũdum capitulũ queritur vtrũ in ista ꝓpositiõe: iste generat. demonstrato patre: predicet gñatio de illo.

¶ Si sic: g̃ vel predicatur per participationem vel ꝙ essentiã. si dicatur ꝙ per participationẽ: g̃ illud qõ predicat nõ est id de quo predicat. si dicat ꝙ per essentiã: ergo illõ qõ predicat nec actu nec intellectu potest separari ab eodẽ de quo predicat. g̃ generatio (demõstrato pr̃e) non põt separari ab isto: nec actu nec intellectu. ¶ Sed ꝓtra. cũ dico innascibilis. sic intelligo pr̃em: nec sic intelligo paternitatem. g̃ paternitas põt separari a pr̃e intellectu. sz cõtra aliqd predicatur de aliquo ꝙ participationez. g̃ nec actu nec intellectu põt separari ab eo de quo predicatur: vt substãtialis differẽtia. sz id qõ predicatur ꝙ essentiã multo familiarius predicatur q̃s aliquid qõ predicatur ꝙ participationẽ. ergo quicq̃d predicat per essentiã: nec actu nec intellectu potest separari a patre.

In oppñ.

Opinio doctoris.

¶ Quod concedim9 Sicut enim in hoc quod dico homo intelliguntur omnia superiora non distincte sz quodãmodo implicite: ita cũ dico innascibilis intelligo patrem licet non distincte sz quodã ineffabili modo q̃ nõ posset reperiri in naturalibus. innascibilis id est pater est paternitas. z ideo necesse est ꝙ illo intellecto intelligatur aliquomodo paternitas.

¶ Tertia q̃stio huius sexti capituli.

¶ Utrum potentia generandi sit in filio.

Af ꝙ non.

QJrca tertiaz q̃stionẽ cõis est oim opinio ꝙ cũ dicitur: pater potest generare filiũ hoc ꝯbum potest predicat diuinã essentiam. ¶ Sed contra hoc multipliciter obicitur. potentia generandi filiũ nichil aliud est q̃s diuina essentia: sed diuina essentia cõmunis ẽ tribus ꝓsonis: g̃ potentia generãdi filiũ cõis est tribus ꝓsonis. et ꝓ cõsequens potẽtia generãdi filiũ est in filio: ergo filius potest generare. quod falsum est. qz nõ potest esse nisi vnicus filius i trinitate.

Secũdo af

¶ Item quicq̃d potest pater potest filius et ecõuerso: sz pater potest gñare filiũ: g̃ filiꝰ põt generare filium. Similis est obiectio si sic dicamus. quicquid potest pater potest filiꝰ z spũssanctus z econuerso: sed filius z s. s. potest mitti: ergo pater põt mitti.

Tertio af.

¶ Vel sic. qcq̃d potest pr̃ potest filius: filius potest audire a pr̃e: ergo pater põt audire a patre. qõ falsum est. qz audire a patre est habere sciẽtiã a pr̃ vl eẽ a pr̃e. sicut dicit beatus augu.

Opinio doctoris

¶ Dicimus ꝙ iste tres argumẽtatiões vltime non valent. et est ibi duplex fallacia. Primo

et rñsio ad predicta.

est ibi fallacia ex cõmutatione predicamenti: qm̃ ipse proponit predicamẽtũ substãtie: postea assumit z cõcludit predicamentũ relationis. posse ei generare nõ est posse quid. quia supposita gñatione nõ supponit quid: sed que. similiter posse mitti posse audire: non est simpliciter posse quid. et ita ista duo verba mittr z audire non tñ predicant diuinã essentiã: sed etiã cõnotant relationẽ scz esse ab alio. Scõa fallacia est in illis argumẽtationibus ex eo ꝙ res verbi in assumptiõe retorquetur ad vnam personã: in cõclusione ad aliã. z ideo est ibi fallacia ꝼm accidẽs. propter solũ primã rationem nõ valet hec argumẽtatio. q̃quid potest eẽ pater potest esse filius: sed pater potest esse pater ergo filius potest esse pater. quia posse esse pr̃em nõ est posse esse quid. ¶ Propter solã scõam rationez nõ valet hec argumentatio: quecũq; potẽtia est in patre est in filio: sz potẽtia generãdi est in patre: ergo potẽtia generandi est in filio. quia res gerundiui verbi psonalis prius in assumptione retorquet ad vnam psonam: in conclusione ad aliã. sicut patet in talibus argumẽtatiõib9. quicquid scit iste scit anima eius: sed iste scit citharizare: ergo aĩa eius scit citharizare. Similiter z hoc quicquid vult iste vult pater eius vt sit ita: sz iste vult ducere vxorem: ergo pater eius vult ducere vxorem. nõ sequit. posito ꝙ pater eius non velit ducere vxorem: sed vult ꝙ filius suus ducat vxorẽ Notandũ tñ ꝙ hec est dupler. potẽtia generandi est in filio. q; si hoc gerundiuũ generandi sit gerũdiuũ verbi personalis actiui falsa est vt dictũ est: et ꝼm hoc hec est incõgrua vel impfecta: potẽtia gñandi est diuina essentia. q; res gerũdiui nõ potest ibi retorqri ad aliqõ suppositum. sz ꝼm ꝙ illõ gerũdiuum est gerũdiuũ verbi impersonalis vera est hec. potentia gñandi est in filio. i. potentia qua aliqs potest gñare est in filio. et in hoc sensu hec est vera: deus scit artẽ inueniendi. i. artẽ qua aliqs inuenit. nec tñ sequit: ergo deus scit inuenire. impedietẽ fallacia ꝼm accidens. quia res gerundiui que retorquebatur ad generare suppositum in conclusione: retorquetur ad deum.

Solutio ad primum.

¶ Quarta questio huius sexti capituli.

¶ Utrũ paternitas sit potentia gñandi actiue.

Af ꝙ non.

QJrca quartaz q̃stionẽ. sic obicitur. sicut se habet innascibilitas ad patrem ita se habet nascibilitas ad filiũ: sed innascibilitas est proprietas notionalis patris: ergo nascibilitas est proprietas notionalis filij. sed nascibilitas idez est ꝙ potentia nascẽdi: sicut mutabilitas idem est ꝙ potẽtia mutandi: z risibilitas idem est ꝙ potẽtia ridẽdi. ergo iste terminꝰ potẽtia nascẽdi siue potẽtia generãdi passiue qõ idem est: supponit notionẽ filij non essentiã. ergo cum dicit: pater potest generare. hoc verbũ põt copulat notionem: non essentiã. ¶ Item regula est. cuius est actus eius est potẽtia: sed actus generandi est proprius patris: ergo et potentia est propria patris: sed essentia nõ propria est patris relinquitur ergo ꝙ illa potentia propria sit notio patris.

Scõo af.

Tertio af.

¶ Item cum dicitur: pater potest generare filium. ista duo verba potest/generare/cõ

Ad secũdũ

stringuntur vel construuntur inter se. ergo mediante aliqua habitudine. quoniã si nõ esset ibi aliqua habitudo nec aliqua ligatio: et ita nulla constructio. queritur ergo q̃ sit illa habitudo: et non poterit dici nisi habitudo originis. Ex illa ergo propositione proprie sequitur ꝙ diuina essentia habeat se vt origo ad generationẽ filij. ergo diuina essentia generat filium. quod necessario improbatum est in sententijs: quia sequeretur ꝙ diuina essentia non esset filius. ¶ Solutio. ad primo obiectum dicimus ꝙ si nascibilitas dicat ipsa filiatio vera est prima propositio: sicut se habet innascibilitas z̃. si autem nascibilitas dicatur potentia nascendi falsa est. et sic soluitur instãtia per distinctionẽ equiuocationis.

Ad vltimũ.

¶ Ad secundo obiectum dicimus ꝙ hec propositio in rebus naturalibus vera est: sed non est vera generaliter in theologicis. et hoc ideo contingit quia in naturalib9 vna sola potentia vnius solius est: sed in theologicis vna sola potentia pluriũ est. Et ideo non valet hec argumentatio. cuius est actus/ eius ẽ potentia: sed actus generandi proprius est patris: ergo potentia generãdi propria est patris. impediente fallacia ꝼm cõsequens. sicut hic. cuius est risibilitas/ eius est sensibilitas: sed risibilitas proprium est hominis: ergo sensibilitas proprius est hominis. fit enim ibi processus ab inferiori ad superius in negatiõe que intelligitur in hac dictione proprium. ¶ Ad vltimo obiectum dicimus ꝙ hec est vera: essentia se habet vt origo ad generationẽ filij: sed non ꝓ se neq; ꝼm se: sz tñ prout est in patre se habet vt origo ad generationẽ filij. sicut et in naturalib9 forme non agunt per se: sz subiecta formis suis agunt proprie. Unde non valet hec argumẽtatio. potẽtia qua sortes generat platonẽ se habuit vt origo ad gñationẽ platonis: g̃ illa potentia generat platonẽ. Eodẽmõ non valet hec argumẽtatio. eẽntia diuina se hz vt origo ad filiũ: g̃ eẽntia diuina gñat filiũ. impedit enim fallacia accidẽtis: cũ enim deberet denoiare subiectum denoiat naturã: ꝙ aũt ita sit apparet per hoc qõ dicitur i psalmo. Ex vtero ante luciferũ genui te

Qd sit vter9 patris.

¶ Uterus ei dei pr̃is ẽ ei9 summa bonitas q̃ non pmisit ipm esse sterilẽ vt supra dictũ est: q̃ summa bonitas i pr̃e ẽ origo filij. z illã originẽ notat hec ꝓpositio ex. cũ dr̃ Ex vtero añ luciferũ genui te.

Ꝙ ps.

¶ Questio quinta huius sexti capituli.

De innascibilitate

¶ De innascibilitate: multe opiniones.

Opia opo tra quam arguit. i.

QJcto de paternitate z filiatiõe dicendũ est de innascibilitate. de qua multe sunt opiniones. ¶ Quidam dixerũt ꝙ innascibilitas est quedam proprietas q̃ ineſt patri: ex eo ꝙ ipse a nullo est/ et alij sunt ab eo.

Scõo af.

¶ Sed cõtra. ꝙ ipse a nullo est hec negatio est: ꝙ alij ab ipso sint/ affirmatio est: sed ex affirmatione et negatione nichil est: cum negatio nichil sit. ergo innascibilitas non est proprietas ex illis nata.

Tertia rõ.

¶ Item ꝙ alij sint a patre hoc in alijs est/ nõ in patre: ergo ex hoc non debet esse aliqua ꝓprietas in pr̃e sz in alijs. ¶ Item si aliqua ꝓprietas ineſt pr̃i ex eo ꝙ ipse a nullo ẽ/ z alie persone sunt ab ipo: eadẽ rõe aliqua proprietas ineſt spũi sctõ

ex eo q̄ nulla persona est ab ipso & ipe est ab alijs et similiter aliqua ꝓprietas ineſt filio ex eo q̄ ipe est ab aliquo/& alius ab eo: & ita plures erunt notiones q̄ distincte sint superius. ¶ Propter hoc exponūt q̄ sic intelligendū est: innascibilitas est ꝓprietas q̄ ineſt patri ex eo q̄ ipse a nullo est/et ipse est principiū aliorū. ¶ Sed iterū obicit. pater non est principiū aliorū: nisi per gn̄ationem/vel spirationē/vel per creationē: ergo ꝑm hoc innascibilitas non est aliqua noua notio alia a gn̄atione vel spiratione. ¶ Alij dixerūt q̄ innascibilitas est vniuersalis auctoritas siue principalitas que in solo patre ē. eēntia eiꝰ diuina nō hz auctoritatē: nisi respectu creaturarū. ¶ Sed ꝓtra. aut dicitur vniuersalis p̄incipalitas: q: pf̄ est p̄incipium oim: aut q: est vniuersaliter itellecta. si primo modo q̄ illa principalitas vniuersalis nō est aliud q̄ gn̄atio/vel spiratio/vel creatio. si dicit vniuersalis principalitas q: est vniuersaliter intellecta nō ꝓpter hoc erit alia notio q̄ gn̄atio vel spiratio nisi ponat homo cōis q̄ nō sit sortes vel plato. et sic de alijs. sed hoc nichil est. ¶ Alij dicunt q̄ innascibilitas est fontalis plenitudo q̄ est in pfe et nō est ad aliq̄d. sicut grāmatica licet sit alicuius: non tamē est ad aliquid. ita fontalis plenitudo licet sit alicuiꝰ plenitudo tñ non est ad aliq̄d. ¶ Sz cōtra. dicit augustinus q̄ q̄cq̄d dicit de deo: aut dicit ꝑm eēntiā aut hz relationē. q̄ fontalis plenitudo si nō dicit de patre ꝑm relationē: dicit de eo ꝑm essentiā. ergo fontalis plenitudo dicit de eēntia diuina: q̄ et innascibilitas. et hoc falsum est.

¶ Itē fons n̄ꝗtuz fons hz fluere: ergo est ad aliq̄d. ¶ Alij dicūt (q̄bus cōsentimus) q̄ innascibilitas est notio pfis p̄ modū p̄uatiōis. est eni̇ innascibilitas p̄uatio essendi ab alio i eo a quo sunt oēs alij: scz in patre. dignitas eī est p̄i a quo sūt omēs alij/nō esse ab alio: sicut dignitas est alicui regi nō habere regnum ab alio. & p hoc distinguitur pater ab alijs personis: sicut ouis non signata ab oue signata. Hec sequitur innascibilitas est notio: ergo est. sicut nō seq̄tur passio christi est articulus: q̄ passio christi est. & q̄ ita sit videt̄ per augustinum qui dicit q̄ ingenitus nō dicit de patre q̄d sit sed quid non sit: et p̄positio illa p̄uatiua non mutat p̄edicamentū. Aristoteles eī dicit q̄ sicut risibile est ꝓpriū hoīs: ita nō risibile est ꝓpriū non hoīs. & ita negatio distinctiua ē. ¶ Itē probat augustinꝰ q̄ innascibilitas ē alia notio q̄ paternitas: q: si pr̄ nunq̄ genuisset filiū: nichilominus esset ingenitus vel innascibilis. sz si nō genuisset nō esset pater. et ita paternitas nō esset sz innascibilitas eēt. q̄ innascibilitas ꝓprie ē alia notio q̄ paternitas. ¶ Sz videt̄ p̄ia p̄positio esse falsa: q: si pater nunq̄ genuisset nō eēt pater & ita paternitas nō esset: ergo hec ꝑsona nō esset quia paternitas facit hāc personā. et ita si pater nunq̄ genuisset simpliciter nō esset: et ita nō esset ingenitus vel innascibilis. ¶ Ad hoc dicendum est q̄ augustinus non habuit hunc respectum ad naturam essendi sed ad naturam intelligendi. cōcedimus enim q̄ si pater non genuisset non esset: sed intellecto q̄ non genuit bene potest intelligi q̄ sit ingenitus vel innascibilis: quia intellecta innascibilitate non intelligitur paternitas ad minus distincte. ¶ Si vero aliquis velit dicere quia p̄uationes dicuntur de ente et non ente: posset dicere q̄ hec argumentatio non valet. pater non est: ergo non est ingenitus. ¶ Ex predictis patet q̄ deceptus fuit arrius volens probare q̄ pater est maior filio hac argumentatione. pater est innascibilis vel ingenitus: filius est genitus: ergo pater est maior filio. non valet hec argumētatio ꝓpter commutationem predicamenti: quia innascibilis pertinet ad predicamentum relatiōis maior pertinet ad predicamentum substantie: cū sit adiectiuum quantitatiuum. ¶ Dicimus ergo q̄ innascibilitas notio est p̄uatiua in eo a quo fluit quicquid fluere potest: scilicet in patre notio est quia per eam cognoscitur pater et discernitur ꝓprietas est quia ei soli conuenit. si enim essent due persone in deitate quarum vtraq̄ nō esset ab alio: non esset summa germanitas et summa locūditas ibi. ¶ Sciendum est etiam q̄ cum dicitur pater est actor filij & spiritussancti: hoc nomē actor significat cōmuniter paternitatem et spirationez et preterea innascibilitatem. quia ꝓut auctoritas dicitur esse in solo patre tantum valet actor n̄ꝗtum principiuz sine principio. ¶ Sed quod dictū est q̄ innascibilitas est notio p̄uatiua: videtur esse contra illud quod supra dictum est: scz q̄ pater n̄ꝗtum deus innascibilis generat filium. p̄uatio eni̇ cum non sit nec est causa nec cōcausa generationis. ergo hec est falsa: pater ꝑm q̄ deus innascibilis generat. ¶ Solutio. ꝓprie loquendo sola essentia diuina o:igo est generationis. vnde Ex vtero ante luciferum genui te. id est ex mea essentia. tamen cum circunstantia p̄uationis: sicut aliquis diues largus non vult comedere solus: et cum non habeat socios secum querit socios extra. vnde est q̄ querit socios extra: ex sola largitate est tamen ꝑm q̄ est cum hac negatione sine socijs. Similiter deus pater ex sua redundantissima largitate cum non habeat socium ante quia a nullo est: quodammodo querit extra et generat alium cui cōmunicaret delicias suas. ¶ Posset tamen esse negatio causa materialis in consideratione: sicut aliquis dat indigēti quo modo indiget: indigentia tamen nihil est. ¶ Adhuc obicitur de illa locutione: si pater non genuisset filium nichilominus esset ingenitus vel innascibilis. et videtur q̄ vera sit simpliciter. quia deus dicit ī euāgelio Joh. 8. est pater meus qui glorificat me quē vos dicitis q̄ deus vester est: ergo patrem nouerunt iudei. sed non inquantū pater est quia iudei non disiungunt ꝑsonas: ergo n̄ꝗtū innascibilis est: & ita cognoscit ille qui est pater inquantū innascibilis vel ingenitus sine paternitate. ¶ Itē iudei & gentiles philosophi bene cōcedunt istam. ille q̄ est a nullo creauit celum et terram: ergo ille q̄ est innascibilis creauit celum et terram. de patre vero n̄ꝗtum est pater nichil sciunt: ergo n̄ꝗtū ad illos nullomodo ītellecta paternitate vera ē hec iste creauit celū & trā demonstrato illo q̄ est innascibilis: ergo pater et si nō genuisset nichilominus esset ille qui est innascibilis ergo nichilominus esset persona. quia iste terminus ille qui est nō potest supponere nisi ꝓ persona. ¶ Item dictū est q̄ deus pater non n̄ꝗtum pater sed in n̄ꝗtum deus innascibilis generat filiū. aut innascibilis dicit principium a quo fluūt omnia aut principium a quo omnia possunt fluere. si primo modo ergo innascibilis dicit fluxuz filij q̄ paternitatez: ergo pater secundum q̄ pater generat et hoc falsum. si innascibilis dicit principium a quo omnia possunt fluere dicit ergo patrem nō ꝓut est pater. sed ꝓut potest generare. sed potest intelligi posse generare et si non generet. ponatur ergo q̄ non genuerit vel intelligatur: intelligetur tamen posse generare. Inde sic iste est innascibilis: ergo iste potest generare: ergo iste est. et ita verum est simpliciter q̄ n̄ꝗtus pater non genuisset nichilominꝰ esset et esset ingenitꝰ. ¶ Itē predicta ꝓpositio non mutat suppositiones terminorum: ergo cuz dicitur ille qui est potest generare. terminus ille qui est supponit pro persona & tantum pro vna persona. quia in deitate nō est nisi vnus qui possit generare: ergo supponit tantuz pro ista persona et ita pater et si non genuisset nichilominus esset et esset hec persona. ¶ Sed cōtra. si pater non genuisset non haberet paternitatem. et ita non haberet esse personale cum paternitas faciat personam: nec haberet esse notionale cum non esset personalis: ergo si esset non esset nisi essentia id est non haberet nisi esse essentiale: ergo non posset generare. quia essentia nō potest generare. ¶ Item si iste (demonstrato patre) nō potest generare est eadem ratione demonstrato filio (quia potest generari) est: et si hoc ergo filius ē ergo pater est: ergo pater nō potest intelligi posse generare quin genuerit ¶ Solutio. sicut dictum est si respectus habeatur ad naturam et essentiam rei diuine falsum est quod dicit augustinus. quia secundum naturam reruz diuinarum si pater potest generare generat cum sciat et velit. vnde si non generat non potest generare. et ita si non genuisset nō esset. vel potest haberi respectꝰ ad naturam intellectus et hoc dupliciter. vel ad naturam intellectus fidei vel ad naturam intellectus humani methaphorici. si ad naturam intellectus fidei iterum falsum ponit enim intellectus fidei q̄ si potest generat generat. sed habito respectu ad naturam intellectus humani methaphorici verum est quod dicit augustinus loquendo de diuinis sicut loquimur de humanis. Adam enim et si nullum genuisset: nichilominus esset ingenitus. et licet pater non haberet paternitatem in actu: tamen haberet esse personale. distingueretur enim ab ipso paternitate existente illi in potentia: per hoc q̄ dico potens generare.

¶ Ad vltimo obiectum dicimus q̄ non valet hec argumentatio pater quia potest generare est: ergo filius quia potest generari est: quia potentia generandi actiue sequitur esse rei vel concomitatur: sed potentia generandi passiue precedit esse rei. ¶ Ex predictis videtur q̄ hec sit vera. pater n̄ꝗtum potest generare generat: quia potentia generandi est originalis causa generationis: sicut ibi contingit dicere causam. ergo hec est falsa: pater in n̄ꝗtum deus innascibilis generat: quia vnius rei non sunt diuerse cause in eodem genere cause. dictum est autem q̄ vera est. ¶ Solutio hec est vera: deus pater in n̄ꝗtum deus innascibilis generat. & hec vox in n̄ꝗtum notat causam qua si primam et per se. hec iterum vera est: deus pater in n̄ꝗtum potest generare generat vt notetur qualiscunq̄ causa non prima: vel quasi prima sicut hec est vera: homo in n̄ꝗtum homo potest generare. non tamen penitus est simile de homine et de deo: quia hec est vera. homo in n̄ꝗtum homo potest generare. Sed hec est falsa. deus in n̄ꝗtum deus potest generare: quia non cuilibet qui deus est querunt posse generare. et sicut hec est vera: pater in n̄ꝗtuz potest generare generat: ita hec est vera. filius in n̄ꝗtum potest generari generatur. vt notetur quasi causa materialis. Item hec est vera. filius in n̄ꝗtum deus generatur vt notetur quasi finis vel terminus generationis. deitas enim ꝓut est in filio data vel donabilis est ꝓut est in patre dans vel datrix est. ¶ Ex predictis patet qualiter intelligendum sit de innascibilitate et philosophi et iudei patrem cognouerunt vt innascibilem. Vnde glosa dicit super apocalipsim q̄ de patre nullus erraut quod verum est n̄ꝗtum in se est. sed in comparatione ad filium error aliquis fuit de patre.

¶ Sexta questio sexti capituli.

¶ De cōmuni spiratione.

Dicto de tribus notionibus: scilicet paternitate filiatione et innascibilitate: dicendum est de communi spiratione qua pater & filius communiter spirant spiritum sanctum quia scilicet pater est principium spiritussancti: et filius principium spiritussancti. et dicit Augustinus q̄ pater et filius sunt vnum principium spiritussancti. queratur ergo ꝓ quo reddat locutionem veram iste terminus principium. ¶ Si dicatur q̄ ꝓ persona sed pater est persona: ergo filius est eadem persona. non potest autem dici q̄ iste terminus principium teneatur ꝓ essentia: quia essentia non spirat spiritum sanctum. ¶ Ad hoc dixerunt quidam q̄ hec est vera et propria: pater et filius sunt vnum principium spiritussancti: dicentes q̄ hoc nomen principium non supponit ibi ꝓ essentia nec ꝓ ꝑsona sed ꝓ communi spiratione que etiam est et pater et filius: eo tamen supposito non supponitur pater vel filius nec simul pater et filius. Sicut diuina essentia est tres persone et est quelibet illarum: ea tamen supposita non supponuntur tres persone nec aliqua illarum. Hec solutio recessit ab vsu: quontam non potuit de facili sustineri. ¶ Est autez regula: q̄ omnis terminus supponit secundum exigentiam sue forme vt iste terminus homo supponit naturaliter ꝓ omni eo cui ineſt humanitas. similiter iste terminus album supponit ꝓ omni eo cui ineſt albedo. et sic de talibus: ergo iste terminus principium supponit ꝓ omni eo cui ineſt forma a qua imponit scilicet cō

Alia opio q̄ ip:obat.

A Alia opio q̄ silr improbatur.

Scōo ad. Alia opio doctoris.

Silitudo

Scōo ppi idem.

S Obiectio ꝓtra ꝓcō.

Solutio

Alī ꝑ dicī

Contra arium.

Opinio doctoris.

T Obiectio.

Solutio

Uel aliter dicitur.

Replicat primo.

Scōo ad.

Tertio

Quarto

In contrarium ad.

Scōo ad idem.

X Solutio notanda

ꝑ

§

Ad. 2. post oppositum

Obiectio cōtra ꝓcō.

Solutio

Quid ip:ortat in n̄ꝗtuz.

A

Correlariū

Augustinꝰ

Principiuz quō dicitur

Pria opio.

B

Regula.

munis spiratio: sed ipsa inest tam patri q̄m filio: ergo iste terminus principiuz naturaliter supponit tam pro patre q̄m pro principio. Hec ratio sufficiens est ad improbandum predictam opinionem.

Alia opio.

¶ Cōmunis autem opinio est q̄ proprie loquendo hec est falsa pater z filiꝰ sunt vnū principium spiritus sancti. sed dicunt q̄ augustinus sumit hoc nomē principiū adiectiue in illa locutione. vnde is est sensus. pater z filius sunt vnū principiū spiritussancti. pater et filius vna spiratione spirant spiritū sanctū.

Cōtra predictam opinionem.

¶ Sed probatur q̄ illa proprie loquendo vera est et fm hoc: hoc nomē principium tenetur substantiue. dicit enī boetius in principio sui libri de trinitate q̄ philosophi ex pprijs suis rationibus ita argumētant. sortes est homo plato est homo cicero est homo ergo sortes et plato et cicero sunt hoīes. theologici autē ex pprijs suis rationibus ita argumētant. pater est deus/ filius est deus / spūssanctus est deus: ergo pater et filius z spiritussanctus sunt vnus deus. inferūt autem philosophi pluraliter propter pluralitatē humanitatū que sunt in pluribus hominibꝰ. theologi autez singulariter propter singularitatē dei tatis sit talis illatio singulariter. pater est deꝰ filius est deus spiritussanctus est deꝰ: ergo pater et filius z spūssanctus sunt vnus deus: eadē ratiōe ppter singularitatem spirationis. fiet aūt talis illatio singulariter. pater est principiuz spūssancti filius est principium spūssancti: ergo pater z filiꝰ sunt vnum principiū spūssancti: ergo sicut hec propositio proprie est vera. pater z filius et spūssanctus sunt vnus deus. ita hec erit proprie vera pater z filius sunt vnū principiū spūssancti. ¶ Preterea hoc nomen principium supponit pro patre ideo quia spiratio inest patri. similiter supponit p filio. quia spiratio inest filio: g̃ eodēmodo supponit pro illis duobꝰ insimul quia cadē spiratio iest illis duobus simul: g̃ hec est pprie vera pater z filius sunt vnū principiū spūssancti: vt hoc nomen principium teneatur p duabus personis simul.

Scōo af.

Opinio doctoris.

¶ Cōcedimus hac ratione sequētes beatū augustinū. hec similiter est vera pater z filius sūt vnum principiū spūssancti fm q̄ hec dictio vnum respicit solā formā. quia pater z filiꝰ vna spiratione sunt principiū spiritussancti. ¶ Hec valet hec argumentatio. pater z filius sunt vnuz principiū spiritussancti: g̃ pater est principium spūssancti: et filius est idē principiū impediente fallacia vnivocationis vel equivocationis. q̄ in pria hoc nomen principium supponit pro duabus psonis simul in conclusione vero oportet q̄ teneatur pvna sicut hic. ista duo dolia sunt vinū: ergo hoc doliū est vinum et illud doliū est idem vinū.

Ad obiectū patet.

¶ Ad consequens obiectū patet solutio. quia cum dicit pater et filius sunt vnum principium spiritussancti hoc nomen principium non tenetur pro essentia nec tenetur pro persona. sed pro duabus psonis simul. licet autem hec pprie sit vera. pater et filiꝰ sunt vnum principium spiritussancti non tamen est propriissime vera. secundum enim rectissimaz determinationem oporteret q̄ hec dictio vnum significaret vnitatem non solum forme: sed etiam

D

suppositi cum pater principium sit spiritussancti et filius principium sit spiritussancti.

Inuestigatio augusti

¶ Inuestigat augu. vtrum pater et filius sint plura principia spiritussancti aut vnum. et ipse determinat q̄ pater et filius nō sunt plura principia spiritussancti sed vnum principium.

cōtra aug. af primo.

¶ Sed contra hoc principium spiritussancti est demonstrato patre. simi liter principium spiritussancti est demonstrato filio. et hoc principium non est illud principium: ergo hoc principium spiritussancti et illud principium spiritussancti non sunt nisi pater et filius: ergo pater et filius sunt principia spiritussancti: ergo sunt plura principia spiritussancti.

Scōo af.

¶ Item iste terminus principiuz spiritussancti equivalet huic termino persona spirans spiritumsanctum: sed pater et filius sunt plures persone spirantes spiritumsanctum: ergo pater et filius sunt plura principia spiritussancti.

Tertio af.

¶ Preterea hoc nomen principiuz supponit pro pluribus personis: ergo cōstum ad suppositum potest trāsferri plurale. Similiter cōstum ad formaz q̄ forma pluraliter significatur cum dicitur forme spirantes spiritumsanctum: ergo hoc nomen principiuz potest transferri ad plurale in ista significatione sic et congruez ita hec erit vera pater et filius sunt plura principia spiritussancti.

Quarto af

¶ Itez indirecte hec notio spiratio quia vna est facit patrem et filium esse principium qui illa notione spirant spiritumsanctum ergo eadem ratione due notiones scz generatio et spiratio quarum vtraq̄ pater est principiū faciunt patrem esse duo principia: ergo secundum hoc pr̄ est multa principia: et hoc falsum.

Ad primū.

¶ Ad primo obiectum dicimus q̄ hec est incōgrua hoc principium est: demonstrato patre siue filio: siue hoc nomen principium teneatur substantiue vel adiectiue. quia si teneatur substantiue constat q̄ non potest demonstrare nisi essentiam. si autez teneatur adiectiue falsa est. quia hec dictio principium quantum ad formam singularis est. sicut hec est incongrua: iste deus vel aliquis deus est. quia sicut dictum est non habet locum distinctio vbi non est ex diuersis causis vnio.

Ad 2um z ter tium.

¶ Ad secundo obiectum dicimus q̄ iste terminus principiū et iste terminus persona spirans spiritumsanctū non prorsus equipollent. quia iste terminus principium non significat nisi vnicam formam singularem que prohibet ipsum transferri in plurale. sed hoc nomen persona spirans spiritumsanctum propter personalitatem quam significat potest transferri ad plurale. hoc autem nomen principium solum datum est a spiratione singulari. et idcirco licet spiratio possit significari pluraliter vno modo respectu plurium personarum: tamen quia non potest in se et secundum se recipere distinctionem: ideo non potest transferri ad plurale. hoc enim exigeretur ad hoc vt haberet plurale sicut dictū est de hoc nomine deꝰ.

Dicit pricipiū z psona

Ad vltimū.

¶ Ad vltimo obiectum dicimus q̄ generatio et spiratio non faciunt patrem duo principia: q: nō sunt eiusdem generis vnitates. paternitas enim talis vnitas est que facit patrem indiuisum in se et indistinctum a quolibet alio. et hoc non facit

F

spiratio: cū habeat esse in pluribus. Item dicendum est q̄ hec non est propriissime vera. pater et filius sunt vnū principiū spiritussancti.

Opinio doctoris.

¶ Nos autem bene concedimus q̄ sunt proprie vnum principiū spiritussancti licet non propriissime quia spiratio quasi prouenit personarū pluralitatez. z ideo eas non potest penitus vnire sicut proprie dicitur vnus populus z tamen nō propriissime: quia vnitas siue vnio qua populus dicitur vnus non est propriissime vnitas.

Replicat

¶ Sed videt q̄ hec sit vera: pater est vnum principium spiritussancti z filius est idem principium. quia sicut hec dictio vnum respicit formā: ita hec dictio idem. sed hec est vera: filius eadem notione est principium spiritussancti: ergo illa est vera.

Solutio

¶ Solutio. licet hec dictio idem respiciat formā: tamen quia non solā formā sed refert idem suppositum est enī relatiuum idēptitatis in grāmatica: propter hoc illa est falsa. similiter hec est falsa: filius est aliud principium ppter formam. Unde sicut non valet hec argumentatio: deus genuit deū: ergo se deū vel aliū deū. ita nō valet hec: pater et filius sunt vnum principium: ergo idem principiū vel aliud

Obiectio.

¶ Queritur postea de causa originali spiratiōis pater spirat spiritumsanctū nō scōm q̄ spirator: q: sic idem esset causa sui: nec scōm q̄ deus. quia sic ipse spiraret se: nec scōm q̄ pater vel innascibilis. q̄a scōm hoc filius non spiraret: ergo vt videtur non est aliqua causa originalis spirationis ergo spiratio non est.

Solutio

¶ Solutio patet quodāmodo p predicta: q: si respiciamus ad naturā rei vel ad intellectum fidei sicut hec est vera. pater secundū q̄ potest generare generat. ita hec est vera. paī inq̄tū potest spirare spirat. Si vero respiciamus ad intellectū humanū et loquamur de deo: ad proportionem in naturis nō est per se vera. sicut hec non est per se vera. sortes inq̄tum potest currere currit. sed hec est per se vera. pater inq̄tū summe bonus improcessibilis spirat. sicut hec est vera per se. deus pater inq̄tum deus innascibilis generat: sed innascibilitas nocio est psone. importat enī dignitatē vt dictū est: sz improcessibilitas nō importat dignitatē. vnde nō est nocio persone.

¶ Septima questio sexti capituli.

¶ De processione qua spiritussanctus procedit a patre et filio.

Dicto de communi spiratione qua pater et filius spirant spiritumsanctum. Dicēdum est de processione qua spiritussanctus procedit ab vtroq̄. quia nota vna correlationum per consequens et alia cognoscitur.

¶ Queritur tamen circa istam questionem quomodo spiritussanctus procedit vt amor. dum enim pater et filius spirant spiritumsanctuz tāq̄ amorem qui est nexus et concordia patris et filij Et ideo dicit augustinus q̄ pater z filius diligūt se spiritusancto.

Af q̄ pr̄ z filius nō diligunt se spū sancto.

¶ Sed videtur q̄ hoc sit falsum quia diligere est esse. Sed pater et filius non sunt spiritu sancto. quia non habent esse suuz a spiritu sancto. sz potius spiritussanctus ab eis. ergo hec est falsa. pater et filius diligunt se spiritu sancto.

Ib

¶ Preterea si pater diligit dilectione qua spirat eadem ratione est sapiens sapientia quam ipse gignit: ergo secundum hoc ab illa esset. quoniā esse sapientem siue sapere est esse. z ideo ipse non est sapiens sapientia quam ipse gignit. sed eadem ratione pater non diligit dilectione quam ipse spirat quia diligere est ibi esse. et ita oporteret q̄ pater esset dilectione quam ipse spirat.

Scōo af.

¶ Ad hoc dicunt quidam q̄ cum dicitur: pater et filius diligunt se spiritusancto: iste ablatiuus spiritusancto non est ibi causatiuus sed signatiuus. ipse enī spiritussanctus non est causa vel quasi causa quare pater et filius diligunt se. sed est signum q̄ pater et filius diligunt se. quia enim pater et filius simul eodemmodo concorditer spirant spiritumsanctum signum est q̄ pater et filius diligunt se. sed filius non est ita expresse signuz q̄ pater sit sapiens. et ideo non conceditur hec pater est sapiens filio vel sapientia generata. hec enim filius factus est homo iudicauit nobis scientiaz patris tamen in cōstum est ab eterno deus non est ita expresse signū q̄ pater sit sapiens sicut spiritussctūs expresse est signum q̄ pater et filius diligunt se.

Prīa opio.

¶ Magister prepositiuus dicebat q̄ cuz dicitur pater et filius diligunt se spiritusancto is est sensus pater et filius diligunt se per spiritumsanctū et hec dictio per notat subauctoritatem.

Opio prepositiui

Regula

¶ Est enī regula q̄ hec dictio per iuncta cumverbis trāsitiuis notat subauctoritatem cum aliis. cum enī dico rex corripit ciues huius ciuitatis per prepositum hec dictio per notat subauctoritatem z est sensus prepositus corripit et hoc a rege habet.

Si autem dicam iste est bonus per illum. hec dictio per notat auctoritatem. similiter cum dico pater et filiꝰ se diligunt spiritusancto vel per spiritumsanctum. sic notatur subauctoritas per ablatiuum vel per hanc dictionē per. propter trāsitionem huius verbi diligunt. et ideo est vera et ēssensus pater z filius diligunt se spiritusancto vel per spiritumsanctum id est spiritussanctus diligit patrem et filium et hoc habet a patre z filio. sed hec est falsa pater est sapiens filio vel per filiuz. quia sic notatur auctoritas per ablatiuum vel per prepositionem cum non sit ibi verbum transitiuū vñ illa prepositio exigeret q̄ filius esset auctor pr̄is vt sit sapiēs et ita vt sit. z ideo illa est falsa.

Cōtra opiniones aī prio contra primā.

¶ Videtur q̄ ille opiniones nulle sint. Prio obicit cōtra primā. q̄ enim pater diligit filium qui est summa sapientia cuiꝰ radij sunt oēs sapientie create ppter quod de ea dicitur omnis sapientia a dño deo ē z cū eo fuit semp et est ante euum. hoc inq̄tum q̄ deꝰ genuerit talē sapiētiā expressissimū signū ē q̄ pater est sapiēs: g̃ eodēmodo quo hec est vera pater z filiꝰ diligunt se spiritusancto secunduz q̄ notatur signum p ablatiuū. ita hec est vera pater

Scdo ar. est sapiens filio. ¶ Preterea signū non conuenit eis quoꝝ est signū. si ergo spūssanct⁹ est tantum signum quo pater et filius diligunt se. secundum hoc non erit spiritussanctus nexus patris et filij quod falsum est. nō enim est nexus patris et filij spiritussanctus: nisi quia ipse est amor patris z filij. ¶ Consimilis obiectio pōt cōtra fieri scdam opinionem. per hoc eñ q̄ spiritussanctus diligit patrem z filium. et hoc habet a patre et a filio nō est spiritussanct⁹ nexus patris et filij. sicut si ego diligo aliquos duos non propter hoc illi sunt cōnexi immo forte inimici sunt adinuicem: ergo spiritussanctus non est nexus patris z filij in hoc q̄ pater et filius diligunt se spiritusancto quod falsum est: nō enim posset assignari in quo aliomodo eēt nexus et ꝯcordia amoris vel aliorū.

Eodēmodo

¶ Item spiritussanctus ꝓcedit a patre et filio per modum benignitatis. et ita vt donum et vt primum donū sed primum donum est amor: ergo spiritussanct⁹ est amor quo pater diligit filium z econuerso.

Ik Tertio ar. af cōtra secundam.

¶ Sz amor ꝓprie loquendo informat amantem i quo est: ergo ꝓprie loquendo spūssctūs informat patrem z filium: ergo cū dicit pater z filius diligūt se spiritusancto: ille ablatiuus ꝓprie formalis est

Opio aliorum.

¶ Quod cōcedūt q̄daz dicētes q̄ dilectio ꝓprie dicit de spūsancto.

Dilectio capit dupl'r.

¶ Et illas duas primas obiectiones soluūt per distinctionē dilectiōis. aliqñ ei sumit dilectio essentialiter: vt in. i. ca. ad colloceñ. Trāstulit in regnū dilectionis sue. aliquando personaliter scōm q̄ amor ꝓprie vt de spūsancto. et sic sumitur dilectio cū dicitur pater z filius diligunt se spūsancto. et sic hoc verbum diligunt non significat esse: sed sapere z intelligere significat esse.

Q spūssanctus dicat amor.

¶ Et q̄ spūssanct⁹ dicatur amor ꝓprie et non a ꝓprietate tantuz. probatur multis modis. dicit augusti. q̄ spūssanctus est donū eterna relatione ergo ꝓprie est donū. sed non est donum nisi ingñtum est amor. q̄ omne donū aut est intrinsecum et sic amor: aut extrinsecū sicut illud qđ datur amore datur. ergo amor ꝓprie dicit de spiritusancto.

Scdo ar. L

¶ Item dictum est superius q̄ filius ꝫm q̄ deus genitus est a patre ꝓut deitas est quasi causa finalis gñationis: hoc mō non est hec vera spūssanct⁹ ingñtum deus ꝓcedit a pr̄e z filio. quia ꝫm hoc illa ꝓcessio esset gñalis. intentio eñ gñalis est dare suū esse.

quare spūssctūs dicit amor.

Precedit ergo spūssanctus a patre z filio ingñtum amor. Et ita amor ꝓprie dicitur de spūsancto ꝓpter finem quez habet ista emanatio: cū emanatio filij habeat finē cōem sczdeitatē.

Euasio

¶ Forte illud concedet aliqs cum dicet hāc esse falsaz: pater z filius diligūt se spūsancto ꝫm q̄ ablatiuus ille formalis est.

Replicat.

¶ Sz contra hoc primo: summoverbo oia sunt dicibilia: ergo ꝓdo z summo amore oia sunt amabilia formaliter: ergo pater z filius diligunt se spūsctō ꝓut ablatiuus formalis est.

Scdo ar.

¶ Itē in deo sunt oia bona: ergo in deo est amor naturalis z amor gratuit⁹. de naturali dicit aplus. Transtulit in regnū filij dilectionis sue. ibi dilectio sumit essentialiter: q̄: si sumeret ꝑsonaliter ꝓ spūsancto: ergo filius esset filius spūssancti. ita dicit Augusti. Cū ergo dilectio dei naturalis sit essentialis oporet q̄ amor gratuit⁹ sit ꝑsonalis: licet in deo idē sit amor gratuitus q̄ naturalis: sicut ꝑsona idē q̄ essentia. tñ vno nomiato nō nomiatur alius. z sic amor gratuitus ꝓprie dicit de spūsancto.

Tertio

¶ Itē anima similis est deo i amore gratuito scz caritate z aliis virtutib⁹: z est imago illius ingñtum ad naturalia scz ingñtum ad potentiā cognoscēdi z diligendi: ergo in deo oportet aliqđ respōderez similitudini z ymagini. z ita in deo est amor naturalis z gratuitus. z indeꝝ ꝓmus.

Quarto Augustin⁹

¶ Itē dicit augustinus Non est alter duoꝝ quo genitus a genitore diligit: genitorē q̄ suū diligit. nec dono alicuius supioris: sed suo ꝓprio dono seruāt vnitatē: ergo suo ꝓprio dono sunt cōcordes formaliter ergo spūssctūs ꝓprie amor est z nexus z concordia patris et filij.

In oppoñ Arguit. i.

¶ Sz cōtra. diligere aliqđ est velle ei bonū ꝫ pr̄ z filius diligūt se spūsancto: ergo volūt sibi bonū spūsancto. Sz velle in deo est eē. probo. posse/scire/velle/sunt tria principia: ꝫ tam posse q̄ scire ē in deo esse ergo velle in deo est eē: ergo diligere ē esse: ergo sicut pater z filius nō sunt spūsancto: ita nō diligunt se spūsctō formaliter.

Scdo ar.

¶ Itē vnica ē beatitudo patris z filij z spiritussancti: sz nichil est cōe trinitati nisi essentia: ergo bītudo significat eēntiā: sz bītudo cōsistit in cognitione z dilectione: ergo dilectio significat essentiā: ergo nō dr̄ ꝓprie de spūsctō.

¶ Itē amor siue sumak in habitu siue i actu qualitas est: cū ei sumik in actu passio est: in tertia specie qualitatis. Sed noīa qualitatis dicta de deo non recedūt a predicamēto substātie: ergo amor doctus de deo significat essentiam: ergo non dicitur ꝓprie de spūsancto.

Rñsio doctoris.

¶ Ad predicta dicimus sine ꝓiudicio melioris sentētie q̄ hec est v̄a pr̄ z filij diligūt se spūsancto ꝫm q̄ ablatiuus ille formalis est vel quasi formalis.

Ad primuz

¶ Et ꝓria obiectio soluēda est p̄ distinctionē volūtatis sicut ei in deo dupler est amor naturalis scz et gratuit⁹: ita dupler est velle scz naturale et velle qđ ē tñ ꝓ modū mere liberalitatis. quo nominato nō notatur eē. sz amor ꝓcedēs qui ingñtū est ꝓcedēs intelligik ꝑsona nō essentia cū eēntia ipsa nō ꝓcedat.

dupler velle in deo.

¶ Scda obiectio soluik ꝑ interemptionē huius bītudo ꝑsistit in cognitiōe z dilectiōe imo ipa dilectio nō est de eēntia bītudinis. sz est cōsūmatio bītudinis: dicit ei bt̄ūs augustin⁹ q̄ dilectio nō facit beatū. sz fruitio. z dñs in euāgelio. hec est vita eēna vt cognoscāt te. zc̄. et augustin⁹ sup illud verbū quinō credit iā iudicat⁹ est. dicit q̄ vita et beatitudo est credere z cognoscere. nō credere autē z nō cognoscere dānatio est. Qui eñ nō credit iam est in inferno spūaliter et in tenebris spūalib⁹. amor aūt cū est sine vitio ne languor est. Ani cāticis amore lāgueo: vñ cū sit languor non est beatitudo nec pars illi⁹ ꝫm se nec etiā ꝙsūmatio ꝫm se nisi ingñtū est ī vitiōe illa

Ad secūdū

¶ Ad tertio obiectū dicimus q̄ amor nō sequit regulā aliorū noīm q̄litatiuoꝝ ꝓpter multas causas. Pria est q̄: amor passio est vel passibilis qualitas. Est aūt passibilis qualitas vl passio iferēs vel illata parū vel diu durās cū subiecto. Amor aūt in deo nō est illat⁹. sz tñ iferēs. vnde semper in actu est z ꝓpter hoc magis ꝑtinet ad predicamentum actionis. z sic ad predicamentū relationis magis q̄m ad predicamentū substātie. sicut si semp z inseparabiliter calor ignis calefaceret cutus eē transiret quodāmō in agere.

Ad tertiuz

¶ Scda causa est q̄ amor vinculū et vnitio est forme eēntialiter et sic pertinet ad predicamētū relatiōis.

Tertia

¶ Tertia est q̄ amor gratuit⁹ q̄ in deo est ꝓcedēs est et ita ꝑsonalis.

Contra dicta replicatur.

¶ Sz ꝫm hoc videt q̄ spūssanct⁹ beatitudo sit q̄m pater z filius. q̄ pr̄ diligit filiū spūsancto: q̄ nō per ie. z spūssanct⁹ diligit pr̄em et filiū seipso. ꝫ qđ per se tale magis est tale q̄m qđ nō per se est tale. ergo magis diligit spūssanct⁹ q̄m pr̄ et filius: ergo maiorē hz dilectionē: q̄ et maiorē cognitionē. q̄ ibi cognitio z dilectio pares sunt: q̄ maior est spūssanct⁹ q̄m pr̄ z filius.

Solutio

¶ Solutio. hec argumētatio nō valet. spūs diligit per se. pr̄ z filius p spm̄sanctū: q̄ spūs magis. q̄ q̄uis pr̄ z filius non per se diligāt tamē nō per aliud immo p spm̄sctm qui est amor eorum z est in ipsis inseparabiliter.

Similitudo.

¶ Sicut in dilectiōe naturali nō sequtur essentia diuina p se diligit: pr̄ nō p se diligit: ergo eēntia diuina magis diligit. licet eñ nō p se diligat pat tamē non p aliud quia p essentiā diuinā que ipse est. Unde non hz hic locū regula aliorū q̄ sic itelligitur qđ p se tale magis ē tale q̄m illud qđ p aliud est tale.

Af contra.

¶ Itē cū dicit pr̄ z filius diligunt se spūsancto. diligere aūt dicit ꝫm substātiā aut ꝫm relationē. si ꝫm substantiā: q̄ illa est falsa. si ꝫm relationē: ergo dilectio significat relationē z hoc est falsum. q: nō significat paternitatem nec filiationē nec spirationē nec ꝓcessionem. q̄uis eñ amor ꝓcedit non tñ importat ꝓcessionē.

Solutio predicatio relatiua mł tiplex.

¶ Solutio multipliciter dicitur aliqđ p̄dicari ꝫm relationē. Primo cū aliqđ predicat relatiue vt pater est filij pater. Scdo cū predicat absolute qđ significat relationē intrīsece quasi vt cū dr̄ pater est ꝑsona. Tertio cuz p̄dicat ipsa relatio: vt cū dr̄ pater est paternitas. Quarto ex modo significandi vel cū natura ipsius rei importatur relatio ex modo significādi vt cū dicitur iste ē demōstrato pr̄e ex vi demōstrationis significat relatio distinguēs. ex natura ei rei aliquādo significat ur relatio p hoc nomen dilectio sicut per hoc nomen donum. Est enim spiritussanctus donū relatione eterna vt dicit augustinus. et sic patet solutio ad predictam obiectionem.

Questio incidens.

¶ Item queritur quare ꝓtermittit aplus spm̄sanctū cum dicit gr̄a vobis z pax a deo patre z a dño nr̄o iesu christo.

Pria opio. q̄ improbat

¶ Ad hoc dicunt quidā q̄ in patre z filio intelligit spūssanct⁹ sicut in vinctis vinculū.

Opinio doctoris.

¶ Sed hoc videt eē falsum. q: in patre z filio ꝫm q̄ pater z filius nō itelligitur spūssanct⁹ nec ingñtū iuncti sunt. q: intellecto q̄ nō spirāt nichilominus iuncti sunt naturali dilectione. q: se diligūt.

Quare de caritas.

¶ Et ad hoc dicim⁹ q̄ non ꝓtermittit spiritussanctus. intelligitur eñ in gratia z pace tanq̄m in donis suis. nō eñ datur donū extrinsecum nisi ꝓius detur donū intrinsecum.

¶ Ex premissis patet quare simpliciter dicitur deus caritas est z non dicitur deus caritas mea sicut dicitur deus est spes mea. deus est fortitudo mea. hec eñ victima dicuntur tñ per causam. quia de⁹ nō est ipsa spes sed causa eius. Sed essentialiter deus caritas est sicut deus spūs est.

O Augustin⁹

Unde augustin⁹ non dicturi sumus caritatē ꝓpterea dñm deū esse q: illa caritas illa sit substātia que dei digna si nomine. quasi dicat. hec non est ratio quare dicimus caritatez. sed q̄ donū sit dei sicut dictū est deo tu es patientia mea nō qa dei substantia est patientia nostra. ꝫ q: ab ipso nobis est. vnde alibi ab ipso est patiētia mea. tale ei est: tu es patientia. quale est. tu es dñe spes mea et deus meus. et misericordia mea. non est autez dictum. dñe caritas mea aut tu es caritas mea. aut deus caritas mea. sed ita dictum est deus caritas est. sicut dictum est deus spiritus est.

Correlariū Cōtra grecos.

¶ Ex predictis etiā patet q̄ errāt greci dicētes spm̄sctm ꝓcedere a patre q: non inuenit in scriptura q̄ procedat a filio.

Nō greco rum.

¶ Sed hec rō fruola ē procedit enim per modū benignitatis: z eadē est benignitas patris z filij.

Responsio anselmi

¶ Sed per rationē naturalē nituñt illud ꝓbare dicētes q̄ vni⁹ effectus vna est causa ꝓpria. ꝫ spūssctūs nō est nisi vnus effectus vel quasi effectus: q̄ nō habet nisi vnicā causam ꝓpriā: ergo a solo patre ꝓcedit.

¶ Sz ad hoc respondet anselmus cantuarīensis q̄ spiritussanct⁹ non ꝓcedit a patre z filio ingñtuz diuisi sunt. sed ingñtū vnus q: ingñtū deus q: ꝓcedit p modū benignitatis z eadē est benignitas p̄is et filij.

Obiectio. Af contra grecos

¶ Sz ꝫm hoc videt q̄ spūssanct⁹ ꝓcedit a se.

¶ Itē obicik ꝓtra grecos q: pr̄ spirat spm̄sanctum: q̄ vel ingñtū pr̄ vel ingñtū deus. z nō ingñtum pater q: relatio in naturis non est principiū agendi. calidū eñ non calefacit q: cōtrariū frigido. ꝫ q: calidū. q̄ pater ingñtū de⁹ spirat spm̄sctm ergo et filius cū sit idē deus.

Scda rō.

¶ Itē spūssanctus ꝓcedit a patre p modū benignitatis z eadez benignitas est in filio: q̄ ꝓcedit a filio.

Tertia rō

¶ Itē inuenik spūs xpi spūs filij: q̄ ꝓcedit a filio

Quarta rō p

¶ Itē ioh. xvj nō eñ loqtur a semetipo sed quicqđ vel q̄cūq; audiet loquek. si audiet: q̄ discet. sed quecūq; discit a ꝓria z vera sapiētia discit: ergo a filio. et ita spiritussctūs ꝓcedit a filio.

Quinta

¶ Ad idē facit illud qđ in eodē cap'o. ille me clarificabit q: de meo accipiet.

¶ His z multis aliis modis pōt ꝙbari error grecoꝝ.

Opinio doctoris.

¶ Dicim⁹ cū anselmo q̄ spūssctūs nō ꝓcedit a pr̄e z filio ꝫm q̄ diuisi sunt. sed ꝫm q̄ vn⁹ de⁹ inspirabilis sicut dictum est superius.

¶ Cap'm septimū de his appropriate z nō ꝓprie dicunt de ꝑsonis z ꝑtinet. iiij. qstiones principales

Dio septimi capituli

Septimo capitulo dicendū est de his appropriate dicūtur de ꝑsonis.

¶ Et primo dicendū est quare potentia appropriet patri et sapiētia filio z bonitas spūsancto.

¶ Secundo de illa auctoritate apostoli ex ipso z ipsum z in ipso sunt omnia. quare primū appropriet patri. scōm filio. tertium spūi sancto.

¶ Tertio de illis q̄ tantū appropriantur filio z spūsancto.

¶ Quarto de his q̄ vni ꝑsone appropriant.

Questio. r. Augustin⁹ quare pr̄i attribuitur potētia. zc̄.

¶ Querit ergo in primis cū eadem sit potentia in tribus ꝑsonis. quare patri appropriatur potentia.

¶ Ad hoc assignat augustinus rationem dicens. qm̄ hoc fit ad remouendū carnalem intellectum. Solent enim patres ꝓpter antiquitatem esse imbecilles et impotentes

et ne istud intelligatur de deo patre. appropriat et potentia. Item solent filij ꝓpter iuuentutẽ eẽ insipientes. ⁊ ne hoc intelligat de deo filio appropriatur ei sapiẽtia. Item hoc nomẽ spũs sonat in superbiã et indignationem. Unde non permanebit spiritus meus in homine ineternũ: qr caro est et ne hoc intelligatur de spũsctõ. appropriatur ei bonitas siue benignitas. ¶ Secũda ratio est. qr sicut ex patre procedit filius et ex vtroq; spiritussanctus. ita ex potentia ⁊ sapiẽtia procedit bona volũtas que est bonitas animẽ. ¶ Tertia ratio est quare filio appropriatur sapientia. Uidẽt enim philosophi q; sine intellectu nõ est beatitudo et q; in intelligentia maxime consistit beatitudo. Unde cũ deus sit beatissimus posuerũt ipsũ esse summã ⁊ primã intelligentiã. Uiderunt etiam q; nullius rei sine socio iocunda est possessio. posuerunt etiã summũ intellectũ ab eterno socium habuisse qõ vocauerũt noym ⁊ mundũ archetypum qui est filius. Et augustinus vocat filiũ arcez vel artem omnipotentis dei plenã omniũ rationũ viuentiũ: qr enim immediate est a summo intellectu. ideo dicit sapientia. Sapiẽtia enim que est proles intellectus. ⁊ ideo dicit noys arx vel ars mũdus archetypus. Patet ergo quare sapientia appropriet filio. ¶ Quarta ratio. qr filius est verbum et ymago dei patris: ⁊ speculum rõnale in quo videntur oĩa. ipse enim pfecte loquit bonitatẽ dei patris: ⁊ in eo põt pfecte videri bonitas pris q; non inuidet suã equalitatẽ. visio vero ad sapientiam pertinet. nec tm̃ pater in hoc speculo videt: iz oĩa ibi videtur. qr expressissime ibi videt cã oĩm scilz bonitas dei. ⁊ ideo qr in ipso sciunt oĩa dr sapia.

¶ Questio secũda septimi capituli.

¶ De illa auctoritate apostoli ex ipso et per ipsum et in ipso sunt omnia. Roma. xj.

Secundo notandũ est q; sicut artifex operatur per artẽ siue p sapientiam suã: ita pater dicit operari per filium. ideo etiã pater dicitur operari p filiũ: quia filius est verbũ eternum et ineternũ quo pater expresse loquitur suã bonitatẽ vt supert⁹ dictũ est. Creature aũt sunt ꝓ bũ exteri⁹ q̃b⁹ tanq̃ ꝓbo exteriori pater loqtur suã bonitatẽ. Dis aũt loquens loqtur exterius per verbũ interius. ⁊ ideo pater loqtur exterius. i. facit opa exteriora p verbum interius. ⁊ ideo pater opatur p filiũ. ¶ Dicit tm̃ ambrosius cum exponit illa verba apli: ex ipso et per ipm̃ ⁊ in ipso sunt oĩa. q; idẽ est eẽ ex ipso ⁊ p ipm̃ et in ipo. ¶ Sed cõtrarius est beat⁹ augu. dicẽs q; sic distinguñt persone: dicit q; apls dixit ex ipo propter pm̃. per ipm̃ propter filium. in ipso propter spm̃ sanctũ. Et videnť esse contrarij beatus augu. ⁊ beat⁹ ambro. pz: si idẽ est ex ipso et p ipm̃ et in ipso videt q; copulatiua cõiunctio incõgrue apponat. ¶ Ad hoc dicim⁹ q; beat⁹ ambro. respectum habuit ad ꝓprietatẽ ⁊ nõ ad appropriationẽ. ⁊ ꝓpter hoc qõ ꝓprie significãt voces dixit q; idẽ est ex ipso ⁊ p ipm̃ et in ipso nichilominus tm̃ ẽtum ad appropriationẽ diuersa cõnotant. Significant ergo ẽtum ad proprietatẽ iste tres prepositiones causalitatem quã habent tres psone ad creaturas: et ad hoc habuit respectum beat⁹ ambrosius. Quãtum autez ad appropriationem hec prepositio ex preter causalitatem significat auctoritatem primã que soli pri inest. Similiter hec prepositio p preter causalitatẽ significat sub auctoritatẽ que inest filio respectu patris: ⁊ hec prepositio in. significat conseruationẽ in esse que pertinet ad dei bonitatem que appropriatur spiritui sancto. et ideo hoc quod dico in ipso appropriatur spiritui sancto simpliciter: ergo nõ est idẽ esse ex ipso et per ipm̃ ⁊ in ipso. Sed ẽtum ad propriam significationẽ prepositionum pm̃ q; p prepositiões non significatur nisi causalitas. Sigillatim enim vere potest dici omia sunt ex patre: omnia sunt ex filio: ⁊ ex spiritusancto. Similiter omnia sunt per patrem ⁊ filiuz ⁊ spiritũsanctũ. ⁊ omnia sunt in patre ⁊ filio ⁊ spiritusancto. sed cũ dicitur oĩa sunt ex patre per filiũ hec prepositio p notat subauctoritatẽ respectu patris: et causalitatem respectu creaturarũ. hec ei prepositio ex. notat causam efficientẽ ⁊ ideo cũ dicit omia sunt ex pfe vel a pfe per filiũ idem est ac si diceret pater operatur omnia p filium. ¶ Constat autẽ q; hec prepositio p. notat hic subauctoritatem pm̃ consuetudinem sacre scripture. ¶ Sed cõtra hec est vera pater operatur omnia per filium. qr filius habet a patre q; operatur omnia: ergo etiam hec est vera pater scit omnia per filium. quia q; filius scit oĩa hoc habet a patre. ¶ Preterea aplus dicit q; deus pr̃ predestinauit nos p xp̃m. ergo per locum a pari vel simili presciuit oĩa p xp̃m. eadẽ rõne presciuit oĩa p filiũ: g̃ scit omnia p filiũ: ergo est scies siue sapiẽs p filiũ. quã negat beatus augustinus. ¶ Solutio. si hoc verbũ scire teneatur p approbare vera est hec deus scit omnia per filiũ. qr pm̃ hoc illud verbũ scire est verbũ trãsitiuum cũ connotet effectũ in creatura. si aũt scire sumat pro simplici noticia falsa est hec. deus scit oĩa per filiũ. qr pm̃ hoc: hoc verbum scire non est vere transitiuũ cũ nõ cõnotet effectum in creatura vt postea dicet. Non valet ergo hec argumentatio pater predestinauit nos p filiũ: ergo pscinit nos p filiũ. licet fiat processus ab inferiori ad superius tamen variat significatio ꝓpositionis: qr prius adiungit cum ꝓbo trãsitiuo ⁊ in cõclusione nõ. pm̃ tamẽ cõmunẽ vsuz loquẽdi hec ꝓpositio p cum verbo transitiuo põt notare vtrũlibet scz auctoritatem ⁊ subauctoritatẽ. Unde vtraq; istarũ cõceditur seruus operatur p dñm dñs operatur per seruum. sed pm̃ vsum sacre scripture nõ notat nisi subauctoritatẽ cũ ꝓbo trãsitiuo. frequẽter ei dr in sacra scriptura q; pr̃ operat p filiũ vt ibi: omnia per ipm̃ facta sunt. ⁊ ibi in principio fecit deus celum et terrã. ⁊c. pater per principiũ. i. per filiũ et ibi omnia in sapientia tua dñe feciſti. Ali in tali materia non sunt concedende ꝓpositiones nisi pm̃ modũ loquẽdi sacre scripture. ¶ Sz iterum obicitur. hoc verbum approbat nõ ponit aliquẽ effectuz in re approbata. qr si ego approbo aliqd nõ ꝓpter hoc ego facio illud qr approbare dr de deo trãsitiue. g̃ dictũ de deo nõ significat effectũ in re approbata: g̃ hec ẽ falsa pr̃ approbat p filiũ

Quare pat operat per filium.

Ambrosi⁹.

Augustin⁹

R Cõcordantia doctor⁹ Amb. ⁊ Augusti.

Contra dicta ar. Primo.

S Secundo

Solutio.

Scire capr dupliciter

Usus cõis ⁊ usus sacre scripture. differunt

Replicat.

Opinio doctoris.

T

Spirari p cedere differunt.

Dupler p cessio.

Subdiuisio

Prima qo. Ar de ꝓcessione tpali.

Solutio.

U

Arg. q; sic.

dare spm̃sanctũ: aliquid possũt pater ⁊ filius qõ non potest spũsanctus. et hoc falsum est. ¶ Secundũ est. si pater ⁊ filius dãt spm̃sanctũ et spiritussanctus non dat spiritũ sanctũ: aliquid facium pater et filius qõ nõ facit spũsanctus: ergo non sũt indiuisa opera trinitatis. ¶ Sed videtur q; he probationes non valeant. quia dare spm̃sanctum non est dare quid: Sicut nõ sequitur pater potest generare filium: filius nõ potest generare filiũ. ergo aliquid potest pater qõ nõ potest filius. quia posse generare filiũ nõ est posse quid. Et ad hoc dicendũ est q; proprie loquendo dare spm̃sctm̃ nõ est dare quid: sed conuertibile quia cum datur spũsanctus datur eius gratia q̃ ẽ qd. ⁊ propter hanc conuertibilitatẽ necessarie sũt ille argumẽtatiões. Unde cõcedenda est hec. spiritussanctus dat se ⁊ datur a se: infundit se ⁊ infunditur a se. ¶ Sz querit vtrum hec sit vera. spiritussanctus mittit se. ⁊ cõcedit illam magister in sententijs auctoritate augustini q̃ dicit q; filius misit se in carnẽ. Si enim hec est vera: eadẽ ratione hec est vera: filius mittit se in corda fidelium Sicut enim inc̃tũ deus incarnauit se. et ob hoc dicitur se misisse in carnẽ: ita filius inc̃tũ filius infundit se et ob hoc debet dici mittere se in corda fideliũ: et si hoc: ergo spiritussanct⁹ mittit se in corda fideliũ: ergo spirit⁹ mittitur a se. ¶ Cõtra. aut hoc verbũ mittitur importat subauctoritatem aut nõ. si nõ: ergo hoc verbũ mittit nõ importat auctoritatẽ: ergo hec est vera pater mittit se et mittitur a se. ⁊ hoc est contra augustinũ. sed hoc verbũ mittitur importat subauctoritatem ⁊ respectu missi ad mittentẽ: ergo spiritussanctus habet subauctoritatẽ ad seipsũz ⁊ hoc falsũ ¶ Ad hoc dicunt quidã q; hec est vera. spũsanctus mittitur a se. ⁊ hoc verbũ mittitur importat subauctoritatẽ nõ ad mittentẽ: sed ad aliquẽ indeterminate. Unde is est sensus. spũsctus dat a se ⁊ habet subauctoritatẽ ad aliquẽ. ¶ Dicunt etiã q; hoc verbũ mittit nõ importat auctoritatem. qr hec esset falsa spũsctus mittit se cũ spũsanctus nullã habeat auctoritatẽ. qr nulla persona ab eo est. ¶ Dicunt etiã q; hec est falsa pater mittit se. nõ quia hoc verbũ mittit importet auctoritatẽ ad missum. sed quia sequeretur hec pater mittitur a se. et ita pater haberet subauctoritatem ad aliquẽ. ¶ Sed hec solutio nulla videtur esse quia si passiuum notat subauctoritatem actiuum debet notare auctoritatẽ ¶ Itẽ ex hac pater mittit se non debet sequi hec pater mittit a se. quia scõm hanc solutionẽ hoc verbũ mittit nõ est vere passiuũ huius verbi mittit. ¶ Propter hoc videtur melius esse dicendũ q; hec est falsa spũsanctus mittit se. ista tamẽ est vera filius misit se. quia pm̃ q; deus habet auctoritatẽ ad se hominẽ. ¶ Sed est sciendũ q; triplex ẽ missio filij. vna pm̃ quã mittitur in corda fideliũ. et pm̃ illam a solo patre mittitur. Alia qua missus est in carnẽ. ⁊ scõm hanc similiter missus est a solo patre. quia scõm q; deus incarnatus est et pm̃ q; deus nõ habet subauctoritatẽ ad patrẽ. Alia secũdum quã missus est ad predicandũ Unde in

Scõa rõ.

Responsio ad predic.

Questio incidens opinio mgri arguit q; sic.

Cõtra pdi. opinionem arguitur.

Alia opio melior.

Triplex missio.

Pria opio.

x In oppm̃.

Esa.61. y Quō debet intelligi dictū Augu. Contra dicta arguit. Augusti.

ysaya. Ad annūciandū māsuetis misit me. ⁊ ꝑm hoc missus est a tota trinitate. ¶ Quia ꝫo dicit augustinus filius misit se in carnē. posset sic exponi misit se ꝑm carnē. ¶ Vel potest dici q̄ hoc verbū misit ibi potest sumi improprie et nullam importat auctoritatē. ⁊ est sensus filij dei incarnauit se. ¶ Sed obicitur contra predicta. dicit enim augustinus q̄ spūsctūs inḡtū est donū refertur eterna relatione ad patrē ⁊ filiū. inḡtum datus vel donatus refert ad illū qui dedit et ad illum cui datur. Sed cōcessum est q̄ spūsanctus datur a se: ergo refertur a se vt ad dantē: ergo distinguitur a se quod ē impossibile.

Solutio aliquorum.

¶ Ad hoc dicūt illi qui respondent ꝑm opinionē magistri. q̄ hec est duplex: spūsctūs datur a se: quia si illa ꝓpositio a importat causalitatē respectu effectus cōnotati per hoc verbū datur vera ē. Si ꝫo ꝓter illam causalitatē importet auctoritatē ad illum cui datur falsa est. quia spūsctūs nō habet auctoritatē a se: hec autē spūsanctus mittitur a patre ⁊ filio vera est in vtraq; illarū significationum. Et cū dicit augustinus q̄ spūsctūs inḡtū dat refertur ad dantē nō intelligit q̄ ad quēlibz dantē referāt. sed tantū ad patrē et filiū.

Obiectio cōtra aug.

¶ Sz videtur augustinus esse cōtrarius sibi ipsi: pbat enim sicut dictum ē q̄ spūsctūs dat se et datur a se: si datus secūdum ipsuz augustinū refertur ad dantē: ergo spūsanctus refertur ad se. Hec obiectio est cōtra nos ⁊ cōtra augustinū. ¶ Item qua ratione ꝓbatum ē q̄ spūsctūs dat se. aliter enim nō essent indiuisa opera trinitatis: probari potest etiā q̄ spūsanctus mittit se. aliter enī nō essent indiuisa opera trinitatis: q̄ pater ⁊ filius mittūt spūm̄ctm̄.

Opinio doctoris exponētis aug. 5

¶ Ad hoc dicimus q̄ Augustinus sumit aliqū verbū dandi ꝓ infusiōe: aliqū ꝓ missione. secundū q̄ ꝓ infusione nulla importatur subauctoritas vel auctoritas: ⁊ secūdū hoc hec est vera. spūsctus dat se ⁊ datur a se. si ꝓmissione falsa est: q̄ importatur auctoritas vel subauctoritas ꝓprie loquendo. ⁊ sc̄m hoc dicit Augustinus q̄ spūsctūs inḡtum datus refertur ad dantē secūdū q̄ datio nō importat auctoritatē vel subauctoritatē.

Datio ⁊ missio dr̄ūt.

¶ Nō est simile de datione ⁊ missione. Unde patet q̄ nō sequit: spiritussanctus dat se: ergo mittit se. Hec valet. pater et filius mittūt spūm̄ctm̄: et spūsctūs nō mittit spiritūsanctū: ergo aliquid faciunt pater et filius quod non facit spūsanctus. mutatur enim ad aliquid in quid. q̄ mittere ꝓter causalitatē quā significat respectu effectus causati notionē importat.

Iteruz obicitur.

¶ Item solet obici de hoc quod dicit Augustinus: q̄ filius q̄ insufflando in apostolis dedit eis spūm̄ctm̄: significauit q̄ eternaliter procedit ab ipso spūsctūs: ergo q̄ spūsanctus procedit a se tēporaliter/ significatur q̄ eternaliter procedit spūsctūs a se.

Opinio doctoris.

¶ Sed negamus hanc: spūsctūs ꝓcedit a se tēporaliter. q̄ hoc verbum procedit subauctoritatē importat magis expresse q̄ hoc verbum mittitur. aut si vera est impropria est. ⁊ propter hoc nō ē simile. ¶ Itē licet secundū predictā regulā hoc verbū mittit̄ principaliter significet diuinā essentiam: ⁊ hoc nomen missio supponat diuinā eēntiā: tamen hec ē falsa diuina essentia est missa. q̄ sc̄m hoc pater esset missus. Et ratio huius ē. quia subauctoritas que importatur per hoc nomē missio nō copulat̄ supposito huius nois missio scilicet diuine essentie: sed illi supposito cui inest diuina essentia sc̄z filio et spiritui sācto. ¶ Hoīa est abstractiua quedā et no copulant non suo supposito sed suppositi sui supositi sicut maternitas importata ꝓ hoc nomen paternitas nō copulatur paternitati sed suppositi paternitatis sc̄z patri. sed secus est de cōcretiuis noibus. illa em̄ quecunq; copulāt suo supposito copulant. Unde cū dicitur diuina eēntia est missa subauctoritas notat̄ diuine essentie: et ꝓpter hoc illa est falsa. Unde hoc nomē miss⁹ vel missa nō habet dici nisi de persona.

Nota de nominib⁹ abstractiuis.

A

¶ Tertia questio tertie questionis principalis septimi capituli.

Arg. primo

TErtio querit̄ vtrū spūsanctus ꝓprie detur aut dicatur dari tantū q̄ ei⁹ gr̄a datur. ¶ Et probatur multis modis q̄ q̄ non ꝓprie datur. Primo sic. iste cui modo infunditur de nouo gratia nihil habet q̄ō nō haberet prius ꝓter gr̄am: q̄ spūm̄ctm̄ habebat prius cū vbiq; sit eēntialiter. ergo hac infusione nō infunditur spūsctūs ꝓprie loquēdo.

Scō af.

¶ Itē sola gr̄a infūditur isti: ergo nō spūsctūs

Tertio af.

¶ Itē gratia nō est spūsctūs: ergo dare gratiā nō est dare spūm̄ctm̄: ergo est intelligere vnū sine alio intellecto.

quarto af.

¶ Itē huic detur gratia ⁊ nō spūsctūs: ⁊ alij detur gratia ⁊ spūsctūs: iste cui sola data est gr̄a habet fidē spem ⁊ caritatē quibus fruitur deo sicut ⁊ ille alius: ergo ⁊ ille alius

Quito af.

nō magis habet deū q̄ iste: ergo ei non est dat⁹ nisi ꝓpter gr̄am sibi datā. et ita nō ꝓprie datur spūsctūs.

B

¶ Itē angeli nō aliter habēt deū nisi per visionem siue cognitionē ⁊ dilectionem nō ergo habent eū per se: ergo nō est ei datus ꝓ se. eadē ratione nec nobis.

In oppm̄.

¶ Sed contra panis corporalis ꝓprijssime datur: ergo panis spiritualis ꝓprijssime datur. sed spūsctus est panis spiritualis. vnde panē nostrū quotidianū da nobis hodie.

Scō.

¶ Iterū beat⁹ qui māducat panē in regno dei: ergo spūsctūs ꝓprijssime datur.

Tertio af.

¶ Item spūsanctus ꝓprijssime amor est ⁊ primum donū. sed quicquid datur ꝓprie ex amore datur. Si em̄ ex timore detur redemptio est. si datur vt detur negociatio est: ergo cū ex amore dentur alia dona amor ꝓprijssime datur ⁊ ita spūsctūs ꝓprijssime datur.

Responsio

¶ Ad hoc em̄ videtur dicendū q̄ gratia ꝓprie datur vt insit et vt faciat aīam frui deo: et spūsctūs ꝓprie datur vt cibus spiritualis. et ita vtunq; datur suo modo.

Ad primū obiectum.

¶ Et ad primo obiectū dicimus q̄ nō valet hec argumentatio. nihil habet iste quod non haberet prius ꝓter gr̄am: ergo spūsctūs non infunditur ei ꝓprie. sicut nō valet iste nihil tenet nisi frenum: ergo non tenet equū. Per gr̄am enim et in gratia habetur et datur spūsanctus. Item nō valet alia ratione quia in gratia datur spūsctūs: vt cōtentū in cōtinētie quodāmodo. Est enī spūsanctus ꝓpria et inseparabilis materia gratie circa quā negociatur gr̄a. ¶ Unde quodāmodo in gratia cōtinetur. vnde sicut cum datur vas plenū vino datur vinū ꝓprie: si cuz datur gratia datur spūsanctus in ea. nō est vsq; quaq; simile q̄ vinū nō est materia vasis.

Ad scōz

C

¶ Ad secundo obiectū dicimus q̄ non valet hec argumentatio. sola gratia infunditur nō ergo spūsanctus. instantia solū vas plenū vino. datur nō ergo vinū datur.

Ad tertiū.

¶ Ad tertio obiectū dicimus q̄ nō valet hec argumētatio dare gratiā nō est dare spūm̄ctm̄ ergo est intelligere vnū sine alio.

Ad quartū

¶ Similiter patet solutio ad quarto obiectum. nō em̄ sequitur angeli nō aliter habēt deū nisi ꝑ cognitionē ⁊ dilectionem nō ergo habent deum per se.

Af contra hanc solu.

¶ Sed obicitur cōtra hanc solutionē. spiritussanctus datur per gratiā sicut equus tenet̄ per frenū. sed cōstat q̄ frenū tenetur immediate ⁊ equus mediate. vnde magis ꝓprie tenet̄ frenum q̄ equus: ergo magis ꝓprie datur gratia q̄ spūsctūs. nō ergo spūsctūs ꝓprijssime dat̄

Scō af.

¶ Item videtur q̄ idē sit penitus dare gr̄am et dare spūm̄ctm̄: quia dare vineā nichil aliud est q̄ dare liberā potestatē vtendi vinea ⁊ fructib⁹ ad volūtatem eius cui datur: ergo dare spūm̄ctm̄ nichil aliud est q̄ dare liberā potestatē fruendi spiritusancto. sed illa potestas libera ē gr̄a. vñ dedit eis potestatē filios dei fieri. ergo dare spūm̄ctū nihil aliud ē q̄ dare gr̄am.

Tertio af.

¶ Itē cū infundit̄ isti gratia infundit̄ spūsctūs: ⁊ vnica ē ibi infusio: ergo idē est simpliciter infundere gratiā et infundere spūm̄ctm̄.

Quarto af

¶ Item ꝓbatur q̄ spūsanctus magis ꝓprie est donū q̄ gratia quia spūsanctus nō est donū nisi inḡtū panis. similiter gr̄a nō est donū nisi inḡtū panis. vnde in euangelio Amice accomoda mihi tres panes. i. fidē spez et caritatē. sed spūsctūs est verius panis q̄ gratia q̄ ē panis qui nos reficit. ⁊ gr̄a est panis quo reficimur: ergo spūsctūs magis ꝓprie est donuz q̄ gr̄a.

Tres panes lu. xj. c.

Quinto af.

¶ Itē nō ē donū nisi q̄ vtile. sz nihil vtilius deo vt dicit augustinus ergo spūsctūs magis ꝓprie donum est q̄ gratia. Sed cōtra. deo non est vtilis nisi inḡtum facit nos frui se: sz hoc idē facit gratia: ergo deꝰ non est magis vtilis q̄ gratia nec econuerso.

D

Solutio. Ad primū.

¶ Solutio. ad primo obiectū dicimus q̄ dare multipliciter dicitur de donis extrinsecis ⁊ intrinsecis. Datur enim gr̄a vt insit. hoc modo nō datur ager vel vinea. Sed dicitur dari extrinsecū inḡtum datur libera potestas fruēdi vel vtendi eo ergo gratia vt insit. Datur autē deus vel spūsanctus inḡtum datur libera potestas fruendi deo. Et quia dare equiuocum est nō valet hec argumētatio. gratia datur siue medio: ⁊ spūsanctus datur per medium: ergo magis ꝓprie datur gratia q̄ spiritussanct⁹. et nō est ibi cōparatio cum ibi sit equiuocatio. et etiā si ibi esset vniuocatio adhuc nō sequeretur. sicut nō sequitur: aer videtur sine medio/ coloratum nō videtur sine medio/ imo per mediū: ergo magis ꝓprie videtur aer q̄ coloratum. qa hec regula ꝓpter vnūquodq; tale ⁊ illud magis. locum habet in vniuocis. vel q̄n vnam est aliqualem alterum tale.

Ad scō obiectum dicimus

¶ Ad scōm obiectum dicimus q̄ nō valet hec argumentatio: dare spūsanctum est dare liberā potestatē fruendi deo. et illa libera potestas est gratia: ergo dare spūm̄ctm̄ est dare gratiā. quia iste terminus libera potestas et si supponat ꝓ gratia; tamen nō in ratione gratie Unde est ibi fallatia accidētis sicut hic. hoc dulce est hoc coloratum: ergo gustare dulce ē gustare hoc coloratum.

Ad scōm.

E

¶ Preterea cum dicit dare spiritūsanctuz importat hec gratia que datur ⁊ materia eius sc̄z deus. sed cum dicitur dare gratiaz nō importatur materia. Est ergo dare equiuocū sicut credo est equiuocum qn̄ importat dare locū et quādo importat dare tantū.

Ad tertiū.

¶ Ad tertio obiectum dicimus q̄ nō valet hec argumentatio: vnica infusione infunditur gratia ⁊ spiritussanctus: ergo idē est infundere gratiā ⁊ spiritumsanctum. Instantia. vnico desiderio desidero deum ⁊ desidero deum mihi: ergo idē est desiderare deum et desiderare deum michi.

Ad quartū

¶ Ad quarto obiectum dicimus q̄ spiritussanctus est donū nō solum inḡtum panis: sed ꝓpter alias vtilitates.

Ad qntū.

¶ Ad quinto obiectū dicimus q̄ re vera deus est vtilior q̄ gratia. si enim gratia facit nos frui deo hoc idem facit deus. Et preterea est materia fruitionis: quia est dulcedo fruitionis et cōseruans est ipsam gratiā. Non tamen sequitur ex hoc q̄ magis ꝓprie detur: q̄ dari equiuocū est vt dictuz est. Sed sequeretur q̄ esset melius donum nisi si militer q̄ donum equiuocum illis sc̄i licet spiritui sancto et gratie.

¶ Quarta questio. 3. questionis tertie questionis septimi capituli.

Af ꝙ sint tantum vnus panis

OArto queritur vtrum pater ⁊ filius sūt vnus panis inḡtū dank aut multi panes ex parte sua. ¶ Probatur q̄ tantum vnus: quia vnica est bonitas et suauitas ⁊ dulcedo quia reficiunt nos: ergo sunt tm̄ vnus panis.

In contrariū arguit.

¶ Sed contra. si deus pater inḡtum deus diligit nos sed etiā inḡtum homo. nec pater inḡtum deus solū reficit nos sed etiā inḡtū generat filiū sibi equalem: ergo ex parte personarū sunt diuerse origines dilectiōis ⁊ refectiōis nostre: ergo sunt multi panes.

Scō af.

¶ Itē beatitudo nostra nō solum cōsistit in cognitione dei inḡtū est deus: sed etiā in cognitione trinitatis. Unde hec est vita nostra eterna. ⁊c. ergo trinitas ex parte sua habet multas origines dilectionis nostre. vnde vt prius.

F

Solutio. Quō ē vnus ⁊ quomodo multiplex.

¶ Solutio. trinitas ex parte sua nō est nisi vnus panis: sed quātū ad nos est multiplex: sicut spiritussanctus in se vnicus est: sed quātū ad nos multiplex est. ¶ Soluendū ergo est per interēptionem huius diuerse sūt origines dilectionis. ⁊c. imo vnica ē origo scilicet bonitas ⁊ suauitas dei Et quādo obijcitur q̄ filius dei inḡtū homo nos delectat/ bene concedimus: sed hoc habet a deitate. vnde si tollatur deitas: tā nō delectat: similiter q̄ pater inḡtū generans filiū nos delectat. hoc habet a deitate ⁊ bonitate sua que est generationis (vt supra dictum est) origo.

¶ Quarta questio principalis septimi capituli.

Quō docere attribuitur spiritui sancto.

VLtimo queritur de eis que appropriātur vni persone tantū. Querit ergo in primis quare spūsancto appropriatur docere. vñ Docebit vos oēm veritatē. Spūsctūs docebit vos oīa. & illud. Unctio docebit vos de oībus. ergo spūsctūs illuminat. ſz potius ista debent appropriari filio qui est sapientia: quoniā ad sppientiā ꝓprie pertinet docere & illūinare: nō ad bonitatē. queritur ergo q̄re appropr̄ientur spiritui sancto ea que videtur potius appropr̄ianda filio. ¶ Ad quod dicimus q re vera indiuisa sunt opera trinitatis: et ſi spiritussanctus docet & illuminat: idē facit pater & filius. sed quia spūsctūs est amor ꝓprie & donū vt dictū est superius: ideo appropr̄iantur ei dona posteriora que pcedūt ex amore ꝓprie. ideo etiā talia de spiritusctō dicunt: vt dona q̄ nobis a deo dātur intelligim⁹ dari nobis ex puro amore. Ex hoc manifestū esse potest q nō tātū quia spiratur essentialiter a patre & filio & spūsctō dicitur spūsctūs vel spiramen: sed quia inspirat nobis id est occulte infunditur ad illuminationē et sanctificationē coꝛdiū nostroꝝ. ¶ Patet etiam quare dicitur digitus dei. sicut em̄ digito coꝛporali ostenditur res coꝛpales oculis coꝛporalib⁹ ita digito qui est spūsctūs ostenditur res spūales oculis spūalibus. Dicitur etiā digitus ꝓpter discretionē donoꝝ: q̄ et discrete dat: et discreta sunt que dat. vnde diuisiones gratiarū sunt. & cū hoc sicut decē sunt digiti: sic sunt decē opera misericoꝛdie q̄ dat spūsctūs: septē coꝛporalia & tria spūalia. ſz coꝛripere/docere/ſidulgere. Et sicut in quolibet digito sūt tres iuncture: ita in quolibet bono opere sunt quasi tres iuncture. ſz numerus/mensura/& pondus: ſiue species/modus/et ordo. quia deus oīa in numero pondere & mensura disposuit. sicut in datione elemosine (ſi meritoria est) ista tria opꝛ esse. primū est vt fiat ꝓpter deū. et sic habet numerū ſiue speciem. scōm ē vt detur tantum q̄tū dandū est. et sic habet mensuram siue modū. tertium ēt detur cui dandū est/et q̄n̄/& vbi. & sic habet pondus siue ordinē. circūstantie enim ordināt actionē. ¶ Et dicit Augustinus q vbi hec tria sūt: species/modus/& ordo/bonum est. vbi maxime sunt/maxime bonum est: vbi mediocriter sunt/mediocriter bonū est: & vbi minime sūt/minime bonū ē. ¶ Queritur postea cū spūsctūs oīno sit similis patri: quare non dicatur imago patris sicut filius. Huius ratio triplex est. Prima: q̄ filius imitatur patrē quasi in exterioribus dispositionibus. q̄ sicut pater spirat spm̄ sctm̄: sic & filius. Secūda est q imago ꝓprie repꝛesentat rem a qua deducta est: sed spiritussanctus nullū tale ꝓprie repꝛesentat: q̄ nō tantū est ab vno sed a pluribus. Tertia est q modum emanationis qua emanat filius a patre. generans enim intendit dare quod habet genito: & perfecte generare sibi simile. et ꝓpter hoc filius non solum appropr̄iate sed ꝓprie dicitur imago patris. cui dicit. Omnia mea tua sunt: et oīa tua mea sunt. hec aūt ꝓprie dicūtur de filio. ſ. filius/q̄ dū/imago/speculū. ¶ Ex predictis aliquatenus eluceſcit qualiter intelligēde sūt due difficillime auctoꝛitates. Una augustini ſcz hec. in patre est eternitas: in filio equalitas: in spūsancto eternitatis/equalitatisq̄ connexio. & oīa sunt eterna ꝓpter patrem: equalia ꝓpter filium: cōnexa ꝓpter spm̄ sctm̄. ¶ Altera est hylarij: et hec est. vnitas est in patre: species in imagine: vsus in numine vel munere. ¶ Sed queritur. cum eadē sit eternitas in tribus personis: quare appropr̄ietur patri eternitas. similis est q̄stio: quare appropr̄ietur filio equalitas. ꝓpterea q̄ si omnia sunt equalia ꝓpter filium: ergo pater est equalis spiritui sancto ꝓpter filium: ergo habet equalitatem a filio. et hoc falsum.

Opinio doctoris.

Augusti.

Hylarius

Questio incidens.

¶ Soluto. eternitas appropr̄iatur patri tantū ꝓpter primā auctoꝛitatē. caret enī pater principio nō solū inceptionis: sed etiā principio secūdum q̄ a nullo est. Equalitas aūt̄ appropr̄iatur filio duabus de causis. Prīa est q̄ equalitas q̄ſi primo est in filio: quia ipse immediate procedit a patre tantū. Scōa est. quia filius in hoc adequatur patri: quia sicut pater dat suā summam bonitatem spiritui sancto: ita & filius. dicūtur aūt oīa equalia ꝓpter filiū: quia filius in quo quasi primo est equalitas. dat spiritui sancto: i quo cōpletur & cōsummatur equalitas personarum. Unde hec dictio ꝓpter. non cōnotat causā quasi generalē que dat oībus pſonis equalitatē sed quasi cōpletiuā & cōsummatiuā. vnde nō sequitur q̄ pater habeat equalitatē a filio quasi ꝓpter spm̄ sctm̄ sunt cōnexa oīa. hoc superius dictū est. ¶ Sed de auctoꝛitate hylarij q̄ritur q̄re vnitas appropr̄ietur patri: cū eadem sit vnitas in tribus personis. similiter quare appropr̄ietur filio pulchꝛitudo. Sic enim exponit augustinus spiritus in imagine id est pulchꝛitudo in filio. videtur etiā q falsum est q̄d dicit vsus in munere: quia spūsctō non est vtendū sed fauendū tantū.

Solutio.

Equalitas filio attribuitur.

I

¶ Soluto. vnitas appropr̄iatur patri duabus de causis. Prima est quia sicut vnitas est principiū oīm numeroꝝ: ita pater est principiū oīm. Scōa est quia sicut vnitas in se ducta nō generat nisi se: ita pater quasi in se ductus non generat nisi filium qui est eiusdē substantie cum ipso. Pulchꝛitudo aūt̄ appropr̄iatur filio duabus de causis. Prima est q̄ pater lux: prima est siue prima intelligentia siue memoꝛia naturalis: de qua quasi lapidicina exit filius/exit spūsanctus. Primum aūt̄ q̄ a luce procedit: splendoꝛ est. & filius est splendoꝛ patris vt dicitur ad hebꝛeos. & in libꝛo sapientie dicitur candoꝛ lucis eterne. splendoꝛ autē & candoꝛ ad pulchꝛitudinē pertinent. et ꝓpter hoc species siue pulchꝛitudo appropr̄iatꝫ filio. Scōa ratio est: q̄ filius est sapientia & speculum et exemplar oīm rerū viuentiū: & ars oīm artiū in eternum. Unde vt causa formalis ē species: et ꝓpter hoc species appropr̄iatur filio.

Solutio.

Unitas pri

Pulchꝛitudo filio.

¶ Usus similiter appropr̄iatꝫ mūeri duabus de causis. Prima q̄tū ad ipsos: q̄ pater & filius fruuntur se spūsctō: q̄ diligūt se spūsācto. vt sumatꝫ vsus pro fruitiōe. Secūda est q̄tum ad nos: q̄ p spiritumsanctū dantur nobis oīa dona que sunt nobis vtilia. & sic vsus sumitur ꝓprie.

Usus spiritussancto.

¶ Capitulū octauū de illis q̄ dicūtur de deo in comparatione ad creaturas.

Diuisio. 8. capituli.

IScto de illis que dicuntur de deo ſine comparatione ad creaturas: dicēdū ē in isto capitulo octauo & sequētibus de illis que dicūtur de deo in cōparatiōe ad creaturas. sicut de scientia predestinatione et repꝛobatione pꝛouidentia potestate/et voluntate/et iusticia/& misericoꝛdia dei: & q̄liter sit semper & vbiq̄. ¶ Et primo dicendū ē de scientia dei: quia generaliꝛ est. Circa quam inquiramus primo qualiter deus scit oīa. secundo de multiplicatione huius verbi scire ſm q̄ dicit de deo: & vtrum deꝰ plura possit scire q̄ſ sciat. Notandū aūt̄ q̄ hoc verbū scit: duas habet significationes. quādoq̄ enim scire idem est q̄ appꝛobare. et secundum hoc deus scit tantū bona quādoq̄ scire idem est q̄ simpliciter cognoscere: & secundū hoc deus scit tam bona q̄ſ mala. ¶ Queritur aūt̄ quid significet hoc verbū scit. in hac ſignificatione cui dicitur: deus scit oīa. ¶ Si em̄ dicatur q̄ pure significat diuinā essentiam: ergo idem significat q̄ hoc verbū est. ergo ſi hec ēt̄ vꝛa: deus scit oīa. hec erit vera: deꝰ est omnia. quod patet esse falsum. Relinquitur ergo q̄ hoc verbū scit: aliquē effectū cōnotat in creaturis. Sed secundū hoc probatur q̄ hec est falsa: deus scit mala vel malicia: q̄ malū vel malicia nō est effectꝰ dei. nec aliq̄s effectus dei in malo est: ſiue in malicia. ¶ Solutio. dicimꝰ q̄ scire de deo dicitur per ſimilitudinē naturaliū. in qualibet aūt̄ scientia est assimilatio intellectꝰ ad rē. ¶ Unde hoc verbū scit significat diuinam essentiam vt exemplar. ſicut em̄ dicit beatus augustinus q̄ visio q̄ videtur coloꝛatum est imago coloꝛati in oculo.

Scire capit dupliciter.

Queritur Deus scit omnia.

I

Arguitur.

Solutio.

Augustinꝰ.

¶ Siue ergo dicat hoc btūs augustinus p eēntiam ſiue per causam: patet q̄ deus dicitur scire omnia quodāmodo ꝓpter ſue exemplaritatis imaginē. & ex hoc modo ſignificandi q̄ hoc ꝙ dū scit significat diuinā essentiā vt exemplar: cōnotat in creaturis quādā imitationem qua creature imitantur summū bonū. in oībus enī creaturis expꝛessum est aliquod vestigiū summi boni.

Quare deꝰ dꝛ scire oīa

Arg. cōtra predictam.

¶ Sed scōz hoc etiā videtur q̄ deus nesciat mala: quia nullomodo imittantur deū nec deus est aliquomodo exemplar malorꝝ: ergo hec est falsa deus scit mala. ¶ Preterea ſimile ſimili cognoscitur: et nulla est ſiſſitudo dei ad mala vel ad maliciam: q̄ nō est cōuentio christi ad belial. ergo deus non cognoscit mala. ¶ Sed contra. dicit beatus gregoꝛius q̄ pꝛophete videbant in libꝛo vite ea q̄ pꝛophetabāt: sed mala pꝛophetabant. ergo in libꝛo vite mala videbant: ergo mala scripta sunt in libꝛo vite. sed cōstat q̄ non sūt ibi scripta nisi per exemplaritatē. ergo liber vite est exemplar malorꝝ: ergo imago & ſimilitudo malorꝝ. quod pꝛimo improbatū est. ¶ Preterea ſi deus non cognoscit mala per exemplaritatē: queritur quomodo cognoscit. cū res nō habeant cognosci naturaliter nisi per aliquā assimilationē. vnō intellectus quo aīa res apprehendit & cognoscit

scō ad idē

In oppm̄.

Secundo ad idem.

Tertio dicit dionysiꝰ

Quarto ad idem.

Quinto.

Solutio doctoris.

Soluſtur ꝓ hoc duo pꝛima.

Ad tertiū.

Ad quartū

Ad quintū

Aſa dupliꝛ cognoscit. A

Ad vltimū hoc modo cognoscit malum.

Multipliꝛ deꝰ dꝛ scire

Scire triplꝛ sumitur

¶ Preterea dicit beatus dionysius q̄ eoipso q̄ deꝰ cognoscit se/cognoscit omnia: quia est causa oīm: quia ipse non est causa mali. ergo non eo q̄ cognoscit se/cognoscit malū: nec per aliud: ergo nullomodo cognoscit malū. ¶ Itē ſi cognoscit malū: aut per se cognoscit aut per aliud. ſi per se: ergo per exemplar. ergo deus est exemplar mali. ſi p aliꝝ cum per se cognoscit bonū: ergo magis cognoscit bonū q̄ malū. Cōtra. vtrūq̄ ſumme cognoscit: nō ergo alterū magis. ¶ Item ſi malū non cognoscitur per se ſed per pꝛiuationē sui oppoſiti. ſed ipſum malū est pꝛiuatio sui oppoſiti: ergo malū cognoscitur per se. ¶ Soluto. cōcedim⁹ q̄ malū cognoscitur per exemplar: ſed nō per pꝛium exemplar ſed per exemplar sui oppoſiti. ſicut cecitas nō cognoscitur per suam oppoſitionem: ſed p hoc q̄ visus deficit vbi debet esse. Cognoscitur ergo malū ſm hoc ſine malicia. nō per exemplaritatē sui: ſed per exēplaritatē sue oppoſitionis. ¶ Et ſic ſoluuntur due pꝛime obiectiones. ¶ Ad tertio obiectū dicimꝰ q̄ pꝛophete legebant malū in libꝛo vite non per pꝛopꝛiū exemplar: ſed per pꝛiuationē sui oppoſiti. vt tā dicēt. ¶ Ad quarto obiectū dicimꝰ q̄ licet deus nō sit causa mali: est tamen causa boni per quod cognoscitur malū. ¶ Ad quinto obiectum dicimus q̄ hec est dupleꝛ: deus per se cognoscit malū. q̄ ſi hec vox per se determinet verbū in cōparatione ad noſatiuū. vera est: quia ſua essentia cognoscit deus q̄cquid cognoscit. vt excludatur oīs immediatio: qualis est in aīa nostra. ¶ Anima em̄ q̄dam cognoscit per ſuas imagines: vt res extrinsecas. quedā per ſui pꝛesentiam: vt scire/cogitare/diligere: et consimilia. seipſam etiam cognoscit per reflexionem quandam ipſius ſupꝛa se. ſi autem hec vox per se determinet verbū in cōparatiōe ad accuſatiuum falsa est. nec sequitur ex hoc q̄ magis cognoscat bonū q̄ſ malū. ¶ Ad vltimo obiectū dicimus q̄ malū cognoscitur p pꝛiuationē boni. hoc modo. Si bonitas esset in anima/scripta esset in libꝛo vite & ibi videretur: & q̄ ibi nō est scꝛpta nec per hoc videtur: scitur q̄ nō est in aīa. & ita malū est ibi. ſicut ſilentiū cognosco per pꝛiuationē auditus. hoc modo ſi aliquis esset hic loquens ego audirem: et quia nō audio/certum est mihi q̄ nullus hic loquitur.

¶ Secunda queſtio octaui capituli.

SEcundo dicendū est q̄ hoc verbū scire dictū de deo multipliciter accipit q̄ſq̄ pꝛo appꝛobare: q̄ſq̄ pꝛo ſimplici noticia. & ſic dupliciter. vno modo ſignificat diuinā essentiā vt visionē: et per hanc scientiam scit deus tantū ea que fuerunt futura: q̄ visio exigit rei pꝛesentiā: et deo p̄sentia sunt quecūq̄ fuerunt futura. Scōo modo ſignificat diuinā essentiā vt intelligentiā ſiue vt scientiā largiſſime sumptā. et scōm hāc scit deꝰ omne excogitabile ſiue sit ſiue nō sit: ſiue nec ſit/nec possit esse. ¶ Scōz hoc scire de deo tres habet ſignificationes. In pꝛima ſignificatiōe vera est hec. deus potest scire plura q̄ſ scit. ſiue intelli

Deus pōt regula scire q̄ scit.

gatur cōiuncta siue diuisa. z hec similiter vera sciē tia dei potest augmētari. vt intelligatur augmē tum q̄tū ad numerū rerū scitarū. Hec em̄ ē fa: deus plura approbat q̄ approbauerit Jn tertia significatione falsa est vtroq; modo: quia de⁹ nō potest excogitare plura q̄ possit excogitare. Jn

Nota sensū cōpositū et diuisum.

secūda significatione vera est hec: deus potest scire plura q̄ sciat. sc̄z q intelligitur diuisa: fal sa autē sc̄m q intelligitur cōiuncta siue de dicto. Hec enim est impossibilis deus videt plura q̄ viderit. quia quecūq; videt z vsurus est vidit ab eterno. Falsa etiā est hec in hac significatiōe scientia dei potest augmētari. Nō enī valet hec

Ø

argumētatio: deus pōt scire plura q̄ sciat. vt intelligitur de re: ergo scientia dei potest augmen tari. et est ibi fallacia accidentis a diuisa predicatione ad cōiunctā: q; si scientia dei augmenta tur: deus scit aliqua q̄ prius nesciebat. et hoc im possibile in sc̄da significatione. quod autē dici mus q in hac significatione hec est vera: de⁹ po test scire plura q̄ sciat. in vno sensu intelligenda est de sciētia rerū incōplexarū. multa em̄ possūt esse que nūq; erunt. Sed de scientia enūciabiliū non est verū: quia secundū reales cū deus incī pit scire aliq̄ enunciabile desinit scire eius con tradictorie oppositum. Hec valet: deus sciebat hoc prius et modo nō scit: ergo oblitus est illud. quia per transcendentiā rei accidit q nō scit. Sz sm nominales qui dicūt: quod semel est vez sem per erit verū. deus nihil incipit vel desinit scire. et hoc magis concordat augustino et magistro in sententijs.

¶ Capitulū nonum de predestinatione et repro batione quod cōtinet quinq; q̄stiones.

In hoc nono capitulo dicēdū est de pre destinatione z reprobatione. primo er go videndū quid sit predestinatio z ef fectus eius. Sc̄o vtrū de⁹ reprobās sit causa nō appositiōis gratie in presenti. Tertio vtrū aliquod bonū insit predestinato: ex eo q est predestinatus. Quarto de illo verbo aposto li Quos predestinauit. zc̄. Quinto vtrum pre scientia dei inferat necessitatē rebus: vel sinḡlaribus vel vniuersalibus. ¶ Sciendum ergo q hoc nomē predestinatio significat diuinā essenti

Tripl̄r sumitur predestinatio.

Þ

am in triplici habitudine. videlicet in habitudi ne antecessionis propter hāc prepositionē pre. et in habitudine exemplaritatis ꝓpter scientiā ibi intellectam. Est em̄ domini predestinare a liquē: z dñi prescire se daturū alicui gr̄am in p̄nti/ z gloriā in futuro. ¶ Et in habitudine causalita tis ad duplicē effectū sc̄z ad gr̄am in presenti et gloriam in futuro. ¶ Sic ergo in predestinatiōe

In predestinatione sunt tria.

sunt tria. deus predestinans: z gratia: et gloria. primū est causa sc̄i z tertij: z sc̄m est causa ter tij. ¶ Jn reprobatiōe iterū tria intelligūtur. vt

Jn reprobatione tria.

dicit magister in sententijs. Est enim reprobatio prescientia malicie in p̄nti: z preparatio interminabilis pene in futuro. ¶ Unde ibi est deus re probās: z malicia presens: z pena eterna. primū est causa tertij: nō sc̄i. sc̄m est causa tertij. Ūñ per hoc nomē reprobatio significatur de⁹ duplici in habitudine. ad sc̄z sc̄z in habitudine ante cessionis et in habitudine exemplaritatis per ac cidens. sed ad tertiū in triplici. vt patet ex iā dictis. ¶ Sicut etiā hec est falsa deus predestina uit istum propter merita: ita hec est falsa sm hoc deus reprobauit istū propter merita. q; non me ruit suā malicia: licet meruerit penam eternam.

Contra ar. Augustin⁹.

¶ Sed contra hoc videtur esse qđ dicit augusti nus. dicit enim q deus iuste reprobauit esau: er go reprobauit ip̄m propter merita: ergo merita eius fuerunt causa reprobatiōis. ergo tēporales sunt cause tantū quia reprobatio dei eterna est.

Solutio quoꝝdam.

¶ Et ad hoc dicūt fere oēs q hec ē dupler: de⁹ iuste reprobauit esau ex amphibolia. quia si hoc aduerbiū iuste determinet verbū respectu noīa tui vera est. q; is est sensus: deus iustus repro bauit esau. Si autē hoc aduerbiū iuste determi net verbū sm habitudinē quā habet ad accusati uum: falsa est. quia is est sensus. de⁹ reprobauit esau propter merita. ¶ Sed hec solutio nulla. quia eodē modo potuit dixisse augustinus q pie z misericorditer reprobauit esau. q; de⁹ qui pius est et misericors: reprobauit esau. ¶ Ad hoc di cimus q btūs augustinus aliter sumit hoc ver bum reprobare. cū magister in sentētijs. dicit ei super epistolā ad romanos btūs Aug. super illū locū Deus cuius vult miseretur: z quē vult indu rat. q reprobare aliquē est p̄scire illū esse dam nandū. vel p̄parare illi dānationē eternā. Et sc̄m hoc hec est vera: deus ꝓpter merita repro bauit esau. quia hec determinatio propter meri ta: determinat hoc verbū reprobauit. nō ratiōe principalis significationis: sed ratione cōnota ti siue effectus reprobationis. s. dānatiōis eter ne. merita em̄ esau fuerunt causa dānatiōis eter ne. Hec valet hec argumētatio: de⁹ reprobauit esau ꝓpter merita: ergo merita esau fuerūt cau sa diuine reprobationis. quia hec determinatio ꝓpter merita. in prima (sm q est vera) determi nat p̄bū rōne cōnotati: et ipse ꝓcedit ac si deter minaret illud rōne principaliter significati scilz diuine eētie: que supponit per hūc terminū di uine reprobationis. ¶ Patet ergo ex his q̄ pre dicta sūt q predestinatio z reprobatio significāt diuinā essentiā in habitudine causalitatis: sz nō est ita de prescientia vt dicit origenes. quia pre sciuit deus res/ideo p̄futura sunt: sed quia p̄ futura sūt/p̄sciuit. ¶ Sed cōtrariū dicit augu stinus qui dicit q deus p̄sciuit res ideo sūt: sz non cōtrariū. quia origenes sumit verbū p̄sciē di p̄ simplici noticia: augustinus ℣o p appro batiōe. Et potest dici q sm augustinū p̄scientia dei est causa exemplaris rerū. Sed videt fal sum esse quod dicit origenes. res em̄ nō sunt cau se p̄sciētie dei: quia tēporale nō est causa eterni. ¶ Ad hoc dicunt quidam q hec dictio quia notat ibi causam sine qua. q; nisi res future essēt deus nō p̄sciret eas. ¶ Sed hec solutio nulla est. q; sm hoc hec est vera: q; deus p̄scit res: ctā rūsionē ideo future sunt. quia si non p̄sciret: nō essent fu ture. z ita falsum diriſſet origenes. ¶ Et nos di cimus q ibi notatur causa quasi materialis. res

Contra predic. solutio.

Ø

Opinio doctoris.

Ro. 9.

enim scite sunt causa materialis p̄scientie dei: sicut colorati est causa materialis visionis. q; p hoc verbū scit / diuina essentia cōsignificatur vt visio: z ipm visum significat vt materia visiōis.

¶ Secunda questio noni capituli.

Quid reprobatio sc̄m augustinū.

Secundo queritur vtrū deus reprobās: sit causa nō appositionis gratie in p̄senti. ¶ Diffinit enim augustinus sup no uū ad romanos/ reprobationē hoc mō Reprobare est nolle misereri: z nolle misereri est nō apponere gr̄am in presenti z dānare in futu ro. sm hoc in reprobatione tria sūt. deus reprobans primū. sc̄m est nō appositio gratie. tertiū est dānatio eterna. ¶ Queritur ergo vtrum pri mus sit causa sc̄i. probatur q sic. quia dicit apo stolus Deus cuius vult miserek: z quē vult indu rat. sed (vt dicit augustinus) indurare dicitur nō imponēdo malicia/sed nō apponēdo gr̄am: ergo volūtarie nō apponit gr̄am: ergo eo volente nō apponit gr̄a: sed idē est deo volēte z deo auctore: ergo deo auctore nō apponit gr̄a; ergo deus est causa non appositionis gr̄e. ¶ Jtē in exodo Jndurauit de⁹ cor pharaonis z volūtarie. ergo deo volente nō apposita est gr̄a pharaoni. z ide vt prius. ¶ Jtez in nono ex odi Jdcirco posui te vt ostendā fortitudinē meā: et narrek nomē meū in omni terra. Et ita deo volente induratus est pharao: vt ostenderet deus magnalia potentie sue. et inde vt prius. ¶ Jtem in apocalipsi Jus tum est vt qui in sordib⁹ est sordescat adhuc. iu stum est vt ei qui in sordibus est subtrahatur gr̄a qua subtracta sordescat magz. ergo subtractio gr̄e a deo est: cū omne iustū sit a deo. ¶ Jtē non appositio gr̄e q̄dā pena est iusta: ergo est a deo.

Primo.

S Secundo.

Tertio.

Ad idem. Quarto.

Quinto.

In oppm. Secundo.

¶ Sed contra. nō appositio gr̄e nihil est: q; nec est a deo nec ab alio. ¶ Jtem deus est causa nō appositionis gr̄e: z constat q nō materialis / vel formalis, vel finalis: ergo est causa efficiens: er go facit non appositionē gr̄e. sed negatio non fit nisi per affirmationē. sicut aliquis cū sit alb⁹: p consequens sit non niger. ergo deus facit aliq̄d per quod sequitur q nō apponit gr̄a: sed illud so lum est peccatū: ergo deus facit pctm̄. qđ est im possibile. ¶ Jtem dicit anselmus. homo nō ha bet gr̄am nō quia deus nō dat: sed q; homo non vult accipere. ergo de⁹ nō est causa q homo non habeat gr̄am: z ita nō est causa nō appositionis gr̄e. ¶ Solutio. dicimus q deus est causa nō ap positionis gr̄e quodāmodo sc̄z per modū quiescē di: nō per modū agendi. sicut natura dicitur p̄ ciplū quietis per modū cessandi a motu. ¶ Sciendū ergo q hec est dupler. deo volente nō ap ponitur huic gratia. Volūtas enī aliq̄s dicitur appetitus quo aliquis mouek ad aliquid acquirendū vel fugiendū. et sic nō vult deus nō appo nere gratiam: quia nō est causa non appositiōis gr̄e per modū agendi. qñq; dicitur volūtas con sensus in hoc q aliquid fiat vel nō fiat. z hoc mo do vult deus nō apponere gr̄am: q; consentit in hoc z iudicat nō esse apponendā. z hoc modo nō sequitur deo volente nō apponitur gratia: ergo deo auctore nō apponitur gratia. ¶ Ad primo

Anselmus.

Solutio doctoris.

T

Ad primū.

obiectū dicimus q nō valet hec argumentatio. nō appositio gr̄e nihil est: ergo a nullo est. habet enim negatio causam suo modo. vel per cōseqūs q̄ aliquid fit ex quo sequitur negatio vel per iu diciū vel per voluntatē. ¶ Ad sc̄o obiectū di cimus q nō valet hec argumentatio. de⁹ ē causa nō appositionis gratie: ergo efficiens. zc̄. illa ei diuisio tenet in effectib⁹ qui vere sūt. ¶ Ad ter tio obiectum dicimus q non valet hec argumen tatio. deus nō est causa q homo nō habeat gr̄az ergo nō est causa nō appositiōis gr̄e. q; nō habe re gr̄am ex parte hois est: sed nō apponere gr̄az ex parte dei est. ¶ Ex his patet q reprobatio ē p̄scientia dei qua ab eterno scit deus se nō ap positurū isti gr̄am in p̄nti: et se dānaturū istū in futuro. Unde sūt ibi duo effectus: z vtriusq; de⁹ est causa. ¶ Et ex hoc patet q dicit augustin⁹ q deus q̄cūq; reprobat/iuste reprobat: z q̄cūq; p̄ destinat/predestinat misericorditer: z gr̄a appo nitur in presenti ex sola mia dei sed iuste non ap ponitur: quia si est paruulus iuste nō apponit p pter pctm̄ originale. si est adultus iuste non ap ponitur ꝓpter pctm̄ actuale z originale. et ita patet q quicūq; reprobat iuste reprobat. Quare dicit augustinus q esau reprobatus fuit iudi cio dei equissimo: sed occultissimo. z quare super hoc exclamat aplus Ø altitudo diuitiaꝝ sapien tie z scientie dei. ¶ Et ad hoc dicendū q sicut ē dupler dilectio dei. eterna sc̄z qua diligit predes tinatos ab eterno: z tpalis qua in p̄nti apponit gr̄am. Jta dupler reprobatio. eterna sc̄z z tem poralis induratio. s. qua in p̄nti indurat aliquez nō apponēdo ei gr̄az. De eterna reprobatiōe nō intelligit hic. de⁹ reprobauit esau iudicio eq̄ssi mo sed occultissimo. sed de tpali intelligitur z in cōparatione ad iacob. occultissimū em̄ fuit iudi ciū quare potius iacob in vtero magis apposi ta gr̄a q̄ esau. cuz neuter adhuc aliquid mali vel boni egisset. ¶ Sz obicit. Judicio eq̄ssimo sz oc cultissimo reprobauit deus esau: ergo aliq̄ causa occultissima. Jlla vel ē creata vel increata. Si increata. sed causa increata oīm nō est nisi volū tas dei. z hoc oībus patet: ergo nō est occultissi ma. ¶ Jtem. iudicio equissimo reprobauit de⁹ esau: ergo discretissimo. sed nō dicitur aliquis di screte facere: q; facit tm̄ sm voluntatē suā. ergo ad illā discretionem iudicij exigit aliqua causa alia q̄ volūtas dei z illa de necessitate creata ē. ergo illa causa occultissima est creata aut fuit an tecedens ad positionē gr̄e in iacob: aut sequens si antecedens: sed iacob et esau tūc oībus pares erant. ergo qua ratione reprobauit esau: eadem rōne reprobauit iacob. si sequens. ergo si propt futura opa reprobauit deus esau: eadē rōne ele git iacob ꝓpter opa sua futura. Et hoc est cōtra augustinū qui dicit q sic ꝓpter opa euacuarek stinā et am gr̄a. Sed videt ambrosius cōtrarius esse augu stino. dicitur em̄ sup nonū ad Romanos q deus dat gr̄am alicui: ideo quia scit ip̄m nō seruaturū. et hoc est dare cui dandū est: et nō dare cui non dandū est. quasi dicat hoc est discrete dare z dis screte nō dare. ergo deus dat gr̄am ꝓpter opa.

Ad sc̄m.

Correla. 1.

Correla. 2.

Ro. 11.

Sicut dux pler dilectio ita dux pler reprobatio.

Obiectō. 1.

Secunda.

De 3 trarie tate q̄ videt inter augu stinū et ambrosium.

Ø

Ø

Opinio ꝓpositiui. Ambro. Augusti. Opinio doctoris. Questio Opinio doctoris. Af ꝙ sic. y Augustin⁹ Secundo. Augustin⁹ Tertio. Quarto. Opinio do

et augustinus dicit oppositū. ¶Et ad hoc dicebat prepositiuus ⁊ bene ꝙ vterq; verū dixit: sed prepositio propter notat causam finalē ꝑm ambrosiū respectu gratie. deus em̄ dat gr̄am ꝓpter opera. i. ad opera: vt sc̄z bonis opibus seruiam⁹ deo. ¶Scōm augustinū vero hec prepositio ꝓpter notat causam meritoriā. et sic falsa est hec. deus dat gr̄am ꝓpter opera: q; gr̄a sic nō dar̄ gratis. ¶Dicimus ergo ꝙ electione temporali elegit deus iacob propter opera. vt notet causa finalis. ⁊ propter alias vtilitates quas ipse sciebat. ⁊ similiter reprobauit esau propter opa mala ⁊ alias inutilitates. Et hoc est iudiciū occultissimū: quia et soli tunc erant nota opera futura et vtilitates q̄ ex post facto patuer̄ut alijs. sicut patuit in pharaone: quare prius eum indurauit deus. ꝑatet enim ꝙ visis tot ⁊ tantis miraculis dei nō credidit deo. et hoc solus de⁹ sciebat pr⁹ patet etiā modō quare cecitas cōtigit in israel occasiōe enī illius cecitatis intrat plenitudo gētium: q; iudei testes fidei nostre sunt. ¶Sed dubiū est vtrū hec sit vera: deus predestinauit ip̄z propter opera. ¶Dicimus ꝙ vera est: si hec dictio propter q̄tū ad primū effectū notet causam finalem: q̄tū ad scōz meritoriā. sicut hec est v̄a: sortes albedine est albus ⁊ similis platoni diuersis causalitatibus. si vero nō potest hec dictio ꝓpter simul notare illas causalitates: dicendū est ꝙ illa est falsa.

¶Tertia questio noni capituli.

Tertio q̄ritur vtrū predestinato insit aliquod bonū ex eo ꝙ est predestinatus. ¶Videtur ꝙ sic. quia dicit aug. sup. Iohannē ꝙ melius fuit nathanaeli celos aperiri/ ⁊ necessariū naturam in christo cognoscere: q̄ esse predestinatū. ergo nathanael habuit aliq̄ bonū ex eo ꝙ fuit predestinatus. ¶Itē dicit aug. ꝙ ꝑdestinatio multis fuit causa standi et nulli causa merendi: ergo predestinatio est aliquod bonū in predestinato quod est ei causa stādi ⁊ citius resurgēdi. ¶Itē sumatur hec dictio predestinatus noīaliter: sicut hoc nomē reprob⁹ hec est vera: iste est predestinatus. demonstrato aliquo predestinato qui est in aliquo pctō mortali. ergo forma copulata per hoc nomē predestinatus ineſt isti: ergo aliq̄ bonū ineſt isti ex eo ꝙ est predestinatus. ergo aliquod malū ineſt reprobo ex eo ꝙ est reprobatus. Aut malū culpe: aut pene. si culpe: nō nisi originale. sed illud idē erat in iacob: ergo iacob erat reprobus. ⁊ hoc falsū. si pene. sed omnis pena infligitur pro pctō: ſz in esau non erat peccatū nisi originale. sed idē erat in iacob: ergo et pena illius: ergo iacob habuit malū reprobationis. ¶Item si in isto predestinato qui ē in peccato mortali est bonū predestinationis illud est aliquod accidens: aut est relatio: aut qualitas aliqua bona. si relatio: ergo habet aliquā causam/ aliquā qualitatē aut quātitatem vel actionē bonā: ⁊ nihil tale est assignare in isto. si illud bonū est absolutū: ergo nō dependet de futuro: ergo necessariū est istum esse predestinatū. et hoc falsum. ¶Ad hoc dicim⁹ ꝙ nullum bonū ineſt predestinato ex eo ꝙ est ꝑdestinatus. cū dicat Augu. sup. vij. ioh. ꝙ predestinatio ad solum deum pertinet. predestinato enim nullus acquiritur in regno celorū ex eo ꝙ est predestinatus. ¶Ad primo obiectū dicimus ꝙ aug. improprijs facit cōparationē ⁊ loquitur ꝑm presentem statū cū dicit. melius fuit nathanaeli. ⁊ē id est nathanaeli erat aliq̄d bonū videre deū per fidem: ⁊ erat ei delectabile: sed esse predestinatū ſ non erat ei aliquod bonū actuale. sicut dicitur. Bonū est sperare in dño: q̄ sperare in principib⁹ id est primū est bonū: ⁊ scōm nō. ¶Sed obicit. dicit aplus Elegit nos ante mūdi cōstitutionē. hoc erat apostolo multū delectabile. ergo ꝑdestinatio erat ei multū delectabilis ⁊ actualiter. ergo ꝑdestinatione erat in eo bonū actuale. ¶Et ad hoc dicendū ꝙ nō valet hec argumētatio. ꝑdestinatio erat ei delectabilis actualit: q̄ actuale bonū. q; nō entia per apprehensionē fidei q̄ ē supra tp̄s delectant aliam. bonū autē nō importat solā dilectionē: sed etiā causam dilectionis. et licet esse iustum actualiter melius sit q̄ esse ꝑdestinatū: tamē esse predestinatū ē magis eligēdum: quia maius bonū. sequitur etiā ꝙ esse ꝑdestinatū melius ē q̄ esse iustū nō habito respectu ad hoc tp̄us determinatū. ¶Ad scōo obiectum dicimus ꝙ predestinatio multis modis fuit causa standi. i. deus predestinans. q; eadē ratione q̄ predestinat: cōseruat ⁊ facit perseuerare. ¶Ad vltimo obiectū dicim⁹ ꝙ potest solui dupliciter. potest em̄ dici ꝙ cū dicitur: iste homo est predestinatus. licet hec dictio predestinatus sumatur noīaliter: tamen nihil copulat q̄ in isto sit: sed tantū in deo respectu isti⁹. ⁊ similiter de hoc nomine reprobus. nec sequit etiā ꝙ iste sit. sicut cū dicitur: chimera est opinabilis. vel potest dici ꝙ hoc nomen predestinans copulat aliq̄d q̄ i isto est: sc̄z entitatē rōnalē. vñ sequitur ꝙ iste sit: ſz ex hoc nō sequitur ꝙ aliquod bonū insit isti ex eo ꝙ idem habetur in hac: iste est reprobus.

¶Quarta questio capituli noni.

Quarto queritur de verbo apli. Quos predestinauit/ hos ⁊ vocauit: ⁊ quos vocauit/ hos ⁊ iustificauit: ⁊ quos iustificauit/ hos magnificauit. De quo dicit aug. ꝙ primū in deo est tria vltima in nobis. ¶Sed cōtra. sicut tria vltia verba significant principaliter diuinā essentiā/ ⁊ cō notant effectū in creatura: ita ⁊ primū. ergo quarōne prestinatio in deo ē: eadē rōne et alia tria. et sicut sequentia ptinent ad nos: ita ⁊ primum. ¶Ad hoc dicimus ꝙ ratio dicti augustini hec est. quia verbū predestinādi aliquid ponit in deo nihil in hoīe. nō em̄ sequitur ꝙ si deus ꝑdestinauit ip̄m ꝙ ipse habeat aliquod bonū vel etiam ꝙ ipse sit. Sed reliqua tria verba p̄sentialiter ponunt effectū mīe dei in hoīe. quoniā hoc verbū vocauit significat ibi iterioē vocationē que est per gr̄am. et ideo dicit augustinus ea pertinere ad nos. nō tm̄ nō negauit quin pertineant ad deum. sed predestinare ptinet ad solū deū. ¶Sed q̄o incidēs, querit vtrū aliquis possit facere ꝙ sit ꝑdestinat⁹

Ad primū. Obiectio. Solutio. Ad scōm. Ad vltimū. Opinio doctoris. Quo incidēs.

Af ꝙ sic. Ad idem. In ꝓrarium Opinio doctoris. Ad primū. Ad secūdū B Q̄o incidēs. Af ꝙ sic. Ambrosi⁹. 2. 3. Solutio. Due assertiones in predestinatione Ad primū. Ad secūdū Ad tertiū. C Af ꝙ sic. r. Sco af.

¶Et videtur ꝙ sic. q; pōt tātū facere ꝙ habeat gr̄am ⁊ ꝙ in ea perseueret: ⁊ ita saluet. sed si saluabitur/ ꝑdestinatus/ est: ergo pōt facere ꝙ sit ꝑdestinatus. ¶Itē pōt facere ꝙ sit de nūero beatorum: ergo pōt facere ꝙ sit de nūero predestinatorū: ergo pōt facere ꝙ sit ꝑdestinat⁹. ¶Sz cōtra. esse prestinatū/ est esse eternū: ergo non pōt facere ꝙ sit predestinatus. ¶Quod cōcedim⁹. quia nō potest facere ꝙ habeat gr̄am. Et non valet hec argumētatio. iste potest tm̄ facere ꝙ habeat gr̄am: ergo pōt facere ꝙ saluet. ⁊ est ibi fallacia cōsequentis. q; nō sequitur ꝙ si aliquis possit facere antecedens: ꝙ possit facere cōsequens q; si aliquis potest facere aliquid vt aperire fenestram: quo facto sol illuminabit domū: nō tamen pōt facere ꝙ sol illuminet domū. ¶Et sic patet solutio ad primo obiectū. ¶Ad scōo obiectū dicimus ꝙ hec est falsa de nō habente gr̄az: iste potest facere ꝙ sit de nūero predestinatorū. quia si hoc verbū respiciat totum qō sequitur falsa est: si nō respiciat formā predestinatiōis vera est. et est sensus. iste pōt facere ꝙ sit de nūero illoꝝ qui sunt predestinati. ſz ex hoc nō sequitur: ergo pōt facere ꝙ sit predestinatus. q; modo predestinat⁹ cadit sub potētia. ¶Sed querit an aliq̄s possit facere ꝙ alius sit predestinatus. ¶Quod videt quia dicit ambrosius ꝙ predestinatio dei iuuat precibus sctōꝝ: q̄ per preces sctōꝝ de⁹ predestinauit aliquē. ¶Itē sancti merentur alicui infusionē gratie ⁊ salutem eternā: et hoc est esse predestinatū: ergo sancti merētur alicui predestinationē. ¶Itē per merita sctōꝝ remūerat de⁹ istū vita eterna. ⁊ hec determinatio ꝙ merita sctōrū. determinat verbū tantū gr̄a connotati: non gr̄a principalis significati. sic em̄ falsa esset. eadē ratione hec est vera: deus predestinat istū per merita sctōꝝ: vt determinatio determinet verbum tātū gratia effectus. ¶Solutio. Nullus pōt facere ꝙ aliquis sit predestinatus: q; sic tale eēt causa eterni. Sciēdū ergo ꝙ predestinare duas habet assertiones. vnā principalē et eternā. aliā secundariā ⁊ temporalē. Idem em̄ est deus predestinat istū: ꝙ deus preuidit ab eterno se daturum. ⁊ē. ¶Et cū dicitur predestinatio iuuatur precibus sanctoꝝ: illa determinatio respicit secūdariā assertionē nō principalē. et ex hoc nō sequitur ꝙ sancti faciant ꝙ iste sit predestinat⁹: q̄a modo respicit principalis. ¶Per hoc patet solutio ad secundo obiectū. ¶Ad tertio obiectuz dicimus ꝙ hoc verbū remunerat. vnā solā habet assertionē ⁊ illā tēporalē. propter hoc non est simile de hoc verbo predestinat.

¶Quinta questio capituli noni.

Quinto q̄ritur vtrū prescientia dei inferat necessitatē rebus. ¶Probat ꝙ sic. deus preuidit illū esse dānandū. sit ita ergo iste dānabit. sed necessariū ē deum preuidisse istum esse dānandum. ꝓbatio. prescientia dei infallibilis est ⁊ inuariabilis: ergo de⁹ infallibiliter ⁊ ineuitabiliter preuidit istū esse dānandū: ergo necessariō preuidit istū esse dānandū. ergo necessariū est istū esse dānandū. ¶Itē de⁹ immutabiliter preuidit istum esse dānādū: ergo nō est ei imputādū si damnet. ¶Itē deus immutabiliter preuidit istū esse dānandū: ergo nō pōt esse quin iste dānet. ¶Ad hoc dicūt quidam ꝙ hec est duplex: deus immutabiliter preuidit hoc quia si hec determinatio immutabiliter determinet verbū in cōparatiōe ad rem noīatiu: vera ē: quia in deo nulla est mutatio. si in cōparatiōe ad rem accusatiui falsa est: q; in re preuisa mutabilitas est. ¶Sed hec solutio nulla est: q; sicut non potest esse ꝙ deus modo preuideat aliq̄d qō ꝓ⁹ non preuidit vel ecōuerso: ita non pōt esse ꝙ aliqua res sit modo preuisa/ ⁊ prius nō fuerit preuisa. ⁊ ista mutabilitas ex parte rei inḡtū preuisa est. preuisionē em̄ oportet ibi cōtineri: q; aduerbiū determinat verbū. ¶Preterea hec erit duplex: de⁹ necessario ꝓuidit hoc. et erit vera i vno sensu. hec em̄ est vera: de⁹ qui est necessario preuidit hoc. Sed cōtra. de⁹ contingenter preuidit hoc. ꝑm ꝙ aduerbiū determinat verbū in cōparatiōe ad deū. q; de⁹ qui preuidit hoc nō pōt preuidisse hoc. ergo hec ē falsa vtroq; modo de⁹ necessario ꝓuidit hoc. ¶Quod concedim⁹? Et hec est vera vtroq; modo: de⁹ imutabiliter preuidit hoc. sed nō sequit: ergo necessario preuidit hoc. et est fallacia cōsequētis a suppositi ad inferius affirmādo. q; omne necessariū est imutabile: ſz nō econuerso. q; antixp̄m fuisse futurū est verum: et immutabile ꝑm cōz opinionē nō tamē est necessariū. Et nō valet hec argumētatio. de⁹ immutabiliter preuidit hoc. ſ. istū esse dānandū: ergo nō potest esse quin iste dānetur. et est fallacia accidentis ⁊ iuncta ꝑdicatiōe ad diuisam. q; imutabile duo negat cōiunctim. est em̄ sensus ꝙ deus preuideat modo istū esse dānandū: ita ꝙ prius nō preuiderit. ⁊ est instātia. antixp̄m fuisse futurū ē verū immutabile: ergo nō pōt esse quin sit verū. Similiter nō valet. de⁹ immutabiliter preuidit istū esse dānandū: ergo nō est isti ꝓputandū si dānetur iste. ¶Prescientia em̄ dei nō imponit necessitatē reb⁹: q; deus ꝓuidet res tales q̄les future sūt: sed necesse illas preuidet in necessitate: si cōtingētes in cōtingentia. vñ si preuidet quoddam cōtingēs futurū ꝓtingēs ē deū ꝓuidisse illō ¶Sed q̄rit in quo est illa ꝓtingentia. ¶Et nos dicim⁹ ꝙ illa contingētia est in deo: q; illa cōtingentia nihil aliud est q̄ potentia preuidēdi q̄ est in deo ꝑm ꝙ se habet ad duo opposita: sc̄z ꝓuidere ⁊ nō preuidere. ¶Sz item obicit. si hō ꝑsciuit aliq̄d necessariū est ip̄m sciuisse illud: sed certior est scientia dei q̄ scientia hoīs: ergo si de⁹ sciuit vel preuidit aliq̄d necessariū est ip̄m preuidisse illud. ⁊ ita oīa ex necessitate euenīunt. Ad hoc dicendū ꝙ nō est simile de sciētia hoīs ⁊ de sciētia dei. q; scientia hoīs generat⁹ a reb⁹ q̄ ponūt imagines suas in aīa. vñ necessariū ē res generasse scientiā sui in aīa. sed scientia dei nō formatur a rebus imo seipso videt nō tantū preterita p̄ntia: sed futura ꝓtingētia. ē q̄ certior dei sciētia q̄ sciētia hoīs q̄tū ad infallibilitatē. sed nō q̄tū ad rei fixionē vel determiationē. ¶Itē de⁹ ꝑsciuit ab eterno antichristū fore: sed antixp̄m fore nō erat

Tertio. Opinio q̄rumdam. Cōtra ꝑdi. solutionem Opinio doctoris. Cōtra af. primo. Q̄ prescientia dei nō ipo nit necessitatem reb⁹. Secundo.

verū ab eterno. q; veritas eius nō fuit ab eterno ergo deus prescivit illud anteq̄ verū esset: g̃ z qñ erat falsū. z hoc impossibile: q; falsum nō scitur.

Tertio. ¶ Itē antichristū fore nō erat verū ab eterno: nec veritate rei/nec ꝓpositate dictiōis. quia nec res erat: nec aliquis qui enūciaret. ergo deus sciuit illud anteq̄ esset verū. ¶ Ad hoc dicūt quidā q; hec est duplex. deus prescivit antichristū fore. si intelligatur de re siue de enūtu vera est: si de dicto falsa ē. ¶ Sz pōt dici q; duplex est ꝓpitas. scz veritas rei qua homo verus est: vel argentū verꝫ z dictionis z sic de aliis. z veritas dictionis que est adequatio intellectus ad rem. nō solū intellectus hūani vel angeli: sed etiā diuini. Ad qñ dicimus q; huiusmodi veritatē antichristū esse futurū est verū ab eterno: z mūdū fuisse futurū. similiter z illa veritas est adequatio intellectus diuini ad rē. z est illa ꝓpitas increata idē q; deus. ¶ Probat enim aug. q; ꝓpitas est eterna: ꝓpter hoc q; mūdū fore erat verū anteq̄ mūdus esset. patet ergo q; hec ē falsa: deus sciuit antixp̄m fore anteq̄ esset verū.

Opinio alicuorum.

Duplex veritas rei scz veritas rei qua homo verus est: vel argentū verꝫ z dictionis

Augustin⁹.

Alia q̄o pricipalis. ¶ Queritꝫ postea vtrū prescientia dei imponat necessitatē in aliquo vniuersali. ¶ Et videtur q; sic. quia ūr in apoca. Sustinete modicū tēp⁹ donec impleatur nūerus fratrū vestroꝝ. Numerus predestinatoꝝ implebit: z nihil potest impedire quin impleatur. hoies ergo nō possunt impedire ꝑ destinationē. nec deus potest impedire: quia nō vult. ergo necesse est nūerū predestinatoꝝ impleri. ¶ Item nūerus predestinatoꝝ inchoatus est z nō est adhuc impletus. nec potest remanere imperfectus: quia de deo non pōt dici: iste cepit edificare z nō potuit cōsummare. quia dei perfecta sunt opera. igitur necesse est nūerū predestinatoꝝ impleri. ¶ Sed ꝓtra. quod est in libero arbitrio nō est necessariū: ergo nō est necessarium numerū predestinatoꝝ impleri. ¶ Itē nūerus predestinatoꝝ nō est impletus: z possibile est q; omnes qui modo sūt dānentur. qō patet in singulis similiter. ¶ Itē possibile est q; oēs q̄ futuri sunt dānentur: quia possibile ē istos mille dānari: z istos duo milia/et istos decem milia/et ita de oibus: ergo possibile est oēs qui modo sūt z qui futuri sunt/dānari. ergo nō est necessarium numerū ꝑdestinatoꝝ impleri. ¶ Solutio. dicimus q; predestinatio siue electio dei huic vniuersali infert necessitatē. vnde necesse est nūerū predestinatoꝝ impleri. ¶ Et ad primo obiectū dicimus q; hec est falsa: in libero arbitrio hominū est numerū predestinatoꝝ impleri. immo in predestinatione z prouidentia dei: qui etiā per malos z impedientes implet numerū predestinatorum: quia deo militat omne quod optat. sed in libero arbitrio cuuslibet est an ipse dānet. ¶ Ad secundo obiectū dicimus q; non est possibile oēs qui sunt vel futuri sunt/dānari. Et ad hanc: possibile est centū milia vel mille milia dānari. respōdendū est ꝓbabiliter. sistendū est enim alicubi sed nescimus vbi. ¶ Item solet queri an nūerus

Tertio ar.

In oppm arguitur. Secundo.

Tertio.

Solutio.

Ad primū.

Nō ista diligenter.

Ad secūdū

q̄o incidēs.

predestinatoꝝ ipleri. ¶ Itē in apoca. Tene qō habes: ne alius accipiat coronā tuā. ergo si iste non habet: alius habebit. et sic necesse est nūerū predestinatoꝝ impleri. ¶ Sed ꝓtra. quod est in libero arbitrio nō est necessariū: ergo nō est necessarium numerū predestinatoꝝ impleri. ¶ Itē nūerus predestinatoꝝ nō est impletus: z possibile est q; omnes qui modo sūt dānentur. qō patet in singulis similiter. ¶ Itē possibile est q; oēs q̄ futuri sunt dānentur: quia possibile ē istos mille dānari: z istos duo milia/et istos decem milia/et ita de oibus: ergo possibile est oēs qui modo sūt z qui futuri sunt/dānari. ergo nō est necessarium numerū ꝑdestinatoꝝ impleri. ¶ Solutio. dicimus q; predestinatio siue electio dei huic vniuersali infert necessitatē. vnde necesse est nūerū predestinatoꝝ impleri. ¶ Et ad primo obiectū dicimus q; hec est falsa: in libero arbitrio hominū est numerū predestinatoꝝ impleri. immo in predestinatione z prouidentia dei: qui etiā per malos z impedientes implet numerū predestinatorum: quia deo militat omne quod optat. sed in libero arbitrio cuuslibet est an ipse dānet. ¶ Ad secundo obiectū dicimus q; non est possibile oēs qui sunt vel futuri sunt/dānari. Et ad hanc: possibile est centū milia vel mille milia dānari. respōdendū est ꝓbabiliter. sistendū est enim alicubi sed nescimus vbi. ¶ Item solet queri an nūerus predestinatoꝝ ꝑ possit augeri vel minui. z dicim⁹ q; scōm q; intelligitur cōpositā nō potest augeri vel minui: quia nō potest esse q; tot sint hodie ꝑdestinatiꝫ heri pauciores vel cras. sed si intelligatur diuisa/dubia est: q; nescim⁹ an huic nūero (demōstrato nūero ꝑdestinatorū) posset addere deus tres vel q̄ttuor aut subtrahere. Credendū est enim q; tantus erit nūerus predestinatorū q; si adderentur aliquod non esset maior iocūditas vel festiuitas in ciuitate dei: similiter si aliq̄ subtraherentur non minueretur iocunditas. Notandum est autem q; idem est electio dei eterna q; ꝑdestinatio. Unde apostolus Elegit nos ante mū di constitutionem. et in euangelio Non vos me ꝑ elegistis: sed ego elegi vos. ¶ Sz videtur q; ele cōtra dicta ctio non debet dici de deo: quia eligentia est vo obicitur. luntas consilitata. consilium autem non cadit in deum: quia consilium est de ignorato vel ignorabili. non enim consiliatur aliquis an benefacien dum sit parentibus. ergo eligētia non dicitur de deo. ¶ Item dicit damas. q; voluntas dicitur de Scdo aꝰ. deo. sed electio et cōsiliū nequaq̄. ¶ Et ad hoc Solutio. dicendum q; non ꝓprie dicūtur de deo: sed sicut dicuntur studia dei. ¶ Unde Annūciate inter gētes studia et⁹. facta exquisita acsi per multum tempus studuissent. similiter consilium dei est voluntas certissima acsi diu deliberata esset. Unde electio dei importat quattuor. primo certitudinem voluntatē. secundo diuinā essentiam: vt ei⁹ rentiā inter cau sam. tertio gratiam in presenti. quarto gloriam in futuro. et predestinatio tria vltima signi ficat: sed in primo differt ab electione: significat enim antecessionem quā non significat electio. Sciendum autē q; q̄uis non esset nisi vnus predestinatus: tū ille diceretur electus. quia q; dicitur electus quasi ex alij electus ethimologia est et non est de significatiōe vocabuli. sicut hic. lapis dicitur quasi ledens pedem.

Opinio alicuorum.

Duplex veritas rei scz veritas rei qua homo verus est: vel argentū verꝫ z dictionis

Augustin⁹.

Alia q̄o pricipalis.

Ad primū.

Nō ista diligenter.

Ad secūdū

q̄o incidēs.

Tertio ar.

In oppm arguitur. Secundo.

Tertio.

Solutio

ctoris. erat tantū potentia materialis z susceptiua formē mulieris: sed in deo potētia actiua q̄ poterat spoliare costā forma sua z inducere formā mulieris. z q̄ potentia materialis nō habet posse sup effectum: propter hoc hec est falsa. in costa erat

Ad primū. vt ex ea fieret mulier. ¶ Unde patet q̄ nō valet prima argumētatio. instātia in domo est vt possit illūinari: ergo in domo ē vt illūinetur. ¶ Ad

Ad scōm. secūdo obiectū patet solutio: quia potentia currē di potētia actiua est. et nō est simile de potentia

Replicak. actiua: z de potētia passiua. ¶ Sed obicit ⁊tra hoc. q̄ sicut ad potentē dare ptinet dare: ista: sic ad potentē suscipere pertinet ista suscipere. ergo si in costa erat vt ex ea posset fieri mulier: i costa erat posse suscipere formā mulieris. igit in costa

2 erat vt ex ea fieret mulier. ¶ Itē in hoīe est non

3. ach. 1. solū posse illūtari a deo: sed etiā illūtari. vñ. Cōuertim int ad me: z ego conuertar advos. ergo in costa erat nō solū posse suscipere formā mulieris: sed etiam suscipere. z inde vt prius. ¶ Solutio.

Solutio. q̄dam potentia passiua z materialis ē sine volūtate. z quedā cū volūtate. z que cū volūtate duplicem potest habere statū: aliqñ em̄ habet potentiā actuam vt formalē sibi paratā: aliquādo non habet. ꝑbi gra. homo potest illūinari a deo z preter hoc habet potentiā actuā per quā pōt facere qđ in se est: quo facto deus faciet qđ in se est. ¶ Secūdū hoc est cōcedendū quia in hoīe ē nō solū vt possit illūinari a deo: sed etiā vt illūinetur. Itē iste pōt habere prebendā parisiēsem: habet em̄ potētiā suscipiēdi. sz q̄ nō habet secū potentiā actuā preparantē ad suscipiēdū: nō ē in ipso habere vel suscipere prebendā illā. ¶ Si militer nō erat in costa suscipere formā mulieris q̄ nō habebat aliquomodo potentiā actuā ꝑparatiuā vel ꝑparantē ad suscipiēdū. ¶ Ⅎ̄ñ non in

Obiectio. quocūq; est posse suscipere: est suscipere. ¶ Itē in costa erat vt ex ea posset mulier fieri: q̄ poterat fieri a deo. ergo in hoīe est vt ex eo posset fieri asin⁹: q̄ homo pōt fieri asinus a deo: ergo homo potest fieri asinus. similiter pōt fieri capra. z sic de aliis. ergo pōt fieri quidlz. z hoc videtur incō

Secundo ad idem. uentēs. ¶ Itē si hō potest fieri asinus a deo/ cū

k eius potētia sit amplissima) potest ergo facere q̄ homo sit asinus: qua rōne diuisim/ et eadē ratione coniunctim. z ita pōt facere q̄ idē sit homo et

Solutio aliquorum. asin⁹ simul: z q̄ idē sit albū z nigrū simul. ¶ Ad hoc dicunt quidā q̄ in hoīe non est vt possit fieri asinus: sed in hoīe est potentia vt possit fieri asinus. sicut in beata virgine nō erat potētia vt pareret: sed erat potētia vt posset parere. vnde negant hanc et consimiles: de hoīe potest fieri asi-

Cōtra p̄di. solutionem nus. ¶ Sed contra. deus facere potest de asino hoīez: ergo de asino potest fieri hō a deo. ¶ Itē de limo terre factus est homo. hoc nō potest negari. ergo de limo terre poterat fieri homo: ergo

Tertio ar. multo fortius de asino potest fieri homo: q̄ maior est similitudo. ¶ Itē de ouo potest fieri aial et hoc est per corruptionē: q̄ pōt corrūpi forma oui/ z introduci forma pulli. similiter potest asin⁹ corrūpi z spoliari forma sua: q̄ que deus coniunxit potest diuidere et introduci forma hoīs: z ita ex asino potest fieri homo. ¶ Itē dicit aug. q̄ in qualz re ē naturalis obediētia qua de⁹ pōt facere q̄cq̄d vult de ea. vñ de aq̄ pōt fieri naturaliter vinū: ergo de asino pōt fieri homo. ¶ Quod cō

Opinio doctoris. cedimus. pōt em̄ fieri a deo ꝙuis nō possit fieri a natura. nō tñ ꝓcedim⁹ q̄ de⁹ possit facere q̄ idē sit homo z asin⁹ simul: aut q̄ idē sit nigrū z albuz simul. q̄ nō pōt negare z nec facere cōtra se facere. aūt cōtra sapientiā suā z ordinationē z bonitatē suā qua optie oīa disposuit: si faceret q̄ idez

Replicak. esset hō z asinus. ¶ Sed obicit de illa naturali obedientia. sicut cera naturaliter susceptibilis ē impressionis: ita iste cecus naturaliter susceptibilis est visus: ꝓpter naturalē obedientiā q̄ in re

Solutio. bus est. g̃ naturaliter pōt habere visum: g̃ naturaliter pōt videre: z naturaliter ē regressus a priuatione ad habitū. ¶ Solutio. hec ē duplex iste cecus pōt videre. si sumatur videre ꝓ vti visu falsa ē: z hoc verbū pōt significet potentiā actiuam. si ꝓ habere visum vera ē: z hoc verbū potest significet potentiā materialē z susceptiuā.

¶ Secunda questio vndecimi capituli.

SEcundo querit vtrū possibile simplr dicat tñ ꝑm causas iferiores: aut tñ ꝑm causas supiores: aut aliqñ ꝑm illas: aliqñ ꝑm alias. z sup hoc triplex

Triplex opinio. Prima. est opinio. ¶ Quidā em̄ dicūt q̄ solum illud est possibile simplr q̄ est possibile scōz

Quid sit possibile secūdū istos. causas inferiores. vñ ꝑm istos nō sequit. hoc est possibile deo: g̃ est possibile. ꝑm istos etiā ꝙginē peperisse ē impossibile: licet sit verū q̄ nō ē possibile ꝑm causas inferiores. nec valet ꝑm eos ista

Scōo ar. argumētatio si ꝙgo peperit cū viro cōcubuit: sz virgo peperit: g̃ cū viro cōcubuit. q̄ ppositū est in terra z assūptū est in celo. ¶ Sed hec solutio

Cōtra p̄di. opinionem nulla est: est em̄ cōtra artē. q̄ regula est si aliqđ sequit ad aliud: si primū ē verū z vltimū. ¶ Itē cōtra istos est aug. qui dicit sup illud verbū apostoli. Stultā fecit de⁹ sapiētiā huj⁹ mūdi. sapiētia mūdi impossibile iudicat qđ in naturis reruz nō videt. hāc aūt stultā fecit de⁹ possibile fore declarādo atq̄ faciēdo qđ ipsa ipossibile iudicat. z loquit de hmōi virginē parere. zc. g̃ de⁹ declarauit hoc esse impossibile anteq̄ euenisset erat possibile z nō ꝑm causas inferiores. ergo nō solū illud ē possibile qđ est possibile ꝑm causas inferiores. ¶ Itē dicit aug. q̄ anteq̄ mūd⁹ eēt / mūdū

Secundo. Augustin. 3. fore erat verū: ergo erat possibile nō scōm causas inferiores. z inde vt prius. ¶ Itē scōm istos deum esse nō est possibile: nec deū esse eternū et vnū. ꝓpter hoc dicimus q̄ hec opinio nō potest

Secunda opinio. sustineri. ¶ Alij dicunt q̄ omne illud z solum est possibile simpliciter quod est possibile scōz causas superiores. vñ scōm istos bene sequit. hoc ē possibile deo: g̃ est possibile. Sed ꝑm hoc ꝙginē parere/ cecū videre/ fuit possibile ante euētū sicut z ipso euētu. g̃ quādo euenit nō fuit miraculum. ¶ Itē simplr ante incarnationē virgo manens ꝙgo nō pōt parere: q̄ nō habet potentiam pariendi. g̃ impossibile est virginē manentē virginē parere. z tñ possibile est deo. ergo nō omne est deo possibile est possibile simplr. ¶ Itē deus scōo ad idē

stultam fecit sapientiā huj⁹ mundi possibile fore declarādo atq̄ faciēdo qđ ipsa impossibile iudicat: ergo de⁹ de impossibili facit possibile. g̃ aliqñ fecisset nō erat possibile aliqñ fecisset de⁹ illud eē possibile: ergo non semp fuit possibile. z tñ semp fuit possibile deo: z inde vt prius. ¶ ꝓpter hoc dicūt alij q̄ nec tantū scōm causas inferiores dicitur qđ possibile nec tñ ꝑm causas superiores: sed aliqñ ꝑm has aliqñ scōm illas: q̄ ꝑm diuersa adiuncta hec dictio possible copulat ꝓ diuersis possibilib⁹. Ⅎ̄ñ cū dr possibile est deū esse hec dictio possibile copulat ꝓ possibilitate ꝑm causas superiores. z sic est vera. z cū dicitur possibile ē cecum videre copulat ꝓ possibilitate scōm causas inferiores. vnde falsa est. isti dicūt q̄ virginē peperisse modo est possibile: aliqñ tamē fuit impos-

Duob⁹ modis deus facit de ipossibili possibile sibile. ¶ Et de⁹ de ipossibili facit possibile duobus modis. vno modo reparando naturā sicut incit de ipossibili cecū illuminato: z tūc potētia ē miraculosa: sed actus naturalr. alio modo dando nouā potentiā sicut dedit dtē virgini potētiā ꝓcipiēdi sine viro z tūc potētia miraculosa ē et actus similiter miraculosus est. ¶ Sed itez cōtra hāc opinionē obi

Cōtra hāc opinionē ar citur: q̄ si aliqđ est albū aliqua albedine est albū simpliciter: g̃ si aliqđ est possibile aliqua possibilitate est possibile simpliciter. Sz ꝙginē manentem ꝙginē parere semp fuit possibile aliqua possibilitate: q̄ possibilitate diuina. g̃ semp fuit possibile. ¶ Itē simus ante incarnationē. si deus facit q̄ virgo manēs virgo pariat ꝙgo manes virgo parit: sed possibile ē primū. modo em̄ constat q̄ deus facit illud: g̃ vltimū. z ita ꝙginē manentē ꝙginē parere semp fuit possibile. qđ cōcedimus

Opinio doctoris. ¶ Ⅎ̄ñ adherem⁹ scōe opinioni q̄ dicit q̄ oē illō z solū ē possibile simplr qđ ē possibile ꝑm causam superiorē. s. ꝑm deū z nō excludit qñ ē possibile ꝑm causas inferiores: q̄ oē tale ē possibile deo. sz

Ad primū. nō ecōtrario. ¶ Et ad ꝓmo obiectū dicim⁹ q̄ ꝙuis ꝓmus esset possibile cecū videre: ꝙginē parere: tñ cū euenit miraculū fuit. q̄ ille euētus supernaturā fuit. In hoc em̄ ē miraculū q̄ de impossibili ꝑm naturā fecit verū. ¶ Ad scōo obiectū dicimus q̄ nō valet hec argumētatio ꝙgo manēs

Ad scōm. ꝙgo nō pōt parere: ergo ꝙginē manētē ꝙginem parere est impossibile. De re em̄ vera ē: sz de dicto falsa. ¶ Ⅎ̄ñ scōa opinio de re pōt sustineri. de dicto nō. ¶ Ad tertio obiectū dicim⁹ q̄ deus

Ad tertiū. nō facit de impossibili possibile: sz qđ erat possibile ꝓmus fecit in actu. ¶ Ⅎ̄ñ auctoritas scti augustini sic est intelligēda. stultā fecit de⁹ sapientiā huius mūdi: possibile fore faciēdo/declarādoq̄ zc.

Expositio dicti Aug. Fecit quidē qđ ꝓmus erat possibile z declarauit illud esse possibile cū crederet illud esse impossibile. Unde dicimus q̄ ꝙginē parere ante incarnationē fuit possibile possibilitate increata: sicut z mūdū fore anteq̄ mūdus esset fuit verū ꝑ itate increata: z possibile possibilitate increata. ꝑ ita-

N tē em̄ increate r̄idet possibilitas increata: sz de hac nō cogitauerūt philosophi. vñ indicabāt illud impossibile qđ de⁹ oñdit possibile faciēdo illud z ideo stultā oñdit esse illā sapientiā. Ⅎ̄ñ in illa auctoritate augustini intelligit impossibile secundum quid ꝑm opinionē philosophorum.

¶ Tertia questio. xi. capituli.

TErtio querit vtrū de⁹ fecerit miraculū mutādo aquā in vinū. ¶ Videt q̄ non: q̄ dicit aug. super illū locū q̄ de⁹ quotidie multa maiora facit qñ ꝓ totū mūdū in viribus mutat aquā in vinū: z sic multa maiora facit z multo mirabiliora. q̄ admiratio vt dicit Aug. nihil aliud est q̄s timor de magno fantasmate vel magna ymaginatione. g̃ si ista maiora nō sūt miraculū nec illō. ¶ Solutio. sine dubio maiora facit deus quotidie z ꝑm quātitatē z ꝑm qualitatē. tñ hoc faciēdo non facit miraculū: q̄ hoc facit mediāte natura. sed aquā mutauit in vinum nō mediāte natura. vñ q̄ illud fuit supra naturā fuit miraculū. q̄ ibi apparuit magis potestas dei: z ex maiori apparitiōe potentie dei fuit maior admiratio. ¶ Quarta qstio. xi. capli.

QUarto querit vtrū mutatio ꝙgaz magorū pharaonis in serpētes fuerit naturalis an miraculosa. si naturalis/ eadem rōne mutatio ꝙge moysi in serpētem fuit naturalis: q̄ eadē natura erat in virga illa. si miraculosa/ ergo de⁹ fecit miraculū. ꝑ magos z cōtra moysen z cōtra se. ¶ Itē magi z pharao erāt infideles: z de⁹ ꝑ infideles nō facit miraculū. ¶ Itē dicit aug. sup illū locū: q̄ demones qui velocissime discurrūt ꝑ mūdū attulerūt ꝑ magos magis semina serpentū. sz si de⁹ vellet facere miraculū nō eēnt semina necessaria. ¶ Itē querit an illa semina mutata fuerūt i serpētes. si sic/ nō ergo ꝙge mutate fuerūt in serpētes si nō/ q̄re ergo dicūtur semina serpentū. ex semine em̄ fiunt q̄ ex semine generātur. ¶ Ad hoc dicendū ē q̄ mutatio ꝙgarū magoz naturalis fuit. q̄ fuit mediātibz seminib⁹. sed mutatio virge moysi fuit miraculosa: q̄ ex sola potestate z volūtate dei nō mediāte natura. ¶ Ad illō aūt q̄ querit an semina mutata fuerint in serpētes: pōt dici q̄ nō. dicunt tñ semina serpētū q̄ effectū: q̄ potētiā actiuā habebāt cōuertēdi ꝙgas in semina serpētū. ¶ Uel pōt dici q̄ ipsa semina cū virgis mutata fuerunt in serpentes. ¶ Quinta qstio. xi. capituli.

QUinto qrit vtrū de⁹ possit dānare petrū vel saluare iudā. ¶ Videt q̄ sic. q̄ sup illū locū genē. vbi dicit angelus ad loth. nō potero q̄cq̄ facere donec ingrediar illō. ꝛ aug. possū de potētia: sz nō possū de iustitia. g̃ mīra pōt de⁹ de potētia q̄ nō pōt de iustitia. g̃ sz de iustitia non possit dānare petrū vel saluare iudā: pōt de potētia. g̃ simplr pōt. ¶ Itē pōt vtrūq; reuocare ad statū pristis vite in quo possit vterq; peccare z nō peccare. ergo potest dānare petrū z saluare iudam. ¶ Ad hoc dicūt quidam q̄ deus nō pōt dānare petrū tamē potest saluare iudā. q̄ miserationes eius sup oīa opera eius: et mia superaltat iudiciū. ¶ Sz ⁊tra. sicut de⁹ sūme misericors ē ita sūme iust⁹. ē: g̃ sicut nō pōt facere ⁊tra suā miaz ita nō pōt facere ⁊tra suā iusticiā. g̃ nō pt saluare iudā cū hoc sit ⁊tra suā iusticiā. ¶ Itē ꝛ apo. si non credim⁹ ille fidelis ꝑmanet negare seipm nō pōt

Tertio. dicit augustinus quin puniat ergo nō potest esse quin puniat iudā. aliter enim negaret se. ¶ Item quicquid facit deꝰ aut de mīa aut de iusticia facit: ergo nihil potest quod nō possit de mīa aut de iusticia: sz manēte loth in sodomis nō poterat de iusticia punirī. nec de mīa poterit: qz punire nō est opus mīe dei: ergo nullo modo poterat: ꝯ falsa est auctoritas q̄ dicit. poterat de potentia.

Solutio. ¶ Solutio. Ad hoc dicimus q̄ quidā sūt absolute saluati ex diffinitiua sententia irreuocabili: z quidā absolute dānati. sicut dr̄ de illis qui peccant in spīm sctm̄: qz nō remittitur eis nec in hoc seculo nec in futuro. et sic de absolute saluatis et dānatis dicimus q̄ deꝰ nō pōt dānare istos vel saluare illos. Unde dicimus q̄ deus nō reuocauit petrū nisi salua cōfirmatione sua. ¶ Sed sūt alij mediocriter boni vel mediocriter mali q̄ non sunt absolute z irreuocabiliter saluati aut dānati. Sicut traianus qui resuscitatus fuit z reuocatus ad statū pīntis vite precibus beati gregorij: z multi alij qui precibus sanctoꝝ resuscitati sūt. De talibus dicimus q̄ deꝰ potest istos saluare z dānare illos.

Nō de traiano.

Ad primū. ¶ Ad primo obiectū dicim⁹ q̄ deꝰ de potentia pure cōsiderata potest dānare petrum habito respectu ad potentiā dei z potentiā petri naturalē qua potuit peccare z nō peccare: sed nō sequitur. ergo potest dānare petrū: quia hoc verbū potest in conclusione respicit merita.

Opinio gilberti de ptrito q̄ pōt non fuisse. ¶ Ad cl̄si verū est q̄ dicit magister gilbertꝰ super librū boetij de trinitate. Dicit esse q̄ deus potest facere q̄ petrus nunq̄ fuisset: pōt dici scm̄ hoc q̄ deus pōt dānare petrū: qz potest facere q̄ petrus modo incipiat esse z possit peccare z peccet z sic dānetur. ¶ Sed iterū obicitur deꝰ nō poterat punire eternaliter sodomitas nisi bene: ergo nō nisi iuste. ergo quicquid poterat ibi facere

scdo ad idē poterat de iusticia. ¶ Item nihil poterat ibi de

Solutio. potentia nisi iuste: ergo quicquid poterat ibi de potentia poterat de iusticia. ¶ Ad hoc dicendū est q̄ non valet hec argumentatio quicquid poterat ibi facere poterat de iusticia: ergo q̄cquid poterat ibi de potentia poterat de iusticia: qz cū dicit q̄cq̄d pōt deꝰ facere significatur diuina potentia cū oīmoda bonitate sua: sed cū dr̄ pōt de potentia nō significatur cū bonitate. vñ quodaz modo diminuit ratio potentie. z ē fallacia fm q̄d z simpliciter sicut hec sortes nullo modo est albꝰ ergo nō est albꝰ pede. ¶ Ad scdo obiectū dicimus q̄ nō valet hec argumentatio nihil poterat

Ad scm. ibi de potētia nisi iuste: ergo q̄cq̄d poterat ibi de potētia poterat de iusticia: qz in pria hec dictio iuste nō respicit statū qui tūc erat sed cōmuniter ac si diceretur quocūq; tpe z quocūq; modo deꝰ eos puniat iuste punit: sed in cōclusiōe hec determinatio de iusticia respicit tm̄ statū q̄ tunc erat.

Aliꝫ pōt dici ¶ Posset ad hoc planiꝰ dici q̄ q̄cq̄d poterat ibi

Dupler iusticia. deꝰ de potētia poterat de iusticia z ecōuerso. Sz distinguenda est: quia dupler est iusticia scilicet iusticia condigni et iusticia congrui. de iusticia condigni nō meruerat loth q̄ deus parceret sodomitis eo presente. Unde de iusticia condigni poterat punire eos eo presente. Sz de congruo meruerat loth q̄ dominꝰ parceret eis eo presente.

¶ Sexta questio capituli.

Af q̄ non. Sexto querit vtrū deꝰ possit facere de corrupta ꝟginē. ¶ Dicit hiero. q̄ cū deꝰ oīa possit: de corrupta nō pōt facere ꝟginē. ¶ Sz contra. natura ceci z oīno mortui pōt repare: ꝯ naturā virginis pōt repare faciēdo eā clausā z sigillatā et integrā sicut prius.

Dupliciter soluitur. ¶ Hoc soluit duobꝰ modis Primo dicēdo q̄ deꝰ de corrupta pōt facere ꝟginem: sed dr̄ nō posse qz nō ostendit se posse: qz nō legit hoc fecisse. sed legit cecos illūinasse z mortuos suscitasse.

Aliter dr̄. ¶ Vel pōt dici q̄ deꝰ nō pōt facere de corrupta ꝟginē ḡtū ad oēm dignitatem ꝟginitatis. potest quidē incorruptā facere ḡtū ad aiam z clausam ḡtū ad corꝑ sed nō pōt facere quin fuerit corrupta. z nō fuisse corruptam est quedā dignitas in ꝟgine scm̄ quā mereꝫ aureolam. sicut in rege dignitas ē nō habere alū regē supra se.

Contra af. ¶ Sed obicit. deꝰ dedit huic corrupte oīmodā dignitatē ꝟginitatis aut nō. si pōt ergo potest facere de corrupta ꝟginē. si nō pōt modo dare vt prius dedit: ergo aliq̄d impedit. non nisi preteritio: qz qđ factū est non pōt nō fieri: ꝯ aliq̄d impedit potentiā dei: ergo deus nō est omꝑs

Opinio gilberti. ¶ Propter hoc vel pōt dici sicut dicit magister gilbertus q̄ deꝰ pōt facere q̄ ista nūq̄ fuerit corrupta: qz ḡtū in se est nō se habet aliter ad res q̄s se haberet ab eterno. Vñ presens preteritū z futurū ex parte rerum sunt nō ex parte dei vñ cum dr̄ quod factū ē nō pōt nō fieri: necessitas est ex parte rei nō ex parte dei. Sz nos cōsueuim⁹ hmōi loqui cū suppositiōe preteriti. Vñ hiero. loquit cū

Quō exponit hiero. suppositiōe preteriti cū dicit: deꝰ nō pōt facere de corrupta ꝟginē. nō em̄ pōt facere cū suppositione preteriti: pōt tm̄ scm̄ se cū sit oꝑs. z in oī potentia eius intelligūtur ḡttuor. deꝰ em̄ oꝑs dr̄ vt dicit augustinus q̄ pōt facere q̄cq̄d vult. ¶ Sed q̄rit magister in sententijs an intelligat sic: pōt facere q̄cq̄d vult facere. aut sic pōt facere q̄cq̄d vult fieri. z dicit q̄ vltimo mō: qz si prio modo sic eēt petrus oꝑs. pōt em̄ facere q̄cq̄d vult facere: aliter nō esset dr̄s.

Questio magistri. ¶ Sz melius dicendū est q̄ deus est oꝑs q̄ pōt facere ex se et per se q̄cq̄d vult facere. z per hoc q̄ dr̄ q̄cq̄d intelligit impletudo potentie que nō est determiata ad aliquem effectū: sicut potestas calefactēdi determinata ē ad calefacere. q̄ hoc q̄ dicit ex se et per se remouentur tria: scz indigētia auxilij extrinsecꝰ z coactio z impedimentū extrinsecū. si em̄ posset impediri vel cogi vel indigeret auxilio nō esset omꝑs.

Opinio doctoris A

¶ Septima questio huius. xj. capituli.

Af q̄ non. Ultimo querit vtrū deus possit aliquid melius facere ḡs faciat. ¶ Videt q̄ nō. qz boni inḡtū est bonū ꝓprium est bene agere: ergo optimi ꝓprium ē optime agere. ꝯ cū deꝰ sit optimꝰ optime facit q̄cq̄d facit. ꝯ non pōt melius facere ḡs facit. ¶ Item dicit dr̄s

Scdo. dyonisius. optimi est optima adducere. z indeꝫ prius.

In oppm. ¶ Sz cōtra. dicit dr̄s aug. q̄ deꝰ potuit facere hoīem talē q̄ peccare nō posset: z si talē fecisset meliorē fecisset: ꝯ meliorē rē pōt deus facere quā incidēs. Af q̄ non. ¶ Videtur q̄ nō: qz nō potest facere nisi qđ bonū z iustū est: sed oē qđ bonū est z iustū fieri ipse facit: ergo nō potest

scdo ad idē aliud facere ḡs facit. ¶ Item nō potest facere nisi quod bonitas z iusticia sua exigūt: sed quicquid bonitas z iusticia sua exigit ipse facit: ergo non

Tertio ad idem. potest aliud facere ḡs facit. ¶ Item nō potest facere nisi qđ ipse debet: et quicquid debet facere fa-

Solutio alicui quorum. cit: ergo nō potest facere nisi qđ facit. ¶ Solutio. ad primū dicunt quidā q̄ hec est dupler: deꝰ nō potest melius facere aliq̄d ḡs facit: quia si hoc aduerbiū melius determinet verbū in cōparatiōe ad rem noīatiui vera est qz deus de eterna rōne facit q̄cq̄d facit: z nō potest melioꝛi rōne aliq̄d facere. Si vero determinet verbū in cōparatione ad rē accusatiui falsa est: qz meliorē rē potest facere.

Solutio aliorum. ¶ Alie obiectiones soluuntur p distinctionem huius verbi est qđ potest significare actualem inherentiā vel naturalē coherentiā. Vñ dicimus q̄ hec est dupler: deꝰ nō potest facere nisi qđ bonū et iustū est fieri. Si hoc verbū est significet actualē inherentiā falsa est: si naturalē coherentiā vera est. sed in hac significatiōe falsa ē. omne qđ iustū z bonū ē nō ipse facit: z sic nō ꝓcedit argumentatio Similiter distinguēda est ista deus nō potest facere nisi qđ bonitas et iusticia sua exigit: qz hoc verbū exigit includit in se hoc

S Ad tertiū. verbū est. ¶ Ad tertio obiectuz dicimus q̄ hoc verbū debet nō ꝓprie dicit de deo: qz deus ꝓprie non obligatur nobis qz sue ꝓmissiones non

Obiectio. sunt nisi declarationes bonitatis sue. Et similiter distinguēda est sicut z predicte. ¶ Sed videtur q̄ hec distinctio nō soluat: qz si deus facit aliquid illud est actu bonū. ergo non potest facere

Solutio. nisi qđ est actualiter bonū. ¶ Sed dicēdum est q̄ hec argumētatio nō valet: qz in prima iste terminus actu bonū nō supponit tantū pro eo qđ ē actualiter bonū: sed etiā pro eo quod potest esse In cōclusione vero supponit tantū pro eo quod est actualiter bonū. Unde est ibi fallacia vnius

Obiectio. cationis sicut hic. si antichristus est homo ē hō qui est. ergo antichristus non potest esse nisi hō qui est. ¶ Sed obicitur cōtra distinctionē huiꝰ. deus non potest aliquid melius facere ḡs faciat: qz scm̄ q̄ est vera aut hoc aduerbiū melius determinat rē noīatiui habendo respectum ad effectum aut nō habendo. si nō habendo: ergo nullo

Ad idem. modo determinat verbum. ¶ Preterea fm hoc hec esset vera deus misericorditissime punit in inferno si aduerbiū nullū respectū habeat ad actū qz deꝰ qui est summe misericors punit malos in inferno. Si vero hoc aduerbiū melius habeat respectū ad actū: ergo deꝰ optime facit q̄cq̄d facit inḡtū facit: ꝯ q̄cq̄d a deo fit optime fit inḡtū fit ergo hec est vera deus nō pōt melius facere aliud ḡs facit: siue hoc aduerbiū melius determinet verbum in cōparatione ad noīatiuū z in cōparatōe ad accusatiuū.

Opinio doctoris ¶ Quod cōcedimus. et nō valet hec argumētatio deꝰ pōt meliorē rē facere ḡs faciat: ꝯ pōt melius facere ḡs faciat. Instātia deꝰ pōt preuidere res mutabiles: ꝯ pōt puidere mutabiliter. Dicim⁹ tñ q̄ hō optimꝰ creatꝰ ē in statu z in ordine in quo creatꝰ ē: est em̄ creatus in libero arbitrio. Et dicit augu. q̄ meliores iudicauit deꝰ hoies si ei liberaliter deseruirēt. vñ dicimus vnūquod q̄s optimū esse in ordine suo z statu iuxta illud. Vidit deꝰ cūcta q̄ fecerat et erant valde bona. ¶ Per ꝓdicta patet q̄ deꝰ nō potest aliq̄d melioꝛ facere ḡs facit. pōt tñ aliud facere ḡs faciat. ¶ Sz ista duo videtur repugnare sibi: qz cū dr̄ deus optime facit q̄cquid facit ille modus optimus aut est in solo deo nō hīdo respectū ad rē aut hīdo respectū ad rē. z prio modo esse non pōt. qz dicit dr̄s dionysius q̄ optimi ē optima adducere: ꝯ aliq̄d de illo modo est in re. ¶ Item vidit deꝰ cūcta q̄ fecerat z erāt valde bona Et dicit aug. q̄ q̄lz per se bona sūt: sed in vniuersitate valde bona sūt: ꝯ illi modo optimo aliq̄d rūderi re. ¶ Item nō dr̄ aliq̄s artifex sapiētissime agere nisi sapiētia eiꝰ reluceret in ope suo: ꝯ deꝰ nō dr̄ optime agere nisi illa optimitas vt ita dicā reluceat in re: ꝯ optimū ē q̄cq̄d deꝰ facit: sed qđ ꝓ superabūdantiā dr̄ vni soli cōuenit: ꝯ si aliud faceret deꝰ ḡs facit illud nō esset optimum: ꝯ iste due sūt impossibiles. Quicq̄d deꝰ facit ē optimū deꝰ pōt aliud facere ḡs facit: sed iste due sūt eq̄pollētes q̄cq̄d facit deꝰ est optimū deꝰ optime facit q̄c quid facit: siue nō pōt melius facere ḡs facit: pōt facere aliud ḡs facit. ¶ Ad hoc dicēdū est q̄ hec regula qđ per supabūdantiā dr̄ vni soli cōuenit. intelligit in reb⁹ absolute bonis z comparatiōe bonitatū eaꝝ adinuicē. z hoc modo vnū solū est optimū. sed cōparatis oīb⁹ reb⁹ ad deū inḡtum ab ipo sūt z ordinātur quodlz optimū ē non simpliciter sz in genere z in ordie suo. Vñ etiā malū put ordinatū ē a deo vtilissimū ē vniuersalitati: licet non per se sit vtilissimum sed inḡtum ordinatū inḡtū bonū in cōparatiōe eiꝰ magis elucescit z magis placet: z mali optime sedēt in penis ¶ Queritur postea de hoc q̄ dicit augustinꝰ q̄ deus potuit facere hoīem meliorē ḡs fecit: aut ei voluit eū facere meliorē aut nō voluit. si voluit z potuit z ꝑstat q̄ scuit ergo fecit. si vero potuit z noluit ergo inuidus fuit. Sic obicit augustinus. si deꝰ pat potuit ḡnare ab eterno filiū sibi equalem z noluit inuidꝰ fuit. ¶ Et ad hoc dicēdū ē q̄ inuidia nō ē nisi vbi res exigit nos ad aliud velle ḡs velimus. Natura vero ḡnatiōis exigit vt pat velit filiū sibi equalē ḡnari. vñ si nolet z posset in uidus esset: sed natura creationis nō exigit hoc. ¶ Unde nō est simile de creatiōe hois z de ḡnatione filij dei z preterea hoīem fecit imperfectū vt scm̄ iperfectionē duceret ad pfectionē. vnde nō fuit ibi inuidia. Dicit em̄ aug. q̄ meliores iudicauit deꝰ hoies si liberaliter ei deseruirēt. meliores dico lz nō in principio. ¶ Querit postea vtrū deꝰ possit plura facere ḡs homo intelligere possit ¶ Probat q̄ sic. qz potētia dei ē infinita z intellectꝰ hūanꝰ ē finitꝰ: qz creauit deꝰ oīa nūero pōdere z mēsura: ꝯ plura pōt deꝰ facere ḡs hō itel ligere possit. ¶ Item par dei exsupat oēz sensū dr̄ aug. i. oēz intellectū hūanū. ea dē rōne potētia dei superat oēm intellectū hūanū: z inde vt prius

Augustinꝰ. Augustinꝰ. Correlariū. Contra istā af. primo. Secūdo af Augustinꝰ. Tertio af. Solutio. Differentia inter generationē et creationem Augustinꝰ ꝙ incidēs. Af q̄ sic. Scdo af.

In oppositum arguit

¶Contra. hō pōt intelligere deū: z deus nō potest facere maius se: ergo non pōt a liquid facere deus qō hō non possit intelligere. ergo nō potest plura facere qz hō possit intelligere. ¶Solutio. Dupler ītel ligentia.

Solutio. Dupler est intelligentia: quedā aperta z plena ō qua dicitur: si nō crediderit is nō intelligetis. scz plene. de hac pōt dici q deus pōt plura facere qz hō possit intelligere plenarie atqz pfecte. quedā aūt intelligentia est simplicis apprehensionis q̄ antecedit fidē: z de hac falsa est hec. deꝰ pōt plura facere qz hō intelligere possit. i. apprehendere siue p se siue p aliud scz per auxilium gratie.

Ad primū.

¶Et ſm hoc nō valet prima argumentatio qr intellectus humanus nō est omnino finitus. est em infinitus cūtum ad apprehensibilia. deus em nō pōt aliquid facere i quo nō reluceat bonitas eiꝰ. z intellectus humanus est ymago dei. vnde qnic quid pōt deus facere pōt humanus intellectꝰ capere siue p se siue p aliud. est tm finitus duobus modis. vno modo cūtum ad essentiā cognoscendi alio modo cūtum ad intensionē cognoscendi. lumen em cognoscit deus cō aia xpi. z anima xpi qz intellectus angelicus. z intellectus angelicus qz intellectus humanus. ¶Ad illud quod obicitur q par dei cū pare at omnē sensum dicimus q̄ verē est duobus modis. primo quia homo per se nō attigit ad illam. Secūdo qr deus infinitus ē z immensus secundū essentiam. et intellectus humanus finitus est secundum essentiam.

Ad obiectm Opinio doctoris. ✠

¶Capitulū duodecimū de volūtate qō cōtinet

¶De voluntate dei. Capitulum. xiij.

Divisio. 12. capituli.

Dicto de scientia z potentia dei: dicendū est de voluntate dei. hec em tria sūt causa omniū rerū. Circa quā primo dicendū est quid sit voluntas dei ſm q̄ dicitur beneplacitum dei aut signū. bene placiti. Secūdo vtrū deus velit mala fieri. Tertio vtrū mala fieri sit verū a pria veritate. Quarto videbiꝫ scz capitulo vtrū teneamur velle quicquid scimus deū velle voluntate dei qua dicitur beneplacitū eius qua simpliciter z omnibus modis vult aliquid esse vel fieri. Et hec volūtas nūqz est inexpleta. Unde omnia quecūqz voluit fecit. Et apostolus. voluntati eiꝰ qs resistet. Propter hoc dicit augustinus q̄ ideo est aliquid fieri deo iubente q̄ deo auctore. Et ꝓpter hoc bñ sequitur deꝰ vult hoc. ergo facit illud vel facit. ¶Sz cōtra hoc obicit. hoc verbū vult methaphorice dicitur de deo ſm similitudinē creaturarū: sed in creaturis nō sequit iste vult hoc: ergo facit vel faciet illud. ergo nec in deo sequit. ¶Item deꝰ voluit ab eterno creare mūdū: nō tñ ab eterno creauit. Similiter vult creare aīam antichristi: nō tamen creat: sz creabit. ergo nō est idē deo auctore q̄ deo volēte. ¶Itē deus vult creare aīam antichristi: ergo vult creationē aie antixpi. Sed idē est deo volēte z deo auctore. ergo idē est deū velle z deū facere. ergo si deꝰ vult creationē anime antixpi deꝰ facit creationē aie antixpi: z hoc falsum. ergo velle dictū de deo non significat actionē. ergo nō sequit deꝰ vult hoc: ergo facit vel faciet illud. ¶Forte dicet q nō sequit ex vi vocis sed sequit ex natura rei: q in deo semp potētia z scientia cōcomitant voluntatē dei.

Psalmus. Roma. 9. Quid volūtas dei bñplaciti. Arg. prio. Secundo. Tertio. Euasio.

Replicat.

¶Sed contra cū dicit deus vult hoc. hoc verbū vult significat diuinā essentiā aut preter illā aliquid cōnotat aut nichil. si nichil: ergo idē est penitus deus vult hoc q deus est hoc. Et hoc falsum. Si aliqd illud est in re: ergo ex vi vocis ponit effectū in re.

Secūdo af

¶Itē hoc verbū vult significat diuinā essentiā vt volūtatē: ergo vt effectum illi mō aut aliqd re spōdet in re aut nichil. si nichil: ergo idē est dicere deus vult hoc: deus est hoc. Si aliqd illud nō est nisi effectꝰ. ergo hoc verbū vult dictū de deo ex vi vocis cōnotat effectū in re. qō cōcedunt q̄dā dicentes q hoc verbū vult significat deus vt causam cōmuniter respectu presentis et futuri.

Alia euasio

¶Unde dicūt ex vi vocis sequit deus vult hoc. ergo facit vel faciet. Sed cōtra hoc. Non habet hoc verbū vult a methaphora sicut ostensum est

Cōtra hoc arguitur.

Secūdo af

¶Itē cū dicit deus vult se esse ibi nullus effectꝰ videtur cōnotari si dicatur q cōnotat esse in creatura. Unde is est sensus. deꝰ est essentia a qua bēt res affluere. ergo ſm hoc esse trāslatiue ꝺr de deo sicut z alia verba qō est cōtra augu. q̄ dicit q esse ꝺr de deo sine methaphora.

Opio doctoris.

¶Et nos dicimus q hoc verbū vult dictū de deo i cōparatione ad creaturas ex vi vocis importat causalitatē sub cōditione. Et habet a methaphora. quia cū dicitur iste vult facere hoc: bene sequitur. ergo facit vel faciet nisi impediatur. Aut em impeditur vel per ignorantiam vel per aliquā aliā causam. Et quia in deo nullum impedimentū est: bene sequitur deus vult hoc facere: ergo facit vel faciet. sed non ex vi vocis tantum: quia hoc verbum vult significat volūtatē q̄ est quedam causa sed partim a natura rei: quia volūtati dei cōiuncta est potentia et scientia. sed cum hoc verbum vult dicitur de deo nō in cōparatione ad creaturas sicut cum dicitur deus vult se esse trinum et vnum nullo modo simpliciter nec sub conditione importat causalitatē. Differt tamen ab hoc ꝺbo est in modo significandi z illi modo nichil respondet in re nisi quod adminiculans est: quasi quadā manuductione intellectum humanum ad hoc vt capiat supereſſentialiter et superabundanter se habet. in se autē siue in cōparatiōe ad creaturas vult se esse maxime et maxime amat se z delectat se z cognoscit se.

Iterum af.

¶Sed iterū obiciturꝺ deꝰ precepit ade vt nō comederet de ligno scientie boni et mali: et illud preceptū fuit signū voluntatis bñplaciti dei: q̄ volūtate bñplaciti volebat deꝰ q̄ adā nō comederet pomū. vetitū z comedit. ergo volūtas bñplaciti fuit ibi impleta.

Solutio secūdū aliqs

¶Ad hoc dicūt q preceptum dei signum est volūtatis bñplaciti dei: sed aliquādo ē verū signū aliqn nō. qr fallacia signa solent fallere. vñ nō sequit: deꝰ precepit hoc: q̄ voluit hoc.

Contra pre dic. solutio.

¶Sz cōtra. deꝰ precipiendo hoc dabat signū q ipe vellet hoc: aut ve rum signū dabat aut falsū. si verū: q volebat hoc z inde vt priꝰ. si falsū q̄ decipiebat: qō ē inconueniens dicere de deo.

Opio aliorum.

¶Propt hoc dicūt alij q ꝓ ceptū semp ē verū signū bñplaciti dei: sed nō sp bñplacet deo illō qō ꝓcipit: sed aliqd iuxta ipz. si cut in abrahā placuit deo nō illō qō ꝓcipiebat. s. immolatio ysaac: sz obedientia abrahe z remuneratio: qr placebat ꝺo remūerare obedientiā abrahe

Replicat

¶Sz adhuc remanet qstio. qd placuit deo i precepto dato ade: si em obedientia vel remuneratio obedientie/ cōstat q neutra illarū fuit: q̄ voluntas bñplaciti remāsit inexpleta.

Solutio

¶Solutio dicimꝰ q hoc verbū vult ſm q̄ significat volūtatē bñplaciti duobꝰ modis accipit. qr quādoqz accipit simpliciter: sicut cū dicit deꝰ vult bona esse. quādoqz ſm qd: sicut dicit apls: deꝰ vult oēs hoies saluos fieri nō simpliciter sed cūtum in se est. Et notādū est q̄ qcquid deus precipit: aut ꝓcipit ad exequendū: sicut cū precipit aliquos actus ꝟtutū. aut ad tētandū: sicut ꝓcepit abrahe immolare filiū suū. aut ad cautelā: sicut cum precepit leproso sanato vade nemini dixeris. docēs q hoc vitare inanem gloriam.

Vult capit dupliciter. A

ꝺr deꝰ ꝓcipit aliquid. ꝓceptuz ad exequendū

¶Cū ergo ꝓcipit aliqd ad exequēdum preceptio signū est q volūtate bñplaciti deꝰ velit illō quod ꝓcipit. velit dico aut simplr aut cūtū in se. vñ bñplacebat ei cūtū in se q̄ adā nō comederet pomū. Cū aūt aliqd ꝓcipit ad tentādū ad cautelā.

Ad tētādū ad cautelā.

ceptio signū est q deus velit obedientiā etiā cūtū in se est. z cū precipit ad cautelam signū est q deus velit vitationem inanis glorie cūtum in se est.

mlta signa voluntatis bñplaciti.

¶Sunt aūt multa signa volūtatis bñplaciti dei q̄ notātur hoc versu. Precipit/ z phibet/ pmittit/ cōsulit/ implet. Aſi hmōi ꝟba dicūtur a mgris significare signa volūtatis bñplaciti dei: nō cūtum ad pricipalē significationē. significat ei hoc ꝟbū precipit principaliter diuinā essentia q̄ idē est q̄ volūtas bñplaciti dei scz cūtū ad rem accusatiui Aſi dicūt q ipm ꝓceptio inqtū ꝓceptio est signū bñplaciti dei: z ipm phibitū inqtū phibitū fuit. z sic de alijs. sz bñ pōt dici q ipa preceptio. i. ipe deus precipiens est signū sui volentis inqtū ꝓcipiēs est.

Opinio doctoris.

¶Dicimꝰ q̄ preceptio q̄ fit ad exequēdū et cōsiliū z operatio signa sunt q deꝰ velit qō precipit et cōsulit z fit. velit dico aut simpliciter aut cūtuz in se est: in phibitiōe similiter bñplacet ei vel simpliciter vel cūtum in se est q nō fiat ipm phibitum.

qō incidēs notandum. Opinio doctoris. B

¶Sz in pmissione qua pmittit pctm fieri. Querit quid bñplaceat ei cōstat q nō ipsuz peccatū nec punire p peccato: qr inuitꝰ pugnit.

Precipit p mittit quid significant in deo.

¶Sed dicimꝰ q bñplacitū est ei vtilitas quam ipe elicit de peccato. Dicimus autē q hoc verbū precipit dictum de deo significat principaliter diuinā essentiā z connotat obligationē in eo cui fit preceptio. phibitio. z hoc verbū permittit significat principaliter diuinā essentiā z cōnotat priuationē prohibitiōis. z hoc verbū cohibet dictū de deo significat principaliter diuinā essentiaz z connotat effectū in homine quo hōvitat peccatū vt timorem vel paupertatē vl aliquid tale. et hoc verbum consulit significat principaliter diuinam essentiā et connotat doctrinā per quam scimꝰ q si illud quod precipitur fiat affert premiū. si nō fiat infert supplicium. Et hoc verbū operatur dictū de deo significat diuinā eentiā z cōnotat affectionem in re per quā refertur factura ad factorem.

¶Secunda questio duodecimi capituli.

¶De hoc verbo vult vtrū deus velit mala fieri.

¶Circa secūdā questionē notādum q put hoc verbum vult significat volūtatē beneplaciti. simpliciter hec est falsa: deus vult mala fieri. z hec similiter deus vult mala nō fieri: qr si vult non fieri non fiunt. Similiter deter mōstrato illo qui est in pctō mortali. vtraqz istarū est falsa: deus vult istū esse bonū: deus vult istum esse malū. Similiter hec est falsa: deus non vult istum eē malū secūdū q̄ hec vox non vult est vna dictio. Est ei sensus deus vult istū nō eē malum: sed priuat est ofovera est. Si vero hoc verbū vult significet volūtatē beneplaciti ſm quid scilz qualiter in deo est vere sunt omnes iste. deꝰ vult mala nō fieri: deus vult istū esse malū priuat hec vox non vult eē vna dictio: qr deus cūtum in se est vult mala non fieri.

In quo sentit hec cō cedēda deꝰ vult mala fieri. Nota

¶Sed obicit in ezechiele. Nolo mortē peccatoris: ergo deꝰ nō vult mala fieri priuat hec vox non vult est vna dictio.

Obiectio

¶Itez iste peccat cōtra deū. ergo facit cōtra volūtatē dei. ergo deꝰ vult istum non peccare.

Secūdo.

¶Itē deus trascit peccatori. q̄ odit peccatū: ergo vult peccatū nō fieri.

Tertio

¶Solutio. Solutio ad primū dicendū est q hoc verbū nolo sumitur priuatiue. priuatiue nō volo. vel potest dici nolo inqtum in me est

primū.

¶Ad scdo obiectū dicimus q hec argumētatio non valet. iste facit cōtra deū ergo facit cōtra volūtatē dei: scdm q volūtas accipit p bene placito simpliciter. Dicitur em aliquis facere contra deū: qr facit cōtra preceptū vel phibitionem dei

Ad secūdū

¶Ad tertio obiectū dicimꝰ q hec est duplex deꝰ odit peccatū: qr si hoc verbū odit sumitur p trascit priuat dicit gregorius (vt i ira possideamus odiū vicioz) tunc vera est. Dicitur ei deꝰ trascit peccatori quia punit ipsum. Si vero odire sumit priuat velle nō esse si velle sumatur p beneplacito simpliciter falsa est. Si scdm quid videlicet cūtum in deo est vera est.

Ad tertium

¶Sz iterū obicitur. qcquid placet deo illud vult volūtate beneplaciti et ecōuerso. ergo primo. quicqd displicet deo illud nō vult scz q̄ hec vox nō vult est vna dictio: sed deo displicet mala fieri ergo deus nō vult mala fieri. ergo deus vult mala nō fieri: sed mala sunt. ergo volūtas beneplaciti manet inexpleta.

Replicatur

¶Itez rex temporalis dicit aliquid velle simpliciter: qō tamen nō vult omnibus modis. sicut dicit velle q oīmoda iusticia fiat in ciuitate sua: sustinet tamē nō fieri: sz si bene vellet aliter fieret. Sed velle dr de deo trāslatiue per similitudinē rerū. ergo deus vult aliqd simpliciter qō tamen non vult oībus modis. Debet ergo dici deꝰ velle simpliciter mala nō fieri licz mala fiant. Et ita voluntas dei manet inexpleta.

Secundo

¶Solutio. Displicere mala fieri multipliciter accipitur sicut et odire. dicit em deus odire mala q: mouet ad iudicandū et puniendū. Et in hac significatione semper deus odit mala: et semper ei displicent. Dicit etiā deus odire mala quādo mouetur ad destruendū illa: et in hac significatione aliquādo odit mala z displicēt illi sicut quādo destruit illa: aliquando non. Tertio modo dicitur deus odire mala: quia vult cūtum in se est q nō fiant. Et in hac tertia significatione semper deus odit mala et semper ei displicent.

Solutio.

¶Soluendum

Ad primuz

Ad scām

est ergo primo obiectum per distinctionē. ¶ Ad secundo obiectuz dicimus q non est simile de rege temporali z de deo: q cū rex temporalis vult aliquid simpliciter sed nō oibus modis hoc ē aut propter negligentiā: aut propter impotentiam. sed in deo nichil est tale.

¶ Tertia questio duodecimi capituli.

Af q sic. Scdo

TErtio q̄ritur vtruz mala fieri sit vtrum a prima veritate. Probatur q sic. q dicit augustinus in soliloquijs q omne verus a veritate est. veritas autē de⁹ est: ergo omne verū habet deū actorē. ¶ Item dicit ambrosius: oīe verū a quocūq; dicatur a deo est: ḡ a deo verū est istuz peccare: ergo a deo est vt iste peccet. ¶ Ad hoc dicunt quidaz q ois veritas a deo est et deus vult veritatē huiⁿ enūciabilis mala fieri que veritas est i illo enūciabili. tamē hec est falsa: deus vult mala fieri. Oportet em̄ vt ītel ligatur de re. et deus nō vult mala fieri nec vult actionē malorū. ¶ Sed obicitur cōtra istos: qa aut dicūt q ois actio est a deo aut non ois. si ois ergo est vera deus vult mala fieri. q vult actionē quā ipse facit. si nō ois: ergo mala actio est ab homine vel a diabolo: sed impermixta sunt opus dei et opus dyaboli: ergo nichil q est in opere dyaboli est a deo. ergo veritas huiⁿ enūciabilis mala fieri nō est a deo. ¶ Alij soluūt per distinctionem veritatis. Dicūt em̄ q triplex est ītas. Est em̄ veritas pure negationis: sicut veritas huius enūciabilis te nō esse asinum. et talis veritas nichil est sicut et ipsa negatio nichil est. Secunda veritas est veritas priuationis sicut veritas huiⁿ enūciabilis: istū esse malū. et hmōi veritas partim est z partim non est. sicut ipsa malitia partim est z partim nō est. Tertia veritas est rerū q̄ simpliciter sunt: sicut veritas huiⁿ enūciabilis hominē eē z cōsimiliū. Et de tali veritate intelligitur quod dicit augustinⁿ z ambrosius. ¶ Sed cōtra dicit augustinus q mundū fore erat verū anteq̄ mundus esset et nō veritate creata: ergo increata Similiter anteq̄ mūdus esset mala fore erat vez ergo erat verū veritate increata. Similiter z modo mala fieri est verū veritate increata. Item spiritussanctus docebit vos omnē veritatē: ergo spiritussanctus docet veritatē huiⁿ enūciabilis istū peccare: ergo cū nō doceat nisi bonū veritas illa bona est z a deo est. ¶ Quod cōcedimus. Añ dicit augustinⁿ sup illū locū: si diminute sunt veritates a filijs hoīm. q oēs veritates a prima veritate sunt. illa ergo distinctio veritatis locū habet in veritate rei incōplexe. sed ītas cōplexi est veritas dictionis qua scz enūciabile est verū. i. vere dicibile. Et illa veritas non est nisi adequatio intellectus ad rē. Et illa veritas increata a deo ē deus em̄ vere potest dicere omne verum in angelo vero z homine creata est z est a prima veritate increata.

Opinio alioꝝ

cōtra prec̄ opinionem

Ad fi. q̄rū Triplex veritas

E

¶ Quarta questio principalis que subdiuiditur per octo questiones et incipit decimumtertium capitulum.

¶ QUarto queritur vtrū teneamur velle q̄c quid scimus deū velle. Circa q̄ primo videndum est vtrum gñaliter teneamur conformare volūtatē nostrā voluntati diuine. Scdo vtrū scienter peccans teneat velle q̄ de⁹ subtrahat ei gr̄am. Tertio de volūtate sensualitatis qualiter nō sit contraria voluntati dei. Quarto de volūtate cōditionali. Quinto vtrum in aliquo casu teneatur velle q̄s q de⁹ permittat ipm peccare mortaliter. Sexto vtrū scti debeāt optare penas reprobozum. Septimo an ecclesia debeat orare p eo quem scit esse in pctō mortali. Octauo vtrū volūtas nostra ex eo sit bona q est cōformis volūtati diuine. ¶ Circa primū proba tur multipliciter q tenemur velle q̄cquid scimus deum velle sup illum locū psalmi. Nō adhesit mihi coz: prauū dicit glosa. prauū et distortum habet coz q̄ non vult qđ deus vult. ¶ Et iterum. voluntas dei regula est cui debemus cōformari vt simus recti. et constat q tenemur rectificare nos ergo tenemur velle quicquid scimus deum velle. ¶ Item xps docuit nos vt subiceremus volūtatem nostrā voluntati diuine cū dicit: verūtamen non sicut ego volo sed sicut tu vis. Et ipm magistrū tenemur sequi. ergo tenemur velle quicquid scimus deum velle. ¶ Item. de⁹ nō vult nisi qđ iustū et bonū est: sed tenemur velle omne bonum et iustū. Et inde vt prius. ¶ Item indirecte si licite possumus velle contrariū eius qđ scimus de um velle: eadē ratione et dicere et facere. q volūtas est radix et locutionis et operis. ¶ Forte dicetur q ex cōpassione possumus licite velle cōtrarium eius qđ scimⁿ deū velle: vt si reuelata sit michi dānatio alicuius possum ex cōpassione licite velle illum saluari. ¶ Sed cōtra. ītum ad hoc q p reuelationē scio istū tunc reprobū sum in statu eoz qui sunt in paradiso. qui nullo modo volūt istum saluari. ergo nec ego possuz velle licite istū saluari. ¶ Itēvelle cōtrariū eius qđ scimⁿ deum velle est murmurare cōtra deuz. z hoc est mortale peccatum. Unde dicit apls. Neq murmuraueritis sicut quidaz eoz murmuraueruⁿt z perierūt ab exterminatore. ergo nō possumus velle cōtrariū eius qđ scimⁿ deū velle. ¶ Item. ītūcunq; possumus tenemur acquirere beatitudinē: ergo z pacem. sed si volumⁿ cōtrariū eiⁿ quod scimⁿ deū velle nō querimⁿ pacē. ¶ Cōtra dicit augu. q ds licite vult cōtrariū eiⁿ qđ scit deū velle sicut patrem suū nō mori: quē tū deus vult mori. Et aliquis illicite vult qđ deⁿ vult vt patrem suuz mori pro cupiditate hereditatū. ergo nō tenemur velle quicq̄d scimus deum velle. ¶ Solutio. ītum ad istū articulū pertinet distinguēda est duplex volūtas. scz volūtas rationis z volūtas sensualitatis. voluntate rationis tenemur velle quicquid scimus deū velle. volūtate sensualitatis nō. quia nec xps volūtate sensualitatis voluit quicqđ pater voluit. et qđ dicit augustinus q aliquis licite vult cōtrariū eius qđ scit deū velle. Intelligitur de voluntate sensualitatis.

¶ Secunda questio quarte questionis principalis

Af tenemur velle q̄cqđ scimⁿ deum velle af primo Secundo

Tertio

Quarto.

Quinto

Euasio

Replicatur

In oppm

Solutio

S

Replicat ꝓtra prec̄. rsionem

Opinio doctoris.

Af q sic.

In oppositū arguitur

scdo ad idē

Solutio

Opinio doctoris

Ad secūdū

lis

Ad tertiuz

Secundo ꝙ incidēs.

In oppositum arguit

Opio quorūdaz de fletu xpi.

Solutio alioꝝ quoꝝ ꝙ improbatur

Item augustinus.

Opinio doctoris

Alia ꝙ incidens.

Magister

quō intelligit ꝙ ecclesia cārat de martino.

SEcundo queritur. vtrū ille qui scienter peccat mortaliter teneatur velle q de⁹ subtrahat ei gratiā suam. ¶ Videtur q sic: q scit hoc esse iustū z scit deum velle omne iustū. ergo tenetur velle q de⁹ subtrahat ei gratiā cū teneat velle q̄cqđ scit deū velle. ¶ Sed contra. iste tenetur orare vt deus det ei gr̄am et orat in oratione dñica libera nos a malo. ergo nō tenetur velle q deus subtrahat ei gratiā siue auferat. ¶ Item. si tenetur velle q deus subtrahat ei gratiā. ergo tenet velle se nō habere gratiā. ḡ tenetur velle se non esse bonū. Cōtra deus non vult ipsuz nō esse: ergo nec tenet ipse velle hoc. ¶ Solutio. Deum subtrahere gr̄am est deum nō apponere gratiam. deⁿ em̄ nō subtrahit isti gratiā per se ita q extinguat gr̄am in isto. Sic em̄ deo auctore fieret iste malus. ¶ Dicimus ergo q iste tenet velle q deus subtrahat ei gratiā modo q̄n peccat id est tenetur velle q deus non apponat ei modo gr̄am. sed nō tenet velle q deus subtrahat ei gratiā. id est non apponat/hoc em̄ esset velle q nō apponeret nec in presenti nec in futuro. Similiter nō valet iste tenetur velle q deⁿ subtrahat ei gratiam modo: ergo tenet velle non habere gr̄am: qz cū verbo volendi non valet argumētatio ab vno cōuertibili ad aliud: nec ab inferiori ad superius et econuerso. et est fallacia cōsequentis.

¶ Tertia questio sub quarta principali.

TErtio queritur de voluntate sensualitatis. Unde q̄ritur de fletu z tristicia apostoloz z beate virginis de morte dñi de quo dicit in psalmo. Ad vesperū demorabit fletⁿ: z in euangelio dr ad beatā virginem. Et tuā ipsius aiam ptransibit gladius. scz dolor passionis. ¶ Querit ergo an dolor ille fuerit meritorius. Videt q sic. qz bonū fuit ergo potuit esse meritoriū. Sz maxime ꝓbabile est q si potuit eē meritoriū fuit meritoriū in beata virgine: ergo btā ꝑgo meritorie tristabat de morte dñi. ¶ Itē illa tristicia subiacebat libero arbitrio. erat ei ex aliqua voluntate et nichil adeo est in potestate liberi arbitrij sicut ipsa volūtas: ḡ cū esset bona et subiaceret libero arbitrio erat meritoria. ¶ Itē dicit apostolus: si cōpatimur et cōregnabimⁿ: ḡ ex ꝓpassione meremur regnū celoz: ergo apostoli et beata virgo cōpatiendo xpo meritorie tristabantur de morte ipsius. ¶ Sz contra. si tristicia illa fuit meritoria ergo z voluntaria: ergo ab aliqua volūtate: nō nisi ab illa qua volebāt xpm nō mori. Si em̄ nō vellent xpm nō mori nō tristarentur de morte ipsius: sed volūtate qua volebāt xpz non mori scienter volebant cōtrariū volūtati diuine: ergo illa voluntas non erat meritoria: ergo nec opus ꝓcedens ab ipsa. ¶ Ad hoc cōcedimⁿ. fuit em̄ illa volūtas sensualitatis. carnaliter em̄ diligebant apm dñz qz carnales erāt tunc. qđ patuit in petro qñ negauit dñm. z q illa tristicia carnalis fuerit patet in psalmo. Sustinui q̄ simul cōtristare tur et nō fuit. tristabatur em̄ xps spūali tristicia de cecitate iudeoz. et nō erat q̄ sic tristaretur. ¶ Dicimus ergo ad primo obiectū q non valet hec argumētatio: illa tristicia fuit bona: ergo potuit esse meritoria. nō em̄ potuit subesse libero arbitrio. ¶ Ad scdo obiectum dicimⁿ q quidam motus sunt q̄ sunt ad necessariū. et habēt sensum necessariū. sicut sunt fames z sitis. stomacus sentiens inanitionē suā appetit de necessitate. z tales motus nō subsunt libero arbitrio nec secundū esse suū nec ſm ꝓgressū. Sunt alij motus q̄ licet sint ad necessariū. habēt tñ causaz z sensum volūtarij. vt videre audire ꝛc. talis erat tristicia apostoloz. videntes aūt xpm pati non poterant nō dolere: tamen videre erat volūtarium. z hmōi tristicia non suberat libero arbitrio ꝗtum ad esse: sz ꝗtum ad ꝓgressuz ne tñ. ꝓgrederetur q generaret timorem humanum. opus aūt meritorium debet subesse libero arbitrio z ſm esse suū z ſm progressum. Et qđ augustinⁿ dicit nichil adeo est in potestate nra sicut volūtas: intelligit de volūtate rationis. ¶ Ad tertio obiectū dicimⁿ q intelligitur de cōpassione voluntaria q̄ fit ad imitationē passionis xpi. Unde is est sensus. si ꝓpatimur id est si ad imitationē xpi patimur z conregnabimus. Per hoc pz q volūtas sensualitatis et volūtas rationis nō sunt cōtrarie: qz nō sunt circa idē susceptibile: nec sunt cōformes. Et ꝓpter hoc voluntas sensualitatis et voluntas dei non sunt cōtrarie. Volūtas em̄ dei et volūtas ratiōis cōformes sunt: qz vtraq; est ad virtutē. ¶ Sed queritur de fletu xpi q̄ fleuit videns ciuitatē hierusalē. qz si cognouisses et tu. ille fletus fuit meritoriⁿ ergo ab aliqua volūtate meritoria z illa volebat xps aliquid nō nisi q ciuitas destrueretur: q̄ meritorie volebat ciuitatē nō esse destruendā. ¶ Cōtra. sciebat deū velle oppositū: ergo non meritorie volebat illud. ¶ Ad hoc dicūt quidā q fletus ille fuit ex volūtate sensualitatis. Sed cōtra. sensualitas nō mouetur nisi p apprehēsionē sensus vel ymaginationis: sed destructio futura nō fuerat in sensu nec in imaginatiōe qz nichil est in imaginatione qđ prius nō fuerit in sensu: ḡ voluntas illa nō fuit sensualitatis. ¶ Forte dicet q in intellectu fuit illa destructio quā p volūtate sua facit eidē in ymaginatiōe et deinde in estimatiōe et ex hoc dolor in sensualitate ex quo fletus ¶ Sz hec solutio nulla videtur esse. est em̄ cōtra ordinē naturalem. a sensu em̄ z imaginatione pueniⁿ ad intellectū nō econuerso. ¶ Preterea dicit augu. q xps p hoc q esuriⁿt timuⁿt fleuⁿt ꝛc. instruxit nos ostēdit ei se esse verū hoīem: ergo non descēdit ab intellectu ad imaginationē. hoc em̄ est miraculū et miracula faciēdo nō ostendebat se esse verum hominē. ¶ Propter hoc dicimⁿ q nō fleuit p destructione ciuitatis iudeoz. sed p peccatis iudeorum ꝓ quibus destructa fuit ciuitas et volebat ꝗtum in ipo erat pctā eoz non esse. ¶ Item circa volūtatē sensualitatis. queritur vtrū meritorie velle vel nolle possimⁿ passiones sctoz. Dicit magister in sentētijs q possumⁿ eas velle meritorie et demeritorie ſm diuersos fines. sicut si aliquis vult aliquem sanctum pati vt maiorē habeat coronam meritorie vult. sz si intuitu tormenti deme ritorie vult et hoc videt velle ecclesia q̄ cārat. pium est gaudere martino intuitu scz glorie eius et

plum est flere martinū intuitu desolatiōis populi ergo fletus ille cū esset ex pietate erat meritoriꝰ: ergo et volūtas ex qua erat ille fletus erat meritoria. sed volūtate illa nō volebāt nisi martinū non esse martinū. ¶ Cōtra sciebāt deū velle cōtrariū: ꝙ peccabat mortaliter volēdo illud ¶ Ad hoc dicūt quidā ꝙ hoc dicit hieremias ex sensualitate z volūtate sensualitatis volebat hieremias non eē destruendā. ¶ Sed cōtra sensualitas nō mouet nisi sensu ꝓcedēte: ꝫ ibi nō fiebat mentio nisi de destructiōe futura ꝙ nō erat in sensu: ergo nō dixit illud ex sensualitate. ¶ Itē sensualitas nō eligit inter verū z falsum: qz sensualitate nō magis volumus hoc esse verum ꝙm illud. ¶ Propter hoc dicimꝰ ꝙ hieremias ex ratiōe fidei respondit amen: sed nō volebat hierusalē simpliciter nō esse destruendā: sed volūtate cōditionali siue velleitate. Unde tm̄ valet hieremiam dixisse amen: ꝙtū si dixisset vellem ꝙ ita fieret sicut tu dicis. i. paratus essez velle si populus peniteret. sicut intelligit illud apli. optabā ego anathā esse ꝓ fratribus meis. i. optarē si optabile esset. z qđ dicit glosa: optat fieri qđ ille mēritur sumitur hoc verbum optat ꝓ volūtate cōditionali. ¶ Itē hieremias flebat pctā populi ꝓpter q̄ destruēda erat hierusalez. Uñ dicebat: qs dabit capiti meo aquā zc̄. ille fletus etiā erat meritoriꝰ: qz bti q̄ lugent et ꝓ suis pctis patiunt. ergo volūtas ex qua erat ille fletus erat meritoria. ꝫ illa volūtate non volebat nisi iudeos nō esse peccaturos. ꝙ merito rie volebat iudeos nō esse peccaturos. ¶ Cōtra vera amicitia est idem velle z nōvelle: ꝙ sicut tenemur velle id qđ scimꝰ deū velle: ita tenemur nō velle id qđ scimꝰ deū nō velle. sed deꝰ nolebat iudeos nō eē peccaturos: ergo hieremias nō debebat velle iudeos nō esse peccaturos. Similis est obiectio de penitēre q̄ flet ꝓ pctis que fecit: z fletus ille meritorius est: ergo et volūtas ex qua est ille fletus est meritoria. ꝫ illa volūtate vult se nō peccasse: ꝙ meritorie vult se nō peccasse. Contra. deꝰ nō vult hoc et scit deū nō velle hoc. z ide vt ꝓius. Eadē est obiectio de xꝓo q̄ flebat ꝓ peccatis iudeorū. posset em̄ queri ab ipo: aut vis iudeos nō eē peccaturos: aut nōvis. si vis: ergo nō peccabūt. si nō vis: quare fles: ¶ Solutio. I istis tribus casib⁹ dicendū est ꝙ fletꝰ nō est ex volūtate ꝑdicta: sed ex volūtate fiēdi. Uñ dicendum est ꝙ flebat hieremias nō qz volebat iudeos absolute non esse peccaturos: ꝫ qz vellet. i. paratꝰ esset velle si peniterēt. similiter et deꝰ vellet. Unde ꝓ ꝙ hmōi velleitas nō est cōtraria volūtati diuine ꝫ vellet se nō peccasse si esset reuocabile. Ex his etiaz colligitur ꝙ scti flent ꝓ pctis populi non qz volūt ea nō esse: sed qz vellent. eodēmodo flent ꝓ penis et miseriis ꝓpꝛis non qz volūt eas nō esse: ꝫ quia vellent. ¶ Sed obicit. habitꝰ fiendi vel potentia fiendi nō exit in actuz nisi ꝓ aliquod actuale: sed velleitas nō est actuale aliqđ: ergo sancti non flent actualiter qz vellent. i. ꝓpter ipsi sunt velle sed qz volunt actualiter pctā vel miserias non eē. ¶ Et ad hoc dicēdū est ꝙ ipsa velleitas nichil aliud est q̄ ipsa caritas qua sancti parati sunt velle ꝓpꝛio omne bonū adesse: z oē malū abesse. vñ illa velleitas est habitus fiendi. Ex caritate ei tanq̄ ex habitu est fletus actualis. et ille habitꝰ exit in actū ꝓ aliqđ actuale ꝫ non per volūtatē actualē sed ꝓ actualē cōsiderationē culparū vel miseriaz ¶ Quinta q̄stio sub ꝙrta principali. rz. capituli.

Quinto querit̄ vtruz aliqs in aliquo casu teneaz velle ꝙ deus ꝓmittat ipm peccare mortaliter ¶ Probaz ꝙ sic. ponatur em̄ ꝙ deus reuelet alicui ꝙ ipse peccabit mortaliter. Si dicaz ꝙ hoc nō potest esse qz huiusmodi reuelatio eēt hoi penalis. ¶ Contra. maiorē penā etiam tpalem infert deꝰ homini q̄ sit pena q̄ ex hmōi reuelatiōe sequitur: ergo huiusmodi penā potest intelligere: ergo pōt reuelare alicui ꝙ ipe peccabit mortaliter. ¶ Itē acerbius punit hoīem qñ punit euz ad initiū eterne dānationis sicut puniuit herodē z anthiocum epiphanē. ergo pōt hoi reuelare ꝙ ipse peccabit mortaliter. qz si potest intelligere maiorē penam pōt ꝛtelligere minorē. sed si hoc est ergo iste scit ꝙ deus ꝓmittit ipsuz peccare mortaliter. ꝫ quia quicq̄d deꝰ ꝓmittit vult ꝓmittere: ꝙ iste scit ꝙ deus vult permittere ipsum peccare mortaliter. sed tenetur velle quicq̄d scit deū velle: ergo tenetur velle ꝙ deꝰ ꝓmittat ipm peccare mortaliter. sed deum ꝓmittere aliquē peccare mortaliter est inducere ipsum in tentatiōē: ergo tenetur velle ꝙ deus ipm inducat in tentatiōē. ¶ Cōtra. teneaz ozare ꝙ deꝰ nō inducat ipm in tentatiōē. qz formaozandi quā tradidit dns est ars ozādi que immutabilis est: ꝙ non teneaz velle ꝙ deus inducat ipm in tentatiōē. z ita nō tenetur velle ꝙ deꝰ ꝓmittat ipsuz peccare mortaliter. ¶ Solutio. Ad hoc dicendum est ꝙ deus nō pōt reuelare alicui ꝙ peccabit mortaliter. quia vt dicit augustinus donū scientie est donū pietatis: z donuz pietatis datur hoi advtilitatē nō ad perniciē. ¶ Unde deus nō potuit reuelare ꝓmo homini nec ꝓpio angelo casum suū. fecisset em̄ cōtra miam suā et ita cōtra se si inflixisset penā sine culpa. ¶ Ad illud ergo quod obicit ꝙ maiorem penā etiā tēporalez infert deꝰ: dicimꝰ ꝙ verū est q̄tum ad sensum sed non q̄tum ad dānū. Si em̄ reuelaret alicui suam dānationē vel ꝙ ipse peccaret mortaliter preclu deret ei viam salutis. ¶ Ad secūdo obiectum dicimus ꝙ ꝓpꝛie loquēdo nunq̄ deꝰ inflixit penā in presenti ad initium eterne dānatiōis nisi secūdum euentum. Quātū em̄ ad intētionē dei q̄tum in se erat tam herodi q̄m marie sorori mo⁹ inflixit penā ad correctionē sed qz herodes nō est correctus secuta est eū eterna dānatio. ꝫ em̄ q̄tum ad voluntatē dei actualē vel beneplacitū ei⁹ inflixit ei penā ad imitū pene eterne: tm̄ q̄tum ad voluntatem z intētionē ꝓditionalē erat ad correctionē

¶ Serta questio capituli decimitertij

Utruz sancti debeant optare penas eternas reꝓborum. ¶ Et videt ꝙ non: qz sup illum locū psalmiste. Cōuertantur pctōres ad infernū dicit glosa. hoc non optando dicit sed predicēdo z diuine volūtati cōsentiendo ergo ꝑm hoc nō optabat dauid penas eternas reꝓboꝝ. ¶ Sed cōtra. qz deꝰ volebat penas eternas reꝓborū et sancti volūt easdē. z q̄to sentioz tanto magis vult: sed dauid multum sanctus erat: ꝙ dauid volebat penas reꝓborum ergo optabat. qz idem est multuz velle z optare. ¶ Itē velle penas reꝓborū z optare easdez in eadē vi videntur eē z eiusdē virtutis: ergo qua ratione vnū est meritoriū z reliquū. ¶ Ad hoc dicendū est ꝙ sancti nō optant penas reꝓborum. Optare em̄ vel desiderare nō se hz ad delectabilia z ad instabilia. Uñ nō valet: volunt penas reꝓboꝝ: ergo optant. z est fallacia consequētis. nec ipse deus optat penas reꝓborum z imo quasi cū doloꝛe iſligit eas. Uñ dicit in ysaya. Heu ego cōsolabor sup hostibus meis et vindicabor de inimicis meis. Et in fine canticoꝝ sup illū locū: fuge dilecte mi dicit glo. hoc nō optando dicit sed voluntati dilecti cōsentiēdo. qs em̄ optat fugere quē diligit: nec est verū ꝙ velle penas reꝓboꝝ et optare easdem sint in eadem vi. qz volūtas illa idē est ꝙ consensus q̄ est in ratione. sed optare penas est in irascibili. ¶ Sz obicit contra predicta qz dicit augustinus et boetius ꝙ omne qđ est inq̄tum est bonū est: ergo pena eterna inq̄tum est bonū est z etiā inq̄tum pena eterna. ꝫ bonū est ꝓfectio cuius apprehensio est delectatio: ergo pena eterna inq̄tum est bona est delectabilis. ꝫ oē bonū delectabile optandū est ergo sancti debēt optare penas eternas reꝓborꝝ. ¶ Ad hoc dicimus ꝙ pena eterna inq̄tum est bona est. sed non inq̄tum pena vel puniens nisi ꝑm accidēs: videlicet quia ibi apparet iusticia dei.

¶ Septima questio capituli.

Septimo querit. an ecclesia debeat ozare ꝓ eo quē scit esse reꝓbū obstinatū ¶ Uidet ꝙ nō quia si mihi reuelatū est ꝙ deus isti nunq̄ dabit gratiā suā teneoz ipsum non diligere ex caritate. qz teneor ei nō velle summū bonū vel scz per gloriā vel gratiam Similiter et ecclesia si ipsi idē reuelatū sit: ergo non debet ozare ꝓ eo. ¶ Ad hoc dicendū ꝙ hec vltima argumentatio nō valet. in statu em̄ reuelationis nō debet ozare ꝓ huiusmodi reꝓbo. sed quia possibile est ꝙ non sit in statu reuelatiōis cōcedenda est hec. possibile est ꝙ ecclesia debeat ozare ꝓ isto.

Octaua questio capituli.

Ultimo queritur. vtruz voluntas nostra ex eo sit bona ꝙ est cōformis volūtati diuine ¶ Uidetur ꝙ sic. Queritur ei quare tenemur cōformare volūtatē nostrā voluntati diuine nisi ex hoc fieret bona. qđ si cōcedāt ꝓbāt oppositum sit ita ꝙ aliquid ex caritate velit ipsum pauperez facere diuitē vt habeat necessaria z alius ex inuidia velit eundē pauperē semp esse pauperē z hec est volūtas dei vt semp sit pauper cōstat ꝙ voluntas primi bona est z tm̄ dissona est volūtati diuine et volūtas scdi mala est et tm̄ cōsona est voluntati dei: ꝙ voluntas nra nō est bona ex eo ꝙ est cōformis volūtati dei. ¶ Qđ cōcedūt quidā dicēres ꝙ nos nō tenemur velle quicq̄d scimus deū velle nisi in preceptis z phibitis. sed in hoc an ista musca fuerit vel nō fuerit nō tenemur cōformare voluntatē nostrā volūtati diuine. ¶ Sed cōtra dicit augu. ꝙ impij sunt q̄bus displicet diuina prudentia: sed quilibet tenet esse pius: ergo quilibet tenet ad hoc vt ei placeat ꝓuidētia diuina: ergo si velit cōtra ꝓuidentiā diuinā peccat mortaliter sed omne qđ est ex prudentia diuina est: ꝙ si aliqs vult nō esse qđ est peccat mortaliter: ergo i oib⁹ tenemur velle qđ scimꝰ deū. ¶ Itez murmurare contra deū est peccatuz mortale vnde apls. nec murmuraueritis sicut q̄dā eoꝝ murmuraverunt zc̄. sed velle cōtra volūtatē dei est murmurare: ꝙ velle scienter cōtrariū eiꝰ qđ deꝰ vult est peccatū mortale et inde vt ꝓius. ¶ Itē in iob. qs resistit ei z pacē habuit. sed quilibet pacificus tenet esse ergo quilibet tenet nō resistere deo: ꝙ tenet non velle contrariū eiꝰ quod scit deū velle. ¶ Itē dicit beatus dionysiꝰ. optimi est optima adducere ergo quicq̄d facit deꝰ optime facit. ¶ Sed cōtra optima nō debemꝰ velle: ergo nō in omibus tenemur velle q̄cq̄d scimꝰ deum velle. ¶ Qđ concedimus. tm̄ volūtas nra non est bona ex eo solo ꝙ est cōformis volūtati diuine in volito. ꝫ oportet ꝙ sit cōformis in fine voluntatis z in alijs bonis circūstātijs. ¶ Adhuc ꝓbāt ꝙ in oibus tenemur velle q̄cq̄d scimus deum velle qz vniuerse vie dñi mia et veritas z alibi oēs vie tue veritas. veritas aūt operū dei vt dicit anselmus cātuariēsis ni hil aliud est q̄ rectitudo operū dei ꝑm quā a summa sapientia exeunt z ad eum tendunt. igitur qui in aliquo opere dei siue musca sit siue alia creatura vult cōtrariū eius qđ scit deū velle: deuiat a veritate. ꝙ peccat. ꝓpter hoc culpat diabolus qz in

veritate nō stetit. ergo in nullo licet velle contra
riū eius qō scimus deū velle. ¶ Item dicit aug.
q̄ qui sciēter dicit falsum ipse peccat: q̄ declinat
ab eo qō est/ad illud qō non est. hoc est a veritate
ad falsitatē. Sz similiter q̄ vult cōtrariū eius qō
scit deū velle/declinat a veritate: ḡ peccat. z ide
vt prius. ¶ Propter hoc dicimus q̄ non est susti
nenda illa opinio q̄ dicit q̄ solū in p̄ceptis z phi-
bitis tenemur velle quicquid scimus deum velle.
Opinio. ¶ Aliorū est opinio sed paucorū q̄ dicūt q̄ tene-
mur velle volūtate rōnis quicq̄d scimus deuz vel
le: sed licitū est desiderare p̄m vim cōcupiscibilez
cōtrariū eius qō scimus deū velle. Et hoc dicūt
se habere ab apl̄o q̄ dicit ad philip. Cōfidēs scio
q̄ manebo et p̄manebo. et tamē cupiebat dissol-
ui et esse cū xp̄o: z hoc erat cōtra voluntatē dei.
cōtra p̄ed. opiniones. ¶ Et hec opinio nō potest sustinerī. sicut ei sunt
quedā p̄tutes in rōne: sic sunt q̄dam in cōcupisci
bili z irascibili: sed in oībus p̄tutib⁹ tenemur assi-
milari deo. ergo nō solū in eis que ptinēt ad rōnē
tenemur velle q̄cq̄d scimus deū velle: sz etiā i eis
Secundo augustinus q̄ ptinet ad irascibilē z concupiscibilem. ¶ Itē ōr
aug. q̄ oīa sunt vera a prima veritate: z oīa bona
a prima bonitate. ḡ sicut peccat qui volūtate rō-
nis vult cōtrariū eius qō scit deū velle/q̄ deuiat
a prima veritate)ita peccat q̄ volūtate cōcupisci
Obiectio. bili vult cōtrariū eius qō scit deū velle. ¶ Sz p̄z
hoc obicit. ponat q̄ iste sciat in habitu aliquē ali
um esse pauperē et velit q̄ iste fit diues modo nō
attendēs p̄uidētiā dei nec sciens in actu illum eē
pauperē: queritur an iste peccat volendo istum eē
diuitē modo. Videt q̄ non. q̄ vult bonū. bonū ei
est vt ille habeat necessaria/et nō scit in actu deū
velle oppositū: ergo nō peccat. ¶ Item ignorat
2. In oppositū primo. istum esse pauperē: z hoc ignorātia facti: pauper
em̄ est p formā. sed ignorātia facti ex toto excusat
ergo iste nō peccat. ¶ Sz cōtra. Impius est cui
displicet diuina p̄uidētia. i. infidelis. fides em̄ di
cit q̄ oīa fiunt z regūtur diuina p̄uidētia. ergo p
diuinā p̄uidētiā iste est pauper. et hoc scit iste sal
tem in habitu et displicet ei hec paupertas. ergo
displicet ei diuina p̄uidētia: ḡ est ipius: ḡ peccat
Secundo. ¶ Itē hec videt eē ignorātia iuris: q̄ de iure di-
uino est oīa fieri p̄ p̄uidētiā diuinā: ḡ z pauperta
tē illius. sed iste ignorat hoc: ḡ habet ignorantiā
iuris. sz ignorātia iuris neminē excusat: ḡ iste pec
S Solutio cet volendo ipm̄ fieri diuitē mō. ¶ Ad hoc dicen
dum est q̄ nō peccat: cum non aduertat diuinam
p̄uidentiā circa hoc: nec est impius sed esset im-
pius si actualiter aduerteret p̄uidentiā diuinam
Dupl̄r aliquid est de iure. et vellet cōtrariū. ¶ Et ad illud qō obicit q̄ hic
est ignorātia iuris distinguendū est: q̄ deus que-
dam facit p̄ se esse de iure: quedā p̄ aliud. sicut q̄
Opinio doctoris omnia fiant p̄ diuinā p̄uidentiā hoc vniuersale p̄
se facit deꝰ esse de iure: sed q̄ nō pluat mō/vel iste
sit pauper/z hmōi singularia facit deꝰ de iure esse
per aliud: sicut per materiā z formā. et in talibus
materia excusat. ¶ Dicimus ergo q̄ vbi non ad-
uertit aliquis diuinam p̄uidentiaz: non est pec
catum velle oppositum eius qō deus vult. vñ di-
cimus q̄ ex caritate poterāt flere martinū cōside
rato dāno subditorū ex morte ipsi⁹ nō considera-

ta actualiter diuina p̄uidētia: sed actualiter ipsa
cognita/impius est volēdo oppositū. ¶ Sed vi- Replicat
detur q̄ deus impius fuerit flendo lazarum: q̄ re ¶
uocabat ad p̄sentes miserias. ipse ei actualiter
sciebat oīa: ergo actualiter sciebat deū velle la-
zarū revocari. ¶ Et solutio est q̄ hūane miserie Solutio
dupliciter possunt p̄siderari. vno modo p̄m q̄ sūt hūane mise
medicine et venīūt a diuina p̄uidētia: z sic nō est rie duplicit
flendū p̄ ipis. alio mō p̄out ortum habēt a pec cōsiderant.
cato: et sic flende sunt: q̄ hoc modo nunq̄ placēt
deo nec sanctis. vñ ille eum mihi q̄ incolatus meus
p̄olongatus est. zc.

¶ Capitulū. 14. de misericordia et iusticia
dei quod cōtinet septem questiones.

Quid mia? iusticia

Dictо de voluntate dei: dicēdū est de mi
sericordia dei z iusticia. q̄ mia dei volū
tas dei est: qua vult revelare miserias.
et iusticia dei voluntas dei est qua vult
reddere vnicuiq̄ qō suum est. sunt autem mia z iu
sticia dei idem in subiacenti: sz differūt in effectu
Diuisio capituli. p̄imo modo querit vtrum omnia opera dei ḡna
liter sint ex mia vel iusticia. secūdo de cōmensura
tione pene ad culpam. tertio vtrū deus miser: cor
dius agit cū vno q̄z cū alio. quarto de adequatio
ne p̄emij ad meritū. quinto vtrū tam iuste punia
tur aliquis a deo q̄tum meruit. sexto vtrū iustifi-
care sit opus iusticie. septimo vtrū pena quā deꝰ
infligit: ad maiorem coronam sit iusticie vel mie.

circa p̄mam q̄stionē ar.

¶ Circa p̄mū sic obicitur. Vniuersevie domini
mia et ṽitas. et sumit veritas p̄o iusticia sicut di
cunt sancti. et alibi. Oēs vie tue veritas. ḡ ḡnali
ter oīa opera dei sunt ex mia vel ex iusticia: vel ex
vtraq̄. ¶ Sed cōtra. p̄ima opa creationis sicut
celū z terra nō sunt ex iusticia. quod p̄batur. q̄a
tripliciter p̄t aliq̄d dici eē ex iusticia dei. primo
p̄m q̄ reddit aliq̄d p̄m merita. sc̄o q̄a reddit q̄ p
misit. tertio q̄a dat aliq̄d p̄z exigentiā nature. res
em̄ imperfecta naturaliter exigit perfici. vnde ex
iusticia dei videlicet p̄m exigentiā rei datur p̄fec
tio rei ipfecte. p̄m hec opa dispositiōis z ordina
tiōis possūt dici eē ex iusticia. materialis em̄ ipfe
ctio rerū naturaliter exigebat p̄fci. Sīlr opa p̄
pagationis hoc modo sunt ex iusticia. impfectio
em̄ siue corruptibilitas indiuidui exigit saluari p
petuo in specie: cū non possit semp saluari in indi
uiduo. sz prima opatio creatiōis nullo istorū mo
dorū est ex iusticia. hec patet: neq̄ ē ex mia quia
nulla p̄cessit miseria. ḡ nō est verū generaliter
q̄ oīa opa dei sint ex mia vel ex iusticia. ¶ Solu Solutio.
tio. Duobus modis p̄t intelligi hec auctoritas.
vniuerse vie dñi mia et veritas. p̄t em̄ intelligi
ḡnaliter de oībus opib⁹ dei: z tunc misericordia
non sumitur secundum q̄ respicit miserias: sed su
mitur p̄o supfluenti bonitate dei: siue p̄ mera li-
beralitate dei. veritas similiter nō sumitur p̄o iu
sticia: sed p̄ rectitudine operū. ¶ Sed distinguit Triplex ve
anselmus cantuariēsis triplicē veritatē. s. verita ritas scm̄
tem enunciatiōis: veritatē volūtatis: z veritatē anselmum.
operis. veritas enūciatiōis est cum enūciatio sig
nificat illud ad qō fuit instituta: z p̄out fuit insti
tuta. sic affirmatio significat de eo qō est esse: et
negatio de eo qō nō est nō esse. et veritas volūta

tis idem est q̄ rectitudo volūtatis. vnde in euāge
lio. ille in veritate nō stetit. i. in recta voluntate.
veritas opis idē est q̄ rectitudo operis p̄m quam
res sunt in actu. put fuerunt eternaliter in mente
diuina. z hoc modo oīa opera dei sunt recta z oīa
indicant sapientiā z potentiā z bonitatē dei. z sic
verū est q̄ vniuerse vie dñi sunt mia et veritas: q̄
oīa opera dñi sunt ex superfluenti bonitate dei. z
sic p̄z q̄ prima opa creationis sunt mia z veritas.
pōt tñ intel pōt etiā intelligi hec auctoritas particulariter.
ligi ṗticula vniuerse vie dñi mia z veritas. vt intelligat de il-
riter. lis operib⁹ quib⁹ deus ad nos venit reuelādo sc̄z
miserias nr̄as et reddēdo vnicuiq̄ qō suum est: vl
puniēdo vel remunerādo. Sīlr vniuerse vie domi
Et ni mia et veritas. q̄bus nos imus ad deū sunt mia
et veritas. mia ei ad ipm̄ cōpatiēdo miseriis z red
Et sic solui turobiectio dendo vnicuiq̄ quod suum est: nobis sc̄z proximo
et deo. Et sic cessat obiectio de primis operibus
creationis.

¶ Secunda questio capituli decimitertij.

Secundo querit vtrū deus possit punire
Aīa q̄ sic. aliquā q̄tū meruit. ¶ Probat q̄ sic. q̄a
iste meruit puniri tanta pena demōstra
ta cōdigna: ergo iustū est istuz puniri tā
ta pena. nō nisi a deo: ergo iustū est q̄ deꝰ puniat
In oppm̄. istum tanta pena: ergo deꝰ de iusticia sua pōt istū
punire tanta pena. ¶ Contra. dicit auctoritas.
culpa est p̄sequi culpā totā. ergo si hoc culpabi
le est in hoie misericordē: multo fortius est culpa
Secundo. bile in deo qui summe misericors est. ergo deꝰ nō
potest punire aliquē q̄tuz meruit. ¶ Item dicit
aplus q̄ deus nō potest negare seipsum. negaret
em̄ seipm̄ si nō puniret malos: negaret em̄ iusticia
suā que ipse est: similiter negaret miam suā q̄ ipse
est. ergo nō pōt punire imisericorditer: ḡ non pōt
Opinio doctoris punire aliquē q̄tum meruit. ¶ Ad hoc cōcedimus.
Ad primuz Duplex iu sticia. nec illud est ei impotētia imolaus. ¶ Ad primo
obiectū distinguēda est duplex iusticia sc̄z p̄m exi
gentiā meritorū z p̄m iusticiā dei. p̄m exigentiaz
meritoꝝ iustum est istū puniri tāta pena: sz nō de
iusticia dei cū de necessitate admixta est mia. Aīa
y non valet hec argumētatio. iustū est q̄ deus pu-
niat istū tāta pena: ergo deꝰ de iusticia sua potest
istum punire tāta pena. q̄ in prima hec dictio iu-
stum tenet cōiter p̄ iusticia meritorū z p̄ iusticia
dei: in cōclusione hec dictio iusticia tenet tm̄ p̄o
iusticia dei. z ita p̄ceditur a superiori ad inferius
Replicatur affirmando. ¶ Sz cōtra p̄dicta obicit. dicitur
Apoc. 18. in apocalipsi de babylone. q̄tū glorificauit se et
Bath. 7. in deliciis fuit: tātum date illi tormentū z luctuz
¶ Et in euāgelio. In qua mēsura mensi fueritis/
remetietur vobis. ¶ Et in ysaia. In mensura cō
Esa. 27. tra mensurā cū abiecta fuerit iudicabit eā. sc̄z in
mensura pene/cōtra mēsurā culpe. ¶ His aucto
ritatibus videt q̄ deus puniat pctōz ḡtum me
Apoca. 10. ruit. ¶ Itē i apoca. Cū poculo qō miscuit vobis
miscete illi duplu. Et vocat populū penam qua
babylon afflixit sctōs. sicut in hieremia. Sume
calicē vini furoris huius. vocat calix pena. ḡ ma
gis puniuit deus babylonē q̄tum meruit puniri i affli
ctione sanctoꝝ. ¶ Ad idem facit illa auctoritas
Esa. 40. ysaie Suscepit de manu dñi duplicia p̄o ominb⁹

peccatis suis. ¶ Item sup illū locū psalmiste Ex ps.
visuris z miqtate redimet aīas eorum. dicit aucto
ritas. Plus exigit in penis: q̄m cōmissum sit i cul-
pis. ergo plus punit peccatoz q̄m meruit. ¶ Itez
plus puniuit deus iob pena tēporali/ q̄m meruit. Job.
vnde ipe dicit Nō peccaui. sc̄z tm̄. Eadē rōe deꝰ
potest aliquē punire pena eterna plusq̄m meruit.
¶ Itē cum culpa sit momētanea: quare punitur
eternaliter. ¶ Ad hoc dicit greg. q̄ qui iste pecca Opio gre=
uit i suo eterno. deꝰ punit eū in suo eterno. ¶ Sz gorij.
hec solutio nulla videt esse: imo potius i suo eter Cōtra gre.
no. ¶ Propter hoc solūt quidā aliter dicētes q̄ Aliquorum
iste punit eternaliter: q̄ reatus eternus est: q̄ in solutio.
inferno nō pōt deleri cū in inferno nō possit eē ca
ritas. ¶ Sed hec solutio nulla est: q̄ ponit in so- cōtra pred.
lutione qō dignū est poni in q̄stiōe. Queri em̄ po solutionem
test quare non deleat reatꝰ: cum p̄o momētanea
culpa hō sufficienter punitus videat p centū an-
nos vel mille. vel quare ponit euz deus in loco in
quo nō pōt deleri reatꝰ: cū alibi possit eū sufficiē
ter punire. ¶ Solutio. Tres p̄me auctoritates Solutio do
intelligūtur vt fiat cōparatio in gne hoc modo. si ctoris ad p̄
multuz glorificauit se: multū date illi tormentuz di. auctori-
et si magna fuerit mensura culpe: magna sit mēsu tates
ra pene. sed non ppter hoc punitur aliqs q̄tū me
ruit. ¶ In quarta z quita auctoritate intelligit
duplicitas p̄m ppōtionē z p̄m dualitatem eoz in
quib⁹ punit pctōr. vnde is est sensus miscete ei du
plum. i. punitatis in corpore z aīa. ¶ Ad sextam Ad sextam
auctoritatē dicim⁹ q̄ plus exigit in penis q̄m com auctoritatē
missum sit in culpis. i. pena maior est duratione z
acerbitate: q̄m delectatio culpe fuerit dulcz. acer
bitas em̄ pene vincit delectationē culpe: z dura-
tio durationē. z non plus exigitur in penis q̄m exi-
git meritū culpe: q̄ exigit penā eternā sicut post
ea patebit. ¶ Ad septimo obiectum dicimus q̄ ad septimū
Iob nō fuit magis punitus q̄m meruit: q̄ punire ē Job ppie
penā infligere p̄o pctō: z Iob nō fuit tota illa pe- nō puniteba
na inflicta p̄o pctō: sed pars ad maiorē coronam tur.
¶ Ad vltimo obiectū quesitū dicit aug. q̄ hec q̄- Ad vltimū.
stio quare culpa tp alis puniat eternaliter fit acsi
sola circūstantia tpis aggrauaret pctm̄. quod nō
est verū: imo psona i quā peccatur aggrauat pec-
catū. magis em̄ peccat q̄ peccat cōtra imperato
rem: q̄m qui cōtra cōsulē. vnde cum pctm̄ mortale
sit cōtra deū qui eternus est: eterna pena ei debe
tur. ¶ Due ergo sunt cause quare pctm̄ mortale Due cause
punitur pena eterna. prima est: q̄ est cōtra deum q̄re morta-
eternū. secūda est q̄ pctō: peccat in suo eterno: z le punitur
q̄tum in se est non imponit finē peccato. Et has eternaliter
duas causas cōiungit greg. cū dicit q̄ iste pecca A
uit in suo eterno/deus puniuit ipm̄ in suo eterno:
q̄ cuz dicit peccauit: intelligit peccasse cōtra de
um eternū. q̄ peccatū est factū/ vel dictū/ vel cō
cupitū cōtra legē dei. z ita p̄tra deū. ¶ Sed ad- Replicat
huc videt posse p̄bari q̄ deus punit aliquē pe- de paruulis
na cōdigna etiā maiori: q̄ paruulos q̄ decedūt si Primo.
ne baptismo punit in carentia visionis dei p̄ pec
cato originali: z carētia visionis dei est pena con
digna originali: ergo deus punit paruulos pena
cōdigna. nō em̄ pōt dici q̄ minori carētia q̄m con
digna puniat eos: quia carētia visionis dei cū sit

Scdo aug. priuatio nō recipit magis ꝛ minus. ¶ Itez dicit aug. ꝙ carētia visionis dei maria pena est: ꝛ peccatum originale minimū est: ergo pctm̄ minimū

Tertio punit maxima pena: ꝙ maioꝛ cōdigna est. ¶ Itē ex visione dei maxima gloria est: ꝙ ex carētia visionis dei maxima pena. qꝛ maria gl̄ia maria pena cōtraria sunt: ergo paruuli puniūtur maria pena

Quarto. et inde vt prius. ¶ Itē vt visione dei est maxima delectatio: ꝙ ex carētia visiōis dei est maxima tristicia: ꝙ maria pena. ꝛ inde vt prius. ¶ Itē si adulti qui sunt in inferno viderēt ꝛ delectarent in ipo

Quinto. tanta haberēt delectationē ex visione dei ꝙ mallent eē in penis eternis sensibilib⁹ ꝛ videre deum ꝯ carere visione dei: nulla pena materiale sentirent. ꝙ carētia visiōis dei maioꝛ pena est ꝯ ignis gehenne. ꝛ inde vt prius. ¶ Solutio. Ad primū obiectū dicim⁹ ꝙ pctm̄ originale ꝓprie loquendo

Solutio Ad primū. Originale ꝓprie nō punitur. nō punit: sed verū est ꝙ nō remunerat. visio ei det remuneratio bonoꝛū est. verūtamē eo mō loquendi quo paruuli dicunt puniri cōcedim⁹ ꝙ carētia visionis dei est pena cōdigna originali. Sz nōvalet hec argumētatio. paruuli puniūtur ꝓ originali/carentia visiōis dei: ꝛ carētia visionis dei ē pena cōdigna originali: ꝙ puniunt pena cōdigna. sicut nō sequit: sortes videt hoiez/ ꝛ plato est homo ergo sortes videt platonē. qꝛ multe sunt carentie

B et deus punit eos minoꝛ carētia ꝯ sit condigna. ꝯ̄ eim carentia ꝑm se recipit magis et minus: tm̄ recipit ꝑz illō qō priuat. Dicit ei aug. ꝙ q̄libet

Augu. pena pecca ti originalꝫ citra cōdignum. aliq̄d habet de circūfulgētia bonitatꝫ dei q̄ vbiqꝫ est. et q̄ minus ꝑz maioꝛes tenebꝛas patit. ¶ Añ quedā carētia visiōis dei maioꝛ est alia. vnde dicimus ꝙ deꝰ minoꝛē carētiā visiōis sue infligit parAd scdm uulis: ꝯ erigat pctm̄ originale. ¶ Ad scdo obiectū dicimus ꝙ carētia visiōis dei/maria pena est

Ad tertiū ꝛ quartum. ꝯ̄tum ad damnum: sed minima ꝯ̄tum ad sensum. ¶ Ad tertioꝛ quarto obiectū eadē est solutio. nō eim valet hec argumētatio. ex visione dei est maxima delectatio: ꝙ ex carētia visionis dei est maria tristicia. nec est locus a cōtrariis: qꝛ deꝰ q̄ est summe bonus nō ꝑz cōtrariū: nihil ei ē summe malū. Sicut nec valet hec argumētatio. ex potu dulcie delectatio: ergo ex carētia potus dulcis est tristicia. sz hoc sequit: ꝙ ex potu amaro est tristicia. eo modo quo dicit arismeticus ꝙ delectatiōi que est ab eo ꝙ est considerare qꝛ dyameter est assimeter coste nichil est cōtrariū. qꝛ illud i quo est delectatio non ꝑz ꝛtrariū. quia illud ꝑm qō est nō habet cōtrariū. et delectatiōi q̄ est ꝑm coꝛpoꝛalē actuAd vltimū. sz ꝑm coitum nichil est contrariū. ¶ Ad vltimo obiectuz dicim⁹ ꝙ nō valet hec argumētatio. mali magis vellent esse in igne gehēne et videre deū ꝯ non esse in penis et carere visiōe dei: ꝙ carētia visionis dei ē maioꝛ pena ꝯ ignis gehēne. nō eim sunt cōparabilia: ignis gehēne/ ꝛ carētia visionis dei. equiuoce enim dicunt pene. vnū vt damnū: reliquum vt tormentum.

Qꝛ deꝰ miseꝛicoꝛdius agit cū vno ꝯ cum alio aī primo. ¶ Tertia questio decimequarti capituli.

Tertio querit vtrum deus miseꝛicoꝛdius agat cū vno ꝯ cum alio. ¶ Ꝓbatur ꝙ sic. sint duo quoꝝ vnus sit duplo magis peccatoꝛ ꝯ alius. ꝛ sic vterq; decedat. culpa vnius est dupla ad culpaz alterius: ꝙ pena condigna vnius est dupla ad penā cōdignā alterius: et vnus in inferno duplo magis punitur ꝯ alius: ꝛ cōstat ꝙ deꝰ aliq̄d vtriq; relaxat de cōdigna. ergo magis in ꝯ̄tate subtrahit de pena cōdigna vnius: ꝯ de pena cōdigna alterius. qō patet etiā in numeris. si eim aliqs nūerus sit duplus ad alium ꝛ de vtroq; fiat subtractio ita ꝙ in residuis remaneat dupla ꝓportio: plus subtrahit de duplo ꝯ de subduplo. ꝙ plus relaxat isti de pena ꝯ alij. sed in hoc ꝙ relaxat/miseꝛicoꝛditer agit: ꝙ miseꝛicoꝛdius agit cū vno ꝯ cum alio: ꝛ cū isto q̄ magis peccauit. qō videt iniustū. ¶ Item iacob elegit in vtero matris/ ꝛ esau nō: ergo miseꝛicoꝛdius egit cum iacob ꝯ cum esau. ¶ Item multa beneficia dat quibuslā que nō dat alijs: ergo miseꝛicoꝛdius agit cū vno ꝯ cū alio. ¶ Sed cōtra. ꝯ dignus est iste sua pena/ tam dignꝰ est ille sua: ergo ꝯ iuste punit deus istum/tam iuste punit illum: ergo deꝰ non iustus agit cum vno ꝯ cū alio. ergo nec miseꝛicoꝛdius. ¶ Item quicq̄d deus iuste agit iustissime agit: ꝛ hoc qꝛ iustissimꝰ est. ergo quicq̄d deꝰ miseꝛicoꝛditer agit/ miseꝛicoꝛdissime agit: quia ipse miseꝛicoꝛdissimus est. ¶ Item dicit beatus dionysius. optimi est optima adducere: ergo miseꝛicoꝛdissimi est miseꝛicoꝛdissime agere. ergo q̄cquid deus miseꝛicoꝛditer agit/ miseꝛicoꝛdissime agit: ꝙ non miseꝛicoꝛdius agit cuz vno ꝯ cum alio. ¶ Ad hec dicūt quidam ꝙ deꝰ nō iustius agit cum vno ꝯ cum alio: tamen miseꝛicoꝛdius agit cum vno ꝯ cum alio. et hoc est quia iustitia respicit debitum: ꝛ malis equaliter debētur pene sue: ꝛ bonis equaliter premia. sed miseꝛicoꝛdia respicit actum: et effectus miseꝛicoꝛdie maioꝛ est in vno ꝯ in alio. ¶ Sed hec solutio non potest stare: quia in deo sunt virtutes exemplares: ꝛ omnis virtus mediū est duoꝝ viciorum. ꝛ quanto magis accedit ad medium/tanto maioꝛ virtus est: ꝛ quanto magis recedit a medio tanto magis accedit ad vicium. virtutes autē dei veriſſime sunt ergo sunt iveriſſimo medio: ergo miseꝛicoꝛdia dei in veriſſimo medio est: ergo quicquid deus miseꝛicoꝛditer agit miseꝛicoꝛdissime agit. quia opera sunt que a veriſſimo medio exeunt ꝛ maxime sunt talia. ergo deus non miseꝛicoꝛdius agit cum vno ꝯ cum alio sicut nec iustius. ¶ Solutio. Dicim⁹ ꝙ vtraq; istarū est duplex. deus iustius agit cum vno ꝯ cum alio: deus miseꝛicoꝛdius agit cuz vno ꝯ cum alio. quia si fiat comparatio habito respectu tantū ad actus vera est vtraq;. qꝛ sicut effectꝰ miseꝛicoꝛdie maioꝛ est in vno ꝯ in alio: ita ꝛ effectus iusticie. si nō fiat cōparatio habito respectu ad actus cum oibus suis circūstantijs tā persone ꝯ negocij falsa est vtraq;. quia deꝰ (pensatis omnibus circūstantijs) nec iustius nec miseꝛicoꝛdius agit cū vno ꝯ cū alio. quia pensatis oibus circūstātijs deꝰ dat vnicuiq; ꝑm ꝓpriā virtutē vt dicitur in ambꝛosio: et hoc est dare cui dandū ē vt dicit ambꝛosius. ¶ Unde dicim⁹ ꝙ si aliq̄ duo peccatoꝛes sint oīno pares: si deus dat vni gꝛaz/ dat ꝛ alij. ¶ Per distictionē istā patet qualiter rñdē dū. sit ad predictas obiectiones. ¶ Sz mirū videt

Secundo

Tertio

In oppoſitum arguit

Secundo:

Tertio dionysius.

Ꝓria opio.

Similiter aſſ.

Solutio aliquoꝝ.

cōtra prēd. opinionem

Cōtra solutionē ꝓio.

Secundo.

Alia solutio.

cōtra prēd. solutionem

Opinio doctoris. B

Solutio doctoris.

Quō deus iustius agit cum vno ꝯ cum alio

Ambꝛosij. ꝓ rñsio ad obiectiones

Replicat.

Solutio C ꝙ in inferno ei qui magis peccauit plus remittit de pena ꝯ et qui minus peccauit. magis eim indignus est mia dei ille qui magis peccauit: ꝙ minꝰ miseꝛicoꝛditer deberet agere deus cū ipo. ¶ Solutio. ad hoc est ꝙ deus in ꝑtivita respicit circūstātias: qꝛ hō ꝓparat se cooperante deo. ē enim hoc tēpus merendi. sed in futuro nō respicit circūstantias: sed vbi maioꝛ miseria: maioꝛem effectuz miseꝛicoꝛdie exhibet.

¶ Quarta questio capituli decimiquarti.

Aſſ ꝙ sic.

Quarto queritur de adequatione premij ad meritū et queritur vtrū deus iustius coꝛonet petrū ꝯ linū. ꝓbat ꝙ sic. qꝛ petrus magis meruit coꝛonā ꝯ linus: ꝙ iustius est petrum coꝛonari ꝯ linū. nō nisi a deo: ꝙ iustius petrus coꝛonak a deo ꝯ linus: ꝙ deus iustius agit cū vno ꝯ cum alio: nō ꝙ iustissime agit cum quolibet. qō est cōtra predicta. ¶ Solutio. Hec est triplex. petrus iustius coꝛonak a deo ꝯ linus. si itelligat sic. petrus maioꝛi effectu iusticie coꝛonak ꝯ linus vera est. si sic magis exigūt merita petri ꝙ petrus coꝛonet a deo siue exigētia maioꝛum meritoꝝ coꝛonatur petrus a deo ꝯ linus iterū vera est. sivero sic intelligitur. magis respōdet coꝛona petri suo merito: falsa est. si vero sic diceretur: iustius coꝛonak petrus a deo suo premio ꝯ linus suo: simpliciter falsa esset. qꝛ nō haberet nisi tertiā significationē. quia ꝯ̄tum dignus ē petrus suo premio: tm̄ dignus est linus suo. ¶ Similiter solet obici de adequatiōe pene ad culpam hoc modo. demōstrētur duo quoꝝ alter est in duplo peioꝛ alio. ꝯ̄tum dignus est iste sua pena/tm̄ dignus est ille sua: sed ꝯ̄tuz dignus est iste sua pena: tm̄ dignꝰ est iste puniri/ ꝛ similiter ille: ꝙ ꝯ̄tuz dignus est iste puniri: tm̄ dignus est ille puniri. ꝛ hoc falsum. qꝛ in duplo peioꝛ/duplo magis dignꝰ est puniri. ¶ Ad hoc dicūt quidā ꝙ hec est falsa: ꝯ̄tum dignus est iste sua pena: tm̄ dignus est ille sua. quia sensus est (vt dicūt ipsi) quāto merito vꝛ demerito est iste dignus puniri: tanto ille. et hoc falsuz. quia inequalia sunt demerita. ¶ Hec solutio nulla videt. qꝛ hec cōcedit simpliciter. ꝯ̄tum potens est iste valde fortis ferre illum magnum lapidē: tm̄ potens est ille minus fortis ferre illuz paruum lapidē. ¶ Ꝓterea vterq; iustissime punitur in inferno sua pena: ergo nō magis iuste punitur vnus ꝯ alius: ꝙ equaliter iuste. ergo ꝯ̄tū dignus ē iste sua pena: tm̄ dignꝰ est ille sua. ¶ Nō cōcedūt quidā: sed dicūt ꝙ sequens argumētatio non valet. ¶ Sed hoc nō pōt dici: qꝛ illa argumētatio resolubilis est in duos sillogismos hoc modo. ꝯ̄tum dignꝰ est primus sua pena/tm̄ dignus ē secundus sua pena: sed ꝯ̄tum dignus est scōs sua pena tm̄ dignus est primus. ꝛ ecōtrario. ergo tm̄ dignus est primus puniri ꝯ̄tum dignus est scōs sua pena: ꝛ ꝯ̄tum dignus est secūdus sua pena tā tū dignus est puniri. ergo ꝯ̄tū dignus est primꝰ puniri: tm̄ dignus ē scōs puniri. ¶ Ꝓpter hoc dicimus ꝙ prima est vera ꝛ argumētatio necessaria. sz hec est falsa: ꝯ̄tum dignus est iste sua pena tm̄ dignus est puniri. qꝛ sic adequatur cōparatio pene ad culpā ipi culpe vel demerito. et talis ꝓpaAf ꝙ sic. quia ꝯ̄tum meruit istū puniri taz iustum est istū puniri: ꝛ ꝯ iustū est ipm puniri tam iuste punit a deo. sicꝛ ille punitur qui duplo peioꝛ est ꝯ̄tū meruit puniri tātuz iuste punitur a deo. sed isti duo eque iuste puniuntur a deo: ergo iustissime: ꝙ isti eque meruerūt puniri. qō manifeste falsum est. ¶ Item deꝰ summe iuste punit istuz: sed iste nō meruit summe puniri: ꝙ magis iuste punit istū ꝯ meruit puniri. ¶ Solutio. Cū dicit tam iuste punit istum. demōstrat adequatio pene ad culpam vel quātitas adequationis. ꝛ cum dꝰ iste tantum meruit puniri: demōstratur ipsa culpa vel quātitas culpe. sed culpaz adequatio pene ad culpam non sunt cōparabiles nec in se nec ꝑm effectus. sicut due quātitates diuersarū specieꝝ aut colores diuersarū specieruz cōparabiles sunt scōm effectus. qꝛ ꝯ̄tum hec albedo disgregat/tm̄ hec nigredo congregat: vl'ma gis vel minus. ¶ Dicimus ergo ꝙ hec est falsa. Resolutio doctoris. ꝯ̄tum meruit iste puniri/siue ꝯ iustū est istum puniri: tam iuste punitur a deo. quia nō est ibi cōparatio. et si esset ibi cōparatio hec eēt vera: magis punit iste a deo ꝯ meruit puniri. quia summe iuste punitur: ꝛ nō summe meruit puniri.

¶ Sexta questio decimiquarti capituli.

Aſſ ꝙ sic.

Sexto queritur vtrū iustificare sit opꝰ iusticie. ¶ Ꝓbatur videt: qꝛ sicut se habet mia ad misereri: ita se hz iusticia ad iustificare. sz misereri ē opus mie: ergo iustificare est opus iusticie. ¶ Itē dicit aug. sup epistolā ad romanos. qꝛ si deus nō reciperet cōfugiētes ad se iniquitas esset: igit recipere cōfugiētes ad se est iusticia: sz hoc est cōferre gratiaz siue iustificare: ergo iustificare ē opus iusticie. ¶ Contra. de miseꝛicoꝛdia iustificat deꝰ non ergo de iusticia. ¶ Solutio. Ad primum dicimus ꝙ hec est falsa. sicut se habet miseꝛicoꝛdia ad misereri: ita iusticia ad iustificare. qꝛ misereri ē opus miseꝛicoꝛdie. sed iustificare nō ē opus iusticie: immo iustificare est ipsam iusticiam facere. posset tamen dici iustificare est opus exemplare iusticie: quia creata exemplum est iusticie increate exemplaris que in deo est. vnde iusticia creata exit a iusticia increata vt a causa formali exēplari: sed non vt a causa efficiente. ¶ Ad secundo obiectum dicunt mgri ꝙ nō recipere fugiētes ad se iniquitas eēt. i. infidelitas. nō eim esset deus fidelis in verbis suis: si nō reciperet fugiētes ad se cū ita ꝑmiserit. tm̄ recipere solius mie est. ¶ Posſumus tm̄ ꝯ̄tum ad presens distinguere dupliceꝫ iusticiā. vnā ꝑm exigentiā meritoꝝ: aliā ꝑm ꝑmissionē. veritas eim qua homo dicit verax nullo mō volēs aliū decipere i ꝓbis/species est iusticie. vt dicit tullius. vñ dicim⁹ ꝙ iustificare ē opus iusticie ꝑmissiōis. veritas dei que est virtus exēplaris in

Scdo

In oppoſitum aſſ.

Solutio.

Ad primū.

Ad secūdū

E ipso. ipse enim ita promisit Conuertimini ad me: et ego conuertar ad vos.

¶ Septima questio capituli decimiquarti.

Aſſ q non. SEt primo querit vtrũ pena quam infligit deus ad maiorem coronã vt in iob: vel ad cautelã vt in paulo sit opus iusticie.

¶ Probatur q nõ. q3 iob nõ meruit illã vnde dicit Non peccaui. nec est mie quia mie nõ est punire. g̃ non Vniuerse vie dñi misericordia z veritas. ¶ Ad hoc dicũt magistri q illa pena est misericordie dei large sez bonitatis dei. sed cõtra hoc dicunt multe auctoritates q ois pena iusta est: et ita ois pena videt esse ex iusticia dei. qõ cõcedimus. ¶ Sed distinguenda est multiplex iusticia. est iusticia meritorũ ſm quam iudex punit reos. et est iusticia promissionis ſm quã dicit homo verax reddendo qõ promisit. z est iusticia correctionis z promotiõis quã debet pater filio. z iusticia promotiõis quã debent superiores inferioribus. Justicia eñ importat debitũ. debemus ei superioribus obedientiã et reuerentiam: paribus consiliũ et auxiliũ: inferioribꝰ protectionẽ z correctionem. illa g̃ pena q̃ infligitur a deo ad maiorem coronam vel ad cõseruationem humilitatis: de iusticia correctionis vel promotionis vel protectionis est. vnde patet q nõ valet argumẽtatio iob non meruit hanc penã: ergo hec pena non est de iusticia dei. cõcedimus tamẽ q hmõi pena est de misericordia dei: sed mediate quia mia mouet iusticiã q infligat penam huiusmodi.

¶ Capitulũ decimũquintũ de locari comparatione dei ad creaturas z continet quattuor questiones.

DIcto de nominibus psonalibus z essentialibus dictis de deo siue cõnotẽ effectuz in creatura siue nõ: dicendũ est de locali ꝓparatiõe creatoris ad creaturã

Multipliciter aliq̃d dr esse in loco ¶ Sciendũ est g̃ q multipliciter dicitur aliq̃d in loco. prio ſz loci circũscriptionẽ vt dicit damasc. prout locus ab ipo diffinit sic. Locus est finis cõtinentis id qõ cõtinetur ſm q cõtinet. z hoc ẽ dicere Locus est superficies rei ambiẽtis. ſm hũc modũ sola corpora sunt in loco: nec oia quia vltima spera cũ nõ ambiat aliq̃ alio nõ est in loco. Secũdo modo vt dicit damasc. dicit aliquid eẽ in loco per alicuiꝰ operationis determinationẽ. z hoc mõ spũalis et incorporea substãtia est in loco: vt angeli z aie. sed non circũscribunt a loco. Tertio mõ dicitur aliquid eẽ in loco per circũscriptã presentiã. z hoc mõ deus dicit esse vbiq̃. ¶ De prio mõ nichil ad pñs: ſz de duobꝰ vltimis dicamus. Primo g̃ videdũ est vtrũ deus sit vbiq̃ z quo mõ sit vbiq̃. secũdo quot modis deꝰ sit in rebꝰ. Tertio de loco angelorꝰ z sctãrũ aiarũ. Quarto qualiter itelligẽdũ est q dicũt scti deũ esse sp. ¶ Q̃ deꝰ sit vbiq̃ ꝓbat

per opationis determinationem. Diuisio capituli. Q̃ deꝰ sit vbiq̃ ꝓbat

Ambrosiꝰ. ¶ Et q hãc auctoritatẽ ꝓbat ambrosius q spũs scꝰ est deꝰ: q3 solius dei est replere orbẽ terrarũ z eẽ vbiq̃. z per hoc patet nullã esse opinionẽ adamitaꝝ qui ponunt vniuersale eẽ vnũ numero: si hec eñ eẽt substãtia vna numero esset vbiq̃. ¶ Itẽ in libro sapiẽtie dr: Attingit vbiq̃ ꝓpter sui mũdiciã. ¶ Et item Attigit a fine vsq̃ ad finẽ fortiter. Per has mltas auctoritates patere põt q deus est vbiq̃. ¶ Rõnibꝰ etiã idem ꝓbari põt. qdã eñ effectꝰ non possunt eẽ sine essentia et presentia sue cause: sicut corpora nõ possunt esse sine eẽntiali pñtia materie z forme. z hoc est ꝓpter vehemẽtiã cause et indigentiã effectus. sed deus causa causalissima est: et quelibet creatura maxie indiget eo. ergo nulla creatura põt eẽ sine eẽntiali pñtia dei: g̃ deus est vbiq̃. ¶ Item deꝰ summe potẽs est: g̃ per se facit q̃cquid facit: g̃ sine medio: ergo in diſtãter. g̃ vbicũq̃ operat ibi est p cẽntialẽ pñsentiã dei. sed vbicũq̃ operat: vbicũq̃ ergo est. ¶ Itẽ ab oi parte mũdi influit fons bonitatis dona sua: ergo vbicũq̃ est fons bonitatis ¶ Itẽ dicit anselmus q deꝰ est quo maius vl melius excogitari nõ põt: sed maioris liberalitatis et bonitatis est per essentialẽ presentiã illustrare et visitare oĩa q̃ per absentiã: et deus liberalissimus et optimus est: ergo per essentialẽ presentiã illustrat omĩa: g̃ deus est vbiq̃. ¶ Quõ autem sit vbiq̃ dicũt scti q ꝓtẽtialiter/presentialiter/eẽntialiter. Potentialiter p dñium et gubernationẽ sed ne putaret aliquis q trñ est vbiq̃ sicut rex terrenus potentialiter est in toto regno suo: ideo additur pñtialiter. ¶ Sz quia pñtia est duplex: mẽtalis qua amicus dr presens amico/et essentialis ne intelligeret de mẽtali addit essentialiter. est g̃ deus vbiq̃ potentialiter per dñium et gubernationem. presentialiter per presentiã essentialẽ Dicit aũt ioh. crisostomus q q3 deꝰ est vbiq̃ scimus quomodo autem est vbiq̃ intellectu nõ capimus ¶ Sed videtur nichil dicere. quia sicut p fidem scimus q deus est vbiq̃: ita per fidẽ scimus q deus sit vbiq̃ potentialiter/presentialiter/z essentialiter. ¶ Item sicut scimus probare q deus est vbiq̃: ita scimus probare q deus est vbiq̃ illo triplici modo. ¶ Item intellectus addit supra fidẽ vnde Si nõ crediderit nõ intelligetis. Fides ei simpliciter consentit credendis: ſz intellectus q̃rit causas. sed nos scimus assignare quare deꝰ sit vbiq̃ potẽtialiter/presentialiter: g̃ intellectu capimus quo modo deus est vbiq̃. ¶ Solutio Per fidẽ scimus q deus est vbiq̃ z etiam illos tres modos: sed intellectu nõ capimus quo mõ est vbiq̃: eo modo quo est vbiq̃. est eñ vbiq̃ incircũscripte intellectu aũt nõ capimꝰ q circũscripte sit vbiq̃ vñ sup illud exodi Nõ videbit me hõ et viuet. dicit glo. non videbit me per incircũscriptã essentiã Intellectus eñ noster in pñti vita angustus est: vnde nõ põt capere incircũscriptã essentiã vt incircũscripta est: ſz in futuro capiet q̃n ampliatus erit. In pñti ei imbutꝰ est fantasiis z imaginibus rerũ corporearũ in q̃bus res corporeas cõprehẽdit localiter et incircũscripte: sed in futuro q̃n nõ loquẽtur ei res ſz ipe deꝰ incircũscriptã eẽntiam incircũscripte capiet. Q̃n aug. i lib. confessionũ. Qui

Ad idem. Sz ostẽdit idẽ rõnib. Scda rõ. Tertia rõ. Quarta rõ Quõ deus est vbiq̃. F Duplex pñsentia. Crisostomꝰ Contra crisostomũ arg. Secundo. Tertio. Solutio gre nõ intelligimus de um circumscripte in hac vita. Augustinꝰ

S fileat tumultus carnis fileãt fantasie/terre fileãt/et poli fileant/et somnia/z imaginarie reuelationes ois lingue/z omne signũ: z loquat ipse solꝰ nõ per ea/sed per seipm. hoc est intrare in gaudiũ domini tui. ¶ Sed ꝓtra predicta obicit. deus ẽ causa efficiens cuiuslibet creature z finalis et formalis vt exẽplar non formalis q̃ sit de re. materialis aũt causa esse nõ põt deus. sed causa efficiẽs et finalis z formalis per modũ exẽplarꝭ extra rẽ sunt ergo deus extra quãlibet creaturam est: g̃ non est vbiq̃. ¶ Forte dicit q ꝓpter cõseruationez creature necesse est deũ esse in qualibet creatura per essentialẽ presentiam. ¶ Sz hoc modo nulla res potest corrũpi: q3 in infinitũ potẽtior est deus ad cõseruandũ q̃ aliquid aliud sit ad destruendum. ¶ Item dicit boetius in libro de trinitate q itellecto paulisper primã bonitatẽ nõ esse gratia disputatiõis: nichilominus erit res alba et rotũda sed non est erit bona. sed deus est prima bonitas: ergo itelligi potest deũ nõ esse et tñ erit alba et rotũda: g̃ erit: ergo creatura ad esse suum nõ exigit essentialẽ presentiã creatoris/nec creator hoc exigit: ergo nõ est necesse deum esse vbiq̃. ¶ Item maioris potentie est cõseruare res q̃ absentiã q̃ per presentiã. hoc patet in rege eterno. sed qõ maioris potentie est/potius deo attribuẽdum est: ergo potius dicendũ est deum cõseruare res per absentiã q̃ per presentiã. et ita potius dicendũ est deũ nõ esse vbiq̃: q̃ esse vbiq̃. ¶ Itẽ si deꝰ est essentialiter in qualibet creatura: q̃ si in aliqua adorandus est/eadẽ rõne z in alia. sed adorandus est in aliqua. moyses eñ adorauit eum in rubo: ergo adorandus in qualibet. ¶ Item iste adorat deum in crucifixo et non peccat. ponat q alius adoret ipm in lapide penitus eadem intentione: vult eñ deũ honorare ppter se/sed in lapide in quo deus est z relucet: g̃ non errat sicut nec primus. ¶ Solutio. Ad primo obiectũ dicimus q nõ est simile de causis naturalibus z de deo. q3 deus causa causalissima est z vehementioris adherentie q̃ alie cause. q3 ipsa materia z forma nõ est causa nisi p primã causam. dicimus ergo q deus extra quãlibet creaturam est q̃ntum ad integritatẽ: q3 non est de integritate rei. sed nõ est extra creaturã q̃ntum ad diffinitionẽ: q3 in diffinitione cuiuslibet creature est esse: z esse dictum de creatura dicitur in ꝓparatiõe ad primũ esse: quia esse creatum est abesse increato. aliter enim procederetur in infinitum. propter hoc dicit dñus dionysius. Deus est vita oĩm viuentiuz: et essentia oĩm existentiũ. vnde nõ est separabilis ab eis. vnde sicut separata prima bonitate nulla res est bõa: sic separata prima essentia nulla res est. et sic patet solutio ad id qõ dicit boetius. ¶ Ad scõo obiectuz dicimus q deus cõseruat oẽs res in esse: ſz q̃dm ordinauit nõ est ex impotẽtia cõseruantis q aliq̃ res corrumpunt ſz ordinatione dei qui ordinauit hmõi reciprocã gnationẽ z corruptionem. ¶ Ad tertiuz obiectum dicimus q hec est falsa: maioris potentie est cõseruare res per absentiã q̃ per presentiã. derogaret enim potentie dei et immensitati eius si poneretur abesse ab aliqua re: si eñ ita esset in aliqua re q non in alia: aut posset moueri ab illa aut nõ posset. si non posset: ergo nõ posset esse vbi vellet: et hoc inconuenies. si posset: ergo esset mutabilis. ¶ Ad vltimo obiectum dicimus q nõ in quolibet signo adorandus est deꝰ/sed in ꝓprio: sicut moyses adorauit deũ in rubo in quo loquebatur ei et verbo et facto: rubus eñ ardebat et nõ cõburebatur. z abrahã in angelo. vnde non est adorandus in lapide: eẽt enim idolatria de nõ ꝓprio signo dei facere ꝓpriũ. ¶ Unde peccat qui in lapide adorat: aliud enim exigitur q̃ intentio. ¶ Item sicut dicit aug. idem est posse et esse: ergo idem est deũ esse vbiq̃ potentialiter et essentialiter. ¶ Item idem est presentem esse et esse: ergo idem est deũ esse essentialiter et presentialiter: ergo idem sunt illi tres modi: ergo male dicũtur esse tres. ¶ Item dicit boetius q deus dicit esse vbiq̃ non quia cõtineat ab omni re: sed quia ipse presens est omni rei. sed deum esse presentem omni rei/et omnem rem esse presentẽ deo non est esse vbiq̃: ergo cum dicit deus est vbiq̃ non significatur diuina essentia vt vbi: ergo predicamẽtuz vbi non predicatur de deo: ergo mentiũtur omes expositores qui dicũt q omne predicamentũ predicatur de deo. ¶ Solutio. Ad primo obiectum dicimus q idem sunt esse vbiq̃ potẽtialiter z eẽntialiter q̃tum ad principale significatũ: sed differunt q̃tum ad cõnotatũ. quia cum dicitur deꝰ est vbiq̃ potentialiter: significatur diuina essentia z vbi in cõparatione regẽtis ad id qõ regit. et cum dicit est vbiq̃ pñtialiter ꝓut differt ab eẽvbiq̃ essentialiter significatur diuina essentia et vbi in comparatione cognoscentis ad cognitum. et cum dicitur est vbiq̃ essentialiter: significatur tantum diuina essentia per presentialem eẽntiã. ¶ Ad illud qõ dicit boetius dicimus q circunlocutio est nõ expressio ꝓpria significatio huiꝰ locutiõis deus est vbiq̃. licet eñ deus non cõtineat vel includatur in aliqua re: tñ quodãmodo est in qualibet re sicut locatũ circũscriptũ in loco. sicut eñ locatum circũscriptum vndiq̃ est in loco ſm oẽm sui partẽ: ita deus vndiq̃ est in hac re z ſm quãlibet partem huius rei. sed in hoc est differentia q: deꝰ etiam extra rem istã est: circũscriptum autẽ nõ est extra locum suũ. ¶ Item deus est in mundo z nõ est extra mundũ: ergo est in mũdo per loci determinationem. ¶ Itẽ dicit augu. q sicut deus ẽ in suo microcosmo ita aia est in suo microcosmo: sed anima est in suo microcosmo p loci determinationẽ non ei est extra corpus suũ: ergo deus est i suo microcosmo per loci determinationẽ. ¶ Contra dicit aug. q deus est in mũdo non inclusus extra mundũ nõ exclusus supra mundũ non elatus infra mundũ non ꝓstratus: ergo deus est extra mundũ non g̃ est in mũdo p loci determinationẽ. ¶ Q̃ concedim9. ¶ Et ad primo obiectũ dicim9 q hec est falsa: deꝰ nõ est extra mũdũ. est ei extra mũdũ potẽtia: q3 si infiniti tales mũdi eẽnt oẽs repleret est etiã actu quodãmodo extra mũdũ: est eñ in se ipso qui maior est mundo. deꝰ eñ sibi ꝓprie est loc9. ¶ Ad scõo obiectũ dicim9 q nõ ẽ penit9 sile de aĩa z de deo: sicut ꝓz per iam dicta. aĩa eñ non

Solutio ali quorum Aſſ contra solutionez. Ad idẽ boetius. Tertio ad idem. Quarto ad idem. Quinto ad idme. Solutio Ad primuz Dionysius Ad dictum boetij. Ad secũdũ Ad tertiuz Advltimũ. In q̃ sit adorad9 deꝰ. Replicat cõtra ꝓcꝰ Primo. Secundo Tertio. Solutio. Ad primũ. Quõ dñt isti tres mõi Ad primuz Ad secũdũ Ad boetiũ. Replicat iterum. In oppm. Opinio doctoris.

Iterũ ar.

Opinio aliquorum.

Contra ista obicitur primo.

Scdo

Tertio.

Solutio

Cõtra ista ar primo

Secundo.

Tertio

Quarto.

Quinto.

Ik

Solutio. Ad duas primas

potest esse in diuersis corporibus simul: sed deus potest esse in diuersis mundis simul. ¶ Itẽ deus est vbiq; ḡ est hic. z eadẽ rõne deus est illic. z hoc videt inconueniẽs: q; dicit auctoritas q; de⁹ nusq; est. ¶ Ad hoc dicũt q̃dam q; hec argumentatio ẽ necessaria. de⁹ est vbiq; et ergo deus est hic. z cõclusio est vera. sed nõ est vera nobis: q; intellect⁹ noster cum sit plen⁹ fantasijs et imaginibus rerũ corporaliũ semper recurrit ad circũscriptionem sicut hoc nomen antichristus nobis significat cõmunẽ. s. quendã hoiem q̃ faciet se deũ: sed in se significat discretã formã quã nõ intelligimus: quia nusq; fuit in sensu nro. ¶ Sz cõtra hoc sic obicit hec ppositio deus est hic. Sz boetiũ nõ significat q; de⁹ cõtineat ab hac re: sz q; de⁹ presens sit huic rei. et ecõtrario. sz hoc verũ est z intelligibile nobis: ḡ hec propositio deus est hic. vera est nobis.

¶ Itẽ cũ dicitur de⁹ est vbiq;. aut intelligit deũ esse vbiq; circũscripte aut incircũscripte. si circũscripte: ergo falso: ergo hec est falsa nobis de⁹ est vbiq;. si incircũscripte: ḡ potest intelligi deũ esse hic incircũscripte. ¶ Preterea falsuz dicit greg. qui dicit q; nõ possum⁹ intelligere incircũscriptã dei essentiã. ¶ Solutio. Ad hoc põt dici q; hec ppositio deus est hic. plus significat sicut dictũ est q̃ illa deum esse presentẽ huic rei: sed illud pl⁹nõ possumus intelligere nisi recurrẽdo ad circũscriptionẽ. ¶ Ad illud q̃ queritur an deus intelligatur esse vbiq; circũscripte an incircũscripte dicimus q; dupler est. si dicaf intelligi incircũscripte id est sine circũscriptione: verũ est. si dicaf intelligi incircũscripte. i. in matestate sua incircũscripta falsum est: sic em̃ non potest modo intelligi a nobis. ¶ Sed cõtra obicit. dicit aug. deus est in quolibet loconõ inclusus: ergo de⁹ est i hoc loco non inclusus. hoc est verũ z intelligit a nobis: ergo hec ppositio de⁹ est hic. est vera nobis. ¶ Itẽ cũ dicit deus est intra locũ. nõ intelligit ex vi locutionis: quia ibi sit inclusus vel exclusus. ergo eẽ intra locũ istũ abstrahit ab inclusiõe et exclusiõe ergo cum dicit: deus est hic. non intelligit q; de⁹ sit ibi inclusus: sed tm̃ q; sit intra locũ istum z vere est z intelligibile: ergo hec proposition de⁹ est hic est vera nobis. ¶ Item deũ eẽ totũ vbiq; est proprium dei z hoc intelligim⁹: hoc aũt est eẽ in loco incircũscripte quocũq; modo sumatur incircũscripte: ergo intelligim⁹ deũ eẽ vbiq; incircũscripte quocũq; modo sumatur incircũscripte. et hoc cõtra predicta et cõtra greg. ¶ Item deũ esse totũ vbiq; z in infinitũ excedere quẽlibet locũ est proprie ppriũ dei: z hoc intelligim⁹ z hoc est deũ eẽ incircũscripte vbiq;: ḡ intelligimus deũ eẽ vbiq; incircũscripte. z indevt prius. ¶ Itẽ intelligim⁹ deuz esse in seipso: q; ante mundũ non erat nisi in seipso: sed ipe est incircũscriptibilis z amplissim⁹ locus sui: ergo intelligim⁹ eius incircũscriptibilitatem et amplitudinẽ: ḡ intelligim⁹ eum incircũscriptibiliter amplissime. ¶ Solutio. q̃tũ ad primas duas obiectiões dicimus q; hec ppositio deus est hic. est vera nobis. quia eius vocis non sequitur q; hic sit inclusus ita q; nõ alibi. ex natura enim rei sequitur: hoc corpus est hic: ergo non est alibi. sed non sequitur ex vi vocis. vnde sequit ibi est alia natura rei vt in deo qui attingit vbiq; propter sui mundiciã: et ideo nullũ inquinatũ in illũ incurrit duabus de causis. prima est q; impermiscibiliter est in rebus: et ideo non inquinat ab eis secunda est quia nõ habet cõtrarietatẽ ad aliquã rem. ¶ Ad tertio obiectũ dicimus q; deum eẽ totum vbiq; non est proprie proprijũ dei: quia nõ cõueniebat ei anteq; mũdus esset. ¶ Eodem modo potest respõderi ad quarto obiectũ. dicimus dato etiam q; deum esse totum vbiq; et in infinitũ excedere locum quẽlibet sit proprie proprijũ dei: nõ tamen per hoc intelligimus incircũscriptam matestatẽ dei: quia in infinitũ dicit sine fine: z cognoscere deũ per imaginez est nõ cognoscere naturã dei: sicut cognoscere equum vel asinum per nõ hominem: nõ est cognoscere naturam equi vel asini

Ad tertiuz

Ad quartũ

¶ Ad vltimo obiectum dicimus q; q̃uis cognoscamus deum esse immensum: nõ tamen cognoscimus eum immense imo per mensuram videlicet p speculũ creaturarum: que creature sunt in numero/pondere/et mensura. Cũ ei intellectus noster in presenti intelligit deuz coartatur per creaturã aut si extenditur ad pluatiõnẽ extendit que non dicit naturam dei vt dictũ est. z propter hoc non intelligim⁹ deum sicuti est.

Ad vltimũ.

¶ Secunda questio capli decimiquinti.

Quattuor mõis deus ẽ i rebus

Wtso quomõ de⁹ sit vbiq;: videndum est quot modis sit in rebus. dicit aũr esse in rebus quattuor modis. primo per naturam: et hoc tripliciter. potẽtialiter/presentialiter/et essentialiter. ¶ Scdo per gram sicut in sctis. et hoc modo non solũ dicit esse in eis sed etiam habitare in domo et templo suo. Tertio per gloriã: sicut est in angelis z alabus que iã habẽt stellam suã. Quarto per vnionẽ: sicut i xpo primus modus bonus est. secũdus melior. tertius optimus. sed de isto modo nihil ad presens. Sed cũ illi quattuor modi vel ser/diuiso primo in tres non differunt nisi p effectus/et longe plures effectus dei sunt q̃ ser: querit quare tm̃ ser modis dicatur de⁹ esse in reb⁹.

Scda q̃stio h⁹ capitull. Solutio

¶ Solutio ad hoc est q; oẽs effectus i quibus creatura imitat deũ reducũtur ad trinitatẽ: quia in eis vl'imitatur patrẽ vel filiũ vel spiritũ sanctũ. vnde deus est aut per potẽtiaz que pertinet ad patrẽ: aut per presentiaz siue per sapientiã que pertinet ad filiũ: aut per essentiam siue per bonitatẽ que ptinet ad spm̃ sctm̃. In hoc em̃ apparet summa bonitas dei q; per presentialem essentiam est in rebus: sed sm̃ hoc esse in reb⁹ per gram/per gloriam/per vnionem/continet sub illo tertio mõ: qõ verũ est prout bonitas dei sumitur cõiter ad bonitatẽ naturalẽ et gratuitã. vnde sm̃ hoc deus nõ est in rebus: nisi aut per potẽtiã aut per sapiẽtiã/aut per bonitatẽ. sed si sumat bonitas tantũ pro bonitate naturali sicut cum dicit esse essentialiter in rebus/essentia em̃ sonat in natura) tunc sex modis dicit deus esse in reb⁹. dicitur em̃ de⁹ esse in aliqua re per opertam operationẽ: vt in celo in quo apparet magis q̃ in alijs corporibus potestas/z sapientia/et bonitas eius. z iste modus reducitur ad tres primos.

¶ Tertia questio capituli decimiquinti.

Of deus ẽ locus.

Argumtur

In oppositum.

Af primo.

Secundo

Tertio

Quarto.

Quinto

Solutio

Dupl'r ania vl' angelus est in loco

Ad primas

Ad vltimã.

Replicat.

Augustin⁹

Secundo.

Tertio.

Quarto.

In contrariũ ar prio.

Secundo.

Tertio

Quarto.

Tertio queritur de loco angelorũ z aiarũ

¶ Et videt q; solus deus locus cozũ sit quia dicit grego. q; anime humane de⁹ locus est. ¶ Item illud est locus i quo quiescit locatũ: sed in solo deo quiescit angel⁹ vel aia: ergo solus deus est locus angeli. ¶ Sed cõtra. locus z locatũ cõmetiuntur se. ḡ si deus sit locus angeli: cum deus sit immensus/ angelus est immensus: ergo non facit deus omnia in numero pondere/et mẽsura. ¶ Item si deus est locus angeli: cum de⁹ vbiq; sit/ergo angelus est vbiq;. qa nõ ẽ ratio quare potius sit hic q̃ alibi: cum de⁹ sit vbiq; q̃ est locus ei⁹. ergo vel nusq; est vel vbiq; sed non nusq;: ergo vbiq;. ¶ Item beat⁹ ambrosius q; spũs veritatis quando mittitur nõ mutat locuz: ergo ita est alicubi q; nõ alibi: ergo habet alium locum q̃ deum. ¶ Itẽ dicit auctoritas q; spiritus creati quando mittuntur intra deuz currũt ergo mutant locum. z inde vt prius. ¶ Item dicit damasce. q; est locus intelligibilis in q̃ est spiritualis incorporea sub stãtia per operationis determinationẽ: ergo angelus habet alium locũ q̃ deum. sed si hoc cum angelus sit simplex: ergo locus est simplex/ḡ pũctalis: ergo cuz angelus mouetur/tm̃ linealiter mouetur. Sed cõtra. si angelus est in pũcto et aia in toto corpore suo: ita q; totum in qualibet parte vt dicit aug. ergo cum esse vbiq; sit proprium dei q̃ angelus. et hoc falsum. ¶ Solutio. Dupliciter est in loco aia vel angelus. est enim in loco preter deũ sicut ostensuz est: z est in deo tãq; inquietante desiderium eius. Et sic patet solutio primarũ obiectionũ. ¶ Ad vltio obiectũ potest dici q; q̃uis angelus simplex sit: tamẽ in loco magno est ita q; totus in qualibet parte illi⁹ loci sm̃ q; est superioris ordinis vel pluribus hoibus prelatus maiorem habet locum. hoc tamen non asserimus: quia nõ habemus expressuz a sctis. ¶ Sz adhuc videt posse pbari q; nec angeli nec anime sancte in loco sunt: quia dicit aug. q; fides/spes/caritas/supra tempus sunt: ergo cõtemplatio angelorum et sanctarum animarũ supra tempus est ergo non est in tempore: ḡ nec angeli sunt in tpe: ergo nec in loco. sunt em̃ tẽpus et locus due cause rerum generales: sed extrinsece: z accidẽtales. ¶ Item angeli sunt in eternitate: ergo non sunt in tẽpore: ergo non sunt in loco. ¶ Itẽ vltima spera nõ est in loco: sed tamen operatur operationes suas. ergo angeli nõ indigẽt loco ad operãdũ: nõ ergo sunt in loco p operatiõis determinationem ¶ Itẽ loc⁹ nichil videt cõferre angelis: ḡ ipi non idigẽt loco: ḡ iuti lit ponũtur eẽ i loco: z ita videt q; nõ sint i loco. ¶ Sz ptra. dr i geñ. In pricipio creauit de⁹ celũ z terrã. dicit glo. celũ empireũ z angelos cõtentos in eo. ḡ angeli ptinent in eo: vt in loco. ¶ Itẽ xpus ascẽdit super oñs celos/supoẽs sanctos angelos: z ascẽsus ille fuit localis: ḡ sancti angeli sunt in loco. ¶ Item ordinate sunt creature in mũdo sm̃ superiora z inferiora locaergo dignissime creature dignissima et suprema habẽt loca: z ita angeli sunt i supmo loco. ¶ Itẽ

Quinto.

Of de⁹ sem per est

In oppm̃.

Scdo.

Solutio ad predi.

alis solutio

angeli nõ cessant clamare sctus sanctus sctus z. clamor ille successiuus est: ergo in tẽpore: ḡ angeli q̃tum ad illam operationẽ sunt in tẽpore: ergo in loco. ¶ Itẽ opatio angelica principiũ habuit ergo temporalis est. ergo q̃tum ad operationem sunt angeli in tpe: ergo et in loco. qõ cõcedimus his rõnibus. ¶ Et ad primo obiectũ dicimus q; non valet hec argumẽtatio. cõtemplatio angelica est supra tempus: ergo non est in tpe. sed bñ sequitur ergo non est subiecta temporali mutatiõi q̃tum ad concomitantiã z mensurationem. virtutes enim in tempore sunt. ¶ Eodem mõ respõdẽdum est ad scdo obiectũ. ¶ Ad tertio obiectũ dicimus q; vltima spera simobilis est ita z nichil operatur: et si operatur aliquid operaret in q̃tum locata z ita in locato. et fere idem est operari in loco et locato. ¶ Ad vltimo obiectum dicimus q; loc⁹ confert angelo q̃tum ad operatiões suas. dignior em̃ indiget indigniori propter operationes.

Ad primuz añ oppm̃.

Ad

Ad secũdũ

Ad tertiuz

Ad vltimũ.

¶ Quarta questio capituli decimiquinti et vltimi.

Quarto queritur qualiter de⁹ est semper.

¶ Dicunt em̃ sancti q; deus est semper: et intelligunt sic. deus est dum presens est: fuit dum preterita fuerunt: erit dum futura erunt: et naturaliter precedit oĩa tempora et naturaliter subsequitur omnia tempora. ¶ Sz obicitur. de⁹ est semper: ergo in quolibet tempore: ergo in isto. demõstrato tpe hesterno. ergo deus est z hoc nõ est. ¶ Itẽ hoc verbũ est. aut significat eternitatẽ in illa locutione: aut tps. si eternitatẽ: ergo si hoc aduerbiũ semp significat tẽpus ibi est oppositio. z ita hec est falsa: deus semp est eodem modo si aduerbiũ significat eternitatem z verbum tẽpus sive vtrũ. q; eternitatẽ: ergo non significatur ibi concomitantia temporalis. z hoc est contra sanctos. et si vtrũq; significat tempus redit prior obiectio. ¶ Ad hoc põt dici q; vtrũq; significat eternitatem tamen in triplici habitudine ad tempus: in habitudine. s. concomitantie antecessionis subsecutiõis. ¶ Vel potest dici q; ad verbium est tẽporale et hoc verbum est significat presens tempus cõfuse. z sm̃ hoc nõ sequitur ergo deus est hic impediente fallacia equiuocationis. quia in prima hoc verbũ est significat tempus confuse. et in conclusione determinate.

¶ Finit primus liber summe magistri guillermi altissiodorensis.

¶ Continuatio secundi libri cum primo q; modũ questionis: in qua questione declarantur aliqua vtilia ad intelligendum materiã secundi libri.

¶ Questio addita in fine primi que non inuenitur in antiquis exemplaribus: et tamen satis vtilis videtur ad continuandum primum cum secundo: et declarat aliqua vtilia pro materia secundi. Et continet speciales questiones quarũ prima est de exemplari per cuius imitationem factus est mundus iste sensibulis.

Liber primus finit.

Dio pñtis questionis.

MAteꝛ dicamus de creatione mundi: vtendum est de exemplari per cuius imitationem factus est mundus ille sensibilis. Primo ergo videdum quid sit illud exemplar: et vtrum alicui substantie proprie conueniat esse exemplar siue ydea mundi sensibilis. Secundo vtrum filius dei sit mūdus archetipus Tertio qualiter res iste sensibiles fluxerūt ab exemplari eterno. ¶ Circa primam questionem dicit beatus augustinus. Qui negat ydeas esse: negat filium dei esse. Sed queritur quare potius dicit negat filū dei esse: q̄ patrem, vel spiritum sanctum. ¶ Preterea sicut cognitio omniū spiritualium reruꝫ est in filio: sic in patre: sic in spiritu sancto. qua rōe ergo dicit filius exemplar siue ydea rerum: et nō pater vel spūs sanctus. ¶ Ad hoc dicunt magistri q̄ exemplar siue ydea rerum est tota trinitas. deꝰ em̄ non habuit aliud exemplar a se aliquod ad cuius imitationē faceret mūdū sensibilem: ꝫ se solū habuit exemplar qui se solo per se solū cognoscebat ab eterno res fiendas a se. ea tamen ratiōe qua appꝛopꝛiatur filio dei sapiētia ea rōne appꝛopꝛiatur ei eē exēplar siue ydea mūdi. que ratio dicta est superius. ꝛ ꝑm istos non pꝛie sed appꝛopꝛiate filius dei dicitur exemplar.

Augu.

Opio cōis Exemplar rerū est trinitas.

cōtra pred. opinionem Primo. Secundo.

¶ Sed contra. filius dei dicitur pꝛopꝛie imago non tm̄ appꝛopꝛiate: igitur ꝛ ydea: igitur et exemplar. ¶ Item sicut donum siue amoꝛ dicitur pꝛopꝛie de spiritu sancto et non appꝛopꝛiate in quadam significatione: ita exemplar pꝛopꝛie ꝛ nō appꝛopꝛiate dicit de filio ꝑm q̄ ipse est imago. Si em̄ spiritus sanctus est donū vniuersale in quo dāntur omnia: eadem ratione filius est imago in qua videntur oīa videnda. igitur sicut donuꝫ pꝛopꝛie ꝛ non appꝛopꝛiate dicitur de spū sancto: ita ydea siue imago de filio. ¶ Item in generatione perfecta vnūquodq; intēdit generare tale quale ipm̄ est. sed generatio patris perfectissima est: igit̄ pater generando filium intendebat ab eterno generare talem qualem ipse est: ergo filius mꝫtum filius est talis qualis est pater: igitur mꝫtum filiꝰ est imago pꝛis: ꝛ ita est imago pꝛis. nec ē imago talis in qua videaꝫ pꝛ solus: ꝫ in qua videnꝫ oīa et relucent. eo em̄ ipo q̄ in ista imagine lucet summa bonitas pꝛis qua nihil sibi voluit retinere pꝛopꝛiū: qō nō vellet cōicare modis oīb⁹. videnꝫ oīa ibi q: videꝫ ibi pꝛopꝛie cā oīm. Esse em̄ causatum cognoscit̄ ꝛ est in sua pꝛopꝛia causa. ¶ Relinquit̄ q̄ q̄ dei filius non tm̄ appꝛopꝛiate sed etiā pꝛopꝛie sit imago ydea exēplar oīm rer̄. ¶ Propter hoc ei dr̄ filiꝰ dei verbū: q: exꝑsse loq̄tur dei bonitatē: ꝛ eā loquēdo loq̄tur oīa. sicut dictum est i pꝛincipio huiꝰ tractat⁹. ¶ Solutio. Dicim⁹ q̄ exēplar siue ydea dr̄ de filio dei ꝛ pꝛopꝛie ꝛ appꝛopꝛiate. q: tota trinitas exēplar ē oīz rer̄ in q̄ sunt rōnes oīz rer̄ et dispositio tota mūdi sensibilis. ꝫ q: dispositio ad sapientiā ꝓtinet p appꝛopꝛiationē pōt dici de filio q̄ sit exēplar vel ydea rerū: ꝫ ꝑm q̄ ipe dr̄ pꝛopꝛie imago pꝛis eadē rōne qua ipe est verbū ꝛ i illa imagine pꝛedicta rōe relucent oīa: ꝑm hoc pꝛopꝛie dr̄ ipe ydea vel exēplar rerū. ꝛ ideo potiꝰ de filio q̄ de pꝛeyr̄ spū scō dicit aug. q̄ ydeā negat eē ꝛc.

Tertio

Propꝛie filius dei dr̄ exemplar ꝓbū quare dicitur.

Solutio. ymago dicitur de filio pꝛopꝛie et appꝛopꝛiate.

¶ Secunda questio specialis pꝛecedētis et est continuatio materie tacte in pcedenti questione quia eē mundū archetipū nō est aliud q̄ esse pꝛincipale exēplar huiꝰ mūdi. potest tamē poni hic q̄stio que est declaratiua pꝛecedentis.

¶ Secundo capitulo q̄ritur vtrum filiꝰ dei sit mundus archetypus. ¶ Si dicaꝫ q̄ sic. cōtra. Iste terminus mundus archetypus supponit filiū dei: igit̄ pꝛeter filium dei aliq̄d cōnotat vel nichil. si nichil: igit̄ idez est filius dei ꝛ mundus archetypus: ergo filius ē eēntialiter ꝛ q̄ddatiue mundus archetipus. qō patet esse falsuꝫ. si aūt cōnotet aliq̄ creatū: igit̄ filius dei nō fuit ab eterno mundus archetypus. et hoc iterū pꝫ esse falsuꝫ q: ydee rerum ab eterno sunt vel fuerunt. ¶ Sup hoc est triplex opinio.

Af q̄ nō

tripleꝛ opinio.

¶ Dicunt quidā q̄ mūdus archetypus idem est q̄ deus. ¶ Alij dicunt q̄ mundus archetipus et mūdus sensibilis idem sunt essentia: sed differūt rōne. quia mundus sensibilis dicit inꝯtum subiacet sensui. archetipus aūt dr̄ idē mūdus inꝯtum est inuisibilis ꝛ in mente diuina. ¶ Alij dicūt q̄ mūdus archetipus neq; est deus neq; mūdus sensibilis. sed iste ydee que fuerunt ab eterno in mente diuina nec sunt deus nec mundus sensibilis. et hec est opinio platonis. vnde dicunt q̄ collatio istarū ydeaꝝ est mundus archetipus. ¶ Contra scām opinionē est auctoꝛitas apli qui dicit i epistola ad hebꝛe. Fide intelligimus aptata esse sclꝫbo: vt ex inuisibilibꝰ visibilia fierēt. ibi dicit glosa dti augu. Ex inuisibilibꝰ. i. ex inuisibili mundo qui in sapiētia dei est dispositio qua ab eterno disposuit oīa vt fierēt visibilia. i. mūdus iste visibilis. q̄ inuisibilis est dispositio diuina: ergo est deus: igitur nō est idē q̄ mundus sensibilis. ¶ Itez si idem sit mundus archetypus et mundus sensibilis: ergo idem est exemplatū et exemplar. Mūdus igitur iste visibilis ꝑm q̄ ab eterno fuit i mēte diuina est exemplar suiipsius: ergo est exemplar ꝑm eandem dispositionē quam modo habet: vel secundū illam quam habuit ab eterno in mēte diuina. si dicat ꝑm istam modo habet. sed ꝑm istam est exemplatum: quia quicquid est creatum exemplatum est et traductum ab exemplari eterno: igitur ꝑm idē est exēplatū et exemplar. quod esse nō potest. si dicat q̄ est exēplat ꝑm istā dispositionē quam habuit ab eterno in mēte diuina: queritur que est ista dispositio: nō nisi ordinatio rer̄. ergo ordinatio rerū que fuit in mēte diuina est exēplar nō ergo iste mūdus sensibilis est exēplar suiipsiꝰ.

Secundo

Tertio

¶ Preterea sicut dicit btūs aug. Oīa dicūt deꝰ nos fecit: et in oībus creaturis relucet trinitatis vestigiū. ergo creature imitanꝫ aliquomodo deū igitur mundus iste sensibilis imitatur aliquomō deū: ꝛ in hoc est factꝰ. q̄ mūdus iste pꝛopꝛie factus est ad imitationē dei: q̄ deꝰ pꝛopꝛie est exēplar mūdi ad cuius imitationē factus est mūdus iste significabilis. Tertia opio iferius repꝛobat. ¶ Solutio. Dicim⁹ q̄ mundus archetypus nihil aliud est q̄ diuina dispositio siue ordinatio q̄ fuit ab eterno i mēte diuina de creaturis faciēdis. Vñ filiꝰ quodāmō est mūdus archetypus appꝛopꝛiate. q̄dā-

Tertio

Solutio Ad primū q̄re deus dr̄ multipleꝛ

Opinio doctoꝛis. Mūdus archetypꝰ q̄d

Questio addita in fine primi libri. Folio. 36.

modo pꝛopꝛie vt dictū est de exemplari. ꝛ dicimus q̄ iste terminus mūdus archetypus siue exēplar cōnotat pꝛeter filiū dei vel pꝛeter diuinā essentiā exemplaritatē in creaturis: ꝛ hoc ex modo signifi cādi. Hec oportet q̄ exemplaritas ab eterno fuerit. q̄ñ et tūc in creaturis naturaliter pꝛius est exē plar q̄ exemplatū. Non em̄ oīs relatio exigit coexistentiā siue correlatiōis: quia q̄ significatur diuina essentia vt exēplar p hoc nomen mundus archetypus nichil impedit quin dei filiꝰ ab eterno fuerit mundus archetypus. Licet ex modo significandi cōnotetur aliq̄ creatū q: non notaturvt coexistēs sed vt post futurū. sicut hec dictio dñabilis ad creaturas: ꝛ ex modo significandi connotat aliquod creatū. tamē ab eterno fuit dñs dñabilis. i. potēs dñari. ¶ Filiꝰ ergo dei eē mundum archetypū nichil aliud est q̄ ipm̄ esse ydeam siue ymaginē rerū. Propt̄ q̄ dicit btūs iohānes. q̄ factū est in ipovita erat. Archetypus em̄ dicitur ab archos q̄ est pꝛinceps ꝛ typus q̄ ē figura q̄si pꝛincipalis figura. ¶ Sz cōtra. diuersa sunt exēplata siue ydeata: q̄ diuerse sunt ydee: sed in deo nulla est diuersitas: ergo deꝰ nō est ydea. q̄ nō est mundus archetypus. ¶ Itē dicit btūs augu. q̄ oīa in deo sunt vnū: ergo in deo nō sunt res distincte: sed in mūdo archetypo sunt res distincte suis ydeis: ergo deꝰ nō est mūdus archetypus. ¶ Itē in deo est ydea hoīs similiter idea asini. q̄ aut ꝑm idē aut ꝑm aliud. Si ꝛ idē. ergo eadē pꝛorsus est idea hoīs et idea asini. q̄ in mūdo archetypo idez est homo et asinus. Sed sicut fuit ab eterno i dei ordinatiōe siue in mūdo archetypo ita modo est in re: ergo modo idem est in re hō et asinus. si dicat ꝑm aliud: ergo in deo est aliud ꝛ aliud. ¶ Itē in libꝛo vite aliq̄d scribit̄ per pꝛesentē iusticiā: aliquid per predestinationē. q̄ scribitur p pꝛesentē iusticiā potest deleri vt iudas. ergo aliquid est nouum in libꝛo vite q̄ pꝛius non erat: sed in deo nichil est q̄ pꝛius nō esset: q̄ deus nō est liber vite siue mūdus archetypus. ¶ Itē ppꝛete videbāt in libꝛo vite mala futura: ergo mala sunt in libꝛo vite. q̄ idea mali est in libꝛo vite. Sz nihil est in libꝛo vite quod ab eterno non fuerit in libꝛo vite: ergo idea mali ab eterno fuit in libꝛo vite siue mundo archetypo. Sed idea mali non est deus. quoniam ꝑm hoc aliqua deformitas esset in deo: ergo idea aliqua que non est deus ab eterno fuit i mente diuina. eadem ratione et idee illarum rerum ab eterno fuerunt in mente diuina: et tamen nō sunt deus. ergo deus non est mundus archetypus cū non sit ydee rerū. ¶ Solutio. Ad primo obiectū dicimus q̄ deus est diuerse idee eo tropo loquēdi quo dicitur in libꝛo sapiētie q̄ spūssanctus ē multipleꝛ. ꝛ in euāgelio dicit filius. Omnia mea tua sunt. Hoc ei dicitur pꝛopter diuersos effectꝰ siue pꝛopter potentiā qua potens est ex se pꝛoducere infinitos effectus in se: tamen deus simplicissimꝰ est et inuariabilis. vnde patet q̄ ista argumentatio non valet. diuerse sunt idee in mūdo archetypo: ꝛ in deo nulla est diuersitas. q̄ deꝰ nō est mundus archetypus. Cū ei dicunt diuerse idee diuersitas non notatur in exemplari sed in exemplatis

Ad secūdū

¶ Ad secūdo obiectū dicimus q̄ licet oīa sint in deo vnū. tm̄ in deo sunt oīa diuersa ꝛ distincta: nec valet hec argumētatio. Oīa sunt i deo vnū: ergo non sunt distincta. q̄ñ ipse secūdū idem est causa oīm et secūdū cōe esse pluriū ꝛ scōm discreta esse et ideo nō est mirū si in eo sunt res ꝛ discrete ꝛ distincte: quod revera super intelligētiā humanam est q̄tum ad pꝛesentē statum.

Ad tertiuꝫ

¶ Ad tertio obiectum dicimus q̄ hec argumentatio non valet isto modo non est scriptꝰ in libꝛo vite et ante hoc erat scriptus. ergo aliquod nouum aduenit in libꝛo vite quod ibi pꝛius non erat. Ratio patet ex predictis.

Quare aliqđ dr̄ scribi in libꝛo vel deleri.

¶ Q̄z enim aliquid scriptum est in libꝛo vite quod pꝛius non erat scriptum vel econuerso: non est hoc pꝛopter varietatem libri sed pꝛopter varietatē eoꝝ que ibi scribūtur. sicut aliquid modo fit a deo quod pꝛius nō fiebat vel econuerso sine tamen aliqua mutatione. Similiter dicit aliquid deleri de libꝛo vite nō pꝛopter libri mutationem sed pꝛopter mutationē rei.

Cā deceptionis phōrū circa mūdū

¶ Pꝛopter hoc em̄ decepti fuerunt philosophi volentes pꝛobare mundum esse eternū dicentes q̄ intellectus purus et verus dicit q̄ aliqua causa eodēmodo pꝛorsus se habente si aliquid exit ab ea pꝛius exibat ab ista. non intelligentes q̄ deus sine sui mutatione quā doq; operaretur quandoq; non.

Ad quartū. Quōmodo dr̄ mala i deo.

¶ Ad vltimo obiectum dicimus q̄ videntur mala in libꝛo vite per modum pꝛiuationis sicut tenebꝛa visu percipitur et silentium auditu. Vnde nō oportet q̄ malū habeat aliquā ideam pꝛopꝛiā in libꝛo vite. Secūdū aūt q̄ aliquid dicitur esse scriptū in libꝛo vite per pꝛedestinationem nullus pōt deleri. vnde non valet hec argumentatio. iste est scriptus in libꝛo vite et potest non esse scriptus: ergo potest deleri. et est ibi fallacia secūdū cōsequēs a diuisa pꝛedicatione ad cōiunctā. Sicut hic antichꝛistus fuisse futuruꝫ est verū ꝛ potest esse falsum. ergo pōt alterari.

Opio phōrū de ideis Primaꝝ. platonis

¶ Alia vero fuit opinio philosophoꝝ de ideis q̄ posuerūt ideas esse in mēte diuina ꝛ nō eē deū sed gīa et species rerū. ¶ Huiꝰ opinionis primus auctoꝛ fuit plato quoꝝ hee sunt rōnes. Sensus et intellectus sunt diuerse virtutes aīe. ergo eoꝝ obiecta sunt diuersa. ergo sensibile ꝛ intelligibile sunt diuersa. ergo intelligibilia sunt extra vim sensibilē. Sz ista intelligibilia sunt gīa ꝛ species siue idee rerū: q̄ idee rerum habent suum esse pꝛeter mundū sensibilem. Sed constat q̄ hec species homo scz homo intelligibilis non est deus: ergo idea hominis non est deus: eadem ratione nec idea angeli: ergo nec idea mundi sensibilis est deus. ergo deus non est mundus archetypus.

Scōaꝝ.

¶ Pꝛeterea si deus nō est homo itelligibilis nec asinus intelligibilis eadem ratione nec mundus intelligibilis: et sic iterum primū.

Tertia rō.

¶ Itē scientia est de incoꝛruptibilibus scilz de generibus ꝛ speciebꝰ de q̄ritate et de numero: ergo illa nō sunt deꝰ. cū de ipsis scientia diuersa sit. a scientia dei: ergo genera et species non sunt deꝰ: q̄ idee rerum non sunt deꝰ.

Quarta.

¶ Itē ad hoc q̄ aliqua res fiat tria exiguñt: scz causa efficiens materia de qua fiat ꝛ exēplar ad cuiꝰ imitationē fiat: q̄ cū ista sint tria aliud erit artifex q̄ exemplar ad cuiꝰ imitationē

Quinta. illud fiat: et ita deus nõ est idea rerũ. ¶ Itẽ omnis potentia nitit ad actũ suum: quia eius actus est eius perfectio. Sed pura potẽtia dei est perfectissima ⁊ sufficientissima ad actũ suũ: ergo ab eterno fecit mundũ aliquem: non istũ mundũ sensibilẽ quin variabilis est: ergo ab eterno fecit mũdum archetypũ. sed si fecit illũ nõ est ille. ¶ Itez deus per se est causa mundi aut per aliud. Nõ per aliud. quia sic esset indigens: ergo per se est causa mundi. Sed si aliquid alicui per se conuenit ei cõuenit q̃diu illud fuit. sicut patet in triangulo cui conuenit habere tres angulos equales duobus rectis: q̃diu fuit. quia ei per se conuenit eadem ratione: ergo cum esse causa mundi per se conueniat deo: conuenit ei q̃diu deus fuit: ergo ab eterno ei conuenit. ergo ab eterno fecit mundũ. non mundũ sensibilẽ: ergo archetypũ. ¶ Sed cõtra.

In ꝓtrariũ boetius. dicit boetius q̃ idem est singulare et vniuersale: sed singulare est dum sentitur. vniuersale dum intelligitur: ergo idẽ est sensibile et intelligibile. ergo idem est mũdus sensibilis et mundus intelligibilis. Sed mundus sensibilis nõ est ab eterno: ergo nec intelligibilis. ergo genera et species non sunt ab eterno. ¶ Solutio.

Solutio Ad primuz dicimus q̃ hec argumentatio non valet. Sensus et intellect⁹ sunt diuersa: ergo intelligibilia ⁊ sensibilia sunt diuersa. voluntas et potentia sunt diuersa in me: ergo non sunt de eodem. ergo nõ idẽ est quod possum ⁊ quod volo. quod falsum est. Dicimus ergo q̃ sensibile et intelligibile tantũmodo differunt ratione. ¶ Ad secundo obiectũ dicimus q̃ genera et species non sunt ydee rerum sicut dicebat plato. sed sunt idem quod et ipse res sicut bene dicit boetius. Uniuersalia tamen sunt in corruptibilia: et propter hoc quia generatio ⁊ corruptio sunt singularium inq̃tum singularia: ⁊ propter successionem individuorũ que genera et species facit esse perpetua. Et nota q̃ hec appellatio mundus itelligibilis duobus modis potest sumi: quia potest dici mundus intelligibilis ipse mundus sensibilis prout cadit in intellectum. et si hoc: deus non est mũdus intelligibilis: ⁊ sic idẽ est mundus intelligibilis quod sensibilis. Potest etiam dici mundus intelligibilis ydea mundi sensibilis: sicut figura et exemplar alicuius domus quandoq̃ dicitur domus et pictura hominis homo. Et ꝑm hoc deus est mundus intelligibilis: quia mundus itelligibilis idẽ est tũc q̃ mũdus archetypus. Eodem modo potest distingui hoc deus est homo intelligibilis. Per ignorãtiã huius distinctionis dixerũt quidam heretici. deus est asinus: et ita deus est quilibet. ¶ Ad tertio obiectum dicimus q̃ re vera in artifice creato exiguntur pluraliter tria ad hoc q̃ ipse faciat aliquid. sed in primo artifice scz in deo non exigũtur Esset enim insufficiẽs ⁊ non summe potens si ad aliq̃d faciẽdũ indigeret alio a se. ⁊ in hoc errauit plato q̃ corporalẽ artificẽ equabat deo. ¶ Ad quarto obiectum dicimus q̃ hec propositio omnis potentia nititur ad suum actum intelligẽda est in rebus naturalibus vbi res imperfecta tendit ad suã perfectionẽ: ⁊ vbi potẽtia perficitur ꝑ actum suũ quod nõ est in prima potẽtia que perfectissima et sufficientissima est per se. ¶ Ad quinto obiectuz dicimus q̃ re vera de⁹ per se est causa mũdi nõ tamen ab eterno. qm̃ est causa mũdi per modũ volũtatis ⁊ intellect⁹. Q̃ ergo dicit. quicq̃d per se cõuenit alicui q̃diu est q̃uenit ei: nõ tenet nisi i illis q̃ naturaliter q̃uenũt. nõ in eis que volũtarie cõueniunt. Cũ aũt de⁹ sit sua volũtas qm̃ per volũtatem suã fecit mundũ: per se fecit mundum.

Ad vltimũ.

¶ Tertia questio specialis huius continuue questionis.

Circa tertiã questionẽ qua queritur quo modo res fiant ab exẽplari: de quo christiani ab ipso deo edocti dicunt q̃ mundus sensibilis fuit a deo immediate licz sit corruptibilis. Sz philosophi decepti dicũt q̃ nõ fluit a deo imediate hijs rõnib⁹. Causa rerum prima ⁊ ꝓpria ⁊ imediata est inuariabilis: g̃ effect⁹ imediate exiens ab illa est inuariabilis. ¶ Item oĩa sunt bona: q; sunt a bono vt dicit augustinus. Eadẽ ratione oĩa sunt inuariabilia q; ab inuariabili. ¶ Itẽ exẽplatũ imitat suũ exẽplar: et exemplar est inuariabile: g̃ et exẽplatũ. ¶ Item dicit augu. q̃ oẽs rer̃ cause in prio sũt imutabiles ⁊ ꝑmanẽres tanq̃ in arce: g̃ et earũ effectus imediati sunt imutabiles. ¶ Itẽ oĩa sunt bona: q; sunt a bono. quare nõ oĩa iusta: q; a summe iusto ¶ Itẽ cũ oĩa fluãt a deo per modũ liberalitatis. quare dictũ est in psalmo. Oĩa in sapiẽtia fecisti. quare nõ dicunt oĩa in liberalitate vel in bonitate tua.

Xões phõrũ de mũdo

Prima Secunda. Tertia Quarta. Quinta Sexta. qstio icidẽs

¶ Solutio. Dicim⁹ q̃ primũ argumẽtũ nõ valet Et hec est ratio. q; vt dicit augustinus. Omnia licet sint a deo: tamẽ nõ de eo: sz de nichilo. ⁊ ideo quia res sunt de nichilo sunt variabiles et corruptibiles: quia reducibiles in nichilum tanq̃ in suum principium. sicut dicit beatus augu. in libro contra epistolã fundamenti. Unde dei filius quia non tantum est a patre: sed etiam de patre inuariabilis est.

Solutio. Ad primuz

¶ Et ꝑ hoc patet solutio ad secundo obiectũ. ¶ Ad tertio obiectũ dicim⁹ q̃ exemplatũ nõ habet in oĩbus similitudinẽ cũ suo exẽplari Habet eñ similitudinẽ in forma: sed nõ in materia: sicut ymago achillis q̃ fit de ere: similitudinẽ cũ achille habet in forma: non in materia et ideo nõ oportet q̃ exẽplatũ habeat silitudinẽ cum suo exẽplari in dispositionib⁹ materialib⁹. Cũ ergo res significabiles variabiles sint a sua materia: q; sunt de nichilo nõ oportet q̃ i hoc imitẽtur suũ exemplar. ¶ Ad quarto obiectũ dicim⁹ q̃ lz cause rer̃ in mẽte dei sint inuariabiles ⁊ ꝑmanentes. nõ tñ earũ effect⁹ imediati sunt inuariabiles qm̃ exeunt per modũ voluntatis et materiã hñt ex nichilo creatã. i. non de eẽntia diuina. ¶ Ad qnto obiectũ dicim⁹ q̃ bonitas dei causa est eẽndi rebus ⁊ non iustitia dei. qm̃ ex summa ei⁹ bonitate fuit q̃ voluit cõicare bonitatẽ suã creaturẽ: ⁊ ideo verũ est q̃ oĩa sunt bona: q; a bono sunt. tamẽ nõ omnia iusta qm̃ a iusto. q; iustitia dei non est causa ꝓprie loquẽdo quare res sint: q; deus nulli debebat aliq̃d cũ fecit res. ¶ Ad vltio obiectũ dicim⁹ q̃ re vera res exierũt a deo ꝑ modũ liberalitatis Est ei de⁹ causa efficiẽs rerũ ⁊ formalis sive exemplaris sive causa finalis. sed nullo modo est causa materialis. ¶ Dicim⁹ ergo q̃ cũ dicitur oĩa i sapientia fecisti. hec dictio in notat causaz fofalem exemplarẽ. Si vero diceretur oĩa in bonitate fecisti zẽ. verum esset ꝑm q̃ hec dictio in notat causam efficientẽ vñ potuit hoc bene dici sicut ⁊ illud. ¶ Itẽ nota q̃ sicut philosophi decepti fuerũt in hoc q̃ dixerũt. Ab vno nõ exit nisi vnũ immediate: qm̃ dicit dñs per moysen. In principio creauit de⁹ celũ ⁊ terrã: g̃ celũ ⁊ terra sũt ab vno deo immediate. ¶ Suã autẽ opinionẽ voluerũt probare rõnibus sic. Nullũ oppositum ducit ad esse suũ oppositũ: sed simplex ⁊ cõpositũ sũt opposita. similiter vnũ ⁊ plura: ergo nec cõpositũ ẽ a simplici nec plura sũt ab vno. ¶ Itẽ indirecte sic. plura sũt ab vno. dicãrur ista plura. a. ⁊. b. et inde sic. a. ⁊. b. sũt ab vno. nõ inq̃tũ sũt plura: sz vnũ: ergo ab alio sũt: ⁊ ab alio sũt plura: sz a deo sũt: nõ ergo sũt plura a deo. ¶ Propter hoc melissus ⁊ pmenides decepti direrũt q̃ oĩa sũt vnũ ⁊ nihil est diuersitas. Quod etiã sic probãt. si eñ aliqua differũt aliquibus differentijs differunt.

Prima rõ ꝓ phõrũ. Scdarõ. Parmenides et melissus. Tertia rõ. Quarta. In oppm. scdo ad idẽ Tertio. Quarto. Quinto. Solutio. Ad primũ. Duplex oppositio. Unũ oppositũ pducit aliud.

¶ Itẽ iste differentie differũt: g̃ aliquib⁹ differẽ tijs differũt: ⁊ sic in infinitũ. Sed nõ est sic procedere: ergo nulla differũt. ¶ Itẽ pria causa est simplicissima ⁊ sume vna. g̃ ex ea nec est ꝓpositũ nec ex ea sũt plura. ¶ Sz cõtra. Ex vno lumine sine sui diminutione sũt plura lumina. ergo multo fortius ex prima causa sine sui diminutiõe sũt diminutiõe sũt ꝓssũt esse plura. ¶ Preterea si ex vno nõ nisi vnũ: g̃ primũ nõ debet dici oꝑ: sz vnipotẽs. ¶ Preterea aliq̃d imediate ẽ a deo illud aut est forma: aut est materia. sz nõ est forma per se cũ forma nõ possit eẽ sine materia: nec materia pure põt esse a deo cũ materia nõ possit esse sine forma: ergo illud q̃ immediate exit a deo ẽ cõpositũ ex materia ⁊ forma: g̃ opositũ ex simplici ⁊ plura ex vno. ¶ Itẽ ad idẽ. illõ q̃ prio fuit a deo aut ẽ simplex aut ꝓpositũ. si opositũ: habeo ꝓpositũ. si simplex oĩmoda simplicitate. Sz tale simplex est idem quod est ⁊ quo est vt dicit boet⁹ ⁊ si aliq̃ creatũ est bonũ: ergo erit sua bonitas cũ aliter in eo nulla sit cõpositio vel concretio. g̃ illud est bonũ per essentiã. q̃ est cõtra ipsum dñz qui dicit in euãgelio. Nemo bon⁹ nisi sol⁹ de⁹. ¶ Preterea si illũ creatũ est sua bonitas: g̃ bonitas ei⁹ est essentia ei⁹ ⁊ nõ põt ab eo separari actuvel intellectu ergo ẽ sume bonũ cũ sit pure bonũ ⁊ pura bonitas sicut pure albũ est sume albũ. ¶ Solutio. ¶ Ad primo obiectũ dicim⁹ q̃ oppositum põt sumi stricte vel large stricte sz q̃ cõprehendit tantũ quattuor genera oppõnis opposita vt cõtraria. opposita relatiua. vt priuatio ⁊ habit⁹ vt affirmatio ⁊ negatio. ⁊ sc̃z hoc cõcedimus q̃ nullũ oppositũ ducit ad eẽ suũ oppositũ. sed ꝑm q̃ oppositũ dicit large. scz q̃ quelibet disparata dicũtur opposita dicim⁹ q̃ prima propositio est falsa. immo vbicũq; aliquid pducit aliud in esse: oppositũ pducit suum oppositũ in esse. multo fortius igitur produceret deus alia in esse cũ nõ habeant aliquã oppositionẽ ad ipsum. Sia enim

Ad secũdũ

Ad tertiuz

Error platonis.

Ad quartũ

Ad scdm. appetũt diuinũ esse ⁊ participare illud secundũ possibilitatẽ suã. ¶ Ad secundo obiectũ dicim⁹ q̃ cum dicit. a. ⁊. b. ab alio sunt ⁊ ab alio sunt plura. Si loquit de causa efficiente falsũ est imo ab eo a quo sunt scz a deo sũt plura. Si autẽ de causa fofali loquit: verum ẽ Ab alio ei formaliter sũt quia sua essentia sunt. ⁊ ab alio sũt plura: q; pluralitate sunt plura.

Ad pmenidis ⁊ melissũ dẽ ⁊ melissũ

¶ Ad obiectionẽ illã parmenidis ⁊ melissi notandũ est q̃ in solo predicamẽto substãtie sunt veri nois genera ⁊ species: quia forma nõ est forme. vñ substãtie differũt suis substantialib⁹ differentijs. Sed ille differẽtie differunt seipsis. qm̃ nõ alijs differẽtijs substãtialib⁹ differunt: cum forma nõ sit forme. ⁊ sic nõ erit procedere in infinitum.

Ad vltimũ

¶ Ad vltimo obiectum dicimus q̃ licet primũ sit simplex: tñ ab eo sũt res cõposite: qm̃ nõ exeunt ab eo per modũ nature: sed per modũ voluntatis. sicut patet ex voluntate anime q̃ est simplex a qua est cõpositus motor corporis. ⁊ sicut ab vno artifice sunt plures cultelli immediate.

Obiectio Boetius.

¶ Sz videtur falsum qõ dictuz est scz q̃ disparatũ ꝓducit in esse suũ disparatũ cõtra ꝑdic. Dicit eñ boetius q̃ species nõ iuuat aliã speciẽ ad esse: sed due species nõ sunt opposite nisi sicut disparatum: ergo disparatuz nõ ꝓducit ad esse suũ oppositũ disparatũ.

Secundo.

¶ Preterea. causa prio ducit ad esse suũ causatũ: sed causa ⁊ causatũ sũt stricte oppositа: q; sũt opposita vt relatiua: ergo oppositũ vnũ ꝓducit ad esse suũ stricte oppositum. quod prius negatũ est.

Ad primũ.

¶ Ad prio obiectũ dicendũ est q̃ species re vera nõ iuuat ad esse alterius speciei logice loquẽdo quoniã species nõ cõsistit nisi ex genere et differentia. sed solũ individuũ naturaliter pducit ad esse suũ disparatũ.

Alia solutõ

¶ Uel potest dici q̃ species nõ iuuat oppositaz speciẽ in esse: q; naturaliter similia ex similibus procreanť. Quod aũt nullus generať ex equo et asina: dicẽdũ est q̃ mul⁹ nõ est opposita species ab equo ⁊ asina: sed quasi media inter istas duas

De asina et equo.

¶ Ad secundo obiectũ dicimus q̃ re vera causa ꝓducit in esse suũ causatũ: sed nõ inq̃tũ causa. Similiter nec pater inq̃tũ pater generat filiũ sz inq̃tũ habet potestatẽ generãdi.

Ad scdm. Quare pat ñat filiũ.

¶ Itẽ nota q̃ quidam dicũt notiones assistere deo ab eterno q̃ nõ sunt deus. Hec autẽ opinio similis est opinioni platonis de ydeis: ⁊ eãdẽ habet improbationem.

Opinio q̃rũ dicentiũ notiões assistere deo ab eterno.

¶ Istis tamen rõnibus suã opinionẽ videntur probare sic. de⁹ est remunerator ⁊ punitor: inq̃tũ iustus est remunerator ⁊ punitor inq̃tũ aũt liberalis est dator oĩm bonorũ ⁊ patiẽs et nõ punitor: ergo aliud significatur per hoc nomẽ iust⁹ ⁊ aliud per hoc nomẽ liberalis de deo: sed non in essentia aliud. nec aliud in persona: ergo alia notio. Et iste assistunt diuine essentie ⁊ nõ sũt deus vel diuina essentia: quia in diuina essentia nulla est diuersitas vel alietas: et ab eterno assistũt ei quia deus ab eterno iustus est et liberalis: ⁊ ita notiones que nõ sunt deus assistunt deo ab eterno.

Prima rõ.

¶ Itẽ cũ dico deus est iustus de⁹ est liberalis: per vtrũq; istoꝝ noiz significatur diuina eẽtia. Preter diuinã autẽ essentiam cõnotantur diuersa ex parte dei: aut nõ. si diuersa habeo ꝓ-

Scdarõ.

situm. Illa em̄ diuersa nō sūt nisi notiões diuersificates. Si nō: ergo si hec ē vera de⁹ inc̄tū iustus punit hec erit vera. de⁹ inc̄tū liberalis punit. cū idē prorsus notetur esse causa vtrobiq; et sc̄z idem. cū ex parte cause nulla sit vel noteturesse diuersitas. Hec obiectio alio modo p̄t fieri apertius sic: q; deus inc̄tū est causa exemplaris iusticie create nō est causa exēplaris patientie vel liberalitatis: ergo secūdū a liud z aliō est ille causa exēplaris iusticie create z patientie et nō sc̄m essentiā: ergo secūdū aliā notionē. z sic iterū primū. ¶ Item deus ab eterno fuit iust⁹ z liberalis. hec cōiunctio et notat diuersitatē: ergo in eo fuit diuersitas inc̄tū iustus z liberalis. sed nō essentiarū vel personarū: ergo notionū et sic iterū primū. ¶ Cōtra multipliciter obicitur primo sic. sicut dicit btūs augustin⁹: oē bonum aut est de⁹ aut est a deo: sed notio ē aliud bonū: nō em̄ potest esse non bonū in quo deus ē summe iustus vel summe liberalis: ergo ista notio aut ē deus aut est a deo: sed nō est deus vt ipsi dicunt: ergo est a deo. ergo deus produxit in esse illā: ergo vel de nihilo vel de aliquo. Si de nihilo: ergo est creata. ergo incepit esse. ergo nō fuit ab eterno sicut ipsi dicūt. ¶ Preterea si talis notio est creata cū sit de nihilo: sequitur q; talis creatura dederit deo vt sit iustus et vt sit liberalis: et nisi talis creatura esset deus nō esset iustus vel liberalis. qō hereticū est dicere z omni rationi repugnans. Si vero dicat q; deus produxit istā notionem in esse de aliquo ab eterno. nō nisi de sua substantia. quia ab eterno nihil aliud habuit c̄p̄ suā essentiā: ergo ista notio est a deo et essentia dei: ergo est deus. Hoc autē falsū est. sicut dicit beatus augustinus in libro cōfessionū dicēs. dñe tu fecisti omnia nō de tua substātia: q: si de tua substantia essent id quod es. quare dñe de nihilo fecisti oīa. ¶ Preterea sit deus iust⁹ notione aliq̄ que nō est ipse: ergo ipe nō est sūme iustus. Hoc em̄ dicit btūs augu. q; si de⁹ esset bonus bonitate que non est ipse. non esset sūme bonus. Et hoc verū est p̄m istos. q: ipse iustus est notione q̄ ipse nō est: et liberalis notione q̄ ipse nō est. Eodem modo p̄t ip̄robari opinio platonis ¶ De ydeis tamē dicit aug. q; qui negat ydeas esse expers ē xp̄iane religionis: quod verū est eo modo quo dixim⁹ ydeas esse mūdū archetypū. Sed eas negare separatas a deo put ꝺ plato posuisse nō ē cōtra xp̄ianā religionē. imo est cū xp̄iana religione. ¶ Solutio. Ad p̄mo obiectū dicimus q; si volumus p̄prissime loqui de deo dicemus ita. de⁹ q: est de⁹ punit: q: est deus remunerat quia ē deus creat. Largitur sua bona: peccata sustinet et hmōi. Sc̄m idē em̄ est ipse causa oīm z proprie z vniuersaliter. Sed specificam⁹ istā causam efficientē c̄p̄tū ad modū significandi nō in sua essentia: sed c̄p̄tū ad effectus quosdā. Unde dicitur iustus c̄p̄tum ad effectus quosdā speciales: nō c̄p̄tū ad ōmnes. Similiter liberalis ꝺ: c̄p̄tū ad effectus quosdā. Talē aut̄ specificationē p̄m modū intelligendi facimus per p̄portionē sue imitationez quā habent virtutes create ad deū. Unde cū ꝺ: dñs est iustus significatur deus vel iusticia. i. in cōparatione ad tales actus quales ex se elicit iusticia creata. Ipsemet tamen est ipsa cōparatio. Seipso em̄ cōparabilis est deus ad oēs suos effectus. ¶ Ū ergo ꝺ: deus est iustus: et deus est liberalis. c̄p̄tum ad rē non est diuersitas ex parte dei sed est diuersitas in modo significandi z in eis q̄ cōnotant ex parte creaturarū p talē modū significādi. Per hoc patet solutio ad oia p̄ie obiecta. ¶ Patet em̄ q; nō valet hec argumētatio: deus inc̄tū iustus est remunerator z punitor: inc̄tuz liberalis largit̄ dona sua: ergo aliud significatur per hoc nomē c̄p̄ per illud de deo deberet addere vel alio modo. ¶ Ad sc̄o obiectū similiter dicendū q; nulla diuersitas significatur per ista nomina ex parte dei. Sed diuersimode significant. Unde nō sequitur q; si nulla diuersitas est vel nō significatur ex parte cause. q; ideo sit de⁹ iustus quia dator est oīm bonor̄ vel liberalis q: punit. quia licet idē significent ex parte dei: tamen diuerso modo. ¶ Eodē modo dicendū est de exemplari de⁹ em̄ inc̄tū iustus est causa iusticie create: inc̄tū mansuetus exemplar siue causa exemplaris māsuetudinis create: z sic de aliis. ¶ Ad vltimo obiectū dicimus q; cum dicitur deus ab eterno fuit iustus z liberalis. Hec cōiūctio z notat diuersitatem non essentie diuine ad essentiaz diuinā: sed effect⁹ ad effectū. Est em̄ sensus: de⁹ ab eterno fuit iustus z liberalis. i. ab eterno fuit habilis z promptus ad opera misericordie et ad opera liberalitatis. Unde ista diuersitas nō asseritur actu fuisse ab eterno cū dicitur de⁹ ab eterno fuit iustus z liberalis: sed in habitu.

¶ Explicit liber primus.

¶ Incipit secundus liber de mundo creato.

Dōc̄p̄ dictū est de mundo archetipo dicēdū est de mūdo creato de quo dicit moyses i principio genesis. In principio creauit deus celū z terrā. Per celū itelligit celū empireū et cōtēta in eo. sc̄z angeli qui in eo fuerūt creati. Per terram ꝺ materia oīm visibiliū. Primo igitur dicimus de dignior̄ creaturis sc̄z de angelis. Et primo de primo statu eor̄. Sc̄o de sc̄o statu malor̄ angelorum. Tertio de bonis angelis.

¶ Primus aūt tractatus diuidit in sex capitula In primo querit vtrū in primo statu suo angel⁹ habuit caritatē. Secūdo supposito q; nō habuit caritatē sed tm̄ naturalē dilectionē vtrū illa naturali dilectione frueretur se. Tertio vtrū de illa dilectione de via faceret finem: z de creatura deū suū. Quarto vtrū illa dilectio naturalis fuerit symoniaca z vtrū illa dilectiō e diligeret deū sūme: sicut volunt p̄robare quidā opinātes q; naturali dilectione diligebat angelus deū in p̄rio statu sūme sc̄z ppter se z sup oīa. Quinto z vltimo vtrū dilectio naturalis angeli in primo statu fuerit ordinata vel inordinata et iusta estimatrix rerum vel iniusta. Sexto si talis dilectio fuerit eiusdem speciei cum charitate.

Tertia rō.

Ad secūdū

In oppm̄. Augustin⁹.

Ad vltimū.

Sc̄o.

Tertio.

Diuisio primi tractat⁹ p capitula.

Auguste. de ydeis.

Solutio ad primum.

Nota ista.

¶ Primum capitulum primi tractatus.

Q; angeli nō habuer̄t charitatē i primo statu arguitur.

Orca primū capitulū. ¶ Prio videt q; nō habuerit caritatē in primo statu sic. ¶ Ām in principio genē. dicit augusti. q; cū dicit. in principio creauit deus celū z terrā. per celū intelligit angelica natura informis. per hoc autē qō sequitur fiat lux. intelligitur cadē natura formata ad deū conuersa. ¶ Q; aūt habuit caritatē per illud qō dicit ysaias. xliij. Quō cecidisti lucifer q̄ mane oriebaris. q: ergo habebat tantā claritatē vt diceretur lucifer videtur q; haberet gr̄az. ¶ Itē in ezech. xviij. Tu signaculū similitudinis eius fuisti Et iterꝫ in eodē de eodē lucifero. ois lapis pretiosus operimentū tuū. p lapidē p̄ciosum videntur significari v̄tutes: ergo in prio statu habuit v̄tutes. ¶ Preterea de eodē ꝺ: tu plen⁹ sapiētia z decore in deliciis paradisi fuisti. Et beatus aug. de angelis dicit: simul cū diens naturā z largitēs gr̄am. ¶ Hoc idē potest p̄robari rōnib⁹ q̄m̄ angelus in prio statu aliqua lege ligat⁹ erat: aliter non potuisset peccare. z poterat demereri transgrediendo p̄cepta illius legis sicut patet ex euentu: ergo implēdo p̄cepta illius legis poterat mereri: sed mereri nō poterat nisi habēdo caritatē: ergo habebat caritatē. ¶ Preterea in primo statu aut diligebat deū c̄p̄tū debebat et sicut debebat aut nō. si sic: ergo ex caritate diligebat eū. q̄m̄ sola caritate sic diligit deus. si non: ergo omittebat hoc p̄ceptū quod erat scriptū in mēte sua. diliges dñm deū tuū. z̄c. ¶ Itē in prio statu angelus aut diligebat deū p̄pter se et super omnia aut nō. si sic ergo ex caritate. q̄m̄ meliori modo nō p̄t diligi de⁹. si non diligebat deū p̄pter se deū sed p̄pter se. i. p̄pter se angelū q̄ magis diligebat se c̄p̄ deū. ergo peccabat mortaliter. q̄m̄ ex hoc est pctm̄ cupiditatis. q̄m̄ ea magis diligitur creatura c̄p̄ creator: z similiter luxuria z hmōi. ¶ Solutio. p̄positiu⁹ z multi alij dixerunt q; angeli creati fuerūt in naturalibus et gratuitis. Et respondent ad illud qō dicit augu. q; angelica natura in prio statu fuit informis nō simpliciter: sed in cōparatiōe ad statū p̄firmationis. ¶ Nobis magis placet via cōis. s. q; nō habuerūt gratuita. Q; aūt ꝺ: Tu autē signaculū. z̄c. ꝺ: ppter naturalia p̄spicacissima q̄ habebat lucifer p̄e alijs angelis. Q; ꝺ: ois lapis p̄ciosus z̄c. per lapidē p̄ciosum angeli nō intelliguntur v̄tutes sed alij angeli qui in cōparatione sui ad ipsum ornabāt ipsum. q̄m̄ in cōparatione rex minus pulcrarū magis apparet pulchritudo pulcrioris. similiter cū dicitur tu plen⁹ sapiētia z̄c. intelligitur de sapientia quā habebat perspicaci ratione z de decore claritatis naturaliū. et de deliciis quib⁹ delectabat in deo per naturalē cognitionē z naturalē amorē. sicut aliquis delectatur naturaliter videndo p̄ratū viride. Quod aūt dicitur simul audiens naturā z largiēs gratiā intelligitur sic. simul dedit eis naturalia bona gratis.

In oppm̄ arguitur.

Sc̄o ez̄e.

Primā rō.

Sc̄a rō.

Tertia rō.

Solutio p̄positiui.

Opinio doctoris q; nō habuerunt charitatē.

Ad primū obiectum.

¶ Ad primo obiectū dicimus q; hoc argumētū nō valet angelus in primo statu habuit sufficienter vnde posset demereri: ergo hmōi sufficienter bene posset mereri. q̄m̄ plus exigit ad meritū c̄p̄ ad demeritū: q̄m̄ solus homo principiū est mali sed nō boni: q̄m̄ deus est principiū o⁹ boni. licz autē angelus nō haberet sufficienter quo posset mereri gratiā in primo statu habebat tamen quo posset mereri. s. liberū arbitriū quo poterat mereri accepta tñ gratia. ¶ Ad alīd dicimus q; angelus diligebat deū in primo statu c̄p̄tū debebat et sicut debebat ex eis q̄ data erant ei. i. ex naturalibus. diligebat ergo deū angelus c̄p̄tū debebat: et sicut debebat diligere tunc. nō tamē diligebat eū simplr̄ c̄p̄tū debebat vel tenebatur diligere: q̄m̄ habebat mandatū caritatis scriptū in mente sua. tenebatur ergo eū diligere ex caritate: sed nō nisi p̄ius accepta gr̄a. ¶ Ad illud dicimus q; angelus naturali dilectione magis diligebat se c̄p̄ deū. nec sequit̄: ergo peccabat mortaliter. Impediente fallacia sc̄m cōsequēs: q̄m̄ illa predicta se h̄it vt excedentia z excessa: quoniam dilectio qua aliq̄s diligit se plusq̄ deū q̄ libido est. i. q: vult frui creatura est pctm̄. talis dilectio est in luxuriosis/sup bis/cupidis: et hec dilectio innaturalis est. sed dilectio q̄ creatura diligit sup vtilitatē vel cōseruationē suā naturalis est: et licet tali dilectiōe diligat se creatura plusq̄ deū: tamē nō peccat in hoc q̄m̄ nō est ei datuz aliquid naturaliter quo diligat deū plusq̄ se nec per se supra se. ¶ Itē angelus cognoscebat z diligebat deū: ergo deus cadebat in eius intellectū z eius affectū: sed ita est in sensibilibus q; si dulce cadit in gustū nō infectū sed bene dispositum delectat ipsum. z p̄m q; magis dulce magis delectat: ergo cū summe delectabile caderet in affectum angeli siue in gustū eius spūalem nō infectum: sed bene dispositū summe delectabat ipm q̄m̄ si delectabile inc̄tū delectabile delectat: q̄ summe delectabile inc̄tū summe delectabile sūme delectat: ergo angelus in primo statu summe delectabat in deo: ergo sūme diligebat deū. sed sūma dilectio dei est caritas: q̄ diligebat deū ex caritate. ¶ Solutio. Cōcedim⁹ q; angel⁹ sūme delectabatur in deo c̄p̄tū ad stat̄ū: nō tamē sūme simpliciter: et hoc ideo cōtingebat q: gust⁹ spūalis non erat in angelo in optima z vltima dispositione. s. dispositione gratie. Erat quidē dispositus per ymaginē nō per similitudinē gratuitā: z ideo nō sūme delectabat angelus in deo simplr̄: sed summe delectabatur in eo p̄m capacitatē quā tunc habebat. ¶ Itē ois potentia magis se habet ad illud ad quod principaliter et per se est q̄ ad illud ad quod nec principaliter nec per se est: sed vis cōcupiscibilis se habet ad diligendū deū principaliter et per se: sed ad diligendū creaturā nec principaliter nec per se: q̄ magis se habet ad diligendū deū c̄p̄ ad diligendū aliquā creaturā: sed homo per eā solā potens est diligere aliquaz creaturā vltima dilectione. s. ppter se z sup oīa: ergo multo fortius per vim cōcupiscibilē solā. z per se potuit angelus diligere deū in primo statu vltima dilectione. s. ppter se z super oīa iz hoc est motus caritatis: ergo in primo statu angelus habuit caritatē et antea. ¶ Item sicut se habet

Arguit cōtra p̄dic. 1.

Solutio.

Arg. sc̄o.

Tertio.

habitus ad habitū ita potentia ad potentiā: sed habitus quo diligitur deus est maior q̄ habitus quo diligitur creatura. qm̄ sicut dicit augu. caritas magis diligit legē dei q̄ cupiditas milia auri et argenti: ergo potentia qua diligitur deꝰ magis se habet ad diligendū deum q̄ potentia qua diligitur creatura ad diligendū creaturā. ꝛ inde vt prius. ¶ Itē qō natura est tale magis est tale q̄ quod nō est tale natura: sed ille naturaliter diligit deū demonstrato aliquo auaro et nō naturaliter diligit diuitias mūdi ergo cōtra naturā: ergo magis diligit deū q̄ diuitias mundi. nō g̃ preponit diuitias mūdi deo: qō aperte falsuꝫ est

¶ Solutio. cōcedimus cōclusionē duarū primarum obiectionū. vis em̄ cōcupiscibilis magis se habet ad diligendū deū q̄ ad diligendū tpalia. qm̄ ad diligēdū deū se habet naturaliter ꝛ ex naturali sua intentione: ad hoc em̄ data est. ad diligendū autē temporalia nō fuit data. tamen talis facta est q̄ ea posset homo diligere tēporalia vel debito modo vel indebito modo. sicut em̄ intellectus habet apprehendere oīa ꝛ eterna et transitoria: sic vis cōcupiscibilis et annexa habet concupiscere ꝛ eterna ꝛ trāsitoria. ¶ Non valet autē hec argumentatio: ꝙcupiscibilis magis se habet ad diligendū deū q̄ ad diligendū tpalia: sed sola pōt diligere tpalia propter se ꝛ sup oīa: ergo et deū. quia nō cōcludit quod proposuerat. ppo fuerat em̄ de simplici dilectione: et ipse cōcludit de dilectione perfecta ad quā vis cōcupiscibilis nō magis se habet q̄ ad diligendū perfecte tpalia. ppter quattuor causas. Prima est qm̄ ad op⁹ perfecte dilectionis exigit̄ multiplex electio siue multipler deliberatio. ad actū autē vicij nulla exigitur deliberatio sicut dicit origenes q̄ virtus est tarda. viciū autē ꝑceps. Scōa causa est q̄ vis cōcupiscibilis se habet ad perfecte diligē dum deū tantū per mediā caritatē: qꝫ aliter non potest ferri supra se sed immediate se habet ad diligendū tēporalia. Tertia causa ast qꝫ deus modo non videtur: quia deum nemo vidit vnq̄. tēporalia autē aperte videntur. Quarta causa est fomes. dicim⁹ autē q̄ vis cōcupiscibilis nō habet se per se ad diligendū deū dilectione volūtaria: imo per apprehensionē ꝛ extrinsecū mouēs.

¶ Ad tertiū obiectū dicimus q̄ hoc nomen natura tripliciter accipitur sicut dicit boetiꝰ in li. de duab⁹ naturis ꝛ vna psona xp̄i. Primo modo dicitur natura principiū motus per se ꝛ nō scōm accidens. Scōo vnuscuiusq̄ rei specifica differētia. Tertio quelibet res q̄ intelligi pōt. Scōꝫ primā significationē intelligitur regula aristotelis. qꝫ sm̄ hoc intelligit̄ natura q̄ est principium alicuius rei per se. ¶ Scōꝫ hoc liberū arbitriū non est natura respectu suarū operationū. qꝫ non per se mouet ad opa interiora vel exteriora: est tamē natura sm̄ scōam significationē q̄ idē est q̄ ratio. Natura tamē sm̄ primā significationē posset dici sm̄ aliquē effectū quē per se elicit vel sm̄ aliquā dispositionē quā p se habet. Per hoc ptz solutio ad tertiā obiectionē. qꝫ scōm primam significationē vis cōcupiscibilis non se habet naturaliter ad diligēdū deū vel temporalia: sed extrinsecus mouens. scōm autē scōam significationem se habet ad vtrūq̄ naturaliter quia ex libero arbitrio quod est natura vt dictū est.

¶ Secundū capitulū primi tractatus.

Secundo capitulo q̄ritur vtrū angel⁹ naturali dilectiōe frueret̄ se. ¶ Qō ꝓbatur. qꝫ angelus in primo statu diligebat se ꝛ ꝓpter seipm̄: sed frui est amore inherere alicui rei ꝓpter se. g̃ angelus in primo statu fruebatur se: ergo fruebatur creatura. sed dicit Aug. per totū ꝛ solū malū hominis est frui creatura: ergo naturalis illa dilectio erit pctm̄. ¶ Itē dicit aug. in li. de ci. dei q̄ amor sui est fundamentū ciuitatis dyaboli: sicut amor dei est fundamentū ciuitatis dei. ergo amor sui pctm̄ est. ergo amor quo angelus diligebat se ꝓpter se pctm̄ erat. ¶ Sed videtur hoc impossibile: qꝫ delectatio est cōiunctio cōuenientis cū cōuenienti: sed nihil pōt cōiungi sibi: ergo nullus pōt delectari in se ꝓpter se: ergo nullus pōt se diligere amore libidinoso: ergo amor sui non potest esse peccatū ergo nō est fundamentū ciuitatis dyaboli. ¶ Solutio. amor naturalis sui ē ille quo quis vult sibi bonū. s. esse/viuere/intelligere. ꝛ talis amor non tendit nisi ad ꝙseruationē sui. qꝫ aūt dicitur amor sui. i. amor ꝓprie excellentie. et sm̄ hoc idem est q̄ superbia. ¶ Quandoq̄ amor sui ꝺr amor libidinosus huius vite tēporalis. sicut em̄ aliquis in diuitijs gl̄iatur. i. ꝓpter se delectatur vel in fortitudine quod ꝓhibetur per hie. ca. ix. Nō gloriet̄ diues in diuitijs suis: nec fortis in fortitudine sua. ꝛc. ¶ Ita qñq̄ aliquis ꝓpter se delectat̄ in vita ista temporali et trāsitoria et bene pōt contingi vite sue per apprehensionē: qꝫ per apprehensionē cōtingitur homo rei etiā nō existenti qñq̄. vt cū aliqs delectatur in spe alicuius boni qō nō habet nec vnq̄ habebit. ¶ De tali amore dicit greg. q̄ est filia luxurie et pōt dici q̄ amor sui in secunda vel tertia significatione est fundamentum ciuitatis dyaboli: quia magis se habet homo ad diligēdū se q̄ ad aliud: ꝛ ideo homo corrupt⁹ citi⁹ ꝛ vehementius diligit se amore libidinoso q̄ aliud.

Capitulū tertium primi tractatus.

Circa tertiū capitulū q̄rit̄ vtrū illa dilectione de via faceret̄ finē: ꝛ de creatura deū suū. ¶ Videtur q̄ sic: qꝫ dicit aug. ve illis qui diligunt nutus tuos pro terra. Nutus dei sūt oēs creature. peccant igitur amatores mūdi qꝫ de nutu facīt rē: de via finē: ergo naturalis dilectio si ꝓprehendit nutū ꝓpter viam pro fine pctm̄ est. ¶ Preterea gulosus de vētre facit deū suū: qꝫ facit ipsum suprem̄ finem sibi. Eodē modo auarus thesaurū diuitiaꝝ facit sibi deū: qm̄ diligit eas ꝓpter se: ergo cū homo naturali dilectiōe diligat se ꝓpter se et faciat se suprem̄ finē sue dilectionis. restat q̄ ipse tali dilectione facit se deū suū: sed constat q̄ ipse nō ē verus deus suus: ergo tali dilectiōe peccat: qm̄ nobis ꝓcipitur. Abijcite deos alienos de medio vestri. ¶ Itē angelus naturali dilectiōe diligebat se ꝓpter se et nō ꝓpt deū illa ergo naturalis dilectio excludebat vltimū finē: ergo in ea erat ꝓuatio speciei: qꝫ omnis actus voluntatis species est et relatio ad deū: ergo in illa dilectione erat malitia. g̃ illa dilectio erat pctm̄. ¶ Solutio. Dicimus q̄ naturali dilectiōe q̄ diligit se homo ꝓpter sui vtilitatē nō peccat: qm̄ illa dilectione nō fruitur se nec tendit ad fruendū se quod est seipsum facere finē sibi suprem̄ ꝛ seipsum facere sibi deū. Cum em̄ bonū naturaliter sit finis oīm: tunc hō facit creaturā sibi suprem̄ finē ꝛ deū sum qñ diligit eā vt sūmū bonū. i. vt delectetur in ea ꝓpter se: sed cum diligit creaturā ꝓpter naturalē aliquā vtilitatē. talis dilectio nō excludit vltimū finē: sed ex hoc q̄ se diligit ꝓpter suā vtilitatē pōt peruenire ad hoc vt vere diligat deū. cū autē vere diliget deū tūc perfecte diliget se ꝓpter suā vtilitatē: qm̄ omne aīal mundū findit vngulā. ¶ Per vngulā significatur finis volūtatis siue operis: qꝫ oia desideria et opera nostra debemus referre ad gloriam dei ꝛ vtilitatē nostrā: qm̄ hoc vult deus vt eius sit gloria. sicut ipse dicit ꝙ ysaiā. ca. xlij. Gloriā meā alteri nō dabo. ideo cātamus ei quotidie gloria patri ꝛc. in fine psalmorum per quos intelligitur operatio. Utilitatem autē vult deus esse nostrā qm̄ ipse bonorū nostrorum non eget. et ideo patet q̄ dilectio naturalis non est contraria caritati nec repugnans ei: sed pōt esse via ad ipsaz. ¶ Per hoc patet solutio ad duo obiecta. ¶ Patet etiā solutio ad tertio obiectū: qꝫ licet illa dilectio naturalis careret debito fine non tamen excludebat debitū finem quia susceptibilis erat illius sicut contingit in actionibus in differentibus.

¶ Quartum capitulum vtrum illa dilectio fuerit symoniaca.

Circa quartū capitulū sic obicit. Angelus in ꝓio statu diligebat deū non ꝓpter deū sed ꝓpter seipz siue ꝓpter suā vtilitatē: ergo illa dilectiōe intendebat acquirere rem tpalē siue suā vtilitatē: ergo illa dilectio est symoniaca qm̄ ex eo est symonia et pctm̄ q̄ aliqs aliq̄d intendit acquirere tēporale pro spirituali. Ideo pro maximo spirituali intendebat acquirere tēporale: g̃ illa dilectio erat marie symoniaca ergo erat peccatū. ¶ Forte ad hoc dicet aliquis q̄ licet hoc ꝙ spūali intēderet acquirere tēporale tamē in hoc nō peccabat qm̄ illō nō intēdebat ex cupiditate. ¶ Sed cōtra. si aliquis eps nō habens vñ sustētaretur vēderet vel intēderet dare alicui prebendam ꝓ re tēporali: hac intētiōe tm̄ vt ex illo tēporali sustentaret̄: cōmitteret symoniā. hoc nō est dubiū licet illud nō intēdatur ex cupiditate. eadē ratione et in dilectione naturali erit symonia: ergo ipsa est peccatū. ¶ Propter cōsimiles obiectiones q̄ infinite possūt hic fieri direrūt quidam: ꝛ adhuc dicūt multi q̄ angelus siue adā in principio diligebat se nō ꝓpter se sed ꝓpt deū et deū ꝓpter deū tantū ꝛ q̄ naturali dilectiōe diligebat deū ꝓpter se et super omnia. ¶ Nō nituntur quidam ꝓbare sic. naturali dilectione nō diligit quis nisi suā vtilitatē: hoc em̄ est diligere se: ergo maiorē sui vtilitatē magis diligit: g̃ summā vtilitatē sūme diligit. deus autē sūma est vtilitas creature siue sibi sūme vtile: ergo naturali dilectione sūme diligit deū ergo diligit deū ꝓpter se et super oīa: vel ad minus diligit deuz equaliter sibi cū diligat deū sūma dilectiōe et se summa dilectione. ¶ Itē hoc preceptū diliges deū. ꝛc. est preceptū morale: ergo erat scriptū a natura in mente angeli in primo statu: ergo naturaliter instituz erat angelo diligere deum ex toto corde. ꝛc. ergo naturali dilectione diligebat deū ꝓpter se ꝛ sup omnia. ¶ Sed contra. angelus in primo statu diligebat deū ꝓpter se et super omnia: sed hmōi dilectione dilector integer rectā estimator est qui iuste estimationi nec aliquid addit nec aliq̄d detrahit. talis est qui iuste ꝛ sancte vuit sicut dicit aug. in ꝓio li. de doctrina x̄piana. ergo sola dilectione naturali iuste ꝛ sancte viuitur: quod ē hereſis pelagiana. ¶ Preterea excellētissimus mod⁹ diligēdi deū est diligere deū ꝓpter se ꝛ sup oīa: sicut dare elemosinā est q̄dā actus informis sed per circūstātias format̄. vt si quis det elemosinā dando q̄tū debet/ qñ debet/ et cuius gr̃a debet: talis motus est informat⁹ talibus circūstātijs. Similiter diligere est motus informis secundū se: sed si apponātur circūstātie scz ꝓpter se ꝛ sup oīa plenissime erit formatus qm̄ nō sunt alique circūstantie q̄ possint addi vt meliorē efficiant motū illū ergo talis motus diligendi deū est excellentissim⁹ vt nichil bonitatis possit addi: ergo talis mot⁹ diligēdi deū est gr̃e non nature. ¶ Solutio. dupler dilectio naturalis scz volūtaria ꝛ inuolūtaria: siue naturalis rationalis ꝛ irrationalis. Est autē dupler dilectio inuolūtaria. vna quā habem⁹ cōem cuz brutis q̄ homo diligit se. i. vitā suā salutē ꝛ sanitatē et cōseruationē illoꝝ: qm̄ tali amore diligim⁹ mēbra nostra et magis diligimus magis necessaria: vt caput ꝓ quo ꝙseruādo exponimus cetera mēbra. tali dilectiōe diligūt se bruta q̄ per vim estimatiuā fugiūt nociua ꝛ appetūt innocua: ꝛ ea q̄ cōseruāt esse vel bene esse: talis dilectio nō pōt esse pctm̄ qm̄ nō est volūtaria nec pōt esse voluntaria. oē autē pctm̄ est voluntariū. Est aūt dilectio naturalis inuolūtaria q̄ ꝓprie est hoīs siue humane nature qua naturaliter aīa diligit sūmū bonū appetēs beatitudinē sine oī deliberatiōe ꝛ preelectione. ¶ Quoniā sicut dicit tullius: de⁹ est vox nature. ¶ Et sicut dicit boetius: de⁹ ē bonum qō ab oībus desiderat. ¶ De ista dilectiōe dicit eccle. cāti. iij. In lectulo meo per noctes q̄siui quē diligit aīa mea. ¶ Et aug. deum diligit q̄cq̄d diligere pōt. Hec igit̄ dilectio: qꝫ est irrationalis ꝛ inuolūtaria nō pōt esse pctm̄. ¶ Dilectio aūt volūtaria diuiditur in duas. s. in cōcupiscētiā ꝛ in auaritiā seu benuolentiā. Cōcupiscētia est dilectio qua diligim⁹ oē illud quo frui appetim⁹ vel quod habere volum⁹: sicut aliqs dicitur diligere vinū qꝫ appetit frui eo. Dilectio quedā amicitia est qua diligim⁹ oē illud cui bonū volumus. i. cuius bonis cōgratulamur. vter q̄ dile

Augustin⁹.
Quarto.
Solutio duarū primarū obiectionū
Nota.
Nota de libero arbitrio.
Origenes.
Ad tertium obiectum. Naturaliter tripliciter accipitur.
Solutio ad q̄situm.
Quid ē vngulā fidere
Esa. 42.
Ad duo prima obiecta
Ad tertiū.
Primarō.
Qꝫ sic.
Augustin⁹.
Solutio.
Amor sui quid est.
Idiere. 9.
Gregorius
Tertiarō.
Qꝫ sic.
Primarō.
Augustin⁹.
Scōarō.
Qꝫ sic.
Scōarō.
Scōarō. opinionis.
Impropatio pdi. opinionis.
Scōa improbatio.
Probatio.
Solutio ad q̄situm.
Dilectio multiplex.
Pctm̄ est voluntariū
Tullius.
Boetius.
Canticoꝝ.
Augustin⁹
Duplex dilectio volūtaria.
Cōcupiscētia.
Amicitia.
Caullatio
Replica cōtra caullationem.
Opinio q̄rundam.
Nō opinionis

ctione siue cōcupiscētia siue benivolentia diligimus deū per naturā sine adiutorio gratie et per gratiā. per naturā vero qñ est inducta per creaturarū testimonia qñ creature sūt sufficiētes ad inducendū testimonia de suauitate dei per q̄ concupiscentiā aliquā possūt accēdere in aīa hūana sicut habetur sapientie. xiij. et talis cōcupiscentia inducta testimonijs creaturarū est amor quo diligit deus p modū nature. ¶ Sic possūt creature persuadere deū esse dignū cui bonū diligat z cuius bonis cōgaudeat dū ostendunt nobis et clamāt q̄ ipse fecit nos z nō ipsi nos: z q̄ oīa visibilia fecit propter nos. z sic inducūt in nobis dilectionē que ē amicitia vera ad deū: z talis amor dei naturalis est q̄ per naturalia acq̄sit⁹ sine gr̄a gratū faciente: nec tñ est symoniacus qñ natura nō facit ipsum viā ad acquirendū aliquid aliud. ideo tali amore volumus deo sūmū bonū et eius bono cōgratulamur: licet inde nihil boni nobis accidat. ¶ Sicut amor quo pater diligit magistrum filij sui propter filium suum. ille amor est gratuit⁹ ex parte cause finalis: licet sit inductus ab amore filij qñ vult ei bonū. licet nihil cōmodi inde ei proueniret. ¶ Ex hoc patet solutio ad primū. q̄ scz amor naturalis quo diligit deus nō est symoniac⁹ sicut amor cupidorū q̄ diligūt deū propter nūmū ordine peruerso sicut dicit augustinus. Et ideo amor naturalis quo diligitur de⁹ gratuit⁹ est ex parte cause finalis. non tamen est o῀no gratuitus qñ nō est gratuitus ex pte cause efficiētis cū sit inductus a rōnibus naturalib⁹ et innatis illis: sed amor qui ē caritas siue sit cōcupiscentia siue amicitia gratuitus est ex omni parte ¶ Ad scōm dicim⁹ q̄ ille amor naturalis quo diligit aīa humana deū sicut sibi optimū siue sicut suā sūmā vtilitatē ille idē amor est amor quo diligit se homo ¶ Est em̄ regula gn̄alis q̄ omnis amor qui est cōcupiscētia diligēs se diligit illud quicquid aliū illo diligit. Et dicim⁹ q̄ illo amore diligit homo deū sūme scōm statū in quo est. s. scōm possibilitatē nature Similiter angelus in primo statu tali dilectiōe deū diligebat naturaliter nec magis nec min⁹ q̄ se: nec equaliter). sicut iste nō magis diligit dulce q̄ vinū vel minus vel equaliter. z hoc contingit: quia ex eadem dilectione numero z eodē modo se habente q̄ diligit dulce diligit vinū. Quod aūt dictū est supius q̄ homo magis diligit se q̄ deū naturali dilectiōe: dictū est de dilectione amicitie qua diligit de⁹. ¶ Ad vltimo obiectū dicim⁹ q̄ hoc preceptū diliges dominū ex toto corde zc̄. institū est in corde hois q̄ tum ad scientiā nō q̄tū ad faciēdi potestatē. qñ hec est potestas solius gratie vt per eam diligat homo deū plusq̄ se. z vt leuet se supra se. trenor. iiij. ideo dicimus q̄ nō valet hec argumentatio. hoc preceptū diliges dñm deū tuū zc̄. erat scriptum in mente angeli naturaliter: ergo naturaliter erat ei institū diligere deū ex toto corde zc̄. qñ differentia est inter legē z gratiā. qñ lex docet quid faciendū: gratia dat potestatē. vnde debet concludere: ergo naturaliter erat ei institū q̄ deus erat diligēdus ex toto corde, zc̄. erat enim per solam cognitionē: sed non per operationem. hoc enī erat solus gratie vt diligendo deū plusq̄ se leuaret supra se.

Inducit q̄s ad diligēdū deū p̄ creaturas.

Amor naturalis sine gratia.

Optimū exemplum.

Ad primū.

Ad scōm.

Alia gn̄alis

Ad vltimū.

¶Quintū capitulum primi tractatus.

QUinto capitulo q̄ritur sic. vtrū naturalis dilectio qua diligebat angelus deū in prio statu erat ordinata aut inordinata. ¶ Probat aug. in li. de doctrina xpiana assignat talē ordinē caritat⁹ prio debem⁹ diligere deū. Scdo nos. Tertio illud quod iurta nos est. Quarto corpus prio priū. Dilectio ergo naturalis aut tota est ordinata scdz hunc ordinē: aut aliq̄d habet cōtra hunc ordinē. Si primū ergo est simplr ordinata. si secundū/ergo est inordinata. ergo naturalis dilectio aut est ordinata aut inordinata. Sed augu. dicit q̄ ordinata dilectio caritas est: ergo si naturalis dilectio est ordinata ipsa est caritas: et si inordinata est pctm̄. cū ordo caritatis sit in pcepto. g̃ naturalis dilectio aut est caritas aut peccatū. sed cōstat q̄ nō est pctm̄: ergo ipsa est caritas. et ita angeli in primo statu habuerūt caritatem. ¶ Itē angelus tenebat diligere deū ex caritate in primo statu: ergo tenebatur diligere deum pluscz̄ se z diligebat deū minus q̄ se z se magis q̄ deū. ergo peccabat. ¶ Preterea illa dilectio erat iniusta: estimatrix z ponderatrix dei: q̄ magis diligendū minus diligebatur ea: et min⁹ diligendū magis: ergo erat peccatū. ¶ Solutō Dilectio naturalis angeli in primo statu differebat a caritate in duobus tantū scz in causa efficiente siue originali z causa inducēte siue motiua. Causa em̄ efficiens naturalis dilectionis est sola potentia. Causa inducens siue mouens sūt bona tēporalia: neutrū autē istor neq̄ ista simul faciunt contrarietatē dilectiōis ad dilectionē: sed solus finis dilectionis. Unde dilectio qua tēdit creatura ad fruendū creatura vel ad delectandū in ea est cōtraria dilectioni qua quis fruitur deo vel tendit ad fruendū eo propter se. vndevna ista rum est pctm̄: alia est virtus. Dilectione aūt naturali qua diligitur deus delectat aīa in deo: et ita naturalis dilectio nō repugnat q̄tū ad finez causati. imo potius cōuenit cū ea. et ideo non ē ei contraria licet sit disparata patet igit q̄ naturalis dilectio nec est inordinata p̄m q̄ inordinata notat vicium vel cōtrarietatē respectu caritatis ordinate: sed non ex toto ordinata. silr hec propositio est falsa quā ipse ponit. naturalis dilectio aut est ex toto ordinata p̄m hunc ordinem: aut habet aliquid contra hunc ordinē. q̄ re vera nihil habet cōtrariū huic ordini sed disparatum vt patet ex predictis. silr illa dilectio nō est iusta estimatrix dei: qm̄ hec dictio iniusta importat vicium: sed non est cuiuslibet rei iusta estimatrix. quod si esset: esset caritas.

Ordo charitatis p̄m augustī.

Q̄ angelorū dilectio fuit ordinata aī. i.

Secundo.

Tertio.

Solutio.

¶Sextum capitulum primi tractatus.

ORca vltimū capitulū. videtur q̄ dilectio qua diligebat angelus deū in prio statu: erat eiusdē speciei specialissime erat eiusdē cū caritate. p̄batio. Illa dilectione naturali diligebat idem ꝓpter idem quod diligitur

Q̄ dilectō

ritate.

caritate. s. deus propē se z proprie idē propter se g̃ illa dilectio erat eiusdē speciei specialissime cū caritate. Hec argumentatio est necessaria vt ptz in alijs affectionibus. sed nihil ē eiusdem speciei specialissime cū caritate quod non sit caritas: sicut nihil est eiusdē speciei specialissime cū albedine quod nō sit albedo. z sic de oībus sibi. g̃ naturalis dilectio est caritas. ¶ Ad hoc dicendum q̄ actus dilectionis naturalis et actus caritatis sunt eiusdē speciei specialissime: non tñ habitus ex quibus insurgūt vel pcedunt illi actus sunt eiusdē speciei. habitus em̄ nō sunt ad simpliciter agere sed ad facile agere: et vbi habitus explicat aliā difficultatē est alterius speciei. z ideo quia habitus caritatis explicat talē difficultatē qualē nō pōt explicare naturalis dilectionis habitus: habitus qui est caritas est alterius speciei g̃ naturalis dilectio. sicut patet in largitate z pdigalitate qui sunt diuersi habitus diuersarū specierū propter difficultatē specialē quam expetit largitas: et tamen ex eis surgunt actus eiusdem speciei scilicet dare danda.

Solutio.

¶Secundus tractatus secundi libri de statu malorū angelor̄ et cōtinet septē capitula.

Diuisio tractatus per capitula.

IStū est de primo statu angelorū: qui fuit stat⁹ innocētie. scōs stat⁹ malor̄ angelorū fuit stat⁹ culpe. scōs stat⁹ bonorū angelor̄ status gloríe. ¶ primo dicendū est de scōo statu malorū angelorū. Circa quē septē principaliter sūt inuestigāda. prio vtrū malus angelus potuit prescire casū suum. Scōo de primo pctō angeli vtrū fuerit peccatū omissionis: an pctm̄ actuale. s. pctm̄ superbie. Tertio que fuerit causa illius pcti. Quarto quare nō perseuerauit lucifer in bono siue cōditiōis. Quinto quod fuit pctm̄ aliorū angelorū. Sexto quare p ctm̄ malorū angelor̄ siue demonū fuit irremediabile. Septimo vtrū malus angelus quolibet motu suo peccet. Primū capit⁹. ¶ Q̄ malus angelus nō prescivit casum suū aperte dicit augu. qm̄ scientia est fructus pietatis: z cum angeli pij essent nō debuit eis dari ad dānū/sed ad fructū.

Aug⁹ scientia est fructus pietatis: q̄ ex bonitate dei est q̄ ipse pijs cōfert scientiā ad fructū/nō ad dānū. Sed aplus in epistola ad Thimotheū. 2. Thimo. 2 ca. iij. dicit q̄ deus nō pōt negare seipsū. et ideo nō potest negare iusticia cū ipse sit iusticia. ergo eodē modo nō pōt negare bonitatē: cū ipe sit bonitas. sed opus bonitatis est conferre pijs scientiā ad fructū/nō ad damnū: ergo dñs non potuit conferre angelis pijs scientiā cōtrario modo: g̃ nō potuit eis cōferre scientiā ad damnū: g̃ nō potuit eos facere prescios sui casus: q̄ sic coegisset eos desperare z dolere. ¶ Dixerūt igit quidā q̄ dñs potuit eis reuelare suū casū: tñ ipsi non potuerūt prescire suū casū: qm̄ nō habebāt potestatem sciendi hoc: sed dñs cōferret eis talē scientiā bene posset. sicut modo nō habeo ptātez faciendi miracula: sed dñs posset cōferre mihi z tūc haberē. ¶ Hec solutio improbat per predictas obiectiones. ¶ Ideo videtur q̄ angelus nō potuit esse prescius sui casus: nec deus potuit eis reuelare suū casum. Hec valet hec argumentatio. de⁹ potuit eis predicere suū casū ergo potuit eos certificare de suo casu. Est em̄ fallacia fm cōsequens a superiori ad inferius affirmando. ¶ Si autē deus dixisset angelo: tu per supbiā cades. angelus debuit intelligere hoc parabolice. dictum. sicut apostoli putabāt sepe dñm parabolice loqui: cū tamē non loq̄rē parabolice. ¶ Vel sub conditione sicut niniuite intellexerūt verba Jone cū dixit capi. iij. Adhuc quadragita dies et ninive subuertēt. qm̄ intellexerūt nisi penitē rent. ¶ Eodē modo debuit petrus itelligere qm̄ dominus dixit ei. ter me negabis nisi caueris tibi. ¶ Vel credere q̄ dñs loqueretur parabolice similiter intelligendū est de angelo si deus dixisset ei. tu cades per supbiā. ¶ Ad primo obiectū dicimus q̄ non habet rōnalis creatura iudicare nisi de his q̄ sub ipsa sūt. q̄ ergo oīa visibilia subiecta sūt angelice nature: ideo preuiderūt in verbo creaturas faciendas anteq̄ fierent. vñ Gen. ij. 02 q̄ dñs addurit oīa aīalia ad adam: vt videret q̄d vocaret ea. sed de supiorib⁹ vel paribus nō habet iudicare rōnalis creatura. ¶ Unde nō vident angeli ea q̄ sunt liberi arbitrij nisi ex q̄rebus eis a deo. sicut patet in angelo danielis cui restitit angelus persarū. Daniel. xij. Ideo licet angel⁹ viderit alias creaturas anteq̄ fierēt: tñ casus suū preuidere nō potuit vñ apūs. i. ad Corinth. iiij. sed neq̄ meipm iudico. ¶ Ad scōo obiectū dicitur q̄ non valet hec argumentatio.

Aug⁹ scientia est fructus pietatis: q̄ ex bonitate dei est q̄ ipse pijs cōfert scientiā ad fructū/nō ad dānū. Sed aplus in epistola ad Thimotheū. 2. Thimo. 2 ca. iij. dicit q̄ deus nō pōt negare seipsū. et ideo nō potest negare iusticia cū ipse sit iusticia. ergo eodē modo nō pōt negare bonitatē: cū ipe sit bonitas. sed opus bonitatis est conferre pijs scientiā ad fructū/nō ad damnū: ergo dñs non potuit conferre angelis pijs scientiā cōtrario modo: g̃ nō potuit eis cōferre scientiā ad damnū: g̃ nō potuit eos facere prescios sui casus: q̄ sic coegisset eos desperare z dolere. ¶ Dixerūt igit quidā q̄ dñs potuit eis reuelare suū casū: tñ ipsi non potuerūt prescire suū casū: qm̄ nō habebāt potestatem sciendi hoc: sed dñs cōferret eis talē scientiā bene posset. sicut modo nō habeo ptātez faciendi miracula: sed dñs posset cōferre mihi z tūc haberē. ¶ Hec solutio improbat per predictas obiectiones. ¶ Ideo videtur q̄ angelus nō potuit esse prescius sui casus: nec deus potuit eis reuelare suū casum. Hec valet hec argumentatio. de⁹ potuit eis predicere suū casū ergo potuit eos certificare de suo casu. Est em̄ fallacia fm cōsequens a superiori ad inferius affirmando. ¶ Si autē deus dixisset angelo: tu per supbiā cades. angelus debuit intelligere hoc parabolice. dictum. sicut apostoli putabāt sepe dñm parabolice loqui: cū tamē non loq̄rē parabolice. ¶ Vel sub conditione sicut niniuite intellexerūt verba Jone cū dixit capi. iij. Adhuc quadragita dies et ninive subuertēt. qm̄ intellexerūt nisi penitē rent. ¶ Eodē modo debuit petrus itelligere qm̄ dominus dixit ei. ter me negabis nisi caueris tibi. ¶ Vel credere q̄ dñs loqueretur parabolice similiter intelligendū est de angelo si deus dixisset ei. tu cades per supbiā. ¶ Ad primo obiectū dicimus q̄ non habet rōnalis creatura iudicare nisi de his q̄ sub ipsa sūt. q̄ ergo oīa visibilia subiecta sūt angelice nature: ideo preuiderūt in verbo creaturas faciendas anteq̄ fierent. vñ Gen. ij. 02 q̄ dñs addurit oīa aīalia ad adam: vt videret q̄d vocaret ea. sed de supiorib⁹ vel paribus nō habet iudicare rōnalis creatura. ¶ Unde nō vident angeli ea q̄ sunt liberi arbitrij nisi ex q̄rebus eis a deo. sicut patet in angelo danielis cui restitit angelus persarū. Daniel. xij. Ideo licet angel⁹ viderit alias creaturas anteq̄ fierēt: tñ casus suū preuidere nō potuit vñ apūs. i. ad Corinth. iiij. sed neq̄ meipm iudico. ¶ Ad scōo obiectū dicitur q̄ non valet hec argumentatio.

Q̄ sic. Primarō. Scōarō. Tertiarō. Ro. 9. In oppm. Primarō. Scōarō.

Opinio q̄rūdam.

Improbatio predic. opinionis.

Resolutio doctoris.

Si tenebat petr⁹ credē casum suū.

Ad primū.

Ad scōm.

¶Ad tertio obiectū dicendū q̄ si deus creasset angelū in misero statu: duo cōtradictorie opposita seq̄rent. sicut ex hoc q̄ dñs puniret aliquem eternaliter sine culpa: sequeret q̄ esset iniurios⁹. et sic soluitur tertia obiectio. ¶ Itē dictū est q̄ dñs nō potuit reuelare lucifero casum suū in statu inocētie. qm̄ si hoc esset: pena p̄cederet culpā sed cōstat q̄ dñs multotiens infligit hoib⁹ penā sine culpa vt martyribus: postq̄ purgati erāt ex toto ab omni culpa infligebat eis dñs multa tormenta. ergo nō est cōtra bonitatē dei q̄ deus inferat penā sine culpa/vel ante culpā. ergo in sta-

Ad tertiū.

Replica et alia obiectō

tu innocētie potuit angelo inferre penā sine culpa: ergo nulla ratio impedit qui potuit reuelare eis suā dānationē. ¶ Solutio. Est pena promouens: z pena suffocans. Pena promouēs est que purgat/instruit/z cōfirmat: z sunt flagella tribulationū. talē penā potest dñs infligere sine omni culpa. Pena aūt suffocans trahit ad desperationem. talē nō pōt deus infligere maxime sine culpa p̄cedente: qm̄ trahere aliquē ad desperationē nulla culpa precedente esset cōtra bonitatē dei. z hac ratione dicitur q deus habenti caritatem nō potest reuelare suam damnationem.

Solutio. Duplex pena.

¶ Secundum capitulum scōi tractatus.

Aūctio magistrox̄um. Obiectio cōtra solu.

CIrca scōm capitulū de p̄io pctō luciferi. Queritur vtrū scz fuerit pctm̄ omissionis: an pctm̄ actuale supbie. z que fuerit causa illius pcti. ¶ Dicunt magistri q ideo peccauit q: voluit esse similis deo. sicut ipse lucifer dixit ysaye. ca. xiiij. Ascēdam in celū/z ero similis altissimo. ¶ Sed ǒtra. hoc est qō deus maxime expetit vt simus similes ei. ergo non peccauit lucifer eo q voluit esse similis ei: q: tenebaf velle hoc: g̃ non ppter hoc fuit dānatus. ¶ Solutio. multiplex est similitudo: scz nature de qua dicit lucifero in ezechiele. xviij. Tu signaculū similitudinis: eius fuisti. Est similitudo gr̃e: qm̄ sicut pctm̄ facit hominē dissimilē deo: ita gr̃a facit similē. ¶ Est similitudo gloxie: de qua dr̄ iohānis prime. ca. iij. Carissimi/filij dei sum⁹ sed nōdū apparet qd erim⁹: sed cum apparuerit scimus q erimus similes ei. ¶ Est itex̄ similitudo equiparātie quā appetijt lucifer qm̄ voluit equiparari deo: volēs p̄esse z nō subesse. volens autē excellētiā diuinā voluit rapere diuinitatē. z ideo amisit felicitatē. ¶ Sz cōtra. dicit em̄ anselm⁹ id appetijt qō habuisset si perseuerasset: scz btitudinē eternā. ¶ Solutio in hoc peccauit quia ante tp̄s z sine datox̄e voluit hoc z sine laboxe vel merito. z i hoc voluit deo equiparari. ¶ Sed cōtra. angelus habuit rōnē perspicacissimā: ergo bene sciebat creaturā non posse eq̄parari suo creatox̄i: g̃ nūq̄ appetijt hoc.

Solutio. Multiplex similitudo. Ezechie. Prīa iohānis, ca. iij.

Replicatur Solutio.

Obiectio.

Solutio. Dicimus q bene sciebat hoc in habitu: sed ipse cōsiderauit pulchxitudinē suam nec contulit hoc. z ideo appetijt hoc. ¶ Itē auctoxitates et magistri concoxdāt in hoc q supbia fuit primū pctm̄ angeli ppter qō cecidit. ¶ Sz ǒtra ideo cecidit prim⁹ angelus q: considerauit pulchxitudinē suā z nō cōtulit: ergo tenebaf conferre. Quod etiā p̄obaf sic. ipse tenebaf vitare motum supbie: z nō poterat nisi p̄ferēdo' siue ratiocinādo: ergo tenebaf cōferre z nō contulit: ergo omisit. ¶ Preterea tenebaf vitare z nō vitauit: g̃ omisit. ¶ Itē ratio est rex̄ in regno aīe. sicut dicunt auctoxitates z sancti. ergo ratio tenebatur regere in angelo oēs motus sicut in hoīe. z nō regebat qm̄ necesse fuit: ergo omisit. ergo peccatū omissionis fuit in angelo qm̄ primo peccauit per supbiā. et illud naturaliter p̄cessit pctm̄ supbie. qm̄ ideo superbiuit q nō cōtulit: z nō ecōuerso. g̃ pctm̄ supbie nō fuit primū pctm̄. ¶ Ad quod p̄cedūt quidā dicētes q quicūq peccat actualiter peccat omittēdo. vt ille qui fornicaf peccat eo q nō vitat fornicationē. Ad quo dicit a sctis q superbia fuit primū pctm̄ angeli dicunt q hoc debet intelligi de pctō actuali tantū. ¶ Sed cōtra. angelus qm̄ primo peccauit cōsiderādo suā pulchxitudinē nec contulit tūc etiā habebat liberū arbitrium ad bonū z ad malū: ergo nō erat necesse tunc q ipse p̄ferret: q: sine omni collatiōe poterat ipe flectere liberū arbitrium ad bonū: ergo nō tenebaf tūc cōferre: ergo nō omisit eo q nō cōtulit. z ita nō fuit illud pctm̄ omissionis. ¶ Preterea. bonus angel⁹ cōfirmatus modo pōt cōsiderare pulchxitudinē suā etiā nō cōferendo: z tū nō mouebitur motu superbie. ergo talis p̄sideratio etiā sine tali collatiōe nō est necessaria causa supbie. g̃ nec in lucifero fuit necessaria causa supbie. z inde vt p̄ius. ¶ Preterea. si eo q cōsideauit pulchxitudinē suā z nō cōtulit/necesse fuit ipsum supbire: ergo supbia habuit in eo necessariā causam. nō nisi bonā: quia nihil erat in eo nisi bonū: ergo bonū fuit in eo necessaria causa mali. quod ē impossibile. qm̄ inde seq̄ref q supbia nō esset ei imputāda. ¶ Propter hmōi rōnes dicimus' q nulla fuit omissio in lucifero qm̄ primo supbiuit. Dicimus ergo q hec est falsa: tenebatur tūc cōferre q: aliter q̄ cōferendo poterat liberū arbitrium nō flectere ad malū: quia cōsideratio sue excellētie potuit esse via ad laudē dei vel ad reuerentiā etiā sine collatione. Hec aūt est duplex tenebaf vitare motū supbie. si hoc verbū vitare sit tantū p̄uatiue vera est sub hoc sensu. id ē tenebaf non moueri motu supbie. si autē hoc verbū vitare signficet positiue aliquē motū: falsa est vt ptx̄ predicta. ¶ Ad tertio obiectū dicim⁹ q hec ē falsa: ratio nō regebat oēs motus in angelo qm̄ necesse fuit. q: tunc non erat necesse cum alio modo posset euadere quēlibet motū malū. bonū tm̄ et expediens fuisset si cōtulisset: et per rōnē motus suos in deū retulisset. ¶ Itēvideē posse p̄obari q supbia nō fuit p̄ix̄ pctm̄. q: nullus appetit nisi bonū/vel apparens bonū: nullus em̄ appetit aliquid nisi estimet illō bonū. sicut patet i oue q̄ nō fugit lupū nisi estimet eū sibi nociuū: cū em̄ estimat de lupo q sit canis/nō fugit. eodē modo vis⁹ nō appetit mel: nisi estimet sibi dulce. ¶ Ex his similibus colligitur q nihil appetiē nisi estimeē bonū: ergo angelus quādo appetijt esse sicut deus estimauit esse sibi bonū: ergo credidit q bonum erat se p̄esse z non subesse. sed hoc credere erat pctm̄ infidelitatis: q: vera fides dicit q quilibet debet z teneē subesse deo. ergo peccatū infidelitatis fuit in lucifero qm̄ appetijt esse sicut deus z primo. q: regula est q estimatio p̄cedit appetitum: nō ergo pctm̄ superbie fuit primum in ipso.

Aūctio magistrox̄um. Obiectio cōtra solu.

Secūda rō.

Tertia rō.

Solutio doctoris z recolutio.

Soluit secundum.

Ad tertio obiectum.

Optima obiectio.

¶ Itē homo nō pōt peccare mortaliter qui primo peccet per cōsensum anteq̄ per appetitū: sed per em̄ est cōsensus primū pctm̄ vt patet per singula. eadā rōne angelus nō potuit peccare mortaliter: nisi p cōsensū p̄io peccet: g̃ lucifer prius peccauit per cōsensum q̄ per appetitū: g̃ appetitus ille siue supbia nō fuit in eo primū peccatū.

Alia ratio.

Solutio.

¶ Solutio. Dicimus q re vera lucifer estimauit bonū illud qō appetijt: sed nō oportet q estimauerit bonū illud/bonū sibi. sicut aliquis videns pulchā mulerē appetit illā per estimationē solam: quia estimat eam delectabilē. Apprehēsum em̄ delectabile (vt dicit aristoteles) mouet. nō dicit q apprehensum delectabile sibi moueat subiectū: z ita nō oportet q ibi p̄cedat peccatū infidelitatis. ¶ Ad scōo obiectū dicim⁹ q naturaliter anteq̄ appeteret p̄esse z nō subesse cōsensit in illū appetitū: z ille consensus fuit mortale peccatū. sed erat idem pctm̄ cum illo appetitu. sicut consensus in pctō luxurie appetitus z opus exterius sunt idem pctm̄. et hoc ideo cōtingit quia in sensu rōnis est intellect⁹ z prima auctoritas mouendi alias vires aīe z membra exteriora.

Ad secūdo obiectum.

Actus interior z exteriox̄ sūt vnum peccatum.

¶ Tertium capitulum secundi tractatus.

Q aliqua causa p̄cessit pctm̄ primū angeli arguitur. Ratio.

CIrca tertiū capitulū queritur de causa primi peccati/sic. Nihil est cuius ortū legitima causa nō p̄ecesserit. q̄ prīa volūtas angeli habuit legitimā z sufficiētem causam sui: ergo habuit necessariā causā sui nō nisi illam p̄sideratiōnē pulchxitudinis sue/ cū p̄uatione collationis. ergo dū cōsiderabat pulchxitudinē suā nō poterat vitare primū motū superbie nisi cōferret: ergo tenebaf cōferre in tali statu: et non contulit/ergo omisit. ¶ Dicimus q hec argumentatio nō valet. prima volūtas mala habuit legitimā causam z sufficientē: ergo necessariam. qm̄ talis argumentatio nō tenet in voluntarijs causis. sicut patet in mūdo cuius deus fuit causa sufficiens: nō necessaria. ¶ Itē dicitux est q mala volūtas nō habuit causam necessariā sed sufficientem: z q angelus quādo pulchxitudinem suā cōsiderauit et non conferendo potuit flectere liberū arbitriū suū ad bonum. ponatur igit q quidā altus angelus in eodē statu scz in cōsideratione sue pulchxitudinis sine collatione flexerit liberū arbitriū ad bonū. inde sic. Non est causa vel ratio quare potius iste peccat q̄ ille: z iste peccat/ergo ille. ¶ Huiusmodi obiectionē facit aug. in li. de ciuitate dei. de duobus hoībus qui eodem modo se habent q̄tū ad corpus et q̄tū ad aīam/z q̄tū ad naturalia z q̄tum ad gratuita: et videant pulchram mulierē. vn⁹ appetit: ali⁹ nō. inde sic. Nō est ratio quare iste potius peccat q̄ ille: sed iste peccat/ergo z ille. qm̄ non pōt dici q corruptio carnis sit causa quare iste potius peccet q̄ ille: quoniā eadem est corruptio carnis in vtroq̄. similiter non pōt dici q pulchxitudo mulieris sit causa: cum eandē mulierē videant z eodem modo. similiter non pōt dici q tēptatio diaboli sit causa. z̄c. qm̄ pono q ipsi cōsilij tēptatiōe tēptent et p̄ox̄us equali tēptatiōe. ¶ Forte dicetur q vnius peccat: alius nō. qm̄ deus conseruat vnū: z non aliū. ¶ Sed ex hoc sequitur q q̄da⁹ non cōseruat istū: ideo naturaliter prius iste peccat: ergo dñs nō cōseruat istum q̄ ipe peccet qō est impossibile. q: hoc esset falsū qō dixit dñs Josue ca. i. Non te deseram neq̄ derelinquā. nō te deseram in bonis faciendis: nō te derelinquā in malis cauendis. qm̄ deus nullū deserit prius q̄ deseratur. Si dicat q nulla fuit causa sufficiens quare iste potius peccat q̄ ille: sed aliqua fuit causa deficiens. hoc no pōt dici: cū idem defectus sit i vtroq̄. ¶ Forte dicetur q hec argumētatio non valet nō est causa quare potiꝰ iste peccet q̄ ille: iste peccat: ergo ille. ¶ Sed cōtra. hec argumētatio est necessaria: non est causa q̄re potius iste claudicat q̄ ille: iste claudicat: ergo ille. vtroq̄ existente claudo. ergo si hec argumentatio nō tenet in claudicatione materiali: nec etiā in spūali scz in pctō. ¶ Dicim⁹ q hec argumētatio nō valet: non est causa quare iste potius peccet. z̄c. et hoc cōtingit ppter libertatē arbitrij: q̄ sola cum defectu est causa sufficiens peccati nō necessaria vnde mod⁹ argumētādi nō tenet in claudicatione spūali: licet teneat i materiali. qm̄ causa claudicationis materialis scz vis gressibilis cum suo defectu nō se habet ad oppositā scz ad claudicare z ad recte ambulare: sed tm̄ ad claudicare. sed liberū arbitriū cū defectu suo habet se ad oppositā scz ad male agere/quod est claudicare spūaliter: z ad bene agere/quod est recte ambulare spiritualiter. et est in tali argumentatione fallacia fm̄ cōsequens: ex hoc q causalitas facit necessariā cōsūctionē in quibusdā/ z in quibusdam non.

Aūctio magistrox̄um. Obiectio cōtra solu.

Solutio.

Aūctinus.

Responsio ad rōnem.

¶ Itē aug. dicit q peccare est spreto incōmutabili bono: rebus mutabilibus adhxrere. qō faciens libero volūtatis arbitrio: ergo liberū arbitriū est causa sufficiens peccati. qm̄ non pōt dici q sit alterius modi causa. ¶ Sed aug. dicit contrariū in duodecimo libro de trinitate dei. vbi loquitur de angelis. q: dicit q male volūtatis non est causa efficiens sed deficiens: q: ipsa nō est effectio sed defectio. ergo liberū arbitrium non est causa efficiens peccati. ¶ Preterea. si in primo pctō angeli fuisset causa efficiens: ergo vel p modum volūtatis/vel per modū nature. si volūtatis: ergo per volūtatē bonā vel per malā fuit illō causa prime volūtatis. si per bonā: ergo bona volūtas fuit causa prime male volūtatis. qō esse nō potest. qm̄ iā nō esset prima volūtas: cū haberet malā volūtatē causam sui. si per modū nature: g̃ mala fuit natura que fm̄ se fuit causa mali. ¶ Si direxit q ipse angel⁹ fuit causa sue p̄rie male voluntatis: ergo vel fm̄ illud qō habebat/vel fm̄ illud qō nō habebat. Nō pōt dici q fm̄ illud quod non habebat: quoniā nihil potest agere fm̄ illud quod non habet. si direxit scōm illud quod habebat: sed nō habebat nisi bonū z ipse erat bon⁹: g̃ bonū fz q bonū fuit causa mali. sīliter obicit dicto q liberū arbitriū vel quodcūq̄ aliud fuit causa prime male volūtatis. ¶ Solutio. dicimus q re vera liberum arbitrium fuit causa prime volūtatis male: sed non fuit eius causa per se nec causa necessaria. et ideo dicit augu. q nichil est causa efficiens prime male voluntatis: quoniā nihil per se et necessario est causa ipsius. ¶ Tamen liberum arbitrium est causa male voluntatis non secundum se sed secundum accidens scz per defectū. qui duplex est scz quasi materialis et q̄si actiuus. Quasi materialis defectus est hoc qō anīa siue angel⁹ est creatura de nihilo creata. ¶ Aū

Augustinus quid sit peccare.

Aūctio ǒtra p̄dic. primo. Augustinus

Secundo.

Cauillatio

Contra assatio est necessaria: non est causa q̄re potius iste claudicat q̄ ille: iste claudicat: ergo ille. vtroq̄ existente claudo. ergo si hec argumentatio nō tenet in claudicatione materiali: nec etiā in spūali scz in pctō. ¶ Dicim⁹ q hec argumētatio nō valet: non est causa quare iste potius peccet. z̄c. et

Solutio doctoris.

Cauillatio.

Solutio doctoris.

Duplex defectus.

Augustin⁹. dicit btūs aug. in libro cōtra epistolā fundamēti q̄ eū dico natura corruptibilis: duo dico. q̄ dico natura/pertinet ad deum: q̄ dico corruptibilis/pertinet ad nichilum. et ideo quia de nichilo est corruptibilis est tanc̄ reducibilis in iuū principiū: sed filius dei qui nō est de nihilo sed de substantia dei patris nō est corruptibilis nec potest peccare. ex hoc defectu et libero arbitrio habet homo q̄ pōt peccare. Defectus aūt quasi actus est priuatio vtilis act⁹ ex quo habet homo q̄ peccat actu. peccat eñ propter defectū. defect⁹ est

Causa primi pcti in angelo. causa defectus: sicut negatio negationis. ¶ Ex eo enim q̄ angelus cōsiderauit excellētiam suā z excellētiā dei supra se/et nō cōtulit: ex hoc actualiter peccauit. z ita liberū arbitriū cum illo defectu causa fuit pcti. ¶ Sicut in claudo vis gressibilis est causa claudicatiōis. nō ꝑm se nec per se: sed per defectū qui est in altero crure vel pede.

Similitudo notandū. ¶ Et in ceco vis gressibilis est causa quare cadat in foueā: non propter se sed propter defectū visus. ¶ Similiter liberū arbitriū ꝑm se nō est causa pcti: sed ꝑm illū defectū. ¶ Ex hoc ptz solutio ad obiecta. patet eñ q̄ btūs Augu. dicit q̄ libero arbitrio male agimus. tñ ei⁹ causa nō est efficiens: sed deficiens. quia liberū arbitriū non est per se causa eius quod est male agere sed p accidens: sc̄z per defectū illū naturalē. sicut ptz in claudicatiōe. ¶ Sed q̄ritur adhuc de appetitu

Questio in cidēs de appetitu āgeli primo. diaboli quomodo appetēdo excellentiā dei peccauit moraliter. ¶ Quia appetēdo illā/ nō appetijt nisi bonū: g̃ in hoc nō peccauit. ¶ Preterea. vel peccauit ꝑm viā superiorē intellect⁹: vel ꝑm inferiorē. videt q̄ nō ꝑm inferiorē: q: nō cōsiderauit id qō erat inferius sed id qō erat supius ergo si peccauit ꝑm alterā viā: peccauit ꝑm viam

Secundo ysaie. xlvj. Tertio. supiorē. sed hoc est impossibile: q: intellect⁹ ꝑm viā superiorē nunq̄ permisceť fantasie: z semp dictat bonū. Aliter ꝑ nihilo diuisset ysaias ca. xlvi. Recedite preuaricatores ad cor. Et dñs iohannis viij. Voca virū tuū. ¶ Item dicit aug. q̄ aīa media est inter deū z creaturas. z q̄n cōūgitur deo

Augustin⁹. per cognitionē z dilectionē: illuminatur/ melioratur/ z perficitur. quādo vero cōūgit inferiori creature: obtenebratur z corrūpitur. sed eodem modo angelus medius est inter deū z creaturas: et per appetitum quo appetebat excellentiā dei cōiungebat se superiori: ergo illūinabatur z meliorabatur: nō ergo peccabat. ¶ Itē diabol⁹ ap

Quarto. Diabol⁹ q̄d petebat id qō sursum erat: et in hoc corrūpebat et fluebat. ergo nō debet dici diabolus. id ē deorsum fluens: sed potius sursum fluēs. ſz homo peccator potius debet dici diabolus. i. deorsum fluens: q: fluit diligendo inferiora. ¶ Solutio. Ad

Ad primū. primū dicimus q̄ diabolus re vera appetijt bonum: sed nō bonū sibi: immo contra naturā esset

Ad secūdū q̄ ipse preesset et non subesset. ¶ Ad scdo obiectum dicimus q̄ peccauit scōm viā inferiorē intellectus. cōsideratio eñ excellentie sue cū predicto defectu occasio fuit z quasi quedā persuasio appetēdi excellētiam dei. z ita quasi fuit fantasticus intellectus eius per excellentiā inferiorem ad appetendū superiorē. ¶ Ad tertiū.

ctum dicimus q̄ re vera quando cōiungit homo vel angelus deo debito modo illuminat⁹ z perficitur: sed angelus indebito modo voluit ei pūngi cōtra ordinem obedientie z humilitatis quē debebat habere ad deum volens auferre deo qō proprium est ipsius sc̄z preesse: z non subesse: z in hoc nō tantū dissimilis sed etiā deo cōtrarius fuit. vnde magis recessit a deo q̄ alij pcōres qui si q̄ pctm̄ dissimiles fiant deo: nō tamen ita cōtrariant⁹ sicut angelus. z ideo angelus magis elongauit se ab altitudine dei q̄ aliquis peccator. et ideo potius debet dici deorsum fluens ꝑm flurū spirituale: merito cuius secutus est et fluxus localis.

Alia obiectio. ¶ Item sicut habem⁹ in ysaia. ca. 14. dicit diabolus. Ascēdā in celū: sedebo in montē testamenti in lateribus aquilonis. id ē in malis. ergo diabolus voluit esse princeps malorū. Hoc autē falsum est: quia voluit esse princeps oīm: non tantū

Solutio. malorū. ¶ Solutio. Dicimus q̄ ꝓpheta apposuit hoc de suo. s. in lateribus aquilonis. propter intentionē diaboli ostendit nō qō diabol⁹ voluit sed quod secutū est ei⁹ voluntatē. sicut cū dictus est in euāge. Inuēta ē in vtero habēs de spū sctō euāgelista apposuit de suo. hoc qō dico de spūsctō. ꝓpter intentionē ioseph. Similiter cū dicit in

Psalm. ꝓpheta Venite disperdam⁹ oēs dies festos dei a terra. ꝓpheta hoc apposuit de suo. s. dei. gētiles eñ nō credebāt dies festos iudeor̄ eē dies dei.

¶ Quartum capitulū secundi tractatus.

Q̄ angel⁹ non stetit in veritate. Circa quartū capitulū querit. quare lucifer non perseuerauit in bono statu sue cōditionis in quo creatus est. ¶ Dictū est enim q̄ angelus q̄lib̄ fuit in bono statu. s. in statu innocentie. sed dñs videt cōtradicere in euāgelio vbi dicit q̄ diabolus in ꝟitate nō stetit: z q̄ mēdax fuit a principio. ¶ Sz faciēda ē vis in eo qō dixit dñs nō stetit. id est nō perseuerauit. q̄n aūt dixit: mendax fuit a principio. hec

Expositio notanda. ꝓpositio/a nō est inclusiua sed exclusiua principij. vt sit sensus. mēdax fuit a principio. i. mēdax fuit paulo post principiū. ¶ Et credit q̄ in scōa

Quo die ceciderūt angeli opinio. die ceciderunt angeli. qō videt fuisse reuelatum ecclesie: que secunda die cātat de angelis ad honorem angelor̄ stātiū q̄ cōfirmati sunt. q̄n mali angeli ceciderūt. ¶ Sz sup illō Ge. i. Diuisit deus

Gen. ꝓlo. lucē a tenebris. dicit glosa. angelos bonos a malis. z hoc fuit factū ꝓma die. ¶ Ąsi verius videt

Glosa. q̄ prima die ceciderūt. sed eccla cātat de ipsis secunda die: q: post deū ipsis debem⁹ ꝑm honorē: qui nos de dei ꝓcepto custodiūt/ ꝛc scōa

Alia opio. habent post deū naturalē dignitatē. ¶ Sz obicit. angelus in ꝟitate nō stetit id ē nō perseuerauit: g̃ non habuit pseuerātiā. quare nō habuit pseuerātiā: ideo sc̄z q: nō dedit ei deus. aliter eñ potuit habere nisi deus dedisset ei. z q: nō habuit pseuerātiā/ ideo cecidit. ergo pctm̄ eius potius imputandū est deo q̄ illi. ¶ Si dicat q̄ hec est falsa: malus

Obiectio. angelus nō habuit pseuerātiā q: dñs ei non dedit. probat q̄ est vera. q: omnis accipiens perseuerātiā a deo/ideo accipit: quia deus ei dat. ergo oīs nō accipiens perseuerātiā a deo ideo non accipit: q: deus ei non dat. Iurta regulā aristo.

ſicut affirmatio est causa affirmationis: et negatio negatiōis. ꝟbi gratia. sicut habere pulmonē est causa respirandi: ita nō habere pulmonem est causa nō respirādi. ideo malus angelus ideo non accepit perseuerantiā quia deus nō dedit ei. z q: nō accepit: ideo nō habuit. z q: non habuit perseuerantiā: ideo cecidit. ergo casus ei⁹ imputandus est deo. ¶ Solutio. Regula illa tenet in naturalibus causis z nō in voluntarijs: q̄n materialis causa per se est causa sui effectus: z ideo negatio eius per se est causa negatiōis sui effectus. ſz causa voluntaria est causa per aliud. sc̄z p multa alia intrinseca: z ideo in causis voluntarijs nō tenet illa regula. Licet igitur (sicut dicit anselmus cantuariensis) dare sit gr̃aliter causa accipiēdi: tamē nō dare nō est gr̃aliter causa nō accipiēdi. quia q̄lib̄ sic/q̄lib̄ nō. vbi eñ aliquis vult accipere aliquid/ sed ille qui habet nō vult dare: in hoc casu verū est q̄ nō accipiens ideo nō accipit/ q̄a non datur ei. sed vbi aliquis vult dare aliq̄d alicui sed ille nō vult accipere: vt quādo pater porrigit pomū filio/ sed ille nō vult accipere. z i hoc casu falsum est. q: ideo pater nō dat: q̄n ille non accipit. z nō ecōuerso. sed sicut se habet pater ad

Similitudo filiū: ita deus ad nos. ¶ Unde nunq̄ est verū q̄ quia deus non dat/ hō nō accipit vel non habet gr̃am siue perseuerātiam: sed quia hō nō accipit/ ideo deus nō dat. q̄n deus semp paratus est dare nec in eo remanet. Patet etiā q̄ hec argumentatio nō valet. oīs accipiens a deo gr̃az vel perseuerantiā ideo accipit q: deus dat ei: ergo oīs non accipiēs ideo nō accipit/ q: deꝰ nō dat ei. et est ibi fallacia ꝑm cōsequens. q̄n sicut in contrariis q̄lib̄ est cōsequētia in ipo/quādocp̄ econtrario: ita in cōtrariis ē q̄lib̄ causalitas in ipo: q̄lib̄

Replicatur ecōtrario. ¶ Sed videt iterū hec solutio nulla esse. quia hoc qō deus dat alicui in effectu gr̃am causa ē quare alicui habet gr̃az: z hec causa ē causa per se z immediata: q: actio est causa per se et immediate passiōis. sed hec regula si affirmatio est causa affirmationis z negatio negationis tenet alicubi: nō nisi in illis causis q̄ sūt per se causae z immediate: ergo tenet hic. ergo sicut verū ē q̄ quia deus dat ideo homo accipit: ita verū est q̄ quia deꝰ nō dat ideo homo nō accipit. ¶ Itez

Scōa obiectio. quia domus illūinat a sole iccirco domus est illuminata: cōstat q̄ hec ē causa per se z immediata. ergo quia sol nō illuminat domū: iccirco domus nō est illūinata. Qō etiā probatur per hoc

Probat etiam q̄ non est alia causa ꝓpria quare domus nō sit illuminata: nisi q: lux nō illuminat eā. nō eñ potest dici q̄ hec sit ꝓpria causa quare nō sit illuminata sc̄z quia fenestre sūt clause: quia possibile est q̄ fenestre sint clause z tñ q̄ domus sit illuminata: vt si sol vel alia lux sit in domo vndiq̄ clausa. ergo ꝓprie z per se verū est q̄ ideo domꝰ nō est illuminata quia lux nō illuminat eam: eadem ratione ꝓprie z per se loquendo verum est q̄ homo nō est illuminatus q: lux nō illuminat eum. g̃ ꝓprie z per se loquēdo ideo homo nō habet vel

Tertia obiectio. nō accipit gr̃am: q: deus nō dat ei. ¶ Itē querit de paruulis: q̄ est causa quare habeāt gr̃am. non potest alia assignari causa ꝓpria z per se: nisi q̄a deus eis dat in baptismo. ergo cū eadē causa sit in adultis: erit in adultis ꝓpria z per se causa q̄ eñ gr̃alius est causa/magis ꝓprie et per se ē causa. sed si hoc est q̄ homo ideo nō accipit gr̃am q̄a deus nō dat ei/ z hoc est ꝓpria causa: ergo imputandū est deo q̄ homo nō habeat gratiā. q̄ manifeste falsum est. quia deus semp seipm̄ offert.

Solutio. ¶ Solutio. Illa regula: si affirmatio ē causa affirmationis z negatio negationis. locū habet in causa q̄ est causa per se et primo. vñ licet hoc q̄ deus confert gr̃az sit causa per se z immediata q̄ homo habet vel accipit gr̃am. tamen nō est ꝓpria causa: quia eē alia causa antecedens. q: ideo nō

Quare deꝰ dat gr̃am. dat: quia homo non ꝓparat se/ vel quia renuit. Hec est simile de luce materiali que nō est tantū modo causa per se z immediata quare domus illuminetur: sed etiā primo est causa quia non habet hoc ab alia causa: nec expectat aliō ꝓprie fieri ad hoc vt talē effectum ex se ꝓducat. Eodē modo dicendū est de paruulo q̄ ideo nō habet gr̃az: q: nō est baptizatus: nō ideo primo q: deus nō dat

Optimum dubium. ¶ Si aūt q̄ratur quare lucifer nō perseuerauit. Ąfidendū quia malū voluit/ z intuitū eius ruit z ita iusticiā deseruit. ¶ Si autē queritur quare malū voluit. huius nō est causa necessaria ſz sufficiens: q̄n liber arbitriū fuit causa quare malū voluit cū predicto defectu naturali.

Aliud dubium. ¶ Ex predictis patet solutio ad obiectionē que sic fit. lucifer fuit actor primi pcti z non ingr̃tū bon⁹ peccauit: g̃ ingr̃tū malus peccauit. qō falsū est. imo q̄a peccauit fuit malus. q̄n aliter se habet in bono aliter in malo. q̄n in bono ita se habet q̄a ipse est bonus bene agit z non econuerso: sed in malo ecōuerso tm̄.

Optima argumētatio. ¶ Ad hoc quidā dicūt q̄ hec est duplex diabolus ingr̃tū malus fuit actor primi peccati. si hec vox ingr̃tū notat cōcomitantiā vera ē: si ordinē falsa. ¶ Sed hec solutio nulla est: quia vox hec ingr̃tū: nō notat cōcomitantiā nec ordinem/sed causam. vnde eadē obiectio potest fieri cū hac dictione q: sic diabolus fuit auctor primi pcti: ergo vel q: bon⁹ vl̄ q: malus. z sic perit illa solutio nec habet hic locū.

Euasio quorundam. Replicatur

¶ Ad hoc dicimus q̄ hec argumētatio nō valet. diabol⁹ fuit actor primi pcti. g̃ vel ingr̃tū bon⁹ vel ingr̃tū mal⁹: vel q: bon⁹ vel q: mal⁹. z ē ibi fallacia ꝑm q̄ns. sicut hic cū dicit iste ē color albus: ergo albedine/ vel nigredine/vel viriditate. quoniam insufficienter diuidit. quoniam diabol⁹ non fuit actor primi peccati ingr̃tū bonus vel ingr̃tū malus: sed ingr̃tū habens liberum arbitriū cum defectu.

Solutio dictoris. ¶ Quintū capitulū quomodo lucifer traxit secum tertiam partem stellarum.

Apoca. capitulo. xij. Dictum est q̄ fuit pctm̄ primi angeli ꝓpter quod cecidit: sc̄z superbia. Sz circa quintū capitulū querit q̄ fuit peccatū eorū qui sūt cū eo. ¶ Nō pōt dici q̄ libet eor̄ voluit esse sicut deꝰ: ita q̄ quisq̄ peccaret p se. q̄n sic esset falsum q̄ dr in apoca. ca. xij. q̄ draco traxit secū tertiā ptē. i. magnā ptē stellarū. q̄n angelus apostata traxit magnā partem angelor̄. Restat igitur q̄ minores angeli pecca

uerūt per cōsilium. vel quia eius suggestioni cōsenserūt: vel alterius modi cōsensu. Si q; ei⁹ suggestioni cōsenserūt: ergo lucifer primo peccauit postea suggessit eis voluntatē suam: z postea illi cōsenserūt z peccauerūt. ergo aliq̄ tps fuit iter

Assc̄o. pctm̄ luciferi z pctm̄ alio⁹. ¶ Item si dicatur q alio consensu peccauerūt: eadem est obiectio. q; antecz̄ cōsentirent oportet' q cognoscerent eius volūtatē prius z postea peccarent. ergo oportet q lucifer pri⁹ peccaret et postea illi cognoscerēt eius volūtatē z postea peccarēt. z ita oportet q

Opinio q̄rundam. aliquod tps fuerit inter peccatū luciferi et pctm̄ aliorū. ¶ Q̄ dō cōcedunt fere oēs dicentes q̄ lucifer per aliquātū tps mo⁹atus est in paradiso antecz̄ caderet localiter: z in illo tēpore persuasit eis voluntatē suā: et illi ꝓsenserūt z ita peccauerunt. sed boni angeli videntes malos angelos peccare: cōuersi sunt ad dm̄ et cōfirmati sunt.

Obiectio. ¶ Unde auctoritas dicit q casus malorum fuit causa confirmationis bonorū. ¶ Sed obicit eis de hoc q̄ dicitur q oēs boni angeli ꝓfirmati sūt simul peccāte lucifero ¶ Dicūt q nec eccl̄ia nec

Obiectio cōtra eosdē sacra scriptura curat de inimicis. ¶ Sed obicit cōtra eos. quoniā si superbia fuit causa quare lucifer cecidit: ergo cz̄cito fuit sup̄bia / tācito cecidit: ergo tācito viderūt eū mali angeli cadentē. ergo probabilissimum est q si lucifer suggessisset

Alia obiec. eis voluntatē suā nō cōsensissent ei: cū viderent eū ruētē. ¶ Preterea si sic esset vidissent eū turpissimū per sup̄biā: ergo et nō consensissent. qm̄ prius nō dependebāt ab eo: nisi q videbant eum

Solutio doctoris cum ꝓpositiuo. pulcherrimū z nobilē. ¶ Solutio. ꝓpter hoc dicimus sicut dicit prepositiuus q cz̄cito peccauit lucifer: alij viderūt eius voluntatē in eo instanti sicut cz̄cito fit choruscatio in oriente tācito videtur in occidente: tm̄ hoc nō est prorsus simile. qm̄ aliqua successio est in corporali visione: sed nulla ē successio in visiōe angelica: qm̄ eor⁹ visio nō fit p medium. vñ cz̄cito lucifer peccauit in eodē instanti viderūt eius voluntatē alij angeli z statim peccauerūt z cōtinue post hoc. qm̄ in instanti nō est motus. vnde simul ceciderūt cū eo. ergo sicut subito viderūt eius volūtatē ita subito cōsenserūt

Obiectio. et sine omni collatione: quia dependebant ab eo propter eius pulchritudinē z excellentiā. ¶ Sz obicitur adhuc sicut prius. quia lucifer in illo instanti habuit illam turpitudinē: ergo si alij angeli viderūt eum in illo instanti viderūt eius turpitudinē. quia nullus potest videre ꝓximum turpē in facie: quin videat eius turpitudinē. eodē modo illi angeli non potuerūt videre faciē luciferi in illo

Solutio. instanti quin viderent eius voluntatē. quia volūtas angeli / est eius facies. ergo stultissimi fuerūt si cōsenserūt ei. ¶ Solutio. Re vera viderūt eius turpitudinē tunc: sed tamen videntes eius volūtatem tunc cōsenserūt ei hac occasione quia sollicciti erant videre voluntatē eius z constanter ei cōsentire. hac eadē occasiōe nō cōtulerūt vnde esset illa turpitudō: z ideo consenserunt et statim cum illo ceciderunt. Alij vero non cōsentientes videntes eos peccare z ruere: cōuersi sūt ad deū et cōfirmati sūt. sicut si aliquis homo faceret q̄cquid in se est: dns̄ infunderet illi gr̄am. ¶ Dicimus ergo q casus malorū angelorū fuit ꝓpr̄ie sed etiam localis fuit. spūalis fuit q: ceciderunt de scientia in ignorantiā / amissa vera luce: de dilectione in odiū. q̄m̄ per superbiā inuiderūt: et q inuidiam oderūt. similiter de felicitate in miseriam. Localis etiā fuit. q: ceciderūt a celo empireo in quo creati sūt: in illum aerem caliginosum qui ē eis quasi carcer ꝓpter amenitatē loci a quo ceciderunt. ¶ De lucifero legitur q post passionem christi religatus est a christo in inferno: sed in fine mūdi soluet'. que solutio nihil aliud est cz̄ permissio qua permittetur tēptare in ꝓpria persona. ¶ Origenes dicit q soluetur post mille annos. i. post istam septimā etatem in qua perficit numerus electorū. z ideo significatur per millenariū qui est numerus perfectus. ¶ Q̄ ceciderūt in istum aerē caliginosum habet ab apostolo dicente ad ephe. 6. ca. Nō est nobis colluctatio aduersus carnē et sanguinē tm̄: sed aduersus spiritalia neq̄tie q̄ sunt in celestib⁹. i. in aere caliginoso. Et dns̄ in euāgelio Math. 13. z volucres celi comedent illud. Et mlte alie auctoritates tales sūt

Lasus malorū angelorū fuit spūalis et localis.

Origenes.

Ephe. 6.

Matth. 13.

¶ Sextū capitulum secūdi tractatus.

Q̄ pctm̄ angeli debuit remitti arguitur.

SExto capitulo queritur quare pctm̄ angeli fuit irremediabile cū pctm̄ hominis fuerit remediabile. ¶ Q̄ ita non debuit esse ꝓbatur. quia dicit dns̄ in euāgelio q hoies angelis eq̄buntur. si ergo intellectus hoīs erit equalis gr̄ie intellectui angeli. ergo intellect⁹ hoīs nō ē in infinitum minus bonus cz̄ intellectus angeli sed ē ei ꝓportionalis in bonitate. et ita intellectus angeli non erit in infinitū melior cz̄ intellectus hominis: ergo nec aliqua naturalia angeli erant in infinitum meliora cz̄ naturalia hominis: ergo ꝓpter excellentiam naturaliū pctm̄ angeli nō fuit in infinitum maius cz̄ peccatū hoīs. Nec ꝓpter genus peccati: quia idem fuit genus peccati luciferi z eue sc̄z peccatū superbie: quo tam ille cz̄ illa voluit esse sicut deus. ergo nec ꝓpter genus pcti nec ꝓpter naturalia bona fuit pctm̄ angeli i infinitū mai⁹ cz̄ pctm̄ hoīs: z magnitudo peccati vtrusq̄ nō ꝓsistebat nisi in illis duob⁹. q: circūstātie pcti āgeli erāt naturalia: z ꝓstat q magnitudo oīs pcti cōsistit in gr̄e z circūstātijs. g̃ simpliciter pctm̄ luciferi nō fuit in infinitū maius cz̄ pctm̄ hoīs. g̃ si pctm̄ hoīs fuit remediabile p aliquā satisfactionē: z pctm̄ luciferi remediabile fuit per maiorē satisfactionē que eēt tā maior cz̄ mai⁹ fuit pctm̄ angeli cz̄ hoīs. ¶ Si aūt dicat q hoc facit pctm̄ angeli irremediabile: q: hō peccauit alio suggerēte: z āgel⁹ p se ¶ Hec causa nulla ē. q: hō q̄ncz̄ peccat alio suggerēte: q̄ncz̄ nullo. nec fornicatio aliqua est in infinitū maius peccatum qua homo fornicatur per se cz̄ q̄ alio suggerēte: sed multo parū maius. ¶ Solutionē huius questionis habemus a beato dionysio vbi ipse dicit in libro de diuinis nominibus. Demonis malum est contra deiformē intellectū esse aīe contra rationē: corpis cōtra naturā. deiformis intellect⁹ dicitur esse in angelo. q: sicut deus videt omnia

Euasio.

Replicatur

Solutio q̄stionis.

faciēda in instāti sine oī collatiōe siue rōcinatione: ita angelus in instanti videt oīa faciēda: nec oportet ipm ratiocinari. homo aūt quia caro est: suo intellectu qui est sua ratio nō videt facienda siue ratiocinatiōe. vnde homo dicitur aīal rōnale. nec intellectus angeli dicit ratio: q: in instanti videt facienda. z ideo cū instans in infinitū sit minus tēpore angelus in infinitū citius videt facienda. z propter hoc eius pctm̄ in infinitū mai⁹ est pctō hoīs: quia caro est. ideo aīa eius que naturaliter vnita est corpori nō nisi in tpe quod exigitur ad actū rationādi potest videre q̄d faciēdum. Et ideo licet pctm̄ hoīs fuerit remediabile tamē peccatū luciferi nō. q: deiformē intellectū

Heſi. sexto. habebat. Et ideo dicit dns̄ i Heſi. ca. 6. Nō permanebit spūs me⁹ in homine: q: caro est. Homo enim quia caro est habet aīam intentā z in carne perfectibilē: z ideo ꝓpter cōtuctionem cū grossa substantia indiget tēpore ad cōferendū. angelus aūt non. et ideo angelus cū in instanti videat quid faciendū: nullā habet excusationē si peccet: et eius peccatū est irremissibile. ¶ Sed obi

Obiectio. citur. dictū est q angelus peccauit quia nō cōtulit: hoc nō est dictum in soluendo immo ꝓtrarium. ergo angelo necesse est cōferre sicut z homini. g̃ sicut necesse est vt homo habeat tps ꝓpter collationē necesse est q angelus habeat tps eodē modo post vel ꝓpter collationē: z ita videt' q nulla

Solutio. Duplex collatio. sit predicta solutio. ¶ Ad hoc dicim⁹ q duplex est collatio. est enim collatio que per medium facit aliquid cognosci: et talis collatio est in hoīe. Et est collatio simplex q̄ per sola rerū habitudinem discernit eas nō per aliq̄ medium: z talis ē in angelo. nō enim indiget angelus vel filloglismo vel inductiōe vel emptimemate ad hoc vt videat q̄d fit faciendū: sed homo indiget. et ideo peccatum diaboli est irremissibile: licet peccatum hominis sit remediabile.

¶ Septimū capl̄z de actiōe diaboli q̄ cōtinet.

Diuisio capituli septi. SEptimo capitulo q̄rit. vtrum oīs actio diaboli est pctm̄. ¶ Et primo gn̄aliter discutietur hec q̄stio. Scō vtrū credere diaboli sit et pctm̄. Tertio de ei⁹ spe

Quarto vtrū diabolus velit esse malus. Et vtrū habeat ꝓscientiā remordentē. Quinto vtrū diabolus velit deū esse. Et vtrū velit adhuc esse similis deo. Sexto vtrū diabolus habeat fomitē z penitentiā sicut homo. Septio z vltimo de spe

Pria q̄stio capli septi. ciebus machinationū diaboli dicem⁹. ¶ Circa primū q̄ oīs actio diaboli sit pctm̄ probatur sic. glosa sup illū locū scōe ad Corinth. 6. Que conuentio christi ad belial? dicit q christus oīa bene egit: diabolus vero oīa male. Et si diabolus oīa male agit: oīs sua actio est pctm̄: ergo omnis opere suo peccat. ¶ Itē angeli ꝓfirmati in bono nō possūt nisi bene agere: g̃ angeli ꝓfirmati i malo nō possūt nisi male agere. ¶ Itē Sup̄bia eor⁹ qui te oderūt ascēdit semp. g̃ sup̄bia diaboli ascēdit semp: g̃ semp sup̄be agit ꝓtra deū: g̃ quolibet motu suo peccat. ¶ Itē dicit auctoritas. oīs vita infidelium est pctm̄. sed nullus est ita infidelis sicut diabol⁹: g̃ oīs vita diaboli est pctm̄: g̃ oī tpe

Scōa rō.

Tertia rō. Psal. 73.

Quarta rō. Augustin⁹.

z oī motu suo peccat. ¶ Contra. diabolus ante pctm̄ naturaliter diligebat se: z ex sola natura diligebat se z adhuc habet eādē naturā: ergo ex ea adhuc se diligit. sed diligere se est motus qui nō est peccatū. ergo nō oīs motus diaboli est pctm̄ ergo nō in omni tpe suo peccat. ¶ Si concedat q diabolus diligendo se naturaliter non peccat q: naturalis est dilectio: eadē rōne diabolus naturaliter diligit deū. Cōtra. diabolus odit deū. q: superbia eor⁹ qui te oderunt ascēdit semp. ergo diabolus nō diligit deū: vel eūdem diligit et odit. ¶ Item cū dns̄ dixit demoni. Exi ab eo. z ipse exiuit cōstat q ipse exiuit vellet nollet. ergo ille exitus nō fuit in eo pctm̄: sed ille exitus fuit in eo volūtarius. q: coacta volūtas / volūtas ē. nō ergo oīs motus volūtarius est in diabolo peccatū. ¶ Probatur aūt q fuit peccatū quia licet dns̄ precepisset iudeis q asportarent vasa aurea et argentea ab egiptijs: tamen peccauerūt quia ex cupiditate illa asportauerūt: nō ꝓpter actū ꝑs ꝓpter modū agēdi. eadē ratione diabol⁹ exeūdo ab hoīe obsesso sicut dns̄ ꝓcepit / peccauit tamen ꝓpter modū agendi: quia cū murmure exiuit. ¶ Sed contra. ille exitus nō fuit ex murmure: sed murmur fuit de illo exitu: ergo murmur illud nō deformauit illū exitū nec aliud: ergo ille exitus nō fuit pctm̄. ¶ Solutio. Diabolus non oīni motu suo peccat: q: non peccat motu q̄ pure naturalis est. ¶ Ad primū g̃ dicim⁹ q cū de rps omnia egit bene id est meritorie intelligendū est de operibus liberi arbitrij. q̄m̄ motu sensualitatis nō meruit christus: nec motu quo timuit mori vel quo voluit non mori. cū aūt dicitur: diabolus oīa male egit. similiter intelligendū de operibus liberi arbitrij tm̄ z de his q̄ exeūt a libero arbitrio libere nō per violētiā. sicut patet in exitu diaboli de corpore obsesso. ille em̄ exitus non fuit pctm̄: q: nō fuit ex murmure sed tantū ex dei coactione. z fuit illa volūtas coacta nec fuit peccatū: q: nō erat ex libertate arbitrij sui. ¶ Hec est similis de illis qui asportauerūt vasa egiptiorum: q: hoc fecerūt ex cupiditate: sed hi tātū ex coactione. ¶ Dicūt tm̄ quidā q ille exitus nullo modo fuit volūtarius sed oīno violētus: sicut q̄ndam. q̄s exit de domo violenter expulsus manib⁹ sine sua voluntate. ¶ Ad scō obiectū dicim⁹ q hec argumētatio nō valet. angeli cōfirmati in bono nō possunt nisi bene agere: ergo angeli cōfirmati in malo nō possūt nisi male agere. q: angeli boni nō possūt cogi ad malū: angeli vero mali possunt cogi ad bonū. ¶ Q̄ aūt dicitur: oīs vita infidelium est pctm̄. intelligendū est eodē modo quo intelligitur illud q̄ dicit aplus. ad Ro. 14. Oē quod nō est ex fide pctm̄ est. id est omne q̄ fit cōtra fidē. i. cōtra ꝓsciam vel fidē catholicam. Eodem modo intelligendū est hic: omnis vita infidelium est pctm̄. i. oīs qui agit cōtra cōscientiam vel fidē catholicā peccat. ¶ Ad tertio obiectū dicim⁹ q nō valet hec argumētatio. sup̄bia eor⁹ qui te oderūt ascēdit semp: g̃ demones quolibet motu suo peccāt. z est ibi cōmutatio p̄dicamēti. nō em̄ oī motu suo peccat diabolus: sed cū omni

Ro i oppm̄

Replicat.

Scōa rō.

Ro i oppm̄

Opinio q̄rūdam.

Ad scōm.

Ad aliud.

Ad tertiū.

motu suo peccat. si eñ bonũ agit vt exeũdo a corpore obsesso precepto dñi: murmurat. ¶ Ad vltimum dicit q diabolus z odit z diligit deũ. deum diligit dilectione naturali: z odit odio voluntario. z ideo illa nõ sunt contraria. sicut aliqs febricitans vult bibere vinũ voluntate sensualitatis: non bibere voluntate rationis.

Adultimũ.

¶ Scõa questio septimi capituli de fide diabolo

Q; nõ af. 1.

SEcũdo querit de fide diabolo. de qua dicit btũs iacobus. Demões credũt z cõtremiscũt. Querit ergo vtrũ credere sit eis pctm. ¶ Probat q nõ. q; sup pdictũ locũ beati iacobi dicit glosa q plus est. quasi dicat. plus est credere diabolo q credere tuũ o christiane: qui credis z non times deũ. igitur si credere diaboli plus est q credere hoib habentis fidẽ informẽ. et tale credere nõ est peccatũ: ergo credere diaboli nõ est pctm.

Secundo.

¶ Item diabolus vult nolit credit: q; vellet scire deũ nõ esse. ergo eius credere nõ est volũtarium nec est motus liberi arbitrij: ergo nõ est peccatũ mortale. z cõstat q non est veniale: qm diabolus nunq peccat venialiter: ergo credere diaboli nõ est pctm.

Tertio.

¶ Item diabolus ante pctm habuit fidẽ z illã non amisit ppter peccatũ: ergo adhuc habet illam: z illã quam habuit anteq peccaret habuit a spiritu sancto: ergo illa quã modo habet ẽ a spũ sancto. ergo eius motus est a spũsctõ: ergo nõ est peccatũ.

Quarto.

¶ Item nullus motus alicui⁹ virtutis est peccatũ siue formate siue informis. q; si aliquis det elemosinã causa inanis glorie: talis motus nõ est virtus informis: quia sic reliquitur ad minus vna circũstantia. s. circũstãtia finis. ḡ motus ille cũ non sit vestit⁹ oĩbus suis circũstãtijs non est motus ꝑfectus: q; non est immediate. Ex hoc patet q nullus motus ꝑfectus etiã informis est pctm: ergo motus fidei informis in diabolo nõ est pctm: ergo eius credere nõ est peccatũ.

Quinto.

¶ Q; aũt diabolus habeat fidem informẽ que ẽ virtus informis: probatur per hoc q eiusdem rationis sũt credere diaboli z credere praui catholici. q; neuter credit in deũ sed vterq credit deo et credit deum et in oĩbus articulis: ḡ sicut vnus habet fidem informẽ z alius. ¶ Sed ꝓtra. credere est motus liberi arbitrij. qõd probatur per hoc q eius motus ante pctm fuit liberi arbitrij: sed omnis motus diaboli qui est ex libero arbitrio ẽ pctm. vt dictũ est: ergo credere diaboli est pctm.

In oppm.

Scõa rõ.

¶ Preterea. credendo remurmurat ergo credẽdo peccat: ergo eius credere ẽ peccatũ. sicut dicitur fere ab oĩb⁹ q diabolus exeũdo ab obsessis corporibus peccabat licet dñs ei preciperet: quia exeũdo remurmurabat: z ideo ei⁹ exire erat peccatũ. eadẽ rõne credere diaboli est pctm: q; credẽdo remurmurat. ¶ Solutio. Credere diaboli qñq ẽ pctm qñq nõ. qñ eius credere procedit ex plura libertate arbitrij pctm est: quia regula ẽ q oĩs eius motus volũtarius qui pcedit ex pura libertate ipsius liberi arbitrij est pctm: tũc eñ credit actu ex superbia vt ipugnet deũ vel aliq; qõd dei est. illõ vero credere q; exorquet ab eo penas tm vel q creaturas solas innitit velit nolit nõ est pctm. vñ ei⁹ volũtas siue coacta siue libera nõ ẽ pctm.

Solutio.

¶ Ad primũ ergo dicim⁹ q illõ quod dicit glosa sup epistolam iacobi. ideo dicit q; ex fide diaboli sequit timor cogĩcẽdo dei potẽtiã: sed ex fide hoĩs mortua ad cauendũ pctm nõ sequitur timor.

Ad primũ.

¶ Ad scõm obiectũ dicim⁹ q hec argumentatio nõ valet. diabol⁹ credit velit nolit: ergo credere ei⁹ nõ ẽ voluntariũ: vel ergo credere ei⁹ nõ ẽ liberi arbitrij. qm z volũtas coacta z volũtas nõ coacta est opus liberi arbitrij. hec aũt est vera: diabolus velit nolit credit. qm cogitur credere verberibus illatis a deo. sicut hec est vera: iste velit nolit exit a domo a qua cogitur exire acerrimis ꝟberib⁹.

Ad scõm.

¶ Notãdũ aũt q hec verba velit nolit significant volũtatẽ non liberã. vñ hec est vera: ille velit nolit exit: z tamẽ exit volũtarius volũtate coacta. erit ergo volũtarij⁹ z inuitus. sic ĩter diabolus qñq credit velit nolit: z tamen eius credere est volũtariũ z motus liberi arbitrij.

Nota.

¶ Ad tertio obiectũ dicimus q hec argumentatio nõ valet: fides in diabolo est a spũsctõ ergo eius motus est a spũsctõ. Jnstãtia. liberi arbitrij est a spũsctõ: ergo eius motus. z licet credat oĩa credenda nõ tñ habet habitũ fidei informis: q; piget eũ credere et murmurat in credendo z tristat. sicut dicitur de eo qui continet z tristatur q nõ est castus. Vel aliter dicimus q diabolus nõ habet aliquã virtutẽ siue formatã siue informẽ: vel nõ habet fidẽ q̃ possit dici virt⁹ siue formata siue informis: sed habet fidem vel habitum credẽdi ex superbia / vel inuidia / vel inanigl̃ia. z ita nõ habet fidem q̃ sit a spũsancto: nisi secundũ q est habitus. Jdeo autẽ nõ habet fidem que sit habitus informis: quia nõ credit: piget eũ credere z murmurat in credendo. vñ licet credat oĩa credenda: tamen nõ habet fidem que sit virt⁹ formata vel informis. sicut ille qui abstinet ab oĩ illicito coitu: sed in hoc tristatur q non est continens / sed potius incontinens. eodem modo diabolus credendo sicut credit scz cum displicentia nõ est fidelis sed infidelis.

Ad tertiũ.

¶ Ad quartũ dicim⁹ q re vera nullus motus virtutis etiam informis est peccatũ: sed fides diaboli nõ est virtus informis sed est scientia naturalis qua naturaliter cognoscebat deũ et adhuc cognoscit per speculũ: quia nunq vidit deum facie ad faciẽ. Quod sit illud speculum postea dicetur quãdo de cognitione angelorum dicetur.

Ad quartũ

¶ Per hoc patet solutio ad vltimo obiectum: quia licet tam diabolus q̃ prauus xpianus credat omnia credenda tamen quia placet homini z displicet diabolo: ideo potius virtus informis est in prauo christiano q̃ in diabolo.

Ad vltimũ.

¶ Ad primo obiectũ ex opposita parte dicimus q hec est falsa: oĩs motus qui est in diabolo ex libero arbitrio est peccatum: quoniã ille qui violentia extorquetur nõ est pctm. vnde dicimus q exitus quo exibat diabolus a corporibus obsessis nõ erat pctm: nec volũtas illa erat pctm q; erat coacta.

Ad primũ post oppm.

¶ Nec valet hec argumentatio. credẽdo murmurat: siue credẽdo peccat: ḡ credere ẽ ei pctm. q; act⁹ cõcomitat⁹ nõ deformat aliũ actũ: nisi ꝓcedat ab eo. sicut si aliqs ab ecclesiam

Ad scõm.

eat: z dum it videt mulierẽ ad concupiscẽdũ: illa cõcupiscibilitas nõ deformat intẽtionẽ: sed si ex illa cõcupiscẽtia iret ad ecclesiam tũc primus motus deformaret scõm: q; retorqret ipsum ad suum finẽ. ¶ Eodẽ modo dicimus q murmur diaboli quo murmurat exeũdo nõ facit q exitus sit pctm

Opinio q̃rundam

¶ Tamẽ fere oĩs dicũt q eius exire erat peccatum z q diabolus erat perplex⁹ in exeũdo inter duo mortalia. quoniã remanẽdo peccaret mortaliter faciẽdo cõtra preceptũ dei. exeundo etiam peccaret mortaliter: qm ita est obstinatus q non posset exire nisi murmuraret.

Jmprobatio predic. opinionis.

¶ Sed hec solutio videtur nobis impossibilis: q; ꝑm hoc deus preciperet aliquid diabolo qõd sciret ei esse peccatuz necessario. qõd est contra bonitatẽ dei: q; summe odit peccatũ. quoniã ꝓtra bonitatẽ dei esset precipere homini quod sciret ipm nõ posse facere sine peccato: ergo eadẽ ratione cõtra dei bonitatem esset precipere aliquid diabolo quod nõ posset facere sine peccato diabolus. Et sic patet q illa solutio nulla est.

¶ Tertia q̃stio septimi capituli de spe diaboli.

Q; diabol⁹ habet spem arguitur.

ĪErtio q̃ritur de spe diaboli sic. Diabol⁹ habet spem. sicut habetur in iob. ca. xl. spes eius frustrabit: z videntibus oĩbus anichilabit. ergo diabolus sperat se habiturũ vitã eternã.

Rõi oppm

¶ Contra. scit se habiturum post diẽ iudicij ignẽ eternũ sicut dicitur in baptisterio. Hec te lateat sathana imminere tibi penas imminere tibi tormẽta. Et demones in euãgelio dicunt. Jesu fili dauid cur venisti ante tẽpus torq̃re nos: ergo cũ sciat se torquendũ in penis eternis: nõ habet spem future btitudinis.

Solutio ali quorum.

¶ Ad hoc dicũt quidã q licet credat se vehementer torquẽdum in penis eternis: tamẽ ex presũptiõe sperat beatitudinẽ eternã. Et hoc videt velle glosa btĩ gregorij super predictũ locũ Job. xl. que dicit. Diabolus de misericordia dei blanda sibi mentitur promissione. Hoc etiã videtur velle beatus gregorius qui dicit q auctoritas illa itelligit debet de membris diaboli. mẽbra eñ diaboli ex ꝑsumptione promittũt sibi impunitatẽ. per eandẽ auctoritatẽ videtur eodẽ modo q diabol⁹ ꝓmittat sibi impunitatẽ.

Gregor.

¶ Sed si diabolus speraret a deo beatitudinẽ eternã: nõ summe haberet eũ odio nec summe vellet eũ persequi. Jdeo nobis videtur potius dicendũ q diabolus non sperat beatitudinẽ eternã a deo sed sperat magnã dilationẽ penarũ suarũ z diei iudicij multo maiorẽ q̃ erit: et de mia presumit vel sperat se per maximũ tẽpus habere libertatẽ regnandi in hoĩbus sicut modo regnat: z hoc est in quo ꝓmittit sibi impunitatẽ.

Resolutio doctoris.

¶ Tamẽ posset dici sicut aliqui dicunt q diabol⁹ tante est arrogantie et obstinatiõis q sperat a deo se habiturũ aliquãdo vitã eternã licet eũ summe habeat odio. sicut aliquis sperat se habiturũ multa bona ab aliquo dño quẽ tñ multum odit. vez est eñ q ei⁹ mẽbra licet modo sint in inferno: aliquã tñ spem habent adhuc. Ñ sicut habet Matthei. 7. aliqui dicent: dñe nonne in noĩe tuo ꝓphetauimus. ẽ. et eodẽ ca. 25. Domine dñe aperi nobis. sed dicet eis. Nescio vos

Quõ dyabol⁹ ꝺ sperare vitam eternam.

Matth. 7.

¶ Utrũ aũt hoc idem sit in diabolo q ita speret nõ pot scirit: cũ nõ sit determinatũ in scriptura.

¶ Quinta questio septimi capituli.

QUarto querit vtrũ diabol⁹ velit se eẽ malũ. ¶ Qõ si ꝓbatur. Diabolo placet malicia sua: qm gaudet z ridet quãdo facit homines ruere de pctõ in peccatũ: ḡ vult se esse malũ. ¶ Item bonũ inq̃tũ bonum displicet diabolo: ergo malũ inq̃tũ malum placet ei: ḡ malicia sua placet ei: ergo vult eẽ malus. ¶ Item diabolus vult agere cõtra deũ: quia vult ei resistere: ergo vult male agere: ḡ vult esse malus. ¶ Si cõcedat. cõtra. diabolus vult se eẽ malũ: ergo vult sibi malũ: ḡ odit se. ¶ Item diabolus nõ vult se esse miserum: qm nõ vult affligi penis a deo: qm ꝓpter hoc q̃ affligitur a deo valde indignatur. ergo si nõ vult se esse miserũ / vult se esse beatũ: ergo vult sibi bonũ: ergo diligit se: ḡ nõ odit se. ¶ Item q diabolus velit esse btũs sic ꝓbatur. diabolus vult q̃ oĩa optata sibi succedãt: et hoc est esse beatũ: ergo vult esse btũs.

Scõa rõ.

In opp. af.

Solutio doctoris.

¶ Solutio. dicimus q diabolus non vult se esse malũ. qm cum ipse velit se esse / nõ vult corruptionẽ sui esse vel suorũ bonorũ naturaliũ: malũ aũt nihil aliud est q̃ corruptio boni naturalis.

Ad primũ.

¶ Dicim⁹ ergo q hec ẽ duplex: diabolo placet malicia sua Si malicia dicitur priuatio boni falsa est. si malicia dicitur malũ opus: iterũ duplex est. quia si respectus huius verbi vult / cadat super totũ scz actionẽ z maliciam actiõis falsa est. si sup actionem vera est: q; vult illam actionẽ z sibi placet. z secundũ hoc nõ valet hec argumentatio: diabolo placet malicia sua: ergo diabolus vult esse malus. quia prima vera est ꝟm q hoc verbum vult / nõ respicit nisi actionem et concludit acsi inspiceret totũ: qm in cõclusione hoc verbũ vult sic ludit in se totũ quod sequitur.

¶ Ad secundo obiectum dicim⁹ q hec argumẽtatio nõ valet: bonũ inq̃tũ bonũ displicet diabolo: ergo malũ inq̃tũ malũ placet ei. quoniã corrupto palato displicet z dulce z amarũ: ita diabolo qui est ex toto corruptus displicet bona actio. tamẽ ei nõ placet mala actio inq̃tũ est mala vt ipsam habeat: quia nõ vult corruptionẽ suorũ bonorum naturaliũ. vult tamẽ malã actionẽ in hoĩbus inq̃tũ est mala: et ipsa malicia id ẽ corruptio boni placet ei in hoĩbus q; scit q̃ p hoc trahet eos post se.

Ad secũdo

Ad tertiũ.

¶ Ad tertio obiectũ dicim⁹ q hec argumẽtatio nõ valet: diabolus vult agere ꝓtra deũ: ergo diabol⁹ vult male agere. z ẽ ibi fallacia ꝟm ꝓns. q; nõ sequit q̃ si aliqs vult vnũ ꝙuertibiliũ q̃ velit aliud. hãc aũt negamus: diabolus vult male agere. q; non vult actione sua corrũpere sua bona naturalia: quoniã hoc aduerbiũ male / significat corruptionem: sicut suũ nomen.

Ad tertiũ.

¶ Ex hoc patet q diabolus nec vult sibi malũ pene nec malũ culpe: z ita diabolus non vult sibi malum. z ideo proprie loquendo dicimus q diabol⁹ nõ odit se: hoc eñ est ꝓprie odire aliquẽ velle ei malũ. Tamẽ põt dici tropice loquẽdo q ipse odit se: q; ita operat acsi oderet se. s. seipm pctis corrũpẽdo z interficiẽdo sicut dicit ibi. qui diligit iniq̃tatẽ odit aiam suã.

Corrol. doctoris.

Ad vltimū post oppm̄. Quid ē beatus secūdū Ambro.

¶Ad vltimo obiectū dicim⁹ q hec est falsa diabolus vult esse btūs. nec valet hec argumētatio: diabolus vult q oia optata succedāt sibi: ḡ vult esse btūs. qm̄ hec nō est diffinitio beati. Btūs ē cui oia optata succedūt. ꝛ ambrosius apponit: ꝛ nihil mali vult. quasi dicat. btūs est cui oia optabilia succedūt. i. optāda. ꝛ hoc nō est in diabolo: qm̄ diabolus nō vult q aliq̄d optandū sibi succedat. quoniā nō vult frui deo nec vult aliquā participationē habere cū deo: tm̄ vult esse btūs quadam falsa btitudine vt oia que ipse optat succedant ei.

Replicatur

¶Itē diabolus nō vult esse malus sicut dictū est: ergo habet remorderē cōsciētiā sicut homo quādo facit. ergo sinderesis non est extincta in eo.

Solutio. Sinderesis in diabolo extincta est tripliciter.

¶Solutio. Sinderesis ē in diabolo ꝛ est extincta in eo tribus modis. Primo. q: nō pmouet eū ad bonū nec pmouere pōt: q: non pōt eligere bonū. Scōo. q: ex supbia vult agere contra deū licet sciat q ex hoc contingat nocumētū suū: quia scit q ex hoc grauius punietur. Tertio quia potius vult se esse q̄ nō esse vt pugnet ꝓtra deū: cū multo melꝰ esset ei nō esse q̄ esse. ¶Primo modo extincta est in oibꝰ dānatis. Scōo autem ꝛ tertio in solo diabolo est extincta. qm̄ hoies dānati potius vellent nō esse q̄ esse ꝓpter penas inferni in quibꝰ sunt. Sed de solis paruulis dicit q melius est eis sic esse q̄ nō ee. q: nullā sentiūt penā actualē ꝛ habent aliquā iocūditatē ex eo q sūt. ¶Habet tm̄ diabolꝰ scientiā remorderē nec in eo extincta ē aliq̄ modo sinderesis q̄n sp ꝓtradicat ꝛ morderet ipm̄. hoc em̄ est pena eiꝰ maxia.

¶Quinta questio septimi capituli.

Arg. q sic.

QUinto capitulo querit. vtrū diabolꝰ velit deū esse. ¶Quod sic ꝓbatur diabolus vult se esse: ergo vult se esse creatorē vel creaturā: sed non vult se esse creatorē. q: etiā hoc nō voluit a principio: ergo vult se esse creaturā. ergo vult se esse creaturā dei. ergo vult deū esse creatorē sui. ergo vult deū esse. ¶Item anteq̄ diabolus peccasset volebat se esse creaturā dei volūtate naturali. et adhuc habet eandē naturam: ergo adhuc vult se esse creaturā dei: ꝛ inde vt ꝓius. ¶Item diabolus voluit esse sicut deus et adhuc idē sibi arrogat sicut dicit hieronimus. ergo adhuc vult esse similis deo. ergo vult deū esse. ¶Item diabolus naturali dilectione diligit deum vt ꝓbatum est ꝓius: ergo diabolus naturali dilectiōe vult deum esse. ¶Contra. diabolus odit deum: ergo displicet ei q deus est. ergo non vult deum esse. ¶Item diabolo displicet q deus potest eū tam acerbis penis affligere. ergo diabolo displicet q deus est omps: ergo non vult deum esse oipotentem. sed deum esse omnipotentē est deum esse: ergo nō vult deum esse.

In oppositum arguit

Solutio.

¶Solutio. Diabolus volūtate rōnali siue voluntate liberi arbitrij non vult deū esse.

Ad primū.

¶Nec valet hec argumentatio diabolus vult se esse: ergo vult esse creatorē vel creaturā. qm̄ non sequitur si ego volo alterū duorū equipollentiū q ego velim reliquū: et in his argumentationibus est fallacia consequētis qm̄ constat q ipse non vult se esse creatorem nec vnq̄ voluit: nec vult se esse creaturā dei: qm̄ non vult aliquid habere a deo. imo piget eū q habet aliquid a deo: ꝛ ideo nō vult se esse creatorem vel creaturā. ramē si cōcedatur q vult deū esse creatorē sui. nō sequitur ergo vult deū esse. sicut non sequitur: ego volo q iste det mihi cētū marchas: ergo volo istū esse demōstrato aliquo hoie quez ego maxime habeo odio.

Ad secūdū

¶Ad scām dicimus q hec argumētatio nō valet diabolꝰ ante pctm̄ volebat se esse creaturā volūtate naturali: ꝛ adhuc habet eandē naturā: ergo ꝛc. q̄m duplex est volūtas diaboli: rōnalis ꝛ irrationalis. diabolꝰ ante pctm̄ voluit se esse creaturā dei voluntate rationali ꝛ nō voluntate irrationali: q: esse creaturam cū dicitur relatiue nō subiacet volūtati irrationali et ita ante peccatū volebat se esse creaturā tantū voluntate rationali q̄ corrupta est in ipso ꝛ mutata. vnde nō idē vult illa quod solebat velle.

Duplex voluntas diaboli.

¶Ad tertiū obiectū dicim⁹ q diabolus nō vult non vult se esse similē deo: quia scit tātū ꝓpter hoc se puniri.

Ad tertiū.

Hieronimꝰ

¶Et autē dicit hieronymꝰ q idem sibi arrogat diabolus dicit non q: idem sibi arroget sed quia se habet ac si idē sibi arrogaret: quia facit sibi apostolos suos ꝛ prophetas ꝛ martyres ꝛ regnū contra regnū dei.

Ad quartū

¶Ad quartū dicim⁹ q diabolus vult deū esse volūtate naturali irrōnali. sicut diligit deū voluntate naturali irrōnali.

Aliā ratiō.

¶Potius tamē dicendū est q non vult etiā voluntate irrationali deū esse: quia volūtas illa est cōcupiscētia quedam qua non vult aliud nisi sibi de quo dicit btūs dionysius q ipsi concupiscent esse viuere ꝛ intelligere. Et ita diabolus nō vult deū esse illa volūtate: sed illa volūtate ꝛcupiscit ipm̄ tanq̄ summū bonū. Cū aūt nō velit deū ee volūtate rōnali: tm̄ nō vult ipm̄ nō ee: q: scit hoc esse impossibile.

Replicat.

¶Sz obicit. sicut ꝛ in apoca. diabolus q̄tūcūq̄ pōt impedit glorificationem corporis xpi. i. ne quidem ꝓdestinatorꝫ implet ur: ne dies iudicij veniat in qua scit se detrudendum in penas inferni. ergo vult impedire glificationē corpis xpi: et scit hoc esse impossibile: imo scit etiā sctōs proficere et sua tētatione et afflictione. ergo vult illud q̄ scit esse impossibile: ḡ nulla est ratio qua dictū est q diabolus non vult deū nō esse: q: est impossibile.

Solutio.

¶Dicim⁹ ergo q diabolꝰ vult multa que scit esse ipossibilia: qm̄ sicut dicit hiero. sup illū locū ysa. Audiuim⁹ sup

Esa. 16.

diā moab ꝛc. ꝓcipitata audacia plꝰ audet q̄ possit. Et ideo bene pōt esse q diabolus vult deū nō esse. sicut vult impedire glificationē corpis xpi: licet sciat hoc esse impossibile.

Prima cā.

¶Et hoc vult ipe ꝓpter duas causas. Prima est ꝓpter irā suā saciādam. sicut aliqs iratꝰ blasphemat inimicū suū: ꝛ credat hoc illi ꝓdesse vt satiet iram suam.

Scōa cā.

Scōa causa ē q: diabolꝰ gaudet qm̄ tētatiōe sua trahit aliquē ad reguū suū et diminuit regnū dei falso gaudio quod ei competit.

¶Sexta q̄stio capli septimi de fomite diabolo.

Af q sic.

SExto caplo q̄rit vtrꝫ diabolꝰ hēat fomitē ꝛ penitētiā sicut hō vel asa. qō ꝓbat: q: fomes nihil aliō ē q̄ pnitas ad male ꝛcupiscēdū sz diabolo ē multiplex pnitas ad male ꝛcupiscēdū

Secundo.

ergo diabolus habet fomitē. ¶Itē. eccl. xxij. ipius cū maledicit diabolū aiam suam maledicit q: de cōsimilibus idē est indiuiduū. Cū ergo diabolus ꝛ anima impij sint similia: ergo cum anime impiorū peniteant videntes dānationē suā ꝛ dicentes sapiētie. v. Quid nobis ꝓfuit supbia ꝛc. eadē rōne diabolus videns dānationem suam quez nitet. Sed modo videt dānationē suā: ergo mō penitet.

Solutio

¶Solutio. Dicim⁹ q re vera diabolus nō hz fomitē.

¶Quid fomes.

¶Fomes em̄ est corruptio ꝓcedens a carne in aiam rōnalē trahens cōcupiscentiā hūanā subito ad male ꝛcupiscēdū. s. anteq̄ ratio possit deliberare vel cōsentire. Unde vr fomes a fouendo q: fouetur a carne ꝛ in carne. Michee. vij. ab ea q̄ dormit in sinu tuo ꝛc. et talis cōcupiscentia subita est: ꝛ ideo est pctm̄ veniale: q: fit sine cōsensu rōnis q̄ est rex in regno aie: et hz principalē auctoritatē mouēdi siue ad bonū siue ad malum.

Correk. rñsiuum ad primū.

¶Ex hoc pz q diabolus non hz fomitē licet habeat multiplicē pnitatē ad malū.

Ad secūdū

¶Quis em̄ pnitas eius est mortale pctm̄: nec operaē aliud nisi p cōsensum sui deformis intellectꝰ.

Augustinꝰ

¶Ad scōo obiectū dicimus q diabolus nō peniteꝫ nec penitere pōt de pctō suo. Dicit ei btūs aug. de pctō in spm̄ sanctum. tanta est labes eiꝰ pcti q humilitatē subire non pōt. multo fortius pctm̄ diaboli non pmittit ipm̄ subire humilitatē penitētie vel cōfiteri pctm̄ suū. Iz cōscientia remorderet eū. Talis em̄ est natura superbie ipsius q̄ Iz torqueat eū cōscientia et remorderet nō pōt tm̄ cōfiteri pctm̄ suū vel enūciare ꝓpter maximā ꝛ obstinate supbie arrogantiā.

Quare dyabolus nō pt penitere

¶Septima q̄stio septimi capituli.

Gregorius

SEptimo queritur de specieb⁹ machinationū diaboli. Unde notandū q̄ super illud iob. xl. Ecce behemoth quē creaui tecū fenū vt bos comedet. ꝛc. dicit beatus grego. Omēs antiqui hostis machinationes dñs fideli seruo iob ostēdit. s. q oppꝛimēdo rapit q insidiādo circūuolat q minādo tenet ꝛ q suadēdo blāditur q desperādo frangit q pmittendo decipit.

Spes machinationū dyaboli. Sz plures sunt ar.

¶Spes ergo machinatiōes diaboli cōprehendūtur sub istis sex speciebus machinationū.

¶Sed cōtra. Apoca. xij. Protectꝰ est accusatoꝛ fratrū nostroꝝ q̄ accusabat eos die ac nocte Una ergo machinatio diaboli est vt accuset hoiez. Sz ista machinatio non est aliqua illarū sex. nec continet sub aliqua illaꝝ sex. qō ꝓbat per hoc q: finis non est eiꝰ qō est ad finem. Sz aūt diabolꝰ minando terret vel suadēdo blāditur vel aliqō illoꝝ facit: ideo facit vt accuset hoiem ergo accusatio talis nō est aliqua illaꝝ. Non ḡ oēs machinationes diaboli continentur sub illis sex. q est contra beatū greg. qui dicit q oēs machinatiōes diaboli fideli seruo suo iob ostēdit.

Solutio.

¶Solutio. Dicendum est q accusatio diaboli cōprehēdit sub se omnes machinationes: q: eiꝰ accusatio nichil aliud est q̄ eius tētatio ꝓm q ea reddit hominē accusabilem. Et ita oīs eiꝰ tētatio: q: hoiem reddit accusabilem accusatio est: ꝛ ita oīs machinatio diaboli accusatio vr. Sed ꝓm habitudinē quā habet ad finem diaboli q̄ est vt nos simus accusabiles. i. digni iudicio et cōdēnatione: et ita patet q accusatio diaboli nō est aliud q̄ aliqua illarū machinationū.

Replicat primo.

¶Sed eadē ratione videt q illa machinatio q̄ diabolꝰ insidiando circūuolat cōprehendat oēs diaboli tentationes: q: de quolibet pctō pōt diabolus tētare insidiando et circūuolando: ergo talis machinatio est cōis ad oēs tētationes ergo nō debet distingui ab aliis sicut dictum ē de accusatiōe.

Secundo.

¶Itē diabolus tētauit dñm tm̄. scz de supbia: de auaritia: et ō gula. et primū hoiem similiter. Et in hoc docuit nos dñs vincere oīs tentationes diaboli: ergo oēs tētationes diaboli vel sunt de supbia vel de auaricia vel de gula siue luxuria. Sed iste sunt alie tētatiōes q̄ ille ser. q: iste tres nō cōtinent sub illis seruel econuerso nō ḡ oēs machinatiōes diaboli sub illis ser comprehēdūtur.

Tertio. Bernardꝰ.

¶Itē dicit btūs bern. q diabolus pacientiā nostrā tentat ꝓ tribulatiōes: mundiciā ꝓ voluptates. ḡ oīs machinatio diaboli continet sub his duabus.

Augustinꝰ

¶Itē dicit btūs augustinus q due sunt portē mortis. s. timor ꝛ amor: sz insidiari circūuolādo non cōprehēditur sub aliqua istarū duarū: quia vel cōprehēdit vtrāq̄ vel neutrā: ergo insidiari circūuolādo non est aliqua specialis machinatio diaboli.

Quarto.

¶Item ꝓ volūtates tentat nos diabolus dū suadēdo ꝓmittit. p timorē autē tentat vel occulte scilꝫ per insidias: et sic cadit in scām speciē. vel aperte et hoc per facta vel ꝓ dicta. et sic cadit in primā speciem vel in tertiā. Sz omnis machinatio diaboli fit ꝓ volūtatē siue per amorē vel timorē: ḡ oīs machinatio diaboli cōtinetur sub aliqua primarū quattuor ergo reliquе due sunt superflue.

Quinto.

¶Itē videt q idē sit suadēdo blandiri q̄ ꝓmittēdo decipere. Cū em̄ suadendo blandit falsō ꝓmittit blanda: ꝛ cū ꝓmittendo decipit/ suadet et blāditur. et ita videtur eē idē quarta species et sexta.

Solutio. Ad primuꝫ

¶Solutio. Dicimus q nō est simile de accusatione ꝛ insidijs: q: oīs machinatio diaboli quocūq̄ mō fiat siue occulte siue apte continet sub accusatiōe: vt patet ex ꝓdictis. Sz sub insidijs non cōtinentur nisi occulte machinationes. Est ideo machinatio que fit insidiādo distinguitur ab his que aperte fiūt.

Ad secūdū

¶Ad secūdo obiectum dicimus q non omnis tentatio nec oīs machinatio cōtinetur sub aliqua illarū triū tāq̄ sub superiori. Sz oēs possūt reduci ad illas tanq̄ ad radices ꝓpter hoc q sunt de radicib⁹ viciorū. Unde q̄ deuincit diabolū in his tribus tētationibus per cōsequēs deuincit illū de omni pctō ꝛ omnes eius tentatiōes. ꝛ ideo in tentationib⁹ dñi nō fit mentio nisi de illis trib⁹.

Machinatio et tēptatio differūt

¶Machinatio tamen non est idem scām rationē q tentatio. qm̄ machinatio dicit tentationē diaboli scām intentionem cause. Unde per causas ꝓcipitādi hoiem in pctō distinguitur machinatio.

Quid sit machinatio.

¶Est em̄ machinatio intentio diaboli ꝓcipitādi hoiez in pctm̄ per aliquam causam scz vel per insidias vel ꝓ minas vel aliquā causam siue occultationē. ¶Notandū est aūt q diabolus intendit q̄nq̄ ꝓcipitare hominē in peccatū simpliciter: ꝛ secūdum hoc oīs eius machinatio cōprehendit sub aliqua de primis quattuor: q: vel intendit ꝓcipitare hominem in pctm̄ per insidias: et sic est secūda species

vel aperte: et hoc fit per voluptates. ꝛ tūc ē quarta species: vel p timorē et hoc fit vel p factā atrocia: ꝛ tūc est prima species: vel per dicta cōminatoria et tunc est tertia species. Prima ḡ intentio eius est precipitare hoiem in pctm̄ simpliciter: et ois talis intētio est machinatio aliqua de primis quattuor. Scōa intētio diaboli est postq̄ precipitauit hoiem in pctm̄ precipitare ipm in profundum peccati. ꝛ hec machinatio diuidit in duas q̄ sequuntur: ꝛ ita nō superfluunt ille due. in profundum aūt peccati precipitat vel per desperationē et sic est q̄nta species. vel p promissionē impunitatis: ꝛ est sexta species. ꝛ per illas duas precipitat in impenitentiā. Ex predictis etiā pz q̄ sit differentia inter quartā ꝛ sextā machinationē. Pōt tamen sexta species cōprehēdere nō tantū pmissionem impunitatis: sz etiā quālibet aliā pmissionē: ꝛ secūdū hoc diuiditur a quarta specie q̄ quarta species rationi inuittit qđ notatur i verbo sua dendi. Sexta autē vtitur sola pmissione. ¶Sed queriē sub qua istaꝝ cōprehēdit machinatio qua diabol⁹ intendit precipitare hoiem in pctm̄ inuidie vel ire vel accidie. videt q̄ nō cōprehendit sub aliq̄ illarū. ¶Solutio. Dicimus q̄ in pctm̄ iuidie qđ torquet hoiem intendit precipitare hoiem blandiendo per inanē gl̄iam. In pctm̄ aūt ire vel accidie per blāditias inanis gl̄ie vel auaritie: q̄ ista pctā quādoq̄ procedūt ex inani gloria. quādoq̄ ex auaritia. ꝛ ita diabolus intēdit precipitare in illa vel per blanditias hui⁹ vel per blāditias illi⁹ et ita per quartam speciem.

¶Tertius tractatus de statu bonorum angelorum. Et continet tria capitula.

Diuisio. 3. tractatus

Dicto de statu malorū angelorū: psequēter dicēdum est de statu bonorū. Et primo de ordinib⁹ ꝛ de distinctionib⁹ ꝛ nominibus eoꝝ. Scōo soluunt rōnes probātes pauciores est angeloꝝ ordines. Tertio cōcordātur greg. ꝛ dionysius i distinctiōe ordinum

Ēpz primū

angelorū. ¶Primo ergo dicēdū est quid sit ordo angelicus. ꝛ qm̄ ordines distīgūtur p ierarchias inchoandū est a ierarchia quā describit btūs dionysius sic. ¶Jerarchia est rerū sacrarū ꝛ rōnalium ordinata potestas in subditis debitū retinēs dñatū. Ordinata potestas ponitur ibi vt genus. ¶Rationaliū ponit ad differētiā irrationalium Sacrarū ponit ad differentiā demonū ꝛ prauoꝝ hoim quoꝝ ꝛ si potestas sit ordinata: q̄ ois potestas a dño deo est. sicut dicit aplꝰ. non est tamen sacer eoꝝ principatus in subditis. ¶Debitū retinens principatū ponitur ad differentiā subditoꝝ qui sunt res sacre ꝛ rōnales: sed eoꝝ est tm̄ obedire nō p̄cipari: q̄ nō habēt sub se subitos. ¶Est aūt triplex ierarchia. supcelestis/celestis/subcelestis. ¶Supcelestis cōsistit in tribus psonis. ¶Celestis in sctis angelis ¶Subcelestis i prelatis religiosis. ¶Cū aut dictū sit de pria ierarchia. dicēdū est de secunda. s. de celesti q̄ triplex est. Superior: media: ꝛ inferior. q̄ grece dr̄ epyphania/iperphania/ipophania. ¶Superior ierarchia celestis siue epiphania cōtinet tres ordines angeloꝝ scz Seraphin cherubin et thronos.

Quid sit ierarchia ꝑm dyonisi.

Triplex ierarchia.

Triplex ierarchia celestis.

¶Seraphin interpretatur ardēs siue succēdēs: q̄ angeloꝝ primi ordinis ministerium est accēdere homies in dilectione dei: et ipi pre aliis ardēt in dilectione dei. ¶Denoiatur aūt primus ordo a caritate: quia caritas est excellētissimū donum ¶Post caritatē vero sciētia siue cognitio dei excellentius donū est: ꝛ ideo secūdus ordo a sciētia denoiatur. qm̄ cherubin interpretat sciētie pleni tudo. ¶Post scientiā aūt sequitur iudiciū: ideo ordo tertius a dono iudicij nomen habet: ꝛ ōr ordo iste throni. q̄si sedes iudicis: q̄ pre ceteris donuꝝ iudicij plenius acceperunt ꝛ habēt in ministerio vt doceāt hoies iudicare: ¶Describit autē a magistris sic epiphania ꝛ sumit ista descriptio a verbis btī dionysij in ierarchia sua. Epiphania est i calescētis affectionis incēdio: altioris intellect⁹ fastigio. iudicij libra resultatio distributa. ¶Resultatio dr̄ ordo angelicus emphatice: q̄ in eo resultat pulchritudo dei expresse. ¶Distributa autem dicit quasi diuersis officijs tributa ¶Et ponuntur ibi tres ablatiui ꝓpter tres angeloꝝ ordines superiores quos cōtinet epiphania vt dictuꝝ est. Unde sensus est. Epiphania est resultatio incendio. i. per incendiū incalescentis affectionis. hoc ptinet ad seraphin Altioris intellectus fastigio hoc ptinet ad cherubin. ¶Judicij libra ad thronos. Dicit aūt epiphania ab epi qđ est supra et phanos qđ est apparitio: q̄ in istis ordinib⁹ expressius apparet dei pulchritudo q̄ i aliis ¶De istis ordinib⁹ btūs greg. dat talē regulā. vnusq̄q̄ ordo illius rei censet noie quā pleni⁹ accipit in munere. ¶Sed videt hoc esse falsum: qm̄ cherubin denominat a dono sciētie: ḡ ꝑm hoc cherubin maiorē hz sciētiā q̄ seraphin. quod pz esse falsum qm̄ habeāt apoca. penultimo. latera ciuitat⁹ sunt equalia: ꝛ dicit ibi glosa. fides/spes/caritas ꝛ operatio: ergo in superna ciuitate q̄to q̄s magis diligit tāto plus cognoscit. ¶Sz seraphin hz maiorem dilectionē: ḡ maiorem scientiā. ¶Solutio. Auctoritas greg. sic est intelligēda. Unusq̄q̄ ordo illius rei cēsetur noie quā pleni⁹ accipit in munere: pleni⁹ respectu inferioꝝ ordinū. ¶Vel sic quā pleni⁹ accipit in munere. i. in officio siue i ministerio. ¶Itē querit quare dñs potius dicitur sedere super cherubin q̄ sup seraphin: cū dñs potius quiescit in caritate q̄ in sciētia. ¶Huius duplex est ratio. ¶Prima est ad retundēdū presumptionem hoim: q̄ nulla sciētia naturalis siue gratuita pōt attingere perfecte ad deum. ideo dr̄ sedere super cherubin. i. super plenitudinē scientie Unde perscrutatoꝛ maiestatis opprimet a gloria puer. xxv. et non erigas oculos tuos ad opes q̄s habere non potes. ¶Scōa rō est vt ostendat homini q̄ debeat querere deū sup scientiā vt in caritate q̄ est sup scientiā: qm̄ in caritate est et q̄es et delicie et perfectio quietis ꝛ deliciarū: ꝛ ibi inuenīri potest non in scientia sēm se. ¶Sicut autē secundus ordo denominatur a scientia que est minus donū q̄ caritas. ita et tertius ordo denominatur a iudicio q̄ est minus donū q̄ sciētia. Qualis em̄ differentia est inter theoꝛicam et ꝓactica: talis est differentia inter scientiam et iudiciū: qa

Denoiatio a caritate

Scōs a scientia

Tertius a dono iudicij

Diffinitio epiphanie.

Questio incidens

Rō prima.

Rō secūda

Gregorius

Obiectio

Solutio ponens dictū gregō.

Questio incidens

Solutio.

Gregorius

Ad primum

Ad secūdū

Af contra ꝓpō. ꝓlo.

scientia dictat quid faciēdū. iudiciū operat scōm preceptū scientie intellectū. ¶Dictū est q̄ caritas est excellentissimū donū. Sz videt posse ꝓbari q̄ scientia sit excellētior ꝛ melior: q̄ caritas. q̄a scientia siue cognitio dei est vita eterna. Hec est vita eterna vt cognoscāt te deū verū et quē. ꝛc. sed vita eterna excellētior ꝛ melior est q̄ aliq̄d qđ possit esse in hoie: ergo scientia est excellentior et melior q̄ caritas. ¶Itē rō est excellentior et melior omni alia vianie: q̄ ipsa est ymago dei: ergo rationis perfectio ē excellētior ꝛ melior q̄ cuiuslibet alterius potētie: ḡ est melior q̄ perfectionis concupiscibilis. Sz perfectio rōnis est sciētia siue cognitio dei. pfectiōis cōcupiscibilis est caritas: ḡ scientia est excellētior ꝛ melior q̄ caritas ergo primus ordo potius debet denominari a sciētia q̄ a caritate. ¶Solutio. Dicim⁹ q̄ sciētia siue cognitio dei dignissimū ꝛ acceptissimum donū est in ctum est beatitudo et vita eterna. In ea em̄ oēs sunt delicie sicut dicit beatus augu. super illum locū. ps. lxxvij. Et ostendā illi salutare meū. q̄ visio est tota merces ꝛ q̄ generat eā regit ꝛ ei imperat. qm̄ rōnis est imperare p cognitionē

Scōo af.

Solutio doctoris ad ꝓpō. obiectiones.

Augustin⁹

¶Caritas aūt est excellentissimū donū in ctum cōsummat beatitudinē siue dei fruitionē. Nō em̄ ē magna delectatio comedere sine desiderio. qđ aūt cū desiderio comedit: delectabilius comedit Unde ecclesiastī. xxxiij. Hereditas mea sup mel ꝛ fauum. memoria mea in generatiōe seculoꝝ. Qui edunt me adhuc esurient ꝛc. ¶Est etiam excellētissimū donū in hoc q̄ mouet ad opera. Eo em̄ q̄ aliquis desiderat rem mouetur ad illaz et operat vt illam habeat. Unde quia caritas est cōsummatio beatitudinis ponitur super ipsam sciētiā que est beatitudo. ¶Et ideo etiā pz quare caritas dicatur plenitudo sciētie a btō augustino. ¶Media ierarchia que dr̄ iperphania continet tres ordines. s. principat⁹: dñatiōes: ꝛ potestates. ¶Est aūt iperphania diuina illuminatio sui participes interscalari reuerētia insigniens vsum dñandi docens arcensq̄ cōtrariū. ¶Sui participes interscalari reuerētia insignies dicit ꝓpter principatus q̄ pre ceteris possident donū reuerentie. Unde ministeriū eoꝝ est docere hoies exhibere reuerētiā his q̄b⁹ exhibēda est: q̄busdā magis. qui busdā vero minus ꝑm diuersos gradus prelationis. sicut dicit aplꝰ Roꝰ. xiij. Cui honorē honorē nemini⁹ quicq̄ ꝛc. ¶Est sz dñandi edocēs hoc pertinet ad dñationes q̄ docent nos qualiter debemus subditis dñari. qđ dñium nihil aliud est q̄ docere subditos volūtate dei. ¶Unde gregoꝛius prelatus totiens ad apostasie crimē dilabit quotiens preesse delectatur. ¶Arcēs cōtrariū pertinet ad potestates q̄ arcēt a nobis cōtrarias potestates nē nos impediāt q̄tumvellent in exhibēdo reuerētiā vel in dominādo subditis vel in aliis bonis operib⁹. ¶Dicit aūt ꝓperphania ab ꝓper qđ est inter ꝛ phanos qđ est apparitio quasi interna siue media apparitio: q̄ in angelis ierarchie istius medio mō apparet dei similitudo. ¶Tertia ierarchia ꝓtinet tres ordines

Tres ordines sub ꝓphania media hierarchia.

Diffinitio iperphanie

Principatū officium.

Officiū dominationū.

Gregoꝛius

Potestatū officium.

Quare dr̄ ꝓphania. Tertia hierarchia ꝓtinet tres ordines

¶Inferior ierarchia celestis siue ꝓphania est diuinū participiū nature legib⁹ occurrens/secreta reuelant ꝓ capacitate discreta. ¶Nature legibus occurrens. hoc ptinet ad virtutes q̄ ministerū habent faciēdi miracula ꝛ docet scrōs quā do debeāt miracula facere. ¶Secreta reuelant et hoc pertinet ad archāgelos ꝛ angelos. ꝓ capacitate discreta ponit ad differentiā angeloꝝ et archangeloꝝ. q̄m maiores maiora vt archāgeli. minores minora reuelāt vt angeli. ¶Per archāgelos reuelātur prophetis maiora secreta vt hoc Ecce virgo ꝓcipiet. Ysaie. vij. sicut per angelos minora. vt illud de iuda. episcopatum eius accipiet alter. ps. xviij. Et Actuum primo. ¶Est dicitur ꝓphania ab ꝓpo qđ est sub et phanos qđ est apparitio q̄m in inferiori mō ꝛ min⁹ q̄ in aliis ordinib⁹ apparet dei similitudo in ordinib⁹ hui⁹ tertie ierarchie. ¶Obicit autē de media ierarchia. q̄ videtur q̄ ordo cui⁹ officiū est reuereri deberet poni sup oēs ordines. q̄ dr̄ Eccle. xxv. timor dñi super oia se supposuit. Sed cōstat q̄ hic est timor ꝛ reuerētie q̄ est dignissimus timor: ḡ timor reuerentie est super caritatē et super sapiētiā. ḡ ordo principatus cui⁹ est timor ꝛ reuerētie est super cherubin et seraphin. ¶Itē primū ꝓceptū decalogi est de reuerētia dñi deū tuū adorabis et illi soli seruies. Exodi. xx. seruies seruitute q̄ dicitur latria cuius species est reuerētia. Sz cū eadē sit mēsura hoīs q̄ ⁊ angeli: sicut dr̄ in Apoca. xix. ergo sicut reuerentia q̄ species latrie est: est pria mēsura hoīs. ita debet esse prima mēsura angeli. ergo vel prima in ascēdendo vel in descendendo. ergo ordo angelicus cuius est reuereri vel est de suprema ierarchia vel de infima: non ergo de media. ¶Itē reuerentia ē suprema pars vite actiue qua volumus honorare deū ꝓpter se. nec expectā do inde lucrū vel rēpoꝛalevel eternū. hec est filialis reuerētia qua nullū seruitiū gratius est deo. Sed prudētia spūs est de vita actiua qm̄ eius est regere operatiōes virtutū: ergo ordo reuerētie. s. principatus debet esse supra ordinē prudētie. i. super thronos quoꝝ est iudicare qđ non potest esse nisi per prudentiā. ¶Item reuereri tm̄ est minorum: dñari tm̄ est maiorū: sed qđ maioris est ꝛ q̄ maius dignius est. ergo dignior est ordo dominātiū q̄ principatuū: ergo debent poni super illum ¶Solutio Dicimus q̄ re vera timor dñi sup omnia se superposuit qđ etiā sic est intelligendū. q̄ q̄to magis quis diligit deum ꝛ saporat eius dulcedinem: tanto magis timet admittere ꝛ magis vult honorare. Timor ergo super oia est non tanq̄ cōsummās alias virtutes vel btitudinem: sed tanq̄ custos aliarum ꝛ simul tenens illas sicut pondus virtutū sicut dicit btūs grego. Anchora mentis pondus timoris. et ideo caritas q̄ cōsummat beatitudinem potius ponitur in supremo gradu q̄ timor qui non cōsummat sed tantū custodit. ¶Ad secundo obiectum dicimus q̄ reuerentia quedaz est filialis: quedā initialis. Filialis reuerentia cōsummatio est vite actiue: et ideo p̄cipatus cui⁹ est reuerentia filialis ponitur imediate post superiorem ierarchiā que virtutibus perficitur cōtem

Diffinitio ꝓphanie

Officiū virtutum.

Officiū archāgeloū ꝛ angeloꝝ.

Quare dr̄ ꝓphania

Obiectio prima.

Ecclē. xxv.

Secunda.

Exodi. xx.

Apoca. xix

Tertia.

Quarta.

Solutio.

Gregoꝛius

platiuis. Reuerētia aūt initialis in primo gradu
Ad tertiuz Duo officia prudentie. est et ptinet ad primū preceptū. ¶ Ad tertio obiectū dicimus q prudētia duo hz officia: vnū quo regit operationes ꝓtutū. aliud quo quietat aiam a muscis mordentibus ne perdant suauitatem vnguenti et sc̄m hoc est virtus contēplatiua et super totā vitā actiuā. ¶ Ad quarto obiectū dicimus q reuerentia est cōmunior z magis necessaria ēt p̄ dñari i: z ordinat hoiem ad deū faciendo ei seruire filialiter. dñatio vero ordinat hoiem ad subditos suos nec necesse est vt per hoc seruiatur deo filialiter. Multi em̄ prelati mercēnarie seruiunt deo: q inde expectāt premiū eternū. ¶ Itez obiectio ꝺ dñatiōib⁹. obicit de dñationib⁹. Qui em̄ dñatur alijs oportet q p sapientiā dñetur. vñ Math. v. Vos estis sal terre. et tertij regum. iij. Dabis dñe seruo tuo cor docile vt possit iudicare pplm tuū et discernere bonū et malū per sapientiā: ergo quā petebat volebat regere subditos. Dñatio ḡ ꝓprie est p sapientiā ergo dñatio statū sapiētie habet: ergo de prio ordine vel in secūdo. z ita de prima ierarchia
Alia obiectio de potestatibus. ¶ Itē potestatū est arcere demonia: illud idē ptinet ad archangelos. Unde dr̄ de btō michaele Apoca. xij. Factū est preliū magnū i celo. ꝛc. vbi dr̄ q michael eiecit diabolū ab ecclesia: et i thobia docet raphael archāgelus modū eiciendi oēs genus demonior: ergo idē est officiū potestatum et archangelor. Sz ordines distingūtur sm̄ officia: ergo idē est ordo potestatū z archangelorum
Tertia obiectio. ¶ Item maius est facere miracula q̄ arcere demonia: q arcere demonia ptinet ad oēs sanctos. facere aūt miracula ad paucos z scīssimos. ergo dignior est ordo virtutuz q̄ ordo potestatū: ergo
Quarta obiectio: debent ordinari sup illū. ¶ Itē maius est revelare secreta q̄ habere plenitudinē sciētie: ḡ ordo archangelorū melior est et dignior q̄ ordo cherubi
Solutio. ¶ Solutio. Ad p̄dictorum euidentiā notandum est q ordo predictus q̄ assignat sc̄m beatū greg. distingūtur sm̄ status. ¶ Primus status est inci
Primꝰ status incipiētiū. pientū quor solū est implere precepta legis diuine tm̄. Aū simplicibus sacerdotib⁹ qui talibus p̄sunt ꝺ: malachie. ij. Labia sacerdotis custodiunt scientiā z legē. ꝛc. angelus em̄ dñi exercituū est. Sacerdotes em̄ simplices habent officiū angelorū infimi ordinis quor officiū est illuminare hoies ad faciendū precepta legis diuine. ¶ Se
Scōs statꝰ pficientiuz cūdus status ē pficiētiū qui habent virtutes purgatorias q̄ enumerātur a dño. Math. v. Bti mites. bti qui lugēt. bti qui esuriunt z bti misericordes. Per vsus em̄ istarū virtutū purgatur homo ab omni labe pcti post primū statuz quē dñs ostēdit ibi bti pauperes spiritu. Iste stat⁹ secūdus ptinet ad archangelos q̄ illumināt alias maiori lumine quo ostendunt hoibus ꝓtutes xp̄i ad imitationē. vt mansuetudinē christi et alias. vt sic perfecte purgētur et plene excludat ab eis potestas
Tertiꝰ statꝰ pfectorū diaboli: ideo medici sunt animarū angeli z archāgeli. ¶ Tertius status est pfector: qui habēt iaz virtutes purgati animi: quē statum dñs ostendit cum dicit. Bti mundo corde. bti pacifici. Justis p
prie debetur potestas faciēdi miracula: q̄m reducti sunt ad primū statū in quo dominꝰ fecit homi-

nem ad imaginem z similitudinez suā. In quo sta
Gen. ij. tu dñs dixit ade. Dñamini piscib⁹ maris. ꝛc. gen. ij. Cū beatus martin⁹ imperauit coruis: et heremite solēt iperare bestijs. Et apls prime ad colloss. iij. dicit q tales edificant aurū et argentū et lapides pretiosos. sicut em̄ lapis pretiosus hz mirabilem virtutē: ita z ipsi. hoc non est mirū: q per sapientiam qua eis despicit oīs caro viuūt in carne
Job. vij. supra oēm carnē. et ideo debetur ppria eis potestas faciendi miracula in quibus p̄sunt eis ꝓtutes. sz q̄m diabolus fiduciā hz q iordanis ifluat i os eius z q̄ sternat sibi aurū quasi lutum: et q sub eo sint radij solis Job. 7. machinat eis spiritualia suscitare certamina quib⁹ eos molit deicere. Hā qui accept⁹ est deo necesse est. i. vtile vel etiā ineuitabile: quin tēptatio ꝓbet eū. ne aūt in agone succūbat ꝓ fortat z corroborat ab angelicis potestatib⁹: que mācipate sunt officio cohercēdi noxias potestates. que angelice potestates appropriato nōie appellant. ¶ Et hic ē quart⁹ gradus
Quartꝰ gradꝰ seu statꝰ hoīs qui per exercitiū belli spūalis potest defendere z regere regnū suū spūale vt de similitudine dei nihil amittat: nihil de similitudie diaboli sub intrare ꝑmittat. ¶ Cū aūt sic se habet homo: tunc
Quitꝰ statꝰ pōt ceteris dñari. vñ elegantissime dixit ille Tūc oīa iure tenebis cū poteris rex esse tui. ¶ Qualiter aūt ē oportet ꝓlationis dñium exerceri suggerūt dñationes angelice ab officio sic vocate: scz q dñari debēt subditis suis. dñari in hoc tm̄ vt de his voluntatē dei nūcient et eis dei similitudinē imp⁹imant et cōtrarium per iusticiam destruant
¶ Sed quia precedentia modo mercēnario fieri possunt scz ꝓpter regnū celorū acquirendū vel habēdū: ideo post hūc gradū sequit sext⁹ gradus
Sextꝰ gradꝰ seu statꝰ vt predicta faciat hō. non propter vtilitatē suam etiā eternā: ꝛ solius amore dei vel honore ad q̄ promouet per iocūditatē mentis quā habet in p̄cedentib⁹ opibus et p ammonitionē z instigationem angelor q̄ dicunt principatus: qui edocēde reuerētie magisteriū acceperūt. quorū officio vtitur apls cū dicit. Siue māducatis siue bibitis siue quid aliud faciatis: in gloriā dei facite. ¶ Cū
1. cozin. 10. autem venerit homo ad hunc sextū gradū: posit⁹ est in summo cacumine vite actiue: nondū tamen immunis est a strepitu muscarū egipti turbantiū aliq̄tulū sabbatū mentis et perdentiū suauitatē vnguenti. quapropter ei opus est flagello prudētie spūs cum quo abigat cuiphes volitantes: id est curas et sollicitudines subtilissime: tm̄ importune se ingerētes. ¶ Unde apls ad Ro. viij. Prudentia spiritus vita z pax. qua exīte in corde hominis ibi habitat deus. quia In pace fact⁹ est locus eius. ad similitudinem angelorū qui dicūtur
Septimus statꝰ thronꝰ throni a quibus etiam iuuātur hoies in hoc et p̄mouentur. ¶ Cum aūt tali quiete exīte in anima nullū est obstaculum inter animā et deū. tunc pura mentis acie videt deum per contemplationem
Octauꝰ statꝰ cherubin ad similitudinē angelor octaui ordis q̄ dicunt cherubin: a quibus etiā in hoc iuuātur z promouentur sm̄ officiū sibi a dño delegatū. ¶ Postq̄ em̄ homo de virtute in virtutez processerit: quasi de māsione in mansionem vsq̄ in hierlm̄. i. visionem pa-

cis: efficitur de dñio z magisterio angelorū octaui ordinis qui docent sobrietatē intellect⁹ et contēplationis: et q quādoq̄ transeundū est ab amplexu rachelis ad amplexus lye. ¶ Cum aūt videt homo dei pulchritudinē pura mentis acie inflammatur amore dei ad similitudinē angelorum noni et vltimi ordinis q̄ dicuntur seraphin. a quibus etiā in hoc iuuant et promouent hoies. hic
Vltimꝰ status seu gradus Adyltimū. aūt est vltimus gradus vltra quē homo ascēdere non potest. ¶ Aperte ḡ demōstratū est quare p̄cise sunt tot ordines angelor scz nouē et non plures. ¶ Et ex hoc p̄z solutio ad vltimā obiectionē
Ad primū. ¶ Ad p̄mo obiectū dicim⁹ q licet dñationes vtantur dono sapientie in executione sui officij sicut et seraphin non tñ est idem ordo. q non distingūtur ordines penes dona quib⁹ angeli habent ꝓmouere homines sed penes ea in quib⁹ ipsi prevalēt vt dictum est: et in quibus homines ꝓmouēt. archāgeli aūt vtuntur eodem dono ad purificandū animas que purificant sm̄ speculationē speculi. i. p
Ad secūdū cognitionē dei que est sapiētia. ¶ Ad sc̄m respōdemus q archāgeli remouēt demones a dñio hominum et expellūt eos dñantes. potestates vero eos excludūt ne dñium sibi vsurpēt vbi non domi
Ad tertiuz nantur. ¶ Ad tertiū dicim⁹ q officiū potestatum est cohercere aduersarias ptates: vt nullo modo dominētur. Licet ei generale sit ad omnes removere demonia specialiter tñ ptinet ad angelicas potestates vsus et exercitiū remouēdi demones a cordibus sanctor iam purgatis: z hoc etiā pauciorū est p̄ facere miracula. ad hoies em̄ sanctos
Ad quartū iam penitus purificatos ptinet operatio miraculorum. ¶ Ad quartū dicimus q sciētia que pertinet ad cherubin ē cognitio diuia sm̄ q eavidētur res diuine pura mentis acie. reuelatio vero secre tor que pertinet ad archāgelos est de illis q̄ pertinēt ad ꝓmotionē fidei: vt de natiuitate filij dei et eius virtutibus z factis ipsi⁹ per q̄ subleuat homo super precepta legis naturalis ad maiorē assimilationez p quā purgatur magis ac magis. z ex hoc patet q dignius ē officiū cherubin q̄ archā
Correlariū gelor. ¶ Ex ꝓmissis p̄z quomō assignāda est distinctio angelicorū ordinū sm̄ beatū grego. licet aliter assignet a beato dionysio: sicut sequētia declarabunt. ¶ In hoc tm̄ est cōuenientia inter ipos
cōcordātia Grego. et Dionysij. q neutrius assignatio fit penes diuersitatē dono rū vel virtutū: cum in omnib⁹ ijdem sint pares in suo modo: sed penes ꝓrogatiuas siue excellentias in donis seu in virtutibus quibus sunt predicti. non q adinuicē se excellāt in essentijs virtutū sed in prerogatiuis operuz vel vsuū. sicut est etiā in hominib⁹: q q̄dā in vsu māsuetudinis p̄eminēt alijs: vt moyses. alij vsu humilitatis: vt dauid. z sic de ceteris. Hec aūt varietas et distinctio prerogatiuarum siue excellentiarum requiritur vt sit armonia in ierarchia celesti.
¶ Capitulum sc̄m peramplius probat nouem esse ordines angelorum.

Q paucio res sunt angelor ordines. Gregorius

HIs visis restat adhuc dubitatio de tota diuisione. ¶ Qui à dicit greg. sup illud Math. v. Beati pacifici. q octo sunt bti tudines. dicit inquā q illa btitudo q̄ tan

Ad primū Q septenarius donorū cōprehendit et respondet nouenario angelor ordinū. per timorem ei habuit christus statū primi ordinis: scz statum prime similitudinis. q: qui timet deū faciet bona. p pietatem que adaptatur mansuetudini statū purgatiōis z sic statū sc̄i ordinis. p sciētiā vero qua se bene regit homo in dei similitudinem in medio prauę et peruerse natiōis habuit statum prie puritatis in quo assimilatus est angelis tertij ordinis. p fortitudinem aūt cuius est tenere regnū suum et fortiter aduersarios debellare: cōparatus est potestatib⁹. per hoc etiā q̄ per fortitudinē gubernāt prelati subditos sapiēter z facile. propter quod dicit de illis in canticis. v. Manus tue tor
Cāticoꝝ. v natiles. i. faciles z leues ad opera. obtinēt ipi statum dñationis. p cōsiliū similiter duo ordines cōprehendunt. per consiliū em̄ spirituale opa sua excellentia subleuat ad hoc vt omnia illa faciāt sibi ad honorem dei. q̄ pertinet ad principatus. per cōsilium etiā quod est idem in essentia cuz prudētia spūs quietatur mens hominis vt sit quieta sedes dei quod ptinet ad thronos. per intellectuz statꝰ cherubin obtinetur per sapiētiā status seraphin.
¶ Per predicta patet solutio ad vltimo obiectuz
Adyltimū. et ad primū: quia septem btitudines siue septē dona cōprehendūtur in primis tribus ordinib⁹ siue

gradibus ꝯtum ad oēm suam plenitudinē z prerogatiuā. sed sicut dictum est septē btitudines siue septem dona cōprehēdunt nouem ordines. vñ sicut dicit glosa. ea q̄ sequunt addūtur ad explanationē septē beatitudinū. explanātur em̄ septē btitudines per ea q̄ sequūtur z adaptant ordinibus angelor. Exprimit em̄ status pbationis z officiū potestatū per hoc q̄ subditur. Beati q̄ psecutionē patiūtur ppter iusticiā. status aūt prelatiōis et officiū dominantium exprimit cū dicitur Vos estis sal terre. q̄ sale sapiētie debetis salire subditos vfos q̄ est eos facere sapientes z deiformes hoc em̄ est officiū ierarchie vt dictū est. status vero filialis reuerentie qui ptinet ad principat⁹ exprimitur a domino vbi dicit. Sic luceāt opera vestra coram hoibus vt glorificēt patrem vestrē qui in celis est. status vero plene quietis qui respondet thronis ostēditur a domino cū dicit Matth. v. et Luce. vi. Si quis percusserit te in vnā ꝛc. gradus vero cherubin z seraphin ostendit a dño in hominibus cū dicit Vos estis lux mūdi. In luce enim duo notant. scz cognitiōis illuminatio: z amoris ardor. ¶ Ad secūdū obiectū dicim⁹ q̄ beat⁹ Bernardus distinguit tres modos diligendi deū. primo em̄ debet diligi de⁹ sapienter id est discrete. vt nichil preter ipsum diligat. secūdo dulciter: vt p̄ter eius dulcedinē oia alia ei desipiant. etiā fortiter vt nullis aduersitatib⁹ possit auelli a deo. z sic cōprehendūtur omnes status: sz nō distincte. qa in omnibus superioribus statib⁹ inuenit fortis dilectio. in secūdo z tertio inuenit primo dulcis. in primo aūt inuenitur sapiēs z discreta. Et per hoc patet solutio ad secundo obiectum.

¶ Capitulū tertium cōcordat Grego. z dion. in distinctione ordinum angelorum.

POst ꝯ distincti sunt ordines ſm grego. restat vt distinguātur ſm dionysiū. Cōuenit aūt autem eorū distinctiones in hoc q̄ ſm prerogatiuas officiorū z numerus ipsorū donorū (quibus prediti sunt angeli) distinguūtur. ¶ Et hoc est q̄d dicit beat⁹ dionysius q̄ vnusquisq̄ ordo sortit nominationē ppriā excellentiā exprimētē. ¶ Et huic ꝓsonat q̄d ait greg. vnusquisq̄ ordo illius rei censet nomine: quā plenius accepit in munere. Non plenius respectu inferior sicut exponit a q̄busdā: sed pleni⁹ ꝯtus ad officiū. ¶ In assignatiōe ei trium ordinū superioris ierarchie conueniūt. sed dionysius in media ierarchia primo ponit dñationes deinde virtutes: tertio loco potestates. in inferiori vero ponit primo principatus: in quo disgregat a gregorio. Reliqui duo scz archangeli z angeli ab vtroq̄ similiter ordinant. ¶ Querit aūt dionysius cum inferiores spūs appropriata noiatiōe censeant angeli: quare vocabulū illud ad oēs spūs extendat. ¶ Et ad hoc soluit ipe q̄ oēs sunt manifestatiui similitudinis dei in hoibus. hoc aūt vicinius: ppiquius: ac familiarius faciunt angeli infimi ordinis. hoc autem et solū est eorum dignitas. ¶ Unde licet ad eos restringat nomē angeli: tamē adceteros ampliatur propter officiū q̄ oibus est cōe. ¶ Sed videtur q̄ aut gregorius aut dionysius prepostera faceret assignationem. ¶ Respōdem⁹ q̄ non cōcordātia gre. z dyo. est inter eos discrepātia: nisi ſm superficiē. nec est ibi realis preposteratio: sed tm̄ noīalis. q̄ dñationes ſm dionysiū mouent in deū et ei famulantur omni seruitute deposita absq̄ reflexione ad commodum tēporale vel eternum. et hoc etiā docent hoies. ¶ Hoc aūt officiū habēt principatus ſm grego. qui solo reuerētie filialis motu amant deū et bona eius: nō sibi sed illi. ¶ Itē dñationes ſm grego. essentialiter idem sunt q̄ virtutes ſm dionysium. q̄ virtutis ſm dionysiū est docere prelatos vt facile z perseuerāter q̄d officiū prelationis attinēt exequant gaudēter tollerādo. sicut dr in actibus. Ibāt apostoli gaudentes. ꝛc. z in canticis. Canticor. v. tornatiles vocant prelati quo ad facilitatē operū. idem aūt opus dñationū ſz grego. ¶ Itē ad principat⁹ ſm dionysiuz ptinet vniuersalis ducatus z vniuersale regimē in dei militudinē. hoc aūt facere virtutū est ſm assignationem gregorij. In potestatib⁹ vero cōueniunt quarū est (vt ait dionysius) cadere ne aliquid aduersum possit nocere. in archāgelis etiā nō discrepant: licet beat⁹ dionysius dicat q̄ eorū sit pphetias reuelare. vt gabrielis q̄ nuncius fuit incarnationis. q̄ eoipso ptinet ad eos docere hoies virtutes christi q̄ scz sunt purgatorie. ¶ Sic ꝑ patet quomō vtraq̄ assignatio alterā vicissim includat cum ergo eētialiter reducat ad alterā nulla debet esse de noibus ptentio. ¶ Sz magister hugo de sancto victore ponit in questiōe. cum btūs dionisius habuit ab apl̄o q̄cquid dixit de huiusmodi ierarchijs quia apl̄s vidit intuitu dei que ei reuelauit. vnde beatus dyonisius vocat eū preceptorem et mgr̄m. nō debuit (vt videtur) aliū ordinez angelor⁹ ponere ꝯ illū quē ponit apl̄s ad Ephe. z. dicens Multiformē sapiam suā reuelauit deus dñationib⁹. ꝛc. Non aūt sic ordinant a dionysio sicut ibi ordinant ab apl̄o. ¶ Ad q̄ respōdit isdē magister hugo q̄ non nominātur ab apl̄o ad ordinandū sed ad ostendendū quib⁹ per apl̄os reuelatū fuerit mysteriū incarnatiōis. primus em̄ nō angelis innotuit. sed sicut dicit Jsaias. lxiij. in ꝑsona cor. Quis est iste qui venit de edom. ꝛc. Et ipsemet magister hugo addit inquiens. z si qua alia ratio est quam non possum videre modo. Non est autē pretermittēdum quod dicit beat⁹ dyonisius q̄ ierarchie est regere se z etiam alios in dei similitudine et q̄ dei similitudinē. hoc ei est facere homines deiformes. ¶ Unde isdē dicit q̄ ierarchia est imitatio ad deū z vnitas ꝯtū possibile est. Inquit xp̄s. Johis. xvij. Rogo vt ipsi vnū sint sicut et nos vnū sumus. ¶ Facta distinctiōe ordinum in nouenariū opponit in cōtrariū ex verbis beati dyonisij. ait ei seraphin esse mobile calidū acutum incessabile feruidū superferuēs. Mobile dicit ꝓpter naturaz ignis siue amoris. est ergo in eo motus amoris. Omis autem motus (vt asserit Aug.) est ad aliq̄d adipiscendū vel nō amittēduz nam omnis motus imitātis aut fugiētis aliquid est; sed constat q̄ motus quo dicit seraphin mobile: non est motus fuge sed pot⁹ imitationis z electionis. talis em̄ motus semp est ad nobilioreme

Gloſa

Dionysius

Gregorius

Quō ꝓueniunt z q̄modo differūt dyonisius z gregorius.

questio btī dyonisij. Solutio.

Obiectio.

Correlariū

Obiectio cōtra ꝓcl.

Ad primaz

Ad secūdā.

Solutio.

Replicat. Primo.

Gloſa

dignioꝛē statum acquirendū ꝯ sit stat⁹ in quo est id q̄ mouet ad ipm̄. alias em̄ nō moueret ad illū nam finis melioꝛ est et magis eligendus hīs q̄ ad finem: ꝯ status ille excellentioꝛ est ꝯ status seraphin ex quo seraphin mouet ad eū. ꝯ ab illo debeꝛet noiationē recipere ordo aliquis: q̄ tāto erit digniꝛ seraphin quāto gradus gradū ꝓcellit. et sic videtur q̄ seraphin nō sit ordo nouissim⁹ aut supremus. ¶ Opponit etiā de ꝟbis dionysij. nam cum de⁹ sit centrū ꝓrsus immobile. quāto autē aliquid vicinius est cētro: tāto min⁹ habet de motu. seraphin aūt cōiunctiōe imediatissima appropinquat deo. quō est verū seraphin esse mobile sicut dicit dyonisius. ¶ Itē seraphin vocat acutū ab ipso: q̄ penetrat vsq̄ ad archana dei. ¶ Sed cōtrarū videtur dicere dionysius cū dicit q̄ mouet circa diuina. si em̄ circuit nō penetrat. ¶ Responsio quid sit motus quo seraphin dicit mobile aperit beat⁹ petrus. puma ꝑ petri ꝓio dicēs. In quē desiderāt angeli ꝓspicere. Et magister hugo de sancto victoꝛe exponit terminū illius mot⁹. dicit em̄ q̄ in cognitione siue in cognoscere est motus ille. q̄ illud cognoscere est videre/gustare/et sic de aliis sensibus spūalib⁹. vnde est status oim bonorū cōgregatione pfectus. et ideo dicit aug. q̄ visio est tota merces. Et sic simpliciter poꝛioꝛ est cognitio q̄ dilectio. tamē q̄ dilectiōis que est bonitas ipsius visionis pfectio cōsummatiua et augmentatiua atq̄ cōseruatiua penes desideriū amoris cōsistit: sicut superius diffusius mōstratū est. cōsummatiuū aūt naturā suppositiōis habet ideo amoꝛ visioni supponitur: z oꝛdo seraphin oꝛdini cherubin: z sic soluit prima opposicio. ¶ Ad aliam respōdendū est q̄ est motus laboꝛiosus qui est actus impefectus. qui quāto magis incendit: tanto amplius elongat id quod mouet a centro immobili q̄ est deus: et ts est motus inferioꝛū mobiliū seu naturaliū. Est z alter mot⁹ q̄ potius cauſatiuus est quietis: imo quietationē augeꝛ z complet eo q̄ appropinquat ad deū z vnit deo: qui solus stabilissq̄ manēs dat cuncta moueri. z iste motus in supernis spiritib⁹ locū habet. tali igit motu denoiatur seraphin mobile. ¶ Ad tertiū z vltimum respondēdū q̄ licet seraphin diuine maiestatis archana rimet ex parte ꝯtuz se extendit possibilitas creature: verūtamē diuinitatis celsitudinem nō attingit. illū em̄ gradū retinuit sibi trinitas: que sola suiipsius contēplatrix est. q̄ sic sibi soli nota est et homini assumptio qui est tertia in trinitate ꝑsona. et ideo seraphin dicitur penetrare circa diuina: nō aūt penetrare diuina.

¶ Quartus tractatus de ministerio angelorū erga homines et continet octo capitula.

DIcto de ordinib⁹ et ministerio angelorū generaliter: dicendum est specialiter de ministerio angelorū qui custodiūt homines. s. de angelis deputatis ad custodiā hominuz. Dicit aūt auctoꝛitas sup illud euāgel. Matth. 18. Ang eli eoꝛū semp vident faciem ꝑris mei qui in celis est. Magna dignitas animaꝝ: q̄bus deputati sunt angeli ad custodiam. Cuilibet anime (sicut dicit auctoꝛitas) deputati sunt duo angeli. vnus ad custodiam: reliquus ad exercitiū.

¶ Circa hunc tractatū primo queritur vtrū angelus qui deputat⁹ est ad custodiā hoīs: semper custodiat hoiez cum effectu. Secundo vtrū angelus custodiens pcōrem: suo desiderio frustretur et vtrū de⁹ frustret sua intentiōe qua dat homini angelū malū ad exercitiū. Tertio vtruz angelus aliqs deputatus fuerit christo ad custodiā: fuerit similiter vtrū antichristo fuerit aliquis angelus deputatus ad custodiam. Quarto vtrū diabolus intret in coꝛ peccatoꝛis: et vtrū sit immissoꝛ malarum cogitationū. Quinto vtrū bonus angel⁹ aliquādo relinquat hoiem ꝓpter peccatū. Sexto vtrū diabolus cesset aliquādo a tēptatiōe. Septimo de illo verbo Job. 25. Qui facit concordiā in sublimibus suis. Octauo dicemus de merito bonorū angelorū. et vtrū angeli teneant velle q̄cq̄d sciunt deū velle.

¶ Primū capm̄ quarti tractatus quod subditur uiditur in duas questiones prima de bono angelo custode hominis/secunda de malo.

¶ Circa primū. ¶ Videt q̄ angelus semper custodiat hominem cuz effectu sic quia amicus est et habet hoc in mandatū. bonus autē est z obediēs et preterea fortioꝛ: est in infinitū diabolo: ꝯ potest eū oīno reprimere. z scit z vult. igitur. ꝛc. ¶ Preterea. angelus deputatus est ad custodiā hominis: sed angelus semper facit q̄d debet facere: ergo angelus semper custodit hominem. igitur homo semper custoditur ab angelo: igitur homo nunq̄ peccat. ¶ Ad hoc dicūt quidam q̄ nō valet hec argumentatio: angelus custodit hoiez ergo homo custodit ab angelo. et hoc ꝓpter auctoꝛitatē Jheremie. 51. Curauimus babilonem: z non est sanata. ¶ Sed hec solutio nulla est: quia si vnifoꝛmiter sumat actiuum et passiuū: conclusio vera est sicut ꝓia. ¶ Solutio. Custodire accipitur dupliciter: q̄ custodire ꝓcise potest dici de angelo nichil omittēte de cōtingētib⁹ ꝯtuz in se est ad hoc vt homo non peccet. z ſm hoc angelus semp custodit hoiem: z homo semp custoditur. ¶ Sed nō sequit: homo semp custodit: ꝯ nō peccat. et est ibi fallacia ſm cōsequens. licet em̄ illa sint sibi adiuncta: non tñ ex necessitate. sicut hic. iste est comptus z errabundus de nocte: ꝯ est adulter. ¶ Si vero custodire dicitur angelus. t. per suū officiū faccrevt hō nō peccet. ſm hoc nec angelus semp custodit hoiez: nec semp homo custoditur ab angelo. quia si hoc esset: nunq̄ peccaret. ¶ Angelus tamē semp cōsequitur finē ꝯtuz in se est. q̄ nichil omittit de cōtingētib⁹ sicut oꝛator vel medicus vt sit bon⁹ vult istum saluum fieri sicut deus scilicet ꝯtum in se est.

¶ Secunda questio de malo angelo.

¶ Circa scm̄ sic queritur an Angelus malus datus sit hoi a deo ad exercitiū: scz vt cautioꝛ et humilioꝛ fiat? Et si ad hoc datur ei a deo: igitur deus vult q̄ iste fiat inde cautioꝛ. sed nō fit sit ita. ꝯ nō quicquid de⁹ vult: fit. ¶ Ad hoc dicūt quidam q̄ cum dicit. angelus datus est homini a deo ad exercitiū: vt homo exerceatur. iste dictio

Dio quarti tractatus

Job. xxv.

Q⁹ angel⁹ sp custodiat hoiez cū effectu arguitur. i.

Secundo.

Solutio ali quoꝛū q̄ im probatur.

Solutio ad octoꝛis.

Custodire capitur dupliciter.

Scda q̄stio

Solutio q̄ rundam

nes ad. vt. diuersas habent significationes. qñz eñ significāt cām finalē. vt ibi. Paulo datus est stimulus sathane vt humiliet: vel ad humiliationem. qñz notāt cōsecutionē. vt ibi. Lex subintrauit: vt abundaret delictū. ad Ro. v. ¶ Qñz debitū siue obligationē: vt hic. ¶ Sed ꝑm hoc probatur ꝙ obligatio sit circunstantia obligationis: vt cū dicit iste obligāt vt faciat hoc vl ad faciēdū hoc. ¶ Nos vero dicimus ꝙ hmōi dictiones in talī loco significant causam finalē: z nō valet illa argumētatio. deus donat istū angelū ad exercitiuz istius/vel vt iste exerceaf: ergo deus vult vt iste exerceaf: z debem⁹ inferre. ergo vult vel vellet ꝙ iste exerceaf. Si eñ iste exercef: vult hoc deus. si aūt nō exercetur nō vult sed vellet: quia paratꝰ est velle ꝯtum in se est. nunꝯ eñ vult ꝙ diabolus exerceat eū ꝑm illos q̄ dicūt ꝙ actio mala ē a diabolo et nō a deo. ¶ Sed ꝑm illos q̄ dicunt ꝙ omnis actio est a deo vera: est hec. deus vult ꝙ diabolus exerceat istū. demōstrato illo quē exercet. qz hoc verbū exercet nullā notat deformitatem.

¶ Scōm capm quarti tractatus.

Secundo queritꝝ vtrū angelus bonus frustretur a desiderio suo: z vtrum tristetur de casu hoīs. ¶ Videtur ꝙ sic. qz gaudet de resurrectione illius. ¶ Itē delectatio est ei ex cōiunctiōe cōueniētis cū cōueniēti: ergo tristicia ex separatiōe. ¶ Itē btūs bern. Malos angelos inuidie passio: bonos cōpassio mouet: vt sic semper i nos attendāt. ¶ Itē ysaias xxxiij. Angeli pacis amare flebūt. ¶ Itē xp̄s flet ꝓ peccatis iudeoꝝ. Videns inquit ciuitatē ꝛc. Luce. xix. ¶ Item sup illud psal. lxviij. Que sui qui simul cōtristarek. glosa. q̄ apostoli tristes erant de morte christi. solus christus tristis erat de peccatis iudeoꝝ. Tristicia illa nō erat sensualitatis q̄ peccata non attingit: sed anime rōnalis ꝑm quam xp̄s magis erat cōfirmatꝰ q̄z angelus. ergo si tristatꝰ est: z angeli possunt tristari. ¶ In oppositū. angeli sunt ipassibiles: ergo nō possunt pati: q̄ neqz compati. ¶ Ad hoc. vtrūqz potest dici. quia questio quasi de facto est: nec est alterū in scriptura diffinitū. ¶ Sustinētes aūt ꝙ nō tristā tur (qz tristicia tormentū z doloꝛē atqz miseriā ꝺt) soluemus oēs auctoritates q̄ hoc videntur velle: exponēdo sicut illā. Tremebunt angeli. i. ad modū trementiū se habebūt. quia volūtas qua vellent hoīes nō peccare: si esset in hominibus passibilibus tristicia esset. ¶ De christo dicim⁹ ꝙ fletus ille sensualitatis fuit. ¶ Licet q̄ gaudeant: tñ non possunt tristari. qz non est necesse ꝙ susceptibile vnius cōtrarij sit susceptiuū alterius: immo fallit in his quoꝝ alterū inest a natura. ¶ Sic ergo patet ꝙ licet de cōuersatiōe bona hoīm letentur boni angeli: non tamen de mala tristant. Similiter dicendū est de anima christi: quia simile est huic z videf. sed sicut dicif in gen. 6. ꝙ deꝰ tactus doloꝛe cordis intrisecus ait. Penitet me ꝛc. non ꝙ ipse doleret: sed qz ad modū vehementissime dolētis se haberet. et illa volūtas q̄ in eo erat si esset in subiecto passibili verus doloꝛ z vera tristicia esset. ¶ Eodem modo dicunt angeli pacis amare fiere: quia voluntas qua volūt (ꝯtum in se est) hoīes non peccare: si esset in subiecto passibili doloꝛ esset et tristicia: tñ in veritate nō dolent. sicut nec christus ꝑm superioꝛē rōnis portionem neqz doluit neqz fleuit. ¶ Qz aūt ita sit ꝺ angelis aperit grego. cum dicit ꝙ volūtati diuine astricti sunt z ligati. et xp̄s similiter. ¶ Lachrimas ergo eius de quibus legif ꝙ lachrymatus est sup lazarum resuscitandum z ꝙ fleuit ꝓ excidio ciuitatis hierm referimus ad sensualitatē. tamē hmōi lachrymas procurauit ratio. qz ipse pr̄onem videf illud cōtristabile scz ciuitatis excidiū: ꝓ volūtate sua fecit illud cadere in imaginationē: z de imaginatiōe in estimatiuā. estimatiua aūt statim mouet sensualitatē ad fletū. sicut pz in bruti: cū amittunt fetus vel cum estimāt aliquid nociuū dolent.

¶ Si aūt velimus sustinere ꝙ angeli cōpatiūtur hoībus et de hoꝝ ruina tristant tunc dicem⁹ triplicem eē passionem. vnā q̄ pure est delectabilis et nullomō afflīgēs: vt mulieꝛis passio. ¶ Alia q̄ est partim delectabilis: partim afflīgēs. ¶ Tertiam que est pure afflīgēs. ¶ Primā habēt: scilz gaudiū. scām similiter: qz partim sunt viatores: partim cōprehensores. et illam habēt rōne ministerij quo hoībus ministrant. z similiter christus eam habuit rōne similis ministerij. ¶ Tertia vero q̄ est tristicia seculi mortem operās (sicut dicit apls. et de qua dicit ecclesiasticus. Eccl. 30. Tristiciā longe expelle a te.) illā non habēt. neqz xp̄s qꝺ ostendit ysaias cū ait. Ysaie. 2. Non erit tristis neqz turbatus. ¶ Oēs q̄ auctoritates q̄ probant passionē nō esse in angelis vel in xp̄o: exponе de tertio genere passionū. Illas aūt que pbāt oppositum intellige de aliis generibus passionum.

¶ Tertiū capitulū quarti tractatus.

Tertio queritur vtrū christus habuit angelum ad custodiā sui. ¶ Qꝺ videf. qz sup illum locum psal. 90. Angelis suis mādauit de te. dicit glosa. ꝙ hoc intelligitur tā de capite q̄ de mēbris. Et post ꝺz in euāgelio. Luce. 22. ꝙ angelus astitit ei cōfortās eum et si astabat ei: cōfortabat eum: q̄ custodiebat eū. ¶ Cōtra. dicit greg. super matheū z lucā. ꝙ illa auctoritas Angelis suis mandauit. ꝛc. non intelligif de capite: sed de mēbris. ¶ Et iterum dicit glosa. ꝙ illud qꝺ bene intelligitur de mēbris: diabolus male intellexit de capite. ¶ Preterea. pba tur hac rōne. qz fortioꝛ et potentioꝛ erat xp̄s omni angelo etiā ꝑm ꝙ homo: ergo nō indigebat custodia: q̄ superflue deputatꝰ esset ei angelus ad custodiaz. ¶ Ad hoc est cōis solutio ꝙ angelus nō fuit deo deputatus ad custodiendū sz ad ministrāduz. ¶ Qz igitur dicit glosa ꝙ illa auctoritas nō intelligif de capite: intelligendū est pricipaliter et aperte. sicut ꝺz. 3. Regū. 8. in deutero. ꝙ in archa erant tantū tabule testamēti: intelligēduz est pricipaliter. quia preter tabulas erat ibi vrna aurea in qua erat māna z deuteronomiū z ꝛ̄ga aaron. ¶ Quod aūt dicif Angelis suis mādauit de te vt custodiant te. sic intelligif. vt custodiant te z assistant tibi ad ministrandū. et ponitur impꝛopꝛie vt custodiant. ¶ Similiter cum dicitur Astitit illi angelus cōfortans eū. intelligendū est sic. cōfortans eū. i. habēs se ad modū confortantis. ¶ Illa autē auctoritas. qꝺ intelligif de membris: intellexit diabolus male de capite. sic intelligēda est. qꝺ plane de mēbris est verū: z diabolus male. i. peruerse itelligit de capite. qz intelligebat diabolus xp̄m indigere custodia angeloꝝ. ¶ Sz ab istis q̄ hoc dicūt querif. cū xp̄s esset in aliquo minoꝛ angelis: vt in eo ꝙ mortalis: et in eo ꝙ habebat aiam passibilē per sensualitatē. quare non potuit habere angelū cōuenienter ad sui custodiā in eo ꝙ erat minoꝛ eis. maxime cum scriptura psalmoꝛuz hoc dicat. ¶ Si dicatur ꝙ ideo qia superfluum esset: qz fortioꝛ erat illis. verū est ꝑm deitatem et ꝑm virtutes: sed non ꝑm sensualitatem. qꝺ q̄ impedit quin haberet angelū ad custodiā ꝯtuz ad sensualitatē. ¶ Si dicatur ꝙ ideo qz sufficiebat sibi ad custodiā sue sensualitatis: eadē rōne cum ipse sufficiens sit ad custodiā oīm hoīm: superfluū est ꝙ aliquē angelū deputet ad custodiā alicuius hoīs. ¶ Licet eñ deus sit sufficiens ad custodiam oīm hoīm: vult tamē deputare angelos ad custodiam hoīm: et ꝓpter meritū angeloꝝ et ꝓpter mutuū amoꝛē hoīs z angeli: et ꝓpter hoc vt homo intelligat suaz dignitatē. ¶ Propter hoc nobis videf ꝙ aliquis angelus pꝛopꝛie custodierit christū: sicut dicit scriptura psalmoꝝ z glosa. et ꝑm hoc nō oportet dici ꝙ verbū custodiēdi impꝛopꝛie ponat in psalmo. 90. vbi ꝺz. Custodiant te in oibus viis tuis. poterat eñ supplere defectus christi angelus quos assumpsit cum nīa natura. vt qñ per ministeriū angeli venit piscis ad petrū: in cuius oze inuenit petrꝰ statere siue digragma qꝺ soluit petrus pꝛo se z ꝙ dño. Eodē mō ad supplendū alios defectus. s. sitis/esurtei/z hmōi alios defectꝰ sensualitatis potuit habere angelū ad sui custodiam Scōz hoc itelligēde sūt alie auctoritates vt priꝰ excepta illa q̄ dicit ꝙ astitit ei angelus cōfortans eum. quā sic exponūt magistri. cōfortās. i. habēs se ad modū confortātis. ¶ Sed cōtra. Angelus aut loquebaf christo suo modo: aut non. si nō. quomodo ergo cōfortabat euz: si sic. non nisi sic. noli timere: quia pꝛope est resurrectio. vel aliquo tali modo. sed hoc est pꝛopꝛie cōfortare: ergo pꝛopꝛie cōfortabat eū angelus. Si hoc. cōtra. Angelus confortabat eū sic. noli timere: quia pꝛope est resurrectio. sic ꝙ docebat summā sapientiā. ergo superflue cū incōparabilis sit sciētia angeli sapientie christi. ¶ Solutio. Dicimus ꝙ angelus pꝛopꝛie cōfortabat ipm ꝯtum ad motuz sensualitatꝭ quo christus horrebat morte: sicut xp̄s ratione cōfortabat suam sensualitatē. sicut z sancti cum dicunt Quare tristis es aīa mea: et quare conturbas me Spera in deo. Angelꝰ ergo confortans christum non docebat mineruam: sed ei cōsentiens confortabat eius sensualitatē. ¶ Similiter querif vtruz antichristus habebit angelū bonū ad custodiam sui. ¶ Videtur ꝙ nō. qz dicitur in daniele ꝙ carebit angeloꝝ pꝛesidio. ¶ Preterea. induratus erit et obstinatus malicia sua: nec potest benefacere cum totus possidebitur a pꝛincipe demonū: igitur pro nichilo haberet angelū ad sui custodiā

¶ Propter hoc dicūt quidā ꝙ re vera non habebit angelum ad sui custodiā. ¶ Sed contra. Aut in pꝛincipio sue creationis erit obstinatus sua malicia: aut post. si a pꝛincipio: ergo peccatū nō erit ei imputanduz: cum obstinatus sit in sua malicia a primis generātibus: quia pꝛopter naturalia nō est aliquis vituperandus. si post: ergo nichil impedit quin ante habuerit angelum. ¶ Quod concedimus. tamen quādo indurabitur in fine peccato in tantuz ꝙ se pꝛoponeret facere deum et extolletur super omne illud quod dicitur deus: tūc pꝛimo deseret eum angelus ex toto. et speciale est in antichristo ꝙ angelus semel deputatus ad sui custodiam deseret ipsum.

¶ Quartū capitulū quarti tractatus.

Quarto queritur vtrū diabolus intret in coꝛ hoīs: et vtrū sit immissoꝛ malarū cogitationū. ¶ Qꝺ videf. qz dicit grego. sup iosue ꝙ virtutes angelice intra nos sunt. ¶ Idē dicit glosa super illuz locū Q̄sidicite oīa q̄ intra nos sunt dño. Si ergo boni angeli intrant corda hoīm qñ pꝛesidēt eis: eadem rōe diabolus qñ pꝛesidet eis. ¶ Preterea in euāgelio Johis. 13. dicitur ꝙ diabolꝰ intrauit in coꝛ iude. ¶ Dicimus ꝙ revera nec bonꝰ angelus nec malus illabitur in coꝛ hoīs. i. in animā hoīs vt intret in ipsam per essentiā: sed tantū per potentiaz et dñium: scz per suggestionē quā extra operatur dñatur. sicut ꝺz Osee. 7. Oēs adulterātes quasi clibanus succēsus a coquēte. ¶ Itē querif vtrū diabolus sit immissoꝛ malarū cogitationū. ¶ Videf ꝙ non. qz super illū locū euāgelij. Matth. 16. De corde exeunt male cogitatiōes/furta/ homicidia. ꝛc. dicit beda. diabolus nō est immissoꝛ malaꝝ cogitationū: sed incēsoꝛ. ¶ Preterea. diabolus non immittit homini malam voluntatem. quia si hoc eēt: peccaret homo vellet nollet. q̄ eadē rōne non immittit ei malam cogitationem. ¶ Preterea. bonus angelus non immittit ei bonā voluntatem vel cogitationē: ergo nec malus malā. ¶ Cōtra. Nabuzardā incendit hierm: sed pꝛius eā cepit. ergo diabolus pꝛius capit ciuitatē cordis humani q̄ eā succendat. sed nō capit eā nisi immittēdo malā voluntatē vel cogitationē: qz non posset dici ꝙ aliter caperet eam. ergo diabolus immittit malā cogitationem vel voluntatez. ¶ Preterea. dicitur in euāgelio Johis. 13. ꝙ diabolus intrauit in coꝛ iude vt traderet dñm. ¶ Preterea. diabolus ꝓfulit hoi malū: sicut bonꝰ angelꝰ bonū sed ille q̄ cōsulit immittit cogitationē illi cui ꝓfulit: qz facit ipsum cogitare de eo de quo cōsulit: q̄ diabolus immittit homini malam cogitationem ¶ Preterea. si nichil immitteret in coꝛ hoīs dyabolus quomō tēptaret sctōs? Non videf ꝙ posset dici quō. et si non poterit aliquid immittere i coꝛ hoīs: quō incendit: non videf posse dici. ¶ Preterea. angelꝰ malus z anima nostra sunt cōueniētia: earū dē essi pꝛopꝛietatū etiā accidētaliū sunt susceptibiles: ergo spūaliter se ptingere possunt. igif sicut coꝛpus calidū calefacit aliqꝺ coꝛpꝰ qꝺ tāgit: eodē mō diabolus aīaz quā spūaliter tāgit ꝑm suā ꝓpꝛietatē imutabit. q̄ potēs est diabolus

Roma. 5.

Opinio doctoris.

Esa. 33.

Luc. 19. ꝑs.

In oppm.

Solutio pꝛima

De tristicia angeloꝝ.

De tristicia christi.

Corrē. notandum

Gen. vi.

Expō glose

Opinio doctoris.

Replica cōtra pꝛiē.

Replica. 2.

Opinio doctoris.

Psal. xli.

ḡo incidēs.

Solutio aliquorū q̄ improbatur

Resolutio doctoris

Af ꝙ dyabolꝰ intrat coꝛ hoīs.

Aſ. ad questionez p. i. parte.

Af ꝙ dyabolꝰ non sit immissoꝛ malarū cogitationum.

In oppm.

Scḋa rō.

Tertia rō.

Quarta rō

Quinta rō.

Ad. ad que immutare aiam ſm maliciaz: z ita erit imiſſor ma
ſtionē p ſe- larū cogitationū. ¶Soluto. Dicim⁹ q; re vera
cūda parte diabolus immiſſor eſt cogitationū. p̄mo vno mo-
do q; imagines rerū ſenſibiliū delectantiū impri
Quō diabo mit inſtrumēto imaginatiōis. q; data eſt ei pote-
lus ꝺ imit- ſtas vt miſceat ſeip̄m ſenſibili et imuret ip̄m quā-
tere malas doq; ſicut p̄mittit imaginibus rerū delectabiliū
cogitatões et ſic imittit cogitatiões de rebus delectabilib⁹
ſicut aliq̄s ponens ante me aliq̄ ſpeculū immit-
tit michi viſum rei q̄ reſultat in ſpeculo. Scit em̄
diabolus q; delectabile apprehenſum mouet. et
ideo immittit apprehēſionem rei delectabilis: vt
moueat hoiem ad concupiſcendū rem delectabi-
lem. et ſic pōt immittere cogitationē mali. ¶Sz
Solutio. nō poteſt immittere cogitationē malā que ſit pec
ad rões añ catū que eſt mala voluntas. ſm q̄ dicit peccati
oppoſitum. cogitatione. Et bene dicit beda q; diabolus non
eſt immiſſor malarū cogitationū. i. malarū volun
tatū. quia non eas imittit p̄prie niſi p occaſionez
vel cauſam volūtatū. ſicut apprehēſio delectabi
lis generat malā volūtatē: non tanḡ cauſa neceſ
ſaria ſed tanḡ occaſio vel cauſa voluntaria. Alio
modo immittit diabolus cogitationē mali ſcilz q;
modū cōſulētis: ſicut angelus bonus immittit co
gitationē boni. z talis immiſſio ſuggeſtio dr. qua
aūt lingua vocatur angelus bon⁹ vel malus con-
ſulendo homini vel ammonēdo: ſemotū eſt a ſenſi
bus n̄ris. Hoc vltimo modo poteſt diabolus tem
ptare hoiem de inuiſibilib⁹: vt q̄ñ facit hominem
errare in fide. ¶Per hoc pz ſolutio ad omnia.

¶Quintum capitulū quarti tractatus.

Q; ſic aſ- Quinto q̄ritur vtrū angelus datus homi
ni ad cuſtodiā ipſius aliq̄ ipſuz deſerat
ppter peccatū. ¶Qō videt. q; vt dicit
Iſa. 5. loquēs de vinea dñi. Auferaz ab
ea ſepem. dicit glo. i. cuſtodiā angelor. ¶Itē ſi-
cut dicit in euāgelio nazarenor. imminēte capti
uitate iudeorū dixerūt angeli: trāſmigremus ab
his ſedibus. ¶Preterea. dicūt angeli de baby-
lone. Hiere. 51. Curauimus babylonem z non eſt
curata vel ſanata. dicit gloſa. ſub ſumma medico
rum ſunt angeli medici curantes animas: quos a
nobis repellimus cum eorū cōſilio non acquieſci
mus. ¶Et iterū dicit tbi gloſa ex perſona eoꝝ
Relinquamus eos: ne in manus nr̄as moriantur
¶Item dicit hiero. Maledictus qui confidit in
homine. i. qui nō habet deū hoſpitē: nec preſidia
angelor. ¶Itē in Iſa. 13. de babylone. Nō erūt
paſtores. glo. i. angeli qui preſunt humano gene-
ri. His auctoritatib⁹ probatur q; angeli deſerūt
In oppm̄. hoies p̄opter peccata. ¶Sed cōtra. Cū hoies
peccant tunc ſunt infirmiores et magis indigent
medicis: igitur tunc nō debēt deſeri ab angelis q̄
ſunt eorū medici. viciū em̄ eſſet medico ſi deſe-
ret infirmū ſuū cum magis indigeret eo. ¶Pre-
terea. de nemine deſperādum eſt dum eſt in via: ḡ
angelus non deberet deſperare de hoie quē ha-
bet in ſua cuſtodia igit non debet ip̄m dimittere:
Solutio do quia medicus non debet dimittere infirmū ſuum
ctoris. donec deſperet de ipſo. ¶Solutio. Dicimus q;
angelus qui deputatus eſt homini ad cuſtodiam
nunḡ deſerit ip̄m q̄tum ad cuſtodiam quin para-
tus ſit ſemp auxiliari ſi homo velit. quandoq; ta-
men angelus deſerit hoiem quo ad quid: ſcz q̄tū
ad hoc q; exponit ip̄m tribulationib⁹ et tēptatio-
nibus vt inde reſipiſcat et cōgak redire. ſicut fecit
dñs de filio prodigo. angeli em̄ dñm imitant̄ om-
nibus modis. ¶Pria ergo auctoritas intelligit Solutio. 1.
de deſertione qua deſerunt angeli iudeos: vt ſint auctoritat
in ea vilitate in qua videmus eos eē. Secūda au- Ad secūdā
ctoritas intelligit de angelis qui ſunt ḡiales cu-
ſtodes vt michael. qui ante aduentū dñi erat cu-
ſtos iudeorū: quādo erāt eccleſia dei. modo autē
eſt cuſtos eccleſie. Tertia auctoritas de obſtina- Ad tertiaz
tis intelligit a quor cuſtodia actualiter deſiſtunt
angeli: ſicut dñs q̄ñz. vñ ipſe ait. z elus meus a
te receſſit: nō iraſcar tibi amplius. Parat⁹ eſt tū
et angelus et deus ad talē cuſtodiā ſi redire vel-
lent. nunḡ em̄ ex toto deſeritur homo ab angelo
vel deo. Ad quartam auctoritatem dicimus q; ſic Ad quartā
debet intelligi. q; ille qui confidit in hoie non ha-
bet angelū cuſtodez ſui in effectu: quia culpa ſua
caret fructu quem deberet habere ex cuſtodia an
gelor. et ſic pz q; talis auctoritas intelligitur de
omnibus pctōribus. Ad vltimaz que dicit q; non Ad vltimā.
erunt ibi paſtores dicimus re vera. i babilone nō
ſunt angeli tanḡ ciues: qm̄ ſunt ciues eccleſie tā-
tum: ſed tamē ſunt in babilone tanḡ cuſtodes ho
minū deputati etiam malis hominibus.

¶Quarti tractatus. Cap. 6.

Sexto q̄ritur vtrū angelus relinquat ho-
minē cui ad exercitiū ē deputat⁹. ¶Vi
detur q; nō. Primo per illā auctoritatez Primā rō.
beati petri. i. Petri. 5. Aduerſarius ve-
ſter ſp circuit. ꝛc. ¶Itē per illud Job. 30. Qui te Secunda.
cōedunt nunḡ dormiūt. ¶Itē p aliud Job. 41. Tertia
aurū ſternet ſibi q̄ſi lutū: z radij ſolis ſub eo erūt.
¶Itē p illud Eccliā. 2. Fili accedēs ad ſeruitutē Quarta.
tē. et ppara aiaz tuā ad tēptationē. Ex q̄ videt q;
quāto pfectior eſt hō: tāto magis ifeſtat a diabo
lo. Ex his videt q; nunḡ deſiſtat diabolus ab ex-
ercitio tēptatiōis. ¶Sz ꝓtra. dicit btūs Jac. 4 In oppm̄.
Reſiſtite diabolo z fugiet a vobis. ¶Itē bonus Ad p̄mo.
angel⁹ in infinitū feruētior eſt in cuſtodia q̄ mal⁹ Secundo.
tēptando. qō pz per naturā ſ̄tutis z vicij. ſz bon⁹
deſiſtit a cuſtodia: ḡ malus aliq̄ deſiſtit a tēpta- Tertio.
tiōe. ¶Ad idē videt facere auctoritas origenis Origenes.
ſup numeri. puto inquit ſane. ꝛc. ¶Solutio Cre Solutio
dim⁹ q; aliq̄s a deo purificat⁹ ē z purgat⁹ q; ipe iā
aſcēdit ad ſtatū thronor z hz prudētiā ſpūs ocu-
latā ante z retro ad iſtar animaliū. Ezech. 1. z. 3.
et Apo. 4. Que in q̄ prudētia ſe hz ad modū an-
cille poſtiarie nullū penit⁹ motum illicitū permit
tens intrare vel p̄mittentis intrare. ſz dicētis. pe
pigi fedus cū oculis meis: vt nō cogitarē de virgi
ne. Tunc habet in tali ſtatu plenam victoriam de
diabolo: et tunc verū eſt q; diabolus ip̄m deſinit
infeſtare: licet q̄tū in ſe eſt ſemp ſit parat⁹. ſicut
bonus q̄ñq; relinquit hoiem: licet ſemp q̄tum in
ſe eſt paratus ſit cuſtodire. licet pauciſſimi. i. fere
nulli ſint in tali ſtatu: ſed ante q̄ plenū de diabolo
ip̄e obtinuerit triūp̄hū pōt eū diabol⁹ tēptare: ſz
nunḡ relinqt eū q̄diu hō eſt in tali ſtatu. ¶Per
hanc diuerſitatem ſtatuū patet ſolutio obiectoꝝ

quia p̄me auctoritates referri habent ad ſtatuz
ante plenā victoriā habitaz de diabolo. ſequētes
vero ad ſtatū poſt plenam victoriam.

¶Quarti tractatus. Capi. 7.

Septimo capitulo q̄ritur de illo verbo
Job. 25. loquētis de deo Qui facit cō
cordiā in ſublimib⁹ ſuis. In celeſti
hierlm ſumma pax eſt z ſumma cōcor-
dia inter ciues illi⁹ ciuitatis. ¶Sed
Arguit. cōtra p̄buz cōtra. videt ibi eē diſcordia inter ciues illius ciui
Job. tatis: q; videntur angeli cōtrariā habere volūta
tē volūtati dei: et ita nō habere pacē. q; q̄s reſti-
tit ei z pacē habuit: vident etiā adinuicē habere
cōtrarias volūtates. de primo pater: q; angelus
quē cuſtodit diligit: z ita vult ei vitā eternā. deus
autem vult ei mortē eternā. poſito q; angelus ne-
ſciat vtrū ſit predeſtinatus vel reprobus: z in ve-
ritate reprob⁹ eſt. ¶Soluūt q; angelus nō vult
Solutio ſimpliciter illud q̄ dubitat deum velle: ſed vult
Improbat ſub cōditiōe. ſ. ſi deꝰ velit. ¶Hec ſoluto duplici
ter improbat in quaterno. z preterea tertia ratio
eſt q; ex quo diligūt z diligere nos tenent ſimpli-
citer: volunt nobis vitam eternā ſimpliciter: licet
Reſolutio doctoris ipſi neſciant deū velle cōtrariū. ¶Nos autē dici
mus q; facta priori poſitiōe angelus vult hominē
quē cuſtodit ſaluari z vult cōtrariū diuine volun-
tati: nō tamē vult cōtrarie: nec eſt ei⁹ volūtas cō
Prima rō. traria volūtati diuine. cuius tres ſunt rationes.
¶Prima: q; volūtatē ſuā ſubicit volūtati diuie
Scda rō. et paratus eſt reuocare cū diuinā nouerit volūta
tē reſpectu cōtrarij. ¶Scda eſt: q; vult illud cui⁹
Damaſcen⁹ cōtrariū vult deꝰ. non volūtate antecedente
Quid volu- ſed volūtate conſequēte. ſicut diſtinguit damaſ. Eſt
tas añs. autē volūtas antecedēs bona dei volūtas qua ex
Quid volū- corde z bonitate ſua vult hoib⁹ bona eterna. Vo-
tas p̄ñs. lūtas aūt cōſequēs ſiue p aliud aut per accidens
Tertia rō. eſt illa qua vult nō ex corde ſed quaſi coactus z in
uitus humiliare z abicere filios hoīs dānando et
punendo eos pctis exigentib⁹. ¶Tertia rō eſt
q; hoc vult angelus ex dilectiōe qua tenet diligе
re z diligit hoiem quē cuſtodit et velle ei id cuius
Pbat iterū eē diſcordiam inter angelos cōtrariū vult ei deus: donec cōſtet ei de volūta-
inter an- te dei. ¶Itez videt eſſe diſcordia inter angelos
gelos. adinuicē. q; ſicut dixit angel⁹ danieli in Danielis.
10. Angelus p̄ſarum reſtitit michi. q; cum ꝓphe
taſſet hieremias iudeos a captiuitate babyloni-
ca liberādos poſt. lxx. annos: illis trāſactis iſta-
bat daniel p liberatiōe pp̄li ſui: et angelus ei⁹ ſi-
militer: et etiam dixit ei q; ſtatim liberaret pp̄lm.
Alia ratio. angelus aūt p̄ſarū reſtitit ei: et ita diſcordia fuit
inter pp̄los. ¶Itē videt q; angelus perſarū irra
tionabilē habuit volūtatē: q; volebat p̄ſis dñium
cū tñ plus expediret eis ſeruir⁹ vel nō dñium. nā
dñium effert hoiem: ſeruit⁹ autē humiliat. Unde
apl̄s. i. ad Corin. 7. Exhortamur vt ſi q̄s ſeru⁹ eſt
nō multū curet fieri liber. ¶Itē videt q; angel⁹
danielis nō haberet rōabilē volūtatē: q; volebat
iudaico pp̄lo p̄ſperitatē liberatōis: multo aūt vti
lior z melior et magis appetāda eſt aduerſitas q̄
p̄ſperitas. ¶Solutio. Nichil aliud fuit illa reſi-
Solutio ſtentia niſi q̄ angelus perſarū reuelauit angelo
danielis cum eſſet eo ſuperior et aliquid eſſet ei re
uelatuz quod non ei reuelauit: inquit ei ip̄m velle
cōtrariū eius quod deus volebat: z ille acquieuit
et voluntatem ſuam voluntati diuine ſupposuit.
¶Ad aliud dicendū q; hoc volebat angelus per Ad aliā ob-
ſarū ſcz iudeos nōdum liberari: vt ſatisfaret z ceſſa iectionem.
ret odiū perſarū reſpectu iudeoꝝ qui eos p̄ſecuti
fuerāt aliq̄ñ. z fortaſſis ip̄e erat archāgelus et ei
reuelauerat iudeos nō plene purgatos. q̄ tñ nō
reuelauerat angelo danielis q̄ erat de ſimplicib⁹
angelis. ¶Adultimū dicimus q; humiliātior et Adultimū.
lior eſt aduerſitas: ſz ſufficiēter hūiliatis magis
vtilis eſt p̄ſperitas. iudei aūt humiliati erant ſa-
tis: licet nō vſquequaq; ſufficienter.

¶Octauū capitulū quarti tractatus.

Octauo capitulo queritur de merito an-
geli boni. ¶Videtur em̄ q; in inſtāti cō
firmatiōis meruerūt p auctoritatē gre
go. In angelis ſtantib⁹. ꝛc. ¶Sed cō- q̄ñ boni an-
tra. Nō meruerūt habendū. q; ſi ſic. habēdū illō geli meru-
nō eſt niſi augmentū gratie: z ita angeli infimi or runt.
dinis poſſent tñ mereri q; aſcenderēt ad ordinem
ſupremū: et ita q; non eēt niſi vnus ordo. ¶Simi
liter nec meruerūt habitū duplici rōne. vna ē q̄a
angeli mali nō merētur q̄ habēt: ſz q̄ habebūt.
ergo eodē modo z boni. ¶Altera eſt q; ſi q̄ habent merent: ſequit (vt videt) q; caritatē merētur
hāc em̄ quaſi beatitudinē vel partē beatitudinis
habent. ſi hoc. ḡ idem merent ſeipſo. i. caritatem
ſeipſa. q̄ nō poteſt eſſe. ¶Solutio. Merent q̄ Solutio.
habēt. ¶Hec valet q̄ obicit de malo angelo. q; Ad p̄mū.
regalis munificētie eſt z largitatis q̄ñz aliq̄d da
re anteq̄ recipiēs meruerit illud. ¶Ad ſcm̄ di Ad ſecūdū
cim⁹ q; caritas inq̄tū eſt gra mot⁹ elicitꝰ merito
rios: p̄incipiū eſt merēdi: z eſt id quo merem. inq̄tū
aūt eſt iocūdās z delectās ſiue rōe iocūditatis z
delectationis quā facit premiū eſt ſiue id q̄ ipſi
merent. ¶Aſ aūt poſſit eſſe meritū z premiū pz Replica.
in laude que z meritū eſt z premiū. cū em̄ angel⁹
gaudet de q̄uerſiōe hoīs: illud etiā gaudiū p̄miū
eſt. z ſm hoc videt q; poſſit dō frustrare angelum
aliquo premio. q; in poteſtate ſua hz vt cōuertat
vel non conuertatur. et ita in poteſtate ſua habet
vt gaudeat angelus vel nō gaudeat. et ita poteſt
angelus amittere ſuum gaudiū z premiū q̄ñ p̄ius
habebat. ¶Ad hoc dicim⁹ q; angelus de ſubſtā- Solutio
tiali premio quo deū videt z in eo delectatur nihil
poteſt amittere: et ſemel habitū non poteſt amit-
tere. gaudiū aūt q̄ habet de cōuerſiōe hominis
non eſt p̄opriē premiū ipſius niſi per accidens:
quia per bonitatem q̄ data eſt eis in premiū gau-
dent de bono noſtro. ¶Et licet incipiāt tale gau
diū nō habere: vt q̄ñ homo incipit peccare: tamē Tria q̄reꝝ
nō amittunt illud. ¶Ad hoc em̄ vt dicat⁹ aliquid rūt ad hoc
amitti: vnum iſtorū triū exigitur: culpa/dolor/in q; aliq̄d di-
diſcretio. Si em̄ culpa mea indignus ſum aliqua cat amitti.
re quā p̄ius habebā vel habere debebā dicor il-
lud amiſiſſe. Similiter ſi de re non habita doleo
pōt etiā cōtigere q; nec ex culpa ſua perdat aliq̄s
nec inde doleat. tñ dicēdū eſt eū amiſiſſe: quia ex
indiſcretiōe eis⁹ eſt q; nō habeat. ſed nullū iſtorū
eſt hic. q; nō eſt hic culpa angeli q; nō gaudet de
cōuerſiōe de qua p̄ius gaudebat: ſed poti⁹ eſt de

culpa hominis. ¶ Itē nō dolet de subuersiōe istius. quia compati nō potest: cum sit cōfirmatus et addictus volūtati dei: propter quā vult angelus vt permittat̄ homo cadere quod sit deū permittere. Hoc etiā nō est ex eius indiscretiōe: immo est discretio q; prius gaudebat mō nō gaudet. ¶ Et dicūt quidaz q; loco illius gaudij habet angelus maius gaudiū vel equale ex iusticia dei qua p̄mittit istum cadere. ¶ Sed hec solutio non valet propter hoc. quia q; de⁹ permittat ipm ruere de peccato in pctm non est optabile: licet sit vellibile. vt ita loquar. sicut q; mali puniantur in inferno non est optabile vt supradictū est: licet sancti teneantur illud velle cum sciant illud deum velle.

¶ Et circa predicta icidit questio notāda scilicet Utrum angelus bonus teneat velle quicquid scit deum velle: demōstretur quidā de quo suus angelus nescit ipm esse dānandū. inde sic. Iste angel⁹ vult salutē istius: similiter vult salutē illi⁹: z sic de singulis. posito q; de nullo sciat ipsum eē dānādū igitur vult salutē cuiuslibet hois. ꝫ ipse scit q; de⁹ non vult salutem cuiuslibet hois: ḡ iste angel⁹ nō cōformat volūtatē suā voluntati diuine. igit peccat. ¶ Ad hoc dicūt q; iste angelus non vult salutē istius hois absolute: sed vult si de⁹ vult. ¶ Cōtra. ponat q; isti angelo reueleť q; iste saluabitur. inde sic. Iste angel⁹ voluit istū saluari: igit̄ necessariū est istū angelū voluisse hoc. q; hoc est dictū de preterito verū: cui⁹ veritas non depēdet ex futuro. igitur necessariū. sed possibile est ipm eē dānandū: igitur possibile est hoc totū esse q; iste angelus voluit istum esse saluandū et q; dāneť. ergo iste potest velle aliq̄d q; nō vult de⁹. ¶ Preterea. si angel⁹ nō debēt velle nisi q; sciunt deū velle: pari rōne nec scti qui similiter debent conformare voluntatē suā voluntati diuine. igit̄ nullus debet velle de aliq̄ simpliciter q; saluet. ¶ Ideo dicim⁹ q; angelus iste bene debet velle q; iste saluetur: vel istum esse saluandū absolute quē nescit esse reprobū: licet deus nō velit illud. ¶ Hec valet hec argumentatio. iste angelus vult salutē cuiuslibet hois: nec scit deū velle salutez cuiuslibet hois. igit̄ iste angelus vult salutē alicuius hominis: cuius scit deum non velle. Instātia. posito q; iste videat quēlibet hoiem: sed nesciat an ille aliq⁹ videat istum vel illū: scit tñ q; non videt quēlibet inde sic. Iste videt quēlibet hoiem: z scit q; ille alius non videt quēlz hoiem: ḡ aliquis est quē scit illū non videre. Itē angelus desiderat salutē hois ꝓpter tria. scz vt numerus angelox restaureť ex hoibus. et dixerūt quidā q; de solis virginibus restaurabit̄. vnde patet q; multo plures fuerūt futuri hoies ꝯ si angeli non peccassent: z q; sumus fratres eox z amici eiusdē hereditatis: z q; augmentabit̄ eox gloria cū impleta fuerit hoib⁹ curia celestis. Desiderant igit̄ angeli augmentū illi⁹ gaudij z non habent illud: igit̄ non oia optata eis succedunt: ergo non sunt beati. Preterea. spes q̄ differť affligit aiam. sicut dicit salomon puer. 13. ergo spes qua expectant angeli augmentū sue glie affligit eos: quia differtur eis: igitur non sunt bti quia afflictio non potest esse cum beatitudine.

Opio quorundaz que improbat.

Questio in cidēs notāda.

Rōsio quorundaz que improbat

Alia ratio.

Solutio doctoris.

Ad primuz añ oppm.

Alia ratio.

Alia ratio puer. xiij.

¶ Solutio. Est desiderium rei statim habende: z de tali dicitur Spes que differtur affligit animaz Est etiam desiderū rei habite in opere suo. sicut dicitur de christo In quē desiderāt angeli ꝓspicere. Est etiā desiderium rei habende in tēpore suo et tale desideriū siue spes de tali desiderio nō affligit: et tale desiderium habent angeli de augmēto glorie sue. Nec valet hec argumentatio. omia optata eis nō succedunt: ergo nō sunt beati. licet eñ omnia optata que desiderāt in futuro nō succedant eis: tamen omnia succedūt eis que optāt habere nunc. et ideo sunt beati.

Solutio Dupler desideriū scilz rei habite z rei habēde.

¶ Quintus tractatus de cognitione angelorum.

¶ Sequitur de cognitione angelox. Circa hunc tractatū multa occurrūt dubitabilia. ¶ Primū est vtrū angeli meli⁹ cognoscant res in ꝟbo siue in speculo eternitatis: ꝯ in ꝓprio gñe. ¶ Scōm est: quid sit angelū videre in speculo. ¶ Tertiū est: vtrum angeli videant omnia in speculo eternitatis. ¶ Quartum est: vtrum angeli visione qua vidēt res in ꝓprio genere videāt eas per mediū vel sine medio ¶ Quintū: quomodo intelligēda sit auctoritas apostoli qua dicit. Multiformis sapiētia dei innotuit per ecclīam potestatibus et principatib⁹. sextum et vltimum est vtrū sciētia angelox quam habent in verbo sit necessaria.

¶ Sextus tractatus. ca. i. vbi ostendit q; angeli melius cognoscant res in verbo ꝯ in ꝓprio genere.

¶ Circa primū cpm q̄rit̄ ꝓmo. ¶ Utrū angeli meli⁹ cognoscāt res in ꝟbo ꝯ in ꝓprio gñe. ¶ Probat̄ q; nō. q: dicit btūs aug. sup illū locū Gen. i. Fiat firmamētū. ꝛc. q; fiat primet ad factionē rei i ꝟbo: fecit ad factionē in cognitiōe angelox: factū est aūt ptinet ad factionē rei in ꝓprio gñe. cetera ḡ ab angelis pri⁹ facta sunt i sapia: post i angelox cognitione: tādē in suo gñe. Inde sic. Fieri in sapia nō est simplr fieri: similiter fieri in cognitiōe angelox nō ē simplr fieri. q: si hoc eēt superfluet terti⁹ mod⁹ fiendi. ḡ angeli nō cogscunt res in ꝟbo ꝑm se z simpliciter: q: ibi nō sunt ꝑm se nec simplr: ꝫ cogscūt eas in ꝓprio gñe ꝑm se z simplr. ḡ melius cognoscunt res in ꝓprio gñe ꝯ in ꝟbo. q: qō p se cognoscitur z simplr: magis cognoscit ꝯ illud qō nec p se nec simplr. ¶ Itē indirecte Verius cognoscit res in ꝟbo ꝯ in ꝓprio gñe: ꝫ qō verī⁹ cognoscibile est/verius est: q: nō vere cognoscit res nisi ꝫ q; ens. ḡ verius est res in ꝟbo ꝯ in ꝓprio gñe. sed ex hoc q; est in ꝓprio gñe simplr est: igit̄ ex hoc q; res sunt in ꝟbo multo forti⁹ debēt dici eē simplr.

Af; q; nō. i. Augustin⁹.

Secundo.

Tertio.

¶ Tertio sic. verius cognoscit de⁹ in ꝓpria natura sua ꝯ in speculo suo: igitur eadē rōne meli⁹ cognoscit res i se ꝯ in suo speculo siue ꝯ in suo ꝟbo

Quarto.

¶ Quarto sic. q; videt rem in speculo nō ꝓprie videt illā. qō probat̄ per hoc q; de⁹ nō ꝓprie videť dicit ei btūs Iohēs. Joh. i. q; deū nemo vidit vnq̄ sed cum videtur res p speculū: eius idea siue similitudo videt ꝓprie. A simili. cū angeli cogscūt creaturā in verbo: non ꝓprie ipsam sed eius ideam

cognoscunt in ꝟbo. ḡ non ita ꝓprie cognoscunt in ꝟbo sicut in ꝓprio gñe: ḡ magis cognoscūt res in ꝓprio gñe ꝯ i ꝟbo. ¶ Itē dicit btūs aug. Sēs res in ꝟbo sunt: vnde z oia sunt ibi vnū. igit̄ omia sunt ibi indistincta et nō cognoscūtur res in verbo nisi ꝑm q; ibi sunt. ḡ res cognoscūtur in ꝟbo vt in distincte: sed in ꝓprio gñe cognoscūtur vt distincte ergo meli⁹ cognoscuntur in ꝓprio gñe ꝯ in ꝟbo.

Quinto. Augustin⁹

Sexto

¶ Itē res in se cognoscūtur per causas necessarias z immediatas: q: per sillogismū demōstratiū. in verbo nō cognoscunt nisi p causam contingentē. quia nō seq̄tur q; si res sit in verbo q; necessariū sit ipsam esse futurā. igitur verius cognoscūtur in se ꝯ in ꝟbo. ¶ Cōtra rōnabiliter obicit. dicit btūs augu. in. xi. libro de ciuitate dei. Angeli creaturā meli⁹ in sapiētia dei tanꝯ in arte in qua facta est ꝯ in seipsa sciūt: z p hoc seipsos ibi melius ꝯ in seipsis. ibi eñ tanꝯ in matutina cognitione: in seipsis tanꝯ i vespertina vidēt. ¶ Itē sup illū locū Gen. i. Fiat firmamētū. ꝛc. dicit btūs augu. Vespera huj⁹ lucis est cū firmamētū nō ita in verbo dei sicut ante: sed in ꝓpria natura cognoscitur que cognitio q; minor est vesperа vocat̄. z ita multū interest inter cognitionē rei in ꝟbo: z cognitionē ei⁹ in ꝓpria natura. vt illō ad mane ptineat hoc ad vesperā. Et infra dicit. prelucet q̄ in verbo est cognitio. His oīb⁹ auctoritatib⁹ dicit aperte btūs aug. q; melius cognoscūtur res in verbo ꝯ in ꝓpria sua natura. ¶ Q̄ō etiā probat̄ rōib⁹ sic. Res nō habet cognosci nisi in sua luce vel in sua causa: sed ꝑm q; cognoscit in ꝟbo/cognoscit in sua vera z summa causa. ḡ verius cognoscit in ꝟbo ꝯ alibi: ḡ meli⁹ cognoscit in ꝟbo ꝯ in sua natura. ¶ Q̄ō hac rōe cōcedim⁹ cū btō aug. Opio eñ aug. fuit q; oia creata fuerit simul: non tñ materialiter sed z formaliter. z opa sex dierū appellat sex distinctiones creaturarū: q̄s distinguit moyses put erāt in cognitiōe angelox et vocat cognitionē rei future i ꝟbo: mane. cognitionē aūt rei facte in ꝓprio genere: vespere. Cum aūt ipsi nō cognoscūt se futuros in ꝟbo: ꝑz q; ꝓpria cognitio quā habuerunt de creatura fuit illa qua cognouerūt se factos. z ita prima dies nō habuit mane: sed vespere. ꝑz ḡ q; ꝑm btm aug. melius cognoscit res in ꝟbo ꝯ in ꝓprio genere. ¶ Ad primo igitur obiectū dicim⁹ q; re vera fieri in verbo non est fieri simpliciter: sed tamē cognosci in verbo est simpliciter cognosci. quia vere cognoscitur res in sua luce et in sua causa verissima. Et nō valet hec argumentatio. Res per se cognoscuntur in suo genere: et non per se cognoscuntur in verbo ergo magis cognoscuntur in ꝓprio genere ꝯ in verbo. Illa eñ regula aristotel⁹. quod per se est tale magis est tale ꝯ illud quod non est per se tale.

Hic nota duplicē cognitionē matutinā. f. z vespertinam.

Ad primuz argumētuz Solutio.

Hic nota intelligētiam illi⁹ regule q; q̄ō p se tale. ꝛc.

¶ Ad primum ꝓ oppm. ꝓbat̄ q; ꝯ. q: dicit btūs aug. Sēs res in ꝟbo sunt: vnde z oia sunt ibi vnū. igit̄ oia sunt ibi indistincta et nō cognoscūtur res in verbo nisi ꝑm q; ibi sunt. ḡ res cognoscūtur in ꝟbo vt in distincte: sed in ꝓprio gñe cognoscūtur vt distincte ergo meli⁹ cognoscuntur in ꝓprio gñe ꝯ in ꝟbo. ¶ Itē res in se cognoscūtur per causas necessarias z immediatas: q: per sillogismū demōstratiū. in verbo nō cognoscunt nisi p causam contingentē. quia nō seq̄tur q; si res sit in verbo q; necessariū sit ipsam esse futurā. igitur verius cognoscūtur in se ꝯ in ꝟbo. ¶ Cōtra rōnabiliter obicit. dicit btūs augu. in. xi. libro de ciuitate dei. Angeli creaturā meli⁹ in sapiētia dei tanꝯ in arte in qua facta est ꝯ in seipsa sciūt: z p hoc seipsos ibi melius ꝯ in seipsis. ibi eñ tanꝯ in matutina cognitione: in seipsis tanꝯ i vespertina vidēt. ¶ Itē sup illū locū Gen. i. Fiat firmamētū. ꝛc. dicit btūs augu. Vespera huj⁹ lucis est cū firmamētū nō ita in verbo dei sicut ante: sed in ꝓpria natura cognoscitur que cognitio q; minor est vesperа vocat̄. z ita multū interest inter cognitionē rei in ꝟbo: z cognitionē ei⁹ in ꝓpria natura. vt illō ad mane ptineat hoc ad vesperā. Et infra dicit. prelucet q̄ in verbo est cognitio. His oīb⁹ auctoritatib⁹ dicit aperte btūs aug. q; melius cognoscūtur res in verbo ꝯ in ꝓpria sua natura. ¶ Q̄ō etiā probat̄ rōib⁹ sic. Res nō habet cognosci nisi in sua luce vel in sua causa: sed ꝑm q; cognoscit in ꝟbo/cognoscit in sua vera z summa causa. ḡ verius cognoscit in ꝟbo ꝯ alibi: ḡ meli⁹ cognoscit in ꝟbo ꝯ in sua natura. ¶ Q̄ō hac rōe cōcedim⁹ cū btō aug. Opio eñ aug. fuit q; oia creata fuerit simul: non tñ materialiter sed z formaliter. z opa sex dierū appellat sex distinctiones creaturarū: q̄s distinguit moyses put erāt in cognitiōe angelox et vocat cognitionē rei future i ꝟbo: mane. cognitionē aūt rei facte in ꝓprio genere: vespere. Cum aūt ipsi nō cognoscūt se futuros in ꝟbo: ꝑz q; ꝓpria cognitio quā habuerunt de creatura fuit illa qua cognouerūt se factos. z ita prima dies nō habuit mane: sed vespere. ꝑz ḡ q; ꝑm btm aug. melius cognoscit res in ꝟbo ꝯ in ꝓprio genere. ¶ Ad primo igitur obiectū dicim⁹ q; re vera fieri in verbo non est fieri simpliciter: sed tamē cognosci in verbo est simpliciter cognosci. quia vere cognoscitur res in sua luce et in sua causa verissima. Et nō valet hec argumentatio. Res per se cognoscuntur in suo genere: et non per se cognoscuntur in verbo ergo magis cognoscuntur in ꝓprio genere ꝯ in verbo. Illa eñ regula aristotel⁹. quod per se est tale magis est tale ꝯ illud quod non est per se tale.

Cognitio

visus enim philosophorum z omnis visus naturalis ē

naturalis sicut visus

noctue.

¶ Ad scōm dicim⁹ q; non valet hec argumentatio. verī⁹ est res in ꝟbo ꝯ in ꝓpria natura: sed p hoc q; est in ꝓpria natura debet dici simpliciter esse: ḡ ex hoc q; est in ꝟbo debet dici simpliciter esse. Instātia. Iste est magis albus in pede ꝯ in totali corpore: sed ex eo q; est albus totali corpore est albus simpliciter. ḡ ex eo q; est albus in pede est alb⁹ simpliciter.

Ad secūdū

¶ Ad tertiū obiectū dicimus q; non valet hec argumentatio. deus verius cognoscitur in sua ꝓpria natura ꝯ in suo speculo: ḡ verius res cognoscit in se ꝯ i verbo. z hoc ideo contingit. quia cuz deus in se cognoscitur in sua luce cognoscitur: cum aūt res cognoscitur in se cognoscitur in tenebris.

Ad tertiuz

¶ Ad quartū obiectū solumus per interemptionē huius. qui videt rez in speculo: nō ꝓprie videt eam. z qō dicit beat⁹ Joh. 16. deū nemo vidit vnq̄. intelligendū est in ꝓpria essentia in hac mortali vita. res enim ꝓprie videri habet per suaz imaginē. siue videť per imaginem expressiorem siue minus expressam: nichilomin⁹ ꝓprie videtur.

Ad quartū

¶ Ad quintū obiectū dicimus q; hec argumentatio non valet. res i verbo cognoscitur vt indistincta: in se cognoscitur vt distincta. ergo magis cognoscitur in se ꝯ in verbo. licet enim cognoscatur in verbo vt indistincta: in eodem tamen verbo cognoscitur vt distincta z ꝑm eandem ideam. Sicut eñ prima causa ꝑm se z ita ꝑm idem est causa: z vni⁹ ꝑm q; est vnum/z plurium ꝑm q; plura. ita eadē idea ꝑm se et ita ꝑm idē est imago siue exemplar et vnius ꝑm q; vnum: et pluriū ꝫ q; plura.

Ad quintū

¶ Necvalet hec argumētatio Imago hois ꝑm q; est homo (cū sit cōis ad quēlibet hoiez) nō est imago alicui⁹ hois particularis ꝑm q; est distinctus: similiter imago albi ꝑm q; est albū non est imago alicui⁹ particularis albi ꝑm q; est distinctum ab aliquo albo. ḡ eadē rōne prima idea cum sit imago oīm rerum: non est imago alicuius particularis entis ꝑm q; est distinctus. Sicut eñ in naturalibus una natura est coartata ad vnum actum et non se habet ad quēlibet: ita vna imago naturalis coartata est vt sit signum speciale liter illius cuius est imago. sed sicut prima causa non est coartata ad aliquē effectū: vel ad hominē ꝑm q; est homo/vel ad asinuz ꝑm q; est asinus/ vel ad vnū ꝑm q; est vnum/ vel ad plura ꝑm q; plura: sed se habet ad omnia illa z ꝑm idē. ita prima idea non est coartata circa aliq̄ signatū: sed omnia signabilia significant idez in omnib⁹ diuersitatib⁹

Solutio ob iectionis

Valde quō assurgit a naturalib⁹ ad diuina.

¶ Ad sextum obiectum dicimus q; hec argumētatio nonvalet. res in ꝓpria natura cognoscit̄ per causam necessariā. ꝓximam z immediatā: in verbo nō: igitur magis cognoscit in sua natura ꝯ in verbo. et hoc triplici rōne. prima est. quia in demonstratiuis multa supponūtur de quib⁹ nō est certa cognitio. vnde non est ibi certa probatio nisi sub cōditione: vnde nō est ibi absolute scientia. secunda ratio est. quoniā in naturalib⁹ est visus noctue tertia ratio efficacior. q: causa necessaria diuina magis est cā omni suo effectui ꝯ aliqua causa naturalis ꝯtūcūq; sit necessaria z immediata cā suo

Ad sextum

Res triplr dr ee in deo scz p cām p gfam z p cognitionem. Augustin⁹.

effectui: q̄ omēs cause naturales q̄ sunt cause habent a prima causa. ¶Ad euidentiā eox q̄ dicta sunt z q̄ dicēda sūt / notādū q̄ res tripliciter dr ee in deo: scz per cām/per gfam/p cognitionez. Per causaz sm q̄ dicit btūs paulus in actib⁹ aplox um Actuū. 17. de deo in quo viuimus/mouemur/z sumus. sup illū locū dicit btūs aug. Nō tanq̄ eius substātia sic in eo sumus. sicut dr vitā habere in seipso. sed cū aliud sumus q̄m ipse: nō aliter in eo sumus nisi q̄ id operat vnde viuimus et sum⁹. Sm hunc modū non fuim⁹ in deo ab eterno scz p causam nisi potentialiter. Per gfam vero sunt in eo viri sancti. q̄ sunt sicut palmites in vite: z ram⁹ in arboze. vñ in Eccliā. 47. de viro sancto et excelso in verbo glie. i. in filio dei. quanto magis aliq̄s sanctior est: tanto excelsior est in verbo glie. i. i filio dei qui est arbor vite. sicut aliq̄s ramus excelsior est in aliqua arboze alio ramo. Scōm autē q̄ res dicūtur esse in deo per cognitionē fuerūt res in deo ab eterno. z sm hūc modū dicunt vnū esse in deo: ꝓpter vnā ideā qua oīa repūtant. Sm quez

Aristoteles in. 3. de aīa

tropū dicit aristo. q̄ aīa quodāmō est omnia: q̄m imagines omniū rerū imprimi habēt in anima. Sz hunc tropum dicit auctoritas q̄ creatura in deo est essentia increata: in se aūt creata. ꝓprie em̄ loquendo hereticū esset hoc dicere.

¶Capm. 2. vbi ostendit quid sit dicere angeli vident in speculo.

Ratio.

Veritur quid sit dictu Angeli vident in speculo. speculū em̄ nō solū dicit vlr supponit diuinā essentiā. q: tūc idē esset dicere Angeli vident in speculo q̄ angeli vident in diuina essentia. si aūt aliquid ꝓter diuinā essentiā cōnotat in creatura aut aliquis effectus: non videt ille effectus ee nisi illuminatio qua illuminat angel⁹: mediāte qua illumiatione videt q̄ resultāt in speculo. Sz cū omēs videntes aut cognoscētes habeāt hmōi illuminationē videt q̄ de quolibet hoīe etiā viatore possit dici sicut de angelo q̄ ipe videt in speculo. qđ falsuz ē.

Solutio Quid designat per nomen speculi

¶Solutio. Speculū supponit diuinā essentiam vel ipm̄ dei filiū. nec cōnotat aliquē effectū i creatura: sed potius aliquā relatiōem. q: nō supponit essentiam vt causam in actu vel habitu: sed supponit ipsam essentiā vel psonam filij vt imaginem: z ita in quadā relatione ad creaturā. et sic soluitur hec questio.

Alia q̄stio notanda Solutio

¶Si aūt querat vtrū sm naturā speculi vel volūtatem ipsius: vel etiā sm naturā aut dispositionē videtis fiat hmōi visio. ¶Dicimus q̄ sm naturā speculi qđ per naturā suā imago est et etiā per voluntatē: q: ex mera liberalitate erit q̄ ipse dabit se ad vidēdum z immediate vel etiaz ꝓ parte est sm dispositionē intuentis.

¶Cp̄m. 3. vbi ostendit q̄ angeli non videant omnia in speculo essentiali.

Prīa obie. Secunda. Tertia

Quarta.

Hic querit si angeli videant oīa in speculo essentiali. ¶Videt q̄ sic per grego. q̄ dicit. Quid est qđ nō videt: quī videntes oīa vident: ¶Scdo p auctoritatē dionysij. Deus videdo se videt oīa. ¶Tertio q: angeli corpalia vident. multo fortius spūalia: q: spirit⁹ sunt. ergo videt oīa. ¶Quarto q: nō ē aliq̄d impedimentū quin oīa videāt. nec ex parte visox que eadem sunt: nec ex parte speculi: nec ex parte ipsox videntiū. cū oīa possint ibi videre. ¶Quito

Quinta

cū res in re sint eedē et per qđ vident idē: si est diuersitas ex pte videntiū nō erit nisi ex diuersitate dispositionū in ipsis videtib⁹. dispositio aūt illa: dispositio est gfe. sz hmōi dispositio nihil facit ad hoc vt plura vel pauciora videant: sz solū ad modū videt operari: vt qui maiozi gfa dispositus est magis videat z limpidius: qui aūt minozi gfa dispositus est videat min⁹ clare. z ita oīa vident ab omībus. sz ab alijs clarius: ab alijs minus clare.

¶Sexto. cū aīa sit potens intelligere oīa et oīa

Sexta.

sint potentialiter intelligibilia ei ꝓ irradiationez luminis de quo dr in psal. 35. In lumine tuo videbim⁹ lumē. de potentia intelligēte fiat actu intelligēs. z q̄ potētia erāt intelligibilia: fiāt actu intelecta. z nō quedā solū: sed oīa. et ita in lumīe speculi eterni videbit aīa oīa actu luminata: igitur z angelus ibi videt oīa. ¶Ad solutionē obiectoꝝ

Quituplex visio.

prenotāda est quintuplex visio. Est em̄ quedā naturalis z gñalis. vt q: in intellectu angeli et aīe ipressa est noticia boni z ibi relucet prima veritas in luce prime ꝟitatis videt aīe z angeli principia iuris naturalis. sicut dicit btūs aug. in libro soliloquioꝝ. et etiā principia facultatū: sicut idē dicit in libro de libero arbitrio: z ibidem.

Aug. in li. soliloquoꝝ

¶Est alia visio naturalis/ z spūalis/qua vident angeli ea solū q̄ subsunt arbitrio eoꝝ seu iudicio. Sz q̄ dicit aplūs

Scōa visio

1. ad Corin. 2. Spūalis hō oīa dijudicat: a nemine aūt iudicat. z alibi. Qui me iudicat (inq̄t aplūs 1. ad Corin. 4.) dñs est. q. d. non angelus. Angeli em̄ non iudicant nos: sed potius adiuuant z cōseruant. z ideo angeli talj visione nō vident nisi ea que sibi subsunt: et iam non vident ea que sunt liberi arbitrij nisi in quo sumus eis pares.

Dubium

¶Est tertia visio ꝓphetalis qua ꝓphete illuminati a deo videbāt ea q̄ volebat eis ondere sm q̄ sciebat humano generi expedire.

tertia visio.

¶Quarta aūt est visio gloie qua z nos et angeli videbim⁹ in patria: videndo aperte ipm̄ speculū et ea q̄ nobis in speculo resultabūt.

q̄rta visio.

¶Quinta visio est angelici ministerij siue reuelatiōis per quā reuelant ea q̄ ad officiū eoꝝ circa nos ptinēt. Per hāc distinctionez

alia notāda.

pz quō soluendū sit ad obiecta.

¶Notādū aūt q̄ angeli ex eis q̄ habēt non videt in speculo nisi ea q̄ ipoꝝ iudicio subiecta sunt et q̄ pertinent ad eorum gloriā et salutem. Per hoc solui⁹ auctoritas grego. scz hec Quid est quod nō vident qui vident omnia vident: q: illa auctoritas intelligitur de eis q̄ pertinent ad eorū gloriā.

Solutio auctoꝛita. grego.

¶Ad scōm dicendum q̄ non sequit. quia est ibi locus a maiori qui non tenet cōstructiue.

Ad secūdū

¶Ad quarto obiectū dicimus q̄ impedimentū videdi oīa a parte videntiū est q̄ non vident ibi nisi ea q̄ resultant de ꝓpe et apte: qđa em̄ eis resultāt ibi de lōge z tenuiter z obscure.

Ad quartū

¶Ad tertiū pz solutio per hoc.

¶Ad quintū dicendū q̄ ex hoc q̄ angeloꝝ quidā perspicatius intuent in speculo q̄m alij: cōtingit etiaz q̄ quidā plura vident z alij pauciora.

Ad tertiuz pz solutio.

Ad quintū

¶Adultimū dicēdū q̄ etiā aīa illuminata ab illo primo lumie nō potest videre nisi q̄ subiecta sunt iudicio ei⁹. q̄

Adultimū.

Probat idē q̄ prius. Prīa obiec. Glosa.

autem ad subtilissimam dei ordinationē pertinēt vt redēptio generis humani et cōsimilia. nō viderunt ibi angeli oīa: sz aliquib⁹ per ecclesiā innotuit. sicut dicit aplūs ad Ephe. 3. Ecclesie vero q̄n to modo per reuelationē. ¶Adhuc videt posse ꝓ bari q̄ angeli videāt oīa in speculo eternitatis. q: sup illud Job. 28. Nō adequabit ei vitrū zc. dicit glo. Antiscutum sp̄ mētē ab oculis alterius corpulentia nō absc̄ōdet. ergo in patria videbūt hoīes cogitatiōes alioꝝ: igit z angeli tunc videbūt cogitationes. sed nūc eque clarū visū habēt: q̄ nunc vidēt singulas cogitatōes hūanas: z ita in speculo vidēt oīa nō solū in vniuersali sed etiā in singulari.

Secunda.

¶Preterea. si non vidēt angeli hmōi cogitationes particulares in speculo: nec alibi ist⁹ cōstat. igitur simpliciter nō vidēt cogitatiōes hoīm ergo neq̄ alij scti vt beata vgo et beatus petrus sed si hoc: quomō igit possunt orare pro supplicātibus sibi. nō videt. vnde redit qđ prius: scz q̄ angeli vident omia in speculo eternali.

Solutio primi obie.

¶Solutio. Loquēs iohēs in apoca. 21. de ciuitate eterna superna que iā triūphat dicit q̄ deus illuminabit et loquitur de interna illuminatione: z q̄ lucerna eius erit agnus quo ad exteriorē illuminationem tunc em̄ oīa reuelabūtur etiā abscōdita tenebrārū. ꝓpter qđ dicit dies iudicij dies reuelatiōis de qua reuelatiōe habes in mītis locis in scriptura. Ecclesia vero militans etsi modo illuminetur ad videndū deum pro modulo status sui: tñ videt ipsum in nube z caligine: z multa ei operta sunt q̄ tunc erunt ei aperta. Dicimus ḡ q̄ angeli tūc ita illuminabunt interius z exterius q̄ videbūt multa q̄ tamen modo sunt eis occulta. quia tunc ipleto numero electoꝝ maior erit claritas in oīm con summatiōe. Et sic patet solutio ad primo obiectū

Cur dies iudicij dicat dies reuelationis

Ad secūdū obiectum

¶Ad secundū dicēdum q̄ beata virgo et alij scti nouerunt cogitationes z ofones hoīm q̄tum deus vult eis reuelare: reuelat aūt eis pro ut nouit humano generi expedire. reuelat etiā eis qui sunt inter hoies eoꝝ intercessione digni et qui non.

Ad idem.

Ad vltimū.

Ad vltimū dicimus q̄ nullus potest adeo peritus esse in astronomia quin frequenter fallat pro pter infinita particularia de necessitate obseruanda. qđ facit dñs ad eius instructionē z hūiliationēz etiā sue imꝑfectiōis iudicij. Eodē modo etiā facit cum angelis q̄ aliqua archana claudit eis: vt sue paruitatis memores etiā dei celsitudinem admirentur.

¶Phm. 4. vbi ostendit angelos duplicis medio videre ea que in ꝓprio genere evident.

Euasio

Veritur de visione angeloꝝ qua vident res futuras in ꝓprio genere. ¶Illa ei visio aut est per medū aut sine medio si per medū: nō nisi per medā imaginatione a rebus in intellectū angeli resultante. Sz cōtra. res non sunt: ergo nō resultat ex eis aliqua imago in intellectu angelico: non igitur videt ea que futura sunt q̄ medū.

Prīa obiec.

In oppm̄.

Euasio

¶Si forte fingat q̄s aliquā formā quā habēt angeli a prima cōditione et dicat q̄ ꝓ illam mediā videāt res futuras.

Cōtra hoc.

¶Cōtra. hoc est q: per illā nō possunt videre nisi q: per illam habēt assimilationē ad res: vnde illa est q̄si similitudo. sed cum ipse intellectus seipso assimiletur oībus vt quid oportet ponere extraneā similitudinē que sit medū videndi: videtur q̄ nō oportet: immo angelus seipso sine omni medio videt q̄ videt et per se. sed si hoc: ergo semper videt actu.

¶Item ex hoc sequit q̄ ex quo cum oībus habet similitudinē: q̄ oīa videt. Eodē modo potest obici cōtra id qđ superius dictū est. quia per illā formā que fingit in ipso esse assimilās ipm̄ rebus cognoscit res: cū ipa assimilet ipm̄ indifferēter oīb⁹ per illā videt oīa. z inde vt prius.

Euasio

¶Si aūt velit q̄s dicere q̄ nō ē possibile angelū cognoscere res futuras in ꝓprio gñe sz in speculo.

Cōtra

¶Contra. Si videt i speculo eas q̄s phibet quin abstrahat eas a speculo per intellectū abstrahentē: z sic abstractas cogitet: z sic cognoscat eas in ꝓprio genere.

Secundo.

¶Preterea ex hoc sequtur p̄ sisse miltiplex incōueniēs. Primū q̄ cū xp̄s predicebat res futuras: nō cog̃scebat in ꝓprio gñe: z ita aliqua ignoātia erat in ipo. qđ est absurdū. Preterea. si nō cognoscebat in ꝓprio gñe res futuras: vt passionē/resurrectionē suā. z cōstat q̄ abrahā vidit hoc. sicut ipsa veritas testat Abrahā inqt exultauit vt videret diē meū: vidit et gauisus est. ḡ aliqua cognouit abrahā q̄ non christus: ḡ xp̄s nō fuit magister magistroꝝ. quod obhoꝛret a fide.

Solutio.

¶Solutio. Sine ꝓtudicio saluo hoc qđ dicit in ysaia cherubin velare caput et pedes dñi. q: que ante mūdi exordium erant: et que post eius consummationem futura sunt nobis velata sunt z angelis sist̄ ḡtuz ex scriptura possum⁹ cōsecere. et precipue inmītēdo illis auctoritatib⁹ iohis et greg. Cū apparuerit

simíles ei erimus: ⁊ mentem vniuscuiusq; oculis corpulentia nõ absconder. ¶ Dicimus ſm q nobis videtur q angeli vidẽt res existẽtes i proprio genere p mediũ: ⁊ distinguẽdũ est duplex mediũ videlicet mediũ quo: et mediũ per qõ. mediũ per qõ est ipse intellectꝰ qui p hoc q assimilat deovltima assimilatiõe est expressa imago oĩm ⁊ expssũ speculũ oĩm. vnde p scipm sine speculo ⁊ sine alia imagine qñ vult dirigere aciẽ supra res ipas põt eas videre. ⁊ ipsa directio est medium quo easvidet distincte actu. ⁊ in hoc consistit libertas eius ¶ In hoc aũt differt i videndo a deo imo deficit ab eo: q deus oĩa videt sp actu. angelus aũt potẽtia videt nõ actu: nec etiã oĩa. res autẽ futuras abstrahit a speculo: et de abstractis iudicat et sic eas cognoscit. Videt ḡ angelus per duplex medium scz per speculũ qõ ipse est licet vniuersale: et per medium quo discernit eiꝰ visic. i. per directionem aciei intellectus sup rem siue preteritã existẽtem siue futurã. et hoc modo videbit anĩa qñ erit in gloria: dũ erit plene speculũ intelligibile. sicut dicit quidã philosophus. Et per hoc patet solutio obiectorum.

Duplex mediũ cogscẽdi i angelis

Quõ angelus iudicat de futuris.

¶ Cpm. v. vbi ostendit quomõ supior angelus interdũ reuelat aliqd angelis infimi ordinis pretermissis mediis ordinibus.

¶ Sexta questio huius tractatus.

Af primo.

SEquenti capitulo ḡritur de hoc qõ dicit apostolus ḡ multiformis sapiẽtia dei innotuit p ecclesiã principatibꝰ ⁊ potestatibꝰ: ⁊ q innotuit ecclie per gabrielẽ. ergo per gabrielẽ innotuit principatibꝰ. ⁊c. ḡ minores angeli reuelãt maioribus. ſz si hoc: igitur ibi est prepostseratio. q dicit beatus dionysiꝰ q maiores minoribꝰ manifestãt que ipi ignorãt. ¶ Ad hoc idẽ facit q dicit in euãge. Dedit vnicuiq; dñs ſm ppriã virtutẽ. ¶ Ad hoc facit qõ dicit beatꝰ bern. in libro de cõsideratiõe. scribẽs ad eugeniũ papã cõtra illos qui volũt ⁊ procurãt exẽptiones ab eis q̃bus subesse deberẽt. dicit em q angeli nõ querũt aut procurãt exẽptiões suas. vnde nec homines debẽt. ¶ Solutio. Est qõdã officiũ angelorũ q̃si naturale: cui scz a pria natiuitate ⁊ institutione mãcipati sunt. de quo dicit. Vnusq; sz ordo illius rei censẽt noie quã plenius accepit i munere. ⁊ q̃tum ad hoc officiũ sp descẽdit reuelatio dei archanorũ a maioribus ad minores. Sz cum opus incarnatiõis preter naturã et sup naturam fuerit: nõ oportuit q reuelatio tanti mysterij seq̃retur processum officij naturalis. immo sicut in veteri testamẽto p gabrielẽ innotuit mysteriũ hoc vnde i daniele legit Aidit: ecce vir q̃ dixit. gabriel ostẽde ei visionẽ. ſ. de. lxx. ebdomadibꝰ: q̃bus cõpletz vẽturus erat xps. ita i nouo testamẽto p eundem innotuit idem mysteriũ btẽ virgini ⁊ eccle: ⁊ per eccliaz angelis superioribꝰ. ¶ Quis aũt fuit ille angelus ⁊ de quo ordine q̃ dixit gabrieli vt visionẽ ostẽderet danieli: dicit beatꝰ dionysiꝰ. estimo q fuit de ordine cherubin. qõ vult ipe habere per quoddã sike scriptũ in ezechiele. ibi em dr q gria dñi apparuit de cherubin. qõ est/ q̃ p angelũ de illo ordine reuelata est/ ⁊ manifestata gria dñi. et dixit angelus qui erat indutus lineis vt signaret thau. i. signũ passiõis ⁊ crucis sup frontes virorũ gementiũ ⁊ dolentiũ. ¶ Item btus bern. volens ostẽdere eugenio pape q abbates pcurãtes exẽptiones nõ debẽt exaudiri. dicit in libro de ꝓsideratione q nunq̃ audiunt angelũ dicentẽ nolo esse sub archãgelo. ⁊ ita minores sp subsunt maioribꝰ ex quo nunq̃ eximũtur. Sed angelũ esse sub alio nichil aliud est q̃ per ipm audire dei volũtatem. sic em presunt maiores minoribꝰ q eos illuminãt et dei volũtatẽ docent. Ex hoc sequit q nichil sciunt minores nisi q a maioribꝰ excipiunt. ⁊ ita q̃quid sciũt minores sciũt maiores. qõ est ꝓtra verbũ apti. ¶ Solutio. Quo ad officiũ qõ sortiti sũt angeli a prima ꝓditione verũ est q a maioribꝰ accipiunt minores q̃qd sciũt. sed quo ad quedã excellentia q̃ naturã officij trãscẽdunt: vt sũt ea que supra intellectũ oĩm sunt tam angelicũ q̃ hũanũ vt fuit mysterium incarnationis potest esse q angelus superior qõ sibi immediate a deo reuelatur reuelat angelis de infimo ordine: nõ per medios sicut legatus ordinat aliquid in ecclesia suffragneis absq̃ mysterio metropolitani.

Secundo.

Tertio.

Solutio.

Duplex officiũ in angelis vnũ naturale aliud supernaturale.

Questio in cidens.

Opio dionysij.

¶ Cpm. 6. ostendens quomodo necessaria sit angelorũ cognitio in verbo.

¶ Septima q̃stio huiꝰ tractatus.

¶ Circa hoc capitulũ quo querit vtrum cognitio angelorũ in verbo sit necessaria.

Af primo

¶ Opponit sic. ponatur q iste angelus videat in verbo istũ esse dãnandũ. Ista scientia fuit in isto angelo: ⁊ necessarium est fuisse istã sciẽtiã in isto angelo. ⁊ loqmur de scia actuali angeli: q: qõ factũ est nõ põt nõ esse factũ. igit motus q̃ fuit/non põt nõ fuisse: igitur iste motus qui fuit in hoc angelo: nõ põt nõ fuisse i hoc angelo. ¶ Preterea. si aliqs motus fuit in aliquo corpore. ḡ necessarium est illum fuisse in illo corpore eadẽ rõne si aliqs motus fuit in aĩa vel angelo: necessariũ est illũ motũ fuisse in aĩa vel in angelo. et ille motus est hec scia: ḡ necessariũ est istam sciẽtiã fuisse in hoc angelo. ſz hec sciẽtia fuit scia huius: nec põt fuisse nisi scientia huiꝰ: ergo necessariũ est scientiã huiꝰ fuisse in hoc angelo. sed si sciẽtia huiꝰ fuit in hoc angelo/hec erat q ipe saluabit ergo necessariũ est istũ esse saluãdum qõ falsuz est

Ad pmũ

¶ Forte dicet q sicut deus eadez scientia scit antichristum fore ⁊ põt scire eius oppositũ: ita sciẽtia ista istius angeli fuit sciẽtia huiꝰ: sed eadẽ potuit eẽ sciẽtia oppositi. vnde dicũt q nõ est necessariũ hãc scientiã fuisse huius. ¶ Sz hec solutio nulla est. q: vt dicit aristo. motus idẽ est numero qui est eiusdẽ subiecti ab eodẽ in idẽ et in eodẽ tẽpore. igitur hec sciẽtia q̃ est motus aĩe et est scia huius non põt esse alterius: ita q sit i numero eadem. ¶ Itẽ impossibile est q idem motus in nũero sit in hoc loco et in alio. eadem rõne impossibile est illum eundẽ motũ in numero qui est in hoc/ esse in alio. ¶ Eadem obiectio potest fieri de scia prophete qua scit aliquid futurũ cõtingẽs: et de scia aĩe xpi qua scit aliqd futurũ cõtingẽs. ¶ Solutio. Sine preiudicio melioris sententie dicimus q hec est falsa. necessarium est hãc scientiaz

Ad pmũ

Euasio

Ptra hãc

Ad idem

Solutio sine ꝓiudicio

fuisse in angelo. cũ em a prophetis dicat sciẽtiaz esse assimilationẽ apprehẽdẽtis ad apprehensũ: dicimus q illa apprehensio inq̃tũ erat expresse assimilata rei apprehẽse erat sciẽtia. q̃qd igitur intelligitur in illa scia ſm q erat sciẽtia huiꝰ preter apprehensionẽ: erat relatio dependens ex futuro. vt possibilitas ⁊ veritas oronis: sicut patet in veritate huiꝰ enũciabilis antichristũ fuisse futurũ. Dicimus igitur q necessariũ est hũc motũ vel hanc apprehensionẽ fuisse in hoc angelo: nec tamẽ necessariũ est hãc scientiã fuisse in hoc angelo. q: accidentale erat huic apprehẽsioni esse scientiam ⁊ dependens de futuro. ⁊ possibile ẽ q fuerit tm̃ angelica opinio: cũ non sit necessarium angelũ per illã vidisse rem in speculo eterno: necesse ẽ eum cogitasse de illa re ⁊ assensum pbuisse de illa re q esset futura: sed nõ est necesse q cogitauerit vel assensũ prebuerit vt erat futurũ in re. hoc em esset scire in verbo ⁊ depẽdẽs de futuro.

Sciẽtia potest eẽ opio

¶ Sextus tractatus de prophetia.

QAontã pphete ea q̃ vidẽt/ vidẽt in speculo eternitaz sicut angeli: post angelorũ cognitionẽ agendũ est de pphetia. ¶ Et primo videndũ est quid sit pphetia. ¶ Secũdo dicendum erit de speciebus prophetie. ¶ Tertio quomodo pphetia euacuabitur. ¶ Quarto vtrũ expositores sacre scripture dicendi sunt pphete. ¶ Quinto de officio pphetarũ. Capi. i. vbi ostendit quid sit pphetia.

Quid ẽ prophetia q̃ttuor modis ꝺr prophetia.

¶ Prophetia sic describit. pphetia ẽ diuina inspiratio rerũ euentus immobili veritate denunciãs. ¶ Notandũ aũt q hoc nomẽ pphetia quattuor modis accipit. quia dicit prophetia sermo

Opinio aliquorum.

propheticus. secũdo act⁹ prophetãdi. tertio tpz pphetatũ. ⁊ ſm hoc dicũt quidã q nullũ enũciabile potest esse prophetatũ sicut nec prescitũ. si em esset prescitũ scirek anteq̃ esset verũ: ⁊ ita sciretur dũ est falsum. Sed nos qui dicim⁹ q enunciabile nichil aliud est q̃ ipsa res. vñ dicimus q

Opinio doctoris q̃d ẽ enũciabile.

enũciabile bene pphetak et bene prescit: vt hoc enũciabile antichristũ esse. sed nõ ꝓcitur anteq̃ sit verũ: sed prescit et prophetak anteq̃ sit. q̃rto modo dicitur prophetia donũ prophetie: scz habitus mentis qua cognoscit anima res q̃ aperte sibi ostendũtur a deo. quinto etiã modo põt dici prophetia ipse actus procedẽs ex tali habitu scz actualis cognitio taliũ rerũ. vtroq̃ istorum modorũ põt accipi in predicta diffinitiõe. Est enim prophetia: diuina inspiratio. i. inspirata scientia a deo. ¶ Querit igitur de illo habitu qui est prophetia vtrũ sit virtus aut nõ. ¶ Hoc probat. q quia est habitus mẽtis bene cõstitute. ex tali em habitu procedũt motus meritorij. merebank em prophete prophetãdo populis: cõminẽdo penã ⁊ pmittendo bona eterna. ergo per motus illius habitus merebank ipsi vitã eternã: ergo ille habitus est virtus. ¶ Forte dicet q ille habitꝰ nõ ẽ virtus: quia motus illius non ſm se et per se sunt meritorij: sed q sunt meritorij tm̃ habent ex caritate. ¶ Sed probat q hec ratio nulla sit. q: scz hoc probatur q iusticia/largitas/nõ sũt ℣tutes: q: eorũ motus nõ sunt meritorij nisi a caritate et ex hoc sequit q nihil sit ℣tus nisi caritas. ¶ So lutio. Ad vera illud donũ nõ est ℣tus ꝓpt̃ duas causas. prima est quia motus ℣tutũ ſm q sũt ℣tutes a suis virtutibus meritorij sunt. ¶ Motus em largitatis est dare dãda cui debet ⁊ vbi debet ⁊ gra tus duplex cuius debet. ⁊ ſm hoc motus talis vestitus oĩbꝰ ratio. suis circũstãtijs procedit a sua virtute. vnde oĩs motꝰ motus virtutz ſm q est motus virtutis est meritorius: qm̃ difficille ⁊ laudabile est in tali medio meritorius consistere. motus igitur iusticie ſm q est motus iusticie per se et ſm se meritorius ẽ: licet hoc habeat a caritate: qm̃ et ipsa iusticia ⁊ ipse motꝰ q̃d habet hoc habet a caritate. motus aũt pphetie non scz se mediũ aliqd laudabile tenet: quia eius motꝰ nõ ẽ nisi videre res que aperte ei ostendũtur. nec habet aliquã difficultatẽ sicut nec habet difficultatẽ q oculis corporalibus video aliquã rem. ¶ Scda ratio est q: scientia q̃ est pphetia vt in pluribꝰ nõ est de his q̃ pertinent ad cultum dei: sola em cognitio illa q̃ de deo est vel de similitudine eius in nobis virtus est. et hec ẽ via causa quare logica ⁊ alie artes liberales nõ sunt virtutes. alia ratio est quia vtũtur naturalibꝰ rationibus ⁊ principijs que per se cognoscit hũan⁹ intellectus. ⁊ ideo nõ habent meritũ apud deum

Prima rõ.

Euasio.

Ptra hãc arguitur.

Scda cã.

Nota cur scie nõ sint virtutes.

¶ Adhuc videtur posse probari q prophetia sit ℣tus: ⁊ specialiter de illa propheria quã vidit isaias q̃ pphetas ℣ginẽ parturiã cũ ait. Ecce virgo cõcipiet et tia sit ℣tus. parriet. queritur vtrũ ipsa sit virtus vel opꝰ virtutis. ¶ Qõ sic videt: quia per illã visionẽ leuauit se supra se. aliter em nõ vidisset. quia res visa oẽz intellectũ tam angelicũ q̃ hũanũ transcendebat. oẽ aũt illud quo leuat quis se supra se est virtus. ¶ Et preterea illa visio siue cognitio erat de deo ⁊ de rebus diuinis. oĩs autem ⁊ sola talis cognitio virtus est. ¶ Itẽ licet visio glorie sit aperta: hoc nõ impedit quin sit virtus. igit hmõi visio qua videbat prophera aperte i speculo xpz devirgine nasciturũ: propter apertionẽ nõ impedietur quin sit virtus. nec aliud est qõ impediat.

Af q sic. 1.

Ad idez. 2.

Ad idez. 3.

¶ Preterea. Assensus qui est in fide per ficit eãdem ⁊ facit ipsam virtutẽ. et assensus in idẽ erat in hmõi visione. ⁊ inde vt prius. ¶ Itẽ aut videbat propheta in speculo q mediũ: aut sine medio si sine medio videbat in speculo: ergo immediate videbat in speculo: igitur imediate videbat speculum: ergo raptus erat. qõ falsum est. si aũt per mediũ vel per aliquã aliã imaginẽ a speculo: illa visio nõ videk alterꝰ speciei q̃ visio fidei. ¶ Forte dicet q prophera videbat mediante quodã radio egrediente de speculo: qui inq̃ radius illũmina bat ipsum et faciebat videre qõ videbat. ¶ Sed hoc nõ videk posse sustineri: q: cũ oĩs qui aliquid videt quicquid illud sit per lumen sibi datũ a deo videat oẽs ſm hoc viderẽt in speculo. qõ falsum est. ¶ Preterea. Ad hoc vt sit i actu visio nõ sufficit illuminatio: sed exigitur imago aliqua mediante qua fiat visus. igitur eodem modo ex parte ista preter huius irradiationẽ que ibi fingik opz ponere aliquã ymaginẽ per quã mediã fiat visus ⁊ inde vt prius. ¶ Solutio. Duplex est visio. est eñ visio adherentie ⁊ est visio nõ adherentie. vi-

Ad idem.

Solutio.

Duplex vi-

sio. s. adherentie et nō adherentie

sionō adherentie stat in apprehensione veri: z ē in speculatiuo intellectu. z ideo ipsa nō est virt⁹. visio autē adherentie que est in intellectu practico z transit ab apprehēsione veri vsq; ad delectationē boni virtus est. visio aūt prophetica primi generis erat nō scōi: z ideo nō erat virt⁹.

Ad primū obiectum.

Ad scōm.

Visio virt⁹ et visio non virtus.

Ad tertium

Ad vltimū.

Explicat p phetie diffinitionem.

Quid sit p prie pphe. Isayas duplicē cognitionē hūit.

Duplex necessitas. s. inherentie et

dendū est ergo per ordinē ad obiecta. ¶ Ad primum soluendū est q in huius visione non leuabat se supra se: sed spūs leuabat eū supra se vt dicit ezechi. de se. Eleuauit me spūs zc̄. ¶ Scōm soluitur q operatio visionis nō prohibebat illā visionē esse virtutē: sed aliud hoc scz ipe videbat. i. propheta innitebat ex toto apertioni z certitudini ipsius visionis z nō prime veritati siue rei vise propter primā veritatē. Propter istā eādē rationem visio sensibilis colorati non est virtus: q: in huius visione videns magis acquiescit visioni q̄ vso. Sed in visione que virtus est magis innitit videns rei vise propter se q̄ propter visionē. Sicut aūt est de visione q̄ nō est virt⁹: sic est de credulitate qua quis diligens magistrū suū et ex affectu credens ipz esse summū in facultate sua. cū audit aliquid ab eo quod per se est dignū fide magis credit illi rei propter hoc q magister suus dicit eā q̄ propter ipsius rei veritatē. ¶ Ad tertio obiectū dicendū q nō est idez assentire in visione prophetica et in fide: q: non est eisdē circunstantijs vestitus. quia in fide acquiescitur rei vise nō visioni. Hic autem econtrario. Et preterea visio fidei subiacet libero arbitrio: hic autem non. ¶ Ad vltimū dicimus q propheta videbat immediate in speculo siue per speculū illū articulū nō tamē videbat tūc ipsum speculū quia intellectus hūanus tantā habet affinitatē ad speculū z tam immediatā cōiunctionē q̄ per ipm videt non tm ipm videt. sicut patet in visu exteriori qui fit per ymaginē in organo videndi receptā que tm nō videtur. ¶ Dictum est quomodo intelligēdū sit q̄ prophetia est diuina inspiratio. i. aperta sciētia a deo inspirata. ¶ Sz aūt sequit rez euētus. sic intelligitur. Rerum euētus. i. res prout habent esse siue sicut future siue presentes siue preterite Moyses propheta fuit manifestando rerū creationē: de quibus aperta cognitio data fuit a deo ei: z si aliquis ita adeo illūinaretur vt aperte videret per intellectū deū esse trinū et vnū ppheta esset: sed magis proprie propheta vi qui nunciat res futuras. Ex hoc patet q ysaias duplicē cognitionē habuit de hoc articulo Ecce ꝑgo cōcipiet. s. cognitionē fidei z cognitionē prophetalem sed in actu nō potest istis duabus vti simul. ¶ Sz aūt sequitur immobili veritate denūciās. sic intelligitur. i. necessaria veritate vt intelligāt de necessitate determinata siue cōditionali non absoluta. vnde hec est dupler. Omnē prophetiam necesse est euenire vt per prophetiā accipias ipz prophetarū nō vocē prophetalē. q: nihil esset dictū vocē euenire. Si hec dictio necesse significet ibi necessitatē absolutā falsa est. Si determinatā vera est. Eadē multiplicitas solet hic assignari. Omne grāmaticū necesse est eē sciens si hec dictio necesse significet necessitatē inherētie falsa est. si coherentie vera. ¶ Per hoc patet q hec argumentatio nō valet. Omne prophetatū necesse ē euenire: sed hoc prophetatū est demōstrato contingenti. ergo necesse est hoc euenire. Instantia. Omne grāmaticum necessario est sciens: hoc est grāmaticū. igitur hoc est necessario sciens. Et est in hmōi argumentationibus fallacia cōpositionis z diuisionis: q: in vno sensu hec dictio necessario determinat pure subiectū respectu predicati: z secundū hoc significat necessitatem inherentie. In secūdo aūt sensu determinat subiectū cū accidente. z scōm hoc significat necessitatem determinatā siue necessitatē coherentie. In prima tm argumētatione proprie est fallacia cōpositionis z diuisionis vbi subiectū z accidens significāt diuersis dictionibus. Sed in seqn ti argumētatiōe que inducta est pro instantia est fallacia amphibolie scōm quosdam. ¶ Sed obicitur cōtra hoc q̄ dicitur superius. q̄ prophete vident in speculo et enigmatis. z dictū est superi⁹ q̄ omnia sūt ibi vnū z prophete vident ibi res secundū q̄ ibi sunt: igit ur vident ibi res vt vnū. Sz scōm q̄ sunt ibi vnū habent necessitatē absolutā igitur vident ibi res in necessitate absoluta. q̄ prius negatum est. ¶ Dicimus q tropica est locutio cū dicitur oēs res esse vnū in verbo dei. vt supra dictū est. Unde licet proprie videant res in libro vite. s. nō tamen eas sic nūciant. sed scōz q̄ proprie vident eas in libro vite vt diuersas. sicut cm deus videt res vt diuersas z vt sūt future: et videt eas in cōtingentia si cōtingenter sint futurita proprie ibi legūt eas. z ita nūciāt eas. Hm dicit beatus augu. Nō est necessitas rerū ex eo quo prophetarū: sed sola exhibitio veritatis. i. sola rerū manifestatio prout venture sunt.

¶ Capitulū scōm de speciebus prophetie.

Dicto quid sit prophetia. scōo capi. dicendū est de speciebus prophetie: z primo de distinctione speciez. scōo de pphetia cayphe. tertio de prophetia ione. quarto de necessitate prophetati. ¶ Diuidit aūt prophetia in duas partes. in prophetiā prescientie z prophetiā cōminatiōis. Prophetia p̄scientie est q̄ semp descēdit a dei prescientia. etiā sm sensum quē videtur sonare ꝑbū siue de bono siue de malo sit prophetia. Prophetia aūt cōminationis est qua cōminabātur ppete pctōib⁹ nec sp necesse erat eē ex dei prescientia scōz litteralē sensum. Prophetia aūt prescientie sm q̄ large sumitur diuiditur in prophetiā predestinationis z prophetiā prescientie stricte. vt dicatur ppetia p̄destinatiōis que erat de bono euēturo: prophetia prescientie que erat de malo euēturo. De prophetia predestinationis dixit btūs augustinus q̄ prophetia predestinatiōis ē quam necesse est omnib⁹ modis euenire vt sine nostro impleatur arbitrio. Sz aūt dicit omnib⁹ modis ita intelligi pōt. i. ex dei volūtate. Est em deo voluntas ad hoc scz omnibus modis vt det bona. Quasi em inuitus infert mala. vbi ob⁹ modis dicitur. i. duobus modis scz quantū ad litteralem sensū z ꝯtū ad spiritualē. vt hec prophetia prestinatiōis. Ecce virgo ꝯcipiet. que in btā virgine cōpleta est ꝯtū ad litterā. In ecclesia vero implet spiritualiter que manens virgo per integritatē fidei generat xp̄m spūaliter in cordib⁹ fidelū. Et scōm hoc per hoc q̄ necesse est oib⁹mo dis euenire differt prophetia predestinationis a prophetia cōminationis quā nō est necesse ipleri: et ad litterā et spūaliter vt patet in prophetiatione z prophetia ysaie qua dixit ezechie. Dispone domui tue q: morieris tu zc̄. Per hoc aūt q̄ dicitur: vt sine nostro impleatur arbitrio differt prophetia predestinationis a prophetia prescietie que per liberū arbitrium hois implet vt illa q̄ dixit dns petro. ter me negabis. ¶ Sed obicit. si beata virgo nō cōsensisset angelo nō natuset de ea ꝑs: ergo illa pphetia Ecce virgo cōcipiet non fuit impleta sine libero arbitrio hois. Nō ḡ contingit omnī prophetie predestinationis q̄ impletur sine nostro libero arbitrio. ¶ Ad hoc dicunt quidam q̄ hoc ita intelligendū est sine nro arbitrio. i. sine libero arbitrio alicuius certe persone. Si em beata maria non cōsensisset nihilominus impleta esset illa prophetia in alia ꝛgine ¶ Sed hec solutio nulla est: quia hoc ꝙuenit pphetie prescietie qua cōmuniter pphetatur malum suū aliquib⁹ sine cōminatiōe. vt illa qua dixit dns iudeis. vos in peccat⁹ vris moriemini. i. multi de vobis. ¶ Propter hoc dicimus q̄ hoc ita est intelligendū vt sine nostro impleatur arbitrio. i. sine operatione vel cooperatione liberi arbitrij. Nō em dico sine libero arbitrio operante vel cooperante adimpletionē prophetie. Intelligendū est tamen de illis prophetis predestinatiōis quibus dns promittebat se aliquid facturū supra naturā. Nō em pōt intelligi de prophetia psonali vt de illa qua promissa est abrahe spūaliter terra. pmissiōis vel qua prediceret de aliquo q̄ bonū opus meritoriū facturus esset.

¶ Prima questio huius secundi capituli de prophetia cayphe.

Circa scōz capitulū notandū est q̄ sicut potest cognosci ex verbis dī gregorii. spūssanctus q̄ncq; tāgebat corda prophetarū ꝯtū ad vocē tantū: vt in prophetia cayphe. ¶ Quādoq; ꝯtū ad vocē et ꝯtū ad merita vt in iona quādo dixit. adhuc erūt. xl. dies z ninive subuerter. ¶ Q̄ncq; tangebat corda prophetarū ꝯtū ad vocē tantū: vt ad merita z ꝯtū ad inferiores causas. vt i ysaia q̄ dixit ezechie. morieris tu. ¶ Quādoq; ad p uidentiā siue ad consiliū diuinū vt in ysaia cū dixit. Ecce virgo cōcipiet. ¶ De prio genere prophetie queritur vtrū cayphas dixit verū. probatur q̄ ita quia super illū locū exod. vbi filij israel dicunt. fetere nos fecisti corā pharaone dicit glosa. verū dicūt nescientes sicut cayphas. ¶ Preterea dicit tertus euāgelij q̄ a spiritu sancto dixit hoc: z a spiritu sancto nō potuit dicere nisi verum. igitur ipse dixit verum. ¶ Contra. Ipse intendebat tantū modo q̄ expediebat xp̄z mori ne ipsi amitterent locū et gentē. z hoc erat falsū vt patuit ex post facto. igitur nō intendebat dicere nisi q̄ erat falsū: z nichil dicebat nisi q̄ intendebat. igitur dicebat falsū. ¶ Ad hoc dicebat ma gister prepositinus q̄ spūssctūs vsus est cayphā tāq; instrumēto. z illa locutio qua locutus ē tāq; instrumento tantū nō fuit fructus sue male voluntatis: q: illa nō fuit nisi bona. volūtas vero eius nō nisi mala. ¶ Sed obicitur contra hoc quia intendebat persuadere ppło q̄ expediret xp̄m mori: et nō intendebat nisi hac voce persuadere. expedit vt vnus moriatur zc̄. ergo prolatio illius vocis processit ab ei⁹ mala intentiōe: ergo fuit peccatū nō igitur fuit a spiritu sancto. ¶ Nobis videtur q̄ quattuor debēt cōsiderari. Primū ē voluntas siue intentio ipsius. Scōm est actio qua prolulit vocē prophetica. Tertiū est ipse sermo prophetalis. Quartū est intelligentia ei⁹ qui inmuit ei spūssanctus scz q̄ expediret christum hoiem mori zc̄. Duo prima pctā fuerūt nec fuerunt a spūssācto scōm illos qui dicunt q̄ non ois actio est a deo. duo aūt sequentia fuerunt a spū sancto. Sz cm̄ vsus est illa voce a spiritu sancto fuit. Similiter quartū fuit a spiritu sācto q: ei reuelauit q̄ expediebat christū hoiem mori pro populo. i. cōmodū erat siue tēporale siue spirituale et ita hoc verbum expedit cōmuniter se habebat ad cōmodū tēporale z cōmodū spūale scōz reuelationem sibi factā. Ipe aūt ex malicia sua abusus est intelligentia illa z cōuertit illud cōmune ad cōmodum temporale tantū. ¶ Dicimus igit q̄ tam volūtas q̄ actio eius fuit peccatū nec fuit a spiritu sancto. Sz igitur dicitur q̄ illō fuit a spiritu sancto sic est intelligendū. i. ab intelligentia sibi data a spiritu sancto. Dicebat ergo verum licet intenderet falsum. sicut si aliquis diceret homo currit intendens de platone z solus sortes curreret. nec tantum ꝯtū ad vocē tetigit cor eius spiritussanctus sed etiam ꝯtū ad intelligentiā qua intelligentia ille abusus est retorquens eam ad suam prauam voluntatem. ¶ Sed cū eius actio fuerit prophetatio queritur a quo fuerit prophetatio. ¶ Non potest dici q̄ a diabolo: quia cum esset pontifex anni illius. sicut dicit in textu euāgelij. i. propter dignitatem sacerdotij locutus ē a spiritu sancto et factus est ppheta a spiritu sancto. Si dicatur q̄ a deo fuit prophetatio: ergo illa actio aliquid habuit a deo. igitur in opere diaboli est aliquid quod est a deo quod esse non potest. ¶ Solutio. Dicimus q̄ nō valet hec vltima argumentatio. Illa enī dicitur prophetatio nō ab eo quod in se est: sed ab eo quod ē in instrumēto illius actionis scilicz in voce. Est enim sensus Cayphas prophetauit. i. protulit vocem significatiuam eius quod spiritussanctus intendebat. sicut iste laudat cesarem. Relatio illa q̄ facit cōstructionem verbi ad accusatiuum non est in illa actione: sed in instrumento illius actionis. s. qa est sensus iste profert voces significatiuas bonorum operum cesaris. Secundum eos autem qui dicunt q̄ omnis actio est a deo. non est dubium quin illa actio fuerit a spiritu sancto.

¶ Secunda questio secundi capituli de prophetia Jone.

obicit ꝓtra

Opinio alicuius.

Cōtra hoc arguitur.

Opinio doctoris.

In oppm.

Quinq; genera prophetie.

Prima que videntia

stio huius secūdi capli.

Glosa. Item.

Opinio prepositini.

Cōtra hoc arguitur.

Opinio doctoris.

Spūssctūs etiā tetigit cor cayphe quo ad intelligētiā verborum.

Solutio.

Quomō debet intelligi q̄ cayphas ꝓphetauit.

Deus quasi inuitus inferri mala.

Prophetia duplex scientie et cōminationis.

Prophetia prescietie et dupler est.

Quid sit phetia predestinatiōis.

Liber secundus.

Ar q̄ dicit falsum.

QUeritur de secunda specie prophetie et de tertia. ⁊ q̄ritur de iona vtrū vexvl falsū dixit cū dixit Ninive subuertetur. ¶ Probatur q̄ dixit falsum: q̄ ipe nō intendebat nisi de corpali subuersione. sicut neq̄ ysaias cum dixit ezechie. dispone domui tue ⁊c. De vtroq̄ em̄ dicitur in glosa. sup̄ ysaiā q̄ dn̄s nō reuelauit ei cōsiliū suū: et ita nō reuelauit ione spūalē subuersionē. ergo cū intenderet de corporali subuersione ⁊ nō ita cōtingit dixit falsū. ¶ Preterea dixit glosa sup̄ ionam q̄ pphetia ione nō descēdit a p̄scientia dei: sed si sic esset euēturū sicut ionas p̄dicebat ꝓstat q̄ descēderet a p̄scientia dei. ergo nō erat ita euēturū. igitur dixit falsum. ¶ Itē vt in eadē glo. super ysaiā habem⁹ dicit dn̄s aug. q̄ qui credit sicut loquitur licet nō vera sint q̄ loquitur fideliter tamē loquitur et hoc dixit ꝓpter ionā ⁊ ysaiam. ergo neuter dixit verū. igitur vterq̄ dixit falsum. ¶ Preterea nō excusatur apostolus qui dixerit falsum q̄n̄ dixit q̄ iret ad hispanos licet non iuisset. quare potius in hoc excusatur propheta.

Glo. in isa.

Secūdo q̄ glosam.

Ad idem in eadē glosa.

Tertio ad idem.

In oppm̄.

¶ Sed probatur q̄ ipse dixit verū: q̄ ipse locut⁹ est a spiritu sancto ⁊ prophetice: ergo locutus est ex reuelatione spiritussancti. Sed spūs̄actus nō reuelat nisi verum: igitur ipse dixit verū. ¶ Itē dixit eadē glosa sup̄ ysa. q̄ ionas dixit verū illud quod legit in libro vite scz q̄ Ninive subuerteret scōm merita eoꝝ ⁊ hoc erat verū: ergo ipse dixit verū. ¶ Solutio. Quidā dicūt q̄ ionas dixit verum. s. dictū cōmune ad subuersionē corpalem ⁊ spūalem. Dicebat ergo verū simpliciter: sed tamen falsum q̄tū in se erat sicut dictū est de caypha. ⁊ dicūt q̄ prophetia ione descēdit a p̄scientia dei: sed q̄tū ad euētū prout intendebat nō descendit a p̄scientia dei. Ꝺēs ergo argumentationes q̄ videntur velle q̄ ionas nō dixit vex retorquētur ad euentū p̄o quo ionas intendebat. Omnes vero ille q̄ videntur velle q̄ dixerit vex retorquētur ad illud quod dixit ionas. ¶ Sz difficile ē respōdere ad q̄ dicit glosa q̄ dn̄s seruis suis reuelauit sententiā ⁊ nō cōsiliū. Si em̄ reuelauit illō ione scz q̄ Ninive subuerteretur corporaliter vel spiritualiter: ⁊ cōstat q̄ hoc erat consiliū domini. relinquit ergo q̄ dn̄s reuelauit ei cōsiliū suū. ¶ Propter hoc nobis videt melius vt dicamus cū glosa q̄ ionas dixit illō q̄ō legitur in libro vite scz q̄ Ninive subuerteretur corpaliter scōm merita sua. i. merita sua hoc exigebant: et ita dixit verū. ¶ Ad p̄imū vero obiectū dicim⁹ q̄ re vera dn̄s nō reuelauit ione cōsiliū suū. et q̄ intelligebat de corporali subuersione tantū: sz nō asserit eā simpliciter. Sed cū hac determinatione scōm merita: ⁊ ideo non dixit falsum. ¶ Ad auctoritatem vero q̄ dixit q̄ prophetia ione nō descēdit a p̄scientia dei. Dicimus q̄ revera nō descēdit scōm sensum quē p̄prie exprimebāt verba illa: p̄prie em̄ significabant falsum. Ipse vero transsūpsit ad significandū verū instinctu spūs̄ancti. Illa em̄ p̄positio simpliciter p̄posita magis fuit cōminatoria q̄m si esset apposita determinatio. ¶ Ad tertiū obiectū dicimus q̄ augu. attendit similiter sensum verborum per quē dicit q̄ neuter dixit verū. tamē vterq̄ dixit verū simpliciter. ¶ Ad quartū obiectū dicim⁹ q̄ aliquis dicit falsum spūsancto operante: sed nullus pōt dicere falsū spūsctō reuelante. q̄ reuelare est scientiam dare. ¶ Cū ergo nō possit sciri falsum: p̄z qua nō tamē repotius excusatur ꝓpheta q̄m apl̄us a dictione uelat falsū falsi. Dauid em̄ quādo dixit q̄ edificaret domum dn̄i dixit hoc a spūsancto operante: q̄ dixit hoc a caritate. sed nō dixit hoc a spūsctō reuelante: q̄a nullā domū edificauit dn̄o. ¶ Item videtur esse falsum q̄ dicit grego. q̄ dn̄s mutat sententiā: sz ter cōtra dicit nō cōsiliū. Non em̄ mutat sentētiā verbo⁹ ione ctū grego. cū sententia esset vera q̄ dixit hoc illa locutione arguit. q̄ subuerteretur Ninive scm̄ merita. i. merita sua exigūt hoc. Hanc veritatē nunq̄ dn̄s mutauit.

Ad quartū Spūsctus

Incidēter

¶ Propter hoc voluerūt quidā dicere q̄ ionas dixit falsum: licet legisset in libro vite verū. ⁊ dixit illud falsum ex sua opinione nō ex dei reuelatione. Hec solutio nō potest sustineri ꝓpter hoc q̄ ipse q̄tū in se erat vehemēter opinabat q̄ dominus parceret niniuitis sicut postea dicet. Ad hoc dicimus q̄ dicitur mutasse sniam q̄a fecit q̄ niniue q̄ digna erat subuerti: posteamon fuit digna subuerti scm̄ merita. etiā ⁊ ita vtraq̄ sniam mutauit: ⁊ illā quā p̄prie verba significabāt ⁊ illam quā improprie ꝓpheta exp̄essit. Sed cōtra hoc ionas dixit vex q̄n̄ dixit q̄ Ninive subuerteretur arguitur. q̄ intelligebatur scōz inferiores causas: ergo eadem ratiōe. Si aliquis modo diceret ⁊go nō perierit, diceret verū: q̄ subintelligendū est hoc scm̄ inferiores causas. Patet aūt q̄ hoc esset hereticum dicere: q̄ cōtra fidē. Ad hoc dicimus q̄ nullus ex sua auctoritate de deo loqui debet nisi p̄prie. vnde hereticus esset qui sic de deo vellet loqui nisi in aliqua auctoritate inueniret talis modus loquendi. Jonas aūt locutus est improprie instinctu spūsctī: q̄ magis ꝓminatorie locutus est q̄m si addidisset determinationē: ⁊ ideo non est trahendū ad cōsequētiā. Dictū est q̄ ionas itelexit de corporali subuersiōe quādo dixit Ninive subuerteretur. Hoc etiā pōt haberi ex glosa super principiū ione que dixit q̄ ionas erat iguar⁹ diuine dispositiōis. Sed cōtra in eadē glosa dicit is cū illūinante prophetia videret pctōres Ninive miam cōsecuturos ⁊c. ergo ionas illuminate ꝓphetia videbat dispositionē dei. de mia exhibenda. igitur non erat ignarus dispositionis diuine. Preterea sicut habemus in ipso textu. dixit ionas nunq̄d nō hoc ꝓbū meū cū adhuc esset in terra mea ꝓpter hoc preoccupauivt fugerē in tharsis. Scio em̄ q̄ tu es deus clemens ⁊ misericors ⁊ multe miserationis ⁊ ignoscens super maliciam: igitur certus erat ionas etiā ꝓphetia reuelāte q̄ Ninive nō subuerteretur corporaliter: ⁊ ita falsum est q̄ iste esset ignarus diuine dispositionis et si intenderet tātū de corporali subuersione cū dixit. Ninive subuertet: videt q̄ locutus fuit cōtra conscientiā. ¶ Solutio. Dicim⁹ q̄ nō est locutus cōtra cōscientiā: q̄ non intellexit de corporali subuersione simpliciter: sed cū hac determinatione scm̄ merita. Suspicabatur tñ q̄ deus dimitteret peccata illis penitētiā agētibus: sed nō erat certus. ⁊ ideo bene dixit glosa q̄ ignarus erat diuine dispositionis. In illa aūt auctoritate is cū illuminātē prophetia videret ⁊c. Hoc ꝓbum videret improprie sumitur. i. vehementer suspicaretur: et illi duo ablatiui nō notant ibi causam rei verbi: sed sunt ablatiui absoluti no tantes concomitantiam.

Cōtra hoc arguitur.

Secundo.

Solutio.

Glosa sup ionam.

Expositio dicti glose.

¶ Tertia questio huius capituli.

Prima rō.

ĀErtio queritur de necessitate prophetati. ¶ Demōstretur ergo aliquod contingens prophetatū ab aliquo propheta. hoc est dictum ab isto: q̄ necesse est hoc esse dictū: q̄ quicq̄d est factū necesse est esse factū: ergo eadē ratione q̄quid est dictū necesse est esse dictū. ¶ Preterea necesse est hanc dictionem fuisse quia actio ⁊ passio que iam preterite sunt nō dependent a futuro. et si hec dictio fuit: fuit dictio huius quia nō potuit esse dictio alteri⁹. igitur necesse fuit hoc fuisse dictū et hoc dictū fuisse a spūsctō. Ꝺ probatur: q̄ hoc dictū fuit a spūsctō: et spūsanctus fuit causa huius dictionis. ergo tā causa q̄m effectus fuit ergo nec causa scōz q̄ causa: nec effect⁹ scm̄ q̄ effectus dependebat de futuro. ergo necessariū est hoc dictū fuisse prophetice Sed si hoc ē dictū prophetice hoc erit igit necessariū est hoc forte. ¶ Solutio. Necessariū ē hoc fuisse dictū: sed nō necesse est hoc fuisse dictū prophetice. q̄a non est necesse q̄ spūsanctus illud reuelauerit cū nō sit necesse q̄ propheta huius habuit scientiam. Hec valet: necesse est hoc esse dictū a spūsancto. igitur necesse est hoc fuisse dictū pphetice. et est ibi fallacia scm̄ cōsequens a superiori ad inferius affirmādo. sicut patet ex supius dictis. ex futuro pendet q̄ propheta habuerit scientiā huiꝰ ꝓpt relationē que intelligit in hoc noie scientia. que relatio exigebat suā correlationē in futuro.

Secūda ratio

Solutio.

Fallacia cōsequentis.

¶ Sexti tractatus ¶ Cap. 3.

Ar q̄ non.

TErtio capitulo querit vtrum prophetia euacuabitur. ¶ Q̄ si est: ergo non fuit in christo. igit christus nō fuit propheta q̄ falsum est. Ipse em̄ ꝓpheta fuit sicut dixit moyses in deutero. propheta suscitabit tibi deus ⁊c. Et preterea sicut ver⁹ propheta cōminatus est iudeis excidiū vobis futurū peccatꝫ exigentib⁹ ⁊ eos in peccatis morituros. Preterea rerū euentus sibi diuinitus inspiratos scōz q̄ homo imobili veritate p̄dixit. Q̄ aūt non sic euacuāda prophetia apparet: q̄ fuit in xp̄o in q̄ nihil imperfectū nihil ex parte fuit. datus est em̄ ei spūs nō ad mensurā: q̄ in xp̄o habitauit plenitudo diuinitatis corpaliter. igitur prophetia nō videtur esse ex parte solū aūt q̄ō imperfectū est euacuabitur. ¶ Preterea prophetia seu visio pphetalis plena visio est. plene em̄ et perfecte videbant prophete futura in speculo tā⁹ in sua luce ⁊ causa et hoc visione prophetali. ¶ Preterea eadē resvidebit propheta in futuro quas modo videt futuras ⁊ per idē. q̄ per idem speculum et sub eisdem dispositionibus: ergo eadē visione videbunt illas quas modo vident. igitur visio pphetalis nō euacuabitur. ¶ Solutio. Est visio simplex qua videtur res scōm se non in spūsctū sunt visio simplex et purus dei: ⁊ ab hac visiōe simplici dicebā plerq̄ euantur prophete videntes. Illa ec euacuabitur q̄ non cuat nō aut realis. q̄ nō habet illā delectationē sibi anne tem visio ram de qua ō. delectasti me dn̄e in facie tua. Et realis. licet plena et perfecta sit huius cognitio aliquo genere perfectionis ⁊ plenitudinis: nō tamē habet oīz plenitudinē ⁊ perfectionē que requiritur ad hoc vt visio nō euacuetur. ⁊ per hoc soluūtur obiectiones ad hoc facte. Est vi sio realis quevtitur rebus vtvestigijs ⁊ indicijs diuine bonitat⁊: et hec est plenissima ⁊ perfectissima. Habet enim p̄dictā delectationē sibi annexā de qua loquit̄ ps. ⁊ hec stabit q̄ per eā modo oīa nota sūt: et in futuro plenius visio aūt specialis que fuit i xp̄o excellētior fuit q̄m aliqua visio alterius prophete Fuit em̄ perfectus hebreus in quo nō fuit aliqua visio simplex creature. vnde ab excellentiori visione ō. propheta q̄m alij prophete. ¶ Sexti tractatus ca. 4. Videtur posse probari q̄ expositores sacre scripture fuerūt prophete. Hā pharao licet viderit septē boues ⁊c. nō dicitur fuisse propheta: sed qui exposuit visionē. s. ioseph. Eodē modo nabugodonosor aut balthasar: sed daniel qui exposuit visionē: ergo eodē modo cū ezechiel viderit speciē electri nō tamē exposuit sed gregorius. potius dicēdus est grego. propheta q̄m ezechiel. ¶ Preterea eodē spū quo sunt edite sacre scripture sūt exposite. sed spū prophetico sūt edite: ergo spū prophetico sūt exposite. igitur sancti in exponēdo prophete fuerūt. ¶ Solutio. Non ideo solū prophete dicti sunt daniel ⁊ ioseph q̄a visiones regū exposuerunt: imo q̄ eis in speculo ostense sunt figure: ⁊ eorū signa revelata sūt eis et aperta in eodē speculo. Licet aūt grego. ⁊ alij figurarū veritatē cognouerūt spūsctō docēte et illumināte: nō tñ revelante vel in speculo ostendente. ¶ Et per hoc soluitur primo obiectum. ¶ Ad scōz dicimus q̄ ibi est paralogismus accidentis. Ex his patet q̄ duplici visione scz ꝓphetie ⁊ fidei vidit abrahā incarnationē filij dei ⁊ pphetia fuit in eo simpler. q̄ autē fidei fuit in ipso realis ⁊ perfecta. et de illa dicit dn̄s in euāgelio Abrahā exultavit vt videret diē meū vidit et gauisus est. Hic em̄ annexū sibi habet gaudiū ⁊ exultationē. Nō aūt simul actu hūit has visiones.

Grego. vide tur ꝓpheta

Solutio.

Solutio ad primum.

Ad scōm.

Abrahā habuit duplicē visionē.

¶ Sexti tractatus ¶ Cap. 5.

¶ De officio prophetarum.

QUinto capitulo queritur vtrum statim credendū sit prophete maxime in differentibus. ¶ Scōo vtrū obediendū sit ꝓphete precipienti cōtra legē dei.

In hoc capitulo q̄rit tria.

¶ Tertio de pena pseudo ꝓphete. ¶ Q̄ credēdum sit videtur: q̄ prophete erant os dei. q̄ dicitur in prophetis. Ds dīxit locutū est: igit eis credendū erat sicut ⁊ dño. ¶ Itē ioachim ⁊ sedechias vituperabantur q̄ nō crediderūt hieremie ꝓphetāti captiuitatē hier⁹ ⁊: ⁊ hoc erat indifferēs ergo ioachim ⁊ sedechias debebāt credidisse hieremie in tali casu. Eadē ratione aliꝭ prophetis debet credi semp vbi prophetant indifferenter.

Prima rō añ oppm̄.

Scda rō.

¶ Contra. dicit glosa q̄ prophete loquebantur

In oppm̄.

quādoq; a spiritusancto quādoq; a suo. sed populus nesciebat vtrū a spūsancto vel suo loquerēt. ergo nō tenebatur credere. quare ergo reprehēdūtur ioachim z sedechias. ¶ Solutio. ¶ Veri pphete discernebantur per tria. vnū est bona vita scōm q; prophetata ab eis sepe euenerāt sicut fuit de hieremia. tertiū est q; quādo pphete veri loquūtur de spiritu suo statim corrigūtur. sicut patet in nathan qui dixit dauidvolenti edificare domum dño. fac quicquid cogitasti q; dñs tecū est Sed statim correptus est a dño dicente. vade et dic dauid seruo meo: nō edificabis domū michi quia vir sanguinū es. q; igit hieremias persistebat prophetādo captiuitatē hierusalē cum ei⁹ pphetie multotiens euenissent et bone esset vite: tenebantur ei credere.

¶ Secunda questio huius capituli.

SEcūdo queritur vtrū obediendū sit pphete precipiēti cōtra legē dei. ¶ Nō videtur: quia micheas dixit cuidā pcute me. z cū noluisset eū percutere dixit: quia noluisti obedire voci dñi venit leo de silua et deuorabit te: ergo ille tenebatur obedire. z cōstat q; precipiebat cōtra legem dei. ¶ Preterea pphete sunt os dñi: ergo eis credendū est sicut dño. Sed si dñs preciperet alicui q; interficeret filiū suū teneretur hoc facere sicut patet in abraham: ergo si propheta precipit aliquod tale tenētur hoīes ei obedire. ¶ Cōtra. dicit apostolus q; si etiā angelus de celo p̄trariū dixerit anathema sit. Si ergo non est credendū angelo venienti de celo z dicenti cōtra legē dei. ergo multo fortius nec pphete. ¶ Solutio. Aliq̄d est p̄tra legē dei in se sed nō scōz se. vt interficere hoīez: q; hoc bene pōt fieri. et si tale q̄d p̄cipiat propheta. cōstantibus tribus predictis debent ei credere: tamē cū timore et expectatione p̄m q; graue magis vel minus esset. Si vero illud q̄ precepit est cōtra legē dei in se z scōz se vt negare xp̄m vel fornicari: nō esset ei credendū vel angelo vel pphete. z in tali casu loquitur apostol⁹. ¶ De illo aūt qui noluit obedire michee dicimus q; forte nullam penā meruerat: z pena illa nō est inflicta illi pro pctō. Nō enī oīs pena infertur pro pctō. vel forte aliq̄d signuz habebat micheas q̄ a spūsctō dicebat hoc sicut credit abrahā habuisse. Abraham em̄ qñ credidit angelo dicenti: īmola michi filiū tuū. signum apertū habuit q; dñs hoc dicebat: vel discretionē spiritū habebat. Est ergo generaliter verū q; iteratio prophetie semp debet expectari si nō habeak certū signū de prophetia vel discretio spirituuz. ¶ Sed ex hoc videtur q; acham nō tenebak statim credere ysaie dicenti. Pete tibi signū a dño. Precipiebat em̄ cōtra legem dei quia cū homo habet aliq̄d q̄ pōt facere cōsilio humano nō debet totū negotiū dimittere deo: q; hoc esset tentare deū. Unde videtur q; bene respondit cum dixit. Non petam et non tentabo dñm: ergo pro nihilo redarguitur a sanctis propter hoc q; voluit petere signū. ¶ Solutio. Si illō ex humilitate dixisset nō peccasset sed quia ex cōtēptu peccauit. Nolebat em̄ q; gloria attribueret deo: sz ydolis q̄ preponebat deo.

¶ Obicitur aūt de fine illius auctoritatis: quia cū ita esset q; maxima oportunitas petēdi signū data esset achā vel de celo vel de terra vel de q̄cūq; alio loco: z ipse ex indignatione z contēptu noluit petere. cōuertit se propheta ad filios isrl dicens. Audite igitur dñs zc. q. d. nunq̄d parum vobis est supbire cōtra hoīes nisi z contra dñm superbiatis? z subiunxit propter hoc zc. Sed dicere debuit. propter hoc nō dabit dñs vobis signū cū vos et rex vester superbiatis cōtra eum.

¶ Preterea obicitur a iudeis q; illud Ecce ỹgo cōcipiet z pariet filium zc. nō est simpliciter intelligendū de beata virgine: quia signū rei debz rem precedere cuius est signū. Sed liberationē ab illis duobus regibus de quibus ibi fit mētio nō precessit signū illud. quia beata virgo longe post nata fuit z longe post peperit. ideo dicūt iudei q; illud intelligitur de vroze ysaie. ¶ Solutio. Sic est intelligenda prophetia. propter hoc q; achā adeo superbus z in indignabūdus est cōtra dñm: idcirco nō dabitur ei signū sed humilibus si qui fūt de domo iacob. vel sic propt hoc. i. propter superbiā eius dabit vobis dñs signū tale quod nō oēs intelligunt: sed soli humiles sicut dicitur in iohanne. in iudiciū veni in mūdū vt q̄ non vident zc. q. d. dñs saluauit mundū per emanuelē natū de virgine qui erit deus et homo: q̄a emanuel. z hoc credētibus est signū liberatiōis iudeoz a duobus regibus qui infestabant hierl̄z siue regnū iudeoz. Quia em̄ de iudeis nascitur⁹ erat saluator oīm perpēdi poterat q; iudeos saluaret ab illis. ¶ Ad obiectū iudeoz respōdem⁹ q; signū quādoq; sequit rē. sicut in Exo. dixit dominus moysi. hoc erit signū q; miserim te. īmolabis zc. tamē hebrei distingūt ibi q; miserim te et ibi incipit alia sentētia. īmolabis zc. Propt hoc recurrendū est ad vnctionē saulis in regē. primi Regū que precessit signū ei predictū a samuele scz q; inueniret duos viros iuxta sepulchrū rachel qui direxūt ei q; inuēte fūt asine patris sui. z hoc fuit signum q; inunctus erat a dño: z circuncisio abrahe secuta est perfectā iusticiā abrae. cuius tamē signū fuit. ¶ Itē dixit deus: quos deꝰ cōiunxit homo nō separet. ¶ Cū ergo alexāder papa dixit q; vinculū matrimoniale soluit per ingressum in religionē. videt q; nō debuit illi credi statim: licet dicatur q; canones pmulgati fūt a spū sancto: q; loquebatur cōtra legē dei. ¶ Solutio Non loquebatur cōtra legē dei. īmo hoc habebat ab ipso dño qui vocauit brm̄ iohānē euāgelistam a nuptijs ad statū perfectiōis. s. ad officiū apostolatus. z alexander nō statuit cōtra legem dei sed explanauit nobis legē dei. ¶ Cū em̄ aliqs transit ad frugē melioris vite ante carnalē copulam nō ipse separat matrimoniū sz deꝰ. Ante em̄ carnalē copulā vinculū tantū spūale est: z idcirco pōt solui per spirituale mortē sicut quādo est carnale potest solui per carnalē mortē. ¶ Item dicitur in hieremia propheta. qui vaticinatus ē pacē cū dictū eius euenerit scietur esse prophetā dñi: igitur cū nō credebāt hieremie pphetāti

Iterum ar.

Ad argumentum iudeoꝝ

Signū aliquādo sequitur ꝓtz i moyse et saulis vnctione.

Iterum ar.

Nō dictum alexandri pape.

Solutio.

Solutio.

Pena bene infert sine culpa.

Prima solutio rationis Abrahā habuit signū apertum.

Regula generalis.

Item ar.

Solutio istius.

Solutio.

destructionē hierlm nō peccabāt cum illud non euenisset. ¶ Solutio. Tenebātur ei credere: q̄a per aliqua prophetata ab eo que iā euenerāt debebant scire ipm̄ esse vez pphetā. predicta ergo auctoritas de nouellis prophetis et de illis qui faciebant se prophetas intelligenda est.

¶ Tertia questio huius capituli.

Ratio ante oppositum.

TErtio queritur de pena pseudo prophete. Habetur em̄ in deutrono. propheta qui corruptus noīe meo vel aliox deoz falsum dixerit interficiatur. Sed nō potest cognosci q; falsum dixerit nisi per ei⁹ dictum scz per eius significationē vocis quā profert: sed scōm propriā vocis vel locutionis significationē ionas dixit falsum: ergo Niniuite qñ viderunt q; nō subuertebatur Ninive in tempore determinato a iona debuerūt eū lapidare scm̄ legē. ¶ Solutio. Naturale est homini semper q; speret de misericordia dei: immo etiā oi animali. Cū quod dicebatur a iona intellexerūt Niniuite scm̄ merita et nisi peniterent: z ideo nō debuerunt eū interficere cū a spū sancto intellexerunt sensuz prophetie scz q; merita eorū exigebant q; subuerteretur ciuitas. z ideo voluerūt mutare merita vt dominus eos non subuerteret.

¶ Septimus tractatus.

IJcto de angelis. dicendum est de aliis creaturis inter quas primo dicendū est de primo creatis et earum principijs. ¶ Secundo de operibus sex dierū z distinctiōe illorū. ¶ Tertio de hoīe de quo principaliter intendim⁹. ¶ De primis creaturis dicit moyses in principio geñ. in quo libro docemur q; deus creator est visibiliū z inuisibiliū de trinitate z incarnatione per immolationē ysaac z de huiusmodi articulis fidei. ¶ Et ideo liber geñ. primus est inter libros theologie. qñ instruit nos i articulis fidei q̄ est prima virtutū. ¶ Loquens de primis creaturis moyses in principio geñ. dicit generaliter instinctu spūsctī. In principio fecit deus celū et terrā. In principio. i. in filio siue in sapientia. sicut aliquis artifex per sapientiam suā operatur aliquā rem corporalē. ita deus per sapientiā suā eternā operatus est mundū. Cū in sapientia tua dñe fecisti oīa: z in euangelio. Oīa per ipm̄ facta fūt zc. vel in principio. hoc est in principio tēporis siue in exordio creaturarū fecit deus celū empireū cū cōtentis suis angelis. et terrā. i. materiā oīz visibilū. ¶ Per hoc q; dz in principio. i. in initio tēporis excluditur opinio aristotelis qui mundū dixit eternū cuius opinio superius improbata ē. ¶ Per hoc q̄ dicit creauit excludit opinio platonis qui dixit tria fuisse principia: artificem: materiā: z ideā. Locutus ē em̄ de deo carnaliter ad similitudinē carnalis artificis qui ad hoc q; faciat aliquid oportet q; habeat materiam ex qua faciat et exemplar ad imaginationē cuius faciat: z sic derogauit potentie diuine loquens de deo tanq̄ nō possit aliq̄d facere sine materia exteriori z indigeret re extrīseca ad hoc q; operaretur q̄ falsum est. q̄ ostendit per hoc q; magis est potens q̄ per se est potens q̄ id q̄ per aliud est potens. Si ergo deꝰ ē oīs per se potest facere q̄cquid vult nec indiget aliq̄ extrinseco siue materia siue instrumento siue cooperatore. z hanc oipotentiā dei per se operātis ostendit moyses cū dicit. creauit id est de nihilo in esse produxit sic excludens opinionē platonis Plato et epicuri qui posuit duo esse principia at homos epicurus z mane. ex quibus dicit mūdū esse factū nō creatum. ¶ Per hoc etiā q; dicit creauit celū exclu- Cōfutatio ditur opinio manichei qui duo posuit principia manichei. rerū scz deū benignū principiū rex incorporearum z deū lucis z noui testamenti z aliū deū malignū quē vocat deū tenebrarū z deū veteris testamenti: z hunc dicūt principiū esse oīm visibiliū. que q; mutabilia sunt mala fūt scm̄ eos. z suā opinionē probare volūt quibusdā maximis. quarum prima est. ¶ Cuius causa inuariabilis ē ipz Prima rō quoq; inuariabile. Cū ergo deus benigꝰ sit causa inuariabilis nō est causa variabiliū. ¶ Secūda manichei. rō illiꝰ nō est eadē causa cōstructiua z destructiua eiusdem. Cū ergo deus sit causa destructiua malorū hoīm. nō est causa constructiua eorūdē. ¶ Ter- tertia rō eiꝰ tia. cōtrariox cōtraria fūt principia. cū ergo bonum z malū sint cōtraria. cōtraria habēt principia. cū ḡ summuz bonū sit causa boni: sūmū malum erit principiū mali. ¶ De prima dicim⁹ q; ipa Prima rō est falsa. pbatū em̄ est q; oīa variabilia ab vno in- nulla et fīm uariabili fūt z hoc q; non de seipo illa facit: sz de assumit. nichilo. ¶ De secūda dicim⁹ q; nō tenet in aliq̄bꝰ Secūda sīr causis voluntarijs. Aliquis em̄ artifex causa est nihil valet. cōstructiua malorū quo ad essentiā: et causa destructiua eorūdē quo ad malicia. ¶ De tertia dicimus q; nō est gñalis. patet em̄ q; non tenet in Tertia non primis cōtrarijs: vt in calido et frigido. q; nō habent ante se aliquā ptrarietatē. Bonū autē z malum nō sunt recte contraria si accipiatur bonum ꝓtz gñaliter. Bonū z malū nō fūt ꝓprie ptraria natura vel etiā bonū gratie: q; malū nihil est. et ideo nō oportet q; habeat aliquā causam sui existentē. Unde dicit aug. q; ideo manicheus deceptus fuit: q̄a prius voluit scire vnde malū ḡ q̄ malū. Si em̄ sciuisset q; malū nihil aliud esset ḡ corruptio vel priuatio boni. sciuisset q; malū non est nisi in bono nec posuisset causam efficientem deficientis. Defectus em̄ in deficiēte causam nō habet efficientē: sed defectū siue priuationem. Aug. dicit ire deceptꝰ ē manicheꝰ

¶ Hoc ergo quod dicit moyses. creauit. i. de nichilo fecit siue per se fecit siue adminiculo alterius ostendit q; qui creauit per se potuit producere in esse. per se autē posse facere aliquid oipotē tia est. omnipotentia vero nō pōt esse nisi in summo bono. z ideo per hoc q; dicit creauit deꝰ celū et terrā excluditur opinio manichei. ¶ Itē cum manichei dicāt q; q̄cq̄d est ex inuariabili sit inuariabile. sequit cū aie sint ex inuariabili q; sint inuariabiles. ergo nō possūt peccare. Ad quod ipi dicunt q; aie per se z scm̄ se peccare nō possūt: sed ex carnis coniunctione vel ex diaboli suggestiōe peccant. ¶ Queritur ergo vtrū necesse sit ipsas peccare a diaboli suggestiōe vel nō. Si sic: ergo nō est eis imputandū. Si vero necesse nō est sed voluntarie acquiescunt: ergo diabolus nō ē potens per se nocere eis: nec p; se potens est sibi no-

Conuincit aristoteles Cōfutatur plato.

Alia ratio contra manicheos.

Queritur a manicheis.

cere q; nõ potest peio; esse. ergo p se nõ põt alicui nocere. ergo per se nõ est potens agere male: quia nihil est malũ nisi in aliquo noceat. ¶ Contra. ipse est summe malus: ergo per se potens est male agere. ¶ Itẽ cohibere malũ est bonũ. hec propositio est per se nota igit̃ posse cohibere malum est bonũ posse. igitur est in sũmo bono: q; aliter nõ esset omps. igitur summe bonũ scz deꝰ potest cohibere diabolũ a malo. igitur diabolꝰ non per se potest facere malũ. ¶ Cõtra. est sũme malus: igitur per se potest facere malũ z nõ põt impediri sicut sũme bonũ potest facere bonũ z non põt impediri. ¶ Itẽ dicũt q; nisi esset vnũ principiũ et deus tenebrarũ nõ esset assignare rationẽ quare prius tenebras creasset q̃ lucẽ. qõ ipi volunt habere ex illo textu. z tenebre erant sup faciem abyssi. qm̃ sequitur dixit deus fiat lux zc̃.

¶ Sed ista opinio nullius est momenti. Hã oia entia et creata ab vno fluxerũt principio. qõ insinuatur cũ dicitur in principio. de quorũ numero non fuit tenebra cũ ipsa nihil sit nisi sola priuatio vel absentia lucis. ¶ Alias etiã rationes sophisticas ad muniendũ propriũ errorẽ inducũt quarum vna est q; bonũ z malũ sũt cõtraria: z magis bonũ z magis malum similiter. igitur et maxime siue summũ bonũ et maximũ siue summũ malũ. ergo aliquid est sũme malũ sicut aliquid est summe bonũ. ¶ Sed ista ratiocinatio inefficax est z inepta et habet instantiã in acuto z obtuso: quia acutum et obtusum in angulis habent contrarietatẽ z magis actũ z magis obtusum: nõ tamẽ sũme acutũ et sũme obtusum. quia nullus angulus est talis. s. adeo obtusus quin possit esse obtusior. Similiter ex hac parte est. Revera em̃ si aliquid esset summe malũ ipsum z sũme bonũ cõtrariarẽtur sibi adinuicẽ. ¶ Alia ratio quã ad idẽ abstrudendũ afferũt talis est. Aliquid dicitur magis bonum alio secũdũ q; magis accedit ad bonũ in sũmo. hoc est ad summũ bonũ: igit̃ aliquid sim illt iudicandũ ẽ magis malũ q; magis accedit ad sũme malũ igitur aliq̃d est sũme malũ. ¶ Ad hanc em̃ respõdet q; licet magis bonũ dicat aliquid secundũ appropinquationẽ ad sũme bonũ. tñ magis malũ nõ dicitur nisi quia magis recedit a bono. Vnde magis malũ dicitur qõ maioris bonitatis est priuatiũ et sic dissoluitur illa obiectio ¶ Tertiã rationẽ adducũt talẽ. Est bonũ p participationẽ: et est bonũ per essentiã. ergo est malum per participationẽ z malũ per essentiã. ergo est summe malũ sicut est sũme bonũ. ¶ Istud sicut primũ soluitur. Hã contra naturã mali est q aliquid sit sũme malũ siue per essentiã: q; malum nõ potest esse sine bono z nisi in bono sicut phat dionysius per hoc q; nõ est malum si non nocet. ¶ Confutatis igitur z infirmatis rõnibus quibꝰ impietatẽ suã moliũtur tueri ꝓponẽde sũt in medũ demõstrationes quibus eoꝝ impietas euidẽter suggillatur z eliditur. Et primũ adducem⁹ rationes ad hoc. deinde auctoritates veteris testamenti qõ solũ ipi admittũt. prouocãtes tñ z aperientes errorẽ suũ qui talis est. sicut cõtinet in libro manichei qui dicitur epistola fundamẽti: z sicut in libris suis recitat augustin⁹. Posuerũt em̃ principẽ lucis cũ habitatoribus suis cuiꝰ habitatio est terra lucis q̃ terra lucis secũdũ eos est super ista visibilia. Posuerũt ex aduerso principẽ tenebrax cũ suis habitatoribus quoꝝ habitatio est terra tenebrarũ. etiã ibi posuerũt turbationẽ z obscurationẽ meroꝝ z tenebras que oia dixerunt esse a principe tenebraꝝ z oia corruptibilia z mutabilia dixerũt esse ab eodẽ. ¶ Sed contra eos multipliciter opponitur. primo sic. Quicq̃d est aut est bonũ aut malũ hanc cõmunẽ ꝺceptionem negare nõ possent. Corruptio igitur reꝛaut est bona: z sic a deo benigno. nã quicq̃d est bonũ est a deo benigno. hoc bene cõcedunt. Et si ipsa est a deo: ergo z corruptibilia inq̃tũ habitꝰ sunt ab eodẽ. Si autẽ mala ẽ corruptio: ergo ipa corruptibilia bona per aliꝙ maximã. sed si sũt bona: ergo a deo vt prius. ¶ Itẽ demõstret aliq̃d corruptibile. inde sic hoc est malum aut ergo est sua malitia: z sic esset summe malũ. z sic essent plura mala sũme et nõ vnũ solũ. aut si nõ ẽ sua malicia abstrahatur illa malicia preter ipsaꝝ sibi aliq̃d remanet. de illa querit verũ sit bonũ aut malũ. Si malũ dici nõ potest: quia malicia abstracta est si bonũ: ergo est a deo. igitur hoc corruptibile est a deo. ¶ Itẽ aug. duas rationes inducit contra eos quarũ prima est talis. O tu manichee in rebus corruptibilibus vituperas corruptionẽ zc̃. ergo tecũ. Lauda g̃ mecũ ordinationẽ speciẽ z salutẽ zc̃. z si hec si illa dicis mala q; corruptibilia z vituperabilia. ista mecũ dicas bona: q; laudabilia. et precipue cum illa q̃ ibi vituperas non sunt talia quibus amoris pereat res. Hec autem que mecũ debes cõmendare talia sunt quibꝰ absentibus res nõ manet. Si igitur ista sunt bona z sũt naturaliter inherẽtia rebus ipsis z ab eis inseparabilia: igitur et res naturaliter bone. et inde vt prius. ¶ Alia talis est dicit aug. q; ipi manifestatẽ diuinã detractant vt malũ in loco suo ponãt. quia ponũt terrã tenebrarũ z terrã lucis esse cõtingere in latere vno: sed vtramq; immẽsam esse. vnã sursũ alterã deorsũ. z dicũt q; deꝰ benignꝰ nõ habitat illã terrã tenebraꝝ. Sz ꝓtra hoc sic obicit aug. Intellectꝰ tuꝰ o manichee attigit terrã illã: ergo deus multofortius cũ ipe infinite sit magnitudinis z maior tuo itellectu. ¶ Itẽ dicũt ipi q; alia rationalis licet sit a deo z de substantia ipius dei facta. tamẽ peccare potest. z cũ peccat detrudit in corpus ignobilius vt ibi torqueatur vt in corpus canis vel consimile. Vnde magister prepositiuus q̃ diu cõuersatus est inter eos z paucos potuit ad viã veritatis reducere. iurabat se audisse propriis auribus q; cũ videbant canem alludentem cauda dicebãt. Alia istius cito purgabitur z liberabitur. Si igitur aia licet a deo benigno nõ impeditur q̃n possit peccare: ergo corpus licet sit a deo maligno nõ impedietur quin possit benefacere. ergo potẽtia bñfactẽdi ẽ in eo: et illa est bona. igit̃ ꝑm illã est a deo bono. ¶ Itẽ summe bonũ est tale quo nõ põt excogitari melius vel eque. z summe potens est facere bonum quodcũq; excogitari põt. igit̃ cũ destruere

manicheoꝝ

Cõtra hoc arguitur.

Aliꝰ dictũ manicheoꝝ

Ista opinio nulla est.

Alia ratio manicheoꝝ

Ista ratio nichil valet

Alia ratio manicheoꝝ

Solutio. rationis.

Alia ratio illorum.

Solutio.

Sũme malum esse est impossite.

Hereses

Cõtra manicheos ꝙ primã rõ.

Alia ratio.

Arguit̃ auctoritate.

Glosa aug.

Ad idem.

Ad idem.

Annotatio

Aug. cõtra it cõtra eos

Prima rõ augustini.

Scda ratio augustini.

Aug. cõtra manicheos

Aliꝰ dictũ eorum.

Dictus positiui.

Alia ratio contra eos.

malũ sit bonũ z destruere summe malũ erit valde z sũme bonũ: g̃ summe bonũ põt destruere sũme malũ. Eodẽ modo ecõtrario. Sũme malũ est aliquid: g̃ ipsũ põt facere malũ qõ maius excogitari nõ põt. g̃ põt destruere sũmũ bonũ: q; hoc eẽt sũmũ malũ. sed hoc ẽ falsũ. Sic em̃ nõ esset sũmũ bonum sũme potẽs qõ nõ est intelligibile. ¶ Ex hoc indirecte sequit̃ q; impossibile est aliq̃d intelligi sũme malũ. ¶ Itẽ sũme malũ qõ est fons et origo ois mali sicut ipi dicũt cõstat q; põt facere malũ. sed illꝰ malũ põt nocere aliter em̃ nõ esset malũ. igit̃ põt adimere aliq̃d bonũ. nõ nisi ipi sũme malo. g̃ aliquod bonũ est in eo: igitur nõ ẽ sũme malũ. ¶ Itẽ sũme bonũ z sũme malũ cõueniunt in esse: sed esse inq̃tũ esse est bonũ. qm̃ ab oibus desiderat. Bonũ autẽ est qõ oia optãt sicut dicit aug. igit̃ sũme malũ habet in se aliq̃d bonũ: igitur nõ est sũme malũ. ¶ Auctoritate autẽ noui testamẽti eliminat̃ error iste euidẽtissime. dicit em̃ apostolus. An nescitis qm̃ membra nra ẽplum sũt spũscti? qui igitur violauerit tẽplũ hoc dispdet illũ deꝰ. Et ibi dicit glosa aug. q; littera grecoꝝ ẽ. qui corruperit tẽplũ hoc corrũpet illũ deus. g̃ corruptio ẽ a deo. qõ est cõtra ipos. ¶ Itẽ si membra nra tẽplũ sũt spũscti: igit̃ sunt bona: q; spũsctus cũ sit sũme bonus nõ habitat nisi in bono. sed si sũt bona: igit̃ sũt a sũmo bono. ¶ Itẽ si sũmũ bonũ habitat in membris nris. igit̃ habitat in terra tenebrarũ qõ iterũ est cõtra eos. ¶ Itẽ cõtra oẽm heresim que nõ recipit vetꝰ testamẽtũ ẽ illa auctoritas dñi i euãgelio. Habẽt moyses z pphetas: audiãt illos. Si moysi z pphetis non credũt. neq; si aliꝙs ex mortuis resurrexerit credẽt ei. igit̃ qui nõ recipit vetꝰ testamẽtũ neq; nouum. ¶ Has aũt hereses pmittit dñs pullulare z supseminari cũ tritico ppt vtilitatẽ suoꝝ q̃via vilitate hereticoꝝ z pena grãs agãt q; nõ sũt permissi sic errare. z vt etiã exerceant: qã sicut dicit apostolus. Oportet z hereses esse vt qui probati sunt manifesti fiant. ¶ Scõm capitulum.

Manifesta z improbata opinione manicheoꝝ accedẽdũ est ad scõz capitm in q̃ agẽdũ est de opibꝰ seꝛ die; per ordinẽ. ¶ Et prio de ope prime diei. Dicit aũt

Aug. cõtra manicheũ.

Prima rõ manichei.

Scda rõ.

Rñsio aug.

Alia ratio manichei.

brus augustinus in libro suo contra manicheũ q̃ mancheus derideꝛ librũ geñ. i cui⁹ initio dr. In principio creauit deꝰ celũ z terrã zc̃. Querit em̃ manicheus in quo principio. nã si in principio tẽporis ante g̃ otiosus erat. otiositas aũt vituperabilis erat z viciosa. ¶ Preterea si in inchoatiõe tpis opatꝰ est qõ ante tpa eterna fecerat subito atq; repente opatus est. qõ siliter in ipo vituperabile est. ¶ Et ad hoc rñdet aug. q; obiectio ista ꝓcedit acsi tps fuisset anteq̃ deꝰ creasset tẽpus. Cũ ergo ante tpis creationẽ nõ eẽt tps nõ valet qõ obiciũt. Hã otiositas z subito tpus dicũt z preterea otiositas dicit cessationẽ ab opere quãdo ꝙruũ z cõuenies ẽ opari. Anteq̃ aũt operaret deꝰ nõ erat cõueniẽs ẽ opari. ¶ Itẽ obicit manicheus. si nõ posset deus aliqua bona facere impotẽtia esset. si aũt posset et non vellet inuidia. igit̃ si anteq̃ faceret res nõ potuit eas fa

cere impotens fuit. si autem potuit et noluit inuidus fuit. ¶ Et soluẽdũ scõm aug. q; ab eterno nõ debuit mundũ creare. Sic em̃ eqlis eẽt creatura creatori in aliquo. scz in duratiõe. Nõ autẽ sic debet esse vt qõ est ab aliquo coequet ei. licz qõ de illo est ei possit equiparari. sicut apparet i hoie qui bene facit de se. i. de sua substãtia hoiez equalẽ sibi. sed alia que nõ sũt de ipo nõ põt facere equalia sibi. Eodẽ modo intellige in deo. Qõ equari deo. em̃ de ipso est vt filius eius equale est ei. qõ autẽ ab ipso est nullatenus equari ei possit. Si autem queras licet ab eterno facere nõ debuerit: tñ potuit facere anteq̃s fecisset per aliqꝰ spaciũ: nihil est hoc. q; solutionẽ huius questionis sequit̃ que sito similis. Si autem queras quare tunc fecit dico q; tu queris causam volũtatis diuine que tamen suprema est oim. Si autẽ queris finalẽ causam dicit aug. O tu manichee purga oculos mẽtis et esto amicus deivt sic aperiãtur tibi archana eius. Nõ est ergo ponere imudentiã in deo ex hoc q; ante non est operatus. Hã imudẽtia dicit volitionẽ operandi cũ debitũ est aut saltẽ conueniens et oportunum quoꝝ deus nullũ obmittit.

¶ Item sup geñ. ad litterã querit augu. Cur in creatione celi z terre nõ apponitur verbũ dicendi sicut in creatione lucis. ¶ Et soluit̃ q; verbuz dicendi distinctionẽ designat: q; per ipm insinuatur verbũ eternũ qõ plene loquitur z aperte bonitatẽ dei. Est em̃ plena z perfecta ymago ipius z ideo etiã iohãnes locutꝰ de incarnatiõe filij dei q; ideo incarnatꝰ ẽ vt q; ipm reformaret hõi dei ymagine qui deformatus est per pctm̃. vocat ipm verbũ. Hinc est q; in creatiõe materie informis obmittitur ꝓbũ dicendi qõ tñ non tacet vbi fit mentio de distinctione z formatiõe informiũ. ¶ Sed cõtra hoc est qõ supra dictũ est. s. corruptio z informitas z etiã putredo habẽt rõnẽ suã in deo. sicut ꝺt illa auctoritas. ego putredo domui iuda dicit dñs. ¶ Itẽ obicit de illo ꝙbo qõ dicit aug. sup geñ. q; res corruptibiles nõ sũt de arte. ¶ Sz cõtra. imo de arte z de ordinatiõe artis eterne que ẽ plena rationũ viuentiũ ẽ ipa corruptio z oia corruptibilia. ¶ Ad quod respondemus q; de arte. i. de ordinatione artis sunt oia q̃ sũt: sed nõ sũt de arte. i. de ꝓprietate artis oia vt corruptio z similia z si rõnẽ suã habeant in deo: non tñ ꝑm actionẽ quã ex se z ꝑm se eliciat. sed secundũ actionẽ quã elicit secũdũ accidens. talis aũt actio est corruptio. Hã cuz anteq̃s res essent non esset nisi eternũ: nõ fecit autẽ eas de se eterno: fecit eas de nihilo. Ex hoc autẽ habent q; sũt corruptibiles. z hoc est qõ aug. dicit alibi. cũ dico naturã corruptibilẽ duo dico. Hz quod dico naturã ꝓtinet ad deũ. Qz dico corruptibilẽ ꝓtinet ad nichilũ. Patet ergo q; corruptio z mutabilitas sunt in deo siue in exemplari nõ per imitationẽ sz per rationẽ z ordinationẽ siue per rationem ordinationis sed nõ per dispositionis imitationem vel ꝓprietatem dei: sed per ꝓprietatẽ siue originis q̃ quasi de nihilo sunt.

Consequẽter sciendum est qõ dicit aug. in libro cõtra manicheum q; in principio fe-

Solutio au gustini.

Creatura non potest equari deo.

Si dicatur

Ad hac dr.

Carpit manichecum.

Querit augu. sup ge.

Solutio.

quare tacet ꝓbũ dicẽdi

Contra dictũ aug. in gene.

Solutio.

Contra dicta augustini contra ma-

nicheum.

Af contra augustinū.

Solutio.

Af de ꝑbo creandi.

Sc̄bo af de potentia

Tertio af.

Quarto af.

Solutio q̄ res res sunt corruptibiles.

Ad primū.

Ad aliud.

Nō oī actio corrūdet sua passio vt ptz in actionibus aīe. sicut in actione qua vult aliquid vel considerat aliq̄d.

cit deus tria celum terram tempus. vt celi nomine comprehendas celum empireum et angelicā naturā. noīe terre materiam omnium visibilium.

¶Cū ergo mūdus factus fuerit in principio tēporis z nondū erat tēpus q; nec motus cui⁹ tps mensura est: motus aūt nō erat. q; si esset tūc posset dicere aliq̄d mouet. Sed si hoc aliq̄d prius mouebat: hoc em̄ sequitur ex natura motus: sed hoc falsum. ḡ motus nō erat neq; tēpus. Si ergo tēpus nōdū erat nec ante fuerat z mūdus erat: ḡ mund⁹ fuit ante tēpus. nō igit coequeua fuerunt mūdus z tēpus. ¶Solutio. Licet existēte mūdo nec esset tēpus nec prius fuisset: tm̄ nō fuit aī ipm̄ mūdus. sicut linea ꝑpēdicularis neq; citra lineā supra quā cadit nec vltra. Similiter superficies muri nec vltra murū nec citra. Licet em̄ mūdus in initiali termino tpis esset tps: tamen non erat sc̄m existentiā suā que in successione p̄sistit Instans em̄ nihil est ad tēpus. sicut nec p̄ctus ad lineā. Si aūt vellet quis dicere mūdū eē ante tēpus. i. ante tpis existentiā successuā bene posset hoc cōcedi nec esset cōtra intentionē sc̄ōrū.

¶Postea obicitur de verbo creādi. nā cū creare sit de nichilo rē facere aut hoc ē ex prim nichilo z partim aliquo q̄ esse nō p̄t: q; ꝑm hoc ante oēm creaturā aliq̄d p̄cessisset: aut ex penitus nichilo. Q; si est: ergo cū oia creata sint ex nichilo oia equaliter de nichilo. Sed q; de nichilo sunt corruptibilia sūt: vt ait aug. ergo oia eque corruptibilia q̄d plane falsum: non ergo q; de nichilo corruptibilia sūt. ¶Itē potētia corrūpendi passiue cū sit aliqua potētia z nō actiua potentia patiendi est: ergo passibilitas est: sed passibilitas a materia est: sed materia est a deo. igit res corruptibiles sunt nō q; de nichilo: sed sc̄m aliq̄d q̄ habent a deo. ¶Itē ad idē est q; materia est subiectum gnationis z corruptiōis z oīs passionis.

¶Itē corrūpere est agere: ergo corrūpi est pati ergo potentia corrūpendi est potētia patiendi. et inde vt prius. ¶Solutio. Q; res ex nichilo sunt facit q; sunt corruptibiles quo ad principiū materiale. sed q; vna forma nobilior est alia: ideo magis accedit ad primū principiū vna q̄ alia. et ideo magis ē corruptibilis vna q̄ alia ¶Q; aūt obicit: q; potentia corrūpendi potētia passiua ē: falsum est. q; nō est potentia sed potius impotentia resistendi corrūpenti. Q; aūt potentia corrūpendi nō sit potentia patiendi ptz. nā aer recipit colores z amittit nichil patiendo. similiter z illuminationes. ¶Ad aliud autē dicendū q; corrūpere nō est agere sed potius deagere. vnde corrūpi est deagi. Preterea nō sequit corrūpere est agere: ergo corrūpi est pati. Nō em̄ omni actioni respōdet sua passio vt ptz in actionibus aīe. sicut in actione qua vult aliquid vel considerat aliq̄d.

¶Dicēdū est q; hoc in principio fecit de⁹ celū z terrā sic est intelligendū ꝑm aug. i. in verbo fecit deus spūalem. i. angelicā creaturā vel celū empireū cū cōtentis et materiā oīm visibiliū. Sed

Opinio aliquoꝝ contra augusti.

sūt qui cōtradicūt inquirentes per celū et terrā intellexisse moysen celū sidereum et terram visibilem. Loquebatur em̄ populo rudi non nisi visibilia capiēti. ¶Quibus dicit aug. Bene pōt eē verū q̄ vos dicitis si vobis hoc ostendit illa lux sūma indicax mentiū que per moysen locuta est. licet nō ipse intellexerit qui scripsit Nā quicquid intelligit inuestigator scripture: etiā si nō intellexerit hoc ille qui scripsit dū modo nō deuiet a fide et rōne. dicendū est spūs sanctū in illis verbis hoc sensisse fide z ratiōibus. ideo dico q; partim per fidem. i. scripture inspectionē vt plato inspiciens libros moysi. partim per rōnes habuerunt hoies noticiā scripturarū. ¶Ne aūt aberret catholicus in expositiōe sacroꝝeloquoꝝ ponit aug. nouē ꝓpōnes quasi maximas z per se notas. prima ē. Domine verū est te fecisse celū z terrā z oia. Sc̄da ē verū est sapiētiā tuā esse principiū oīm in qua fecisti omnia. Tertia est. verū est omne mutabile aliquā informitatē insinuare noticie nostre secūdum quā capax est forme et mutatur et vertitur. Quarta est. verū est tempora perpeti illud quod adeo inheret incommutabili forme q̄ quāuis sit mutabile nō mutatur. Quinta est. verum est informitatē que prope nihil est vices tēporum non habere. Sexta verū est q; omniū informatorum nichil informitati vicinius est q̄m terra z abyssus. Septima verū est quodā locutionis genere noīe alicuius censeri id de quo factū vt noīe celi z terre vnde facta sunt celum z terra. Octaua. verum est q; deus fecit nō solum omne quod causatur et mutatur: sed etiam omne causabile et mutabile. Nona est q; omne quod est ex informi formek prius est informe q̄m formatū. ¶Nota ergo quinq; exꝑpositiones huius in principio fecit deus celum z terram. quas ostēdit spūsanctus scrutatoribus sacre scripture. Et oēs amplectende sunt sicut asserit aug. in. 12. confessionū. Prima est in principio z̄. i. in verbo eterno fecit deus intelligibilē z sensibilē. siue spūalem z corporalē creaturam. Alia est. i. vniuersam istā molā corporei mundi huius. i. sidereū celum z terrā. i. superiorem z inferiorē creaturam cum oībus contentis. Tertia est. i. informem materiā creature spūalis et corporalis. Quarta. i. informē materiā creature corporalis vbi confusum adhuc erat celum et terra. que tā distincta z formata sensu corporeo cernimus. Quinta est. i. in ipso rerum exordio fecit deus informē materiam confuse habentē celū z terram vnde formata modo apparent cū oībus contentis. ¶Similiter quintuplex est expositio eoꝝ quod sequitur in textu. Terra inquit erat inuisibilis z incomposita. Prima. i. incorporale illud totum quod celū z terra appellatū est adhuc informis materies vnde fieret celū intelligibile: quod alibi celū celi et terra. i. oīs corporea creatura. in quo cōprehenditur esse celū corporeū. i. vnde fieret omnis visibilis z inuisibilis creatura Quarta. id ē iam dum fierent celū z terra in suis

Ad aliud.

Ad primū.

Ad idē.

Ad aliud.

Ad idē.

Tertio af.

Quinta.

Prima obie. p platone.

Sc̄da obiectio p manicheo.

Solutio.

Textus.

Expō aug.

Textus.

Querit augustinus.

Arguitur.

Euasio.

Querit augustinus.

Rūdet ipse

Cōtra hoc arguit idem

Expō aug.

Arguit iterum ipse.

Ad idem.

Non soluit istā: tamen potest dici.

formis erat materies informis de qua predixerat deū fecisse celū z terrā. i. spūalē et corpalem creaturā. Quinta. i. iā dū fierent celū et terra in suis formis erat materies informis de qua ꝑdixerat deū fecisse celū z terrā. i. superiorē z inferiorē mūdi ptē. ¶Ex his q̄ dicta sūt vident seq̄ duo. Unū: q; illa materies informis ex qua fecit deus oīa ab eterno fuit sicut platoni imponit. ¶Secūdū est: q; terra aliqua fuit quā nō fecit deus cū illā nō dicat fecisse. z sic nō oīa fecit deus. q̄ posuit manicheus. ¶Sed intelligendū est illā materiā a deo factā: vt nō incidamus in errorē platonis. et illā terrā factā ab eodē: vt nō incurram⁹ impietatē manichei. quia intelligi debet q; terra erat tūc tāq̄ ꝓior naturaliter illis z fctā in illis. q; simul fecit materiā z materiatū: sed naturalit ꝓius materiā. ¶Sequitur. Et spiritus dñi ferebatur sup aquas. i. sup materiā informē z fluxibilem z quasi in oēz formā ductilē. Ferebat autem inquit aug. nō locali motiōe sed operādi potestate: z ꝑ hoc verbum ferēdi ptās designat. In sua aūt lingua habet. incubabat sup aquas ad ista autem cule q̄ sup oua incubat z fouet illa donec formētur in pullos. z ꝑm hoc insinuat amor dei z bonitas qua ex mera bonitate z amore hoīm mūdū faciebat. ¶Sequitur. Dixit deus. Fiat lux. Dixit inq̄ nō sono corpali: cū nō dū eēt auditor. cū etiā nōdū esset in quo formarek loq̄la. nec ipe haberet organū corpale quo formaret vocē illa. id ē verbū genuit in quo erat vt fieret lux. ¶Querit autē btūs aug. an illa lux quā quidā ponūt fuisse corpalē: irradiabat z illuminabat vndiq; machinam mūdialē. Q; si sic. nūq; nox succedebat diei an tantū ex altera parte. q̄ nō videt posse eē. nā nōdū erat aer per quē agitata supius z inferi⁹ hemisperiū vicissim illustraret: z sui reuolutiōe diē noctēq; faceret. ¶Si aūt dixerit q̄s q; aque vaporabiles occupabāt spaciū aeris vsq; ad locum in quo modo est sidereū celū et per illas ferebat: q; ipse erāt loco aeris. q̄rit aug. quomō tāte aque potuerūt in tā modico loco ꝓgregari: vt terre facies nudaretur z appareret arida. ¶Et rūdet q; cōdēsate includi potuerūt in terre visceribus: vt terra parūper subsidens eas q̄si in matrice reciperet. ¶Obicit aūt ꝓtra hoc adhuc ab aug. Si em̄ aq̄ vaporabiles erāt sup terrā: ergo erāt distincte a terra: z terra ab eis. ḡ terra suā formā habebat. eo q; oīs distinctio seu ordinatio est a forma. Quid est ergo q̄d sub inferk Terra erat inuisibilis z incomposita. ¶Soluit ipe q: inuisibilis ob hoc solū dicit. quia etsi tūc esset qui posset videre: tamē videri nō poterat. nā eius faciē cōtexerant aque. ¶Obicit aug. Si terra distincta erat z formata: cur nō dr in die facta sicut cetera formata. ¶Itē cur nō dicitur facta in verbo vt demonstrek. dixit deus fiat terra: z fctā est. dixit fiant aq̄. z̄c. ¶Hmōi autē obiectiones nō soluit ipe: sed rūderi pōt ad ambas q; nec in die nec ad imitationē verbi eterni dicitur terra facta sicut cetera formata. que nondū erat vsquequaq; formata: cū nōdū eēt a mari distincta sicut ipse dicit

¶Prima questio huius secundi capituli.

¶Utrum lux creata sit ante omnem diem.

Ueritē aūt de formatiōe seu creatione illi⁹ lucis seu nubecule lucide. ¶Aut fuit facta ante oēm diē z sic sequitur q; facta est cū celo z terra. ex quo sequerek q; terra nō erat tenebrosa. quod est cōtra textū. Aut facta est in die. qđ nō pōt esse. q; ipsa reuolutiōe sua fecit primū diē: ergo nō fuit illo die facta: nec in aliquo sequentiū hoc cōstat. ¶Itē q̄n facta est: aut erat tps/ q̄d esse nō pōt: nā tunc nō erat nisi informitas: sed informitatē impossibile: est vices tēporū habere per quintā maximā nā vbi est tempus ibi est prius z posterius: et ita successio z ordinatio que nō ē sine forma. Si aūt tunc nō erat tps: ergo facta est ante omne tps: igitur facta est q̄n/ facta sūt celū z terra. z ex hoc sequit vt prius q; tenebre nō erāt sup faciē abyssi

¶Ad primū rūdemus p distinctionē diei: q; dies q̄q; appellat illud spaciū tpis ex die artificiali z nocte artificiali: vt dicat dies artificialis ꝓsentia solis vel alicuius loco solis sup nostrū orizōta illuminātis aera. Nox aūt vmbra que ita citur ex obiectu tenebrosi corpis. i. terre ad solē. et sic accipiēdo diē nō fuit facta in die imo ante: z tm̄ in tempore. z ꝑm hoc est verū q; aliq̄n fuit tēpus: quādo tm̄ non erat nox aut dies. Si aūt dicat dies tm̄ spaciū temporis q̄tū est spaciū. xxiiij. horarū: re vera facta fuit illa lux in parte prime diei. sz etsi fctā fuerit i tali loco ad quā euenisset a principio nr̄i orizontis circiter p vnā aut duas horas: tunc reuolutio ei⁹ ad idē pūctū dicit vna dies naturalis: cui⁹ pars fuit illud modicū tps quō ei⁹ creationē ꝓcessit ¶Ad aliud aūt dicendū q; cū creata est lux: tps erat. q; mouebant aque vaporabiles sursū vsq; ad locū illū in quo postea cōglobate sūt z cōsolidate vt ex eis fieret firmamentū. z sic erat mot⁹: quare z tps. ¶Q; autē obicit informationē tūc esse quā dicit aug. vices tēporū habere nō posse. dicimus q; ille intelligit hoc de pura informatiōe quā nō habebat machina mundialis. hēbat em̄ formā: sed ꝓfusam. sicut in lacte confuse sunt tres substātie z earū forme.

¶Adhuc obicit de illa luce si erat corporalis et mouebat circulariter. cū oē corp⁹ celeste circulare sit z ꝓpetuū z incorruptibile. eo q; sicut motus circularis nō habet cōtrariū: sed neq; corp⁹ circulare hz corp⁹ nature sue ꝓtrariū. oē autem q̄d corrūpit: p cōtrariū corrūpit. vt videt. sequitur q; lux illa nō erat corruptibilis: igitur adhuc manet. ¶Hoc idē videt. nā si erat corruptibilis hēbat cōtrarietatē aliquā. q̄d est falsū. nā prime ꝓtrarietates q̄ fundate sūt in primariis z elemētaris qualitatib⁹: origines sūt aliarū cōtrarietatū. sed illa nōdū erat: cū elementa nondū erāt Ex hoc sequit vt prius quia lux illa nō erat corruptibilis: ergo adhuc manet. sed si est: vbi est et ad quē vsum? ¶Itē ad illa lux facta est ad idem ad q̄d sol: aut ad aliud. Q; ad idē videt: q; ad diei noctisq; successionē. Sed si hoc ergo superflue est creatū alterū illorū. duorū em̄ ad idem suffragātiū: alterū est superfluū. et cū ꝑm affinitatē rerum in qualitatibus debeat esse affinitas in locis et

Af q; non.

Secundo.

Ad primū.

Dies duobus modis capitur.

Iterum af de illa luce.

Scōo ad idē.

Tertio af.

temporibus inter ea ſcz cū indiſtantiā habuerint lux illa z ſol in qualitatib⁹. aut in eadē die creari debuerūt: aut in ſequētib⁹ z cōtinuis. nō aūt ſic factū eſt. et cū per hoc (vidit deus q̄ eſſet bonū) intelligatur approbatio dei reſpectu opex completorū vt manerēt in eſſe creationis. Vñ in ceteris diēb⁹ nō ſubūgitur niſi poſt cōpletionē operum vniuſcuiuſq; diei. z primo die facta ſunt tria lux ipa. diuiſio lucis a tenebris. z appellatio diei et noctis. non ſine cauſa rationabili eſt q̄ ſtatim poſt lucis creationē ſubdik hoc nec expectak cōſummatio ceterorum operū illius diei.

Primo die tria fctā ſūt

Aſ q̄ non.

AItem querik ſi lux illa fuit opus prime diei ¶ Videtur q̄ nō. q̄ fecit primū diē Si dicat ꝺs q̄ diuiſio lucis z tenebrarū fuit opus prime diei. hoc nihil eſt. eo ei ipſo q̄ facta eſt lux: facta ē illa diuiſio. Si aūt dicatur q̄ appellatio diei z noctis. tūc obicit aug. nūquid expendit deus tantā morā tēporis in illa appellatione: nūquid de⁹ magn⁹ adeo magnum os habet q̄ illa appellatio ore dei formā ad ſui p

Augustinꝰ.

Ad primū i

lationē ſeu formationē tātū tēpus exigit: ¶ Ad

alia q̄ſtiōe.

hec per ordinē reſpondem⁹. Dicimus igik ad primum q̄ illa propoſitio. Mme corpus celeſte circulare perpetuū eſt z incorruptibile intelligibile ſm q̄ veritatē habet de corporib⁹ plenis z pfectis quale eſt corpus ſolare q̄ plenitudinē z perfectionē luminis habet z cōſimilibus. oia plena z perfecta ſūt: z ideo in ſe perpetua. i. q̄tum eſt de pprietate nature nō habētis cōtrarietatē. ſz q̄tū eſt de natura cōpoſitōis corruptibilia ſūt: de dei voluntate incorruptibilia. ſicut ꝺr in thimeo. Lux aūt licet creata ſit pfecta in ordine ſuo nā dei pfecta ſunt opa ſicut dicit moyſes: tñ non plene pfecta. hoc aūt factū eſt vt in imperfectione creaturaꝝ minus nobilū legeret hō ſuā iperfectionē. vt ſicut primo creata eſt lux minus lucida: deinde ſol maioris luciditatꝭ. ita intelligeret hō ſe debere diſponere aſceſſiones in corde pficiendo de fide in ſapientiā. Meliores eſſ iudicauit deus ſeruos ſuos ſi el liberaliter deſeruirent. p hoc ptz ſolutio ſcōi. ¶ Ad tertiū dicendum q̄ ſuo tpe ſufficiebat lux ad vſū ad quē facta ē: ſicut ſol tpe ſuo. ¶ Ad q̄rtū dicēdū q̄ poſt lucis creationē dilata ē creatio ſolis: q: prius oportuit firmamentū fieri cꝫ ſolē z cetera luminaria q̄b⁹ ornandū erat. z ſic neceſſe fuit intercidere diē inter lucis z ſolis creationē Alia ē rō ad idē iuxta tropologiā ſūpta. nā per lucē dicik intelligi fides: p firmamētū ſpes: p cōgregationē aquarū in locū vnū caritas que delectatiōes carnales ꝓgregat in ſentinā ſenſualitat⁹: vt iā nō inueniak locꝫ eax ampli⁹ in celo rōnis: ſed appareat arida. i. facies rōnis ſerenata et ab humidis vaporib⁹ primorū motuū de terra carnis aſcēdētib⁹ imunis z libera. p ſolē aūt ſapiētia deſignak. p lunā ſciētia. p ſtellas cetere ꝟtutes quib⁹ ornak celū mentꝭ ſerenate. A ſtatu ergo fidei vſq; ad ſtatū ſerenitatꝭ z trāquillitatis nō venit niſi p duo opa media. z ideo inter creationē lucis z ſolis iteruenīūt duo dies. ¶ Ad quintū dicim⁹ q̄ cū per tenebras accipiatur infoꝛmitas quā nō approbat de⁹ ad manendū ſed vt tranſeat in formā: lux aūt approbek a deo ad manēdū ſtatim poſt lucis creationē ſub tūgit Vidit deus. zc. quaſi q̄ placuerit in dei pre ſcientia vt fieret: placuit in ꝓpria eſſentia vt maneret. Alia ratio eſt q̄ illud vidit deus. zc. p q̄ oſtendik approbatio dei reſpectu creaturaꝝ: nō ſubditur niſi poſt opera immediate a deo fctā. diuiſio aūt lucis et tenebraꝝ non fuit immediate a deo: ſed lucis creatio a qua fuit illa diuiſio tanꝯ effectus. z ideo poſt lucis creationē ſtatim ſubſecuta eſt approbationis diuine expreſſio: quā ſubſecutus eſt effect⁹ ſcz dicta diuiſio. ¶ Ad ſextū q̄ querik ſcz ſi lux illa fuit opus prime diei vel facta ante oēm diē: habes ſolutionē per predicta. ¶ Ad vltimū dicēdū q̄ appellauit. zc id ē appellari fecit vel appellabilē reddidit dādo eis ꝓprias vocatiōes a quib⁹ ſumūtur noīa impoſitiōes.

Textus

Dupliciter exponitur.

Ad ſextum

Ad vltimū.

MOhuc obicit aug. de illa luce ſi fuit corporalis z fecit viciſſitudinē diei noctiſq;. Q̄ dupliciter poterat eſſe. ſ. ſua circūuolutiōe: vel radiorū ſuoꝝ emiſſōe z cōtractione. cū eſſ nondū eſſent hoīes quib⁹ exhibendū erat dicte viciſſitudinis beneficiū: q̄ neceſſitas erat tūc vt ſic circūuoluereꝯ illa nubecula lucida ad dictā viciſſitudinē faciendā. de ꝓtractiōe vero z emiſſiōe: aut ipoſſibile eſſet aut difficile aliq̄ occultū aut manifeſtū exemplū ſupponere. vnde ipſe ꝺr. nō eſt ponēda illa viciſſitudo eſſe per emiſſionē z cōtractionē. Si aūt velit quis exēplū ſupponere de emiſſiōe z cōtractiōe radioꝝ viſualiū nō cōpetit. nā lux que eſt in organo videndi radios emittēdo ꝓpter exiguitatē ſuā ad viſum actū nō ſufficit: niſi luce maiori forinſecus āminiculāte. ¶ Hanc aūt obiectionē videt aug. inſolutā relinq̄re. Ideo rñdemus q̄ ſicut ſol modo ſuo principiū eſt gñatiōis z corruptiōis et diſtinctiōis: ideo nō ſupuacue preceſſit eī creatio creationē gñabiliū z corruptibiliū creandoꝝ in ſequētib⁹ diēb⁹ et diſtinguēdoꝝ. ſic et lux illa corp⁹ luminoſum erat z principiū diſtinctiōis in eis que erāt ſcōo z tertio die: vt firmamēti z ceteroꝝ. Firmamētū aūt ē cauſa eſt diſtinctiōis elementoꝝ: ſicut poſuerūt philoſophi. z cū motus eius ſit cauſa caloris in inferioꝛib⁹: elementū q̄ō calidius eſt imediatius ordinak ad ipm: z alia ordinātur ſm acceſſuꝫ z receſſum ab eo. z ſic ꝑz neceſſitas viciſſitudinis diei z noctis quā ſua circūuagatiō e faciebat lux illa. Sicut eſſ coagulū diſtinguit z ſeparat illas tres ſubſtātias lactis: ſic illa lux ad hoc circulariter: vt que ꝓmixta z ꝓfuſa erāt abinuicē ſecernerenk. ſic ſoluik illa obiectio. ¶ Aug. aūt nō ſoluit eā: q: magis inclinabatur ad opinionē ſuā: ſcz q̄ lux illa nō eſſet corporalis ſed ſpūalis. de qua alibi dicit ſcriptura. Primo oīm creata eſt ſapiētia. Non tñ opinionē illā reprobat: imo dicit q̄ tādiu nō eſt ꝓtra fidem q̄diu nō poteſt certis documētis. i. certꝭ ſcripture auctoꝛitatibus improbari. Fides eſſ primeveritati innitik z auctoꝛitatib⁹ eā experimentib⁹. dicere eſſ z ptinaciter defendere ꝓtrariū ei⁹ q̄ō tollificak auctoꝛitas ē dicere cōtra fidē. ¶ Si aūt illa lux ſpūalis erat vt ꝺr aug. tūc querik q̄d eſſet

Exemplum

Quare auguſti. nō ſoluit rōnem.

Hanc rōnē non ſoluit aug. ſed doctoꝛ ſoluit illam.

Queſtio.

Aſ q̄ non.

Augustinꝰ.

Ad primū i alia q̄ſtiōe.

Corpa celeſtia quodā modo ſunt corruptibilia z quodā modo non.

Myſtica in rerum creatura.

Per hoc ꝑz ſolu. ad. 2.

Ad tertiū.

Ad quartū

Scōa ratio moralis.

Nota iſta.

Sol luna ſtelle quid ſignificent.

Ad quintū

Solutio. Lux ſpūal quid eſt.

Veſpere et mane.

Textus.

Pria q̄ſtio litteralis.

Reſponſio auguſtini.

Alia q̄ſtio Ifalis.

Prima opinio ei⁹ confutatio.

Secūda rō auguſtini.

Scōa opio

Cōtra quā arguitur.

Tertia opinio quā cōprobat auguſti.

aer diuidik.

Probatio opinionis.

diſtinctio lucis z tenebrarū: quid veſpere: quid mane: quid nox: quid dies: ¶ Et dicēdū q̄ ad litterā lux illa ſpiritualis: erat angelica natura. de qua alibi habetur: pria oīz creata eſt ſapientia. Et diſtictio lucis a tenebris intelligik formatio creature ſpiritualis informi materia corporuꝫ in ſua informitate relicta. vñ cetera que formanda erāt formarenk. veſpere aūt eſt cōpletio rei formate: mane aūt ſignificatio formāde. q: quadam creatura formata: informitas remanens ſignificat q̄ formāda erat ſicut et illa. dies autē diſtinctio diuini operis vel ipſa lux: poteſt intelligi celeſtis hieruſalem mater noſtra.

¶ Opera ſecunde diei.

SEquitur de opibus ſecūde diei de q̄b⁹ dicit legiſlator. dixit deus. Fiat firmamentū in medio aquarū. zc. ¶ De q̄b⁹ primo q̄ritur quare verbū fiendi ter ponatur in factione firmamēti: ſcz fiat/fecit/z factū eſt. ¶ Ad q̄ō rñdet btūs aug. quia z in ordinatione dei id eſt in verbo dei qui ordinauit ſe facturū illud: z in cognitione angeloꝝ quibus ad deū cōuerſis deus tanꝯ amicis ſuis oñdit res creādas z in ꝓpria eēntia factū eſt firmamentū. in creatione aūt lucis. i. angeli dicit fiat. et facta eſt. q̄a angelus cū oēm creaturā preualeat ſaltē ſm dignitatē vt inferius oſtēdek in ſola cognitiōe dei z ꝓprio gñe creatus eſt. ¶ Deinde dubitationem habet cū aque naturaliter locari habeāt immediate ſup terrā: z ſic ſub aere z igne z per cōſequens ſub firmamēto: ſub quo ſūt hmōi elemēta: quomodo ſup firmamētū locate ſūt. ſicut dicit legiſlator. ¶ Dicik q̄ miraculoſe. q̄ō improbat beatus aug. dicit eſſ. Nō q̄rit quid deus poſſit facere: ſed quō que fecit ſapienter ordinauit. ¶ Preterea. In nūero/menſura/pondere q̄ fecit aquas nec ſolū ſm loca diſtinxit elemēta: ſed ſm exigētiā qualitatū. ergo cū aque ſm naturalē qualitatem locū deoꝛſū petant z deoꝛſum debuerūt collocari. z hoc apparet in exēplo aug. de igne facule que ſi demittitur ignis tñ ſurſuꝫ reflectik: Econtrario aūt in aqua. ¶ Dicik ab aliis q̄ cū fid⁹ ſaturni ex cōtinuitate motus ſui caleſiat z ſit ſupremum inter planetas q̄ aquas illas ſuperiores ſibi primas infrigidak q̄ ad hoc ibi ſūt collocate. Sz cū mot⁹ firmamēti ſit velocioꝛ. nā z ad motū ei⁹ mouenk planete. plus cōtingeret ipm caleſieri z pl⁹ indigeret infrigidari ab aquis illis z poſſet plus: cū primius ſit eis z imediatius. ſed hoc eſſet abſurdū dicere fontē totius caloris infrigidatione admittere. ¶ Quidā aūt dixit (cui⁹ opinionē approbat aug.) q̄ celū vocak hic aer aque ſuperiores aque vaporabiles in ſuperiori parte aerꝭ inſtar nubeculaꝝ ſubtiliū exiſtētes: q̄ ſine turbine vel pluuia ibi ſuſpēſe ſunt leuiate ſua z quiete ſūt ibi ſine motu. inferiores ꝟo q̄ iferiori pte ſūt denſiores turbinib⁹ z vētis cōgerunk z in pluuias reſoluunk. Aer eſſ diuidik in duas ptes. ſ. in partē inferiorē vbi fiūt turbatiōes tonitruoꝝ et pluuiaꝝ: z partē ſuperiorē quietā. z ibi dicūt eſſe illas aq̄s ſuperiores. Hāc aūt opinionē quo ad hoc cōmendabilē reddit aug. q̄ auctoꝛitatib⁹ ſcriptu re fulcik q̄ dicit aera celū ibi. Volucres celi. zc. z q: nō eſt cōtra fidē. tñ nō pōt ſtare: q: celi noīe intelligik ibi firmamētū: q̄ō in quarta die luminaribus cōornatū. ¶ Ideo iuxta mentē aug. rñdem⁹ quarta opinionē cū aque per ſubtiliationē poſſint rarefieri z in infinitū ſubtiliari poſſūt z adeo ſubtiliari z attenuari vt quaſi omni grauitate poſita manētes tñ aque in loco illo qui eſt ſup firmamētū formate fuerūt z adhuc ibi permaneāt ſub quib⁹ factū eſt firmamētū diuidēs eas ad inferioꝛibus. pīertim cū ipe facte ſūt ex ſuprema z ſubtiliſſima pte informis materie q̄ nomē aquarū ſortita ē ꝓpter ſui tranſlucentiā. pars vero corpi tenebroſo proꝓinquioꝛ. nomē aquaꝝ inferiorū tenuit. pars aūt corpi luminoſo ꝓpinquioꝛ ſcz celo empireo aq̄rū ſuperiorū vocabulo nūcupata eſt: ſubtiliorē habens ſubſtātiā z digniorē cꝫ inferiores: ꝓpter ꝓpinquitatē nobiliorīs corpis. Jn primoꝛdio em materies intendebak a loco in quo modo ē terra: vſq; ad celū empireū. z de illa ſuptoꝛ z rariorī pte ſicut dictū ē formate ſūt aque in loco qui nūc eſt ſupra firmamētū. z vocantur aque ille celum aqueū in gloſa ſup Deute. vbi diſtinguunk ſeptē celi. aerē z ethereū/olimpiū ſcz oꝛbis ignis/ſidereū/aqueū/empireū: z celū ſctē trinitatis. q: ſortitan aque ille ſaphirini coloꝛis ſūt. Quare autē ſunt ibi aque ille z ad quid nō determinak a ſcriptura. nec eſt nr̄m. ſed curioſis indagatoꝛibus relinquitur: quoꝝ diſputationi tradidit deus mūduꝫ. Similiter neq; quomodo ſūt ibi aque ille certificat ſcriptura. Nos aūt vt ꝺr aug. ſupponimus eas ibi eſſe: cū maioꝛ ſit huius ſcripture auctoꝛitas cꝫ omnis humani ingenij capacitas. ¶ Nōnulli ꝟo autumant ornatū illius celi aquei: alias ſanctas eſſe. q̄ō aſtruere conātur per hoc q̄ ornatus celi ſiderei ſūt ſubſtātie coꝛpee. empirei ꝟo ſubſtantie incoꝛpee: vt angeli. ergo medij medie ſubſtantie: vt aīe oīm ſanctoꝛū. ¶ Sed hoc ē cōtra fidē. nā chriſtus z beata virgo exaltati ſūt ſuper oēs angelos: z angeloꝝ ruina repabik ex hominib⁹. ¶ Opinio aūt btī gregoꝛij eſt vt p aq̄s ſuperiores intelligank angeli ſm ſtatū in quo fuerūt mutabiles. p ꝟtutes aūt idē in ſtatu imutabilitatis. ibi. Bñdicite aque q̄ ſup celos ſūt dño. zc ¶ Querik aūt q̄re ſcōa die nō eſt dictum: Vidit deꝰ q̄ eſſet bonū. ¶ Ad q̄ō ſoluit mgr in hyſtoꝛia ei⁹ q̄ ideo omiſſū eſt: q: cōpletionē opis ſcōe diei q̄ tertio die fctā ē: nō debuit p̄cedere expreſſio approbationis: ſed vſq; in tertiū diē reſeruata eſt.

Quita opinio.

Hec eſt cōtra fidem.

Sexta opinio grego.

Alia q̄ſtio litteralis.

Opinio magiſtri in hiſtoria.

¶ Sz hoc nō videt ſufficere. q: ſcōa die cōſūmata eſt factio firmamēti z aquarū ſuperioꝛ: z diuiſio aquaꝝ ſub aq̄s. z ſicut hec deo placuerūt vt eēnt z ſic eſſent: ſic z approbauit eas vt manerēt: z ſic manēt. igik quo ad hoc ꝓ illo die dici debuit. Vidit deꝰ q̄ eēt bonū. ¶ Dicim⁹ ꝟo q: aquaꝝ inferioꝛū diuiſio nō placebat deo vt maneret ſicut facta erat ſcōa die: imo vt fieret eax ſegregatio ſicut factū ē tertia die. qua facta tūc adūctū ē Vidit deꝰ q̄ eēt bonū. Tñ aug. ex aliquā trāſlatione videt ponere hoc Vidit deꝰ q̄ eēt bonū. etiā ſcōo die dictū poſt cōpletionē dictoꝛū opex. ſ. firmamēti z aquaꝝ ſuperioꝛ: z diuiſionē aquaꝝ ab aq̄s.

Cōtra opinionē illam

Opinio doctoꝛis.

Opinio auguſtini.

¶ Opera tertie diei.

qstio prima

Sequitur de operibus tertie diei, que tñ facta fuerūt z formata z ordinata et ad imitationē verbi eterni sicut opa prime z scde diei. ¶ Ideo hoc irrationabiliter qri potest: cur de his nō dicitur fiāt z fctā sūt: quemadmodū z de alijs: sed fit ꝓbozū variatio.

Quis solu. opinio aug.

¶ Cui⁹ ratio est ꝑm sniam aug. q opa hui⁹ diei scz aqua z terra longe differentē speciē habent z longe minus nobilē ꝯ lux z firmamentū que fctā sūt prima z scda die: z quasi informia respectu illozū. nam informitati ꝓpriora et minus expressa minusq; de prope ꝙbi imitationem tenēt ꝯ imitationē expressam z propinquā exprimūt: fiat. factum est. nec ob hoc estimandū est quin hec formata fuerint illo die. Acceperūt em aque formā illā quā nūc videmus eas habere. que formatio insinuatur cū dicitur Segregenť aque in locum vnū. Forma em segregat z discernit. Licet enim aquarū superiozū formatio nō exprimatur in scriptura: tamē intelligēdū est eas formatas: nec ab eterno fuisse sicut posuit manicheus.

Textus.

Scda qstio

Querit augustinus.

¶ Cū aūt cōstat mūdū ex quattuoz elemētis subsistere: dubitat aug. cur de aere z ei⁹ dispositiōe tacet scriptura. z huic adiungim⁹ dubitationē siliter et de igne.

Soluit ipe.

¶ Et rñsio est ꝑm ipm q mos est scripture noie celi z terre totū mundū cōpleti. quādoq; autem adiūgitur nomē maris. Per terrā ergo sine aqua: nebulosa pars aeris accipiť. per celū eius pars superioz que magis perspicua est. per celū vero: ignis ītelligi dař. Cū em (vt supra dixim⁹) aque superiores facte sint ex suprema z rarissima parte illi⁹ informis materiei que porrigebať vsq; ad empireū. sub eis est collocatū firmamētū: cuius motu distincta sūt elemēta. vt illa pars informitatis q̄ prioz erat firmamento ex caliditate suscepta fieret ignis: minus ꝓpiqua aer: remotissime aqua z terra. Et ex hoc apparet veraces fuisse assertiōes philosophoz dicentiū celū nō esse factū ex elemētis: sed ex informitate. cū creatio celitā ꝯ causa ꝓcesserit elemētoz distinctionē. hoc aūt scz celū vocať quinta eēntia. tñ quita eēntia nūcupať ois natura lumiosa quecūq; sit illa siue empireū siue sidereū celū siue stelle siue quecūq; alia: dūmodo nō sit elementū siue elementatum.

Dictū philosophoz.

De quinta eēntia q̄dsit

Distinctio operum tertie diei.

¶ Liber aūt Gen. distiguit inter opa hui⁹ diei tertie: ponēdo ad germinationē z fructificationē ipsius ꝙbū dicēdi q̄d ē ad insinuādū eoz distinctionē ꝑ diuersas eozn naturas. nā q̄dā eoz inaiata sūt: vt terra z aqua. cetera ꝙo aiam vegetabilem habēt: vt arbores/herbe/z hmōi. Qz igitur germina terre. s. arbores/herbe/z fruct⁹/speciositatē multā habēt z quasi expressam imitationē habent ad purā speciē siue adverbū eternū: ideo ꝙbū dicēdi ponit in distinctiōe taliū. licet prius nō esset positū in distinctiōe aque z terre ꝓpt cōparatiuā informitatē quā habēt.

Quare hic ponit ꝙbuz dicendi.

Tertia qo.

¶ Sed ex hoc oriť questio. cur sic eadē die diuersa sūt fctā. naz si alteri⁹ diei fuit celi creatio z ei⁹ ornat⁹: similit distinctio aque z ei⁹ ornat⁹. eo dē modo alterius diei. debuit esse terre formatio z ei⁹ ornat⁹. Qz si dicas ipam terrā eadē die distinctā z ornatā: ea que ornāt ipaz ei adherēt. eodē modo cū stelle fixe sint in firmamēto: ad eādē die qua factum est firmamentū ptinere debēt.

Rñsio scdz augustinū.

¶ Sz rñdeť scdz mentē aug. q vegetabilia vt terre nascētia ei adherent radicitus: z ab ea trahūt vitā z ex eadem facta sūt. stelle ꝙo nō habent materiā firmamētū: imo ꝑm quosdā facte sūt ex igne subtilissimo z depurato.

Opinio doctoris.

¶ Dicēdū tñ ē q facte sūt ex informi materia: sicut z celū. et sub quinta eēntia cōprehendūtur de herbis mutilib⁹ z infructuosis z de minutz animātib⁹ z nociuis q̄ fctā sūt. diffusi⁹ ōr aug. q ꝓducta sūt post pctm a tra maledicta. sicut dr in Gen. Spinas z tribulos germinabit tibi.

Aliqua facta post peccatū scdm. augusti.

¶ Quarta questio cur tertio die multa fctā sint.

Primaro ꝑm augu.

Adhuc restat q̄rere de op ib⁹ tertie diei. Cū em vna rei species ad sui creationē exigat vnā die: vt ptz in luce. et diuerse diuersas. vñ aug. Diuersi dies diuerse rerū distinctiōes z quattuoz elemēta z vegetabilia sūt. quinq; aūt rerū species nō in pauciozib⁹ ꝯ in quinq; diebus creāda fuerūt.

Scdaro.

¶ Preterea. si in vna sola die creata sūt: z vnica dies eoz ornari debuit assignari.

Ssalis rō ꝑm augu. et est solutio.

¶ De primo ponit aug. ꝓa lem rōnē. Lux em. i. spūalis z angelica intelligētia siue supna ciuitas ꝓpt sui nobilitatē z primū die habuit dignioz locūq; tenuit. et sic habem⁹ vnū q̄d est ps prīa senarij. duab⁹ aūt sequentib⁹ dieb⁹ fact⁹ est mūd⁹: z quo ad superioz ē inferorem sui partē. z sic habem⁹ binariū q̄ est scda ps aliq̄ta senarij. In trib⁹ reliq; ornata sūt q̄ creata fuerāt: z sic habem⁹ ternariū q̄ est tertia pars aliquota senarij. Ex his aūt simul ꝙgregatz tāq; ex suis aliquotis resultat senarius q̄ est nūer⁹ pfect⁹. vñ aug. Nō ideo senarius est pfect⁹ nūer⁹ q̄ fecit opa deus sex dieb⁹. sed ecōtrario. q. d. ꝓ fectionē opeꝝ insinuauit de⁹ ꝑ senarij pfectionē

Rō spālior

¶ Sed rō specialioz pōt assignari q̄re elemēta z vegetabilia facta sūt vna die. q̄ est q elemēta ab vna causa sūt prima z ꝓiucta. s. a motu firmamēti z lucis prius create: z ad vnū finē sūt ordinata scz vt ex eis simul fiāt terre nascētia ad seruiēdū hoib⁹. z ideo quasi vnū sūt. Vegetabilia em a terra habent originē eēndi z ei adherētvt diximus. vñ quasi indiuisa sūt ab ea. z sic ꝙttuoz elementa cū vegetabilib⁹ sūt q̄si vnū op⁹: z ideo creationi eoz vnica assignat dies. Ex hoc etiā habeť certificatio scde questiōis. ornamēta em alia elemētoz talē habēt diuersitatē que ad diuersos dies ptinent. vt post patebit.

Circa opa q̄rte diei q̄rit augu.

Af primo.

Secūdo.

Tertio inquisitiue.

¶ Opa quarte diei.

Sequit de operib⁹ quarte diei: scz de luminarib⁹. vbi querit aug. ¶ Que cōsequētia (inquit ipe) q prius creata sūt opaca coꝛpa z q̄si turpia. s. terra: aqua. postmodū lucida z speciosa. cū ecōtrario videat faciēdū.

Ad primū trahitur Ifalis solutio ex ia dicť. prius em se expediuit ꝑditoz de creatiōe mūdi ꝯtū ad superiores mūdi ptes: vt ē celū. z ꝯtū ad inferiores: vt sunt aqua et terra. deinde ad ornatū mūdi creati se transtulit. et sicut a superioz⁹ creationē inchoauerat:

Ad primū Ifalis solu.

¶ Preterea. cū luminaria causa sint vegetabiliū: eoꝝ creatio debuit anteponi.

¶ Preterea. cur dicūtur ista luminaria facta in dies z noctes: cū iā precessisset trina diei noctisq; vicissitudo.

Nōmoralis valde notāda.

Cōtra alios arguitur.

Solutio secūdū aug.

Dictū aug. qd alie historie ꝓfit.

Aliud q̄rit augustin⁹. Af q sic.

¶ Ad primū trahitur Ifalis solutio ex iā dicť. prius em se expediuit ꝑditoz de creatiōe mūdi ꝯtū ad superiores mūdi ptes: vt ē celū. z ꝯtū ad inferiores: vt sunt aqua et terra. deinde ad ornatū mūdi creati se transtulit. et sicut a superioz⁹ creationē inchoauerat: Nō moralis simliter z ornatū. Ratio aūt moralis supius ꝓbata est. nā per cōgregationē aquaꝝ in vnū locū intelligitur coartatio z ꝓclusio delectationū carnaliū in sensualitate. ne metas sensualitatz excedant: z ne vsq; ad consensum rōnis ꝓcedant. Per apparitionē ꝙo aride cōpetenter accipiť liberū arbitriū a cōcupiscentijs carnalibus expeditus z quasi exsiccatū: z iam fructificās per exercitiū bonoꝝ operū. Per luminaria ꝙo designātur spirituales z cōtēplatiue ꝙtutes quib⁹ aīa post opera exercitia decoratur z illuminatur: tenebris carnaliū motuū remotis.

Ad scdm.

¶ Ad scdm dicendū ē q licet actualiter. fructificent vegetabilia ꝓ motum luminariū: tñ sicut esse ꝓtraxerūt a terra: sic z potestatē fructificandi. z ideo nō incōueniēter ante luminaria creata sūt. Hoc aūt dicimus supposito q nō statim fructificauerūt actu. nō em ē hoc ꝓtra fidē. sed si dicam⁹ scz q fructificauerūt actu añ luminariū creationē hoc fuit būficio lucis: sicut modo būficio solis.

Ad tertium ꝑm sanctos Scdm augustinum.

Expositio illi⁹ textus.

¶ Ad tertiū est rescriptura noie firmamēti habes ꝓ simile in alia trāslatione. q̄ vbi nos habemus volatile sub firmamento celi: habet volatile ꝑm firmamentū. i. turta. qd nō posset intelligi de celo sidereo: sicut ostensum est.

Sponsio iuxta opinionē sctoꝝ. q licet per lucē fiat successio diei z noctis: tamē post plenius z perfectius facta est per ortū solis. Tamē ꝑm aug. vocatur (vt supra dictū est) dies distinctio rei ꝓ introductionē speciei. ꝓ noctē informitas vñ facie da est alia creatura. z sic aut fuit tēpus ꝑm aug. anteq; essent luminaria. facta aut sūt luminaria in signa scz tempestatz z serenitatis z tpa. i. in distinctionē quattuoz tēporū: z in menses. i. in distinctionē duodecim mensiū: et in annos. i. in distinctionē annoꝝ solariū z lunariū.

¶ Itē obicitur contra illud qd dicit moyses. Posuit (inquit) deus stellas in firmamēto celi. quod gñaliter intelligendū est de aliis a sole z luna siue sint errātice siue fixe. Sed tūc nō est verū q dicit eas positas i firmamēto. nā ceteri planete mouent sub firmamento vnusquisq; in ꝓprio orbe et ꝓpria spera. sicut sol et luna.

¶ Ad quod soluēdū dicit aug. q cū ōr Posuit eas in firmamēto celi. nō vocatur firmamētū orbis stellarū fixarum: sed noie firmamēti accipiť regio supioꝛ illa scz pars que porrigitur ab isto aere turbulento in quo gñant tēpestates z grandines z hmōi vsq; ad celū sidereū. In hac aūt superiori parte est aer quietus z serenus: in quo mouent planete per circulos suos. aues aūt nō possūt per illū volare ꝓpt coꝛpulentiā suā z aeris nimiā subtilitatē atq; raritatem. que tanta est q philosophi ascendētes ad illum super olimpū ponēbāt spōgias plenas aqua in naribus ad attrahendū grossioꝛē aerē. z litterre facte in puluere durāt ibi per annū. sicut dicit aug. z sicut tāgitur in hystoꝛijs. Qz aūt sic vtať scriptura noie firmamēti habes ꝓ simile in alia trāslatione. q̄ vbi nos habemus volatile sub firmamento celi: habet volatile ꝑm firmamentū. i. turta. qd nō posset intelligi de celo sidereo: sicut ostensum est.

¶ Itē q̄rit hic aug. vtrū luna creata sit plena.

¶ Quod sic videť eo q cū in principio creata fuerit in materia informi q̄n facta sūt celū et terra. in quarta die facta est in sua specie atq; plenitudine. z q: indecens esset deū cui⁹ perfecta sūt opa. vt dr in cāntico Deute. opus imperfectū creare. z q: ōr textꝰ ipsam factā in inchoatione noctis: sed illo tēpoze nō apparet nisi cū ē plena.

Opinio aliquorum.

Opinio naturalis.

¶ Propter has rōes fuerūt qui dicūt ipsam in plenilunio esse creatā. alij etiā dicūt q nō nā plena nō est nisi cū est. xiiij. tūc aūt erat plena quādo facta est.

Opinio augustini.

¶ Ad hoc ōr aug. q vtrunq; potest dici pōt. cū em vt ipe dicit ipsa facta sit in plenitudine essentie z in plenitudine accidentalis luminositatis quā habet a sole semp ꝯtum in se est quādo nō est eclipsis licet q̄nq; appareat nobis corniculata: si de tali plenitudine interrogemur z dixerim⁹ eā fuisse creatā plenā.

Ad vltimū.

¶ Ad vltimū obiectionē rñdebimus q. xiiij. creata est. i. talis qualis est cū est modo. xiiij. si aūt dixerimus eā nō eē creatā plenā plenitudine vsitata apud nos patet solutio ad obiecta.

¶ Cōcedimus em cū hoc q facta est in plenitudine speciei: licet nō i plenitudine luminis accidentalis. nec ē indecens deū aliq̄d imperfectū facere: q̄ ipse solus postea perficiat. nec obuiat q facta dicit inchoatiōe noctz sic em ē intelligēdū. i. in principio siue in principatu. qō innuit greca translatio q̄ habet archin: vbi habem⁹ inchoatiōe. z interpretať grecū illō principat⁹. z ita videť q fctā sit circa mediā noctē

Queritur primo de ornatu aque z aeris.

¶ De op ib⁹ q̄nte diei. scz de ornatu aque z aeris.

Sequitur de opere quinte diei: in qua ornata sūt aque piscibus/z aer volatilibus ex aquis factis.

Aliud dubium.

¶ Dubiū aūt etiā est cur ornatus aeris nō est fact⁹ de aere sicut ornatus aque de aqua z ornat⁹ terre de terra.

Aliud dubium.

¶ Dubiū etiā potest esse cur non oia sensibilia facta sūt vno die: sicut vegetabilia oia vno die

Ad primū.

¶ Ad primū est respōsio q aqua z aer simboltcā naturā habent. vtrūq; em humidū vtrūq; trā spārens et quasi media sunt inter opacam naturam scz terram: et luminosam scz celū. propter quod q̄nq; per illa tanq; per extrema dantur intelligi. ꝓpter quā etiā cōuenientiā q̄nq; per nomē aque accipitur aer. z ideo scz quia sic ꝙuenit: vno die ornata sunt. Ideo etiā ex aquis facta sunt ornamēta vtriusq; per spissationē cōglobati facti sūt pisces. Ex aqua aūt tanq; per exalationē subtiliatā facte sūt aues. sicut dicuut philosophi q ex grossioꝛi superficie aq̄ fiunt quidā pisces. alij ex subtilioꝛi. alij ex mediocri. Nō autē ex aere facte sūt aues. q: ignis z aer plus sūt actiua ꝯ passiua z ideo min⁹ materialia. qō oñdit consignificatio noīm. Ignis em z aer masculini generis sūt: sed terra et aqua feminini. q: tñ plus habēt aues de aere ꝯ pisces: magis habēt naturā actiuā z magis leues sūt. z sic patet solutio scde questionis.

De generatione piscium et auium.

Patet per hoc ad scdm

¶ Tertia vero q̄stio soluiť. naz nō oia sensibilia materiā habēt vnā: quēadmodū z vegetabilia. nā oia vegetabilia ex terra. quedā aūt sensibilia ex terra: q̄dā ex aqua. qō tñ sane intelligēdū est. nā oia corpalia ex quattuoz elemētis facta sūt. Ex di cimus aliqua fieri ex vno elemento et nō ex alio:

Ad tertium dubium.

quia plus participant de illo q̄ de alio.

¶ De operibus sexte diei.

Questio circa ista.

Sequitur de opibus sexte diei: in qua facta sunt aialia ambulabilia z homo vnde q̄stionē habet cuz plus differat homo vel eque ab his ambulabilibus q̄ hec a natabilib⁹ z volatilib⁹ z abūdet in esse ab his in rōnali sicut hec ab illis: cur ipse vna die cum his creatus est: hec aūt cū illis

Solutio.

nō vna die creata sūt sed diuersis. ¶ Cuius ratio est. qz homo et aiantia ex eodē elemēto facta sunt. s. ex terra z ad ipsius ornatū. quā ꝓuenientiā nō est repertre in animātibus ambulabilibus z natabilibus z volatilibus. Vel si placet recurre ad illā solutionē gñalē aug. q cū in senario fecerit deus opera sua volēs ostēdere perfectionē operū: noluit sensibilia et hoiem facere diuersis diebus ne excederet senariū. ideo etiā hoc fecit vt homo videns se factū ex eadē materia ex qua animātia: fragilitatē sue cōditiōis agnosceret et

Dubium.

humiliaretur. ¶ Si aūt dubitauerit aliquis cur opib⁹ quite diei adiūcta est dei bñdictio: nō aūt opibus ceteroꝝ dierū. ¶ Dic q in vno die facta bñdictio: in omnibus intelligenda est esse facta.

Alia q̄stio. Arguit sic.

¶ Q̄ aūt cur de aialibus dictū sit q facta sunt ꝑ genus suū: z non de hoīe dictū est hoc enim potes dicere q genus ibi dicat gñalē z originalē oīm creaturarū rōnē scz eternā artē: cum in eius ordinatione creatus sit homo. nō pōt dici q dicat vim generatiuā per quam fit ꝓpagatio z indiuiduoꝝ successio: vt q̄ in se corrūpuntur in specie conseruet. naz z hoc genus cōmune habet cū

Solutio.

brutis. ¶ Solutio. Genus ibi dicit multitudinē atq; collectionē indiuiduoꝝ sub specie vel specierum sub genere: z preterea vim generatiuā ꝑm q ipsa est ad subueniendū speciei ne pereat: cuz in eisdem nūero corrūpatur: sed in successiōe eorūdem specie cōseruetur z maneat. Sed non sic factus est homo ꝑm gen⁹: cū vn⁹ solus primo plasmatus sit: cū etiā si in statu primo perstitisset vi generatiua siue ꝓpagatiua opus ei non esset ad

Alia q̄stio.

restitutionē singulariū pereuntiū. cū corruptio nō haberet in eo locū. ¶ Querit etiā de ordine ser dierū vtrū attendendū sit illos esse artificialiter ordinatos ꝑm dignitatē operū: aut naturaliter ꝑm essentias z naturas rerū. sicut differenter

Dona ordinātur i ysaia et in euangelio.

ordinētur septē dona in euāgelio z in ysaia. Non potes dicere q ordo dignitatis obseruat⁹ fuerit

Arguit sic.

nā celū empireū nō est dignius angelica natura q̄ significat⁹ per lucem. nec terra q̄ erat informis materia elemētoꝝ dignior firmamento. nec elemēta lūinarib⁹. nec natabilia / aut volatilia / aut sensibilia hoīe. Similiter nec ordo naturalis ibi seruari videt. qz angel⁹ q̄ prio fact⁹ est nō fuit causa vel principiuz essendi ceteris creandis: nec alia

Opinio aliquorum.

altis: q̄ tamē ꝑi⁹ creata sūt illis. z ita nō fuit ibi ordo artificialis q̄ inchoat a dignioribꝰ. ¶ Quidā arbitrantur ordinē in opib⁹ assignandū. s. vel ꝑm principiū siue causā rei: vel locū vel fundamētum rei. Celū em̄ empireū: locus ē angeloꝝ. terra aūt causa z principiū locus z fundamētū: his q̄ de ea facta sūt. z aqua his q̄ de ea fctā sūt causa est z principiū. z firmamētū ꝑm motū suū causa est z principiū elemētoꝝ posteri⁹ creatoꝝ. luminaria aūt sensibiliū. ¶ Aliꝭ autē ordinant ꝑm maiorē z minorē participationē ipius esse. terra quidē in principio facta est: in qua erāt cōfusa et cōmixta elemēta potētia etiā vt separari possēt sicut videt in trib⁹ substātijs lactis q̄ de facili separabiles sūt. Et ideo asserūt nō dictū fuisse tertio die fiant aqua z terra: sed segregentur aque z appareat arida. Scōm istos ergo facte sūt q̄daz creature scz celū z terra ī prima die. z dispositio q̄dā ad id q̄ faciendū erat scōa die. s. lux q̄ dispo

Alliorum opinio.

suit materā ad hoc vt ex ea fieret firmamētū. deinde ꝙo scōa die facta est dispositio ad creationem elementoꝝ z vegetabiliū. s. firmamentum. per cuius motū scōa die dispōsita est materia ad hoc vt ex ea fierēt elementa z vegetabilia. tertia vero die facta sūt elemēta z vegetabilia. quarta die dispositio ad sensibilia oīa: siue natabilia siue volatilia: siue ambulabilia: siue etiā rōnabilia vt est homo. Et hec facta sūt duob⁹ diebꝰ. quinto scz z sexto. dispositio aūt preambula quarto die. scz luminaria. ¶ Ex his colligit duplex ordo naturalis in opibus sex dierū. vn⁹ ꝙz rōnē triplicē: scz principij / fundamēti / z loci. alter ꝑm simplicitatē essendi. Sed cōtra vtrūq; multiplicit obicit

Juxta hec ponitur duplex ordo operibus.

¶ Primo de luce. per quā intelligit angelica natura q̄ fuit opus prime diei. neutro tñ modoꝝ ordinabilis est ad opa reliquoꝝ: sicut euidēter apparet. ¶ Obicitur scōo de ope tertie diei q nec sic nec sic ad̄credit opa q̄rte. sicut q se pz. ¶ Tertio de opib⁹ quite: q̄ ad opa sexte diei ad min⁹ ad aialia bruta ambulabilia: neq; ꝙz primā neq; ꝑm scōam rōnē ordinari videtur. ¶ Rūsio est q nec primū ordinē dignitatis solū secutus ē moyses: nec ordinē naturalē solū. sed aliq̄ sic / aliq̄ sic ordinauit: z vsus est ordine siue tali siue tali. Angeli

Contra istā arguitur.

Similitar.

Tertio ar.

Solutio.

ca em̄ creatura q̄ noīe lucis censet: prio die creata est propter sui nobilitatez z excellentiā. Tñ si die creat⁹ ē dicerem⁹ ꝑm aug. q lux ē celestis ecclia: tūc posset inueniri causalis ordinatio. nā ipsa est finalis causa oīm. etiā hoīs. fuit em̄ homo creat⁹ ad hoc vt cōpleret illā. et sic bene preordinat lux opib⁹ formatis et distinctis tanq causa finalis oīm. et ideo prior est dignitate z ꝑsideratiōe. Scōz aūt q celū ōr angelica natura informis: lux aūt eadē ꝑm q formata: pz q celū prius est ꝑpter maiorē simplicitatē eēndi. Per terrā vero et celū q̄ ante dies creata sūt: intelligit informitas oīm formādoꝝ tā visibiliū q̄ inuisibiliū. z ideo cōpetenter preordinata sunt vniuersis. ¶ Et sic ptz solutio ad prio obiectū. Ad scōz ꝙo dicēdū q ideo opa tertie diei precedūt opa q̄rte naturaliter q: sunt de cōstitutiuis mūdi: cui⁹ ꝑstitutio ꝓambula est ad ornatum: z cōstitutiua ꝑm hūc aspectū prioza sūt ornatis. ¶ Ad tertiū ꝙo dicēdū est q ideo natabilia z volatilia sensibilib⁹ preponūtur. nō q̄a naturaliter prioza sūt eis altero modoꝝ: sed quia primioza sūt esse scz luminarib⁹ ex natura transparenti ex qua sūt: q̄ nobiliōr est luminaribus q̄ terra ex qua sensibilia ꝓducta sūt. ¶ Sed obicit q post pure lumina subsequit firmamētū tāq; di-

Per hec ꝑz ad primum Ad scōm.

Ad tertium

Iterum ar.

spositio ad vegetabilia z deide luiaria tāq; dispositio an sensibilia. g̃ eadē rōne post illa debuit ordinari aliq̄d q̄ eēt dispositio ad rōnalia creāda: ꝓcipue cū sit aliq̄ talis dispositio marie ꝑm illos qui dicūt q sol preest vite naturali: luna vite aiali: venus vi. gñatiue: mars irascibili: mercuri⁹ prudentie z eloquentie. ¶ Rñdendū est q homo ꝑm

Solutio ꝙ se nō subdit corporib⁹ celestibus.

rōnem nec elemētis nec corporib⁹ sup celestibus obnorius est vllo mō per se loquēdo z ꝓprie. cum eius volūtas sup oēm motū z rēs sit. z ideo li. ar. nuncupat. Per se dico. q: quodāmodo z per accidens ꝓnitatē z inclinationē ad malū vel ad bonū trahit a cōplexione in qua cooperātur elemēta z

De inclinatione rōne cōplexiōis

superiora corpa. Dicit em̄ q colerici demētiores sunt in estate. sanguinei ꝙo ꝓniores ad largitiōes Scōm igit partem istā nō est aliqua causa disponens ad eius factionē: nisi solū bñplacitū cōditoris. sed ꝑm corpus aliquomō subiacet motibus luminariū z superiorū corporū et elemētis ex quib⁹ compositꝰ est: et ꝑcipue terre de qua sumptus est

Quō diuersa diuersimode formata sunt.

longe tamē aliter q̄ animātia q̄ ab ipsa z ex ipsa sumpserūt originē. nā ex ipsa quedā ꝓducta sunt amminiculo solis: vt bocrate z lacerte z similia. quedā aūt ad imperiū creatoris: vt natabilia / volatilia / ambulabilia. corpus aūt hūanuz sola dei opatione de terra factū est z formatū. Et hāc diuersitatē elegāter insinuauit moyses in his ꝙbis Producat terra lumenta ꝛc. et post. Plasmauit

Corelariū

de⁹ hoīem de limo terre. ꝛc. ¶ Ex ꝓdictis manifestū est q inferiora incēptū sunt vegetabilia et sensibilia vegetantē et sensificantē ꝑm motus superiōrū: g̃ qui de illoꝝ euētibus iudicāt ꝑm illa recte iudicant tanq; de effectibus p causas. ¶ Aꝛ q̄d ergo

Questio.

arguunt a sctis: dicit em̄ ad Galathas. Seruatz dies et annos z menses. et ibi in ꝙbo reprehendit eos btūs ambrosius. ¶ Si dicas q nō arguūtur q̄tum ad hoc q dicūt aliqua inferiora causari ab illis superioꝝ: sz q: de oībus g̃naliter tā natu-

Ambrosi⁹. Euasio

ralib⁹ q̄ volūtariis hoc affirmare ꝓtēdūt. ¶ Cōtra. hoc est obiectio aug. q̄ dicit super Gen. q in eodē agro ꝑm diuersas sui partes vel in agris cōsimilib⁹ cōtingit similia semina seminari z sub eadem cōstellatiōe: que tñ varios ꝓgressus z actus seu fructificatiōes recipere dinoscūtur. z sic videtur innuere q nec etiā dispositio vegetabiliū sub

Cōtra aī p augustinū.

iaceat illis superioꝝ: corporib⁹ aut eoū motibus ¶ Ad q̄ respōdendū est q tales ꝓnunciatores futuroꝝ sup duobus reprehensibiles sunt. Primus

Solutio. Astrologi ꝓpter duo sunt reprehensibiles.

est curiositas. ipi em̄ studiū nimiū z inuestigationem supuacuā impendūt in talibus: quoꝝ certitudinē vel impossibile vel difficillimū est habere in hoc statu. Nā licet inferiora aliqua ꝑm aliquid causent a superioꝝ tñ tot sunt accidētia z adiūcta q̄ impediunt q vir pōt veritas discerni aut pendi. Dicūt em̄ astronomi q de cōplexiōe hoīs

Signū ascēdens

iudicandū est ꝑm signū ascendēs in natiuitate illius. Et dicit ascēdens signū q̄d oriē tūc q̄n nascitur hō. vt si fuerit calide z sicce nature. z talis est cōplexiōis colerice. ꝑm aūt ortum planete existētis in illo signo: iudicandū est de motib⁹ illi⁹. vt si planeta frigidus z humidus: et ille q̄ nascit habebit motus fleumaticos: licet sit colericus. Q̄ō

Judicium

bene potest esse verū nec abhorret a veritate: sed quasi inumeris casib⁹ potest hoc ipedirī. ideo curiosum z inutile hoc nimis ꝓscrutari: nimiāq; fidē talib⁹ iudiciis adhibere. Propter ergo impedimēta emergentia obicit aug. de seminibus. nā diuersos ꝓgressus et fructificatiōes differētes recipiunt. q: forsitan diligētior cultura adhibita ē huic agro q̄ illi et copiosior irrigatio. vel ꝑpter alias causas. ¶ Scōo arguunt qui de futuroꝝ euētibus sciolos se iactitāt. vt geneatici q̄ ordinationem naturalē non solum in naturalibus asserunt: verū etiam naturā dicunt esse ordinationē et dīationem motuū voluntarioꝝ. nā infidelitatē incurrunt. ipsi em̄ euacuāt libertatē arbitrij: cū verū z certum sit et in astronomia notissimū q de⁹ z animus dīantur in astris. Isto rū aūt assertionē elidit aug. obiciendo eis ortū geminoꝝ qui simul nascuntur: verū motib⁹ volūtatū diuersificāturvsq; ad hoc q alter optimus: alter pessimus efficit q̄ō in voluntate li. ar. z potestate est. ¶ Doctrine autem hmōi geneaticoꝝ admiscet diabolus aliquā-

Geneatici dicunt.

Augu. hos confutat.

Diabolus dat aliqua-lez notitiā.

tulā noticiā. et hoc q̄ttuor de causis vt dicit aug. sup gen. Primo ꝑspicatiōe suoꝝ naturalium et amminiculo quarūdā cōiecturaz futura conicit

Prima cā.

et eis aperit. Scōo per longā experientiā aliqua futura perpēdit. Tertio sctis angelis reuelātib⁹ et aliqua referant ad illusionē maloꝝ: et exerciti

Secunda.

Tertia.

um bonoꝝ. Quarto q: q̄ facturus est ipse prenunciat se facturū. Dicit aug. q tales rōnes z cōsultationes nobis asserere conant fatū cē aliq̄d. ponunt em̄ fatū esse dispositionē quādā in superioribus existētē corporib⁹: oīa inferiora regentē. Sz

Quarta.

Augustin⁹

ꝓtra hoc arguit

ꝑm hoc in rei ꝓritate nichil est fatū. ꝑpter hoc q: libertas arbitrij excedit naturā et oīa visibilia

fatū nihil ē

¶ Post querit cur in factione hoīs nō ponit nisi bis verbū fiendi. Et soluit q ideo q: licet sit fact⁹ in ordinatiōe verbi et etiā in ꝓprio gñe: tñ nō est factus in cognitōe dignioris creature. Angelus em̄ non est eo dignior: cuz ipe immediate se habeat ad deū vt angelus. ¶ Si aūt obicias q ꝙz opinionē aug. qui dicit oīa simul fctā fuisse. nō est verū q cetere creature facte fuerūt in cognitōe dignioris creature scz angeli. nā simul facte sunt cū eo: vnde non cognouit eas fiendas. ¶ Rūsio ꝑm augu. q angelus nouit creaturas minus dignas fiendas postmō tpe sed dignitate. ¶ Ultimo q̄rit cur non est ornatus ignis elemētuz in regione sua: sicut cetera elementa ornātur. Si dicaz q ibi nō possent aliquid viuere. falsum est hoc. nā dicit q salamādra z in igne viuit z ex igne. ¶ Sz rñdēdum est q vna cā est huius q si eēnt ibi animalia volatilia aut alia in nullo seruirēt hoībus. cuz nō posset ad hec capienda attingere vel per se vel p alia animalia predalia. et ideo in regiōe inferiori vt super terrā z in aquis z in aere turbulento sunt aialia / pisces / z aues: q̄ nō eēnt ibi vt dicit hiero. nisi essent hoīes. Alia cā est q: ignis est spēs elementoꝝ: et ideo ex ipo non sunt fctā aliqua aialia ex eisdez aūt ex quib⁹ sunt animalia ex eisdē nutriuntur et viuūt. vnde in regione illius ignis puri z ex illo nō posset aliquod animal viuere. neq; etiā salamādra viuit in igne et ex igne inferiori q̄ gros-

Solutio

alia ꝙo lr̄aꝝ

Solutio

Contra ar

Solutio ꝑm augu.

alia ꝙo lr̄aꝝ

Euasio contra quā ar.

Solutio

Opio hieronimi.

Alia causa.

Quõ intelligit dictum cõmune.

Intelligẽdũ est ſm supabundãtiã z dominiũ.

¶ Octauus tractatus.

Opĩo aug. de creatiõe mundi.

DIcto qualiter intelligẽda sit distinctio sex dierũ ſm cõem opinionẽ sctõrum. restat videre q̃liter intelligẽda sit ſm opinionẽ aug. qui ponit oĩa simul fuisse facta z ſm materiã z formã. Innittit autez illi auctoritati q̃ viuit ineternũ creauit oĩa simul: z q; deꝰ ſm naturã suã non indiget tẽpore vt operetur successiue. ¶ Sz si sic oĩa simul facta fuerũt: quid est q̃ legislator distinxit opa per dierum successiones.

Quõ visio in instãti et in successione.

Ytra hoc aſſ

Secundo

Tertio

¶ Itẽ cũ lux z tenebre ꝑpter oppositionẽ et repugnantiã quã habent simul esse nõ possent: quõ simul facte sunt. ¶ Itẽ similiter obicit de mane et vespe. q̃ neq; simul esse: neq; simul fieri posse videntur. ¶ Et dicendũ est ꝙz aug. q̃ moyses ita distinxit opa per dierum successiones quattuor de causis. prima fuit minor capacitas auditorꝝ. secũda vt per senarij pfectionẽ iudicaret operũ perfectio. tertia vt p huius successionẽ sex dierũ depigeret sex etatũ mũdi futura successio. ꝑter opus prime diei qõ fuit lux itelligit prima etas scilicet pueritia vel innocentia. per opus scõe diei scz firmamentũ intelligit archa q̃ facta est in scõa etate quia sicut firmamẽtũ diuisit aquas inferiores ab aquis superioribus: ita archa. per cõgregationẽ aquarũ: tertia die factã intelligit circũcisio q̃ in tertia etate distinxit ꝑplm dei a nõ populo dei vt posset fructificare sicut apparuit arida fructificans in tertia die. p luminaria quarte diei intelligit quarta etas ꝑphetis z regibus velut spũalibus luminaribus insignita. p pisces z aues quite diei intelligitur trãsmigratio sctõrum patrum in babylonicã captiuitatẽ: qui in aquis tribulatõis dulces erãt: z per cõtemplationẽ ad altaꝛ volabãt per hoiem sexto die creatũ intelligit filiꝰ dei factus homo i sexta etate. cetere etates nõ sunt de hoc mundo. Quarta cã iurta mora litatem.

Solutio secũde rõnis

Solu . ctie.

Cõtra aſſ.

Solutio

ꝑbat dictũ suũ exẽplo.

Quõ intelligit dictum eõmune.

Octauus tractatus.

Opĩo aug. de creatiõe mundi.

Ytra hoc aſſ

Secundo

Tertio

Solutio secũde rõnis

Solu . ctie.

Cõtra aſſ.

Solutio

ꝑbat dictũ suũ exẽplo.

Quarta cã iurta moralitatem.

et tamẽ pertrãsiit multa media ſm prius et posterius. qõ tamẽ quasi impossibile videtur ad exteriorũ rõnem. Sz intelligendũ est q̃ visus ibi fit i eodẽ instãti q̃tũ ad pceptionẽ: sed q̃tum ad successionez mediorum per q̃ fit et defertur visus est ibi successio q̃ est actus videtis. sic est a parte ista. nã ex pte operãtis dei non est successio: licet ex parte operũ operatorum contingat eam reperire.

¶ De septimo die.

SEquitur de septimo die. de quo scriptũ est. consummauit deꝰ die septimo opera sua et requieuit. zc. Alia tũ trãslatio dicit. Cõsummauit deꝰ opus suũ die sexto

Textus.

¶ Sz obicit de mane septime diei. de quo dictũ est Factũ est vespere z mane dies sextus. Mane em̃ diei intelligit initiũ sequentis. Istud inq̃ mane constat q̃ nõ est factũ in sexto die: ex quo erat mane diei septime. ergo factũ est ipa die septima non ergo ꝓsummata sunt oĩa die sexto. ¶ Ad qõ dicendũ q̃ est cõsummatio operũ duplex. Una q̃ est ipsoꝝ operũ in se z ſm se. et hec est terminatio sũmatio rerũ q̃ pfectio rerũ ipsarũ. et hec facta est sexto die. Est alia cõsummatio rerũ in deo. et oĩa tam rõnabilia q̃ irrationabilia ꝓ modo suo cõquiescunt in deo. Oĩa em̃ cõtendũt ad hoc vt participẽt eẽ diuinũ ꝓ possibilitate sua. Quãobrẽ dicit apls ad ephe. Qui descẽdit ipe est qui ascẽdit: vt impleret omnia. ꝓio ei consummata sunt oĩa sexto die scõo modo septimo. ¶ Postea obicit de ipa septima die. q̃ si post sextã diem fctã est: nõ oĩa cõsummata sunt sexta die. ¶ Ad quod debes dicere q̃ cũ angelica cognitio dicta sit dies: z vna sola fuit dies et septẽ. vna ex parte cognoscẽtis. plures autẽ ſm numerũ cognitorũ et perfectorũ. ¶ Itẽ si requies et sctificatio fctã sunt septimo die: nõ oĩa die sexto cõsummata videnꝝ. et dicendũ est q̃ oĩa ſm genus illa die cõsummata sunt atq; perfecta. ¶ Item cũ mane dicatur initiuz rei faciende vel cognitio eius: nõ videt septima dies habuisse mane. ¶ Solutio. dicim9 q̃ aliter accipitur mane in hac die q̃ in ceteris. nã vocat hic mane initium quiescẽdi in deo. ¶ Queritur autẽ q̃re potiꝰ istũ diẽ q̃ ceteros significauit. ¶ Ad qõ dicendũ q̃ illud ꝙ dũ requieuit. zc. ſm aug. multiplicẽ recipit expositionẽ. nã dicit requeuisse: q; se requieturũ in sepulchro ꝓsignauit: q; nos requiescere facit q; non in operibus suis sed ab operibus in seipso extra opera requiem hz: et nos nõ in operibꝰ suis sed in deo quiescere docet. cum aũt sic in tpo quiescimus: sctificamur. i. scti hoc est sine terra efficimur. ¶ Altia q̃stio est. cur non dicta sit hec dies septima habuisse vespere. Et ſm aug. soluendum est q̃ nõ habuisse dicit vespere: q; quies in deo finem non hz. ideo potius dicit sctificasse illũ diez septimũ q̃ alium. Sed ſm alios qui materialem faciunt dierũ assignationem. dicẽdum est q̃ ideo non assignatur et mane: ꝓpter scz significationem quietis in deo non habiture finem. q̃m ea q̃ fer diebus fctã sunt: in mensura/ numero/ et pondere disposita sunt a deo. sicut dr. xi. sapiẽ. Oĩa in mẽsura/ numero/ z pondere disposuisti dñe.

¶ Nonus tractatus in quo q̃rit septem.

Quõ visio in instãti et in successione.

Textus.

Aſſ q̃ non.

Secũdo ꝙ augustinuz

Solutio

In oppoñ. Solutio

Ista sumũt dupliciter

Aliã q̃stio litteralis.

Solutio secũdũ aug.

Rõ ſz aug.

Scõa q̃o. Aug. enũerat. xiiij. bona nãlia.

Aſſ ꝙ aug.

Aliã q̃stio litteralis.

Solutio secũdũ aug.

Solutio secũdũ alios

Prima q̃stio vtrũ nũerꝰ põdus z mẽsura sint creature an nõ

¶ Post q̃z determiatũ est de operibꝰ: restat inquirere de his tribus in quibꝰ oĩa facta sunt. Circa q̃ septem occurrũt q̃stiones. ¶ Prima vtrũ illa tria creata sunt aut increata. ¶ Secũda. cur potius in his tribꝰ q̃z in aliꝭ dicũtur oĩa disposita: et quid est vnũquodq;. ¶ Tertia. quõ in his relucet vestigium trinitatis. ¶ Quarta. an iter hec sit eẽntialis diuersitas. ¶ Quinta. an vnã vel plures cõstituãt in qualibet re bonitates. ¶ Sexta. vtrũ in materia cõtingat hec reperiri. ¶ Septima. an hec ipa dispositia fuerũt in mensura/numero/et pondere.

Aſſ ꝙ non.

¶ Circa primã sic ꝓceditur. Nichil est id in quo factũ est: omne creatũ factũ est in his tribꝰ. ergo nullũ creatũ est aliq̃d istoꝝ: q̃ nullũ istorũ ẽ creatum. igitur quodlibet istoꝝ est increatũ. Hoc idẽ videtur per aug. in originali sup genꝫ. q̃rit em̃ ibi. Erant hec anteq̃z res disponerent in eis. constat q̃ non erãt in creatura: cum nulla tunc esset. igit erãt in creatore. sed q̃cq̃d est in eo: est ipse. igitur erant ipse creator. igit increata. z adhuc sunt idẽ qõ erant. z inde vt prius. ¶ Sed cõtra. Sunt ꝓprietates i rebus creatis exĩtes: igitur sunt creata. ¶ Rñsio. Dupliciter possunt accipi illa tria. vno mõ prout sunt in deo disponẽte respectu rerũ dispositarũ. et sic dicetur deus mẽsura omnũ mensurato modũ seu mensurã tribuens siue omĩa terminãs numerus omnium rei spẽm prebens: pondus omnia ad stabilitatẽ trahẽs. sicut dicit glo. aug. sup illud ps. Et sapiẽtie ei9 nõ est numerus. alio modo possunt accipi put sunt dispositiões siue ꝓprietates in quibus res create sunt et disposite: derelicte in rebus ex dispositiõe dei. primo modo increate sunt. et dicũtur oĩa in his facta: sicut in causa disponente. ¶ Sc̃o modo creata sunt. et dicunt oĩa in his facta: q; hec creata sunt in rebꝰ factis vt eaꝝ ꝓprietates. vtpote corpus dr fieri in colore: q; color fit in corpe tanq̃z ꝓprietas in subiecto. ¶ Q̃z aũt aug. querit. cũ deus dicatur mensura pondus nũerus: siue mẽsura nũero pondere. cur nõ similiter possit dici color siue colore determinandũ est. vt dicam9 ſm ipm q̃ sicut dicimus ipm mensurã numerũz põdus: q; ratio istoꝝ ꝓout sunt ꝓprietates create apõ ipm est. sic possumus dicere ipsum esse colorẽ ꝓ tãto: q; scz ratio colorũ in eo est: licet nõ ita dicatur. ex quo em̃ de rebus certũ est: de noĩbus nõ debet esse cõtroversia. vnde dicit ipe q̃ de noiationibꝰ aut dictionibus nulla debet esse contẽtio. tñ rõnaliter potest dici q̃ licet censeat noie mensure. zc. nõ tñ nomine colorꝭ. eo q̃ actus qui ab his sumũtur: scz mẽsurare/nũerare/põderare: eius sunt immediate. sed actus siue effectus coloris: vt mouere visũ zc. non est eiꝰ nisi ꝓ mediã creaturã. Hinc patet etiam qõ dicit aug. q̃ ipe potiꝰ dicit lux quasi lapis. nã actus lucis qui est illuminare ei ꝑpissimus est z appropriatissimꝰ. ¶ Scõa q̃stio est. cũ plura bona naturalia sint in creaturis. nã circiter enumerauit. xiiij. ab aug. in li. de natura boni. vt pax: potẽtia: salus zc. quare potius in his tribus q̃z in aliꝭ dicit scriptura deum disposuisse vniuersa: et quid est eẽntialiter vnũqõq; istorũ. ¶ Et videtur q̃ ista tria sunt illa tria de qbus dicit aug. in. vi. de trini. q̃ in eis apparet vestigiũ trinitatis. hec aũt sunt vnitas: spẽs: z ordo. Q̃z aũt hec tria sint illa tria nituntꝝ quidaz ꝓbare primo sic. In his quẽadmodũ z in illis relucet vestigiũ trinitatis duo ad duo redeũt: vt species z ordo ad numerum et põdus. igitur tertiũ ad tertiũ scilz vnitas ad mensurã. ¶ Sc̃o sic. In his scz in vnitate zc. relucet vestigiũ trinitatis. igit in istis cõsistit plenitudo et perfectio oĩs rei. et cõstat q̃ in mensura zc. cõsistit plena pfectio rerũ: igit inde vt prius.

Rõ aliq̃uz

Secundo.

Opinio aliquorum.

Secũdo ꝙ augustinuz

In oppoñ. Solutio

Ista sumũt dupliciter

Dionysius

¶ Et hoc concedũt suis ꝓdictis rõnibus et dicunt q̃ contingit rem dupliciter cõsiderare scz in se et absolute. ꝓout scilz infra ꝓximos terminos clauditur tm̃ se extendẽs et nõ plus. et sic assignatur ei vnitas z mẽsura. ¶ Ad alterũ vero dupliciter cõparatur. primo q̃ modũ distinctiõis: z sic debetur ei numerus siue spẽs. scõo per modũ cõiunctionis z cõuenientie: put scz ipa infũdit aliꝭ creaturis q̃ ei a primo z summo bono q̃ est fons oĩs boni infusum est. Q̃ñ dionysius dicit ꝙ bonus est diffusiuũ ipsius esse: z sic cõpetũt ei pondus z ordo. Istorũ ergo sentẽtia est q̃ mensura idem est q̃ vnitas. ¶ Sed cõtra eos multipliciter opponit. dicit em̃ aug. in originali. q̃ nõ est solũ mẽsura in lapidibus z ceteris corpibus: sed etiã est mensura aliquid agendi. ſz extensio corpalis non est vnitas corporis. Istud certum est. nec extensio virtualis est vnitas in eo cuiꝰ est virtus aut potestas q̃ euidẽs est per aug. in lib. de quantitate anime dicentẽ q̃ animã nõ dicit quãta ꝑpter magnitudinem essentie sed virtutis. Ex hoc sequit aperte q̃ mensura nõ est vnitas. ¶ Itez dicit boetius q̃ vnitas est eẽ rei discretio. ſz discretio rei est spẽs vt ipsi aiũt. ergo vnitas est spẽs ſm eos. non igit est mensura. ¶ Hoc idẽ videt per rõnez vniꝰ. vnũ em̃ est q̃ in se est indiuisum: diuisum aũt ab aliꝭ q̃ vnitas est indiuisio rei ſm seipsam et diuisio ab aliꝭ. z inde vt prius. ¶ Itẽ nũerus duarũ aiarũ est binarius: igitur numerus huiꝰ singularis aie est vnitas eius: et ita vnita est species: cũ species et numerus sint idem: et inde vt prius. ¶ Item illa tria que enumerat ang. scz modus: spes: z ordo aut sunt idẽ q̃ ista mẽsura numerus et põdus: aut non. Si non. Cõtra. ista sunt perfectio vniuerse creature: q; malũ est priuatio horũ. malũ aũt nõ est nisi priuatio pfectionis: vt testank. philosophi Si autẽ hec sunt illa. sed dicit bt̃us dionysius q̃ malum non corrũpit naturã: sed est defectus siue priuatio eius q̃ est iurta naturã scilz cõmensurationis armonie et ordinis scz mensure speciei z ordinis. Si ergo malum non est corruptiuũ nature: igitur neq; vnitatis. et est corruptiuũ mẽsure: igitur mensura nõ est vnitas. ¶ Itẽ dicit aug. q̃ vbi hec sunt magna z magnũ bonũ est. vbi maria maximũ. vbi mediocria mediocre. vbi minora minimũ. igitur vnũquodq; istorũ recipit magis z minus. Sed vnitas non recipit magis et minus: igitur vnitas non est aliq̃ istorum. igitur nõ est mẽsura. ¶ Q̃ cõcedimus his rõnibꝰ: et aliꝭ q̃z pluribus que ad hoc possent induci. ¶ Determinatu rivero per ꝓprias essentias istorũ quasi ꝓ funda

Quinto.

Sexto.

Quarto.

Opinio doctoris.

mento supponimus auctoritatē augustini q̄ dicit q̄ mensura est aliq̄d agendi: z auctoritatē bti dio nysij scz malū nō corrūpit naturā: sz est defectus siue priuatio eius qđ est circa naturā ꝛc. Et dicimus q̄ in istis potiꝰ q̄z i aliis naturalibꝰ bonis dr̄ omnia disposuisse deꝰ qz in his potissime attenditꝰ plenitudo atq; pfectio vniuerse creature. qđ euidētius erit si determinauerimus quid sit essentia liter vnūquodq;. Dicimus ḡ q̄ species in vnoq; est habitudo vel habitus naturalis operationis seu habilitas qua se habet res ad vsum aut opus exequendū propter qđ vt qđ creata est: vt patet in equo. Cū em̄ est habilis ad portādum hominē bene: bonā speciē habet. i. bonus equus est. cum ad melius melioꝛē. cū ad optime optimā. Bonitas em̄ illius actiōis siue habitudinis aut habilitatis ad actionē requirit mensurā et ordinē. Mēsurā vt nec nimis cito portet nec nimis tarde: sed mediocriter vt mediocrē faciat dietā. Ordinē vero in tactione pedū vt scz pedes ordinate moueat et sic suauiter ambulet. Si ḡ in eo fuerint hec bona magna: bonus est valde. Si maiora melioꝛ: si optima optimus. similiter euidens est in aīa scz̄ actionem. Naturaliter em̄ eius species est vt diligat deū ꝓpter se. Ad hoc em̄ naturaliter abilis ē cuius dilectiōis modus est et mensura vt in infinitū diligat ipm̄: qz est i amore modus nō habuisse modū. Ordo autē vt sup omnia. Mensura em̄ et ordo circūstātie sunt actionū habilitas autē qua se habet aīa ad hmōi actionē habitudine naturali reddit ipsam bonā bonitate nature. Sed habitudo qua se habet ad hoc habitudine gr̄e reddit ipaz bonā bonitate gratie. Similiter apparet in corpore cuiꝰ species dr̄ bonus color: qui nō sufficit ad hoc vt censeatur corpus pulchrū nisi assit debita partiū ordinatio z priatium bene ordinatū debita proportio et cōmensuratio. Et dicimus q̄ mensura numerus z pōdus idē sunt q̄ modus species et ordo. De mensura z modo palā est: species autē et numerus idē. Sed tū in hoc differūt: q̄ numerus est quasi effectus speciei. Nā species rem numerat. i. discernit et distinguit. Similiter ordo quasi effectus est ponderis. nā pondus collocat z ordinat rē in loco sibi debito. ¶ Ad obiectiones ergo quibus conātur suā opinionē astruere per ordinē respōdemus et ad primū dicimus q̄ ꝓpius tū in his tū in illis appareat trinitatis vestigium: et duo ad duo reducūtur: non tū tertiū ad tertiū. qz non in his solis: sed in aliis pluribus relucet trinitatis vestigium. neq; valet hec argumentatio. sed habet instātiā apertissimā in exemplis augu. Ponit em̄ aīa memoriā intellectuā z voluntatem ex parte vna. mētē/noticiā/z amorē ex altera in qb⁹ ipsa gerit ymaginē trinitatis. Et licet noticia et amor siue intelligētia et voluntas que pro eisdem reputantur idē sint q̄ species z ordo siue numerꝰ et pondus. Nā pōdera animarū affectiones earū sunt. Species vero doctrine et artes. tamē mens et memoria non est idē q̄ mēsura. ¶ Ad scōm dicimus q̄ licet in his. s. vnitate ꝛc. reluceat trinitatis vestigiū. nō ideo sequit q̄ in his cōsistat plenitudo z perfectio omnis rei. qđ ideo est: qz nō sum me in his sz in aliis summe relucet. z ideo in aliis summe cōsistit vniuscuiusq; pfectio. s. in mensura numero/et pondere. sicut superius explanatū est

¶ Sed cōtra solutionē nr̄am videtur posse obponi. Nā dicit aug. q̄ vbi hec sunt magna magnū bonum est. vbi maiora maius. vbi maxima maximū igitur ista bona maius z minus recipiunt. igitur species rei intentionē z remissionē potest recipere qđ tamē incōuenīs videtur. ¶ Ad qđ soluendum oportet triplicē speciē distinguere. primā. s. substātialem que est pria rei perfectio. scōam que est naturalis pfectio. tertiā z vltimā q̄ accidentalis. vt pz in oculo in q̄ substātialis est pria pfectio est aptitudo ad actū vidēdi. secūda et naturalis ē habilitas qua se habet ad visuz actualiter exequēdum. Et licet prima nō recipiat maius z minus. tamē secunda recipit maius et minus. Hoc etiaz patet in angelis: qui in prima specie cōueniūt: et eā equaliter participāt scz in aptitudine intelligēdi: sed in secūda z naturali spē que est abilitas intelligendi siue pspicacitas cōueniūt. tamen eam ꝑm gradus participāt. et ideo diuisi sunt ordines angelor̄. Nā ꝑm gradus naturalū distincti sunt gradus gratuitor̄. Dedit em̄ vnicuiq; ꝑm ꝓpriā virtutē. similiter patet in hominib⁹ Nā licet oēs eque participāt aptitudinē ratiocinādi. tū scōm maius z minus habiles sunt ratiocinari. Sic igitur manifestū est q̄ species naturalis recipit maius z minus: et ideo dicit aug. Malū est priuatio modi speciei et ordinis naturalis. ¶ Obicit etiā de hoc qđ vt aug. q̄ vbi hec oīno non sunt. nichil est qđ videtur falsū cū quodlibet istor̄ sit accidēs. Accidēs aūt ē qđ adest z abest ꝓter subiecti corruptionē. et ita ī electo q̄ hec oīa destruāt: nichilominus ītelligīt remanere subiectū. ¶ Et ad hoc dicendū q̄ licet ista non sint de primis et substantialib⁹ perfectionibus sed accidētalib⁹ z scōdis: tū his sublatis nō remanēt prime perfectiones. aut si remanere ītelligunt penit⁹ inutiles sunt sine istis. Qz etiā secundis pfectiōib⁹ interemptis ītermā tur et prime ptz in elemētis q̄ cum substantie sint (substātie aūt nichil sit cōtrariū) nec habent contrarietatē adinuicē nec agunt nec patiūtur q̄ primas pfectiones suas: sed potius q̄ secūdas. quib⁹ tamē corruptis corrūpunt z ipse. substātiales elementor̄ species z perfectiones z ipsa elementa.

¶ Si aūt querat qs cū illa tria bona: mēsura/numerus/pondus. trib⁹ generib⁹ causarū respondeant. s. efficienti formali z finali. cur nō ponit quartum quod quarto generi causaz respondeat. s. materiali. ¶ Ad qđ dicendū q̄ hoc ideo est: tū quia causa materialis non est generale principiū oīm substātiaz: qz angeli z aie causam materialem nō habent ad modū corporū. tū q̄ materia est initiū rei et nō cōplementum. tū quia creator in triplici genere cause se habet ad creata et nō in quarto. Nullatenus em̄ materialis causa est creatorū. tū quia nulli⁹ persone coaptabilis est materia. Iz cetera causaruz genera singula personis singulis coaptētur. Et ꝓpter hoc ꝑm eaz non est rei perfectio sicut inferius ostendetur.

¶ Tertia questio.

Quō ista tria dīst

Ad rōnes.

Ad primaz

Dictū aug.

Ad secūdā

Similr hec sunt in aīa.

Modus in amore non hūisse mod

Sibr in corpore.

qđ sit spēs.

Af primo.

Scdo p augustinum. In oppm̄.

Af etiaz q̄ oīa ad filiū.

Solutio

Tria debēt ee artifici scz potētia ars et vtilitas

Similtudo in ferioꝛ ad diuina.

Dictū aliq̄rū qđ ipobat

Solutio

Bonū sumit tripliciter

Dionysius

Si queraf.

Exemplum in angelis.

Exemplum in hoibus.

Assīgt. hic q̄tuoꝛ rōes.

Exemplum in elemētis

Respōsio.

Solutio

Bonitasco sistit in duplici ordīatione rei.

Af q̄ non.

Secūdo af

In oppm̄.

Solutio

Bonitascō sistit in duplici ordīatione rei.

Af q̄ non.

Secundo. Salomon

Hicvidet q̄ caritas iformat fidem

Dupler cōgnitio.

Augustin⁹

Caritas ꝓpter q̄ fides

Adultimū.

Dictū dio dilectio.

¶ Item tertia questio est quomō in his trinitatis reluceat vestigiū: z quō singula singulis coaptētur personis. ¶ Videt autē prio q̄ singulis. Nā ordo bonitati ipūssanti reddendus est vt videt. Species sapiēte filij: igitur modus aut mensura potētie pr̄is. ¶ Hoc idē videt per augustinū qui dicit q̄ in magnitudine creaturaꝝ iudicatur potētia creatoris. magnitudo autē aperte mensura est. ¶ Sz videt q̄ spiritui sancto cui appropriat bonitas debeāt oīa hec attribui. Nā qz bonus est nos sumus: et omnia sunt vt ait augustinus. ¶ Deinde videt q̄ oīa ad filiū referēda sunt quia filio appropriate cōuenit esse exēplar vel artem. Oia autem ingtum sunt indicia sunt z ymagines et exēplata: z scōm hec ad exemplar cōparari videntur. ¶ Solutio. Oia omnibus cōueniunt: z q̄ assignātur quedā quibusdā. nō est scōz p prietates psonarū: sed potius scōz appropriationes. sicut in artifice materiali est q̄ ad hoc vt ipse operetur exigit potentia. et ars seu exemplar ad cuius imitationē operet et vtilitas siue bonitas que ad operandū mouet ipm̄ sic z in primo artifice est reperire potentiā que patris est. artem z sapientiā que filij: bonitatē que spūs sancti. Similiter lz ista tria vestigia sint totiꝰ trinitatis: scz mēsura/numerus/z pōdus. tū scōm appropriationē singula singularū sunt vestigia psonarū vt ostensum est supra. ¶ m̄ vero sicut est in artifice inferiori q̄ finis mouet efficientē. efficiēs vero operatur iuxta exemplar. ita est in supremo opifice q̄ ipse operat iuxta artē eternā. Ad operādū aūt mouet ipsum bonitas siue vtilitas creaturarū quā intendit. ideo quidā bonitatē referūt ad causam finalē ¶ Sed videtur potius referēda ad cām efficientē Nam causa efficiēs existentie rer̄ est bonitas dei qz em̄ bonus et summus et preterea bonū est diffusiuum ipsius esse. ¶ Et ad hoc dicendum est q̄ bonū tripliciter sumitur. sicut dicit aristo. scz honestum. z ꝑm hoc dicit dr̄s. Estote sancti qz ego sanctꝰ sum. Delectabile ꝑm q̄ dicit bonū est cuiꝰ apprehensio delectatio est vel bonū est qđ omia optant. siue bonū est qđ ab omnib⁹ desideratur. dicit etiā cōferens: z scōm hoc dicit btūs dionysius. Bonū est diffusiuū esse. vt est bonū delectabile pōt reduci ad cām finalē. vt est conferens sic ad causam efficientem: et idem est causa finalis z efficiēs ꝓpter qđ summū bonum de seipso dicit. Ego sum alpha z o primus et nouissimus.

¶ Questio quarta.

Quarto querit vtrum illa tria vnicam in re efficiāt bonitatem. z videtur q̄ non: imo plures. ¶ Nam vnū quodq; eoꝝ pro priam habet bonitatē quā in re derelinquit: igitur ex his tribus tres relinquūtur in qua libet re bonitates. ¶ Preterea. si est vna sola bonitas ex his tribus creata: dicas que est illa. z nō est assignare vt videt. ¶ Qz aūt vnius solius bonitatis effectiua sint: hoc videt. Nam vnaquęq; res vna sola bonitate predita est que ab istorum bonitatibus ortū hz. ¶ Et hoc concedimus: z dicimus q̄ illa bonitas ex his tribus est ordinatio rerū dupler. vna ad ipz primū bonū in quo q̄sce re appetunt: et ex ipso appetitu mouētur vt quiescant in eo omia alia ḡtum volunt vt rationalia. Alia ḡtum possunt vt irrationalia. Omia em̄ ad hoc tēdūt vt participēt esse diuinū pro modo suo Alia ipsarū rerū adinuicē per quā vnaquęq; qđ ei a primo fonte infusuz est: in aliā diffundere cōtendit et satagit z scōm q̄ nobiliores z meliores sunt creature z magis infunduntur vt superiores creature eo. s. q̄ fonti essendi ꝓpinquiores sunt vt sol et luna z hmōi. Est ergo vniuscuiusq; substātie boni tas habitudo principalis operatiōis siue in ordine z mensura sua. vnde idē est in ea eiꝰ bonitas z eius pulchritudo. Questio. v. ¶ Quinta ḡstio est. an ista tria bona differāt essentialiter. videtur aūt q̄ idem sint. ¶ Nā amor pondus aīe est et ipsa species est qđ probat dupliciter. Primo q: ipsa ē habitudo naturalū operū: z hoc est qđ superius eē assignauimus esse speciem. ¶ Scōo q: ipsa facit animā speciosaz. vnde cōparatur auro in scriptura ibi Fecit salomon thronū et vestiuit eum auro fuluo. Si ergo caritas q̄ pondus est z species est ergo species z pōdus idem sunt. ¶ Sic habetur argumentū cōtra illos qui dicūt q̄ caritas nō informat essentialiter fidē. videt em̄ q̄ imo: q: si caritas est pondus anime trahit ergo eā sursum. ergo omne id quod vehit eā sursum habet a caritate Sed cū mouetur motu fidei nō eleuat sursum ad primā veritatem nisi per illam circūstātiā que ꝓpter se super oīa que circūstat actū fidei: igitur illā habet a caritate. Si ergo caritas motum fidei vestit circūstantia sua nobiliori. ponit ergo eā in medio: ergo informat eā. sz circūstātia q̄ est actualis actui est de essentia ꝓtutis: igit caritas essentialem informationē confert fidei. Et ad hoc dicendum est q̄ licet caritas sit habitudo aut abilitas naturalis operationis: qz per ipam abilis est anima ad opus dilectionis dei ad qđ est nata. nō tamen est species: qz species non vocatur hic oīs habitudo vel abilitas ad opus ad qđ est res naturaliter et principaliter. hoc aūt est cognoscere. Naz cognoscere perfecte est beatitudo perfecta in patria. z cognoscere imperfecte est beatitudo ipa perfecta in via. Dicit em̄ aug. q̄ credere beatitudo ē vnde fides portus est species q̄z caritas: z licet caritas animā faciat speciosam. tū speciosiorē eam efficit fides. Licet etiā auro cōparet caritas tū ḡre caritas ꝓpter speciositatē. tum ꝓpter operū subtilitatez ꝓpaf auro. tum qz mouetur sursum ad instar ignis. tum ꝓpter claritatē finis. tū sapientia fidei veritas comparat auro ibi. Filij syon inclyti amicti auro primo ꝓpter predictas causas. Tū etiā qz ipsa ē ipa claritas anime: vnde sapiētia siue fides potiꝰ dicenda est species. ¶ Ad vltimū dicendū q̄ deus solus essentialiter pficit fidē z caritatē sīr: z licet fides ꝓprie loquēdo nō habeat motuz eo mō quo dicit btūs dion. q̄ primꝰ motus rōnalis anime ē dilectio. tū nichilominꝰ actum hz qui cōsūgit animā deo sine motu qui precedit motum caritatis tangēs ḡfatiuus ipsius. Sed postq̄z penes animā sunt fides z caritas: ipsa caritas per motum de sideriꝰ q̄ est casus ꝓprius fidem eleuat neq; cessat donec fides adepta fuerit qđ intēdit et in fine suo

quiescit: qꝫ tũc solũ obtinet cum ipam primã pulchritudinem aperte videt anima fidelis.

¶ Questio sexta.

af primo Augustin⁹

Jn oppm.

Solutio

Alr ꝑt dici.

Illa tria bona reperiuntur etiam i materia.

Augustt. in musica.

Af ꝙ non.

Jn oppm.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Solutio

Ad primuz

Ad secũdũ

Ad tertiuz

Ad quartũ

Duplex ordo.

Jterum af.

SExta questio est. an ista tria bona sint in materia. ¶ Si esñ ibi nõ sunt: et vbi ipa non sunt oĩno nichil est. vt dicit Augu. materia secundũ hoc nichil esset. quod falsuz est. Nã materiatũ consistit ex materia⁊ forma existentib⁹. ¶ Sed ex alia parte cuz materia bona sit vt dicũt sancti eoꝝõ ꝙ capax est forme. et oĩs bonitas ex trib⁹ predictis surgat oportuit ea in materia reperiri. ¶ Solutio. Aꝯ dicit aug. ꝙ vbi hec maria bona sunt maximũ bonũ est: vbi mediocria mediocre. vbi minima minimũ. loquitur de solis substantijs ⁊ nõ se extendit verbum illud ad materiã. Posset tñ dici ꝙ ipsa materia eo ipso ꝙ ꝓticeps est esse particeps est istorum vnde cũ sola possibilitate et capacitate qua est receptibilis forme habeat esse: ⁊ sic habet illa tria. cũ autem est terminata ⁊ finita per formã et iã est actu sub forma: ⁊ sic habet illa tria. ẽtũ autez ad presens attinet tñ de ipsa. dicimus ꝙ eius vtilitas ⁊ bonitas hec est sola ꝙ ipsa est imitũ oĩm corpora liũ: et est fundamentũ armonie quã facit deus in cithara vniuersi ex generationib⁹ sibilinuicez succedentibus cũ quibusdã interceptis corruptionibus/sicut i cithara materiali redditur simphonia ex successione sonoꝝ cũ interpolatione quoꝝdã silentioꝝ. sicut testatur augu. in libro musice sue.

¶ Septima ꝙstio. ¶ Septima et vltima questio est vtrũ illa tria fctã sunt vel dispolita in mensura numero ⁊ pondere. Aꝯ si quis cõcesserit non erit status sed ibitur in infinitũ. ¶ Si dicatur ꝙ non videtur ꝙ immo. Nam solus deus est mẽsura sine mensura: ⁊ sic de alijs. vt dicit aug. ergo vnũqꝺqꝫ istoꝝ habet mensurã numerũ ⁊ põdus. ¶ Jtẽ vbi ista magna sunt magnũ bonũ est. sicut dicit aug. ergo ista magnitudinẽ habent igitur et mensurã. ¶ Jtẽ vnũqꝺqꝫ eoꝝ speciẽ hz. nã vnũqꝺqꝫ eoꝝ est alicuius speciei. ¶ Jtẽ ordinẽ habent hec inter se. Nam mensura videtur precedere alia duo. ¶ Solutio. Re vera solus deus caret ⁊ mensura mensurãte ⁊ mẽsura mẽsurata. Et similiter intelige de alijs. Hec aũt et si mensurã mensuratã non habent. mensurãtẽ tñ que est deus aut actus anime mẽsurãtis habere nõ dubitatur: ⁊ sic soluitur primũ. ¶ Scõz soluitur ꝙ equiuocationẽ magnitudinis. nãz si magnitudinẽ intẽsionis habere nõ prohibeãtur: tñ ẽtitatis nullã habẽt. ¶ Tertiũ similiter per equiuocationẽ speciei dissoluitur: qz licet alicuius speciei et alicuius generis sit vnũquodqꝫ. non tñ aliquod illorum speciem hz sicut supra determinauimus speciẽ habitudinẽ naturalium operationũ. ¶ Quartum similiter eu ideter soluitur per distinctionẽ ordinis multiplicis. Nã est ordo antecessiõis qui nõ videtur in his deesse: et est ordo ordinata collocatio iter creaturas put requirit vtilitas vniuersi. et hic est ordo quez põdus superius vocauimus qui in his minime reperitur. ¶ De ordinatione tñ istorum qui fm prius et posterius attendit dubitatur. Mensura eteñ siue modus ⁊ ordo dispositiones atqꝫ circũstãtie actionũ sunt naturalitũ: ergo posterius sunt eis. Sed species est habitudo actionũ: ergo prior est eis vt cã. sed quicquid est prius prioꝛe est prꝰ posterioꝛe igitur species prioꝛ est modo et ordine.

Secũdo

Tertio

Solutio. Ad primũ

Ad alia.

De ordine istoꝝ fm augu. dion⁹. ⁊ libꝝ sapie.

¶ Jtẽ species cũ ipa sit formale principiũ dignitate prioꝛ est vt videt. ¶ Jtẽ ordo cũ respiciat finem gfa cuius sunt oĩa: et ꝙ est primũ mouens oibus vt videtur debet anteponi. ¶ Jtem videtur cõtrouersia de ordinatione istoꝝ inter libꝝ sapientie qui ponit primo mẽsurã. et glosaz aug. sup ps. qui preponit numerũ: ⁊ btñ dionysium ꝙ preponit ordinẽ. ¶ Solutio. Ad primũ dicenduz ꝙ et si mensura in cõparatione ad actionẽ cuius est circunstãna naturaliter subsequatur: tñ prout cõparatur ad potẽtiã cuius est hitudo aut abilitas naturalitũ operationum de necessitate precedit.

¶ Ad sequẽtia. Solutio est vnica ꝙ scõm diuersas cõsideratiões diuersas reciptũr ordinatiões Nã species dignitate precellit: ordo vero rõne finis primo intenditur: mẽsura aũt in alia cõsideratione prioꝛ est. et ideo non mirum si a dissimiliter considerãtibus dissimiliter ordinãtur.

Hic cꝛnũtur ꝙtuoꝛ i. iij. capitulis.

¶ Decimus tractatus cõtinet. iiij. cap.

Post alias creaturas dicendũ est de homine ꝺ̃ est finis aliaꝝ creaturarũ visibiliũ: et de quo principaliter intendimus ¶ Primo ergo dicẽdũ est quomodo hõ fctꝰ est ad ymaginẽ ⁊ similitudinẽ dei. ¶ Secũdo de primo statu ade. ¶ Tertio quomõ trãsgrediendo mãdatum disciplineꝫ cecidit in miseriam. ¶ Quarto de cã pctꝰ eius et de generibus pctõrum in que cecidit. Postmodũ i tertio libro de liberatoꝛe generis humani et de eis per que liberat scz de virtutibus. ¶ Jn primo ca. querit ser. ¶ Circa primũ sex principaliter querenda sunt. Primo quare homo fctus dicit ad ymaginẽ et similitudinẽ dei et non angelus. Secundo vtruz in veritate sit aliqua similitudo hois ⁊ angeli ad deum. Tertio de verbis apostoli quib⁹ dicit ꝙ vir est ymago dei non mulier. Quarto de intelligentia huius auctoritatis Faciamus hoiem ad ymaginem ⁊ similitudinẽ nostrã vel dei. Quinto quomodo assimilatur hõ trinitati increate memoria/ intellectu/et volũtate. Vltimo qliter assimiletur eidem/trinitati ꝙ mentẽ noticiã ⁊ amoꝛẽ. ¶ Prio ergo queritur qre homo fctus est ad ymaginem ⁊ similitudinẽ dei ⁊ nõ angelus potius eñ videtur ꝙ angelus diceretur fctus ad ymaginẽ ⁊ similitudinẽ dei. Dicit eñ btus dionysius ꝙ prima ymago dei est angelus: ⁊ ꝙ angelus hz intellectũ dei formẽ. Dicit eñ ꝙ malũ angeli est ꝓtra deiformẽ intellectũ esse. malũ hominis cõtra rõnem. malũ corporis cõtra naturã. ¶ Ad hoc dicimus ꝙ angelus a meliori et excellẽtioꝛi dono nomen sortit ⁊ dicit lux in gen̄. cũ dicit fiat lux. Et in ezechiel. tu signaculũ similitudinis eius fuisti. quod est ꝓpter deiformitatẽ et pspicacitatẽ sui intellectus. cuius lucid itas ⁊ subtilitas tãta est ꝓpter subtractionem a carne ꝙ sine tempoꝛe sine mora collationis vel rõnis videt quid faciendũ quid fugiẽdum. nec tãtum facienda videt in prima veritate sicut homo: sed etiã futura ꝓter ea que li. arbi.

Prima ꝙo.

Af primo.

Dionysius

Solutio

Angelꝰ dr lux.

Quare hõ dr ad ymaginẽ dei potiꝰ ẽꝫ angel⁹

Af primo.

Scõo per euãgelium.

Tertio per ysaiam.

Opinio aliquorum.

ꝓtra hãc af

Secundo.

Tertio per augustinuz

ꝙ incidẽs.

Augustin⁹.

Jn oppm ꝑ augusti.

Opinio doctoꝝ.

Ad primuz dr ꝙ triplex est silitudo.

Ad aliud

sunt que non sunt ei subiecta. Homo vero cuꝰ intellectus nõ est oĩno abstractus sine mora collationis videre nõ potest quid faciẽdũ quid nõ. maxime in pluribus: ⁊ ideo dicitur factus ad ymaginem et similitudinẽ dei: qꝛ hec est eiꝰ suprema dignitas. Sed hec nõ est prima dignitas angeli: et ideo potius dicitur hõ ad ymaginẽ ⁊ similitudinẽ dei ẽꝫ angelus. Et ideo qꝛ ex vno homine sunt oẽs homines sicut ex vno deo sunt omnia.

¶ Scõa questio huius capituli.

Queritur que sit illa similitudo qua hõ factus est ad ymaginẽ et similitudinẽ dei ¶ Videt enñ ꝙ nulla sit similitudo hominis ad deum: qꝛ ꝓꝓrũ est qualitatis secũdum eã similẽvel dissimilẽ dici. Sed nulla qualitas est in deo cõmunis cũ homie ergo deꝰ nõ est similis hoi. nec ecõuerso. ¶ Jtem dicitur in euãgelio. nemo bonus nisi solus deus. Sz ꝑticipãtis ad nõ participãs nulla est collacio. ergo deꝰ nõ est similis homini inẽptũ est bonꝰ Eadem rõne nec inẽptũ est iustus: et ita videtur ꝙ in nullo sit ei similis. ¶ Preterea dicit ysa. Oẽs iusticie nostre quasi pãnus mẽstruate coram eo. et ita iusticia nostra in nullo cõmunicat cũ iusticia dei: igitur nõ sumus ei similes in iusticia. eadem rõne in nullo alio. ¶ Propterea dicũt quidam ꝙ nulla est similitudo hois ad deũ. Sed tropice dictum est ꝙ homo factus est ad ymaginẽ ⁊ similitudinẽ dei. ¶ Sed cõtra. Justicia creata ⁊ iusticia increata cõmunicãt in hoc ꝙ sicut deꝰ iusticia sua increata reddit vnicuiqꝫ qꝺ̃ suũ est. ita homo iusticia sua creata reddit vnicuiqꝫ qꝺ̃ suũ est: ergo hõ iustus inẽptum iustus cõuenit cum deo. igitur in hoc est similis ei. ¶ Jtẽ pctm̃ dissimilat deo: igit virtus assimilat deo. ¶ Jtẽ dicit btũs aug. ꝙ ad deũ appropinquamus pedibus mẽtis non corporis. Appropinquatio aũt ista nõ est nisi aliqua ei assimilatio: ergo aliqua est similitudo hois ad deum. ¶ Queritur etiã cur nõ de vniuersis creaturis dictũ est ipsas ad dei ymaginẽ factas esse cũ dicat augu. in lib. lxxxiij. q. ꝙ ydee exemplares aboterno fuerũt in deo ad quarũ imitationẽ fctã fũt vniuersa. ꝑ hãc auctoritatẽ videt ꝙ ois creatura ymago dei sit. ¶ Sed cõtrariũ videt per aug. in eodẽ. dicit ei ꝙ ad ymaginẽ dei format ⁊ ꝙ nulla alia creatura itermedia formaꝛ vt nihil sit deo conjunctũ? Sz sic formari solũ hoi ⁊ angelo cõuenit. ẽre solũ hõ et angelus ad dei ymaginẽ creati sunt. ¶ Aõ cõcedimus: hec igitur sole creature dicũtur ymago dei qꝛ deo imediate cohereñt: ⁊ qꝛ in his et expressius ⁊ tanẽptm in ymagine ꝓpria conspicit ipse deꝰ. Ceterevero creature nec imediate ad deũ se habẽt: sz mediãtibꝰ superioribꝰ qꝛ ꝓpter hoiez facte sunt. ¶ Solutio. Ad prebiecta dr ꝙ triplex distingũt magistri triplicẽ silitudinẽ. Est eñ silitudo cõformitatiz. ⁊ est silitudo repũtatiõis ⁊ imitatiõis in opib⁹ discrete factis. Et hoc solo mõ factus est hõ ad ymaginẽ ⁊ similitudinẽ dei. ¶ Ad primũ dicimus ꝙ aristo. intendit de prima silitudine. s. de similitudine cõformitatis ꝓprietatum. ¶ Ad aliud dicimus ꝙ solus deꝰ bonus est essentialiter: et scõm hoc nõ cõuenit cũ homine: sz tñ in effectum bonitatis cõuenit cũ homine vt i effectuz mie et iusticie. Unde cõmunicat cũ homine inẽptum bonus inẽptum iustus inẽptũ misericors ꝓpter effectũ. Sed licet aliꝫ sit cõuenientia hois ad deũ: maria tñ est differentia. ꝓpter quã dixit ysaias. Justicie vestre quasi ⁊c. ¶ Ad quarto obiectũ dicimus ꝙ mundus factus est ad similitudinem dei. i. ad similitudinẽ repũtatiõis. Solus autem hõ ad silitudinẽ imitatiõis. nõ cuiuscũqꝫ imitationis: sed imitatiõis in operib⁹ discrete factis Est igitur fact⁹ homo ad ymaginem dei ꝓpter cognitionis immediatã adherẽtiã ⁊ cõiunctionem: aut ꝓpter expressaz imitationẽ operũ discrete facto⁊ũ siue operũ ꝛrutũ. Et ꝙ hoc ꝑz ꝙ creature visibiles nec ad ymaginẽ ⁊ silitudinẽ dei facte sũt

Ad quartũ

Nota cur homo dr ad ymaginem dei factus.

¶ Tertia questio huius capituli.

Tertio queritur qualiter vir factus est ad ymaginẽ et similitudinẽ dei: nõ mulier. Videtur enñ hoc eẽ falsum: qꝛ mulier habet rõnem que renouatur de die in diem in agnitionẽ dei sicut ⁊ vir. ¶ Solutio. Dicim⁹ ꝙ trib⁹ de causis dicit hoc apls. Prima est qꝛ vir immediate fact⁹ est ad ymaginẽ et similitudinem dei mulier vero mediãte viro: qꝛ fctã est ꝓptervirum. vnde dicit in gen̄. Faciam⁹ ei adiutoriũ simile. Secunda rõ est: qꝛ vir perspicatioꝛe intellectũ hz naturaliter ẽꝫ mulier. ⁊ fm ordinez nature mulier debet et subici. Tertia rõ est: qꝛ sicut ab vno deo sunt oĩa. ita ab vno hoie sunt alij hoies ⁊ mares ⁊ femine. Augu. tñ dicit ꝙ illa verba apli trahenda sunt potius ad figurã dãt enñ tãtum figuratiue intelligi virũ et mulierẽ esse in hoie interiori Ibi enñ vir superior pars est rõnis. femina vero inferior pars rõnis ꝙ disponere hz terrena. Superior aũt pars rõnis regere debet inferioꝛẽ que est tanẽptꝫ femina. qꝛ scõm cõtẽplationẽ eternoꝝ debemus per imitationẽ disponere terrena scz iuste et misericoꝛditer. Cũ ergo quodãmodo duas habeat partes: vnã qua cõtẽplatur celestia. aliã qua disponit terrena: scõm illã qua cõtẽplat celestia factus est tñ ad ymaginẽ ⁊ similitudinẽ dei ⁊ non scõm aliud. ¶ Sed hoc videt esse falsum. qꝛ scõz hãc imitatur deũ in operib⁹ discrete factis. igit scõm illã factus est ad ymaginem et similitudinẽ dei. ¶ Jtẽ dicit: qꝛ homo ymago dei est scõm naturalia. similitudo vero scõm gratuita. ¶ Sz obiciꝰ tur: qꝛ dicit aug. ꝙ mens est oĩm que sunt in aia et dignitate sublimioꝛ ⁊ sublimitate itegrioꝛ. habens ymaginẽ dei in potentia cognoscendi ⁊ similitudinẽ in potentia diligendi. Ex hoc videt ꝙ cũ potẽtia diligẽdi naturalis sit sicut potẽtia cognoscendi nõ solũ attendaꝛ ymago penes naturalia: sed etiã similitudo. ¶ Jtem cur potiꝰ dicit ꝙ i potentia cognoscendi est dei ymago. in potẽtia diligendi est dei similitudo. cũ ecõtrario videaꝛ equaliter posse dici. ¶ Jtẽ videtur aug. sibiipsi cõtrarius. Dixit enñ in libro de trinitate ꝙ anima rõnalis est ymago trinitatis ꝑ memoriã intellectuam volũtatẽ: siue mentẽ noticiã et amoꝛẽ. Ex hoc sequitur ꝙ in amoꝛe siue in potẽtia diligẽdi est aia ymago dei. ¶ Sed videt ꝙ non penes potentiã diligẽdi sit aia ymago: sed solum penes potẽtiam

Secundo. Obicit tñ ꝑ augusti.

Item af.

Item videt aug. esse sibi ꝓtrarius

Jterum af.

cognoscendi. qz ad imaginẽ formaꝫ qͦ nõ ꝓ aliam creaturã formaꝫ ita vt nihil deo sit cõiunctꝰ. Sz augustinꝰ dicit ꝙ amare aliqd est velle illud ꝑsto esse ad fruendũ. Presto aũt nõ est aliquid anime nisi per cognitionẽ: z ita ad dilectiones ꝓexigit cognitio: ergo dilectio formaꝫ ꝑ intermediã creaturã. igitur nec ipa nec potẽtia ad ipsam neqz aliquid per eã est ymago. Opinio doctoris.

Qͦ cõcedimus hac rõne. z etiam ꝓpter verbũ apostoli qui dicit ꝙ vir ẽ ymago dei. i. intellectus siue superior pars rõnis Hic em̃ est interior homo qui renouaꝫ in agnitionem dei. Ex hac em̃ ratione sumiꝫ solutio z intelligentia illius verbi scz ꝙ mens est ymago in potẽtia cognoscendi. similitudo aũt in potẽtia diligẽdi. Nã sicut in dilectiõe sic in cognitiõe fit fruitio quia vna est delectatio in fidez i dilectiõe ad quã caritas mouet fidẽ: qz caritas est desideriũ fruendi. z tta immediate se habet potẽtia diligendi per dilectionẽ ad deũ: sicut potẽtia cognoscẽdi ꝑ cognitionẽ. tm̃ mediate se hz dilectio ad deũ q̃tum ad hoc ꝙ non nisi ꝑ cognitionẽ ꝓambulã mouetur ad ipm̃. qz ergo ymago assignatur scm̃ immediationẽ. ideo potius refertur ad cognoscendi potentiã q̃ ad potẽtiã diligẽdi. Fruitio ꝑsistit in cognitione z dilectione.

Quare vir dr ymago dei.

Per predicta ptz solutio ad oia ꝓiecta. Vir em̃ est ymago dei z gloria. ymago qz ꝑ cognitionẽ intellectus immediate coniungiꝫ deo. ymagines em̃ appellamꝰ quibus res apprehendũtur et cognoscunt q̃ ꝑ dictiones significãtur: ꝑ intellectũ aũt nõ tm̃ tanq̃ ꝑ speculũ: sed tanq̃ ꝙ ymaginẽ expressissima cognoscitur deus. i. qua nulla est expressior et qua immediate aia coniungiꝫ deo tanq̃ conueniẽs cum cõueniẽti. gloria aũt dr vel ꝓpter delectationẽ que principaliter est in cognitiõe dei vel ꝓpter laudẽ qua deũ cognitũ ꝑ intellectũ laudamus z quia intellectus est maxima materia laudis dei Gloria em̃ duobꝰ modis accipiꝫ. vel ipa gloriatio vel delectatio vel ipa laus: et ideo dr intellectus gloria dei: qz ꝑ ipm̃ delectamur in deo z laudamus ipsum Licet aũt scm̃ beatũ augu. predicto modo distinxerit inter ymaginẽ z situdinẽ. tamẽ alio modo distinguiꝫ scm̃ ipm̃ z scm̃ alios sanctos vt dicaꝫ homo factus ad ymaginẽ ꝑm naturalia. ad similitudinẽ ꝑm gratuita. Nichil em̃ impedit vnam et eandem auctoritatem diuersimode competenter exponi. Quare vir dr glia dei. Sic dr dupliciter Augustinꝰ Alit dr hõ ad imaginẽ z situdinẽ dei.

Questio quarta.

Quarto queritur de intelligẽtia huiꝰ auctoritatis qua dixit faciamus hoiem ad ymaginẽ z similitudinẽ. Loqtur pr̃ ad filium z spm̃ sanctũ. Nõ em̃ potest dici ꝙ ad angelos loquaꝫ sicut dicũt iudei: qz angeli nõ sunt creatores hominũ neqz habẽt vnã ymaginẽ cuz deo ad cuius imitationẽ fieret homo. ꝓpter hoc necesse est dicere ꝙ pater loquiꝫ ad filium et spm̃ sanctũ: vel ꝙ sit vox triũ personarum vt dicit beatus augustinꝰ ꝙ per istas duas dictiones pluralitas personarũ designaꝫ. Utitur em̃ sacra scriptura naturali modo loquẽdi nec vnq̃ vnicã personã pluraliter significat. Ex adulatione ꝓcessit ꝙ vnã personã pluraliter significam. Per ista vero duo ymaginẽ et similitudinẽ vnitatis eẽntia dicũt iudei Dicit aug. Regula Ex adulatione ꝓcessit

designatur vnde hoc nomẽ ymaginẽ supponit diuinã essentiã in habitudine ad naturalia hois: et hoc nomẽ similitudinẽ similiter in habitudine ad hois gratuita: z hec est perfecta significatio huiꝰ locutionis faciamꝰ hominẽ ad ymaginẽ z similitudinẽ nostrã. Scm̃ autẽ beatũ augustinũ z scm̃ beatũ hylariũ iste due dictiones faciamꝰ z nam non significant tantũ pluralitatẽ ꝓsonarũ: ꝫ etiã vnitatẽ essentie per hoc scz ꝙ designant vnã operationẽ triũ personaꝝ. Similiter ꝑ ista ymaginẽ et similitudinẽ non tm̃ vnitas essentie designatur ꝑm beatũ hylariũ: sed pluralitas personarũ. Similitudo em̃ in diuina essentia non tm̃ modo se hz in habitudine ad hois gratuita: sed designat mutuã distinctionẽ ꝓsonarũ. Unde is est sensus. Faciamus hoiem ad ymaginẽ et similitudinem nostraz. id est ad similitudinẽ qua sumus inuicẽ similes. Eodẽ modo dicẽdũ est de hac dictione ymaginẽ z est sensus. Faciamꝰ hoiem ad ymaginẽ nostram. i. ad ymaginẽ qua imitamur nos adinuicẽ. Illa auctoritas sic exponitur. Aug. z hylarius. Hylariꝰ sic exponit

Questio quinta.

Quinto queritur quomodo assimileꝫ homo trinitati increate in memoria intellectiua et voluntate ꝓpter multas causas. Dicit em̃ augustinus ꝙ anima rationalis assimilatur trinitati increate in memoria intellectiua et voluntate ꝓpter multas causas. Dicit em̃ augustinus ꝙ anima est ad remouendũ carnales cogitationes in deo. Solent em̃ carnales patres nõ memorari ꝓpter nimiã senectutez: z ideo attribuiꝫ patri memoria ad remouendũ talẽ fantasticã cogitationẽ. Similiter solent filij eẽ in scis: z ideo attribuiꝫ filio itellectus. Spũs aũt q̃q̃ solet esse nomẽ inflationis et ideo spũi sctõ attribuiꝫ benignitas siue voluntas et amor. Secũda rõ est: qz sicut ex ꝑe filiꝰ ex ꝑe et filio spũs sctũs: ita est ex memoria intellectus. ex memoria z intellectu voluntas. Sed hoc videtur esse falsum: qz memoria potius videt esse ex intellectu q̃ ecõuerso. sicut dicit beatꝰ augusti. res generãt sciẽtiã sui in aia siue intellectu: et ab intellectu trãsfertur ad memoriã vt ibi reseruetur. Nõ em̃ est memoria de inuisibilibꝰ nisi ꝓꝰ intellectis. sicut nõ est memoria de visibilibꝰ nisi ꝓius visis. z ita potius videt esse memoria ex intellectu q̃ ecõuerso. Quod q̃dẽ verũ est a ꝓncipio: ꝫ post q̃ forme rerũ sunt in memoria. ex memoria est actꝰ intelligẽdi siue cognoscẽdi. Tertia ratio est: qz sicut ꝑ et filius z spũssanctus sunt vnum in eẽntia: sed differũt in relatione. ita memoria intellectꝰ et volũtas sunt vnũ in essentia et differunt relatione. Nõ sunt aũt ita ꝓpie vnum in essentia sicut ꝑ z filiꝰ z spũssanctus. Sed suo modo sunt vnũ in essentia: quia habent vnum subiectum qͦ dicit essentialiter cõstitutũ tanq̃ formas subsãtiales. vt hoc dicaꝫ de ipsis potentijs. Differunt aũt relatione: qz ad se inuicem relative dicuntur large sic. Memoria intellectorũ z volitorum memoria: intellectus memoratoruz z volitorũ intellectus voluntas memoratorũ z intellectorum volũtas. Sz obicit. Dicit em̃ bñs augu. ꝙ memoria memorat seipsam intellectꝰ intelligit seipm̃. igitur idẽ est memoria ꝙ memoratum Secũda ꝓ ꝓma cã ꝑm augu. Ꝓma cã ꝑm augu. Secũda cã ꝓtra hoc ar Augustin. Tertia cã. de potẽtijs aie ꝑm doctorem ꝓtra hoc ar ꝙ augustin.

et intellectus dum intelligit se idẽ ꝙ intellectum Non ergo differũt memoria et intellectꝰ mẽtum sic dicũtur relative memoria memorati memoria nec ista tria differũt ꝫ ꝙ dicũtur relative cũ vnũ et idẽ ad se sic referaꝫ. Ad hoc dicẽdũ ꝙ nullꝰ actꝰ memorãdi memoraꝫ seipm̃: ꝫ ex vno actu memorãdi memoraꝫ aliqs actꝰ memorãdi: z ita in singulari semp aliꝰ est actꝰ memorãdi z ꝑm memoratũ: et aliud est itellectũ z actꝰ intelligẽdi q̃ ipm̃ itellectũ. Jn illo aũt actuali intellectu intellectũ ipm̃ intelligo. maxime ꝫ illos q̃ dicũt ꝙ cũ dicit iste memoraꝫ falsum simplr̃ sit falsus quo ad q̃dverus. sicut dicit aristo. ꝓtz igit ꝙ illa tria cũ ad seinuicẽ dicunt relative differt. Quarta rõ est ꝙ sicut pr̃ z filius z spũssanct̃ sunt equales: ita memoria intellectꝰ et volũtas sunt equales. vñ colligunt tres ꝓpositiones q̃s opz esseveras. Quarũ prima hec est. Quicq̃dvolo vel intelligo meminĩ. sed hec oĩno videt esse falsa. qz quod de nouo itelligo non reduco ad memoriã. vñ nõ q̃cq̃d volo vel intelligo meminĩ. Ad hoc dicunt mgri ꝙ hoc verbũ memini nõ ponit ibi actu ꝫ habitu. Quicquid em̃ volo vel intelligo memini: qz de facili possum illud reducere ad memoriã. Sz tũ videt velle augu. ꝙ intelligaꝫ de aia bene dispositа in q̃ scripta est lex dei. sicut dicit bt̃us hiere. Scribã legem meã in cordib⁹ eoꝝ. Nõ cõtingit ergo cognoscere aliqd ꝑm aug. actualiter nisi ꝓius fuerit cognitũ vel cogitatũ actu per memoriã vel quasi ꝑ formas iã expressas in memoria. vt itelligaꝫ illõ causatũ de rebꝰ illis qbus spualis hz iudicare sicut dicit apls. oĩa iudicat de oĩbus scientia hz: maxime de eis que ptinẽt ad salutẽ aniẽ. Secũda ꝓpositio est. quicquid volo vel memini intelligo. que sit vera est in aia bene disposita. Tertia ꝓpositio est. quicquid memini vel intelligo volo. Solutio aristoteles Quarta cã Ꝓma ꝓpõ ꝓtra hãc aꝫ Solutio ali quorum. Paulus. Scda ꝓpõ. tertia ꝓpõ. ꝓtra hãc aꝫ Secundo.

Szvidet hec apte falsa: qz memini et intelligo me peccasse: nec tm̃ volo me peccasse. Similiter intelligo istũ esse egrum: et compatior. non tm̃ volo ipsum esse egrum: ergo anima bene disposita aliquid intelligit quod non vult. ergo non quicquid memini vel intelligo volo. Ad primũ dicimus ꝙ non valet. quicquid memini vel intelligo volo: sed memini me peccasse vel intelligo: q̃volo me peccasse. qz in prima hec dictio quicq̃d nõ supponit nisi ꝓ rebus naturalibus q̃bꝰ bñ possumus vti. z hoc est qͦ dicit aug. quicquid intelligo volo dum vtor. i. bñ possum vti eo qͦ intelligo. Ipe autem assumit ꝓ peccato qͦ non hz naturale esse et quo nemo bene potest vti scm̃ ꝙ vti stricte accipitur. Ad scm̃ dicimus ꝙ cũ video egrũ debeo ipsum velle egrum tunc: quia scio deum velle hoc. z non valet hec argumentatio. Iste compatitur isti meritorie in hac egritudine: igitur non vult istum esse egrum. debet enim addi vel nõ vellet istum esse egruz. Paratus enim esse debet ad similitudinem dei velle ꝙ non sit eger: scilicet vt cesset peccatum: et cessante peccato cesset pena peccati. licet tamen nunc velliet istuz egruz: tamẽ vult ipm̃ non esse egrum in futuro. quia super hoc nescit dei voluntatem. Ad primũ. Ad secũdũ

Sexta questio huius capituli.

Vltimo queritur quomõ assimileꝫ homo trinitati increate in his tribꝰ: mẽs/noticia/et amor. Hãc aliã assignat bt̃us gregorius. trinitatem creatã in qua aĩa rõnalis assimilatur trinitati increate. s. mẽtem noticiã et amorẽ. Sicut em̃ ex ꝑe est filius et ex ꝑe et filio spiritussctus. ita ex mente siue ex sindiresi est noticia et ex illis duobus amor. Per sindiresim vero anima intelligens cognoscit se: et per hoc ꝙ intelligit z cognoscit se diligit se. et sicut pr̃ et filius z spiritussanctus sunt equales: ita ista tria. Mẽs em̃ bene disposita cognoscit se tantã q̃ta est cum cognoscit se esse super visibilia bonitate z dignitate per hoc ꝙ facta est ad ymaginẽ dei et cognoscit se esse sub deo et nihil boni se posse habere nisi a deo: z tantã se esse estimat cũ se amat sup omnia visibilia z minus q̃ deuz vt ita sit sine tumore superbie qua hõ magis ꝓpriã excellentiã diligit q̃ deum: z ita illa tria sunt equalia. sicut etiã quelibet ꝓsona est in qualibet: ita quodlibet istorum est in quolibet. licet non ita ꝓprie nec eodẽ modo sicut persone mutuo sunt in seipsis. Noticia em̃ z amor sunt in mente tanq̃ effectꝰ in causa: z preter ea effectꝰ est in mẽte tanq̃ in subiecto suo. Amor em̃ et noticia sunt in anima cognoscente tanq̃ cognitum in cognoscente ꝓpter assimilationem cognoscẽtis ad cognitũ. sicut dicit aristo. ꝙ anima quodãmodo est omia. Mens em̃ z noticia sunt in amore. i. in aĩa diligente tanq̃ amatũ in amante ita amor est cõiunctio diligẽtis ad dilectũ. vnde ꝓpter illã cõiunctionẽ dicitur amatũ esse in amãte. Ad matorẽ euidentiam eorũ que dicta sunt nota ꝙ bt̃us aug. in libro de trinitate. xi. duas trinitates creatas distinguit. Ꝓma tria cõtinet. s. speciem corꝑis visi: z speciẽ siue ymagines que resultat in oculo a specie corꝑis visi. et voluntatem q̃ contigit visum cũ re visa vt fiat visum actu primũ est quasi parẽs. scm̃ quasi proles. tertiuz vero quod nec est parẽs neq̃ proles nec quasi parens nec q̃si proles: sed cõiungens vtrũq̃. Scũda trinitas est q̃ cõplectitur similiter tria. s. speciem que est i memoria q̃ trãsmissa est a specie rei vise que est in sensu: et speciem que est in acie itellectus cogitantis. z voluntatẽ que ꝑiungit vtrũq̃. Cũ ei aliqs vult reminisci aliud dirigit aciẽ intellectus ad aciẽ speciei que est in memoria: z sic fit actualis cogitatio siue intelligentia. vt em̃ dicit beatus aug. in eodẽ libro. ca. viij. Sicut i corꝑibus sentiendi sic in memoria est modus cogitandi. z. ix. c. dicit. visiones due sunt. vna sentientis altera cogitantis. vt autẽ possit esse visio cogitatis ideo fit in memoria sentientis aliquid sibi quo se ita conuertat in cogitando acies animi sicut se in cernendo cõuertit ad corꝑis acies oculorum. Propterea duas i hoc genere trinitates volui cõmendare. vnã cum visio sentiẽtis formatur ex corꝑe. aliã cuz visio cogitantis formatur ex memoria. mediã vero nolui: qz non ibi solet visio dici cũ memorie cõmendatur forma que fit in cernẽtis sẽsu. vbiq̃ tamen voluntas nõ apparet nisi copulatrix quasi parẽtis et ꝓlis. z ideo vndecunq̃ ꝓcedet neq̃ parẽs neq̃ proles dici potest. Hãc ẽ tri- Augu. eodẽ libro. Duplex visio. Prima Scda trinitas. Tertia

Augustin⁹ — nitatem creatã dicit augustinus esse ymaginẽ trinitatis increate in humana aĩa. Sicut cñ ex memoria est actualis cogitatio siue intelligentia: et ex his duobus volũtas. sic ex pr̃e est filius: et ex pr̃e z filio spũs̃ctũs. Quo aũt sensus dicãtur ista tria esse vnum potest videri per hoc q̃ ipe dixit eo dẽ libro. c. iiij. in fine vbi dixit. ita q̃ est ad corporis sensum aliq̃ corpus in loco. hoc est ad animi aciem sufficit visio corporis in memoria: z quod ẽ aspiciẽtis visio ad eam speciẽ corporis ex qua sensus formatur: hoc est visio cogitantis ad ymaginem corporis in memoria constituram ex qua format animi acies: et quod est intentio volũtatis ad corpus visum visionemq; copulãdã vt fiat ibi quedã vnitas triũ q̃uis eorum sit diuersa natura hoc est eadem voluntatis intentio ad copulandã ymaginem corporis que inest in memoria: z visionem cogitantis. i. formã quã cepit acies animi rediẽs ad memoriã vt fiat. z hic quedã vnitas ex tribus non iam nature diuersitate discretis: sed vni⁹ eiusdẽq; substãtie q: hoc totũ intus est et totum vnus animus. ¶Quidam tamen dicunt q̃ hec tria sunt p̃prie vnum: et intelligitur hoc de ipsa potẽtia. Dicunt cñ q̃ anima idẽ est q̃ sua potentia: sed dicũtur tres potentie propter diuersos actus cũ non sit nisi vna anima et vna potẽtia in essentia. z hoc volunt habere ex verbis beati aug. qui dicunt q̃ hec tria sunt vna vita vna anima: et per hoc q̃ ipe dixit q̃ hec tria non sunt in anima vt in subiecto. igitur non sunt qualitates anime sed ipa anima.

Opinio aliquorũ scilz nostalium.

Solutio. — ¶Ad quod dicendu⁹ est q̃ augustinus dixit illa tria esse idem quod anima: q: complent et perficiunt idem esse anime. sicut dixit magister in sentẽtijs. Et ideo dicit augu. q̃ illa tria non sunt in aĩa sicut in subiecto vt color est in corpore. q: nõ sunt aduẽticia ipsi anime: sz cõpletiua esse ipsius. Nõ autem est aduenticiũ vt color corpori non cõplet esse eius predicta vero opinio et est cõtra deitatẽ et contra deum. ¶Ex illa ẽm opinione sequitur q̃ anime et angelo idem est esse et posse. quod soli deo conuenit propter sui extremã simplicitatem. licet in prima materia videatur idẽ esse q̃ posse sciscipere formã quãlibet. Talis ẽm potentia nõ est aliqua potentia: sz infirmitas potentie precedẽs omnẽ potentiã z omnẽ formã. Sic ergo nulla res habens esse non in aliã formã hz que non ipsa est: sed materia que hz esse in alio et ante: deinde perfectionẽ naturaliter nullã hz formã q̃uis denominetur a nominibus formatis per aliquã similitudinem/ et ideo non sequitur q̃ si materia est sua potẽtia q̃ anima sit sua potentia. cum proprie nõ dicatur materia habere aliquã potẽtiã vel aliq̃d posse. ¶Item eadẽ opinio est contra omnẽ philosophiã. Dixit ẽm porphirius q̃ rationale predicatur in quale: ergo rationale est qualitas. ergo non est idem q̃ anima. ¶Preterea sequit̃ ex hac opintone q̃ anima et angelus non continẽtur i aliquo genere: q: nõ cõueniunt in aliquo subst̃atiali q: nec anima nec angelus habet aliquid substãtiale quod non sit ipsa: et ita cum anima et angelus sint diuersarum specierum non cõmunicãt in aliquo subst̃atiali: igitur nõ cõmunicãt in aliquo genere. q̃ nihil est. ¶Ex hoc etiã seq̃tur q̃ intellectus hoiz angeli sint diuersarũ specierũ: et probat q̃ hoc sit falsum cum sint de eodẽ et habeãt eãdẽ perfectionem. ¶Ex hoc etiã seq̃tur q̃ anima non predicatur substãtialiter z in q̃d de homine z alijs animalibus. Potentia ẽm scieẽdi non est eadẽ z in specie in homine z alijs animalibus: q: potentia sciendi in homine idẽ est q̃ anima hominis. Quia vero hec pertinent ad aliã facultatem supersedemus.

Quõ ista sunt vnũ.

Opinio aliquorũ scilz nostalium.

Solutio.

Ad q̃d dicendu⁹ est q̃ augustinus dixit illa tria esse idem quod anima: q: complent et perficiunt idem esse anime. sicut dixit magister in sentẽtijs. Et ideo dicit augu. q̃ illa tria non sunt in aĩa sicut in subiecto vt color est in corpore. q: nõ sunt aduẽticia ipsi anime: sz cõpletiua esse ipsius. Nõ autem est aduenticiũ vt color corpori non cõplet esse eius predicta vero opinio et est cõtra deitatẽ et contra deum. ¶Ex illa ẽm opinione sequitur q̃ anime et angelo idem est esse et posse. quod soli deo conuenit propter sui extremã simplicitatem. licet in prima materia videatur idẽ esse q̃ posse sciscipere formã quãlibet. Talis ẽm potentia nõ est aliqua potentia: sz infirmitas potentie precedẽs omnẽ potentiã z omnẽ formã. Sic ergo nulla res habens esse non in aliã formã hz que non ipsa est: sed materia que hz esse in alio et ante: deinde perfectionẽ naturaliter nullã hz formã q̃uis denominetur a nominibus formatis per aliquã similitudinem/ et ideo non sequitur q̃ si materia est sua potẽtia q̃ anima sit sua potentia. cum proprie nõ dicatur materia habere aliquã potẽtiã vel aliq̃d posse. ¶Item eadẽ opinio est contra omnẽ philosophiã. Dixit ẽm porphirius q̃ rationale predicatur in quale: ergo rationale est qualitas. ergo non est idem q̃ anima. ¶Preterea sequit̃ ex hac opintone q̃ anima et angelus non continẽtur i aliquo genere: q: nõ cõueniunt in aliquo subst̃atiali q: nec anima nec angelus habet aliquid substãtiale quod non sit ipsa: et ita cum anima et angelus sint diuersarum specierum non cõmunicãt in aliquo subst̃atiali: igitur nõ cõmunicãt in aliquo genere. q̃ nihil est. cũ mori sit pura priuatio. Si igit̃ potentia nõ moriẽdi ẽ aliq̃d ipsa ẽ potẽtia sp viuẽdi. nõ ei p̃t dici q̃ potẽtia nõ moriẽdi sit potẽtia cessãdi ab aliquo actu cũ mori nõ sit actus: sz pura priuatio. Sed cõstat q̃ potẽtia viuẽdi est naturalis potentia. potẽtia aũt moriẽdi naturalis impotẽtia igitur potẽtia nõ moriẽdi est aliud q̃ potẽtia moriendi: ergo aliud fuit in adã mortalitas z imortalitas. ¶Nõ cõcedim⁹ respõdẽtes ad obiecta dicẽtes q̃ nõ valet. eadẽ est potẽtia currẽdi z potẽtia nõ currẽdi: q̃ eadẽ est potẽtia moriẽdi z nõ moriendi. q: liberũ arbitriũ se hz ad vtrũlibet z ideo eadem rõne est potentia currẽdi z potẽtia nõ currendi. Mori nõ est opus libert arbitrij: immo nature corrupte: z qñ dicitur q̃ potẽtie quedã sunt ad vtrũlibet z q̃ quedã ad vnũ oppositorũ tantũ dicitur de formalib⁹ potentijs tm̃. Potentia vero moriendi naturalis est impotentia ex qua non habet se nisi ad mori vel per naturã vel per aliud sc̃z per aliq̃d accidẽtale aduenies. s. per peccatũ In naturalibus aũt actionib⁹ se hz natura ad agere p̃ q̃d est principium mot⁹ cum acquisitũ fuerit id ad quod fuerat ille motus cessat natura ab illo motu de necessitate. Patet etiã q̃ potentie q̃ se habent ad duo opposita se habent ad illa vel per modum liberi arbitrij vel per modũ nature que ẽ principiũ motus z quietis. Patet ergo q̃ nec sic nec sic se hz potentia moriendi ad oppositã.

Ad primũ.

Mori nõ ẽ liberi arbitrij.

Ad primũ. — Mori nõ ẽ liberi arbitrij.

¶Questio incidens.

¶Item queritur vtrũ immortalitas que fuit in adam erit in patria. Nõ videtur: quia idem erit liberũ arbitriũ q̃d modo est: licet modo homo per ipsum possit peccare et non peccare. in futuro vero nõ poterit peccare. Eadẽ rõne eadem immortalitas qua homo in primo statu potuit mori et potuit nõ mori erit in patria: q: non poterit mori. ¶Preterea imortalitas ade fuit potentia resistendi oibus causis illatiuis mortis. eadẽ potẽtia erit in futuro: ergo eadem immortalitas erit in futuro. ¶Solutio. Dicimus q̃ re vera eadem immortalitas erit in futuro que fuit in adã si dicatur immortalitas illa potentia resistendi siue sempviuendi. Sz qñq; dicit immortalitas priuatio potẽtie moriendi scilz non posse mori: et hec erit in futuro z nõ fuit in primo statu. Unde patet q̃ hoc sc̃do modo non est verus q̃ eadẽ immortalitas que fuit in adã erit in futuro nec est simile de libero arbitrio. In hoc ẽm consistit eẽ liberi arbitrij q̃ homo facit eo sine coactione quodvult. q̃d q: est in presenti z in futuro. Idẽ est liberũ arbitriũ in presenti z i futuro. Nõ sic se habet immortalitas ad mori et ad non mori sicut liberũ arbitrium ad peccare et ad non peccare. tamen sicut liberum arbitrium idẽ est modo et in futuro. ita et immortalitas sm primũ modum eadẽ erit in futuro que fuit in p̃rio statu z hec sunt duo cornua que habuit primus hõ sc̃z immortalitas z liberum arbitriũ sine seruitute. Ista duo cornua sunt de quibus 9r. Exaltabuntur cornua iusti. qñ per liberũ arbitrium non poterit homo peccare z ab immortalitate auferetur mortalitas que i primo statu cõmunicabatur immortalitati vnde in psal. Exaltabũtur cornua iusti que in hoc loco secundum aliã expositionẽ dicũtur virtutes.

Dupler immortalitas

Quõ intelligitur exaltabunt cornua iusti.

¶Alia questio incidens.

Decimi tractatus cap. 2. in quo querũtur

¶In hoc secũdo capitulo queritur de p̃rio statu ade. ¶Circa quod primo q̃ritur q̃ p̃cepta dederit de⁹ homini post̃q; posuit eũ in paradiso. ¶Scõo de immortalitate ade quã habuit in primo statu. ¶Tertio vtrum adã potuit mori ante pctm̃. ¶Quarto de partu eue si peperisset ante pctm̃: et de statu matrimonij in primo statu. ¶Ultimo de trãslatiõe hois in personã celestẽsi non peccasset. ¶Circa primũ queritur sic. Fecit de⁹ hominẽ in agro damasci z posuit i paradiso vt sciret q̃ esse in paradiso nõ est nature: sed gr̃e. per hoc etiã intelligim⁹ q̃ nõ est nobis naturale eẽ in spũali paradiso. s. in ecclesia. Post̃q; aũt positus fuit i paradiso dedit ei dñs duplex p̃ceptũ sc̃z nature: z quoddã aliũ discipline. Nature tripler quoddã pertinens ad sui sustentationem: vt illud de omni ligno paradisi. quoddã ad multiplicationẽ humani generis vt illud. Crescite et multiplicamini. Tertiũ fuit pertinens ad dilectionẽ dei et proximi. z proprie primum p̃ceptum dedit illi: q: homo habebat corpus animale indigens alimonia ciborum vnde si non comederet moreretur: ergo erat mortalis. i. potens mori. ¶Secundo queritur hic de immortalitate ade in primo statu. Queritur igitur vtrũ fuit in eo mortalitas. quod videtur: q: eadem ẽ potentia currendi z non currendi: ergo eadem rõne eadem potentia fuit in adã moriendi et non mori endi. igitur eadem fuit in eo mortalitas z immortalitas. ¶Preterea potẽtia moriendi in adã aut se hẽbat ad oppositã aut ad alterũ tãtum. Si tm̃ ad alterum sc̃z ad mori: ergo necesse erat adã mori. ¶Item ad alterum tm̃ sicut firmamentũ non se hz nisi ad alterũ oppositorũ. s. ad moueri. q̃ rõe firmamentum z necesse est moueri: necesse erat adã mori. ¶Item sicut calor ignis de necessitate se hz ad calefaciendum: eadem rõe necesse erat adã mori quod falsum est. Relinquitur igitur q̃ illa potentia se habebat ad oppositã scilicet ad mori et ad non mori. igitur eadem potentia erat in eo moriendi et non moriendi: z ita mortalitas et immortalitas fuit potentia in adã. ¶Conta. potentia semper viuendi et potentia semp non viuendi erat in adã potentia naturalis. sed potẽtia moriẽdi fuit in eo impotẽtia naturalis: ergo aliud erat in eo potẽtia nũq̃ moriẽdi z potẽtia moriẽdi. igit aliud erat in eo mortalitas z imortalitas. ¶Itẽ mori nihil est igit̃ potẽtia moriẽdi ꝓprie loquẽdo nihil est. cũ mori sit pura priuatio. Si igit̃ potentia nõ moriẽdi ẽ aliq̃d ipa ẽ potẽtia sp viuẽdi. nõ ei p̃t dici q̃ potẽtia nõ moriẽdi sit potẽtia cessãdi

Quarto.

Quinto.

Prima q̃o p̃cepta dedit dñs ade

Dupler p̃ceptũ naturę q̃d datũ fuit ade

Secũda q̃stio huius capitis. Af q̃ sic.

Secundo.

Cõfirmat.

Confirmat

In oppm̃.

Secũdo

In adã potentia mori endi erat alia potentia nõ mori endi.

Solutio Ad primũ.

Mori nõ ẽ liberi arbitrij.

¶Item queritur vtrũ adam per peccatũ amisit immortalitatẽ. ¶Et videtur q̃ Af q̃ non. non. q: immortalitas erat ei naturalis. qñ eã habebat quãdo erat in statu naturaliũ. Sed cõstat q̃ spoliatus gratuitis et vulneratus in naturalib⁹ fuit. igit̃ non spoliatus imortalitate fuit: sed vulneratus cum illa. igitur post peccatũ remansit in eo imortalitas. quod falsum est. ¶Solutio. Dicim⁹ q̃ illa auctoritas p̃im⁹ Solutio homo spoliatus fuit gratuitis et vulnerat⁹ in naturalibus vniuersaliter intelligenda non est. Fuit igit̃ vulnerovulneratus in aliquibus naturalibus ꝓpter ratio naturę pctm̃ suũ. Primo in illis in quibus ꝑsistit ymago raliũ hois. dei. ille ẽm primo corrupte fuerũt per pctm̃: z de illis naturalibus tm̃ intelligenda est illa auctoritas. Pena aũt illa pcti illata est ei sc̃z necessitas nõ fuit spo moriendi ex decreto dei: z ideo amisit immortalis⁹ oĩbus tatem quã p̃rius habebat. Eodem modo non fuit gratuitis spoliatus oĩbus gratuitis nisi tm̃ illis que faciũt Quid vidit hoĩem gratum deo. s. virtutibus theocis. Non ei adã raptus fidem quã habebat de trinitate amisit et de incar in extasi. natione quã vidit qñ raptus fuit in extasi. ¶Obi ꝓtra hoc af citur autẽ contra hoc q̃d dictũ est q̃ imortalitas Augustin⁹ fuit ei naturalis. dicit ẽm beat⁹ aug. q̃ immortalitas fuit ei de ligno vite. nõ de cõditione nature tm̃: igit̃ imortalitas nõ erat ei naturalis ¶Sz di Solutio cimus q̃ ita est intelligendũ. Nõ erat ei de condi Adã ñ erat tione nature tm̃: sz de ligno vite. q: ad hoc q̃ nũq; immortalis mozereꝯ sed semp viueret exigebat̃ q̃ semp de li- ex cõditiõe gno vite comederet tpe cõpetenti. Unde ipe au- nature tm̃. gu. dicit. vtebãtur adã z eua alijs cibis ne sua cor Quare ve- pora aliquid molestie esũriendovel sitiendo sentirent scebãtur dirẽt. de ligno vite gustabãt ne mors vndecũq; sub uersis lignis reperet: vel confecti senio decursus tp̃m spacijs intertrent. Fuerũt ergo illis alimenta ꝑpter alia ligna paradisi. illud fuit sacramentum. significabat ẽm panẽ angelor̃ q̃ dicit Qui mãducat me vi Sacramen uit propter me. de quo salomon loquens in puer. tum. vbi loquitur de sapiẽtia dicit. Lignũ vite ẽ his⁹ Salomon. qui appre. eã z qui tenuerit eã beatus. Erat ergo lignũ vite adã z eue sicut electuarium eos cõseruans sine defectu z incõmodo senectut⁹: z sine oĩ nocumento q̃d posset accidere extrinsecus. Alia vero ligna erãt solum in alimento.

Af q̃ sic.

Secũdo.

¶Tertia questio principalis scõi capuli.

¶Tertio queritur vtrum adam posset mori ante peccatum videtur q̃ sic. quia ipse habebat corpus animale: igitur si non comederet naturaliter dissolueretur. ergo potuit mori sine peccato. ¶Preterea omne compositum natura dissolubile est: ergo cum adã esset compositus natura dissolubilis erat: et ita poterat naturaliter mori ante peccatum. ¶Con tra. dicit apostolus q̃ stipendia peccati mors: ergo mors est pena debita peccato. Sed impossibile est q̃ pena precederet culpam: ergo impossibile erat adam mori ante peccatũ. ¶Preterea anima cum sit perfectio corporis et perficitur in corpore z corpus naturaliter appetit ipam tanq̃ sui perfectionez. igit̃ nõ potuit ibi eẽ naturalis dissolutio. igit̃ nõ potuit naturaliter mori ante pctm̃

Af q̃ sic.

Secũdo af

Secundo.

In oppm̃.

¶Solutio. Dicim⁹ q̃ re vera nõ potuit mori añ Solutio

Ad primū. ¶ Sz adā nō potuit mori ante pctm

peccatū si hec determinatio ante pctm determinet infinitiuū. ¶ Qō igitur dicit q habebat corp animale verū est: et verū est q nisi comederet morerētur: qz si nichil comoderet peccaret. Sic ei quo dāmodo manū iniiceret sibi si non comederet de cibis sibi imperatis a deo satisfaciēdo appetitui naturali z moderato vū dictū est ei a dño: de oīi

Ad secūdū. ligno paradisi comede. ¶ Qō obicit q oīe compositū natura est dissolubile. si hoc intelligit de natura naturante verū est. siue de naturali intelligentia sīr verū est. si de natura inferiori falsum ē sicut celū empireū nō est dissolubile natura inferiori nec vera essentia secundum aristotelem.

¶ Quarta q̄stio principalis scdi capituli.

Quarto queritur de partu eue vtrū pepe
risset ante pctm: z de statu matrimonij in primo statu. scz de precepto nature

Arguitur qđ datū fuit ante ppagationem scz crescite et multiplicamini. ¶ Utrū si eua peperisset in primo statu sine fractiōe vel cū fractione peperisset. Si sine fractiōe: ergo manēs virgo peperisset. igit non fuit miraculū q beata virgo manens ꝑgo peperit. Si cū fractiōe: igitur eius membra poterāt ledi absq; omni peccato. igit eadē ratiōe alia mēbra. ¶ Solutio. Si verbū frangēdi importat violentiā dicim⁹ q sine fractiōe potuit cognosci. Si autem verbū frangendi importat solam separationē cōcedimus q bene poterāt frangi illa

Solutio

Eua peperisset cū naturali fractione. mēbra generatiua in muliere. sed tm̄ a mēbro naturali z deputato ad hoc. sicut adamas potest frāgi sanguine hirci no tm̄. vnde patet q posīt̄ eua esset prius cognita nō mansisset virgo: z q fracta et q prius cognita neutrū vero fuit in btā virgine

Iterum af. Adā vero cognoscendo vxorē suā naturalē decisionē a se pateretur in mēbris suis. aliā vero decisionē violentē pati non posset. ¶ Itē si in primo

Solutio statu adam cognouisset vxorē suā delectatus fuisset in ea. Nō em̄ esset sine delectatione opus matrimoniale. cū em̄ nō haberent mēbra stupida delectando in vxore amore inhereret ei ꝓpter se: ergo frueret ea. ergo peccaret q non est fruendū nisi summo bono. ¶ Solutio. Dicimus q ibi esset delectatio naturalis. Sed talis delectatio nō est fruitio sed illa tm̄ que est ex amore volūtario et q̄ est volūtaria: et ideo nō est meritoria neq; demeritoria. nec est adiūcta actui volūtario inq̄tū est

In statu in nocētie nō fuissent diuersi status volūtarius. ¶ Notandū aūt q ꝑtum ad primum statū nō haberet locū ista distinctio qua distigui tur fructus cētesim⁹. lx. xxx. q: tūc erat matrimonū ad officiū z in precepto non in remediū. Post pctm̄ vero fuit in officiū et remediū. z maxime in statu patriarcharū q̄n rarus erat ppls dei. Unde

Matrimonū non est in precepto dr q celibatus iohānis nō preferet cōiugio abrahe. modo vero matrimoniū magis est ad remediū nec est in precepto: sed potiꝰ in pmissione. q̄n modo populus dei augmentatus est p totū mundum et innumerabiles nuptie vbiq; modo generant filios dei ad sufficientiam.

¶ Quinta questio huius capituli.

Augu. q̄rit ꝑz nō soluit. Ide q̄nto breuiter queritur quasi de trāslatiōe hoīs in paradisum si nō peccasset Unde quer it btūs aug. si nullꝰ vnq̄ peccasset et ita hoīes nūq̄ morerent quomodo deus trāstulisset eos in paradisum. et nō determinat. Sz ꝓbabile est q post cōpetentē morā fm q homo maior vel minor habueret strēnuitatē ad merendum: citius vel tardius transferrentur

¶ Tertium capitulum in q̄ q̄runt quattuor.

Circa p̄ceptū discipline quatuor: sūt cōsideranda. ¶ Prio quare dicat̄ preceptū disciplineꝫ q̄d fuerit pctm̄ primorū parentū. ¶ Scdo vtrū adā illo peccato peccauerit quo voluit esse sicut deus: an tm̄ voluit hoc mulier. ¶ Tertio de q̄titate ipsius pcti. ¶ Quarto vtrū adā in primo statu potuit peccare venialiter. ¶ Ad primū igit q̄re dr p̄ceꝫ dicim⁹ q illud p̄ceptū sic dictū est. s. p̄ceptū disciplinę: quia illo experti sunt hoīes qđ interfuit bonū ne.

obedientie z malū inobedientie. Unde arbor illa in qua oēs p̄uaricati sunt dicta ē arbor scientie boni et mali: z hoc ab euentu circa nos cōtingente. voluit q̄ dns primos parētes ꝓhiberi a re indifferenti: ne si eos a re mala ꝓhibuisset casuꝫ suū illi⁹ rei malicie imputarent z ideo etiā vt ꝓbaret eoꝝ obedientia per quā ꝓpria volūtas macrat. vt dicit glo. vū salomō vir obediēs loquitur victorias

Quid signi ficat ibi fo te. ¶ Querit aūt qđ fuerit primū peccatū hoīs. Et dicendū vt dicūt sancti q illud fuit superbia qua voluit esse sicut deus. Sz quidā volunt ꝓbare q illud fuit infidelitas. aliꝭ q omissio. aliꝭ q dubitatio. ¶ Af fuit infidelitas sic probāt. Bonū apprehensum mouet nisi em̄ cadat in estimationē vt bonū nō mouet appetitū. sicut pz per ꝓtrariū. quis ei nō fugit lupū: nisi estimet sibi nociuū. q̄ anteq̄ mulier appetisset eē sicut deꝰ: estimauit q posset eē sicut deus. sed talis estimatio infidelitas est. q̄ primū eius pctm̄ infidelitas fuit. ¶ Alij volunt probare q illud primū peccatum fuit omissio sic. Si ipsa contulisset apud se q creatura pura nō potest equari creatori cōstat q nō appetisset: q̄ nec peccasset. et non peccare: igitur tenebat cōferre z nō contulit. igit omisit. q primū pctm̄ fuit omissio. ¶ Ad primū dicim⁹ q primus pctm̄ fuit infidelitas sicut ꝓbatū est: sed illud idē pctm̄ fuit superbia intellectus. Et superbia hic large sumit fm q ipsa cōis est ad quattuor spēs timoris q̄ nominantur in hoc versu. Ex se pro meritis/falso/plus oībus inflat. Et nō dicitur hic superbia amor ꝓprie excellentie. sic em̄ stricte sumit. Unde patet q non valet hec argumētatio. primū pctm̄ fuit in fidelitas: nō ergo superbia Aliter tamē posset solui vt diceret q primū pctm̄ fuit superbia z nō infidelitas. et tūc diceret q mulier estimauit hoc eē bonū scz esse sicut deus: et non estimauit sibi esse bonum. ¶ Ad hoc quod dicitur q primū pctm̄ fuit omissio. dicimus q ad q̄dā tenemur per se: vt ad opera virtutū z ad ea que sunt in precepto. ad q̄dam aūt q accidens. ꝑbi gra. Monachus tenet pulsare cāpanā tali hora. ad pulsandū per se tenetur: et in hoc omittit si cōtēpnit facere. p accidēs aūt tenet ad ātecedētia hūc actū. vt ad trahēdū cordā: ad surgēdū: z hmōi. z circa hec nō ē pctm̄ Nota quō omissiōis si nō fiat. Uñ patz q nō valet hoc argu fit peccatū mētū. Tenebat cōferre z nō cōtulit. q̄ omisit. q̄ omissionis.

ad hoc scz ad cōferre nō tenebat per se scz per accidens. Alia aūt rōne nō valet fm nr̄am opinionez q: dicimus q omissio nō cōstitit in pura negatiōe sed in cōtemptu faciēdi qđ faciēdū est. fm q dicimus q oīe pctm̄ volūtarū est. ¶ Itē dictū est q pctm̄ luciferi fuit supbia qua voluit eē silis deo

Dubiuz qđ voluit lucifer. similitudine equiparātie. Dicit tamē anselmus cantuarien. q̄ nō voluit esse simūlis similitudine eq̄parātie: sed similitudine virtutū. i. voluit ei esse silis in virtutibus qđ bonū est pculdubio. vū dicit q bonuz male voluit. credidit em̄ q ex seipso virtutes habere posset. Nos aūt non sequimur eū in hoc: nec etiā in hoc hz aliquē sequacez. Dicit em̄ hiero. q voluit esse silis deo similitudine eq̄parātie: z adhuc in se z in mēbris suis quotidie presumit sibi idē arAnselmus opinio hic ꝓfutat. rogare. vnde primū ei⁹ pctm̄ fuit supbia. similiter z hois primū pctm̄ fuit supbia. ¶ Itez q̄rit si pctm̄ precesserit in eua dubitatiōis. quod videtur. quia quesiuit ab ea diabolus. quare ꝓhibuit deus vobis ne cōederetis de ligno scientie boni z mali: Respondit. ne forte moriamur. q̄ videtur q dubitaue rit tunc. ¶ Solutio. dicimus q dubitatio nō fuit primū pctm̄ eius: sed superba vt dictū est. Unde dicimus q li forte nō est aduerbiū dubitādi sz euētus. Et q nō peccauerit pctō dubitationis patet ex eo q scti dicunt q pctm̄ primi hoīs fuit remediabile z non angeli. qz hō peccauit altero suggerente: angelus non. q̄ si dubitatio est eius primus pctm̄: esset ex suggestiōe precedēte. sed illa q̄stio diaboli scilz quare ꝓhibuit dns vobis. zc. non fuit suggestio sed tentatio sola. ergo peccatū dubitatiōis non fuit primū in homine.

Opio hieronimi.

Alia q̄stio incidens Af q eua dubitaue rit.

Solutio

¶ Scda questio principalis huius capituli.

Af q non. Scdo per augustinuz Circa scōm queritur. vtrū adā voluit esse sicut deus. ¶ Qō non videt. quia dicit apls. Uir non est seductus: sed mulier ¶ Itē dicit aug. q adā peccauit sicut salomon qui adorauit idola: nihil tū numinis. credebat ei eis: sz hoc fecit ne contristaret suas delicias id est suas cōcubinas. Ita adā comedit pomū. nō q: credidit q esset vel esse posset sicut deus: sed ne contristaret vxorē. ¶ Item ad idē dicit augu. Non est credendū q adā spūali mente predit⁹ voluit esse sicut deus. ergo non voluit esse sicut deꝰ: nec credidit q esse posset sicut deus. ¶ Sed ctra super illud ps. que non rapui tunc exsoluebā. dicit glosa. Adam et eua voluerūt rapere diuinitatem: z amiserūt felicitatē. ergo eodē peccato peccauerunt adam et eua. sed peccatū eue fuit q voluit esse sicut deus. ¶ Itē sup illud ad hebre. Nō rapinā arbitratus est se esse equalē deo. dicit glo. Christus equalis deo nō est arbitrat⁹ hoc esse rapinā: sicut primus homo hoc arbitrat⁹ est q posset esse equalis deo per rapinam. ergo adā voluit esse equalis deo. ¶ Solutio Dicimus q adam in veritate non voluit esse sicut deꝰ. sicut dicunt apostolus et augu. ¶ Ad auctoritates que videntur q voluit esse sicut deus. dicim⁹ q quia caput mulieris est vir: tenetur eā regere et docere z arguere si errat: et si nō redarguit peccat q: consentit.

Tertio per augustinū. In oppm̄ scdo q glo. ad hebre. Solutio. Adā nō voluit eē sicut deus. Ad primuz

Hec est em̄ vna spēs cōsensus cum non redarguit homo cum possit et debeat. Dicitur igitur q adā voluit esse sicut deus: quia volentem vxorem non repressit vel redarguit. ¶ His habitz opportuno de illo verbo augu. qđ supradictū est q nō est credendum q vir spiritali mēte predit⁹ voluit esse sicut deus. Nūquid lucifer magis erat spiritali mēte preditus q̄ adam: Si non. ergo adā proportionalis erat lucifero: igitur peccatum eius peccato luciferi non in infinitū maius. ergo si vnū remediabile et reliquū. ¶ Item adhuc videtur q peccatum luciferi fuit remediabile per hoc q habet in euāgelio vbi dicitur q equabimur angelis dei sed hoc erit fm perfectionem intellectus. igitur perfectio hominis est proportionalis pfectioni angeli. igitur perfectū perfecto. igitur totū toti. igitur pctm̄ vnius: pctō alterius. igitur si vnū est remediabile et reliquum. ¶ Solutio. Ad primū dicunt quidā q adā fuit in triplici statu. primo in statu innocentie. secūdo in statu gratie. s. posīt̄ dns dedit ei precepta scilz preceptū discipline et alia. tertio fuit in statu culpe post peccatū. Lucifer aūt non fuit nisi in duplici statu: scz in statu nature et culpe. Dicūt ergo q illud ꝑbū augu. Non est credendū. zc. intelligitur de adam fm q fuit in statu gre: qui stat⁹ satis melior est q̄ status nature in quo angelus fuit. Non est ergo mirū si dicat augu. q non est credendū de adam qui erat in statu gratie q nō voluit esse sicut deus: licet dicatur z credatur de lucifero qui erat in statu nature q voluit eē sicut deus. ¶ Sed ista solutio nō euadit obiectiōes factas ꝓpter qđ dicimus q mirum fuit q lucifer voluit esse sicut deus. vnde admiratur Isaias dicens. Quomodo cecidisti lucifer. zc. De homine similiter fuit mirū q voluit esse sicut deꝰ. Sic igit intelligim⁹ ꝑbū aug. Nō est credendū q vir. zc. cū sacra scriptura hoc nō asserat: immo cōtrariū. de lucifero tm̄ credēdū est: qz asserit sacra scriptura q voluit esse sicut deꝰ. ¶ Ad aliū dicēdū q sicut dicit dionysius. Malū angeli est cōtra intellectū deiformē eē. malū hoīs cōtra rōnem eē. malū corporis cōtra naturā esse. Angel⁹ vero habebat intellectū deiformē abstractū ab oī nubilo fantasie carnalis. vñ et i instāti potuerat eligere quid bonū/qđ malū: sine oīi rōcinatione siue argumēto. homo aūt plen⁹ erat fantasiis carnalibus quo ad intellectū. Uñ dns ob hoc de ipo dicit in ge. Nō ꝓmanebit spūs me⁹. i. idignatio mea i hoīe. qz caro est. vñ opz q habeat tps: z q vtaꝝ argumēto ad eligendū qđ bonū quid malum Imp: oportionalis q̄ erat hō angelo. non quo ad bonitatis perfectionē: sed quo ad eligētie virtutē quod pz quia angelus nil habebat carnalis fantasie: homo autē aliq̄d carnalis fantasie hēbat. Itē oportebat q homo haberet tps ad eligendū: angelus aūt in instāti poterat eligere. Sz ista sunt imp: oportionalia: aliq̄d nichil/tps instās. Patet q̄ quare pctm̄ angeli fuit irremediabile: pctm̄ ꝓ hoīs fuit remediabile. ¶ Dama. tū ōt q ip̄o pctm̄ diaboli est irremediabile: qz nō hz carnem in qua posset agere penitētiā. Ex ꝓdictis pz q hec argumentatio nō valet. virtutes hoīs et angeli sunt ꝓportionales: igitur et pctā. nā i pctō angeli est circunstantia in infinitū aggrauās: sic aūt nō est in

Af ꝓrio cōtra dictum augu. Af q pctm̄ angeli fuit remediabile Solutio. Lucifer fuit in duplici statu. Exponit dictū augu. Ad aliud Alia solu. Hō nō erat ꝓportionalis angelo. Opinio da masceni.

Nota diligenter.

peccato hoīs. Et excusat hoīem a tāto etsi non a toto:minor facultas iudicādi siue minor pspicacitas minorq; facultas merēdi. Angelus aūt excusabilis est ꝓpter plenitorē facultatē ⁊ discernēdi ⁊ merēdi:cū habeat deiformē intellectū. ¶Sz cū

Dionysius Arguitur.

malū sit ex infinitis causis sicut dicit dionysius. videt q; quedā ignorātia: scz actualis incōsideratio fuerit in angelo. non em cōsideravit nec cōtulit quādo debuit. ⁊ illa incōsideratio videt debere

Solutio

excusare pctm eiꝰ. ¶Ad qō dicimꝰ q; nō. q; illa

Iterum af. Solutio

nō fuit nisi privatio ⁊ defectꝰ quidā. ¶Si obicitur vltra q; ipsa fuit vituperabilis ⁊ ita pena. igit pena pcessit pctm. Dicēdū q; neq; laudabilis neq; vituperabilis fuit:cū fuerit simplex negatio.ideo non fuit vituperabilis ad minus q̄tum in se est.

¶Questio incidens. vtrum virtutes hominis ⁊ angeli sint eiusdem speciei.

Af q; non.

ITem dictū est q; eedem ſz spēm sunt virtutes in angelo et in hoīe. ¶Et ex hoc sequit q; idem est m spēm intellectꝰ angeli cum intellectu hoīs. nam quoq; perfectiones sunt eedem: ⁊ ipsa sunt eadem. vnde cum eedē sint m spēm pfectiones intellectꝰ hoīs ⁊ angeli scz scientie et ꝓtutes: ⁊ ipsi sunt idē m spēm.

Secundo.

¶Item eadē est scientia hoīs ⁊ angeli: q; idē scitum vel scibile. igitur idē scire: g̃ idez intelligere. nam idē est opus potētie naturalis ⁊ scientie diri gētis illā potentiā. q; qō natura difficile operaf: hoc scientia vel ars facile. Opus em scientie est facilis vsus potentie. sicut dicit aug. in lib. de li. ar. q; opus virtutis est bonus vsus potentie. Si igit idē est intelligere in angelo ⁊ in hoīe: igitur idem intellectꝰ. m spēm loquor. Et in ista rōcinatiōe

Augustinꝰ

supponit q; ratio in hoīe ⁊ intellectus essentialit non differūt. ¶Itē q; idem dilectū: ideo eadē dilectio. q; idem visum eadē visio. igitur cuz ita sit in homine ⁊ in angelo: q; idē scitū et dilectū ⁊ eadem erit scia et dilectio: et ita eedē pfectiones. ⁊ inde vt prius. Et ego loquor de pfectiōib⁹ qbus nate sunt pfici intelligibilia angelica ⁊ aīa rōnalis.

Tertio.

Intellectꝰ ageliz hoīs sunt eiusdez speciei.

¶Et q; irrefragabiles videt nobis hmōi rōnes ideo cōcedimus eundē specie intellectū angeli ⁊ hoīs. ¶Et hinc pōt sumi argumentū ad destruēdū istam opinionē q; aīa est sua potentia. nā si aīa est suus intellectus: et angelus suus. et intellectꝰ anime ⁊ angeli idem sunt m speciem sicut proba uimus: et angelus et anima idē sunt m speciem: quo nichil est absurdius.

¶Alia questio incidens.

Opinio aliquorum.

QUeritur aūt postmodū penes quid habeant sumi differētie eētiales angeli ⁊ anime rōnalis. et q̄ sint huiusmodi differentie. ¶Et sunt qui dicunt q; suis pfectibilibus scz aptitudinibus assequēdi pfectiones debitas diuersificatur. nā i aīa p amminicula sensuū acquirit spēs intelligibiliū. angelꝰ ꝯo a pria

Aīa ⁊ angelus differ cognoscūt.

luce hz. et ita aīa q̄si a deorsuz mēdicat p organa sensuū. angelus a sursum recipit. vel etiā ipe spēs intelligibiliū naturaliter ipresse sunt in itellectu angeli: sz depingunt in itellectu aīe. vñ dicitur q; angelus est intelligētia plena formis. ⁊ dr etiā q; angelus est substātia intelligibilis illuminatiōis que est a primo prima relatiōe pceptiua. aīa vero scōa relatione est earūdem pceptiua. ¶Sz ptra

Cōtra hāc opionē af.

istos obicit queraf ei ab eis an ipi intelligunt de materialib⁹ aptitudinib⁹ q̄ sunt in susceptibilitates similitudinū. sed cōstat q; per hmōi possibilitates suscipiēdi non diuersificanf. an intelligāt hoc de aptitudinib⁹ actiuis que sunt similiter eedem in vtrisq; nā in anima ⁊ huiusmodi aptitudo actiua sicut dicit damasce. m quā ipsa iudicat et discernit:cōsiliaf:eligit:vult:imperat:agit. sed hec eadem sunt et in angelo:⁊ ita penes assignatas aptitudines non videtur eoꝝ substātiales differentie posse sumi. redit ergo questio penes quid. ¶Et alioꝝ opio,

damascenꝰ

sunt alij qui dicūt q; angelꝰ substātialiter differt ab anima eo q; ipse per se est stās corporis vnione vel admixtiōe non egēs quēadmodum aīa. ¶Et ptra hāc af

Solutio

hoc non videt verū esse. Nā qō dico per se stās in priuatione sonat. quod ptz si resoluas. sz negatio siue priuatio cum nichil sit: quomō dabit alij esse aut diuersitatē m esse. qō est proprium substantialis differētie. ¶Item non est possibile eorum

Secūdo.

differētias posse assignari m reflexionem ad primū principiū et supremū finem: cuius assecutiōe perficiuntur et beatificātur. in quo etiam mō suo vnientur cum ponent illud sibi caput vnum ⁊ seruient et humero vno in choro vno ex angelis⁊ hominib⁹ constituto. cuius figura ⁊ typus precessit

Figura icō summatiōe arche.

in consummatione arche in cubito vno. ergo m q; ad inuicem cōparanf: opz diuersitatem oriri

Alia opio.

¶Videtur autē q; penes diuersos modos interpretandi aut exprimēdi inclinationes suas differant quia dicit damasce. q; angelus est substantia intelligibilis deo ministrās. Et apostolus q; omēs

damascenꝰ Apostolus

sunt admistratores spūs. Et daniel q; milia miliū

Daniel

ministrabāt ei. ⁊c. Et dama. dr q; angeli tradūt suas intelligētias siue illumiatiōes aliis iferioribꝰ et etiā aīabꝰ sermōe intelligibili itelligibilit formato. et hoc videt esse substātiale angelis. et sic superiores angeli p talē ostēsionē loquūtur inferioribus. ¶Sz q̄ritur. Aut hoc habēt a speculo. qō si sic. soli boni haberent hoc ⁊ nō mali: cuz illi soli illuminenf ab ipso. Sz hoc falsum: imo mali habent. sicut dicit in isaia. Dixerūt anie tue. ⁊c. angeli mali supple. Si aūt hoc habēt a natura p pria. queritur de illo modo loquēdi siue tradendi

Quō āgeli loquunt ad inuicem. qō incidēs.

Aut em fit per ostēsionē ipsius eētie rei. s. q; ipa actualis itelligēt a aut voluntas angeli eoipo q; est ostēdit se inferioribꝰ. ⁊ sic supiores angeli p talē ostēsionē loquūtur inferioribꝰ. Sz hoc nō pōt esse. q; tunc oēs eque cognoscerēt: eque traderēt illuminationes suas sibijnuicē inferiores superioribus vt ecōuerso. nā si eas reciperent inferiores a supioribꝰ: sequeret q; superiores reciperēt eas ab inferioribus. Cū em idē sit modus intelligendi: opz q; si intellectꝰ inferior sit per susceptiones formarū exemplariū. qō si posuerit aliqs: hz idez incōueniēs q; pri⁹. Aut hoc erit m diuersitates linguarū de qbus loqtur apls. Si linguis hoīm loquar (inquit) et angeloꝝ. Sz aūt debeat sic esse videtur p supradictā auctoritatē dama. qui dicit q; tradunt angeli aliis angelis ⁊ aīabus sctis illuminatiōes suas sermōe itelligibili. nō sonovocis

Af q; non. Ysaias

Paulus.

Opinio doctoris.

formato. aīe vero sermōe sensibili sensibiliter formato suas illuminatiōes cōicāt. ¶Et hoc concedimus q; sz penes hmōi modos formādi sermones suos aut penes idiomata sua. i. penes ptātes a qbus sunt hmōi linguagia actualia et actuales formatiōes siue traditiōes differūt substātialiter

ptra hoc af ⁊ gregoriū

¶Sz obiciet aliqs q; ōt grego. Laor angeloꝝ est in laude creatoris ammiratio itime pticipatiōis. Et idē. In aures ircūscripti spūs voces iprimimus: cū in ipm p desideriū tēdim⁹. Ex his auctoritatibus colligitur q; desiderio loquūtur angeli deo. sed similiter ⁊ anime. q; dicit greg. in pcipio mor: aliū q; aīe ⁊ etiā angeli loquūtur deo intimis affectionib⁹ cordiū. et ita in loqla et in mō loquēdi nō videntur differentie sumi. ¶Ad hoc respōdendū q; si sit eis modus loquēdi cōis prout cum deo loquūtur: tū m q; inter se loquūtur differentes habent loquelas. ⁊ sic intelligendū quod dixi mus. Sed hoc dicto oritur questio. An. ⁊c.

¶Alia questio que non est de quattuor principalibus huius capituli.

Af q; sic.

ANima exuta habeat formare sermonē intelligibilē intelligibiliter: quo ipsa tradat ⁊ angelis ⁊ aīabus sctis illuminationes quas a prima luce suscepit ¶Et videtur q; sic. q; cū est admixta vnita corpori nō potest hoc: sed impedit per cōiunctionē quā hz ad corp⁹. igitur cū est absoluta potest. ¶Preterea

Secundo.

Cōiuncta corpori pōt formare sermonē sensibilem

Tertio

sensibiliter: igit separata poterit formare sermonē intelligibilē intelligibiliter. ¶Item ptātē hz spūalior actionē exercendi: scz cōtemplādi deuz igitur minus spūalē poterit exercere. s. hmōi formationē sermōis intelligibilis intelligibiliter formati. ¶Itez xps tradidit illuminationes suas angelis et animabus sctis sermone intelligibili intelligibiliter formato. sicut dicit damas. g̃ cū aīa christi hēat hāc ptātem et omēs aīe sunt eiusdem speciei. ⁊ cetere aīe exute saltim et a mole alleuiate eādem ptātem habebunt. ¶Ad qstionē. qcqd sit de anima exuta ad minus cōiuncta non habet hmōi sermonem formare per hūc modū: q; sic inutiliter essent ei data organa vocalia ad formatio

Quarto.

Damascē.

Solutio

ptra hoc af

nem vocū sensibiliū sensibiliter. ¶Sed videt rōnibus supradictis q; immo: q; ⁊ ipa exūs in corpe spūaliores actiones exercet: dum scz diuina contemplat. Si aūt cōcederetur q; aīe aut exute aut adhuc in corpib⁹ habitātes hūt ptātez sermonē intelligibilē itelligibilit formādi: seqret q; substātialiter nō differāt ab angelis. per hoc ipm cū nulli dubiū sit quin eedē sint m substātiā incorporate et extra corpus posite. ¶Preterea. Nō satis cōuenient diceret apls Si linguis hoīz loquar ⁊c. Sed q; diuersitas linguaꝝ nō faciat diuersitatez angeloꝝ ⁊ aiarū apparet ex illo ꝓbo apli. Lingue inqt cessabūt. Si em cessabūt: g̃ nō sunt substātialiter differre facientes. ¶Itē q̄ritur q̄d sit sermo ille intelligibilis quē intelligibiliter formant angelus: ⁊ quō formet: ⁊ quomō agit angelus in angelū cui suam illuminationem tradit aut et cōicat. Aut per medium fit hoc: aut siue medio. Si per mediū. per quod mediū. nūquid p

ppbatio opinionis doctoris.

ptra rōnē p dictā af.

Iterū af q; angelus nō loqf ageli.

mediū corporale: cōstat q; nō. Si per aliū: dicas illud. Si sine medio: tūc videt q; angelus vel angeli et aīa sint in puncto loci. qō est cōtra pdicta.

¶Et ad hec oīa respondemus m ea que pdicta sunt q; aīe neq; exute a corpibus neq; in corpib⁹ manentes habent vsum formādi sermouē intelligibilē intelligibiliter: quia ipse nō ministrāt spiritualiter. prelatus em ministrat sensibiliter iferioribus et aīa prelati aīabus subditorū ministrat sensibiliter. sed intelligibile ministeriū tātūmodo est angeloꝝ. ¶Qz obicit q; spūalius opus faciunt. dicēdū est q; est verū in alia ordinatiōe: scz qū loquūtur cum deo. ⁊ sic nō hz locū obiectio. ¶Qz obicit de xpo dicendū q; ipe dns iesus xps inchoatus deus hz ptātem tradēdi illumiationes suas ⁊ intelligibiliter ⁊ aliter ſz q; bñ placet ei. ſz ipe ichoatus hō nō hz aliud genus loqle q̄ ceteri hoīes: qō est gloria/honor/ et dignitas maxima hoīm. q; ipse dns cōtentus est loqla eoꝝ. ¶Ad aliud est dicē dū q; sicut supradixim⁹ ⁊ sine preiudicio melioris sētentie replicam⁹ q; penes loqlas ⁊ linguas est diuersitas m speciē inter pdicta. Et a potestatibus a quibus sunt locutiones hmōi sumunf differentie specifice. hoc tamē saluo q; presumptio temeraria videtur conari differentiā specificā vnicuiq; assignare: cum hoc sit difficillimū et conat⁹ humanos excedēs: cum vnius alicuiꝰ rei minime vt festuce non posset forsitan homo ꝓpriā naturā inuenire. Qz aūt obicit de cessatiōe liguarū: itelligendū est de vsibꝰ earū pūtibus. ¶Ad vltimū dicimus q; sicut sermo sensibilis siue sonus ē qualitas sensibilis auditu corporeo perceptibilis: sic sermo intelligibilis est qualitas intelligibilis auditu interiori perceptibilis. ¶De angelo autē dicimus q; locus eius nō est q; modū pūctī: ſz determinaf per eiꝰ oppationē ⁊ m maiorē maio. m q; pronuncie vel ciuitati deputatus est vel persone ⁊c. ⁊ sic huiusmodi locus spiritualis est ⁊ intelligibilis. ¶Circa predicta obicit q; ois loqla formatur per aliqua istrumēta. sed angelus nō hz istrumenta quibus loqlā suā formet. non em est perfectio corporis organici. i. instrumentalis sicut anima: igit neq; loquelā habere dicendus est. ¶Responsio est q; non ois loqla habet formari per instrumentū corporeū: ſz illa sola q̄ corporalis est formatur corporalibꝰ instrumētis. q̄ aūt spūalis est vt angelica spūaliter formaf: neq; indiget organo corporali. ¶Obicit autē de hoc qō dicit. Luce. 16. q; diues epulo q̄ sepultus est in inferno loqbaf ad abrahā petens guttam aque ad refrigerium lingue sue cum em aīa eius esset exuta a corpore quomō loquebaf: cum nō haberet instrumēta corporalia q̄bus vocē formaret? Vñ corpalis non videt esse hmōi locutio: neq; spūalis. tum q; aīa exuta non hz talem modū loquēdi. tum quia etiam per hunc modum non posset loqui cū abraham. q; sicut ipe testatur magnū chaos erat diuidens eos. ¶Ex hoc eodem nō videtur vez fuisse q; linguā haberet. quid est q̄ qō dicit dns ipm cruciari in lingua: ⁊ ideo ad refrigerū lingue petere aquā? ¶Respōsio est ad primū q; sicut angeli interdū assumūt corpa qbꝰ aliquas actiones exercēt

Difficillimū est naturas rez cognoscere.

Ad vltimū.

De loco angeli.

Solutio

Aī de loqla epulonis

Prima probatio

Secunda.

videt q; nō habebat linguam.

Ad primū.

Loq̃bat ille corpalit. Ad secūdū.

ad instructionē hoim: sic ꝛ aīe in corpibus assumptis possunt aliqđ opus exercere quo eruditamur sic aūt fuit in aīa diuitis: vñ ipsa loquebat in voce corp ali corpaliter formata. ¶ Ad scām sīliter dicim⁹ q; sicut hō exterior hz suos sēsus: similiter hō interior hz suos. potētia em̄ videndi corpalivisu visus est aīe. prima dico potētia prima ꝛ remota. prima autē potētia q̃ est in organo videndivisus corporalis est. Sīlr intellige de alijs sensibus Quomodo aūt aīa cruciet̃ in igne materiali et patiat̃ ab eo habes determinatū in quarto libro in questiōe de igne purgatorio. Dictū est quō angeli et aīe sibijnuicē loquūtur. deo aūt loquūtur aīe nō exponēdo aut enunciādo: hz petēdo ꝛ p̄sitēdo. Quō em̄ maligni spūs deo loquūtur/ ꝛ de⁹ eis exponit greg. in glo. sup Job in principio. Loquitur ei de⁹ diabolo ꝑttuor modis. vias ei⁹ reprehēdendo. i. reprehēsibiles eē ostēdendo. bonoꝝ iusticiā indicādo. rēptare p̄mittēdo. rēptatiōis ei⁹ impetū operscēdo. Que q̃tuor notāt̃ in illo Job. Ad̃ venit sathan. nūquid cōsiderasti seruū meū iob. ꝛc.

Pꝛ quō angeli ꝛ aīe loquuntur.

Quattuor mōis de⁹ loq̃t diabolo. Grego. sup illo: vnde venis sathan.

¶ Tertia q̃stio principalis huius capituli.

Af q; sic.

Ijcit̃ est q; adā non voluit eē sicut deus: sicut eua ꝛ angelus. restat iueskigare de peccato ade vtruꝝ fuit maius pctō eue. an econuerso. postea de causa pcti ade. ¶ Videt̃ q; pctm̃ ade maius fuit pctō eue. q; adā peccauit ex certa sciētia. non em̄ excecatus fuit q; pctm̃ qđ ante fecisset: q; nulluꝝ pctm̃ fecerat. eua autem iā excecata erat per pctm̃ superbie. Sꝫ dicit hiero. Ubi maius est donū sciētie: ibi trāsgressor maior subiacet culpe. igitur adā magis peccauit q̃ eua. Quo cōcesso. ¶ Cōtra. Eua peccauit sciens ꝛ prudens. quod pꝛz. q; sic et non aliter permisit deus eā temptari: vt ante oculos eius poneret diabolus inhibitionē dñi dicens. Quare p hibuit vobis deus. ꝛc. ¶ Item peccauit ex superbia: adā vero eo q; noluit ꝓtristari vxorem suā. igit magis peccauit eua q̃ adā. Quod cōcedim⁹. Sī bus em̄ circumstātijs aggrauātibus peccatū ade pꝛepōderat hoc q; eua peccauit ex tāta superbia: q; voluit esse sicut deus.

In oppm̃.

Secūdo

Solutio. pctm̃ eue erat graui⁹

¶ Pꝛima questio incidens.

Af q; adam peccauit ex ignoātia Augustin⁹ In oppm̃.

Postmodū querit̃ de causa pcti ade. ꝛ videtur q; fuit ei⁹ causa ignoātia. q; dicit aug. q; adā inexpertus diuine seueritat̃ iusticiā: credidit veniale quod erat mortale. ¶ Quod si dicatur. ꝛtra Jsta ignoātia aut fuit culpa: aut pena. quoꝝ neutrū. q; sequeretur q; aut comestio pomi nō fuisset eius pꝛimū pctm̃: aut q; pena pꝛecessisset pctm̃. Sꝫ q; fuit culpa videtur per hoc q; hmōi ignoātia fuit error i moribꝰ. sicut si aliquis nō crederet fornicationē esse peccatum: erraret in moribus ꝛ peccaret mortaliter ergo adā ignoādo illud eē mortale vel credendo veniale peccauit mortaliter. ¶ Item aliter videtur posse ꝓbari q; causa pcti eius fuit ignoātia. ex hoc em̄ peccauit q; non cōtulit. vñ quedā ignorantia actualis fuisse videtur causa eius pcti. qđ cōcedimus. ¶ Sed illa ignoātia nō fuit nec culpa nec pena q; est pura negatio et defectus de numero defectuum. de quibus dicit beat⁹ dionysi⁹ q; malum est ex infinitis defectibus. similiter ista ignoātia qua nesciuit pctm̃ quod cōmisit ita grauiter puniendū sicut fuit punitum. ꝓpter qđ dicit augusti. q; et illud pctm̃ veniale esse credidit. non quin sciret illud esse mortale: sed q; cito se adepturum de illo venia et indulgentiam estimauit. nec culpa neq; pena fuit. et sic soluitur pꝛimū. ¶ Ad secundum dicim⁹ q; illa non collatio actualis non debet dici fuisse ignoātia que sit culpa: q; ignorantia que est culpa dicit habitū. et pꝛeterea talis ignoātia est ex hoc q; nescim⁹ aliquid quod scire tenemur. qualis non fuit in eo. Pena similiter non fuit. quia neq; pena toꝛquens: nec pena dāni q; nichil ademit nichil abstulit.

Sic soluit pꝛimū Ad secūdū

Jgoātia illa ñ fuit culpa nec pēa.

¶ Secunda questio incidens.

Af q; non.

Post queritur vtrum pctm̃ ade fuit ex libidine. ¶ Et videtur q; non. immo ex quadā cōpassione ꝛ pietate: vt vxoꝝ moꝛem gereret: vt eaꝫ non contristaret. Quod si sic. g̃ non omne pctm̃ ē ex libidine. qđ est cōtra aug. i libꝛo de li. arbi. vbi dicit ipse q; omne pctm̃ ex libidine. ¶ Dicit glosa super illud p̄s. Incensa igni et suffossa. ꝛc. que dicit q; omne pctm̃ est ex timoꝛe male humiliāte: vl ex cupiditate male inflāmante. igitur non omne pctm̃ ex cupiditate: ergo nec ex libidine. ¶ Et ipse soluit q; omne pctm̃ est ex libidine siue ex cupiditate mediate vel immediate. tamē quoddā peccatum est imediate ex timoꝛe: quoddā autem mediate. Sꝫ illud quod est ex timoꝛe imediate: est etiam ex cupiditate mediate. quia timoꝛ est ex cupiditate. Similiter pctm̃ ade siue mediate siue imediate fuit ex libidine. fuit aūt ibi duplex libido vna qua nimis dilexit vxoꝛem ꝛ eius delicias. altera qua comedit pomū vetitū. Similiter ꝛ in peccato eue duplex fuit libido. vna in appetēdo esse sicut deus. altera in appetendo esum ligni vetiti. Vidit inquit lignum mulier. ꝛc.

Jn oppm̃ videt aug.

Soluit augustinus

pctm̃ ex duplici libidine Jn muliere duplex libido.

¶ Tertia questio incidens.

Af q; sic.

Consequēter q̃ritur vtrū pctm̃ ade fuit i spm̃ sanctū. ¶ Et videt̃ q; sic. quia adaꝫ nō peccauit in pfez: q; nō peccauit ex infirmitate. Nec in filiū. non em̄ peccauit ex ignoātia: sed ex certa sciētia. g̃ peccauit in spiritum sanctū. ¶ Item quātitati pene rndet quātitas culpe. sꝫ nullū pctm̃ a deo fuit punitū tātuꝝ q̃tum pctm̃ ade. g̃ pctm̃ ade fuit maximū. sꝫ pctm̃ in spm̃ sctm̃ est maximū pctoꝝ: g̃ pctm̃ ade fuit pctm̃ in spm̃ sctm̃. ¶ Cōtra. Nec fuit desperatio: neq; pꝛesumptio/ nec finalis impenitētia: nec impugnatio gr̃e/ nec impugnatio ꝛitatis agnite. igitur nō fuit pctm̃ in spm̃ sctm̃. Quod cōcedimus. ¶ Ad pꝛimū dicētes q; hec diuisio pctoꝝ. aliud in pfem: aliud in filiū: aliud in spm̃ sctm̃. nō diuidit pctm̃ sufficiēter. nō em̄ omne pctm̃ est in pfem vel filium/ vel spiritū sctm̃: vt est mendaciū qđ fit q̃n aliq; mentit ex certa sciētia. ¶ Ad hoc qđ q̃ritur siue obicit q; quātitati pene rndet quātitas culpe. dicēdū q; hoc verū ē de pena illata p diffinitiuā sniam siue de pena post mortē. ꝛ nō ē verū de pena tpali. q̃q; em̄ de⁹ tpaliꝫ magis punit minus pctm̃ q̃ magnū. sꝫ q; magis videt expedire. pctm̃ g̃ ade punitū ē tpaliter pluſq̃ alia: duab⁹

Jn oppm̃ pctm̃ ade nō fuit pctm̃ in spm̃ sanctū Solutio Ad pꝛimuꝫ Jlla diſio pcti est illuſficiens. Ad secūdū

Pꝛia causa quare pctm̃ plus ponit̃ ꝛpoꝛaliter Scba cā.

de causis. ¶ Pꝛima est status. decēs em̄ est vt in statu nostre miserie magis abundet effect⁹ mic; q̃ in statu ade qui erat in delicijs paradisi Jn homine em̄ ꝑm istius miserie statū sūt sagitte dñi. ꝛ ita multū pene secū portat. ¶ Alia causa ē gñalis hoiꝝ instructio. vnde p hoc q; dñs tm̃ punuit peccatū ade: instruere voluit quemlibet hoiem a pꝛincipio mūdi vsq; in finē q̃tum habet odio peccatum. vt sic homo esset a peccato.

Quarta questio pꝛincipalis huius capituli.

Af q; sic p augustinū.

Vltimo q̃ritur vtrū adā potuit peccare venialiter in pꝛio statu. ¶ Et videt̃ q; sic. q; dicit aug. q; pctm̃ adeo volūtarium est q; si nō est volūtariū nō ē pctm̃.

Augustin⁹ Bernard⁹.

Nichil autē in potestate nr̃a ita est sicut volūtas sicut ipe aug. dicit. Et bern. dr. Volūtas est motus animi liber sui. Sꝫ pꝛim⁹ motus est volūtarius: igitur est in volūtate hoīs: igitur est in ptāte hoīs. ꝛ est pctm̃ veniale cū est illicitū. igitur i ptāte hoīs est peccare venialiter per pꝛimos motus. sed eandē ptātē quā habet homo in hoc statu habuit adā in pꝛio statu. igit in pꝛio statu adā potuit peccare venialiter.

Jn oppm̃.

¶ Cōtra. pctm̃ venia le est ex fomite: sed adā nō habebat fomitē: ergo non poterat peccare venialiter.

Secundo.

¶ Jtē infirmitas carnis facit q; pctm̃ sit veniale. sed adā nō habebat infirmitatē carnis: g̃ nō poterat peccare venialiter.

Tertio.

¶ Jtē nōdū verſatū erat ſtratū eius in infirmitate eius: ergo nondū erant moꝛdinate vires eius in ipso. igit nondū poterāt cōcupiscibilis ꝛ irascibilis mouere ipm ante cōsensum rōnis: ergo nō poterat peccare venialiter. ¶ Sed cōtra. Dicit aug. sup illud apli Lignū/ fenū/ stipula. q; quidā diligunt vxores ꝛ filios plus debito: tm̃ minus q̃ deum. ꝛ hi venialiter peccāt. alij pluſq̃ deum: ꝛ hi mortaliter peccāt. Sed adā plus debito poterat diligere vxoꝛē ꝛ filios: et tamen citra deū. igitur poterat peccare venialiter. ¶ Dō concedimus dicentes q; duobus modis cōtingit cōmitti peccatū veniale. pꝛimo modo cū pcedit ex fomite si ue ex volūtate coacta: vt est videre in pꝛio motu qui est pctm̃ veniale. est em̄ volūtarius a volūtate coacta: et est volūtarius q; volēte rōne surgit Et talis motus non poterat pcedere vel surgere in adam in pꝛimo statu. vñ non poterat peccare venialiter hac via. poterat aūt peccare venialiter in diligēdo vxoꝛēm vel filios plus debito: tm̃ citra deū. sicut ꝓbatū est. vnde ꝛ tale veniale est cōsensus siue ex cōsensu. Unde in argumēto illo est figura dictionis. Eandē potestatē quā habet hō modo habuit adā in pꝛimo statu. sed homo modo pōt peccare venialiter: igitur adā poterat peccare venialiter. Et si em̄ eādem ptātē habuit quam homo modo habet. non tamē oīno talē q; magis liberam habebat q̃ modo habeat homo.

Opinio doctoris. Duob⁹ modis cōmitti turveniale.

Adā potuit pꝛimo peccare venialr Falſa figure dictionis.

¶ Undecimus tractatus in quo tria pꝛincipaliter querūtur sm̄ q; sunt tria capitula.

Capm̃. i.

Jcto de lapsu pꝛimi hoīs ꝛ eius peccato: consequēs est dicere de alijs pctis. quoꝝ

Jn pꝛio capitulo q̃rūtur quinq;.

q̃a liberū arbitriū est origo: pꝛimo dicēdū est de illo. deinde de peccatis i generali. tertio de peccatis in speciali. ¶ De libero arbitrio quinq; sūt inquirēda. pꝛimū: cū se habeat ad bonū ꝛ ad malum: quare potius dicatur bonū q̃ malū. scoꝝ: de essentia et eiꝰ diffinitiōe. tertiū: de libertate eiꝰ. quartū: de potestate. quintū: sī superior pars rōnis possit peccare. ¶ Circa pꝛimū sic. Liberum arbitriū eque se habet ad malū ꝛ ad bonū. g̃ qua ratione dicitur bonū: debet dici malū. imo ostenditur q; magis se habet ad malū. nam sine aliquo operante vel cooperante se habet ad illud. ad bonum aūt nō sic. ¶ Jtē pꝛonius est ad malū ꝛ faciliꝰ inclinatur ad illud. pꝛoni em̄ sunt sensus hominis ab adolescētia in malū. ¶ Jtē li. ar. ē pꝛincipiū pꝛimū mali: nō aūt boni. Ex his aūt patet q; magis se habet ad malū q̃ ad bonū. et inde vt pꝛius. ¶ Sed q; magis se habeat ad bonū ostenditur per hoc q; naturaliter est ad ipm̄. nā ad illd datū est. Dō aūt natura tale est magis ē tale q̃ qđ nō natura tale. ¶ Jtē essentialiter creatū est ad bonū. q̃m̃ eius finis bonus est ad quē creatus est. igitur magis se habet ad bonū q̃ ad malum. ¶ Et hoc concedimus q̃n ad bene vtendū datū est: tamē cōtingit ipo abuti. sicut patet in cultro ꝛ in hoc est ei laus q; pōt declinare in malum: q̃ nō declinat. Meliores em̄ iudicauit de⁹ seruos suos: si ei liberaliter deseruirent. et ex hoc etiam erit quoddā gaudiū electis q; potuerunt trāsgredi ꝛ nō sunt trāsgressi. sicut gaudentius comedit qui simbolū apposuit. ¶ Ad pꝛimū obiectū dicimus q; nō se habet liberarbitriū ad malū magis q̃ ad bonū. q; licet sine aliquo cooperante se habeat ad illud: nō tñ sine aliquo deoperante. Malum em̄ nō est causa operans sed deoperās. sicut dicit aug. Mali nō est causa efficiens sed deficiēs q; malū nō est effectio sed defectio. nō effect⁹ sed defectus. imo ex infinitis defectibus creaꝝ sicut dicit btūs dionysius. Q; ergo ex infinitꝫ causis est malū: ideo facilius se habet ad illud lib. ar. nō tamē magis. sicut facilius ē destruere q̃ ꝓstruere. nō tñ causa agens magis se habet ad destruēdum q̃ ad cōstruendū scz opifex. ¶ Ex predictꝫ patet solutio ad vltimū. q; li. ar. non est pꝛimū ꝛ pꝛoximū pꝛincipiū mali: imo per defectum.

Jn pꝛio capitulo q̃rūtur quinq;.

Aſ pꝛimo.

Secūdo.

Tertio.

Jn oppm̃.

Secundo.

Solutio.

Ad pꝛimū.

Augustin⁹.

¶ Secūda questio huius capituli.

Quid sit liberum arbitrium.

Secūdo q̃ritur quid sit liberū arbitrium Et vt aug. Liberū arbitriū ē facultas volūtatis et rōnis qua bonū eligit̃ gr̃a assistente. malū vo gratia desistēte. Cū ergo duos habeat actus scz velle ꝛ discernere: et diuersitas potentiarū dinosci habeat penes varietatē actuū: videt̃ aliquib⁹ q; neq; sit ratio neq; voluntas: sed potentia mixta ex his. Sed eodē modo possent dicere q; ex illis tribus fit quarta. ꝛ sic in infinitū. ¶ Quia ergo nō possunt assignare actū illius potentie quā sic fingūt: ideo dicūt alij q; liberū arbitriū est quarta potentia pꝛeter ale vires: ꝛ est potentia eligendi. ¶ Sed cōtra. dicit damas. Liberū arbitriū libere cōsiliat: inquirit: iudicat: vult. Judicare autē rōnis est igit li. ar. nō est aliud q̃ ratio. ¶ Pꝛeterea Act⁹ eli-

Opinio aliquorum. Cōtra quā arguitur. alia opinio. Cōtra hoc est damas.

Secundo.

gendi est de necessitate annexus his actib⁹ vnde est vna z eadē potentia. potētie em̄ diuersificantur per actus tanq̄ per fines ad quos sūt. q; eēntia potentie nihil aliud est q̄ habitudo qua se habet ad talē actū. ¶ Itē eligere aut est appetere consiliatū: aut est consentire in illud. Sed vtrūlibet dicatur sequitur li. ar. q̄ tu ponis esse potentiā eligendi nō erit potentia p̄ter cōcupiscibilem aut rōnabilē ad quas pertinēt dictis actus.

Tertio.

Opinio doctoris.

¶ Dicimus ergo q; li. ar. idē est q; ratio: z est potentia eligendi. Eligere aūt est cōsentire in alterum deliberatorū vel cōsiliatorū. Et ideo subtilissime ōt aug. Li. ar. ē facultas vo. zē. Ratio em̄ ponitur p̄o discretione: volūtas p̄o inclinatiōe in alterū. Ex diffinitiōe p̄dicta quā ponit aug. de li. ar. scz q; liberū arbitriū est facultas volūtatis z rōnis. z ex hoc q; ipse ōt in lib⁹o de li. ar. Liberum arbitrium ē volūtas libera. videt q; li. ar. cōp̄rehendat oēz vim aīe. Nam in omni vi est habitus volūtarius q̄ est virtus. sicut p̄z p glosā sup illud gen̄. Fluuius egrediebat de loco voluptatz. vbi dicitur q; iusticia circuit oēs vires. Et sicut patet per euāgelū sup illū locū Simile est regnū celoz. zē. vbi ōt gregoriꝰ q; in rōne ē prudentia. zē. Itē q; consiliari inquirere/discernere velle/eligere: eiusdē sunt coordinationis z cōnexionis: eiusdē sūt potentie scz li. ar. Sed appetere eiusdē est cōnexionis. nā appetere de necessitate sequitur eligere. q; si q̄d eligitur: appetitur ergo appetitus est li. ar. sed appetitus ē in qualibet vi. ergo in qualibet vi est li. ar. ¶ Sed videt q; sola concupiscentia sit li. ar. quia in ea est caritas penes quā ē p̄imū meritū. ¶ Sed q; sola ratio sit li. ar. habetur per hoc q; ratio ē optimū in aīa z imperatissimū. q; est rex in regno aīe z q̄a est vir. z p̄eterea quia volūtas q̄ est in solo libero arbitrio est in sola rōne. ¶ Et hoc cōcedimus q; illud in quo est p̄imū meritū vel demeritū: illud in quo solo est volūtas liberrima est liberum arbitriū. z hec est sola ratio: quia eiꝰ volūtati debent obedientiā volūtates ceterarū viriū. Per hoc patet solutio ad duas glosas. ¶ Ad tertium dicendū q; appetere nō est eiusdē cōnexiōis cuz eligere. q; appetere p̄t esse sine eligere vt patet in p̄imo motu in quo est appetitus: nulla tñ electio. tamē q; eligere dignius est q̄ appetere z se habet ad illud sicut imperans ad imperatū. quia p̄ius est cōsentire in alterū deliberatorū vt fiat: postmodum sequitur appetere.

Contra dicta arguit. Aliter af.

Opinio doctoris.

Ad tertiū.

¶ Potest q̄ri incidentaliter. an in libero arbitrio sit meritum vel demeritum.

Af q; nō p bernardū.

Secundo.

¶ Dictū est q; eligere est motus li. ar. sed cum ꝑm aliā diffinitionē dicatur li. ar. liberū de volūtate iudiciū. iudiciū autem idem est q; discretio faciēdi a non faciēdo. q̄ discretio non est meritoria aut demeritoria. Nā vt ait Bern̄. discretio nō tā est virt⁹ q̄ auriga virtutū. videt q; in li. ar. nō sit meritū aut demeritū. ¶ Preterea. Cū hmōi discretio faciēdorū a non faciendis regatur per superius aliq̄ scz per synderesim q̄ legit in p̄ima ꝑtitate: videt q; huiusmōi discretio siue potentia a qua est non sit imperātissima: sed habet aliq̄s imperans sup se. et ita li. ar. nō est id m aīa quod est liberrimū. q̄ est contra p̄dicta. ¶ Rñdeo q; est iudicium dupler. Vnū est iudiciū quo iudicat q̄s q̄d faciendū: q̄d nō. z hoc ē iudiciū mere discretiōis penes q̄ nullū est meritū aut demeritū. sicut ꝓbatū ē supra. z hoc per viā iuris naturalis: quia per viā fidei vel intellect⁹ doni bene pōt esse meritoriū. Alterū est iudiciū quo quis sciens per deliberationē z collationē aliquoz qui faciendū quid nō: z diffinit z sententiat z imperat vt hoc fiat: illud non. Et hoc est p̄imū opus ꝑtutis post opus nature. z tale iudiciū est meritoriū vel demeritoriū ꝑtutis q̄dē, et tale iudiciū est actus potentie eligendi q̄ est liberū arbitriū. Licet em̄ dicat ethicus q; eligere est appetitus cōsiliati: q; eius cōsideratio nō est nisi circa ꝑtutes politicas quarū opa sūt ab appetitu interiori: tñ theologus qui acutius z sublimius loquitur ōt q; eligere est cōsentire in alterū deliberatorū vt fiat. nō em̄ solas politicas attendit theologus: imo opa theologicaz dicit oriri a libero arbitrio. ꝑ hoc patet solutio ad p̄imum. ¶ Ad scām dicēdū q; li. ar. id est discretio liberi arbitrij habet aliquid supius nō imperās sed consulens. nā li. ar. est ita imperans q; nō imperatū. ¶ Ex hijs palā est quomodo sit illa diffinitio intelligenda li. ar. quā ponit aug. Liberum arbitriū est facultas volūtatis z rōnis. i. liberuz arbitriū est facilis potentia. i. potentia facile volendi id in q̄ est cōsensus ex deliberatione et discretiōe p̄habita. ¶ Ex dictis etiā infertur q; liberū ar. aliud est in essentia q̄ cōcupiscibilis aut trascibilis. Sunt tñ qui dicūt q; idē sūt in eēntia z q; aīa est sua potentia. innitētes illi auctoritati aug. q; memoria/intelligentia/ z volūtas nō sunt tres vite sed vna vita: nō sūt tres essentie ꝛ vna essentia. Dicūt etiā q; si potētia ratiocinādi esset naturalis potentia aīe de genere qualitatis esset ei accidēs: neq; per eā differret aīa rōnalis ab aīa irrōnali. vnde neq; aīalia rōnalia neq; irrationalia specie different. q̄ est absurdū dicere

Solutio.

Solutio dupler est iudicium,

Primū opus ꝑtutis q̄dē,

Secundū opus ꝑtutis

Aristoteles

Theologꝰ,

Ad primū.

Ad scām.

Intelligentia diffinitiōis li. ar.

Corelariū

Opinio aliorum.

Dictū aug.

Ex ꝓfutatio

¶ Sed cōtra eos est q; solus deus est bonus per essentiā: q; solus deus est sua bonitas. igit solus deus est potens per essentiā: igitur solus deꝰ est sua potentia. ¶ Propter hāc rōnē et alias q̄ superius inducte sunt ad hoc vbi de hoc eodem disputatū est in capitulo scz de differentia anie rōnalis ad angelū. dicimus q; nō est idē ania q; sua potentia. z auctoritatē aug. sic exponimus. sunt vna essentia. i. vni essentie sūt cōplemētū cōferētia. i. per eas attingit aīa sue perfectioni. ad hoc em̄ creata est vt fruaꝛ deo. quod nō potest nisi p potentiā cognoscēdi z diligendi. ¶ Ad aliū dicimus q; substātiale est q̄ confert esse ex quadam cōpositiōe. Cōpositio aūt q̄dā est physica ex materia z forma. quedā aūt logica ex genere et substantialibus differentijs. Scām hmōi cōpositionem dicere est q; aliqua que sūt accidentia. i. de alijs generibus a substātia: sūt substātiales differentie. dicit em̄ porphirius q; differentia predicatur in quale. ¶ Adhuc ꝓbaꝛ q; li. ar. nō sit ratio sic. Alia est potētia cognoscitiua siue apprehensiua veri z falsi alia boni z mali. Sed potētia cogscitiua veri z falsi est rō. potētia cognoscitiua boni et mali ē li. ar. ergo li. ar. nō est ratio. ¶ Ad hoc soluimus. nō esse simile. quia intellectus est imago dei. vnde sicut deus oīa cognoscit: ita intellectus oīa intelligit. sed differēter: q; deꝰ oīa actu: intellectus aūt ꝓssibl⁹. vt intelligibile et ens cōuertūtur. Intellectus em̄ quodāmodo est oīa: q; similitudinē habet cū oīb⁹. Unde sicut verum z bonū idē in essentia sunt: ita idē intellectus cognoscit z verū z bonū. Nō aūt idē est sensus alibi z nigri: dulcis z amari. nō est em̄ sensus aliq̄s vna cōis potentia ad hoc: sicut intellectꝰ ad oīa. quia sensus est potētia coartata circa aliquā materiā. intellectus aūt ad oēz materiā se habet ratione predicta. ¶ Itē alia est potentia qua aīa quiescit in bono: alia qua quiescit in vero. eadem rōne alia est potētia electiua boni: alia electiua veri. Sed li. ar. est potētia electiua boni: ratio ē potentia electiua veri. igitur li. ar. non est ratio.

Quō intellectus intelligit omnia.

Nullus sensus est oīm sensibiliū.

Iterum af ad idem.

Solutio.

Eadem vis aīe quiescit ī bono z ꝓ

Iterum af.

¶ Ad hoc dicimus q; eadem est vis q̄ quiescit in vero z q̄ quiescit in bono scz intellectus. Alia em̄ ꝑm vim cupiscibilē desiderādo mouetur vt ipa ꝑm vim rōnabilē fruaꝛ p̄ma ꝑtate quiescendo in eius aspectu. qui in cēlo aspectus est vita eterna. z quiescendo in vero quiescit in bono vbi ē cognitio veritatis. ¶ Sed si verū est q̄ dictum est scz q; eligere est consentire in alterū deliberatorū vt fiat: sequit q; credere nō est eligere: q; non est ibi cōsensus vt aliquid fiat. Ex hoc aūt sequitur vel q; credere nō sit meritoriū: vel q; nō sit primo meritum in fide: vel q; in li. ar. nō sit primo meritum vel demeritū.

Solutio.

¶ Solutio. Consensus in alterum deliberatorū vt fiat vocatur a nobis iudiciū diffinitiuū. z hmōi iudiciū est in fide. quia ibi est triplex iudiciū. scz q; hoc sit credendum illud nō: q; hoc credatur illud nō: z q; ita sit z nō aliter: z q̄ libet istoz est in quolibet. quia fides q̄ est in superiori parte rōnis nō habet cōsiliū vel imperium nisi a se. i. nō ab alia ꝑtute q̄ sit prima virtutū nisi tantū a deo. Et q; fides est in superiori parte rōnis q̄ tanto liberior quāto a serpente scz sensualitate abstractior z remotior z minus potens ab ea trahi. nō aūt sic est in virtutibus actiuis q̄ sūt in inferiori parte rōnis q̄ propinquior est sensualitati. z tanto in seruitutē promptior: quāto magis ab ea trahi pōt. ex ꝓbis damas. qui dicit q; li. ar. libere iudicat: libere appetit: libere vult: libere eligit. z sic de alijs actib⁹ insinuari videtur q; li. ar. se extendat ad oēm vim. q; actus predicti nō sūt vnius sed pluriū virtū. z hoc potest concedi. sed tunc oporteret ampliari volūtatis nomē q̄ accipitur in rōne li. ar. vt appellaret volūtas appetitus. Similiter oporteret dicere q; nō solū est liberum arbitriū id in aīa quod ab omni seruitute coactionis z subtractionis liberꝛ est: sed omne quod ab omni coactiōe est immune. Sīliter oporteret dicere q; nō solū liberū arbitriū est id in quo primo est meritū vel demeritū: sed oē id in quo siue primo siue non primo est meritū aut demeritum.

Voluntas pōt sumi ꝓ appetitu.

Li. ar. large sumitur.

Dupler cōpositio.

Ad aliud.

¶ Sed p̄ior solutio nobis magis placet: cū p̄o p̄ie (vt dictū est) libera volūtas sit in sola ratiōe magis ꝓprie. Unde dicit aristoteles in topicis. peccant q̄ ponunt voluntatē esse genus amicitie. q; voluntas est in rōnali. amicitia in concupiscibili.

Approbat primam solutionem.

¶ Tertia questio principalis huius capituli.

Dicto de liberi arbitrij essentia z diffinitione: dicendū est de libertate lib. arbi.

Que sit libertas lib. arbi.

¶ Et q̄ritur quid sit eius libertas: vtrū sit ꝓpriatio coactiōis vel flexibilitas in vtrālibet partē: vel flexibilitas in id q̄ vult habens li. ar. ¶ Si dicaꝛ q; sit ꝓpriatio coactionis ꝓ hoc erit magis libertas arbitrij in diabolo q̄ in hoie scō in via. quia eius liberū arbitriū non potest flecti ad bonū: quia obstinat⁹ est. nec ad malum. Deus em̄ nō potest eū flectere nec cogere ad malū: quia nō vult. Scī aūt in via possūt flecti ad malū. vnde clamāt. quod nolo hoc ago. Nō ē aūt tanta libertas arbitrij in diabolo q̄ in sancto hoie: igitur libertas arbitrij nō est ꝓpriatio coactionis.

Af primo q̄ ꝓ nō sit ꝓpria tio coactionis nis.

Paulus.

Cōtra aliā ꝑtem af.

¶ Si dicatur q; sit flexibilitas in vtrāq; partē. ꝑm hoc nō erit li. ar. in sanctis qui sunt in patria: nec in angelis bonis: nec in malis q; eoz. li. ar. nō pōt flecti in vtrāq; partē.

Cōtra ter tiā sibi af.

¶ Si dicatur q; sit flexibilitas in id quod vult habens li. ar. ꝑm hoc iterꝫ. maioꝛ erit libertas arbitrij in demonib⁹ q̄ in sanctis. q; libertas arbitrij in demonibus nō pōt flecti nisi in id q̄ vult: scz in malū. Sctōꝛ aūt libertas arbitrij pōt flecti ad vtrūq; scz ad bonū z ad malū. vnde clamant. De necessitatib⁹ meis erue me. z Quod nolo hoc ago igitur libertas arbitrij nō ē flexibilitas in id q̄ vult habens li. ar.

Psalmista.

¶ Ad hoc dicēdū q; libertas arbitrij est abilitas eligēdi q̄ sindereſis dictat. Est aūt triplex notanda libertas in li. ar. Generalis scz libertas necessitatis siue a necessitate/ a pctō/ z a miseria. Libertas a necessitate dupler est. scz a necessitate ineuitabilitatis. et hec libertas nō est in diabolo: q; ineuitabiliter peccat. Et a necessitate coactiōis extrinsece. et hec est in omi habente liberū arbitriū. Libertas a pctō. z hec est magna libertas. q; qui facit pctm̄: seruus est pctī. z alibi. Miseros pp̄os facit pctm̄. Et hec libertas tm̄modo est in bonis hoīb⁹ quos deꝰ p gr̄az liberat. nō vt peccare nō possint: sz vt pctm̄ eis nō dñetur.

Solutio.

Triplex libertas.

Libertas a necessitate dupler.

Libertas a pctō.

¶ Itē ē libertas a miseria. et hec est in sctis in patria. q̄n creatura liberabit̄ a seruitute corruptiōis in libertatē adoptiōis filiorū dei. Tūc em̄ dicent. Laqueus ptritus est: z nos liberati sumus. Ptz ergo q̄d sit libertas arbitrij. Ex quo etiā ptz q̄re nō diximus q; eū dicit li. ar. est facultas volūtatz. zē. q; facultas hmōi sit abilitas potentie q̄ est li. ar. sed est ipsa potētia q̄ sic nōiatur ꝓpter abilitatē sibi annexā. Dicim⁹ em̄ q; hec facilitas siue abilitas potētie libertas p̄dicta est q̄ est sine coactione in omni habente liberū arbitrium. ¶ Sed contra. Dicit aug. q; voluntas coacta est voluntas. igitur voluntas pōt cogi. igitur li. ar. pōt cogi. Quod etiā ptz p hoc q; multi in p̄imitiua ecclesia coacti sunt negare christū. ¶ Solutio. Dupler est coactio. scz sufficiens: z hec nō cadit in voluntatē neq; in liberū

Libertas a miseria.

Opinio doctoris.

An volūtas possit cogi.

Secundo.

Solutio.

Dupler est coactio.

arbitriū. Et coactio inducens: et hec bene cadit in volūtatē z in li.ar. Et de hac dicit aug. q̄ coacta volūtas: volūtas est. ¶ Cōtra hec que dctā sūt obicit. Nā si libertas est flexibilitas ad id qđ dictat superior pars rōnis: nō videt diabolus libertatē arbitrij habere. nā flexibilitatē ad bonū nō habet. Si dicas q̄ libertatē indicādi habet et discernendi. nihil est hoc. q: iudicare. i. discerne re nō est opus potentie eligēdi que est li.ar. imo potius eligere. ¶ Preterea. Hoc dicto sequitur q̄ eque li.ar. est in malis angelis sicut i bonis cū hmōi iudicium equale sit in vtrisq̄. nā hmōi iudiciū est a naturali pspicacitate: quā non amiserūt cū demones facti sūt. Unde dicit btūs dionysi⁹ q̄ adhuc splendidissima habent naturalia. quod vult habere ex illo verbo dñi in cuāgel. Videbā sathanā quasi fulgur de celo. zc. ¶ Et ad hoc dicendū q̄ diabolus flexibilitatē siue abilitatē aut habitudinē naturalē ad bonū nō amisit penit⁹ nā bonū naturale nō penitus corrūpitur per pctm. Sed re vera illa pōptitudo naturalis siue potestas adeo lesa est z vulnerata. adeo extincta z sopita z ligata a vinculo pctī et seruituti pctī addita q̄ licet naturaliter sit ad bonū: non tamē pōt effectiue in aliq̄ opus bonū. sicut homo egrot⁹ pedibus gressibilitatē q̄dē habet: sed tamen in actū gradiendi nō potest exire. Sed sicut dicit augu. de pctō in spūsctm scilicz q̄ tanta est labes hui⁹ pcti q̄ existens in hoc pctō non pōt subire penitentiā. Quod sic est intelligēdū: id est vix potest. Ita diabolus non solum vix potest: immo nullo modo potest bonum aliquid agere.

¶ Quarta questio principalis huius capituli continens duas questiones.

Quarto queritur de potestate liberi arbitrij. Hec autē questio diuidit i duo mēbra. ¶ Primū est. vtrū lib.ar. potens sit in opera de genere bonoꝝ per se sine gratia superaddita naturali⁹ ¶ Scōz est. vtrū possit ex se sine gra in opa meritoria: et vtrū potentia credendi sit naturalis. ¶ Circa primū dupler est opinio. Quidā em̄ dicunt q̄ li.ar. potest in opa de genere bonoꝝ sine gratia supaddita naturalibus. ¶ Alij dicunt q̄ nō sine gra excitante. et hoc volūt pbare auctoritatibus z rōnibus. Auctoritatib⁹ primo. dicit dñs in iohāne. Sine me nihil potestis facere. et in isaia. Omnia opera nra operatus es in nobis dñe. z apūs. Non q̄ sufficientes simus aliq̄d cogitare ex nobis quasi ex nobis. Et in trenis. Misericordie dñi est q̄ nō sumus cōsūpti. Per hanc vltimā auctoritatē ptz q̄ nec etiā decliare possumus a malo nisi ex gra: igit multo magis nō possumus facere bonū in genere sine gra ¶ Rationibus idem pbare volūt hoc modo. Tripler est bonum opus: scz bonū opus nature. bonū opus q̄ est de genere bonoꝝ. z bonū opus meritorium. Sed bonū opus nature habet suā radicē scz naturā. bonū meritorium suā scz gram. ergo bonū op⁹ q̄ est de gne bonoꝝ habet suā radicē nō nisi gram excitantē vt videt. z aliud est quo bonū in gne est. aliud quo est bonū in genere. sed natura est id quo est: ergo id quo est bonū est supra natura sed hoc est gra. igitur li.ar. nō pōt in bonum in genere nisi p gram. ¶ Itē homo per pctm̄ spoliatus est gratuitis z vulneratus in naturalib⁹. q̄ vulnerata fuerūt natural ia hois z diminuta. sed ante pctm̄ libe. ar. nō se habuit in amplitudine effectum q̄ ad op⁹ de genere bonoꝝ. ergo post peccatum nō potest ex se in opus de gne bonoꝝ sine gratia. ¶ Quo cōcesso. Cōtra. Liber arbitriū est et ad bonū z etiā datū ad bonū. cū autē est ad malū in seruitutē redigit. per se aūt sine aliquo superaddito potest in malū: ergo per se potest in bonū in genere. ¶ Itē dicit aug. Nihil est ita in potestate hois sicut voluntas. ergo velle bonum ē in potestate li.ar. ergo z posse bonū tale ē in potestate li.ar. ¶ Solutio. Ad pcobiecta dicim⁹ q̄ opus meritoriū semp ē ex tribus. scz ex lib. ar. originaliter. ex gratia elicitiue et a deo principaliter mouente. Similiter opus de genere bonoꝝ q̄q̄s est ex trib⁹: scz ex li.ar. originaliter. ex gra scz aliqua p̄ tute informi elicitiue. In paucis em̄ cōtingit q̄ nō habeāt aliquā gram. i. p̄ tutē informem: z ex deo principaliter mouente. verūtamē q̄q̄s opus de genere bonoꝝ est sine omī gra superaddita li.ar. z dicimus q̄ li.ar. per se sine gra est potēs in bonū tale. nō tamē excluso deo sine quo nihil tale bonū est. ¶ Ad hoc q̄ dicit Sine me nichil potestis facere. sic dicim⁹. sine me operante vel cooperante. Et bene dicit sine me. non sine gratia. Et sic ptz solutio ad alias obiectiones. ¶ Ad hoc autē q̄ dicit Misericordie dñi est q̄ nō sumus cōsumpti. Solutio. q̄ in p̄ tate mie dei est. q: li.ar. corruptū est vehemēter. Uñ cū homo appetat naturaliter delicias. cuz caret veris appetit falsas. z ita peccat z pctō cōsumeretur: nisi diuina mia subueniret. ¶ Ad hoc aūt quod obicitur q̄ bonū nature habet suam radicē z bonū meritoriuz suā: ergo bonū in genere suā. cōcedimus q̄ li.ar. est radix et causa boni in genere. z in hoc ptz li.ar. q: li.ar. supra naturā habet discretionē de se. quia vestit hmōi opus quadam circūstantia virtutis vel quibusdā circūstātijs. licet non oībus possit. ¶ Ad hoc aūt quod obicit q̄ bonū in genere habet quo est scz naturam: ergo id quo est bonū est supra naturā. dicimus q̄ dupler est natura. scz natura animalis siue bestialis. z supra hanc est li.ar. quo opus in genere est bonū. z est natura supra bestialē scz humana natura et supra hanc non est li.ar. ¶ Ad hoc aūt qđ obicit. Ante pctm̄ nō poterat li.ar. in amplioꝝ effectū cp̄ in opus de genere bonoꝝ: ergo cū per pctm̄ sit diminutū modo nō poterit in tale opus. Dicimus q̄ modo li.ar. in tale opus pōt sed nō ita de facili sicut ante pctm̄ propter diminutionē naturalis potentie. Dico q̄ li.ar. potest in opera de genere bonoꝝ sine gratia: nō tamen sine deo operāte vel cooperante. ¶ Cōtra. Demonstrato aliquo ope de genere bonoꝝ possū vere dicere. deus operatur vel cooperatur ad hoc vt opus hoc fiat: ergo aliq̄d ineſt isti operi a deo illud aūt gratis ineſt vel datū est ei. quia nullus meruit q̄ deus operetur vel cooperet ad hoc vt

Cōtra supra dctā ar.

Secundo.

Dionysius.

Solutio. Diabol⁹ nō amisit penitus libertatē ad bonū.

Labes pcti in spūsctm quanta sit.

Due opiniones ptrarie

Probat illa auctoritate dom̄i.

Prima rō. Tripler bonum opus.

Scōz.

In oppm̄.

Scō per augustinū.

Solutio. Meritū est ex tribus.

Li.ar. sine gra potens est in bonū ex genere.

Ad tres pmas aucto. ptz solutio.

Ad vltimaz ex trenis.

Ad primaz rationem.

Ad aliud.

Duplex natura.

Ad aliud.

Contra ista arguitur.

esset: ergo cū nullū opus de genere bonoꝝ possit fieri sine deo operāte vel cooperāte: nullū opus de genere bonoꝝ potest fieri sine gra. igitur li.ar. nō est potens in opera de genere bonoꝝ sine gratia. ¶ Solutio. Gratia stricte et large sumit p̄m em̄ q̄ dictū est q̄ li.ar. pōt in opera de genere bonoꝝ sine gratia. gratia v̄ ibi habitus superadditus naturalibus: ex quo habitu potest elici actus. Scōm aūt q̄ gratia large sumitur p omī gratis dato a deo. bene concedimus q̄ li.ar. non pōt in opa de genere bonoꝝ sine gratia. Et hoc vltimo modo sumit gram beda in quodā libello. quod fecit cōtra Jouinianū hereticū. in quo dicit q̄ nichil boni facit homo sine gratia.

¶ Secundus articulus quarte questionis.

Circa scōz articulū queritur. an li.ar. sine gratia possit in opera meritoria. ¶ Qđ videtur p̄mo p auctoritatē aug. Posse inquit credere natura est hoim credere vero gratia est fideliū. ergo ex solis naturalibus potest li.ar. in actū credendi formatū. de tali em̄ loquitur auctoritas. q̄ apparet per hoc qđ subiunctū est. Credere gra est. zc. ¶ Rationib⁹ p̄o multipliciter determinari videtur hoc idē. z primo p appositionē circūstantiarū quibus perficitur z formal actus meritorius. Nā ipse actus p̄z substātiā est in potestate liberi arbitrij z oēs circūstantie vt videtur q̄ ad ip̄m faciendū meritoꝝ requirūtur. vt patet per singulas currenti. si em̄ in aliquā pōt ex se z in qualibet. quia qua rōne in vnā z in oēs. ¶ Si aūt dicat quis q̄ nō. q̄a hmōi opa supra ip̄m li.ar. sunt. supra se autē non potest nisi per gram eleuet. eadē rōne nec in opa de genere bonoꝝ potens esset ab q̄cq̄ habitu gre: cū illa sint sup ip̄m. ¶ Et dicimus q̄ re vera li.ar. nō potest dare actui oēs circūstantias que ei necesse sūt ad hoc vt sit meritorius. nā etsi aliq̄s posset apponere: nō tamē oēs. verbi gratia. Uel le dare elemosinam gratia cuius dandā ē: z q̄n z quomodo z quo tpe: potest li.ar. gratia nō existē te. sed nondū est ibi meritū nisi addat hec circūstantia q̄tū debet. que prout debet esse circūstātia meriti nō solū per aduertiā quātitatis exprimit quātitatē rei date: sed etiā quātitatē volūtatis. q̄ tanta debet esse in opere meritorio: quātā nouit eā caritas mensurare. tanta em̄ debet esse volūtas ad hoc q̄ ei nō adequetur aliqua voluntas respectu alicuius ptalis in se. ¶ Ad auctoritatē vero aug. rñdendū est q̄ li.ar. pōt in credere formatū per naturalia: sed nō per ea nisi adiūcta gratia. Et q̄ ita accipiendū sit aperit aug. su per epistolā ad Ro. in expositiōe illius vbi apostoli Gentes naturaliter legē implent. qđ sic exponit. naturaliter. i. per naturā adiutam gratia.

¶ Ex his ergo videt q̄ li.ar. pōt p naturā i opa meritoria. per naturā tamē adiutā per gratiam.

¶ Sed obicit cōtra hoc. q: cecus corporalis nō pōt videre. nec habens oculos erutos. nec auis sine pēnis volare. neq̄ petrus super mare materiale potuit naturaliter vel ambulare. ergo qui ē in mortali nec videre pōt cum sit cecus et habēs oculos erutos: nec volare cū sit sine pēnis: neq̄ sup mare spirituale ambulare. ergo potētia videndi spūaliter. i. potentia credēdi nō est naturalis.

¶ Rndeo. Nō est simile de ceco corporali z spirituali. q: cecus spūalis habet potentiā preparatiuā z opatiuā ad videndū: q: potest facere alia quid quo facto videbit. ¶ Itē habet potentiam operatiuā hmōi. i. potentiā actuā ad videndum. quia cū infunditur et gratia eliciens actū videndi ab ipsa potentia videndi: nō datur ei noua potentia videndi. ¶ Itē q: possibilitatē habet naturalē recipiendi visum. Nullū horū trinū reperire est in ceco materiali. ¶ Ad scōm qđ obicit q̄ habens oculos erutos non pōt videre. distinguēdū est q̄ sūt oculi spūales duplices: scz naturales z gratuiti: sicut z aures. Oculus spūalis naturalis est ratio. sicut dicit aug. in libro soliloquorum. imo ipsa ratio que introducit ibi loquens. Ego (inquit) sum in aia sicut oculus in corpore. Oculi autē gratuiti sunt dona gratuita. Peccatori potest diabolus oculos spūales et gratuitos eruere: quēadmodū z aures precidere. naturales autem non potest. ¶ Ad tertium dicimus q̄ auis manēs sine pennis volare nō pōt: sed que pēnis caret potest eas recipere z volare. ¶ Ad vltimū dicimus q̄ corpus ponderosum nō pōt per naturam sup aquā ferri: sed anima per pctm̄ aggrauata naturaliter est ad hoc vt feratur super aquas spūales. quia dñs sup maria fundauit eam: z sup flumina p̄parauit eā Sic igitur patet q̄ li.ar. pōt in opera meritoria naturaliter: nō tamē sine gra.

Sed videt posse probari q̄ imo. cū ratio sine gratia se leuet nō solū sup naturaz immo sup diuia. sicut ratio sabellij qui posuit q̄ gignens gigneret se. quod est cōtra oēm naturā z cōtra diuina. q: sicut dt aug. in libro de trinitate. Nulla res est naturalis aut diuina q̄ seipsam gignat: et sic videtur q̄ sine gra omni possit homo per rationē leuare se supra se z extendere se ad opa meritoria. ¶ Solutio. Ad hoc q̄ aliquis credat credulitate formata opz q̄ abneget semetip̄m. i. propriū sensum et captiuet intellectū in obsequiū christi ad obediēdū deo et prime veritati z q̄ nulli rationi innitatur: sed soli auctoritati prime veritatis. Et si ei fiat aliqua argumētatio q̄tūcūq̄s apparens in cōtrariū cuius etiā causam fantasie nō statim prima fronte cogñscat debet eā reputare paralogismū: z qui sic ducitur mouetur supra se. Sabellius aūt licet leuaret se supra se z extra se q̄tū ad creditū nō tñ q̄tū ad modū credēdi siue q̄tū ad ip̄m credere: q: ratiocinationi siue fantasie innitebatur: z p̄m naturales regulas volebat regulare diuina. ¶ Alio modo pōt pbari q̄ li.ar. possit ex se z p se in opera meritoria. z hoc ppter propinquitatē verbi ad cor humanū: q: dicit moyses in deutero. ppe est verbū in ore tuo ppe est verbū in corde tuo. Et apostolus exponēs dicit. hoc est verbū fidei qđ predicamus. Aut ergo ppe est appropiatiōe mediata aut immediata. Si ūmediata: igitur immediatū est ad cor. ergo cor humanū pōt illud per se cognoscere. Sed cognoscere illud verbū ē credere articulos fidei: ergo cor humanū pōt per se

Solutio. Gra sumit dupliciter.

Beda ptra iouinianū.

Ad q̄ sic p augustinū.

Expō aug.

Resolutio q̄tū ad istū articulum.

Contra ista arguitur.

Solutio ad istud.

Li.ar. non potest dare oēs circunstantias actui meritorio.

Ad auguſt.

Solutio. Assignat tres differē tias.

Ad scōm.

Duplex oculus spūalis

Errabat sabellius.

Aliter af q̄ li.ar. possit mereri.

Moyses.

Exponit hic paulus.

plene credere. Sed plene credere meritoriū est: ergo ꝙ se sine gr̄a pōt in opus meritoriū. ¶Hoc idē videt per aliā viam. nam fiat iste sillogismus. Omne dictū a prima veritate est verū. hoc sc̄z filium dei esse hoiem est dictum a prima veritate: igitur hoc est verū. Prima ꝓpositio est per se nota cuilibet. Sc̄a sumit ex auditu sic ratiocinando sibi facit ratio plenā fidē de cōclusione et non nisi per mediū illius sillogismi. Mediū aūt illi⁹ sillogismi est veritas prima: ergo per primā veritatē: z ꝓpter primā veritatē creditur plenarie illi cōclusioni. Sed huius ratiocinationē ex se z ꝙ se pōt facere li. ar. ergo ex se et per se pōt i plenā cognitionē siue credulitatē alicui⁹ articuli: z inde vt prius. ¶Contra. Cognitio hmōi est cognitio cōclusionis: ergo nō est vere fidei: q; fides est argumentū nō cōclusio. sicut dicit ap̄lus. ¶Si aūt dicerē ꝙ verbū fidei ꝓpe est cordi humano si non sic ꝓpe quin aliq̄d ꝓpius q̄ō est immediatum ad ipm̄ loquemur de illo imediato z habebimus idē quod prius. q; cū nō contingat ꝓcedere in infinitū tandem occurret ei aliquid imediatū.

¶Solutio. Verbū fidei ꝓpe est cordi humano tribus de causis. Prima est testimoniū scripture legis z prophetarū. Sicut em̄ dicit aug. sup̄ ps. Judei capsarij siue librarij nr̄i sūt. Sūt em̄ pueri deferentes libros post nos tanq̄ post dn̄os: vt si aliqua ꝓponātur ab aduersarijs statim efferāt z explicēt vbi inuenim⁹ testimoniū legis z ꝓphetie. q̄b⁹ errores impugnātiū fidē catholicā elidamus Sc̄a causa ē bonitas dei cui⁹ q; est optim⁹ optia ē facere z optia adducere ℔a em̄ q̄ fides nostra p̄dicat magis incutiūt timorē z inducūt amorem dei q̄ aliqua alia. Unde ipsa sola est vera: fides: q; fides vera est de his solis q̄ maxime sunt talia. Tertia causa. Effectus fidei ꝙ multipler ē vnus est. ꝙ fides facit hoies similes deo. Qui ei credit ꝙ deus dabit sibi vel illi tot et tanta bona diligit ipm̄ sup̄ oīa. Similiter q̄ credit ꝙ oēs sumus fratres et filij dei statim diligit ꝓximū sicut sc̄z efficitur iustus z mansuetus z misericors. Similiter qui credit ꝙ cor⁹ suū templū est spūs sancti statim efficitur castus. Alius est effect⁹ sc̄z opera miracul⁹ que solis fidelib⁹ ꝓmittit legto fidei cōcessa sūt. Unde etiā ille alexander ꝓpter modicā fidē qua crediderat solū deū hebreorum esse verū deū: verbo suo z oratiōe sua inclusit decem tribus intra caspios mōtes. Licet ergo tot modis ꝓpe sit verbū dn̄i vt credat cordi humano. tamē dū per hos modos accedit cor humanū vt credat. non est illa credulitas nisi fidei infor̄mis dū adhuc testimonijs z miraculorū argumētis inheret. Sed vt vere et plene credat necesse habet soli veritati prime pure et nude penitus inherere. nullā certitudinē extrinsecā requirendo. q̄ō non potest nisi gratia fidei illustretur: q; añq̄ aduenīat vera fides pōt adhuc calūpniari homo et hesitare. sed cū ipsa aduenit oēm hesitationē z calūpniā exterminat z expellit vt nō iam crederent samaritani testimonio samaritane. Sed dicunt iā nō ꝓpter te credimus z̄c. Et sic ptz solutio ad primū. ¶Ad sc̄m dicim⁹ ꝙ sic ratiocinando potest aliquis adhuc remanere in fide informi: q; ꝙ prima veritas dicat hoc. i. ille qui dixit sit prima veritas credet fortitā per aliquid aliud a prima veritate q̄ō vera fides non patitur: q; licet testimonia z miracula potuerunt ꝓmouere ad credulitatē articuli. nō tamē possūt eā afficere: sed tantūmodo vera fides que est argumentum ad articulos.

Alio etiā modo videt posse probari ꝓpositū. Nam absq; muliere z viro natꝰ est primus homo. absq; muliere de viro facta est eua: z de viro et de muliere ipa posteritas. de muliere sine viro christus hō. Si liberū arbitriū pōt per naturalia sua capere notitiā prime generationis qua natus est homo virgo sine viro et muliere. cur z quartam capere nō poterit naturaliter cum ipsa non magis repugnet ei. q̄ō si sic est: cū hoc sit articulus sc̄z hoiez natū de virgine. videtur ꝙ in credere meritoriuz possit li. ar. per se solū. ¶Preterea cū melior sit hec generatio q̄ altera predictarū. magis videt ꝙ deus qui operator est optimor eā fecerit q̄ alia quā illarū: ergo si per se capax est ꝙ ille a deo facte sunt. multo fortius z illa. ¶Preterea dei ꝓfecta sūt opera. sicut scriptū ē in deuterono. Sz hec generatio ad perfectionē operū dei requirebatur: necesse ergo erat hanc generationē fieri.

¶Sed cōtra. Alius fuit nostre liberationis modus deo possibilis. vt dicit augustinus. ¶Solutio. Licet capacitas liberi arbitrij ad hoc se extendere possit ꝙ credat hoiem posse nasci de virgine. nō tamen in illud excellens poterat vt crederet filiū dei de virgine natū nisi per gratiā eleuantē ipm̄ ad tantā altitudinē capiendā. ¶Q; obicitur ꝙ hec melior. dicimus ꝙ potuit de⁹ facere multa me'iora q̄ fecerat. sed omnia fecit talia qualia. primo in vniuerso optima sūt. ¶Sed cum istud filiū dei esse hoiem sit vtilissimum toti vniuersitati: q; z angelis qui ipsum desiderāt ꝓspicere: ita scm̄ ꝙ homo hoibus qui ꝓcul dubio idē desiderant. Videtur ꝙ necesse fuerit hoc fieri: z inde vt prius. ¶Jtē si optimi est optima producere: z necesse est optimū optima producere. cū optimū esset filiū dei incarnandum: z ideo creature rationali vtilissimū. Unde gen̄. xv. in q̄rta generatione reuertētur filij tui de captiuitate necesse ergo fuit vt filiꝰ dei incarnaret. ¶Q; ꝙdam cōcedunt dicētes ꝙ ex quo peccauit homo necesse fuit filiū dei incarnari. ¶Sed hoc est cōtra aug. qui dicit ꝙ alius fuit modus nostre liberationis deo possibilis. Sed nullus nostre miserie sanēde cōuenientior. ¶Solutio. Non valet hec argumētatio. Ab optimo necesse est optimū ꝓduci. Incarnatio filij dei optimū est: igit z̄c. q; sicut aliquid eo ipso ꝙ fit ex arte artificiosum est z artificiose fit. similiter aliquid eo ipso ꝙ ab optimo fit: z optimū est z optime fit. Et ideo non valet hec argumentatio q; si istud non fuisset factum: aliud fuisset factum loco eius quod et optimum et optime factum esset.

¶Duodecimus tractatus in quo queruntur tria.

Ad primo q̄ sic.
Secundo.
In oppm̄.
Sc̄o per glosam hieronimi.
In contrarium arguit Eua sio.
Solutio.
Prima cā. Augustin⁹ sup̄ psalmū Judei sūt li brarij nr̄i.
Sc̄a cā.
Tertia cā. Multipler effect⁹ fidei Primus.
Secundus Alexander incluſit iudeos.
Fides infor mis q̄d facit
Ad primū. Ad sc̄m.
Iterum ad idem.
Sc̄o ad idē
Tertio.
Deuteron.
In oppm̄.
Solutio.
ad obiectū.
Iterum ad.
Ad idem.
Genesis.
Opinio alī quorū contra quā videtur aug.
Solutio.

¶Contra hanc opinionem arguitur.

Ad primo q̄ sic.
Secundo.
Tertio.
Quarto.
Nota bene dictū aug. z quod sequit
Opinio alī quorū q̄ ponūt quinq̄ potētias anime.
Duo oculi rationis.
Primo.
Secundo.
Tertio.
Quarto.
Quinto ꝙ hieremias.
Glosa gre.
Sexto.
Boetius.
Error arrij
alia opinio
Contra hāc ar
Secundo.
Solutio sine iudicio
Duplex via sinderesis.

Am dictū sit ꝙ liber ar. est rō. ¶Primo queritur vtrū ratio peccet. et precipue vtrū ratio superior siue sinderesis peccet. ¶Sc̄o vtrū peccet sm̄ viā superiorē. ¶Tertio vtrū illa sola peccet. ¶Prio igitur probatur ꝙ ipsa peccat q̄m ipsa est li. ar. in quo ē meritū z demeritū. ¶Jtē q; q̄q; errat in credendo: sed errare in credēdo est mortale: ergo ratio aliq̄n peccat mortaliter. ¶Sed ꝓtra. dicit aristo. ꝙ intellectus semp est ver⁹. fantasia q̄q; vera q̄q; falsa: ergo in ratione nūq̄ est error. ergo nec pctm̄. q; non pōt esse pctm̄ in ratione nisi erroris. ¶Jtē sup̄ ezechie. vbi loquitur de q̄tuor animalibus dicit glosa hiero. q; per hoiem vitulū z leonē intelligūtur vis rationalis cōcupiscibilis irascibilis ¶Preter hec aūt z extra hec est quarta vis quā greci sinderesim vocāt: q̄ scint illa cōscientie nō fuit extincta in cayn qua victi voluptatibus vel furore vel interdū ipsa ratiōis decepti similitudine nos peccare sentimus quasi ꝓprie aquile deputant nō se miscentē cuz alijs tribus: sed ipsa errantia corrigentē. Hanc quoq; precipitari videm⁹ z amittere locū suū: vt q̄ homo sine pudore peccat z dicitur ei frons meretricis facta est tibi noli. zc̄. Hic ē spūs qui interpellat ꝓ nobis gemitibus inenarrabilib⁹. Nemo ei scit ea q̄ sunt in hoīe nisi spūs hoīs qui est in illo. Ex hac auctoritate habetur ꝙ sinderesis nō admiscet se pctis aliorū immo corrigit: et ita videt ꝙ nō peccat. ¶Jtē ois qui peccat. peccat indiscrete z irrationabiliter: igitur ois qui peccat cōtra rōnē peccat. igitur nullus ex rōne. igitur ratio nō peccat. ¶Jtē sensus nūq̄ errat: q; offert aīe solū modo suā immutationē sicut imutat a re sensibili extrinseca: q; non attingit rem nisi scm̄ ꝙ immutatur a re sensibili. Res aūt sensibilis nō mutat sensum nisi scz̄ dispositionem quā habet: igitur sensus nō accipit rē nisi talē qualis ipsa ē: z nō renūciat aīe nisi talē qualē accipit. ergo sensus nō renūciat aīe nisi talē rē qualis ipsa est sm̄ veritatē. Ois sensus ver⁹: ergo cū eadē ratio sit in intellectu ois intellectus erit verus: q; ois intellectus sicut z sensus mutatur a rebus. Unde dicit aug. ꝙ ipse res generant scientiā sui in anima. si ergo intellectus nunq̄ errat nec ratio peccat.

¶Ad hoc dicūt quidā ꝙ ratio nūq̄ peccat: z distinguunt q̄nq; potentias anie. s. sensum/imaginationē/sensualitatē/rationē/intellectū. Sensus ē potentia qua aīa sentit sensibilia extra se ꝓsentē materia. Imaginatio est vis qua apprehendūtur sensibilia absente materia. Sensualitas ē vis qua aīa moueri habet ad appetendū ea que sunt vtilia vel delectabilia corpori. Ratio est vis qua habet discernere aīa verū z falsū: bonū z malū. Intellectus aūt est vis anie qua percipit res incorporeas a sensibilibus abstractas. Rōnis aūt duo sūt oculi: sc̄z cognitiōis z amoris. oculū cognitionis nititur auferre imaginatio corrupta ꝙ errorē. oculū amoris nititur eruere per cōcupiscentiā sensualitas. z dicunt ꝙ si error est in hoīe nō est ex ratiōe sed ex imaginatiōe sicut ꝓuus amor non est in rōne sed in sensualitate.

Primo queritur vtrū ratio peccet. et precipue vtrū ratio superior siue sinderesis peccet. ¶Sc̄o vtrū peccet sm̄ viā superiorē. ¶Tertio vtrū illa sola peccet. ¶Prio igitur probatur ꝙ ipsa peccat q̄m ipsa est li. ar. in quo ē meritū z demeritū. ¶Jtē q; q̄q; errat in credendo: sed errare in credēdo est mortale: ergo ratio aliq̄n peccat mortaliter. ¶Sed ꝓtra. dicit aristo. ꝙ intellectus semp est ver⁹. fantasia q̄q; vera q̄q; falsa: ergo in ratione nūq̄ est error. ergo nec pctm̄. q; non pōt esse pctm̄ in ratione nisi erroris. ¶Jtē sup̄ ezechie. vbi loquitur de q̄tuor animalibus dicit glosa hiero. q; per hoiem vitulū z leonē intelligūtur vis rationalis cōcupiscibilis irascibilis ¶Preter hec aūt z extra hec est quarta vis quā greci sinderesim vocāt: q̄ scint illa cōscientie nō fuit extincta in cayn qua victi voluptatibus vel furore vel interdū ipsa ratiōis decepti similitudine nos peccare sentimus quasi ꝓprie aquile deputant nō se miscentē cuz alijs tribus: sed ipsa errantia corrigentē. Hanc quoq; precipitari videm⁹ z amittere locū suū: vt q̄ homo sine pudore peccat z dicitur ei frons meretricis facta est tibi noli. zc̄. Hic ē spūs qui interpellat ꝓ nobis gemitibus inenarrabilib⁹. Nemo ei scit ea q̄ sunt in hoīe nisi spūs hoīs qui est in illo. Ex hac auctoritate habetur ꝙ sinderesis nō admiscet se pctis aliorū immo corrigit: et ita videt ꝙ nō peccat. ¶Jtē ois qui peccat. peccat indiscrete z irrationabiliter: igitur ois qui peccat cōtra rōnē peccat. igitur nullus ex rōne. igitur ratio nō peccat. ¶Jtē sensus nūq̄ errat: q; offert aīe solū modo suā immutationē sicut imutat a re sensibili extrinseca: q; non attingit rem nisi scm̄ ꝙ immutatur a re sensibili. Res aūt sensibilis nō mutat sensum nisi scz̄ dispositionem quā habet: igitur sensus nō accipit rē nisi talē qualis ipsa ē: z nō renūciat aīe nisi talē qualē accipit. ergo sensus nō renūciat aīe nisi talē rē qualis ipsa est sm̄ veritatē. Ois sensus ver⁹: ergo cū eadē ratio sit in intellectu ois intellectus erit verus: q; ois intellectus sicut z sensus mutatur a rebus. Unde dicit aug. ꝙ ipse res generant scientiā sui in anima. si ergo intellectus nunq̄ errat nec ratio peccat.

¶Ad hoc dicūt quidā ꝙ ratio nūq̄ peccat: z distinguunt q̄nq; potentias anie. s. sensum/imaginationē/sensualitatē/rationē/intellectū. Sensus ē potentia qua aīa sentit sensibilia extra se ꝓsentē materia. Imaginatio est vis qua apprehendūtur sensibilia absente materia. Sensualitas ē vis qua aīa moueri habet ad appetendū ea que sunt vtilia vel delectabilia corpori. Ratio est vis qua habet discernere aīa verū z falsū: bonū z malū. Intellectus aūt est vis anie qua percipit res incorporeas a sensibilibus abstractas. Rōnis aūt duo sūt oculi: sc̄z cognitiōis z amoris. oculū cognitionis nititur auferre imaginatio corrupta ꝙ errorē. oculū amoris nititur eruere per cōcupiscentiā sensualitas. z dicunt ꝙ si error est in hoīe nō est ex ratiōe sed ex imaginatiōe sicut ꝓuus amor non est in rōne sed in sensualitate.

¶Contra hanc opinionem arguitur.

Videtur ꝙ in sinderesi est pctm̄: q; in predicta auctoritate vr̄ hanc interdum precipitari videmus z nō nisi per pctm̄ igit sinderesis q̄nq; peccat. ¶Preterea ibidē habetur ꝙ eius ē corripere alias et non corrigit q̄n necesse est. s. q̄n alter errant: ergo obmittendo peccat. ¶Jtē donū sapiētie quod est supremū inter dona est in superiori parte rōnis: q; per ipsum cognoscitur deus: z ipsa sita ē in sinderesi: igitur meritū in sinderesi: igit z demeritū. igitur z ipsa peccat. ¶Jtē fides virt⁹ est z in superiori parte rōnis: q; per ipam imediate mouet in deū: igitur vicīū ibidē est. q; cū virtus z vicīū sint cōtraria idē habent susceptibile. ¶Jtē hieremias. filij mēpheos constupr̄auerat te vsq; ad verticē. Hoc dr̄ anime peccāti. ibi glo. grego. ꝙ cōstupr̄at aīa vsq; ad verticē q̄n corrūpitur i ea integritas fidei. Sed verte aīe nihil aliud est q̄ superior: pars rōnis siue sinderesis; ergo corruptio fidei est in sinderesi: igitur z pctm̄. ¶Item cuius est apprehendere eiusdē est cognoscere: et cuius est cognoscere eius est iudicare: ergo cum intellectus solus habeat cōprehendere z cognoscere insensibilia: solius intellectus est iudicare de insensibili nō ergo fantasie. igitur si in iudicio intelligibiliū est error est in intellectu nō in fantasia cū vis inferior nō attingat ad ea que sūt vis superioris sicut dicit boetius. Sensus em̄ nō est potens de insensibilibus iudicare nec de eis que sunt in fantasia vel imaginatione: igitur nec fantasia attingit intelligibilia. ergo nec cor̄ error

Error igitur ille quē dixit arrius filiū esse minorem patre nō fuit in fantasia sed in intellectu. Et ita ratio siue intellectus peccat. ¶Quor̄ūdā est opinio ꝙ ratio peccat sed sinderesis nō est rō nec pars rōnis. Sz quedā natura in aīa qua aīa appetit bonū naturaliter z reprobat malū. non ꝙ modum intellectus et volūtatis: sed per modū naturē. z ideo in ea nō est meritū vel demeritū. ¶Cōtra eos est quod dicit hieronym. ꝙ videm⁹ eā multotiens precipitari: q; ipsa corrigit alias: in hoc precipue est meritū vel demeritū: z si corrigit alias est dignior oībus alijs. Et ita dignior ratiōe Non ergo rationale est differentia substantialis hoīs: qm̄ non nisi a digniori debet res nominari.

¶Preterea q̄d est magis meritorior̄ q̄ illō quod dicit bt̄us hiero. Hic est spūs qui pro nobis orat gemitibus inenarrabilib⁹: z quomodo orat si nō intelligit vel discernit: Similiter quō corrigit si nō discernit vel cognoscit. si aūt discernit vt cognoscit est ratio vel pars rationis. Per hāc solutionē nō mutātur obiectiones q̄bus ꝓbatur ꝙ rō nō peccat. ¶Solutio. Nobis videt sine preiudicio ꝙ sinderesis est superior pars rōnis. z ipa aliquādo peccat. In ea em̄ fuit pctm̄ arrij: z sabellij Sed notandū ꝙ duas habet vias vnā qua incipit a prima forma z sm̄ ꝙ in ea videt regit se. Cū em̄ ipsa sit vera imago dei in se videt deū in quo videt verā iusticiā verā mānsuetudinem: et sic de aliis. Et sc̄m ꝙ dono sapientie magis fuerit illustrata perspicatius videt pctā in prima forma:

et ſic humiliat ſe et conformare ſe ei nititur. Videns eñ qd faciendũ qd non faciendũ quia videt ibi oĩa q; ſunt iuris naturalis. ſcõm hãc viã nũq; peccat ratio ſiue ſindereſis: z ſi hõ hãc viã ſeq̃tur nunq; peccaret. Et ideo dicitur penitẽtibus per iſayam. Redite preuaricatores ad cor: vbi poteſtis videre formã ſummi bonj. Et in euangelio dñs ſamaritane. voca virũ tuũ. et in deuterono. qõ recitat aplꝰ ad Ro. prope eſt verbũ in corde tuo ꝓpe eſt in ore tuo. Habet ratio aliã viam cũ incipit diſcrettonẽ ſuã a ſenſibilibus: z ſcõm hãc viã poteſt decipi per rõnes ſenſibiliũ apparẽtes vt arrius volens per rõnes naturales eterna metiri. Sindereſis ergoq̃tũ ad primã viã ſentit nos errare vel cupiditate vel furore vel rõnis ſimilitudine deceptos. Cũ eñ ratio inferior per errorẽ decipitur ſi ſindereſis ꝓſulat primã formã ſtatim corrigit inferiorẽ partẽ rõnis Et dicimus q; ratio corrigit ſeipſam q̃tum ad diuerſas vias. ¶ Ad primũ dicim⁹ q; intellect⁹ duob⁹ modis accipiꝝ. q̃q; 9: intellectus cognitio principiorũ in vnaquaq; facultate ſm q; dicit ariſto. q; intellect⁹ eſt acceptio imediate ꝓpoſitionis. z ſcõm hoc intellectus ſemp eſt verus in ſpeculatiuis. Eodẽmodo ſindereſis ſp eſt vera q̃tũ ad primã viã in faciendis. qz ſicut in ſpeculatiuis ſunt quedã q̃ per ſe ſunt nota q̃ ſunt pura natura ſpeculatiõis. Ita in agendis ſunt q̃dam principia agendi per ſe nota in quibus ius nature cõſiſtit. Q̃q; 9: intellectus potentia intelligendi vſualiter. z hui⁹ ẽ cõferre intelligibilia: z q̃q; vtiq; apparẽtib⁹ rõnibus: q̃q; exiſtentibus: z ſic intellect⁹ q̃q; ẽ verus. q̃q; eſt falſus. ſicut dicit ariſto. q; intellect⁹ potens eſt fingere multas cõpoſitiões q̃ nõ eueniunt in rerũ natura. ¶ Fantaſia aũt tripliciter accipitur. q̃q; 9: idẽ q; ſenſus cõis q̃ 9 btũs auguſtin⁹ vocat ſenſum interiorẽ. q̃q; 9: ipa imaginatio ſiue idolũ impreſſum in inſtrumento imaginatiõis vel memorie. Tertio modo 9: fantaſia opinio q̃ acquiritur ex apparentibus rõnibus: et ideo q̃q; vera q̃q; falſa. ꝑctm̃ arrij et ſabellij fuit ex fantaſia. i. ex opiniõe falſa quã acquiſiunt ex apparẽtibus ratiõib⁹ male collocatis. ¶ Ad ſcõm obiectũ dicimus q; ſindereſis eſt extra hoc z ſupra hoc q̃tũ ad cõtẽplationẽ dei vel ſcõz primam viã z ſup ſeipam ſcõm diuerſas ſui partes: nec intermiſcet ſe aliis ſcõz ꝓpriã viã. ¶ Ad tertio obiectũ dicimus q; nõ valet. Omne ꝑctm̃ fit cõtra rõnẽ: igitur nullũ ꝑctm̃ fit a rõne. q̃m ſcõz diuerſas vias rõnis vtrũq; verũ eſt. nec iſta duo ſũt cõtraria eſſe a rõne et eſſe contra rõnẽ ſcõz diuerſas vias q̃ ſcõm vnã viã eſſent ꝓtraria. ¶ Ad vltimũ obiectũ dicim⁹ q; virtũ apprehenſiuaruz quedã ſunt apprehenſiue tm̃ et nõ opatiue vt ſenſus/imaginatio. q̃dã apꝓhẽſiue z operatiue vt rõ z intellectus. q̃ nõ tantũ apprehẽdũt ſed etiã cõferũt. z in collatione põt decipi aliquis licet non ſit deceptus in apprehenſiõe. Unde licet ſenſus nũq; ſit falſus quod ꝓprie contingit in ꝓprio ſenſato bene ſe habente: intellect⁹ tamen ſiue ratio quandoq; decipitur in conferendo.

¶ Secunda queſtio huius tractatus. xij.

Ilsayas. In euãgio In deuto. Alia via ſindereſis.

Rõ corrigit ſeipſam.

Ad primũ. Intellect⁹ capit̃ dupl̃r

Primo mõ nõ poteſt errare.

Aliomodo capitur.

ariſtoteles

Fantaſia capit̃ tripl̃r.

Auguſtin⁹. Secundo. Tertio.

ꝑctm̃ arrij z ſabellij.

Ad ſcõm.

Ad tertium

Ad vltimũ. Duplex vis apꝓhẽſiua.

ON ſequẽter q̃ritur an ratio ſiue lib. ar. ſcõz viã ſuperiorẽ peccare poſſit. ¶ Q; videt: q; vbicũq; põt eſſe collatio põt eſſe error. Hamybi eſt conſiliatio ſeu deliberatio põt eſſe error Sed in illa ſuperiori via eſt collatio: igitur error habet ibi locũ: ergo ꝑctm̃. ¶ Itẽ in vſu principio rum cognoſcẽdi quo ad ſũprionẽ medij cõtingit errare: q; difficille eſt mediũ inuenire: igitur z in vſu principiorũ agendi cõtingit errare. Sz vſus principioꝝ agendi bene ad ſuperiorẽ ꝑtinet viã: igitur in via ſupiori põt occurrere ꝑctm̃. ¶ Itez angelus viã ſuperiorẽ tenebat: q; de inferioꝛib⁹ nõ cogitabat z tñ peccauit. ¶ Itẽ qui peccat in ſpm̃ſctm̃ cõtra ipſa principia bene agẽdi peccat. q̃ dirigũt viã ſuperiorẽ. Derogat eñ diuine miẽ deſperando: z diuine iuſtic̃ie preſumendo. z inde vt prius. Et ex hoc etiã apparet falſũ eſſe q̃d dicit philoſophus q; intellectus principiorũ ſemp verus eſt. ¶ Ecõtrario videt q; via ſuperior nõ habeat deuiũ vel errorẽ. dicit eñ aug. de fa reli gione. Noli exire foras: ad te redi: intus habitat veritas. cuius ducatus cũ ſit rectiſſimus z magiſterũ certiſſimũ. nõ videtur q; qui ſequũtur ipm̃ vel ipſã peccẽt niſi ab ea declinauerit. ¶ Item non videt q; angelus per viã ſuperiorẽ incederet cũ peccauit. imo pulcritudinis ſue reſpectu ceterorũ angeloꝝ excellentiã videndo. nec ſe ad eq̃litatem cõditoꝛis nõ poſſe pertingere cõferendo equalitatẽ illã appetiſt. et a veritatis ſemita declinauit. ¶ Solutio. Dicim⁹ q; ſindereſis q̃diu ſequitur ſuperiorẽ viã imunis eſt ab errore. Nec eſt verũ q; vbicũq; põt eſſe diſcretio aut collatio poſſit eſſe error: q; licet in qualibet vi. zc. nõ tamen in quacũq; via zc. aut q̃cũq; ducat autu q̃cũq; magiſterio. Nã dũ pergit per viã illã et ſeſe regulatur per regulas legis prime z forme incõmutabili ſe conformare ſatagit et magiſtro interius conſulenti et docẽti penitus acquieſcit non precipitatur. ſed aliqrũ virũ errata corrigere cõtendit. Hũc eñ mgr̃m cõſultũ naturaliter orant qui in arte alicuius interrogationis ſũt. q̃ cõſultatio nihil aliud eſt q̃ q̃dã premeditatio: quavide mus vti reſponſuros ad interrogata. ſicut dicit aug. in libro de mgro. z q̃dam philoſophus ait q; nihil aliud eſt ſtudiũ q̃ ſuperne z interne illuſtrationis expectatio. Per hoc ſoluitur primo queſtum. ¶ Ad ſcõm reſpondendũ eſt q; in vſu principiorũ agendi nõ ſe admiſcet error. ſi cõſideret z inſpiciat ſindereſis primã legẽ z magiſterio ꝓprij magiſtri ſe ſine difficultate ſubmittat. Unde philoſophi veritatis prime cognitionẽ habẽtes legi z doctrine atq; magiſterio eiuſdẽ ſe ſubicere recuſauerũt: q; cũ cognouiſſẽt deũ zc. imo ſicut dicit amos Iudicũ. i. diſcretionẽ ſeu cognitionẽ in abſinthiũ. hoc eſt in amaritudine idolatrie cõuerterũt et ideo viã illã rectiſſimã deſeruerũt: et errores varios incurrerũt. ¶ Ad tertio obiectũ dicendũ eſt ſicut ꝓbatũ eſt q; angelus dũ ad ſue pulchritudinis ſpeculationẽ deſcendit et eã non poſſe equari prime pulchritudini nõ contuli per equalitatis illi⁹ appetitũ a via ſupiore diuertit.

Af q; ſic.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Auguſtin⁹

Ad ſcõm.

Ad tertiũ.

Ad quartũ

Solutio.

Sindereſis nũq; errat. ſequẽdo ſuperiorẽ viã.

Auguſtin⁹

Ad tertiũ.

Adultimũ. Auguſtin⁹ Ad aliud. Intellect⁹ mixt⁹ fantaſie errat ali quando. Af per auguſtinum. Gloſa. Auguſtin⁹ Secundo. Tertio. In oppm̃. Scõo per auguſtinũ. Tertio per dionyſium.

¶ Ad vltimũ reſpondendũ eſt q; ille q̃ peccat in ſpm̃ſctm̃ temere preſumẽs de dei mia fantaſtica rõcinatione ſeducit. Hã ex tẽpoꝛalitate ꝑcti arguit ſolã vltionẽ tẽpoꝛalẽ ſibi debere infligi. cuz dicat aug. q; tpis circũſtãtia facit vt ꝑctm̃ eternaliter puniat. Sed circũſtãtia tpis illius i quẽ peccat qui cũ ſit eternus z implentibus mãdata eterna bona ꝓmittit. trãſgreſſoꝛib⁹ vero penas cõminat eternas. eoipſo dignũ et iuſtũ eſt vt qui in ſuo eterno eternũ iudicẽ offenderũt: in eis⁹ eterno eternaliter cruciẽtur. ¶ Q; obiectũ eſt q; er quo circa principia cõtingit errare nõ eſt intellectus principioꝝ ſemp verus: rñdendũ eſt q; intellectus principioꝝ ſemp verus eſt q̃ purus eſt et ſine admixtione fantaſie. Sed cũ fantaſmatibus ſe admiſcet de facili labitur in errorẽ. ſicut quidã circa principia errauerũt negãtes ipſa ꝓria principia dicentes q; nõ oẽ totũ maiꝰ eſt ſua parte decepti hac fantaſia. Nã homo totũ eſt cõſtans ex corꝑe et anima: nõ tamẽ eſt ſuo corꝑe maior.

¶ Tertia queſtio huius tractatus.

TErtio videtur poſſe oſtendi q; ſola ſindereſis peccat z q; eius eſt oñe ꝑctm̃. q; ſine ea nõ eſt aliq; peccatũ. ¶ Dicit eñ auguſtin⁹ q; optimũ eſt in aĩa cui obtẽperare oportet cetera. Sed conſtat q; ſindereſis optimũ eſt in aĩa: igit̃ cetera debent ei obtẽperare oĩa. z hoc eſt q̃ dicit ſalomon. Bfidicta terra cui⁹ rex nobilis eſt vbi dicit gloſa. rex. i. ratio. Et idem. ve terre cuius rex puer eſt. vnde dicit aug. q; ratio ſiue ſindereſis habet primã auctoritatez mouẽdi mẽbra ad opa exercẽda. Si ergo penes ſindereſim cõſiſtit totũ regimen et imperium aĩe oĩa ſunt et imputanda. igitur oñe ꝑctm̃ ei⁹ ẽ aut ſine ipſa nõ fit. ¶ Itẽ ea poſita ponit̃ meritũ ea circũſcripta nõ eſt meritũ. qz ea circũſcripta nõ eſt cognitio qua circũſcripta nõ eſt fides aut caritas in quib⁹ eſt totũ meritũ: igitur penes eã ſolam eſt oñe meritũ. igit̃ z oẽ demeritũ. z inde vt prius. ¶ Itẽ malũ eſt auerſio a bono incõmutabili: ſed hmõi auerſio ẽ in ſola ſindereſi. ſicut cõuerſio ad incõmutabile bonũ in ea ſola eſt: ergo malũ eſt in ea ſola. ¶ Sed ecõtrario ꝑbat̃ q; ipa nũq; peccat: qz ſicut dicit aug. Optimũ eſt illud ſm q̃ debet viuere aĩa. Si ergo ſindereſis optimum eſt in aĩa ſm eã optime viuit̃: igit̃ ſcõm eaz nunq; peccat̃. Si eñ ſm eã peccare contingeret nõ ſm eã viuẽdũ eſſet neq; ſm eã optime viueretur. ¶ Itẽ dicit aug. q; notio boni ꝑ ſe impreſſa ẽ in aĩabus nſis z cõſtat q; in ſindereſi eſt hmõi impreſſio. Ex hoc ſequit̃ q; ſindereſis ꝑ ſe cognoſcit bonũ et q; de neceſſitate cognoſcit bonũ: ergo ꝑ ſe z de neceſſitate appetit illud z reꝓbat malũ: igit̃ nũq; appetit niſi bonum: nũq; reꝓbat niſi malũ imo vt videt̃ naturaliter hoc appetit z illo reꝓbat. igit̃ nunq; peccat. ¶ Hoc idẽ videtur per illud q̃ dicit btũs dionyſius in tractatu de malo vbi dicit q; demones eo q; ſunt z ex optimo ſũt z bonũ z optimũ cõcupiſcunt. priuatiõe autẽ z fuga z caſu a naturalibus bonis mali ſunt. Si ergo inq̃tũ ſũt et ex bono ſunt bonũ appetũt. cũ appetitus ille nature ſit et nõ voluntatis. quia ſi eſſet volũtatis ſiue li. ar. ꝑctm̃ eſſet: qz oĩs mor⁹ li. ar. in eis eſt ꝑctm̃. Sed videt̃ q; ſindereſis ſit ille appetit⁹. ſed ipſa ſemp et de neceſſitate ſic appetit: qz naturaliter ſcõm q; ſindereſis ſiue ſm q; ſuperior pars rõnis. ipſa ergo nunq; peccat. qõ cõcedũt. ¶ Ad primũ dicim⁹ q; z ſi ſindereſis in regno aĩe imperare habeat nõ tñ ipſa ſola. vnde nec ipſa ſola a peccat nec et ſoli ꝑctã ſũt imputanda. ¶ Ad ſcõm dicendũ q; licet ipſa preſente ſit meritũ. ipſa vero abſente abſit meritũ. nõ tamẽ in ipſa ſola eſt meritũ. Sed cõcludi potuit: ergo in ipſa ſola eſt primo meritũ qõ quidẽ verum eſt. ¶ Ad tertiũ dicendũ q; non cõuerſio ab optimo nec ad ipm̃ q̃uerſio in ſola ſindereſi eſt niſi loq̃ris de auerſione z cõuerſione imediate q̃ ſunt primo in ſindereſi. ¶ Ad quartũ dicendũ q; ipſa optia eſt et in agendo z in eſſendo ſcõm q; non egredit̃ terminos ſuperioꝛis vie. Unde cõdiu ſic ſe habet nec ipſa peccat neq; ſcõm ipam peccare ꝓtingit. Q; eñ dicitur ſindereſis aut ratio aut ꝓcupiſcibilis aut iraſcibilis peccare ex eo ſẽſu accipiẽdũ eſt: qz aĩa ipſa ſcõm aliquã harum potentiaꝝ ſeu virtũ ꝑctã cõmittit. ¶ Ad quintũ et ſextũ vnica eſt reſponſio vt dicatur q; ſicut intellectus principia ſpeculationis dupliciter ſpeculatur. ſ. abſolute vel in collatione ad cõcluſiones que oriũtur ex eis. Sic z ſindereſis principijs operatiõis dupliciter vtitur. z ſicut ſpeculatiuus intellect⁹ ſcõm primũ modũ penitus imunis eſt ab errore. Scõm vero alterũ de facili labitur in ꝑctm̃ ſiue errorẽ. Sic z ſindereſis aut ratio dum circa principia agendi verſat̃ ſcõz vnũ modũ peccare põt. ſcõm alterũ vero nõ eſt poſſibile q; ipſa peccet.

¶ Tractatus. xiij. de malo in cõmuni.

¶ Capitulum primum.

DIcto de li. ar. conſequens eſt dicere de his que a li. ar. ꝓcedunt: vt de actiõib⁹ ſeu bone ſint ſeu male z primo de malis que ab ipſo immediate ꝓcedunt. Sz primo determinandũ ẽ de malo in vniuerſali vt poſt modũ ad ſpecialia mala de quibus ſigillatim tractandũ eſt facilioꝛ et cõpetentioꝛ ſit deſcenſus. Circa malũ in vniuerſali certificandũ eſt an ſit. quid ſit z vnde ſit malũ: z de eius natura in genere. ¶ Q; autẽ ſit malum multiplex eſt oſtenſio. tum per eius ordinationẽ. tum per eius nocumẽtum. tum per eius intentionem. tum per ei⁹ effectũ. tum per eius cõtrarietatẽ ſiue ei⁹ oppoſitionem. ¶ Primo ꝓbat̃ q; malũ ẽ per ei⁹ ordinationem. qz ſicut dicit aug. in libro de ordine q; bona et mala in ordine ſũt. Sed q̃quid habet ordinẽ ẽ igitur malũ eſt. ¶ Itẽ aug. in euche. Malũ bene ordinatũ z ſuo loco poſitũ eminentius cõmẽdat bona vt magis placeant bona z laudabiliora ſint dũ cõparãtur malis. Cũ ergo malũ habeat ꝓpriũm locum z ꝓpriũ ordinem: ergo ẽ ens. ¶ Preterea malũ eſt bene ordinatum: igitur nõ eſt priuatiũ ordinis. ¶ Queritur etiam cui inſit ordo iſte quo malum eſt bene ordinatum. Si eni ineſt malo. igitur malũ eſt aliquid. Si autem non ineſt malo: ergo nullus ordo ineſt malo: ergo malum non eſt bene ordinatum. Nec poteſt

Opinio aliquorum.

Ad primũ.

Ad ſcõm.

Ad tertiũ.

Ad quartũ

Quõ intelligitur illa locutio.

Ad quintũ z ſextum.

Intellect⁹ dupl̃r ſpeculat̃ pricipia

Quinq; mediis ꝓbat malum eſſe.

Primũ ꝓbat̃ ꝑ aug.

Idẽ augu.

Amos ꝓpheta ꝓtra philoſophos.

Ad tertiũ.

In oppm̃.

Secundo.

Tertio q origenẽ.

Solutio. Malũ nõ ẽ

Augustinꝰ.

Ad primũ.

Ad aliud.

Dionysius. Ad aliud.

Sapiens.

dici q malũ sit ordinatũ per bonũ: ꝺa si hoc esset nichil diceret aug. dicẽs mala ordinari ad cõmẽdationẽ bonoꝝ. ¶ Itẽ si malũ sit ordinatũ queritur per quid est ordinatũ. aut per malitiã qꝺ esse nõ põt cũ malicia pura priuatio sit z nihil sit Aut per actionẽ et hoc iterũ esse nõ põt: q sic q bonũ ordinarek. actio eñ bona est: igit malũ vt videk non est ordinatũ. ¶ Itẽ dicit origẽ. sup numeri. Homines teterrime vite bene ordinati sunt ad vilia officia vt purgent vicos z cumulos ciuitatꝫ vt delectabilis sit bonis habitatio in ea: igit mali bene ordinati sũt in vili loco: ergo malũ bene ordinatũ est in vili loco. igitur inordinati sũt in eminentiori loco siue male ordinati. Dicit eñ ecclãsticus. x. est malũ qꝺ vidi sub sole stultũ positum in dignitate sublimi ¶ Solutio Sicut dicũt scti dicimus q malicia nihil est: q pura priuatio nichil est. sicut etiã dicũt philosophi. Dicũt eñ q malũ est priuatio perfectionis. malũ tamẽ bene ordinatũ est sicut aug. dicit in libro de natura boni. Ut eñ deus in quibusdã locis tenebras facit z ita decenter vt deus. z sicut nos in cantãdo silentiũ interponimus. ita deus oĩz rerũ artifex inter bona mala ordinat. Est ergo malũ bene ordinatũ z nõ sequitur. est bene ordinatum: ergo est. Instãtia. Silẽtiũ est bene ordinatũ inter acutũ et graue: igitur silentiũ est. ¶ De hoc qꝺ queritur cui insit ordo dicendũ est q ordinatio inest malo ratione loci in quo ordinatur in pena. sicut tenebris inest ordinatio ratione loci in quo ordinant z sicut silentio rõne temporis. ¶ Ad hoc autẽ q querit per quid est malũ ordinatũ. dico q ordinatum est sed nõ ex natura tñ. neqꝫ ex natura actionis siue subiecti tñ: sed ex natura mixti. Malum eñ quoddã mixtũ est ex ente et nõ ente sicut dicit dionysius. Unde z bene ordinatur in pena secundũ exigentiã meriti. ¶ Ad hoc autẽ qꝺ post obicitur dicimus q hoc argumentum nõ valet. Mali bene ordinati sunt in vili loco: igitur male ordinati sũt in sublimiori loco. Dicimꝰ eñ q est quedã ordinatio mali manifesta: vt cũ ordinatur malũ in pena eterna. Unde mali demergũtur in profundũ lacus z in pena tẽporali. vnde humiliãtur peccatores vsqꝫ ad terrã. Et ẽ ordinatio mali occulta vt cum dñs multis de causis facit ypocritã regnare que cause nobis occulte sũt. Sꝫ hoc facit quãdoqꝫ propter peccata populi. qui meritis peccatoꝝ exigentibus malũ rectorẽ suscipit: quia bono indignũ se reddidit vt quales sunt habitatores ciuitatis talis sit rector eoꝝ. sicut dñs dicit in osee. Dedi eis regẽ in furore meo. quãdoqꝫ autẽ dat eis dñs in ira sua z in furore suo tyrãnum quasi virgã aut flagellũ: imo quasi securim et malleũ vt opprimat et flagellati per flagella redire cogãtur a viis suis pessimis: q pena aperit oculos quos culpa claudit. Ut etiã boni eruditãtur z purificẽtur. z vt ralibet ordinatio mali competens est z debita. Sed prima manifestã et euidentẽ habet causam. secunda latentẽ propter qꝺ significant dicit sapiens. Vidi malũ sub sole qua si per errorẽ egrediens a principe. Hõ eñ est error: quia sapientia eterna in ordinatione rerũ nõ fallitur. Sed tñ quasi error reputak dñ ordinationis vtilitas ignorak. ¶ Itẽ dicit aug. in libro de vera religione. Malũ bene ordinatũ non deturpat vniuersũ. ¶ Cõtra. Mulier eo q maculam nõ habet pulchrior est. vñ eo laudatur sponsa in canticis q maculam nõ habet. cũ dicitur. Tota pulchra es amica mea z macula nõ est in te. ergo bonũ si maculã mali nõ haberet pulchrius esset. igitur malũ deturpat bonũ. quod est cõtra aug. ¶ Itẽ albius est qꝺ nigro impermixtius est. Sꝫ si malũ nõ esset bonũ impermixtius eẽt malo qꝫ modo sit: igitur esset melior: ergo pulchrius. Naꝫ in bonitate rei relucet ei⁹ pulchritudo. qꝺ ptꝫ p aug. dicentẽ q vbi species numerus z ordo minima bona minime bonũ. vbi mediocria bona mediocre bonũ: vbi maxima bona maxie bonũ. Penes autẽ hec tria est rei pulchritudo penes q̃ dicit aug. cõsistere bonitatẽ rei. ¶ Solutio verbũ aug. verũ est ꝺm q ipse intelligit. Et si eñ malus ꝺm se deturpat bonũ: tñ ipꝫ malũ ordinatũ bene nõ deturpat: z hoc duabus de causis. Prima: q ex eo q malũ ordinak in pena magis apparet dei iustitia siue ordinatio iustitie dei cui iustus congratulatur. sicut dicit in psal. Letabit⁹ iustus cũ viderit vindictã. Alia causa est: quia in opatiõe mali magis elucescit bonũ. ¶ Ad hoc autẽ quod obicit q mulier sine macula pulchrior est qꝫ maculã habens. Dicimus q mulier in tali loco posset habere maculam q inde pulchrior esset. sicut ptꝫ q aliqua corpis indecentia qñqꝫ decet militem quãdo est vbi decet esse. Silr sentina: et si in se sit res turpis z fetida tamen oculis rõnis pulchriorẽ reddit domum cum est in suo loco ordinata. ¶ Ad hoc autẽ qꝺ obicit q melius est qꝺ malo impermixtius. Dicimus q simplr et per se loquẽdo verũ est. tñ cũ suppositiõe mali nõ ẽ vez. Hoc autẽ supposito q hõ peccauerit melius ẽ malum esse ordinatũ in pena. Negaret eñ deꝰ iustitiã suã si nõ puniret malũ. qꝺ esse nõ põt. Sicut si homines nũqꝫ furarẽtur oculis rõnis pulchriorẽ eẽt z delectabiliorẽ ciuitas ad habitãdũ in qua nõ suspẽderẽtur homines qꝫ illa in q̃ suspẽderent: tñ hoc posito q homines furarẽt in ciuitatiꝫ pulchriorẽ est in qua suspẽdunt qꝫ illa in qua nõ suspẽdunt Sic dico q hoc supposito q hõ peccauerit melius est q malum permixtũ sit pene siue ordinatum in pena qꝫ si nõ esset in pena ordinatum.

¶ Cap. 2. oñdit quõ malũ corrũpit bonum.

Circa sc̃m capm̃ pbak p mali nocumẽtum q malũ ẽ: q malũ corrumpit bonũ. Bonũ ei nõ hꝫ corrũpi nisi p malũ. Sꝫ bonũ nõ põt corrũpi nisi p actionẽ aliquã. sicut ptꝫ in bono corpali: q corrũpi non põt nisi sit aliqꝺ agẽs. igit malũ agit in bonũ: igitur malũ ẽ. ¶ Itẽ malũ inqñtũ malũ pugnat ꝺtra bonũ ipm̃ expellẽdo. sed qcqꝺ pugnat ẽ: g malũ est ¶ Itẽ oẽ qꝺ corrũpit agit z omne qꝺ agit est: igit omne qꝺ corrũpit ẽ. sed malũ corrũpit: g malũ est. ¶ Itẽ dicit beatꝰ dionysiꝰ z btũs aug. q malũ ẽ corruptio boni. Sꝫ corruptio vniꝰ est gñatio alterius: ergo malũ nõ est tñ corruptio vniꝰ: fꝫ generatio alteriꝰ. ergo malũ effectuũ est alicuiꝰ: g

Augustinꝰ cõtra dictũ augusti. ar.

Secundo.

Per augu.

Solutio.

Primarõ.

Secunda.

Tertia.

Quarta p dionysium.

Ad aliud.

Solutio. Dupler bonum z duplex malũ.

Quõ malũ est aliquid.

Dionysius.

Ad primũ.

Malũ non põt pugnare cõtra bonum nisi in ꝼtute boni Actꝰ malꝰ est actio et deactio.

Hec argumentatio non valet.

Nota hec exempla.

Sic soluit secundum.

Ad tertium

Ad quartũ

Solutio. Notandũ q sicut dicit̃ bonum in opere z bonũ in quiete. ita malũ dicit̃ malum in opere z malũ in quiete. Bonũ in opere idem est qꝺ bonũ opus. bonũ in quiete est illud in quo quiescit agens bonũ. Eodẽ modo malũ in opere idẽ est qꝺ malũ opa. malũ in quiete nõ dicit illꝺ in quo quiescit malũ agens: sed corruptio siue diminutio boni naturalis ex malo actu vel habitu acquisitus ex frequẽti male agere/ fꝫ q malũ simpliciter dicit̃ ipa corruptio siue priuatio boni malum nihil est. Sc̃ꝫ hoc autẽ q dicit̃ malũ malus actus vel malus habitus inqñtũ malũ nihil est fꝫ inqñtũ actus vel habitus aliqꝺ est. Unde beatus dionysius. malũ actũ affirmat mixtũ ex ente z nõ ente. De hoc eñ sibi dicit q malũ per se corruptio est. per bonũ autẽ z ens est bonoꝝ factiuũ. ¶ Ad primo igitur obiectũ dicimꝰ q malũ corrũpit bonũ deagendo: z hoc facit de virtute boni. Sicut eñ dicit beatus dionysius. tanta est superexcellens magnitudo boni q malũ nõ põt pugnare contra bonũ nisi ex virtute boni: vt fornicatio cũ corrũpat bonũ naturale hois hoc habet a potẽtia generatiua que introducit delectationẽ aliquã que de se bona ẽ vt ptꝫ in brutis. Sed quia ista actio priuata sit modo specie vel ordine: ideo corrũpit naturale bonũ hois. Est autem eadez fornicatio actio z deactio siue corruptio. Actio est inqñtum generat carnalẽ delectationẽ. deactio autẽ est siue corruptio inqñtũ innaturalis est aĩ rationali q̃ nata est ad hoc vt in solo deo delectetur: dũ eam vicio tendit ad fruendum creatura obuiat nature rationali q̃ nata est vt in solo deo delectetur. Dicimus igitur q hec argumẽtatio nõ valet. Malũ corrũpit bonũ z nihil corrũpit nisi per actionez: igitur malũ agit in bonũ. Hõ eñ per suam actionem corrũpit: sed per actionem boni sibi admixti Ideo dicit btũs dionys. q malũ nõ agit nisi p bonum. vnde proprie loquẽdo malũ p bonã actionem corrũpit. sicut ptꝫ in equo claudicãte. Equus eñ inqñtũ ambulat et ex defectu quã habet in pede claudicat. Nec claudicat inqñtũ ambulat nec inqñtum habet defectũ. Similiter cecus inqñtũ ambulat cũ cecitate cadit in foueã. nec iqñtũ ambulat nec inqñtũ est cecus. sed tamẽ ex virtute ambulationis cũ defectu et claudicat equus z cadit cecus. Unde simpliciter loquẽdo malũ nõ agit: agit tamẽ per bonũ sibi immixtũ. ¶ Per hoc autem patet solutio ad scꝺo obiectũ. quia hec ẽ falsa. Quicquid pugnat est/ quia malum pugnat proprie deagendo. Agendo autẽ proprie aliquid nõ facit nisi vt patet ex ꝺictis. ¶ Ad tertio obiectũ soluendũ est per interemptionẽ huius Omne qꝺ corrũpit agit: quia proprie loquẽdo falsa est. q malũ proprie corrũpit. Sed per accidens agit sc̃z per bonũ. ¶ Ad quartũ obiectũ dicimꝰ q re ꝑa corruptio vniꝰ est generatio alterius. Malũ eñ per bonũ generat bonũ. eadẽ actione qua corrũpit bonũ. Fornicatio autẽ inqñtũ est actio est generatio vnius sc̃z delectationis carnalis: inquãtum autẽ fornicatio est actio innaturalis anime rationali corruptio est. et ita generatio vnius est corruptio alterius quod est in omni actuali peccato. Predicta autẽ solutio habek ex verbis beati dionys. dicẽtis. Optimi est optima adducere. malo autẽ est corrũpere nocere bonũ amittere et destruere. Et per hoc patet q pprie cõuenit bono agere z geneficũ esse. per accidens autẽ malo sc̃z per bonũ sicut dicit btũs dionys. Dicit enim q malũ non est geneficũ nec entiũ factiuũ. bonum autem et est geneficũ et entiũ factiuum.

Opinio ꝓ nentiũ ducꝫ dupler est corruptio. vna p violentiã actionẽ: vt cũ alicui eruũtur oculi per ptionem. vim corrũpitur in eo visus. Est alia corruptio vt cũ impedik causa ne sup causatũ influat. sicut est cũ nubes recipitur inter solẽ z aerẽ cessat irradiatio solis z lumẽ fugatur ab aere z corrũpitur. Et isti dicũt q malũ nõ corrũpit bonũ violẽter agẽdo in illud: sed per modũ impedimẽti. Est eñ nubes spiritualis q̃ opponitur inter sp̃m z lucẽ inuisibilẽ. s. deũ: quo facto cessat irradiatio vere lucꝫ et sequitur obtenebriatio spiritus in naturalibus et hmõi obtenebrationẽ vocant ipsi corruptionem naturaliũ bonoꝝ. et suam assertionem confirmãt auctoritate illa. Oppositi nubẽ ne transeat ofo. Ubi per nubẽ intelligitur pcm̃. ¶ Sed contra hãc argumentum ꝺ malũ agit per bonũ. ¶ Ad quartũ obiectũ dicimꝰ q re ꝑa corruptio vniꝰ est generatio alterius. Malũ eñ per bonũ generat bonũ. eadẽ actione qua corrũpit bonũ. Fornicatio autẽ inqñtũ est actio est generatio vnius sc̃z delectationis carnalis: inquãtum autẽ fornicatio est actio innaturalis anime rationali corruptio est. et ita generatio vnius est corruptio alterius quod est in omni actuali pec-

Primarõ.

Secundo.

Tertio.

Quarta ꝓ dionysium.

Ad aliud.

Alia ratio.

Primarõ.

In oppm̃.

Secundo.

aliud est ꝯ priuatio bonit. ſ. ſpeciei modi z ordinis naturalis. ſed nulla priuatio maior eſt altera: igitur nullus homo magis malꝰ altero hoīe. ¶ Si forte dicat ꝙ cū dicit magis malū vel maius malum intēſio nō notaꝫ in malo: ſed bono priuato ſiue corrupto vt dicaꝫ maius malū ꝓpter priuationem maioris boni ſiue corruptionem. ¶ Cōtra. Aliquis locus nō dicit magis tenebroſus alio ꝓpter priuationē maioris luminis: ḡ a ſili non debet dici aliud alio magis malū ꝓpter priuationē maioris boni. Probatio prime. Ecce domꝰ habens vnicā feneſtrā. ecce aliaꝺomꝰ hñs duas feneſtras: claudaꝫ ergo in vtraq; domo vnica feneſtra. ecce priuatur equale lumē vtrobiq; z tñ vna remanet magis tenebroſa alia. Si dicat forte ꝙ ꝺr malū magis aliud alio ꝓpter priuationē boni melioris. ſicut videt velle aug. dicēs malū non ē appetitꝰ malax rex: ſed deſertio melior. ¶ Cōtra. Ecce duo fornicatores q̄ pares ſūt in oībus excepto ꝙ vnꝰ maiori voluptate ſiue ardore fornicatur ꝯ alter. ꝓſtat ꝙ vnus magis peccat ꝯ alter: nō tamē meliꝰ bonū vel maius priuatur ivno ꝯ in alio. qz in vtroq; bonum cōtinentie nec priuatur in iſto q̄ magis peccat aliq̄ bonū q̄ non priuetur in alio. Hō ergo ꝓpter priuationē melioris boni ꝺr magis malū. ¶ Jtez obiciatur de ſacerdote z layco quoꝝ vterq; fornicatur peccat tamen ſacerdos magis: z tñ melius bonū nō priuatur in vno ꝯ in altero. qz in vtroq; priuatur bonum cōtinētie. Hō igitur ꝓpter priuationē maioris boni ꝺr magis malū. ¶ Solutio. Dicimus ꝙ magis malū aliud alio ꝺr quattuor modis. Prio ꝓpter priuationē maioris boni. ſicut ꝓz in duobus fornicatoribꝰ p̄dictis quoꝝ alter magis peccat ꝓpter voluptatē maiorē inordinatā. Hō dico ꝓptervoluptatē tñ: nec ꝓpter inordinationē tantum. ſed cōiunctim ꝓpter inordinatā voluptatē z maiorē. ſicut febris eſt calor innaturalis a corde in arterias ꝓcedens ſuoq; ledens effectu. Hō ledit aūt febris inq̄tū calor nec inq̄tū inaturalis: ſed inq̄tū calor innaturalis. Scḋo modo ꝺr magis malū aliud alio ꝓpter priuationem melioris boni. Hoc modo dicit infidelitas magis malū ꝯ fornicatio. qz infidelitas priuat fidē q̄ eſt melius bonū ꝯ cōtinētia quam priuat fornicatio. Tertio modo ꝺr aliq̄ magis malū alio ꝓpter priuationē plurimoꝝ bonoꝝ. hoc modo ꝺr adulteriuꝫ magis malū ꝯ fornicatio. Quarto modo ꝓpter priuationē boni magis debiti. hoc modo ꝺr magis malū fornicatio ſacerdotis ꝯ layci. ¶ Ex p̄dictis ꝓz ſolutio ad tria primo obiecta z ad duo vltima. ¶ Ad aliud dicimus ꝙ ſophiſticū eſt ſimile ꝓpter hoc ꝙ nō ſūt vtrobiq; pares circūſtantie. Si em̄ in oībus eſſent pares circunſtātie vtrobiq; priuationē eq̄lis luminis ſeq̄ret equalitas tenebroſitatis. vñ ꝺcedo ꝙ ꝯtū ad priuationem equalis luminis eſt equalitas tenebroſitas vtrobiq;. nontamen equalis ſimpliciter.

Euaſio.

ꝓtra hāc aſſ

Exemplum

Aliaeuaſio cui videt ſa nuere augu. ꝓtra hāc aſſ

Alia ratio ad idem.

Solutio. Vnū maluz ꝺr mal⁹ alio ꝙttuor modis. Exēplum.

Cōtra prędicta aſſ.

Primo per

augustinū.

Secundo.

Tertio.

Solutio. Magis malū dicit ꝙttuor modis Exponit dictū ſuū poſitū primo.

ꝓtra p̄di. aſſ

Dionyſius

In oppm.

Solutio

In morbo aīe tria ſūt.

Contra hoc qđ dictū ē ꝙ aliq̄d ꝺr magis malū alio ꝙttuor modis opponit. Oſtēdit em̄ ꝙ malū nō ꝺr magis malū niſi qz priuat magis bonū. ¶ Et primo ꝙ hoc qđ dicit augu. in libro de li. ar. ꝙ peior eſt corruptio aīe ꝯ aur: qz aīa melior eſt auro. igit maior malicia ꝺr: qz maꝰ bonū priuat. ¶ Jtē cū ꝺr maior malicia aut copulaꝫ maioritas reſpectu corruptiōis aut reſpectu boni cuiꝰ iſta corruptio eſt qz corruptio nihil dicit niſi corruptionē boni Sz reſpectu corruptiōis nō pōt ipoztari maioritas cū hmōi corruptio ſit priuatio z nihil ſit. Reſtat ḡ ꝙ reſpectu boni ꝺr: ḡ maior malicia ꝺr: qz maioris boni corruptiua. ¶ Jtē illꝺ malū qđ ē priuatiuū boni magz debiti. aut eſt priuatiuū melioꝝ boni aut nō. Si nō: igit nō priuat maꝰ bonū. igitur nō magz nocet: igit nō ē magis malū. Si aūt eſt priuatiuū maioris boni habeo ꝓpoſitū: quia tūc non ꝺr diuerſimode magis malū ſcz aut quia maiorz boni corruptiuū aut qa boni magz debiti pemptiuū. ¶ Ad hoc dicim⁹ ꝙ revera nō habet hec oſo magis malū q̄druplicē ſignificationem. Sed dicim⁹ magz malū q̄ttuor modis dici ꝓpter diuerſitatē cauſaꝝ aut circūſtātiaꝝ. Maꝰ enim malū vnā ſolā tenet ſignificationē. ſ. maioris boni priuatiuū. Sz primo modo ꝺr maꝰ malū maioris boni in ꝯtitate priuatiuū vt in illo qui maiorē hz fornicādi volūtatē cū in ceteꝝ ſint pares maior eſt malicia. qz maius malū ſm ꝯtitatē priuatur in eo. Scḋo modo ꝺr maꝰ malū qz melioris boni priuatiuū. i. maiorz bonitatz. ſm hoc infidelitas maꝰ malū ē ꝯ fornicatio. Tertio modo ꝺr maꝰ malū. i. maiorz boni corruptiuū. Quarto modo ꝺr maꝰ malū maiorz boni priuatiuū ꝓpt hoc ꝙ pluriū ordinationū ē priuatiuū vt in adulterio z ſimplici fornicatione.

Deinde videt ꝙ intētio malicie ſit aliq̄d: ſed ꝓſtat ꝙ malicia nihil eſt. q̄a ſicut ꝺr btūs dionyſi⁹ z ſicut dixim⁹ ꝙ ē morbus corpalis z ē morbꝰ ipū. alis ſiue malicia in aīabꝰ ſicut ſuppoſitū ē exēplū de febre corpali q̄ nihil aliꝺ eſt ꝯ calor innaturalis z intēſio illius caloris eſt intētio febris. Similiter videt ꝙ intentio volūtatz in fornicatore ſit intētio malicie in eodē. Sz intētio caloris aliq̄d ē ſicut calor aliq̄d eſt. igit z intētio volūtatz aliq̄d ē ſicut z volūtas aliq̄d eſt. Sz ipa malicia eſt ipa volūtas mala ſicut febris ē ipe calor inaturalis: ḡ intētio volūtatis ē intētio malicie. ḡ cū intētio vel volūtatz ſit aliq̄d et intētio malicie eſt aliq̄d. Et tñ malicia ē nihil cū ſit priuatio. ¶ Sed cōtra. Jntētio malicie ē aliq̄d: ergo aliq̄ diſpoſitio ineſt malicie igitur malicia eſt ſicut intentio malicie eſt aliquid. ¶ Et ad hoc dicēdū q̄ ſicut i morbo corpali tria ſunt. ſ. ipſe calor z ipa innaturalitas z ipa corruptio q̄ tria inſinuātur cū ꝺr calor innaturalis eſt febris ſuo ledēs effectu. Eodē modo in morbo ſpirituali. in malo. ſ. tria eſt reperire. ipam. ſ. actionem z ipam inordinationē actionis z ipaz corruptionē. Et cū ꝺr maior in malicia importaꝫ maioritas reſpectu vltime forme. ſ. corruptiōis: et reſpicit ipa corruptio ab intētione nō ſm ſe: z ꝓpt id qđ corrūpit. ſ. ꝓpt bonū. Et ſicut calor nō eſt febrilis diſtēperātia nec etiā intētio caloꝝ ſz ipa innaturalis ſiue incōmēſuratio caloꝝ ad naturā

Eodē modo ipſa volūtas aut volūtatis intenſio nō eſt malicia: ſed inordinatio volūtatis. z ſic patet ſolutio ad illā obiectionē. ¶ Sed adhuc contra hoc qđ dictū ē ꝙ magis malū quatrupliciter accipitur. videt em̄ poſſe ꝓbari ꝙ nō ꝺcatur aliquid magis malū alio niſi intenſio: eſt voluntas peccandi: quia ſicut ſepe iam dictū eſt ſicut ſe habet morbus in corpore: ita malū in aīa. Sed cum morbus corporis vt febris intēdatur ſm intenſionem cauſe. Cuz em̄ calor ſit cauſa febris vbi maior calor z maior febris: igitur cū ſola volūtas ſit cauſa pcti ſoli volūtati attribuēda eſt maioritas pcti. Sed hoc falſū. quia eſto ꝙ ſacerdos z laicꝰ equales habeant volūtates peccādi: ergo equaliter peccāt. qđ falſum eſt: quia ſacerdos magis.

Ad obiectū Jterum aſſ.

Solutio.

Nota exemplum.

¶ Et ad hoc dicēdū eſt ꝙ nō ſolū penes intētionem cauſe attenditur intentio cauſati. Sed oportet attendere circūſtātias cauſe q̄ ad hoc facīūt. ſicut patet in aceto z aqua. Licet em̄ ſit frigidiſſima naturaliter et ita frigidior ꝯ acetum z frigidi ſit infrigidare. nō tamen magis infrigidat ꝯ acetum: ſed acetū magis quia ꝓpter ſubtilitatem ſubſtantie ſue magis penetrat et ideo infrigidat. Similiter licet pares ſint concupiſcentie ſiue volūtates in ſacerdote z laico: tamē magis peccat ſacerdos. qz inordinatio volūtatis ei⁹ priuatiua eſt ordinis magis debiti. ordinis dico naturalis: q̄a magis debitus eſt in ipo ꝓpter circunſtantias ordinis ſacri.

¶ Tractat⁹. xiiij. in quo queritur q̄d ſit malū.

¶ Cap⁹. i. vbi oſtenditur malum in priuatione conſiſtere.

Determinato an malū ſit: z dicto ꝙ malum inq̄tū malū nō eſt. Sequitur ſcḋa queſtio de malo ſcz quid ꝺcaꝫ malū. z circa hāc queſtionē tria principaliter inquirūtur. ¶ Primū eſt vtrū malū ſit priuatio ſiue cōſiſtat in priuatione. ¶ Scḋm eſt cuiuſmodi priuatio ſit malum. an ſcz ſit priuatio ſpeciei modi z ordinis naturalis z quid ſit modus ſpecies z ordo. ¶ Tertiū eſt an malū ſit priuatio iſtoꝝ trium coniunctim. an vniuſcuiuſq; per ſe.

Tria ꝙruntur in hoc tractatu.

Aſſ primo ꝙ malū non ſit priuatio

¶ Primo ergo videt ꝙ malū nō ſit priuatio nec etiam cōſiſtat in priuatione. Dicit em̄ btūs ioh. Nolite diligere mundū neq; ea q̄ in mundo ſunt. Ecce diligere mūdū ꝓhibitū eſt: igitur eſt malū Sed in hoc qđ dico diligere mundū nulla ē priuatio: ergo malū nō cōſiſtit in priuatiōe.

Secundo.

¶ Jtē comedere pomū vetitū fuit pctm̄ ade. ſed in hoc nulla eſt priuatio: igit malū nō cōſiſtit in priuatiōe.

Tertio.

¶ Jtē eodē modo p̄t opponi de hoc quod dico comedere carnes in quadrageſima. vbi penitus nulla priuatio videt.

Quarto ꝙ auguſtinū.

¶ Jtē eodē modo ponitur de hoc qđ dicit aug. Pctm̄ eſt ſpreto incōmutabili bono rebus cōmutabilibꝰ adherere: vbi nulla ſiliter ē priuatio.

Queſtio incidens an malū ſit cōuerſio vel auerſio a deo.

¶ Jtē cū malū ē auerſio ab incōmutabili bono z cōuerſio ad cōmutabile bonū. ſicut dicit aug. querit vtrū ſit malū z ꝙ eſt auerſio hmōi aut ſm ꝙ ē cōuerſio hmōi. videt ꝙ ſm ꝙ eſt auerſio. Dicit em̄ aug. ꝙ malū nō ē appetitꝰ malarū rex: z deſertio melioꝝ ¶ Jtē intelligat querſio ad cōmutabile bonū in iſto homine circūſcripta tamē auerſiōe a deo: z hoc poſſibile eſt intelligere. quia etiā hoc in brutis appareret. Hoc modo ꝓz ꝙ cōuerſio hmōi nō ē mala: igitur malū nō ē cōuerſio ad creaturas: ſed auerſio a deo. ¶ Cōtra. dicit aug. ꝙ aīa poſita ē media inter deū z creaturas. cū cōuertit ad deū illumi natur melioraꝫ pficit. Cū aūt ꝙertit ad creaturas obtenebraſ petioratur deſtruit ḡ conuerti ad creaturas eſt malū aīe. ¶ Jtē diligere creaturā plus debito eſt malū. z ibi nulla eſt priuatio. Si ꝺcat ꝙ imo: qa ꝙ cōſequens nihil eſt. qz hoc modo poſſet intelligi in qualibet dictiōe vt hō. i. res q̄ non eſt aſinus: z ſic in aliis. ¶ Jtem ſicut moꝛbus ſe hz in corpore: ita malū in aīa. Sed hec ē ꝙa calor excedēs inq̄tū excedēs corrūpit z generat morbū: nec tñ ibi eſt aliqua priuatio ſcz in hoc ꝙ ꝺco calor excedēs: igit i corruptiōe boni aīe nō eſt aliq̄ priuatio. Sed malū eſt corruptio bonoꝝ aīe: igit malū nō eſt priuatio. ergo malū nō cōſiſtit in priuatione. ¶ Ad primū igit ꝺcim⁹ ꝙ triplex eſt dilectio: gratuita q̄ eſt caritas naturalis qua diligitur aliq̄d ꝓ aliqua neceſſitate vt deus: q̄a benefic⁹. Alia ē libidinoſa: vt ꝺc hac: intelligit auctoritas iohānis ſcz nolite diligere mūdū ꝛc. Et hec dilectio in ſe realiter habet priuationem modi ſpeciei z ordinis. Nimis em̄ diligit creaturam q̄ diligit eā ad fruendū. Sic em̄ ſolus deꝰ eſt diligendꝰ. Ecce priuatio modi priuatio ſpeciei: qz talis amor priuationē habet debiti finis. Jn hoc em̄ ꝙ ꝺco frui creatura eſt priuatio debiti ſi ſpeciei et ordinis. Hoc eſt em̄ delectari in ea tñ ꝓpter ſe et ita nō ꝓpter deū. Eſt etiā priuatio ordinis: quia tēporalia debent diligi in ordine ſuo ſcilicet in infimo ordine. ſ. ad ſuſtentationē tm̄ huius miſere vite. non in ſūmo ſicut libido ipſa diligit: z ſic patet ſolutio ad primū. ¶ Eodē modo ꝺco ꝙ adaz in primo ſtatu nō potuit comedere pomū contra ꝓhibitionē dīi niſi ex libidine et ſic ibi fuit priuatio. ¶ Similiter ꝺco de eo qđ eſt comedere carnes in quadrageſima. Hoc em̄ nō pōt facere chriſtianus niſi ex libidine magna: qz quod fit cōtra conſcientiā non pōt fieri niſi ex libidine. Et ſi em̄ fieret ex timore ille timor eſſet ex libidine. et ſic priuatio ſpeciei modi z ordinis. ¶ Similiter ꝓz ſolutio ad verbū auguſtini. pctm̄ eſt ſpreto incōmuta. cē. Adherere em̄ per amorē rebus cōmutabilibꝰ ē frui creatura: z ita ē ibi priuatio ſpeciei modi z ordinis. ¶ Ad hoc autem quod queritur vtrū malū ſit auerſio a deo an cōuerſio ad creaturas. Reſpōſio. vtrūq; poteſt ꝺci z ꝓprie z ꝙ idē eſt in eſſentia auerſio ꝙ cōuerſio. Sed cū ꝺcim⁹ malū eſt auerſio tangimus cauſaz formalē mali. eo modo quo contingit ipm̄ habere cauſam. Cōuerſio em̄ ē amor libidinoſus creature qui priuat ſpecie modo z ordine. Et ꝺcim⁹ ꝙ nō eſt poſſibile intellectū ſeparare iter hec in homine. ſ. inter auerſionē z cōuerſionē: qz idē ſūt i hoīe. Cōuerſio aūt ad creaturā cōtraria eſt deo z imagini dei que eſt in homine. Sed in brutis nō habet cōtrarium. et ideo in brutis conuerſio nō eſt auerſio. ¶ Ad vltimū ꝺcimus ꝙ nō eſt verum: quia

Ad primuz Triplex dilectio.

Eſt ibi priuatio modi ſpeciei et ordinis.

Eodēmodo ad aliud.

Similit ad aliud.

Silr ad auguſtinum.

Ad aliud.

Nota iſta.

Cōuerſio z auerſio in hoīe idem.

Ad vltimū.

corpe aut causa mordi naturalis. Sed inq̄tū est innaturalis z incōmensuratus nature siue impro portionalis. Similer et amor aut voluntas non vt est nimius est morbus spūaliter aut ei⁹ causa: sed vt est volūtas inordinata aut amor inordinatus: quia neq; minus neq; nimis in corpibus aut spiritibus sūt morbus aut morbi causa ꝓprie loquēdo z per se: sed commune ad hec. s. innaturalitas aut incōmēsuratio aut inordinatio. Sicut habere tres angulos equales duobus rectis nō ē ysochelis neq; tetragoni: sed trianguli que est natura cōmunis ad hoc. Similer dico in morbo anie q voluntas excedens inq̄tū volūtas excedens nō corrūpit: sed inq̄tū voluntas innaturalis.

¶ Ca. 2. an malū sit priuatio modi spēi z ordinis

¶ Secūda questio huius tractatus.

Quid morbus vel causa morbi.

Cur malicia dr̄ potiꝰ priuatio horū bonoꝝ q̄ alioꝝ.

Scēdo capitulo queritur cuiꝰ modi priuatio sit malū. Dicitur em̄ q ē priuatio speciei modi z ordis naturalis. ¶ Queritur primo quare malitia dicatur potius priuatio istoꝝ bonorum q̄ aliorū bono q̄ que enumerat aug. in li. de natura boni dicēs sic. Cō muneramus oīa bona vt in his sublatꝫ aliꝭ alia vera remaneāt cū oīs vita z salus memoria/intellectus/tranquilitas/virtus/lumen/suauitas/mēsura/sanitas pulchritudo z pax: z maxime alia q̄ per oīa reperiūtur siue spūalia siue corpalia oīs modus oīs species oīs ordo a dño deo sit. Quę q̄ alia q̄ ista sint a quibus ex opposito diuiduntur quare potiꝰ dicit malū priuatio istoꝝ trīū q̄ aliorum: vt sic diceretur. Malū est priuatio vite vel pacis vel alicuius alioꝝ. ¶ Preterea pax est bonum ad qđ oīa tendūt: quia etiā a suo cōtrario q̄ritur z ꝓpter qđ oīa facta sunt. sicut dicit beatus aug. si ergo malū est priuatio alicuiꝰ boni potiꝰ debet dici priuatio pacis: quia maioris boni priuatio magis nocet q̄ priuatio alicuius boni minoris: z qđ magis nocet magis est malū sicut dicit btūs aug. q malū ideo est malū quia nocet: et sic priuatio pacis potius debet dici malū q̄ priuatio speciei/modi/ordinis. ¶ Eodē modo queritur quare dicit salomon in libro sap. xj. deꝰ fecit oīa in numero pōdere z mēsura potius q̄ in aliꝭ bonis. cū alia sint bona creaturarū sicut ista tria z maiora z minora z equalia. vt patet ex ꝓdictis.

Aſ primo. Primaro inquisitiua.

Secundo.

Augustinꝰ.

Tertio.

Quarto.

Quinto.

Sexto.

Boetius.

In oppm. Psalmista.

¶ Itē dicit btūs diony. q malū est defectꝰ sciētie vel erronee scientie vel fidei vel desideri/vel operis boni. nō igitur malum tantū est priuatio speciei modi vel ordinis. ¶ Preterea q̄ritur qđ priuatio istoꝝ trīū dicatur malū. nō nisi quia nocet. nō nocet aūt nisi quia adimit bonū: eadē ratiōe ḡ priuatio alterius boni cuiuslibet debet dici malū: q: nocet adimēdo bonū. ¶ Itē si malus est priuatio speciei malus hō priuatur a sua specie. sed homo nō habet nisi vnicā speciē: igit malus homo priuatꝰ est specie hois: z ita nō est hō. quod videtur velle boetius qui dicit q mali homines nō sūt: et ita sacra scriptura videtur velle hoc q̄ malos hoies vocat noīe bruto⁊ aīalium.

¶ Sed cōtra Dicitur in ps. verūtamē in imagine ptransit homo. per qđ habetur q imago dei q̄ est in hoie. s. ratio nō pōt amitti: z ita oīs hō existens in pctō habet imaginē dei. s. rationē et ita est aīal rōnale et ita est homo. ¶ Itē dicit btūs diony. q nō corrūpit a malo qđ existentiū ſm q̄ est essentia z natura: sed defectꝰ iuxta naturā ordinis armonie z cōmēsurationis: igitur malū nō corrūpit essentiā siue naturā rei. et ita videt esse falsū qđ dicit aug. q malū est corruptio speciei modi z ordinis naturalis. ¶ Solutio Dicim⁹ q malū est priuatio spēi modi et ordinis naturalis. sicut dicit btūs aug. ideo aūt potius malū est priuatio istoꝝ trīū q̄ aliorū bonoꝝ: qm̄ in istis tribꝰ cōsistit pfectio g̃aliter cuiuslibet rei siue corpalis siue spiritualis. Malū aūt, ꝓprie est priuatio siue corruptio pfectiōis in vnaquaq; re corruptibili. Spēs em̄ in vna quaq; substātia appellatur habitudo siue habitus naturalis quo pficit substātia opationē suā ad quā naturaliter est p quā sua vtilitate imitat aliq̄ modo diuinā opationez siue deū: z in hoc br̄ armonia qm̄ per hoc cōsonat diuine opationi z aliꝭ creaturis q̄ oēs tendunt ad vtilitē vniuersi. qm̄ vero q̄libet substātia habz ſpēm hāc nō sine mensura. qm̄ solius dei bonitas est immensa. ideo naturaliter quelz substātia speciem suā hz in modo. qm̄ etiā hz eā ad vtilitatem vniuersi; ideo habet eā naturaliter in ordine Q̄ patet q perfectio cuiuslibet rei cōsistit in his tribus: z tunc est perfecta res qm̄ habet hec tria. et tūc est res speciosa qm̄ habet suā ſpēm in suo modo z suo ordine. quod patz in hoie exteriori. Tūc em̄ corpus speciosum est qm̄ habet ſpēm siue colorem naturalē in speciosa mēsura debito modo et ordine vt nō sit nasus vel aliud membrū maior q̄ debet scōm ꝓportionē ad alia mēbra z in ordine debito. Preterea in his tribus imitatur creatura creatorē vt dictū est: z ideo potiꝰ dr̄ malū priuatio istoꝝ q̄ altoꝝ bonoꝝ. Ex hoc pz solutio ad primā obiectionē. ¶ Ad scōz dicimus q par est bonū cōsequēs pfectionē rei siue bonū annexum pfectiōi rei: z ideo malū nō dr̄ priuatio pacis sed pfectiōis cui est annexa pax z qua remota remouet par. vñ de malis carentib⁹ sua pfectiōe dr̄ in ysaia. Nō ē pax ipijs dicit dñs. Preterea pax in rebus inaiatis nichil aliud est q̄ cessatio a motu In aiabus vero vel angelis pax ē quies. i. cessatio a motu in btitudinē creatā siue in fruitiōe dei quietātis aīam. Quocūq; aūt modo dicatur pax pz q nō debet dici ꝓprie malū priuatio pacis. s. primo z ꝓprie. ¶ Ad tertio obiectū ptz solutio. Eadē em̄ q vocat salomō nūerū pōdus z mēsurā vocat aug. modū ſpēm z ordinē z btūs diony. armoniā ordinē z ꝓmēsurationē. In specie ei ēnūerus siue rei discretio. in pōdere ordo. qm̄ pōdꝰ nichil aliō ē q̄ inclinatio siue substātie ad suā locū. ptz aūt q mēsura idē ē q modꝰ Quelz aūt substātia istis tribꝰ q̄si trinitatē creatā hz in se vestigiū trinitatis increate. p modū aūt rñdent potentie dei que relucet i magnitudine creaturaꝝ. Quelz em̄ creatura ſm capacitatē suā magnā hz fruitē in vniuerso in quo ē valde bona. sicut dr̄ in principio. Gen. p speciē ro suā quelz creatura representat dei sapientiā que ē forma oīa formificans p ordinē vero suū in quo ē quies in quo et fructū

Scdo per dionysium.

Solutio.

Ista prius dicta sunt.

Perfectio cuiuslibz rei cōsistit i his tribus.

Pulcritudo z pfectio hominis.

Alia ratio.

Ptz ad. i.

Ad secūdū

qđ dr̄ par.

Isaye.

Alia ratio.

Ad tertiū.

Quomodo ista multis modis nominantur.

In principio gen.

sūi affert et suā vtilitatē: representat quelz creatura dei bonitatē. Qm̄ ergo in istis tribus quelz creatura imitatur ſm posse suū trinitatē increatam: ideo etiā potiꝰ dr̄ malū priuatio istoꝝ q̄ in aliꝭ bonis: ideo etiā potius dicitur malū priuatio alicuius istoꝝ q̄ priuatio alteriꝰ boni. Ea vero q̄ sunt accidēria pfectioni istis priuatis priuātur: aut si nō priuant eoꝝ priuatio nō est malū: quia per hoc nō affertur nocumētū ipsi perfectioni. ¶ Ad euidentiā aūt eoꝝ q̄ sequūtur Notādū q duplex est species substātie. Una substātialis in qua consistit esse rei que nō est susceptibilis magis vel minus: nec corrūpitur nec minuit re manēte in suo esse. z talis species nō priuatur: vel corrūpitur vel diminuit per malū culpe. Et hoc est quod dicit btūs dionysius q nō corrūpit a malo qđ existētiū ſm q̄ essentia vel natura. Est etiā species naturalis nō substantialis q̄ est non aptitudo ad naturales operatiōes: sed habitudo siue habitus siue abilitas siue pfectio vltima naturalis se habendi ad opationes naturales: q̄ bene pōt corrūpi re manēte in suo esse. cuiꝰ speciei priuatio malū est. sicut dicit beatus dionysius q malū est defectus habitudinis naturaliū bonoꝝ Hoc etiā patet in hoie exteriori. q cecitas priuatio est visus. i. habitus siue habilitatis videndi nō priuatio aptitudinis ad videndū q̄ substantialis est. ¶ Ex his etiā predictis potest habere solutio ad oīa sequētia. Cū em̄ malicia sit priuatio modi vel ordinis vel speciei naturalis. hoc est verum et de malicia qua homo est malus: et de malicia qua actus est malus. Quō aūt malicia qua homo est malus sit priuatio modi speciei et ordinis: dictū est. Malicia autē qua actio est mala si militer priuatio est modi. z̄c. vt ptz in actu diligēdi. Dilectio em̄ qua diligitur deus ex caritate sua habet speciē. i. in hoc q̄ diligitur deus ꝓpter se. Species em̄ oīs ſm finē attenditur. Ordo eiꝰ est q eo diligitur deꝰ sup oīa. Modus: q: eo deꝰ in infinitū sup oīa. Similiter opa mie habent suam speciē in eo q̄ fiunt ꝓpter deū. Modū in eo q̄ fiunt in quātitate debita. vt qui plꝰ habet: plꝰ largtatur paupibus. Ordo est in eo q̄ fiunt debito tēpore: debito loco. et si q̄ alie circūstantie sūt q̄ pertinēt ad ordinē. Patet ergo q in opibus virtutū tam interioribus q̄ exterioribus est species et ordo debitus z modus: cuiusmodi species/modus/z ordo pruantur in opibus viciorū. cum em̄ sicut dicit augu. libido sit primū peccatū et principium omnis alterius peccati. ¶ Qualiter in oī ope malo sit priuatio speciei modi z ordinis.

Duplex species substātie.

Dionysius.

Alia species non substantialis.

Dionysius.

Exemplum

Duplex malitia.

Libido qđ est.

Ista tria in dilectōe dei

Silr in mia z alijs opibus ꝓtutū.

Oīne pctū

Videtur quelz velle boetius qui dicit q mali homines nō sūt: et ita sacra scriptura videtur velle hoc q̄ malos hoies vocat noīe bruto⁊ aīalium.

Tria in elemosina.

elemosine tria cōsiderātur. q̄ ppter deū. ecce cō paratio ad finē z cōparatio ad essentiā circa quā est: scz ad ipm datum q̄ tantū est vel debet esse tm̄. z comparatio ad materiā a qua et in qua: scz ad ipsū subiectū. z penes materiā circa quā ē da tio attendit modus z mensura penes materiā a q̄ cōsideratur species. Ergo penes cōparationem ad finē q̄ cōsignificatur p hāc prepositionē ppt. cū vr propter deū. attendit ordo. sed se ita est in datiōe elemosine: z in dilectiōe sīliter debet esse

ptra hoc arg

¶Sed contra. Perfectio sumitur a fine vt appa ret in differentijs specificis q̄ perfectiue sūt spe cierū. rōnale autē dicit aptitudinē ad actū rō i nandi ad quē est homo: z per quē ordinatū est ad vltimū finē scz ad btitudinē. igit cū dicit dilige re deū. ppter se z sup oīa. cū hec prepositio ppt. notet habitudinē ad finē penes hoc ipm ppter se debet cōsiderari species z nō ordo. ¶Preterea.

Secundo.

Ordo est inclinatio rei ad locū debitū. sed p hāc circūstātiā propter deū. q̄ circūstat dationē ele mosine nō inclinatur aīa ad locū suū. q̄ existens in mortali potest infinitas dationes ppter deus exercere: semp tñ extra ppriū locū remanens q̄ deus est. ¶Ite in his tribus: scz modo/ specie/z ordine: attendit rei perfectio que nō est a rei ma teria. igitur nō debet aliq̄s istoz a parte materie sumi. igitur falsum est q̄ ipi dicūt. ¶Et idcirco dicimus q̄ a fine sumitur species. speciositas em̄ operis est a fine. Vñ cū dico: diligere ppter deū hoc q̄ dico ppter. tangit speciē. ¶Si ergo pri mo obicit q̄ sic refertur ania ad deū. verū est. nō tamē sic ordinat ad ipm aut inclinatur qui debet esse propr̄ius locus eius. imo hec circūstātia: si per oīa. expressiua est ordinis z collocatiua anie in loco ppr̄io. per hāc em̄ eleuat sup oēs inferio rem creaturā z sub deo in loco ppr̄io stabilitur. Hec em̄ est ordinata dilectio. vt qui superexcel lit oīa: sup oīa diligat. Et sic patet q̄ ordo dile ctionis respōdet ordini rei dilecte. per hoc solū tur due prime obiectiones. ¶Ad tertiā que est modus sumit ex parte materie circa quā. dicēdū q̄ falsum est. quia nō solū requirit velle dare tm̄. vt li tantū dicat quantitatē rei date. sed exigitur tantū velle. vt li tantū quātitatē volūtatis signi ficet. tm̄ dico q̄tū requirit caritatis mensura: q̄ multo amplius vult impletionē operum legis q̄ aliquod tēporale. quia ipsa plus diligit legē dei: q̄ cupiditas milia auri z argenti.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Ad tertium

¶Arguitur contra dictum dionysij.

Consequenter obicit de illa auctoritate beati dionysij. Malū est defectus scie tie. vel scientie errantis. vel desiderij si dei vel operis boni. zc. loquit enim de malo culpe. Sed scientia nō est virtus. igitur de fectus scientie nō est vicium: igitur nō est malum. ¶Preterea. Multis ineſt defectus scientie qui tamē carēt malo: q̄ multi boni multa ignorant. ¶Ite cū dicitur: errantis sciētie. videtur oppo sitio in adiecto. q̄ omnis scientia eo q̄ est sciētia recta est. z sic nulla sciētia errans est. ¶Ite nō videtur sic cōprehendi omne malū. Nam sub nul lo membro ibi posito cōprehenditur insipiētia siue stultitia quā ponit greg. oppositū sapiētie ¶Si militer obicitur de ebetudine quā ponit ptrariā esse intellectui: z de pusillanimitate quam ponit circa timorē. ¶Et ad hoc dicēdū est q̄ sicut est duplex cognitio dei. vna per modū nature quam habuerūt philosophi: qui ductu rationis ppr̄ie in eius noticiā puenerūt. q̄ sicut dicit tulli. Vox dei oīm est vox nature: et deū esse est vox oīm et ita vox nature. Altera aūt est per modū volūtat̄. si cut cognitio qua per fidem ipm cognoscim⁹. Si militer rerū spūaliū vt ecclesie triūphātis vt aīa rum sctāz z angelox z bonox que in eis sunt du plex est cognitio. vna naturalis per legem scz na turalē z p principia iuris naturalis. z hac cogno scūtur virtutes naturali cognitione: z per cōtra rīū vicia. Alia per modū li. ar. et hec est p ratio nes fidei: z habetur per intellectū donū qui pro cedit ex eis q̄ fides supponit. Hic est de quo vr i psal. Intellectus bonus oībus facientibus eum Hanc duplicē cognitionē prout est in habitu pri uat defectus scientie: put est in actu priuat eam defectus errātis scientie. duplicē autē cognitio nem dei priuat defectus fidei. scz in actu et in ha bitu. ¶Per hoc patet solutio ad duo primo ob iecta. Soluendū em̄ est ad primū per interēptio nem huius: nulla scientia est virtus: quia sciētia dñi est virtus. ¶Ad scōm aūt dicendū est q̄ er rans sciētia vocat error in spūalib⁹ siue falsa opi nio de illis. z hec sciētia est in malis hoibus qui actu ignorant ea que agnoscerent vellent nollēt si ad cor redirent. z ideo signanter vocatur errās scientia a beato dionys. vbi gratia. Cum quis vi det mutationes rerū mundanarū putat mūdum casualiter agitari z sine rectore moueri: intantū vt sit sicut insipiēs q̄ in corde suo dicit. Nō ē deus et sic errare dicitur. Bene aūt sciētia errās vr q̄ cuius talis ignoret actu. scit tm̄ habitu spūalia. z si rediret ad cor suū: et magistrū interiorē sciret actu. Tali errore errat qui fornicationē opinat nō esse pctm̄ mortale. Vñ defectus sciētie nō tm̄ priuat habitū naturalē q̄ subest dono intellect⁹: sed illū qui subest dono sciētie z dono cōsilij. de fectus aūt sciētie nō solū vocatur ibi ignorantia simpler: sed prava electio ex errore procedens. ¶Ad hoc q̄ obicit q̄ diuisio videt insufficiēs. respondemus q̄ sufficiens est. q̄ patet ex hoc q̄ malū aut est in intellectu aut in affectu. Cū ei q̄n q̄ virtutes sint in intellectu. s. donū scie: donū in tellectus: donū consilij: sapientie: z fidei donū. Defectus scientie cōprehēdit tria vicia in habi tu cōtraria tribus donis prenoīatis. quia defe ctus est priuatio naturalis habitus qui subtra ctus est cuilibet de tribus donis prenoīatis. de fectus aūt errātis sciētie ptraria vicia ꝓprehen dit in actu eisdē trib⁹ donis. Defectus aūt fidei cōprehēdit malū z in actu z in quiete ptrariū fi dei z sapiētie q̄ fides vt ꝺr gre. Defect⁹ aūt de siderij dicit malū in effectu q̄ i solavolūtate cū sistit. Defect⁹ aūt opis boni dicit malū q̄ exvo lūtate prūpit in op⁹ ¶Predict⁹ aduersarij vide tur q̄ sicut ꝺr btūs aug. sup gen. vbi tractat illō ptra p̄di. af ꝺbū. de. xj. saꝑ. Dia fe. de⁹. zc. Spes inqt aia z

Quinto ar

Solutio. Duplex est cognitio dei

Intellectꝰ donuꝫ quid facit.

Ad duo prima.

Errans sciētia q̄d est

Error i fide

Ad aliud.

Quigꝫ ꝺtutes intellectꝰ

Defectꝰ sciētie ꝓpr̄ie ꝓhēdit tria vicia.

Defectus fidei.

Defectus desideriꝫ

Defectꝰ bo ni operis.

Ptra p̄di. af ꝺbū. de. xj. saꝑ. Dia fe. de⁹. zc. Spes inqt aia z prio p aug.

Scdo ar.

Euasio.

ptra quā ar

Solutio

Aliter ꝺr

Ad secūdū.

Ad tertiū

Augustinꝰ.

Glosa aug.

Af q̄ sic.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Quinto

sūt scie z artes. pōdera vero sunt amores. Si ergo amor est pōdus: q̄ falsum est q̄ dictū est q̄ re latio denotata per hāc ꝓpositionē sup. cum dico diligere deū super oīa. sit pondus aut ordo. quod idem est. ¶Item oīs virtus est species anime: q̄ facit aīam speciosam. q̄ amor est species. q̄ nō est pondus aut ordo. Si autē dixeris q̄ amor pōdus est: q̄ locat animā in loco ppr̄io qui est de⁹. Tūc videt q̄ fides sit pōdus: q̄ similiter locat animaz in eodem loco. scz in deo. Sz hoc falsum. q̄ fides est cognitio quedā siue sciētia: ergo ē species anime. artes em̄ z sciētie spēs sunt aīarū. ¶Solutio Cum dictū est supra q̄ supra oīa cōprehensiuum est ordinis aut pōderis: intelligebat hoc de ordi ne actionis. Cū autez dicit ab aug. q̄ amores pō dera sunt aiarum. locutio sit de ordine anime. et ideo non est cōtrarietas. vel pōt dici q̄ ppr̄ie lo quendo amor est pondus locās et ordinās animā in loco suo. sed relatio ista est ipsa locatio siue or dinatio. vbi aūt vnum est. ppter alterū: idem vtro biq̄ tātū. et ideo non valet prima argumentatio. ¶Ad scōm dicēdū est q̄ amor et est species z est ordo aut pondus. ꝺm aūt q̄ animā efficit speciosā atq̄ decorā species iudicat: ꝺm autē q̄ eā trahit ad locuz debitū: pondus esse non dubitat. ¶Ad vltimū q̄ obicit de fide. dicendū q̄ ipsa actuz hz sine motu: z est cōiunctio z inhērētia aīe rōnalis qua deo cōiungit z adheret. Caritas aūt cum ipa sit ꝺr⁹ qua desideram⁹ frui deo sicut asserit aug. mouet ad hoc vt hmōi cōiunctio siue inherentia sit in actu. z hoc vult aug. aperte super illud psal. Accedite ad eū z illuminamini. dicit em̄ ibi glo. Fide adherēdo z pedib⁹ gemine caritatis currendo. Magis ꝓpr̄ie ergo amor aut caritas pondus est. Fides autē magis ꝓpr̄ie est species. cū ipsa sit lumen intellectus.

¶Cap. 3. ꝙo ostendit q̄ malū principale priuat speciem et ex cōsequenti alia duo.

Tertio capitulo q̄ritur. an malū sit priua tio ordinis tātum: vel modi tm̄: vel spe ciei tm̄. et an sufficiat ad hoc q̄ malū sit: q̄ sit pondus vnius istoz tm̄. ¶Videt quia priuatio ordinis est priuatio boni. sed malus est priuatio boni. igit sufficit ad hoc q̄ malum sit: q̄ ordo priuetur. igit non oportet addere alia duo. ¶Item esto q̄ aliquis ꝺberet seruū cā iuste cor rectionis: sed excedat in ꝺberādo. Ibi non videt esse malū ex aliquo vel aliqua circūstātia: nisi ex priuatiōe modi. igit priuatio modi tm̄ sufficit ad hoc q̄ malū sit. ¶Quo concesso. Contra. Malū est priuatio ꝓfectiōis. sed species est ꝓfectio. igi tur malum est priuatio speciei. ¶Item q̄diu spe cies naturalis manet i aīa ē aīa assimilatiua deo: igit bonitas est in ea: non igitur malicia. igit non est corruptio solius ordinis: sed etiā speciei. ¶Ite dicit aug. q̄ virtus est ordo amoris. igit si malus est priuatio ꝓtutis: erit priuatio ordinis. ¶Ite omne peccatū mortale priuat in hoīe debitū ordi nem ad quē est hō. igitur omne pctm̄ est priuatio ordinis. ¶Ite omne pctm̄ est ex libidine: sed oīs libido est ex inmoderata cōcupiscētia: ergo in oīm libidine est priuatio modi. igit in omni peccato est priuatio modi. igitur ad hoc q̄ peccatum sit: oportet q̄ sit priuatio speciei/modi/et ordinis in simul. ¶Ad cōcedimus dicētes q̄ malum ppr̄ie et pricipaliter et per se z semp est priuatio speciei naturalis. et q: hec species nō est perfecta sine or dine z modo: ideo nō potest priuari sine ordine et modo. Sed spēs priuat principaliter: modus z or do ex ꝓsequēti. q: annexa sunt ei. species ei hmōi est habitudo naturalis ad operandū debito ordi ne z modo. ¶Ad hoc igit q̄d prio concludit q̄ priuatio ordinis sufficit ad hoc q̄ malū sit. soluimus per iteremptionē dicētes q̄ nullū istoz triū potest priuari sine alio. ¶Ad hoc igit q̄ obicit de illo qui verberat seruū cā correctiōis. si excedit modum dicimus q̄ excessus iste non pōt esse nisi ex libidine. libido aūt nō potest eē sine priuatione speciei modi z ordinis.

¶Contra vnū dictū prius arguitur.

Item obicitur de eo q̄ dictuz est supra scz q̄ in caritate hec circūstātia ppter se. dicit spēm. hec autem sup oīa. dicit ordinē ꝺr aug. super Gen. q̄ artes z vir tutes sunt species anime: amores vero sunt pōdera. scz caritas est amor. igit caritas est pōdus. igit hec circūstātia caritatis ppter se. est pondus aīe non igit spēs. ¶Sed cōtra. Virtutes sunt spēs anime: igit caritas est species anime: nō igit pon dus. ¶Item si caritas dicat pondus aīe: eadem rōne videtur posse dici q̄ fides sit pondus anie. q: dicit aug. sup illud ps. Accedite ad eū. zc. Acce dite fide in habendo et gemine caritatis pedibus currendo. igit fide inheremus deo. q̄ fides ponit animā in loco suo. ergo fides est pondus anime si cut caritas. ¶Respōdem⁹ ad primū q̄ cū dictuz est supra q̄ hec circūstātia caritatis ppter se. po nit spēm. et hec sup oīa. ponit ordinem: hoc intel ligitur de specie z ordine actionum non aīe. ¶Ꝺ autem dictum est q̄ spēs est habitudo naturaliz operationū. hoc intelligitur de specie aīe z nō de specie actionis. Vel pōt solui aliter vt dicerē⁹ q̄ cum dicit aug. Amores sunt pōdera. nō intelligit de quocunq̄ amore: sed de amore pleno habente ordinē z spēm. z in tali amore vnū est ibi propter alterum. quia ordo per spēm. vñ nō excludit alte rum. sicut cum dico albū est diſgregatiuū visus: albedo est diſgregatiua visus. nō duo diſgregati ua dico sz vnū: z vnū alterum nō excludit. Nō se quit ergo. amor est pōdus: nō igitur species. nec ecōuerso. ¶Ad aliud dicimus q̄ aliqua virt⁹ di uersis respectibus bñ potest dici species z pōdus sicut caritas q̄ potest dici species inq̄tum specio sam reddit animā z inq̄tum specificat z cōponit eā. inq̄tum autem ordinat eam ad deū: dicit ei⁹ pondus. ¶Ad hoc autē q̄ obicit de fide q̄ fide inherem⁹ deo: et ita videtur q̄ fides ordinat aīam ad deum: et ita videt esse pondus siue ordo. rñdē mus q̄ fides magis ppr̄ie dicitur esse species aīe q̄ pondus: et caritas magis ppr̄ie pōdus q̄ spēs Fides em̄ illuminat aīam et decorat: et preterea ipsa est cōiunctio aīe ad deū. caritas autem est mo tus ad illā coniunctionem. pondus aūt est q̄ fa cit rem inclinari ad locum suum. vnde ppr̄ie carit-

Ad primaz

Ad secūdū

Ad primū

In oppm̄

Secūdo.

Augu. sup psalmū.

Solutio Ad primū.

Alr pōt dici

Exemplum

Ad scōm.

Ad aliud Charitas ē pondus ſ. mes vero est species.

tās est pondus et nō fides. Credere eñ actus est sine motu: sicut dicit aristoteles q cogitare ē act' sine motu.

¶ Tractatus. 15. in quo inquiritur vnde sit malum.

¶ Decimusquintus tractatus habet duas q̄stiones preambulas.

Aug. cōtra epl̄am fundamenti.

DIcto de malo quid sit. tertia questio principalis est de malo vnde sit. Ille eñ due questiones preambule sunt ad istā. Unde dicit aug. in libro ptra epistolā fundamēti. q ideo deceptus est manicheus q prius voluit scire vnde malū q̄ quid malū. si enim sciuisset q malum nichil est. nunq̄ aliqđ ens principium mali posuisset. ¶ Hec aūt q̄stio vñ malū. triplicit intelligitur. quia hac q̄stione vnde malū. pōt queri vnde malū materialiter. et sic determinat eam Aug. in libro cōtra epistolā fundamēti. dicens q ideo sūt res corruptibiles: q sūt de nichilo. vñ ōt Cū dico natura corruptibil'. duo dico. q dico natura pertinet ad deū: q dico corruptibilis ptinet ad nichilū. Ideo eñ fili⁹ dei corrūpi nō potest q de aliquo est scz de eterna substātia. ideo etiā peccare non potest. sed quia li. ar. de nichilo est: per ipsum potest homo peccare. ¶ Itez hac q̄stione vnde malū. pōt q̄ri vnde malū effectiue. et sic determinat eā aug. in libro de li. ar. dicens. Peccare est spreto incōmutabili bono: rebus mutabilibus adherere. qđ facimus libero volūtatis arbitrio. ecce notat causa efficiens mali in hoc qđ dico. qđ facimus. ⁊c. ¶ Itē in hac q̄stione vñ malū. potest queri vnde malū formaliter. et sic determinat eam aug. in lib. de natura boni dicēs. Malum est priuatio speciei: modi: ⁊ ordinis naturalis priuatio ei malicia ē q̄ est quasi cā formalis mali

Tripl' hoc intelligitur Uñ malum materialr.

Unde malū effectiue

Uñ malum formaliter.

¶ Cap. 1. vbi oñdit vñ sit malū effectiue.

CIrca hanc questionē consequēter queritur de illa cōtrouersia q̄ videt inter aug. et beatū dion. dicit eñ augu. q malum est ex libe. ar. vbi dicit. Peccare est spreto ⁊c. quod facimus li. volū. ar. Et btūs dion. ad idē dicit q aīa est causa mali. Sz ipe postea videt sibi ⁊ aug. cōtradicere. vbi dicit q malum non est ex principio. ⁊c. ¶ Ad qđ dicendū q btūs dionysius loquit p se et ꝓprie et cum precisione. A principio eñ sm q est exns et debet principiare alia existentia que sunt ab ipso nō est origo mali. Sed per modum deficiēdi puenit ex eo malū. eo eñ q nō cōsiderat nec aduertit ratio q̄ cōsiderāda et attendēda sunt: pceat ex se malum. Et hoc est qđ dicit btūs dionysius. Malum est ratio itelligēs. q: nō cōsiderat rō q̄ debet ⁊ irrōnale: q: non cōfert q̄ debet. Et dūs dicit in euangelio. Hoc faciūt q: non cognouerūt patrē neq̄ me. Et sic pz q non est cōtrarietas inter sanctos: quia precise loquit dionysius. Aug. ꝙo simpliciter ⁊ cōiter. ¶ Sz obicit cōtra hoc qđ dicit btūs diony. q nō est ex fine malū. q: auarus intēdens habere diuitias tanq̄ finem: inde se trāsfert ad fraudes et furta. ¶ Itē videt falsū quod dicit dionysius q malū non est ex cōsilio. nā malus eligitur grā desistente sicut dicit augu. igit malum

Ordo cōtra dionysij et augu.

Quare rō peccat.

Dionysius

Dūs in euāgelio.

Cōtra dionysium ar.

Cōtra aliō dictū ei⁹ ar Augustin⁹

est ex electione. igitur ex cōsilio. ¶ Et ad hoc respondeo q formaliter loquēdo: malū non est ex fine. q: sicut dicit btūs diony. nullū operās malū intēdit aliquid. q: ois operās intendit bonū. quia bonū voluit esse finis Sz si malus intelligitur ipsa actio q̄ subiacet malicie verum est q malū hz finem: ⁊ etiā est beneficū et entiū factiuum. qđ tñ sm primū modū non est verū. ¶ Per hāc distinctionē pz solutio ad illa duo obiecta. Sed nota q nouē sunt in illa auctoritate btī dionysij. dicit ei q malū nō est ex via. i. ex cōi fluxu creaturarū. Uidit nāq̄ deus cūcta que fecerat: et erāt valde bona. Item nō est ex visione. i. a nullo deducit exemplari. Nō ei est aliqđ exēplarpenes aīam ad similitudinē cuius esset malus. Item nō est ex natura. q: nichil est per se ⁊ sm se malū inq̄tū hmōi. Item nō est ex causa: q: nichil existentiū sm q talē habet ex se ꝓducere malū in rōne mali. Postmodū ꝙo subdiuidit btūs dionysius cām et dicit q malū nō est ex principio. Note principij causam intelligit efficientē. Itē malū nō est ex fine. i. ex causa finali mouente ad ipm. neq̄ ex termino. i. ex causa formali. Forma eñ terminus est rei. Item nō est ex cōsilio. id est non ex alio docente extra vel cōsulēte. ⁊ sic remouet principiū extrinsecū. et ita diuidit efficiētē in duo. in principiū et cōsiliū. Itē malum nō est ex substātia. id ē ex causa materiali. materiā eñ substantiā appellat. ¶ Cōtra predicta obicit. dicit eñ btūs dionysius q tanta est superexcellens magnitudo boni q malū nō potest cōtra bonū pugnare: neq̄ ipsum corrūpere nisi ex ꝑtute boni. ⁊ ꝑstat q li ex: dicit habitudinē cause efficiētis. ꝯ videtur q bonū sit per se ⁊ sm se ⁊ ꝓprie causa corruptionis boni. sz corruptio boni malum est. ergo bonū ꝓprie ⁊ per se est causa mali. ¶ Itē. si p virtutez suā est bonū causa corruptionis boni: igit ꝑ virtutē suā est causa mali: igit per se est causa mali. igit malū est ex causa. qđ supius negatū est. ¶ Item si ex ꝑtute boni corrūpitur bonū: igit bonū corrūpit seipsum sed non est corruptio nisi p cōtrarietatem: igit bonum sibi ipsi est cōtrariū. ¶ Et ad hoc dicendum est q sicut dictū est: bonū non est causa mali nisi per modū deagēdi et deficiendi. q: sicut ōt augu. Male volūtatis non est causa efficiens sz deficiens. q: malū non est effectio sed defectio. Licet ꝯ ꝓprie. i. sine impꝛoprietate figure ver⁹ sit q bonū est causa mali: non tñ per se bonum est causa mali Et per hoc patet solutio ad ꝓio obiectum. ¶ Ad secundo obiectum simꝛiliter patet solutio. quia licet per virtutem suam sit causa corruptionis boni non tamen p se sed per defectum et inordinationē vt dictū est. ¶ Ad tertium dicendū q licet bonū corruptiuū sit sui ipsius: non tamen sibi est cōtrariū. quia non corrumpit se nisi per mediā actionē quaz ex se elicit. que quia inordinata est causa corruptionis et dissipationis.

Solutio

Ad duo pꝛima.

Ex via.
Ex visione.

Ex natura.
Ex causa.

ex pricipio
Ex fine
Ex termio.
Ex cōsilio

Ex substā.

ptra ꝓ̄.ar

Secūdo

Tertio.

Solutio.

Augustin⁹

Sic soluit primum

Ad secūdū

Ad tertiuz

¶ Cap. 2. de causa formali mali.

¶ Secunda questio.

CIrca secundū capitulū queritur de causa formali ipsius mali. de qua dicit aug. q malū est priuatio speciei modi et ordi

ptra dictuz augusti. ar.

Exemplum

Inoppoñ.

Euasio.

Ité ꝙ aug.

Solutio
Ad primū.

Augustin⁹

Multiplex operatio.

Ad illud de catulo.

Ad primuz et secunduz
Ad vltimū

nis naturalis. ¶ Sz sm hoc obicit de actione indifferēte. pbat enim q sit mala: q: priuata specie mō ⁊ ordie. qđ pz q: ipsa est apta nata suscipe speciē modū ⁊ ordinē. et non habet. g priuata est specie mō ⁊ ordine. quod ꝓbat per sile. Catulus enī ante nonū diē aptus natus est habere visum. vñ si tūc nō habet dicit esse cecus. igitur eadē rōne cū actio indifferēs sit apta nata suscipe spēm modum et ordine ⁊ tūc nō habeat: ipsa dicet priuata specie/mō/⁊ ordinē. q: susceptibilis ē modi spēi ⁊ ordis. ⁊ nō habet. ¶ Et si hoc ois actio indifferēs eēt mala. aut q: qñ debet hre non habet. i. qñ vtile est habere ea non habet. aut qñ necesse est ꝓpter preceptū. ¶ Si dicat q ideo q: nō habet qñ est vtile hre ea. sm hoc ois actio indifferēs priuata est istis: quia q̄cito vtile eēt hre ea. Si scz cōtra. Nulla actio inq̄tū actio est in ꝑcepto. igitur nunq̄ necesse est ꝓpter preceptū q actio inq̄tum actio habeat spēm modū et ordinē. ¶ Item dicit aug. q aliqua sunt q̄ nullo fine bñ possunt fieri: vt fornicari furari. g̃ ista nec habuerit nec habebunt vnq̄ spēm modū ⁊ ordinē. igit nō possunt priuari istis. igitur nō sunt mala. ¶ Solutio. Ad primuz rīdeo q tūc dicit actio priuata specie mō ⁊ ordie qñ necesse est eam hre illa ad hoc q nō sit mala et nō habet. Et nō intelligit hoc de qualibet actione: sed de actiōe ordiata ad creaturā. id est de ea qua mediāte hō vult delectari in creatura. Si enī talis actio habet spēm modū ⁊ ordinē: bōa est. q: ea mediāte delectatur hō in creatura ꝓpter deū. vt possit dicere. Delectasti me dñe in factura tua Si autē nō habet spēm modū ⁊ ordinē: mala est. quia ea mediante fruitur hō creatura qđ est totū et solū malum hois. sicut debet aug. Si enī ptingit de via facere finē: de vmbra veritatē. sic cōtingit peccare. qđ est spreto incommutabili bonore bus mutabilib⁹ adherere. De actione ꝙo indifferente patet q nō est necesse q bēat spēm potiorē: modum aut ordinem q̄ habet. licz possit habere. ¶ Notādū enim est q omnis actio aut est a principio virtutis aut a principio nature: aut a principio libidinis. Illa q̄ est a principio virtutis habet finē sz deū. et illa habet dignissimam spēm ⁊ dignissimū ordinē et modū. Que est a principio nature habet finē nec essitatē vel vtilitatē aliquā naturalē: et habet spēm/modū/ et ordinē per modū nature. nec necesse est q hēat aliū q: natura reflexiua est in seipam Que aūt est a principio libidis habet finē: sz delectationem in creatura. ¶ Ad hoc aūt quod obicitur de catulo: patet q non est sile: quia sm naturā determinatū est q potētia videndi in ipso exeat in actū post nonuz diem. Non est aūt determinatū q actio idifferēs aliqñ hēat potiorē spēm: modū aut ordinem. ¶ Ex his ergo patet solutio ad primū et ad scm. ¶ Ad hoc qđ vltimo obicit dicitur q q̄uis fornicari: furari et hmōi non possint fieri bono fine: tamen subsunt eis actiones que sm se bone sunt. vnde per diuersas circūstātias ⁊ bono fine et malo fieri possunt: et ideo ꝓuari possunt.

¶ Arguitur q nulla octio sit mala.

GUm q dictū sit malicia qua aliq̄d est malum: sit priuatio modi/spēi/ ⁊ ordinis naturalis vt pz in aīa: que ideo dī mala q priuata est specie/mō/et ordine naturali. obicit de actione mala. ¶ Et videtur q nulla actio sit mala: quia nulla actio est priuata mō specie et ordine naturalibus. q: spēs non est naturalis actioni: et per q̄s neq̄ modus neq̄ spēs. imo spēs est accidētalis actionis quia dicit relationē ad finem qui in veritate potest inesse et non inesse actioni. potest eni actio referri ad deū: potest referri ad inanē gloriā vl ad aliquid aliud. ergo malicia non est priuatio accidētalium: sed naturaliū Malicia enī nō dicit priuatio albi aut nigri. que accidentalia sunt: sed est malicia tñ priuatio naturaliū. non videt malicia i actiōe esse. ¶ Itē. ecce duo layci qui equales siue pares sunt in oibus excepto q alter magis vult fornicari alio: ⁊ sic est magis malus. sed querit quare magis malus. nō enī potest dici q ꝓpter priuationē maioris boni aut melioris ordis. in vtroq̄ enī priuat bonū continentie ⁊ ordo continentie. Itē non pōt dici magis malus propter priuationem boni magis debiti. equaliter enī tenebant ad cōtinētiā. quō ergo alter dicet magis malus. ¶ Item querit de habitu malo quō dicat malus. aut ꝓpter malū actuz: aut ꝓter hoc q cōseruat malicia in aīa. Si primū Cōtra Malus actus non est in illo qui modo nō peccat: licet peccauerit nec penituerit. ⁊ tñ iste ē malus. ergo malus habitus non dicit malus propter malū actū. Si scm. Cōtra Malicia potest cōseruari in aīa sine malo habitu cōseruāte ipsā. ergo non ideo dicit malus quia cōseruat malicia in aīa. Sz pria sit vera ptz. quia in isto qui primo fuit auarus: et mō sine penitētia sue auaricie prodigus est factus: remanet malicia auaritie. nō ei deleta est per virtutē et penitētiā aduenientē: et alio mō non pōt deleri. igit adhuc habet maliciā illā in aīa et nō habitū malicie cōseruātē ipsā. q: cōtrariū habitū habet ipsi auaritie. ⁊ ita videtur q nullo mō posset dici malus habitus Q̄ō concedūt quidā. licz sit cōtra aug. ¶ Itē sic solet obici Malū corrūpit: ergo malū est potēs corrūpere. igit malū est. ¶ Solutio. Rñdeo ad primū q cū dicit mala actio. tria intelliguñ. scz ipsa actio: ⁊ in naturalitas actionis quā dicim⁹ priuationem spēi/modi/et ordinis in ipsa actiōe: et ꝓter hec ipsa corruptio imaginis dei in aīa per ipsā actionē. nisi ergo apponat magis ad cōclusionē malū fertur ad tertiū. quia magis mala est actio eo q magis vulnerat aīam. ¶ Ad hoc aūt q̄ obicit q spēs modus ⁊ ordo accidūt actiōi: igitur eoz corruptio nō est mala. Rñdeo q eoꝝ corruptio non est mala sm se sed sm q actio nociua est aīe. sm se enī cōsiderata et nō relata ad aīam nō adimit aliquid boni: et ita nō nocet ⁊ ita nō est mala. ¶ Ad scō obiectū dicimus q ille de duob⁹ qui magis vult fornicari: magis est mal⁹. ꝓpter maioris boni priuationē in quātitate qđ in maiori quātitate priuat ꝓpt maiorē volūtatē. Tāta enī est excellēta boni: vt malū nō possit pugnare ptra bonū nisi ex virtute boni sicut dictū est supra. sicut patet

Ordo

Secūdo.

Tertio.

Opinio aliquoꝝ.

Aliter aī.

Solutio.

Ad primū.

Mala actō tria ĩcludit.

ꝑbatio.

ꝑbatio.

ꝑ̄ gre actio ē magꝫ mala

Ad aliud.

Ad scm.

Exemplum in duobus qui equalẽ defectũ habẽt in vi gressibili. tñ citius currẽs magis claudicat. nõ ꝓpter maiorẽ defectũ: sed ꝓpter maiorẽ motũ cum defectu sibi acutũ in cultello bonũ ẽ: tñ magis acutũ magis ledit. ¶ Ad hoc aũt qõ ttio obicit rñdem⁹ q malus habitus dicit malũ ꝓpter hoc q ꝙseruat malicia in aĩa ꝯdiu ipse est in ea ꝛ disponit eã ad male agendu. ¶ Ad hoc aũt qõ dicit q malicia cõseruat sine habitu conseruãte ipam. rñdem⁹ q bene verũ est q⁹ efficiente causa cessante: non tñ cessat eius effectus sed manet. vnde cessante auaritia in isto: malicia tñ bene põt remanere. tñ verũ est q ꝯdiu habitus malus est: ꝙseruat malicia in ipsa. ¶ Vltimum argumentum respondemus q non valet: hoc corũpere potest: igitur potest. q⁹ potentia corumpendi non est potẽtia. vnde processus est �looser quid ad simpliciter.

¶ Cap. 3. vbi ostendit q modo sola prohibitio facit actionem malam.

¶ Tertia questio huius tractatus.

Ad primo. Ira tertiũ capitulũ querit quid faciat actionem malã. ¶ Videtur q sola phibitio. q⁹ actio bona est in se: cũ sit a deo. Et si non eẽt prohibita a deo nõ imputaretur a deo. igit ex sola phibitione hz q est mala

Secũdo. ¶ Item. pctm̃ est dictum vel factũ vel cõcupitũ contra legẽ dei. ¶ hoc est diffinitio peccati. Sed ꝓ hoc q dico dictũ/ vel factũ/ vel concupitũ: non ſignificat nisi bonũ. ꝑ residuũ vero significat malicia. s. ꝑ hoc q dico: contra legẽ dei. igitur hoc est esse peccatũ qõ est contra phitionẽ legis diutne. ergo sola phibitio causa est quare actio sit mala. ¶ Itez dicit aug. aliquã actionẽ esse malã. q⁹ est prohibita. igitur prohibitio facit aliquã actionem esse malã. ergo cũ eiusdẽ cause eidẽ sit effect⁹ et ois actio mala phibita sit: prohibitio in omni actione causatiua est malicie. ¶ Sed si hoc. non bene distingueret aug. q̃dã mala esse q⁹ phibita: et quedã phibita ideo q⁹ mala. ¶ Item si sola phibitio eẽt causa malicie in oĩ actione: omẽs actiones essent equaliter male. ¶ Preterea. cũ phibitio sit ipe deus phibens. deus esset causa malicie in actione. qõ absit. ¶ Preterea. ex eo est mala actio q per eã adheret hõ cõmutabili ꝛ fruitur eo incõmutabili spreto. igitur nõ est omis actio mala q⁹ phibita. ¶ Solutio. Dicim⁹ q si nulla facta eẽt phibitio: tñ aliqd eẽt malũ culpe siue pctm̃. q⁹ si cut dicit btus aug. q aĩa posita est int deũ ꝛ creaturas rationabiles visibiles. vnde si ꝑ amorẽ coniungat se deo tanq̃ ſupiori: illuminatur ꝛ oĩb⁹ bonis ꝓficitur. si ꝙo per amorem coniungat se visibilibus rebus obtenebratur ꝛ oĩbus bonis dei diminuit. Unde et si nulla facta esset ꝓhibitio: tñ fruicreatura eẽt ei maluz quia nociuum: et esset tale malum q⁹ esset voluntariũ: ꝛ ita pctm̃ siue culpa.

Sz advitãdũ tale malũ data est rõni cognitio huius mali a deo qui scripsit legez nature in ipa per quã caueret tale malũ. Et ideo fornicari ꝛ adulterari ꝛ hmõi sunt ꝓhibita quia mala. ꝛ non ecõuerso. ¶ Quod ergo dicit q actio bona est in se ꝛ nõ mala: nisi q⁹ phibita Rndendũ est q hoc ẽ falsũ. imo mala ẽ: q⁹ ea male vtit hõ ꝛ q⁹ sic mala: ideo phibita. Diffinitio ergo quã ponit aug. in fine pri mi libri de libero arbi. est ꝛa ꝛ q se diffinitio pctī hec sz ꝓccare est sprẽto incõmutabili bono: re bꝰmutabilib⁹ adherẽ. Incõmutabile bonũ spnit cũ in alio btitudo q̃rit cõ in ipo: ꝛ ex hoc q ei⁹ imago ab hoie dissipatur ꝛ maculat. et ex hoc sequit q sit contra legẽ dei: q̃ ostendit hoi q eẽt malum. Unde alia diffinitio pctī nõ est per essentiã: sed ꝓ id quod cõsequit essentiã assignata est hec. scilicz pctm̃ est dictũ factũ vel concupitũ contra legez dei. Eo enĩ dicit pctm̃ malũ ꝓ se loquendo: q⁹ est auersio ab incõmutabili bono: ꝛ conuersio ad cõmutabile bonũ. et ex hoc sequit q sit contra deuz phibentẽ malũ. prohibitio igitur dei non est causa nisi impꝛie siue per consequens. ¶ Ad hoc aũt quod tertio obicit q vbicunq; est eadẽ cã: est idẽ effect⁹. falsa est ꝓpositio. nisi sic intelligat de causa ꝓpria ꝛ imediata siue conũcta ꝛ patiẽte etiã se habente eodẽ modo vtrobiq; Et si ei ignis agens in aquã frigidã calefaciat eã: non sequitur q semp agẽs in aquã idẽ faciat. põt tñ calida magis calefacere. ꝛ ita non opz q cã pcti eundẽ effectũ in oĩb⁹ penitus operetur. ¶ Ad hoc aũt qõ obicitur quarto sz cum dicit. quedã dicunt peccata q⁹ phibita. hec dictio q⁹ non causam sufficiẽtem neq; primã sed scõariã et impꝛiã notat.

¶ Arguitur quod omne peccatum ideo sit tale: quia prohibitum.

Dicto q quedã sunt mala q⁹ prohibita. q̃dã phibita q⁹ mala. et hec ideo mala: sunt q⁹ ex libidine sunt q̃ est ad fruẽdu creatura. ¶ Sed probat q quodlibet pctm̃ ideo est pctm̃: q⁹ prohibitũ Dicit enĩ dionysius q ira in cane est bonũ: similiter luxuria in porco non est malũ. igitur non est malũ ꝑ se. igitur luxuria non est malum: q⁹ ex libidine est. et est malũ in homine. igit est malũ: q⁹ est prohibitũ. Eodẽ mõ põt probari de furto et de oĩbus aliis. igitur oẽ pctm̃ est malum: q⁹ prohibitũ. igitur nullũ est prohibitum q⁹ malũ. ¶ Itẽ intelligat q aliqd peccet cõtra aliquod mãdatũ et nõ ex libidie: actio illi⁹ est mala. sed non q⁹ ex libidine: igit q⁹ prohibita. ꝛ ide vt prius. ¶ Item iste solutus fornicat timens ne ista q̃ſit est soluta interficiat seipsaz nisi cognoscat: et ita cognoscit eã nõ ex libidine. cõstat q actio illi⁹ẽ mala nõ q⁹ ex libidie igit q⁹ phibita ꝛ ide vt prius. ¶ Solutio Ad primũ rñdem⁹ dicẽtes q̃ra bonũ ẽ in cane: q⁹ẽ qõdã custodiuũ dñi sui ꝛ luxuria similit in porco non est mala: q⁹ ꝙsentanea est nature porci. nec corũpit spẽm/ modũ/ vel ordinem in porco. tñ est malũ in hoie ꝑm se: q⁹ priuat debitũ modũ/ spẽm/ et ordinẽ i eo Sicut ei acetum aceto mixtuz non corũpit acetũ: tñ vino mixtũ corumpit vinũ. sic amor creature bruto ĩmixtus nichil i eo corũpit: ĩmixtus tñ alteratio nali per amorẽ corũpit in ea bona eius. Alia autem (vt dictũ est) quedã nobilis creatura est inter deũ et alias creaturas: ꝛ cũ deo cõiungit/ illuiat/ meliorat/ perficit. cũ vero creaturis obtenebratur/ deturpatur/ diminuit ¶ Ad hoc aũt qõ ꝙseq̃nter

Pctm̃ q̃d ẽ ꝑm argu.

Ptz ad secundum.

Alia diffinitio pcti.

Phibitio q⁹ mõ est cã.

Ad tertiuz

Ad quartũ

Eodem mõ de furto.

Secũdo. principaliter.

Tertio.

Solutio

Ad primuz

Exemplum

Nota bene

Ad aliud

Quod mala actio inꝯtum actio est sit a deo: nõ autem inꝯtum mala.
Decimussextus tractatus. Fo. 79.

Nõ sciens infrigit ꝑceptuz nisi ex libidine. obicitur dicimus q nõ sciens et prudẽs facit cõtra ꝑceptum: quim hoc sit ex libidine. Unde q⁹ facit ꝑtra ꝑceptũ sine oĩ libidie: nõ est intelligibile nec possibile neq; possibile: neq; sustineri debet Cũ ei facit ꝑtra ꝑceptũ priuat ordinẽ obedientie q esset debet inferioris ad suũ superiorẽ. hec autem priuatio ex libidine ꝓcedit. Fit autem quandoq; peccatuz ex ꝓpria libidine: q̃nq; ex aliena. Et sic patet solutio ad duo vltima.

Ad duo vltima.

¶ Cap. 4. vbi ostendit quõ mala actio sic adeo.

¶ Quarta questio huius tractatus.

Ꝓria opio. Alia opio. Ira quartũ capitulũ qõ addim⁹ quer̃itur vtrũ mala actio sit a deo operãte vel cooperãte. Sup hoc ẽ triplex opinio. ¶ Quidã dicũt q⁹ ois actio mala est ab hoie vel a diabolo. Alij dicunt q⁹ ois actio mala est a deo. eo q⁹ solũmodo deus dat potentiã ad illã exercendã. Alij dicunt q⁹ ois actio mala in ꝯtũ actio et bona est a deo est. Et q⁹ hec vltia opinio sit vera ꝓbatur auctoritatibus et rõnibus. et primo per auctoritates. Ysaie. dicit enĩ de senna cherib. Nunqd gl'iatur securis cõtra eũ qui secat in eã: q. d. dñs. O tu sennacherib debes ne gloriã attribuere tibi de eo q⁹ per te quasi per instrumentũ destrui iudeos: q. d. non. q̃ dñs erat principalis auctor illius actionis sennacherib q̃ nulla erat. ergo mala actio ẽ a deo. ¶ Itẽ in eod ca. Virga furoris mei assur. q. d. O tu assur. i. senna che. tu es ꝛga furoris mei. q. d. per te quasi q⁹ virgã verberaui iudeos. ergo deus erat auctor illi⁹ actiõis. et inde vt prius. ¶ Itẽ p rõnes sic. Constat q passio xpi optia ꝛ pueniẽtissima fuit. igitur eius causa fuit bona. sed eius causa ꝓpria ꝛ ipsius illatiua fuit actio iudeoꝝ qui nobis nõ nisi mellifluẽ cauerunt vt posset de eis sic dici. Nobis nõ vobis mellificastis apes. igit illa actio fuit bona. q̃ boni effectiua. Dicit enĩ triplicit bonũ: sz honestũ/ delectabile/ ꝛ expediens. et hoc fuit bonũ expediens. ¶ Itẽ iste fornicãdo generat sctm̃ ꝓpheta. possibile est hoc. Hec actio est causa bon⁹: igit ipsa est bona et mala. ergo actio mala inꝯtũ actio: bona est ꝛ a deo. ¶ Ad hoc cõcedim⁹ dicẽtes q⁹ deo est causa efficiẽs/ forãlis/ ꝛ finalis/ male actionis: sed non materialis. Efficiens ei⁹ causa est: q⁹ ei⁹ est principalis actor ¶ Sed obicitur. Si est principalis huius actor: q̃ debet ei mala actio imputari: et non homini vel diabolo. ¶ Itẽ quicquid est causa cause est causa causati: sed deo est causa male actionis: et mala actio causa mali. igit deus est causa mali. ¶ Solutio. Rndemus ad hoc dicentes q⁹ mala actio habet duos fines. Unum habet vanũ finem qui libidinis est: sz frui creatura qua non est fruendũ. hoc est frui vanitate. ꝑm hunc finem mala actio hoi vel diabolo est imputanda: et non deo. sicut licet faber sit causa cultelli: non tñ ei imputat homicidiũ. Habet et aliũ finem bonũ ꝑm quem iputari deo debet et nõ hoi. sicut patet in fornicatione que hz finẽ quẽ intẽdit fornicator sz frui creatura. et habet finem a deo sz delectationem naturalez q̃ bona est in eo in quo nata est sz in brutalitate vel gñatione prolis. ¶ Ad hoc autem quod obicit q⁹ quicquid est causa causẽ: est causa causati. dicimus q⁹ verũ est in causis ꝓpriis et ꝓximis. sed et si deus est causa actionis male inꝯtum est actio: actio tamẽ inꝯtũ est actio non est ꝓpria causa mali. Posset tñ dicere soluendo cũ aug. in libro de li. ar. in principio. dicit enĩ. Non est multũ curãdũ a quo sit mala actio siue malus actus. dum certissime sciamus q⁹ est malus actus et a nobis ortundus.

Alit soluit ꝑm augu.

¶ Questio incidens. an pctm̃ sit a deo.

Item cum dictũ sit q⁹ mala actio inꝯtũ actio a deo est: inꝯtũ mala nõ est a deo Queritur ꝑm hoc an concedenduz sit q⁹ pctm̃ sit a deo. Q̃ videtur posse probari sic. Mala actio est a deo: sed peccatũ est mala actio: igitur. ¶ Itẽ pctm̃ habet esse substantiale actionis: ergo habet esse substantiale: igit peccatum est. Sz quicqd est a deo est: igitur pctm̃ est a deo. Igitur mẽtit iohãnes dicẽs. Sine ipso factũ est nichil. ¶ Sz dicit btus diony. Optimi optima est adducere: sed mala actio non ẽ optia: igit dei non est ipsã adducere: igitur deus nõ adducit eã. igitur non est a deo ¶ Itẽ in geñ. Audit deus cũcta q̃ fecerat et erãt valde bona Sz mala actio non est valde bona imo mala: igitur nõ est facta a deo: igitur non est auctor deo: igit non est a deo

Af q⁹ sic. Primo. Secundo. In oppoñ scõo ad idẽ

¶ Si dicat q mala actio inꝯtũ est a deo ẽ inꝯtũ est mala nõ est a deo. quia malicia non est a deo.

Euasio.

¶ Cõtra. videtur etiã q⁹ malicia sit a deo. q⁹ constat q⁹ malicia sit diminutio boni in aĩa et diminuto boni in aĩa facit mmoritatẽ boni i aĩa. sed minoritas est aliqd in aĩa: ergo diminutio boni est aliqd in aĩa. hz diminutio boni est ꝓpriatio boni. ergo corꝛuptio boni est aliqd in aĩa sed corꝛuptio boni ꝛ malicia penitus idẽ sunt. ¶ Item ôr aug. q⁹ pctm̃ est pena pcti. et dicunt magistri q⁹ sic est intelligendũ. pctm̃ est pena pcti puniẽs. q̃ pctm̃ est pena. Sz pena est a deo: ergo pctm̃ est a deo: ergo malicia pcti ẽ a deo. ¶ Propter has rõnes ꝛ alias concedũt quidã q⁹ corꝛuptio/ ꝓpriatio/ destructio et hmõi bona sint: et a deo sunt hmõi. sed nullũ istoꝝ concedũt esse maliciã ¶ Sed contra Cum iste peccat: constat q aliqd boni corumpitur in ipso. igitur boni accidentalis/ vel substãtialis/ vel naturalis. Nõ accidẽtalis. pono enĩ q⁹ nullum accidẽtale sit in ipso: q⁹ caret virtutib⁹ et donis et omni gra gratũ faciente. ¶ Itẽ non substãtialis boni. Substãtiale enĩ nõ recipit magis vel minus. Nec corꝛupit substãtiale bonũ per pctm̃ vt vult btus dionysius. vt ostẽsum est supra. Est igitur boni naturalis. sed nõ nisi spẽi/ modi/ et ordinis naturalis. sed hoc ẽ malicia igit corꝛuptio est malicia ¶ Itẽ ôr i ps. Persequat inimic⁹ aiaz meã. i. dei imaginem corꝛumpat i me et adnichilet Hoc enĩ est qõ principaliter intendit diabol⁹: sz corꝛupere imaginẽ dei in hoie. Sed corꝛuptio vt dicunt est a deo: ergo corꝛupere est a deo: q̃ deus corũpit sui imaginẽ in hoie: ergo deus facit illũ quod diabolus facere principaliter intẽdit. q̃ nec hõ nec diabolus est culpãdus ꝓ eo q⁹ corũpit dei imaginẽ. quod falsum est. hoc tãtuz est ꝓpter quod deus irascit hoi et flagella eũ et similit diabolũ. igitur ista corꝛuptio est homini imputanda

Dionysius

Scõo ôr in psalmo.

Opinio alioꝝ.

Cõtra hãc arã.

Primo.

Secundo.

Dionysius

et diabolo. ergo est ab hoie et diabolo. alioq̃n iniuste imputar̃ eis. N̄ō est ḡ a deo Sz quicq̃d est a deo est: et corruptio non est a deo: ḡ corruptio nō est. igitur corruptio nichil est. ḡ corruptio et malicia idē. ¶Quod ꝓcedimus rñdentes ad primū q̄ hec argumētatio nō valet. Pctm̃ ē mala actio: z mala actio est a deo: igit̄ peccatuz est a deo. impediente fallacia ſm accidēs. Q̄ ē es est naturale statua est es: igitur statua est naturale Solet etiā dici et bene q̄ noia scō e impositionis non recipiunt adiectiua neq; determinationes noim̃ prime impositiōis. nec econuerso. vñ nichil est dictu cathegorica. aut sillogism̃ albus. Vñ patet q̄ cuz ōr. mala actio est a deo. hec deteriatio a deo non ē deiminatiua malicie actionis: sed actionis ſm se. Hec enī. Pctm̃ est a deo. nullo mō est cōcedenda. ¶Ad hoc aūt qđ obicitur secundo q̄ malicia actio habet esse substātiale actionis. dicēdum est q̄ dupler est esse male actionis: scz materiale et fōrale. Materiale esse actionis est esse ipi⁹ ſm p̄ est actio. Fōrale esse male actiōis est esse actionis: vt est informata malicia Et sic ptz q̄ nō valet argūmētū. Mala actio habet substātiale eē actionis: sed pctm̃ ē mala actio: igitur pctm̃ habet. zc̄. P̄rio enī it esse sumit̄ ꝓ esse naturali actiōis: in conclusione vero p̄ esse fōrali. ¶Ad hoc aūt qđ tertio obicit q̄ optimi est optia adducere. sic ē intelligendū. optimi est. zc̄. i his que agit deus per se et ex sua voluntate. In his q̄ agit de⁹ p̄ se dico. quia actio in qua de⁹ cooperatur hoi bene potest esse mirta. Ex sua voluntate dico. q; cū deus agit quasi inuitus: id quod tunc agit potest esse malū. vt cum infert penā eternam ꝓ pctō. Unde dicit aug. q̄ peior est pena eterna pctō. ¶Notādū est tamen q̄ hic nō fit collatio pcti ad penā ſm essentiā pcti z pene. q; pctm̃ nichil est. sed ſm effectus et est dictu. Peior ē acerbitas pene eterne q̄m mētis angustia quā efficit. Inuitus aūt infert deus penā. vnde dici. Heu ergo cōsolabor sup hostib⁹ meis. Posset tm̃ dici si placeret q̄ pena eterna est bona et optima in gñe suo. Quicq̃d enī est in q̄tū est optimuz est in gñe suo. vnde sol non est in gñe suo melior q̄m asinus in suo. vñ eccl. Non est dicēdum hoc nequius illo est. Et sic patet solutio ad tertium et ad quartū. ¶Ad q̄ntum dicimus q̄ sicut dicit dionysius. Proprium est peccati corrūpere/destrure/z hmōi. vnde pctm̃ corrūpit. hec est per se. Hec aūtē per accidēs siue p̄ consequens. Pctm̃ diminuit. Unde nō est idē diminutio q̄ corruptio. q; diminutio sequit ad corruptionem. Ad hoc aut ē quod obicit q̄ pctm̃ est pena. distinguēdum est. Est enī pena que est dānuz. et hec nichil est. et de hac dicit q̄ pctm̃ ē pena. Et est pena torquens et affligens. et hec aliquid est: et hec pena non est pctm̃: nec pctm̃ ē hec pena. imo hec pena est sequela pcti. ¶Ex iā dictis ꝑz satis q̄ malum corrumpit bonū in aīa. non bonū accidentale: nisi ex accidenti. nec bonū substātiale aīe: q; illud non corrūpitur: sz naturale bonuz. Iste ergo qui peccat tm̃ adimit bonū per scōm pctm̃ similit tm̃. et non sunt in aīa infinita tāta: igit̄ totiens potest peccare q̄ totum bonū destruet̄ in aīa. Ponatur hoc et q̄ iterū peccet. hoc vltimuz pctm̃ quid corrumpit in isto. non bonū naturale: q; totum corruptū est. nec accidentale: q; non habebat illud nec substātiale: q; illud nō corrūpitur. ḡ nichil corrūpitur isto. igit̄ malū nō est corruptio boni. ¶Ad hoc dixerūt quidā q̄ pctm̃ non corrumpit naturalia aīe: sed obfuscat tm̃. ¶Sed cōtra. dicit aug. Pctm̃ si non adimit bonū non nocet: et si non nocet nō est malū: igitur si non corrūpit nō est malū sed malū est malū: igitur malum corrūpit. Itez si malū non corrumpit bona naturalia aīe nec adimit: ergo tāta manet splendor z tāta lux siue decor in aīa post pctm̃ quāta fuit ante. ḡ bona aīe non sunt obfuscata per pctm̃. ¶Item si pctm̃ nō corrumpit nec adimit bonū in hoie: igitur a deo ē bonus post pctm̃ sicut ante. igit̄ per pctm̃ non fit homo peior. qđ falsum est. ¶Itē si malū non corrumpit. bonū. quid est dictu: et gloriā meā in puluere deducat. igit̄ malū corrūpit: igitur illa opīo nulla. ¶Solutio. Rfidem⁹ q̄ sicut dicit aug. i libro de īmortalitate aīe. Anima q̄ fcta est ad similitudinem dei capax dei est. Uñ et imediate est a deo et plus habet de esse et de bonitate nature in infinitū q̄m alie creature inferiores. habet tamen ad mensurā. non ad mensurā inferiorū creaturaꝝ sed ad mensurā q̄tum in se Oia enī creata sunt in numero: pondere: z mensura. Sicut chr̄istus habuit donaſpūs scti ad mensurā q̄tū in se homine fuit. non tm̃ ad mensurā aliaꝝ creaturaꝝ. vñ bona naturalia aīe non possunt corrūpi ex toto p pctm̃ Unde dicit dionys. q̄ demones qui tm̃ peccauer splendidissimi sūt z lucidissimi. et hoc dicit marie ꝓpter auctoritatē dñi dicentis. Videbā sathanā quasi fulgur de celo cadentē. Et ita ꝑz q̄ bona naturalia non sunt in eis ex toto corrupta. ¶Ad argumentū ergo p̄emissum quo probatur q̄ malū corrumpit bona naturalia aīe ex toto. soluim⁹ resistendo ad hāc: et non sunt infinita tāta in aīa. dicentes q̄ imo. sicut ptz q̄ si demaī p̄ctus a linea aut linea a supficie aut āgulus ꝓtingētie ab āgulo recte linee. in quoz tm̃ istorum in infinitum est illud quod remanet respectu eius quod demitur. In infinitum dico proportione numerali.

¶Tractatus decimusseptimus.

Consequenter queritur de pctō veniali. vtrum corrūpat vel non: et videtur q̄ sic Si enī non corrumpat bonū non adimit bonum: si non adimit bonū non nocet: z si non nocet nō est malū. sed est malū: igit̄ corrūpit. ¶Et querit quid: Non enī corrūpit bonum substātiale: q; illud nullo mō corrūpitur in aīa p pctm̃. vt ꝑz ex p̄dictis. Nec bonū accidentale q̄ō est gratificās virtus: q; veniale pctm̃ et bonū accidentale sese compatiunt in eodē. igitur si aliq̄ bonum corrūpit illud est naturale. Sed q̄ illō nō corrumpat videtur. q; si non potest corrūpere bonuz accidētale: multo min⁹ videtur q̄ possit corrūpere bonū naturale: cū min⁹ repugnet ¶Itez in peccato duo sunt. scilicet appetitus illiciti: et cōsensus in idem. Appetitus illiciti: corrumpit vim concupiscibilē. cōsensus aūt vim rōnalem. igitur due sunt corruptiōes. sed corruptio est malicia: ḡ

Opinio doctoris.

Ad primuz

Falsa accidentis.

Hec est falsa pctm̃ est a deo.

Ad scōm.

Duplex esse male actōis

Falsa equocationis.

Ad tertium

Augustin⁹ sic intelligit

Deꝰ punit inuitus.

Aliter pōt dici.

Ad tertiū z quartū sīr.

Ad q̄ntū ꝑz dionysium.

Diminuere z corrūpere differunt.

Quō pctm̃ ē pena pcti

Correlariū

Nota diligenter.

Iterum ar.

Tertio

Solutio ad quorum. contra hoc videt aug.

Secundo.

Solutio

Ad primuz

Tertio.

Exemplum

Quarto.

Ad aliud.

Solutio

Dionysius

Augu. ponit triplex bonum.

Exemplum

Dionysius

Ad argumentum.

Ad aliud.

In quo ꝑsistit pctm̃.

Adultimū.

Ad primū

Af primo.

Nota exemplum.

In oppoſi

cōtra hanc solutionem af.

Solutio.

Secundo.

Dupler intellectus.

Intellectꝰ

due sunt malicie in vno pctō. igitur non potest hō vnum pctm̃ facere quin faciat duo. ¶Itē veniale malū corrumpit bonū naturale aīe cū corrumpit abilitatem alicuius potētie eius: z tunc dicit corrumpere potentiā. igitur malū corrumpit potentiā anime. hec potentia demonstrata illa ē bona vt ꝓius et tantā habet bonitatē quā ꝓius: q; est in caritate sicut ꝓius. igitur potētia nō est corrupta. igitur est corrupta et incorrupta. qđ videt impossibile. ¶Solutio. Ad primum rñdemus q̄ peccatū veniale corrumpit. sz cū sit in infinitū minus q̄m pctm̃ mortale: in infinitū minus corrūpit. et in infinitū minus est illud qđ admit peccatum veniale de bono: q̄m illud qđ admit mortale. sicut in infinitum minus est illud qđ admit mortale de bono: q̄m illud qđ remanet. Sicut si admaī p̄ct⁹ a linea: aut linea a supficie: aut āgulus contingētie ab āgulo recto: in infinitū mai⁹ est quod remanet in quolz istorū q̄m quod admit. ¶Qđ aūt obicitur q̄ peccatū veniale nō potest corrumpere bonum accidētale: igitur nec pōt corrumpere bonū naturale. Non valet. quia pctm̃ veniale in bono naturaliter est et in eo manet. Unde sicut dicit dionysius q̄ bonū fantasticat ꝓuationē sumet: verūtamen non est natum in bono accidentali. q; vt dicit aug. quedā sunt maxima bona: vt ṽtutes quibus male vti non possumus. quedā media quibus et bene et male: vt bona naturalia. quedā minima. Sicut ḡ patet q̄ vermis corrumpit illud in quo nascit̄ q̄uis illud sit magis resistens et min⁹ penetrabile q̄m illud in quo nō nascitur: qđ tm̃ corrumpere non potest. sic pctm̃ veniale potest corrumpere bonū naturale: non tm̃ bonū accidētale.

¶Ad hoc autem quod obicit q̄ in vno pctō sunt due corruptiōes: et ita duo pctā. rñdemus q̄ vna est ibi per alterā et ꝓpter alterā. vbi aūtē vnuz ꝓpter alterum: vtrobiq̄ tm̃ vnū. Quod ptz. q; penes li. ar. resident auctoritas mouendi mēbra. vnde consensus eius in illicitū perficit pctm̃. vnde z ibi est vna malicia perfecta et quo ad imputationem vnica initū gitur penitentia. ¶Ad hoc autez quod vltimo cōcludebat q̄ eadē est potentia corrupta et incorrupta ibi. dicim⁹ q̄ verē ē bñ possibile ē hoc. q; ē incorrupta q̄tū ad viā supiozē: corrupta aūt q̄tum ad viā sensualitatis. Sic iudeꝰ odio habet chr̄istū inq̄tū chr̄istus est: diligit tamen inq̄tum deus est. quia deum diligit quicq̃d potest diligere. Et sicut tu diligis istum et odis. diligis quia bñficus est: odis quia iterfecit p̄sem tuum: si ignoras p̄ris tui interfectorē. Ex hoc ꝑz q̄ malum ē corruptio naturaliū. ¶Sed videtur hoc esse falsum. q; sicut dicūt phīci. Coitus moderatus acuit intellectuz. quod patet et ꝓ hoc q̄ est via ad intellectū. ergo remoto impedimēto a sensu: remouetur et ab intellectu. et cū remouentur superflui humores remouetur impedimētum sensus: ergo et intellectus impedimentū. ¶Solutio. Ad hoc dicim⁹ q̄ duplex est intellectus: sicut innuit aug. super illud ps. Manē astabo tibi z videbo. dicit glo. videbo intellectu adherēte. Duplex est ergo intellectꝰ. scilz adherēs et nō adherens: vel realis z noīalis. quod idē est. Adherēs siue realis intellectus est qui trāsit avero in bonū adherens Intellectꝰ nō adherens siue noīalis est q̄ sistit in vero. Intellectus ergo noīalis bene acuitur per coitum siue fornicationem. Realis aūt nequaq̄. immo a timore. Realis intellectus est in bonis z contēplatiuis. Noīalis aūt in malis magistris sacre scripture. sicut fuit in Balaā. de quo dicitur. Homo cuius obturatꝰ est oculus. s. realis. et videt tamē visiones dei visione noīali. Intellectus realis ꝓfundatur in sensum et delectationē Nominalis aūt non in sensum vel in delectationē pfundatur: quia delectationē habet in tēporalib⁹: et ita delectari in sūmo bono non pōt: eo q̄ impeditur per aliā delectationē. Intellectꝰ realis est in fide. ſm q̄ dicit aug. Credere est beatitudo. et transit in affectum et intellectus bonum.

¶Tractatus decimusseptimus.

¶Cap. i. vbi ostendit q̄ vnum peccatum sit maius alio in genere.

Circa quartaz questionē de malo. queritur primo. An aliquod pctm̃ sit maius alio in gñe. ¶Quod nō videtur: quia nullū pctm̃ in gñe est aliquātum determiate. sicut homo inq̄tū homo non est alicuius quātitatis determiate. igitur ex quo nullum malū est aliquātum in gñe: nullū malum est alio maiꝰ in gñe. ¶Contra. Sis malicia que est in fornicatione est in adulterio et alia ꝓter illam. ergo adulterū ſm se et in gñe suo maiꝰ pctm̃ est q̄m fornicatio. ¶Solutio. Si sic intelligatur in gñe: hoc est ſm gñalitatē siue vniuersalitatem. i. gñaliter z vniuersaliter maius pctm̃ est q̄m fornicatio adulterū. falsa est intelligētia. quia nec sic nec econuerso. Nā neq; ois fornicatio est maius q̄m oīe adulterū. nec econuerso. imo se habent vt excedētia et excessa. q; aliqua fornicatio talibus potest circūstātijs vestiri q̄ maius pctm̃ est q̄m adulteriuz. et econuerso potest esse q̄ aliq̄ adulterium sit maiꝰ fornicatione. Si autem sic intelligatur in gñe id est ſm naturam gñis. i. ſm ꝓpriam naturam et dīam specificā statuentē ipsū in gñe suo: maiꝰ est adulteriū q̄m fornicatio: sic est verus intellectus. ¶Quod ꝓ obicitur q̄ malus in gñe non est aliquātū p̄cise et determiate: igitur nullū maiꝰ est alio. non sequitur ꝓcessa prima in vno sensu. et aperta instantia. Mons inq̄tum mons nō est alicuiꝰ quātitatis determiate z p̄cise: nec miliū sīliter. ḡ mons in gñe non est maiꝰ q̄m milium. Datus enim et minꝰ non determinat quātitem aliquā et procedit acſi determinaret.

¶Cap. 2. vbi ostēdit q̄ malicia generis et minor sit q̄m singularis malicia.

Secundo queritur vtruz malicia gñis sit equalis alicui malicie singulari. ¶Videtur q̄ nō. q; malicia singularis surgit ex gñe z circunstātijs: ergo ois malicia singularis maliciā gñis excedit. ¶Sed contrarium videtur per auctoritatem dñi petri dicentis q̄ magis peccant rpiani redeūtes ad vomituz: q̄m generales fornicatores. Et generales fornicatores intelligit (vt videtur) illos qui non habent aliquam circunstantiā aggrauantē: sed solā maliciā

Ad primū

Af q̄ non.

In oppoſi

Fornicatio z adulteriū cōparātur.

Adulteriū maiꝰ est fornicatione.

Ad primū

Af q̄ non.

In oppoſi per beatuz petrum.

Secundo. quoꝝ fornicatio(vt videtur) equalis ē fornicationi in gñe. ¶Item aliqua est fornicatio q̄ per circunstantias diminuit: aliqua per circunstantias aggrauantes augeꝫ.igitur aliqua est in medio:et illam potest aliq̄s tenere: et illa est malicia gñis precise.et inde vt prius. ¶Item potest esse q̄ aliqua fornicatio nullas habeat circūstātias aggrauantes:sed omnes dirimentes. et inde vt prius.

Tertio.

Iterum aſ. ¶Sed q̄ nulla sit equalis malicie gñis ptz.quia si aliqua singularis illa pōt diminui per remissionem voluptatis et circūstantias diminuētes. Ex hoc sequitur q̄ singularis aliqua malicia pōt esse mino: q̄ malicia generis. Sz hoc est impossibile q̄ aliqua malicia singularis adequeꝫ malicie gñis vel mino: sit ea:imo ipsa malicia gñis mino: ē mi nima. Q3 concedimus. ¶Ad obiecta dicēdum est q̄ gñales fornicationes vocātur que nullā cir cunstantiā accidētalem preter naturalē addidert

Solutio Ad primū. post oppoñ Ad aliud. ¶Ad aliud dicimus q̄ non dicūtur circūstantie aggrauatiue vel diminutiue habito respectu ad malicias gñis: sz ad malicias singulares. immo aggrauās circunstātia dicitur respectu diminuētis:et diminuēs respectu aggrauātis. ¶Ad aliꝫ dicimus q̄ nulla pōt sumi a deo diminuta per cir cunstantias diminuētes quin ipsa sit maio: q̄ malicia generis.

Ad tertiū.

Cōclusio. Scōa q̄stio huiꝰ capuli Aſ q̄ sic. ¶Et his seq̄tur q̄ fornicatio in genere mino: sit q̄ aliq̄ singularis fornicatio. ¶Cō sequenter queritur vtrū in infinitū sit mino: videtur q̄ sic. quia q̄tūcūq; decrescat siue remittitur illa singularis fornicatio qualibet demōstrata ad huc tamē est fornicatio in gñe mino:. Sz ista singularis potest i infinitū decrescere vel remitti. qđ probatur: quia eius remissio vel decrementum attenditur ſm decremētum vel remissionem voluntatis que in infinitū pōt remitti: q: non est aliqua adeo perua quin posset esse in duplo mino: et triplo et quadruplo:et sic ascendendo. Potest enim in infinitum ascendere ad infinita. Si g̃ ista singularis voluntas que est in ista singulari fornicatione potest in infinitū remitti: z ipa fornicatio similiter. et q̄tūcūq; remittatur fornicatio in gñe est mino: ea:ergo fornicatio in gñe est in infinitū mi

In oppoñ nor. Q3 si cōcedatur ex hoc seq̄tur q̄ quelibet circunstātia in infinitū aggrauet pctū et quelz sciētia:et hoc falsuz est aperte. qđ probatur p hoc q̄ iste demonstrato quocūq; sciente magis tenetur se abstinē a pctō ex p̄cepto deiq̄ ex sua scientia. g̃ mai: est malicia sua ꝓpter transgressionē p̄cepti q̄ ꝓpter sciētiam suam:ergo circūstantia sciē tie non aggrauat pctū eius in infinituz. similiter

Solutio. nec aliqua alia circūstantia. ¶Dicimus igitur q̄ re vera sicut supradictū est q̄ sicut vez est ſm om nem opinionem q̄ fornicatio gñis mino: est q̄ aliqua singularis: sz nō in infinitum. Non enī in infinitum pōt decrescere vel remiti singularis fornicatio vel eius volūtas: lz posset in infinitum accedere ad infimā vel ad minimaz. quia decremētum vel remissio ꝓprie non attēditur ſm accessū ad infimam: sz scōm recessum a supremo Albedo enim mediocris lz i infinitū possz accedere ad minimā quia non scōm aliquā ꝓportionē quin scōm mino rem. non tū in infinituz remitti. nec in infinitū mi nor esse q̄ suprema. Et q̄ ita debeat esse ostēdit p hoc quod dicit aristote. q̄ vnūquodq; mēsuratur optimo sui gñis. vt oēs equi optimo equo: et oēs hoies optimo hoīe. Uñ scōm accessū ad optimū sui gñis dr q̄d melꝰ alio: z scdz recessū ab eo dicitur alterū minꝰ bonū. malū aūt non habeat accessum ad bonū: sz elongatur ab eo et dicit magis vl minus: quia magis elongatur vel recedit. q: malū est ipa amissio aut corruptio siue diminutio ima ginis dicit: et ita elongatio ab ipso bono. Ꝑz igitur q̄ hec argumentatio non valeret hec fornicatio scōm voluntatē suam potest in infinitum accedere ad infimā: ergo pōt in infinitum remitti.

Nota diligenter. aristoteles

ēre vnuz dr magis malum alio.

¶Cap. 3. in quo ostendit q̄ fornicatio in genere sit aliq̄ta Cap. 3.

Aſ q̄ non. Postmodum queritur vtrū fornicatio in gñe sit aliq̄ta: videtur q̄ nō: quia potest esse cum maiori vl minori intentione qđ non potest esse si esset aliq̄ta. ¶Sed q̄ sic: ꝓbaꝫ per hoc q̄ singularis fornicatio que constat ex gñe et circūstantijs est aliq̄ta Non enī in infinitum argumētatur per circūstātias si ergo totū est finitū: igitur totuz ē aliq̄tū quod per circunstātias appositū est aliq̄tū est et finitum. igi tur residuum hec est malicia gñis aliq̄tum est et finitum. ¶Hoc etiā aliter ꝓbatur. Ponatur enī q̄ aliquis peccet ita q̄ in ipo non sit aliqua circūstantia loci vel tpis addēs malicie. Sz in hoc cō sistat pctū qđ est contra rationē et in rōnabili vo luntario siue in rationali volūtate. ex quo surgit malicia gñis videtur q̄ ita possit eē: q: pōt esse q̄ circunstātia tpis non augeat pctū/nec circūstātia loci: quia si locus delectabilis auget et locus grauis diminuit videꝫ q̄ locus mediocris nec augget/nec diminuit. Et ita hoc pctū habebit maliciam gñis tantū: et ita tantuz erit precise q̄tum et genus et ita cū ipm sit aliq̄tū z genꝰ est aliq̄tū

In oppoñ

Secundo,

¶Ex hoc sequitur contrariū eius qđ dictum est supra. q̄ malicia gñis minor est qualibet malicia singulari. ¶Preterea si ista fornicatio tāta est precise q̄ta ē fornicatio in gñe: ergo scōa fornicatio vel tertia vel quarta quā iste ꝓmittet in hoc instāti equalis erit fornicationi gñis. Sz ꝓbo q̄ immo debet esse minor: q: ista quarta minor est q̄ pria: quia ignorantia siue excecatio diminuit eā et prima erat equalis fornicatiōi i gñe: igit ista minor est q̄ fornicatio in gñe. quod est aperte cōtra predicta. ¶Propter hoc dicēdū q̄ re vera scōm opinionem fornicatio in gñe est aliq̄tū malum lz sit cum maiori vel minori intētione. Hoc enī non impedit quin habeat aliq̄tā maliciaz: et ego loquor de fornicatione in gñe. non scōm q̄ in gñe idē est q̄ in vniuersali: sed scōm q̄ in gñe dicitur fornicatio que nō habet aliquā circūstantiā preter essentiam gñis ¶Ad aliud dicēdū q̄ nulla fornicatio singularis est equalis fornicatiōi gñis vel minor ea: sz ois maior sicut supra ꝓbatū est Uñ dicendum q̄ nullus potest cōmittere tantū pctū preci se q̄tum est genus pcti: q: nullus est qui habeat aliquā circūstantiā z sinon respectu sui stat⁹: tñ respectu alterius q̄ est vel potest esse. Nullus enī est qui nō habeat rationē excellētiorem aliquo q̄

Hoc videt eē ꝓtra predicta. Tertio.

Solutio ꝓ ad primum

Ad aliud.

Nota ista diligēter q: dubia sunt. est vel qui esse pōt. Sūma huius solutionis p̄cedentis est q̄ fornicatio in genere est mino: qualibet singulari: z q̄ ipsa est in qualibet singulari et in qualibet augmēta tur per circūstantiā tpis vel

Aliter potest dici. persone vel scientie vel ordinis vel etiā per circūstantiā que est intensio naturalis spēi. s. habitudinis naturalis: z scdz hāc solutionē nō dicitur circūstantia augēs vel diminuens nisi respectu alterius circūstantie augentis vel diminuētis z non respectu generis: q: scōm hanc solutionē malitia generis minima ē. ¶Aliter posset dici et bene q̄ malitia generis ē equalis alicui malitie singularis. vt si esset creatus aliquis in minimis naturalibus z nō haberet aliquā ꝓgatiuā respectu alterius nec haberet aliquā accidentalē circūstantiā naturalibꝰ superadditam si peccaret talis solo genere peccaret. Dico aūt illū in minimis naturali

q̄s minimꝰ i naturalibꝰ. bus creari qui scōm nature siue capacitatē et largitatē dr nō esse susceptiuus minoꝝ naturalium.

Aſ contra hāc solutio. ¶Sed opponiē cōtra istā solutionē qđ prius opponebatur. s. esto q̄ aliquis sit in cō simili statu et peccet scdo vel tertio q̄ iste minus peccat solo genere pcti: igit malitia generis est mino: in isto q̄s in precedenti, g̃ precedēs pctū nō erit equale malitie generis.

Solutio. ¶Et dicendū est ad hoc scōm istā solutionē q̄ in pctō huiꝰ hois est malitia generis Sed nō generis pleni z integri sed minꝰ pleni. sicut dr q̄ homo curtatus pedibꝰ hō est et si nō pleBernardꝰ. nus homo aut integer. z sicut dicit btūs Bernꝝ homines mali nō sunt: quia non pleni homines. Secūdū autem illā solutionem dicitur circūstantia magis augens vel diminuēs respectu gñis nō respectu alterius circūstātie minoris vel maioris.

¶Cap. 4. vbi ostendit quomodo fornicatio genere maio: sit superbia.

¶Quarta questio principalis. Ca. iiij.

Aſ q̄ superbia p greg. ¶Circa quartū capitulū q̄rit vtrū fornicatio in gñe sit magis malū q̄ supbia vel econuerso. Uidetur q̄ supbia sit magis malū. q: dicit Grego. q̄ spiritualia pctā minoris infamie: sed maioris culpe. igit superbia est maioris culpe q̄ fornicatio: et ita ē magis malum. ¶Itē maxima supbia ē magis malū q̄ maxima luxuria. igit per doctrinā aristotelis superbia est simpliciter magis malū q̄ fornicatio simpliciter. ¶Itē per supbiam peccat hō proprie z

Secundo. Tertio. Ecclesiasticꝰ primo z immediate in deū. sicut dicit eccl. Initium supbie hois ē apostatare a deo. p fornicationem aūt peccat homo in suū corpus. sicut dr apostolus. Qui fornicaꝫ in corpus suū peccat. Sed magis malū est simplr peccare in deū q̄ in creaturā. igitur supbia simplr est magis malū q̄ fornicatio simplr siue in gñe. ¶Sed contra. Fornicatio in gñe est mortale pctū: q: ois fornicatio ē mortale pctū: z supbia in gñe nō est mortale peccatū: q: aliqua supbia est venialis vt inanis gl'ia est venialis. Sed oē pctū mortale magis malū ē q̄ illud qđ nō est mortale: g̃ fornicatio in genere est magis malū q̄ supbia in gñe. ¶Itē supbia i genere est veniale pctū. qđ ꝓbaꝫ per hoc q̄ supbia in se cōsiderata sine aliqua circūstātia aduenīente extrinsecus semp est veniale. Henꝰ em̄ tum est in indiuiduis: igit cū aliqđ indiuiduū sit veniale pctū. ꝓpter genꝰ nō erit nisi veniale illđ indiuiduū. igit et ipm genꝰ cū sit pctū erit pctū veniale. Sed fornicatio in gñe est pctū mortale: igit fornicatio in gñe est maꝰ pctū siue maꝰ malum q̄ supbia in gñe. ¶Item supbia est pctū: g̃ mortale vel veniale. nō mortale: igit veniale: et inde vt prius. ¶Solutio Aliqđ dr maius in gñe tribus modis. Primo vt dicā maꝰ malū alio i genere. i. ſm naturā ipi⁹ gñis siue gñaliter qđ idem est. Et ſm hoc fornicatio i gñe nō ē maꝰ malū q̄ supbia in gñe vel econuerso. imo scōm hoc sūt excedentia z excessa: q: ſm significationem hāc ad hoc q̄ aliqđ sit maius malū alio: opz q̄ qđlibz cōtentū sub illo gñe sit maꝰ malū quolibet contento sub alio gñe. Uñ scōm hoc hec ē falsa. Adultery in gñe est magis malū q̄ fornicatio simplr in gñe ¶Scdo dr aliqđ magis malū alio in gñe. i. in sua natura cōsideratū non habito respectu ad aliquas circūstantias: et ſm hoc accipiē supbia large ad supbiā veniale z mortale. Si aūt accipere strictē ꝓ supbia mortali: tunc verū esset q̄ fornicatio est minus pctū q̄ supbia. z supbia maꝰ. Scōm aūt significationē ei⁹ qđ est in gñe: et ſm q̄ supbia sumiē large ꝓ veniali z mortali cōcedimus q̄ fornicari est maꝰ malū in gñe q̄ supbia in gñe: q: velle excellentiā suā hoc ipm cōsideratū scōm se in gñe veniale ē. z ideo abstractis oībus circūstantijs pz q̄ fornicari est maꝰ malū in genere q̄ superbire. ¶Tertio dr aliquid maꝰ malum alio in genere. i. scōm posse gñis qđ est potens in magis malū indiuiduū scōm naturā suaz q̄ aliud scdz q̄ probat Aristoteles q̄ equus simpliciter melior est asino. q: optimus equus ē melior optimo asino scz vere posse equi. Sic enim intelligit Aristo. Alioqn nulla esset probatio: quia contingente q̄ oēs equi essent mali. optimus asinus eēt melior quolibet equo: z hoc sensu superbia in gñe est maius malū q̄ fornicatio in gñe: q: natura huiꝰ generis pōt in maius indiuiduū: q̄a maxima supbia est maius malū q̄ maxima fornicatio. ¶Per hanc distinctionē patet solutio ad obiecta. q: vtraq; istarū est vera. Fornicatio i genere est maius malū q̄ superbia in genere: z supbia in genere est maius malū q̄ fornicatio in genere. Aſ autem dicit Grego. intelligendū est de peccatis mortalibus. Eodē modo ad illud eccl. Initium supbie ꝛc. Uerū em̄ est q̄ supbia mortalis in genere maꝰ malū est q̄ fornicatio in genere: non tantū tertio modo sed scdo. q: supbia magis cōtra deū est q̄ fornicatio. Superbia em̄ potentiā dei z dignitatē sibi arrogat dum auctoritate sua dñari vult rationalis anima qđ solius dei est. vt dicit Aug. in sexto libro musice. Primo autem modo ꝓstat q̄ neutrū maꝰ malū alio. ¶Ad alias obiectiones in contrariū factas respondeo q̄ cōclusio vera est in tertia significatiōe. Si aūt queratur vtrū superbia in genere sit veniale vel mortale. dicendū est q̄ veniale.

Ad grego. Ad illud eccl. Ecclesiastici. Augustinꝰ Ad alia in cōtrarium.

¶Tractatus decimusoctauus de mendatio continet tria capitula. Ca. i. vbi ostendit q̄ homicidiū sit grauius mendatio.

Prima q̃o.

Arca primũ capitulũ probatur q̃ mẽdaciũ sit maius pctm̃ in genere q̃ homicidiũ: z loquor de mẽdacio qđ est ꝓtrariũ veritati qua homo debet eẽ veredic⁹ primo nõ de capitali mendacio qđ est in infidelitate: de quo post dicẽt. ¶ Sic g̃ ꝓcede in rp̃m. mẽdatiũ mai⁹ malũ ẽ q̃ maxiz homicidiũ. qđ ꝓbat qz magis peccauerũt iudei in xp̃i morte mentiendo q̃ milites in crucifigẽdo. vñ in euãgelio. Ꝓpterea q̃ me tradidit tibi magis peccauit. Sed in terficere xp̃m maximũ homicidiũ fuit: q̃to em̃ dignior est q̃ occidit tanto maius est homicidium. maximũ ergo ꝓmiserũt mẽdatiũ iudei cũ dixerũt reus est mortis. Q; mendatiũ maius malũ fuit q̃ homicidiũ maximũ: ergo mẽdatiũ in gñe mai⁹ malũ est q̃ homicidiũ. ¶ Contra. Homicidiũ in genere est pctm̃ mortale: mendatiũ vero non. q̃a aliquod mendatiũ veniale est. ¶ Preterea vtrũq; nocet proximo: sed homicidiũ magis nocet: igit̃ est maius pctm̃. ¶ Ad hoc soluimus q̃ intermptionẽ huius. Mendaciũ est mai⁹ malũ q̃ maximum homicidiũ quo ipi iudei interferũt filiũ dei. Interfecerũt autẽ iudei ip̃m xp̃m auctoritate et nõ solo mendatio: qꝛ ꝓceperũt interficere dicẽtes crucifige: z magis peccauerũt dicendo crucifige q̃ dicendo reus est mortis. Utroq; aũt. s. mendatio homicidio suo magis peccauerũt iudei q̃ milites crucifigentes eũ. Judei em̃ mentiti sunt ex sola inuidia: qꝛ crediderũt ip̃m esse messiã. Milites ꝓ ex ignorantia peccabãt. ¶ Sed q̃ritur de predicto mendatio z de p̃dicto homicidio iudeorum qđ fuit maius. videt q̃ mendatiũ fuit maius quia fuit pctm̃ sp̃uale. Homicidiũ aũt carne g̃ cũ cetera sint paria maius fuit pctm̃ mendatij in eis q̃ homicidij. Q; aũt essent paria ꝓz: qꝛ ex eadẽ inuidia siue libidine mentiti sũt z interfecerunt et ꝓtra eãdẽ psonã vtroq; pctõ peccauerũt. ¶ Preterea cuz pctm̃ dicat mai⁹ alio q̃druplicit̃ q̃ritur quo illoꝝ modoꝝ homicidiũ iudeoꝝ dicatur maius. Nõ em̃ põt dici maius ꝓpio modo: qꝛ ex eque intensa volũtate mentiti sũt et interfecerũt. Nec sc̃o modo vt videt̃ qꝛ nõ fuit ibi priuatio melioris ordinis. qꝛ in vtroq; fuit priuatio ordinis quẽ debuerũt habere iudei ad xp̃m sibi ꝓmissũ. z ita videt̃ q̃ homicidiũ nõ fuit maius q̃ eoꝝ mẽdatiũ Et ex hoc sequit̃ q̃ homicidiũ in genere nõ ẽ maius pctm̃ q̃ mendatiũ in gñe. ¶ Solutio. Sicut dictũ est ad euidentiã taliũ cõclusionũ semp̃ recurrendũ est ad virtutes oppositas talibus vicijs z per hoc apparebit eius malitia cuius sit in pctõ cõtrario. Cõstat aũt q̃ homicidiũ cõtrariũ est caritati: mendatiũ autẽ veritati. dignior autẽ z melior est ordo qui est in caritate q̃ qui est in tali ꝟitate. nõ tm̃ ꝓpter hoc q̃ tã caritas q̃ eius effectus nũq̃ excidet̃ sed erit in patria in actu z in habitu. sed ordo ꝟitatis qua hõ est veredic⁹ in actu nõ erit in patria sz etiã ꝓpter hoc q̃ caritas in se dignior est q̃ talis ꝟitas qꝛ immediate ẽ in bonũ ꝓpter qđ oĩa bona facit in caritate cõita qđ nõ cõuenit virtutib⁹ sp̃ualib⁹. Patet igit̃ q̃ in homicidio est priuatio melioris ordinis z est priuatio ordinis magis debiti q̃ in mẽdatio. Et ita ꝓz quare homicidiũ sit mai⁹ malũ in genere q̃ mẽdaciũ nõ tm̃ tertio modo sed etiã scõ. ¶ Q; autẽ obiciꝝ q̃ mendaciũ est pctm̃ sp̃uale z homicidium carnale. dicendũ q̃ falsũ est. Carnale pctm̃ dr̃ qđ tũc facit delectari in carne. Sz homicidiũ nõ habet delectationẽ in carne: sed in vindicta. Ex libidine em̃ vindicte ꝓcedit eꝝ actus. Gula em̃ z luxuria solũ modo sũt peccata carnalia. ¶ Sz obiciꝝ cõtra illd̃ qđ dictũ ẽ in solutõe prima. Secundũ talẽ solutionẽ videt̃ sequi q̃ pdigalitas et auaritia sũt paria pctã: qꝛ eidẽ virtuti scz largitati opponũtur. ¶ Sed cõtra. In pdigalitate magis de refulgentia diuine bonitat̃ sicut dr̃ Aug. qꝛ pdigus cõcat bona sua in quo imitat̃ quodam modo deũ licet sinistrã habeat intentionẽ. ¶ Et ad hoc dicendũ q̃ auaritia mai⁹ pctm̃ est q̃ pdigalitas: qꝛ ibi est priuatio pluriũ ordinũ. Cũ em̃ largitas ordinet ad primũ cui cõcãda sũt bona z ad res q̃ cõcande sũt: et ad res dupl̃r ordinet hõ scz ne in eis delectet̃ z ne eas retineat. In auaritia priuatur vterq; ordo: qꝛ res ipsas que create sũt vt bonitates suas effluãt retinet̃ z incarcerat auarus. ꝓpter qđ dr̃ dñs in Osee Liberabo linũ meũ z lanã meũ. sed in pdigalitate nõ priuat̃ ordo iste. Eiusdẽ autẽ determinatiõis sũt iste q̃stiones quarũ vna est vtrũ maius sit mendatiũ in genere quo mẽtiti sũt iudei dicẽtes Reus est mortis q̃ homicidiũ quo auctoritate et precepto interfecerant eum dicentes. Crucifige. ⁊c.

¶ Cap̃. scõm vbi ostendit q̃ infidelitas grauior sit q̃ superbia.

Vltimo q̃rit̃ de vicijs sp̃ualib⁹. z queritur de supbia z infidelitate vtrũ sit mai⁹ in gñe. ¶ Videt̃ q̃ infidelitas: qꝛ infidelitas ẽ priuatio dignioris q̃ aliq̃ aliũ vicijũ: qꝛ est priuatio fidei. Fides aũt gñat spẽ. spes aũt caritatẽ: igit̃ fides ẽ aliq̃ causa ꝟtutũ. q̃ dignioꝛ. q̃ infidelitas ẽ priuatio dignioris q̃ supbia: q̃ est mai⁹ pctm̃. ¶ Itẽ infidelitas magis punit̃ ab ecclia q̃ aliud pctm̃ z iust̃: q̃ mai⁹ pctm̃ ẽ. ¶ Itẽ infidelitas ẽ priuatio melior̃ boni q̃ supbia: igit̃ est mai⁹ pctm̃. ꝓbatio ꝓme. Dicit em̃ Aug. in li. bro de fa religiõe q̃ credere ẽ btitudo. Nõ soluz vt intelligat̃ p causã vt volũt quidã: sz etiã essentialiter. Nõ credere aũt moꝛs ẽ eterna: igit̃ infidelitas ẽ recte priuatio melior̃ boni q̃ supbia qꝛ z si supbia ꝓmuet btitudinẽ nõ tm̃ directe: igit̃ infidelitas mai⁹ pctm̃ ẽ q̃ supbia ¶ Cõtra. Maxiz supbie dr̃ supbia dr̃. Vñ a delicto mario mũda me. i. a supbia: q̃ supbia ẽ maxim pctm̃. igit̃ ẽ mai⁹ q̃ infidelitas ¶ Itẽ supbia ẽ directe ꝓtra deũ vt dictũ ẽ vt dr̃ Greg. Supbia erecta ceruice pugnat ꝓtra deũ: infidelitas aũt nõ. z inde vt ꝓz ¶ Itẽ maxia supbia mai⁹ malũ ẽ q̃ maxia infidelitas: igit̃ supbia in genere mai⁹ malũ ẽ q̃ infidelitas. ¶ Itẽ pctm̃ in spñsctm̃ ẽ irremissibile. infidelitas ẽ remissibile pctm̃: q̃ pctm̃ in spñsctm̃ est maius. ¶ Itẽ dr̃ Aug. q̃ tãta est labes illi⁹ pcti q̃ hũilitatẽ penitẽtie subire nõ põt. sz infidelitas de facili subit hũilitatẽ penitẽtie. qđ ꝓz in idolatria q̃ ẽ infidelitas q̃ ꝓmittua ecclia facile z sepe remittebatur: quia facile ꝓuertebant idolatre. q̃ pctm̃

Ad primũ.

Quid sit pctm̃ carnale.

Causa horuria.

Bula et lucuria.

Cõtra ꝓz dictũ aũ.

Augustin⁹ Solutio.

Auaritia z pdigalitas inuicez cõparantur.

Dñs i ose.

Ultia q̃stio

Argũtur.

Secundo.

Tertio pr augustinũ.

Jn oppm̃.

Secũdo gregoriũ

Tertio.

Quarto.

Quinto q̃ augustinũ.

Sexto argũt fraternum odium esse grauiꝰ infidelitate

in spñsctm̃ est mai⁹ pctm̃ q̃ infidelitas. ¶ Cõsequẽter videt̃ q̃ fraternũ odiũ sit mai⁹ pctm̃ q̃ infidelitas vel aliquod aliud spũale. qꝛ sicut odiũ dei se habet ad pctã que sũt in deũ: ita fraternum odiũ ad pctã q̃ sunt in ꝓximũ. Sed odiũ dei maximũ est pctm̃ inter pctã q̃ sunt in deũ: igitur fraternũ odiũ maximũ est inter pctã q̃ sũt in ꝓximũ ergo maius inuidia et oĩbus aliis q̃ possũt esse in ꝓximũ. Itẽ tantũ pctm̃ est fraternũ odiũ vt ꝓpter ip̃m dicant̃ redire peccata. ꝓpter infidelitatem nõ dicũtur redire: igit̃ fraternũ odiũ est maius pctm̃. ¶ Ecõtra videt̃ q̃ infidelitas est mai⁹ pctm̃ quod ptz in pctõ desperatiõis qđ est pctm̃ infidelitat̃. Credere em̃ q̃ maius sit pctm̃ aliq̃ dei mia infidelitas est sicut ptz in chayn qui dicebat q̃ maioꝛ est iniquitas mea q̃ vt veniã merear. Sed huiꝰ infidelitati annexa ẽ maioꝛ pena q̃ pctõ fraterni odij: z hoc ex dei iusticia est infligẽte in presenti tali pctõ prelibationẽ pene infernalis q̃ est vermis cõscientie quẽ iã patiũtur desperantes: ergo cũ hoc pctm̃ sit magis penale q̃ fraternũ odiũ mai⁹ est pctm̃. ¶ Solutio. Ad primũ rñdemus q̃ tres sũt modi dicendi pctm̃ esse mai⁹ in gñe alio. sicut primo dictũ est. Scõm primuz modũ supbia et infidelitas sũt excedẽtia z excessa. Scõm aũt scz modũ infidelitas est mai⁹ peccatũ in gñe q̃ supbia. ¶ Nõ valet tñ quoddã argumentũ qđ ad hoc fiebat hoc. s. infidelitas maiori pena punit̃ z iuste: igitur est maius q̃ supbia Nõ em̃ magis punit̃ ꝓpter maioꝛ tatẽ peccati sz ꝓpter cõsequẽs: qꝛ alios inficit. Est em̃ morbus ꝓtagiosus z lepra volatilis: z pat̃ et simile in adulterio z furto. Magis punit̃ furtũ q̃ adulteriũ. ꝓpter hoc q̃ fures interficiũt et tñ furtũ min⁹ peccatũ ẽ q̃ adulteriũ. sicut dicit salomõ. ¶ Ad hoc autẽ qđ obicit. s. q̃ supbia dr̃ pctm̃ maximũ dicimus q̃ hoc dr̃ duabus de causis. Prima est ꝓpt̃ gñaliter suã: qꝛ supbia prima est de recedẽtibus a deo: z vltima de accedẽtib⁹ ad deũ. Alia causa est qꝛ ipa dr̃ maximũ pctm̃ esse inter capitalia. tñ aliq̃ nascit̃ ex capitalibus qđ maius est. ¶ Ad hoc aũt qđ obicit q̃ infidelitas nõ est recte in deum: sed supbia. dicendũ q̃ falsum est: imo infidelitas directe est in deũ. qꝛ directe et imediate aufert ei cultũ debitũ et oĩpotentiã vt est in idolatria. Supbia aũt ꝓpie appetit dñari. z hoc est respectu ꝓximoꝝ. ¶ Ad hoc autẽ qđ obicit q̃ maxima supbia est maius malũ q̃ maxima infidelitas. Dicendũ ad hoc q̃ verũ est: sed hoc non est scm̃ naturã generis supbie: sed ex circũstantia. ꝓpter hoc scz q̃ diabol⁹ prudẽs z sciens regnũ dei impugnat illud eo q̃ scit esse regnũ dei. Preterea hoc cõtingit ex diuersitate subiectoꝝ qꝛ forte si supbia maxima z infidelitas maxima esset in diabolo: maioꝛ tñ esset eius infidelitas. ¶ Ad hoc aũt qđ obicit de pctõ in spñsctm̃. dicimus q̃ infidelitas z pctm̃ in spñsctm̃ sũt excedẽtia z excessa Scõz primũ modũ dicẽdi mai⁹ pctm̃ est in genere. sed scm̃ scm̃ modũ pctm̃ in spñsctm̃ ẽ mai⁹. Notandũ tñ q̃ aliq̃ pctm̃ in spñsctm̃ est infidelitas vt desperatio sicut patuit in opponendo. ¶ Ad hoc aũt qđ obicit de fraterno odio. dicim⁹ q̃ non valet. Odiũ dei est maximũ inter peccata q̃ sunt in deũ: ergo odiũ fraternũ ⁊c. qꝛ in odio dei ẽ priuatio optimi ordinis z etiã pluriũ ordinum. Sed pluriũ ordinũ est priuatio in aliquo pctõ quod ẽ in spiritũ sanctũ scz in impugnatiõe caritatis fraterne vl̃ agnite ꝟitat̃ q̃ in fraterno odio. ¶ Ad hoc autẽ qđ obicit q̃ ꝓpter fraternũ odiũ recedũt peccata. Dicim⁹ q̃ hoc non dr̃ propter hoc q̃ sit maius pctm̃ q̃ alia. sed dicitur quo ad quandã coadaptionẽ. Instat em̃ vt eadẽ mensura remetiet homini a deo qua ipe mensurat ꝓximo: ergo cũ nõ velit ei remittere iraꝝ iustũ est vt deus et iraꝝ suam nõ remittat. de infidelitate autem et odio dei postea patebit. Cap. 3. vbi ostendit odiũ dei esse grauius q̃ sit infidelitas. ¶ Videtur q̃ odiũ dei maius sit pctm̃ q̃ infidelitas: qꝛ odiũ fraternũ est maximũ peccatũ inter pctã que sunt in ꝓximũ: q̃ odiũ dei est maximũ pctm̃ inter pctã que sunt in deũ. ¶ Itẽ odiũ dei est maximũ pctm̃ in diabolo. Est em̃ maius pctm̃ q̃ supbia. quod patet: q̃a odiũ dei est priuatio melioris boni scz melioris virtutis: qꝛ caritas q̃ superbia q̃ est priuattua humilitatis: igitur est mai⁹ pctm̃ cũ sit priuatiuum melioris boni: igit̃ odiũ dei est maius pctm̃ sp̃ualium. igitur est maius q̃ infidelitas. ¶ Itẽ odiũ dei magis mouet ad opera cõtraria virtuti q̃ infidelitas: igitur est maius malũ. ¶ Itẽ odiũ dei est priuatiuũ dei ſm q̃ deus finis oĩm est z q̃m bonus: vnde dñs. Dicit̃ em̃ Aug. q̃ qui ex infirmitate credit christũ non esse deũ peccat in patrem non in spiritũ sanctũ z tamẽ infidelis est: ergo odium dei maius pctm̃ est q̃ infidelitas. ¶ Contra. Fides est prima virtutũ et causa: qꝛ alias generat z dignissima est. Est em̃ animi rationalis ad deũ z etiã prima cognitio z maxima virtutũ: ergo infidelitas cũ sit eius priuatiua est maius peccatum q̃ odiũ. ¶ Itẽ fides est cognitio veri z non solũ cognitio veri sed etiã cognitio boni in q̃ntũ bonuz sicut veri in q̃ntũ verũ. Credo em̃ q̃ deus est summe bon⁹: et ita motus fidei est in verũ in q̃ntũ verum: z in sũmũ bonũ in q̃ntũ sũmũ bonũ: igit̃ per priuationẽ maioris boni nõ põt probari q̃ odiuz dei sit maius pctm̃ q̃ infidelitas q̃ ẽ priuatio maioris boni vel equalis: igitur infidelitas est equale malũ vel maius q̃ odiũ dei. ¶ Itẽ infidelitat̃ annexa est maioꝛ pena q̃ odio dei: ergo maiꝰ peccatum. ¶ Solutio. Dicimus q̃ odiũ dei est mai⁹ peccatum in genere q̃ infidelitas tribus de causis. Prima est difficultas que est in fide. In nulla enim virtute est a deo difficilis motus sicut in fide. Hoc em̃ est vnũ de tribus mirabilibus. sicut dicit beatus Berñ. Tria enim sunt mirabilia. s. q̃ virgo peperit: et deus homo quod homo credit. vnde dñs. Si potes credere: omnia possibilia sunt credenti. In caritate autem non est difficultas tanta: quia ipsa est in bonum. quod appetibile mouet et generat sui appetitum. ¶ Alia causa est ignoꝛantia. Qui enim discredit aliquez articulum deceptus est aliqua fantastica ratione per quam fallitur et fit ignoꝛans: z hec ignoꝛãtia excusat aliq̃tulũ. Jn odio autẽ dei nõ ẽ ignoꝛ

Ad aliud.

Septimo.

Jn oppm̃.

Chayn.

Solutio. Ad pumũ.

Ultimarõ nõ pcludit.

Adulteriũ est grauius furto.

Ad aliꝰ gre superbia dr̃ maxima.

Ad aliud.

Ad aliud.

Alia causa

Ad aliud.

Nota hec.

Ad aliud.

Primo aũ.

Scõo aũ.

Tertio.

Quarto.

Augustin⁹

Jn oppm̃.

Secundo.

Tertio.

Solutio Odiũ dei ẽ gñus q̃ infidelitas tripl̃ de cã.

Prima.

Scõa cã.

rantia: qz si odit oportet q cognoscat. vnde dicit
Augustin⁹. Aug. q inuisos possum⁹ diligere: incognitos nõ.
Tertia cã. similiter nec incognitos possumus odire. ¶ Ter
tiũ est: qz odiũ dei magis mouet ad opa cõtraria
ad obiecta. virtuti q infidelitas. ¶ Ex his ptz solutio ad ob
iecta: z patet q nõ valet argumẽtũ primũ. fides ẽ
maxima virtutũ: igit infidelitas est maximũ vi
ciorũ. qz difficultas q est in fide facit q nõ trñ pec
Ad aliud. cet infidelis q tũ deũ odiens. ¶ Ad hoc aũt qõ
scdo obicit q infidelitas est priuatio equalis bo
ni vel maioris q odiũ. dicim⁹ q si sit priuatio eq
lis boni non tamẽ eque debiti. Qui enim odit de
um cognoscit: et ex hoc magis deberet diligere.
Qui autem est infidelis non cognoscit articulus
propter quẽ nõ creditum dicitur ifidelis. ¶ Ad
Ad tertiũ. tertiũ dicim⁹ q nõ valet hec argumẽtatio. maior
pena annexa ẽ infidelitati q odio dei. ergo mai⁹
est peccatũ. Dicimus em q est pena inficta q
iudicio hoim: quãdoq iudicio dei. z hec dupler.
Dupler pe- quedã substantialis: quedã accidentalis est. Itẽ
na. pena annexa est pcto. De sola aut pena infictra
iudicio dei recte sequitur q si maior infligitur ma
ius est pctm. Non aũt de annexa sequitur. Ma
ior em est pena luxurie q superbie. z tñ luxuria mi
nus est peccatũ q superbia.

¶ Tractatus. 19. continet duo capitula.
Primũ cap. est de triplici radice pec
cati z ptinet tres qstiones.

¶ Tractatus decimusnonus. Ca. i.

Multiplex diuisio pcti

IActo de peccato et ei⁹ diffinitiõe. dicẽ
dum est de ei⁹ diuisiõe q̃ multipliciter
diuiditur. diuidit q̃q bimẽbri diuisiõe
vt omne pctm ex amore vel timore. q̃q
trimẽbri: vt oẽ q̃ est in mũdo aut est cõcupiscẽ
tia carnis. z̃c. Et sup apoca. Joãnis habet q dicũtur tria principalia esse vicia cõtra q̃ pugnam⁹
auaritiã/vanã gl̃az/cupiditatẽ. q̃q quadrimẽbri vt i pctm cordis/oris/opis/p̃suetudinis. ppt
q̃ quater dr in cãticis Reuertere reuertere. z̃c.
Et in hier. in principio. vt euellas z dissipes. z̃c.
q̃q in septẽ vicia capitalia. Primo dicendũ est
Prima qo. de illa Omne q̃ est in mũdo z̃c. ¶ Querit vtrũ
Af primo. fiat diuisio per spẽm. qz si sic: erit insufficiens. qz
nec ira nec invidia nec accidia sub aliq̃ triũ illorũ
cõtinetur. Si per radices cõtra. vnica est trñ ra
Augustin⁹ dix libido. s. vt dr Aug. in libro de li. ar. ¶ Item
scdm Apostolum. Cupiditas ẽ radix oim malorũ. nõ
Scdo aug. igit tres. ¶ Itẽ ibi incensa igni et suffossa. Aug.
ponit duas radices. s. timorẽ z amorẽ. Timor nõ
Tertio. cõtinet sub aliquo illorũ. nec econuerso igit male
posite sũt tres. ¶ Itẽ alia rõne videt q tñ sunt
due. s. luxuria z superbia. qz filij israel intrauerunt
terrã p̃missionis superatis tñ duob⁹ regib⁹ scz re
ge amorreorũ. i. amaricatiũ: z rege basan. i. turpi
tudinis. i. superbia z luxuria. q̃ si his superatis ascẽ
dim⁹ in hierusalẽ ad quã vicia nõ intrat: ille due
Quarto. radices sũt oim. ¶ Preterea septẽ sũt capitalia
vicia q̃ nõ sũt genera vel spẽs aliorũ: sed radices.
qz ab his oia oriũtur. z hec oia nõ cõtinẽtur sub
illis trib⁹ vel illorũ aliquo nec econuerso. vt videt
Quinto. de invidia/ira/et accidia. ¶ Itẽ q̃q sũt q timẽ
tur. infamia/inopia/infirmitas/inimicitia/mors.

ergo q̃q eis opposita diliguntur. qz maxime in
his q̃ inuite amittim⁹ z volentes acquirim⁹ versant cõtrarioz affectiones: gaudiũ de habito/dolor
de amisso/spes de hũdo/timor de amittẽdo vel nõ
obtinẽdo. Sũt aũt q̃q desiderabilia: vita/amicitia z̃c. Cũ q̃ scdm illa tria desiderabilia sint tres
radices: igit eadẽ rõne circa hec q̃q z q̃q radi
ces vt amor vite z amor amicor. Amor em vite ra
dix ẽ plurimor. vñ Baruth. Juuenes viderũt lu- Baruth.
mẽ z perierũt illi. s. q sp volũt esse in flore iuuẽtutis. ¶ Responsio. Ad primũ dicim⁹ q prima ar- Solutio
gumẽtatio nõ valet: qz ille tres cõtinentur sub il ad primum.
la vnica. ¶ Ad scdm dicimus q timor multa ge- Ad scdm.
nerat mala imediate. nõ tñ ponit radix: qz hũc ti
morẽ semp alig libidinosus amor generat. z agit
hic de primaria radice. ¶ Ad tertiũ dr q̃ species Ad tertiũ.
ponitur p genere. sup̃bia p spũali vicio luxuria
p carnali. ¶ Ad quartũ dicim⁹ q ira z invidia z Ad quartũ
accidia ex aliquo amore libidinoso pcedũt z ista
septẽ ad tria redigũtur. ¶ Ad quintũ dicim⁹ q z Ad quintũ.
si sint q̃q desiderabilia: nõ tñ q̃q radices primarie de quib⁹ hic agit. Alia em z naturaliter diligit: z tũc sine vicio. nec hr fm se vel delectationem vel aliã ꝓsuetudinẽ inclinãtẽ animũ ad diligendũ nisi alio libidinoso pcedẽte amore. sicut luxuriosi vt diuti⁹ suã possint explere libidinẽ amãt
se z vitã suã. vnde amor sui ponitur luxurie filia.
Idem dicimus de amore amicorũ q aut est naturalis: aut si est libidinosus est ex aliquo preceden
te amore libidinoso. Sũt em qui querũt multos Quare alig
amicos vel ob sup̃biã vel inanem gloriam vel ob q̃runt amicos.
cupiditatẽ vt inde timeãtur z plura acquirãt. Si Augustin⁹
cut em dicit Aug. In potentijs honorib⁹ dignitatibus nõ queritur nisi excellere vel preesse. Ita
penes hec licet distingãtur nõ distinguitur pluralitas radicis. ¶ Sed otra hoc videt esse quod Otra pdi. ad
dicit Aug. in secundo libro confes. domine singu per augustũ
la vicia peruerse nituntur imitari te vt superbia in
dominio cũ tu solus sis dom⁹. Ambitio in honoribus cũ tu solus honorãdus: ergo cũ diuersa po
nantur vicia superbia z ambitio in potẽtijs z honoribus. non idem libidinose queritur nec in his
idem vicijs consistit q̃ est contra proximo dictũ
¶ Preterea querit quare penes honorẽ nõ distin- Secundo.
guitur vna radix vt penes dñationem. Dicitur q Solutio⁹
honor q̃q dicit ipsa dignitas siue ipsa excellentia: et sic ambitio idem q superbia. ¶ Itẽ honor
q̃q idem est q honoratio q̃ fit vel a corde vel ab
ore vel a manu: z fm hoc idem est ambitio q inanis gloria q̃ est filia superbie: et sic patet solutio.
¶ Item bonũ finis est omniũ: quia vt dicit Dio- Aliter'af.
nisi. Omnis agens intendens bonũ agit vel verum scilicet vel apparens: z ita bonũ finis est ois
actionũ: verũ bonũ oim bonorũ. Apparens bo- Verũ bonũ
num oim malorũ actuũ z viciosorũ. Sed bonũ tri- tripler.
pliciter dr: delectabile z honestũ z vtile: igitur et
apparẽs bonũ similiter. i. apparens delectabile Silr appẽs
apparens honestũ apparens vtile. ergo sic erunt
alie radices prorsus a tribus primis ¶ Dicimus Solutio.
q̃ fm finis vltertor tanto prior vt ptz in exẽplo
vetule q̃ appetit btitudinẽ: z ppter hoc deo vult
seruire: z propter hoc vult sana esse. ppter quod

querit medicinã vadit ad forũ emit olus. Ultimi
finis volũtas pria est: z generat volũtates oim q̃
sunt ad finẽ. ppter hoc appetitus vtilis non pot
esse radix de amore vite vel amicorum.

¶ Secunda questio.

Af q sic. SEcũdo queritur de curiositate vtrũ sit
vna alia radix. Naturaliter quidẽ oẽs
homes scire desiderãt z q̃q sapere plus
q̃ oportet. Aug. in scdo libro de lib. ar.
originẽ pcti ostendens sic ait. Voluntas aũt auersa ab incõmutabili bono z cõi z cõuersa ad ppriũ
bonũ aut exterius aut interi⁹ peccat. Ad ppriuz
cũ sue potestatis vult esse. Similiter ad exterius cũ
aliorũ propria vel quecũq ad se nõ pertinent cognoscere studẽt. Ad inferius cũ voluntatẽ carnis
diligit atq ita hõ sup̃bus aut curiosus aut lasciuus affectus ab alia vita excipit. z̃c. Si ergo triũ
ex equo positorũ primũ est vna radix scz sup̃bia.
vltimũ scz voluptas carnis est alia. tertiũ scz curiositas erit tertia radix. Quare ergo penes hoc
desiderabile nõ erit vna radix. scilicet curiositas
Secundo. ¶ Item preterea tres sũt vires irascibilis cõcupiscibilis rationalis. penes duas distingũtur due
Solutio. radices. quare nõ penes rationalẽ. ¶ Solutio.
De amore scientie vt de amore vite z amicorũ dictum est. ¶ Ad scdm dicim⁹ q cũ in consensu qui
Ad aliud. est rationis cõsumetur pctm invi rationabili: sũt
oẽs tres radices tanq̃ scz in imperãte. ¶ Itẽ cũ
Probat illud multiplr. quis appetit scire pluscq oportet vtrũq scz z scire z excedẽter volũtarie agit: ergo si ibi est pctm
erit ex ppria libidine ipsius scientie: z ita sine alia
libidine preiacẽte curiositas erit pctm. ¶ Itẽ cũ
vnãquãq creaturã possit aliqs facere deũ suum.
Augustin⁹. vt dicit Aug. qz qõ quis magis diligit illud colit
ergo et scientiã per se. z inde vt prius. ¶ Itẽ qui
dam diligũt scire vt alios doceant. talis voluntas
rie transit z apponit illũ finẽ: q̃ pot nõ apponere
finẽ illi sed sistere ibi vt diligat scire ppt ipm scire
Iste fruit creatura qz amore inheret illi rei z propter se: ergo ibi est fruitio. q̃ pctm. z nõ ex alia libidine: z ita curiositas erit radix. ¶ Itẽ solet ita
Scia q̃rit ppt diuer- distingui q aliquis vult scire vt excellat z illõ superbie est. alius vt sciat: z illud inanis gl̃ie. alius
sos fines. vt lucret: z illud cupiditatis. alius vt pfit aliis illõ
caritatis. aut ppter ipm scire: z illud curiositatis.
Af q curio- ¶ Sed cõtra. Si curiositas est vna radix: igitur
sitas nõ sit cũ oi pctõ vt malũ sit libido dñat. vt dicit Aug.
radix. Ibi erit libido: ergo amor rei ei⁹ quã quis inuit⁹
amittere potest. Sed hic nõ est amor nisi scientie:
igit scientiã quis inuitus amittere põt: qõ est falsum. cũ sit in alia perfectio vt virtus. ¶ Itẽ ꝟtus
et scientia sũt perfectiões aie sed ois perfectio dignior est eo qõ perficit: ergo cũ q̃s mouet in sciẽtiã mouet in superius. ergo nõ est ibi casus si non
mouetur in inferius sine casu: aut non est pctm et
Tertio. inde vt prius. ¶ Itẽ sciẽtia est bonũ quoddã delectabile: sed nõ sensus. q̃ spũale z delectabile intellectus naturaliter. Ergo sicut cũ sensus naturaliter delectat in suo delectabili non est peccatum. ita nec si intellectus in scientia cũ naturaliter in ea delectet. z inde vt prius. ¶ Item ꝟtus
Quarto. et scientia sũt due pfectiones anime: et virtus ex
se libidinose nõ põt diligi. qz eadẽ dilectione diligitur de⁹ z virtus vt dicit origẽ. ergo nec sciẽtia Origenes.
a simili per aliud virtus põt diligi ex libidine vt Opinio do
ypocrita cõtinẽtia. Propter hoc dicim⁹ q curio- ctoris.
sitas nõ est radix. ¶ Ad primũ z ad scdm dicim⁹ Ad primũ z
q si ita cõtingat q illõ erit ex libidine. ¶ Ad ter- secundum.
tiũ dicimus q illa fruitio cũ sit naturalis nõ erit Ad tertiũ.
pctm sicut i eo cui ex sola naturali pietate placẽt
opa mie nõ est pctm. qz natura nõ ẽ cõtraria gratie: sed via ad ipsam. ¶ Ad quartũ dicimus q illa Ad quartũ
la distinctio est magistralis. Nõ ergo est curiositas radix: sed tamẽ est pctm. ex alia tñ libidine sicut multa talia sũt pcta. vt patet in eo qui occidit
hoiem vt habeat hereditatẽ inuitus a cupiditate
trahit ad homicidiũ qõ displicebat in se. ¶ Itez Jo incidẽs.
cũ quidã error sit pctm. queritur vtrũ sit vna radix qõ videtur: quia vt dicit Dion⁹. Omis agens in Dionysius
tendit bonũ. bonũ scz vel apparens bonum: igit
z in cõcupiscentia omni qua appetit aliqd illud
appetit intendens q id sit bonũ. igitur appetitus vt
estimat sibi bonũ. igit falsa opinio siue error semper precedit. ¶ Sed secũdũ hoc videt q in prio
peccato luciferi hec falsa opinio precessit quando appetijt preesse: quia existimauit illud sibi eẽ
bonum. Et ita error in omni pctõ precedit: et ita
erit radix cuz scilicet dicat philosophus q omnis
peccans errat. ¶ Itẽ in ecclesiastico. Ubi sunt Secundo.
multa somnia multe vanitates. id est vbi sunt multe false opiniones multe false concupiscẽtie z superquas nos inuitos oportet relinquere. ¶ Dicim⁹ Solutio.
de lucifero q potuit estimare preesse esse bonũ sibi: et fuit hec opinio peccati et superbia intellectus. vt solũ estimauit preesse bonũ et hinc appetijt: z sic error nõ precessit. ¶ De errore autẽ di- Triplex erstingo. aut est in articulis et est semper peccatuz ror.
scz infidelitas. vel indeterminatis moribus. vt q̃
dicit pudicitiam malum: fornicationẽ bonũ. De
quibus dicit Jsayas. ve qui dicit bonũ malum. Jsayas.
quia hoc de reb⁹ accipitur nõ de personis z semper est peccatũ. Sed cui virtuti cõtrariũ dubiũ
est. Sed nõ põt esse radix: qz semp est ex alia libidine. qz cũ scientia faciendorũ sit naturalis semp
error iste prim⁹ inualit. vel ex cupiditate vel luxuria vel ex aliquo vicio. postea ex amicitia vel successione. Error in personis quãdoq nõ est pctm. Error in
Nam opinatio quãdoq violenta vt cũ video alipersonis.
quem fornicantẽ velim nolim credo illum malum
Sed si habeã indicia probabilia et ex inuidentia
inclinor potius q sit malus iste error: iste volũtarius est et peccatũ tentationis humane. Sed nõ
est radix: qz ex alio vicio procedit error in factis Error de se
indifferentibus. vt cũ credit q̃s q diuicie sint sibi nõ est pctm
bone nusq̃ ex se est peccatũ propter qõ dicimus
q error simpliciter non est radix.

¶ Tertia questio.

Af q sic. ITem querit de infidelitate vtrũ sit radix. Sit aliq̃s simpler bon⁹ absq̃ pctõ
mortali. aliq̃s heretic⁹ alloquit ipz z tãdem p̃ multas rõnes discredit in articulo. hec infidelitas nõ est ex aliquo pctõ. igit erit
radix. ¶ Itẽ sup Joh̃. si nõ venissez z locut⁹ nõ Secundo.
fuissẽ pctm nõ haberẽt. glosa. s. infidelitas. aug. Augustin⁹

Ad primū.

Infidelitas pīo obrepsit ex alio peccato,

Ad secūdū

Item.

Itē augu.

Alia ratio. Opinio doctoris.

Exemplum

Sic facit q̄t tuor princi paliter de superbia.

Superbia secundū aug. ꝓtra diffinitionem ar.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Quinto.

Cōfirmat.

In oppm.

Secundo.

Solutio.

Meritō hoc posuit: q; hoc retento oīa retinētur ꝛc̄. Sed hoc solet dici de causa et effectu: igit videt q; hoc pctm̄ sit causa aliop: ꝛ ita radix. ¶ Ad primū dicim⁹. Q; esm̄ vt philosoph⁹ ait. vox oīm est deū esse. ¶ Itē ꝛ apostolus. ꝑpe est verbū in ore tuo ꝑpe est in corde tuo vt dixi. Infidelitas primo vel ex cupiditate vel auaricia vel ex luxuria obrepsit. vt hiere. dicit. Post ea iualuit vt ex successione vel amicitia: ꝛ ideo hic radix nō ponitur pctī. ¶ Ad 2m dicimus q; de hac ꝺ; q; cōuenit omni pctō. ideo scz q; huius ꝓtraria est fides q̄ cor mūdat: ꝛ ideo quasi ex natura sui ꝓ ꝓtrietatē hac sublata oīa tollūtur. ¶ Itē q; fides infernar hoīem ne abeat libere post cōcupiscētiā suā: et ideo hec soluit habenas vt libere currat ꝓ cāpos licentie. ideo ꝺ; q; hoc retēto. ꝛc̄. ¶ Itē ꝺt aug. in libro de fide ad petrū scōm qualitatē vite cuiuscūq; siue bone siue male dabitur retributio male autē vite qualitas ab infidelitate ꝓcedit q̄ ex originalis pcti reatu initiū sūpsit: igit infidelitas ꝓ modum ꝓiustionis causa est oīs pcti: sed per modū radicis cōcupiscentia. Sicut cecitas causa est q; iste in foueā cadat: facit circa hoc q̄ dicit in euāgelio q; ideo hec fecerūt: q; neq; sciuerūt patrem meū neq; me. q. quia nō crediderunt.

¶ Cap. 2. de superbia. cōtinet quattuor q̄stiones

¶ Prima questio.

Sequitur de septimēdi diuisiōe q̄ est in vij. capitalia vicia quoꝝ oīm ꝺ; superbia regina. Unde primo dicēdū ē de superbia hoc ordine. primo quid sit superbia. secūdo quō est initiū oīs pcti. tertio de speciebus superbie. quarto de quātitate ei⁹. ¶ Dicit Aug. q; superbia est amor ꝓprie excellētie. ¶ Sed hoc nō videt pctm̄: q; tres sūt nobis fines scōm tres vires: verū rationalis: bonū cōcupiscibilis: honor irascibilis. Si ergo amor veri vel amor boni nō ē pctm̄: igit nec amor honoris: q̄ dignitatis vel excellentie. ¶ Itē bti paupes: q̄m ipoꝝ est regnū celoꝝ. ¶ Itē sermo dei de regalibus sedib⁹ venit appetitus regie dignitatis ꝛ sedis nō ē pctm̄ ꝛ inde vt prius. ¶ Item qui ep̄atū desiderat ꝛc̄. Itē velle excellere q̄q; bonū est: q̄q; est malū igit in se nō est malū. ¶ Itē excellere est indifferens sicut comedere ꝛ loqui: igitur velle excellere sicut velle loqui. ꝛ inde vt prius. ¶ Sed cōtra. Qui ep̄atū desiderat bonū opus desīde. ibi dicit glosa. Op⁹ ꝺt nō dignitatē. q. d. amare dignitatem malū est: sed bonū amare seruitutē. ¶ Item oēs hoīes natura sūt pares: q̄ cōtra natura est q; vn⁹ ꝓeest. igit velle ꝓesse hmōi. nō q̄ bonū cū nō sit ex virtute nec ex natura: sed est ex libidine igit est malū. q: oē volūtariū in nobis vel ē a natura vel ex virtute vel ex libidine. ¶ Propt hoc dicim⁹ q; amor ꝓprie excellētie ē pctm̄. Qui em̄ amat exp̄esse vt ꝓsit ꝓpriū nō amat sed cōe Itē appetitus illi⁹ excellentie qua oīa sub pedib⁹ nostris erūt subiecta. vt ꝺ; i psal. q̄n oīa erūt nra vt dicit Apo. q: illa nō ē ꝓpria: q; vniuersalis nō est pctm̄. ꝛ sic soluit primū scōm ꝛ tertiū. ¶ Ad 3m dicim⁹ q; nō valet. velle excellere q̄q; ē bonum q̄q; malū: q̄ nō est malū scōm se. Iustātia. Interficere q̄q; ē bonū q̄q; est malū. igit. ꝛc̄. ¶ Ad quintū dicim⁹ q; nō est simile. q̄m comede re loqui ꝛ hmōi naturalia sūt: ꝛ ad hec mouet q̄ q̄ natura. Sed excellere cōtra naturā est: vñ ad hoc nō mouet natura nec virtus: sed libido.

Ptz ad primū scōm tertium.

Ad quartū

Ad quintū

¶ Scōa q̄stio quō superbia sit initiū oīs pcti.

Secūdo querit si est initiū oīs pcti: q; ꝺ; in eccl. initiū oīs pcti superbia ē. ꝛ ꝺ; ibi i glo. q; hec est initiū oīs pcti cui⁹ septem sunt filie.

Af q; sic.

¶ Sed si hoc obicit q; vt ꝺt apo. Cupiditas est radix oīm pctoꝝ: q; vtrūq; nō pōt esse initiū cuiuslibet pcti. ¶ Si dicas sicut mgr in sententijs q; ibi est distributio inter genera singulorum. ꝛc̄.

In oppm.

Euasio.

¶ Opponit de luxuria. q; nō ē pctm̄ qō q̄q; ex ea nō surgat: q; ꝛ gula/rapina/furtū/periurium/idolatria: q̄ pōt dici q; ē initiū oīs pctoꝝ. ¶ Preterea si talis eēt distributio ad q̄d dicit q; si ē ista philargia ponit ista species ꝓ genere. Hā amor pecunie q̄q; mala oīa operat. ¶ Itē si dicat q; superbia sit initiū oīs pcti. ponat q; aliqs habens caritatē videns mulierē cōcupiscit eā iā est mechatus eā in corde suo cōcupiscentia hec ex qua superbia ꝓcedit. ¶ Itē quare superbia erit initiū oīs peccati. Si dicatur q; amor ꝓprie excellētie est quasi amor sui: ꝛ ad sui amorē ꝓnus ē homo. ¶ Cōtra. Amor sui siue vite ꝓsentis ē filia luxurie si forte dicat q; ꝓni sumus ad appetendum honorē. Sed sīliter ꝓni sum⁹ ad appetendum bonū: q̄ cū in luxuria/auaritia appetat apparēs bonū: erūt hec pari ratiōe initiū oīm pctōrum. ¶ Dicim⁹ q; superbia scōz q; est crimē specialle est initiū cuiuslibet pcti: ꝛ hoc ꝓpter tres causas simul iūctas. s. q: amor ꝓprie excellētie est amor sui ad q̄d est hō ꝓnus. ¶ Itē q: ad honorem appetēdū sum⁹ ꝓni. Item quia honorē habito seu ꝓlatione habet oēm delectabile ꝛ carnis et oculoꝝ: sed non econuerso. ¶ Ad hoc q̄d obicitur de habente caritatē dicim⁹ q; iura aptātur ad ea que frequentius accidunt. ¶ Sed contra ꝓdicta obicitur. Homo rectus et bene ordinatus magis appetit verū bonū in ratione boni q̄ quidlibet aliud igitur homo curuus magis appetit apparens bonū q̄ aliquid aliud. Sed in luxuria vel auaritia appetitur apparens bonū. in superbia apparens honor: igit magis appetitur q̄d in his diligitur q̄ quod in superbia diligitur.

Euasio.

Ptra quā af

Ad idem.

Tertio.

Quarto.

Euasio.

Ptra quā af

Euasio.

Cōtra quā.

Solutio.

Supbia ꝺ; initium oīs pcti triplici de causa.

Ad argumētū de hīte caritatem.

Ptra ꝓdi. af

¶ Dicimus q; illa argumentatio nō valet. quia in virtutibus est ordo sed non in vicijs: ꝛ si em̄ fides sit prima in virtutibus: non tamē infidelitas. et si superbia est regina viciorum: non tamē humilitas est regina virtutū sed caritas. vt dicitur in libro de conflictu viciorū ꝛ virtutū. ¶ Tamē contra dicitur super Lucā. xviij. duo hoīes. ꝛc̄. In glosa ibi dicitur q; humilitas regnat. ¶ Itē dicit Aristo. q; delectationes carnis naturales sūt: ꝛ idcirco magis infestāt: at appetit⁹ honoris

Solutio.

Nō ordinātur vicia sic cut ꝓtutes.

Iterum af.

Solutio.

Superbia ideo ē regina viciorū q; mouet cetera pctā ad suū finē.

Af q; non.

Solutio. Superbia nō est vltia in recessu.

Af primo.

Secundo.

Tertio.

Fides ꝛ caritas. Gregorius Contra dicta arguit.

non est naturalis: igit magis appetitur delectabile carnis. ¶ Sed ad hoc dicimus q; et naturaliter appetimus honores.

¶ Questio incidens.

Item queritur quare superbia dicat regina viciorū. Si q: est primū et initiū peccati: igitur fides debet dici regina virtutum. q: est prima virtutū. Sed tñ nō dicitur regina: sed caritas vt dicit aug. in libro de conflictu virtutum et viciorum. Si quia mouet omnia alia vicia ad suum finem: q; gulam ꝛ luxuriā ꝛc̄. Vult esm̄ superbus gloriari et excellere in magnis ferculis in pulchriorib⁹ feminis. ꝛc̄. Pari ratione erit luxuria regina q̄ mouet alia vicia ad suū finē. Mouet em̄ auaritia rapina furtū. ꝛc̄

¶ Dicimus q; ꝺ; regina vitioꝝ eadē ratione qua caritas ꝺ; regina virtutū. videlicet q: caritas regit ꝛ dirigit oēs ad suū proprium finē: et sine ea cetere nihil sunt. Ita superbia substātialiter mouet ꝛ cōmouet cetera vicia ad suū ꝓprium finē. Inuenit em̄ suū finē in oībus. in luxuria vult excellere in pulchris mulierib⁹. In gula in magnis ferculis. ꝛ sic de oībus alijs. Unde vt ꝺ; in libro de conflictu viciorū. Oēs ergo excelle in verbo/in scientia/in honorib⁹/in diuicijs ꝛ in cunctis q̄ carnalibus vel spūalibus cōpetūt primatibus. Oēs ergo despice ꝛ temetipm̄ oīb⁹ superiorē agnosce. Sic ergo oīa alia substantialiter mouet et cōmouet ad suum finē. Et nō obstat de luxuria: q: et si cōmoueat alia hoc fit ab accidente. q: scz indiget. vellet luxuriosus quiescere: sed quia eget vt sūū consequatur finē: iurat ꝛ deierat rapit. ꝛc̄. ¶ Itē cetera vicia sine ea nichil sunt: q: ea absente succedit humilitas ac humilibus deus dat gr̄az q̄ oīa vicia tollit. sed nō est ita in alijs vicijs. Et nota q; licet caritas dicatur regina tñ fides est quasi imperatrix: q: imperat ceteris virtutibus: ꝛ caritas q̄si q̄ imperatū ē exequit. Dicit greg. q; vltima est in recessu et ꝓia in accessu. ¶ Sed cōtra. videt q; ꝓia sit in recessu: q: ita dicit petrus q; de⁹ humilib⁹ dat gr̄am. Sz cōstat q; nō expellit pctm̄ nisi per gr̄am: ꝛ humilitas cōtraria est superbie. vñ aduenīēte humilite recedit supbia: igit prima est in recessu ¶ Nō concedimus quo ad textum: sed glosa illud dicit propter quosdam motus primos superbie qui remanent post superbiam.

¶ Tertia questio de speciebus superbie.

Sequitur de specieb⁹ supbie q̄ q̄ttuor sūt scōm greg. Job. xxxij. in principio i glosa. Quattuor sūt species timoris. ¶ Sz videt q; nec vere sūt assignate ille species nec sufficiēter numerate: q: prima spēs est: q̄n q̄s bona q̄ hz attribuit sibi. Sed dicere q; hec bona nō sūt a deo. infidelitas aūt nō ē spēs superbie. ¶ Itē tertia species ē cū q̄s iactat se habere q̄ nō hz: igit iactātia ē spēs supbie. Sz hec ponitur a greg. filia inanis gl̄ie q̄ ē ꝓia filia supbie igit vt dicit q; ē neptis supbie nō spēs. ¶ Itē opponit de arrogātia q̄ cū sit viciū neq; ptineat ad alia capitalia erit spēs supbie: q: nō ē filia. et ita

Quarto.

Solutio.

Supbia large ꝛ stricte. Primo mō. diuiditur in q̄ttuor species nō sēcūdo modo per hec pz ad tria.

Exemplum

Obiectio.

Solutio.

Que sit ꝓpria materia supbie. Probat q; augustinū.

Iterum af contra diuisionem.

insufficiens est illa diuisio. ¶ Similiter de cōtēptu videt q; sit spēs supbie eadē rōne nec est vnū illoꝝ q̄ttuor. ¶ Dicim⁹ q; supbia q̄q; large q̄q; stricte accipit. Stricte ſm q; est ꝓticulare viciū: ꝛ tūc supbia est amor ꝓprie excellentie. ꝛ sic illa q̄ttuor nō sūt spēs supbie nec eas ponit gre. species supbie sed tumoris q̄q; large ꝺ; q; supbire ē supra se ire q̄ ē tumere ꝛ illud sūt q̄ttuor modis q̄ſi supra se it hō vel respectu sui illis tribus modis: respectu aliop quarto modo ibi posito: et sic nō obstat de infidelitate vel iactātia. Similiter de arrogantia q̄ ꝓtinet ad primā spēm q̄ quis bona sua sibi attribuit. dicit em̄ arrogās qui se supiorē existimat alijs oībus q; a se hz non ab alio sicut nabugo. Dañ. iiij. Nōne hec est babilō quā ꝛc̄. ꝛ sic verius ad quartā spēm ꝓtinet tā arrogātia q̄ cōtēptus q̄ est cū ceteris despectis singulariter vult videri. Superbus em̄ se superiorē oīb⁹ existimat: sed se pluris oīb⁹ appreciat: alios modicuz appreciat aut nihil. vñ dicit. Oēs ergo alios cōspice ꝛ temetipm̄ superiorē oībus agnosce q; hoc a te ipso nō ab alio habeas. Posset autē q̄s arbitrari se superiorē: sed adeo q; nō esset supbie. Similiter vnū ac idēviciū est quo se superiorē existimat ꝛ quo alios despicit hz ab hoc q; se supiorem existimat ꝺ; arrogātia. Ab eo q; despicit dicitur cōtemptus sicut parcitas et largitas eadem virtus: sed aliūde ꝛ aliunde sit noīatur.

¶ Iterū arguit cōtra diuisionē ꝓius positā. Item aliqs vult excellere in honoribus aliqs in sciētia aliqs in roborе aliqs in pulchritudine. ꝛ sic de singulis. Nonne ergo ibi sūt diuersa volita ſm diuersas materias. Sicut igitur iusticia q̄ tribuit cuicūq; q̄ sūū est scōm diuersitatē materiarū diuersificatur per species: ita et supbia. ꝛ ita plures eēnt spēs supbie q̄ ille. ¶ Dicim⁹ q; sicut miserē aliquis alij dando cibū alij dando potū vestimētū hospicium. ꝛc̄. tñ ſm hec nō diuersificatur mia ꝓ species: q: hec nō sunt materie ꝓprie mie: sz sunt materie materiei mie cui⁹ ꝓpria materia ē velle releuare inopiā primi vel subuenire primo siue in hoc siue in hoc: ꝛ sic de alijs. Sic vt dixim⁹ superbie prima ꝛ ꝓpria materia est velle excellere siue in diuitijs siue in nobilitate. ꝛc̄. Nā hec sūt materie materiei supbie ꝛ nō sūt ꝓpria materia. ꝛ q; ita sit dicit Aug. in libro de vera religiōe. In appetitiōe nobilitat̄/honor̄/dignitat̄/diuitiarum ꝛ hmōi. hoc est in supbia: in scīa pōpa nichil alius appetit hō nisi q; sit sol? si pōt fieri cui oīs alia creatura subiciatur peruersa imitatiōe omnipotētis dei: igitur in supbia nichil appetit nisi solū excellere. ¶ Itē ꝺ; in libro de li. ar. Cū antmus humanus sibi placet in se delectat: inaniter gloriat. ꝛ sit vanitas vanitatū. Sz primū est supbientis animi: ꝛ ita supbire est inaniter gloriari: ergo inanis gl̄ia est supbia. igitur est species superbie et nō filia. ¶ Dicim⁹ q; inanis gloria siue gl̄iatio dupliciter sumitur. stricte scz ꝛ large ſm q; infra dicet. ¶ Itē humilis seipm̄ contēpnit ꝛ volūtarie. Uelle ergo ꝓtēpni est humilitat̄ igit velle nō cōtēpni superbie est: ꝛ superbie est vel-

le excellere. igit cū iste materie sint diuerse vel-
le excellere: velle nō ptēpni erūt diuerse species
Solutio. superbie. ¶ Solutio. Dicim⁹ q cōtēnere duob⁹
Cōtēpnere modis dicit: q vel est minimū appreciare vel op
capit duplr probria vel cōuicia dicere. z ita velle cōtēni duo
Et velle cō- bus modis dicit. Primo modo est humilitatis: z
tēpni silr. sic velle ptēpnere est supbie. q quo se plus iusto
estimat eo alios minus estimat. Scōo modo vel-
le contēpni est mālsuetudinis. vnde velle cōtem-
pnere erit vicij cōtrarij. s. impatientie vel inno-
Item. af cō- minati. ¶ Itē hiez. xlviij. Audiuimus supbiam
tra diuisio- moab supbus est valde. sublimitatē ei⁹ z arrogā-
nem. tiā z supbiā z altitudinē cordis ei⁹. videt igitur
q sublimitas: itē altitudo cordis sint alie species
superbie: q in genere dixerat. Audiuim⁹ super-
biam moab et post subdiuidit sublimitatem. zc.
Scōo ad idē. ¶ Itē videt esse sibimet cōtrarius in enumeran
do. q fm q dixi videt q supbia sit genus. Sed p
hoc q postea copulat sic sublimitatē z arrogātiā
z superbiā. z aliter videtur q nō sit genus: q nō
copulatur species ita generi. ¶ Itē dicit hiere.
Tertio ad nō glorietur sapiens in sapientia z fortis in for-
idem. titudine. zc. z sic appetūtur diuersa in qbus glīa
Solutio. cōsist: z ita diuersa volita: z ita diuersa vitia. ¶ Re
Dupler est spodem⁹ q supbia quasi in duo diuidit. s. intelle-
superbia. ctū z affectū. vt appetitus excellentie sit in affec-
tu: et hec supbia specialiter supbia appellat qn
est indiuisibilis. vnde siue in scientia siue in sapi-
Dupler su- entia siue in fortitudine semp in his vnū appetit
perbia intel sicut dictū est. s. precellere. In intellectū fit esti
lectus. matio: et hec diuisibilis. q: vel existimat se dīm
oim vt dixit sathan. Hec oia tibi dabo. zc. quasi
ego sum dīs. z pōt hec sublimitas dici. vel existi
mat se oia posse facere vltra id qd pōt: vel se su-
periorem omnibus. z fm hoc distingue altitudi-
nem cordis et arrogantiam.

¶ Iterum arguitur contra diuisionem quam
ponit gregorius.

Item Bern. ponit. xj. gradus superbie
hec scz curiositas/leuitas/inepta leti-
cia/iactantia/z singularitas. arrogan-
tia/presumptio/simulata cōfessio/pec-
cati defensio/rebellio cōtra supiores vel fratres/
libertas peccādi. quō igitur solum sūt quattuor
Specialit af de curio- species supbie: ¶ Itē obicitur de his gradibus
sitate. Obicitur primo. Curiositas nō cōtinet sub aliq
Silr de quattuor specierū supbie. ¶ Itē nec est inanis
inani glīa. glīa que qnq supbia dr. quō ergo gradus supbie
de iactātia Itē fm isidor filia est accidie: nō ergo grad⁹ sup
De inepta bie. ¶ Itē iactantia est filia inanis glīe: ergo nō
leticia. est gdus supbie. ¶ Itē inepta leticia est filia gu
Solutio. le: nō ergo grad⁹ supbie. ¶ Dicim⁹ q sepe inani
glīa noiatur glorians inaniter siue glorios qui
vult z qrit in sua glīa cōfirmari. Inde est q qrit z
inquirit qd dicit de nobis mgris parisien. et hec
est curiositas: z multū differt ab illa q est filia ac
Leuis qd ē cidie: talis est glīosus et curiosus. Leuis aūt effi
citur: q nūc audit se laudari z tūc sibi ē magnus.
nūc vituperari: z tūc sibi est paruus vel nullus.
Talis qui sic pascit ventū necesse est q sit leuis z
Bernard⁹. mobilis. vñ Bern. Stultus vt luna mutat: nunc
sibi magn⁹ nunc paruus nūc nullus put placuit
linguis hoim nūc tm laudare vel vituperare. et
talis inepte letat visa depressione vel audita ali
cuius q: per hoc putat hunc maxime excellere. z
hec distat ab illa q est filia gule: q illa in luris et
tybijs z hmōi. vñ isaias. Lira z tybia. zc. Talis
aūt qui sic querit in laude confirmari si viderit q
ab alio nō obtineat qd qrit in se querit: z tunc in-
cipit sua grandia enūerare. vt sennacherib in isa.
Exemplum dixit em. In fortitudine manus. zc. et nabugo.
Danie. iiij. nōne hec ē babilon. zc. Post hec non
est satis ei q laudat nisi singulariter vt ei⁹ dicta
et facta prē ceteris predicētur. Et hic est quīt⁹
gradus post⁹ oim dīs vult z videri: qa
Augustin⁹. vt dicit aug. vellet si fieri posset solus esse cui ois
alia creatura subiceretur: et ecce arrogātia vltra
vult oia dicere: vult oia facere z ad se et supra se
pertinētia: z hec est presumptio. Postea sequunt
alij quattuor gradus priores: q supbus vt pcel-
lat in moribus ficte et simulate pctā confitetur:
hec ē simulata cōfessio. Postea si peccauerit nec
Nota hanc dissimulare possit suū defendit peccatū z factum
declaratio- excusat. hec est defensio pcti. tunc z superiori et
nē diligent. pari rebellat. hec ē rebellio siue inobediētia quā
isidorus ponit filiaz supbie. Postremo sequit qñ
nec supiori nec parē habet vt iam nec deū time-
at nec hoiem reuereatur: abiecto freno discurrit
per cāpos licentie. i. vbiq post cōcupiscētias: et
Ysayas. est cui dr a pphera. Ysaie. iij. pctm suū sicut so-
Hieremias doma pdicauerūt z nō abscōderūt. z hiere. frōs
meretricis zc. Et hoc ē qd dicitur impius cū in
Puerbioꝝ. pfundū pctōr venerit cōtēpnit. puer. Hec est li
bertas peccādi. ¶ Et nota q his. xj. gradib⁹ vel
species vel filie status siue dispositio vicij signi-
ficantur. vt arrogātia species est forte superbie i
statu. simulata cōfessio vel defensio peccati filie
leuitas libertas fortitā status viciorū sicut con-
stantia nō dicit virtutē: sed dispositionē virtutis
Nō ꝑz aug. ¶ Item nota q vt dicit augu. viciū quādoq est
in transitu sicut adulterium z homicidium. quā-
doq in permanentia. ergo hij. xj. gradus sunt su
perbie permanētis non transeuntis.

¶ Quarta questio huius capituli vtrum supa
bia sit maximum peccatorum.

Af q sic. Sequitur de quātitate huius pcti. et vide-
tur q maximū: quia ita dicitur in psal. Et
emundabor a delicto maximo. glosa. i. a delicto
superbie. quod est vltimū redeūtibus ad deum z
primū recedētibus. zc. ¶ Itē iob. xxxj. Si oscu
Scōo pau latus suz manū meā que est iniquitas. zc. ¶ Itē
ctori. iob. maxima supbia maior est cuuslibet generis quo
Tertio. libet peccato. vt patet in superbia luciferi: igitur
superbia in genere est maximū pctm. sicut opti-
mus homo melior est optimo asino: igitur homo
simplicit melior est asino. ¶ Sed cōtra. opponit
In oppm. de pctō in spm sctm qō est irremissibile. Super-
bia est remissibile: ergo illud maius peccatum.

¶ Item omnis fornicatio est mortale peccatuz.
Secundo. quedā superbia est mortale peccatū: quedam ve
niale: igitur fornicatio simpliciter maius pecca-
tum ē qz superbia. ¶ Ecōtra dicit igitur q quar-
Itez af q ta species superbie magis nos assimilat diabolo
supbia sit qz vna aliarum trium: ergo qz prima. Sed prima maxiz pctm

est indefilitas: ac infedilitate nullū est maiz pctm
quia vt dr supra psal. predictū Hon est enī maius
Solutio. pctm qz apostatare a deo: igit a primo supbia est
quō supbia maxima oim. ¶ Solutio. Dicimus q supbia est
est maximū maximum quo ad genus z effectum: quoniam est
omniū causa mediata vel immediata. Sed despe
pctm z quō ratio dr maior hoc respectu: qm principia destruit
desperatio. fidei: z ita reuertendi ad deū: z ita talis reuocari
ab errore non pōt: q: cū destruente, principia nō
est desputandū: et sic hoc respectu maius: q: pert
p hec soluū culosius z magis nocet. Sed hoc qualecūq; q; rū
tur obiecta cūq; potest gnāt supbia mediante tristicia. vñ et
in gne maius. Item nō obstat de fornicatione: q:
fornicatio: noīat actum cum accidente quo subla
to non omnis esset mortalis sed quedam venialis
vt in primis motibus.

¶ Tracta. 20. de inani gloria. z continet duo ca
pitula et primum capitulum quattuor questiones

Primū ca- Equitur de inani gloria q fm gre. est pri
pitulū de i- ma filia supbie. ¶ Primo videndū est qd
ani gloria. sit ianis glīa et quare sic noīetur. Scōo
Pria qstio. quare dicatur filia et pria supbie. Ter-
tio cui virtuti opponat. Quarto de filiabus eius
In primis queritur de illa auctoritate hier. ix. f.
Af q sic. Hon gloriet sapiens in sapientia. zc. phibetur hic
vicium inanis glīe. quod videt: quia glīari in sapi
entia fortitudine diuitijs phibetur: z hec vana z
In oppm nis gloriatio. igit inanis glīa. ¶ Cōtra. Inanis
gloria est appetitus laudis hūane que hic nullo
Secundo. modo exprimitur. ¶ Silr videtur q nō prohibe-
tur superbia q: est amor proprie excellētie: cuius
tamen hic nulla fit mentio. Sz cōstat q hic prohi
betur aliqō viciū ergo vel antecedēs ad supbiaz
quod est falsū: quia sic non esset initiū z causa ois
Euasio. pcti igitur subsequēs aliqō genus. Si dicat q ia
Contra. ctantia. Cōtra. Tertia spes supbie est qñ quis ia
ctat se habere bonū quod nō habet. qō non prohi
Secundo. betur hic. g nec iactantia. ¶ Preterea in oi pctō
est inani glīatio: quia vana delectatio. quia in oi
amore ē delectatio de adepto amato: tristicia de
amisso: igitur in oi est inanis gloria. g glīale viciū
Tertio. est ad oia: vel aliud est inanis glīa ¶ Et pterea si
est speciale qritur qō est glīale oim sibi appropri
Solutio. ans: ¶ Dicim⁹ q inanis glīa stricte et large acci
Inanis glīa pitur. fm q large sequēs est ad oē viciū Stricte.
dupler capit et fm hoc est speciale viciū z prima filia supbie.
et si fm substantiā velimus oia noīare: hic est ap-
petitus laudis hūane. Sed tm ad ostensionē hui⁹
Gliatio ia- peccati appellata est inanis glīa. et qō cōe est: si
nis hūana bi appropriauit. Cū enī in omi re transitoria glo
est ceteris riatio sine delectatio sit vana: vanior est (vt dicit
lauor. chrisostomus) ea q est in laude hūana. Sicut enī
dicit sapiens. Stulus vt luna mutat. quia inanit
glorians: nūc sibi magnus nūc sibi paruus/nunc
nullus sibi videtur: fm q placuit linguis hoim ip
sum laudare vl vituperare. In diuitijs/luxurijs/
aliqua saltē ad horam delectatio est: sed hic nulla.
re lanis vē Unde z vēto cōparatur i osee. Effraym pascit
to cōparat ventū. zc. Unde z dicit chrisosto. q hic plus ha-
Ad primū. bet tristicie: sed modicū delectatiōis. ¶ Ad pri-
mum dicim⁹ q in hieremia nec inanis gloria fm

Scōa qstio huius capituli Af q non.

Euasio: cō- tra quā af.

Solutio

Iterum af. Solutio. Amor lau- dis qñ est pctm.

¶ Tertia questio huius capituli cui virtuti opponitur inanis gloria.

Af q sic.

TErtio queritᵏ cui virtuti opponat. Videtur q hūilitati. quia Joh. 1. quia non sum ego christᵘˢ. glosa Hec est hūilitas iohānis qua maiꝰ nichil. cū posset credi christus. igitur noluit credi magnᵘˢ: igitur nec videri magnus. igitur hūilitatis est nō velle videri magnus. ⁊ velle videri magnᵘˢ est inanis glia: igitur inanis glia opponitur hūilitati ¶ Itē dicit aug. q humilitas est sensus proprie paruitatis vere. q humilis sentit de se parua. q dicit. ergo vult de se dicere parua tm̄. Sed velle dicere de se magna ē contrariuꝫ huiꝰ velle dicere de se parua: ⁊ hoc est iactantie: igitur humilitas est cōtraria iactātie.

Scō per augustinū.

In oppoñ.

¶Contra. Hūilitas est contraria supbie q velle subijci oībus: qō est hūilitatis: est contrarium huius qō velle p̄cellere oībus. quod est superbie.

Solutio. Supbia capit tripl'r. aristoteles

¶Dicimus q supbia qñq; stricte accipitur: put est amoꝛ proprie excellentie. qñq; large prout cōtinet oēs species tumoris largissime sc̄z ꝼm q nomiat inanē gliam Sic sc̄z aristoteles hoc notat vti turvbi dicit q veritas est quedā medietas qua sc̄z homo vera dicit de se. qui aūt excedit: supbus est Si dico q humilitas et stricte et large qñq; sumitur. vt i illa auctoritate sup Joh. large accipitur

Quattuoꝛ vicia sunt q̄ sub noīe supbie continentur.

¶Et nota q tria sūt p̄ticularia vicia: vocabulis p̄prie sumptis notata Supbia: q̄ est amoꝛ p̄prie excellentie. Inanis glia vel amoꝛ laudis hūane. Iactātia qua vult magna de se dicere. vt in illo q̄ ait. Dañ. 4. Nōne hec est babylon. ⁊c. Possemꝰ et quartū ponere: qñ estimat et sētit de se magna quod p̄prie dicit tumoꝛ. Et hec licet diuersa sint: tamen qñq; noīe superbie cōtinētur. cōia et p̄pria. sic iurta est sumere quattuoꝛ virtutes p̄ticulares et p̄pria noīa non habentes. tm̄ large sumpto noīe in hūilitate cōtinētur. Est ei vna virtus qua quis vult aliꝭ subijci: et si i sūmo fuerit vult maioꝛi/pari/et minoꝛi subijci: et ita oī. Et hec p̄prie et iuste dicitur hūilitas. Hec est illa oīs iusticia de qua christᵘˢ in luca Sic oportet me implere omnē iustitiā Et alia qua quis se paruū reputat: parua de se sentit aut nulla. vt qui dicit Loquar ad dñm meū cū sim puluis. ⁊c. Et stricte qñq; dicit humilitas prout aug. dicit.

Hūmilitas p̄tinet quattuoꝛ ꝓtutes

Augustinᵘˢ.

¶Hūilitas est sēsus p̄prie paruitatis ⁊ hec p̄prie contrariat vicio predicto. Est alia qua vult de se ab aliꝭ puta dici. que etiā opponit inani glie. et pro hac dictū est Hec est hūilitas iohannis. ⁊c. Et est alia qua de se vult parua dicere. que cōtrariat iactantie.

Triplex munus.

¶Quarta quistio. vtrū inanis glia habeat spēs Quarto querit de speciebꝰ inanis glorie. vtrū species habet. Q̄ videt ꝼm glo. Hiere. 48. Maledictus q̄ facit opus dei negligēter vel fraudulenter Ibi ꝺr q est munꝰa corde: vt q̄ vult videri bonꝰ ⁊ in hoc instat. A lingua: vt qui vltra p̄greditur scilicet q vult laudari ex bono ope p̄ximo non contētus. A manu vt q̄ querit sibi lucrū. Sic igitur ꝼm hec tria mūera sumuntur tres maledictiones: igit et tria vicia. ¶Itē hec sunt tria principalia volita: ⁊ ita tres principales fines. igitur tria vicia. q ꝼm hec et voluntates et ꝓtutes et vicia distinguūtur.

Secundo.

Tertio

¶Itē p̄mū q̄ est cupiditas subst̄antialiter differt a scō ⁊ tertio: q eadē rōne scō a tertio. ¶Itē primū habet tm̄ vnicū fines sc̄z velle videri bonus scm̄ sicut quivult laudari habet duos fines. quia et hūc primū: quia vult videri vt laudetur. ⁊ ita differūt specie. ⁊ inanis gloria hec duo cōtinet. ¶Itē hec sunt penitꝰ diuersa: excellere/videri bonus/laudari. igitur ꝼm hec tria: tres differentes volūtates. s. velle excellere. ⁊c. et indeꝫ prius. ¶Ad idem per illā auctoꝛitatem. Milites p̄enses et gladios. ⁊c. q: miles gloriosus: et clericus gl'iosus: et monachus glorioſꝰ circa diuersa penitus se exercent primꝰ circa opera fortitudinis: scōs sapiētie: tertius in spūalibꝰ. que penitus sunt diuersa. ergo ⁊ eorū vicia ꝼm diuersas materias erūt diuersa. ¶Si dicatur q nō sequitur. quia et si materie diuerse: tm̄ in vno cōueniunt. quia vnusquisq; in sua p̄pria materia idez intendit: scilz velle laudari. ¶Opponaᵗ de iusticia. quia in oī materia idē intēditur: sc̄z ⁊ vna causa faciendi. s. vnicuiq; q̄ sūi est reddere. ergo nō sunt diuerse spēs iusticie. ¶Itē dicit aug. i. 8. de trinitate. q prima volūtas habet vnū finem: et ille est substātialis. scōa duos: scilz vnū accidentalem et aliū substātialē. et sic de seq̄ntibꝰ. Et est finis substātialis quo adepto quiescit volūtas. verbi gra. Iste vult videre trāsire transeuntes. Sit hec prima voluntas. sc̄z hec vnicū habet finē. Hic vult aperire fenestras: huius scōe substātialis finis est aperire fenestras. accidētalis videre transeuntes. Et distinguūtur volūtates ꝼm fines p̄cipales. q̄ cū hic sint diuersi fines. q. ⁊c. ¶Sz cōtra. Dicit dñs in euāgelio Gloriā meā alteri non dabo. q̄ solꝰ dei ē. Sz ois glorioſus hāc sibi vsurpat: siue miles siue clericꝰ. ⁊c. i qua materia se exerceat in vno hoc tm̄ peccat q gliam vsurpat. igit est ibi tm̄ vnicum pctm̄. ¶Itē circa vnicā rōem credendi q̄ est q oīa bona vbicūq; sint ⁊ i quocūq; sint a deo sint. quare ipe solus laudādus in se ⁊ in creaturis igit. cū in vno tm̄ ⁊ cōtra vnū vel circa vnū est tm̄ pctm̄. qō cōcedit magister ¶Ad primum et ad scm̄ dicit q velle videri et velle laudari scilz in primo ⁊ scō mūere non est nisi vnū volituz sc̄z laudari: sz vel in ore vl'i corde. Sicut ergo quātitas īmobilis genꝰ hz multas spēs sciētia tm̄ quantitatis īmobilis ꝼm q hmōi vnica est in specie. Ita licet laudari sit vniuersale ad laudari ore et ad laudari corde volūtas tm̄ huius sc̄z laudari: vnica est in specie. et vbiq; vnū est volitū: et ideo vnicuz vicium. Sz ab hoc volito bū diuersuz est lucrum tpale. et ideo cupiditas aliud. sed vicium inanis glorie vnicū Cetera patent nisi q ꝼm hoc non esset distinguendum nisi duplex munus.

Quarto.

Quinto.

Sexto.

Euasio.

Cōtra af.

Secūdo q augustinū.

Iñ oppoñ dñs in euāgelio.

Secundo.

Opponit mgf.

Ad primus et secundū.

Exemplū a simili.

¶Cap. 2. de filiabus inanis glorie tres communes continet. Cap. 2.

Af q non.

SEquitur de filiabus eius. scōo vtrum sufficiens sit illa enūeratio. tertio quo modo ꝓueniat assignatiō ifrā. ¶Primo obicitur de inobedientia. hec enim nascitur ex contēptu superioris: sz est contēptus idem q supbia. quia cōtēptus est estimatio minus iusto. sed eiusdē vicij est estimare se plus iusto. et aliū minꝰ. primū est supbie. q scōm.

Secundo.

ergo cōtēptus superioris est supbia. Inobedientia ꝼm hoc est filia supbie: nō inanis glorie. ¶Preterea. Iste contēptus aut est superbia. ⁊ inde vt prius. aut est aliud vicium ex superbia. prouenies. ⁊ sic hoc aut immediate: et tunc erit filia supbie vt ponit Jsiō. ⁊ nō sunt tm̄ septem superbie species vt ponit. sc̄z septem vicia capitalia. aut mediate: ⁊ si nō hoc nisi inani gloria mediante. q cū inobedientia sit ex contēptu: non erit inobedientia filia inanis glorie sz neptis. ¶Dicimus q contēptus tripliciter dicit. primo vt dictuz est: et sic idem q superbia intellectus. secundo cōtēpnere: nolle subijci: sic est superbia appetitus tertio idē q facere p̄ter p̄ceptū. et hec inobediētia prout hic accipitur. Et quia hec est ex superbia vt frequentius mediāte inani gloria: ideo ponit glosa filiā inanis glorie. ⁊ qñ potest imediate exire a superbia. i. cōtemptu supioris vt dixi: idcirco Jsiō. vocans eā contemptū ponit ipam filiā superbie. ¶Sequit de contemptiōe. Sz nōne idez est contēptio q rira? videtur. sed rira est filia ire. ¶Dicimᵘˢ q aliꝰ est contēptio prout hic sumitur: aliud rira. Et est ptēptio solū in verbis sc̄z impugnatio veritatis seu eius qō dicitur cū cōfidētia clamoꝛis vt dicit Aug. ⁊ proprie est hereticoꝝ Rira vero est alteratio pene cōminatoꝛia et est tm̄ filia ire. alia inanis glie. q: sic argumētosus est vt videaᵗ excellenter sapiens vt sic laudetur. ¶Seq̄tur de iactantia. Sed nōne iactantis se est enūerare bona quasi sua: vt ita se laudet sicut ille. Jeiuno bis in sabbato. ⁊c. igitur hmōi ē velle laudari a se. sed eadē materia est velle laudari a se ⁊ ab aliꝭ et illud est inanis glorie. ergo ianis glia est iactantia: nō eiꝰ mater. ¶Si forte dicatur imo p̄priuz est ianis glorie velle laudari: sed iactātia est velle nūerare bona sua ¶Cōtra. Hoc ipm̄ est laudare se. et ideo vt prius. ¶Dicimus q horū diuersa sunt volita p̄cipalia. Ille enī qui sibi magnus est q: hoc parum est sibi vt dictū est vult in sua excellentia cōfirmari et ita querit laudem aliorū in testimoniū sue excellentie. vnde hec est pura materia inanis glorie. sed iactantie est solū sua nūerare. ⁊ sic laudare se nō ponit vltra ad alienū testioniū. ¶Sequitur de hypocrisi. et videtur q non sit aliud vicium ꝫ inanis glia. qñ vterq; vult videri vt laudetur ab hoibus. ¶Preterea. Iste vult ire ad ecclesiam: vel aliquid aliud de gñe bonoꝝ facere coraz hoibus. inde sic. Uelle ire ad ecclesiā nulla habz macula. ergo si fiat vt videatur bonus hoc ipm q vult videri bonꝰ est ibi culpabile. ergo in glorioso et hypocrita idem tm̄ culpabile. et ita idē vicum.

Quarto.

¶Itē videt de hypocrisis multas hz spēs. quia opponitur simplicitati que multas ꝓtutes ptinet quia si dat elemosinā propter deū tm̄ pietas est. similiter si reddat alij in iudicādo quod sūū est et propter deum tm̄ iusticia est q̄ est simplicitas. ergo cum vnū vicium in superfluitate vel egestate consistens vni virtuti cōtrariet: oportet q si simplicitas plures habeat spēs q et hypocrisis plures. ¶Ad hoc dicimᵘˢ q simplicitas nō dicit virtutem: sed statū virtutis. Et ad primū dicimus q horum differentes sunt materie. quia inanis glorie est (vt dixi) velle laudari ab aliꝭ. sed hypocrisis est velle lucere. Et ꝼm hoc in sermone iohannes erat lucerna ardens et lucens. Uelle lucere est velle vanum: ardere bonum. velle ardere et lucere perfectum.

inanis glia differunt.

¶Scōa quesstio. vtrum pertinacia/discordia/et contēptio differant.

SEquitur de ptinacia et discordia. ⁊ videtur q nō differant a contemptione.

Af q non.

¶Quia (vt dixi) contēptio in ꝑbis vicioziaz q̄rit. sed similit tā ptinax q̄ discors. ergo cū in oībus idem volituz: debet idē esse vicū. ¶Dicimus q hec ꝼm ppriaz materias ita possunt diuidi. vt cōtēptiosus q̄ querit victoriā in ꝑbis: vt sapiēs compareat. ideo quicquid dicat vel fiat nitit ip̄obare. Pertinax quicquid dixit vel fecit irreuocabiliter ꝑbis vult defendere: nec querit victoriā sz fugit vinci. et in hoc materie differt. Discors qui vult cōtrariare. et ideo eo q aliq̄d fit vel ꝺr: contrariuz assumit: vt per hoc videatur sciolus. ⁊ ita triū diuerse sūt pariter materie. ¶Sed cōtra. Mle tpalis septem sunt opa corporalia sc̄lz vestio/poto/cibo/tectū/do/calefactio/sepelio. Similiter spūalis tria. Si ignorat doce: si peccat corripe: si penitet dimitte Et ita decem in vniuerso. ꝓpter qō decem digiti in manu articulari: quia oīa cū discretione facienda. Sed hec oīa sunt opa ꝓtutis et mie in ea conseruatiua vite vel corpalis vel spūalis. ideo quia et in vnā tm̄ ꝼm hec cadūt rōnez Mia est tm̄ vna virtus. Afi cū virtꝰ sit mediū duoꝝ viciorū: hinc inde habet vnū viciuz tm̄ in superfluitate mia spūalis sc̄z qñ quis verba vite ꝑseruatiua nimis effundit. vñ dicitur Ex ore fatui reprobaᵗ parabola. q: non dicit eā in tpe suo. ergo eodē respectu vnum tm̄ in diminutiōe. Afi cū bilinguis siue adulator/detractor/cōtēptiosus/discors. ⁊c. qñ oīa vnius virtutis corruptiua sunt: oīa erunt vnū vicium. sicut in corpali materia siue gladio siue veneno siue alimenti subtractione necare idē erit vicium.

Solutio. Cōtēptus tripler.

Secundo. Tertio.

¶Ad idem distinguit aristoteles tres medietates in cōicatione dicti et facti ad proximū. Prima nominata q̄ est ꝓbitas in cōicatione dictorū: qñq; de se dicit put debet et qñ. ⁊c. vnde viciū in diminutione et vicio in superfluitate. ¶Scōa ⁊ innata in cōicatione ludorū. qñ in ludis prebet se delectabile prout oportet vicio in diminutiōe a gloria vt que est in aggresti: q: minꝰ se exhibet i hiis. Tertia circa delectabile nature si excedat si quid nullius rei causa dicitur si alicuius cōmodi causa blanditoꝝ: si enī diminutus vl cōtēptiosus vel discolus. i. discors. et ita contēptio et discordia idē vicium i diminutione cōsistēs. Propter hoc dicit magister q oīa illa vicia idē sunt in forma. q vnā spēm anime. i. virtutē tollunt: sz diuersa in materia. Uel dici potest q sicut sanitas vnica est tātuz in specie et in superfluo et i diminuto habet multos sibi contrarios: nec sunt idem in specie eo q vnaz sanitatem expellunt sed sunt diuersa in specie: q: viciuz infinitū virtꝰ est vnica. ita iurta vnāquāq; virtutem est sumere vicū ⁊ in superfluo sua natura infinitū ⁊ indiuisibile. vñ et i diminuto similiter q̄

Prima.

Secundo.

In cōicatiōe ad primuz triplex mediata.

Secunda.

Tertia.

Dicit mgf.

Aliter potest dici.

scz innuit illa auctoritas aristo. q̄ ponit i supfluo placitū blāditor̄ q̄ i diminuto ꝓtētiosū ꝛ discolū.

¶Tertia quomodo vtrum nouitatū ꝓsumptio sit filia inanis glorie.

Af q̄ nō sit vna.

VLtima est nouitatū ꝓsumptio. ¶Sz contra. videt q̄ hec assignatio sit insufficiens. Sicut enī iuxta opa scie sumitur vna filia scz nouitatū ꝓsumptio: eodez modo et debet vna assignari iuxta fortitudinē. et sic est. q; dicit inanis gloria ¶Milites facio michi seruire p ēses et gladios. ¶Itē obicitur de detractiōe.

Scō af de detractiōe.

q; hanc generat imediate inanis glia. quia enī videt aliū in bono vel in potentia sibi pa rificari vel excedē: idcirco detrahit ei ꝛ diminuit famam ei⁹ vt magis laudetur. ¶Similiter obici tur de adulatiōe Laudat enī aliq̄ vt ille ip̄m ali as laudet. ꝛ ita filia ē inanis glie. ¶Sīliter obici tur de timore. q̄n qui est inanis glie cupidus sem per timet linguas hoim: ne ibi vel ibi vituperetur et sic minuatur n omē eius. ꝛ ita timor est filia ina nis glorie De eo enī recte p̄t dici: sonitus terro ris in auribus eius. ¶Itē obicitur de gradibus

Tertio af ō adulatōe q̄rto af de timore.

Quito af ō gdib⁹ quos ponit bern.

assignatis a bto Bern. Primo de curiositate quā gignit inanis glia. Sīliter de simulata cōfessiōe. de defensione pcti et cetera q̄ nō continētur sub illis septē filiabus: cum tñ sint de ꝓo inanis glie

Sexto af ō pdigalitat Soluto hu ius vltimi. Dupler hy pocrisis.

¶Itē obicit de pdigalitate quā gignitianis glo ria. Sed de hac dicimus q̄ sub hypocrisi ꝓtinet Est enī quasi dupler hypocrisis. Una q̄ simie cō paratur q̄ oculos eruere nititr. Hec est in opibus bonitatis volēs latitare: sed nō p̄t quia simia nō habet caudā. propter verbū dñi. quia ex opibus eoz̄ cognoscetis eos. Est alia q̄ cōparat cigno: qui non ꝓcet sed tñ alios ostētat. qualis est ꝓdigus quia nocere nō vult: sed satis est ei si laude

Ad primuz Ad illud de detractiōe Ad illud de adulatione

tur. ¶Ad primū dicim⁹ q̄n de opib⁹ potētie nō obstat: quia si in his gloriosus q̄rit laudē licet sit media nō ira. ꝛ idcirco ꝑm hoc nō assignabitur fi lia inanis glie. De detractione dico q̄ ipa est ꝓo prie inuidie. Unde detracto est filia liuoris. De adulatione dicim⁹ q̄ est ꝓpria filia auaritie. hanc enim ꝑm sui naturam gnat auaricia. Uñ terra de dit ranas in penetralibus regū ipoz. Hā et si glo riosus q̄nq̄ aliquid laudat: hoc est cōtra sui natu

Ad alios er bernardo.

ralem voluntatē. Timor sequitur vbiq̄ tanq̄ dispo sitio. curiositatē reduco ad ꝓsumptionē nouitatū

ꝓtra vnū dictū arguit. Secundo. Euasio.

rebellionem ad defensionē pcti vel ꝓtemptionez vel ad pertinaciā. ¶Sed contra hoc q̄ diximus de opibus potentie videt q̄n multi absq̄ ira sola virtutis ostentāde causa talia agunt coꝝ hoibus vt illi qui ludunt in palestra. ¶Itē qui lapidē ia ctant vt vincētes laudentur ¶Si dicatur q̄ hoc: vi cium sit iactantia q; nō refert vtrū q̄s dicto vel fa cto nūeret vl oīdat magna opera sua sicut supra diximus: ē tum ad gen⁹ viciꝝ non refert vtrū velit laudari coꝝde vl oze. Sz ꝑm hoc videtur q̄ sub hy

ꝓtra hoc af

pocrisi debeat ꝓprehendi. q̄n hic facto bonitatē ꝓfert nō verbo. et si hoc: hypocrisis esset iactā tia. ꝛ ita male posite essēt tāq̄ diuerse filie. ¶Di

Solutio.

cimus q̄ illud vicīū reducem⁹ ad iactantiā et non ad hypocrisim. nec ꝓpter hoc idem q̄ hypocrisis

Ypocrisis et iactantia

erit iactantia. q̄n hypocrisis est q̄n facto aliq̄ ex teriori ꝓtendit quis castitatē quā non habet: vl dñm. pietatē: vel religionē. et ita est cū simulatiōe sem per hypocrisis. ¶Sz iactātia est q̄n verbo vel facto ꝓtendit bonitatē/ vl virtutē/ vl excellentiā siue habet siue non ¶Postea querit quare glo. septē posuit filias: nec plures nec pauciores. Non sine rōne videtur hoc fecisse. Ad plures p̄t dici q̄ nō est plures filias assignare que ad has non reducā tur. q̄n cū quis vult vel q̄rit laudari vel hoc erit per ꝛba vel facta aut q̄ dicit de se et tunc non nisi bona. quia q̄ mala de se dicta non laudaretur et si bona erit iactantia sed dicta de alijs hoib⁹. si apte mala detractio. si apte bona adulatio: ꝛ de his dictū est Si de alio dicta sūt q̄cūq̄ illud ꝛ ihis querit laudari si ad impugnationē dicti alterius erit cōtēptio vel discordia vel ꝓtinacia. Si ad de fensionem sui ꝑ facta vel opa que sunt sub ꝓce cepto aut erit inobedientia vel hypocrisis vel ia ctantia vel per opa scientie tunc nouitatū ꝓsūp tio: vel per opera potētie large vt cōtineat nobi litatem dignitatem et tūc non erit nisi iactantia.

Questio ista. Nota ista.

¶Sed cum hic ponat septē: isidor⁹ quattuor cō temptio/ hereſis/ iactantia/ nouitatū p̄sumptio. aut superfluus: aut ille diminutus. ¶Sed certe sub contēptiōe comprehēdit pertinaciā: ꝛ discor diam sub hereſi. De ordine aūt harum filiaruz nō est contemptio facienda: q̄n ex quo filie sunt ina nis glorie immediate vt frequentius generantur ab ea. alioquin recte filie nō ponerentur. Sed in obedientia ponitur primo: quoniaz superbus non respicit priorez et superiorē. quod procedit ex ina ni gloria: per quam cōfirmatur in excellētia sua precipue per inobedientiam.

Iterū af. Solutio.

¶Tractatus vicesim⁹ primus de inuidia et continet quattuor capitula. Cap̄. i.

Sequitur de inuidia. primo an sit pctm̄ et si est idē q̄ odiuz. scō cui virtuti op ponatur. tertio de dicto iob ꝛ de mate ria inuidie et quid sit inuidia. quarto de eius filiab⁹ ¶Et videt q̄ nō sit pctm̄. q̄n nulla passio est pctm: q̄n pctm̄ est actus desi ciens a bono. vt dicit Aug. in scō de li. ar. Sed omnis inuidia est passio. q̄n est dolor felicitatis aliene. vt dicit Greg. ¶Itē angustiari vel trista ri non est voluntariū: q; nullus hoc vult. sed inui dia est tristicia de bono alieno. vt dicit dama. er go inuidia non est volūtaria: igitur nō est pctm̄. quia oē pctm̄ volūtariū. ¶Itē delectatio est cō iunctio cōuenētis cū conuenēte. ergo dolor seu tristicia est discōuenētis cū disconuenēte cōtra dictio. et ita tristicia est naturalis seu natura. q̄ non est pctm̄ ¶Dicim⁹ q̄ sicut in delectatiōe seu gau dio sunt duo: scz actus quidā seu motus quod p̄t esse virtutis vl vicij. ꝓ quo ō: delectare i dño. et gaudete in dño. ꝛ iste est liberi arbitrij ꝛ i po testate nra. Itē est passio quedā mulcedinis actui annexa. vñ ab eadē actus et motus denoiatur. et hec nō est virtutis vel vicij: sed merces seu premi um. Ita in dolore vel tristicia duo distingue. mo tum vel actū et passionē annexā: primū est viciuz similiter. inuidie: et noiatur a cōsequēte. i. a passiōe annexa.

Pria q̄stio vtrū inuidia sit pctm̄. Af q̄ nō p augustinū.

Gregorius Scō per damasce.

Tertio.

Solutio. In delectatiōe duo sūt

In dolore

¶Sed queritur quid sit ille motus inuidie: ꝛ que

Questio in

cidens. Af q̄ nō p gregorium. In oppm̄.

ritur si idē q̄ odiū. ¶Et videtur q̄z non q̄n ꝑm Gre. ex inuidia est odiū ¶Sed cōtra. Eiusdē virtutis est velle alij bonum ꝛ delectari de bono eius: q̄a caritatis. A simili. eiusdē vicij est malū velle alij et delectari de malo eius sed hoc est odij. sīlter q̄ non vult ei bonuz vt sit vna dictio est odij: sed est inuidie etiam q; vt dicit Aug. 14. li. de trinitate dei. Inuidia est decisio a bono alterius nocente. Et ita idem vicium inuidia q̄ odiū. quod quidā cō

Opinio alī quorum.

cedunt. Sed odiū notatur non ꝑm totum imo ꝑm actum huius q̄ est vult malū: inuidia ꝑm q̄ nōvult bonum. Et q̄stū ad hoc ō: q̄ odium nō est inuidia sed ex ea: sicut parcitas ꝛ largitas idez supponūt sed aliter ꝛ aliter sicut luxuria et adulterium: quia

Opinio do ctoris. Solutio.

partē luxurie nō totum. Sed verius est vt sint di uersa vicia (vt post dicemus) vni virtuti ꝓtraria. ¶Sed cum inuidia sit tristari de bono alterius et gaudere de malo: quare potius dicat tristicia q̄s exultatio. Sz ad hoc dico q̄ tristari de bono est ꝓ primio: eius effectus ꝛ quasi substātialio: ideo po tius ab eo denoiatur vel diffinitur.

¶Scō m capitulū cuivirtuti opponitur inuidia

Arguit q̄ pietati.

QUeritur cui virtuti opponatur. ¶Et videtur q̄ pietati: quia sicut dicit sup lucā. ibi. Assumit septē spūs neqtes dicit glo. Septē vicia capitalia: septē donis contraria. ꝛ ita opponit pieta

Scō per damasce.

ti. ¶Itē tristari de bono alterius: tristari de ma lo alterius: sunt quasi tristicie contrarie. q; circa cōtraria. sed vnū est mie sicut dicit Damas. altez inuidie. igit sunt cōtraria. ¶Item caritas est de

Tertio

bono simplicit. Sz inuidia de bono vt apparente no cente. ergo cum ꝓtraria circa eādem materiā ha bent esse. igit. Sed inuidia nō est ꝓtraria caritati vel mie vel pietati. q̄ idez est. Itē iste qui inuidet socio suo q̄ eque bene v̄ magis addiscit vult ei oē bonū et nullū malū: et ita nullo motu ꝓtrario ca

In oppm̄. Secundo.

ritati mouet circa eum: sed mouetur motu inuidie contra eū. ergo inuidia nō est contraria caritati.

ꝓtra hoc af

¶Contra. Caritatis est delectari de bono alicu ius: tristari vel ꝓpati de malo alicuius. q; caritas dicit Quis infirmatur et ego nō infirmor: ꝛ sed inuidie est ecōtra tristari de bono et letari de malo igitur cum hec inuicē contrarietur: ꝛ inuidia con

scō ad idē

trariatur caritati. ¶Itē inuidia dissentit a bono alterius. vel simpliciter q; bonū. aut quia nocēs scz diminuens. Si diminuēs: igitur vel excellen tiam suā vel eius laudē. Si excellentiā: illud erit tm̄ superbie. quia sicut supb⁹ letatur in sua excel lentia: ita in vilificatione alioꝝ. et ita tristatur in diminutione sue excellentie. Sīliter si ꝓ diminu ens laudem erit solus inanis glorie. et si hoc. er go inuidia dicentit a bono simplicit: et caritas sī

Solutio.

militer assentit. q̄ est cōtraria caritati. ¶Q̄ cō cedimus primo directe. sed tñ pietati ꝓtariū me diante caritate q̄ mīam que est in largitiōe bono rum generat. sicut dicitur q̄ timor est ꝓtarius su perbie scz mediāte humilitate quā generat. et est bonū ꝑm q̄ bonū est materia inuidie. q; non vult

Inuidia et odiū dīfr.

ei tm̄ bonū. Uñ inuidia ꝛ odiuz sunt diuersa mala in specie: q̄n diuersi sunt fines substātiales. Odi um enim vult malū alij. Inuidia nō vult bonū ꝙ bona. vñ volita sunt diuersa. quibus adeptis con quiescit voluntas ꝛ ideo diuersa vicia. licet in di minutione consistāt vni virtuti cōtraria scz cari ti q̄ scz vult alij oē bonū quātūcūq̄ bonū. Et ab hac gñalitate excipit inuidia: q; non vult tm̄ ꝛ ob circa ꝓtraria. hoc contrariatur caritati Odiū ve ro ꝓtrariatur patet q̄ q̄ inuidia est dissensio a bo no alteri⁹ apparente nocēte. Dicimus q̄ non sic notatur dispositio materie inuidie sed causa mo tiua. sicut cum dicimus q̄ iusticia tribuit quod su um est: sic non potat dispositio materie sed cau sa mouēs ad opera iusticie in ꝓpriis materijs.

¶Cap̄. 3. Utrum bonū simpliciter sit materia inuidie.

QUeritur de hoc q̄ dicitur Paruulū occ ꝑia q̄stio cidit inuidia. Quia ita dicit glo. super hui⁹ capuli Job. 5. Paruulum occidit inuidia. quia ei inuidet quē putat maiorē. vt diabo lus homini. cayn fratri. cuius sacrificiū suo ꝑferri noluit. ¶Paruulus igit inuidia occidit: q; ni- Af q̄ non.

si esset supior de bono alterius nō doleret. et sic vi detur q̄ materia inuidie non sit bonū simpliciter sed excellens in q̄stū excellēs. q̄ est cōtra p̄dicta

¶Item dicit Aug. q̄ qui amat excellētiam inui Scō per det inferiori ne ei parificetur. Item parib⁹: quia augusti. equantur. Item supioꝝ: q; eis nō parificatur. et ita ois inuidia ē ex supbia. ¶Sed cōtra. dicit In oppm̄. glosa in eodē. Si qua tp̄a liū desideram⁹: illi inui demus q; ea penit⁹ accipit: vel partē habēdo quā titatē nobis restrigit. q̄ ex sola auaricia nascitur inuidētia. ¶Dicim⁹ q̄ paruulus dicit virtute su Solutio. spicatiōe reputatiōe. q; talis nihil sustinere p̄t: puulus ō statim mouet. Uñ inuidus dū alicui⁹ bonis affli tripliciter. gitur: q̄si de radijs solis obdurat. Suspicatione Augustin⁹ hoc notat Aug. vbi inidet ferior ne ei parificet Glosa. Reputatiōe: vt ei glo. ei inuidet quē putat maiorē

¶Ad primū rñdem⁹ vt pri⁹ q; supius nō nota- Ad primuz tur materie dispositio: sed causa. ¶Ad vltimū di Ad secūdū cim⁹ q̄ si ex auaricia non excluditur supbia: quia mater ia viciorū finem suum inuenit et querit: q̄a in pecuniis/ ferculis/ in vino/ in mulieribus et ideo appellata est supbia vite ¶Videt scō m in- Iterum af. quod diximus q̄ bonū ꝑm q̄ bonū materia sit in uidie. q̄n ita dicit Bonū est cuius apprehēsio de lectat. ergo bonū apprehensū non cōtristat. q̄ nō est materia tristicie igit nec inuidie q̄ est tristicia

¶Sed ad hoc dicim⁹ q̄ illud verū est ꝑm se q̄ bo Solutio. num est cuius apprehēsio delectat. Itē in haben te palatum bene dispositu. Sz certe secus est in Aug. in cō fessionibus egris oculis odiosa est: que sanis est amabilis. Christus enim videis grauis fuit ad videndum: quia contrarius operibus eorum Sap̄. 2. In quē angeli desiderant prospicere. sicut febricitāti dul ce videtur: et est illi in veritate amarum.

¶Scōa questio huius capituli.

QUeritur si inuidia est solū de ꝑalibus. quia videt q̄ verba Grego. Paruus est qui terrena diligit. Paru⁹ inuidia occi ditur. Quia hac peste null⁹ moritr nisi q̄ terrena appetit. ꝛc. ¶Ad idem in fine e. glo. Si qua desideram⁹ inuidemus q; ea penitus accipit

Af q̄ sic q̄ Grego. Secundo q̄ eundem.

Glosa. Tertio. aut partẽ habẽdo nobis quãtitatẽ restringit. Sz in spũalib⁹ nõ ẽ restrictio. q; vt ibi dicit glo. Hec tota non proueniunt pluribus. ¶ Itẽ de eodẽ et circa idẽ Falsa delectatio nõ est nisi in terrenis z de terrenis. igit necfalsa tristicia. sed inuidia est tristicia. igitur. zc. ¶ Item Aug. i libro de vera religione. Tristicia animi est carẽtia ab his reb⁹ quib⁹ fruak vel frui volebat. Sed fruitio mala nõ est nisi de terrenis. q; hoc est totũ malũ hois frui creatura: igitur hoiũ carẽtia est tristicia. et inde vt prius. ¶ Sed cõtra. diximus q; obiectũ ppie inuidie est bonũ scz ẽm q; bonũ. ergo siue tpale siue spirituale. ¶ Preterea. diabolus homini inuidet ppter regnum eternũ. z ita inuidia de spũali.

Quarto p augustinũ. In oppñ. Secundo. Tertio. ¶ Item diabolus castitatẽ vel sobrietatẽ nobis non inuidet: q; carnali delectatiõe nõ vtitur: sed caritatẽ et pcordiaz quã in paradiso amisit igit. zc.

Quarto p ysaiam. Quinto. Sexto per augustinuz Septimo. ¶ Item isaie. 13. Suscitabo sup vos medos q; argentum nõ velint. zc. ¶ Itẽ christus iudeis fuit grauis ad videndum: non nisi ppter opera spũalia ¶ Itẽ Aug. in. 13. de ciuitate dei. Inuidia est ab his que nobis nolẽtibus accidũt. hec sunt etiam spũalia. igitur. ¶ Itẽ contristabile est quod volũtati resistit. ¶ Propter hoc dicim⁹ q; inuidia est tam de bono spũali q; tpali. et ppter hoc dicitur fera pessima. ¶ Dicimus q; et si de bonis spũalibus z tpalib⁹ sit: tñ semp propter terrena mouek inuidia. Aliquod eni terrenũ semp est causa mouens seu pmouens inuidiam. Et ppter hoc dicit Grego. Nullus hac peste morik nisi q; terrena appetit. Similiter vbi inuidet quis alij sciam vel virtutes: ideo inuidet q; eas habẽdo partẽ sibi restringit scz rei tpalis. i. laudis. ¶ Ad tertiũ dicim⁹ q; delectatio falsa pmanẽs nõ est nisi de trãsitoriis Sed transiens põt esse et de spũalibus. sicut qui diligit castitatẽ / carnis mũdiciaz / et hmõi. i his quidem delectatur: sed tñ in his finem non ponit.

Solutio. Gregorius per hec ad duo prima. Ad tertiũ. Bernard⁹. Ad quartũ Si q̃rat de diabolo respondetur. Et hoc ẽ quod de his dicit Bernũ. Praui negocia tozes ordine peruerso de celestibus imitãr p tpalia. ¶ Similiter respõsuz est ad quartũ: quia fruitio talis et est de celestibus z large sumik ibi frui pro vti cum delectatiõe. ¶ Si querak de diabolo q; videt deũ et inuidet. Et dicik videt et inuidet. qd inuidet. q; non vidit nisi eternũ. q; verũ est. tñ inuidet tpale scilz preesse in suo regno.

¶ Arguitur cõtra illud: quia tpale bonũ est causa motiua inuidie.

In marco. Johannes Secũdo p glosam. Sictum est q; materia inuidie est bonũ tẽ porale siue spũale: sz tñ causa motiua semper est tpale bonũ. ¶ Sed ptra in Marco in fine. Qui blasphemauerit in spm̃ sanctum reus erit eterni delicti: scilz inuidie et odij. Inuidia ergo eternũ delictuz est igitur causã motiuaz nõ habet. q; tñ spũale. q; vt dicit Johẽs. Mũdus peribit et pcupiscentia eius. Si g; manẽte inuidia transibit amor terreni: nõ est inuidia solum ex amore terreni. ¶ Item dicit glo. Diabolus nõ inuidet nobis ptinentiã carnis: q; carnali delectatione nõ vtitur. Item abstinẽtiaz: quia cibis non vtitur: sed caritatẽ et pcordiaz quia id docemus in exilio q; amisit in celo. Quod eni tpale cum mouet vt hoc nobis inuideat imo eternum manet felicitas amissa quã speram⁹. ¶ Quid est ergo q; dicit glo. Null⁹ hac peste morik: nisi qui terrena diligit. ¶ Itẽ vt dicit Aug. Tristicia est carentia ab his rebus quib⁹ fruebatur vel fruivolebat vel sperabat. Inuidet diabolus hoi. tristak ergo in eo est carentia ei⁹ rei qua fruebak vel frui desiderabat illud igitur fruivolebat. z inde tristatur quia eo caret Aut est eternum et tristicia bona: nõ igitur inuidia. Aut est tpale z eternũ. g; ex amore alicuius terreni in eo surgit inuidia. ¶ Itẽ esto q; aliquis multũ desiderauit aliquã prebẽdã et tandem adiudicata sit et oino: z postea collata sit alio amico vel fratri qui in nullo obfuerat Certe licet rem desiderata videat in isto: non tñ et inuidet. Ergo sola pspectio rei amate vel habite in alio non mouet inuidiã in diabolo. g; erga hoiem. oportet igit q; aliq̃ ibi sit: nõ nisi tpale. ¶ Ad primum dicim⁹ q; verũ est q; concupiscentia peribit. verum est q̃tũ ad actum et nõ q̃tum ad habitũ q; remanet in aia. ẽm quod dicit Aug. q; vicia ẽ mala est qualitatis qua ania cladicat: immo si posset concupiscere. sicut dicit de timẽte seruiliter: q̃a viuit in eo peccandi volũtas. zc. Ad scm dicim⁹ q; diabolus non inuidet nobis ptinere / sed caritatem. verũ est tñ: sed etiã caritatẽ et adhuc nobis inuidet ex amore tpalis rei. Sicut enim primo in seelat⁹ appetijt preesse. ita (vt dicit glo.) adhuc idem sibi arrogat vt regnet in mũdo. et q; per cartatem hoiem videt excellere hoc bonũ tanq̃ sue excellentie nociuum inuidet homini

Ad primũ Augustin⁹ Ad scm. Inuidia diaboli excõicatione tpalis boni causatur.

¶ Tertia questio huius capituli.

Af q; sicp augustinũ. Queritur vtrũ inuidia sit amor. Q; videtur. q; sit virtus vt ait Aug. est amor ordinatus. igit per ptrarium oẽ viciuz est amor inordinatus. igitur inuidia est amor. Sed in oi amore est gaudiuz siue leticia: et tristicia siue dolor quia gaudiũ de adeptiõe amati. tristicia de absentia vel amissione. igitur inuidia est tristicia. igit in tristicia est leticia. ¶ Dicimus q; inuidia est amor. quia ẽ dissensio ab his rebus q̃s contingere volum⁹. quia non vult et tantum bonũ. vnde in hmõi adeptione erit leticia: in carentia huius boni est tristicia in pñtia. Propter hoc non sequit q; in tristicia sit leticia. q̃m de alio tristicia: de alio leticia: et cum inuidia dicitur tristicia non secundum sui speciem nominatur: sed a consequẽte vt dictum est.

Solutio. per hec ps ad argumentum.

¶ Cap. 4. de filiab⁹ inuidie et ptinet tres q̃stiões

¶ Prima questio vtrum odium sit prima filia superbie.

Af q; non. Queritur de filiabus quare prima ponitur odium filia inuidia. q̃m sicut caritas vult proxio oẽ bonũ et quãtũcũq; bonum: et vult nullũ malũ. ita odium quod est contrariũ: vult oẽ maluz. et nõ vult bonũ: nec tñ bonũ. sed inuidia vult non tñ bonum. ergo inuidie et odij idẽ volitũ. z ita idem

Secunda. ¶ Preterea videtur q; sit filia superbie vel inanis glorie vt inuidia supbus qui amat excellere pspicit in illo tñ bonũ p q̃ sua excellẽtia minuit z destruitur. ideoq; q; p hoc minuitur sua excellẽtia et non vult ei malũ: sed tñ non vult ei bonum. sed

Questio incidens. ob hoc dicitur inuidia filia superbie igitur eadem ratione et odiũ. ¶ Itez querik de susurratione q̃ est scba spes quid sit. Si dicatur q; sit detractio occulta. sz occulta detractio z manifesta nõ differunt in specie sed in solo accidẽte: igik male posita est cũ detractiõe: imo sola detractio ponenda esset ¶ Itẽ querik quomodo dicek detractio filia inuidie. q̃m inuidia nõ mouet detractionez ad suum finẽ: nec ibi inuenik finis inuidie. ¶ Sic enim auaricia gñat rapinã z homicidiũ: q; p hoc finem suũ acquirit. sit supbia inanẽ gloriã ¶ Itẽ obicitur de exultatione in aduersis q̃ ponitur filia inuidie. quia videtur esse vicium inuidie ipius q̃m de inuidia dicim⁹ Risus abest quẽ nõ alicui facere dolores. ergo exultatio est ipa inuidia. non igitur filia inuidie. ¶ Itẽ Bernũ. dicit q; inpta leticia est gradus supbie at hec q̃ est gradus superbie est de casu siue de aduersitate primi. z hec est exultatio in aduersis. igit exultatio nõ est ponenda filia inuidie. ¶ Similiter obicik de tristicia in psperis. q̃ ponitur q̃nta filia. q̃m videtur q; hec non sit filia inuidie: imo videtur esse ipa inuidia. quia de inuido dicitur. Inuidus alterius rebus macrescit optimis. i. tristak. Et glo. dicit. Inuid⁹ dũ alienis bonis affligit: quasi de radijs solis obscuratur ergo affligit de bonis alteri⁹ siue tristari est solus inuidie. nõ igit eius filie. ¶ Solutio. Quidam dicunt ẽm hãc ratiocinationez q̃m in specie idẽ vicium inuidia et odiũ. sicut luxuria et adulterium: vel sicut fornicatio z adulteriũ. et ppter differentiam in accidente dicit odiũ esse ex inuidia vt eius filia Sed veri⁹dico q; inuidia in specie differt ab odio. et hoiũ fines substãtiales diuersi sunt vt supradictum est. z inuidia naturaliter precedit vt frequentius odiũ. vt inuidere possumus alijs quibus nullũ malũ volum⁹. si inuidia permanẽs fuerit generat odiũ quo alijs volumus malũ. Inuidia enim q̃ est dissensio a bono apparẽte nocẽte gñat odium. z quia vt ait Aug. aia est locus delectationis: vt obiciat tristiciã gñat odiũ quo vult ei malum. quo adepto letatur. ¶ Et sic pz solutio ad secundo obiectũ. q̃m odium erit a supbia mediante inuidia. ¶ Ad tertio obiectũ põt dici q; susurratio et detractio nõ differunt nisi ẽm statũ. et latẽs dicitur filia inuidie operta: crescit in rixã: et est filia ire. Et idẽ vicium ẽm diuersos status põt ad diuersas mẽes reduci: Vel verius detractio est filia inuidie. iuxta illud Simul z detractio mater filia liuoris. et est q̃ quis malũ aperte dicit z palam. Susurratio q̃ in secreto: non palam. Bilinguis q̃ malũ non dicit: sed q; bñfactũ est inuertit in malũ. et sic hi tres differunt. Vẽ quib⁹ Eccliastici. 28. Susurro et bilinguis maledictus. zc. Et dicitur inuidia mat hoiuz: non vt auaritia rapine periurij: sed q; disponit et inclinat mentẽ ad illa. sicut vnum vicium dicitur esse causa alterius: tũ q; in detrahente possunt eẽ diuerse intentiões vt illum vilificet et sic mouet supbia. vel vt non appareat sic inanis gloria. vel vt bonũ quod apparebit nociuũ iminuat sic inuidia. vl vt noceat ei sic odium. ¶ Ad id quod dicik de exultatiõe: dico q; cũ dicitur de inuido. Risus abest. zc. hoc nõ dicitur

Opinio doctoris. Inuidie specie dixit ab odio. Augustin⁹ Ad scm. Ad tertiũ. Aliter dz. Susurro / bilinguis / z detractor. Q̃re inuidia est mẽ istop. Nota hec. Ad illud de exultatiõe.

Aliter dicik. Ad illud de inepta letitia.

ratione mẽis sed rõne filie Vel dic q; exultatio est de infortunio q̃ accidit: sed risus pro⁹ inuidie de malo conseq̃tur infortuniũ de pauptate vl infirmitate vel hmõi. ¶ Ad illud q̃ obicik de ineptа leticia dicimus q; ẽm diuersas intẽptiões de terminatas (vt dixim⁹) possunt ibi esse leticie ineptе. adulterũ dicik (vt dictũ est) de exultatione. et põt dici q; exultatio et tristicia scz: sed propter diuersos actus diuersimode noiatur.

¶ Scunda questio vtrum filie in uidie sint sufficiẽter assignate.

Af q; non. MItem queritur de tali diuisione. q; videtur insufficiẽs q; inuidus qui dissentit a bono apparente nocẽte: et tristak z nititur destruere et hoc vult soluz volũtate et sic est odiũ. aut verbo et sic ẽ susurratio / vel detractio / vel exultatio Sz sicut verbo ita ope. ergo ẽm opus suũ desunt filie inuidie. vt iuxta ẽbum. ex sola eni inuidia: nõ pcedẽte ira vel cupiditate: potest quis alterius domũ incendere. ¶ Si forte dicatur odiũ vt vulgo dicitur. ¶ Sed ptra. Odium dz volũtas dicendi que opponitur pietati: vt amor malipro ut opponik caritati: reddit prio⁹ obiectio. Si ponitur i illa diuisione put est volũtas nocẽdi: ergo male omittak odiũ oppositũ caritati. Si put vtrũq; apprehendit: non videtur q; positio possit sustineri. q; nocere q̃ est termin⁹ alteriaristoteles Solutio. Questio incidens. Et af prio. us est in gñe malũ: q̃ est materia alterius nõ est in genere. q; vt dicit Arist. Bonũ z malũ nõ sunt in genere: sz sunt genera aliozũ. ¶ Dicim⁹ q; sunt ille que i facto ẽsistunt reducũtur ad exultatiouẽ ¶ Item q̃ritur de exultatiõe in aduersis. vtrũ de solis aduersis spũalibus / videtur q; hoc sit odiuz quod opponitur caritati q̃ vult bonũ spirituale vel odiũ vult malũ spũale. z ita eo adueniẽte letatur idem de spũalibus et tpalibus simul. q; sicut caritas oẽ bonum et quãtũcũq; ita odiũ oẽ malum et quantũcũq; malũ. Restat g; q; exultatio hec cũ non sit odiũ erit de solis tpalib⁹. ¶ Quod pcesso opponitur eo q; balaã ex sola inuidia peccauit: vt filij israel fornicarẽtur: quo facto exultauit: z hec fuit de spũali aduerso. ¶ Dicim⁹ q; sicut supradictum est iuidia naturaliter est de oi bono tpali vl spirituali: z si causaliter de solo tpali Ita dico de exultatione eius filia. q̃m materialiter est de oñi bono tpali vel spũali: et si semp tẽporale moueat Sed est vt supradiximus de malo extrinsecus aduenиente: aut de ablatiõe rerũ suarum: de infirmitate et si qua hmõi sunt. Sed odiũ est de eo quod int⁹ accedit: vt de pauptate aut debilitate. ¶ Similiter obiectio põt fieri de tristicia in prosperis et eadẽ erit solutio. Et dicim⁹ q; inuidia vnũ viciuz carnale z spũale z capitale a fomite exit plerũq; imediate vel mediate supbia q̃ nõ ẽ capitale viciũ: sed videk vna z regina septẽ capitaliũ vicioz̃.

Solutio. Supbia nõ est capitale vicium.

¶ Tertia questio huius capituli vtrum ira sit vicium capitale.

Af q; non. SEcundo queritur: si ira est viciũ capitale. Quod non videtur q; vt dicit Ira est audax mendax lese concupiscẽtie. vt cũ auaro auferũtur diuitie: luxurioso femine: gulioso subtrahunt epule. Et si hoc videtur q;

singula vicia cõsequatur et ex his oriatur. nõ ergo erit capitale. ¶ Sed videt q ex sola superbia oriatur. qm̃ cum auaras irascitur de oppressione et de violentia: furto: rapina: et de diminutio tristatur. et hoc est supbie. et ira videtur q ira exeat a superbia vbi et irascitur pro concupiscentia lesa ¶ Quo cõcesso. Cõtra. de illo cui dolo ꝛ furtum res auferũtur irascitur: et cũ est ibi alia oppressio violenta. ¶ Dicimus q semp vel frequẽtiꝰ ira vicium mortale scz ira deliberata est ex supbia. ꝗa vt phi. Cum vrs irascibilis discõfortat: timet/desperat. cum ꝯo confortatur: sperat/audet/irascit. Ergo qui irascitur semp prius estimat se posse obtinere se superiorẽ eẽ. ꝛ ideo merito ex supbia est semp et ꝺr audax mendax concupiscentie lese.

¶ Tractactus vicesimussecundus continens tria capitula.

Equitur de ira. ¶ Queritur vtrũ irasci simplicit seu in se sit malũ: et cuiusmodi sit vicium. ꝛ quomodo sit capitale vicium. Secũdo cui virtuti opponat. Tercio de pturbatiõe q̃ annexa est ire deinde de speciebus quas ponit Damas. sexto de eius filiabꝰ. ¶ Primo videtur q irasci simplicit sit malũ. qm̃ est permissiõis vt ꝺr ibi. ¶ Irascimini et nolite peccare. Sed malum tm̃ permittitur. ¶ Itez iubemur cohercere motũ ire si surgat. vt ibidem ꝺr. ꝛ qꝺ malũ est solũ debemus cohibere. ¶ Item ibidẽ ꝺr q venialis ẽ ira que nõ ducitur ad effectum. Sz nichil veniale nisi malũ. igitur illa ira que nõ ducitur ad effectũ est mala. sed constat q illa que ducitur ad effectum mala est ꝛ mortalis. ergo ois ira malũ simpliciter siue irasci simpliciter. ¶ Item dicit dionysiꝰ q ira in cane laudabilis vt pote sue nature cõuenies: qr est aial cu stoditiuũ. in hoie vituperabilis: vt pote sue nature dissonum. Est enĩ homo natura aial mansuetũ ¶ Item ira est appetitꝰ cõtrarij doloris. sed velle alij dolorẽ est velle alij malũ. sed malũ est velle alij malũ. igitur irasci i se malũ. ¶ Itẽ ira est appetitus vindicte. Sed ait dñs. Mihi vindictã ꝛ ego retribuã. vt legit. ix. in principio. f. f. lxx. vbi habemus Approximauerũt visitatiões tue. ergo appetere vindictã quoddã malũ est ¶ Itẽ Leui. xix. Nõ queras vltionẽ: nec memor: sis iniurie ciuium tuorꝰ. Sed hoc est irasci ꝑm hãc diffinitionem. g̃ irasci in se malũ ¶ Sed ꝯra. Appeteremus dictam ꝑm q hic accipit. i. vt per se vel p aliũ põt esse bonũ et malũ. per aliũ bonũ: quia opus iusticie. qr vindicatio est vna spẽs iustitie ꝑm tullium. et põt esse malũ qm̃ per se in casu non ꝺcesso a iure. ergo est indifferẽs. ¶ Itẽ vt dicitur i predicta glo. primus motus ire qui surgit in nobis nõ est i potestate nr̃a ¶ Itẽ est inuincibilis. g̃ videtur q irasci simplicit nõ est malũ. ¶ Itẽ videtur q ira idem sit q odium. qm̃ ira est appetitus ꝯrarij doloris qui dolor est malũ pene et ira malũ. g̃ ira est appetitus mali: et ita amor mali quod est odium.

¶ Solutio. Dicim? q irasci prout ꝺr ira appetitꝰ contrarij doloris se maluz est. sicut velle preesse: velle laudari in se vt simpliciter malũ. Sed ꝑm q ira est appetitus veri est indifferens. ¶ Nã illud ꝑm Aug. Mihi vindictã. ꝛc. locũ habet vbi nec ꝯra hoc aſ per superiorẽ nec per aliũ ius mihi fieri põt illud leuiti. qm̃ reconsiliatio facta est. ¶ Sz cõtra hoc sic. Quod in prima diffinitiõe diffinit est simplici ter malũ. qꝺ in scꝺa indifferens g̃ non idem in specie hic inde diffinitur. ¶ Sed dico q non idẽ ꝑm Solutio idem est diffinitum ¶ Ad aliud dicimus q ira est Ad aliud. appetitus contrarij doloris iungẽdi dolorẽ ꝯra dolorem. vt ipse actus sit pria et propria materia ire. at ipm malum est materia odij.

¶ Cap. 2. cui virtuti opponitur ira.

¶ Tertium capitulum. Tertia que

Secũdo q̃ritur cui virtuti opponit. Videtur q patientie. quia ita dicit Isidorus Aſ primo. super Deutero. 7. vt in corde nro formicationis castitas obtineat locũ: furoris patientia locũ: tristicie salutaris leticia. Sz castitas contraria est fornicatiõi: tristicie leticia salutaris. ergo primũ. ¶ Itẽ videtur q sit ꝯraria iu Secundo. stitie cuius est vindicare. put oportet: qr vindicatio est eiꝰ spẽs. g̃ appetere vindictã put nõ oportet erit iniusticie que est ꝯraria iustitie. ¶ Item Tertio. videtur q sit ꝯraria ire per zelũ cuiꝰ est velle vindicare ꝓout oportet. igitur erit vicij oppositum. Sed hoc est ire vicij. g̃ primũ sicut velle dare put non opz est vicij oppositi scz pdigalitatis ¶ Itẽ Quarto. videtur q opponatur mãsuetudini. qm̃ ille mãsuetus est vel mitis quẽ nõ rancor vel ira afficit. g̃ mãsueti est nõ affici ira ꝓout opz est mansuetudinis Sed ire vicij est irasci ꝓout nõ opz. g̃ sicut motꝰ sunt contrarij ita ꝛ radices scz ira ꝛ mansuetudo. sicut dare put nõ oportet ꝛ non dare ꝓout opz: sed dare et retinere sunt vicij ẏ̃tutis ꝯrarij scz Contra di prodigalitatis et largitatis. ¶ Itẽ ꝑm hoc videt cta aſ. q ira per zelum ꝛ mãsuetudo sint vna virtus et eadem: quia habẽt vnũ vicium scz irã vicio cõtrariũ. Nã vnũ: vni tm̃ ẽ ꝯrariũ. ¶ Itẽ ire per zelũ put Secundo. opz mansuetudinis non irasci put opz. g̃ sicut dare ꝓout opz: non dare ꝓout opz sunt eiusdẽ virtutis. ita irasci put opz: et nõ irasci ꝓout opz eiusdem. ergo primũ. ¶ Itẽ hic sunt duo extrema da Tertio. re supflue: non dare supflue. i. minus retinere. et vtrumq; vicij inter hec duo media laudabilia. scz dare ꝓout opz: nõ dare vt opz. et vtrũq; vni? virtutis. qui ab altero scz a dare ꝺr largitas: ab altero scz non dare ꝺr parcitas et vnica qui dẽ virtus igitur a simili cũ hic sint duo extrema. irasci supflue: non irasci supflue scz numq̃. et vtrũq; vitupe rabile. Similiter inter hec erũt duo media laudabilia scz irasci put opz. ꝛ erunt eiusdẽ virtutis ab altero scz ab irasci dicta mansuetudo. Quod ꝺcesso Põt ꝓcedi. eadem rõne ira per zelũ erit patiẽtia quia sicut se habet mansuetudo circa oppꝛobria: ita patientia circa corpis aduersa. Quod cõcesso. Cõtra. Pa- ꝯra hoc aſ tientia est species fortitudinis. ira p zelum iustitia. igitur hec non est illa. cũ iusticia nõ sit sub fortitudine vel ecõuerso. ¶ Solutio. Dicimus q ira Solutio vicium opponitur ire per zelum. ¶ Ad primũ di Ad primũ. cimus qm̃ patiẽtia non opponitur directe ire: sed Ira nõ diquontã per quãdam cõsequentiam excludit iram. recte ꝺcim? Qui enĩ equanimiter tolerat illata incõmoda de tur ipatiẽ facili non irascit. idcirco ꝺr locũ teneat ire potꝰ, tie.

Ad secũdũ ¶ Ad scꝺm pz solutio. Ira p zelũ est iusticia. ira
Ad quartũ et opposita iustitia quedã. ¶ Ad quartũ et quin-
et quintum tum soluimus per interẽptionẽ. dicim? eñ q non irasci put opz nõ ẽ mãsuetudis sed equanimit̃ pati oppꝛobria. ꝛ ex hoc sequit nõ irasci. Et ꝑpt hoc
ꝯra hoc aſ dicitur in glo. sup Math. q mitis ira vl̃ rãcore nõ
afficitur. ¶ Sz cum ꝯraria habeãt eẽ circa idẽ. i. circa eãdẽ naturam qm̃ vicijs ꝑm q̃ sup fluũ ꝛ diminutum inordinat. virtus media ordinat ponẽs et ꝓstituens mediuz. vñ opz q sint circa eandẽ. et
Solutio. ira per zelũ irascit vicijs. ira vicijs nature. et hec non sunt eadẽ vident non esse cõtraria. ¶ Sz ad hoc dicimus q cũ dico irascit vicijs nature. non pono per datiuos materiã: sed circũstãtias. sicut cum dico dare diuiti. dare paupi. ꝑm hoc videtur q ira per zelũ inter irã vicijs ꝛ vicijs ei oppositum
Iterum aſ. quod ꝓsistit in diminutiõe. ¶ Sed ꝯra. Aristoteles in ethicis ꝺr q hũilitas media est inter iracũdiam et irascibilẽ. nõ g̃ ira. cũ hec sic species iusticie: et illa fortitudis. ¶ Solutio. Arist. ponit ibi
Solutio. nomẽ cause ꝓ noie effectꝰ. hũilitas facit q hũilis non irascit qñ debet: nec cui. ꝛ sit de aliꝭ. Itẽ facit q irascitur ꝓout debet q̃ omnia sunt ire per zelum: ideo quia hũilitas causat eam. ꝛ sic Arist. causam posuit ꝓ effectu. Sed cuz dixit q veritas que est virtus qua aliquis dicitur veridicus. i. vera dicens de se et de his que ad se ꝑtinent habet vicium oppositũ in supfluo superbiaz. quod esset falsum nisi poneretur causa ꝓ effectu. Ex supbia enim est seu inani gloria qꝺ vere idem est sit q homo superabundet dicendo de se vera: et tamen nõ est propie superbia vel inanis gloria.

¶ Quartum capitulum.

Quarta q̃- Quarto queritur de pturbatiõe. vtrũ oĩ
stio. ire sit annexa: vel ire inq̃tũ ire. ¶ Sz ire
Aſ q sic ꝓ vicio sit ãnexa cõstat. ¶ Item videt de
gloſam. ira per zelus q: gloſa dicit q hec turbat
In oppm̃. mentis oculũ: vt postea reddat clariorẽ: sicut colirijũ oculum corpale. et ita oĩ ire est annexa perturbatio. ꝛ ita ire ꝑm q ira. ¶ Sz cõtra. Ira per zelũ fuit in christo q̃ est virtus: qñ eiecit vẽdẽtes. ergo perturbatio. et nõ sensualitatis sed rõnis. qr ira per zelũ q̃ est virtus est tm̃ rõnis. ergo perturbatio eiꝰ solius est rõnis. g̃ fuit in rõne pturbatꝰ.
Sed cõtra hoc ẽ ẏsaiaſ ¶ Contra. Isa. Non erit tristis nec turb. qr hoc nõ posset intelligi de perturbatione sensualitatis scꝺm quã legit perturbatus fuisse. ¶ Itẽ falsum
Iterum aſ videtur dixisse Isaias. qr Johẽs ꝺr perturbauit se Jesus. Non nisi voluntarie. g̃ illa pturbatio fut
q̃stio icidẽs volũtaria. igitur li. ar. g̃ rõnis. ¶ Item queritur
Solutio. vnde est q ira purgat mentis oculũ. ¶ Dicim? q
Ire ꝑm q ire scꝺz ira nõ est anexa pturbatio: sed ire vicio
ira nõ ẽ ãne scz natura infirmi subiecti. qr est in hoie ifirmo.
xa pturbatio. hoc nichil aliud est q̃ suspicatio ipotentie siue timor de infirmitate. qꝺ idem est. qr timor est suspicatio mali. Non enĩ iratus perturbat: qr suspicat et timet ne se possit vindicare. Undẽ licet ira per zelũ fuerit in christo: nõ tm̃ fuit i illo alia turbatio talis. sciebat enĩ q nullꝰ ei eiscieti posset resistere Et ita vez est qꝺ dixit Isaias Nõ erit tristis neq; turbatus ¶ Ad hoc q qꝺ obicit de Johãne dicim? q illa turbatio fuit voluntaria q̃tũ ad suũ initiũ:
nota ꝺ rpo Ad argumentum.

sed tm̃ naturalis q̃tũ ad cõsummationẽ siue perfectionẽ. sicut pater in latrone cũ debet suspẽdi cogitat de patibulo: nõ nisi volũtarie facit scilicz q ascendat ad imaginationẽ: hinc in estimationẽ inq̃tum ascẽdit pturbat naturalit̃ et timet. ¶ Ad Adultimũ. vltimũ dicim? q ois motus penalis qui est ex caritate cadens in aiam eã purgat eo q est cõtrarius radici ois pcti scilz libidini. idcirco extirpãdo radicez pcti ab aia purgat eã. sicut lisciuia q̃ sordes purgat/lauat. quas si nõ inuenit: vestẽ clariorem reddit. Dictũ est q ire pturbatio ãnexa est ꝑ quã ita contrariaſ scientie vt dicũt sancti dono spũs Exemplũ. sancti que est electio faciẽdoꝝ. ¶ Sed hec ptur- Contra dibatio non est nisi suspitio vel timor siue estimatio cta aſ. q non possit vindicare. ꝛ hec forsã est veritas que dam. Veritas aũt ẏtatẽ nõ excludit a cognitiõe nec cecitatẽ inducit. vt ꝺr. Augu. in libro de pfectione iusticie. Infirma mẽs est que qꝺ faciendũ est vel cecitate non iudet vel difficultate nõ prebet Sic g̃ per hãc suspitionẽ nõ est sanitas in aia per quã ipediatur videre quid faciẽdũ. et ideo ꝑm hoc ira nõ est cõtraria scientie dono nec ꝑpter malam voluntatẽ: sic omni pctõ ꝯrariũ eẽt donũ scientie. ¶ Dicim? q ibi est duplex estimatio seu ti- Solutio. mor seu suspitio illa quã diximus. Item alia q̃ estimat illũ qui iniuriã intulit inimicuz vel timet seu suspirat: q̃ inimicitia estynũ eoz que timenẽ sicut infirmitas. ꝛ hec estimatio vel suspitio falsa semp Malicia eñ qui nos exercent nõ sunt reputãdi ini- Augustinꝰ. mici: qr sunt flagellũ vt dicit Aug. quo dñs flagellat quẽ recipit: ꝛ lima qua limat in electis rubigẽ nem pcti. ergo hec falsa suspitio caliginem ꝛ cecitatem inducit et illam perturbationem.

¶ Tractatus vicesimustertius. de speciebus ire Et continet tertia capitula.

¶ Ca. 1. de speciebus ire ꝑm Damascẽ.

Equitur de spẽbꝰ ire quas ponit Damascẽ. ꝛ sunt tres vt ꝺr. Fel siue fellea passio mauia q̃ significatur: scilz ira simplex ira permanens q̃ inauia dicitur vl̃a permanendo vel a meꝺcie tractando. Item ira tempus vindicte obseruans. Fellea aũt passio est eiꝰ cui circa cor ẽ sanguis ascensio ꝛ ex acutis vaporibus fellis feruens. Cum enim nobis iniuria infertur vel estimamus inferri tristamur: et ex ista fellis stricta exalant acuti vapores vsq; ad cor q̃ sanguinem circa cor accendunt ad appetitum re punctiõis seu vindicte. vnde ꝺcit q fellea passio est habens principium et motum: qua scilicet est desideriũ repunctionis principiũ scz ascensionez Pria q̃stio. sanguinis. ¶ Sed quomodo species he distinguuntur. Hunqd ira trãsiẽs: ira ꝑmanẽs sunt eiusdẽ speciei: sicut sũt luxuria ꝑmanẽs luxuriosa transiẽs. Itẽ ira q̃ ipa vindicte obseruat et q̃ non ob- Alia q̃stio. seruat: nõne eiusdẽ spẽi sunt: ¶ Dicim? q sic. sit Solutio. ista diuisio ꝑm accidens. sicut ꝺr q hõ thebanus: homo romanꝰ sunt diuerse spẽs homis. qꝺ innuit idem post ponens in diffinitiõe ire in qua omnes conueniunt scz Ira est audax vinde- cõtra legem Quid ira. ¶ Sed iteruz obicitur sicut Damas. q fel siue fel Iterum aſ. lea passio ẽ passio mixta. Sz ꝯra vt dicit hec est habens principiũ scz ascensionẽ sanguinis motu

Secundo.

scz desiderũ repũctionis. primũ non est in aia sz scõm solũ: et est simplex passio. ¶ Itẽ sicut dicit Damas. duo sunt i aia: rõnale z irrõnale. primum qõ imperat Itẽ irrationale duplex. vnũ qõ est in obediẽs rõnali sicut et dicit .i. pulsaltiuũ p actionem sciz inspirandi et expirandi similiter nutritiuum/augmentatiuũ/formatiuum. Obediens duplex: ꝛcupiscibile scz z irascibile. Si igitur ira est passio mixta: igitur ex cõcupiscentia et ira. Et videtur q ira debeat dici q ideo dicitur mixta: quia ibi duplex passio ꝛcupiscentie et ire. Appetit qui irascitur vindictã: qõ est desiderũ repũctionis.

Duplex obediens.

Quid appetit q̃ irascit.

Item appetit delectari in vindicta vt hec sit ꝛcupiscibilis: sicut volum⁹ cognoscere deum in deo cognito. et hec non sunt vni⁹ virtutis: sed primus fidei: secũdũ caritatis cuius est desiderũ fruẽdi deo. Scõm hoc erit ire appetitus vindicte in q̃tũ vindicte. sz ꝛcupiscẽtie erit desiderũ delectãdi i vindicta. Sed ꝓtra. Fellea passio est (vt dixi) habens principiũ z motũ qui est desiderũ repũctionis q̃ ascensio sanguinis precessit ad cõmouendũ desiderium illud. vnde dicitur Fel commouet irã. Nullus alius modus precessit qui esset delectãdi in vindicta abstinentia. et ira eiusdẽ tantũ virtutis est et abstinere de abstinẽdo. vel in abstinẽdo.

ꝓtra hoc arg.

Idem de castitate. q̃ sitiliter eiusdẽ vicij est desiderare vindictã: et delectari in vindicta. ¶ Itẽ ira est desiderũ vindicte scz in q̃tũ boni. q: qui irascitur: illum qui iniuriam infert vel quem estimat iniuriã inferre estimat dignũ ãgustia. z ita in eo est desiderũ vindicte vt boni scz delectabilis Sed q̃ appetit vinũ vl̃ dulce vel ī vino delectari vel ī dulcedine vini idẽ appetit: et vult: igitur a simili. qui desiderat vindictam vel delectari in vindicta idẽ volitum hoc frui vindicta z hec est ipsa libido vindicte que est ira viciũ. et ita falsum est q vnum sit concupiscibilis: alterũ sit ire. Nec est sile qõ inducitur de fide z caritate. Cũ quis em̃ vult cognoscere deũ et delectaꝛ in deũ cognouit deũ. nõ dico ī cognitiõe dei qõ eẽt fides ꝓprie. z hoc aliqs vult vindicari z vult delectari in ipsa vindicta: non in alio a vindicta. dicitur tñ mixta passio: qñ semp ibi est aliqua concupiscentia lesa: vt dictũ est. vnde ira dicitur audax vindex concupiscentie lese.

Secundo.

¶ Scõm capitulũ. Utrũ rixa sit filia ire.

ꝓria q̃stio vtrũ rixa sit filia ire.

Af q non.

Secundo queritur de filiabus ire que sunt scm glosam. rixe/ timor/ contumelie/ clamor/ indignatio/ blasphemia.

¶ De rixa primo querit quomodo sit filia ire. Hec em̃ est altera a generatiua pene. Qui enim irã comminatur non inferi eã. Non ergo ira que est appetitus vindicte rixã generat per mediationem nec per affinitatẽ vel contrarietatem. ¶ Item videtur q contumelia: clamor/indignatio/blasphemia non sunt filia ire: sed q̃ sint ira que est vt dicit Aristo. appetitus vindicte propter apparentem exaꝛniationem. i. contristationem. Irascens em̃ est qui sibi infert iniuriaz vel quã estimat sibi inferre appetit dolorẽ. ¶ Cõtra. Estimat eum dignum angustia. vt dicit. Damasce. at his quattuor ãgustia infertur. et hec est repunitio: sed eius vicij est velle repunire quod est ire. et repunire quod fit in illis quattuor. Sicut eiusdẽ vicij est velle fornicari z fornicari velle adulterari z adulterari. igr a simili: velle repunire z punire. z ita cũ his quattuor repuniam⁹ non sunt filie ire: sz ipsa ira. ¶ Sic ꝓbat q homicidiũ est ira q: occidendo aliqs se vindicat. sic z rapina. Sepe em̃ aliqs volẽs vidicare occidit: alij auferbona sua. ¶ Sicim⁹ q verum est q ira est desiderium repunitiõis vel vindicte. et sz vindicare sit generale: q: vel rapiẽdo vel occidendo vel opprobrium dicendo. et cũ se vindicta aliquis: tñ voluntas que in istud gñale particularis est et particulare facit viciũ. z volũtates q̃ cadunt circa diuersa ꝓticularia vt occidere rapere blasphemare ꝓticularia vicia gñant. et sic velle vindicare se et vindicare non sunt eiusdẽ vicij. Sz primũ vicium scdm vicia multiplicat. et si em̃ genus multas species contineat predicatione: tñ voluntas q̃ stat in gñe non est gñalis ad volũtates q̃ stant in spẽ sicut ptz in scientia cogitatione: et quasi in oibus que sunt rationis. ¶ Sz cõtra hoc obicitur. Subuenire egentib⁹ est gñale et executionem recipit i multis. s. potare sitientes: vestire nudos z sic de aliꝭ. tñ q: hec oĩa ꝓueniunt in hanc ꝓmunẽ rõnẽ sz subuenire egenti in quo est intensio mie. Dia ista opa spẽ differentia/ sunt: tñ vni⁹ ꝑ tutis in spẽ/ z vnius z eiusdẽ virtutis est velle subuẽire primo egenti: et velle potare cibare de carcere soluere: et sic de aliꝭ. ad q̃ sz tenemur ex amore quẽ habemus ad corpus tenemur iuuare et sustẽtare: igitur a sili. cũ vindicare sit gen⁹ executionẽ bonis in multis. s. rixari indignari clamare ꝓuitiari percutere occidere rapere. q̃ oĩa conueniunt in ꝓmunem rationẽ. vindicare que est intẽtio ire in ipsis ergo eiusdẽ vicij cui⁹ est velle vindicare. ¶ Dicimus qñ in vicijs z in virtutibus quedã opera tm̃ habent vnam ordinationem ad opus: quedã plures comparationes siue ordinationes. verbi gra. Ieiunũ est affectiuũ quddam corporis. Item ieiunio. i. cibo z potu horis statutis et certis z tẽperate sumptis ad suas operationes naturales z voluntarias que in eo exercẽt humili⁹ redditur. vñ Aug. Qui corpus affligunt non id agũt vt corp⁹ non habeant sed vt ipm̃ promptũ ad diuina seruitia possideant. q̃tuz ergo ad hoc qõ est afflictiuũ corporis ieiunare est satisfacere. vnde cũ satisfactio sit spẽs iusticie sic ieiunare est opus iusticie: q̃tum ad scdam ordinationem est opus tẽperãtie Et ita idem opus plurium virtutũ. Idẽ est in cotu cum vrore: q: potest esse iusticie. item et continentie. Similiter distinguẽdũ in vicijs vt vbi aliquod opus plures habet ordiatiões posset esse diuersoꝝ viciorũ. vt in occidere hoẽm in blasphemare: z sic de aliꝭ. q: in q̃tũ ad hoc ẽ q repunitio possunt esse ire: et q̃tũ ad alterã ordinationẽ sunt alterius vicij. qõ nõ est ira: sed ei⁹ filia. vt in opibus mie differentibus non est nisi vna ordinatio q̃tum iuuant et sustentãt. Et idcirco cũ illud tantum intendat qui miseretur non sunt nisi vnius tm̃ virtutis oĩa opera scilz mie. sicut fornicari nõ hz nisi vnã ordiationẽ ideo velle fornicari z fornicari idẽ sunt. Sz si vnũ opus ꝓticulare diuersas hꝫ

In oppm̃.

Solutio. Ira ẽ appetit⁹ vidicte

Velle vindicare z vindicare nõ sũt eius vicij.

ꝓtra ista arg.

Solutio. Ad op⁹ põt eẽ plurimũ virtutũ aut viciorum.

Augustin⁹

Ieiunare ẽ iusticie z tẽperantie. Exemplum

operationes in vno opere possent esse diuersa. vicia vt in defloratione virginis: quia homicidium et fornicatio. ꝛc. et vnum vicium et diuersa. hec circa talem diuisionem.

¶ Prima questio vtrum timor sit filia ire. Capitulum tertium.

Af q non.

Hanc de partib⁹ et primo de timore. quo modo ponitur filia ire: quia si posq̃ ille qui vult vindicare se timet ne possit assequi quod amat: pari ratione erit filia superbie ianis gloꝛie: quia ille timet ne possit excellere quod amat. alius ne possit assequi laudẽ quã effectat. Et idem de oĩ vicio vbi est aliquis amor quomodo generat timorem: quia nõ per mediationem cum per hanc non assequatur finem suum: immo magis expellitur a fine suo. ¶ Item non per affinitatem vel similitudinẽ: quia ira est corrupti ua timoris: sed nec per ꝓtrarietatem: quia sit contrarius dono scientie: ergo non est ei⁹ filia. ¶ Solutio. Ille timor quem diximus non est filia ire: sz est comes cuiuslibet vicij. Ubicunq̃ enĩ est amor ad minus illicitus sequitur timor: vel de non adipiscendo amato vel de amittendo. ¶ Sed est ibi naturaliter alius timor. s. inimicitie que est vnum de quinq̃ que timentur. Semper enim qui vult se vindicare timet habere inimicum. sicut qui alij benefacit expectat eum habere amicum. generatur autem ab ira non per similitudinez: sed affinitatẽ vel vicinitatem. sicut humilitas mansuetudinem ¶ Queritur quid sit clamor in quo a rixa et cõtumelia differt et quomodo generetur ab ira. ¶ Et dicimus q est imoderata exultatio vocis timorez incutiens. vt quando dominus in domo sua irat⁹ immoderate vocem exaltans toti familie timorẽ incutit. Ex quo patet differentia a rixa que est in comminatione pene et contumelia q̃ est in exprobratione turpium. et inhonestorum. et generatur ira per mediationẽ quoniam semper angustiatur quibus irascitur: timorem enim semper sequitur mẽtis sicut species que est expectatiua boni semper iocundat: et ita est mediatio. vnde in clamore ira suum sequitur finem. ¶ Queritur quid sit indignatio. et dicimus q est assertio vel mente vel voce. seu assertio vtilitatis ei⁹ cui irascitur: quare hoc fecit michi rtbaldus ille: ille talis? quod maxime illũ angustiat scz hec abiectio et vilificatio et generatur ab ira per mediationem. ¶ Sed obicitur quomodo blasphemia sit filia ire quia hec ẽ quando de deo vel de sanctis maledicimus. et q̃d ad iram que est desiderium repunitionis in eo qui nobis intulit iniuriam re vel appetitur. ¶ Dicimus q iratus non solũ ei qui intulit iniuriam irascitur: sed et ei cui⁹ auxilio vel auctoritate vel cõsilio reputat esse factum et vult euz repunire. Sz quod est summa stulticia hic turbatus credit deũ hoc ei fecisse vel sanctuz petrum. et ideo turpia dicit quod est dementia magna: deum quandoq̃ talis videtur contristare et contristat licet non vere sicut cum quis exprobrat viro sancto ipsum q̃tuz in se contristat: sed non vere. quia vt dicit glosa. Qui non amat gloriam non timet infamiam.

¶ Contra predictã diuisionẽ arguitur.

Alia q̃stio. Responsio. Quid sit indignatio.

Af de blasphemia.

Solutio. Quõ q̃s ira scitur cõtra deum.

Glosa.

Secundo.

Solutio

Dupler timor.

quõ ira generat timorẽ.

q̃stio icidẽs de clamore

Solutio.

Item videt q diuisio p̃dicta insufficiẽs sit: q: vt ptz p predicta hoicidiũ est filia ire. ¶ Itẽ Isi. ponit eã filiã ire. ¶ Itẽ opponit de odio qõ naturaliter sequitur cuz quis ira scit vult ei dolorẽ z penã: et ita malum et amor mali. ¶ Itẽ videt q odiũ sit capitale vicium Tertio. vt ira: q: ex q̃ cã ira pcedit ex ea odiũ et equi⁹ distãter: sez ex cõcupiscentia lesa. Si ergo vnũ capitale eadem ratione z aliud. Preterea caritas est ca Quarto. put oĩm virtutũ. ¶ Itẽ cũ quis se vindicet z ore z Quinto. opere et frequẽtius ope q̃ ore. videtur q filie ire marime illius que tẽpus obseruat ad vindictam eque vel magis in opere consistat q̃ in sermone. Sed glosa nõ assignat nisi illas que in ore: igitur insufficiens fuit illa enũeratio. ¶ Ad hoc vltimũ Adultimuz dicimus q verũ est q et filie ire in ope consistunt nec hee pretermittuntur: sz sub rixa ꝓtinentur vt apparet ad Galath. in fine Ire rixe. ꝛc. glosa. qñ Glosa. exterius se pcutiũt. ¶ Ad illud qõ de homicidio Ad illud de obicitur dicim⁹. qñ hic precipue felle passiõis filia homicidio. lie ponũtur: et prime tñ que si in ope ꝓsistunt sub rixa continenꝫ que est in vulnerationib⁹ z pcussionibus quas seq̃tur homicidiũ. et ꝓpter hoc glosa homicidiũ nõ posuit quasi iter filias: q: nõ est de primis. Isido. alia ratione posuit. ¶ De odio. Di De odio Dicimus q nõ est filia: sed comes ire. z est odiuz vbi non precessit ira. vñ potius filia innidie ponitur. Itẽ si sit comes ire. nõ tñ est capitale vicium vt ira: nec vt caritas virtutũ. Caritas enĩ naturalem hz audaciam ad oĩa aggredienda et tollerãda. q. iustus vt leo confidit odium aũt. q. timiditatez habet annexam: sed ira audaciã. vnde vindex audax dicitur. Idcirco q: alia potius cõmouẽt suum finez ideo multa dicitur gñare. ¶ Itẽ glosa ponit sex Glosa z ysifilias. Isido. tres. igitur hic superfluus vl̃ ille diminutus. ¶ Non seq̃tur. nã sex ad tres reducuntur. do. videtur contrariꝭ. Ad clamorẽ cõtumeliã ad indignationẽ blasphemiaz reducit. ꝛc. ¶ Sz q̃re tot posuit z nõ plures Solutio. ¶ Dicim⁹ vt ỏt Dama. q delicie aut sũt tm̃ spũs Alia q̃stio. les. s. spũs scõm se. aut medie vl̃ mixte spũs z corporis. i. spũs in corpe soli⁹ corpis nulle: sic et tristicie. Cũ ergo filie ire ꝓcipue quas p mediationẽ gñat in repunitiõe ꝓsistant. ad has merito oẽs est reducere. Cõtristabile duob⁹ modis angustat. vl̃ Cõtristabile duobus expectatione illi⁹ vt in timore q̃ angustiat. Est ei expectatio ꝓtristatiaz sicut spes delectat q̃ est ex modis conpectatio boni vl̃ p ipius ꝓsentiã. sicut et bonuz tristat. his duob⁹ modis delectat. Unde dicat Damas. q leticia sit ꝓsentia boni ideo ad tristiciã corporaliẽ seu mixtũ oĩs talis filia ire reducit Itez cũ timor incutiatur distincte per rixã: indistincte per clamorem. et nõ plurib⁹ modis oĩs repunitio q̃ sic infertur p expectationẽ ꝓtristabilis: vl̃ ad rixã verbor⁹ vel clamorẽ reducit. Aere aũt repunit faciẽs ꝓsens ꝓtristabile. si eũ quis intulit referti ad cõtumeliã vel indignationẽ: quaꝝ vna verbo vilificat: alia mente vel vna explicãdo conuicia: alia nõ explicãdo. si auriliatorẽ irati vilificat referr ad blasphemiã de timore non loquitur quem non generat hoc modo vt dictum est.

¶ Tractat⁹ vicesimus ſ̃rt⁹ ꝓtinẽs q̃nq̃ capitula.

¶ Cap̃. i. Quid sit accidia.

Prima qstio vtr accidia sit pctm̃ speciale.

Af q non.

Secundo p damascenū

Tertio.

Psalmista.

Quarto p augustinuz

Quito per augu.

Sexto.

in puerbijs

Solutio.

Duplex tedium=

Accidia qd est.

Exemplū i monachis.

Quō noiat dupliciter.

Ad scōm.

Ad tertiū.

SEquitur de accidia. Primo videdū est quid sit. z an sit viciū. Scdo cui virtuti sit ptrariū. Tertio an sit capitale vicium. Quarto cui vicio in supabūdātia sit oppositū. Quinto de filiabꝫ. ¶ De prio af. sic Aug. dicit ibi sup ps. Dēm escā abhominata est aīa eorū. tē. q accidia est reduz boni: et econuerso si bene assignauerit. Sed oē pctm̃ ē tedium boni vt ptz per singula. Luxuria enī abhominatur mundiciam carnis et refugit: et quelibet virtus abhominatur et refugit: suum contrarium. ita et viciū similiter. viciū sicut febricitanti corporaliter re ꝑa dulce est amarū. z ipm refugit et abhomiatur: z ita febricitāti spūaliter qd dulce est spūaliter videtur amarū. ergo sic oē pctm̃ ē accidia. Nō est ergo vnū viciū spūale z capitale. ¶ Itē Damas. Accidia ē tristicia aggrauās: sed inuidia est tristicia. ꝯstat q tristicia similiter erit aggrauās: quia oē pctm̃ aggrauat sicut ꝑtus subleuat. ¶ Preterea pēne dicūtur qbus volamus sursum. sed pctm̃ suo pondere premit. Unde iniq̄tates mee sicut onus graue: z iniquitas vr sedere sup talentū plumbi: g accidia est inuidia: g̃ male in hac diuisione adinuicē distinguñt. ¶ Item Augu. in libro de moribus ecclesie dicit q oīs virtus est amor ordinatus: ergo a contrario. Omne viciū est amor inordinatus: ergo accidia est amor inordinatus. ¶ Item vt dicit Aug. Omne pctm̃ est voluntarium: ergo accidia est volūtaria: ergo est voluntas/vel cum voluntate vel in ea est volūtas. Sed oīs voluntas est boni vl appetentis boni: ergo accidia est amor vel in ea est amor. ¶ Itē virtus et viciū (scōm philosophū) fiūt circa delectationes et tristicias. z hoc est g̃naliter dictū de omni virtute z vicio: ergo z accidia est circa delectationes et tristicias: ergo ei est delectatio et tristicia annexa. Sed amori hec annectūtur: igitur accidia est amor. sed amori ineſt leticia scz in presentia rei amate. vñ in Prouer. xiij. dicitur. Desiderium si ꝓpleat delectat aīam: g̃ in accidia est leticia siue delectatio. z accidia est tristicia: g̃ in tristicia est leticia. ¶ Solutio. Dicimus q tediū boni scōm q est g̃nale comes est cuiuslibz vicij seu ē dispositio cuiuslibz vicij. Sz tedium boni ꝑut est graue in ꝓsideratiōe infirmi siue difficile est solꝫ accidie. Est enī accidia ꝑprie prout de ea loquūtur sancti diffidētia de implēdis mādatis dei p q̄ venitur ad vitā. Accidiosus enī ꝓsiderat mādata dei que multa sibi videtur z difficilia z grauia z q̄ diu non possit ferre. vnde diffidit de his implendis. Exemplū i quod sepe ꝓtingit in monachis mandata ei obser uantias plurimas sibi graues z difficiles intuen tibus. et hec diffidētia semp generat tristiciā spiritualiter aggrauantem mentez sicut confidentia que est species fortitudinis delectat et gaudium generat. vnde. Spe gaudentes. Si ergo secundū essentiam sui nominetur dicetur diffidētia de implendis mādatis. Sed q̄doq; a ꝓsequente noīatur et vr tristicia vt diximus de inuidia. ¶ Ad secundo obiectū dicimus q inuidia est tristicia aggrauans generali tristicia que est cuiuslibet vicij: sed non particulari tristicia ¶ Ad tertio obiectū dicimus q accidia est amor et oīs virtus amor vt fides cuius est credere et velle credere. in ꝯtum amor eius est velle credere: sed in ꝯtum fides ei⁹ est credere. sic et accidie. vult enim diffidere quā do diffidit vt dicitur. Peccator contemnit id est sine fine vult peccare. In hoc enim est aliqua delectatio: sicut ei qui ex tristicia vult mori inest ei aliqua delectatio absorpta a maiori tristicia. Currit enim ad laqueum volens vel potest dici cum dicitur. Omni vicio delectatio ineſt aliqua. accidia ē viciū: igit Si arguat. ei ineſt leticia. fallatia ē scōm accidēs. tñ pōt cōcluſio ꝓcedi si scōm essentiā noīet secus si a ꝑte. Solutio.

¶ Cap. 2. Cui virtuti opponitur accidia.

¶ Secunda questio. Cap. 2.

QUeritur cui ꝑtuti opponit: videt q ca ritati sic. Quoz effectus ptrarij: ipsa tati. quoq; ptraria. Sz accidia facit q hō ab hoīet bonū nec delectet i illo Sz ecō tra. caritas facit vt delectet in bono.

¶ Si dicas q accidia facit abhoīari bonū nō secundū q bonū: sz fm q graue. Caritas autē facit vt delectet i bono scōm q bonū. ¶ Videt q hoc sit falsum: qz ibi dicit Aug. q caritas facit oīa bona vel facilia: g̃ caritas delectat in bono scōm q graue vel difficile. ¶ Itē ad idē p expulsionē q̄a videt q accidia ꝑprie caritatē expellat z ei succedat cum expellit: qz vr ab acco aces. Per hāc enī trasit ania in acetoſuz saporem. Hoc aūt non nisi per expulsionem ignis spūalis. sicut vinū non fit acetoſum nisi per euaporationez ptiū ignearum. Ignis autez est caritas: g̃ loco caritatis succedit accidia: igitur opponit illi. ¶ Cōtra. Math. vi. ibi Bti qui esuriunt z sitiūt iusticiā: g̃ fortitudini opponit accidia. ¶ Itē Ysido. sup deutero. Loco accidie incolat fortitudo. ¶ Propter hoc dicimus q opponitur fortitudini siue cōfidētie de implendis dei mandatis et nō caritati: quia caritas est de bono secundū q est in quiete et nō est de bono secundū q est in agere. Sed verum est q generat alias virtutes z dat oībus dulcedinem z iocū ditatem: fidei. ꝑpter quod etiā difficilia videtur facilia. vñ non delectatur caritas in bono scōm q in agere nisi scōm q g̃nat cōfidentiā de qua vr a domino. Confide qz ego vici mundū. et illud. In domino ysidorus btūs vir qui confidit in dño. Et sic ꝑz q nō sunt effect⁹ ptrarij caritatis z accidie sed inuidia q̄ tristat de bono scōm q bonuz vt dictum est supra. ¶ Ad scdo obiectū dicim⁹ q facere acredinem in aīa ꝓuenit cuilibet pctō mortali scōm q est dei offensa z fm q aīam interficit. Et sic omne pctm̃ est ptrariū caritati tñ hoc appropriatur accidie: qz diffidentia generat desperationem et torporem circa precepta. vñ plus habet acredinis: et ideo quod est commune illi appropriatur.

¶ Cap. 3. vbi ondit q accidia sit viciū capitale.

QUeritur vtrū sit viciū capitale. videt q non. dicit glosa Illa turbata g̃nat tristiciā vel accidiā: igr est ex ira: igr nō ē capitale viciū ¶ Itē ex hoc videt q nō sit pctm̃: qz oē pctm̃ vel ē libido vel ē ex libidine. Sz hec nō est libido nec ex libidine: sz ex ꝑturbatiōe ire que nō est libido. ¶ Itez ex hoc videt q male sit supra assignata accidia Scz accidia est de ipīs mandatis diffidentia p quevenit ad vitā: imo videtur q sit diffidentia respectu alicuius ꝑticularis concupiscentie. Ira enī turbata g̃nat accidiaz vt dixi. ira est audax vindex concupiscentie lese. Cū enim quis concupiscit excellere vel habere g̃am inter aliquos z vr ei conuiciū trascitur: qz cōcupiscentia ledit z ex hoc tristat z ex tristicia cū videt q non pōt assequi qd̄ desiderabat diffidit q illud non possit hre: ergo diffidentia est respectu rei tē porālis quā cū non pōt consequi vult repellere q̄ sibi nocent ad assequendū illud. ¶ Dicim⁹ q accidia scōm q a sctis accipit nō est nisi diffidētia de implēdis mandatis dñi sicut ꝓbant auctoritates iste supra et sup illū locū. Bti q̄ esuriunt z sitiunt iusticiā. Et est viciū capitale lz ex tra. ꝓueniat sepe. Licz enī vnū viciū capitale sepe ex alio oriatur nichilomin⁹ ē capitale: qz ex gula oriꝫ sepe luxuria: nichilomin⁹ tñ est capitale Sz cā quare est capitale hec est. quia est vel pōt esse ex superbia vel fomite: z pōt esse principium ad multa vicia. ſ. et hoc est in accidia. Freqnter enī prouenit ex superbia pura et fomite. verbi gra Aliquis est inter fratres. videt q alij habēt aliquas g̃as quas nō potest assequi z per hoc videt q non poterit excellere tristatur et diffidit. et ꝓterea proni sumus ad malum et ad remisse agendum: et preterea ex hac nascuntur plura pcta. et ideo est capitale. ¶ Ad scōm dicim⁹ q accidia ex libidine est ad hoc quod dicit q est ex perturbatione ire verum est: sed mediante libidine. Interuenit enī alia libido per qd̄ tristatur. aliter enim tristicia non generat accidiam immo nō aliter esset tristicia nisi libido adesset verbi gratia. Aliquis est in claustro z vellet bene agere. videt murmurantes qui euz derident et cōuiciantur tristatur et irascit: quod ex libidine est: quia qui non querit g̃iam non sentit contumeliā: et ex illa tristicia cadit in diffidentiā vt non possit bene agere inter eos. Aliquando aūt ex libidine luxurie vel cupiditatis z amoris parētū subintrāte hmōi generat onus religionis. Vñ amaruz est ei esse ibi: z qz non hz delectationē tpalē in claustro nec spūalez (cū aīa nata sit ad delicias) incipit vagari p claustrū et verbosus esse: non aliquid facit tempore opor tuno. et si facit: facit contra cor. et ita ad vltimū exit vt luxurietur in mūdo ¶ Ad tertio obiectum dicimus q accidia vel diffidentia dupliciter pōt accipi. vel cōiter vel stricte. Stricte accipitur scōm q est de mandatis implendis. z scōm hoc est vnum vicium capitale. Large fm q diffidentia implēdorū mādatorū vl repellēdi alia que contra nr̃am volūtatē accidunt. et scōm hoc ysi⁹. cum dixisset q essent septem capitalia vicia ex septemplici fomite posuit tristiciam diuidens ab accidia. vnde accidiam et diffidentiam cōiter acceptam diuisit in duo. In diffidentiam mandatorum implendor⁹ q̄ ꝑprie vr accidia. z diffidētiaz assequendi qd̄ cupimus: vel repellendi qd̄ obstat et sic diuiditur tristicia contra accidiam. et sic patet solutio ad tertium per distinctionem.

¶ Quarto questio. Cap. iiij.

Tertio.

Solutio. Vnū viciū capitale sepe oritur ex alio.

ire vr viciū capitale. per hec ad primum.

Ad scōm.

Quō accidia gnat ex libidine.

Ire monachus exit claustrum.

Ad tertiū.

Accidia dupliciter capitur

Ysidorus.

QUerit cui vicio p supabūdātiā opponitur accidia cū enī sit tristicia ꝓmanens ex eo q diffidit qs se nō posse ipīere mādata ei opponet leticia spūalis quā hz quis i mādatis. Sz ꝯstat q illa leticia spūalis nō potest eē nimis abundās: qz cū sit gaudiū spūale bonum est ꝯtū cūq; sit immensa. ¶ Itē si accipiat accidia accidie actus. ſ. diffidētia de auxilio dei. constat q nullus pōt de eo nimis cōsidere. qz scriptum est Btūs vir qui confidit in dño ¶ Dicim⁹ q accidia est nomē actus cū sua actiōe z passiōe. Unde si qs velit sumere viciū ei oppositū per superabundātiā debet sumi act⁹ ille. ſ. confidentia qua hō confidit de implendis mādatis de viribus suis et auxilio dei. Unde dicim⁹ q accidie opponitur nimia confidētia de suis viribus et auxilio dei sicut apparet in illo q̄ non est multū exercitatus in bonis operibus et vult ad arcem contemplationis ascendere cum ꝓpter eat eum primo se exercere in campo actioni. Huius personam gerebat petrus cum ait. Si oportuerit me mori tecum non te negabo. vbi Aug. Auis sine pennis volare nititur. et in exodo.

¶ Quinta questio. Cap. 5.

QUeritur vtrū accidia sit maximū pctm̃ videtur q sic qm̃ oē qd̄ maxie vulnerat aīam est pctm̃ maximū. Sz accidia maxie vulnerat: igitur est maximū pctm̃. Probatio prime. Omne pctm̃ vulnerat: et ideo est peccatuz quia vulnerat. quia inde est malum. ſ. quia nocet vt dicit Aug. probatio medie in ecclesiastico. Omnis plaga est tristicia cordis. ¶ Item omne illd̄ quod maxime facit aīam ascendere in infernuz est maximū pctm̃. Sz accidia est hmōi. quia vt dicit ysido. pōdus in spiritibus est tristicia cordis. ¶ Itē quod maxie separat aīam a deo est maximū pctm̃: et tale qd̄ est accidia. quia sicut leticia maxime coniungit z facit aīam sortē; ita tristicia maxie reddit eā debilē ¶ Dicimus q accidia nō est maximū pctm̃: sz desperatio. g̃ quod dicitur. Ois plaga est. tē. g̃naliter potest intelligi z spūaliter. Si g̃naliter fm q dicimus q cuilibet pctō naturaliter est anexa tristicia: quia omne pctm̃ plagat aīam. et ex illa plaga est pena tristicie que est ꝓsummatio illi⁹. sicut sanitas aie cum incipit a virtute et perficitur per leticiam. tunc est sensus Ois plaga. i. omne pctm̃ tristicia est: z sic nō quelibet tristicia est peccatuz maximum: sz illa que maxie plaga. i. que est in desperatione. Sicut enī in spe est magis gaudiuz cū in confidentia: ita maior tristicia est in desperatione cū in diffidentia. Si spiritualiter intelligat nō de qualibz: sed de ea intelligitur que est spei substantialiter annexa. Nam amori pecunie accidentaliter tristicia annexa est qñ perditur sed desperatiōi substātialiter. z de illa loqtur q omnis plaga. i. pfecta et maxima est tristicia desperationis ¶ Videtur q sit falsum qd̄ dicit ysido. q pondus in spiritib⁹ est tristicia cordis: immo amor. ¶ Dicimus q vtrumq; sed quod dicit ysido. intelligendum est ratione consummationis. Silr intelligēdum est qd̄ maxime separat a tristicia: qz consummatio vicioꝝ est initiū pene infernalis. vl exp̄ssiꝫ

Af q nulli.

Secundo.

Psalmista.

Solutio.

Nimia cōfidētia oppo nit accidie in superhabundantia.

Petrus.

Augustinꝰ

Af q sic.

Augustinꝰ Secundo.

Isidorus. Tertio.

Solutio. Ad primū.

Que tristicia est maximum pctm̃

Plaga de desperatiōis.

Contra dictuz ysidori af.

Solutio.

aſſr ꝺ negã do mioꝛem.

solue. Dicim⁹ q hec est vera. Omne qꝺ maxime vulnerat aiam est maximum pctm̃ Sed q ꝺicitur q accidia maxime vulnerat non est verꝫ. ¶Quod obicitur q oĩs plaga est triſticia coꝛdis.hoc potest dupliciť intelligi:vel q locutio sit impꝛopꝛia vt intelligatur de triſticia naturali que est ãnexa cuilibet pctõ:q; anima ſentiens ſuã eſtimationeꝫ naturaliter triſtatur.z ſcꝺm hoc non ꝺ oĩs plaga triſticia coꝛdis niſi q; est perfectio oĩs plage z triſticia volũtaria.

Ad ſcꝺm.

¶Ad ſcꝺm dicimus q illud ſolum eſt maximum pctm̃:qꝺ effectiue maxime deſcẽdere facit Sed nõ quod formaliter:quia triſticia põdus eſt et formaliter facit deſcendere: et quod ſic facit deſcendere nõ eſt peccatũ ſicut leticia ſpũalis que formaliter facit aſcendere non eſt verus.

Ad aliud.

¶Siť ad illud qꝺ maxime ſperat. ꝛc. Dicim⁹ q falſum eſt ſi intelligať effectiue z formaliter z gñaliter. Sed ſi de pꝛima cauſa effectiua verũ eſt. Si de immediata falſum eſt. q; in oppoſito ptz q leticia eſt que maxime ꝺiungit deo. non tñ eſt virtus ſed caritas que effectiue z pꝛimo ꝺiungit deo illa maxime eſt virtus. ꝺiunctio formaliter coniũgit leticia effectiue eſt caritas : ſed leticia imediate.

Leticia et caritas iungũt deo ꝺifferenter.

Ad quartũ

¶Ad quartum ſoluendũ quod maxime debilitat animam eſt maximũ pctm̃. verũ eſt effectiue.

¶Tractatus viceſimu ſquintus continẽs ꝺuo capitula. Caꝑ.i.

Pꝛia q̃ſtio vtrum malicia ſit filia accidie.

Queritur de filiabus accidie. Pꝛimo de malicia ſi ſumitur vt ꝺicit tullius. ¶Malicia eſt exultatio de ꝺãno pꝛimi ſiue pꝛie commodo Inuidie eſt filia. vt ꝺicit Grego. Si ſecundum q ſumit Aug. Ro.i.pꝛo voluntate machinandi malũ ex ira potiꝰ pꝛoueniet vel ex auaricia ſi (vt ꝺicũť quiꝺã) malicia eſt amaritudo mentis qui etiam ꝺicunt q accidia eſt amaritudo mentis ex diſplicẽtia ſpiritualis actionis pꝛoueniens. Hoc nichil eſt:quia hoc in omni peccato ſequitur pꝛout ꝺicit Augu. q ex accidia pꝛouenit talis malicia: vt ptz in monacho.abbas cõminatus eſt ei:iraſcitur/triſtať. Pꝛimo intẽdit vt rebellat a pꝛelatiõe.et cũ diffidit tandẽ machinatur malũ et ꝓpinat potionẽ. Non videť q ſit filia accidie.qm̃ ex ſpe ꝓfidentia. vñ apls. Spe fortes et confidẽtia ſpẽs eſt fortitudinis:igitur ex deſperatione diffidẽtia. non g̃ econuerſo. ¶Dicim⁹ q non valet argumentũ ꝓpter duas cauſas. Pꝛima qm̃ in contrarijs nõ eſt ſemp conſequẽtia in ipſo: ſed q̃ĉ a contrario. ¶Pꝛeterea regula Ariſto. locum hz in ꝓtrarijs naturalibus. In volũtarijs non tenet:quia vnũ viciũ nõ eſt ex alio de neceſſitate:quia non ſunt connexa ſicut virtutes. Inſtãtia. Ex fide eſt caſtitas: g̃ ex infidelitate eſt luxuria vel ecõuerſo. ¶Itẽ deſperatio pcedit ex cõſideratione magnitudinis pcti cuiuſcũq;. ſicut ille qui ꝺicit. Maior eſt iniq̃tas mea. ꝛc. g̃ nõ eſt filia ſpecialis alicuiꝰ particularis vicij. ¶Itẽ ſpes ẽ ex quocũq; merito z cuiuſcũq; ꝓfuturis:g̃ deſperatio etiã ex quolibz pctõ põt naſci. qꝺ verꝫ eſt:ſed ſemp naſcit mediãte diffidẽtia viſa magnitudine pcti diffidit iplere dignã penitentiã:z ita ſemper eſt filia accidie que eſt diffidentia.

Solutio quõꝺ vꝫ ꝓ̃ia in cõtrarijs

Probat ꝓ exempla.

Reſolutio q̃ſtionis affirmatiue.

¶Caꝑ. 2. de puſillanimitate et alijs filiabꝰ accidie:et vtrum puſillanimitas ſit filia accidie.

Aſſ. q non.

Sequiť de puſillanimitate: et videť q nõ ſit filia accidie: imo videť q potiꝰ temeritas.q; qui deſperat ſicut fur ꝺicit. Nõ ſum moꝛiturus niſi vna moꝛte z aggredi tur grauia periculoſa z difficilia. z ſic fit audax et temerarius:non ergo puſillanimis. ¶Solutio. Recte ꝺ filia accidie vl diffidentie: q; accidia eſt diffidentia non ſolum de auxilio ꝺei: imo et homini et virtũ pꝛopꝛiarũ:vnde gloſa. Accidia ſiue triſticia ꝓbat non eſſe vñ gaudeat cum oẽs homines ſibi amaros inſpiciat. Q̃ñ aliud eſt de deſpatione:aliꝺ de diffidẽtia. q; deſperãs q̃ĉ ꝓfidit iſuis viribus vl hoibus:z ideo fit temerariꝰ. ſz accidioſus de nullo. ¶Seq̃tur de rãcoꝛe q̃ eſt odiũ inueteratum. ſz odiũ filia eſt inuidie ¶Dicimus q odiũ ſimpliciter eſt filia inuidie: ſed ſcꝺm hunc ſtatum eſt filia accidie q̃ĉ eſt quaſi irreuocabile. iurta illud i eccl. Eſt amicitie reuocatio excepto conuicio impꝛoperio plaga doloſa et miſterioꝝ reuelatiõe. ¶De toꝛpoꝛe circa p̃cepta q̃ritur. vꝺetur q non ſit filia accidie:ſz cuiuſlibet victi:q; a luxurioſus toꝛpet circa pꝛecepta caſtitatis. gulo ſus circa pꝛecepta abſtinentie. ¶Solutio. Toꝛpoꝛ põt ꝺupliciter accipi p contẽptu ſeu negligẽtia ſeu abhoꝛiatione reſpectu pꝛeceptoꝝ: z hic eſt generalis in omni peccato. vel põt accipi pꝛo quadam inſenſibilitate qua homo non põt induci per verba vel per verbera ad executionem mandatorum ꝺei. ſicut ꝺicit Hieremias. Percuſſiſti eos z nondum. ꝛc. et in ꝓuerbijs loquitur homo ſecundum hunc ſtatum. Percuſſerunt me et non ſenſi. ꝛc. ¶Sequitur de euagatione mentis ad illicita quia videtur hec ſequi omnia peccata. ¶Sed ꝺi tõe cimus q ꝺuplex eſt euagatio generalis et particularis.particularis ſequitur oĩe peccatũ: quia luxurioſus ad illicita carnis vagať. et ſic de alijs Sed generalis generaliter ad oĩa eſt ſolius accidie. Qui eĩ abſoꝛptus eſt a pfundioꝛe triſticia cũ anima locus ſit ꝺelectationis z in ſe nõ habet foras vagatur p omnia vt in alio ꝺelectetur. et hec euagatio generalis ſolius accidie eſt et non ꝺicit peccatum ſed ſtatum peccati.

Solutio.

Deſperans z accidioſus ꝺiff.

De euagatione mẽtis aſſ

Solutio.

Duplex euagatio gñalis et particularis.

¶Tractatus viceſimuſſextus. Caꝑ.i.

De potẽtia li. ar. pꝛincipaliter que runtur.

Ojecto quid ſit liberum arbitriũ z que peccato ſunt ex eo. ſequitur de poteſtate liberi ar. Circa qꝺ pꝛimo videꝺũ eſt vtrũ Li. ar. per ſe ſine omni gꝛa poſſit ſe mouere ad opera de gñe bonoꝝm. Scꝺo de potentia credenꝺi vtrũ ipſa ſit naturalis Tertio de operibus malis vtrum ſint ex ſolo arbitrio: ita q non a deo. ¶Notandum ergo q tria ſunt gña operum bonoꝝ. Eſt eĩ opus bonũ natura ſolũ. vt comedere z ſitia.z hoc põt Li. ar. ſine gꝛa. Eſt opꝰ bonum meritoꝝ vite eterne. De hoc denũciant ſancti q nõ põt in hoc ſine gꝛa gratuꝫ faciẽte qm̃ omnia talia pcedũt a caritate vl ex fide opante p

Triplex bonum.

Pꝛia q̃ſtio. Due opiniones.

Pꝛima ponit ꝺupliciť gꝛam.

Pꝛia ꝓbatio auctoꝛitatibus.

Auctoꝛitas hieremie.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Paulus.

Primi ꝺicunt.

In oppm.

Secundo.

Tertio per auguſtinũ.

Quarto.

ꝺilectionem. Eſt opus mediuꝫ qꝺ ꝺicitur ꝺe gñe bonoꝝ vt ꝺare elemoſinã pꝛopter ꝺeũ. ꝺeclinare a malo et facere bonũ ꝓpter ꝺeum. ¶De hoc ꝺubitatur vtrum li.ar.ſufficiat ſine gꝛa ad pꝺucẽꝺum ex ſe talia opa.et ſuper hoc ſunt opiniones. Quiꝺam ꝺicunt q li.ar.nõ ſufficit z diſtingũt ꝺuplicem gꝛam ſcz gratũ facientẽ q̃ eſt cõcauſa operum meritoꝝ:et gꝛam excitantẽ q̃ eſt concauſa operuꝫ ꝺe gñe bonoꝝ in eis q̃ ſunt in pctõ mortali. Cũ eni hõ ꝺormit in moꝛtali gꝛa excitans excitat ipſum ad bonũ vt euigilet et ſurgat. ¶Hoc nituntur pꝛobare auctoꝛitatibus et rationibus. Dñs enim ꝺicit in euangelio. ſine me nichil poteſtis facere. et iſay. xxvi. oĩa opa nꝛa opatꝰes i nobis ꝺñe. Ite auctoꝛitates gñaliter loquuntur de omnibus bonis opibus.et ita videtur q non ſine gratia põt hõ facere aliq̃ opus bonũ. Qꝺ autez non põt hõ ꝺeclinare ſine gꝛa a malo ꝓbatur auctoꝛitate Hiere.q̃ ꝺicit. Miſericoꝛꝺie ꝺñi ẽ q nõ ſum⁹ ꝛconſumpti. Et ita ꝺeclinare a malo ẽ a mia ꝺei ¶Itẽ bonũ natura ſuã hz ꝓpriã radicẽ. Siť bonum meritoꝝ ſuã ꝓpriã:g̃ z bonũ i gñe q̃ eſt in numero ſuã habet ꝓpriã:igitur eius radix nec eſt natura nec gꝛa gratum faciens:ergo ei⁹radix eſt gratia excitans ¶Preterea hoc opus ꝺe gñe bonoꝝm alio eſt z alio eſt bonũ:q; nõ eſt per eſſentiam bonus. Sed a potẽtia eſt:g̃ a potẽtia non põt eſſe bonuꝫ.reſtat ergo q; a gratia. ¶Itẽ ꝺue ſunt partes iuſticie. ſ. ꝺeclinare a malo z facere bonũ igitur ſi per li. ar. põt hõ ꝺeclinare a malo et facere bonũ:igitur per li.ar.põt hõ perfecte eẽ iuſtꝰ. Sed iuſtis ꝺebetur vita eterna. q̃ĩ iuſti imperpetuum viuent igitur per liberũ arbitriũ poteſt homo merei vitã eternã. Hec ergo hereſis pelagiana. ¶Contra. Li. ar. eſt liberum et ad bonum et ad malũ. aut ad bonum tantũ vel ad malũ tantũ. Si ad malum tm̃: g̃ nõ eſt liberuꝫ. q̃ĩ libertas ad malum nature ſeruitus eſt: g̃ eſt libeꝛ ad bonũ: g̃ per ſe eſt potẽs in bonũ ſicut i malũ. ¶Itẽ ꝺicit Aug. q Li. ar. ꝺatũ eſt tm̃ ad bonũ z nõ ad malũ ſed ꝺatũ eſt tale q; p illud põt fieri malũ: g̃ per accidens ſe hz ad maluꝫ. ſz per ſe z ſubſtãtialiter ad bonuꝫ: g̃ magis ſe hz ad bonũ q̃ĉ ad malũ. Sz per ſe ſufficit ad malũ: g̃ et per ſe ad bonuꝫ. ¶Itẽ nichil eſt i ptãte nꝛa ſicut volũtas vt ꝺicit Aug. igitur Li. ar. eſt potẽtiſſimũ ad velle igiť per ſe z ex ſe eſt potẽs ad velle opus bonũ:et volũtas eſt cã ſufficiens boni operis:igitur Li. ar. per ſe ſufficit ad bonum opus. ¶Itẽ ſicut vires apꝛehenſiue ſe habent ad recte ꝓpꝛehẽꝺendũ ſiue ad recte cõſiꝺerandum res et ſcientias: ita vires motiue ad recte operandum z ad virtutes. Sed vires apꝛehenſiue ſufficiunt per ſe ſine gratia ad recte conſiderandum et ad ſcientias comparãꝺas per intellectum et voluntatem z ad ſcientiam ꝺe ꝺeo pviſibilia. vt ꝺ̃t Apls ꝺe ꝓphiloſophis. g̃ a ſimili motiue ſufficiunt ad recte operandum ſine gratia et ad virtutes. ¶Illi qui ſunt i hac opinione ꝺicũt q ſi quis cꝺit in peccatum moꝛtale z poſtea tem ptetur a ꝺiabolo nullo modo poteſt reſiſtere Hec ſequitur ſecũꝺum eos: ergo non eſt imputandum et ſi ceciꝺerit, quoniã ex culpa ſua in talez neceſſitatem ſe ingeſſit. Sed Hieron. ꝺicit ſup Iſayaz Violentiã facit ꝺeo qui exigit ab eo quoꝺ ſolucre non poteſt. quoniaz ex quo exigit vt nunc reꝺꝺat quoꝺ non poteſt quoꝺãmoꝺo cogit ꝺeuz vt ꝺet ei. cum aliter non poſſit habere niſi a ꝺeo. igitur cuz inſania ſit inſtare vt nũc ſoluat quoꝺ nullo modo poteſt. hoc requirere non cadit in miſericoꝛꝺiam hominis:ergo multominus cadit in miſericoꝛꝺiã ꝺei quiesť ſũme miſericoꝛs vt exigat ab iſto q reſiſtat nunc ſi non poteſt reſiſtere modo. Sed conſtat q ꝺe⁹ hoc exigit ab iſto. reſtat ergo q poteſt reſiſtere modo poſito q non habeat gratiam niſi naturalia:ergo ſolo Li. ar. poteſt homo ꝺeclinare a malo et reſiſtere cuilibet peccato. ¶Nobis viꝺetur q nullus eſt vel rarus qui non habeat gratiam aliquam/ſiꝺem infoꝛmen vel timoꝛem ſeruilem vl aliquiꝺ tale. Si tamen ponatur aliquis in ſolis naturalibus ꝺicim⁹ q poteſt ꝺeclinare a malo in hoc ſtatu et facere opus ꝺe genere bonoꝝ ſine gratia naturalibus aꝺꝺita. Sed non ſine ꝺeo qui eſt pꝛincipalis actoꝛ et fons omnis boni operis:et pꝛincipalis cauſa effectiua. vnde circunſpectiue ꝺicit ꝺominus in euãgelio. Sine me nichil poteſtis facere. Non ꝺixit ſine gratia mea. et apoſtolus. Non q ſufficiẽtes ſimus cogitare aliquiꝺ ꝺe nobis quaſi ex nobis:ſed ſufficientia noſtra ex ꝺeo eſt. Non enim poſſumus cogitare aliquꝺ boni ſine ꝺeo pꝛincipaliter operãte. ¶Eoꝺem moꝺo ſoluitur auctoꝛitas Iſaye. Omnia opera nꝛa. et cetera. Huic ſolutioni concoꝛꝺat gloſa ſuper illuꝺ euangelij. Qbat ieſus ꝺocens et pꝛeꝺicans ſicut ꝺicit gloſa, ꝺocẽs naturales virtutes. ¶Ad illuꝺ Hiere. Miſericoꝛꝺie ꝺomini. ꝛc. Dicim⁹ q hoc iꝺeo ꝺicit:quia homo non poſſet ſtare ꝺiu cõtra tot inſultus niſi ꝺei miſericoꝛꝺia aꝺiuuaretur et ſuſtẽtaretur. Aꝺ illuꝺ quoꝺ ꝺicit q opus ꝺe genere bonoꝝm alio eſt. alio eſt bonum. ꝺicimus q hoc eſt verum. Sed a potentia inꝺ̃tum potentia eſt et a bonitate potentie eſt bonum ſiue a potentia inꝺ̃tuz eſt bona:et ita non oꝓoꝛtet q; a gratia ¶Aꝺ illuꝺ ꝺicimus q natura tripliciter accipitur. quanꝺoq; ꝺicitur natura pꝛincipium motus et quietis per ſe. quanꝺoq; natura ꝺicitur vniuſcuiuſq; rei ꝺifferentia ſpecifica. quanꝺoq; ꝺicitur natura quelibet res q̃ eſt a natura naturante. In pꝛima ſignificatione Li. ar. non eſt natura:q̃a nõ per ſe:ſed per voluntatem et per intellectum mouet aꝺ opera. Qꝺeo ꝺicit Aug. q Li. ar. eſt facultas voluntatis et ratiõis Verum eſt igitur q opera ꝺe genere bonoꝝm hñt ſuam pꝛopꝛiam raꝺicẽ ſcz. Li. ar. et quã ꝺoq; aꝺiutoꝝum hñt aliquã gratiam. ſ. fiꝺem infoꝛmẽ z hmõi. Sz illa q̃ ſunt pure naturalia a natura in pꝛia ſignificatiõe nõ hñt li. ar. pꝛincipiũ ſui pure:ſz naturã vl aliquã volũtatẽ vt comeꝺere vel appetere comeꝺere. Sz velle comeꝺere hoꝛa ꝺebita mẽſura ꝺebita eſt opꝰ Li. ar. et eſt opꝰ ꝺe gñe bonoꝝ. ¶Aꝺ aliuꝺ ꝺicim⁹ q iuſticia politica põt acq̃ri pfecte p Li. ar. ſine gꝛa. vñ ꝓtutes politice ꝺicũtur naturales vt habeť in ꝓꝺicta gloſa. Sz iuſticia ſm q eſt ꝓtus theologica. gica ſolo ꝺeo ẽ infuſa nõ acq̃ſita p Li. ar. z iuſtis tali iuſticia ꝺebeť vita eterna. ¶Notãꝺuz q ꝺue opiniões p

Opinio doctoꝛis.

Q̃s ſine gꝛa poteſt bene agere.

Exponit ꝺictum euangelij.

Sic ſoluũť pꝛie auctoritates.

Gloſa.

Aꝺ aliꝰ ex hieremia.

Aꝺ aliuꝺ.

Natura capit tripliciť.

Auguſtinꝰ.

Aꝺ illuꝺ de iuſticia politica et the ologica.

dicte ꝓueniunt. predicte opiones ꝓueniũt in hoc q; li.ar. solum non ē sufficiēs cā operū de gñe bonoꝝ. Sicut enī prima opinio dicit q; li.ar. sine gr̃a non sufficit ad bona opa. ita scda dicit q; nō sufficit nisi deo operante. vñ prime obiectiões q̄ facte sunt cōtra primam opinionē fieri possunt ⁊ tra scdam. ¶ Ad primaz rationem. Ad primā dicim⁹ q; hec argumētatio nō valet. Li.ar. est liberum ad bonū: ergo per se se hz ad bonū. immo ex eo est plus liberuz q; nichil pōt facere sine deo qui est gñalissim⁹ fons oīs boni ⁊ liberrimus. Si tñ excluderē̄ sola gr̃a veruz esset q; li.ar. p se potens est ad bonū. ¶ Ad aliud. Ad aliud aūt dicim⁹ q; li.ar. magis se hz ad bonū q̄ ad malū. Nec seq̃tur: ḡ per se se habet ad bonum sicut ad malū. qm̃ li.ar. habet multa iuuamina ad bonū. ſ. deum: delectationem/naturā/gratiaz paratā. Ad malū non habet aliquod adiutoriū cooperās sicut ad bonum. quoniā nō est vnus fons gñalis malorū sicut bonorum. Licet ergo potēs sit p se ad malū ⁊ non p se ad bonū. tñ non seq̃tur q; plus se habeat ad malum q̄ ad bonū: sicut fides ē eo q̄ facit votū ꝓtinētie per se sine continētia sufficiebat ante votuz ad saluandum illū. post votū̄ non p se sufficit: ⁊ tamē fides ante votū non erat magis potens q̄ post.

Nota similitudinem.

¶ Cap. 2. Q; potentia credēdi sit naturalis.

Exemplū a simili.

DIctum est q; li.ar. non est potens per se in opera meritoria sine gr̃a. ¶ Sed contra. Aug. dicit q; posse credere est naturā hoīm. ſz credere gr̃a est fideliū: ergo potentia credēdi est naturalis: igitur naturaliter potest hō credere. Eadē ratione sperare pōt et diligere: igitur li.ar. per se potēs est in opa meritoria naturaliter ¶ Contra. Cecus corpaliter non potest videre: ergo cecus spūaliter non pōt videre: igitur potētia videndi spūaliter nō est naturalis. Sz videre spūaliter est credere: ergo potētia credēdi nō ē naturalis. ¶ Solutio. Hec argumētatio non valet. Cecus corpaliter non pōt videre: ergo cecus spūaliter non pōt videre. q̄m aliud est de ceco corporali. aliō de ceco spūali: quia cecus corporalis non pōt facere aliquid quo facto videat nec potest se illuiare. Cecus autē spūalis licet non possit illuiare se: tñ pōt facere aliq̄d quo facto sequaī q; ipse illūinetur. sicut iste non pōt illuminare domū tñ pōt aliq̄d facere quo facto domus illuminabitur: vt aperire fenestrā. Sicuter si iste aperiat ostiū libert arbitrij id est si faciat q̄ ō ī se est statim subintrabit lux vera et illuiabit spūaliter. et tūc poterit videre ex ea potētia quā ꝓius habebat. Et ita ꝓz q; potētia credēdi est naturalis: quia est añ actū et ante habitū. ¶ Jtē̄ auis sine pennis nō pōt volare: sed qui est in mortali nō habet pennas. q̄m nō hz virtutes: igitur non pōt volare: ergo nō pōt credere: cū credere sit volare ergo potētia credendi nō est naturalis. cū iste habeat oīa naturalia. ¶ Jtē̄ petrus non potuit ambulare supra mare p naturalē potentiā: ergo multofortius per naturalem potentiā: non pōt ambulare aliquis supra mare mundi. ſ. supra fluxum tribulationū. Sed hoc fit per motū virtutū theologicarum: ergo nullus p naturalē potentiā potest credere vel sperare vel diligere. ¶ Jtem tria exiguntur ad hoc q; aliq̄d fiat meritorie. potētia/scientia/voluntas Sed duovltima sunt gratuita scz scientia ⁊ volūtas bñfaciendi: ergo eadē rōne primum est gratuitū. ſ. potētia bñfaciendi: ergo non est naturalis. ¶ Solutio. Diuimus sicut de ceco corporali q; aliō est in pēnis siue in aliq⁹ corpalibus: et aliud in spūalib⁹ q̄m auis corpalis non potest volare anteq̄ habeat alas. sicut cecus corpalis non pōt videre añq̄ habeat oculos aptos ad hoc. Sed auis spūalis hz ante habitū volandi et pennas spūales: et potentiā volādi et potentiam formalē qua ipse volabit anteq̄ habeat pēnas. i. virtutes. Est ergo dupler differentia ceci et auis corporalis ad cecum ⁊ auē spūalem. q; cecus corporalis non pōt facere aliquid quo facto videat: nec auis sine pennis existēs pōt facere aliq̄d quo facto habeat pennas. Sed cecus et auis spūalis potest facere aliq̄d quo facto et videat et volet vl sit habilis advtrūq;. Secunda differētia est: quia cecus ⁊ auis corporalis nō hñt potentiam formalem ad videndū ⁊ volandū ante instrumēta videndi et volandi: licet potentiā habeāt materialē ante. sed cecus et auis spūalis ānteq̄ habeāt oculos spirituales et pēnas aptas habent potētiā formalem advidēdū et volandū. Et hoc ideo ꝓtingit q; potentia bñ agēdi inter se ⁊ suū actū habet habitum mediū Sz potentia formalis naturalis inter se et suū actū nullū hz habitū mediū qm̃ ipsa ē habitus naturalis ¶ Ad scām dicim⁹ q; dñs potuit facere q; petrus ambularet supra mare sine noua potentia. vel potuit ⁊ dare nouam potentiā. Adhuc tñ non est simile de naturalibus ad ea q̄ sunt li.ar. vt dictū est de ceco et aue ¶ Ad tertiū dicimus q; hec argumentatio nonvalet. duo extrema sunt gratuita igit primū: qm̃ potentia p̄cedit gratiam et motū gratie et q; precedit non est mirū si ipsa sola naturalis est. tñ q̄ virtus dicitur potētia siue potestas vt fides ibi. Dedit eis potestatē filios dei fieri. Et scām hoc potest dici q; potētia bene agendi est gratuita.

Solutio.

Ad scām.

Aliter ꝺ.

Ad tertiū.

¶ Scda questio ꝓpter dictum augustini.

Scda diffa

MEm ꝺr in euāgelio q; facilius est camelum intrare p foramen acus q̄ diuitē intrare in regnū celoꝝ. Et dicit ibi Aug. quod impossibile est hoīb⁹: possibile est deo. ¶ Sed ⁊tra. Aut ipse intelligit auctoritatez euangelij ꝓiucti aut diuisim. Si ꝓiuctim: vtrūq; est impossibile deo q̄m deus nō pōt facere q; amator diuitiarum manēs talis intret in regnum celorum. Et ita in hoc casu non est verū quod impossibile est hominibus est possibile deo. Si diuisim vtrumq; est possibile: et hoībus et deo. ⁊ ita vtrocq; modo videtur q; nō habeat locum qō ꝺr Aug.

Af primo.

Solutio.

¶ Solutio. Illa auctoritas quattuoꝝ modis exponitur. sed sufficiunt duo. Primo sic. Facilꝝ. i. minus impossibile vt vtrūq; coniunctim accipiatur. Primum enim est impossibile nature. Secundum est impossile nature ⁊ deo. Deꝰ enī qui clausis ianuis intrauit ad discipulos potest facere q; camelus intret per foramen acus ad litteram: sed nō potest facere q; diues manēs talis ītret in paradisū. q̄m hoc eēt contra iusticiā suā. Scdo modo

Illa auctoritas exponit ꝑtuoꝝ modis.

Acꝰ q̄d est.

Potādū cōtra diuites. sic vt acꝰ intelligaī eē q̄dā pua porta in hierl̄z ad quā cū cameli venirēt onerati oportebat eos exonerari ad hoc q; intrarēt q; illā. Jta diuites gibbosos ⁊ onerosos pōdere pctōꝝ et diuitiarū opz exonerari ad hoc q; intrent per artā viā in celestē hierl̄m. ⁊ ꝑm hoc intelligiē auctoritas diuisim: et vtrūq; illoꝝ est possibile. Diues esī licet manēs diues pōt intrare in re.ce. sed nō est facile. quoniam pressus est mala ꝓsuetudine: ⁊ ideo dicit dñs q; facilius est ⁊c. Licet possibile sit diuitē intrare in re.ce. diuisim: tñ hoc est impossibile hominī. q̄m homo nō posset facere q; intraret. licet posset facere aliq̄d quo facto intraret. Sicut impossibile est hominī q; hec dom⁹ illuminet q̄m nō pōt facere hoc. tñ hec dom⁹ potest illuminari. Jta diuitī impossibile ē q; intret in regnū celoꝝ. Diues tamē pōt intrare in regnū celoꝝ Jdeo dicit aug. qō impossibile est hoībus possibile est apud deū qō sic est intelligendū ꝑm istā scdam expositionē qua ītelligiē diuisim auctoritas. Jdeo dicit aug. q; maius est facere de impio piū: q̄ creare celū ⁊ terrā. Sed homo nō pōt creare celū ⁊ terrā: igit nō pōt facere de impio piū quod maius est: ergo nō pōt se iustificare. ¶ Cōtra. Jpe pōt credere: et per fidē iustificatur hō: ergo hō pōt se iustificare. ¶ Preterea pōt penitere: ⁊ per penitentiā iustificaī hō. ḡ homo pōt se iustificare. ¶ Solutio Dicim⁹ q; nullus homo pōt se iustificare. i. facere de iniusto iustū. hoc eī facit solus deus. ¶ Hec valet hec argumētatio. hō pōt credere: ⁊ per fidē iustificaī. homo ḡ ⁊c. Deberet eī dicere: ⁊ p credere iustificaī homo qō falsū est. qm̃ nō p credere iustificaī hō: sed per fidē. ⁊ qm̃ nō pōt dare sibi fidē. ideo nō pōt iustificare se. ¶ Ad scām dicimus q; hec ꝓpie est falsa. p penitentiā iustificaī homo: sed etiā per penitentiā magis iustificatur homo. sicut ꝺr in apoca. Justū est vt qui iust⁹ est iustificeī adhuc. ¶ Jtē qui est in mortali mortu⁹ est morte spūali. Sed nullus mortu⁹ pōt se resuscitare: igit qui est in mortali nō pōt resuscitare se ipsum a morte spūali ḡ nō habet potentiā se resuscitandi. ḡ nō habet potentiā resurgendi. igit nō pōt resurgere. ¶ Cōtra. Jste statim resurget. sit ita: ergo pōt resurgere. ¶ Preterea pōt mutare volūtatē suā in melius per pniam: ḡ pōt resurgere. ¶ Solutio. Hec est dupler. iste qui est in mortali habet potētiā resuscitādi. si gerūdiuū descendit a verbo actiuo falsa est. si a passiuo vera ē: q̄m habet potētiā vt suscitēī a deo. Patet ḡ q; hec argumētatio nō valet. Jste nō habet potentiā resuscitādi: ḡ nec resurgēdi. qm̃ in prima ꝑm q; est ꝑa significaī potentia formalis: in cōclusiōe potentia materialis. vñ hec est vera. Jste pōt resurgere q̄m pōt recipere fidē/spē/caritatē. qō est resurgere. Sicr hec est dupler. Jste nō habet potētiā qua resurgat q̄m si iste ablatiꝰ qua significet causam efficientē ita q; hoc nomē potentiā supponat potentiā formalē vera ē illa negatiua. si ablatiꝰ qua significet causam materialē ⁊ hoc nomē potētiā supponat potentiā materialē falsa est. vñ ꝓz q; hec argumētatio nō valet. Jste nō habet potētiā qua resurgat: ḡ nō habet potentiā resuscitādi

Exemplū a simili.

Solutio. Jsta est duplex.

Augustinꝰ.

Cōtra vnū dictū af. scdo ad idē Solutio.

Per hec ad primum.

Ad secūdū.

Jterum af.

In oppm̃. Secundo.

Sicr ista est dupler.

Hec argumētatio nō

qm̃ prima ꝓpositio est vera in prima significatione. Jpe aūt cōcludit in scda. Vera est igit hec ꝓpositio. Jste pōt resurgere: sed nō per se. q̄m hō ē spūs vadens ⁊ nō rediens. Et sic signatur potentia naturalis ⁊ nō formalis sicut hic. iste pōt esse iustus. ¶ Jtē de iudeis ꝺr in euāgelio iohannis q; ipi nō poterāt credere: ḡ potentia credēdi nō ē materialis cum iudei haberent omnia naturalia. ¶ Solutio. Negatiua particula adiuncta cū hoc verbo potest nō semp remouet pura potentiā: sz facilitatē. sicut cū ꝺr Jste nō pōt ambulare q̄ habet pedes ligatos. Judei eī indurati erāt ꝓpter pctm̃ suū: ⁊ ideo nō de facili poterāt credere nec cōuerti ad dñm vt crederent in eū. ¶ Jtē aug. dicit q; in nostra potestate est mutare voluntatē in melius. sed hec potētia nulla est nisi detur a deo. Sed hoc videtur esse falsū. q̄m ꝓiusq̄z aliqua dea homini a deo habet homo potestatē illā. ſ. mutādi voluntatē suā in melius. ¶ Solutio. Jta intelligendū est qō dicit aug. hec potētia nulla ē nisi deī a deo. i. effectꝰ huiꝰ potētie nullus est nisi detur a deo. ¶ Jtē queritꝝ vtrū per li.ar. sine gratia pōt homo credere fide informi videī q; nō. q̄m credere fide informi nō est naturale: ḡ est gratuitum. igit nō pōt esse ex li.ar. puro sine gratia. ¶ Contra. Illi qui audiebāt predicationē aplorū tenebantur credere verbis eoꝝ: qz videbāt miracula. q̄ miracula erāt in eis sufficiens ꝓbatio eoꝝ q̄ dicebātur ab apostolis. ergo per huius argumēta poterāt ipi venire in noticiā articulorū fidei sine omni gr̃a. q̄m miracula erant supra naturā: ergo sufficiebāt ad pbandū ea q̄ sunt supra naturam. ⁊ ideo homo ita poterat habere fidem informē sine omni gr̃a. ¶ Cōtra. Liberū arbitriū non pōt supra se: sed credere articulos fidei siue motu formato siue informi ē supra naturā: igit liberū arbitriū nō pōt in hoc. ¶ Solutio. Cōcedim⁹ q; nullus p solū liberū arbitriū pōt sibi acquirere fidē articulorū formatā vel informē. Per miracula tamē potest venire in fidē informē/tanq̄ per argumēta supra naturā pōt venire in credulitatē eorū que sūt supra naturā: ⁊ q̄m talis fides nō innititur primeveritati: sed argumētis nō est vera fides. Est tamen aliqua illuminatio ꝓeambula adverā fidem vt per illā illuminatiōnē faciat homo qō in se est: ideo ꝺr in psal. Illuxerūt choruscatiōes tue. ⁊c. Et in apoca. miracula dicūtur fulgura. vt in illa auctoritate. de throno procedebant fulgura ⁊ voces et tonitrua.

valet.

Jterum af.

Solutio.

Jterꝝ af de dicto aug.

Solutio.

Af q; non.

In oppm̃.

Scdo af p parte ante oppositum.

Solutio.

Per miracula nō habetur vera fides.

Psalmista. Apocalipſ

¶ Capi. 3. vtrum mala opera sint solum a libero arbi. et non a deo.

Conclusio ex ꝓdictis.

Bona opa sūt a tribus

Opa bona ex gñe tātū

EX predictis patet q; bona opa sūt a tribus. ſ. a libero arbitrio originaliter. ⁊ a gr̃a effectiue: ⁊ a deo principalit operante. Sūt eī a libero arbitrio principaliter. principalius a gratia: principalissime a deo. Opa autē de genere bonoꝝ q̄ꝝz sūt a duobus tm̃. ſ. a deo et a lib.ar. vt q̄m homo nō habet nisi naturalia: qualis fuit adā in ꝓio statu. Q̄ꝝz sūt a tribus vt q̄m homo habet aliquā gr̃am licet nō gratū faciēte vt fidē informē vel timorē seruilem: tūc opa de gñe bonoꝝ sūt a tribus. ſ. a libero

Dubium. Due opiniones.

arbitrio a gra a deo. Operavero mala a libero arbitrio sũt. hoc certũ est. Certũ est etiã q nõ sũt a gratia. ¶ Sed dubiũ ẽ vtrũ sint a deo. z sup hoc due sũt opiniones. Quidã em dicũt q quicqd est inẽtũ est bonũ est z etiã a deo ẽ siue sit actio siue aliud. Isti dicũt q malitia nihil est. qm̃ nõ posset dicere q esset a deo. ¶ Alij dicũt q nõ quicqd ẽ est a deo: dicũt em̃ q male actiones sicut nõ sunt male a deo: ita nõ sunt a deo. Primo ergo videdũ quõ potest sustineri hec vltima opinio. Multipliciter em̃ obicit cõtra eã. primo sic. ¶ Ponatur q iste det elemosinã causa inanis glorie. Hec actio est de gne bonoz: qm̃ dare elemosinã est bonũ in genere. Sed qcqd est de gne bonoz ũ est bonũ naturaliter: z quicqd est naturaliter bonũ est bonũ a deo: g hec actio ẽ a deo. ¶ Preterea hec actio potuit referri ad bonũ finẽ. qm̃ nõ est substãtiale ei vt referatur ad inanẽ gloziã. Si em̃ referret ad deũ nõ mutasset substantiã: sed esset eadem actio numero. qm̃ esset eiusdẽ et in eodẽ tẽpore: z de eodem z ad eundẽ finẽ essentialẽ. igit hec actio numero potuit esse bona. igitur naturaliter bonum. igitur ẽ a deo. ¶ Itẽ comestio qua adã comedit pomũ mala fuit: ideo tantũ q prohibita. Sz potuit non esse prohibita: igit potuit esse bona: igit erat naturaliter bona z ita a deo: z ita mala actio erat a deo. ¶ Itẽ bonũ z malũ cõtraria sũt: g qc quid est susceptibile vnius est susceptibile alteri9 nisi alterũ insit per naturã. Sed cõstat q malum non inest huic actioni per naturã: ergo alterũ potest inesse huic: igit põt eẽ bona. igit naturaliter est bona. g a deo. ¶ Itẽ sola aia est susceptibilis ⁊tutz: g z malitie. g oẽ aliud q̃ ⁊ malũ. ⁊ malũ per accidens ergo ois actio mala p accidens dicit mala: ergo nulla actio naturaliter ẽ mala. Sz ois est naturaliter bona vel mala: ergo ois actio est naturaliter bona: ergo a deo. ¶ Item genus actio aut est a deo aut a diabolo aut ab hoie. Nõ põt dici q sit a diabolo. qm̃ genera siue principia rerũ nõ sũt a diabolo. Nec sũt ab hoie similit. qm̃ nõ ois actio est ab hoie. Restat ergo q hoc gen9 actio ẽ a deo: ergo ois actio inẽtũ actio ẽ a deo. ergo actto mala inẽtum actio est a deo: ergo mala actio est a deo ¶ Item ponatur q aliquis det elemosinam causa inanis glie. alius det elemosinam ppter deũ. iste due actiones sunt eiusdẽ speciei specialissime: g sũt eiusdẽ nature. Sed natura vnius est bona: g natura alterius est bona. Sz ois natura bona ẽ a deo: g vtraq natura ẽ a deo. ergo mala actio est a deo. ¶ Solutio. Ad intelligentiã pdictoz ũ notandũ m̃ hanc opinionẽ q illud qd dicit Aug. q qcqd est inẽtũ est bonũ est z a deo est. Intelligendũ est tm̃ de substãtijs z naturis. sicut z ipe Aug. dicit. Alligauit em̃ ita dominus sibi potẽtias vt nullo modo possint moueri ad bonũ nisi de9 eas moueat. Ad malũ autem possũt moueri p se. qm̃ vnus est fons oim̃ bonoz: sed nõ vnus fons maloz. ¶ Ad quattuoz g preobiecta dicendũ q hec est duplex. qcqd est naturaliter bonũ est a deo: qm̃ si asserit̃ bonitas nature vera est. si bonitas potẽtie falsa est. qm̃ idẽ est ac si diceret̃: qcqd est potentialiter bonũ ẽ a deo, z hoc falsũ ẽ. Sed qcqd ẽ actu bonũ ẽ a deo bonũ et qcqd est potẽtialiter bonũ a deo est potẽtialit z sic soluunt q̃tuoz pie obiectiones. ¶ Ad q̃nto obiectũ dicim9 q aliter 9z actio bona: aliter aia bona vl mala. Aia 9z mala ppter malũ actũ aut ppter maculã q̃ est in aia. Actio aũt 9z mala ppter relationẽ ad indebitũ finẽ. z ideo non sequit q malitia q̃ per se 9z de aia p accidẽs dicatur de actiõe. ¶ Ad sextũ dicim9 q hec argumẽtatio nõ valet. Iste due actiones sũt eiusdẽ nature. natura vni9 est bona: igit z alterius. qm̃ ille due actiones sũt eiusdem nature. specie nõ numero. z ẽ ibi fallatia vniuocatiõis. sicut cũ 9z Sortes z plato sũt vnus homo in specie: z sortes est hõ alb9: igit plato est homo alb9. ¶ Ad aliud dicimus q hoc genus actio nõ est a deo simpliciter nec ab hoie simplr. Sed m̃ quedã ptenta sui est a deo z scõz alia est ab hoie vel a diabolo. Dicim9 em̃ sicut 9dicit Aristo. q vniuersale nõ est vnũ preter multa. Actio igit inẽtum est actio est a deo vel ab hoie vel a diabolo. Sed nulla pars disiũctionis cõcedenda est per se. sicut aial inẽtũ aial est rationale vel irrationale. tñ neutra pars cõcedẽda est p se. ¶ Itẽ si potẽtia qua iste vult dare elemosinã potuit per se elicere actũ illũ scz dare elemosinã ad imperiũ appetitus inanis glie: g z ad imperiũ alterius rei eadẽ ratiõe potuit elicere per se talẽ motũ. z ita per se potuit elicere bonũ motum. Et ita sicut motus malus nõ est a deo: ita aliquis bonus motus nõ est a deo. ¶ Propter hoc dicũt q dam q nulla actio nullus q motus est a deo: sed substãtie z earũ nature sũt a deo. Substãtie vero per potentias sibi datas agũt z mouẽtur q̃ actiones z motus sunt ab ipsis substantijs non a deo.

¶ Sed huic opinioni obuiat Ysayas apte dicẽs Oia opa nostra operat9 es in nobis dñe. ¶ Itẽ dñs in euãgelio. Sine me nihil potestis facere. z iterũ. Nõ vos estis q̃ loquimini z̃. Et illud. pater in me maneus ipse facit opa. ¶ Preterea si hoc est: generatio segetũ nõ ẽ a deo: z ita nõ sunt dona dei. qd esset hereticũ dicere. ¶ Itẽ act9 cognoscẽdi deũ quo philosophi cognouerũt deum nõ fuit a deo ergo nõ peccauerũt attribuẽdo sibi illã cognitionẽ actualẽ. Quõ igit dicit ap̃ls. qui cũ deũ cognouissent nõ sicut z̃. ¶ Itẽ cõstat q gra debet deo de oibus operibus bonis. sicut 9z in euãgelio. Sic luceant opa vestra bona vt glorificet pater vester. z̃. Propter hoc em̃ redarguit gentiles dñs per apostolũ q nõ glorificauerũt deũ. Sed scõm illos cũ bona opera nõ sint a deo nec deus est causa eoz. quare debeat glorificari ab illis pro illis: Si dicit q ideo: q dedit potentiã faciendi illa. Eodẽ modo dedit potentiã faciendi opera q̃ mala sũt: ergo pro illis debet vituperari sicut pro illis laudari. ¶ Forte dicet q p bonis debet laudari: q nõ tantũ dedit potentiã faciendi illa opera bona. sed etiã precepit vt fierẽt illa. ¶ Sed nõ videt q ideo debeat esse eius gloria: qm̃ si quis faceret 9 conia pulcherrimã de auro rege imperãte et dante ei aurũ z oia instrumẽta ad hoc valentia. tamen potius esset laus ei9 q̃ faceret q̃ eius qui preciperet et facultatẽ daret.

Ad quintũ. Bonũ aliũ 9z de aia et 9z de actione.

Ad sextum, fallatia vniuocationis ad septimũ

Vniuersale nõ ẽ preter singularia,

Ytex ak cõtra pdicta,

Opinio aliquorum,

Cõtra opinionẽ p ysayã. Secundo, Tertio. Quarto.

Quinto.

Sexto.

Cõtra hoc arguitur.

Septimo p augustinũ. Octauo. Opinio doctoris.

¶ Itẽ dicit Aug. Oẽ bonũ aut est ipse aut ab ipso. ¶ Itẽ cũ vnic9 sit fons oim̃ bonoz ũ nõ põt esse aliq̃ bonũ q̃ non sit ab ipso. Sicut si vnic9 esset fons aque tm̃ nõ esset aqua q̃ nõ esset ab illo fonte. ¶ Propter hoc dicimus scõm hãc opinionem q ois actio bona est a deo principaliter cum ipse sit fons vnic9 ois boni. Dicimus ergo q hec argumẽtatio nõ valet. Liberũ arbitriũ per se sufficit ad eliciendũ hũc actũ scz dare elemosinã ad imperiũ inanis glorie. g eadẽ ratione vel multo fortius per se sufficit ad eliciendũ eũdẽ actum ad imperiũ dilectionis dei. qm̃ vnũ est principium boni nõ vnũ mali. Nec liberũ arbitriũ habet añ se fontẽ mali sicut fontẽ boni. ¶ Sed obicitur Si vnicus esset fons aque nõ esset aqua q̃ nõ esset ab illo fonte sed vnicus est fons essendi: ergo nullum est esse q̃ non sit ab illo. igit q̃cqd est ab illo est.

Ad primũ.

ptra hoc af

Secundo.

¶ Itẽ vbi habet locũ hec regula: q̃cqd est causa cause est causa causati: nisi vbi tertiũ fluit a scõ scõm illud scõm qõ scõm fluit a primo? Sed act9 scõz q actus est a potentia scõz q est potẽtia qm̃ potentia scõm q potẽtia est ad hoc vt ex ea ereat actus. Potentia autẽ secundum q potentia est a deo: ergo actus est a potẽtia scõm illud scõm qõ potentia est a deo. ergo ibi ẽ direct9 fluxus. ergo in hoc casu tenet illa regula aut nusq̃. ergo act9 scõm q act9 est a deo, ergo omnis act9 est a deo.

Tertio.

¶ Itẽ mala actio secũdũ q est actio est a potentia scõm q est potentia. Sed potẽtia scõm q potentia est bonũ: ergo mala actio est a bono scõz q bonũ. ergo malũ est a bono scõm q bonũ. qõ videt esse falsũ: q nullũ cõtrariũ generat suũ ptrariũ scõm se: p accidens aũt posset hoc esse. ¶ Ad hoc dicũt quidã q hec est falsa. Mala actio est a potentia scõm q potentia. imo est a potentia secundũ q est deficiens. ¶ Sed cõtra. Ois actio est a potentia naturaliter: nec põt naturaliter eẽ actus qui nõ sit a potentia: ergo ois actus scõz q est actus est a potentia secũdũ q potẽtia. ergo a bono scõm q bonũ. ¶ Ad primũ dicim9 q hec argumentatio nõ valet. Si vnic9 esset fõs aque nõ esset aqua q̃ nõ esset ab illo: ergo cũ vnic9 sit fons essendi nõ est esse qõ nõ sit ab illo: z hoc ideo contingit qm̃ fluxus naturalis nõ est similis fluxui liberi arbitrij. Fluxus em̃ qui pcedit a fonte nõ potest deriuare ex se aquã nisi eã quã accipit a fonte Sed li. ar. pducit aliq̃d ex se qõ nõ habet a fonte essendi scz malã actionẽ. qm̃ liberũ arbitriũ ẽ flexibile ad duo z põt elicere ex se nouũ quid. aliter nõ esset liberũ ad bonũ z malũ. Sed fluxus naturalis nõ se habet nisi ad vnũ vt scõm q ex fonte ẽ ex se deriuet. ¶ Ad scõz dicim9 q illa regula tenet vbi est directus fluxus causaz in suos effect9. Hec tamẽ argumẽtatio nõ valet. ¶ Tertiũ fluit a secundo scõm illud scõm qõ secũdũ fluit a prio: ergo tertiũ fluit a primo. Debet em̃ dici scõz illõ z ad illud qõ falsũ est. qm̃ scõm fluit a primo tãtũ ad bonũ finẽ. qm̃ deus dedit liberũ arbitriũ tm̃ ad bonũ finẽ. licet dederit tale qõ flecti põt ad malũ z ideo nõ est directus fluxus qm̃ licet scõm idẽ sit fluxus: nõ tamen ad idẽ. ¶ Ad tertiũ dicimus q malũ siue mala actio ẽ a bono m̃ q bonũ inẽtũ actio, sicut casus cõtingit qñq; ex fortitudine m̃ q fortitudo: sed nõ per se nisi ex accitũ. Mala em̃ actio nõ habet aliquã causaz q̃ per se sit causa ei9 qm̃ nõ habet nisi causam volũtariã vt supra ostẽsum est. vnde malũ inẽtũ malũ nõ est a bono m̃ q bonũ. qm̃ nõ ẽ a potẽtia m̃ q potẽtia: sed a potentia m̃ q est deficiẽs vt supra dictũ est. Est igitur verum q a bono m̃ q bonũ per se non est nisi bonum: sed per accidens est ab eo malum.

Exemplum q fortitudo

Mala actõ non habet causam p se

¶ Iterum arguitur contra dictũ augustini.

ATem 9t Aug. q posse peccare nõ ẽ posse aliq̃d sed potius nõ posse ¶ Sed hoc videt esse falsum m̃ hanc opinionẽ. qm̃ pctm̃ in eo q pctm̃ ẽ aliquid. ergo posse peccare proprie ẽ posse aliq̃d. Q̃ si est: videt q deus nõ est omps: qm̃ nõ põt oĩa: cũ nõ põt peccare. ¶ Preterea. Si peccare nõ est ppie posse aliquid: g potẽtia peccãdi nõ est ppie potentia sed potius impotẽtia. Cõtra. Aug. dicit q male agere est incõmutabili bono spreto: rebus mutabilibus adherere. qõ facimus li. volũtatis arbi. ergo li. ar. est potentia male agendi. ergo z potẽtia peccandi. ¶ Ad hoc dicendũ est m̃ hãc opinionem q re vera posse peccare est posse aliquid: sed ideo dicit Aug. q posse peccare non est posse aliquid: q posse peccare nõ est aliquid posse: qõ posse sit pure potẽtie. Cũ em̃ 9z potentia peccãdi. per hũc terminũ nõ significaf pura potentia: sed potẽtia cũ defectu. Et ideo 9z deus omps nõ q possit gnaliter oĩa: sed quia põt oĩa que posse est pure potentie. ¶ Item hec actio demõstrata actione qua aliquis dat elemosinã causa inanis glorie est mala. illa malicia nõ est ei substãtialis. qõ pz per hoc q: ẽ eiusdẽ speciei specialissime cũ bona datiõe remouef malicia ab ea nulla mutatione facta. Inde sic. Hec actio est. ergo bona vl mala. Nõ mala. qm̃ malicia remota est. igitur est bona: igitur a deo. et nulla alta mutatio facta est ergo prius erat a deo qñ erat mala. ¶ Solutio. Positio est impossibilis. Ois em̃ actio pcedit a li. ar. p modũ gre/vel nature/vel vicij. Si pcedit per modũ gratie vel nature: semp reto: quef ad aliquẽ bonũ finẽ. z ideo bona est. Si per modũ vicij: reto: quef ad aliquẽ malũ finẽ et est mala. vñ si remouef malicia: sequif q ibi sit bonitas. z ideo positio est impossibilis. ¶ Tamẽ quidaz dicũt q remota malicia actio remanet in eẽ naturali. Vñ sicut prima materia nec simpliciter est nec simpliciter nõ est: ita illa actio nec simpliciter ẽ nec simpliciter nõ est. ¶ Sed hec solutio pbatur eẽ nulla p hoc qõ dicit Aug. q voluntas eũdi ad fenestras causa videdi transeũtes duos habet fines. primus est substantialis: scz ire ad fenestras. ali9 accidẽtalis scz videre trãseũtes. vltimus em̃ imponif ei a rõne z quasi per accidens siue extrinsecus. Eadẽ rõne voluntas qua aliq̃s vult dare elemosinã causa inanis glie duos habet fines. primũ substãtialẽ: scõm accidentalẽ. Prim9 igit statuit eam quasi in specie substãtiali. ergo remoto scõo fine remanebit in suo esse substãtiali. sed remoto fine remouef malicia: g remota malicia remanebit in suo esse speciali vel substãtiali: g remanebit

Solutio.

Quõ actio pcedit a li. ar. tripliciter.

Solutio ali quorum.

Improbaf hec solutio per august.

Analogia.

Ad secũdũ.

Hec argumẽtatio nõ valet.

Ad tertium

in suo esse materiali. quod concedimus.

¶Iterum contra dicta arguitur.

In oppm. Secundo.

TEm Oia per ipsuz facta sūt: z sine ipo fact ū est nihil. nihil. i. pctm̄. Sup hunc locū dr Aug. q ois forma: ois cōpago: ois modus a deo est Sed mala actio est aliqua forma: igit est a deo. Sed dicit Aug. q nomen mali ꝓsistit in pura priuatiōe. Dicit etiā q si videris aliqd qđ nō habeat modū/ordinē/z speciē: dicere potes q nihil est. Sed illa volūtas qua aliquis diligit nūmū sup oſa non habet modū/ordinem/z speciē. cōstat eim̄ q nō habet modū. i. mensuram. qm̄ per ipam plus debito diligit creatura

Eodēmodo de alijs.

nec diligit creatura in suo ordine. ḡ illa volūtas nō habet illa tria. ḡ possumus dicere q nichil est.

Tertio.

Eadē ratiōe ois mala actio nihil est ¶Itē pctm̄ est cōtra naturā. qm̄ corūpit naturā. ergo nō est alicuius nature: ergo nō est alicuiꝰ speciei: ḡ nec alicuius generis. ḡ nō est actio vel alia res predicamētalis. ¶Solutio. Scōz hāc opinionē peccatū dicitur nichil esse duplici de causa. Prima ē

Solutio. Prima cā.

quia facit recedere a vero esse corūpēdo bonum naturale. z sic facit accedere ad nō esse. Secūda

Secunda.

causa est. qm̄ pctm̄ siue mala actio nō ē pfectiuū

Quō pctm̄ dr eē nihil.

alicuius speciei. qm̄ sicut homo qui habet curtatos pedes est hō imperfectꝰ: ita ois actio mala vel volūtas mala habet esse imperfectū. pars eim̄ eē cuiuslibet rei est q sit via ad deū. qđ auferē male actioni per hoc q retorquet ad indebitū finē. Est ergo res alicuius speciei: sed imperfecte. sicut hō curtatus pedibus. Qđ ergo dr pctm̄ nihil est. videtur esse cōtra hāc opinionē. sed qđ dicitur fctm̄

Nota ista.

Ad primū.

est. videt esse ꝓ hac opinione. ¶Qđ aūt dicit Aug. q ois forma: ois cōpago. cē. a deo est. intelligendū est de forma naturali que vel a natura ē: vel directe natura est. i. a forma substātiali etiam mediate vel immediate. tñ mala actio posset dici res naturalis large. qm̄ est a natura quocūq; modo. ¶Ad scōz dicimꝰ q priuatio duobus modis accipitur. qñq; priuatio alicuiꝰ rei pōt dici absentia illius rei: et ſm hoc malū siue pctm̄ nō est priuatio. priuatio autē pōt dici id qđ priuat vel corūpit aliquā rem: z ſm hoc malū siue pctm̄ pōt dici priuatio. ¶Ad aliud dicimus qđ dicit Aug. q illud qđ nō habet modū speciē z ordinē nihil est. sic est intelligendum. i. nō habet perfectum esse.

Ad aliud.

Priuatio capit dupl. Ad aliud.

¶Ultima obiectio soluēda est per equiuocationem huiꝰ nois natura sicut patet ex predictis.

Ad vltimū.

¶Iterum arguitur q peccatum sit a deo.

TEm actio qua aliquis dat elemosinam ppter deū: est a deo z a libero arbitrio. Deus aūt magis ē causa illius q̄ liberū arbitriū. deus eim̄ est causa causalissima cuiuscūq; est causa. qm̄ alie cause habent ab ipso q sint cause. z nō ecōuerso. qm̄ ppt qđ vnūqđq; ē tale: illud est magis tale. Sed hec actio nunq̄ potuit esse quin esset a libero arbitrio: ḡ nūq̄ potuit esse quin esset ab eo. ergo multo fortius nūq̄ potuit esse quin esset a deo qui est magis causa ipi

Solutio. Hec argumētatio nō

¶Dicimus q hec argumentatio nō valet. qm̄ licet deus sit magis causa actionis illius li. ar. tamen liberū arbitriū est magis ppria causa illius. qm̄ deus est gñalis causa illius. et nō est addict

valet.

ita speciali effectui sicut liber arbitriū vel specialī nature. ¶Itē sup illū locū isaye. Ego deꝰ creans tenebras z faciēs malū. dicit glosa. Nō malum in eo q malū: sed malum in eo qđ iustū. Hoc autē intelligit de malo pene aut de malo culpe. Nō pōt dici de malo pene: qm̄ pena inq̄tū pena z afflictio a deo est. restat ergo q intelligat de malo culpe. ergo maluz culpe est a deo. igitur mala actio est a deo. ¶Solutto. Illud intelligitur de

Itez ad idē p glosaz

Solutio, malū pene

malo pene. qm̄ licet malū pene sit a deo: est tū ab ipso quasi inuito. nec est ab ipso miſericorditer: ſz ab ipso iusto. qm̄ nō est ex ꝓpio eius corde. i. ex eius mia. Unde in trenis Hiere. Non eim̄ ex corde suo humiliauit z abiecit filios hoim̄. Propter hoc dicta

ē a deo iuste

Pena quō est a deo.

est q malū pene nō est a deo inq̄tū malū: sed inq̄tū iustū. sicut iudex dicit latroni Ego non suspendo te: sed pctā tua suspēdūt te. ¶Itē isayas Nūquid eleuabit securis aduersus eū qui secat i ea: Ubi dr sennacherib virga/serra/baculus dei. z tamen ibi dicit q ipse sup biebat in exequēdovoluntatē dei. Cōstat ergo q eius actio erat mala: z tū ipse erat instrumentū dei in actione illa. Sz cōstat q actio ꝓprie est illius qui vtitur instrumēto: ergo mala actio illius fuit a deo. ¶Ubi etiam

Itez ad idē p isayā.

Ad idē glosa ibidem.

dicit glosa q sicut hmōi instrumēta p se nihil sūt agentia/sed per eos qui secant p ea: ita sennacherib per se nihil operatus est. ¶Dicim̄ q sennacherib dicit instrumentū dei nō ppter actionem: sed ppter passionē quā ex sua actione sennacherib nō potuisset elicere: nisi dns dedisset ei ptātē flagellandi malos. glosa. ppter ptātē flagellandi quā dedit ei deus: z ppter flagellationē passionem quā deus volebat fieri fecit: dr sennacherib securis/serra/baculus dns̄. ¶Itē in illa die sibilabit dns̄ muſce que ē in extremo fluminū egipti. i. egiptijs imbellibꝰ z imūdis. Sed dns̄ nichil inspirauit eis nisi volūtatē destruēdi iudeos: ḡ illa volūtas fuit a deo ispirāte: z tñ erat mala. ¶Solutio. Dns̄ inspirauit volūtatē destruēdi iudeos dando eis aliqđ signū destructiōis: q derelinquerant legē sibi datā. z volūtas eoꝝ in principio fuit bona q̄diu secuti sūt dei inspirationē. sed postea sup biebāt z sibi attribuebāt: cū dns̄ daret eis potestatē sine qua nihil facere poterant. ¶Itez

Solutio,

Iterum ad idem.

Itez ad de ꝓphetia caiphe.

solet obiici de ꝓphetia caiphe. Sed de ea dictū est satis in tractatu ꝓphetie. ¶Itē in isaia super locū illū Reuersus est rapsaces. cē. dño ꝑmittēte venit: z dño ꝑcipiēte recessit. Sed videt q hec distinctio sit incōpetens. qm̄ eiꝰ aduentꝰ z recessus fuit mortale pctm̄. qm̄ in aduentu z recessu intendebat ipe facere volūtatē dns̄ sui regis assyriorum quē diligebat vel timebat. igit nō ex permissione dei fuit aduentus z recessus ex ꝓceptione.

Iterū ad ꝙ aliud isaye.

¶Itē iudei ex ꝓcepto dei spoliauerūt egiptios. z dicit glosa q factū fuit in ꝓcepto: z modus in ꝓmissione. Et ita videt q factū fuit a deo ꝓcipiēte: sed modus a diabolo. Sed cōstat q factū quorūdā fuit pctm̄: scz illoꝝ qui asportauerūt ex cupiditate. ergo illud fuit a deo. ¶Ad primū dicunt

Ad idem de iudeis.

Ad primus ſm aliquos

quidā q ibi ponit antecedens ꝓ cōsequenti: cū dicit q ipse recessit deo ꝓcipiēte. qm̄ deus non

ꝓcepit eius recessum q fuit mortale pctm̄: ſz ꝑcipiebat ciuitatē nō obsideri ab eo. sicut dicit q diabolꝰ exiuit de obsessis corꝑibꝰ ex ꝓcepto dei: qm̄ ex precepto dei fuit cōsequēs ad exitū scz cessare a lesiōibꝰ. ¶Sed q hec solutio nulla sit probatur per hoc q sicut cōsequēs ad recessū rapsacis fuit bonū z placuit deo: ita ꝓns ad eius aduētum. q per eius aduentū humiliauit ipse iudeos incutiendo eis timorē. qđ multū placuit deo. et ita qua ratione dr recessus fuit in ꝓcepto z aduētus: ¶Nobis videt q recessus in gñe fuit in precepto: qm̄ p cōsequēs ad recessū eius voluit dns̄ cōsolari ppm̄ suū. qđ est actus mie dei qui ꝓpriꝰ est bonitatis dei z ex corde dei: sed terrere: punire: nō est ex corde dei siue ex bonitate sicut dicit Hiere. in trenis. Nō eim̄ ex corde suo humiliauit z abiecit filios hoiz. Et ideo dictū est q recessus fuit in precepto: sed aduentus fuit in permissione

Hec solutio nulla.

Opinio doctoris.

Hieremi. i trenis.

Eodē modo dicimus q dns̄ precepit q diabolus exiret: sed nō q sic exiret scz ex odio et ira. ſm qđ dicitur q eiꝰ exitus fuit peccatū. Similiter dicim̄ q dns̄ precepit iudeis q a spoliarent vasa. sz non sic. Et ideo dicit q factū fuit in precepto: sed nō modus. quia factū fuit in genere in precepto: sed nō in singulari prout vestitū erat circūstātijs de

Precepit facti sed non modum. Similiter de iudeis.

prauātibus ipm̄. ¶Alia est opinio q̄ dicit q ois actio est a deo. Contra quā obicit multipliciter. Auctoritatibꝰ primo sic. Fulgentius dr. Illi rei deus est vltor: cuiꝰ non est actor. Cum ergo male actiōis sit vltor: nō est actor eiꝰ. ¶Itē dr Aug. Materiā idoli fecit deus: formam aūt adinuenit malicia hoim̄. ḡ forma idoli nō est a deo. ḡ nō q̄cquid est: est a deo. ¶Itē rōibus sic obicitur. cuz ois actio sit a deo: queritur vnde dicitur actio mala: Si dicitur q ideo dr mala: q refert ad malum finē. Sed iterū relatio qua refertur ad malū finē est a deo. ergo cū ideo sit mala q refert ad malum finē: erit mala a deo. qđ est absurdū. Si dicitur q est mala: q priuat bono fine. sed Ambrosius dicit q q̄dā sūt que nō possūt fieri aliquo bono fine aliqua bona intētiōe. ergo tales actiones scilicet adulterari: furari: nō possūt priuari bono fine cū nō possint fieri debito fine. z tamē sunt. non ergo sunt male q priuātur debito fine. Si dicit q priuari debito fine ēnō habere debitū finē. sic actiones indifferētes essent male. ¶Forte dicet q mala actio ideo dicitur priuari fine debito: q per id qđ fit cōtra legē phibet referri ad debitū finem.

Opinio aliquorum. Ꝓtra quā arguit Ambrosius Euasio. Ꝓtra hoc arguit Secundo Tertio rōe

¶Sed obicitur de illis q̄ phibentur ideo q sunt mala. quedā eim̄ sūt mala q phibita: vt comestio pomi ade. quedā sunt phibita q mala: vt furari/fornicari/z ſilia. Ista igitur naturaliter prius sūt mala q̄ prohibita: ergo per hoc q sūt cōtra legē dei nō prohibent referri ad bonū finē. sed ecōuerso. ¶Itez mala actio est a deo. igit vel est a deo operante z mouēte: vel non. Si est a deo nō operante: relinquitur q nō sit ab eo nisi q: dedit potentiā ad illā. sed idē est verū ſm aliā opinionē: ergo hec opinio nō differt ab illa. Sed ſi dicit q mala actio est a deo mouente z operante: sed constat q nō scōario imo principaliter operante. qm̄ quicqđ facit principaliter facit. igitur sicut in bona actione deus est actor principalis: z homo minister. ita in mala. ergo male actionis deꝰ ē actor principalis. sed actori potius imputatur actio q̄ ministro: ergo mala actio potius imputāda ē deo q̄ hoi. ¶Itē comestio qua adā comedit pomum fuit a deo. ḡ deus fuit actor illius actiōis. ḡ deus voluit illā actionē: z voluit etiā exercitiū z inherentiā illius actionis. ḡ voluit q adā comederet pomū. ¶Cōtra. phibuit illud: ergo non voluit. aliter eim̄ esset duplex z sibi cōtrarius. Itē iste est malus: illa malicia nō est a deo: et q̄cq̄d est a deo est. ḡ illa malicia nihil est. Eodē modo. ois malicia nihil est: ergo nulla malicia maior ē alia. ergo nullus est magis malus alio.

Tertio.

Contra.

Iterum.

Eodēmodo

¶Iterum arguitur continuanto.

TEm querit quid dicat malicia. z cōstat q malicia (ſm eos) priuatio boni est. ḡ ē priuatio boni gratuiti vel naturalis. Si gratuiti. Sed cōstat q deus priuat hominē bono gratuito. q subtrahit ei gr̄az. vt dicit Ambro. scz q deus indurat hoiem nō impartiendo malicia: sed subtrahēdo gr̄am. z ita deꝰ priuat hoiem bono gratuito. sed priuatio boni gratuiti est malicia: ergo homo a deo est malus. Si boni naturalis. cōtra. pctm̄ priuat hoiem bono naturali. ḡ vel inq̄tū est actio: vel inq̄tū est pctm̄. Sz nō inq̄tū est actio. qm̄ inq̄tū est actio: est bonum quid. z bonū inq̄tū est bonū: nō corūpit bonum. Restat ergo q pctm̄ inq̄tū pctm̄ priuat hoiez bono naturali. igitur inq̄tū pctm̄ corūpit bonū naturale. ¶Cōtra. inq̄tū pctm̄ nihil est: igitur inq̄tū pctm̄ nihil agit: ergo inq̄tū pctm̄ nichil corūpit. igit inq̄tū pctm̄ nō corūpit bonū naturale. ¶Non pōt aūt dici q pctm̄ ideo corūpit bonum naturale: q propter ipm̄ corūpit a deo. sic eim̄ oporteret dicere q malicia esset a deo: cū scz priuatio boni naturalis sit a deo: cū ab ipo corū pereꝝ bonū naturale. ¶Itē bene concedit hec. Iste vult fornicari. nō q velit deformitatē q̄ importatur per hoc verbū fornicari: sed actionē que significat p idē verbū. Eadē rōne hec debet concedi. deus fecit homicidiū. q fecit actionē q̄ supponitur per hūc terminū homicidiū: nō tamē fecit deformitatē. ḡ eadē rōne deus fecit pctm̄. Similiter hec est concedenda: pctm̄ est a deo. ¶Solutio. Ad primā auctoritatē dicimus q sic est intelligenda. Illius rei. cē. i. nō eiusdē rei z ſm idē deꝰ est vltor et actor. qm̄ male actiōis est actor ſm q actio: vltor aūt ſm q mala. ¶Ad scōm dicimus ſz Aug. q idolū est statua digna adoratiōe sicut falso diffiniebāt gētiles. talis aūt dignitas nihil est quā fingebant gentiles circa idolū. q erat ſz eos forma idoli. z de tali forma intelligit auctoritas Aug. ¶Ad primā rōnē dicimus q actio dicitur mala q sistit in re mutabili nō propter deū. si hoc faceret ppter deū nō esset mala: sed q non ppter deū ideo mala. hoc eim̄ est facere de via finem. et talis actio dicit priuari debito fine: q si talis actio est semp est mala nisi referat ad deum. talis ergo nō relatio ad deū in tali actione est malicia actionis. Hec est sūa de actione indifferenti qm̄ actio indifferens vt dare elemosinā ex natura

Ambro. Eodēmodo

Solutio ad auctoritatē

Ad scōam auctoritatē

Ad primaz rationem. quare actio dicit mala.

In oppm.

Euasio cōtra quā ar. Ad idem.

li pietate ex naturali amore dei est. vñ finaliter ē ad deū quē diligit quicq̄d p̄t diligere siue sciens siue nesciēs sicut dicit Aug. ¶ Q; aūt ꝺ Aug. q̄ quedā sūt que nō possunt fieri sine bono: vt furari z similia: z ideo nō p̄uātur debito fine. Dicimus q̄ ille actiōes c̄tū in se est naturaliter sūt reprehensibiles ad bonū finē. vt patet in asportatione q̄ iudei asportauerūt vasa egiptioꝝ ab egipto. q; ex p̄cepto dei fuit: nō fuit furtum: q̄ alias eēt furtū. Adulterari tñ z furari inc̄tū talia sūt nō possunt fieri debito fine: cū iā haberent in se p̄uāū finem. sicut patet in actiōe nabuchodonosoꝛ vel sennacherib. q̄ dñs flagellauit iudeos ad correctionē inc̄tū esset illa actio erat a deo ad finē correctiōis bona erat: sed inc̄tū erat a libero arbitrio nabuchodonosoꝛ vel sennacherib ad gloriandū in sua potestate vel in acquisitione dñij. i. ad delectandum in hoc nō ꝓpter deū. mala erat. hoc esset ē contempto sūmo bono: cōmutabili bono adherere. Ad secūdā rationem. Ad secḋam rōnem dicimus q̄ mala actio est a deo mouente z operante p̄incipaliter. nec inde sequitur q̄ agens malā actionem sit minister dei in illa actiōe: sicut bonū agens in bona. q; bene agens nō tm̄ agit q̄ deus agit: sed ad id ad q̄ deꝰ agit. q̄ nō p̄t dicere de male agente: vt ꝓz in sennacherib z nabugodonosoꝛ: quoꝝ actio erat ad delectandū in victoria vel in acquisitiōe dñij tpalis. vnde erat cōuersio ad creaturā z auersio a deo in c̄tū erat opꝰ hoīs siue li. ar. ſm aūt q̄ erat a deo: erat ex dei intentione ad exercitiū z correctionē iudeoꝝ: vñ Aug. dicit q̄ dñs malas voluntates hoīm vertit ad bonū. ¶ Ad tertiā rōnē dicimꝰ q̄ deus fuit actoꝛ illiꝰ actiōis qua adā comedit pomum. ¶ Sed quidā dicūt q̄ hec argumētatio nō valet. deus voluit comestionē ade: igitur voluit adā comedere pomū. q; p̄ius significabat actio in suo esse ſm q̄ est a deo. in cōclusiōe significat in exercitio respectu ade. vñ sic significat deformitas vt dicūt. ¶ Sed hec solutio nō valet. q̄m̄ ante dei p̄hibitionē: hec oratio adā comedere pomū: nō significabat deformitatem. ḡ nec post. ¶ Nos dicimꝰ q̄ sicut vtraq; istarū est vera. deo placuit hec actio: deo displicuit hec actio. placuit eñ ſm suū esse: displicuit ſm deformitatem. ita vtraq; istaꝝ ē vera. deꝰ voluit adā comedere pomū deo displicuit q̄ adā comederet pomū. ¶ Nec valet hec argumentatio. deus p̄hibuit hoc: ergo nō voluit hoc. q; p̄hibuit ꝓpter deformitatē: voluit ꝓpter essentiā. Sicut nec valet ista. deo placet hec actio: nō ḡ displicet deo hec actio. ¶ Ad quartā rōnē dicimus q̄ hec argumentatio nō valet. malicia nihil est: ergo nulla maioꝛ est alia. q̄m̄ malicia nō ꝺꝛ esse maioꝛ ſm suū esse: sed ſm id q̄ ꝺ p̄uat. Non eñ maioꝛ malicia ꝺꝛ maioꝛ mali p̄uatio: sed maioris boni p̄uatio. sicut maioꝛ umbra que maius lumē p̄uat respectu etiā susceptibilis. ¶ Ad quintā rōnē dicimus q̄ ꝓpter malicia est p̄uatio boni naturalis: per accidēs aūt p̄uatio boni gratuiti. q̄m̄ p̄uat ipꝫ si inueniat. si nō: nō z ideo p accidēs p̄uat z quodāmodo tm̄ p̄uat. q; per se cōtrariat ei. ¶ Ad hoc q̄ ꝺ obiciꝰ tur vtrū pctm̄ corrūpit bonū naturale inc̄tū pec

Augustinꝰ.

Ad aliud.

Exēpla biblie.

Ad secūdā rationem.

Augustinꝰ.

Ad tertiam rationem.

Opinio aliquorum.

Cōtra hāc solutionem

Opinio doctoris.

hec argumētatio nō ꝙz.

Similiter nec ista.

Ad quartā rationem.

Quare vna malicia est maioꝛ alia.

Ad quintaz rationem.

catū vel inc̄tū actio vel inc̄tū aliquod bonū. ꝺ cunt quidā q̄ inc̄tū bonū. sicut ignis corrūpit ligna inc̄tū ignis z inc̄tū aliq̄ bonū. z tamen intentio ignis nō est vt destruat aliquomodo necvt auferat: sed magis vt ꝺet q̄ suū est. sed ex cōtrarietate accidit q̄ destruat. Sic ex bono per accidens est malū: sicut ex largitate q̄ principalit intendit ablatio. sicut q̄libet res intēdit dare quod suū est: sed per accidens aufert scz ꝓ ꝓtrarietatē. ¶ Sed cōtra hāc opinionē obicit. q̄m̄ si pctm̄ in c̄tū bonū corrūpit bonū naturale. corrūpit igit imaginē dei i aīa. Illa aūt corruptio actio a deo est. silr et corruptio passio. ergo deꝰ corrūpit imaginē suā in hoīe q̄si hō peccat. quare ergo imputat homini q̄ ipse facit. ¶ Preterea. si ipse corrūpit bonū naturale in hoīe: ergo p̄uat hoiem bono naturali. ergo p̄uatio boni naturalis ē bona z a deo. z ita malicia est a deo. ¶ Itez ex hoc sequitur q̄ mala actio inc̄tū ē bona: est mala. q̄ patet q; inc̄tū est bona corrūpit bonū naturale: sed inc̄tū est bona est a deo. ergo inc̄tū mala est a deo. ¶ Propter has z cōsimiles rōnes dicimꝰ q̄ volūtas mala est sicut nubes posita inter aīam humanā z verū solē. cū eñ volūtas referꝛ ad deum z sit bona illuminat aīaz: cū aūt cōstituit finē in re tpali obtenebrat eā p modum deficiendi. sicut nubes sua interpositione facit deficere lumen in aere suppositō. q; nō p̄mittit solē accedere. ꝓp hoc eñ q̄ mala volūtas p̄uata est debito fine: facit q̄ vera lux siue vera bonitas nō fluit sup animam sicut p̄ius. vt intelligaꝛ hic tantū negatio esse causa negatiōis. Et sicut nube interposita deficit lumē in aere suppositō: deficit inc̄s in seipso ꝓpter hoc q̄ cessat causa influēs z magis deficit ꝙm q̄ densa est nubes. eodē modo interposita nube pctī deficit bonū naturale aīe in seipo: z magꝭ deficit quanto maius est pctm̄. ¶ Per hoc ꝓz q̄ pctm̄ inc̄tū pctm̄ licet nichil sit inc̄tū pctm̄ corrūpit bonū naturale: nō per modū efficiēdi sed q̄ modū deficiendi. Pctm̄ aūt est maius quāto magis aīal rōnale cōuertit ad creaturā ei adherēdo aliquomodo inherēdi. ex hoc q̄ p̄hibeꝛ p talē cōuersionē in aīa rōnali: ne intret lux siue bonitas diuina. si eñ nō p̄hiberet lucē diuinā. i. si nō faceret eam irradiare aīam rationalē nō esset mala: sicut nec in brutis aīalibus. Et ideo patet q̄ conuersionem esse malam nichil est.

¶ Prima questio incidens.

Item querit vtrū mala volūtas sit peccatū inc̄tū est auersio a bono incōmutabile: vel inc̄tum est auersio ad cōmutabile bonū. ¶ Dicit Anselmꝰ cantuariensis q̄ inc̄tū est auersio. q̄ ꝺ etiā videt per hoc q̄ inc̄tū est auersio: est aliquid. inc̄tū aūt pctm̄: nichil est. igitur nec inc̄tum conuersio est pctm̄. ¶ Sed ꝓtra. Aug. dicit q̄ aīa est media inter deum z creaturas. quādo cōiūgitur deo per amoꝛē illuminat z meliozat: q̄m̄ creature obtenebrat et peioꝛatur. ergo ex eo q̄ aīa auertit ad creaturam corrūpitur. igitur auersio ad creaturā inc̄tū conuersio est corruptio aīe. sed pctm̄ inc̄tū pctm̄ est talis corruptio aīe. ergo conuersio ſm q̄ auersio

Opinio doctoris.

Exēplū in naturalib⁹.

ꝓtra hāc aſ

Concluſio ex dictis.

Arguit Anſelmus.

In oppm̄ p augusti.

Solutio. Pctm̄ cōsistit in auersione.

Af q̄ sic.

Secundo.

Tertio.

Solutio.

Ad primuz

Ad ſcm.

Nota ista diligenter.

Aliter potest dici.

Fallatia eq̄uocationis

Af q̄ sic q̄ augusti.

Scḋo per eundem.

est pctm̄ aīe. nō igit ſm q̄ auersio. ¶ Dicimus q̄ mala volūtas ꝺꝛ q̄ est auersio est pctm̄. z si sumatur hoc nomē cōuersio ꝺꝛ q̄ nulla importat negationē dicimus q̄ hec est falsa. mala volūtas ē peccatū ſm q̄ est conuersio. q̄m̄ si aliquis ꝙuertit ad creaturam z ibi nō sistat nō erit pctm̄ si referatur ad deū. Si autē hoc nomē cōuersio importet negationē siue p̄uationē vt sit sensus. anima ꝙuertitur ad creaturā ita q̄ nō ad deū. tūc potest dici q̄ mala voluntas ſm q̄ est cōuersio est pctm̄. Similiter hec distinguitur duplex. Anima inc̄tū conuertitur ad creaturam corrūpitur.

¶ Secunda questio incidens.

Item querit vtrū hec sit ꝓcēdēda. Peccatū est a deo. quod ꝓbat. q̄m̄ ois mala actio est a deo: sed omne pctm̄ actuale ē mala actio: ergo oīe pctm̄ actuale est deo. ¶ Itē iste vult fornicari. z hoc ꝛ̄bū vult respicit hoc verbū fornicari rōne subſtātie: nō rōne deformitatis. Eadē rōne hec est vera. deus vult fornicationē: q; vult actionē que est fornicatio. ḡ a deo actore fornicatio est. q; idem est deo actore q̄ deo volēte. z ecōuerso. igitur deꝰ est actoꝛ fornicationis: igitur est actoꝛ pcti. ḡ pctm̄ est a deo. ¶ Itē pctm̄ est: ḡ pctm̄ habet esse. sed eiꝰ esse nō ē nisi a deo. igitur pctm̄ habet esse a deo: ḡ pctm̄ est a deo. ¶ Soluto. Prima argumētatio nō valet. Instātia. Oīe es est naturale: ois statua est es. igitur. z̄. q̄m̄ sicut statua est opꝰ artificis: ita fornicatio significat opus liberi arbitrij nō nature vel dei. Et dicimus q̄ hec est falsa. ꝓprie loquendo. iste vult fornicari. sicut ista. ille vult peccare. quoniā ꝓprie respicit actus infinitiuꝰ cū deformitate. ¶ Ad aliud dicimꝰ q̄ hec est vera pctm̄ ē z hoc pctm̄ habet eē. q; hec est vera: pctm̄ ē actio sicut hec: statua est es. q̄m̄ in talibꝰ ꝓpositionibꝰ vbi ponitur essentia: scz vbi hoc verbū est ꝑdicat essentiale esse pure respicit hoc nomē fornicatio ꝓ sua subſtātia. silr hoc nomē pctm̄. In aliꝭ autē ꝓpositionibꝰ respicit ſm vltimā pfectionē. q̄m̄ significat ꝓpriū opus liberi arbitrij: z marie vbi fit predicatio originis. Et ideo non valet argumētatio. Pctm̄ ꝙz ee a deo: ergo pctm̄ ē a deo sicut nec illa. Forma habet cē a natura: ḡ est a natura. nisi demōstret q̄ in cōclusiōe hoc ꝛ̄bum est significat essentiā: z nō est tertiū adiacēs. sicut cū ꝺ. sortes ē in hac domo. hoc ꝛ̄bū est ꝑdicat eēntiā: z per determinationē cōpredicat res de predicamētovbi. Si quis vellet sic dicere oporteret eū cōcedere q̄ pctm̄ est a deo. Sed ſm illos q̄ dicunt q̄ hoc ꝛ̄bū est. est tertiū adiacēs cū dicitur sortes est in hac domo: nec ꝑdicatur nisi vbi. dicēdum est q̄ falsa est hec. pctm̄ est a deo. sicut hec. statua est a natura. q̄m̄ ſm hoc nō predicatur nisi origo. et sic nō valet illa argumentatio. q̄m̄ in prima fit predicatio essentie in cōclusione originis.

¶ Tertia questio incedens.

Vltimo querit de p̄onitate peccādi a q̄ sit. Probaꝛ q; a deo. q̄m̄ dicit Aug. quia homo noluit vitare peccatuz q̄m̄ potuit: ideo inflictū est ei non posse cum velit. ¶ Itē dicit q; homo nō obediuit suo supioꝛi inflictum est ei vt ei nō obediat suū inferius. ḡ ꝓnitas peccādi inflicta est a deo z iuste. q̄m̄ nullꝰ poterat eū punire iniuste. sed q̄cq̄d iuste infligitur a deo infligitur. ergo ꝓnitas peccādi inflicta est a deo. ergo deus facit hoiem ꝓnū ad peccādū.

¶ Scḋm illos qui dicūt q̄ nō quicq̄d est a deo ē. z distinguūt duplicē penā. Est eñ pena ꝓtracta: z pena inflicta. Cōtracta nō est a deo sed a pctō: que contrahit per gñationē. Sed pena iuste inflicta ē a deo. Scḋo dicit Aug. q; homo noluit. cta. z̄. dicūt inflictū: ponit impꝛopꝛie. q̄m̄ ꝺ inflictū per permissionē: q; ꝓtractū a dei permissione. sicut dicit aplus q̄ deꝰ tradidit hoīes in passiones ignominie z in reꝓbū sensū. Et ita ꝛ̄ illos ꝓ nitas peccādi nō est a deo: sed a corruptiōe originali que est a pctō primi parētis. ¶ Sed ſm opinionē illoꝝ qui dicūt q̄ ois actio est a deo. dicūt q̄dā q̄ ꝓnitas peccādi nihil est nisi defectꝰ q̄dā per quē homo cadit de facili i pctm̄. sicut defectꝰ qui est in pede equi facit vt de facili cespitet equꝰ ¶ Sed ꝓtra. Alle defectus est boni gratuiti aut naturalis. Si boni gratuiti: ille fuit in adā: ḡ ꝓnitas peccādi fuit in adā. q̄ falsū est. Si naturalis: ergo est corruptio boni naturalis: ergo ē peccatū. ergo nō est pena inflicta a deo. q̄ est cōtra ꝓdictam auctoꝛitatē Aug. ¶ Itē ex frequēti bene agere innascitur habitus ad bene agendū: ergo eadē rōne ex frequenti male agere innascitur habitus ad male agendū. igit habitus ad male agēdum est aliq̄d. nō nisi ꝓnitas. ergo ꝓnitas ad peccādum est aliq̄d q̄ ꝑ videri in fornicatore qui est ꝓnissimus ad peccandū in fornicādo: quia frequēter fornicatus est. z sic ꝓnitas peccādi ē aliq̄d. z ita a deo. ¶ Cōtra. Habitus bene agēdi z habitus male agēdi sūt ꝓtraria. sed habitus bene agendi est bonitas siue virtus. ḡ habitus male agendi est malicia q̄ regulā aristotelis ista scz Si duo cōtraria sūt: z vnū cōtinet sub vno: reliquuz sub eodē. ¶ Itē habitus bene agēdi est pulchritudo anime: q; est virtus. ergo habitus male agēdi est turpitudo aīe: z ita deformitas aīe. ergo est pctm̄. ḡ nō est a deo. ¶ Itē per habitū male agēdi nō ꝑt homo bene agere: ergo habitus ad male agēdū nō est ad bonū. ergo nō est bonꝰ. q; quicquid ꝓter deū est bonū: ideo est bonū q; est ad bonū verū. z si ille habitus nō est bonus nō est a deo. ¶ Si ꝓceditur q̄ habitus male agēdi sit aliquid: sequitur vt patet ex ꝓdictis q̄ talis habitus sit viciū siue malicia. Sed cōtra. ponaꝛ q̄ aliquis transeat de ꝑdigalitate ad auaricia nō mediante caritate. ꝓstat q̄ auaricia aduenies excludit ꝑdigalitatē. ergo in tali casu diluit ꝓdigalitas. i. talis habitus ad male agendū. sed talis habitus est pctm̄: ergo in hoc casu diluit pctm̄ ergo pctm̄ diluit sine gratia. ¶ Ad hoc dicimus scḋm opinionē eoꝝ qui dicunt q̄ quicq̄d est a deo est. q̄ ꝓnitas peccādi est aliquid: z silr habitꝰ ad male agendū est aliq̄d z est pctm̄ z macula anie siue turpitudo: z de eo iudicādū ē sicut de mala actione. z dicimus q̄ ille habitus nō est ad bene agere et tamē est ad bonū natura. scz ad actionē que est bona naturaliter. sicut eñ ex actiōe naturali

Secundo.

Tertio.

Solutio.

Exemplū.

Iterū af q̄ opinione.

Secundo.

Tertio.

Sed cōtra hoc arguit.

Patet solutio aliqua tacta.

ter bona est: ita ex eo exit actio naturaliter bona
Et sic Aristo. vt. qualis est actus: talis est habi-
Ad vltimū. tus. ¶ Ad vltimū dicim⁹ q pctm̄ qñq̄ deleꝛ aliq̄
Quō pctm̄ modo sine gratia sed nō ex toto. qm̄ transit aliq̄ō
deletur sine pctm̄ actu ⁊ remanet reatu. sed per solam gr̄az ex
gratia. toto destruitur peccatum.

¶ Arguit contra id quod prius dixit peccatū
corrumpere bona naturalia.

Ejctū est q pctm̄ corrūpit bona naturalia. sicut dicitur in euāge. Ihs̄ quidā de
scēdebat ab hierl̄z in hiericō ⁊ incidit in
latrones. ꝛc. ergo cū pctm̄ sit corruptio
boni naturalis: per aliquantū pctm̄ diminuit aliquātū ⁊ p aliō tm̄: ⁊ nō sūt infinita tāta. q̄ p multitudinē pctoꝝ possūt naturalia aīe ex toto destrui
Secundo. q̄ aīa ex toto pōt destrui. igitur non ē īmortalis.

¶ Preterea. Porphiriꝰ dicit q essentiuscuiusq̄
rei nō recipit magis ⁊ minꝰ. q̄ naturalia aīe nō susci-
Tertio. pīūt magis ⁊ minus: igitur nō possūt augeri et
minui. ¶ Jtē peccatū corrūpit bona naturalia:
ergo in q̄tū pctm̄ habet aliquā potētiā. igit in q̄-
Solutio ali tum ē pctm̄ est aliquid. ¶ Ad primū dicūt quidā
quorum. q̄ per primū pctm̄ pōt demi tm̄ de naturali bono
anime. sed per scm̄ pctm̄ nō pōt demi in quātitate tm̄: sed tm̄ in ꝓportione respectu residui. Sz si
primū peccatū destruit millesimā partē boni naturalis. scm̄ pctm̄ destruit millesimam residui q̄
minoꝝ est q̄ millesima totius. ⁊ sic nūq̄ erit ex to-
Cōtra hāc to destructū bonū naturale. ¶ Sed contra hanc
opinionē aī opinionē obicit. q. scm̄ peccatū inuenit aīaz de
bilioꝝ ē q̄ primū: ergo magis susceptibilē lesiōis:
alia opinio ergo magis ledit eā: cū sit tantū q̄tū primū. non
p hec patet ergo ledit eā minus sicut dicūt. ¶ Aliter potest
ad primum. dici ⁊ melius q anīa cū sit inter creaturas similima deo abūdat in esse: cū sit affinis summo esse. ⁊
Anīa abundat in esse. si infinita tanta demāt̄ur: nō tamē ex toto destruitur. sūt em̄ infinita tanta ⁊ plusq̄ infinita. sicut in
Ad scm̄. angulo recto sūt infinitti anguli ꝓtingētes. ¶ Ad
Quō eē aīe scm̄ dicimus q esse aīe nō diminuit per peccatū
diminuitur nec eius potentie: sed eius habitus naturales. q̄
aīa nō tantū fuit creata in potentia ratiocinandi
vel intelligendi: sed in habitu sub facilitate ratiocinādi ⁊ intelligendi. ⁊ tales habitus licet sint na
Ad tertium turales nō sunt de esse anime. ¶ Ad tertiū dicimus q hec argumētatio nō valet. pctm̄ in q̄tum
peccatū habet potentiā corrūpendi naturalia: q̄
in q̄tū pctm̄ habet aliquā potentiā. qm̄ potentia
Jtem̄ cōtra corrūpendi nō est potentia. sicut facere q nō illu-
dicta prius minet aīa a ꝓ lumine nō est aliqd̄ facere. ¶ Jtē
arguitur. peccatū corrūpit naturalia. ergo vel f̄m q ē malicia: vel f̄m q actio. nō f̄z q malicia: qm̄ malicia
Secundo. nichil est. igitur f̄m q est actio. sed cum actio sit
bona: quō diminuit bonū? ¶ Preterea. Actio ē
effectus potentie: sed nullꝰ effectus destruit suaz
causam. ergo actio non destruit suā potentiā vel
Solutio. aliquid adiūctū sue potentie. qm̄ si hoc esset: aliquid destrueret seipm̄. ¶ Hec obiectio difficilioꝝ
est ad soluendū f̄m eos qui dicūt q oīs actio est
a deo. sed soluitur per hoc q re vera cū ipsa potē
tia elicit a se malā volūtatē. excludit a seipsa veram lucē opponēdo sibi nubē. sicut ꝺ Hiero. Et
Hieronimꝰ q̄ dictū est q nullus effectus destruit suā causā
intelligendū est per modū efficiendi: sed hoc pōt
esse per modū repellendi a se verā lucē. Et ita p
Quō ania accidens aīa corrūpit seipaz: quia ipsa nō agit in
corrūpit se se vt corrūpatur: sed per malā voluntatē impedit
ipsam. ne illuminetur a vera luce vt prius. et sic deficit bo
num naturale in ipsa deficiente causa vt dictū est

¶ Jtē per pctm̄ corrūpunt et obfuscantur bona
naturalia. igit homo efficitur minꝰ potens intel-
Jterum ad cōtra dicta ligere per peccatū: ⁊ minus potens ratiocinari.
q̄ falsum est. quia per moderatū coitū efficitur
homo melioris ingenij vt dicūt phifici: licet ille
coitus sit peccatū. ¶ Ad hoc dicēdū q bona na-
Solutio. turalia diminuūtur per pctm̄ q̄tū ad spūalia cō-
templanda vel prægustāda:: licet q̄tū ad naturalia et visibilia promptior fiat homo. ¶ Dicūt ta-
Opinio aliquorum. men quidā q corruptio illa nichil aliud est q̄ ob-
fuscatio bonoꝝ naturaliū per pctm̄ vel fumū peccati. vel elongatio a deo. ⁊ per pctm̄ nō minuit
Cōtra hoc de bono naturali. ¶ Sed contra hoc est q̄ dicit
aī q augu. Aug. Si non nocet nō est malū: ⁊ si nō admittit ali
quod bonū nō nocet. igitur a primo: si nō admittit
Secundo. aliqd̄ bonū nō est malū. igitur oē malū admittit ali
quod bonū. ¶ Preterea. f̄m hoc adā habuit tm̄
de bonitate post q̄ ante: ergo eque. bonꝰ fuit post
Tertio. ⁊ ante pctm̄. ¶ Jtē bonū in moribus ⁊ malū sunt
cōtraria: ⁊ vnū vni cōtrariū. ergo malū in moribus nō est cōtrariū bono nature. ergo se se cōpa-
Quarto q augusti. tiūtur nec vnum diminuit de alio. ¶ Preterea.
Aug. videt̄ mentiri dicens q ibi fallit regula dialeticoꝝ hec sc̄z Cōtraria sūt q̄ nō cōpatiūtur se
in subiecto eodē. quia bonū naturale ⁊ malum in
moribus simul sūt. qm̄ nō sunt cōtraria vt probatum est supra. ¶ Dicim⁹ q malū in moribus non
Solutio. est contrariū bono nature: q̄ se se cōpatiūtur. sed
ideo dicit Aug. q sunt ꝓtraria ⁊ q ibi fallit regu-
Auguſt. ſic intelligitur la dialeticoꝝ: q̄ oppositissimos fines habēt. qm̄
natura eūdez finē habet cū gr̄a. Et q̄ oppositos
Cur pctm̄ totaliter expellit bonū moꝛale ⁊ nō bonum naturale. fines habent malū culpe ⁊ bonū nature: ideo repugnant inter se ⁊ vnū diminuit reliquū. licet nō
possit esse sine illo. quia malū culpe nō pōt eē nisi
in bono nature. sed q̄ malū culpe ex toto opponitur bono moꝛali siue bono gr̄e: ideo expellit ipsū
ex toto. qm̄ malū culpe tendit ad defectū essendi
bonū aūt gratie ad plenā perfectionē essendi.

¶ Cap. 4. de spoliatione gratuitorum.

Ojcto de vulneratiōe naturaliū: dicēdū
est de spoliatiōe gratuitoꝝ. Unde no-
Peccatū facit triplex malum. tandū q tripler incōmodū sequit pctm̄
sc̄z subtractio gr̄e: corruptio naturaliū: quare
pena maloꝝ. Duo prima statim infligūtur: quare
Utrum homo debeat velle spoliari gratuitis propter pctm̄. nō tertiū. q̄ pius pater nos exspectat ad p̄niam.
¶ Jtem subtractio gratie est pena et oīs pena a
Af q sic. deo: ergo vult penā. istā infligi. isti: igitur vult gratiam subtrahi isti. ⁊ iste tenet cōformare volūtatem suā voluntati diuine: et scit q deus vult sibi
gr̄am subtrahi: ergo tenet velle gr̄am sibi subtrahi. ¶ Contra. Tenet velle habere gr̄az: ergo te
In oppm̄. Secundo. netur ad duo opposita. ¶ Jtem par pena debet
paribus pctis: esto q iste cadat a gratia p mortale pctm̄. ¶ Jtē exis in mortali facit pctm̄ equale primo. pena que est subtractio gratie infertur
huic p primo: ⁊ nō p scōo: oībus aliis paribꝰ

Solutio. ergo paria pctā nō puniūtur pari pena. ¶ Solu
tio. Est pena ⁊ est damnū. vñ sīliter est in secūdo
pctō illud dānū: sed nō denoiatur subtratio sicut
Quid gr̄az subtrahere in primo pctō. Est em̄ subtrahere gr̄am idē q̄ incipere nō apponere gr̄am. qm̄ nō p̄prie subtrahit deus gr̄am siue aufert homini: sed ipse homo
in se destruit gr̄am per pctm̄ suum. Hoc em̄ est q̄d
deus marie vult et petit a nobis q habeam⁹ eī
Ad argumentum. similitudinē. ¶ Et per hoc ptz solutio ad illā ob-
Solutio ad aliud patuit supra. iectionē. q. nō appositio gr̄e est damnū cōmune
omni pctō mortali: nō tātūmodo primo. ¶ Quō
Conclusio ex dictis. aūt rn̄dendū sit ad illā objectionē Jste debet vel
le sibi subtrahi gr̄am. dictū est in q̄stione de volūtate dei. ¶ Ex predictꝫ patet q̄d sit peccatū. qm̄
peccare est spreto incōmutabili bono: rebus mutabilibus adherere. ¶ Ñ patet quare comestio
pomi in primo hoīe fuit pctm̄. qm̄ dicit̄ in genesi.
Quare peccavit eua. vidit mulier lignū q esset pulchrū visu et suaue
ad vescendū. ⁊ itavoluit delectari in re mutabili:
spreto incōmutabili bono. hoc em̄ est libido q̄d ē
primū peccatū ⁊ principiū omnis mali. vtrū aūt
hoc sit in omni peccato discutietur: cum de singulis agemus.

¶ Tractatus. 27. de peccato originali et continet sex capitula. Cap. 1.

Peccatoꝝ aliud originale: aliud actuale. Primo videndū vtrū pctm̄ originale
sit aliquid. Scōo quid sit: ⁊ quō deletur
in baptismo. Tertio vtrū vnū originale
sit maius alio. Quarto qua iusticia aīa que nullū
fecit pctm̄ ꝓtrahat pctm̄ originale. Quinto vtrū
originale sit pctm̄ moꝛtale ante baptismū. Sexto
Prima q̄o vtrū sint plura originalia. ¶ Multipliciter pōt
vtrū pctm̄ moꝛtale sit aliquid. ꝓbari q nichil sit pctm̄ originale. primo indirecte sic. Oēs peccauimus in adā. vt ꝺ aplus. sed
deus est pronior ad miserandū q̄ ad cōdēnandū.
Af q non. sed per iusticiā dei oēs peccauimus in adā peccā
te: ergo multo fortius satisfecimus in adā satisfaciente. ⁊ si hoc est: nullū contrahim⁹ pctm̄ ex ipo.
Secundo. ⁊ ita peccatum originale nichil est. ¶ Preterea.
Ideo peccauimus in adā: quia eram⁹ in lūbis eiꝰ
Tertio. q̄ peccauit. ergo eadē rōne satisfecimus in adā:
quia eram⁹ in lūbis eius q̄ satisfecit. ¶ Item si
peccauim⁹ in adā prio peccante: eadē rōne peccauim⁹ in adā scōo peccāte. qm̄ sīliter tūc eram⁹
in lūbis eius. ⁊ eadē rōne peccauimus in ipo peccante tertio. eadē rōne peccauimus in oībus patribus nostris: q̄ eram⁹ in illis q̄ peccabāt. Et si
hoc: infinita originalia contrahit quilibet quādo
Solutio. nascit. ¶ Solutio. Ad primū dicimus q prīa ar
Ad primū. pctm̄ originale ē ex li. ar. naturali gumentatio nō valet. quoniā peccatū est ex natu
rali libero arbitrio ⁊ naturaliter corrūpit naturā
Ad scm̄. ⁊ ideo potest cōtrahi naturaliter. sed gr̄a qua homo satisfacit a solo deo est et nō a naturali libero
arbitrio: ⁊ ideo nō pōt cōtrahi per naturā. ¶ Ad
Quare ex tra him⁹ pctm̄ originale. scm̄ dicim⁹ q hec est falsa: ideo peccauimus in
adam q̄ eram⁹ in lūbis eiꝰ quādo peccauit. Hec
enī non est sufficiens et precisa causa: sed illa duo
Quare ex pōe nō peccauit sunt sufficiens ⁊ precisa causa q̄ fuimus in eo quā
do natura fuit corrupta ⁊ nascimur ab eo per concupiscentiam carnis. ¶ Ex hoc patet q̄ chriſtꝰ
non peccauit in ipso: sicut non fuit decimatus in
abraham: ⁊ hoc ideo q̄ nō descēdit per concupi-
In adam. scentiā carnalē. ¶ Ad tertium dicimus q hec ar
Ad tertium gumentatio nō valet: peccauimus in adā primo
Cur natura le adā fuit potius peccans primū pctm̄ ade corrupta fuit. nō per scm̄ duab⁹
de causis. Prima est ꝓpter naturā corruptionis.
primū pctm̄ sicut pannus madescēs ex toto nō est susceptibilis alterius madefactiōis: ⁊ aqua calefacta ex to-
corrupta q̄ p secundū. to nō est susceptibilis alterius calefactiōis. Secunda causa est nouitas humane nature propter
quā tunc erat valde susceptibilis corruptionis et
firmius. Unde ꝺ noua testa capit: inueterata
Exemplum in speculo nouo. sapit Sicut etiā patet in speculo q̄d quādo est nouum inficitur ex visu mulieris menstruate: si aūt
vetus esset non inficeretur.

¶ Alia via arguitur q anima nō cōtrahit originale: vel q contrahit a deo.

Item cōstat q aīa nō cōtrahit peccatū originale ex sui creatione: sed ex cōiunctione cū carne corrupta. In carne aūt
non est aliqd̄ peccatū: q̄ caro non est susceptibilis virtutis: igit nec vicij siue peccati. ergo corruptio illa q̄ est ex carne nō est peccatū sed
tantū pena. Dis aūt pena cum sit iuste inflicta a deo ꝓpter pctm̄ a deo ē. ergo illa corruptio carnis a deo est. sed ex illa corruptiōe immediate et
directe est peccatū originale: ergo pctm̄ originale est a deo. Hec post poni instātia in li. ar. ex quo
est malū. q̄ li. ar. directe est ad bonū: ⁊ quādo ex
eo est malū diuertit a recto. Illa aūt corruptio
nō se habet ad duo. ad vnū directe ⁊ aliō obliquo
quontā nō se habet ad aīam nisi vt causa corrumpens et inficiens. ¶ Jtē illa corruptio est tantuz
Jtē ad idē. pena: ⁊ immediate agit in aīam: ergo nō introducit in aīam nisi p penā. qm̄ nō potest dare nisi quod
habet immediate. sicut ignis cū agit in aliud corpus oportet q calefaciat primo illud. quia cum illa corruptio non sit nisi pena ⁊ bonum: quomodo
introducit malū immediate et per se. ¶ Jtē con-
Tertio. stat q aīa quādo infundit nō habet aliquā malicīam ex sui creatiōe: sed ex corruptiōe carnis tra
hit maliciā vel maculā: que corruptio ē ex culpa.
ergo si culpa potuit introducere in carnē corruptionē talē siue feditatē carnis/ cū gr̄a sit potentior qualibet culpa)potens fuit remouere eādez
feditatē: quādo data fuit adepentētī. q̄ illa feditas nō remāsit in adā: q̄ nec in filijs eiꝰ: q̄ nec pec
Quarto. catū originale est traductū ab eo. ¶ Jtē intelleceꝰ est ipermixtꝰ carni. qm̄ nec eiꝰ eē nec eiꝰ operatio depēdet a carne. q̄ nō trahit aliquā maculā ex
pmixtione carnis. Aīa em̄ ligat carni p sensum/ imaginationē/ ⁊ ceteras vires brutales. nō p intellectū. ergo intellectꝰ i cōmixtiōe ad carnē nō trahit maculā: eadē rōne nec vis ꝓcupiscibilis hūana
nec vis rōnalis hūana. quaꝝ operatiōes sūt abstracte a sensibus. q̄ in cōmixtiōe aīe ad carnē nō
maculat aīa f̄m vires hūanas: ergo nō trahit aliqd̄ pctm̄ in aliq̄ vi hūana ex cōmixtiōe. igit simpliciter nullū. q. aīa nō ē susceptibilis ꝺtutꝫ nisi
Quinto. f̄z vires hūanas. q̄ nec vicij. ¶ Jtē ig̃ratia inuincibilis excusat a toto: ⁊ sīliter oīmoda impossibilitas. sz aīa pueri nullo modo pōt vitare maculā

illam qua maculat a carne. g̃ nō est ei peccatum.

Solutio. ¶ Solutio. Duplex est corruptio. Est em̄ q̃dam corruptio passibilitatis: est alia vicij. Corruptio passibilitatis est qua passibilis est aīa a nimio frigore/calore/fame/siti/labore/morbo/morte q̃ fuit sagitte infixe a dño. ppter primū pctm̄ primi parentis. hec corruptio est a deo: nec ex hac ẽ pctm̄ originale. ¶ Itē est alia corruptio vicij siue feditatis carnis que cōtrahitur ab adam: z hec est ex pctō ade tantū. nō a deo. ſm illos qui dicūt q nō ois actio a deo. z ex hac corruptiōe siue feditate nascitur pctm̄ in aīabus paruloz. ¶ Solumḡ ergo ad primo obiectū per interēptionem huius ois pena est a deo. q; pena ꝓtracta nō est a deo sed inflicta. ¶ Ad scōm dicimus q licet in carne non sit corruptio nisi pene: tamē corrūpit animā corruptione pcti. Et nō est gñaliter verū hoc nullus pōt dare qd nō habet. Duobus em̄ modis aliqd introducit ꝓprietatē eī⁹ speciei scz per formā quā hz: vel p hoc qd mediate introducit vt vinuz ebrietatē: vel p hoc q agit in subiectū alteri⁹ modi siue alteri⁹ spēi: vt colozatū agēs in aera nō introducit colorā sed imaginē coloris qm̄ nō est tm̄ agēte q̃ itroducat aliquē effectū: sz etiā in patiēte. z ideo caro corrupta tantū corruptione pene potest corrūpere aīam corruptione pcti. q; g̃ illa corruptio q̃ est in carne tātū pena ẽ ex culpa precedente introducit culpā in aīam. ¶ Ad tertium dicim⁹ q hec argumētatio nō valet: culpa potuit introducere corruptionez vicij in carne: ergo qm̄ gratia aduenit potuit eum remouere: cum sit potentior q̃ culpa. quoniā nō est tm̄ in agēte: sed in patiente effectus agentis. quoniā culpa quando inuenit naturā nouā inuenit eā facile corruptibilem z ei corrupte tenacissime z inseparabiliter adhesit corruptio. z ideo gratia aduenies postea nō potuit eā amouere: licet esset fortior. ¶ Ad q̃rtū dicimus q intellect⁹ nō est permixtus carni: ita vt ei⁹ esse vel ei⁹ opatio dependeat a carne. nec p talē pmixtionē cōtrahit maculā: sed per cōcomitantiā z coherētiā cū sensu z imaginatiōe. qm̄ vires ḥūane per vires brutales operātur in sensib⁹ et patiūtur ab eis. Vñ dicit q colerici tracūdiores sūt in estate q̃ in hyeme quia feruor estatis accendit colerā. colera accensa: accendit vim cōcupiscibilē humanā: licet nō ex necessitate tm̄ ppter coniunctionē. ¶ Ad aliud dicim⁹ q ignorantia inuincibilis excusat a toto. similiter omnimoda impotentia sed cum potentia sit ad agere impotentia nō excusat nisi ab omissiōe actus. z ideo nō excusat originale pctm̄: q; nō est ex omissiōe actus: sz ex naturali infectione. ¶ Itē aīa puer ex cōmixtione ad carnē trahit maliciā. ergo volūtarie: vel violenter: vel naturaliter. Cōstat q nō volūtarie q; puer tūc nō habet vsū li. ar. Si vō q violenter z ex toto violenter: q; nō pōt dici q partim volūtarie partim violenter. igit nō est ei imputandū. q; q̃ ꝓrsus est violētū nō ẽ ei imputandū. Si dicitur q naturaliter. Sed ppter naturalia non est homo vituperabilis neq; laudabilis: igitur ppter peccatū originale nō est vituperabilis. g̃ nō est ei imputandū. ergo nec pctm̄. nec ppter illud damnādus est. ¶ Dicimus q naturaliter generatur pctm̄ in aīa pueri. non de natura ſm primā institutionē: sz de naturali. i. de corruptiōe q̃ inolevit ꝓ natura. Et bene sequitur est naturale: ergo nō est vituperabile et primo: nec est ei imputā dum primo. nec etiā imputandū ad penā sensitiuam: sed reprobatur quia facit indignum presentari conspectui dei.

Solutio. Aīa pueri naturaliter ꝓtrahit peccatum originale.

¶ Cap. 2. quid sit peccatū originale et quomodo in baptismo deletur.

WIso quomodo potest sustineri ſm fidē q peccatū originale sit aliquid. scdo capitulo videndū est qd sit originale pctm̄: z quō deletur in baptismo. Sup hoc duplex est opinio. ¶ Quidā dicūt q pctm̄ originale est fomes siue ꝓnitas ꝓcupiscēdi rē sensitiuā illicite. ¶ Alij dicūt q pctm̄ originale nō est fomes sed macula aīe. et hoc volūt ꝓbare multipliciter. quia fomes non deletur in baptismo siue ꝓnitas peccandi sed pctm̄ originale delet in baptismo: ergo nō ẽ fomes. ¶ Itē accidentale ẽ fomiti q sit pctm̄ originale: qa post baptismū est et nō est pctm̄. Illud autē accidens quo fomes est pctm̄ delet in baptismo p gſam z non fomes: igit illud accidens est magis cōtrariū gre q̃ fomes. sed illud qd̄ maxime est cōtrariū in paruulo gre est pctm̄ originale: igitur illud accidens est pctm̄ originale in paruulo z nō fomes. ¶ Itē ante baptismū etiā fomes imputat ad penā eternā. ergo per se vel per aliud. Si per se: g̃ z post baptismuz sicut ante. Si per aliud: ergo illud aliud obligat ad penā eternā: ergo illud est potius pctm̄ originale q̃ fomes. qd̄ multi cōcedunt his rationib⁹.

Duplex opinio. Prima. Alia opinio ꝓ aīe secūda opinione. Secundo. Tertio.

¶ Sed cōtra. dicit Aug. q pctm̄ originale transit reatu et remanet actu. Sed macula ex toto in baptismo delet nec remanet aliqd de ea nec actu nec reat⁹: ergo macula nō ẽ pctm̄ originale. ¶ Itē dicit Aug. q pctm̄ originale est ꝓcupiscētia que paruulū facit cōcupiscibilē: adultū cōcupiscētē. z ita pctm̄ originale ẽ fomes: q; fomes nihil aliud est q̃ cōcupiscētia. ¶ Itē apls. Nō regnet pctm̄ in vro mortali corpe. i. fomes pcti. ¶ Itē gra est habitus ad bene agendū. sed nihil ita est ꝓprium habitui ad bene agendum: sicut habitus ad male agendū. sed in paruulo est habit⁹ ad male agēdum sz fomes: nec est in eo alius habit⁹ ad male agēdū. ergo qd̄ maxime repugnat gre in puero ẽ fomes. sed qd̄ maxime repugnat gre in paruulo ẽ pctm̄ originale: ergo fomes est pctm̄ originale.

In oppm̄ augusti. Secundo p eundem. Tertio per apostolum. Quarto.

¶ Itē habitus ad bene agendū est decor aīe: ergo habit⁹ ad male agendū est turpitudo aīe. igit cū fomes sit habitus ad male agendū in paruulo est turpitudo aīe paruuli. z ita est macula. qa ideē est turpitudo q macula. Si ergo turpitudo q̃ ẽ in aīa paruuli ẽ pctm̄ originale: fomes est pctm̄ originale. ¶ Ad hoc dicimus sine preiudicio melioris sententie q; fomes est pctm̄ originale: z dicimus q fomes deletur in baptismo nō inq̃tū ẽ fomes sed inq̃tū est pctm̄. Sicut si diceretur. Iste amittit fidem per pctm̄ mortale. q; amittit fidem formata: z: licet eadem fides remaneat in essentia

Quinto. Opinio doctoris sine preiudicio. Fomes deletur in baptismo

nō inq̃tum fomes sed inq̃tū pctm̄.

ſm illos qui dicūt q naturalia fiunt gratuita. z si cut fides formata facit dignū vita eterna in intēsione in qua formata est. sed aduenīente peccato mortali non facit dignū vita eterna licet eadē remaneat: q; nō remanet in eadē intensione. Ita fomes pctī ante baptismū facit dignū morte eterna sed q; in baptismo debilitatur et remittitur: ideo post baptismū nō facit dignū morte eterna nec ẽ pctm̄. sicut fides informis nō est vera virtus: z est

Ad tertium

macula ante baptismū. post baptismū autē est signū q̃ sum⁹ filij ade z quodāmodo macula in aīa inseparabilis. ¶ Ad scōm dicim⁹ q hec argumētatio nō valet Illud quo fomes est pctm̄ deletur in baptismo z fomes nō delet essentialiter a gra: ergo illud magis repugnat gre q̃ fomes. quoniā sicut per pctm̄ mortale delet intensio fidei et non fides in essentia: z tamē intēsio fidei nō repugnat pctō mortali sed potius fides sic intensa: q; ex ea efficiuntur motus cōtrarij actui pcti. ¶ Ad tertium dicimus q nō valet Fomiti debet pena eterna ante baptismū z nō post: igit ꝓpter aliud: igit illi alij potius debet pena eterna q̃ fomiti. sicut q̃ hoc nomē cursus sit nomē habet a modo significandi non est nomē. Et sīliter fortitudo q parit victoriam habet ab intensione: et tamen intensio

Intensio fomitis: et fomes intensus hec argumētatio nō valet.

fortitudinis non parit victoriam: sed fortitudo sic intensa. Ita fomes intēsus ante baptismum q repugnet gratie habet a sui intensione: tamen eius intensio nō repugnat ꝓprie gre: sed fomes sic intensus. ¶ Itē hec argumētatio nō valet. Eadez causa efficiens z sufficiens est ante z post: g̃ idem affect⁹ qm̄ añ baptismū corruptio carnis erat causa efficiens z sufficiēs peccati ade: post baptismū aūt nō sz tūc sit. et hoc ideo q; inuenit ipm̄ patiēs sz aīam in alio statu. qm̄ ꝓius inuenit eā in statu nature z nouitat⁹. sed post baptismū in statu gre quando nō est ita passibilis.

¶ Cap. 3. An vnū pctm̄ originale sit alio maius.

¶ Tertia questio tractatus. Ca. iij.

Af q sic.

TErtio capitulo q̃rit: vtrū vnū peccatū originale sit maius alio. Q̃ ꝓbat multipliciter. ¶ Ꝓio sic. primū pctm̄ ade inq̃tū peccatū corrūpit naturā carnis: ergo scōm pctm̄ inq̃tū pctm̄ corrūpit eādē naturā alia corruptiōe vel augmētat primā. sicut peccatū corrūpit naturalia aīe: z quanto sunt plura pcta tanto magis corrūpit aīa. g̃ eadē rōne si ꝓpter pctm̄ inq̃tū pctm̄ corrūpit natura carnis. z quanto plura sūt pcta: tanto plus corrūpitur. magis est corrupta caro nunc q̃ fuit antiquitus. sed

Secundo.

corruptio carnis ẽ precisa causa pcti originalis: ergo maius est pctm̄ originale modo q̃ ꝓri⁹. ¶ Itē pctm̄ originale cōtrahit ex libidine siue ex cōcupiscētia carnali: sed aliqs generat in maiori pctō cōcupiscētie alio: ergo maius cōtrahit pctm̄ originale. qm̄ vbi maior est causa: ibi maior est effectus Q; aūt prima sit vera ꝓbatur per hoc quod

Augustin⁹. Tertio.

dicit Aug. Nō ꝓpagatione: sed libidine trāsmittitur pctm̄ originale ad posteros. ¶ Itē aliquis ꝓnior est ad malū alio: sed ꝓnitas ad malum que est fomes est pctm̄ originale: igitur vnū pctm̄

Ad primū.

originale ẽ maior alio. ¶ Ad primū dicim⁹ q hec argumentatio nō valet. primū pctm̄ inq̃tū pctm̄ corrūpit naturā. et scōm pctm̄. zc̄. z hoc ideo qa pctm̄ non est in solo agente vt introducat aliquē effectū sed in patiente. z hoc ideo qa pctm̄ inuenit naturam nouā z facile corruptibilē corrūpit ipaz. sed secundum ſm pctm̄ inuenit ipam tam corruptam tali corruptione q̃ nō fuit susceptibilis alterius corruptionis: nec potuit augmentari. sicut aqua calefacta nō pōt calefieri: z pānus madidus. zc̄. Hec est simile de corruptiōe aīe. qm̄ eius corruptio est naturalīū diminutio. vnde pōt magis z magis corrūpi. qm̄ naturalia possūt magis z magis diminui sed corruptio carnis talis ẽ qualis est nouit⁹ vasis q̃ supra se nō recipit aliquam corruptionē aliam.

Quarto per pctm̄ originale cōtrahit naturā carnis z naturalia aīe. Ad scōm. Vñ causat originale. Asserit cāz ꝓpe xp̃m non contraxit originale. Ad august.

¶ Ad scōm dicim⁹ q hec est falsa: pctm̄ originale est ex feruore cōcupiscētie. imo ex feditate carnis vt dictum est. Hec ideo nō cōtraxit christus pctō originale q; nō fuit natus per concupiscentiam: sed ideo quia sanguis ille de quo formatum fuit corpus xp̃i operatiōe sp̃ussancti fuit deputatus a corruptione vicij: sed remansit in eo corruptio passibilitatis. Quod igit dicit Aug. Nō pro pagatio sed libido: ita intelligendū est. libido. i. causa libidinis scz corruptio vicij q̃ est in carne.

Ad tertium

¶ Ad tertiū dicimus q q̃tū est de ipa ꝓnitate nullus est magis ꝓnus ad malū alio: q; oēs tales ꝓnitates sūt equales. naturaliter tamē dicitur q aliquis est magis ꝓnus ad malū alio ꝓpter adiuuātia: vt sanguineus cui⁹ ꝓplexio iuuat ꝓnitatē ad coeūdum. sicut aliquis dicitur potentior alio ad aliqd faciendū: q; hz plures coadiutores q̃ alius. licet q̃tū in se nō sit magis potens.

¶ Cap. 4. vtrū anima iuste cōtrahat originale.

Af q nō p ezechielem

TEm circa quartū capitulū sic obicitur Cū aīa ex sui creatiōe nullā habeat immundiciā neq; ex ꝓpria volūtate: videt q̃ iuste pōt cōqueri de deo qui eā infundit vasi corrupto. posset em̄ dicere. Cur me incarceras: quid meruit? Vñ direrunt quidā vt in ezechiele habet. Nō est equa via dñi. patres nostri comederūt vuā acerbā: z dentes filioz obstupescunt. quasi dicat patres peccauerūt: z filij puniuntur. Punitur em̄ qñq; filius ꝓpter pctm̄ patris.

Augustin⁹ to primi parentis: sed cuz sumus separati a lībis tūc habet locū. Aīa q̃ peccauerit morietur. filius.

Secundo.

zc̄. ¶ Itē si aliquis infūderet vinū bonū vasi corrupto: cū equa facilitate posset infundere illo bono vasi: nōne insipienter ageret? Ita facit dñs.

Solutio.

¶ Solutio. Dñs infundit aīam vasi corrupto qa noluit mutare suā ꝓstitutionē qua cōstituit q ex hoc genere homo naturaliter. Hoc etiam fecit ad hūilitatē: vt homo hūiliatus qui per superbiam

Quare deus cecidit: semp habeat secū causam humilitatis. s. ita facit. fragilitatē suā. Nec iniuste agit cū aīa sic eā infūdendo: quoniam sic esse melius est ei q̃ non esse sicut dicit Aug. quoniam ipm̄ esse in quo conuenit cum primo esse: est ei delectabile nec facit deus iniuriā anime: si non dat ei vitam eternā. ¶ Per hoc ꝓz solutio ei⁹ qd̄ dicit Aug. q filij ante separationē puniūtur ꝓpter pctā parētū. i. incurrūt dānationē p pctis eoz. sed postq̃ sūt separati nū

Ad august.

Cōtra hoc arguitur. puniūtur niſi propter ſua peccata. ¶ Sed cōtra videt eſſe qđ dicit dñs in exodo. Ego fū deus zelotes vindicās pctā patrū in filios vſq; ad tertiā z quartā gnationē. ergo videt q poſtq̄ ſeparati ſunt a lūbis puniūtur ppter pctā parētū. ¶ Sz

Solutio. Quomodo puniūtur filij propter peccata parentum. ſolutio huj⁹ ſequit ſtatim in exodo. In his q̄ oderūt me. qm̄ nō punit dñs filios ppter pctā patrū: niſi filij imitētur nequitiā eoz: ſed tūc punit eos qñq; citius ppter pctā patrū: nūq̄ tamē pure ppter pctā patrū punit eos. ¶ Ad vltimū dicim⁹ q hec eſt falſa. Si aliquis infunderet bonū vinū. zc. quoniā poſſet hoc facere aliqua rōnabili cauſa: ſcz vt vinū illud fieret acetū: vel alia rōnabili cauſa. Ita dñs infundēs aiam vaſi corrupto hoc facit rōnabili cauſa. z ideo nō inſipienter agit.

Ad aliud.

¶ Cap. 5. vtrum peccatum originale ante baptiſmum ſit mortale.

¶ Quinta queſtio huius tractatus. Ca. 5.

Af q̄ ſic. QUanto capitulo q̄rit vtrū pctm originale ante baptiſmū ſit pctm mortale: poſt baptiſmū veniale. ¶ Quod videt. qm̄ ante baptiſmū debetur pena eterna ſcz carentia viſionis dei. poſt baptiſmū nō debet ei niſi pena tēporalis. ſ. mors corpalis. ¶ Solutio

Solutio. Proprie peccatū mortale nō dr niſi illud cui debetur mors eterna z etiā tpalis. poſt baptiſmum nulla debet ei pena: qm̄ penitus eſt dimiſſum. vñ

q̄s incidēs. Arguit q nō debent. ſi ſtatim moreretur euolaret. ¶ Sed querit cum pctm originale ſit dimiſſum: quare moriūtur homines baptizati: videt q oīs pena debet remoueri cū pctm ſit dimiſſuz. vñ igit tot miſerie: mors: fames: z hmōi: ¶ Ad hoc dicim⁹ q nō ad puniendū aliq̄ pctm remāſerūt: ſz ppter alias cauſas. quarū prima eſt. q: ſi baptizati nō morerent morte corpali: peterent potius baptizari p vita tpali z obliuiſcerent vite eterne. Scōa cauſa eſt. vt iſta miſera vita ſemp cogat nos ad cogitādum de vita eterna. Tertia. vt homo afflict⁹ his miſeriis z humiliatus p hūilitatē redeat ad vitā eternā a q̄ cecidit p ſuppbiā. ¶ Nō aūt vt Aug. Quicq̄d ſuſtinem⁹ pctā nra meruerūt. intelligēdum eſt ſic. i. niſi eſſent pctā nra nō ſuſtineremus Itē dicit Aug. q carētia eterne viſionis dei ē miſſima pena. ¶ Sed ꝓtra. Auctoritas dicit q carentia viſionis dei ē maxima penaꝝ. ¶ Solutio. Maxima dānoꝝ: minima acerbitate.

Prima cā. Scōa cā. Tertia cā. Auguſt. ſic exponitur. ꝓtra augu. Solutio.

¶ Ca. 6. vtrū in eodē hoīe ſint plura originalia.

Af q̄ ſicp gloſam. SExto capitulo q̄ritur: vtrū plura originalia ſint i hoīe. ¶ Nō videt. qm̄ dauid dr in pſal. Ecce em̄ in iniquitatib⁹ conceptus ſum. zc. z vt gloſa. i. in pctis originalib⁹. ¶ Preterea. ſicut vis irascibilis eſt corrupta per pctm: ita vis cōcupiſcibilis z rōnalis. z ſicut pronitas peccandi eſt in vna: ita z in alia. igit ſicut ſm vnā eſt pctm originale: ſic ſm aliā. z ſic ſūt plura pctā originalia.

Secundo. Tertio per aliā gloſam ¶ Itē q̄dā gloſa ſuper Aūerū dicit q ſeptē ſūt fomites. vbi loquit de ſeptē carnalibus viciis ad q̄ pron⁹ eſt hō ab adoleſcētia. ſicut dicit in libro ſapiētie. Proni ſūt ſenſus hoīs in malū ab adoleſcētia ſua. ¶ Solutio.

Solutio. Quidā dicūt q vnicū eſt pctm originale. nec eſt pctm originale niſi ſm cōpiſcibilē que infecta eſt p pctm primi parētis. Alie aūt vires ſunt tantū leſe. ¶ Sed hec ſolutio nulla videt eſſe cū oē pctm ſit malicia aie: nō tm̄ pctm̄ luxurie. et in qualibet vi eſt promitas ad peccandū. Non videt ratio quare potius vna dr infecta q̄ alia. ¶ Propter hoc dicimus plura eſſe pctā originalia in eodem hoīe: q: plures ſūt pnitates ad peccādū. tm̄ poſſūt dici vnū pctm̄ ppter vnā obligationē. qm̄ vnica pena debet ei. ſ. carentia viſionis dei. q̄ tm̄ carētia diuerſificat ſm diuerſas vires ſi quis ſubtiliter inſpiciat. ¶ Itē ſūma delectatio z ſūmū p mitū eſt videre deū: igit ſumma triſticia z ſumma pena eſt carere viſione dei. ¶ Dicim⁹ q nō valet qm̄ delectatio q̄ eſt ex viſione dei nō habet cōtrariū. qm̄ deus nō habet cōtrariū: cū nihil ſit ſūmalum. z ideo delectatio q̄ eſt in ipo nō habet cōtrariū. qm̄ ſicut dicit Ariſto. delectatiōi q̄ eſt cōſiderare qm̄ diameter eſt aſſimeter nichil eſt contrariū qm̄ diameter eſſe aſſimeter coſte nō habet cōtrariū cū feteco nihil ſit cōtrariū. Et ſimiliter delectatio q̄ eſt ſcōm carnalē actū nō habet contrariū: quia cauſa eius contrariū nō habet. Et ſicut delectatio q̄ eſt ex dulci eſt cōtraria triſticie q̄ eſt ex amaro: et nō illi triſticie q̄ eſt ex carentia dulcis. Ita delectationi q̄ eſt in deo cōtraria eēt triſticia q̄ eſt ex ſumme malo ſi aliq̄d eſſet tale et nō eſt contraria illa q̄ eſt ex carentia viſionis dei quā habēt etiā illi qui ſunt in inferno q̄ triſtantur de carentia viſionis dei. q: multotiens cogitaue rūt de bonitate dei. Paruuli aūt nō cōtriſtātur ex hoc. q: nūq̄ cogitauerūt de hoc cogitatiōe voluntaria. Patet ergo q predicta argumētatio nō valet nec eſt ibi locus a ꝓtrarijs. ¶ Itē originale habuit ortū a pctō primi parētis quo comedit pomū vetitū: z quia ſcōm vim cōcupiſcibilē peccauit: illo pctō corrupta fuit vis illa. Sed illa vis plures habet partes. vnā que eſt ad comedendū aliā que eſt ad coeūdū: g̃ poti⁹ fuit infecta ꝙ illā q̄ eſt ad comedēdū: q̄ ſm illā q̄ eſt ad coeundū: g̃ poti⁹ debēt eſſe pctā primi mot⁹ ad comedēdū q̄ primi mot⁹ ad coeūdum. ¶ Solutio. Quidā dicūt q de iuſticia dei nō de natura pcti magis eſt corrupta vis cōcupiſcibilis ſcōm partē que ē ad coeūdū q̄ ſm illā que eſt ad comedēdū. qm̄ ſcōm dei iuſticiā debebat pena pcti trāſire ad poſteros z ſm ptē illā fit ꝓpagatio. z poſt pctm̄ ſenſit adā mēbria illa in obediētia primo. ¶ Sed videtur q hec ſolutio nō poſſit ſuſtineri. qm̄ ſcōm iſtā opinionē ſequtur q corruptio boni ſit a deo: z ita malicia ſiue pctm̄ eſſet a deo. ¶ Nos dicim⁹ q illa pars q̄ ē ad comedēdū magis vel eque fuit corrupta ſicut illa q̄ ē ad coeūdū. Sed q: maior eſt delectatio in illa q̄ ē ad coeūdū. ideo magis p corruptionē ſuā trahit ad pctm̄. Illa ei q̄ ē ad comedēdū trahit ad neceſſitatē magr q̄ ad delectationē. Sz q̄ ē ad coeūdū magr ad delectationē. z ideo poti⁹ primi mot⁹ ad coeūdū ſūt pctā q̄ primi mot⁹ ad comedēdū. i. poti⁹ ſurgūt primi mot⁹ ex illa q̄ ē ad coeūdū q̄ ex vi q̄ ē ad comedendū. ¶ Itē dr Aug. q oē pctm̄ adeo ē volūtariū q̄ ſi nō ſit volūtariū nō ē pctm̄: g̃ pctm̄ originale ē volūtariū. Ad hoc ſoluit Aug. dicēs q pctm̄ originale ē volūta

Cōtra hāc ſolutionem arguitur.

Opinio doctoris.

Quare plura pctā originalia dicunt vnum.

Arguit ſic.

Solutio.

Delectatio q̄ eſt ex viſiōe dei nō hz ꝓtrariū.

Cōtra hāc ſolutio. af.

Opinio doctoris.

Prim⁹ motus ad libidinem z primus ad gulam dr̄ſ.

Iterum af.

Solutio.

Quare paruuli dānati nō triſtant.

Solutio alioꝝ.

rīū voluntate remota: nō propinqua. ſ. volūtate parentū: non voluntate paruulorum.

¶ Tractatus vicesimuſoctauus. De peccato veniali. Capi. i.

Primo de veniali. Prima q̄o vtrū primi motus ſint peccata. SEquit de pctō actuali. Actualiū aliud veniale aliud mortale. Primo dicēdum eſt de veniali. z primo de primis motib⁹ hoc ordine. Primo vtr primi motus ſint peccatū. Scdo q̄ ſit cauſa q primi motus ſunt peccatū. Tertio q̄ ſit cauſa q peccatū veniale ſit veniale z q̄ ſit differētia inter veniale z mortale. ¶ Qſ primi mot⁹ ſint pctm̄. ꝓbatur ſic. Apls dicit qđ nolo hoc ago. Illuc non pōt intelligi de pctō mortali. qđ cōſtat eſſe volūtariū. Reſtat ergo q intelligitur de primo motu

Af q̄ ſic p paulum z p auguſtinū. Scdo per eūdē paulū ſicut dicit dūs Aug. ¶ Itē dicit apls. qđ odi malū illud facio. Cū aūt nihil ſit odiēdū niſi peccatū. z apls dicit primū motū: g̃ primus mot⁹ eſt pctm̄. ¶ Preterea apls dicit q primus motus eſt malū: igit malū culpe vel malū pene. Si pene. illud eſt a deo maxime ſcōm quoſdā. z ſi hoc: apls nō debet illud habere odio cū ſciat deū velle illō eſſe. Reſtat igit q primus mot⁹ ſit malū culpe: et ita eſt pctm̄. ¶ Itē primus motus eſt ad illicitum igit eſt illicitū: igit ē pctm̄. ¶ Cōtra. Sup locū illū Iraſcimini z nolite peccare. dr Aug. Si ſurgat primus mot⁹ q̄ nō eſt in nra ptāte g̃ nō poſſum⁹ vitare primū motū. Sed Aug. dicit. q nemo peccat in eo qđ nō pōt vitare: g̃ nullus peccat in primo motu. g̃ primus mot⁹ nō eſt pctm̄. ¶ Itē primi motus nō ſūt volūtarij: q: nō ſūt in nra ptāte: et nihil eſt ita in nra ptāte ſicut volūtas vel volūtariū: g̃ primi mot⁹ nō ſunt volūtarij. Sz oē pctm̄ adeo eſt voluntariū zc. g̃ primi mot⁹ nō ſūt pctā

Quarto. In oppm̄ p auguſti. Auguſtinꝰ Secundo. Tertio. ¶ Itē primus motus eſt naturalis: q: eſt cōis nobis cū brutis. Sed nullū naturale eſt vituperabile vel laudabile: igit primus mot⁹ eſt nō vituperabilis. igit nō eſt pctm̄. ¶ Itē Senſualitas eſt cōmunis nobis cū brutis: g̃ in ea nō eſt virt⁹ nec vicium: igit nec pctm̄. ¶ Dicim⁹ q primus mot⁹ ē peccatū. qm̄ primus mot⁹ dr ille quo hō mouet voluntarie ad illicitū ante iudiciū ſiue deliberationem rōnis. ¶ Ad primū dr q primi mot⁹ ſūt in nra poteſtate in ſingulari z nō in vniuerſali. qm̄ de quolibet poſſo motu pōt aliq̄s vitare vt nō veniat. Sz null⁹ pōt vitare q̄n aliq̄s primus mot⁹ aliq̄n veniat qm̄ illū primū motū quo aliq̄s cōcupiſcit mulierem potuit ipſe vitare ante ſi cogitaſſet de deo et penituiſſet de pctis ſuis. Sed nō pōt eē diu aliq̄s qui ſurgat aliq̄s primus mot⁹. ſicut ille nauta pōt vitare q aq̄ nō intret p illū foramē tm̄ nō pōt vitare q̄n intret p aliud. ¶ Ad ſcōz dicim⁹ q primi motus ſūt volūtarij. Sz diſtinguēdū inter motū vis ocupiſcipibilis brutalis z motū vis ocupiſcibilis hūane. Mot⁹ vis ocupiſcibilis brutalis nō ē volūtari⁹: ſed naturalis. z ideo nō eſt pctm̄ ad min⁹ pſio. Sed cōcupiſcibilis hūane ē volūtarius. et pctm̄ etiā qn̄ mouet āte iudiciū rōnis ad delectādum in re ſenſibili. ¶ Ex hoc pz ſolutio ad tertiū obiectī⁹: q: primus motus nō eſt naturalis ſed volūtarius. ¶ Ex hoc etiā pz ſolutio ad q̄rto obiectū. qm̄ primus motus nō ē in ſenſualitate brutali. Sed potius dr eſſe in ſenſualitate large ſūpto nomine ſenſualitatis vt dicatur ſenſualitas quelibz potentia qua pōt aliq̄s delectari in re ſenſibili.

Mot⁹ brutalis z hum⁹ dr̄ſ. Ad tertium Ad quartū

Cap. 2. vñ habeat primus motus q̄ ſit pctm̄.

SEcūdo capitulo q̄rit q̄ ſit cauſa q̄re primus motus ſit pctm̄. An hoc habeat ab origine an a fine. ſi ab origine ¶ Cōtra. Fomes nō ē peccatū poſt baptiſmū: maxie ſcōm eos qui dicūt q fomes eſt pena illata a deo. qm̄ ſi fomes eſt bon⁹ igit nō ppter fomitē pure erit primus motus peccatū. ¶ Preterea ſi fomes nō eſt peccatū igitur nō ex eo q aliquid eſt a fomite eſt peccatū ſicut ē in li. ar. qm̄ nichil ex eo ipo q̄ ſit in li. arb. eſt peccatū. ¶ Si a fine: q: eſt ad illicitū. ſm hoc ꝓbat q primus motus in vroze nō eſt pctm̄. qm̄ eo non mouet homo ad illicitū. ¶ Cōtra. In primo motu nō eſt aliqua diſcretio q: tunc nō diſcernit homo vroze a nō vroze vel ecōuerſo g̃ non eſt maior cōtemptus in non vroze q̄ in vroze: g̃ ſi motus in vroze nō eſt peccatū: nec mot⁹ in nō ſua. ¶ Preterea. motus quo aliquis mouet ad cognoſcēdū vrorem ſuā ſpe prolis tantū eſt meritorius: et ille eſt a fomite. qm̄ illa actio nō eſt tantū a naturali potētia coeundi: ſed etiaz a pronitate coeūdi. nō igitur ex eo q aliq̄d eſt a fomite eſt peccatū. non igitur primus motus eſt peccatū ex eo q eſt a fomite. quoniā nō eſt a fomite niſi in quātū pulſat potentiā coeūdi. Sic em̄ motus meritorius eſt a fomite. ¶ Dicimus q primus motus ideo eſt peccatū: quia eſt ad illicitū. Mouet enim anima humana ad delectandū in re ſenſibili. z hoc facit ppter fomitē. Fomes ergo eſt origo vt ſic peccatū: quia ſolus operatur z mouet ad illicitū: ergo ſiue limus aſſignare cauſam efficientē quare primus motus eſt peccatū dicemus: q: fomes mouet voluntatē humanā ad illicitū ſcz ad delectādū in re ſenſibili. q: cum homo debeat totū cor ſuū deo ſicut preceptū ē. Diliges dñz deū tuū ex toto corde zc. nō licet ei dare aliquā partem creature vt aliquo modo delectetur in illa. Hec eſt ꝓria cauſa. ¶ Alia cauſa eſt cū alia humana coniungitur creature per delectationē obūbratur ab ea z peioratur. ſicut qñ coniungitur deo illuminatur et melioratur. Talis em̄ voluntas improba dicitur libido qñ aliq̄s vult delectari in creatura: et eſt primū peccatū et principiū omnis peccati. ſicut dicit Aug. ergo ſi queritur cauſa vnde habet primus motus q̄ ſit peccatū dicendū eſt q a fomite qui eſt corruptio ꝓueniens ex peccato primi parentis. Sic enim fit queſtio de cauſa originali. qm̄ fomes qm̄ per ſe opatur nec trahitur ad bonū finem imperio rationis: nec mouet niſi ad malum per ſe. Cauſa aūt formalis q̄ dignoſcit ex fine q̄re peccatū originale ſit peccatū eſt: q: ad illicitum. ¶ Ex predictis patet q primus motus in propriam vrorē eſt peccatū. tamē aliquis poteſt cognoſcere propriā vrorem ſine omni peccato. vt ſi ſecundū animā humanā diſpliceat ei omnibus modis carnalis delectatio. vel ſi nullo modo placet ei vt non conglutinetur vel cōtaminetur dei imago cum re ſenſibili per delectationem.

Af q̄ non a origine. Secundo. Af etiam q̄ a fine. Ad idem. Solutio. Quare primus motus eſt peccatū Prima cā. Scōa cā. Auguſtinꝰ. In oppm̄. Solutio. Cauſa formalis. Primꝰ motus in propriā vrorē eſt peccatū

¶ Prima queſtio incidens.

Af q sic.

ITem querit vtrū primꝰ motus ad comedendū sit pctm. qđ videt in illo q statim appetit comedere cuz teneat tm ieiunare vsqz ad horā nonā. Iste motus est ad illicitū: igitur est peccatū. eadē rōne qua et primus motus ad coeūdū. ¶ Cōtra. Ille motus nō subiacet lib. ar. qm̄ velit nolit appetit ille comedere: igit nō est pctm̄. ¶ Solutio. Appetit ad comedendū qui est in vi brutali nō est pctm̄. nec valet hec argumētatio. Iste motus est ad illicitū: igit est pctm̄. qm̄ nō est ad illicitū potētie brutali: sed est ad illud qđ est illicitū li. ar. siue volūtari hūane. Sed si motus ille esset a li. ar. tūc est peccatuz. vt pz in lecatore saturo qui dolet q nō pōt comedere bonū morsellū: in eo mouet volūtas. hūana z nō brutalis appetitus. Sic̄iter dicēdū ē de primo motu ad coeūdū. qm̄ si mouet tantū ꝓcupiscētia brutali nō est pctm̄. qm̄ nō ē actuale pctm̄ sine voluntate hūana. vñ Aug. Si cōcupiscētia q̄ preter legē volūtatis mouet sine pctō ē in corpe dormiētis q̄to magz in corpe nō ꝓsentiētis. Aliō tm̄ est de cōcupiscētia ad comedēdū: z aliō est de cōcupiscētia ad coeūdū. qm̄ concupiscētia ad comedendū mouet sine oi apprehensiōe. z ideo nullo modo subiacet li. ar. Sed ꝓcupiscētia ad coeūdum mouet p apprehensionem: z ideo aliq̄ modo subiacet li. ar. Et ideo nō pōt ratio refrenare motuz ad comedēdū. tm̄ pōt refrenare motū ad coeūdum: qm̄ vis nutritiua q̄ ē sustētiua indiuidui magis est naturalis q̄z vis gñatiua q̄ est cōseruatiua speciei. hec aūt argumētatio nō vz. Iste motꝰ ad coeūdū aliquo modo subiacet li. ar. g̃ ē volūtari: qm̄ nō subiacet ꝑm se: sed ꝓpter ꝓcedentē apprehensionē. Q̄n em̄ carnale delectabile cadit in apprehensionē z in estimationē de necessitate mouetur cōcupiscētia brutalis velit nolit li. ar.

In oppm̄.

Solutio.

Hec argumētatio nō valet.

¶ Secunda questio incidens.

ITem q̄rit vtrū primꝰ motū ad coeundū sit aliq̄n pctm̄ mortale. videt q sic in eo q̄ puocat primos motus p electuaria vt p diasatyron. qm̄ tales primi motꝰ sūt ex tali puocatione q̄ ē mortale pctm̄: igit z primꝰ motꝰ est mortale pctm̄. qm̄ si aliqua volūtas est ab aliqua voluntate mortali ipa est mortalis. Si ꝓpter hoc dicim̄ q primus motꝰ in tali casu ē mortale pctm̄. ¶ Contra. Per talē ꝓparationē liberat vis ꝓcupiscibilis ab impedimēto. sicut vis gressibilis p aliquā medicinā liberat ab aliquo impedimēto. vl vis appetitiua ad comedēdū tm̄ nō diceret tūc q appetitꝰ ad comedendū vel motus gradiēdi esset a natura a medicina. Eadē ratione primꝰ motus in ꝓdicto casu nō est ab illa ꝓparatione: igit ꝓpter illā nō ē mortale pctm̄ nec ꝓpt aliꝰ. g̃ nō est sic mortale pctm̄ qđ ꝓcedim̄ hac rōne. qm̄ et si medicina sit potēs ad introducendū motū brutalē: nō tm̄ potēs ē ad introducendū motū voluntariū. qm̄ primo primi motus ad coeūduz non sūt peccata. Sed secūdo primi sunt peccata: quia sunt voluntarij.

Af q sic.

In oppm̄.

Primꝰ motus nūq̄ est mortalis.

Solutio.

Primo primi sc̄o primi differunt.

¶ Tertia questio incidens.

ITem q̄rit vtrū primi motꝰ sint in phibitione qđ ꝑbat: qz pctm̄ ita diffinit ab Aug. pctm̄ est dictū vel factū vel cōcupitum cōtra legē dei: igit q̄libet pctm̄ est ꝓtra legē dei. Iz primi motꝰ sūt pctā: igit sūt ꝓtra legē dei: g̃ sūt in phibitione. Secundo.

¶ Preterea vñ esset pctā nisi esset ꝓtra legē dei: Tertio.

¶ Preterea aplꝰ dr. Cōcupiscētiā nescieba nisi lex diceret nō ꝓcupisces. hoc nō pōt intelligi de pctō mortali. qm̄ aplus discretissimꝰ bñ sciebat z de cōsensu z de ope q esset pctm̄ mortale: igit loquit de primis motib⁹. igit cū dr. nō ꝓcupisces. sic phibent primi motꝰ: igit primi motus sūt in phibitione. Quarto.

¶ Itē fere oēs dicūt q adā non potuit peccare venialit. ꝓio g̃ primi motꝰ fuissent in eo mortalia: g̃ erāt in phibitione legis naturalis. qm̄ tūc nō subiacebat ipse nisi legi naturali. Sed lex naturalis est immobilis: g̃ adhuc sūt in phibitione. Quinto p augustinū.

¶ Itē Aug. dicit q q̄dā ꝓcepta nō possūt impleri in via vt hoc. Diliges dn̄z ꝛc̄. z hoc ꝓceptū non cōcupisces gñaliter intellectū de q̄tidianis venialib⁹ z mortalib⁹ erat ꝓceptū qđ nō poterit cōpleri in via: sed iplebit in pria. igit in hoc ꝓcepto phibētur primi motꝰ. z ita primi motꝰ sūt phibitione. Solutio. Prohibitio z cohibitio

¶ Dicim̄ q nō sūt in phibitione: sed in cohibitione z cū dr. pctm̄ ē dictū vel factū ꝛc̄. Dif finitio est pcti actualis mortalis tm̄ qđ oimoda ꝓtrarietate ē cōtrariū legi dei. tm̄ si dr. esse diffinitio pcti gñalit actualis siue venialis siue mortalis. tūc dicēdū ē q hec dictio ꝓtra nō notat oīmodā ꝓtrarietatē in illa diffinitione: Iz q̄lēcūq repugnātiā de q̄ dr apls. Sentio legē in mēbris meis repu. legi mētis mee. ¶ Ad aliud dicim̄ q primi motꝰ Iz nō sint in phibitione: tm̄ sūt pctā: q: ducūt ad illicitū z ad illd qđ ē cōtra legē dei. z ppt hoc dicūtur repugnare legi mētz siue legi dei. Per hec pz Paulus. Ad aliud.

¶ Ad tertiū dicim̄ q cū dr. Nō ꝓcupisces. is est sensus Post ꝓcupiscētias tuas siue post motꝰ ꝓcupiscētie tue nō eas p ꝓsensū vl p opationē. z cōstat q sic nō phibet p legem nisi ꝓsensus z opatio. Sed Ad tertiuz

¶ Quid ꝓprie phibetur.

oblique oñdit primꝰ motꝰ esse malꝰ q legem. sicut si aliqs diceret filio suo. Noli ire post istū hoīem minut q iste hō sit malꝰ. qa ergo p legē cognoscit primꝰ motꝰ esse malus. z ideo dr apo. Cōcupiscē Paul⁹ expotiā nesciebā. ꝛc̄. Iz aūt illd ꝓceptū non cōcupisces sit ꝓdicto modo intelligēdū pz p illd qđ dr in ecclia. Fili post ꝓcupiscētias tuas nō eas ¶ Ad q̄rtū ꝑm nos pz solutio. qm̄ dixim̄ supra q adā in prio statu bene potuit peccare venialit. ¶ Ad vltimū dicim̄ q licet aliq̄d ꝓceptū affirmatiuū sit qđ nō pōt in vita ipleri. tm̄ nullū negatiuū ē tale: z ideo ꝓtingit q preceptū affirmatiuū nō obligat ad semp. sed negatiuū obligat ditur. Ad vltimū Ꝓceptū affirmatiuū z negatiuum differunt.

¶ Quarta questio incidens.

ITem querit vtrū primi motꝰ sint in rōne videt q nō: qz primꝰ motꝰ est q̄ preoccupat iudiciū rōnis. Iz nullꝰ motꝰ est in rōne q̄ sit pctm̄ z preoccupet iudiciū rōnis: g̃ nullus primꝰ motꝰ ē in rōne. ¶ Preterea si aliqs motꝰ primꝰ ē i rōne ille ē erroris. qm̄ de aliquo alio motu rōnis nō vidēt hoc posse dici. Iz oīs error aut ē in articulis fidei aut extra articulos fidei. Si i articulis fidei ē pctm̄ mortale z nō est primꝰ motꝰ: cū oīs primꝰ motꝰ sit pctm̄ veniale. Si extra articulos nullo modo ē pctm̄: z ita nō ē primꝰ motꝰ. Restat ergo q nullus error est primꝰ motꝰ: ergo nullū iudiciū Af q non. Secundo.

In oppm̄.

erroneū est primꝰ motꝰ nec aliq̄d aliō qđ sit in ratione est primꝰ motus: ergo nullꝰ primꝰ motꝰ ē in ratione. ¶ Cōtra. Sicut vis cōcupiscipibilis est trascibilis sūt corrupte: ita vis rōnalis est corrupta. igitur sicut in illis surgūt primi motus: ita in ista. Solutio. Secundo.

¶ Preterea sicut ille prone sūt ad malū sic z ista: ergo sicut in illis est primꝰ motus sic in ista. qm̄ in illis nō surgūt primi motus nisi ex pnitate ad malū. Tertio.

¶ Itē sicut vis cōcupiscibilis delectari habet in sūma bonitate. ita rōnalis in sūma veritate. igitur sicut vis cōcupiscipilis peccat delectādo in bonitate creata: qñcz venialiter quando qz mortaliter. ita vis rōnalis siue ratio peccat qñ delectat in vitate creata qñcz venialiter quādoqz mortaliter. z ita primus motꝰ venialis erit in rōne. Solutio. Dupl⁹ motus ē in rōne

¶ Dicim̄ q primꝰ motꝰ pōt esse in rōne duobus modis. Prio modo cū aliqs mouet subito p corruptionē rōnis leuiter motu erroris in cōtrarium articulo fidei sine deliberatiōe rōnis ꝓcedēte et q est sine deliberatione ꝓcedente: z in illicitum ex sola corruptiōe primꝰ motus ē z venialis. Si aūt esset ex deliberatione ꝓcedēte pctm̄ esset mortale. Talis aūt error qui est primꝰ motꝰ ē aliqua dubitatio subitanea siue aliquis cōsensus leuis z subitꝰ incōtrariū articuli ex sola corruptione procedens. qm̄ dubitare ē vtrūcz pti contradictiōis equaliter cōsentire. Scōo modo ē pctm̄ in rōne cū subito z ex corruptiōe sola delectat retio in aliā vitatē q̄z in primā. qm̄ si hoc esēt ex deliberatione et delectaretur magis in vitate creata q̄z increata peccatū esse mortale. Si minꝰ peccatuz esset veniale: sicut dr de dilectione creature. Primꝰ motus quid est

¶ Cap. 4. de differētia pcti venialis z mortalis

Iſtud cap. cōtinet tres q̄stiones.

Af q nō differt ab indifferenti.

Secūdo inquisitiue.

Tertio.

In oppm̄.

Equit de pctō veniali. primo de differētia venialis ad mortale. scōo vtrū venia le pōt fieri mortale. tertio q̄ pena debet venali. ¶ Prio sic obicit. dn̄s dicit in euāg. De oī ꝙbo ocioso reddituri sūt hoīes rōnē p hoc videt q verbū ociosum sit pctm̄ veniale ad minꝰ. Ocioſū aūt dr qđ nō ē vtile ad vitā eternā: igitur cū opa indifferētia nō sint vtilia ad vitam eternā erūt pctā venialia. ¶ Preterea q̄rit quare potius dr de oī verbo ocioso ꝛc̄. q̄z de oī opere ocioso. ¶ Itē dr q ebrietas si nō ducit in cōsuetudinē est veniale pctm̄. si ducit in cōsuetudinem est mortale. ¶ Contra Scōa fornicatio nō est in infinitū maior prima: nec tertia q̄z scōa. oīb⁹ aliis circūstantijs paribs. z sic vsqz centesimā vel millesimā: igit nec ebrietas scōa ē maior in infinitum q̄z prima: z sic deinceps igit si scōa ē veniale peccatū z tertia nō erit mortale pctm̄. qm̄ oē mortale pctm̄ ē in infinitū maiꝰ q̄z veniale. Sīr de cētesima vel millesima pōt ꝓbari q nō erit mortale: ergo ebrietas siue ducat in ꝙsuetudinē siue non: nō erit pctm̄ mortale. ¶ Forte dicet q ebrietas nō est mortale pctm̄: sed ꝙsuetudo inebriandi se. Euasio.

¶ Cōtra Cōsuetudo inebriādi aut dicet iteratio inebriādi aut habitus inebriādi. Si primū. ꝓbat q cōsuetudo illa nō est pctm̄. qm̄ iteratio inebriationis nō est actꝰ: sed dispositio actꝰ nō est pctm̄: sed potiꝰ ipe actꝰ. Si habitus. ꝓbat q nō ē pctm̄ mortale. qm̄ sicut dicit Aristo. quales ꝓcesserūt actus talis est habitus qui est ex actib⁹. ¶ Solutio. Difficile ē diffinire qđ sit pctm̄ veniale z assignare dfaz gñalē venialis ad mortale. vñ in multis locis qm̄ Aug. vult diffinire veniale peccatū ponit exēplū de spālib⁹ pctis venialib⁹. Sz in libro de li. ar. dat doctrinā p quā pōt intelligi dfa venialis ad mortale. vbi dr q libido est causa oīs pcti. Est aūt libido improba volūtas qua mouet aīa rōnalis ad hoc q delectet in creatura: z si illa volūtate diligit creaturā plusqz deū pctm̄ ē mortale. si minꝰ pctm̄ veniale. Q̄n dicit q min⁹ amoris z filiorꝫ ē pctm̄ veniale si nō ꝓponit amori dei. Ex hoc patz dfa venialis ad mortale. ¶ Ad primū dicim̄ q ꝙbū ociosū est qđ ꝓcedit ex improba volūtate sicut est mēdaciū iocosū z ē pctm̄ veniale. z dr ociosū q: ꝑm se ē inutile ad vitā eternam z impedimentū. qđ nō est verū de indifferentibus q̄ naturalit sūt bona: z ideo vtilia q̄dāmodo Sed pctm̄ veniale cū repugnet legi dei vt dictū est oībus modis inutile est ad bītudinem. ¶ Ad aliud dicim̄ q ꝓ hoc qđ dr de oī verbo. ꝛc̄. satis dak intelligi p locū a minori q de ope ocioso. ꝛc̄. ¶ Ad aliud dicim̄ q ebrietas qua delectat hō i vino nō ꝓponēdo illā delectationē delectatiōi q̄ est in deo est pctm̄ veniale. Si aūt ꝓponat ē mortale: igit siue sit decima siue vicesima ē pctm̄ veniale si prio modo se hz. si sc̄o mortale. Q̄z aute dr q ebrietas ducta in ꝙsuetudinē ē pctm̄ mortale: ideo dr q frequēter cōtingit q cū aliqs frequēter cadit in ebrietatē magz z magis delectatur in dulcedinē vini: et sic cadit in ebrietatē mortalē p ꝓcedētes ebrietates occasionaliter. ꝓpter qđ dicit Aug. q nihil adeo ē venīale qđ nō fiat mortale dū placet. i. dū occasionaliter facit cadere i illā delectationē. Sīciter debet intelligi illud qđ dicit Aug. Vitasti grādia: cauе ne obruaris arena. ¶ Itē sicut fornicatio est ex cōcupiscētia carnali: ita ebrietas. et sicut fornicatio absoluet rationem: ita ebrietas. immo magis et sicut fornicatio fit scienter: ita ebrietas. g̃ qua rōne fornicatio est mortale z ebrietas. vel quare nō. Si dicit. ideo: qz dn̄s ꝓhibet fornicationē z nō ebrietatē. Cōtra. Deꝰ nō ꝓhibet fornicationē nisi qz mala. Sed eadē rō malicie ē in ebrietate q̄ē in fornicatione vt ostēsum est: g̃ qua rōne ois fornicatio est in phibitione: z ois ebrietas. ¶ Solutio Nō est similē. qm̄ ebrietate mouet hō in rē licitā q̄ ē necessaria individuo. z ideo sequit ꝓdictā regulā de delectatiōe z amore rerū licitarꝫ. Sed fornicatio ne mouet hō in rē nō necessariā z illicitā. qm̄ tendit ad solā delectationē vel ad minꝰ nō hz tm̄ de necessitate sibi adiūcta. Preterea ebrietate non maculat hō nisi aiam suā: sed fornicatione z suā z alterius. ideo fornicatio potiꝰ ē pctm̄ mortale q̄z ebrietas. ¶ Itē dictū est q minor amor tpalium ē veniale pctm̄. Sit g̃ q aliqs q̄druplo minꝰ diligat tpalia q̄z deū. ex hoc peccat: z q̄sto plꝰ diligeret tpali amore plꝰ peccaret. si duplo duplo: z sic deinceps. Contra. Si quadruplo magis diligeret q̄z modo diligeret illa equaliter duo sc̄m proportionem: z si hoc mortaliter peccaret: z si mortaliter peccaret magis peccaret in infinitum q̄z

Aristoteles

Solutio.

Augustinꝰ

Augustinꝰ de li. arbi.

Ad primū.

In q̄ drūt venialia et mortalia.

Ad scōm.

Ad tertiū.

Exponitur illud dictuz cōmune.

Augustinꝰ.

Af de ebrietate.

Euasio.

Ptra quā ar.

Solutio.

Drīa inter ebrietatē z fornicatōez

Alia drīa.

Cōtra aliō dictum ar.

modo. qm̄ omne mortale ē malus infinicies q̄s ve niale. Non ergo si quadruplo magis diligeret tē poralia magis peccaret in quadruplo q̄s modo. i- mo in infinitū magis. ¶ Dicimus q̄ hec argumē tatio non valet. Si duplo magis diligeret duplo magis peccaret. Si triplo magꝫ triplo magꝫ pec caret: ergo si quadruplo magis diligeret quadru plo magis peccaret. qm̄ qui venit ad quadruplaz ꝓbationē nō sola circūstantia intensiōis augmē tat peccatū sicut ꝓius: sed etiam equalitas dile ctionis creature et dei augmentat peccatū in in finitum magis q̄s ꝓius.

Solutio.

¶ Secunda questio huius capituli.

Af primo q̄ sic.

Secundo.

Tertio.

In oppm̄.

Secundo.

Nota similitudinem.

Tertio per augustinū.

Secundo ꝓ mortale ē malus infinicies q̄s ve niale. Non ergo si quadruplo magis diligeret tē poralia magis peccaret in quadruplo q̄s modo. i- mo in infinitū magis. ¶ Dicimus q̄ hec argumē tatio non valet. Si duplo magis diligeret duplo magis peccaret. Si triplo magꝫ triplo magꝫ pec caret: ergo si quadruplo magis diligeret quadru plo magis peccaret. qm̄ qui venit ad quadruplaz ꝓbationē nō sola circūstantia intensiōis augmē tat peccatū sicut ꝓius: sed etiam equalitas dile ctionis creature et dei augmentat peccatū in in finitum magis q̄s ꝓius.

¶ Secunda questio huius capituli.

Secundo ꝓ mortale. quod multipliciter ꝓbatur.

¶ Primo sic. Dicit q̄ delectatio mo rosa est peccatū mortale: z nō morosa est pctm̄ veniale. Sed cōstat q̄ de nō morosa fit morosa igitur de veniali fit mortale.

¶ Itē primo motui delectationis pōt aduenire cōsensus rōnis: ergo idē motꝰ q̄ prius erat venia lis sine cōsensu: postea cadit sub cōsensu. Sꝫ mo tus cū consensu ad illicitū est pctm̄ mortale: igit tunc veniale efficitur mortale. ¶ Itē aliq̄s dilī git filios ita q̄ amando peccat venialiter: et iste amor pōt intendi tantū q̄ erit peccatū mortale. Hoc nō est dubiū: q̄ veniale pōt fieri mortale. Si cōcedatur. ¶ Cōtra. Peccatū veniale z peccatum mortale sūt diuerse species peccati: sed nulla res pōt permutare speciē: ergo veniale nō pōt fieri mortale. ¶ Itē sicut in paradiso fuerūt tres serpens: mulier: vir. ita in paradiso spūali scz in aīa humana sūt serpens: mulier: vir. Serpens ē primus motus q̄ suggerit mulieri vt comedat po mum vetitū siue caro q̄ semp primū motū sugge rit. Mulier est inferior pars rationis q̄ tūc come dit pomū vetitū q̄n cōsentit illicite delectationi Vir est superior pars rōnis q̄ comedit pomū veti tum q̄n cōsentit eidē delectationi. Cōstat autē q̄ anteq̄s mulier comedisset pomū nō debebat eici vir vt mulier de paradiso terrestri: ergo similiter in paradiso spirituali anteq̄s mulier comedat po mū vetitū. i. anteq̄s inferior pars rōnis cōsentiat illicite delectatiōi nō est eiecta de paradiso. ad huc ergo nō est aliq̄s pctm̄ mortale: ḡ nec morosa delectatio ante cōsensū ē pctm̄ mortale: sed cō sensus est primū pctm̄ mortale. Cōstat aūt q̄ ni chil qō fit ante cōsensū ē siue efficit ꝓsensus: igit nullū pctm̄ veniale qō fuit ante cōsensū efficitur mortale. ¶ Itē dicit Aug. q̄ cogitatiōes siue vo luntates nostre modo sūt decedētes modo succe dentes sibiinuicē. In futuro aūt erunt oēs simul q̄n in vna imagine. s. in speculo eternitatis vide buntur simul oīa. Cōstat aūt q̄ eadē cogitatione manēte manet eadē volūtas. idē pctm̄ siue venia le siue mortale. q̄n eadē cogitatiōe prius manē te nō augmētat volūtas. Aduenīte autē alia cogitatiōe siue apprehensione decedit pria volū tas. q̄n cessante causa cessat effectus. z aduenit noua volūtas aduenīte apprehensiōe q̄ est mor tale pctm̄ statim: ḡ precedens volūtas nō efficit mortale pctm̄. q̄n nō manet eadē: sꝫ succedit alia volūtas q̄ est mortale pctm̄. ¶ Per hoc ꝓbatur gñaliter q̄ nullū veniale pōt fieri mortale. q̄ cō cedim⁹ ꝓdictis rōnibus. ¶ Ad ꝓmo obiectū dici mus q̄ nulla delectatiōe morosa nisi illa q̄ ē ex cōsensu. Aliter nō esset pctm̄ mortale. q̄n nullus motꝰ ante cōsensū est pctm̄ mortale vt ꝓbatū est supius. ¶ Ad scm̄ dicim⁹ q̄ rō ꝺ cōsentire pri mo mortui. i. ei q̄ suggerit primꝰ motꝰ. s. fornica tiōi vel alij operi illicito. Aduenīte eīm cōsensu mutat volūtas siue desideriū. q̄n mutata est ap prehensio siue cogitatio. ¶ Ad tertiuz dicim⁹ q̄ amoꝛ mūdi nō pōt intendi nisi q̄ loco amoris mi nus intensi sequitur alius amoꝛ numero magꝫ in tensus siue alia volūtas intensa: vt pꝫ ex ꝓdictꝫ. Cōcedim⁹ tū bene q̄ possibile ē q̄ rō ꝓsentiat nō in actū: sed in delectatione q̄ est ꝓpter primū mo tum. ¶ Et tūc querit vtrū ille cōsensus sit venia lis aut mortalis. videt q̄ sit mortalis. q̄n mulier tūc comedit pomū. ¶ Sꝫ ꝓbat q̄ ē veniale. q̄n cōsentire venialī est veniale: vt consentire iocoso mendacio est veniale. ¶ Dicim⁹ q̄ cōsensus i de lectatiōe primi motus. i. in talē delectationē q̄ lis delectatio est in primo motu est mortale pctm̄ q̄n ex cōsensu nō pōt eē delectatio talis nisi mor tale pctm̄. Sed mēdatiū iocosū ē veniale i se nec ducit nisi ad veniale: z ideo ꝓsenꝰ i ipꝫ venialis ē

Solutio.

Ad primū.

Ad secūdū

Ad tertium

qo incidēs.

Arguitur.

In oppm̄.

Solutio.

Cōsensus i venialē est venialis.

Iterum af per august.

Sed q̄ ꝓsensus in delectationē primi mo tus sit pctm̄ veniale. ꝓbat auctoritate Aug. dicētis in scdo sententiaꝝ. in. i. ca. Hūc supereet ostendere q̄ ꝓhec tria. s. serpentē/ mulierē/ virū cōsummat pctm̄ in nobis Serpēs eīm suadet i nobis mulieri comedere po mum vetitū cū motus sensualis scz primꝰ motus suggerit inferiori patri rōnis id ē rōni cui depu tata est sciētia/ que si cōsenserit illecebre/ mulier comedit pomū vetitū: post de codē dat viro cum supiori parti rōnis. i. rōni cui deputata est sapiē tia eandē illecebrā suggerit: q̄ si ꝓsenserit. tūc vir cū muliere comedit pomū vetitū Si ḡ i motu sen suali tm̄ pcti illecebra tenet veniale ac leuissimū est pctm̄. Si aūt inferior pars rōnis ꝓsenserit. ita vt sola cogitatiōis delectatiōe siue volūtate ꝑfi ciendi teneat: mulier sola comedit nō vir cuiꝰ au ctoꝛitate cohibet volūtas ne vsq̄ ad opꝰ puēiat Si aūt assit plena volūtas perficiēdi vt si assit fa cultas ad effectū ꝓducat: vir quoq̄ māducat. q̄a superior pars rōnis illecebre cōsentit: z tūc ē dā nabile z mortale pctm̄. Q̄n autē mulier sine viro gustat q̄nq̄ est veniale q̄n mortale: vt eīm dictū ē Tūc mulier sine viro gustat cū ita delectatiōe co gitatiōis pctm̄ tenet vt faciendū nō decernatur vel cū vir facit vt nō liceat mulieri effrenata liber tate in pctm̄ egredi. Igit si pctm̄ nō diu tenet de lectatiōe cogitationis sed statim post q̄s tetigerit mulierē a viro repellitur veniale est. Si autē diu tenet in delectatiōe z si voluntas ꝑficiendi desit mortale ē: z ꝓ eo. dānabit vir z mulier simul. i. toti⁹ hō. q̄ vir nō cohibuit mulierē sicut debuit. vñ pōt dici cōsensisse. Hec sūt verba magistri ex ponētis verba Aug. q̄ sequūtur in eodē capitulo vbi dicit. Sicut in ꝓiugio ꝓioꝛ hoiꝫ. z c. Ex hac pꝫ q̄ fuit eo autē patet q̄ q̄n mulier comedit pomum vetitum

Iterum af per august.

Mulier gustat sine viro.

Hic allegat magistrū vñ

posterioꝛ.

quādoq̄ est veniale pctm̄. ꝓ quo dicendū est. Di mitte nobis debita nra. z c. Sꝫ mulier non come dit pomū nisi cū inferior pars rōnis cōsentit illec cebre: ḡ aliquis consensus rōnis in illecebras pri mi motus est veniale pctm̄. q̄ prius negatuz est.

Scdo af.

¶ Itē obiect. videt posse ꝓbari ꝓ predicta q̄ vir comedit pomū q̄n sola pars inferior rōnis mouet q̄n tunc vir comedit pomū q̄n adest plena volun tas ꝑficiēdi pctm̄: vt si assit facultas perducat ad effectum. Sed perfecte velle q̄ pctm̄ luxurie perducat ad actū hoc est in inferiori parte rōnis que se hꝫ ad oīa inferiora disponēda: ḡ per motuꝫ inferioris partis rōnis comedit vir pomū vetitū. quod falsū est: imo mulier. ¶ Itez videtur ꝓbari q̄ idem sit ratio superior z ratio inferior. q̄n idez habent officiū. Actꝰ eni superioris rōnis est ꝓsen tire illecebre/ hoc idē est actꝰ inferioris: ḡ est idez officium superioris z inferioris. q̄ō est ꝓtra Aug. diendum q̄ ratio superior z inferior non differūt essentia: sed officio. ¶ Ad primum dicimus q̄ du plex est consensus in illecebram carnis Est enim quidam cōsensus subitus non per prehabitā deli beratione sed ex sola corruptione rōnis precedē te apprehensione sensibili in primo motu: et talis consensus ꝺ surreptio et est pctm̄ veniale cuz sit ex sola corruptiōe: z tunc mulier comedit pomū. et non diu tenetur pctm̄ in delectatiōe cogitatio nis: sed statim a viro. i. superiori parte rōnis repri mitur et adnichilat. Sed si est ꝓsensus ex delibe ratione rōnis z diu tenet i delectatiōe cogitatio nis est pctm̄ mortale. Iꝫ non assit plena voluntas perficiendi ¶ Ad scm̄ dicimus q̄ proprie loquē do consentire in illecebrā carnis est actꝰ solꝰ infe rioris ptis rōnis. Dicit tm̄ improprie ratio supior consentire qm̄ nō cohibet eā per legē scriptā i cor de suo: et hoc est q̄n homo non reuertit ad cor nec ad primaz veritatem que relucet in corde suo. Ex hoc patet solutio ad vltimo obiectum. ¶ Notan dum autē q̄ beatꝰ Greg. aliter distinguit illa tria q̄s Aug. vocat eni serpentē diabolus qui porrigit pomū vetitum mulieri. i. sensualitati q̄n tentat ex terius de illecebra carnis. Mulier aūt. i. sensuali tas siue caro comedit pomum vetitū in primo mo tu. vir autem comedit pomū in cōsensu rationis: et ita videntur contrarij Greg. et Aug. ¶ Solu tio. Dicim⁹ q̄ btūs Grego. attendit q̄ eua nō fuit eiecta de paradiso ꝓpter suā comestionez. sicut nec homo eicitur de spirituali paradiso ꝓpter pri mum motum. Sed Augu. attendit q̄ tā vir q̄s mu lier eiecti sunt de paradiso postea: q̄ vterq̄ pec cauit mortaliter. z ideo ꝓpter diuersas rōnes nō est mirum si diuersimode loquuntur auctores.

Ad scm̄.

Quō supe rioꝛ ps ꝺ consentire.

Adultimuz Greg. et au gustī. aīr lo quūtur hic

Solutio. Concoꝛdat illos.

¶ Tertia questio huius capituli.

Af q̄ sic.

Secundo.

Tertio ꝓbatur pena eterna. quod ꝓbatur: q̄n in in ferno nulla est remissio: ergo cū pctm̄ ve niale in inferno puniatur nō remittitur pena illa: igitur meternum punitur. et non punit nisi ex merito. ergo ex merito debetur peccato ve niali pena eterna. ¶ Item cū aliquis decedit in peccato mortali z veniali reatus siue macula ve nialis nūq̄s delebitur. q̄n non pōt deleri nisi per caritatem que non potest esse in inferno. ergo ma cula peccati venialis semp erit ergo macula pe ne venialis semper erit. quoniā peccatuz veniale est cremabile: igitur semp punitur homo ꝓ venia li sine fine. nō nisi ex merito: igitur ex merito. z c.

In oppm̄.

¶ Cōtra. Per pctm̄ veniale meretur homo tēpo ralem penā: igitur iuste agitur cū eo si ꝓ eo pu nitur pena eterna.

Secundo.

¶ Preterea. sicut se hꝫ pecca tum mortale ad penā eternā: ita se habet peccatū veniale ad penā tēporalē. Sed mortale facit ho minem debitorē pene eterne tm̄: igitur veniale fa cit hoiem debitorē pene tēporalis tantū.

Tertio.

¶ Itē peccatum veniale non crescit in inferno ex adiun ctione peccati mortalis: z secūdū se non debetur ei maioꝛ pena q̄s in purgatorio: q̄ non est maiꝰ in inferno q̄s in purgatorio. et secundū mensurā cul pe mensuratur pena. Sed in purgatorio nō debe tur ei ꝑm se nisi pena temporalis. nec ex adiuncto debetur ei pena maioꝛ: q̄ ex adiūcto non crescit. ergo simpliciter non debetur ei nisi pena tēpora lis: ergo iniuste agitur cum eo si punitur ibi pena eterna.

Quarto.

¶ Item sit q̄ aliquis existens in caritate peccet veniale et post non deleto illo peccato ve niali cadit in peccatum mortale: z sic decedit. In de sic. Iste hoc peccato non meruit nisi penā tem poralem: quia quādo decidit hoc pctō non fuit di gnus nisi pena temporali cū haberet caritatem. nec postea fuit augmentatū illud peccatū: igitur nunq̄s ꝓ ipso fit debitor pene eterne: ergo nec in inferno.

Solutio ali quorum.

¶ Ad hoc dicunt quidā q̄ mereri dupli citer dicitur. scilicet actiue z qualitatiue. z dicūt q̄ hoc peccato veniali non meretur iste nisi penā tēporalē actiue. Sꝫ qualitatiue meruit illo pec cato penam eternā. q̄n fuit dignus eo pena eterna quādo fuit adiunctū mortali. sicut qualitatiue meretur homo maioꝛē penaz per pctm̄ in quo mo ratur ꝓpter solam morā. Sed ꝓpter hoc non eua dunt priores obiectiones. vnde dicim⁹ sicut dicit ꝓpositiuus q̄ per pctm̄ veniale q̄s tū in se est nō meretur hō penā tēporalē precise nec penaz eter nam precise. Sed scm̄ quasi diuersa fora diuer sas meretur penas. quia q̄tū ad forū inferni me retur penā eternā. q̄tum ad forū presentis satis factionis vel purgatorij meretur penā tempora lem tantū Sicut aliquis paruo furto meretur pa risi⁹ mutilationē auris: carnoti trū cattonē pedis ¶ Ex hoc ptz solutio ad oīa obiecta. q̄n hec est falsa. Per pctm̄ veniale meretur homo penā eter nam nisi intelligatur cū determinatione. Similit hec est falsa. Sicut se habet pctm̄ mortale ad pe nam eternā. sic se habet peccatū veniale ad penā temporalem. z c. si intelligitur vniuersaliter. Ad tertio obiectum patet solutio.

Ista opio non soluit.

Opinio do ctoris z ꝓpositiui.

Exēplum a simili.

Ad omnia obiecta.

¶ Quarta questio.

Af q̄ oriqinale sit maius.

In oppm̄. p augusti.

Item queritur vtrū pctm̄ veniale sit ma ius q̄s originale. videtur q̄ originale sit maiꝰ: quia q̄ solū originale facit dignū pena eterna qō non facit solū veniale: ḡ est maius. ¶ Preterea maiꝰ nocumentū facit ori ginale q̄s veniale. ergo maiꝰ. ¶ Cōtra. Augu. di cit q̄ pena debita originali est minima: ḡ pctm̄ mi nimum. qō concedim⁹. ¶ Ad primo obiectū dici

Solutio.

Ad primū. mus ꝙ pctm originale pōt esse solum. Sed pctm veniale nō: qz aut est cū mortali aut cuz caritate. gratia cui⁹ debeť ei minor pena. Nec est vez gña liter ꝙ origiale magis noceat ꝯ veniale: imo eis qui sunt in inferno magis nocet veniale ꝯ originale. ¶Itē si ꝙ aliqs veniēs ad annos discretionis primo peccet venialiter. z sic decedit. aut puniet pro veniali in purgat orio aut i inferno aut in limbo inferni. In purgatorio nō. qz ille locus sancto rū ẽ tm. nec i iferno: qz nullū hz mortale nec i limbo. qm ille locus paruulorū est tantū. ¶Ad hoc dicunt quidam ꝙ impossibile est ꝙ aliquis primo peccet venialit. qm si nō habet veram fidem omittit in primo instanti discretiōis: et ita peccat mortaliter. ¶Sed contra. Nonne posset hō dormire vel cogitare de deo naturali ductu ratiōis nō tm omitteret qz faceret qđ in se ẽ vt de⁹ illustraret eū ergo non i primo instāti discretiōis habet hō peccatum mortale. z tunc potuit moueri motu venia li: ergo potuit prio peccare venialiter. ¶Quod concedim⁹ dicētes ꝙ iste puniet i exteriori pte in ferni ꝓ solo veniali z originali. Sz pena ꝓ veniali illata minor ẽm infinitū ꝯ illa q̄ inferť i inferno ꝓ mortali. Aſ solet dici ꝙ pena illata in inferno ꝓ mortali est sicut soliditas illata in inferno. prio veniali est sicut superficies illata in purgatorio. ꝓ veniali est sicut linea illata in presenti. ꝓ veniali est sicut punct⁹. Unde sicut illa q̄ttuor sunt ꝓportionalia. ita ille pene. Si quis aūt in primo instāti discretiōis venialiter peccaret paruulus eēt. i. prio paruulo deberet reputari: qz nō exigit ab eo ꝙ in primo instanti faciat qđ in se est. Sed datur ei temp⁹ deliberandi vt deliberet de creaturis: et per creaturas de creatore vt hoc ordine moueat in creatorem suū cognoscēdo/honorādo/diligendo: z sic faciat qđ in se est. nec omittit nisi cū trāsacto illo tempore competēti non facit qđ in se est. Aliter dñs nimis stricte ageret cū talib⁹: et ideo infra illud tēpus habēdus est prio paruulo et pōt peccare in illō venialiter vt dictū est. ¶Itē queritur vtrū pena sit inūgēda proveniali de quo ꝺs penitet. Et videtur ꝙ ita: qz ei debetur pena tēporalis: ergo ꝓ eo est iniungenda pena temporalis. ¶Contra. Pena tēporalis est inūgenda ꝓ mortali. Sed quelibet pena tpalis ẽ proportionalis cuilibet pene tpali: g̃ nulla pena tpalis ẽ inungẽda prio veniali. cū veniale sit ꝓportionale mortali. ¶Solutio. Hec est falsa. Dis pena tpalis est proportionalis cuilibet temporali. qm̃ contritio prio mortali est maior in infinitū ꝯ illa que est prio veniali. qm̃ aia bene disposita scdm mensurā culpe magis et minus conteritur. Sed de penis exterioribus potest esse vez. vnde nulla exterior debet iniungi nisi ad cautelā nec aliquis tenetur confiteri venialia. vt dr in sententijs.

¶Tractatus vicesimusnonus. De pctō mortali.

¶Cap. i. de ignorantia.

delictū z cō missum. Dicto de pctō veniali: dicēdū est de mortali quod in duo diuidit. in delictū z cōmissum. Delictū est qm̃ aliquis nō facit qđ tenetur facere: z est ꝯrariū mādato dñi affirmatiuo. Commissum est qm̃ aliqs facit qđ tenetur non facere: z est ꝯrariū ꝓhibitioni. Prio dicendū est de delicto quod deuiditur in ignorantiam et omissionez. et primo de ignorantia. Unde primo videndū est vtrum ignorantia sit peccatū. Secundo vtrū ignorantialegis diuine vel canonum sit pctm̃ sacerdotibus. Terteo. vtruz de quolibet pctō mortali teneamur scire vtruz sit mortale. Postea dicendum erit de diuersitatib⁹ ignorātie. ¶Aſ ignorātia sit pctm̃ multis modis ostenditur. Sicut em̃ dicit btūs Aug. ꝙ ignorantia eorū que sacere potuerunt et noluerūt est pctm̃ mortale. et Ambrosius. Grauissime peccas: quia ignoras. z Aplus. Ignorās ignorabit. ¶Itē nō facere id qđ tenemur facere ex mādato est pctm̃: igit non scire id qđ tenemur scire est pctm̃: ergo ignorantia eorū q̄ tenemur scire ẽ pctm̃. ¶Itē sciētia donuz spūssancti est virtus: g̃ aliqua sciētia est virtus: g̃ aliqua ignorātia est pctm̃. ¶Forte dicetur ꝙ scientia donū nō est virtus: qz cōsistit in speculatione. ¶Cōtra. Prudētia virtus est que ꝓsistit in vi rōnabili. sicut dicit btūs Greg. z etiā Arist. Sed quia ꝙ regit opationes est virtus: g̃ eadē ratione sciētia donū spiritussci qz regit nos in opibus nris erit virtus: qz per donū sciētie recte conuersamur inter hoīes praue z peruerse rationis. ¶Preterea cognitio faciēdorum magis se hz ad operationē et motū ꝯ cognitio credendorū: quia cognitio dei vel trinitatis que est per fidē magis consistit in speculatione ꝯ cognitio faciendorum. Sed cognitio faciendorū est scientia donū spiritussancti z cognitio credendorū est fides. g̃ fides magis ẽ in speculatiōe ꝯ sciētia. Sed ꝙ fides est in speculatione nō impedit qnin sit virtus: igitur non impedit quin sciētia sit ꝓtus nec aliquid aliū impedit: igitur scientia donū est et virtus. igit aliqua scientia est virtus: g̃ aliqua ignorātia est peccatum. ¶Itē dicit btūs Greg. Nētes scie diuine legis inherētes mūdana iniquitas non inqnat igitur sciētia diuine legis excludit pctm̃. Sed oē tale est virtus:: gik aliqua scientia est virt⁹: igitur aliqua ignorātia est pctm̃. si hoc ꝓcedat. ¶Contra. Nulla sciētia est virtus: g̃ nulla ignorātia est pctm̃. ¶Aſ aūt nulla sciētia sit virtus: videtur per hoc qđ dicit Arist. ꝙ scientia z virt⁹ sunt gña oppositā et illud. scientia pauc aut nichil prodest ad virtutē. ¶Itē scientia preceptorū que tradit in libris salomonis nō est virtus. qđ ꝓbatur per hoc ꝙ potest haberi sine oi virtute: et ꝓ hoc ꝙ non est necessaria ad salutem: g̃ sciētia moraliū preceptorum nō est virtus. igik nulla sciētia est virtus ꝓ locum a matoꝛ. ¶Itē scientia faciēdoꝝ non est virtus. Forte dicet ꝙ hoc est verū nisi dū est illumiata lumine caritatis vel fidei: qz scientia faciendorum ineſt hoī a primis gñerantib⁹: qz de decalogo legit. sicut dr. btūs Aug. ꝙ est scriptū in corde hominis a natura. In decalogo ꝓtinentur ola facienda et nō facienda: g̃ scientia faciēdorū est tm naturalis. g̃ non est virtus siue sit illuminata siue non. ¶Itē aliquis philosophus hz cognitionem de deo per rōnes. Ponatur ꝙ cōsentiat fidei manens in pctō mortali ita ꝙ habet fidem informē. Si aduenīat caritas informabitur fides z erit virtus formata. Queritur g̃ vtrum cognitio quā hz iste per rōnes de deo fiat virtus formata aduenīte lūine caritatis. ¶Aliqui dicūt ꝙ nō. Cōtra. Sciētia q̄ de deo est est melior z dignior ꝯ sciētia de faciendis: qz de meliori subiecto est. z scientia que de deo est aduenīēte lūine caritatis nō efficit virtus: g̃ scientia faciēdorū aduenīēte lūine caritatis nō efficit virt⁹ per locū a matoꝛi. ¶Ad hoc potest dici ꝙ fit ꝓtus formata aduenīēte caritate qm̃ non erit differentia inter fidē et illaz: impossibile esset ꝙ in aia essent due cognitiones de deo quaruz vtraq̄ eēt virtus formata. Impossibile ei est ꝙ due virtutes sint in aia q̄ habeant eūdē primum actum scz cognitionē dei. z per hoc ps ꝙ talis scientia de deo non pōt fieri virtus etiā aduenīente caritate nisi ꝙ fides non innititur rationibus hūanis: sed prime veritati. Scientia aūt innititur rationibus hūanis z non prime veritati prop̄ter se. ¶Itē dicit Aplus. Persecut⁹ sū ecclesiaz dei et secutus suz venīā: qz ignoras feci. cōstat ꝙ ipse per secutus est ecclesiam ꝓpter nullā ignorantiam nisi ꝓpter ignorantiā eoꝝ tenebatur scire: g̃ ignorantia eoꝝ que tenebatur scire excusauit eū. igitur nō erat pctm̃ p locū a matoꝛi. ¶Solutio. Dicimus ꝙ ꝓprie loquēdo nulla ignorātia est peccatum et nulla sciētia virt⁹. Cōstat ei ꝙ sciētia demonstratiua q̄ vtik rationib⁹ naturalib⁹ virt⁹ non est. de sensitiua magis ꝓstat. De scientia vero naturali quā hz hō de faciendis ꝓpter hoc ꝙ ius naturale scriptū est in corde hoīs a primis generantibus ꝓstat breuiter ꝙ nō est virt⁹: quia naturalia non laudantur. Scientia vero moraliuz preceptorum que traduntur in libris salomonis et aliis libris theologie dupler est. Est enim quedam sciētia moraliū preceptorū que sequitur ex principijs iuris naturalis quo ad partem. Maioꝛ enī pars moralium preceptoꝝ sequitur ex principijs iuris naturalis: et ideo taliū cognitio non est virt⁹. qm̃ acquisita est per naturā et rationib⁹ naturalibus vtitur. Sunt etiā quedā moralia precepta que nō sequuntur principia iuris naturalis: sz articulos: sicut hoc. Qui viderit fratrē suū necessitatē habētem z clauserit viscera sua ab eo quomodo caritas dei manet in eo. Aſ enī sumus fres et filij dei per adoptionez nō subiacet sententie iuris naturalis sed fidei et ideo talis cognitio: qz non innitit hūanis rationib⁹ sed prime veritati meritoria est: et ideo est virt⁹. Cognitio ergo preceptorum primi gñis p ꝓprie sciētia vr. qm̃ precepta ista sequunt ex principijs q̄ sunt per se nota. Sz cognitio preceptoꝝ que sequunt ex articulis fidei nō ẽ sciētia: sz potius fides. ¶Et notandū ꝙ prudentia m̃ ꝙ ẽ virtus politica regit a sciētia naturaliū preceptorum. Est aūt differētia inter virtutē politicā z scientiam moraliū preceptoꝝ naturaliū: quia scientia illa dicta q̄d faciendū quid nō. Hoc enī est primum iudiciū rōnis ꝯtū ad opa exteriora: et ꝯtū ad hoc iudicium se hz tanq̄ ꝓsiliari⁹ siue doctor. Aliud est iudiciū sequēs quo iudicat iudicio diffinitiuo quid faciendū q̄d nō. Hoc iudicio dictans imperat vt hoc fiat z illud non fiat: z m̃ hoc ratio se hz tanq̄ imperator: penes quē est auctoritas faciendi vel non faciendi. et m̃ hoc scientia cuius est primum iudiciū non est virtus: sed prudentia cuius est. Scdm iudicium est virtus qz penes secundū iudiciū est auctoritas faciēdi vel non faciēdi. et vtik ibi prudentia virt⁹ politica rōne iuris naturalis. Sic enī imperat. Noli auferre huic capam suā: qz nemini est iniuriādū. Et hoc est ꝙ ꝺr btūs Bernar. Discretio non tā est virtus ꝯ auriga virtutum. i. regitiua virtutum per modū consiliarij. Scientia vero que est donū spūssancti est prudētia theologica et seq̄tur ratiōes fidei et eis innititur. Sic enī imperat Noli huic iniuriari: qz est frater tuus. quia filⁱ⁹ dei est. Quia g̃ scientia z prudentia ita affinces sunt: ideo prudentia theologica scientia appellat. neq̄ tm̃ est ꝓter hoc scientia: sz magis prudentia. Hoc intellecto facile erit respōdere ad obiecta. qđ dicit btūs Aug. Ignorantia eorū qui facere potuerūt et noluerūt ẽ peccatum. ¶Dicim⁹ ꝙ sumitur ibi ignorantia ꝓ contemptu dei vel prio omissione illa que est contraria scientie dono. vnde non dicit proprie ignorantia. sicut scientia donum nō dicit proprie sciētia. ¶Aſ aūt dicit btūs Aug. Grauissime peccas: quia ignoras. sic intelligendū grauissime. i. periculosissime. Ignorans enī peccatū suum medicinam nō querit ab illo pctō. non quia ignorātia sit peccatū. Aſ autē dicit Aplus. Ignorās ignorabit. non ꝓpter hoc dicit: qz ignorātia sit peccatū Sed ideo quia ignorantia iuris neminē excusat.

¶Ad quarto obiectuz dicim⁹ ꝙ hec argumenta non valet. Non facere id qđ tenemur facere ẽ peccatum: g̃ non scire id qđ tenemur scire ẽ pctm̃. Facere enī id quod tenemur facere est op⁹ virtutis: et ideo ad illud proprie et per se tenemur. Sz scire non est opus virtutis: sed antecedens ad virtutem. et ideo non tenemur per se z proprie ad scire nisi propter illud scilicet propter facere. Unde ex eo ꝙ non scimus id quod tenemur scire non peccamus. Sicut si abbas precipiat monacho ꝙ pulset campanas tali hora z ipse sit inobediēs constat ꝙ ille monachus tenebatur pulsare z ire ad locuz illū vbi pulsaret: tamē nō omittit nisi ex eo ꝙ non pulsat cāpanas: qz ad hoc proprie z p se tenebat. Non enī ex eo omittit ꝙ nō it ad locū in quo pulset: qz ad hoc nō tenetur nisi per accidēs. Eodem modo nō tenetur ad scire nisi ꝓpter facere. et ideo non scire id qđ tenemur scire non ẽ peccatum. Iz non facere id qđ tenemur facere sit peccatum. Per hoc ps ꝙ hec argumētatio non valet. non facere id quod tenemur scire est peccatū: ergo non scire id qđ tenemur scire est pctm̃. ¶Patet ergo solutio ad sequēs obiectuz. Ad hoc. Scientia donū est virtus: g̃ ignorātia quedā est pctm̃ Sicut enī scientia donū impropriē vr sciētia: ita eius oppositū improprie vr ignorātia. ¶Ad quinto obiectū dicim⁹ ꝙ scientia faciendoꝝ non est virtus: quia est a primis generātibus. vel seq̄tur ex principijs iuris naturalis per se notis. ¶Et preterea ipsa ꝓsistit in speculatione: qz ipsa cōsiderat solum quid faciendū quid non. Hoc em̃ est speculationis in faciendis. quid faciēdū quid nō. Prudentia vero imperat ipm̃ facere z nō ꝓsistit in spe

Opinio aliquorum. Cōtra quā. Pōt dici. Quito per aplm. Solutio. Nulla ignorantia ẽ peccatum. Dupler scia moralis. Prima non est virtus. Sz scda dñi est virtus. Fides z scia differunt. Virt⁹ politica et scia moral' differt. Iudiciū indicatiuuz z iperatiuum

Primū capitulū cōnet. illij. que stiones. Pria q̄stio vtr ignorātia sit peccatū Aſ ꝙ sic. Secundo. Tertio. Quarto. Secundo. Tertio. Euasio. Augustin⁹ Quarto. Tertio per gregorium

Bernard⁹. Prudentia moralis et theologica differunt. Ad primū. Ad secūdū Ad paulū Ad quartū Exēplū de monacho. Nota diligenter. Ad aliud. Ad vltimū. Alia ratio.

culatione Sz regit a precedenti speculatiõe tã q̄ practica a theorica. ¶ Ad aliud vero q̄ queritur q̄ scientia faciendorũ magis cõsistit in opatione Cur potius q̄ cognitio credendorũ igit debet magis dici virtus. Dicimus q̄ cognitio credẽdorũ innititur pri fides sit virtus ꝯ scientiã faciendorũ: q; fides totum hoiem vnificat interiorẽ et exteriorez ad motus bonos vl ad bona opera. Scientia ẽo faciendorũ sola theorica est que parũ aut nichil pdest ad virtutes. sicut dicit Aristo. cum tñ adest hec argumẽ virtus ipsa est auriga virtutũ. ¶ Ex hoc ptz q̄ illatio nõ vz. la argumentatio nõ valet. Licet enĩ sciẽtia faciẽdorum magis cõsistat in opatiõe scõm sui essenti am tamen nõ ita ꝼm sui efficatiã. ¶ Ad aliud obiectum dicim9 q̄ cũ vr. nichil ita vulnerat sicut indiscretio. Intelligẽdũ est de his qui sunt cũ caritate Indiscretio eñ id est minor discretio põt esse cum caritate. vt patz in beato ꝑetro. qñ beatus Petrus reprehendit eũ de discretione ciborũ: q; suo exemplo cogebat gẽtes iudaizare. Sicut eñ discretio sine scientia sepe caritatẽ conseruat z ꝓuocat. Ita indiscretio multotiẽs vulnerat caritatem: quia qñq; amittit caritas per indiscretiõem

¶ Ad vltimo obiectũ dicimus q̄ scientia diuine legis licet non sit virtus: tñ q; consiliarius est virtutis conseruat mẽtes hũanas et quodãmodo retrahit ab amore rerũ transeuntium ne inquirẽtur ab eo Sicut bonus ꝓsiliarius regis causa est quare rex bene regat imperium suum.

¶ Scõa questio huius capituli.

Secundo questitũ est vtrũ ignorãtia legis diuine sit pctm̃ sacerdotibus. ꝓbatio super illud ꝓphe. Interrogatus sacerdos si ignorat legẽ dei sacerdos non est sicut dicit glosa: g̃ sacerdos tenek scire legem dei. et nõ scit q̄ñ tenetur: g̃ omittit. g̃ peccat ex eo q̄ nescit: igit ignorantia est et pctm̃ ¶ Preterea ignorãtia est in eo vituperabilis. Sed nichil est vituperabile nisi peccatũ sicut nichil laudabile nisi virt9 vel opus virtutis: ergo ignorãtia est ei pctm̃. quod si concedatur. ¶ Contra. ponatur q̄ ille sacerdos qui modo ignorat cras addiscat quod ignorat: sed non peniteat. Inde sic. Hoc peccatũ est ei9 ignorantia. sed hoc peccatũ erit cras in isto: ergo iste cras ignorabit quod modo ignorat. quod falsũ est

¶ Item fiat positio econuerso. q̄ iste cras peniteat de pctis suis: sed cras non addiscat. Inde sic Hec ignorantia cras erit in isto: et hec ignorãtia est hoc pctm̃: ergo hoc pctm̃ cras erit i isto: actu vel reatu. quod patet esse falsum scõm positionez

¶ Solutio. Illi q̄ dicunt q̄ ignorãtia est pctm̃ dicunt q̄ tale pctm̃ qñq; trãsit actu: sz remanet reatu vt in prio casu. quandoq; autẽ transit reatu: sz remanet actu vt in scõo casu. s. qñq; penitet z non addiscit. Et ita ꝼm eos ignorantia pctm̃ est medium inter actuale et originale. Nos vero dicim9 q̄ proprie loquẽdo sacerdos non tenetur scire legez diuinam sed tenetur eaz addiscere sub conditione scilicet si vult ꝑmanere in suo officio. s. vt habeat curam aniarũ. Quando ergo ignorãs accessit ad ordinem et ad curam aiarũ non peccauit ex eo q̄ ignorabat: sed ex eo q̄ ignorãs presumpsit accipere illud officiũ et cũ voluntarie maneat in illo officio peccat in eo q̄ nõ addiscit. Añ dicit btus Au. in libro de libero arbitrio q̄ nõ peccat q̄s ex eo q̄ ignorat inuit9: sz ex eo q̄ negligit scire. q. d. nõ ipa ignorãtia: sed sciendi negligentia est culpabilis.

¶ Ad vltimo obiectũ dicim9 q̄ ignorantia legis diuine culpabilis est in sacerdote. nõ ꝓpter se: sz ꝓpter negligentiam addiscendi. s. q̄ non vult addiscere vel quia vult non addiscere.

¶ Tertia questio huius capituli.

Tertio queritur vtrũ de quolibet mortali teneatur scire quilibet q̄ sit mortale.

¶ Probatio. Non põt vitari malum nisi precognitum: z q̄z tenek vitare quodlz mortale: ergo quilibet tenek de quolz mortali cognoscere q̄ sit mortale. ¶ Ad hoc dicunt quidam q̄ quilz tenetur scire in vniuersali de quolibz pctõ mortali q̄ sit mortale: sed nõ in ꝑticulari. ¶ Sed contra. Quilibet tenek scire de quolz mortali q̄ sit mortale eodẽ modo quo tenek vitare ipsũ. Sz quilibet tenetur vitare quodlibet mortale in particulari: ergo tenek cognoscere de quolibet mortali in particulari q̄ ipsum sit mortale. ¶ Itẽ quod ꝓcipitur nobis tenemur facere cum discretiõe. Sed tenemur vitare quodlibet pctm̃ mortale ex precepto de i: ergo cum discretione g̃ cum scientia: g̃ prima est vera. Si cõcedatur. ¶ Cõtra potest instãtia in subtilissimis laqueis simonie et vsure. de q̄bus etiã dubitãt maximi magistri Ista laicus non potest scire de hoc mortali q̄ sit mortale ergo non tenetur scire q̄ sit mortale. ¶ Solutio. Re vera ex peccato primi parẽtis obscurata fuit prima ratio ita q̄ non potest homo perspicaciter intueri quid faciẽdum et quid non. Et ꝓpter talẽ penam ꝓtingit q̄ non põt homo intelligere quosdam laqueos vsure z simonie. Añ non quilibet tenetur scire de quolibet pctõ mortali q̄ sit mortale: sed tenetur scire vel dubitare: z per hoc vitare Est eñ regula q̄ si aliquis dubitat de aliquo an sit mortale et facit illud peccat mortaliter. ¶ Ad primo g̃ obiectum dicim9 q̄ illa auctoritas sic est intelligenda. Non põt malum vitari nisi ꝑcognitũ. i. nõ põt ita de facili et ꝓpetẽter vitari ac si cognosceretur. ¶ Ad scõo obiectũ dicim9 q̄ re vera quilibet tenek vitare quodlz pctm̃ mortale cuz discretione: quia discretio debet precedere vt faciat ipsum scire vl dubitare de peccato q̄ sit peccatum. sicut dicit Salomõ. Palpebre tue precedant gressus tuos. ¶ Itẽ scientia donũ z ignorãtia viciũ sunt contraria. g̃ mediata vel imediata. immediata nõ põt dici: q; aliquis sciẽs ola scienda põt esse in pctõ mortali: z ita nõ habebit ignorantiã vel scientiam donũ ergo non est necesse alterum ineſſe suo susceptibili: ergo sunt contraria mediata. Queratur q̄d sit mediũ. non põt dici nisi scientia informis q̄ hz acqri ꝑ exercitiũ naturalium. Ponatur g̃ q̄ aliq̄s habens ignorãtiã viciũ acquirat sibi sciam illam informẽ. Sic g̃ habebit

ignorantiã et scientiã informem: z ita hz mediũ et alterum extremoꝝ simul inerunt in eodẽ susceptibili quod est impossibile vt pz in aliis contrarijs mediatis. ¶ Solutio. Scõm illos q̄ dicunt q̄ naturalia fiũt gratuita. dicendũ est q̄ ignorãtia nõ est contraria sciẽtie dono formato. nec eõuerso. Sz sciẽtie g̃ finaliter formate vel informi. sicut infidelitas non est cõtraria fidei formate: sz fidei ꝼm q̄ generaliter ꝓprehendit fidẽ formatam et fidem informem. Dicim9 tñ ꝼm hoc q̄ sciẽtia z ignorãtia sunt contraria mediata et mediũ est abnegatio extremorũ. sicut inter castitatẽ z luxuriam medius est status neutralitas. Secũdũ añt eos q̄ dicunt q̄ naturalia nõ fiunt gratuita dicẽdũ est q̄ ignorantia viciũ opponitur sciẽtie dono formato. Sz distinguendũ est vtrũ velit vocare ignorãtiã ipsã omissionẽ imperãdi quid fiat vl quid nõ fiat. z ꝼm hoc scientia informis mediũ est nec põt esse cũ illa. g̃ finaliter eñ verũ est q̄ vicium omissiõis nõ est cum ꝼtute formata vel informi nisi reatu solo. Sz si vocet ignorantiam maculã cõtractã ex omissione tali. dicendum est ꝼm hoc q̄ medium inter illã maculam et suũ contrarium. s. scientia n donũ formatum non est nisi neutralitas: qñ scia informis aut qñ ex ea relinq̄tur nõ est de eadẽ ordinatione

¶ Ex hoc etiã patz q̄ ignorãtia ꝓut ꝓprie accipitur non est peccatũ. qñ si hoc esset contingeret aliquem idẽ scire z ignorare nisi diceret q̄ aduenit ente scientia acquisita peccatũ ignorantie transiret actu et remaneret reatu vel habitu. Notãduz etiam q̄ est ignorantia simplicis negatiõis. et est ignorantia priuationis z ignorantia dispositiõis Ignorantia simplicis negationis est in paruulis qui nesciunt multa q̄ nec sciunt nec tenẽtur scire: q; nõ sunt i statu in quo apti nati sunt ad sciẽdũ: z talis ignorantia non est culpa nec est pena. qñ si nunq̄ pctm̃ fuisset nec sciuissent illa nisi processu temporis ꝓficiendo in scientia. Ignorãtia vero priuatiõis dupliciter intelligit. q; põt dici ignorantia priuatiõis nescientia rei quã expediẽs est scire ad salutẽ. licet nõ teneatur quis scire illã. et scõm hoc ignorãtia pena est solũ modo. Itẽ ignorantia priuatiõis põt itelligi nesciẽtia rei quã q̄s tenetur scire: z hec itez est pena tñ nõ culpa: sed priuia ad culpam. sicut scientia de bonis opibus non est virt9. sed preuia ad virtutẽ. Ignorãtia vero dispositionis est qua quis aliter opinatur de re q̄ sit. et talis quedã est ignorãtia iuris: q̄dã ignorantia facti. Ignorãtia facti a toto excusat adhibita diligẽtia debita. vñ nõ peccat ille cui supponitur non sua z cognoscit eã credens esse suã adhibita diligẽtia debita. Ignorãtia vero iuris neminem excusat. ¶ Et de hac queritur vtrũ sit pctm̃ videtur enĩ q̄ sic. q; qui estimat simplicẽ fornicatinem nõ esse pctm̃ mortale vituperabilis est: et si pertinax esset in hoc infidelis iudicaret ex hoc solo. Sz nichil ẽ de hoc ꝼm se vituperabile nisi peccatum: igitur talis opinio est pctm̃: z talis ignorãtia iuris sz dispositiõis est pctm̃. ¶ Cõtra. Scientia z ignorãtia sunt oppositа: sed scientia iuris nullomõ est virtus vel põt esse: g̃ ignorãtia iuris que est ei contraria nullomõ est viciũ vel põt esse

¶ Preterea. Si ignorãtia iuris est pctm̃: g̃ opponitur alicui ꝼtuti. constat añt q̄ si alicui opponit̃ q̄ non nisi prudẽtie. Sz q̄ non sit cõtraria prudẽtie patet ꝑ hoc q̄ prudentie solũ est iudiciũ scõm non primũ. vñ error in scõo iudicio opponit̃ prudentie: non error in primo iudicio. g̃ cum ignorantia iuris sit error in primo iudicio: nõ erit ꝓtraria prudentie nec alij virtuti. hoc cõstat. igitur talis ignorãtia nulli ꝼtuti est ꝓtraria: igitur nõ est peccatum. ¶ Solutio. Et iudiciũ primũ quo iudicat ratio quid sit faciendũ z ꝼm quo imperat ratio de faciendo q̄ fiat: prudentie virtutis est. Sed scõm eius est ꝑ essentiã: primũ eius est ꝑ suppositionẽ. Et ideo vterq; error et ille q̄ est contrarius primo iudicio et scõo contrarius est prudẽtie z est pctm̃. Error eñ qui est i primo iudicio nõ tñ est cõtrarius scientie iuris naturalis q̄ ei conuenit ꝑ essentiam: sed etiã cõtrarius est prudẽtie virtuti per suppositionem ¶ Sz tñ obiciẽ. q; hoc modo põt probari q̄ scientia naturalis est ꝼtus ꝑ suppositionẽ si eñ error in primo iudicio ideo est viciũ: q; ꝓtrariatur per suppositionẽ prudentie virtuti q̄ñtũ ad id quod supponit: eodẽ modo per contrariũ scientia iuris naturalis erit virtus q̄ per suppositionẽ tangit prudẽtiã virtutẽ ne possit prudẽtia esse virtus nisi incitãt ab ipa. ¶ Sed dicim9 q̄ hec argumentatio non valet q; plura exigũtur ad virtutez q̄ ad viciũ: z preterea talis sciẽtia non subest libero arbitrio: sz error ille volũtari9 est z ideo subest libero arbitrio. Tñ quedã ignorãtia est simplex: alia crassa z supina: alia effectata. ꝓia excusat a tanto licz nõ a toto. q̄ñ aliq̄s ne scit ea q̄ debet scire: facit tñ aliquid vt illud sciat. Scõa min9 excusat. q̄ñ aliquis negligit scire aliq̄d quod tenek scire. Tertia in nullo excusat. ¶ Sed cõtra. Btus Paulus habebat ignorãtiã affectatã q̄ñ ꝑsequebatur eccl'iam dei. nesciebat eñ filiũ dei esse hoiez z hoc affectabat nescire. g̃ illa ignorantia nullomodo excusabat illũ. ¶ Cõtra. Ipse dicit Veniam consecutus sũ: q; ignorãs feci. g̃ illa ignorãtia excusabat illũ. ¶ Solutio. Dupler ẽ ignorãtia affectata. Una qua aliq̄s affectat aliquid nescire: de quo tñ determinatũ est apud eũ q̄ illud tenek scire. et talis ignorãtia affectata neminem excusat. Est z alia ignorãtia affectata qua aliq̄s nescit aliquid q̄d tenetur scire: nec tñ determinatũ est apud eũ q̄ illud teneak scire. z talis ignorãtia affectata fuit i btõ Paulo: z excusat a tãto licz nõ a toto

¶ Sed videtur q̄ ignorãtia affectata nichil sit: q; nullus affectat nescire illud q̄d tenetur scire. quia nullus affectat peccare: g̃ nullus affectat se ignorare aliquid. igitur nichil est ignorãtia affectata.

¶ Solutio. Hec ẽ dupler aliq̄s affectat se nescire quod tenetur scire. Si hoc verbũ affectat respiciat hoc totũ se nescire quod tenek scire falsa est. Si vero respiciat infinitiuum z non includat verbum tensionis vera est. Et in hoc sensu dicitur aliquid esse ignorantia affectata.

¶ Quarta questio.

Item est ignorantia vincibilis z inuincibilis. Ignorãtia añt iuncibilis: alia inuincibilis q̄ naturã et hec ex toto excu-

Solutio ali quorum.
Opinio doctoris.
Mediũ int castitatez luxuriam.
Quo intelligitur illa opinio.
Correlariũ
Ignorãtia tripler.
Dupler ignãtia priuationis.
Ignorãtia dispositõis
Ignorãtia iuris z facti
q̃stio icidẽs Af q̄ sic.
In oppm̃.
Af q̄ sic.
Secundo.
In oppm̃.
Secundo.
Solutio ꝓz aliquos.
Opinio doctoris.
Ignorãtia
Ad aliud q̃
Ad aliud.
De petro et paulo.
Ad vltimuz
Ad vltimuz
Secundo.
Solutio.
Ad primũ.
Ad scõm.
Salomon.
Iterum af.
In oppm̃.
Secundo.
Solutio.
Iterum triplex ignorãtia.
Ptra hoc af
Solutio. dupler ignãtia affectata.
Ptra hoc af
Solutio. Hec est duplex.
q̃rta q̃stio vtrũ ignãtia inuincibi

lis excusat. sat. vt illa que est in sene decrepito q̄ non pōt aliquid discernere. Alia est inuincibilis ex culpa: vt illa que est in furioso q̄ ex culpa sua cecidit in furi-

Opinio aliquorum. am. et de tali q̄ritur vtrū ex toto excusat. ¶ Et dicunt quidā q̄ nō. Furiosus em̄ ꝑm eos peccat qui ex culpa sua cecidit i furorē. Sed ꝓtra. Ebrietas

ꝓcedens excusat adulteriū sequēs. Sz nō excusat nisi inc̄tū ligat rōnez. igit quāto magis ligat rōnez: tanto magis excusat. ḡ si ex toto ligat ex toto excusat. sed in furioso ex toto ligatur ratio: igi-

Solutio ꝑm aliquos. tur furiosus ex toto ligatus excusatur. ¶ Ad hoc rñdent magistri q̄ prima argumentatio nō valet. Instantia. Hec medicina calefacit hūc frigidū z sic reducit ip̄m ad temperātiā: ḡ quāto magis calefacit: tanto magis reducit ip̄m ad temperātiam

Hec instantia est An adā potuit primo peccare venialiter. Sed hec instātia nulla est. q̄ non ex eo pure q̄ calefacit frigidū ꝓtius reducit ad temperantiā: sed ex eo q̄ calefacit tam frigidū ¶ Jtē adā in primo statu nō potuit peccare venialiter vt multi dicūt sed in scō statu potuit peccare venialiter per primos mot⁹. Illi ḡ primi motus q̄ alias essent mortales per infirmitatē siue p impotētiā facti sunt i eo veniales. ḡ eadē rōne vel multo fortius motus et actiones q̄ alias essent mortales p impotentiā vtendi libero arbitrio facti sunt veniales et etiam non pctā. cū maior sit infirmitas in furioso z etiā magis captiuās rōnez. ¶ Jtē aliqs ex culpa pōt cadere in furorē incurabilez. contingat hoc. pctō meruit iste hāc penā: scz q̄ nūq̄ de cetero posset

Q; de furioso. ꝓtra hoc q; penitere. ¶ Cōtra. Hoc pctm̄ de natura sua pōt remitti in via: ergo ex se nō habet inferre talē penam q̄ nunq̄ de illo hō posset penitere. et si ꝑ eo talis infligitur invia pena: videtur ḡ iuste cū hoc

Item q;. peccatum sit in se remissibile i via. ¶ Jtē ignorātia facti q̄nq̄ ex toto excusat. z quare nisi q; in illo statu liberū arbitriū non pōt aduertere veritatem. Eadē rōne cū in furioso liberū arbitriū non

Jterum q;. possit dijudicare quid faciendū: nō pōt aduertere veritatem ex toto excusak furiosus. ¶ Jtē esto q̄ aliquis cadat in furorē ex culpa venīali existēs in caritate: queritur vtrū adulteriū z homicidiū sint ei peccata mortalia an nō Si dicak q̄ sunt ei pctā mortalia. Cōtra. ergo in statu furoris pōt amittere caritatē. quod dicere est iniquū. Si dicak q̄ sūt ei venialia pctā: querik q̄d facit vt sint ei venialia

Ad idē q;. Non pōt dici nisi colligatio liberi arbitrij. ḡ cum penitus sit ligatū facit vt nullū penit⁹ sit ei pctm̄ siue adulteriū siue homicidiū. ¶ Jtē iste non' hz vsum li. ar. in statu furoris: igit nullū hz motū voluntariū. sed oē pctm̄ actuale est mot⁹ voluntariū

Jtē ad idē. igitur. ¶ Jtem iste nō mouek libero arbitrio siue motu volūtario ad faciendū homicidiū vel adulterium: ḡ mouek sola sensualitate brutali. Sz in sensualitate brutali nō est vicium: q; ibi non pōt eē virtus. ḡ ille motus nō pōt eē pctm̄. z ita nō peccat

In oppm̄. adulterādo vel occidēdo. ¶ Sed ꝓtra. Dicit beatus Greg. q̄ q̄ in somno polluit nocturna illusione peccat. vnde in Deuto. 23. ca. 6z q̄ si dormiēs

De pollutiōe nocturna. polluitur: in crastinū lauetur aqua z mundetur. Sed illa ablutio significat ablutionē penitentie. ergo si quis dormiens polluitur: debet inde penitere. et ita dormiens peccat: licet non sit in statu

li. ar. ¶ Jt ē dicit in Gen̄. q̄ q̄n loth cōcubuit cū filia sua non sensit q̄n illa cōcubuit vel q̄n recessit: ꝓpter nimiā ebrietatē. igitur tunc nō habebat vsum li. ar. ḡ qua rōne furios⁹ nō peccat: nec loth peccauit tūc Cuius ꝓtrariū dicit glosa sup Gen̄. sez q̄ merito ebrietatis incidit in incestū. ¶ Jtez furios⁹ nō peccat 6o q; nō hz volūtatē peccādi ḡ nec loth fecit incestū q; nō habuit volūtatē cognoscendi filiā nec lamech fecit hoicidiū ꝙa non habuit volūtatē. interficiendi hominē q̄n interfecit cayn sed ferā. Sed ꝓtra. dicūt auctoritates q̄ merito bigamie ꝓpetrauit homicidiū ¶ Jtē hō qui est in pctō mortali non pōt vitare quin peccet: et tamen illa impotētia nō excusat eū a toto. ḡ ignorantia furiosi nō debet eū excusare a toto. ¶ Jtē si furiosus non peccet q; in illo statu nō pōt discernere: eadē rōne ille qui ab infantia includik i carcere paganoū nec pōt habere aliquē qui eus instruat non peccat si nō credat articulos fidei ꝓpter impotentiā. Cōtra vt Aplus. Sine fide impossibile ē placere deo. igit iste tenetur credere. et ita status impotētie non excusat eū penitus a peccato. ḡ nec furiosū ¶ Jtē sit q̄ iste ante furorē habuit pctm̄ ignorātie. ista ignorātia p⁹ fuit in eo pctm̄: nec penitet nec penituit de ea. ḡ adhuc pctm̄ mortale est i eo: igit adhuc peccat pctō omissiōis ex eo q̄ nescit q̄ tenek scire z si peccat pctō omissionis in hoc statu: ḡ eadē rōne pōt peccare pctō actuali i hoc statu. ¶ Jtē iste i hoc statu aut tenetur aliqua lege aut nulla. si nulla lege tenetur: q̄s eū absolut⁹: si em̄ absolut⁹ est ex vel a culpa sua: ḡ reportat lucrū ex culpa sua ex qua cecidit in furorē. ¶ Preterea. p⁹ tenebak naturaliter a lege dei: sed natura eius eadē est q̄ ꝓtius: ḡ adhuc tenetur in hoc statu: ergo si ꝓtra legē dei facit i hoc statu peccat. sed ꝓtra legē dei facit adulterando vel occidēdo ḡ sic peccat ¶ Solutio. Dicim⁹ q̄ re vera furiosus non hz ex toto li. ar. ligatum peccat z magis vel minus: ꝑm q̄ magis vel minus ligatū est eius li. ar. Ille aūt furiosus in quo ex toto ligatū est li. ar. nullomō peccat nisi q̄nq̄ habet lucida interualla. Ad dormiēte sīliter dicimus q̄ nō peccat: sed debet se reputare pctōē. q; talis pollutio solet ꝓcedere ex imūdis cogitationibus in statu vigilarū. q̄nq̄ talis pollutio est natura exonerāte se ex supfluis humoribus ꝓtingit. quandoq̄ ex immūdis cogitatiōib⁹ ꝓcedētib⁹. Qui autē patitur talē pollutionē suspicari debet q̄ ꝓcesserit ex imundis cogitatiōib⁹. et ideo debet penitere et lauare se aqua lachrymarum: sicut exigit auctoritas predicta. In tali em̄ casu locus habet q̄d dicit btūs Greg. Bonaz mentiū est ibi culpam cognoscere: vbi culpa nō est. ¶ Ad scōm obiectum dicimus q̄ in loth nō erat ex toto ligatum li. ar. per ebrietatē. Quod ḡ dicit Non sensit quando ꝓcubuit. filia dicim⁹ q̄ nō sensit .i. parum sensit. Auctoritates aūt que dicūt q̄ non peccauit: intelligēde sunt q̄ nō peccauit ꝓparatione illius peccati q̄d ꝓmisisset: si sciens z prudēs cognouisset filiā Hec est sīle de furioso z Lamech: quia furiosus nō mouek motu volūtatis sicut Lamech et Loth mouebant motu volūtatis q̄n Lamech

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Quinto.

Sexto.

Septimo.

Octauo.

Solutio.

Ad obiecta.

Q; puenit pollutione cturna.

Gregorius

Ad secūdū

Loth peccauit cōscēdo filias

De lamech

Ad tertiū. Exīs i mortali pōt vitare mortale z veniale

Ad quartū

fecit hoicidiū z loth icestū. ¶ Ad tertio obiectū dicimus q̄ ille qui est in pctō mortali nō hz absolute impotentiā vitādi pctm̄ mortale: imo simpliciter habet potentiā vitandi pctm̄ veniale z mortale: sed vix potest vitare per magnū temp⁹ q̄ nō peccet maxime venialiter. ¶ Ad quarto obiectū dicimus q̄ ille duct⁹ ab infantia ad paganos: cuz venerit ad tēpus adultū non habet impotētiā credendi immo potest credere. q; si faceret quod i se est domin⁹ illuminaret eū z ita crederet. z ita differentia eius est ad furiosū. ¶ Ad quinto obiectuz dicimus q̄ re vera iste habet idē peccatū ignorātie q̄d ꝓi⁹ habebat: sed nō omittit noua omissiōe ex eo q̄ nescit quod teneꝛ scire. ¶ Ad vltimo obiectum dicimus q̄ re vera iste (demonstrato furioso) tenetur lege diuina: tamē q̄n ipse fornicak non ipse hō facit contra legē dei. q; ipse inc̄tū homo non operatur: sed inc̄tū brutū animal. non ex potentijs hūanis sed tantū brutalibus. Unde sicut dicit Aplus. Nō ego operoz illud sed quod habitat in me pctm̄. Jta potest dici q̄ iste furiosus nō operak illud: sed qui habitat in eo furor vl brutalitas vl carnis corruptio. ¶ Jtē sit q̄ iste ex culpa sua cecidit in furiā z adulteref. iste non peccat sic adulterando: sed peccaret nisi esset furor qui precessit ex culpa sua. z ita videtur q̄ ex culpa sua reportet lucrum ¶ Solutio. Si hō operetur ꝑm q̄ homo tunc lucrū reportaret sic. sed nō est ita. Nō enim illevt hō facit adulteriū illud. i. hāc actionē qua cognoscit alienā qui ꝓi⁹ culpam cōmisit: sed brutum operatur illā actionē. ¶ Jtez sit q̄ deus infligat hoi ꝓpter pctm̄ ali quod furiam incurabilem. Probatio q̄ hoc possibile est. quia hoc peccato meruit iste penā eternam: ḡ hoc pctō meruit quantālibet penā tēporalē. sz iste furor incurabilis est pena tēporalis: ergo ꝓ pctō pōt ei deꝰ infligere furiam incurabilē penā. ponak. Jste nō potest penitere de pctō suo. hoc est magna pena inflicta a deo. ergo iste meruit hanc penā. ¶ Cōtra. Hoc pctm̄ est remissibile de natura sui: igitur eo non merek quis vt nunq̄ possit penitere de illo quoniā si hoc esset: esset causa impotētie penitendi: ergo non esset remissibile de sui natura Restat ergo q̄ iniuste agik cum eo: si ꝓ hoc peccato inferat ei deus furorē incurabilem. Forte dicet q̄ deus non potest ei inferre talē penā ꝓ peccato quoniā hoc esset cōtra mīam dei. Cōtra. Hec pena est vtilis isti q̄n si eēt sine furore magis peccaret. ḡ non est contra mīam dei q̄ talis pena inferk et: cum sit vtilis ei. ¶ Q̄ concedim⁹ hac ratiōe. Nec valet hec argumētatio. Iste meruit hāc penam hoc pctō q̄ nunq̄ possit penitere: ergo hoc pctm̄ non est remissibile. Vel hec. Hoc pctm̄ est remissibile: ergo eonūq̄ meretur q̄s vt nūq̄ penitеat. quia deus non infligit quālibet penaz quam posset iuste infligere: tamen peccato mortali non meretur homo determinate nisi penā eternā: sed tpalez meretur nō determinate z absolute. tm̄ ꝑ eo infert deus q̄nq̄ penam tēporalem scilz ꝓpter correctionem vel aliā causam. et quātācunq̄ inferat iuste infert: quia maiorē meruit.

¶ Cap. 2. De omissione.

Secundo.

Ad idem.

Solutio.

Aristoteles

Pura omissio ē pctm̄.

Ad scōm.

¶ Equitur de omissione. z primo vtrum omissio sit pctm̄ actuale vel nō. Sco vtrum teneamur ad impossibile. Tertio vtrū dormiēs peccet ommittendo quattuor.

¶ Circa primū sic. Dis iustitia est facere bonuz vel declinare a malo. et sumatur hoc verbū declinare non ꝓt significat pure priuationē: sed ꝓt significat actum ergo per locū a ꝓtrarijs. Dis iniustitia est facere malū vel declinare a bono. z sumatur hoc verbū declinare positiue sicut ꝓi⁹. sed omne facere malū vel declinare a bono est pctm̄ actuale: ḡ dis iniustitia est pctm̄ actuale. sed dis omissio est iustitia: q̄n sicut iustitia ꝓprehendit oēm virtutē. sic em̄ accipiebak ꝓtius hoc nomen iustitia. ita iniustitia comprehendit oē vicium. ergo omnis omissio est pctm̄ actuale. ¶ Jtez deus est ꝓnior ad miserendū q̄m ad condēnandum: sed nullū hoiem remunerat deus ꝙ declinare a malo: nisi mot⁹ liberi arbitrij sit ibi. ḡ per locū a malo: nō est meritoria nec op⁹ ꝓtutis. sed alia priuatio sine omni motu est demeritoria.

In oppm̄.

¶ Ad scōo obiectū sīliter ꝑz solutio. q̄m re vera deus est ꝓnior ad remunerādum q̄m ad ꝓdēnandū: q; est ꝓnior ad remunerādū opa virtutis q̄m ad cōdēnandū opa vicij. Et ideo licet nō remuneret ꝓpter priuationē: tamen condēnat ꝓpter priuationem. q̄n aliqua priuatio est pctm̄: sed nulla priuatio est virtus vel opus virtutis.

¶ Scōa questio huius capituli. vtrū aliquis obligat ad impossibile.

Q; q non.

Arca scm capitulu primo pbaf q nullo ad ipossibile obligaf sic. ¶ Oe volutari um subest libero arbi. sed oe meritoriu vel demeritoriu subest libero arbi. ¶ Item omne meritoriu vel demeritoriu subest li. ar. sed oe qo est in precepto vel phibitione est meritoriu vel demeritoriu subest li. ar. ergo nullum impossibile est in precepto vel phibitione. sed omne qo sub tentione cadit est in precepto vel phibitione: nullu impossibile est in precepto vel phibitione: ergo nullu impossibile cadit sub tentione. ergo ad nullum impossibile tenemur. Primam propositionem ost at esse veram per diffinitionem eius qo est volutariu: quonia volutarium est quod subest libere volutatis arbitrio z ita omne voluntariu subest libere voluntatis arbitrio. Assumptio primi sillogismi pbatur multiplici ter. constat enim q omne meritu est voluntariu quia omne meritu primo z principaliter consistit penes voluntate. qm sicut dicit dns. Aug. Omne pctm adeo est volutariu q si non est volutariu non est pctm. ¶ Preterea. Virt' et viciu sunt contraria: ergo habent ide susceptible. Sed ois virtus est in volutario: qm no est in sensibili m q sensibile: qm sic esset in brutis. g omne pctm est volutariu: et ita oe demeritoriu est volutariu. ¶ Itez sumatur opari prout gnale est ad operor z no operor (sicut dr Aug.) z opatio sister. Inde sic. Qis operatio hois aut est violenta/ aut naturalis/ aut voluntaria: ergo omnis operatio pcti est violeta vel naturalis vel volutaria. sed nulla actio peccati est violeta vel naturalis igitur omnis operatio peccati est volutaria. sed oe demeritorium est operatio pcti: ergo oe demeritoriu est volutariu. Q; autem hec sit vera Omne qo est in precepto vel prohibitione est meritoriu vel demeritoriu ostat qm ad hoc precipit aliqd vt eo ds mereat. ad hoc prohibetur aliquid: ne eo quis demereat. ¶ Item ad idem. Adam in primo statu no potuit peccare venialiter: sz in scdo statu potuit peccare venialit per primos motus. Illi ergo motus fuerut veniales in scdo statu: qui erat mortales m primu statum. cuius causa est sola infirmitas. g sola infirmitas soluit adam a tentione primor motuum. qm cum prius teneret vitare illos: modo no tenet vitare. q; nullus tenetur vitare veniale pctm. ergo si sola infirmitas soluit tentione vel obligatione: ex qua infirmitate nascit difficultas resistedi primo motui no ipossibilitas. g multo fortius vbi est impossibilitas soluit tetio ¶ Forte dicet q ipossibilitas illa ideo no soluit tetione: q; ex culpa sua se ingessit in illa ipossibiliatem. Contra. Infirmitas ade licet ex culpa sua se ingesserit in ea soluit tentionez illius ad qd primo tenebaf: ergo multo fortius impossibilitas soluit tetione in hoc casu: licz ex culpa sua se ingesserit i tale necessitate. ¶ Ite ebrietas precedens excusat adulteriu sequs. no nisi in cstum ligat rone. igitur cum ex hoc pure excuset q ligat rone: quato magis ligat rone ta to magis excusat. ergo si ex toto ligat ex toto excusat. g si ex toto impotes est ratio vti actu suo soluta est ab oi tentione: vt in furioso q ex culpa sua cecidit in furorem: vl in ebrio. ergo si in talib; vbi prius ligata est ratio impossibilitas soluit tentionem: eade rone vbi est impossibilitas soluet tentionem. ¶ Ite lex dei est benignissima: ergo cstu in se est neminem ligat ad impossibile. ¶ Preterea eadem lex posita est bonis z malis: ergo m se ad idem prius ligat bonos et malos. sed bonos no ligat m se nisi ad possibile: g nec malos g nec diuina cstum in se est non ligat nisi ad possibile. cstat aut q ipa ligat m se advitadu mortale motu libidinis. sed si vitaf mortalis mot; libidinis: aut vitatur qn est mortalis aut non. igitur lex diuina ligat cstu in se est ad hoc q videf motus libidinis mortalis qn e mortalis aut no. ergo ligat ad hoc disiunctum cstu in se est. sed vna pars illi; disiuncti est impossibilis: et lex diuina cstum in se est no ligat nisi ad possibile. ergo non ligat cstu in se est nisi ad alera parte disiuncti: g cstu in se est ligat ad hoc q vitetur motus libidinis mortalis antecz fit mortalis: ergo ligat ad hoc q vitetur qn est venialis Qui ergo pmisit motum libidinis procedere donec esset mortalis: omisit siue contraxit maculam omissionis ex eo q non vitauit motu libidinis du erat venialis. Sz illa macula non cotraxit ante. A. Sit a. instans in quo prio motus ille fuit mortalis: qm in nullo instati an. a. posset dici ipm contraxisse maculam omissiois. q; adhuc poterat vitare ne fieret mortalis in. a. Igitur cotraxit maculam omissionis ex eo q no vitauit ante. a. illum motum: dum erat venialis. ergo non cotraxit maculam omissionis ex eo q no vitabat tunc motu illum: sed ex eo q ante. a. no vitauerat. g non tenebaf vitare motu illum in. a. sed ante. a. et ita no tenebaf ad ipossibile. ¶ Cotra. ponaf q aliq voluerit ffginitate z postea fornicaf. inde sic. Istavoluit virginitate z non est absoluta a voto. qm pctm suu non absoluit ea: qm sic de pcto suo reportaret lucrum. g adhuc tenetur ad votu ffginitatis. sed impossibile est ista esse virgine: igitur tenetur ad impossibile. ¶ Ite iste tenetur reprimere motuz libidinis ateczfit mortalis vl postcz est mortalis Non pot dici q teneatur reprimere motu libidis anteczfit mortalis. qm inde sequeretur q declinare teneretur a pcto veniali. z ita pctm veniale eet in prohibitione. quod falsu est. Restat ergo q iste tenetur reprimere motu libidinis postcz est mortalis. Simus ergo in. a. et. a. sit instans in quo primo motus ille est mortalis. inde sic. Iste tenet reprimere motu istu: sed motu in. a. impossibile est q reprimat ipse in. a. cu. a. sit. g tenet ad impossibile. ¶ Item quilibet tenet conteri de pctis suis qm hoc est preceptum: z illud preceptu potest aliquis omittere hoc no est dubiu. ponaf q omittat illo preceptu in. a. Inde sic. Ille omittit in. a. ex hoc q non conterit. Aut tenetur coteri in. a. Aut non. Si no: ergo non omittit in. a. ex hoc q no coteritur in. a. Si dicit q tenetur conteri in. a. Sed hoc est impossibile: cu. a. sit. g tenetur ad impossibile. ¶ Ite ponatur q iste fornicet. ide sic. Iste tenetur nucz peccare mortaliter: g tenet abstine

Arguit.

Secundo.

Tertio ad idem.

Quid volutarium.

Augustin; scdo ad ide.

Tertio per augustinu.

Quarto.

Eusio.

ptra qua ar

scdo ad ide

In oppm.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

re semp a pcto mortali: g tenetur obstinere i. a. a pcto mortali. Sit. a. instans in quo fornicaf Sed impossibile est q abstineat a pcto mortali i. a. qm fornicaf in. a. g tenet ad impossibile. ¶ Ite quilz tenetur credere. aliquis pot omittere ex hoc q no credit. ponatur. Iste omittit in hoc instati ex hoc q no credit in hoc instati: g tenetur credere i hoc instanti. Eodem modo tenetur/ sperare/ diligere/ et conteri de pctis suis in hoc instati: g tenetur moueri istis cttuor motib; in hoc instati. sed hoc e impossibile per se ergo aliqs tenetur ad impossibile per se Quod oes negant. licz dicat q multi teneatur ad impossibile q accides: tm dicit q nullus tenetur ad ipossibile p se. ¶ Solutio. Quida dicut q tenemur ad ipossibile p accides. tm dicut q nullus tenet ad impossibile p se. Sed q; nobis videf q ad obiectiones q facte sunt no posset sufficieter rnderi: nobis videf q nullus tenet ad impossibile siue per se siue p accides. ¶ Ad primo obiectum contra hoc dicim; qm illa que fregit votu virginitatis no est absoluta a voto: tm non tenet ad virginitate sz tenet ad ptinentia oimodi sicut pz; vm patet q ipa non reportat lucrum de pcto suo. licz non teneatur ad virginitatez vt prius: qm ad hoc obsoluit ea impossibilitas ¶ Ad secundu dicim; q quilibet tenet primere motu libidinis atecz fit mortalis: z tenet reprimere tpm du est venialis: vt sic declinet a mortali non vt declinet a veniali: qm per repzessionem venialis declinat ho a mortali Ridiculosa aut est opinio eor q dicut q tenemur reprimere motu libidinis dum est mortalis. Idem em est acsi diceret q aliquis tenet vitare tuc tm ne cadat in foea: qui iam cecidit in ea. Sz no valet hec argumetatio. Iste tenet reprimere motu libidinis anecz fit mortalis no z reprimit: ergo omittit antecz fit mortalis. m q hoc nu omittit importat deformitate z pricipaliter significat carentia actus debiti. dicim; em q carentia actus debiti et deformitas q inde prouenit nuncz sunt simul. Q dicim; q ipossibile e aliqe omittere m hanc significatione. Sz si omittere significet tm deformitate omissiois: tuc dicendu est q ille q no reprimit motu libidis omittit in illo instati i quo ille motus omissiois incipit esse mortalis: z omittens deformitate omissionis cotrahit. No ex hoc q non facit in hoc instati quod tenet facere in hoc instanti. sz ex hoc q non facit in hoc instanti quod prius tenebaf facere in hoc instati vel ate. Sicut si preceptu eet alicui q cogitaret de deo ante terminu hui; diei. Si no cogitat no e culpabilis an terminu hui; diei. Non pot dici q otrahat maculam omissionis ante terminu huius diei ita q in aliquo instanti ante. qm inter illud z terminu diei est aliqs tps totum in quo pot cogitare de deo et iplere illud preceptu. Patz g q talis argumetatio non valet. Iste tenebaf cogitare de deo ante terminu huius diei et no cogitauit: g omisit ante terminu hui; diei. Debet em addi. vel otraxit maculam omissiois in termio huius diei. qd verum est: quia tuc primo fuit culpabilis. Et q hoc sic patz solutio ad scdo obiectu. ¶ Ad tertio obiecu dicim; q aliqs pot omittere ex hoc q non coteritur in hoc instati. non tm dicim; q iste tenet coteri in hoc instati: q; hoc impossibilitas eu absoluit. sed tuc omittit. i. macula omissiois otrahit: q; non pteritur in hoc instati: nec est otri; cu prius cotinue teneret coteri in hoc instati vel ante. ¶ Cu em homo peccauit no statim omittit ex hoc q non pteritur. qm impossibile esset q statim conteretur. qm ad hoc q aliqs coteratur oportet q prius deliberet cogitando de pcto suo/ et pena eterna/ z iusticia dei z hmoi. vn dant ei indutie a deo: scz tps deliberatiois. qm si a iudice seculari datur indutie: multo fortius a iudice spuali. quia benignus est Sed cstu tps precise detur ei nemo scit. Tenetur ergo pteri in tpe indutiar vel in termino illius tpis. z si non pterit in tpe illo vl in termino tpis omittet in termio tpis. i. otrahit maculam omissiois. Tuc em primo est vituperabilis z omittit ex hoc q tunc no coteritur: cu non fuerit prius cotritus et tenebatur prius conteri in hoc instati vl ante. Si tm fiat vis in hoc q pteritio exigit tps. qm ad hoc q aliqs coterat opz multa precedere vt dictu est Scm hoc dicendu est q iste no omittit in termio tpis indutiar: sz in instati i quo primo efficitur impotes pteri in tpe indutiarum. Est em gnalis doctrina q si aliqs tenet ad aliqua actione i hac die: si illa actio no exigat tps ad sui impletione sed pot; impleri i instati tuc trahitur omissio in termio no citra Si aut illa actio exigit tps ad sui ipletione: tuc otrahit omissio no i termio sed citra in instate i quo primo efficit ipotes iplere actione illa in hac die. ¶ Ad aliud dicim; q cu dr: Iste tenet nunc peccare mortalit. hoc verbum peccare tenet ibi pro futuro tm no pro pntiqda id quod est in pnti siue affirmatio siue negatio ia no subest libero arbitrio. Sicut nullus tenet no peccasse: qm no subest libero arbitrio. eode modo nullus tenetur no peccare in hoc instanti: qm no peccare in hoc instanti non subest libero arbitrio. ia.

Quinto.

Solutio aliquorum.

Opinio doctor; q nul; tenet ad impossibile

Ad primu.

Ad scm.

Ridiculosa opinio.

Hec argumentatio non valet.

Q; tenemur reprimere motu libidinis.

Aliqs dr omittere.

Ad tertiu.

¶ Quest 10 incidens.

Item cu quilibet teneat credere: queri qm omittit aliqs ex hoc q non credit Et obicit de paruulo no baptizato: vtru in instati in quo incipit esse adultus omittat credere. Probaf q sic. quonia si decederet dnare in inferno sicut adultus. ergo propt aliqd pctm mortale. non nisi propter pctm omissiois: qm pctm actuale no fuit i eo Sed nullum peccatu omissionis fuit in eo nisi illud quo omisit credere. nulla enim omissione potuit vituperari pot; ea qua omisit credere. quonia credere est primus bonus act; ad que quis tenetur. ergo restat q in illo instati omisit credere.

Q; q sic.

¶ Contra. Omisit credere: g tuc tenebaf credere vel prius. sed non prius: qm non erat tuc in statu in quo posset posse vti li. ar. ergo in illo instanti tenebaf credere. sz hoc impossibile erat q crederet tunc: igit tunc tenebaf ad ipossibile. ¶ Solutio. Dicim; q non omisit in statu in quo prio fuit adultus. quonia ad hoc vt teneaf: exigit tempus deliberationis. oportet enim considerare creaturas q sunt via ad credendu deu. Ideo dns dat puero idutias qn venit ad adulta erate: vt videret creaturas z coferat ad creatore Nemo aute scit cstuz

In oppm.

Solutio.

Ad quartu

No e certu

q̄tū tēpus dat de⁹ ad deliberāde

tps deliberatiōis dat precise tali incipiēti esse in adulta etate sed bñ scim⁹ q; dat et aliq̄tū tps deliberatiōis: in quo tpe si nō credit ptrahit omissionem in termio illi⁹ tpis. sicut dictū est de ptritione. Omittit em̄ credere in termio illi⁹ tpis: quia

Ista via est dulcis.

non credit in illo cū pri⁹ tenet credere i illo vl an te non pri⁹ credidisset. qm̄ hoc ē omittere ꝑm hāc opinonē ꝑm quā dicim⁹ q; null⁹ tenet ad impossibile. et si moreretur iste hō ante terminū illius tē potis iudicaretur sicut paruul⁹ nō sicut adultus: licet in veritate sit adultus. qm̄ nōdum habuit tēpus in quo posset facere ꝓpetentur ea q̄ sunt adulti. Sed ꝑm opinionez illoꝝ qui dicunt q; aliquis

Scōz alios

tenetur ad impossibile. omittere est aliquid nō facere incontinenti in quo tenetur aliquid facere. Et notādum q; aliq; existēs in mortali tenet credere: sperare: diligere: conteri. sed si est omissor verum est omissionē fidei esse primā in eo: qm̄ motus fidei naturaliter est prior in iustificatiōe. Sz postq̄ credidit: pōt omittere/sperare/diligere vel conteri: si negligēs fuerit ad exercendū actus illos. vt patebit in seq̄nti q̄stiōe. ¶Ex hoc patz q;

Nēo simul tenetur ad ista q̄ttuor.

null⁹ tenet moueri sil̄ istis q̄ttuor motib⁹: scz motu fidei/spei/caritatis/et ptritionis. qm̄ hoc ē impossibile per se. Impossibile em̄ est aliquē moueri simul istis q̄ttuor motibus. qm̄ sic moueret aīa et simul et semel ad diuersa ex eadē parte. i. ex eadem vi. cum oīs motus cōtritiōis sit in aliqua vi aīe: oporteret q; eēt i eadē cuz motu fidei/ vl spei/ vel caritatis. z ita si simul moueret istis quattuor motib⁹: seq̄retur q; moueret ex eadē vi ad diuersa

Opinio alioꝝ.

¶Tñ quidā dicūt q; simul pōt aliq; moueri motu fidei/spei/z caritat; : vt ex diuersis potētijs diuersis motib⁹ moueatur sil̄. q̄ nō est incōueniēs ꝑm eos: et bñ pōt dici ita. Siliter possibile est q; aliquis ex diuersis potentijs moueat simul motu contritionis z motu fidei: vt in iustificatione ipi Jn qua aūt vi sita sit ptritio de pctis inferius patebit. ¶Ex ꝓdictis videt q; quicūq; peccat pctō

Conclusio ex dictis.

actuali: peccat pctō omissiōis. vt ille qui fornicat peccat pctō actuali: et peccat pctō omissionis ex eo q; pri⁹ tenebat vitare motū mortalē libidinis z non cauit. Q; cōcedimus simpliciter. ad hoc em̄ data est hoi prudētia et tēperātia: vt per tales virtutes caueat mot⁹ illicitos mortales. ¶Sed ꝑm hoc videt q; aliq; habeat infinitas omissiones simul z semel. qm̄ illa omissio est pctm̄ mortale. igit tenet vitare illā z nō vitat: ergo ex hoc omittit. z ita si ꝑm hoc ptrahit omissionē: eadē rōne ptrahit tertiā z q̄rtā ex eo q; non vitat. et sic in infinituz. z ita simul et semel ptrahit infinitas omissiōes. q; ptz esse falsū. ¶Dicim⁹ q; null⁹ omittit ex eo q; nō vitat p se eā omissionē. qm̄ omissio nō debet vitari ꝑm se sed per aliō. Jn hoc eī vitat omissio q; vitatur motus illicit⁹ qm̄ ex hoc incurrit omissio: q; incurritur mot⁹ illicit⁹ quē debebat hō cauere. et ideo cauetur omissio q̄ vitatur motus illicitus.

Solutio.

¶Tertia q̄stio vtrū dormiēs peccet omittēdo.

Af q; sic.

Jrca tertiū capitulū q̄rit: vtrum dormiens pōt omittere. ¶Q; videt. ponat q; abbas ꝓcipiat monacho q; surgat ad matutinas. ille autē inebriat se et obdormit nec audit cāpanas: nec surgit ad matutinas. Jste tenebatur surgere z nō surrexit: ergo omisit Queritur q̄ qm̄ omisit. Si q̄ dormiebat. Cōtra. In oppm̄. Tunc non erat in statu in quo posset vti libero arbitrio: igit tunc nullo modo peccabat. sicut puer non peccat q; nō est in statu in quo possit vti libero arbitrio. Si dicit q; omisit q̄ inebriauit se. Cō Euasio. tra. Poterat cōteri de ebrietate añ matutinas et Cōtra qui surgere tpe debito: igitur adhuc non omittebat. Preterea. Non dū tenebat surgere q̄n vigilabat: Secundo. ergo nōdū erat inobediēs: igitur nōdū erat omissor precepti: g̃ non omisit q̄n vigilabat nec q̄n dormiebat. ergo simplicit er nō omisit. ¶Ad hoc di- Opinio alicunt quidā q; omisit vigilando ex eo q; non posuit quoꝝ. in corde suo sollicitudinem surgēdi ad matutinas anteq; dormiret Illa em̄ sollicitudo euigilasz eū sicut sollicitudo iuuenis qui sollicit⁹ est pascere accipitrē suum mane euigilat: eū mane. et magistrū siliter qui sollicitus est surgere mane ad legēdum. Cū igit abbas ꝓcipit monacho q; surgere ad metutinas: intelligit ei duo ꝓcepisse: scz ipsuz surgere et ipsā sollicitudinē ad surgere. ¶Sz cō- Contra hāc tra hoc est. qm̄ sine illa sollicitudie pōt audire cāpanas et surgere ad matutinas: g̃ non tenebat ad illam sollicitudinē. Ad hoc dicimus q; cum ꝓrecit Solutio. pit abbas monacho. z̄. intelligit pia cōditio: scz si audierit cāpanas. ¶Tñ dicimus q; nūq; aliqs Null⁹ omittit omittit dormiēdo: tñ si p̄sciētia dictat mōacho q; tit dormien sine sollicitudie nō sit auditur⁹ cāpanas: vl dictat do. et q; tali hora solet pulsari ad matutinas et q; sine sollicitudine surgere nō posset. tūc ex hoc q; tenetur ad opa circūspectōis tenet ponere talē sollicitudinē in corde suo anteq; dormiat Si aūt posuit Nota dilitalem sollicitudinē in corde suo āteq; dormiat: et genter. tamen dormit nec audit cāpanā nec surgit ad ma Ad. argutinas: dicimus q; nō omittit. Et non valet hec mentum. argumētatio. Preceptū erat ei q; surgere ad matutinas et nō surrexit hora debita: g̃ omisit. Et hoc ideo q; nō tenebatur surgere absolute: sz sub hac conditione si audiret cāpanas. Et dicimus q; qm̄ ꝑceptū agnebriauit se nō omisit: tñ ebrietas fuit mai⁹ peccatū q̄ si nichil preceptū esset ei. ex eo em̄ q; erat ebriatem. ei preceptū q; surgat ad matutinas magis debuit cauere se ab impedimētis: et ita ab ebrietate.

¶Quarta questio. Utrū omissio finis sit pctm̄.

Jrca quartū capitulū q̄rit: vtruz mo- q̄stio quarsit in ꝑcepto. i. vtrū q̄cq̄d tenet fa ti capituli. cere: teneat facere ex caritate. ¶Ui- Af q; non. det q; non. qm̄ aliqs pōt honorare parētes ex naturali pietate sine pctō: q; natura non habet vicīū. ergo aliqs pōt honorare parentes sine pctō z nō ex caritate nō g̃ tenemur honorare parentes ex caritate. nō g̃ quicq̄d tenemur facere: tenemur facere ex caritate. ¶Item Secūdo q; Aug. ōt q; declinare a malo semp vitat penā: sed augustinū. non semp meret palmā. g̃ fit aliq̄n sine caritate z tamē est bonū: q; vitat penā. g̃ possum⁹ declinare a malo non ex caritate sine pctō: z ita nō tenemur declinare a malo ex caritate. non ergo quicq̄d tenemur. z̄. ¶Itē ōt btūs Greg. Jnteri fac boni Tertio per quicquid potes: vt deus illustret coz tuū ad penigregoriū. tentiā. Et ptz q; ille qui ē in mortali peccato

Solutio.

pōt facere aliqd bonū sine pctō nō ex caritate: vt dare elemosinā. et hmōi. g̃ q̄cq̄d. z̄. ¶Ad hoc dicimus q; tenemur ad opa virtutū siue ad opa meritoria nō in specie sed in gñe. qm̄ sufficit aliquem moueri q̄cūq; motu meritorio: siue ille mot⁹ sit fidei/ siue spei/ siue caritatis siue cuiuscūq; alterius virtutis. z hoc ꝓbat sic. Jste tenet moueri motu caritatis aliquo instāti. demonstret illud. Jste tenet moueri motu caritat; in hoc instāti. Contra. Ille pōt moueri motu fidei vel spei sine pctō i illo instāti: g̃ nō tenet moueri motu caritat; illo. Hoc modo pōt ꝓbari q; ad nullū motū specialē alicuius virtutis tenet aliqs. quod ipsi asserunt. ¶Sz contra. Non tenetur ad opa virtutū nisi quia sunt in precepto. sed opera virtutū specialia z i specia li sunt in precepto. g̃ tenemur ad opa specialiavir tutū. ¶Item iste prelatus videt q; si fidem predi cet multi ꝙuertētur: si nō predicet multi subuertē tur. Cōst at q; in hoc casu tenetur iste ꝑdicare fidē ergo tenet moueri motu fidei: et ita tenet moueri motu specialis ꝙtutis. ¶Itē q̄n aliqs tentat de luxuria tenet resistere tali tētatiōi et non pōt nisi motu tēperātie: z ita tenet moueri motu specialis ꝙtutis. ¶Ppt hās et hmōi obiectiones tradi mus predictā opinionē nullam esse. Alij dicūt q;

Secundo.

Tertio.

q̄ hoc ꝓz im probatio opinionis.

non tenemur ad opa virtutuz siue ad opa meritoria. qm̄ sicut ꝙtutes nō sunt in ptāte li. ar. ita nec opa ꝙtutū. sed sufficit si facim⁹ q̄ō i nobis ē. sicut

Alia opio.

dicit btūs Greg. Jnteri fac. z̄. Et q; sit ver. ꝓbatur. qm̄ aliqs pōt diligere deū naturali dilectiōe sine pctō: igit nō tenemur diligere deū ex caritate. ergo multo fortiꝰ nichil aliud tenemur facere ex ea ¶Itē indirecte si aliqs tenet moueri motu caritatis in aliquo instāti. querit i quo? Si dicat q; in quo instāti cogitat de bñficijs dei. Sz in eodē instāti poterat moueri motu dilectiōis naturalis ad diligēdū deū sine pctō igitur tunc nō tenebatur diligere deū ex caritate. Si dicat q; in illo instāti tenetur diligere deū ex caritate in quo cogitat dei bonitate dei. Cōtra. Jn illo instāti pōt ipse moueri motu fidei vel spei. non igit tenebat moueri motu caritatis in illo. ¶Itē nō tenemur ad virtutes: q; non sunt in nra potestate: ergo eadem rōne non tenemur ad motus formatos: q; nō sūt in nra ptāte. ¶Cōtra. Deformatio opez ē in prohibitiōe: g̃ informatio est in ꝑcepto. igitur tenemur ad faciēdū precepta ex caritate. ¶Itē ꝑcepta nō sunt data nisi ad hoc vt p eoꝝ impletionē acquiram⁹ vitā eternā. qm̄ ꝓpt hoc lex dei dicitur testamētū: q; sunt littere hereditatis: vt p eas habeatur hereditas eterna. ergo precepta legis dei data sunt principaliter vt eis acq̄ram⁹ siue meream⁹ vitā eternā: ergo tenemur ad mereri vitā eternā. sed mereri vitā eternā est moueri motu formato ad habēdā illā: z ita tenemur ad mot⁹ formatos. ¶Item indirecte Si per legem dei nō tenemur ni si ad motus informes z per li. ar. potest quilibet moueri motu informi sine caritate. ergo per li. ar. sine caritate potest aliquis seruare totam legem dei. sed si aliquis seruat totam legē dei salua bitur: igitur aliqs pōt sine caritate saluari. et ita si non tenemur ad motus formatos: falsum est q;

Tertio.

Cōtra hāc opionē af. Secūdo.

Tertio.

dicit apls. Finis ꝑcepti ē caritas. ¶Itē moyses dicit in Deutero. Juste q; iustū est exeq̄ris. g̃ alii quis modus est in ꝑcepto. ¶Itē cū dr. Diliges dñm deū tuū. z̄. hoc est preceptū z mod⁹ precepti. Sed hoc potius est preceptū q̄tū ad modus q̄ ꝙtum ad actū. qm̄ actum pōt habere quilibet stultus: sed motū meritoriuz facit modus g̃ potiꝰ tenemur ad modū q̄ ad actum. ¶Item btūs Ja- Sexto per cobus ōt Qui offendit in vno factus est oīm reus Jacobum. Et ōt ibi glo. Qui offenderit in vno mādato caritatis: oīm est reus. igitur tenemur ad implendū mādatū caritatis: g̃ tenemur ad motū caritat; . nō g̃ tenemur ad mot⁹ informes. ¶Quod concedim⁹ Solutio. his rationibus dicētes vniuersaliter q; quicquid Nota. tenemur facere: tenemur facere ex caritate ¶Ad Ad primū. primo obiectū dicim⁹ q; hec argumētatio nō valet. Jste pōt honorare patrē. z̄. z non ex caritate nō ergo tenemur eos honorare ex caritate. Siliter non valet hec argumētatio. Jste pōt diligere deum naturali dilectione sine pctō z nō ex caritate igitur non tenet diligere deū ex caritate. q; licet aliquis teneat diligere deū ex caritate: tñ nō tenetur ad diligendū semper eū ex caritate. vñ qñ aliquis diligit deū naturali dilectōe non tenet tunc diligere eum ex caritate. qm̄ est in apprehēsione que ē tm̄ gñatiua naturalis dilectiōis. Qñ ei aliq- A q̄ causat quis apprehēdit bñficia dei siue deūt bñficuz et naturalis dilectio. hoc tm̄ apphendit de deo: talis apphēsio nō est gñatiua nisi naturalis dilectiōis: z ideo nō omittit tunc si nō diligit eū ex caritate. Eodē modo licet aliqs teneat honorare parētes ex caritate: tñ nō tenet ad hoc vt qñcunq; honorat eos honoret ex caritate. sicūt nō tenet aliqs ad hoc vt qñcūq; Ad quat- diligit deū diligat eū ex caritate. ¶Ex hoc patz tuor primo solutio ad quattuor prima obiecta. tunc tm̄ tenet homo diligere deū ex caritate qñ habet caritatē et est in apphensione que est naturaliter gñatiua motus caritat; . Qñ em̄ aliqs habens caritatem cogitat q; de⁹ est summe suauis in quo sūt oēs delicie: tūc tenet moueri motu caritatis in ipsū. z si tūc nō moueretur motu caritatis: omitteret. Nec tunc posz moueri motu naturalis dilectiōis: qm̄ non eēt tūc i eo apprehēsio gñatiua naturalis dilectionis tm̄: ne q; tunc posset moueri motu alterius ꝙtutis. qm̄ ex quo apprehēsio gñatiua caritatis erat in eo: nō poterat tūc eē in eo apprehēsio gñatiua alterius ꝙtutis. ¶Ex hoc ptz solutio ad quīto obiectū. et q; ita sit patet: q; ōt btūs Aug. q; fide/spe/z caritate colit de⁹. cū ergo teneamur colere deū: tenemur colere ipm motu fidei/spei/z caritatis. Sed mot⁹ fidei habet suā apphensionē precedentez q̄ est gñatiua ꝓprie eius: illā scz qua apprehēdit deū vt primā veritatē cui sup omnia est credendū. et hmōi. Siliter apprehensio ꝓprie gñatiua motus spei est qua apprehēditur deus vt summa largitas qua seruētes suos liberalissime remūerat bonis eternis. Apphensio autez ꝓprie gñatiua mot⁹ caritatis est qua apprehēditur deus vt sūma bonitas in qua sunt oēs dilicie. Eodē modo cuiuslibet virtutis mot⁹ habet suā apprehēsionem precedentem: neq; tenetur hō moueri motu alicuius virtutis nisi qñ habet virtutē et qñ est

Qñ tenet hō diligere deū ex caritate.

Ad primū. Augustin⁹ Act⁹ fidei spei et caritat; a q̄ cognitiōe fiūt

ꝓtra ista aſſ. in eo apphensio gñatiua motꝰ illiꝰ ꝝtutis. ¶ Sz contra. Jn q̄lz instāti poterat iste moueri motu fidei: ſz ſi in aliquo istāti poterat iste moueri motu fidei non tenebatur moueri motu caritatis in illo instanti: maxime ꝑm illos q̄i dicūt q̄ non possumus simul et semel moueri motibus plurium virtutum. ergo in nullo instanti tenebaſ iste moueri motu caritatis. ꝙ autē media sit vera probatur. qm̄ ſi aliquis pōt moueri hoc instanti motu fidei: non teneꝫ moueri motu caritatis in eodē instāti. qm̄ ſi aliq̄s implet aliq̄ mādatū in aliquo instāti non teneꝫ adimplere aliud in eodez instanti. cum ambo simul ſiplere nō possit. z ita media ꝓpositio

Solutio. est vera. ¶ Solutio. Dicimꝰ q̄ media est falsa: ſi ue hec determiatio in aliq̄ instāti. determiet hoc ꝝbū poterat. siue hoc ꝝbū moueri. ſz ſi ad vtrūq̄

Sēſus ꝓpo ſit. z diuiſ. verbū ponaſ determiatio: vera est ꝓpositio ſi ec eſſ est vera: ſi in aliq̄ instanti poterat iste moueri motu fidei: tunc non tenebaſ moueri motu caritatis in eodē instāti. Hec tñ etiā vera est cū vna determiattōe. ſi aliq̄s pōt moueri motu fidei in hoc instāti: non teneꝫ moueri motu caritatis in eodē. qm̄ verba nō possunt modo pertinere nisi ad vnū instās. ſed ſi ponaſ hoc verbū poterat. ibi cū vna

Ad aliud. determiatiōe: ꝛba possunt ꝓtinere ad diuerſa instātia ¶ Ad aliō dicimꝰ q̄ nō tenemur ad ꝝtutes ideo q̄ ꝝtus nō est opꝰ liberi arbitrij. ſed opa virtutū sunt opa liberi arbitrij: z ideo licet nō teneamur ad ꝝtutes: tñ tenemur ad opa ꝝtutū. et ideo quia tentio respicit omissionē: omissio vero actū.

Omissio Hec argumētatio nō valet. Est eñ omissio priuatio boni actus non habitus. ¶ Ex predictis ꝓtz q̄ hec argumētatio nō valet. Jste teneꝫ diligere deū ex caritate z nō diligit eū ex caritate: g̃ omittit. q: sicut dictmu est: non quo tiēſcūq̄ aliquis diligit: teneꝫ ipm diligere ex caritate. qm̄ aliq̄ bonū est diligere ipm naturali dile

Hec ſiſſ nō valet. ctione. ¶ Eodē mō non valet hec argumentatio Jste teneꝫ honorare pr̃ez. z̃. ex caritate: z honorat eos no ex caritate: igit omittit. qm̄ nullꝰ omittit ex omissiōe tali diligēdo deū: nisi cū habēs caritate habet aꝓhēſionē ꝓprie generatiuā caritatis: z ex dilectiōe dei collatiue videt q̄d debeat proximo. in tali casu teneꝫ moueri ī primū ex caritatē motu alteriꝰ ꝝtutis: sicut tūc dādo elemosinā nō ex caritate omittit: tñ datio elemosine nō est pctm̄. sed omissio motus caritatꝫ est pctm̄: cuꝫ non moueaꝫ illo motu quo teneꝫ moueri Jlle aūt qui nō habet caritatē in tali statu non teneꝫ facere aliq̄d ex caritate: cū nō habeat vñ possit. ſz ꝑm consiliū bti Greg. teneꝫ ſe ꝓparare ad ſuſcipiēdū gratiā. et ideo non omittit nisi q̄n est in mora: vel quando cogitat de deo et de pctis ſuis collatiue: tunc eñ tenetur dolere de pctis ſuis.

¶ Cap. 3. De negligentia.

hieremias. Gregorius in iob. Dicto de omissione: dicendum est de negligentia que videꝫ esse quedā omissio. Hieremias dicit. Maledictꝰ q̄ opꝰ dei negligenter facit ¶ Jtē btūs Greg. dicit sup locum illū Job. Verebar oia opera mea. duo in bonis sunt timenda. desidia z fraus. Desidiam facit minor amor dei. Fraudez facit nimius amor sui: dū ꝓ bñ actis tacita hūani cordis gꝛa vel fauoris aura aut quelz res exterior desideraſ De ista fraude dicit Hiere. Maledictus homo q̄ opꝰ dei facit negligēter vel fraudulenter. De qua dicetur postea q̄n agetur de fine actionū. Hic autē q̄stio huius rei dicēdū est de negligētia siue desidia. ¶ Que capituli q̄d ritur g̃ q̄d sit negligētia siue desidia. Si dicaſ q̄ ne est negligētia idē est q̄ indeuotio. g̃ quicūq̄ facit opus tia. dei sine deuotiōe incurrit illā maledictionē. ergo Aſſ q̄ nō sit ſi quis dat elemosinā non apponens cor incurrit indeuotio, maledictionē: licet ꝓtius habuit bonā voluntatē. Cōtra. Jlla datio processit a bona volūtate: ergo non est pctm̄. igitur per illā nō incurreꝫ illa male dictio. ¶ Jtē illa auctoritas. Maledictꝰ hō qui Secundo, opus dei negligenter facit. Aut intelligiſ de opibus priuilegiatis tñ: vt de cōsecratione eucharistie et baptiſmo: aut de oībus opibꝰ z solis factis ex caritate: aut de oībus bonis gñaliter q̄ sunt in p̄cepto. Si de priuilegiatis tñ. Sz dicere horas Dicere hocanonicas nō est tale opꝰ priuilegiatū. qm̄ aliq̄s ras in pctō pōt dicere horas canonicas sine pctō: habens tñ cōscientiā mortalis pcti. g̃ quātūcunq̄ negligenē dicat hic nō incurrit illā maledictionē. qꝰ aperte falſuz est. Si de solis opibꝰ factis ex caritate: tūc ꝑpossibile ē q̄ aliq̄s incurrat illā maledictionē q̄a omnis qui tale opus facit: meretur vitā eternaz. z sic maledictionē nō incurrit. Si gñaliter de oībꝰ opibus in p̄cepto legis dei. g̃ quicūq̄ dat elemosinā sine deuotiōe siue sine diligētia: incurrit illam maledictionē. qꝰ ptz esse falſū ¶ Jtē negligēter Tertio. et diligēter sunt ꝓtraria: meritorie z demeritorie sunt cōtraria. ſz quicūq̄ facit opus dei negligenē facit illꝰ demeritorie: g̃ q̄cūq̄ facit opꝰ dei diligēter facit meritorie illud. Contra. Aliquis exñs in mortali pctō facit opꝰ dei diligēter: nō tñ meritorie. ¶ Ad hoc dicēdū q̄ illa auctoritas intelli- Solutio ad gitur in pluribus casibus. vel qñ aliq̄s omittit ex quorum. toto opus dei: vel qñ facit opus dei cum accidia siue cū murmuratione: vel qñ aliquis dicit horas canonicas sine deuotiōe ex ꝙsuetudine. ¶ Sz p- ꝓtra expoſi bat q̄ nullo istoꝝ casuū dz itelligi illa auctoritas tionē aſſ. Primo obicitur contra primuz casum sic. Qui ex toto omittit opus dei nō facit opus dei: z q̄ nō facit opus dei negligēter non facit opus dei: et ita non incurrit illam maledictionez. ¶ Preterea. Ne Secundo, gligentia et diligētia sunt dispositiōes actiōis: g̃ neq̄ negligētia neq̄ diligētia est vbi ex toto omittitur actio. Et sic illa propositio nō est intelligenda in primo casu. Qꝫ neq̄ in secūdo sit intelligen Ad idem, da probaſ. q: aliq̄s ſeruꝰ facit opus sibi iniunctū diligenter: et tñ cum accidia z murmure. ergo negligēter facere nō est facere cū accidia z murmure. Qꝫ nō in tertio casu sit intelligēda probaſ. qm̄ Ad idem, q̄n aliquis dicit primo horas canonicas indeuote: non peccat mortaliter. eadē ratione nec ſcōo nec tertio. z sic de aliis. q: indeuotio nō est maior secundo vel tertio q̄ primo. Sit ita positū et sint eedē oēs alie circūſtātie. ergo cōſuetudo illa non est pctm̄ mortale: g̃ per illam nō incurritur male dictio. ¶ Solutio. Dicimus q̄ dupleꝫ est negli- Solutio ſz gētia. Est eñ negligētia qua homo est negligēs. doctorem. et ꝑm hoc negligētia est omissio tēporis. de qua Dupler neprius dictum est. Est etiā negligētia qua aliquid gligentia.

Consilium salomonis. Omissio modi. dicitur facere negligēter. z ꝑm hoc negligētia est omissio alicuius circūſtantie debite inesse actiōi quam teneꝫ facere. vt omissio tpis vel modi. Tēporis: vt cū aliquis teneꝫ facere aliquid et tarde facit illud. Cōtra illud qꝰ dꝰ salomō in puerbijs. Noli dicere amico tuo cras reuertere: cuz statim possis dare. Omissio modi est qñ aliquis omittit informare actionem suam caritate quando debet eam informare. sicut dictū est prius. et talis negligentia est dispositio actionis: sicut diligētia qua aliquis aliq̄d facit diligenter. Hanc scōam negligentiā copulat hoc verbū negligēter in predicta

Ad oia argumēta predicta excepto vno. auctoritate. ¶ Per hoc ptz solutio ad oēs precedentes obiectiones excepta illa de cōtrarietate. ad quā respondemꝰ sic. Negligēter z diligēter sūt contraria: meritorie z demeritorie sunt cōtraria. sed omne opus bonū qꝰ fit diligēter fit meritorie z̃. patet q̄ nō valet: q: plus exigitur ad meritū q̄m ad demeritum. Qñ in talibꝰ cōtrariꝭ ponꝰ tenet consequētia in contrario q̄m consequentia in ipso. qñ. ponꝰ deberet inferre sic ergo oē opus quod fit meritorie fit diligēter. Qꝰ verū est quia quod fit meritorie fit debito tpe. debito mō. qꝰ est cōtrarium negligentie ꝑm q̄ est pctm̄ mortale. qm̄ nulla negligentia in hac scōa significatione est pctm̄

Sicut nulla omissiōe ꝓprie venialis ita nec vlla negligentia. veniale: sicut nulla omissio est pctm̄ veniale. quia ꝑm hoc non est negligētia nisi omissio circūſtātie ad quaz tenebatur homo. z ideo hmōi omissio est pctm̄ mortale. Si autē ad illā circunſtātiam non tenetur eius omissio non est peccatū. tamē posset distingui negligētia que esset indifferens. vt ſi aliquis differat opera dei ad q̄ tenetur: tñ non intm̄ differt q̄ omittendo peccet mortaliter. sed ſi citiꝰ operaretur diligentior esset z magis strenuus in operādo. et ideo dicit negligenter opari: qm̄ non multum diligēter aut multū ſtrenue opatur. licet aliquātulū diligent opetur q: nō omittit aliquid

ꝓtra hoc aſſ ad qꝰ teneamur ſcz vltꝰ vel modū. ¶ Sz obicitur. ponatur q̄ ille iuſtificeꝫ. Jſte moueꝫ motu fidei z motu ꝓtritiōis: ergo facit opꝰ dei z ſubito: q: in primo instanti ſue iuſtificationis. g̃ facit opus dei nulla adhibita diligētia: ergo non facit opus dei diligēter. et ꝓstat q̄ illꝰ facit meritorie. Non ergo quicūq̄ fit meritorie fit diligēter. qꝰ ꝓz negatum est. quia ſi ita eēt in p̄dictis cōtrarijs non esſet ꝑnūtia in cōtrario nec in ipſo. quod est contra

Solutio. artem Aristotelis. ¶ Dicimꝰ g̃ q̄ hec argumētatio nō valet. Jſte facit hoc ſubito: g̃ nulla diligentia adhibita facit hoc. ꝑm q̄ diligētia est opposita negligentie. de qua dꝰ Maledictus homo qui facit opus dei negligenter. Cū quandoq̄ dꝰ diligentia magna p̄deliberatio ad aliqꝰ opꝰ faciēdū. Et sc̄m hoc necessaria est p̄dicta argumentatio

Qſtio icidēs ¶ Jtē querit vtrū ille q̄ dicit horas canonicas ſine deuotione: teneaꝫ eas repetere vel reiterare.

Solutio. ¶ Ad quod dicimꝰ q̄ ſi dubitat vtrū dixerit eas an nō: teneꝫ reiterare. ſed nō est ibi negligētia niſi ſit ibi omissio tpis: vt ſi dicat vltra tps debitū ſicut illi qui dicūt matutinas in hora meridiana: vt

Nota diligenter. niſi ſit ibi omissio finis vt qñ teneꝫ referre ad deū z non refert: quod aliqñ cōtingit licet difficillimū sit determinare quando hoc contingat.

Secunda pars huius tractatus continens sex capitula. Cap. 1.

Dicto de delicto: dicēdū est de omiſſo. i. de pctō actuali. Prio de eiꝰ diffinitiōe. Scōo vtrū oē pctm̄ sit volūtariū. Tertio de fine actiōis: scz qs finis informet. Quarto vtrū pctm̄ actuale mensuretur ꝑm intentionē. Quinto vtrū euētus seqns aggrauet pctm̄. Sexto. vtrū voluntas z opus sint idē peccatum.

¶ Vtūs Aug. sic diffinit pctm̄ actuale. Pctm̄ ē q̄d pctm̄ ſz dictū vel factū vl̄ cupitū ꝓtra legē dei. vt ꝑcupiſcētia dicaſ quelz volūtas q̄ est pctm̄ interi. z est sensus. Pctm̄ ē actꝰ ꝓtrariꝰ legi dei: ſiue exterior ſiue interior. Sed ꝑm eos qui dicūt q̄ pctm̄ inꝝtum pctm̄ nihil ē. dicēdū q̄ ꝓtrarietas qua pctm̄ est ꝓtrariū legi dei nihil ē. sicut oppositio qua negatio ē opposita affirmationi nihil est sed opponitur ei ꝑ modum nō essendi: nō ꝑ modū essendi. ita pctm̄ ꝑm q̄ pctm̄ est ꝓtrariū legi dei ꝑ modū non essendi. Et notādū q̄ pctm̄ dꝰ quodlz illoꝝ quattuor. mala voluntas: mala actio: macula aie: z deformitas. vt dicatur deformitas priuatio naturalis boni q̄ deformat aiam: eo modo quo priuatio alicuiꝰ partis naſi deformat hoiem exteriꝰ. Propriſſime aūt malū culpe dꝰ priuatio bōi. qm̄ hoc ſolū i nobis est culpabile ꝑ q̄ i nobis imago dei obſcuraſ z destruitur. Hec actio nec volūtas dicitur mala: niſi q: diminuerit imaginē dei in nobis

¶ De macula aūt querit quid ipa sit. z dicūt multi q̄ idē est macula aie q̄ deformitas ſiue priuatio boni naturalis: et idē est q̄ malicia qua hō dꝰ malus. z hoc marie dicunt illi q̄ dicūt q̄ q̄quid est a deo est. illi solēt dicere q̄ pnitas ad male agēdū: nihil est. ¶ Cōtra. Ex frequēti bene agere relinquitur i aia habitꝰ ad bene agēdū: g̃ eadē rōne ex frequenti male agere: relinq̄tur habitus in aia ad male agendū. ¶ Preterea. Videmꝰ aliquos q̄ non possūt abſtinere a fornicatiōe. ſimiliter fures qui non possūt abſtinere a furto. hoc nō niſi ꝑpter pnitatē illā quā habēt ad male agendū. g̃ habitꝰ ad male agendum est aliquid. Si p̄cedatur. ¶ Contra. Habitus ad bene agendū est virtꝰ: g̃ habitus ad male agendū est pctm̄. ſed constat q̄ habitꝰ ad male agēdū nō est mala volūtas: nec mala actio vel deformitas. relinq̄tur g̃ q̄ habitꝰ ad male agēdum ſit macula. ¶ Quod etiā ꝓbari pōt per locū a cōtrarijs ſic. Habitꝰ ad bene agēdū est pulchritudo aie q: est virtꝰ: g̃ habitus ad male agenduz ē turpitudo aie ſiue macula. g̃ macula nō est priuatio boni ¶ Preterea. Si habitus ad male agēdū ſit aliquid: ſeq̄tur q̄ opa demeritoria habent qualitates ſibi ſubſtractas ſicut opa meritoria. Jnde et iam ſequitur q̄ q: aliqs est malus male agit: ſicut quia aliquis est bonꝰ bene agit. ſicut eñ ex habitu bono ſequūtur bōa opa ſic ex habitu malo ſequūtur mala opa. ¶ Nos dicimꝰ ꝑm oēm opionē q̄ habitꝰ ad male agēdū est aliq̄d z est macula aie ſicut habitꝰ ad bene agēdū est virtus z decor aie. Tamen nō est gñaliter verū q̄ q: homo est malus male agit: ſed generaliter verū quia bonus est bene agit. qm̄ in primo male agere non quia est malus male agit: ſz econuerſa quia male agit malus

Pctm̄ supponit ꝓ q̄tuor. q̄d proprie peccatum. q̄d macula. Opinio aliquorum. ꝓtra hāc aſſ Secundo. In oppm̄. Secundo. Tertio. Solutio ſz doctorem.

Dis actus bonꝰ includit aliꝫ positiuum.

est. ¶Ex hoc ꝓz ꝙ nō ē gñale vez ꝙ male actiones habeāt sibi qualitates substractas: sz gñaliter est verū ꝙ bone actiones habeāt qlitates sibi substractas. Et ideo potius ꝺr de bonis actiōibꝰ ꝙ habeāt qualitates substractas cꝫ de malis.

¶Scḋa questio vtrū volūtas sit circa pctm̄.

QUm aūt pctm̄ sit motus interiꝰ vel exteriꝰ ꝓtrariꝰ legi dei: interiꝰ causa est exteriꝰis. qm̄ mala volūtas siue ꝓcupiscētia est causa male actiōis. Et ex hoc ꝓz ꝙ ꝓcupiscentia siue cupiditas est radix oīm malorum. ¶Sed ꝓtra. Superbia est ītitiū oīs pcti sicut dicit Aug. ergo supbia est radix oīm malorū: non ergo cupiditas. ¶Itē infidelitas ē radix oīm malorū. ꝓbatio. Fides est principium oīm bonoꝝ. ꝺr etiā Aug. qꝺ infidelitas est pctm̄: quo retēto oīa retinent: quo dimisso oīa dimittūtur. ġ si infidelitas est radix oīm malorū: non ġ cupiditas. ¶Itē super illū locū epistole Joh. Quicqḋ ē in mūdo: aut est cōcupiscentia carnis/aut ꝓcupiscētia oculoꝝ/aut supbia vite. dicit Aug. ꝙ oēs amatores mūdi non habent nisi hec tria in qbus oīa vitioꝝ generat ꝓtinent. Aut igit Aug. appellat ibi gñam materiam: aut gña ġsi origies. Nō pōt dici ꝙ materiam: qm̄ nō oē pctm̄ ꝓtinetur sub vno illoꝝ triū vt homicidiū et sitta. ġ vocat gña id est origines. ergo tres sunt origies oīm malorū. nō ergo cupiditas ē radix oīm malorū. ¶Itē septē sūt vicia capitalia: ġ septē sunt vicia q̄ sūt radices oīm malorū. non ġ sola cupiditas. ¶Item sup illū locum ps. Tollite portas principes vras. ꝺr Aug. Due sunt porte mortis. amor mūdanus: z timor mūdanus. Et sup illū locū. ps. Incēsa igit z suffossa. dicit ꝙ omnia pcta aut nascūtur ex cupiditate male inflāmante aut timore male humiliante. ġ cupiditas z timor sunt due radices oīm malorū: nō ergo sola cupiditas. ¶Sz ꝓtra. Septē dona spūssancti non sunt principia oīm bonorū. imo fides/spes/caritas: ergo septē vicia septē donis cōtraria nō sunt radices capi. oīm malorū. quare ġ ꝺnr capitalia cū nō sūt capita oīm malorū. ¶Solutio. Ad primū dicimus ꝙ cōcupiscentia siue mala volūtas est radix oīm actualiū pctorū. qm̄ ē cā efficiēs oīm malarū actionū z ign̄e z in nūero. Sz cupiditas. i. amor mundanus est radix oīm malorū. Ideo scz ꝙ non est aliqꝺ genꝰ pcti qꝺ nō nascat ex cupiditate aliquādo. Nec valet hec argumentatio. Supbia est radix oīm malorū: nō ergo cupiditas Et hoc ꝺr quia cū ꝺr supbia est radix oīm malorū vl cupiditas est radix oīm malorū: sic cōprehenduntur gña singulorū non singula generū. Sed si ꝙprehendū tur singula generū tūc necessaria eēt agumētatio qm̄ illa diuersa in specie nō ꝓprie esse possunt z in eoḋ gñe causa eorūḋ nūero sz bñ possunt eē cā eorūḋ in gñe diuersoꝝ in nūero. ¶Similiter dicimus ꝙ hec argumētatio nō valet. Infidelitas ē radix oīm malorū: nō ergo cupiditas. vtrūq; ei est radix suo modo. Cōcupiscētia ꝙ modū cause efficientis vt dictū est. Infidelitas ꝙ modū deficientis ꝺm ꝙ infidelitas est carētia fidei. sicut defectꝰ alicuius mēbri vel alicuiꝰ potētie est claudicatio nis causa in equo. Si aūt infidelitas ē falsa opinio de deo. tūc ꝓz ꝙ infidelitas ē cā efficiēs oīs pcti i gñe. nichilominꝰ tm̄ cupitas. sicut ꝺr de supbia cupiditate Et ideo ꝺr Aug. ꝙ pctō infidelitatis retento oīa retinētur: z eo dimisso remittuntur oīa. qꝺ fit ꝙ fidē formatā. ¶Ad tertiū dicimꝰ ꝙ ꝓcupiscētia carnis z concupiscētia oculoꝝ et supbia vite sunt tria gña vicioꝝ. i. tres origines. Nec valet hec argumētatio. Tres sūt radices oīm vitiorū: non ġ vnica radix. qm̄ ille tres ad vnā reducūtur tanq̄ ad suā causā Sicꝫ septē sunt capitalia vicia. et ita septē origines vitioꝝ. z tm̄ vna est origo quia oēs alie reducūtur ad vnā. s. ad supbiam vel auariciā. Ex vtraq; em̄ nascuntur oīa alia pcta in gñe. ¶Sicꝫ rēsp̄ōdemus ad seq̄ns obiectum. qm̄ amor mūdan⁹ z timor mūdan⁹ sunt due porte mortis. tm̄ vna est porta: qꝛ vna reducit ad aliā. Quod em̄ fit timore amittēḋi ꝙ alia: fit cupiditate ꝙ alium. sicꝫ qꝺ fit timore mortis fit cupiditate huius vite. Cupiditas aūt est causa timoris mundani.

¶Cap. 2. vtrū omne pctm̄ sit volūtariū.

QUrca ꝺm capitulū querit vtruꝫ oē pctm̄ sit voluntariuꝫ. ¶Probat ꝙ sic. qm̄ oē pctm̄ est ex ꝓcupiscētia vt dictū est. et ꝓcupiscentia idē est ꝙ ꝓprium volūtas: ergo omne pctm̄ est ex ꝓprio voluntate: ergo oē pctm̄ est volūtariuꝫ. ¶Item Aug. dicit. Oē pctm̄ adeo est voluntariū ꝙ si nō est voluntariū nō est pctm̄. ¶Itē ois motꝰ est naturalis vel violentus vel volūtarius: sed nullum pctm̄ est motus violentus vel naturalis. ergo oē pctm̄ cū sit motus erit motus voluntariꝰ: ergo oē pctm̄ est voluntariū. ¶Itē Arist. dicit ꝙ virtus est habitus volūtarius: ergo ois virtus est in voluntate: ergo oē viciū est in volūtate: qꝛ cōtraria sunt nata in eaḋem z circa idē: ergo oē pctm̄ ē voluntariū. ¶Itē rōne ꝓbatur sic. volūtate hois manēte in sua bonitate sine corruptiōe malitie nichil est pctm̄. qꝺ ꝓbatur ꝙ hoc ꝙ in terra pax hoi bꝰ bōe volūtatis. z habita pace habētur oēs virtutes. et habita oī virtute nullum pctm̄ est in hoie: ergo voluntate hois existēte bona nullū pctm̄ est in hoie. ergo omne pctm̄ aut est in volūtate aut ē ex voluntate: ġ oē pctm̄ est volūtariū. ¶Cōtra. Obicitur de illo q̄ coactus peccat. iste coactꝰ facit hoc: ġ inuitꝰ igit nō volūtarie facit hoc z peccat. igit nō oē pctm̄ est volūtariū. ¶Preterea: iste coactꝰ facit hoc et volūtas cogi nō pōt ergo facit hoc nō volūtariꝰ: ergo pctm̄ eiꝰ nō est volūtariū. ¶Itē demōstret aliqs q̄ ignoꝛāter ꝓmittit symoniam. ¶Iste ignoꝛant facit hoc: igit nō voluntarie: qꝛ si sciret nunq̄ facere neq; vellet. qm̄ firmit ꝓposuit se nunq̄ peccare: ġ iste nullo modo vult peccare z peccat ġ eius pctm̄ est nō voluntariū.

¶Itē btūs Aug. ꝺr ꝙ hoc qꝺ ipe ꝓiꝰ dixerat ꝙ oē pctm̄ adeo ē volūtariū ꝙ si nō ē volūtariū nō ē pctm̄ Intelligit de actuali pctō ade qm̄ illꝺ pctm̄ fuit volūtariū tm̄. qm̄ nō ꝓcessit ab aliq̄ infirmitate impellēte igit pcta q̄modo ꝓcedūt ex aliq̄ infirmitate nō sūt volūtaria igit non oē pctm̄ est volūtarium. ¶Preterea obicit de originali pctō qꝺ nō est voluntariū. quoniā non ꝓcedit a volūtate cuz puer nō habeat motum li. ar. ¶Solutio. Concedimus ꝙ oē peccatū est voluntariū rōnibꝰ prediꝫ

Ad primū. ctis Ad primo igit obiectū dicimꝰ ꝙ hec argumētatio nō valet. Iste coactꝰ facit hoc: nō igit volūtarie. Et eni duplex volūtas. s. absoluta z collata siue determinata. volūtas absoluta est qua aliqs vult aliqḋ ꝓpr̄ se sine collatiōe ad aliꝺ. Collatiua vō tas collatiua siue determinata est qua aliqs vult aliqḋ nō ꝓsideratiōe sui: sz ꝓsideratiōe alicuiꝰ cause ipellentis. Est ġ in ꝓdicta argumentatiōe fallacia ꝓntis. s. ab inferiori ad supius negādo. qm̄ negat vtrūq; cū ꝺeberet negare volūtatē absolutā tantū: qꝛ bñ sequit. Si aliqs facit aliquḋ coactus non facit illud volūtate absoluta: sz facit illud volūtate determinata. Sicut ei dicit Arist. Tales actiones voluntarie sunt dū fiunt. ¶Ad scḋm dicimꝰ ꝙ volūtas non pōt cogi coactione fufficiēti. pōt tm̄ cogi coactiōe efficiēti. ¶Ad tertiū dicimꝰ ꝙ hec argumētatio nō valet Iste facit hoc ignoꝛāter nō ġ volūtarie. qm̄ ille q̄ ignoranꝫ ꝓmittit vult facere hoc sed nō vult volūtate vniuersali: qꝛ non vult hoc inq̄tū ē symonia vl inq̄tū est pctm̄. Sz vult hcc inq̄tū videtur sibi vtile: z hec est dupler Iste nullo modo vult peccare. Si res huiꝰ verbi transit in actū singatū per infinitū pure falsa est. si in actum cū deformitate vera. ¶Ad aliud dicimus ꝙ Augustinꝰ intelligit de primo pctō ade illud quod dicit. Omne pctm̄. ⁊c. z ꝺicit oē peccatum. i. oīm pctm̄: qꝛ oēs peccamus in illo. et illud re vera pctm̄ pure fuit volūtariū qm̄ adā nō habebat aliquā ifirmitatē q̄ ipelleret ipm̄ ad peccādū. Sed pctā q̄ modo facimꝰ nō sunt pure volūtaria: quia sūt ex ifirmitate. vt ꝺr i Sen. pnt sūt sensus hois ab adolescētia sua i malū. vñ. ꝺr Apls. Qꝺ nolo hoc ago. et ꝺns in Sen. Nō pmanebit spūs meus in hoie in eternū: qꝛ caro est. ¶De pctō originali dicimꝰ sicut dicit Aug. ꝙ nō est volūtariū voluntate admota: sed voluntate amota.

¶Capitulū tertiū ꝓtinet tres questiones.

PRia q̄stio Aī ꝙ nullꝰ sit finis pcti

GIrca tertiū capitulū q̄rit de fine actōis qꝺ capitulū diuidit i duo. Prio inuestigabit de corꝛalibꝰ actiōibꝰ q̄s finis ipse ꝓmet eas vl deformet. Scḋo de spūalibꝰ actiōibus. ¶Primo q̄ritur q̄ sit ille finis ꝓpter quem actio ꝺr mala siue ꝓtra legē dei. Videtur ꝙ sola carētia finis debiti sit actio mala: qꝛ ꝺr Apls Siue māducatis siue bibitis oīa in gl̄iaz dei facite. Hoc est ꝓceptū apl̄i. ġ tenemur facere q̄cq̄d facimus ad gl̄iam dei: ġ si nō facimꝰ peccamꝰ mortaliter: ġ sola carētia debiti finis facit actionē eē pctm̄. ¶Tñ sancti implēt hoc ꝓceptū apl̄i: ergo q̄cq̄d faciūt faciūt ad gl̄iam dei: sed faciūt pcta venialia: ergo pcta venialia fiunt ad gl̄iam dei. qꝺ ꝓz esse falsū. ¶Propt hoc ꝺr ꝙ auctoritas apl̄i intelligēda est negatiue sic. i. nichil faciam⁹ ꝓtra gloriā dei. Sz hoc nichil est. qm̄ ꝺm hoc dormiēs potest implere hoc ꝓceptū z similiter ille q̄ est in mortali qñq; impleret illud qñ sez nichil facit cōtra gl̄iam dei. ¶Ideo ꝺicit quidā ꝙ nō est ꝓceptum sed ꝓsilium. Sed ꝓtra. Nos tenemur ad motus virtutū formatos. vt ꝓbatū est in. iiij. ca. superi⁹: ġ tenemur ad motus tēperātie formatos: ġ tenemur tēperate comedere et ad gl̄iam dei. Eadem ratione tenemur ꝺibere ad gl̄iam dei. eadez ratione tenemur oīa bona facere ad gl̄iam dei. igitur qꝺ ꝺr Apls est ꝓceptū non ꝓsiliū ¶Itē omnes motꝰ deformes sūt in ꝓhibitiōe: ġ eadē ratione oēs motus formati sunt in ꝓcepto. Sz oēs tales z soli ꝓtinent in illo verbo apl̄i: igit illud ē ꝓceptū z nō consiliū. ¶Itē Aug. dicit ꝙ oē pctm̄ est ex fomite q̄ est ꝓnitas ad malū igit eadē ratio ne si ꝓnitas ad bonū sit in hoie oīa bōa opa eius ꝓcedūt ex illa ꝓnitate. z ita in habente caritatē oīa opa eius erūt ex caritate. Sed ad oīa opa caritatis tenet quilibz. ġ libet tenet oīa bona facere ex caritate: z ita in gl̄iaz dei. igit qꝺ dicit apl̄s est ꝓceptū non cōsiliū. ¶Cōtra. Sic ita ꝙ iste negociet tm̄ hac intentione vt subumbret filios. Constat ꝙ ille non peccaret: ḋa nō habet malam intentionē nec actio eiꝰ est mala in se nec in collatione ad talē finē. imo bona est z vtilis talis actio igit ille tenet nō oē opꝰ bonū facere ex caritate nec ꝓpter gl̄iam dei. ergo qꝺ dicit apl̄s est ꝓsiliū non ꝓceptū. ¶Solutio. Dicimꝰ ꝙ est ꝓceptū. z intelligit affirmatiue: z cōcedimꝰ ꝙ tenemur māducare et bibere ex caritate ꝓ loco et tꝑe. vt qñ sumus in apprehēsione q̄ naturaliter gñatiua est motus caritaꝫ nō tm̄ peccamꝰ si qñq; bibimꝰ aut comedimꝰ z nō ex caritate: qꝛ nō tenemur ad hoc vt semꝑ bonā actionē referamꝰ ad finē debitū: ad deum scilz nisi ꝓ tꝑe z loco vt patebit inferius.

¶Patz igit ꝙ hec argumētatio nō valet. Tenemur bibere z omnia facere ad gl̄iam dei. ġ si nō facimus ꝓ eccauim⁹ mortaliter. ¶Ad ꝺm dicimꝰ ꝙ illud qꝺ dicit apl̄s intelligit de opibus bonis tm̄ vñ nō valet hec obiectio vel obiectū deveniali⁹

¶Qꝫ obicitur ꝙ oē malū opus est ex fomite. ⁊c. Dicimus ꝙ argumētatio non valet. qm̄ pauciora exiguntur ad opꝰ vicij q̄ ad opus virtutis. Sola enim apprehēsio mali sufficit ad hoc ꝙ moueatur ad malū. Sed ad hoc ꝙ moueatur hō ad bonū exigitur apprehēsio finis z circūstantiarū z collatio ad finē et hmōi multa. Et inde est ꝙ nō valet hec argumētatio. Apprehēsio etiā finis multiplex ē. qm̄ possū apprehēdere deū vt bñficū pure. et hec apprehēsio mouet me ad motū dilectiōis naturalis. Itē possū apprehēdere vt summū bonū z principium bonoꝝ: et talis apprehensio in habēte caritatē generat motū caritatis. Quilibet aūt apprehensio mali sufficit ad mouendum ad malum. et ideo non valet ꝓdicta argumentatio.

¶Secunda questio huius capituli.

ITem querit de illis q̄ constituūt sibi ꝺuos ꝑbi gra. ꝓponat ꝙ aliquis surgat ad matutinas ꝓpter deū et ꝓpter nūmos: qui nō surgeret nisi speraret se nūmos habiturū. q̄rit vtrū talis actio pōt eē meritoria

¶Probatio ꝙ nō. qm̄ dēpto nūmo non surgeret posito nūmo surgit: igr̄ principalit surgit ꝓpter nūmos: nō ġ principalit ꝓpt deū. Sz ipossibile q̄ alicuiꝰ actio sit meritoria nisi principalit fiat ꝓpt deū ġ ipossibile ē ꝙ talis actio meritoria sit ¶Itē iste surgit ꝓpt nūmos z ꝓpt deū: ġ vult seruire deo z māmone. Sz nēo pōt ꝺuobꝰ ꝺnis seruire: ġ nō seruit deo nec māmone: ġ nō seruit deo: ġ actio eius non pōt eē meritoria. ¶Itē surgit ad matutinas

Aī ꝙ non.

Secundo.

Cōfirmat p augustinū.

Tertio per Jo. i cano.

Augustinꝰ

Quarto.

Quinto.

In oppm̄.

Solutio.

Ad primū.

Quō cupiditas sit radix oīm malorum.

Ad aliud.

Quō infidelitas z cupiditas sunt cā malorum

Augustinꝰ

Ad tertiū.

Hec nō ꝓz,

Ad aliud.

Secundo.

Tertio.

Quarto ꝙ augustinꝰ.

Quinto de originali aī Solutio.

qnto rōe aī

In oppm̄.

Secundo.

Tertio per augustinū.

cōtra istas rōnes aī.

Solutio.

Hec argumētatio nō valet.

Ad scḋm.

Ad aliud.

Aī ꝙ non.

Secundo.

Tertio.

propter nūmos: ḡ surgit ex cupiditate. Sz ipossibile q̄ actio q̄ est ex cupiditate sit meritoria: ergo
Quarto. illa actio nō pōt esse meritoria. ¶ Itē surgere ad matutinas est res spūalis ⁊ est res ipreciabilis et surgit ad matutinas ꝓpter nūmos: ḡ rem ipreciabilem ponit sub ꝓcio: ḡ eiꝰ actio est symonia: ḡ nō
In oppm. pōt eē meritoria. ¶ Sed ꝓtra. Iste surgit ad matutinas vt nōmos habeat ex q̄bus p elemosinarū largitionē seruiat dōvt p seruitiū suū habeat vitā eternā: ḡ principalit surgit vt habeat vitā eternā Non ḡ ꝓio cupiditate ḡ nichil impedit quin actio illa possit esse meritoria vt ptz in exemplo ppheti co. mulier egrotans ex constipatione egritudine compulsa ad desiderandū vitaz eternā cogitauit q̄ non possit habere vitā eternā nisi seruiret deo: nec poterat seruire deo nisi sana ⁊ nisi laxaret ventrez: ideo voluit emere olera. ideo voluit ire ad forum ꝓpter olera vt laxaret ventrem vt fieret sana: vt seruiret deo: vt habeat btitudinem. Ex hoc ptz ꝙ oēs ille actiones sint bone cū illa sit bona in quā resoluunt. ea ratione volūtas qua iste hōvoluit surgere ad matutinas ꝓpter nūmū fuit bona: quia resolubilis est in primā voluntatē bonaz qua
Secundo. voluit habere btitudinē. ¶ Preterea. iste surgit ad matutinas vt habeat nūmos q̄ ei debent: ḡ surgit ad matutinas vt habeat q̄ ei debeꝝ: ergo nō peccat. Jn hoc forte dicet q̄ nō ē simile. q̄m ire ad fo-
Euasio. rum ꝓpter olera est actio corpalis. surgere ad matutinas est actio spūalis: et ideo nō licet surgere
ꝓtra hoc aī ad matutinas ꝓpter nūmos: q: est symonia. Contra. hoc pōt facere quilibet tā stultus q̄ sapiens clericus et laycus. sicut ire ad ecclesiā: ḡ nec hoc
Solutio. est spūale nec annexū spūali: ergo surgere ad matutinas ꝓpter nūmos nō ē symoniacū. ¶ Quod concedimus hac ratione. Vñ dicim⁹ q̄ surgit ad matutinas vt habeat nūmos ⁊ inde faciat elemosinam vt sic acquirat vitā eternaz. Oēs hmōi voluntates possunt esse meritorie si sint ex caritate.
Finis sub fine. q̄m licz ponere tpalē finē sub fine spūali. Si ḡ ponat tpalē finē vltimuz ipossibile est q̄ talis actio
Augustin⁹. sit meritoria. vñ Aug. Qui surgit ad matutinas ꝓpter nūmos ponēdo duos fines vltimos actio
Dictū sapientis sic intelligitur. demeritoria est. q: ex cupiditate est. De talib⁹ dictum ē in eccl⁹. ve ingredientib⁹ terrā duab⁹ vijs Si autē aliqs vult surgere ad matutinas vt oret ⁊ laudet deū ꝓpter nūmos. hec volūtas vel actio nō pōt eē nisi symoniaca ad quēcūq; finē referat. q̄m orare vl laudare deū ē res spūalis ⁊ ipreciabilis. sicut volūtas qua eꝰ vult dare prebendā ꝓpter nummos est symoniaca. licet inde nō velit hr̄e nūmos nisi vt faciat ecclesiam ꝓpter deum.

¶ Tertia questio tertij capituli.

Item querit vtrū ex vno motu caritatis informent plura seq̄ntia verbi gr̄a. ponat q̄ aliqs ꝓponat ex caritate se dare decē nūmos ⁊ primū det ex caritate: et alios det sucessiue ita tñ q̄ tūc nō cogitat actu de deo. ¶ Querit vtrū sc̄da datio vl tria sit meritoria. pbat q̄ sic: q: pcedit ex caritate q: ex ꝓposito
Aī q̄ sic. Euasio. primo: ḡ est meritoria. Si ōt q̄ non est meritoria: quia nō refert actualr ad deū. cōtra. Q̄ñ iste dat
ꝓtra quā aī elemosinā ꝓpter deū pri⁹ mouet i deū actu. postea cogitat de datione elemosine et de elemosina actu: ⁊ tūc nō cogitat actu de deo q̄m nō possum⁹ cogitare plura actu: et tñ illa datio elemosine est meritoria: ḡ ad hoc q̄ aliq̄ actio sit meritoria non opz q̄ agens cogitet de deo actu. ⁊ ideo nō opz q̄ referat actu illā actionē ad deū ad hoc q̄ sit meritoria. Si ōt q̄ sit meritoria. ¶ Contra. Cessante
Jn oppm. causa cessat effect⁹. Sz cessante iperiū caritatz: ḡ illa actio nō ē ex iperio caritatz: ḡ nō ē meritoria.
Solutio. ¶ Solutio. Notādū q̄ caritas mouet ꝓ tutē motiuam q̄ est in aīa. Virt⁹ aūt motiua q̄ est in aīa sc̄z
Virt⁹ motiua quid est. vis cōcupiscibilis vel irascibilis mouet virtutem motiuā iperatiuā q̄ est i corpe. Illa aūt mouet la certos ⁊ neruos. ⁊ sic fit mot⁹ voluntarie q̄ cōdiu durat ex eodē imperio meritorij⁹ est. q: pcedit ex impio caritatis p̄sentis siue ex iperio cōcomitāte
Glosa. siue p̄cēnte. Oēs igit actiones siue dationes tā sc̄a q̄ tertia ⁊ sic de aliis meritorie sūt ex quo sunt ex imperio caritatz. Iz illud iperiū p̄ceserit. Nec hz locū in volūtarijs vl etiā i causis efficiētib⁹ regula illa. Cessāte cā cessat effect⁹. tñ pcedim⁹ hanc. Illa sc̄da actio vl tertia actualiter refert ad deū: nō actu ipsi⁹ caritatis actualit p̄cipiēte: sed actu qui tūc exercet q̄ ex impio caritatz p̄cedētis mouet ad finē caritatz. Nec ē igit q̄ cōdiu hō mouet ex iperio caritatz p̄sentis tali motu mouet. Iz illō imperiū nō sit actualiter Sz si remouet iperiū caritatis tūc opz aliō venire iperiū ad hoc q̄ actiones seq̄ntes sint meritorie. vt si aliqs moueatur ex iperio caritatz vsq; ad eccliaz bti Stephani. Iste mot⁹ est meritoriꝰ ꝑm q̄libet sui partē. q̄m est ex impio caritatis q̄ est p̄sentialiter i subiecto licz illud iperiū p̄cesserit ⁊ nō sit. ⁊ Iz iste q̄ mouet mo
Nota differenter. uear in aliud cōm deū. dū tñ nō cadat interi a caritate Si em̄ caderet a caritate null⁹ motus eēt ei meritoriꝰ Si aūt reuocat illud iperiū ita vt cesset motus ille ⁊ postea incipiat ali⁹ mot⁹ tūc opz aduenire nouū iperiū caritatis ad hoc q̄ ille ali⁹ motus sit meritoriꝰ. ¶ Itē ponat q̄ aliqs vouerit ex
cōfirmatio opinionis. caritate se ituꝝ ad sc̄m Jacobū sed accelerat iter suū ex naturali pietate vt ibi videat ffrem suū quē diu non vidit. inde sic. Illa actio qua ille vadit ad sanctū Jacobū aut ē meritoria aut nō. pbatio q̄ est meritoria: q: est ex imperio caritatis. q̄m naturalis pietas nō excludit caritatē. ḡ est meritoria.
Cōtra hāc rōnem aī. ¶ Contra. Q̄z ille modo it nō est ex caritate. q̄m naturali pietate accelerat iter suū nō ex caritate: ḡ nō ex caritate it modo ḡ nō ē ei meritoriū ire modo ad sc̄m Jacobū. ḡ hec actio nō est modo ei meritoria.
Solutio Solutio. Dicim⁹ q̄ hec argumentatio nō valet Nichil ē meritoriū q̄ nō sit ex caritate. Iz q̄ modo it ad sc̄m iacobū nō ē ex caritate: ḡ nō
Falla figure dictiōis. est ei meritoriū. ⁊ est ibi ꝓmutatio p̄dicamēti. Q̄z em̄ it est ex caritate. q̄ tā cito it non est tñ ex caritate: Iz ex caritate ⁊ naturali pietate Silr nō valet hec argumētatio. q̄ iste modo it ad sc̄m Jacobuz non est ex caritate: ḡ nō est ei meritoriū Et est fallatia secundū consequens. q̄m esse meritorium est
Falla ꝓtis supertus ad esse ex caritate. Illud enim quod partim est ex caritate partim ex naturali pietate me

ritorium est. vt q̄ ille modo vadit ad sanctū Jacobum nec est ex caritate nec ex naturali pietate: sed ex illis duobus.

¶ Quartū capitulū de fine actionis. continet quattuor questiones.

Prima q̄o. Aī q̄ nō ꝓ apostolum. Consequenter dicendū est de spūalibus actionibus quō informātur vel deformātur a suo fine. ¶ Et ꝓio vtrū talis actio deformet a fine cupiditatis. videt q̄ nō. q̄m apl⁹ dicit. Siue ꝓ vitatē siue per occasionē annūcietur xp̄s in hoc gaudeo: Iz ⁊ gaudebo. Ex hoc apl⁹ gaudebat si xp̄s annūciabat ꝓ occasionem. Sed hoc est xp̄m annūciari ꝓpter lucrū tēporale: ergo apl⁹ gaudebat si xp̄s annūciabat ꝓpter lucrū tēporale: ergo finis cupiditatis non
Jn oppm. deprauat actionē. q̄d ptz esse falsū. Illa em̄ actio
Solutio. symoniaca ē et ibi ponit impreciabile sub precio: igit illa actio est mortale pctm̄. ¶ Solutio. Apostolus gaudebat nō de eo q̄ xp̄s annūciabat per occasionē: sed de cōsequēti sc̄z de p̄fectu audientiū quinde ꝓueniebat. sicut dicit btūs Jaco. Oē gaudiū existimate fratres cū in varijs tēptationibus inciderit⁹. Ibi dicit glosa. Jn varijs tēptatiōib⁹. i. in varijs cōcupiscētijs. Cōstat autē
Glosa. q̄ btūs Jaco. nō docebat eos gaudere de ꝓpriis motibus cōcupiscētie ꝓpter se: sed ꝓpter ꝓfectū. s. ꝓpter victoriā q̄ inde sequit. Unde apl⁹ nō dixit de hoc gaudebo: sed in hoc gaudebo. i. in pfectu
Aliter potest dici. hmōi qui ꝓuenit ex hoc vel pōt dici q̄ apl⁹ gaudebat de passione nō de actiōe gaudebat enim ex
Scōz aliqs eo q̄ xp̄s annūciabat. i. manifestabat. licet occasione illius qui p̄dicabat ex cupiditate. ¶ Si q̄s tñ vellet dicere q̄ annūciat et annunciatur idē significant sicut laudat ⁊ laudat. nulla hec solutio vltima. Sed nō opz hoc dici q̄m manifestatio passio est placio vocū quib⁹ exp̄imitur bonitas xp̄i. Scōm hanc solutionē cum ōr christus annūciat per occasionē ab isto. hec determinatio q̄ occasionē determinat verbū nō rōne passionis: sed ratione actiōis. i. nō scōm habitudinē quam habet ad noiatiuum: sed quā habet ad ablatiuum.

¶ Secunda questio huius capituli.

Secūdo querit. vtrū actio p̄dicatiōis deformet a bono fine. q̄d pbat. posito q̄ ille pauper nō habeat vnde sustētet ⁊ velit sustētari: ⁊ ex hac volūtate predicat ad hoc vt ex predicatione sua habeat vnde sustētet. queritur vtrū illa actio sit pctm̄. Si ōr q̄ sit pec
Aī q̄ non. catū. Cōtra. hec p̄dicatio actio nō p̄cedit ex mala arbore siue ex radice. q̄m volūtas qua ille vult sustētari est bona. nec refert ad malū finē. q̄m bonum est ei sustentari: ergo hec actio nō est mala.
Secundo. ¶ Preterea. ille laboradō in vinea vel i agro materiali causa lucri tēporalis vel vt inde sustentet nō peccat. Talis ḡ finis nō deformat talē actionem: ergo nec illā. cū em̄ nō sit mala nō facit malum. Si forte dicit q̄ licet ille finis in se sit bon⁹: tamē est indebitus respectu talis actionis. videt
ꝓtra quā aī potius cōtrarū. q̄m ei qui predicat debātur temporalia. Vñ apostol⁹. Si nos vobis seminauim⁹ spiritualia. ⁊c. Et iterū. Cōmunicet aūt is q̄ cathezizatur ei qui se cathezizat in omnibus bonis
Ad idem. Et ps. Sumite psalmū ⁊ date tympanū. Et in ecclesia. Jn diuisione sortis da ⁊ accipe. Et apostolus. Nō alligabis os bouis triturātis. Sic ḡ ꝓdicatori debet sustētatio vite: ergo sustātatio vite nō est finis indebit⁹ respectu predicatiōis: q̄m
Tertio. et debeꝝ. ¶ Preterea necessitas non hz legē. necessariū est isti vt sustēteꝝ et non hz vnde. Sit ita Necessitas aūt facit de eo q̄d alias eēt pctm̄ mortale q̄ non sit pctm̄. ¶ Itē aliqs pōt abstinere a
Quarto. pctō tantū causa vitādi penā tēporalē: ⁊ sic abstinendo nō peccat. Eadē rōne aliqs pōt abstinere a malo causa habendi aliq̄d bonū tpale tantū nō peccādo. Silr pōt facere bonū causa adipiscēdi bonū tēporale tm̄ nō peccādo: ḡ aliqs pōt dare elemosinā causa adipiscēdi bonū tpale tm̄ non peccādo. Eadē rōne pōt p̄dicare causa adipiscendi bonū tēporale nō peccādo. ¶ Cōtra. Est mer-
Jn oppm. cēnarius: q: tantū ꝓio lucro tēporali p̄dicat: ḡ ē ꝓmittēdus. Sed ꝓmissio nō habet locū nisi vbi ē pctm̄ ergo ibi est pctm̄. ¶ Preterea. Ille venit
Secundo. hac actiōe ꝓtra hoc ꝓceptū. gratis accipisti gratis date. ḡ hec actio est pctm̄. ¶ Itē iste ꝓpinat
Tertio. verbū dei causa tpalis emolumenti: ergo vendit spūale vt habeat tēporale: ergo cōmittit simoniam. ergo peccat mortaliter. ¶ Itē aut debemus
Quarto. māducare vt euāgelizem⁹: nō euāgelizare vt māducem⁹. Sed ille euāgeli: at vt māducet: ḡ peccat. ¶ Preterea. si aliqs prebendā daret ꝓpter
Quinto. nūmos q̄b⁹ se sustētaret peccaret mortaliter: q̄a faceret simoniā. Eadē rōne. iste cōmittit simoniam qui predicat vt habeat vnde sustēteꝝ. ¶ Q̄ō
Solutio. cōcedimus. q̄m p̄dicatio/consecratio/oratio act⁹ baptizādi: ⁊ hmōi sūt opa priuilegiata ⁊ spūalia ⁊ de re spūali. de q̄b⁹ precipit. gratis accepistis gratis date. ⁊ ideo nō possūt fieri causa lucri tpalis. ¶ Ad primū dicim⁹ q̄ p̄dicatio qua ille p̄di-
Ad primū. cat vt sustētetur duplicē hz radicē siue duplicē arboꝛē vnde nascitur. Prima radix est volūtas qua
Duplex radix actus. vult sustētari simplr: q̄ bona est. Scōa radix ē volūtas q̄ nascitur ex p̄dicta volūtate ⁊ libero arbitrio. s. volūtas qua vult p̄dicare vt sustēteꝝ. ⁊ hec volūtas ē mala ⁊ simoniaca. ⁊ ex hac tanq̄ ex mala arboꝛe ꝓcedit prauus actus p̄dicādi simoniacus q̄ malus est. q̄m ponit ipreciabile sub precio: ⁊ ita contēnit donū dei ⁊ deū in suo dono. ¶ Ad
Ad secūdū scōm dicim⁹ q̄ nō est simile de fossiōe in vinea vel in agro ⁊ de p̄dicatione q̄m fossio est actio corpalis: et ideo bene cadit sub precio tēporali. ¶ Ad
Ad tertium tertiū dicim⁹ q̄ sustētatio tpalis nō est finis debitus predicationi: sed est res debita p̄dicatiōi. nō res quā debet acq̄rere ex p̄dicatiōe: sed res quā meret ex p̄dicatiōe. vñ apl⁹. Qui arat in spe debet arare. i. q̄ predicat dz predicare in spe habendi necessaria. non tñ ꝓ spe habendi illa. vñ dñs in euāgelio. Dignus est operarius mercede sua vel cibo suo. ¶ Ad quartū dicim⁹ q̄ quedā sunt phi-
Ad quartū bita: q: mala et quedā mala: q: ꝓhibita. Jn scōo genere necessitas excusare pōt. Unde necessitas excusauit dauid q̄m comedit panes ꝓpositionis. q̄m comedere tales panes nō est malū in se: sed q: ꝓhibitū. Similiter discipuli excusanꝫ p necessitatē qua cōfricabant spicas ⁊ comedebant. Sed

vbi est aliq̄ malū in se: necessitas excusare nō pōt Unde cūvelle ꝑdicare propt̄ rēporale sit malū in se: necessitas in hoc casu excusare non pōt ¶ Ad vltimū dicim⁹ q̄ hec argumētatio nō valet. Aliquis pōt dare elemosinā causa adipiscēdi bonuz rēporale nō peccādo: ergo eadē rōne ꝑdicare qm̄ elemosinā dare est res corpalis z actio corpalis z de re corpali. z ideo pōt fieri p̄ re tpali sine pec cato. z ideo nō est simile qđ inducitur pro simili.

Ad vltimū.

¶ Tertia questio huius capituli.

Af̄ q̄ sic p glosam.

TErtio querit vtrū actio ꝑdicādi sit pctō ri mortale pctm̄. qđ videt. qm̄ sup illum locū ps. peccatori dixit deus. quare tu enarras iusticias meas. dicit glosa. Nō debet laudare cui obuiat cōsciētia: g̃ talis nō debet laudare siue predicare: ergo peccat. ¶ Preterea. mercēnario obuiat cōsciētia: igit̄ mercēnarius nō debet predicare. igit̄ ꝓhibendus est a ꝑdicatione: nō igit̄ tollerādus. ¶ Itē sup illud. et assumis testamētū meū p os tuū. dicit glosa. per os suū pollutū: igit̄ talis profert verbū dñi p os suū pollutū. z ita polluit nomē dñi g̃tū in se est: ergo peccat mortaliter. igit̄ est ꝓhibend⁹ nō ergo tollerādus. et ita mercēnarij nō sunt tollerandi.

Secundo.

Tertio per aliā glosam

Quarto.

¶ Itē predicare/cōficere/sūt opa priuilegiata: igitur sicut peccat aliqs mortaliter ꝑficiēdo si ei obuiat cōscia. ita ꝑdicādo. z ita mercēnarius ꝑdicādo peccat: z ideo est ꝓhibendus: z ita vt prius

Quinto p vnā glosam

¶ Itē sup illū locū. Nō est speciosa laus. cē. dicit glosa. Nō est speciosa: q̄ nō est missus. Sed si nō est missus predicando. qm̄ aplus dicit. Quō predicabūt nisi mittātur? z ita mercēnarij peccat. z inde vt prius. ¶ Itē aplus dicit. Castigo corpus meū z in ser. re. ne forte cē. glosa. Non dicit cū aliis legerim. Sed dicit. ne forte cū aliis predicauerim. Ex hoc videt q̄ ille q̄ non castigat corpus suū potest aliis legere: sed nō predicare. z ita mercēnarius nō pōt ꝑdicare vt prius. ¶ Con tra. Sup epistolam ad philippē. distingūtur tria genera predicatorū. s. pastores/mercēnarij/fures Pastores sūt amplectēdi. mercēnarij tollerādi. fures eiciendi. ergo mercēnarij sūt tollerādi z nō eiciendi. qđ ꝓbat per hoc qđ dicit dñs in euāgelio cū discipuli dixissent ei. Dñe vidim⁹ quēdā in nōie tuo demonia eiciētē: sed nō seqtur nos. et ideo ꝓhibuimus eū. dixit eis dñs. Nolite ꝓhibere. qm̄ qui me ꝑdicat non male loquit̄ de me. Qui nō est cōtra nos pro nobis est. z dicit glo. Nulli est arcendus a bono qđ habet: sed ꝓmouēdus ad bonū qđ nō habet. ¶ Solutio. Mercēnarius ē tollerādus ꝓpter fructū ꝑdicationis. ¶ Ad illd qđ obiicit. Ptō vtrū dixit de⁹ cē. dicimus intelligendum de manifestis siue notoriis pctōrib⁹ quoruz ꝑdicatio gn̄aret scandalū. vt si habeat fornicariā aperte z horret cōtinentiā peccat mortaliter qm̄ generat scādalū. z ideo ꝓhibendū est ne talis ꝑdicet. ¶ Qđ aūt dicit dñs. Nolite ꝓhibere: dupliciter soluitur vl̄q: occultū erat eis ꝓpter quē finē ꝑdicabat ille. vel q: ꝑdicabat bono fine. licet illi nescirent. ¶ Ad illud qđ vt ꝓhibetur laudare cui obuiat cōscia. Dicimus intelligēdū de illo cui⁹ pctm̄ est notoriū. qm̄ duplex cōscia peccati z predicandi obuiat. qm̄ scia dictat sei q̄ nō debet predicare: q: scādalizat. ¶ Ad aliud dicimus q̄ hec argumētatio nō valet. Iste ꝑfert nomen dñi per os pollutū: ergo polluit nomen dñi g̃tū in se est: q: nō profert nomē dñi p os pollutū inc̄tum pollutū: q: ex bona volūtate ꝑfert. Si aūt praua cōscia z ex praua volūtate ꝑferret ip̄m pollueret ip̄m g̃tū in se est. z talis mercēnarius bene debz remoueri a tali ꝑdicatione. vñ sup illud. quare tu enarras cē. dicit glosa. i. cōmuni sermone ad populū narras. ¶ Ad aliud dicim⁹ q̄ sūt q̄dā opera spūalia necessitatis: vt baptizare oratre: z ideo ista possūt fieri in pctō mortali: licet illud peccatum sit notoriū. Sūt etiā q̄dā opa excellētissima vt cōsecrare. qđ nō pōt aliqs facere cōscius mortalis sine mortali. qm̄ ꝓhibet ne qui accedat indignus ad mēsam dñi. ꝓpter dignitatē cibi q̄ sumit ibi. Sūt etiā opa spiritualia media: vt ꝑdicare. q̄ ꝓpter fructū fieri possūt in pctō mortali nō no torio. qm̄ si esset notoriū impediretur fructus predicationis. ¶ Ad aliud dicim⁹ q̄ licet mercēnarius nō sit missus tamē est permissus ꝓpter fructum quē facit. ¶ Ad aliud dicimus q̄ qui publice ꝑdicat z corp⁹ suū nō castigat reprobat̄a dño. Lectio aūt. i. inspectio librorū nō est ei prohibita nec alij g̃tūcūq̄ sit peccatores: sed lectio solemnis interdicitur ei sicut predicatio.

Ad aliud.

Triplex opus.

Ad aliud.

Ad aliud.

Cōtra dctā af̄ q̄ hiero.

SEcūdū hoc videt q̄ pinguissim⁹ predicans teiunū peccet mortaliter. Qđ videtur vellehtero. dicens. An nō cōfusio est ignominia xp̄m pauperē z mendicū fartis predicare corporib⁹ z ieiunorū doctrinā rubētes buccas tumētiaq̄ ora ꝓferre. z ita videt q̄ talis predicator peccet mortaliter. ¶ Eadē rōne qui habet duas p̄bendas z ꝑdicat pauptatē xp̄i: peccat mortaliter. eadē rōne z est cōfitēri, de quibus cōstat q̄ sūt diuites peccāt mortaliter predicādo pauptatē christi. ¶ Quod dicit hiero. intelligendū est de illis q̄ viuendo deliciose, se impinguāt. tales peccāt mortaliter ꝑdicando: q: scandalisant. Sunt aūt quidā pingues naturaliter qui bene possūt predicare nisi generent scandalū: z maxime vbi noti sūt. sed cauere debēt ne illi qui nosc̄t eos scādalizent q: causā scādali portāt secū. Q̄ aūt dicit Non est speciosa laus. Exponitur cē. sic est intelligendū. i. meritoria. vel nō est speciosa. i. ꝓueniēs: q: laudās nō ꝓuenit cū laudato

Eodemmō est confutatio.

Solutio.

Exponitur

illud dictū.

IJctū est q̄ mercēnarius est tollerādus. Cōtra vnū Sed ꝓbatur q̄ est amplectēdus. qm̄ super illū locū luce. Fac me sicut vnuz de mercēnarijs tuis. dicit glosa. Seruus ē qui timore pūtis pene vite vel future tēperat se a vicijs. Mercēnarius qui spe z desiderio regni celorū. Filius qui amore virtutū succensus q̄cq̄d ē cōtrariū illis detestat. vñ filius ꝑdigus in se reuersus famis suppliciū timens statū mercēnarij cupiebat. Sed pater nō cōtent⁹ minora concede re pristine dignitati filiū restituit. Et ita mercenarius est qui spe z desiderio regni celestis temperat se a vicijs. Sed tales sūt amplectēdi: ergo mercēnarius est amplectendus. ¶ Itē. mercēna rius abstinet a peccato amore regni. filius amore

dictū ꝑius

af̄ q̄ glosa.

Secundo.

virtutū. Sed regnū est dignius et melius q̄ ꝑt⁹: ergo melius est abstinere a pctō amore regni q̄ amore virtutis. ergo status mercēnarij melior est q̄ status filij. qđ est cōtrarium tam textui q̄ glose.

Ad aliud.

Solutio. Mercēnarius multipl̄ accipit. quādoq̄ est mercēnarius vt ois ille qui predicat: s̄z nō ex caritate qui est in pctō mortali. licet ꝑdicet ꝓpter deū. Sc̄o modo vt mercēnarius qui tantū predicaꝛ causa lucri vl̄ inanis gl̄ie. Tertio modo dicitur mercēnarius qui seruit deo spe z desiderio regni celorū. scōm hoc accipit hic. p⁹ nō meretur nec demeretur. Sc̄o demeret. Terti⁹ meretur z est amplectēdus. ꝓper hanc distinctionē patet solutio ad primo obiectū. ¶ Ad sc̄m dicimus q̄ amor mercēnarij est cupiscētia q̄ desiderat habere deū z frui eo. Et ideo vt mercēnarius: q: suā vtilitatē q̄rit. Amor vero filij est amicitia qua diligit deū z vult ei bonū q̄uis nō esset habiturus eā licet tamen sibi nulla sit vtilitas. Et ille amor filij qui est amicitia melior est z gratior deo quia magis gratuitus q̄ amor predictus mercēnarij q̄ est cōcupiscētia qui tamē bon⁹ est et gratuitus licet per eū querat hō suā vtilitatē. et hoc ideo q: nihil facit suā vtilitatē nisi deū. Distinguēda est ergo illa ꝓpositio: amor regni est melior q̄ amor virtutis. Est enī duplex ex amphibolia: q̄ amor virtutis pōt dici amor: quo diligitur virt⁹: z sic vera est. vel pōt dici amor: virtutis amor: quo virtute diligitur deus: z sic falsa. In hoc sensu accipitur in predicta auctoritate.

Solutio.

Ptz solutio ad primum

Ad scōm.

Amor filialis prestat amori mercenarij.

Amphibolia.

¶ Quarta questio huius capituli.

Af̄ q̄ sic.

VLtimo querit vtrū inanis gl̄ia q̄ est peccatū veniale deformet ꝑdicationē et faciat eā pctm̄ veniale ꝓbat̄ q̄ sic. qm̄ vana gl̄ia mortalis adueniens ꝑdicationi facit eā pctm̄ mortale: ergo eadē rōne vana gl̄ia venialis adueniens predicationi facit eā peccatū veniale. sed ꝑdicatiōe ap̄lor⁹ aduenie bat inanis gl̄ia: q̄a cōtrahebāt puluerē in pedib⁹. q̄ apostoli ꝑdicando peccabāt venialiter. qđ falsum ē: imo merebant. ¶ Solutio. Si aliquis incipiat predicare bona volūtate z postea occasione predicationis gloriet de hoc q̄ bene ꝑdicauit. talis gloria nō facit predicationē peccatū: siue sit venialis siue sit mortalis. Sed si vana gloria moueat hominē ad ꝑdicandū vt predicatio referat̄ ad finē inanis gl̄ie: tūc ꝑdicatio illa est mortale peccatū. Nō enī credimus q̄ inanis gl̄ia q̄ est venialis pctm̄ posset mouere illū ad predicandū qui habet caritatem. sic enī dormiret caritas. Predicatio enim est de deo z de his q̄ dei sunt. Et ideo cū primo ꝓponit predicare statim mouet caritas q̄ fortior est in infinitū q̄m inanis gl̄ia venialis. ¶ Ad ptz q̄ hec argumentatio nō valet. Inanis gloria mortalis ꝑdicationē prius meritoriaz pōt facere pctm̄ mortale: ergo inanis gl̄ia venialis predicationē pri⁹ meritoriā pōt facere pctm̄ veniale. qm̄ per mortale pctm̄ excludit caritas non per venia le. Unde aliquis pōt incipere predicare bona volūtate. sed ꝑdicationē illā postea refert ad inanē gl̄iam. tunc ꝑdicatio illa efficitur mortale peccatum scōm vltimā sui partē. Talē potentiā nō possunt habere inanis gloria venialis vt predicationē meritoriā referret ad suū finē. Impossibile est q̄ aliqs predicet ptz ex caritate partim ex inani gl̄ia: q: nulla est cōuentio xp̄i ad belial Sed bene posset esse in eo qui nō habet caritatē q̄ predicaret partim ꝓpter deū partim ꝓpter inanē gloriam. vt hō cōstituat sibi duos fines. z pōt esse q̄ illa predicatio sit mortale pctm̄ vel veniale: ꝑm q̄ inanis gloria est venialis vel mortalis. ¶ Utruz aūt nō habēs caritatē ex sola inani gl̄ia veniali pōt predicare pōt dubitari. Sed credim⁹ q̄ bene possibile ē q̄ tāta sit inanis gl̄ia venialis q̄ ꝓoccupet amorē dei naturalē z moueat ad ꝑdicādū.

Impossibile est ꝑdicare simul ex caritate et ex inani gl̄ia.

Dubium.

Opinio doctoris.

¶ Capitulū quintū de cōmensuratione operis secundum intentionem.

QUinto capitulo querit vtrū opus cōmensuretur scōm intētionē. ¶ Quod videt. qm̄ sup illū locū mathei. Bon⁹ homo de thesauro suo ꝓfert bona. sūt due glose interlineares quarū vna est hec: g̃tū boni intendis tantū boni facis. Altera est. g̃tū mali intendis tm̄ facis. Ex his duabus colligitur tertia regula gn̄alis. g̃tū intēdis tm̄ facis. ¶ Cōtra hāc regulā sic obicitur Dona tur q̄ ille cōmittat simplicē fornicationē z credit q̄ talis fornicatio nō sit mortale pctm̄: sed tantū veniale. Inde sic. Quātū ille intēdit tantū facit: sed ille intēdit peccare venialiter: ergo peccat venialiter ¶ Preterea si aliqs intēdit peccare mortaliter peccat mortaliter: ergo multo fortius qui intendit peccare venialiter peccat venialiter. cū deus proni⁹ sit ad remunerandū vel miserandū q̄ ad dānādum: igitur cū ille intendit peccare venialiter peccat venialiter. ¶ Cōtra apostol⁹ dicit. Ignorans ignorabitur. hoc aūt intelligitur de ignorantia iuris diuini qđ magis homo tenet scire. Sed scōm ius diuinū ois fornicatio ē mortale pctm̄: igit̄ nō ignorātia excusat illū quin peccet mortaliter: igit̄ ipe peccat mortaliter. non ergo venialiter. Sed ille intendit peccare venialiter. nō igitur g̃tū intendit tm̄ facit. ¶ Solutio. Hec est multipler. g̃tū intēdis tantū facis. q: hec dictio g̃tū potest teneri aduerbialiter. z sic etiā est duplex: q: hec dictio g̃tū pōt notare g̃titatē intensionis vt sit sensus. g̃tū intense intendit aliquis agere bonū vel malū. tantū bonū vel malū facit: z sic falsa. q: non tantūmodo penes intensionem intentionis attendit bonitas vel malicia actōis Sed penes alias circūstātias attēditur malicia. Bonitas vero pot⁹ penes radicē. Vel hec dictio g̃tū potest notare g̃titatē qualitatz vt sit sensus g̃tū bona vel mala est intentio: tā bona vel mala est actio: et sm̄ hoc est vera. Hoc enī est qđ dicit bt̄us Ambro. Affectus tuus operi tuo nomē imponit: q: si bonus est affect⁹ bonū est opus si malus: malū. vel ille dictiones tantū g̃tū possūt teneri nominaliter in accusatiuo casu vt sit sensus. Quātū intēdit aliqs facere tm̄ facit: z est idē sensus siue determinet transitionē huius verbi intēdit siue determinet hoc verbū facere subintellectū. Et sm̄ hoc falsa est sm̄ q̄ intelligitur pro bono: q: g̃titas bonitatis non attenditur tm̄ penes

Prima q̄o af̄ q̄ sic p glosas.

Cōtra hāc regulā af.

Secundo.

Solutio.

Hec ē multipler.

Quātū diuersimode sumit. s. aduerbialiter z nosaliter.

Ambro. si⁹.

Intendens multū mere ri non semp multū mereꝛ

illud quod intēdit: sed potius penes radicē. vnde nō sequitur. Si intēdis multū mereri multū mereris: vel si intendas parū mereri parū mereris. Sed ſm q intelligitur in malo z ascēdēdo z in genere vera est: vt sit sensus. Si intēdis multū peccare multū peccas.

Ad primū.

¶ Uā paret q hec argumentatio nō valet. Quātū iste intendit tantū facit. ſz ille intēdit peccare venialiter: ergo peccat venialiter

Fallatia vnius vocationis

impediente fallatia vniuocatiōis: qꝛ ille dictiones tm̄ cētum non tenebātur primus nisi pro cētitate pcti mortalis. z cōcludit ac si teneremꝫ pro cētitate pcti venialis.

Ad aliud.

¶ Similiter nō valet hec argumētatio. Si quis intendit peccare mortaliter peccat mortaliter: ergo si quis intēdit peccare venialiter peccat venialiter. qm̄ sola intēsio mortalis facit mortale. sed nō sola intentio venialis facit venialē peccatū: qꝛ nō solū illud qō intendit facit ad cētitatē pcti: sed etiā genꝰ pcti z alie circūstantie. vñ patet q si illa ppositio intelligit in descensu falsa est. qꝛ nō sequitur. Si ille intendit tantū peccare cētū peccauit lucifer tm̄ peccat. qꝛ in homine est circūstantia diminuens peccatū q̄ non fuit in lucifero. ſ. fragilitas nature et fragilitas pene. sicut ōt dñs in genē. nō pmanebit spūs meus in homine: quia caro est.

Dñs i genē.

¶ Item sint hic duo quorumvnꝰ cōmittat adulteriū alius simplicē fornicationem Sed ambo credūt se cōmittere simplicem fornicationē. nec alter eoꝝ hz intētionē faciēdi adulteriū. z in oibus sūt pares. preterq̄ in hoc q vnꝰ cognoscit cōiugatā: aliꝰ solutā

Iterum aſ.

Inde sic. cētū aliq̄s intēdit tm̄ facit: ſz isti duo intēdūt eq̄liter peccare. qꝛ nō intēdūt nisi fornicari q̄ equaliter peccāt.

In oppm̄.

¶ Cōtra. Unus adulteratur alius fornicat. sed adulteriū ē pctm̄ maius in genere q̄ fornicatio: q̄ cū oīa alia sint paria magis peccat qui adulteratur q̄ qui fornicat. qō concedunt quidā.

Opinio aliquorum.

¶ Sed cōtra. Ubi est par cōtēptꝰ ē par peccatū. sed ibi est par cōtēptus: ergo equaliter peccāt.

ȝtra hāc aſ Secundo.

¶ Itē genꝰ pcti non augmētat pctm̄ nisi in cētū neglectū. qō ꝓbatur per hoc: qꝛ si aliquis cognoscit nō suā credens cognoscere suā adhibita oī diligentia quā pōt z debet nō peccat. sicut dicit btūs ambrosius. z isti duo pariter negligunt genꝰ peccati: ergo equaliter peccāt cētū ad genus pcti. z cētū ad alia est omnimoda paritas: ergo simpliciter isti equaliter peccant. qō concedimus hac ratione.

Ambrosiꝰ.

¶ Hec valet hec argumētatio. Iste adulteratur. ille fornicatur z alia sūt paria sūt paria: igit qui adulteratur magis peccat q̄ qui fornicatur. qm̄ talis argumentatio teneret in simplici adulterio et in simplici fornicatione. Simplex adulteriū dico quādo aliquis adulteratur: z scit se adulterari. Similiter simplicē fornicationē dico quādo aliq̄s fornicat: z scit se fornicari sciens se cognoscere solutā. In talibꝰ em̄ semp verū est q adulteriū est maius fornicatione aliis paribus.

Solūtio. Ad primū.

¶ Sed vbi est mixtū adulteriū z mixta fornicatio. ſ. vbi ignoratur genꝰ peccati z negligitur. ibi potest esse q adulteriū z fornicatio sunt equalia peccata. etiā aliis paribus. ideo qꝛ equaliter negligitur genꝰ peccati.

Duplex adulterium

Arguitur i-

¶ Item sint hic duo quorū vnus intendit fornicari: sed in rei veritate adulterat. Alius autē intēdit adulterari: sed fornicatur. Queritur q̄s istoꝝ magis peccet. videt q qui adulterat: qꝛ in eo est genus peccati maius z alie circūstantie sunt pares: qꝛ circūstātie ꝓsone sūt pares. qꝛ vterq̄ laycus: z attributa cetera sunt paria. Sit ita: ergo primus qui adulteratur magis peccat.

quisitiue.

¶ Itē adulteriū est maius pctm̄ i genē q̄ simplex fornicatio. primꝰ cōmittit adulteriū. secundus simplicē fornicationē: ergo primus magis peccat q̄ secūdus.

Secundō.

Forte dicet q scōs nō cōmittit simplicē fornicationē: qꝛ cōmittit adulterium in volūtate. Sed cōtra.

Euasio.

Probatur q maius est adulteriū in re q̄ in volūtate sola. qꝛ qui ꝓmittit adulteriū in re: z in se peccat z in primū. Qui autē committit adulteriū sola volūtate in se peccat z nō in ꝓximū: ergo alijs paribꝰ magis peccat qui adulteratur in re q̄ qui volūtate sola. ita primꝰ magis peccat q̄ scōs.

ȝtra hoc aſ

¶ Cōtra. Ubi ē maioꝝ cōtēptꝰ maiꝰ pctm̄. Sed scōs magis ꝓtēpnit: ergo magꝭ peccat.

In ꝓtrariū

¶ Itē scōs intēdit facere maius pctm̄ q̄ primꝰ. qm̄ intēdit adulterari: z primꝰ nō intendit nisi fornicari. Sz cētū intendit vterq̄ tm̄ peccat: igitur scōs magis peccat q̄ primus.

Secundo.

¶ Itē anteq̄ volūtates istoꝝ exeāt in actum secundꝰ magis peccat q̄ primꝰ. qꝛ maiꝰ pctm̄ ē voluntas adulterandi q̄ volūtas fornicādi. Sed sicut se habet voluntas ad voluntatē. ita actus ad actū. Si voluntas scōi est maius pctm̄ q̄ voluntas primi: ergo actus scōi est maius pctm̄ q̄ primi. z ita scōs magis peccat q̄ primus. qō concedimus his rōnibus.

Tertio.

Solutio.

¶ Ad primū dicimus q circunstantie nō sunt pares. qꝛ quedā circūstantia ē in scōo q̄ multū aggrauat pctm̄ z facit q secūdus magis peccat q̄ primꝰ Illa autē circūstantia est opinio qua scōs opinat se adulterari.

Ad primū.

¶ Ad scōz dicimus q licet primus peccet in ꝓximū z in se scōs in se z nō in primū: tamen scōs magis peccat. qꝛ ſz non peccet actu in ꝓximū: tm̄ volūtate peccat in ꝓximū. qō maius q̄ peccare in ꝓximū solo actu sine intentione. qm̄ q actio sit mala habet a voluntate: nō ecōuerso. z ideo cum voluntas secundi sit peior: actus eius est peior.

Ad scōm.

Item dictū est q hec ppositio: cētū intendis tantū facis est falsa in bono scōz vltimā significationē.

Itez cōtra aliud dictū arguitur.

¶ Sed ꝓbatur q est vera in bono. quia sup predictū locū dicit interlinearis. quātū boni intendis tm̄ facis z in hac auctoritate nō pōt intelligi tm̄ nisi noīa liter.

Secundo.

¶ Itē deus est ꝓnior ad remunerandū q̄ ad cōdēnandum. Sed deus magis cōdēnat illuz qui magis intendit peccare: ergo deus magis remunerat eū qui magis intendit mereri: z ita ꝓpositio intelligenda est in bono.

In oppm̄.

¶ Cōtra. Meritum attenditur penes radices tm̄: et pōt esse q habens maiorē caritatē intendat minus mereri: z habens minorē intendat magis mereri igit nō cētum intendit mereri aliquis tantū mereꝝ: igit illa ppositio falsa falsa est in bono. qō cōcedimꝰ

Solutio.

¶ Et dicimus q illa interlinearis sic est exponēdo. cētū boni intendis tm̄ facis. i. cētū boni est in intētiōe tantū bona est actio. i. cētū bona est intētio tā bona est actio vt reducatur ad scōaz significationē

Ad scōm.

¶ Sed cōtra obiectū dicimus q hec argumētatio nō valet. Deꝰ est prontor ad remunerandū q̄ ad condēpnādum: sed magis cōdēpnat illū qui magis intēdit peccare: ergo magis remunerat eū qui magis intendit mereri. Et hoc ideo: qꝛ meritū attendit penes radicē tm̄: nō scōm intentionē. Demeritū aūt z scōm intentionē z scōz circunstantiā.

¶ Itē sint hic duo habētes pares caritates quorū vnꝰ vult ieiunare z ieiunat propter remissionē pctoꝝ suoꝝ. Alius siūiter dat elemosinas ꝓpter remissionē pctoꝝ suoꝝ. Sed ille qui ieiunat credit se facere maius opus z maius meritum q̄ faciat. Si ille qui dat elemosinas tantū intendit cētū facit. querit quis istoꝝ mereꝫ maiorez remissionē pctoꝝ. videt q primus scz ieiunans qꝛ intendit maius bonū facere q̄ alius ꝓpter remissionē pctoꝝ. Sed cētū bonū intendit aliq̄s tm̄ bonum facit: igit primus maius bonū facit ꝓpter remissionē pctoꝝ q̄ secūdus. q primus mereꝫ maiorem remissionē pctoꝝ q̄ scōs.

Arguit in quisitiue.

Secundo.

¶ Preterea hec regula est vera. cētū bonū intendis tm̄ facis. Sed cōstat q nō tenet in merito premij: qꝛ nō sequitur cētū premiū intendis mereri tantū mereris. Restat ergo q regula illa habet locū i merito dimissiōis pene. aliter nusq̄ haberet locū. Sed primꝰ intendit maiorē remissionē pctoꝝ: ergo meretur maiorē remissionē pctoꝝ.

ȝtra hoc aſ

¶ Cōtra. Scōs facit opus mīe qō melius est q̄ ieiunii. qa sicut dicit apīs. Exercitatio corporis ad modicū valet. pietas aūt ad oīa: ergo scōs facit maius opus ꝓpter remissionē pctoꝝ q̄ primus.

Solutio.

¶ Solutio. Hec ppositio cētū boni intēdis tantū facis simpliciter intellecta est falsa: qꝛ scōm ppriā significationez hec dictio cētū tenet noīaliter in accusatiuo z determinat transitionē huiꝰ verbi intendis. Sed in propria significatione vt supra est exposita vera est. Ipse aūt ꝓcedit in ppria significatiōe in qua ppositio falsa est: z ideo nō valet ꝓcessus eiꝰ. Ieiunare em̄ z dare elemosinā ꝓut sunt ex pari caritate paria sūt cētū ad meritū vite eterne. Sz sunt excedentia z excessa cētū ad meritū dimissiōis pene: qꝛ tm̄ pōt esse ieiunii et tam parua elemosina q tanto ieiunio merebitur quis maiorē dimissionem pene q̄ illa parua elemosina. z ecōuerso potest esse qm̄ in iudicio operis cētū ad meritū vite eterne nō pensat deus nisi caritatē: sed in iudicio operis cētū ad meritū dimissiōis pene pēsat deꝰ tria scz caritatē intentionē z statū. vt ꝓz in paupercula vidua q̄ tantū duo minuta posuit in gazophilatio dñi.

In merito accidentali deꝰ ad tria respicit.

¶ Itē sint hic duo quoꝝ vnus vult fornicari gnaliter cū aliqua: nō determinās cuz qua. Alter vero vult fornicari cū ista: z in oibus alijs sint pares. Querit ergo vter istoꝝ magꝭ peccet. probo q primus minus peccat. qm̄ nulla circunstantia aggrauat eius pctm̄ ex parte persone q̄ cōcupiscitur. Sed in scōo peccatū aggrauatur per aliquā circunstantiā malā quā secundꝰ cōsiderat in re ꝓcupita: igitur primus minꝰ peccat cētū scōs.

Iterum aſ.

Aſ q primꝰ minus.

¶ Cōtra. Exterior circunstantia qnq̄ aggrauat pctm̄ qnq̄ diminuit. vnde minus peccat qui cognoscit pulchrā tractus pulchritudine cētū qui cognoscit turpē: igitur pōt esse q scōs minus peccet.

In oppm̄.

¶ Sed cōtra ꝓbatur q in specie intelligitur genus: ergo cū scōm pctm̄ se habeat quodāmodo vt species ad primum. tota malicia primi peccati includitur in scōo. ergo impossibile est q scōs minus peccet cētū primus.

Solutio.

¶ Dicim̄ q re ꝓa illa duo se habent vt excedentia et excessa. vt ptz per duas primas obiectiōes.

Ad vltimū.

¶ Ad vltimū obiectū dicimus q malicia gnis duobus modis accipitur qm̄ pōt dici malicia gnis quā habet ipm̄ ge generis dumus. qō est vniuersale. vel pōt dici malicia gnis pliciter sumitur.

Malicia

illa malicia quā habet aliquis in suo genere. i. in sua natura. nō adhibita aliqua alia circūstātia extrinseca aggrauāte vel diminuente pctm̄. Scōm primū modū est hec nugatoria. Tota malicia generis includit in specie: qa nula est determinata malicia gnis. In sola em̄ singulari actione est determinata malicia: sed scōm. ſm modū falsa est illa ppositio. Qꝛ autē ita sit z quomodo ita sit patebit qn agem̄ de bono z malo in gne.

Fantasia aliquorum.

Alicui videretur q velle fornicari cum muliere simpliciter nichil est qm̄ vniuersale nō mouet sensū. z ois motus ad coeundū est ex sensu vel imaginatione q̄ sūt tm̄ circa singularia.

Solutio.

¶ Ad hoc dicim̄ q re vera vis brutalis nō potest moueri in hoīe ad coeundum nisi per apprehensionē singularis mulieris. Sed vis hūana cōcupiscibilis pōt moueri ad coeundum ex apprehensione vniuersalis. vt qn ex sola libidine mouetur aliquis ad fornicandū cuz qua cūq̄ querens aliquā nō curans quā inueniat dummodo aliquā inueniat cū qua fornicetur.

Quō vniuersale mouet appetitum.

¶ Ca. 6. vtrū euētus sequēs aggrauet pctm̄.

Prima q̄o. Aſ q sic.

Circa sextū capitulū querit vtrū euētus sequēs aggrauet pctm̄.

¶ Proba tur q sic. qm̄ cuz lamech credidit se interficere ferā z interfecit hoīem reputatū est ei homicidiū. maius etiā homicidiū imputatū est ei q̄ cayn: sicut ōt in genē. Qui interficiet cayn septuplū puniet. Si ergo lamech nō interfecisset cayn nō esset ei imputatum tm̄ homicidium: z ita sequēs euētus aggrauauit pctm̄ ipsi.

Secundo.

¶ Itē sint hic duo qui emittāt duas sagittas. vterq̄ intendit interficere hoīem. vnus interficit: alius nō. Probatio q ille qui interficit magis peccat. qm̄ ei imputat homicidiū actus z volūtatis: alij tm̄ homicidiū voluntatꝭ: ergo plꝰ peccat qui interficit q̄ ille qui nō interficit. quoniam est reus vnus duplici homicidio. alius tantum vno.

Tertio.

¶ Preterea. ille qui interficit incurrit irregularitatē: alius nō. z alie pene debētur ei pares: igitur maior pena debet ei qui interfecit q̄ ei qui nō interficit: igit magis peccat ille qui interficit q̄ ille qui non interficit: z ita euētus sequēs aggrauat pctm̄.

Quarto p simile.

¶ Hoc etiā ꝓbatur p simile. qm̄ si duo intendūt adulterari. z vnus cognoscat ꝓximā vxorē: aliꝰ nō suā cōiugatā ceteris paribus plus peccat qui cognoscit nō suā. qm̄ cētitas peccati surgit ex genere z circūstantijs. ergo si licet intentiones sint pares. tm̄ pctā sunt imparia propter euētus incidentes. eadē ratione in predicto casu licet intentiones sint pares in eis qui intendunt interficere: tamē ꝓpter euētus emergentes

magis peccat qui interficit ꝙ ille qui nō interficit. Forte dicet ꝙ nō est simile. qm euētus concomitans aggrauat pctm: sequens nō. Sed cōtra.

Euasio.

Paria sunt pctā in eis q̄ intēdūt interficere. Sz nulla ratione nisi q; volūtates sūt pares. ideo paritas voluntatū facit ꝙ euētus sequēs nō aggrauat pctm. Eadē ratione paritas volūtatū faciet ꝙ euētus cōcomitans nō aggrauat pctm.

ꝓtra hoc aſ

¶ Forte dicet ꝙ vterq; euētus z cōcomitās z subsequēs aggrauat pctm. Cōtra. Ponaꝫ ꝙ ille emittat sagittā hac intentiōe vt interficiat hoiem z priusq̄ sagitta veniat ad eū qui est interficiendus moriāt qui emittit sagittā z descēdit in infernū. Constat ꝙ in inferno nulla est remissio ergo nulla est pene mitigatio. ergo siue interficiaſ ille ad quē emittitur sagitta siue nō: non mitigaſ pena istius. ergo euentus sequēs nō aggrauat pctm.

Aliaeuasio ꝓtra quā aſ

Secundo.

¶ Preterea intentio boni cū ignorantia facti ex toto excusat. sicut in illo qui cognoscit alienā z intendit suā cognoscere adhibita debita diligentia: ergo per cōtrariū. intentio mali z ignorātia facti ex toto excusat: ergo ille qui intendit interficere z nō interficit tm̄ peccat q̄tū ille qui intendit interficere z interficit: z ita sequēs euētus nō aggrauat pctm.

Tertio.

¶ Itē sit ꝙ aliquis existens in caritate eat venatum vt pascat pauperē z anteq̄ emittat sagittam adhibet diligentiā quā pōt z debet ne interficiat hoiez: z sic emittat sagittā. Possibile est ꝙ ex hac emissiōe interficiaſ homo. Sit ergo ꝙ ille moriatur anteq̄ sagitta veniat ad locū ad quē ventura est. Inde sic. Ille decedit in caritate ergo ē in paradiso: z verū est ipsum esse in paradiso. Contra.

ꝓtra hoc aſ

Possibile est ꝙ ex illa emissione sagitte interficiat hoiem: ergo possibile est ꝙ sit reus homicidij z finaliter: ergo possibile est ꝙ nō sit futurus ī paradiso.

Secundo.

¶ Item si sequens euētus malus aggrauat pctm: ergo cōsequēs euētus bonus diminuit pctm: ergo min⁹ peccauit iudas interficiēdo xp̄m q̄ si interfecisset aliū hoiem. qm ex interfectione xp̄i melior euentus secutus est q̄ ex interfectiōe alterius hoīs.

Ad idem.

¶ Preterea solet dici ꝙ voluntas ꝓ facto reputatur. Sed vbi erit hoc verbū nisi in predicto casu vbi volūtas in actu pgredit q̄tū ad agentē: z ita eāliter peccabūt illi duo. s. interficiens z nō interficiēs.

Ad idem.

¶ Preterea. equaliter intendunt peccare ergo equaliter peccāt.

Solutio.

¶ Ideo dicimus ꝙ sequēs euentus nō aggrauat pctm: et predicti duo equaliter peccāt scz interficiens et nō interficiens. qm volūtas pgressiua in actū ꝓ facto reputanda est. vt qm̄ aliqs facit quicq̄d pōt vt interficiat hoiem.

Volūtas reputaturꝓ facto.

Ad primū.

¶ Ad primū dicim⁹ ꝙ ideo lamech imputaſ homicidiū. nō qm̄ haberet illō i intentiōe: sed q; cū sciret homicidiū ꝙ chayn esse maximū pctm nō cauebat illud: sed emittebat frequenter sagittas ignorans in quid. z vī de ipso ꝙ septuplū puniret: nō q; magis punitus fuerit ꝓ homicidio q̄ chayn. sed q; punitus fuit septuplū id est pfecte. Alio modo etiā exponiſ illud vt habetur in hystoriis. Lamech etiā punit⁹ fuit nō ꝙ homicidio quo interfecit cayn tm̄: sed etiā ꝓ illo quo interfecit iuuenē qui ductor erat ipius cuz esset cecus: z ꝓ bigamia quā introduxit.

Aliter intelligitur.

Ad scm̄.

¶ Contra predicta arguitur per augustinum. Ed cōtra hoc obicitur. q; dicit Aug. Ignoratur pena Arrij: q̄a ignoraſ q̄t per eius doctrinā fuerāt subuertendi Ergo si plures sint subuertēdi maior est eius pena: ergo maius pctm: ergo sequens euentus aggrauat pctm. Solutio. Magistri dicūt ꝙ hoc intelligitur nō de pena quā patitur arrius apud inferos: sed de infamia que est quedā pena: quia q̄to plures corrūpūtur ꝙ eius doctrinā siue sint corrūpendi tanto infamior est apud ecclīam vel pōt intelligi de accidentali pena nō de substantiali. qm̄ duplex est gaudiū in paradiso scz substantiale quo sancti fruunt deo: z accidentale quo scti gaudent de nostra cōuersione. sicut dicit in euāgelio. Gaudiū ē angelis. ꝛc̄. Similiter duplex est pena apud inferos. Substātialis qua puniūtur mali ꝓ peccatis suis. Accidētalis qua puniūtur quādo vident parentes suos descendere ad inferos vel quos corrūpūt in hac vita vel per prauā vitā vel doctrinā: et hec pena actualis potest crescere sine augmento pcti et de tali pena intelligitur qō vī de arrio.

Solutio magistroꝝ.

Aliter pōt dici.

Duplex pena.

Pena accidētalis pōt crescere sine augmēto pcti non essentialis.

¶ Itē obicitur cōtra illud qō dictū est ꝙ ex interfectiōe que nō ē pctm surgit irregularitas qm̄ Phinees trāsfixit iudeū coeūtē cuz Madianitide z inde valde laudatus est. nec cōtraxit aliquā irregularitatē. Achor etiā ex precepto dñi interfectus fuit. Si ergo interficere malefactorē est preceptū in veteri lege. nec fuit preceptū cerimoniale: ergo fuit morale. Sz em̄ Phinees interfecit iudeū nō fuit figure: sed virtutis. Sed moralia adhuc manent: quia sunt inuariabilia. ergo adhuc preceptuz est interficere malefactorē: ergo ex hoc nō cōtrahit aliqua irregularitas. nō ergo ex quacūq; interfectione cōtrahitur irregularitas.

Iterum aſ ꝓtra aliud dictum.

¶ Solutio. Dicimus ꝙ illud qō precipiebatur in veteri lege. i. de interfectione trāsgressorū nō erat preceptum morale nec cerimoniale: sed erat preceptū legis siue preceptū iudiciale sicut ē preceptū talionis. oculū ꝓ oculo: dentē ꝓ dente. ꝛc̄. que iudicia vel precepta data sūt in veteri lege ad domādum duriciā iudeoꝝ. Sed in nouo testamēto vbi corda emolita sūt per fidem que corda humiliat nō fuit opus talibus iudicijs. Sed reputaſ irregularis ois interfector hoīs ꝓpter crudelitatē z horrem sanguinis ad significandū ꝙ sacerdotes z cōstituti in sacris ordinibus expressissime debēt imitari xp̄m in hoc ꝙ dicit. Discite a me quia mitis sū z humilis corde.

Irregularitas.

Cur potius ꝓtrahit irregularitas. nouo testamento q̄ in veteri.

Iterum aſ ad primum.

¶ Itē preceptū est in lege ꝙ si aliquis percusserit mulierē prægnantē ita ꝙ fecerit abortū si puerperiū erat formatū reddet ei animam ꝓ anima. Si informe puniet pena pecuniaria tm̄: ergo sequēs euētus aggrauat pena: ergo et pctm.

Secundo.

¶ Itē dictū est in lege ꝙ si aliqs fecerit domū z nō fecerit in ea luricula siue apodiatiōes et aliquis cadit de domo illa: puniet qui fecit domum. ergo euētus sequens fecit hoiem debitorē pene. ergo aggrauat pctm.

Nota quō euent⁹ aggrauat.

Solutio.

¶ Dicimus ꝙ illa argumentatio nō valet. Euentus sequēs aggrauat penā: ergo aggrauat pctm. qm̄ multe pene imposite sunt iudeis sine omni pctō. quoniā sicut dicit bt̄us Aug. Lex data est rudibus in pedagogum. duris in flagellum. perfectis in signum.

Augustin⁹

¶ Septimū capitulū cōtinet tres questiōes.

Icto quō mensuretur opus fm̄ intentionē: septimo capitulo videdū ē vtrū intentio z op⁹ sint idē pctm: an diuersa. Intentio em̄ idē est ꝙ volūtas subiecto siue realiter: sed relatione drīt. Id em̄ qō dicit volūtas respectu primi finis: dicitur intentio respectu vlteriozis finis: vt in exēplo beati Aug. Iste vult ire ad fenestras vt videat transeūtes. Ille motus quo iste vult ire ad fenestras vī volūtas respectu primi finis qui ē ipz volitū illo motu: scz ire ad fenestras. idē aūt motus dicitur intentio respectu vlteriozis finis q̄ est videre transeūtes.

Augustin⁹

Af ꝓtio ꝙ sint diuersa ꝓglosam.

¶ Qz volūtas z opus sint diuersa pctā. pbaſ multipliciter sup illū locū apli. Repletos omni malicia: homicidijs. ꝛc̄. dicit ibi glosa. Bene vī homicidijs pluraliter: quia plura sunt homicidia volūtatis z operis. q̄ voluntas et opus sunt diuersa pctā.

Scdo per aliā glosam

Tertio.

¶ Itē sup illū locū Apone iniquitatē ꝛc̄. dicit glosa. Aut malū opus addit male volūtati: iniquitatē addit iniquitati. ergo diuersa sūt pctā volūtas z opus.

Quarto.

¶ Itē diuerse sūt ꝓhibitiones volūtatis z opis. quoniā alia ꝓhibitione phibeſ opus: vt hac Non mechaberis. Alia phibitione phibetur mala volūtas: vt hac Nō cōcupisces vxorē primi tui. Si q̄ diuerse sunt ꝓhibitiones z diuerse transgressiones: ergo diuersa pctā volūtatis z operis.

¶ Itē impossibile est ꝙ eadē malicia nūero sit in volūtate interiori z opere exteriori: ergo alia ē malicia nūero in actione q̄ in volūtate. ergo pctm̄ volūtatis est aliud q̄ pctm̄ opis et materialiter z formaliter. qm̄ alia est mala volūtas q̄ opus: et alia est malicia. ergo pctm̄ volūtatis est ꝓrsus aliud q̄ pctm̄ opis: igitur nullomodo est idē peccatū.

¶ Itē volūtas est alteriꝰ speciei specialissime q̄ opus exterius ergo nō est idē nūero cū illo: ergo nō est idem pctm̄ cū illo.

Quinto.

¶ Cōtra. Vnicus ē cōtēpt⁹ in volūtate z ope: ergo vnū ē pctm̄.

In oppm̄. Secundo.

¶ Itē vnica penitentia iniūgitur ꝓvolūtate z ope: ergo vnica penitentia est iniungenda. igitur vna pena debeſ ꝓ volūtate et opere. sed cuilibet pctō debeſ sua pena: igit vnū est pctm̄ volūtatis z operis. cū vnica debeaſ pena.

¶ Itē vtus z malicia se habent vt cōtraria: ergo habent idē susceptibile. sed virtus nō est nisi in aia: q̄ malicia nō ē nisi in aia. q̄ si actio exterior vī mala. vī mala a malicia volūtatis q̄ est in aia. igit nō est alia malicia opis q̄ volūtatz. ergo nec aliud est pctm̄ volūtatis z opis.

Tertio.

Quarto.

¶ Itē idē ē reatus male voluntatz z male actionis. Nullus pōt dicere ꝙ diuersi sunt reatus formaliter in aia simul. q; impossibile ē ꝙ due ꝓprietates eiusdē speciei specialissime sint ī eodē subiecto: ergo cū idē sit reatus volūtatis z opis: idē est pctm̄ volūtatz z opis.

¶ Dicimus ꝙ pctm̄ volūtatz z pctm̄ opis diuersa sūt in subiecto: sed idē pctm̄ sūt q̄tum ad effectū z finē. qm̄ volūtas z actio dicūtur male q; referūtur ad finē indebitū. z q; referūtur ad eundē finē indebitū: ideo possūt dici idē pctm̄. et q; diminuūt idē bonū naturale in hoīe simul z sūt ab eadē radice z vnū ab alio. ideo possūt dici vnū pctm̄ ꝓpter finē z effectū.

Solutio. Volūtas et opus exteriꝰ sūt idē peccatum.

Ad primū.

¶ Hec valet hec argumentatio. pctm̄ volūtatz z pctm̄ opis sūt diuersa materialiter z formaliter: ergo sūt ꝓrsus diuersa. Nō em̄ diuersum vel differens dicitur tantum aliquid ab alio ꝓpter materiā vel formā: sed ꝓpter effectū/ vel finē/ vel relationes. vt patet in aliis terminis.

¶ Malicia aūt fm̄ q̄ est habitus ad male agendū vel deformitas animē siue priuatio boni se habet ad virtutem vt ei cōtraria. Sed est alia malicia que est in actione: z illa nō est cōtraria virtuti sed bonitati qua actio meritoria dicit bona. Ex his patet solutio ad omnia obiecta:

Ad oīa alia

¶ Item ex volūtate est actio. actio aūt exterior agit in rē: nō in aiaz. Ita videtur. q̄m cū aia mouet corpus per volūtatem z intelligētiā: aia agit in corpus: nō corpus in aiam. ergo actio exterior nō diminuit bonum naturale aie.

Itez aſ ꝙ sint deuersa

Secundo.

¶ Preterea. Malicia q̄ est in actione corpali nō habet ꝓtrariū nisi bonitatem que est in actione corpali. vt dictū est. igit nō habet ꝓtrariū in aia. q̄ nō habet aliquid in aia qō ei repugnet. igit nō diminuit in aia aliq̄d bonū. Sz sicut dicit Aug. Si aliquid nō nocet: nō est malum. intelligitur si nō nocet aie. qm̄ corruptio boni corpalis nō est malū culpe. igit mala actio nō est mala malo culpe.

Augustin⁹

¶ Propter hmōi rōnes dicūt quidā ꝙ actio nō est mala malo culpe. qm̄ in sola aia est malicia. Sed dicit actio mala ꝓ modum circūstātie. qm̄ actio exterior q̄ procedit ex mala volūtate est circūstantia volūtatis que aggrauat eius malicia. et ideo vī mala. nō q; habeat malicia in se: sed sicut ordo aut alia circūstantia que aggrauat pctm̄.

Opinio aliquorum.

¶ Sed hoc videtur esse hereticū. q; lex dei docet ꝙ deus reddet vnicuiq; fm̄ opa sua. ergo malis reddeſ mors eterna ꝓp

ꝓtra hoc aſ

opera. qꝫ esset iniustum si actio in se nō haberet
Secundo. maliciā. ¶ Preterea. ꝑpter bona opera ē aliqs
laudabilis: propter mala vituperabilis. ergo ma
Solutio. la opera habent in se maliciā. ¶ Qꝫ cōcedimus
Actus exte vt prius dictū est. ⁊ dicimus ꝙ mala actio corpa
riores au lis agit in aiam ꝑpter colligantiā q̄ est corpis ad
gēt interio aiaz. qm̄ sicut anima agit in corpus per rōnē ⁊ in
rem habitū tellectū ꝑpter colligantiā aie ad corpꝰ: ita corpo
ralis actio agit in aiam ꝑpter colligantiā aie ad
corpꝰ. Unde colerici demētiores sūt in estate ꝯ
Aristoteles. in hyeme. sicut vꝫ Aristo. in libro de aia. ⁊ in ethi
ca dicit ꝙ boni actus exteriores augmētant habi
tum bene agendi qui est in aia. sicut de frequēter
disputare auget scientia disputādi que est in aia.
Eodē modo mali actus exteriores augmētāt ha
bitū male agendi qui est in aia: et per eandē viaz
corrūpunt bonū naturale aie. ⁊ ideo habent in se
maliciā. viz illa malicia vl̄ mala actio nō habeat
in aia sibi cōtrariū: habet tamē in aia habitū na
turalē sibi repugnantē: vt interfectio habet man
suetudinē naturalē sibi repugnantē in anima.

¶ Secunda questio huius capituli.

Af ꝙ sic. ITem querit̄ vtrū mala volūtas sit maiꝰ
pctm̄ ꝯ actio procedens ex ea. vel econ
uerso. ¶ Probat̄ ꝙ mala volūtas sit ma
ius pctm̄. qm̄ mala volūtas separat ani
mam a deo. vt vꝫ in libro sapientie ꝑuerse cogi
tatiōes separāt aiam a deo. Mala aūt actio non
separat aiaz a deo. qz inuenit eā separatā. sed nul
lum damnū est maiꝰ ꝯ separatio a deo. ꝯ malavo
luntas magis nocet ꝯ mala actio igit̄ magis est
Secundo. mala. ꝯ est maiꝰ pctm̄. ¶ Itē mala actio nō ē ma
la nisi a mala volūtate. sed ꝑpter qꝫ vnūqꝫq; est
tale: ipm̄ est magis tale. igitur mala volūtas est
Tertio. magis mala ꝯ mala actio. ¶ Itē velle interfice
re hoiem sine causa debita est malū per se ⁊ scōm
se. sed interficere hoiem sine causa debita non est
malū per se ⁊ ꝑm se. qm̄ pōt fieri sine pctō. vt in ce
mentario prosciente lapidē quo interficitur ali
quis adhibita diligentia cōpetenti. Sed qꝫ per
se est tale magis est tale ꝯ illud qꝫ non per se est
tale. ergo velle interficere hoiem sine causa debi
ta est magis malū ꝯ interficere hoiem sine causa
debita. igit̄ volūtas interficiendi est magis mala
In oppm̄. ꝯ ipa interfectio ¶ Cōtra. Propter malā actio
nem est aliquis irregularis: sed nō ꝑpter malam
Secundo. voluntatē. ergo mala actio est magis mala ꝯ ma
la volūtas. ¶ Itē volūtas meritoria ⁊ actio pro
cedens ex ea sunt eque meritorie. igit̄ a simili vo
Tertio. lūtas demeritoria ⁊ actio ꝓcedēs ex ea sūt eque
demeritorie: igitur sūt eque male. ¶ Itē volun
tas nocendi est mala ꝑpter finē ad quē est. scz ꝑ
pter nocere proximo. sed mala actio magis nocet
Quarto. proximo ꝯ mala volūtas: ergo est magis mala.
¶ Itē ecclesia maiorē iniungit penitentiā ꝓ ho
micidio actuali ꝯ prō volūtario et nō decipitur:
ergo maior pena debet̄ homicidio actuali ꝯ ho
Quinto. micidia volūtatis. ꝯ homicidiū actuale est maiꝰ
pctm̄ ꝯ volūtariū. ¶ Itē vbi par cōtēptus par
Sexto. pctm̄. sed par cōtemptus est in mala volūtate et
mala actione: ꝯ par pctm̄. ¶ Itē eadez est causa
quare actio sit mala ⁊ volūtas scz priuatio debi
ti finis. ꝯ neutra ē magis mala ꝯ reliqua. ¶ Qꝫ Solutio.
concedimus. Nec valet hec argumentatio. Ma Ad primū.
la volūtas magis nocet ꝯ mala actio: ergo ē ma
gis mala. qm̄ male volūtati accidentale est qꝫ se
parat aiam a deo. Tūc em̄ separat q̄n inuenit cō
iunctā deo. nō separat q̄n nō inuenit cōiunctā. et
hoc habet ex natura ꝓtrarietatꝪ: nō ex intentiōe
malicie. Sed hec argumētatio est necessaria. Ex
dei iudicio maius debetur nocumētū male volū
tati ꝯ male actioni: ergo mala volūtas est magis
mala ꝯ mala actio. qm̄ deus infert maiorē penaz
vel minorē ꝑm quātitatē culpe: sed mala volūtas
nō infert maius tale nocumentū ꝑm suā maiori
tatē vl̄ quātitatē. qm̄ quātūcūq; sit mala siue pa
rum siue multū: facit tm̄ nocumentū qꝫ separat a
deo. dūmodo sit mala malicia mortali. et ideo ex
sua ꝓtrarietate facit tale nocumētū: nō ex sui ma
gnitudine. ¶ Ad scōm dicimus ꝙ hec ꝓpositio Ad scōm.
Propter qꝺ vnūqꝺq; est tale ipm̄ est magis tale.
intelligitur de eo qꝫ ꝑ se ē tale ⁊ facit aliud tale et
gñaliter verum est ꝙ omne tale est magis tale ꝯ
illud qꝺ per ipsum est tale. dūmodo vtrūq; parti
cipet. i. firmius est tale. nō tamē oportet ꝙ sit in
tensius tale. vt patet in igne qui calefacit plūbū
vel aliqd aliꝺ vsquequo sit tātū calidū actu ꝯtū
ipse est. qm̄ causa ignis nō desinit agere donec vl
timeꝫ in suo effectu. volūtas autē siue actio nō ē
mala per se: sed per aliud. scz quia referꝫ ad finem
indebitū: vel quia priuaꝫ debito fine. ¶ Ex hoc Ad tertium
ptz solutio ad tertiū. Qꝫ em̄ velle interficere ho
minē sine causa debita sit per se malū: hoc est ꝑ
pter circūstantiā nō ꝑpter natura ipsius volūta
tis. qm̄ ipsa volūtas per aliud est mala. vt dictuz
est. et ideo nō per hāc viam potest ꝓbari ꝙ mala
voluntas sit magis mala ꝯ mala actio.

¶ Tertia questio huius capituli.

ITem querit magister in sententijs. Cū in
tellectus volūtas ⁊ memoria sint vires aie:
quare potius meritū ⁊ demeritū sita sint in volū
tate ꝯ in intellectu ⁊ memoria. ¶ Ad hoc dicunt Opinio ali
mgri ꝙ intellectꝰ ⁊ memoria nō mouēt ad opꝰ sed quorum.
volūtas mouet ad opꝰ qm̄ sicut vꝫ btūs Aug. Vo Augustinꝰ
lūtas est morꝰ animi ad aliqd adipiscēdū: vel nō ꝓtra hoc ar
adipiscēdū vl̄ ad aliqd faciēdū ⁊ fugiēdū. ¶ Sed
videꝫ posse probari ꝙ meritū ⁊ demeritū sita sint
in intellectu sicut in volūtate: qz intelligere ē vo
luntariū. Sicut em̄ aliquis qm̄ vult intelligit: sic
qm̄ nō vult nō intelligit. ꝯ intelligere cū sit volū
tariū pōt referri ad debitū finē vel ad indebitum
ergo pōt esse meritorium ⁊ demeritorium sicut velle.
igit̄ sicut in volūtate sitū est meritū ⁊ demeritū:
ita in intellectu. ¶ Itē fides est in intellectu: sed Secundo.
primū meritū est motus fidei: ꝯ primū meritū est
situm in intellectu. ergo potius debet dici ꝙ me
ritū est sitū in intellectu ꝯ in volūtate. Si conce
dit. ¶ Cōtra. Aug. vꝫ ꝙ res generāt noticiā sui In oppm̄ ꝙ
in aia: ergo generāt intelligentiā sui in aia. ergo augusti.
intelligere nō est in ptāte nra: cū sit a rebus exte
rioribus. ergo nō est volūtarū: igit̄ nec meritō
rium. ¶ Itē Priscianus dicit ꝙ vba ptinentia ad Secundo.
sensum in actiua voce significant passionē. ꝯ vide
re est pati a visibili: ⁊ sentire est pati a sensibili. ſz
sicut se hz sentire ad sensibile: ita intelligere ad in
telligibile. sed sentire est pati a sensibili: ergo in
telligere est pati ab intelligibili. sed passiōes non
sūt meritorie vl̄ demeritorie: ergo nec possūt esse.
ergo intelligere nō potest eē meritorū vel deme
ritorū. sed oīe credere est intelligere: ergo nul
lum credere potest esse meritorū vel demeritorum.
Augustinꝰ. Qz autē omne credere sit intelligere probat
per hoc qꝺ dicit Aug. Credere est cogitare cum
assensione Sed illꝺ cogitare est ꝑ intellectū. cogi
tare aūt ꝑ intellectū est intelligere. inde sequit ꝙ
oē credere est itelligere. sed nullū intelligē pōt eē
meritorū vt probatū est: ergo nullū credere pōt
esse meritorū vl̄ demeritorū. igitur motus fidei
nō pōt esse meritorius. ergo fides non est virtus.
Tertio. ¶ Item intelligere est pure speculari: sed in pu
ra speculatiōe nō est meritū vel demeritū nec po
test esse. ergo intelligere nō pōt esse meritorū vl̄
Quarto. demeritorū. ⁊ inde vt prius. ¶ Itē credere ꝙ deꝰ
est: nō est velle ꝙ deus est. qm̄ demones credunt
ꝙ deus sit: sed nō volūt ꝙ deus sit. nec aliqs actꝰ
meritoꝝ ꝓcedit hūc actū credere. quoniā si hoc
esset: fides nō esset prima inter virtutes. ergo ali
quis motus est precedens oēz volūtatē qui ē me
ritorius. nō ergo in sola volūtate cōsistit meritū
Solutio. vel demeritū. ¶ Dicimus ꝙ volūtas siue poten
tia volendi nō est nomen alicuius potētie specia
lis: sed est nomen cōmune oīm virtū motiuarū q̄
sunt in aia: vel nomen solius rōnis imperātis. si
cut dictū est in tractatu de libero arbitrio. Dici
Nota istud mus ꝙ oēs ꝟtutes politice sūt voluntates. sicut
oēs motus virtutis est supradictꝫ patet. ⁊ oēs alia virtꝰ volūtas est. i.
velle. oēs motus ꝟtutis est velle. excepta fide ⁊ vltimis
duobus donis spiritus sancti: scz intellectu ⁊ sapi
entia. ⁊ exceptꝫ forsitan spez timore. quoniā sicut
videtur nec sperare nec timere velle est. Qz vero
credere nō est simpliciter intelligere vel memora
ri sed est cogitare cū assensione: ideo credere non
Aristoteles. est sine volūtate. Unde Aristoteles vꝫ ꝙ virtus
Augustinꝰ aut est volūtas: aut nō ē sine volūtate. Et Aug.
dicit ꝙ cetera potest homo nō volēs: credere ve
ro nō potest nisi volens. vnde heretici nullomo
do possūt cogi ad credere: qz credere volūtarium
Solutio. est. ¶ Solutio. Dicimꝰ ꝙ intelligere duobꝰ mo
dis pōt esse meritorium. quoniā intelligere prout
est in speculatione voluntariū est. maxime cū ha
bemus imagines rerū apud nos in memoria. qm̄
quādo volo imaginor matrē meā: qz habeo in me
moria imaginē ipsius quā sepe vidi. illā aūt quam
nūq̄ vidi nō imagino: qm̄ volo: qz nō habeo ima
ginē eius in memoria. Eadē modo intelligibilia
quorū imagines habemꝰ in memoria intelligimꝰ
qm̄ volumus: ⁊ eas intelligere est in nra potestate
Sed nō est pure ex nobis. cū em̄ imago rei intel
ligibilis est in memoria: liberꝫ ē aie dirigere actē
intellectus ad imaginē q̄ est in memoria. sicut vꝫ
Augustinꝰ. btūs Aug. in libro de trinitate. et sic ab imagine
que est in memoria resultat in acie intellectꝰ ima
go rei visibilis ⁊ sic intelligit actu aia. Et ideo qz
anima habet oia ista in sua ptāte: voluntariū est
ei intelligere: vt si quis intelligeret actu logicam
vt doceret subditos suos ad gloriā dei. tale intel
ligere est meritoriū. tale intelligere non est in pu
ra speculatiōe. sed est meritoriū a volūtate a qua
est non scōm se. Et ꝑm hanc viam patet ꝙ ꝓnci
paliter sitū est meritum in voluntate. scōo modo Quō ipsum
intelligere potest esse meritoriū: q̄n per modū vo intelligere
luntatis surgit supra se. operāte tamen gra. vt in possit esse
motu fidei quo acquiescit aia ꝓme veritati ꝓ meritoriū.
pter se ⁊ sup oia. et tale intelligere qꝺ est credere
meritoriū est: ideo quia ꝑm ipsū aia magis assen
tit ꝓme veritati ꝯ sibipsi ⁊ magis ꝯ alicui po
sitioni vel rōni vel argumentationi. Licet ergo
credere nō sit velle: tñ volūtariū est naturaliter
existens cum volūtate. ¶ Patet ergo solutio ad Ad primū.
primo obiectū. ¶ Ad scōm dicimus ꝙ cqđ di Ad scōm.
cat priscianus videre est agere. sed dicit̄ esse pati
ꝓpter passionē cui ipz est annexū. sicut empha
tice vꝫ Aug. ꝙ imago colorati impressa in oculo Augustinꝰ.
est visio qua videt colorat̄. Eodē modo dicimꝰ
ꝙ intelligere nō est passio sed actus anie: licet sit
ex passione vt patet ex predictis. ¶ Ad tertiū di Ad tertiū.
cimus ꝙ intelligere qꝺā est in pura speculatiōe
nec est meritoriū: sed potest esse meritoriū a volū
tate meritoria. ¶ Item dicit Aug. ꝙ peccatum Iterum af.
adeo est volūtariū: ꝙ si non est volūtariū non est
pctm̄. sed voluntas est peccatū: ergo voluntas ē
voluntaria. Sed cū nichil denominet seipsū. Al
bedo em̄ nō est alba: nec cursus currit: nec morꝰ
mouetur. eadē ratione volūtas nō est volūtaria.
ergo nulla volūtas est pctm̄: ergo nulla volūtas
est demeritoria. ergo meritū ⁊ demeritū nō sunt
sita in volūtate. Si hoc nomen volūtaria signifi Solutio.
cet originē. ¶ Dicēdū est ꝙ auctoritas bti Aug.
intelligitur tantū de actiōibus malis q̄ sunt volū
tarie. i. procedētes a volūtate. Vel potest dici ꝙ
hec dictio volūtaria significat libertatē volūta Aliter vꝺ.
tis. ꝑm ꝙ vꝫ Aristoteles ꝙ volūtariū est cuiꝰ pri
cipiū est in nobis. i. quod libere possumus facere
id est qꝺ in potestate nra est ꝙ faciamꝰ vel non ⁊
ꝑm hoc est hec vera Volūtas est voluntaria. qm̄
nichil est ita in ptāte nra sicut volūtas. nec sic de
nominatur voluntas a seipsa: sed a sua libertate
naturali. quoniam voluntas est motus animi li
ber sui. Et patet ꝙ non est simile de talibus Al
bedo est alba. Cursus currit.

Capitulū octauum de contemptu.

DIcto quō pctm̄ mensurek̄ ꝟz intentionē
siue voluntatē: dicendū ē de ꝓcēptu ꝑm
quē sīliter mēsurak̄ pctm̄. qm̄ sctūs Am Ambrosiꝰ.
brosius vꝫ Ubi par ꝓcēptus ibi par pec
catū. Prius videndū est quid sit ꝓcēptꝰ. ¶ Quidā
dicūt. Cōtēptus ē reatꝰ siue macula q̄ est in ania Cōtēptus
mꝫ surgit ex genere pctī circūstātijs. ⁊ ita ex qđ est scōm
ponūt illā auctoritatē Ambro. sic. Sine pctm̄ ē quosdam.
ex cōtemptu. i. cū cōtēptu. ¶ Sed hec expositio
est mirabilis Idē em̄ est ꝑ ꝓsequēs: acsi diceret ꝓtra hoc ar
Sine pctm̄ ē ex cōtemptu. i. oīs ꝓcēptꝰ est pctm̄.
qz cū dicit Sine pctm̄ est cū cōtēptu. notak̄ ibi
cōcomitātia effectꝰ ad causam. qm̄ ꝟz eos ꝓcēptꝰ
est effectꝰ pctī et nō ecōuerso. Sed obicik̄. Pctm̄
mēsurak̄ ꝟz mēsurā ꝓcēptꝰ. sicut vꝫ Ambro. Ubi
par ꝓcēptꝰ ibi par pctm̄ Sz ꝟstat ꝙ pctm̄ mēsurak̄
ꝟz intētionē siue volūtatē: qz ꝯtū ītēdis tm̄ facis

ergo cõtemptus est intentio vel voluntas et non macula vel reatus. quare eñ dicere macula ꝓte ptus: cũ ea nihil ꝓtẽpnaꝭ. ¶ Preterea. ipi dicũt q cõtẽptus surgit ex genere pcti z circũstantijs. Sed ponaꝭ q hic sit quidã laycus qui nullam habeat circunstãtiã aggrauantẽ pctm̃ suũ. qđ bene est possibile. quoniã potest esse talis qui nihil didicit de deo: ita scientia nõ aggrauat peccatum in eo. imo potius ignorãtia diminuit. nec facit peccatũ suum tpe sacro: nec sacro loco. z sic de alijs circũstãtijs. cõstat aũt q ipe peccat. nec est macula surgens ex genere peccati z circũstantijse: ꝙ non est ibi aliquis cõtẽptus. Nõ ergo oẽ pctm̃ ẽ ex cõtemptu vel cum cõtemptu: sicut ipsi dicũt.

Secundo dicunt. Arguitur.

¶ Itẽ obicit de cõtrarietate qua videnꝭ esse cõtrarij Aug. z Ambro. loquẽtes de cõtemptu. dicit eñ ambrosius q oẽ pctm̃ est ex cõtẽptu Aug. dicit q oẽ pctm̃ est ex ignorantia/ vel ex superbia/ vel ex contẽptu. ergo nõ oñe pctm̃ est ex ꝓtẽptu

Augustinꝰ et ambrosiꝰ videntur contrarij.

¶ Dicimꝰ q hoc nomen ꝓtẽptus multas habet significationes. dicit eñ qñq cõtẽptus appreciatio rei minor iusto. ẽm hoc ꝓtẽpnere ẽ opꝰ rõnis. Cõtẽpnere idẽ est q aspernari siue irasci rei tãq vili. ẽm hoc cõtemnere est opus vis irascibilis. Qñq aũt cõtẽpnere est negligere siue nõ curare z ẽm hoc priuatio est. in qualibet istarũ triũ significationũ potest accipi cũ dicitur. Peccator cuz in profundũ venerit vicioꝝ: cõtẽpnit. i. desperat appreciando miam dei minus iusto dicens. Maior est iniquitas mea: q̃ vt veniã merear. Talis eñ aspernat deũ z odit ipm. qñ nichil boni exꝑctat a deo: ideo vellet ipm nõ esse. Qñ propter talem retractat btus Aug. qđ dixerat. Nulliꝰ vnq̃ cõscientia deũ odio habere potuit. Soli eñ desperanti cõuenit posse odire deũ et irasci ei tanq̃ rei vili. In tertia significatiõe põt accipi. qñ desperans cõtemnit. i. nõ curat. i. sine freno tẽperantie currit p camposilicentie. In quarta significatione dicit cõtẽptus mal a volũtas. ꝓout homo auertit se a deo quasi vertẽs ei tergũ: vel put est vestita circunstãtijs ꝓpter quas debet dimittere pctm̃ z nõ dimittit. In hac significatiõe accipitur a beato Ambrosio cuz dicit Oñe pctm̃ est ex cõtẽptu. Intelligit enĩ hoc de peccato actuali quod ꝓcedit ex mala volũtate. Per hanc distinctionem solũtur oẽs põdicte obiectiones.

Augustinꝰ et ambrosiꝰ videntur contrarij. Solutio. Augu. accipit i pria significatiõe

Cõtra prẽdicta arguitur.

Sed ctra. probatur q nõ tm̃ pctm̃ operis: sed etiã pctm̃ volũtatis est ex contemptu. qñ quãlibet malã volũtatem tenet homo vitare nõ nisi in articulo necessitatis: ꝙ eã nõ vitat ille qui peccat pctõ volũtatis. ergo omittit. z ita negligit siue cõtẽpnit. z ex hoc peccat p malã voluntatem: q negligit vitare eã. ergo pctm̃ volũtatis est ex cõtemptu siue ex negligẽtia. ¶ Solutio. Datur rõni tps deliberãdi a deo: vt per deliberationem vitet pctm̃. Anteq̃ autẽ sit in mora id per qđ homo debet vitare malã volũtatẽ põt hõ male velle. vnde nõ opꝙ ex necessitate q malã volũtatẽ cõ comitet omissio vel negligẽtia. ¶ Itẽ sup illũ locum apli. An ignoras q patientia dei ad penitẽtiã te adducit: dicit btus Ambro. Grauiter peccas q impunitatẽ peccãti tibi ꝓmittis. grauꝰ q cõtẽpnis. grauissime q ignoras te contẽpnere. ꝙ grauius peccat qui cõtempnit q̃ qui impunitatẽ sibi ꝓmittit. ergo q impunitatẽ sibi ꝓmittit nõ cõtẽpnit. ergo eiꝰ pctm̃ nõ est ex contẽptu. ¶ Item cõtẽpnere in se nõ est pctm̃ in spm̃ sctm̃: sed ꝓmittere sibi impunitatẽ ẽ pctm̃ in spm̃ sctm̃. ergo magis peccat qui impunitatẽ sibi ꝓmittit q̃ qui cõtẽpnit. qñ pctm̃ in spm̃ sctm̃ est maximũ inter pcta

Jtem ꝓ oppm̃.

¶ Solutio. Cõtẽptus accipit hic specialiter et nõ gñaliter. accipit eñ ꝓ cõtẽptu desperationis de quo iã dictũ est. Dicit aũt magr q ille q cõtẽpnit magis peccat q̃ q impunitatẽ sibi ꝓmittit. ideo scz q: qui cõtẽpnit. i. desperat: peccat cõtra miaz dei. sed q impunitatẽ sibi ꝓmittit peccat cõtra iusticiã. z q: mia eiꝰ sup ola opa eiꝰ. magꝭ peccat desperãs q̃ impunitatẽ sibi ꝓmittẽs. ¶ Sed cõtra. Qui desperat nimis coartat miam dei z nimis extẽdit iusticiã. ꝙ peccat cõtra vtrãq̃. similiter qui impunitatẽ sibi ꝓmittit nimis extẽdit miam z nimis coartat iusticiam. z ita ꝓtra vtrãq̃ peccat vterq̃. Nõ ergo alter magꝭ peccat: q peccat cõtra miam. ¶ Itẽ mia et iusticia idẽ sũt subiecto: sed differũt in effectu tm̃. sed dignior ẽ effectꝰ iusticie q̃ mie. qñ effectꝰ iusticie ẽ ꝓprie vita eterna q debeꝭ meritꝫ: z nõ est effectꝰ mie nisi ꝓ accidens; scz rõne fundamẽti. sed vita eterna ẽ dignissimus effectꝰ oĩm virtutũ. z ita dignior est effectꝰ iusticie q̃ mie. ꝙ qui peccat cõtra iusticiã magis peccat q̃ qui peccat ꝓtra miam. ꝙ qui impunitatem sibi ꝓmittit magis peccat q̃ qui contẽpnit.

Jn oppm̃. Solutio. Ad scõm. Jterum ar. Solutio. Per hoc ad primum. Ad scõm.

¶ Dicimus q vterq̃ peccat ꝓtra miaz z iusticiã. sed qui cõtẽpnit siue desperat magis ꝓprie peccat cõtra miam: q̃ q impunitatẽ sibi ꝓmittit. qñ magis peccat cõtra miam qui eã nimis coartat: q̃ qui nimis extẽdit. sicut auaricia maiꝰ est viciũ q̃ pdigalitas. Et ꝓpter hoc licet vterq̃ peccet cõtra miam z iusticiã: tñ vnus dicit peccare contra miam alter cõtra iusticiã. ¶ Ad scõm dicimꝰ q vita eterna magis ꝓprie est effectus mie q̃ iusticie. Qz eñ vita eterna debeꝭ meritz hoc est ex mia dei z nõ ecõuerso. z ideo p accidẽs debeꝭ meritis: p se aũt debeꝭ mie talis effectꝰ. ¶ Itẽ obicitur ex illa ꝓte auctoritatis. Grauissime peccas q: ignoras te. videꝭ eñ q leuissime qñ ignorãtia excusat pctm̃. ¶ Preterea Quicquid scis: scis te scire. q̃cq̃d dubitas: scis te dubitare. similiter q̃cq̃d odis scis te odire: q̃cq̃d diligis scis te diligere. ꝙ eadẽ rõne q̃cq̃d ꝓtẽpnis scis te ꝓtẽpnere. ¶ Solutio. Auctoritas sic dz exponi Grauissime. id est periculosissime peccas. q: cõtẽpnẽre te ignoras. quoniã qui ignorat morbũ suum nõ querit medicum. tamen quedam ignorantia est q̃ valde parũ excusat: scz ignorantia infidelium cum ꝓsto habeant cognoscere deum: et ad hoc summe teneaꝭ homo. ¶ Ad secundum dicimꝰ q hec argumẽtatio nõ valet. nec est a simili. quoniã per illa verba significat solos actus mẽtis quos aliquis videt in se si ibi sũt. in cõclusione aũt verbũ cõtẽpnendi nõ significat purũ actũ mẽtz: ꝙ significat eũ respectu rei extrinsece quã nõ opꝙ aliquis videre in se actu vl habitu. Qñ sicut hec ẽ falsa: quicquid diligis ex caritate: scis te diligere ex caritate. qñ in ꝟbo diligendi sic intellecto formate intelligit hec circũstãtia sup oĩa. quasi extra aĩam z extra actũ q̃ est in aĩa quẽ nõ oportet vt videat in se aĩa. z ita hec est falsa: quicq̃d cõtẽpnis scis te ꝓtẽpnere. Amare eñ mũdũ est actus quẽ videt aĩa in se. ꝙ ille actus sit aut nõ sit a deo nõ opꝙ q videat. ¶ Itẽ querit ẽm quẽ contemptũ mensuretur peccatum quod facit furiosus dum est in furore suo. Hoc require in questione de furioso.

ꝯ incidẽs.

¶ Tractatus tricesimus de circunstantijs.

¶ Capitulũ. 1. cõtinet quattuor questiones.

Circũstantia quid est.

Quoniã cõtẽptus surgit ex circũstãtijs: z sicut mensurari habet pctm̃ p cõtẽptũ sic z per circũstãtias: ideo post cõtẽptũ dicendũ est de circũstãtijs. Licet autẽ non inueniaꝭ diffinitio circũstãtie data ab auctore: tamen doctrinaliter sic posset describi. ¶ Circũstantia est ꝓprietas psone vel negocij ex se ptinens ad laudẽ vel vituperiũ: diminuẽdo vel augendo vel ꝓtrahẽdo in genus. Cõstat apꝰ oẽs q circũstantia aggrauat pctm̃. ¶ Sed ctra. Deus est promptior ad miserãdũ q̃ ad cõdenandũ: ꝙ humana circũstantia nõ auget meritũ apud deũ: ergo nec mala circũstãtia auget demeritũ apud eundem.

ꝓtra hoc arg.

¶ Preterea. Talis circũstãtia est bona in se: ergo si cõtingat malo nõ augmẽtat illũ: imo potius diminuit. Forte dicet q bona circũstãtia nõ per se auget pctm̃ sed per accidẽs: scz q: auget obligationẽ. z ex hoc sequit q ille qui facit ꝓtra illã obligationẽ augmentantẽ magis peccat.

Secundo. Euasio. ꝓtra hãc arg.

¶ Sed pro pter hoc nõ cessat obiectio. qñ si facere cõtra maiorem obligationẽ est maius pctm̃ siue demeritũ facere ẽm maiorẽ obligationẽ. ¶ Dicimus q ꝓtia argumẽtatio nõ valet qñ meritũ attendit tantũ penes caritatis intensionẽ: z ideo nõ augeꝭ meritum ꝓpter aliã circũstãtiã. Sed q: pctm̃ non hz aliquã certã radicẽ ẽm quã mensuret: z ad eẽ pec cati paucioꝝ exigũtur q̃ ad esse ꝓtuz: ideo alia sũt q̃ augent demeritũ q̃ q̃ meritũ. Est aũt quasi per se notũ q magis obligatꝰ magis peccat si facit cõtra illã obligationẽ. sed magis obligatꝰ nõ magis mereꝭ. qñ seruicia quãto magis debita tãto sũt minus grata.

Solutio. Maior obligatio reddit demeritum maiꝰ nõ aũt meritum. Ad scõm.

¶ Ad scõm dicimꝰ q re vera circũstãtia nõ obligat per se: sed per accidens vt dictũ est in opponẽdo. nisi sit q essentie sue quam habet a duo annexa est obligatio. sic eñ sũpsimꝰ ex se in diffinitiõe circũstantie. Hec valet hec argumẽtatio Quicũq̃ facit ꝓtra maiorẽ obligationem magis demereꝭ: igit quicũq̃ facit ẽm maiorem obligationẽ magis mereꝭ. vel ecõuerso. Nec est ibi locus a cõtrarijs: quoniã facere cõtra maiorẽ obligationẽ z facere ẽm maiorẽ obligationẽ nõ sũt cõtraria. sed facere contra maiorẽ obligationẽ z facere ex caritate ẽm maiorẽ obligationẽ sũt cõtraria. sicut hec duo. facere cõtra conscientiã z facere scõm cõscientiã nõ sunt cõtraria. sed hec duo facere cõtra cõsciẽtiã: facere ẽm ꝓscientiã ex caritate sunt ꝓtraria. qñ facere ẽm maiorẽ obligationẽ est cõe ad vnũ ꝓtrariorum z ad mediũ: scz ad opꝰ ꝓtuz formate z ad opꝰ bonũ hz iforme.

Hec argumẽtatio nõ valet.

¶ Arguitur q meritum nõ mensuratur secundum quantitatem caritatis.

Solutio. pz ad primũ

Tem dñs dicit in euãgelio Qui minimꝰ est in regno celorum est maior Iohãne baptista. z ita minimꝰ angelus habet maiorem caritatẽ quoz viatorẽ. Sz cõstat q aliqs viator mereꝭ premiũ equale alicui angelo. qñ ruine angelorum reparabũtur ex hoibus: z btã virgo exaltata est sup choros angelorum. z ita aliquis hõ ex minori caritate mereꝭ tm̃ premiũ q̃tũ angelꝰ ex maiori. Nõ ergo ẽm caritatẽ tm̃ mẽsuratur meritũ: sed ẽm circũstãtias. vñ nõ gñaliter vbi par caritas: par premiũ. ¶ Dicimꝰ q hoc cõtingit ꝓpter diuersos status. Sed querit q̃re diuersus status diuersificet meritũ: cũ status sit circunstãtia ꝓsone potiꝰ q̃ alie circũstantie. ¶ Ad hoc dicit q hoc cõtingit qñ angelus meretur habitũ: sed hõ mereꝭ habendũ. Sz hec rõ nulla videt esse. qñ si duo hoies fodiũt in vinea alicuiꝰ equaliter: z alteri deꝭ premiũ ꝓportionaliter q̃ fodiat: nõ ideo diuersificaꝭ merita. eadẽ rõne nec i spirituali merito diuersificaꝭ ꝓpter hoc meritum.

Solutio. per modum argumenti. Solutio.

¶ Alij dicũt q hoc cõtingit ꝓpter raritatẽ caritatis in via respectu caritatis patrie in qua ẽ abũdãtia caritatis. z hoc ideo q: oẽ rarũ ꝑciosũ ꝑciosior est caritas in via q̃ in patria. sicut vinũ ꝑciosiꝰ est in hybernia q̃ in gallia.

Alia solutõ

¶ Sed querit quare hmõi raritas hoc faciat. Nõ nisi ꝓpter difficultatem vtẽdi caritate in fragili corꝑe. Et ita sequit itez q circũstantia auget meritũ. ¶ Itẽ si diuersi statꝰ difficultas auget meritũ: eadẽ rõne i hoc casu. igit ẽm hoc mulier q̃ est debilior magis mereꝭ in pari caritate q̃ vir qui fortior est. qđ ptz ee falsum.

Alia qstio. Secundo.

¶ Dicimꝰ q hoc cõtingit ex hoc q angelus mereꝭ ex gloria: sed hõ ex gra. ideo angelꝰ nõ põt peccare: sed hõ potest peccare. et qñ homo põt peccare z nõ peccare: ideo ista libertas liberi arbitrij augmẽtat meritũ in hoie.

Solutio.

¶ Sed itez Cõtra hãc redit obiectio: qñ illa libertas est circũstantia. z solutionem ita circũstãtia auget meritũ. Qđ vez ẽ in hac sola circũstantia q̃ natralis est in libero arbitrio in ꝓria sui creatiõe z ẽ naturalis mr z primordialis meritorum. vñ in laudẽ viri sctĩ dr: Qui potuit transgredi z nõ ẽ trãsgressus. vel etiã posset dici q hec circũstãtia nõ auget meritũ nisi q occasionẽ z nõ er se. Qđ no eñ eẽntie sue aliqd annexũ ẽ: ex qua necessitate sue causalit tm̃ meritũ ꝓmij augmẽtaret. Posset etiã dici q augmẽtũ dr ꝓprie eorũ q̃ sũt vnꝰ gñis z vni ꝓportionis et vnius status.

Tertio. Quarto q

Aliter potest dici.

¶ Secunda questio.

Item q̃rit vtrũ magis peccet fidelis q̃ infidelis in eodẽ gñe pcti. alijs circũstãtijs paribꝰ. ¶ Probatio q fidelis. qñ plꝰ ꝓmittit ẽ ei. et cui plꝰ ꝓmittit: plꝰ ab eo exigit. ¶ Itẽ cadit a maiori bono z magꝭ ledit. z nõ ledit nisi a pctõ iq̃tũ pctm̃. igit magꝭ peccat. ¶ Itẽ fortiora hz arma q̃bus põt defendere se: igit magis ẽ imputãdũ ei si succũbit. ¶ Ad idẽ facit qđ dicit btus petrus. Melius ẽ viã ꝟitatis nõ agnoscere: q̃ post agnitã illud petri.

Arguit q fidelis. Secundo.

In oppm. retro ire. ¶ Si hoc cõcedat. Igit infidelis min⁹ peccat. igit aliqua circũstãtia minuit pctm. Non nisi infidelitas. ergo de dolo infidelitatis reportat lucrũ. ¶ Itẽ falsus xp̃ianus dicit equus pallidus in apocalipsi. verus xp̃ianus equus albus: infidelis equus niger. Cõstat aũt q̃ pallor est medius inter albedinẽ z nigredinẽ. ergo falsus xp̃ianus medio modo se habet inter verũ xp̃ianũ z infidelẽ. ergo est minus peccator q̃ infidelis. igit nõ semp magis peccat eodẽ genere peccati. ¶ Dicimus q̃ re vera fidelis magis peccat in eodẽ genere peccati q̃ infidelis aliis circũstãtijs paribus

Secundo. tat lucrũ. ¶ Itẽ falsus xp̃ianus dicit equus pallidus in apocalipsi. verus xp̃ianus equus albus: infidelis equus niger. Cõstat aũt q̃ pallor est medius inter albedinẽ z nigredinẽ. ergo falsus xp̃ianus medio modo se habet inter verũ xp̃ianũ z infidelẽ. ergo est minus peccator q̃ infidelis. igit nõ

Solutio. semp magis peccat eodẽ genere peccati. ¶ Dicimus q̃ re vera fidelis magis peccat in eodẽ genere peccati q̃ infidelis aliis circũstãtijs paribus

Infidelis leuius peccat q̃ fidelis ceteris paribus. ppter predictas causas. Hec valet hec argumentatio Infidelis minus peccat: ergo aliquid diminuit in eo pctm. debet em̃ addere vel aliqd in alio augmẽtat pctm̃. sicut ille qui habet mediocrẽ scientiã min⁹ peccat eodẽ genere peccati q̃ qui habet excellentiorem scientiam. tamen nichil diminuit in eo peccatum simpliciter.

¶ Tertia questio.

TEm querit vtrũ aliquis theologus existens in mortali magis peccet q̃ vetula q̃ cadit a caritate alijs circũstãtijs paribus. qd videt. qm̃ vt dicit Grego. Vbi est maius donum scientie: ibi transgressor maiori subiacet culpe. Et in euãge. Seruus sciens volũtatem dñi sui z nõ faciens vapulabit plagis multis. ¶ Contra. Hec vetula magis ledit. cũ amittat caritatẽ. z ille nõ. z nõ ledit nisi q; peccat. igit magis peccat. ¶ Item fortiora habet arma ad se defendendũ: scz caritatẽ. igitur magis est ei iputandũ si succumbit. ¶ Itẽ vetula q̃ est in caritate habet sciam donũ spũs sancti q̃ in infinitũ est melior q̃ scientia huius theologi. ergo in infinitum clarius videt quid faciendũ quid nõ. igit magis ẽ ei imputãdũ si succũbit. ¶ Dicim⁹ q; re vera theologus magis peccat. Hec valet hec argumentatio Vetula magis leditur: z nõ nisi q; a pctõ: ergo magis peccat. Q; em̃ magis ledit a pctõ. hoc est ex accidẽti. q; pctm̃ inuenit qd̃ aufert scz gratuitã: q̃ nõ inuenit in theologo. Sed hec argumẽtatio teneret si sic diceret Magis leditur in naturalibus a pctõ: ergo magis peccat. ¶ Ad scdm dicimus q; hec argumẽtatio nõ valet Fortiora habet arma q̃bus se defendit: igit magis est ei imputandum si succũbit. deberet em̃ addi: z maiorẽ hz industriã vtẽdi armis. ¶ Ad tertiũ dicim⁹ q; vetula habet clariorẽ sciam: sed theologus abũdãtiorem z per plura scit discernere z cõferre nocumẽtum pcti. z ideo magis peccat. Licet aũt nulla circunstãtia ita aggrauet pctm̃ sicut scia: tñ episcopus magis peccat minus sciẽs q̃ simplex theologus. Et hoc ideo q; ignorãtia ei⁹ parũ aut nichil diminuit pctm̃. qm̃ tenet scire nouũ z vetus testamentũ. dignitas autem multum aggrauat.

¶ Quarta questio.

TEm querit de circũstantia tpis. vtrũ scda fornicatio sit maius pctm̃ q̃ prima alijs circũstãtijs paribꝰ. ¶ Probatio q; pria maior. qm̃ in pria habet homo arma quibus defendere pot se. In scda nõ. igit magis peccat in pria q̃ in scda. ¶ Preterea. pria fornicatio magis nocet. qm̃ aufert caritatẽ. et nõ nocet nisi q; pctm̃. ergo mai⁹ pctm̃ ẽ pria q̃ scda. ¶ Itẽ cui pl⁹ cõmittit plus ab eo exigit: sed pl⁹ cõmissũ est hoi in pria fornicatiõe q̃ in scda: igit magis exigit ab eo: igit magis peccat. ¶ Itẽ maiorẽ habet sciam in prima q̃ in scda: g̃ magis peccat in pria cũ alia sint paria. ¶ Cõtra. Scda fornicatio magis accedit ad pctm̃ ꝓsuetudinis q̃ prima. z ita magis accedit ad maximũ pctm̃: igit est mai⁹ pctm̃ q̃ primũ. ¶ Preterea. Decima ebrietas est mortale pctm̃: q; iam est in cõsuetudine: g̃ scda ebrietas est magis q̃ prima: q; magis accedit ad decimã. g̃ scda fornicatio maior est q̃ pria

Tertio. Quarto. In oppm. Secundo.

¶ Solutio. Dicimus q; pria fornicatio ẽ maius pctm̃ q̃ scda: tñ impossibile est oẽs alias circunstãtias esse pares. Necesse est em̃ q; in scda fornicatione hõ sit magis ignorans z magis infirmus q̃ in prima. q̃ duo diminuũt pctm̃ in scda fornicatiõe. Neq; dicimus gñaliter q; quãto magis recedit a prima: tanto est minus pctm̃. alijs paribꝰ circunstãtijs q̃ nõ sunt naturaliter annexe. Hec est verũ q; pctm̃ ꝓsuetudinis. i. pctm̃ iteratũ frequẽter sit maius q̃ simplex pctm̃ opis. Dicit tñ q; sit maius pctm̃ ppter duo. scz q; pctm̃ tũc est in peiori statu ppter maiorẽ cumulũ pctõz: z qm̃ ppt maiorẽ infirmitatẽ z cecitatẽ citius cadit in pctm̃ desperatiõis z presũptiõis. ¶ Ad scdm dicimus q; hec est falsa. Decima ebrietas ẽ mortale pctm̃ si in illa ꝓponat homo amoreũ vini amori dei. qõ si militer pot dici de prima. ¶ Itẽ cõstat q; circunstãtia tpis aggrauat pctm̃. Sit igit q; mala volũtas istius duret per aliquãtũ tẽpus z similiter mala actio. cõstat q; in quolibet instãti huius tẽporis ille est deterior q̃ prius. g̃ in quolz instãti mai⁹ ẽ pctm̃ illius q̃ prius. ergo qlibet instans aggrauat pctm̃ hui⁹. sed infinita sunt instãtia. igit hoc peccatum aggrauat in infinitũ p infinitas circũstãtias. ergo in infinitũ est mai⁹ pctm̃ in fine q̃ in principio. qõ falsũ ẽ. qm̃ pctm̃ mortale nõ pot eẽ in infinitũ mai⁹ alio mortali: q; oportet q; infinita pena deberetur et q̃ sustineri nõ posset. ¶ Ad hoc dicim⁹ q; hec argumẽtatio nõ valet Infinitꝫ circũstãtijs hoc pctm̃ aggrauat: ergo in infinitũ aggrauat. qm̃ illa aggrauatio instãtꝫ nõ se habet in aliq̃ ꝓportiõe ad totale pctm̃. sicut angul⁹ cõtingẽtie nõ se hz in aliqua ꝓportiõe ad angulum rectilineum. et si anguli contingentie infiniti adderentur angulo rectilineo: nõ propter hoc in infinitum augmentaretur angul⁹ rectilineꝰ vel esset in infinitum maior.

Ad primũ. Prima fornicatio est grauior q̃ prima. Quare constuetudo ꝓ mai⁹ pctm̃, Ad scdm. Iterum ad principale Secundo. In Solutio.

SEd q; aliquod mortale sit maius in infinitũ alio mortali: pbatur per circũstantias ps one. qm̃ in infinitũ tenet homo magꝫ diligere deũ q̃ proximũ. qõ pbaf per hoc. q; nullus tenet diligere aliqd nisi quia bonũ: sed deus est in infinitũ magis bon⁹ q̃ prim⁹: igitur in infinitũ magis tenetur quilibet diligere deũ q̃ proximũ. ¶ Item caritas diligit prout precipitur diligi: ergo caritas diligit deum prout tenet quis diligere deum. sed caritas diligit deũ in infinitũ magis q̃ proximum. ergo in infinitũ tenet q̃s magꝫ diligere deũ q̃ proximũ. ¶ Solutio. Dicim⁹ q; hec ẽ falsa In

Cõtra vltimũ dictũ af

infinitũ tenet quis magꝫ diligere deũ q̃ primũ. Sm q; hec determinatio in infinitum. determinat verbũ tenẽdi. si verbũ diligendi vera. quia ꝓpte diligim⁹ rem q̃ bona est. Licet em̃ diligam⁹ et teneamur diligere rẽ q̃ bona est: q; bona z q; precipitur diligi: tñ ꝓpte diligit quia bona. z ꝓpte tenetur diligi: q; precipit diligi. Q̃m ergo eadẽ est causa ꝓpte qua tenemur deũ diligere z qua tenemur primũ diligere: ideo nõ in infinitũ tenemur magis diligere deũ q̃ proximũ. Sm q; determinatio determinat verbũ tenendi. Eodẽ modo hec ẽ dupler. Caritas diligit deum prout tenetur diligere. qm̃ si hoc aduerbiũ prout determinet hoc verbũ diligere: vera est. si hoc verbũ tenet. falsa. qm̃ inter dilectionẽ z tentionẽ diligẽdi nõ est aliqua collatio: cũ sint res diuersi generis z nõ participent in alio. ¶ Itẽ ille furatur isti vnũ nũmũ ille centũ. alijs circunstantijs paribus. queritur vter eoꝝ magis peccet: videtur q; qui furat vnũ. qm̃ minorẽ habet causaz motiuã. sicut magis peccat qui fornicatur cũ turpi muliere. ¶ Itẽ qui furat ex pauptate min⁹ peccat q̃ si nõ haberet causam motiuã: igit eadẽ rõne per ꝓtrariũ qui habet minorẽ causam motiuã plus peccat. sed qui furat vnũ nummũ minorẽ habet causam motiuã: ergo magis peccat. ¶ Cõtra. Q; terq; peccat ꝓpte in proximũ: z neuter peccat ꝓpue in proximũ nisi q; dãnificat ipm̃. ergo qui magis dãnificat magꝫ peccat. sed qui furatur cẽtũ plus dãnificat: ergo plus peccat. ¶ Q̃d cõcedim⁹ dicẽtes q; hec argumẽtatio nõ valet Qui furat vnũ habet minorẽ causam motiuã: ergo magis peccat. debet em̃ addi. ergo magis peccat q̃tũ ad hoc. ꝓtest em̃ eẽ alia circũstãtia ex alia ꝓte q̃ magꝫ aggrauat: scz circũstãtia facti q̃ dãnificat primũ magis vel minus scz nũerus illoꝝ in quibus dãnificat: q̃ quodammodo cadit in essentiã pcti dum p eũ dãnificat primũ. Itẽ notãdũ q; sicut sciẽtia z fortitudo aggrauãt pctm̃: ita ignorãtia z infirmitas diminuũt pctm̃. ¶ Sz ꝓtra. Quãto ille infirmior ẽ tãto magis ꝓnior ẽ ad peccãdũ: z quãto ꝓnior ad peccãdũ tãto intẽsi⁹ mouet ad peccandũ: z quãto intẽsi⁹ mouet ad peccandũ tãto magꝫ peccat. igit a ꝓio quãto aliq̃s infirmior z tãto magis peccat. g̃ infirmitas augmẽtat pctm̃: nõ g̃ diminuit. ¶ Solutio. Infirmitas q̃ modũ cause motiue augmentat pctm̃: ſz q̃ modũ circũstantie diminuit. z ideo vtraq; istarũ vera est. quãto aliquis infirmior ẽ tãto magis peccat quãto aliquis infirmior est min⁹ peccat. quia infirmitas vno modo augmẽtat: alio modo diminuit. sicut etiã pauptas pctm̃ luxurie augmentat z diminuit. diminuit inq̃tũ est ꝓpellens ad acquirẽdũ necessaria per luxuriã. augmẽtat aũt inq̃tũ est medicina z frenũ cohibẽs a peccato. z ita diuersis modis verũ ẽ z in diuersis casibus q; eadẽ circunstãtia augmentat z diminuit idẽ pctm̃ etiã Sm q; circunstãtia sed diuersa rõne.

Secundo. In oppm. Solutio. Ad primũ. Ptra aliũ af Solutio. Infirmitas per modum circũstãtie diminuit peccatum. De motiuis ad luxuriam.

¶ Itẽ sint hic duo qui habeãt pares caritates et oẽs circunstãtie sint pares vtrobiq; : ꝑter hoc q; alter diutius habuit caritatẽ. inde sic. Ille qui diutius habuit caritatẽ si caderet a caritate magis peccaret: ergo magꝫ tenet declinare a malo. igitur magꝫ tenet mereri declinãdo a malo. ergo magis tenet mereri. ¶ Cõtra. Pares caritates sunt in illis duob⁹ ex quibus est oẽ meritũ: ergo pariter tenent mereri. ¶ Q̃d ꝓcedimus dicẽtes q; hec argumentatio non valet Ille tenet magis mereri declinãdo a malo: ergo magis tenet mereri. Nos aũt dicimus q; hec est necessaria: ſz nõ valet. Pares sunt caritates in istis: ergo equaliter tenent mereri. Tenet em̃ homo z ex cõmisso z ex dimisso. Tenet etiã nõ tñ ex cõmisso quod est caritas: sed etiã ex quolibet bono ꝓmisso. vnde diuturnitas caritatꝫ augmẽtat tẽtionẽ nõ tñ ad declinãdũ a malo: ſz etiã ad diligendũ z ad merendum. ¶ Itẽ notandũ q; hec argumentatio nõ valet Hoc pctm̃ duplo magis aggrauat q̃ illud: g̃ mẽtatio nõ est duplũ ad illud. qõ pz. q; si ifti ternario addat vna vnitas z alijs ternario addat binari⁹ q̃ est duplo maior nũer⁹: nõ tñ excrescet duplo maior nũerus. qm̃ quinari⁹ nõ est duplus ad quaternariũ.

Hec est dupler. Hec argumẽtatio nõ valet.

¶ Secundum capitulum huius tractatus de ypocrisi et continet sex questiones.

SEquitur de ypocrisi. quoniã circũstãtia modi in opibus ypocrisim opat. ¶ Primo ergo videndũ est vtrũ gñ⁹ sit apte peccare q̃ occulte. ¶ Scdo qd sit ypocrisis: z vtrũ ypocrisis sit vnũ peccatũ per se distinctũ a pcto cupiditatis z a pcto inanis glorie. ¶ Tertio quõ vel le videri bonus sit malũ in se siue in gñe. ¶ Quarto quare dñs ita frequẽter reprehendit ypocritas potius q̃ alios peccatores ¶ Quito quõ intelligẽda sit hec auctoritas euãge. A fructibus eoꝝ cognoscetis eos. ¶ Sexto vtrũ aliq̃s pot simulare se malũ. vtio vtrũ aliq̃s pot se simulare ypocritã. ¶ Circa primũ sic ꝺr.

Prima qõ. Af q; sic p hieronimũ. Secundo. In oppm. Secundo. Glosa. Solutio. Grauis est scitate simulare q̃ aperte peccare

Hiero. sup Isaiã in fine oneris moab. q; de duobus malis melius est apte peccare q̃ scitatẽ simulare. Itẽ alia auctoritas. Simulata eqtas nõ est eqtas: sed duplex iniqtas. Cũ g̃ in eo qõ est apte peccare nõ sit nisi vnicũ peccare: z in eo qõ ẽ occulte siue simulare peccare sint duo pcta: relinqtur q; occulte peccare sit maius pctm̃ q̃ apte peccare. ¶ Cõtra. Hiero. sup Isaiã dicit q; pria tabula post naufragiũ ẽ abscõdere pctm̃ suum z nõ publicare. g̃ leuius ẽ occulte peccare q̃ apte. vñ solet dici Si nõ caste: tñ caute ¶ Preterea. Qui apte peccat: peccat in se z in primũ. qm̃ scãdalizat proximũ. Añ sup euãge. Si peccauerit in te frater tuus. ꝺr glosa. in te. i. in te sciẽte. q; q̃ coãalio peccat: peccat in eũ q; scãdalizat eũ: g̃ q̃ apte peccat: peccat in se z in primũ. sed qui occulte peccat: tñ in se peccat: g̃ grauis est apte peccare q̃ occulte. ¶ Dicim⁹ q; leuius ẽ apte peccare q̃ sanctitatẽ simulare: vt ꝺr Hiero. qm̃ in eo qõ est scitatẽ simulare sũt duo pcta scz simulatio z peccatũ: q; per simulationẽ tegitur. sed in apte peccare nõ est scõm se nisi vnicũ peccatũ. quoniã nõ quicũq; aperte peccat: aliũ corrumpit vel scandalizat. Licet em̃ q̃tum in se est aliũ scandalizet. tamen nõ semp aliũ scãdalizat. vel quia pfecti sunt illi coã quibus peccat qui nõ de facili scãdalizarent. vel q; talis psona est q; eius dicto vel facto null⁹ innitit. ¶ Cũ igit ꝺr Qui apte peccat in se

Ad rõnem.

z in proximū peccat. intelligendū est ꝯtū in se ē. Occulte aūt peccare est supius ad simulare peccare siue ad scrītatē simulare vnde dicimus q occulte peccare est leuius in gñe ꝯ aperte peccare qm̄ manifestatio pctī facit scandalū ꝯtū in se est occultatio vero nō. Jn singulari aūt fūt exceden tia z excessa. qm̄ qdā occulte peccare (sicut illd quod est in ypocrisi) graui⁹ est quodā aperto pec cato: z qdā apertū pctm̄ graui⁹ est alio occulto: scz illo quo aliquis occultat pctm̄ suū saltem pudore mundi: vel q non vult aliū corrūpere. Et in hoc casu dictū est illud a beato Hyerony. q scōa tabula post naufragiū est absc̄dere peccatū suū et illud Si non caste: tamen caute.

Exponit dictū hiero.

¶ Seōa q̄stio. vtrū ypocrisis sit speciale pctm̄.

Af q non.

CJrca scōm sic. Q; aliq̄s vult videri bonus: hoc ipm̄ m̄ se est indifferēs. vñ aliquis potest hoc velle z bene et male: igit hoc m̄ se non est pctm̄. ḡ si aliquis vult videri bon⁹ causa cupiditatis vel inanis glorie: nec erit hoc aliud pctm̄ ꝯ pctm̄ cupiditatis vel inanis gl̄ie. sed hec est ypocrisis. ergo ypocrisis nō est aliud pctm̄ ꝯ cupiditas vel inanis gloria.

In oppm̄.

¶ Cōtra. ypocrisis consistit in hoc q ea aliquis appetit videri bonus m̄ se z ꝓpter se: sed hoc appetitu nō appetit aliquis aliq̄d lucrū tpale vel inanē gloriā siue laudē popularē: ergo ypocrisis nō est pctm̄ cupiditatz vel inanis gl̄ie.

Solutio.

¶ Q; cōcedim⁹ dicētes q hoc q aliquis vult videri bonus nō est malū m̄ se: sed tū ē malū in se. Semp em̄ est malum et ex necessitate nisi alia circūstantia bona apposita faciat illd bonum. sicut interficere hoiem ē malū in se: licet nō sit malū m̄ se. Unde ptz q hoc q aliquis vult videri bon⁹ non est ita indifferens sicut ire per viā: tamē est sic indifferens q non est bonū m̄ se nec malū m̄ se: licet sit malū in se. Ex hoc ptz q ꝓria argumētatio nō valet scz q aliq̄s vult videri bonus est indifferēs· zc̄. ḡ si quis vult videri bonus causa cupiditatis vel. zc̄. et hoc ideo cōtingit q̄a licet hoc nō sit malū m̄ se: est tū malū in se absq; peccato cupiditatis vel inanis glorie. sicut velle fornicari cum vetula ꝓ pecunia nō est pctm̄ cupiditatis: c̄ꝗuis grauek tali circunstantia.

Ad primū.

Af q hoc nō sit pctm̄

¶ Item pbat q velle videri esse bon⁹ ē bonum. q; esse bon⁹ ē bonū: z videri eē bonus ē bonū: ergo z volūtas respectu illius est bona. quia si aliquid est bonū: z volūtas respectu eius est bona. Si aliquid indifferens z volūtas indifferens. ergo velle videri bonus est bonū. ergo nisi deformek ab extrinseco ē bonū. m̄ hoc nō est vicium ypocrisis.

In oppm̄.

¶ Cōtra. Si hoc velle videri bonus est bonū: ergo aliō bonum potest ordinari ad ip̄z. vt dare elemosinam. ergo totū bonū est dare elemosinā vt videat bonus.

Secundo.

¶ Itē bonū est velle videri esse bonus: ḡ et velle laudari. qō falsum est. cū hoc sit rapere ꝓ priū dei.

Tertio.

¶ Itē ille vult videri bonus esse: vel ꝓpter aliud vel nō ꝓpter aliud. si ꝓpter aliud. nō ergo simpliciter est illud bonum vel malū. si non ꝓpter aliō z vult videri esse bonus: igit ꝓpter se. sed talis volūtas libidinosa ē. ḡ primū. ergo illud in se malū est.

Ad primū.

¶ Q; ꝓcedit magister z rñdet ad primū q licet videri esse bonus sit bonū: tñ velle videri esse bonus nō est bonū. q; pctm̄ nō est tantum appetitus malarū naturarū: sed etiā malus scōm eum. appetitus bonaz. i. mala volūtas. Nō em̄ potest esse nisi triplex volūtas: naturalis vel libidinosa vel meritoria sed hec nō est naturalis vel meritoria: igitur libidinosa. Et nō est simile si obiciatur de velle comedere vel aliquo taliū. cū talis volūtas sit naturalis. Nec valet si obicit q ꝓpse nō hec argu est in intentione ei⁹ qui vult videri esse bonus. q; mētatio nō sicut caritas diligit deū ꝓpter se et sup oīa: licet valet. hoc ip̄m ꝓpter se z sup oīa nō cadat in intentione ita z hec volūtas siue in intentiōe taliam mala ē cum sistat in creatura nō ꝓpter necessitatem et non sit naturalis.

Opinio magistri.

Tripler volitio.

¶ Item videk q ypocrisis sit plura pctā. Af ad primū dicit Greg. sup danielē. sup locū illuz cipale pgre Et egressa est alia belua silis pardo: habens alas q̄ttuor. Greg. pardus: ypocrita. Ale q̄ttuor: simulatio/dissimulatio/iactantia/excusatio. ergo videk q ypocrisis sit hec quatuor vicia.

Af ad primū.

Quid quatuor vicia.

¶ Preterea. cū ypocrita simplicit velit videri bonus esse nulla determinata bonitate imo qualiber. sed hec in ipso sit priuatio simulate bonitatis: in ipō est priuatio cuiuslibet bonitatz. sed nō priuak bonitas nisi oppositovicio. ergo in ypocrita m̄ q hmōi fūt plura vicia. igit ypocrisis ē plura pctā.

Secundo.

¶ Añsio. Hec q̄ttuor simulatio dissimulatio. zc̄. cōsequuntur ypocrisim z nō fūt ypocrisis ē de essentia eius. vñ bene dicūtur ale: q; his ꝓtegit se z talibus se leuat ad alta z volat. Sik cupiditas z inanis gl̄ia nō fūt de essentia ei⁹: sed plerūq; circūstāt. Sik licet simulet diuersas bonitates loco z tpe: tñ vnica ē libidinosa ītētio gñalis

Solutio.

Vnum pctm̄

¶ Questio incidens.

¶ Item querik vtrū dissimulare peccatum: sit peccatū. Q; videk. q̄a ypocrita simulans scitatē: dissimulat pctm̄. ergo dissimulare est malum.

Af q sic.

Solutio.

¶ Añsio. Dissimulare peccatū est bonū: q̄a ꝓpter pudorē vel aliquid taliū. z est volūtas naturalis z multū differens ab altera.

Alia q̄stio.

¶ Item q̄rik quare ypocrita cū peccet ꝓtra bonū: z magis sit peccare cōtra bonū ꝯverum. quare nō deponik. cū his deponak qui peccat contra verū. i. fidem.

¶ Responsio. Potest esse reatus equalis: sed ꝑ bari ōes cōtra ypocritā difficile est habere.

Solutio.

¶ Tertia q̄stio. vtrū velle videri bon⁹ sit malū.

Af q non.

CJrca tertiū capitulū sic obicik z probatur q hec velle videri bon⁹ nō est malū in se. q̄m̄ apostolus dicit ꝑ lacere oībus z per oīa. igitur si hoc est ꝓceptū vel cōsiliū sc̄z q velimus placere oībus non est malum in se.

Secundo.

¶ Item hoc est bonū alia circūstantia addita: alia addita circūstātia est malū. igitur hoc nec simpliciter est bonū nec simpliciter est malū igitur hoc nec est in se malū. nec in se est bonum:

Tertio.

¶ Item in hoc quod dicik aliquid velle videri bonum nō intelligitur alia deformitas. igit hoc nō est in se malū.

Quarto.

¶ Preterea. Jre per viā nō est malum in se. ideo sc̄z q̄m̄ nō importat aliquā deformitatē: z pōt esse bonū aliqua addita circūstātia. ḡ

Jn oppm̄.

Scōa cā.

Tertia cā.

Quarta.

Af ꝓ tra illā.

cipiūt q ypocrisim. vñ caput malorū sc̄z antichr̄s maxime q ypocrisim decipiet. Scōa causa est q ypocrita ic̄tū ralis vsurpat sibi gl̄iaz soli deo debitā. Dicit em̄ dñs in Jsaia. Gloriā meā alteri nō dabo. Q; ypocrisis est apostasia. ꝓpter qō dicik Si osculabor sū manū meā. qō ē iniquitas maxima z negatio cōtra deū altissimū. ¶ Tertia causa est q; illi quibus loquebak dñs erant ypocrite.

¶ Quarta causa est q; ypocrita bonū minus debito appreciat. q̄m̄ bonū opus quo potest habere vitam eternam vendit ꝓ inani gloria.

¶ Quinta q̄stio. quō intelligik illa auctoritas.

CJc obicik. Dñs dt in euāge. de ypocritis. A fructib⁹ eoz cognoscetz eos. Cognoscunk ḡ ypocrite a fructib⁹. i. ab opibus. ergo vel ab opib⁹ occultis. aut manifestis. A manifestis nō. q̄m̄ manifesta eoz opa nō fūt nisi bona: z bona nō possūt ipsi cognosci esse ypocrite: ergo nō a manifestz. Nec ab occultis. q̄m̄ per occultū nichil pōt cognosci. et ita videtur esse falsum q̄ dicit dñs A fructibus eoz cognoscetis eos.

Solutio.

¶ Solutio. Q; dicit dñs intelligitur de occultis que tñ manifesta possunt esse aliquib⁹. scz familiaribus ypocritarū: qui de facili possūt cognoscere occulta mala q̄ ipsi faciunt. hec em̄ fūt ꝓprie fructus eoz a quib⁹ possūt cognosci. Nō em̄ a pelle ouina qua se tegūt cognosci possūt. Jn alio etiā casu vez est q̄ dicit dñs. q̄m̄ q̄ꝫ pmouentur ypocrite ad honores ad quos ipsi tendebant priusquam: eis adeptis desinunt facere opera bona z faciunt aperte mala quibus cognoscitur q ꝓius erant ypocrite.

Quō ypocrite noscūtur ab operibus eorū.

Af ꝓificak

¶ Sexta questio huius capituli.

CJ Uerik vtrū aliquis potest simulare se eē malū. ¶ Q; ꝓbatur. q; aliquis pōt simulare se esse bonū: ḡ a simili ꝓ contrariū pōt simulare se esse malū.

Af q sic.

Secundo.

¶ Item ꝓbatur. simulauit se idolatraam. quoniam simulauit se velle adorare idola: vt posset congregare oēs sacerdotes baal z eos interficere. Simulauit igitur se esse idolatrā: igit simulauit se eē malū.

pbat añs.

Af aūt si mulauit se esse idolatrā ꝓbak. quoniā si aliquis vult esse fornicator ē fornicator. igitur si aliquis vult esse idolatra est idolatra. ḡ si aliq̄s simulat se velle esse idolatrā simulat se esse idolatrā Sz ꝑ simulauit simulauit velle esse idolatrā: igit simulauit esse idolatrā: igit simulauit se esse malū.

Tertio.

¶ Itē ꝑ eu si mulauit se esse idolatrā. ḡ per locū a diffinitiōe si mulauit se esse talē pctō. igit malū. et ita aliq̄s pōt se simulare eē malū.

Quarto.

¶ Itē pbak alio modo. Sit q aliquis iudex cōdēnet iniuste aliquē ita q omnes circūstātes sciant hoc et scandalizenk de hoc nisi ille qui cōdēnatur fingeret cōmisisse illd quod ei imponik. ille igitur fingit se esse malū cuz nō sit: q̄m̄ non est malū q ipse vult videri malus. q; vult videri malus bona intentiōe sc̄z ne ille scādalizentur. z ita q̄ vult videri malus cū nō sit simulat se esse malū. igitur.

Jn oppm̄.

¶ Contra: Aliquis simulat se esse malū: igitur vel per bonū opus vk q malū opus. per bonū non. q̄m̄ bonū nō est signū mali. et ita per malū opus q̄ facit. z ita est mal⁹ igitur nō simulat se esse malū.

Solutio.

¶ Dicim⁹ q null⁹

Jn oppm̄.

Scōo per glosam.

eadem rōne: hoc q aliquis vult videri bonus non est malū in se. ¶ Cōtra. Apl⁹ dicit. Si hoibus placerē. seruus christi nō essem. igit velle placere hoib⁹ est malū in se. ¶ Itē sup illū locū hiere. Maledictus qui facit opus dñi fraudulenter. dicit glosa Fraudulēter facit op⁹ dñi qui querit munus a corde: vel a lingua: vel a manu. Sed q̄ vult hoc in se vt videak bon⁹ q̄rit munus a corde. igit est maledict⁹. igit hoc q aliquis vult hoc in se q videak bonus facit hoiem maledictū. ergo malū in se.

Malū scōz se quid est.

Malū in se

Solutio.

¶ Quod concedimus. q̄m̄ cū aliquis appetit videri bonus in se: z hoc appetit nō ꝓpter aliud: tūc appetit delectari in alterius opinione. et ideo talis appetitus est libido. i. volūtas qua aliquis appetit delectari in re tpali. z ideo talis appetitus est malus in se z facit hoiez incurrere maledictionē hieremie q̄rēdo mun⁹ a corde.

Appetere videri bon⁹ ꝓpter se ꝑ est peccatū

Ad primū.

¶ Q; igitur dicit apostolus placere. zc̄. intelligēdū ē cū determinatione quā dñs apponit in euāgelio dicens discipulis suis Sic luceant opera vestra coram hoib⁹ vt glorificēt patrē vestrū qui in celis est. Loquik enim apl⁹ q̄buscā christianis cōmorantib⁹ inter infideles z hoies praue nātiōis monens eos vt bono exēplo suo ꝓuocent eos ad bonum.

Ad scōm.

¶ Ad scōm dicimus q hoc scz q aliq̄s vult videri bonus: est bonū aliqua circūstantia addita: z malū alia addita circūstantia. Sed nō inde sequik. igitur nec ē in se bonū nec ē in se malū. deberet em̄ potius cōcludi. igit nec est m̄ se bonū: nec est m̄ se malū. sicut interficere hoiem est bonum alia circūstantia addita: z malū alia circunstantia addita. z tñ in se malum est: licet nō m̄ se malū sit. De hac aūt ꝓpositione hoc nec est simpliciter bonū nec simpliciter malū. iudicādū est m̄ q vis constituik in hoc aduerbio simpliciter. q̄m̄ aliquid pōt dici simpliciter bonū vk malū q̄m̄ est in se bonū vel malū: vel quia est m̄ se bonū vk malū. et ideo distinguenda est ꝓpositio illa in qua ponitur hoc aduerbiū simpliciter.

Malū in se

Ad tertiū.

¶ Dicim⁹ autem malū m̄ se q̄ nullomodo potest esse vel fieri bonū sicut dicit Aug. vt fornicari adulterari. Jn se aūt dicimus malū illud q̄ semp est malū ꝯtū in se est: licet possit fieri bonū alia circūstātia exterius aduenīendo: vt interficere hoiem.

Falsa ꝓpositio. Adultimū.

¶ Per hoc ꝑz solutio ad tertio obiectū. q̄m̄ hec argumētatio nō valet Jn hoc q̄ dico velle videri bonū. nō intelligik aliqua deformitas. igit hoc nō est in se malū. deberet em̄ ꝓcludi. ergo nō est m̄ se malum. et est ibi fallatia ꝓnūtis: q̄m̄ fit ꝓcessus ab inferiori ad supius negādo.

Af q non debuit.

¶ Ad vltimū soluēdū est per interēptionē prime propositiōis q̄m̄ hec ē falsa Jre per viā nō est malū in se. ideo sc̄z q; non importat aliquā deformitatē z pōt esse bonū aliqua circūstātia addita. q̄m̄ hec nō ē causa sufficiens ad hoc q aliq̄d sit malū in se: sz illa q̄ ꝓdicta ē

Quarta questio huius capituli.

¶ Quarta quaestio huius capituli.

CQuerik quare dñs frequētius reprehendit ypocritas ꝯ alios pctōres. pōt em̄ aliq̄ ypocrisis esse venialepctm̄ sicut aliqua inanis gl̄ia: z pōt esse minimū mortale.

Solutio. Pria causa

¶ Solutio. Sup hoc possūt dici plures rōnes. Prima est q hereticī z alij mali hoies faciliꝰ de-

Ad primū. potest simulare se esse malu;. Ad primū dicimus q; argumētatio facta a simili per cōtrariū nō valet. ⁊ hoc ideo q; bonū pōt fieri male. ſ; malū: vt fornicatio adulteriū nō pōt fieri bene. malū etiā quod est malū in se si bene fiat per illud non simulat aliquis se esse malū. ¶ Ad scd; dicim⁹ q; hec argumētatio nō valet. yeu simulauit se velle adorare idola: igit simulauit se esse ydolatram. qm̄ licet adorare ydola ⁊ velle adorare ydola sint ꝓuertibilia ꝯtū in se est naturaliter. qm̄ bene sequitur Si aliquis vult adorare ydola est ydolatra ⁊ ecō uerso. tamē nō sūt ꝓuertibilia cū quocūq; adiuncto. vt ptz in hoc verbo vult: qm̄ nō sequit. Iste vult sinistruz oculum esse simile dextro: igit vult dextrū esse simile sinistro. licet illa duo sūt ꝓuertibilia naturaliter. Eodē modo cū hoc verbo simulat nō sequit vnū ꝓuertibiliū ad reliquū. Hec em̄ ē falsa. yeu simulauit se esse ydolatrā. qm̄ hec dictio ydolatra importat deformitatē sicut hoc nomen fornicator. qm̄ idē est ydolatra q; pcō talis

Nō de yeu. Ipse aūt yeu nō intēdebat facere aliqd per qd videretur illis sacerdotib⁹ esse pcō talis. Illi em̄ nō credebāt q; adorare baal esset pctm̄. sicut aliquis vt alios deprehendat hereticos simulat se credere idē cū eis. tm̄ nō simulat se esse hereticū. qm̄ hoc nomē hereticū importat deformitatem.

Ad tertiū. ¶ Ad tertiū dicim⁹ q; qui fingit se ꝓmisisse aliqd malū ne multi scādalizētur de ꝓximo iudicio iudicis a quo dāpnat peccat: qm̄ eo ipso scādalizat eos q; facit q; illi suspicent et male iudicēt de ipso scz vt innocentē iudicēt esse malū: vel fuisse malum.

ꝓtra hoc aī qd quidē pctm̄ est. ¶ Sed scd; hoc videt q; yeu peccauit. qm̄ fecit q; sacerdotes male suspicarentur de ipso. ſ. q; vellet adorare ydola.

Solutio. ¶ Sed dicimus q; nō est simile. qm̄ qd illi suspicabātur ipsuz velle adorare ydola. hoc nō est in se malū. Sz iudicare q; aliqs sit malus: hoc est in se malū. sicut patebit qn̄ agem⁹ de iudicijs. Opinari siue suspicari de aliquo q; sit malus nō est gn̄aliter malum qm̄ hoc possum⁹ facere sine pctō qn̄ habem⁹ rōnes ꝓbabiles ad hoc. Sed iudicare ⁊ asserere q; aliqs sit malus. hoc gn̄aliter malū. ⁊ ad hoc ꝓuocare aliquem est scandalizare ipm̄ quod non fecit yeu. vt patet ex predictis.

¶ Septima questio huius capituli.

Aſ q; sic. SEptimo querit vtrū aliqs pōt simulare se esse ypocritā. ¶ Qd̄ videt. qa aliqs habitās inter ypocritas simulat se esse simile eis: ergo simulat se esse ypocritā.

Secundo. ¶ Preterea. ꝓtendit se esse ypocritā ⁊ vult videri se esse ypocritā cū nō sit: ergo simulat se eē ypocritā. Cōtra. Aut ille est bon⁹ aut malus. Si bonus: igit nō facit nisi bona opera. qm̄ arbor bona nō pōt fructus malos facere. igitur per ea q; facit nō apparet nisi bon⁹. igitur per ea q; facit nō pretendit se esse ypocritā. igit nō simulat se esse ypocritā. Si malus ⁊ simulat se esse ypocritā igit per opera bona vel per mala. si per bona. Sed ꝓ bona nō videt nisi bon⁹: ergo per illa opa bona apparet esse bon⁹ cū nō sit: qz est malus. igitur p illa nō appareat esse ypocrita: g̊ per illa nō simulat se esse ypocritā. si p mala. Cōtra. Per mala opera non pretēdit aliqs se esse nisi malū: ergo p illa non pretendit aliqs se esse bonū cum nō sit igit p illa nō q̄rit videri ypocrita. igit p illa nō simulat se esse ypocritā. ⁊ ita videt q; nullus possit simulare se eē ypocritā. Cōtra Aliqs pōt ꝓtēdere signa qbus iudicet ypocrita siue papa lardus ab hoib⁹ habendo longas vestes ⁊ sordidas: vultū humilē ⁊ demissū in terra ⁊ hmōi quib⁹ signis iudicat ab hoibus ypocrita. ⁊ cōstat q; aliquis pōt pretēdere illa signa: igit aliqs pōt pretendere signa qb⁹ iudicetur ab hoibus ypocrita. ita tamē q; non sit ypocrita in ꝟitate. qm̄ pretēdere illa signa nō est malū. igit aliquis manēs bonus pōt pretendere illa signa: ergo aliqs pōt pretēdere signa ypocrite cū nō sit ypocrita: igit aliquis pōt simulare se esse ypocritā. ¶ Cōtra. Nullus pōt simulare se esse malū. vt ꝓius ꝓbatum est: igit nullus pōt simule se esse bonū in apto ⁊ malū in occulto: ⁊ hoc est esse ypocritaz: igit nullus pōt simulare se esse ypocritā. ¶ Qd̄ concedim⁹. qm̄ si aliquis vult videri bonus in aperto ⁊ malus in occulto iā est malus: ⁊ ita tam ypocrita. Et ita si aliquis vult videri ypocrita est ypocrita ⁊ ita nullus pōt simulare se esse ypocritā. pōt tamē pretēdere se esse ypocritaz. ¶ Ad primū dicim⁹ q; aliqs inter ypocritas pōt pretendere se esse simile eis scz q; sit ypocrita sed nō pōt simulare hoc qm̄ si simularet tam illud esset scd̄m q; esse simile eis ē esse ypocritā. Si aūt hoc esse simile eis nō intelligit idē esse cū hoc esse ypocritam nichil impedit quin ipse pōt simulare se esse simile eis. tale quid pōt eis me esse quod nō pōt simulare. ¶ Ad scd̄m soluendū q; interēptionem huius. Aliquis vult videri ypocrita cū non sit qm̄ ipsa est falsa. vt patet ex predictis. ¶ Ad vltimū dicim⁹ q; hec est falsa. Pretēdere signa ypocrite nō ē malū: imo hoc est malū. qz hoc ē scādalizare. Habere aūt in se ꝓdicta signa ypocrite nō est malū. Sed ꝓtendere illa vt videat ypocrita vt velle videri ypocrita p illa illud gn̄aliter ē malū.

¶ Octaua questio huius capituli.

Ultimo querit vtrū aliquis potest appetere sine pctō q; videatur bonus vt dentur ei tēporalia ad sustentatiōnē tantū.

Aſ q; sic. ¶ Probat q; pōt. qm̄ non peccat in hoc q; vult videri bonus. qm̄ non appetit hoc scd̄m se nec peccat in hoc q; vult habere tēporalia ad sustentatiōnē tantū: igitur nec peccat in toto scz in hoc q; vult videri bonus vt habeat tēporalia.

Secundo. ¶ Item ista volūtas non est libido quoniā ea nō tendit ad delectandū in creatura igitur cum libido sit principiū omnis pcti. vt dicit Augu. in libro de libero arbi. in isto nō est prima origo pcti: ergo nullum peccatū est in isto: igitur nō peccat in hoc q; vult videri bonus vt dentur ei tēporalia. ¶ Contra. Si aliquis vult laudari ab hoib⁹ ꝓpter tēporalia peccat. quoniā querit mun⁹ a lingua: igitur a simili. si aliquis vult videri bonus vt dentur ei tpalia peccat. qm̄ querit mun⁹ a corde ⁊ a manu. ¶ Itē cū occidere hoiem sit malum in se. occidere hoiem ꝓpt tpalia semper est malū: igit a simili. cū velle videri bonus sit malū in se sequitur q; velle videri bonus ꝓpt tpalia sē

Iterum ad principale

Iterum ad post oppm̄.

Solutio.

Ad primuz

Ad scd̄m.

Ad vltimū.

Aſ q; sic.

Secundo.

Augustin⁹

In oppm̄.

Secundo.

Tertio. per sit malū. ¶ Preterea. ille q; vult si videri bonus aut vult videri bon⁹ in se aut in deo. nō i deo. qm̄ nullum respectū hz in deo: igitur vult videri bon⁹ in se tm̄. ⁊ ita vsurpat sibi gl̄iam dei: igitur peccat

Solutio. ¶ Qd̄ ꝺcedim⁹.

Ad primū. ¶ Ad primū dicim⁹ q; hec est falsa Ille non peccat in hoc q; vult videri bon⁹: immo peccat qm̄ querit mun⁹ a corde. qm̄ vult vt laudet a corde hoim. ⁊ per hoc vult acq̄rere bona tpalia et quia vsurpat sibi qd̄ dei est peccat. Et ideo voluntas ei⁹ est volūtas iproba. qm̄ sicut Augu. dt peccare est spreto incōmutabili bono reb⁹ ꝓmutabilib⁹ adherere. Hac aūt volūtate abheret iste commutabili bono spreto icōmutabili bono. qm̄ vsurpat sibi bonitatē que est soli⁹ boni incōmutabilis. Et ideo volūtas illa est voluntas improba: et pctm̄ est forte libido si ea tenditvt in eo delectetur q; videt bon⁹. Si aūt nō tendit ad hoc nō est libido: qm̄ non ois volūtas iproba est libido vt illa qua cōtēpnit deū vel odit deū. ⁊ multe alie hmōi

Augustin⁹

¶ Tertium capitulum de falsis iudicijs.

Tripler iudiciū temeritatis suspitionis ⁊ cer titudinis.

IDcto de ypocrisi q; multotiēs solet fallere iudicia hoim. dicēdū est de prauis iudicijs. De q̄bus dr in euāgelio. Noli te iudicare et non iudicabimini. Ibi dr Glosa. q; est iudiciū suspitiōis ⁊ iudiciū temeritatis et iudiciū certitudinis Judiciū temeritatis est de malo ipm̄ credere eē obstinatū vel incorrigibilem: ⁊ illud asserere. Judiciū suspitiōis stricte est de bono credere ipm̄ eē malū ⁊ illud asserere. Judiciū certitudinis est iudicare de manifestis ⁊ certis. ¶ Queritur g̊ primo vtrū taliter suspicari sit pctm̄. ꝓbat q; sic. Dicit glo. sup illū locū ꝑs. Amputa ob.m. q̄d. suspi. sū. Maximū vicium hūanitatis est suspicio: qz alit vicia putat q̄s sit veritas. vt de malis bona vel de bonis mala dicam⁹. ¶ Itē sup ꝑs. De necessitatib⁹ meis erue me. dr glosa. Multe sunt necessitates vt suspicari de ifideli bonuz: ⁊ malū de fideli: ⁊ ita pctm̄ est. qm̄ petit remoueri a se talē necessitatē. i. suspicari malū de fideli. ¶ Itē sup illū locū apli. Tēptatio vos non apprehēdat nisi hūana. distinguit glo. q; est diaboli ca ꝓsumptio iudere maiori et sīlia hūana excedere in corrigēdo vel aliter sapere q̄s res se habeat et est ag̃elica certitudo i nullo aliter sapere q̄s res se habeat. ⁊ ita hūanā tēptationē distinguit vt si aliquis corripit alīū et excedit in corrigēdo: que esset in bonis est dicit etiā q; tēptatio hūana est de aliquo aliter sapere q̄s res se habeat: ⁊ ita talis suspicio ē pctm̄. ¶ Itē sup illō. Nolite iudicare et nō iudi. distinguit glosa inter trabē ⁊ festucā: ⁊ festucā: ⁊ dr trabē iudiciū temeritatis. qm̄ trabs exceca oculū: festuca turbat. ⁊ dr festuca iudiciū suspitiōis: et ita iudiciū suspitiōis turbat oculuz: ergo ē pctm̄. Hoc idē dr super illū locū isaye. Ve qui dicūt bonū malum. ⁊c. Itē suspicari de bono malum tale q̄d est q; nisi resistat ei efficitur pctm̄ mortale: igitur ad min⁹ est pctm̄ veniale. ¶ Preterea. Cū soli⁹ dei sit iudicare de occultis hō hoc faciēdo vsurpat sibi qd̄ soli⁹ dei est: igitur peccat.

Quarto p aliā glosam

Quinto.

Sexto.

Septimo.

Octauo.

¶ Item hō tenet semp suspicari de alio in meli⁹ igitur si suspicetur de eo malū peccat. Si ꝓcedit

In oppm̄ p gregoriū

Cōtra. Grego. dicit. Si ꝓdicas aliq̄bus sepe ⁊ vides q; nō recipiūt predicationē tuā. si imperfect⁹ es potes ab eis recedere. Sz nō recedet nisi qz suspicet eos incorrigibiles: igit licite pōt aliqs suspicari de aliq̄bus q; sint incorrigibiles. Hilbertus.

qd suspitio ꝟ gilbertū

¶ Suspitio est opinio in alterutrū titubans magis tm̄ in alterū vergens. Qd̄ nō inter affirmationem ⁊ negationē titubat nō est suspicio: sed iudicium. quia tm̄ in alterā partē vergit. Itē si non magis in alterū vergat nō est suspicio: ſ; pura dubitatio Ad hoc q; opinio sit suspicio duo ocurrūt. s. vt ⁊ opinio titubet in alterutrū: ⁊ nō q; firmas cōiecturas magis vergat in alteruz. Judiciū vero est post cōtrouersiā deliberationis sententia firma ⁊ certa. Sed iudiciū ⁊ suspicio in duobus tm̄ versātur. s. in persona ⁊ re. Persona est q̄libet hō. Res persone cogitata ⁊ dicta ⁊ facta ipsius hominis. In persona aūt quadrupliciter versantur cuz scz suspicamur vel iudicam⁹ bonū hoiem bonuz: vel malū malū: vel bonū malū: vel malū bonum. In duob⁹ vltimis carpimur vel iudicādo bonū malū vel malū bonū. In aliis duobus fallimur. Sz circa talia iudicia est error perniciosus suspicio humana temptatio. ⁊ prouenit ex cōiectura exteriori et infirmitate interiori. et ideo dicitur humana temptatio. Sed hic bonū vel malū non dicimus nisi eos qui fide christi et sacramētis participant Item in re persone dupliciter attēdunt suspicio ⁊ iudiciū. s. aut in noie rei aut in re nois In re nois versatur iudiciū et suspicio quadruplicit. In iudicio em̄ ⁊ suspitione persone tm̄ fallimur cū maluz malum vel bonū bonū putamus. Et in iudicio tm̄ est tunc error perniciosus. In suspitione vero et iudicio ret tūc fallimur cū bonū putam⁹ malū vel malū bonū: ⁊ vtriusq; tā in iudicio q̄s in suspitione est error perniciosus. Bonū hic dr q̄d censet noie boni siue sit bonū siue nō bonū. Dicim⁹ q; tale iudiciū siue suspicio semp est pctm̄: admin⁹ veniale

Ad primū. Cū qn̄ surgit debem⁹ illud reprimere ꝓtū possumus. ¶ Ad aūt dr Greg. Intelligendū est q; aliquis debet recedere ab eis q̄bus frequēter predicauit nec ꝓfecit non ideo q; iudicet vel asserat in corde suo eos eē incorrigibiles Sz q̄a experimento putat se nihil ꝓfectuz. Judiciū ei suspitiōis vel temeritatis: ideo pctm̄ est. qm̄ per illud hō asserit q̄d nescit. vñ sibi vsurpat q̄d soli⁹ dei est Propter hoc dr in euāgelio Qui dixerit fri suo racha reus erit ꝓ filio. Licitū aūt est nobis ꝓ uolētas ꝓ rectas opinari de ꝓximo ipm̄ eē malū. licet ad hoc non de facili flecti debeamus. Judicare aūt siue asserere semper est pctm̄: ⁊ ita suspitio siue opinio erit temperatio que nō erit pctm̄. Judiciū aūt suspitionis semper est pctm̄.

Quid bonū hic. Solutio. Ad primū. Quō possumus iudicare aliquē eē malum.

¶ Iterum contra dicta arguitur.

In oppm̄. ITem dubia in melioꝛē partē sunt interpretanda igitur de ꝓximo poti⁹ debet suspicari bonū q̄s malū g̊ eadez rōne debes potius suspicari bonū q̄s malum.

¶ Contra. Greg. dicit. Bonarū mentiū est. ⁊c. Et in ecclesiastico. Justus in principio sermonis accusator est sui. Quilibet etiā sctūs de se dicit. Ego reus ⁊ indignus confiteor deo.

Solutio. Dicim⁹ q; prima argumētatio nō valz. Pot⁹ em̄

Ad primū.

de alio debet suspicari bonū z bonū loqui ꝯ de se qm̄ laudare,aliū est signū naturalis bonitat;. Et esse prompt̄ ad aliū laudādū signū est caritatis
laudare se z laudare etiā aliū est effectiuū pacis z cōsentiēs
laudare alium. largitati spūssancti. Sed laudare se est signū arrogantie et effectiuū discordie. ¶Q; ḡ iustus dicit se reū z q; accusator sui ē hoc ē ideo q; cognoscit se habere fomitē. et qm̄ semp debet timere et
Ad aliud. De facie cherub. credere q; habeat aliq̄ pctm̄ admin9 venniale Ad hoc significandū cherub in tpe ezechielis habebat faciē hois et faciē leonis debet eñ esse hō. i. mā suet9 alijs leo sibi Itē ponatur q; aliq̄s ꝓficeat alicui aliq̄ maximū pctm̄ q̄ fecit. cōstat q̄ illō pctm̄ nō est maximū sacerdoti. qm̄ manifestū est
Iterum af. ꝓprie q̄ subiacet visui: ḡ est incertū sacerdoti. Sed incerta debēt in meliorē partē interpretari: ergo potī9 debet credere q; non fecerit illud pctm̄ ꝯ q; fecerit illō pctm̄: ergo non debet ei inīugere
Solutio. pnām p illo pctō. q̄ falsum est. ¶Solutio. Re vera sacerdos nō est9 scp̄ q̄q; cert9 de pctō illo qm̄ non vidit pctm̄ illō. tñ credere debet q; pctm̄ illō fecerit. Credendū enī est illi q; pctm̄ suū ꝓfiteat ad correctionē Hec est ei tale dubiū q̄ debeat interpretari in meliorē partē. Dubiū eñ tale est q; habet equales rationes ad hoc q; sit z q; non sit.

¶Secunda questio huius capituli.

Af q; sic. ITem querit vtrū aliq̄s potest de aliquo asserendo dicere: iste est malus. ita q; dicat hoc sine pctō. ¶Probat q; sic. qm̄ tot z tātas ꝓiecturas hz iste ad asserēda q; sit malus: quot z q̄tas hz ad asserēdū q; sit bonus. Sed sine pctō pōt asserere de aliquo q; sit bonus: igit sine pctō pōt asserere de aliquo q; sit ma-
Secundo. lus. ¶Itē scti hoies sepe dicunt de malis hoib9 q; sunt mali z q; sunt dyabolo pleni et hmōi. sicut xp̄s de iudeis dixit. Vos ex pre dyabolo estis. ḡ
Tertio. aliq̄s alius pōt sibi dicere sine pctō. ¶Itē aplus dixit q; iret ad hyspanos z dixit falsū. Sz qm̄ non dixit cōtra conscientiā suā: q; credebat illud ideo non peccauit dicendo illud: igit eadem ratione. si aliquis dixit de aliquo q; sit mal9: si non dicit hoc contra ꝓscientiā suā cū credat illō nō peccat. Et
In oppm̄. ita aliq̄s de aliquo sine pctō asserendo pōt dicere ille est malus. ¶Contra. Ipe nescit vtrum spūs sanctus visitauerit eū in hoc instanti. igit non debet asserere q; sit mal9 in hoc instanti. z si asserit facit contra bonitatē spūs sancti: ḡ peccat. q̄ ꝓbatur per hoc q̄ dr in euāgelio. Qui dixerit frī suo
Solutio. fatue reus erit gehenne ignis. ¶Dicimus q; nullus sine pctō pōt dicere de alio determiate ille ē
Ad primū. malus. Necvalet hec argumentatio. Tot z tātas Nūq̄ de ali cōiecturas. zc. q; licet habeat tot z tātas ꝓiecturas quo asseren ras ad asserendū de alio q; sit malus. quot z q̄tas dū ē de aliq̄ zc. tñ non habet tot rōnes ad hoc vt ad illud. qm̄ q; sit malus ꝓpt aplificationē spūs scti et ꝓseruationē pacꝭ
port9 dz asserere q̄s de aliq̄ q; sit bon9 ꝯ q; sit mal9
Ad scōm. ¶Ad scōm dicimus q; sancti dicunt qnq; ex fernore caritatis de aliq̄b9 q; sint mali ad cautelā vt ad correctionē: nō determinate: sz ꝓfuse sumētes verbū pn̄tis tpis vel ex reuelatiōe spūssancti. De xp̄o aūt non est simile. qm̄ oīa sp sunt et fuerūt nuda et apta oculis ei9. et ideo de occultis pōt asserere scōm ꝓitatē. sed nō est sic i nobis. ¶Ad ter- Ad tertium
tiū dicim9 q; apls dicēs illud falsum nō est mēt9 nec peccauit dicendo falsū. Sz q; non peccauerit dicendo falsū non est hoc causa sufficies: q; nō est locutus ꝓtra ꝓscientiā. Sz hec duo sunt sufficies causa. s. q; non est locut9 ꝓtra conscīam. z q; dicēdo illud falsū non derogauit spūi sancto imo volebat eius largitatē ăpliare Sed q̄ asserit de aliquo q; sit malus. Iz nō dicat hoc ꝓtra conscīam suā tñ dicendo hoc derogat largitati spīritussācti sicut dicit Glosa sup illud. Qui dixerit fratri suo fatue Glosa.
reus erit gehenne ignis. qm̄ qui vocat fratrem suum fatuū derogat spiritui sancto salienti.

ITem q̄q; cōtingit q; aliq̄s a iudice iudicatur eē fur et ꝑcipit suspendi. Videt q; iudex male facit. qm̄ furtū sic describit. q̄d furtum est furtū est ꝓtractatio rei aliene inuito dño Cōtra diffinitionē
Hec discriptio nō ē sufficiens. qm̄ aliq̄s pōt ꝓtractare rē alienā inuitto dño sine pctō. vt si hoc facit causa iudi. Vñ debet addi huic discriptioni. Furtū est contractatio rei aliene inuito dño fraudulenda et lucri faciēdi causa. Sed illō est penes intentionē quā non videt iudex: ḡ male iudicat eē furtum. ¶Preterea nescit vtrū inspiratū sit ei a Secundo.
deo q; accipiat rē alienaz sicut ꝓcepit iudeis q; surriperēt vasa egyptioꝝ. ¶Preterea. iudex ne Tertio.
scit vtrū iste fuerit in extrema necessitate in q̄ oīa sunt cōia: igit male iudicat eē furtū. ¶Preterea Quarto.
forte incurrit maledictionē Ysaye. Ue q̄ dicūt bonum malū. zc. ¶Contra. Judicat scōm leges: ḡ In oppm̄.
bene iudicat. ¶Dicim9 q; si iudex ꝓ posse suo iu- Solutio.
dicat scōm leges pōt punire aliquē tāq̄ furē licz in veritate non sit fur quo ad reatū ad ꝓseruationem pacis. aliter non posset ꝓseruari pax inter homines. Nō enī potest hō iudicare de occultis. vn de non semp potest iudicare secūdū veritatem cū non videat intentionē ex qua fiunt opera exteriora Sed sufficit si per violentias presumptiones iudicet sicut docet lex hūana. ¶Per hoc ptz solutio ad tria ꝓia
ad tria ꝓia obiecta. ¶Ad quartū dicimus q; illa Ad quartū
auctoritas Ysaye intelligitur de adulatoribꝰ z detractoribus. z ideo non habet locū in iudice q̄ iudicat scōm legē et ꝓsciam. Talis aūt iudex nō debet iudicare istū eē furē vt determiate sumat verbum ꝓsentis tpis. qm̄ hoc esset ꝓtra predicta. Sz debet iudicare q; ille furatus fuerit tale aliquid.

¶Itē oīs qui irascitur fratri suo reus erit iudicio qui dixerit fratri suo racha reus erit ꝓsilio qui dixerit fratri suo fatue reus erit gehenne ignis. Se- Expō illi9
cundū gradus penarum intelligunt gradus pctō auctoritat;
rum. qm̄ minor pena est esse reū iudicio ꝯ eē reus consilio qm̄ qui re9 est iudicio. i. dign9 accusatione et dānatione adhuc restat ei locus defensiōis Qui aūt reus est ꝓsilio non habet locū defensionis. qm̄ sapientes iā pcuerūt ad determinādum penā huius quē constat esse punēdū. Itē maius est esse reū gehenne ignis ꝯ esse reū consilio. qm̄ maior pena non potest intelligi ꝯ gehēne ignis. Eodē modo grad9 est in pctis. qm̄ minus peccat ille q̄ irascitur ꝯ qui dicit ei racha. et min9 qui dicat ei racha ꝯ qui dicit fatue. ¶Contra. Racha ꝓtra' quā af
sicut dicit ibi Glo. interp̄tat sine cerebro. Sz ma per glosam

ior ꝓtumelia est dicere fratri suo q; ipse ē sine cerebro vel excerebratus vel furiosus ꝯ dicere fatue.
Solutio. ¶Solutio. Sicut dicit ibi glo. Racha est iterjectio indignantis significās vituperationē gñaliter non descendendo ad aliquā specialez. z ideo minor cōtumelia est ꝯ dicere fratri suo fatue. qm̄ sic est simplex vituperatio qm̄ idem est fatue non false. vñ sic derogatur spūi sctō a quo saliri habet hō
Ad rōnem. ¶Q; igitur dr racha interp̄tari sine cerebro. dicendū est q; interpretatio non est semper de signi
Af9 potest dici, ficatione dei dictiōis. vt lapis dr ledēs pedē. Nō tamen ledēs pedes siue lesio pedis cadit in significationē huius dictionis lapis. vel potest dici q; aliquis dr sine cerebro large. i. nō habēs cerebrū bñ dispositū. vt sit gñalis vituperatio cū dr aliq̄s sine cerebro. i. non habēs cerebrū bene dispositū omnino q̄ generale est omni vicio.

¶Cap. 3. De duplici ira. s. per zelū z per viciū.

Dupler ira OMniā aūt tria p̄dicta pctā que distinguntur in p̄dicta auctoritate processerunt de ꝓximo iudicio de quo nūc agimus: nunc dicendum est de ꝓximo illorū scz de ira. Notādū est q; dupler est ira. scilicet per zelum et per vicium. Ira per zelū iracitur vicio non persone / ira per vicium econuerso. Ira per zelum quandoq; dicitur habit9 quo aliquis est habilis siue prōptus ad iracēdū pctō ꝓximi ex zelo. i. ex caritate qñq; aūt ipse mot9 quo actualiter iracitur pctō ꝓximi. ira similiter per vicium dr qñq; ꝓnitas ad iracēdū indebito modo qua aliquis dr iracūdus. z est vicium contractū ex natura qñq; ira per vicium dr motus quo iraściDupler motus ire, mur ꝑsone: nō vicio. Talis aūt dupler est. qm̄ quidam est subit9 surgens ante deliberationē rōnis et de tali dubium est an sit pctm̄. Alius est qui est ex deliberatione rationis qui est mortale pctm̄ et de solo tali dicit. Vñs qui iracitur fratri suo reus erit iudicio. De ira p zelum primo queritur vtrum sit virtus secūdo in qua vi aie sita sit. tertio de ira
ꝓia q̄stio. per vicium ¶Q; aūt ira per zelum scōm q; ipsa
Af q; sic. est habitus sit virtus sic ꝓbat. Ira p zelū est habitus mentis bene constitute: ḡ est virtus. ¶Itē
Secundo. irasci p zelū est meritoriū: igit est op9 alicui9 virtutis non caritatis. qm̄ cū irasci per zelū sit mot9 interior virtutis op3 q; ꝓcedat ex aliqua virtute immediate. Sz non ꝓcedit a caritate immediate qm̄ ex caritate nō ꝓcedit imediate nisi motus qui est diligere Relinqtur ergo q; irasci per zelū sit imediate ab aliq̄ ꝑtute. s. ab alia ꝯ a caritate Iz sit mediate a caritate. sicut velle dare elemosinam
Tertio. imediate est a mia mediāte caritate. ¶Itē de domino dr. Iratus est furore dñs ergo ptz q; ira per zelū est virt9 exēplaris in dño: ḡ est virt9 exēplata
In oppm̄. in sctis. Si ꝓcedit. ¶Cōtra. Vis gra est lux: sed ira per zelū est gra: ḡ est lux. ḡ illuminat. Cōtra. Turbat: igit nō illuminat. Dicit eñ btus Greg.
Gregorius Secundo. q; ira p zelū turbat ira p viciū excecat. ¶Ite dr Aug. Vis virtus sua sincera possessione nos delectat. Sed ira per zelū est virtus. ḡ nos delectat.
Tertio. Cōtra. Turbat igit nō delectat. ¶Itē per zelū fuit in xp̄o: ergo turbatio fuit in xp̄o: ḡ mētit9 est Ysay. dicēs de xp̄o Nō erit tristis neq; turbulēt9

¶Itē turbatio rōnis est effect9 Sz nullus defect9 Iterum ad fuit in rōne xp̄i: igit nulla fuit turbatio in eo. Con principale.
tra. Ipse dicit in euāgelio. Alia mea turbata est.
¶Itē in suscitatione lazari. Turbauit se tel9. vt Ad idem.
dicitur in euāgelio. ¶Itē xp̄s assumpsit oēs defectus nr̄os ꝓter pctm̄ z ignorantiam. Sed turAd idem.
batio est aliq̄s defectus qui nō est pctm̄ vel ignorantia: igitur turbatio fuit in ipo ¶Dicim9 q; ira Solutio.
per zelum est virtus. ¶Ad primo ergo obiectuz Ad primuz
dicim9 q; hec est falsa Vis gra est lux qm̄ sola gra que sita est in ratiōe siue in intellectu est lux. vt fides/scientia/donum: z hmōi. ¶Ad 9m dicimus Ad scōm.
q; ira per zelū inqntū est virt9 delectat. vñ hec argumētatio nōvz. Turbat: ḡ non delectat. qm̄ ipa delectat 9m essentiā qua est virtus. turbat aūt ex adiūcto sc̄z ex susceptione impotētie qm̄ irascens suspicatur se nō posse destruere pctm̄ quod vellet destrui cū ad hoc tendat ꝓmotuz ire. ¶Notādū xp̄s habuit
q; xp̄us habuit irā per zelum z eius motū qñ ei- irā p zelum
cit vendētes z ementes de tēplo tñ illa ira nō turbauit eius rationem. qm̄ suspicio ipotētie nō erat ānera ei: qm̄ sciebat se posse facere q̄cquid vellet.
Sicut ergo timor dñi fuit in xp̄o sine oi angustia Timor in
cum in eo non fuerit ꝓscientia alicuius pcti. sic ira xp̄o.
per ipsum zelum fuit in ipso sine oi turbatione rōnis habuit tñ turbationē sensualitatis ex honore Iterum af.
mortis. vñ dixit. Alia mea turbata est. ¶Q; aūt Solutio.
dicitur q; se turbauit. videtur q; turbatio illa fuit i voluntate: z ita in rōne. Sz dicimus q; horribile quod erat in intellectu xp̄i fecit cadere ꝓ voluntate sua in imaginationē: z ex imaginatiōe in vim estimativam in quā postꝯ venit horribile de necessitate sequitur horor et turbatio. Talis turbatio fuit in xp̄o. Iz nō turbatio rōnis. ¶Ex p̄dictꝭ ꝓz per hoc
pz q; hec argumētatio nōvalet. Ira p zelū nocet: ad aliud.
ergo est culpa vel pena. vel ergo non est virt9 qm̄ non nocet 9m se: sed ex adiūcto vt dictum est.

¶Secunda questio.

ITem querit in qua vi aie sita sit ista ꝑtus. s. Af q; in rairā per zelū ꝓbat in vi rōnabili. Ira enī per tionali.
zelum est volūtas destruendi pctm̄. Sz volūtas sit a est in vi rōnabili vt dicit Aristo. igitur ira p zelum sita est in vi rationabili. ¶Contra. Irasci In oppm̄.
ꝓximo per zelū est velle destrure pctm̄ ꝓximi Sz velle destruere pctm̄ ꝓximi est velle destructionem pcti in ꝓximo. Velle aūt destrui pctm̄ in ꝓximo est velle bonū in ꝓximo. velle bonū in ꝓximo est diligere ipm: igitur a principio ira sci per zelū ꝓximo est diligere ipm. Sz diligere ꝓximū est in vi concupiscibili: igit irasci per zelum est in vi concupiscibili: ergo virtus q̄ est ira per zelū est in vi concupiscibili. ¶Sed ꝓbatio q; est in Iterum af.
vi irascibili. Irasci per zelū est insurgere in pctm̄ oppositum.
vt destruatur.. Sed tale insurgere est in vi irasciSolutio.
bili: ergo ira per zelum est in irascibili. q̄d ꝓcedimus. ¶Ad primo obiectum dicim9 q; hoc nomē Ad primuz
volūtas multiplicit accipit. vt dictū est in q̄stiōe de li. ar. qm̄ 9m q; voluntas est ꝓsensus vt aliquid faciat est i vi rationabili. z sic sumit ab Aristote. Secundū hoc ira non est voluntas Q̄q; dicitur voluntas appetitus 9m hoc non est tm̄ in rationabili: sed in concupiscibili et irascibili. Scōm hoc

ira est voluntas: q; est appetitus ꝓtrarij doloris.

Ad scdm. ¶Ad scdm dicim⁹ q velle destruere pctm̄ rpivel velle destructionē pcti in prorimo ꝓprie loquendo est in vi irascibili. qm̄ talis volūtas essentialit tendit ad victoriā. Loquendo tn̄ per accidēs velle destructionē pcti in prorimo inc̄tū est quoddā bonum et vtile est in vi ꝓcupiscibili. qm̄ hoc nomē velle bonū quocūq; demonstrato est in vi cōcupiscibili. ¶Scdm hoc ptz q hec est dupler. Velle

Ad primū. post oppm̄. destructionē pcti in primo est velle ei bonū ꝓprio mō falsa Scdo mō vera. et sic ptz solutio ad scdm obiectum ¶Itē ira per zelū est quoddā bonum.

Iterum af. quia est virtus: g̃ c̄tomagis aliqs irascitur per zelum tanto melius est ei. ¶Cōtra. Quāto magis

ꝓtra hoc af Solutio. irascitur per zelū tantomagis turbat. c̄tomagis turbatur tāto peius est ei. nō g̃ melius. ¶Ad hec dicimus q prima argumētatio nō valet z ponunt instātiā sic. Cōmedere ē bonū igit c̄tomagis aliquis comedit tanto melius est ei. Sz hoc non est simile. qm̄ comedere indifferēs est z p̄t eē actus virtutis vel actus pcti. Sz irasci per zelū sp est actus virtutis. Concedimus g̃ vtrāq; istaruz. Q̄n aliquis magis irascitur per zelū tanto melius est ei z peius est ei: sz scdm aliud et aliud q̄m melius est ei ꝓpter intentionē motus virtutis ꝑ peius est autem

Exemplum Jstud non soluit. c̄tum ad penā annexā illi motui. z ideo non valet hec argumētatio. Quāto aliqs magis irascitur p zelum tanto melius est ei: g̃ non peius. Debet em̄ inferri: igit non peius c̄tū ad idez. ¶Et notādū q turbatio dupliciter accipit. qm̄ q̄nq; ꝺ turbatio

Opinio doctoris. Delectatio dupl̄ capit pena annexa motui. qn̄q; motus cui est annexa talis pena sicut delectatio. q̄nq; ꝺ q̄dā mulcedus passio. q̄nq; aūt mot⁹ cui annexa est talis mulcedus passio. vt ibi delectare in dño. Turbatio aūt passio q̄nq; est i sensualitate q̄nq; in rōne. illā que est in rōne nō assumpsit xp̄s sicut dictū est. z hoc ideo q; non decuit q eēt ignorās: sicut nō decuit q esset leprosus. qm̄ oēs nr̄as infirmitates et penalitates assūpsit ipe ꝓter illas quas nō decuit ipsum assumere. Sed nō decuit ip̄m assumere turbationē rōnis qm̄ ipa impedit ꝓtēplationem dei.

¶Cap̄. 4. De ira per vicium.

ꝺicto de ira per zelū seq̃tur de ira per vicium qua hō insurgit ad nocēdū homini ¶Queritur igitur de illa ira q̄ āticipat actum rōnis. vtrū ipsa sit pctm̄. ꝓbatur

Ad q sic ꝓ glosam. q est pctm̄ veniale qm̄ sup illud ps. Irascimini z nolite peccare. dicit glosa. Si prim⁹ mot⁹ q nō est in nostra ptāte surgit in hoīe nō psentiat ei ratio: ergo non debet ei consentire: g̃ est malus. ¶Dicitur etiā ibi q primus mot⁹ ire permittitur: sed punitur. Sed nihil punitur nisi pctm̄: igit talis ira ē pctm̄. ¶Preterea. ira per vicium vult hō nocere alicui. igitur est pctm̄. ¶Preterea. si ratio ꝓsentiat talem irā est pctm̄ mortale: igitur ira que est ante consensum rōnis est pctm̄ veniale. ¶Cōtra. Nocere est indifferens qm̄ eque se habet ad nocere quod est pctm̄ sicut ad nocere qd̄ est pctm̄ sicut interficere hoīem est indifferens: igit nō debet dici q sit pctm̄. ¶Preterea. oē pctm̄ est ex fomite sed talis ira non est ex fomite: g̃ nō est peccatum.

Scdo. Tertio. Quarto. In oppm̄. Secūdo. Tertio af ¶Item ꝓbatur q ira per vicium est pctm̄ mortale quia irasci per vicium est: velle malū alij: sed velle malū alij est odire ip̄m. sed odium expellit caritatē. qm̄ amor et odium non possūt esse simul. z nichil expellit caritatē nisi pctm̄ mortale: igit ira ꝑ vicium est pctm̄ mortale. Dicim⁹ q prim⁹ mot⁹ ire ē pctm̄ veniale. ¶Ad prio obiectum dicim⁹ q iz velle nocere alijs sit indifferēs ꝑm se: tn̄ ē malū in se. vt ꝑz ex ꝓdictis. ¶Ad scdm dicim⁹ q fomes pōt dici concupiscentia stricte que est in ꝓcupiscipili. sola et ꝑm hoc mot⁹ ire nō est a fomite. vel pōt dici fomes ꝓcupiscentia large que ꝺ improba volūtas et libido. z scdm hoc ira est ex fomite. Hec distinctio satis ꝑz p ea que dicta sunt in q̄stione de primis motibus. ¶Ad tertiū dicim⁹ q hec est falsa. Irasci per vicium est velle malū alij. qm̄ alter istorum est in ꝓcupiscibili: alterū in irascibili. ¶Itē dictum est supra q irasci per zelū est velle nocere alicui inordiate vel sine causa debita. ¶Sz obicitur. Velle nocere et velle iuuare sunt cōtraria. qm̄ nocere et iuuare sunt ꝓtraria. Sed velle iuuare est in concupiscibili. qm̄ velle iuuare est velle alicui bonū: ergo velle nocere est in vi ꝓcupiscibili: igitur et irasci. ¶Preterea. velle auferre velle dare sunt ꝓtraria. Sed velle dare est in ꝓcupiscibili. qm̄ largitas est in ꝓcupiscibili: g̃ velle auferre est in ꝓcupiscibili: g̃ velle nocere: igit z velle irasci. ¶Dicimus q velle iuuare et velle nocere qm̄ vtrūq; tendit ad victoriā vel ad ꝺñium est invi irascibili. similiter velle auferre: velle dare.

Cōtra alīs dictum af. Secundo. Solutio.

¶Cap̄. 3. De personarum acceptione et continet quattuor questiones.

Quoniā acceptio personarū ꝓcedit ex ꝓauo iudicio de quo supra dictum est. Jdeo dicendū est de acceptiōe ꝑsonaꝝ q̄d acceptio ꝑsonarum, Q; aūt acceptio personarū ꝓueniat ex ꝓauo iudicio oñdit Jacob⁹ in canonica dicēs Fres mei nolite in ꝑsonarū acceptione. z̄c. etenī si introierit. z̄c. vsq; cogitationū iniquaꝝ Ex quo ꝓtz q personarū acceptio ꝓcedit ex ꝓauo iudicio. Est aūt accipere ꝑsonā: honorare aliquem ex causa indebita. ¶Primo g̃ queritur vtrū ꝑp̄ honores et diuitias sit aliqs magis honorādus sine acceptione personarū. Scdo vtrū ꝓpter ꝓsanguinitatē sit ꝓponēdus aliqs alij i spūalib⁹ sine pctō q̄ est acceptio ꝑsonaꝝ ¶Tertio vtrū ꝑp̄ nobilitatem sit aliqs ꝓponendus alijs in spūalibus absq; eodē pctō. Quarto vtrū min⁹ dignus potest preferri magis digno in spūalib⁹ sine pctō

Ꝓio af cōtra dictum Jacobi. ¶Primo de auctoritate Jacobi obicit qua dicit Fratres nolite i personarū acceptione habere fidem. d. n. glie. et enī si introierit. z̄c. Primo queritur quare potius dicit fidem g̃ spēvel caritatem.

Secundo: Tertio per augustinū. ¶Preterea cū deferāt oēs ꝑsonis diuitib⁹ videtur q totus mundus trāsgrediatur. ¶Preterea. dicit Aug. ibi. Non peccat nisi cū apō semetip̄m intus ita iudicat vt ei tanto melior q̄to ditior ille iudicat. Sz ho c null⁹ sani capitis faceret. ¶Preterea apls ꝺt. Cui honorē: honorē. z̄c. Sic plat⁹ debem⁹ deferre honorē. eadē rōne diuitib⁹. qm̄ sicut aliqs habet ꝓlationē a deo. ita diuitias ḥz a deo quicūq; ḥz eas. vñ Osee. ij. Vedi eis aur et argētū et ipsi inde feceŕt baal. igit diuites sūt ꝓ

Quarto q paulum. Osee.

ꝓtra istō af honorandi. ¶Contra. Dei⁹ magis diligit pauperes q̄ diuitias. qm̄ deus elegit ꝓtemptibilia et stulta vt fortia queq; ꝓfundat. Sed qō elegit sapientes magis est eligendū. ¶Ad primū dicimus q

Ad primū. potius dicit de fide q̄ de alia ꝓtute. qm̄ ꝑ fidē potius assimilat deo q̄ per aliā ꝓtutē. qm̄ per cogni

Ordo actuum ꝓtutum tionē fides generat spē. spes caritatē caritas alias virtutes. z intantū hō debet honorificari c̄tū est similis deo vt hec sit mensura c̄tuz precise hō dign⁹ sit honorificari c̄tū est deo similis. qm̄ tm̄

q̄re magis honorātur prelati. nobilis et alti gnis est c̄tū est similis deo. Debemus tm̄ magis honorare ꝓlatos ꝓpter duas causas. s. quia in eis magis debet relucere dei similitudo per veram doctrinā et bonā vitā: et propter

Diuites sūt honorandi. vitandum scandalū. Jdeo dicit aplus Cui honorem honō. z̄c. xiij. Diuites etiā magis debemus honorare q̄ pauperes pro scādalum vitādum tm̄. Ex hoc ꝓz q hec argumētatio nō valet

Ad aliud. Magis debemus honorare diuites q̄ pauperes: ergo diues est magis honorādus siue dignus honorari q̄ pauper. Per hoc etiā ꝓz q q̄ magis honorat diuitem tm̄modo intuitu diuitiaꝝ acceptor est personarū. qm̄ hoc est ex cupiditate qua homines honorāt diuitias in hoībus et preponūt imagini dei q̄ est in paupere. Tales redarguit Jacobus in predicta auctoritate. ¶Ad auctoritatem

Ad augu. Augu. dicimus q añcedens ponitur ꝑ ꝑnte hic. Nullus peccat nisi cū apō semetip̄m ita iudicat: vt ei tanto melior .i. dignior honore c̄to ditior videtur. Jn hoc em̄ peccant acceptores personarum: q; iudicant aliquē magis honorādū propter diuitias .i. dignū honorari. qō falsum est. cuz tm̄ propter imaginē vel similitudinē dei sit honorandus. Diuitie em̄ nō se habent in aliqua ꝓportiōe ad imaginē z similitudinē dei sicut pūct⁹ ad lineā vnde propter eas nō est aliqs magis honorādus Jdeo cū aliqs ꝓpter eas tm̄ aliquē plus honorat alio derogat imagini dei ¶Sequitur. vtrū ꝓpt cōsanguinitatē aliquis sit preponēd⁹ alij in spiritualibus ita q non sit acceptio personarum.

¶Scda questio. vtrum propter consanguinitatem. ac veniat aliquis preferendus.

Af q non. Jc obicitur. Sint hic duo equalis meriti prosus excepto q alter est cōsanguineus huius epi. ideo iste eps dat ei prebendā potius q̄ alteri Videt q ille eps in hoc sit acceptor ꝑsone. qm̄ preponit istum illi ꝓpter causam indebitam. s. ꝓpter consanguinitatem tm̄. ¶Cōtra apl⁹ dicit maxime autē ad domesticos ¶Preterea. sine ꝓsanguinitate posset preferre istū illi: igit z cū ꝓsanguinitate ¶Preterea ordinata caritas est q magis diligamus domesticos q̄ extraneos: g̃ iste non peccat preponēdo ꝓsanguineū suū illi cū in alijs sint pares. ¶Quod ꝓcedim⁹. Et dicim⁹ q hec est falsa Jste preponit istū ꝓpter causā indebitā. qm̄ cōsanguinitas cuz equali merito est causa debita qua debet eum preponere et: z talem attēdit eps ille. aliter esset acceptor persone Sed si consanguineus ei⁹ esset minoris meritit: tunc esset acceptor persone. qm̄ preponit in spiritualibus vbi causa spiritualis preponenda est carnali.

In oppm̄ ꝓpaulum. Solutio. Tertio. ¶Tertio questio. vtrū propter nobilitatem sit aliquis alteri preferendus.

Jc dicitur. Sint hic duo quorum vnus est Af q non. ignobilis bene litteratus: alter nobilis illiteratus. videtur q primus sic ꝓferendus. qm̄ custos est meliorum. s. aiarum quarū vna est melior toto mūdo. ¶Preterea. dñs In oppm̄. ꝓhibet in leuitico ne eunuch⁹ intret in ecclīaz dei Sz talis illitterat⁹ est eunuch⁹ non potēs gñare filios spūales: g̃ nō est preferēdus alteri. ¶Con scdo ad idē. tra. Talis nobilis melius pacē ecclesie ꝓseruat z melius resistit lupo venēti: ergo est preferendus ¶Dicimus q talia sunt excedentia z excessa. qm̄ Solutio. ignobilis litteratus q̄nq; debet preponi. vt qn̄ ecclesia ḥz sufficiēter alias ꝑsonas defendere potētes ecclesiam. vt totū corpus eccle non sit vnum membrū quia sicut dicit apls. Si totū corpus ecclesie esset oculus vbi manus: nobilis q̄nq; prepo Nota diligenter. nendus est: non propter nobilitatē suā: sed ꝓpter consequens. s. ꝓpter pacē ecclesie. si tn̄ sit o īno illiteratus vel non sufficienter non est dandum ei beneficium cui est annexa cura aiarū. qm̄ hoc est contra communem prohibitionem.

¶Quarta questio vtrū minus dignus pōt preferri magis digno in spūalib⁹.

Jc obicitur. Sint hic duo boni: z alter melior qui equa facilitate pōt haberi ad istam dignitatē. ¶Queritur vtrū melior Af q non. debet preponi. videtur q non. q; decretum dicit. sufficit si bonus. ¶Contra. Cōscientia In oppm̄. dictat ep̄o q melior debet preferri: igitur facit cōtra conscientiā nisi preferat. ¶Preterea. eps est Secundo. architector ecclesie: igitur meliorē colūnā quam potest debet in ea ponere: g̃ preferēdus est melior q̄n equa facilitate pōt haberi igitur si aliter facit peccat. qō ꝓcedimus. ¶Ad decretū dicim⁹ Suf Solutio. ficit si bonus vbi melior nō pōt haberi. vt vbi per minus bonū melius potest ꝓseruari pax ecclesie. Ad primū añ oppm̄. ¶Item ꝺ in deut. Non accipies personā in iudicio vel munera. Ponat q aliqs iudex ꝑ pecunia Iterum ex tertia scripture. data sibi male iudicet: iste prefert iniustū iusto ꝓpter causā indebitā: g̃ est acceptio ꝑsone in hoc. ¶Contra. Peccat auaritia nō g̃ per acceptionē ꝓtra hoc af persone. qm̄ lex distinguit non acci. in iudicio per personā vel munera. z ita aliud est accipe personā alīd accipere munera. qō ꝓcedim⁹. ¶Sed ex vno se- Solutio. quitur aliud z sunt simul in eodē. vt i predicto casu. qm̄ ex cupiditate est in illo acceptio ꝑsone. tm̄ Acceptio ꝑsone et mūnerū distīguīt potest distingui hoc modo vt acceptio persone in iudicio ꝺ telligat tm̄ qm̄ timorem vel amorem ꝑsone ꝓtra ius iudicat iudex. z tūc distinguit int accipere ꝑsonā et accipere munera. nec sūt simul nisi qn̄ aliqs ꝓtim reuerētia ꝑsone: partim amore pecunie ꝓtra ius iudicat. ¶Itē obicitur ꝓtra illud qō dictū est Ꝓtra aliō dictū ꝓ⁹ af. q accipere personā ē honorare ꝑsonā ꝓpter causam indebitā. Dicit dñs in euāgelio iudetis. Nolite iudicare scdm faciē. hoc dicit eis q̄ repꝛehēdebant eū de illuminatione ceci z ꝓferebant ei moysen. q. d. Moyses precepit circumcisionem in die sabbati et circūcidit. quare g̃ me repꝛehēditis de illuminatiōe in die sabbati? Sz in hoc solo ꝓferebant moysen dño q dicebāt. Scimus q moysi

locutus est dn̄s. sed hoc nō erat causa idebita: igitur non erat acceptio personarū: igitur p nichilo dixit eis dn̄s. Nolite iudicare secundum faciem.

Solutio. Acceptō p honorat̄ aliqua psona ꝓpter causam indebitam: sed etiā vbi honorat̄ aliqua psona propter causam indebitā. sicut iudei honorabāt rp̄m: quando ſz etiā in contēnēdo. videbant eū in abiecto z vili habitu. z ꝓpter hoc contēnebāt eū. ideo dicit eis dn̄s. Nolite iudicare scōm faciē. q. d. nolite cōtenere me in vili habitu. ¶ Itē dn̄s dicit in euāgelio. Si oculus tuus fuerit simplex totū corpus tuū lucidū erit. Sed ille non habet oculū simplicē qui vadit ad eccl̄iam vt deū oret z ibi negocietᷣ. Eadē ratione. Ille nō habet oculū simplicē qui dat p̄bendā alicui: qr est bon⁹. et qr cōsanguineus ei⁹ qō est cōtra p̄dicta.

Iterum aꝑ ex alio.

Solutio. ¶ Solutio. Non est simile. qm̄ in p̄rio hec dictio vt notat causā finalē Sed in scō hec dictio qr notat causam motiuā. qm̄ cōsanguinitas z honestus officium pōt esse causa motiua quare eꝑus det alicui p̄bendā potius q̄ alij sine oi pcō vbi de⁹ est causa finalis motiua z p̄cipalis. ¶ Per hoc pz

Ad rōnem ꝑm aliquos q nō valet solutio illorū q̄ dicūt q ibi est finis sub fine. qm̄ consanguinitas vel honestū seruitū non est causa finalis q̄re eꝑs det illi p̄bendā Sz̄ cē causa motiua scō vario non principaliter si dat vt debz

¶ Contra illud dictum petri arguitur.

Secundo. ITem dixit petrus. In veritate cōperi q non est acceptio psonaꝝ apud deū. quomodo p cornelij electionem ꝓperit hoc cū sciret p̄ius. qr dn̄s equaliter est paratus omnibus. ¶ Preterea a contrarijs. Si dn̄s nō visitasset cornelū non esset hoc argumētū ad p̄bandū q est acceptio psonaꝝ apud deū. q̄ q deus visitauit eū non fuit argumētū ad p̄bandū q non

Solutio ad ꝓmum. est acceptio apud deū. ¶ Solutio. Bt̄us Petr⁹ cōperit in visitatiōe cornelij q nō est. z̄. qm̄ hoc magis cognouit q̄ ꝓius. qm̄ per illud factū intellexit vocationem gentiū siue conuersionē. ¶ Ad

Ad scōm. secundū dicimus q argumētatio a ꝓtrarijs est necessaria siue intelligatur de cornelio personaliter siue de signato per ipm. s. de gentib⁹. Sed p̄rimo modo et ꝓma ꝓpositio et ꝓclusio est vera. Scō modo vtraq falsa. qm̄ gentiū vocatio est argumētum: qr apud deū non est acceptio psonaꝝ. z non vocatio fuisset aliquod argumētū q apō ipm est acceptio personarū. Ideo aūt vocauit pot⁹ cornelū q̄ alium: qr cornel⁹ habitauit se ad gr̄am su-

Contra p̄ma aꝑ. scipiendā. z hec est ratio vocatiōis ei⁹ ¶ Sed obicitur de Jacob et Esau vbi videtur de⁹ fuisse acceptor personarū vel persone cū nulla esset causa quare pot⁹ reprobaret Esau q̄ Jacob. vt ecōuer

Solutio ꝑz so. ¶ Solutiones huius assignat bt̄us Ambrosi⁹ vbi dicit q deus confert gr̄am ei quē videt sibi seruitur. sicut dictū est in q̄stione de p̄destinatione.

Secūdo aꝑ ad idem. ¶ Itē aliter videtur posse ꝓbari q acceptio psone sit apud deū. qm̄ dn̄s dicit i euāgel. Ve tibi corozayn ve tibi bethsaida. z̄. Dn̄s em̄ p̄dicauit eis quos sciebat non conuertendos. z nō p̄dicauit eis quos sciebat contemnendo et non nisi q̄a illi erant iudei cognati sui: z ita ꝓpt cognationē p̄tulit illos istis z i respū ali: igit xp̄s fuit acceptor personę. ¶ Solutio. Non ꝓpter cognationē tm̄ sed ꝓpter promissionē patrib⁹ factā p̄tulit eos. sicut et p̄mo dixit discipulis suis. Inviā gentiū ne abieritis. ¶ Itez querit quare sacra scriptura ita frequenter detestat acceptionē personarū. et dn̄s laudatur in hoc q non est acceptor persone.

Solutio. qstio icidēs

¶ Dicim⁹ q acceptio psonarū vituperatur. martme quia est contra hoc qō est excellentissimum in deo scilicet contra largitatē dei qui non tantū est deus iudeorū: sed etiam gentiū in quo non est nobilis vel ignobilis. z̄. qui est lignum positū i medio paradisi. ideo laudatur in eo ita frequēter hoc q ipse non est acceptor personarum et vituperat in hominibus contrarium.

Solutio. Cur acceptio psonarū nō marie de testat i scriptura.

¶ Duplex opinio de peccato in spiritū sanctum. Capitulum quartum.

PEnit duas opiniones in sentētijs. Prima sumit pctm̄ in spm̄ sanctū large. vt ē propositū nō penitendi siue finalis ipenitentia dicatur in spm̄ sctm̄. Scōs vero stricte. vt tantū illō qō est cū finali ipenitētia dicatur in spm̄ sctm̄. z tale verissime ōr irremissibile

Pctm̄ i spm̄ sctm̄ duplr sumitur.

¶ Queritur tm̄ de pctō illo vnde sit irremissibile. Aut enī hoc est ex parte remittentis aut ex parte subiecti aut ex parte ipsius pcti. Nō primo modo constat. quia dn̄s pōt remittere quodlibet pctm̄. Similiter nō ex parte subiecti. qr vnū et idē ꝓtingit esse subiectū pcti in patrem et pcti in filiuz et peccati in spm̄ sctm̄. Si de natura subiecti vnū illorum esset irremissibile. eadem rōne reliqua. Si ex parte ipius pcti. aut ergo hoc est ex pctō in q̄tum pctm̄. aut ex ꝓiunctione eius ad subiectum. Non primo modo: qr scōm hoc quodlz pctm̄ esset irremissibile si scō modo. illa q̄ aut est separabilis: aut inseparabilis. Si separalis: igitur tale nō faceret pctm̄ irremissibile. Si separabilis: ergo nec tale pctm̄ pōt separari. quod est cōtra Augu.

Ꝑia q̄stio huiꝰ capit. Aꝑ q nō sit irremissibile.

¶ Solutio. Pctm̄ in spm̄ sanctū ōr irremissibile septem de causis. Pria est. quia nō hz annexū colorem excusatiōis aliquē: ſz est simpliciter voluntarium z ex pura malicia: nō ex ignorantia vel coactione aliqua. Secūda causa est. q̄a aduersatur fonti penitentie. s. bonitati diuine in spiritū sctm̄. Tertia causa ē. qr nullo modo ꝓparat se ad gr̄am Quarta est. qr talis nō penitet. Quinta. qr nunq̄ legit talis penituisse Sexta. qr meret nō penitere

Solutio. Pctm̄ i spm̄ sctm̄ ōr irremissibile ꝓpter septem causas.

¶ Sed tunc ꝓtra hoc obicitur. Talis meret non penitere: g̃ de condigno vel de congruo. si p̄imo modo. Sed quicq̄d aliq̄s meretur de ꝺdigno dum modo non cadit de merito de necessitate habebit ergo talis de necessitate nō penitebit. qō falsū est si de congruo Sitr quocūq̄ pctō meretur de congruo non penitere: z sic per hanc rōnem quodlibz pctm̄ est irremissibile. qō falsū est ¶ Ad hoc dicē

ꝓtra istā aꝑ

dum q peccans in spiritū sanctū meret de ꝺgruo non penitere. nō tm̄ sic peccans in patrē z filium. Qui enī peccat ex ignorātia si sciens esset nō peccaret: imo vellet oppositū Unde quodāmo viuit in ipso voluntas z bonū. Sitr in eo qui peccat ex infirmitate vel coactione. ſz i eo q̄ peccat ex pura malicia volūtas ad bonū simpliciter mortua est. Unde nichil est in eꝑo de radice penitentie: ſz in

Solutio.

Voluntas bonū mortua.

Septia cā. illis est aliquid volūtas ad bonū. z ꝓpter hoc meretur de ꝺgruo non penitere potᷣ q̄ illi. ¶ Septima causa est. qr nihil remittitur de pena talis peccati. i. nullam circunstantiā ꝓpter q̄ minuenda sit pena. hec septē notantur his versibus. Annexum aduersans vix raro non legis vnq̄. Plene punitur non penituisse meretur.

Pctm̄ i spz sctm̄ quid ē. tripler peccatum.

SEquitur de pctō in spm̄ sctm̄ qō grauissimuz est: et nascit ex alijs. ¶ Primo igit dicendū est qd sit z q̄ sint ei⁹ spēs Scō cur ōr irremissibile. Tertio de finali ipe nitentia. ¶ Notandū ergo q pctm̄ in spirituz sanctum ōr illud qō est ex certa malicia ꝑm q solēt distingui tria genera pctōrū. Peccatū in p̄rem ex infirmitate humana. Pctm̄ in filium ex ignorātia quia patri appropriat potētia: filio sapiētia. Peccatum in spiritū sanctū ex certa malicia. qm̄ bonitas attribuitur spū sancto huius pcti prima species est p̄sumptio: scōa est desperatio. tertia impugnatio veritatis agnite. quarta ipugnatio fraterne societatis. quinta finalis ipenitētia. ¶ Cōtra has distinctiōes obicitur. Eadē est bonitas z maiestas trium personarū ergo idē honor: g̃ eadē offensa: g̃ qui peccat in vnam peccat in aliam. Nō ergo aliud est peccatū in p̄rem q̄ peccatū in filiū vel spiritū sanctū. ¶ Preterea q̄ peccat p̄sumptionē peccat eo q ignorat iudiciū dei quo puniet in eternū peccātes: ergo pctm̄ p̄sumptiōis est ex ignorantia. Sz omne pctm̄ ex ignorantia est peccatum in filiū: g̃ pctm̄ p̄sumptiōis est pctm̄ in filium non g̃ in spiritū sanctū. ¶ Forte dicet q ipa ignorantia siue falsa opinio quē habet p̄sumens contra iusticiam dei est ipa p̄sumptio: z pctm̄ p̄sumptionis nō est ex ignorantia: ſz est ipa ignorātia. ¶ Cōtra. Ignorātia est in rōne p̄sumptio est in vi irascibili: g̃ hec nō est illa. Forte dicet q p̄sumptio non est ex mera ignorantia. qm̄ licet p̄sumens ignoret iusticiā dei z falso opinet de illa. tamen apud se habet vnde cognoscat iusticiā dei licet nolit cōsiderare. vñ psal. Noluit intelligere vt bene ageret. qm̄ habet apud se vnde cognoscat deum esse summe iust̄ sicut sūme misericordez. z sicut deus ex sūma misericordia bonos remūerat eternaliter. ita deus ex summa iustitia malos punit eternaliter. Per hec z similia pōt de facili ducu rōnis cognoscere iusticiam dei. z ideo pctm̄ p̄sumptionis nō dicit̄ ꝓcedere ex ignorātia: sed ex certa malicia. ¶ Sed ꝓtra hoc obicit. qm̄ qui fornicatur simplici fornicatiōe credēs non eē peccatum licet ignoret eā esse mortale pctm̄ tm̄ habz in se vñ pōt scire hoc. s. ex lege naturali q̄ scripta ē in corde ipsius: g̃ talis homo non debet dici peccare ex ignorātia: ſz ex certa malicia. sicut dictuz est de p̄sumente: g̃ talis peccat in spiritū sanctū non ergo in filiū. qō falsum est. ¶ Itē sicut bonitas appropriatur spū sancto ita veritas filio. g̃ sicut qui peccat contra bonitatē dei peccat in spiritum sanctū. ita q̄ peccat cōtra veritatē dei peccat in filiuz: g̃ impugnatio ꝑitatis agnite est pctm̄ in filium nō in spirituz sanctū. ¶ Itē nullus magis destruit bonitatē spūs sancti q̄ ille ille qui asserit spm̄ sanctū nō eē summū bonū sicut arri⁹ qui dicebat ipm̄ esse purā creaturā: g̃ arri⁹ dicēs hoc peccauit in spm̄ sctm̄. ¶ Contra. Arri⁹ dicēs hoc peccauit in filiū qm̄ hoc erat in eo ex ignorātia. g̃ eadem rōne dicēdo spm̄ sctm̄ nō eē sūmū bonū peccabat in filiū. qm̄ hoc erat ex eadem ignorantia.

ꝓtra ista vltimā rationem aꝑ.

Solutio. Ad hoc q aliq̄d sit pctm̄ in spm̄ sctm̄ tria exigūtur. s. q̄ sic ex certa malicia et cū obstinatiōe siue ꝓtinatia mētis ¶ Tertiū genᷣ pcti in spiritum sctm̄ per qō hō directe z primo ipugnat gr̄am dei. vel p̄sumptione nimis extendendo. vel p desperatiōe eā minuendo. vel p ipugnatiōem veritatis agnite vel societatis fraterne. vel p finalem impenitētiā. i. ppositū nō penitēdi. ¶ Ad primo obiectū dicim⁹ q idē est honor z offensa trium psonarū. z ꝓpte loquendo oē pctm̄ est pctm̄ in patrez et filiū et spm̄ sanctū. qm̄ oē peccatū est offensa trium psonarū Iste tm̄ appellatiōes pctm̄ in patrez pctm̄ in filiū pctm̄ in spm̄ sanctū appropriant ad significandū q̄dā gn̄a pctōrū vt dicat peccatū in patrē qō est ex infirmitate. qm̄ p̄i appropriat potentia. Pctm̄ in filiū ōr quod est ex ignorātia. qm̄ filio appropriatur sapientia. Pctm̄ in spiritū sanctum dicitur quoddā genᷣ pcti qō est ex certa malicia et cū mentis obstinatione. ¶ Ad scōm dicimus q pctm̄ p̄sumptionis licet sit ex ignorātia. i. ex quadā opinione falsa. tamē est ex certa malicia. Cognitio enī vnius dei siue summi boni naturaliter est in sita hoi z q deus est sūme misericors et summe iust̄ Uñ falsa opinio in qua hō cadit ꝓtra hanc cognitionē naturalē potᷣ ōr ex certa malicia q̄ ex ignorātia. Pctm̄ aūt fornicatiōis potᷣ dicit eē ex ignorātia qm̄ aia ex ꝓiunctiōe ad carnē magis est corrupta in parte iferiori q̄ in superiori: qua ꝓtēplatur deū. Ideo oim vox est deuz eē: sed non oim vox est q simplex fornicatio sit peccatuz mortale. ¶ Ex hoc pz solutio ad tertio obiectū. qm̄ hec argumētio nō valz. Sicut bonitas appropriat spūi scō. ita ꝑitas filio. g̃ sicut q̄ peccat ꝓtra bonitatē dei peccat in spm̄ sctm̄. Ita q̄ peccat cōtra veritatē dei peccat in filium ꝑm q peccare cōtra bonitatē dei est peccare contra gr̄am dei directe et primo. Sz si aliquis ōr peccare cōtra bonitatem dei: qr sua assertiōe destruit summā bonitatem dei siue in vna siue in aliqua psona sicut aliqs dicitur peccare ꝓtra veritatē: qr asserit aliq̄d contra veritatē ꝑm hoc necessaria est predicta argumentatio. z scōm hoc nō ois q̄ peccat ꝓtra bonitatē dei peccat in spm̄ sctm̄. vt q̄ ex ignorātia asserit filiū vt spm̄ sctm̄ nō eē sūmū bonū sicut arri⁹.

Ad primuz

q̄re ita distinguit pctā.

Ad scōm.

Cur p̄sumptio ōr potius eē ex certa malicia q̄ aliq̄ fornicatio.

Ad tertiū.

¶ Uñ ptz q ipugnatio veritatis q̄q̄ est pctm̄ in filium. vt qñ aliquis ex ignorātia ipugnat veritatem. q̄q̄ pctm̄ in spm̄ sanctū vt qñ impugnat aliquis veritatē agnitā. ¶ Ex predict̄ ptz q nō oē pctm̄ est pctm̄ in p̄rem vel in filiū vel in spm̄ sctm̄. vt si quis impotens fornicari ex sola libidine velit fornicari. quoniā hic nō est genᷣ pcti qō exigitur ad hoc q̄ aliq̄d sit pctm̄ in spm̄ sctm̄. ¶ Itē cū distingatur triplex peccatū z ita triplex demerituz ꝑm tres psonas. q̄ritur quare nō distinguit triplex demeritū scōm easdem tres psonas. ¶ Solutio. Quidā dicunt q secus est in demerito q̄ in merito. quoniā plura exigūtur ad meritū q̄ ad deme-

Impugnatio veritatis q̄le pctm̄ ē. Nota.

q̄stio icidēs Solutio aliquorum.

Opinio doctoris.

ritū. Nobis videtur q̄ eodē modo pōt distinguiDistinguit triplex meritū scōm tres personas. qm̃ in aia sunt tres vires q̄ quas aia est imago dei in quibus sūt tres ꝑsonae. Spes caritas. Fide q̄ cognitionē filio Spe q̄ fortitudinem patri. Caritate q̄ dilectionem spūi sctō. et ex eis est triplex meritū quod tribus personis respondet per appropriationem.

Contra dicta aī. ¶Jrca istud capitulū sic obicit dn̄s ōt in euangelio q̄ est pctm̃ blasphemie quod nec dimittit in hoc seculo nec in futuro. s. peccatū in spm̃ sanctū. z ita pctm̃ in spm̃ sanctū est irremissibile.

Secundo. ¶Preterea. Johannes ōt in epla canonica. Est peccatum ad mortē. non dico vt q̄s oret pro eo. z ita nulla ōne dimittitur: ergo erit irremissibile.

Tertio. ¶Jtem in Hieremia. dicit dn̄s Hieremie. Noli orare pro populo: q̄ non exaudiā te. z ita peccatū erat irremissibile ¶Jtē sup illud. Pctm̃ blasph.

Quarto p augustinū non remittetur. z̄c. dicit Augu. Tanta est labes huius pcti q̄ non sinit hoiem subire penitētiā. z ita est irremissibile cū hō non possit penitere de illo. Et iterum ibidē ōt q̄ est obdurati animi malicia ex qua fit hō impenitēs. ¶Cōtra auctoritas di-

In oppm̃ Secundo p cit. de nemine desperādū est dum est in via. z sup augustinū illud. Dixit dn̄s ex basan q̄uertā. z̄c. Dicit Aug. q̄ etiam desperatissimos cōuertit dn̄s.

Tertio. ¶Preterea peccatū in spm̃ sanctum est irremissibile. Aut ergo est ex ipotentia dei aut ex ipotētia hois Nō ex impotentia dei ꝓstat: q̄ ex impotētia hois. Sz eadem ratiōe luxuria est pctm̃ irremissibile: quia homo nō potest per se ab eo liberari ¶Solutio. Peccatum in spm̃ sctm̃ ōt irremissibile duabꝫ de

Solutio. causis. s. q̄ difficile dimittit. ideo. q̄ nō habet colorem excusationis in tanto genere pcti. Genus enim z circūstantie faciūt q̄ sit irremissibile. s. illa tria que exiguntur ad hoc q̄ aliq̄d sit pctm̃ in spm̃

Ad primū. sanctum. ¶Ad primū obiectū de euangelio dicimus q̄ nō dimittit subaudi nisi raro et cū difficul

Ad scōm. tate. ¶Ad scōm. s. nō dico vt p eo oret q̄s. i. quilibet. qm̃ ad hoc q̄ dimitteretur ab omnibus alicui⁹ oporteret q̄ multū sctūs oraret vt dicit⁹ Martin⁹ vel aliter. Dico. i. nō ꝑ eo vt q̄s oret p eo: q̄ forsan nichil ꝓdesset. ¶Ad aliō q̄ dixit dn̄s Hiere

Ad tertiū. mie. Noli orare. z̄c. dicim⁹ q̄ in iudeis erat quare dn̄s nolebat audire ꝓphetas: q̄ omnino rebelles

Ad quartū erant: et p talibus nulla audit oratio. ¶Ad aliō dicim⁹ q̄ pctm̃ in spm̃ sanctū dicitur irremissibile propter impotentiā hois. quoniā hō vir potest se

Quare irremissibile. ꝓparare ad gr̃am quē grauat tāta moles pcti. ¶Scō ōt irremissibile. qm̃ hz finalē ipenitētiā sibi annexam. z scōm hoc peccatū in spm̃ sanctū non pōt remitti. i. vir vel impossibile est remitti. z ex futuro pēdet vtrū sit pctm̃ in spm̃ sanctū an nō. ¶Tertio modo ōt pctm̃ in spiritū sanctum irremissibile: quia de pena eius nichil demeret: nec i hoc seculo si peniteat p ipso: nec in futuro si dāpnetur pro illo Jn alijs pctis sem p est aliqua remissio p

Jterum aī ex alio. pter infirmitatē vel ignorantiam. Sz in hoc pctō nulla est causa qui plene puniat sine aliq̄ remissione. qm̃ non est color excusatiōis ibi. ¶Jtē super illum locū marci vbi ōt q̄ blasphemia nō dimitti

tur. z̄c. ōt q̄ iudei mouebātur spiritu blasphemie cum dicebāt. In belezebub principe demoniorū eiecit demonia: z q̄ dicebant demonium habes.

Contra. ¶Cōtra. Hoc dicēdo nō blasphemabāt gr̃az spiritus sancti nec ipugnabāt. q̄ nec peccabāt in spiritum sctm̃ de cui⁹ gr̃a nō cogitabāt: sz tm̃ de xp̄o

Solutio. Sicut si aliq̄s blasphemaret petrū nō ideo peccaret in spm̃ sanctum. ¶Solutio. Jdeo peccabāt in spiritū sanctū: quia videtes q̄ opa ei⁹ erant bona inuidie facib⁹ agitati intēdebāt diminuere, gr̃am dei in eo. cū opa q̄ sciebāt esse dei attribuebāt demoni. z ita in eis erat impugnatio gr̃e. q̄ similit esse in blasphemāte petrū si eandē haberet intentionē. ¶Jtē si aliq̄s fornicaī z intendit adultera

Jterum aī. ri nihilominꝰ adulterak: q̄ eadē rōne si q̄s intēdat peccare pctō in spiritū sanctū licet nō peccaret. nichilominꝰ peccat illo pctō. ¶Contra. Jbi est

Contra. ignorātia nō certa malicia: q̄ nō est ibi pctm̃ i spiritum sctm̃. ¶Solutio. Nō est simile qm̃ adulterari scōm se est adulterari. Sz pctm̃ in spiritū sanctum nō scōm se: sz ex circūstātijs aduēticijs est

Solutio. peccatū in spm̃ sanctū quoniā adulterari est genꝰ peccati solum. Sed in pctō in spiritū sanctū non tantum est genus pcti vt dictum est.

Duplr capitur finalis penitētia. ¶Jrca idem capitulū notādum q̄ hec appellatio finalis ipenitētia duobus modis accipitur quoniā ōt finalis impenitētia priuatio penitētie scōm q̄ hec appellatio peccatū in spiritus sanctū importat finalē ipenitētiā. z scōm hoc nō valet hec argumētatio. ¶Necessariū est ipm̃ ꝓsumpsisse: sed ꝓsumptio est peccatū in spiritū sanctum: ergo necessariū est istū peccasse pctō in spiritum sanctū. Fallacia est sm̃ accc̄idēs. ¶Sicꝫ

Falla'accēsit dicit finalis ipenitētia. i. finale ꝓpositū nō penitēdi i quo hō decedit. z scōm hoc nō valet hec argumetatio. Jste pōt penitere de quolz pctō. Sz finalis ipenitentia est aliq̄s peccatū: igit: ipse pōt penitere de finali ipenitētia scōm q̄ hocꝫbū pōt

Sens⁹ ꝓpositum respicit totum q̄ sequtur. Si autez respicere supꝓ positum per hoc nomē impenitētia et nō accidēs sit⁹ z diuin⁹ significatū q̄ hanc dictionez finali. necessaria eēt argumētatio in hac significatiōe. Jtē de nemine

Jtra aliō di desperandū est dū est in via. ¶Cōtra. Sit iste in vltimo instāti vite sue nec penitet impossibile est q̄ ille peniteat vel modo vel de cetero: igit de eo desperandum est. ¶Solutio. Quidaz dicunt q̄ Solutio all non est instātia in isto cum non sit in via: sed in ter quorum. mino vie. Alij dicunt q̄ licet iste non peniteat in hoc instāti: pōt tn̄ penitere in hoc instāti cū penitere sit i aia z in instāti. z ideo nō exigit tps ad hoc

Alia opio. q̄ aliquis peniteat. Sed re vera si ꝓcogitasset de pctis suis ꝓsiderando ea respectu iusticie dei: tūc posset aliquo modo dici q̄ ille pōt penitere in hoc

hāc in pte ꝓfirmat do instāti licet nō peniteat i illo. Nec est simile q̄ alt ctor. quis non pōt esse albꝰ in instanti in quo est niger quoniā ad hoc exigitur tps cōpositum. ad actum anime nō. ¶Jtem iste pctō desperatiōis meret Jterum aī. q̄ nunc̄ ꝓferat ei dn̄s gr̃am: igit meret q̄ nō penitēat de cetero. Sz necessariū ē istū desperasse: igit necessarium est istū nunc̄ de cetero penitere. igitur impossibile est q̄ isti remittat suam peccatum

Solutio. ¶Solutio. Nullꝰ pōt ex cōdigno mereri q̄ deus

nunc̄ ꝓferat ei gr̃am: sed ex ꝓgruo bñ pōt hoc mereri. q̄ cōdiu hō est in via nō claudit ei introitꝰ in gr̃am dei si audit vocē dn̄i clamātis post tergum.

Jterum aī. ¶Jtē in marco vbi legit q̄ ē pctm̃ q̄ nō dimittit eterni delicti z ita videt q̄ talis meret q̄ nūq̄ nec in hoc seculo nec alio peniteat. ¶Si dicatur q̄

Euasio. eternū dilectū accipit ꝑ eterna pena. sīliter potuit dicere de quolz mortali qō facit hoiem reum

Contra. eterna pena. ¶Solutio. Eternū delictū ōt odiū

Solutio. bonitatꝫ dei: qō merent peccātes i spm̃ sctm̃ sicut esm̃ caritas nūq̄ excidet a sctis: ita odiū dei nūq̄ excidet a despatis z impugnātibꝰ gr̃am spūs sct.

Multiplex peccatum. Aī talis pōt fieri diuisio q̄ est pctm̃ tpale tpaliter puniēdū: vt pctm̃ fornicatiōis/ vl adulterij vl furti de quo penitet hō. Est etiā pctm̃ tpale eternalit puniēdū: vt fornicatio de qua nō penitet hō et ē pctm̃ eternū tpalit puniēdū vt pctm̃ desperationis de quo penitet hō in tpe. et est pctm̃ eternum eternaliter puniendū: vt pctm̃ desperationis vel ꝓsumptionis de quo non penitet aliquis.

¶Quintū capm̃ in quo querit quattuor.

Dicto de spēbus pctōꝝ: ad vltimū dicendū de gr̃ali q̄stiōe qua querit vtrū pctm̃ sit pena pcti. scō quo deꝰ puniat pctm̃ per pctm̃. tertio vtrū pctm̃ sit pena simpliciter et ꝓprie quarto vtrū q̄ deꝰ ꝑmittit hoiem peccare ideo peccet. vel ecōuerso. ¶Primo ꝓbatur q̄ pctm̃ est pena pcti. Aug. dicit iter primam

Pma q̄stio Aī q̄ pctm̃ sit pena per augustinū Secundo. apostasiā z vltimū ignē gehēne media q̄ sūt. sunt pctā et pene pctōꝝ. q̄ pctm̃ est pena pcti. ¶Jtez pctm̃ est corruptio naturaliū: sz oīs corruptio pe

Tertio. na: igit oē pctm̃ est pena. ¶Preterea. Oē pctm̃ est mors aie: sz oīs mors est pena: igitur oē pctm̃ est pena. q̄ est pena cōtracta vel illata. Non ꝓtracta. qm̃ loquimur de pctō volūtario. q̄ est pena illata. non nisi ꝓ pctō: ergo oē pctm̃ est pena illa

In oppm̃ ta ꝓ pctō. igitur oē pctm̃ est pena pcti. ¶Contra. Oīs pena est a deo: pctm̃ ē pena: igit pctm̃ ē a deo. ¶Preterea. Cū pctm̃ nō sit pena contracta: q̄ est volūtariū: erit pena illata. sed oīs pena

Secundo. illata ꝓ pctō est a deo: q̄ pctm̃ est a deo ¶Preterea Videtur q̄ prima auctoritas sit falsa: qm̃ habet instantiā in illo q̄ post inocētiā baptismi ꝓ peccat illud primū pctm̃ post baptismū nō est pena pcti precedētis: cū nullū in eo precedat q̄ ꝓpter

Tertio. sus est innocēs. ¶Solutio. Tales ꝓpositiones improprie sunt. Pctm̃ est pena pcti. Pctm̃ ē causa pcti. Jn pria est improprietas in nōiatiuo. qm̃ cō

Solutio. ista locutio est ipropria sequēs punit⁹ p ātecedēte. qm̃ is est sensus. Pctm̃ est pena pcti. i. subtractio gr̃e. ex q̄ sequtur. Peccatum est pena pcti p̄cedentis. Sed in scōa ipro

Ad augu. prietas est in genitiuo. qm̃ is est sensus. i. pctm̃ ē causa subtractiōis gr̃e ex qua sequtur aliud pctm̃. qm̃ subtracta gr̃a de facili cadit hō in aliud pctm̃ sicut aliq̄s de facili cadit in lubrico. ¶De auctoritate Aug. dicim⁹ q̄ vera est in illa ipropriet̄ate qua ōt q̄ pctm̃ est pena p̄cedentis pcti. Aī hec argumentatio non valet. Oīs pena est a deo. z̄c. qm̃ media ē ipropria et procedit quasi esset ꝓpria Peccatū etiam ōt corruptio quia corrūpit nō p modum efficiendi sed per modū deficiendi. vt dictum est in questione vtrum oīs actio sic a deo. si-

Ad aliud. cut dicit nubes inter nos z solē posita facit tenebras. i. facit q̄ aer nō illuiat. ¶Ad aliō dicim⁹ q̄ non est sīle de morte aie z morte corpis. qm̃ mors corpis est violenta: mors aie est volūtaria scilz peccatū tn̄ peccatū non ꝓprie ōt mors aie: sed q̄ causam non per essentiā. qm̃ pctm̃ facit q̄ deꝰ nō illuminat aiam. et ita facit lucem q̄ deus est recedere ab aia: z sic facit vitā q̄ deꝰ est recedere ab anima que ꝓpꝰ illuminabat eā sua illuiatiōe. ¶Ad

Ad aliō ꝑm aliquos. aliud dicunt quidā q̄ auctoritas Au. nō z gr̃alis. et habet instātiā in illo qui primo peccat post baptismū. Sed brūs Aug. ōt in libro de ciui. dei. q̄ omne pctm̃ est ex ꝓcupiscētia. q̄ alibi ōt improba

Augustinꝰ. voluntas q̄ est origo oīs pcti sicut ipse dicit in libro de libero arbi. et est cōcupiscentia in omni vi

Multiplex ꝓcupiscētia ꝑm diuersas suas spēs. qm̃ concupiscētia delectationis est in vi ꝓcupiscibili. ꝓcupiscentia vindicte est in vi irascibili. concupiscentia sciē est in vi rationali. Pctm̃ ergo q̄ sit post baptismū est pena peccati. vt ponatur ꝓsequens ꝓ ātecedēte. qm̃ cō cupiscentia ex qua est pctm̃ illud post baptismū ē

Triplr punit pctm̃. pena pcti. q̄ est pena pcti ade. Pctm̃ vero punit tripliciter. effectiue duobus modis. materialiter vno modo. Primo q̄ spoliat hoiem deo. q̄ ꝓsidrans aia tristatur naturaliter. Scōo cum hō liberatus a pctis considerans q̄d egerit tristat. Tertio materialiter. q̄ vero sicut ordinata dispositio partiū naturaliter letificat visum: ita inordinatio contristat. Et q̄ pctm̃ nichil aliud est q̄ priuatio spēi/modi/et ordinis: ideo ꝓsideras ꝓtristat habas penas pctm̃ facit non p se sed p accidens. scz per hoc q̄ est in ꝓsideratione. Nichil em̃ non pōt esse causa alicui⁹ per se sed per accīs sicut ꝓcepto silentio aliquis contristatur.

¶Scōa questio vtrum deus puniat vnum peccatum per aliud.

Aī q̄ sic p augustinū Jc obicit. Augu. ōt. Que sunt oblecta mēta hois faciētis: sunt instrumēta dei puniētis. Sz hec sūt pctā. q̄ pctā sunt instrumēta dei. sed pctā vulnerant hoiem in naturalibus z spoliant gratuitis z sunt instrumenta dei. q̄ ꝓprie loq̄ndo deus per ea vulnerat hoiem z spoliat gratuitis. q̄ deꝰ in hoie vulnerat et dissipat suam imaginē et spoliat hoiem sua sīmilitudine. ¶Contra. Hoc est illud quod deus exigit ab homine: scilicet q̄ habeāt gr̃am siue deisīmilitudinem. ergo nō spoliat hoiem illa. ¶Solutio. Peccatū punit duobꝰ modis. Uno modo p modum efficendi. quoniā dum q̄ peccatuz anima

In oppm̃ Solutio. Pctm̃ punit duobus modis. priuatur deo z bonis ꝓpter q̄ facta est/ et ad q̄ facta est/z ad q̄ naturalit tendit: naturaliter timet z turbat. sicut stomachus sentiens suā inanitionez appetit. Secundo modo punit p modū deficiēdi vt dictū est. Primo modo pctā sunt instrumēta dei puniētis. scō modo nō. ¶Jtē sup illud ad Ro. Tradidit illos deꝰ in pas. ig. ōt glo. Facit deꝰ vt faciāt q̄ nō ꝓueniūt: sz nō facit vt nō ꝓueniāt q̄ faciunt. Sed facere vt faciāt q̄ non ꝓueniūt est facere peccare: igitur deꝰ facit hoies peccare ¶Solutio Illa gloſa est gr̃alis gilberti qui dixit q̄ oīs actio est a deo: et ōtuz ad primam partem auctoritas illa; diuisim intellecta vera est. coniunctim

Jterum aī ꝑ gloſam. Solutio.

falsa. et nō valz hec argumētatio q̃ inde fit ipedi-
Iterum aſſ. te fallacia ꝓpositiōis. ¶ Itē pctm̃ iĉtū pctm̃ ob-
fuscat rōnē q̃ quāto maiꝰ ē pctm̃: tāto magis obfu-
In ꝓtrariū scat. q̃ luxuria magz obfuscat rōnē q̃ ebrietas. Cō-
tra Ebrietas magis turbat rōnē: q̃ magz obfuscat
Solutio. ¶ Solutio. Dicẽdū est q̃ quāto maiꝰ est pctm̃ magz
ledit rōnē ĉtū i se: tz p accns ꝓtingit q̃nq; q̃ ali
qđ pctm̃ magis quo ad actū ipedit rōnē: licet sit
minꝰ vt ebrietas. p hoc q̃ instrumētū imaginatōis
dissipat a qua incipit itellectꝰ siue rō. siliter luxu-
ria p hoc q̃ q̃nq; superfluos hūores purgat: reddit
Alia ḡnalis rōni. z ita p accns expedit rōnē Sz ḡnalē regula
q̃ magis obfuscat siue obtenebriat maiꝰ pctm̃ illa
Iterum aſſ. obtenebriatiōe q̃ obtenebrāt rō priuatiōe ſe luez
¶ Itē sit q̃ aliq̃s cadat p simplicē fornicationē a
caritate: z post fornicationē ꝓmittat adulterium
Primū pctm̃ punit maria pē a q̃ ē subtractio gre
scōm pctm̃ nō punit tāta pena: q̃n subtractio gre
est maiꝰ dānū z maior pena q̃ aliq̃ q̃ possit ee: etiā
maior q̃ pena inferr. nullū ei dānū pōt huic ꝓpa-
rari. Sz ſm quātitatē pcti punit deꝰ igit primum
Solutio. pctm̃ est maiꝰ q̃ ſm. q̃ falsū ē ¶ Solutio. Sub-
stractio gre maria pē a ē Sz hec argumētatio nō
Primū pec valet. Primū pctm̃ magis nocet vt punit q̃ scōm
catū sp ma- et nō nocet nisi iĉtū pctm̃: q̃ est maiꝰ pctm̃ q̃ sz
gis nocet z q̃n licet noceat iĉtū pctm̃: illō tn nocumētum
punit q̃uis quo substra hit gr̃am nō hz nisi p accns: scz tātuz
sit aliꝯ leui quia inuenit gr̃am quā expellit. Perfectiꝰ hoc in-
us. uenies in questione de circunstantijs.

Tertia q̃stio. vtrū pctm̃ sit pena simplicit z ꝓprie
Aſſ q̃ sic. Circa idē capl̃m querit. vtrū pctm̃ ꝓprie
loq̃ndo dicat z sit pena. ¶ Probat q̃ sic
q̃n ois inuidia ē dolor felicitatꝭ alterne z
Secundo. ois dolor est ꝓprie pena q̃ inuidia ꝓprie
est pena. vñ illud Inuidia seculi. tē. ¶ Preterea
ps. Ignis sulphur. tē. z post sequit pars calicis
eoꝝ. i. pars pene eoꝝ. Pena vr calix. q̃n pena mē
surat a deo sicut potꝰ in calice. Ignis q̃ cupiditā-
Tertio per tis z luxurie pena ē. q̃ pctm̃ ē pena. ¶ Itē. Osee.
osee. Effrain in amaritudinibus suis ꝓuocabit me. i. in
Quarto. pctis suis q̃ pctm̃ ē amaritudo. igit ē pena ¶ Itē
in cāt̃ico. Deuto. Fel draconū vinū eoꝝ z botꝰ
Quinto. amarissimus. Sed pctm̃ est res amarissima. igit ē
pena. ¶ Preterea. Solū pctm̃ expellit ab hoie sū-
Solutio. mā dulcedinē dei: z nō fit expulsio nisi p ꝓtrariū.
ergo pctm̃ est ꝓtrariū sūme dulcedini. q̃ pctm̃ est
Et sic ad sūma amaritudo. q̃ pena. ¶ Solutio. Hec dictio
primum. dolor. pōt supponere motū mētis cui ānexa ē an-
gustia mētis vel ipam āgustiā q̃ ꝓprie est pena et
passio mētis. Prio mō est hec Pena: ois fuidia est do
lor scōo mō falsa. Quō aūt dr inuidia est tormētū:
Ad scōm. dictū est hoc p cām. scilz ꝓpter āgustiā q̃ est ei an
nexa. ¶ Eodē mō dicim̃ q̃ ignis luxurie pena ē
Ad tertiū. per causaz: q̃ sumit diminuēdo bona naturalia
¶ Ad tertiū dicim̃ siliter q̃ pctm̃ ē amaritudo p
pena ꝓtracta. pter amaritudinē annexā. Ad q̃ notādū est q̃ est pe
na ꝓtracta: z est pena īnata z illata. Cōtracta vt
pena inna in originali cū quo ꝓtrahit ab origie hō multipli
ta. cem penā. Pena īnata q̃dāmodo ē amaritudo mē
pena illata tis q̃ naturaliter seq̃tur ex pctō. Pena illata vt il-
la que infert a deo p pctō. Hec distinctio valde vti
lis est in hac q̃stiōe. ¶ Sz obiicit. pctm̃ ē amari vt inflicta.
tudo z amarificat aiam. q̃ vt iĉtū pctm̃ vt iĉtū
actꝰ. Si iĉtū pctm̃. Cōtra. Iĉtū pctm̃ nichil Iterum aſſ.
est. teneat ista opinio. q̃ iĉtū pctm̃ nō agit i ani
mā. q̃ nō amaricat. Si ſm q̃ actus. Cōtra. Scōz ꝓbatio mi-
q̃ actus ē bonū q̃d. q̃ ſm hoc nō expellit dulcedi- noris.
nē dei ab aīa. nō q̃ scōm hoc amaricat aiaz ¶ So Solutio.
lutio. Hec ꝓpositio est dupler pctm̃ ſm q̃ pctm̃
nichil est. ſm illā opinionē q̃ dicit q̃ q̃d ē/a deo
est. q̃n si hec dictio ſm respicit solā deformitatez
vera est. si actū cū deformitate falsa est. Prio mō
hec est falsa pctm̃ iĉtum pctm̃ amaricat aiam
Scōo mō vera. sicut hec Cecꝰ q; cecꝰ cadit in fo-
uea. falsa est ſm q̃ hec dictio q̃a respicit purā pri-
uationē. q; cecitas nō est ꝓprie causa q̃re iste ca-
dat nisi p accns: scz p vim gressibilē q̃ ꝓprie ē cau
sa iĉtū hz cecitatē ānexā. Eodē mō actꝰ malus Quō actus
iĉtū actꝰ malꝰ causa ē p modū deficiēdi amari amaricat.
tudinis aīe ē ei causa q̃ medijū: scz q; excludit dul
cedinē dei qua aīa sentiēs se spoliatā hz naturalē
dolorē/timorē/z mali suspitionez. z iste pene sūt a
deo. quia nulla est causa illarū ꝓprie. pctm̃ aūt
est ea causa ꝑdicto mō. Sic dicēdū est ſm illos
qui dicūt q̃ ois actio est a deo. Sed ſm aliam opi Alr ꝑt dici
nionem: pctm̃ ꝓprie amaricat aiam iĉtū pctm̃/
nec talis amaritudo ē a deo: sz a pctō directe. vñ
sicut pctm̃ non est a deo: ita nec illa amaritudo.

¶ Quarta questio. vtrū homo
peccet quia deus permittit.

Circa illō sic obiicit Dicit aplꝰ ꝓpter Aſſ q̃ non.
q̃ tradidit illos deꝰ in pas. ig. q̃ ꝓpter
pctā hoim ꝓmittit deus eos peccare.
¶ Cōtra. Ētus Aug. dr q̃ nihil ē q̃ In oppm.
non faciat deꝰ. vt illud sinēdo: vel illō
faciēdo. q̃ quia deꝰ permittit: hō peccat. ¶ Preterea. Secundo.
Q; deꝰ cohibz hō nō peccat: q; deꝰ nō co
hibet hō peccat. sz nō cohibere: ē ꝓmittere. q̃a
deꝰ ꝓmittit hō peccat. Hō igit ecōuerso. ¶ So- Solutio.
lutio Deꝰ cohibet q̃nq; hoies ne peccēt: p infirmi
tates p flagella/p doctrinā verbi sui z similia. Et
tunc verū est q̃ q; deꝰ nō ꝓmittit vel cohibet hō
non peccat. Q̃nq; aūt deꝰ ꝓpter p̄cedētia pctā p
mittit q̃ hō cadit i alia. nec cohibet ipm sicut ipe
dicit zelus meꝰ recessit: a te nō iraſcar tibi āplꝰ
In hoc casu vtraq; istarū est vera q; deꝰ ꝓmittit
iste peccat. q; iste peccat deꝰ ꝓmittit eū peccare
q̃n q; deꝰ nō cohibet ipm ꝓpter p̄cedētia pctā:
ideo cadit in sequētia. z q; iste peccat primo: ideo
deus ꝓmittit ipm cadere in pctā seq̃ntia. Et ideo
vtraq; ꝑdictarū ꝓpositionū est vera: sz p diuersis
¶ Cū aūt hō peccat q; deus permittit tūc hz locuz Quō intel-
quod dr sup illū locū Tradidit illos deꝰ. tē. Cri- ligit dictuz
mina criminib⁹ vindicant. ¶ Dicto de pctis q̃b⁹ pauli.
homo lapsus est in p̄ditionē: dicēdū est de repara
tore vel de filio dei. Hoc ordine procedemus. tē.

¶ Explicit liber secundus.

¶ In tertio agitur de reparatione generis hu
mani q̃ fit per verbū dei incarnatum.

¶ Incipit liber tertius summe doctissimi magi-
stri guillermi altissiodorensis.

¶ Primus tracta. de incarnatione ꝓtinet. 9. ca.

¶ Primū ca. de incarnatiōe ꝓtinet. 8. questiones

Icto de peccatis q̃bus homo
lapsus est in perditione: dicē-
duz est de reparatore. scz de fi
lio dei. Hoc ordine pcedem⁹.
De incarnatiōe primo. ¶ Se
cūdo de p̄destinatiōe xp̄i Ter
tio vtrum xp̄s fuit decimatus
in lūbis abrahe. Quarto quo
modo sit caput ecclesie. Quin
to de scientia ei⁹. Sexto de duplici voluntate ei⁹
Septimo de merito. Octauo vtrum aliter potuit
redimi genus humanum q̃ per passionem eius.
Et vtruum filiꝰ dei ſm q̃ homo iustificare possit.
Nono et vltimo vtrū xp̄us in triduo fuerit homo.
Prima q̃stio ¶ Primo queritur quare potius fuit filius incar
huiꝰ capl̃i. natus: q̃ pater vel spiritussanct⁹ Super hoc sunt
Ponit q̃nq; infinite rationes quarū quinq; sufficiunt. Prima
rōnes. est vt eadem sit imago recreationis que fuit crea
Prima. tionis. Sicut enim per filium oīa facta sunt vt dr
in euangelio. et illud. Oīa in sapientia fecit. Ita
competens fuit vt per eādem reedificarentur om
nia. vt qui per fidem videt filium dei in carne: qui
est expressissima imago dei ipm imitando recupe-
ret similitudinem dei. q̃d est eius recreatio. et sic
recreabitur per quē creat⁹ ē. Ad q̃d inuitat apls
Paulus dicens Induimini dñm nr̃m Iesum xp̃m Scōa ra
Secunda. tio est q̃ filius dei dicitur verbū. per verbum aūt
manifestatur ille cuius est verbū et eius volūtas
Ideo filius est incarnatus vt manifestaret illum
cuius est verbū. i. p̄sem. et eius voluntatē. i. spm̃
In euāgelio sanctuz. vnde euāgeliū. Pater manifestaui nomē
Tertia. tuum hoibus. Tertia ratio est p̃firmatio hereditatis. deus em̃ pater promiserat patriarchis z p-
phetis se daturū eternā hereditatē. hz q̃a possent
dicere. dñe tu filiuz habes cuiꝰ est hereditas illa.
qui ꝓtradicere pōt Ideo misit deꝰ pater filiū suuz
In cantico vt promissionē p̃is confirmaret. vt sic esset hoibꝰ
marie. omnimoda certitudo hereditatis eterne vnde Si
Quarta. cut locutꝰ est ad p̃res. tē. Quarta ratio est vt cō-
mēdaret deꝰ p̃ caritatē suā in nobis Est em̃ cōis
animi conceptio q̃ deꝰ pater summe diligit filiuz
suum vnigenitū: ideo dedit nobis filiū suū vt oñ-
deret nichil esse q̃ non eēt paratus dare nobis. si-
Paulus. cut dicit aplꝰ. Quinta rō. Ideo filius dei factꝰ
Quinta. est homo vt homo fieret filius dei. vnde Aplꝰ.
Paulus. Accepimus filiū suum: vt adoptionē filiorū reci-
Triplex peremus ¶ Circa incarnationē filij dei tres sunt
opinio. opiniones. Prima dicit q̃ filiꝰ dei non est nisi vnū
solum licet sit aliquid ſm q̃ homo. Scōa dicit q̃
xp̃us est duo: scz deus et hō Tertia dicit q̃ xp̃us
non est aliquid scōm q̃ homo: sed alio modo se ha
bens. Isti dicunt q̃ hoc nomen homo non predi-
cat hanc spēm homo de christo sicut de alijs hoi-
bus sed habitū. vnde is est sensus. filiꝰ dei est ho-
mo. i. humanatus. et hoc volunt p̃firmare verbis
apostoli dicentis. habitu inuētus vt homo. Et in
psal. In idumeā extendam calciamentum meum
Relinqt ter Hec opinio reprobata est p dec. alex. ideo nichil
est dicere de illa. ¶ Prima opinio magis videtur tiam impro
consona scripture iohānis Nemo ascendit in celū batam.
nisi qui descendit de celo filius hois qui est in ce-
lo. Hec opinio habet familiarem modum vnionis Prima opio
deitatis et humanitatis ſm quā maior ostēdetur vr securior
dilectio dei ad hoiem. Cum ergo deus per incar-
nationem voluit ostendere nobis dilectionem su-
am per coniunctionē deitatis ad humanitatē: pa
tet q̃ familiari modo se iunxit hūanitati: vt sic ex-
pressius erga nos dilectionē suam ostenderet Ex
hoc ptz q̃ vera est prima opinio: q; magis inflam
mat ad fidē. ¶ Iste tres opiniones habuerūt or Ne hñt or-
tum ab hac obiectione que ita primo facta est. fili tū hec opi-
us dei est aliq̃d quod ē pater. q; est diuina eētia niones.
que est pater. siliter filius dei est aliq̃d quod non
est pater. q; est hō q̃ nō est pater. q̃ filius dei est
aliquid quod nō est pater: z aliquid q̃ non est pa
ter. ergo si filius dei est aliq̃d et aliq̃d: ergo filius
dei est plura ¶ Ad hoc dicunt qui tenebant terti Scōm ttiā
am opinionem q̃ hec est falsa. filius dei est aliq̃d: opinionem
quod non est pater. q; non est aliq̃d ſm q̃ homo. diceretur.
Sustinētes scōam p̄cedunt p̄clusionē. Nos susti- Scōa dicēt
nentes primā dicim⁹ q̃ hec argumentatio non va Opinio do
let. filius dei est aliquid q̃ est pater z aliquid q̃ cto⁹is.
non est pater: ergo est plura. z est ibi fallacia acci falla accñtz
dentis. q̃n licet hūanitas sit substantialis homi-
ni qui est filiꝰ dei: tñ accidētalis est filio dei ſm q̃
est filius dei. ¶ Instantia. Socrates est aliquid q̃ Instātia a
non est plato: et est talis qualis nō est plato: ergo simili.
est aliquid. z aliq̃d quia em̃ hūanitas ē in filio dei
tanq̃ accidētalis: ideo supposito illo homine sup
ponitur filius dei z econtra. z ideo ille hō est diui
na essentia. vñ nō est ibi aliud et aliud. ¶ Primo Prima q̃stio
ergo p̄sequamur primam opinionem hoc ordine. declaratia
primo inuestigabimus vtrum filius dei assumpsit prime opi
hoiem. scōo quomodo assumpsit humanā naturā nionis.
tertio vtrū filius dei ꝓpter duas naturas debeat
dici duo. quarto vtrū diuina natura fuerit incar-
nata. quinto si filius dei assumpsisset aliā aiam et
aliud corpus: vtrū esset magis vn⁹ hō vel plures
hoies. sexto si deus p̃ assumpsisset eandē animā
et idem corpus cum filio suo: vtrum esset idem ho
mo vel alius homo q̃s filius suus. septimo intelle-
cto q̃ due vniones deficiant z tertia remaneat sci
licet anime ad corpus: vtrum idem homo manet
qui prius. octauo z vltimo vtrum filius dei sit p-
sona secundum q̃ homo.

¶ Primum argumentum ante op-
positū procedit ex auctoritatib⁹.

Circa primū capitulū sic obiicit. Probat Prima rō.
auctoritab⁹ z rōnib⁹ q̃ filiꝰ dei assumpsit
hoiem Auctoritatib⁹. q̃a dr in psal. Bea
tus quē ele. z assump. hoiem. Aug. Ana
thema sit qui negauerit filiū dei hoiem semel assū
ptum deposuisse. ergo filiꝰ dei assump. ho. ¶ Ra Scōa rō.
tionibus sic. filius dei assumpsit corpus et animā
simul tūcta. sed corpꝰ et aīa sic tūcta faciūt hoiez
ergo filius dei assump. hoiem. Itē hō proprie lo-
quēdo denoīatur a pprietatib⁹ aīe. q̃n proprie dr
ronalis. similiter a proprietatibus corpis dicitur
homo pprie coloratus. ergo multo fortius a pro
prietatibus vtriusq; sc̃z aīe z corpis denoīabitur.

Cū g assumptio fuerit dispositio aie z corpis ꝓprie dz dici hō assumpt⁹. ergo filiꝰ dei ꝓprie assūpsit hoiez. ꝓbatur quare negaf hic filiꝰ dei assumpsisse hoiem. nisi ꝓpter diuersitatē quā exigit hoc verbū assumpsit. ¶ Sed ꝯtra. Hec est vera. filiꝰ dei fecit hūc hoiem. licet hoc verbū fecit exigat diuersitatē factoris ad factū: g etiā sequit hec est vera. filiꝰ dei assumpsit hoiem. ergo assumpsit aliquē hoiem. licet hoc verbū assūpsit. exigat diuersitatez assumētis ad assumptū. ¶ Cōtra. Assumpsit aliquē hoiem. nō nisi istū. g ille hō est assumptus. ergo persona ē assumpta. et ita ꝓsona assumpsit ꝓsonā. qđ negaf ab oib⁹. ¶ Solutio. Quatuor sunt ꝓpositiones. ꝓsona assumit ꝓsonā: natura ꝓsonā: natura naturā: persona naturā. Due prime sunt false: ttia vera: quarta dubia. Dicim⁹ g q hec est falsa propr̃ie. filiꝰ dei assumpsit hoiem. qm̃ verbū significat ꝓiunctionē assumētz ad assumptū q idez est assumpsit q sibi ꝓiunxit. Est g ipropria hec Btūs quē ele. z assū. z sic exponēda. i. cui⁹ natura assum. ¶ Hec valet hec argumētatio Filius dei assumpsit corꝑ z aiam ꝓiuncta q̃ sufficient facium hoiem: g. ꝛc. z est fallacia vniuocatiōis z accidētis. q hoc ꝓbū assump. i prima tenef ꝓ diuersis assump. in cclusiōe tm̃ ꝓ vna. ꝓpter singularē accusatiuū qui sequit ¶ Ad scām dicim⁹ q hō denoiatur a dispositiōe suaꝝ ptiū: sz nōab oib⁹. denoiaf em̃ ab absolutis. nō a respectiuis. qm̃ pars est hois aia: non tm̃ hō est pars hois. et ideo cum assumptio sit ꝓprietas respectiua: non opz q denotet totuz licet denotet partē. ¶ Ad aliud dicim⁹ q verbū facit. non notat diuersitatē essentialē semp sed qnq; accidētalē. qm̃ hec est vera: ille facit se grāmaticū. sed non pōt dici: ille ꝓiungit sibi grāmatico. vel ille assumpsit se grammaticū. qm̃ nichil se assumit vel se sibi cōiungit nec per se nec per accīs. sed aliquid facit per se: aliq̃d per accidens. quia facit se grammaticum. Per hoc patet solutio ad vltimo obiectū.

¶ Scda questio huius capituli

¶ Srca scām sic obicicif. Filiꝰ dei assūpsit humanā naturaz: z ideo corꝑ z aiam. ¶ Sz g̃ritur quō z qđ assumere corꝑ z aiam: Videf q nihil aliō sit nisi ꝓiūgere sibi illa vt ptes. nō ei ꝓiūxit ea sibi vt formas. Si hoc ꝓcedif. ꝯtra. Dicit btūs Au. q talis fuit illa susceptio q̃ deum faceret hoiem z hoiem deū. g illa susceptio fuit causa quare ille fuit deꝰ. ergo naturaliter ꝓiꝰ fuit susceptio illa q̃ ille hō esset deus. sed illa susceptio fuit aīe z corꝑis ꝓiunctio vt ptiū: g corꝑ et aīa naturalit ꝓius fuerunt ptes filij dei q̃ ille hō eēt deꝰ z q̃ filiꝰ dei essent hō qđ patet esse falsum: qm̃ nō sunt eiꝰ partes ni si ſm q homo. ¶ Dicim⁹ q illud assumere corꝑ z aiam: non fuit facere illa sibi ptes vel vnire siue ꝓiunge re sibi illa vt ptes. qm̃ si hoc eēt naturaliter esset ꝓius partes filij dei q̃ filiꝰ dei esset homo. sed re vera ex illa susceptione siue ex illa vnione subsecutum est vt illa essent partes filij dei ¶ Si instet querēs qualis fuit illa susceptio siue vnio Dicim⁹ q talis que faceret deuz hoiem z hoiem deū. nec potuit ãpliꝰ determiari q̃ deteriat btūs Au. Fuerunt em̃ ibi tres vniones. vna filij dei ad carnē et econuerso. alia filij dei ad aiam z econuerso. tertia anime ad carnē z econuerso. Dicem⁹ ergo q prime due vniones fuerūt taliter vnite q fecerit filiū dei hoiem: z hoiem filiū dei. et q ois ꝓprietas illius hois eēt filij dei z econuerso: z q nihil eēt verū de illo hoie: qđ nō eēt verū de filio dei z econuerso. familiario: em̃ ꝓiunctio nō potest intelligi. ¶ Si vero adhuc q̃ritvñ habeat hoc illa ꝓiunctio. Nulla est talis q̃stio. sicut si q̃ratur a phisico quare colera de tertio i tertiū mouef: et melancolia de q̃rto in quartū. non ãplius posset rñdere medicꝰ nisi q talis nature est colera z melācolia. qm̃ in nulla redditur ratio principior. ¶ Circa hoc arguitur Hō valet: filius dei assumpsit hūanā naturā: sed quicq̃d facit filius facit pater. quia indiuisa sunt opera trinitatis. g pater assumpsit hūanā naturā ¶ Et est fallacia accidētis. sicut hic Quicq̃d vult iste: vult eius pater. Sit ita. Sed ille vult ducere vxorē: ergo et eiꝰ pater. Accidēs qđ significatur per ꝓdicatū ad aliud suppositū retorq̃tur in cōclusione q̃ in prima ꝓpositiōe. Sic de tribꝰ puellis induēt⁹ tertiā ipsaꝝ. tres ei ꝑsone quasi induunt filiū de hūanitate: solus tm̃ filiꝰ seipm̃ induit. Posset etiā dici q in ꝓdicta argumētatiōe est fallacia ex diuersa relatione. qm̃ in hoc verbo assumpsit: intelligitur hoc relatiuū se qđ ad aliud refertur in conclusione q̃ in prima propositione.

¶ Tertia questio. vtrū xp̃us sit duo.

¶ Srca tertiū articulū sic obicitur. Christus est deus et homo. et esse deum est esse quid: et esse similiter hominē est eē quid. ergo christꝰ est quid z quid: ergo christus est duo. ¶ Itē xp̃s ēvnū vnitate creata: z est vnū vnitate increata essentialiter. ergo christus habz duas vnitates essentiales: ergo christus est duo essentialiter. ¶ Item vna natura facit tres personas. scz patrem et filium et spm̃ sanctū esse vnuz: ergo a simili in ꝓtrario plures nature faciūt vnaz personam esse plura. ¶ Item sicut se habet accidentalis qualitas ad faciendū rem esse alterⁱ⁹ modi et alterius modi quantitas ad faciendū maiusita se habet substātialis differentia ad faciendus alium. sed due forme substātiales sunt in christo. ergo sicut hec est vera: christus est maioꝛ se: xp̃us est alterius modi a se rōne accidētalium ꝓprietatum: ita rōne substantialiū xp̃s est aliud a se ergo est duo. ¶ Item xp̃s est id quod est pater: z est id quod est non pater z est vnuz solū. ergo vnū solū est pater et non est pater. ergo aliquid est pat qđ non est pater qđ posset eē filius ¶ Solutio. Hec est dupler. Filius dei est deꝰ z hō. qm̃ si fiat copulatio ratione suppositoꝛuz falsa est: si rōne naturarum vera. sicut hec. Ille ē dux z episcopꝰ. ¶ Ad scām dicimus q re vera christo ineſt binariꝰ essentialis. sed quia vna vnitatū illius binarij est: licet sic essentialis tamen degenerat in accidentalez si cut et ipa humanitas. ideo binariꝰ ille nō nūerat suppoſita sed naturas: sicut binarius accidentiuz nō nūerat subiecta sed suas formas. ¶ Ad tertiū dicim⁹ q hec argnmētatio non valet. Una natura facit tres ꝑsonas esse vnū: ergo plures. ꝛc. z hoc ideo ꝓtingit quia vna illaꝝ naturarū degenerat i accidēs: et quia natura qua pater z filiꝰ sunt vnuz non tm̃ est natura triū personarū sed etiā essentialis substātia. Si em̃ ille tres persone essent vnius nature: ita q nō essent illa natura nō seq̃retur q ille tres persone essent vnū ꝓpter illam naturā. Et ideo nō est simile de natura q̃ est suū subiectuz: et de natura q̃ non ē suū subiectū. deitas em̃ est suū subiectū: sed hūanitas nō est suū subiectū ¶ Ad aliud dicimus q nō valet hec argumentatio. Sicut se habet facere alteriꝰ modi ad qualitatē alterius spēi et facere maiorē ad quātitatē alteriꝰ speciei: ita se habet facere aliō ad substātialē formaz alterius speciei. sed xp̃us est maioꝛ se z alteriꝰ modi a se: ꝓpter diuersas qualitates et quantitates quas habet. ergo est aliō a se ꝓpter diuersas substantiales formas quas habet. q vna illarū substantialū formaꝝ degenerat in accidēs. ¶ Ad vltimum dicim⁹ q hec argumētatio nō valet. Christus est aliq̃d quod est pater. ꝛc. ergo vnū solū est pater et nō ē pater. Et est ibi fallacia vniuocationis a pluribꝰ suppositiōibꝰ ad vnā. qm̃ i premissis propositionibus nō fit suppositio ꝓ eodē. qm̃ iste tres aliquid qō est pater. supponit pro diuina essētia. ille tres aliquid qō non est pater supponit ꝓ xp̃o homine: et non ꝓ diuina essentia. In conclusione autē iste tres vnū solū vnicam habet suppositionē. vnde oportet q teneatur pro diuina essētia tantum: vel pro xp̃o homine tantum.

¶ Quarta questio. vtrum diuina essentia sit incarnata.

¶ Queritur vtrum diuina essentia sit incarnata. Hoc asserit Joh. Da. et pōt ꝓbari sic. Diuina essentia est filius dei: ergo diuina essentia est ille hō. demonstrato xp̃o homine. g diuina essentia est hō: z diuina essētia non semp fuit hō ergo diuina essentia incepit esse hō: ergo diuina essētia facta est hō: ergo diuina essentia facta est caro. Hoc em̃ carnis intelligitur hō. cū ōr: Verbū caro fctm̃ est. g diuina essētia est incarnata. ¶ Cōtra q: filiꝰ dei ē incarnatꝰ ideo factꝰ est passibilis z mortalis. g eadē rōne q diuina essētia ē incarnata: z ideo fctā ē passibilis z mortalis. g diuina essētia ē passa z crucifixa: sicut filius dei passꝰ z crucifixus. qđ falsuz est. qm̃ deitas nihil est passa sed tm̃ humanitas: sicut dicunt sancti. ¶ Itē cū ōr: diuina essentia est hō sic ꝑdicatur iste terminus hō de diuina essētia et vere g hec species hō ineſt diuine essētie. z ita hūanitas que est forma creata ineſt diuine essentie. g z accidentales forme q̃ sequūtur eā in sunt diuine essentie: scz passibilitas z mortalitas. qđ falsū ē ¶ Ad hoc dicunt quidā q hec est vera: diuina essētia est homo. z sic ꝑdicaf hec spēs hō non de diuina essētia sed de re predicati: scz de re suppoſita per hūc terminū hō. Sed hec solutio artificialis est z ridiculosa. q: illud quod predicaf: non predicatur nisi de subiecto. subiectū em̃ et predicatū sese respiciunt correlatiue. Quicq̃d ergo ꝑdicaf in hac ꝓpositiōe: diuina essentia est hō. ꝑdicaf ꝓ diuina essētia. sed hec spēs hō ꝑdicatur de diuina essentia. z inde vt prius. ¶ Solutio. Hec argumētatio non valet: q: filius dei est incarnatus ideo est passibilis factꝰ et mortalis. g q: diuina essentia. ꝛc. quia alio modo dicitur filiꝰ incarnatus. i. carne indutꝰ vel carni vnitus: ita q illa vnio faciebat eū deū z hoiem: z oēm ꝓprietatē illius hois ꝓprietatē filij dei sicut dictum est. Sz diuina essētia dicitur incarnata. i. nature carnis associata in eadez ꝑsona ita tm̃ q nulla ꝓprietas carnis siue hois ſm q hō ineſt diuine essentie. q: nulla ꝓprietas creata ineſt diuine essentie. Nō em̃ Isaac id est deitas: sed artes. i. hūana caro immolata est cū ergo ōr: diuina essentia ē incarnata siue carni sociata siue vnita. sic significatur diuina essētia vt associatio siue vnio: ex modo significādi connotaf cū carne associatio eius ad diuinā essentiā. ¶ Ad ſm dicimus q in hac ꝓpositione: diuina essentia est hō. re ꝓa predicaf hec spēs hō. sed non ꝑdicatur in habitudine forme ad subiectū. sed in habitudine idētitatis: q: non dicim⁹ q hec spēs hūanitas sit hō. ſm q homo dicit subiectū q̃dā Sicut g dictū ē q diuina essētia alio modo ōr incarnata q̃ filiꝰ dei: ita alio modo assūpsit hūanā naturā q̃ filius dei. diuina em̃ essētia assumpsit hūanā naturā. i. sibi vnit modo predicto. cuz g dicif: diuina essentia est vnita carni. hec dictio vnita significat diuinā essē tiam vt relationez. ¶ Queritur g quid significet hec dictio vnitus cū ōr: Filiꝰ dei est vnitus carni. Et dicūt fere oēs q significet diuinam essentiam ¶ Sz ꝯtra. Unio qua filius est vnitꝰ carni ē diuina essētia: z ea suppoſita supponit diuina essētia: et diuina essētia ineſt pri. g vnio ad carnē ineſt patri: g pater est vnitꝰ carni: g pater est incarnatus ¶ Ad hoc forte dicef q vnio ad carnē ineſt patri: sed non vt vnio. i. nō vniēs ipm. ¶ Cōtra solus filius fiꝰ assumpsit carnē: g caro est vnita illo gñe vnionis soli filio dei. g solus filius dei refertur ad carnem illo gñe vnionis: nō g diuina essētia. cū ergo significef ꝓpriū soli filij cū ōr: filiꝰ dei est vnitus carni. non significaf diuina essentia ¶ Probaf. si significaretur diuina essentia q hāc dictionē vnitus. cum dicitur filius dei est vnitꝰ carni. ergo diuina essentia esset illa vnio et illo genere vnionis est vnita carni si em̃ cū ōr: filius dei creat significetur diuina essentia: sequitur q diuina essētia creet vel iustificet eodē modo quo filiꝰ ¶ Siliter cū ōr: filius dñatur in creaturꝛ. significaf diuina essētia sequtur q diuina essētia eodem gñe dñij dñetur in creaturis. ¶ Sodez modo si filiꝰ dei supioꝛ est oi creatura eodē gñe supioꝛis erit diuina essentia superior: g etiā sequtur si filius dei diuina essētia est vnitus carni: q diuina essentia eodē gñe vnionis sit vnita carni qđ ptz eē falsū. qm̃ inde sequtur q facta eēt passibilis et mortalis. ¶ Propē hoc dicimus q filiꝰ dei nō diuina essentia ꝛs seipso vnitus est carni. z ideo cuz ōr: filius dei vnitus est carni hec dictio vnitus nō significat ipm̃ filiū dei adiectiue tanq̃ vnione suiꝑsius ad carnē tūc cū ōr: filius dei assumpsit carnē. hoc verbū assūpsit significat diuinaz essentiā: q: significat effectū in creatura. est enim sensus filius dei assumpsit carnem. id est fecit q sibi vniretur caro.

Tertia rō.
In oppm̃.
Solutio.
Ad primā auctoritatē
Ad primā rōnem.
Ad scām.
Ad tertiā.
Af primo.
In oppm̃.
Solutio.
Nō hoc da falsum est. q̃stio icidēs
Solutio.
triplex vnio fctā i incar-
nationeꝫ ibi
Alia q̃stio incidens.
ꝯtra dicta af.
Solutio. Exemplum
Alīd exem plum.
aīr pōt dici
Af q sic:
Secundo.
Tertio.
Quarto.
Quinto.
Solutio.
hec ē dupla
Ad primuz
Ad scām.
Ad tertiū.
Af q sic q damascē. z rōnē simul.
In oppm̃.
Secundo.
Solutio ali quorum.
Hec solutio non valet.
Solutioꝫa
Ad primū.
Ad scām.
Ad tertiū icidēs
Opio cōis
ꝯtra quā af
Probatio.
Aliud sīle.
Aliud.
Solutio.
ꝯtra quā af
Euasio.
ꝯtra quā af

¶Quinta ꝗstio vtrū verbū esset plures hoies si assumeret aliam hūanitatem nichil deserendo: z vtrum denominaretur nomine illius.

Af ꝙ sic.

CIrca quintū articulū sic obijcit. ¶Ponatur ꝙ filius dei assūpsit aliud corp⁹ et aiam aliā quā trauerit de ꝟgine maria et ꝑm hāc naturā sumptā dicat̄ petr⁹. ¶Querit vtrū hec sit vera Jes⁹ est petrus. Probatio. ꝛpposito iesu suponit filius dei. z econuerso supposito petro supponit filius dei. et econuerso etiā seq̄tur: ꝗ supposito iesu supponitur petrus: ꝗ iesus est petrus. ¶Itē licet in christo sint due nature: tamen xp̄us non est duo. quia vna illarū naturarū degenerat in accidēs. ꝗ etiam seq̄tur cū ille hūanitates degenerent in accidēs ꝓpt illas duas hūanitates nō erit xp̄s simplicit̄ duo vel duo hoies. ¶Itē hec negat̄ Christus assumpsit hoiem. q; sequeretur inde ꝙ xp̄us assumpsit personā ꝗ eadē rōne hec neganda: xp̄s est homo et hoc q; inde seq̄retur ꝙ xp̄us esset persona et ꝓsona ¶Sed ꝓbat̄ ꝙ filius dei est plures hoies. qm̄ boetius dicit. phi. arg. sic ex ꝓprijs rōnibus sortes est homo: plato est hō: ergo sunt plures hoies. Et solū ꝓpt plures hūanitates pluraliter inferūt. ꝗ simiter filius dei est plures hoies ꝓpter plures hūanitates. ¶Itē diuersa sūt ꝓpositā petri et iesu: ꝗ diuersa sunt ꝓpositā. ergo petr⁹ et iesus sunt diuersa. nō nisi hoies. ꝗ diuersi sunt hoies. Probat̄ indirecte. si ab idētitate assumēt̄ iudicat̄ idētitas assumptorū. ꝗ a diuersitate assumentiū iudicat̄ diuersitas assumptoꝝ. ꝗ si pr̄ assūpsit idem corpus z eandē aiam cū filio suo: debet dicit ꝙ pater z filij sunt diuersi hoies. ¶Cōtra. Nō est nisi vnica aia vnicū corp⁹: ergo nō nisi vnus hō ¶Solutio. Dicim⁹ ꝙ filius dei ꝑm precedentem ꝓpositionē est plures hoies: tm̄ procedimus hanc Jesus est petrus. qm̄ est idē idētitate ꝓsonali: tamen est alius alienitate naturali. Nō igitur valet hec argumētio. Et idē cū petro: ergo nō ē alia petro. ¶Ad secūdū dicim⁹ ꝙ hec argumētatio non valet. licet christus habeat plures naturas non est tamen plura: q; vna illarū degenerat i accidēs. ergo etiā seq̄tur quia due hūanitates filij degenerāt in accidētia: ꝓ eas nō ē filius dei plures hoies vel plura. z̄. qm̄ licet vtraq; illarū hūanitatū degeneret in accidēs respectu filij dei: tm̄ in collatiōe mutua vni⁹ ad alterā neutra degenerat in accidēs. sed distinguunt a se mutuo: cuj sint in diuersis materijs. ¶Ad tertiū dicim⁹ ꝙ nō valet Filius dei est hō et hō. z hoc nomē hō supponit ibi pro ꝓsona primo z scō. ergo filius dei est persona et persona. Et est fallacia equiuocationis. q; hec dictio significabat in prima diuersitatē essentialē in conclusione aū personalē. Ex hoc ꝓz ꝙ nō valet hec argumētatio hec negatur xp̄s assūpsit hominem. q; sequeretur ꝙ xp̄us assumpsisset ꝓsonā. ergo hec denegāda xp̄s est hō z hō. q; inde sequeretur ꝙ filius dei esset persona et persona qm̄ variatur ſignificatio ꝟjunctionis vt dictū est.

¶Sexta quest⁹. si pater z filius assumerent eandem naturam vtrum essent vnus homo vel plures.

Secundo.

Tertio.

In oppm̄

Secundo.

Ꝓbat̄ indirecte.

Alia difficultas.

Solutio.

Ad primū.

Ad scōm.

Hūanitas in xp̄o degenerat i accīs.

Ad tertiū.

Falsa equocationis.

CIrca sextum articulū sic obijcit. ¶Posito ꝙ deus pater assumat idē corp⁹ z eā dem aiam cū filio suo querit vtrū pater et filius sint idem hō vel plures homies Af ꝙ vnus. Probatio ꝙ nisi vnicus hō q; non est ibi nisi vnus corpus et vna anima non ergo nisi vnicus homo. Confirmat Probatur. Jesus nō ē nisi vnic⁹ hō natus de virgine: et pater z filius non sunt nisi iesus. ergo pater et filius nō sunt nisi vnicus hō. ¶Itē hec est Secundo. vera: deus procedit a patre. z hec dictio de⁹ reddit locutionem verā ꝓ duab⁹ ꝓsonis: tm̄ q; supponit illas duas ꝓsonas sub vna diuinitate nō est hec vera. Plures dij ꝓcedunt a patre. ergo eadē ratione in istis duab⁹ propositionibus: pater est homo filius est hō. iste terminus homo supponit ꝓ duabus personis: tm̄ quia supponit illas sub vna hūanitate non est hec ꝟa: pater et filius sunt plures hoies. ¶Sed ꝓbatur ꝙ sint diuersi homines: quia ille hō demonstrato patre: nō est ille de monstrato filio. ergo ille hō est alius hō q̄m iste homo: ergo pater est vnus hō et filij est alius homo ergo pater et filij sunt plures hoies. ¶Itē indirecte pater et filius sunt vnus homo. ergo vn⁹ solus homo est pater et filij: ergo aliquis hō est pater et filij. demōstretur ille. Jnde sic. Iste hō est pater z filij: ḡritur ꝺd demonstrek̄ per hūc terminum iste hō. an pater an filius. Si pater: falsa est si filij: falsa est. ergo simpliciter falsa est. cū oporteat demōstrari patrē vel filiū. ¶Ꝓbat̄ ꝙ supponit tā ꝓ patre q̄m ꝓ filio: qm̄ supposito isto hoie supponitur filij dei. ergo demonstrato illo homie demōstratur filius dei. sed ille hō demonstratur: ergo filius dei demōstrat̄. sed nō conuenit ei ꝙ sit filius z pater: ergo locutio est falsa. ¶Itē si filius dei assumpsisset infinita corpora z infinitas animas et ita infinitas hūanitates: tamē ꝓpter idētitatem assumētis non esset nisi vnicus hō vt ꝓbatum est supra ergo sequitur in ꝓtrario licet pat et filius nō assumerent nisi vnicum corpus et animam: tamen ꝓpter diuersitatē assumentium debent dici plures hoies. ¶Solutio. Dicim⁹ ꝙ secundum predictā positionē pater z filius nō sunt nisi vnus solus hō. ¶Sed notādum ꝙ ille terminus iste homo demōstrato iesu habet quasi geminem suppositionem Unā primam et subtantialē qua supponit illum hoiem vt vel illum hominē. et q̄tum ad hanc suppositionē est termin⁹ discretus Habet etiam aliam suppositionem acidentalem quia supponit ꝓ patre z filio. ꝓz ergo ꝙ hec est falsa: ille hō demonstrato patre: nō est ille hō demonstrato filio. qm̄ cōis est demonstratio ꝑ pr̄e z filio: et fit abnegatio ꝓ vtroq;. ¶Concedimus tm̄ ꝙ iste est alius ab illo hoie alietate personali: non alietate essentiali. quia non est alius hō licet sit alia persona. ¶Ad ꝑm dicim⁹ ꝙ hec est vera: iste hō est pater z filius. z iste termin⁹ iste hō q̄tū ad primā suppositionē supponit ꝓ illo hoie ꝑm ꝙ ille hō. q̄tū autē ad scōam suppositionē supponit ꝓ patre z filio vna suppositiōe. z hoc ideo cōtingit q; illa singularis hūanitas sicut in est vm ꝓsone ita et duab⁹. Dicim⁹ aūt ꝑm hanc positionez si notetur ꝗditio ꝙ hec est falsa: supposito isto ho

Jn oppm̄

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Jn oppm̄.

Secundo.

Tertio

Jterꝝ ꝓbat̄

Tertio.

Solutio.

Nota.

Iste hō hz geminā sup positionem

Multi negant hoc.

Ad scōm.

Adtertiū.

mine supponit filij dei. cū iste termin⁹ iste hō cōter supponat ꝓ pr̄e z filio. ¶Ad tiū pz solutio ex ꝓdictz. dictū ē ei si filij dei assumeret mlta corpa et multas aias ꝙ nō ꝓpt idētitatē suscipiētis erit idem hō. z ita nō ꝓcedit obiectio sua ꝓ contrariū ¶Septima questio. Utrū cessante vnione hypostatica remaneat idem homo qui prius.

Pria opio.

CIrca septimū articulū querit vtrū oīb⁹ vnionibus desinētibus esse ꝓeter illam que est carnis ad aiam: idem remaneat homo qui pri⁹. Dicūt autē quidā quinq; vniones ibi esse. duas: q̄bus vnit̄ur caro et anīa filio dei. tertiā: qua filius dei vnit̄ carni et anime

Alia opio.

quia seipso vnit̄ eis. quartā aīe ad carnē. quintā: carnis ad aiam. Alij ꝓhendunt oēs illas vniones sub tribus. q̄b ꝓz ponat̄ ergo ꝙ due ꝓsone desinant esse z tertia remaneat. ꝑm hoc querit̄ vtruz idem homo remaneat qui prius q̄b ꝓbatur sic.

Af ꝙ sic.

¶Idem est corp⁹ eadē aia: ergo eadē cōiunctio: quia eadē vnio. ꝗ idem cōiunctum. ꝗ idem homo.

Secundo.

¶Itē qnedā sunt cause rei scz efficiēs z finalis q̄ non sunt de eē rei materialis z formalis q̄ sunt de esse rei et facit̄ rem esse. vbi ꝗ eadē materia et eadem forma. ergo eadem res. ſz hec est eadem materia et eadem forma: ergo eadē res. ergo idē hō.

Tertio.

¶Item poꝛphirius vt ꝙ alia forma subst̄atialis facit aliud. non accidētalis ꝗ eadē subst̄atialis facit idē sed hic est eadē subst̄atialis: qm̄ eadē hūanitas. ergo idem hō. ¶Ꝓbat̄. idem hō nat⁹ est de virgine. demonstrato illo hoie. quia si corpus eius fuit ꝓceptū de virgine et natū. et vnus solus homo fuit natus de ꝟgine qui fuit filij dei. ꝗ ille homo est idē illi qui fuit filij dei: ꝗ est idē qui pri⁹.

Quarto.

In oppm̄.

¶Si concedatur. Contra. Boetius dicit in principio de trinitate. ꝙ differētiā in nūero sola varietas accidentiū opatur. ꝗ varietas accidētū opatur differētiā in nūero. sed hic est varietas accidētuz. qm̄ ille hō fuit filij dei: z nō est fuit redēptor mundi: z non est. z sic de multis alijs. ꝗ iste homo differt ab illo nūero: ꝗ est alius ab illo. ¶Itē iste homo fuit filij dei: et iste hō nō est filius dei: ergo iste homo non est ille. ¶Itē sim⁹ i instāti in quo due prime vniones desinūt eē queritur vtruz hec sit vera: filij dei cras erit hō. ꝓbatio filius dei nō est homo ꝗ quicquid ꝓuenit huic hoi cōuenit filio dei. et econuerso. sed isti hoi conuenit fore cras hominem. qm̄ iste homo cras erit hō. ergo filio dei conuenit cras fore hoiem ergo filius dei cras erit homo sed filij dei cras erit purus de⁹: qz habebit deitatem non ꝟjunctā hūanitati: non ꝗ cras erit homo. ¶Ꝓbatur. filij dei cras erit homo: ꝗ verum est filiū dei cras esse hoiem. qđ falsum est. qz cras non poterit vere dici filium dei esse hoiem.

Secundo.

Tertio

Cōfirmat.

Solutio.

Ad primuz

¶Solutio Dicim⁹ ꝙ destruct̄ duab⁹ primis vnionibus idē manet hō qui prius ¶Ad primū obiectum dicim⁹ ꝙ auctoritas boetij: differētiā i nūero. zc̄. intelligit̄ sic opatur. i. oñdit non em̄ sortes est alia ꝑ a platone suis accidētib⁹ ꝓprie loq̄ndo ſz sua singulari hūanitate. accidentib⁹ em̄ est aliter vel alio modo se habēs. ¶Ad scōm dicim⁹ ꝙ nō valet: iste hō fuit filius dei: ille homo nō est filius dei: ergo iste hō nō est ille. qz sicut ille filio dei tm̄

Ad scōm.

Ad tertiū.

Falsa accīt̄

Ad vltimū.

Ad tiū ꝺ.

Jterum ad.

In oppm̄.

Solutio.

hec argumētatio nō vz.

ꝗstum filio dei fuit accidentale esse hoiem. ita illi homini inꝗstum hō fuit accidētale esse filium dei accidentale aūt non facit aliud. ¶Ad tertiū dicimus ꝙ hec est vera filij dei cras erit hō. necvz hec argumētatio filius dei cras erit purus de⁹: ergo cras non erit hō. Impedīte fallatia accidētis a contūcta positiōe ad diuisā. idē ei est acsi diceret filius dei cras non habebit hūanitatē cōiunctam diuinitati i eadē ꝓsona: ꝗ cras nō habebit hūanitatem. Sed hec est dupler. filius dei cras erit tm̄ deus. nam si hec dictio tm̄ excludat tpalem associationē falsa est. si socialē ꝟjunctionē vera. z illō idem est acsi diceret: filij dei cras erit purus de⁹. et non valet hec argumētatio: filius dei cras erit tantum homo: ꝗ cras non erit de⁹ z homo ꝓcedit enim ab vna significatione ad aliā. ¶Ad vltimū dicim⁹ ꝙ hec argumētatio non valet: filij dei cras erit homo: ergo cras erit verū filiū dei esse hoiez Jm prima em̄ ꝓpositione ista terminus filius dei habet vnicam suppositionē quasi duplicē scilicet essentialem qua supponit filium dei vt filiū dei. et accidētalē qua supponit illū hoiem. Jn prima ꝗ propositione tenetur terminus ille ꝓ accidentali suppositiōe. in conclusione aūt opz ꝙ teneat ꝓ subst̄ātiali. ideo est ibi fallatia accidēt̄: licet accidens nō exprimat ibi. Dicim⁹ etiā ꝙ filij dei cras erit de⁹ z hō: z cras erit duo hec tm̄ ē falsa: filij dei cras erit duo: quoꝝ vnū erit reliquū hec tm̄ vera filius dei cras erit duo de quoꝝ vtroꝝ vez ē ꝙ ipm non est reliquū. ¶Itē sit a. instās i quo duevniones ponunt: et sim⁹ post illud filius dei in. a. fuit hō et post a. non fuit hō nec erit de cetero. Si ita. ꝗ i a. deficit esse homo. ¶Contra. simus in a. filius dei cras erit homo. hec est cōcessa. ꝗ in a. nō desinit esse homo. Dicim⁹ ꝙ primū argumētū nō valz hec em̄ dictio filij dei. habet quasi geminā suppositionē scz principalē z essentialē: scōdariā et accidentalē. Jn prima ꝗ propositiōe cū vr: filius dei in a. fuit homo iste termin⁹ filius dei tenetur ꝓ scōdaria et accidentali suppositione. Jn assūptiōe autē: filius post a. non fuit hō: tenetur ꝑ essentiali suppositione tm̄. quia igitur cū verbo quod tenetur ꝓ tpe tantū in quo filius non fuit habiturus nisi diuinitatē in conclusione autē fit abnegatio ꝓ vtroꝝ suppositō ꝙ negationē que intelligitur in hoc verbo desinit. Item sim⁹ post a ex predictis pz ꝙ hec est vera: filius dei est predestinatus. vt hec vor est predestinat⁹. sit suppletio preteriti. quoniā hec dictio filius dei. habet quasi geminā cōsuppositionē: z ꝑ accidētali est vā sīt hec est vera: filius dei est predestinatus ad habendum gr̄am in presenti et gr̄am in futuro. Nec valet hec argumētatio: lz videat fieri a positione accidētis si filius dei est ꝑdestinatus ad habendum gr̄am in presenti et gloriam in futuro: habebit gloriam in futuro. sed filius dei est predestinat⁹ z̄. ergo filij dei hēbit gr̄am i futuro. vt intelligat de gr̄ia creata. qm̄ in p̄missis ꝓpositiōib⁹: iste termin⁹ filij dei habet quasi geminā suppositionē. in cōclusiōe aūt non hz nisi essētialē: ꝓpter vbū futuri cui adiūgitur. tm̄ si prima ꝓpositio ꝓponeret sine eclipsi: falsa eēt. Nec em̄ est falsa si filij dei est ꝑdestinatus

ad habēdū gr̄am in p̄senti et gr̄iam in futuro: filiꝰ
Iterum ar. dei habebit gr̄iam in futuro creatā. ¶ Itē simus in. a. querit vtrū hec sit vera demonstrato xp̄o: si ille homo est hō ille est hō. Si sic. Sed verū erit cras istum hoiem esse hoiem. hic nō est dubiū. g̃ cras erit verū istū esse hoiem. sed istū esse hoiem est filiū dei esse hoiem. g̃ cras erit verum filiū dei
Solutio ali esse hoiem. quod manifeste falsum est. ¶ Ad hoc
quorum. dicunt quidā q̄ hec est falsa: si ille hō est hō: ille ē hō. q̄ cras erit verū antecedēs sine cōsequēte. sicut dicunt q̄ petrꝰ sciebat istum hoiem: pati q̄ui debat eum pendētē in cruce: non tñ sciebat istum pati. dicunt ēm q̄ hoc p̄o nomen ille ℈m q̄ subiectiue tenetur demonstrat personam vt personam.
ptra hāc ar. ¶ Sz cōtra hoc obicitur. si querat quis currit cō petenter rñdet iesus. g̃ hoc ipsuz iesus est directe contentū sub hoc noīe q̄s: et sic iter sub hoc noīe. aliquis g̃ aliq̄s p̄nomen discretū sub hoc noīe aliquis se habet ad demōstrandū iesum sicut ad demonstrādū filiū dei nō nisi hoc p̄nomē ille g̃ hoc p̄onomen ille demonstrato xp̄o nō potius demō
Secundo. strat filiū dei vt filiū dei: cꝫ iesum vt iesū. ¶ Itez cuz ōz iste ē demōstrato iesu hoc p̄nomē ille signi ficat mere suppositū. Si significet ex vi demōstra tionis: illud nō cadit sub assertiōe. aliꝫ eni hec eēt vera si hoc est: hoc est albū. demonstrata re alba. Restat g̃ q̄ cum ōz iste est. demonstrato iesu q̄ nō
Solutio. demonstrat filius dei vt filius dei potius cꝫ iesus vt iesus. ¶ Ideo dicimus q̄ sicut hec vera: petrꝰ credebat istum pati. ita hec est vera petrus scie bat istum pati. et ita idem sciebat et credebat. vt postea dicemus quādo agemus de fide. secunduz hoc dicimꝰ q̄ hec est vera scz iste hō est homo ille est homo. demōstrato xp̄o. et dicimus q̄ cras erit verū illū eē hoiem. sed hec est falsa illū esse hoiez
Contra doctorem. est filiū dei esse hoiem ¶ Sed cōtra nos sic obij citur. Hoc p̄nomen ille ꝓmuniter se hz ad hoiem ℈m duplicē suppositionē: g̃ hec p̄positio iste est homo significat vnū essentiale quasi dupler: nec aliam habebis cras suppositionē cꝫ modo. Circū scribant aliq̄ significatiōes aliquoz hoim. Sz cō uenit q̄ hec ꝓpositio ille est hō significabit cras duo essentialia: vnū demōstrato filio dei. aliꝫ de mōstrato illo hoie. nec mutabit suā significationē ab ea quē hz modo. g̃ illꝫ essētiale q̄ modo signi ficat: erit cras duo essētialia. sed vnū illoz essētia liū semp erit verū: aliud semp erit falsū. g̃ hoc essē tiale illuz eē hoiem q̄ modo significat per istam p̄positionē ille est hō. semp de cetero erit vez: et semp de cetero erit falsuz. g̃ idē essentiale semp
Solutio. erit: erit verū z falsum. q̄ videt esse impossibile z non intelligibile. ¶ Sed dicimus q̄ re vera illud essentiale semp erit vez et sēp erit falsū. nunc cꝫ tñ erit verū dicere q̄ ipsū sit verū et falsū. z hoc ideo contingit quia hoc essentiale est modo ēsi dupler ꝓpter quasi dupler suppositū q̄ in ipso intelli gitur. cꝫtum ēm ad vnum suppositū semp erit ve rum: cꝫtū ad aliud semp erit falsū sed qm̄ ipe cras erit duo diuisa: quoz vnū semp erit verū alterum
Opinio alī quorum. semp erit falsū: ideo nunc erit verū dicere q̄ ipm sit verū et falsū. ¶ Sunt tñ alij qui reputant hoc quasi incōueniēs q̄ aliq̄d semp erit verū z falsuz.

vnde dicūt q̄ hoc dictū: istū esse hoiem cras erit falsum et nō verū. qm̄ istū esse hoiem: est filiū dei esse hoiem q: ℈m eos hoc p̄nomen iste subiectiue positū significat p̄sonā vt p̄sonā: q: significat tri plicē distinctionē: singularitatꝫ incōmūicabilita tis/z dignitatis Sed si ponat eis q̄ hoc p̄nomē iste non significet determinationē dignitatis sed tātum alias duas: redibit eadē obiectio z oporte bit concedi ℈m hoc q̄ aliquid semp erit verum et semp falsum: sed p̄ diuersis.

¶ Octaua questio. vtrū xp̄s ℈m q̄ hō sit p̄sona.

OCtauo queritur vtrū xp̄s ℈m q̄ hō sit p sona. Et verū est q̄ xp̄s non ℈m q̄ homo est persona nec etiaz sozt es ℈m q̄ homo est per sona: qm̄ nullū velle est p̄sona vt patere potest per diffinitionē persone ¶ Sed me
Aī q̄ sic. lius queritur vtrum xp̄us ℈m q̄ iesus sit persona: sicut soztes in eo q̄ est soztes est persona. ¶ P̄z o
Quid p̄so batur q̄ sic. quia p̄sona est rōnalis nature substā na secūduz tia indiuidua. Hec est diffinitio persone cꝫ ponit boetium. boetius. sed iesus ihc̄tus iesus est rationalis na ture substātia indiuidua: q: indiuiduū. huius spe
Secundo. ciei homo. g̃ iesus ihc̄tuz iesus est p̄sona. ¶ Itē sor. suis accidentibus indiuiduantibꝰ ipm est per sona scz certo colore: q̄litate quantitate figura: si tu et habitu. siue est indiuiduꝰ siue maxime distin ctus. sed talis maxia determiatio idē est q̄ perso nalitas est in re rōnali. g̃ accidentia indiuidūātia sor. faciunt ipm esse p̄sonā. z eadē accidentia sunt in iesu ℈m q̄ iesus: ergo iesus ℈m q̄ iesus est p̄sona
Tertio. quoniā vbi est eadē causa: idē debet esse effectus. ¶ Itē Joh. Dama. Caracteristica idiomata de terminatiua sunt ypostaseos: nō essentie. sed iesꝰ in eo q̄ iesus habz caracteristica idiomata. s. signi ficatiuas siue determiatiuas p̄prietates: qm̄ ha bet fasciculū siue collectionē accidentiū. quod in nullo alio ē repertre. g̃ illa caracteristica idiomata determiatiua. g̃ illa caracteristica idiomata de terminatiua sunt ypostaseos. i. p̄sone sz nō p̄sone
Nota dilī genter. nisi iesu ℈m q̄ iesus. g̃ iesus ℈m q̄ iesus est p̄sona. ¶ Itē iesus ℈m q̄ iesus p̄dicat in ēs q̄m cōueniē
Quarto. ter rñdet ad interrogationē factā p̄ q̄s. vt si que ratur q̄s currit: q̄uenīēter rñdet iesus sed quis nō querit nisi de p̄sona ihc̄tū p̄sona. g̃ iesus ihc̄tuz
Ad damas cenum. iesus est p̄sona. ¶ P̄retea. nullū seq̄tur incōueni
Quinto. ens dicto q̄ iesus ihc̄tū ieꝰ sit p̄sona. nec sequi tur q̄ sit q̄ternitas in p̄sonis: qm̄ nō valet p̄batio
Ad aliud. mgr̄i que talis est. Si filiꝰ dei ℈m q̄ iesus est p̄so
Ad aliud. nā: ergo creata vel in creata. sed non increata: ergo creata. sed creata persona nō est pater / nō est
Nō magis nulla est. filius/nō est sp̄us scr̄us: g̃ quaternitas est in per sonis: non g̃ tñ trinitas. Si ēm dicat q̄ est creata et q̄ creata est increata: nullū seq̄tur incōueniēs. recte ēm ōz q̄ filius dei est talis et eternꝰ: creatus et increatꝰ. Si p̄ceditur q̄ iesus sit p̄sona sic.
In oppm. ¶ Cōtra in niceno ꝯsilio ōz q̄ in incarnatiōe filij p̄sona ꝯsumpsit p̄sonā nō natura naturā. g̃ p̄sona increata ꝯsumpsit p̄sonā creatā. i. adnihilauit. nō
Secundo. ergo ℈m q̄ iesus est p̄sona. ¶ P̄robat. Joh. Da. dicit q̄ non est cōem spēm p̄dicare de xp̄o. ergo hec cōmunis spēs hō nō p̄dicat de xp̄o. g̃ xp̄us non est individuū huiꝰ spēi hō nec alteriꝰ speciei:

ergo nec est individuū: ergo non est substātia indi
Tertio. uidua: ergo nō est p̄sona. ¶ P̄reterea videt esse apte falsum q̄ dicit Joh̄a. da. q: si non est cōem
Solutio. speciē p̄dicare de christo: ergo videtur q̄ christꝰ nō sit homo. ¶ Solutio. Dicimꝰ q̄ iesus ihc̄tuz
Triplex de terminatio iesus nō est persona. Ad hoc em̄ q̄ aliq̄d sit perso na exigit triplex determinatio. singularitatis q̄ ē in aīa sor. z in sor. qui sua singulari existentia dif fert a qualibet alia re: qm̄ distinguitur ab vniuer sali. z distinctio incōicabilitatis q̄ est in sor. ex eo q̄ nō est coicabilis vt pars in compositione cum alio: talis distinctio nō est in aīa vl corpe. z ideo nec aīa nec corpus ꝓprie est persona. q: non est p se vnū vel per se sonans. sicut dicit Boetius in li bro de duabꝰ naturis z vna p̄sona christi. nihil ei est p̄sona creata vt ibi dicit. Tertia est dignitatꝫ q̄ est in sor. ex eo q̄ eius humanitas nō ē cōmixta dignioꝛi forme in eo: sed ē distincta a qualibet di gnioꝛi. z tam petrus cꝫ paulus est vere p̄sona: qm̄ in eo concurrūt ille tres distinctiōes. Sed vltia distinctio in iesu nō est ℈ q̄ iesus: qm̄ iesuitas cō tūgitur dignioꝛi forme in filio dei. z ita nō distin guitur a dignioꝛi. Per hoc ptz verū esse q̄d dicit cōsiliū. q̄ persona cū p̄sona. qm̄ vnio illa humani tatis ad deitatē excludit tertiā distinctionē q̄ exi gitur ad esse p̄sonā. z ita dignioꝛ forma aduenī ens cōsumpsit personā. z ideo subtūgit in cōsilio p̄sona. z̄. qm̄ p̄sona est nomē iuris: natura vero est nomē gñis. Persona est nomē iuris. i. ptātꝫ et dignitatis. vñ quia hūanitas in iesu nō operat̄ p se in iesu: imo q̄cq̄d operat̄/operat̄ a diuinitate q̄ ē in eadem p̄sona: ideo nō est per se sonans vel per se vnū ideo xp̄s nō ē p̄sona ihc̄tū hō vel ihc̄tū iesꝰ natura est nomen gñis. i. maneriei rerū. Hec aūt dictio individua. significat triplicē distinctionez ℈m q̄ ponit in diffinitiōe a Boetio. vñ hec ē falsa Jesus ℈m q̄ iesus ē rōnalis nature individua sub stātia z ℈m hoc aīa nō ē res individua vel individuū. q̄ꝫ tñ hoc nomē individuū significat distri ctionē singularitatꝫ tñ. z hec aīa individuū ē iesꝰ individuū huius spēi hō. ¶ Ad auctoritatē Da
Ad damas cenum. masc. dicimꝰ q̄ ipe lo quit de ꝓprietatibꝰ eternis siue de notiōibus q̄s vocat caracteristica idioma ta. i. ꝓprietates si gratiuas determiatiuas q̄ sūt de
Ad aliud. termiatiue z distinctiue ypostaseos. i. p̄sone z nō essentie. ¶ Ad aliud dicimꝰ q̄ accīitia individuā
Ad aliud. tia sor. faciunt ipm singulare: sed nō personā nisi cū aliis distinctionibus. ¶ Ad aliud dicimus q̄ si hoc p̄nomē quis generaliter significet distinc tionē singularitatis tm̄: tūc ad hanc interrogatio nē quis currit: cōpetēter respondet iesus. Si aūt significet gñaliter triplicē distinctionē: nō re
Aliō dictū doctoris. spōdet cōueniēter. ¶ Dicimus etiā q̄ p̄batio est necessaria q̄ si iesus ihc̄tū iesus esset persona: ie suitas non esset cōiuncta diuinitati. i. filio dei. et ita iesus esset alia persona cꝫ filius dei: z sic iesus nō esset filius dei. z sic esset quaternitas in perso
Ad aliud damasceni. nis. ¶ Illa auctoritas Damasc. Nō est cōmunē speciē p̄dicare de christo. sic itelligēda est. Nō est. i. nō contingit p̄dicare de xp̄o cōmunē spe ciem. i. cōflatam ex duabus. s. ex diuinitate z hu
ptra eutici manitate. Hec em̄ dixit ptra euticiū hereticū di
cente q̄ xp̄s nō est deus nec homo: sed partim de us partim homo. z ita volebat q̄ quedā cōmunis species ex illis duabus ꝓflata fit: ita q̄ neutra il larum p̄dicaret de xp̄o. Vel pōt sic intelligi au
Aliter intel ctoritas. Nō est cōem speciē. z̄. id est nō ꝓtingit ligitur. cōmunē speciē p̄dicare cōmuniter de xp̄o. quia hec species homo si p̄dicet de xp̄o sicut de aliis hoīb⁹: nō tñ ponit cōmuniter. i. cōmuni modo. i. eo nō ꝓrsus quo de aliis hoībus. de aliis enim hoībus ita p̄dicat q̄ cōprehendit totū esse tp̄oꝛū sed nō cōprehendit totū esse christi. q: nō cōpre
Adhuc ali hendit diuinitatē eius. Hec tamē auctoritas sim pliciter intellecta est ℈m tertiā opinionē q̄ dicit ter dicitur. q̄ christus nō est aliquid ℈m q̄ homo. qm̄ ℈m eos illud nomē dictū de xp̄o nō p̄dicat hanc speciē homo: sed quoddā accidens de p̄dicamēto habi tus. Sz hec opinio reprobata est z reprobāda. Sz ℈m opinionē q̄ dicit q̄ christus est duo. videt p̄o bari q̄ Jesus ihc̄tū Jesus est persona. sed prius videndū est differētia inter istā opinionē z primā
Iste opinio differūt aūt in tribus. P̄rimo. q: prima dicit q̄ fi nes differūt lius dei nō assūpsit hominē: sed humanitatē. Se in tribus. cunda q̄ hominē q: prima dicit q̄ oīs ꝓprietas q̄
Scōo dīnt inest illi homini inest filio dei. z ecōuerso. Scōa dicit q̄ licet homo sit filius dei: tamen nulla ꝓ prietas que inest illi homini inest filio dei. z ecō uerso. licet filius dei sit diuina essentia: tñ nulla ꝓprietas filij dei ineſt diuine eēntie. vñ dicūt q̄ oēs iste sūt inꝓprie. filiꝰ dei est passus: filiꝰ dei est crucifix⁹ z hmōi. qm̄ si ꝓprie accipiant oēs sunt false. Tertio differūt in hoc: q: prima dicit q̄
Tertio dif ferunt. suppositio illo hoie supponit filius dei. z ecōuer so. Scōa dicit q̄ licet filius dei sit iste homo. ta men suppositio filio dei nō supponitur ille homo. nec ecōuerso. sic suppositio illo filio dei non sup ponitur diuina essentia. licet filius dei sit diuina essentia. ¶ Contra hanc secundam opinionem
Cōtra hāc scōam ar. sic obicitur. Humanitas non est coniuncta diui nitati in eodem suppositio: ergo forme dignioꝛi ē impermixta: ergo in Jesu est distinctio dignitatꝫ Et de aliis duabus distinctiōibus cōstat: q̄ Jesꝰ secundū q̄ Jesus est individua substātia. z ꝓstat q̄ est respectu nature: ergo iesus scōm q̄ est iesus
Euasio. est persona: q̄d falsum est. qm̄ cōsiliū dicit q̄ per sona cōsūpsit p̄sonā: nō natura naturā. ¶ Scōm istā opinionē dicendū est q̄ hūanitas est cōiucta diuinitati. nō quia sit in eodē suppositio cū illa: sz q: est in eo qui deus est. z ideo nō est in iesu distin ctio dignitatis. Jdeo scōm hanc opinionē nō est persona Jesus scōm q̄d Jesus. ¶ Itē cōtra hāc
Exponunt auctoritatē opinionē videtur auctoritas euāgelij vt illa. He mo ascendit in celū z̄. Sed ipsi dicunt auctori tatem inꝓpriā. Quādo em̄ christus erat in ter ra predicans iudeis. tunc ꝓprie loquēdo filius hominis nō erat in celo. Sed dictū ē inꝓprie: quia ille qui est filius hoīs. s. filius dei erat in ce lo. Similiter exponūt hanc auctoritatē. Iste puer creauit stellas. i. ille qui est ille puer scz filiꝰ dei.
Exponunt alij aliam. ¶ Itē cōtra hanc opinionē est auctoritas sancti Augustini dicentis q̄ q̄cq̄d ineſt filio dei per
Tertio. naturam ineſt filio hominis per gr̄az. Sed filio dei ineſt per naturā q̄ sit omnipotens q̄ creauit oia:

ergo idē ineſt filio hoīs per gr̄az. qđ falsum ēſt ſecundū hanc opinionē que dicit q̄ nichil qđ ineſt filio dei ineſt filio hoīs. z ecōuerſo. Dicēdū erit z ſcōm hanc opinionē q̄ auctoritas Auguſtini eſt improp̄ria. ſicut dictū ē de p̄dict̄. Sed ſcōm p̄priam opinionē vera eſt. vt p̄iunctim intelligatur: quantū ad vltimā partē ſui. oēs em̄ iſte p̄poſitiones. filius hoīs per gr̄az eſt deus filius hoīs per gr̄am eſt omps z hmōi. ſi cōiunctim intelligātur vere ſunt. ſi diuiſim falſe. ¶ Itē filius dei aſſumpſit hoīem: ergo vniuit ſibi hoīem ergo cōiunxit ſibi hominem: ergo filius dei eſt p̄iunctus illi homini: ergo filius dei nō eſt ille hō. qm̄ nō eſt intelligibile q̄ aliquid ſit cōiunctū ſibi. ¶ Forte dicit q̄ hec argumētatio nō valet. filius dei vniuit ſibi hoīem ꝛc. q: is eſt ſenſus. filius dei fecit q̄ ille homo eſſet ipſe vel eadē perſona cū ipſo. Sed ſic debet concedi ſecūdū p̄imā opinionē q̄ filius aſſumpſit hoīem z vniuit ſibi hoīem: q: fecit q̄ ille homo eſſet eadē perſona cū ipſo. z ita cōceditur ſcōz ſcām opinionē eodē modo: q: filius dei aſſūpſit hoīem ſicut ſecūdū p̄imā. Sed dicendū eſt ſcōz ſcōam opinionē q̄ non eſt talis ſenſus ideo filius dei vniuit. i. cōiunxit ſibi hominē: et tamen eſt ille cui conſtructus eſt. Sed quia hoc non eſt plene intelligibile p̄me opinioni adheremus.

Auctoritas auguſtini ſecūdū iſtos eſt improp̄ria

Iterum aſ

Euaſio.

Scōm p̄imaz opinionem dicit.

Magiſtrorū opinio fuit q̄ chriſtꝰ ſub hoc ſenſu dicitur hō id eſt habens humanaz naturā ſibi vnitā ſcz aīam et carnē ex q̄bus aſſerebāt nihil eſſe p̄ſtitutū nihilq̄ dictū q̄ ſubſtātialis p̄prietas que eſt humanitas ſit ſubſtantialis filio dei. q: nō cōcedunt q̄ rp̄s ſecundū q̄ homo ſit aliquid ita q̄ p̄prie accipiatur hec dictio aliquid: ſed ſub hoc ſenſu conceditur eā eſt aliquid id eſt alicuius modi. et dicunt q̄ vnio carnis z aīe ad verbū facit hoīem. z vnio aīe ad carnem facit vniētē. Vnde in triduo. q: ſoluta fuit illa vnio que eſt aīe ad carnē ideo mortuus fuit. z quia alia vnio que fuit anime z carnis ad verbum nō fuit ſoluta: ideo fuit hō. nec cōcedunt q̄ homo dictū de xp̄o p̄dicet ſpeciem ſed habitū. Vnde apoſtolus. Habitu inuētus vt homo. Tamē gloſa exponit id eſt vere homo. z habitu ſignat ibi cōuerſationē. ſicut cū dicitur quomodo ſe habet in claſtro. a tali ſumptum eſt hoc nomen habitus.

Cōtra hāc. eſt gloſa.

Hanc etiaz improbantꝫ

Hanc aūt pauperrimā opinionē indignam iudicamus auctoritatib⁹ z rōnibus. z propterea alexander bene improbauit eā in ſua decretali. ſicut exp̄eſſum eſt ibi. ¶ Alioꝛ eſt opinio quā p̄incipaliter aſſerit archiepiſcopus ſenonēſis z ſequaces eius q̄ filius dei aſſūpſit quēdam hominē ſufficienter ex anima rōnali z carne conſtantē. ſicut aliquis alius homo conſtat ex aīa z carne. Et q̄a verbū aſſūpſit z vniuit ſibi illū hominē. ideo homo ille eſt filius dei. z filius dei eſt homo ille. Et ſicut filius dei incepit eſſe homo ille. ita homo ille incepit eſſe filius dei et incepit eſſe deus. Non tamen dei natura: ſed perſona verbi eſt. ¶ Item aſſumens id eſt filius dei eſt aſſumptū ſcz filiꝰ hominis: z aſſumptū eſt aſſumēs ſcz filius dei: ergo filius hominis eſt filius dei. ¶ Itē ille hō ē aliud a patre z pater aliud ab illo homine et ille homo non eſt duarū naturarū ſed humane tantū. z ſuppoſito illo hoīe non ſupponit filius dei nec econuerſo. ¶ Itē poſſū loqui de illo homine: licet nō loquar de filio dei: vt cū dico ille incepit eſſe vel incepit eſſe deus: quoꝝ neutrū poſſū dicere de filio dei. ¶ Itē ſunt termini qui ſupponunt hoīem z nō filiū dei. vt ille homo ille puer z conſimiles. Quidam ſūt qui ſupponūt filiū dei. ſ. chriſtum z perſonā z nō filium hominis vt iſti. verbū. filius dei. ſapientia patris. vnde quedā p̄dicantur de filio dei que nō de filio hoīs. vt tonare z ſimilia. vnde hec eſt falſa p̄prie accepta: ille puer creauit ſtellas ¶ Dicimus q̄ attribuitur filio hoīs quod z filio dei. quia filius hoīs eſt filius dei. quedam dicunt de filio hominis que nō de filio dei vt illa. incipit: paſſus. z ſimilia. vnde huiuſmodi propoſitiones ſunt duplices. filius dei ē paſſus. ſi teneat ſubſtantiue ille termin⁹ paſſus vera ſi ē adiectiue p̄prie intellecta falſa eſt. que p̄prie recipitur vera quia filio dei attribuitur quod eſt filij hoīs qui ipſe eſt. Itē cū de filio hominis p̄dicatur aliq̄ eternum falſa eſt p̄prie ſumpta. vt hec ille puer ē eternus. eſt a patre genitus. Si eternus teneatur adiectiue falſa eſt. ſi ſubſtantiue vera eſt. Si autē ſubſtātiue tenentur tales dictiones in neutro. vt eternū omnipotens falſe ſūt ſuppoſito filio hoīs per ſubſtātiuū vt ille. hic puer eſt eternū. vel hic puer eſt omps neutraliter. ¶ Itē filius hoīs nō nō eſt diuine nature: ſed diuina natura. vñ hec ē vera filius dei eſt duo. q: eſt diuina natura: et eſt homo. z ita eſt duo in neutro genere. ſed nō i maſculino. nō em̄ aſſūpſit p̄ſonā z eſſe hūc hoīem nō eſt eſſe perſonā. vnde ſi hoc p̄nomē ille teneat adiectiue ita vt homo ſit terminus ſubſtātiuus: z p̄nomen fiat demōſtratio perſone incōgrua ē illa: iſte eſt homo. Sed ſi hec dictio ille teneat ſubſtantiue: credo q̄ eſt recipienda: dūmodo iſte iterminus homo teneatur adiectiue: ¶ Siſiter ſuppoſito hoc p̄nomine iſte perſonaliter nihil eſt dictu: ille eſt demōſtrato filio hoīs. tm̄ em̄ valet ille quātū hec perſona. vnde incōgrua eſt hec demōſtratio ſicut hec demōſtrata diuia natura vkēētia. ¶ Itē hec argumētatio nō valet. filius hominis eſt filius dei. ergo quicq̄d eſt filius dei: eſt filius hoīs. Preterea filius dei eſt diuina natura ergo quecūq̄ p̄ſona eſt diuina natura: ē filiꝰ dei. Item filius dei eſt due ſubſtātie: quaꝝ neutra ē alia ſed vtraq̄ eſt ille quod quidē dicit. Unꝰ oīno nō confuſione ſubſtātie ꝛc. ¶ Sed dubiū eſt de hoc noīe chriſtꝰ: vtrū ſupponat p̄ eſſentia vel p̄ perſona. Secundū hanc opinionē dicendū eſt q̄ ſupponit p̄ſonā z tamē copulat humanitatē: quia tm̄ tantū valet quantū verbū humanitatis. vnde nos audiuimus in lege q̄ chriſtꝰ manet in eternū z ad hebreos. hodie ip̄e et in ſcla. z in ſimbolo. deus et homo vnus eſt chriſtus. hec opinio multoꝝ ſctoꝝ auctoritatibus fulcit. ¶ Sed cōtra hanc ſic obijcitur: qđ dicit in Johanne. Nemo aſcendit in ce. niſi qui de ce. deſ. filius ho. qui eſt in ce. z ergo filius hoīs tūc fuerat in celo z deſ. de ce. q̄ p̄ius fuerat in ce. Item exiui de mūdo z in mundū veni. ¶ Solutio. Ad hoc breuiter q̄ iſte locu

Tertia.

Quarta.

Opinio doctoris.

Aliꝰ dictū doctoris.

Aliꝰ dctm

Aliꝰ dctm

Dubium.

Cōtra hāc opinionem

Secundo.

Solutio.

tiones improp̄rie ſunt. attribuitur em̄ filio hominis qđ eſt perſone que eſt filius hoīs. Aug. Filiꝰ hoīs deſc. de ce. q: fi. dei qui eſt fi. hoīs. ¶ Item Ego principiū qui z loquor vobis. aut igit̄ principiū creaturarū aut principiū ſpiritusſancti. Si principiū creaturaꝝ: ergo a fi. ho. fuerūt creature: ergo creauit. Si ſpūſſancti: ergo ſpūſanctꝰ p cedit a filio hominis. ¶ Dicimus q̄ principium tenetur ſubſtātiue p̄ filio dei. z ita locutio eſt vera. Si em̄ adiectiue falſa eēt nec ex hoc ſequit q̄ creature ſūt a fi. hoīs: vl ſpūs ſctus ſcōz q̄ fuit a p̄cipio. qđ eſt filius hoīs. ¶ Itē hoc nomē deꝰ dicitur vniuoce de filio dei z filio hoīs. ſed vniuoce de patre z filio dei: ergo vniuoce de p̄ſe et filio hoīs cū nō habeant diuerſas ſignificatiōes quātum ad illos. ergo filius hoīs z pater ſūt vnꝰ deꝰ. vel plures dij. Sed nō plures dij: ergo vnꝰ deus ergo eſt vna eſſentia vel vna p̄ſona. qđ falſuz eſt. q: filius hominis nō eſt diuina eſſentia. ¶ Dicimus q̄ nō valet cū infert. ergo ſūt vnꝰ deꝰ vel plures dij. filius hoīs nō dicitur rōne eſſentie ſed ratione perſone. perſona aūt dicit deus rōne eſſentie q: eſt diuina eſſentia. z rōne perſone. q: eſt diuina p̄ſona. vñ cū nō ſint niſi eſſentia vna: nō poſſunt dici niſi vnus deus nec rōne p̄ſone cum ſint vna perſona. in plurali aūt non pōt predicari: q: a nō pōt habere plurale. ſicut dictū eſt ſupra.

Iterum aſ.

Solutio.

Iterum aſ.

Iterum aſ.

Ad idē aſ.

¶ Preterea. pater eſt p̄incipiū ſpūs. ſ. filius eſt p̄incipiū ſpūs ſcti: ergo ſunt vnū p̄incipium vel duo p̄incipia. ſupto hoc noīe p̄incipia ſubſtantiue. ¶ His viſis de facili rñdendū eſt ad has argumentatiōes ſophiſticas. ille hō recenter ē deꝰ ergo eſt recens deꝰ. q̄ prima ſit vera p̄bat: q: nūc primo eſt deus. Simus in inſtanti incarnatiōis. ergo recenter eſt deus. q̄ vltia ſit falſa: p̄z q: dicit Aug. q: ſi rp̄s noſter z ſi ſit recens homo: non tñ eſt recens deus. q: in prima aduerbiū cū ſit adiectiuū verbi ponit ſignificationē ſuā non contra ſuppoſitū ſed circa copulatū. Sed recens cuz ſit adiectiuū ſuppoſiti ponit recentiā in ſuppoſito z eſt in exiſtentia per cōtrariū. Iſte qui dormit habet ſimilē timorē. ergo nō ſimiliter timet. vel ſic.

Ad rōnes ſophiſticas p̄ria rñſio ſophiſtica.

Secunda.

¶ Iſte recenter eſt ſenex. ergo eſt recens ſenex. ¶ Itē ille homo nō eſt diuine eſſetie ſed eſt tātū humane. ergo eſt purꝰ hō. ergo nō eſt deꝰ. nō valet q: hec dictio homo tenet ēentialiter: z hec dictio purus facit excluſionē ſuā rōne alteriꝰ eſſentie. vnde ſic eſſet inferendū. eſt purus homo: non ergo eſt alia eſſentia. z hoc verū ēet licet filiꝰ dei ſit diuine eſſentie. tamē iſte homo ē vna eſſentia videlicet humana q̄ nō eſt diuina. ¶ Scōm hāc opinionē nec ſuppoſita humana ſupponitur diuina. nec eſt illa. z etiā ſuppoſita humana ſubſtantia nō ſupponitur diuina p̄ſona. ſed ē illa. ¶ Itē homo aſſūptus nō creauit: ergo nō eſt creator eiꝰ preterea ſtatua nō eſt naturalis: ergo non eſt res naturalis. ¶ Itē quocūq̄ differt pater eſſentia: differt filius ēentia z ecōuerſo. ergo q̄cq̄d differt a patre eſſentia: differt a filio eſſentia. ſed hō aſſūptus differt a patre eſſentia: ergo et a filio differt eſſentia. ergo eſt alicuius eſſentie cuiꝰ nō eſt filiꝰ qđ falſū eſt. ¶ Dico q̄ nō valet cū infert. q̄cq̄d

Solutio p̄z aliquos.

Alia ratio.

Alia ratio.

Solutio.

ꝛē. preterea. A q̄cūq̄ differt hec vox albus eēntia: differt hoc nomē albus eēntia q̄cq̄d differt eſſentia ab hoc voce albus. differt ab hoc nomine albus eēntia. hec em̄ vox albus. differt ab hac voce albi eſſentia: nō tamē ab hac noīe albus. eo dem modo hō aſſūptus differt a patre eſſentia nō tamen a filio dei. filius em̄ dei eſt eſſentia que eſt pater. z eſt eſſentia que eſt homo aſſūptus que diuerſe ſūt ſcōm hanc opinionē. ¶ Item iſte hō incepit eſſe ergo vere pōt dici illo demonſtrato. tu ante non ſemp es: etiā ſequitur tu nō fuiſti in tp̄e ergo iudeus dicens hec nō cōtradicebat ei: vere em̄ poterat dicere nō fuiſti in tp̄e abrahe: demōſtrato noīe aſſumpto. ¶ Dicimus q̄ z ſi p̄poſitiones nō ſunt cōtradictorie: tamē chriſtus et iudei vtebantur eis p̄ro cōtradictorijs: q: rp̄s vtebat p̄ro tali ego ſuz ille qui fui tp̄e abrahe. qđ iudei intendebant negare. Sed hec p̄poſitio: tu nō fuiſti in tēpore abrahe: demōſtrato homine aſſūpto nō ſignificat niſi verū noīem. ¶ Itē hoīem aſſūptum genuit mater. z illū non genuit pater. Sed hec eſt duplex. homo aſſūptus eſt filius matris. ſi hec dictio filius adiectiue teneatur. ſcōm q̄ talis vera eſt z nō eſt filius patris. Si ſubſtantiue vt ſit ſenſus. ille qui eſt. falſa eſt. imo eſt veriſſimꝰ filius patris. Itē notandū q̄ nō eſt recipiēda cōuerſatio inter hanc perſonā z hominē aſſumptū: cū homo aſſūptꝰ ſit perſona. Sed nūq̄ debet recipi: q: dicit Aug. aliud p̄pter hoīem: aliud p̄pter verbū. nec illud dicit Aug. vt innuat q̄ xp̄ūs eſſentia ſcōm q̄ verbū ſicut ſcōm q̄ hō: ſed vt innuat q̄ alia eſſentia erat verbi cum nunq̄ eſſet homo ita q̄ modo eſt vna z alia. ¶ Scōz tertiam opinionē ſic exponimus aliud. id eſt alterius nature eſt ſm̄ q̄ homo: z alterius ſm̄ q̄ deus. Item dicit Johan. Damaſ. Nō eſt ſumere cōem ſpēm in dño noſtro ieſu xp̄o. quod ſic exponitur ſm̄ hanc opinionem. Nō eſt ſumere cōem ſpēm complectentē totū eſſe dñi noſtri ieſu chriſti. Totum eſſe appello vtrāq̄ ſubſtātiā dñi nr̄i ieſu xp̄i. Hec em̄ ſpecies homo nō cōplectit niſi tantū ſubſtantiam humanā ſm̄ tertiā opinionē. ſicut nō eſt ſumere cōez ſpeciē. ꝛc. hec em̄ ſpecies nō deſignat niſi alterā naturā tm̄. Itē filiꝰ dei aſſūpſit noīez. ſicut dicit Johā. Damaſ. q̄ aſſūpſit oīa idiomata noīs: id eſt oēs p̄prietates noīs: z p̄ſonalitas eſt p̄prietas. ergo aſſūpſit perſonalitatē noīs: ergo aſſumpſit p̄ſonā. z ita aſſūpſit perſona perſonam qđ eſt hereticū dicere. ¶ Itē oīs homo eſt p̄ſona: ſed nulla perſona aſſūpta eſt a verbo: ḡ nullus homo aſſūptus eſt a verbo. ¶ Itē dicto q̄ aſſumpſit oēs p̄prietes. ſed nulla p̄prietas q̄ eſt in alio noīe perſonalitas fuit in illo noīe p̄ſonalitas p̄pter ſupuenientē p̄prietatē dignioꝛē. Alia ratio nō valet. z eſt ibi aperte fallacia ſm̄ accidens nō enim omnis homo ſm̄ q̄ eſt homo eſt perſona ideo forte nullus homo ſm̄ q̄ homo eſt p̄ſona: q: iſte terminus hō nō dicit perſonā. ſed terminus p̄prius ſoꝛ. pla. cicero. z hmōi nō magis ſūt indiuiduantia. z conuenit perſone ſi ſit indiuidua.

Exemplum

Jterum aſ.

Solutio.

Scōm aliā opinionem

Secundo.

Tertio.

Fallacia accidentis.

Homo non ſignificat p̄ ſonam.

¶ Sed quod habetur in diffinitione illius inſtātie: noīs ſtatua eſt ex: ſed nullū ex eſt artificiale: ḡ

Iterum ar. nulla statua est artificialis. ¶ Itē hō assumpsit filiū dei aut in eo q̄ filius dei cōuenit cum patre: aut distinguitur a patre. Si in eo q̄ cōuenit cum patre in eo q̄ est filius dei: ergo pater est filiꝰ dei Si distinguitur a patre: ergo aliquo quo est filius dei distinguitur a patre. sed nullus est alio filius dei nisi filiatione: ergo filiatione distinguitur a patre: ergo filiatio est ꝓprietas hominis assūpti. sed omne subiectū naturaliter est ꝓius sua ꝓprietate. ergo homo assūptus naturaliter est ꝓius filiatione. quod falsū est: cū filiatio longe ante fuerit. ¶ Dicimus q̄ hec vox in eo qō pōt nominare causam efficiētē siue formalē. z sic simpliciter falsa est. si notat intransitionē ꝑculdubio vera est. hō est assūptus ens filius dei. distinguitur a ꝑre.

Solutio.

¶ Secundum capitulū de predestinatione.

Predestinatus dicitur dupliciter.

DIcto de incarnatiōe filij dei: dicendum est de predestinatione eius. Notandum autē q̄ hoc nomē predestinatus duobꝰ modis accipiē. scz absolute z respectiue Absolute quādo ponit fine determinatiōe: vt cū dicitur ille homo est predestinatus. id est ab eterno ꝓscitus ad habendam gr̄am in ꝓsenti z gloriam in futuro. z ꝟ hoc significat dei ꝓscientia: z determinat effectū: scz gr̄am z gl̄iam scōm Augustinū. Quādo respectiue sumit significat p̄scientiā diuinā: sed nō determinat ꝓscitū: sed vult determinare exterius sicut hoc nomen preparatus. Tamen circa illud extrinsecū determinatuz notat q̄ sit ex gratia. vnde ꝟ hoc idē est predestinatus quod ꝓscitus siue preparatus ex gratia. z scōz hoc sumitur ab apostolo vbi dicit: q̄ qui p̄destinatus est filiꝰ dei in virtute. et intelligitur q̄ hoc nomē qui supponit ibi pro christo in hūanitate. ille enim homo in humanitate est predestinatꝰ vt sit filius dei vt sic. qm̄ ex gratia est q̄ ille hō sit filius dei: qm̄ ille homo ex gratia est filius dei et ad hoc est predestinatus ex gratia. z nō valet hec argumentatio: ille homo est predestinatus vt sit filius dei: ergo filius dei est predestinatus vt sit ille homo. qm̄ esse hoiem nō est ex gratia vel filio dei vel filio hominis: sed esse filium dei est ex gr̄a illi homini. Sikiter solet dici q̄ hec argumētatio nō valet. vnio humanitatis ad deitatē est predestinata: q̄ vnio deitatis ad hūanitatē est predestinata. vnio em̄ hūanitatis ad diuinitatē ex gr̄a est illi homini: z nō est illi ꝓdestinata. vnio aūt deitatis ad humanitatē nulli est ex gr̄a. nō em̄ ille homo inquātū ille homo ex gr̄a vnitus est humanitati: nec filius dei inquātū filius dei ex gr̄a similiter vnitus est deitati. ꝓprie tamē loquēdo solū subiectū gr̄e predestinatū dicitur. p accidens tm̄ loquēdo posset cōcedi cōclusio predicti argumēti: quoniā vnio deitatis ad humanitatē est diuina essentia que inest homini ex gratia sed nō inest ex gratia humanitati filio dei vt dictū est. ¶ Itē q̄ritur de hac. filius dei est predestinatus. ꝓbatio ille homo est predestinatus: sed supposito isto homine supponitur filiꝰ dei. ergo quicquid cōuenit illi homini: conuenit filio dei z ecōuerso. sed isti homini cōuenit esse predestinatū: ergo filio dei conuenit esse predestinatū. ergo filiꝰ dei est predestinatus. ¶ Itē filius dei fuit ab eterno ꝓparatꝰ ad habendū gratiā in ꝓsenti z gloriā in futuro. vt dicit deus pater per ysaiaz ꝓphetā. Ecce puer meus dilectus quē elegi. sed ille puer erat filius dei: et est. ergo filius dei fuit electus ab eterno: q̄ fuit predestinatus ab eterno. Si dicatur. vel ꝓm humanā naturā vel diuinā non pōt dici q̄ scōz diuinā: qm̄ scōz illā nulla pōt ei inesse gratia. Si secundū humanā. ergo filius dei est predestinatus ab eterno scōz humanā naturā. ¶ Otra nō habuit ab eterno humanā naturā: ergo nō fuit ab eterno predestinatus scōm illā. ¶ Item simus ante incarnationē. queritur vtrū hec sit vera filiꝰ dei ab eterno fuit predestinatus. ꝓbatio. filius dei ab eterno est ꝓparatus ad habendū gr̄am in p̄senti z gloriā in futuro. ergo ab eterno fuit predestinatus. ergo vel scōm q̄ deus vel scōm q̄ homo nō secundū q̄ deus: ergo scōm q̄ homo. ergo scōz humanitatē quā habuit: vl quā habet: quoz vtrūq; est falsum. talis autē illatio videtur esse necessaria: quia hec dictio homo cū verbo preteriti z presenti vel eius supplētione nō pōt teneri nisi ꝓ humanitate que est vel que fuit. ¶ Solutio. Quidā dicūt q̄ hec est falsa: filius dei est predestinatus: quoz. sed nos dicim̄ q̄ ipsa est vera ratiōe dicta in oꝑposito quia qō cōuenit illi homini: conuenit filio eterno dei licet pēr accidens. z concedimus q̄ filius dei est predestinatus ab eterno scōm humanā naturā. filius dei fuit predestinatus ab eterno. ad supponēdū ꝓ humanitate futura. sicut cū dicitur aliquis hō fuit ꝓscitꝰ ab eterno ad mortē. iste terminus aliquis homo supponit ꝓ antichristo. licet ponatur cū suppositione preteriti. q̄ tale preteritū habet ampliare futurū: sicut z multa alia preterita. ¶ Cū patet q̄ non valet hec argumentatio. filiꝰ dei nō habuit humanā naturā ab eterno. nō ergo ab eterno fuit predestinatus ꝟm humanā naturā. et est ibi falsa vniuocationis. q̄ fit ꝓcessus ad ampliatā suppositionē tanq̄ esset restricta. ꝓcessus eadē rōne nō valet hec argumētatio. filius dei scōm q̄ homo fuit predestinatus ab eterno. ergo scōm humanitatē quā habet vel quā habuit: debet em̄ addi. vel quā habebit ꝓpp ampliationē termini. ¶ Itē quidā dicunt. q̄ hec argumētatio nō valet: filius dei est predestinatꝰ ꝑticipialiter z̄. ergo filius dei est predestinatus nō aliter. z hoc ideo q̄ hec dictio predestinatus copulat nō aliter quoddā bonū creatū. z ideo cōclusio est falsa in tpe ante incarnationem: sed premissa sunt vera in eodē tēpore. Nos aūt improbauimus hāc opinionē cū egimus de predestinatione sctōrū. Sed reuera dicimus q̄ hec argumētatio nō valet. q̄ hec dictio p̄destinatus scōz q̄ nomen importat humanitatē in presenti. In cōclusione vero in preterito sicut hec dictio reprobus cū dicitur. iste est reprobus. importat hūanitatē in presenti. ¶ Presentia vero dei ad mortē eternam in preterito. z quomodo hoc sit: dictū est in predestinatione sctōrū. ¶ Itē scimus ante incarnationē hec est vera sicut dictū est: filius dei ē p̄destinatus. Sed contra. Solius creature ē predestinari: ergo iste terminꝰ predestinatꝰ copulat

Secundo.

Secundo.

Solutio ali

Opinio do

Iterum af.

dictū pauli

Hec argumentatio non valet.

Sikiter hec non valet.

Prima cō. Aſ q̄ sic.

creatū quid. z hoc verbū est/est tertiū adiacēs: q̄ copulat illud creatū filio dei. Sed nullū creatum est vel infuit filio dei: ergo illa ꝓpositio ē falsa.

Secundo.

¶ Itē ponatur per impossibile q̄ filiꝰ dei fuit hō: sed de cetero nō erit homo. z q̄ ille homo qui fuit filius dei de cetero nō sit nisi purus hō. Inde sic Quicūq; est predestinatus habebit gloriā creatam in futuro. sed filius dei est predestinatꝰ vt patet ex predictis: ergo filiꝰ dei habebit gloriā creatam in futuro. ¶ Otra. Iste terminꝰ filiꝰ dei cū verbo futuri tpis nō supponit ꝓ aliquo hoie: q̄a nullus homo est vel erit filiꝰ dei. z ita nō supponit ꝓ aliqua creatura. Cōuenit em̄ q̄ nō supponit ꝓ alia: sed sola creatura rationalis habebit gloriam creatā in futuro: ergo hec est falsa. Filiꝰ dei habebit gloria creatā in futuro. ¶ Solutio. Notandū q̄ hec dictio predestinatꝰ habet in se quasi duo participia inclusa. Idē em̄ est predestinatus qō ꝓscitꝰ habitur⁹. Quātū ad participiū p̄scitꝰ copulat indirecte nō predestinato: sed p̄destināti Quātū ad hoc participiū habiturus copulat directe. z illud qō copulat: copulat in futuro respectu preteriti. ¶ Nec valet hec argumētatio cum ꝺi. Filius dei est predestinatus. copulatur creatum quid filio dei. z nullū creatū ineſt vel infuit filio dei: ergo hec est falsa. Filiꝰ dei est predestinatus. Et est ibi fallacia vniuacatiōis ad magz amplā copulationē tanq̄ esset min⁹ ampla. Unde in media debuit assumere. z nullū creatum ineſt vel infuit vel inerit filio dei. Hec em̄ dictio predestinatus ꝓpter duo participia que includit in se vnū preteriti. aliud futuri. ad omne tēpus ptinet. Vñ pōt dici de sanctis futuris. vñ hec est vera. Iste homo est predestinatus. demōstrato aliquo sctō q̄ nunc nō est: sed erit. ¶ Ad scōz dicim⁹ q̄ hec argumentatio nō valet. Quicūq; est predestinatus habebit gloriā creatā in futuro: sed filiꝰ dei est p̄destinatus: ergo z̄. Et ē ibi fallacia vniuocationis theorice. Cuz em̄ iste terminus filius dei habeat quasi duplicē suppositionē. primā substātialem: z scōam accidentalē vt supra dictū est. in media ꝓpositione tenet pro suppositione accidentali. ponitur em̄ cū suppletiōe preteriti. In cōclusione vero oportet q̄ tm̄ teneat ꝓ supplletiuo substātiali vt patet ex p̄dictis. Si vera. concluderet ecliptice sic. Filius dei est predestinatꝰ: ergo habebit gr̄iaz in futuro. vel sic: q̄ ipse habebit gr̄iam creatā in futuro. Necessaria eēt argumētatio. q̄a idem suppositū sic intelligitur in cōclusiōe: quod prius intelligebatur in assūptiōe. ergo melꝰ dicimus q̄ hec argumētatio non valet. s. filius dei est predestinatus. ergo habebit gr̄iam fu. Sed filius dei est predestinatus: ergo habebit gr̄iam creatā in futuro. Si vero cōcluderet ecliptice vel cū regula: necessaria esset argumentatio. z est prorsus eadem ratio que prius. ¶ Itē dictū est q̄ hec est falsa. filius dei est predestinatus esse hō. Cōtra. Ex gratia dei est q̄ filius dei est homo. qm̄ hō nō est a natura. z nō est hoc ex gr̄a nisi ex gr̄a predestinatiōis siue ex gratia predestinata: ergo filius dei ex gratia predestinatiōis est homo. ergo filiꝰ dei ex predestinatione est homo ergo filius dei ꝓdestinatus est esse homo. ¶ Ad hoc dicunt q̄daz q̄ hec est dupler. Ex gr̄a filius dei est hō. si intelligatur ꝓpositio cōiunctim vera est si disiunctim falsa est. ¶ Sed contra. Filius dei est hō ergo ex gratia vel ex natura est hō. non em̄ alia causa pōt assignari: z intelligatur ꝓpositio illa. Sed constat q̄ filius dei non ex natura est homo: ergo filius dei ex gr̄a est homo. ¶ Ad hoc cōcedimus. quocūq; modo intelligatur ꝓpositio siue cōiunctim siue diuisim. z est vera ꝓpositio illa duabus de causis. Prima est. quia filius dei ex gr̄a. i. ex deo gratis operante est homo. Scōa causa est. quia filius dei ex gratia. i. ex vnione gratuita ē homo.

Solutio.

¶ Hec valet hec argumētatio: filius dei ex p̄destinatione siue ex gratia predestinata est hō ergo filius dei predestinatꝰ ē esse hō. qm̄ in prima notatur q̄ esse hoiem ex gratia cōueniat filio dei: ꝟ in cōclusione notat q̄ esse hoiem sit ex gr̄a. z idē est ac si diceret filius deus ex gratia est homo: ergo esse hoiem est a gr̄a. Si tm̄ dicerem⁹ q̄ hec dictio predestinatus notaret illud qō sequit esse ex gr̄a: z nō esse gr̄am vera esset conclusio. ¶ Itē queritur vtrū hec sit vera. filius dei ē predestinatus vt sit filius dei. ¶ Probatio. Iste homo predestinatꝰ ē esse filius dei sed quicqd cōuenit isti hoi conuenit filio dei: z ecōuerso. ergo filius dei predestinatus ē esse filiꝰ dei. ¶ Otra. Hec dictio predestinatus notat anteceſſionē causalē ergo alia causa anteceſſit qua filius dei est filius dei. ¶ Ad hoc dicūt quidā q̄ hec ē dupler. Iste hō ē p̄destinatus est esse filius dei. Si intelligatur cōiuncta vera ē. si diuisa: falsa. Unde dicunt q̄ nō valet prima argumētatio: q; ibi est fallacia diuisionis: q̄a prius scōz q̄ est vera intelligit ꝓiunctim z ipse ꝓcedit quasi intelligeretur diuisim. ¶ Otra. Hec nō est dupler. Iste hō ē mortalis. licet predicatū cōueniat scōm vnā naturā: nō scōam aliā. sed tm̄ ꝟa est: ergo eadē rōne hec nō erit dupler. Iste hō p̄destinatꝰ ē esse filius dei: sed ꝟa tm̄. ¶ Itē cum hec per se sit vera. Iste hō ē mortalis ꝓpter hominē: ideo hec ē vera per accidens. Filius dei ē mortalis: quia supposito illo hoie supponit filius dei: q̄ eadem rōne cū hec per se sit vera. Iste homo predestinatus ē esse filius dei. hec erit vera per accidens. filiꝰ dei predestinatꝰ ē esse filiꝰ dei. ¶ Itē hec ē vera p se. Iste homo per gr̄am habet vt sit filius dei: ergo hec ē vera per accidens. Filiꝰ dei per gr̄am ē filius dei. qō negatur a sctis. ¶ Solutio. Est predicatio simplex. z ē predicatio determinata Ubi ē p̄dicatio simplex locū habet precedens doctrina. Ubi aūt ē predicatio determinata nō semp habet locū: vt quādo notatur in locutione determinatio tēporalis vel causalis. temporalis vt si dicatur. Ille ē predestinatꝰ esse filiꝰ dei. nō sequitur ex hac tanq̄ per accidens. filius dei predestinatus ē esse filiꝰ dei. z hoc ideo ꝓtingit q; anteceſſio q̄ notat ꝓ hāc prepositionē preresp̄icit illud qō ē expresse significatū in locutiōe sicut apertius ptz in casuali determinatiōe. Bene em̄ sequit q̄ si aliquid est coloratū est ipsuz corpus: sed nō sequit. Si aliq̄d coloratū est colore q̄ sit corpus colore coloratū. eodē modo ꝓpt causa

Secundo.

Tertio.

Solutio ꝺz doctorem.

Dupler predicatio.

Otra hāc opinionem. Hec non vꝝ

Otra aliō dictum af.

Solutio ꝺz aliquos.

Otra hāc af arguitur.

Solutio ꝺz doctorem.

Ad primū.

Falsa equo cationis.

Ad aliud.

Aliq̄ dicūt.

Ad scōm.

Ad arōnem.

lem determinationē nō sequit. Iste homo p gratiam est filius dei: ergo filius dei per gr̄am est fi-
Falsa accūt lius dei. Et est in talib⁹ argumentatiōib⁹ fallacia scōm accidens. Est ergo hec falsa. Filius dei per
gr̄am est filius dei: q; hec determinatio causalis per gr̄am nō inuenit aliq̄d expressū in locutione
respectu cui⁹ vere notet causalitatē. Similiter hec est falsa. Filius dei predestinatus est esse filij⁹ dei
quia hec dictio prepositiua in cōpositiōe vult notare antecessionē respectu alicui⁹ expresse significati ibi. ¶ Sed cōtra. Etūs Ambro. ista p̄ba aplī.
Cōtra aī p ambrosium Qui predestinat⁹ est filius dei in p̄tute: exponit de persona sub hoc sensu qui filius dei predestinatus est esse. i. manifestari filius dei. Sed hec ē vera Filius dei predestinatus est manifestari. quia modo aliquid est expressū respectu cui⁹ vere pōt notari antecessio: ergo hec est vera. Filius dei p̄destinatus est esse filius dei. cū ꝫm expositionem
Opinio doctoris. Ambrosij sit vera. ¶ Q̄ cōcedim⁹: q; btūs Ambrosius subintelligit esse. i. manifestari. Secūdū aūt q̄ subintelligitur esse ppie falsa ē. Alio etiā modo exponitur illa auctoritas aposto li. Exponitur em̄ de hūana natura sic. qui. i. cuius natura predestinata est esse filius dei. i. vniri filio dei. q̄ p̄destita est natura humana vt exaltaretur inestimabiliter in vnione ad filium dei.

¶ Tertium capitulum.

Questio di membris. Aī q sic p paulum. DIcto de predestinatiōe filij dei. Dicendum est vtrū christus fuit decimatus in lūbis abrahe. z vtrū eius sacerdotiū sit dignius leuitico sacerdotio. quod ꝓbat aplus in epistola ad hebre. sic leui decimat⁹ fuit in lūbis abrahe. Sicut em̄ oēs peccauerūt i adā. q; oēs fuerūt in lūbis ade q̄n peccauit. ita leui decimat⁹ fuit in lūbis abrahe. quādo decimat⁹ fuit abrahā: q̄n. s. abraham dedit decimas melchisedech. sed sicut dicit aplūs. Dignior est qui accipit decimas q̄s qui dat decimas: ergo melchisedech
Secundo. fuit dignior q̄s leui. ¶ Preterea. Dignior est qui benedicit q̄s qui benedicit. Sed melchisedech benedixit abrahā: ergo fuit dignior eo. ergo melchisedech fuit dignior tota posteritate abrahe: ergo fuit dignior leui. ergo sacerdotiū melchi. fuit dignius sacerdotio leui. Sed sacerdotiū melchisedech fuit expressa figura sacerdotij xp̄i: ergo cuz veritas sit dignior q̄s figura: sacerdotiū xp̄i fuit dignius sacerdotio leui. Sacerdotiū aūt melchisedech fuit expressa figura sacerdotij christi: q; melchisedech obtulit panē z vinū ad similitudinē sacerdotij xp̄i. Et iterū melchisedech non legit̄ habuisse patrē neq; matrē. sicut christus sine matre est in deitate: sine patre in humanitate. ¶ Sed p batur q̄ predicta ꝓbatio apostoli nō valet: quia si dñs papa erat in lūbis patris sui quando pater suus dedit decimas alicui simplici sacerdoti. nō ex hoc sequitur q̄ papa sit indignior illo simplici sacerdote. Eadē ratione nō sequitur q̄ leui sit indignior melchise. licet leui fuerit in lūbis abrahe q̄n abrahā dedit decimas melchisedech. ¶ Solutio. Exponitur dictū pauli

Sacerdotium melchisedech fuit dignius sacerdotio leui.

ergo propositionē hāc sc̄z abrahā fuit indignior melchisedech ꝓbat aplūs. Et per hoc q̄ abrahā dedit et decimas. z per hoc q̄ bñdictus est ab eo. Hanc aūt ꝓpositionē leui fuit indignior q̄s abraham subintelligit apostolus z supponit tanq̄ pro constanti sillogisans ex talibus qualia dedit et respondens. q; cōmunis erat opinio oīm iudeorum q̄ abrahā erat dignior inter oēs iudeos qui tunc erant vel vnq̄ fuerūt. Unde in euāgelio tactāt se dicentes. Nos filij abrahe sumus z nemini seruiuimus vnq̄. Ex illis aūt duabus ꝓpositiōib⁹ sequitur q̄ leui sit indignior melchisedech. z q̄ sacerdotiū melchisedech sit dignius sacerdotio leui. z ita sacerdotiū christi. ꝛc. sicut si pater pape esset indignior aliquo simplici sacerdote et papa esset indignior patre suo. ex illis duobus sequeretur q̄ papa esset indignior illo simplici sacerdote

Exemplum a simili.

Item aplūs dicit. q̄ leui decimatus fuit in lūbis abrahe. z q̄uis decimat⁹ fuerit in lūbis abrahe: christus tn̄ nō fuit decimat⁹ in lūbis ipi⁹. ¶ Sed contra. Q; oēs fuimus in lūbis ade quando peccauit: ideo peccauim⁹ oēs in lūbis ade. ergo eodem modo oēs leuite fuerūt in lūbis abrahe quādo decimat⁹ est. Ideo oēs leuite fuerūt decimati in lūbis abrahe. ergo eadē rōne christus fuit decimat⁹ in lūbis abrahe cū tunc esset in lumbis ei⁹

Christ⁹ non fuit decimatus in lūbis abrahe.

¶ Solutio. Ad hoc notandū quod Augustinus dicit q̄ massa humani generis z vulnus habuit et medicinā vulneris. Vulnus habuit: q; tota corrupta fuit per pctm̄ primi parētis. medicinā vulneris per ipsam carnē christi quā habuit in se materialiter Dicit glosa. q̄ illud decimabatur quod curabat: nō vnde curabat: q; caro christi est medicina qua curatur nō que curatur. ¶ Ad illam ergo obiectionē dicendū est q̄ leui duob⁹ modis fuit in abrahā: sc̄z materialiter z formaliter. Materialiter: q; descēdit ab eo a quo deriuata est materia corporis sui. formaliter: quia per actū cōcupiscentie ab ipso descendit: z ideo pctm̄ originale cōtrarit propter q̄ indigebat curatiōe a pctō originali que curatio fiebat per circūcisionē. per decimationē. per hostias z hmōi. Christus vero nō fuit in lūbis abrahe nisi primo modo. Non enī descendit ab eo per actū cōcupiscētie: sed opatione spūs sancti. per quē sine omni pctō fuit z ideo curatio in eo locū nō habuit: z ideo nō fuit decimatus quia nō fuit curatus.

Solutio fz augustinuz

Decimari ē est curari.

Ad rōnem. Leui duplr fuit in abraham ꝓpo vnomō.

Quō xp̄us fuit in lumbis abrahe.

¶ Contra dicta arguitur.

SEd obicit. Christus fuit circūcisus z in tēplo oblatus. quare similiter nō dicit decimatus fuisse. licet nō indigeret decimatiōe. sicut nec circūsione. ¶ Solutio. Apostol⁹ dicit q̄ xp̄s non fuit decimat⁹ in lūbis abrahe propter hoc tantū: q; abrahā non dedit decimas p eo effectiue. q̄n nihil valeret xp̄o qui nichil penit⁹ habuit de pctō. Circūcisus aūt fuit. nō pro se: sed pro aliis. Hec ergo propositio. leui decimatus fuit in lūbis abrahe: q; erat in eo quādo decimabatur. falsa est. si hoc quod dicitur esse in eo intelligatur gñaliter. ¶ Sz cōtra. Probat q̄ xp̄us duob⁹ modis fuit in lūbis abrahe. q; btā ꝑgo que fuit ei⁹ caro fuit duob⁹ modis in lūbis abrahe. per actū em̄ cōcupiscētie nō de spū scō cōcepta fuit. z ideo ptraxit pctm̄ originale. z ideo mauricius epūs parisien. ꝓhibuit ne festū cōceptiōis ei⁹ celebrarē in eccl̄ia parisien. Si g̃ tota caro btē ꝑginis duob⁹ modis fuit i lūbis abrahe: g̃ z caro xp̄i duob⁹ modis fuit i lūbis abrahe: g̃

Solutio. auctoritas augustini sic est intelligenda. Decimabatur. id est ad reddēdum decimam obligabatur quod curabatur. i. quicūq; indigebat curationem / soluendo igitur decimam significauit abrahā q̄ quicunq; indigeret curatione obligat⁹ esset ad reddendū decimam. Christus autem non indigebat curatione tali qua purgaretur a peccato: et ideo non fuit obligatus ad reddendū decimā: quia ipse natus est solus inter mortuos liber

Secundo. ¶ Item tota caro btē ꝑginis fuit in lūbis abrahe decimata: g̃ quelz ei⁹ pars fuit decimata. q̄a non posset dici quare potius vna q̄s alia. Sed caro xp̄i fuit ei⁹ pars: ergo caro xp̄i fuit decimata in lūbis abrahe. ergo xp̄s fuit decimat⁹ in lūbis abrahe.

Tertio. ¶ Itez tota massa humani gñis fuit corrupta in adā. Sed caro xp̄i fuit de massa hūani gñis: ergo caro xp̄i fuit i adā corrupta. ergo caro xp̄i fuit curabilis: ergo decimabilis: ergo xp̄s similiter fuit decimabilis: ergo xp̄s fuit decimatus cū aliis de

Quarto. cimatis in lūbis abrahe. ¶ Item cū dico caro leui fuit in lum. abra. vel leui fuit in lūb. abra. Utraq; istaꝝ ꝓpositionū ꝓprie loquēdo simpliciter falsa est: q; caro xp̄i scōm essentiā suā nō fuit ibi: z tm̄ scōm materiā. Ideo ergo dr ea caro leui fuisse in lūbis abra. q; materia ei⁹ fuit ibi. Sz materia ei⁹ fuit ibi duobus modis: z ideo decimata. ergo caro xp̄i fuit ibi duob⁹ modis: et decimata sub eodē tropo loqndi. s. tantū ꝓpter materiā: sicut z caro

Solutio. leui dicitur ibi fuisse decimata. ¶ Solutio. Dicimus q̄ hec ꝓpositio caro xp̄i fuit decimata in lūbis abrahe. vera est per accidēs sub illo tropo loquendi quod aliquid attribuit materiato p materia sua. Sed per se loqndo falsa est. Nō enim caro christi fuit decimata in lū. abra. inq̄tū caro xp̄i: nec etiā materia carnis xp̄i inq̄tum materia carnis: q; nunq̄ indigebat curatione. Scōm hoc nō

Hec ratio non valet. valet hec argumentatio. Quis caro descendēs ab abraham fuit decimata in lū. abra. Sed caro xp̄i fuit descēdens ab abrahā: ergo caro xp̄i fuit decimata in lūbis abra. sicut hec argumētatio nō valet. Sic triangulus habet tres angulos equales

A simili. duobus rectz: sed isocheles est talis. ergo isoch. habet tres angulos equales duobus rectis. licz cōclusio sit vera per accidens. loquēdo. p ea que

Patet solutio ad duo. Ad tertiū. Duplex corruptio vitij scz z passibilitatis. dicta sūt pz solutio ad duo prima obiecta. ¶ Ad tertiū obiectū dicim⁹ q̄ duplex est corruptio. corruptio vitij z corruptio passibilitatis. Corruptio vitij est feditas carnis ex qua est pctm̄ in alia pueri nō baptisati. Talis aūt corruptio nunq̄ fuit in carne xp̄i. q; caro xp̄i anteq̄ esset caro xp̄i mūdata fuit ab omi inquinamēto siue feditate pcti per opationē spūscti. Corruptionē aūt passibilitatz

Falsa ꝓfitis habuit caro xp̄i. passa em̄ fuit caro christi a frigoribus z caumatibus. Pro tali aūt corruptiōe tollenda nō fit decimatio vel circūcisio vel hmōi curatio siue expiatio q̄ fieri solet p pctis. vnde pt̄z q̄ hec argumētatio nō valet. Caro xp̄i fuit curabilis: ergo fuit decimabilis. z est ibi fallacia scōz

Iterum aī. ꝓns a superiori ad inferius affirmando. q̄m caro christi fuit curabilis a corruptiōe passibilitatz. sz non fuit curabilis a corruptione vitij: ergo propt̄ vtrāq; corruptionē dr caro hūana curabilis. Sz decimabilis nō dr nisi ꝓpter primā corruptionē scz propter corruptionē vitij. ¶ Item Aug. dicit Decimabatur quod curabat: sed nullus fuit curatus in abra. q̄m ipe abra. z tota posteritas ei⁹ vsq; ad xp̄m descēdebant ad inferos. Unde sic. Decimabatur q̄ curabatur: sed nullus curabatur in abrahe. ergo null⁹ decimabat in abrahā. ¶ So-

Solutio. lutio. auctoritas augustini sic est intelligenda. Decimabatur. id est ad reddēdum decimam obligabatur quod curabatur. i. quicūq; indigebat curationem / soluendo igitur decimam significauit abrahā q̄ quicunq; indigeret curatione obligat⁹ esset ad reddendū decimam. Christus autem non indigebat curatione tali qua purgaretur a peccato: et ideo non fuit obligatus ad reddendū decimā: quia ipse natus est solus inter mortuos liber

Omnes autem filij abrahe obligati sunt ab abraham ad reddendum decimam nisi esset speciali lege solutus. sicut aarō z successores eius quibus dñs ꝑcepit dari decimas nō soluere. sicut modo eccl̄ia nō dat decimā. ¶ Sed hoc videt esse fm. ꝓtra illō aī ꝓter em̄ nō pōt obligare filiū suū ad aliquā religionē q̄tumcūq; sit sancta religio: ergo nec abraham poterat obligare posteros suos ad soluēdū decimas. ¶ Solutio. Illi qui sustinēt primā opi-

Solutio. Quomodo abrahā obligauit posteros suos ad soluendū decimas. nō simpliciter: sed sub condi-

Gauit suam posteritatē tione: s. si vellēt habere eternā hereditatē. Abraha em̄ dicit dñs. dabo tibi terrā lacte z melle manentē. i. patriā celestē. z semini tuo. i. imitatoribus tuis qui te imitabūtur in soluēdo decimas z aliis in quibus placuisti mihi. Alij dicūt q̄ hec auctoritas decimabat quod curabatur. intelligenda ē in sua ꝓpria significatione z hec est falsa. Nullus fuit curatus in abraham: imo multi fuerūt curati in abrā. Sed nullus fuit plene curat⁹ nisi in xp̄o. q̄n patriarche z ꝓphete pro se et pro suis soluebant decimas. z q̄tū magis soluebāt tantū magis debilitabatur pctm̄ originale et accedebant ad plenā curationē que fuit facta per xp̄m. sicut dicūt q̄ exorcismo debilitatur virt⁹ diaboli. in puero etiā ante baptismū debilitatur etiam pctm̄ originale. Et si decederet ante baptismum minores paterēt tenebras siue minorē carentiam visionis dei. ꝑ solum aūt baptisma curatur ex toto peccatum originale z fugatur.

alia solutio

¶ Quartū capitulū de dignitate christi inq̄tū est caput eccl̄ie. Et continet octo questiones.

PIcto de illa dignitate p̄destinatiōis filij dei ꝓpter quā nō fuit decimatus in lūbis abrahe. Dicendū est de dignitate scōm quā ipe est caput eccl̄ie. Et primo querit quare eccl̄ia dr incepisse a mēbro illo qđ est abel. Secūdo quō z scōm quā naturā xp̄us sit caput eccl̄ie. Tertio quō xp̄us fuit caput abel. Quarto quare potius dr xp̄s caput eccl̄ie q̄s cor. Quinto q̄ mēbra habuit xp̄s in sui cōstitutiōe et que nō. Sexto vtrū xp̄s sit mēbrū eccl̄ie. Septimo quō xp̄s dr habere delicias i hoib⁹. Octauo et vltimo de vnitate corporis capitis.

Querit de octo.

¶ Prima questio.

PRimo ergo querit. cū adā vir sctūs fuerit post penitentiā quā elegit de peccato suo quare eccl̄ia nō dr incepisse ab adā sicut ab abel. ¶ Item eccl̄ia incepit

A simili inquisitiue.

Secundo.

Solutio. Prima rō.

ab abel. z ecclesia erat quādo abel erat: ergo cōgregatio fideliū tūc erat. qđ falsū est. cū solū tūc abel esset de ecclesia. ¶ Solutio. Ideo dicitur q̄ nō incepit ab adā. quia adā incidit in pctm̄ mortale post sanctitatē quā prius habebat z ita si ecclesia dicerē incepisse ab adā eccl'ia desiisset eē. z hoc esset incōueniens q̄ ecclesia desiisset potiꝰ q̄ incepisset. ¶ Alia rō ē. q̄ abel fuit ille qui primus gessit expresse typū ecclie ꝓpter virginitatē z innocentiā suā q̄ significat ꝓginitatē spūalē et innocentiā eccl'ie. ¶ Nec valet hec argumentatio. Ecclesia incepit ab abel: ergo ecclesia fuit q̄ abel fuit. Preterea. hec domꝰ incipit hic: ergo hec domus est hic tamen cōclusio videt esse vera. q̄m ꝺr q̄ adā et eua fuerūt iusti q̄ abel erat. z ita tūc ecclesia erat. i. congratio fidelium.

Secunda.

Exemplum

¶ Secunda questio huius capituli.

Caput capitur multipl'r.

SEcundo querit scꝺz quā naturā xpus ꝺr esse caput eccl'ie Notādū q̄ hoc nomen caput multipliciter accipit. sicut habet in aplo vbi dicit. Caput mulieris vir. caput viri xps. caput xpi deus Ut aūt ꝺr caput mulieris z debet eā regere sicut caput regit totū corpus. Deus aūt est caput xpi scōm q̄ xps per gr̄ationē capit a deo patre q̄cqđ habet. Xps vero est caput viri. i. oim̄ sctoꝝ scōm vtrāq; naturā. Dicitur em̄ xps scōm q̄ deus caput sctoꝝ: qr eos viuificat z sensificat sctōsp̄ū. aliter z vtitur eis ad libitū suū sicut mēbris suis. et scōm hoc tota trinitas est vnū caput eccl'ie. z hz mēbra ipos sctos. sicut patet per illā auctoritatē Malach. Si configit homo deū suū. qr vos cōfigitis me dicit dns. et ita ꝺr deus pari in mēbris suis. Scōm aūt q̄ xpus est homo ꝺr caput eccl'ie metaphorice. q̄m caput viuificat corpus totū et sensificat. ita a christo tanq̄ a capite procedunt sensus z motus spūales in ecclesia tanq̄ in corpꝰ quod de plenitudine eius nos oēs accepimus: et ꝓpter conformitatem nature quam debet habere caput ad totū corpus. Scꝺz hanc significationem xps nō est caput angelorū: qr cū eis nō ē cōformis nature: sed tm̄ cū ecclesia. sed in q̄tū deus est caput eoꝝ sicut z hominū. Sed videt q̄ nō sit caput ecclesie ꝑm q̄ homo qr homo scꝺz q̄ hō nō viuificat vel sensificat spūaliter eccl'iam. Hoc em̄ solius dei est: ergo ꝑm q̄ hō nō est caput ecclesie.

Trinitas ē vnū caput. Malachie.

Xps ꝺr caput ecclesie

ꝓtra dctām̄ af

Secundo.

¶ Itē caput naturale ꝺr caput a virtute influente sensū z motū aliis mēbris: ergo cū xpus dicat caput metaphorice scōm q̄ hō ꝺr caput a virtute influente sensū z motū spūalē. sed talis virtus influendi nō est nisi deitas. ergo xps nō scōm q̄ hō sed scōm q̄ deus est caput eccl'ie. ¶ Itē si filꝰ dei ꝑm q̄ hō est caput ecclesie: sed nō fuit homo ante incarnationē: ergo nō fuit caput ante incarnationem. Sed ecclesia tūc erat: ergo eccl'ia tūc erat sine capite. q̄ acephala erat tūc ecclesia. ¶ Solutio. Ad primū obiectū dicimꝰ q̄ a xpo hoie ꝑm q̄ hō fluxerūt sensus gr̄e in eccl'iaz tribus modis per modū meriti: qr meruit nobis oia carismata. per modū doctrine: qr xps ꝓprie ore docuit nos: z adhuc per suos p̄dicatores nos docet z q̄ modū fidei. q̄m per fidē qua credimus in ipꝫ volumus ei

Tertio.

Solutio. Ad primū. A xpo ꝺz q̄ hō gr̄a tripl'r fluit.

assimilari z assimilamur. Nō aūt a xpo hoie scōm q̄ homo defluxerūt carismata per modū auctoritatis: sed a sola deitate. Et est in xpo duplex virtus influendi carismata. vna increata. s. deitas a qua fluunt per modū auctoritatꝫ carismata. Alia creata. s. plenitudo gr̄arū q̄ est in xpo a quo fluūt carismata per modū fidei: qr per fidē volumꝰ assimilari ei qui est expressissime similis deo ꝓpter plenitudinē gr̄aꝝ. ¶ Ex hoc patet solutio ad oia obiecta p̄ter q̄ ad vltimū Ad q̄ dicimꝰ q̄ ecclesia nūq̄ fuit acephala. sicut patebit postea.

Duplex ꝺz influendi.

Ad oia p̄ter vltimū. Ad vltimū.

¶ Tertia questio vtrū xps fuit caput abel.

SIc obicitur. Abel fuit mēbrū xpi ergo aut quādo xps fuit homo aut q̄n xps nō fuit hō Si primo modo. Cōtra. Tūc abel non erat q̄n filius dei factus est hō: ergo tunc nō erat eius membrū Si scꝺo modo scz q̄n xps nō erat hō vt i tpe abel.

Af primo q̄ non.

¶ Cōtra. Tūc xps nō erat hō: ergo tūc xps non erat abel caput scōm q̄ hō ergo tūc nō erat abel membrū xpi ¶ Itē iste terminus caput aut significat creatū q̄d aut pure increatū Si creatū: ergo hec ꝓpositio filius dei est caput abel fuit falsa in tpe abel. q̄m nullū creatū inerat filio dei. Si pure increatū: ergo hec ē vera. Xps fuit caput abel ab eterno: ergo ab eterno fuit abel membrū xpi. Probat. Christus ꝺr caput eccl'ie ꝓpter cōformitatē nature sed filius dei nō fuit cōformis in natura. eccl'ie ante incarnationē: q̄ xps nō fuit caput eccl'ie ante incarnationē. ergo nō fuit caput abel q̄n fuit abel. nec postea q̄n abel nō fuit. ergo xps nūq̄ fuit caput abel Nec pōt dici q̄ abel fuit membrū xpi anteq̄ xps fuit caput abel q̄ mēbra ꝑm hoc z caput dicūtur relative. ¶ In oppm̄ sicut dicit Aug. Eadē fuit fides incarnatiōis futura re que est modo preterite: ergo eadē virtus de incarnatiōe futura que modo est de preterita. Sed fides de incarnatiōe preterita fecit hoiem mēbrū xpi: ergo fides de incarnatiōe futura fecit hoiem membrū xpi: ergo abel per fidē suā erat membrum xpi q̄n erat. ¶ Solutio. Dicimꝰ q̄ per hoc nomē caput supponitur filius dei in humanitate non in hūanitate simpl'r: sed in hūanitate creata. Unde cōcedimꝰ q̄ xps fuit caput abel q̄n abel erat z ꝛz humanitatē nō que tunc erat simpl'r: sed q̄ erat in fide abel. Fides em̄ supra tps est. vñ humanitas que significatur in fide nō significat in aliquo tēpore determinato. vnde nō valet hec argumētatio Filius dei scōm hūanitatē fuit caput abel in tpe abel: ergo tūc fuit hō. Et est ibi fallacia ꝑm q̄d et simpliciter. sicut hic. Chimera est opinabilis. ergo chimera est. Et hoc pz q̄ eccl'ia nunq̄ fuit acephala. z sic ptz solutio ad ꝓmo obiectū. Patet em̄ q̄ filiꝰ dei tūc erat hō q̄n ipe erat caput abel: z abel membrū ipi. tm̄ ꝛz humanitatē erat caput ipius tūc. ¶ Et ex hoc pz solutio ad sequētia obiecta q̄ pz q̄ nō valet hec argumētatio. Hoc nomen caput significat creatū q̄d: ergo hec ꝓpositio. Filius dei est caput abel fuit falsa ante incarnationē. q̄ nullū creatū inerat filio dei: q̄a illud creatū nō significabat simpl'r sed vt in fide. Similꝫ conformitas nature significatur in xpo nō simpl'r: sed vt in fide. Ex hac ergo Filiꝰ dei ē caput abel.

Secundo.

Euasio.

In oppm̄.

Solutio.

Fides est in ꝓa temꝑ.

Ad ꝓmū.

Exemplum Ecclia nūq̄ fuit acephala.

Ad alia.

Exemplum a simili.

exigitur q̄ aliquid creatū insit p̄ntialiter abel sed nō exigitur q̄ aliq̄d creatū insit p̄ntialit filio dei sicut in hac Cesar laudatur ab illo. nō exigitur q̄ aliquid insit cesari p̄ntialiter. Hoc aūt ideo contingit: qr fides supra tēpꝰ est. z de pteritis p̄tibꝰ z futuris. Unde p fidē credidit abel xpm̄ fore plenum carismatibus. z fore similimū deo z voluit ei assimilari z assimilatus est z ita per fidē in ipm̄ fluxit aliquid de plenitudine xpi sicut in nos q̄ fidē. z etiā per meritū christi fluxerūt in nos. Adhuc quia minor ablutio exigitur in nobis q̄ si essemus sine fide christi. prorsus z per doctrinā: qr ea que docuit ore ꝓprio modo illuminat totū mūdum.

¶ Quare potiꝰ ꝺr xpus caput ecclesie q̄m̄ cor.

Quarta q̄o Af q̄ potiꝰ ꝺz dici cor.

SIc obicitur. Christus metaphorice ꝺr caput. quoniā sicut a capite fluūt motꝰ z sensus ad membra. ita a christo fluūt motus z sensus ecclesie. Sed sensus motus vitales sūt p̄cipaliter in corde. qđ ptz: q̄a mortificatis illis membris adhuc remanet vita i corde: ergo si per hanc metaphoram dicitur xps caput ecclesie. potius debet dici cor. ¶ Solutio Quidā motus sūt pure naturales. vt motus epatis humores ad alia membra deriuantis. Quidā vero sunt partim voluntarij partim naturales. vt motus qui sunt in corde. Aliquo em̄ modo subiacent rationi. non vt deriuentur sed vt potius inde fiant. Motus aūt pure voluntarij sunt in capite motus autem gratiarum qui fluūt pure a christo sunt pure voluntarij. et inde potius dicitur christus caput q̄m cor ecclesie.

Solutio. Triplices sunt motus hominis.

Quare ꝺr capite potius q̄m cor.

¶ Dupler corpus christi.

Quare ecclesia dicit corpus xpi.

AStandū q̄ corpus christi duobus modis intelligitur vno modo dicitur corpꝰ christi naturale quod traxit de virgine. Alio modo dicitur corpus christi mistī cum z gratuitum q̄ est ipsa ecclesia. Et dicitur ecclesia corpus christi metaphorice: quia sicut omnia membra vnius hominis viuificantur ab vna anima que habet sedem in capite: ita omnes fideles viuificantur ab vna anima. i. a spiritu sancto qui principaliter habet sedem in capite christi z sicut naturale corpus christi constat ex purissimis membris. ita corpus christi misticum. qđ est ecclesia constat ex purissimis fidelibus. et ideo corpus christi naturale est sacramentum corporis mistici. Sed de corpore christi naturalis nō sunt mēbra nisi glorificanda ergo similiter de corpore christi misticici non sunt nisi membra glorificāda. ergo nullus reprobus est membrū christi. Cōtra. Aliquis reprobus habet fidem/spem/ et caritatem. ergo est membrū christi: quia viuit de spiritu sancto. ¶ Solutio. Dicimus q̄ prima argumentatio nō valet. quia similitudo naturalis corporis christi ad corpus misticum nō respicit nisi presens. s. quia sicut corpus christi naturale constat in presenti ex membris purissimis: ita corpꝰ christi misticum non respicit nisi presens scilicet quia sicut corpus christi constat ex fidelibus purissimis.

Af q̄ soli electi sunt mēbra xpi. In oppm̄.

Solutio. Adrōnem.

¶ Sexta questio vtrum christus sit membrum ecclesie.

MUtrum xps sit membrū ecclesie. Sic obi citur apls dicit. Vos estis membra de membro: ergo xps est membrū. Sꝫ ois homo aut est membrū xpi aut membrum diaboli: ergo xps est membrū xpi aut diaboli Sꝫ ꝓstat q̄ nō est membrū diaboli: ergo est membrū suijpsius. ¶ Solutio. Dicimus q̄ hec est falsa. Omis homo aut est membrū xpi aut diaboli. Habet em̄ instantiā in xpo. q̄m xps. nō est mēbrū xpi sed est membrū ecclesie. Tamē hoc nomen xpus duobus modis accipitur: qr xps q̄nq̄ ꝺr filiꝰ virginis. z scōm hoc nō est membrū xpi. q̄nq̄ dicit xps integer. s. caput cū mēbris. z ꝑm hoc xps est membrū xpi. vt diuersimode accipiatur xps. Eodem modo iste terminꝰ corpus xpi misticū siue ecclesia dicit caput cū corpe ꝑm hoc xps ē membrum z caput ecclesie. scōm q̄ hoc nomen caput notat impartialitatē. Q̄nq̄ autē corpus christi misticum siue ecclesia ꝺr residuū a capite. et ꝑm hoc xps est caput ecclesie. et tamen nō est membrum ecclesie scōm q̄ hoc nomē caput nō significat partialitatem: sed quod supra dictum est.

Af p̄mo q̄ non.

Ecclesia cap pit dupl'r.

¶ Utrū delicie sint deo esse cū filijs hoim.

¶ Septima questio.

SIc obicitur. Dicit in puer. 8. ca. Delicie sunt deo esse cū filijs hominū. Sꝫ hoc videt esse falsum. qr deus non requiescit nisi in se. sicut ꝺr in gen. ibi requieuit ab omni ope qđ patrarat. Requiescit em̄ deus nō in opibus: sed ab opibus. in se solo. si em̄ in operibus suis haberet delicias: in ipe ret habere delicias quas nō habuit ab eterno: ergo beatior incepisset eē q̄m fuisset ab eterno.

Af q̄ non.

¶ Ad hoc dicunt quidam q̄ anima sancti viri est ꝓpria opio. similitudo et quasi speculum dei: in quo deus videt seipsum: et ita delectatur ibi in seipso. vnde cum delectatur in sanctis: non delectatur nisi in sei pso. ¶ Sed contra. Indignior est visio qua aliquid in speculo z per aliud: q̄m illa qua videtur res facie ad faciē: z per se. ergo si deus videt se in speculo: quod est in aīa sācta: imperfecte z modo indigniori cognoscit se. in patria autē fides euacuabitur quia est imꝑfecta: cum sit per se speculū sed impossibile est q̄ deus cognoscat se imperfecto modo. z ita falsa est vt videtur prima opinio.

ꝓtra hꝛc af

Secundo.

¶ Preterea: anteq̄m sctūs esset iste fuit deꝰ in eo per essentiā: ergo deus videbat se in hoie in quo erat: ergo z ibi delectabat in se: sed nō delectabatur nisi delicijs eternis: ergo in aīa nō sctā habz delicias etnas sicut in aīa sctā q̄n est. q̄ delicie sūt ei eē cū filijs hoiz. i. cū scis ¶ Ad hoc dicimꝰ q̄ deꝰ hz delicias in nobꝫ vt in mēbris suis: qr facit nos delectari in se. sicut ꝺr apls. q̄ spūscrūs orat p nobꝫ gemitibꝰ inenarrabilibꝰ z dns in eus. Nō em̄ vos estis q̄ loq̄mini: sed spūs p̄ris vr q̄ loquit in vobis. Magis em̄ sūt hmōi opa dei q̄m nra qr p̄cipalit sūt a deo. z finaliter delicie p q̄s facit nos delectari magis sue q̄m nre Et ideo ꝺr hꝛe delicias in sctis: nō in pctōribꝰ. qr nō delectant i deo: hz in rebꝰ trāsitoriis. sicut ꝺr dns pari i nobꝫ q̄si in mēbrꝫ suis. Saūl saule qđ me pseqris: z i apo. Xps agnꝰ imaculatꝰ natꝰ ē ab origie mūdi.

Opinio doctoris.

Quomodo intelligitur

Octaua ḡo huius capli

¶De virtute corpis z capitis z ecclie z sponso.

Veritur de vnitate corpis z capitꝫ. loqtur em ecclia de capite z corpe. de sponso z sponsa tanḡ de eadē psona. vñ isa. dicit. Sicut sponso alligauit michi mitram z sicut sponsa ornauit me. z dicit Aug. q est sponsus z spōsa: ḡ spōsus z spōsa. z ita xps est suū corpus. qđ est impossibile. ¶Solutio. Duplex ē forma siue pfectio ecclie: silr z xpi. Est em forma siue pfectio naturalis z ecclie q̄ est humanitas z q̄tū ad hāc pfectionē spōsus est alius q̄ spōsa. s. xps q̄ ecclesia. z est alia pfectio xpi z ecclie. s. ḡtuita pfectio q̄ est spūssctī. z scōm illā pfectionē sponsus est spōsa: qr eadē est pfectio xpi z ecclie. scz spūssctī. per hanc vnitatē dictū est. multitudinis credentiū erat cor vnū z anīa vna: z q oēs vnū sumus in xpo. ppter illā vnitatē loquit xps: qñq̄ in psona sua qñq̄ in persona ecclie. nō mutata psona que est prima regula ticonij.

Solutio. Duplex ecclesie perfectio.

¶De eius scientia. Capi. v.

Ad scōm. gliam dei z ad vtilitatē hoim. ¶Ad scōam dicimus q in profectiōe aie cōsistit beatitudo. z ideo cum xps sit semp sūme btūs ab instanti cōceptionis ptz q nō poterat proficere in bonis aie q̄tuz ad se. Sed pfectio corporalis nō est pars beatitudinis: z ideo nihil impedit q̄n potuerit pficere

Iterū ad principale.

re in illa ¶Itē xpus scit omnia ppter vnionem quā habet ad ꝟbū quare nō potest oia ppter eādem rōnem. Licet em sciat oia q̄ scit pater. nō tamen est eq̄ sciens cū pre. eodē modo ex eoq̄ possit omnia: nō tamē sequitur q eque potens sit patri. z ita nō sequitur q sit ops. et ita nullū sequitur inconueniens. Si dicatur xps scm q homo pōt oia.

Euasio. Ptra hāc ar

si concedatur. ¶Cōtra. xpus scm q hō pōt oia: ergo potest creare. creet igitur. Inde. xps scm q homo creat: ergo xps scm q hō est creator: ergo xps scm q homo est deus. ppter hoc dicūt quidā q xps scm q homo nō pōt oia: q1 ex hoc sequeretur q esset ops z deus. Sed probatur q hoc sequitur ex illo: q1 nō sequitur xpus scm q homo creat: ergo xps scm q homo est creator. q1 hoc nomen creator determinat suā materiā siue suū subiectum: quia idem est creator q deus creans. sicut idem est ppheta q hō intelligēs futura. sicut ergo nō sequit: intelligit futura: ergo est ppheta qm angelus intelligit futura nō tamē est prophe ta. ita nō sequitur: christus scm q homo creat: ergo est creator. z ita nullū sequitur incōueniens.

Opinio aliquorum.

Ptra hāc ar

Alia euasio.

¶Si dicatur q xps scm q homo potest oia: quare ergo non pōt omnia: sicut scit omnia? Ad hoc dicūt quidam q hoc verbū scit. habet tres cōstructiones. q1 qñq̄ cōstruitur cū appellatione dicti vt cū ꝟ. iste scit deum esse. qñq̄ cōstruitur cū accusatiuo noīaliter significante. vt cuz ꝟ. iste scit dñm. qñq̄ cōstruitur cū infinitiuo: iste scit legere. iste scit creare. z ꝟ q sic cōstruitur hoc verbū scit. cōcedunt q q̄cq̄d scit xps scm q homo pōt. et ecōuerso. sicut enim nō pōt creare: z ita non scit creare. q1 cum dicit: christus scm homo scit creare. actus infinitiui retorqueꝫ ad subiectū.

Solutio aliquorum.

Ptra hoc ar

¶Sz hec solutio est valde ridiculosa: qm̄ per significationē vocū ostendit res. nō em ad sciendū q socrates currit per plateas: opz recurrere ad significationē huius nominis sor. vel huius verbi currit.

Ptra hāc ar

Exponit dictū Ysaie.

¶Preterea querit ab eis quare potius data est christo scientia oim: q potentia oim: z nō possūt adhibere predictam solutionē. qm̄ in hac questione nō ponitur verbū sciendi. Quidā dicūt q anīe christi nō est data potentia oim: sicut scientia oiz ideo quia nō est ita capax potentie sicut scientie. sed hec solutio nō valet: q1 magis est capax potētie q̄ scientie. ¶Ad hoc dicim⁹ q scientia ptinet ad btitudinē etiā scientia facturaꝫ. Ñ etiā i psal. Delectasti dñe in factura tua. cū ḡ ille hō creat⁹ sit in sūma btitudine: data est ei scia eim. sed potētia faciēdi aliā creaturā nō ptinet ad btitudinē: z ideo nō est ei potētia oim data. ¶Alia rō ē. ne poneret pes in hoie scz q hō: z ne hoies facerent de via finē. Hūanitas em xpi via est. nō finis. sicut ipe dicit i euāge. Ego suz via. rc̄. Ut ergo ad locū vñ fluūt flumina reuertant. s. ad primū fōtē summi boni: nō est data hūanitati christi potētia oim. sicut dicit dñs per Ysaiā Gloriā meā alteri nō dabo. Et xps in euāge. Si glorior in me: gl̄ia mea nihil est. ideo ꝟ. Maledict⁹ qui cōfidit i homine. ¶Itē aīa christi habet scientiā oiz nec tñ est eque sciens patri: qm̄ nō ita limpide scit sicut pater. Cōtra. Scientia aie xpi est limpidissima: q1 nō est mixta alicui cōtrario vel actu vel potētia. ergo sicut nichil potest intelligi albius eo qđ nō habet admixtū de cōtrario: ita nihil potest intelligi limpidius q̄ scia christi. qm̄ nichil habet admixtū de cōtrario. actu vel potētia. ḡ scientia dei patris nō intelligit limpidior. ¶Itē de⁹ pt limpidius scit q̄ aīa xpi. si hec ē vera. ex vi apparationis exigit q ibi sit aliqua coītas z aliqs excessus

Solutio aliquorum.

Solutio do ctoris.

Alia ratio.

Iterū ad principale.

scdo ad idē

quoniam participantis ad non participans nulla est comparatio. sed non est ibi aliqua cōmunitas scientie dei patris ad scientiā christi: ergo nulla est cōparatio. ḡ hec est falsa: deus pater limpidius scit q̄ aīa christi. ¶Solutio. Ad primuz dicimus q scientia anime christi nihil hz admixtū de suo contrario actu vel potentia: quoniā nō pt ignorare aliquid ppter vnionē: sed in q̄tū est de natura sua potuit aliquid ignorare. de gratia em est q nihil posset ignorare. quia igitur q̄tū est de natura sua potuit habere aliquid admixtū de cōtrario: ideo scientia anime christi minus est lipida q̄ scia dei patris. ¶Ad secundū dicimus q hec est vera. Pater limpidius scit aliqđ q̄ aīa christi et est ibi cōitas in potentia: q1 ex limpiditate patris pōt ꝓcedere tanta lipiditas quāta est in aīa xpi: z potes est cōferre maiorē q̄tū in se est si aliqua natura sit susceptibilis. qđ ergo in lipiditate dei patris potentialiter est lipiditas scientie aie christi z eo amplior ē ideo ibi cōmunitas z excessus. Et hec similiter est vera: pr limpidius scit q̄ aīa xpi. ¶Eodē modo iudicandū est de talib⁹ p positiōibus: deus est melior vel iustior petro. Tamen quidā dicūt q scientia pris excedit in limpiditate sciam anie xpi seipsa: et ipsa est suus excessus quo excedit illam: sicut linea est seipsa maior pūcto. ¶Sed hec solutio nulla est nec est simile qm̄ in hac cōparatione: linea est maior pūcto. est aliquid cōe: scz pūctus qui est in ipsa linea. z aliquis excessus: scz ipsa linea q̄ est aliud q̄ pūctus. Sed in alia cōparatiōe: deus scit aliqđ limpidiꝰ q̄ aīa christi. nō pōt assignari aliqđ cōe z excessꝰ nisi ad predictā solutionē recurrat: vt dicat q aliud est cōe ibi et aliud excessus scm potentiā fluendi. ¶Itē in euāgelio habet q spūs dat⁹ est christo nō ad mensurā qđ duobus modis intelligitur primo sic. nō ad mensurā. i. totaliter: nō particulariter quia quicquid potuit deus dare ei de spū dedit ei. qñ em aliqđ datur ad mensurā aliqđ datur z aliqđ retinet: sed xpo totū est datū q̄cq̄d potuit ei dari de s. s. Itē ipse plenitudinē accepit: et nos de plenitudine eius accepimꝰ. ¶Sed cōtra xpus nō habuit fidem z spem: quoniā fuit cōprehensor ergo nō habuit oia dona s. s. ergo nō habuit plenitudinē donoꝝ. ¶Solutio. Triplex ē plenitudo. scz plenitudo sufficientie: que est in quolz fidei q̄ habet fidēr oia dona necessaria ad salutē. Est etiam plenitudo nūerositatis siue vnitatꝫ q̄ est in ecclesia in qua nō deest eliquod donū. Est etiā plenitudo excellētie q̄ est in xpo q̄ nō habet dona imperfectiōis. vt fidē z spem. sed loco fidei habet pfectā cognitionē. loco spei pfectā cōprehensionē

Iterū ptra dictū euangelij arguit

Solutio triplex plenitudo.

Sititudo.

Solutio aliquorum.

Adrōnem.

¶Et ideo patet q non valet hec argumentatio: christus nō habet oia dona: ergo nō habet plenitudinē donoꝝ q1 ex habere oia dona: sequit habere plenitudinē donorū. qm̄ opposita sunt habere oia dona: z habere ple. do. qm̄ qui habet oia dona: habet fidē z spem. z ita habet imperfectionez donoꝝ: z ita nō plenitudinē. ¶Alio mō exponit illa auctoritas sic. Christ⁹ habuit spm̄ nō ad mensurā. id est sup oēm ꝓportionē respectu aliox hominē. qm̄ caritas xpi excedit in infinitū caritatē

Aff exponitur illa auctoritas.

aliox hoim sctōrū. qm̄ gratie christi nō sūt ꝓportionabiles gratijs aliox sctōrū. ¶Sed cōtrariū videt de heliseo qui petijt ab helia: spūs tuus duplex fiat in me. z factum est ei: ergo heliseus habuit duplicē spm̄ helie. sed per heliseū significat ecclia: per helia xps ergo ecclesia habuit duplicem spm̄ christi. ergo christus nō habet maiorem spm̄ q̄ ecclesia: vel improportionabilē. ¶Dicimus q vltima argumentatio nō valet. Ecclia em dicitur habere duplicē spm̄ christi duab⁹ de causis. q1 habet spm̄ christi ad duo. s. ad remissionem pcōr̄: z ad beatificandū. cū ergo nō habuit nisi ad beatificandū. scdo modo habet ecclesia duplicem spm̄ christi. id est ad duo. scz ad illuminandum intellectum: z ad inflammandū affectum. ad que duo christus etiam habuit spiritū sanctum.

Ptra hoc af

Solutio.

Ur ecclia habeat duplicē spm̄ christi.

Nota ista.

¶De duplici voluptate christi. Capi. 6.

Multiplex volūtas xpi

Icto de duplici scientia xpi: dicendum est de duplici volūtate ei⁹. Fuit enim in xpo duplex volūtas. scz volūtas creata z volūtas increata. volūtas creata fuit duplex in eo: scz volūtas rōnis z volūtas sensualitatꝫ. Volūtate rōnis semp voluit q̄cq̄d vult volūtate increata q̄ est cōmunis trib⁹ personis. Volūtate sensualitatis ꝑticulū aliquod voluit qđ non voluit volūtate rōnis: nec voluntate increata. s. nō mori. ¶Primo dicendū est de voluntate sensualitatis: vtrū fuerit cōtraria volūtati rōnis.

¶Secūdo vtrū fuerit meritoria in xpo. ¶Tertio vtrum petitio qua petijt. Pater: si possibile ē transeat a me calix iste: fuerit petitio rationis vel sensualitatis.

¶Prima questio. vtrum voluntas sensualitatis fuit contraria voluntati rationis.

Af q nō p augustinū.

Jrca primū capitulum sic obicit. Dicit beatus Augu. sup gen. Aia aialia fuerunt pacata in archa noe. Archa noe i aia christi: in qua oēs motus pacati fuerūt. q1 in eius aia nullus fuit motus etiā primꝰ repugnans rationi. qm̄ in eo caro nō concupiuit aduersus spiritum: nec spūs aduersus carnē. ¶Cōtra. Aug. vt in libro de trinit. q̄ scm diuersitatē volitorū distinguunt diuerse species volūtatis. qm̄ volitū est proprius finis volūtatis. Inde sic. Si penes diuersitatē volitorū est diuersitas volūtatum: pari rone penes cōtrarietatē volitorū erit contrarietas voluntatū. sed mori et nō mori sunt contraria: ergo velle mori et velle non mori sunt contraria. ergo voluntas est contraria voluntati ergo voluntas sensualitatis in christo: fuit contraria voluntati rationis. ¶Item christus tenebatur conformare volūtatem suam volūtati diuine: et scienter voluit contrarij volūtati diuine. s. velle mori: ergo peccauit. ¶Item christus tenebatur ad hoc scz velle mori. q̄a hoc preceperat ei deus. z voluit cōtrariū huic precepto. ergo mouebatur tunc ad illicitum. ergo ille motus erat illicitus. ergo peccauit. ¶Itē non mori. est pura priuatio: ḡ nō cadit in sensuz vel in imaginationē vel estimationē: ḡ nec in sensualitatē. ḡ velle non mori ē motus sensualitatꝫ. ¶Solutio ad ꝓio obiectū dicim⁹ q penes diuersitatē vel ꝓtrarietatē

In oppm̄.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Solutio. Ad primū.

Unde attẽditur cõtrarietas volũtatũ.

volitoꝝ: attendenda est diuersitas vel cõtrarietas volũtatũ. nec tñ quoꝝ modo nec quarũlibet volũtatũ sed eaꝝ tñ que sunt in eodẽ susceptibili tatum.

sed volũtas rõnis qua xp̃us voluit mori erat in vi rõnali siue in aĩa rõnali ꝑm q̃ est rõnabilis. volũtas autẽ sensualitatis erat in vi brutali siue in aĩa

Uoluntas sensualitatꝫ nõ ꝓprie dr̃ voluntas.

christi ꝑm partẽ brutalẽ. Uolũtas etiã sensualitatis nõ ꝓprie dicit volũtas: qm̃ voluntas ꝓprie loquẽdo ꝑm se libera est. volũtas aũt sensualitatꝫ nõ est libera: sed in vnã tm̃ partẽ mouẽs. est enim appetitus irrõnabilis. vnde tales due volũtates nõ sunt posite sub eodẽ gen ere proximo.

Ad idem.

¶ Preterea volũtate sensualitatis vult hõ nõ mori siue fugit mortẽ ꝑm se: nõ ꝓpter aliud. volũtate vero rõnis vult hõ mori nõ ꝑm se sed ꝑm accidens. nec propter se: sed propter aliud. vt xp̃s qm̃ voluit mori propter redẽptionẽ gn̄is hũani tm̃. et ideo quia illarũ voluntatũ scõm se nõ sunt cõtraria scõm se

Ad secũdũ.

volita pz q̃ nõ sunt cõtraria. ¶ Ad scõm dicim⁹ q̃ hec argumentatio nõ valet: xp̃s tenebaꝫ cõformare volũtatẽ suã volũtati diuine. ꝛc. ergo peccauit ꝑm q̃ prima propositio intelligit indiffinite ꝑm hoc sillogizat ex indiffinitis. si autẽ intelligat prima propositio vniuersaliter: falsa ẽ. qm̃ hec est falsa: xp̃s oẽz volũtatẽ suã tenebaꝫ cõformare volũtati diuine. ꝓpter volũtatẽ sensualitatꝫ qua licet velle homini aliqd̃ proprũ.

Ad tertium

¶ Ad tertio obiectũ dicim⁹ q̃ re vera xp̃s tenebaꝫ ex p̃cepto ad hoc scz velle mori. et motus quo mouebaꝫ ad non mori erat ad illicitũ rõnis: sed nõ illicitũ sensualitati. nõ tamen illicitus sicut ille qui esurit mouebaꝫ ad comedendũ in die ieunij ante horã solo motu sensualitatis: et ille motus est ad illicitũ nõ tñ ẽ il

Ad quartũ

licitus. q: ẽ ad illicitũ rõni nõ sensualitati. ¶ Ad quarto obiectũ dicim⁹ q̃ velle non mori est velle fugere mortẽ siue horrere mortẽ Et ita pz q̃ velle nõ mori nõ sonat in puram priuationem.

¶ Tertia questio vtrum pauere in christo fuerit meritorium.

Aſ q̃ sic.

SIc obicit. De xp̃o dictũ est. cepit ihesus pauere et tedere anteq̃ ꝓduceret ad crucem. ergo horribile illud nondũ inciderat in eĩ⁹ sensũ. ergo nec ĩ imaginationẽ ergo nec in estimationẽ. ergo nec sensualitas ĩ eo adhuc fuit mota. ergo pauor ille siue timor mortꝫ siue voluntas nõ moriendi nõ erat sensualitas: q̃

Secundo.

erat ex ratione siue ex libero arbitrio. ¶ Itẽ petrus timorẽ mortis minuebat dulcedine caritatꝫ similiter andreas quãdo securus et gaudens ibat ad crucem. sed in infinitũ maior erat dulcedo caritatis siue dilectio in christo q̃ in andrea: ergo christus dilectiõe quã habebat in deũ delectando poterat ex toto delere illũ timorem. ergo talis motus nõ fuit in christo ex sensualitate: fuit ergo

Tertio.

in eo ex libera volũtate siue ex libero arbitrio. sz oĩs motus qui fuit in eo ex libero arbi. fuit meritorius: ergo motꝰ ille fuit meritorius in eo. ¶ Itẽ christus voluntatẽ qua volebat non mori retorq̃bat ad bonũ finẽ: q: ad nostrã instructionẽ. quasi diceret illo motu cuilibet nostrũ videte in me licet tibi velle aliqd̃ ꝓprium: sed referre motus ad debitũ finem. hoc autem nõ est nisi ratiõis. ergo

Quarto.

ille motus fuit a rõne: ergo fuit meritorius. ¶ Itẽ christus oblatus est q: voluit. similiter passus est q: voluit. ergo eadẽ rõne timuit q: voluit: ergo ille timor fuit ex libera volũtate siue ex libero arbitrio. ergo fuit meritorius. ¶ Preterea. christus

Quinto.

voluit nõ mori: ergo volũtarie vel in volũtarie. si inuoluntarie: ergo nõ volẽdo voluit nõ mori. qõ est impossibile. si volũtarie: ergo nõ necessitate. sed a libera volũtate siue ex libero arbitrio voluit nõ mori. illud igitur velle fuit ex libero arbitrio voluit nõ mori. ¶ Solutio. Ad primũ dicim⁹ q̃

Solutio.

re vera timor siue horror mortis siue volũtas non moriendi fuit in christo tm̃ ex sensualitate. et licet in christo oĩa nõ cecidisset horribile in sensũ eĩ⁹ nec imaginationẽ a sensu: tñ sicut voluit fecit cadere illud horribile ab intellectu in imaginationem: ab imaginatione aũt in estimationẽ: in sensualitatẽ necessario ꝓprie ergo volũtas prima

Uoluntas rõnalis nõ fuit causa mortis ꝛ tm̃ sed solum occasio.

nõ fuit causa sed occasio illius timoris. q: nõ ꝓ se ser per accidens fuit causa illius. qm̃ fecit q̃dam quo facto erijt ille timor. nõ ab illa volũtate: sed ab estimatiõe sensuali siue imaginaria sicut ille q̃ aperit fenestrã nõ illuminat domũ nisi occasionaliter. q: facit aliqd̃ quo facto domus illuminatur nõ ab ipso sed a sole. et sicut volũtas illius q̃ vult ieiunare diu et ieiunat diu: nõ est causa quare ipse appetat comedere. appetit eñ comedere velit nolit. sed est quedã occasio q: facit aliquid. scz diutur-

Exemplum

nã abstinẽtiã: quo facto fit ille appetitus. nõ ab illa prima volũtate: sed a vi appetitiua sensibili. stomachus eñ sentiens suã inanitatẽ naturaliter appetit et necessario. Eodẽ modo fuit in timore xp̃i. q: volũtas illius fuit prima occasio: sed nõ causa ꝓprie. ¶ Ad scõz dicimus q̃ Petrꝰ et Andreas bene poterãt reprimere siue diminuere timorem mortis in semetipĩs a principio. qm̃ in eis erat cogitare de horribili vel non cogitare. sed

Ad secũdũ

postq̃ cecidit horribile in estimationẽ: nõ potest aliquis sctũs facere quin timeat. Eodẽ modo xp̃s poterat vitare timorez mortis si placuisset ei. sed postq̃ voluit q̃ horribile illud caderet in estimationẽ: non potuit vitare illud. ¶ Ad tertiũ dici-

Ad tertium

mus q̃ hec est falsa: christus volũtatẽ nõ moriendi retulit ad instructionẽ nr̃am. sed re vera approbatione illius voluntatis retulit ad instructionẽ nostrã. approbauit eñ ratio motum illius vt nos instrueret in hoc. s. q̃ martyres venientes ad patibulum non desperarent si tenerent mortem: cuz ipse filius dei timuerit mortem. ¶ Ad quartũ di-

Ad quartũ

cimus q̃ hec conclusio christus timuit mortẽ q̃a voluit. vera est. si hec dictio quia. notet occasionem. si vero causam immediataz: falsa est. ¶ Ad

Ad vltimũ.

vltimum dicimus q̃ si hec duo aduerbia voluntarie et in volũtarie sumantur generaliter et prouoluntate sensualitatis ꝛ pro volũtate rationis cõcedimus hanc: christus voluntarie voluit nõ mori. quoniam voluntarie sensualitatis voluit non mori. sed secundum hoc non valet hec argumentatio. voluntarie voluit non mori. ergo ex libera voluntate voluit non mori. et patet q̃ ibi est fal-

Falla ꝓſſ,

lacia secundum consequẽs quasi a superiori ad inferius affirmando. si vero illa aduerbia sumantur ꝓprie pro volũtate rõnali siue pro liberavoluntate: tũc hec esset vera: christus in volũtarie voluit non mori ꝛ hec similiter christus nõ volendo voluit nõ mori. i. nõ volẽdo voluntate rõnis: voluit non mori voluntate sensualitatis.

¶ De petitione christi. pater si possibile est.

¶ Tertia questio huius capituli.

Aſ q̃ rõnis

UErũ vtrũ petitio illa qua xp̃s petijt. Pater si possibile ẽ trãseat a me calix iste fuerit rõnis vel sensualitatꝫ. ¶ Probatio q̃ fuit rõnis. q: dicit salomõ Sermo tuus ꝓ veniat ad limã: q̃ ad linguã. i. ꝓius veniat ad limã rõnis q̃ ad linguã oris siue ad probationẽ. cũ ergo xp̃us fuerit sapientissim⁹ impleuit illũ ꝓceptũ. sed petitio sua ꝓius venit ad li-

Secundo.

mam rõnis q̃ ad ꝓbationẽ. ¶ Itẽ sensualitas nõ cogitat de celestib⁹. ergo nullo modo se erigit ad celestia: ergo nõ erigit se ad deũ oꝛãdo sz illa petitio siue oratio fuit directa ꝛ erecta ad deũ patrẽ. q̃ nõ fuit sensualitatis. et fuit sensualitatis vel rõnis: ergo fuit rõnis. ¶ Itẽ hec petitio ꝓpontur

Tertio.

sub cõditione. sensualitas aũt nõ attendit aliquã cõditionẽ sed simpliciter rõnis aũt est ꝓferre res siue per ꝯditionẽ siue alio modo. ergo illa petitio nõ fuit sensualitatis: sed potius rõnis. ¶ Contra

In oppm̃.

xp̃s petijt hoc ꝛ discrete. qm̃ nihil egit indiscrete cũ ipse sit sũma sapientia. q̃ ipse voluit qõ petijt: scz remotionẽ calicis. q̃ voluit illud rõne vel sensualitate. nõ rõne. q̃a sic voluisset cõtraria simul volũtate rõnis. ergo voluit sensualitate illud qõ

Secundo.

petijt: ꝛ cõstat q̃ illa petitio fuerit a volũtate interiori. ergo illa petitio fuit ex sensualitate: q̃ petitio illa fuit sensualitatis. ¶ Itẽ ipse petijt hoc totũ: pater si possibile est. ꝛc. ergo hoc totũ petijt vel rõne vel sensualitate. nõ rõne: q: rõne nõ petebat remotionẽ passionis. ergo petijt hoc sensualitate. ergo sensualitas attingebat cõditionem. ꝛ

Tertio.

hoc est falsũ. ¶ Itẽ ipse petijt petendũ vt nõ petendũ. si nõ petendũ. q̃ indiscrete. ergo stulte. sed hoc est falsũ. si petendũ ꝛ discrete petijt ꝛ non petijt nisi hoc ꝛ nõ est erauditus in hoc ergo iniuste

Quarto.

actũ ẽ cũ eo cũ audiẽdus esset. ¶ Preterea. Ipe erat sũmus sacerdos: q̃ debebat impetrare qõ petebat ꝛ nõ impetrauit: ergo iniuste actũ est cũ eo

Quinto. Paulus.

¶ Preterea. Ipe nõ fuit erauditus in hoc videt q̃ ap̃s mentiat in epistola ad Hebre. dicẽs de xp̃o In oĩb⁹ exauditus ẽ pro sua reuerẽtia Videt etiã mentiri psal. dicẽs de xp̃o. ꝛ volũtate labio-

Psalmista. Solutio.

rum eĩ⁹ nõ fraudasti eũ. ¶ Solutio. Dicim⁹ q̃ illa petitio fuit rõnis ꝛ fuit etiã sensualitatꝫ: sz aliter ꝛ aliter. rõnis fuit tanq̃ illa ꝓponẽs. sensualitatꝫ fuit q: vice sensualitatꝫ ꝓpositi fuit a rõne. Ratio

Duplex instructio. Prima.

eñ inclinata a sensualitate ad hoc ꝓposuit illam tanq̃ aduocatꝰ sensualitatis: ꝛ eã ꝓposuit ad nostrã instructionẽ duplicẽ. Prima est q: ꝑ illã istruimur q̃ nobis licet velle aliqõ ꝓpriũ ex sensualitate: ꝛ q̃ martyres nõ debẽt timere si horreãt mortem: cũ filius dei exhorruerit mortẽ. Scõa est vt

Secunda.

nos instrueret q̃ nos debem⁹ supponere volũtatem sensualitatꝫ volũtati diuine. Ũñ subiũgitur. verũtamẽ non sicut ego volo: sed sicut tu. ¶ Ad

Ad primũ.

primo obiectũ dicimus q̃ hec argumentatio non

valet. xp̃s discrete petijt hoc ꝛ ex rõne: q̃ voluit hoc ex rõne. q: non petijt hoc pro se sed pro suis. Ad hoc dicim⁹ q̃ hec dictio si possibile est. nõ est de petitione inq̃tũ ꝓponitur ꝑ sensualitate: sed est addita ab ipsa rõne. rõ cũ ex parte sua illud ꝑ tudinem. ponit. sicut aduocatus multa ꝓponit qñq̃ que nescit ille cui⁹ est aduocatus. Hoc autẽ fecit rõ xp̃i ad nostrã instructionẽ: vt doceret nos supponere a quo est. volũtatẽ sensualitatis volũtati diuine: ꝛ discrete petere sub cõditione cõpetẽti. Est eñ sensus. pater trãseat a me calix iste. ꝛ hoc est ex pte sensualitatis. si possibile. hoc est ex parte rõnis. ꝛ est sensus. si possibile est ꝑ multitudo gẽtiũ subintret ad fidẽ sine excecatione iudeorũ transeat a me calix iste. Similiter exponit illa petitio: vt nec pro se nec pro sua sensualitate loquatur xp̃us sed ꝑ mẽbris suis ad sũilitudinem sui. vt sit sensus. transeat a me. i. a meis. calix iste. id est passiões mũdi sint transitorie discipulis meis. vt illi non absorbeantur ab eis: sicut nec ego absorbeor.

Aliter exponitur.

¶ Ad tertiuz dicimus q̃ hec argumentatio non valet christus petijt petendũ et discrete: ergo debuit exaudiri. qm̃ non petijt illud ex volũtate rõnis. sed exauditus fuit xp̃s in oĩbus q̃ petijt rõnis voluntate. ꝓpter qõ tantũ dicit ap̃s In oĩbus exauditus est pro sua reuerentia. qm̃ in oĩbus q̃ petijt volũtate rõnis. qõ optime psalmista exponit dicens. in voluntate labioꝝ eius non fraudasti eũ. id est in oĩ petitione labioꝝ quã ꝓponit ex volũtate rõnis q̃ ꝓprie dicitur volũtas. exauditi eum.

Ad tertium

Psalmista.

¶ De merito christi. Capitulum. 7.

De merito christi.

IDcto de voluntate xp̃i: dicẽdũ est de eĩ⁹ merito. Oẽ eñ meritũ in voluntate cõsistit. Notandũ ergo q̃ xp̃s in oĩbus suis meruit sibi vitam eternã iam habitaz ad sĩilitudinẽ angeloꝝ. oĩbus etiam suis operibus q̃ retulit ad nos meruit nobis vitã eternã habendam. sed vtrũ oĩa opera sua ad nos retulerit nescitur. probabile est tamẽ q̃ oĩa retulerit ad nos qñ venit in mundũ ꝓpter nos. vñ Isa. Puer natus est nobis: ꝛ filius datus ẽ nobis. Humilitate autem passionis meruit nobis tria sĩpliciter. scz liberationẽ a diabolo: liberationẽ ab inferno: aptionẽ ianue paradisi. Sibi etiam humilitate passiõis meruit tria. scz acceleratione gloriose resurrectionis: quoniam nõ expectauit gn̄alẽ resurrectionẽ que erit in fine mũdi Itẽ clarificationẽ nominis sui. vñ ap̃s Christus factus est obediens vsq̃ ad mortẽ: propter qõ deus exaltauit illum ꝛ dedit illi nomẽ qõ est sup oĩe nomẽ. s. dedit per manifestationẽ: q: post resurrectionẽ manifestatum est mũdo q̃ hõ ille esset deus ꝛ dei filius naturalis. Tertiũ est iudiciaria potestas q̃ iudicaturus est viuos ꝛ mortuos. quã meruit in hũilitate passionis. vnde in euãg. Joh. Potestatẽ dedit ei facere iudiciũ: q: filius hoĩs est. ¶ Cõtra hoc

Isaias. Passiõe meruit nobis tria et sibi tria.

Potest q̃ri vtrũ xp̃us meruit sibi.

Aſ q̃ non.

qõ dictũ est obicit. Christus ab instanti sue cõceptiõis habuit plenitudinẽ carismatũ q̃ data sunt ei nõ ad mensurã. sz regula est. vbi est par caritas ibi est par ꝓmiũ. q̃ xp̃s cũ semp habuit equalẽ caritatẽ: semp habuit eq̃le ꝓmiũ. q̃ q̃tũcũq̃ meruit vno opere tm̃ meruit alio. sz vno ope meruit

apertionē ianue: ergo ꝛ alio. nō ergo tantū humilitate passionis meruit nobis apertionem ianue.

Secundo. ¶ Itē oīe meritū ē ex caritate: et qlibet opus christi fuit meritoriū: ergo fuit meritoriū ex caritate: ergo opus quo meruit nobis apertionem ianue fuit ex charitate meritoriū. ergo ex charitate meruit nobis apertionē ianue: nō ergo humilitate passionis.

Tertio. ¶ Itē tota vis merendi cōsistit penes caritatē ꝛ in omni opere christi fuit eadem ꝛ equalis caritas: ergo in oi opere xpi fuit equalis vis merendi. sed in vno fuit vis merendi apertionem ianue: g̃ et in alio.

Prima opi nio pōt esse ¶ Ad hoc forte dicit q̃ autoritas ista Ubi par. ꝛc̄. intelligit tantū de prio vite eterne: et nō de alio premio. sicut est premiū remissionis pctōrum: apertionis ianue: et hmōi.

ptra hāc aī ¶ Sed cōtra hoc objcitur. q: tota vis merendi siue vitā eternā siue quodcūq; aliud: consistit penes caritatē: ergo regula debet intelligi nō tātū de premio vite eterne: sed etiam de quocūq; alio.

Opinio do ctoris. ¶ Solutio. Dicimus q̃ regula intelligenda ē tm̄ de merito vite eterne. Sicut ꝛ qđ dicit q̃ omnia op̄a ex equali caritate procedentia sūt meritoria vite eterne: intelligendū est sicut de merito vite eterne. qm̄ tota vis ꝛ totus effectus merendi vitā eternā cōsistit in caritate. ꝛ licet tota vis merendi alia cōsistat in caritate: nō tamē totus effect⁹. Sicut tota vis cōburendi ligna consistit in igne: non tamē totus effectus. qm̄ effectus cōbustiōis partim cōsistit ex parte materie. qm̄ fm q̃ est minus sicca vel magis sicca citius vl̄ cito minus cōburitur. Eodem modo non in sola caritate erat q̃ xps meretur nobis apertionē ianue cū effectu: ſz in caritate ꝛ in excellentia operis siue magnitudine operis.

Exemplū i naturalib⁹. Ad scām. ¶ Ad scām obiectū dicim⁹ q̃ hec ē duplex. xps ex caritate meruit nobis apertionē ianue. qm̄ si hec dictio ex notet quācūq; causā siue propinquā siue remotā: vera est. si aūt notet causam propriā ꝛ immediatā falsa est. ꝛ fm hoc xps sola voluntate passionis meruit nobis apertionē ianue.

Ad tertiū. ¶ Ad tertio obiectū patet solutio p predicta. qm̄ re vera tota vis merendi consistit in caritate: sed nō totus effect⁹. vñ licet nobis meruerit apertionē ianue vno opere: nō tamē alio.

Ad quartū qo incidēs. ¶ Ad quarto obiectū similiter patet solutio. Sed queritur cū penes caritatē cōsistat tota vis merēdi siue vitam eternam siue aliud: ꝛ penes caritatē cōstat totus effectus merendi alia. vt remissionē pctōr̄ apertionē ianue ꝛ hmōi.

Solutio. ¶ Ad hoc dicimus q̃ caritas est ignis sursū tendens. ꝓpter illam circūstātiā que ponitur in diffinitione eius. sc̄z super oia. vnde fm se meritoria est vite eterne. ꝛ propter hoc tota vis ꝛ totus effectus merendi vitā eternā cōsistit in caritate. ad merendū aūt̄ illa non inclinat se nisi cū inclinat ad materiā sc̄z ad opa. vnde quia non per se sed p opera meretur caritas alia q̃ cadunt sub merito:

Sic soluū tur rōnes. patet q̃ non totus effectus merendi illa consistit penes caritatē. ꝓper hoc patet solutio ad omnia

Contra dicta arguit. preobiecta. ¶ Cōtra predicta sic obicitur. Christus existens in corpore mortali fruebatur deo et erat in statu cōprehēsoris: sed sancti ꝛ angeli dei in patria nō merentur q: sūt in statu cōprehensionis ꝛ fruitionis. ergo cū xps in terra esset in eodē sta tu nichil merebatur: g̃ neq; sibi neq; nobis merebatur. ¶ Solutio. Angeli duplicē habent cōparationē. vnā ad deū in quē mouent motu dilectionis ꝛ fruitiōis est fm hanc cōparationē specialem nichil merent. Aliam vero cōparationem habent ad nos quib⁹ seruiunt humiliādo se ad seruiendū vilissimis hoibus. ꝛ fm illā cōparationez merentur sibi vitā eternā collatā sibi a principio mundi. Eodē modo xps fm q̃ mouebatur diligēdo deū ꝛ fruēdo ipso nichil merebat sibi nec alijs. sed fm q̃ humiliauit se vel cōpatiendo vel p̄dicādo hoibus merebatur sibi ꝛ nobis. ¶ Aliter pōt solui predicta questio vt dicat q̃ alia est ratio de angelis vl̄ sanctis qui sūt in patria: ꝛ alia de xp̄o. qm̄ xps cum esset in terra erat in corpe mortali: ꝓpter hunc statū merebat ipse oibus motib⁹ virtutum etiā motu delectationis in deū. sed non est ita in angelis vel sanctis qui sūt in patria. ¶ Itē christ⁹ quolibet suo motu meruit nobis vitā eternā quod maius est: ergo ꝛ quolibet motu suo meruit nobis apertionē ianue. quod minus est. vel quare non. ¶ Preterea. xp̄us quolz suo motu meret nobis vitā eternā: ergo quodlibet motu suo meruit nobis illud quod est ex necessitate annexū vite eterne. s. aptionē ianue. ¶ Dicimus q̃ per predicta patere pōt solutio. qm̄ xp̄us licet meruerit nobis vitam eternam quolibet suo opere ex natura solius caritatis. sc̄z in cōcr̄tū illud opus est ex caritate pure tamen opus passionis nō fuit op⁹ meritoriū apertionis ianue ex caritate pure: sed in cōcr̄tum erat erat ex caritate ꝛ tā excellens ꝛ tā magnū. ¶ Preterea. Opus qđ est ex caritate tātū. aliud est meritoriū tantū: vt ipm̄ diligere ex caritate. alīd meritoriū ꝛ satisfactoriū: vt elemosine/ ieiunij/martyrij. Humilitas igit̄ passiōis christi nō tm̄ fuit meritoria vite eterne: sed etiā sibi et nobis satisfactoria p̄ pctis primoꝝ parentū. et ideo per eā nobis meruit apertionē ianue. qm̄ p eā datū est sufficiēs precium redēptiōis nr̄e. qr tāta fuit h̄ūilitas in redēptore: quanta superbia fuerat i prevaricatore. hoc ē medicamētū medicatū a sapiente. quo facta est curatio gr̄is hūani p cōtrariū sicut dr̄ in psal. ꝛ in iob. Si fuerit angel⁹. i. dei filius loquens vnū de similibus miserebit ei⁹. In multis est hō similis deo: vt in caritate/iustitia/ꝛ hmōi. Nam ꝛ caritatē poterat habere hō ante aduentū xp̄i: sed verā iusticiā nō poterat habere. qr non poterat satisfacere p pctō originali vl̄ p pctō primoꝝ parentū. Et ideo dr̄ iob. Si fuerit angelus. i. dei fili⁹ qui loquat̄ p eo. i. p hoie vnū de milib⁹. s. nūcias eq̃tatē p eo: miserebit ei⁹. Et dixit deus pater filio suo. libera eū ne descendat in corruptionē. Itē dicit apl̄us Christ⁹ mortuus est ꝓpter delicta nr̄a: sed surrexit ꝓpter iustificationē nr̄am. Fuit em̄ xps mortu⁹ vt nos moreremur pctō: sed surrexit vt resurgerem⁹ in nouitatē vite. ¶ Sed ꝛtra. Mors xp̄i sicut fuit causa destructiōis pctōr̄: ita fuit causa gr̄e ꝛ nouitatis vite in nobis. eodēmō resurrectio fuit cāvtriusq; gr̄e g̃ pot⁹ attribuit iustificationi nr̄e resurrectiōi

Cōfirmatio solutionis.

Passio xp̄i non fuit tm̄ meritoria: sed etiā satisfactoria.

dictū pauli

Cōtra illd dictum aī.

Secundo. christi q̃m̄ morti sue. ¶ Preterea Christus in resurrectione non fuit in statu merendi: quoniam nō habuit corp⁹ mortale. ergo ei⁹ resurrectio nō fuit causa meritoria nostre iustificatiōis. nec fuit alterius modi causa vt videt. ergo simpliciter nō fuit causa nr̄e iustificationis ꝛ ita videt esse falsū qđ dicit apl̄us. Christus resurrexit ꝓpter iustificationē nostrā. ¶ Solutio. Dicim⁹ q̃ mors xp̄i fuit causa ꝛ meritū ꝛ figura remissiōis pctōr̄. q̃ nobis. causa fuit. quia cōsideratio mortis xp̄i mouet nos ad penitentiā. similiter meritū fuit q̃a mortē sua meruit nobis remissionē pctōr̄. qr ꝓpter hoc passus fuit vt auferret a nobis delicta nr̄a. figura fuit. quia per illā nobis figurauit q̃ sicut ipse mortuus est semel: ita ꝛ nos semel pctō moriamur. ſz mors christi re vera fuit causa et meritū nouitatis vite in nobis. sed nō fuit figura. ideo mortis xp̄i ꝓpriꝰ adaptatur remissio pctōrū: q̃s nouitas vitetatis vite. Sed resurrectio christi fuit causa ꝛ figura nouitatis vite in nobis. nō causa meritoria: q̃a xps non fuit tūc in statu merēdi. sed causa motiua duplicit̄. sc̄z in cōsideratiōe nostra: ꝛ in cōsideratione dei p̄fis. In cōsideratiōe nr̄a qm̄ dū cōsideram⁹ gloriā resurrectiōis xp̄i mouemur ad desiderandum eādē gloriā. ꝛ ita resurgimus in nouitate vite. In cōsideratiōe dei patris. qm̄ de⁹ pater dās resurrectionē filio suo: amore filij sui mouetur ad dandū eādē gloriā fratribus ei⁹. sicut rex quādo facit militē filiū suū: amore filij sui mouet ad hoc vt multos faciat milites cum eo. Figura vero fuit qm̄ sicut christus resurrexit in nouitate vite: ꝛ ita nos in nouitate vite debemus ambulare. Sed licet resurrectio xp̄i fuerit causa remissiōis peccati. causa dico motiua mouens nos ad excutiēdum vetustatē pcti: tm̄ nō est signū vel figura remissionis pctōr̄: ꝛ ideo potius adoptat̄ nouitas vite resurrectiōi xp̄i q̃m̄ remissio pctōr̄. ꝛ ita btūs Grego. sequens verba apostoli dicit de xp̄o. Qui mortē nostrā moriendo destruxit: ꝛ vitā resurgēdo reparauit. ¶ Sed cū hoies quotidie moriantur: nō videtur q̃ xps destruxit mortē. ¶ Dicimus q̃ xps destruxit mortē trib⁹ modis. Prio destruxit mortem. i. pctm̄ vt dictū est. Scdo destruxit mortem id est imperiū siue regnū mortis. qm̄ mors regnauit vsq; ad xp̄m. ante aduentū christi trahēs oēs hoies ad inferos quantūcūq; essent iusti. Tertio modo destruxit mortē: dū in gl̃ia immortalitat̄ resurrexit. ꝛ ita destruxit eā in se. in nobis etiā ia destruxit eā in spe. tēdē ire.

Gregorius ꝓtra hoc aī Solutio. xps destruxit mortem tripliciter.

Iterum aī q̃ homo meretur sibi. ¶ Itē abrahe fcta ē ꝓmissio et de christo nasciturο de semine eius: et de eterna hereditate. Tibi dabo terrā fluētē lac et mel. Probat̄ ergo q̃ abrahā meruit eternā hereditatē. qm̄ si aliq̃s seruiat regi tpali ꝓ bono tēporali meret̄ bonū tpale. g̃ multo fortius si aliq̃s seruiat regi eterno: ꝓ bono eterno sibi ꝓmisso meretur illō. sed abrahā seruiuit deo ꝓ hereditate sibi ꝓmissa: g̃ meruit illā.

Secundo. ¶ Preterea. Caritas ē supra tpus sicut dicit Aug. ergo et eius meritum est supra tpus. ergo debet remūerari ꝓmio qđ sit supra tpus. ꝛ ita abrahā meruit illā hereditatem eternā. qr ꝓpter caritatē dicit̄ de ecclesia q̃ fūdata est supra mūdum. vñ in psal. Qui ipse sup maria fundauit eā. ꝛc̄. ¶ Itē quātūcūq; est bona caritas modo: tātū bona fuit in tpe abrahe: g̃ quātūcūq; est modo pciosa: tm̄ fuit preciosa in tpe abrahe. sed modo est meritoria vite eterne: ergo ꝛ tūc ꝛ ita abrahā meruit vitā eternā padisi: ꝛ ita abraham meruit intrare paradisum: ergo meruit apertionē ianue paradisi: nō ergo oportuit q̃ xps pro morte sua mereret illā. ꝛ ita videt q̃ xps ꝓ nichilo sit passus qm̄ sine morte ei⁹ intrasset hoies paradisum. ¶ Preterea. si abrahā meruit introitū paradisi: ergo meruit introitū paradisi cōtinuo sūt in se: ſz fuit. quia per illā nobis figurauit q̃ sicut ipse mortuus est semel: ita ꝛ nos semel pctō moriamur. ſz mors christi re vera fuit causa et meritū nouitatis vite in nobis. sed nō fuit figura. ideo mortis xp̄i ꝓpriꝰ adaptatur remissio pctōr̄: q̃s nouitas vitetatis vite. Sed resurrectio christi fuit causa ꝛ figura nouitatis vite in nobis. nō causa meritoria: q̃a xps non fuit tūc in statu merēdi. sed causa motiua duplicit̄. sc̄z in cōsideratiōe nostra: ꝛ in cōsideratione dei p̄fis. In cōsideratiōe nr̄a qm̄ dū cōsideram⁹ gloriā resurrectiōis xp̄i mouemur ad desiderandum eādē gloriā. ꝛ ita resurgimus in nouitate vite. In cōsideratiōe dei patris. qm̄ de⁹ pater dās resurrectionē filio suo: amore filij sui mouetur ad dandū eādē gloriā fratribus ei⁹. sicut rex quādo facit militē filiū suū: amore filij sui mouet ad hoc vt multos faciat milites cum eo. Figura vero fuit qm̄ sicut christus resurrexit in nouitate vite: ꝛ ita nos in nouitate vite debemus ambulare. Sed licet resurrectio xp̄i fuerit causa remissiōis peccati. causa dico motiua mouens nos ad excutiēdum vetustatē pcti: tm̄ nō est signū vel figura remissionis pctōr̄: ꝛ ideo potius adoptat̄ nouitas vite resurrectiōi xp̄i q̃m̄ remissio pctōr̄. ꝛ ita btūs Grego. sequens verba apostoli dicit de xp̄o. Qui mortē nostrā moriendo destruxit: ꝛ vitā resurgēdo reparauit. ¶ Sed cū hoies quotidie moriantur: nō videtur q̃ xps destruxit mortē. ¶ Dicimus q̃ xps destruxit mortē trib⁹ modis. Prio destruxit mortem. i. pctm̄ vt dictū est. Scdo destruxit mortem id est imperiū siue regnū mortis. qm̄ mors regnauit vsq; ad xp̄m. ante aduentū christi trahēs oēs hoies ad inferos quantūcūq; essent iusti. Tertio modo destruxit mortē: dū in gl̃ia immortalitat̄ resurrexit. ꝛ ita destruxit eā in se. in nobis etiā ia destruxit eā in spe. tēdē ire.

¶ Itē abrahe fcta ē ꝓmissio et de christo nasciturο de semine eius: et de eterna hereditate. Tibi dabo terrā fluētē lac et mel. Probat̄ ergo q̃ abrahā meruit eternā hereditatē. qm̄ si aliq̃s seruiat regi tpali ꝓ bono tēporali meret̄ bonū tpale. g̃ multo fortius si aliq̃s seruiat regi eterno: ꝓ bono eterno sibi ꝓmisso meretur illō. sed abrahā seruiuit deo ꝓ hereditate sibi ꝓmissa: g̃ meruit illā.

¶ Preterea. Caritas ē supra tpus sicut dicit Aug. ergo et eius meritum est supra tpus. ergo debet remūerari ꝓmio qđ sit supra tpus. ꝛ ita abrahā meruit illā hereditatem eternā. qr ꝓpter caritatē dicit̄ de ecclesia q̃ fūdata est supra mūdum. vñ in psal. Qui ipse sup maria fundauit eā. ꝛc̄. ¶ Itē quātūcūq; est bona caritas modo: tātū bona fuit in tpe abrahe: g̃ quātūcūq; est modo pciosa: tm̄ fuit preciosa in tpe abrahe. sed modo est meritoria vite eterne: ergo ꝛ tūc ꝛ ita abrahā meruit vitā eternā padisi: ꝛ ita abraham meruit intrare paradisum: ergo meruit apertionē ianue paradisi: nō ergo oportuit q̃ xps pro morte sua mereret illā. ꝛ ita videt q̃ xps ꝓ nichilo sit passus qm̄ sine morte ei⁹ intrasset hoies paradisum. ¶ Preterea. si abrahā meruit introitū paradisi: ergo meruit introitū paradisi cōtinuo

Tertio.

Quarto.

Solutio.

Exemplum Abraham meruit heditatē quaz non potuit ex se obtinē

Iterum aī.

In oppm̄.

¶ Cōtra xps nō habuit maiorē cognitionem de deo post resurrectionē q̃m̄ ante. nec maiorē charitatē. ꝛ sic de alijs ꝛtutibus. g̃ nō habuit maiores ꝛtutes post q̃s aī. ergo nō fuit beatior q̃m̄ ante.

Solutio. ¶ Ad cōcedim⁹ hac rōne. qm̄ btūdo ꝓprie ꝓsistit in ꝛtutibus. vñ patet q̃ hec ē fla: btūdo eterna ꝓsistit in stola aīe ꝛ stola corpis. immo cōsistit in stola aīe. qm̄ sola aīa cognoscit: diligit: fruit deo. qđ est esse beatū.

Ad primū. Ad scām. ¶ Ad scām dicim⁹ q̃ hec est falsa: felicitati xp̄i aī passionē fuit admixta miseria. vt intelligat̄ de ꝛa miseria. qm̄ sicut vera btūdo consistit in virtutibus: sic vera

miseria consistit in peccato. Aſi beatitudo christi quā habuit ante passionē nō habuit aliq̄d ad mi
tum de suo cōtrario. qſi passibilitas: mortalitas:
pauptas nō ſūt vere miserie. et ſi dicaſ miserie:
nō tamē habent ꝓtrarietatē ad verā btitudinem
Alia q̄stio incidens. que est in aia: licet habeant ꝓtrarietatē ad btitu
dinē que est in corpore. ¶ Itē querit vtrum post
resurrectionē habuerit xps maiorē coronā q̄ an
Aſ q non. te meruerit. ¶ Probatio q nō. qſi christus cum
moriebaſ habebat maximā charitatē quātācūq;
poterat ei dare deus: ergo ea meruit maximū p̄
miū. sed nō potuit habere maius premiū q̄ maxi
In oppm. mum. ergo post resurrectionem nō habuit maius
premiū q̄ ante meruerat. ¶ Cōtra. Deus semp
remunerat supra meritū: z punit citra ꝑdignū: er
go maiori p̄mio remūerauit christū q̄ meruisset.
qſi Uniuerse vie dñi mia z ꝓitas. In premio xp̄i
apta est iusticia. q; illud meruit. sed in quo sit mi
sericordia nō videſ nisi remunerauerit ipsū supra
Secundo. meritū. ¶ Preterea ūr in euāg. Mensurā bonaz
z confertā z coagitatā supefluentē dabūt in sinū
vestrū. Si ergo christo data est mensura supefflu
ens: ergo datū ē ei maꝰ premiū q̄ meruit. ¶ So
Solutio. lutio. Christus inter hoies est exēpte excellētie.
qſi ab instāti cōceptiōis data sunt eis carismata
nō ad mensurā. vnde nō tenet illa regula in chri
sto: deus remunerat supra meritū. qſi meritū ei⁹
fuit dignū premio maximo: ꝓpter maximā carita
tem quā habuit. et in premio christi fuit mia non
Per hoc ad rationes. q̄tū ad essentiā premij sed q̄tū ad fundamentum
premij eodē modo nō q̄tū ad eēntiam premij sed
q̄tū ad fundamētū fuit in ipso supefluentia: qſi
data est ei gratia supra mensuram.

¶ De effectu meriti. Capitulum. 8.

Prima q̄o Aſ q sic p augustinū. ꝓtra sc̄am ptē illius aucto.

Icto de merito christi: dicendū ē de ef
fectu meriti. scz de redēptiōe gñis hūa
ni. z querit vtrū alio modo potuit redi
mi genus hūanū: q̄ per mortē filij dei.
Uideſ q sic. qſi dicit Augu. q aliꝰ modus nostre
liberatiōis fuit deo possibilis: sed nullus nre mi
serie sanande fuit cōpetentior. ¶ Cōtra. Deꝰ po
tuit sola volūtate sua nobis ꝓferre imortalitatē z
eternā salutē: ergo pro nostra salute nō oportuit
filiū dei cōtumelias pati/crucifigi/ z iudeos exe
cari. maximas ergo expensas fecit deus p libera
tione nostra: z sine oibus expensis potuit nos li
berare. qſi sola voluntate. ergo alius modus nre
Solutio. liberatiōis fuit cōpetentior. ¶ Solutio. Hec vl
Ad hanc ra tima argumētatio non valet. qſi si sola voluntate
tionem. nos liberasset: euacuatū esset libeꝝ arbitriū siue
Augustinꝰ meritū liberi arbitrij. Dicit enī aug. in lib. de ꝑ
religiōe. q meliores iudicaret deus seruos suos:
si liberaliter eidē seruirent. per hoc enī magꝭ pla
cet dño seruus: z seruus magis gaudet in premio
z securius Inde ē q dñs noluit saluare hoiez nisi
saluo merito liberi arbitrij. nō potuit cōpetenti⁹
liberare hoiem q̄ sic. qſi nō potuit liberū arbitri
De excellē tia incarna tionis. um magis accedere ad suū amorē q̄ per incarna
tionem et mortē filij sui. sicut ipsemet vt Maiorē
caritatē nemo habet. z̄. maiorē charitatē. i. ma
ius signū dilectionis. Non enī alia via pōt amor
Alia causa. magis allici: q̄ per signū dilectionis. ¶ Preter
ea. Ideo nullus alius fuit cōpetentior: q; nullus
morbus cōperēt⁹ curaſ q̄ per suū ꝓtrariū. opor
tuit enī q sicut purus homo voluit ascendere ad
excelsa dei per supbiā suā: ita purus et verus deꝰ
descēderet vsq; ad infima hoiꝭ scz vsq; ad mortez
crucis. z sic per ꝓtrariū facta est ꝑfectio curatio
nis humane. ¶ Aliꝭ dicūt q nullo modo alio po
tuit redimi genus hūanū q̄ per mortē filij dei. et
hoc volūt dicere q deꝰ ꝓmisit p prophetas z per
adā qui hoc vidit in extaſi q deus p mortem filij
sui liberaret genus humanū. Iꝭ iustū erat q ꝓmis
sum impleret: ergo iustū ex ꝓmissiōe q filius dei
morereſ p hoiē. sed deꝰ qui est sūma iusticia non
pōt negare seipm q̄n faciat q iustū est. ergo neces
sariū fuit a principio cōmissionis q filiꝰ dei more
retur. ergo genꝰ hūanū aliter non potuit redimi
vel liberari nisi per mortē filij dei. Quod ꝓcedūt
quidā z exponūt verba Augustini sic. Aliꝰ mo
dus nr̄e liberationis fuit possibilis deo. i. non de
impotētia fuit q aliter nō potuit liberare: sed de
ꝓmissiōe. quasi diceret Aug. si respiciam⁹ ad pu
ram potētiā dei: alius modus fuit possibilis deo:
scz q̄tum ad potentiā purā. sed ꝓpter ꝓmissionē
que iam facta erat: necessariū erat filium dei esse
passurū: z sic redimendū genus hūanū. Dicit igi
tur Aug. de deo q̄ per se nō verū erat sed per ac
cidens scz per promissionē q̄ facta erat simplici
ter nō fuit alius modꝰ possibilis deo nostre libe
ratiōis vel redēptionis. ¶ Sed hec opinio sustī
nerī nō pōt. qſi ꝑm hoc sequereſ q oīa q̄cūq; pro
misit deus de necessitate essent futura: et q oīa q̄
predixit necessario essent futura. qſi eius ꝓmitte
re nichil aliud est q̄ predicere. ¶ Ad hoc dicim⁹
q si verbū ꝓmittendi importet obligationē verū
est quod dicit scz q iustū erat deo implere ꝓmis
sum. sed ꝑm hoc deus nunq̄ promisit filiū suū na
sciturū vel moriturū. qſi non obligauit se ad hoc
Si ꝯo verbū ꝓmittendi importat simpliciter bo
ni ꝓdestinationē sine obligatione: tūc falsa ē hec.
iustū erat q deus impleret ꝓmissū: imo misericor
die erat q impleret bonū q̄ predixerat. deꝰ enī
preuidet res ꝓut sunt future siue necessitate siue
in contingentia in qua sūt future. z eodē modo p̄
dicit bona futura. Et cū p̄dicit bona futura nō iō
se obligat. sicut homo cū predicit se daturū aliq̄d
alicui: non tñ intendit se obligare. nec talis ꝓmis
sio si debeat dici promissio est obligatoria. z ita nō
fuit necessariū post talē ꝓmissionem filiū dei esse
incarnandū vel moriturū. Item sup illud apostо
li ad Hebr. Dicebat eū propter quē oīa z̄c. dicit
Aug. Nisi xps morereſ: homo nō redimereſ. znō
redemptus piet. Q̄ si esset frustra fctā fuissent
oīa. ad idē falsa etiā esset p̄destinatio de filiis ad
ducēdis. sed impossibile erat q falsa esset predesti
natio dei: z q frustra facta essent oīa: ergo impos
sibile erat q filius dei nō morereſ. siue xps non
morereſ. ergo necessariū erat christū esse moritu
rum. z ita nō fuit alius modus nostre liberatiōis
deo possibilis. ¶ Ad hoc dicunt quidā q hec di
ctio redimeretur. dupliciter potest sumi large: vt
idem sit redimere q liberare. stricte: vt idē sit re
dimere q liberare cum solutione iusti precij. In

alia opinio

ꝓbatio.

Cōcedunt quidam.

Cōtra hāc opinionem arguitur.

Solutio.

Solutio. Fz aliquos.

prima significatione est hec falsa: si christus non
morereſ tur homo non redimeretur. quoniā aliter
potuit redimi. i. liberari. Sed in secunda signifi
Nota dilī genter. catione est vera. qſi nullum fuit aliud precium vl
satisfactio p peccato humani generis nisi mors
filij dei: z sic oportet sumi in auctoritate apostoli
Cōtra hoc arguitur. ¶ Sed secundum hoc videtur esse falsum quod
sequitur in eadē auctoritate. s. et non redemptus
periret. qſi aliter potuit liberari q̄ per redēptio
nem. quoniam sola voluntate dei potuit liberari
Secundo. sine omni satisfactione vel precij solutiōe. ¶ Itē
videtur impossibile quod sequitur in eadē aucto
ritate: q falsa esset predestinatio de filiis ad quaz
Solutio. impossibile est q p̄destinatio dei sit falsa. ¶ So
lutio. Cū dicitur hō redēptus non periret. subin
telligitur repeti hec dictio si. sub hoc sensu. si ho
mo nō esset redemptus periret. si ergo hec dictio
redēptus intelligitur large: vera est. siue hec dic
Exēplum. tio si. teneatur consecutiue siue adiunctiue. si ve
ro stricte falsa est secūdū q hec dictio si. teneatur
consecutiue. Si autē tenetur adiunctiue vera ē.
sicut si diceretur alicui demonstrata via periculo
sa. si vadis per istam viā interficeris a latronib⁹.
quasi diceret. vir contigisset hoiem saluari nisi p
mortē filij dei. qſi nullus alius modus nostre libe
Ad vltimū rationis potuit esse ita efficax sicut mors filij dei.
¶ Ad vltimo obiectum dicim⁹ q impossibile erat
q p̄destinatio dei esset falsa: sed auctoritas est in
telligenda sic. falsa esset predestinatio de filio si.
ad. i. falsum esset illud quod predestinatū erat ab
eterno de filio a. quoniaz predestinatuz erat q p
mortem et resurrectionē filij dei adducerentur a
primogenito filio dei oēs filij dei in vnā ecclesiā
triumphantē. et loquitur apſus sicut ꝓpheta qui
Dictum ambrosij. dicit Utinā non haberem spiritum z mendacium
loquerer: vt illud q ego loquor esset falsum: z nō
loquerer aliud a spiritu sancto. Cōsimiliter rñdē
dum ad auctoritatem Ambrosij super illuz locuz
ad Hebreos. et ideo noui testamēti est mediator.
z̄c. vbi dicit q tantum fuit pctm̄ nostrū vt saluari
non possemus nisi vnigenitus filius dei morereſ
pro nobis debitoribus mortis. quasi diceret. non
fuit alia via ita facilis et secura nostre saluti sicut
per mortem filij dei. magna enī securitas est ha
bere tantū ducem in via huius mundi. Item dic
tum est q nullus alius modꝰ fuit cōpetentior nо
Tres cause stre miserie sanande q̄ p mortem filij dei. et assig
nande sunt su p hoc tres cause. ¶ Prima est me
ritum liberi arbitrij. Secūda est modus sanandi
per contrarietatem. Tercia causa est quia voluit
nos ita liberare vt per talē moduz nos instrueret
et informaret in hoc q magis diligeremus vince
Augustinꝰ re per iusticiā q̄ per potentiam. vñ Aug. loquēs
de xpo dicit ꝓtius omisit quod potuit: vt ostēde
ret quod oportuit. omisit enī potentiam: vt osten
deret iusticiā. Quomodo autez per iusticiā vicit
Augustinꝰ xps diabolū ostendit aug. dicēs. q; diabolus mi
sit manū in illū in quo nichil iuris hēbat: iustum
fuit vt amitteret illos in quibus aliquid iuris ha
ꝓtra ista aſ bere videbatur. ¶ Sed ꝓtra. Diabolus misit ma
num in hieremiam in quo nihil iuris habebat: qſi
sanctificatus fuit in vtero. ergo per hoc q misit
manū in hieremiā debuit amittē oēs alios hoies
q̄ p mortē hieremie potuit liberari gen⁹ hūanuz
¶ Forte dicet q iz hieremias fuerit sctificat⁹ in vtero: non tñ penitus fuit mundatus ab origina
li q̄nia fuit debitor pene pro originali: vnde descē
dit ad inferos. et ideo diabolus aliquid iuris ha
bebat in eo: qſi non erat immunis penitus a pctō
¶ Sed cōtra. Constat q dñs potuit creare ali- Ꝓtra hāc aſ
quē nouū hominem sicut creauit adam immunez
ab omni peccato. et debito peccati. q̄si diabol⁹
misisset manum in talē hominem in quo nichil iu
ris habuisset amisisset omnes illos in quibus ali
quid iuris habere videbatur. ergo per talem ho
minē potuit genus humanum liberare. et ita vi
detur q alius modus fuit competentior nostre li- Solutio.
berationi ¶ Solutio. Re vera per mortem hiere
mie non potuit dñs liberare genus humanū. qſi
licet non haberet originale: tamē debitor erat pe
ne p originali. s. descensus ad inferos. sicut beat⁹
Johannes baptista sanctificatus in vtero dixit. Exponit di
Ego a te debeo baptizari. i. a peccato originali ctū iohis.
penitus mundari. Et ſi dominus creasset nouum
hominem per illum non potuit redimere genꝰ hu
manū. qſi non esset sufficies premiū: nec curatio
facta esset per cōtrariū. quorū vtrumq; fuit i xpo
Nota ſi si dominus curasset genus humanum sola vo
luntate: non fecisset iniuriam diabolo. quoniā dia
bolus non erat nisi custos carceris et detinebat
iniuste hominē q̄tum in se erat. tamen homo de
tinebatur iuste a diabolo. Tamen manēte dei de
creto non poterat deus liberare genus humanū
nisi per mortem filij sui. qſi ex quo primus homo
peccauit: decreuit deus pater q nullus homo de
cetero intraret paradisum nisi ꝓius satisfactum
esset ei de illo peccato. quod non potuit fieri nisi
per mortem filij dei. cū enim adam esset reus le
se maiestatis. per hoc q voluit rapere diuinitatē
commisso eius: dānata fuit eius posteritas tota:
siue totum genus humanū. Totius autē generis Necessitas
humani non potuit esse sufficiens precium: nisi ho- mortꝭ xp̄i.
mo qui valeret omnes hoies: et cuius humilitas
tantum placeret deo in contrario: q̄tum displi
cuerat ei superbia primi parentis. et talis non po
tuit esse nisi homo deus. vt patz ex predictis. Aſi
Aplꝰ dicit q christus sustulit de medio cyrogra Paulus.
phū. i. memoriā decreti dei affligens illud cru- Ysaias.
ci: vt non de cetero iudicetur homo scōm cirogra
phū qui deletus est per mortem filij dei. vñ Isa.
dicit de christo. Disciplina pacis super eum et li
uore eius sanati sumus. Tñ diabolus manum po
suisset in hoiez nouum in nouitate. de quo dictuz
est. Justū fuisset vt amitteret illos in quibus. z̄c. Nota bene
Justum dico fuisset q̄tum ad diabolum cuius lō
ga prescriptio vel quasi prescriptio rupta fuisset
merito per tale factum. sed non fuisset iustum q̄
tum ad deum cui oportebat satisfieri. ¶ Sed cō- Ꝓtra ista aſ
tra. Diuina iusticia exigebat q satisfaceret p pec
cato primi parentis: sed non poterat satisfieri nisi
per mortem filij dei: ergo necessarium erat filiuz
dei esse moriturum. ¶ Item super illud apli ad Secūdo p
Ro. Sicut per vnius homis inobedientiā multi augustinuz
sunt peccatores constituti: ita per vnius homis

obedientiam multi sunt iusti constituti. dicit. Augus. Nota ꝙ non ait per vnius dei vel verbi: sed per vnius hois obedientiaꝫ. Ne putes antiquos solo verbo dei. i. solius verbi fide, sine fide: incarnationis liberari: sine qua nec moderni nec ātiqui liberari potuerūt. Illa enī fides est sana qua credimus nullū hoīem siue maioris siue paruule etatis liberari a cōtagione mortis antique ꝛ obligatione pcti qō contraxit a prima natiuitate: nisi p vnum mediatorē dei ꝛ hoīm ihesū xp̄m. sed necessarium erat genꝰ hūanū liberari. aliter enī frustra facta essent oīa ꝙ necessariū erat ipm liberari per fidē incarnatiōis et passionis ꝛ per hoīem mediatorē. ergo necessariū erat filiū dei esse incarnādū et morituꝝ. ¶ Solutio. Dicimꝰ ad primū ꝙ diuina iusticia exigebat ꝙ iuste liberaretur genꝰ hūanum: nō quia exigeret ad hoc ex necessitate satisfactionem ꝛ simpliciter: sed ad hoc vt melius/leuius/dulcius/cōpetentius liberaretur. nihil em̄ ita dulce est sicut audire ꝙ xp̄s filius dei passus est et mortuꝰ p redēptione gn̄is hūani. Tanta ꝛ pena sine miseria quā passus est filiꝰ dei pro emēda fuit de iusticia: non ex iusticia hoc necessitate exigēte sicut dictū est. sed exigente hoc vt ꝓpetentius fieret liberatio gn̄is hūani. ¶ Ad scōm obiectū dicimꝰ ꝙ Aug. loqtur cū quadā suppositiōe. cū ei ōt ꝙ nullus vnq̄ potuit saluari sine fide incarnationis et mediatoꝛ dei ꝛ hoīm. hoc dicit cū hoc supposito ꝙ filius dei eēt incarnādus. quod quidē verum erat: sed nō necessariū. Itē dictū est ꝙ deꝰ redemit nos per iusticiā: non per potēriam. ¶ Sed contra. Aplꝰ dicit Hō ex opibꝰ iusticie q̄ fecimꝰ nos: sed m̄ suā miam saluos nos fecit. ꝙ deus saluos nos fecit p miam: nō per iusticiā. ¶ Solutio Non per iusticiā nr̄am fecit nos saluos: sed per iusticiam xp̄i. i. non p meritū nr̄m sed p meritū xp̄i. quod meritum xp̄i fuit iusticia q̄tum in se sed mia q̄tum ad nos. vnde circūspecte dicit aplus Non ex operibus iusticie q̄ fecimꝰ nos: sed q̄ fecit xp̄s. Et notāduꝫ ꝙ cuꝫ tres assignauerimꝰ causas quare deus voluit liberare genus hūanum per mortē filij sui: cum alio modo posset liberare. alias tres causas superaddimus. Prima est. vt sicut ipe fuit creator gn̄is humanitatis ipse eēt recreator. et redemptor. vt omnes gratie ad ipm retorq̄rentur: ꝛ flumina gr̄arum ad locum vnde exierāt reuerterent. Unde ipe dicit per Isaiaꝫ Ego te feci ꝛ ego ferā. quasi diceret. ego te creaui et ego te p passionem recreabo. vñ ipe iterū dicit p Isai. Gl̄iam meam alteri non dabo. qō faceret si alius esset redēptor ad quē referētur gr̄e liberatiōis. Scōa causa est. vt q̄ potēs fuit ꝓditor infūdere x̄tus pcti ꝛ mortis: tā potēs eēt redēptor infūdere gr̄am vnificātē. qō nō potuit eē nisi eēt deus. vñ aplꝰ Sicut in adam omnes moriūtur: ita in xp̄o omnes viuificabuntur. Tertia causa est qꝛ deus prima creatione fuit in vera possessione gn̄eris hūani. ꝙ possessionem illā quā amiserat per pctm̄ recuperaret: quiēs fuit vt propriuꝫ pciū daret p qō redimeret suā possessionē. vt esset redēptor. i. iterū ēptor. i. iterem p emptionē possessor. ¶ Itē dñs potuit p aliquē hoīem innocentē de nouo creatū liberare

Solutio ad primū.

Ad scōm.

Ponit hic alias tres causas.

Ysaias.

Scōa cā.

Paulus.

Tertia cā.

Itez cōtra dicta af.

Solutio.

gen⁹ hūanū: et si nō redimere et si placuisset ei. et sic ꝛ alio modo potuit liberare nos q̄ per mortez nlij dei. Iste ꝙ modꝰ quo nos liberauit: aut ē melior illo/aut eque bonus/aut minus bonꝰ. Si melior et potuit alio modo liberare. ꝙ potuit dimittere mai⁹ bonū pro min⁹ bono. sed hoc est op⁹ stulticie et malicie: sꝛ dimittere maius bonū pro minus bono. ꝙ non potuit cadere in deū. Si minus bonū ꝛ ipse dimisit illud. ꝙ dimisit maius bonū. p minus bono: ergo nō est optimꝰ nec optime agēs et hoc est falsum. Si autē eque bonꝰ: et vtroq̄ potuit nos liberare. ꝙ non fuit maior ratio quare potius liberauit nos isto modo q̄ alio modo. vel si fuit aliqua rō ille modus fuit rationabilior et ꝓpetentior. et ita melior. qō ꝓnegatū est. ¶ Solutio Iste modus quo nos liberauit fuit melior oī alio modo. ꝛ hec est duplex: deꝰ potuit dimittere maius bonū pro minus bono. si intelligiē coniūctum falsa est. q̄m impossibile ē hoc totū ꝙ deus dimittat maius bonū pro minus bono. omni extrinseca ratiōe remota. si aūt intelligat diuisim: ita ꝙ hec dictio potuit respiciat subiectū sine accidētevera est. q̄m potuit dimittere hoc pro illo. sed si hoc faceret nō illud eēt melꝰ. ¶ Itē dñs redemit nos a diabalo: ꝙ per pciū datū diabolo. ꝛ dedit se pciū: ꝙ dedit se diabolo. ¶ Solutio. Hec argumētatio nō valet. dñs redemit nos per pciū datuꝫ diabolo: ꝙ dedit pciū diabolo. et ēibi fallacia fm cōseq̄ns. q̄m fit ibi ꝓcessus a suptori ad inferi⁹ affirmando. qꝛ redimere ꝓcio dato supius est dare pciū diabolo. q̄m diabolus detinuit homies in carcere tanq̄ custos. custodi autem carceris non solūtur pciū: sed dño carceris. deus ei est dñs inferni: et ita pciū illud dandū erat et reddēdū deo pri. Ex hoc ptz ꝙ deꝰ destruxit regnū diabo li. qō dupliciter pōt intelligi. regnū diaboli. i. dominium eius destruxit. q̄m ante passionē xp̄i diabolus trahebat ad inferos oēs hoies etiā bonos quod dñium dñs abstulit ei. tū dñium illud erat ex permissione dei: nec erat verus dñs nisi vsurpatiue. Alio etiā modo dñabat diabolus mundo q̄m plures erāt demoniaci āte aduentū xp̄i q̄ modo sint Et ideo dr diabolus habuisse duas manꝰ. manū attrahentē qua trahebat oēs ad inferos. q̄ amputata est ei q̄tū ad bonos. ꝛ manū flagellantem q̄ debilitata est. q̄m non hz tantā ptātē intrādi in corpa hoīm ꝛ eos vexandi sicut solebat. vexat tū bonos ad exercitiū vt prius. scō modo dr regnum diaboli destruxisse. i. pctm̄.

Tertio per augustinū.

Quarto.

Solutio. Hec est duplex.

Iterum af.

Solutio.

Falla q̄nt.

De⁹ destruxit regnum diaboli qō ē duplex.

Duplex ma nꝰ diaboli.

¶ De statu xp̄i in triduo. Cap. 9.

Vltimo queritur. de statu xp̄i in triduo. ꝛ primo vtrū christus fuerit hō. scō quomodo intelligēdum sit ꝙ xp̄us fuit totꝰ in sepulchro: sed nō totꝰ. tertio vtrū concedēda sit hec ꝓpositio Jesus est hō. quarto vtrū christꝰ fuerit tūc redēptor/vel mediator/vel hostium. ¶ Q; christus fuerit hō tunc. ꝓbatur qa de xp̄o dr Tu es sacerdos in eternum. ꝙ nunq̄ desijt esse sacerdos: ꝙ in morte non desijt esse sacerdos: ergo in illo triduo fuit sacerdos. sed nō fuit sacerdos nisi q̄m ꝙ hō. ꝙ in illo triduo fuit hō. ¶ Item Scō ꝓ da Joh. Dama. dicit anathema sit qui dixerit filiuꝫ masculum

Pria q̄stio.

Af ꝙ sic.

Scō ꝓ da masculum.

dei ex quo semel assumpsit hoīem deposuisse hoīnem. i. hūanā naturā. ꝙ in illo triduo erat vnitus hūane nature: ꝙ in illo triduo fuit hō. ¶ Itē Aug. Talis fuit illa susceptio que deū faceret hoīem: ꝛ hoīem deū. ſz illa susceptio fuit in illo triduo. q̄m ex quo semel assumpsit hoīem nūq̄ deposuit. sed illa susceptio tūc fecit eum hoīem: ꝙ tunc fuit hō. Item notandū ꝙ in christo fuerunt tres vniones. vna ipsius ad carnem. ꝛ ecōuerso. q̄ pro vna habētur. Scōa ē vnio ipius ad aiam. ꝛ ecōuerso. q̄ similiter habētur pro vna. Tertia aīe ad corpus et ecōuerso. Due prime non desierunt esse in morte filij dei: sed tm̄ tertia. q̄m mors nō facit nisi dissolutionē corpis ab aīa. ꝛ ecōuerso. ¶ Inde sic. Unio filij dei ad aiaꝫ añ mortē faciebat ipm rōnalē rōnalitate creata: qꝛ nō potuit dici ꝙ alia vnio hoc faceret vel ad hoc opareꝝ q̄m vnio xp̄i ad corp⁹ nō faciebat ꝙ eēt rōnalis rōnalitate creata: nec opabatur ad hoc. q̄m oppositā species nō coopaꝝ ad eē oppositē nature. Relinqtur ergo ꝙ vnio filij dei ad aiam faciebat ipm rōnalē rōnalitate creata. ſz illa vnio fuit in triduo: ꝙ filiꝰ dei in triduo fuit rōnalis rationalitate creata. ¶ Q̄ quidā ꝓcedunt hac rōne. q̄ ipsi etiā volunt ꝓbare hoc modo. q̄m filius dei in triduo erat ꝓiunctus aīe. ꝗvt parti: vel vt habens eius naturā. non em̄ videt posse intelligi alius modus ꝓiunctiōis. sed non erat cōiunctus anime vt parti: ꝙ vt habens eius naturā. ergo tunc erat rōnalis rōnalitate creata. ¶ Itez verū est ꝙ filiꝰ dei descēdit ad inferos i illo triduo sed ille descensus fuit accidētalis ꝓprietas aīe. ꝙ accidentalis ꝓprietas aīe tunc infuit filio dei. ꝙ est substantialis. q̄m accidētalis nō ineſt: nisi per substantialem. ¶ Similiter accidentalis ꝓprietas corporis tūc infuit filio dei. q̄m filiꝰ dei iacuit tūc in sepulchro. ꝙ ꝛ substātialis ꝓprietas corpis tūc infuit ei. ¶ Itē hec differētia rōnale ꝑdicatur de filio dei in triduo. sed oīs differētia quertit cū aliquo gn̄e vel specie: ꝙ hec differētia rōnale quertit cū aliq̄ gn̄e vel specie. hoc genꝰ substātia ꝑdicat de xp̄o in illo triduo. Sed ostat ꝙ nulla substātia est rōnalis nisi angelus vel aīa. vel hō. ꝙ hec spēs angelus vel hec spēs hō. vel aīa ꝑdicatur tunc de xp̄o. sed ostat ꝙ nec angelꝰ nec aīa. ꝙ hō tunc predicatur de xp̄o. ꝙ tunc erat hō. ¶ Solutio. Scōz duas primas opiones de hoīe assūpto nullo modo dicēdū est. ꝙ xp̄s in triduū fuit hō. q̄m hoc nomē hō ꝛ illos ꝑdicabat speciē primi predicati: sed tm̄ habitū quo vestitus erat xp̄s corpore ꝛ aīa. quasi indumēto: quodam: vt appareret visibilis hoībus siue modo. hec autem opinio improbata est supra fm veritatē: cum xp̄s fuerit et adhuc sit homo ostans ex corpore ꝛ anima. facta dissolutione corpis ab aīa p mortem. xp̄us non fuit homo in illo triduo. ¶ Ad primuz Quō xp̄us sit sacerdos in eternum. q̄ eius sacerdotio nunq̄ succedet aliud sacerdotiū. sicut sacerdotio leui successit sacerdotium xp̄i. q̄m sacerdotiuz xp̄i spūale debet durare in eternū ſz sacerdotiū leui carnale nō debuit durare nisi ad tēpꝰ. tū pōt dici ꝙ sacerdotiū xp̄i māsit in apostolis in triduo et xp̄s fuit sacerdos: tūc in membris ꝛ non in se sed modo est sacerdos in se et in membris: et sic erit vsq̄ in finem mundi. Ad auctori. Johan. Damascen. dicimus ꝙ sic est intelligenda. Deposuisse hominem. i. humanaz naturam. i. carnē et aīam. fuit enim in triduo vnitus humane nature. i. corpori ꝛ aīe: sed nō hūanitati. quia tunc non habuit hūanitatē. i. naturaz hominis: qua hō ē hō. ¶ Ad auctoritatē aug. Dicimꝰ ꝙ augustinus loqtur non cū ꝓcisiōe. q̄m illa susceptio qua filius dei suscepit corpus et animā non fuit precisa causa qua filius dei factꝰ est homo. ſz illa susceptio. i. ille prime vniones filij dei ad corpus ꝛ aīam cū tertia vnione q̄ est aīe ad corpꝰ fuit precisa causa quare filiꝰ dei esset hō. susceptio. ꝙ illa non sola: sed cum vnione corporis ad aīam fecit filium dei hominē. ¶ Ad sequēs obiectuz. dicimus ꝙ reuera filiꝰ dei in triduo fuit cōiunctus anime: tamē nō habuit naturā aīe nec fuit rōnalitate creata. q̄m i triduo nulla ei infuit forma creata. siue substantialis siue accidentalis. cum enim erat em̄ hō ante mortē nō habuit aliā formā creatam: nisi inquantū erat hō ꝛ ideo ea sola q̄ fecerūt ipm hoīem fecerunt: ꝙ haberet formam creatā: ꝛ ideo vnio qua filius dei erat vnitus aīe non faciebat ꝙ ei esset rōnalitas creata. sed alie due vniones cooperabātur ad hoc: qꝛ eoīpo cooperabant ad hoc ꝙ esset hō. ¶ Ad illud qō obicit: ꝙ filius dei fuit tunc coniunctus aīe quod ex illa ꝛ ex illis duabus factū est: vt filius ita aut hō et oīs ꝓprietas illius hois esset ꝓprietas filij dei: vt dictuz est superius. Sed si hoc q̄ritur vnde hoc sꝛ ꝙ hu iusmodi vniones talē effectū habeāt Dicimꝰ ꝙ hec non est q̄stio in theologia. qꝛ est principiū i theologia: sicut dictū ē in q̄stiōe de incarnatiōe. ¶ Ad sequens obiectum dicimꝰ ꝙ cū dr christus descēdit ad inferos. xp̄s in sepulchro. omnes hmōi ꝓpositiōes synodochice sunt quia attribuitur filio dei qō est nō partiū. q̄ tunc essent: ſz q̄ fuerant prius et future erant eius partes.

Alliter pōt dici.

Ad damascenum.

Ad augusti num.

Ad aliud.

Ad aliud.

Nō est q̄rēda ratio.

Ad aliud.

¶ De auctoritate qua dr ꝙ xp̄s fuit totꝰ in sepulchro et non totus.

¶ Scōa questio huius capituli.

Queritur de auctoritate Johan. Dama. Dicit em̄ ꝙ xp̄us in triduo totꝰ fuit in sepulchro. sed nō totū. totꝰ in inferno. sed non totū. ¶ Cōtra. Totus xp̄us fuit in sepulcho in triduo: ꝙ q̄ꝫ eiꝰ pars fuit in sepulchro quod falsuz est. q̄m tunc fuit in inferno. Cū em̄ dr totus xp̄s fuit i sepulchro in triduo hec dictio totus est dictio distributiua ptiū: ꝙ si xp̄s tūc totꝰ fuit i sepulchro totꝰ in inferno q̄ꝫ eiꝰ pars tūc fuit in sepulchro: ꝛ q̄ꝫ eiꝰ pars fuit i inferno. quorum vtrūq̄ falsum est ¶ Ad hoc dicēdū ꝙ fm Dama. hec dictio totꝰ cū sit masculini gn̄is ad pſonā ptinet. ſz hec dictio totū cū sit neutri gn̄is ad naturā ptinet fuit igit illa tota pſona tunc in sepulchro ꝛ in inferno. At hec dictio tota nō sit distributiua partiū: sed quasi partiū. qualis distributio sit ibi. omnia mea tua sunt: et tua mea sunt. Sia mea. i. potentia mea, sapiētia mea bonitas tua ē pſ. Ad

Utꝝ totus xp̄us fuit in sepulchro. cōtra dictū damasceni.

Solutio.

In johānē.

sic sit distributio vni⁹ in eius dē ppt diuersos effectus. Fuit igitur totus xp̃us in sepulchro. totus in inferno. i. totalis persona liter. qm̃ nichil erat illius psone p̃m q̃ p̃sona quod tunc nō eēt in sepulchro et in inferno: quia sc̃m hoc totus est vbiq̃. igitur xp̃s tunc totus in sepulchro totus i inferno sed non totũ. qm̃ non vtraq̃ eius natura tunc fuit in sepulchro nec in inferno. qm̃ hũana natura tũc non fuit tota in inferno vel in sepulchro. Per hoc patet solutio ad predictã obiectionẽ.

Per hoc ad rõnem.

¶ Utrum in triduo hec ppositio sit concedenda: Jesus est. Tertia q̃stio huj⁹ ca.

Af q̃ sic.

QUeritur vtrum posito q̃ sim⁹ in triduo hec propositio sit concedenda Jesus est. que probatur ita q̃m iesꝰ fuit ab eterno et erit ineternũ: ḡ iesus nō desijt eẽ in triduo ḡ iesus est in triduo. ḡ hec positio est cõcedenda Jn triduo iesus est. ¶ Preterea: suppositio iesu supponit filius dei. z econuerso: ergo quicq̃d q̃uenit iesu q̃uenit filio dei. et econuerso. Sz filio dei q̃uenit esse triduo: ergo iesu cõuenit eẽ in triduo: ergo iesus ẽ. Sz iesus nō est nisi iesus ḡ iesus est iesus i triduo: ḡ iesus est homo.

Secundo.

Solutio.

¶ Solutio. Dicim⁹ q̃ hec est falsa. Jn triduo iesus est: q̃ hoc nomen iesus est ppriꝰ nomẽ hois xp̃i: et importat eꝰ singularẽ hũanitatẽ. Hec aũt est dupler. iesus nō desijt eẽ. sicut hec. Hoc albũ nō desijt eẽ: posito q̃ sortes fuerit albꝰ z modo sit niger. qm̃ si hoc verbũ desijt respicit subiectũ sine forma vera ẽ. si autẽ respiciat subiectũ cũ forma falsa est. sicut hec ppositio. Mecalus musicꝰ corrũpetur cras vera est p̃m q̃ verbũ respicit subiectum cũ forma. si autẽ respiceret subiectum sine forma falsa eẽt.

Hec est duplex.

Patet ad primum.

¶ Ad sc̃m obiectũ dicim⁹ q̃ hec est falsa. Jn triduo supposito iesu supponit filius dei. z econuerso: q̃ cũ dico Jn triduo filiꝰ dei est: hec vox filius dei non supponit nisi p̃ iesu: q̃a non supponit ibi p̃o aliquo hoie. quia si supponeret p̃ aliquo hoie tñ verbo presentis tpis oporteret q̃ supponeret p̃o hoie q̃ est: sed extra triduum cum filius dei est homo est. z hec vera est: supposito tẽ su supponitur filius dei. et econuerso.

Ad sc̃m.

¶ Quod filius dei est in triduo.

Redẽptor capitur dupliciter.

STandũ est q̃ hec ppositio est vera. Jn triduo filius dei est redẽptor ḡnis humani: sc̃m q̃ hec dictio redẽptor notat auctoritatem redẽptionis. secundũ vero q̃ notat misterium redemptionis falsa est q̃. christꝰ nõ fuit redẽptor i. mister redẽptõis nisi sc̃z q̃ hõ secundum istas duas significatiões diuersimode potest terminari hec oõ. Fidelium deꝰ oim cõditor et redemptor. ꝛc. quia si primo modo intelligitur debet sic terminari. Per dominũ nostrũ iesuz xp̃m filium tuũ. ꝛc. Si autẽ secundo modo intelligatur debet sic ẽminari. Qui vivis et regnas. ꝛc. Hec autẽ propositio tantũmodo falsa fuit. Jn triduo christus est mediator: est ei duplex mediatio sc̃z mediatio substãtialis z mediatio accidẽtalis. Mediatio substãtialis est illa qua xp̃s est mediator ex duabus naturis. Una sc̃z quã habet cũ deo pfe. Alia quam habet cũ hoib⁹: propter qõ dr in Job. Non est qui vtrumq̃ possit

Illa oratio terminatur

Mediator.

Mediatio substãtialis

Job.

arguere. aut ponere in ambob⁹ manum nisi. sc̃lz christus qui posuit in ãbobus manũ q̃m manũ reconsiliationis posuit in ambob⁹. per hoc enim q̃ fuit deus homo germanitatem habuit cũ vtroq̃ extremorum. vnde ipse fuit conueniens mediator pacis inter deum z hominẽ. sicut consanguineus aliquorũ est cõueniens mediator pacis ĩter illos

Mediatio accidẽtalis

Mediatio accidẽtalis est illa que attenditur ex accidentalia ipius secũdũ q̃ hõ q̃m christus secũdum q̃ fuit iustus cõuenit cũ deo. secũdum q̃ mortalis et passibilis. conueniebat cũ hoie. quia ergo erat iust⁹ poterat arguere vtrũq̃ deũ ei quo dã modo arguit de nimis diuturna detẽtione hoinis in carcere. hoiem vero arguit de iniusticia. vñ posuit manũ recõsiliatiõis i vtrũq̃ et ita auctoritas illa Job potest intelligi de vtraq̃ mediatione

Ptra dicta.

¶ Sed contra. Si xp̃us per hoc q̃ fuit iustus et mortalis fuit mediator dei et hoim. eadẽ ratione Petrus vel quilibet alius sanctus: per hoc q̃ fuit iustus et mortalis fuit mediator dei et hominum.

af.

Solutio.

¶ Solutio. Dicim⁹ q̃ hoc intelligitur de iusticia perfecta quã habuit iustus xp̃us per cuiꝰ meritũ aperta est nobis ianua paradisi z intelligẽtia scripturarum sicut dicit Johan. in apocalipsi. Quia nemo fuit inuẽt⁹ dign⁹ qui aperiret librũ z solueret septẽ signacula eius nisi leo de tribu iuda et sc̃m hoc etiã dicitur xp̃s hostiuz. vñ Aug. super illud euangeliꝰ. Ego sum hostium. dicit. Alij sancti cetera noia ꝯmunicant cũ xp̃o. sed christꝰ sibi soli hoc nomen hostiũ retinuit. q̃m per ipm principaliter introimus in paradisum et aperitur nobis intellectus sacre scripture.

In apoca.

Augustinꝰ de hostio.

¶ Sz cõtra. Dicit in canticis de fidelibus. Si murus est edificem⁹ super eum ꝓpugnaculũ argenteũ. Si hostiũ est cõpingamus illud tabulis cedrinis. z ita sancti sunt hostium. Non ḡ solus xp̃s est hostiuz.

Ptra illõ auctoritatẽ p quã gustinꝰ ludit i cãticis

¶ Ad hoc Solutio ꝓz aliquos.

dixerunt quidã q̃ hostium dupliciter dicitur scilicet ipa apertura vel ꝓpactum ex asseribus: primo modo dicitur xp̃s hostiũ. sc̃o modo sancti dicũtur hostiũ: q̃m p̃ claues quas habẽt vl̃ per doctrinam quibusdã viã aperiunt: q̃ via est xp̃s: dicunt hostiũ: quibusdã vero claudunt.

Ptra hãc solutio videtur esse nulla. q̃ etiã sancti sunt in paradiso. ad minus exẽplo z ita sunt hostiũ sc̃m q̃ hostium dicitur apertura. etiã xp̃us quibusdã claudit quibusdã aperit viã que ipse est: z ita est hostium Secundũ q̃ hostium dr compactum ex asseribus

¶ Sed hec solutio videtur esse nulla. q̃ etiã sancti sunt in paradiso. ad minus exẽplo z ita sunt hostiũ sc̃m q̃ hostium dicitur apertura. etiã xp̃us quibusdã claudit quibusdã aperit viã que ipse est: z ita est hostium Secundũ q̃ hostium dr compactum ex asseribus

Opinio doctoris.

¶ Propter hoc dicim⁹ q̃ proprie xp̃s dicitur hostiũ. quia merito passiõis sue aput nobis ianuaz paradisi: z etiã aput nobis intelligẽtiã scripturarum: q̃ nullus alius hõ facere potuit. vt ostẽsum est in precedẽti questiõe: et ideo dicit bt̃us Aug. q̃ hoc nomẽ hostiũ sibi soli retinuit xp̃us: patet ḡ ex predictis: q̃ xp̃s in triduo non fuit mediator vl̃ hostium. quia vtrumq̃ istorum nominum formaz creatam importat.

Augustinꝰ

¶ De virtutibus. ¶ Sc̃ds tractatus.

DIcto de liberatiõe gn̄is hũani. s. de xp̃o dicendum est de his per q̃ liberat. s. de virtutibus de q̃bus hoc ordine agendũ

Primo questiones ꝓambulas ad virtutes tractabim⁹. Secundo quid ꝑtus et quis nũ

rus virtutum et que virtus in quavi anime sita sit Tertio de speciebus virtutũ per ordinem. Et primo de theologicis. Secũdo de donis spiritus sancti. Tertio de cardinalibus virtutibus et earum speciebus. Quarto questiones quib⁹ aperitur generalis natura virtutũ. Exequamur postea de preceptis decalogi. q̃bus opa virtutũ ꝓcipiuntur

¶ Inter q̃stiões preãbulas ad ꝑtutes. Primo de iustificatione ipij Sc̃do: vtrum aliquis mereatur primã gr̃am bonis operibus. Tertio ad quid valeant bona opa facta in mortali pctõ cũ nõ sint meritoria alicuius. Quarto natura boni inuestigabim⁹: ideo q̃ bonũ ponit i diffinitiõe ꝑtutis.

Notandũ. In iustificatione impij q̃ttuor requruntur.

¶ Notandũ: igit̃: q̃ in iustificatiõe ipij quattuor exigũtur. vt doctrinabilit solẽt dicere mgri. s. ifusio gratie: motus liberi arbitrij: ꝓtritio pctõrũ: remissio.

Primũ non meremur nec p̃cio meremur: q̃ nõ est motus vnde eo nõ meremur formaliter Sc̃m nõ meremur cũ alĩ⁹ motus nõ precedat ipm: sz eo meremur duo sequentia cũ sit motus gr̃e Tertiũ meremur z tertio meremur quartuz: sed quarto non meremur. q̃ nõ ẽ motus. ꝑm hãc assignationẽ infusio gr̃e precedit remissionẽ pctõrũ.

Opinio aliquorum.

¶ Fuerit tñ qui dicerent remissionẽ pctõrũ precedere infusionem gr̃e. et vtrũ hec sit verũ. Primo inuestigabimus. Sc̃o: vtrum remissio pctõrũ precedat motum liberi arbitrij. Tertio quid sit ille motus liberi arbitrij. vtrũ oporteat q̃ sit mot⁹ fidei an possit esse motus alteri⁹ ꝑtutis. Quarto q̃m remittitur pctm̃. aut q̃m ẽ. aut q̃m non ẽ. Quinto vltio vtruz hec argumẽtatio sit necessaria. Iste facit q̃ in se

Prima q̃stio.

est. ḡ deus dat ei gr̃am.

Af q̃ sic p ambrosium

¶ Sz remissio pctõz precedat infusionẽ gr̃e. probat auctoritatib⁹ et rõnibus. Ambrosiꝰ dicit. Egressus vicij virtutis opa tur ingressũ: ḡ remissio pctõrũ opatur infusionez gratie: ḡ est causa illius. ḡ naturaliter ꝑcedit gr̃e infusionẽ.

Sc̃o per hieremiaz.

¶ Item dñs Hiere. ꝓstitui te super gentes et regna: vt euellas z destruas z disp. et dissi. et edifices z plantes: z ita primo ẽ eradicare vicia q̃s plantare ꝑtutes. ḡ remissio pctõz ꝑcedit ifusionem gr̃e.

Tertio per boetium.

¶ Itẽ boeti⁹. q̃ serere vult granũ agro. primo liberat arua fructibus rõnib⁹ sic.

Prima rõ ad idem.

¶ Ignis calefaciẽs aquã primo expellit frigiditatẽ ab aq̃ in troducat caloreẽ. ḡ a simili Ignis spiritalis spũs sancti primo expellit frigiditatem pctĩ q̃ introducat calorẽ fidei spiritualẽ spei z caritatis: ergo remissio pctõrum ꝑcedit infu. gr̃e naturaliter.

Sc̃o rõ.

¶ Itẽ remissio pctõrũ facit hoiem mũdũ. gr̃a aũt facit dignũ vita eterna p̃ se et imediate. Sed eẽ mũdũ primo est naturaliter q̃ eẽ dignũ vita eterna: ḡ remissio peccatorũ precedit gr̃am. cũ effectus imediat⁹ precedat effectũ mediatũ

Tertia rõ.

¶ Itẽ si deꝰ vellet facere sucessiue ista duo remissionẽ pctõrũ z infusionẽ gratie. ex necessitate primo remitteret peccatũ q̃ infunderet gratiam. q̃ enĩ primo ipe infunderet gr̃am et post remitteret pctm̃ fieri nõ potest. quoniã sic faceret q̃ virt⁹ z pctm̃ mortale simul essent quod ipse nõ põt facere q̃: faceret cõtra se ipsum. restat igitur q̃ remissio pctõz precedit infusionẽ gr̃e naturaliter.

Quarta rõ.

¶ Itẽ indirecte infusio gr̃e naturaliter ꝑcedit remissionẽ pctõz. ḡ virtus naturaliter primo aduenit q̃ pctm̃ exeat. ḡ virtus z pctm̃ mortale simul sunt naturaliter. ḡ hõ naturaliter simul est dignus morte eterna z vita etiã. qõ est impossibile. restat. ḡ q̃ primũ est falsum. s. q̃ infusio gr̃e precedit remissionẽ pctõrũ.

In oppm

¶ Sed q̃ infusio gr̃e precedit remissionẽ pctõrũ probatur multipliciter. Dicit beatus petrꝰ Fide mundãs corda eorũ: ergo fides est causa mũdicie cordis: ergo est causa remissionis pctõrũ. ergo naturaliter eã ꝑcedit.

Secundo.

¶ Itẽ sol materialis p̃ illumiat aera naturaliter q̃ fuget tenebras illũinatio aeꝛ est causa quare fugẽtur tenebre. ergo a simili. Sol spũalis primo illuminat animã naturaliter q̃ ab ea fuget tenebras pcti. ḡ primo naturaliter infundit gr̃am q̃ est illuminare q̃ expellat pctm̃ z ita infusio gr̃e naturaliter precedit remissionẽ pctõrũ.

Tertio.

¶ Item gr̃a non potest expelli nisi per pctm̃. ergo ecõuerso pctm̃ non potest expelli nisi per gr̃az. ergo gr̃a expellit peccatũ. ergo gr̃a tanq̃ causa naturaliter precedit remissionẽ pctõrũ.

Quarto.

¶ Item gratia facit hoiez gratũ deo sed gratꝰ est hõ deo. nisi existat mundus z paratus seruire deo. ergo gr̃a facit mũdum et paratũ deo seruire. aliter nõ faceret deo gratũ ergo gr̃a precedit mundiciã. z ita remissionẽ peccatorũ.

Solutio.

¶ Q̃ concedim⁹ his rõnib⁹ et ideo notã dum ẽ q̃ aliud ẽ remissio pcti aliud desertio actus peccandi Remissio pctõz est dilectio culpe z naturaliter seq̃tur infusionẽ gr̃e tanq̃ effectus suam causam. Sed desertio actꝰ peccãdi precedit infusionez gr̃e. qm̃ anteq̃ gratia infundatur hoi oportet q̃ habilitet se ad suscipiendũ gr̃am. s. q̃ se ꝓponat nũq̃ de cetero peccaturũ. ꝛc. hmõi.

Nota.

Remissio pctõz q̃d ẽ.

¶ Au ctoritas igitur ambrosij intelligit nõ de remissione peccati sed de desertiõe actꝰ peccãdi z ponitur pro ãtecedẽte. z est sensus. Egressꝰ vicij ꝑtutis operatur ingressũ. Desertio actꝰ peccãdi habilitat hoiem ad suscipiendũ gr̃am quo facto ingreditur gr̃a siue ꝑtus. sicut ille q̃ aperit fenestraz vt facere q̃ sol itret domũ cũ tñ nõ ꝓprie faciat hoc sed facit aliũ ex q̃ hoc seq̃tur.

Ad ambrosiastrum

Nota silitur

¶ Sodẽmodo itelligẽda est auctoritas. Jeremie. sc̃z de extirpatiõe hieremie. cuius pcti q̃ impedit edificationẽ z plãtationẽ ꝑtutum. vel põt intelligi de eradicatiõe z destructione ipsoz pctõrũ q̃ fit per infusionẽ virtutũ. z secũdum hoc intelligitur de edificatiõe et plãtatione bonoz opez: z hoc modo intelligitur auctoritas boetij. s. de eradicatiõe pctõz per ꝑtutes z plantatiõe bonoz opez. inuitaꝛ aũt hõ ad eradicationem pctõrũ nõ quia ipe eradicet pctã vel etiã cooperetur ad hoc sed q̃ facit aliquid quo facto illõ fit sicut dictũ est de aperiente fenestrã. ipe etiam homo habita gr̃a remouet pctm̃ magis et magis quantũ ad debitũ pene tpalis et alias reliquias peccati p̃ bona opa z interiorẽ cõritionẽ et int⁹ per gr̃am.

Ad dictum gẽda

Ad boetij.

Exẽplũ ad ꝓpositum

¶ Ad prima rõnem dicim⁹ q̃ hec argumentio nõ valet Ignis materialis primo expellit frigus q̃ introducat calorem actualiter: ergo a simili. ꝛc. Notandũ ẽm q̃ quedã expelluntur p medium. quedã sine medio frigiditas em̃ expellit sine medio. i. sine infusione sui contrarij facta actuali ter. sed expellitur ab ipo calore ignis per mediuz sine medio. autem expellitur ab infusione vt quando expellitur per infusionem sui contrarij vt sol fugat tene-

Ad primã rationem.

Nota.

Quedã cõpellũtur p mediuz q̃dãter sine medio.

bras per infusionē luminis: quando ergo expellitur aliquid sine medio. tunc pr⁹ expulsio est ꝯad uentus sui contrarij. econtrario autē ubi p mediū expellitur aliquid ibi aduētus contrarij prior est naturaliter ꝯ illud expellatur. viciū autē expelli tur a deo non per se sed p mediū. s. per infusionem gratie. siue fidei: vñ perr⁹. Fide mūdans corda eo rum non est: ḡ qō inducitur p simili simile scilicet de igne. sed esset simile de sole fugante tenebras.

De⁹ iustificās ē vt sol fugās tenebras.

Ad scām. ¶ Ad scām dicimus q gra facit dignū vita eterna. sed nō imediate hoc facit imo p hoc q facit mundum z promptū seruire deo. qm̄ non ex hoc tantū est homo dignus vita eterna qō immaculate seruit deo sed etiam ex hoc q est mūdus et prompt⁹ seruire deo. Predictus autē modus arguēdi tene ret ꝓbabiliter in effectib⁹ imediatis z non imedia tis. ¶ Ad tertiā rōnem dicim⁹ q hec argumēta tio non vz. Si deus vellet o pari successiue ista. remissionē pctōrū. infusionē gre. ꝛc. pu⁹ remitteret pctm̄ ꝯ infundere gram. ergo remissio pctōz pre cedit ifusionē gre naturalit. q: si successiue opare tur: illa oporteret q primo z imediate r emoueret pctm̄ et quo alio modo ageret ꝯ modo agat. qm̄ non infundendo gram et per infusionem gratie de lendo peccatū sicut modo agit posset p̄cedere re missionem pecca. tēpore. et ita non deberet ꝛclu dere: ergo naturaliter precedit remissio pctōrū: sz

Ad tertiā.

Ad quartū precederet si successiue ageret. ¶ Ad quartū dicim⁹ q hec argumentatio nō vz. Virtus naturalit er pr⁹ aduenit ꝯ pctm̄ recedat ergo virt⁹ z pctm̄ natura simul sunt. sicut pz i aduent⁹ lucis z expulsione tenebrarū. Et hoc ideo cōtigit: q: licet aduē tus virtutis naturaliter pr⁹ sit ꝯ remotio pcti tñ naturaliter est simul cū illo. Sicut fides naturalit prior est ꝯ alie ꝟtutes: tñ naturaliter est simul cū illis. Est enī prior alijs virtutib⁹ naturaliter p na turā causalitatz. z est naturalit simul scōz naturā ꝓnexionis. Similiter aduēt⁹ virtutis naturaliter est prior ꝯ recess⁹ pctōz scōz causalitatis naturā et est naturaliter simul cū illo p naturā ꝓtrarieta tis. Et ideo non seq̄tur q simul possūt esse virt⁹ et pctm̄. Ubi enī aduēt⁹ vni⁹ precedit naturaliter re cessum alteri⁹ ita q nō esset cū illo seq̄retur q illa simul possent esse. qō nō est hic. Et ꝓterea recess⁹ pcti nihil aliud est ꝯ qō nūc primo nō ineſt pctm̄ per hoc aūt q virtus incipiat esse: pctm̄ icipiat nō esse. non sequitur q pctm̄ et virtus simul sunt.

hec notanda sunt.

¶ Utrum remissio peccati precedat motū liberi arbitrij. Scda q̄stio huj⁹ ca.

Af q sic. QUeritur vtrū remissio pcti precedat motum liberi arbitrij. z probatur q sic. qm̄ peccatū imediate expellit gratiā. ergo gra imediate expellit pctm̄ ergo expul sio siue remissio pcti est imediat⁹ effectus nō ergo mot⁹ liberi arbitrij vel contritio ꝑcipit remissionem pctōrū. ¶ Itē motus liberi arbitrij q̄ est iu stificatiōe ipij est meritor⁹: sed ipossibile est q ali quis motus sit meritor⁹ nisi ꝑcedat a radice mūdata et purgata: ergo naturaliter pr⁹ est radix liberi arbitrij mūdata ꝯ ex eo surgat mot⁹ meritorius. Sed purgatio li. ar. nichil aliud est q remissio pctōr: ḡ remissio pctōz naturaliter p̄cedit motum meritoriū li. ar. et cōtritionē. Nō ergo mot⁹ li. arb. vel cōtritio precedunt remissionē pctōrum: ḡ male ponūt magri quartū remissionē pctōz in iustificatione ipij. ¶ Solutio. Dupler est remissio pcti. s. ꝯtū ad culpā z ꝯtū ad penā dupler ē s. ꝯtū ad penā eternā z ꝯtū ad penā tēporalem. Remissio pcti ꝯtū ad culpā z penā eternā est effect⁹ gre immediat⁹ z ponēda est in iustificatione ipij scdo loco. qm̄ sol⁹ deus operatur eā in hoie p solā gram non p hois meritū. sicut dicit i Isa. Ego sum q̄ de leo iniq̄tates tuas ꝓpter me. i. ꝓpter bonitatem meam. z ponit pronomen prime psone discretiue. ¶ Remissio aūt pctōrū ꝯtuz ad penā tpalem ex merito hois est. z quito loco debet poni i iustificatione ipij. q: primo loco debet poni ifusio gre. secundo remissio pctōrū ꝯtuz ad culpā z penā eternam siue ꝯtum ad maculā z reatum. tertio mot⁹ liberi arbitrij. quarto cōtritio. quinto pctōrū remissio ꝯtum ad penam temporalem.

Solutio. Dupler est remissio. Iteruz duplex. Isaias. Nota bñ.

¶ De motu liberi arbitrij an sit fidei.

¶ Tertia questio huius capituli

Utrum mot⁹ liberi arbitrij oporteat ipsum esse motū fidei aut nō. Dubitatur et probat q p̄ō esse mot⁹ alteri⁹ virtutis ꝯ fidei. qm̄ ante infusionē gratie p̄ō hō habilitare se sperādo motu spei ifōrmis dum aūt se habilitat p̄ō i eo ifundi gra: ergo gra p̄ō infundi dū mouetur motu spei. Cōtingat: ḡ i fusio gre nō expellit illū motū spei: q: nō est ei cōtraria. imo dz augmētare: ḡ in ifusiōe gre mouet iste motus spei z nō motu fidei. sicut nec añ: q: non mouetur simul diuersis motibus: ergo prim⁹ motus in iustificatione est motus spei. Eodem modo prorsus p̄ō ꝓbari q primus motus i iustificatione p̄ō esse motus caritatis vel alteri⁹ virtutis. z ita non est necessariū q prim⁹ mot⁹ sit fidei. ¶ Cōtra Apls dicit. Fide iustificati sum⁹: ergo necessarium est motū fidei esse in iustificatione ipij. qm̄ si posset esse prim⁹ motus caritatis vel alteri⁹ virtutis: quare potius dixisset apl⁹s. fide iustificati sumus ꝯ aliavirtute ¶ Preterea. cū hō iustificat ici pit esse nouus homo. Sed dū hoc est i veteri statu non p̄ō moueri motu dilectiōis i deū quin primo moueat motu cognitionis suo modo: ḡ eadem ratione hō nouus in iustificatione non p̄ō moueri motu dilectionis suo modo: sed motu fidei. z ita necessariū est q i iustificatione primus mot⁹ sit fidei. ¶ Preterea si posset precedere mot⁹ alterius virtutis quare diceret fides prima virtutum. vel quare diceret apostō. fide purificās corda eorum

Af q̄ p̄ō esse alterius. Eodez mō de motu caritatis. In oppm̄ est paulus. Secundo. Nouus hō nouis motibus mouet

¶ Solutio. Dicim⁹ ꝓpter has rōes q necessariū est in iustificatione ipij precedere motū fidei. z dicimus q homini sperāti motu spei infōrmis p̄ō infundi gra Sed necessariū est q ille motus ifōrmis incipiat non esse in instāti infusionis gre non q: sit contrarius gre: sed ei opposit⁹ sicut aduenīēte caritate expellit timor seruilis. licet sit bon⁹. Nou⁹ eni homo nouis motibus mouet: q: ex nouis causis. i. virtutib⁹ tunc de nouo datis. Unde oportet q actus veteris hois siue de formes siue ifōrmes cessent aduenientibus formatis. ¶ Itē videt pos se probari q sit necessariū q mot⁹ contritionis sit

Af q nō sit necēa ꝓtritō

fidei i iustificatiōe mouet motu spei. z postea motu caritatis et q motib⁹ illorū virtutū delectetur in deo z ibi sistat: quia nihil ipedit quin sic posset moueri illis ꝟtutibus cū eas habeat in illo statu iustificabitur cū virtutes incipiat habere. tunc ḡ non est necessariū q motus ꝓtritionis sit in iustificatione ipij. maxime cū motus virtutū sint voluntarij. et ita maxime in ptāte nostra. ¶ Cōtra. Psalmista dicit. Justicia et iudiciū ꝓparatio sedis tue ergo necessariū est q qñ ꝓparatur sedes dei in corde homis q iusticia sit ibi. sed in iustificatione ne ꝓparat⁹ sedes dei in corde hois tantum ergo necessariū est q in iustificatione sit iusticia. sed iusticia non p̄ō esse ibi nisi per ꝓtritionē. ḡ ne cessariū est q ibi sit ꝓtritio. ¶ Solutio. Dicimus q fides habet duas vias. vnā ad gaudiū: alias ad merorem. via fidei ad gaudiū est qñ fide mouetur quis ad credendū se habiturū gaudia eterna de largitate. post hūc esset motū sequit motus spei. z motus caritatis quibus hō delectat⁹ in deo. via aūt fidei ad merorē est qñ aliquis credit se offendisse creatorē suum per pctm̄ suum z per hoc meruisse penas eternas z amissionē bonorū eternorum. z sperans venīā per contritionē conterit⁹ z flet p pctis et deprecat⁹ pro eis. In iusticatiōe aūt necessarium est moueri fidem scōm viā merorīs. qm̄ aliter

In oppm̄. Solutio. dupler via fidei. Quō iustifi cat impius

euacuaretur dei iusticia que scōm psalmistā ꝓparat in nobis sedē deo. qm̄ gra non infunditur pctōri nisi sit in via merorīs licet informiter. quoniam non infunditur gra pctōri nisi doleat de pctis z p ponat se de cetero non peccare et tunc dat⁹ ei gratia vt hoc impleat efficatius. Adā vero in primo statu cum nō haberet pctm̄ cum primo infusa est

ꝓtra hoc af

ei gra potuit procedere per viam gaudij. ¶ Itez ex ꝓdictis ꝓtz q in iustificatione sunt illa quinq vt dicunt magistri simul tempore. sed non natura ergo simul mouetur in instanti motu fidei z motu contritionis: sed non p̄ō moueri motu fidei quin cogitet de deo. nec motu ꝓtritōis qui cogitet de peccatis ergo simul cogitat de deo z de pctis qō est contra Aristo. dicentē. Scire quidē multa: intelligere autē vnū solum. ideo etiā ōr q nomie se mel posito non est vtēdū equiuoce. quia nō possum⁹ cogitare de diuersis simul. ¶ Itē. Aug. dicit Deus simul omnia videt z fortassis in futuro cogitationes nre non erunt volubiles. Sed oia q̄ scimus vno intuitu videbim⁹ ḡ cogitationes nre modo sunt volubiles ḡ non possumus multa cogitare modo. Forte dicet q motus fidei z motus ꝓtritionis non sunt simul in eodē instāti. sed in paruo tpe et primo mouetur motu fidei: postea motu ꝓtritionis Sed contra. in instanti quo mouebatur motu fidei erat iustificatus z sine ꝓtritione: ḡ sine iusticia z iudicio parata erat sedes dei in corde ei⁹ qm̄ sola contritio in iustificatiōe est op⁹ iusticie ergo mentitur propheta dicēs. Justicia z iudiciū preparatio sedis tue ¶ Solutio Adhoc p̄ō solui dupliciter scz q bene pñt esse motus fidei z mot⁹ cōtritionis simul. z licet non possim⁹ plura scire distincte sicut volunt auctoritates z maxime illa q̄ dicit q noīe semel posito. ꝛc. tñ possumus plura intelligere vel scire ꝓiunctim vt cū intelligit enū

cōfirmatio. Ad idem p augustinū. Euasio. ꝓtra hoc af Solutio. Mot⁹ fidei z ꝓtritōis possūt simē

ciabile intelligūtur res predicati z res subiecti simul in eodē instāti. in instāti ḡ illo in quo actualiter credit penitens se offendisse creatorē suum intantum q dignus est penis eternis z amissiōe sūmi boni. in eodem instanti p̄ō moueri motu fidei cum cogitet creatore suo z motu ꝓtritionis cū cogitet de pctis. z sic ptz. Solutio. Qm̄ aia bñ p̄ō moueri diuersis motib⁹ simē. scōm diuersas vires sicut aliquis mouetur diuersis motibus corporalib⁹ scōm diuersas partes sui. ¶ Alio modo p̄ō dici q illi mot⁹ sunt i diuersis instantibus. vnus tamen generat aliū per modū imperij Unde non oportet q sint simul. ¶ Sō obicit de illa auctoritate. iusticia et iudiciū. ꝛc. Dicimus q sic est intelligenda. Preparatio sedis tue. i. mansionis in cte. Ante ḡ enī sit in aia penitētis mot⁹ contritionis est deus per gram in corde hois in primo motu fidei: sed nō habet quietā mansionē donec ꝓtritio paulatim z paulatim mūdet paulatū cordis: z tunc fit par z serenitas cōscientie. sicut psalmista dicit. Justicia et pax osculate sunt.

Per hoc soluit. Alit p̄t dici Ad auctoritatem. Psalmista.

¶ In quo instanti remittitur pctm̄.

¶ Quarta questio huius capituli.

Utrum in quo instanti remittit pctm̄ constat q i instanti infusionis gre. qm̄ non p̄ō dici q ante. Tunc enī gra primo expellit pctm̄. Unde sic. Gratia expellit pctm̄ per modū contrarietatis ergo per modū agendi. ergo gra agit in peccatū. Sed impossibile est q quid agat in non ens: ḡ peccatuz q̄ expellitur est. z gra que expellit illū est: ergo gra z pctm̄ simul sunt. quod est impossibile. qm̄ loquimur de pctō mortali. ¶ Itē pctm̄ expellitur: ergo pctm̄ est. qm̄ si expulsio p̄sto ineſt ipsi opz q sit. Ad hoc dicimus q hec argumētatio nō valet. Gra expellit pctm̄ per modum agēdi: ergo gratia agit in pctm̄. qm̄ gratia expellit pctm̄ per modum agendi. non quo gratia agit in pctm̄: sed quo deus agit in aiam. Dū enī deus infundit gratiam agit in aiam. Gratia vero nō proprie agit. sz deus per gram expellit pctm̄. ꝓprie non enī forma agit ꝓprie: sed per formaz aliquid agit. Infusio ergo qua deus infundit gram est expulsio qua deus expellit pctm̄. qm̄ infusio gratie facit vt tūc primo non insit pctm̄. nec valet hec argumentatio. Peccatuz expellitur: ḡ pctm̄ est. potius enī theologice excludendo deberet inferre: ergo pctm̄ nō est. In naturalib⁹ enī non teneret talis argumentatio: imo sic deberet naturaliter inferri. Ihoc expellitur: ergo partim est: partim non est. theologice autez sic. Ihoc expellitur: ḡ hoc non est. Expulsio autem et passio peccati idem est quod infusio passio qua infunditur gratia: sed dicitur illa infusio passio propter susceptionem gratie prius nō habite. Expulsio autē pcti ōr ex hoc q per eā efficitur q tunc primo non insit pctm̄ mortale. sicut cum aliquid efficitur album eoipso fit vt non sit nigrum. sic etiā laudatto passio qua cesar laudatur idem est q prolatio passio qua ꝓfertur vox significatiua laudis cesaris.

Forma non agit ꝓprie. Nō ofram i naturalib⁹ z in theologia.

¶ De donatione gratie.

¶ Quinta questio huius capituli.

Af q non.

Secundo p ambrosiū.

In oppm̃.

Scđo per aplm̃.

Tertio in apocalipsi.

Euasio.

ptra hāc af

Quarto p augustinū.

Solutio ad primū.

Augustin⁹

Ad scām.

QUerit vtrū hec argumētatio sit necessaria Jste facit quicquid in se est: ḡ de⁹ dat ei gratiam q non valet. ꝓbatur. qm̃ cuicunq; deus dat gr̃am gratis dat ei et ex sola misericordia sed qđ ex sola misericordia facit aliquis pōt illud facere z non facere: ergo de⁹ cui cunq; dat gr̃am pōt ei dare z non dare: ḡ prima argumentatio non est necessaria. Jtē ambrosius ōt q deus dat gr̃am illi quē scit sibi esse seruiturū. ei autem non confert quē scit sibi non seruiturum et hoc est dare cui dandū est: z non dare cui non dādum est. sz possibile est q aliquis faciat quicquid i se est z tm̃ cognoscit eū de⁹ nō seruiturū sibi: ergo possibile est q tali non sit conferēda gr̃a. et si non est conferenda gr̃a non conferetur: ḡ possibile ē vt ei qui facit quicquid in se est nō conferat gratia: ḡ prima argumentatio non tenet. ¶ Cōtra ōt dns Cōuertimini ad me et ego ꝓuertar ad vos z ipossibile est deū mentiri: ḡ necessariū est q si aliqs cōuertitur ad dm̃ q dns conuertat ad ip̃m: sed homo conuertit ad deum faciēdo qđ in se est: de⁹ cōuertitur ad hoiem conferendo gr̃am: ḡ necessariū q si homo faciat qđ in se est q deus ꝓferat ei gr̃az et ita argumentatio est necessaria. ¶ Jtē aplus. fidelis est de⁹ q̄ non pōt: negare seip̃m. seip̃m aūt negaret si nō faceret iusticiā. vbi facienda est. cū ipse sit summa iusticia. hoc eni intēdit apls. sicut exponit Aug. ḡ multo fortius negaret seip̃m si nō faceret miam vbi faciēda est. cū magis se habeat ad opa misericordie q̄ ad opa iusticie. Sed mia non est facienda alicui potius q̄ ei qui facit quicquid in se est: ḡ si in tali casu non faceret opa misericordie negat seip̃m. Sz impossile est q neget seip̃m: ergo necessariū est q faciat miaz faciēti quicquid in se est. et ita argumentatio est necessaria. ¶ Jtē in Apoc. dicit dns. Si quis mihi aperuerit intrabo z cenabo cū eo. Sz iste aperit faciēdo quod in se est: ḡ deus intrat ꝓferendo gr̃am: ergo si aliquis facit qđ in se est deus dat ei gr̃am. z ita argumētatio est necessaria. Forte dicet q hec cōiunctio si: non tenet ꝓsecutiue: sed adiectiue. Cōtra. Deus pulsat ad hostiū vt intret Jste aperit q̄ facit qđ in se est: ḡ aut deus intrat aut nō intrat. Si non intrat: ḡ ꝓ nichilo pulsat. Sed hoc ē impossibile: ergo necessariuz est q deus dat ei gr̃am et ita argumentatio est necessaria. ¶ Jtē super illud ad Roma. Fide iustificati sumus. dicit Aug. q deus recepit confugientes ad se. aliter esset iniquitas in eo. Sed impossibile est q iniq̄tas sit in eo: ergo necessariū est q recipiat ꝓfugientes ad se: ergo necessariū est q det ei gr̃am qui facit q̄quid in se est. z ita prima argumentatio est necessaria. quod ꝓcedim⁹ his rationibus. ¶ Et ad obiecta respondemus z dicim⁹ q hec argumētatio nō valet Deus ex sola mia dat isti gr̃am: ḡ pōt dare et non dare gr̃am. Hec eni laus misericordie z largitatꝫ dei q non pōt nisi misericorditer agere vt ōt Aug. q sicut vituperiuz est voluntatis hūane q nō pōt credere. ita laus est volūtatis dei q nō pōt seip̃m negare: q nō pōt nisi iuste agere vbi est iuste agēdū: nec nisi misericorditer vbi est misericorditer agendū. ¶ Ad scđo obiectū dicimus q istud qđ dicit Ambrosius. q deus non dat ei quē videt sibi non seruiturum nec perseueraturū in bono. intelligi debet tātum de illis qui non faciūt quod in se est. quibus quandoq; non dat deus gratiam. licz gratiam det alijs qui non magis se ꝓparant ꝓpter causas quas bene exprimit beatus Ambro. ei autem qđ facit quicquid in se est semp dat gratiam aliter nō reciperet ꝓfugientes ad se. qđ nullo modo competit eius misericordie.

¶ Utrū aliqs pōt mereri sibi primā gr̃am.

¶ Sexta questio huius capituli.

POst predicta queritur vtrū aliquis pōt mereri sibi primam gr̃am. videtur q sic. qm̃ dns dicit. Conuertimini ad me z ego cō uer. zc. Jta promisit dns quiverax est i promissis: ergo de veritate dei. Et ita de iusticia dei debetur gratia illi qui facit qđ in se est. qđ est conuerti. z sic pōt homo facere bonis operib⁹ vt gratia sibi debeat. quod est mereri sibi gr̃am. mereri eni est facere de indebito debitū. ¶ Jtē opibus factis in caritate pōt aliquis mereri sibi vitā eternam Hoc em̃ non est in bonitate siue benignitate operis. qm̃ non est condigne. zc. vt dicit apls ergo hoc est ex promissione et largitate dei qui p̄misit huiusmodi. opibus factis vitā eternā: ḡ maiori ratione hmōi bonis opibus factis extra caritatem ex dei promissione z largitate eius pōt aliquis mereri sibi primam gr̃am. qm̃ magis excedit vita eterna opa caritatis q̄ gratia predicta opa.

¶ Si dicit q ideo iste non meretur: quia est indignus omni boni. etiam pane quo vescitur. Obicitur de primo homine qm̃ fuit in statu innocētie: qr indignitas nō habet locū ibi si dicat q per pctm̃ mancipauit se seruitio diaboli: et est addictus ei. Unde non pōt seruire: quia alienus seruus est. et ita nichil potest mereri a deo seruiendo deo cum dei seruitio non sit addict⁹: sed alieno. ¶ Cōtra. Augu. dicit. Seruitia gentomagis indebita tanto gratiosa: sed eius qui alieno seruitio est adict⁹ seruitia sunt magis indebita: ergo apud deū plus valere debent. Certū est em̃ q talis pōt p deo opera misericordie exercere. ¶ Solutio. Dicimus q null⁹ pōt mereri sibi primū gr̃az. qm̃ nō est gr̃a nisi gratis detur. Si aūt aliquis posset mereri eam tam potius meritis redderetur q̄ gratis daretur vt dicit btūs Augu. ¶ Ad primū dicimus q illis verbis. Conuertimi ad me. zc. nulla fit promissio vel obligatio: sed fit bonitatis z largitatis dei tātum declaratio. et sic soluta est vtraq; obiectio.

¶ Ad alia dicimus q ideo mereri non pōt: qr meritum est seruitium deo gratis exhibitū: z iste nō habet vnde possit deo seruire. Non em̃ est seruitium alicuius qđ non sit ad ei⁹ vtilitatē. fuit eni hō factus ab initio vt z delectaretur in deo: z de⁹ delectaretur sic in eo cuius sunt delicie esse cū filijs hoim. cum ergo non possit delectari in deo nisi p fidem/spem/caritatē. qr hij sunt tres panes Jnde patet q existens in pctō mortali non habet vnde deo possit seruire. Aſi licet bona opa ad deū referat: tamen non seruit deo ad cui⁹ vtilitatē nichil agit. ¶ Item esto q aliquis existens in caritate considerans infirmitatatē suā et hostis versutiam

q̄stio icidēs Af q sic p augustinū.

Secundo.

Euasio.

ptra quā af

Tertio.

In oppm̃

Solutio ad primum.

Adultimū.

Duplex impedimentū.

Nota diligenter.

oret ad deū vt si ceciderit resurgat. Querit vtrum iste pōt mereri sibi primā gr̃am si postea ceciderit quod videtur. qm̃ Aug. dicit q nichil dign⁹ pōt peti: ergo dz exaudiri. ¶ Jtē iste orat p se qđ spectat ad salutem. z pie: q̄ ex caritate. z perseueranter ergo debet impetrare. q enī perseueranter videtur. Donatur em̃ q hic oauerit per decem annos. qm̃ si aliquis caritatē habuerit p vnā diē et decedit dicitur perseuerātiā habuisse. Si dicit q pseuerantia non attenditur respectu longinquitatis tēporis: sz respectu finalis persistētie. ¶ Contra. Meritū absq; tali perseuerantia meritum est vite eterne. sicut patet in multis reprobis qui habent caritatem. z tunc quolibet opere bono meretur vitā eternā absq; tali perseuerātia: ergo eadē ratione meritū absq; perseuerātia meritū est gr̃e.

¶ Item licet pctōr nō possit mereri sibi gr̃am: tñ vir sanctus pōt mereri alij. ḡ a simili. Jste cuz sit in caritate sibi postea facto pctōri potest ꝓmereri gr̃am. ¶ Si concedit. esto igit q ille cadit. Jnde sic. pctm̃ mortale euacuauit oē meritum in iusto qm̃ dicit Ezechi. Si ceciderit iust⁹ a iusticia sua omniū iusticiarū suarū nō recordabor: ḡ propter iusticiam preteritam non debetur ei gr̃a in futuro ergo non meruit eā ex preterita iusticia. ¶ Solutio. Nullus meretur sibi primā gr̃am. vt dictū est Ad primo obiectū dicim⁹ q ideo ōt Aug. Nichil dign⁹ posse orari. qm̃ q̄ hoc petit. petit cū amore/timore/et reuerētia dei. z talis oō pōt ei valere: vt qm̃ ceciderit facili⁹ resurgat. qm̃ cū minori preparatione resurgeret q̄ si hoc nō orasset. veruntē ex illa oratione nō meruit vt post casuz resurgeret qm̃ conditio posita in oone. s. hec si cadaz resurgam. ꝓtraria est pseuerātie. z ita nō orat pseuerāter. licet oret hoc p mille annos. qm̃ idem est ac si dicatur. peto vt dimittas mihi si optime verbera bo te. Uerūtamen perseuerātia nō exigit ad meritum vite eterne. qm̃ opus caritatis oia tēporalia excedit. et propie opus caritatis est ad vitā eternam: nō ad gr̃am. qm̃ opere caritatis nō tenditur ad gr̃am: sed ad gr̃am: tñ cuz predicta oratiōe petit aliquis gr̃am: nō meretur eā propter conditionem appositā: quia contraria est perseuerātie. p quam tantū merita remunerātur. Tamen illa petitio est meritoria vite eterne. quoniā respectu vite eterne habet perseuerantiā ad minus potentialiter. quoniā si cum tali petitione meritoria decederet saluaretur: sz respectu gr̃e quā petit impossibile est interuenire perseuerantiā. Et ideo nō est ibi etiam potēt aliter perseuerantia. z ideo nō est ibi meritum. Tamen in alio respectu est merituz. quoniā respectu vite eterne ipossibilis est illa petitio cum perseuerantia peruenire ad vitam eternam. sed non est vt cuz perseuerātia perueniat ad gratiam post casum. ¶ Ad vltimo obiectum dicimus q̄nō valet hec argumētatio Aliquis sanct⁹ merek alij primā gr̃am: qr est i caritate. multo fortius ille qui est i caritate sibi primā gratiā potest mereri ex caritate si cadat. quoniā in illo qui meretur alij nullū est impedimentū merēdi: sed in illo qui petit sibi dari primam gr̃am post casū. Duplex est impedimentum. s. priuatio potētialis per seuerantie que intercluditur per conditionē z ipe pedimentū. casus qui conditionatur ibi. Perseuerātia em̃ nō consistit in diuturnitate cōtinuationis: sed tm̃ in continuatione finali. Dicunt tm̃ multi q null⁹ meretur alij primam gr̃am de condigno: sed tātū de congruo. qm̃ si de condigno primā gr̃am mereret alter necessarium esset q daretur ei. Sed non est hic necessarium. sicut patet per Hier. cui dixit dns No li orare pro populo isto: qr nō exaudiā te. ¶ Sed contra. in Euag. dr. Uidēs ihesus fidē illoꝝ dixit paralitico. fili: dimittuntur tibi pctā tua. Glosa. Multum valet apud deū fides propria cum tantum valuerit aliena. vt hoiem sanaret in aia z corpore ergo merito fidei alienē sanauit dns paralyticum. z ita propie aliquis meretur alij primam gratiā. ¶ Jtē vera amicitia est idē velle idē nolle ergo si de natura amicitie est vt amic⁹ velit quod suus amicus vult Et talis est liberalitas amicitie hominis: ergo multo forti⁹ cum liberalitas dei sit maior in infinitū. liberalitas sz dilectiōis dei. sequitur q amicus de necessario ipetret a dño primam gr̃am alij hoi: qa nichil ita mereꝫ apd aliquē sicut amicus ab eo quē diligit z a quo diligitur: ḡ ex condigno mereꝫ alij primā gr̃am nisi sit ibi aliquod impedimentū. ¶ Qđ concedim⁹. Semp ei ad preces datur. datur alicui gr̃a nisi sit ibi impedimentū. s. nisi ille p quo orat oīno ꝓradicat gr̃e per ꝓpositū peccādi. et maxime per pctm̃ in spm̃ sanctuz. sicut dicit glosa sup predictū locū Hiere mie. in quo etiam casu dicit dns per hieremiā alibi. Si steterint moyses et samuel coram me: non erit anima mea ad populū istum. ¶ Item q nullus pōt mereri primā gr̃am sibi: hoc est de natura hois aut de natura gr̃e. aut de natura stat⁹. Non pōt dici q hoc sit de natura h ois. qm̃ hō creatus est ad merendū mai⁹. s. gr̃iam eternā. sit de natura gratie. Contra. Qđ mai⁹ ē cadit in meritū sc̄z gloria que est maior q̄ gr̃a: ergo et id quod minus est scilicet gratia potest cadere in meritū de natura sua. Si propter statū qm̃ hō in mortali indign⁹ ē omni bono. ¶ Obicitur de primo hoie vt prius. Forte dicet q nō est in statu merēdi: qr ei⁹ opa nō placēt deo. z ita nō sūt delectabilia deo. z q: de⁹ i eis nō delectat. ideo p ea nō fuiuit deo hō Sz cōtra. De lucifero ē dictū āteq̄ caderet Jn deliciis paradisi fuisti: ḡ in opibus ei⁹ delectabat dns: ergo eius opa erant deo seruitia. z ita erant meritoria: z tm̃ non habebant nisi bona naturalia ¶ Jtē angeli merentur id qđ habent. similiter xp̄us meruit quod habebat. s. gr̃az sibi datā. Quare similiter non pōt homo mereri gr̃am iam sibi datam.

¶ Dixerunt quidā q aliquis pōt mereri primam gratiam meritis coherentib⁹: sed non meritz precedentib⁹. ¶ Sz contra. Motu inq̄tū mot⁹ nullus mereꝫ: sed informatus est ergo q̄ prima gr̃am meretur. meretur eaz motu inq̄tū informatus est a gratia ergo est posterior gr̃a. sz iterū illa gr̃a est/premium illius motus. sed omne meritū precedit suum premium: ergo ille motus inq̄tū est informatus est prior q̄ gratia z posterior vt ostensū est. ḡ idem et scām idē est prius z posterius eodē quod videtur esse ipossibile. Restat ergo q nullus me-

Euasio.

Solutio.

Ad primū.

Ad alia.

tres panes

Euasio.

ptra hoc af

Alia euasio

ptra p augustinū.

Solutio ex aliquos.

ptra hāc af

Ad idem.

Solutio.

Iterum af ad principale

Opinio aliquor q nēo mereaꝫ alteri primam gratiam de congruo.

ptra hāc af

Secundo.

Gloſa.

retur sibi primā gram etiam meritis coherentib9 ꝓtra hāc rō nē arguit. ¶Sed hec ip̄obatio probatur nulla esse. qm̄ cō clusio quam ipse hz ꝓ impossibili vera est. idem enim et scōm idem est ꝓius et posterius alio. vt causa finalis ingn̄tū causa finalis est posterior efficienti in essendo. qm̄ causa efficiēs data finali vt sit etiā causa finalis: ingn̄tū finalis ē ꝓior cā causa efficiens in intētiōe factētis. qm̄ causa finalis dat efficientiv t sit efficiens. et ita idem est ꝓius z posterius eodē. sed scōm diuersa genera ꝓioritatis z posteriozitatz. Eodē modo pōt eē i merito z premio vt meritū sit pri9 premio z posteri9 etiam sm̄ idem. vt in eo q̄ laborat in vinea et ꝓius recipit premiū cā mereatur illud. Constat q̄ meritum est posterius in essendo: sed ꝓius in intētiōe dātis et ita ptz q̄ predicta improbatio nō valet. igit nichil impedit quin aliqs possit mereri primā gram Solutio doctoris. ¶Dicimus q̄ nullus meretur sibi primā gram p pter tres causas. Prima cā. Secunda. Tertia. Prima ē indignitas stat9. qm̄ q ē m mortali indignus est oi bono. Scōa est. quia non habet causam merendi. s. gram. Meritum ci est seruitium gratis. ꝛc. dilectione ipensum. Tertia causa est impossibilitas obtinendi aliquid ꝓ alio statu. Prima z scōa causa ipediunt vt ille qui est in mortali non mereat sibi primā gram. Scōa causa impedit ne āgelus vel hō in primo statu meruerit primā gram. ¶Ad hoc quod dictuz est de angelo dicendū est q̄ duplex est dilectio. s. gratuita et naturalis. Angelus autē in primo statu delectabatur in deo naturali dilectiōe tantum quoniam non delectabatur in eo tanḡ in fm̄o bono: ꝫ tanḡ in suo beneficio. qm̄ natura motū habet reciprocum qm̄ in se flectitur. rēdit em̄ ad suā vtilitatem vel ad suā confirmationē semper. gratuita vero que est ex fide spe z caritate: z aliis virtutibus quib9 deus propter se creditur/sperat/diligitur: q̄ bus aia propter se i deo delectat per q̄s hō paratcibū deo vt de9 comedat cuz eo. z ecōuerso. sicut dixit Isaac filio suo fac mihi pulmentū vt cōedā: et benedicat tibi aīa mea. z in apocalipsi Si quis michi aperuerit. ꝛc. ¶Si obicitur de contritione que est meritoria. z tamen in ea nō delectatur penitens: sed tristatur. Dicendum est q̄ re vera in ea est tristicia de pctīs: sed delectatio in deo z in destructione peccati propter deum. qm̄ ipa contritio est ex caritate. Unde non potest esse non delectabilis. De9 em̄ in ea delectat et angeli. vnde i euangelio. Gaudium est super vno peccatore. ꝛc. ¶Ad hoc quod dicit de meritis coherētibus. dicimus q̄ prima gratia non cadit sub merito: quia est primū principium merendi. Datur enī ad hoc vt homo per eā mereatur vitā eternā. Christ9 autem non meruit primā gram sibi datam: sed quaz iam habebat que cadit sub merito. Eodē modo dicimus de angelis Sicut em̄ primū principiū creādi non creatur. nec primū principiū mouendi mouetur: ita primum principium merendi non cadit sub merito. z ita patz q̄ nec meritis precedentib9 nec meritis coherentibus potest quis mereri primam gram. ¶Tertia causa. s. impossibilitas impedit scz ne existens in gratia possit sibi mereri primam gram ostendo q̄ si ceciderit resurgat. quoniā impossibile est q̄ p talē oratiōnē impetret gratiā: qm̄ si cadit p mortale indign9 est oi bono: et deus oim iusticiaz suarū nō recordabitur amplius: z ita per merita precedentis ofonis non pōt impetrari prima gra. si vero nō sit casurus cōstat q̄ non impetrabit vt eā habeat. ¶Itē aliquis rēdat alicui equum vt seruiat ei sicut aliquis dat denarios alicui vt laboret in vinea sua. Jn̄ sic. Jliqs vtēdo isto equo mereē istū equū: ḡ vsu equi mereē equū. ergo a siḿi. Aliqs vsu gre meretur ipam gram. qm̄ gratia est equus spūalis per quē imus ad deum.

¶Ad hoc dicunt quidā q̄ sicut vsu equi meretur aliquis ipm̄ equū: ita aliquis vsu gratie mereē ipsam gram. non per modū precedentis meriti: sed per modū coherentis siue subsequentis meriti. vt ptz in illoq̄ recipit denarios vt laboret in vinea. Ad hoc em̄ dat vt subsequēter deseruiat ¶Sz dicim9 q̄ hec solutio non valet. qm̄ si daretur gra vt eam mereretur hō meritis coherentibus vel subsequentibus tā non esset gratia. qm̄ equ9 non dat gratis qui ideo dat alicui vt eū deseruiat. nec dantur denarij gratz alicui q̄ tō dant vt laboret i vinea. ¶Dicim9 ḡ q̄ equ9 a rege dupl̄r datur. scilz ex mera liberalitate. qz liberalissim9 et benignissimus qm̄ non considerat precedēs seruitū vel coherens vel subsequēs. et hoc modo dandi nō meretur aliquis equū vsu equi. sed aliud. Scōo modo datur equus a rege militi vt militet cū eo z seruiat ei. et si aliquis vtendo equo meretur eum. dicimus igitur q̄ hec argumentatio non valet. Aliquis vsu equi meretur equum ergo aliquis vsu gratie meretnr gratiam. qm̄ gratia non datur secūdo modo. sed primo modo tm̄. Et sic duplex est modus dandi equum. sed vnicus dandi gram. z hoc ideo. contingit. quia vnicum premium ꝓpositum est homini scilicz deus siue beatitudo eterna qua homo quiescit in deo. que etiam dicitur premium p pter ipsum deū z ad illud premium merendum datur homini gratia. non ꝓpter aliud.

predicta.

Iterum ad ꝓcipale

Solutio ꝫ aliquos.

¶Questio septima.

¶Utrum bona opera facta extra caritatem sint meritoria.

Septima q̄stio.

¶Alia questio preambula ad virtutem est qua queritur ex quo bona opera fctā ante gratiam siue extra caritatem non sunt meritoria gre: ad quid valeant. Et dicitur communiter q̄ valent ad tria. s. ad bonū tpale habendum. ad habilitationē gratie. et ad diminutionē pene eterne. ¶Primū probatur auctoritatibus z rationib9. dicit Jsay. Si voluerit is et audieritis me: bona terre comeditis. Et in exodo. Si feceritis hoc et hoc: dabo vobis terram fluentem lacte et melle. sic dominus promittit bona tē poralia facientibus bono opera: licet sint sine caritate. quoniam existens in caritate magis mouetur per promissionem bonoruz eternoruz ꝗ̄ temporaliū: ergo dom̄n9 ex pmissione sua bona tēporalia dz bonis opibus fact̄ extra caritatē ꝫ nichil debeē nisi de iusticia. qm̄ quod de mia fit non debetur: ḡ bonis operibus factis extra caritatez de iusticia dei debentur bona tpalia: sed nihil debetur de iusticia bonis operib9 nisi per modū mendi: ḡ bonis opibus factis extra caritatē mereē aliquis bona tpalia. ¶Itē opibus virtutū debētur bona etna. nō ex bonitate ip̄oz opez: qz ip̄o portionabiliter se habēt opa meritoria ad suū ꝓmū quod ē de9. q̄ ergo illa opa sint meritoria tāti premij non est ex bonitate sua: sed ex pmissione dei: ergo eadē rōne continget ex promissiōe dei q̄ bonis opibus factis extra caritatē mereē aliquis bona tpalia. qm̄ magis distat deus in bonitate ab opibus meritoriis ꝗ̄ bona tpalia ab opibus bonis fctis extra caritatē. ¶Itē sup illū locū Job Omn̄s oēs vias meas psiderat z oēs gressus meos dinūerat. dicit interlinearis. Nulla bona vel mala sunt sine remuneratione: ḡ omne bonum habet aliquā remunerationē: ergo bonū opus quod fit extra caritatē habz aliquā remunerationē. sed non habet remunerationē boni eterni: ḡ hz remunerationē boni tpalis: ergo aliquis mereē per ip̄z bona tpalia. ¶Contra. Augustinus dicit q̄ pec cator est indignus etiā pane quo vescitur. ¶Preterea. si ꝓpter opus bonū factū extra caritatē meretur aliquis bona tpalia: ergo ꝓpter maius bonum op9 meretur maius bonū tpale: ergo si deus non dat iniuste agit cū eo. q̄ falsum est. Multis em̄ bonis aufert bona temporalia que malis dat i abundantia. ¶Solutio. Ad primo obiectum dicimus q̄ dñs promisit iudeis bona tpalia tāḡ puulis et carnalibus vt eos sic alliceret paulatim ad bonum et debebat eis bonū temporale si facerent eius mādata Debebat em̄ eis temporalia de iusticia: non de iusticia operū cū non essent in statu merendi. qm̄ illis operibus non merebātur bona temporalia: sed debebat de iusticia. i. de veritate et fidelitate sua. qm̄ verax est in verbis suis z fidelis in promissionib9. ¶Ad scōm obiectū dicimus q̄ operib9 meritoriis debetur beatitudo. nō tantum ex promissione: ꝫ qm̄ opera illa sunt seruitia quibus seruitur deo. vt patet per precedentez questionem. opera vero facta extra caritatē non sunt seruitia quibus seruitur deo. qm̄ qui est i peccato mortali est in statu seruitūdi diabolo z nō deo quoniā tm̄ ille qui est in statu gre est in statu seruiendi deo. ¶Adultimo obiectū dicimus q̄ nec bona nec mala sunt sine remūeratione aliqua. ita tamen q̄ remuneratio accipiatur ipropie. De9 em̄ ꝓ bonis opibus factis extra caritatē quodāmodo remunerat hoiem: quia dat ꝓ eis aliquod bonum tpale tanḡ meruisset illud. cū tamē non meruerit cū sit indignus etiā pane quo vescit. Cum autē deus modo non promittat tpalia non debet in nouo testamento bona tpalia pctōribus nisi dicatur q̄ debet eis de iure creatiōis sicut z brutis animalib9. nec valet hec argumētatio. De malū est dignū punitione: ergo oē bonum est dignū remuneratione. nec ē ibi locus a ꝓtrarijs. qm̄ malū culpe z bonū gratie sunt ꝓtraria. Jn hoc aūt apparet largitas dei q̄ bonuz licet non sit dignū remuneratione: tamen deus quasi remunerat illō dum ꝓ eo dat bonū tpale. ideo ꝗ̄uis nō placeat deo opus illud. i. licet non delectetur in eo. tamē vult illud: quia est bonum in genere i d est vtile: ꝫ non est ꝓprie bonū id est delectabile. ¶Item aliquis fodiens in vinea alicui9 meretur ab eo bonum temporale recta ratiōe merendi: ergo aliqs laborans in vinea domini multofortius meretur apud ipsum bonum tēporale recta ratione merendi. sicut patet de illo qui predicat verbum domini bona voluntate. bona intentione. sed sine caritate

¶Forte dicet q̄ illa argumentatio nō valet. quoniam non est simile quoniā homo considerat op9 exterius. dominus autem considerat opus interius. quoniā non considerat ꝗ̄tum: sed ex ꝗ̄to. de9 enim considerat cor. Cum igitur in corde ei9 non sit radix meriti. s. caritas nichil mereē apd deum.

¶Contra Jste fodiēs in vinea z si seruiat isti licz non ex amore. qm̄ istum non diligit tamen ꝓpter laborem suum meretur apud eum recta ratiōe merendi. ergo multofortius cum deus sit largissim9 et benignissimus licz iste seruiat ei nō ex caritate mereē tm̄ apd eū bona tpalia. recta rōne mērēdi.

¶Item iste habet bonam caritatē: bonā intentionem et ꝓ deo facit quod facit. radix est bona. fructus est bonus. finis est bonus: ḡ habet per q̄d placet deo. et facit etiam per q̄d placeat deo. ḡ recta rōne merendi meretur apud deū bonū tpale.

¶Forte dicet q̄ non qm̄ nō est seruus dei. sed seruus diaboli qm̄ p pctm̄ mācipauit se seruitio diaboli.

¶Sed cōtra. Judei erant obligati dño ad faciēdū opa. legis qm̄ susceperant eā. sicut igit qui laborat in vinea meretur bonū temporale recta ratione merendi z ꝓpter pactū quod intercesserunt adē rōne iudei ꝓpter pactum merebātur bonum tpale faciendo legē dei. ¶Preterea obligati erant ad faciendū precepta dei. ḡ obligati erant seruire deo: ḡ mācipati erant seruitio dei. ¶Preterea diabolus est seruus dei. sicut dicit dominus in Job de diabolo. Nūquid em̄ facies tibi seruuz in sempiternū: quasi ita nō potes facere. ꝫ ego faciam. cū ḡ diabolus sit seruus dei soli9 nature pacto. multofortiꝫ hō licet sit pctōr seruus est dei ex pacto nature z pacto baptismi ¶Solutio Ad primuz dicim9 q̄ null9 seruit deo ꝓprie loq̄ndo nisi q̄ facit quod deus precipit z sicut p̄cipit. igitur qui predicat sine caritate non seruit ꝓprie deo. licet enim faciat quod deus precipit non tm̄ facit sicut precipit. qm̄ nō facit illud ex caritate q̄ est impletio legis: vt dicit Aplus. vñ Aplus. Omne quod non fit ex fide pctm̄ est. i. inutile est. Aīa quicquid non ex fide et caritate non pōt esse seruitium quo seruiatur deo ꝓprie loquendo. et non est simile de fodiente in vinea: solo labore suo facit quod intendit ille cuius est vinea. sed homo siue predicator siue alius non facit quod intendit deus nisi faciat illud ex caritate: et ita nō seruit ei nisi seruiat ei ex caritate. quoniam seruire deo est regnare.

¶Qui autem est in mortali licet faciat aliquid ꝓpter deum tamen deus non est principale mouēs ad illud. sed mouetur ad illud opus faciendū vel timore pene quam timet incurrere ꝓpter peccata vel ꝓ aliqua vtilitate quā intendit naturavel fides informis. qm̄ deus nunq̄ est principale mouens cor hominis nisi per fidem/spem/z caritatē. et ita nunq̄ est pure gratuitum opus nisi ex gra-

Ad aliud.

De ex̄po q̄ nō meruit sibi primam gratiam.

De angelis

Nō ꝓpter

Ad rōnem.

Dilectio natural z dilectio gratuita differūt.

Af de cōtritione. Solutio.

ꝓ hoc pbat.

Tertio per glosam.

In oppm̄ p augusti. Secundo.

Solutio ad primum.

Ad scōm.

Adultimū.

Solutio q̄stiōis tacte

Iterum af.

Ad idem.

Solutio ad primum.

Ad rōnem.

tia sicut pleni⁹ ptz in questione de dilectiõe naturali. ¶ Sz aũt obicit bona est radix: bona intentio: bon⁹ finis: ergo iste hz vnde placeat deo: siue vnde dñs delectetur in eo. Dicimus q̃ non valet argumentatio. qm̃ eius intentio non est bona bonitate gratuita. vt ptz ex predictis ¶ Ad aliũ dicimus q̃ iudei obligati erãt seruire deo: nõ tñ seruiebãt: z ita nõ erant ꝓprie serui dei. nisi dicatur q̃ erant serui dei: qz tenebãtur et seruire ex pacto Diabolus aũt dicitur seruus dei vel seruire deo: improprie: qm̃ ex malis opibus diaboli elicit deꝰ bonum. ei em̃ militat omne quod obstat.

¶ Quomodo bona opa valeãt ad habilitatē gre

¶ Octaua questio.

Queritur quomodo bona opera valeãt ad habilitatē gratie. qm̃ per talia opera habilitat se homo ad suscipiendum gratiã. ergo quanto magis exercet se in talibus operib⁹: tãto propinquior est gratie. ¶ Contra. Peccator quãto magis morat̃ in pct̃o suo: magis est pct̃or. qm̃ malicia nõ põt minui sed crescit per circũstantiã tpis. z quãto magis est pct̃or tãto magis est remotus a gra. sed iste ẽ magis pct̃or q̃ pri⁹ per circũstãtiã tpis: ergo est magis remot⁹ a gra q̃ prius. ¶ Cõtra. Magis se exercet bonis opibus q̃ prius: q̃ ẽ magis habilis ad suscipiendũ gram q̃ prius. q̃ ꝑpin quior est gre q̃ prius: non ergo magis remotus.

¶ Solutio. Cõcedim⁹ q̃ talis in tali statu remotior est a gra z propinquior gre q̃ prius: sed ꝑm diuersa. est em̃ remotior ꝑm quãtitatẽ pcti: propinquior aũt ꝑm habilitationẽ suscipiendi. sicut eger qñ est in augmẽto morbi iuxta crisim remotior est a sanitate ꝓpter augmentum morbi: tamen magis ꝑpiq⁹ sanitati ꝓpter habilitationẽ materie que magis habilis ad hoc vt educatur q̃ prius.

¶ Itez aliqs existẽs in mortali facit multa bona opera ꝓpter deũ qz diligit deũ naturali dilectiõe vel ex fide infomi. Inde sic. Dñs vt Ego diligẽtes me diligo. sz iste diligit deũ: z ex dilectiõe dei facit ista opa. ergo deus diligit istum: z in se et in suis opibus. q̃ diligit istuz ad bona eterna: vel ad conferẽdũ gram: vel ad bonũ tpale. ad bona eterna non: qz est in pct̃o mortali. ad gratiã non: quia est indignus. ergo diligit eũ ad bonũ tpale. et ne cessariũ est ipsum diligere ad illa: ergo necesse habet dare bonũ tẽporale ergo ex necessitate dat ei bonũ tpale. z nõ põt nõ dare ei: qz diligẽtes se diligit. non ergo ex mia dat ei. ¶ Cõtra Ex mera liberalitate sua dat ei. qm̃ ea que dank ex mia ex sola liberalitate dank vel volũtate: nõ ergo ex necessitate. ¶ Preterea Dat ei z non ex mia: ergo ex iusticia. er nõ nisi qz diligẽtes se diligit. q̃ iste apud deum de idebito facit debitũ z ita merek apud deum bona tẽporalia. ¶ Solutio Dicim⁹ q̃ deus ex necessitate dat ei aliq̃ bona. sed nõ valet: ex necessitate dat: nõ q̃ ex mia. qm̃ mia dei est eius largitas superfluẽs qua etiã idignos aliquo modo remunerat. Vñ sicut deus qz est sũma iusticia negaret seipm̃ nisi faceret iusticiã: ita ipe q̃ est sũma mia: nõ põt facere quin faciat miserioꝛditer qm̃ aliter negaret seipsum. q̃ est impossibile. sicut dictũ est in questione de iustificatione ipij. ¶ Et ideo nonvaꝰ talis argumẽtatio. facit hoc ex necessitate. nõ ergo ex mia. et est ibi fallacia ꝑm accidẽs vel cõse quẽs. qm̃ disparata videnk esse facere aliq̃d ex necessitate: aliq̃d ex mia. sz nõ sunt. ¶ Itẽ dicit dñs in ezechi. Fili hois qz nabuchodonosoꝛ fuiuit michi i thyroꝛ: do ei egiptũ. Hec dictio. qz notat cãz ergo materialẽ vel formalẽ/ vel finalẽ vel efficiẽtẽ Sed duplex ex causa efficiẽs: scz per modũ agẽdi vel per modũ merẽdi. Sz non põt dici q̃ notetur causa efficiẽs ꝑ modũ agẽdi qm̃ actio nabuchodonosoꝛ nõ fecit hoc ipso actu: vt haberet egyptũ. q̃ notat causam efficientẽ per modũ merẽdi. q̃ nabuchodonosoꝛ licet ifidelis esset meruit bona tẽporalia. q̃ multo fortius fideles licet sint in pct̃o bonis operib⁹ suis merenk bona tẽporalia. ¶ Solutio. Dicim⁹ q̃ hec dictio. qz notat causam efficiẽtẽ. sz tripler est cã efficiẽs: scz in agẽdo/ i mouẽdo/ z in merẽdo. Hec igit dictio. qz notat causam efficientem: non actiuã/ nõ meritoriã/ sed motiuam. motiuam dico largitatis dei. cũ eni deus sit sũme largus et sũme liberalis cito mouek ad dandũ. sicut qñ aliquis fecit vnum bonũ versum. dak ei prebẽda ab ep̃o. Ille bon⁹ vers⁹ non est cã meritoria: vel actiua quare dek ei prebẽda: sed est cã motiua que mouet ad hoc liberalitatẽ ep̃i. si tñ moueret deus vel ep̃s ad remunerẽdũ illud opus tũc notari põt causa finalis. sicut si dicã. rex cõfert isti tot bona quia seruiuit ei. i. vt remuneret eius seruitiũ. sz si det nõ vt remũeret sz ex largitate tñ dat tali: notak tñ ibi causa motiua largitatis cũ dicitur. ep̃s dat illi prebendã qz est bonus versificator. Eodẽ modo est prorsus iudicãdũ de donatione qua dñs dedit egiptũ nabuchodonosoꝛ qz seruiuit ei i thyro. i. qz thyrum euertit. q̃ dñs volebat. et ideo ꝓpꝛie dicit seruisse: qz non placuit deo actio eius ad minus vt iudicaret dignã remunerationẽ. vel ideo ex sola largitate dedit ei egiptum.

¶ Vtrũ bona opa facta extra caritatẽ valeãt ad diminutionẽ pene. ¶ Nona questio.

Queritur quomõ bona opa facta extra caritatẽ valeant ad diminutionẽ pene eterne. q̃ dicũt oẽs. ¶ Sz ꝓtra. Per vnũ bonũ opus dimittik aliꝫtũ de pena eterna z p aliud tm̃: q̃ tot põt facere bona opa q̃ non sentiet penã inferni. sed hoc ẽ falsũ: qz si decederet in mortali sentiet penã iferni. ¶ Dicim⁹ q̃ bona opa facta extra caritatẽ valẽt ad diminutionẽ pene eterne q̃ nõ debek: sed q̃ deberetur nisi faceret illa bona opa. qm̃ cũ sit in pct̃o mortali nisi faceret illa bona opa nõ posset eẽ diu q̃n caderet in aliud pct̃m. qm̃ pct̃m quod per penitẽtiã nõ diluitur: pondere suo ad aliud trahit. Valẽt ergo opera bona facta extra caritatẽ etiã ad alia tria. ad retardandũ peccatum. qm̃ peccatũ est ignis si ue febris consumẽs totã aiam: nisi per bona opera retardetur ne procedat. sicut gallina apposita morbo regio non sanat morbum sed retardat ne procedat vlterius. Valẽt etiã ad assuefactionem bonoꝛ operꝫ. quoniã q̃ male fers: assuescit feres

non est in mora: nec augmentak in eo pct̃m ex mora: nec est etiam in eo negligentia vel mora.

¶ De bono q̃ est virtus. ¶ Decima q̃stio.

Decima questio preãbula ad ꝑtutẽ est q̃stio de bono de quo pr⁹agẽdũ q̃ devirtute. qz ponit in diffinitiõe ꝑtutis. z qm̃ bonum est finis ꝑtutis: finis pr⁹ior est in intẽtiõe q̃ illo q̃ est ad finẽ ¶ Pr⁹igit iuestigãdum quid bonũ z q̃d bonitas: z vtrũ oĩa dicantur bona a prima bonitate q̃ deꝰ est. ¶ Sc̃do: q̃ differentia inter bonũ esse: z eẽ ꝑm q̃ aliq̃d dr bonũ ex natura. ¶ Tertio: q̃ differẽtia inter bonũ z verũ. ¶ Quarto: de ꝓtrarietate boni z mali. ¶ Quinto: de bono in gñe z malo. Notãdum igit q̃ sancti diuidũt sic bonũ. Aliud bonũ in eẽntia: aliud bonum p participationẽ. Bonũ in eẽntia est cui⁹ essentia est sua bonitas. i. q̃ seipo est bonũ. z sc̃dm hoc solus deus est bon⁹. sicut ipe dicit in Euãge. Nemo bon⁹ nisi solus deꝰ. Bonũ p participationem est quelz creatura q̃ respectu bonitatis diuine quãdã hz particularẽ bonitatẽ q̃dãmodo z valde a longe imitantẽ z repꝛesentãtẽ bonitatẽ diuinam. Et ꝑm hoc multiplicit dicitur bonũ: scilz bonum nature/ bonũ in gñe/ bonum gre ¶ De bono nature vt Augu. Omnia in q̃tũ sunt: bona sunt.

¶ Queritur g̃ vtrum oẽs creature dicũtur bone a prima bonitate increata: an a bonitate creata. Q̃ a pria bonitate pbak multiplicit. ¶ Pꝛio sic. cum dicitur: hec creatura est bona. hec dictio bona. predicat aliquã bonitatẽ. illa bonitas ẽ bona qm̃ quicq̃d est in q̃tũ est: bonum est. sed illa bonitas est. g̃ est bona se bonitate vel alia bonitate Si se bonitate: g̃ est bona seipa: g̃ est bona p essentiã: ergo ẽ prima bonitas. et ita habeo ꝓpositum. Si alia bonitate: q̃ritur de illa bonitate sc̃da vtrũ sit bona seipa vel alia bonitate. Si seipa est: igit pura et pria bonitas. altera em̃ nõ est pura bonitas: sed q̃d bonũ prima bonitate. cuz g̃ dick: hec creatura est bona. sic ponit bonitas. i. q̃d bonũ. vthec dictio bonũ significet primã bonitatẽ. eodez modo potest probari q̃ de omni creatura bonum predicat primam bonitatem. Si vero dicitur q̃ secunda bonitas nõ est bona seipa: sz tertia bonitate. itez querit de illa tertia vtrũ sit bona seipa vel alia bonitate. z sic erit ꝓcedere in infinitũ. vt ꝑ uenietur ad talẽ bonitatẽ que est bona seipsa. sed non est rõ quare potiꝰ tertio vel quarto loco q̃ secũdo. z ide vt pri⁹ sequit q̃ oĩs creatura sit bona a prima bonitate. ¶ Preterea. Quocũq̃ loco occurrat illa bonitas q̃ est bona seipa: pbak q̃ bonũ predicat de creatura primã bonitatẽ qm̃ in prima bonitate nõ intelligit nisi q̃d bonus. similiter in sc̃da non intelligitur nisi bonũ similiter i tertia z quarta. Quinto aũt loco intelligitur prima bonitas. Sit ita. qm̃ eadẽ est rõ. si sextovel septimo loco occurrat z sic de inceps. Quinta igitur bonitas intelligitur in quarta. quarta in tertia. tertia i sc̃da. sc̃da in prima. ergo a primo quinta intelligit in prima ergo cũ dr. hec creatura ẽ bona. sic intelligit prima bonitas ꝓhoc nomẽ bona. Alia ratio est. qm̃ Aug. dicit in octauo li. de trini. Bonum hoc: bonum illud. quia bona est dom⁹/ bonus equus/ bona facies/ bonus hõ. tolle hoc: tolle illud: z videbis bonũ. nõ bonũ alio bono: sed bonũ ois boni. et ita oẽ bonũ est bonũ pria bonitate. Boeti⁹ etiã dicit in libro de trini. q̃ intellige paulisper gratia disputãdi primã bonitatẽ nõ esse creaturis existẽtibus aliquid erit albũ aliq̃d erit rotundũ: sed nichil erit bonũ. Ex hoc seq̃tur q̃ quidlz dr bonum a prima bonitate. ¶ Forte dicet aliqs q̃ cũ dicit hec creatura est bona. sic ponit. quedam bonitas creata q̃ est bona seipsa: sed nõ a seipa. z ideo non est prima bonitas. ¶ Cõtra. Hec bonitas seipsa est bona. g̃ est bona p essentiã: g̃ est deus. qm̃ sancti dicunt q̃ solus deus bon⁹ est per eẽntiã ¶ Itẽ omne verum est ver⁹ ꝓa veritate. quod probatur per hoc q̃ dicit btus Aug. in libro soliloq̃oꝝ q̃ mundũ fore fuit verũ anteq̃ mũdus eẽt veritate eterna alia em̃ non poterat. eadẽ rõe. omne aliud verum est verũ veritate increata. g̃ eadẽ ratione omne bonũ est bonũ bonitate increata. ¶ Item hec bonitas seipa est bona: ergo bonitas nõ est separabilis ab ea actu/ vel potentia/ vel intellectu. ergo ipa est summe bonũ. vt ptz per auctoritatem bti Aug. ¶ Preꝛea. Artst. dicit q̃ denominatiue sumptum a genere nõ dr de specie. qm̃ albedo nõ est colorata. qm̃ nõ potest dici q̃ albedo sit alba. qm̃ non põt seipsa esse alba: ergo eadẽ ratione illa bonitas creata non potest esse bona seipa. ¶ Forte dicet q̃ bonitas qua cratura est bona ita ẽ bonitas q̃ non est bona. sicut albedo ita ẽ albedo q̃ nõ est alba. Sed sc̃m hoc falsum est q̃ dicit Augustinus q̃ q̃cquid est in q̃tum est bonũ est. ¶ Preterea illa bonitas est bonitas: ergo est pura bonitas vel quid bonũ. si quid bonũ: g̃ ipa est bona Si pura bonitas sequtur ꝑ dictã auctoritatẽ Augustini q̃ ipsa sit prima bonitas q̃ est deus. et ita habem⁹ ꝓpositũ. Si aũt dicitur q̃ cũ dr. quicq̃d est bonum est. sic predicat prima bonitas de qualibet creatura ¶ Cõtra cũ dico. iste est bonus sic predicatur prima bonitas q̃ est deus: ergo eadem ratiõe cũ dr iste est iustus sic ponit prima iusticia que est deꝰ. z cũ dicit iste est sapiẽs. sic ponit prima sapiẽtia q̃ est deus. z cuz dicitur iste est potẽs sic ponitur prima potẽtia q̃ est deꝰ. q̃ manifeste falsum est. qm̃ cum dr iste est iustus ponit iusticia que est virtus creata. Similiter cum dr iste est sapiens. sic ponit septimũ donũ spũs sancti ¶ Itẽ omnia sunt bona: qz sunt a sũmo bono: ergo eadẽ ratione omnia sunt iusta: qz sunt a summo iusto et sic de aliis. ¶ Itẽ maluz est corruptio boni: g̃ est corruptio bonitatis: sz nõ est corruptio prime bonitatis qm̃ illa non põt corrumpi: g̃ est corruptio bonitate create: ergo bonitas creata est i hoie: g̃ cum dr hõ est bonus sic ponit bonitas creata. nõ ergo bonitas prima. ¶ Solutio. cũ dr sortes est. sic ponitur duplex eẽ sc̃z esse creatũ q̃ est in sorte et esse increatũ. esse creatũ ponitur de sorte vt in quo. sed esse increatũ ponit vt a quo. oportet aũt ita esse ꝓpter simile obiectionẽ que facta est de bono. qm̃ oportet ꝓcedi q̃ cũ dicit sortes est. seq̃tur q̃ esse sortis est a seipso vel ab alio. z sic in infinitum. vel occurret tale eẽ q̃ seipo est sed non est processus in infinitũ. ideo dicenduz q̃ esse sortis

Ad rõnem. Ad aliud. Prima rõ. Ꝓtra illã af. Iterum ad principale. Solutio. Exemplum Iterum af. In ꝓtrariũ Secundo. Solutio. Ad rõnem. Falsa accidentis. Iterum af. Diuisio boni. Sol⁹ de⁹ bon⁹ eẽntialit Duplex ei efficiens. Solutio. Tripler cã efficiẽs scz actua moti ua z meritoria. Exemplum Tripler bonũ creatum Augustin⁹ Questio. Af primo. Augustin⁹ Boetius. Euasio. Ꝓtra hũc af Tertio principalit per augustinũ. Quarto. Quinto. Euasio. Ꝓtra hoc p augustinũ. Ad idem. In oppm̃ Secundo. Tertio. Solutio. Duplex eẽ cũ dr creatura est.

est ab illo esse quod seipso est. Unde cū ōr esse sortis est. sic ponitur esse dei nō vt a quo scz esse sortz est esse sortis. cum aūt esse vniuscuiuscz rei intelligatur in illa re ptz q̄ in quolibet esse creator intelligatur esse diuinū. et ideo cū dicit quelibet creatura est. sic ponitur dupler esse scilz esse creatum quod est in creatura: et esse diuinū vt a quo est illud esse. eodē modo cū dicitur quicquid est bonū est: secundū q̄ intelligitur de substantijs sic ponitur dupler bonitas. scz bonitas increata et bonitas creata. bonitas creata. vt que est ipsi substātie bonitas autem increata. vt ad quaz est omnis bonitas creata. qm̄ bonitas naturalis cuiuslibet substantie nichil aliud est q̄ substantialis differētia: que dicitur bonitas scōm p̄rationem quam habet ad primaz bonitatem. i. scōm q̄ est inducta vel vtilis ad primaz bonitatem. ¶Ex hoc patet q̄ circunscripta prima bonitate et re z intellectu nichil est bonū vel intelligitur esse bonū scz aliquid est albū aliquid rotūdus vt dicit boetius. ex hoc patet veritas augustini auctoritatis supradicte qm̄ oīs creatura est bonū hoc/ bonum illud. z cum sublatū fuerit hoc et illud non remanebit nisi bonum q̄ est deus. ¶Ad primū ergo obiectū dicimus. q̄ prima argumētatio non valet. cuz ōr homo est bonus. sic ponitur prima bonitas que ē deus: ergo eadem ratione. zc. qm̄ hoc nomen bonum hoc q̄ predicat/ predicat in habitudine ad primā bonitatē vt dictū est. que scōm q̄ prima bonitas finis est oīm: sed hec nomina iustus sapiēs significans habitus ad speciales actus. z ideo nō est simile. ¶Ad scōo obiectum dicim⁹ q̄ hec argumentatio non valet: oīa sunt bona q̄ sunt a fūmo bono: ergo omnia sunt iusta. zc. q̄ hoc nomen bonum nature est generale: sed iustū est nomē speciale actus specialis. ita soluit boetius in libro de ebdomadib⁹. hoc em̄ nomē bonū est generale nomen nature prout ꝓparatur generali ꝓparationi ad suum principale finem: qui deus est. qm̄ omnia clamant de⁹ fecit nos. z omnia appetunt illud bonum: appetitu qui eis cōgruit. z ideo omnia sunt bona q̄a a bono. q̄a em̄ sunt a fūmo bono ideo deductiua sunt vtilia ad summū bonū z suo modo habent appetitū summi boni. hoc nomen iustum vt dicit boetius significat specialē habitū ad simplicem actum. z ideo non est simile. ¶Ad tertio obiectum patet solutio per premissa qm̄ maluz est corruptio bonitatis corrupte. nec valet hec argumentatio cum ōr homo est bon⁹ sic predicaf boni tas creata nō ergo sic predicatur bonitas increata. qm̄ vtrumq; sic predicatur qm̄ non pōt predicari creata alicubi: quin predicetur ibidem bonitas increata qm̄ bonitas creata dicitur in cōparatione ad primam bonitatē. q̄ nulla bonitas creata ē pura bonitas: sed quid bonū. vt patet per auctoritatem Augustini. sed sola prima bonitas est pura bonitas qm̄ seipsa est bona vbi non est aliud bonū q̄ sua bonitas. ex hac ratiōe contingit q̄ bonitas creata est bona. non tamē iusticia creata est iusta nec sapientia creata sapiens.

¶Que sit differentia inter esse z esse bonum.

¶Undecima questio.

Dupler bonitas.

Ad primū.

Ad scōm.

Ad tertiū.

¶Queritur q̄ sit differētia inf eē z eē bonuz Arī q̄ nulla
¶Probat q̄ idē ē qm̄ oia inq̄tū sūt bona sunt: g̃ eē cuiusl̃z rei ē bonitas ei⁹: g̃ idez est eē z eē bonū ¶Itē Aug. ōr q̄ de⁹ est Scōo pa:
nos ium⁹ constat q̄ q̄ deus est bonus nos sumus gustinū.
boni: ergo eadē est causa quare sum⁹ z quare sum⁹ boni: g̃ idem est effect⁹: ergo idē est esse z eē bonū
¶Contra. intellige paulisper gr̃a disputādi prima bonitatē nō ee. aliq̄d erit albuz. zc. z ita aliq̄d est et nō est bonū. nō ergo idē est esse z esse bonū. In oppm.
¶Itē nichil est magis alio. qm̄ p̄phir⁹ ōr eē cuiuslibet rei nō recipit magis vel minus: sed aliq̄d est mai⁹ bonū alio. nō ergo idē est esse z esse bonū Secundo.
¶Ad ꝓcedim⁹. nec valz hec argumētatio. Quia inq̄tū sunt bona sunt: ergo esse rei ē bonitas eius Solutio ad primum.
et sic idē est esse z esse bonū. qm̄ cū dicit quicquid est inq̄tū est bonū est. sic nō ostendit q̄ essentialitas rei siue esse ei⁹ sit bonitas ipsi⁹: sed ostēditur q̄ essentialitas rei siue esse rei sit bonū tanq̄ habens bonitatē sibi ānexā ideo. s. qm̄ quodlibet bonum ductiuū est ad primā bonitatē vel imitatiuū primi boni alio modo z hoc bene recipit magis et minus. sed esse non recipit magis vel minus. vnde patet q̄ sicut non est idem esse et esse album. ita non idem esse z esse bonū. ¶Ad scōo obiectū dicimus q̄ nō valet hec argumētatio. Eadē est causa quare sumus. zc. qm̄ similiter posset ꝓbari q̄ omnia sunt vnū quia habent vnā causam scz deū. sicut enim dictum est in prima causa verū q̄ est ab eodem secundum idem sunt diuersa..

Hō ē idē eē et eē bonū.

Ad scōm.

¶Que differentia est inter bonum z verum.

¶Duodecima questio.

Tertio.

¶Queritur q̄ est differētia inf bonū z verum Boetius.
Boeti⁹ ōr. Bonū est q̄ ab oīb⁹ desideratur. qm̄ aūt nō diligit vl̃ desiderat nisi cognitū. sicut ōr Aug. seqtur q̄ bonuz Augustin⁹
quod p̄ se diligit z naturaliter q̄a per se naturaliter sit cognitū. Et ideo ōr Aug. in octauo li. de trini. q̄ notio boni p̄ se ipressa ē in aiab⁹ nr̃is. ¶Unde Af q̄ non
sic. Bonuz est q̄ desiderat ab oībus siue q̄ oēs differunt.
exoptant. g̃ idē est bonū q̄ quietatiuū desiderij siue quod in se quietat desideriū. sed ꝓstat q̄ intellectus nr̃ quiescit in prima ꝑfitate siue in prima luce sicut affect⁹ in prima bonitate. ¶Item cōstat q̄ Secundo.
cuius est quies ei⁹ est motus ad quietē: sed motus ad quietē est desideriuz. g̃ cuius est quies i prima veritate eius est desideriū primeveritatis. sed cōstat q̄ quies in prima veritate non est nisi desiderium intellectus. ergo desideriū prime ꝑfitatis inq̄tum est prima veritas est desideriū intellectus ergo prima veritas inq̄tū prima veritas est quietiua desiderij. g̃ inq̄tū est prima ꝑfitas est bonū ergo amor prime ꝑfitatis inq̄tū est prima veritas est amor primi siue summi boni. sz amor summi boni nihil aliud est q̄ caritas: sed constat q̄ caritas est in vi ocupiscibili: g̃ amor prie ꝑfitatis inq̄tū ē prima ꝑfitas est in vi ocupiscibili. g̃ desideriū prie veritatis inq̄tū est prima ꝑfitas est in vi ocupiscibili: non g̃ in intellectu. qd̄ tū prius ꝓbatum est.
¶Item bonū dicit tripliciter. scz bonū delectabile: vt deus. bonū honestū: vt virtus z op⁹ virtutis. bonū vtile: vt tribulationes mundi z oia alia Tertio.

que sunt vtilia ad habēdū summū bonū. Unde sic. Prima ꝑfitas est illud i quo delectatur intellect⁹ fm q̄ est prima veritas. g̃ prima veritas fm q̄ prima veritas ē delectabile. Intellectus ergo fm q̄ prima veritas est: est bonū. g̃ amor prime ꝑfitatis fm q̄ prima veritas ē amor fūmi boni. z indevt p⁹ Eusio.
¶Forte dicet q̄ amor boni dupliciter accipitur. qm̄ primo ōr amor boni ille amor quo aliquis desiderat frui cognitione summi boni. scōo modo dicitur amor boni quo aliqs desiderat frui ipo bono. Scōm secūdū modū amor boni idē est q̄ caritas sed fm primū modū est in intellectu amor scz prime ꝑfitatis. z est de substātia fidei. ¶Cōtra. Intellectus delectatur in prima ꝑfitate per fidem: g̃ eius desideriū est delectari in prima ꝑfitate. ergo amor prime veritatis est amor quo intellectus desiderat delectari in prima ꝑfitate: z ita in ipo bono. et ita nulla est precedēs distinctio ¶Preterea. Si alius eēt amor quo aia desiderat delectari i fummo bono: z alius quo desiderat delectari i cognitione summi boni. ergo eadē rōne alius est amor quo desiderat aia delectari in summo bono: et alius quo desiderat delectari in amore summi boni. quod ptz eē falsum. qm̄ eodē modo quo diligo primum bonū diligo ei⁹ caritatē et frui amore eius. ergo a simili eodē amore quo diligo primā veritatem: diligo cognitione ei⁹. ¶Ad hoc concedim⁹ q̄ dicentes q̄ primū bonū. i. primū delectabile qd̄ deus est: ē delectabile duob⁹ modis. Primo modo fm q̄ est lux illūinās delectabilis ē intellectui p modū visus siue p modū cognitiōis. et talis delectabilis amor vt dictū est: ē de substātia fidei. Secūdo modo ē de⁹ delectabilis inq̄tū suauis delectans siue delicias ipm affectū siue vim cōcupiscibilē p modū tact⁹. zfm hoc amor fūmi boni ē caritas. z sicut maiorē dilectio in tactu g̃ in alio sensu: ita maior est dilectio in caritate g̃ i aliis virtutibus. z ideo magis mouet animaz ab bona opera g̃ alia virt⁹: z ideo potius attribuitur ei iformatio operū exteriorū: g̃ alijs virtuti. ¶Per hoc pz solutio ad obiecta Sz ptra hāc solutionē sic obijcitur. q̄ si ē vna virt⁹ que delectat aiam in deo p modū vis⁹ spūalis scz fides: z alia q̄ delectat aiaz per modū tact⁹ in deo spūalis scz caritas. eadē rō ne est vna virtus q̄ delectat aiam in deo p moduz auditus spūalis: alia p modū olfactus: alia p modum gust⁹. z ita fm q̄nq; sensus spūales erūt q̄nq; virtutes theologice. z constat q̄ nō sunt nisi tres.
¶Ad hoc dicim⁹ q̄ amor ē in qualz ꝑtutet post dicetur: z amor cognitiōis prime ꝑfitatis fidei est amor aūt fūmi boni inq̄tū bonū: caritatz. nec dicimus q̄ dilectio ē fm tactū spūalē sicut caritas: sed est finis mot⁹ caritatis. eodē modo dilectio q̄ est in gustu vel odoratu spūali nō ē caritas: sed finis motus carita. eodē modo intelligēdū est de visu spūali. ¶Dicim⁹ g̃ q̄ desideriū cognoscēdi deum est intellect⁹ fidei: sz desideriū delectādi i deo vel per modū vis⁹/ vel odorat⁹/ vel gustus/ vel tactus: caritatis est. hoc ei est desideriū boni fm q̄ bonū. id ē delectabilis inq̄tū delectabile. Utrū autē sunt quinq; sensus spūales et fm eos quinq; virtutes theologice inferi⁹ patebit in q̄stione de frui z vti. ¶Qz hec solutio sit vera pōt videri in Hec solutō
in desiderio corpali. q̄ desideriū delectādi in de- ꝓfirmatur.
lectabili sensibili est in vi ocupiscibili: sed delectatio que ē finis illius desiderij ē in sensu. Ptz etiaz q̄ idē ē verū q̄ bonū. sz verū ōr inq̄tū est finis intellectus siue speculationis: bonū vero inq̄tū est finis desiderij et actionis. vnde Arist. in libro de anima. idem est verū q̄ bonū. sed verū dicitur inq̄tum est sine actu: bonū inq̄tū est cum actu. Aristoteles
¶De ptrarietate boni z mali. ¶Questio.13.
¶Queritur de ptrarietate boni z mali. Sz pri⁹ notādū q̄ bonū ōr multipliciter. bonum p essentiā vt deus. bonū p participationē: z hoc triplr. Prio modo ōr bo- Iterum tri
num nature fm illud Gen. vidit de⁹ cūcta q̄ fecerat et plex bonū.
erāt valde bona. Scōo modo bonū in gr̃e. fm q̄ tre ad ecclīam est bonū. Tertio mō bonū gr̃e. fm q̄ virtutes z opa ꝑtutū sunt bona. Bonū p essentiam non hz ptrariū. qm̄ nichil ē summe malū vt dictū est alibi. Sīliter bonū nature nō hz cōtrarium. qm̄ malū culpe non pōt esse nisi in bono z cuz bono nature. Sīliter bonū in gr̃e non hz ptrariū qm̄ bonū in genere bñ patit secū malū culpe: sed Bonū gr̃e
bonū gratie habet ptrariū. qm̄ virt⁹ et vicia sunt hz ptrariū. contraria: vel se habent vt ptraria. qm̄ sese expel- ptra hoc aī
lunt mutuo circa idez susceptibile. ¶Cōtra hoc p augusti.
sic obijcitur. Aug. dicit q̄ malum ē ꝑuatio boni quare maluz non pōt ee nisi in bono. vñ qui dicit hoez malū. ōr bonū malū Et dixit q̄ hic fallit regula dialetice. qm̄ hic contingit ptraria ee in eodē. qd̄ est ptra regulā constat q̄ non dicit hic nisi de bono nature: ergo bonū nature et malū sūt cōtraria. quod prius dictū est esse falsum. ¶Item Scōo per
Aug. dicit q̄ bonū z malū sunt ptraria. ergo posi eundem.
ta sub eodē gr̃e maxime a se differunt. g̃ bonum z malum sunt in aliquo gr̃e. sed hoc est falsuz. q̄ dicit q̄ bonū z malū non sunt in gr̃e; sed sunt genera aliorū. ¶Preterea. Bonū idem est q̄ virtus que Tertio.
est qualitas mētis bene cōstitute malū. idem est q̄ vicium qd̄ est habitus mētis male cōstitute. erita virtus z vicia sunt habitus. z ita bonū z malū sunt qualitates: ergo sunt in genere g̃ Aristo. mentitur. ¶Itē virtus est mediū inter duo vicia Quarto.
scz superfluitatē et indigentiā: ergo virt⁹ non est alterum extremorū: g̃ nō ē contraria vicio. nō ergo bonū et malum sunt ptraria. ¶Solutio. Dicim⁹ Solutio.
q̄ malū culpe z bonū nature nō sunt cōtraria: qa Malū cul-
cōpatiunt sese in eodē subiecto: sz dicunt ptraria pe z bonuz ꝓpt contrarios fines. qm̄ natura ē ad eundem fi nature non
nem ad quem gratia. quia gr̃a est ꝑfectio nature. sūt ptraria qm̄ gratia tēdit ad beatitudinē: vicia ad miseriā. nisi ꝓpt cō- Propter ptrarios igitur fines dicunt ab augusti- trarios fi-
nio contraria: malū culpe z bonum nature. z ideo nes.
dicitur ibi fallere regula dialetice. qm̄ in naturalibus non est inuenire alios qualitates habere cōtrarios fines nisi sint ptrarie. sed qm̄ bonū nature et malū culpe nō sunt sub eodē primo genere. bonum em̄ nature nō est in aliquo gr̃e. ideo licet repugnent sibi p cōtrarietatē finiū: nō tñ repugnāt sibi maxime. sed malū culpe z bonū gratie maxime Malū cul-
sibi repugnāt: q: sunt sub eodē gr̃e z habēt cōtra pe z bonum rios fines. Nō autē dicit Arist. q̄ bonū z malum et gratie.

Ad aristotelem. non sunt in genere. sic est intelligendū. i. non sunt sub aliquo gñe ꝓtrarietatis. sed sunt qdā primū genꝰ trarietatꝭ sub q̄ cōtinētur multe spēs cōtrarietatū: vt iustū. iniustū. ⁊ silꝫ. ¶Ad tertio obiectum dicimꝰ qꝺ virtus est media intervicia in se cōtenta: vt largitas inter ꝑdigalitatem ⁊ auariciā. iusticia inter austeritatē ⁊ remissionē. ⁊ similiter cetere ꝓtutes medie inter vicia supfluitatis ⁊ vicium indigētie. tñ ois virtus extremū est respectu gñis quod ꝓtinet duovicia ꝓtraria circūstantia illam virtutē. vt iusticia est ꝓtraria iniusticie ꝑm qꝺ continet austeritatē ⁊ remissionē siue pusillanimitatē. Sodē modo intellige de qualz alia ꝓtute qꝺ est mediū ⁊ extremū: sz nō respectu eiusdē nec ꝑm idem. qm̄ sicut ꝺr Aristo. in ethica. virtꝰ ḡtuz ad perfectum ⁊ bonū est extremitas. quonia ꝑm hoc contraria vicio qꝺ diminuit bonū anie. ꝑm aūt qꝺ quid est. i. ꝑm eē diffinitiuū mediatas. qm̄ ꝑm qꝺ ꝑficit animā in bono est extremitas. qm̄ ꝑm hoc est contraria vicio: qm̄ diminuit bonū aie. ꝑm aūt qꝺ quid est id est ꝑm esse diffinitiuū est mediatas. qm̄ scom̄ qꝺ ordinat et adducit actiones in mediū per circunstātias debitas excludēdo supfluitatē ⁊ indigentiā: ꝑm hoc est mediatas. ⁊ hoc est eius esse diffinitiuū vt statuat actiones in medio. vt patz ꝑ diffinitionē posita ab Aristo. q̄ talis est. Quirꝰ est habitus volūtariꝰ imediate existēs quo ad nos. i. existens imediate ꝓsonari: nō imediate rei. Itez super illud Gen. Vidit deꝰ cuncta q̄ facerat erāt valde bona. dicit Aug. qꝺ malum etiam bonū est in vniuersitate bene ordinatum. ¶Contra. Aut Aug. ponit hoc nomē bonū in eadē significatiōe in qua sumit in textu: aut i alia. Si in eadē. sed cōstat qꝺ in textu sumit ꝑ bono nature: ḡ malū est bonum nature. qꝺ ptz eē falsum. Si in alia nichil est igitur dictu qꝺ dicit Augu. sicut nichil est dictu: omnis hō ē albꝰ. asinus quoq; est niger. ¶Solutio. Dicimus qꝺ nec prorsus in eadē nec prorsus i alia significatione accipit. qm̄ bonū nature ideo dicitur bonū: qm̄ per se vtile est ad summū bonū. sed malū est vtile nō per se vel ex se: sed ꝑ aliud. et ita nō prorsus in eadē significatiōe accipit propt hāc differētiā ex se ⁊ per se. nec prorsus i alia. qm̄ vtrobiq; ponitur vtile. Est em̄ malū bonū vtile nō per se: sz per aliud scom̄ qꝺ est bene ordinatū in vniuersitate rerum. qm̄ ordinatum est in inferiori loco: vilificatione/abiectione/ꝑpressione. Vñ dñs per Ysaiam. Celum michi sedes est: terra aūt scabellum pedū meorū. Terra. id est pctōres qui nō diligunt nisi terrena: sunt scabellū pedū meoꝝ. qꝛ eos de primo ⁊ oculco. Vñ in Euāge. Proiscite eos in tenebras exteriores. Igitur ex hoc qꝺ malum ponit ordinate in loco inferiori in vniuersitate rerum ꝑ vilificationē ⁊ abiectionē magis relucet bonitas dei. qm̄ malū qꝺ est male ordinatū in se: bñ ordinatur in pena. vñ credibile ē qꝺ diabolꝰ sedet i inferno in suo loco: vt gēma in auro. ¶Itez boetius ꝺr. Bonū non est causa mali: sz malū ē cā boni. Hoc idē dicit Augu. Bonū est malū fieri: sz non est malū bonū fieri. ¶Cōtra. Malū non est causa boni nisi ꝑ occasionē. qm̄ impossibile est qꝺ vnū ꝓtrariorꝝ sit ꝑpria cā alteriꝰ. nec ꝑ se est causa boni: sed per aliud scz ꝑ hoc qꝺ hō ꝓsideret eius vtilitatem ⁊ eiꝰ nocumētū. sz eodē modo bonū est causa mali per occasionē. qm̄ occasione boni orit̄ supbia. ergo sicut malū est causa boni: ita bonū ē causa mali. ⁊ sicut est bonū malū fieri: ita est malū bonū fieri. ⁊ ita mētit̄ vterq; scz boetiꝰ ⁊ Aug.

Augustinꝰ sup gen. ꝓtra dictuz augusti. aſ.

Solutio.

Expō dicti Ysaie.

Dictū boecij.

Augustinꝰ ꝓtra illō aſ

¶Solutio. Malū est vtile tribꝰ modis ꝓtio per suā ordinationē: vt dictū est. Scdo ꝑ suā coactionem qua cogit hoiem exire a pctō suis amaritudinibus ⁊ miserijs. Unde Hiere. Arguit te malicia tua: et auersio tua increpabit te. Et i exodo. egiptij cōpellebāt filios israel exire de egipto. Illa coactio vtilis erat nō in ḡtū mala: sed in qtū coactio. sicut actio iudeoꝝ nobis fuit vtilis non in ḡtum mala fuit: sz in ḡtum effecit nobis mel dñice passionis. sicut ꝺr in psalmo de eis. Circūdederūt me sicut apes. Vñ pōt eis dici. Si vos nō vobis mellificatis apes. Tertio modo malū ē vtile ꝑ cōsiderationē. qꝛ ex eo qꝺ hō considerat malū: ꝓficit naturaliter. qm̄ sinderesis detestat naturalit malum. Vñ ꝓpter duas causas vltimas ptz qꝺ malū est naturaliter causa siue occasio boni. bonū ꝑo nō est occasio mali nisi per defectū. ¶Itē diabolus est melioꝛ naturali bonitate ḡ iste hō pctōr. ⁊ neuter est bonus nisi bonitate naturali. ḡ diabolus ē simpliciter melioꝛ isto hoie. ¶Cōtra. Diabolus habet maꝰ pctm̄ ḡ iste hō. ergo ē peioꝛ ḡ est melioꝛ ⁊ peioꝛ eodē. ¶Ad hoc dicunt qdā qꝺ diabolus quo ad quid est melioꝛ. quo ad quid peioꝛ. similiter et hō. Sed ꝓtra. Iste hō pōt esse similis deo/diabolus nō: ḡ iste hō simplr est melioꝛ diabolo. ¶Qꝺ concedimꝰ dicēdo qꝺ hec est falsa. diabolꝰ est melioꝛ isto hoie naturali bonitate. qm̄ licz diabolus habet potentiā cognoscēdi deū. ⁊ delectādi in deo tamen non habet habilitatē ad hoc. qm̄ in eo ex toto extincta est. sed iste hō habet illā habilitatem ⁊ ꝑpter hoc simpliciter est melioꝛ diabolo: licet diabolus quedā naturalia indifferentia habeat melioꝛa illo hoie: vt habilitatē cognoscendi naturas rerū et similia.

Solutio.

Bonū etiā gñe duplex

Malum ex gñe duplex

Ad primū.

Dictū psalmiste.

Iterum aſ.

ꝓtra hoc aſ

Solutō ꝑm aliquos.

ꝓtra hāc aſ

Solutio do ctoris.

¶De bono ⁊ malo in genere.

¶Questio decimaquarta.

Dicendū est de bono in genere ⁊ malo in genere. qm̄ priꝰ dictū est de bono qꝺ essentiam ⁊ de bono nature. hic de bono in genere. Postea dicet de bono gratie. sciz de virtutibus. primo dicendū de bono in genere quid sit. Scdo vtrum omnia bona virtutū sint eq̄ bona in genere. Tertio vtrū virtꝰ sit melioꝛ in genere ḡ suus actꝰ vel minus bona vel eque. Quarto de malo in genere.

¶De primo articulo. Quid sit bonū in gñe.

Arca primū articulū sic obicit. dare elemosinā ē bonū in gñe ita dicit ꝓmuniter ¶Sz ꝓtra. ḡdā datio elemosine ē mala. vt q̄ fit inanis gñe causa ḡ dare elemosinā non ē generaliter bonū: ḡ nō est bonū ¶Preterea dare elemosinā pōt eē bonū ⁊ pōt eē malū: ergo ē indifferens: ⁊ nō ḡ est bonum in gñe. Eodē modo pōt probari qꝺ interficere hoiem nō est malum in genere per duo argumēta similia. ¶Tertio etiā argumētatio pōt ostēdi. qm̄ hoc ipsuz interficere hoiem nō habet diffōrmitatē sibi annexā. qm̄ nulla diffōrmitas intelligit in hoc qm̄ pōt fieri iuste ergo hoc ꝑm interficere hoiez nō est malū in se: ergo nō est malū in genere. ¶Solutio. bonū in genere duobus modis accipit. Primo modo dicitur bonū in genere qꝺ scom̄ se habet gñaliter sibi annexā bonitatē et ex necessitate vt habere caritatē. Scdo modo ꝺr bonū in genere qꝺ i se ⁊ quātum in se est. gñaliter est bonū nisi aliqua circunstantia deformans ipsum extrinsecus adueniat ⁊ scom̄ hoc dare elemosinā est bonū in genere. dicimus igitur qꝺ scom̄ primū modū aliq̄d est bonū in se ⁊ scom̄ se. vt habere caritatē. sed scdo modo aliquid est bonū in se ⁊ nō scom̄ se. vt dare elemosinā. Similiter dicimꝰ qꝺ malū in genere duobus modis dicitur. scom̄ primū fornicari est malū. secundū secūdū modū interficere hoiem est maluz in genere. qm̄ est in se malū vniuersaliter sed non scom̄ se. ¶Hec igitur argumētatio dare elemosinam gñaliter est bonū: ergo nō est bonū in genere. necessaria est scom̄ primū modū. sed nō valet scom̄ scom̄ modū. est etiā dare elemosinā indifferens scom̄ primū modū. qm̄ nec ē bonū gñaliter. et ex necessitate nec est malū gñaliter et ex necessitate. nec est bonū scom̄ se nec est malū scom̄ se. sed scom̄ scom̄ modū dare elemosinā est bonū in gñe ⁊ nō indifferēs ꝺ hoc pz solutio ad ꝓbiecta.

¶Utrum omnia opera virtutum sint eque.

¶Questio decimaquinta.

Queritur vtrū oīa opa virtutū sint eque bona in genere. ¶Probatur qꝺ sic. qm̄ oēs virtutes sunt eque bone in genere. Unde in apoca. latera ciuitatꝭ sūt equalla. i. virtutes qm̄ homo nō est magis bonus vna virtute ḡ alia. Cū ergo virtutes sint eque bone: opera virtutū sunt eque bona in genere. ¶Preterea opera virtutū nō habent bonitatē nisi a virtutibꝰ: ergo sicut virtutes sūt eque bone in genere ita opera virtutū. ¶Itē opa mala meritoria mortis eterne sūt eque mala in genere. nisi circūstantia impediat. per circūstantias em̄ pōt minꝰ malū equiparari maioꝛi malo i genere. vt aliqua fornicatio pōt equiparari adulterio ꝑ aliquā circunstantiā: ergo a simili per cōtrariū omnia opera meritoria vite eterne sūt eque bona in genere nisi circūstantia impediat qm̄ cōstat qꝺ circūstantia nō impedit qm̄ circūstātia nō facit ad meritū sed sola radix caritatꝭ: ergo oīa opa meritoria vite eterne sunt eque bona in gñe. ¶Itē oēs ꝓtutes sūt eque bone in genere. qm̄ faciunt eque dignos vita eterna: ergo eadē rōne oīa opa virtutum sūt eque bona in genere. qꝛ sūt eque meritoria vite eterne. ¶Itē. sicut se habet aliqua virtꝰ ad suū actū. ita se habet alia virtus ad suū actuz: ergo permutatim sicut virtus ad virtutē. ita actꝰ ad actū. sed ita se habet virtus ad virtutē. qꝛ sunt eque bone in genere ḡ actus ita se habet ad actū qꝺ oēs sūt eque boni in genere. ¶Cōtra. ergo ille qui dat vnū nūmū facit a deo opꝰ magnū sicut qui dat centū marcas ꝓpter deū: ergo dare cētū marcas propter deū ⁊ dare vnū nūmum sūt eque bona in genere. Unde sequitur qꝺ dare solū nūmū et vendere oīa que habet quis ⁊ dare pauperibꝰ sunt eque bona in genere: qꝺ patet esse falsū. Itē apostolus dicit. maioꝛ horū est caritas: nec intelligitur qꝺ caritas sit maioꝛ alijs virtutibꝰ diuturnitate tm̄ sz tantū quātū magis contingit deo et plus facit delectari in deo ḡ alia virtus: ergo magis facit frui deo ḡ alia virtus: ergo magis ē bona ḡ alia virtꝰ. nō ergo oēs virtutes sūt eque bone in genere: ergo nec opera virtutū. Itē sicut dicit apostolus. pietas habet ꝑmissionē vite que ē nunc et future qꝺ nō habet alia virtus: ergo magis bona nō ergo oēs virtutes sūt equales nō ergo oēs virtutes sūt eque bone i genere: ergo nec opera. cē. Ad primū dicimꝰ qꝺ hec argumentatio nō valet: bona opera virtutū nō habēt bonitatē nisi a virtutibus ergo. cē. hoc ideo cōtingit. qꝺ ex eadē virtute manēte in eadē intentiō e possunt exire opera magis intensa et minus intensa scom̄ diuersa cooperantia. qm̄ opa meritoria nō tantū modo valent ad vitā eternā immo habent triplicem vtilitatē. qm̄ sūt meritoria vite eterne ⁊ sunt meritoria augmēti gr̄e: ⁊ sūt meritoria dimissionis pene debite pctō nec est simile de operibꝰ de meritorijs qm̄ illa non sunt meritoria nisi mortis eterne tantū. ⁊ ideo nō valet hec argumentatio. Opa mala eque meritoria mortꝭ eterne sūt eque mala in genere: ergo oīa opera bona eque meritoria vite eterne sūt eque bona in genere. qm̄ mala opera nō sūt meritoria nisi vnius: sed bona opera sunt meritoria triū vt dictū est. Dicimus tamen qꝺ omnia opa virtutū inquātū ꝓcedūt ab equalibus virtutibus vel ex eadē virtute sūt eque bona in genere naturali. licet nō in genere formali. scz sūt eque bona inquātū opa meritoria ex eadē radice procedētia. qm̄ scom̄ hoc sūt meritoria equalis glorie: sz inquātū talia opera magis informātur per bonas circūstantias. vt dare centū marchas ꝑ deo. edificare cenobia. dare oīa ꝓpter deum. scom̄ hoc sunt magis bona in tali gñe formali queritur in genere minus formato. qm̄ magis sunt vtilia. sunt em̄ vtilia ad augmentū gratie et ad maioꝛē dimissionē pene ḡ opera minus formata. qm̄ dare. c. libras ꝓ deo magꝭ est meritoriū ⁊ augmenti gr̄e et dimissionis pene ḡ dare obolum ꝓ deo. Simpliciter aūt verū est qꝺ oēs virtutes sunt eque bone in genere. qm̄ faciūt hoiem eque dignū vita eterna ⁊ eque bonū. tñ nomodo caritas est melioꝛ qm̄ magis cōiungit deo ⁊ magis facit delectari in deo. sed hoc nō est de strenuitate liberi arbitrij. sed ex ratiōe finis qm̄ affectu caritatꝭ trahitur immediate a dulcedine siue a suauitate dei. virtutes aūt sequētes nō trahūtur ab vltimo fine nisi per aliū finē intermedium. vnde pz qꝺ ipsa magis cōiungit deo ḡ virtutes sequentes. ⁊ etiā ḡ fides et spes quonia sūmū bonum mouet fidem ⁊ spem per modū estimationis caritas aūt mouet per modū tactꝰ suauitate sua: qm̄ igitur in omnibus virtutibus est eadē strenuitas liberi arbitrij. ideo sūt eque bone in genere qm̄ faciunt eque dignos vita eterna. licet vna ꝓmineat in quodam alio. vt caritas in eo qꝺ dictū est ⁊ pietas q̄ habet ꝑmissionē vite. que nunc

Ad primū.

Caritas q̄ re melioꝛ.

Oēs ꝓtutes sūt eque bone in gñe.

Solutio.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Quinto.

In oppm.

Aſ q̄ sic.

Aliter dicit

Secundo.

Tertio.

est future hoc enim habet pietas per quãdã coactionez quoniã iustum est. vt qui alium sustentat in vita temporali q; sustentetur a deo in vita temporali. sed hoc non facit q; pietas sit magz bona aliis virtutibus. quoniam vita temporalis quasi pro nichilo habenda est. cum sit vapor ad modicum parens.

¶ De motu virtutis. ¶ Questio decima sexta.

Af q; sic. QVeritur vtrũ motus virtutis sit melior sua virtute. probatio. virtus nõ valet nisi ad bñ studinẽ. s. q; facit dignũ vita eterna. ꝫ opus virtutis valet ad tria. s. ad meritum vite eterne. ad augmẽtum gratie. ad meritum dimissionis pene eterne: ḡ motꝰ simpliciter est vtlior ꝯ sua virtus: ergo simpliciter melior.

Secundo. ¶ Itẽ si aliqua duo sũt bona quoꝝ vno habito: habeẽ reliquũ z nõ ecõuerso. illud est magis eligendũ quo habito. habeẽ reliquũ ꝯ illo quo habito nõ habeẽ reliquũ. ꝫ opus virtutis et sua virtus sũt talia. quoniã habito motu virtutis habeẽ sua virtus et nõ ecõuerso: ergo actus virtutis est magis eligendus ꝯ sua virtus

Tertio. ergo melior. ¶ Itẽ regula est q; ꝺ propinquius ẽ fini est magis eligẽdũ. sed actus virtutis est ꝓpinquior fini. quoniã actu virtutis imediate cõiũgit deo alia virtute autẽ deo nõ cõiũgitur nisi mediãte suo actu: ergo actus virtutis est magis eligendus ꝯ sua virtus: ergo melior.

Quarto. ¶ Itẽ finis est melior ꝯ illud q; ꝺ est ad finem. vnde homo est melior mũdo. q; mũdus factꝰ est ꝓpter hoiem. Similiter actus virtutis est finis virtutis. q; virtus est ad suũ motũ tanꝯ ad finẽ. sicut caritas ad diligere deũ: ergo actus virtutꝫ est melior sua ꝟtute tãꝯ

Quinto. finis eo q; est ad finẽ. ¶ Itẽ virtutꝫ actu fruimur deo z nõ virtute: ergo actus virtutis melior est ꝯ

In oppm. virtus. ¶ Contra. q; ꝺ per se est magis est taleꝯ

Secundo. illud q; ꝺ per aliud est tale. ¶ Item q; natura tale magis est tale ꝯ illud q; ꝺ nõ natura tale. Sed virtus per se est bona z naturaliter. q; bonũ ponit in diffinitione virtutis. Diffinitur eñ sic a beato Aug. Virtus est bona qualitas mentis z. et ita virtus per se est bona: et natura est bona. q; esse suo diffinito est bona. Sed actus ꝟtutis ꝓ aliud est bonus: q; a virtute habet q; sit bonus. z a circunstantijs quibus informatur: ergo virtus ẽ magis bona ꝯ suus actus.

Tertio. ¶ Itẽ ex virtute elicitur actus tanꝯ ex sua causa: ergo ꝟtus dat suo actui vt sit z vt sit bonus: ergo dat ei suã bonitatẽ. Sed nihil põt dare maius ꝯ habeat. vt calidũ nõ potest magis calefacere ꝯ sit calidũ: nec lucidũ potest magis facere lucidũ ꝯ sit lucidũ: ergo actus virtutis nõ habet maiorẽ bonitatẽ ꝯ ꝟtus. ergo

Solutio. actus virtutis nõ est melior ꝯ sua virtus. q; ꝺ concedimus. ¶ Dicimus. q; oĩs virtus melior ẽ suo

Virtus melior est suo actu. actu simpliciter. q; nichil est melius ꝟtute qua homo similis est deo. Virtus enim dat suo motui bonitatẽ quã habet vnde accidentaliter hꝫ bonitatẽ actus virtutis. Virtus autẽ substantialiter.

Ad primũ. ¶ Ad primo obiectũ dicimus q; hec argumentatio nõ valet. Nulla virtus est vtilis nisi ad vnam scz ad vitã eternã: sed actus virtutis est vtilis ad tria predicta: ḡ actus melior virtute. q; q; actꝰ virtutis valet ad tria hoc habet a ꝟtute. licet tñ virtus nõ valeat immediate nisi advnũ illoꝝ triũ Tamen simpliciter valet ad illa tria per motum quẽ elicit er se.

Ad scõm. ¶ Ad scõm obiectũ dicimꝰ q; hec est falsa. Virtus z actus sunt talia quoꝝ habito vno habeẽ reliquũ. z nõ ecõuerso. imo z ecõuerso. q; habita virtute habetur motus virtutꝫ q; placet homini.

Ad tertium ¶ Ad tertiũ dicimus q; hec regula Quod propinquiꝰ est fini z. manifeste falsa ẽ Intelligenda est cuꝫ hac determinatiõe ꝯtũ ad hoc sicut z illa. q; ꝺ diuturnius est magis ẽ eligendum. Hec eñ manifeste falsa est nisi subintelligatur hec determinatio quo ad hoc.

Ad quartũ ¶ Ad quartuꝫ dicimus q; hec siliter est falsa generaliter intellecta. Finis melior est. z. sed vera est tñ vbi illud quod est ad finẽ nõ facit suũ finem.

Ad quintũ. ¶ Ad vltimo obiectũ dicimus q; hec est duplex. Vnoꝫ virtutꝫ fruimur deo z nõ virtute. quoniã si iste ablatiuus virtute notet causaꝫ formalẽ sicut z iste motu virtutis vera est. Si efficientẽ falsa est. q; et virtute z motu ꝟtutis fruimur deo. Sed aliter virtute effectiue fruimur deo. motu autẽ formaliter.

Iterũ af q; non sũt ꝓparabiles. ¶ Itẽ obicitur. Virtus z actus sũt diuersoꝝ generũ. q; virtus est de predicamẽto qualitatꝫ. actus virtutis de predicamẽto actionis: ergo virtus z suus actus nõ sũt cõparabiles nec cõmensurabiles. q; quilibet regulatur z mensuraẽ optimo sui generis vt oẽs albedines regulãtur ꝓ accessum ad sũmã albedinem. et oẽs equi mensurãtur in comparatione ad optimũ equum. et sic de aliis. ḡ cum virtus et suus actus non sint sub aliquo genere nõ habẽt aliqõ optimũ sui generis ꝓ quod regulentur vel mensurantur: ergo non sunt comparabiles vel mensurabiles: ergo vtraꝯ istarũ est falsa. Virtus est melior suo motu. motꝰ virtutis est melior virtute

Solutio. ¶ Ad hoc dicimus q; virtus z suus motus non sunt comparabiles secundum suã naturam ꝓpriam et ꝓprium genꝰ nõ sunt comparabiles secũdum hoc genus cõe. Bonum qõ tamen nõ est genus ꝓprie. quoniam nõ predicatur in quid. Non enim est vnũ genus oĩm nec põt esse. Dicimus enim q; bonuꝫ dicitur vniuoce de omnibus creaturis. licet quidã dicant q; dicitur multipliciter sicut ens. De creaturis enim dicitur. bonũ. i. vtile ad primã bonitatem habendam. Optima ergo bona regulantur ad optimo sui generis. qõ bonum spirituale qõ est optimuꝫ inter omnia bona creata vt est intelligentia. q; non põt dici qõ illud optimum sui generis sit deus. q; bonum dicitur equiuoce de deo et de creaturis. quoniam deꝰ nõ põt dici bonus. i. vtilis.

Bonum de deo z creaturꝫ quõ dr. In hoc tamen regulantur omnia bona per summum bonum: qz ꝯtomagis aliquid accedit ad ipsum. vel est vtile ad ipsum: tanto est magis bonũ z hoc ideo cõtingit. quia ꝯtomagis aliquid accedit ad summũ bonũ tantomagis accedit ad optimum sui generis. z econuerso.

¶ De malo in genere.

¶ Questio decimaseptima.

QVeritur de malo in gñe sic. Adulterari est maius malũ in gñe ꝯ fornicari: et neutrũ est infinitũ malũ. ergo vtrũqꝫ ẽ

aliqͦtũ malũ. Querit ergo vtrũ aliquis põt facere precise tantũ malũ ꝯtũ malum est fornicari in genere. Et est sensus huiꝰ questionis. Vtrũ aliq singularis malicia põt esse precise tãta ꝯta ẽ malicia sui gñis.

Af q; sic. ¶ Qꝺ probat. q; cuꝫ fornicari in genere sit aliqͦtũ malũ meritorũ est aliquãte pene eterne. Sit q; tante. Sed aliquis qui fornicaꝝ meretur aliquãtã penã. z põt mereri minorẽ z itẽ rum minorẽ. q; põt peccare minus z minꝰ q; nõ potest aliquãtũ peccare: quin minus. q; semper põt decrescere volũtas peccãdi: ergo tandã põt peruenire ad quãtitatẽ tante pene. quanta est pena debita malicie gñis. z ita aliq particulaꝛ malicia põt esse tanta ꝓcise quãta est malicia gñis.

Secundo. ¶ Beatus etiã petrus dicit in epistola canonica q; fideles fornicatores in generali iudicio maiora patiẽtur tormẽta ꝯ gñales iniqui. gñales iniqui appellantur illi quoꝝ malicia tanta est: quãta ẽ malicia generis in quo peccãt vt pagani. demon strek hic quidam paganus qui faciat simplicẽ fornicationẽ. iste paganꝰ nõ põt minꝰ peccare ꝯ peccat. q; nulla scientia nullũ donũ spũssancti. nullus alius sacer locus nulla alia circunstantia aggrauat eius peccatũ: ergo precise tñ peccat quãta est malicia generis: ergo aliqua singularis malicia est tanta quãta est malicia sui gñis.

In oppm. ¶ Contra. maior est malicia que est ex genere z circũstãtijs ꝯ illa q; est ex solo gñe. sed nullus est qui non habeat circũstantiã aliquã aggrauatiuã pcti respectu alterius q; nullus ẽ ita ignorãs quin aliꝰ possit esse magis ignorans: ergo nullus põt peccare quin peccet magis ꝯ sit malicia illius generis in quo peccat.

Opinio aliquorum. ¶ Qꝺ concedũt quidã dicentes. q; malicia generꝫ se habet ad alias malicias sicut punctus ad lineã. dicũt eñ q; libet singularis malicia est in infinitũ maior ꝯ malicia sui generis. sed ex hoc sequitur q; aliqua circũstãtia aggrauat in infinitũ peccatum. sed q; hec solutio sit nulla. ꝓbatur: q; peccatũ per se scõꝫ genus suũ est cõtra legẽ dei. vt sciẽtia/sacer locus / z huiusmodi. sed tñ in cõparatiõe ad pctm̃ potest eẽ cõtra legẽ dei: ergo circunstantia non in infinitum augmentat pctm̃ ꝯ sit in se: ergo malicia singularis que est ex genere z circũstantijs ꝓportionalis est malicie sui generis.

Ptra hãc af Secundo. ¶ Preterea: sit q; iste fornicetur z nulla sit in eo circũstãtia aggrauans pctm̃. nulla scientia nullus ordo nõ sit in sacro loco z sic de aliꝭ. ptz igitur q; iste peccat tñ ꝯtuꝫ pctm̃ est fornicatio in gñe.

Euasio. ¶ Forte dicet q; hoc est impossibile q; aliquis nõ habeat circũstantiã aggrauantẽ pctm̃. q; rõnalis est creatura dei: et hmõi.

Ptra hãc af Secundo. ¶ Sed hec solutio nulla. q; ista nõ sunt circũstantie vel persode vel negotij siue attributa negocio. Similiter nõ sũt circũstantie ꝓsone. ꝫ potius sũt de substãtia ipsius persone.

Ptra hãc af Secundo. ¶ Preterea q; homo est rõnalis hoc facit genus peccati. q; ex eo q; homo facit ptra rationẽ siue cõtra ius naturale qꝺ scriptũ est in rõne ex eo peccat: ergo q; homo est rõnalis nõ est circũstantia aggrauans pctm̃. sed est dignitas substãtialis faciens pctm̃. ea autẽ bona que sũt addita. s. supnaturalia sunt circũstantie. vt fides/spes/caritas/scientia/z huiusmodi: que sũt circũstantie ꝓsone z aggrauant pctm̃ nõ faciũt genꝰ pcti.

Solutio. ¶ Propter has rõnes cõcedimus q; aliqua singularis malicia est equalis malicie generis. i. aliquis tñ peccat quãtum malũ est fornicari in gñe scõm q; fornicari in gñe lis est malicie generis. intelligiꝫ ipsũ fornicari in se sine additione circũstantie alicuius. z secundũ hoc cõcedimus q; fornicari in genere est aliquãtũ malũ z aliquãte pene determinate meritorũ. fornicari tamẽ in gñe põt intelligi idẽ qꝺ fornicari gñaliter consideratum. z scõm hoc fornicari in gñe nõ est aliquantũ malũ determinate nec dignũ aliqua pena determinata. z scõm hoc nullus põt tñ peccare quãtũ fornicari est in gñe malũ. q; fornicari in genere Fornicari i gñe duplicinõ est aliquãtũ malũ determinate ꝫm hoc. sicut homo inꝺtũ homo nõ est alicuiꝰ determinate ꝯtitatis. sed primo modo bene peccat aliqͦs tantũ ꝯtũ est malũ fornicari in genere vt ille in quo nõ ẽ aliqua circũstãtia aggrauãs pctm̃.

Ad primũ. ¶ Per istã distinctionẽ ptz solutio ad primo obiectũ. q; potest esse aliqua malicia q; nulla circunstantia aggraueꝫ vt malicia generis. licet possit esse minor vt in illo in quo etiã naturalia diminuta sunt per pctm̃.

Ad scõm. ¶ Ad scõm obiectũ dicimus q; bti⁹ petrꝰ fornicatores vocat falsos christianos qui habẽt aliquã gram aggrauantẽ. vt fidẽ informẽ vel alia dona: licet informia. gñales aũt iniquos vocat illos qui nõ habent aliquã gratiã aggrauantẽ peccatũ. sed peccãt solo genere pcti quibus maiora tormẽta patienꝫ falsi christiani q; christianꝰ magis peccat in eodẽ genere pcti ꝯ pagan.

Ad tertiũ. ¶ Ad tertio obiectũ dicimꝰ q; hec est falsa. nullus est q; nõ habeat circũstãtiã aggrauãtẽ pctm̃. imo multi sũt qui nullã circũstantiã aggrauantẽ habẽt. ꝫ multas diminuẽtes. illevero solus qui esset in statu naturaliũ mediocri si peccaret peccaret precise tantũ quãtũ malũ est genus illius pcti.

Contra pre tra predicta obicicꝫ. Aliquis fornicaꝝ constat q; dicta aꝛ. ipse põt minus velle fornicari z iterũ minus z sic in infinitũ z cõstat q; intentio volũtas est circunstantia pcti ergo fornicari scõm q; est malũ in genere nõ se habet in aliqua ꝓportiõe ad fornicari cũ aliqua cũstãtia.

Euasio. ¶ Forte dicet q; sicut est albedo aliqua sine intentione sic est aliqua voluntas fornicandi sine intentiõe et illa ꝓprie est in gñe. Sed probatur q; nulla alia se habet ad illã in aliqua ꝓportiõe qm̃ quãtomagz aliqua superior accedit ad ipsam tanto est magis remissa. sed quelibet superior in infinitũ põt ascendere ad illã qm̃ regula est. q; q̃cquid põt accedere ad illud in infinitũ põt accedere ad illud. si põt ipsum cõtingere: ergo illa minima est in infinitũ magis remissa ꝯ aliqua superior: ergo oĩs malicia cũ circũstantia est in infinitũ maior ꝯ malicia generis quod prius negatũ est z improbatũ.

Solutio. regula est q; intentio ꝓpietatis vel naturalis vel gra Solutio.tuite nõ attendiꝫ scõm recessũ ab infinito gradu. Vñ attendi sed scõm accessũ ad supremũ gradũ. quilibet etiã tur intensio mensuraꝫ optimo sui generis. attendiꝫ eñ intenꝫ ꝓpietatis. sio ꝓpietatis scõm ad veri noĩs impositionẽ remissio autẽ attendiꝫ scõm recessũ a sũmo nõ scõꝫ accessũ ad infimũ. Vñ hec duplex quãto aliqualhec est du-

plex. malicia magis accedit ad infimū tanto est minor si iste dictiões tanto quāto dicāt excessiões gñaliter vera est quia sīliter accedit multū est minor si vero notent ꝓportionē falsa est. qñ sequit q; si duplo magis accedit ad infinitū est duplo minor sed si duplo magis accedit ad sūmū est duplo maior: tamē nō cogimur dicere. q; malicia generꝫ sit minima vt ptz ex ꝓdictis: qñ aliqua ē minor vt ea qua peccat aliquis in quo fūt pauciſſime vel nulle circūstantie aggrauātes pctm. sed multe diminuentes. ¶ Itē sint hic duo laicus z sacerdos et in oibus alijs sint pares et vterq; vult peccare. inde sic quātū vult iste peccare. tm̄ peccat demōstrato laico. probatio. iste peccat ex ista volūtate etnō ex alto sit ita: ergo quāta est ei⁹ voluntas tantū est ei⁹ pctm̄: ergo prima. eodēmodo de sacerdote. quātū vult iste sacerdos peccare tantum peccat. qm̄ nō vult peccare nisi ex ista volūtate. sit ita. Cōtra in sacerdote est circūstantia aggrauans pctm̄ scz sacerdotiū. in laico nō: ergo magis peccat sacerdos ꝙ laicus. ¶ Nō cōcedimus dicentes q; hec est dupler. Quāta est volūtas huiꝰ tantū est eius peccatū. qm̄ intensio pōt notari p modū materie vel per modū forme. si per modum materie ipsa est vera. qm̄ sic cōparatur idē sibīpi scz volūtas volūtati. si per modū forme falsa est ita q; fiat ꝓparatio vel collatio ipsius volūtatis abstracte ad ipam volūtatē cōcretā. i. ipsius voluntatis secundū q; est voluntas huiꝰ voliti ad seipsam scōm q; est pctm̄ sine deformitate pctī deformata. z scōm hoc idē est ac si fieret collatio voluntatis ad difformitatē vt sic diceret. quātū ē intensa voluntas ista tm̄ est mala. hoc aūt falsū est qm̄ nulla est collatio rerū prorsus diuersoꝝ generum Sicut si diceretur quātū distat pascha a pēthecoste tm̄ distat parisius ab antisiodō. posset tm̄ dici ita in vno sensu improprie hec volūtas ē magis mala ꝙ̄ sit intensa. qm̄ ex pluribus causis est mala ꝙ̄ sit intensa. qm̄ mala est ꝓpter intentionē suā. s. q; est contra deū z cōtra legem dei.

¶ De virtutibus et de ordine eorūdem.

¶ Secundum capitulum.

Iterum af. POst questiones ꝓambulas ad virtutes: sequit de virtutibus. de quib⁹ hoc ordine tractabim⁹. Primo de diffinitiōe virtutis. Secundo de diffinitione speciez virtutis. Augustinus sic diffinit virtutē. Virtus est bona qualitas mentis qua recte viuitur. qua nemo male vtitur quā deꝰ in nobis. sine nob; operatur. qualitas ponitur tanq̄ genus. bona ponit ad differentiā malarū qualitatū siue malox habituū. vt prodigalitatis z auaricie. licet quidā hoc negent. ¶ Sed cōtra eos est ozigꝫ. z sācti qui dicūt q; male q̄litates sūt i nob; z etiā mali habit⁹ secūdū q; dicitur: veloces pedes eorum ad effundendum. ¶ Qua recte viuitur. dicit ad differētiam scientie. quoniā scientia recte intelligimus. virtute recte viuimus. qm̄ cū duplex sit intellectus. s. speculativus z practicus. Speculativus intellectus in quo est scientia. finis est scire practici vero in quo est virtus finis est bonū z opatio. z ideo hec est differentia inter scientiam z virtutē. q; p scientiam vere intelligimus. per virtutē. bene siue recte viuim⁹. rectū aūt est cuius media non exeunt ab extremis: z ideo recte viuere est a sūmo bono ad sūmū bonū tendere. Ait dñs in apocali. Ego sū alpha et o principiū z finis. ois enī actio debz incipere a deo z terminare in deū. vnde de malis dicitur in ysa. Egypto nō op⁹ q; faciat caput aut caudam. Tertia ꝓticula scz hec qua nemo male vtitur: ponitur ad differentiā naturaliū potētiarum. Augustin⁹ enī distinguit tria genera bonoꝝ scz maxia bona media. infima. minima bona sunt bona corporis. media sūt naturales potentie aie maxima virtutes. medijs z tīnimis possumus bñ et male vti. sed maximis. i. ꝓtutib⁹ nō possumus vti nisi bene. sed qm̄ hec oīa ꝓueniūt politicis virtutib⁹. ideo ad dīaz earū ponitur quarta ꝓticula quā deus in nobis z̄. qm̄ hec est differentia inter virtutes politicas z theologicas. q; politice virtutes generantur ex frequēti bene agere. Theologice aut̄ fiunt a solo deo. ¶ Sed obijcitur de prima parte diffinitiōis que est. Virtus est bona qualitas z̄. videtur enī q; idē ponat̄ in sui diffinitiōe. qm̄ virtus est bonitas qua homo ē bon⁹: nec diffinit ꝓtus p aliā bonitatē. z ita videt q; idē ponitur in sui diffinitione. ¶ Quod cōcedūt quidā dicentes. q; qualitas secūdū q; ponitur siue intelligitur concrete notio: est seipsa. scōm q; intelligitur abstracte sicut qualitas seipsa describit cū bi Qualitas est secūdū qō quales dicunt. sed secundū hoc pro nichilo apponerent alie differentie. qm̄ ois virtus est qualitas bona et ecōuerso. cū enī hec dictio bona significet bonitatē gratuitatā vt ipsi dicūt soli virtuti cōuenit esse qualitatem bonā. ¶ Itē virtus est bona et est sua bonitas: ergo est bona bonitate que ipsa ē vel alia bonitate. Si bonitate que ipsa est: ergo est bona seipsa: ergo est pura bonitas: qō improbatū est supertius. Si aūt alia bonitate est bona: ergo se bonitate vel alia z sic in infinitum. vel occurret alia bonitas que est bona seipsa z illa est diuina bonitas vt ꝓbatū ē supra. illa bonitas occurret scō aut tertio z sic deinceps. si dicit q; occurrat scō loco. sequitur q; virtus sit bona ꝓxia bonitate. Si tertio vel quarto loco occurrat. z sic deinceps: ḡ aliqua bonitas creata erit bona bonitate increata. Sed virtus inter oīa bona creata est optimuz bonū: ergo si aliqua bonitas creata est bona bonitate diuina sequitur q; nulla potius ꝙ̄ bonitas que est virtus: ergo quicquid dicatur virtus ē bona bonitate diuina. quod cōcedimus. ¶ Sed cōtra. Virtus nō dicitur bona nisi quia per se ē ductiua ad primā bonitatē. ergo cū dicitur virtus ē bona. dicit illā ductiuitatē/non ergo predicat primam bonitatē de virtute: ergo cū dico virtus est bona sic predicat ductiuitas illa ad primā bonitatem. nō prima bonitas. ¶ Forte dicet aliquis q; hoc est verum: sed scōz hoc redit precedens obiectio. qm̄ illa bonitas que est ductiuitas est bona. aut seipsa aut alia bonitate. Et inde vt prius. ¶ Propter hoc dicimus q; cū dicitur virtus est bona hec dictio bona predicat primā bonitatem tantū. Hec valet hec argumētatio. Virtus nō vi-

Augustin⁹ diffinit virtutem.

Potest q̄ri vtrū diffinitio virtutis sit bona.

Contra aliquos af.

Scientia z

Ꝑtus dñt

Recte viuere quid est.

Actionis principium et finis.

Triplicia bona scōm augustinū.

Contra ꝓi mam ꝓē af

Opinio alioꝝ.

Secundo.

Opinio doctoris.

Contra dicta arguit.

Euasio.

Ad primā.

bona nisi q; per se ductiua est ad primā bonitatē: ergo cū dico virtus ē bona hoc nomē bona dicit illā ductiuitatē. nō primā bonitatē. ¶ Instātia cū dicitur medicina est sana idē est q; medicina ē effectiua sanitatis. Sic predicat illa effectiuitas sanitatis: ergo cū dicit medicina est sana. sic predicatur illa effectiuitas et nō sanitas. qō falsū ē. immo predicat sanitas in habitudine effectus ad causam. Sīliter cū dicitur virtus est bona sic predicatur bonitas in habitudine: finis ad illud cuiꝰ est finis que habitudo est illa ductiuitas. Virtus enim dicitur bona. i. honesta honestū aūt est qō suo decore nos allicit: et sua bonitate nos attrahit. Trahit enī nos ad se. z pricipaliter ad primā bonitatē. cuius tractio est illa ductiuitas quavirtus per se ductiua est ad primā bonitatē. ¶ Itez obicitur de hac parte diffinitionis quā debemus in nobis siue nobis operatur. Dicit enī aug. Qui creauit te sine te nō iustificat te sine te. ergo deꝰ nō dat nobis virtutes sine nobis. ¶ Itē. in iustificatione quattuor exiguuntur. quoꝝ vnū ē motus liberi arbitrij: ergo ad iustificationē nō exigitur motus liberi arbitrij: ergo motus liberi arbitrij exigitur ad infusionē ꝓtutū. nō ergo deꝰ operatur eas sine nobis. ¶ Solutio. Dicimus q; deꝰ iustificat hoiez nō sine hoīe cooperante: sed nō sine homine operāte: sicut sol illūinat domū non sine hoīe operāte qui aperit fenestrā: sed sine hoīe cooperāte. quoniā homo nō cooperatur soli in hoc q; domum illuminat. Eodem modo deꝰ qui est verus sol nō infundit virtutem sine nobis operantibus quoniā non preparamus nos ad susceptionē virtutū: sed sine nobis cooperantibus. quoniam non cooperamur deo in infusione virtutum: ꝛ postea cooperamur el in moribus z operibus virtutum. sicut dicit Apostolus. Coadiutores dei sum⁹. ¶ Ad aliud obiectū dicimus: q; motus liberi arbitrij exigitur ad iustificationē impij nō propter opus misericordie i quo cooperatur: scilicet in infusione gratie: sed propter opus iusticie. s. vt per motū liberi arbitrij cōteratur de peccatis suis et puniat peccata sua. ¶ Et notandum q; Augustinus in diffinitione virtutis ponit genus trā scendēs: sed Aristo. ponit genus proximū dicēs virtus est habitus voluntarius immediate exīs quo ad nos: medietas quo ad nos ē medietas ꝓsonalis que attenditur secundū diuersitatem personarū. quoniā q; vni est multum dare vel comedere. alij est parum. Sed cum virtus sit immedia te pz q; ipsa est medium inter vicia. ¶ Sed cōtra virtus et viciū sunt ꝓtraria: ergo virtus est extremum respectu vicij: ergo non est medium inter vicia. ¶ Solutio. dicimus q; ipsa est medium ꝙ̄tū ad esse diffinitiuum: extremū ꝙ̄tū ad bonū et perfectum vt dictū est supra.

Instantia.

Cōtra aliā partem af. Augustin⁹

Secundo.

Solutio. Deꝰ iustificat hoiez nō sine eiꝰ operatiōe sed sine eius cooperatiōe.

Paulus. Ad aliud.

Augusti. et aristo.

Medium quo ad nos

ꝓtra istō af

Solutio

¶ De speciebus virtutum.

¶ Secunda questio vtrum virtus habeat plures species.

Af q; non. QUeritur de speciebus virtutū. z ꝓbatur q; vnica est species ꝓtutū. ¶ Virtutes enī distinguunt scōz fines suos potissimos. z vnicus est finis potissim⁹ z principalis omniū virtutū: ergo vnica est species virtutū. ¶ Itē. dilectio dei z proximi sūt vnica virtus ꝓpter vnicū finē quē habent. qm̄ nō videtur esse alia ratio: ergo eadēr̄one oēs ꝓtutes sūt vnica virtus ꝓpter vnicū finē quē habent. ¶ Item vnicū malū potens est mouere oēs potētias aie et omnia mēbra corporis ad malū. Sed quelibet virtus est fortior quolibet vicio vt alibi ꝓbatur: ergo vnica virtus sufficit ad mouendū oēs potentias anime z oīa corporis membra ad bonū: ergo alique virtutes superfluūt. Sed constat q; nihil est superfluū in operibus nature vel dei: ergo vnica ē species virtutū. ¶ Itē. tēperātia virtute vult homo abstinere ab operib⁹ immundis. z hoc ē bonū ergo tēperantia virtute vult homo sibi bonū. Sz velle sibi bonū est diligere se: ergo tēperātia virtute diligit homo se. Sed nulla virtute diligit se nisi caritate: ergo tēperātia ē caritas. ¶ Preter ea. Mundicia virtute diligit se homo. z mūditia mentis z corporis: ergo ea diligit bonū: ergo tēperantia est amor boni. Sed amor boni idem ē q; caritas: ergo tēperantia est caritas. Eodē modo prorsus potest ꝓbari de qualibet ꝓtute q; ipa sit caritas. ¶ Itē Aug dicit in libro de moribus ecclesie q; quattuor cardinales virtutes nō sunt nisi amor. Amor aūt qui est virtus nō est nisi caritas. et ita oēs virtutes sūt caritas. ¶ Dicit etiā Augu. in libro de ciuitate dei q; virtꝰ nō est nisi amor ordinatus vel ordo amoris. ¶ Forte dicit q; non est nisi vnica species virtutū. sed hoc est cōtra infinitas auctoritates. Aplus dicit. Nūc aūt manent tria hec. fides/spes/caritas. maior aūt horū est caritas. Quedā etiā sūt auctoritates que distinguūt septē dona spūssancti et octo virtutes in matheo. z in libro sapientie. Sapiētia docet prudentiā/sobrietatē/z iusticiā. quibus nihil melius est in vita. ¶ Itē fides est in vi rōnabili siue intellectu z similiter prudentia. vt dicit Aristo. Caritas est in vi ꝓcupiscibili: z sīliter tēperantia. Sz Aristoteles z sancti etiā hoc dicūt. Spes in irascibili: z sīliter fortitudo. ergo cū iste ꝓtutes sint in diuersis virtutibus z in diuersis subiectis diuersarū speciez sunt. ¶ Itē. species rerū distinguūtur scōm fines principales. scōz vltimū finē nō. qm̄ si distinguerentur scōz vltimū finē omnia essent eiusdē specie. qm̄ oīa habent eūdē finē vltimum: ergo restat q; species rerum distinguuntur scōm fines exteriores. Sed diuersi sunt principales z primi fines fidei: spei: z caritatis. qm̄ fidei/credere/spei/sperare/caritaz/diligere/temperātie/abstinere a carnalibus desiderijs. z sic de alijs. ergo iste ꝓtutes sūt diuersaz speciez. ¶ Ad Solutio. concedimus hac vltima rōne. Dicit enī Augustin⁹ q; voluntas qua aliquis vult ire ad fenestraz vt videat trāseūtes duplicē habet finē scz primū et subst̄ātialē ire ad fenestrā. scōm z accidentalē videre transeūtes. Distinguūtur ergo species rerum scōm primos z principales z subst̄ātiales fines. nō scōz scōarios z accidentales vt ptz i hac specie homo. Hō enī primo est ad hoc vt ratiocinetur. Secundo. vt per ratiocinari acquirat sibi virtutes. Tertio vt per virtutes acquirat beatitu-

Augustinus.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Quinto.

Sexto per augustinū. Cōfirmat.

In oppm̄.

Cōtra hāc est paulus.

Mathe⁹ ē ꝓtra in li. sapien. ad idē

Item.

Exemplum in homine

per hoc ad primum.

dinē. Sed eius distinctū siue substātialis differē-
tia sumitur a primo fine. vñ rōnale est eius substā
Stīi modo. tialis differētia. Eodē modo virtutes distinguū-
tur scōm suos primos fines. z ideo diuersarū spe
cierū sunt cū primi fines sint diuersaz specierū.
Ad scōm. ¶ Ad scōo obiectū dicim⁹ q hec est falsa. Dile-
ctio dei z primi sūt vnica virtus ꝓpter vnicum
finē. scz deū. sed sūt vnica virtus ꝓpter vnicū fi-
nem primū scz ꝓpter vnicū volitū. qm̄ idē volo
dilectiōe dei z dilectiōe primi. qm̄ dilectiōe dei
Ad tertium volo mihi summū bonū quidē habere. Similiter
dilectiōe primi volo summū bonū primo. ¶ Ad
tertiū q dicit. vnū malū potest mouere. zc. ergo
multofortius vnica virtus. zc. hoc bone concedi
mus. Sed nōinde sequit: ergo alie virtutes sunt
sup flue. Virtus em̄ est ad facile agere. vnde cum
in quolibet actu virtutū sint ꝓprie difficultates:
necessarius est proprius habitus cuilibet motui
ad vincendū difficultatē illi⁹ motus. vt pz in hoc
actu dare qui ꝓpriā habet difficultatē ꝓpter di
uersos circūstantias que statuūt illū actū in me-
dio. Et ideo est necessarius vnus habitus qui ꝓ-
prie dirigat istū actū dare z statuat ipm̄ in medio
z ideo nō valet predicta argumentatio. Licit em̄
Plures vir tutes quare ponūtur vnica virtus sufficiat ad mouendū oēs vires aie
z oia mēbra corporis. Ad bonū tm̄ non pōt ita de
facili sicut oēs virtutes. qm̄ sola fides vl caritas
posset mouere ad oēm bonū actū. Sed nō ita fa-
cile. sicut ꝓpria virtus que ꝓprie est directiua il-
Ad quartū lius actus. ¶ Ad quarto obiectū dicimus q hec
est dupler. Tēperātia virtute volo michi hoc bo
num. q: si hoc bonū largitatis est etiā finis: carī-
tatis delectās eā per modū suauitatis: z ita quo-
dāmodo diuersi sūt fines illaz dilectionū: z ideo
dilectiones ille sunt diuersarū specierū: z secun-
dū hoc patet q fidei spei caritatis nō tantūm̄st di
uersi fines quibus quiescit: sed etiam earū multi-
Quare spi ritus sctūs. plex est finis in quo quiescitur: scz ipe deus: sicut
spiritus sanctus in libro sapientie: dicit multiplex
ē: mīti plex ꝓpter multos effectus qs habet in nobis. ¶ Itē
Iter ū ptra aliud af. contra hoc quod dictū est supra. q volūtates di-
stinguuntur scōm primos z principales fines sic
obicitur. velle pascere velle vestire: velle visita-
re: sunt volūtates diuersarū specierū: qm̄ sūt vo-
lita diuersarū specierū que sūt primi fines volun-
tatū: ergo volūtates sunt diuersarū specierum. z
cōstat q ille voluntates sūt motus virtutū: ergo
sunt a diuersis virtutibus. sed cōstat q nulla alia
rum virtutū ē ab alia virtute: nisi a pietate. ergo
Secundo. pietas nō est species specialissima: sed genus ad
plures species virtutū: qō ptz esse falsū. ¶ Pre-
terea velle dilectiones carnis: velle diuitias: vel
le dignitates mundi sūt diuerse volūtates ꝓpter
diuersa volita: ergo procedūt a diuersis virtuti-
Ad idem. bus: z inde vt prius. ¶ Eodē modo pōt pbari q
caritas nō est species specialissima: sed gen⁹ sub-
alternū. qm̄ velle alicuius dampnū z velle gfam
sunt volūtates diuersarū specierū. ergo procedūt
a virtutibus diuersarū specierum. Sed cōstat q
vtraq; procedit a caritate: ergo caritas nō est spe
cies specialissima: sed genus subalternū diuersa
Solutio. rum virtutū. ¶ Solutio. Dicimus q scōm diuer

sa volita distinguuntur volūtates in species: sz nō
scōm q̄cunq; volita. sed tantū scōm volita prima
et propria. Si ergo vis assignare primū et ꝓprīū
volitū pietatis dic q pietas est velle releuare in-
opiā indigentis. qm̄ hec est prima et principalis ꝓpr⁹ act⁹
intentio pietatis. sed inopia pauperis mults mo- voluntatis
dis releuatur. Cū ergo dicitur pietas est pascere
paupē vel vestire nō sit assignat ꝓprīū z imme-
diatū volitū pietatis: sed scōarīū. z ideo scōm ta
lia volita nō debēt distingui species pietat⁹ siue
volitū pietatis. ¶ Ad scōm dicimus q volitum Ad scōm.
caritatis est ppie deus qua volo alicui bonū: sz
gratia est volitū scōario qua volo alicui gratiam
nō ꝓpter gfam sed propter deū scz vt illa gratia
fruat deo. Ubi autē vnū propter alterū vtrobiq;
tantū vnū z ideo vnica virtus est qua volo homi-
ni z qua volo ei gfam. z quasi equipolētia sūt vel
le alicui bonū z velle gfam. nec tantū sūt equipol
lentia: imo fere idem. vt patet ex dictis.

¶ In qua vi anime virtus sita sit.

¶ Tertia questio in qua vi anime sit virtus.

Queritur que vitus in qua vi aie sita sit
Notandū q sicut dicitur sup illō geñ.
Fluuius egrediebatur de loco vo. zc.
Prudentia est in vi rationabili. fortitu
do in vi irascibili. tēperātia incōcupiscibili. iusti
cia vero nō est determinate in aliqua vi: sed circu
it oēs vires aie Et ideo significatur per eufratē.
de quo nō determiatur in geneſi per quas terras
trāseat. qm̄ iusticia circuit oēs vires aie. In vna
etiā vi sīte sunt plures virtutes. vt in rōnali sīte
sūt iste virtutes. fides/scientia/donū/ consiliū/in
tellectus/sapientia. In vi irascibili. spes/ pacien
tia/mansuetudo/luctus/pietas: z similia. In cō-
cupiscibili. caritas/temperantia/ abstinentia: et
hmōi. Justicia vero non est in aliqua vi determi
nate vt dictū est. z ꝓpter diuersitatē istarū ꝑtum
dicitur aīa hois iusti. celū. in ysa. ca. penul-
timo. Celū michi sedes est. nō tm̄ propter eleua- Expositio
tionē a terrenis ad celestia. sed propter pictura- dicti ysaie.
tionē qua depingitur anīa predictis virtutibus.
Sunt em̄ predicte virtutes radiātes in aīa sicut
stelle in firmamēto ¶ Dicitur ergo que virtutes Declaratio
in quibus viribus aie site sint. Primo dicem⁹ de dicendorū.
affectionibus aie vtrū sint virtutes: z si virtutes
in qua vi aie site sint. Scōo vtrū desideriū virtu-
tum z odiū viciorum sint in eadem vi. Tertio de
iusticia z ei⁹ speciebus. Quarto de cōcupiscen-
tia amoris z desiderio in quibus viribꝰ aie sint si-
ta. Quinto vtrū plures virtutes theologice sunt
eadē vi. ¶ Sunt aūt quattuor affectiones aie. s. Quattuor
spes/timor/dolor/gaudiū. Primo queritur vtruz affectiones
iste affectiones sunt virtutes. pbatur q sint. qm̄ anime.
bonus timor z bona spes sūt virtutes. ergo a fort. Utrū iste af
bonus dolor z bonū gaudiū sūt virtutes. ¶ Itē fectiones
dñs dicit in euāge. Beati qui lugēt. glo. dicit. In sint ꝓtutes
ctus p pctis est virtus. qm̄ lugere p pctis est me Secundo.
ritorium. z ita est opus virtutis. Sed luctus p pec Glosa.
catis idem est q dolor pro peccatis. est virtus: q
et gaudiū de virtutibus erit virtus. ¶ Itē apls. Tertio per
Gaudete in dño semp: iterū dico gaudete. Pro paulum.
nichilo in affectuo se muitaret apls ad gaudium

nisi gaudere esset meritorium. z opus virtutis. z ita
In oppm. gaudiū est virtus. ¶ Sed cōtra. Gaudiū est vir-
tus: ergo politica vel theologica nō est politica.
qm̄ nō est vna cardinalium ꝙtutū: ergo est virtus
theologica. Sed cōstat q nō est fides vel spes vl
caritas: ergo plures sunt virtutes theologice q̄m
Arguit q tres. Si aūt sit virt⁹ theologica pbatur. qm̄ vir-
sit virtus tus theologica ꝓprie est illa qua mouet in deū
theologica immediate. vt fides/spes/caritas. Sed sicut fide
spe/caritate mouemur in deū immediate ita gau
dio quo mouemur in deū mouemur in ipsū imme
diate. ergo sicut fides/spes/caritas/sunt virtutes
theologice: ita gaudiū est virtus theologica. nec
Iterꝝ af q pōt negari quin gaudiū in dño sit virtus: quonīā
gaudiū sit gaudere in dño est meritorium. z est in precepto
virtus. decalogi quo precipitur. Hem̄to vt die sabbati
Euasio. sanctifices. ¶ Forte dicit q gaudiū in dño est
virtus theologica. Sed est virtus eadē subiecto
cū caritate. qm̄ caritas habet duos motus in no
bis. Unum quo facit nos diligere deū. Aliū quo
facit nos gaudere in deo siue delectari. q̄tuz ad
primū motū dicitur caritas. q̄tū ad scōz dicitur
ptra hāc af ysaac q̄d sit gaudiū. ¶ Sed cōtra. Sicut est annexū caritati
ita et spei. vnde apls. Spe gaudētes. z per ysaac
qui interpretatur risus intelligitur spes. qm̄ spes
ridere facit nos. Similiter fidei annexū est gaudiū.
Sicut em̄ caritate gaudemus in prima suauitate
ita spe gaudemus in prima largitate. z fide in pri
ma veritate. nec solis virtutibus theologicis an-
aristoteles nexū est gaudiū. sed etiā politicis. Unde Aristo.
Si aliquis abstinet z hoc ipso letatur cōtinens ē
si vero tristatur: incōtinēs est. z ita cōtinentie an
nexū est gaudiū. Similiter fortitudini annexū ē
gaudiū. vnde sup illud euāgelij. Beati qui esuri-
Glosa. unt z sitiūt iusticiā. Dicit glosa q fortitudo exclu
dit accidiā. z ita tristiciā seculi. Nō pōt aūt expel
lere nisi per suū cōtrariū. s. gaudiū: ergo fortitu-
Eodēmodo dini annexū est gaudiū. Eodem modo pōt pbari
de alijs. de alijs virtutibus: ergo gaudiū est annexū gfa-
liter oībus virtutib⁹: ergo gaudiū non est aliqua
Iterum ad species virtutis. ¶ Contra. Dolor de pctō ē spe
picipale af cialis virtus. qm̄ distinguit ab alijs ibi. Beati q̄
Solutio lugens: ergo gaudiū de bono est specialis virtus
Multiplex ¶ Solutio. Notandū q velle dicit multipliciter
volitio. Quādoq; dicit velle idē q appetere. z scōm hoc
velle est in qualibet vi. qm̄ quelibet vis aie est ap
petitiua sui finis in quo est ei quies. Quādoq; vel
le idē est q consentire in aliquid vt fiat vel nō fiat
z scōm hoc velle est tantū in rōne. Scōm hoc di-
cit Aristoteles q voluntas est in rōnabili. Ter-
tio modo dicitur velle idē q placere: vt cū dicit.
volo istū esse bonū. i. mihi placet q sit bon⁹. Se-
Augustin⁹. cūdum dicit hoc Aug. in libro de trinitate q pla-
citū est volūtas quieta. qm̄ cū homo habet quod
placet ei. quiescit ibi volūtas eius. z scōz hoc vel
le siue placere nō est primus actus alicui⁹ virtu-
tis sed secūdus. quoniā sicut ad quēlibet motum
virtutis sequitur hec passio. s. delectatio. ita post
primū motū virtutis sequitur iste actus velle si-
ue placere. qō idem est. nec pōt aliquis pro mo-
ueri hoc motu qm̄ primū est vt homo credat gau-
dia eterna. Scōo vt ei placeant z in eis gaudeat
vt etiā ei placeat ipsum credere z gaudia in illo.
Multiplex In ipsa em̄ fide essentialiter ē multiplex gaudiū Multiplex
gaudium. z multiplex refectio. Nō tātū in delectabili mul- gaudium.
titudine creditorū sz etiā in ipo actu credendi cū
sup eam fidei intellectus intenderit. ¶ Per hoc Ad rōnem.
patet q hec argumentatio nō valet. Gaudere in
dño est meritorius motus: ergo est motus specia
lis virtutis. Hec em̄ tenet in primis motib⁹ virtu
tum: nō in secūdis. Et est ibi fallacia ꝓntis. qm̄ ꝓ Falla ꝓntis
cessus fit a superiori ad inferius affirmando. Dis
em̄ motus specialis virtutis est meritorius. sz nō
ecōuerso ꝓper hoc patet solutio ad primū. ¶ Ad Ad scōm.
secundo obiectū dicimus q hec est dupler. Do- Dolor de
lor de pctis est virtus specialis. qm̄ si accipit do- peccatis ē
lor pro tristicia nō est aliqua specialis virtus: sed dupler.
est passio vel motus habens sibi annexā illā pas-
sionē. z est motus nō primus alicui⁹ virtutis: sed
scōs cuiuslibet virtutis. Quelibet em̄ virtus ha- Due vie cu
bet duas vias. vnā gaudij. aliā tristicie siue dolo iuslibet vir-
ris. vt patet in fide. cuius via vna est cuz cogitat tutis.
de bonis creditis z in eis gaudet. que est via gau
dij. Alia via est cū cogitat de suo opposito dete-
stando infidelitatē q̄ est via tristicie. Scōm hoc Quomodo
tristicia z gaudiū opponūtur sibi: z sicut vnū nō tristicia et
est specialis virtus: ita nec reliquū. vel potest di gaudium se
ci: dolor de pctis idem q plancrus de pctis: quo habent.
aliquis vult satisfacere p pctis suis. crucifigen- Aliter po
do carnē suam cum vicijs z concu. i. quo planctu test dici.
vult punire in se quod deliquit qui luctus est spe- Luctus ad
cies iusticie. z scōm hoc nō sequitur q si dolor de iusticiā per
peccatis est specialis virtus: q gaudiū de bono tinet.
sit specialis virtus. qm̄ secūdū hoc dolor de pec-
catis nō primo loco opponit gaudio. delectatio
autē z tristicia put sūt pure passiones nō sūt virtu
tes neq; motus virtutū: sed sūt determinate virtu-
tum z operationū ipsarū. Similiter dolor z gau-
diū pro ut scōus motus sūt determinatiui ipsarū
virtutū: qm̄ sicut dictū est. Si aliquis abstinet z
in hoc gaudet: castus est. qm̄ quod gaudet in ab-
stinētia sua z ei placet signū est z quedā determi-
natio q ipse habeat verā castitatē in corpore: Si Uerū signū
vero tristatur in abstinendo signum est q nō ha- castitatis.
beat verā castitatā. Si aūt tristat de incōtinētia
signū est q habet castitatē. ¶ Itē dolor de alie- Iterum ad
no bono est speciale vicium. s. inuidia. Inuidia em̄ alio medio.
est dolor felicitatis aliene. ergo per contrarium.
Gaudere de bono alterius est specialis virtus: q̄
gaudiū de bono alieno est specialis virt⁹. ¶ Itē Ad idem.
dolere de alieno bono est primus mot⁹ vicij. scz
inuidie. ergo per cōtrariū. Gaudere de bono alie
no est prim⁹ mot⁹ specialis virtutis. quod pri⁹ ne
gatuz est. Solutio. ¶ Dicimus q sicut dolor de Solutio.
alieno est motus specialis vicij. ita gaudium de
alieno bono est motus specialis virtutis. scz cari
tatis. Sed gaudiū in se de hoc bono vl de illo nō
est motus specialis virtutis: sed oīm. Hec aūt po-
sitio ē dupler. Gaudiū de hoc bono demōstra
ta fide est in concupiscibili. sicut dictū est q hec
est dupler. Desiderium virtutū est in vi cōcupisci- Per hec ad
bili. Et sic pz solutio ad primū argumētū. ¶ Ad primum.
scōz solum⁹ intermēdo istā. Dolor de alieno bo Ad scōm.
no est prim⁹ motus inuidie. qm̄ dolere z gaudere

propie nō sūt primi motus vel virtutis vel vicij: sed tm̄ scōi. Unde si p primū motū velimus diffinire inuidiā dicim⁹. Ira inuidia est odiū felicitatis aliene. et hoc odiū sequit dolor siue tristicia felicitatis aliene. z sic prima descriptio inuidie nō est data per primū motum suū sed per scōz. Cum autem vnus sit primus motus inuidie. s. odiū felicitatis aliene. duo sūt secundi. s. dolor felicitatz aliene: et gaudiū dei infelicitate. Eodē modo est in superbia. Est aūt superbia amor nimius propie excellentie: z in hoc gaudet superbus. Cōtristat autē siue dolet de excellentia alterius.

Duplex motus inuidie.

act⁹ supbie

¶Utrum desiderium virtutum et odium viciorum sint in eadem vi.

¶Quarta questio.

QUeritur vtrū desideriū virtutū z odiuz viciorū sint in eadē vi. ¶Probat q nō qm̄ sup illud euāgelij. Simile est regnū celorū fermēto quod acceptū abscōdit mulier in farine sata. Tria ibi dicit Greg. q tres virtutes aie in vnū redigantur siue vt oēs virtutes fermententur in vnū. vt in rōne possideamus prudentiā. in ira odiū viciorū. in cupiditate desideriū virtutū. z ita odiū viciorū ē in alia vi q̄ desideriū virtutū. ¶Contra. Desideriū virtutū et odiū viciox sūt cōtraria: ergo in eadē vi. Sed desiderū viciorū est in concupiscibili: ergo odiū viciorū est in cōcupiscibili. z ibi est desideriū virtutum: ergo desideriū virtutū z odiū viciorū sūt in eadē vi. ¶Q̄ etiā pōt probari per hoc qđ Aristo. dicit in topicis. Si odiū sequitur irā: erit odium in furoris specie. illic enī ira. i. in vi irascibili. Sed hoc est falsū: qz eius contrariū scz amicitia est in cōcupiscibili: ergo z odiū est in cōcupiscibili. Sed desideriū virtutū simliter est in cōcupiscibili: ergo desiderium virtutuz z odiū viciorum sūt in eadē vi. qđ prenegatū ē. ¶Solutio. Odiū dicit tripliciter. Primo vt odiū viciorū dicat motus ille q̄ aia insurgit cōtra vicia ad detestādū ea vel detestando ea. z scōm hoc odiū est in vi irascibili. In hac significatione dicit Grego. q odium vicioz est in ira siue in irascibili. Scōo modo dicitur odiū viciorū volūtas fugiendi seu elōgandi se a vicijs: z scōm hoc ē in cōcupiscibili. qm̄ scōm hoc est cōtrariū amori siue desiderio vicioz quo aia appetit se cōiungere vicijs. Scōz hāc significationē dicit Aristo. q odiū est in vi concupiscibili. In tertia significatione odiū viciorū idē est q displicētia mali. z scōz hoc est in qualibet vi. sicut placentia boni est in qualibet vi. et scōm hoc odiū vicioz est annexū virtuti. qm̄ quelibet virtus odit vicium sibi oppositū. Has tres significatiōes hz hoc ꝑbū detestari. habet etiā quartā significationē in qua detestari ē iudicare aliq̄d eē malū z abhominabile. z scōm hoc est in ratione.

Solutio. Odiū sumitur tripli.

Gregorius

Af q in nō p gregorium.

In oppm̄.

Secundo.

¶De iusticia in qua vi sita sit. Ca. 3. Questio. 1.

ARca tertiū capitulū queritur de iusticia in qua vi sita sit z vtrū in vna vi vel in pluribus. Sup illud geñ. Fluuius egrediebat de loco voluptatis. ꝛc. dicit quedā glosa q̄ per quatuor flumina paradisi significātur quatuor ꝑtutes cardinales. prudentia. tēperantia. fortitudo. iusticia. Et dicitur ibi q̄ per eufraten significat iusticia. nec dicitur ibi per quas terras fluat eufratē. qm̄ iusticia nō est determinate in aliqua vi: sed in oib⁹ qm̄ circuit oēs. ¶Sed cōtra. Cōstat q si vn⁹ mot⁹ singularis esset in pluribus potentijs nō possent distingui potentie per suos actus: ergo vnic⁹ act⁹ singularis nō pōt esse nisi in vnica vi. ¶Preterea vnus motus singularis nō pōt esse in diuersis subiectis: ergo iste motus virtutis quocūq; demonstrato aut ꝓprie est tantū in irascibili aut cōcupiscibili. aut i irascibili. z ex hoc sequitur q sit in vnica vi. Sed vbi est motus ꝑtutis ibi est ꝑt⁹: ergo cū motus iusticie sit in vnica vi: iusticia erit in vnica vi. nō ergo in pluribus. ¶Solutio. Dicimus q prudentia est in rōnabili scōm oēs species suas que sūt. scientia/consiliū/intellect⁹/sapientia. Similiter temperātia scōm oēs species suas in cōcupiscibili qm̄ sobrietas z cōtinētia sūt in cōcupiscibili. Sīliter. fortitudo scōm oēs species suas est in irascibili qm̄ vis irascibilis est ad victoriā et dīm. qm̄ partēria magnanimitas / magnificentia siue largitas z similia sūt in vi irascibili. Justicia ꝙo cū sit genus ad multas species virtutū. scōm quasdā species est in vna vi scōm alias est in alia vi. Veritas em̄ que est virtus qua homo vult dicere verū tantūmodo ꝓmo suo et non eū decipere per falsitatē species est iusticie: et est in rōne. Protectio vero q̄ est virtus qua hō bene protegit subditos suos z mansuetudo que ē virtus refrenans irā erga ꝓmū species sūt iusticie z sūt in vi irascibili. Liberalitas vero siue benivolentia species est iusticie: z est in cōcupiscibili. z ita ptz ratio quare dr iusticia circuit oēs vires. z sic solute sūt oēs ꝓdicte obiectiones.

In oppm̄.

Secundo.

Af q in omnibus.

Solutio.

Ad primum dicim⁹ q cōcupiscētia quādoq; large qñq; stricte accipitur. Stricte dicit̄ cupiscētia amor delectandi in rem suā. z scōz hoc cōcupiscētia tm̄ modo est in vi concupiscibili. large dicitur cōcupiscētia. quilibet appetitus cuiuslibet rei. Et accipitur quādoq; in malo vt dicatur cōcupiscētia volūtas improba siue libido qua appetit aīa delectari siue fornicari in creatura. Scōm hoc supbia est cōcupiscētia ꝓprie excellentie. scōm hoc supbia cōprehendit nō tm̄ cōcupiscētiā carnis et cōcupiscētiā oculorū: sed etiā superbiā vite. z secundū hoc concupiscētia est radix oīm malorum scōm hoc omne peccatū actuale in cōcupiscētia est tanq̄ in sua causa. nec inde sequit: ergo omne peccatū est in concupiscibili. impediēte fallacia equiuocationis. qm̄ primo accipitur concupiscētia large: et cōcluditur ac sic acciperetur stricte.

Cōcupiscētia multipl̄ accipitur.

ꝑ hoc ad primum.

Falla eq̄uocationis.

¶Ad scōm. Duplex sensualitas.

Duplex cōcupiscibilis

Solutio. Prudentia in rōnali. Tēperātia in concupiscibili. Fortitudo i irascibili. Justicia ve ro. tē. Veritas. Protectio. Mansuetudo. Patet solutio rōnis.

¶De cōcupiscentia. Questio. 2.

QUeritur primo de cōcupiscētia in qua vi sita sit. apostolus dicit ad romanos. Cōcupiscētia nesciebā nisi lex diceret nō concu. Super hūc locū dicit Augustinus. Elegit apostol. qđ est cōmune oīm. s. concupiscētiā a qua procedūt oīa mala bona: ergo ē lex que dū cōcupiscētiam ꝓhibet oīa mala: ꝓhibet. ¶Inde sic. Omne malū procedit ex concupiscētia: sed ois motus bonus vel malus dicitur esse in aliqua vi: quia est ab illa vi. ergo cū omne pctm̄ sit a cōcupiscētia: oē pctm̄ est in cōcupiscētia ergo oē pctm̄ est in vi cōcupiscibili: ergo z ois virtus est in vi cōcupiscibili. Est em̄ regula q cōtraria sūt in eadē vi. ¶Itē primus motus cōcupiscētie est in sensualitate: sed primus motus est peccatū: ergo aliquod pctm̄ est in sensualitate: qz sensualitas cōmunis est nobis cū brutis: ergo aliquod pctm̄ est qđ cōmunicamus cū brutis: qz cōtraria sunt in eodem susceptibili in eadem vi: sed constat q virtus nō est in eo quod communicam⁹ cū brutis. ergo nec pctm̄ est tbi. ¶Sed forte dicet q sensualitas dicitur pars inferior rōnis cum dicit̄ q primi mot⁹ sūt in sensualitate: hoc nō pōt dici qm̄ primi motus sunt in cōcupiscibili antecq̄ adueniat operatio rationis. ¶Solutio. Ad primum dicim⁹ q cōcupiscētia quādoq; large qñq;

Questio. Paulus.

Augustin⁹

Af primo.

Secundo.

Aliter formatur ratio

Secundo.

Euasio. Contra hāc est

Solutio.

stricte accipitur. Stricte dicit̄ cupiscētia amor delectandi in rem suā. z scōz hoc cōcupiscētia tm̄ modo est in vi concupiscibili. large dicitur cōcupiscētia. quilibet appetitus cuiuslibet rei. Et accipitur quādoq; in malo vt dicatur cōcupiscētia volūtas improba siue libido qua appetit aīa delectari siue fornicari in creatura. Scōm hoc supbia est cōcupiscētia ꝓprie excellentie. scōm hoc supbia cōprehendit nō tm̄ cōcupiscētiā carnis et cōcupiscētiā oculorū: sed etiā superbiā vite. z secundū hoc concupiscētia est radix oīm malorum scōm hoc omne peccatū actuale in cōcupiscētia est tanq̄ in sua causa. nec inde sequit: ergo omne peccatū est in concupiscibili. impediēte fallacia equiuocationis. qm̄ primo accipitur concupiscētia large: et cōcluditur ac sic acciperetur stricte.

Cōcupiscētia multipl̄ accipitur.

ꝑ hoc ad primum.

Falla eq̄uocationis.

¶Ad scōm. Duplex sensualitas.

Duplex cōcupiscibilis

¶Item. sicut prima veritas generat in nobis fidem: ita prima potentia timoꝛe. ergo sicut ꝛc. et ita plures erunt ꝑtutes. Sed cōstat q tantū sunt tres vires aie: ergo cū oīs virt⁹ sita sit in aliqua vi anime sequitur q plures virtutes theologice sint in aliqua vi anime. ¶Cōtra. Omnis vis habet vnicū finem vltimū. sicut intellect⁹ habet vnicum finē. s. primā veritatē quā querit oībus operibus suis z in ea quiescere intendit: ergo de⁹ non est intellectui nisi vnicus finis: ergo in intellectu nō est sita nisi vnica virtus theologica qua queritur quiescere in prima veritate ¶Eodē modo potest ꝓbari q in alijs duabus viribus nō sūt nisi tātū due ꝑtutes theologice: ergo nō sūt plures theologice q̄ tres. ¶Sed iterū obijcitur de duobus vltimis donis spiritussancti. s. de intellectu et sapiētia. qm̄ eis mouemur in deū immediate: ergo cum sint virtutes erūt virtutes theologice. z ita plures q̄ tres. ¶Solutio. Dicimus q cuz delectemur in deo immediate virtutibus theologicis non erūt nisi tres virtutes theologice. qm̄ nō sūt nisi tres modis delectandi in ipso sūmo delectabili. sicut ꝓz in delectabili sensibili in quo nō pōt aliqs delectari nisi trib⁹ modis. s. vel p modū estimatiōis vl̄ p modū ꝓfidētie vl̄ p modū ꝓfectionis ad illd. vt quādo aliqs desiderat delectabile sensibile. si estimat se posse habere illud de facili. vel si sperat se habiturū vel quādo contingitur illi p adoptionē siue possessionē delectetur in eo desiderio ꝓprio. nec sunt plures modi delectādi in delectabili sensibili. Eodem modo nō sunt nisi tres modi delectandi in summo delectabili. per fidez enim delectamur in ipso per modū estimationis siue cognitionis. per spē. modo cōfidentie. p caritatē delectamur in ipo per modū coniūctiōis. quoniā dilectio est cōiunctio diligentis cū dilecto. Deus etiā qui est multiplex finis ꝑtutū theologi. quodā modo nō est nisi triplex finis. Est em̄ finis vt prima lux z sapientia. et secūdum hoc est finis fidei. Est etiam finis inq̄tum summe largus et omnipotens. et secundū hoc est finis spei. Est finis vt sūma bonitas siue suauitas caritatis. nec tantū secundū hoc est finis virtutū theo. sed etiā ꝓncipiū siue causa efficiens earū. Finis em̄ consideratus sit causa efficiens. consideratio em̄ prime veritatis generat fidem. consideratio prime largitatis et omnipotētie simul generat spem. cōsideratio prime suauitatis caritatē. Omnia autē que dicuntur de deo reduci habent ad ista tria. Sapientia. lux reducitur ad hoc quod dicit prima veritas. ꝑ hoc autem q dicitur summa remuneratio z omni potentia reducitur ad hoc quod dicitur summe largus. Summa concordia. summa misericordia reducitur ad hoc quod dicitur summe bonus siue suauis. z ideo non sūt nisi tres theologice ¶ꝑ hoc patet solutio ad duas primas obiectiones. ¶Ad vltimo obiectum dicimus q dono timoris nō mouemur immediate in deum quod patet per hoc q timoꝛ initialis vel filialis non dicitur timoꝛ dei: nisi quia eo timemus offendere deum: sed timoꝛe reuerentie non mouemur in deum: sed potius a deo. Est enim timoꝛ

Tertio.

In oppm̄.

Ad idem.

Iterū ad principale.

Solutio.

Tripl̄ delectamur in lectabili sensibili.

Tripl̄ delectatur quis in deo.

Deꝰ multipliciter ē finis ꝑtutum theologicarum.

Ad duas primas.

Ad vltimū.

Timoꝛ re-

uerentie. reuerentie quedā resilitio ab altitudine dei in p-priam infirmitatē. Omnis eīm timor fuga est: sed non est in aliqd sed ab aliquo. ¶ Contra hoc qō-ctū grego. dicit beatus Gregorius. q desideriū virtutū ē in concupiscibili obiicitur: quoniā velle credere et credere sūt eiusdem virtutis: ergo eiusdē potentie: sed credere est in ratione: hoc cōstat ergo vel le credere est in ratione. ergo volūtas credendi ē in ratione: ergo desideriū fidei est in ratione: non Secundo. ergo in vi concupiscibili. ¶ Itē cōmunis animi pceptio est: q quilibet desiderat suā perfectionē. sed perfectio rationis ē fides: ergo ratio est desideratiua fidei: ergo desideriū fidei est in ratione. Eodēmodo Pari ratione. Desideriū spei est in vi irascibili. et af de aliis. desideriū caritatis est in vi cōcupiscibili: ergo de sideriū virtutū generaliter consideratū nō est po Solutio. tius in vi concupiscibili q in aliis viribꝰ. ¶ Solutio. Dicimus q desideriū virtutū dupliciter di citur: q desideriū virtutū dicitur. i. desiderium earū que sunt virtutes. Et secundū hoc desideriū virtutū est in qualibet vi. vt probatū est. quoniā quelibet vis desiderat suā perfectionē. z ita virtu Aliꝑt dici. tem que perficit eā. vel potest dici desiderium vir tutū quo desideramus virtutē vt virtutē: nō vt fi dem vel spem/vel caritatē. z scōm hoc desideriū virtutū idem est qō amor boni siue desideriū bo- Dictū gre- ni in aliquo. z hoc est amicitia. Et scōz hoc est in gorij sic in- vi concupiscibili. Scōm hoc intelligit grego. se telligitur. cundū hoc hec ꝓpositio est dupler Iste vult hoc Hec est du- verbū demonstrata fide. quoniā si hoc verbū vult plex. respicit solū suppositū per accusatiuum significa tur voluntas que est in ratione. Si autē respiciat suppositū cum forma significatur voluntas que ē in vi concupiscibili. Eodem modo dicimus q hic est multiplicitas desideriū virtutum.

¶ De singulis speciebus virtutum.

¶ Tertius tractatus.

Ppto de essentia virtutū. dicendū est de singulis speciebus virtutū per ordinē. Primo de fide. quoniam prima est inter virtutes. iuxta illō. Prima petit camꝑ. z cē. de qua sic agem⁹. primo quid fides siue de diffinitione fidei. Secūdo vtrū fides sit virtus. Ter tio. vtrū fides sit vna species virtutis an sit genꝰ continens sub se multas species virtutū. Quar to. vtrū idē credatur z dubitetur. Quinto de fide implicita z explicita. Sexto. de fide distincta et indistincta. Septimo. de articulis fidei. Octauo et vltimo. vtrū fidei subsit falsum.

¶ Q hoc nomen fides capitur multipliciter.

¶ Primū capitulū cōtinens sex questiones.

Fides capi- tur quinq; modis.

Plus ergo notandū q hoc nomē fides multipliciter accipitur. Fides quādoq; dicitur habitus credendi informis quē habent christiani in mortali peccato et demones. sicut dicit beatus Jacobus. Demones credunt et contremiscūt. Quādoq; fides dicitur habitus credendi formatus que ꝓprie est virtus de qua dicitur. Justus ex fide viuit. z iterū. San cti per fidem vicerunt regna. Et iterum. hec est victoria que vincit mūdū fides nostra. Quādoq; dicitur fides ipsa cognitio aperta quam habebi- mus in futuro. Unde apostolus. de fide in fidem. vbi dicit augustinus. De fide spei transibimus in fidem speciei quando cognoscemus sicut cogniti sumus. Quandoq; dicitur fides ipse motus fidei vnde Augustinus. Fides est credere quod non vi des. Quandoq; fides dicūtur articuli fidei colle ctiue. vt ibi. Hec est fides catholica quā nisi q̄sq; z cē. ¶ De fide scōz q est virtus ad presens inten- Diffinitio dimus. quā sic diffinit apl⁹. Fides est substan- fidei. tia rerum sperandarū argumentū non apparen- tium. quod sic est intelligendū. Fides est substā- tia. i. fundamentū rerum sperandarū per quod. s. acquirūtur res acquirende. Dicitur etiam fides Expositio substantia rerum sperandarū: q per eam substāt diffinitiōis in nobis res sperande. in presenti per spē. in futu ro per rem. Per fidem eīm iam pregustamus dul cedinem felicitatis eterne q̄ consistit in stola aie et stola corporis que sunt res sperande. Argumē Illa partis tum nō apparentiū dicitur duobus modis. vt so cula duplex let exponi. Primo: quia per eam cōiungūtur res exponitur. non apparentes. quod sicut hoc modo patriar- che z prophete et apostoli crediderunt ista. Pa- Utrū diffi ter et filius et spūssanctus sunt vnus deus: ergo nitio fidei ita est. Secundo sic. Fides est argumentū. quo- sit bene assi niam per fidem probatur de rebus nō apparenti- gnata. bus: q nō apparent sicut ecclesia credidit hoc: g nō apparet. ¶ Contra hāc diffinitionē apostoli Cōtra diffi obicitur multipliciter. qm̄ illa diffinitio non con- nitionē ap. gruit tantū fidei: sed etiā spei. qm̄ spes est substā- tia rerum sperandarū. qm̄ per eā iam substant in nobis res sperande per pregustationē. Est etiam argumentū apparentiū dupliciter. sicut dictū ē de fide: ergo diffinitio ista nō cōgruit soli fidei: g male est assignata. ¶ Forte dicit q fides dicitur Evasio. substantia. i. primū fundamentum siue primū pri cipiū rerum sperandarum. z hoc nō congruit spei

¶ Sed secundum hec prima pars diffinitionis ꝓtra hāc af hec. s. substātia rerum sperandarum cōgruit oīi fidei et soli: ergo reliqua pars male apponitur. quoniam a nullo distinguit. ¶ Item quelibꝫ res Scdo ꝓtra debet diffiniri secundum primū z principalem fi- cipaliter. nem ad quem est. Sed fides primo z pricipaliter est ad credere ergo fides debet diffiniri per hunc motū credere. z apostolus diffininit eam per esse Tertio. ctum remotum. videtur ergo q male. ¶ Itē que ritur quare potius dicit sperandarum q̄ creden- Solutio. darū vel diligendarum. ¶ Solutio. Dicimus q predicta diffinitio fidei scōz q intelligitur eo mo do quo prius exposita est: congruit z fidei z spei. Sed vltima pars illius diffinitiōis duobus aliis Diffinitio modis intelligitur scōm q illa diffinitio cōgruit vnomō con- soli fidei. z secundum hoc pars prima hec. s. sub- uenit soli stantia rerum sperandarum ponitur ibi ad differē- fidei. tiam fidei informis ꝓprie. Reliqua aūt pars ponitur ibi ad differentiā virtutum secundum q intelligitur tertio et quarto modo. Tertio enim modo intelligitur vt dicatur fides argumentum per similitudinem. quoniā sicut per argumentuz venitur ad conclusionis noticiā. ita per fidē magis z magis illuminantē intellectū venitur paulatim in ꝓfectam noticiā etiā bonorū non appa- rentium quod soli fidei cōgruit. quoniā sola fides

est que prima z per se illuminat intellectū. Quar to modo dicitur fides argumentū nō apparentiū ꝓpter articulos fidei qui sunt principia fidei q Articuli fi- se nota. Unde fides siue fidelis respuit eorū pro- dei non pro bationem. Fides eīm: quia soli veritati innititur bantur. in ipsis articulis inuenit causaz quare credat eis scz deū. sicut in alia facultate. Intellectus ī hoc principio Omne totū est maius sua pte. Causaz inuenit per quā cognoscit illud. quoniā si in theo logia nō essent principia non esset ars vel scientia. per hoc ad Habet ergo principia scilicet articulos qui tamē primā. solis fidelibus sūt principia. quibus fidelibꝰ sunt per se nota: nō extrinsecus aliqua ꝓbatione indi gentia. sicut eīm hoc principiū. Omne totū maꝰ est sua parte: habet aliquātā illuminationē p mo dum nature illuminātis in intellectū: ita hoc prin cipiū. deus est remunerator oīm bonorum: z alis articuli habent in se illuminationē per modū gra tie qua deus illuminat intellectum. vnde esa. vij. Nisi crediderit nō intelligetis. z salomon. iiij. puerbiorū. Semita iustorū quasi lux splēdens et crescit vsq; in perfectam diē. Isti duo vltimi mo di quibus fides dicitur argumentū nō apparen- tiū nō conuenit aliis virtutibus: et ideo per illaz vltimam partē differt fides ab aliis virtutibus. Ad aliud. ¶ Ad aliud sequēs obiectū dicim⁹ q illa diffini tio nō est logica vel phisica. sicut eīm logica diffi- nit res per genus z differentias: vt cum dicitur: ira est appetitꝰ cōtrarij doloris. z naturalis phi losophia diffinit per naturā: vt ira est accēsio san guinis circa cor: ita theologia diffinit rem per ha bitudinē ꝓpriā quā habet ad vltimū finē scilicet deū quod generaliter dicitur q res debet diffini- ri per primū z principalē finē locū habet in alis Adveltimū. diffinitionibus. ¶ Advltimo obiectū patet solu- tio. quoniā fides principaliter tendit ad oēs z so- las res sperandas quibus intendit frui deo: sz nō intendit ad oēs res credendas vel ad omnes res diligendas. ¶ Utrū fides sit virtus.

¶ Secunda questio huius capituli.

Af q non. Queritur vtrū fides sit virtus. ¶ Videꝫ posse probari q nō: q: philosophi dicūt q finis speculationis est veritas siue ve rum: virtutz vero finis ē bonū. Sz fidei finis est veritas. quoniā fides ē cognitio enigma- tica bonorū eternorum: ergo eius finis nō est bonū: Secundo. ergo ipsa nō est virtus. ¶ Itē cū duplex sit intel lectus: speculatiuus z practicus. In speculatiuo intellectu sunt scientie et speculationes veritatis In practico intellectu est virtus et bona operatio. Fides autē est in speculatiuo intellectu: non Gregorius in practico. quoniā fides non est in inferiori par- sup̄ hiere. te mentis: sed in superiori. sicut dicit beatꝰ Gre- gorius super illud hieremie. Filij mempheos et thāneos constupr̄auerunt te vsq; ad verticē. Cū ergo fides sit in speculatiuo intellectu: ergo ipsa Tertio. est scientia siue cognitio quedā: z nō virtꝰ. ¶ Itē fides est media inter scientiā z opinionē. Sz duo extrema scilicet scientia et opinio sunt in specula tiuo intellectu. et consistunt in pura speculatiōe: ergo fides est pura speculatio: ergo non est virtꝰ. Solutio. ¶ Solutio. Dicimus q fides est in speculatiuo intellectu: non tamen consistit pure in speculatio ne. nec eius finis tantū est veritas: immo etiā bo num. consistit enim in speculatione prime verita tis z in estimatione boni: quia dum intellectus p fidem speculatur primā veritatem estimat eā sibi summe delectabilem: z sibi summū bonuz. z ideo mouetur in illam vt in ea delectetur et quiescat. Sicut ouis per estimationem fugit lupum. ita fi- des per estimationē mouetur in primam veritatē Et ideo fides coniūgit animas sanctas deo. z q̄a est prima virtus inter theologicas. Intellectus autē speculatiuus in aliis scientijs vti debet so- la speculatione z nō estimatione. quoniam nullū subiectum alterius scientie est bonum in quo de- beat delectari noster intellectus. Unde nō debet moueri per estimationē in illō. s. in quācū q̄ crea turā vt delectetur in illa. quod si faceret mecha- retur. quoniā sicut affectus noster mechatur cuz mouetur ad hoc vt delectetur in aliquo bono tem porali. ita intellectus noster mechatur quando mouetur per estimationem ad hoc vt delecterur in aliqua veritate creata. Et ideo in aliis scienti- js debet esse pura speculatio. Sed in hac senten- tia siue scientia ipsa speculatio virtus est. quoniā per modum estimationis mouet ad bonū: ad bo- num dico eternū. Nō primo loco ad bonū in ope ratiōe sicut politice virtutes. tamē ipsa fides mo uet ad bonū in operatione ꝓ medias virtutes po liticas quas omnes ipsa mouet. Ipsa enim viui- ficat et hominem interiorē z hominem exteriorē sicut dicit Apostolus. Justus ex fide viuit. Cum ergo dicunt philosophi q virtus est fita in ꝓacti co intellectu hoc intelligūt tantum de politicis virtutibus que consistunt in operatione. De fide enim nichil vel parum cognouerunt. ¶ Per hoc patet solutio ad duas primas obiectiōes. ¶ Ad tertio obiectum dicimus q fides est substātia nō tantum supra opinionē: sed etiaz supra scientiam demonstratam. Magis enim credit intellectus per fidem illuminatꝰ prime veritati q̄ syllogismo demonstratiuo. Cum ergo dicitur q fides est me dia inter opinionē z scientiam. intelligitur de opi- nione fidei informis et de scientia manifesta qua videbimꝰ deū in futuro facie ad faciem.

¶ Utrum fides sit vnica virtus.

¶ Tertia questio huius capituli.

Arguit q nō est vnica

Queritur vtrum fides sit vnica virtus. i. vtrum fides sit species specialissima an genus subalternū. ¶ Probo q non est vnica virtus. quoniam aliud est donum quod de deo est. id est donū sapientie. Et aliud ē donum quod est de rebus humanis scilicet donū scientie. ergo eadem ratione alia est fides que de deo est vt qua credimus deū esse trinum z vnum. Et alia est fides que est de rebꝰ humanis. vt qua credimus q homines resurgent in resurrectione vel quod mali punientur pena eterna. ¶ Itē q̄a Secundo. non est vnicum genus appetendorum: sed diuer- sa genera. ideo non est vnica virtus appetendo- rum: sed diuerse virtutes in specie. quoniā etiam plura sūt genera credendorum q̄ appetendorum.

¶ Itē Augu. dicit q scōm diuersa volita distin- Tertio per

augustinū. gustur diuerse volūtates in specie. quoniā alia ē voluntas qua volo honores mūdi. alia est quavolo delectari i carne. alia qua volo excellere alios homines: ergo eadē ratione secūdū diuersa credita debent distingui diuerse fides in specie. ¶ Cōtra Apo. dicit vn⁹ dñs: vna fides. vnū baptisma ꝛ Aug. sup illū locū dicit: q alia est fides que est in corde isti⁹ alia q̄ ē in corde illi⁹: tū vna ē specie similitudine in cordibus omniū: licet eñ sint plures fides nūero: vnica tantū est in specie. ¶ Solutio: dicimus q reuera est vnica fides in specie ꝛ nō valet prima argumentatio. Aliud est donum quod de deo et cetera: qñ illa duo dona sūt de diuersis subiectis et de diuersis dispositionibus: ꝛ diuersas habent ꝓprias rationes. sed omnes fides siue sint de superioribus siue de inferioribus de eodē sunt. scz de deo: quoniā oēs articuli sunt de deo vt post patebit. ꝛ habent rationē. quoniā vnica est ratio credendi oēs articulos. quoniaz si queritur quare ita credis hoc vel illud non est nisi vnica responsio. scz quia ita docet prima veritas fides enim soli prie veritati innititur: nec querit aliud mediū ad probandū aliquē articulū. qñ fides est argumentū: nō conclusio. sicut dicit Apostolus. Quoniā licet fides haberet plura media ad probandū aliquē articulū: tamē nō principaliter inniteretur illis: sed tantū prime veritati. Sicut igitur geometria est vna scientia quoniam de vno subiecto ꝛ diuersis medijs. ita ꝛ multo fortiꝰ vnica est fides: quia est de vnico subiecto ꝛ vnicū mediū per quod venit in hoc vt credat quicqd credit. et ita patet solutio ad primo obiectuz. ¶ Ad secūdo obiectū dicimus q nō valet hec argumentatio. Diuerse sūt species appetēdorū siue diuerse virtutes in specie sūt appetendorum: ergo eadem ratione diuerse fides ꝛc. qñ vnica est ratio oīm credendorū vt dictū est. sed nō est vnica ratio appetendoꝝ. ¶ Sed hoc videt esse falsū. quoniam sicut omnia credenda: credenda sunt propt veritatē ita omnia appetenda: appetenda sūt ꝓpter deū: ergo sicut vnica est ratio credendoruz. ita est vnica ratio appetendoꝝ. ꝛ ita videt q non valet predicta solutio. ¶ Ad hoc dicim⁹ q re ꝑa vnica est ratio omniū appendoꝝ vniuersalis: sed diuerse sunt particulares rationes scōm precedētes virtutes. vt patz in largitate q̄ considerat qñ dandū et cui dandū gratia cuius: et similia et in continentia q̄ similiter considerat quare sit abstinendū a carnalibus desideriis. s. ne violet rēplū dei. ne spūisancto cōtumeliā faciat ne corpus faciat habitaculū demonū. Sodē modo itellige de aliis q̄ sunt de appetendis. quoniā scōz vnūqōq; appetendum sunt ꝓprie difficultates propter diuersas ꝛ proprias circūstantias quibus debet vestiri tam voluntas q̄ actus rei appetibilis. ꝓpter quas etiam sunt diuerse particulares rationes in particularibus appetendis. ꝛ ideo diuerse sunt virtutes appetendorū. Sed vnica est ratio omnium credendorum ꝛ vniuersalis et particularis. et ideo vnica est difficultas in credendis et ideo vnus habitus siue vna virtus omniū credendorū. et per hoc patet quare non valet predicta argumentatio. ¶ Ad tertio obiectū dicim⁹ q similiter non valet hec argumentatio Scōz diuersa volita distinguuntur diuerse volūtates ꝛc. ergo scōm diuersa credita ꝛc. quoniā nō est simile de motibus ꝛ habitibus. quoniam ex vno habitu possunt exire motus diuersarū specierū. vt patet etiam in habitu naturali qui est visus ex quo procedunt isti actus videre album: videre nigrū. qui sunt diuersarum specierum. Similiter ex illo habitu qui est fides procedūt diuersi actus in specie. scilicet isti credere deum esse. credere filium dei esse natum de virgine. credere q deus puniet ineternū malos: ꝛ remunerabit bonos. Sed quoniam omnia ista eadē ratione credūtur vt dictuz est. ideo nō habent nisi vnum habitum ex quo procedunt. Et ita secundū hoc fides habebit plures motus in specie. ¶ Sed contra. Virtutes nō distinguuntur scōm vltimū finē. quoniā sic omnes virtutes essent eiusdem spectei sed distinguuntur secūdū primos fines et substantiales. s. secunduz motus interiores. Sed diuersi sūt motus interiores fidei secundum diuersa credita: ergo fides nō est vnica virtus in specie. ¶ Cōtra. Fides ē assētire prime veritati ꝓpter se et super omnia: ergo siue credam hunc articulum siue illū: tale credere non est nisi assentire prime veritati in hoc articulo vel in illo: ergo quodlibet credere est assensus in prima veritate ꝛ ꝓpter se: ergo omnia credere sunt eiusdem specie. ꝛ ita omnes motus fidei sunt eiusdem specie. ¶ Item intellectus tēdit ad hoc vt quiescat in suo fine. sed non tēdit ad hoc efficaciter nisi per modum fidei: ergo omnib⁹ motibus fidei tēdit ad hoc: ergo omnes motus fidei tendunt ad hoc: ergo tendunt ad eundem finem ꝛ immediate. quoniā nullo modo posset assignari medium. ergo oēs motus sunt eiusdem speciei. ¶ Sed contra. Augustinus dicit q credere est cogitare cū assensiōe. sed cogitare illō nō est nisi videre spūale. Sed videre albū videre nigrū iste visiones actuales sunt diuersarum specierū: ergo eadem ratione intelligere hominē et intelligere asinū sunt motus diuersarum specierum: ergo eadem ratione cogitare deum esse trinū ꝛ vnū cogitare filium dei esse natum de virgine sunt diuersa genera in specie: ergo motus fidei sunt diuersarum specierū. ¶ Forte dicet q licet sint diuersa credita. tamē nō sunt diuersa credere ꝓpter eandē delectationē sibi annexā. quoniā vnica est delectatio qua intellect⁹ delectatur in suo fine credēdo. ¶ Sed ꝓtra. Motus fidei: motus spei: ꝛ motus caritatis habent diuersas delectationes in specie sibi anneras: q̄ sunt diuersarum specierū. ergo eadē ratione. si motus fidei sūt de diuersis rebus habebunt diuersas delectatiōes sibi anneras. et ita non erūt eiusdem speciei ꝓpter eandem delectationē. ¶ Quod concedēdo dicimus ꝓpter istas duas vltimas rationes. q fides habet diuersos motus in specie. ¶ Ad primo obiectū dicimus q hec est falsa. Virtutes distinguuntur secundū primos ꝛ substātiales fines qñ non distinguuntur secūdū motus. ita q̄ si motus sint diuersarū specierū q virtutes sine diuer-

Ad tertiū.

Exemplū.

Ex eodē habitu procedunt actus specie differentes.

Ꝓtra ista af

In ꝓtrariū

Secundo.

Ꝓtra ista af

Solutio.

Ad primū.

Ꝓtra hāc af

Ad scōm.

Ꝓtra istō af

Solutio.

Hec notanda sunt.

Diuerse virtutes appetendorum.

In oppm.

augustinū.

Fides innititur soli prime ꝓtati.

Ad scōm.

Quomodo virtutes distinguūtur.

sarum specierū. Sed distinguūtur virtutes secūdum diuersas difficultates quas explicant. Virtutes enim nō sunt simpliciter ad agere vel ad bene agere. sicut potētie: sed sūt ad facile ꝛ firmiter bene agere. Et quoniā vnica est difficultas credēdi in omnibus credendis. vt dictū est: ideo nō est nisi vnica fides. ¶ Ad secūdo obiectū dicim⁹ q hec est falsa. Credere est assentire prime veritati: immo credere est cogitare cū assensiōe. Sō ergo dicit. credere est assentire descripbit credere ꝓ suū consequēs: ꝛ quia diuersificatur cogitare secūdū diuersa cogitata diuersificatur credere secūdū diuersa credita. Et ideo diuersi sunt motus fidei in numero. tamen vnica est fides in specie. Diuersis etiā motibus fidei diuerse sūt adnexe delectationes in specie. Nō vna tantū. qñ sicut alia delectatio adnexa est visui quādo video viride: ꝛ alia visioni quādo video candidū. Ita alia est delectatio que ad adnexa motui fidei quo credo deū esse creatorē meū. et alia illi quo credo deum esse trinum et vnum. et alia illi quo credo filium dei incarnatum et sic de aliis.

Delectatio annexa fidei

¶ Utrum idem sit scitum ꝛ creditum.

¶ Quarta questio huiꝰ capituli.

Af q̄ sic ꝑ augustinū.

Ueritur vtrū idem sit scitū ꝛ creditum. Probat q̄ sic. qñ Augu. dicit. Quedā sūt que non creduntur nisi prius intelligantur. Intelligātur Augustinus posuit pro sciātur: aliter nihil dixisset. ꝛ ita idem est scitum ꝛ creditū. ¶ Itē philosophi venerūt in cognitione dei per creaturas. ꝛ sic habuerūt scientiā de deo per naturales rationes. qñ apostolus dicit. Inuisibilia dei per ea que facta sūt ꝛc. Sit ergo q̄ aliquis veniat ad fidē. cōstat q̄ quādo venit ad fidē nō obliuiscitur rōnes quib⁹ prius sciebat deū esse: ergo adhuc scit deū esse ergo idē scit et credit. ¶ Item scientia sensitiua siue per effectum nō excludit scientiā per causam. vt quando astronomus videt eclipsim solis per effectū non excludit scientiā qua scit probare q eclipsis erat futura hac die. Ergo eadē ratione cognitio que ē per fidē non excludit scientiā q̄ est per rationes. ꝛ ita idē scit philosophus iste ꝛ credit. ¶ Forte dicit q̄ per talē effectū nō potest probari prima causa. i. per creaturas qñ nō cōuenit cuz eis genere vel specie vel differentia vel proprio vel accidente. ¶ Cōtra. causa cognoscitur per suū effectū et inquantū causa: ergo quo magis ē eo magis cognoscī habet per suū effectū. sed deus maxime ē causa creaturarū: ergo maxime habet cognosci q creaturas: ergo deū ee ē scitū per effectū creaturarū ꝛ fides nō excludit talē scientiā: ergo idē est creditū et scitū. ¶ Sed cōtra tullius dicit q vox omniū est vox nature. sed deū esse est vox oīm: ḡ deū esse naturaliter est scitū ab oibus: ergo ipm nō est meritoriū. qñ naturalia nō sūt laudabilia vel vituperabilia: ergo deū esse nō est articulus fidei: ergo in hoc casu nō est idē scitū et creditum quia deū esse nō cadit sub fide q̄ quidā ꝓcedunt hac ratiōe. ¶ Sed ꝓtra. Augustinus ōt in libro solliloquiorū q̄ deū diligit quicquid diligere pōt. sed cōstat q talis dilectio dei nō excludit caritatem dei: ergo eadē rōne naturalis cognitio eius quod est deū esse nō excludit fidē eiusdē. Forte dicit q idē est scitū ꝛ creditū. Sed cōtra. maioꝛ su ꝓtra quā af peruenīente lumine lumen minꝰ cessat vt luce solis: lux lune et stellarū: ergo multo fortius aduenīente sole iustīcie in aiam hominis cessat lumen nature: ergo aduenīente fide nō habet locū ratio naturalis. et ita non est idē scitū ꝛ creditū. ¶ Itē Ad idem. per fidē assentit homo prime veritati ꝓpter se ꝛ sup oīa: ergo nō assentit ei ꝓpter rōnes humanas: ergo rōnes humane nō facīūt cognosci primam veritatē. nisi est fides. hoc aūt fuit signatū q samaritanā cui dixerūt samaritani iā nō ꝓpter te credim⁹. sed quia ipsi vidimus ꝛ audiuim⁹. Samaritana signīficat rationē naturalē samaritani venientis ad fidē nouiter. qñ venientes ad fidē nouiter dicunt rationi naturali iā non ꝓpter te credimus. sed quia ipsi vidimus per fidē: ergo aduenīente fide naturalis ratio nō habet locū. ita nō idem est scitum ꝛ creditū. ¶ Itē si ego diligo Ad idem. deū ꝓpter tēporalia tm̄ aduenīente caritate cessat illa dilectio: ergo eadē rōne aduenīēte fide ratio naturalis cessat et ita nō est idem scitū ꝛ creditum. ¶ Solutio. notandū q̄ est cognitio dei naturalis ꝛ accidentalis. Naturalis duplex quoniam adam nō obscurre sz aperte cognoscebat deū in creaturis quādo nondū erant tenebre peccati super faciē abyssi. i. cordis humani. Alia ē cognitio dei post peccatū que ē ꝑ speculū et in enigmate. et talis est differentia inter cognitionem naturalem ante peccatum et cognitionem naturalem post peccatū: qualis est inter dignitatē ꝛ suppositionē. dignitas eñ non indiget aliqua ꝓbatione vel leui persuasione. sed suppositio indiget ad minus leui persuasione. eodēmodo ante peccatum non indigebat homo vt ei probaretur vel aliomodo persuaderetur deū esse. Accidētalis cognitio dei triplex est. quoniā q̄dam est que acquirīt per naturales rationes qualē habuerunt philosophi. Est alia que innititur testimonijs scripturarū vel miraculorū et hec est fides informis. Tertia est gratuita que est ꝑ illūinationē qñ lux vera illuminat aiam ad videndū se ꝛ alia spūalia et talis cognitio est fides gratuita. q̄ dicit i corde hominis iā nō ꝓpter rōnē naturalē credo. sed ꝓpter illō q̄ video. qñ tali cognitiōe aduenīēte affētit aia prime veritati ꝓpter se ꝛ sup oīa. tali cognitione pereūt oēs alie cognitiones accidentales. ꝛ quātum ad actum ꝛ quantum ad habituz: licet quidā dicant q̄ nō pereūt quantū ad habitū: sed tantuz quantū ad actū: sed hoc est falsum. quoniā eadez ratione est apprehensio omniū cognitionū accidentaliū quorū quibus cognoscitur deꝰ. ꝛ cū illa apprehensio venit in aiaz: fides tanḡ velocioꝛ preoccuparet motus aliarū cognitionū accidentaliū si essent ibi. ꝛ ita cum fides adest iam nō est abilis homo ad credendum per rationes quas prius habebat. sed ille rationes non in eo generant fidem: sed gratuitam fidē confirmant et augmentant: sicut beneficia tēporalia non faciunt in homine caritatem sed confirmant et augmentant eam quantū ad sum motum. nec est simile de scientia que est per

Ante pcm et post.

Ꝓbat a sīli.

Accidentalis cognitō dei triplex.

Hō de fide.

Cōfutat alios quorū opinionem.

Exemplum

effectum. et scientia que est per causam. quoniam habent diuersa media et diuersas considerationes: ex q̄bus generant. Sed omnes accidētales cognitiões de vnica habent ꝓsideratiõnē et ideo maioꝛ et velociꝛ non patitur secū alias vt dictū est. Per hoc ꝑz solutio ad secundo et tertio obiecta.

Ad primuz. ¶ Ad primo obiectū dicimus q̄ quedā sunt

Quedā ꝓ⁹ que non possunt credi nisi ꝓius intelligantur que oportet cognosci ꝓ⁹ naturali cognitiõe. vt vnū q̄ intelligā esse principiū: ꝓius est intelligibile q̄ creditur. tur quedam Quedā aūt fūt que oportet ꝓius credi q̄ cognoscī siue intelligi: vt articuli ad quos nō pōt attingere ratio naturalis. vt est filiū dei esse hoiez: vel hmōi.

opposito. modo.

Ad aliud. ¶ Ad aliud obiectū dicimus q̄ hec argumentatio nō valet: deū esse est naturaliter cognitum: ergo nō est articulus fidei. Sed hoc posteā

Iterū ad ꝓ⁹ dicet: qñ de articulis fidei dicem⁹. ¶ Itē

principale. aliter ꝓbatur: q̄ idē est scitū z creditū. Simus in tēpoze in quo patiebatur xp̄s: inde sic. Petrus scit istū pati. demōstrato christo. Probatio. Petrus videt istū pati oculis coꝛporeis: ergo scientia sensitiua scit illū pati. Itez hec ꝓpositio est vera. Si iesus patitur christus patitur: vl̄ipe patitur et petrus scit hoc. q̄ hoc nulli est dubiū: ergo petrus scit q̄ si iesus patiꝫ ipse patiꝫ: sed petrꝰ

Ad idem. scit eū pati: ergo scit ipsū pati: sed ipsū pati ē istū pati demōstrato iesu: ergo petrus scit istū pati. Preterea: scit istū hominē pati: ergo scit istū pati. Sed credit istum pati: qñ credit filiū dei pati:

Tertio. et iste est filius dei. ergo credit istū scz filium dei pati: et ita idem scit et credit. ¶ Item sint hic Petrus z Jacobus et Christus et iste homo est certificatus q̄ aliquis ex istis est christus filius dei: sed ne scit quis. probatur ei hec ꝓpositio. Iste homo est iesus filius dei. constat q̄ non potest respondere: verum est vel falsum est. quia nescit vtrum sic demōstretur ei dei filius vel nō. respōdebit ergo ꝓboba inde sic. Iste respondet ꝑba ad istam ꝓpositionē z secūdū conscientiā. ergo dubitat illā esse veram: ergo dubitat eius dictū esse verū: et sicut q̄ sicut eius dictum. ergo ipse dubitat eius dictū. et ita iste dubitat istuz hoiem esse verum filiū dei: sed ipse idem credit: q̄ est fidelis Sit ita. et hic est articulus fidei. ergo idē est creditum z dubitatū ab isto: ergo eadem ratione nichil impedit quin possit esse scitum z creditum.

Solutio. ¶ Solutio. fides est de nō apparentib⁹: ideo dicunt quidā q̄ impossibile est idē essentiale esse scitum z creditū: z dicunt q̄ hec est falsa: petrus scit istū patide dicto. immo tantū credit: quoniā dicunt q̄ hoc ꝓnomē iste ꝓsitū substantiue

Aliquoꝝ opinio. personale ē: et idē est ac si diceret. petrus scit hāc psonam pati: sed bene cōcedunt eā: secūdum q̄ intelligitur de re. ¶ Ad secundo obiectū dicunt q̄

Ad scām. hec est falsa: petrus scit. q̄ si iesus ipe patitur: qñ petrus scit antecedens: sed nō scit consequens et ideo nescit illud. qñ si hoc ꝓnomē iste tenetur substantiue falsa est. quoniā scām hoc est persona le. Si adiectiue vera est. z scām hec dicūt q̄ non valet hec argumentatio. petrus scit istū hominē

Adultimū. pati: ergo petrus scit istū pati. ¶ Ad vltimo obiectum dicūt q̄ iste dubitat hanc ꝓpositionem esse veram: et dubitat eius dictū esse verum non tamen dubitat eius dictū. qñ nescit q̄ sit eius dictum: qñ nescit significationem vocū: qñ nescit vtrū demonstretur dei filius an nō. sicut aliquis bene respōderet ꝓbata ad istā ꝓpositionē. Marcus est tullius. ignorans vtrū illa noia sint nomina eiusdē vel diuersoꝝ: z tñ non dubitat dictum huius ꝓpositiõis. ¶ Sz q̄ hec solutio nulla sit ꝓbatur multipliciter. Primo sic. Petrus videt istū: demonstrato christo z videt eⁱ⁹ passionē: ergo videt hoc totū istū pati. ergo scit hoc totū et ita scit hoc enūciabile: istū pati. Preterea cū dicitur: petrus scit istū pati: hoc ꝓnomē istū aut significat aliquā formā circa suū significatū aut nullā. Si aliquā: aut diuinā aut humanā: non est ratio quare potius diuinā q̄ humanā vel ecōuerso: quoniā sicut demōstrat hominem: ita demonstrat deum et econuerso: sed constat q̄ significat vtrāq;: ergo nullam maxime cū sit ꝓnomen substantiā mere significans. Ex hoc sequitur q̄ hec est vera. petrus scit istū pati ex quo nō significatur ibi aliqua forma fidei. ¶ Item petrus scit si chimera patitur: ipa patitur ſmiliter scit q̄ si bucellus patitur ipse patitur: et sic de omnib⁹ aliꝭ rebus: ergo scit q̄ si iesus patitur ipse patitur: q̄ tamen ipsi negant. ¶ Propter hoc dicimus q̄ solutio illa non valet. et dicimus q̄ in hoc casu idē est scitum et creditum. Et dicimus: petrꝰ scit istū pati siue hoc intelligatur de deo siue de re z credit idem sed secūdum aliā apprehensionē credit. secundum aliam scit: quoniā secūdū quod apprehendit istum sub formis visibilibus scit istum pati: secūdū q̄ apprehendit eūdem sub forma diuina credit istum pati. sicut solet dici de illo qui interficit patrē platonis et aufugit. sed post longū tempus rediit: ita alteratus q̄ plato non cognouit eū et adipiscitur familiaritatem platonis: secundum hoc verum est: q̄ plato odit z diligit istū sed secundū diuersas apprehensiones. quoniam secundū q̄ apprehendit eum in statu in quo est diligit istum: sed secunduz q̄ apprehendit eum sub imagine in qua vidit eum quādo interfecit patrē suum odit istum. et ita eundem diligit et eundem odit secundum diuersas apprehensiones et eodē modo idem scitur z creditur idem credit et dubitatur. per hoc patet solutio ad omnia obiecta.

Tertio.

Exemplum

Idem scit et credit simul ab eodem.

¶ De fide implicita.

¶ Quinta questio huius capituli.

Utrū simplices teneantur credere explicite oīa q̄ credūt ꝓlati.

Queritur de fide implicita et explicita. Dicitur in iob. Boues arabant et asini pascebant iuxta eos. boues sunt prędicatoꝛes: siue ꝓlati qui debent arare terram liberi arbitrij vt fructum faciat. Asini dicūtur simplices qui debent inniti dictis maioꝛū: est ergo sensus q̄ ꝓlati debent instruere simplices z simplices debent inniti fidei ipsoꝝ: quia sufficit simplicibus si aliquos articulos fidei credunt explicite et alios implicite: sed ꝓlati tenentur credere omnes explicite q: tenentur reddere rationem de ea que est in eis fide/spe/caritate/sicut dicit beatus petrus. Credere autē implicite est credere in hoc vniuersali. quicquid credit

In oppm̄ ꝓ leuiticum. ecclesia credere esse verū. ¶ Sed cōtra obiicit. precipitur in leutico. q̄ leprosus ad emundationem suā offerat sextariū olei. i. perfectā mēsuram fidei. sed cōstat q̄ si aliquid deest sextario non est sextariꝰ: ergo si aliquid defecerit de plenitudine

Secundo. articuloꝝ fidei non est vera fides: ergo ad hoc q̄ aliq̄s habeat veram fidem: exigitur q̄ credat oēs articulos fidei in ꝑticulari et explicite. aliter nō offert sextariū olei nec mūdaꝫ a lepra peccati. ¶ Preterea: fidē quoꝝūdā articuloꝝ habent heretici. licet nō oim: z credūt in vniuersali oēs alios articulos: qñ credūt quicquid ecclesia credit esse verū. quod patere potest ꝓ diffinitionē ecclesie: qñ cōgregatio recte credentiū ē eccl̄ia: sed cōstat q̄ nullus hereticꝰ est qui nō credat qđ q̄cquid credit cōgregatio recte credentiū est verū

Tertio. ergo nulli sufficit q̄ credat quoddam articulos explicite z alios implicite siue in vniuersali: ergo q̄libet vetula tenet credere oēs articulos fidei explicite. ¶ Itē tu dicis q̄ aliqua vetula credit aliquē articulū implicite z nō explicite. demōstret ille articulꝰ. hec vetula credit hūc articulū implicite: ergo actu vel habitu. si actu ergo actu cogitat hoc z mouet actu in hoc: ergo scit hoc explicite. si habitu ille habitus pōt reduci in actū. reducatur et inde vt ꝓius ¶ Solutio. ad primo obiectū dicimus q̄ sufficit simplicibus credere aliq̄s

Solutio ad primum. articulos explicite z aliq̄s in vniuersali ita q̄ nulli eoꝝ cōtradicāt in particulari z ideo offert plenum sextariū olei qui oēs articulos credit implicite vel explicite z nullū excipit vt facit hereticꝰ. nec valet hec argumētatio. oportet lepꝝosum offerre sextariū olei vel plenitudinē fidei: ḡ oportet credere oēs articulos fidei explicite qñ deberet inferre sub distinctione explicite vel implicite. ¶ Ad vltimo obiectū dicimꝰ q̄ non valet hec

Adultimū. argumentatio. iste in actu scit hoc explicite: ergo mouetur vel cogitat de hoc actu vel scit hoc actu et est fallacia secūdū quid z simpliciter sicut hic. scit hoc in vniuersali: ergo scit hoc.

Falla scām quid z simpliciter. ¶ De fide distincta. ¶ Serta q̄stio huiꝰ capli.

Utrū sine fide possit q̄s bene agere Queritur de fide distincta et indistincta. Dictū est cornelio in actibꝰ apl̄oꝝ anteqū esset baptisatus z cōuersus ad fidem. Accepte sūt elemosine tue z oones tue apud deū. z ibidē dicit q̄ cornelij ꝓ opa venit ad fidem q̄ videt falsum. nō em̄ q: homo bona facit ideo bonus est. sed q: bonꝰ ē ideo bene facit. cum ergo accepte essent eccl̄ie cornelij z oones iam habebat fidē. qñ sine fide impossibile est placere deo. ¶ Contra in actibꝰ dr̄ si sine fide posset esse saluus nō fuisset missus ad eū architectus eccl̄ie

Sz aī q̄ habebat fidē. Iterum aī q̄ non. scz petrus. petrus em̄ missus fuit vt eū instrueret ad fidē et ita vt daret ei fidē ministerio et iā dictū erat ei ꝓ⁹. Accepte sūt elemosine z oones tue: ergo per opera venit ad fidē: ergo q: bene egit factus est fidelis q̄ falsuz est. ¶ Preterea. si tunc habebat fidem quādo missus fuit ad eū petrꝰ: ad

Ad idem. quid ergo missus est ad eū petrus. nō vt cōuerteret eū ad fidē. qñ iam habebat fidē et ita ꝓ nichilo missus fuit ad eū. ¶ Solutio. ē fides distincta z est fides indistincta. fidē indistinctam habebat cornelius qñ missus fuit ad eū petrus. quādo ante missionē illā dictū fuit ei. Accepte sūt elemosine tue. z c̄. sed nō poterāt eē accepte nisi per fidē et ita cōstat q̄ habebat fidē. sed indistinctā. quoniā credebat filiū dei esse incarnādū indistincte. nec adhuc distincte credebat q̄ iam facta esset in carnatio nondū per fidē ꝓceperat istos sanctissimos rumoꝛes. verbū caro factū est. qui iā inceperat ꝓdicari per mūdū. z ideo nō poterat iā cornelius diu esse iustus sine fide distincta z vt eam haberet. missus fuit ad eū petrus. z hoc est quod dicitur. Si sine fide posset esse saluꝰ. s. si sine fide distincta que tūc tēporis tam inceperat declarari nō fuisset ad eū missus architectus eccl̄ie q̄ hanc distinctionē patet solutio ad omnia obiecta.

Duplex fides distincta et indistincta.

Per hec ad omnia.

De articulis fidei z quid sit articulus et de numero articuloꝝ. Secundū capitulum.

Quęritur de articulis fidei. Primo qđ sit articulus. Secūdo de nūero articuloꝝ. Tertio vtrū fide virtuti vl̄ fidei secundū q̄ est articulus subest falsū. Articulus dr̄ ab artando: q: artat nos ad se credendum ¶ Sed obijcitur: fornicationē esse peccatū mortale est tale ad quod credendū artamur: ergo est articulus. ¶ Preterea: si aliquis assereret pertinaciter fornicationē nō esse pctm̄ mortale haberetur ab ecclesia ꝓ heretico: q̄ fornicationē esse est peccatū mortale est articulus. ¶ Forte dicet q̄ nō est articulus. quia nō est de deo: sed eadē ratione resurrectionē carnis esse futurā nō est articulus: qñ non est de deo: quod est cōtra simbolū vbi dicitur. carnis resurrectionē. si conceder primum. ¶ Cōtra: in nullo simbolo inuenit q̄ fornicatio sit pctm̄ mortale: sed simbolū est collectio articuloꝝ: ita q̄ oīz aliter insufficiēs esset doctrina. ergo fornicationē esse pctm̄ mortale nō est articulus. Itē tu dicis: q̄ fornicationē esse peccatū mortale nō ē articulꝰ. qñ nō est de deo. ¶ Queritur ergo: vtrū deū esse sit articulus: qđ ꝑbatur q: de deo est z asserens ꝓrarū pertinaciter esset hereticus: z ita artamur ad ipm credendū: cuz sit de deo: ergo est articulus. ¶ Preterea. Aug. dicit: q̄ qdam sūt que nō possūt credi: nisi ꝓius intelligantur vt deū esse. deū esse oīpotētē et remuneratoꝛē oīs boni z hmōi: ergo talia sunt articuli fidei. ¶ Sed cōtra: vox oim est vox nature deuz esse est vox oim ergo est vox nature: ergo credere deū esse est naturale: ergo nō est meritoriū: ḡ nō est opus virtutis: ergo nō est opus fidei: ḡ deū eē nō est articulus fidei. ¶ Forte dicet q̄ sicut duplex est dilectio. s. naturalis z gratuita. Ita duplex est credere. s. credere naturale z credere gratuitū. primū nō est fidei: sed scām. ¶ Sed querit quid est illud credere qđ est naturale: per illō em̄ acquiescit aīa ꝓme ꝑitati: ḡ vel ꝓpter ipam ꝓmam ꝑitatē: vel ꝓpter aliū. si ꝓpter ipsā: sc̄z hoc nō est differētia inter credere naturale z gratuitū. Si dicat q̄ per credere naturale acquiescit aīa ꝓme veritati: nō ꝓpter se: sed ꝓpter rōnem naturalē tm̄: sed diligere deū ꝓpter tēpoꝛalia tm̄ est pctm̄: ergo eadē ratione assentire ꝓme ꝑitati ꝓpter rationē naturalē tātū est pctm̄. qñ si

Euasio.

Secūdo in quisitiue.

Tertio per augustinuz

Euasio.

cut pōt fornicari affect⁹ a prima bonitate: ita pōt fornicare intellectus a prima veritate. et ita aliqō naturale est pctm. qō falsum est. ¶ Preterea. credere naturale aut initur prime veritati tātū aut naturalibus rationibus. si primū: ḡ non ē differentia inter credere naturale et gratuitum: si secundū: ergo deum esse non est votuz vt dignitas vel suppositio quod tamen prius dictū est. ¶ Solutio Tria requrūt ad articulū. s. q sit de deo. q in nobis secūdū se et directe generet timorē vel amorem dei. qm̄ per timorem dei vitamus malū: per amorē facimus bonum. in quibus duobus consistit perfecta iusticia: quā facit in nobis fides: aliter nō esset efficax credere i se. qm̄ non faceret nos vel vitare malum: vel facere bonuz: et per hoc potest probari necessario veritas fidei christiane. sunt em̄ credenda de deo que credenda generant in nobis timorem vel amorez dei. ergo de deo sunt maxime credēda q̄ maxime generāt in nobis timorē vel amorē dei sed ea que credūt xpiani maxime generant timorē vel amorem dei: vt patet in specieb⁹ per singulos articulos fidei christiane: ergo maxime sūt credenda q̄ credūt xpiani: ḡ fides xpianorū est maxie z verissime fides. ¶ Ad primo obiectū dicim⁹ q fornicationē esse pctm̄ mortale nō est articul⁹: qm̄ nō est de deo nec p se generat in nobis timorem vel amorē dei. qm̄ nisi credat dei iusticia pctm̄ inniti tur timor. verūtm̄ si aliqs assereret pnaciter fornicationē nō esse pctm̄ mortale: esset hereticꝰ nō q assereret cōtrariū articulo: sed q assereret contra illud qō fides supponit. s. cōtra fūdamētū fi-

Ius naturale est fundamentū fidei

dei. i. ꝓtra ius naturale qō naturale dictat rō naturalis: qm̄ fides supponit illa esse pctā: que sūt cōtra ius naturale. qō ptz per hūc articulū. Remissionē pctoꝝ. quasi dicat: credo q deus remittat pctā eis qui cōuertūtur ad eū. sicut ergo faceret cōtra artē qui destrueret principia artis que p̄cedunt ipsā artē. ita facit cōtra fidē qui destruit

Quedā p̄cedūt fidē q̄dam comitātur z q̄dā sequuntur.

fundamentū fidei siue supponēs. Quedā igit p̄cedūt ipsā fidē. vt p̄cepta iuris naturalis q̄ fides supponit tanq̄ p̄cedentia ipsaz. q̄dā sūt de ipa fidevt articuli quedā sūt sequētia fidēvt ea que sequuntur ex articulis z nō sūt ꝑprie articuli. vt resurrectionē carnis esse futurā. qō nō est articul⁹ q: nō est de deo. ſz sequit ex hoc articulo. s. q deꝰ ex potentia sua resuscitabit corpora nra. quedaz

Ad secūdū

ad vitā. quedā ad mortē. ¶ Ad scōo obiectū dicimus q deū esse est articul⁹. qm̄ hoc enūciabile de deo est z generat in nobis timorē vel amorem dei. z bene p̄cedim⁹ q hec argumētatio est necessaria. credere deū esse est naturale: ergo nō ē meritoriū: qm̄ credere qō ē naturale nō ē meritoriū sed nō sequeretur si ita inferrēt gnaliter credere deū esse est naturale. nō ergo credere deū esse est meritoriū. sicut nō sequit. dilectio dei est naturalis q: aliqua est naturalis. nō ergo dilectio dei ē

Falsa equiuocationis

meritoria z est fallatia vniuocatiōis. q: p̄cedit a determinata quasi a cōfusa sicut hic hō est albus nō ergo hō est niger. z hec est differētia inter credere naturale z credere gratuitū q credere naturale vtitur mūdo tanq̄ articulo z innitit rōnibus naturalibus. sed fides nō vtitur mundo nisi tanq̄ speculo. qm̄ licet fides nō innitatur rōnibus mūdanis tamen q: deus nō videt modo per speciem ideo indiget fides mūdo tanq̄ speculo siue nutu

Quomodo sicut intellectus ad hoc q cognoscit dignitatem fides indiget sensu.

sensu. licet dignitas nullā recipiat proba

Quomodo fides indiget mūdo.

tionē. ¶ Ad vltimo obiectū dicimus q hec ē du

Advltimū.

plex. diligere deū ꝑpter tēporalia tantū ē pctm̄.

Hec est duplex.

Si hec dictio ꝑpter notet causam motiuā nō finalem falsa est. si causam finalē vera est. cū vero dicitur per credere naturale assentit alia prime veritati ꝑpter naturales rationes tm̄. hec dictio propter notat causam motiuā nō finalem. z ideo tale credere non est pctm̄. ptz solutio ad oia obiecta.

¶ Tamē apo. videt velle q deū esse non est articulus. qm̄ dicit in epla ad hebreos q accedentez ad deū oportet primus credere q deus sit z q̄ est remunerator bonorū: ergo ad hoc q habeat fidem virtutē q̄ mundat cor oportet q ante illaz credat deū esse: ergo deū esse nō est articulus fidei ꝑ tutis.

Af q deum esse non est articulus.

¶ Sed ad hoc patet solutio per predicta qm̄ anteq̄ aliquis credat deū esse vera fide oportet q primus credat vel intelligat ductu naturalis rationis deū esse. Al predictis em̄ ꝑ bis apostoli sūpsit Augustinus illō qō dicit q quedā nō possūt credi nisi primus intelligaē. dicim⁹ etiā q nō valet hec argumentatio credere naturale quo naturaliter cognoscimus deū esse innititur rōnib⁹ naturalibus. nō ergo per tale credere cognoscitur deū esse. vt dignitas vel vt suppositio. qm̄ ille naturales ratiōes impresse sūt cuilibet nec oportet eas ꝓbari aliqua ꝓbatione violenta: z maxie in statu ante pctm̄ erāt note sine aliqua alterius ostēsiōe. sicut q̄dā rōnes cognite sūt naturaliter cuilibet etiā ydiote vt ex eis q̄libet possit argmētari. ita creature sūt argumēta ad ꝓbandū deū eē ita videlicet q nō oportet laborare ad hoc sicut contingit in dignitatib⁹ vel suppositiōib⁹ q̄busdam.

Solutio ex dictis.

Augustin⁹

alia solutio

¶ Utrū articuli vel enunciabilia sūt articuli.

¶ Secunda questio huius capituli.

Queritur vtrū res vel enunciabilia sunt articuli. Sup hoc dupler est opinio. q̄daz dicūt q res sūt articuli. vt incarnatio passio resurrectio Alij dicūt q enūciabilia sūt articuli vt filiū dei resurrexisse a mortuis z huiusmodi. ¶ Ad ipse res sint articuli p̄batur multipliciter. q̄a ipse res coartant nos ad credēdū se et de deo sūt z in deo. vt incarnatio filij dei z huiusmodi et generāt in nobis timorē vel amorē dei: ergo per locū a diffinitiōe ipse res sūt articuli. ¶ Itē Aug. dicit q tempora variata sūt nō fides: cōstat q hoc nō intelligit de fide ꝑ tute. cōstat em̄ q eadē est virtus specie. fides apō modernos q̄ fuit apud antiquos: ergo intelligitur de fide. i. de articulis fidei: ergo articuli fidei nō sūt mutati. sed cōstat q enūciabilia credenda sūt mutata. qm̄ alia credūt moderni q̄ crediderint antiqui qm̄ moderni credūt filiū dei esse incarnatum passū. antiqui crediderūt filiū dei esse incarnādū passurū: igitur si articuli nō sūt mutati z enūciabilia sūt articuli. enūciabilia non sūt mutata. sed hoc ē falsū vt ostēsū est. restat ḡ q non sūt enūcia-

Dupler opinio.

Af q res sit articuli.

Secūdo q augustinū.

Tertio.

bilia z ita sunt res. ¶ Item tps aut de essentia articulari aut non. probatur q sit. qm̄ nos tenemur credere sub tpe preterito filiū dei esse incarnatū. sed ātiqui tenebātur illud credere sub tpe futuro cum ergo tps ex necessitate cadat sub actu fidei. sequtur q tps est de essentia articuli. qm̄ id qō cadit de necessitate sub actu fidei est de eēntia articuli. sed aliud est modo tps q̄ fuerit apud antiquos: ergo alij sunt articuli. ḡ alia fides. et ita fides mutata est qō est contra Aug. ¶ Itē sim⁹ in

Quarto.

instanti mortis xpi. Queritur quid mō sit articul⁹ de morte. non pōt dici q filiū dei sit modo articulus qm̄ ignorātia facti excusat a toto eos q̄ hoc nō credunt. Similiter nec filiū dei esse mortuū nec filium dei eē morituꝝ modo est articulus de morte filij dei. et ita nullū enunciabile est articulus de morte. restat ḡ q ipsa res scz ipsa mors est articul⁹ qō

In oppm̄.

concedūt multi. ¶ Sed ꝓtra. mors xpi est articulus: ḡ mors xpi est. qm̄ fides non est nisi de viris z omne verū est ens z ecōuerso: ḡ si mors christi est

Secundo.

articulus mors xpi est et ecōuerso. ¶ Preterea.

Tertio.

mors xpi nihil est: ḡ non artat nos ad ie credēdū: ergo non est articulus. ¶ Jē indirecte. si res sunt articuli: ḡ multi iudei credunt recte qm̄ sicut dicit Hieronim⁹ Quidā iudei credunt q messias q̄ve

Quarto.

niet erit homo purus. alij credunt q erit deꝰ z naturalis dei filius inter istos z xpianos nō est differentia nisi de tpe: ḡ si sine tēpore res sunt articuli. sequitur q tales iudei recte credunt. qm̄ credūt incarnationē: passionē: et resurrectionē: sed constat hoc esse falsum. ḡ res nō sunt articuli: sed potius enunciabilia. ¶ Itez cornelius anteq̄ missꝰ fuisset ad eum beatus Petrus: habebat fidē de incarnatione. Ad quid igitur fuit missus ad eum: nisi vt determinaret ei tempꝰ quod iam exigebatur ad veram fidē z distinctā. de qua dictū est: si sine fide posset eē salus⁹ z c. ḡ iam aduenie bat tps i quo oportebat credere q filius dei erat incarnatus passus. ergo ipsa res non erat articulus: sed enunciabile: qm̄ tps non erat de esse rei: sed de eē enūciabilis. ¶ Solutio. Dicim⁹ q ꝓprie loquēdo enū-

Solutio.

Enunciabilia sūt articuli.

ciabilia sunt articuli. z non res. qm̄ ꝓprie loqn̄do credere z scire sunt de complexis: et non de incomplexis. Impropie em̄ dicitur: iste scit domū

Ad primuz

suā. i. cognoscit ¶ Ad primo obiectū solum⁹ per interēptionē huiꝰ ipsa res. s. incarnatio: passio: resurrectio: artat nos ad credendū se. q: non res: ſz tm̄ enūciabilia credūtur: nec est fides de incōplexis. sicut nec scientia ꝓprie. ¶ Ad scōo obiectū

Ad scōm.

Artich mutati sūt eēntialiter vel formaliter vel effectiue

dicim⁹ q fides non est mutata. i. articuli non sunt mutati. sed hoc est intelligendū q non sunt mutati formaliter vel effectiue vel finaliter: tm̄ sunt mutati eēntialiter: qm̄ de essentia sua habēt tps aliud. z ita mutati sunt eēntialiter: non tm̄ mutati sunt formaliter vel effectiue: qm̄ eadē bonitas vel virtꝰ dei que est forma siue p̄fectio articulorꝝ ostenditur et significatur cum dr a modernis: filius dei est incarnatus passꝰ resurrexit. ascēdit in celū. que significabant qm̄ ab ātiqs dicebatur filiꝰ dei incarnabitur: filius dei patietur: resurget: ascēdet in celū: z ita idem sunt articuli formaliter: z ex hoc sequitur q sint idem effectiue. qm̄ ꝓpter eandē bonitatem vel virtutē dei generāt in nobis eūdē timorē vel amorē: quem generauerūt in antiqs. Ex hoc etiā

Alīō sequitur

sequitur q sint idē finaliter: qm̄ finis articulorum est inqstū sunt articuli generale in nobis timorez vel amorē dei. per hoc patet solutio ad scōo z tertio obiectū. ¶ Notandum tm̄: quia idem articuli

Ad tertiū.

sunt formaliter z effectiue apō modernos qui fuerunt apud antiquos: ideo solēt dicere noīales: q

Dictum nominalium.

idem sunt articuli apud modernes et antiqs: et q articuli nō sunt mutati nec fides simplicit z absolute: z dicunt q hec argumentatio nō valet. enūciabilia sunt mutata. enūciabilia sunt articuli. ḡ articuli sunt mutati. z est fallacia fm accidēs. In

Falsa accidentis.

vox q̄ hec vox alba. ḡ est alīō nomē. ¶ Ad quar-

Ad quartū

tum dicim⁹ q i instāti mortis xpi nihil erat articulus de morte xpi: nisi enunciabile cōmune ad oia tempora. s. filiū dei esse incarnādum: sed ꝓcedēte tempore euāgelij: claritate lucente p mundū per predicationē apostoloꝝ determinatū est tempꝰ incarnationis: passiōis: resurrectionis: z incepefit esse articuli fidei. filiū dei esse incarnatū. filiū dei

Cōtra ꝑdicta obiect. Sē

esse passuz z similia. ¶ Cōtra ꝑdicta obiciē. Sē verū est ens et ecōuerso. sed fides nō est nisi de veris: ergo nō est nisi de entib⁹: sed fides est de istis enunciabilibus: xpm̄ esse passuz. z c. Sed ista enū

Scōo.

ciabilia nō sūt. qm̄ illa enūciabilia nō sūt nisi res significate fm q sunt in cōpositione: ḡ fides est de non entibus ¶ Preterea. si hoc enūciabile: filiū dei eē passū. est articulus. ḡ est. qm̄ si nō est nō artat nos ad credēdū: et ita nō ē articul⁹. ¶ Solu-

Solutio.

tio: dicimus q hec propositio. Sē verum est ens et ecōuerso: vera est: si intelligit de ꝑitate rei: si de veritate dicti ōis vel de prima ꝑitate qua oīe enunciabile verū. est veruz. falsa est. z licet fides non sit nisi de veris. tm̄ nō est de non entibus. nec valet hec argumentatio hoc enunciabile est articulus: ergo est. sed est fallacia secundū quid z simpliciter. sicut hic chimera est opinabilis vel significatum. ḡ chimera est. qm̄ sicut nihil ponit circa chimeram cum dr chimera est opinabilis vel significatum. sed circa potentē opinari vel fingere. ita cum dicit hoc enunciabile est articul⁹ nichil ponitur circa hoc enunciabile. sed circa eū qui arta-

Articulus non est purum non ens.

tur ad credendum ita tamen enunciabile non omnino non est cum sit articulus de deo. et ideo non est mirum si nos artet ad credendum inqstuz ostēdit bonitatem dei per quam nos artat ad credendum et ꝑterea nō dr ꝓprie artare nos ad credēdum articulos. sed p̄ceptuz dei artat nos ad credendum articulos.

¶ De articulo. ¶ Tertia questio huiꝰ capituli

Queritur vtrū fidei virtuti vel fidei secundū q est articulus subsit falsum.

Af q non

probatio q nō. qm̄ sicut dicit Augu. fides est illuminatio mētis. q: illuminatur mens a prima luce. siue a vera luce ad videndū bona spūalia. sed vera lux nō illuminat nisi ad videndū verū: ergo fide virtute non videtur nisi vez. ḡ fidei virtuti nō subest nisi verū

Secundo.

¶ Item lux corpalis non illuminat nisi ad videndum corpalis q̄ sunt: ergo a simili lux ꝑa spūalis

non illuminat nisi ad videndum spū alia que sunt: ergo nō illuminat ad vidēdū falsū qm̄ falsuz nihil est: ergo fidei virtuti non subest nisi verū. ¶ Itē fides est quedā visio siue quedā scientia eternoꝝ. Unde. Apo. videm⁹ nunc per speculū in enigmate tunc autē facie ad faciē. sed visio cū scientia ꝓprie non est nisi de existentib⁹ et de viris: ḡ fides non est ꝓprie nisi de veris. ¶ Itē caritate non diligimus aliquā rem nisi dignā diligi: ergo fide nichil credim⁹ nisi dignū credi. sed nichil est dignū credi nisi verū: ḡ non credim⁹ fide virtute nisi veꝝ. ¶ Itez affectus noster bene dispositus nō querit nisi bonū. nec intellect⁹ mouetur nisi ad verū. qm̄ sicut se habet affect⁹ ab bonū quantū ad suū finē. ita intellectus ad verū quantuz ad suum finē. sed virtus directiua affect⁹ non mouet ipm nisi ad bonum: ḡ virtus directiua intellectus nō mouet ipm nisi ad verū: ergo fidei virtuti nō subest nisi verū. ¶ Itē fidei succedet sciētia apta qō ḡ subest modo fidei per speculū tunc suberit scientie siue speculo. sed sciētie nō suberit nisi verū: ergo fidei modo non subest nisi verum. si conceditur. ¶ Contra spe subest falsum. qm̄ existens in caritate sperat se habiturum vitā eternam. sed multi sunt tales qui non habebunt vitā eternā. ꝛ ita spei subest falsuz: ergo eadē ratione fidei subest falsum. qm̄ qui sperat se habiturum vitā eternā. similiter credit se habiturum illā ¶ Item sit ꝙ sacerdos offerat simplicem hostiā alicui: ergo habenti fidē ꝛ credit se offerre verum corpus xp̄i ꝛ dicat egroto cordis hoc esse verum corpus xp̄i: respōdet egrotus credo et secundū conscientiā respondet ꝛ ex fide sua: ergo fide virtute credit falsum. ꝛ ita falsum subest fidei. ¶ Item āte incarnationē filij dei aliquis ex fide virtute credebat filiū dei incarnādū. in instāti autem incarnatiōis credit illud idē ex eadē fide. qm̄ ignorantia facti ex toto excusat illud: sed xp̄m esse incarnandū est tunc falsum. ḡ fidei eius tunc subest falsum. ¶ Itē apūs dicit. Abraham credidit deo ꝛ reputatū est ei ad iusticiā: hoc autē fuit qm̄ dns dixit immola michi filiū tuū. meruit ḡ qñ credidit se immolaturū filiū suuz deo. ḡ credidit hoc fide virtute: ꝛ illud erat falsum. ergo fidei ei⁹ subfuit falsū. ¶ Forte dicit. Abrahā non meruit credendo se immolaturū filiuz suū deo: sed meruit in hoc ꝙ credidit: ꝙ si filius suus moreretur de⁹ tamē resuscitaret ipm: et nichilominus impleret ꝓmissionem suā in Isaac. ¶ Sed cōtra hoc obiscitur: velle immolare filiū suum fuit meritoriū Abrahe ergo eadem rōne credere se imolaturū filiū suum fuit meritorium. qm̄ nō esset ratio: quare pot⁹ velle hoc esset meritoriū q̄ credere hoc. ꝛ si illud credere fuit meritoriū: ergo fuit a fide ℣tute. sicut ei omne diligere meritoriū. ē a caritate. ita oportet ꝙ omne credere meritoriū sit a fide ℣tute. ꝛ ita fidei abrahe subfuit falsuz. ¶ Solutio: sicut nobis videtur fidei virtuti nō subest nisi verum. qz fides est illuminatio mētis a prima luce ad videdum bona spūalia ꝛ bona eterna. talis aūt illuminatio nō errat: nec facit videre nisi ens. vñ fides ℣tus non est: nisi de articulis qui sunt veri. ¶ Ad primo obiectum: soluim⁹ per interēptionē hui⁹: spei ℣tuti subest falsum: qm̄ qui sperat spe virtute nō simpliciter sperat hoc se habiturꝝ vitā eternā: sed sperat se habiturū vitā eternā si ꝓseuerauerit. qm̄ in spe virtute nichil est ꝓsumptionis: sed rectū. Eodē modo fide virtute non credit aliqs se habiturū vitam eternā. nisi sub hac ꝯditione. si ꝓseuerauerit: et si aliquis credit vl̄ sperat simpliciter se habiturum vitā eternā: non est talis motus fidei vel spei virtutis. licet credatur esse ℣tutis: sicut ꝓphete qñq̄ loq̄bātur spūsancto: qñq̄ suo spū et qñq̄ loquebant de ꝓprio spū. tñ credebant se loqui spū ꝓphetico. ¶ Ad 5m: dicim⁹ ꝙ ille cui offertur simpler hostia si mouet motu fidei ℣tutis nō credit illud esse corpus xp̄i ꝙ apparet ibi: sed credit sub illa forma esse corp⁹ xp̄i si recte facta est ibi consecratio. ¶ Ad tertio obiectū dicim⁹ ꝙ illi q̄ ante incarnationē credebāt filiū dei eē incarnādū: debebant considerare tps aduētus christi: et discerne re: sicut erāt edocti a ꝓphetis ꝓ quos illuminabantur a vera luce: ꝛ debebant sequi illā illuminationē: qō qz non fecerūt iudei. dns cōqueritur de ipsis per Hieremiā: vbi ōt. Hillu⁹et prundo et ci conta cognouerunt tps aduentus sui. ꝛc. cū ergo aduenit tps incarnatiōis determinatū a ꝓphet⁹ non debuerunt credere xp̄m eē incarnandū determinate: sed xp̄m eē incarnatū vel incarnari vl̄ incarnandū. vnde patet: ꝙ si aliquis in instāti incarnationis credit xp̄m esse incarnandum non credit hoc motu virtutis: sed tātum motu liberi arbitrij relinquēs illuminationē vere lucis. qm̄ relinquit tps a ꝓphetis determinatū: et pronūciatū aliquo modo ¶ Ad quartū: dicim⁹ ꝙ nō fuit Abrahe meritorium credere se imolaturū filiū suum. qm̄ hoc non erat in ꝓceptovt crederet hoc: nec ex ꝓcepto tenebaꝝ ad hoc. ꝛ poterat rationabiliter dubitare si dns eēt reuocaturꝰ mādatū suū: sed tenebaꝝ velle illud ex ꝓcepto dei ꝓcipientis ꝙ imolaret: ꝛ per consequēs ꝙ velle immolare. ꝛ ideo licet velle immolare eēt ei meritoriū: tñ credere non erat ei meritorium ex necessitate. potuit tamē credere illud meritorie si caritas mouit liberū arbitriuz ad hoc: sed illud credere nō fuit fidei. qm̄ fides ꝓprie non est ꝓprie nisi de articulis: vel de his q̄ prima veritas ꝓcipit credēda ¶ Ad illō qō obicit: ꝙ oē diligere meritoriū est ꝓprie ex caritate: ḡ oē credere meritoriū est proprie motus fidei. dicim⁹ ꝙ prima est falsa. qm̄ non oē diligere meritorium est proprie mot⁹ caritat⁹: vt ille quo aliquis sanct⁹ diligit bonū tpale honestovtro. caritas eñ non est proprie nisi de bonis spūalib⁹. Añ sicut aliqua ꝓ positio est q̄ nō subiacet alicui arti ꝓprie. tñ iudicatur ab arte: vt ꝓpositiōes in q̄bus est accidētalis veritas: ita quidā motus sunt qui non subsunt ꝓprie regule alicuius virtutis. vt velle alicui bona tpalia sunt tñ ex ℣tute: sed nō tanq̄ ꝓprij mot⁹ tales motus sunt velle ire in hyspaniam: et hmōi ¶ Per hoc etiam pōt solui obiectio que ita fit in caritate potest q̄s moueri ad falsum: vt ex Apost. Qui ex caritate voluit ire ad hyspanos ꝛ ex caritate dixit se iturum ad hyspanos. Si ergo ex caritate potest aliq̄s moueri ad falsuz. a simili ex fide potest aliquis moueri ad falsum. ḡ fidei pōt subesse

di sit spe virtute.

A simili.

Ad scām.

Ad tertiū.

Hieremias Nota.

Ad q̄rtum. Nota.

Ad aliud.

pbat a sili.

q hoc solui

falsum. ¶ Item quare dicis ꝙ fidei non pōt subesse falsuz: nisi quia inde seq̄retur ꝙ prima lux que fuit prima veritas eēt magistra falsitatis: sed eadem ratione: ex hoc ꝙ caritas mouet ad falsuz: sequitur ꝙ prima bonitas siue spūs sanctus apō ipsos sanctos sit magister falcitatis. ¶ Solutio: dicimus ꝙ hec argumētatio non vz. caritas mouet ad falsum. ergo eadē ratione fides potest mouere ad falsum. quia caritas non docet quid verū quid falsuz: sed ē bonitatis magistra mouēs ad bonum et quia ꝓtingit ꝙ falsū q̄q̄ est bonū naturali bonitate: vt Apo. ire ad hyspan. ideo caritas q̄q̄ mouet ad falsum non inq̄tuz falsum: sed inq̄tum bonū. fides aūt qz ꝓprie est de vero spūali nūq̄ mouet ad falsum credendū. sicut caritas nūq̄ mouet ad malū appetendū. qz ꝓprie est de bono appetendo. ¶ Per hoc ptz solutio ad sc̄o obiectū qm̄ prima bonitas siue spūs sanctus nō mouet ad falsum ꝓprie: qm̄ non mouet ad falsum inq̄tum falsum: sed inq̄tū bonū. ¶ Item alio modo ꝓbari pōt subeē falsum. Sim⁹ ante incarnationē christi ꝛ post decessū abrahe: inde sic. Abrahā credidit filiū dei eē incarnādū: sicut dns ōt in Euāgelio. Abrahā exultauit vt videret diē meuz. vidit ꝛ gauisus est ꝛ credidit hoc fide virtute: qm̄ filium dei esse incarnandū erat articulus fidei: ergo vez est abrahaz credidisse hoc motu fidei: quoniā hoc est verū de puro ꝓcepto. sed possibile est filium dei non esse incarnādum: qm̄ sicut dicit Augusti. Alius modus nře liberationis fuit deo possibilis Inde sic: hoc ē necessariū: illud possibile. ergo cōstans ex ipsis est possibile. ḡ possibile est abrahā credidisse hoc motu fidei. ꝛ filiū dei nō eē incarnādum. Ponatur: filius dei non incarnabiꝭ. ergo filium dei incarnādum eē est falsum. ꝛ abraham credidit hoc motu fidei: ergo fidei potuit subesse falsum ¶ Ad hoc dicūt q̄dā: ꝙ reuera necessariū est abrahā credidisse hoc: sed non est necessariū abraham credidisse hoc motu fidei: hoc enī sicut dicūt dependet de futuro. qm̄ si xp̄us incarnabiꝭ credidit hoc motu fidei. si nō. nō sed ꝙ ista solutio nulla sit probatur. qm̄ ꝙ fides fuerit causa huius motus non dependet a futuro: qm̄ cause esse in q̄tuz causa est non dependet nisi a suo effectu. ꝛ ecōuerso. cum ergo fides ꝛ suus effectus fuerunt in preterito:: vtrūq; habuit suū plenum esse. ergo neutrius esse dependet de futuro: ergo fides fuerit causa illius mot⁹ nō dependet de futuro: ergo cuz sit verum de preterito non dependēs de futuro est verum: sicut alia ꝓa necessaria. ¶ Ad hoc dicimus ꝙ reuera verū est illū motū fuisse motum fidei. sz non est necessariū ꝙ fuerit motus in hoc: demonstrato hoc enunciabili filiū dei esse incarnādū qm̄ ille motus habebat duas habitudines. vnā ad suam causam. s. ad fidē ex qua erat ꝛ scām istam habitudinem non erat dependēs de futuro qm̄ habebat suam causam. aliā habebat habitudinē ad suam naturam. s. ipsum creditū. ꝛ illud nō habebat determiatam veritatē. Unde motus fidei licet esset in illud tñ non necessario erat in illō. qm̄ ipossibile est motū fidei esse nisi in verū. vñ cum hoc nō esset de necessitate verū. non erat necessariū motum fidei esse in hoc. sed idez motus nūero potuit esse in oppositū illius. quoniā visio que est fides. Similiter visio q̄ est ꝓphetia ꝛ visio creata qua videt futura. qz sunt a prima luce que deus est immediate ideo assimilantur prime luci in hoc quia sicut prima lux illa eadē visiōe numero qua videt aliquid futurū pōt videre eius oppositū propter indeterminatā veritatē ipius. ¶ Itē si ita ꝙ aliqs proposuerit Isaac innocenti hāc ꝓpositionē deo non erit hō: et probet illud per simile naturale sic magis distant homo ꝛ deus q̄ homo ꝛ asinus. sed homo nunq̄ erit asinus: ḡ deus nūq̄ erit homo ꝛ sit ita ꝙ Isaac acq̄escat ꝛ dicit verū ē. ꝙ nūq̄ deo erit hō ꝛ sic decedat. inde sic. Isaac credidit ꝓtrariū articulo: ḡ peccauit mortaliter ꝛ sic decessit: ḡ iam dānatus est in inferno: ḡ necessariū est ipsum esse dānatuz. quia in inferno nulla est redemptio sed possibile est ꝙ nunq̄ deus erit hō: ergo hoc totum possile est ꝙ Isaac dānatus est ꝛ ꝙ deus non erit homo ¶ Donat inde sic Isaac credidit deū non esse futurum hoiem ꝛ hoc est verū ꝙ Isaac credēdo hoc credidit veruz: ḡ credendo hoc non peccauit nec alia vice peccauit ꝛ est dānatus hoc est de positione: ḡ est dānatus sine pctō qō est ipossibile. ¶ Solutio: dicimus ꝙ hec argumētatio nō valet. Isaac credendo hoc non credidit nisi verū: ergo credendo hoc nō peccauit. qm̄ credendo verū peccat aliquis qñ id quod non est deteminatū in sacra scriptura aliqs presumit asserere licet sit verum. quia hic est ordo naturalis vt deꝰ iudicet homine spūsalē et oīa inferiora. spūalis autē iudicet carnalem. carnalis aūt non pōt iudicare nisi ea q̄ sunt sub ipso. sc̄z bruta aialia. cū ergo aliquis asserit aliquid de deo qō non est determinatum ab ipso deo licet sit verum tñ pecccat quia facit se iudicem dei et se quodāmodo constituit supra deū ordine quer so qm̄ apūs dicit sed neq̄ meipm iudico. qui aūt iudicat me dns est. si autē apūs nō presumit iudicare seipm multofortius pūsumptio. erit iudicare deū. ¶ Itē querit vtrū aliquis sine pctō q̄stio icidēs potest credere cōtrariū articulo. qō probaꝭ. sit ꝙ Af ꝙ sic. aliqua vetula credat pfem esse maiorē filio ꝙ hoc quod audiuit quicqd habet filius habet a pfe. ꝙ hoc possit credere sine pctō probaꝭ. qm̄ in quarto sententiarū vr ꝙ si aliquis hereticus predicet nose Augustini ꝛ aliquis ei credat non vr credere heretico. sed Augustino. sed vetula simpliciter credendo Augustino nō peccat licet hereticus predicet hoc falsum. pfem esse maiorē filio. ꝛ ita non peccat vetula credens cōtrariū articulo. ¶ Itē ignorātia inuincibilis excusat a toto sz in hac vetula est ignorātia inuincibilis qm̄ est supra eius facultatē aliquid explicare de patre: ergo propter ignorātiam inuincibilē q̄ ex toto excusat credēdo pfem esse maiorē filio non peccat. ¶ Itez sumus in tempore sanctoꝝ hyla anastasij: eusebij in quo oēs prelati fuerunt hereticiexceptis istis tribus inde sic: ista vetula teneꝭ credere prelato suo in q̄tum est prelatus eius. ꝛ prelatus predicat pfem eē maiorē filio: et oēs prelati fere. ḡ vetula acquiescēdo prelato suo in hoc nō peccat. ¶ Cōtra: credit contra fidē. ergo peccat mortaliter. ¶ Itē si ali-

Itez ad principale.

Solutio.

Caritas interdum mouet ad falsū nō inq̄tum falsū sz inq̄tum bonum

Ad secūdū

Iterum ad. Af sic.

Af sic.

Solu. aliquorum.

ꝓtra hāc solutionē ad.

Solutio.

Solutio.

Aliqs peccat credendo verum.

Paulus.

In oppm.

In q̄rto sententiarum.

Tertio.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Quinto.

Sexto.

In oppm

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Euasio.

ꝓtra hāc ad

Solutio. Fidei non subest falsū

Ad primū. Quid sperā

quis facit cõtrariũ eius quod tenetur facere: peccat mortaliter: ḡ a simili. si aliquis credit quod nõ tenetur credere peccat mortaliter. ¶ Itẽ peꝛ hoc est errare in via fidei q̃ in via morũ. qđ pꝛobatur per hoc quod supꝛa illum locum euãgelij dꝛ de pctõ quia non credunt in me. dicit Aug. de pctõ inidelitatis. ¶ Quo retento: oĩa retinẽtur. quo dimisso: omnia dimittũtur. ⁊ ita peius ẽ errare in via fidei q̃ in via morũ: sed quicunq; errat in via morũ peccat mortaliter. nec aliqua ignoꝛãtia excusat eũ. ḡ quicũq; errat i via fidei peccat mortalit. ita q eũ nulla excusat ignoꝛãtia. ¶ Solutio: dicim⁹ q nullus põt credere oppꝛariũ articulũ: quin peccet mortaliter: qꝛ ignoꝛãtia iuris diuini neminẽ excusat.

Tertio.

Augustin⁹

Solutio.

Ad primũ. ¶ Ad primũ: dicim⁹ q illa auctoꝛitas: si aliquis hereticus pđicat noie Augustini: intelligẽda est in hoc casu. s. qñ hereticus pꝛedicat verũ: siue deceptus siue non. qñ hereticꝰ sepe pꝛedicãt verum licet credant illud esse falsum. qñ credunt illud verum esse contra ecclesiam. quia hec est intẽtio eoꝝ vt destruãt ecclesiã. in tali casu intelligẽda ẽ pꝛedicta auctoꝛitas: nõ i oĩ casu: ⁊ ad distiguẽdũ tales casum a tali: iuuabit vetula a spũ sancto nisi ipa sit in culpa. si aũt pđicet oppꝛariũ articulũ nõ ẽ credendũ et. vñ apꝰlus. si angelus de celo aliud. i. cõtrariũ nobis pđicauerit anathema sit qñ cũ dicti sit. q asserere de deo etiã veꝛa auctoꝛitate liberi arbitrij. s. tale veꝛ qđ nunq; a deo est determinatũ sit pctũ multo: foꝛtius erit pctũ asserere de deo contrariũ vero nec excusata ẽ vetula ignoꝛãtia inuincibili respectu huius articuli: filiũ dei ee equalem patri in oibus: quia potest addiscere ad alio. habet eñ quidaꝫ per se motum in intellectu suo speculatiuo: scz deũ esse: quod si bene consideret significabit deũ: et sic aperiet hostiũ vt intret lux vera que illum inet eã sufficienter: nec permittet eã errare ¶ Ad tertio obiectũ: dicim⁹ q si etiã pꝛelati suo heresim credit q̃cũq; simplex nec excusatur. qñ nec si angelus de celo pꝛedicet hoc. sic esset credendus et. qñ quilibet habet pꝛope se supꝛemũ pꝛelatum: scilz deũ: de quo debet dicere. Audiam quid loquatur in me dñs. hunc pꝛelatuz pꝛincipaliter ⁊ maxime debet sequi qlibz chriſtianus quãtuncũq; põt. quod si fecerit non decipiet ab alijs pꝛelatis: sed qñ homines sunt sine doctoꝛe isto difficile est tũc recte credere de deo: ⁊ sepe cõtingit q pꝛopter pctũ populoꝝ non mittit eis dñs veros doctoꝛes. ¶ Itẽ querit in quo instãti teneat primo credere ⁊ ponatur q paruul⁹ statim post baptismũ deferat apud paganos: ⁊ moꝛetur ibi donec sit adultus: q̃ritur de isto in quo instãti primo tenetur credere: videt q i illo instãti in quo primo potest dici: iste adultus: pꝛobatio dicat illud instãs a: si iste decederet: statim post a dãnaretur: qꝛ cum sit adult⁹ nec credidit in deũ nunq; dilexit deum. ḡ peccauit mortaliter: nõ nisi pctõ obmissiõis sit ita: ḡ obmisit: non nisi in a et ita obmisit credere i a: ⁊ ita tenebat credere in a ⁊ nõ ante a: qñ nondũ erat adultus. ḡ a fuit primum instãs in quo tenebat credere. ¶ Cõtra. apo. dꝛ. Inuisibilia dei per ea q̃ facta sunt. ⁊c. Ad hoc igit q aliquis credat oportet q pꝛius cõsideret inuisibilia ⁊ conferat illa sua eẽ. Vñ dicit Arist. q credere ẽ p falsũ eẽ: sz ad oĩa ista facienda exigitur tpus. ḡ impossibile est p se q aliq̃s in primo instanti etatis sue adulte credat: ḡ impossibile erat per se isti vt crederet in a. sed nullus tenet ad ipossibile p se. ḡ iste non tenebatur credere in a. ¶ Cõcedim⁹ dicentes. q nullus tenet credere in primo instãti etatis adulte. iudex ei secularꝫ dat iducias deliberatiõis multo foꝛtiꝰ iudex eternꝰ qui in infinitũ est benignioꝛ dat iduciας ad credendũ in se. quãtuz vero tps det ad hmõi deliberationem nullus scit Vñ pꝛz q hec argumentatio non vz. iste est adultus ⁊ non credit i deũ ⁊ decedit sic: ḡ dãnabitur qñ nõ fuit in mora credẽdi. ⁊ iudicat ideo vt pꝛmẽtatio nullus donec tps deliberatiõis fuerit elapsum.

Solutio.

Hec argumẽtatio nõ valet.

De cognitione dei quã habuerũt gentiles
¶ Quartus tractatus.

POst pꝛedicta dicendum est de cognitiõe dei quã habuerunt gẽtiles hereticꝰ ⁊ iudei ⁊ discipuli adhuc infirmi. Apꝰlus dicit q philosophi deũ cognouerũt. sed non sicut deũ glorificauerunt. ¶ Queritur ergo vtrum philosophi cognouerũt tres pꝛsonas vel aliquã illarũ videt q sic. qñ Augustin⁹ dixit q magi pharaonis defecerũt in tertio signo: verterũt ei aquã in sanguinẽ fecerunt ranas ⁊ cinyphes facere non potuerũt ⁊ vt Augu. q p hoc significat q philo. de duab⁹ pꝛsonis. s. de pꝛe ⁊ filio cognitionem habuerunt sz cognitionẽ de spũ sctõ habere non potuerũt. ¶ Sz cõtra idẽ est effect⁹ triũ pꝛsonarũ in creaturis qñ inditusa sunt opa trinitatis: ḡ si per effectũ in creaturis habuerũt cognitionẽ de pꝛe et filio. eadẽ rõne de spũ sancto. ¶ Item magi dixerunt digit⁹ dei hic est. ḡ habuerunt noticiã de digito dei: ḡ habuerũt noticiã de patre ⁊ spũ sctõ ¶ Item philosophi p potẽtiam q̃ attribuitur patri habuerũt noticiã de patre. similiter per sapiẽtiam de filio dei: ḡ eadẽ ratione de spũ sctõ p bonitatẽ. ¶ Pꝛeterea. bonitas relucet in creaturꝫ magis q̃ potẽtia vel sapientia ois. enĩ creatura clamat bonitatẽ dei aptius q̃ potẽtiã vel sapientiã: ergo si philosophi potuerũt p potẽtiã ⁊ sapiẽtiam cognoscere pꝛem ⁊ filium multo foꝛtius per bonitatem potuerunt cognoscere spm̃ sctm̃ quomodo igit defecerũt in tertio signo ¶ Itẽ Aug. dꝛ q in omni creatura relucet vestigiũ trinitati. qñ creature sunt ymagines ⁊ signa trinitatis. sed ex ymaginib⁹ ⁊ signis fiũt sillogismi. qñ naturaliter per ymagines ⁊ signa habẽt res cognosci: ḡ cũ ymagines ⁊ signa toti⁹ trinitatꝫ sint ipꝛessa in oi creatura tota trinitas ẽ cognoscibilis naturaliter p illa sed apꝰlus dꝛ q notũ est dei. i. cognoscibile deo manifestũ factũ est illis ḡ tota trinitas manifesta facta est philosophis: ḡ non defecerũr in tertio signo. ex hoc etiaz seq̃tur q articul⁹ de trinitate nõ est supꝛa naturã. ¶ Itẽ de cognitiõe hereticoꝝ sic obicit. Quedã glosa dꝛ sup pꝛincipiũ apocali. q nunq; fuit erratũ in pꝛsona pꝛis: ḡ videtur q omnes bene senserunt de pꝛsona pꝛis. sed constat q pater et filius sunt coꝛrelatiua: ergo vno cognito diffinitiue alterũ cognoscitur diffinitiue. sed oĩs sentiebat bñ de pꝛsona pꝛis. ḡ ⁊ de pꝛsona filij ¶ Cõ

Paulus.

Pꝛia q̃stio.

Aſ q sic p augustinũ.

In oppm̃.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Quartũ p augustinũ.

Sexto.

In oppm̃.

tra: arriꝰ dicit q pater ẽ maioꝛ filio ⁊ filius est minoꝛ pꝛe ⁊ vtrũq; ẽ falsũ ⁊ hereticũ: ḡ erratũ est in pꝛsona pꝛis in pꝛsona filij. ¶ Ad primũ dupliciꝛ rñdetur. Primoꝝ dicaꝫ q phi. non cognouerunt tres pꝛsonas distincte: qñ nõ cognouerunt deũ nisi p effectum. effectus aũt nõ distinguit pꝛsonas qñ pater non ingẽtum pater: nec filius ingẽtum filius: nec spiritus sãctus ingẽtum talis sed ingẽtũ deus habet effectuz in creatura. vnde philosophi dicuntur cognouisse patrem et filium nõ pꝛopter distinctionem pꝛsonarum: sed quia cognouerũt potentiam et sapientiam que appꝛopꝛiãtur patri et filio: sed quia non cognouerunt supꝛemum effectũ bonitatis diuine: scilicz incarnationẽ filij dei ideo dicuntur non cognouisse spiritũ sanctum de quo cõceptus est filiꝰ dei ¶ Secũdo modo põt dici q philosophi defecerũt in cognitiõe pꝛsonꝝ tertie: ideo qꝛ sibi attribuerũt sapientiã suã: sicut dicit Apost. de ipsis qui cũ deũ cognouissent nõ sicut deum glorificauerũt: nec gratias egerũt: sed euanuerunt in cogitatiõibus suis dicentes enim esse sapiẽtes: labia nꝛa a nobis sunt: ⁊ hoc est summa ignoꝛãtia sũme bonitatꝫ: q̃ fons est omniũ bonoꝝ/ sibi aliq̃d bonum attribuit aliq̃s. ⁊ ideo defecerunt in tertio signo: qñ licet sufficiẽter potentiã ⁊ sapiẽtiã dei cognoscebãt: i pꝛedicta tñ cognitione sũme bonitatis defecerũt. ¶ Ad 5m: dicim⁹ q qñ magi dixerũt digit⁹ dei hic est: hoc de dei bonitate intellexerũt quã sufficienter cognoscebant. qñ ꝓtradicebant ei q̃uis in nullo contradixerunt potentie ⁊ sapiẽtie dei. ¶ Ad tertio obiectũ dicim⁹ q bonitas dei magis relucet in creaturis q̃ potẽtia vel sapiẽtia: ⁊ philosophi magis cognoscebant bonitatẽ dei q̃ potentiã et sapientiã quantũ ad visibiles effectus qui debent eẽ pꝛincipiũ cognitionis: sed non quãtũ ad inuisibiles effectus: q̃libet etiã inuisibilia bona a fõte sũme bonitatis pcedunt: ꝓtradixerũt sũme bonitati dũ sapientiã suã attribuũt sibi: nõ auertẽtes deum esse fontẽ sũmi boni et cãm pꝛincipalẽ. ¶ Aduꝛtio obiectũ dicim⁹ q p ymagines ⁊ signa sua habẽt res cognosci: sed nõ p quaslibet ymagines et signa: sz tantũ p ymagines ⁊ signa expꝛessa: vestigiũ autẽ trinitatis relucet in reb⁹ nõ expꝛessis: sed remotis et obscuris: non eñ dixit Apostꝰ. tñ qõ videmus nunc p speculũ: sed addidit in enigmate. nõ enim est expꝛessuz vestigiũ i creaturis de hoc q genuit pat filiũ etus dẽ singularis eẽntie secũ: ⁊ de hoc q pater ⁊ filius spirant spm̃ sctm̃ simul concordant vniformiter ⁊ equaliꝛ ⁊ eiusdẽ simulaꝛ eẽntie secum. ¶ Sed ꝓtra. Aug. dꝛ q philosophi disputauerũt de tugatori ⁊ nõ. i. de pꝛe ⁊ paterna sapientia. quo philosophi habuerunt cognitionẽ pꝛsonarum distinctã ¶ Itẽ mercuriꝰ philosophꝰ dicit q monas monadẽ genuit ꝓpꝛiumq; ardoꝛẽ in se reflexit. Monas monadẽ. i. pater filiũ pꝛopꝛium ardoꝛem. i. spm̃ sanctũ quo pater et filius mutuo se diligunt: ⁊ ita philosophꝰ iste distinxit tres pꝛsonas: ⁊ ita philosophi distincte cognouerũt tres pꝛsonas. ¶ Ad qđ dicim⁹ q tria sũt genera philosophoꝝ quidã nõ cognouerũt pꝛsonas distincte. sz tñ indistincte neq; cognouerũt pꝛsonas nisi quia cognouerũt ꝓpꝛia illarũ: scz potentiã et sapiẽtiã Quidã alij cognouerũt distincte duas pꝛsonas. sz ad cognitionẽ ttie nõ potuerũt puenire ⁊ hoc ideo qꝛ generatio filij dei satis est ꝓpinqua cordi hũano qñ cõsideraueꝛũt de facili q deus nõ erat sterilis sicut ipse dꝛ per Isayã. Hunqd ego q̃ gnatio nes alijs tribuo sterilis pmanebo et ita per hoc cognouerunt philosophi q deꝰ ab eẽno genuit filiũ sibi equalẽ cui pmunicaret cõmunes diuitias maiestatꝫ sue aliꝛ inuid⁹ eẽt retinẽs sibi aliq̃d qđ nõ pmunicaret ei quẽ summe diligeret aliter non haberet summã ⁊ mutuaz dilectionẽ ad aliquẽ et ita non eẽt summe bnũs sicut ostẽsuz est in primo libꝛo. Pꝛeterea. philosophi dicebãt deum eẽ primã et pfectissimã intelligẽtiã ex quo de facili intulerunt q ex illa pꝛima et pfectissima intelligẽtia generata est summa et pfectissima sapiẽtia ⁊ sic disputauit de tugat. ⁊ non. sed pcessio spũs sancti multo remotioꝛ erat a coꝛde humano ⁊ ideo nulli philosophi potuerũt venire in cognitionem spiritus sancti. licet venissent in cognitionem patris et filij ⁊ iste est tertius subtilioꝛ mod⁹ rñdendi ad auctoꝛitatẽ Augustini qua dꝛ q philoso. defecerunt in tertio signo. fuit etiã tertiũ genus philosophoꝝ q̃ cognouerũt tres pꝛsonas distincte. sed nõ illi fuerũt edocti a xpianis. vt mercuriꝰ qui fuit in tpe xpianoꝝ. ¶ Ad illud qđ supꝛa q̃situm est q nunq; fuit erratũ in pꝛsona pꝛis dupliciter potest rñderi. primoꝝ dicaꝫ q non fuit erratũ i pꝛsona pꝛis. qñ nulla heresis derogauit maiestati pꝛis qñ plenã maiestatẽ diuinitatis ei ascribꝛet sed alia heresis derogauit maiestati filij. scz arriana que dixit q filiꝰ erat minoꝛ pꝛe ¶ Secũdo modo põt dici q nũ q̃ fuit erratũ in pꝛsona pꝛis secũm se. qñ scm̃ se oẽs confitebãtur ipm̃ innascibilem deum oipotentẽ sũme bonũ. ⁊c. sed in collatione ad filiũ erratũ est in pꝛsona pꝛis ⁊ in pꝛsona filij. ¶ Item queritur de cognitione iudeoꝝ vtrũ ipi in tpe xpi cognouerꝛ pꝛsonas qđ sic videt. qñ dñs dicit in euãgelio. Jo. Pater meꝰ quẽ vos dicitis quia deus noster est: ḡ iudei de patre xpi dixerũt quia deus noster est. ergo cognouerunt patrem. ¶ Itẽ ipsi adorabant pꝛem. qñ dñs dicit in euãgelio in pꝛsona iudeoꝝ samaritane. nos adoramꝰ qđ scimꝰ vos aũt scz samaritani adoratis qđ nescitis. hoc aũt itelligit de pꝛsona aut de eẽntia. de essentia nõ qꝛ etiã samaritani bñ cognoscũt eẽntiaz diuinã: ḡ intelligit de pꝛsona: ḡ iudei adorabant pꝛsonã: ergo cognouerunt pꝛsonã ⁊ ita pꝛem ⁊ filium et spm̃ sanctũ. ¶ Itẽ iudei adorabãt deuz: ḡ trinum vel nõ trinũ. sed nõ põtest dici q adorabant deũ non trinũ qꝛ deus est trinꝰ: ḡ adorabant deuz trinũ: ḡ adorabãt trinitatẽ: ḡ adorabãt tres pꝛsonas: ḡ habebant cognitionẽ de trib⁹ pꝛsonis ¶ Contra dꝛ in euãgelio Qui nõ honoꝛificat filium nõ honoꝛificat pꝛem q̃ misit illuz. sed iudei nõ honoꝛificauerũt filiũ: ḡ nõ honoꝛificabãt pꝛem: ḡ nõ adorabãt pꝛez: ḡ nec cognoscebãt. quia q̃cũq; cognoscit adoꝛat qꝛ q̃ cognoscit deũ vl pꝛsonã diuinã diligit ⁊ qui diligit honoꝛificat ⁊ adoꝛat. sed videtur q hoc nõ sequitur. qñ apꝰlus. dicit athenie sibus. quẽ colitis et adoratis illũ vobis annũcio

Ad primũ.

Nõ de philosophis.

Aſr p̃t dici

Paulus.

ꝓtra hoc aſ augusti.

Secundo.

Ad 5m.

Ad tertiũ.

Aduꝛsus.

Solutio. triplex genꝰ philosopho

Isayas.

Aſr p̃t dici

Alia q̃stio incidens.

Secundo.

Tertio.

In oppm̃.

ꝓtra hoc aſ

Solutio.

ergo non seqtur q̄ si aliquis colit aliquā personā q̄ cognoscat eā. ¶Solutio. notādū q̄ pater quā doq; adoratur vt pater: scz in habitudine ad filiū: quandoq; adoratur vt innascibilis sub ppietate innascibilitatis tm̄. qñq; sub natura suavr deus. z his tribus modis adoratur a veris xp̄ianis. Sed duob⁹ modis vltimis a dorāt a iudeis z cognoscitur. vñ hec. Judei cognoscebāt pr̄em non est ꝑa nisi per accidens. qm̄ non cognouerunt inc̄rnū pater est: sed inc̄rnū innascibilis est. z sic loq̄ndo per accidēs dixit dñs iudeis. Pater me⁹. cē. Hec aūt est duplex. Judei adorabāt deū trinū vel cognoscebāt deum trinū. qm̄ si verbū respiciat totā istā oratione deū trinū falsa est. Si prima pr̄em vera est. qm̄ adorabant deū qui est trinus. z re vera sequitur si adorat cognoscit aliquo modo. Sed pōt esse q̄ aliquis adorat q̄ō cognoscit alio modo licz ignoret alio modo. sicut athenienses q̄ adorabant filium dei. et tm̄ ignorabant filiū dei inc̄rnū z filius dei est. sed cognoscebāt inc̄rnū pius z misericors propter quē sol obscuratus erat ꝓtra naturā. Eodē modo iudei cognoscebāt filiū dei z ignorabāt cognoscebant inc̄rnū erat ille hō. ignorabāt inc̄rnum erat filius dei. qō aūt dicit dñs. Nos adoramꝰ quod scimꝰ. intellexit ꝑpie de iudeis fidelibus.

¶De cognitione discipulorum.

¶Secunda questio.

Tripliciter pr̄ adorāt.

Quō iudei cognoscebant patrē hec est duplex.

Aſ.

WLtimo queritur de cognitione discipulorum adhuc infirmorū in quorū ꝑsona locutus est philippus quando dixit. Dñe ost ēde nobis pr̄em z sufficit nobis. Philippus ergo z ei similes aut tūc cognoscebant patrem aut non. ¶Videtur q̄ non. qm̄ querit certificare de deo pr̄e. et q̄rebat certificari de deo qō ignorabat: ergo ignorabat pr̄em. quod videt velle dñs dicens. Si cognouissetis me et pr̄em meum vtiq; cognouissetis. Loquitur etiā dñs quibusdā discipulis suis qui cognoscebāt eū licz iperfecte de quibus erat thomas qui dixerat et. Dñe nescimus quo vadis. z quomodo possumꝰ viā scire. quibus dñs ꝑbat q̄ ipi scīt viā. vt habetur in glosa Augustini. hoc argumēto. Ego sum via. vos scitis me: q̄ vos scitis viā. Dixit em̄ et me scitis: z vī viā scitis quasi diceret ex quo me scitis viā scitis. qm̄ ego sum via. ¶Sed videtur in hac argumētatione dñi esse fallacia scōm accidens. sicut hic. Iste cognoscit choriscū choriscus est veniēs: q̄ iste cognoscit venientē. ¶Ad hoc dicunt quidā q̄ conclusio est dupler. qm̄ verbū pōt respicere accusatiuum rōne suppositi cū accidente. z sic falsa. vel ratione tm̄ suppositi: z sic vera. z scōm hoc intellexit dñs conclusionē. ¶Sz contra hanc solutionē obicitur. qō dñs dixit. Philippe. qui videt me videt et pr̄em meū. z iterū. Si cognouissetis me et patrē meū vtiq; cognouissetis: ergo ad hoc q̄ aliquis cognoscat xp̄m oportet q̄ cognoscat pr̄ez et alias eius dispositiones ꝑpias. Sed esse viā est eius ꝓpria dispositio: q̄ ad hoc q̄ aliquis cognoscat xp̄m oportet q̄ sciat eū esse viam. ¶Q̄ō concedimus hac rōne dicētes q̄ argumētatio est necessaria. z verbū ꝓprie respicit suppositū cū accidente nec est simile quod inducitur ꝑ simili. qm̄ hec dictio veniēte significat accidens z non ꝑpriam dispositionē subiecti. quā dispositionē opz cognoscit ad hoc q̄ subiectū cognoscat. ¶Sz vide tur q̄ hec solutio non valet. qm̄ ipe thomas dicit nescimus quo vadis z quomodo possumꝰ viā scire ¶Ad hoc dicimꝰ q̄ thomas non auertebat actu de quo loqueretur. Loq̄batur em̄ de gloria pr̄is ad quā iturus erat per mortē. ad quem finem xp̄s erat via anthonomatice scōm suas ꝑpias dispositiones quas cognoscebat thomas z ei similes: z ita cognoscebat q̄ ipse esset via ad gl̄iam dei pr̄is qm̄ sciebat q̄ per conformitatē eius itur ad gl̄iam immortalitatis in qua est pater: sed qm̄ nesciebat de quo fine vel loco loquerek cū dicebat. Ego vado pare vobis lecū. ideo dixit hoc. Nos nos possumꝰ scire viā ad locū, ad quē vadis. sicut si aliquis vellet ire remis z aliꝰ diceret ei. nescio viā ad locum ad quē vis ire: qm̄ nescio ad quē locuz vis ire licet sciat viam q̄ ducit remis: z q̄ predicto modo sit intelligendū ꝓz ex fine glose q̄ sic incipit: hoc dictum est scōm quosdā. cē. que etiā de cognoscē glosam, tibus xp̄m vult legi totuz textū qui seqtur vsq; ibi dicit enim philip. qm̄ philippus erat de ignorantibus et christum z patrem. per hoc patet solutio ad primo obiectum.

Solutio.

Augustinꝰ

ꝓtra hoc aſ

Solutio ali quorum.

ꝓtra hāc solutionē aſ.

Solutio.

¶Quid sit spes. ¶Quintus tractatus.

IDcto de fide z cognitione: seqtur de spe. Primo quid spes. Scōo quomō differt a fide. Tertio quomodo differt a timore dono. Quarto vtrū spes sit mercēnaria Quinto vtrū sancti qui modo sunt in pr̄ia habeāt spem et quomodo euacuāt in futuro. ¶Spes ita describitur a bt̄o Augustino. Spes ē certa expectatio future bt̄itudinis, puenīs ex gr̄a z meritis precedētibꝰ quā natura p̄eit caritas. ¶Sz hoc videtur ee falsum. qm̄ nulla virtus est ex meritis. ideo oīs virtꝰ gratis infundit a deo. qm̄ sicut dicit Aug. Deus operatur virtutes in nobis sine nobis. ¶Preterea. Oīs virtꝰ theologica a solo deo est: ergo nō est ex gr̄a z meritis. z spes est theo. ergo cē. Ad hoc dicunt quidā q̄ sicut fides qñq; bꝫ virtus qñq; bꝫ motus. vt cuz bꝫ. fides est credere qō non vides. ita spes quandoq; dicitur virtus qñq; motus. z ipsi dicunt q̄ sic describit. Non spes virtus: sed spes motus q̄ est ex gr̄a. i. ex spe virtute. z est ex meritis: q: ex motu fidei q̄ naturaliter p̄cedit ipsum tanq; causa ipius. Sed ēm hoc videtur q̄ non debet dici ex meritis ex merito. qm̄ motꝰ spei bene pōt p̄cedere ex vno motu fidei. ¶Itez in iustificatione impij oēs virtutes simul infundūtur: ergo cū iustificatus habet in simul oēs virtutes potest vti quacunq; vult primo. qm̄ quelibet virtus mouetur volūtarie. z ita pōt vti primo motu spei. Et ita ille motus spei non ꝑcedit ex meritis nec ex aliquo merito: qm̄ nullū merituꝫ ꝑcedit: et ita videtur inconueniens predicta descriptio.

¶Preterea statim post descriptionē dicit Aug. ex meritis dico: qm̄ spare sine meritis non ē spes: sed ꝓsumptio constat aūt q̄ hoc intelligitur de meritis bonorū operū. ergo in descriptiōe hec dictio meritis supponit ꝑ bonis opibus non ꝑ motu vel motibus fidei: tm̄ videtur esse falsum qō dicit. q̄ sperare sine meritis non est spes: sed ꝓsumptio. qm̄ aliquis existens in pctō mortali z habēs fidem z spez informes pōt sperare spe informi: ita q̄ non peccet: qm̄ ille motus est motꝰ virtutis licz informis: g̃ nō est pctm̄ et tm̄ iste est sine meritꝫ: nō ergo sperare sine meritis: est ꝓsumptio. ¶Dicimus q̄ reuera ibi describitur motus spei vel spes per suum motū. q̄ aūt dicit ex gr̄a z meritis precedentibꝰ. i. puenīs intuitu gr̄e dei. i. largitatis siue liberalitatis eius et intuitu meritorū precedentium vel motus spei vel ipsam rem speratam.

ꝓtra augustinū aſ.

Solutio.

Audacia mentis.

Ad duo prima.

Spes em̄ est quedā audacia mentis ex largitate dei concepta habendi vitā eternā q̄ bona opa q̄si per bellum. ¶Per hoc patet solutio ad duas primas obiectiones. qm̄ sic ꝓprie loquēdo spes. i. motus spei est ex meritis: sed ꝓcipitur intuitu meritoꝝ. z licet ipe motus spei sit ex gr̄a creata scz ex spe virtute. tm̄ hoc non intelligitur cū dicitur. Spes puenīens ex gr̄a: ꝫ intelligit prouenire ex gr̄a. i. intuitu supfluēꝫ bonitatꝫ z largitatꝫ dei. q̄ quolibet datore largitor est in infinituꝫ ꝑpter qō seruientes ei expectant ab ipso bt̄itudinē eternā.

Ad aliud.

¶Ad aliud dicimꝰ q̄ hec est dupler. Sperare sine meritis non ē spes: sed ꝓsumptio. Spare em̄ ē expectare se habiturū: ergo si nec determinato sine meritis determinet verbū ratiōe participij in clusi vera est. q: is est sensus. Aliquē hoiem expectare qō habeat sine meritis vitam eternā nō est spes: sed ꝓsumptio. Quod aūt apponitur i diffinitione quā natura p̄eit caritas appositum est a

Opinio magistri.

magistro cuius opinio fuit q̄ caritas nichil aliud est q̄ spiritus sanctus. z re vera spūs sanctꝰ p̄cedit fidem spem in cordibus hominum tanq; causa suum effectum producens.

¶In quo spes differt a fide.

¶Secunda questio.

Af q̄ non.

QUeritur in quo spes differt a fide. videtur q̄ non differāt fides z spes. qm̄ spes est certa expectatio futorū bonorum ¶Sed oīs certitudo est i fide vel in scientia: ergo certitudo est illa in qua spes ē certa expectatio. cē. est in fide. z est in expectatione illa certa. g̃ illa expectatio certa est fides. et ita spes est idem quod fides. ¶Solutio. Dupler est certitudo. s. vie et patrie. certitudo vie dupler est. s. fidei spei. Certitudo fidei et intentio cū priuatione dubitationis. Certitudo spei est intētio cū priuatione desperationis vel diffidentie. Certitudo igitur fidei z certitudo spei nō expellunt timorē separationis a suo subiecto Certitudo patrie expellit oēm dubitationē oēm diffidētiā oēm timorē ē separationis. Pater igit̄ q̄ hec est falsa. Oīs certitudo est in fide vel scientia. ¶Itē. Aug. in eucheridion assignat triplicē differentiā inter fidē et spē. Prima est q̄ fides est de preteritis p̄sentibus et futuris. Spes aūt de solis futuris. Scōa differētia est. qm̄ fides est de bonis z de malis. Spes autem tm̄ de bonis. s. de futuro premio. Tertia differentia est q̄ fides est de bonis z sibi z aliꝰ. Spes aūt de bonis tm̄ sibi. i. tm̄ suo subiecto ¶Contra hoc multipliciter obicitur. qm̄ de me non debeo p̄esumere q̄ sum bonus: sed reputare q̄ sum peccator. Sed de alio debeo potius credere q̄ sic bonus q̄ malus. z similiter sperare: g̃ de alio potius debeo sperare q̄ si bonus q̄ de me: ergo potiꝰ est spes de bono alieno subiecto q̄ de ꝑpio. ¶Itē. Aug. dicit. De nemine desperādū est dū est in via ergo de quolibet sperandū est dū est in via: ergo spes est de alieno subiecto. ¶Item. diligere sūmum bonum sibi et diligere summum bonum alij vtrūq; meritorum est eiusdem virtuti: ergo eadē ratione sperare summū bonū sibi spare summum bonū alij. vtrūq; meritoriū est z eiusdem virtutꝫ. Sed sperare summū bonū sibi est motus spei vtutis: g̃ spes est de alieno subiecto. ¶Cōtra. Spes est audacia mentis puentendi ad vitaz eternā per merita concepta intuitu largitatis dei talis autē audacia est virtus media inter p̄esumptionē z desperationē. Sed sperare ꝑ merita mea alij vitam eternam nō est alicuius virtutis: q: hoc fatuū eēt Similiter speraſſe alij vitā eternā per sua merita non est aliqua audacia: g̃ non est motus spei: ergo spes nō est de alieno subiecto. ¶Ad hoc forte dicet aliquis q̄ hoc est verū. z in auctoritate Augustini qua ūt de nemine desperādū est. cē. Hec dicto desperandū potius sonat in oppositū fidei q̄ in oppositū spei. z est sensus. De nemine sperādū est. i. discernēdū qm̄ credere se habiturū vitā eternā et sperare se habere vitā eternā sunt valde affinia sibi. ¶Unde quidā dixerūt q̄ fides idē est in eētia q̄ spes. Unde contraria illius sunt valde affinia sibi: s. discredere z desperare. et ideo nomē vnius quandoq; ponitur ꝑ noīe alterī⁹. ¶Sed contra. Sicut spes est ꝑpie de futuro bono. ita timor de malo futuro. Sed timor ꝑpie est de aliquo subiecto. qm̄ prelatus meritorie timet ne subditus suꝰ periclitetur. g̃ eadē ratione spes est de aliquo subiecto. ¶Forte dicit q̄ spes est de aliquo subiecto sed non spes virtus. qm̄ sperare alij summū bonū non est alicuius ⁊tutis. qm̄ hoc ē facile. sicut ire per viam. Accidit tm̄ ei q̄ sit meritoriū: q: est de genere indifferentium. ¶Sed ꝓtra. sicut sperare alij summū bonū est facile. ita velle alij summum bonū siue diligere est facile. Sed facilitas non impedit quin vltimū sit alicuius ⁊tutis. s. caritatis: ergo similiter non impedit q̄n primū sit alicuiꝰ ⁊tutis

Solutio. Multipler certitudo / s/vie z ꝑfie Certitudo fidei z certitudo spei.

Tripler differētia iter fidē z spem.

Contra augustinū aſ.

Secundo.

Tertio.

In oppm̄.

Euasio.

Opinio alij quorum.

ꝓtra hāc aſ

¶Forte iterū dicet aliq̄s q̄ spes ē de alieno subiecto z suo. Sed ꝓtra. Timor dñi quo aliq̄s timet deum non est nisi de ꝑpio subiecto qm̄ nichil eēt dictu. timeo deū petro. ꝫ sicut se habet timor ad malum futurū ita se habet spes ad bonū futuꝫ. ergo eadē ratione non est nisi de ꝓprio subiecto.

Alia euasio

ꝓtra hāc aſ

¶Solutio. dicimus q̄ tam timor q̄m spes pōt dici de subiecto suo z de alio. Sed notandū q̄ ē timor rei et est timor euentus. Timor rei vt quādo bꝫ. timeo deū. timeo penā eternā Timor euētus vt cū dicīt timeo separari a deo. Eodē modo spes quādoq; respectu rei quādoq; respectu euētus. timor igitur z spes scōm q̄ dicunt respectu rei sunt tm̄ de ptinentib⁹ ad sua subiecta z nō de ptinētibus ad alia subiecta. sed scōm hoc q̄ dicūtur respectu euentus sunt z de ptinentib⁹ ad alia subiecta. Q̄ō ergo dicit Aug. q̄ spes est de ptinentib⁹ ad se nō num, vniuersaliter. sed particulariter intelligendū est.

Solutio Notandū. Dupler timor. dupler spes

ad augustī

Gregorius

sicut illud qđ dicit btūs Gregorius. q caritas ē ad min⁹ inter duos. nō vniuersaliter est intelligendū sed pticulariter scz de caritate q̄ est amicicia. supradicta autē determinatio timoris et spei intelligēda ē ꝑm diuersas habitudines ⁊ modos dicēdi non scōm eēntiā. qm̄ idem est timor ad min⁹ ini specie quo timeo deum ⁊ quo timeo offendere deum. Similiter eadē est spes qua spero vitā eternam ⁊ qua spero me habiturū vitam eternā.

¶ De differentia spei ⁊ caritatis.

¶ Alia questio huius capituli.

Nō diligēt

Af q non differunt.

VIdeturꝫ queritur de differentia spei ⁊ caritatis videtur aūt q nō differūt. qm̄ caritas immediate ⁊ principaliter mouet in deum cū sit virtus theologica. similiter spes et fides. ⁊ ita vn⁹ et idē est finis principalis ⁊ immediatus motuū spei et caritatis. sed species motuū distinguūtur scōm diuersos fines pricipales ⁊ immediatos sicut ꝓz in oīb⁹ motibus ḡ omnes mot⁹ fidei spei caritatis sūt eiusdē speciei.

Solutio. Duplex finis.

¶ Solutio. Duplex est finis. s. finis in quo q̄escitur ⁊ finis quo quiescitur siue ꝑ quez. finis in quo quiescitur est ipe deus siue btitudo increata et secundū illū finem nō est distinctio. Finis autē per quē quiescit est btitudo creata ⁊ scōm illū finem differunt virtutes. Quelibet em̄ virtū motiuarū in quibus sunt theologice virtutes. vt fides in rationabili. spes in irascibili caritas in concupiscibili. suam ꝓpriā habebit beatitudinem creatā per quam quiescet in deo qui est finis finium per finez ergo quo quiescitur fit distinctio.

¶ De differentia spei ⁊ timoris.

¶ Tertia questio huius capituli:

Af q non differunt.

QUeritur de differentia spei ⁊ timoris. et videtur q sint eadē virtus: q̄ virtus consistit in mediate. et eadē sunt extrema spei et timoris. s. ꝓsumptio ⁊ desperatio: ḡ eorum extremorū idem est mediū: ḡ spes ⁊ timor sūt eadem virtus.

Secundo.

¶ Itez. contrariorū eadē est ars. pari ratione eadē virtus.

Tertio.

¶ Itē. cū virtus sit certior oī arte. vnica aūt ars subiecta sibi habeat bonum et malū de futuro: ergo ⁊ eadez est virtus de futuro bono et futuro malo. ⁊ ita timor ⁊ spes sunt eadem ꝑtus.

Quarto.

¶ Itē. eadē est virtus in cognitione futuri boni ⁊ futuri mali. s. fides: ḡ eadē rōne eadē est ꝑtus in affectione de futuro bono ⁊ de futuro malo. ⁊ ita timor ⁊ spes sunt eadē virtus.

Quinto.

¶ Itez. parcitas ⁊ largitas sunt eadē virtus. licet mediēt diuersos actus. parcitas em̄ mediat retinere: largitas dare: tū quia habent eadē extrema. sunt eadem virtus: ergo siliter licet timor et spes mediēt diuersos actus: tū quia habent eadē extrema sūt eadem ꝑtus. Si cōceditur.

In oppm̄.

¶ Cōtra. Spes euacuabitur in futuro timor autē non: quia timor dūi sanctus permanet. ⁊c. ergo spes non est timor.

Secundo.

¶ Item. in principio Job dr a Grego. q spes est vna de filiabus Job: timor vn⁹ de filijs: ḡ nō sunt idem.

Tertio.

¶ Itē. spes ⁊ timor sunt circa diuersas materias timor em̄ habet ꝓpriam materiā offensam dei vel sepationē ab illo. Spes vero beatitudinez creatam: ḡ spes ⁊ timor sunt diuerse ꝑtutes. sicut iusticia ⁊ tēperātia q̄ consistunt in diuersis materijs. Justicia em̄ consistit in subueniēdo miseris. temperantia in coherendis delectatiōib⁹ prauis. et ideo sunt diuerse virtutes: ḡ eadē ratione timor et spes sunt diuerse virtutes. quod concedimus.

Solutio.

¶ Ad primo obiectū dicimus q hec est falsa. Timor ⁊ spes habēt eadē extrema. qm̄ extrema spei sunt presumptio ⁊ desperatio. Timoris aūt extrema sunt temeritas ⁊ timiditas. temerarius est qui nulla pericula fugit timidus q̄ oīa fugit. Sz timore ꝑtute timentur tm̄modo timēda.

Ad primū.

Extrema spei ⁊ timoris nō sunt eadem.

¶ Ad scōm dicimus q sicut contrariorū eadē est ars. ita eadē virtus Sed p hoc non pōt probari q timor ⁊ spes sunt eadē ꝑtus. qm̄ nō sunt de ꝯtrarijs. qm̄ spes ē de btitudie. btitudo aūt siue creata siue increata nō hz contrariū. qm̄ nichil sūme malū.

Ad scōm.

Ad tertiū.

¶ Ad tertium similiter ptz solutio.

Ad ārtum.

¶ Ad quartū dicim⁹ q hec argumentatio non valet. Eadē est virt⁹ in cognitione. ⁊c. qm̄ cognicio que est fides principaliter respicit primam veritatē cui credit. ⁊ de futuris bonis ⁊ malis. Spes autem ⁊ timor non respiciunt idē. timor enim respicit dei iusticiā. spes dei largitatem. qm̄ vna est ratio cognoscēdi: ſz diuerse afficiēdi. ideo nō valet illa argumētatio.

Ad quintū.

¶ Ad quintum patz solutio ex predictis. quia spes et timor non habent eadem extrema.

¶ Utrum spes sit mercennaria.

¶ Quarta questio huius capituli.

QUeritur vtrū spes sit mercennaria. ¶ Probatur q sic: q̄ spes est certa expectatio futurorū bonorū per quā nō mouetur aīa nisi ad habendum vitā eternā per merita: ḡ per merita tēdit tm̄ ad suā vtilitatem ḡ est mercennaria: ḡ non est virtus.

Af q sic.

¶ Solutio. Duplex ē mercimonia. ē mercimonia qua q̄s intendit lucrum tpale. vt ille qui seruit deo ꝓpter tpalia tm̄. ⁊ talis motus mercēnarius ꝑtm̄ est. qm̄ talis ponit deū vtilitatem suā in deo vbi est. De tali mercennario dicitur in euāgelio. Mercennarius videns lupum venientē fugit. Est etiā mercennarius q̄ seruit deo ꝓpter regnū celeste habendum siue ꝓpter beatitudinē habēdā. Et talis motus nō est ꝑtm̄ quia talis motu querit homo vtilitatem suā in deo vbi est. De tali mercennario dicitur in euangelio luce. Quāti mercēnarij in domo patris mei abūdant pa. ⁊c. hoc modo est spes mercēnaria. tamē nichilominus est ꝑtus.

Solutio. Duplex mercimōia

Duplex mercēnarius

¶ Utrum spes remaneat in patria.

¶ Quinta questio huius capituli.

QUeritur vtrū sancti habeāt spem in patria. ¶ Videtur q sic: qm̄ spes ē de gemina stola: aīe. s. ⁊ corporis. s. de glorificatione aīe ⁊ glorificatione corporis. Sancti autem in patria expectāt glorificationez corporis: ḡ in eis est expectatio future btitudinis prouenies ex gra ⁊ meritis precedentib⁹. ḡ in eis est spes ꝑtus.

Af q sic.

¶ Preterea in xpo homine fuit spes dum erat i via: q̄ de eo dr. Exultauit vt gigas ad currendā viā. vnde in ꝑsona eius dicit ꝓpheta. In te dñe speraui: et xps erat comprehensor dum erat in via. ḡ eadē ratione alij cōprehensores hñt spē: et ita spes est in patria.

Secundo.

Psalmista.

¶ Solutio. Dicimus q spes nō est in patria nec est vez q stola corpis sit beatitudo vel pars btitudinis ꝓprie: tū dr pars beatitudinis: qm̄ ex coniūctione aīe ad corp⁹ glorificatū: erit maior delectatio aīe: ⁊ ita maior beatitudo. Unde cū bona corporis sint indifferentia motus in illa nō sunt ꝓprie alicui⁹ virtutis: nisi p accidens: nec meritorij nisi p accidēs. vndecūlle alicui bona corpis non est motus caritatis: nisi p statum indigentie. Eodēmodo expectare stolam corporis non est alicui⁹ virtutis ꝓprie nec est motus meritorius: nisi per accidēs sicut et alij mot⁹ indifferentes: q̄ autē stola corporis nō sit beatitudo vel pars beatitudinis patet per illud euāgelij Hec est vita eterna vt cog. te. ⁊c. cognitio em̄ tota est in anima. vñ nulla pars beatitudinis in corpore est: quia ḡ sancti nō expectant visionē illam apertam quā habent. iam patet q sancti non habent spem in patria. Unde ad po. qđ quis hz quomodo sperat.

Solutio. Secundo. Psalmista. Solutio. Spes non mānet i pria

Mot⁹ corporales nō sūt meritorij.

qđ btitudo ꝓprie.

Itez af ad principale.

¶ Sed iterū probat q spes erit in patria: q̄ spes ⁊ timor sunt due mole iter quas debetur moli qui libet xpianus. Timor em̄ reprimit spem ne luxuriet i presumptionē. Spes eleuat timorē ne cadat in desperationē: ſz timor erit in patria. qm̄ timor dñi scrūs permanet in scm̄ seculi. ergo pari rōne spes erit in pria.

Ad idem.

¶ Itē mali habebunt in inferno timorē et horrorē. vñ in libro sapientie. Erit em̄ transitus ab aquis niuiū in caloreꝫ niuiū: et hoc nō fiet sine horrore cū ḡ timor futuri mali sit in inferno. spes futuri boni ecōtrario est i paradiso

Iterum ad idem.

¶ Itē gra mutabit in gliam ⁊ merita in premium: vt dicit cassio. Et cōstat q tota aīa glorificabitur. ḡ quātū ad vim rationabilē irascibilē concupiscibilem. Spes ḡ que est in irascibili mutabitur in gloriā: sed in nulla alia videtur esse mutanda: nisi in se ipam meliorata ⁊ perfectam: ergo spes erit in patria.

per cassiodorum.

Sexto.

¶ Itē. quedā delectatio est in anima ex eo q per fidē videt deū: hoc nō destruetur in patria. imo augmentabit ex cognitiōe fidei succedente. Similiter delectatio q̄ est ex caritate non destruetur sed augmentabitur: ergo nec delectatio que est ex spe. Sed talis delectatio non est nisi in certa expectatiōe ḡ hmōi expectatio erat i patria: ergo et spes.

Solutio ad primum.

¶ Solutio. Ad primum dicimus q timor erit in patria non secundum q mola qm̄ scōm q mola est timor separatiōis vel offense dei talis timor non erit ibi. Sed timor reuerētie q̄ est resilitio aīe ab altitudine dei i ꝓpriā paruitatē secundū q timor nō est mola opposita spei.

Ad scōm.

¶ Ad cunduz dicimus q nō est simile de inferno ⁊ paradiso. qm̄ in inferno erit tps sicut dicit in Psal. Et erit tēpus eorū in secula. ⁊ in Apoca. dicit de babilone q fumus eius ascendet in secula seculorū. In paradiso autē erit tm̄ eternitas. ⁊ ideo nō erit ibi spes futuri boni.

Ad tertiū.

¶ Ad tertiū dicim⁹ q hec auctoritas. Ofa mutabitur in gliam intelligit tantū de gratijs permanentibus. Unde obiectio non tenet in spe: qa spes euacuabitur ex toto ⁊ ārtum ad genus suū. Fides autē euacuabitur ārtum ad differentias suas: sed nō quo ad genus qm̄ cognitio dei remanebit in gne: sed non in enigmate. Et ita non oīno euacuabitur fides: ſz spes euacuabitur omnino. non tm̄ vis irascibilis remanebit irremunerata. imo habebit gliam suā siue perfectionē. s. reuerentiā/humilitatē/fortitudinē. per quas erit delectatio in deo. sicut em̄ aliq̄s populus terren⁹ delectatur in hoc q subijcitur bono regi terreno ita populꝰ dei delectabit in hoc q subijcetur regi eterno.

Quō fides et spes euacuabuntur.

¶ Ad aliud dicimus q delectatio ex fide erit in patria. qm̄ delectabitur in deo vt in prima veritate et prima luce ⁊ hmōi. Et hoc ideo qm̄ fides non euacuabitur ārtū ad genus suū. Spes autē euacuabitur ārtuz ad genus suū nec remanebit delectatio que est ex spe. Unde nō valet hec argumentatio. Delectatio que ex fide remanebit. delectatio que est ex caritate remanebit: ergo delectatio que est ex fide remanebit caritas enim non remanebit tantummodo eadem specie et genere: ſz eadem in numero. fides autem euacuabit quantum ad speciem et numerū: sed remanebit in genere. spes autē nec nūero nec specie nec gne remanebit eadem: qm̄ non erit expectatio futuri boni: vbi erit possessio pñs oīs boni.

Ad ārtum.

¶ Sed obijcitur. Contra diper fidē modo delectamur in deo vt in prima veritate. per spē vt in summa largitate. per caritatem vt in summa bonitate. in patria aliq̄d erit loco fidei quo vis ratiōabilis delectabitur in deo immediate: vt in prima veritate. similiter aliq̄d erit quo delectabitur vis concupiscibilis: scilz ipsa caritas quare non erit aliq̄d loco spei quo delectemur immediate in sūma largitate.

Contra dicta af.

¶ Dicim⁹ q duo sunt in anima: intellectus ⁊ affect⁹: in intellectu delectamur in prima veritate immediate: ſz affectu in prima bonitate: dū absens est nec adhuc possidetur: scilicet expectando ⁊ diligendo: cuz autē presens est et possideturꝫ vnico modo. s. diligendo: cū ergo largitas referatur ad bonitatē dei duz absens est nec possidemus adhuc eā delectamur in ipsa duobus modis: sed quādo erit pñs ⁊ possidebimus eā et quicquid habet dare nō delectabit in ipsa nisi diligendo. q̄ ex toto euacuabitur illud quo vis irascibili delectamur in deo ſz expectare nec remanebit in vi irascibili quo delectemur in deo immediate. vis em̄ intellectiua ꝓprie est ad verū: vis concupiscibilis ꝓprie est ad bonū vis irascibilis ꝓprie est ad remouendū impedimenta vie: q̄ dicit ad bonum: nec est ad bonū nisi expectando se

Solutio. Duo in aīa intellectus et affectus

Nō de tribus viribus peruenturam ad iſm quasi per bella.

¶ De caritate. ¶ Sextus tractat⁹. Cap⁹. primū.

DIcto de fide et spe. sequitur de caritate de qua hoc ordine agendū est. Primo de essentia caritatis. Scōo de ordine caritatis. Postea de alijs questiōib⁹ que circa caritatē versantur. Agētes de essentia caritatis. Primo dicem⁹ de diffinitione eius. Secundo vtrū caritas sit spēs specialissima. Tertio. vtrū eodē motu numero diligit deus ⁊ prim⁹. Quarto. vtrū possibile sit q equali motu caritatis diligatur deus ⁊ prim⁹. Quinto quomō dilectio dei assignata. sit causa dilectiōis primi. vt ōr btūs Greg. Sexto ⁊ vltimo quomodo caritas sit forma virtutum.

Utruz differentis sit caritatis

¶ Apostol⁹ ita diffinit caritatē. Caritas est finis precepti de corde puro ⁊ cōscientia bona ⁊ fide nō ficta. Cōtra hāc diffinitionē multipliciter obicit.

Diffinitio caritatis.

¶ Primo cōtra primū mēbrū sic. Sol⁹ spūsctus est finis precepti. i. operū q̄ a deo precipiunt. Sz contra hāc diffinitionē ar⁹

Secundo p glosam.

que fuit opinio mgr̄i pe.lō. ¶Itē. sup istū locuz dicit glo. q; oia bona opera q̄ sunt in p;ecepto tendunt ad caritatē: g̃ habēs caritatē oibus operib⁹ suis bonis tendit ad caritatē. z ita tendit ad illud quod habet qō est ociosū vel impossibile. qm̄ si im possibile est q; motus nature sit ociosus. multofortius impossibile est q; motus caritatis sit ociosus

Tertio.

¶Item. hoc mēbrū caritas est finis p;ecepti cō uenit omni caritati z soli. qm̄ sola caritas est ipletio legis: ergo residua membra ponūtur superflue ibi.

Quarto.

¶Item. hec dictio corde ponitur ibi p;o intellectu. vnde in Isa. Redite preuaricatores ad cor. i. ad intellectū. aut hoc intelligit̄ de intellectu vt aie aut de intellectu dono Si dev̄ aie hoc videt falsuz. qm̄ caritas est a sola gratia dei: ergo nō ex vi anime. Si dono: iterū falsum est. quoniaz caritas precedit oia alia dona et primum donum. s. timoris dñi. Fides em̄/spes caritas/ sunt theologice virtutes z prime oim virtutū.

Quinto.

¶Item. notandum q; p;oscientia ponitur ibi p;o spe. qm̄ qui purā habet conscientiā retrahit se a spe z fide non ficta i. non simulata vel non ficta. i. non fictili siue non fragili. sed inter aduersa forti: g̃ caritas procedit ex fide z spe. hoc etiā vult auctoritas ista. Abraham genuit Isaac Jacob. i. fides spem: spes caritatem.

Abrahā genuit Isaac. ¶Sz cōtra. Omnes infundūtur virtutes simul: ergo nulla est causa alterius ¶Cū ergo dubitatio sit de qualz pte predicte diffinitiōis est quedam dubitatio de tota diffinitiōe. qm̄ in hac tota diffinitione non ponitur substantialis differentia caritatis. Quod probatur per hoc quoniam substantialis differētia sumitur respectu primi z principalis actus ad quez est res. Sed caritas primo loco se habz ad diligere. sicut fides ad credere: et spes ad sperare. Patet g̃ q; non ponit in hac tota li diffinitione substantialis differentia: g̃ illa diffinitio non est bene assignata.

Contra hoc arg.

¶Solutio. Ad primū dicim⁹ q; hec argumentatio non valet. Solus spūssanctus est finis p;ecepti. Sed caritas ē finis p;ecepti: ergo caritas est spūssanct⁹. Instātia. Iste tenet solū frenū et tenet equum: ergo frenum est equus. qm̄ vbi vnum propter alterū vtrobiq; totum. caritas enim ideo dicitur finis p;ecepti: quia coniungit mentem humanam dilectioni spiritussancti. Ō autez falsa sit opinio magistri pe. l. probatur per hoc quia quantū potēs est prima caritas que deus est ad inflāmandum affectū ad diligendum. tam potēs est p;ima lux ad illuminandum intellectum ad credendū. ergo sicut prima lux non illuminat intellectū ad credendū nisi per medium habitū qui est fides: .ita prima caritas non inflammat affectum nisi medium habituz qui est caritas creata.

Solutio. Ad primū. Instantia. Caritas est finis p̄cepti Opio mgr̄i est falsa.

Sc̄o p;ra magistrum

¶Itē. sanctus homo quā do dormit nec diligit deum actu nec habitu: ergo non habet caritatem. Si autē dicatur habere caritatē p;opter solā potentiā diligendi: ergo pessimi homines habent caritatem: quia habent potētiam diligendi.

Tertio.

¶Item. iste vir sanctus habilis est et promptus ad diligendū deū ergo habet habitum ad diligendū deum. Sed constat q; ille habitus est virtus potius q̄ ali⁹ habitus: ergo caritas est habitus creatus quod est cōtra magistruz qui dicit q; fides ē habitus creat⁹. z spes similiter caritas. non.

Ad sc̄m. Finis capit tripliciter.

¶Ad sc̄m dicimus q; caritas est finis p;ecepti. sed finis tripliciter accipitur Est ei finis consumptionis. vt cum dicitur. candela finitur. i. consumitur Est finis cōsūmationis. vt hic. domus finitur. i. cōsummatur. Est finis terminationis. vt hic. ager iste finitur hic. i. terminat. Caritas dicitur finis duobus vltimis modis. qm̄ caritas est consummatio siue adimpletio oīs p;ecepti. sicut dicit Apostolus. Est etiā caritas terminatio omnis p;ecepti. qm̄ omnia bona opera que sunt in p;ecepto tendūt ad caritatem ratiōe locū ditatis que est annexa caritati que iocunditas est pars mētis ad quā tendūt omnia bona opera hominum. z habēs caritatē suis operibus tendit ad illam. licet habeat eā: non tamen ociose. quoniaz tendit vt eā magis habeat. vnde in Ecclesiastico.

Ecclesiastici Ad tertiū

Qui edunt me adhuc esurient. zc̄. ¶Ad tertium dicimus q; prima pars illius diffinitionis nō conuenit soli caritati: sed z fidei z spei. Principalius autē caritati. qm̄ caritas principaliter mouet ad opera. qm̄ ipsa est dulcedo mentis per quam homo seruit deo libenter bonis opibus.

Ad q;tum.

¶Ad aliō dicimus q; ibi sumitur corde p; intellectu. sicut dicit Augustinus. s. p;o intellectu qui est vis anime siue p;o iudicio ipius. Per intellectū eni q̄ est vis aie et per eius iudicium p;eparat se aia rationalis vt sit susceptibilis fidei spei/z caritatis. z ita intellectus ille est principiū oim virtutū materiale z ab eo procedunt oēs virtutes non effectiue: sz materialiter. effectiue autez a deo.

Augustin⁹

¶Ad aliud dicim⁹ q; caritas p;cedit ex fide et spe tāq; ex causis suis originalibus: tamen oēs virtutes simul infunduntur et simul sunt per naturā cōnexionis nō per naturam causalitatis.

Ad q;ntū.

¶Ad vltimū dicim⁹ q; hec argumētatio nōvz. In hac diffinitione non ponitur substantialis differentia: g̃ diffinitio non est bene assignata. Est ei tripler diffinitio phisica/logica/ et theologica. Philosophus eni diffinit res p; materiam. logicus per formā. theologicus per finē. Unde diffinitio phisica est materialis sicut illa. Ira est accessus sanguinis circa cor. logica diffinitio est formalis q̄ constat ex genere z differentijs vt hic. Ira est appetitus contrarij doloris. Diffinitio theologica est finalis: q; datur in habitudine ad finē vltimū. vt predicta diffinitio caritatis. Est igitur sensus. Caritas est finis p;cepti. i. caritas p;etat cor in suo bono per q̄ ipsa est finis oim p;eceptorū siue oim bonoz̄ operuz que sunt in p;ecepto. Patet g̃ q; non valet predicta argumentatio. qm̄ tantū logica diffinitio exigit substātialem differentiam.

Ad vltimū. Tripler diffinitio. Diffinitio phisica. Diffinitio logica. Diffinitio theologica exponē diffinitio caritatis.

¶Utrum virtus que est caritas sit species specialissima.

¶Secunda questio huius capituli.

Af q; non.

Queritur vtruz virtus que est caritas sit species specialissima. probatur q; non: quia sapiētia que est de diuinis est aliō donum q̄ scientia que est de humanis: ergo eadē ratione: alia est dilectio dei q̄ dilectio proximi.

Solutio. Est vnica

¶Ad hoc dicimus q; vnica virt⁹ spē est caritas qua diligitur deus et qua diligitur proxi-

p̄ caritas.

mus. nec ē simile de sapiētia z scientia. qm̄ per sapientiā cognoscuntur alique dispositiones q̄s per sciētiā z de alio subiecto. Sed cū caritas sit volūtas et diligere velle eiusdem rei principaliter est voluntas qua diligitur deus et qua diligitur p;oximus: qm̄ dilectio qua aliquis diligit deū est voluntas qua vult ei summuz bonū qō habet. s. q; sit omnipotēs summe bon⁹ et hmōi. dilectio qua aliquis diligit p;oximū est voluntas qua vult et idē summū bonū. licet nō per essentiā: sed per gratiā.

Dilectō dei et dilectio p;oximi.

¶Sed obijcitur. Cōstat q; volūtas qua aliquis vult fidē/spem/caritatem: z alias virtutes. alij est motus caritatis. qm̄ illa voluntate vult ei bonum Sed p;stat q; diuersa sunt talia bona volita in spē. qm̄ tot sunt quot sunt virtutes. Sz sc̄m diuersa volita distinguūtur diuerse voluntates. vt dicit Augustinus ergo diuerse sunt spē voluntatis caritatis: g̃ ipsa caritas diuersificatur in specie.

Ptra hoc af

Augustin⁹

¶Solutio. dicimus q; virtutes sunt diuersa volita naturaliter: sed sunt vnū volitum formaliter: quia de⁹ est dulcedo virtutum quas quisq; desiderat virtutes. Unde Grige. super cātica in principio dicit. In ipso deo sine dubio continetur. vt sapientiaz/ iusticiā/pietatez. z veritatē oēsq; virtutes pariter diligamus. vnum enim atq; idem est diligere deum et diligere bonum.

Solutio.

¶Utrū de eodem motu numero. diligatur deus. et p;oximus.

¶Tertia questio.

Af q; sic q; augustinū.

Queritur vtrum de eodē motu numero diligatur deus z p;oxim⁹. p;obatio. Aug. dicit q; in p;oximo non diligitur nisi deus: ergo eodē motu diligitur de⁹ z p;im⁹

Secundo.

¶Item eodem visu quo videtur albū videtur albedo: ergo eodem desiderio quo desideratur dulce desideratur dulcedo: ergo eodē amore quo diligitur bonuz diligitur bonitas. sed deus est dulcedo siue bonitas qua diligitur p;oximus ergo eodem motu diligitur p;oximus quo diligitur deus

In oppm.

¶Cōtra. eodem motu numero quo diligitur de⁹ et p;oximus: g̃ non magis diligitur deus q̄s p;oximus: vel idem mot⁹ numero erit magis intensus z minus.

Secundo.

¶Item. eodē motu diligitur deus et p;oximus: sz oīs dilectio est cōcupiscentia vel amicitia: ergo ille mot⁹ est p;ocupiscētia vel amicitia. nō concupiscentia. qm̄ nō diligim⁹ p;oximū motu cōcupiscentie: q; non p;ocupiscimus p;imū: g̃ ille motus est mot⁹ amicitie. Sz motus amicitie est q̄ aliquis vult alij bonū: g̃ eodē motu nūero vult a liqs p;oximo bonū z deo. qō p;z eē falsuz.

Solutio.

¶P;opter hoc dicimus q; impossibile est q; eodē motu numero diligatur deus et p;oximus. cum igitur dicit

Augustin⁹

Augusti. In p;oximo non diligitur nisi deus. hoc verbuz diligitur sumitur improprie. s. in significatione semiplena. qm̄ diligere est optare alicui bonum. ibi aūt accipitur tantuz p;o optare siue p;o velle. Diligim⁹ eīm deū in p;oximo q; volumus si ue optamus ip̄m p;oximo.

Per hoc ad primum.

¶Ad sc̄m dicim⁹ q; eodē motu quo diligitur dulce diligitur dulcedo dilectione q̄ est concupiscētia: sed nō est ita in dilectione que est amicitia. qm̄ non eo motu quo volo deum esse in p;oximo siue opto deum p;oximo opto deo aliquid. z ideo non est simile de dilectione que est concupiscentia z amicitia.

Ad sc̄m.

¶De dilectione p;oximi.

¶Quarta questio.

Af q; sic.

Queritur vtrū possibile sit q; eque intēso motu diligat p;oxim⁹ vt de⁹. ¶P;obatio. Motus quo diligitur p;im⁹ pōt magis z magis intēdi. mot⁹ quo diligit deus pōt magis z magz remitti: g̃ iste pōt equari illi.

Secundo.

¶Item. eadē est dulcedo que trahit desiderium in dilectione dei z in dilectione p;oximi. s. ipe deus. nec est alia causa trahēs desiderū cū eadē sit precise causa trahens. nec ē alia causa dilectionem augmētās nisi illa que trahit desiderū: ergo equalis est dilectio qua diligitur deus et qua diligitur p;oximus.

Tertio.

¶Itē. demonstrato doctore iste magis diligit deū q̄s p;oximū: ergo vl maiori motu vel maiori habitu. p;stat q; nō maiori motu: quia non mouet. nec maiori habitu. quia eadē est causa qua diligit deū et p;oximū. Relinqtur g̃ q; non magis diligit deū q̄s p;oximū

In oppm.

¶Cōtra. Aliquid est diligendū q; bonum. sed de⁹ est in infinitū magis bonus q̄s p;oximus: g̃ deus est in infinituz magis diligēdus q̄s p;oxim⁹. Sed caritas diligit deum z p;oximū q̄tum diligendus est. z sicut q̄a caritas est recta estimatrix diligendoz: g̃ caritas magis diligit in infinitū deū q̄s p;oximū eadē rōne pōt p;obari q; habēs caritatē in infinitū magz diligit deum q̄s se q̄m de⁹ in infinitū est magis bonus in se q̄s sit bonus alicui homine: g̃ in infinituz est magis diligendus in se q̄s sit diligendus alicui homini. Sed habens caritatē diligit eū sicut diligendus est: ergo habens caritatem in infinitū magis diligit deū i se quā alicui homini: ergo q̄s sibi. Sed diligere eum sibi est diligere se: ergo habēs caritatē in infinitū magis diligit deū q̄s se ¶Itē. quod diligitur p;opter se magis diligitur q̄s illud quod diligitur p;opter illud Et si infiniti homines essent omnes diligerentur p;opter deum: ergo deus magis diligendus est q̄s infiniti homines. Sed infiniti homines in infinitum sunt magis diligendi q̄s vnus eoz̄: ergo deus est in infinituz magis diligendus q̄s aliquis homo. Sed caritas diligit eum sicut diligendus est: ergo caritas in infinitum magis diligit deum q̄s p;oximū.

Secundo. Tertio.

¶Item. si possibile esset q; ex caritate diligeretur p;oxim⁹ vt de⁹ nichil esset ordo caritatis. ¶P;opter has rationes dicimus q; impossibile est q; ex caritate equaliter diligatur deus et p;oximus. et hec est falsa Motus quo diligitur deus potest remitti in infinitum. qm̄ motus quo diligitur deus sola consideratione bonitatis siue quā non augmentat cōsideratio alicui⁹ beneficij non pōt remitti qm̄ nō pōt habere pauciores causas siue intēsiōis. z ideo mot⁹ quo p;im⁹ diligit nō pōt ei equari

Solutio. Ad primū. Dilectō dei nō pōt i infinitū remitti

¶Ad sc̄m dicimus q; hec argumentatio non valet. Eadem est causa trahens precise in dilectione dei et dilectiōe p;oximi: g̃ equale est desiderū vtrobiq; qm̄ debz addi. Eadē est causa trahēs z in eadē cōsideratiōe p;orsus. qō falsuz est. qm̄ de⁹ in q̄tū est bon⁹ in se magis trahit affectū q̄s in q̄tuz est bon⁹ alicui hoi. sicut ignis ē magis calidus in se q̄s ca-

Ad sc̄m.

Ad tertiũ. lefaciat aliõ ꝛ magis calefacit vnũ q̃ aliõ. ¶ Ad tertiũ dicim⁹ q; nõv; hec argumentatio. Iste dormiẽs magis diligit deũ q̃ primũ: ḡ maiori motu vel maiori habitu. qm̃ cũ v;. Iste dormiẽs magis diligit deũ q̃ primũ nõ asserit maiorit̃as mot⁹ vl̃ maiorit̃as habit⁹: ſz asserit habit⁹ ad maiorẽ motũ. ꝛ ideo dz̃ cõcludere: ḡ diligit deũ habitu habilitãte ipm̃ ad maiorẽ motũ dilectiõis i deũ. Posset tm̃ dici q; diligit deũ maiori habitu q̃ proximũ. ꝛ q; eadẽ caritas est magis ꝛ minus intẽsa magis intensa respectu mot⁹ in deũ. min⁹ respectu mot⁹ in proximũ. qõ magis patebit in questione de intensione caritatis.

Alr̃ p̃t dici.

Ittẽ; af ad principale. ¶ Ittẽ. pbatio q; aliqua creatura ex caritate põt diligi equaliter deo vel magis sic Quãtũ aliq̃s diligit deũ tm̃ desiderat eũ: ꝛ q̃tuz desiderat eũ tm̃ desiderat eũ sibi: ꝛq̃tũ desiderat deum sibi tm̃ desiderat habere deũ: ꝛ q̃tũ desiderat habere deũ tm̃ desiderat frui deo. ꝛ q̃tũ desiderat frui deo tm̃ desiderat fruitionẽ siue bẽtitudinem suã creatã. ꝛ q̃tũ desiderat bẽtitudinẽ tm̃ diligit illã. ḡ a primo q̃tũ aliq̃s diligit deũ ex caritate tm̃ diligit illã creaturã.

Scõo per ecclesiastẽ. ¶ Ittẽ sc̃i diligũt deũ propter bẽtitudinẽ suã creatã. qõ; pbat multiplicit quia Eccl̃. v;. Qis labor hois i ore ei⁹. i. q̃cq̃d facit hõ facit vt ipleat desideriũ. i. ppter pacẽ mentis q̃ est bẽtitudo: ḡ ois hõ quoiz motu suo tẽdit ad pacẽ illã: ḡ sc̃i motu quo diligũt deũ tẽdũt ad pacem illã: ḡ diligũt deũ ppter pacẽ illã siue ppter bẽtitudinẽ suã.

Tertio per augustinũ. ¶ Ittẽ Aug. sup Joh. v;. q; ois tendunt ad pacẽ illã. vñ v; in libro de ciuitate dei q; tantũ bonũ est pax qõ etiã suo cõtrario q̃rit̃. ꝛ ita queritur oi motu. Et inde vt p̃i⁹.

Quarto. ¶ Preterea caritas v; finis ois precepti: q̃a quietat cor in deo ad quod tendũt ois opera q̃ sunt in precepto: ḡ fãcti omni motu meritorio tendunt ad illã quietez: ergo motu caritatis: ḡ sancti diligunt deum propter illã quietẽ siue propter beatitudinẽ creatã: sed non diligunt beatitudinẽ propter deũ qm̃ circulus non põt esse in duab⁹ causis singularibus: ergo sãcti diligũt magis bẽtitudinẽ creatã q̃ deũ et ita magis diligunt aliquã creaturã ex caritate q̃ deũ.

Solutio ad primũ istorum. ¶ Ad hoc dicim⁹ q; hec est falsa. quãtũ aliquis desiderat deũ sibi tm̃ desiderat habere deum vel frui deo: qm̃ cum v;: aliquis desiderat deũ sibi desideriũ transit immediate in deũ: sed cũ dicit iste desiderat habere deũ vel frui deo. desideriuz transit in creaturã: ꝛ ideo non est idez desiderare deum sibi ꝛ desiderare habere deũ vel frui deo: p hoc p̃z q; aliq̃s diligit se magis vno motu q̃ alio qm̃ magis diligit se i infinitũ motu quo desiderat deũ q̃ motu quo desiderat frui deo.

Ad scõm. ¶ Ad scõm: dicimus q; hec est dupler. Sancti diligũt deũ propter bẽtitudinẽ creatã qm̃ si hec dictio propter notet finẽ nõ in quo quiescit sed quo quiescitur vera est propositio. si ecõuerso falsa.

Ctra hãc solutionẽ af. ¶ Sed ctra. Sancti diligunt deũ propter beatitudinẽ suam: ḡ propter vtilitatem suã: ergo diligũt deum tanq̃ mercennarij. sed mercenarius est tollerandus: non diligendus: ḡ in hoc nõ sunt diligendi. ergo talis

Scõo per ambrosium dilectio non est dilectio caritatis. ¶ Qõ etiã probatur per hoc qõ dicit bẽtus Ambro. super illud euangelij. Quãti mercẽnarij abũdãt panib⁹ i domo p̃ris mei. ibi dicit q; mercennari⁹ est q̃ seruit propter regnũ celorũ: ḡ sancti diligũt deũ ppter bẽtitudinẽ suã: seruitũt deo ppter regnũ celeste. ḡ sc̃i sunt mercennarij. ergo tollerandi et inde vt p̃i⁹.

Tertio. ¶ Item sancti diligendo deũ querunt cõmodum suum ḡ sic diligendo non diligunt deum gratis: ergo nec ex caritate: q; caritas est virtus gratuita.

Solutio. ¶ Solutio. Notãdũ q; hec ppositio. Iste diligit deum ppter deũ sex hz̃ significatiões ad min⁹: q; hec dictio ppter põt notare causam motiuã siue se diligitur efficientem. vt sit sensus. De⁹ dulcedo dei est causa quare iste diligit illum. Scõo põt hec dictio ppter notare causam finalẽ vt notet ipm̃ deũ esse finẽ dilectionis significate. sicut vsus diligit mel ppter dulcedinem: vel põt esse sens⁹ Iste diligit deũ ppter deũ. i. vt habeat deum ita q; notetur habit⁹ dei siue fruitio dei causa finalis hui⁹ dilectionis. ꝛ scõm duplex. qm̃ fruitio põt notari vt finis in quo quiescitur. ꝛ p̃m hoc talis motus est mercennarij⁹ pure ꝛ pcm̃ nec posset esse caritatis. vl̃ potest notari q; fruitio dei sit causa finalis illius dilectiõis. Non vt in qua quiescitur: ſz qua quiescitur. ꝛ scõm hoc talis mot⁹ est motus caritatis. Quinta significatio est vt hec dictio propter notet gratitudinẽ. vt sit sensus. Iste diligit deũ ppter deum. i. nõ propter aliud quod est gratis diligere. ꝛ sic significet exclusionẽ alterius finis et ois commodi extrinseci. Sexto potest eẽ talis sensus. Iste diligit deũ propter deũ. i. ppter honorẽ et gloriã dei. ¶ Notandum igitur q; duo sunt modi caritatis. vn⁹ quo diligit deus gratis vt dictũ est. iste est excellentissim⁹ mod⁹: Ali⁹ modus diligendi deũ est quo diligim⁹ deũ vt fruamur deo vt dictũ est. ꝛ iste v; mercennarij⁹ vno modo. qm̃ querit in hoc hõ vtilitatẽ suã. Sed qm̃ querit eam vbi vere est vtilitas sua. s. in deo. ideo nõ peccat. Hoc em̃ vult deus vt in ipso sabbatissem⁹ et delectemur. ꝛ scõm hunc sensum non valet hec argumentatio. Iste mot⁹ est mercennarij⁹: ḡ non est caritatis. In alia significatione estet necessaria scõm q; mercenarius v; ille qui seruit pro lucro tẽporali. Bt̃us Ambrosius sumit hoc nomen mercennarius in prima significatione sicut sumitur ibi. Quanti mercennarij in domo patris mei abundãt panib⁹. qm̃ mercẽnarij in scõa significatione non abũdant panib⁹ spũalib⁹: sed mercennarius in prima significatione abundant panib⁹ spũalibus. s. fide spe/ꝛ caritate. ꝛ alijs virtutibus quibus spũaliter reficiunt: ꝛ tales mercennarij sunt diligendi. ¶ Ad vltio obiectũ dicim⁹ q; illo motu quo sãcti diligũt deũ vt fruant eo querũt p̃modũ suum. Sed non seq̃tur: ḡ non diligunt deũ gratis qm̃ diligere deũ gratis est eũ diligere nõ q̃rendo commodum tpale: et sic diligunt sancti tamẽ non diligunt eum gratissime ita q; nullũ lucrũ querãt Sed modus iste quo diligunt eum gratissime non querendo aliquod commodum nec in deo nec extra deum excellentissimus est inter oẽs mot⁹ caritatis. et est modus diligendi deum finaliter.

¶ De dilectione dei et primi et que sit prior.

¶ Quinta questio huius capituli.

Alr̃ q; dilectio sit prior

Querit̃ vtrũz dilectio dei p;ior sit q̃ dilectio primi an ecõuerso: vtrũ sit causa alterius Et intelligit̃ de motu nõ de virtute: q; cõstat q; ea dẽ ẽ q; dilectio primi sit p;ior. videt̃. qm̃ bt̃us Johan. dicit. Qui non diligit primũ quẽ videt quomõ põt diligere deũ quẽ nõ videt: ¶ Ittẽ ab inferioribus fit processus ad superiora. nõ ecõuerso Sz dilectio primi inferior est: ḡ ab ea fit ascensus ad dilectionẽ dei: ḡ dilectio primi ẽ p;ior. ¶ Ittẽ prius est qđ est a iale q̃ qđ est spũale. ¶ Ittẽ Aug. dicit q; dilectio dei est p;ior in ordine precipiẽdi. Dilectio primi p;ior est in ordine faciẽdi: ḡ p;i⁹ diligit actualiter prim⁹ q̃ de⁹. ꝛ ita p;ior est dilectio primi q̃ dilectio dei. ¶ Cõtra. Greg. dicit sup Job q; dilectio dei est causa dilectiõis primi: ḡ ẽ p;ior

Secundo.

Tertio.

Quarto augustinũ.

In oppm̃

Solutio. ¶ Quod p;cedim⁹. p;ior⁹ em̃ non diligit nisi p; pter deũ. s. vel q; de⁹ p;ecipit vel q; creatura celi est. vel q; filius dei est vel de facili põt esse q; tm̃ dilectio primi nutrit ꝛ calescere facit dilectiõez dei vt v; btus Greg. Ideo v; btus Johã. Qui nõ diligit ffem suũ quẽ videt: quõ. ꝛc. nõ q; dilectio primi sit cã dilectiõis dei. vl̃ p;ior illa. Sz qm̃ dilectio primi est nutrimẽtũ dilectiõis dei p opa caritat⁹ q̃ exhibẽt primo. Dilectio aũt dei nõ põt esse diu sine suo nutrimẽto

Ad primũ. Dilectio p;imi ẽ nutrimẽtum dilectionis dei

Ad scõm. ¶ Ad p̃m dicim⁹ q; nõ semp fit ascensus ab inferioribus ad superiora nisi tm̃ vbi inferiora sunt cause superiorũ. vt p̃z in donis spũs̃cti ꝛ virtutib⁹ q̃ enumerãtur i matheo. Bti pauperes. ꝛc. Hic aũt est ecõuerso: q; superi⁹ est causa inferior⁹. ¶ Ad tertio obiectũ dicim⁹ q; nõ hz̃ hic locũ. qõ dicit apls̃ p;i⁹ ẽ qđ ẽ aiale. ꝛc. qm̃ dilectio primi nõ ẽ aialis: ſz spũalis. qm̃ in primo nõ diligit̃ nisi deus vel similitudo dei

Ad tertiũ.

Ad q̃rtum. ¶ Ad quartũ dicim⁹ q; Aug. intelligit hoc de pfecta dilectiõe dei siue de signo pfecte dilectiõis qõ ẽ ponere aiam suã p deo. ad quã perfectionẽ non pueniturnisi per opa caritatis q̃ ꝛpendunt primo. vt per opa iusticie ꝛ per opa mie q̃b⁹ purgat̃ paulati ocul⁹ mentꝫ vt deus clare videat̃ ꝛ pfecte diligat̃ et quiescat in deo. ꝛ sic fiet pacific⁹. et de septima bẽtitudine p̃uenit ad octauã q̃ est bti qui psecutionem patiũtur ppter iusticiã. ꝛ sic dilectio primi q̃tum ad opera p;ior q̃ dilectio dei pfecta. i. q̃ homo p;optus sit ponere aiam suã p;o deo.

Octaua bẽtudo.

¶ Utrum caritas informet oẽs virtutes.

¶ Sexta questio huius capituli.

Alr̃ q; sic.

Secundo.

Tertio.

Queritur vtrũ caritas informet oẽs virtutes. pbatio q; sic. Auctoritas dicit q; caritas est mater oim virtutũ: ḡ caritas dat oib⁹ suã pfectionẽ ḡ oẽs informat. ¶ Ittẽ caritate absente oẽs virtutes sunt informes: ꝛ sola caritate aduẽte oẽs formant. ḡ sola caritas oẽs informat. ¶ Item nullũ op⁹ est meritorium nisi sit ex dilectiõe dei ex eo em̃ solũ q; aliquod opus fit ppter deũ siue ex dilectione dei est meritoriũ: sed nullum est meritorium p;opie nisi opus virtutis ex idem est meritoriũ virtuti ꝛ esse perfectũ. ḡ nullũ opus virtutꝫ est meritoriũ nisi a caritate: sed ex hoc est virtus formata siue perfecta. ḡ nullum op⁹ virtutis est meritoriũ nisi a caritate. sed ex hoc est virt⁹ formata siue pfecta q; elicit ex se opus pfectũ. ḡ oĩs virt⁹ est formata ex caritate siue perfecta ¶ Ittẽ finis speculationis est verum. finis virtutis siue operatiõis est bonũ: sed fidei finis est veritas: finis caritatis est bonũ. qa diligit deũ inquantũ est bonũ. ḡ si motus fidei inclinatur ad bonum hoc est a caritate: qm̃ fides p̃pte et per se tendit ad veritatem: ḡ caritas inclinat fidem ad bonum: qm̃ hic est caritatis p;opr⁹ finis: sed inquãtum fides inclinatur ad bonũ perficitur in hoc vt sit virtus: scõm em̃ q; attendit veritatem vel tendit ad veritatem non est nisi speculatio. caritas igitur perficit fidez in hoc quod est virtus: ergo caritas informat virtutem que est fides. et si informat fidem in hoc q; sit virtus. que fides est prima omniũ virtutum. multofortius informat oẽs alias virtutes ¶ Contra. super illud. Abraham genuit Jsaac. ꝛc. dicit glosa. Fides genuit spem: spes caritatẽ. ergo cũ fides generet caritatem dat ei suã perfectionem: ḡ informat eam. non ergo ecõtrario. ¶ Ittẽ. p;i⁹ est credere q̃ diligere debito modo ergo prius est credere primeveritati propter se ꝛ sup omnia q̃ diligere primã bonitatem ppter se ꝛ super oĩa. ḡ prius est mot⁹ fidei formatus q̃ motus caritatis format⁹: ergo p;ior est fides formata q̃ caritas formata: ergo caritas non informat fidẽ. ¶ Ittẽ. fides delectatur in prima luce. vt probatum est supra et alteri⁹ modi delectatione q̃ sit delectatio qua delectat̃ caritas in prima bonitate: ergo sicut caritas habet suum delectabile p;opriũ. ita fides habet suũz delectabile p;opriũ. qm̃ quelibet virtus habet sua ppria delectabilia. Fides igitur inclinatur ad suum p;opriũ bonũ per se et sc̃m se ergo in seipsa est virt⁹ perfecta: ergo non perficitur siue formatur a caritate. Et si em̃ fides quandoq̃ attendit bonũ illud quod est p;opriũ caritas. tm̃ nũ q̃ tendit ad illud: sed ad suum p;opriũ bonũ. s. ad primũ illuminans et primũ est attendere per fidẽ ppriũ bonum caritatis q̃ tendere ad illud. Caritas igitur nullo modo inclinat fidem ad suũ p;opriuz bonũ nec aliud conseq̃nter: ergo caritas non perficit fidez in hoc q; sit virtus: ergo nõ informat ipam. ¶ Credo rõnes istas vltimas esse veras. Ad primũ dicim⁹ q; hec caritas dicitur esse mater oĩm virtutũ. nõ est auctoritas sancti ſz magistri in sentẽtijs q̃ dicebat q; caritas nihil aliud est q̃ spũssanctus. ꝛ ideo nõ cogimur assentire tali auctoritati. tm̃ caritas potest dici mater omnium virtutum p;opter motus. Non est enim aliqua virtus quam caritas non moueat ad suum actum. etiã fidem qñq̃ mouet. vnde Apls̃. Caritas oĩa credit. ¶ Ad scõm dicimus q; re vera absente caritate virtutes sunt informes. tamen caritas aduemens nõ perficit ipsas: sed deus qui dedit fidem perficit eam. ꝛ ex eo q; perficit fidem generat in homine caritatẽ. Unde discipuli domini dixerunt ei. sicut habemus in euãgelio mar. Dñe auge in nobis fidem. ¶ Ad tertiũ dicimus q; hec est falsa Opus meritoriũ p;opter hoc quare est meritoriũ: q; ex caritate. imo ex hoc ẽ meritorium: quia ẽ a fide/spe/vel caritate. tm̃ ex eo solo ẽ meritoriũ q; est ex amore dei: sed amor dei: nõ tantum est ex caritate: sed ẽ in fide ꝛ spe. vt dictuz est

Ad p;imũ

Alr̃ p̃t dici

Paulus.

Ad scõm.

Ad tertiũ

Ad tertiũ meritorius quare act⁹ ẽ

Paulus. supra in q̄stione de bono. qm̄ apls dicit Sine fide impossibile est deo placere. ꝛ iterꝫ Quicqd nō est ex fide pcm̄ est. Sicut g̃ aliqō op̄ placet deo qa est ex caritate. ita placet ei ex eo q̄ est a fide vł spe tū qm̄ maior est iocunditas in caritate q̄ in fide. si cut in actu q̄ visu. ideo caritas magis mouet ad opera exteriora q̄ fides. et ideo potius dicuntur opera exteriora esse meritoria a caritate q̄ a fide

q̄re caritas magꝫ mouet

Ad q̄rtum. ¶ Ad quartū ptz solutio. qm̄ caritas nō inclinat fidem ad bonū sicut. ptz per vltimā obiectionē.

¶ Quomodo sit intelligendū hoc preceptum di. pro. t. ꝛ. te.

¶ Septima questio huius capituli.

QUeritur quō sit intelligēdū hoc p̄ceptū diliges do. de. t. ꝛc. qō Aug. exponit sic diliges do. de. t. ex toto corde tuo. ꝛc. i. intellectu sine erroꝛe ꝛ ex tota aīa tua. i. voluntate sine ꝓtrarietate ꝛ ex tota mēte tua. i. memoria sine obliuione. Sꝫ primū qō dicit videł esse falsum. s. q̄ debemus diligere deū intellectu sine erroꝛe. qm̄ nō diligim⁹ deū intellectu: ſꝫ affectu. ¶ Itē Aug. dicit q̄ hoc p̄ceptū non p̄t impleri in via: sed ipletur in patria. quare g̃ datuꝫ est in via. ¶ Cōtra. ponaꝫ q̄ aliqs contēplet deū ꝛ delectet in deo p aliqō tps Jn illo tpe iste diligebat deū ex toto corde qm̄ nō cogitabat nisi de deo. Silr diligebat deū volūtate sine ꝓtrarietate. qm̄ null⁹ prim⁹ mot⁹ surgebat tūc in eo cōtrari⁹ dilectiōi. Silr diligebat deū mēoria sine obliuiōe. qm̄ nihil habebat in mēoria nisi deū. ꝛ tūc ita diligebat deū ex toto corde ex toto. a. et ex to. mē. et ita hoc p̄ceptū p̄t ipleri in via et marie q̄ p̄cepta affirmatiua nō obligāt ad semp: ſꝫ p loco ꝛ tpe. ¶ Itē si hoc p̄ceptū nō p̄t ipleri in via. Queritur quare datū est in via. ad hoc respondet Aug. q̄ datū est ad hoc vt sciam⁹ quo p̄uenire debemus: ſꝫ eadē rōne erit hoc preceptū. non concupisces scīm q̄ intelligitur generaliter etiā de primis motib⁹ qm̄ hoc precepto scim⁹ quo peruenīdū est licet nō possit impleri in via: g̃ primi motus sunt in ꝓhibitione: g̃ sunt contra legē dei. ergo sunt pcā mortalia. ¶ Solutio. Ad primum dicimus q̄ cuꝫ vł deus diligitur intellectu: sine erroꝛe iste ablatiu⁹ intellectu causā notat efficientem: intellectus eñ fidei est causa efficiēs dilectionis dei: sed cū vł deus diligitur affectu vel voluntate ablatiu⁹ notat causam formalē. sed cuꝫ vł memoria sine obliuione sic notatur silr causa efficiēs. qm̄ memoria nihil aliud ē q̄ frequēs recordatio per quam deus frequēter ꝛ in cessanter diligitur. ¶ Ad scō obiectum: dicunt quidaꝫ q̄ est totalitas vie et totalitas prime totalitas prie est oēs motus suos referre in deum: totalitas vie est diligere deum super oīa ꝛ nichil ꝓferre ei. dicunt ergo q̄ illud mandatū non p̄t impleri in presenti totalitate prime: sed bene p̄t impleri totalitate vie. Sꝫ hec solutio nō soluit dictaꝫ obiectionem qm̄ ille q̄ est in statu contemplationis refert oēs mot⁹ suos i deū: g̃ implet illō mādatū: etiā totalitate prime. quod quidē verū est ſꝫ hoc nō p̄t facere diu: qm̄ corp⁹ qō corrūpitur aggrauat animam et terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantē. ꝛ ideo non p̄t esse hō diu quin cogitet de terrenis et quin moueatur q̄ꝫ primis motibus ideo dicit Augustinus. q̄ illud mādatū non potest impleri in via qm̄ hō non p̄t esse diu in statu tali q̄ referat oēs motus suos in deū. ¶ Advltimum: dicimus q̄ non est simile de precepto affirmatiuo ꝛ negatiuo: q̄ p̄ceptū affirmatiuū non obligat nisi p loco et tpe: sed negatiuū ad semper obligat ꝛ nō ē aliqō p̄ceptū. nō ocupisces scōz q̄ primi motus comprehendūtur.

Secundo.

In oppm̄.

Secundo. Responsio augustini.

Solutio.

Ad scōm.

Ad vltimū.

¶ Scōz capitulū huiꝫ tracta. de ordie charitatiz

Ad scōm di ligere virtutes est diligere se. qm̄ diligēdo virtutes volo mihi bonū. ꝛ ideo eadē est dilectio dū diligit alias virtutes et dū diligit se. ꝛ ideo nō valet hec argumētatio. virtutes sunt diligēde ex caritate. non g̃ tm̄ illa quattuor. vel dicaꝫ q̄ illa quattuor tm̄ diligēda sunt caritate q̄ est amicicia: ꝑ tutes aūt diligēde sunt tm̄ amore q̄ est ꝓcupiscētia. ¶ Ad sequēs obiectū dicim⁹ q̄ proprie loq̄ndo non est idē diligere deū ꝛ diligere virtutes. sꝫ ꝓpter maximā affinitatē et conuertibilitatē: dicit hoc origen. ꝛ qm̄ deus est dulcedo ꝓpter quā diligūtur virtutes et que diligitur in virtutibus.

Alr ꝓt dici.

Ad tertiū.

¶ De ordine dilectionis proximi.

¶ Secunda questio huius capituli.

Alr primo. QUeritur cuiꝰ modi ordo sit obseruandus in dilectione primi. videł q̄ nullus alī ordo nisi q̄ magis bonꝰ sit magis diligēdus. qm̄ non est diligendū aliq̄d ex caritate nisi qua bonū: ergo magis bonū vniuersaliter est magis diligendū. q̄ non diligit aliquid ex caritate nisi q̄ bonū: g̃ magis bonꝰ magis diligēdus est ex caritate ¶ Itē. sūmū bonū q̄ summe bonū est diligendū ꝛ summe diligit ex caritate. q̄ summe bonū: ergo magis bonū magis diligit ex caritate ꝛ minus bonum minus. ¶ Itē nos tenemur conformare nos deo i virtutibus ꝛ maxime i caritate. i. qō ꝓbatur p hoc q̄ caritas est voluntas vt dictum est ꝛ constat q̄ teneamur ꝓformare voluntatē nr̃am volūtati diuine cū g̃ teneamur ꝓformare nos volūtati diuine i caritate ꝛ ꝓstat q̄ deꝰ diligit magis bonū magis: g̃ magis bonum tenet magis diligere. ¶ Itē nichil diligetur in hoc ex caritate: nisi similitudo dei. i oīb⁹ igitur hoibus idē est diligendū ꝛ propter idem. g̃ in oībus eadez est causa trahēs desideriū caritatis ad diligendū: g̃ equalis est effectus. ergo oēs equaliter diligūtur ex caritate. quod videtur velle. Augusti. vbi vt: q̄ oēs pari dilectiōe sunt diligēdi. ꝛ ex hoc seqtur q̄ nullus ordo obseruād⁹ est in dilectione primi.

Secundo.

Tertio.

Ad idem.

Cōfirmat p augustinū. In oppm̄ ambrosio.

Ad primū.

¶ Quod est contra btm̄ Ambrosi. qui dicit. q̄ primo debemus diligere deū: secundo nos: tertio parētes: quarto filios quito domesticos: sexto extraneos: qui si boni sunt ꝓponēdi sunt malis filiis: septimo et vltimo inimicos. ¶ Ad ꝓobiecta: q̄ nullus diligēdus est ex caritate: nisi quia bonus et quia magis est bonus magis est diligend⁹ aliis circunstantiis paribus similiter nō tam simplicit et vniuersaliter magis bonꝰ magꝫ diligitur ex caritate. Sunt ei plures cause dilectionis: solus eni deus est causa dilectiōis proximi finalis ipse etiā est causa principaliter motiua et efficiēs dilectionis proximi. Similitudo autem dei est causa materialis illius dilectionis: et post deum est causa motiua et efficiens eiusdē. ꝓter istas causas sūt alie cause secundarie que tantummodo sunt cause motiue vel augmentatiue dilectionis primi vt paternitas: filiatio: familiaritas: ꝛ huiusmodi: sicut beneficia dei non faciunt: sed augmentant dilectionem dei: hec igitur ꝓpositio est multiplex: non est aliquis diligendus nisi qm̄ bonus. Si hec dictio quia notet causam principalem ꝛ proprias vera est. Si vero notet generaliter causam vt cōprehendet quancūq̄ motiuam: falsa est. vnde patet q̄ sumpta illa propositione in prima significatione non valet argumentatio. Non diligitur aliquis ex caritate nisi q̄ bonus. ergo vniuersaliter magis bonus. ꝛc. quia ipse concludit ac si hec dictio quia teneretur generaliter p oī causa. s. in secunda significatione. ¶ Ad secundū: patz solutio qm̄ hec argumentatio non valet. Sūme bonū quia summe bonus summe diligitur ex caritate: g̃ magis bonū vniuersaliter magis diligit ex caritate: nisi subintelligatur aliis circunstantiis paribus: qm̄ vnica causa est quare summū bonū diligitur. s. summa bonitas q̄ excedit in infinitū oē causam dilectionis. ſꝫ plures sunt cause dilectiōis p̄rimi vt dictū est. ¶ Ad aliud: dicim⁹ q̄ nos tenemur ꝓformare nos deo i caritate ꝛ aliis virtutib⁹: de⁹ aūt nō diligit magis vnū hoiem alio. i. maiori affectu siue maiori motu: qm̄ quecū ꝓ diligit essentia sua diligit. Sed ideo vł deus vnū diligere pl⁹ alio: quia diligit eū ad maius siue ad maiorē gratiam: non tm̄ oportet q̄ magis diligam⁹ eum. i. maiori affectu: quouiā nō tenemur deū in hoc imitari qm̄ deus hoc modo nullum magis diligit alio.

Ad scōm.

Ad tertiū.

¶ Ad vltimum patet solutio ex predictis: quoniam equalius est in omnibus aliis causa diligendi principalis. s. similitudo dei vel ipse deus. ſꝫ non sunt eedem cause scōarie vt patet ex predictis: et ideo nō oportet q̄ sit equalis affectus. i. q̄ omnes equali affectu diligantur ¶ Item Ambro. dicit: Iterū ad ambrosium q̄ post domesticos diligendi sunt extranei: qui si boni sunt ꝓponēdi sunt malis domesticis. ergo et si magis boni: magis diligendi. ¶ Item Aug. Scō per sanctiora mēbra maiori caritate sunt amplectēda augustinū. ergo extranei si sunt meliores magis sunt diligendi q̄ domestici: qō cōcedunt quidā quātū ad effectuz exteriorē. qm̄ domestici magis tenētur q̄tū ad beneficia exteriora. ¶ Nos aūt concedim⁹ q̄ affectu ꝛ effectu magis tenemur diligere domesticos q̄ extraneos oībus aliis circunstantiis paribus ꝛ magis boni magis diligēdi sunt aliis oībus circūstātiis paribꝰ boni vero extranei sunt ꝓponēdi malis domesticis nō in oīb⁹. sed in q̄busdam. s. i spūalibus vt in prebendis ꝛ consimilibus. sed mobilia ꝛ victus quotidian⁹ plus debeł cōsanguineis q̄ꝫ bonis extraneis si sunt in equali necessitate. sed in tāta necessitate possent eē extranei q̄ magis teneremur eis dare. ſꝫ i quāta necessitate hoc sit non determinat ars vel scientia. sed potiꝰ virtꝰ q̄ est melior ꝛ certior oī arte. vnctio eñ docet nos de oībus hmōi. hoc aūt ideo cōtingit q̄ spūalia sumus tm̄ dispensatores. propter hoc debem⁹ ministrare ea secundū voluntatē dñi voluntas aūtē

Solutio ſꝫ doctorem.

Solutio.

Ad primū.

Ad scōm.

Ad tertiū.

Ad vltimū.

Solutio ſꝫ doctorem.

Ad primū.

Ad scōm.

Ad tertiū.

Ad vltimū.

Hec est dubia.

Scō per augustinū.

Opinio aliquorum.

Solutio ſꝫ doctorem.

Arist⁹ ē certior oī arte.

dñi est q magis bonis spūalib⁹ denḱ spūalia. carnalia vero dantur equaliter oībus a dño deo.

¶ De dilectione parentum et filiorum.

¶ Tertia questio huius capituli.

Af q sic. QUeritur vtrū magis diligēdi sunt parētes. i. pf et mater ꝯ filij. qđ pbatur p ordinem Ambrosij. et per q filij sunt diligendi tm̄ propter naturam. et ꝑpter preceptum dei generale parentes autē z propter naturā z propter preceptū dei gñale: z propter speciale vt illud honora pa. tu. ma. et multa spūalia precepta tradita sunt in ecclesiastico de diligēdis parentibus et preterea propter multa beneficia que habem⁹ a parētibus non a filijs: ergo simpliciter magis debemus diligere parentes ꝯ filios.

In oppm̄ videḱ paul⁹ Secundo. ¶ Contra. Aplus dicit q patres thesaurisant filijs et non econuerso: ergo patres magis tenētur diligere filios ꝯ econuerso ¶ Itē humor naturalis ascendit a radice ad ramos et non ecōuerso: ergo parentes magis dili. naturaliter filios ꝯ econuerso. sed gr̄a non est contraria nature immo perfectio eius: g̃ ex caritate magis diligēdi sunt filij ꝯ parētes z ita falsum ỽ Ambrosij. ¶ Solutio.

Solutio. Cōtigit tripliciter magis diligere

Aliquid dicitur magis diligi trib⁹ modis. Primo ad maius premiū. Scđo maiori affectu. Tertio quantum ad exhibitionē exteriorem. duobus primis modis magis diligebat christus petrū ꝯ iohannem. Tertio modo magis iohā. ꝯ pe. qm̄ maius signum dilectionis ei exteri⁹ exhibebat. duobus primis concedim⁹ q magis diligendi sunt parentes ꝯ filij. Tertio modo magis filij ꝯ parentes. qm̄ filij nascūtur paruuli z ꝑpter hoc magis indigēt exhibitiōe exteriori. vñ si extrema necessitate constituti sunt pater me⁹ z filius meus z nō possum subuenire vtriq. sed alteri tm̄ plus teneor subuenire filio ꝯ patri. si filius est de familia mea res sua est. ꝛ sit separatus tūc scđm diuersas circunstantias quandoq magis teneor patri qñq filio et de hoc nos docet vnctio. ideo autez pluries in sacra scrip. precipimur diligere parentes ꝯ filios quia minus pronti sumus ad exhibendū necessaria parentibus ꝯ filijs.

¶ Utrū magis diligend⁹ sit prim⁹ ꝯ corp⁹ ꝓpriū

¶ Quarta questio huius capitu.

Af q sic p augustinū. Secundo. QUeritur vtrum magis diligendus sit prim⁹ ꝯ corp⁹ ꝓprium et videtur q sic per auctoritatē Aug. ¶ Item prim⁹ pōt frui deo nobiscū qđ nō pōt corp⁹ ꝓprium: g̃ primus est magis diligend⁹ ꝯ corp⁹ ꝓprium

Tertio. ¶ Itē stola corpis est quidda corporale: g̃ min⁹ diligenda est ꝯ btitudo primi que est spūalis. si dicit q licet sit corpale tn̄ augmentat btitudinem aie: ergo augmētat cognitionē: g̃ cognitio p creaturam erit in prima: g̃ p speculū: g̃ fides qđ falsum est.

Quarto. ¶ Itē exponere teneor morti corp⁹ ꝓprium

In oppm̄. pro proximo. g̃ magis diligendus est proximus ꝯ corpus ꝓprium. ¶ Contra: stola corporis est bonum eternū meū z magis teneor diligere meū bonum eternū ꝯ bonū eternū proximi. g̃ magis corpus ꝓprium ꝯ primi.

Solutio. ¶ Ꝙcedim⁹: licet ei stola corpis sit secūdū se corporalis: tm̄ in collatiōe ad cognitionē aie siue ad btitudinem quā augmē tat est spiritualis z ꝯ uis augmētet eā nō tm̄ facit eam. vñ nō seqtur q in prima sit cognitio p speculum: qm̄ cognitio per speculū sit per speculum. i. per creaturam. Concedim⁹ g̃ q in se considerata stola corporis minus est diligenda ꝯ proximus: sed in collatione magis.

Per hoc ad rōnes ante positum.

¶ Utrū ex caritate magi diligendi sint amici ꝯ inimici. ¶ Quinta qstio huj⁹ capituli.

Opinio aliquorum. QUeritur vtrū ex caritate magis diligēdi sint amici ꝯ inimici. ¶ Et videtur q

Af q sic. sic: qm̄ dñs in euangelio. Si diligitis amicos vestros quā mercedē habebitz mie. nā ethnici hoc faciunt. diligite inimicos. ꝛc. g̃ maioris meriti est diligere inimicos ꝯ amicos: ergo magis diligendi sunt ex caritate.

ꝓtra hāc af Scđo per augustinū. ¶ Item Augustin⁹ dicit. bonū et magnū est si ei qui nichil boni tibi fecit es benivolus z benefic⁹: sed longe melius est z excellētissime bonitatis diligere inimicos. ergo magis sunt diligēdi cū illō sit excellētissime bonitatis.

Tertio per eundē aug. ¶ Itē Augustinus. non est tante multitudinis diligere inimicos quā tum credimus exaudiri in oratione dominica: sed omnes fideles exaudiūtur oratione dñica. g̃ non omnes fideles diligunt inimicos: ergo melius est diligere inimicos ꝯ amicos ergo magis sunt diligendi.

In oppm̄. ¶ Cōtra. caritas diligit ami. sine impedimento: inimicos non: g̃ liber⁹ dili. ami. ꝯ ini. ergo intensius.

Secundo. ¶ Itē quantū vnū oppositorū est diligēdum tantū eius oppositū est fugiendū. ergo ꝯ bonum est diligere ami. tam malū est odire inimi. et ꝯ bonū est diligere inimicos: tam malū est odire inimi. ergo si melius est diligere inimicos ꝯ amicos. ergo maius pctm̄ est odire inimicos ꝯ amicos qđ manifeste falsū est.

Tertio. ¶ Item. vltimus gradus caritatis est diligere inimicos: g̃ minus sunt diligēdi ꝯ amici.

Solutio. ¶ Solutio. si sumatur dilectio ꝓ affectu diligendi tm̄: tunc verū est q quicūq dili. ex caritate diligit amicum diligit inimicū. et econuerso. tm̄ melius est diligere amicos ꝯ inimicos: quoniā alijs paribus dilectio amici semp intensior et feruentior ꝯ dilectio inimici: vt fiat cōparatio motus ad motū. Si tm̄ conferaḱ affectus dilectionis ami. ad affectū diligēdi inimi. simpliciter non prout est ex caritate simpliciter dicēdū est q est melius diligere inimi. ꝯ ami. simpliciter: quoniam diligere inimicos importat caritatē: sed diligere amicos non. sicut hic ipsuz diligere ami. ex caritate melius est ꝯ hic ipsum simpliciter desiderat diligere amicum.

Per hoc ad primū per ꝛc. hoc ad alia ¶ Secundum hoc dicit domin⁹ in euāgelio. Si diligitis eos qui vos diligunt. ꝛc. Si vero sumutur dilectio ꝓ affectu z effectu et ꝓbatur ex caritate: etiā tunc verū est q multi diligunt ami. qui non diligunt ini. secundū hoc verum est quod Augu. dicit. q longe melius est z excellentissime bonitatis diligere inimi. et similiter illud qđ dicit: non est tante multitudinis. ꝛc. Si igitur fiat cōparatio diuersorū hominū respectu diuersorū statuum secundū predictam intelligentiam: tuncverū est q melius est diligere inimicos ꝯ amicos. Sub hoc sensu melio: ē stat⁹ diligētis inimicos affectu et effectu ꝯ status diligētis amicos affectu z effectu: vt intelligitur propositio cū

precisione: quoniā primus motus perfectoꝛ ē secundus: nō secūdū hoc loquūtur oēs auctoritates que ꝓferūt dilectionē inimicorū. si aūt intelligitur fieri cōparatio diuersoꝛ motuū in eadem ꝑsona: motuū dico dilectiōis tūc cōcedim⁹ q melius est diligere amicos affectu z effectu ꝯ inimicos: qm̄ semper intensioꝛ est in eodē hoie motus dilectiōis in amicū ꝯ inimicū alijs paribꝰ. multi tamen dixerūt q motus dilectionis in inimici. puriꝰ est z melioꝛ ꝯ in ami. quoniā motꝰ in amicos habet aliquid ad mixtum de carnalitate: sed motus in inimi. nichil. vnde sicut iste nummus totus aureus licet sit minoꝛ melioꝛ est ꝯ iste qui est partim argenteus z partim aureus. similiter melioꝛ est motꝰ in inimi. ꝯ in ami. licet motꝰ in ami. sit maioꝛ: sed hoc nō est bonū simile. quoniā natura nō expellit gratiā vel remittit: immo potius intendit motū ipsius: sed argentū remittit puritatē auri z motus nō est meritorius inquātū ē ex gratia mouente naturā: sed inquātū est ex natura cooperante gratie vel deo: qm̄ inquātū sumus coadiutoꝛes dei in bonis operib⁹ meremur: nō inquātum deus bona opa in nobis operatur. vñ quanto melioꝛ est motus tanto magis natura cooperatur gratie vel deo: siue tanto melioꝛ est motꝰ quā to plus natura cooperatur gr̃e vel deo. dictū est q sūpto diligere pro affectu z effectu et habito respectu ad diuersos status melius est diligere inimi. ꝯ ami.

Cōfirmatō opinionis. ¶ Quod etiā videtur per regulā istaz Si sunt duo bona quorū primo habito habeē secūdū z nō ecōuerso: primū est magis eligendū ꝯ fm̄: sed qui diligit inimicos affectu z effectu z nō econuerso: ergo diligere inimi. ē magis eligendū ꝯ diligere ami.

ꝓtra hoc af ¶ Sed cōtra hoc est hec regula. quanto vnū oppositorū est magis eligendū tanto eius oppositū est magis fugiēdū quoniā ex hoc videtur sequi q odire inimi. sit maius peccatū ꝯ odire amicos.

Secundo ad idem. ¶ Itē alia regula: cuius absentia magis increpatur illud est magis eligendū absentia dilectionis amicorū magis increpatur. ergo dilectio amicorum magis diligēda.

Solutio ad ista. ¶ Solutio. Iste due regule vltime tenent tantū in preceptis z prohibitionibus z non in consilijs et supererogatiōib⁹: qm̄ certuz est q hec est falsa. quāto abstinere a carnibus toto tpe vite sue est magis bonū: tanto comedere carnes est magis malū: primū em̄ magne perfectionis est. scđm vero nō est peccatū. sed in preceptis bene tenent regule: sed diligere inimi. affectu z effectu nō est preceptū: sed consilium.

¶ De ordine caritatis in patria.

¶ Aliud capitulum.

Af q sic. QUltimo queritur de ordine caritatis in patria z primo vtrū idē sit ordo caritatis in via z in patria. Scđo vtrum sciētia premiū augmētet. Tertio vtrū in patria sit dilectio in solo deo. Quarto quale debet intelligi murmur de quo in euāgelio legitur q accipientes singuli denarios murmurauerunt. d. q plus essent accepturi. ¶ Prima questio.

Primo ꝓbaṫ q idem ordo caritatis in via et in patria. qm̄ gratia est perfectio nature z gloria gratie z perfectio nō est cōtraria ei quod perficitur: ergo idem ordo caritatis qui modo est cū gratia erit cū gloria et ita idē ordine z patrie.

In oppm̄ vt de⁊ auguſt. ¶ Contra. Augustinus dicit in dispari claritate erit par gaudium: ergo pariter gaudebimus de gloria eoꝝ: ergo pariter volemus eis gr̃az ergo pariter diligemus oēs.

Secundo. ¶ Itē in patria cōforma bimus omnino volūtatē nostrā volūtati diuine. sed deus non diligeṫ vnū magis ꝯ aliū nisi q ad in alus: ergo nec nos et ita nō diligem⁹ maiori affectu vnū ꝯ aliū.

Tertio. ¶ Item in patria erimus spūales omnino: ergo caritas erit omnino spūalis: ergo nichil habebit carnalitatis: ergo nō magis diligentur ex caritate parētes ꝯ extranei: ergo nō est idem ordo caritatꝫ in patria qui modo ē in via.

Solutio. ¶ Solutio cōcedimus q idē ordo erit in patria qui modo ē in via z auctoritatē illā in dispari claritate erit par gaudiū. sic exponim⁹ par gaudium id est cōmune.

Ad primū. ¶ Ad primum dicimus q hec ē falsa in patria omnino ꝓpoꝛ. volū. nostrā volūtati diuine. quoniā de⁹ diligit tm̄ essentia suaz nō alio affectu quoniā in eo nullus est affectus sed in nobꝭ sūt affectus.

Ad tertium ¶ Ad vltimo obiectū dicimus q caritas erit in patria omnino spūalis. ideo q nichil habebit admixtū carnalitatis scđz q carnalitas importat vicīū quod impossibile est esse in patria: habebit tamē aliquid de natura sensualitatis nō de eius corruptione.

Opinio aliquorum. ¶ Dicūt tamē quidā q ī patria null⁹ erit ordo caritatis quātū ad dilectionē primi. qm̄ oēs diligem⁹ equaliter z hoc dicūt ꝓpter hoc q caritas omnino erit spūalis in patria vnde post resurrectionē nō fit mentio de btā virgine in euangelio ad significandū q post gloriaz resurrectiōis nō habebit locū aliqua carnalitas vel affinitas. quoniam deus erit oīa in omnibus.

Prima ratio eoꝝ. ¶ Preterea. apostol⁹ dicit z si christū cognouimus scđz carnē. sz iam nō nouim⁹ si ergo apostol⁹ existens invia iā nō cognoscebat christū scđz carnem: ergo m⁹to forti⁹ in patria iam nō cognoscit eum scđz carnē: g̃ m⁹to forti⁹ nulla alia creatura cognoscik in patria scđz carnē vel secūdū aliquā affinitatē: g̃ parētes nō magꝭ diligētur ī patria ꝯ nō parētes: g̃ nō est idē ordo caritatis in patria q̄ est in via.

Secunda. ¶ Ad hoc dicimus q de beata virgine non fit mentio in euāgelio post resur. nō ad significandū hoc q in patria nō magis diligetur mater ꝯ nō mater. sed ad significandū q nulla carnalitas impediet spiritum vel retardabit ullo modo quo minus feratur ad spiritualia sicut in via carnalitas siue amoꝛ carnalis impedit carnalitatem ne efficiaṫ omnino spiritualis qm̄ occupaṫ ad carnalē presentiā eius quē diligit: sicut paret in discipulis dñi cū adhuc essēt infirmi qui carnali amore quo tenebantur in carnali presentia christi nō poterant in tali statu recipere spm̄sanctū ad roboꝛ: sicut dicit dñs in euangelio. nisi ego abiero spūs paraclitus non veniet ad vos nisi carnalem presentiā subtraxero vobis.

Confirmaṫ dictum. ¶ Itē dilectio naturalis aut est ordinata aut inordinata. si ordinata: ergo naturaliter prius diligitur de⁹ ꝯ homo ab ipso homine. si inordinata: ergo vicīū est ibi et caritas ordinata est z etiā ordinat: ergo gratia con-

Ad idem. traria est nature. ¶ Itē. quantū ad primos idez tenet amor dilectiois in natura z gratia z gloria. quare igit nō tenet idē ordo quātū ad deū et hominē diligentē. vt sicut natura liter magis diligit se homo ꝙ deū ita cum gratia magis diligat se ꝙ deū cū ita sit in dilectione primorū. quoniā homo naturaliter magis diligit se ꝙ primū. z similiter ex caritate. ¶ Solutio. sine dubio nō est idē ordo nature z gratie in oibus quoniā naturaliter magis diligit se homo magis ꝙ deū. vnde quātū ad hoc nō est idem ordo nature z gratie. sed in oibus alijs est idem / tamen gratia non est cōtraria nature immo perficit quantum ad hoc ꝙ in gratia magis diligit se homo ꝙ prius diligeret et deum magis ꝙ prius. sed quantum ad hoc est mutatio et melioratio ꝙ cum gratia magis diligit homo deum ꝙ se. z hoc est quia modo est alia causa dilectionis dei ꝙ prius esset in naturali dilectione. quoniam naturaliter diligitur deus tantū qz beneficus. sed cū gratia dulcedo dei est causa dilectionis attrahens hoiem ad diligendū deū supoia sicut dictū est supra. nō est ergo naturalis dilectio ex toto ordinata nec est inordinata scdz ꝙ inordinata dicit vicū. sed nō est ordinata.

Solutio. Nō semp ē idem ordo nature et gratie.

¶ Utrum in patria erit equalis cognitio omniū.

¶ Secunda questio huius capituli.

Af primo. QUeritur sic sit quidam summus theologus sicut beatus hyr. z q̄dā simplex vetula z decedāt in pari caritate. constat secūdū hoc ꝙ equalia premia eis addētur: ergo equales cognitiões. sed prius habebāt inequales cognitiones. sed si inequalibus equalia addas. tota fiant inequalia: ergo inequaliter cognoscent in patria: ergo theologus magis cognoscet ꝙ vetula. sed si magis cognoscit magz diligit vt dicit auctoritas: ergo theologus magis diliget: ergo maius premiū qđ falsū est. ¶ Item hec est vita eterna vt cognoscant te. zc̄. sed theologus magis cognoscet: ergo maius premū habebit. ¶ Itez in daniele dicitur qui ad iusticiam erudierint plurimos fulgebūt quasi stelle in ppetuas eternitates. sed si tantū premiū habet vetula quid proderit theologo labor studij z doctrine videtur pro nichilo promittitur eis qđ dicitur in daniele. ¶ Solutio. equales erūt in patria vetule et theologi. sed hec est duplex theologus magis cognoscet si sic intelligaf. i. limpidius falsa ē si magis. i. abūdantius vera est. quoniā sciet probare et improbare qđ non sciet vetula ex hoc habebit quoddā gaudiū qđ non est de substātia premij. sicut angeli habent de nfa cōuersione quoddam gaudiū qđ non est de substantia premij. sed accidentale. si autē dicatur ꝙ vetula habeat oēs scīētias in patria. tū theologo pfuit docere z studere. qm̄ ista cōseruabāt z augebāt in eo caritatē

Secundo ad idem.

Tertio.

Solutio.

Aliter potest dici.

¶ Utrū in patria erit delectatio in solo deo.

¶ Tertia questio huius capituli.

Af ꝙ sic p ambrosium. QUeritur vtrū in patria erit delectatio in solo deo videf ꝙ sic. qm̄ Ambrosius dicit. ꝙ non debem⁹ delectari nisi in deo. sed in patria nō fit nisi qđ debet fieri gfa prima. ¶ Itē. in patria diligitur deus ex toto corde: ergo ex toto corde ē delectatio in ipso. igitur ibi non est delectatio in creatura. qm̄ sic deꝰ nō haberet totū cor. ¶ Itē. si delectatio est in patria in alio ꝙ in deo. sed in nullo alio potius ꝙ in virtutibus. sed pbo ꝙ non in virtutibus. qz bonū diuiditur in honestū vtile. delectabile: z hec diuisio est per oppositā: g̃ nullum honestū est delectabile. et virtus honestū: g̃ virtus non est delectabile. ergo in prima non est delectatio in virtute. ¶ Contra. sancti gaudent de bonis aliorū: z gaudere est delectari. ergo delectanf in bonis alioz: nō ergo i solo deo. ¶ Itē angeli gaudent de cōuersione peccatoris et delectanf: ergo multofortius delectātur in peccatoris glorificatiōe. ¶ Itē mensurā bonā. i. magnā z cōfertā. i. plenā: qm̄ nihil remanebit vacuū qm̄ nulla vis alē erit irremunerata: z coagitatā. i. vndiq̄ sanctorū consortio cumulatā z supeffluentē: quoniā maius premiū habebit ꝙ meruit: dabunt zc̄. ergo de premio est gaudiū de cōsortio sanctorum ergo delectatio erit in patria in bonis factorum: nō ergo in solo deo. ¶ Solutio: concedim⁹ ꝙ delectatio erit in solo deo z tamen in virtutib⁹ nec sequitur: ergo nō in solo deo: qm̄ in virtutib⁹ erit propter deū delectatio qm̄ ipse deus intelligitur in ratione virtutis. qm̄ virtus est bona qualitas mentis qua recte viuitur. i. a deo z ad deū. sicut ergo nō sequitur: iste tenet tantū frenū: non ergo equū. Similiter nō sequitur: delectatio ē in solo deo: nō ergo in virtutib⁹: qm̄ sicut dicit Ambro. ¶ Cū homo per veritatē placet nō homo placet sed veritas. Similiter cū virtus sit delectabilis propter deum: nō ipsa virtus est delectabilis: sed deus. ¶ Ad obiectū de diuisiōe boni: dicim⁹ ꝙ vtile proprie dicitur qđ valet ad btitudinē: sed nec in se nec a se habet aliquā delectationē: sicut egritudo flagella z huiusmodi: honestū est qđ in se habet delectationē: sed nō ex se: sicut virt⁹: delectabile qđ in se et ex se habet delectationē. hoc est solus deꝰ: large tñ sūpto delectabili honestū est delectabile. ¶ Itē notandū ꝙ vn⁹ magz gaudet de bono suo ꝙ de bono alterius: tamen ꝺ dicūt ꝙ tantū gaudet de bono alterius ꝙ de proprio bono: sed magis de bono alterius gauderet si ipsum in se haberet: sed illud non videtur posse sustineri: quoniā sequeretur ꝙ tantū diligeret vn⁹ aliū ꝙ se quod est contra predicta.

Per hec ad rōnem.

Ad aliud.

Opinio aliquorū quaz improbat.

¶ Quarta questio huius capituli.

QUeritur de accipientibus singulos denarios. dicitur em̄ ibi ꝙ quidam murmurabāt aduersus patrem familias di. nōne hij nouissimi vna hora zc̄. z responsum est a patrefamilias vni eorum. An oculus tuus nequā est: qz ego bonus sum: ergo aliquis accipiens murmurabat aduersum patremfa. g̃ peccabat mortaliter. ¶ Itē habebat oculū nequā: ergo peccabat morteliter nō ergo accipiebat denarū. ¶ Ad hoc potest dici: ꝙ ibi fit sermo de iudeis secūdū diuersos: scz secundū bonos z malos: de bonis ꝺ ꝙ accipiebāt denariū de malis qui murmurabant sicut ibi. cuz occideret eos. querebāt eū. de diuersis fit sermo scm̄ secundā regulā chyconij. qm̄ illi qui occidebantur nō querebāt eū. vel potest distingui. duplex murmur. s. indignationis: illud est pctm̄ mortale: de tali ꝺ in euāgelio. Est murmur admiratiōis secūdū qđ murmurāt scolares in scolis pre gaudio: cū audiunt qđ placet eis: tale nō est pctm̄. similiter murmurabāt iudei pre gaudio qm̄ videbant gentiles pificari eis in premio. quod autē ꝺ an oculus zc̄. sic intelligitur: oculus tuus nequā esset si murmurares ex indignatione.

Arguitur Secundo.

Solutio.

Af dicitur

Prima q̃o.

Af ꝙ non.

Cōfirmat.

Tertio.

Quarto.

Quinto.

Sexto.

In oppm̄.

Secundo. Solutio.

Alia opio.

Adrōnes tenendo pri mam opinionem.

Anthoni⁹.

Ad scm̄.

¶ De effectu caritatis.

¶ Quartum capitulum.

DIcto de essentia caritatis z ordine. dicēdum. Est de effectu caritatiz. est autē vn⁹ effectus caritatis ꝙ per eam resistim⁹ tētatiōib⁹ carnis mūdi z diaboli. ¶ Hic queritur quātulacūq̄ caritate possimus resistere quantecūq̄ tentatiōi. ita ꝙ caritas maneat i sua paruitate. ¶ Videf ꝙ nō: qm̄ in fine Job ꝺ: Non est sup terrā potestas que cōparetur ei: ergo non quātulacūq̄ caritate potest resistere tentationi diyaboli. Similiter in fine Job ꝺ. Sub ipo erūt radiz solis z sternet sibi aurū z argentū quasi lutum. i. sanctos. ergo si sancti vincuntur a diabolo nō quātulacūq̄ caritas potest resistere tentatiōi dyaboli. ¶ Itē sup illd psal. pbame dñe z ten. dicit auctoritas: prius vires meas respice z postea tentari me permitte quasi di. non permittas me tentari sup vires meas: g̃ poterat tentari supra vires. g̃ nō poterat ex caritate quā habebat resistere. q. t. ¶ Itē super illud. Si oportuerit me mori tecū. zc̄. dicit Jeronimus. sine pēnis volare nitiē scz ad culmen martirij. ergo petrus non poterat ex caritate quā habebat resistere timore mortis. ¶ Itē apo. fidelis est deus qui nō pmittit nos tētari supra id qđ possumus. ergo possumus tentari supra id qđ possumus: z inde vt prius. ¶ Itē sup illud euāgelij. modo creditz. dicit glo. vt paruuli: nō sicut illiq̄ pereunt: ergo nō quātulacūq̄ fides sufficit ad nō parare: g̃ nō quātulacūq̄ caritas sufficit ad resistendū. q. tentationibus ¶ Sicōceditur. Cōtra. ā. dicit. nihil est fortius aio habente caritatē preter illū qui dat caritatē. g̃ quātulacūq̄ caritas est fortior diabolo: z pōt resistere q. t. ¶ Itē btūs Grego. facile est superare diabolum qui nō pōt deijcere nisi volentē. ¶ Solutio. due sūt opiniones: vna que dicit ꝙ ex quātulacūq̄ caritate pmanente tantilla: possumus resistere ꝙtecūq̄ tantationi. Alia dicit ꝙ nō sed bene concedit ꝙ ex quātūcūq̄ parua si crescat possumus resistere quātecūq̄ tētationi. ¶ Prio sustineamus primā auctoritatē. que obiecte sunt sic soluende. prima sic. nō est potestas zc̄. intelligendum de facili. Omnis em̄ cari. pōt re. q. t. sed non de facili. Sūt autē sex que facilt ꝙ caritas facile resistit. primū est radicatio caritatiz: secūdū intēsio: tertiū feruor motus: quartū exercitatio i bonis operibus: quintū strennuitas naturaliū sicut in milite existente in mortali peccato qui prius pmitteret se occidi ꝙ negaret christū: sextū spiritualis leticia. dicit em̄ btūs Antonius: ꝙ vnica ratio est vincendi inimicum: leticia spiritualis.

¶ Ad scdam auctoritatē dicimus: ꝙ sancti qm̄q̄ sūt sub diabolo: scz qm̄ peccant: vincūtur enim a diabolo duabus de causis. prima est quia scti sūt sicut ciuitas fortis z in parte debilis. sūt em̄ fortes ex parte virtutū z debiles ex parte sensualitatis z illa parte qm̄q̄ capiūtur a diabolo. Secūda causa est ꝙ nō bene vtuntur armis suis. vnde boetius. talia tibi cōruleramus arma que nisi zc̄. possunt g̃ sancti resistere: sed nō de facili imo qm̄q̄ fatigant a diabolo. ¶ Tertiā auctoritatē sic exponimus. similiter Auis sine pēnis volare nitiē. i. sine pēnis q̃bus de facili possit volare. sic̄ liter istā: prius vires meas respice z postea me tentari permitte. tentari permitte tētationi cui possū de facili re. Sic̄ liter est intelligendū de alijs. dictū est ꝙ caritas quantulacūq̄ pōt resistere. q. t. sed nō de facili. ¶ Sed videf ꝙ facillime: qm̄ Augusti. dicit. ꝙ nihil est ita in potestate nfa sicut velle: g̃ consentire malo vel dissentire maxime est in pta te nostra. consentire enim z dissentire voluntates quedā sunt: sed dissentire malo est resistere tentationi. ergo maxime in potestate nostra est resistere tenta. et de facili sic resistimus. qm̄ solo libero arbitrio possumus resistere: alioquin nō esset homini imputādū pctm̄ vel libero arbitrio si nō posset resistere: ergo si liberū arbitriū per se pōt resistere cū gratia de facili pōt resistere. et sic quātulacūq̄ caritas de facili resistit. q. t. ¶ Itē si filius liberauit vere liberi eritis: ergo vere liberi sumus per gratiā quātulacūq̄: g̃ libere resistim⁹ per quātulacūq̄ gfam z sic de facili resistitur. q. tanta. ¶ Si hoc quare ergo tā frequēter clamat dauid ad deū libera me a persequētibus me. erue a framea deus aiam meā. zc̄. igitur ex quo de facili pōt resistere. ¶ Solutio. Ad primū ꝺ dicim⁹ ꝙ velle est simpliciter in nfa potestate maxime sz velle efficaciter nō ē in nostra potestate. vñ apostolus velle mihi adiacet. perficere aūt nō inuenio z hoc est qm̄ liberū arbitriū. z si sit cū gfa. nō est tamē sūme liberū cuius em̄ liberū sit a necessitate et a culpa. nō tñ a miseria liberū est dū sum⁹ in hoc mortali corpore vnde non de facili resistit cū quātulacūq̄ gfa aut si de facili nō tamē facillime. qm̄ multa impediūt ne de facili Sūt em̄ nouē ppter q̄ clamat dauid. primū est ignorantia. post pctm̄ em̄ tenebre facte sūt sup faciē abissi. i. cordis humani. Scdm negligētia. quoniam vult et nō vult piger. Tertium corruptio tam corporis q̃ aie. vnde corp⁹ qđ corrūpitur aggrauat aiaz. z apostolus. infelix ego hō quis me liberabit de corpore mortis huius? Quartū est hūilitas. clamat em̄ ex humilitate subijctendo se ei quē rogat Quintū est meritū qm̄ meremur orando. Sextus est exercitatio deuotiōis. Septimū est lassitudo fructus z ipsa accidia. vñ apls lassati sumus supra modū ita vt tederet nos viuere. Oct auum propt impetus hostis retinendos. Nonū est impotētia qm̄ sine deo nihil possumus. ptz igitur solutio ad primo obiectū. ¶ Ad scdz dicimus ꝙ q̃uis vere liberi sumus per gfam. nō tamen sūme z propter hoc nō de facili resistimus. ¶ Sed obijcitur contra predicta. qm̄ si quātulacūq̄ caritas sufficit ad resistendū. q. tāta. g̃ q̃libz caritas fortior est quātacūq̄ tentatione: ergo nulla caritas vincitur ab

Per hec ad primum.

Ad scm̄.

Contra pdi. ar

Prima cā.

Scda cā. Boetius.

Ad tertium

Ad quartū

Cōtra illd dictum af.

Secundo.

In oppm̄.

Dauid clamat ppter nouem.

aliqua tentatione. ḡ nullus habens caritatē pōt
Secundo. peccare mortaliter. ¶ Itē sint hic duo habētes
pares caritates z partes naturalia z tēptent paribus tēptationibus z alter succūbat reliquus nō:
nō est ratio quare potius iste vincaṫ q̄z ille. sed il
Solutio ad primum. le nō vincitur: ergo nec iste. ¶ Solutio. ad primum dicimus q̄ nō valet. caritas est fortior hac
tentatione: ergo nō vincit. pōt enim vinci multis
Ad scām. de causis q̄ dicte sūt. ¶ Ad scām dicimus q̄ ille
modus arguendi tenet in naturalib⁹ causis z non
in volūtarijs sicut patet in causa mūdi. eadē em̄
est causa penitus q̄ fecit mūdū q̄n factus est q̄ fe-
cisset ab eterno: nō tamen mundus est ab eterno.
Causa em̄ volūtaria est et nō necessaria. vnde nō
sequitur iste nō vincit: ergo nec ille. qui em̄ vinci-
tur a volūtate est. ¶ Sed obijcitur cōtra hoc qō
Cōtra ista iterū ar. dictū est. q̄ ex minima caritate manēte tanta pos
sumus resistere. q. tentatiōi. q̄m si hoc: ḡ tētatiōi
mortis. esto q̄ aliquis existens in minima carita
te manēte tanta resisteret tentatiōi mortis. iste ex
caritate subit mortē p̄o christo: ergo est martir:
ḡ statim euolat. ¶ Cōtra. est in minima caritate
In oppm. z magis diligit p̄ximum et filios q̄s debet. sit ita: ḡ
Secundo fert secū cremabilia: ḡ nō statim euolat. ¶ Item
si fert secū cremabilia: ḡ orando est p̄o ipo. Con
Tertio. tra iniuriā facit martiri q̄ orat p eo. ¶ Itē ex mi
nima caritate pōt subire martirīū p̄o xp̄o z maiꝰ
est subire martirīū p̄o xp̄o q̄s vendere oīa z dare
paupib⁹. ḡ iste ex minima caritate pōt vēdere oīa
Opinio aliquorum. z dare paupib⁹ ¶ Istō etiā videt mltꝫ rōnib⁹ q̄m
multi philosophi ex politica p̄tute reliq̄runt oīa:
ergo multo fortius ex minima caritate pōt illud
Iterum ad idem. fieri. ¶ Itē multi heretici ex falsa opinione reli-
querunt omnia. q̄m credebāt q̄ habere diuicias
esset pctm̄ mortale z fortio est minima caritas q̄s
Ad idem. falsa opinio. ¶ Itē. multi ex sola strēuitate natu-
ralitū subirēt potius martirīū q̄s negarent xp̄m
ergo facerēt ex sola strēuitate qō minus est. scz
vendere oīa et dare pauperib⁹ z fortio: est mini
ma caritas cū naturalibus q̄s naturalia per se: ḡ
iste ex minima caritate pōt vendere oīa que-
In oppm. rabet et dare pauperibus: faciat igitur ita. iste i mi
nima caritate vendit oīa z dat pauperib⁹ et est in
minima caritate: ergo in imperfecta. ¶ Contra.
ūr in euāgelio. si vis perfectus esse vade z vende
oīa. zč. ergo vendere oīa ex caritate z dare pau-
peribus est opus caritatis perfecte z iste ex carita-
te vendit oīa. zč. ergo habet perfectā caritatē
Solutio. ¶ Solutio. dicimus q̄ aliquis in minima carita
te potest subire martirīū et vēdere oīa. zč. tamen
hoc nō est possibile. istum subire martirīū vel ven
dere oīa. zč. ex minima caritate manēte tāta. q̄m
si hoc faceret seruiret regi liberalissimo maximo
seruitio. vnde huiusmodi seruitio augmētaret ser
uienti caritatē. et sic nō maneret minima. tñ ipsa
caritas minima manens minima potens est sc̄z
se facere illō: sicut aliquis seruiens pōt sc̄z se ser
uire in paupertate per viginti annos regi libera
li. tñ hoc nō est possibile q̄ seruiat. zč. q̄m rex libe
Iterum ar. ralis z potens nō permitteret tam diu ipsum esse
pauperē. ¶ Sed videtur q̄ vendere oīa et dare
pauperibus nō sit opus p̄fecte caritatꝫ. q̄m Au-
gusti. dicit q̄ perfecta caritas dicit. cupio dissolu-
ui z esse cū christo. hoc autem maius est q̄s vende
re oīa. zč. z minus pōt haberi sine maiori: ḡ aliq̄s
pōt vendere oīa ex caritate z dare pauperibus.
ita q̄ nō cupiat dissolui. zč. ergo sine pfecta carī-
tate pōt vendere oīa z dare pauperibus ergo il-
lud nō est pfecte ca. quid est ergo q̄ dicit in euā
gelio si vis perfect⁹ esse vade. zč. ¶ Ad hoc pōt Solutio.
solui dupliciter q̄a pōt dici q̄ nō est opus pfecte Exponitur dictuꝫ euāgelij.
caritatis. sed est via et p̄paratio ad perfectā ca
ritatē. vnde auctoritas euangelij sic exponit. Si
vis. zč. i. p̄parat te sic ad perfectā caritatē. vel
potest dici q̄ est opus perfecte caritatis. sed per-
fectior est que dicit cupio dissolui z esse cū christo
et cuius quilibet ex caritate vendens oīa et dans
pauperibus habeat perfectā caritatē. non tñ ois
habens perfectā caritatē vēdere oīa. zč. sicut pa
tet in patriarchis. abrahā ysaac z Jacob. quoniā
multi habent multas diuicias q̄ nō apponūt cor Seneca.
z tales possūt habere pfectā caritatē. vnde Se-
neca. Magnanimus qui vtitur fictilibus vt auro
sed nō minor est qui vtitur auro vt fictilibus. dī-
ctum est q̄ nō valet: iste ex minima caritate manē
te tanta, pōt subire martirīū p̄ christo: ergo possi
bile est istū ex minima caritate sub. zč. ¶ Sed vi Iterum ar.
detur q̄ sit necessaria. q̄m hec possibile est album
esse nigrum de dicto equivalet huic album ma-
nens albū potest esse nigrū. similiter hec possibi
le est istū ex minima caritate subire martirīū p̄o
christo. equalet huic. iste ex minima caritate ma-
nente tanta pōt subire. zč. sed hec est vera: ergo
et illa. propter hoc cōcedūt multi q̄ illa argumē Opinio aliquorum.
tatio est necessaria. vnde cōcedūt q̄ aliquis in mi
nima caritate manente tanta pōt subire martirīū
z etiā subire possibile est. z si contingat euolabit Hec argumētatio nō valet.
nec valet hec argumētatio scām eos. iste aī hoc
instans habebat venialia z erant in caritate im-
perfecta: ergo nō euolat q̄m qui statim euolat nō
est ex effectu caritatis: sed quia falsē martyrisre-
secantur omnia venialia. ¶ Sz cōtra obijcitur: Cōtra hoc arg.
ponatur q̄ isti duo sint in omnib⁹ pares quātū ad
caritatem. z vterq; sit in minima caritate et alter
subeat martī. reliquus nō: z vterq; decedat sic: in
de sic. vbi maior lucta ibi maior corona: sz in isto
qui subijt martirīū maior lucta: ergo zč. q̄m vbi
haberet locū auctoritas illa nisi in excellētissimo
opere caritatis: ergo ille qui subijt martirīū ma-
iorem coronā habebit q̄s ille qui nō subijt marti-
rīū: ergo eius caritas nō manet minima. ¶ Itez Ad idem.
caritatē meremur augeri vt aucta mereatur z per
fici: sed nullo opere magis meretur augeri q̄s ope
re martirij: ergo in opere martirij augetur: ergo
nō manet minima: q̄m nō pōt dici q̄ illud augmē
tum detur in futuro. q̄m illa auctoritas loquitur
de remuneratione p̄sentis vite per quaz auget
z perficitur caritas in p̄senti zč. ¶ Itē ā. dicit. Ad idem.
iniquitas esset si deus nō reciperet confugientes
ad se: ergo si nō daret eis gratiā iniquus esset et
tamen ipsi nō merentur. ergo iniquus esset si nō
daret augmentū caritatis in p̄senti ei qui patiē
marti. sed impossibile est q̄ deus sit iniquus. ergo
necessariū est q̄ deus det augmētū caritatꝫ ergo

Ad idem. impossibile ē q̄ maneat minima ¶ Itē apo. Fide
lis est deus qui nō permittit nos tentari supra id
quod possumus: sed dabit in tentatiōe prouentū:
sed nulla tentatio maior q̄s tentatio mortis. ergo
dat deus prouentū. ergo augmentat ibi caritatē
z impossibile est q̄ de⁹ nō det prouentū. ergo im-
Solutio. possibile est q̄ caritas maneat minima. ¶ Quod
cōcedimus. d. q̄ hec argumentatio nō valet iste
ex minima caritate manente tanta pōt subire zč.
ergo impossibile est ex minima zč. quoniam in pri
ma hoc verbū pōt significat potētia sc̄m quam
iste pōt subire marti. sed nō de facili. In conclu-
sione hec dictio possibile significat potentiam se-
Falsa equo cationis. cundū quā pōt subire marti. de facilz est fallacia
vniuocationis: q̄m eadē potētia significatur: sed
diuersimode. que diuersitas nō exprimitur q̄ dic-
tionē. vnde ista possibile est istū ex minima carī-
tate manēte tanta subire marti. p̄o xp̄o: nō equi-
Alr p̄t dici. pollet huic. iste ex minima caritate manēte tanta
pōt de facili subire zč. hec autē falsa. pōt tñ dici
q̄ nulla argumentatione est falla. equi. q̄m in pri-
ma significatur potētia ante actū: sc̄z potētia cui
aliquid deest ad hoc vt eliciat actū: sc̄z facultas
quedā in conclusione autem significatur potētia
coniuncta cum actu.

¶ Qualiter opposita opinio pōt sustineri.

Rōnes op positē opinionis. DIcto q̄liter pōt sustineri opinio que di-
cit q̄ ex quantulacūq; caritate manēte
tanta potest resistere. q. ten. ¶ Huc vi-
dendū ē qualiter opposita opinio pōt su
stineri. videt aūt q̄ nō pōt sustineri: q̄m ā. 6t Ō
nichil est fortius aio habēte caritatē: ergo nichil
est inuincibilius. ergo anim⁹ habens quātulācū-
Secundo. q̄ caritatē pōt resistere. q. ten. ¶ Itē dns redar-
guit petrū quādo timuit mergi dicens. Modice
fidei quare dubitasti. tūc habebat petrus modi-
cam fidē. ex illa aūt poterat resistere ten. mortis
aut nō. si non. male redargutus est. si poterat: ha
bemus propositum. ¶ Item super illud psal. Ne
Tertio. tradas me dñe a desi. an pec. dicit glosa sine quo
quantūcūq; seruat hostis nichil potest. ¶ Item
Quarto p gregorium. Gregorius. Nō est timendus hostis qui non pōt
deijcere nisi volentem. vnde ysa. Incuruare sc̄z
ad terrena vt pertranseamus. s. per te verbū ē de
monū ad animā. ergo si sine voluntate nostra nō
vincimur: facille aūt est non velle: ergo facile est
Quinto resistere et sic habemus propositum. ¶ Item in
matheo. Omnis qui audit ꝓba hec z facit ea assi
milabitur viro qui edificat domū suā supra petrā
et descēdit pluuia z venerūt flumina et irruerunt
venti in domū illā z non cecidit. fundata em̄ erat
supra firmā petrā. sed anima que habet quātulā-
cūq; caritatē fundata est supra firmā petrā. ergo
Sexto. quan. cari. sufficit ad resistendū pluuie ventis et
flu. et ita quante. ten. ¶ Item in canticis. Aque
multe nō potuerūt extinguere caritatē: ergo nul
lam caritatē. ergo minima caritas potest resiste
Septimo. re aquis z tribulatiōibus: et ita quan. ten. ¶ Itē
sup illud p̄al. Bonū michi lex oris tui sup milia
zč. Dicit ā. Plus diligit caritas legē dei q̄s cupi
ditas milia auri z argenti: sed cupiditas tñ dili-
git aurū quod exponit vitam corporalē p̄o auro
ergo quan. caritas tñ diligit legē dei q̄ vitā cor-
poralem exponit p̄o ipsa: z ita minima ca. re. tē.
mortis. ¶ Ad hoc potest dici q̄ minima caritas Solutio.
quātū in se est pōt resistire quā. ten. tamē in subie
cto debili nō pōt multis de causis. Quar⁹ prima Prima.
est ignorantia: secūda negligētia tertia vulnera-
tio naturalitū: quarta infirmitas carnis: quita spi
ritualis tristicia: sexta lassitudo virtutū: septima Ponit hic octo causas
dissuetudo bonorū operū: octaua instrennuitas
naturaliū. ¶ Ad primū ḡ dicimus q̄ anim⁹ hñs Ad primū.
caritatē potest resistere quā. ten. nō tamē sequit
q̄ homo hñs minimam caritatē pōt resistere. zč.
¶ Ad scōz dicimus: q̄ petrus nō poterat resiste Ad secūdū
re in illa modica fide nec ꝓpter hoc redargut⁹: sz
redargutus est q̄ timuit cū christū haberet tuto
rem sicut de puero qui videt lupū cui ōr. noli ti- Exemplum
mere non q̄ potest resistere: sed ꝓpter societatez
non debet timere. ¶ Ad tertiū dicimus. q̄ velle Ad tertiū.
simpliciter est in volūtate nostra: sz tamē efficax
velle nō est in potestate nostra vt pōt dici. q̄ vel
le liberū est: sed nō liberrimū: sicut dictū ē supra. Alr p̄t dici
¶ Ad quartū dicimus q̄ domus fundata est do- Ad quartū
mus radicata: hec aūt nō est minima caritate q̄m
qui habet minimā caritatē nō est radicatus z ita
nō est fundatus: vt fiat vis in hac dictione funda
tus. ¶ Ad quintū dicimus. q̄ aque multe nō pos Ad quintū.
sunt extinguere caritatē quātū in se est. sed in sub
iecto debili bene possūt. ¶ Ad aliud dicimus: q̄ Ad sextum
caritas minima quātū in se est pōt resi. q. ten. mor
tis: sed hoc nō pōt in debili subiecto. ¶ Sed cō- Cōtra hoc arg.
tra hoc obijcitur. facilius est defendere castrū q̄s
expugnare: sed minima caritas potest expugna-
re castrū possessū a diabolo. scilicz humanū ani-
mum plenū vicijs q̄m minima caritas fugat oīa
vicia in aduentu suo ergo minima caritas potest
defendere humanū animū cōtra oīa vicia. et ita
minima caritas pōt resistere. q. ten. q̄m si pōt ma
ius: pōt et minus. ¶ Item facilius est p̄euenire scōo ad idē
mortū q̄s expellere: sed caritas minima expellit
quātūlibet pctm̄. ergo pōt p̄euenire ergo pōt re
sistere quan. ten. q̄m tale p̄euenire est resistere.
¶ Ad hoc. d. q̄ hec argumētatio nō valet. Cari Solutio.
tas pōt facere maius: ergo pōt facere minus. In
stantia. Amor rei meruerūt penā eternam. ḡ me-
ruerunt amissionē terre ꝓmissionis. vltimū ē fal- Exemplum
sum. Dixit em̄ abrahe in gen. Nōdū sunt cōpleta
pctā amorreorū z tamē tūc meruerant penā eter
nam: z ita meruerāt maius z nō minus Similiter
caritas minima facit maius. i. fugat oīa vicia. nō
tamē facit minus: q̄m nō pōt resi. q. ten. cuius ra-
tio est q: cū cari. fugat vicia naturales potentie
iuuant ipsam viriliter. q̄m homo tunc est in bono
ꝓposito z firmo dimittendi pctm̄: vnde nō est mi
rum si expurgat castrū. tamē huiusmodi castrū
nō pōt defendere minima caritas. q̄m naturales
potentie nō iuuant ipsam immo cōsentiūt inimi-
cis. z ita quodāmodo perdūt castrū. ¶ Sed hec Cōtra hāc
solutio nulla videtur esse. q̄m nō q̄rimus quid fiat solutionē ar
sed quid pōt fieri vnde videtur q̄ hec argumenta
tio sit necessaria. caritas minima pōt facere ma-
ius: ergo potest facere minus oibus alijs paribꝰ
et certum est q̄ cū fugat vicia cū auxilio natura-

lium potentiarū iste naturales potentie debiliores sunt ꝙ̄ si caritas est in aīa: ergo si pōt cū debilioribus naturalibus expellere oīa vicia potest cū fortioribus resistere oībus vicijs. ¶ Propter hoc aliter soluēdū dicimus ꝙ hec argumentatio nō valet. caritas minima expellit oīa vicia: ergo potest resistere ꝙ̄ te. tenta. ⁊ hec est ratio qm̄ cuj caritas expellit vicia non homo ipse pugnat. sed deus: qui vtitur caritate tanꝙ̄ instrumēto. sed qm̄ caritas resistit homo ipse pugnat auxilio caritatis. vnde nō sunt oīa paria qm̄ ex vna parte fortiꝰ est pugnans ꝙ̄ ex alia vincit: ergo caritas qⁱ homo habens caritatē huiusmodi partim carnalis est partim et ex ammixtiōe carnalitatis vincitur. sancti vero qui sunt in patria ex toto sūt spūales. homo aūt qui est in mortali pctō ex toto carnalis est sicut dr̄ in ysa. Egiptus hō ⁊ nō deus. i. homo peccator est aīalis et nō spūalis. nec deus participatiue ⁊ equi eius id est sensus caro et nō spūs. id est carnales nō spūales. Dicuntur autē sensus equi. qm̄ operatio pctōris fertur et regitur scōm sensus. ¶ Sed ad hoc obijcit aliqua caritas non pōt resistere. q. tenta. ergo aliqua tētatio est maior ꝙ̄ illa caritas. demōstrentur illa tentatio ⁊ illa caritas hec caritas nō pōt resistere huic tentationi ergo duplo minor caritas nō pōt re. duplo minori ten. ⁊ iterū duplo minor nō pōt resist. duplo minori ⁊ sic in infinitū et ita aliqua caritas ē que nō pōt resi. pūctioni actus qō falsū est. quoniam etiā liberū arbitriū posset resi. ergo multo fortius caritas in hoc subiecto. ita enim intelligimus semp. certū est eū ꝙ liberū arbitriū in prio statu ade poterat resistere. qm̄ adā habuit tūc vñ staret. i. resisteret. sed nō habuit vnde ꝑficeret. i. mereret. sed certū est ꝙ liberū arbitriū nō ē corruptū in infinitū: ergo adhuc per se pōt resistere alicui tentationi. ¶ Quod concedimus. vñ dicimus ꝙ minima caritas etiā in debili subiecto potest resistere magne tentatiōi. ⁊ ad illā argumentationē soluendū est per interemptionē huius et ⁊ sic in infinitū. quoniā circa minimā caritatē q̄ ē caritas paruuli est reperire aliquā caritatē: qua non est alia duplo minor. ⁊ hoc est qm̄ in linea intensionis nō est in infinitū descēdere subduplando secūdū intensionē ꝓpietatis. sed in ascēsu cōtingit in infinitū duplare. ⁊ hoc est qm̄ magis attenditur ſm accessum ad verā nois impositionē. vt dicitur in fine sex principiorū nō secundū recessum ab infimo ⁊ hoc ptz de facili in linea intensionis. sumatur linea intensionis albedinis sūma albedo dicatur a minima. si alia est dr̄. e. illa q̄ est recte est in medio inter a. ⁊ e. dr̄ c. cōtingat ꝙ c. magis duplo accedat ad a. ꝙ̄ e. ⁊ scōz accessū ad tertiū est intentio: ḡ c est duplo intensior ꝙ̄ e ergo c est dupla ad e. ergo c non est dupla ad d. sit d. recte inter c et e in medio. qm̄ si esset dupla ad d. cū sit dupla ad e d. ⁊ e. essent equaliter intense vt patet per propositionē euclidis. ¶ Itē. c nō duplo magis accedit ad a ꝙ̄ d. hoc patet: nō ergo est duplo intensior ꝙ̄ d. qm̄ secundū accessū ad a. attenditur intensior: patet ergo ꝙ d. in linea intensiōis nō habet subduplā ⁊ sic nō contingit in infinitum descendere subduplādo: sed cōtingit in infinitum ascendere subduplādo: qm̄ sūma albedo. s. a nulli inferiorū est ꝓportionabilis: qm̄ si est: sit igitur a dupla ad c. contingat ꝙ inter c. et a. sunt infinite medie. Sit ergo b. recte in medio b. duplo accedit ad a. ꝙ̄ c. ⁊ sic secūdū accessū ad a. est intensio ergo b. est dupla ad c. ⁊ a. dupla ad c. ergo a. ⁊ b. sunt equales. hoc aūt impossibile: ⁊ sic patet ꝙ a. nulli inferiorū est ꝓportionabilis ſm duplicitatē patet etiā ꝙ inter b. ⁊ a. est reperire f. duplā ad b. ⁊ inter f. ⁊ a. aliā duplam ad f. et sic in infinitū: et sic duplādo cōtingit ascēdere in infinitū. ¶ Sed iterū obijcitur Dictū est ꝙ caritas magis diligit deū ꝙ̄ cupiditas aurū ⁊ argentū. ergo fortior est motus minime caritatis ꝙ̄ motus maxime cupiditatis. sed cupiditas in suo subiecto tantū pōt habere motū ꝙ exponet suū subiectū morti pro auro ⁊ argento: ergo minima caritas similiter pro deo ⁊ ita minima caritas in suo subiecto pōt resistere q. ten. ¶ Ad hoc dicimus ꝙ cupiditas nō exponit suū subiectū morti: nisi vbi precipitata est sinderesis ⁊ ratio sopita penitus. vnde tunc nullum impedimētū inuenit in proprio subiecto: caritas autē minima multa impedimēta inuenit ī suo subiecto: ⁊ propter hoc nō tenet obiectio. et est simile: calor in mare fortior est ꝙ̄ in femina: ⁊ tamē calor femine ī minori tēpore facit subiectū suū aptū ad nuptias ꝙ̄ calor viri. ⁊ hoc est qⁱ subiectum femine mollius est ⁊ habilius ad maturitatē ꝙ̄ subiectum viri. ¶ Sed iterum obijcitur. Caritas minima manēs tanta in suo subiecto nō pōt resistere. q. ten. Esto ꝙ aliquis habeat minorē caritatē manentē tantā tanta. a tāta tentatione cui nō potest resistere. ⁊ deus permittat ipꝫ cadere. ꝙ etiā pōt permittere videtur: qm̄ cū aliquis tentatur tentatiōe quā pōt vincere permittit deus ipm̄ cadere. Inde sic: iste ex eis solis que habebat non potuit resistere tentationi qua tētatus fuit: ergo nullomodo pōt resistere. ergo nō est imputandū ei ꝙ cecidit. ¶ Similiter obijcitur de libero arbitrio. Sit enim aliquis in mortali pctō contingit ꝙ eius liberū arbitriū nō est debile in infinitum. vñ aliqui tētationi pōt resistere ⁊ cadit iste ex eis solis que habebat: nō potuit resistere huic tentationi. ergo nō est imputandū ei ꝙ cecidit: ⁊ sic fornicatio vel adulterium nō est imputandū ei: quod falsum est. ¶ Forte: dicit ꝙ imputandū est ei. qa ingessit se in talē necessitatē. Sed cōtra. Jeronimus dicit sup illud ysa. Nōne hoc est ieiunium qⁿ elegi. violentiā facit deo qui exigit ab eo qui soluere nō pōt cogit em̄ quodāmodo deū vt det ei. ergo si hoc nō cadit in humanā pietatē. ergo nec in diuinā. ergo deus nō imputat pctā et qui non pōt resistere. ¶ Solutio. Dicim⁹. ꝓpositio possibilis est. s. ꝙ iste habens minorē caritatē manētem tantā tentet tentatiōe cui nō potest resistere ex tanta caritate: ⁊ ꝙ deus permittat ipsū cadere: sed hec totalis ꝓpositio est impossibilis. cum hoc ꝙ iste vtatur bene armis collatis sibi. s. caritate et alijs virtutibus in principio tentationis. fidelis enim est deus qui nō permittit nos tētari supra id quod possum⁹: sed facit cum tētatiōe pro

Alit soluit.
Exponit dictū ysaie.
Quare sensus dicunt equi.
Ptra dicta af iterum.
Solutio.
Nota istud.
Alia ꝓbatio
Iterum af.
Iterum af.
Simlit af.
Solutio.
Solutio.
Cōtra hāc p hieroni.
Solutio.
Solutio.
Ad primū.

uentū: vt possumus sustinere prouentū. an. facit in tentatione. cū homo negligit nullomodo: sed facit quod in se est. impossibile est ꝙ dñs ꝓmittat cadere talē: immo augmētat ei virtutes: vt possit et resistere. vnde patet ꝙ hec argumētatio nō valet. iste ex eis solis que habebat nō potuit resi. tē. tante. ⁊c̄. ergo nō est ei imputandū qm̄ si fecisset quod in se erat data vel augmentata esset ei gratia qua posset resistere. Item. hec argumentatio nō valet iste ex eis solis q̄ ha. nō pōt re. tan. ten. ergo nō pōt resi. tante tenta. qm̄ hoc verbū pōt in prima tm̄ tenebaꝫ pro potentia sufficiēti per se ad talē actū. ⁊ cōiuncta illi actui. in conclusione tenet generaliter ꝙ potētia ad actū istū siue sufficienti siue nō sufficienti. vnde patet qⁿibi ē fallatia vniuocationis. sicut hic demonstrato illo q̄ est in mortali pctō. iste ex eis solis que habet non pōt mereri vitā eternā: ergo nō potest mereri vitam eternā. ¶ Eodēmodo prorsus respondendū est ad vltimo obiectū. scz ꝙ hec argumētatio non valet demōstrato illo qui est in mortali iste ex eis solis q̄ habet nō pōt resistere tentationi: ergo nō est imputandū ei si cadit. vel ergo nō pōt resistere tentationi. ¶ Itē. aliquis ex solā strennuitate naturalium pōt subire mortē pro xpō sicut miles pro xpō neget christū ⁊ tamē nō deserit pctm̄ mortale. sed minima caritas fortior est ꝙ̄ strennuitas naturaliū: ergo aliqs ex minori caritate manente tāta pōt subire mortē pro xpō. ¶ Itē. aliquis ex fide informi pōt subire mortē ꝓ xpō. ¶ Itē apostolus dicit. si habuero fidē ita vt mōtes trāsferā ⁊ si tradidero corpus meū ita vt ardeā si caritatē nō habuero nihil michi ꝓdest. ꝭ si ex fide informi pōt aliquis subire mortē pro christo: ergo multo fortius ex minima caritate manēte tanta. qm̄ fortior est ꝙ̄ fides informis. ¶ Idem videt ꝓ Augustinū qui dicit ꝙ si aliquis nō habens caritatē ex timore seruili subit mortē pro christo supplicium eternū patietur ⁊ ita videtur ꝙ aliquis ex timore seruili pōt subire mortē ꝓ christo. sed timor seruilis est ex fide informi: ergo aliquis ex fide informi pōt subire mor. pro christo ⁊ indevt patius. ¶ Itē aliquis philosophus solis virtutib⁹ politicis subit mortē pro christo sicut legitur de socrate qui hausit venenū. quia noluit negare vnū deū quez colebat. sed fortior est minima caritas quantalibet virtute politica: ergo ex minima caritate manente minima pōt aliquis subire mortē pro xpō. ¶ Itē. hereticus ex falsa fide pōt subire mortē ⁊ fortior est veritas ꝙ̄ falsitas: ergo aliquis ex minima caritate. ⁊c̄. cū habeat verā fidē. ¶ Solutio. ad primū. d. ꝙ hec ē vera aliquis ex sola strēnuitate. ⁊c̄. nec sequitur ergo ex minima caritate ⁊c̄. ⁊ hoc est qⁿ strēnuitas naturalium substantialis est. vnde plus pōt in suo subiecto. sed minima caritas est accidens vnde nō tm̄ pōt. ¶ Sed hec solutio nō videtur esse vera duplici rōne. Prima est qm̄ minima caritas plus assimilat subiectū suum fortissimo ⁊ potentissimo scz deo ꝙ̄ strenuitas naturaliū: ergo plus pōt in suo subiecto. ¶ Itez in. i. ad thitū dr̄ pietas habet promissum vite que nunc est ⁊ future. ibi dicit glo. ꝙ si aliquis sequit pietatē: ⁊ si lubricū carnis patitur sine dubio vacillabit. ꝭ tñ nō peribit: ergo si aliqs faciēs lubricum carnis faciat largas elemosinas. nō peribit in illo caritas ⁊ gra: ꝭ maior est pietas imponendo vitā ꝓ proximo ⁊ maior im ponēdo pro christo ergo si aliqs habens mortale pctm̄ velit firmiter subire mort pro xpō dabit eigram. ¶ Dō cōcedimus. Vñ melius videt dicendū ꝙ impossibile est ꝙ aliquis ex sola strēnuitate naturalū subeat mortē pro christo. sed ex sola strenuitate naturalū pōt incipere pugnā ⁊ ex gra perficere. ¶ Ad scōm dicimus ꝙ impossibile est ex sola fide informi subire mortē pro christo. nec apls hoc asserit: sed sub conditione dicit. Si tradidero corp⁹ meū sine caritate ita vt ardeā nihil mihi prodest. Hec cōditiōalis est vera. nec ex hoc sequitur ꝙ primū sit verū: vel etiā possit esse verū. ¶ Similiter dicimus ad tertiū. ¶ Ad quartū pōt rēsponderi sicut ad primū. qm̄ pōt dici ꝙ impossibile est ꝙ philosophus ex solis politicis virtutib⁹. ⁊c̄. imo si incipit hmōi pugnā infunditur ei gratia. ⁊ sic forte fuit in multis philosophis qui credebāt vnū deū ⁊ eis infusa est fides de trinitate. vl potest dici ꝙ poterat subire mortē pro christo ex politicis perfectissimis. ¶ Hec sequit: ergo ex minima caritate ⁊c̄. qm̄ plus possūt potētie perfectissime ꝙ̄ minima caritas. ⁊ similiter ad vltimū dicēdū. Ibidem etiā ītigit vehementer excecatio intellectus que nō permittit hereticū recte credere vel videre. Hec est igitur differentia inter primā opinionem ⁊ secundā. qⁿ prima dicit ꝙ ex minima caritate manēte minima pōt aliquis resistere ꝙ̄ telibet tentatiōi: sed nō de facili. Scōa dicit ꝙ nullo modo. Sed prima magis placet nobis. qm̄ dr̄ in cantico deuī. Dei perfecta sunt opera: ergo quecūq; deus armat pfecte armat. Virtutes aūt nō dātur tantū ad informandū aīam ꝙ̄ tulecūq; sint: ꝭ etiā ad armandū ꝓtra oēs tētatiōes: ergo ꝙ̄ tulecūq; sint sufficiunt ad resistendū ꝙ̄ te. tentationi.

¶ Qua resurrectione aliquis resurgit a peccato per caritatem. Capi. liij.

Dicto de vno effectu caritatis. sequit de alio. s. resurrectiōe qua aliquis resurgit a pctō per caritatē. ¶ Et queritur vtrū si aliquis cadit a caritate ꝙ mortale necessariū sit ex virtute caritatis prehabite ꝙ resurget si peniteat in equali vel maiori caritate. Sup hoc duplex est opinio. Prima dicit ꝙ necessariū est in maiori vel equali resurgere. Scōa dicit ꝙ pōt in minori/maiori/⁊ equali. ¶ Cōtra primam sic obijcitur. In amos dicit. Non adijciet vt resurgat virgo israel. ibi dicit glo. Hō negat qn resurgat: sed dicit ꝙ non resurget virgo. qm̄ qui obserrat a veritate. ⁊ si aliqn pij pastoris humerꝰ reportet. nō tñ cū illa glia cū qua erat anteꝙ̄ oberrasset. Ex hoc sequitur ꝙ nō pōt resurgere in tanta caritate in qua erat prius. ¶ Item. ibidem dr̄ Urbs de qua egrediebant mille relinquūtur i ea c. ⁊c̄. glo. Unitas est sacramētū vnius dei in qua est prima btūdo in denario scōa in centenario. tertia in millenario. Sūma quā si aliquis amittit vix reuertitur ad centū. ⁊ si illū amittit vix reuer-

Hec argumētatio nō valet.
Falsa eq̄uocationis.
Adultimū.
Iterum af.
Adidem.
Itē ad idē.
Adidē per augustinū.
Adidem.
Exemplum de socrate.
Adidem af
Solutio.
Ad primū.
Hec solutō non valet.
Primarō.
Scōarō. Glosa.
Prima q̄o.
Duplex opinio.
Ptra primā ⁊ glosaz.
Secundo.

Tertio. titur ad decē: ergo videtur q̄ nō pōt resurgere in maiori ex quo vir reuertit ad minorē. ¶ Item in esdra legitur q̄ templū salo. destructum a babil. post captiuitatē cū maiori labore reedificatū fuit ⁊ in minori glia. ḡ tēplū cordis nr̄i destructum a diabolo cū maiori labore reparab̄: et in minori gloria. ⁊ ita in minori caritate. Hec tres obiectiones sūt cōtra vtrāq̄ opinionē. ppria aūt ytra primam sic. Ponat q̄ aliq̄s habens imperfectā caritatē cadit per vnicū pūctū mortale. alius habēs p̄fectā caritatē cadit per mille mortalia. constat q̄ primus minus est indignus caritate q̄m secundus Sed primo potest infūdi caritas imp̄fecta: ergo scō. ⁊ ita q̄ cecidit a p̄fecta pōt resur. in imperf.

Ad idem. ¶ Itē. de sola mia datur vtriq̄ gratia: ergo nō e necessariū q̄ maior detur vni q̄m alij. ¶ Solutio.

Solutio. Primū potest solui per distinctionē glie. quoniā est gloria caritatis ⁊ gloria status. ¶ Cū ergo dicit

Ad primū. Qui oberrat a veritate rē. nō intelligitur de gloria caritatis: sed de gloria status: q̄ nō reddit ad illum statū in quo prius erat. q̄m gloriosior ē status bonorū qui nō peccauerūt q̄m bonorū qui peccauerūt. ¶ Ad scām dicimus q̄ in vnitate est prima beatitudo. i. baptismalis innocētia. In denario est beatitudo eor̄ qui incipiūt exercerī in operibus decalogi. Tertia est in centenario q̄ est profitientium in virtutibus. Quarta in millenario q̄ est perfector̄. q̄ dicitur q̄ si aliquis amittit mille vir reuertitur ad centū. verū est q̄ vir reuertitur: nec sequit. q̄m resurgat in equali caritate vel maiori. Sed remissior et tepidior est ad bona opera q̄m prius esset. quod significatū fuit in instītis q̄

Ad scām. Nō de istis. bus ligatus erat lazar⁹ q̄m fuit resuscitat⁹. ¶ Ad

Ad tertiū. tertiū patet solutio per predicta. Templū em̄ reparab̄ cū maiori labore q̄tū ad opera. ⁊ cū minori gloria q̄tū ad statū. ¶ Ad aliud dicim⁹ q̄ hec

Ad quartū argumētatio nō valet. Iste est minus indign⁹ caritate q̄m ille. ⁊ isti pōt infūdi caritas imperfecta: ergo et illi. q̄m nō in infusione gratie tantū attenditur indignitas: sed etiā caritas prehabita. ⁊ licet de sola mia det deus vtriq̄ gr̄am. tamen de iustitia dat tantā vel maiorē. q̄m iustū est vt opa bona q̄ facta fuerūt in caritate remunerentur cū resurgit. vñ deberent remunerari tm̄ q̄tū prius remunerarent. ideo necessariū est resurgere in maiorī vel equali caritate. ¶ Item in exo. 32 q̄ si aliquis p̄cusserit alīū debet expēsas in medicos donec percussus eat sup baculū. ⁊ cōstat q̄ ille q̄ vadit super baculū: est debilior q̄m prius esset ⁊ significat illū qui resurgit. ergo qui resurgit debilior ē q̄m prius. ⁊ sic resur. in minori caritate q̄m prius haberet. ¶ Ad hoc ptz solutio p predicta. debilior em̄ est nō quo ad quātitatē caritat⁹: sed quo ad lesionem naturaliū q̄tū ad exercitū bonor̄ op⁹.

Er instātia dei resurgit pctōr ad tā tam vel maiorem gr̄am

Iterū aī ad principale.

Solutio.

ytra hoc aī ¶ Sed obijcitur. isti qui resurgit aut de sola misericordia infunditur ei tacta gratia quanta ei infunditur aut nō de sola mia. si primo modo: ergo potest infundi minor: ⁊ sic pōt resurgere in minori caritate. si nō de sola mia. ergo videtur q̄ caritas prehabita: faciat ad hoc q̄ tanta infunditur.

In ezechi. ¶ Contra in ezechiele 32. Si auerterit se iust⁹ a iusticia ⁊ fecerit iniquitatē oēs iusticie eius nō recordabūtur. ergo de⁹ p illis nec maiorē nec minorem gr̄am infūdit. ¶ Itē. iste est indign⁹ oī bono et pane quo vescitur anteq̄ infundat eis gr̄a. ergo nihil est ex pte ei⁹ ppter q̄d aut maior aut minor gratia infundatur: ⁊ ita de sola mia tanta infunditur: et inde vt prius. ¶ Itē si aliquid est ex parte hois nō nisi preparatio: q̄ em̄ homo facit q̄d in se est: deus facit quod in se est. ergo q̄ homo preparat se deus infundit ei gratiā. ergo q̄ magis preparat se maiorē dat ei gratiā. Sed qui cecidit ab imperfecta caritate magis preparat se: q̄m ille qui cecidit a perfecta. ponatur ergo illi datur maior gratia: sed illi datur imperfecta cari. hoc est possibile. ergo ⁊ illi qui cecidit a perfecta datur imperfecta: ⁊ ita resurgit in minori. ¶ Ad primū dicimus q̄ ei qui cecidit et resurgit de sola mia datur caritas sed q̄ maior vel eq̄lis de iusticia est. Alij debent q̄ ipsa caritas et ipsa quantitas cari. de sola mia est: sed q̄ non datur minor hoc est de iusticia. ⁊ ponūt simile de illo quē deus punit in inferno circa merita. q̄ iste punitur tanta pena hoc est de iustitia. sed q̄ nō punitur maiori hoc est de mia. se vterq̄ vident dicere falsū. q̄m anteq̄ gr̄a infunditur ei indign⁹ est omni bono: ergo de iusticia nichil datur ei nec caritas nec q̄titas caritatis ¶ Propter hoc dicimus q̄ quicquid datur ei de sola mia datur. Sed ex hoc nō sequitur: ergo deus pōt et dare minorē gr̄am vel caritatē. sicut nō sequitur de sola mia. Deus dat gr̄am: ergo nō pōt dare q̄m sicut nō pōt non punire malos. quoniā nō pōt negare seipm̄ qui est sūma iusticia. ita nō potest nō misereri vbi est miserendū. q̄m negaret seipsum qui est sūma mia. Sicut etiā non pōt nō dare maiorē caritatē vbi danda est maior. q̄m negaret seipz qui est sūma liberalitas. Unde ei q̄ preparat se ⁊ qui seruierat prius ei necessario dat maiorē gr̄am: q̄ prius seruierat q̄m si non seruisset prius. vnde necessario dat ei tantā vel maiorem prius habita. Sicut benignus dñs seruū suū p- ditorē recipit: q̄ videt illū penitere. ⁊ q̄m seruiuit ei fideliter. Habet ergo de⁹ respectū ad preparationē ⁊ ad merita precedentia et propter illa duo tantā vel maiorē caritatē infūdit. ¶ Ad illud q̄d obicitur q̄ oēs iusticie nō recordabūtur intelligitur q̄diu nō penitebit. ¶ Per hoc patet solutio ad scām obiectū. ¶ Ad aliud obiectū dicimus q̄ hec argumētatio nō valet. q̄ ille se preparat de⁹ dat ei gr̄am: ergo q̄ magis se preparat maiorem dat ei gr̄am. Debet em̄ addi: et oia alia sūt paria ⁊ hoc falsū. q̄m ille qui cecidit a perfecta caritate magis seruiuit deo q̄m ille qui cecidit ab imp̄fecta caritate. ¶ Aliorū opinio est q̄ aliq̄s pōt resurgere in minori caritate. ¶ Sed cōtra hanc obijcitur multipliciter. q̄m auctoritas q̄ penitētia restituit oia ablata: ḡ ⁊ caritatē ⁊ q̄titatē caritat⁹: ergo resurgit in tanta caritate q̄tam prius habebat. vel in maiori. ¶ Itē i ezechie. Quacūq̄ hora ingemuerit peccator oīm iniquitatū ei⁹ nō recordabor: ergo isti qui cecidit a perfecta caritate dat caritas cū penitet ac si nulle fuissent iniq̄tates ei⁹. Sed si nulle fuisseut haberet perfectaz caritatē: ergo dat ei p̄fecta caritas. ⁊ ita resurgit

Secundo.

Tertio.

Ad primū.

Aliter ōr.

Ytra vtrūq̄ arguitur.

Solutio ꝓz doctorem.

Nota solutionem.

Exemplum

Ad dictum prophete.

Per hoc ad secundum.

Nota.

Alia opio.

Ytra hāc aī

Secundo.

Tertio in equali vel maiori. ¶ Itē Apls 2ō. Diligētib⁹ deū oīa cooperant in bonū. Et dicit Ambro. q̄ casus in mortale operat ad bonū. Sed si resurgit in minori cas⁹ nō operat ad bonū: immo ad malum.

Quarto. ¶ Item. si in equali casus nō operat ei ad bonū: ergo necessariū est vt resurgat in maiori. Hec obiectio cōis est cōtra vtrāq̄ opinionē. ¶ Itē. dñs dicit p Joelē. Reddā vobis oēs annos q̄s comedit locusta ⁊ bruc⁹. rubigo et eruca. i. reddet dñs

Quinto. caritatē q̄ amissa est p pctm̄: ergo si amissa est p̄fecta caritas reddet p̄fectā caritatē. ¶ Idē pbat

Sexto. rōnib⁹. deus est pnior ad miserendū q̄m ad condēnandū vel puniendū. Sed cū aliq̄s cadit p mortale dimissa pctā redeūt ⁊ iudicat dignus maiori pena p pctis dimissis q̄m esset prius: ḡ cū aliquis resurgit 2z esse dign⁹ maiori pmio q̄m prius esset añ q̄m caderet: ḡ q̄n aliq̄s resurgit i maiori caritate q̄m prius habuit. Et hec obiectio ē cōtra vtrāq̄ opinionē.

Septimo. ¶ Itē. esto q̄ resurgat i minori caritate q̄m prius habuit. Dicunt scti q̄ opa facta ex caritate q̄ amissa fuerūt reuiuiscūt: ḡ si decedat ille in minori caritate remunerabit p illis bonis q̄ reuiuiscerūt. aut remunerabit q̄tū meruit illis opibus aut magis aut min⁹. Si minus ḡ deus remunerat citra condignū. s. q̄tū meruit. Sed nō remunerat pro illis nisi pm caritatē a qua exierūt: ḡ cū exierint a p̄fecta caritate. si ita: remunerabunt pm p̄fectā caritatē. Sed decedēs in caritate nō remunerat nisi scām caritatē i qua decedit: ḡ ille decidit in p̄fecta caritate: nō i minori quā prius habuit

Octauo. ¶ Itē. in quo reuiuiscūt opa facta ex habita caritate nisi remunerent 2z q̄titatē caritatis a qua exierint. ¶ Solutio. Ad primū dicim⁹ q̄ penitētia restituit oia ablata si sit satisfactoria plenarie.

Solutio ad pumum q̄m si nō facit totū q̄d in se est deus reddit ei tātā caritatē q̄tā habuit vel maiorē. sed si nō penitet p̄fecte nō est necessariū q̄ tāta det ei caritas q̄tā habuit prius.

Ad scām. ¶ Ad scām respōdemus eodē mō: q̄m si p̄fecte ingemuerit pctōr reddet ei tāta caritas q̄tā prius habuit. Si i perfecte pōt esse q̄ reddat minor. Eodē mō respōdemus ad quartū. q̄m si plene penitet reddit deus ānos q̄s comedit locusta. rē. Si semiplene penitet semiplene reddit.

Ad tertium ¶ Ad tertiū dicim⁹ q̄ casus q̄tū ad hoc coopat i bonū q̄ humilior ⁊ cautior resurgit q̄ resurgit nō q̄ det ei maior caritas vel maior hūilitas: sed q̄m habet maiorē vsū humilitatis: q̄m ex ptus est periculā q̄ humiliāt ḡ nō erat exptus prius ¶ Ad primā rōnē dicim⁹ q̄ pctā nō redeūt nisi q̄tū ad quā dā ingratitudinē q̄m sine dubio magis peccat qui cadit q̄m si nichil fuisset dimissuz ei. 3z nō est necessarium q̄ sit dignus maiori pena: q̄m nūq̄ fuerit. iō pōt esse q̄ sit dignus minori pena. Similiter illi qui resurgit dat maior caritas q̄m si nūq̄ habuisset caritatē. Sed nō est necessariū q̄ maior vel tanta det. ¶ Ad scām rōnē dicim⁹ q̄ hūs pōt esse q̄ aliquis resurgat in minori caritate: ⁊ tm̄ opera facta ex maiori caritate p̄habita reuiuiscūt ⁊ si decedit hō illa opera remunerant scām q̄titatē caritat⁹ a qua exierunt. sicut in illo qui nō cadit et eius caritas p̄tinue auget remunerant opera facta ex minori caritate scām maiorē caritatē i qua decedit.

Ad aliud.

Ad aliud.

¶ Si obijcit q̄ deus non remunerat pro opibus meritorijs minus q̄m hō meruerit illis operib⁹ meritorijs. ¶ Dicim⁹ q̄ hoc intelligit de operibus nō mortificatis. ¶ Ad illd̄ quod queritur in quo reuiuiscūt rē. dicim⁹ q̄ quātū ad tria reuiuiscunt

Cōtra hoc arguitur.

Ad aliud.

Primū est q̄ maior caritas dat resurgenti q̄m dat retur si nō precessissent bona opa. Secūdū est q̄ citius augetur caritas. Tertiū est q̄ firmius meretur. verū est em̄ q̄ si ex eadē caritate nō crēscēte fiant multa bona opera nō maius premiū meretur oibus illis simul sūptis q̄m vno solo eor̄: sed meretur oibus illis firmius q̄m vno solo sicut contingit in duobus militibus qui in alio bello merētur equalia: tū firmius meret vn⁹ et cū maiori labore q̄m alius. q̄uisaūt non mereatur maius premium omnibus illis operibus q̄ vno illorū per se nō est tamē dimittendū q̄n multiplicentur. hmōi opera em̄ valent ad octo. Primū est q̄ per ipsa vi tatur negligentia vel omissio. secūdū est radicatio caritatis. tertiū est augmētū caritatis: q̄m caritas augetur occasiōaliter per hec opa. quartū est dimissio vel remissio pene temporalis. quintū est debilitatio fomitis. sextū est repulsio diaboli: q̄m diabolus vulneratur ⁊ tabescit cum videt aliquem bene operari. septimum est iocunditas mētis: quia in custodiendis illis retributio multa. Octauū est q̄ firmius meremur multis operibus bonis q̄m vno solo.

Mortificata reuiuiscunt

Bona opa valent ad octo.

De quantitate caritatis ⁊ quantitate motus eius. Capitulum quintum.

Post hoc dicendū de quātitate caritat⁹ ⁊ q̄titate motus ei⁹. q̄m scām maiorē et minorē caritatē est maior et minor effectus caritatis. ¶ Notandū q̄ pprietas dicitur maior alia q̄nq̄ modis. Primo pm maiorē tatem subiecti vt albedo equi est maior q̄m albedo margarite. Secō scām maioritatē durationis vt vnus motus 3r maior alio: q̄ per maius tpus durat. Tertio scām intensionē vt vna albedo intensior est alia. Quarto. scām efficaciā merēdi. sicut in eodē hoie oēs virtutes sūt equales q̄tū ad efficatiā merēdi: sed non forte q̄tum ad intensionē. ideo vna est intensior alia. sicut multi dicūt. Quinto scām dignitatē. sicut caritas 3r maior alijs. i. dignior. Primo cōstat q̄ nulla caritas est maior alia. sed tertio ⁊ quarto ⁊ quinto cōstat q̄ vna caritas est maior alia. ¶ Sed scō modo dubiū est vtrū aliq̄s motus caritatis sit maior alio scōz durationē: ⁊ dicunt fere oēs q̄ sic. Ponūt em̄ motus caritatis esse cōpositos secūdū successionē vnde vnus motus maior est alio. q̄m per maius temp⁹ durat. ¶ Sed pbatur q̄ hoc est falsū. q̄m cū cogito deo hmōi cogitare totū simul ē: ergo ille motus est instantaneus. nō ergo successiuus. Eadez ratione. nullus motus caritatis est successiuus: ḡ nullus maior alio scām cōpositionē successiuam.

Una caritas 3r maior alia q̄nq̄ modis.

Prima q̄o.

Aī primo.

¶ Itē. cū cogito deo nec successio est in cogitatione nec in cogitato. q̄m nō cogito prius de vna pte dei q̄m de alia. q̄m de⁹ nō hz pes: ḡ iste motus nō est successiu⁹. ⁊ inde vt prius. ¶ Itē. iste cogitat in a. de deo: ḡ necessariū ē hūc motū fuisse. futurū in a. ⁊ possibile ē q̄ iste cōtinue post a nō co-

Secundo.

Tertio.

gitet de deo. Ponatur necessariū est hūc motum fuisse futurū in aeternō erit post a. ergo ille motus est instātaneus. nō ergo successiuꝰ. z inde vt prius.

Quarto. ¶ Itē. si dr successiuus q; per tps durat. eadē ratione aīa est successiua. qm̄ per tps durat. z hoc falsum. ¶ Propter hoc dicimus q; nullus motꝰ anime intelligibilis prout est intelligibilis est cōpositꝰ cōpositione successiua: imo quilibet est instantaneus. Sed motus aīe sensibilis pōt esse cōpositus. vñ motus caritatis est instātaneus. Durat tñ per tēpus vnus z idē numero. ¶ Sed hoc videtur esse cōtra Aristotelē qui dicit q; motꝰ vn̄ z idē numero est qui est in eodē subiecto. z ad eodem in idē z in eodē tēpore. Sed motus caritatꝫ in diuersis tēporibꝰ totus est: ergo nō est idē numero. ¶ Sed dicimꝰ q; Aristo. intelligit illud de motibus successiuis: sic ergo nec primo nec scō modo est vna caritas maior alia. sed scm̄ intēsionem est vna maior alia. ¶ Sed sup hoc duplex ē opinio. Quidā dixerūt q; caritas pōt intendi: sed quādo est intēsa nō manet ea dē nūero q; prius erat. Alij dixerūt q; manet eadē nūero. ¶ Cōtra primam opinionē sic obijcitur. Crescat caritas huiꝰ ſm intentionē z demōstret sub illa intensiōe. hec caritas tāta est z nō est nūero eadē cū priori. aut est eadē spē aut nō. si ē. Inde sic. Hec caritas tanta intensa est. z prior caritas est eiusdē nec cū illa: g̃ prior caritas potuit remanere z recipere tātā intensionē. ¶ Itē. vna albedo non expellit aliam: ergo ſiliter caritas vna nō expellit aliā. ergo caritas intensa nō expellit priorē ab illo: ergo prior caritas manet. z si est alia nūero a scōa: ergo due qualitates eiusdē speciei sūt in eodē subiecto. qō est impossibile. Restat ergo q; est eadē nūero. Si dicit q; nec eadē nūero nec eadē spē accidit mentitū esse aplm̄ dicentē. caritas nūq; excidet. Sicut em̄ fides excidet. qm̄ loco eius succedet cognitio q̄ est alia species. similiter caritas excidet. qm̄ loco eius succedet alia species. ¶ Itē. tantū idē diligitur priori caritate z vltima. s. deus. z propter idem z eodē fine z ab eodē: ergo scōa caritas non est alia spē q; prior. ¶ Propter hoc dicimꝰ q; alia opinio est falsa et q; caritas manēs vna z eadē numero potest intendi. sed querit scōz quid attenditur eius intensio vel q̄titas. dicit cōmuniter q; secundū maximū motū caritatis. Unde si maximꝰ motus huiꝰ caritatis est maior motu illius caritatis. hec caritas est maior illa. ¶ Sed si hoc pari ratione q̄titas aliarū virtutū attendit secundū maximos motus eaꝝ: ergo q̄titas pietatis attenditur secundū maximū motū pietatis. Sed in eodem hoīe maximus motus caritatis maior est q̄ maximus motus pietatis. qm̄ primꝰ est in deū. secūdus in primū: ergo in eodē hoīe maior est caritas q̄ pietas. qō falsū est. qm̄ cōis opinio est q; in eodē oēs virtutes sunt pares. z ad hoc est cōis solutio q; nō solū q̄titas caritatis attendit scm̄ maximū motū caritatis z nō ſm ppr̄ios motꝰ. et hoc ē: q; caritas est forma aliaꝝ virtutū: z nō ecōuerso. Caritas em̄ est causa motus: g̃ caritas maioꝝ maiorꝝ motus: ergo magis attendit intensio motus ſm intensionē caritatis q̄ ecōuerso. Si dicit q; ideo ꝺr intēsio caritatis attendi scōꝝ motū: qm̄ intēsio caritatis nō est alia q̄ intēsio motus. Ex hoc accidit q; caritas ex se nō est intensa. z ita sequit q; nullus melior est alio cū oēs boni habeant ⁊tutes equales. ¶ Itē. maximus motus caritatis magis est intensus q̄ caritas qm̄ nō solꝫ elicitur ex caritate: sed ex cōsideratione multiplitiū bonoꝝ. z tēporaliū/z spūaliū: que dīs cōfert. Nō sequit ergo q; si maximꝰ motus huiꝰ caritatꝫ sit tā intensus q; caritas illa sit tā intēsa. z ita nō ſm motū caritatis attenditur intensio caritatis. ¶ Itē. Isa. Oēs iusticie nre quasi pānꝰ mēstrue te: ergo iusticia nra nō est pura: ergo hꝫ admixtū de iniusticia: ergo sicut albius est quid nigro impermixtius. ita iustius est q; iniusto impmixtius ergo sicut in alijs qualitatibus attenditur intēsio scm̄ maiorē z minorē permixtionē cōtrarij: ita i caritate. nō ergo scm̄ motū. ¶ Solutio. intēsio caritatꝫ attendit scm̄ motū suum nō tanq̄ scm̄ causam: sꝫ tāq̄ scōz effectū. z signū. Dicimꝰ em̄ q; caritas habet suā ppriā intentionē q̄ est causa in intensiōis motꝰ sed intensio motꝰ facit magis cognosci intensionē habitus q̄ ecōuerso: qm̄ potentie z habitus qui sūt in aīa cognoscūtur p actus: qm̄ melius videmus z cognoscimꝰ actꝰ q̄ habitus. vñ nō valet hec argumētatio. intēsio caritatis ē causa intēsiōis motꝰ. ergo intēsio caritatis nō attendit scm̄ intensionē motꝰ: causaꝝ em̄ cōtingit cognosci p effectū. Ad ſm sit sillogism̄ q; cē. ¶ Ad scōz dicimꝰ q; cuius maximꝰ motus caritatꝫ aliqñ sit magis intensus q̄ ipa caritas: tñ q; iste motꝰ ē a caritate principaliter bene attendit intētio caritatis scm̄ illū: qm̄ si magnꝰ est ille motus magna est caritas: licet nō sequat q; si tā intensus ē motus q; tā intensa sit caritas. ¶ Ad vltimū ꝓz solutio. qm̄ hec argumētatio nō valet intēsio caritatis attendit scōz maiorē z minorē pmixtionē cōtrarij. ergo nō ſm motū cōtingit em̄ idē cognosci z scm̄ causam suā z scm̄ effectū suū. ¶ Concedimꝰ ergo q; ⁊tutes nostre impure sūt z habēt aliquid admixtū de cōtrario nō materialiter: sicut albedo q̄ in cōpositione sua habet aliquid de nigredine: sed potētialiter: qm̄ caritas dei ē pura qm̄ nec actu nec potestate habet cōtrariū: sꝫ nra caritas q̄uis actu nichil habet de cōtrario: tñ da est multū impfecta est ptāte hꝫ aliquid de contrario. ¶ Sꝫ pōt q̄ri q̄d sit intēsio caritatꝫ. et pōt dici q; accessus ad veri noīs ipositionē sicut ī aliꝭ qualitatibꝰ. vel expressius pōt dici intēsio caritatis ptās quedā: qua pōt caritas resistere tētationibus. z est quedā relatio. z que pōt magis. magꝫ est intensa. Sicut dicit Boetius q; dīuium est potestas cohercendi subditos. ¶ Sed obijcit. Ponatur q; hec caritas cōtinue intēdat magis z magis. Inde sic. Hec anima continue accidit ad sūmam caritatē: ergo cōtinue ab eiꝰ cōtrario recedit. s. a summo odio dei. z continue accedit ad sūmam caritatē. Nouet ab vno contrariorū in reliquū: ergo mouet. sicut sī aliquis ꝓtinue recedit a loco illo z accedit ad illū mouet de loco illo ad illum. ¶ Itē. hec aīa cōtinue accedit ad sūmā caritatē: ergo mouet ad illā. z ita mouet. Et ē simile

Secundo.

Tertio.

Solutio. Magnitudo charitatis attendit ſm motum suum.

Ad primū.

Ad scm̄.

Ad aliud.

Nota diligenter.

Alia q̄stio incidens. Quid intensio caritatꝫ.

Boetius. ꝓ tra ista af.

Secundo.

le iste accedit cōtinue ad illū locū: ergo mouetur ad illū. Si cōceditur q; hec aīa mouet. Cōtra. Qualiscūq; est hec aīa modo erat prius: z est futura. qm̄ habebat z habebit eandē caritatē nūero quā modo habet: ergo nō mouet scōz caritatē ergo nō mouetur motu alteratiuo nec alio motu. Hoc cōstat: g̃ simpliciter nō mouet. ¶ Itē. nichil variatur ibi nisi intensio: sed intensio est relatio. z scōm relatiōes nō est motus. vt dicit Aristote. Quod de facili pz qm̄ modo sū dexter ad aliū modo sinister nulla mutatione facta in me: ergo hec aīa non mouetur a minori caritate ad maiorem. ¶ Itē. ipsa est in altero extremoꝝ. s. in caritate z nichil mouetur ad illud qō habet. nec ipsa mouet ad oppositū: ergo simpliciter nō mouet. ¶ Item videtur q; nec etiā relatio varietur ibi. Qualitates em̄ sunt cause hmōi relationū q̄ sunt intensiones. Sed nulla qualitas mutatur ibi: ergo nulla relatio noua ibi aduenit. z sic nec secūdū relationes nec scm̄ qualitates mouet hec aīa: g̃ simpliciter non mouetur. ¶ Ad hoc pōt dici q; hec aīa non mouetur: sed caritas in ipa melioratur. Nec valꝫ hec argumētatio. Cōtinue accedit ad sūmā caritatē: ergo mouet ad illā. qm̄ duplex sit accessus. vno modo quando delinquitur cōtraria qualitas que prius habebatur. s. odiū et acquirit cōtrariū qualitatis. s. caritas. z sic est alteratio. hoc modo hec aīa mouetur. Scō modo quādo caritas iaz habita melioratꝫ: z sic nō est necessarium moueri. nec ē simile de accessu ad locū. qm̄ accessus ad locum non fit nisi vno modo. s. cū de relinquitur vn̄ locus z acquiritur alius. Sꝫ hec argumētatio nō valet. Caritas nō mutatur: ergo nulla intētio vel relatio noua ibi aduenit. Caritas em̄ non est nisi causa materialis illius melioratiōis vel augmenti z deus est immediata causa efficiēs illiꝰ augmēti. vñ nō dependet a caritate illud augmentū: sed deus nō mutata caritate meliorat eā qñ vult. vñ in euāge. dicūt discipuli. Auge in nobis fidē/spē. ¶ Sed vt melius pateat quid sit intentio caritatis videndū est vtrū caritas pōt remitti. Sup hoc sunt due optiōes. vna dicit q; sic. alia dicit q; nō

Jn oppm̄.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Solutio ad primum.

Duplex est accessus.

Alia q̄stio incidens.

Duplex opinio.

Aſ q; pōt remitti. ¶ Videtur aūt q; pōt remitti. qm̄ in puer. ōr. Septies cadit iustus z resurgit. ōr glosa per venialia pctm̄ ergo p venialia cadit iustꝰ. Aut ergo cadit a caritate aut ab intensione caritatis. Nō a caritate: ergo ab intensiōe: ergo caritas remittitur p venialia. ¶ Itē. sup illud psal. Cū defecerit virtꝰ mea ꝛc. ōr glo. Lassa virtus indiget plus confirmari: ergo contingit virtutē lassari. ergo z remitti. ¶ Itē sup epla ad phi. ōr glo. Ut gra q̄ data est in nobis in baptismo nō corrūpat nec fugetur nec minuatur: ergo illa gratia pōt minui: g̃ remitti. z ita caritas pōt remitti. ¶ Item. in exodo. Si rixati fuerint viri intra se vt percusserit alter proximum suū z ille mortuus nō fuerit sed iacuerit in lecto. glosa ōr: Lesa caritate in eo. z iterū ille infirmatus a calore dilectionis languerit caritas. igitur scm̄ hoc pōt ledi z lāguere pōt g̃ remitti. ¶ Itē in epla ad corinthi. Si cuiꝰ opus arseruit patietur detrimentū minoris glie. dicit glo. Sed minor glia respectu minoris caritatis ōr. ergo caritas pōt minorari p venialia: qm̄ ibi loquit de venialibꝰ: g̃ caritas pōt remitti. ¶ Itē Greg. vita. Sertio. sti grandia. i. mortalia caue ne obtuaris harena. id ē venialibꝰ. g̃ venialia possūt obtuere caritatē g̃ remittere. g̃ pōt remitti. ¶ Rōnibus etiā pba

Quarto.

Glosa.

Quinto. Glosa.

Sertio.

Ad idem ratione aſ.

Ad primā auctoritatē dicimꝰ q; septies cadit iustus nō a caritate: sed in caritate aut a radicatione caritatis vel a feruore motꝰ vel ab exteriori opatiōe. ¶ Eodēmodo rūdētū Eodēmodo est ad scōam z tertiā z quartā auctoritatē. ¶ Ad scōz ter quintū dicimus q; detrimentū patit minoris glie tiā z q̄rtam. nō minoris quātitate vel intensione: sed minoris velocitate. qñ em̄ aliquis hūs caritatē decedit fe rēs secū venialia tardius hꝫ glīaz. ¶ Ad alīd dicimus q; occasionaliter tm̄ et nō per causam pōt aliquis obtui per harenā. i. pōt amittere caritatē per venialia: qm̄ ex multitudine venialiū pōt cadere in negligentiā vel cōtemptum per q̄ caritas amittitur. ¶ Ad primā rationē dicimꝰ q; hec argumentatio non valet. caritas pōt intendi. g̃ pōt remitti: qm̄ habet causam intensiōis. s. deū: sꝫ nō habet causam remissiōis. deꝰ em̄ nūq̄ remittit caritatē: sed aut dat aut intendit aut subtrahit per pctm̄ mortale. pctm̄ aūt veniale nō minuit caritatem: qm̄ quātalibet caritas pōt manere cū venia li. ¶ Ad aliud dicimus q; in bello spūali qō ē cū diabolo supat aliqs successiue z paulati decidit nō q̄tū ad essentiā caritatꝫ: sed q̄tū ad radicationem vel feruorē motus vel exteriori operatione. ¶ Sed iterꝫ q; caritas pōt minui. qm̄ Apo. dicit. Inuenio aliā legē in mēbris meis repugnātem legi mētis. Lex mēbroꝝ ē fomes. lex mētis ē caritas. Ex fomite ē primꝰ motus scm̄ quē repugnat fomes legi mētis: ergo primꝰ motus qui est veniale pctm̄ repugnat caritati. Sed ome qō repugnat alicui aduenies subiecto alicui destruit ī ipō suū repugnās aut minuit si ibi inuenerit: g̃ veniale pctm̄ aduenies subiecto caritatꝫ destruit ip sam aut minuit. sꝫ nō destruit: g̃ minuit. ¶ Itē ca ri. facit hoīez mori mūdo: g̃ maiorē cari. facit ma-

Ad primā rationem.

Ad aliud.

Iterū aſ q; caritas pōtest minui.

Secundo.

gis mori: ergo perfecta caritas facit pfecte mori: ergo habens pfectā caritatē perfecte mortuꝰ est mūdo: ergo nō diligit patrē z matrē et vxorē z tē poralia plus debito. Hoc est qđ dñs dicit in euāgelio. Qui nō odit patrē z matrē propter me non est me dignus. z Greg. Gustato spiritu desipiscit caro. i. ois carnalis amor. ergo qui habet perfectam caritatē nō peccat venialiter in hmōi: ergo si diligit tēporalia plus debito nō habet perfectā caritatē. Esto q̄ iste habeat perfectā caritatē ille modo nō diligit tēporalia plus debito: sed possibile est q̄ diligat. Ponatur q̄ diligat preponendo tamē amorē dei iā nō habet perfecte caritatē vt habitum est prius. tamen habet caritatē: ergo imperfectā. z prius habebat pfectā: ergo venialē minuit caritatē. Si dicit q̄ iste nō potest plus debito diligere tēporalia. Contra. Iste pōt peccare mortaliter: ḡ multomagis venialiter. ¶ Itē Aug. dicit q̄ edificare aurū/argētū/lapides pretiosos perfecto q̄ est. Edificare lignū/fenū/stipulam imperfectorū. per lignū/fenū/stipulā intelligūtur venialia. ergo cū iste perfectus possit edificare lignū/fenū/stipulam: pōt fieri de perfecto imperfectus. et sic venialē minuit caritas. ¶ Itē aliqs fur vult furari cū cogitat de delicijs quas pōt habere per diuitias et nō vult furari cū cogitat de patibulo. ¶ Itē. posset etiā tantū timere penam q̄ destrueretur in eo penitus voluntas furandi. Similiter aliquis diligit deū z diligit tēporalia citra deū. z tñ posset diligere deū q̄ pentus destrueretur in ipo amor tēporalis, ita vt diceret cū prophetа. Renuit consolari aīa mea. qm̄ nullā consolationē vellet habere in tēporalibus. talis aūt haberet perfectā caritatē. Posset tamē redire ad priorē statū. z ita per venialē minueret caritas eius. ¶ Solutio. Concedimus q̄ venialē repugnat aliquo modo caritati. nec ex hoc sequitur q̄ simpliciter minuat caritatē: sed sequitur q̄ minuat eā in aliquo. s. ḡtū ad feruorē motus vel operationem exteriorem: sed non in essentia sua. ¶ Ad sequētia dicimus q̄ perfectas caritas tollit venialē. i. habit ū siue prauitatē peccandi venialiter. Nō em̄ talis frequēter peccat. sed actum peccandi venialiter nō tollit. qm̄ aliqs pōt esse in caritate pfecta z peccare venialiter. Nō em̄ necessariū est vt videt q̄ tollatur reatus peccati venialis a caritate perfecta. qm̄ si aliquis nō sufficienter cōtritus cogitet de summa bonitate z suauitate dei. vt sic in ipo magis z magis intēdatur caritas: sic poterit remanere in caritate. tamen reatus venialis est in eo cū nō fuerit cōtritus sufficienter. Soluendū igit sic. Si caritas z venialē appellent habitus tūc perfecta caritas excludit venialc. Si actus vel reatus nō est necessariū q̄ excludat. tamē frequent excludit. et sic intelligitur aucto. bti Am. ¶ Sed cōtra obicitur. Ex frequēti bene agere relinquitur habitus bene agēdi vel habitus confirmatur. Similiter ex frequēti peccare mortaliter relinquitur habitꝰ pecccādi mortaliter. vel cōfirmatur. Sed qui habet pfectā caritatē potest peccare venialiter scō tertio. Esto q̄ peccet venialiter z frequēter sic relinquitur in ipso habitus peccādi venialiter vel cōfirmat: ḡ pfecta caritas nō excludit habitū venialis peccati. vel opz q̄ talis habitus faciat de pfecta caritate imperfectā. z sic minuit caritatē. ¶ Item. ois motus mortalis destruit caritatē. detur minimꝰ motus mortalis. Ille motus ex toto destruit caritatē: ergo duplo minor debet destruere caritatis medietatē. vel aliquid de ipa. Sed duplo minor est motꝰ venialis: ergo pctm̄ venialē minuit caritatē ¶ Preterea cū sit caritati repugnās. vñ hoc q̄ nec eā destruit nec minuit. sed dicit q̄ ideo qm̄ motus venialis in infinitū minor est ḡ motus caritatis. Eadē rōne motus mortalis nō destruit caritatē qm̄ est in infinitū minor: qm̄ ā. dicit. q̄ caritas plus diligit deū ḡ cupiditas milia auri z argenti z hoc sequitur q̄ in infinitum magis diligit: qm̄ si equaliter diligeret aliquā do posset minus. ¶ Forte dicet q̄ hec argumētatio nō valet. Iste motꝰ ex toto destruit caritatē. ergo duplo minor est duplo minuit: qm̄ nō ex intentiōe motus est q̄ destruit: sed ex circūstantia. i. q̄ preponit creaturam creatori. Sed hoc videt impossibile. qm̄ iste motus longe minor est ḡ motus caritatis: ḡ non pōt preponi creatura creatori. ¶ Solu. Ad primum dicimꝰ q̄ habens perfectā caritatē qm̄ peccat venialiter statim extinguitur motus ille ex ardore caritatis: similiter scōs z tertius. z sic. si miles peccaret venialiter nō relinqueretur habitus qm̄ de p̄cedentibꝰ mortibꝰ nihil est relictū. vñ hic hz locū illō qđ facit gutta aq̄ in camino ignis zc̄ vñ in eccl. Ubi muscę morientes pdūt suauitatē vnguenti. i. cogitatiōes venialeꝫ destruūt deuotionem caritatꝫ nō ipsā caritatē. vñ dicūtur morientes. qm̄ stati recedūt z extinguūtur ex ardore caritatꝫ. ¶ Ad aliud dicim q̄ hec argumētatio nō vz. Iste minimus motꝰ mortalis ex toto destruit caritatē: ḡ duplo minor minuit: qm̄ ex intentione motꝰ nō est q̄ destruit: sed ex cōtrarietate: qm̄ vt dicit Am. peccare ē spreto incōmutabli bono reb⁹ cōbus adherere. Spernit aūt qm̄ aliqđ fit ptra preceptū eiꝰ. vñ ille motꝰ ex cōtrarietate quā hz ad p̄ceptū dei destruit caritatē. qm̄ plenitudo legis est dilectio. motus aūt venialis nō est cōtrarius pctō. vñ nec caritati: z ideo nec destruit ipaz nec minuit: nisi eomodo quo dictū ē supius. ¶ Item probat multiplr q̄ cari. nō pōt minui. p̄tio sic. qđ facit gutta aque zc̄. z iterū caritati aut pficit aut deficit. ¶ Itē apo. caritas nunq̄ ercidet: ḡ nūq̄ minuit. ¶ Rōnibꝰ sic. Quātalibet caritas ꝓpati secū venialē: ḡ qlibet venialē cōpatit secum ḡtālibet caritatē. ḡ nihil diminuit de ḡtitate caritatꝫ. ¶ Itē si diminuit in alio demeret illō in q̄ diminuit. Inde hoc. venialē tm̄ aufert de caritate ad venialē equale. illi tm̄ tertiū similiter z nō sunt infinita tanta in caritate: ḡ p sola venialia pōt destrui vere caritas: ḡ p sola venialia pōt hō mereri mortē eternā. qđ ē impossibile. ¶ Itē. si venialē minuit caritatē: ergo minuit p̄miū eternū. Sz illud quod aufert de p̄mio eterno est bonū eternum: ergo per venialē demeretur homo bonum eternum. qđ falsum est. qm̄ per venialē nō mereꝫ hō nisi penā tēporalē. ¶ Itē. esto q̄ hoc venialē

Tertio per augustinū.
Quarto.
Quinto.
Solutio.
Quō venialē minuit charitatem
Ad seqntia
ptra ista ar

Secundo.
Tertio.
Euasio.
Solutio ad primum.
Ecclīastici
Ad scām.
Quid ē peccare.
Ad scām.
Secundo.
Ad tertiam
Tertio.
Quarto.
Quinto.

Solutio.
Ad primaz auctoritatē
Ad scām.
Ad tertiam
Ad primaz rationem.
Ad scām.
Ad ꝑt dicit
Exemplum mathematicum.
Ad tertiam.
Adultimū.
Venialē tria facit.

diminuat caritatē huiꝰ z postea iste peniteat sufficienter de illo venialī. Cū ergo penitentia oīa ablata restituat redit ad priorē ḡtitatē caritatis ergo caritas eiꝰ crescit. z cōtra. Iste nō fecit aliquod excellens vel supererogans: ergo nō creuit caritas eius. qm̄ per hmōi opera tantū solet crescere caritas. ¶ Solu. Bene pōt sustineri q̄ caritas minuitur per venialē. z prima auctoritas solvitur per distinctionē venialis ¶ Est em̄ quoddā venialē magnū quod dicitur lignum. aliud fenuz mediū quod dicitur. aliud minimū quod vocꝫ stipula. z tale minimū nō diminuit caritatē maxime p fectā. z sic intelligitur p̄ma auctoritas. ¶ Scda similiter nō est cōtra hoc. Concedimus em̄ q̄ caritas proficit per bona opera vel deficit omnino. desinendo esse per negligētiā vel deficit diminuendo. ¶ Tertia auctoritas nō habet hic locū. quoniam apostolus dicit q̄ caritas nūq̄ excidet. quoniam remanebit in patria cū fides: spes euacuatur. ¶ Ad primā rationē dicim⁹ q̄ quātalibet caritas patitur secū aduētū minimi venialis: sed nō aduentū venialis maximi sine lesione sui. vnde nō procedit obiectio. ¶ Ad scām rōnē pōt dupliciter solui. Potest em̄ dici q̄ secūdum venialē nō aufert de caritate tantū ḡtū primā. Et intelligatur ibi tantū in proportione non in ḡtitate. verbi gratia. Ponatur q̄ primū venialē auferat medietatē caritatis scām venialē nō auferat reliquam medietatē: sed medietatē medietatis per tertium medietatē residui. z sic in infinitū. Unde nunq̄ ꝑ sola venialia ex toto tolletur caritas. q̄ aūt primum venialē magis in ḡtitate aufert de caritate ḡ secundū. hoc est q̄ maior caritas z venialē magis repugnant ḡ minor caritas z venialē. vel potest dici q̄ equalia in quantitate auferūt primū et scām. Sed illud quod aufert primū venialē nō est ꝓportionabile venialī. Unde infinita tanta sūt in caritate qm̄ si peccatū mortale aufert caritatez z peccatū venialē minus est in infinitū ḡ minimū: peccatū mortale in infinitū minus tollit ḡ peccatum mortale. Unde illud qđ peccatū mortale tollit de caritate minus ē in infinitū ḡ caritas. Cōcedim⁹ aūt q̄ infinita tanta sūt in caritate. z si nō vz obiectioz ē simile in angulo ꝓtingētie z āgulo rectilineo. qm̄ angulus ꝓtingentie ē pars anguli rectilinei. et tamē infinities inuenitur in angulo rectilineo siue infinita tanta inueniūtur in angulo rectilineo. ¶ Ad tertiā dicimus q̄ per venialē aliquod bonū eternū amittitur. z nō sequitur: ergo aliquis per venialia demeretur bonū eternū. quoniā ipsum venialē facit ipam diminutionem. vnde nō eam meretur sicut peccatū mortale facit amaritudinē animi z non meretur eam. ideo p̄prie meretur penam eternam. ¶ Ad vltimum dicimus q̄ si aliquis peniteat de venialī restituitur ei prior ḡtitas caritatis. quoniā facit opus supererogationis quādo penitet de venialī. quoniam nō tenetur conteri de venialī. Dicim⁹ ergo q̄ peccatū venialē tria facit. obligat ad penā tēporalem et differt p̄miū sicut dictum est. z minuit caritatem et per consequens p̄mium. vnde glosa quedicit. De trimentuz patietur: minoris glorie intelligitur et de dilatione z de minoratione iplꝰ glorie. ¶ Sed iterū obicitur. Caritas nō augeꝫ nisi per opus meritorū vite eterne: ergo q̄ locū a contrarijs nō minuitur nisi per opus meritorium pene eterne. z per illud nō potest minui: ergo simpliciter nō pōt minui. ¶ Itē. si venialē minuit caritatē. Sint hic duo quorū vnus habeat caritatē alius fuit diu sine caritate: z ille qui habet caritatem peccat venialiter aliꝰ mortaliter. Inde. hoc peccatum venialē minuit bona gratuita in isto et etiā bona naturalia. Illud peccatū mortale non minuit nisi bona naturalia. et bona gratuita meliora sūt in infinitū ḡ bona naturalia: ergo venialē hoc magis nocet in infinitum ḡ illud mortale. Sed quoniā nocet est malum: ergo si hoc venialē minuit caritatē magis est malū ḡ illud mortale. Sed vltimū est impossibile: ergo p̄mū. ¶ Dicimus q̄ prima argumētatio nō valet. z hoc est qm̄ per bona opera meritoria augetur caritas non p modū efficiendi: sed per modū merendi. quoniaz ipsa opera nō augmentant caritatem. Sed solus deus et per ipsa meremur apud deum qm̄ ipse auget. Sed pctm̄ venialē facit ipsam diminutionem caritatis z non meretur eam. qm̄ nec apud deum mereꝫ cum deus non diminuat eā loquendo pprie. nec apō aliū. vnde nō valet obiectio. ¶ Ad scām dicimus q̄ hec argumētatio nō valet. Hoc peccatū venialē magis nocet ḡ illud mortale: ḡ est magis malū. sed hoc bene tenet magis nocet omnibus aliis paribus: ergo est magis malū. q̄ em̄ hoc venialē magz nocet. hoc est: quia inuenit aīam dispositā aliter ḡ illud mortale. sicut aliqs paruus lateo in domo plena diuitijs magz nocet ḡ ille magnus latro in domo paupere. nō tamen ille paruꝰ latro peior ē illo magno latrone. ¶ Aideturergo per predicta q̄ opinio que dicit q̄ caritas minuitur per venialē probabilioꝛ sit. ¶ Nō iterum sic probatur. venialē est malum culpe: ergo admit aliquod bonum. quod si nullum bonum admit non est malum. vt dicit Augustinus. Aut ergo admit bonū naturale aut gratuitum. Si naturale: multofortius gratuitū. quoniaz bonū naturale fortius adheret subiecto ḡ gratuitū. Peccatum enī mortale destruit omnia gratuita z non omnia naturalia. Habemus ergo q̄ peccatū venialē minuit caritatem. ¶ Item. secundū intensionem motus caritatis attenditur intensio caritatis. Sed venialē minuit intensionem motus: ḡ z intensionem caritatis. ¶ Item. scientia donuz spūssancti potest minui. quoniā aliquis pōt obliuisci aliquid quod scientia dono spiritussancti: ergo similiter caritas potest minui: quia omnes virtutes sunt equales: et dicitur q̄ dona sunt virtutes: ergo decidente vna decrescit alia. ¶ Solutio. Si velimus sustinere q̄ caritas nunq̄ minuitur. Dicimus ad primum q̄ anima habet duplicem viam. vnam ad inferiora: que fit per sensum. aliam ad superiora que fit per intelletum: et in vtraq̄ sunt naturalia. caritas est secundum viam superiorem. venialē: ergo cum aduenīat secundum viam inferiorem admit bonum naturale quod inuenit in ea nec minuit charitatem

Iterum ar.
Secundo.
Solutio ad primum.
Ad scām.
Exemplum Corrclariū
Probatur iterum.
Augustinꝰ
Ad idem.
Adidem.
Solutio tenendo aliaz opinionem
Ad primū.

vel bonū gratuitū: quia non est scōm viā superio-
Ad scōm. rem. ¶ Ad scōm dicimus q̄ hec argumētatio nō
valet. veniale minuit intensionē motus. ergo mi-
nuit intensionē caritatis. q̄ aliquid circūstat mo-
tum q̄ nō circūstat caritatē: sicut lassitudo sen-
sualitatis que impedit motū caritatis et nō cari-
tatem. Preterea vt patet ex predictis: nō semper
Ad tertium adequantur intensio motus z intentio caritatis.
¶ Ad vltimū dicimus q̄ cū aliquis obliuiscitur
aliquid eorū q̄ scit dono spiritus sancti non dimi-
nuitur ipm donum vel ipsa virtus. sed consiliari⁹
virtutis. scilicet discretio: quoniam non est ita di
scretus post obliuionem sicut prius erat.
¶ Utrū aliquis teneatur ad perfectionē caritatis
¶ Secūda questio principalis huius capituli.
Queritur vtrū aliqs teneatur ad perfectio
nem caritatis. i. ad opa perfecta caritā-
Af primo. tis: qm̄ propzie loquēdo nullus tenetur
ad virtutes: secundū q̄ hoc verbū teneē
importat obmissionē q̄ aliquis teneatur ad perfe-
ctionē caritatis. probatur multipliciter z aucto-
ritatibus et rationibus. In euāgelio habemus.
vis esse perfectus. vade z vende. oīa q̄ habes et da
pauperib⁹: qui hoc facit perfect⁹ est. Si autē ex
voto pōt teneri ad hoc: ergo ad pfectionē ¶ Pre-
Secundo. terea Beatus iacobus in epistola canonica. Per
fectus est qui nō peccat in lingua. Sed ad hoc te-
netur quisq̄ ex precepto: quia hoc precipitur dī.
Prohibe linguā tuam a malo zc̄. ergo quilibet te
Tertio. netur ad opera perfecte caritatis. ¶ Itē. in euā-
gelio. Diligite inimicos vestros. dicit August⁹
hoc est perfectoꝝ tantū. Sed ad hoc teneē quili
bet. qm̄ cū dicit. Dilige proximū tuū sicut teipm
Noīe proximi intelligitur oīs homo tam amicus
q̄ inimicus: ergo quilibet tenetur diligere inimi
cos. z hoc est opus perfecte caritatis: ergo zc̄.
Quarto. ¶ Itē. dīs in euangelio. Maiozē caritatē nemo
habet zc̄. hoc ergo est perfecte caritatis. Sed q̄-
libet prelatus tenetur ad hoc. qm̄ bon⁹ pastor po
Quinto. nit aiam suā pro ouibus suis: ergo quilibet prela-
tus teneē ad opera perfecte caritatis. ¶ Itē. p-
batur gñaliter q̄ quilibet tenetur ad hoc: q̄ quili
bet magis teneē diligere primū q̄ corpus ppriū
sicut dī Augu. q̄ quilibet tenetur vitā ponere p-
priā pro primo. z ita quilibet tenetur ponere ani
In oppm. mam pro fratrib⁹. Que est ergo differentia inter
prelatos z subditos quātū ad hoc. ¶ Cōtra sup
illud A post. Humanū dico ppter infirmitatē car
nis vre. sicut exhibuistis mēbra vestra seruire zc̄.
Dicit glo. Inueniūtur aliqui qui iusticie delecta
tionē preponūt delectatiōibus mūdi. Pro iusti-
cia tamen penas mortēq̄ formidāt. z hoc est illō
humanū q̄ pcipit Apo. zest status imperfectio-
nis qui sufficit ad salutē. nō ergo quilibet tenetur
Iterū af rōnib⁹ ad prin cipale. ponere pro fratribus aiam. ¶ Itē rōnibus pba-
tur q̄ quilibet vel aliqnis tenetur ad pfectionem
caritatz. qm̄ quilibet teneē subire martiriū p xpo
Precipitur in euāgelio. Nolite timere eos q̄ cor-
pus occidūt: aie aūt nō habent quid faciāt. z ite-
Secunda. rum. Dīs in euāgelio. Qui me erubuerit coram
hoīb⁹ ego erubescā eū coram patre meo. ¶ Item
apo. Corde creditur ad iusticiā. ore aūt cōfessio fit
ad salutē: g̃ quilibet ad hoc q̄ saluē tenetur confi
teri xpm coz̄a regibus z principib⁹. z ita quilibet
teneē subire mortē p xpo. Sed hoc est opus per-
fectionis: ergo quilibet teneē ad opa pfectionis.
¶ Cōtra. Ille ex caritate quā habet nō pōt subi- In oppm.
re mortē pro xpo demōstrato aliquo imperfecto.
qm̄ impossibile est q̄ aliqs ex impfecta caritate
subeat mortē pro xpo. vt ostensū est supza. Et nul
lus teneē nisi ad illō q̄ pōt: ergo iste nō teneē ad
hoc vt subeat mortē p xpo. ¶ Itē demereē aliqs Secundo.
qui habet perfectā caritatē iste nō pōt saluari sī-
ne perfecta caritate. qm̄ caritas nō pōt minui. et
si peccat mortaliter opz q̄ resurgat in equali vel
maiori caritate sustineat illa opinio. z ita iste non
pōt saluari sine perfecta caritate: g̃ iste teneē ad p
fectionē. ¶ Itē. iste teneē diligere deū ex totis Tertio.
viribus suis: ergo teneē diligere deū ex tāta cari
tate q̄tā habet. z habet pfectā caritatē: ergo te-
neē ad opa pfecte caritatis. ¶ Cōtra. Quātali- 2tra hoc af
bet parua caritas sufficit ad salutē: g̃ quilibet pōt
saluari cū q̄talibet caritate parua: g̃ nullus tene
tur ad perfecta opa perfecte caritatis. ¶ Preter Secundo.
ea. Nullus teneē nisi ex pcepto: sed ille qui habet
pfectā caritatē implet oīa mādata legis sine ope
ribus caritatis perfecte: ergo quodlibet mādatū
dei pōt impleri sine opere pfecte caritatis: g̃ nul
lus tenetur ad opa perfecte caritatis. ¶ Ad pre- Notandū
dictoꝝ solutionē. Notandū q̄ sunt ser genera p- ser genera
fectionis. Prima est pfectio sufficiētie: scz hoc pfectionis.
quelibet caritas est pfecta. qm̄ perficit aiam per-
fectione prima. s. perfectione gratie qua perficiē
da est vltimo perfectiōe glozie. De hac perfectio
ne sufficiētie dicitur in euāgelio. Estote perfecti
sicut pater vester perfectus est. Secunda perfe- Secunda.
ctio est perfectio cōparationis. de qua in geneſi.
Erat noe. vir iustus z perfect⁹ in generatiōe sua. pfectionoe
id est in gñatiōe humana. quoniā in cōparatione
hoīm iustus apparebat. licet nō in cōparatione
angelorū. Tertia perfectio est perfectio sacri or- Tertia.
dinis. de qua deus in euāgelio. Sūt eunuchi qui
castrauerūt se ppter regnū celoꝝ. z post subiun
git qui potest capere capiat. hec est perfectio cō-
tinentiū oīno quibus debetur fructus centesim⁹.
Quarta perfectio est perfectio religionis de qua Quarta,
in euāgelio. Uade z vende omnia que. zc̄. quorū pfectio reli
perfectio est vt nihil proprium habeant z nudi se- giosorum.
quātur christū nudum. Quinta perfectio est po- Quinta.
nere aiam suā pro subditis suis. sicut dīs in euā-
gelio. Bonus pastor ponit aiam suam pro ouib⁹
suis. Sexta perfectio est securitatis. de qua bea- Sexta.
tus Johan. in epistola canonica. Perfecta cari-
tas foras mittit timorē. hāc habent illi quib⁹ vita
est in pacientia: z mors in desiderio qui dicūt cū
apostolo. Cupio dissolui et esse cum christo. quo
niam cum aliquis homo purgatus fuerit penitus
eb amaritudine peccati et sine obstaculo sentit
dulcedinem dei. tunc omnia temporalia reputat
quasi stercora: et pre nimia dulcedine dei cupit
dissolui z esse cum christo. Cum igitur ser sint ge
nera perfectionū. ad primū tenetur quilibet. Ad
vltimū nullus simpliciter teneē ex precepto. Ad
media vero teneē quidā ex voto vel ex aliis cau

Ad primū. sis. ¶ Ad primo obiectū dicimus q̄ multi tenen-
tur ad opera caritatis perfecte. vt viri religiosi q̄
ex voto tenētur oībus abrenūciare. q̄ est op⁹ p-
fecte caritatis. i. signū. qm̄ vt frequēter pcedit ex
perfecta caritate: raro ex imperfecta. qm̄ qui ar-
bitratur oīa tanq̄ stercora facile abrenūciat oīa
vt nichil proprium habeat. Sed raro cōtingit q̄
hoc fiat in caritate imperfecta. et ideo nō est hoc
necessariū signum perfecte caritatis. sicut esse cō
ptum et errabundū de nocte ē signū q̄ aliquis sit
adulter sed nō necessariū signū. Et ad tale signū
perfectionis teneē viri religiosi. Per hoc patet
Ad scōm. solutio ad primo obiectū. ¶ Ad scōm obiectū di-
cimus q̄ perfectus est qui nec mortaliter nec ve-
nialiter peccat in lingua. Talis est ille qui cū de-
lectetur in deo sine omni impedimento nullo mo
do delectatur in re temporali et ideo nō dicit ver
ba otiosa in quib⁹ est aliqua delectatio. licet mi-
nima. aliter essent otiosa. Solū aūt peccatū lin-
gue quod est mortale est in prohibitiōe cū dicitur
Ad tertiū. Prohibe linguā tuā a malo ¶ Ad tertio obiectū
dicimus q̄ hec est quedam dilectio inimici que ē
in solo affectu. z ad illā teneē quilibet: et perfect⁹
et imperfectus. Et est quedā dilectio inimici z af
fectu et effectu que solis perfectis cōuenit. sicut
Ad quartū Quomodo plati debēt ponere aiam pro fratribus. dicit Am. ¶ Ad quarto obiectū dicim⁹ q̄ quilib⁹
tenetur in casu ad hoc opus perfectionis scilicet
vt subeat mortē pro fratribus. sicut probatū est.
Tamen prelati magis teneē ad illud et ex natu-
ra caritatis et ex officio prelationis. Sed subdit⁹
Cōfirmat dictum. nō tenetur ad illō nisi ex natura caritatz. ¶ Pre-
terea. prelatus teneē ad illō in aliquo casu in quo
nō teneē subditus. vt quādo lupus rapax venit vt
dissipet gregē suū tūc teneē opponere se murū p
domo israel. Sed in hoc casu nō teneē subdit⁹ ad
Ad gloſam hoc. ¶ Ad gloſam supradictā dicimus q̄ sufficit
ita diligere iusticiā vt pro ea mortē subeamus. i.
vt simus parati z prompti subire mortē pro ea q̄
cōuenit solis perfectis pfectione soli sexti gene-
ris q̄ est sola vera perfectio caritatis. ¶ Ad quin
Ad quītū. to obiectū dicim⁹ q̄ quilibet tenetur subire mor-
tem pro christo. vt probatū est. z concedimus q̄
quilibet tenetur in casu ad tale opus perfectiōis
Ad vltimū. ¶ Ad vltimo obiectū dicimus q̄ ille qui habet p
fectaz caritatē tenetur diligere deū motu pfecte
caritatis. nō ex puro precepto: sed ex precepto z
cōmisso. igitur quilibet teneē in casu ad opus p-
fecte caritatis et ex precepto. sed non primo qm̄
imperfectus non tenetur primo ad opus perfecte
caritatis scz vt subeat mortem pro christo. Non
enim hoc est possibile q̄ ex eis solis que habet su
beat mortē pro christo scz ex caritate imperfecta
vt dictū est supra. quoniā oportet ad hoc vt faci-
at hoc q̄ ei detur augmētū caritatz siue perfectio
caritatis. vt probatū est supra. et ideo dicimus q̄
nō tenetur ad hoc primo. quoniā si perueniat ad
illum casum vt oporteat eum subire mortem pro
christo. tunc primo tenetur vt faciat quod in se ē
ad hoc vt detur caritatis perfectio per quā exclu-
ditur timor mundanus z humanus. z sic facile pos
sit subire mortē pro christo ex caritate quā habet
Dicimus q̄ hoc est falsum. immo pōt sed nō prio.

sicut ille q̄ est in peccato mortali pōt diligere de-
um ex caritate sed nō ex illis solis que habet. Sz Hec argu-
hec argumentatio nō valet. Iste non habet nisi mētatio nō
tantā caritatē ex qua impossibile ē q̄ subeat mor- valet.
tem pro christo: ergo nō tenetur ad hoc. Instan-
tia. Impossibile est q̄ iste qui est in mortali pecca
to ex illis solis que habet diligat deum ex carita-
te: ergo non tenetur diligere deum ex charitate.
Patet ergo q̄ quilibet taz perfect⁹ q̄ imperfect⁹
tenetur ad opus perfecte caritatis in casu. Sz im
perfectus nō teneē ad illō primo: imo pfect⁹. qm̄
nichil deest ei ad hoc vt faciat illud. et ideo quia
tenetur diligere deū ex totis virib⁹ teneē ad op⁹
perfecte caritatis. nō ex precepto pure: sed ex p̄-
cepto z cōmisso. ¶ Sed cōtra. Difficilius ē aiam 2tra ista af.
pro xpo ponere q̄ vendere oīa z dare pauperib⁹
qm̄ quilibet magis diligit. vitā suā. etiā auar⁹ q̄
diuitias mūdi. Sed nō quilibet teneē ad hoc scz
vendere oīa z dare pauperibus. q̄ est facilius. g̃
nec quilibet tenetur ad hoc q̄ ē difficilius. s. po-
nere aiam pro xpo. ¶ Preterea. vendere oīa que Secundo.
habes z dare pauperib⁹ est consiliū. qm̄ est opus
perfectiōis. sicut dī in euāgelio. Si vis esse per-
fectus zc̄. ergo cū hoc ponere aiaz pro xpo sit ma
ioris pfectionis erit cōsiliū z nō preceptū: g̃ non
quilibet teneē ad illud. ¶ Itē. hoc est preceptū Tertio.
ponere aiam pro xpo. qm̄ ad illud tenemur in ca-
su: ergo eiusdē rōne vendere oīa z dare pauperi-
bus est in precepto. qm̄ ad illud tenemur in casu
scilicet in articulo necessitatis. ¶ Propterea. ho Quarto.
norare parētes ē in precepto nō q̄ tenemur hoc
facere semp: sed q̄ tenemur hoc facere pro loco z
tpe. ergo eadē rōne duo predicta erūt in p̄cepto.
scz ponere aiam pro xpo z vēdere oīa et dare pau
peribus qm̄ ad illa duo tenemur in casu. ¶ Solu- Solutio ad
tio. Ad primū obiectū soluimas per interētionē primum.
huius ponere aiam pro xpo difficilius est q̄ ven-
dere oīa z dare pauperibus. qm̄ licet hoc factum
aiam ponere pro xpo sit difficilius q̄tū in se est il
lo alio facto. tamē ppter causā implicitā scz hāc
pro xpo facilius est. qm̄ facilius est facere p xpo
aliquid difficile magis q̄ facere min⁹ difficile pro
proximo. ¶ Ad scōm similiter soluimus per interē- Ad scōm.
ptionē huius vendere oīa z dare paupib⁹. Ideo
consiliū est: q̄ est opus perfectionis. qm̄ non est
causa precisa: immo potius hec est causa. qm̄ ma
gis teneor prouidere michi q̄ primo Ideo null⁹
tenetur ex puro precepto vendere oīa z dare pau
peribus nec vnq̄ tenemur ad hoc per se: sed qm̄
tenemur per aliū ad hoc. vt quādo cadit sub alio
precepto iuris naturalis. s. in articulo necessita-
tis. qm̄ de iure naturali oīa sūt cōmunia. i. coīcā-
da. qm̄ tūc cadit sub hoc p̄cepto iuris naturalis.
pasce fame morientē. Et ideo hoc est cōsiliū. qm̄
ad hoc nullus tenetur per se. non ex vi alteri⁹ pre
cepti: sed ad ista: honorare parentes. ponere aiaz
pro xpo tenetur aliquis in casu et per se: non ex vi
alteri⁹ precepti. q̄ sit de iure naturali. Per hoc
patet solutio ad obiecta sequēti a. ¶ Item. que- Per hec ad
ritur vtrū perfectus magis diligat primū q̄ im- alia.
perfect⁹ deus. Probatio q̄ ita. quia pfect⁹ para- q̄o incidēs,
tus est. et prōpt⁹ ponere aiaz pro prio. Sed im- Af q̄ sic.

perfectus nō est paratus ponere aiam pro xpo: ḡ perfectus plus est paratus facere ꝑ primo q̄ im perfectus pro deo: ergo perfectus magis diligit proximū q̄ imperfectus deū. ¶ Cōtra. Sint hic duo habentes pares caritates ⁊ alterius caritas duplo augmētetur vt sit perfecta. Inde sic. Iste qui modo habet perfectā caritatē duplo magꝫ diligit primū q̄ primus Sed in infinitū magis diligebat deū prius q̄ modo proximū. Sed quantū iste perfectus diligebat prius deū tantum et ille imperfectus prius diligebat deū: qm̄ habebant caritates pares: ergo iste imperfectus ī infinitū magis diligebat deū prius q̄ iste perfectus modo diligit proximū. Sed quātū iste imperfectus prius diligebat deū tantū diligit modo. qm̄ eius caritas nec ē augmentata nec diminuta. ḡ iste imperfectus in infinitū magis diligit deū q̄ iste ꝑfectus primū. ¶ Quod concedimus: hac vltima probatione que necessaria est. Nec valet hec argumentatio. perfectus magis paratus est facere pro primo q̄ imperfectus pro deo. ergo perfectꝰ magis diligit proximū q̄ imperfectus deū fallacia secundū cōsequēs: quoniā in prima propositione sumitur caritas ample ⁊ ipse ꝓcludit tanq̄ supta eēt stricte. Si em̄ dixisset ita ex pura dilectione proxim paratus est ille magis facere pro proximo q̄ ille ex pura dilectiōe dei. ex hoc sequeret illa conclusio: sed ꝙ iste pfectus paratus est subire morte pro primo nō est ex pura dilectiōe ꝓximi: sed potius ex hoc ꝙ timoꝛ dei exclusit in eo timorē humanū ⁊ mundanū. prima ergo propositio se habebat generaliter ad oēm causam qm̄ nō determinabat aliquā ⁊ ipe cōclusit ac si determinata esset causa. ſ. ac si dixisset: perfectus paratꝰ est magis facere pro proximo ex pura dilectione ꝓximi q̄ imperfectus pro deo ex pura dilectione dei. ⁊ sic sequeretur conclusio. ¶ Itē querit vtrū perfectꝰ magis tenet diligere deū q̄ imperfectꝰ. ¶ Magistri dicūt ꝙ hec est dupler: qm̄ si hec dictio magis determinet hoc verbum tenetur: vera est. si hoc verbū dilig. falsa est. ¶ Sed cōtra: vbi est maioꝛ obligatio ad diligendū maioꝛ exigitur effectus dilectionis: sed iperfecto homine maioꝛ est obligatio: ergo maioꝛ effectus dilectionis exigit ab eo: ergo maioꝛ actus diligēdi. ergo tenetur ad maioꝛē actū dilectionis: ⁊ ita tenet magis diligere. vt hec dictio magis determinet dilig. ad idem facit illa auctoꝛitas. Cui plus ꝓmittit plus ab eo exigitur ¶ Contra. iste pfectus pōt diligere deū magis et minus isto imperfecto et sine pctō. ergo nō tenet dili. magis. ¶ Solutio. Dicimus ꝙ perfectus magis tenet diligere deū q̄ imperfectus siue hec dictio magis determinet hocverbū tenetur siue hoc ꝑbū dili. Sed scōm ꝙ hec dictio magis determinat hoc verbū diligere: ꝑfectus non tenet magis diligere vniuersaliter q̄ imperfectꝰ cū paribus circunstantijs qm̄ ex maioꝛi caritate semp est maioꝛ motus alijs paribus: nō tñ opoꝛtet ꝙ vniuersalit ex maioꝛi caritate sit maioꝛ motus. ¶ Unde patet ꝙ hec argumētatio nō valet. perfectus pōt magis ⁊ minus diligere deū q̄ imperfectus sine pctō mortali. ergo nō tenet dilige re magis. Fallacia scōm quid ⁊ simpliciter qꝛ debuit inferre cū determinatiōe: sic ergo non tenet diligere magis vniuersaliter siue in omn casu ipe autem infert: siue omni determinatione.

¶ De his que perficiunt caritatem.

¶ Capitulū sextum. Prima questio.

Iacto de perfecta caritate dicēdū est de his q̄ perficiūt ipsā. scz de cōmisso ⁊ dimisso. Primo vtrū generaliter sit verū: ꝙ cui magis dimissū est tenet magis diligere ⁊ magis diligat. secūdo. vtrū cui magis dimissū est tenet magis diligere. tertio vtrū magis tenemur diligere ex dimisso q̄ ex cōmisso vel ecōuerso. quarto quō parabola euāgelica: duo debitoꝛes erāt cuidā feneratoꝛi ⁊c. adapteꝛ mistico sensui. ¶ Primo queꝛit vtrū generaliter sit verū. ꝙ cui magis dimittit magis tenet diligere ⁊ magis diligat ¶ Videtur ꝙ sic: qm̄ cū dñs quereret a pharisēo. Quis eoꝝ plꝰ diliget. Respondit Estimo. i. iudico ꝙ is cui plus donauit. i. cōdonauit: ⁊ dñs dixit. Recte iudicasti. ergo gñaliter verū ē ꝙ cui magis dimissum est: magis diligit: qm̄ si tñ inde finite verū eēt potuisset eque respōdisse. estimo cui minus. ⁊ recte iudicasset: qm̄ iste due sūt simul vere homo currit homo nō currit. ¶ Itē caritas est ordinata ergo qui magis tenetur diligere: magis diligit: sed quilibet tenet diligere deū ex precepto ⁊ iste cui dimissū est aliquid tenet diligere ex precepto ⁊ dimisso. sed magꝫ tenetur diligere q̄ ex p̄cepto ⁊ dimisso tñ: ergo magis diligit q̄ ex p̄cepto ⁊ dimisso tenet diligere q̄ ille cui nichil est dimissū: ergo cui magis dimissū ē magꝫ dili. ¶ Cōtra. magis dimissum est magdalene q̄ beate virgini: tñ beata virgo magis dili. ¶ Itez obijcitur de hoc verbo quod dñs dixit. Propter ea dimissa sūt ei pctā multa. qm̄ dilexit multū. vt detur em̄ ꝙ debuisset dicere qꝛ dimissa sūt ei pctā multa. propter hoc dilexit multū. sic em̄ pertinet ad ꝓpositū qm̄ dictū erat: cui plus dimissū ē magis diligit. ¶ Solutio. hec locutio cui plꝰ dimissum est siue donatū magis diligit quadrupliciter pōt intelligi. ⁊ quadrupliciter exponitur a magistris. Primo sic. cui plus dimissū est magis diligit: vt frequenter et vt in plurib⁹: qm̄ in pluribus accidit. ꝙ illi q̄ multū peccauerūt ⁊ multū dimissum est feruentioꝛes sūt q̄ illi q̄ nō peccauerunt. Scōo sic. cui magis dimissū ē magis diligit. i. tenet diligere. Tertio. cui plꝰ dimissū ē magis diligit. i. magis tenet diligere in effectu. videlz ī gra ruz actione: vt in teiunio ⁊ hmōi. Quarto sic. cui plꝰ donauit. i. cui plꝰ dimisit ⁊ dedit magꝫ diligit ⁊ sumat hoc ꝑbū donauit q̄si equoce ꝓ dimissiōe ⁊ cōmissiōe. ¶ Sz hec solutio imptinēs ē qm̄ de cōmisso nō agit ī hac ꝑabola: alie etiā nō vident esse ꝙ cū aliter sine violēta expositiōe solui possit. Cōcedim⁹ ḡ simplr ꝙ cui dimissuz ē donatū ē id est cōdonatū magꝫ diligit alijs paribꝰ: sicut oꝛdinata caritas magis diligit ꝓpinquos q̄ extraneos alijs paribus. ꝙ hoc patet solutio ad obiecta. ¶ Notādum autem ꝙ hecē dupler. iste magis tenetur diligere deum ex precepto ⁊ dimisso q̄ ex precepto tantum. si hec dictio magis determinet hoc verbū tenetur: vera est. si hoc verbū diligere falsa est qm̄ nullus tenetur ex precepto diligere aliquātū determinate deum vnde nec magis nec minꝰ q̄ ex dimiss. ⁊ precepto nec valet hec argu. iste non tenet magis dilig. deū ex precepto et dimisso q̄ ex precepto tm̄ nec minꝰ nec equaliter et est fallacia vniuocationis. debet enī addi et tenetur ex precepto aliquātū determinate diligere deū. et hoc est falsū et sic procedit a simplici tā q̄ determinata. sicut hic sortes non est maioꝛ platone scz ꝙ homo nec minoꝛ nec ergo equalis est ei scōm ꝙ homo. ¶ Ad illud aūt preterea dimissa sunt ei. ⁊c. dicim⁹ ꝙ hec dictio qm̄ nō ponit ibi causaliter: sed significatiue. aliter nō competeret precedentib⁹: vnde sic est itelligenda propterea. ſ. qm̄ dilexit multū. i. multa opa caritatis fecit per pēdere potes ꝙ dimissa sunt ei pctā multa. ¶ Sz obicitur cōtra hoc qm̄ glo. dicit super illud ꝙ ardoꝛ caritatis magdalene rubiginē pctoꝝ cōsumpsit: ergo qm̄ dilexit multum dimissa sunt ei pctā multa. vt sumat hec dictio qm̄ causaliter et sic remanet predicta obiectio. ¶ Solutio. sine dubio caritas est causa dimissionis pctī quantū ad culpam et reatū. vnde si sumat hoc verbum dilexit ꝙ caritate virtute: pōt tunc sumi hec dictio qm̄ causaliter. sed si sumat pro operib⁹ caritatis tūc pōt sumi ⁊ causaliter ⁊ significatiue. qm̄ opera caritatis sunt signa dimissionis pctī quantū ad culpā et sunt causa dimissionis pcti quantū ad penā. et sic iterum pōt sumi hec dictio qm̄ significatiue sed qꝛ glosa illa exponit textū pōt dici ꝙ hec dictio qm̄ causaliter sumit et hoc verbū dilexit pro virtute. sed qm̄ dilexit multū non est de aptatione. sed tantum ponit ad remouendū erroꝛē. vnde sic intelligi debet ☙ simon hec mulier rigauit pedes meos lacrimis ⁊ capillis suis tersit. ⁊c. propter qō tibi dico remittūtur ei pctā multa. ista sunt tibi signa ꝙ dimissa sunt ei pctā. sed ne credas ꝙ per huiusmodi opa meruerit dimissionē pcti subiungit causam hanc. ſ. qm̄ dilexit multum patet igitur quomodo verū sit ꝙ cui plus dimittitur plus diligit. hoc aūt verum est generaliter. cui plus committitur plus diligit. qm̄ qui maioꝛem habet gratiā et caritatem magis diligit.

¶ Utrum aliquis tenetur diligere magis ex commisso q̄ ex dimisso.

¶ Secunda questio huius capituli

Queritur vtrum aliquis tenetur diligere magis ex cōmisso q̄ ex dimisso. videt ꝙ non. qm̄ ꝓmissum ⁊ dimissum faciūt eque dignum vita eterna: ergo equaliter tenemur diligere ex cōmisso ⁊ dimisso alijs paribus. ¶ Sed cōtra. virtus minima est longe maius bonum q̄ aliquod vicīū sit malum. qm̄ in infinitū magis bonū est vita eterna q̄ pena eterna sit malū. ergo melioꝛ est ꝓmissio q̄ dimissio: ergo magis tenemur diligere ex cōmisso q̄ ex dimisso. non est ergo equaliter. ¶ Quod concedimus dicētes. ꝙ hec est falsa cōmissum ⁊ dimissum faciūt eque dignum vita eterna. qm̄ dimissio proprie nō facit dignum vita eterna. ſz facit dignū carere pena eterna quod patet: si intelligatur ꝙ ista pctā dimittuntur ⁊ non ifundatur gra. tñ notandum ꝙ ex cōmisso magis tenemur diligere q̄ ex dimisso vt sumatur diligere pro affectu. et ex dimisso magis tenemur diligere q̄ ex cōmisso vt sumat diligere ꝑ effectu magis enī tenemur ieiunare et flere et dare elemosinas et huiusmodi.

¶ Tertia questio huius capituli.

Queritur vtruz magis tenemur diligere ex cōmisso et dimisso q̄ ex altero illoruz tantū. ¶ Videt ꝙ sic. qm̄ ex cōmisso tenemur diligere aliquātum ⁊ ex dimisso militer aliquantū: ergo magis ex illis duobus q̄ ex altero illoꝝ. ¶ Sed contra non magis est iste dignus vita eterna oibus virtutibus q̄ vna sola: ergo eadem rōne non magis tenemur diligere ex cōmisso ⁊ dimisso q̄ ex altero tantū ¶ Dicimus ꝙ ex illis duob⁹ magis tenemur diligere. ⁊c. nec valet sequens argumētatio. qm̄ oēs virtutes sunt ad vnum faciendū. ſ. ad faciendū dignum vita eterna sed cōmissum et dimissum. nō sunt ad idē vt patet per predicta. sit hec argumētatio. nō valet oibus virtutibus simul sumptis nō est iste melioꝛ q̄ vna sola: ergo oibus vicijs simul sumptis nō est peioꝛ q̄ vnicum oēs enī virtutes idē faciunt qō vnica sola. sed non oia vicia idē faciunt precise quod vnū solum qm̄ vnum vicīū aliquantū diminuit vel corrumpit naturalia et aliud corrūpit aliquātū. Unde oia simul sumpta magis corrūpūt q̄ vnū solū.

¶ Et notandū ꝙ sicut hec est falsa. iste tenet magis diligere ex precepto et dimisso et commisso q̄ ex precepto puro. ita hec est falsa. iste tenetur magis diligere ex precepto et commisso et dimisso q̄ ex precepto puro. ita q̄ hec dictio magis determinet hoc verbū diligere. immo dicim⁹ ꝙ nec magis nec minꝰ nec equaliter. ⁊ hoc est qꝛ ex precepto nō tenemur diligere aliquātū neq̄ scz̄ merum neq̄ scōm accessum. verbi gra. homo scz̄ ꝙ homo nō habet determinatā quātitatem scōm numrū scz scōm bicubitū vel tricubitū. sed scōm excessum habet determinatā quātitatem qm̄ alia quātitas est vltra quā nō est ꝓcedere scōm naturam speciei homo. ſz ex precepto non tenemur diligere aliquantū determinate nec scōm numeruz nec secundum talem excessum.

¶ De parabola: duo debitoꝛes. ⁊c.

¶ Quarta questio huius capituli.

Queritur de ꝑabola duo debitoꝛes. ⁊c. hec parabola est introducta pro symone pharisēo et magdalene et introducitur ad hoc vt ostendatur. ꝙ Maria plus diligebat. qm̄ magis dimissum est ei: ergo si vere est introducta pro illis opz ꝙ vtriq̄ facta sit remissio pctoꝝ ⁊ ꝙ marie magis sit dimissum. ergo pharisēo erāt dimissa peccata.

¶ Contra. super illū locū hic si esset ꝓpheta. ⁊c. dicit Glo. phariseus de falsa iustitia presumēs: ḡ non erant ei dimissa pctā. ¶ Itē sup illud respondit Jesus. ⁊c. dicit Glosa. quinces superbū: ergo non erant ei dimissa pctā. ¶ Solutio. scōm veritatem nō erāt ei dimissa pctā. sed tm̄ scōm opinionem ipsius pharisei. vnde quātū ad opinionē ipi⁹ cōpetēter introducitur ꝑabola. vel pōt dici ꝙ in principio non erāt ei dimissa. sed ī fine ꝑabole di-

In oppm̄.
Solutio ad primum.
Falla ꝙ sit.
Alia q̄o incidens.
Oppio cōis.
Ptra hāc aī
Scōo ad idē In oppm̄.
Solutio. Perfectus tenet magis diligere deum q̄ iperfectus.
Hec argumētatio nō valet.
Falsa scōm quid ad simpliciter.
Prima q̄o.
Aī ꝙ sic.
Secundo.
In oppm̄. Secundo.
Solutio.
Ad rōnes.
Notandum
Falsa equocationis.
Ad illud euangelij.
Ptra hoc aī
Solutio.
Exponit dictum xpi.
Aī ꝙ non.
In oppm̄.
Solutio.

Aī ꝙ sic.
In oppm̄
Solutio.
Ad rōnem
Oēs virtutes sunt ad vnū faciendum.
Notandum
Aī contra illam.
Secundo.
Solutio.
Aīr ꝑt dici.

Iterum aſſ. missa fuerunt ꝛ scōm statū illa pabola adaptatur duo ppli. ſ. gentilis et iudaicꝰ: gentilis debebat quingētos denarios. qñ magꝭ peccauerat. iudaicus. l. gētili plus dimissum est. vñ plus diſ. ergo ſi glo. illa vere exponit textū ꝛ parabolā oportet ꝙ gentilis populus plus peccauerit q̃ iudaicus.

Sed ꝓrariū ꝓbatur. ¶ Contra. meliꝰ est viā veritatis nō cognoscere q̃ post agnitū retrorsum cōuerti. g̃ in oñi genere peccati plus peccabat q̃ gētilis qui nō habebat legem: ergo magis peccauerat iudeꝰ q̃ gentilis.

Secundo ¶ Item q̃ dimissa sunt vtriq; pctā erant: g̃ debita vtriusq; erant pctā. ſz nullī debebāt nisi deo qđ falsum est. ſi dicit ꝙ pctā debebāt deo. i. penā peccati: hoc falsum. qñ creditor ūr respectu debitoris. sed deus nō credidit illis pctā nec ꝓmisit nec penas. ſiſtiter g̃ nec pctā nec penas debebāt deo.

Tertio. ¶ Item alia glo. ꝙ debitū vtriusq; populi est aīa ymaginē regis insignita ꝛ multiplicatur per q̃narium qñ per operationē q̃nq; sensuū debet exerceri in bonis opibus: sed constat q̃ hmōi debitū non ē dimissū: nec debemꝰ velle ꝙ dimittat nobis ideo ꝙ remanet nobis. g̃ glo. illa nō ꝓpetit textui

Quarto. Soluti. ¶ Item glosa illa loquitur de ꝓmisso: textus autem de dimisso. g̃ non conuenit. ¶ Solutio. Dicimus ꝙ gentilis ppūs magis peccator erat q̃ iudaicus: qñ ꝓpter pctā cōmunia que pctā vterq; habebat: habebat gentilis pctm̃ infidelitatis et ydolatrie vñ non est verū ꝙ in oi genere plus peccauit iudeus q̃ gētilis: sed in oi genere pctī i quo vterq; peccabat magis peccauit iudeꝰ. ¶ Ad secundū dicimus: pctā dicūtur debita. q. ꝓ eis penas debemꝰ: tñ verū est ꝙ nec penas nec pctā credidit nobis deus: sed naturales potētias ꝛ gr̃am credidit nobis ꝛ ꝓmisit. vnde creditor dicit respectu dimissi ꝛ non respectu cōmissi et nō debemꝰ ei commissum: qñ debemꝰ pecuniā spūalez dare ad vsuram nō corporalē pecuniā. ¶ Ad aliū dicimꝰ q̃ sine dubio largius sumitur debitū in glo. q̃ in textu: quoniā in textu sumitur tantū pro dimisso. in glo. sumitur pro dimisso et cōmisso: ꝛ tamē incōpetenter: sumitur enim pro commisso vt ostendatur causa dimissionis: quoniam per gratiā que cōmittitur fit dimissio peccati.

Per hoc ad primum. Ad scōm. Cur pctā dicūt debita. Ad tertiū.

¶ Utrū aliquis sciat se habere caritatem.

¶ Quinta quistio huius capituli.

Aſſ ꝙ non. Queritur vtrum aliq̃s sciat se habere caritatem videtur ꝙ non: qñ dñs dicit in euāgelio Johānis. Spūs vbi vult spirat. i. vbi vult se infundit ꝛ vocē eius audis: qñ sancti loquūtur a spū sancto: sed nescis vñ veniat aut q̃ vadat. nescis g̃ an ad te veniat an a te recedat: ita nullꝰ scit se habere caritatē

Secundo. ¶ Item Job. Si venerit ad me non videbo eū. Si abierit non intelligā.

Tertio. ¶ Item apo. nichil michi cōsciꝰ sum: sed non in hoc iustificatus sum. g̃ ſi paulus nesciebat se esse iustificatū nec aliq̃s alius.

Quarto. ¶ Item salomon in puer. Quis gl̃iatur mūdū se habere cor. quasi dicat. Nullꝰ pōt gloriari ꝛ ita nullꝰ scit se habere caritatē.

Quinto. ¶ Item in Eccle. Nemo scit an amore an odio dignꝰ sit: ſz spñs. ſ. esse in te et caritate esse in te: sunt duo conuertibilia. primū nescis qñ spñs. ſ. esse in te non est scibile: sed credibile. g̃ nec scōm scis.

In oppm. ¶ Contra. in Señ. dicit dñs abrahe. Nunc cognoui ꝙ timeas dñm. i. cognoscētē te fieri. ꝛc. et loquitur de vero timore. g̃ Abrahā sciuit se habere amorē: quoniam verus: timor nō est sine amore ꝓ deo g̃ sciuit se habere charitatē.

Secundo. ¶ Item Apo. Petitiones vestre innotescāt. ꝛc. ūr glo. nō sit accipiendū ē tanq̃ deo innotescāt q̃ eas etiā anteq̃ essent nouerat. sed nobis innotescant esse apud deum: g̃ ſm hoc possumꝰ scire petitiones nr̃as esse acceptas deo. qñ nisi possemꝰ scire nulla eēt illa expositio: g̃ possumꝰ scire nos habere caritatē. qñ nisi habeamꝰ caritatē: petitiones nr̃e nō sunt accepte deo.

Tertio. ¶ Item. Jo. in epla ca. in hoc scimꝰ. qꝛ in deo manemꝰ ꝛ deus i nobis quia de spū sancto dedit nobis. i. qñ dulcedinē et iocunditatē mentis q̃ est a spū sancto dedit nobis ergo sancti sciunt se habere caritatē. qñ sciunt deum manere in ipsis ꝛ se in deo

Quarto. ¶ Item perfecta caritas foras mittit timorē: g̃ q̃ habet pfectā caritatem non habet timorē: g̃ est securus ꝛ ita certus ꝛ ita qui talis est scit se habere caritatē.

Quinto. ¶ Item. i vltimo scōe ad corin. Ur aptus ipi vos probate. an non cognoscatis vosmetipos quia xps Jesꝰ in vobis est nisi forte reprobi estis g̃ poterat scire xp̃m esse in eis: aliter non essent redarguēdi. ꝛ sic poterant scire se habere caritatē.

Solutio alicuorum. ¶ Solutio. quidam dicunt ꝙ quidā sciunt se non habere caritatē. ſ. q̃ sunt in actu vel in proposito peccandi. Alij dubitant se habere caritatē. qñ habent eque fortes rōnes ad vtrāq; partē contradictionis: ſcz illi qui incipiunt facere qō in se est. ꝛ proponūt nō peccare de cetero. Alij putant se habere caritatē. ſ. illi q̃ iam multa bona fecerūt. ꝛ diu est ꝙ non fuerūt in actu peccandi nec in proposito. tñ adhuc sustinēt primos motus et ymaginanꝭ turpia ꝛ patiūtur in quietudine muscarū morientiū que pdunt suauitatem vnguenti. Alij sciunt se habere caritatē. ſ. qui gustauerunt dulcedinē dei. ꝛ in q̃bꝰ fere extincta est fomes vt Maria Magdalena ꝛ Egyptiaca post multos fletus auctoritates q̃ sunt contra hoc de facili soluunt vt istā. Spūs vbi vult spirat ꝛc. i. q̃uis ibi sit non sequitur tñ ꝙ tu scias esse ibi tamē potes scire.

Ad primā auctoritatē. ¶ Similiter ꝛ illā si venerit ad me non videbo eū. i. non seq̃tur ꝙ videā illum.

Ad scōam. Si militer illam nichil michi conscius sum. ꝛc. nō sequitur ꝙ propter hoc iustificatus sim.

Ad tertiā. ¶ Ad hāc Quis gloriatur. ꝛc. dicendū ꝙ q̃uis aliquis sciat se habere caritatē. tñ non dz gl̃iari quasi a se habeat sed debet gloriā dare deo.

Ad q̃rtam. ¶ Ad istaz nemo scit an amore. ꝛc. dicendū ꝙ intelligitur de amore predestinationis. sed notandū ꝙ duplex est scientia. scz experimenti q̃ est per se signa ꝛ scīētia que est vero noīe scientia. ſ. cognitio alicuiꝰ ꝓ se noti vel ex ꝓ se notis deducti. Primo modo pōt aliq̃s scire se habere caritatē ꝛ illa signa sūt tria. primū est iocunditas mentis. scōm bona desideria. tertium bona opa. Scō modo nullꝰ scit si habeat caritatē nisi per reuelationē. sicut forte sciuit Abraham.

Ad quintā. duplex scia. ¶ Soluenda est g̃ argumētatio vltima per distinctionem scīētie. ꝛ similiter oēs auctoritates que loquūtur de scientia patz igitur ꝙ vno modo

Tria signa caritatis. Ad vltimā.

Triplici de causa scimꝰ de causis scimꝰ. prima est vt consolationē habeamus in miseriis huius seculi. scōa est vt gr̃as agamus deo. tertia est vt ad meliora ꝓuocemur nesciamus aūt vt cautiores simꝰ ꝛ magis solliciti de nostra salute.

Iterum aſſ rōnibus. ¶ Item rōnibus probatur. ꝙ aliq̃s scit vel scire pōt se habere caritatē recte sumendo scientiā. primo per naturā sensus. qñ gustus corpalis gustans aliquā dulcedinē corporalē si sit bene dispositus non stupidus scit illā dulcedinē esse in se: g̃ gustus spūalis bene dispositus si gustet dulcedinem spūalē scit illam dulcedinē spūalē esse in se. sed quicūq; habet caritatē gustans dulcedinez spiritussancti. et habet gustū spiritualem bene dispositum. g̃ scit dulcedinē spūs sancti esse in se: sed dulcedo spūssancti est caritas: ergo scit caritatez esse in se.

Secūdo. ¶ Idem pōt probari per visum: qñ ſi aliquis habens visum bene dispositum ꝛ sit in lumine corpali ꝛ ei est ꝓsens visibile corpale habet scientiam verā de illo visibili corporali: sed visus spiritualis limpidior est q̃ visꝰ corporalis et q̃ habz caritatē ē i lumine spūali. qñ Jo. di. in canonica Qui diligit fratrē in luce est: et talis habet visum spiritualez bene dispositū. g̃ cum caritas sit ei ꝓsens et sit visibile spirituale habet verā scientiam de illa caritate: ergo scit vero modo se esse in caritate.

Tertio. ¶ Item Aug. dicit ꝙ aīa que habet fidē videt fidem in se: qñ fides est ꝓsens ei ꝛ ita qui habet fidem scit se habere fidem. g̃ eadez ratione qui hz caritatē scit se habere caritatē: qñ videt eā in se cū sit ei ꝓsens

Quarto. ¶ Item dupler est demōstratio. ſ. demonstratio ꝓpter quid: q̃ est effectus ꝓ causam et demonstratio qꝛ est: q̃ est causa per effectū ime diatum. Si g̃ omnis effectus primus et immediatus aptus natus est ad faciēdū scientiā demōstratiuā de causa sua: ꝛ caritas habz effectū proximū et immediatū: ille effectus aptus natus est ad faciendū veram scientiā de caritate: ꝛ ſi aliquis per illum effectū pōt scire se habere caritatez.

Soluto duplex fides ꝛ duplex dilectio. ¶ Ad hoc notandū. ꝙ sicut duplex est fides: informis et formata. Similiter duplex est dilectio. ſ. naturalis et gratuita. ꝛ iste habent tantā affinitatē ꝛ cōiunctionez inter se ꝙ nō potest aliquis discernere vtrum suum diligere sit motus naturalis dilectionis vel caritaſ.

Lucifer nō habuit caritatem. de lucifero enī dicitur in delicijs paradiſi fuiſti: ꝛ tamen nunq̃ habuit caritatē patet ergo ꝙ naturalis dilectio habz delitias suas ꝛ dulcedinē quādā.

Ad primū. ¶ Ad primū dicimꝰ q̃ q̃ gustat dulcedinē spūalē siue dulcedinē caritatis scit illā dulcedinē eē in se: sed nō seq̃tur. g̃ scit dulcedinez spiritus sancti esse in se. immo est ibi fallacia accidentis: qñ ad hoc ꝙ conclusio eēt vera oporteret ꝙ sciret illā dulcedinem eē a caritate. vnde nō valet. scit dulcedinē eē i se ꝛ illa est a caritate: g̃ scit illam eē a caritate.

Falſa accidentis. Ad scōm. ¶ Ad scōm dicimꝰ ꝙ non est simile de visu corporali ꝛ spūali: q̃uis spūalis limpidior sit q̃ visus corpalis habz multa iuuātia. ſ. sicut locum tps ꝛ cetera accidentia indiuiduētia per que pōt discernere et verā scientiā habere de visibili corpali. sed visus spūalis non habet hmōi adiuuātia.

Ad tertiū. ¶ Ad aliud dicimꝰ ꝙ nō ē simile de fide ꝛ caritate: qñ fides duplex est informis et formata: ꝛ qui hz fidē scit se hr̃e fidē informē vel formatam. sed caritas non est duplex: qñ non est nisi formata.

Ad ꝗrtum. ¶ Ad aliud dicimꝰ ꝙ effectꝰ caritaſ quātum in se est aptus natus est ad faciēdū scientiā de caritate: sed defectꝰ est ex parte nr̃a qui non possumꝰ scire minorē propositionē syllogismi qui fit per effectū caritatis. syllogiſmꝰ talis est. Omis diligēs deum ꝓpter se et super oīa habet caritatē. iste diligit deū ꝓpter se ꝛ super oīa: g̃ habet caritatez maior ꝓpositio est nota nobis: ſz minor ignota ē nobis: in aliis aūt syllogiſmis q̃ fiunt per effectus non est ita.

Syllogiſmꝰ.

Iterū aſſ ꝙ aliq̃s scit se habere caritatē. ¶ Sed iterū probatur ꝙ diffinitionez caritatis. ꝙ aliq̃s scit habere se caritatē. Aug. dicit: ꝙ caritas est amor quo diligit deus ꝓpter se et proximꝰ ꝓpter deū: sed iste qui reliquit oīa et dedit oīa que habebat pauperibꝰ ꝓpter deū scit se diligere deū ꝓpter se. qꝛ scit se diligere deum non ꝓpter lucrū tpale cū dimiſerit oīa temporalia ꝓpter deū: g̃ scit se diligere deū ex caritate per locum a diffinitione: g̃ scit se habere caritatē.

Falſa. ¶ Si ūr ꝙ hec nō est diffinitio caritatis Caritas est amor quo diligit deus ꝓpter se: ꝛ primus ꝓpter deū: imo opz addi hoc. ſ. super oīa

Ꝓbatur quā aſſ. ¶ Proba tur ꝙ quicūq; diligit deum ꝓpter se: diligit eum ex caritate: qñ ſi diligit ipz ꝓpter se non diligit ipſum ꝓ commodo tēporale ergo diligit ipm gratis. g̃ amor iste est gratuitus. g̃ ex caritate: ꝛ inde vt ꝓius.

Secūdo. ¶ Item ſi aliquis diligit vnū hoīem plus q̃ aliū scit se diligere illū hoīem plus q̃ aliū hoc non pōt ignorare cū diligere sit de primis dispoſitionibus. g̃ ſi aliquis diligit deū plus q̃ se: scit se diligere deum plus q̃ se: g̃ quicūq; est in caritate scit diligere deū plus q̃ se. g̃ scit se diligere deum super oīa: g̃ a diffinitione scit se diligere deū ex caritate. g̃ scit se habere caritatē.

Solutio. ¶ Solu. Ad hoc dicimus ꝙ qñ Aug. dicit. Caritas ē amor quo diligitur. ꝛc. ſm ꝙ est diffinitio caritatis oportet ꝙ ꝓpter de hec prepositio ꝓpter denotet duplicē causalitatē ſcz causę finalis et efficientis: qñ deꝰ efficit caritatem in nobis qui est alpha ꝛ o. i. ꝓncipiū ꝛ finis qñ gratuitus debet esse amor caritatis: ꝛ ex parte cause efficiētis ꝛ ex ꝑte cause finalis. amor aūt naturalis pōt eē gratuitus ex parte cause finalis sed nō ex parte cause efficientis: vt ptz in illo. qui diligit magiſtrum ꝓpter filiuz qñ diligit ipſum gratis ꝛ ꝓpter se: quantū ad causam finalez. qñ vult ei multa bona q̃uis nullum bonum inde accideret sibi: ſz ex parte cause efficiētis: nō est amor ille gratuitus qñ illū amorem facit amor filij qui est naturalis.

Ad primū. ¶ Ad primum dicimꝰ ꝙ hec est duplex: iste scit se diligere deuz ꝓpter se: qñ ſi hec dictio ꝓpter denotet vtrāq; causalitatez falſa est. qñ non scit vtrū deus fecerit illū amorem an natura: qñ deus diligitur quia creator ꝛ beneficus naturaliter. Si aūt denotet causalitatē cause finalis vera est ꝛ non seq̃tur ex hoc ꝙ sciat se diligere ex caritate: vt patet per predicta.

Ad scōm. ¶ Ad aliud dicimus ꝙ hec argumentatio nō valet. Si aliq̃s diligit vnum hominē plus q̃. ꝛc. ergo. ꝛc. ꝛ hoc ē qñ excessus vnīs amoris ad aliū potest cognosci per opera: qñ plura opera vult facere pro eo quē plus diligit: sed excessus amoris dei ad meum nō

potest cognosci per opera. quodlibet enī facerem
pro me scōm naturalem dilectionē z quodlibet p
deo. Unde nescitur an talis amor sit naturalis an
gratuitus. Sed de hoc quod dictū est q per reue
qstio icidēs lationē pōt aliquis scire se habere caritatem sicut
Abrahā sciuit z Paulus dicēs Scio q neq̄ mors
neq̄ vita. zc. ¶ Queritur qualiter hoc potest esse
et videtur q si aliquis habeat discretionē spiritu
um et bonus angelus qui scit esse bonum dicat ei
q habet caritatē: sic sit et reuelatio z ita per reue
ptra hoc af lationē scit aliquis se habere caritatē. ¶ Sed cm
hoc videtur. q alicui potest reuelari sua dānatio:
sit enī aliquis qui habeat discretionē spūum z an
gelus bonus dicat ei. dānaberis. sicut dīs in euā
gelio dicit iudeis. vos ī pctis moriemini. videtur
Secundo. q eis reueletur dānatio sua. eadem ratione qua z
primo reuelabat ipi habere caritatē. ¶ Item. si
nulli pōt reuelari sua dānaito ne desperet eadē rō
nenulli pōt reuelari q habeat caritatem ne presu
Solutio. mat. ¶ Solutio. reuelari habz duas significatio
nes: vna est secundū q reuelari est dici a bono an
gelo ita esse. et sic potest alicui reuelari sua dāna
tio. tamen ille cui hoc dicit non debet credere ita
esse simpliciter. dz etiā credere q ad correctionem
dictum sit. vel cōminatorie vel propter aliqd tale
Quandoq̄ aūt reuelatio est inspiratio sciētie ali-
Nulli pōt cuius rei et sic nulli pōt reuelari sua dānatio. non
reuelari sua propter hanc rationē ne desperet. sed ne sit pple-
damnatio. rus ī via. qm tenetur sperare z nō desperare si fie
Iterq̄ af ad ret ei talis reuelatio. ¶ Sed adhuc p naturā ani
principale. me probatur q quicūq̄ habet caritatem scit se ha
bere caritatem. qm qui cogitat scit se cogitare et
qui scit. scit se scire: ergo qui diligit scit se diligere
sed ista nescit aia nisi quia sunt ei presentia: g̃ cum
caritas sit et presens qui habet caritatē scit se ha-
bere caritatez. si dicit q qui diligit scit se diligere
quantum ad essentiā ipsius dilectionis. sed quan-
tum ad perfectionē ipsius dilectiōis non scit. qm
perfectio est q deus diligatur super oia cum cari
tas est presens aīe et quantū ad essentiā et quan-
tum ad perfectionē suā: ergo si propter presentia-
litatem scit aliquis se cogitare cum cogitat. eadē
Scōo per ratione scit se diligere ex caritate cū diligitur ex
augustinū. caritate. ¶ Item Aug. dicit nemo dicat nō nouī
quid diligā. diligat fratrem et diligat eandē dile-
ctionem magis enī nouit dilectionē quā diligit cz
fratrem quā diligit. Ecce iam pō habere deū no
tiorem cz fratrē plene notiorē. quia presentiorez.
quia interiorem. quia certiorez Ex hac auctorita
te habetur q aliquis magis nouit caritatē cz dili
git fratrem cz ipsum fratrem. sed fratrem scōm sci
entiam nouit stricte sumpto vocabulo scientie g̃ z
caritatem scit se habere stricte sumpto vocabulo
Tertio. scientie. ¶ Item. si notiorē habet deū cz fratrem
quia presentiorē: ergo notiorez habet caritatē cz
Solutio. fratrez. et inde vt prius. ¶ Solutio. quedā forme
Triplex ge sunt in substantijs que sunt de ipis substantijs vt
nus forme. forme substantiales. quedā que nō sunt de substā-
tijs. vt forme accidentales absolute. quedaz verō
assunt substantijs vt relationes. Concedim9 g̃ q
qui diligit deū scit se diligere deū non tamen scit
se diligere deū ex caritate cuius diligit. ex carita-
te. caritas enī importat quādam relationē que di
citur per hoc super oia. vel per hoc propter se. et Per hoc ad
illa relatio adest anime. vnde nō ē simpliciter pre primum.
sens ei. z sic patet solutio ad primum. ¶ Ad scōm Ad scōm.
dicimus q ille qui habet caritatē magis nouit di
lectionem suam cz ipsum fratrem id est firmus si-
ue durabilius. diuti9 enī presens est ei dilectio cz
frater. qm frater sensibilis est: cz cito extra sensuz
est incertus est. qm omne sensibile extra sensuz fa
ctum incertum est vt dicit Arist. tamē magis no
uit fratrem. i. discretius. qm plura sunt discernen Alia qstio
tia fratrem cz dilectionē. ¶ Queritur autē vtruz incidens.
aliquis pōt dicere sine pctō se habere caritatē q̄ō Ad q sic.
videtur. qm aliquis magister dicit per rationes p
babiles. paternitas est pater. Alius similiter per
rones probabiles dicit paternitas nō est pater z
vteraq̄ meritorie. vterq̄ enī docet meritorie. Sit
ita et contingat q alter eorum dicat falsum. ergo
si contingit dicere falsum meritorie multo fortius
contingit dicere veruz sine peccato: ergo aliquis Secundo.
qui habet caritatē pōt dicere se habere caritatez
sine pctō ¶ Item. apīus rpi bonus odor sumus. Tertio.
sed dicere hoc est plus dicere cz dicere se habere
caritatez. ¶ Itē dauid in petra exaltasti me z ite
rum benedictus deus qui non ammouit orationē Quarto.
meam z miam suā a me: ergo dicebat se habere ca
ritatem. ¶ Item. adultus qui sufficienter ptrī9 In oppm.
accedit ad baptismuz post baptismum statim pōt
dicere ego habeo caritatē z sine pctō. ¶ Si oce-
ditur contra. beatus Jo. dicit si dixerimus quoni
am pctm non habemus nosmetipsos seducim9 et
Fitas in nobis nō est: g̃ eorpo q aliqs ōt se habe Solutio.
re caritatē peccat. ¶ Solutio. tribus modis pōt Tripliciter
aliquis dicere se habere caritatē. Primo ad vtili aliqs pōt dicere habe
tatem auditorū vt paulus. Secundo ad gratiarū re caritatez
actionem vt propheta ōt benedictus de9 qui non
ammouit orationē. zc. Tertio presumendo et sibi Ad illud.
attribuendo. duob9 primis modis nō est pctm. sz
tertio est pctm. ¶ Ad illud qō obiscitur de auct.
Jo. dicim9 q null9 pōt habere signū q null9 habe
at pctm. vnde illud nemo pōt dicere sine pctō. sed
bene pōt habere signū de hoc q habet caritatem.

¶ Queritur de effectu caritatis.

¶ Sexta questio huius capituli.

After questiones de caritate vltimo q̄rī
tur de effectu caritatis post mortē. primo
niter dicit q hec argumentatio non va-
let: iste decessit in caritate: g̃ saluabitur
et habet instantiā in lazaro. q̄ in prima morte sua
decessit in caritate. vnde inter illā mortē z suaz re
surrectionem necessariū fuit illi decessisse in cari-
tate. quia dictū erat de preterito vel cui9euētus
zc. tū ipm esse soluandū erat cōtingens. qm reuo
candus erat ad statuz in quo poterat peccare mor Questio de
taliter z sic decedere. cū ergo ex necessario nō se- lazaro.
quatur contingens non valet illa argumentatio. Aī q natu-
¶ Sed ad intelligentiā eorū que dicēda sunt que ralis.
ritur vtrum moꝛs lazari prima fuit miraculosa vl In oppm
naturalis. ¶ Probatur q naturalis. qm ex mor-
bo infirmabatur vt patet in euāgelio iohā. moꝛs
aūt que est ex morbo naturalis est: ergo illa moꝛs
fuit naturalis. ¶ Contra dīs dicit ī euangelio in

firmitas hec non est ad mortē: ergo illa moꝛs non
Secundo. fuit naturalis. ¶ Itē si fuit naturalis fuit originā
lis pcti. z similiter scōa fuit pena originalis pcti:
ergo lazarus fuit punitus bis pro pctō originali.
¶ Contra. in naum. nō cōsurget duplex tribula-
Opinio ali tio alia translatio. nō iudicabit deus bis in idipsū
quorum. bis. i. nō puniet bis pro eodē pctō. ¶ Ad hoc di-
cunt q vtraq̄ moꝛs fuit naturalis z neutra fuit suf
ficiens pena originalis pcti. z ideo nō fuit punit9
bis pro eodē pctō qm si sufficiēter punit deus pro
aliq̄ pctō non punit post. p eodē. sed qm auctorita
tes magis consonant in hoc q prima moꝛs nō fuit
Alia opio. naturalis. Helius est dicēdum q nō fuit natura-
lis. nec ēverū q fuerit ex morbo sufficiēter imo ex
voluntate dei volētis manifestare gloriā suā sicut
dicit de ceco nato z confirmare fidē in fidelibus.
ptra hoc af ¶ Tamen contra hoc videt eē auctoritas Iheu
mie di. Quicquid mali sup nos adducit pctā no-
stra meruerūt: ergo videt q moꝛs prima fuit pro
Solutio. pctō pena. ¶ Sed auctoritas illa sic exponitur
ab oibus nisi essent pctā nostra nichil mali indu-
ceretur sup nos et ex hoc non accedit q pctā sint
recta causa oīm malorū: sed sunt causa sine qua. sz
videtur q hec argumentatio sit necessaria. iste de
cessit in caritate: ergo saluabit. sim9 inter primaz
mortez lazari z resuscitationē eius. iste est in sinu
abrahe: g̃ habet liberū arbitriuz confirmatum ad
bonum: ergo non pōt peccare: g̃ impossibile est ip
sum peccare: g̃ impossibile est ipm dānandū: ergo
Iterum af. necessariū est i pz saluandū g̃ illa argumentatio ē
necessaria ¶ Itē. post mortē datur diffinitiua sē
tentia: g̃ cū iste decesserit ī caritate data ē scīētia
q ipe saluabit diffinitiua. s. diffinitiua sētētia irre
vocabilis est. g̃ necessarium est istū esse saluandū
Secundo ¶ Item de retur aliquis resuscitandus qui decel
sit in caritate post ascensionē. iste habet liberū ar
bitrium confirmatum sicut petrus: sed petrus nec
potest nec poterit peccare. ergo nec iste z tamē re
vocandus est ad erūpnas istas. ergo illud nō im-
Tertio. pedit quin necessarium sit ipm saluari ¶ Itē. iste
meruit gloriam quā habet. ergo ex iusticia data ē
ei. ergo si auferatur iniuste aget deus cuz eo hoc
autem impossibile. g̃ si decessit in caritate neces-
Quarto. sarium ipm est saluari ¶ Itē. deus non pōt nega
re iusticiam suā. qm nō pōt negare se. g̃ si iuste de-
Solutio. dit illi gloriam non pōt auferre ei ¶ Solu. Bene
concedimus q quicūq̄ ex iusticia data sit ei glīa
si revocetur ad miserias istas: adhuc habebit li-
berum arbitriū confirmatum ad bonuz: sed si alia
de causa fecerit illuz dīs decedere in caritate ac
celerando ei mortē bene potest revocari ad istas
miserias et habere liberū arbitriū non confirmatū.
Ad primū. ¶ Ad primum dicim9 q hec argumentatio nō va
let. i possibile est istū peccare g̃ impossibile est istuz
esse dānandū: qm in prima priuat possibilitas tm
respectu status in quo est iste vnde vna est qm iste
non habet potentiā ad peccandum in conclusione
priuatur possibilitas et respectu presentis z respe
Fallacia cōtis cru futuri. Fallacia cōse. ab inferiori ad superius
negando etiā illa argumentatio non valeret si fie
ret: iste peccabit. g̃ potest peccare. Instantia iste
cecus videbit: g̃ potest videre demonstrato ceco
qui illuminabitur per miraculū. ¶ Ad scōm dici Ad scōm.
mus q non sp post mortē datur diffinitiua sentē-
tia. ¶ Ad tertiū dicim9 q non est simile de isto z Ad tertiū.
de petro qm petr9 non revocabit ¶ Ad vltimū so Ad vltimū.
lutum est iā. qm si iste revocādus est ad istas mise
rias: ita q habeat liberū arbitriū non confirmatū:
non fuit ei data gloria ex iusticia: sed alia de cau-
sa. Dictū est q si aliqs ex meritis suis iam habeat
gloriam non pōt revocari ad istas miserias: ita q
possit demereri. ¶ Sed ptra. aliqs q̄ in inferno ē ptra hoc af
potest revocari ad vitam istam: ita q pōt mereri.
sicut legit de traiano: q̄ precibus bti Gregorii re de traiano.
suscitatus fuit z extract9 de inferno z posit9 in sta
tu merendi: qm si non posset mereri pro nichilo re
suscitaret: constat autem q quicūq̄ est in inferno
ex meritis suis est ibi. g̃ si ille qui ex meritis suis ē
in inferno pōt revocari ad statū merendi. a simili
per contrariū: ille qui est in paradiso ex meritis suis
potest revocari ad statū demerēdi. ¶ Ad hoc di- Opinio ali
cunt quidā q non est simile: qm mia superaltat tu quorum.
dicium sicut dicit btūs Jacob9. Misericorditer
autem ageret cum eo qui est in inferno si revoca-
retur ad statuz merendi. immisericordit cū eo qui
est in paradiso: si revocaretur ad statū demerēdi.
¶ Sed contra. Aposto. dicit de9 non pōt negare ptra hāc af
seipsum. g̃ sicut non pōt facere cōtra suā miam sic
non pōt facere contra suā iusticiā. g̃ cū iste ex me-
ritis suis sit in inferno nō pōt eē quin a deo punia
tur: z ita videtur q non pōt revocari ad statū me-
rendi: vel si pōt pari rōne alī ad statū demerēdi.
¶ Solutio. Sicut in vita presenti quidā sunt ita Solutio.
obstinati q deus nō vult q p eis oretur. vñ dixit
Jeremias. Nolt orare pro ppho isto Alij sunt pro
quibus vult orari: ita in inferno quidā sunt p qui-
bus vult non orari: sicut p illis qui decesserunt cō
pletis pctis suis z in proposito peccādi Alij sunt Nota dili-
qui decesserunt non cōpletis pctis suis z in ppo- genter.
sito penitēdi aliquādo pro talib9 vult deus q̄ ora
tur. z tales possūt revocari ad statū merēdi p me-
rita sanctorū qui sunt cōiunctissimi deo. qm tales
non sunt simpliciter dānati. sed sub conditione. z
concedim9 q̄ nō est simile de illo qui est in inferno
et de eo q̄ est in padiso. qm saluare est dei ppriū.
sed punire non est dei ppriū. qm non ex corde suo
humiliauit z abiecit filios hoim sicut ōt Iheremie. i-
mo quasi inuitus punit. vñ Isa. heu psolabor. s. Alia qstio
de hostibus meis. ¶ Itē queritur vtrū resuscita incidens.
tus pōt petere proꝛem suā quā prius habuit. vide Aī q non.
tur q non. qm Aplus dicit q post mortē viri solu-
ta est mulier a lege viri: g̃ inter mortez z resuscita
tionem pōt nubere alij. esto q nupserit: g̃ resusci-
tatus nō pōt petere eā ex quo legitime nupsit alij
¶ Contra. aliqua sacramēta remanent in resusci In oppm.
tato. qm si baptisatus fuit baptismus manet z cō
firmatio z ordo. qm si pr9 fuit sacerdos adhuc est
sacerdos: g̃ similiter matrimoniū manet. ¶ Itez Secundo.
Aplus. acceperūt mulieres de resurrectōe moꝛ.
suos. ¶ Solutio. dicim9 q non manet matrimoni Solutio.
um nec est simile de alijs sacramentis. qm alia sa
cramenta consistunt in vnctione spūali z interio-
ri baptismo imprimit caracter discretionis qm p
baptismum discernit pplus dei. in confirmatiōe z

ordine caracter excellentie. in matrimonio nullꝰ caracter imprimitur. qm̄ causa matrimonij z vtilitas consistit in exteriori opatione. ¶ Ad auctoritatem. Ad auctoritatem apli dicimus q mulieres acceperūt ex resurrectione mortuos maritos. sed de nouo cōsensu quo consentiebant in coniugalez copulā aliter non eēt matrimoniū int eos. ¶ Cōtra vnuꝫ dictum aſ. Dictum est q hec argumētatio non valet: iste decessit in caritate: g̃ saluabitur iste decessit in caritate z nō revocabit ergo saluabit. videtur q sic. qm̄ auctoritates dicunt q merita post mortē nō possunt immutari: g̃ cuꝫ iste meruerit vitā eternā. ponatur q iste adultus decesserit nec amiserit nec amittet ex culpa. Secūdo. cū non sit revocandus habebit vitā eternā. vel deus aget iniuste cū eo ¶ Itē. in ecclesia dicit ceciderit lignū siue ad austrū. i. ad regionē spūssancti siue ad aquilonē. i. ad regionē diaboli ibi erit: g̃ si iste decessit in caritate z non revocabitur saluabi In oppm. tur: ergo illa argumētatio est necessaria. ¶ Contra. simus ante incarnationē antiq̄ patres decesserunt in caritate: g̃ necessariuꝫ est ipos decessisse in caritate et non revocabūtur. sit ita. non tamen necessarium est ipsos esse saluandos. qm̄ christuꝫ esse passurum est contingens et nullus saluād̄ nisi per mortem xpi. qm̄ p passionē eius aperta fuit ianua g̃ cum premissa sit necessaria z conclusio cō Opinio aliquorum. tingens non valet illa argumētatio. ¶ Ad hoc dixerunt quidā q nec virtus nec motus virtutis potuit per se attingere ad visionem dei q̄ est in pria immo exigebatur passio xpi vnde dixerunt q ātiq̄ patres nō meruerūt illam visionē apertā. vñ nec valet illa argumētatio. si sumatur vita eterna vel salus pro illa visiōe apta sed si sumatur p quadā delectatione quā habebant sancti in deo. hmōi vitā eternam meruerūt z hmōi salutē. et sic necessaria est illa argumētatio. Soluebāt g̃ omnes illas argumentationes per distinctionem. Sic soluūt rōnes p distinctionē.

¶ De eligentia motuum.

¶ Sextus tractus.

QIcto de caritate z ordine caritatis et de effectibus caritatis. consequēter dicendum est de eligentia motuum. Circa qō apostolus questionem proponit ad philippen. d. quod eligā ignoro. coarto ei ex duob⁹ desidertum habens dissolui z esse cum xpo permanere aūt in carne necessarium est ppter fratres siue propter vos. ¶ Primo circa hanc questionem queritur in qua vi aie situ sit desiderium quo desiderabat apls dissolui z esse cum xpo: z cuius virtutis sit. ¶ Scōo vtrum apls tenebatur velle p manere in carne ppter ffes. ¶ Tertio de contrarietate que videtur eē inter Aug. z Ambro. dicit enī Aug. q apls vnū illoꝝ habebat i desiderio. s. dissolui z esse cū xpo. Reliquū in patiētia. s. pmanere in carne ppter ffes. Ambrosi. dicit. q vtrūq̄ habebat apo. in desiderio. ¶ Quarto de eligētia illoꝝ duoꝝ. ¶ Quinto vtrū apo. voluit illō cōiunctim an diuisim. ¶ Sexto z vltimo vtrū quilibet debeat velle quātālibet penā q sibi vtilis est: sicut apo. voluit mortē: qm̄ sibi erat vtilis.

¶ Obiectio motuum.

¶ Prima questio huius capituli.

¶ Circa primū obijcitur sic. illud desideriū apli erat ex mera z pfecta caritate: z caritas est in concupiscibili. g̃ desideriū illud erat in concupiscibili. ¶ Item motus ille non videtur fuisse in vi rationabili: qm̄ ratio z intellectus circa vnū sunt. primo z motus ille non fuit circa verū. immo circa bonū in irascibili nō videtur fuisse. quoniā irascibilitas non est circa bonum. desideriū autē illud erat in bonū z qz bonū: ergo desiderium illud non erat in irascibili. sz potius in cōcupiscibili in qua sola est desideriū boni inquantū bonū. ¶ Contra. fortitudo est circa arIn oppm. dua z terribilia: sz summe terribile est mors. g̃ velle mori pro causa honesta est mot⁹ fortitudinis: sz fortitudo est in vi irascibili: vt dicūt Greg. z Ambro. Desideriū illō erat in irascibili ¶ Circa hoc q̄stio icidēt etiam querit vtrum Apo. desiderando dissolui et esse cum xpo moueretur vnico motu. an pluribꝰ. ¶ Videt q vnico: qm̄ vtrūq̄ volebat ex caritate Aſ q vnico et vtrūq̄ quia bonū. g̃ cum vtriusq̄ partis eēt eadem ratio vnico motu mouebatur in hoc. s. dissol. et esse cum xpo. ¶ Cōtra. esse cū xpo est delectaIn oppm. bile: mori non est delectabile: sed apo. mouebatur in primū quia delectabile. non in scōm: g̃ nō erat vnica ratio mouēdi in illud. g̃ nec vnicus motus. ¶ Ad primū dicim⁹ q velle mori sumptū simpliAd primū. citer non est in aliquavi determinate: immo scōm diuersas causas vel circunstantias est in diuersis Velle mori viribus quia velle mori pro defensione fidei fortinō ē determitudinis est: z ita est in vi irascibili sed velle mori in te in aliqvi. quātū est via ad eē cū xpo. siue ad beatitudinē est motus caritatis: z est in vi concupiscibili: hoc enī est velle mori inquantū bonū: z hoc modo considerabat z desiderabat illud. Apo. vnde desideriū illud apli erat in cōcupiscibili. ¶ Per hoc ptz so- Per hoc solutio ad illud quod obijcitur. qm̄ velle mori p cauutio. sa honesta nec simpliciter est in irascibili. nec simpliciter in concupiscibili: sicut velle dare pecuniā simpliciter consideratū nō est in aliquavi qz velle dare pecuniā pauperi: quia paup est: est pietatis motus z est in concupiscibili: qm̄ bonitas voliti ē ratio volendi: sed dare pecuniā militibus pro defensiōe regni est opus magnificentie: z est in vi irascibili. ¶ Eodēmodo dicimus de hoc velle mori Eodem. pro causa honesta: qm̄ velle mori pro hac causa: vt sit homo cum xpo caritatis est z est in vi concupiscibili: sed velle mori pro defensione fidei fortitudinis est z est i vi irascibili. ¶ Ad scōo obiectū Ad scōm. dicimus q Apo. potuit moueri ad coniunctū vni co motu propter vnam rationē cum vtrūq̄ eēt bonum: qm̄ p̄m hanc rationē qua mori erat ei via ad esse cum xpo erat ei delectabile z ita bonū: nichilominus tn̄ potuit apls moueri in ptes illi⁹ coniunctim diuisis motibus: si separatim cōsideraret illas partes vnū ad viā alterum vt terminū vie. ¶ Sed iterū videtur q motus ille nō fuerit ex ca Iterum aſ ritate. quia ois motus meritorij⁹ principaliter est ad gliam dei. sed motus ille quo apls desiderabat dissol. z esse cum xpo nō erat principaliter ad gliam dei. qō probatur p hoc q maior gl̄ia dei pueniebat ex pmanentia apli in carne. qm̄ pmanere in carne in apostolo erat ad profectum et quersionē plurimorū ex quorum conuersione magnificabatur z laudabatur deus. sed in morte apli non erat profectus nisi eius solus: g̃ apls volebat cōtrarium eius qō erat ad gliam dei: g̃ indiscrete desiderabat illud nec mot⁹ ille erat principaliter ad gliam dei: g̃ nec erat meritorius: g̃ nec erat ex caritate ¶ Item. si apls desiderabat illud qō deſi derabat principaliter propter gliam dei: g̃ quod erat ad maiorē gl̄iaz dei magis debebat desidera re sz desiderabat illud qō erat minus ad gl̄iaz dei vt probatum est: g̃ indiscrete. z ita nō ex caritate. Secundo. ¶ Solutio. gloria dei dupliciter ꝺr quandoq̄ ꝺr Solutio. Gl̄ia dei ꝺr dupliciter. gloria dei summa bonitas eius in qua ipe summe delectatur z scōm hoc ois motus meritorij⁹ principaliter est ad summū bonū pticipandū. etiā finaliter/quandoq̄ gl̄ia dei ꝺr frequēs fama cū laude. vt cum dicim⁹ adoramus te z glorificam⁹te. z sic non oportet oēm motū meritorium esse ad gliam dei/nisi q prelati qui debent exemplo suo lucere aliis q bona opera sua tenētur ex precepto dei facere bona opa ad gloriaz dei. qm̄ ꝺr eis a dño. sic luceant opera vestra coram hoibus vt glorificent pfem vestrum. z̄. per hanc distinctionem ptz so- Per hoc ad primum. lutio ad primo obiectum. ¶ Ad scōo obiectū dicimus q in scōa significatione hec ē falsa/apls desiderabat hoc principaliter ppter gliam dei. qm̄ non considerabat tunc apls nisi summā bonitatē dei. cum qua desiderabat eē siuevolebat tn̄ si occ Ad scōm. ditur illa propositio ppter laudem dei ad quā hz terminari ois motus meritorius dicendū est tn̄ q hec argumētatio non valet: apls desiderabat illud principaliter ppter gliam dei: g̃ quod erat ad maiorem gliam dei. z̄. sicut hec argumētatio nō valet: calidum inquātuꝫ est calidū calefacit: ergo magis calidum magis calefacit: pōt enī ipedimētum esse in materia. Ad hoc igitur q teneat talis argumentatio ꝺz hoc addi aliis paribus. hoc autem non verū in propositis. qm̄ in hoc dissol. z eē cum christo est maior vtilitas propria. in hoc aūt permanere in carne propter fratres maior est vtilitas proxim. vtilitas autem propria preferenda est vtilitati proxim. Hec argumētatio nō valet.

¶ Secunda questio huius capituli.

QUeritur vtrum apls teneretur velle p manere ppter ffes in carne. ¶ Probatio q sic. qm̄ sciebat se pmansurū in carne vt dixit z sciebat hoc esse bonū: g̃ sciebat deum velle illud z tenebatur qui quid sciebat deum velle: g̃ tenetur velle hoc. ¶ Itē. apls tenebatur ad opera mie z tenebatur eē vtilis. primo sed nullum opus mie maius est z nulla maior ēvtilitas proxim cū instruere ipm z conuertere ipsum ad fidem: g̃ apls tenetur velle talez vtilitatē proximorum: g̃ apls tenebatur velle permanere i carne propter ffes. ¶ Itē. quia summe delectabile ē esse cum xpo. propter hoc desiderabat apls dissoAf q sic. Secundo. Tertio. lui similiter qm̄ valde desiderabile est cupido habere centem marcas. propter hoc cū desiderat eē in luto: ergo ea dē rōne. qm̄ sume desiderabile est deū magnificari. glificari z hoc sume desiderabat Apo. ppter hoc cū illo debebat desiderare pmanere propter ffes in carne z ita tenebatur velle p manere in carne propter fra. ¶ Contra. tenebat velle pmanere in carne propter fratres z volebat contrarium: ergo peccabat mortaliter. sed cōstat q non peccat mortaliter: ergo nō tenebatur velle permanere. z̄. ¶ Solutio. dicim⁹ q Apls non sciebat deū velle pmanere se in carne stricte z propie sumpto vocabulo sciēdi. qm̄ nec sensitiua nec demonstratiua scientia sciebat illud nec erat reuelatum ei. vnde non dixit simpliciter scio. sed dixit confidens scio. i. ex confidentia. i. per quasdā conIn oppm. iecturas vehementer credo. credebat enī q deus hoc vellet propter profectuz multorū ppter hoc etiam dixit scio. vt cōsolaretur eos de suo pmane per hec ad re in carne z scōm q sic accipitur verbū sciendi nō primum. sequitur q quilibet tenetur velle quicquid scit deum velle z sic ptz solutio ad primum. ¶ Ad scōm. Ad scōm. dicimus q Apo. non tenebatur simpliciter predicare fratribus nec magnificare in eis deū sed sub cōditiōe. s. si viuere. ¶ Ad tertio obiectū dicim⁹ Ad tertiū. q summe desiderabile erat Apls deū magnificari z glorificari sed non sequitur. g̃ hic debebat vel le se permanere in carne. z hoc ideo contingit qa hoc non erat Apls indifferens: ideo erat sibi ipedimentum eius qō Apls desiderabat multo āpli us: qm̄ impedit sanctos multū tendētes ad pfiaz vita ista misera. sicut ꝺr in libro sapiētie. Corpus quod corrumpit aggrauat aiam. z Apo. Infelix ego hō qs me liberabit de corpe mortis huius. q hoc patet q nō est simile: quod inducitur pro simili de cupido. z hec argumētatio. Iste cupidus summe per hec ad desiderat habere. c. marcas. ergo cum hic vellet tertium. esse in luto. non nisi ratione termini.

¶ Queritur de cōtrarietate Aug. z Ambrosij.

¶ Tertia questio huius capituli.

QUeritur de ptrarietate Aug. z Ambrosij. Est autem duplex cōtrarietas inter ipsos. Prima est de distinctione littere Aug. ei sic distinguit litterā. Coarto: Augustinꝰ ex duobꝰ vt hic fiat distinctio: z hec ofo ex duobꝰ determinet hoc verbū coarto: qm̄ scōm August. Apls coartabatur inter duo quoꝝ vnū ipse desiderabat quia melius erat. s. esse cū xpo. alterum autem erat necessariū. s. pmanere in carne ppter fratres. igitur scōm Aug. primū habebat in desi otra auguderio. scōm in patientia tm̄ ¶ Sed in istis duobꝰ stinū argu. videtur ei contradicere. Ambro. primo in distinctione littere: quia distinguit litterā sic. Coarto: vt hic fiat distinctio. z sequit ex duobꝰ desideriuz habens qm̄ illa duo desiderabat Apls scōm Ambrosium: primū quod erat melius. s. eē cum xpo secundum qō necessariū erat: sez permanere i carne propter ffes: sic g̃ contradicit Augu. in duobꝰ primo in distinctione littere. scōo in hoc q ꝺr Apo. desiderasse vtrūq̄. Qō etiam pōt probari p hoc quod Apls volebat pmanere in carne ppter fratres: volebat eui predicare z prodesse: z hoc non poterat facere nisi permaneret i carne: g̃ volebat permanere i carne. ergo appetebat illō. g̃ desideSolutio. rabat illud. ¶ Solu. Ad hoc dicim⁹ pmuniter q Aug. sumpsit verbū desiderandi stricte scm q desideriū non est nisi rei delectabilis: z sic Apls nō desiderabat pmanere in carne. qm̄ hoc nō erat de

lectabile ei: qm̃ ei ꝙueniebat hec vox ꝓphete. Renuit ꝙsolari aĩa mea. ꝓ fectis enĩ vita ista tediosa est. Ambro. aũt largiꝰ sumpsit ꝝbuꝫ desiderãdi. s. pro verbo volendi: z ita nõ est ꝯrarietas iter eos quãtũ ad ꝟm ꝓpter equiuocationẽ. nec est ꝯrarietas quãtũ ad distinctionẽ: sꝫ diuersas. vterq; ei bñ distinguit ꝟm suã intelligẽtiã sanã ¶ Ptꝫ ḡ q; hec argumẽtatio nõ vꝫ Apo. volebat ꝑmanere ĩ carne propter ffes. ḡ desiderabat illud ꝟꝫ q; desiderare sumitur stricte. z est ibi fallacia ꝙsequentꝫ a supiori ad inferiꝰ affirmando: qm̃ multa sunt volibilia q̃ nõ sunt desiderabilia. Scti ei volũt pctõres puniri ĩ inferno: sꝫ nõ desiderãt: qm̃ nõ volũt illõ cũ delectatione: volunt tñ illud ꝙformando voluntatem suã voluntati diuine. Vñ bene vi. Letabitur iustus cũ viderit vindictã non dicit q; vidēdit. sed cum viderit nõ enĩ letabit de mera vidicta: sꝫ pena. sꝫ qm̃ euasit penã vel intuitu iusticie dei nõ intuitu pene. ¶ Sꝫ econtra ꝓbatur q; ꝑmanere in carne ꝓpter ffes erat delectabile ei. q; erat bonũ et Apłs volebat illud deo et ĩũ deus volebat hoc qui non vult nisi bonũ sed bonũ est ꝓfectio cuius apprehensio est delectatio: ḡ apprehẽsio quã habebat Apłs de illo bono erat delectatio: ḡ Apłs volebat illõ cũ delectatiõe: ergo dersidebat illõ.

¶ Item. ꝑ salimista ỏt in custodiendis illis retributio multa. nõ enĩ tm̃ ꝓ custodiẽdis. sed etiã in custodiẽdis mãdatis dei est magna retributio. et hoc ỏ. ꝓpter iocunditatẽ mẽtis z pregustationẽ dulcedinis dei q̃ habetur in custodia preceptoꝝ dei: ergo Apłs habebat magnã iocũditatẽ de viuẽdo in carne magnificabat deũ ergo viuere ĩ carne propter magnificationẽ z laudẽ dei in fratribꝰ erat ei delectabile z ita volebat illud cũ desiderio et ita desiderabat illud. ¶ Solu. duo sunt gña pfectorũ. quidã sunt ꝓfecti q̃ vix z raro molestãtur a carne z a primis motibꝰ carnis z talibꝰ ꝓfectꝰ delectabile est viuere in carne ꝓpter ffes. Alĩ sunt ꝓfecti q̃ valde molestanꝫ a primis motibꝰ carnis et talibꝰ molestũ z tediosum ẽ in carne viuere ꝓpt periculũ qõ vident iminere. in quoꝝ ꝑsona loquitur Apo. dicẽs infelix ego. zc. z ideo nõ sequtur q; Apo. desideraret ꝑmanere in carne ꝓpter ffes. licet vellet illud põtũ dici q; Apłs desiderabat vtrũq; scõm q; desiderare sumiꝫ stricte. sed Aug. locutus est vt frequẽter. qm̃ frequentiꝰ ꝓtingit qõ perfectis tediosa est vita ista. q̃q; tñ ꝓtingit q; in alia ꝑsideratione desiderãt manere in carne ꝓpt fra. vt q̃ conſiderant q; manẽdo in carne prosunt multis z magnificant deũ ¶ Quod ergo dicit Aug. q; alterum illoꝝ est in desiderio reliquũ in patiẽtia: loq̃tur vt frequẽter Ambro. aũt vt quandoq; ¶ Ad aliõ obiectũ dicimꝰ q; Apo. delectabat in predicando z laudãdo deũ viuendo in carne. non tamen delectabat ex hoc q; viuebat in carne.

¶ De eligentia illoꝝ duoꝝ.

¶ Quarta questio huiꝰ capituli.

Ad primo.

Secundo.

Solutio. Duo gña ꝓfectorum.

Alr ꝓpt dici.

ꝓcedat augustinũ et ambrosium

Ad aliud.

Af primo.

Vaerit ꝺ de eligẽtia illoꝝ duoꝝ z querit. vtrũ illoꝝ duoꝝ fuit magis eligendum Apło. z videtur q; Apłs nõ ignorabat immo bñ sciebat. vtrũ illoꝝ magis esset eligendũ. dicit enĩ. Arist. qõ ꝓpinquꝰ est fini. magis est eligendũ z hoc sciebat Apłs. sed dissolui z esse cũ xpo ꝓpinquꝰ est fini ꝯ viuere in carne ꝓpter fratres z hoc iterũ sciebat Apłus : ḡ sciebat dissolui z esse cum xpo eẽ magis eligendũ: ḡ falsũ dixit qñ dixit quid eligã ignoro. ¶ Itẽ motꝰ quo volet dissolui z esse cũ xpo erat motus caritatꝫ in deũ et motus quo volebat viuere in carne ꝓpter fratres erat motꝰ caritatis in ꝓximũ. sed motꝰ caritatis in deũ maioꝝ ẽ in infinitũ z melioꝝ ꝯ motus caritatis in ꝓximũ z hec oia sciebat Apłs: ergo sciebat primũ esse magis eligẽdũ ꝯ vltimũ. et inde vt ꝓꝰ. ¶ Itẽ dissolui z esse cũ xpo est bonum głie. viuere in carne ꝓpter fra. bonũ gratie: ergo primũ in infinitum melioꝝ ꝯ ꝟm et hoc scibat Apłus: ḡ sciebat primũ eẽ magis eligẽdũ . z inde vt ꝓius. ¶ Cõtra. Apłus sciebat vltimũ esse vtilius sibi qm̃ quãto plus laborabat tantomaiꝰ ꝓmiũ acquirebat augmẽtabat enĩ caritas in ipso.

¶ Itẽ sciebat illud esse vtilius primo z etiã deo. cui plures ꝑ hoc acq̃rebãtur: ḡ sciebat illõ eẽ magis eligendũ. ¶ Solu. Multis de causis est magis eligenduꝫ aliquid. aut qꝰ vtilꝰ. aut qꝰ melius. aut ꝙa diuturniꝰ. aut qꝰ acceleratius: z sic de multis aliꝫ causis. vñ nisi excellat in oibꝰ magꝫ aliꝫ circunstãtijs nõ est necessariũ: q; sit magis eligẽdum. vñ in oibus ꝓmissis argumẽtationibus q̃ ꝓvotraq; parte facte sunt est fallacia scõm q̃d ad simpliciter. qm̃ non sequit hoc est ꝓpinquius fini ꝯ illud. ergo est magis eligendũ simpliciter: sꝫ bene sequitur: ḡ est magis eligendum quãtum ad hoc: qm̃ hmõi considerationes Aristotelis intelligende sunt cũ tali determinatione. Similiter nõ sequitur: vltimũ est vtilꝰ: ḡ est magis eligẽdũ simpliciter: sed seq̃tur. ḡ est magis eligendũ. quo ad hoc. ꝑ hoc ptꝫ solutio ad oĩa obiecta. ¶ Sꝫ iteꝝ obijcitur. Dictũ est q; Apo. volebat vtrũq; .i. dissolui z esse cũ xpo z permanere in carne ꝓpter fratres: z ertiã vtrũq; desiderabat scõm Ambrosium non tñ male. cõtingit enĩ velle ꝯraria bene z meritorie ex diuersis causis. sicut Ysaias volebat q; deus mitteret iꝑm ad ꝓdicãdũ qm̃ dixit. Ecce ego mitte me. z meritorie volebat hoc. Jere. ꝙo meritorie recusauit cũ dixit. a. a. a. dñe deꝰ. Ecce ego nescio loqui : q; puer ego sum. primꝰ volebat mitti ex caritate z vtilitate primi. secundus autẽ ex humilitate recusauit mitti. Similiter moyses ex humilitate dixit Obsecro dñe mitte quẽ missurꝰ es. potuit ergo Apo. velle illa duo cõtraria ex diuersis causis honestis. ¶ Sꝫ objcit. Apo. volebat meritorie dissolui z esse cũ xpo. ergo discrete. in oi ei sacrificio offerendũ est sal. ergo ex deliberatione et consilio volebat illud : ergo eligebat illud. qm̃ eligentia est volũtas deliberata z cõsiliata. eligebat ergo dissolui z esse cum xpo. ergo videtur mẽtiri cum dicit. Quid eligã ignoro. Eodẽ argumẽto potest probari q; Apłus eligebat permanere ĩ carne ꝓpter fratres. ¶ Solu. Dicimꝰ q; vtrũq; eligebat Apłs in comparatiõe ad suum contradictorie oppositum. vtrũq; enim sciebat esse bonũ: sed neutruꝫ eligebat in comparatione ad reliquũ quoniaꝫ vnũ estimabat multo melius: aliud vtilius et alijs et deo et sibi: etiã in futurũ. et ꝓpter

Secundo.

Tertio.

In oppm̃.

Solutio.

Ad rõnem.

Falla ꝟꝫ q̃d ad simplicit

Sĩr non sequitur.

Cõtra hoc.

Eodẽ mõ.

Solutio.

hmõi comparationem naturam ignorabat vtrum illoꝝ duoꝝ eligeret dñs cõferebat illa duo inter se et ꝓpter hoc dixit. Quid eligam ignoro.

Iterum af ingłitiue.

¶ Item ponatur q; Apłus sciret esse se predestinatuꝫ z sciret q; ex hoc permanere in carne ꝓpter fratres per bieniuꝫ vel triennium duplicaretur sibi corona vel triplicaretur. queritur secundũ hoc an magis deberet eligere permanere in carne ꝓpter fratres ꝯ dissolui et esse cum christo: Videtur q; sic. quoniã ex permanere in carne ꝓpter fratres peruenireꝫ et duplicatio premij aut triplicatio: sed ex dissolui et esse cum christo ꝑueniret premij acceleratio. Sed duplicatio premij in infinitum melioꝝ est ꝯ acceleratio premij: ergo in infinituꝫ magis deberet eligere permanere in carne ꝯ dissolui et esse cum christo: ergo in tali statu nõ deberet desiderare dissolui et esse cũ xpo. ¶ Sed contra. glo. dicit q; hec vox cupio dis. et esse cum christo est vox perfectorũ z Apo. in tali statu eẽt perfectus. ergo in tali statu desideraret dissol. et esse cum christo. ¶ Solutio. Dicimus q; Apo. in tali statu non desideraret dissolui z esse cum christo vt nũc: sed posset desiderare dissolui aliquãdo ¶ Quod objcitur q; vox illa est vox perfectorũ. intelligendũ est dictum eoꝝ ꝟm statum solitũ. est enim generaliter dictum de perfectis z imperfectis. Hoc nescit hõ an sit dignus amore. zc.

In oppm̃.

Solutio.

Ad primũ.

¶ Utrum Apłus voluit coniuncti an diuisim dissolui z esse cum xpo.

¶ Quinta questio huius capituli.

Af primo.

Vaeritur vtrum Apo. voluit coniunctim an diuisim dissolui. z esse cum christo Si coniunctim: sed nullus est adeo imperfectus qui nõ velit illud coniunctim. ergo illa vox est tam perfectorũ ꝯ imperfectorũ igitur ꝓ nichilo dicit glo. q; illa vox est perfectorum. Si diuisim. ergo volebat dissolui per se z desiderabat. ¶ Contra. illud non erat bonũ per se: ergo Apostolo. non desiderabat illud per se siue diuisim

Secundo.

¶ Itẽ mori per se minus est volibile ꝯ esse in luto. sed iste qui vult esse in luto z habere centũ marcas non vult diuisim esse in luto. ḡ multo magis ille qui vult dissolui z esse cum xpo: non vult dissolui simpliciter z per se. ¶ Solu. Utrũq; vere potest dici. potest enim dici q; Apo. voluit illud coniuctim z diuisim z etiam desiderauit: z ꝯ huius quilibet imperfectus velit dissolui et esse cum christo coniunctim: tamen soli perfecti cupiunt hoc. i. desiderant sc̃z dissolui z esse cum christo. hoc enim ẽ eis delectabile. nõ impefectis qui adhuc tenẽtur aliquo amore huius vite. potest etiam vere dici q; Apostolus desiderauit vtrũq; diuisim z desiderabat dissolui inquantum estimabat dissolui esse viam ad esse cum christo: quoniam sic erat ei delectabile etiam bonum: nec est simile de hoc esse in luto z habere centum marcas. quoniã esse in luto non est via ad habere centũ marcas: sicut dissolui est via perfectis ad esse cum christo.

Solutio.

Per hoc ꝙz ad rõnem.

¶ Utrum quilibet sciens se esse predestinatũ debet velle quantanlibꝫ penã sibi infligi qm̃ nescit vtrum status oppositꝰ sit ei vtilior vꝰ eque vtilis. ¶ Ad primũ ergo dicimus q; Apłus volebat dissolui. qm̃ dis. erat illi media via ad esse cum xpo. sic non est de aliꝫ penis.

Ad primũ.

Ad scõm.

¶ Ad ꝟm dicimus q; hec argumẽtatio non valet Iste scit hanc penã esse sibi vtilẽ: ḡ debꝫ eaꝫ velle Et est instãtia in pctõ mortali. qm̃ pctm̃ mortale est vtile predestinato tñ nõ dꝫ velle illud. Et preterea probabile est q; deꝰ ponat hoiem ꝑdestinatum in statu vtilioꝝ sibi. z ideo nõ dꝫ velle oppositum. ¶ Ad vltimũ dictmꝰ q; Apłus fuit iuste reprehensus. qm̃ sciebat deũ velle dolorẽ illuꝫ siue stimulum inesse sibi. z qm̃ sciebat voluntatẽ dei tenebatur conformare vocẽ suã voci diui ne. vñ tenebatur velle illum stimulũ inesse sibi dum inerat Sed de aliꝫ penis q̃ non inerãt nõ tenebatur velle cum sup hoc nesciret vocẽ diuinam.

Similiter.

Ad vltimũ.

¶ De politicis ante donum spũssancti.

¶ Septimus tractatus.

Dicto de virtutibus theologicis dicẽdũ est de politicis anteq̃ dicamꝰ de donis spũssancti. z hac rõne. q; de virtutibꝰ politicis nõ est q̃stio an sint virtutes. sꝫ de donis est questio an sint ꝟtutes. vñ rectiꝰ cõtinuantur ꝟtutes politice theologicis ꝯ dona. qm̃ sicut patebit inferiꝰ. opatio virtutũ politicarũ ꝓcedit operationẽ donorũ. qm̃ aũt ius naturale oritur et principiũ est oĩm virtutũ et motuũ ipsaruꝫ: ideo prius dicẽdũ de iure naturali ¶ Circa quod primo inquirendũ quomodo liget Scõo vtrũ ille qui primo sibi appropriauit aliq̃d peccauit mortaliter Tertio de differẽtia iurꝫ naturalis z iuris positiui Quarto qualiter lex naturalis scripta est in corde hois Quinto vtrũq; ꝓcepta iurꝫ naturalis

Ius naturale capit. dupliciter.

recipiāt dispēsationē. ¶ Sciēdū ḡ ꝙ ius naturale qñq; large qñq; stricte ūr. large ſm ꝙ ius naturale qđ natura docuit oia aialia: vt ꝓcreatio mar⁹ z femine z similia. Et ſm hoc ius nō ē virt⁹ vl viciū. qñ ſm cōia oib⁹ aiab⁹ nō est virt⁹ vel viciū. sic enī bruta susceptibilia eēnt virtutū z viciȝ. Stricte sūmđ ius naturale ſm ꝙ ūr ius naturale. qđ natura lis rō sine oi deliberatione aut sine magna dictat esse faciendū vt deū esse diligendū . z ſimilia.

¶ Primū capitulū. De iure naturali.

Aſſ primo.

¶ Arca primū ca. sic obiciē. Scti dicūt ꝙ oia eē cōia sunt ꝓcepta iuris naturalis. z ad hoc tenebant adā z eua i ꝓio statu ſȝ nō tenebant ad hoc nisi ex ꝓcepto nature: ḡ cū eadē natura maneat modo adhuc tenemur ex ꝓcepto nature ad hoc. ſ. oia eē cōia: ḡ q̄ sibi appropriat aliq̄d peccat mortaliter. cuȝ faciat cōtra ꝓceptū nature. z sic totus mūd⁹ involut⁹ est in pctō mortali.

Euasio.

¶ Si dicit ꝙ ad hoc nō tenet nisi in casu. ſ. tpe necessitatis. Tūc enī oia debent esse cōmunia illud nō soluit argumentationē precedētē. qñ nō tenet sp honorare parētes: sed tm̄ ꝓ loco z tpe. tm̄ qñcūq; ꝓtrariū facim⁹ id est inhonoram⁹ parentes peccam⁹ mortaliter. Eadē rōne licet ad cōicationē oīm nō teneamur nisi ꝓ loco z tpe. tm̄ qñcūq; ꝓtrariū facim⁹ peccam⁹ mortaliter. ſȝ appropriādo nobis aliq̄d facimus ꝓtrariū illius ꝓcepti: ḡ peccam⁹ mortaliter.

Ptra quā af

Tertio.

¶ Item. Arist. Quod natura tale. zc. ḡ iustū ſm ius naturale magis est iustū q̄ quod est iustū ſm ius positiuū Sed oia eē cōia est iustū ſm ius naturale: z non oia esse cōia ē iustū ſm ius positiuū: ergo primū est magis iustū q̄ ſcm̄: ḡ magis tenemur ad primū. ḡ si trāsgredimur peccam⁹ mortaliter. Sed appropriando nobis aliquid transgredimur ipm: ergo tunc peccamus mortaliter.

Solutio.

¶ Solu. Sicut dixit ꝓpositiu⁹. in iure sunt quedā ꝓcepta z quedā ꝓhibitiones z quedā demonstrationes. Precepta sunt hec. Que cūq; vultis vt faciant vobis homies z vos eis facitis ꝓhibitiones vt hec. Non facias alicui qđ tibi non vis fieri. et sub hac ꝓhibitione continentur ꝓhibitiones decalogi. Quod patȝ. qñ nullus vellet ꝙ alī⁹ occideret ipm vel ꝙ furaret ei aliquid. vnde nec ipe debet hoc facere alī. Et propter hoc ꝓceptū ē Non occides: non furtū facies. zc. Precepta enī et ꝓhibitiones iuris naturis semp z simpliciter obligant. Demonstrationes sunt q̄ ad tpus z scȝ quid obligāt: quaꝝ opposita ſȝ casus emergētes licet fieri verbi gra. Scm̄ ius naturale licet vim expellere vi z sua repetere. Indicatio ei est de iure naturali. vt dicit tullius in fine rethorice. tamē dñs ꝓcepit aplis oppositū dicens Qui percusserit te in vnā maxillam ꝓbe ei z alterā. z qui voluerit tibi auferre tunicā: dimitte ei z palliū. Tēpus enī z locus sic se offerebāt ꝙ p nimiā mansuetudinem trahendi erant hoīes ad deū hoc igit. ſ. omnia esse cōia de quo obiectū ē cadit sub demonstratiōe. qñ non fuit ꝓceptū iuris naturalis simpliciter. sed tm̄ scm̄ qđ. Fuit enī ꝓceptū in statu inocētie siue in statu nature bñ dispositē. ſȝ in statu cupiditatiȝ z nature corrupte nō est ꝓceptū nec debȝ eē. qñ ſi eēt dissolueret respuplica z mutua cede ꝓmeret se genus hūanū. Verū est tm̄ ꝙ omnia sint ꝓmunicāda tpe extreme necessitatis. qñ naturalis ratio dictat ꝙ magis diligēda ē salus proximi cȝ ista thalia.

Oia sūt cōmunicanda

¶ Ad primū dicim⁹ ꝙ licet eadē natura maneat q̄ fuit i statu innocētie. tñ quia nō manet in eodē statu nō est mō ꝓceptū.

Ad primū.

¶ Ad ſm dicimus ꝙ nō est sīle de hoc honorare parentes. qñ illud semp z simpliciter ꝓceptū est aliud nō.

Ad scm̄.

¶ Ad tertiū dicim⁹ ꝙ hoc nō oia eē cōmunia tuſtū est nō tm̄ ſm ius positiuū: sed etiā ſȝ iusticiam naturalē. vt patet ex iam dictis Dictuȝ est enī ꝙ hoc Non furtum facies ꝓtinetur sub hac regula: iuris naturalis. Nō facies alij qđ tibi nō vis fieri: ergo cum furtū sit cōtra ius naturale aliquid est ꝓpriū ſm ius naturale. z sic ptȝ solutio ad tertio obiectū Notandū aūt ꝙ cuius aliqua eē ꝓpria sit de iure naturali. tamē appropriare sic vel sic non est de iure naturali: sed de positiuo Similiter punire malos est de iure naturali: sȝ punire sic vel sic non est de iure naturali: sed est de positiuo.

Ad tertiū.

Ꝓprietates rerū ē de iure naturali.

Notandum

¶ Sed obiicitur. Omnia esse cōmunia est de iure naturali: ergo est iustum. Itē. aliqua eē ꝓpria est de iure naturali: ḡ est iustum. Sed oia eē communia z aliqua eē propria sunt ꝓtraria: ergo iustum est contrarium iusto: ergo bonū est contrarium bono. qđ est contra Aristo. dicentē ꝙ malū malo contingit esse contrariū z malum bono: sed nunq̄ bonū est cōtrariū bono.

Contra dicta ar.

Secūdo.

¶ Itē. punire malos est sub ꝓcepto iuris naturalis sed punire sic est sub ꝓcepto: ḡ punire sic est sub ꝓcepto iurȝ naturis. qđ ꝓb⁹ negatū est.

Solutio.

¶ Solu. Sine dubio inconueniēs est bonū esse contrariū bono in eadē ratione boni. z ex eadē causa Sed ex diuersis z in diuersis casibus nō est inconueniēs. sicut refutare officiū predicādi z recipere officiū predicandi cōtraria sunt. tamen vtrūq; bonū ex diuersis causis et in diuersis casib⁹. sicut predictū est. Eodē modo omnia esse cōia est iustū z bonū ſm ius naturale. Sīlr aliqua esse ꝓpria est iustū ſm ius naturale. sed aliter et aliter qñ naturalis ratio dictat ꝙ omnia debent esse ꝓmunia z valde appetit z amplectitur oia esse communia. Ita enī erit in statu ad quē tendim⁹. ſ. in statu beatitudinis. Sȝ aliqua esse ꝓpria dicta ratio naturalis quasi coacta. Scit enī ꝙ scm̄ statum nature qui modo est vtilius est esse aliqua ꝓpria cȝ omnia esse ꝓmunia Unde sustinet aliqua esse propria nec pei⁹ accidat Unde aliqua esse propria est de iure naturali quasi ex beneplacito nature. quia ergo ex diuersis causis z in diuersis casibus sunt illa duo de iure naturali: nō est inconueniēs illa esse contraria: z tamē vtrūq; est bonū.

Nō dicta: oia eē cōia et aliq̄ esse propria. Per hoc ad primum.

Nota.

Ad scm̄.

¶ Ad secundum dicimus ꝙ hec argumētationō vȝ. Punire malos est sub ꝓcepto iuris naturalis z punire sic zc. ḡ zc. z hoc est qa punire sic nō ē eēntialiter cōtentū sub punire: ſȝ p accidens. sicut nō sequitur: linea est sub subiecto geometrie z linea alba vl visibilis est sub linea. ergo linea alba vel visibilis est sub subiecto geometrie: quoniā linea alba per accidens est sub linea.

¶ Queritur postea

Aſſ ꝙ non.

vtrū hoc ꝓceptū. Oia eē ꝓmunia semp liget. videtur ꝙ nō: qñ nō est ꝓceptū ex sola natura: ſȝ ex natura cū statu innocentie: sed modo nō est idem status. ḡ modo nō ligat: ḡ nō semp ligat. ḡ cū hec sit demonstratio: sequit ꝙ demōstratio nō semp liget: vl nō erit dfa inter ꝓcepta z demonstratiōes

Solutio. ꝓceptuȝ de cōitate rep̄sp ligat

¶ Solu. Ad hoc pōt dici ꝙ illud ꝓceptū semp ligat: differenter tm̄ ligat z ligebat in statu inocētie: modo enī non ligat ad oimodā executionē: in omni tpe: sed tm̄ ligat in tpe necessitatiȝ ſȝ in statu innocētie ligabat ad oimodā executionē i qlz tpe

Ad primū.

siue in tpe necessitatiȝ siue i alio

¶ Ad primū ḡ dicim⁹ ꝙ ex sola natura ligat. ſȝ ex natura z statu innocētie ligabat ad oimodā executionē z cū modo non maneat idē stat⁹. modo nō sic ligat.

Ad scm̄.

¶ Ad secundo obiectū dicim⁹ ꝙ q̄us demōstratiō semp liget: tm̄ adhuc ē differentia inter demōstrationē et ꝓceptū: qñ ꝓtrariū ꝓcepti nunq̄ licet facere: sed ꝓtrariū demonstrationis licet facere.

¶ Utrū ille q̄ primo sibi appropriauit aliquid peccauit mortaliter.

¶ Secunda questio huiꝰ capituli.

Aſſ ꝙ sic.

¶ Ueritur vtrum ille q̄ primo sibi appropriauit aliq̄d peccauit mortalit. ¶ Uidetur ꝙ sic. qñ auctoritas ūr. Iniquitatis est dicere: hoc est meū. hoc est tuū. ergo q̄ primo dixit hoc iniquꝰ fuit: ḡ peccauit mortaliter. Sȝ dicendo hoc appropriauit sibi aliq̄d: ḡ qui primo appropriauit sibi aliquid peccauit mortaliter.

Secundo.

¶ Itē alia auct. feliciter viuerēt homies nisi essent ista duo meū tuū: ergo q̄ primo dixit hoc siue qui primo appropriauit sibi aliquid fecit contra felicitatē vite: ḡ peccauit mortaliter.

Tertio.

¶ Itē. naturalis rō dictabat ꝙ oia debebāt eē cōia z sine dispensatione appropriauit aliquid sibi: ḡ fecit contra illud qđ naturalis ratio dictabat ei esse faciendū: ergo fecit cōtra sciētiā: ḡ peccauit mortaliter.

Euasio. ꝓtra hāc af

¶ Forte dicit ꝙ dñs dispēsauit cū dixit. Insudore vultus tui vescēris pane tuo.

In oppm̄.

¶ Sȝ probo ꝙ non oportuit dispensare. nec peccauit q̄ sibi primo appropriauit aliq̄d. qñ nunq̄ rō naturalis dixit ei ꝙ oia deberent eē cōia in oi tpe z in oi statu Pernicioſum enī esset hoc in statu corrupte nature: ergo i hmōi statu appropriādo sibi aliquid nō peccauit. precipue cū oporteret terrā excoli z de labore propio viuere.

Solutio. ꝓpria rerū appropriatio fuit idifferens.

¶ Solu. Si ex cupiditate primo sibi appropriauit peccauit mortalit. sicut nēroth qui ex cupiditate vsurpauit sibi dñiū z ciuitates. Sȝ si hac de causa appropriauit sibi aliquid. qñ vidit nociuū oia eē cōmunia in statu corrupte nature nō peccauit . nec dispēsauit dñs qñ dixit. In sudore vultꝰ tui. zc. ſȝ qđ futurū erat ꝓdixit.

Ad primū.

¶ Ad primū ḡ dicim⁹ ꝙ iniquitatis fuit dicere zc. Ex iniquitate ade prodiit hmōi appropriatio qñ nisi peccasset nō fuisset natura corrupta. z sic remāsissent oia ꝓmunia

Ad scm̄.

¶ Ad ſm dicim⁹ ꝙ hmōi appropriatio nō est ꝓtra felicitatē vite. qñ multȝ modis contingit feliciter viuere

Ad tertiū.

¶ Ad tertiū ptȝ solutio ex predictis. qñ naturalis ratio nō dictabat ꝙ oia deberent esse cōmunia in oi statu. z hoc ideo: qꝛ natura dictat ꝓtrariū huic esse faciendū oia sunt ꝓmunia in casu. Sȝ non dictat ꝓtrarium huic esse faciendū in aliquo casu scȝ honorare parentes. nec in statu innocētie nec i statu miserie.

¶ Que sit differentia inter ꝓcepta nature z legis diuine.

¶ Tertia questio huius capituli.

Aſſ ꝙ nulla

Queritur q̄ sit differētia inter ꝓcepta nature et ꝓcepta legis diuine. Quibusdā videt ꝙ nulla. Sȝ aliq dicūt ꝙ tenemur ad ꝓcepta: ſȝ non ad modū. i. nō tenemur facere ꝓcepta ex caritate vñ ſm istos nō tenemur diligere deū ex caritate. Et ita diligere deū ex caritate nō est in ꝓcepto Sed excluso modo ꝓceptum de dilectiōe nō est nisi de dilectione naturali. Sic igitur scm̄ istos nulla differētia est inter ꝓcepta iuris naturalis et ꝓcepta legis diuine. z hoc si volūt ꝓbare. caritas non est in ptāte nra Natur enī a deo imediate: ergo moueri ex caritate nō est in ptāte nostra. Sed dē⁹ non ꝓcipit ipossibile: ḡ non ꝓcipit nobis moueri ex caritate: ḡ non tenemur moueri ex caritate.

Confirmat

Secūdo.

¶ Itē. si tenemur moueri ex caritate: ḡ tenemur diligere deū ex caritate. Sed cū diligimus deū naturali dilectiōe tm̄ nō diligim⁹ ipȝ ex caritate: ḡ cū tenemur diligere ipȝ ex caritate pecca m⁹ obmittēdo z ita diligēdo deū naturali dilectione tm̄ peccam⁹ mortaliter. Sikiter dādo elemosinā ex naturali pietate tm̄ peccam⁹ mortalit. hoc autē falsū est. Restat ḡ ꝙ nō tenemur ad modum. z sic nulla est differētia inter ꝓcepta z ccta.

¶ Sȝ videt ꝙ magna sit differētia z ꝙ teneamur ex caritate moueri ꝓcepta enī naturalia nō sūt data ad merendū. qñ mereri est supra naturam: z natura nichil potest supra se. Precepta legis diuine data sunt ad merendū. quod probatur.

In oppm̄.

Probat ꝙ augustinū.

¶ Aug. dicit ꝙ omnes volunt esse beati: sed non omnes fiunt beati. Quare? quia nō omnes volūt antecedens. ſ. recte viuere. Sed recte viuere non antecedit ad esse beatum nisi scm̄ ꝙ importat meritum: ergo cuȝ ꝓcepta legis diuine data sunt ad recte viuendū: data sunt igitur ad merendum. ergo differunt a ꝓceptis naturalibus que nō sunt data ad merendum. Et hoc sequitur ꝙ si merituȝ est de essentia ꝓceptoꝝ legis diuine cū meritū non sit nisi ex caritate ꝙ tenemur ad ipledū ꝓcepta ex caritate.

¶ Itē. si non tenemur iplere ꝓcepta ex caritate z constat ꝙ nō tenemur iplere ꝓcepta: ḡ aliquis pōt implere oia ꝓcepta ex solis naturalibus sine caritate. Sed iplentib⁹ oia ꝓcepta promittitur vita eterna: ḡ sine caritate pōt aliquis saluari. qđ est hereticū.

Secūdo.

¶ Item. dñs in eis

Tertio.

sinay in sancto id est domin⁹ in eis qui implēt mādatum. Signa enī interpretatur mandatū. Et dicit glosa ibi. quia sine domino non potest impleri mandatuȝ. z ita sine caritate nō implet ꝓceptū meritū. igitur est de essentia legis diuine siue de essentia ꝓceptoꝝ legis diuine. ḡ ꝓcepta naturalia z ꝓcepta legis diuine differūt qđ ꝓcedimus

¶ Unde dicim⁹ ꝙ non sunt eadem formaliter: sed materialiter. tenemur ei implere ꝓcepta legis diuine ex caritate.

Caritas est de ꝓcepto legis diuie.

¶ Ad primo obiectum dicimus ꝙ hec est falsa Non est in potestate nra moueri ex caritate immo ex quo in potestate nostra ē vt habeamus caritatē possumus moueri ex caritate: et

Ad primū.

ita in nobis est habere caritatē: qm̃ caritas offert nobis. Unde apo. Videte ne quid desit gr̃e dei: et petim⁹ in prima sua canonica. Sperate in eā q̃ nobis offert gr̃am q̃uis igit̃ iste non possit p se habere caritatē. tm̃ potest dicere q deus pōt dare: z iste potest recipere sicut q̃uis iste puer non pōt per se habere illud pom̃ū in alto positū. tm̃ pōt habere: qm̃ pater suus pōt ei dare et ipse potest recipere.

Exemplum

Ad scām. ¶ Ad scām dicimus q hec argumentatio non valet. iste tenet diligere deum ex caritate: z non diligit deum ex caritate. ergo omittit. sed ista tenet. iste tenet ex caritate diligere deum nūc: z non diligit ex caritate nūc. ergo obmittit nunc q̃uis enim teneamur moueri ex caritate: non tm̃ tenemur moueri semp: sed tm̃ qm̃ habemus caritatem: z ea cadunt in apprehēsionem nostrā: que sunt excitatiua motus caritatis. ¶ Si queritur propter quid data sunt naturalia precepta: si nō sunt ad merendū data. ¶ Dicimus q data sunt ad merendū sed nō primo et principaliter: quia ideo data sunt primo et principaliter vt habilitent nos ad habendum virtutes politicas: et per virtutes politicas veniamus ad theologas: per quas meremur precepta aūt legis diuine data sunt primo z principalit ad merendū z sic patet differentia. Sunt aūt due regule de iure naturali sub q̃bus cōtinent oīa precepta iuris naturalis que pertinent ad proximos s. iste. ne facias alij quod tibi nō vis fieri. oīa quecunq̃ vultis vt faciant vobis ho. ꝛc. Ea vero que pertinent ad deū continent sub hoc. Diliges deū tuū ex toto corde tuo. ꝛc. hoc enī est precep-

qstio icidēs

Solutio. precepta nature ad virtutes politicas nosime diate habilitant.

Due regule iuris naturalis.

ptum iuris naturalis: qm̃ hoc dictat rō naturalis q̃uis ad illō nō pōt p se. ¶ Sed obiicit. de illa regula. Ne facias z cetera. Sed nolles q aliquis occideret tc: vel q furaret tibi rem tuam. ergo non debes occidere: nec per regulam illam: ergo illa precepta nō occides. non furtū facies sunt precepta iuris naturalis. Cōtra. Si sint preceptā iuris naturalis: ergo semper fuerūt. Sed in statu nature non corrupte inutile erat tale quid precipere cuz oīa essent ꝯmunia. qm̃ tunc nō peterat fieri furtū. qm̃ furtum est cōtrectatio rei aliene. Item. in statu illo nullus potuit occideret alīū. qm̃ cum acutissimo ense non posset adam occidi ante pctm̃. adminus scām quosdam: ergo tunc non erant hmōi precepta iuris naturalis: ergo nec modo. quoniā si modo z semper. ¶ Solutio. Tunc fuerūt precepta iuris naturalis non occidere non furari. Sed non pro statu qui tūc erat: sed pro statu qui poterat esse z futurus erat i veritate: qm̃ naturalis ratio bene dictabat q si huiusmodi status esset non esset occidendū nec furandū. ¶ Post ea querit de regula ista. Quecunq̃ vultis vt faciant. ꝛc. vtruz sit preceptū vel consiliū. Si cōsilium ergo non tenemur ad illud. z hoc falsum. qm̃ certum est q tenemur subuenire indigentibus Si preceptū ergo tenemur facere hoibus quecunq̃ volumus vt faciant nobis. Sed si essemus in statu ve llemus q non suspenderent nos: ergo tenemur non suspendere latrones z hoc falsum. qm̃ nisi malefactores punirent respublica destrueret. ¶ Item si peteremus aliquid ab alijs vellemus q darēt nobis: ergo tenemur dare cuilibet petendi: ergo fere oēs sunt transgressores. quod durū est dicere. ¶ Propter hoc dicunt quidā q partim est consilium partim preceptū: quia est preceptuz q̃tum ad articulum necessitatis. q̃tū ad alios articulos est cōsilium. ¶ Sz obiicit. pceptū est in euāgelio. Omni petenti te tribue. tenet ergo dare oi petendi etiā circa articulū necessitatis ¶ Itē. si expectet arti culus necessitatis forte interim morietur pauper ¶ Preterea pōt esse q in articulo necessitatis nō poterit sumere cibū: ergo subueniēdū est ei añ articulū necessitatis Ergo etiā q̃tū ad alios articulos preceptū est illō. Quicūq̃ vultis. ꝛc. ¶ Nō concedimus: z est intelligendū sic. Quecūq̃ vultis rationabiliter vt faciant vobis. ꝛc. Sed si essemus in statu latronis non vellem⁹ rationabiliter condonari nobis. z si peteremus rem aliquā z non indigeremus non vellemus eam rationabiliter nobis dari. ¶ Et sic patz solutio ad duo primo obiecta. Nō concedimus q citra articulū necessitatz tenemur aliqua dare. s. superflua. tm̃ non cuilibet petenti nec in quolibet tēpore qm̃ precepta affirmatiua non obligant ad semper. qm̃ si aliquis nō summe indigens petit a me aliquid licet michi nō dare. quoniam possum reseruare magis indigenti vel eque indigenti. Si sit consanguineus me⁹ aut domesticus aut vicinus. z sic non oportet omnes esse trāsgressores. Sed pro quanta necessitate tenemur dare huic petenti z non reseruare alij. hoc non est artis determinare: sed potiꝰ caritatis que dicit que circunstantia prepōderat alij circunstātie: quia virtꝰ est certior omni arte z melior. vt dicit Aristo. Et btūs Joh. dicit. Unctio nos docet de omnibus que nō permittit nos decipi. Dicim⁹ tamen q illud est preceptum omni petenti te tribue. Sed intelligitur tribue rem vel correctionē vel bonum verbum.

Solutio.

Opinio aliquorum.

Ptra hāc af

Secundo.

Tertio.

Solutio.

Ad duo prima.

De agēdis impticulari nō ē ars ſz ꝑt⁹ ꝛunctio oī arte certior.

¶ Quō ius naturale scriptū sit in corde hoīs.

¶ Quarta questio huius capituli.

Af q sic.

Queritur quomodo ius naturare scriptū sit in corde hoīs. Q; aūt scriptū sit naturaliter videt q̃m si querat a puero quicq̃ annoz̄ū vel ser: an sint puniendi malefactores: dici q ita. Similiter si queratur an diligēdi sint amici. dicet q ita. Videtur ergo q naturaliter sciat hoc. ¶ Sed cōtra. Q; scientia inchoatur a sensu: sed iste puer nunq̃ vidit aliquā iusticiam exequi. Si ita: g̃ non scit malefactores eē puniendos ¶ Ad hoc dicit Augusti. q aia rōnalis est ymago dei z in illa ymagine videt deum. vnde in se quasi naturaliter videt deum. Propter hoc dicit tullius q deū esse est vox nature. Videt igitur aia rationalis quasi naturaliter in se primā iusticiam: primā largitatē primā benignitatem. z ppter hoc vt quasi naturaliter malefactores eē puniendos. largos esse diligēdos. z sic de alijs. ¶ Nō obiscitur q oīs scientia inchoatur a sensu. Dicim⁹ q hoc est falsuz scām augustinū nec Arist. dicit illud. Sed si aliquis sensus defecerit necessarium est aliquā scientiā deficere. s. illā que est de vniuersali cuius singularia habēt cognosci p sensū illum. Dicit etiā q oīs doctrina z disciplina intelle

In oppm.

Aūsio aug.

Tullius.

Ad argumētū post oppositum.

ctiua sit ex pceptī cognitiōe. z hoc verū est. qm̃ disciplina p alium recipit. z incipit ab eis: q̃ p se nota sunt sensu vel intellectu. ¶ Sed ptra predicta obiicitur. qm̃ aia rōnalis ymago ē diuine eētie inquātū est diuina eēntia. dicūt ei sancti q cū dicitur: faciam⁹ hoīem ad ymaginē dei z sīlitudinem nr̃am. ymago z similitudo ibi significāt diuinam eēntiam: g̃ aia rōnalis est ymago dei. scz q est iusticia vel veritas vel bonitas: g̃ aia non videt in se primā veritatē: scz q prima veritas vel primam iusticiā: sm q prima iusticia. Alteri⁹ eni rōnis est scām q diuina essentia. alterius sm q est prima iusticia. Sic g̃ nō est verū q per vtiōnē prime iusticie scripta sint naturaliter precepta iuris naturalis in corde hoīs. ¶ Forte conceder q aia nō videt naturalit i se primā iusticiā aut primā bonitatem: nisi per accidēs. scz quia videt in se diuinam eēntiam que est prima bonitas. videtur hoc falsuz eē: qm̃ Aug. dicit. q notio boni naturaliter est impressa aie. et alia aucto. dicit. q quisq naturaliter diligit bonū: sed non diligit nisi cognitū: g̃ quiz cognoscit noturaliter bonū: scām q bonum ¶ Quod ꝛcedimus. vñ dicim⁹ q aia naturaliter videt primā bonitatē non tm̃ prout est diuina eētia: sed etiā prout est prima bonitas: qm̃ cū aia videt in se deū delectatur in apprehensione illa: qm̃ conueniens coniungitur cū conueniēti. Sed bonū est illud cuius apprehensio est delectatio. videt igitur anima primam bonitatez in se secundum q est prima bonitas. Iterū quia videt in se primuz bonum z videt: qnoniam nō est bonum ab alio videt qm̃ illud est summe bonū. z ita videt q summe bonū summe odit malū: z ita punit ipm. videt igitur in se primā iusticiā z sic est videre in omnibus alijs que per modū dispositionis predicantur de deo Sed tamen quedā facillime z sine collatione videt in se sicut diuinā essentiam. facillime videt z primā bonitatem sine collatione aliqua. quedā vero non ita de facili videt nec sine collatione vt oī potentiam iusticiam: omnia tamen vt sic loqui liceat naturaliter videt in se.

ptra dicta arguitur.

Euasio.

Solutio.

¶ Utrum possit fieri dispensatio contra precepta iuris naturalis.

¶ Quinta questio huius capituli.

Quid dispēsatio.

Due cause dispēsatōis

Af q non.

In oppm.

Queritur vtrū possit fieri dispensatio cōtra precepta iuris naturalis. Sz primo videndum est quid sit dispensatio z quibus de causis habz fieri. Dispensatio ē legittima iuris relaxatio. z dicit dispensatio quasi diuersorum pensatio. Pensatur enim diuersa vt sciatur quid quo vtilius aut melius. Fit aūt dispēsatio duab⁹ de causis scz aut vtilitate aut necessitate. z quando fit necessitate aut fit necessitate ecclesie aut private persone. ¶ Queritur ergo vtrū potest fieri dispensatio cōtra precepta iuris naturalis. videtur q non. qm̃ dicitur q dñs pterea non potest dispensare contra vetus z nouum testamētum: et precepta iuris naturalis sunt de veteri et nouo testamento: ergo non pōt dispensare cōtra illa. ¶ Sed videtur q potest. qm̃ preceptū est in iure naturali. non occides. z tamen occiditur aliquando sine peccato Similiter preceptū est in iure naturali: non furtum facies. z tamen dñs iussit hebreis asportare vasa egy. z ita videtur dispēsasse contra furtū. Similiter scām ius naturale vnica vxor debet esse vnici: z tamen iacob habuit plures. Similiter dauid z salomon quia qm̃ mos erat peccatum non erat. vt auctoritas dicit. z ita circa matrimoniū dispensatū est contra ius naturale. Similiter votū est de iure naturali. tamē dñs propter ea dispensat contra votū. ¶ Solu. Que dam sunt prime necessitatis quedā secunde quedaz tertie quedaz quarte. ¶ Prime necessitatis sunt sine quib⁹ non saluatur similitudo dei. sicut est diligere deū. cōtra ista nō potest fieri dispensatio. qm̃ homo non pōt dispensare nec deus vult dispēsare. ¶ Scde necessitatis sunt que valēt ad cōservationem similitudinis dei z ad augmentū caritatis. tamen sine illis pōt saluari caritas z dei similitudo. sicut est vnicā esse vnici. Illud enī cōseruat caritatē z nutrit. qm̃ si vn⁹ haberet plures cito posset amitti caritas. qm̃ inuidia z discordia oriretur inter ipsos. Contra Ista q̃ sunt scde necessitatis pōt dispensari z dñs dispensauit cū multis q̃ plures vxores habuerūt. qm̃ viri sancti seruabāt mūdiciā cordis z corpis in accedēdo ad plures vxores quia non accedebāt cā delectatiōis: sed causa prolis generāde vel educande ad cultū vnius dei Similiter votū recipit dispentionē. qm̃ votum fit ad augmentum caritatis z sine illo augmento potest manere caritas z similitudo dei. Contra homicidium non est facta dispensatio. quoniā illud preceptum intelligi debz sic. Tu auctoritate tua non occides. cum aūt ꝑ ppositus nō suspēdit latronem non ipsuz occidit: sed ler. Similiter circa furtum non est facta dispensatio nec hebrei fecerunt furtum. qm̃ dñs cuius sunt omnia dedit vasa egyptio. hebreis. Unde non cōtrectauerunt rem alienam: sed suam: cuius aūt dispēsatio pōt fieri. z circa illa q̃ sunt scde necessitatis nō tm̃ oīmodo. quoniā non recipiunt dispensationez ex ea parte qua communicāt cū illis q̃ sunt prime necessitat; Illa enī sunt prime necessitatis q̃ a pricipio naturaliter obligāt: z in gñali z in spāli illa sunt scde necessitatis q̃ a pricipio z naturaliter obligāt in gñali sz non i speciali vt satisfactio p pctis est scde necessitatis z obligat naturaliter a pricipio i gñali. qm̃ necessariū est satisfieri p pctis. z illō nō recipit dispensationē. qm̃ hō non pōt dispensare Hec deus potest: q; non vult. qm̃ non pōt negare iusticiā suam. qm̃ non pōt negare se. vt dicit apus. Jn spāli aūt non obligat a principio nec naturaliter illo q̃ aliqs teneat satisfacere hac satisfactiōe illa hec est a volūtate sacerdotis miūgētis penitentiā: et est illud recipit dispensationez. Potest enī cōmutare sacerdos qui iniungit vel propter vtilitatem vel propter necessitatem. sicut faciūt sacerdotes quando dant licentiam comedendi carnes in die mercurij eis q̃ interfuerūt diuinis officijs. ¶ Illa sunt tertie necessitatis que ex actu hūano obligant. vt votū. vel que obligant quosdā z non oēs. aut etiam omnes in casu. sicut consilia quosdam obligant sicut ista. Qui te percusserit in vnā maxillam prebe ei z alteram. Illud precepit dominus

Hebrei nō furati sunt ꝛc.

Tertia.

xp̄ianis et ad hoc tenebantur ipsi. quoniā per magnā mansuetudinem z patientiā debebant trahere homines ad amorem sui. ¶Votū autē obligat ex actu humano. Est autem multiplex votum .s. religionis continentie/peregrinationis/abstinentie. Duo prima non recipiūt dispensationē. duo vltima recipiunt. ¶Quare necessitatis sunt que ecclesiarum rectores instituunt .s. q̄ instituit papa aut archiepyscop⁹ in prouincia sua aut epyscop⁹ in diocesi sua aut abbas in abbatia. et in istis possunt dispensare ipsi institutores ¶Sz obijcitur. Ea que sunt scōe necessitatis obligāt a principio ea q̄ sunt tertie necessitatis non obligant a principio: ḡ magis obligāt ea que sunt secūde necessitatis q̄z que tertie. Sed oia que sunt secūde necessitatis recipiunt dispensationē: ergo z oia que sunt tertie: ḡ votum continentie recipit dispensatiōez q̄ est ꝓtra predicta ¶Solu. Ea que sunt secūde necessitatis nō recipiunt dispēsationē nisi p̄ recōpensationē. et q; votū continētie nō recipit recōpensationē ꝑpter hoc nō recipit dispensationez. q̄m nihil pōt recōpensari ꝓ continētia. q̄m cōtinentia cohibet maximā delectationē que est p̄m tactum que delectatio maxime ipedit caritatē vñ continētia maxime cōseruat caritatē. ¶Sed iterum obijcit. continētia z abstinētia sunt virtutes due eque bone. q̄m oēs virtutes in eodē homine sunt pares. ḡ vota continētie z abstinētie sunt eq̄ bona. Sed votū abstinentie recipit dispēsationē. ergo z votum ꝓtinentie. ¶Solu. Continentia et abstinentia sunt eque bone. i. eque meritorie vite eterne: sed non sunt equales. i. eque vtiles ad alia q̄m continētia magis conseruat caritatē q̄z abstinentia: q̄m delectatio eque est scōm gustū minor est q̄z delectatio que est p̄m tactuz. vñ minus ipedit caritatē. z ꝓpter hoc non seq̄tur. ꝓtinentia z abstinētia sunt eque bone. ḡ vota sunt eque bona: votū enī respicit vtilitatē. ¶Sz obijcitur de matrimonio. matrimonium enī nō obligat nisi ex actu hūano. s. ex consensu. ḡ recipit dispēsationē. ḡ cōiuncti p̄ matrimoniū possunt se pari. ¶Solutio. matrimoniū quo ad q̄d recipit dispensationē: quo ad q̄d non. quantū ad actū matrimonialē recipit dispensationez: q; vir z mulier ex mutuo consensu possunt ꝓtinere z transire ad religionez. ſz quo ad sacramentū nō recipit dispēsationē q̄m nō recipit recōpensationē: q̄m sacramentū matrimonij magnū est vt dicit Apo. q̄m significat coniunctionē xp̄i z ecclesie que optima est. vnde nec vir nec mulier pōt transire ad aliā vota inuito reliquo ¶Sz contra hmōi dispensatiōes sunt multe Aucto. dicitur in deutero. Maledict⁹ qui nō ipleuerit oīa verba que scripta sunt in libro isto. z Apl̄us. Qui cunq; aliud predicauerit anathema sit z̄c. In euāgelio. Celum et terra transibūt: verba autē mea non transi. videtur ḡ q̄ nullū p̄ceptum recipiat dispensationē. ¶Solu. Ad primuz potest dici q̄ omnia precepta dicuntur adimpleri siue p̄m se ad impleantur siue ꝓ recōpensationē. vñ nō sequitur quin recipiūt dispen. vel pōt dici q̄ preceptā veteris testamēti nō recipiunt dispen. ſz quedā precepta noui testamenti que de nouo precepta sūt recipiūt dispēsationē sicut dictū est ¶Ad auctoritatē apl̄i dicim⁹ q̄ Apl̄us loqtur de credētibus q̄ sine dubio nō recipiūt dispēsationē. ¶Ad vltimū dicim⁹ q̄ verba dñi dicunt nō transire q̄ntū ad effectum. q̄m eoꝝ effect⁹ nūq̄ transibit. s. vita eterna

¶De virtutibus politicis. Cap̄. ij.

Icto de preceptis iuris naturalis que sunt ordinata z quasi scientia virtutū politicarū. Cōsequēter dicēdū ē de virtutib⁹ politicis de q̄b⁹ in libro sapiētie Sapiētia docet sobrietatē/tēperantiā z prudentiā. z iusticiā et virtutē. i. fortitudinē. quib⁹ nichil est vtilius in vita hoīb⁹ Iste enī quattuor virtutes habilitāt hoīem ad habendū theologicas virtutes z faciūt per exteriora opa hoīem similē deo. Per hoc enī q̄ homo reddit vnicuiq; q̄d suū est similis est deo in iusticia. per hoc q̄ abstinet a delectationibus prauis similis est deo i mūdicia. z sic de alijs. Et ꝓpter hoc invita z cōuersatiōe exteriori cū hoibus nichil est vtilius istis virtutib⁹. vel potest dici q̄ istis virtutibus nichil est vtilius in vita scōm q̄ sunt informate caritate Tunc enī sunt eque bone et eque meritorie vite eterne. sicut z alie. q̄m oēs virtutes sic sumpte sunt pares. Vñ q̄dus alie sint eque vtiles: nō tñ magis z ꝑpt hoc vere dr q̄ his nichil vtilius in vita. ¶De his igit dicēdū hoc ordine. primo q̄d sit vnaquęq; scōo de differētia earum. tertio de qualz per se ¶Aug. dr q̄ prudētia est in precauendis insidijs. q. d. prudētia est virt⁹ qua precauemus insidias. Justicia in subueniēdo miseris. Fortitudo in pferendis molestis. Tēperantia in cohercēdis delectatiōib⁹ prauis. ¶Sz vt melius pateat quid sit quelz virtus querit scōz quid differāt virtutes. q̄m aut differunt scōm origines. s. scōm vires in quib⁹ sunt/aut p̄m finem ad quem sunt. aut p̄m naturas circa quas sūt opationes earū aut p̄m motus. Si scōm vires in quibus sunt. cōstat q̄ non sunt nisi tres vires: rationalis. concupiscibilis. irascibilis. ḡ scōm hoc non sunt nisi tres virtutes. z hoc falsum. Si p̄m finē: ḡ cum non sit nisi vn⁹ finis oīm virtutū. s. btitudo. etiam p̄m philosophos non dr esse nisi vnica virt⁹ in spē et hoc falsum. Si p̄m materias circa quas operātur. constat q̄ prudentia precauet insidias in quolibet bono et quolibet malo ergo et cetera. Eandem partē operat circa quā z alie operātur: ḡ p̄m hoc non differt ab alijs. z hoc falsuz. Si p̄m actꝰ ꝓprios. Sed cōstat q̄ prudētia est ad dirigēdū actum siue motū rōnabilis. Fortitudo ad dirigēdum actū irascibilis. Tēperantia ad dirigendum actum concupiscibilis: ḡ cū nō sint nisi tres vires in spē non sunt nisi tres act⁹ in spē ergo non sunt nisi tres virtutes in spē cuz nō differāt nisi p̄m actus.

¶Queri etiā pōt cū non sint nisi tres vires moti ue ad bonū quare sunt quattuor virtutes. Itē. rōnum actū vel motum habet. s. discernere bonuz a malo. ad illum dirigendū sufficit prudentia. Si militer concubiscibilis vnū actum habet ꝓprium ad quem dirigenduz sufficit temperātia. Ille actꝰ est appetere. Similiter irascibilis habz vnū actū ꝓprium scilicz detestari malum ad illū dirigendum sufficit fortitudo. Videt igitur superflua eē iustitia. z sic nō debent eē nisi tres p̄tutes in specie

Solutio. ¶Solu. Ad primū dicim⁹ q̄ virtutes scōz actus proprios differūt. Actꝰ ei sunt proximi fines z immediati virtutū. nec valz hec argumētatio. Actꝰ non sunt nisi a tribus viribus: ḡ non sunt nisi tres virtutes. Proceditur enī ac si prudentia regeret omnes motꝰ rationis. z temperantia oēs motus concupiscibilis. z fortitudo oēs motus irascibilis Hoc autē non est verū. vnde quasi sillogisat ex indefinitis. z vt hoc melius pateat ponamus exemplum in concupiscentia certū est q̄ concupiscibil⁹ appetit bonū. sed illud subdiuiditur. q̄m aut appetit bonum vt finē vltimum aut vt viā ad finem vltimum. Si primū illud non diuiditur amplius. q̄m illud bonum est deus. Si scōm illud iterum subdiuiditur. quoniā potest appetere illud bonū respectu subiecti propriꝰ aut respectu primi. Si respectu subiecti propriꝰ appetitum illum sufficit regere temperantia. Si respectu proximi appetitum sufficit regere iusticia. potest enī vis cōcupiscibilis appetere reddere proximo quod suum est z talem appetitū dirigit iusticia. z sic patet q̄ nō quelibet motum concupiscibilis dirigit temperātia: immo aliquē dirigit iusticia. Similiter z aliquem motum rationis dirigit iusticia z aliquez motum irascibilis vnde circuit tres vires.

Exemplum

Dupler appetit⁹ boni Quō iusticia differt ab alijs.

Iusticia circuit tres vires.

¶De qualibet per se. ¶Cap̄. 3.

Icto qualiter differunt virtutes. dicendum est de qualibet p̄ se. Et primo de prudentia de qua primo querendum est vtrū sit idē q̄ scientia. Scōo vtruz scientia sit species specialissima an genus subalternuz? Tertio. vtrum prudentia sit prima cardinaliū virtutū et an sint tñ quattuor cardinales virtutes.

¶Utrum prudentia sit scientia.

¶Prima questio huius capituli.

Circa primū videtur q̄ prudentia sit scientia: q̄m moralis scientia que traditur in libris salomonis et in ceteris libris moralib⁹ z etiā in ethica Aristo. est ad electionē boni z fugā mali. prudentia vero non est ad aliud nisi ad electionē boni z fugā mali ergo prudentia est illa scientia. Si dicit q̄ nō sequitur. q̄m scientia illa est circa vniuersalia. prudentia vero circa singularia. Probatur q̄ illa scientia circa singularia est q̄m eadez qua scio quid bonum simpliciter z quid maluz simpliciter: scio q̄d bonum michi z quid malū michi nulla est ergo illa differentia. ¶Item fides est cognitio quedam et tamen est virtus quia est cognitio cum inclinatione ad bonum: quoniam omnis virtus ad bonum est. Eodēmodo nichil prohibet prudentiam esse scientiam z virtutem cum inclinet ad bonum.

Ad oppm. Ad vltimū.

Ad p̄mo.

Vltra q̄stio. Quō differentia virtutum.

Vltra q̄ sic.

Euallo.

ad ꝓtra illā

Secundo.

Tertio.

¶Preterea prudētia theologarum rerum est virtus. quare ergo fides que est cognitio politicarū rerum non est virtus. Si conceditur q̄ prudentia sit scientia. ¶Cōtra. virtus z scientia sunt diuersa genera quorum vnum non est sub alio. ergo nulla virtus est scientia et econuerso. ¶Solntio.

In oppm.

Solutio. Judiciū duplex

Dupler est iudiciū rationis. s. iudiciū discretiuz et iudiciū diffinitiuū: iudiciū discretiuum est ipsa discretio qua ratio iudicat aliq̄d esse faciendū vel non faciendum: z hmōi discretio non est virtus: ſz directiua virtutis. vnde beatus Bernard⁹ discretio non magis est virtus q̄z auriga virtutis circa tale iudiciū est scientia z nō virt⁹ Multi enī sciūt quid faciēdū q̄ tñ nō faciūt iudiciū aūt diffinitiuū est quo ratio imperat aliq̄d fieri vel non fieri. z ad illud vltimū est virtus. vnde ad opationes bonas se habet scientia in primo iudicto vt consiliarius. Virtus autem in scōo iudicio se habet imperans. hoc modo differt prudētia a scientia morali. q̄m moralis scientia demonstrat quid faciēdū: quid non. Prudētia vero diffinit z imperat aliquid fieri vel nō fieri. z sic patet solutio ad primo obiectū

Bernard⁹.

Quid iudicium diffinitiuum.

scientia moralis et prudentia dr̄

¶Ad aliud dicimus q̄ licet fides sit cognitio. tamen virtus est. q̄m non innititur naturalibus rationibus: sed prime veritati per se z p̄m se. Moralis vero scientia non pōt esse virtus. q̄m p̄ se innititur naturalib⁹ preceptis que naturaliter scripta sunt in corde hoīs. z scōm naturalia non est laus vel vituperiū. Vñ cuz scōm virtutē sit laus vl̄ vituperium moralis scientia nō est virtus. ¶Sz iterum probat⁹ q̄ prudentia sit scientia. q̄m Aug. dr q̄ ignorantia est vicium: ḡ aliqua scientia est virtus. sed nulla potius q̄z moralis scientia: ergo moralis scientia est virtus. Sz nō est aliqua alia virtus q̄z prudentia: ergo prudentia est scientia. ¶Itē nō facere aliq̄d cū teneamur facere illud est pcm̄: ergo ignorare aliquid cū teneamur scire illō est peccatum. z ita ignorātia est vicium ergo aliqua scientia est virtus. z inde vt prius. ¶Itez. btūs Dionysius ostendēs q̄ malū culpe est defect⁹ boni. Subdiuidit postea cuius boni z dicit q̄ malū culpe est defectus scientie vel fidei vel operationis bone: ergo defect⁹ scientie est maluz culpe. Sed defectus scientie est ignorantia: ergo ignorantia est malū culpe: ergo ignorātia est vicium. z inde vt prius. ¶Itez. p̄ species prudentie quas assignat tullius pōt probari prudētia est scientia. Dicit enī q̄ partes prudētie sunt memoria/intelligentia/prouidentia. Memoria est per quā animus repetit illa q̄ fuerunt Intelligentia ē per quam respicit ea que sunt. Prouidentia per quam ad futurum videtur anteq̄ factū sit. Sed certum est repetere q̄d dicit tullius esse in memoria z perspicere quod in intelligētia: z videre q̄d in prouidentia ꝓprie pertinent ad scientiā: ḡ ille tres partes sunt partes sciētie. sed nō sunt partes nisi prudentie: ḡ prudētia est sciētia. ¶Itē. nō videt verum q̄d dictū est superius. s. q̄ prudentie sit impare. q̄m memoria ē species prudētie. z certū q̄ ē memoria nō est nisi preteritorū. De preteritis autem nullū est imperiū. q̄m ꝓterita aut sunt necessaria aut impossibilia De necessarijs inutile est iperiū de impossibilib⁹ fatuū Sic igit memoria q̄z est species prudētie nullo modo iperat vt aliq̄d fiat aut non fiat. sed tm̄ cognoscit q̄d faciēdū q̄d non: ḡ memoria scōz q̄ spēs est prudētie cognitio q̄dā est: ḡ alie spēs similiter cognitiones sunt: ḡ prudētia ē sciētia. ¶Solutio. Dicim⁹ q̄ prudētia nō est scientia

Quarto p dionysium.

Quinto.

Sexto.

Solutio.

Ad primū. Jgrātia nō est vicium.

immo differt a scientia. sicut predictū est. Ad primum ḡ dicimus q ignorantia ppie loq̄ndo nō ē vicium. Sed Aug. dicit ignorātiā esse viciū. non pro ipsa ignorātia: sz pro negligentia sibi annexa

Ad scām.

¶ Ad ꝟz dicim⁹ q hec argumētatio nō vz. Nō facere cū teneamur facere ē pctm̄: ergo nō scire cū teneamur scire est pctm̄ Tenemur enī ad opa per se. qm̄ circa opationes est virtus. Sed ad scire nō tenemur nisi propter opa. sicut patz in monacho cui preceperit abbas vt pulsaret cāpanas tali hora. cōstat q tenebat surgere z ire ad locuz in quo erant campane. non tū obmisit ex eo q non surrexit: nec obmisit ex eo q non iuit. Sed obmisit tantum ex eo q non pulsauit. qm̄ nō tenebatur surgere propter surgere: nec ire propter ire sed propter pulsare.

Nescire cū teneamur scire nō est pctm̄.

Ad tertiū. Jgrātia nō est vituperabilis: propter se: sed propter negligētiā ē vitupabil sibi annexā. ergo scire nō subiacet libero arbitrio nisi ppt ad qm̄ non scit aliquis qm̄ vult nec ignorare subiacet iunctam ne gligentiam

¶ Ad tertiū dicim⁹ q ignorantia non est per se vituperabilis: propter negligētiā scientie nō subiacet libero arbitrio: qm̄ aliquis ignorat qm̄ licet non vult ignorare: sed esse sollicitum de sciendo subiacet libero arbitrio: qm̄ aliquis pōt esse sollicit⁹ qm̄ vult: et ex hoc est vituperabilis q non est sollicit⁹

Ad q̄rtum.

et hoc est esse negligentem.

Ad quintū.

¶ Ad quartum dicimus q defectus scientie non dicit̄ proprie ignoratia z btō Dyonisio: sed negligentia sciēdi.

Conscientia bona.

¶ Ad quintum dicimus q diffinitiones ille species prudentie dantur p causam vnde non sequitur q ille species sint proprie cognitiones sicut cuz dicitur dies est sol lucens super terrā: ḡa sicut dicit Apo. q caritas est de corde puro z conscientia bona et fide non ficta. Est enī caritas ex fide z spe z sumit ibi conscientia bona pro spe bona: qm̄ quī bonam scientiam habet bonā spez habet. z preterea caritas est de corde puro. i. de intellectu puro. appellatur autē intellectus purus quo intelligimus de um esse diligendū super oīa: z similiter prudētia z species eius sunt ab aliquo intellectu siue ab aliqua scientia. s. a scientia morali.

scientia causat opationem.

Est enī scientia causa bonarum opationū per modū consiliarij: sicut consiliarij regis causa sunt eorū que sunt in regno.

Ad aliud. Tres ptes prudentie.

¶ Ad vltimū dicim⁹ q memoria scām q est species prudentie imperat non preterita sed futura: sed per recordationem preteritorū. vnde secūdum hoc memoria est prudētia disponens nos ad repetendum mala preterita ad penitentiaz bona ad iterationē siue ad bona q̄ fecerunt sancti vt eis assimilemur intelligentia aūt est prudentia disponens nos ad imperandū bona presentia p discretionem. prouidētia est prudētia disponēs nos ad precipiendū futurū. s. vt si sit bonū eligat: si sit malum caueatur.

Iterum aſ.

¶ Sed iterū obiicit. prudētia est virtus. ḡ motus eius voluntarius est. ḡ mot⁹ eius est a voluntate: ergo vel a voluntate naturali vel a voluntate deliberata: sed non a naturali q̄a ſm illam non est laus vel vituperū. ergo a voluntate deliberata siue consiliata. Sed iterum illa deliberatio est voluntaria: ergo vel a volūtate naturali vel a voluntate deliberata siue cōsiliata: sed iterum illa deliberatio est voluntaria. ḡ vel a voluntate naturali vel a volūtate deliberata: z sic in infinitum. ergo infinite voluntates precedunt motum prudentie quod est impossibile

Solutio.

¶ Ad hoc dicimus q voluntarium est illud cui⁹ principiuz est in ipso cognoscente singularia. principiuz aūt voluntarij in ipso volente duplex est. scz. potētia volendi z motus eius. Unde in hac argumētatione est fallacia consequentis. motus prudentie est voluntarius ergo est a voluntate sumpta voluntate pro motu: qm̄ fit ibi processus a superiori ad inferius affirmādo: qm̄ voluntarū dicitur aut quod est a voluntate motu aut volūtate potētia. velle enī quod exit a vi volendi imediate non est a voluntate motu: sz a voluntate potētia: sed bene sequitur hoc est voluntarium. ergo subiacet voluntati: qm̄ in potestate deliberantis est.

Duplex principium.

Falsa ꝓtis

Quō prudē tia sit volūtaria.

¶ Utrū prudentia sit species specialissima.

¶ Scda questio huius capituli.

Ad scām.

Ad tertium

Quomodo prudentia ē vnica ꝟtus

¶ Querit vtrū prudētia sit spēs specialissima an genꝰ subalternū. videt q sit genꝰ subalternū. qm̄ sicut dictuz est tullius diuidit ipsaz in tres species. s. in memoriā/ intelligentiaz/ puidentiā. ergo est genus subalternum cū habeat species sub se

Q sit genus arguitur

¶ Itē. phi. diuidit prudentiā in monasticam yconomicā politicam.

Secūdo.

Et ē monastica qua aliqs regit se. vñ dr a monos quod est vnū. yconomica qua aliqs regit ppriam familiā. yconomꝰ enī idē est q dispensator. Politica qua aliquis regit ciuitatē vel exercitum. vnde dicitur a polis quod ē ciuitas vel pluralitas. z sic prudentia multas habz spēs: ḡ est genus.

tripler prudentia.

¶ Itē. virtutes differunt p actꝰ proprios z actꝰ differūt per materias ppias supra quas transeūt. z sic p medium spēs virtutū differunt p materias supra quas sunt operationes virtutū. Sed prudētie motus transit supra materias aliaꝝ virtutū. qm̄ prudentia regit oēs alias virtutes. Imperat enī prudentia q cuilibz reddatur quod suū est z quod abstineatur a delectationibus carnis. z sic de aliis. Uñ motꝰ eius trāsit supra materias aliaꝝ virtutū Cum igitur virtutes differāt saltez per materias propias quot sunt aliarū virtutū scām illas materias tot debent esse species prudentie scām eas dem materias. Et sic prudentia plures habēt species sub se: ḡ non est species specialissima. Sī conceditur.

Tertio.

¶ Contra. cū prudētia imperat motū alicuius virtutis eiꝰ nō est proprie ille motus iperatiuus: sed eiꝰ est tm̄ imperare. verbi gra. Cū prudentia imperat reddere vnicuiq̄ qđ suū est. hmōi reddere iusticie est proprie: sed iperare vt fiat prudentie est. Non trāsit igitur prudētia supra materiam iusticie. Eadē rōne non supra materias alia rum virtutū: ergo nō dz habere diuersas species scām illas materias Cū igit prudētia habeat vnicuz motū specialē proprīū. s. impare vt fiat qđ faciendū est ipsa debet eē vnica virtus specialis. z sic nō est genꝰ.

In oppm.

Augustinꝰ.

¶ Itē. vnica virtus in specie ē oīz credendorū. s. fides. qm̄ vnica est ratio credendi scz auctoritas prime veritatis cui p se īuenitur fides. ergo eadē ratione vnica virtus in spcie ē imperans oīa facienda: q vnica est ratio iperandi. Prudentia enī imperat: q ratio dictat sic eē faciendum Unde dicūt philosophi q prudentie ē oīa ad normam rōnis dirigere. z hoc est consentire diuine volūtati. vnde in Jsai. Redite preuaricatores ad cor. quoniā in corde é sindereſis que dicit quid faciendū z quid nō. Cū igitur vnica sit ratio imperandi omnia factēda. s. norma rōnis siue cōformitas diuine volūtatis. Unica virtus in specie debet esse prudentia. z sic prudētia est species specialissima qđ concedimus.

Secūdo.

Jsaias.

Solutio ad primum.

¶ Ad primo obiectū dicimus q diuisio quā facit tullius. non est per species formales z substātiales: sed per materias que nō diuersificant spēm. qm̄ vnica virtus in specie negociatur circa presentia/ preterita/ z futura Sed qm̄ ex eadē ratione non diuersificatur p species.

Ad scām.

¶ Ad scām dicimus siliter q illa diuisio nō est per species: immo potius p accidentia. Diuersificatur eīm prudētia p maioritatē et minoritatē motus sui. Paruus eīm est motus prudentie in regimine familie. z iterū maior in regimine ciuitatis. Sed hoc nō diuersificat prudentiā scām speciem: nec scōz numerū. qm̄ vnica prudentia nūero regit aliquis se z ppriā familiā. z totā ciuitatē z totā regionē.

Ad tertium

¶ Ad tertiū dicim⁹ q motus prudentie attingit materias ceterarū virtutū: sed in alia ratione quā cetere virtutes. verbi gra. Prudentia imperat reddere vnicuiq̄ quod suū est. et reddere vnicuiq̄ quod suū est ingētū reddere vnicuiq̄ quod suū est motus est iusticie. Sed scōz q reddere vnicuiq̄ quod suū est in ratione faciendi iperatur a prudentia. z sic prudentia attingit materias ceterarū virtutum prout ille materie sunt vnite in ratione faciendi z q: sub vnica ratione attingit illas vnica est virtus in specie. z hoc est ppter illā vnicā rationē. Sed q: cetere virtutes attingūt illas in diuersis ratiōib⁹. ideo diuerse sūt scōz speciem. Et sic pz solutio ad tertio obiectū.

Solutio.

¶ Utrum prudentia sit prima cardinalium virtutum et an sint tantum quattuor.

¶ Tertia questio huius capituli.

Aſ q non.

¶ Queritur vtrū prudentia sit prima cardinaliū virtutū z an sint tantū quattuor cardinales virtutes.

philosophi nō tm̄ hūe ꝟtutes politicas.

¶ Videtur eīm q quedā virtus q̄ nō est aliqua istaꝝ precedat istas quattuor. qm̄ opus cuiuslibet virtutis debet esse informatū circūstantijs sicut circūstātia temporis et circūstantia loci/ z circūstantia finis.

¶ De temperantia. ¶ Quartū capitulū.

¶ Dicto de prudentia: sequit̄ de tēperantia hac ratione q: prius est habere secū pacem: postea cū primo. Tēperantia domat rebellionē carnis z cohibet motus eius illicitos. Sunt autem due species tēperantie. s. sobrietas z cōtinentia. Sobrietas est abstinentia in cibo z potu z cohibet mot⁹ illicitos carnis pertinentes ad gustū. Cōtinentia est abstinētia a coitu z cohibet mot⁹ illicitos pertinētes ad tactū: tamē sobrietas quādoq̄ large sumit: ita q cōprehendit continentiā: vt ibi. Sobrie z iuste z pie viuamus in hoc seculo. Sobrie quātū ad nos iuste ad proximū pie ad deū.

Sobrietas z cōtinētia.

Victū pau.

Quattuor querūtur.

¶ Primo dicenduz de sobrietate circa quā prio q̄rit quid destruit sobrietatē. scōo vtrū ois mot⁹ gule sit pctm̄. tertio: quare ois luxuria sit mortale pctm̄ z nō ois ebrietas. q̄rto. inebrians aliquē peccet mortaliter.

¶ Per quid destruitur sobrietas.

¶ Prima questio huius capituli.

Aſ q ois ebrietas sit mortalis. Secundo.

¶ Urca primū sic obiicitur. Sobrie z iuste zē. Sed quod corrūpit iusticiā est mortale pctm̄. Sīe quod corrūpit pietate est mortale pctm̄: ergo oē qđ corrūpit sobrietatē est mortale pctm̄. sed ois ebrietas corrūpit sobrietatem. ergo ois ebrietas est mortale pctm̄.

Tertio.

¶ Itē. sobrius z ebrius sūt cōtraria. ergo nō possūt esse simul in eodē. ergo sobrietas excludit oēm ebrietatē. sed virtus nō excludit nisi mortale pctm̄. ergo ois ebrietas est mor. pec.

Quarto.

¶ Itē delectatio morosa in motu illicite gule est peccatum mortale: sed in omni ebrietate est talis delectatio: ergo ois ebrietas ē mortale pctm̄.

Euasio.

¶ Itē. omnis cōsensus in motu luxurie est mortale peccatum: ergo ois consensus in motū illicitū gule ē mortale pctm̄. sed in omni ebrietate est hmōi consensus. ergo omnis ebrietas est mortale peccatū

Ptra hāc aſ

¶ Forte dicet q ebrietas nō est pctm̄: sed assiduitas siue cōsuetudo inebriandi se est mortale peccatū. z huiusmōi assiduitas appellaſ ebriositas. vnde prima ebrietas nō est mortale pctm̄ nec secunda: sed decima vel vndecima vel illa ad quam cū deuentū est dicitur aliquis ebriosus.

Solutio.

¶ Sed querit̄ qđ appellaſ assiduitas inebriādi: aut eīm ē ipse actꝰ ingurgitādi se aut dispositio illi⁹. Si dispositio illa nō est pctm̄: ḡ nec mortale nec veniale. si ipse actus sit igitur q aliquis sit ebriosus cū deuentū est ad decimā ebrietatē sic. igitur decima ebrietas ē mortale peccatū. Cōtra. ebrietas obfuscat rationē z impedit vsū eiꝰ: sed sciētia aggrauat pctm̄. propter hoc eīm pctm̄ diaboli fuit irremissibile q: marimā habebat scientiā z nullum impellens. ergo sīliter cū iste habeat maiorē scientiā et liberiorē vsum rationis in prima ebrietate q̄ in decima magis peccat in prima q̄ in decima. ergo si decima est mortalis multomagis: z prima: z sic quelibet ebrietas est mortale peccatum.

Solutio.

¶ Solu. cōtinētia quādoq̄ large quādoq̄ stricte sumitur stricte scām q dicitur cōtinētia est oīmoda abstinentia a coitu scōz q: dicit Augu. in matrimonio. Si cōtinentia nō seruatur: dānatio nō timetur. large sumitur secūdū q cōtinentia dicit esse in cōiugatis qui non semp continent: sed quā

Cōtinentia capit̄ dupl̄r

Augustinꝰ.

do et vbi: et sic de alijs circūstantijs: et sic est circunstantia virtus: sed primo mō plus est ꝑ virt⁹.

Sitr sobrietas capitur dupliciter.

Similiter sobrietas stricte sumitur secundum q̄ dicitur sobrietas omnimoda abstinentia a superfluo cibo et potu: et sic sobrietas non tm̄ excludit mortale: sed etiā veniale: scilicet ebrietatem que in se est venialis. large sumitur sobrietas secūdū q̄ nō est omnimoda abstinentia a superfluo cibo et potu: sed quando et vbi et sic de alijs circūstātijs et hoc modo dicit virtus non excludit ebrietatez

Ad primuz

que est venialis. ¶ Ad primo igitur obiectuz soluendū per interemptionem nō enim verum est q̄ ebrietas corrūpat huiusmodi sobrietatem. ¶ Si

Ad secūdū.

militer ad secūdū. sobrietas enim large sumpta et ebrietas non sunt cōtraria et in eodē possunt esse tm̄ sunt repugnātes quodā modo quoniam ebrietas minuit motum et feruorez sobrietatis. ¶ Ad

Ad tertium

tertiū dicim⁹ q̄ nulla delectatio est morosa citra consensum vnde nulla delectatio est mortalis citra cōsensum: quoniam sola circūstantia tēporis

Ad quartū

nō pōt facere de veniali mortale. ¶ Ad quartuz quod obijcitur de cōsensu. dicimus q̄ hec argumentatio non valet. consensus in motū luxurie ē mortale peccatū. ergo cōsensus in motū gule est mortale peccatum. nec est simile: qm̄ actus luxurie in quē est consensus non est mortale peccatuz

Ad vltimū.

vnde hoc sit postea dicetur. ¶ Ad vltimū dicim⁹ q̄ omnib⁹ alijs paribus. si decima vel centesima est mortale similiter et prima. nunq̄ enim aliquota ebrietas ē mortalis: nisi homo magis delectetur in potu q̄ in preceptis dei. ſz q̄cunq̄ ꝓponit delectationem que est in creatura delectationi q̄ est in deo peccat semper mortaliter. vnde illi pec

Si ē pctm̄ mortale.

cant mortaliter: quibus magis placet esse in taberna ad gustandū vina q̄ in ecclesia ad audiendū diuina. z hoc modo prima ebrietas est mortalis. sed si citra deū delectet aliquis in potatione viniet febrietur illa ebrietas est venialis. dicitur tamē decima vel centesima mortalis non q̄ sit necessariū. sed quoniam per frequentem ingurgitationem sepe accidit q̄ maior sit delectatio in creatura q̄ in creatore vel preceptis eius. ¶ Sz ite

Iterum ar.

rū probatur q̄ ebrietas sit mortale peccatum. dicitur enim q̄ si aliquis coeat cū sua ex causa necessaria peccat venialiter. sed preter causam necessariam peccat mortaliter. i. si preter causam prolis vel causam refrenande libidinis vel preter debituz reddendi cognoscat suā peccat mortaliter. quoniā tunc est vehemens amator vroris ꝓpter et auctoritas dicit q̄ omnis vehemēs amator vroris adulter est: ergo eadē ratione qui comedit et bibit preter omnem causam necessariam. sed tm̄ libidine comendendi et bibendi peccat mortaliter: ergo ebrietas est mortale peccatum. ¶ Solutio

Solutio.

per interemptionem huius. si aliquis cognoscat suā ex causa necessaria peccat venialiter. quoniā aliquis posset eē ita spiritualis q̄ non cognosceret suā nisi causa prolis nec vellet delectari in illo opere voluntate rationis. vnde delectatio quam haberet in illo opere esset tantum in sensualitate brutali in qua nullū est peccatū. similiter hec est falsa. si aliquis preter omnem causam necessariaz cognoscit suā peccat mortaliter. quoniam potest esse q̄ aliquis propter solam delectationem cognoscit suam quā nullo modo cognosceret nisi esset sua. talis potest ibi delectari i creatura. tamē citra deum nec propter hoc obmittit quin impleat precepta dei nec peccat mortaliter. sed tantuz venialiter. nec dicitur vehemens amator vroris nisi magis delectetur in ipsa q̄ in deo.

¶ Utrū primꝰ motus ad gulaz sit pctm̄ mortale.

¶ Secunda questio huius capituli.

Queritur vtrum primus motus ad gulā sit mortale peccatum. ¶ Q̄ videtur. qm̄ sicut luxuria est mortale peccatum ita et gula: ergo sicut primus motus ad luxuriam est mortale peccatum. ita primus motꝰ ad gulam est mortale peccatū. ¶ Item si primꝰ motus ad gulam non est mortale peccatū. quare ita culpatꝰ est Esau et punitꝰ pro appetita lenticule ruffe. si dicat q̄ primus motus ad luxuriā est mortale peccatū. quia vis concupiscibilis quantum ad vim generatiuam. corrupta est et infecta primus motus ad coeundū est peccatū. sed quantum ad vim nutritiuam tantū corrupta est et propter hoc primus motus ad gulam non est peccatum. ¶ Probatur q̄ hec solutio nulla. quia corruptio et infectio vis cōcupiscibilis pena est: ergo vtrūq̄ bonū et ex bono inc̄tum bonū nō est malum: ergo ex eo q̄ vis ꝓcupiscibilis est infecta nō est primus motus ad coeundū peccatuz: ergo peccatū ex eo q̄ tendit ad illicitum sed similiter motus gule tendit ad illicitū: ergo est peccatum.

Af q̄ sic.

Secundo

Euasio.

otra hoc af

Tertio

¶ Item comedere ante horam debitam est illicitum: ergo primus motus ad illud est peccatum.

¶ Solutio. vis concupiscibilis corruptioni est z quantū ad vim nutritiuam et quantum ad viz generatiuā. sed nō est infecta quantū ad vim nutritiuam nisi infectio dicatur intensio corruptionis Cōcedimus. ergo q̄ magis corrupta est quantū ad vim generatiuam q̄ quātū ad nutritiuaz cuius hec est ratio. quia adam reus fuit lese maiestatis. voluit enim rapere diuinitatem et propter hoc damnatus est et in se et in posteritate sua vī vis cōcupiscibilis magis corrupta est in parte illa secundū quā fit ꝓpagatio q̄ in alia parte. dicimus ergo q̄ primꝰ motus ad luxuriam est pctm̄ nō ex parte cause sed ex parte finis. quoniā tēdit ad illicitū. s. ad delectandū in re temporali. tamē primꝰ motus ad gulam nō est pctm̄ nisi tendat ad delectandū in cibo z potu. quidā eōm ita assueti fiunt i cōmestatiōibus z ebrietatib⁹ q̄ statim quādo appetunt comedere libidinose appetūt z in talibus primus motus ad comedere est pctm̄ in alijs ꝓo non est pctm̄. qm̄ comedere scōm se z bibere scōz se licitū est. Esau aūt culpatur quia ardenter z libidinose appetit vī peccauit. ¶ Ad vltimū dicimus q̄ appetere comedere ante horā debitā non est pctm̄ scōz se. qm̄ naturaliter z quasi de necessitate potest hoc aliquis oppetere velit nolit. vī nō est in potestate nr̄a appetere igitur comedere q̄cunq̄ est pctm̄ q̄cunq̄ nō. si sit motus naturalis tendens ad corporis sustentationem non est peccatum. si motus libidinosus. i. tendens ad delectā-

Cur magis corrupta ē viz gñatiua q̄ nutritiua.

Per hoc ad primum.

Ad illud de esau.

Ad vltimū.

dum in creatura ꝓpter se peccatum est.

¶ Utrum omnis luxuria sit peccatū mortale.

¶ Tertia questio huius capituli.

Queritur vtrū oīs luxuria sit mortale peccatū z non oīs ebrietas. et videt q̄ sicut omnis simplex fornicatio ē mortalis ita quelibet ebrietas ponatur esse q̄ iste velit delectari in hac muliere soluta z delectetur cognoscendo ipsam. alius velit delectari in optimo vino z delectetur in ipo equaliter. inde sic. iste delectat in muliere z peccat delectādo in ipsa. hoc est aūt quia delectatur in creatura sic. sed ille qui delectatur in vino equaliter delectatur in creatura: ergo equaliter peccat. sed qui delectatur in muliere cognoscendo ipsam peccat mortaliter: ḡ et alius peccat mortaliter. z ita ebrietas est mortale peccatū. si dicit non esse simile. quia vnū ē ꝓhibitū reliquū nō. ¶ Cōtra. quedā sunt mala q̄a prohibita sicut comedere pomū fuit malū q̄ ꝓhibitū. q̄dam prohibita q̄a mala. sed delectari in muliere nō est malū quia ꝓhibitū: ergo ē ꝓhibitum q̄ malū. z ita malū est in se z ꝓpter hoc ꝓhibitū. sed delectari in vino eodē modo quo dictū ē. malū est in se et ita debet esse ꝓhibitū z sic mortale. ¶ Solutio. delectari in creatura citra deū nō est mortale. vnde delectari in muliere soluta cognoscendo ipsam est mortale et cadit sub prohibitione. sed nō ꝓhibitione scripta tm̄. sed sub prohibitione iuris naturalis. q̄a illicitū est secūdū ius naturale cognoscere nō suā. quia si esset licitū nō posset saluari respublica. acciderēt eīm mutue cedes hoīm. sed bibere vinū scōm se indifferens ē z delectari in vino citra deum veniale est nec cadit sub prohibitiōe scripta nec sub prohibitiōe iuris naturalis. Dicimus ergo q̄ qui cognoscit nō suaz peccat mortaliter. nō tantū quia delectat in creatura. sed quia cognoscēdo delectatur in non sua. z sic patet solutio ad obiecta. ¶ Sed iterū obijcitur cognoscere istā secundū se est indifferens. sed quia est soluta ꝓpter hoc est pctm̄ mortale. q̄ cōtra ius naturale est cog̃scere nō suā similiter bibere vinū ad superfluitatē ꝓpter circūstātiā superfluitatis est ꝓtra ius naturale. quoniā supfluitas corrūpit naturā: ergo bibere vinū ad supfluitatē est mortale peccatū. sed hoc est inebriare se: ergo oīs qui inebriat se peccat mortaliter: ergo omnis ebrietas est pctm̄ mortale. ¶ Item quicūq̄ vult voluntate rōnis nocere alicui peccat mortaliter ergo quicūq̄ vult rōnis volūtate nocere sibi peccat mortaliter. sed q̄cūq̄ rōnis volūtate inebriare se vult volūtate rōnis nocere sibi: ergo. zc̄. ergo omnis ebrietas voluntaria est pctm̄ mortale. ¶ Ad primū dicim⁹ q̄ bibere vinū ad supfluitatē nō est pctm̄ mortale. z hoc cōtingit duab⁹ de causis. s. ꝓpter infirmitatē z ignorātiā. ex infirmitate nature ē q̄ homo cito inebriatur et vinū nocet ei. vnde infirmitas quodāmodo excusat: ignorantia similiter excusat difficille eīm ē scire quod sit supfluū nature: qm̄ aliquid dicitur supfluū q̄ nō est superfluū: z ecōuerso. z aliquid supfluū vni nō est supfluū alij: ſz qui cognoscit soluta peccat mortaliter. qm̄ sit actu vel habitu se cognoscere nō

Af q̄ sic.

Euasio. ꝓtra hāc af

Nota diligenter.

Per hoc ad rationes.

Iterum af. z sic patet solutio ad obiecta.

Secundo.

Ad primū.

Ad scōm.

Falla ꝓpter

Ad scōm dicimus q̄ oīs homo qui vult volūtate rationis inebriare se peccat mortaliter. scōm q̄ velle transit supra hoc totum bibere in excessu ad grauamē nature: sed nō sequitur ex hoc. ergo oīs ebrietas voluntaria est pctm̄ mortale: qm̄ in cōclusione hec dictio volūtaria tenetur cōmuniter pro volūtate que transit supra bibere cū excessu z grauamine nature. vnde fit ꝓcessus ab inferiori ad superius cū signo vniuersali. z est fallacia cōsequentis. vel si placet distinguatur cōclusio de diuersis volūtatibus et sic patet solutio illius argumentationis.

¶ Utrum inebrians alium peccat mortaliter.

¶ Quarta questio huius capituli.

Utrum inebrians aliū peccat mortaliter videtur q̄ non: quia inebriatus tm̄ peccat venialiter. ergo et inebrians cū non moueat nisi ad veniale. ¶ Contra. inebrians aliū magis nocet ei q̄ſ si auferret ei decem sol. qm̄ aufert ei vsū rationis. sed si aufert ei decē sol. peccat mortaliter. ergo si iebriat aliū peccat mortaliter. ¶ Itē. ne facias alij quod tibi nō vis fieri hoc est preceptū iuris naturalis. sed qui inebriat aliquē facit alij qđ sibi non vult fieri nec debet velle ergo facit ꝓtra illud preceptū. ḡ peccat mortaliter. ¶ Solutio. Quidam ex sola caritate inuitant hospites suos ad comedendū z bibendū quia forte hospites pudet comedere z biberez ex huiusmodi frequēti inuitatiōe sumūt inuitati occasionē bibēdi in excessu: z sic inebriantur. in hoc casu inuitans nec mortaliter nec venialiter peccat: qm̄ nō inebriat causaliter: sed tm̄ occasionaliter: sicut multi scādalizati fūt in xpo z ex dictꝰ eiꝰ tamē christus nullū scādalizauit. Quidā vero diligūt amicos suos plusq̄ debent: tm̄ citra deū et inuitant amicos suos ad bibendū cū delectatiōe qm̄ volūt ex nimio amore letificare eos z si ex huiusmodi inuitatiōe inebrientur ipsi inebriātes nō peccant nisi venialiter. Si aūt per supfluū potuz grauarent naturā bibēriū et excecarent rōnem: peccarent mortaliter. ¶ Ad primū dicim⁹ q̄ hec argumētatio nō valet. inebrians plus nocet inebriato q̄ſ si auferret ei decē sol. sed si zc̄. ergo. zc̄. qm̄ cū aufert decē sol. aufert causaliter. sed cum inebriat nō inebriat causaliter: sed tantū occasionaliter. ¶ Ad secundū pōt dici q̄ illud ne facias alij. zc̄. cōtinet z precepta. et cōsilia. vnde nō est necessariū q̄ qui facit cōtra illud q̄ peccet mortaliter. vel pōt dici q̄ ille qui inebriat aliū nō facit cōtra illud preceptū. q: nō facit cōtrariū ꝓcepto sed repugnās. veniale eīm nō est cōtrariū ꝓcepto neq̄ virtuti. sed repugnans sicut dictū est. ¶ Sz adhuc videtur q̄ ebrietas sit mortale pctm̄. quoniā virtus est mediū viciorū duoꝝ. s. supfluitatis z indigentie: ergo vbi est superfluitas nō est medium: ergo nec virtus: ergo sobrietas. sed vbi est ebrietas ibi ē supfluitas: ergo vbi est ebrietas nō est sobrietas: ergo oīs ebrietas expellit virtutem. sed nihil expellit virtutē nisi mortale pctm̄: ergo oīs ebrietas est mortale pctm̄. ¶ Itē Aristo. dicit q̄ virtus corrūpitur per supfluitatē z in

In oppm.

Secundo.

Solutio.

Iterum af.

Secundo.

Quādo inebrians peccat mortaliter.

Ad primū.

Aliter potest dici.

Eusio. digentiā: ergo sobrietas corrūpitur ꝓ ebrietatez cū ebrietas sit superfluitas. z inde vt prius. si dicit sicut prius dictū est ꝙ ignorātia illius superfluitatis excusat ne sit pctm̃ mortale. C Cōtra. ignorantia illa aut est vincibilis aut invincibilis. si invincibilis excusat a toto: ergo ebrietes non est pctm̃ mortale nec veniale si vincibilis: ergo nō excusat quin sit mortale. sicut si aliquis cognoscat nō suā ignorāter cū nō adhibuerit omnem diligentiam quā debuit talis ignorantia nō excusat eum quin peccet mortaliter cū ignorātia illa sit vincibilis. C Itē ꝓbatur ꝙ illa ignorantia sit vincibilis. qm̃ sancti vincūt eā qui nunq̃ comedūt vel bibūt superflue. C Itē Augustin⁹ dicit ꝙ alimēta sumendo sūt sicut medicamēta. sed nō sumūtur medicamenta nisi quādo scit eē morbus: ergo nec alimēta debent sumi nisi quādo scit morbus famis vel scitis: ergo sicut ille qui accipit medicamēta sine morbo facit cōtra philosophicaz cōtra scientiam regitiuā corporis sic qui accipit alimenta sine fame facit cōtra scientā regitiuā anime et ita peccat mortaliter. C Itē auctoritatib⁹ ꝓbat ꝙ ois ebrietas est pctm̃ mortale. aplus dicit: carnis curam ne feceritz in desideriis. sed iste ebrius qui delectādo in vino inebriat se curā facit carnis in desideriis: ergo facit cōtra preceptū apostoli: ergo peccat mortaliter. C Itē in ecclesia. post cōcupiscētias tuas nō eas. z in exodo. nō ocupisces. i. nō ibis post cōcupiscētias. Q; inebriat se sequit ocupiscētias suas: ḡ vadit post ocupiscētias suas facit contra preceptum: ergo peccat mortaliter.

Tertio. Quarto ꝙ augustinū. Quinto ꝙ paulum. Sexto.

Ad primuz istorum. C Ad primū dicimus ꝙ duplex est superfluitas. s. perceptibilis z imperceptibilis. de perceptibili verum est ꝙ vbi est superfluitas perceptibilis nō ē virtus. sed de imperceptibili nō est verū. vñ hec est falsa generaliter intellecta vbi est superfluitas ibi nō est virtus. qm̃ in ebrietate est superfluitas: s; imperceptibilis. z illa nō expellit virtutē. Similiter respondendū ad scdo obiectū. C Ad tertiū dicimus ꝙ ignorantia illa vincibilis est vno modo. alio modo invincibilis. vincibilis scdm̃ operationē et sic vincunt eā sancti abstinendo ab omni superfluitate cibi z potus comedēdo z citra sufficiētiam. invincibilis aūt determinatiōe. qm̃ nec scientia nec virtus potest determinare superfluitatez illā. z nō valet hec argumentatio. ignorantia illa est invincibilis: ergo ebrietas nō est veniale nec mortale. qz alia de causa ē ebrietas pctm̃. ꝙ ex parte superfluitatis. s. ex eo ꝙ ebrius delectat in creatura. C Ad quartum dicimus ꝙ hec est falsa. medicamēta debēt nō sumi nisi cū scit esse morb⁹. est quedā medicina curatiua z talis non sumitur nisi qñ est morbus. est ei z alia q̄ est ꝑseruatiua q̄ sumitur ne veniat morbus. similiter cibus aliqñ sumit ad repellendū famē q̄ iam est. aliqñ sumitur ne accidat fames. C Ad auctoritatē dicimus apostoli ꝙ cuz dicitur curā carnis ne feceritis in desideriis ibi ꝓhibet diligentia curandi carnē in desideriis. s. voluptuose. sed non omnis ebrius habet huiusmodi curam siue diligentiam. vnde nō sequitur ꝙ ois ebrius facit contra illud ꝓceptū. C Ad vltimū dicimus ꝙ ille vadit post cōcupiscentias qui relinquit mandata dei. z ingreditur viā inferni. sed nō ita est in ebrio qm̃ si citra deum appetit delectari in vino nō ꝓpter hoc dereliquit viam dñi: vñ nō sequitur ꝙ peccet mortaliter. C Itez Augustinus dicit. Alimonia est sumēda vt medicina. sed cū ab indigentia transitur ad quietē sanitatis in ipso transitu insidiatur laqueus cōcupiscentie z cū salus debet esse causa edendi adiūgit se tanq̃ pedisse quā periculosa iocunditas z sepe conatur ꝓeire vt eiꝰ causa fiat quod sanitatz causa factendū erat z sepe incertū est vtrū ad hoc ne cessaria corporis cura subsidiū petat an voluntaria cupiditas fallere mysterū suppetat ad hoc incertū hylarescit infelix aīa gaudēs nō apparere ꝙ satis sit moderationi valitudinis vt obtentu salutis obūbret negotiū voluptatz: nec idēvtriusq̃ modus est: nam quod saluti satis est delectatiōi parū est. Ex his videtur ꝙ qui comedit circa valitudinē suam vel causa voluptatis peccet mortaliter. qm̃ Augu. dicit. ꝙ infelix est aīa que sic facit. ergo peccat mortaliter ex quo est infelix. C Itē qm̃ deuentū est ad statum in quo incertus est aliquis vtrū causa voluptatz comedat aut causa necessitatis tunc tenetur cessare: qm̃ tenetur vitare motū anteq̃ sit mortalis. ergo si tunc non cessat peccat mortaliter: qm̃ cōmittit se discrimini: z ita videtur ꝙ ois bibens aut comedens causa delectationis peccat mortaliter. C Contra. sancti dicunt ꝙ temporalia dātur nobis a deo ad solatiū. ergo licet habere cōsolationē in tēporalibus: ḡ z delectationē. ergo nō est pctm̃ delectari in creatura nec bibere vinū cū delectatiōe. C Solutio. Duplex est delectatio naturalis z voluntaria. naturalis sicut qm̃ visus delectatur in viridi colore z hmōi delectatio nō est pctm̃: voluntaria est que est a libero arbitrio z talis duplex est. est em̃ quedam aīalis z diabolica. q̄da spiritualis et diuina Animalis z diabolica est qua delectatur homoi creatura ꝓpter se tātū z huiusmodi delectatio semp est peccatū: vt sumatur delectatio ꝓ motu nō ꝓ passione tale delectari est frui creatura Delectatio spiritualis z diuina est qua delectat homo in creatura circa deū z ꝓpter deū z talis ē bona. Unde psalm̃. Delectasti me dñe in factura tua. z sic delectantur sācti in tēporalibus. C Ad auctoritatē Aug. dicimus ꝙ aīa ēt infelix nō ꝓpter mortale pctm̃. sed ꝓpter miseriā. s. ꝓpter infirmitatē nostrāz ignātiā qua nō pōt scire. vtrū voluptas moueat appetitū aut necessitas C Ad aliud dicimus ꝙ hec argumentatio non valet. tenetur reprimere motū anteq̃ sit mortalis z nō reprimit. ergo obmittit. qm̃ in illo instanti determinato ante tenetur reprimere vt feratur determinatio ad hoc verbum reprimere: vt hoc patet in questione de obmissione.

Ad auguſt. Ad aliud.

C Utrum superfluitas et preciositas vestium sit mortale peccatū. C Alia q̄stio incidens

Queritur postea vtrū superfluitas et preciositas vestiū sit pctm̃ mortale. videt ꝙ sic. qm̃ Apo. dicit in prima ad thitū Mulieres sint in habitu honesto z nō in tortis crinibus: aut auro aut argento aut margaritis vel preciosa veste. Sic igitur ꝓhibet mulieribus preciositatē vestiū: ergo viris multo fortius. ergo preciositas talis est cōtra preceptum Apostoli. ergo ē mortale peccatū. C Itē Apo. in eadē. habētes alimenta z quibus tegimur his contēti simus z glo. dicit quibus tegamur non ornemur: ergo ornatus vestiū est in ꝓhibitione z inde vt prius. C Item. cyprianus martyr: mulieres que serico et purpura induuntur christum induere nō possūt. z que ornatū monilioꝝ z auri habent ornatū cordis perdiderūt z sic peccauerunt mortaliter. C Itē Hieg. sup illud luce: hō quidā erat dives qui induebaꝫ purpura z bisso dicit: nisi preciositas vestium culpa esset. nō ita grauiter dānatū ostenderet dñs diuitē in inferno. videtur ergo ꝙ sit pctm̃ mor. C Cōtra. apostol⁹ dicit oia munda mūdis. C Itē in euāgelio nihil qō intrat in os coinquinat hoiez. zc. ḡ nihil quod applicet corpori coinquinat hoiem. sed tantum qō exit de corde. C Solutio. preciositas vestiū nō est peccatū nisi i corde sit aliqs prauus appetit⁹. C Itē in esdra. comedite pinguia z bibite mulsum: ergo comedere delicate non est pctm̃: ergo nec vestire delicate. C Solutio patet ex predictis. qm̃ si aliquis delectet in vestib⁹ citra deū nō peccat mortaliter. simliter de cibis. licet em̃ vestes habere preciosas magis z minus scdz statū persone z cōsuetudinē patrie sicut dicit Seneca ad quādā reginā indue te delicate nō ꝓpter te. sed ꝓpter reginā ne vilescat dignitas regni. Et notandū ꝙ sicut in cibis delicatis pctm̃ est ex delectatione et ex dāno pauperū. ita in vestibus preciosis z primo ex superbia z ex scandalo. sed euitatis huiusmodi non est peccatum.

Secundo. Tertio Quarto ꝙ gregorium. In oppm̃. Secundo. Solutio. Iterum af. Solutio. In oppm̃. Per hoc ad rationem. Solutio. Duplex delectatio. Af ꝙ sic.

C Q; ieiunium sit species abstinentie.

C Quintum capitulum.

QE ieiunio hic dicendū quoniā ieiuniū ē species abstinentie. primo de institutione ieiunij. scdo de essētia ieiunij. tertio de vtilitate ieiunij. quarto de tēporib⁹ ieiuniorū. quinto de eis qui soluūt ieiuniū.

Af ꝙ papa peccauit.

Arca primū sic obiicitur. dñs papa iniūxit quinquēne ieiuniū quarta z vi. feria ꝓ liberatione terre sctē. sed videtur ꝙ peccat mortaliter sic instituēdo qm̃ legitur in iudith ꝙ cū olofernes obsedisset betuliā sacerdos indixit ieiuniū quinq̃ dierū. vt deus liberaret populū suū de hostibus. qō cū audisset iudith redarguit sacerdotes dicens. quid tentatis dñm nō est iste sermo qui mīam ꝓuocet. sed potꝰ qui irā excitet si ergo peccauerūt mortaliter tale ieiuniū instituēdo. similiter papa peccat mortaliter cōsimile ieiuniū instituēdo et de causa consimili. C Solutio. non est simile. qm̃ ieiuniū qō instituit papa fuit simplicis supplicatiōis nō artās aliquo modo dñm ad aliquid agendū. vnde hoc nō fuit tētare dñm. artabant em̃ ipꝫ quodāmodo ad liberandū qm̃. ꝓponebant se reddituros ciuitatē nisi statim post ieiuniū quicq̃ dierū vel ante liberaret eos. z sic tētabant dñm. vnde peccabāt sicut iudei in deserto tentauerūt dñm dicentes. nūquid z panē poterit dare, zc. ꝓponebant em̃ se redituros in egyptū ad ollas carniū nisi dñs daret eis panē. sed papa in ieiunio illo nō proposuit se facturū aliquid inhonestū si dñs non redderet terram sanctam peracto ieiunio nec christiani te iunantes similiter vnde nō peccauit.

C Utrum ieiunium sit actus temperantie.

C Secunda questio huius capituli.

SIc proceditur. ieiuniū est abstinentia a cibo z potu scdm̃ formā eccl'ie causa satisfaciēdi ꝓ pctis vel causa vitādi peccata vel causa habendi vitam eternam.

Af ꝙ temperantie.

C Sed querit cum ieiunare sit motus meritoꝝ cuius virtutis sit. videt ꝙ temperantie. qm̃ ieiunare est abstinere a cibo z potu. z abstinere motꝰ est abstinentie z ita tēperantie. ergo ieiunare est motus tēperantie. C Contra. aliquis ieiunat satisfaciendo ꝓ pctis: hoc ieiunare ē satisfacere: qm̃ nō sūt ibi duo motus quorū vnus sit ieiunare alius satisfacere. Sed cōstat ꝙ satisfacere motus est iusticie: ergo cū huiusmodi ieiunare sit satisfacere tale ieiunare est motus iusticie. nō ergo temperantie. C Preterea. ieiunare est deuincere et reprimere motus illicitos carnis: sed debellare z superare motus est fortitudinis et est in irascibili ergo ieiunare est motus fortitudinis: nō ergo tēperātie. C Solutio. Nihil ꝓhibet motū exterio rem vnū z eūdem nūero esse duarū virtutū. vnꝰ vt imperantis. alterius vt elicientis. vnde cū aliquis ieiunat vt satisfaciat ꝓ pctō. illud ieiunare est motus iusticie vt imperantis et tēperantie vt elicientis. C Et sic patet solutio ad ꝓio obiectū

In oppm̃. Secundo. Solutio. Ieiuniū. Ad scdm̃. Reprimere motus carnis pōt esse duaꝝ virtutum. Iterum af. Solutio. Ieiuniū. ꝓ test referri ad multas virtutes.

C Ad scdm̃ dicim⁹ ꝙ reprimere motus illicitos carnis vno modo est in cōcupiscibili z est motus tēperātie. Alie modo in irascibili z est motus fortitudinis: qm̃ reprimere motus illicitos fugiēdo vel elongando se ab eis est in concupiscibili et est motus tēperātie: reprimere aūt eos per modum belli z quasi insurgendo in ipsos est in irascibili sicut dicitur irascimini z no. peccare. ꝙ hoc patet ꝙ aliquod ieunare est a fortitudine imperāte: s; tamē a tēperantia eliciente. Similiter aliq̄ ieunare est a caritate imperante z a tēperantia eliciente: sicut illud qō fit pure causa eterne vite habende. C Sed obiicitur. satisfacere est ꝓprius motus iusticie: sed huiusmodi ieunare est satisfacere. ergo hoc ieunare est ꝓprius motus iusticie. C Solutio. motus quo aliquis vult affligere se per ieiuniū. vt satisfaciat ꝓ pctis suis est ꝓ prius motus iusticie z er eo est illicitus. Motus aūt quo aliquis vult abstinere a cibo z potu vt puniat se z satisfaciat est ꝓprius motus tēperātie: s; ꝑut ē imperata a iusticia. Motꝰ aūt q̄ aliqs vult abstinere a cibo z potu tm̃: ꝓpter hoc vt habeat vitam eternam est ꝓprius motus temperātie: sed ꝓout imperata a caritate. hec igitur propositio: hoc ieunare est satisfacere ꝓprie intellecta est falsa: sed topice loquēdo est vera vt intelligit̄ per causam: qm̃ ipsum ieiuniū siue abstinētia a cibo z potu. causa est quare volūtas puniendi se sit satisfactoria. volūtas em̃ puniendi dum punit est satisfactio ꝓprie: sicut verberatio qua aliqs verberat aliquē ꝓ pctō. s. sacerdos non est satisfa-

Iterum ar. ctio sed voluntas sustinendi penā dū sustinet eam est satisfacere proprie. ¶ Itē. comedere est volū tariū: ergo p̄t esse meritoriū: si vestiat debitz circunstantijs: sic igitur comedere tēperate est meritoriū vt per aduerbiū importētur debite circūstantie. ergo est motus alicuiꝰ virtutz: sed sobrietas idē est q̄ abstinentia. ergo comedere temperate est motus abstinentie. ¶ Itē. comedere tēperate p̄sistit immediate: ergo est mediū inter aliqua extrema nō nisi inter supflue comedere z diminute comedere: qm̄ nō possūt alia extrema assignari: sed inter eadē extrema mediat abstinentia ergo comedere temperate est motus abstinentie.

Solutio. Tertio. ¶ Itē. abstinere z comedere tēperate sūt eiusdē discretionis: qm̄ virtus que discernit q̄n et vbi et quantū z quomodo abstinendū sit: discernit etiā quādo z vbi et quātū comedendū sit. hoc aūt est comedere tēperate. ergo eiusdē virtutis sunt abstinere z comedere tēperate: ergo secūdū hoc comedere tēperate ē motꝰ abstinētie. ¶ Sz si hoc. q̄ comedere tēperate est abstinere vel qui comedit abstinet. quozū vtrūq; est falsum. ¶ Ad hoc est cōmunis solutio q̄ comedere nō est motus abstinentie sed iusticie: quia hoc debet homo sibi. Similiter coire cū sua tēperate nō est motus cōtinentie: sed iusticie hoc em̄ debet maritus vxori.

In oppm̄. Solutio fz aliquos. ¶ Sed eadē ratione potest dici q̄ oīs motus virtutis erit proprius motus iusticie: qz debetur alicui. s. vel sibi vel primo vel deo: z ita motus patiētie erit proprius motus iusticie cū debeaꝫ deo quod falsū est: quia patientia est species fortitudinis. ¶ Dicimus ergo q̄ comedere tēperate motus est cuiusdā virtutis que idē est q̄ abstinentia vnde motus est abstinentie per accidens loquendo. sicut retinere retinēda est motus largitatis p̄ accidens loquēdo. quoniā virtus que mediat ista duo retinere oia dare duos habet actus. s. retinere retinenda: et dare danda et ex parte retinendi vocatur parcitas z ex parte dandi vocatur largitas. vnde proprie loquendo retinere retinenda ē parcitas: dare danda proprie loquendo est largitas tamē per accidens loquēdo retinere retinenda motus est largitatis: quia largitas idē est qđ parcitas: et sic nō sequitur retinere retinenda est motus largitatis. ergo retinere est dare vel ille q̄ retinet dat. ¶ Eodē modo virtus que mediat inter ista duo extrema supflue comedere z diminute comedere: duos habet actus. s. abstinere debito modo z comedere tēperate: ex parte abstinendi vocatur abstinētia ex parte comedendi nō habet nomen. Sic igitur comedere temperate motꝰ ē abstinētie per accidens loquēdo: nec ex hoc sequitur q̄ comedere tēperate sit abstinere vel ille qui comedit abstinet: sicut patet in simili.

Per hoc ad rationes. ¶ Quod ieiunium sit vtile duabus de causis.

¶ Tertia questio huius capituli.

Utrū ieiuniū sit satisfactorium. ¶ Circa vtilitatē ieiunij. Nota q̄ ieiuniū vtile est duabus de causis. Prima qa satisfactoriū. Scōa qz medicina. satisfacit em̄ aliquis pro peccatis suis ieiunando z affligēdo corpus suū sicut dicit Apo. q̄ si nosmetipsos dijudicaremus: non vtiq; iudicaremur. ¶ Sed obijcitur. ieiunare est motus virtutis. ergo cōsistit in medio: sed natura delectatur in medio z cōtristatur in extremis. superfluitas em̄ z indigentia corrūpūt naturā sicut ergo visus delectatur in medijs z contristatur in extremis. sic natura delectatur in medio z cōtristatur in extremis. ergo ieiunium est delectabile nature scōm q̄ est motus virtutis. ergo nō ē ei penale. ergo nō satisfacit pro pena peccati: z ita ieiuniū nō est satisfactoriū. ¶ Solutio. sine dubio ieiuniū prout est in medio delectabile est nature simpliciter sūpte: sed prout abstrahit a corruptione tamē penale est corrupte nature: quoniā natura corrupta scōz q̄ corrupta plus exigit q̄ debet vnde in Job. versus fin̄ dicitur. venter exactoz. in alia auctoritate clamorē exactoris nō audit. i. ventris. qđ intelligitur de viro sancto qui nō satisfacit ventri in omni exactione sua. igitur quoniā ieiuniū est penale natura corrupte: propt̄ hoc satisfactoriū est z quātū ad hoc vtile est. Itē vtile est inquātū medicina: qm̄ vt dicit auctor. Nō sanat oculum quod sanat calcaneū ieiunio sanātur pestes corpis: oratione pestes mentis. sic igitur ieiuniū est quasi medicina sanans pestes corporis: id ē reprimēs motꝰ illicitos carnis. ¶ Sz videt q̄ ieiuniū sanet etiam pestes mētis. qm̄ ieiuniū nō solū est in abstinētia a cibo z potu corporali. etiā in abstinētia ab omni pctō. vñ dominus per Ysa. nōne hoc est magis ieiuniū qđ elegi dissolue colligationes impietatz solue fasciculos de primentes. zc. ibi dicit glo. ieiuniū deo acceptū est nō solū a cibis. sed ab omnibus rebus illicitis abstinere. z sup illud. ecce ad lites z cōtentiones ieiunatz. zc. dicit glo. homo interior vescitur carnibus draconis. sic igitur patet q̄ ieiuniū nō tantum est in abstinentia cibi z potus. sed etiā in abstinentia ab omni illicito et sic ieiuniū non tm̄ sanat pestes corpis. sed etiā pestes mentis. ¶ Itē dupler est ieiuniū. s. meroris et exultationis. ieiuniū meroris fit aut pro spirituali absentia sponsi aut pro absentia corporali. pro spūali sicut quādo aliquis ploraꝫ p peccatis suis penitendo credens se non habere gratiā dei p pctis que fecit. pro absentia corporali sicut patres antiqui ieiunabant et flebant desiderantes videre diē domini et fruī eius presentia corporali hoc modo ieiunat ecclesia in presenti donec veniat ad amplexus sponsi. ieiuniū exultatiōis est quando vir cōtemplatur pre dulcedine cōtemplationis et a cibozum alimonia ieiunat et ab amoze mūdi se penitus alienat sic ieiunat sponsa dicens in canticz nūciate dilecto quia amoze langueo. qm̄ pre dulcedine cōtemplationis languet et deficit ois carnalitas. sicut dicit aucto. gustato spiritu desipit omnis caro. vnde propter dulcedinē cantus dictum est. ipsegz balanēū grex obliuiscitur essū. sic igitur ieiuniū nō solū est in abstinentia a cibo et potu. sed etiā ab amoze mūdi: ¶ tū ad ieiuniū exultationis: ergo non tantū sanat pestes corpozis sed etiam mētis. ¶ Preterea. p predicta pz q̄ ieiuniū valet ad vitā actiuā z ad p̄templatiuā. z ad vitam eternā. falsū. igitur videtur dicere Aplus

Argūtur.

Solutio.

Ad idem.

Dupler ieiunium.

Augustin.

Tertio.

Solutio. dicens exercitatio corporis ad modicū vtilis est pietas aūt ad oīa vtilis est. ¶ Solutio. ieiunium primo z per se nō est nisi in abstinētia a cibo z potu corporali. vñ p̄io et per se nō sanat nisi pestes corpozis. verū est tamē q̄ huiusmodi ieiuniū nō valet neq; est meritoriū sine abstinentia ab omni mortali. sed nō sequitur propter hoc q̄ abstinētia ab omni mortali sit de essentia ieiu. z sic patet solutio ad primo obiectū. ¶ Eodē modo dicim⁹ ad

Ad primū. Ad scōm. secōo obiectū. quoniā exultatio que est ex dulcedine cōtemplationis nō est de substantia ieiunij. z verū est qđ dicit aplꝰ. exercitatio. zc. intelligēdum est respectu pietatis. qm̄ tale ieiuniū nō assimilat nos deo pprie z per se. qm̄ deꝰ nō abstinet hoc modo. pietas aūt assimilat nos deo per se. qm̄ pietas est mia z deus est mia. Itē pietas habet promissionē vite que nūc est z future qm̄ iustū est vt qui vitā tēporalē tribuit alijs. a deo recipiat nūc vitā tēporalē et in futuro vitam eternā. ¶ Sed querit quare dicit dñs in euāgelio. q̄ filij

go incidēs. spōsi nō possūt lugere vel ieiunare q̄diu est spōsus cū illis. videtur em̄ q̄ tūc magis possūt lugere. qm̄ mali cū quibus nō est sponsus nichil boni

af ꝓtra illū possūt agere. vnde nec lugere nec ieiunare. fz boni cū quibus est sponsus possūt lugere. vnde Je-

Dictū ieremie exponitur. remias. vie syon lugent. i. sancti z prelati qui sūt via ad deū. exemplo z predicatiōe lugent p peccatis alioꝝ. ¶ Solutio. dñs dixit q̄ filij spōsi. i. discipuli nō poterāt. zc. i. nō erat in eis causa cur ieiuniū indicerēt eis. qm̄ nec spūaliter nec corpaliter aberat ab eis spōsus. vñ nō erat in eis causa quare ieiuniū meroris indicerēt eis necverū erat causa quare ieiuniū exultatiōis idicerēt eis. qm̄ adhuc habebant aliquid de vetustate vite. sicut patuit in petro qui ad vocē ancille negauit dñm. vnde ad probandū q̄ ieiuniū exultationis nō posset eis indici. subiunxit. nemo mittit vinū nouum in vtres veteres.

¶ De temporibus ieiuniorum.

¶ Quarta questio huius capituli.

Ieiuniū q̄dragesim. ¶ Sequitur de temporibꝰ ieiuniorꝫ. vñ notandum est q̄ ecclesia ieiunat in quadragesima multiplici ratiōe. Primo vt soluat decimā tēporis. qm̄ xxx. z vi. dies q̄ sunt ieiunales in sex septimanis ante paschā sunt decima totius anni. i. trecentoꝝ z lxvi. dierū q̄nq; dies residui nō habēt decimā. ieiunamus etiā

Tribus de causis ieiunamus illo tempoꝛe. vt purificatiē mūdati possimus celebrare paschā ieiunamus etiā in tempore illo in quo renouātur creature. vt erubescat homo si nō renouet exuendo veterem hoiez z induēdo nouū cū cetere creature renouentur. quattuoꝛ aūt dies qui sunt ante ser septimanas illas nō sūt de essentia decime. fz ieiunamus illos preparādo nos ad digne ieiunādum et digne reddēdo decimā. ieiunamus etiam illos vt dies ieiunabiles simul fiant quadraginta ad imitationē christi q̄ ieiunauit quadragita diebus. ieiunauit em̄ hoc nūero dierū duplici rōne.

Quare xp̄s ieiunauit. Dupler cā. Prima est vt nos doceret ieiunarez penitentiam facere scōm doctrinā decalogi z euāgelij quaternarius ad euāgeliū ptinet. denarius ad decalogum z quater decē sunt xl. Alia etiā rōne ieiunauit xl. diebus vt doceret nos per ieiuniū deo acceptū obtinere remissionē pctōꝝ partes em̄ quadragenarij. i. aliquote simul sūpte faciūt. l. z per quinquaginta significat remissio pctōꝝ. qm̄ quinquagesimus annus est iubileus. i. remissiuus qm̄ tūc remittebantur debita tūc liberi fiebant serui tūc quilibet redibat ad possessionē pprią p quod significatur remissio pctōꝝ z liberatio spiritualis

Remissio q̄ fiebat in iubileo. ¶ Sed videtur q̄ in die parasceue nō esset ieiunādum. dicit em̄ Apostolus mihi aūt absit gloriari nisi in cruce dñi nostri ihesu christi: ergo gloriādū est in cruce dñi. similiter gloriandū est in die crucis dñi: ergo gaudendū nō ieiunandū ieiunio meroris. ¶ Itē celebramus cū gaudio nō ieiunādo passionē beati Petri z aliozū sanctoꝝ. multofortius debemus celebrare diē passionis dñi cū gaudio nō ieiunando. ¶ Solutio. nos ieiunamus in die parasceue. qm̄ tūc dñs ieiunauit z sitiuit. vñ dicit Sitio. sitiebat em̄ salutē nostrā nec comedit in illo die nisi vnicū latronū quē sibi icorporauit iuxta illud aplī. Michi absit. zc. sic est intelligendum. michi absit gloriari nisi in dilectione quam nobis exhibuit et ostēdit patiendo p nob⁹ ¶ Ad scōm dicimus q̄ nō est simile de passione petri et passione dñi. qm̄ petrus passus est pprie p se. vñ crucifixus est vultu verso in celū. ac si diceret ego patior pro regno celi vt illud habeā. christus vero passus est pro nobis non pro se. vnde crucifixꝰ est vultu verso in terram. ac si diceret pro peccatoribus patioꝝ. et qz in illa die maxime apparuit quantitas nostri pcti pro quo filium dei oportuit pati. ideo in illa die ieiunamus artius q̄ in alijs diebus. ¶ Ieiunamus aūt in alijs temporibus. sicut in quattuoꝛ temporibus. instituit em̄ ecclesia ieiunia quattuoꝛ tēporū pro primicijs in qualibet parte anni instituit tres dies ieiunari vt ieiunat q̄ oīm̄ e ieiuniū nostrū in fide trinitatis est faciendū. qm̄ aliter non placet deo. qm̄ sine fide impossibile est placere deo. In ieiunijs quattuoꝛ tēporū non est ieiuniū exultationis nisi in vno solo tēpore ad ieiunādū q̄ pauci ieiunāt ieiunio exultatiōis. fit aūt illud ieiuniū in septimana pēthecostes: tūc em̄ acceperūt apostoli spiritū sanctū: et cōfirmati sūt a spiritu sancto illi ergo qui confirmati sunt a spiritu sancto et qui vix possunt separari a caritate christi: possūt ieiunare ieiunio exultationis. ideo in illis ieiunijs cantatur canticū exultatiōis. s. alla. qđ nō fit in alijs diebꝰ ieiuniorum. ¶ Ieiunamus etiā in vigilijs quozūdā sanctoꝝ excellentium duplici retione. Prima est vt imitemur eos crucifigēdo carnē nostrā cū vicijs z cōcupiscētijs sicut ipsi crucifixerūt. Scōa ē vt melius et dignius celebremus festa eozum: quoniā caro bene nutrita impedit festiuitates dei et sanctoꝝ. ¶ Sed obijcitur in veteri lege ante incarnationē dies precedebant noctē: qz homo cecidit a statu glorie in statū culpe. in tempore grē nox precedit diē quia homo redijt a statu culpe in statū grē. Uñ Apo. Nox precessit. zc. sed nos sumus in tēpore grē: ergo quādo ieiunamus debemus in ieiunio nostro abstinere in nocte precedēte et die sequente: sic aūt nō facimus. immo econ

Remissio q̄ fiebat in iubileo.

Af primo.

Secundo.

Solutio.

ad illd aplī.

Ad scōm.

Nota.

De ieiunio quattuoꝛ tēporum.

Quare non cātatur alla

De ieiunio vigiliarum.

ꝓtra hoc ar

Solutio. uerso abstinemus in die et nocte sequente. ¶ Solutio. quãdo ieiunamus repræsentamus statũ veterẽ ꝛ ideo dies precedit noctẽ: sicut ecõuerso in veteri testamento iudei repræsentabant statũ gre in solẽnitatibus suis habebant eñ solẽnẽ noctez precedentẽ et diem sequentem.

¶ Utrum electuaria soluant ieiunium.

¶ Quinta questio huius capituli.

Aſ q non. QUeritur circa soluentia ieiunii. querit vtrũ electuaria soluant ieiunii. videt

In oppm. q nõ: qm medicina sũt: ꝛ facta pro medicina. ergo nõ soluũt ieiunii. ¶ Contra. confortativa sũt ꝛ auferũt penalitatẽ ieiunij

Solutio. ergo soluũt ieiunii. ¶ Solutio. quedã electuaria sũt que nõ cõfortant: et illa nõ soluũt ieiunii quedã confortant ꝛ illa soluũt ieiunii si causa cõfortatiõis sumãtur et nõ tantum causa medicine. Sed si tantũ causa medicine sumũtur ꝛ causa necessitatis. Dicebat prepositiuus q soluũt ieiunii

Opinio prepositiui. quantũ ad essentiã ieiunij: sed nõ quãtũ ad meritum. ¶ Sed videtur q etiã soluãt quãtũ ad meritum: quoniã faciũt ieiunii nõ penale vel minus penale. ergo minus satisfactoriũ: ꝛ ita minus meritorii remissionis pene ꝛ hoc bene concedimus: tñ nõ soluũt ipsum quantũ ad meritũ vite eterne.

Solutio doctoris. ¶ De vino similiter queritur vtrũ soluat ieiunii videtur q sic. Est eñ cibus et potꝰ: ergo eque solꝫ iuit ieiunii: si sumimus post prandium sicut ante.

Aſ q sic. ¶ Solutio. si ante sumit soluit ieiunii si post nõ soluit: qm necessariũ est post comestionẽ bibere.

Solutio. qm potus est sequela cibi et ducit cibũ ad mẽbra ꝛ iuuat digestionẽ: ꝛ ideo sustinet ecclesia bibere vinũ post comestionẽ absq; soluti õe ieiunij. aqua vero siue ante siue post bibatur nõ soluit ieiunii:

Quicq; q̃ solꝫ uit ieiunũ. q ꝛ tñ potus est. que aũt soluũt ieiunii notant in hoc versu. ¶ re propere laute nimis ardenter studiose. ¶re propere: sicut si aliquis comedit in .xl. ante maiorẽ missam soluit ieiunii. nisi excuset eũ necessitas probabilis. laute. qm nimis delicata cibaria facit sibi parari: tunc soluit ieiunii. nimis. qm ad superfluitatẽ comedit. ardenter qm nimiꝰ est appetitus. studiose. qm exquisitas querit falsas ꝛ hmõi istis quicq; modis soluitur ieiunii. ¶ Sz

Alia q̃stio incidens. queritur cũ multi pisces sint eque delicati vel magis q̃ carnes: cur prohibuit ecclesia generaliter esũ

Solutio. piscii ꝛ gñaliter phibuit esum carnii. ¶ Solu. pro peccato ade nõ fuit aqua maledicta. et ideo non prohibetur esus piscium quiviuũt in aqua. sz terra fuit maledicta. ꝛ ꝓpter hoc phibetur gñaliter esus carnũ aialiũ que viuũt in terra. ꝛ probatur alia ratione qm pisces sunt frigidi generaliter

Alia ratio. nec bene nutriũt nec incitant carnẽ ad libidinẽ. sed tot possent adiungi piperate q̃ equipollerent carnibus ꝛ sic posset. solui ieiunium.

¶ De continentia. ¶ Sextum capitulum.

Tripler cõtinentia. POcto de abstinentia dicendũ est de continentia q̃ similiter est abstinentia a coitu illicito. Est autẽ tripler continentia. cõiugalis. vidualis. virginalis. Continentia cõiugalis est abstinentia ab omni coitu illicito. vidualis cõtinentia est abstinentia ab omni coitu post fractionẽ corporis. virginalis continẽtia est abstinentia ab omni coitu cum integritate carnis. ¶ Sed queritur vtrũ coire moderate. scz ꝓma qo cũ debitis circũstantijs sit motus cõtinentie cõ huiꝰ capñ. iugalis. ¶ Ꝺ videtur q ꝛ eadẽ virtus que in'contiAſ q sic. gibus moderatur abstinentiam a coitu moderat etiã coitũ: ergo eiusdẽ virtutis sũt abstinere a coitu q̃ abstinendũ. ꝛ sic de alijs circũstantijs. sed abstinere q̃ abstinendũ est a coitu est motus cõtinentie cõiugalis: ergo coire moderate est motꝰ continentie ꝓiugalis. ¶ Cõtra. tale coire est reddere debitum. sed oñe reddere vnicuiq; qꝺ suũ ẽ. est ꝓprius motus iusticie. sed reddere debitum vxori est reddere ei quod suũ est: g̃ reddere debitum vxori est ꝓprius motus iusticie nõ ergo cõtinentie. ¶ Solu. sicut dictũ est supra q comede re tẽperate motus est abstinentie. ita dicimꝰ hic q coire tẽperate siue moderate motus est continẽtie coniugalis. ꝛ sicut dictũ est supra non est inIn oppm. cõueniens eũdẽ esse motũ duarũ virtutũ vniꝰ vt elicientis alterius vt imperantis. vnde dicimꝰ q coire moderate est continentie cõiugalis vt elicientis: iusticie vero vt imperantis. proprie autem dicitur motus aliquis meritorius illius virtutis esse q̃ ipsum elicit. vnde coire moderate proprie motus est cõtinẽtie nõ iusticie. vnde hec est falsa omne reddere vnicuiq; qꝺ suũ est. est ꝓprius motus iusticie nisi fiat vis in appellatione. coire moderate scꝺm q ꝺ reddere debitũ nomen habet a iusticia imperante nõ a iusticia eliciente. vñ propter hoc magis videtur esse iusticie vnde hec exceptio. quecũq; obiecta sunt supra de comedere temperate possunt hic obijci de coitu moderato. et propter hoc ad presens supersedemus.

¶ De virginitate.

¶ Prima questio q̃ est scꝺa huius capituli.

SEquitur vt dicatur de virginitate ꝛ primo vtrũ virginitas sit virtus. scꝺo de fructu ipsius. tertio vtrũ fructus centesimꝰ sit duplex premiũ. quarto vtrũ corrupte per violentiã debeat aureola quinto de hac auctoritate hieronimi. ¶ Cũ despositio omnia nõ põt de corrupta facere incorruptam sexto de hac auctoritate apostoli in prima epistola ad corin. vij. volo oẽs eẽ sicut meipz. septio q tẽperantia in oibus sensibus debet obseruari.

Aſ primo. PRobatur q virginitas sit virtus. sic: illi siue eius motui debetur fructus centesimus et sic premiũ centesimũ. sed non debetur premiũ centesimũ nisi virtuti vel motui virtutis. ergo virginitas est virtus vel motus virtutis ꝛ constat q nõ est motus virtutis: g̃ est virtus. ¶ Cõtra. Aug. ꝺt ꝛ si cõtinẽtia in cõIn oppm. iugio non seruetur de dãnatione nõ timetur: g̃ licet nõ seruetur cõtinentia in cõiugio: tñ nõ peccatur. aſ sine cõtinentia cõiuges saluari possunt: ergo cõtinẽtia nõ est virtus: ergo nec virginitas. est eñ virginitas sub cõtinentia. ¶ Itẽ Apostoli. Secundo. in prima epistola ad corin. vij. Si virgo nubat nõ peccat. sit ergo q nubat ꝛ cognoscatur a viro suo ꝛ sit ita q nõ peccauerit. inde sic. Quãcũq; virtutem habuit ista habet modo: sed ꝓtius habuit virginitatem. ergo ꝛ modo habet eã: sed cõstat hoc

Tertio. esse falsum cũ ꝓtius esset virgo ꝛ modo nõ sit. ergo virginitas nõ ẽ virtus. ¶ Itẽ. habet vnã virtutẽ. s. caritatẽ. sit ita: et tñ cognita est a viro suo. ergo habet oẽs virtutes: sed non habet virginitatem: ergo virginitas nõ est virtus.

Quarto. ¶ Itẽ. oẽs virtutes sunt pares. ergo crescente vna crescũt oẽs alie: crescat ergo caritas in hac: ergo virginitas crescit. ergo ista habet maiorẽ virginitatẽ q̃ priꝰ ꝛ hoc falsũ. ¶ Solutio. hoc nomẽ ꝯginitas multipliciter ꝺr. quandoq; ꝺr mundicia corporis siue

Solutio. Virginitas capitur multipliciter. integritas carnis: scꝺm q dicitur fatue virgines nõ sũpserunt oleũ. ꝛ dicuntur fatue virgines que seruant integritatẽ carnis ꝓpter inanẽ gloriaz vel propter aliquod lucrũ temporale. quãdoq; dicitur virginitas oĩmoda continẽtia siue corporis siue mẽtis scꝺz qꝺ dicit apostolus. Despõdi vos vni viro ꝯginẽ castã exhibere christo. hoc modo ecclesia est virgo que parit deo filios spirituali-

Augustinꝰ. Per hoc ad primum. ter: ꝛ tamẽ manet virgo post partũ ad similitudinem beate marie Tertio modo ꝺr virginitas oĩmoda abstinentia coitus cũ integritate carnis et sic est virtus et est idẽ qꝺ cõtinẽtia: sed ĩportat quoddã accidens. s. integritatẽ carnis que nõ est de essentia virtutis: tamen est accidentalis perfetio virginitatis secũdũ q virginitas. ¶ Similiter continentia qñq; ꝺr oĩmoda abstinẽtia a coitu et sic est virtus: ĩportat tamẽ quoddã accidẽs qꝺ nõ est de essentia virtutis. s. vniuersalitatẽ q̃ ĩportatur per hãc dictionẽ oĩmoda que vniuersalitas nõ est de essentia virtutis et gratia illiꝰ accidentis. dicit Aug. Continentia nõ seruari in opere cõiugali: tamen ipsa essentia virtutiz. sed destruit accidens. s. integritas carnis Et sic patet solutio ad primũ. ¶ Ad scꝺm dicimus q hec argumẽtatio nõ valet. Quãcũq; virtutẽ habuit ꝛc. Dicitur eñ amittere virginitatẽ nõ quo ad essentiã: sed q̃ ad accidens et est fallatia ex mutatione predicati: vel etiã fallatia accidentis. Instãtia. micalus

Falſa figura dictiõis vl accidẽtis. Ad tertiũ. musicus corrũpitur ꝛ nullus hõ corrumpitur: ergo mi. musi. non est homo. ¶ Ad tertiũ dicimꝰ q hec argumẽtatio nõ valet. Hec mulier habet oẽs virtutes: intellige in specie: ergo habet virginitatem. fallatia accidentis propter accidens qꝺ ĩportat hoc nomen virginitas. ¶ Ad vltimũ dicimus q hec argumẽtatio nõ valet. virginitas crescit in ista: ergo hec est magis virgo q̃ prius: qm in prima hoc verbũ crescit ĩportat crementum quo ad essentiam. in conclusione hec dictio magz significat intensionẽ respectu integritatis corporis que non potest intendi vel remitti: etiam secũdum q est in subiecto. vnde potest nullo modo ꝺci. hec est magis integra q̃ illa.

Ad vltimũ.

¶ De fructu virginitatis.

¶ Secunda questio huius capituli.

Tripler fructus. QUeritur de fructu virginitatiz. Sed prius notandũ est q tripler distinguitur: fructus. s. tricesimus qui est coniugatorum quibus sufficit implere opa decalogi in fide trinitatis: tricesimus eñ numerus fit ex terciano ducto in denariũ. secũdus est seragenariꝰ qui est viduarũ que debẽt habere opa pfectiõis. qm̃ ꝛ si licet ꝓiugatis thesaurizare. ꝓpter filios tñ illꝺ nõ licet viduis. ꝛ multa hmõi habemus. aut fit ex senario ducto i denariũ. senarius aut pfectionẽ significat. q ꝺeus impleuit opus suũ sex ꝺiebus ꝛ septima requieuit. Itẽ cẽtesimꝰ fructus qui est fructꝰ ꝯginũ predicaroꝝ martyꝝ qui debẽt habere maiorẽ pfectionẽ. ꝛ ob hoc assignat eis centesimꝰ qui transit ad dexterã a leua. Et nota q virginibus debetur centesimus fructꝰ qm̃ ꝯgines angelicã vitã habẽt que significat p cẽtenariũ. ¶ Primo ergo sic obijcitur demõstre tur aliqua que nupsit ꝯgo ꝛ est cognita a viro nec amisit caritatẽ quã prius habuit: sed tantã habet vel ampliorẽ. inde sic. quãtãcũq; caritatẽ habuit prius habet modo. ergo quantũcũq; premiũ priꝰ debebatur ei debetur ꝛ modo. sed prius debebat et fructus cẽtesimus: ergo ꝛ modo. ¶ Cõtra. cõIn oppm. fugata est: ergo nõ debeẽ et nisi tricesimꝰ. ¶ Itẽ Secundo ꝓ Aug. ꝺicit q celibatus Johãnis nõ pfertur cõiugio abrahe ergo nec premiũ premio: g̃ nec fructꝰ augustinũ añ oppm. fructui. sed celibatui Johãnis debeẽ fructus centesimus: ergo ꝛ cõiugio abrahe. ¶ Solutio. Ad Solutio ad primum. primũ dicimus q nõ valet hec argumẽtatio. quãtũcũq; fructus prius debebatur huic ꝛ modo. sz q ĩportaẽ per hũc terminũ eius fructus. qm̃ sũ pria essentiã premij addit quẽdã decorẽ qui debeẽ solis virginibus predicatoribus martyribus. Ad aliud. Ad aliud dicimus q nõ valet hec argumẽtatio: celibatus Johãnis. cẽ. ¶ Itẽ querit vtrũ virgini q̃ ꝛo incidẽs. nupsit: sed nondũ est cognita a viro debeẽ fructꝰ centesimus. videt q nõ. qm̃ ipsa est coniugata: g̃ Aſ q non. ei debeẽ tricesimus fructus: nõ ergo centesimus

¶ Itẽ nihil est meritorii nisi volũtariũ: ergo cũ Secundo. ista velit coire nõ habet virginitatẽ volũtariã. et ista nõ merẽ fructũ cẽtesimũ cũ sit adulta: ergo nõ debeẽ et fructus centesimus ¶ Ad hoc dicũt Opinio aliquidã q fructus centesimus nõ debeẽ alicui virgini quorum. nisi tantũ illi qui vouit virginitatẽ quales sũt sanctimoniales. ¶ Cõtra. in apocalipsi dicit de Ꝺtra hãc aſ innocentibꝰ. hij sũt qui cũ mulieribꝰ nõ sũt coinquinati. virgines eñ sũt ꝛ sequunt agnũ quocũq; ierit. qꝺ ꝓpriũ est virginũ. hoc est eñ exprimissime imitari ipsũ. sed talibꝰ qui exprimissime imitantur ipm debeẽ virginitatis fructꝰ. s. cẽtesimꝰ. g̃ innocẽtes habent fructũ cẽtesimũ nec tamẽ emiserunt votũ virginitatis: g̃ votũ virginitatis non exigit ad hoc vt debeaẽ fructꝰ centesimꝰ. ¶ Alij Alia opio. dicũt q virgini que nupsit ꝛ nõdũ est cognita nõ debetur fructus centesimꝰ. quia proposuit se cognituraz virũ. sed eadẽ ratione nulli ꝯgini siue sit Ꝺtra hãc aſ in cõiugio siue nõ. dũmodo se cognituraz virũ ponat: debeẽ fructꝰ cẽtesimꝰ. ¶ Hoz videt q si Opinio doctoris. talis sit ꝯgo que ꝓpria voluntate sine coactione aliqua parẽtũ nupsit vel nubere ꝓponat cũ iã secundũ hmõi ꝓpositũ ꝓponat cõtinentiã ꝓiugalem virginali talis habenda est ꝓ cõiugata nec ẽ ꝯgo verissime. vñ tali nõ debeẽ fructus cẽtesimꝰ Ad primũ. Hec valet hec argumẽtatio. ẽ ꝯgo mẽte ꝛ corpe: ergo et debeẽ fructus centesimus. ꝛ ẽ ibi fallatia Falſa pñtz. cõsequẽtis. qm̃ esse virginẽ mente et corpore superius est ad eẽ dignũ fructu cẽtesimo. vel se hñt vt excedẽtia ꝛ excessa. sed si esset ꝯgo oĩbꝰ modis bene sequereẽ. si aũt sit talis ꝯgo que sit i carita-

te z nullo modo proponat se cognituꝝ virū aut si nupsit coacta nupsit z quasi inuita: talis quantuꝫ in se est in statu virginū est z ei debeꝫ fructus centesimus. quoniā inuita est in statu cōiugatoꝝ. et per hoc patet solutio ad obiecta.

Ad rōnes.

¶ Utrū fructus virginitatis sit duplex p̄miū.

¶ Tertia questio huius capituli.

Af ꝙ sic.

QUeritur vtrū fructus centesim⁹ sit duplex premiū. videtur ꝙ sic: qm̄ dicit in fine canti. Vir affert pro fructu ei⁹ mille argenteos. i. aliquis viriliter agens habet pro fructu eius. s. vinee mille argen. i. perfectū premium: qm̄ millenarius est nūerus perfectionis. ¶ Et paulopost ꝛ. z ducenti his qui custodiunt fructū ei⁹. s. vinee. s. predicatores habebunt perfectū premiū duplicatū. centenarius et numerus est perfectionis sicut millenarius. Predicatores igitur qui custodiūt fructus vinee habebūt duplex premiū z ita duo premia et equalia quia centū z centū equalia sūt. Si predicatoribꝰ debentur duo premia z nō debetur eis nisi fructꝰ centesimus: ergo fructus centesimus est duplex

Cōfirmat.

premiū vel duo premia: z ita virginibus debent

Confirmat secundo.

duo premia. ¶ Et dicendū videtur ꝙ illud. exod. Precepit eis dñs in mensa fieri quādā coronā aream in terra: z sup ipsaz altā coronā aureolā que dicitur aureola: qz minor erat ꝙ inferior que dicitur aurea. significat vero aurea premiū illud qđ debetur simplicibus fidelibus qui nō habuerunt in vita ista prerogatiuā operum. erat aūt in terra aurea ad seruiendū diuersitatē meritoꝝ. Aureola vero significat premiū quod debetur fidelibus qui habuerūt in vita ista prerogatiuam operū. s. martyrij vel predicationis vel virginitatis. z dicitur aureola diminutiue nō quia sit minꝰ in essentia ꝙ istud premiū quod significatur per aureaz: sed qm̄ paucoꝝ est. qm̄ pauci sūt qui habent prerogatiuā operū. igit cum aurea z aureola sint diuerse corone: ergo sunt diuersa premia. Sed virginibus debetur tam aurea ꝙ aureola: ergo diuersa premia. z sic centesimus fructus qui debeꝫ

Secundo principaliter.

virginibꝰ est duo premia. ¶ Ih̄oc etiā videtur ꝙ hoc quod ecclia cantat de iohanne baptista. trina centeno cumulata fructu te facer ornant. qm̄ fuit virgo/martyr/predicator. si trina serta: ergo tres corone z sic diuersa premia. Si conceditur.

In oppm̄.

¶ Cōtra. sit aliquis simplex fidelis qui nō habet prerogatiuā operū: et sit aliquis virgo equalem habens castitatē cū illo simplici: z decedāt illi in equali castitate. inde sic. vtrūq; premiatur p̄mio quod est aurea. z preterea virgo premiatur aureola quod est equale vel maius aurea: ergo ꝙ go magis premiaꝫ ꝙ ille qui nō fuit ꝙ go. ¶ Ih̄oc etiam videꝫ qđ dicit in leuitico: ꝙ cētesimꝰ fructꝰ ē maior. lx. z ꝙ go premiatur centesimo alius nō. ḡ magis premiaꝫ ꝙ ali⁹ ¶ Itē. fulgebūt iusti sicut sol Sz maior est claritas solis ꝙ lune z aliaꝝ stellaꝝ. Claritatē ꝙ o solis habebūt qui prerogatiuā operum habuerūt. ḡ maiorē claritatē habet virgo ꝙ alius qui nō fuit ꝙ go. ḡ magis p̄miaꝫ. ¶ Cōtra. in equali caritate decesserūt. ergo equaliter premiant. ¶ Ad hoc dicūt q̄dā ꝙ hec argumētatio nō valet. vterq; premiaꝫ aurea: z insup virgo premiatur aureola que est equalis auree vel maior. ergo magis premiatur virgo ꝙ alius: qm̄ nō ē magis beatus illis duobus premijs ꝙ altero illoꝝ tantū: sicut ille non est magis bonus duabꝰ virtutibus equalibꝰ ꝙ altera illarū tm̄. ¶ Sed cōtra.

Solutio.

Stat⁹ virginū ē melior.

2tra hāc ar.

illud premiū quod virgo habet preter aureā ē aliquod gaudiū aut in deo aut in alia re. Si in deo: ergo est substātiale premiū. z ita idē est ꝙ aurea. Si in alia re. ergo nō equale auree: ergo in infinitum minus. aliter esset ibi pctm̄ mortale. qm̄ in infinitū magis ē gaudiū deo siue in deo ꝙ in alia re igit nulla est illa solutio. qđ p̄cedimus. ¶ Unde dicimus ꝙ centesimus fructus. vn̄ premiū est in essentia. s. in aureola. z in aurea supponit p̄mium substātiale. sed cū quodā accidente. s. cū quodaz signo quod erit in corpe cor. qui habuerūt prerogatiuā operū z gaudiū de illo accidente ip̄oportionabile gaudio de substātiali premio. qm̄ se hz ad illud sicut p̄ctus ad lineā z superficiē. z ppt hoc nō accidit ꝙ virgo magis premiaꝫ ꝙ nō ꝙ go qui decessit inequali castitate. ¶ Ad illud qđ ꝛ. ꝙ centesimus fructus est maior lr. Dicim⁹ ꝙ vez est ꝙtū ad dignitatē: qz semp dignior est ꝙtū ad statū: sed nō est semp melior. sed in plurib⁹ ¶ Similiter cū ꝛ maior est claritas solis ꝙ lune. vez est vt in pluribus, sed nō est verū intelligēdo hoc secūdū significatū. ad litterā aūt verū ē. ¶ Qđ aūt obijcit ꝙ btūs iohānes baptista hz tres coronas. Intelligendū est sic. Coronaꝫ p trib⁹. et sic de cōsimilibus auctoritatib⁹. ¶ Itē ꝛ Aug. ꝙ status celibū siue ꝙginū melior est ꝙ status cōtinentiū. ¶ Sed cōtra. Virgines et cōtinētes se habent vt excedētia z excessa. qđ pz: qz celibatus iohānis nō p̄fertur cōiugio abrahe: ḡ aliqs continens est melior aliquo virgine. z ecōuerso. ergo vnus statꝰ nō est melior altero. ¶ Ad hoc dicūt quidā. ꝙ status ꝙginū melior ē. i. dignior. ¶ Sz cōtra. Decedāt in pari caritate duo. vn⁹ sit continens: alius virgo. cōstat ꝙ equalia premia habēt ꝙtū ad illud gaudiū qđ est de fruitione dei: ergo eque sūt beati. qm̄ illđ gaudiū qđ hz virgo de illo signo ꝙ qđ cognoscitur esse virgo im̄proportionabile ē premio subst̄ātiali. vt pz ꝙ predicta: ḡ ꝙ illđ nō elicit ꝙ go magis btūs. ḡ cū sūt eque beati sūt eque digni: ḡ nō est verū ꝙ status virginum sit dignior. ¶ Alij dicunt ꝙ status virginum melior est id est similior deo: id est per eū magis assimilamur deo. sed eodē modo potest improbari.

Opinio alio quorum.

2tra hāc ar.

Opinio alia.

¶ Alij dicūt ꝙ status virginū melior est in genere ꝙ status continentium. qz optimū in statu virginum melius est optimo in statu cōtinentiū. Vn̄ virgo simpliciter melior est continentie. sicut si optimus equus optimo asino melior. equus simpliciter asino est melior. ¶ Sed falsa videtur eē ratio quā assignant: qz non est necessarium ꝙ optimus virgo sit melior optimo continente. qz si celibatus iohānis nō p̄ferꝫ cōiugio abrahe. ḡ abraham fuit vel potuit eē eque bon⁹. vt iohānes Sz nullus ē adeo bonus in hac vita quin possit fieri melior. Potuit ergo abrahā melior fieri quocūq; virgine. z sic optimus cōtinēs potest esse melior

Cōtra hāc sicut prius.

Tertia opi.

2tra hāc ar.

Solutio.

optimo virgine. ¶ Solutio. Dicimus cū Augustino ꝙ status virginū melior est propter loquendo ꝙ status cōtinentiū aliis paribus: qm̄ coniugatus est quodāmodo diuisus. z quādoq; cogitat q̄ dei sūt quādoq; que sūt mundi. Sed virgo in ꝙtum virgo magis est intentus ad ea que dei sunt. vnde plura opa meritoria facit z sepius ꝙ coniugatus. z sic auget deus in eo caritatē. Unde omnibus aliis paribus exēptis hijs que ad statꝰ pertinent aut semp aut in pluribus maiorē caritatez habet virgo ꝙ continēs. z ideo melior est. Et sic ad litteram. status virginum melior est ꝙ status continentiū. non potest plenius dici ꝙ per hunc comparatiuum melior.

¶ De aureola z vtrum per solam violentiam debetur corrupte.

¶ Quarta questio huius capituli.

Af ꝙ sic p̄ augustinū.

POstea queritur vtrū corrupte per solaz violentiā debetur aureola. videt ꝙ sic. qm̄ Aug. dicit ꝙ nō pōt corrūpi corpus nisi prius corruptus fuerit animus. sed in ista nō fuit corruptus animus: ergo nec corp⁹. est igitur integra mente z corpore: ergo virgo vel

Secundo.

pro virgine est habenda: ergo aureola debetur ei ¶ Itē. beata lucia dicit. si inuitam me violauerꝫ castitas duplicabit michi ad coronā. ergo si violata fuisset inuite adhuc deberet ei duplex. et sic tam aurea ꝙ aureola deberet ei: ergo corrupte p

Tertio per ambrosium

solā violentiā debet aureola. ¶ Itē. Ambrosius dicit ꝙ nullus mereꝫ eo ꝙ inuitus agit: ergo eadē ratione nullus demeretur eo ꝙ inuitus agit. quo nā oē meritū z demeritū consistit in volūtate. ḡ ista que per solā violentiā corrumpit a nullo merito cadit: ergo quicquid debebatur ei prius z modo. sed prius debebatur ei aureola. ergo z modo.

Inoppm̄. Scđo per ieronimū.

¶ Cōtra. corrupta est corpe: ergo nō est virgo. ergo ei nō debetur aureola. ¶ Itē. dicit Ieronimus. ꝙ ille que corrupte sūt: nō audeant se sacris virginibus cōparare. nec audeant cōsecrari. non sunt igitur tanti meriti corrupte: quāti sūt nō corrupte. z sic videtur ꝙ nō debebatur eis aureola: quātū em̄ ad aliud premiū nō possūt esse equalis

Solutio. Per violentiā nō pdit ꝙginitas hz ꝙ solum cōsensum. Per hoc ad augustinū.

meriti. ¶ Solutio. nobis videtur ꝙ si per solam violentiā corrūpitur aliqua z nullomodo consensit inter veras virgines habēda est vnde ei debetur aureola. dicit em̄ Augusti. ꝙ cū quedā obstetrix vellet tentare de virgine an esset virgo corrupit illā manu: tū illa nō amisit propter hoc meritum virginitatis. ¶ Similiter dicim⁹ si corrūpit aliqua: vel dormiēdo vel alio modo: dū modo nō consentiat. nō amittit meritū virginitatis: nec valet est corrupta carne. ergo non debetur ei aureola. qm̄ corruptio corporalis cui nō ē adiūcta corruptio spiritualis nō destruit meritū virginitatꝫ. sed corruptio corporis cū cōsensu: meritum virginitatis destruit. z de tali corruptiōe loquitur Augu. ¶ Ad auctoritatē Jeronimi. dicim⁹ ꝙ corrupte per consensum p̄priū nō audent se cōparare sacris virginibus: z de talibus loquitur ieronimus. cōsilium est etiā vt ille que per solā violentiam corrupte sūt: nō audeant z c̄. qz dubitare possunt ꝓbabiliter an cōsenserint aliquo modo: z tales nō debēt cōsecrari nisi certū esset ꝙ nullo modo cōsenserint. ¶ Sed cū hoies corrupti possūt cōsecrari. fiūt em̄ sacerdotes z epi quare similiter mulieres corrupte nō possūt cōsecrari.

2tra dic. af

¶ Ad hoc dicimus ꝙ neq; sacerdos neq; eps est verus spōsus ecclie. s. christi. vnde ipse dicit. Nō sum ego sponsus: sed amicus sponsi. quia sacerdos nō baptizat: nisi tm̄ ministrando sed christus baptizat q̄ animam mūdat: illa vero que cōsecratur debet esse vera spōsa christi: z ideo oportet ꝙ sit ꝙgo. ¶ Sz obijcitur iterū de hac aucto. Si inuitā me violaueris ca. du. mihi ad c. sit ꝙ violetur inuita: ergo castitas duplicatur ei ad coronā: ergo magis meretur castitate ꝙ prius. ḡ modo meretur motu castitatis. ¶ Cōtra. corrūpitur corruptiōe destruente castitatē. ergo nō mouetur motu castitatis. In oppm̄. qđ concedut quidā dicentes ꝙ tunc motu patitie mouetur. ¶ Cōtra. In patientia sunt duo scz quorum volūtas patiendi z ipsa passio: ergo si mouek motu patientie vult pati passionem siue sustinere. et hoc falsum: qm̄ inuita violatur. z ita patitur inuita. ¶ Propter hoc dixerūt quidā ꝙ motu fortitudinis mouetur tūc qm̄ fortitudo est in sustinēdis aduersis. ¶ Sed cōtra. Quelibet virtus cōsistit in medio: mediū aūt respicit duo extrema: vnde quelibet virtus respicit alio modo duo extrema. vnde sicut largitas dat quādo dādū est/ z nō dat quādo nō dandū est: sic patientia sustinet qm̄ sustinendū est/ z rebellat vel resistit quādo resistendū est. actiua debet esse quelibet virtus. z ita patientia debet esse actiua: nō tantū passiua: cuius ergo lucia inuita patiatur z resistat ꝙtū pōt hmōi corruptioni: nihilominus motu patientie mouetur.

Opinio alia.

2tra hāc ar.

Opinio dominorum.

¶ Qđ cōcedim⁹. quelz essi virtus habet ꝓpriuz amorez ꝓpriū odiū z delectaꝫ in sibi cōuenientibus: z contristatur in discōueniēti z ei resistit ꝙtū pōt vñ Arist. in ethi. In vnaquaq; virtute sūt ꝓpria bona z delectabilia. Motu igit patiētie posset lucia resistere si inuita corrūperet. Coitus em̄ nō ē tale quid ꝙ si sustineatur ꝓmoueat hoiem ad melioza. vnde patiētia debet ibi resistere. Si contumelie z verbera sustineātur ꝓmouent hoiem ad melioza. vn̄ nō est opus resistētie in hmōi. ¶ Ad

Ad primū.

primo obiectū dicim⁹ ꝙ lucia nō volebat passionem illā simplr: sed volebat eā ante ꝙ negaret fidem: z poterat eē ꝙ simul. i. in eodē paruo tpe mouereꝫ motu fidei z patiētie z motu castitatꝫ. z si diceretur ꝙ simul. i. in eodē instāti moueret diuersis motib⁹ scz diuersas vires aie. nō posset hoc improbari: cū videam⁹ simile in motib⁹ corporalibus. ¶ Itē. queritur cui proprie debetur aureola: an virginitati virtuti an motui eius. Si ꝓtuti ergo ei que est in cōiugio que nōdū coiuit sed ꝓponit coire: cū sit integra mente z corpore debeꝫ aureola. z hoc falsum. Si motui ei⁹. Contra. Sit ꝙ aliqua virgo perueniat ad adultā etatem z motuetur primo motu fidei vel spei vel caritatis. z sic decebat. Ista nunq; motu fuit motu virginitatis ergo ei nō debeꝫ aureola. qđ falsum. Si dicis ꝙ ei debetur aureola: qz parata fuit moueri motu virginitatis licet nō fuerit mota: ergo eadem ratione huic scholari qui habet scientiam predicādi z

Alia qstio incidens.

Arguitur.

Euasio.

2tra hoc ar

paratus est predicare: licet non predicauerit debetur aureola. z hoc falsũ. qm̃ non est predicator neq; martyr nec virgo: ergo et nõ debeť aureola.

Solutio. ¶Solutio. Dicimus q; virginitati nullo modo degenerãti debeť aureola. qm̃ cũ virginitas sit filia caritatis z caritas semp moueat sursũ cum sit virtus ignea: virginitas nullo modo degenerãs semp debet appetere oĩmodã mũditiã tã mentalem q̃ corpalẽ. z sic patet q; virgo que est in conIugio et appetit coire habet virginitatẽ alio modo degenerantem. vnde non debetur ei aureola.

Per hoc ad rationem. Aliter potest dici. ¶Potest etiã dici q; motui virginitatis eristẽti in actu vel habitu debetur aureola. nec oportet propter hoc q; huic scholari qui habet scientiam predicandi debeať aureola: quia multi sũt ita timidi vel remissi qui si mitterentur nõ reciperẽt libenter officiũ predicatiõis. Sed si aliquis scholaris habet scientiã z volũtatẽ promptissimã recipiẽdi officiũ predicãdi ita q; nõ deest nisi q; mittatur: tũc concedi põt q; ei debetur aureola.

Nota.

¶An deus possit corruptam integrare.

¶Quinta questio huius capituli.

Contra af. QVeritur de auctoritate Hieronymi qui dicit. cũ deus oĩa possit: non põt ꝑginẽ suscitare post corruptionem. ¶Cõtra hanc auctoritatem sic obiicitur. In resurrectione integrabit penitus corpus huiꝰ corrupte: sed nõ erit maioris potentie tunc q̃ modo: ergo modo potest eã integrare. z sic de corrupta põt facere integrã corpore. z sic virginẽ. ¶Itẽ. corruptã mente potest facere penitꝰ integra mente quod probatur. quia dicit Hieronymus super illud osee. Sponsabo te michi in sempiternũ. Cõiugiũ hoim de virgine facit corruptam: sed cõiugium dei de corrupta facit virginẽ. Cũ igitur corruptã mẽte penitus possit integrare. i. corruptã

Secundo.

Opinio primo. corpore põt penitus integrare in corpore. ¶Ad hoc põt solui dicendo primo q; dñs nõ potest corruptã corpore integrare corpe. i. nõ significauit se posse. significauit autẽ se posse resuscitare mortuos quia suscitauit aliquos: z se posse illuminare cecos: quia multos illuminauit. sed nõ legitur q; corruptã corpore integrauit.

Aliter potest dici. ¶Secundo modo potest dici q; corruptã integrare potest de potentia: nõ de iusticia. sic põt dãnare pe. de potentia: sed nõ de iusticia. quod nõ est consonũ iusticie dei: vt huic que corrupta est det aureolã. z sic patet solutio ad primũ. Concedimus eĩ conclusionẽ.

Per hoc ad primum. Ad scõm. ¶Ad scõm dicimus q; de iusticia non põt deꝰ integrare mente illam que corrupta fuit mente. sicut eĩ aliqua dignitas inerit virgini ex eo q; non fuit corrupta corpore: ita quedã dignitas inerit anime ex eo q; nõ fuit corrupta naturaliter: z ad illã dignitatẽ siue ad statum illũ nõ potest de

Amos. iusticia deus illam instituere. vnde in amos. Nõ resurget virgo in israel. quoniã cum anima resurgit a peccato: non resurgit virgo. i. in omnimoda

Expositio aliquorum. integritate quã prius habuit. ¶Quidam tamen exponũt predictam auctoritatem sic. deus nõ põt facere de corrupta virginẽ. i. nõ potest facere de corrupta quin fuerit corrupta. sed hoc dubiũ est: quoniã gilbertus dicit in glosis sup boeciũ de trinitate. q; deꝰ potest facere q; mũdus nũq̃ fuerit. z q; dubiũ est: alijs solutionibꝰ adheremus.

¶Utrum auctoritas apostoli sit vera.

¶Sexta questio huius capituli.

Contra dictũ pauli af. QVeritur de auctoritate apostoli. Volo oẽs homines esse sicut meipsum. Videť q; apostolus peccat mortaliter hoc volendo. qm̃ deꝰ precepit crescere z multiplicari: apostolus aũt volebat oẽs homines eẽ sicut se. i. virgines vel continentes perpetua cõtinentia. volebat eĩm q; nõ creseeret vel multiplicaretur genus humanũ. ergo volebat cõtra preceptũ domini. ergo peccauit mortaliter.

Secundo. ¶Itẽ. sciebat q; nondũ erat finis mundi: ergo sciebat q; nondũ erat cõpletus numerus electoꝝ z sciebat dñm velle cõpleri nũerũ electorũ. ipse aũt volebat non cõpleri nũerum electorum: cũ velet oẽs esse continentes continentia perpetua. ergo volebat contrariũ eius quod sciebat dñm velle. ergo peccauit mortaliter.

Solutio. ¶Solutio. ad preceptũ dicimus q; preceptũ de matrimonio nõ fuit eternũ sed temporale. qm̃ illa sola sunt eterna precepta in quorũ impletione seruat anima similitudinem dei. in matrimonio aũt nõ est necessariũ seruare

In oppm. similitudinẽ dei. temporale igitur fuit preceptum de matrimonio. tũc eĩm fuit matrimoniũ in precepto: quãdo necessariũ erat genus humanũ propagari: z per vniuersum mundũ multiplicari ad preceptum dei. sed in tempore apostoli erat matri-

Per hoc ad primum. monium ad remedium tantum: z modo similiter. vnde apostolo nõ volebat contra preceptũ dñi. et sic patet solutio ad primũ.

Ad scõm. ¶Ad scõm dicim⁹ q; apostolus nõ volebat coniunctim oẽs hoĩes esse virgines: sed diuisim. i. volebat istũ per se virginem: z illum per se. z sic de alijs. sicut aliquis vult diuisim de quolibet canonico huiꝰ ecclesie q; sit

Iterum af. episcopus nõ tamen vult coniunctim q; quilibet sit eps. ¶Sed probatur q; apostolus volebat istud coniunctim. quoniã melius est illum esse virginẽ q̃ in matrimonio esse. similiter melius ẽ istos duos esse virgines q̃ esse in matrimonio. z sic de q̃libet: ergo melius est omnes pariter acceptos eẽ virgines q̃ aliquẽ esse in matrimonio: sed q̃ melius est magis est eligendũ z magis volendũ. ergo cũ apostolus hoc sciret debebat magis velle omnes acceptos simul esse virgines q̃ aliquẽ eẽ in matrimonio. z q̃ magis debebat velle magis volebat cũ discretus esset: ergo volebat oẽs homines coniunctim esse virgines.

Secũdo ad idem. ¶Itẽ. si anima sola est in toto z qualibet parte. cũ eadẽ sit ratio in vna z in qualibet: ergo melius cũ sit istum esse virginẽ q̃ esse in matrimonio melius ẽ omnes pariter acceptos esse virgines q̃ esse in matrimonio z inde vt prius.

Tertio. ¶Itẽ. si oẽs essent ꝑgines in tẽpore apostoli forte cõplet⁹ esset numerꝰ electoꝝ. et hoc erat dubiũ apostolo. ergo cũ dubia sint interpretanda in meliorẽ partẽ et melius esset oẽs pariter acceptos esse virgines q̃ esse in matrimonio. z magis debebat velle apostolus oẽs pariter acceptos esse virgines: saltẽ in futuro. cuꝫ super hoc ignoret dei voluntatẽ. sicut si video aliquem summe indigentem debeo velle ipsum esse summe indigentẽ in hoc instanti. cũ sciam deum velle illud sed debeo velle q; in futuro habeat vnde sustentetur cũ sup hoc ignoret volũtatẽ dei.

Solutio. ¶Solutio. Melius est simpliciter omnes pariter acceptos esse virgines q̃ aliquẽ esse in matrimonio non tamẽ est magis eligendũ vel magis volendũ: quia nõ est magis fructuosum vel vtile reipublice ecclesie. vt in canti. Sponsa inuitat sponsum: veni dilecte mi egrediamur de cubili. ꝓmoremur in villis. mane surgamus in vineas. quasi dicat. surgamus ad opera actiue que sũt fructuosiora q̃ opa cõtemplatiue z sic ptz solutio ad oĩa obiecta

Ad rationes ¶De vita cõtemplatiua et de temperantia.

Af etiã per gregoriuꝫ. Secũdo q; augustinũ. Tertio per ysaiam. Quarto q; exodum. POst hoc sciendũ q; contẽplatiua nõ tantum consistit in gustu z tactu: sed etiam in alijs sensibus. Cõtingit eĩm peccare per alios sensus. quod probať dicit eĩm Gregorius. Cũ vox blanda queritur: vita sobria deseritur. z sic per auditũ peccať. ¶Itẽ Augu. Cũ cantus me delectat magis q̃ res que cantať grauiter me peccasse cõfiteor. Itẽ Ysaias. Cithara z lyra z tympanũ z tibia z vinũ in cõuiuijs vestris. z opus dñi non respicitis nec opera manuũ eius cõsideratꝫ. ergo pctm̃ ẽ audire talia. ¶Itẽ in exodo. Cũ diuisset Josue ad moysen. vlulatus pugne auditur in castris. Respondit moyses. Nõ est clamor adhortantiũ ad pugnã neq; vociferatio cõpellentiũ ad fugã: sed vocẽ ludentiũ ego audio quasi diceret. vocẽ peccãtiũ ego audio. ergo

In oppm. pctm̃ est in cantando et in audiendo. ¶Sed contra. Dauid citharizabat cotidie dño z psallebat. et hoc faciẽdo merebatur: ergo bonũ est citharizare z audire sonũ citharę: ergo nõ est pctm̃.

Secundo. ¶Itẽ. bonũ est videre pulchritudinẽ firmamẽti z ceterarũ creaturarum: vt per hoc miramur: cognoscam⁹ sapientiaꝫ creatoris. ergo licitũ est audire dulcẽ sonũ citharę. vt per dulcedinẽ creature cognoscam⁹ dulcedinẽ creatoris: ergo audire talia nõ est peccatũ.

Tertio. ¶Itẽ. bonũ est videre pulchritudinẽ firmamẽti z ceterarũ creaturarum: vt per hoc miramur: cognoscam⁹ sapientiaꝫ creatoris. ergo licitũ est audire dulcẽ sonũ citharę. vt per dulcedinẽ creature cognoscam⁹ dulcedinẽ creatoris: ergo audire talia nõ est peccatũ.

Solutio. ¶Quod cõcedim⁹ si hac intẽtione audiam⁹. duplici eĩm de causa libet hmõi instrumenta audire. Prima est. vt per dulcedinẽ soni cõsideremꝰ dulcedinẽ dei: q̃ dulcedinẽ soni creauit. Scõa causa ẽ. vt cõsolationẽ aliquã hmõi sonis habeam⁹ ad fugiendũ tristiciã seculi q̃ aliquãdo mortẽ aĩe opatur: z ad fugiendũ inhonestas z illicitas occupationes. Sola ergo volũtas improba delectãdi in citharã cũ cõsensu rationis reprehensibilis et vituperabilis in hmõi est. sicut patet in auctoritate Gregorii. et Aug. Hoc etiã patet per Ysa. dicentem. Cithara ꝛc. id est nõ respicitis vosmetipsos

Per hoc ad rationes. ad quid facti estis: z opa manuũ eiꝰ nõ consideratis. i. instrumẽta quorũ sonos auditis nõ considerantis. nec per dulcedinẽ soni dulcedinẽ dei considerantis. z hoc vobis culpabile est.

¶De iusticia. Tractatus Octauꝰ De elemosina. Capitulum primũ.

DIcto de tẽperantia: dicendũ est de iusticia de qua hoc ordine agemꝰ. primo de speciebus eiꝰ. scõo vtrũ ois motus cuiuslibet virtutis sit motus iusticie. Ad ia. sicut dicit Aug. iusticia est in subuentiõe miseris. De opere ergo mie q̃ est elemosina: dicendũ ẽ primo. q; videndũ q̃d elemosina: que vtilitas eiꝰ. Scõo. i quo articulo omittit aliqs: si nõ dat elemosinã. Tertio. de electiõe elemosine. s. cui danda sit elemosina. Quarto. de quãtitate. s. quãtum dandũ sit. Quinto. de q̃bus põt fieri elemosina. Sexto. q̃liter mereť dñs q; elemosinã factã q; manum serui. ¶Elemosina põt sic describi. Elemosina ẽ indigenti ꝓpter deũ rei necessarie erogatio. Utilitas magna est. sicut dicit dñs in euãgelio luce. Date elemosinã indigenti: z ecce oĩa mũda sũt vobis. Et daniel dicit nabu. Redime pctã tua ele. z iniquitates tuas misericordijs paupeꝝ: forsitã ignoscet delictis tuis. Et Aposto. ad timotheũ. Corporalis exercitatio ad modicum vtilis est. pietas autem. i. opa pietatis. s. elemosina vtilis ẽ ad oĩa.

Diffinitio elemosine z eiꝰ vtilitas.

¶Cõtra primã auctoritatẽ sic obiicitur. Adulti eĩm faciũt largas elemosinas: z tñ pmanẽt i pctõ mortali. ergo q̃ dationẽ elemosine nõ sũt omnia mũda. z sic falsa est illa auctoritas.

Contra primam auctoritatem af. Solutio. ¶Solu. Auctoritas sic est intelligenda. Date elemosinã ordinate z sicut debetis: z oĩa munda sunt vobis. qm̃ dans elemosinã debet incipere a se. vñ in ecclastico dicitur. Anime vestre sitiunt vehementer: z desiũt similiter z morĩũtur frigore. qui ergo vult dare elemosinã debet ꝓius cibare aiam suã cibo fidei z spei z caritatis: z vestire eã vestimẽtis virtutũ. de quibꝰ dicitur. Btus qui custodit vestimẽta sua. zꝛ. z tunc faciendo elemosinã erũt ei munda omnia. qm̃ mundus erit a culpa z a pena.

Dans elemosinã debet incipere a se. Põt Aliter intelligi exponi auctoritas illa de illis q̃ sunt in pctõ mortali. sic. Date elemosinam. i. exercete vos in operibus mie: z ecce omnia mũda sũt vobis. i. in promptu est quod vos mundemini. qm̃ si prepareris vos: deus infundet vobis gr̃az: z remittet culpam z penã.

Põt Aliter intelligi auctoritas. ¶Contra secũdaz auctoritatẽ sic obiicitur. Daniel sciebat nabuchodonosor eẽ infidelem: ergo sciebat q; non poterat redimere peccata sua elemosinis. ergo nullũ erat illud consilium Redimere peccata tua elemosinis. ¶Ad quod

Opinio aliquorum. dicunt quidam q; nõ consulebat redimere peccata elemosinis nisi per quas euitaret penã eternã quia sciebat hoc esse impossibile. sed cõsulebat ei per elemosinas redimere z vitare penã illam tẽporalem quã predixerat ei. s. q; eligẽdus erat a cõsilio hominũ z fenum quasi bos comesturꝰ. z hãc temporalem penam poterat vitare per donationem elemosinarum.

Contra secundam auctoritatem. ¶Sed iterũ obiicitur. Daniel predixerat ei penam illã: ergo sciebat deum velle se illaturũ illi penam illam: z consulebat ei q; per elemosinas redimeret illam. ergo consulebat contra id quod sciebat deum velle: ergo peccat mortaliter.

Iterum af. ¶Solutio. Hec est falsa. Daniel sciebat deum velle se illaturum penã illam. quoniam non sciebat hoc simpliciter: sed sub cõditione scz meritis nabuchodonosor mouentibus. sed merita poterant mutari: et sic pena redimi. sicut Isa. nõ sciebat ezechiam morituꝝ simplr cuꝫ dr Dispone domui tue: q; morieris et non viues. sed sciebat ipsum esse moriturum meritis manẽtibꝰ.

Solutio. Isaias.

Alr ꝑt dicl. ¶ Potest tamē dici ꝙ daniel cōsulebat nabucho donosor redimere pctā sua p elemosinas ad vitā dum penā eternā, nec illō erat impossibile: q; po terat facere tā largas elemosinas ꝙ deus infude ret ei gram et sic dimitterentur ei pctā. vnde me diante poterat per elemosinas vitare penā eter nam. ¶ Contra auctoritatē apli obiicitur. Vide tur em falsa esse. quoniā ieiuniū quod est exercita tio corporis vtilius est cḡ pietas. i. cḡ datio elemo sine quod est opus pietatis. Sit em ꝙ aliqs ieiu net ex caritate z illeidē det elemosinā ex caritate cōstat ꝙ hoc ieiuniū z hec datio elemosine inc̄tū exeūt ab eadem caritate eque sunt meritoria vite eterne: ergo quo ad hoc paria sūt. sed c̄tū ad di missionē pene vtilius est ieiunium. ¶ Probatio. Ieiuniū magis grauat cḡ datio elemosine: ḡ ma gis est penale: ergo magis remissiuum pene. z sic ieiuniū simpliciter vtilius est cḡ datio elemosine siue cḡ elemosina. ḡ hec est falsa: Exercitatio cor poris zc. ad modū zc. ¶ Solu. Hec est falsa gnā liter intellecta. Ieiuniū magꝫ grauat cḡ datio ele mosine. vnde c̄tū ad dimissionē pene se habēt vt excedentia z excessa. Dato etiā ꝙ ieiuniū vtilius sit c̄tū ad dimissionē pene cḡ datio elemosine: z ex eadē caritate ꝓcedat: nō tamē ꝓpter hoc simpli citer vtilius est cḡ datio elemosine. sunt em in da tione elemosine multa bona que nō sūt in ieiunio qm̄ in datione elemosine est mētis locūditas: per quā excitatur deuotio q̄ valet ad augmentū cari tatis. in ieiunio aūt nō est mētis locūditas. ideo solent hoies esse tristiores in diebus ieiuniorū cḡ in aliis diebus. z sic quodāmodo vtilior est advi tam eternā pietas: cḡ exercitatio corpis Itē alia ratiōe. qm̄ mia assimilamur deo. in ieiunio nō. vñ ꝺr. Estote misericordes sicut pater vester celestꝫ Itē sup illū locū apostoli. Pietas ad oia vtilis ē dicit Ambro. Sis disciplina aīe religionis cōsi stit in operibus mie. quā si aliquis sequīt z lubri cum carnis patiatur: vapulabit sed non peribit.

Alr ꝑt dicl.

Elemosina ꝓfertur ie iunio.

Alia ratiōe ꝓbatur.

Ambrosius

Contra dictū ambrosij arguitur

¶ Sed cōtra. aut intelligitur de mortali lubrico carnis: aut de veniali. Si mortali: ergo hec ē falsa: vapulabit sed non peribit: ideo peribit. Si ve niali. similiter nō periret sine nō faceret opa mie. ḡ frustra dicit illud. ¶ Solutio. De vtroq; lubrico scz tam mortali cḡ venitali pōt intelligi. qm̄ si aliquis sit in lubrico mortali z insistat operibus mi sericordie punietur quidē ꝓ pctō. sz nō peribit: quia per operibus misericordie ꝓparabit se ad obtinendū gratiā: qua data nō peribit. Similiter si sit in lubrico veniali. s. sentiendo primos motus carnis vapulabit. i. puniet ur ꝓ illis peccatis. sed nō peribit: quia opera iusticie sustētabūt ips.

Solutio.

Iterum alr. ¶ Item. ponatur ꝙ hic sint duo habētes pares caritates z dent pares elemosinas z sint pares in oibus. excepto ꝙ vnus dat cū maiori grauamine cḡ alius. ꝙ autē dare elemosinā sit penale patet: quoniā aliter non esset satisfactoriū ꝓ pena. cōstat secūdū positionem ꝙ iste due elemosine sint equaliter meritorie vite eterne. sed queritur vtra illarū sit magis meritoria dimissionis pene. vide tur ꝙ que magis grauat. est em penalis magis: ḡ meritoria dimissiōis pene: cū oia alia sint paria.

In oppm. ¶ Sed cōtra. Elemosina est satisfactoria ꝓ pena ergo equales elemosine sūt equaliter satisfactorie. igitur illi duo equaliter merentur c̄tū ad di missionē pene.

Secundo. ¶ Itē. Hylarē datorē diligit deꝰ ergo magis hylarē magis diligit. ergo gratior ē deo elemosina eius qui dat cum hillaritate: cḡ eiꝰ qui dat cum grauamine: ergo magis est meritoria dimissionis pene.

Solutio. ¶ Solutio. Ille dationes equaliter sunt meritorie dimissionis pene: omnibus alijs paribus. z hec argumentatio non valet hec datio est magis penalis. ergo zc. secundum ꝙ penale sumitur in actu: z quasi scōm quid respe ctu istius. Sed si esset magis penalis scōm natu ram z simpliciter tunc teneret: sed prima esset fal sa. quod patet ꝑ simile. qm̄ cū albus z modificatur ex parte aie dicitur albus: ideo ꝙ iudicatur albus ab deposito secūdū visum. similiter sanū in cibis cū modificatur ex parte hominis ꝺr sanū. qō sa num est omni homini bene habenti corpus. vt di cit Aristo. similiter penale similiter ē ideo illi gra uans ꝙ penale est nature bene disposite. vnde li cet hec datio sit magis penalis huic melācolico: non tamē magis est penalis simpliciter. ideo iste due datiōes sūt eque penales nature bene dispo site: cū sint equales.

In oppm. ¶ Itē. ex alia parte non va let hec argumētatio. hec datio magꝫ placet deo: ergo magis est meritoria dimissionis pene. qm̄ li cet magis placeat: nō est tamē maior. vnde neq; magis satisfactoria. et patet instantia in duobus. quorū vnus dat obolū ex maiori caritate: aliꝰ. v. sol. ex minori caritate. datio primi magis placet deo q; ex maiori caritate: nō est tamen magꝫ me ritoria dimissiōis pene.

Secundo. ¶ Sed cōtra hoc obiicit Sint hic duo quorū vnus valde pauper: z dat du os denarios. alius valde dives z dat centum flo. inde sic. elemosina est meritoria dimissiōis pene. ergo maior elemosina magis est meritoria dimis sionis pene: ergo elemosina diuitis cuꝰ sit maior est magis meritoria dimissionis pene.

Cōfirmat. Hoc etiaꝫ videtur per istud quod dicitur in eccl. Vtilior est virtus cum diuitijs. quoniaꝫ per diuitias potest dives existens in caritate mereri regnū celorum. quod non potest pauper. z ita plures modos ha bet dives satisfaciens ꝓ peccatis: cḡ pauꝑ. qō sic dicitur. videtur ergo status diuitis melior esse cḡ status pauperis. quare ergo dicitur in euange lio: Beati pauperes.

In oppm. ¶ Item dominus in euan gelio de paupercula muliere que posuit duo era minuta in gazophilaciū. dicit ꝙ plus misit cḡ om nes alij. ergo non magis meretur dives dans. c. sol. cḡ pauper duos denarios.

Secundo. ¶ Quod concedi mus. vnde dicimus ꝙ argumentatio non valet. Elemosina est satisfactoria: ergo maior zc. debet enim addi. alijs paribus. hoc autem non est verū in proposito casu. Concedimus etiā ꝙ status pau peris melior est simpliciter cḡ status diuitis. quo niam licet dives habeat diuitias quibus pōt me reri dimissionem pene: tamen pauper potest ma gis compati cḡ dives. z plus est ꝑpati cḡ dare pe cuniā. quoniā cōpatiendo dat de suo: dando pe cuniā dat quasi de alieno. quoniā diuitie sūt acci dentia diuitis. z plus est de suo dare cḡ de alieno

Solutio.

Hec argumētatio nō valet.

Ptra istas rōnes

vt dicit Grego. Tamen quo ad quid z simpliciter melior est status diuitis cḡ pauperis. c̄tum ad hoc. s. qm̄ per diuitias pōt mereri diminutionem pene. quod non potest facere pauper. et sic intel ligitur auctoritas que est in eccle.

¶ Quādo omittat aliqs si non det elemosinā.

¶ Secunda questio huius capituli.

Queritur quādo omittat aliqs si nō det elemosinam. ꝓnatur ꝙ hic sit aliquis pauper cuius paupertas euidens est. z aliquis dives qui habet supflua multa videt ꝙ in hoc casu iste dives omittat nisi det ele mosinā huic pauperi: qm̄ ꝓceptū est dare ele mosinā. ergo dives iste tenetur dare huic paupe ri ꝓ loco z tēpore. sed modo est tps z locus cū videat ips indigere et habeat multa superflua. ḡ omittit si non dat modo.

Secundo. ¶ Itē in euāgelio. Que esi vultis vt faciant vobis hoies et vos eadē fa ciatis illis. Sed iste dives iuste et discrete vellet sibi dari elemosinā si esset in statu pauperis hui⁹. ergo iste dives tenet dare elemosinā huic paupe ri in hoc casu: ergo si nō dat peccat.

Tertio. ¶ Item. in prima canonica. Qui habuerit substantiā mundi huius z viderit fratrē suū necessitatem habere et clauserit viscera sua ab eo: quomodo caritas dei manet in eo. Sed iste dives habet substātiā huiꝰ mundi z videt fratrē suū necessitatē habere: ergo si clauserit viscera sua ab eo si nō dat elemosinam ei caritas dei nō manet in eo: ḡ si nō dat elemosi naz ei caritas dei nō manet i eo. ḡ omittit.

Qualio. ¶ Si dicit ꝙ nō clausit: q; cōpatitur.

Cōtra quā arguitur. ¶ Cōtra. Ad hoc te netur tam dives cḡ paup. ergo ꝑ nihilo ꝓmisit apūs.

Quarto. ¶ Qui habuerit substātiā mūdi huiꝰ. nisi da ret intelligi ꝙ dives tenet dare.

¶ Itē Jeron. Aliena rapere cōuincitur qui vltra necessaria sibi retinere cōprobat. ergo nisi iste dives det huic indigenti de supfluis: ꝓ raptore est habendus:

Confirmat ¶ Ad idē facit hec auctoritas. Omni petenti te tribue rem. s. si habes rem: si nō habes saltem bonā volūtatē: er go cū iste dives habeat rem tenet eā dare. et ita omittit si nō dat isti.

In oppm. ¶ Cōtra. Potest dare eque indigenti. z si dat absolutus est: ergo non tenetur dare isti. Jurta hoc solet obici de illo cui obuiat aliquis in extrema necessitate cōstitutus. ꝓstat ꝙ tenet ei dare modo. Sit ergo ꝙ ꝓpareat se ad dā dum z interim occurrit alius in extrema necessita te cōstitutus. queritur vtrū teneꝫ dare primo. Vi detur ꝙ sic: q; prius tenebatur ei dare. z nō est ab illa tentione absolutus: ergo adhuc tenetur ei da re modo.

Alr ꝙ casuz ¶ Cōtra. Si det secūdo: absolutus est posito ꝙ nō possit reficere nisi alterū tantū: ergo nō tenetur dare modo primo.

Solutio. ¶ Solu. In duob⁹ casibus omittit aliquis si nō det elemosinā. Pri mus est qñ credit aliquē esse in extrema necessita te. tūc aūt credit hoc cū dictat ei cōsciētia ꝙ nisi det huic iste nō habebit vnde sustentet. in hoc ca su si non dat huic: peccat mortaliter. Etiā mona chus tenetur in hoc casu dare: licet abbas ꝓhibe perit et ꝙ nullomodo det. quoniā ꝓceptū abba tis non ligat aliquē cōtra ꝓceptū dei. vnde ab solutus est a ꝓcepto abbatis in hoc casu

Alius casꝰ in vltima necessitate: z habet multa superflua nec proponit melius dispensare teneꝫ dare illi modo Sed tamen hec est cōcedenda. Iste dives teneꝫ dare huic indigenti ꝓ loco z tēpore. sed hec est falsa: modo est locus et tempus: si esset locus et tempus si non proponeret melius dispensare. Et sic patet solutio ad primo obiectū per interēptionē.

Per hoc ad primum.

¶ Ad scōz dicim⁹ ꝙ ille dives si esset indigēs indiscretā haberet voluntatē: si omnibus modis vellet sibi dari ab aliquo siue melius dispensare ꝓponente siue nō.

Ad scōm.

¶ Ad tertiū dicimus ꝙ iste dives nō claudit viscera sua ab hoc indigente cḡ uis nō det. qm̄ habet bonā volūtatē dandi nisi ꝓ poneret melius dispēsare.

Ad tertiū.

¶ Ad auctoritatē Jeronymi dicimus ꝙ iste dives ꝑ raptore habetur si vltra necessaria retinere cōprobaretur: sed si su perflua. ꝓponit bene dispensare: non est habēdus ꝓ raptore nec comprobare retinere supflua hoc casu.

Ad ieronymum.

¶ Ad istam auctoritatez. Omni petenti te tribue. dicimus ꝙ sic intelligenda est. si rē vel bo nam voluntatē vel bonū verbū. Unde iste dives non est transgressor huiꝰ precepti cū habeat bo nam vuluntatē dandi sicut dictū est.

Ad aliā auctoritatem.

¶ Ad illud quod queritur de duobus in extrema necessitate cōstitutis vtrū tenetur dare isti. demōstrato pri mo. dicimus ꝙ sic. z similiter scō. sed neutri tene tur dare modo. tamen teneꝫ dare alteri modo. vt iste terminus alteri teneatur confuse. z patet.

Ad aliud.

¶ Quibus danda est elemosina.

¶ Tertia questio huius capituli.

Queritur de personis quibus danda est elemosina. queritur vtrū magis danda sit elemosina corporalis cōsanguineis quibuscūq; cḡ extraneis.

Alr ꝙ sic. ¶ Videtur ꝙ sic. quoniā iste est ordo caritatis: vt prius diliga mus propinquos. deinde extraneos. ergo magis danda est elemosina cōsanguineis: cḡ extraneis.

In oppm. ¶ Contra. in eccle. ꝺr desūdet elemosina in ma nu tua: donec inuenias iustū cui des: ergo magis dāda est elemosina iusto: cḡ iniusto. ergo si extra neus sit iustus et cōsanguineus non: magis dan da est elemosina extraneo iusto: cḡ consanguineo malo.

Secundo. ¶ Itē. deus magis diligit iustū extraneū cḡ tuū consanguineū malū. sed tu debes illū ma gis diligere quez scis magis diligi a deo. ergo tu debes magis diligere extraneū bonū cḡ consan guineum malū. sed probatio dilectionis est exhi bitio operis. ergo magis debes dare elemosinaz extraneo bono: cḡ propinquo malo.

Solutio. ¶ Solutio. Quedā elemosina danda est melioribus z iustio ribus pauperibus. vt elemosina que est de testa mento. quoniā per preces sanctorum pauperum citius liberatur a pena ille qui mortuus est. sed elemosina quā facimus de propriis facultatibus magis danda est propinquioribus cḡ extraneis melioribus: alijs paribus.

Nota. ¶ Similiter concedi mus ꝙ iustioribus pauperibus magis danda est elemosina alijs paribus. sed ꝓ quāta propinq= tate debeā preferre ꝓpinquū extraneo: nō deter minat ars: sz ynctio

Per hoc ad primum.

¶ Ad istō qō obicit. ꝙ magꝫ iustū magis debem⁹ diligere: cū deꝰ magis dili=

Ad aliud.

Nota. gat ipsum. bene cōcedimus eo modo ꝙ deus magis diligit ipsum maiori affectu vel maiori motu. quoniā deꝰ nō afficitur nec mouet: sed magis diligit. i. ad maius. Similiter et nos ad maiꝰ debemus ipm diligere: nō tamē maiori affectu. ¶ Ex

Corelariū predictis patet quibus danda est elemosina. scz pauperibus in quibꝰ est imago dei ⁊ nostra. et qō eis damus quodāmodo deo damꝰ. cū ipi sint ima-

ꝓta ista aſ. go dei ⁊ eis demꝰ inḡtū tales sunt. ¶ Sed cū in

Jeronymꝰ. histrionibus sit imago dei: videt ꝙ dare histrionibus nō sit peccatū. mentitur ergo Jeronymꝰ dicens. qui dat histrionibus immolat demonibus.

Secundo. ¶ Itē. histriones vtūtur arte sua sine pctō. quoniā nō est pctm̄ citharizare vel psallere. qō ptz ꝙ helyseū. qui cū consuleretur a tribus regibꝰ iussit sibi adduci psaltē. ⁊ cū caneret psalt̄ facta est super eū manus dn̄i. ergo scd̄m hoc dare histrionibus nō est peccatū: cū histrio non sonet in viciū.

Tertio. ¶ Item. ille quidat histrioni nō cogitat de diaSolutio. bolo: ergo nō immolat diabolo. ¶ Solutio. Histrio ꝓprie dr̄ qui gesticulatiōe corpis puocat ad risum hoies. Unde hystoria rerū. g. narratio. sed modo ampliatū est nomēvt dicat histrio quicūq; ioculator qui per musica instrumēta vel alio modo excitat hoies ad voluptatē ⁊ gaudiū hmōi. et

Aduerte. sic sonat in viciū. ⁊ hac intentiōe dare est demonibus immolare. qm̄ cui dicitur esse res eiꝰ est fructus rei. vnde cū diaboli sit fructus huius dationis: ꝓpter hoc nō dari diabolo. ¶ Nec valet hec

Ad primū. argumentatio. Iste non cogitat de diabolo: ergo nō imolat diabolo. Et est fallacia ꝓn̄t̄. qm̄ exce-

Falsa ꝓn̄t̄. dentia et excessa sūt immolare diabolo ⁊ cogitare de diabolo. sed si alia intentione detur histrioni. s. aut ḡtūi indiget aut ḡtū volumꝰ habere cōsolatiōnē ad remouēdū tristiciā huiꝰ sc̄i que mortem aīe operatur: huiꝰ dare nō est peccatum.

Nota.

¶ De ḡtitate elemosine.

¶ Quarta questio huius capituli.

Af ꝙ sic. QUeritur de ḡtitate elemosine. ⁊ querit de illo qui vēdit oīa que habet ⁊ dat oīa pauperibus nō retinēdo sibi aliq̄d vtrū peccet mortaliter ¶ Videt ꝙ sic. qm̄ dare sup flue est peccatū mortale. qm̄ prodigalitas est peccatū mortale. sed nulla superfluitas est maior in dando ḡ dare oīa ⁊ nihil retinere sibi: ergo qui sic facit peccat mortaliter.

Cōfirmat. Ratiōnale sit obsequiū rr̄. Facit er go cōtra preceptū apl̄i. incipit manus in se: ergo peccat mortaliter. Si cōceditur.

In oppm̄. ¶ Contra. Hoc est opus perfectionis. sicut dr̄ in euangelio. Si vis perfectus esse vade rr̄. ergo nō peccat qui sic facit. imo optime agit.

Solutio. ¶ Solutio. Si dat oīa sicvt non habeat spem habendi aliūde necessaria peccat mortaliter. sed si oīa dat habens ꝓpositū intrandi claustrum in quo habebit oīa necessaria: tunc multa sibi retinet. vnde nō peccat sed bene agit. nec dat superflue: qm̄ retinet oīa necessaria sibi. ¶ Sed objici-

Iterum aſ. tur de illo qui nimis macerat corpus suū. non est simile: quoniā ille inicit sibi manū. iste nō. cū oīa sibi necessaria retineat. ¶ Sed queritur ad ḡtuz

Questio. tēpus possumus nobis reseruare necessaria. Ma-

Opinio cōmunis. gistri dicūt vsq; ad annū. vnde exponūt sic illud euāgelij. Nolite solliciti esse de crastino. i. de anno futuro. ¶ Sed queritur quare dn̄s ꝓhibet nō esse sollicitū de crastino: cū bonū sit sollicitudinē et curam habere de sibi necessarijs. ¶ Ad hoc di-

Solutio. cimus ꝙ duplex est sollicitudo. s. prouidentie: et

Duplex sollicitudo. ita non prohibetur. et sollicitudo suffocans et ita prohibetur. hec impedit hoiem ⁊ retrahit a multis operibus bonis. vnde dicit dn̄s. Sufficit diei malicia sua. quoniā viuendo quiete ⁊ sine sollicitudine de crastino satis impedimur ⁊ retrahimur a bonis aperibus. vnde non est bonum magis inuoluere se et angustiare se.

¶ De quibus habeat fieri elemosina.

¶ Quinta questio huius capituli.

QUeritur de quibus habeat fieri elemosina. ⁊ dicit ꝙ nullo modo pōt fieri elemosina de viura/de rapina/de rebꝰ male acquisitꝫ. vnde in eccl̄. Qui offert sa-

Notes. crificiū ex substantia pauperū quasi victimat filium in cōspectu patris sui. qm̄ pro homicida habetur qui aufert pauperi illud vnde debet sustentare vitā suā. ¶ Sed cōtra. In euāgelio dicitur.

ꝓta illō aſ Facite vobis amicos de māmona iniquitat̄. rr̄. ergo licet facere amicos de pecunia iniquitat̄. ḡ de pecunia male acquisita licet facere elemosinā

¶ Solutio. Usurarius pōt facere elemosinaz de

Solutio. denarijs quos habuit de vsura: si proponat reddere de alijs denarijs. aliter ꝓpo nō pōt. Hec auc-

Hec auctoritas Facite vobis amicos ⁊ tripliciter exponitur. Primo sic. Facite vobis amicos de māmona iniquitatis. i. de diuitijs que vt in pluribus et inique ⁊ cū pctō solent acquiri. sed nō inde iubet vel cōsulit facere amicos de pecunia male acquisita. Scdo sic exponit facite rr̄. i. de pecunia que inique retineret si non daretur. Tertio modo sic. Facite rr̄. i. de pecunia inequalitatis. i. que inēqliter possidet. vnꝰ em̄ plꝰ habet: alius minus. ille em̄ qui plꝰ habet suppleat defectū eoꝝ qui nō habēt vel q̄ minꝰ habēt. Hoc fuit significatū in mā-

Mana qd significat. na. qm̄ qui plus colligerat nō plus reperit ḡ gomor. nec qui minus colligerat minꝰ inuenit ḡ gomor. ¶ Sed objicitur de hoc qō dicit. vt cū defe-

ꝓta ꝑdi. aſ ceritis recipiant vos in sua tabernacula. aut meritis nostris aut suis. si nr̄is recipieremini. si suis: ḡ meritis alienis pōt aliquis saluari. qō falsū ē. ¶ So-

Solutio. lutio. sic debet intelligi. recipiāt vos meritis vestris que habuistis per preces eoꝝ. qm̄ sancti merentur alijs primā gr̄am. ¶ Itē. ponat ꝙ sit quidam vsurarius q̄ nō habet denarios in bursa sua: nisi quos habuit de vsura. sed multos habet in archa q̄ nō sūt de vsura: ⁊ occurrit ei paup in extrema necessitate posit. querit vtrū tenetur ei dare de istis denarijs. videt ꝙ sic. qm̄ in extrema necessitate omnia sūt cōmunia. ergo tā denarij. isti sūt

Iterum aſ. pauperis: ergo vsurarius tenet eos dare. ¶ Itē de alijs denarijs potest reddere ei a quo habuit istos. ergo non tenet reddere ei istos: ergo ei qui vidit in extrema necessitate tenetur dare. Si conceditur.

Ad idem aſ ¶ Contra. Isti denarij non sunt sui. ergo non potest eos dare huic: ergo nō tenetur dare. ¶ Item. reddere tenet eos ei a quo habuit: ergo nō tenetur eos dare alij. ¶ Queritur etiam

In oppm̄. Secundo. q̄o incidēs.

Aſ ꝙ sic. vtruz iste pauper debz eos accipere si sciat ꝙ sint de vsura. ¶ Videtur ꝙ sic. qz inciteret sibi manum si non acciperet. ḡ peccaret mortaliter: ḡ deberet eos accipe. ¶ Sed ꝓtra. Precipit in leuit. Hoc

In oppm̄. ticinium ⁊ captū a bestia non comedat̄. Morticinium est illud qō per mortale pctm̄ acquiritur. captum a bestia qō captum est a bestiali hoie: ḡ cuz ista pecunia sit morticiniū ⁊ captū a bestia. ⁊ hoc

Solutio. sciat ille pauper: non debz accipere eā. ¶ Solutio. Iste usurarius tenetur dari pauperi in predicto casu. etiā si nō haberet vnde redderet. nec va-

Ad primū. let hec argumētatio. Isti denarij non sunt sui: ergo non potest eos dare. Potest enī recōpensare de alijs cū dederit istos. nec tenet reddere istos nūmos et a quo habuit. qm̄ si reddit alios equiualentes obsolut̄ est. ⁊ iste pauper si est in extrema necessitate debet eos accipere: si non est in extrema necessitate: ⁊ sciat illos esse de vsura nō debet

Ad rōnem post oppm̄ accipere. ¶ Ad illud qō objicitur. Morticiniū. rr̄. dicim̄ ꝙ non est morticiniū isti. Facti enī sunt isti denarij pauperis per extremā necessitatem.

Alia q̄stio incidens. ¶ Queritur post vtrū meretrix de acquisitis per meretricū potest facere elemosinam ¶ Videtur

Aſ ꝙ sic. ꝙ sic. qm̄ suum est. qm̄ auctoritas dicit ꝙ meretrix turpiter acquirit: sz nō turpiter accipit. ⁊ de

Secundo. suo potest cuilibet facere elemosinā. ¶ Itē. mercatores acquirūt pecuniā per mortale pctm̄. qm̄ mentiuntur sepe ⁊ dicūt falsum. ⁊ de illa pecunia possunt facere elemosinā. ergo eadē rōne licz meretrix acquisierit pecuniā. tamen de illa potest fa-

In oppm̄. cere elemosinā. ¶ Contra preceptū in lege. Non offeres precium prostibuli vel preciū canis. ergo meretrix non debet offerre preciū prostibuli. ⁊ sic non potest fieri elemosina de acquisito per mere-

Alia q̄stio incidens. tricium. ¶ Itē. queritur quare ꝓhibetur aliquis offerre p̄cium canis. ¶ Solutio. Meretrix pōt de acquisito per meretricium facere elemosinas priuatas ⁊ non publicas. Cū si publica ⁊ notoria sit

Solutio. meretrix ecclesia non debz recipere elemosinā vl oblationē eius. ne videatur pctō eius consentire

Idē de vsurario. Idē dicim̄ de vsurario. qm̄ ista duo genera hoim inḡtum talia sunt: quicquid acquirunt per pctm̄ mortale acquirunt vnde in detestationē pctī non debet eccl̄ia publice recipere oblationē meretricis publice. nec vsurarij publici. Hec est simile

Ad illō de mercatoribus. de mercatoribus. qm̄ negociatio potest exerceri sine mortali pctō ¶ Ad qō objicitur de precio ca-

Ad illō de cane. nis. dicimus ꝙ illud preceptuz fuit non mortale: vñ dictū est ꝓpter significationē. sicut illud Nō comedetis carnē porci. i. nō delectaberis in luxuria que significatur per porcuz. Similiter illud Non offeres preciū canis. i. voracitatē vel edacitatem

Alia q̄stio ex casu. que significatur per canē. qm̄ hō vorax vel gulosus qui caninū hz appetitū nō placet deo ¶ Itē. iste habet vnicum denariū ⁊ vouit se daturū illuz sacerdoti: dū est in via occurrit ei pauper in extrema necessitate. querit vtrū tenetur ei dare illū denariū. videtur ꝙ sic. qm̄ per extremā necessitatez factus est iste denarius huiꝰ pauperis: ḡ tenetur ei dare. ¶ Cōtra. Uouit illū sacerdoti. sed preceptum est ꝓprius votū reddere: ergo nisi reddat peccat mortaliter. ⁊ ita non tenet dare isti pauperi.

In oppm̄. ¶ Solutio. Maior obligatio soluit minorē. Ma-

Solutio. ior obligatio est ad dandū isti ḡ sacerdoti duplici de causa. Prima est: qz magis vergit ad pietatē p

Prima cā. quam maxime assimilamur deo dare ibi q̄ dare sacerdoti. Scda causa est. qm̄ ad dādū isti obligat̄

Scda cā. est iste ex natura siue ex precepto nature. sz ad dādum isti sacerdoti obligatur tantuz ex voluntate. qm̄ voluntarie vouit. Dicimus igitur ꝙ in hoc casu non tenet dare istū denariū sacerdoti. ¶ Itē.

Alia q̄stio si aliqs in extrema necessitate posit̄ videt panem ex casu. super stallū. queritur vtrum liceat sibi accipere.

Aſ ꝙ non. ¶ Videtur ꝙ nō. quoniā si accipit cōtractat rē a. r. d. ergo. cōmittit furtū: ergo peccat mortaliter

In oppm̄. ¶ Cōtra. Ipse est i extrema necessitate: ergo sūt et cōia: ergo potest accipere panē istū tanq̄ suuz

Secundo. ergo nō peccat accipiendo. ¶ Itē. Dauid comedit panes ꝓpositionis quos nō licebat edere nisi solis sacerdotibus. ⁊ nō peccauit. qm̄ necessitas maior nulla est extrema. ḡ necessitas excusat istū a furto vel rapina. ḡ nō peccat accipiēdo. ¶ Itē

Tertio. dn̄s excusauit discipulos suos vellētes spicas in die sabbati ꝓpter articulū necessitatis. ergo si i veteri lege licebat sine pctō accipere rē alienā in articulo necessitatis. cū maior sit libertas i noua lege licet accipere rē alienā i articulo necessitat̄ ergo iste nō peccat accipiēdo panē. ¶ Quod cō-

Solutio ad primum. cedimus. nec valet hec argumentatio. Iste accipit rem alienā: ḡ cōmittit furtū vel rapinā. qm̄ res ista nō est pure aliena: ideo cū accipit eā efficitur sua i articulo necessitatis. Itē. dicimus de oībus

Nō diligēt qui habent posita penes se: ⁊ de illis qui gerūt negocia aliorū. qm̄ in extrema necessitate licz dare depositū indigētibus si nō habent ꝓpria vnde sustentēt eos ⁊ absoluti sunt nec tenent ad reddendum. excusant em̄ per preceptū nature. Similiter illi qui gerunt res aliorū i extrema necessitate tenentur ea dare si nō habent ꝓprias nec tenent ad restitutionē in hoc casu. sed citra extremā necessitatem nō licet depositū dare. vnde si aliquis seruauerit diu depositū alicuius qui iuit vltra mare et dicitur cōiter ꝙ mortuus est: si ille q̄ habet depositū consilio ecclesie ipm distribuit pauperibꝰ et post redeat qui deposuit tenet ei reddere. et ita ecclia teneret ei reddē si apud eā deposuisset ille.

¶ De elemosina que fit per manū alterius

¶ Ultima questio huius capituli.

AD vltimuz querit de elemosina q̄ fit per manū alterius. ponat ꝙ aliqs sacerdos iniunxit alicui dn̄o dare. xx. sol. ⁊ ille ꝑcipiat seruo suo dare ⁊ seruus dat illos pauperibus. xx. sol. sed cū murmure ⁊ rācore zmala volūtate. ¶ Queritꝫ vtrū hec datio sit meri-

Aſ ꝙ non. toria dn̄o. videtur ꝙ nō. qm̄ hoc est mortale pctm̄. ḡ simpliciter est demeritoria. ḡ nulli est meritoria. Si concedit. Cōtra. hec actio ꝓcedit ab imperio

In oppm̄. dn̄i ⁊ dn̄s imperat ex caritate: ḡ hec actio ꝓcedit ex caritate. ergo est meritoria illi a cuius caritate procedit. ¶ Itē. iniunctū est isti vt det. xx. vt sa-

Secundo. tisfaciat ꝓ pctis: ⁊ iste dat quod sibi iniunctū est

quoniam ille facit cuiꝰ auctoritate fit z ex caritate: ergo satisfacit: ḡ hec actio est ei satisfactoria. ḡ
Tertio. est ei meritoria. ¶Item. si nō satisfacit. ḡ ad huc tenetur satisfacere: z si tm̄ daret per manum serui
Quarto. adhuc forte nō satisfaceret. igit stulti sunt oēs diuites qui per manū aliorū dant res suas. ¶Itē.
A simili. sennacherib dictus est baculus. qm̄ dñs per istuꝫ percutiebat iudeos. ḡ illa p cussio actio procedebat a deo z sennacherib. inquātū procedebat a deo
erat bona. inquantū a sennacherib mala ¶Eadē
Opinio prepositiui. ratione hec actio inquātū procedit a seruo est demeritoria: inquantū a dño meritoria. ¶Quod concedit prepositiuus ponens exemplū de sacerdote
cui sancti hoīes diuites dicūt q celebret. ipse autem celebrat z consecrat cupiditate pecunie tm̄. dicit prepositiuus q hec cōsecratio est demerito
ria sacerdoti z meritoria aliis. Similiter in ꝓposito casu dicebat q hec actio est demeritoria seruo
Ad rōnem diceret ille. et meritoria dño. et non valet hec argumentatio hec actio est demeritoria: ḡ nulli est meritoria.
Est enī meritoria z demeritoria fm̄ diuersa. ¶Hec
Scōz alios solutio plana est q̄tū ad eos qui dicunt q omnis actio est a deo. ¶Sed fm̄ illos qui dicūt q mala
actio est ab hoīe vel a diabolo in qua nichil facit deus. dicēdū q hec actio nulli est meritoria. nec dño nec seruo: nec etiam satisfactoria. tm̄ deus satisfacit non ratione dationis actionis. sed ratiōe
ꝓtra hāc solutionem. ipsius dati vel ratione ipsius passionis. qm̄ istius actio displicuit: passio grata fuit. ¶Sz ꝓtra hāc
solutionem obijcitur. qm̄ si tm̄ datū satisfacit p eo: ed ipm̄ datum est pecunia. Sit ita. aut igit ipsum datum satisfacit inq̄tū pecunia: aut propter
dationem passionē. Si inq̄tū pecunia: ḡ siue daretur siue nō daretur esset satisfactoria. z hoc falsum. Si ꝓpter dationē passionē. Contra. Passio
nibus non meremur: ḡ ꝓpter illam passionē nō est
meritorium ipm̄ datum: ergo nec satisfactorium.
Secūdo. ¶Item. actio ex qua ꝓcedit imediate passio illa
Euasio. est demeritoria: ḡ passio illa non est meritoria: ergo nec satisfactoria. Forte dicit q ipm̄ datum nō
ꝓtra hāc af dicitur satisfactoriū gr̄a meriti: sed gr̄a recompē
sationis. ¶Sed ꝓtra hoc est qđ dr̄ in euangelio.
Quid prodest hoī si vniuersum mundū lucretur: aie vero sue detrimentū patiatur? aut quaz dabit
homo cōmutationē p aia sua? ḡ si in aia remanet aliqd od vestigiū pcti. s. debituz alicuius pene nō
Scō. absoluitur per aliquā cōmutationē vel recompē
sationē nisi motu proprio moueatur. ¶Preterea si dñs daret illam pecuniā sua propria manu non
satisfaceret nisi actione. qm̄ non sunt isti due satisfactiones: cū non det nisi tantaz pecuniā quantā
Solutio. intulerit ei sacerdos: ergo ipm̄ datū non satisfacit. quod concedim⁹. ¶Pōt autē solui neutri opinioni derogando. s. nec ei que dicit q ois actio est
a deo. nec ei que dicit q non ois. Dicimus igitur q si dñs ꝓcipiat dari tātā pecuniā z nihil omittat de his que ptinent ad ꝓceptuz: satisfacit ipi
ꝓcepto. tū cū aūt satisfacit: cū nihil omittit de cōtingentib⁹. qm̄ ꝓcepit seruo quē credit esse fidelē dispensatorem. z cū postea inquirit vtrū dederit
et quo tp̄e z quibus dederit. Actio ergo serui qui est in mortali pctō non ē satisfactoria dño. sz actꝰ ꝓcipiendi .i. perfecta ꝓceptio nichil omittēs de contingētibus inq̄tū talis satisfactoria est. tm̄
si dñs daret propria manu vtilius esset ei. qm̄ exci
taretur deuotio sua. z pauper accipiens elemosinam expressius z deuotiꝰ oraret pro ipso Ā fctā
per manū propriā non solū est meritoria vite eter
ne z dimissionis pene: sed z augmenti gr̄e pōt esse
meritoria. ¶Itē. ponatur q dñs sit i caritate qm̄
precepit dare elemosinā: z seruꝰ in caritate qm̄ da
tur elemosina. sed dñs nō sit tunc in caritate. que Alio q̄stio
ritur vtrū hec datio sit meritoria dño. videt q sic. ex casu.
qm̄ procedit a caritate serui z caritate dñi. qm̄ ser- Af q sic.
uus dat ex precepto dñi: z preceptuz istud fuit ex
caritate: ḡ illa actio est meritoria dño cū sit ex caritate ipsius. ¶Contra. Ipe est in mortali pctō: In oppm̄.
ergo nichil meretur illa actione: ḡ illa non est meritoria. ¶Similiter si dñs sit in mortali pctō qm̄ Alius casus.
precipit z in caritate. qm̄ datur. queritur vtrū illa
actio sit ei meritoria. videtur q non qm̄ nō ꝓcedit a caritate eiꝰ. ¶Contra videtur q sic. quoniaz Af q sic.
seruus qui dat est i caritate: z dat p dño suo q̄ est
in caritate: z ratā habz dationē. ergo ē ei meritoria. ¶Solu. Ista actio nō est meritoria nisi dñs Solutio.
sit in caritate z in tp̄e preceptiōis et in tp̄e dationis. qm̄ ad hoc q sit ei meritoria oportz q moueatur actu ex caritate nec paratus est moueri. Unde non est verū q datio illa sit a caritate dñi cum
non sit in statu caritatis in tp̄e preceptionis z tp̄e dationis. Et est simile de alio qui proposuit ex caritate dare quattuor denarios z dat primo vnum
cuz mouetur ex caritate. postea succedit dat alios cogitando de alio q̄ de deo. Oēs iste dationes
sunt meritorie si maneat caritas: quia sūt ex eodē
imperio caritatis. qm̄ paratus est moueri ex caritate. Sed si durante datione non maneat caritas Alius casus.
illa datio nō est meritoria Similiter dicim⁹ in predicto casu. tm̄ intelligendū est: quia cum dr̄ actio seruꝰ qui est in caritate facta ꝓ dño vel vice dñi q̄
est in mortali nō est meritoria dño inq̄tū hmōi intelligi debz q̄tum ad vitā eternam z q̄tum ad dimissionem pene. Sed q̄tū ad habendū gr̄am po- Quō alicꝰ
test esse meritoria. qm̄ aliquis potest mereri alij merek alij
primam gr̄am z hoc per tria: scz per oratiōnē/per primā gr̄az
elemosinā/per consecrationē. qm̄ sacerdos impetrat augmentum gr̄e eis q̄ inter sunt diuinis offi-
cijs si habent gr̄am. et si non habent meretur eis
semper primā gr̄am: nisi ipsi repugnant. ¶Itez. Alia q̄stio
seruus existens in caritate dño nesciente dat ele- ex casu.
mosinam vice dñi sui: z tūc dñs est in mortali. postea reuelat ei qm̄ dñs est in caritate: z dñs ratam
habet dationē z gaudet. queritur vtruz illa dona- Af q non.
tio fuit meritoria dño videtur q non. qm̄ erat in mortali pctō: qm̄ seruus dabat. ergo per predicta
non erat ei meritoria. ¶Cōtra donatio illa retro trahitur z mandato cōparatur z dñs habet rataz
dationē illam. ḡ idem est acsi dñs preciperet. sz si dñs preciperet istud qm̄ ratum habet meretur. ḡ
datio illa fuit meritoria ei. ¶Ad hoc dicunt q̄dā Solutio alī
q non meretur illa actiōe. Qđ obijcitur q datio quorum.
retro trahitur. intelligitur quātū ad repetitionē: Ad argu-
qm̄ dñs non potest repetere āplius a seruo: cū ra- mentum.
tum habeat. ¶Sed contra. voluntas quam mo- Iterū ꝓra

hoc arguit do habet adeo ꝓgressiua est q si haberet quod datum est modo daret: ergo idē est acsi modo daret.
Solutio. ergo datio illa fuit ei meritoria per volūtatē quā modo habet vel modo est ei meritoria. ¶Qđ cōcedimus. qm̄ reputatur ei acsi ipse fecisset: et quo simpliciter voluntas est progressiua. i. tanta q ꝓ
grederetur in actum si non esset facta.

¶De scōa specie iusticie que dr̄ obedientia.

¶Capitulum secundum.

Secundo.

Icto de illa specie iusticie per quā hō facit quod debet inferioribus. s. de elemosina. seq̄tur de specie iusticie per quā facit homo qđ debet superioribꝰ: scz de obedientia. Primo de eētia obediētie. Scōo an fructus vel virtꝰ sit obediētia. Tertio an habeat aliquid de suo: z an sit species specialissima ¶Quarto in quibus obediendū prelatis: in quibus non.

¶Prima questio vtrum obedientia sit virtus specialis.

Af per ambrosium.

Arca primū sic obijcitur. Ambro. sic diffinit pctm̄. pctm̄ est priuatio legis diuine z celestiū in obedientia mandatorū. ḡ si vera est diffinitio conuenit cuilibet pctō ergo oē pctm̄ est inobedientia. ḡ a cōtrarijs omnis virtus est obedientia: ḡ obedientia non est virtus specialis.

Secundo.

¶Item materia cica quā est obedientia est generalis ad materias oīz virtutū. motus enim cuiuslibz virtutis implet mandatū: z obedientia est ad implendū mandatū: ḡ obedientia est
Tertio. generalis virtus. ¶Itē si obedientia est specialis virtus habet specialē motū. querit quis sit ille specialis motus. si implere qđ ꝓcipitur. sed hoc
In oppm̄. fit qualibet virtute: ḡ quelibet virtus est obediētia. quia ꝓcipitur. ¶Contra. aliquis potest diligere deuz super oīa quia p̄cipitur. facit ergo qđ
ꝓcipitur quia ꝓcipitur: ḡ huius motus est prius motus obedientie. z hoc falsum. qm̄ caritatis est proprie diligere deū propter se z super oīa
Solutio. ¶Solutio. dicim⁹ q vno modo obedientia est ge-
Obediētia est ꝑr⁹ q̄dāmodo gñal z q̄dāmodo specialis. neralis virtus. alio modo specialis. generalis fm̄ q eius motus est implere mandatū sumpto cōmuniter mādato ad ꝓcepta z prohibitiones. z hoc modo quodlibz pctm̄ est inobedientia. z sic sumit Ambr⁹osius inobedientiā in diffinitione pctī. specialis autē ē fm̄ q eius motꝰ est velle iplere mandatum. quia huiꝰ motꝰ nulliꝰ virtutis est nisi obe
Per hoc ad primum et tertium. dientie. ille autē motus velle implere mādatū est motus interior. vñ dicimus q obediētia fm̄ q est specialis virtus motū habz proprīū interiorē: sed
Ad scōm. non habz motū proprīū exteriorē. z sic patz solutio ad primo z tertio obiectū. ¶Ad fm̄ dicim⁹ q hec argumētatio nō vz. materia circa quā est obedientia est generalis: ḡ obedientia est generalis. instantia genꝰ est cōmune ad speciē: ḡ scientia generis est communis ad scientiā speciei.

¶Qualis virtus sit obedientia.

¶Scōa questio huius capituli.

Af q̄ sit theologica

Qualis virtus sit obediētia. ¶Videt q sit theologica. qm̄ eius motus est imediate in deuz. qđ ptz cū dicitur iste obedit deo. qm̄ talis motus est imediate in deum. sicut cū dicitur iste credit i deū: iste diligit deum. ḡ obediētia est virtus theologica. ¶Itez Secundo.
prius est velle ābulare q̄ ambulare. prius est velle comedere q̄ comedere. ḡ prius est velle implere mandatū q̄ implere mandatuz. ḡ prius est implere mādatū de fide q̄ ipz credere. z prius est velle implere mādatū de dilectiōe dei q̄ diligere deuz sed velle implere mādatū qđcūq; siue de fide siue de dilectiōe dei motus est obedientie ꝓprius; ḡ prius est motꝰ obedientie q̄ credere in deū vel diligere deuz: ḡ motus obediētie prior est qualibet motu alterius virtutis: ḡ obediētia est prior qualibet virtute. z hoc falsum qm̄ fides dr̄ esse prima.

¶Solu. dicimus q fm̄ q obedientia est virtꝰ spe- Solutio.
cialis: non est virtꝰ theologica nec motus eiꝰ imediate est in deū. qđ ptz si exponiē hec locutio: iste obedit deo. est ei sensus. iste obedit deo. iste vult implere mandatū dei. pz ḡ q motꝰ obedientie immediate nō ē i deū. sicut cū dr̄ iste timet deū. motus timoris licet videat esse immediate in deū: tm̄ non. qz est sensus iste timet deū. iste timet separari a deo. ¶Ad scōo obiectū dicim⁹ q nō ois volūtas precedit suū volitū imo aliqđ volitū est qđ precedit siue volūtatez siue illud qđ dulcedine sua nos allicit ad sic volendū. sicut delectatio est adeo dulcis z suauis q ipa allicit hoīem ad delectationez sui: qm̄ diligimus ipam dilectionē. vnde velle diligere deum non est prius q̄ diligere deū: imo ecōuerso. z sic patz q obedientia non est prior qualz virtute: qm̄ nec motus eius prior est motu cuiuslz virtutis immo motꝰ fidei prior est: z ex dulcedine que est motu fidei z in motu caritatꝫ perfecte vult homo facere mādatū dei. ¶Itē Aug. dicit. q ser- Iterum af.
uitia quantomagis indebita tantomagis gratiora. ergo quantomagis debita tantominus grata. sed seruitia obedientie magis sunt debita q̄ seruitia aliarū virtutū. quod patet: qm̄ obedientia respicit preceptum inquātum preceptū. ergo seruitia obedientie minꝰ sunt grata q̄ seruitia aliaꝝ virtutum: ḡ min⁹ meritoria. ꝓpter quid igit adeo laudatur obedientia in sacra scriptura. z propter quid dicit Apo. q per vniꝰ obedientiā iusti constituuntur multi. ¶Itē. seruitia obediētie pure debita sunt: ḡ non sunt meritoria. hoc ꝓbatur p similitudinem qm̄ si miles terreni⁹ seruiat regi terreno ex debito tm̄: nichil meretur apud ipm̄. pari ratione. si aliquis seruit regi celesti pure ex debito non meretur aliquid apud ipm̄: z ita motꝰ obedientie non est motꝰ meritorii?: ḡ obediētia non est virtus

¶Solu. quelibz virtus meritoria quātū ad mo- Solutio.
tum suū duab⁹ de causis. Prima ē q̄ quelibet virtus leuat se supra se: siue subiectū suū supra se leuat: sicut dicitur in Jeremia. Leuabit se supra se. qm̄ fide magis credim⁹ deo q̄ nobis: z spe magis speramus in deo q̄ in nobis: caritate magis diligimus deū q̄ nosipos Quia igitur quelibz virtus leuat subiectuz suū supra se: ideo dicit meritoria. Alia rō est. q̄ qualz virtute seruim⁹ deo grat̄. i. ꝓpter seipm̄ tm̄: z iste due cause ꝓmunes oībus virtutibus sunt in obedientia. z ꝓter istas duas habz alias duas sibi ꝓprias. Quaꝝ prima est. q i obediētia mactatur ꝓpria volūtas. Scōa. q per obedientiā ꝑfirmam⁹ expresse volūtatē nr̄am vo-

Prima cā.
Obediētia est meritoria quadruplici de cā.
Prima.
Scōa.

lũtati diuine per se z proprie: qñ eoipso q volo facere mandatũ dei quo ad executionẽ mãdati dei: volo conformare voluntatẽ meã voluntati diuine xp̃us enim fuit obediens patri vsq; ad mortẽ. per hoc patet q seruitia obedientie sunt meritoria.

Ad primũ. ¶Ad primũ. dicimus q cũ dicitur seruitia quã tomagis indebita. ꝛc. non compantur opera virtutum ꝑm q sunt in precepto opibus virtutũ ꝑm q sunt in consilio. z sine dubio opera consilij gratiora sunt: ꝯ opa precepti. z sic ptz solutio ad primum.

Ad scõm. ¶Ad ꝑm dr̃ q opera obedientie pure debita sunt: et tñ meritoria. nec est simile de rege terreno z rege celesti. qñ qui seruit regi treno ex debito seruit ei tñ ꝓpter foedũ quem tenet de rege. sed q̃ obedit deo nõ seruit regi celesti ꝓpter foedum. s. propter corpus z aiam que habet a rege celesti: sed seruit ei gratis. s. tm̃ propter deum.

Alia ratio. ¶Preterea. rex terrenus nõ est ita liberalis semper q remuneret seruitia sibi debita. sed rex celestis adeo liberalis est q remunerat sibi debita. et ideo secus est de seruitijs q̃ debẽtur regi terreno et de seruitijs que debẽtur regi celesti duabus de causis predictis. Item. dixit samuel ad saul. Melior est obedientia ꝯ victima: z ausculare magis ꝯ offerre adipez arietũ. qñ quasi pctm̃ ariolandi est repugnare z quasi sceℓ idolatrie nolle acquiescere. in hac auctoritate ꝓparatur ꝛobediẽtia ꝛidolatrie. ¶Sed obijcitur. ꝑctm̃ idolatrie est maximum pctm̃. qñ infidelitas est pctm̃ quo retẽto cetera retinentur vt dicit Aug. vñ dicitur antonomastice pctm̃ in euangelio Johãnis. si non veniss̃e et locutus eis nõ fuissem pctm̃ non haberent scilz pctm̃ infidelitatis. g̃ inobedientia non est comparabilis pctõ infidelitatis: g̃ male assimilatur inobedientia in prẽdicta auctoritate pctõ infidelitatis vel idolatrie. ¶Item quãto aliq̃ opus virtutis difficilius est: tanto eius oppositũ minꝰ malũ. sed opus obedientie difficillimũ est: g̃ opus inobedientie minus malũ: g̃ male cõparatur inobedientia pctõ idolatrie. ¶Itẽ cum dicitur melior est obedientia ꝯ victima. sic cõparatur opus obediẽtie operi victime. aut igit̃ fit cõparatio ꝑm q vtrũq; opus est formatũ: aut scõm q vtrũq; informe aut ꝑm q alterũ formatũ reliquũ informe. si ꝓmo modo: ergo vtrũq; eque meritoriũ est: ergo eque bonum. non g̃ vnũ melius alio similis est obiectio si vtrũq; informe. si opus obediẽtie formatũ z opꝰ victime informe. Similiter potest dici q melior ẽ victima ꝯ obediẽtia. si opus victime sit formatũ et opus inobediẽtie informe ¶Solutio. ad primum dicimus q in detestatione inobedientie cõparat inobedientia pctõ idolatrie sicut mos est in sacra scriptura. vñ in detestatione luxurie dicit Apꝰus fornicatores z adulteros iudicabit deus. tñ multos alios iudicabit grauꝰ z puniet. ¶Sed ꝛtra. Grego. plane dicit q inobedientia cõparat idolatrie. vt de magnitudine pctĩ ostendat quid de laude obedientie sentiendũ sit. ¶Dicimꝰ igit̃ q inobedientia dr̃ esse similis idolatrie. qñ inobediẽs inquantũ inobediens respuit cultũ dei cui ꝓprie debetur obedientia. vñ in hoc assimilantur inobediens z idolatra. ¶Ad illud qõ q̃ritur vtrum fiat operum cõparatio. s. q vtrũq; est opus formatũ. dicimus q sic. nec valet hec argumentatio. sunt eque meritoria: g̃ eque bona. qñ possunt eẽ eque meritoria vite eterne: non tñ eque bona in genere ¶Est aũt obediẽtia melior ꝯ victima quattuor de causis. Prima est qñ in obedientia mactat̃ propria caro invictima aliena Secunda est qñ opus obedientie est spũale. opꝰ victime carnale. vñ opus obedientie magis assimilat nos deo. Tertia causa est quia obediẽtia ẽ perpetua victima tempalis. Quarta causa est ex casum in quo samuel dixit illud qõ ꝓceptũ erat saul vt nichil reseruaret de preda Amalech. ipse autem pinguissima aialia reseruauit ad sacrificãdum. illi sine dubio melius erat obedire ꝯ contra preceptum sacrificare aialia.

Prima cã ꝓpter quas obediẽtia ẽ melior ꝯ victima. Scõa cã. Quarta cã

¶Utrũ obedientia aliquid habeat de suo.

¶Tertia questio huius capituli.

Af per gregorium. Sic obijcitur. Gregorius dicit in moralibus nulla est obedientia que habꝫ aliq̃d de suo. sed obediẽtia Jsaie aliq̃d habuit de suo qñ voluit mitti. inde anteq̃ mitteret dixit. ecce ego mitte me. g̃ nulla fuit illa obedientia: ergo non fuit meritoria. ¶Sed ꝛtra. ipse non fuisset nisi missus fuisset. ipleuit g̃ preceptuꝫ. quia z caritate. ergo habuit verã obediẽtiam.

In oppñ.

De obediẽtia moysi. ¶Similiter obijcitur de obedientia moysi q̃ dixit obsecro dñe mitte quẽ missurus es: nõ suꝫ eloquens ad heri z nudiustertiꝰ z ex quo locutus es ad seruum tuũ impediorꝫ z tardioris lingue suꝫ. ergo obedientia illa habuit aliquid de suo: qñ ipse moyses nolebat mitti. z sic videtur nulla fuisse illa obediẽtia. Eadẽ obiectio ẽ de obediẽtia Jeremie q̃ dixit. a. a. a. dñe deus. ꝛc. ¶Itẽ Gregoriꝰ videtur esse sibi contrariꝰ q̃ dicit. nulla est obediẽtia que habet aliquid de suo. ¶Solutio. cum dicitur nulla est obediẽtia que habꝫ de suo aliquid intelligendum est in aduersis in q̃bus cui imperatur inuitus z cum murmure z rancore ꝑplet preceptum: sine dubio tunc nõ est ibi meritũ obediẽtie sicut semper fuit in iudeis: qui tñ timore seruili ꝛplebant mandatũ. sed in prosperis licet obedientiam habere aliq̃d de suo. sicut in obediẽtia Jsaie contingit: qñ prosperũ z bonum erat ire ad prędicandum. vnde quasi suũ erat velle ire. tñ fuit verus obediens q: iuit ꝓpter deũ: z non iuisset nisi sibi preceptum fuisset. in aliquibꝰ g̃ nulla est obedientia que habet aliq̃d de suo: z in aliquibus aliqua est obedientia q̃ hꝫ aliquid de suo. z sic Greg. non est contrariꝰ sibi. ¶Ad illud qõ obijcitur de moyse z Jeremia. dicimus q ipsi non recusabant mitti alio contradicẽdi: ſz non ex sola humilitate et hoc bonum erat. nec cõstabat eis deũ esse perseueraturum in proposito mittendi. sed qñ constitit libenter ierũt. vnde illoꝝ obediẽtia nichil habuit de suo ¶Sed videtur ꝑm hoc q diuerse sint species obedientie: qñ aliqua obediẽtia habꝫ aliquid de suo aliqua nichil. g̃ aliqua obedientia habet aliquid de sui essentia qõ non habet alia. g̃ diuerse sunt species obediẽtie. ¶Itẽ. diuerse sunt

Per hoc ad gregorium. Ad illõ de moyse. Ad ꝛtra hoc af

Secundo.

species pietatꝫ. vna in deũ que dr̃ theosebia: alia in proximum. ergo similiter diuerse sunt species obediẽtie vna qua tenet̃ hõ obedire deo. alia qua tenetur obedire prelato. ¶Itẽ. diuerse sunt species inobedientie. Quedã enĩ inobedientia ortũ habet a ſuperbia. sicut inobediẽtia eue qua fuit inobediens comedendo pomum vetitũ. Quedã habet ortum ex amore proximi: sicut illa qua adam fuit inobediẽs comedendo pomũ vetitum ne contristaret delitias suas: ſcz vxorẽ suã. Quedã habet ortuꝫ ex consideratiõe maioris boni. sicut illa qua fuit saul inobediens reseruando pinguia aialia amalech ad immolandum dño: iudicans illud melius esse ꝯ oĩa interficere. quod erat ei preceptũ

Tertio.

Multipliex ſobediẽtia. Quedam habet ortum a necessitate: sicut illa qua fuit inobediens ionathas comedẽdo mel fame cogente. cũ saul precepisset q nullus comederet añ vesperaz. igit̃ cũ plures sint species inobediẽtie: plures debẽt esse ſpẽs inobedientie. ¶Solu. ad primũ dicimus q hec argumẽtatio nõ valet. Aliqua obedientia hꝫ aliquid de suo qõ nõ hꝫ alia. g̃ ꝛc. dicitur enĩ aliq̃d habere de suo ꝓpter aliq̃d annexum vel ꝓpter aliã causaz: sicut ꝓingebat Iudeis qui tantũ timore seruili ꝛplebant mãdatum.

Solutio ad primum. Ad ſcõm. ¶Ad ꝑm dicimus q diuerse sunt species pietatꝫ qñ diuerse materie sunt. qñ ꝓpria materia pietatis in deũ que est diuinꝰ est summa bonitas. Materia vero pietatis que est in proximũ alia est scz mia proximi vel aliquid tale. Sed obediẽtia qua tenemur obedire deo: z illa qua tenemur obedire prelato eandẽ habent materiã. s. preceptũ inquãtum preceptum. z ideo nõ est simile. ¶Ad instan

Ad rõnem ꝛtra hoc. tiam dicimus q non opz diuersas species obediẽtie esse: licz sint diuerse cause inobedientie: qñ ex diuersis causis bene prouenit idẽ effectus. vñ dicimus q inobedientia species est z habꝫ vnũ motum interiorez specialẽ. s. velle implere preceptũ dato tamen q inobediẽtia habeat diuersas ſpẽs non ideo sequitur q obedientia habeat diuersas species. qñ vna virtus specialis hꝫ duo vicia specialia sibi opposita. vt ptz i largitate q̃ habꝫ duo vicia opposita. scz auariciã et prodigalitatem.

Aliter dr̃.

¶Quibus obediendũ sit z quibus non.

¶Quarta questio huius capituli.

Notandũ. Af primo. Secũdo. Queritur quibus obediendũ sit z in q̃bus Notandũ q obediendũ est deo z prelatis et principibus terrenis ¶Sed dubium est in quibus precise tenemur obedire prelatis. Similiter hic sic obijcitur. dñs dicit in euangelio. Sup cathedrã moysi se scri. z pha. omnia quecũq; dixerint vobis facite: scõm vero opera eorum nolite facere. Aut fit suppositio per hunc terminũ quecũq; pro preceptis dei tm̃. aut pro illis z alijs. si tantũ pro preceptis dei: sed ad ea tenemur siue prelati precipiant siue non. g̃ sic ter potuit dixisse quecũq; dixerit vobis iste rusticus facite. facta suppositione tm̃. si pro preceptis dei et etiam ꝑ quibusdam alijs q̃ pertinent ad cathedram: sed ad cathedram pertinet mũgere penitentiam z dare consilũ ad emendationem vite. ergo si episcopus precipiat tibi vt intres claustrũ vel q portes ciliciũ toto tẽpe vite tue teneris obedire ei in hoc z hoc falsum. ¶Solu. obediendum est prelatis in oĩbus que pertinent ad cathedram

Solutio. Sunt aute duo que pertinent ad cathedrã in quibus oĩs subditi tenẽtur obedire prelatꝫ. s. in preceptis dei: z in perceptiõe sacramentoꝝ ecclesiasticorum. qñ prelatus ꝑm q prelatus tenetur exponere precepta diuina. Labia enĩ sacerdotis custodiunt scientiam et legem requrent ex ore eius. sicut dicitur in malachia. debet enĩ dispensare z distribuere subditis sacramenta ecclesiastica. Jn chia. his ergo duobus quilibꝫ subditus tenetur obedire prelato claue non errante manifeste. qñ si prelatus iniũgat penitentiã que lõge maioꝝ sit ꝯ cõdigna: non tenetur ei obedire. Sꝫ preter ista que dicta sunt in quibus prelato tenetur obedire subditus: sunt quedã specialia in quibꝰ minores prelati tenẽtur obedire maiori prelato. sicut si episcopus preciptat sacerdoti q excõmunicet istũ sacerdos tenetur obedire episcopo. ¶Sed q̃ritur posito q episcopus preciptat sacerdoti q excõmuni cet istũ z sacerdos sciat istũ eẽ innocentẽ z sciat q episcopus excõmunicat istum odio tm̃. queritur vtrum sacerdos in hoc casu tenetur obedire epõ. videtur q sic. qñ sacerdotis non est cognoscere vtrum scientia superioris sit iusta vel non. qñ si posset cognoscere semp posset dicere ꝓpꝰ cognoscam vtrum sententia sit iusta vel iniusta. z sic per iret humana ierarchia z humana obedientia. cuz ergo sacerdotis non sit cognoscere tenetur obedire episcopo. ¶Sed cõtra. casus decretalis est q si aliquis sit ꝓiunctꝰ alicui per matrimoniũ de facto: si postea sciuerit matrimoniũ nullum esse licz hoc non possit probari: si mulier petat debitũ a marito maritus non debet ei reddere cũ sciat matrimonium nullum eẽ. qñ coire cum illa esset sibi tunc fornicari. z si ecclesia precipiat q reddat nõ tenetur obedire ecclesie: immo ꝓius debet permittere se excõmunicari. qñ eccl̃a ꝓcipit ei malum scz fornicari. A simili cũ epꝰ ꝓcipiat sacerdoti punire innocentẽ nõ tenetur et obedire sacerdos. ¶Item sacerdos scit q iniustũ sit iustũ excommunicari: z scit q deus prohibet oẽ iniustũ: g̃ scit q deus prohibꝫ contrariũ sed regula est q cũ duo superiores precipiãt cõtraria: maiori est obediendũ. g̃ in hoc casu sacerdos debet obedire deo et non episcopo. ¶Item excõmunicare innocentez malũ est in se. ergo sacerdos nõ debꝫ excõmunicare istum innocentem. ergo nõ tenetur obedire episcopo precipiẽti istud malũ. ¶Solu. añ ꝯ sacerdos excõmunicet istuꝫ debꝫ intimare epõ innocentiam huiꝰ: ſz si epꝰ perseueret sine dubio sacerdos tenetur ei obedire. aliter periret obediẽtia humana. sicut dictũ est. Et notandũ q hec est simpliciter vera: iniustũ est iustũ excõmunicari. et hec vera simpliciter: iustũ est sacerdotẽ excommunicare istũ. iuste enĩ excõmunicat: qñ ex obedientia q̃ est species iusticie. Hec autẽ dupler. scilicet iuste excõmunicat istũ. qñ si aduerbiũ determinet verbuz in compatione ad rem notatum: vera est. si in compatiõe ad rem accusatiui: falsa est. qñ is est sensus. sacerdos excommunicat istũ ex meritis huius ¶Ad obiecta. dicimꝰ q punire

Tertio. Tenetur sacerdos obedire ꝑlato male ꝓcipienti.

Hec est duplex.

Ad obiecta

innocentem est malũ in se: sed non est malũ scõm se. qm̃ bene potest fieri. sicut ipse deus punit innocentes qsiqs Submersit eni pueros sodomitarũ q erant innocentes cũ patribus eorũ. z hoc bene et misertcorditer. qm̃ si diu vixissent: longe maiora supplicia meruissent. ℣ per hoc patz solutio ad vltimo obiectum. ¶ Ad primũ. dicim⁹ q non est simile de casu decretalis. qm̃ ecclesia precipit ibi quidã qõ ꝓm se z in se est malũ. s. fornicari sz ẽus nõ precipit malum scõm se. ¶ Ad scõm dicimus q non valet hec argumentatio. Sacerdos scit q iniustum est iustũ excõmunicari: g̃ scit q deus precipit contrarium. qm̃ deus non precipit nec ꝓhibet hoc. iniusticia vero non est nisi respectu passionis. procedit ergo acsi iniusticia eẽt posita respectu sacerdotis. qõ non est verũ. ¶ Itez. ponatur q rex precipiat ꝓfecto vel lictori suo aliquẽ suspẽdere quez prepositus z lictor scit eẽ innocentem. queritur vtrum tenetur in hoc casu obedire regi. videtur q sic. qm̃ eius nõ est cognoscere vtrũ preceptum regis sit iustuz vel iniustum. sicut pri⁹ dictum est de sacerdote. z occidere hoiem non ẽ ꝓm se malum sicut nec excõmunicare: imo multis ꝓdest excõmunicari z occidi. ergo tenetur obedire ¶ Contra. preceptum est in ꝓuerbijs. Erue eos qui dcũtur ad mortem. supple iniuste. g̃ si iste nõ eruit: facit cõtra ꝓceptũ istud. ergo peccat mortaliter si obediat. g̃ non tenetur obedire ¶ Itẽ. si tenetur obedire cadẽ ratione minores iudei tenebantur obedire maioribus iudeis precipientibus occidere xp̃m quez maiores iudei dicebant eẽ destructorem legis. g̃ minores iudei nõ peccauerũt occidendo christũ ¶ Si dicis minores iudei non erant subiecti maioribus quo ad puniendũ rebelles legi Cõtra. ponatur q fuerint subiecti quo ad hoc. ergo non peccauerunt occidendo xp̃m: cum eorum non eẽt cognoscere vtrũ xp̃us eẽt legis destructor: ¶ Solutio. dicimus sicut ꝓius dictũ est de sacerdote. q ꝓpositus vel lictor debet facere quod in se est: vt iste innocens nõ interficiatur. sz si rex perseueret tenetur obedire. ℣ patz per simile. qm̃ si aliquis quẽ sacerdos suus scit esse mortali petit eucharistiam a suo sacerdote in loco priuato. nõ debet ei dare: q scit q peccat mortaliter accipiendo. sed si in loco puplico cõã tota parrochia peteret: debet ei dare. quia si negaret quodã modo eẽt proditor criminis z infringeret sigillum confessiõis. qõ nullo casu: nulla coactiõe ifringẽdum est. z hoc propter cõmunẽ vtilitatẽ. q̃a hoĩnes timerent ꝓfiteri pctã sua: si licite posset infringi sigillũ confessionis. ℣ eodẽmõi propositio. ℣ Ad primũ. ℣ Ad illud de iudeis. ℣ Alia q̃stio incidens.

de miraculis aut predicationib⁹ eis: queritꝝ vtrũ illi peccauerint mortaliter interficiendo xp̃m. videtur q nõ ꝓ predicta. ¶ Sed ꝯtra. interficiunt filium dei: dant ei alapas: conspuunt ipsum: g̃ peccant. ¶ Ad hoc dicunt quidã q hec sola circũstãtia q ille homo est filius dei facit q isti peccent. ¶ Sed obijcitur. hec circunstãtia non põt cadere sub sciẽtia eoꝝ cõtũ in ipsis est. ignorãtia eorũ inuincibilis est cõtũ in ipsis est: g̃ excusat eos a toto z tanto. non ergo p illam circũstantiã peccant ¶ Nos dicimus q primo est impossibilis: qm̃ nullomodo pmisisset filius: dei q iudei penit⁹ ignorãtes in eum manus misissẽt. vñ in euangelio dicit. Nemo misit manũ in eũ: q̃a nondũ venit hora ei⁹ et non placebat ei adhuc pati: qm̃ oportebat adhuc predicari iudeis: vt inexcusabiles eẽnt. pass⁹ est itaq; quando voluit z crucifixus est qm̃ voluit. ¶ Item ponatur q prepositus ꝓcipiat aliquẽ interfici innocẽtẽ z hoc sciat vniuersꝰ. pplus querit vtrum tenetur liberare eũ. videtur q sic. qm̃ preceptũ est Erue eos. ꝛc. constat q populus põt liberare eum: g̃ tenetur liberare eũ. ¶ Contra. iste non tenetur liberare eũ. qm̃ non põt: g̃ nõ peccat non liberando. similiter nec ille z sic de alijs. ergo nullus de populo peccat non liberãdo. tñ populus peccat non liberãdo. g̃ aliquod pctm̃ est in populo: ita q in nullo de populo. qõ est impossibile. ¶ Solu. si populus iste non habeat rẽpublicam nec vniuersitatem ꝓmunẽ constituat nõ tenetur liberare istũ: sed si habeat rempublicã vel cõmunem tenetur liberare nisi coherceatur a maiori potestate. et licet iste per se nõ teneatur liberare eum tñ iste tenetur colliberare z facere qõ in se ẽ: et si non facit peccat mortaliter. ¶ Itẽ queritur. si rex precipiat populo expugnare aliquẽ z populus scit q ille est innocẽs z q rex ex odio tm̃ precipit istum expugnari. vtrũ tenetur ei obedire i hoc ¶ Ad hoc distinguẽdi sunt diuersi casus. qm̃ si iudicatum est ab illis quoꝝ est in regno iudicare. s. a patribus q iste debet expugnari tunc tenet⁹ populus obedire. si non: non tenetur. ¶ Itẽ queritꝝ. si capitulũ reuocet aliquẽ canonicũ q̃ est i scolis: vtrum teneatur obedire. ¶ Ad hoc distinguẽdũ est q si non sit de consuetudine ecclesie q fiat resi dentia in scolis: tenetur obedire vel prebendã dimittere. sivero ꝓsuetudo sit ecclesie q fiat residentia in scolis adhuc distinguendũ est vtrũ reuocet pro commodo tpali vel spũali. si pro tpali: non tenet obedire. si pro spũali: adhuc distinguendũ est vtrum timeat lapsum ille q̃ reuocatur. qm̃ si cõcanonici sui mali sint: cum ex quietu fomentur mores: si lapsum timeat ex consortio eorum non tenetur obedire. si autẽ non timeat lapsum adhuc debet cõsiderare vtrũ illud cõmodum spirituale magis sit pro quo reuocatur: g̃ illud quod consequitur in scolis. si sic: tenetur. si non: non.

¶ In quibus tenemur obedire deo.

¶ Tertium capitulum.

Vlso in quibus tenemur obedire prelatꝭ et superioribus nr̃is: videndũ est in quib⁹ tenemur seruire deo. vtrum scz tenemur obedire deo precipienti contra legẽ na-

℣ Per hoc ad vltimum. ℣ Ad primũ. ℣ Ad scõm. ℣ Alia q̃stio incidens. ℣ Af q sic. ℣ In oppm̃. ℣ Secundo. ℣ Euasio. ℣ ꝓtra hoc af ℣ Solutio. ℣ Similiter. ℣ Alia q̃stio incidens. ℣ Af q non, ℣ Solutio ad quorum. ℣ ꝓtra hãc af ℣ Solutio doctoris. ℣ Alia q̃stio incidens, ℣ Af q sic. ℣ In oppm̃. ℣ Solutio. ℣ Alia q̃stio incidens. ℣ Solutio q distictiõem ℣ Alia q̃stio incidens. ℣ Solu. q distinctione. ℣ Adhuc distinguendi ℣ Subdistinctio. ℣ Subdistinctio.

turalem. quod videtur. qm̃ deus precepit abrahe vt immolaret filiũ. quod erat contra legem nature. abrahã fuit paratus facere istud. ¶ Circa que stionem istã. primo queritur vtrum hoc fuit preceptum. Immola michi Isaac. ꝛc. Secũdo. quãtuz potest extendi huiusmodi preceptũ dei: quod fit contra legem nature. Tertio. quid tenebatur facere abraham ex illo precepto.

¶ Utrum imola. ꝛc. fuit preceptũ.

¶ Prima questio huj⁹ capituli.

Queritur vtrũ hoc: immola. ꝛc. fuit preceptum ꝓbatur q non. tã directe. q̃ indirecte. indirecte sic. si fuit p̃ceptũ: aut deus volebat istud aut non. Si sic. Cõtra. nõ fuit factum. g̃ non volebat. si non volebat z precepit istud. g̃ aliud habuit in ore: aliud in corde: g̃ locutus est in ore z corde. g̃ fuit dupler. hoc aũt impossibile. ergo illud fuit preceptũ. ¶ Itẽ. si deus precepit illud z tñ non volebat. g̃ habuit aliquid in ore: z non in corde. ergo in illo fuit est: z non. ip se autẽ precipit in euangelio. Sit sermo vester est est. non nõ. ergo si istud de imolatione Isaac fuit preceptum: precepit g̃ deus contra preceptũ suũ quod est in euangelio. qõ ẽ ipossibile. g̃ istud non fuit preceptuz. ¶ Forte dicit q qm̃ deus precepit istud: cuius aliud habuit in ore aliud in corde: tamen non fuit dupler. nec fuit in ipso est. z nõ. qm̃ non precipiebat istud ad deceptionem. ¶ Sz cõtra. si aliqs asserit oppositũ ei⁹ quod se credit esse verum: dupler est. siue asserat istud ad deceptionem siue non. eadẽ ratione. si deus precepit istud ad deceptionẽ: siue non. ¶ Item precepti est signum voluntatis diuine. sed non est signũ alicui⁹ rei: nisi illi⁹ que precipitur. g̃ si de⁹ precepit istud voluit istud fieri. sed constat q nõ voluit istud fieri: ergo non precepit istud. ¶ Itẽ. abrahã immolare filiũ suũ erat cõtra legẽ nature: ergo erat malum. sed deus nunq̃ precepit malũ. g̃ nõ precepit istud ¶ ℣ Propter hoc dicunt quidã q non fuit preceptum: sed forma precepti. Cõtra. super istꝰ euãgelij de ceco nato. Vide nemini dixeris. dicit glosa. precipit taceri: quod tñ non potuit abscondi. g̃ precepit ibi deus aliq̃d: quod tñ non voluit. g̃ eadem ratione precepit Isaac imolari: z tñ non voluit istud. ¶ Si dicis q non est simile. qm̃ tacere indifferens est: sed immolare Isaac est malũ. vnde non fuit preceptum. Cõtra. super istud ad hebre. Fide obtulit Abrahã Isaac. ôt glosa. nõ erat contraria religio credentis: deuotioni operantis. ꝓmissionẽ tenebat pius pater i corde: qm̃ oportebat impleri i eo quẽ iusserat dñs occidi. hoc expresse habetur q dñs precepit istud. ¶ Sed forte exponetur sic. iusserat. i. sub forma precepti ꝓposuerat. Sed queritur. aut Abraham ex illa forma precepti tenebatur aliq̃d facere: aut nihil. Si aliquid ergo sub illa forma erat aliquod preceptũ si nichil: ergo ꝓ nichilo ꝓparauit se ad istud. z tamen ꝓ nichilo tribus diebus iuit ad montem morta. ¶ Item. si non fuit preceptũ: aut hoc est q istud erat malũ: aut q̃ de⁹ non voluit istud. Si quia malũ. Contra. hoies qnq; interficiũtur meritorie. dicitur etiã q quidã rex precepit suspendi ꝓprium filium: q̃ latro. z istud non fuit malũ. g̃ eadem ratione Abrahã potuit meritorie immolare filium. ergo non erat tale malũ ꝓpter qõ non posset esse preceptum. Si nõ fuit preceptũ: qm̃ deus non voluit illud. ¶ Contra. Dñi scienter z dicrete precipiunt aliqua seruientibus suis ad pbationem: que tamen nolunt fieri. ideo qñ vident seruientes suos ꝓparari ad faciendũ ea: reuocant mandatũ. ¶ Sillter deus potuit precipere istud ad probationẽ: licet nollet istud fieri. nec tamen ꝓpter hoc fuit dupler. qõ conceditur ¶ Et nota q istud non fuit ꝓceptũ ad executionẽ: immo forma verborũ communis fuit ad preceptũ qõ est ad probationẽ z preceptũ qõ est ad executionẽ. z q̃a sic cõmune fuit forma ꝓcipiendi non voluit de⁹ ꝓpararet se immolare filiũ suũ: sed voluit Abrahã ꝓpararet se ad immolandũ. vnde statim post ꝓparationẽ reuocauit mandatum. Tum. multa tñ precepit deus ad executionẽ q̃ non voluit fieri simpliciter: sed voluit quantũ in ipso est. sicut multa bona z honesta ꝓcepit de iudeis: que tñ ipsi non fecerunt. nec deus simpliciter voluit ea fieri: qm̃ si simpliciter voluissz facta fuissẽt ꝓpatet ergo q deus nõ habuit aliud in corde: aliꝰ in ore. cum preceptũ istud nõ eẽt determinatũ ad executionẽ. vnde non fuit dupler. nec fuit in ipso est z non. z sic patz solutio ad duo primo obiecta.

¶ Ad tertio obiectũ dicimus q non est simile de assertione z preceptione. qm̃ assertio determinata est ad vnum tm̃: sed preceptio cõmuniter se hz ad probationẽ z executionem. ¶ Ad q̃rtum dicimus q preceptum istud fuit signũ volũtatis diuine. non qua voluit Abrahã imolare filiũ: sed qua voluit Abrahã imolare vel ꝓparare ad imolandum. vñ hec cõditionalis est falsa. si deus ꝓcepit istud: voluit istud. qm̃ nõ precepit ad executionẽ.

¶ Ad vltimo obiectũ dicimus q Abrahã immolare filium est malũ in se: sed non ꝓm se. z dicit malum in se q̃ nulla circũstantia addita est malũ. sicut occidere hoiem. quod tñ fit bonũ ꝓ additionẽ bone circunstantie. Malũ ꝓm se dicit istud quod non potest fieri bonũ per aliquã circũstantiã quã tũ libet bonã. sicut fornicari cuilibet. Abrahã immolare filium est malũ in se: tñ bonũ erat abrahe per circunstantiã obedientie z deus potuit precipere. z deus potuit: cũ non esset malum scõm se.

¶ Ex hoc patet q non valet hec argumentatio. Abraham imolare filiũ erat in se maluz z de⁹ precepit hoc: ergo deus precepit malũ. ¶ Sic obijcitur. qñ deus p̃cipiebat hoc: aut erat bonuz aut malum. si malum: g̃ deus precipiebat malũ si bonum: g̃ tunc erat ista falsa. Abrahã immolare filium est malũ. ¶ Itẽ deus non precepit nisi bonũ. ergo quãdo precipiebat istud: ipsum erat bonum

¶ Item adã comedere hoc pomũ fuit malũ nulla alia de causa nisi ꝓhibitũ. si ergo aliquid est malum quia ꝓhibitũ tm̃: per locũ a cõtrarijs aliquid est bonum q̃ preceptũ tm̃. igitur Abraham immolare filiũ erat bonũ: q̃ preceptũ. Si cõcedi tur. ¶ Contra Sortẽ immolare filiũ erat contra legem nature: ergo Abrahã interficere filiũ erat contra legem nature. idẽ eni est ius cuiuslibet pa

℣ Af q sic. ℣ Secundo. ℣ Euasio. ℣ ꝓtra hãc af ℣ Ad idem. ℣ Opinio aliquorum. ℣ ꝓtra hãc af ℣ Euasio. ℣ ꝓtra hoc af ℣ Voluit q ad immolãdum. ℣ Per hoc ad rõnes. ℣ Ad tertiũ. ℣ Ad q̃rtum. ℣ Ad vltimũ. ℣ Malũ in se et malũ secundum se. ℣ Iterum af. ℣ Secundo. ℣ Tertio. ℣ Cõtra hoc.

tris ad filium suū. ſz sortem interficere filiū suum est contra legē nature: ergo Abrahā interficere filium suum erat contra legē nature. ģ erat malum

Ad idem. ¶ Itē de⁹ volebat Abrahā nō īmolare filiū sicut patuit ex post facto. sed non volebat nisi bonu: ģ Abraham non īmolare filiū erat bonū: ģ eius oppositum erat malū. cum bonū non sit contrarium

Solutio. bono vel oppositū. ¶ Solu. dicim⁹ q Abrahā immolare filium suum statim qñ preceptū fuit: bonū

Ad rōnem. fuit z pro diuersis tp̄ibus. Dicendū est q argumētatio illa non valet: ideo peccat scđm fallaciā vnius uocationis. qñ procedit ſm diuersas cōsignationes tp̄is acsi esset vna. sed retorquendo oía verba

Ad aliud. ad idem tp̄s: necessaria est argumētatio. Cōcedimus igitur q qñ preceptū fuit: bonū fuit ¶ Ad illud quod obijcitur q Abrahā immolare filiū erat

Jus naturale duplici ter ꝺr contra legem nature. distinguendū. qñ ius naturale ꝺr duob⁹ modis vt p; tura docuit omnia aīalia. z sic abrahā immolare filium erat contra legē nature. sed ſm hui⁹ius nō est virtus neq; vicium. z sic non seq̄tur q Abrahā immolare filium eēt malū. Q̄ñq; ius naturale ꝺr quod naturalis ratio dictat eē faciēdū. z sic Abraham immolare filiū non erat ꝓtra legem nature: immo ſm legem nature. qñ naturalis ratio dictabat ei hoc esse faciendū. quia de⁹ preceperat ist⁹

Ad aliud. ¶ Ad aliꝺ dicim⁹ q Abrahā nō īmolare filiū negatiue dā est: z non erat bonū ꝓprie z ſm se: sed dicebatur bonum ex adiuncto. sicut non peccare cum nichil sit. non est bonum ꝓprie: sed ex adiūcto. s. quia adiacet virtuti dicitur bonū. cū dicatur q bonum non est contrariū bono: intelligitur de bonis que bona sunt ꝓprie.

¶ Quantū possit extēdi preceptū dei.

¶ Scđa questio huius capituli.

Af q sic. Queritur quātū potest extendi preceptū dei: sc; vtru; potest precipere cōtra oía precepta decalogi. ¶ Videtur q sic. qñ maius malū est in se siue in genere occidere q̄ fornicari. ſz de⁹ precepit occidere: qñ precepit Abrahā immolare filiū: ergo pōt precipere q aliquis fornicetur. eadē ratione pōt precipere

Euasio. contra totū decalogu;. Si dicit q nō valet argumentatio. qñ occidere non est malū ſm se: vñ nulla ꝺfformitatē importat. sed fornicari est ſz se malum: vnde ꝺfformitatē importat. z ideo deus non

ꝓtra hoc af potest illud precipere. ¶ Sic igit potest precipere oēm actum qui non importat ꝺfformitatē: etiam hoc constante q filius dei Simus ergo in tēpore Abrahe Abra. credere filiū dei non eē incarnādū non importat ꝺfformitatē. etiā hoc stante q filiꝰ dei incarnabit. ergo manēte eadē veritate de⁹ potest precipere illud. Sit ergo q precipiat illō manente eadē veritate. inde sic. Abra. credit filium

Sz hoc est falsum. dei non esse incarnandū: z ex precepto dei. ģ meretur. ¶ Contra. credit oppositū articuli fidei: ģ demeretur. ģ eodem motu meretur z demeretur.

Ad idem. quod est impossibile. ¶ Item in veteri lege p̄cepit deus adulteram lapidari. in nouo testamento precipit oppositu;. ģ precipit contra legē suā. pari ratione pōt precipere contra totum decalogū.

Solutio. ¶ Solu. ad hoc q aliquis possit p̄cipere aliquid alicui: oportet q istud non sit ſm se malum: z preterea q recipit recōpensationē. propter primū nō potest deus precipere q aliquis fornicetur. qz fornicari importat ꝺfformitatem. Nec ꝺz hec argumentatio. magis malū est occidere q̄ fornicari: z deus potest precipere occidere: ģ z fornicari. qñ ab eo quod est occidere est malicia separabilis. ſz ab eo quod est fornicari est in separabilis. Instātia. sortes est magis albus q̄ plato. et sortes pōt fieri niger: ergo plato pōt fieri niger. posito q albedo non sit separabilis a pla. Propter ſm deus non potuit precipere abrahe q crederet filiū dei non eē incarnandū. quia huius motus nō recipit recompensationē: sed dānum. quia est ex interfectione hoīm recipit recōpensationē. vt ꝓz i interfectione hereticoꝝ: ex qua accidit tranqlitas et multiplicatio ecclesie. Simliter non pōt precipere michi deus non diligā ipsum. q̄a hmōi non recipit recōpēsationē ¶ Advltimū ꝺicim⁹ q hec argumētatio nō ꝓz: de⁹ ꝓcepit actū ꝓtrariū actui quem precipit: ģ precipit contra legē suā. qñ cuz virtus sit habitus immediate existēs quo ad nos scđm diuersos status aliquid aliqñ est preceptū: aliquando non. z sicvnus z idē actus aliquādo est motus virtutis: aliqñ non. sicut si iste habeat mille marcas z videat hoīes valde indigentes tenet dare. si depauperetur non tenet. Silter in veteri lege preceptum est adulteram lapidari ad refrenādū luxuriā iudeoꝝ qui timore seuiebāt non ex amore: sed in nouo testamēto in quo ē copia gratiarum q̄ retinent z refrenant fideles non oportz hmōi preceptum eē. ¶ Sed itē probat q deus potest precipere contra legē suam. qñ preceptuz est in decalogo. Non cōcupisces vxorem proximi tui. sed deus pōt precipere alicui q concupiscat vxorem proximi sui. quod probatur. qñ multi boni viri habuerūt duas vxores: vt Jacobz Dauid. et hoc potuit deus precipere sc; q iacob haberet plures vxores. ergo pōt precipere q vnus hō sit maritus duaꝝ vxorū simul. ģ potest p̄cipere econuerso q vna vxor sit duoꝝ maritorum simul. z sic potest precipere q aliquis concupiscat vxorē proximi sui. ergo potest precipere contra legem suā.

¶ Item precepit filijs israel q asportarent vasa egyptioꝝ: ergo precepit q ꝓtrectarent res alienas vel aliorū: ergo precepit furari: ģ precepit cōtra hoc preceptum. Non furtum facies. ģ precepit contra legem suā. ¶ Itē legitur de btā Mag dalena q. xxx. annis fuit in heremo vbi fruebatur colloquio angelorū. z hmōi status contēplatiōis optimus est. ergo deus potest p̄cipere hmōi statum: ergo potest p̄cipere quicquid seq̄tur ex eo. ſz ex eo sequitur nō dare elemosinas: nō facere opa actiue: ergo potest p̄cipere non dare elemosinas et hmōi. ergo pōt precipere contra hoc preceptū Date elemosinā z omnia mūda sunt vobis. cū igitur possit precipere contra p̄cepta affirmatiua et contra precepta ꝓhibitiua: potest similiter p̄cipere contra legē suam. si ꝓceditur. ¶ Contra. deus non precipit aliquid nisi qđ facit ad hoc vt simus similes ei: z ipse non pōt precipere q simus dissimiles ei: ergo non pōt p̄cipere contra legē suam.

Ex hijs infert qđ odium dei ē peccatum ipso ē impossibile

Ad rōnes ꝓpt primuz

ꝓpter scđm

Nota cōtra multos.

Advltimū.

De diuersitate tēpoꝝ

Iterum af.

Solutio ad primū. quod concedimus. ¶ Ad primo obiectū dicim⁹ sicut dictū ē supra q aphoc de⁹ possit p̄cipere aliqđ quod in se malū opz q istud recipiat recōpēsationem. vnde dicimus q de⁹ potuit p̄cipere q vnus homo haberet duas vxores. z multa alia mala. tamen hoc malū recipit recōpensationē. qñ ex hoc q vnus homo hz multas vxores: genus humanū multiplicatur ad cultū vnius dei. vñ deus potest precipere istud. z non sequitur: ergo deus pōt precipere istud q duo mariti habeant vnā vxorez simul. qñ per hoc nō multiplicatur gen⁹ humanū. sed per primū multiplicatur. qñ plus potest vn⁹

Ad scđm. vir generare q̄ multe mulieres concipere. ¶ Ad ſm dicimus q nō valet. deus iussit asportari vasa egyptioꝝ: ergo iussit ꝓtrectare res alienas inuito dño. qñ egiptij non erant dñi illarū rex qñ asportabantur. quia deus cui⁹ ꝓprie sunt oía transtulerat dominiū ab eis. vñ dicim⁹ q de⁹ nō pōt p̄cipere hoc complexuz contrectare res alienas inuito dño: quia est malū ſm se licet forte non exprimat

Ad tertiū. ad formitatē. sicut homo ſm se est risibile licet nō exprimat resibilitatē. ¶ Ad tertio obiectū dicimus q alicui z in casu aliquo ꝓ loco z tp̄e potest deus precipere non dare elemosinas. qñ expedit aliquem semper esse in contēplatione. et expedit aliquem semper esse in opibus actiue. et expedit aliquē esse in contēplatione aliqñ: z in actiōe aliquando. precipiendo autē hoc alicui nō dare elemosinas. zc. non precipit ꝓtra hoc preceptū: Date elemosinaz. zc. precepta enim affirmatiua non obligant ad semper.

¶ Queritur ad qđ teneret Abra. ex illo p̄cepto.

¶ Tertia questio huius capituli.

Af q sic. Queritur ad quid teneretur Abrahā ex illo precepto ¶ Et primo vrū teneretur velle immolare. videtur q sic. qñ tenebatur obedire. obedire autē mentaliter est velle facere quod precipitur: q̄a precipitur. ergo. Abrahā tenebatur velle immolare: quia istud

Secundo. precipiebatur. ¶ Itē. preceptū erat ei īmolare. ergo tenebatur īmolare: z ex obedientia. sed obedientia nulla est: nisi sit voluntaria. ergo tenebat

In oppm. voluntarie īmolare. ģ tenebatur velle immolare. ¶ Contra. non tenebatur velle immolare: q̄a eēt preceptum probatiōis. si hoc eēt preceptū Abrahe tantū ad probationē z hoc sciret Abrahā: non teneretur velle īmolare z tm̄ remaneret preceptū ergo preceptio nō faciebat q teneretur velle īmolare: nec alia causa erat quare teneret. ģ simpliciter non tenebatur velle īmolare. ¶ Itē. oē preceptum est preceptū ad probationē vel executionē et econuerso. ergo si Abra. tenebat velle īmolare quia sciebat eē preceptū: similiter si sciret esse preceptum ad executionē vel probationē teneret velle. zc. sed si sciret esse preceptū tm̄ ad probationē sciret esse preceptū ad p̄bationē vel executionē. ergo si sciret esse preceptū ad probationē tm̄ teneretur velle īmolare. z hoc falsum. ergo z primum.

Tertio. ¶ Item. Abraham dubitabat vtrū istud esset ei preceptum ad probationē vel executionē. sed dubia in meliorem partē sunt interpretanda. sed melius erat dñm precipere hoc ad probatianē q̄ ad executionem. ergo Abraham magis debebat credere hoc esse preceptū ad probationem q̄ executionem. ģ non tenebatur velle īmolare ¶ Ad hoc

Solutio. potest dici q ex illo precepto non tenebatur simpliciter velle īmolare: sed sub conditione. s. si non reuocaretur preceptū. Nec valet hec argumentatio. tenebat obedire: ergo tenebatur velle facere

Per hoc ad primum. mandatum: sed cuz conditiō predicta bene sequitur. ¶ Similiter patet solutio ad scđm obiectum.

Ad scđm. non enī ex precepto tenetur aliquid velle simpliciter facere. simpliciter maxime cū aliquid graue et difficile precipitur. sed si sciretur esse preceptuz ad executionē: teneret velle facere mandatū simpliciter. ¶ Sed contra hanc solutionem obiciꝓra hāc solutionē af. tur. deus precepit iudeis non mechari. non fornicari. zc. z ipsi tenebantur velle nō mechari. zc. q preceptum erat eis. cū ergo preceptū esset Abrahe vt immolaret: tenebatur velle īmolare simpliciter. ¶ Quod concedunt quidā: dicentes ad primo obiectū q Abrahā non poterat scire hoc esse preceptum tantuz ad probationem. qñ non congruit iusticie diuine q precipiat aliquid alicui: cuius oppositum teneatur velle: vel ipsuz quod precipitur velle. ¶ Ad secundo obiectū dicim⁹: non

Ad scđm. est facile respondere quantum ad ipos. qñ ipsi recipiunt hanc ꝺditionalē. si preceptū est Abrahe tm̄ ad p̄bationē īmolare filiū: tenet velle īmolare sed Abrahā sciebat bene illā cōsequētiā eē veraz: ergo si sciret primum sciret z vltimuz. z hoc manifeste falsum. ideo si sciret istud esse preceptū ad p̄bationem tm̄: non teneretur velle istud. nisi dicatur q si Abraham sciret primuz: duo contradictorie oppositа sequerentur. z ita sequeretur q teneretur velle z non teneretur velle. ¶ Sed contra. ꝓtra hoc af aut sequuntur ex ipossibili quidlibet: aut ꝓnaturali ꝓsequentia. si primo modo fiat potitio q non recipiat consequntia naturalis. Si ergo dicat q duo opposita sequūtur naturali cōsequentia ¶ Contra. Abrahe est preceptū tantū ad probationē immolare filium: z īmolare filiū erat quoddā verū in solubile. ergo si deus reuelasset illud verū Abrahe non ꝓpter hoc seq̄rent opposita. ¶ Preterea. si Secundo. rex frācie p̄ciperet aliquid alicui: sufficeret regi si ille vellet tm̄ sub ꝺditiōe istud facere. sc; sub hac conditiōe: si rex nō reuocaret preceptū. ģ deo debet sufficere q si p̄cipiat aliquid alicui: q̄ ille velit istud facere sub conditiōe. s. si non reuocatur mādatum. ģ hec consequētia nō valet: si Abrahe preceptum est immolare: teneret velle simpliciter īmolare. ¶ Q̄ō concedim⁹. vnde prime solutioni Solutio. adheremus. dicim⁹ tm̄ q Abrahā non poterat scire istud esse preceptū sibi tantū ad prohibitionē. non propter impossibilitatez: sed qñ nō congruit bonitati dei precipere aliqđ alicui qđ non debeat velle. ¶ Ad illud qđ obiectū est dicim⁹ q nō est Ad aliud. simile. qñ deus precipit iudeis id qđ erat scriptū in cordibus eorum. vnde tenebanť velle istud simpliciter: q̄uis nō esset preceptū. sed Abrahe precipiebatur quoddam quod erat in se malum sicut dictum est. vnde non est simile.

¶ Vtrū Abrahā teneretur credere illud esse preceptum sibi a deo.

¶Quarta questio huiꝰ capituli.

Aſſ q̄ non.

QUeritur vtrū Abrahā teneretur credere istud eē p̄ceptū sibi a deo videſſ q̄ nō dicit eni Apls in principio ad Gala. Licet nō aut āgelꝰ de celo euāgelizauerit aliū ꝙ̄ accepistis: anathema sit. z itelligitur aliud quod est cōtra fidē vel p̄tra bonos mores. sed istū quod p̄ceptiebat bonus āgelus Abrahe erat cōtra bonos mores. quoniā interficere hoiem est cōtra bonos mores. ergo Abrahā non debebat credere ei imo potius debebat ipm anathematizare. et ita non tenebaſ credere istud sibi eē p̄ceptū a deo

Secundo. ¶Item. angelus sathane transfigurat se in angelum lucis: ergo Abrahā neſciebat vtrū ille angelus esset āgelus lucis vel angelꝰ tenebrarū. nullo eni signo poterat discernere. ḡ non tenebaſ ei credere: ḡ non tenebaſ credere istud esse p̄ceptum sibi a deo.

Solutio ad primum. ¶Solu. dicimꝰ q̄ tenebaſ credere istud esse p̄ceptū a deo: nec illud erat p̄tra bonos mores: q; non erat malū ſm se.

Ad ſcōm. ¶Ad ſcōo obiectuꝫ dicimꝰ q̄ Abrahā bene sciuit āgelū illuꝫ eē bonū angelū. qm̄ habebat donū qō ōr discretio spūum quod donū habuit btūs martinꝰ qm̄ dixit diabolo: ieſum purpuratuꝫ non adoro. sed quo signo discernatur bonus a malo. nos neſcimus: ſz qui habent donū p̄dictū bene sciunt.

Contra p̄dicta aſſ. ¶Itē. Anſelmꝰ super geneſim dixit. Laudandꝰ erat Abrahā i cōstantia immolandi z fide ſuſcitandi. z sumiſſ ibi cōstantia immolandi p voluntate immolandi. ergo laudandus erat p voluntate immolandi: ergo volebat immolare. z dictū est q̄ non.

Secundo. ¶Item videſſ q̄ non esset laudandus in hoc. qm̄ si aliquis traderet aliquam pecuniā alij certus q̄ ſtatim reḥaberet: non esset laudandus in hoc. ergo cum Abraham vehementer crederet filiū suum esse ſuſcitādum non erat laudādus p̄o volūtate imolandi.

Solutio ad p̄mum. ¶Solu. Ad p̄imū dicimꝰ q̄ Abrahā laudādus erat p̄o voluntate immolādi. nec ſeq̄tur q̄ vellet ſimplr imolare: sed sub cōditione. p qua volūtate cōditionali laudādus erat.

Ad ſcōm. ¶Ad ſm dicimus q̄ aliquo casu laudādus eēt qui traderet pecuniā suam alij: licet sciret ſe reḥabituꝝ illā. sicut ſi traderet credens ſoliverbo illiꝰ cui tradiſ. sed ſi gratis traderet sine ſpe reḥabēdi: tunc maꝛie eēt laudandus.

q̄stio icidēs ¶Sed iterū queritur q̄ Abrahā nō p̄parareſ ſe ad imolādū filiū sine ſpe reḥabēdi. immo cū certa ſpe reḥabendi: quare ita ſumme laudatur. ōr eni de ipso. Senex fidelis: p̄ima credēdi via est.

Solutio. ¶Ad hoc dicimꝰ q̄ ſūme laudādꝰ fuit: qm̄ credidit deū esse omnipotentē z veracē. credidit eni deum posse ſuſcitare filiū ſuū. qō mauditū erat in tp̄e suo q̄ deus aliquē ſuſcitasset.

p̄tra hoc aſſ ¶Itez. ſumme laudandus fuit: q; filiū ſuū vnigenitū quē diligebat voluit imolare.

Solutio. Cur Abraham magis laudatur ꝙ̄ sanſon. ¶Sed ſm hoc videtur q̄ magis laudandus fuit sanſon: ꝙ̄ Abrahā. quoniam matus fecit. qm̄ maius est interſicere ſeipz: ꝙ̄ filium ſuuz. querik igiſ quare ſcriptura nō laudat sanſonem: sed tantū excuſat.

¶Solu. Facere aliquid inſtinctu ſpiritusſancti multipliciter: dicitur: qm̄ vel ſpiritu ſancto monente z iubente: vel ſpiritu ſancto monēte. p̄imo modo voluit Abraham immolare filiū ſuum inſtinctu ſpiritusſancti. quoniā ſpiritusſanctꝰ p̄ecepit ei z monuit eū. Secūdo mō voluit, sanſō interficere ſe: z iterficere inſtinctu ſpiritusſancti. quoniā ſpiritusſanctus monuit ipſum ad hoc. vnde illa actio plus fuit ſpiritusſancti: ꝙ̄ sanſonis. vnde non valde laudat eū ſacra ſcriptura i hoc facto: sed excuſat. sicut nō laudatur alīna balaam: q; locuta fuit. qm̄ illa locutio non fuit p̄prie illius: sed angeli q̄ mouit os eius verum est tamen q̄ sanſon meruit interficiendo ſe et alios. z ad istud mouit euꝫ ſpiritusſanctus: p̄opter ſignificationeꝫ. qm̄ sanſon interp̄etatur sol eorum: z ſignificat in actu suo xp̄m. qm̄ sanſon interficiēdo ſe interfecit inimicos suos. ſ. philiſteos: ita xp̄s interficiendo ſe interfecit philiſteos ſpūales. ſ. demones.

Per hoc p̄z reſponſio. ¶Per hoc p̄z quare Abrahā maxime laudatur: sanſon nō.

Arguit contra dicta. ¶Ad illud q̄ dixim⁹ ſup̄a. ſ. q̄ Abrahā nō tenebaſ ſimpliciter velle imolare: sed sub conditione: videtur facere textꝰ geñ. qm̄ Iſaac querenti vbi est victima olocauſti. reſpondit Abrahaz. deus ſibi p̄ouidebit victimam olocauſti. videtur ḡ q̄ ipſe aliquomodo crederet deum esse reuocaturū illud mandatū: z ita nō volebat ipm ſimpliciter imolare: ḡ nec tenebaſ ſimpliciter velle imolare. sed arripuit gladiū: tūc voluit ſimpliciter imolare.

Iterum aſſ. ¶Sed obiciſ ſicut p̄ius. cum dubia interp̄etanda ſint in meliorē partem: z Abrahā dubitaret an illud esset p̄ceptuz ad p̄obationē vel ad executionē: debuit ergo nō velle imolare.

Solutio. ¶Solutio. ſine dubio dubia ſunt interp̄etanda in meliorem partē ipſi eligenti. z imolare filium melius erat abrahe ꝙ̄ non immolare: quoniā erat ei p̄ceptum. vnde tenebatur velle imolare: vel ſimpliciter vel ſub cōditiōe.

Alia q̄ſtio incidens. ¶Habito q̄ Abrahā tenebatur velle immolare: z tenebatur credere illud esse ſibi p̄ceptū: queriſ vtrū teneretur immolare. videtur q̄ non. qm̄ p̄ceptum fuit ceco illumīato vt nemini diceret. tñ ipe vbiq; diffamauit: nec peccauit ex hoc. ḡ non tenebatur tacere licet eēt p̄ceptū ei eadē ratiōe Abra. nō tenebatur immolare cuius esſet p̄ceptum ſibi.

Aſſ q̄ non. ¶Item. p̄ceptū fuit filijs iſrael q̄ nullus duceret vxorē de alienigenis: sanſon autez duxit vxorem de philiſteis z non peccauit. ḡ nō tenebatur obſeruare istud p̄ceptū. eadē rōne Abra. non tenebatur immolare ſuis ei p̄ceptū fuiſſet.

Secundo. ¶Itē p̄ceptum fuit Joſue q̄ quicūq; acciperet de ſpoliſs iericho igne cōbureret. z achor deprehenſus fuit accepiſſe. nec tñ fuit combuſtus igne: ſz lapidatus. z non peccauit ex hoc Joſue: ḡ non tenebatur eū comburere igne: licet p̄ceptū ei fuiſſet. ḡ nec Abrahā tenebaſ immolare.

Tertio. ¶Solu. dicimꝰ q̄ tenebaſ.

Solutio. ¶Ad istō q̄ obiciſ de ceco nato: dicimus q̄ mādatū illud fuit reuocatū a ſpiritu ſancto. vñ glo. dicit ſup̄ locuz illū. iuſtū iuſto est contrarium. qm̄ iuſtū est tacere q̄ p̄ceptū est: z iuſtum est p̄dicare ad laudem dei.

Ad rōnem. ¶Sed ſm hoc videtur q̄ cū omne iuſtū ſit bonū. q̄ bonum ſit cōtrarium bono q̄ ſup̄a negatū est.

Solutio. ¶Et nos dicimus q̄ p̄o diuerſis temporibus dictū est hoc iuſtum iuſto et ſp̄rariū. qm̄ iuſtū erat tacere ātēꝙ̄ p̄ceptum esſet reuocatū et iuſtū fuit diffamare ſiue manifeſtare poſt reuocationē mādati. ſiliter

p̄o diuerſis tēporibꝰ bonū fuit Abrahā imolare filiū z Abra. non imolare filiū habito ei reſpectu ad circunſtātiā p̄cepti z manente illa circūſtātia Abra. imolare filiū non poterat niſi bene fieri. et ita erat bonū ſimpliciter.

Ad ſcōm. ¶Ad ſcōo obiectū de ſanſone dicimus q̄ istud mādatū fuit reuocatum ad ſignificādū q̄ xp̄s erat relicturꝰ ſinagogā z copulaturus ſibi eccleſiā de gentibus.

Ad tertiū. ¶Ad tertio obiectum dicimꝰ q̄ cōbuſtio ignis ſumpta est ibi p̄o qualibet pena.

Alia q̄ſtio incidens. Arguitur. ¶Poſtea queriſ quare Apls dicit fide obtinuit Abrahe Iſaac. cuz motus ille ſiue ille voluntas imolandi fuerit ex obediētia ad p̄ceptum: z ita nō ex fide.

Secundo. ¶Itē probatur q̄ ex caritate obtulit. quoniā p̄opter hoc voluit immolare filiuz: q; plus diligebat deū ꝙ̄ filiū.

Solutio. ¶Solutio. voluntas illa immolādi fuit ex obedientia ad p̄ceptū z ex caritate impante: ſz ex fide fuit tanꝙ̄ mouente et inclinante. qm̄ hylariter z ſine oī angustia mentis voluit Abra. immolare filiuz z hoc erat ex fide: p̄opter hoc Apoſtolus magis attribuit hunc motum fidei ꝙ̄ alij virtuti.

¶De latria z dulia z primo quid latria.

¶Quartum capitulum.

DIcto de ſpecie iuſticie qua tenemur ſuperioribꝰ nr̄is. ſ. deo p̄latis principibꝰ. q̄ ſpēs vocaſ obediētia. dicendū est de ſpē iuſticie qua tenemur honorare deū. que grece vocatur latria vel latrioſis. latine pōvocari religio que est ſpecies iuſticie vt dicit Tullius.

p̄la q̄ſtio. latria est cultus ſoli deo debitus et exhibitus vel exhibendꝰ. dulia est honor debitꝰ creature

¶In queſtione iſta primo queritur quid ſit latria. ſecūdo de differentia latrie z dulie. tertio vtrū idolatria ſit latria. quarto quo honore honorāda ſit humanitas chriſti et ipſe chriſtus. quinto vtruz aliquis poteſt ſine peccato exhibere latriam alicui creature per ignorantiā. ſexto de quantitate illiꝰ peccati quod ōr idolatria.

¶Prima queſtio huius capituli.

¶Utrum latria ſit virtus.

Aſſ q̄ ſic. ORta primū queriſ vtrū latria ſit virtꝰ. videtur q̄ ſic. qm̄ adorare deū est motus meritorius. hoc conſtat: ḡ est motus virtutis: ſz nō est motus niſi latrie. ḡ latria

Secundo. est virtus. ¶Item p̄ceptum est: dñm deuz tuum adorabis z illi ſoli ſeruies. ergo adorare deū est in p̄cepto. ſimiliter honorare patrē z matrē est in p̄cepto. z non intelligitur tātū de patre carnali immo de ſpirituali. ergo honorare deū eſt in p̄cepto. qm̄ deus est pater ſpūalis: sed ſolꝰ motus virtutis est in p̄cepto: ḡ adorare ſiue honorare deum est motus virtutis: ſz nō est motꝰ niſi latrie. ḡ

Opinio alij quorum. latria est virtus. ¶Dō concedūt quidā dicentes latriā non eē ſpecialē virtutē: sed generalem ad fidem/ſpem/caritatē. z ſic de alijs. z q̄ ita ſit: p̄batur multismodis

p̄ima p̄o batio. ¶Primo ſic. ḡa credere p̄me veritati ꝓpter ſe z ſuper omnia: est honorare p̄imam veritatem ꝓpter ſe z ſuper omnia: sed hmōi honorare est motꝰ fidei. ergo motus fidei est motus latrie. ſimiliter motꝰ ſpei est motꝰ latrie. quoniam ſperare in primā largitatem p̄opter ſe z ſuper omnia: est honorare p̄imam largitatem p̄opter ſe z ſuper omnia. Similiter diligere p̄imam bonitatem. ꝛc. z ita motus cuiuſz virtutis est motus latrie. ḡ latria est virtus generalis.

Scda pba ¶Itē ſu per istud. dñm deū tuū adorabis z illi ſoli ſeruies. dicit gloſa. ſeruies ſeruitute que est latrioſis ſiue latria. ergo latria idem est q̄ ſeruitus dei: sed qualibet virtute ſeruimus deo. ergo quelibet virtus est latria.

Tertio. ¶Itez. honorare deum motu latrie est p̄eponere deum omnibus: z hoc fit motu caritatis. ergo caritas ē latria: z ſimiliter alie virtutes.

In oppm̄. ergo latria est generalis. ¶Si cōceditur: probatur q̄ ſit ſpecialis virtus: quia credere p̄me veritate p̄opter ſe z ſuper oia: est motus ſpecialis virtutis. ſ. fidei. ſimiliter ſperare aliquid a p̄ima largitate p̄opter ſe z ſuper omnia: est motus virtutis ſcz ſpei. ſimiliter diligere. ꝛc. ſimiliter timere p̄imam potentiā est motus ſpecialis virtutis. ſ. timoris. ergo honorare p̄imaz paternitatem ꝓpter ſe et ſuper oia est motus ſpecialis virtutis. eadē ratione debetur eni p̄opie honor patri: ſicut dñs dicit per matheum. Si ego ſum pater: vbi honor meus. ſed hmōi honorare non est motuz: niſi latrie. ḡ latria est ſpecialis virtutis

Ad idem. ¶Itē. licet facere quod p̄ecipitur non ſit ſpecialis motꝰ alicuiꝰ virtutis: tamen velle facere quod p̄ecipiſ est ſpecialis motus alicuius virtutis. ſ. obedientie. eadem ratione: licet honorare deum non ſit ſpecialis motus: tamen velle honorare deum est ſpecialis motus virtutis alicuius: non niſi latrie. ergo latria habet ſpecialē motū. ergo est ſpecialis virtus.

Tertio. ¶Item. ſi quelibet virtus est latria. ergo omne vicium est idolatria per locum a contrariis. ergo quilibet exiſtens in peccato mortali: est idolatra. ſumpto idolatra ſtricte: z hoc falſuz est manifeſte. quoniā fideles ſunt in mortali: z tñ non ſunt idolatre: cum ſunt fideles.

Euaſio. ¶Forte dicūt q̄ latria est ſpecialis virtus. ſ. reuerentia: ſiue timor reuerentie: ſicut dicitur in principio eccle. Timor dñi ſcientie religioſitas.

Sed contra. Aug. dicit. ꝙ̄ ſapiētia est theoſebia. et latria idem est q̄ theoſebia. ergo latria est ſapientia. non ergo reuerentia: vel timor.

Ad idem. ¶Item omnis idolatra inquantū idolatra est infidelis. ergo idolatra inquantū idolatra est infidelitas. ergo latria inquantum latria est fides. ergo non est reuerētia vel timor.

Tertio. ¶Itē. ſi latria est idem q̄ reuerentia cum reuerentia moueatur anima in deuz immediate. latria mouetur in deum immediate. ſed omnis virtus qua mouetur immediate anima in deum est theologica. ergo latria est virtus theologica. non ergo ſunt tantum tres virtutes theologice.

Solutio. ¶Solutio. Notandum q̄ latria p̄opie est profeſſio maieſtatis diuine: vt non ſolum appelletur maieſtatis diuina magnitudo dei qua repleꝛ totum mundum. qua etiam repleret infinitos mundos ſi eſſent. ſed etiam vocetur maieſtas diuina ſumma ei⁹ bonitas: ſumma potentia: ſummum dominiū. z ſic de alijs.

Quid ſit latria. Et eſt ibi profeſſio tripleꝛ ſcilicet corde/ore/ opere. corde profitemur diuinam maieſtatem. per fidem et ſapientiā credendo deū eſſe ſūme potētie. ſumme bonū. z ſic de alijs. Ore profitemur diuinā maieſtatem orando deū vt fontem oīm bonorum

In latria tripleꝛ profeſſio.

In latria quinq; sunt

Opere pfitemur sacrificādo/genuflectēdo z sibi vnde latria pprehendit q̄nq;. s. fidē/sapiētiā/ reuerentiā/sacrificiū/oratiōnē. p hoc ptz q latria nec

Resolutio doctores.

est specialis virtus nec est gnalis ad oēs virtutes Sic enī oē vicīū esset idolatria: sed est spēs virtutis habēs sub se multas species. vñ ad oēs prędicras obiectiōes: q; per quasdā probatur latria eē

Ad omnes rationes.

generalis virt⁹ ad oēs alias ⁊tutes. p alias pbatur esse specialis. ¶ Respōdētū est ad primo obiectum. Dicim⁹ q hec est falsa. Credere prime ve

Ad primū. ¶ Credere et diligere nō

ritati ppter se z sup oia est honorare primā ⁊itatem. ⁊c. Ām q honorare est mot⁹ latrie. Sīliter est

sunt motus latrie.

falsa. diligere primā bonitatez ppter se z sup oia est honorare primā bonitatē. ⁊c. prout honorare est motus latrie. qm̄ hmōi honorare idē est q profitio vel ptestatio deū esse sūme bonū. z hmōi p testari non est diligere deū sup oia nec etiā cōsequens ad ipm. qm̄ si aliqs diligit aliquid sup omnia. non ppter hoc protestatur illud eē summū bonū. sicut auarus diligit pecuniā super oia: nō tñ profitetur pecuniā esse sūmū bonū. ideo bñ scit q non est summū bonū. ptz igitur q honorare ꝑt est motus latrie nō est idē q credere vel diligere.

Ad scām. et sic soluit ad primū p interēptionē. ¶ Ad scām obiectū dicim⁹ q non qualibet virtute seruimus deo: sed virtute q̄ est latriotis vel latria. qm̄ non qualibet virtute pfitemur matestatē diuinā. sicut

Ad tertiū. dictum est. ¶ Ad tertio obiectū dicim⁹ q honorare deū ꝑt est mot⁹ latrie nō est idē q ꝓponere deū oibus. sed hmōi ꝓponere seq̄tur ad hmōi honorare. Soluendū est igit p interēptionē. ¶ Solute sunt igit obiectiōes p quas ostēdebat q quelibet virtus esset latria Hūc soluēde sunt obiectiones p quas ostēdebat q latria eēt specialis virt⁹.

Ad primū in cōtrariū ¶ Ad primo obiectū dicim⁹ q hec argumētatio non vz. Credere prime ꝑitati ppter se z sup oia ē motus speciālis virtutis. s. fidei. Sīliter sperare. ⁊c. Sīliter diligere. g eadē ratione. honorare primam paternitatē. ⁊c. nec est iste loc⁹ a simili. qm̄ honorare q̄ est mot⁹ latrie nō se hz solū ad primā paternitatē: hz etiā ad primā bonitatē z primū dominiū. vnde sicut dñs dicit. Si ego sū pat̄ vbi honor meus. vñ prima paternitas nō est ꝑprius finis huius actus: sed primaveritas est finis ꝑpr⁹

Ad scām. motus fidei. ¶ Ad scām obiectū dicim⁹ q non est simile q̄ inducitur p simili. qm̄ facere q̄ ꝓcipitur non est coartatū contra aliquā virtutē. vel etiam generaliter ꝓtra virtutē: q; excedit metas virtutū: quia pōt ꝓcipi indifferēs. sicut dñs precepit malū in genere sicut ꝓcepit dñs abrahe. ꝑpter hoc generale facere q̄ p̄cepit in hac ratiōe est quiddā contra q̄ habet consistere laus in se si debite fiat. ideo velle istud est mot⁹ specialis virtutis. sed honorare nō excedit metas virtutū. tñ gnale est ad quasdā virtutes. Ideo velle honorare similiter gnale est ad easdē virtutes. Ām q vel le accipiē ꝓ appetere vel desiderare. z respicit hoc verbū honorare p motibus interioribus quibus ꝓprie honoratur deus. Sed si verbū volēdi respiciat honorē in generali vt teneatur p motu singulari quo aliqs vult honorare deū in generali. tale velle est mot⁹ virtutis que habet generale imperiuz supia virtutes. scz fidei vel caritatis quo aliquis ꝓponit honorare deū siue eligit per discretionem vt per illud veniat ad summū bonū sed scām q velle accipitur p appetere caritatis est tantū desiderantis istud in ratione boni. consimili modo oportet dicere de eo quod est velle facere. opera virtutis vel velle facere opus iusticie. scām q velle cadit super tale volitū generale. q̄ commune est. tamen coartatū ad opera multarū virtutū. qm̄ tale velle est illius virtutis que habz generale imperiū super alias virtutes. s. fidei vel caritatis. vt dictū est. ¶ Ad tertio obiectū patz solutio. quoniā non quelibet virtus est latria. Ad auctoritatem tullij que dicit q religio est species iusticie. z ita lotria que idem q̄ religio est specialis virtus. Dicimus q latria secundū catholicum plus comprehendit q̄ religio scām philosophos qm̄ philosophi non attingerunt fidem vel sapientiam dei. vnde religio scām ipsos non comprehendit nisi reuerentiā quā debemus deo: z sacrificiū et orationem. z sic verum est q religio est specialis virtus non tamē latria ꝓpter hoc specialis virtus: quia plus comprehendit. ¶ Ad istud q̄ obijcitur q latria est reuerentia. bene concedim⁹ de quadam latria sed non de omni. Et similiter latria est sapientia: sed non omnis latria. Unde ex indiffinitis sit illa argumentatio. ¶ De hac autē ꝓpositione. Omnis idolatria inquantū idolatria est infidelis. Dicimus q dupler est. quoniam hec vox inquantum potest notare causam formalem. et sic falsa. Nō enim forma idolatre: sed idolatria est forma infidelis. s. infidelitas. vel potest notare quasi concomitantiā ꝓprie dispositionis ad ꝓprium subiectum: et sic vera. sed ex hoc non seqtur q idolatra sit infidelis: sicut nō seq̄tur homo inquantū homo est risibile: nō tamē humanitas est risibilitas. vel sic. triangulus inquantū triangulus habet tres angulos. ⁊c. ergo triangulo est habitus t. a. ⁊c. ¶ Ad vltimo obiectum dicimus q hec est falsa. anima reuerentia mouetur immediate in deū non eni aīa per reuerentiā mouetur ī deum: sed potius a deo. Est eni reuerentia resilitio ab altitudine dei in ꝑpriam paruitatē sicut in apocalipsi dicitur. p̄cedebāt. xxiiij. seniores aīi sedentē in throno. ¶ Dicim⁹ ergo q latria nō est virtus theologica nec per illā mouetur immediate in deū ad min⁹ scām quattuor primas species. vtrum aūt oone moueatur in deū immediate. determinabitur qn̄ de oratione dicetur. dictū ab q fides est latria: z sapientia est latria. ¶ Sed contra. sicut caritas se habz ad opera bona exteriora sic fides z sapientia ad exteriores donationes veritatis. sed caritas non facit bona opera exteriora nisi mediāte alia virtute ergo fides z sapientia non faciunt donationes exteriores veritatis nisi mediante alia virtute. sed ꝓfessio exterior matestatis diuine est exterior donatio veritatis. g fides z sapientia non faciunt ꝑfiteri exterius matestatem diuinam cū hoc sit instruere ꝓmū opus

Ad tertiū.

Ad auctoritatem.

Contra pdicta ar.

Secundo.

est mle: non ergo fidei vel sapientie: est aūt opus latrie. ergo fides nō est latria: nec sapientia est latria. ¶ Solutio. Dupler est latria: scz interior et exterior. fides z sapientia sunt latria interior z nō exterior. vnde bene cōcedim⁹ q fides z sapientia non faciunt ꝓfiteri exteri⁹ matestatē diuinā nisi mediante alia virtute. s. latria exterior: et ex hoc non seqtur: g sapientia nō est latria. sed seq̄tur g

Latria exterior.

sapientia non latria exterior. Consistit aūt latria exterior in professione exteriori sūme potētie: sūmi dñi sūme bonitatis: z sic de aliis. sicut cantat ecclesia. Laudam⁹ te. z hoc est cōe ad laudē interiorem z exteriorē. benedicim⁹ te. i. bona dicimus de te. adoramus te. i. hūiliādo nos altitudini tue oramus te. glorificam⁹ te. i. ꝑfitemur te esse fontē omnium bonorum. et hec latria exterior alia est q̄ latria interior. qm̄ habet suam ꝓpriā difficultatez z suas circūstātias ꝑprias. Non eni semp z vbiq; ꝑfitenda est exterius diuina matestas neq; semp z vbiq; predicādū est. qm̄ vt dicit salo. ē tēpus loq̄ndi.

Iterum ar.

¶ Sed adhuc pōt videri alicui q latria sit specialis virt⁹. qm̄ diligere deū sup omnia est honorare deū. z id videt de motibus aliaq; virtutū: g honorare deū. est cōmune ad oēs motus oīm virtutū. z excedit: q; extēdit se ad apa consilij q̄ non sunt de necessitate mot⁹ virtutū. g ꝑ predicta latria est specialis virt⁹. ¶ Ad hoc soluēdū

Solutio.

est p interēptionē primę. q; hec est falsa ꝑprie loquēdo: diligere deū sup oia ē honorare deū. sicut hec est falsa. Magister verberās discipulū vt ipz esse subiectū sibi. non eni ꝑprie dicit ipm eē subiectum sibi: sed solo facto ostendit ita eē. Sīliter diligens deū sup oia non ꝑprie ꝑfitet vel honorat deum: sed ipso facto ostendit esse honorandū.

¶ De differentia latrie et dulie.

¶ Scda questio huius capituli.

Ueritur vtrū idē sit latria z dulia. videt q sic qm̄ idē est q amor dei z primi. sumpto amore p habitu: g a simili idē est honor quo honoratur de⁹ z quo honoratur proximus. sumpto honore p habitu. sed honor q̄ honoratur de⁹ est latria: honor quo honorat proximus est dulia. g idē est latria z dulia. ¶ Itē. qa in proximo nō diligitur nisi de⁹ aut similitudo dei propter hoc eadē est dilectio qua diligit de⁹ z ꝓximus. ergo eadē ratione: quia in proximo nō honoratur nisi deus vel similitudo dei. propter hoc idem dz esse honor quo honorat de⁹ z quo honoratur proximus: g vt ꝓ⁹. ¶ Itē. flectim⁹ genua ante crucifixū z flectim⁹ genua ante ꝑlatū: z eadē est genuflectio. saltē in specie. sz illa genuflectio ē honor quo honorat deus z quo honoratur ꝑlat⁹: ergo idē est honor in specie quo honorat de⁹ et q̄ honorat ꝑlatus: g idē est latria z dulia. ¶ Solu.

Af q sic.

Secundo.

Tertio.

Solutio ad primum. In honore de⁹ z primi nō est idem honoratum

Ad primū dicim⁹ q nō est simile. z hoc est q⁹ virtus aut est volūtas aut nō sine volūtate. vnde cū idem sit volitū ꝑprie amore dei z amore proximi scz deus eadē est dilectio dei z primi. Sed in honore dei z proximi non est idē ꝓprie honoratū. qm̄ in honore proximi ꝑprie honoratur primus qui est imago dei. licet honorē ꝓpter deū. Sz vt dicit Aug. in primo non diligit nisi deus. i. nō desiderat. ptz g q nō est simile: q; diligere deū nō est nisi velle sūmū bonū deo. diligere ꝑprie vel le summū bonū. primo. vñ idem est volitū in dilectione. ¶ Ad 3m dicim⁹ q hec est falsa. q; in primo nō diligit nisi de⁹ vt similitudo dei. ꝑpter hoc eadem est dilectio dei. ⁊c. sed q̄a in primo diligit tantum deus sed aliter est in honore: q̄a in proximo honoratur similitudo dei. ¶ Ad tertium dicimus q hec argumētatio non valz. Eadē est genuflectio que fit āte deū z que fit āte ꝑlatū. z genuflectio est honor: ergo idē est honor quo honorat deus z quo honorat ꝑlatus. z est fallacia accidentis. qm̄ iste terminus honor: sinponit genuflectionem in comparatiōe ad finē. et quia alio fine honoratur deus. alio proximus. conclusio est falsa. et sunt ad id ḡsi diuersa accidentia. s. diuersi fines

Ad 3m scām.

Ad tertiū.

Falsa accidentis.

Instantia.

Instantia. ¶ Itē idolatria est cultus deo debitus: idolo exhibitus. g idolatria est cultus deo debitus: sed ois cultus deo debit⁹ est latria. g idolatria ē latria. Solutio. Ad primum dicim⁹ q in genuflectione que fit āte deum z in ea que fit ante idolū sunt alique circūstantie eedē: sed non oēs: sicut eni ī datiōe elemosine videndum est cui dandū. z est quedā circūstantia hec. s. cui dandū. sic in honore qui est latria videndum est cui exhibendus est honor ille z hec circūstantia est in honore exhibēdo deo z non in honore exhibendo idolo. vnde nō sunt eedem circūstātie penitus hinc z inde. vnde idolatria non est latria. ¶ Ad secundū dicimus q hec argumētatio

Alr ꝑt dici.

Iterum ar.

Solutio ad primum.

Aduerte.

Ad scām.

non vz. licet videtur eē sillogistica. Dis cultꝰ deo debitus ē latria: ridolatria ē cultus deo debitꝰ. ḡ idolatria ē latria. qz in maiori ꝓpositōe iste ēminus cultus deo debitꝰ tenetur ꝓ indiuidualibꝰ cultibus qui deo debent: sed in minori nō tenetur ꝓ indiuidualibꝰ: nec ꝓ eisdē in numero. sed ꝓ specie vel ꝓ eisdē in specie. Est enī sensus. idolatria est cultus deo debitꝰ. i. cultus cui similis debetur deo. qz ergo difformiter sumit medium. vnde non valet argumentatio: z est fallacia accidentis.

Exponit illud dictū.

Ad tertiū. ¶Ad tertio obiectū dicimꝰ ꝙ nō ois interp̄tatio conuertit cū suo interp̄tato vt ꝓz hic trinitas ē trium vnitas z tn̄ aliqua trinitas non est triū vnitas. non tn̄ trinitas similiter in ꝓposito est.

¶De supbia. i. de honore quo honorāda ē caro xpi vel ipse xps. ¶Quarta q̄stio huiꝰca.

Queritur de honore q̄ est exhibēdꝰ excellentibus creaturis. s. hūanitati xpi z angelis. Et primo de honore q̄ angelis legitur in Apoca. ꝙ iohānes voluit adorare angelū z ā̄gelus dixit ei. Vide ne feceris: cōseruus enī tuꝰ sum z frater tuꝰ. ¶Sed obiicit. Aut iohānes voluit adorare ā̄gelū latria aut dulia. Si latria: ḡ peccauit mortaliter. si dulia: sed hoc erat bonū z meritoriū iohāni. Dicit ei auctoritas ꝙ ne mo arcendus est vel ꝓhibendꝰ a bono: sed potius ꝓmouendo in illo ḡ angelus nō debuit ꝓhibere Johāni ne ipm adoraret: ḡ peccauit ꝓhibēdo.

Arguitur.

Secūdo. ¶Item Greg. q̄m extranei eramꝰ a deo extranei os nos imputabāt ā̄geli. scz q̄m recognouimꝰ regē nostrum recognouerūt nos ā̄geli cōcives suos: z timet ā̄gelus adorari ab hūana natura quā videt in deo sublimatā. ¶Scz queritꝝ quo timore timet. aut timore pene aut timore sepatiōis/aut timore reuerentie. Non pene vel sepatiōis. q̄m angelus bene scit se nō posse separari a deo nec posse sentire penam. Sed timore reuerentie. hoc falsuz ē: qz reuerentia ꝓprie est resilitio ab altitudine dei vel alicuius maioris se in propriam quitatem. Scz humana natura nō ē maior ā̄gelica natura: ḡ ibi nō est hmōi resilitio ergo nec reuerētia: ḡ nec timor reuerentie. ¶Si dicit ꝙ ꝓpter hoc est isti reuerentia: quia angelus ꝓfitetur dignitatē hūane nature dicendo: cōseruus tuꝰ sum. sed hmōi profession non est timor: ḡ hec est falsa. angelus timet adorare. ꝛc. ¶Solutio. Ad primū dicimus ꝙ Jhānes voluit adorare angelum dulia et bene meritorie. nec dicimꝰ ꝙ angelus ꝓhibuit ipm: qz forte nō habebat potestatem ꝓhibendi istud Johāni: scz monuit ipsum nec adorare se. z hoc fecit causa hūilitatis: z in hoc non peccauit. ¶Ad ām pōt solui dupliciter: quia pōt dici ꝙ ā̄gelus timet adorari ab hūana natura timore reuerentie. z est ibi resilitio ab altitudine ꝑsumptiōis: nō q̄ sit in angulo vel q̄ esset si ꝓmitteret se adorari. Scz q̄ possent videri eē in ipo si permitteret se adorari. vel pōt dici ꝙ ibi est resilitio ab altitudine dei qua angelꝰ videns deum hūanum resilit ab altitudine dei habenti. et ꝓpter hoc timet adorari ab hūana natura. ¶Postea queritur qua adoratione adoranda est caro xpi. vtrū latria an dulia. ꝓbatur ꝙ latria: qz Joh. damas. dicit. vnꝰ est xps deꝰ z hō qui cum ꝑe z spūsctō adorādus est cū incōtaminata carne sua. scz pater z spūsctūs non sunt adorādi ni si latria: ḡ xps cū incōtamiata carne sua adorādꝰ est latria: ḡ incomminata caro xpi adorāda est latria. z ꝙ ita sit ipe Joh. Da. exprimit dicēs. nō di co illa adoratione qua adorātur creature: sed qua adoratur deus ergo incōtaminata caro xpi adoranda est adoratione qua adorat deꝰ. z ita adorāda est latria. ¶Itē. ipse ponit tale simile. timeo tangere carbonē ꝓpter carboni vnitū ignē: ḡ cum idem sit timor quo timeo tangere carbonē z igne vnitum z idē debet esse honor quo honorāduz est verbum z caro vnita ei. sed verbū adorādū est latria: ḡ et caro xpi. ¶Itē Aug. dicit ꝙ periculum mortis incurrit quicūq; regalē purpurā z dyademā regale non adorauerit. z loqtur ām consuetudinem quarūdā religionū in qbus rex adorat q̄ habet circa se regalia insignia. z cōstat ꝙ eodē honore quo honoratur rex honorat purpura. etiam regale dyadema: ergo eadē ratiōe periculū mortis incurrit quicūq; carnem xpi vnitā filio dei que est sicut regalia insignia non adorauerit eodē honore quo honoratur vel adoratur filius dei: ḡ caro christi adoranda est latria. Si ꝓceditur. ¶Cōtra. Dns loquens de sua ꝓpria carne dixit in euāgelio. Spūs est q̄ viuificat. caro non ꝓdest quicq; ergo nō est adoranda latria. ¶Item. caro christi est tantum creatura: ergo nō est adoranda latria.

Af inq̄sitiue.

Euasio.

Solutio.

Ad primū.

Ad scōm.

Alr ꝑt dici

q̄stio icidēs

Af ꝙ latria

Ad damas.

Ad aliud.

Tertio per augustinū.

In oppm.

Secundo.

Supplex dulia.

¶Solutio. Sup hoc sunt due opiones vna que dicit ꝙ caro christi est adoranda latria. alia dicit ꝙ dulia. Iste due opiones possunt reduci ad cōcordiam vt illa que dicit ꝙ caro christi adoranda est latria loquat ꝙ accidens. Alia que dicit ꝙ dulia loquatur per se. Concedimꝰ enī ꝙ caro christi est adoranda tantū dulia per se: sed per accidens latria. Auctoritatem Damasceni sic exponimus. Christus cū patre z spiritu sancto est adorandus cum incontaminata carne sua. i. xpus existens in incontaminata carne sua adorandus est cū patre et spiritu sancto adoratione que est latria. ex hoc non sequitur ꝙ caro christi sit adoranda latria nisi per accidens. s. secundum ꝙ vnita est filio dei.

¶Ad istud q̄ obiicitur de carbone vnito igni dicimꝰ ꝙ bonū est simile si ignis sumit ibi vt substātia. q̄m si timeo tangere carbonē ꝓpter ignē vnitum carboni ꝓprie loq̄ndo timeo tāgere ignē. Similiter si adoro latria carnē xpi ꝓpter verbū vnitum ꝓprie loquēdo adoro verbū z non carnez xpi si autem carbo sit idē quod lignū ignituz vt ignis soluet in qualitatē istī: tunc nō est ita exp̄essum si mile: sed is est sensus. timeo tangere carbonē q̄a ignitus. similiter adoro carnem xpi latria: qz diuina est: z sic per accidens opz loqui. Concedimus igitur ꝙ loquēdo per se caro xpi adoranda est dulia tantū. ¶Scz notandū ꝙ duplex est dulia. vna que dicitur simplex dulia qua adorantur hoies. alia que dicitur cōperdulia quasi superior dulia: qua honoratur caro christi et crux christi. comperdulia qua adoratur caro christi: nichil aliud est q̄ professio: ꝙ caro christi est causa redemptionis nostre. q̄m in ipsa z per ipsaz redemit nos christus exponendo carnem suam passioni: z similiter

Comperdulia quid est.

profiteri ꝙ ipsa est viuificatrix aiarū. q̄m caro xpi quantū in se est confert gr̄am aut auget ꝓhabitam ei q̄ digne recipit eucharistiā. similiter cōperdulia qua adorat crux: nichil aliud est q̄ꝫ pfessio ꝙ in ipsa operatus est saluator mūdi salutē nr̄am ideo dicimꝰ ei. Salue crux ꝓciosa que in corpe christi dedicata es. ꝛc. z q̄m ista non possunt dici de alia creatura. ꝓpter hoc dz cōperdulia hmōi ꝓfessio de carne xpi z de cruce eiusdem.

¶Utrum aliquis per ignorantiā sine pctō potest exhibere latriā creature.

¶Quinta questio huius capituli.

Queritur vtrum aliq̄s per ignorātiaz sine pctō pōt exhibere latriā creature. ponatur ꝙ alicui simplici appareat diabolus transfiguratus in figurā xpi cuz maxima claritate z aliis dispositiōibꝰ per quas potest credi christus z dicat illi simplici. Ego sum xps z ipse credat et z adoret ipm latria. querit vtruz peccet mortaliter. ¶Videt ꝙ sic: qz exhibz pure creature cultū soli deo debitū. ḡ facit contra ꝓceptuz dei. ḡ peccat mortaliter. ¶Itez si aliq̄s simpler credens fornicatiōnē nō eē pctm̄ mortale fornicetur peccat mortaliter fornicādo. qz ignorās ignorabitur hoc bz locū marie in his q̄ sunt ꝓtra ꝓceptuz dei. eadē rōne cū iste faciat ꝓtra ꝓceptū dei licet: ignorāter pec. mor. ¶Itē q̄ amat creaturā amore q̄ debetur soli deo pec. mor. sicut ille q̄ diligit creaturā ꝓpter se z super oia. ḡ q̄ honorat creaturam puram honore q̄ debet soli deo peccet mortaliter: ḡ iste qui adorat diabolū latria. pec. mor.

Alr ꝙ sic.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

¶Preterea. si nō pec. mor. sed excusatur p ignorantiā. eadē rōne. si pctpit ei diabolus sic transfiguratus ꝙ imolet ei filiū suū nō peccabit imolando: qa excusabit ꝙ eadē ignorātia. Scz ꝓtra. Iste interficit filiū suū sine ꝓcepto dei: imo ad ꝓceptū diaboli. ḡ pec. mortaliter. Eadē rōne peccat mortaliter adorādo diabolū latria. ¶Si ꝓceditur. ꝓbetur ꝙ nō pec. mor. qa iste nō intēdit adorare nisi xp̄m z non adorat nisi quē intēdit adorare: ḡ nō adorat nisi xp̄m: ḡ nō peccat. ¶Itez. si aliq̄s det elemosinā histrioni credēs illū eē p auperē nō peccat: tn̄ pctm̄ ē dare histrioni. excusat ꝙ ignorātiā z iudicat ām intētionē vn̄ non solū nō peccat: sed etiam meret. ḡ a simi. Iste simpler adorādo aliquē quem credit eē xp̄m iudicādus est ām intentionē et ita non peccat. ¶Itē Aug. dicit. Si aliq̄s cognoscit non suā credēs esse suā adhibita diligētia quaz pōt z debz non peccat: ḡ eadē rōne Iste simpler adorādo istū quē credit eē xp̄m cū adhibeat diligētiā quā pōt z dz nō peccat. ¶Itē. illa ignorantia est inuincibilis. nō enī iste simpler pōt scire per se vtrū iste sit xps vel diabol⁹. sicut dns dicit ad Job. Nunqd reuelabis faciē vestimēti ei⁹. i. diaboli. q. d. non sz ego. Si ignorātia iuincibilis excusat a totoꝝ ḡ per talē ignorātiā inuincibilē excusatur iste a pctō. ḡ nō peccat. ¶Itē si sacerdos discret⁹ offerret simplicē hostiaz dicēs esse corp⁹ xp̄i iste crederet hoc esse corp⁹ xp̄i sine pctō: et in hac fide māducaret. Scz Aug. dicit ꝙ nullus māducat corp⁹ xp̄i nisi ꝓius adoret: ḡ iste adoraret simplicē hostiā quā crederet eē corpus xp̄i z sine pctō adoraret. ergo eadem ratione iste nō peccat istuz adorādo quē credit eē xp̄m. ¶Solu. Latria non dz exhiberi nisi ām regulā fidei. vñ mēsurari debz ām simbolū fidei vt nullus adoret latria nisi habeat illas ꝓditiones q̄ sunt i simbolo. s. paternitatez z oīpotentiā: z consimiles. z hoc est qd dr i euāge. Estote prudētes sicut serpētes. i. habeat serpentinā prudentiā. Serpētes totū reliquū corpus exponūt vt caput seruet illesuz. Sitter z nos caput. i. fidē que dz regere oēs opatiōes nras debemus seruare illesam. Cū igit aliq̄s habz discretionem spūum pōt adorare aliquē determinate q̄ ei apparet. sicut abrahā qui tres vidit z vnū adorauit. sed q̄n non hz discretionē spūum z nescit de illo qui apparet et an sit xp̄us nō dz adorare ipm determinate: scz sub hac ꝓditione si est xps. vñ debet dicere. Adoro te si es xps. vel dz dicere Adoro te sed non diabolū. Sicut btūs Tho. dixit. q̄n fuit adductꝰ añ idolū. Adoro scz nō idolū. Adoro sed non simulachrum. Si igit iste simpler intēdat actu tn̄ adorare xp̄m nō peccat: scz si intēdat actu adorare istū q̄ ei apparet peccat morta. ¶Scōz hoc ad primo obiectū dicimꝰ ꝙ hec est falsa. Iste non intendit adorare nisi xp̄m: imo intēdit adorare istum. ¶Ad scōo obiectū de histrione dicimus ꝙ non est simile: quia nō est prohibitū simpliciter dare histrioni. q̄m possum dare histrioni q̄e scio esse histrionem z meritorie: non qz histrio sed quia indigens. Sed simpliciter ꝓhibitū est exhibere latriā pure creature. Unde nō est simile: qa non est simpliciter ꝓhibitū dare histrioni: sed tn̄ in ꝯtum histrio. ¶Ad tertiū obiectū dicimus ꝙ non est simile. q̄m in cōcubitu aliene sufficit adhibere diligentiā que solet adhiberi a maritis. z ām diuersas consuetudinis diuersa diligētia adhibēda est. Sed in exhibitione latrie non est nisi vnica diligentia. s. diligentia fidei: z illam non adhibet iste. sicut patet ꝑ predicta. ¶Ad quartū dicimꝰ ꝙ ignorātia illa inuincibilis est isti ꝯtuz in se est. sed vincibilis est ꝯtū ad auxiliū dei. q̄m si iste facit qđ in se est dns docebit ipm. vel pōt dici ꝙ inuincibilis est ꝯtum ad dissolutionē. scz vincibilis ꝯtum ad euasionē. q̄m pōt euadere sic. Adoro te si tu es xps. ¶Ad vltimū soluit ꝑ interēptionē q̄m iste non debet credere simpliciter corpus xp̄i esse sub hac forma: sed debet credere corpꝰ xp̄i eē sub hac forma si rite facta est consecratio. Potest enim decipi sacerdos qui porrigit simplicē hostiā credens istī esse corpus christi. vnde iste non debz credere sub hac forma: esse corpus xp̄i nisi sub conditione predicta. ¶Item. dicitur in quarto sentētiarum ꝙ si aliquis credat alicui heretico predicāti sub nomine Augustini vel Hieronymi nō dicitur credere heretico: scz Aug. vel Hieron. ergo eadem ratione si aliq̄s adoret diabolū trāsfiguratum in spē xp̄i z dicentē se esse xp̄m non debet dici adorare diabolum sic transfiguratum: z sic asserētem et dictum est ꝙ peccat. ¶Ad hoc dicunt feōmunis. omnes ꝙ auctoritas illa intelligēda est in vno casu scz quando hereticus decepꝰ ꝓdicat vez qđ credit esse contra ecclesiā: sicut si predicet filium esse equalem patri credens hoc esse contra eccle-

Solutio.

Expō illi⁹ euāgelici.

nō opz adorare determinate spm̄ scz sub ꝓditiōe

Ad primū.

Ad scōm.

Ad tertiū.

Ad q̄rtum.

Alr ꝑt dici.

Ad vltimū.

Iterum ar.

Solutio cō

ꝓtra hoc af

ſſam in hoc caſu ſi qs credat heretico p̄dicāti ſub noīe Auguſtini non peccat. ¶ Sed contra. ponatur ꝙ hereticus predicet aliquid de deo ⁊ iſte cui predicat conſentit ei ⁊ aſſerit iſtud quod heretic⁹ predicat. qđ tñ non eſt certū p̄ ſint hereſim q̄ non dicit niſi verū: neq; per fidē neq; p̄ ſacram ſcripturam. videtur ꝙ iſte conſentiēs ſiue vero ſiue falſo conſētiat peccat mortaliter. qm̄ aſſerit aliquid de deo quod nō eſt ei certū p̄ ſint hereſiz. nec per fidē nec per ſacrā ſcripturā. ergo preſumit: qm̄ nichil eſt aſſerendum de deo humana auctoritate. ergo peccat mortaliter: ſiue verū predicet hereticus ſiue falſum ⁊ ſiue predicet contra eccl̄iam: ſiue non ergo nec in predicto caſu vera eſt illa auctoritas: niſi iſtud quod p̄dicat hereticus certū ſit aliquo caſu trū p̄dictorum modoruz nec etiā falſa eſt in omni alio caſu ſi iſtud qđ predicat ſit certū aliq̄ trum p̄dictorum modorū. ¶ Itē. ponatur ꝙ chriſtus appareat iſti ſub ſpecie chriſti et dicat ſe eſſe xp̄m. et iſte credat ⁊ adoret ipſum: querit vtrum peccet. videtur ꝙ non: qm̄ adorat chriſtum tantū

ɋſtio icidēs

adoratione iſta que debetur chriſto. ergo nō peccat adorādo. ¶ Contra. ponatur ꝙ aliꝫ appareat diabolus in ſpē xp̄i penitus ſub oīb⁹ eiſdez ſignis ſub quib⁹ apparet xp̄s ⁊ dicat diabolus ſe eē chriſtum: ⁊ ille credat et adoret ipſum. conſtat ꝙ ipſe peccet mortaliter adorando diabolum: quia ignorat eum qui ei apparet eſſe chriſtum. qm̄ iſtuz eſſe chriſtum eſt falſum peccat aūt qa non adhibet diligentiam quā poteſt ⁊ debet: quia in peccatoꝛ vbi eſt ignorantia facti iudicandū eſt peccatum ſcōz intentionem ⁊ diligentiā: immo negligentiā. Stik ter iſte cui apparet chriſt⁹ ignorat iſtum eſſe chriſtum. quoniā ſigna non certificant ipſuz: quia ſub oīb⁹ eiſdem ſignis apparet diabolus aliꝫ: ergo cum illē nō certificek̄ per illa ſigna nec iſte per eadem ſigna: ergo iſti duo cōmunicant ignorantia. nec iſte qui adorat xp̄m adhibet maiorem diligentiam. Sit ita: ergo cum equales ſint diligētie vel potius negligentie equaliter peccant: qm̄ peccata vbi eſt ignorantia iudicantur ſecundū negligētiam ⁊ intentionem. ſed vnus peccat mortaliter: ergo et reliquus. Si dicit ꝙ veritas excuſat iſtum qui adorat xp̄m. pbatur ꝙ non. qm̄ ſi ſint duo quorum vnus cognoſcat ſuā alius non ſuam ⁊ neuter adhibeat diligentiā quā pōt ⁊ debz ad ſciendū an ſit ſua peccant equaliter. nec excuſak̄ q̄ cognoſcit ſuam. ḡ eadē rōne. iſti duo quoꝝ vn⁹ adorat xp̄m et alius diabolū peccāt equaliter. Si conceditur

ꝓtra hoc aſ ꝑ ſolutione notandum. Quiꝝ ſunt vie qb⁹ ali q̄d de deo aſſerit.

¶ Contra. vn⁹ eſt idolatra in facto ſuo. ali⁹ nō: ḡ non equaliter peccant illis factis. ¶ Ad eundēti am ſolutionis iſtorum notandum ꝙ q̄nq; ſunt vie in quib⁹ aliq̄d aſſerit de deo. Prima ē p ſint hereſim. ſint hereſis enī dicta ꝙ vn⁹ ē de⁹ retributor bonoꝝ et punitor malorū. Scōa via eſt per fidē. quia per fidē aſſerim⁹ deū eſſe trinū ⁊ vnū. ⁊ multa alia. Tertia via eſt per ſacrā ſcripturā qm̄ creditur ꝙ ſacra ſcriptura a deo ſit. ⁊ propter hoc de deo aſſerimus qđ in ſacra ſcriptura traditū habemus. Quarta via eſt p fantaſiā. i. p rationes naturales. pbabiles per quas aſſerim⁹ aliq̄d de deo. ⁊ ille q̄nq; vere ſunt q̄nq; falſe. Non enī ita ſe habet ſemp in deo ſicut in naturalib⁹. Propter hoc via iſta dr̄ per fantaſiā: qa fantaſia q̄nq; vera q̄nq; falſa. Quinta via eſt p exteriorē p̄dicationē vel miracula. qm̄ per predicationē quā audim⁹ aſſerim⁹ aliquid de deo Sz quarta ⁊ q̄nta via ſimiles ſunt. qm̄ non ē eis intendū nec p̄ſentiēdū niſi firmita tē habeāt. vel a ſint hereſi vel a fidev̄la ſacra ſcriptura. Qui enī per naturales rōnes aliq̄d aſſerit de deo quod nō eſt ei certū: nec p ſint hereſim nec per fidē nec per ſacrā ſcripturam peccat mortaliter: quia p̄ſumit. ſb̄uano ei ingenio aſſerere aliq̄d de deo preſumptio eſt. Similiter ſi p exteriorem predicationē aſſerit de deo aliq̄d qđ non eſt certū ei per ſindereſiz nec per fidē nec per ſacrā ſcripturam peccat mortaliter. Iſtud habet locū euāgelij. Si cecus cecū ducat ambo in foueā cadūt. et iſtud Apoſtol⁹ probat. Spiritus ſi ex deo ſunt. et iſtud. Si qs vobis aliud predicauerit anathema ſit. ¶ Ad primū dicim⁹ ꝙ hereticus p̄dicet aliq̄d de deo qđ ſit certū p ſint hereſiz vel fidē. ⁊c. credē dum eſt ei. ⁊ in hoc caſu intelligit auctoritas illa: aliter non eſt credēdū ei. Ad iſtud qđ obijcit de illo qui adorat xp̄m dicim⁹ ꝙ poſſitio ipoſſibilis eſt qm̄ impoſſibile eſt ꝙ xp̄us q̄ eſt illuminator cordium appareat alicui quin p illuminationē aliquaz interiorē manifeſtet aduentū ſuū. ſed ſi ita contingeret ꝙ xp̄s appareret alicui p̄ciſe ſub eiſdē ſignis ſub quibus diabolus appareret alij. dicim⁹ ꝙ nō deberet adorare ip̄m ſimpliciter: ſed ſub conditione ſic. Si tu es xp̄s adoro te. ⁊ ſi adoraret ip̄m ſimpliciter peccaret mortaliter. nec valet hec argumētatio. Iſte eſt idolatra facto ſuo. ille non: ḡ nō peccant equaliter. Sicut iſta non valet hec actio eſt adulteriuz. illa eſt ſimplex fornicatio. ergo nō ſunt equalia pctā. ⁊ ptz inſtātia in duob⁹ quorum vterq; intendit cognoſcere alienā ⁊ alter cognoſcit alienā coniugatā. reliquꝰ aūt ſolutā. ¶ Sed cōtra p̄dicta obijcitur. ponak̄ ꝙ ſimplex laicus q̄ nec fidem formatā nec fidē informatam habz nec vnq; aliq̄d nouit de deo audiat p̄latū ſuū p̄dicātem equalitatē perſonarū ⁊ credat p̄dicationi p̄lati aſſerendo equalitatē p̄ſonarū q̄ nō eſt ei certa: nec p ſint hereſiz nec p fidē nec p ſacrā ſcripturā. Videk̄ ꝙ iſte nō peccet. qz de⁹ dixit in euangelio. Que dicū t facite: ḡ iſte tenek̄ facere qđ ſu⁹ p̄lat⁹ dixit: ḡ ⁊ credere. Dñs etiā dicit. ſi nō veniſſem et eis locut⁹ non fuiſſez pctm̄ non haberēt ¶ Preterea. minores iudei qui legē non nouerāt tenebantur credere xp̄o p̄dicanti illis Similiter gentiles tenebātur credere p̄dicationi apl̄oruz. pari ratione. iſte ſimpliciter tenetur credere p̄dicationi ſui prelati ⁊ credit. ergo nō peccat. ¶ Cōtra. Aſſerit aliquid de deo non p ſindereſim. non p fidē. nō p ſacram ſcripturā: ḡ peccat mortaliter ſcōm p̄dicta. ¶ Preterea. ſup illud ad gala. cōcet aūt is q̄ ca theſizatur ꝙbo et qui ca. ſe. i. o. b. dicit aūt vt lex ſit dur et⁹ nō hō. cū ḡ lex nō ducat iſtū: ſz hō: qm̄ inuititur ſenſui hois peccat mortalit̄. ¶ Forte dicit ꝙ veritas que p̄dicak̄ ⁊ cui ipe cōſentit facit ꝙ nō peccat. Cōtra. ponak̄ ꝙ nepos abrahe q̄ fuit circuncis⁹ aſſeruerit ꝙ de⁹ nō fiet hō ⁊ nō peccauerit alio pctō. ⁊ ſic decedat. Cōſtat ꝙ dānatur. qm̄ aſſe

Af ꝙ non.

In oppm̄.

Contra hoc af

Solutio.

Ad rōnem.

Tertio per ambroſium

Bonū documentum.

Af ꝙ prim⁹ Ad idē per auguſtinū.

In oppm̄.

Secundo.

Tertio.

ruit cōtrariuz articulo fidei obligāti. et poſſibile fuit ꝙ xp̄s nō incarnarek̄. ponatur. Inde ſic. Iſte dānatus ē: ergo neceſſariū eſt iſtū fuiſſe dānatū: ergo neceſſariū eſt iſtū peccaſſe. nō niſi quia preſumit aſſerere aliquid de deo auctoritate ſua: licz iſtud quod aſſerit fuerit verū. ergo veritas nō excuſat iſtū a peccato. ergo ſimiliter nec iſtū ſimplicem in predicto caſu excuſabit veritas eius quod aſſerit quin peccet mortaliter. ergo peccat mortaliter. qđ concedimus. ¶ Dicimus tamē ꝙ tenetur credere prelato ſuo ſed nō debet ſequi ſenſum humanū: ſed auctoritatē dei. dicit eñ bt̄us Gregorius. Fruſtra laborat exterius: niſi o. i. gratia ſaluatoris. ¶ Dicimus ergo ꝙ hec argumētatio nō valet. tenetur credere p̄lato ⁊ credit. ergo non pec. ⁊ hoc ideo qm̄ nō credit eo modo quo debet. qz ſequitur ſenſū humanū ⁊ nō auctoritatē dei. ⁊ ē ſimile: demōſtrat⁹ iudeis qui ex cupiditate aſportauerūt vaſa egiptioꝝ ⁊ ipi aſportant. ergo non peccant. nō ſequitur: qm̄ ipi aſportant nō eo modo quo debent: qm̄ nō erat eis p̄ceptū ꝙ ipi aſportarēt ex cupiditate. ex hoc patet ꝙ nullus tenebitur credere vł̄ p̄ſentire antichriſto licet faciat miracula: qz miraculis nō eſt aſſentiendū: ſed vtendum erit documēto beati Jacobi dicētis. Si qs indiget ſapiēcia poſtulet a deo qui dat omnibus ſapientiā affluenter. ex hoc patet ꝙ ille qui adorat chriſtū negligenter apparentē in eadē forma in qua diabolus apparet trāſfiguratus. ſi adoret eū propter indicia que videt in eo qui loquitur ei peccat mortaliter: niſi habuerit diſcretionē ſpiritū. vł̄ xp̄s: ſicut ſemp facit qñ ſolet apparere ali quod certū indiciū ſui dederit aduentus: qm̄ nō ē poſſibile ꝙ aliter appareat ſicut dictum eſt.

¶ De magnitudine peccati idolatrie.

¶ Ultima queſtio huius capituli.

Sic obijcitur. Sint hic duo quoꝝ vnus adorat idolū quod credit eſſe deū. alius contēnit adorare iſtud licet credat ipſū eſſe deū. ¶ Queritur vtrū magis peccet videtur ꝙ primus quia eſt idolatra. ſcōs nō. ergo primus magis peccat. ¶ Itē. Aug. dicit ꝙ idolatria eſt maximū pctm̄: quo dimiſſo oia dimittūtur: quo retento oia retinētur. primus igit peccat maximo peccato. ſecund⁹ nō. ergo prim⁹ magis peccat. ¶ Contra. primus peccat ex ignorātia ⁊ cōſciētia dictante ꝙ debet adorare. ſcōs ex cōtemptu peccat ⁊ cōtra cōſcientiā. ḡ ſcōs magz peccat q̄ prim⁹. ¶ Itē. ſi aliquis honorē debitū regi exhibet alicui de militib⁹ regis credens illū eſſe regē. ali⁹ vero eidē conēneret exhibere honorem regiū. credens tamen ꝙ ipſe eſſet rex. conſtat ꝙ factū ſecūdi plus diſpliceret regi: q̄ factū primi. pari ratione. plus diſplicet cōtēptus illi⁹ qui credit creaturā dei eſſe: ⁊ cōtempnit adorare illam q̄ adoratio illius qui adorat eandē credulitate: ergo ſcōs magis peccat q̄ prim⁹. ¶ Itē. videtur ꝙ idolatria nō ſit pctm̄. qz ſi aliquis honorē regium exhibeat alicui militi de quo credit vehementer ꝙ ſit rex nō diſplicet regi. imo placet: qa reputat factū ſibi: ergo pari ratiōe. ſi aliquis honorē deo debitū exhibeat creature de qua credit vehemēter ꝙ ſit deus nō diſplicebit deo: imo placebit. qa qđ ſit talis creature reputabit factū ſibi ſed hoc eſt idolatria: ergo idolatria placet deo: ḡ non eſt pctm̄. ¶ Solutio. Dicimus in caſu ꝓpoſito ꝙ ſecūdus magis peccat. qm̄ per cōtentū peccat cōtra caritatē. maius aūt peccatū eſt quod ē directe cōtra caritatē q̄ illud qđ eſt directe contra fidē. qz caritas eſt magis cōiūcta deo q̄ fides ⁊ magis delectamur per caritatē q̄ per fidē. licet fides generet caritatem. ¶ Per hoc patet ꝙ hec argumētatio nō valet. Primus peccat pctō idolatrie ſcōs nō ergo primus magis peccat. ¶ Ad iſtud dicimus ꝙ idolatria dr̄ maximū pctm̄: qz eſt periculoſiſſimū. ſicut dicitur grauiſſime peccās: qz ignoras. i. periculoſiſſime. ⁊ propter hoc: qz ſicut fides eſt origo aliarū virtutū: ita peccatū infidelitatis ⁊ quaſi ſeminariū alioꝝ pctoꝝ. vnde illo retēto alia retinētur. ⁊ eo dimiſſo alia dimittūtur. Plenarie aūt non dimittit pctm̄ infidelitatz niſi per verā fidē q̄ mūdat corda. ⁊ ita pctō infidelitatis dimiſſo plene oia dimittūtur. ¶ Ad hoc quod obijcitur ꝙ videk̄ idolatria nō eſſe peccatū. Dicimus ꝙ nō eſt ſimile de honore regis ⁊ de honore dei qm̄ honor regis terreni eſt eiuſdē ſpeciei cū honore exhibendo ſimplici militi vnde p̄t exhiberi militi ſimplici ſine periculo. Sz honor debitus deo eſt alterius ſpeciei prorſus q̄ ſit honor creature debitus. ⁊ ꝓpter hoc ſi exhibeāt creature diſplicet deo qui pluries dicit in Iſa. Gloriaz meā alteri non dabo. Vult eñ dñs ꝙ ei ſoli inhereamus p amorē: ⁊ in eo ſolo delectemur. ⁊ ita patet ꝙ non eſt ſimile. exhibere etiā latriā creature ſcōm ſe ē peccatū. qm̄ peccare eſt ſpreto incōmutabili bono rebus cōmutabilibus adherere.

¶ De oratione. ¶ Quintū capitulum.

Dicto de latria ſcōm ꝙ eſt reuerentia ſiue potius proteſtatio maieſtatz diuine. dicendū eſt de oratione que eſt ſpecies latrie large. ſūpto hoc noīe latria ſcōm ꝙ eſt cultus. Primo. vtrū oratio ſit virt⁹ ſpecialis. Scōo. quomodo ſit ſpecies ſatiſfactionis. Tertio. que et quot exiguūtur ad hoc ꝙ oratio ſit efficax ad merendū. Quarto de petitione pauli qua petiſt ſtimulum ammoueri a ſe. Quinto ⁊ vltimo de petitione temporalium.

¶ De oratione et ꝙ ſit ſpecialis virtus.

¶ Prima queſtio huius capituli.

Probatur ꝙ oratio ſit ſpālis virtus. qm̄ alie due ſpecies ſatiſfactionis. ſ. elemoſina ⁊ ieiunium. aut ſūt ſpeciales virtutes aut alia⁊ ſpecialiū virtutū. ergo eadē rōne oratio eſt alicuius ſpecialis virtutis vel ipa ē ſpecialis virtus. ¶ Item. orare eſt motus volūtari⁹ ⁊ interior ⁊ meritorius qm̄ dñs dicit in euāgelio. Petite ⁊ accipietis: ergo orare eſt alicui⁹ ſpālis virtutis: ergo oratio eſt aliqua ſpecies virtutis.

¶ Itē. contingit orare ſuperflue ⁊ remiſſe: ⁊ debito modo cū debitis circūſtātijs. qđ: qñ: quō. ⁊ ſic de aliꝭ: quas difficillimū eſt apponere in oratione vñ cū mater filioꝝ zebedei peteret a dño ꝓ filiꝭ ſuis. dic vt filij mei ſedeant: vnus a dextris ali⁹ a ſiniſtris in regno tuo. Rñdit dñs. Neſcitis quid

Af ꝙ ſic.

Secundo.

Tertio.

petitis. potestis bibere calicē quē ego bibiturus sum. quasi prius oporteat vos pati q̄s regnetz. Igi tur cū difficile sit vestire debitis circūstātijs hūc actū orare ista virtus erit expediēs illā difficulta tem. z ita orare debito modo est alicuius specialis virtutis: ergo oratio est specialis virtus. Sed cōstat q̄ non est virtus theologica cum non sit fides vel spes vel caritas. qm̄ orare nō est credere vel sperare vel diligere. ergo cū non sit virtus specialis erit virtus cardinalis. ¶ Querit ergo sub qua quartuor cardinaliū cōtinet. videt q̄ sit species iusticie. quia sicut dicit Tullius. Religio est species iusticie: z ofo est q̄dā religio: ergo oratio est species iusticie. ¶ Contra. Apostolus dicit. spūs orat p vobis gemitibus inenarrabilibus. Spiritū vero appellat sintheresim: ergo oratio est sita in ratione. Sed sola cardinaliū virtutū prudētia vel species prudentie nō ergo est in ratione. igit iusticie. ¶ Itē. pbatur q̄ est species tēperantie. qm̄ Hiero. dicit. Jeiunia sanantur pestes corpis ofone pestes mētis. ergo sicut p ieiunū cohibētur illiciti motus carnis. ita per ofonē cohibent motus illiciti mētis. z ita tēperantur: ergo sicut ieiunū est species tēperantie. ita z ofo. nō ergo prudētie vel iusticie. ¶ Itē. ofone sanant pestes mentis. sed pestis mentis est supbia: ergo ofone sanat supbia. sed contraria cōtrarijs sanātur: ergo oratio est cōtraria supbie. Sed supbie nō est cōtrariū nisi humilitas: ergo non est species prudentie vel tēperātie vel iusticie: immo humilitas z ita fortitudinis. ¶ Itē. videt posse pbari q̄ ofo idem sit q̄ caritas. qm̄ ofo nichil aliud est q̄s expressio volūtatis boni adipiscēdi vel malī ammo uendi. Caritas aūt est volūtas eiusdē: ergo cum volūtas alicuius et expressio eiusdē sint eiusdem virtutis ofo erit idem q̄ caritas. q̄ aūt expressio volūtatis caritatis sit a caritate: patet. quia p̄t⁹ est certior omni arte: ergo caritas habet suā certitudinē: ergo z suā expressionē. eadē ratione impotens em̄ videret si nō posset exprimere quod intendit et appetit. q̄ volūtas boni inquātū bonī et expressio volūtatis eiusdē: est eiusdē virtutis. sz volūtas boni inquātū boni ē caritas. z expressio eiusdē orationis: ergo oratio idem est q̄ caritas nō est igitur species alicuius cardinaliū. ¶ Itē. videtur q̄ ofo sit virtus generalis ad oēs. quoniā ois finis cuiuslibet alterius virtutis cadit sub fine orationis. orat em̄ aliquis deū vt det ei suā visionem apertā. q̄ est finis fidei. orat etiā vt deus det ei delectari i sua suauitate z dulcedine quod est finis caritatis. z sic de finibus aliaz virtutū. ergo cū virtutes distinguuntur p fines suos. z finis ofonis non sit distinctus aliquo fine alterius virtutis. nec oratio est distincta ab alijs virtutibus. ergo non est virtus specialis: sed generalis ad omnes. ¶ Solutio. quidā dicūt q̄ ofo est virtus specialis z est species humilitatis. est em̄ ofo secundū eos humiliatio siue voluntas de humiliatione: vt bonū aliquod fiat: vel nō fiat malū. et p hoc volunt soluere ad obiecta. ¶ Sed q̄ hec solutio nulla sit patet qm̄ aliquis flectit genua cozā eo. vt det ei prebendā et humiliat se vt detur ei bonū vel nō fiat malū. verūtamē non orat p̄prie loquēdo: qm̄ nihil exprimit nichil petit. ergo ofo nō est humiliatio zc. ¶ Preterea. Apostolus dicit Spiritus postulat zc. q̄ oratio est postulatio. sed postulatio est in oratione. q̄ oratio est in oratione secundū q̄ ex suo nole videtur sonare: sed humiliatio p̄prie est in irascibili: ergo oratio non est humiliatio: siue volūtas humiliandi. et ita patet q̄ illa solutio nulla est. q̄d cōcedimus. ¶ Dicim⁹ ergo sine p̄iudicio melioris sententie q̄ ofo est virtus specialis: z est species iusticie. est aūt ofo per se expressio volūtatis caritatis: qm̄ sicut caritas vult bonū inquātū bonū. z fugit malū inquātum malū. sic ofo exprimit volūtatē de bono adipiscēdo inquātū bonū est z de malo amouēdo inquantū malū est. vñ sicut in habitudine supioris ad inferius est vna virtus. s. obedientia que est voluntas implēdi preceptū. q̄ preceptū sic in habitudine inferioris ad superi⁹ est oratio q̄ exprimit volūtatē boni. impetrandi a superiori vel mali fugiendi siue ammouendi beneficio supioris ¶ Ad primū ergo dicimus q̄ hec argumentatio nō valet. Oratio est in ratione. prudētia est in ratione: ergo ofo est prudentia. qm̄ nō sola prudentia ē in ratione: immo iusticia est in ratione secūdū alijs sūt species. sicut dictū est longe supra. et ita hec propositio est falsa. Sola virtutū cardinaliū prudentia sita est in ratione. ¶ Ad scōm dicimus q̄ per ofonē cohibentur motus illiciti mētis. tamē ofo non est tēperantia nisi largissime sumat̄ temperantia. qm̄ temperantia scōm q̄ est vna cardinaliū virtutū tantū se habet ad cohibendū motus illicitos carnis. ¶ Ad tertiū dicimus q̄ per ofonem sanatur supbia mentis. nō tamē oratio ē humilitas: q̄ nō est directe z proprie cōtraria superbie quoniā supbia sanat̄ q̄nq̄ per timorē. nō quia timor sit cōtrari⁹ supbie p̄prie sed q̄ timor inducit humilitatē qua mediāte expellit supbiā. Sīlr oratio sanat pestē supbie. nō quia sit contraria ei p̄prie: sed quia habet annexā sibi de necessitate humilitatē. qm̄ em̄ profiteor ex humilitate sūmaz bonitatē dei z superfluentē largitatē eius oro eū vt det michi aliq̄d bonū. ¶ Ad quartū dicim⁹ q̄ expressio volūtatis caritatis z sua volūtas nō sūt eiusdē volūtatis. nec etiā discretio volūtatis ipi⁹ caritatis: aut operū ipius est caritatis. ideo fides vel prudentie. qm̄ si caritas haberet in se discretionē/directionē/expressionē. z hmōi: superfluerent oēs alie virtutes. ¶ Ad illud ergo q̄d objcitur. virtus est certio oī arte et caritas est virtus ergo caritas habet suā certitudinē. bene concedimus: sed non habet eā a se sed a fide. Similiter suā expressionem habet. non a se sed ab oratione. ¶ Ad vltimū dicimus q̄ hec est falsa. Ois finis cuiuslibet virtutis est finis orationis p̄prie loqndo. Ofo enim nō tendit ad aliquid nisi quia bonū vñ solus finis caritatz proprie est finis ofonis. tū alia virtus est ofo alia caritas q̄uis sint ad eūdē finē. qm̄ caritas est ad suū finē per modū volūtatis. ofo per modū expressionis volūtatis. Dictū est q̄ ofo respicit fines aliarū virtutū: q̄ tamē nō scōm speciales intentiones z p̄prias eos attēdit sed sub quadā cōmuni. s. q̄ bonū nō eadē virtus cū illis: sed est quedā virtus specialis. ¶ Sed contra. Cōstat q̄ oramus ammoueri a nobis tribulationes z angustias z flagella scōm se et per se. ergo plures sunt fines siue plura peccata ofonis secundū se z per se: ergo nō reducūtur in vnū finem vnius intentionis: ergo nō est vna virtus specialis. quod est contra predicta. ¶ Itē. finis ofonis est bonū scōz q̄ bonū. similiter z caritas: ergo caritas z oratio habent finē eundē primū z immediatum. Sed virtutes distinguūtur p fines primos z mediatos. sicut pbatū est supra. z tantū p hmōi fines: ergo cū idē sit finis primus et immediatus tam caritatis q̄s ofonis erit eadē virtus ofo q̄ caritas. q̄d supra negatū est. ¶ Itē. in questiōe precedenti dictū est q̄ credere z pfiteri fidē sūt vni⁹ virtutz. s. fidei. nec est alia ratio nisi quia habent quasdā circūstantias ergo cū desiderare bonū secundū q̄ bonū z petere bonū em̄ q̄ bonū easdem p̄rorsus habent circūstantias erunt eiusdē virtutis. Sed primū est caritatis: q̄ z scōm. sed idem ē orationis: ergo caritas z oratio sūt eadē virtus. ¶ Forte dicit q̄ nō est simile eo q̄ credere z profiteri sint vnius potentie. s. rationis sed desiderare z petere nō sunt eiusdē potentie. primū em̄ est vis concupiscibilis. scōm est rationis. ¶ Cōtra. Sicut supra est ostensum. virtutes nō distinguūtur scōm diuersitatē potētiarū: q̄ scōm hoc nō essent nisi tres ⁊tutes cū non sint nisi tres potentie motiue in anima: ergo illa ratio nulla est. ¶ Preterea. diuerse potentie nō possūt esse ad eūdem finē primū z principalē: q̄ cū desiderū et petitio habeant eundē finē primū z immediatū. s. bonū em̄ q̄ bonū nō erit in diuersis potētijs. z sic patet q̄ ratio illa nulla est. ¶ Solutio. Dicimus q̄ i hoc differunt virtutes in ratione ab illis q̄ sunt site in affectu. vt in concupiscibili aut in irascibili: quia virtutes que sunt in ratiōe se habent. ita q̄ essentia sua suam regulā siue rationē regiminis habēt et discretionis. Sed ille que sunt site in irascibili vel concupiscibili suā rationē vel regulā mutuāt a ratione. z ppter hoc sicut fides est vna virt⁹: qa eadem est ratio credendi omnia credenda. sic ofo siue petitio vna est virtus specialis: q̄ vna est ratio petendi oia petenda. ¶ Ad primū dicimus q̄ nichil petitur p̄prie et per se nisi quia bonum. ¶ Ad euidentiā solutionis aliorū notandū q̄ sicut duob⁹ modis acquirit sibi pauper necessaria. sic est duplex modus acquirendi spūaliter eterna pōt autē paup acquirere sibi necessaria per viam mie z largitatis auxiliū alienū impetrādo. Silr per viaz laboris z operis acquirit aliquis sibi bonum. sicut per caritatē et alias virtutes: aut per modū largitatis dei impetrando ab illo quod petit et sic per orationē. vnde sic potest describi oratio. Oratio est p̄prie motus animi ad impetrandum bonū desiderū per viā misericordie et largitatis siue per liberalitatē. ¶ Patet igitur q̄ hec est falsa. Idē est finis primus z immediatus caritatis z orationis siue petitionis. qm̄ caritatis finis immediatus est bonū: sed finis orationis ē acquisitio boni. quidā em̄ volunt habere deum per mart⁹riū quidā per ofones. ¶ Notandum em̄ q̄ Ad aliō ne petere includit in se finē immediatū. circa quē ē. quoniā petere sic describitur hic. Petere est mouēri ad acquirendū bonū: sicut hoc verbū timere habet in se finē suū immediatū. est em̄ timere deum resilire ab offensa dei. ¶ Ad tertiū patet solutio. dicimus em̄ q̄ nō sūt p̄rorsus eedē circūstantie desiderij boni secundum q̄ bonū z petitionis eiusdē petitione enim oportet attendere locū: tēpus: modū: conditionē. vt patere potest sup istud euangelij. Nescitis quid petatis. ibi dicit glo. bonum est desiderū: sed inconsiderata petitio. cum igitur alia habeat circūstantias ofo q̄s caritas. z aliū finē immediatū. alia est difficultas z alia ars hinc z inde. z alius habitus: z ita alia virtus.

¶ Utrū oratio sit species satisfactionis.

¶ Secunda questio huius capituli.

Sic obijcitur. tres partes siue species satisfactiōis ieiunij/ofo/elemosina/ siue earū opa sunt satisfactoria. inde sic. ois elemosina est satisfactoria. ¶ Contra. Omne satisfactorū est penale. quedā oratio non est penalis immo suauis z delectabilis z iocūda. ergo nō ois oratio est satisfactoria. q̄ ofo sit iocūda patiens suauitatē in aia orantis. patet. q̄n dicitur in eccle. Abusce mouentes per suauitatē vnguenti. i. p̄aue cogitationes pdūt suauitatē ora tionis. ¶ Itē. in exodo. Sume tibi stacten. z onicā. z galbanū: z thus lucidissimū z redige in pulueremi et fac michi vnguentū suauissimū odoris. stacten. i. mirram per quam significatur mortificatio carnis. onica. i. discretionē galbanū caritatem. thus orationē. talis em̄ oratio placet domino que cum discretione z caritate fit talis oratio non est penalis: z ita nō est satisfactoria. ¶ Itē. si oratio est satisfactoria: q̄ penalis ergo que magis satisfactoria magis penalis. z ecōuerso. Sed magis penalis est alicui legere psalteriū q̄ ignorat istud q̄s ei qui scit corde tenus. ergo magis satisfactoriū. q̄d patet esse falsū. ¶ Solutio. Ois elemosina scōm naturā suā sibi annexā est sup oē ieiunū z propter hoc ois elemosina scōz naturā satisfactoria est: z sup omne ieiunū. tamē elemosina nō est aliquādo satisfactoria. s. ei qui dat eam pro vita eterna habenda pure: aut pro caritatis augmento non habens oculū ad remissionē pene. Similiter de ieiunio. sicut patet de ieiunio exultationis quod non est satisfactoriū semp. Sed oratio secundū naturā suā non habet penalitatē sui sibi annexā. z ideo non est simile de oratione z aliis duobus. Bene tamen cōcedimus q̄ ois oratio q̄ fit pro veteri hoie destruēdo satisfactoria ē: sed oratio q̄ habet oculū pure ad vitā eternā non est satisfactoria. ¶ Ad aliud dicim⁹ q̄ magis penalis debet dici oratio vel elemosina vel ieiunū habito respectu ad naturā em̄ hominis in sciētia vel virtute non debet ei p̄iudicare. licet igitur minus grauet aliquē legere psalteriū ppter sciētiam. nichilominus meretur remissionē pcti scōz q̄ penale ē nature. z ita patet q̄ pbatio nō valet.

¶ Quo requirūtur ad hoc q̄ oratio sit efficax.

¶ Tertia questio huius capituli.

Iterum af. — Ad idem. — Solutio ꝓz aliquos. — Cōtra hāc solutionē af — Contra predicta arguit — Secundo. — Solutio ꝓz doctorem. — Tertio. — Una est rō petendi oia petenda. — Ad primū. — Notandū. — Ad aliud. — Diffinitio orationis. — Ad aliud. — Ad tertium — Ad quartū — Ad vltimū. — Aliqua iusticia est in ratione. — Ad scōm. — Af q̄ non. — Confirmat — Secundo. — Tertio. — Solutio. — Per hoc ad primum. — Que ofo ē satisfactoria z q̄ non. — Ad aliud. — Nota.

Quattuor requirūtur ad oronem. q̄o litteral'. Rūsio cōis

QUeritur quot exiguuntur ad hoc q̄ oro sit efficax ad impetrandū. dicit q̄ quattuor exiguūtur. s. q̄ ille q̄ orat petat pie pseueranter ad salutē z pro se. ¶ Sed queritur a quo loco scripture accipiunt ille quattuor circūstantie. ¶ Dicūt magistri q̄ super istō iohānis. Petite z accipietis. dicit autē pie pseuerāter. Alie circūstātie sumunt ab illo loco. Quicquid petieritis in noie meo fiet vobis: in nomine meo. q̄ō est ihesus. i. saluator. sic exponit Augu. et ita ad salutē. Itē. fiet vobis. i. quod petieritis fiet vobis. Hec em̄ dictio vobis diasinthica est z determinat vtrūq; verbū. ¶ Sed queritur vnde habuit Aug. illas duas circūstantias. pie pseueranter. constat em̄ q̄ non apposuit de suo. ¶ Ad hoc dicendū q̄ ipse habuit illas ab illo loco iohānis. Si manseritis in me z verba mea in vobis mānserint. quicquid petieritis fiet vobis. Manemus em̄ in christo per fidē/spem/caritatē. verba autez eius in nobis manēt per exercitiū bonoz operū. ex hoc igitur q̄ vr. Si manseritis in me zc. sumit hec circūstātia pie. Pietas em̄ maxime habet ortum ab illis tribus virtutibus theologicis q̄ animam facit religiosam. ab eo aūt quod sequit. q̄c quid petieritis zc. sumit hec circūstātia perseueranter. q̄ hoc verbū petieritis futuri tēporis ē et preteriti. et ita notat perseuerantiā. Preterea p̄fecti ē. z sic notat p̄fectionē. z ita patet. vnde habent ortum ille quattuor circūstantie. ¶ Queritur vtruz hec argumentatio sit necessaria. Iste petit pie perseueranter ad salutē pro se: ergo exaudiet

Alia q̄stio incidens.

Questio.

Af q̄ sic.

Probo q̄ sic. q̄m idem velle idez nolle vera amicitia ē. ergo si aliquis amicus petit aliquid rationabiliter ab amico suo impetrabit istud sed in infinitū maior est amicitia dei ad nos q̄ hois ad hominē. ergo quicquid petierit ab eo amicus ei⁹ rationabiliter dabit illi. Sed rōnabilius nō pōt aliquis petere aliquid a deo q̄ si petat pie perseueranter ad salutē pro se: ergo si pitierit sit necessariū est ipm exaudiri: ergo predicta argumentatio est necessaria. ¶ Cōtra. Ponatur q̄ aliq̄s petat pie perseuerāter ad salutē pro se istud quod petit psalmista. Dñe ne in furore tuo arguas me. i. non punias me in inferno: neq; i ira tua corri. i. nō punias me in purgatorio. Inde sic Iste petit pie zc quod nō puniatur in purgatorio exaudiet. in hoc ergo nō punietur in purgatorio. Cōtra. Esto q̄ i vltimo instāti vite sue peccet venialiter ex amore filioz aut vroris zc. illo cremabili decedat: constat q̄ punietur in purgatorio. q̄m aut homo punit aut deus punit. nec iste interruperit perseuerantiā. q̄m in tantū petijt z vsq; in finē. z tñ punitur in purgatorio: ergo nō est exaudita oratio ei⁹ ergo illa argumentatio non est necessaria. ¶ Ad hoc dicitur q̄ iste nō petijt perseuerāter: quia ad hoc q̄ aliquis petat perseuerāter duo exiguūtur

Solutio.

Petitio pseuerans duo exigit.

Primū est q̄ continue vel actu vel habitu petat. Secōm est q̄ nō faciat aliquid cōtrariū petitioni sue: sed sicut ille qui petit ne puniatur in ifferno facit cōtra petitionē suā quādo mortaliter peccat. ita ille qui venialiter peccat facit cōtra petitionē suā qua petit q̄ nō puniatur in purgatorio. z sic interrūpit perseuerantiā petitionis sue. z ita nō petit perseuerāter. ¶ Sed q̄ hec solutio nō sit gnālis patet per aliū casum. ponat q̄ aliquis fecerit tot peccata q̄ debitor sit penitentie. c. annoz cōuertatur ad dñm. z post cōuersionē petat pie zc. q̄ nō punitur in purgatorio. postea moriatur penitentia incōpleta. Inde sic. puniet in purgatorio. q̄m nullū malū impunitū: q̄ aut hō punit aut deus punit. z tñ petijt q̄ nō punieť: ergo non est exaudita ofo ei⁹. z petijt pie zc. ergo predicta argumentatio nō est necessaria. z sic patet q̄ illa solutio nō valet. q̄m non pōt hic adhiberi: quin iste nichil fecit q̄ō perseuerātiā interrūperet. ¶ Itē videtur q̄ nō petierit pie. quoniā de iusticia dei ē punire animas in purgatorio q̄m ferūt secū aliq̄d cremabile. ergo q̄m petijt q̄ nō puniretur in purgatorio: petijt cōtra iusticiā dei. ergo nō pie. ¶ Contra. petijt ex caritate: ergo pie ¶ Solutio. predicta argumētatio est necessaria. et notandū q̄ ille qui sic petit. Dñe ne in furore zc. nō petit simpliciter nō puniri in pur. sed petit q̄ deus det ei vt in presenti sic cōpleat penitentiā q̄ nō oporteat eū transire per purgatoriū. vnde Aug. exponēs petitionē prophete dicit. dñe hic vre hic seca. horrendū est em̄ incidere in manus dei viuētis. sicut dicit Apo. ad hebreos. vnde si nosipsos iudicaremus nō vtiq; diiudicaremur. Si punirem⁹ nos in presenti. nō puniret nos dñs in futuro: quoniā magis placet dño volūtariū seruitiū q̄ inuolūtariū. vnde multo magis punit deus in purgatorio q̄ homo posset punire se hic quasi em̄ improportionabilis est ignis purgatorij igni materiali: et ppter hoc pia est petitio q̄ nos puniam⁹ sic in p̄senti q̄ non oporteat nos puniri in futuro. q̄ hoc patet solutio ad vltimo obiectum q: qui sic petit. Dñe ne in ira tua corripias me. secūdū q̄ exposui mus pie petit z nō ptra iusticiā dei. ¶ Ad primū dicimus q̄ positio impossibilis est: quia si quis peteret pie perseuerāter pro se ad salutē q̄ dñs daret ei. vt hic ita puniatur q̄ i purgatorio nō oporteat ipsum puniri dñs: qđ necessariū esset ppter vinculum z promissionem dei q̄ falli nō potest: q̄ iste nō posset decedere quin aut penitentiā cōpleret aut dñs ei immitteret contritionē tantā que sufficeret ad tollendā culpā z penā. aliter nō esset verum quod dñs dicit in euāgelio. Si manseritis in me z verba mea in vobis manserint quecunq; petieritis fiet vobis. ¶ Item. queritur quid sit petere pie. dicitur q̄ petere est ex caritate. ¶ Contra. caritas non est nisi de spiritualibus bonis. q: caritate nō diligimus nisi deū et virtutes ergo q̄ petit ex caritate petit spiritualia bona. sed omne bonū spirituale valet ad salutē. ergo a primo que petit ex caritate petit ad salutē. ergo in hac circūstantia pie intelligitur hec circūstantia ad salutē ergo superflue ponitur hec circūstantia inter ceteras circūstantias petitionis. ¶ Itē super illō Apostoli. Sine intermissione orate: dicit Augu. sine intermissione orat: qui pro spiritualibus orat sed qui pie orat: orat pro spiritualib⁹. ergo q̄ pie orat sine intermissiōe orat. sed orare sine intermissione est orare perseueranter. q̄ qui pie orat perseueranter orat. ergo hec circūstantia perseueranter superfluit. ¶ Solutio. pie orare nō est orare ex caritate ppter se: immo pie orare ē orare ex pietate que est cultus dei q̄m quādo p̄stemur maiestatē dei: vt q̄ ipse summe potēs: sūme bon⁹: et sic de alijs. mouemur ad orandū ipm: vt remittat nobis pctā: vt det vitā eternā. z huiusmodi. et sic orando pie ex pietate: tamen hec circūstātia importat plus. s. q̄ cū deuotiōe. ¶ Est autē deuotio intensio desiderij. q̄m quādo cōsiderat homo q̄ multū peccauit ex magno affectu caritatis orat ad dñm: z tunc de facili impetrat ab illo. dicimus ergo q̄ orare pie est orare ex pietate cum deuotione siue intensione desiderij. z hoc patet per hoc quod in persona christi dicit psalmista. Dñe deus salutis mee. ecce possessio maiestatis diuine: quasi diceret. dñe tu es auctor salutis mee. et post subdit: in die clamaui: z nocte coram te: ecce oratio que sequitur p̄fessione vta. ¶ Ad primum ergo dicimus q̄ caritas nō est nisi de spiritualib⁹ bonis per se: tamen per accidens siue per aliud diligimus tēporalia bona. z petimus illa ex caritate: sicut orat ecclesia pro fructu terre: vt pauperes habeant quo sustententur z sic libertus vacēt seruitio dei. verūtamē aliquādo nō extendit. quoniā penuria plus pdest ad salutē aliquādo q̄ abūdantia. et ideo bene additur hec circunstantia ad salutē eo q̄ nō semp rogans pie rogādo istud qđ non est ad salutē exauditur. ¶ Ad aliud dicimus q̄ quādo Aug. dicit. Sine intermissione orat qui pro spiritualib⁹ orat loquitur per equipollentiā: non per essentiā. nō em̄ idē est simpliciter orare sine intermissione z orare pro spiritualibus bonis. sicut em̄ alibi dicitur nō cessat orare. qui non cessat bene facere: z ita quia per equipollētiā dictū est: nō per eētiā. nō p̄cedit obiectio illa. ¶ Itē. esto q̄ aliquis existens in caritate cōsiderans infirmitatem suā orat ad dñm vt si decideret resurgat. queritur vtrū talis oratio sit meritoria eius quod petit. videt q̄ sic. q̄m dictuz est q̄ hec argumētatio sit necessaria. iste orat pie zc. ergo exauditur. Sed cōstat q̄ iste orat pie: quia ex caritate pro se z p̄seuerāter. volo em̄ q̄ petat instāter z cōtinue z ad salutē. q̄m Aug. dicit: q̄ nihil diuinius pōt peti: ergo exaudiť ergo iste huiusmodi ofone meretur quod ipse petit. ¶ Forte dicit q̄ non petit perseueranter: ppter hāc cōditionē. si decideret: que casū respicit z videtur implicare. ¶ Contra. aliquis habens caritatē per diē: si decidit in ea dicitur habuisse perseuerātiā: ergo fortiori ratione cū iste orauerit continue per. xx. annos potius debet dici perseuerare: ergo ipse orat perseueranter. ¶ Si dicis q̄ pseuerantia nō attendit secundū longinquitatē tēporis. sed respectu finalis p̄sistentie. ¶ Contra. meritū per se absq; tali pseuerantia est meritū vite eterne: sicut patet in multis reprobis qui habent caritatē qua merent vitā eternā. z tamē nō habent finalē perseuerantiam: ergo fortiori ratiōe iste qui ex caritate orat meretur istud quod petit: cuius nō habeat finalē perseuerātiā. ¶ Preterea. volo q̄ oret hic finaliter. ¶ Itē. nullus potest mereri sibi primā gram et non est alia causa nisi quia q̄diu est in peccato indignus est pane quo vescitur. tñ vir sanctus pōt ei mereri: ergo a simili cum iste sit in caritate: sibi postea facto peccatori potest gratiā promereri. Si cōceditur. ¶ Cōtra. sic q̄ iste cadit per mortale: meritū igitur huius euacuatur. q̄m ezechiel dicit. si ceciderit iustus a iusticia sua oim iusticiarum eius nō recordabor: ppter iusticiā preteritā nullo modo debetur ei gratia in futuro: ergo non meruit eā ex iusticia preterita: ergo ofo eius non fuit meritoria quod ipse petebat. z ita videt q̄ in hoc casu nō tenet argumentatio predicta. Sed si hoc: quomodo igitur dicit Aug. q̄ nichil diuinius potest peti. ¶ Solu. Dicimus q̄ predicta argumentatio est necessaria. tamē qui sic petit q̄ si ceciderit resurgat nō meretur exaudiri: licet oratio sua sit meritoria vite eterne: z hoc ideo. q: nō petit perseuerāter: q̄m perseuerātia duobus modis impeditur in illa petitiōe. q̄m in conditiōe includitur casus per peccatū qui pseuerātiā interrūpit. z iterū priuatio potētialis pseuerantie. talis em̄ cōditio priuat potentiā perseuerādi. perseuerantia em̄ nō cōsistit tantū in diutina cōtinuatione: sed in cōtinuatiōe finali. vñ in matthēo. Qui pseuerauerit vsq; ad finē. zc. ¶ Ad primū igitur patet solutio. q: ipe non petit pseuerāter. ¶ Ad scōm dicimus q̄ non est simile de habente caritatem per diē tantū. q̄m a caritate eius nō excludit potētialis pseuerātia: sed predicta ofo priuat potentialē perseuerantiā. Similiter dicimus de reprobo. q̄m caritas ei⁹ nō excludit potentiā perseuerandi. ¶ Ad quartū patet solutio. q̄m q̄uis caritatē habeat iste qui sic petit. tamen impedit ne mereatur istud ppter casum quē implicat in sua potentia tanq̄ precedentez istud quod ipe petit. ¶ Ad id quod dicit Aug. q̄ nihil diuinius potest peti. dicimus q̄ dicit hoc ideo. q̄m qui petit hoc petit cum amore cum timore cuz humilitate z reuerentia dei: pōt etiam talis oratio valere ei: vt si ceciderit faciliter resurgat. z cum minori preparatione q̄ si hoc nō orasset nō tamen per modū meriti impetrat sibi gram. sed dñs attēdens seruitiū eius qđ impendit ei aliquando facilius reddit ei gram z q̄nq̄ reddit maiorē q̄ si nihil boni fecisset ¶ Itē. q̄ aliquis petat ex caritate se transire per palmā martirij ab hoc seculo. z petit hoc perseuerāter. inde sic: iste petit pie perseuerāter pro se ad salutē: ergo exaudit̄ur: q̄ ad salutē petat. p̄batur q̄m petit istud quod facit per se ad augmentū corone. Sed accidit sepe q̄ aliquis petendo istō nō exauditur. q̄m forte deficeret in tollerādo ¶ Itē deus nō creabit nouos carnifices. z ita cū nō sint carnifices parati nō exaudietur aliquis hmōi petitionē faciendo. ¶ Itez sup istud iohannis. Si manseritis in me z verba mea in vobis manserint qđ pitteritis in nomine meo fiet vobis. Aug. qui petunt extra regulā magisterij ei⁹ nec ipsi manēt in eo nec ille in ipsis: sed si petētes petūt extra regulam magisterij eius q̄m regula magisterij ei⁹ non se extendit nisi ad ea q̄ petūtur in ofone dñica: sicut patet per glosam. Aug. sup ofonē dñicā ergo tales nō manent in eo nec ipe in eis. z ita hu

Solutio.

Quid sit pie orare.

Deuotio.

Iterum af.

q̄o scidens.

Af q̄ sic.

Euasio.

Cōtra hāc.

Euasio.

Ptra quā af.

Ad idem.

Tertio.

Cōtra hāc solutionē ai

In oppm.

Augustin⁹. Solutio.

Perseuerātia duobus modis impeditur.

Ad primū. Ad scōm.

Eodēmodo

Ad quartū

Ad augu.

Ad idem.

Opinio aliquorum.

Iusmodi petitio nō potest esse ex caritate. ¶ Quidam dicūt q nullus debet petere simpliciter martirīū. sed sub conditione qm̄ forte deficeret in illo vel cū nō sint carnifices nō placeret deo cuius nō

Contra hāc ar

est carnē procreare. ¶ Sed cōtra videtur de beato dionysio qui simpliciter dixit dñe iube me cum

Ad idem.

socijs meis ad palmā martirij puenire. z beatus

Tertio.

Andreas simpliciter petijt ne deponatur de cruce. ¶ Solutio. Dicimus q sic petens ex caritate z pro se. zc. de necessitate exaudit. sed nō oportet

Solutio.

q exaudiatur in hoc. qm̄ qlibz nō esset et ad salutē immo deficeret in martirio: sed exauditur sepe in alia. quia datur tm̄ augmentū caritatis qđ equaliter prodest et vel magis q̄ martirīū. potest ergo nō exaudiri in hoc: q nō creabit dñs nouos carnifices: sed sepe quādo carnifices sūt parati sanctos suos exaudit de⁹ i petitiōe martyris vt carnificib⁹ pareris beatū dionisiū z cruce parata beatum Andreā necesse ista petitio extra magisterīū dñi immo reducit ad illā petitionē. aduenit regnū tuū. vbi petitur q regnū militans veniat ad

Iterum ar.

regnū triūphans qđ martirīū impletur. ¶ Itez esto q aliquis petat augmētū caritatis p seuerāter. inde sic iste petit pie. zc. ergo exauditur: quo ad salutē petit quod scđz augmentū caritatis est augmentū salutis: petit etiā istud quo nichil melius in hac vita. pōt tamē esse q exaudietur nec dabit ei augmentū caritatis. quoniā forte inde superbiret. ¶ Sed dicet aliquis q exaudietur. sed

Euasio.

non statim imo post mortē crescet caritas z corona. sed hoc nichil est. qm̄. s. augmētū vite est augmē

Contra hoc ar

tum corone. ¶ Itē cū sit hoc bonū dandū invia: quare nō exauditur vt detur in via. ¶ Itē huius petitio est secundū regulā magisterij ofonis dñice nisi peterentur dona siue virtutes aut augmenta illarū. vnde est de hijs que vere petēda sūt secundū q dicit Aug. sup ofonē dñicā. bon⁹ magister hic docuit nos quid petere debem⁹: vt sit qđ aliud q̄ hic cōtinetur petimus preter regulā magisterij eius petamus: ex quo est igit de hijs que

Solutio.

vere petenda sūt. si aliquis in via debet exaudiri sup aliquo petito debet exaudiri sup isto. ¶ Solutio. dicimus q huius petitio debet exaudiri in via: sed nō semp exauditur in eo quod petitur. qz illo habito qlibz supbiret se i alio. qm̄ datur sepe ipsi petenti cōstantia quedā que magis vtilis est et q̄ augmentū caritatis: nec etiā semp exaudit statim in eo. q det augmentū caritatis cui etiam debet dari ipsum augmentū. istud differt de⁹ vt magis desideretur z magz desideratū ardentius queratur z habitum diligentius cautius q custodiat. ideo dicit spōsa in canticis. fuge dilecte mi.

¶ De ofone pauli q̄ petit stimulū a se āmoueri.

¶ Quarta questio huius capituli.

QVaeritur de oratione pauli qua petit stimulū a se ammoueri. d. datus est michi stimulus carnis mee angelus sathane qui me colaphiset. ppter qđ ter dñm rogaui. zc. stimulus iste vt dolor lateris vel incentiuū libidinis. queritur vtrū Aposto. fuit exaudiendus petendo stimulū ammoueri scđm q intelligit incētiuū libidinis. ¶ Videtur q sic. qm̄ quādo petebat incentiuū libidinis ammoueri a se petebat primos motus in se destrui hoc autem facit beatū: dicente dauid beatus qui tenebit z allidet

Af q sic.

paruulos suos ad petram. i. qui destruit in se primos motus in cōsideratiōe christi: ergo Aposto. petebat quod facit beatū: ergo exaudiend⁹ erat. ¶ Item Aposto. petebat pie q̄ attribuebat ammotionē stimuli deo z pro se qđ patet cū dixit ne

Secundo.

magnitudo reuelationū extollat me. z perseuerāter. qm̄ nō semel: sed pluries sicut dicit. ppter qđ ter rogaui. z ad salutē hoc cōstat ergo exaudiendus. ¶ Forte dicit q nō petebat ad salutē qm̄ pre

Euasio.

sentia stimuli ad salutē erat Aposto. nō nisi quia predestinatus erat. ofa em̄ cooperantur in bonū

Contra hāc ar

his qui secundū propositum zc. ergo pari ratiōe peccatū mortale est ad salutē. predesti. em̄ cooperantur in bonū ei vt humilior et cautior resurgat. sicut patet in beato petro. ergo predestinat⁹ petens peccatū mortale ammoueri a se si habeat

Secundo.

nō est exaudiēd⁹ quod manifeste falsū ē. ¶ Preterea stimulus iste erat paulo ad salutē aut sicut causa aut sicut occasio. nō sicut causa: qm̄ angelus sathane vel stimulus eius nō est causa salutis. ergo sicut occasio. Sed similiter. amotio stimuli est causa salutis imo occasio. ergo Aposti. petēs amoueri stimulū a se petijt ad salutē z pie z perseueranter z pro se. quoniā petebat malū remoueri a se. ergo debuit exaudiri. quo cōcesso. ¶ Con

In oppm.

tra. sup primā canonicā tohānis in fine dicit Augustinus. volūtas dei bona quādoq nostrā stultam voluntatē corrigit: vt in paulo qm̄ petijt stimulū amoueri. ergo volūtas pauli fuit stulta: ergo stulte petijt: ergo nō debuit exaudiri. ¶ Itē.

Secundo.

sup illud Aposto. nescimus quid oremus vt opz. fallimur qñq putātes nobis pdesse bonū qđ nō pdest sicut paulo accidit. vnde respōsum accepit a dño q nō exaudiret Apo. ergo putans sibi pro desse amotionē stimuli fallebatur: ergo stulte petebat. ergo nō debuit exaudiri. ¶ Itē. beat⁹ Ja-

Tertio.

cobus. Omne gaudiū existimate fratres cū in varias tētationes inci. exteriores. s. vel interiores: sicut dicit glo. ergo Aposto. tenebat gaudere de tentatione illa. ergo tenebat nō petere tentatiōnem illā ammoueri. ergo petijt stimulū ammoueri: ergo exaudiendus nō erat. ¶ Itē. deus vt vir

Quarto.

tus in infirmitate perficitur: ergo paulo erat stimulus iste causa perfectionis: ergo petendo istū amoueri petebat cōtra pfectionē suā ergo nō debuit exaudiri. quod cōcedimus. ¶ Et ad euiden-

Solutio.

tiam solutionis predictarū notandū q remota oī exceptione verū est qđ apostolus dicit. Omnia

Notandū.

cooperantur in bonū his zc. etiā pctm̄ mortale. Sed quedā cooperantur z non sunt in bonū sicut pctm̄ mortale: z forsan pctm̄ veniale. quorū āmotio petenda est. Quedā vero cooperātur in bonū z sūt in bonū: z talia cooperantur in bonū z sūt in bonū per se vt opera virtutū z virtutes q̄ sūt causa boni per se necessaria. Quedā cooperantur in bonū z sunt in bonū nō per se nec causa necessaria: sed motiua vel amminiculans et stimulās vel exercens: sicut est paupertas que est stimulus et causa motiua ad humilitādū. talis est tētatio ex-

Quomodo cooperant i bonū

terior z diaboli que vt dicit auctoritas nō ē pctm̄ sed materia exercende virtutis. ex hoc patet solutio ad obiecta. ¶ Ad primū dicimus q Aposto. nō petijt primos motus amoueri a se: sed tētationem exteriorē que incitabat cū ad libidinē que a diabolo erat ad decipiendū. a deo aūt ad exercēdum. ¶ Ad aliud dicimus q Aposto. non petebat ad salutē. qm̄ stimul⁹ erat ad salutē nō ammotio. erat aūt causa salutis nō necessaria. sed āminiculans motiua stimulans z exercens. ¶ Sz cū dictū sit q Aposto. nō fuit exaudiēdus sic petendo. queritur vtrū peccauit sic petendo. qđ videt qa aut petijt petendū aut nō petendū. si petendum ergo debuit exaudiri z nō est exauditus: g̃ nō petijt petendū: ergo peccauit. maxime cuz petierit cōtra salutē suā vt ptz ex glo. Ambrosij sup illud nescimus qđ oremus. zc. que superius posita est. ¶ Itē. stulta fuit eius petitio: qm̄ ōt auctor. voluntas dei bona. zc. vt in paulo: ergo stulte petijt Aposto. g̃ indiscrete sed indiscretio est peccatū: ergo a primo. q indiscretio sit pctm̄ pz: quoniam omissio actus prudentie est pctm̄ cū actus prudētie sit in precepto. sed indiscretio ē ois actus imprudentie: ergo indiscretio est pctm̄. ¶ Itē. sup petitionē istā ofonis dñice. z ne nos iducas in tēta. dicit glo. nō petit nō tentari. sed in tentatione nō induci. Aposto. aūt petebat non tentari: ergo petijt cōtra regulā magisterij xp̄i: dicētis in ofone dñica. qđ quomō petendū: ergo peccauit moraliter. qm̄ Augustinus dicit: quicūq petit cōtra regulā magisterij christi nec christus i eo est nec ipse in christo: g̃ peccauit moraliter. quod est cōtra eos qui dicūt apostolū sic petēdo tm̄ venialiter peccasse. quo cōcesso. ¶ Cōtra. si rex vel imperator peregre pficiscens vltra mare ad succurrendum terre sācte in via laborās egritudine detineretur cōstat q si haberet caritatē: et peteret a se ammoueri illā egritudinē vt peregrinationē posset perficere ad cōmodū ecclesie dei mereret: ergo eadē ratione Aposto. petendo simile meruit: ergo nō petijt nō petendū. nec peccauit quod est cōtra predicta. ¶ Itez. ecclesia orans p egrotis sub hac forma. exaudi nos dñe p famulo tuo vt reddita sibi sanitate z zc. meretur. ad quid em̄ esset talis oratio nisi ecclesia sic orando mereretur. g̃ si ecclesia orando sic pro sanitate sui mēbri meret eadē ratione nobilissimū mēbrū ecclesie beatus Paulus pro sua ppria sanitate orans merebatur g̃ nō peccauit sic orando. ¶ Itē. indirecte Aposto. orans pro sua sanitate vt intelligamus domin̄ stimulū illū ammoueri nō potuit mereri: g̃ fortiori ratione nō pōt aliquis mereri orādo pro sanitate alterius: ergo nec pōt illi cōpati sine peccato. quod falsū est. cū dicit Apostolus quis infirmat z ego non infirmor. zc. primū intelligitur de cōpassione pene alterius. secundū de cōpassione culpe: ergo Apostolus cōpatiēdo sibi mereri potuit: ergo nō peccauit moraliter. ¶ Solutio. dicimus q Apostolus nō peccauit imo potuit mereri vel nō mereri illa petitione. ¶ Ad primū dicimus q Apostolus petijt precise et per se loquēdo non petendū. quoniā istud erat nō petendū in

Ad primū.

Ad aliud.

Ago incidēs. Af q sic.

Secundo.

Tertio.

se tamē petijt petendū in alia habitudine. vñ petijt nō petendū simpliciter: sed petendū secundū quid vnde dicimus hec argumentatio non valet. Aposto. petijt nō petendū: ergo peccauit. est ibi fallatia secūdū quid z simpliciter. qm̄ pcedit acsi istud quod petijt Aposto. nullo modo esset petendum. i. dignū peti. cū tamē esset dignū peti in alia habitudine vt expeditius. s. predicationē suā exerceret. sicut ammotionē egritudinis pōt q̄s petere digne vt maius habeat spacium penitendi et dño seruiendi. ¶ Ad secūdum dicimus q reuera Apostol⁹ petijt indiscrete. i. nō vsq̄quaq discrete. nec tamē peccauit: qm̄ indiscretio nō est pctm̄ sicut discretio nō est virtus. qm̄ discretio nō tam est virtus q̄ auriga virtutū sicut dicit bt̄us Bernar. indiscretio aūt apli nō fuit omissio actus prudentie. qm̄ actus prudentie ppie est electio alterius cognitorū. sz talis electio nō subiacebat nec poterat subiacere scientie Aposto. vtrū. s. infirmitas esset et ad salutē vel obesset. ppter hoc ipe dicit. sed neq̄ mei pm̄ iudico. qui aūt iudicat me dominus est. z alibi. Nichil michi conscius sum zc. patet ergo q si indiscretio fuit in apost. i. nō vsq̄quaq discretio plena. tm̄ nō omisit actū prudētie z ita nō sequitur q peccauerit. ¶ Ad tertū dicimus q in ofone dñica nichil expresse docetur peti: nisi quod spirituale est z simpliciter petendum verū tamē pōt aliquid peti tēporale sed nō expresse ppter sed rang̃ ad spirituale qđ petere est petere sub regula magisterij christi: ergo petijt cōtra

Fallatia.

Ad secūdū.

Ad tertium

Et est ibi fallatia cōsequētis. non em̄ petijt amotionē illius doloris lateris: intendens sanitatē ppter se. si ei ex libidinis sanitate hoc peteret: peccaret moraliter: sed petijt vt expeditius exerceret predicationē christi sicut dictū est. ptz ergo q nō peccauit. ¶ Ad sequentia dicimus q Aposto lus mereri potuit sic petēdo vel nō mereri: vel exsensualitate z sic nō mereri. q aūt exsensualitate petierit. videtur: qm̄ sup illū locum. ppter qđ ter dñm rogaui. dicit glosa. humane timens. i. modo hominis qui asperitatē infirmitatis timet ex sensualitate et ita patet q potuit nō mereri sic petēdo. vnde dicimus q hec argumētatio non valet. Ex petit egritudinē amoueri a se zc. ergo Apostolus petens simile merebatur. debet enim addi vel potuit mereri. z hoc verū est. vel sic debet inferre. ergo Aposto. petens simile z modo cōsimili meretur z hoc verū esset sed vtrū ex caritate petierit nescim⁹. potuit em̄ z sic et aliter eē. Ex his patet solutio ad duo obiecta. ¶ Sz pbatur q nō meruit vitam eternā illa petitiōe. In omni sacrificio apponi dz sal. sed in sacrificio apo. i. ista petitione nō fuit sal discretionis: qm̄ petijt stulte vt dictū est. ergo cū nullū sacrificiū sit acceptabile deo sine sale discretionis: petitio apli nō fuit acceptabilis deo. ergo nō fuit meritoria vite eterne

Fallatia.

Ad alia.

Af q peccauit.

ad duo alia

Iterū af.

¶ Item sicut dictū est: apl⁹ petijt cōtra salutē suā. ideo petitio sua nō fuit ei meritoria salutis. g̃ petitione illa nō meruit vitā eternā. ¶ Itē. apostolus petijt absolute qđ petendū erat sub conditione. g̃ peccauit tali petitione: non ergo meruit q petere deberet sub cōditione. patet per hoc q

Secundo.

Tertio.

beatus Jacobus reprehendit quosdā qui absolute asserebant quod sub cōditione dicere debebāt dicit eīs Jacob⁹ sic. Ecce nūc qui dicitis hodie aut cras ibimus in ciuitatē illā z faciem⁹ ibi annū z meditabimur et ignoratis quid sit vobis in crastinum. que est enim vita nostra vapor ad mo. parētum ⁊c. pro eo vt dicatis. si dñs voluerit z si vixerimus faciemus hoc aut illud. ergo si illi increpādi: quoniā sine conditione si dñs ⁊c. asserebant: g̃ z apostol⁹ fuit increpand⁹ q̄ petijt absolute: ergo nō meruit vitā eternā illa petitione q̄ est contra predicta. ¶ Solutio. potest dici q̄ meruit q̄uis eīs sensualitas excitaret ipm ad hoc petendū tamen ex ratione puenit sua petitio aliter nō rogasset totiens q̄ amouere. stimulus ab ipso. ¶ Ad primū dicimus q̄ in sacrificio apl̄i fuit sal discretionis: licet nō quātū diceret pfectionē eius. vñ nō valet hec argumentatio stulte petijt non ergo cū discretione. qm̄ eius petitio dicit stulta improprie: scz ideo quia ex toto: sicut diceret eius perfectionē: deliberationē z discretionē nō apposuit in petendo. quia si plene deliberasset conditionē istā apposuisset. si dñs voluerit tū sufficientē discretionē ad merendū adhibuit: qm̄ petijt hoc vt eius predicatio haberet liberiorē pcessū. ¶ Ad scōm dicimus q̄ nō valet: petijt contra salutē nō ergo petendo istud meruit salutē. qm̄ prima propositio nō est vera per se. sed per accidens sic scz petijt id quod erat cōtra salutē nō secundū se z p se. sed per occasionē: qm̄ stimulus nō est ēm se ad salutē. z ita amotio stimuli nō est secūdū se cōtra salutē: z propter hoc nō valet illud argumentum

Ad tertium ¶ Ad tertū dicimus q̄ cōditio ista. si dñs voluerit nō est circūstantia que necessario exigatur ad virtutē. ideo ꝑprie loquēdo nō est circūstātia. si rit: non ē circ tamē large ꝺr circūstantia. dicimus q̄ nō est circunstantia. cūstantia virtutis: sed augmentū virtutis z ideo omissio illius nō impedit meritū: sed potest impedire augmentum meriti.

Ad aliud. ¶ Ad obiectum de illis quos beatus Jacobus reprehēdit dicimus q̄ nō reprehendūtur ꝑpter hoc q̄ nō apponebāt circūstantiā illā: sed quia sic asserebant zelo vite tēporalis. z de cōfidentia vite sue z virtū suarū de quibus superbiebant. vnde sequitur in auctoritate. nūc autē exultatis in superbijs vestris. si autē sub predicta cōditione asserebant vt sic per humilitatem reprimeret superbia nō essent tūc reprehendi.

Duplex tē- ¶ Itē notandū q̄ duplex est tentatio interior et tatio exte- exterior. exterior qua diabol⁹ tentat z hec duplex rior. quedā per modū afflictionis. qñ penitus affligit hoīem diabolus. alia per suggestionē primorum motuū. talis tentatio nō est pctm̄ ipsius tentati.

Duplex in- interior tētatio est tētatio carnis per primos motus. Et hec duplex qñ qñq̄ tentat per motus in terior. uolūtarios prorsus qui dicūtur primo primi. s. qñ natura tēdit ad suā alleuationē a supfluis. talis

Augustin⁹. tentatio nō est pctm̄. qm̄ Aug. dicit q̄ cōcupiscētia nature nō est pctm̄. etiā in corpore vigilantis. alia tētatio est per primos motus qui cū sint aliq̄ modo volū tarij. peccata sūt: sed venialia. loquamur ergo de tentatiōe diabolī p modū suggestiō icidens. nis z per primos motus q̄ fere idē est. ¶ Queritur vtrū amotio talis tētatiōis fuerit apostolo ad salutē. videt q̄ sic. quia primus motus scōz se ē malum et inutile: ergo ei⁹ amotio ꝟz se bona est z vtilis: ergo est ad salutem: ergo amotio stimuli erat apostolo ad salutē z hoc petijt: ergo petijt ad salutem. q̄ est cōtra predicta. ¶ Preterea. petijt ad salutē z pie z pro se z pseuerāter: ergo debuit exaudiri. quod patet esse falsum cū nō fuerit exauditus. ¶ Itē. tentatio illa nō fuit bona apostolo nisi quia cooperabatur ad bonū. licet nō esset ad bonū: ergo pari ratione pctm̄ mortale erit bonum cū cooperetur ad bonū: licet non sit ad bonū. qm̄ oīa cooperantur hijs. ⁊c. ergo sicut nō licet orare pro amotione primi motus. siue suggestiōis ꝑdicte. ita nō licet orare pro amotione pcti mortalis quod patet esse falsum. cū quotidie oraret propheta ab occultis meis mūda. ¶ Preterea. hoc ē q̄ sūmopere cauere debemus ne peccem⁹ mortaliter: ergo orando istud maxime meretur. et ita videtur q̄ meritorie potest quis orare amotionē venialiū. ¶ Itē aliquis religiosus qui diu perdidit suauitatē vnguenti. i. oīonis propter cogitationes se immiscēres ex dono sapientie pōt orare dñm vt muscę morientes nō perdant suauitatem vnguenti: ergo ex dono sapientie q̄ est excellentissimū donū spūssancti pōt orare amotione primorū motuum: g̃ sapientissime: g̃ pari ratiōe sapientissime orauit paulus amotionē primorū motuum nō ergo petijt stulte quod est cōtra ꝑdicta.

¶ Dicim⁹ q̄ amotio stimuli nō esset apl̄o ad salutem nec primorū motuū. z nō valet hec argumētatio: primi motus scōm se mali sūt. ergo amotio eorū secūdū se est bona. qm̄ illa duo nō sūt cōtraria. sed sunt sicut contraria. sicut motus et quies non sunt ꝑprie cōtraria: sed vt ꝓtraria: q̄ mutuo se expellūt. vnde q̄ amotio nichil est scōm se. ptz q̄ scōm se nō est mala: nec bona. tamen si cōcederetur q̄ amotio primorū motuū secūdū se esset bonum. tamē nō sequitur q̄ apl̄o eēt bonū. q̄ stimulus ille erat apostolo ad maiorē humiliationē et coronā. ¶ Ad scōm dicimus q̄ non est simile de primis motibus z de peccato mortali: qm̄ primꝰ motus cooperatur ad salutē et nō aufert salutez. sed pctm̄ mortale. licet per aliud siue per consideratiōem aut occasionē cooperetur iusto ad salutem. tamē salutē aufert: z ideo sapiētissime semꝑ orat amotio illius. ¶ Ad vltimū dicimus q̄ hec argumētatio nō valet. religiosus ex dono sapientie quod est excellentissimū donū spūssancti orat amoueri a se primos motus. ergo sapientissime: z hoc accidit: quia amotio in priuatione consistit. Preterea. et si non oret ex ignorantia pōt tamen ignorans petere quod forte dñs vult illū tentari ne euocet per supbiā: sicut de effraym dicit osee. vnde dñs q̄q̄ debet spiritualiter esse pondus.

¶ Queritur vtrum temporalia sint simpliciter et absolute petenda.

¶ Quinta questio huius capituli.

Queritur vtrū temporalia sint petenda simpliciter. videtur q̄ sic. Apl̄us dicit ad thimotheū. i. pietas valet ad omnia promissionē habēs vite que nunc est et

Af q̄ sic.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Quinto.

Solutio.

Ad primū.

Ad scōm.

Ad vltimū.

future. pietati ergo simpliciter ꝓmittitur vita presens: ergo tēporale. ergo eadē ratiōe cōsequēs ad vitā presentē. s. tēporalia. sine quibus vita presens nō sustentatur. sed si a dño promittitur tem poralia licite z meritorie possunt possideri: z etiā peti ab eo: ergo ipsa sunt petenda simpliciter: sicut simpliciter ꝓmittitur pietati. ¶ Itē. salomon in ecclesia. petit simpliciter eā dicens. dñe diuicias z paupertates ne dederis mihi: sed tantum victui meo tribue necessaria. i. tēporalia: quibus vita sustentatur: sed petendū est sicut ipe petijt. g̃ petendū est simplicit tpalia: g̃ tpalia sunt petenda simpliciter. ¶ Itē. ecclesia petit ea simpliciter dicens vt fructus terre dare et cōseruare digneris te rogamus audi nos. z nō decipitur ecclesia qm̄ impossibile est generalē ecclesiā decipi: ergo petens tēporalia simpliciter bene petit: ergo tēporalia sūt simpliciter petenda. ¶ Item. esto q̄ infirmatorio alius abbatie sint multi infirmi qui piscibus valde affectēt refici z oret abbas dñm q̄ cōcedat piscatores capere pisces quibus monachi possint refici cōstat q̄ abbas possit hoc petere ex caritate: ergo tēporalia possunt peti ex caritate. z hoc est simpliciter petere: ergo tēporalia sunt petenda simpliciter. ¶ Itē in ecclesia. vij. vtilior est sapientia cū diuiciis: ergo diuitie augmentāt vtilitatē sapientie. sed cōstat q̄ sapientia est simpliciter petenda: ergo z causa vtilitatis: ergo z diuicie si conceditur. ¶ Cōtra salomon petijt dñe diuicias z pauptates ne dederis michi: ergo petijt q̄ dñs non daret ei diuicias et bene petijt: g̃ diuicie nō sunt petende. ¶ Itē sup istud: primū querite regnū dei. ⁊c. dicit glo. non dicit primū ꝓpter hoc q̄ post tēporalia sunt petenda: g̃ nec primo nec post tēporalia sūt petēda: ergo nunq̄. ¶ Itē. dñs in euangelio ꝓhibet esse sollicitū de crastino id est de futuro. ergo illi cui tū est esse sollicitū de futuro. sed petēdo tpalia sollicitꝰ est de futuro. talis ei petitio respicit futurum. ergo illicitū est petere tēporalia. ergo tēporalia nō sunt petenda. ¶ Itē. dñs in euangelio ꝓhibet Spine suffocauerūt verbū dei. vocat spinas diuitias: z recte: quia diuitie pungūt sicut spine z cruentant ex post facto. diuitie ergo suffocant verbū dei: ergo diuitie suffocant vtilitatē sapientie. nō ergo melior est sapientia cū diuitijs. quod est cōtra predicta. ¶ Preterea. diuitie suffocant ꝟbū dei. ergo impediunt predicationē dñi: ergo nō ē bonū habere illas. ergo nō sunt petende. ¶ Itē velle laudari ab oībus in se est malū nec pōt aliquis velle laudari ab oībus sine peccato q̄uis bonum sit laudari ab omnibus: vt deus glorificetur hoc aūt nō est nisi quia laudari ab oībus vanū ē. ergo pari ratione velle simpliciter habere diuitias simpliciter malū est: nec est sine peccato cum diuitie sint vane. quoniā vanitas vanitatū et oīa vanitas. ergo petere diuitias est peccatū. ¶ Solutio. concedimus q̄ tempora lia non sunt petenda. i. digna peti. verūtamē licitū est petere ea in casu sicut in necessitate propria: sicut petebat salomon: vel in necessitate alterius: sicut petit abbas in casu predicto: vel in statu cōmunis necessitatis. sicut petit ecclesia. licitū est ergo ea petere z habere in casu non ad fruendū sed ad vtendum.

Secundo.

Tertio.

Ad idem.

Ad idem.

Solutio. Quō tpalia sint petenda.

¶ Ad primū ergo dicimus q̄ hec argumentatio nō valet. tēporalia licite et meritorie possūt peti ab aliquo: ergo sunt petenda. est ibi fallatia consequentis a superiori ad inferius affirmādo. quecūq̄ eīs sunt petenda. i. digna peti licitū est petere: sed non eōuerso. ¶ Ad scōm dicimus q̄ hec argumentatio nō valet: salomon petijt temporalia z licite z bene: ergo temporalia sunt petenda simpliciter quoniā ipse nō petijt simpliciter. sed pro necessitate sua. vnde deberet cōcludere sic: g̃ temporalia sunt petenda sicut ipse petijt: hoc aūt bene concedimus. ¶ Ad tertiū similiter dicim⁹ q̄ abbas bene pōt sic petere. quia pro alterius necessitate petit nec sequit ex hoc q̄ tpalia sint petenda. i. digna peti sed sūt petenda. i. licita peti sicut petit abbas. ¶ Ad quartū dicim⁹ q̄ ecclesia nō petit simpliciter diuitias neq̄ tpalia. sed ista tu generalis necessitatis ex prouidentia siue prudentia et pro alio simpliciter ex caritate. rationalis eīs creatura q̄ ex toto corde tenetur diligere deū non debet adeo auerti nisi in casu necessitatꝭ vt liberius possit seruire deo z et adherere per dilectionē. z ita patet q̄ nō sequitur ex hoc q̄ ecclesia orat pro tēporalibus dandis z cōseruandis q̄ ipsa sint petenda. i. digna peti sed bene sequitur. ergo licitum est ea petere sicut ecclesia petit. ¶ Ergo dominus prohibet sollicitudinem intelligē dum est de sollicitudine suffocationis z non de solicitudine prouidentie. ¶ Ad aliud dicimus q̄ salomon loquitur cum quadam suppositione scilicet q̄ maneat sapientia et suffocetur a diuiciis licet hoc difficile sit. z in paucis. quoniam hoc habet locum in pfectꝭ tm̄. vñ diuicie nō sūt scōm se causa vtilitatꝭ sapiētie vel augmēti eius z propt hoc nō sequitur q̄ sapiētia ē melior cū diuiciis q̄s sine. q̄ diuitie sint petende. i. digne peti: loquit g̃ salomō cū suppositiōe quadā et vt in paucis. dñs aūt dicēs. q̄ diuitie suffocāt ꝟbū dei locut⁹ ē simpliciter z vt in multis. ¶ Ad vltimū dicim⁹ q̄ nō est simile de laude hominū: z de tēporalibus. nā laus humana in sē vana est z supfluū quid est: sed tēporalia q̄uis vana sint in se: tm̄ necessaria sūt in multis. ¶ Sed videt quod hoc nō sit licitū petere temporalia absolute. qm̄ sup istud psal. Deus meus clamabo per diē z nō exaudies z nocte. ⁊c. dicit glosa. clamaui per dies. i. in prosperis ne recedant z nocte. i. pro aduersis vt abeant t. z nō exau. quia verbū delictorū clamo. ergo qui petit ne prospera recedant: petit verbū delictorū: ergo si militer qui clamat vt ꝓspera veniāt peccat. ergo qui petit simpliciter temporalia peccat. sed ꝓstat q̄ in cōparatiōe ad finē sup. emū z conditione debita licet ea petere. ergo qui aliter petit ea peccat. ergo nō licet petere ea absolute. ¶ Itē. sup istud. propter quod ter dñm rogaui. ⁊c. dicit glosa. si petitis temporalia. cum modo petite. z vos deo cum timore committite vt si prosint det. si sciat obesse nō det. tenemur ergo petere tēporalia q̄m petimus ea cum appositiōe modi. i. cōditiōe predicta: vt si prosint ei det. non ergo licitum est pe-

Ad aliud.

Ad sextum.

Ad vltimū.

Iterū af q̄ nō ꝛz absolute illa petē.

Secundo.

Tertio. tere ea absolute. ¶Itē. in leuitico phibetur animal claudū. z dicit glosa. Animal claudū offerre est simul temporalē vitā: z eternā petere. sed offerre animal claudū est petm̄: ergo petere vitam eternā z temporalia est peccatū. sed petere vitaz eternā non est peccatū. ergo petere tēporalia est peccatū. ergo nō licitū est petere temporalia ab

Quarto. solute. ¶Itē. sup illud prime ad corinthios. melius est michi mori q̄ vt gloriā meā quis euacuet dicit glosa. ne duos fines vobis constituatis. sed qui petit temporalia absolute: et similiter eterna absolute. duos fines constituit sibi. ergo facit qđ

Quinto. glosa ramen prohibet. ergo peccat: sed nō peccat ex eo q̄ petit vitā eternā absolute. ergo peccat q̄ petit temporalia absolute: z inde vt prius. ¶Itē in illa auctoritate phibet meditari terrenā mercedē solā. ergo nō licet eā meditari sine cōparatione nec petere. ¶Itē. caritas est ignis tendēs

Sexto. sursum. ergo nō mouet deorsum. ergo ex caritate nō possūt peti temporalia absolute. ergo nec meritorie inde sic. temporalia nō possūt peti absolute meritorie. ergo petere tēporalia absolute nō ē indifferens q̄m omne indifferēs nō est meritoriū: ergo peccatū. ergo nō est licitum. quo concesso.

Jn oppm̄. ¶Contra. dns dat temporalia ad subsidiū. siue ad sustentationē ad solatiū ad remediū. ergo licitum est habere ea ad sustētationē z̄c. ergo licitū

Secundo. est petere ea absolute. ¶Item. dns promisit tēporalia iudeis: ergo licitū fuit eis habere temporalia et velle habere. ergo z petere sed quod fuit aliquādo licitū in se z secundū se semper fuit licitum et erit: ergo etiā modo licitū est velle habere

Tertio. tēporalia. q̄ licitū ē petere ea absolute. ¶Item. agricola laborat in agro vt acquirat sibi temporalia ad sustentationē nichil aliud intendens: nō tñ peccat licet non mereatur. ergo acquirere sibi temporalia propter sustētationē tantū: nō ē peccatū: immo licitū: ergo et petere illa. ergo licitū

Quarto. est petere tpalia absolute. ¶Item ex naturali pietate possum velle alicui tēporalia ad sustentationē z licite q̄z ex cōpassione naturali: sed maior est motus cōpassiōis vel pietatis in me q̄ in alīū ergo z michi possū velle ex pietate naturali temporalia propter sustētationē. ergo z petere. z ide

Solutio. vt prius. ¶Solutio. dicim⁹ q̄ dupliciter potest

Dupl̄r pōt quis petere tpalia quis petere in eis delectet. hoc aūt est peccatū vel ad sustentandū se vel alīū z hoc est licitū. est em̄ licitū petere tēporalia vel ad sustentādum ppriā naturā. q̄m natura nō est cōtraria gratie vel glorie iste ē quasi principiū vel fundamētū vel ad solaciū scz ad tollendū tedīū z tristiciā seculi q̄ morte operatur vel ad remedium contra infirmitatē famis et sitis. q̄m hoc impediuit multos ne vacēt legi dei: et ppter hoc sicut habetur in paralipomenō. date sūt decime leuitis vt vacarent legi dei. potest etiam quis petere licite tēporalia ad vsum vt possit erogare pauperib⁹ elemosinas et eorū inopiā

Ad primū. eleuare. ¶Ad primū igitur dicimus q̄ glosa super psal. debet intelligi de illis qui petunt ne ꝓsperitas recedat ex amore z desiderio delectandi in tēporalibus.

Ad scōm. ¶Ad scōm dicim⁹ q̄ auctoritas illa sic intelligitur petite tēporalia cū modo. i. cū moderamine intendendo sustentationē nō supfluita tē illud autē quod sequit vt si prosint det. z̄c. non est preceptū sed cōsiliū. nec facit petitionē bonā sed meliorē nec discretā ſz discretionē. discretior esm̄ z melior esset petitio tēporaliū si fieret cū tali

Ad tertiū. cōditiōe. ¶Ad tertiū dicim⁹ q̄ reuera claudum animal offert qui petit eterna z tēporalia de pari. i. vt delectari q̄at in tēporalib⁹ sicut est delectandū in eternis z sic debet intelligi auctoritas: claudus est talis qui pedē dextrū firmū habet z stabilem/ sinistrū vero labilē z caducū. sed qui eterna petit ad fruendū. tēporalia vero ad sustentandu nō est claudus: imo aial findens vngulā q̄ erat mundū animal in lege. q̄m talis pōt dicere leua eius sub capite meo. i. tēporalia que sunt sinistra dñi et dextra illius amplexabitur me. i. delectabor in eternis. z q̄ ad sustentandū debent peti tē-

Quare pul utinar suppo nitur euangelio. pozalia. eterna vero ad fruendū significat pulutinar quod supponitur euāgelio q̄m debet legi euāgelīū. z similiter pulumar suppositum capiti dñi

Ad quartū qm̄ dormiebat in naui. ¶Ad quartum dupliciter pōt solui: q̄m pōt dici q̄ glo. loquitur de opere p̄-

Alr pt dici dicationis q̄ priuilegiatū est. q̄ ꝓpter talē sustentationē nō pōt exerceri licite. vel pōt intelligi glo. cōmuniter cū dicit: ne duos fines vobis cō

ad residuū. stituatis z appellat duos fines: fines oppositos z equales de qualibus dicit̄ de ingredientibus terram duabus vijs vt. s. petamus temporalia ad delectādū in eis. z similiter eterna. hoc em̄ est peccatū sine dubio z nimis delicatū. vñ Jero. delicatus es miles si vis delectari in seculo z regnare cū christo. ¶Ad residuū glo. dicimus q̄ pete re terrenā mercedē solā est petere temporalia ad

Ad vltimū. fruendū z delectandū. ¶Ad vltimū dicimus q̄ hec est dupler temporalia nō possūt peti absolute ex caritate. q̄m si petere absolute ē petere sine conditione falsa est illa ꝓpositio. si petere absolute est petere sine comparatione. tūc primo vera ē sed ex hoc nō sequit q̄ petere tēporalia nō possit esse meritoriū. z sic patet solutio ad oia obiecta.

Notandū. ¶Advltimū notandū est q̄ hec argumētatio nō valet: tēporalia sūt petēda ad sustentationē ad solatium ad remediū ad vsum: ergo tēporalia sūt petenda fallatia secūdū quid z simpliciter.

¶De oratione qua oramus sanctos z qua sancti orant pro nobis.

¶Sexta questio huius capituli.

Af q̄ non. SExto queritur de ofone qua oram⁹ sanctos z qua scī orant pro nobis. vtrū sit nobis vtilis. videtur q̄ nō. quoniā sācti sunt beati z in sua beatitudine cōfirmati: ergo cōfirmant voluntatē suā voluntati diuine in omnibus: ergo nichil volunt vel petunt nisi quod deus vult. sed quicquid vult deus dare nobis: dat nobis. ergo sive scti orāt ꝓ nobis sive nō ex quo deus vult dare aliq̄d nobis: dat illī nobis q̄ ꝓ nichilo orant scti ꝓ nobis. ergo eoz ofo nō

Secundo. est nobis vtilis. ¶Itē. scti vident deū cū sint in sūma luce. dicit em̄ Grego. Qui ignorāt q̄ videtē oia videt. ergo scti vident oia in speculo eternitatis: ergo vident vtrū petitiones nostre sint exaudiende vel non. ergo sciunt q̄ pro nichilo orarent cognoscētes circa petitiones nostras voluntatē dei. ergo si orant inutiliter orant: z inde vt prius.

Tertio. ¶Itē. licet angeli legant in libro vite z videāt in speculo eternitatis tñ non vident oia: sicut patet de angelo danielis qui dicit. ¶Cū orarē pro liberatione populi tut angelus persarū restitit mihi. et dicit Grego. q̄ angelus persarum fuit bonus. angelus qui dicitur restitisse angelo danielis reuelando ei q̄ eius petitio nō erat statim exaudiēda pro liberatiōe populi iudaici. quia ille popul⁹ nō dum purgatus plene erat igne tribulatiōis. ergo angel⁹ danielis nesciebat hoc. ergo si angeli multa ignorant: igitur z sancti multa ignorant z maxime ofones nostras que in intimo cordis sūt q̄m sicut in euangelio dicitur. Solus deus nouit cogitationes hoim: ergo scti nesciūt ofones nras.

Quarto. ergo inutile est orare sctōs. z inde vt prius. ¶Itē Augustin⁹. oia sunt in deo vt vnum: ergo petitiones nostre sūt in deo vt vnū: ergo resultant i speculo eternitatis vt vnū: ergo sancti videntes eas in speculo eternitatis vident eas vt vnū: nō ergo vt diuersa: ergo nec distincte: ergo nō vident quo

Opio cōis rum sūt orationes quas vident. ergo inutile ē ora re ipsos: z inde vt prius. ¶Propter istas rōnes z cōsimiles dicūt multi q̄ nec nos oramus sctōs nec ipsi orāt ꝓ nobis: nisi impropie: ideo. s. quia

ptra hāc af oramus deū vt sanctoz merita nos iuuent. vnde adiuuent nos eoz merita z̄c. ¶Sed contra. aut intelligunt de meritis presentibus aut preteritis: si de preteritis. Cōtra. quicquid meruerūt sancti meritis preteritis necessariū est eos meruisse: q̄m meritū illud non dependet a futuro ergo si modo iuuant prius meruerunt: ergo inutile est orare q̄ merita sanctorū preterita iuuēt nos: ergo nō pōt intelligi qđ dicūt de preteritis meritis nec de presentibus: q̄m sancti nō sunt in statu merendi ergo

Secundo. nō est verum q̄ sub predicta impropietate oram⁹ sanctos vel sancti pro nobis. ¶Itē. sancti in via

Tertio. merentur nobis primā gratiam: ergo fortiori ratione et in patria. ergo proprie loquēdo orāt pro nobis. ¶Item. sancti in patria sunt amici dei. q̄ possunt impetrare de facili ab ipso z sciūt. hoc cō

Quarto. stat z volunt: quia sunt amici nostri. ergo cū possint impetrare et sciant et velint possūt z orare. z inde vt prius. ¶Item. angeli sunt in statu merēdi nec impedit q̄ in beatitudine sunt z gloria: ergo pari ratione et sancti sūt in statu merendi z in sta

Solutio. tu orandi. et inde vt prius. ¶Solutio. cōcedim⁹ q̄ oramus sanctos proprie z ipsi orant pro nobis proprie: vt cum dicimus sancte petre ora pro nobis: quia licet hoc nomen petre sumatur sinodotice. tñ dicimus q̄ verbū orandi sumitur proprie.

Ad primū. Beati nō in oībus se cō formāt deo ¶Ad primū dicimus q̄ si sancti cōforment volū tatem suā volūtati dei. nō tamē in omnibus: sed in eis que spectant ad salutem eorum z statum in quo sunt modo: sed nō in omnibus que ad nos spectant et hoc vult deus vt pro nobis sint solliciti. z

Ad scōm. hoc ad bonū nostrum. et sic prima obiectio soluitur per interemptionē. ¶Ad secūdū dicimus q̄ sancti non videns omnia speculo eternitatis nisi que ad salutē eorū pſunt z spectant ad statū eorū

in quo sunt. hoc modo intelligēda est auctoritas beati Gregorij. ¶Ad tertiū dicimus q̄ scti multa ignorant vt patet in angelo danielis. tamē deꝰ reuelat sanctis petitiones nostras put vtile ē sue reipublice: expedit em̄ q̄ vnus iuuet aliū. vt seminicē magis diligant augmentū enim caritatis ex corde trahitur alieno z etiā quia statui sanctorū in futuro prodest q̄ pro nobis orant. quoniā illa superuacuitas suis ciuibus erit repleta quando equabimur angelis dei: reuelat ergo deus petitiones nostras sanctis prout nouit sue reipublice expedire. Si querit modus reuelatiōis. dicimus q̄ per applicationē speculi aduisionē sanctorū fit z illuminationē matoz. ¶Ad quartū dicimus q̄ omnia sunt in deo vt vnū. z hoc dupliciter. qa et in eo tanq̄ in causa vna sunt. z similiter tāq̄ in vno exemplari concedimus ergo q̄ sancti vident omnia que videns in specnlo eternitatis vt vnū. sed ideo non sequitur q̄ non videant diuersa ista. quia sicut deus est causa vnius scī̄m q̄ est vnū et scī̄m idē. ita est causa diuersorū scī̄m q̄ diuersa. Similiter deus est exemplar vnius scī̄z q̄ vnum z est exemplar diuersorū secundum q̄ diuersa. q̄ potest capere capiat. q̄m illud excedit intellectū hominis. z ita in eodē speculo exemplari: vident sancti vnū scī̄m q̄ vnū. z diuersa scī̄z q̄ diuersa.

Ad aliud. ¶Ad istud quod obijcitur q̄ sicut angeli sunt in statu merendi. ita z sancti. dicimus q̄ nō est verū. q̄m Augustinus dicit in libro de vera religione in dicault dñs seruos suos meliores si ei liberius deseruirent. tociēdio em̄ est beatitudo que proprijs meritis possidetur. inde est q̄ dedit hominib⁹ libertum arbitriū est statū suū merendi in via quo mererentur habēdū. Angelis aūt creatis in empireo: dedit statum merendi in patria in quo merent habitum vt gratius habeāt. sicut tociēdius comedit qui suū expēdit q̄ alienū. merent ergo angeli qđ habent in seruiēdo nobis. quilz em̄ homo hz an-

Angelus custodit ho minem. gelū custodē sui. ¶Dicimus ergo q̄ sancti impetrant nobis in patria spūalia bona nō per modum merendi. sed orādi z obtinēdi. q̄m nō sunt in habitu merēdi sed recipiēdi. q̄ in via meruerūt ¶Sz adhuc videtur posse ꝓbari q̄ ofo qua sācti orant ꝓ nobis non sit nobis vtilis. q̄ ille pro quo orant aut est dignus exaudiri aut indignus. si dignus. ergo sive sancti orant pro ipso sive nō: exaudiet: deꝰ modo immediate oret deū. si indign⁹. ergo nō exaudiētur sancti orantes ꝓ ipso. q̄m indignitas eius pro quo oratur impedit effectū ofonis sicut dicūt sancti. z ita videtur q̄ pro nichilo oram⁹ sanctos cū eorū oratio nō prosit nobis: quod est. cōtra predicta. ¶Itē. ecclesia orat sic adiuuēt nos

Secundo. eorū merita z̄c. aut intelligit de meritis preteritis aut presentibus. si preteritis. Contra q̄cq̄d meruerunt sancti necessariū est eos meruisse z similiter quicq̄d nō meruerūt necessariū est eos nō meruisse: ergo quicq̄d meruerunt nobis sancti vel nō meruerunt necessariū est eos meruisse vel nō meruisse nobis: q̄ ofones quib⁹ oram⁹ sāctos: nichil operant quo ad preterita merita sāctorū: ergo inutilis est predicta oratio: si de preteritis meritis sanctoꝝ illud intelligit. si de pñtibus. Cōtra. sancti ni-

ptra hoc af

chil mer enī modo q; nō sūt in statu merendi ergo
Aī q; merē- fatuū est orare deū q; presentia merita sanctoruz
tur nunc. nos iuuent. ¶ Itē. videtur ecōtrario q; scti merē
tur nobis meritis presentibus. esto q; aliquis san
ctus mereatur in via alicui primā gratiā: et post
moriatur sanctus ille z euolet z oret ex eadē cari
tate deū pro alio: q; cōferat ei gr̄am et impetret.
inde sic. iste sctūs meruit motu caritatis siue duz
esset in via alij primā gratiaz ex sola caritate que
est radix meriti: ergo manente eadē causa: mane-
bit idē effectus: iz in patria manet eadē causa. qa
eadē caritas. ergo similiter isti cui ex eadē carita
te impetrat primā gratiam meretur: vel quare nō
Euasio. Si dicis q; in patria nō est status merendi obiect
ptra hāc aī tur de angelis. ideo forte dicit. q; hec est ratio: qa
firmatū est liberū arbitriū sanctoruū in patria. vñ
in laude iusti dū esset in via dicit. qui potuit trans
gredi z non est transgressus. Sed contra. xp̄s ha
buit in via liberū arbitriū ꝑfirmatū camē meruit
sic et angeli sunt: verūtamē merentur: ergo cōfir
matio nō impedit quin sancti mereanī in patria.
Ad idem. ¶ Preterea cūis scti nō mereantur sibi. habent
premiū quod dū viuerent intendebant: z qd dum
viuerent meruerunt quare nō possūt nobis mere-
ri habendum. ¶ Dicimus q; dupliciter adiuuant
Solutio. nos sancti oīonibus. s. presentibus z meritis pre
teritis propter quod valde vtile est orare sc̄os.
Ad primū. ¶ Ad primū dicim⁹ q; indignus exaudiri per se:
ad preces sanctoruū exaudit: qm̄ ille qui est in pec
cato mortali indignus est pane quo vescitur: non
tamen indignus vltima indignitate que est volū-
tas pmanendi in peccato. sed si dolet de peccatz
et atteritur sed minus sufficienter complent oīo-
nes sanctoruū z impetrant tali dolenti sic et orant
Ad auctori primā gr̄am. Auctoritas aūt illa indignitas eoz
tatem. zē. intelligitur de pertinacibus in pctis. de tali-
bus dictū est Hieremie. Noli orare pro pplo isto
Ad secūdū. ¶ Ad scōm dicimus q; auctoritas illa. adiuuāt
nos eoruū merita zē. potest intelligi sic. adiuuent
nos zē. i. beatitudo quā habent ex meritis. vl po
Scti dupl⁹ test intelligi de meritis preteritis. q; sicut dictuz
nos adiuuāt est. sancti adiuuant nos duob⁹ modis. s. oīonib⁹
presentibus: z meritis preteritis. quia dū viuerēt
meruerunt nobis vt impetrarent nobis gr̄am: si
post mortē orarent pro nobis. vnde merita eoruz
simpliciter z quātū ad nos: nō pendēt de futuro:
sed quantū ad nos pendet effectus suoruū merito-
rum de futuro: sicut q; xp̄us meruit nobis aditum
paradisi per sufficiētiā nō pendet ex futuro. z ita
patet q; istud argumentū nō valet. ¶ Quicquid me
ruerūt sancti necessariū est eos meruisse. ergo qc
quid nobis meruerūt: necessariū est eos meruisse
nobis quia prima propositio intelligitur de meri
Quō meri- to inquantū fiat ex parte sanctoruū. cōcluditur au
tum est cau tem de effectu meritoruū. Merita aūt nō sunt cau
sa salutis. sa efficiens et sufficiens salutis nobis: sed sūt cau
Ad tertium sa motiua largitatis illius qui meritoruū intuitu
¶ Si difficul confert salutē. ¶ Ad tertiū dicimus q; preter ca
tas requiri- ritatē que est radix meriti exigitur ad meritū dif-
tur ad merī- ficultas. virtus enim z ars circa difficilliū. hec
tum et ideo aūt difficultas potest esse aut status tantū sicut
fuit in christo propter defectū carnis assumptos
aut potest esse difficultas operis: z non status. si- beati nō pos
cut fuisset in adā si nō peccasset. z modo est in an- sūt mereri.
gelis. aut virtus q; sicut est in maioribꝰ: qui in sta
tu difficilli cū difficultate bene operanī cū sollici
tudine. s. z cura. dicimus ergo q; scti in patria nō
merētur nec sibi nec nobis: q; nō habent difficul-
tatē status: nec operis. qm̄ nō habēt aliquam cu-
ram aut sollicitudinē de se aut de nobis. qm̄ nihil
petūt a deo pro nobis nisi quod sciūt domino pla
cere. angeli vero habent curam de nobis z sollici
tudinē sicut in persona ipsoruū dicitur. curauimus
babilonē z nō est sanata: z ita habent difficultatē
operis propter que merentur. petunt etiā angeli
a deo pro nobis aliquid quod nesciunt deū velle
sicut dictū est de angelo danielis. vñ dict potest
q; oīones nostras deferunt desiderio adimplēdi.
Iterum aī. ¶ Itē. dictū est q; vtile est orare sanctos: g̃ magz
vtile maiores sanctos: ergo fatuū est orare linum
Solutio. vel cletū cū vtilius sit orare beatū petrū qō eque
Prima cā. de facili fieri pōt. ¶ Solutio. oram⁹ plures san-
ctos duabus de causis. prima est ꝑpter deuotio-
nem. quidā enim habent maiorē deuotionē qñq;
orando linū. q̃s orando petrū. vtilitas aūt oīonis
nō contingit tantū in sanctitate eius qui oratur.
Scda cā. sed etiam in deuotionē oātis. Alia causa est qm̄
dicit Aug. impossibile est pluriū preces nō exau-
diri z ideo vtile est plures deprecari. maxime cū
qo incidēs. ipsi sint vnū concordia z vnione caritatis. ¶ Ad
vltimū querit. cū petrus nō sit quare potius dici
tur sancte petre ora pro nobis q̃s sit anima sancti
petri. cōstat em̄ q; petrus non orat pro nobis: sed
Solutio. anima eius. ¶ Solutio. sancti operibus merito-
riis que fecerunt in corporibus dū viuerūt iuuāt
nos vt dictū est. et propter hoc dicimus conueni
entius sancte petre q̃s sic: aia sancti petri. ex hijs
patet q; superna hierusalē dicitur mater nostra.
quia in ea sunt apostoli z prophete impetrantes
nobis gratiā quia sumus filij sp̄uales dei. ¶ Itē
quia per predicationem apostolorum sumus filij
ciuium hierusalem celestis. vnde ecclesiasticus fi
lij sapientie ecclesie iustorum et natio illorum le-
ticia z dilectio. ¶ Itē. ecclesia militans ordina-
ta est in membris ad exemplar triūphantis. vnde
in exo. fac tibi tabernaculum secūdum exemplar
quod in monte tibi monstratum est.

¶ Tractatus nonus.

¶ De iusticia in generali.

IJcto de specieb⁹ iusticie dicendū ē de
iusticia in gñali. queritur vtrū sit gña-
lis virtus ad oēs virtutes vel specialis
virtus. ¶ Videtur q; gñalis. primo sic Prima gō.
dicit malachias in fine. orietur nobis timētibus Aī q; gñal.
nomē meū sol iusticie. i. xp̄s: sed si iusticia eēt spe
cialis virtus. nō esset ratio quare potius diceret
xp̄us sol iusticie q̃s prudentie vel temperantie et
sic de alijs: ergo nō est virtus specialis z est ꝑtus
ergo gñalis. ¶ Itē. letamini in dño z exultate iu Secundo.
sti: sed in omni ꝑtute letamur in dño z exultam⁹:
ergo omni ꝑtute est aliquis iustus: sed null⁹ est
iustus nisi iusticia: g̃ quelibet virtus est iusticia z
ita iusticia ē gñalis. ¶ Tertio sic sup illō mathei Tertio.
beati qui esuriūt z sitiūt iusticiā. dicit glo. esurie

iusticie vocat amorē boni. sed nichil aliud intelli
git̄ per hoc nomen bonū nisi virtus: ergo esuries
Quarto. iusticie idē est q; virtus. z inde vt prius. ¶ Quar
to sic. dicit in quadā omelia. redde habitationem
tuā deo z eris iustus. i. redde teipm q̃ debes esse
habitatio dei tanq̃ thalam⁹ spūalis eius sed qua
libet ꝑtute redditur sua habitatio deo. qō ꝑbat
per hoc. quia quolibet peccato aufertur deo sua
habitatio: ergo qualibet virtute est homo iust⁹: z
Quinto. inde vt prius. ¶ Quinto sic due sunt partes iusti
cie. scz declinare a malo z facere bonū. sed p tem
perantiā declinamus a malo cohibendo. s. mot⁹
illicitos carnis: ergo declinare a malo est tempe
rantie: ergo temperātia est virtus qua declinam⁹
a malo: sed hoc est iusticia. ergo temperātia ē iu-
sticia. pari ratione quelibet alia virtus. qm̄ qua-
libet alia virtute vel declinamus a malo vel faci-
mus bonū. ergo quelibet virt⁹ iusticia. et inde vt
Sexto. prius. ¶ Sexto sic. reddere alicui qō suū est. est
opus iusticie: sed dare elemosinā est reddere pau
peri quod suū est: quia dicit eccle. fili elemosinaz
pauperis ne defraudes. quasi diceret suū ē pau-
peris q; ei des elemosinā. ergo dare elemosinam
pauperi: est reddere quod suū est. ergo est op⁹ iu-
sticie. sed constat q; dare elemosinā pauperi ē op⁹
misericordie. ergo opus misericordie est opus iu-
sticie. ergo misericordia est iusticia. multomagis
quelibet alia virtus est iusticia: quoniā minus vi
detur q; mia sit iusticia q̃s de alijs virtutibus. cuz
quasi ex opposito diuidatur ab illa ibi dispsit de-
dit pauperibus. ecce mia. iusticia eius manet zē.
Septio aī. ecce iusticia. ¶ Septimo sic super geñ. vbi loqui
tur de quattuor fluminibus paradisi. dicit glosa.
q; per eufratē intelligitur iusticia: quoniam sicut
non dicit quā terrā circueat specialiter eufra. ita
iusticia nō habet potestatē anime determinatam
sed oēs circuit regendo motus illarū. inde sic. iu-
sticia regit quēlibet motū oiz viriū anime. sed q̃-
libet virtus regit aliquē motū alicuius virium: g̃
Octauo aī. quelibet ꝑtus est iusticia. ergo iusticia ē genera-
lis. ¶ Itē. mediāte iusticia reddo deo quod suum
est scōm impletionē mandatoruū ipsius. sed idē fa
cio opere cuiuslibet virtutis. ergo opus cuiuslibz
virtutis est opus iusticie. ergo quelibet virtus ē
Ultimo aī. iusticia. ¶ Ultimo queritur cū sic dicitur iusticie
est reddere vnicuiq; quod suū est: aut per hūc ter
minū vnicuiq; cōprehendimus generaliter subie
ctū iusticie cū alijs: aut nō vt intelligatur sic. iu-
sticie est reddere vnicuiq; quod suū est. vnicuiq;
dico alij a proprio subiecto. si primo modo intel-
ligatur. ergo iusticie est reddere deo z proximo et
proprio subiecto q̃d suū est. sed hoc est cuiuslibet
virtutis specialis. ergo q̃libet virtus specialis ē
iusticia. z inde vt prius. Si secūdomodo. Contra
dicitur in psalmo. iusticia et iudiciū correptio se-
dis tue. constat q; loquitur de virtute speciali non
generali. qm̄ cōtritio siue dolor de peccatis: non
est opus cuiuslibet virtutis. ergo iusticia reddit
homo sibipsi quod suū est puniendo se z corrigē-
do. ergo hoc reddere vnicuiq; qō suū est intelligi
tur cōmuniter. z ita videtur per rationē iusticie.
q; iusticia sit ꝑtus generalis ad omnes virtutes.

¶ Solutio. ad hoc dr̄: cōmuniter q; iusticia sumi Solutio.
tur large z stricte. large dicit iusticia virtus qua
redditur vnicuiq; quod suū ē simpliciter z sine re
duplicatione. si stricte dr̄ iusticia virtus qua red
ditur vnicuiq; qō suū est: z quia suū est. Soluunt Sic soluūt
aūt ad quinq; obiectiones prius factas secundū quinq; pri-
or dinē dicētes. q; oēs auctoritates ille intelligū mas rōnes.
tur de iusticia scōm q; large accipit. ¶ Ad sextū Ad sextum
dicunt q; dare elemosinā est opus iusticie: z simi- dicunt.
liter misericordie. nec tū sequitur q; misericordia
sit iusticia: q; aliter est misē: aliter iusticie. Mōie ē
per modū elicientis iusticie per modū imperātis
qm̄ cōsiderando quod dandū est pauperi: q; suuz
est: imperat iusticia dare pauperi elemosinā. Mōi
sericordia vero volūtatē dandi elicit attēdēs qm̄
dandū est indigenti. ¶ Ad septimū dicūt q; iusti Ad septimū
cia regit motus cuiuslibet vis aīe. z similiter que dicunt.
libet virtus specialis regit motum specialis vis
anime: nō tū sequitur q; quelibet virt⁹ sit iusticia:
quia iusticia est regina motuū per modū imperij
virtus autē regit motū suū ꝑpriis circunstantijs
vestiēdo. ¶ Ad octauū sīr r̄ndent: sed ad vltimo Ad octauū
obiectū nō pōt solutio ista adaptari. qm̄ ille qui dicunt.
plangit pctā sua z put pōt destruit nec reddit sic Non potest
pctō quod suū est: q; suū. ideo sic opatur ex iusti- sīr solui vl-
cia deo sedē preparans: q; deo placet sic quem p timum.
pctm̄ offendit: ergo nō est de essentia iusticie hec Ideo aī cō
reduplicatio: q; suū. ergo iusticia nō est virt⁹ qua tra ꝑdicta
redditur vnicuiq; quod suū est: q; suū. ¶ Itē. hoc Secundo.
ꝑbatur multis rationibus. qm̄ diligere formatū
est motus caritatis. et si subtrahatur aliqua cir-
cunstātia adhuc remanet motus caritatz aut nul
lius virtutis est. Similer si addatur: g̃ pari ratiōe.
cū reddere vnicuiq; quod suū est sit motus cuius-
libet virtutis si apponatur alia circūstantia qua-
cūq; apposita erit mot⁹ cuiuslibet virtutz. z qua-
cunq; remota aut nullius virtutis erit mot⁹: g̃ ad
dita hac circūstātia q; suū est huic motui reddere
vnicuiq; quod suū est erit motus cuiuslibet ꝑtutz
aut nullius. z ita reddere vnicuiq; qō suum est: q;
suū est nō est motus alicui⁹ specialis ꝑtutz. ideo
si est motus ꝑtutis est motus cuiuslibet. ¶ Itē. Tertio.
teneor diligere deū z possū ei reddere talē motū:
q; debeo ei reddere quia suū est vt diligā illū et si
reddo ei quod suū est: q; suū est. z hmōi: ē motus
proprius iusticie quo. s. reddit vnicuiq; quod suū
est: q; suū est. z est motus caritatis: g̃ motus cāri
tatis est motus iusticie. etiā scōz q; iusticia sumit
stricte. eodē modo pōt ꝑbari de motibus aliarū
ꝑtutū. z ita motus cuiuslibet virtutis est mot⁹ iu
sticie scōz q; iusticia stricte sumit z ita etiā stricte
sūpta gñalis est ad oēs ꝑtutes. ¶ Forte dicet ali Euasio.
quis q; cū dicitur q; suū est. hec dictio q; pōt no-
tare causam materialē. z scōm hoc est motus iu-
sticie scōm q; iusticia stricte sumitur. vel pōt no-
tare causam motiuā. z sic est mot⁹ iusticie gñalis
sed hoc nihil ē: idē ē vtrobiq;. sicut dare indigēti
q; indigēs est cuius virtutis est siue hec dictio q;
notet causā materialē siue motiuā ¶ Itē. oīs mo ptra hāc aī
tus iusticie est ad debitū scōm q; debitū est: g̃ in
idem scōm q; idem. ergo oīs motus iusticie est ab Ad idem.
eadē ꝑtute specie. z ita iusticia ē vna ꝑt⁹ specia-

Species iusticie.

lissima. z hoc est ꝓtra tullium qui diuidit eam in sex species que sunt. religio/pietas/gratia/obseruantia/vindicatio veritas. ¶ Solutio Virtus habet ordinare hoiez: sed pōt ordinari ad se vel ad aliū. si ad se hoc fit per temperantiā que habet ordinare motus caritatis ad aīam z reprimere motus illicitos. si ad aliū potest ordinari agendo vel patiendo. si patiendo fortitudinis est. qm̄ fortitudo est malozū cōsideratio z eozū firma perpessio. nō tamen nego quin fortitudo sit in agendo. sicut in aggressione magnoz operū que nō debentur proximo. vnde virtus que habet ordinare hoiem in agendo. ordinare mōs ad aliū reddendo ei qō suū est dicitur esse iusticia vel prudentia nō prudētia proprie. qm̄ ipsa imperat aliis: ergo iusticia q̄ secundū q ordinat ad deū est religio: scōm q ad parentes pietas: ꝑm q ad ꝓximos minozes gr̄a: secundū q ad superiozes vel prelatos obseruantia: secundū vero q in sermone ordinat hoiem ad aliū est veritas. Nō em̄ opz q quicūq reddit alicui qō suū est: q; ipe intendat illud ei reddere q; suū est. Potest em̄ attendere vel non. nec variabit propt hoc virtus vel motus virtutis. ¶ Dicimus ergo q iusticia est in agendo tantū. et est genus subalternū cōtinens sub se multas species. nō tamē nego quin hoc nomē iusticia qnq̄ ita cōmuniter sumatur vt sit gn̄alis ad oēs virtutes: q; sicut dictū est nō oportet q quecūq reddit alicui quod suū ē quod ipse intēdat z̄. Dicimus etiā q ꝑz q ē specialis virtus. nō tamē specialissima q habet sub se fidē/spem/caritatē. vnde aplus. Fide iustificati sumus. z hoc ꝑm theolo. nō ꝑm philo. et politicos. qm̄ lex humana nō respicit interiozes motz: sed exteriozes tantū. theologus autē interiozes.

Sufficiētia iusticie.

Opinio doctoris.

Recapitulatio.

¶ Dicit tamē tullius in libro de offi. q fides ē fūdamentū iusticie. q aūt cōtineat fidē/spem/caritatem patet. qm̄ istis tribus maxime mouemur in deū reddendo et quod suū est. dictū est q iusticia

Iusticia large.

large et stricte accipit large ꝺz iusticia ꝺtus quia redditur vnicuiq quod suū est siue subiecto proprio siue alieno agendo vel patiēdo. sed scōz hoc cōmunis est ad oēs virtutes. Stricte sumit iusticia prout est virtus qua redditur vnicuiq alij a subiecto ꝓprio quod suū est. redditur dico ope. scōm hoc ꝺz q prima auctoritas hec. s. xp̄s est sol iusticie. intelligitur cōmuniter z specialiter. xp̄s em̄ ē sol anime p illuminationē fidei qua mediāte generant in aīa oēs alie ꝺtutes. sic̄ z scōa auctoritas letamini in dño et exultate iusti: pōt intelligi vtroq modo scōz q cōiter sumit pz q intelligi pt qm̄ qualz ꝺtute exultat in deo: ꝑz z spāliter intelligi pōt. qm̄ pria leticia et primū gaudiū in dño ē per fidē/spē/caritatē: quas sicut dictū est sustinet iusticia scōm q est vna ꝺtus spālis. ¶ Tertia auctoritas. Vbi q̄ esuriūt z sitiūt iusticiā. intelligūt gn̄aliter de iusticia. sicut apparet ex glo. que ꝺt iusticia. i. virtutē que est amoz boni quā esurit aliquis reddēdo deo qō suū est. z primo z sibi. z hec iusticia nō pōt haberi plene in nobz donec deꝰ sit oīa in oībꝰ q̄tū ad motus caritatz. vñ hic possumus esurire iusticiā nō satiari. z ideo potius dicitur de iusticia. beati q̄ esuriūt z̄. q̄ de alia ꝺtute

Jllle auctoritates exponuntur.

Tertia auctoritas exponitur.

possetꝫ intelligi de iusticia speciali. qm̄ amoz cuilibet ꝺtutz est amoz veri boni dei. qm̄ diligēdo ꝺtutē: nō diligimꝰ nisi deū. vt dicit Origē. z hoc est q; dulcedo virtutū est dulcedo dei. z ita q̄ esurit iusticiā esurit dulcedinē dei. z ita diligendo iusticiā creatā diligit̄ iusticia increata a qua ꝫ iusticia creata quare diligatur. q autez auctoritas Dionis hec. s. redde deo habitationē suā: z eris iustus intelligat de iusticia speciali ¶ Videt. qm̄ primo z principaliter habitat deꝰ in aīa per fidē: spem: caritatē. ergo suā habitationē habet ꝓprie deus in anima iusti q illas tres virtutes. sed illas cōtinet iusticia specialis vt dictū ē. ergo iusticia specialis reddit deo qō suū est. s. habitationē suā z sola: ergo illa auctoritas intelligitur tm̄ de iusticia speciali. ¶ Sed ꝓtra. quodlibet pctm̄ aufert deo habitationē suā que ē cuiuslibet ꝺtutis. ergo illa auctoritas intelligi debet de iusticia scōz q ē generalis. ¶ Solu. qōlibet pctm̄ aufert deo habitationē suā z particulariter z vniuersaliter. pticulariter qdē per se z ꝓprie expellēdo ab aīa illaz virtutē cui opponit. ꝫ vniuersaliter nō aufert deo habitationē suā: nisi p accidēs. s. ꝓpt cōnexionē virtutū. qm̄ ex cōnexione ꝺtutis accidit q si vna ꝺtus expellit ab aīa: q oēs recedūt z ita pz q nō sequit. si qōlibet pctm̄ aufert deo habitationē suam vniuersaliter z gn̄alit q̄libet ꝺtus restituat eidē. q; cū pctm̄ opat q accidens nō hz ꝺtus opari cōtrariū. ꝺtus em̄ nō cōtrariat pctō nisi in eis q̄ pctm̄ hz ꝓprie z per se: nō autē in oībus q̄ accidens opat. vñ pz q in illo argumēto ē falsa. acci. z ita illa aucto. hz tm̄ intelligi de iusticia spāli ¶ Quīta aucto. s. q due sūt ptes iusticie. s. declinare z̄. Intelligit tm̄ de iusticia large sumpta.

Contrariū videtur.

Solutio.

Fallatia accidentis.

Quinta auctoritas.

¶ Sz adhuc obijcit ꝓta ꝓdicta. qm̄ videt q reddere ꝓprio subiecto q̄ suū est sit opus iusticie ꝫ q spāliter accipit. qm̄ psalmi. ꝺt Justicia et iudiciū ꝓparatio sedis tue. sed hoc ē qm̄ hō punit in se pctm̄ suū. Hoc aūt ꝺz sibi vt sic euitet gehennā z habeat vitā eternā: g̃ hō reddit sibi qō suū ē quādo punit pctm̄ suū. sed punitio peccatoꝝ species est iusticie secūdū q sumitur specialiter. nō ergo reddit iusticia specialis qō suū ē alij a ꝓprio subiecto: sed etiā ipi ꝓprio subiecto. hoc aūt est cōtra predicta. ¶ Dicimus q punire pctā nō ē in se reddere sibi qō suū est: imo deo emēdam. scilicet quam expetit a nobis pro pctis specialis virtus. vnde dicūtur peccata debita: q; faciūt nos debitozes deo. vel pene suscipiēde vel emēde soluēde vñ tibi soli peccaui. Et sic patet q punitēdo in me pctā reddo deo quod suum est: nō michi. ¶ Post hoc obijcitur sic. Facere quod precipit est cōe ad oēs virtutes. tamen velle qō ꝓcipitur specialis actus est obediētie. z ita vnius. sicut animal gn̄ale est in se: tamē scientia de aīali ē sciētia specialis. ergo pari ratiōe: volūtas cadens sup hoc generale op. s. reddere vnicuiq quod suū ē siue sibi siue alij erit volūtas specialis z alicuiꝰ specialis ꝺtutz: g̃ velle reddere vnicuiq qō suū est: est actꝰ specialis ꝺtutis. nō nisi iusticie: g̃ iusticia est specialis virtꝰ qua volumꝰ reddere vnicuiq qō suū est siue subiecto ꝓprio siue alieno. qō ē cōtra ꝓdicta.

Solutio.

Pctm̄ facit nos debitores deo vel pene suscipiende vel emende soluende

Jterum ar.

In oppm.

dicta. Si hoc cōceditur. Cōtra. talis volūtas nō assignatur a tullio species iusticie: ergo cū proba bile sit q sufficienter assignauerit species iusticie probabile est q talis volūtas nō est actꝰ specialis iusticie. ¶ Preterea. si voluero pascere pauperem considerans q ꝓceptū est mihi. motus iste

Secundo. Justicia aliquādo imperat charitati.

est obedientie precipientis: z misericordie elicie tis. ergo similiter si volo reddere amorem suum et amozē ipsum erit motus iste caritatis elicitiue et iusticie per modū imperij: ergo iusticia que ē vna cardinalū aliquādo imperat caritati: ergo ꝺtus cardinalis est dignior caritate: quod est impossibile. qm̄ sicut dicit August. Caritas excellentissimum z dignissimū donū ē dei. Et apls. i. ad cor. xv. Adhuc excellentiozē vīā vobis demonstro. z ita patet q illa voluntas specialis cadens supra istud cōmune non est actus iusticie. ¶ Jtē. aliqs deposuit apud me librū suum post rediens repetit a me reddo ei hoc intuitu tantū: quia est suum constat q motus iste si sit virtutis nō est nisi iusticie. similiter si volo exhibere culturā deo qa sua est: constat q talis volūtas nō est nisi iusticie. et sic de similibus. ergo velle reddere vnicuiq quod suū est: quia suū est: est tantū actus iusticie scōm q est vna cardinalis: ergo iusticia est virtus spālis cuiꝰ materia siue finis principalis ē reddere vnicuiq quod suū est: q; suū actus vero eiꝰ est velle reddere scōm intentionē specialem. licet sit supra cōmune. et hoc est contra predicta. ¶ Solutio. Ad noticiā ꝓobiectoꝝ notandum q hec vox velle reddere vnicuiq quod suū est dupliciter accipitur. vno modo vt hoc totum reddere vnicuiq quod suum est sit materia voluntatis. z scōm hoc istud velle solius rationis est nā q hoc vel hoc fit vel hoc cadit: tamen sub aspectu rationis: dictat etiam ratio bene ordinata q vnusquisq debet habere quod suū est et q illi fit reddendū. scōm hāc acceptionē velle reddere z̄. nō est actus iusticie sed fidei vel prudentie. fidei q̄tū ad opera meritoria. Fides em̄ dictat deū esse diligendū sup oīa et imperat q diligatur. prudentie vero q̄tum ad opera exterioza virtutū. Prudentia em̄ nō regit fidem/spem/caritatē: q; sequitur illas: sed aliarū opera regeret si haberet. dictat em̄ q ē subuenēdum pauperi in necessitate z imperat q detur ei. ¶ Jtem. hec vox velle reddere vnicuiq qō suū ē potest accipi ita q volūtas nō attingat intentionem huiꝰ pronominis suū sub hoc sensu volo reddere vnicuiq aliquid et istud est suū siue dinoscit esse suū. scōm hanc acceptionē: velle z̄. est actꝰ iusticie nō scōm q est virtus specialis: sed scōz q large sumitur z circuit oēs ꝺtutes. ¶ Ad primū ergo dicimus q nō est simile de obediētia z iusticia ꝓpter duas rationes. Pria est quia facere qō precipitur excedit naturā virtutum sicut patet in precepto Ade ne comederet de ligno scientie boni z mali. z propter hoc volūtas illius potest esse specialis volūtas z specialis virtus. sed reddere vnicuiq qō suū est nō excedit methas virtutū. volūtas ergo que cadit supra hoc velle facere qō precipitur q; cadit supra qddaz nouū extra alias virtutes est voluntas specialis ꝺtutis. s. reddere vnicuiq quod suū est gn̄ale ad plures ꝺtutes speciales. z ideo velle qō cadit supra hoc ē volūtas virtutis vniuersalis q̄ habet regere illas particulares ꝺtutes. Virtutū enim quedā sunt vniuersales z contemplatiue. quedā particulares z actiue. z ideo volūtas q̄ cadit supra illud quod ē vniuersale ad virtutes est virtutis vniuersalis vt fidei vel prudentie. sicut dictū est. ¶ Secundo rō est quia est vnica materialis ratio in omnibꝰ motibus obedientie: quoniā obedientia non mouet ad aliquid nisi quia ꝓceptū: sed iusticia secūdū suas diuersas species mouet ad diuersa non propter vnicā materialē rationē. nō em̄ hec ratio qa suum est. est materialis ratio oīm speciez iusticie q; cum aliquis colit deū actualiter et debito modo nō exigitur q actu intendat ei reddere qō suū est. similiter quādo aliquis honorat patrē vel matrem vel dicit verū pro christo suo meritorie: non exigitur q ipse intendat actualiter reddere ei qō suū est: q; suū. z sic de alijs speciebus iusticie. tamen aliquis per aliquā speciē iusticie reddit alicui quod suū est si intendat hoc reddere ei qō suū est quia suū est. talis intentio nō erit aliquius speciei iusticie. sed erit illius virtutz que est magistra specierū iusticie. s. fidei vel prudētie vt dictū est. ¶ Ad scōm dicimus q reuera volūtas qua vult aliquis diligere deū vt reddat ei quod suū est caritatis est. sed ille finis. s. vt reddat ei quod suū est apponitur a precedēti virtute. s. a fide que dictat anime q debet diligere deū super oīa. ¶ Ad tertio obiectū dicimus similiter q velle reddere alicui libū suum: quia suus est. est motus specialis virtutis. z dicimus q circunstātia illa est superioris virtutis. ¶ Item. dictū est longe supra q iusticia adequat hoiem proximo. alie vero cardinales respiciunt propriū subiectum. ¶ Sed cōtra. esto q vxor petat debitū a viro suo z vir reddat ei debitū cognoscēs eaz. inde sic. iste ordinat motū generantē ad proximū q; est debitū. ergo mouet motu iusticie. nō ergo motu tēperantie quod ē cōtra in questione de temperātia vbi dictū est q cognoscere suā cū debitis circunstantijs est motus temperantie. ¶ Solutio. Dicimus q cognoscere suā hoc intuitu tm̄ quia debitū motus est iusticie. sed cognoscere suā hoc intuitu vt vim generatiuam ordinet ad finē debitū ad quem data est. s. spēcialis ad cultū dei: motus ē tēperantie. quoniā sicut temperantia motus illicitos habet reprimere. sic z habet ordinare vim generatiuā ad suuz finem reprimendo delectationes illicitas que motus generatiue solent concomitari z impedire ne ad finem debitū ordinentur. Sic ergo patet q cognoscere suā potest esse motus plurū virtutū secundū diuersos respectꝰ. quoniā nichil prohibet actum exteriozē esse diuersaruz virtutū: sed idem actus interiozis nō potest esse diuersarum virtutū elicitiue. ¶ Item. in libro sapiētie dicitur Justicia perpetua immortalis. Queritur quare hoc dicitur plꝰ de iusticia q̄ de alijs cardinalibꝰ Sicut em̄ iusticia assimilat aliaz hūanā deo: sicz alie. et sicut iusticia manebit in patria. sic̄ z alie tres.

Ad primū.

Primarō.

Scdarō.

Ad secūdū.

Ad tertium

Solutio.

Cognoscere suam.

cō incidēs. Arguitur.

Secundo.

Preterea. cū ꝺz iusticia ē ꝑpetua. aut ibi accipit-

tur iustitia large aut stricte. si large scd̄z q̄ cōmunis est ad oēs virtutes falsum est scd̄m hoc: quia fides et spes nō sunt perpetue: quia secundū substantiā euacuabūtur. si stricte scd̄m q̄ cōtinet fidem/spem/z timorē. patet q̄ secundū hanc acceptionē ipsa sola euacuabitur: ergo nō debet dici perpetua: sed potiꝰ alie. ¶ Jtē Hieremias. Ego sum dñs faciens misericordiā z iudiciū z iustitiā. hec eñ placent michi dicit dñs. Queritur ergo cum quelibet virtus placeat deo nihil placet deo in hoīe nisi similitudo sua que est q̄ virtutes: quare potius dicit dñs q̄ ille due virtutes sibi placeant q̄s alie. ¶ Jtē. scriptura frequēter diuidit misericordiā a iustitia. sicut ptz in auctoritate Hieremie. z in psalmo. Vniuerse vie dñi mia z ꝟitas. z micheas. Judicabo tibi homo quid supra bonū z quid deus requirat a te vtiq̄ facere miam z iudiciū. cē. Videt ergo q̄ iusticia z misericordia sint diuerse species virtutū. Augustinꝰ aūt dicit q̄ iusticia est in subueniēdo miseris. sed subuenire miseris est opus misericordie: ergo miā est iusticia: ergo non debent diuidi ab inuicem. ¶ Solutio. Ad primū dicimus q̄ potius dicitur iustitia perpetua z immortalis q̄s alie cardinales ꝓpter tres rationes. Prima est: quia statuit aiam humanaz in loco proprio: quia per cognitionē z assensū pi meritati ꝓpter se et sup oīa statuit iustitia esse recreationis esse supra esse creationis. p dilectionem vero qua diligimus deū sup oēm creaturam statuit iustitia aiam sub deo z sup tēporales creaturas. hic aūt est proprius locus anime. z ita stabiliendo aiam in debito loco perpetuat eā spiritualiter. ꝓpter quod ipa debet dici recte ꝑpetua Scda rō est. q̄a p speciē suā que ē religio religat nos deo spiritualiter a quo et ex quo omnis ꝑpetuitas habet esse. ¶ Tertia ratio est. quia ipa et secundū suam essentiā z scd̄m vsum manebit in patria. alie vero cardinales et si scd̄m substātiam in patria manserint. non tamen scd̄z vsum oēz. temperantia eñ nō refrenabit motus illicitos. prudētia vero nō cauebit ab insidijs: nec fortitudo aggredietur terribilia aut patietur aduersa. ¶ Ad scd̄m dicimus q̄ ideo placent specialiter iste due virtutes misericordia z iustica deo pre ceteris: quia maxime assimilant nos deo. De iusticia patet secundū q̄ continet cognitionē dei z amorē. deꝰ ei maxime cognitor est sui ipsius z cognoscendo delectatur. et est sūme amator sui. et ita maxime assimilamur ipi delectādo in ipso solo per cognitionem z amorē. vnde Augustinꝰ dicit q̄ per hoc maxime assimilamur deo: q̄ in ipo solo delectamur. sicut z ipse in se solo delectatur. z ita per iustitiā maxime assimilamur deo. similiter per misericordiam respectu proximi. vnde in euāgelio. Estote misericordes sicut et pater vester. zc. Sicut enim dñs de bonitate sua superfluente facit oriri solez suum sup bonos z malos: sic nos de misericordia que superfluens est bonitas subuenimus pauperibus dignis z indignis. ¶ Ad tertiū dicimus q̄ iusticia que est vna cardinaliū dupliciter accipitur. vno modo scd̄m q̄ est ordinatio ad deum z primum. ad deū quidem per modum subiectionis, ad proximū per modū cuiusdā equalitatis. Jn hoc enim est quedā equalitas q̄ de superabundantia nostra releuamus pauperū indigentiā. sicut apostolus dicit q̄ confermus eis tēporalia que equaliter eorum sunt sicut z nostra. saltē secūdū conditionē nature. vnde secundū hanc acceptionē non diuiditur misericordia a iusticia: sed est species eius. Et sic loquitur Augustinus cū dicit. Justicia est in subueniendo miseris nō describendo iusticiam: sed in specie notificans per exēplū. Alio modo strictiori sumitur iusticia secundū q̄ est ordinatio ad proximū in eis quibus tenemur ex necessitate secundū hunc modū diuiduntur misericordia et iusticia abinuicem. Sic aūt sumitur in aucto. Hiere. psalmi. z michee. z vbicūq̄ scriptura diuidit illas. ¶ Ultimo solet probari q̄ oēs iustīcie sunt equales sic. Si omnes motꝰ fidei eēnt equales. omnes fides essent equales similiter si omnes motus spei essent equales: omnes spes essent equales. z sic de alijs ꝟtutibus. ergo si oēs motus iustīcie sūt equales: omnes iusticie erunt equales. sed primū verū est: q̄ omnes equaliter reddunt proximo quod suū est: quia penitus reddunt. et si aliquid retineretur non esset opus iustīcie. ergo omnes motus iustīcie sūt equales. ergo z omnes iusticie. ¶ Solutio. hec ꝓpositio ē duplex. oēs reddūt equaliter proximo quod suū est: quia pōt notari equalitas siue paritas redditorū z sic vera est propositio: sed nō ad propositū. q̄ a tali paritate nō est paritas vel equalitas motuū iustīcie. vel pōt notari equalitas redditionis motus: z sic falsa. vnde nō procedit argumētatio.

¶ De fortitudine. Tractatus decimus.
¶ De patientia. Capitulum primum.

Jcto de tribus virtutibus cardinalibꝰ scz̄ prudentia: iusticia: temperantia. dicendū est de fortitudine. Est aūt fortitudo cōsiderata periculorū susceptio et laborū perpessio. fortitudinis species est patientia de qua ꝓius dicimus. Est aūt patientia virtus qua ꝓpter honestatem vel virtutē reipublice sustinet homo miseri as minas illatas sibi ꝓpter honestatem: vt quādo ꝓ fide potius eligit aliquis pati mortem q̄s neget christū pro vtilitate. vt quādo aliquis subit mortem pro salute gregis sui: vel pro spirituali pace ecclesie: sicut beatus Thomas cantuarien sis. ¶ Circa patientiā duo sunt inquirenda. primū vtrum passiones martirum sint meritorie vite eterne. secundo vtrum scti meruerūt passiones suas. ¶ Q; fuerunt passi martires meritorie videtur: quia psalmista dicit. pciosa in conspectu domini mors sanctorū ei⁹. sed hoc non est ꝓpter aliquod tēporale pciū quia nullum temporale est pciosum in conspectu domini. ergo facit dignū vita vel meritorium est vite eterne. ¶ Item. Jacobus. Omne gaudium existimate fratres cum in varias tentationes incideritis. sed passiones sanctorum sunt maxime tentationes: ergo gaudendum erat sanctis de passionibus. ¶ Similiter in actibus ibāt apostoli gaudentes a cōspectu consiliꝰ. qm̄ digni habiti sunt ꝓ nomine ihesu contumeliam pati: ergo

Tertio.
Quarto.
Augustinꝰ
Solutio ad primum.
Prima rō.
Scda ratio
Tertia rō.
Ad tertium
Justicia vt est ꝟtus cardinalis dupliciter accipitur.
Augustinus.
Ad scd̄m.
Ad primū.
Ad tertiū.
Dupliciter accipitur.
Diffinitio fortitudinis
Patientia quid est,
Prima q̄o.
Af q̄ sic.
Secundo.
Cōfirmat.

apostoli gaudebāt de contumelijs passionū ergo gaudendū erat sanctis de passionibꝰ. ¶ Ad idez inuitat Apl̄us dicens. Fratres gaudete: q̄a nō solum datū est vobis vt credatis in cū: sed vt patiamini ꝓ eo. ergo si martires et Apl̄i gaudebant de passionibus suis z non est gaudendus de tpali ergo passiōes sanctorū erāt spūales: ergo vel virtutes vel opera virtutū: sed non virtutes: q̄ opera virtutū. ergo meritorie. ¶ Jtē. sancti meruerunt aureolā in martirio: ergo vel voluntate patiendi vel passione. qm̄ nō est aliud inuenire in martirio sed non voluntate patiendi cum illā valuntatem haberent ante martiriū. nec tamē merebātur aureolam: q̄ passione. sed si passiōe meruerūt aureolam: ergo z aureā fortiori ratione. ergo passiones sanctorū z meritorie fuerūt vite eterne. ¶ Jtē. passiones ille volūtarie erāt nā si non vellēt non paterent: ergo cū circa volūtariū z inuolūtariuz sit laus vel vituperiū ille passiones erāt laudabiles vel vituperabiles. z nō vituperabiles: q̄ laudabiles q̄ erant virtutes vel opa virtutū. z inde vt prius ¶ Item. tā actiones aie spūales q̄s passiones meritorie sunt. sicut amor. spes gaudiū. q̄ pari ratione actiones corpales z passiōes meritorie sunt ¶ Forte dicet q̄ non est sic. q; passiōes aie subiacent libero arbitrio: sed nō passiones corpis. Cō tra. aliqs peregrinādo laborat: z est ille labor voluntarius z subiacet libero arbitrio cuius sit corpalis. ergo eadē ratione labor passionis quā patitur aliquis ꝓ xpo subiacet voluntati. ¶ Solutio. Cōmuniter dicit q̄ passiōes sanctorū nō sunt meritorie vite eterne. tñ faciunt dignuz vita eterna. et hoc ideo: q; ab extrinseco inferūtur. vñ nō subiacent libero arbitrio. ¶ Sed cōtra. Solū pctm facit dignū pena eterna: q̄ sola virtus facit dignū vita eterna ꝓ locū a contrarijs. sed passio corpalis non est virtus: q̄ non facit dignum vita eterna ¶ Preterea. diabolꝰ in mēbris suis inferebat sanctis hmōi passionē: q̄ passio sanctoꝝ erat opꝰ diaboli: ergo non faciebat sctōs dignos vita eterna. ¶ Solu. Dicimꝰ q̄ loquēdo ꝓprie passiōes sanctorū nō sunt meritorie nec faciūt dignū vita eterna: q; q̄uis subiaceāt quodāmodo libero arbitrio quia si vellent negare xpm non paterentur. tamē non sunt ex libero arbitrio tāq̄s opus eiꝰ: immo a causa extrinseca z corruptibilitate corpis ꝓcedūt ¶ Ad primū igit dicimꝰ q̄ mors sctōrū dī ꝓciosa in conspectu dñi ratiōe sustinētie cui passio est annexa. qm̄ freq̄nter attribuit passioni qđ ptinet ad motū cui passio est ānexa. ¶ Ad scd̄m dicimꝰ q̄ ideo gaudendū est sanctis de suis passiōibꝰ: q̄ vi tam eternā merētur in patiēdo. nō ex passiōe: sed ex sustinētia passionū. vñ rōne motꝰ cui passiones sunt annexe gaudent sancti. z etiā ꝓpter vtilitatē quā ꝓparāt in patiēdo: q; necessariū est q̄ caritas in martirio augeat. Debet etiā martiribꝰ aureola. qm̄ per martiriū multiplicat corona martiruz vnde in deuterono. penultimo. Sācti dicunt suggere thesauros absconditos herenarū. ¶ Ad tertiū dicimꝰ q̄ martir meret aureolā volūtate patiendi z non ipa passione. Sed distinguēda est duplex voluntas. s. ꝓcedens passionē z cōcomitans voluntate precia nō meret sctūs aureolā: sed voluntate concomitāte meret. qm̄ efficatior est volūtas ꝓcomitās z strennuior ꝓpter opis excellētiā et priuilegiū. vñ aliqd meret q̄ prius non meretur. sāte passionē. sicut ꝓdicator in actu predicationis meretur aureolā quā tamē non mereret si non ꝓdicaret. z hoc ꝓpter excellētiā z priuilegium passiōis. ¶ Ad quartū dicimꝰ q̄ passio corpalis non subiacet libero arbitrio ita q̄ sit opꝰ liberi arbitrij. z ꝓpter hoc nō est meritoria. vñ etiā de labore pegrinatiōis dicimꝰ q̄ non est opus liberi arbitrij: licz subiacet si c libero arbitrio q̄ si vellet non sustineret hūc laborē: imo corruptio corpis causa est illi⁹. Qñ ex quo pegrinat aliqs velit nolit patit laborē vie ¶ Ad vltimū dicimꝰ q̄ duplex est passio aie: q; quedā ita est passio q̄ etiā actio ē siue agēs. sicut amor dei et hmōi q̄ illate sunt z inferentes. illate q̄dā a deo z inferētes aie delectationē z iocūditatē. z tales passiōes meritorie sūt suis motibꝰ. nō ꝫm rationē passiōis: sed per modū agendi. sunt alie passiōes q̄ pure passiones sunt. vt suauitas ꝓscientie: iocūditas mētis. z similis Tales autē nō sunt meritorie: q; z si subiaceāt libero arbitrio: non tñ sunt opus liberi arbitrij: imo dulcedo dei est causa illarū: sicut dulcedo generata ex gustu mellis: non est a gustu: sed a melle. Si q̄ intelligatur hec ꝓpositio passiones aie meritorie sunt de passionibꝰ que naturā actiōis habent vera est ꝓpositio in hoc sensu: z nō est sic de passionibus corpis. si aūt de puris passionibꝰ q̄ ita sunt passiōes q̄ nō habēt aliquā naturā actiōis falsa ē illa ꝓpositio: z sic ptz q̄ obiectio nō ꝓcedit ¶ Sz cōtra ꝓdicta sic obiicit. lucia dicit Si iuitā me violauerz: caritas michi duplicabit ad coronā. i. merito castitatis addet michi patiētie meritū. ꝓ quo duplicabit corona ponat igit q̄ alia virgo corrūpatur violēter. inde sic. illa virgo corrūpitur violenter z meret patiendo. sed non volūtate patiendi: q; patitur inuita. q; recusat z rebellat quātūcūq̄ potest ne violetur. ergo passio illa nō ꝓcedit ex voluntate sua. neq̄ subiacet libero arbitrio. q̄ inuita patitur. ¶ Cōtra. scit se pati. ergo scit deū velle pati: z in caritate est. q̄ conformat volūtatē suā voluntati dei. q̄ vult pati. non q̄ patitur inuita ¶ Ad hoc dicunt quidā q̄ in instāti in quo patit. patitur volūtarie. si ante fuit inuita. z ita volunta te patiendi meret z non passione. qđ q̄ dixit lucia Si inuitā me violaueris. refertur ad ꝓs ante: nō ad instans passionis ¶ Sed ꝓtra hāc solutionem obiicit. Eadē ē discretio oppositoꝝ vt dādi et nō dandi. q̄ eadē virtus. ergo sicut eadē virtus est in dare danda: z nō dare nō danda: siue retinere: eo dē modo etiā dē virtutꝫ erit substinere substinēda z non sustinere non substinenda siue recusare. q̄ cuz talis corruptio non sit sustinēda cū nō sit honesta vl vtilis reipuplice respuere talē corruptionē erit vsus patientie. q̄ sufferre illā nō est vsus patientie ergo virgo i caritate nū q̄s sustinebit illā passionē voluntarie. ¶ Solu. sicut ꝓpositiuꝰ distinxit que dā passiōes ꝫm naturā suā in turpē vergūt exituz sicut violēta corruptio virginitatꝫ violēta penaꝝ susceptio cū quis cogit adorare idola. alie autem

Tertio.
Quarto.
Quinto.
Sexto.
Euasio.
Contra hāc af
Solutio cōis
Contra hāc af
Secundo.
Solutio.
Ad ḡtum.
Ad vltimū.
Duplex antime passio.
Contra hāc af
Opinio alij
Ad rōnem.
Cōtra hāc
Solutionem
Solutio.
Solu. prēdā passiōes ꝫm naturā suā in turpē vergūt exituz positiui.

passiones sunt que ꝑm naturā suā honestatē inducunt vel vtilitatē. sicut flagellorū susceptio ꝓ fide xpi et passio mortis. Dicimus igitur cū ꝓpositū q patiētia ḫz duos vsus. Opinio doctoris.

patiētia ḫz duos vsus. ḫabet vsus. s. sufferre sufferenda z respuere respuenda. licet nō sint nomiata ꝑm alterū illorū. Unde concedim⁹ q in predicto casu non meretur sancta ex sufferentia passionis: sed ex recusatione z rebellione. z ita non ex volūtate patiēdi: sed ex volūtate non patiēdi meretur

Ad aliud.

¶ Ad istud qđ obiicit q tenet velle illā passionē cū sciat deū velle. Dicim⁹ q non tenebatur velle eā simpliciter: sed tm̄ qñ est. immo tenebat rebellare. ne scit in posterū cū scit inhonorata z turpis sicut si scio istū pauperē non ḫabere necessaria teneor velle q ḫabeat modo necessaria. nō tm̄ q ḫabeat simplr. De futuro enī nō est mihi certa volūtas vñ teneor velle ipm̄ ḫabere necessaria i posterū. Ex ꝑdictis ꝓz q passio nō sit meritoria ¶ Sz contra. Būs Petr⁹ dicit i prima canonica sua secūdo capitulo. Que est gra si peccantes colaphizati sufferetis. Et dicit glo. Que gra erit vobis cuz nichil ꝑpter hoc accipiet: g̃ sufferentia passiōis non est meritoria alicui⁹. ¶ Itē. in eadē epistola sup illum locū. Nemo vestrū patiat quasi homicida: aut fur. dicit interlineat. vbi nulla remūeratio expectat. Sed forsan initiū est pene. z ita videt q etiā sufferēdo passionē suspēdi non possit qs mereri

ꝓtra ista ar.

Secundo.

In ꝓtrariū

¶ Sed ꝓtra. Esto q aliqs ducat ad patibulū et iniungat ei sacerdos q sustineat penā suspēsionis z opprobrii in remissionē pctōrū. Constat q maiorē penitentiā nō posset ei iniungere: g̃ si ille sustineat illā satisfaciet sufficienter ꝓ pctis suis ergo statim euolabit: g̃ sufferētia passiōis est meritoria illi ¶ Itē. dexter latro in cruce meruit sustinētia crucis esse in regne. z indeyt prī⁹. Si cōcedit

Secundo.

In oppm̄.

¶ Cōtra. Iste fur velit nolit sustinet passionē. nō ergo meret sustinēdo. ¶ Preterea. illi q̃ sūt i purgatorio q̃ntus velint pati vt citi⁹ euolēt. tm̄ nō merentur: q̃ necessario sustinent penas ignis. g̃ cum multo minor sit pena mortis q̃ pēa purgatorii nō erit sustinētia illi⁹ pene meritoria: cū ex necessitate z velit z nolit patiat. ¶ Solu. Concedi pōt q talis sustinētia pene nō sit meritoria plene liberatiōis neq; valeat sustinēti. z hoc argumētū nō vz.

Solutio.

ꝑ hoc ad primum.

voluntarie sustinet penitentiam iniunctā z minor fuisset illi: g̃ meretur plenā liberationē. z hoc ideo: q̃ non sustinet volūtate libera: sed coacta. q̃ntus enī non possit cogi coactiōe sufficiēti. tamē pōt cogi coactiōe efficiēti.

Ad aliud.

¶ Ad aliud dicim⁹ q non est simile de latrone pendente cū dño: q̃ tāta fuit fides illius latronis z ptritio q suffecit ad plenam liberationē. presentia enī dñi multū contulit ꝑ posset tm̄ responderi ad auctoritatez beati Petri vt dicatur aliquis pati. sicut fur qñ ex pctō suo et pure patitur inuitus. z tūc reuera talis sufferētia non meretur remunerationē. ¶ Itē. sicut sustinētia passionum est meritoria vite. sic velle sustinere penam est satisfactoriū pene. Unde sic. velle sustinere penā ꝑm se est satisfactoriū: ergo magis velle sustinere penā magis est satisfactoriū. qđ patet esse falsum in duob⁹ sustinētibus penas eiusdem quantitatis. Sed vn⁹ vult sustinere penā ex maiori caritate. alius ex minori. Constat q ille qui ex maiori caritate sustinet magis vult illam penā sustinere: g̃ si predicta argumētatio teneret magis esset ei satisfactoria. qđ ptz esse falsum. q̃ quanto ex maiori caritate sustinet: tāto leuius sustinet: g̃ cū minori grauamine: g̃ min⁹ satisfacit.

Iterum ad.

¶ Solu. Dicimus q ꝑdicta argumētatio non tenet. z hoc ideo: q̃ nō additur hec dictio magis ad illud rōne cuius principalis est velle sustinere penā satisfactoriā: quia velle ꝑm se nō est satisfactoriū: sz respectu pene. Unde sic dz inferre: g̃ velle sustinere maiorē penā magis est satisfactoriū. ¶ Sed obiicitur ꝓtra hoc. q̃a cū dicitur velle sustinere maiorem penā est magis satisfactoriū. aut intelligitur de maioritate pene i se absolute. aut ḫabito respectu ad grauamē p̄sone sustinētis in se. Si ꝓmodo: g̃ eque satisfactoriū erit regi velle dare decem nūmos sicut alicui pauperi. qđ falsuz est aperte. Similr ꝑm hoc eque satisfactoriū erit siue meritorium fleumatico ieiunare quadragesimā sicut clerico. qđ falsū est. qñ fleumaticis non solū nō grauat: sed etiā iuuat ieiunare z tam corpi q̃ aie est bonū. Si vero intelligatur de maioritate grauaminis p̄sone: g̃ magis satisfactoriuz erit sustinere ex maiori caritate aliquantā penā q̃ sustinere ex maiori tantā. qñ minus grauat illū qui ex maiori caritate sustinet aliis paribus. z hoc apte falsum est: q̃a sicut dol⁹ nemini debz patrocinari. sic nulli debz obesse sua strennuitas. z ita videt q velle sustinere maiorē penā non sit magis satisfactoriū

Solutio.

¶ Solu. dicimus q velle sustinere maiorē penaz magis est satisfactoriū semp: dū sustinet illā ex caritate. aliter enī nō est satisfactoriū: dū mō maioritas pene attendatur ꝑm grauamē p̄sone sustinētis quo ad naturā eius nō ḫabito respectu ad gravamen: q̃ sicut dictū est nulli debz obesse sua strē nuitas siue bonitas. sub natura autē ꝓhēdim⁹ fortunā. q̃a pspera fortuna solatiū: est nature. infirmis enī sunt diuitie ad solatiū: z ꝑpter hoc magis fuit vidue ponere duo minuta: q̃ zacheo dimidiū bonorū suoꝝ satisfactoriū. z q̃a ex maiori affectu et maiori grauamine ꝑm statū suum. ptz ergo q passionibus merenť sancti et q volūtas sustinē di passionē meritoria est z satisfactoria pene: duz sustinentur ex caritate.

Af q sic.

¶ Utrū sancti meruerūt passiones suas.

¶ Scd̄a questio huj⁹ capituli.

Queritur vtruz sancti meruerūt passiones suas. videť q sic. q̃a ꝺ: in actib⁹ Apostolorū. Ibāt Apli gaudētes a pspectu cōsilij: qñ digni ḫabiti sunt p nole iesu cōtumelia pati: sed non erāt digni nisi ex merito. ergo Apli meruerunt cōtumelias pati. ergo meruerunt passiones suas ¶ Item. Aplus ad philippēses. Gaudete quia datū est vobis nō solum vt credatis in eum. sed vt patiamini ꝓ illo. datū est ergo sanctis pati ꝑ christo. ergo pati ꝓ christo est gratia dei. z non est prima gra. quia non est fides nec alia virtus. ergo datum est ex meritis q dominus dat gratiā ꝓ gratia sicut dicitur in Johanne. z in zacha. dicitur adequabit dñs gratiaz gratie. ergo ex quo ꝓ meritis datum est eis pati ꝓ

Secundo.

christo relinquitur q ipi meruerūt passiōes suas Itē. ponatur q btūs Paulus ozauerit dñm q̃ daret ei pati ꝓ christo. Inde sic. Paulus ozauit q pateretur z ozauit hoc ꝑ se pie perseueranter ad salutē z exauditus est: ergo meruit q pateretur. z inde vt prius. ¶ Sed cōtra. Hieronym⁹ dicit super Hiere. Quicquid supplicij sup vos inducitur peccata vestra meruerunt: g̃ quicquid passi sunt sancti passi sunt ꝑpter pctā sua: ergo ꝑpter demerita. non ergo bonis meritis meruerunt passiōes suas. ¶ Item. sup illud cantico. Dilect⁹ meꝰ candidus z rubicūdus. elect⁹ ex milibus. dicit glosa Alij ex meritis suis passi sunt xp̄s autē ex sola dilectione. z intelligitur de malis meritis: ergo nō ex bonis merit⁹ passi sunt. non g̃meruerūt passiones suas. ¶ Itē obiicit contra auctoritatē Hieron̄y. quia Job dicit. Non peccaui. z in amaritudinibus moꝛatur oculus meus. i. non peccaui tm̄ q tm̄ deberē puniri. non g̃ quicquid supplicij. zc.

In oppm̄.

Secundo.

ꝓtra hieronimū ar.

scd̄o ad idē.

¶ Item. idē dicit. vtinā appenderētur pctā mea in statera. zc. ergo plus punitus est q̃ meruit peccatum eius qđ est cōtra auctoritatē Hieronimi.

Solutio.

¶ Solutio. Dicim⁹ q sancti nō meruerūt passiones. Notandū autē q dupler est gra. prima q̃ nō cadit sub merito. s. virt⁹ scd̄a gratia est que cadit sub merito. s. virtutis augmentū. virtus enī nata meretur augeri vt aucta mereatur perfici. Similiter cōstantia fidei z aliarū virtutū robur z firmitas sunt scē gratie z cadunt sub merito vñ cōstātes estote. zc.

dupler gra

Ad primū.

¶ Ad primū ergo dicimus q Apli digni sunt ḫabiti. zc. dignitate meriti. meruerunt eni constantiā qñ ꝓ xp̄o patiebantur. vñ illa auctoritas z que scd̄o apponebat debet intelligi de constantia ḫabita in passione.

Ad scd̄m.

Ad tertiū.

¶ Ad tertiū similiter dicimus q si paulus ozaret dñm vt daret ei pati ꝓ xp̄o aut nō ozaret cōpetenter: aut de constātia in martirio ozaret siue intelligeret. z nō de ipsa passione.

Advltimū.

¶ Ad vltimo. obiectū dicimus q auctoritas btī Hieron̄y. simpliciter intellecta falsa est. sz sic debet intelligi. Quicqđ supplicij. zc. i. si pctm̄ non fuisset non induceret aliqđ flagellū super nos nec pateremur aliquā penā. Dñs ei qñ q̃ infligit penam tpalem aliquā sine merito sustinētis. vel ad probationē. vt in Job. vel ad gliam dei manifestandā. vt in ceco nato: vel ad conseruatio

q̃stio icidēs

nē hūilitatis. vt in paulo. ¶ Sz cū scti nō meruerunt passiōes suas bonis meritis suis. q̃ritur vtrū eas meruerint ex pctō originali. et sumať mereri ꝑm q̃ importat dignitatē. non ꝑm q̃ iportat actū

Af q non.

videtur q non. maxime ꝑm eos qui dicūt q mors sanctorū facit eos dignos aureola: q̃ si mors sanctorū facit dignū nō ex debito pctō. qñ nichil debitum pctō et inflictū ꝓ pctō facit dignum vita eterna: ergo sancti nō meruerūt mortē suā ex peccato originali. ¶ Itē. ex pctō originali est mortalitas. i. necessitas moriendi. sed mors beati Laurentij non fuit ex necessitate moriendi: imo ex causa extrinseca: g̃ nō fuit ex mortalitate: g̃ nec ex originali. z inde vt prius. ¶ Sed contra. Nullū malum ipunitū: g̃ originale fuit punitum in btō Laurentio. non nisi morte illa: g̃ originale beati Laurentij punitū est morte illa: g̃ mors illa erat debita peccato originali in eo: ergo btūs Laurentius meruit mortē illā ex pctō originali. similiter z de aliis martiribus. ¶ Solu. Reuera mors martirū non est debita pctō originali: quia ē mors acceleratā ex causa extrinseca inflicta. z nō est ex mortalitate sola pcedēs. verūtm̄ cōcedim⁹ bene q originale pctm̄ punitū est in btō Laurentio morte illa sed q̃ ꝓ cōmutationē pene non seq̃tur q illa mors originali pctō debet: aut q btūs Laurēti⁹ meruisset eam ex pctō originali sicut non seq̃tur. Iste punitur pena contritiōis ꝓ pctō originali qđ ꝑmittit: ergo peccato illo meruit penā illam. pctō enī debetur pena eterna: non pena tpalis tamen dñs commutat eternā in tpalez: nec pctm̄ remanet impunitū. ¶ Et notandū q passiōes adiacētes non sunt inflicte btō Laurētio: sicut q carnes eⁱ⁹ sunt assate in craticula z hmōi ad puniendū aliqđ peccatū in ipso. sed vt ex illorū partentia maiorē gloriā consequeretur. sic igitur patientes sancti fuerunt martires. i. testes: q̃ morte sua spōtanee z hilariter susceptā testificabātur resurrectionē carnis futuram ¶ Et notandū q quinq; sunt genera martyrum. Quidem enī fuerunt martyres ꝑ predicatione veritatis. sicut Johānes baptista z pphete in veteri testamento. Quidā ꝓ defensiōe legis diuine. vt machabei. quidā ꝓ defensiōe fidei sicut btūs Stephanus qui dicitur pthomartyr. non quia nō fuerint martyres ante ipm̄: sed q̃ nullus fuit ante ipm̄ sic martyr. s. ꝓ fidei defessione. Quarto modo fuit specialiter xp̄s martyr ꝓ redemptione generis humani. Uñ inter pascha z q̃re cātatur penthecosten in festis martyrū cātat ecclesia. Fi ista ātiphona hierusalem venite z videte martyrem xp̄m sicz cum corona supplemartyr qua coronauit eū. zc. Unde quantū ad hoc est corona z cōpetinet ātiphona ad festum. Quinto modo fuerūt martyres innocentes in quorū quolz credebať occidi xp̄us: primi ergo fuerunt testes veritatis. scd̄i diuine legis. tertij fidei. xp̄us summe dilectionis dei ꝓpter quā mundū dilexit vt vnigenitū suū daret ꝓ nobis. innocentes aūt testes fuerūt malitie tyrānorum z crudelitatis. ꝑpte tm̄ z stricte dicūtur martires qui passi sunt ꝑ fide xp̄i. ꝑm hoc beatus Stephanus ꝺ: pthomartir. ¶ Sz de innocētib⁹ obiicitur sic. ipsi meruerunt aureolā. ergo vel passiōe vel voluntate patiēdi: sed non volūtate patiendi. ergo passione. g̃ passionibus meruerunt qđ est cōtra ꝺdicta. ¶ Preterea innocentes q̃ntus non ḫabuerūt vsū volūtatis: tm̄ digni fuerant rōne martirij ergo pari rōne infans duorū annoꝝ baptisatus dignus est aureola virginitatis. z hoc falsum

Ad idem.

De innocētibus.

Secundo.

Solutio.

¶ Solu. innocentes fuerūt digni aureola nō passione vel merito passionis sed modo patiendi. qñ cum in ipsis esset xp̄us per fidem z alias virtutes quas ḫabebant: z in quolibet q̃reretur z credere tur interfici. ꝓ privilegio z modo passiōis digni fuerūt aureola. vñ ꝓ xp̄o mortui sunt. i. loco xp̄i et vice xp̄i. ¶ Ad illud qđ obiicitur de pueris virginibus dicim⁹ q non est simile. qñ in illis nō est aliqua dignitas virginitatz sicut in innocētib⁹ dignitas martirij z ita alia ratio reformat pactū. ex ḫis igitur ptz q sancti neq; meruerunt passionib⁹

ꝑ hoc ad primum.

Conclusio pre dictorū.

neq; meruerunt. eas. tñ vtiles fuerunt eis. z similiter bonum est nobis sustinere patienter flagella dei. qa cruciunt purgãt z ppter multas alias causas q̃ solent assignari in distinctionibus: z similiter iniurias nobis illatas: z persecutiões hoim debemus sustinere ppter multas causas ¶ Prima: est ne per impatiẽtiã nos spũaliter occidamus plus iusto hoibus irascẽtes. ¶ Scõa est: vt nõ habeamus audiẽtiã irascendi contra primũ quẽ scimus esse filiũ dei. sicut non auderemus irasci contra filiũ regis terreni. ¶ Tertia causa: est qa per patientiam soluim⁹ debita nostra. sicut dr in euãgelio. Dimitte z dimittetur vobis. Propter qõ dñs precepit nobis vt qñ oramus dicam⁹: dimitte nobis debita nr̃a zc̃. nichil aũt spũalius peti potest. vt dicit glosa. ¶ Quarta rõ est quia qñ patimur scimus deũ nos velle pati. aliter nõ haberem⁹ cor rectum: sed distortũ. Licet eni possimus passiões presentes respuere volũtate sensualitatis. tñ non debet sensualitati ratio cõsentire: sino si sciẽter et deliberate nobis presentiã passionũ presentiat displiceat mortaliter peccaremus: qr tenemur velle quod scimus deũ velle. ¶ Sed videt ꝼm hoc q̃ Job peccauit dicẽs Non equo iudicio agit mecũ vnde videtur murmurasse ꝓtra dñm. ¶ Item. videtur q̃ volũtas dñi displiceat ei. qñ dixit vtinã appenderẽtur pe. me. zc̃. q̃ displicebat ei q̃ plus merito puniebatur. tñ sciebat deũ velle hoc: q̃ nõ conformabat voluntatẽ suã voluntati dei: q̃ mortaliter peccabat. ¶ Item. nulla pena tpalis est grauior morte: ꝛ mors est pena originalis pcti: q̃ q̃tamlibet penã potuit deus infligere Job p peccato originali: sicut z mortẽ inflixit q̃ q̃tãcũq; penam sustineret Job si infligeret ei p originali: nõ puniretur supra merita sua. z ita potuit eẽ q̃ falsuz fuit quod dixit. Non peccaui: z in amaritudinib⁹ zc̃. quasi diceret. non peccaui tñ q̃ tã grauiter debeꝛ affligi. ¶ Ad hoc dicũt qdã q̃ Job ꝓio peccauit: sed postea penituit Sed hoc ptz esse falsuz. qñ circa principiũ dixit. in oibus his non peccauit Job labijs. zc̃. ¶ Solu. dicim⁹ q̃ Job nõ peccauit dicens. Non equo. zc̃. qa debet sic intelligi. Non equo iudicio q̃tũ ad merita mea. licet equo q̃tum ad dei iudiciũ. ¶ Ad scõm dicimus q̃ presentia passionis non displicebat Job: imo placebat ei. qñ sciebat deũ velle hoc. Sz desiderabat ne in furore pateretur z hoc licebat ei: qa de hoc nesciebat voluntatẽ dei. vnde nõ ppter presens: sed propter futurũ dicebat. vt appenderẽtur. zc̃. tñ illa auctoritas exponit mistice de xpo. ¶ Ad vltimum dicimus q̃ tarata est pena quã infligere põt p originali de iustitia. vñ dicim⁹ q̃ non possz infligere q̃tãlz p originali. q̃tã tñ posset nouit. credim⁹ tñ q̃ nõ posset tantã q̃tã Job substinuit ¶ Ad illud qõ obijcit q̃ mors ẽ maior pena q̃ aliqua pena tpalis. ptz solutio: qr preter molestias quas sustinuit soluit ipe debitũ vniuerse carnis.

¶ De perseuerantia. ¶ Scõm capitulum.

DIcto de patientia. dicendũ est de pseuerãtia que est vna spẽs fortitudinis. sicut Tullius dicit. de qua queritur an sit vna virtus specialis. qõd videt. qr: Tullius õr Perseuerantia est spẽs fortitudinis: q̃ est spẽs virtutis q̃ et specialis virtus. ¶ Itẽ. in leuiti. pcipit offerri cauda hostie cũ capite p qõ intelligitur pseuerantia finalis: q̃ perseuerantia est in pcepto. Sed nichil est in pcepto nisi opus virtutis: q̃ pseuerare est opus virtutis. nõ nisi pseuerãtie: q̃ per michi dñs ꝼm iusticiã meã. dicit glosa. Pro fide/spe/caritate dat dñs in pñti pseuerantiã: z pseuerantia dabit in futuro vitaz eternam. reddit ergo premium eternum perseuerantie: sed nõ redditur nisi virtuti vel operi virtutis: q̃ perseuerantia est virtus vel opus virtutis. sed non opus: q̃ virtus.

¶ Item. sup illud ad gala. Fructꝰ autẽ spũs sũt: gaudium. pax: patiẽtia. longanimitas. dicit Ambro. oĩa que ibi nũerantur esse virtutes. q̃ longanimitas est virtus: sed longanimitas nõ est aliud q̃ perseuerantia. ille eni longanimus est qui habet animũ siue volũtatẽ perseuerãdi in bono vsq; in finem: q̃ perseuerantia est virtus. ¶ Itẽ. pseuerantie ꝓmittitur premium. sicut ptz in euãgelio. Qui perseuauerit vsq; in finez hic saluus erit: q̃ pseuerare est op⁹ virtutis. z inde vt ptz. ¶ Itẽ. anselmus cãtuariensis dicit. Lucifer perseuerãtiam non habuit. non qa deus nõ dedit: sed qr ille non accepit. Perseuerantia igitur est donũ dei et etiam de optimis donis: q̃ est virtus vel opus virtutis. z inde vt prius ¶ Quo concesso. qui habet vnam virtutẽ habet oẽs: q̃ si pseuerãtia est virtus quicũq; hz caritatẽ hz pseuerantiã. q̃ adã qñ habuit caritatẽ ante lapsuz habuit perseuerantiã. z iudas qñ habuit caritatẽ habuit perseuerãtiã. qõ ptz esse falsum: qr perseuerãtia est cõtinuatio bone volũtatis vsq; ad finẽ. ¶ Preterea sicut dictũ est in scõa auctoritate p fide/spe/caritate dat dẽ⁹ in presenti perseuerentiã: q̃ perseuerantia est premium in presenti. ergo non est virtus vel op⁹ virtutis. ¶ Solu. hoc nomen perseuerãtia sumitur tribus modis. qñq; eni dicitur continuatio boni operis vsq; in finẽ. ꝼm hoc non est virt⁹ vel opus virtutis: sed optima dispositio operꝭ virtutis: z in hac acceptione sumit in pdictis auctoritatibus.

¶ Ad primum q̃ dicim⁹ q̃ finalis cõtinuatio bonorum operũ est in pcepto non ꝼm se: sed gra operum quorum est. precipiũtur eni nobis opa continuata. non ipa continuatio. ¶ Ad scõam auctoritatem sikter dicimus q̃ dñs dr reddere premium perseuerantie. i. pro opibus continuatis vsq; in finem. vnde in illa auctoritate sumitur diuersimode. qñ cũ dicit pro fide: spe: caritate: dat dñs perseuerantiam in pñti. sic sumitur pprie. p ipsa continuatione finali q̃ reuera est magnũ pmiũ in presenti: cũ autẽ dicitur z perseuerãtia dat in futuro vitam eternã: tunc sumitur: non p ipsa cõtinuatione; sed p operibus continuatis. z ita diuersimode respectu diuersoꝝ verboꝝ: sicut hoc nomẽ pheton cuz dr his sit⁹ est phetõ currus a pec. ¶ Scõo modo dr perseuerantia virtus qua hõ est abilis q̃ manere in bono vsq; in finẽ: z scõm hoc cõmunis est perseuerantia ad oẽm virtutẽ. qualibet eni virtute est hõ abilis ad continuandũ bona opa vsq; in finem. ¶ Tertio modo dr perseuerantia ꝓpositũ

Aſſ q̃ sic. Secũdo. Tertio. Quarto. Quinto. Sexto. In oppm. Secũdo. Solutio. Ad primũ. Ad scõm. Ad vltimũ. Ad illud de morte.

siue voluntas pmanendi in bono vsq; ad finẽ. z ꝛz hoc dicunt plures q̃ perseuerantia est virtus specialis. ¶ Qõ videtur posse pbari: qr voluntas permanendi in pctõ vsq; in finẽ est speciale pctm̃. scz ipenitentia finalis que est spẽs pcti m. ss. ergo pari ratione volũtas pmanendi in bono vsq; in finem est actus vnꝰ virtutis specialis. ¶ Itẽ alia voluntate volo esse colorat⁹ alia alb⁹: q̃ a filiã. alia est voluntas qua volo pmanere in bono. alia qua volo pmanere in bono actu fidei vel alterius virtutis specialis: q̃ volũtas qua volo pmanere i bono vsq; in finẽ est cuiusdã specialis virtutis: z hoc est pseuerantie q̃ perseuerãtia est virt⁹ specialis.

¶ Item. obedientia quedã est virtus specialis: licet volũtas procedẽs ab illa cadat supra quoddã commune. s. facere qõ precipitur q̃ a simili q̃uis permanere in bono vsq; in finẽ sit cõe ad oẽs virtutes. tñ voluntas cadens sup istud cõmune specialis virtutis. z inde vt ꝓ⁹. quo concesso ¶ Cõtra. cũ dicitur velle permanere in bono est actus pseuerantie: aut intelligit de bono ꝼm rõnẽ boni aut de bono scõm rõnem specialiũ bonoꝝ que cõtinẽtur sub bono. Si primo modo: q̃ velle permanere in bono est act⁹ caritatis qñ sola caritas attendit bonũ scõm q̃ bonũ: sed non scõm rationez boni. z ita perseuerãtia nichil aliud est q̃ caritas Si intelligatur de specialibus bonis: q̃ velle permanere in bono est cuiuslibet virtutis. Nam sicut velle bonũ in actu fidei est fidei virtutis. ita velle illud idez modo z postea. z sic vsq; in finẽ. Sikter velle bonũ in actu spei. z modo z sicvsq; in finẽ est spei virtutis. z sic de qualibet virtute: q̃ vel perseuerantia erit q̃nalis ad oẽs virtutes vel si est specialis virtus nõ erit alia q̃ caritas ¶ Itẽ. adhuc videtur posse pbari q̃ voluntas permanẽdi in bono vsq; in finẽ non sit vnꝰ alicuꝰ virtutis: qr mora in pctõ non facit aliam speciẽ pcti: sed augmentat pctm̃ sicut mora in pctõ fornicatiõis: ergo pari ratione mora volũtatis in bono nõ facit aliquã spẽm voluntatis: ergo nec aliã virtutẽ. ergo eadẽ est virtus qua volo cõtinere z qua volo morari in bono continentie. pari rõne. velle morari siue pmanere in bono ꝓtinentie vsq; in finem est ꝓtinentie. sikter z de aliꝭ virtutibus: q̃ volũtas pmanẽdi in bono vsq; in finẽ est cuiuslibet virtutꝭ. nõ ergo vnꝰ p se ergo pseuerãtia nõ est vna virtus specialis ¶ Itẽ ex repetitione actuũ nõ mutat spẽs virtutis: sed firmat in subiecto. sicut ex repetitione actuũ contin ẽtie firmatur ꝓtinẽtia. z sikter ex repetitione actuũ iusticie firmatur iusticia. Quelibet eni virtus habet suã firmitudinẽ z stabilitatem: q̃ stabilitas siue firmitas in bono est cuiuslibet virtutis. sed hoc est pseuerantia: qa Tullius dicit. perseuerãtia est in rõne bene ꝓsiderata stabilis z perpetua permansio. ergo pseuerãtia est firmitas cuiuslibet virtutis: ergo nõ est alia virt⁹ q̃ continentia z iusticia. z sic de aliꝭ. Quelibet eni virtus habz stabilitatẽ z ppetuaz mansionẽ q̃tũ in ipsa est in ratione bene ꝓsiderata. i. in opere suo consiliato siue in materia sua quã scõm consilium propriꝭ circunstãtijs ab aliaꝛ materia circũscribit ¶ Itẽ. iustus in sapientia morabit sicut sol. i. sapientiã in sapientia. Sikter caritate manet hõ in deo z vult manere. z hoc cũ debitis circũstantijs: ergo q̃tũ debet. sed hoc est meternũ vel vsq; in finẽ. ergo cũ volũtas manẽdi in bono siue in bono increato siue i virtutibus siue in bono ope idẽ sit quod velle manere in virtutib⁹ z velle manere in deo huiꝰ velle caritatis. z est perseuerantia: ergo pseuerãtia nõ est alia virt⁹ a caritate. ¶ Itẽ. pmanere in bono vsq; in finẽ cuiuslibet virtutis est z non excedit metas virtutũ: ergo volũtas cadẽs supra istud cõe non est alicuius virtutis siue individualis: ꝛ alicuꝰ vniuersalis q̃ sit magistra aliarum. z erit ita fidei vel caritatis vel prudentie que sunt vniuersales ꝟtutes: z aliaꝝ motiue z iperatrices. z ita videtur q̃ pseuerantia sit fides vel caritas vel prudẽtia: q̃ perseuerãtia nõ est aliqua spẽs cialis virtus que sit spẽs fortitudinis, vel si volũtas illa cadat supra vniuersale ratiõe singularitũ. talis voluntas nõ erit alicuius virtutis solꝰ? sed oĩa sicut prius dictũ est in q̃stione de obedientia ergo cum illa volũtas sit perseuerãtie: perseuerãtia non est vna virtus specialis hoc patz in mũdatione a pctõ: quia mũdare siue mũdari cuiuslz virtutis est z non excedit virtutes. z propter hoc voluntas mundandi a pctõ non est alicuꝰ specialis virtutis: imo sicut mũdatio a pctõ luxurie est cõtinentie. ita volũtas mũdandi ab eodem pctõ est eiusdẽ virtutis. ¶ Similiter est de aliꝭ. idẽ patz etiam in voluntate assimilandi deo. qñ fide volo cognoscere deũ. z ita fide volo assimilari deo per cognitionẽ. Deus ei est maxim⁹ cognitor sui simiꝭ liter caritate volo diligere deũ z ita assimilari ei per amorẽ: qr ipse est maxim⁹ dilector sui: ergo bonitas cadent supra hoc cõe assimilari deo cuiuslz virtutis est z non alicuius specialis per se. patz ratione. z voluntas pmanendi in bono vsq; in finẽ. z inde vt prius. ¶ Solu. dicim⁹ q̃ volũtas permanendi in bono vsq; in finẽ tantũ ppter deũ vel soli⁹ caritatis est vel cuiuslibet virtutis. qñ si cũ reduplicatione boni intelligitur solius caritatis est siue reduplicatione cuiuslibet virtutis est. ¶ Ex hoc ptz solutio ad tertio z quarto obiectũ. ¶ Ocedimus eni q̃ vnomodo volũtas permanendi i bono vsq; in finem soli⁹ caritatis est. Alio modo cuiuslibet virtutis ꝓme obiectioni z scõe consentimus· quibus ꝓbatur q̃ perseuerantia ꝼm q̃ est voluntas permanendi in bono vsq; in finẽ non ẽ virtus specialis. Alia a continentia iusticia. z sic de aliꝭ virtutibus notatis. ¶ Sciendũ tñ q̃ q̃uis pctm̃ mora aggrauet non tñ mora in operibus virtutis augmentat virtutẽ vel meritũ virtutis. qñ meritum pensatur ꝼm radicẽ. demeritũ vero scõz circunstantiã pcti. sicut z ꝼm genus pcti. sicut dictum est in questiõe de circũstantijs ¶ Si autez obijcitur sic. pmanere in bono vsq; in finẽ est alia materia a materiebus virtutũ: ergo voluntas cadens sup istud est alia a volũtatibus aliarũ virtutum ergo est alterꝰ virtutis. ¶ Dicimus q̃ q̃uis sit alia materia in essendo in genere ꝓsiderata: tñ scõm particularia cõtẽta. non est alia ꝼm q̃ cadit supra illam materiã. rõne contentoꝝ vñ non est

Ad idẽ ar. Tullius. Ad idem. Ad rõtum. Ad idẽ. Per hoc ad tria. Ad q̃rtum. ꝓbat sikter Solutio. ꝓra hoc ar Solutio.

alia in coherendo z propter hoc nō sequitur q̄ voluntas cadens supra illā materiā sit alia a volūtatibus aliarum virtutū. virtus enī non solū substātiam sue materie attendit. sed dispositiones coherentes: sicut scientia proprium subiectū z que sunt

Ad rōnem. dispositiones illius subiecti attēdit. ¶ Ad hoc q̄ obijcitur supra de obedientia que est specialis virtus: licet voluntas eius cadat supra quoddā commune ad oēs virtutes. dicim⁹ q̄ non est simile ḡa facere qō precipitur excedit metas virtutū. sed p manere in bono non excedit virtutes. vñ sicut dictum est. vno modo volūtas permanēdi in bono ē soli⁹ caritatis. alio mō cuiuslibz virtutis. sicut voluntas mundādi a pctō simpliciter et inquantum pctm̄ solius caritatis est. volūtas autem mūdādi a pctō in particulari: scz ratione singulorū pctō⁹ cuiuslibet virtutis est. sicut a pctō infidelitatis fidei. a pctō in continentie: ptinentie. z sic de alijs.

Ad aliud. ¶ Sz de volūtate assimilādi deo: dicim⁹ q̄ nō est alicui⁹ specialis virtutis: sed oim fm q̄ voluntas cadit supra illud cōe rōne contētorū: fm aūt q̄ cadit supra istud cōe scōm rōnem cmunem est virtutis vniuersalis. Assimilari aūt deo duob⁹ modis intelligitur. quia assimilimur deo vel in pulcritudine vel in bonitate. velle aūt assimilari deo i pulcritudine fidei ē. in bonitate aūt caritatis est. ptz ergo q̄ distinctio supi⁹ posita nō satisfacit q̄renti quid sit perseuerantia fm q̄ est spēs fortitudinis. nos autē dicim⁹ q̄ perseuerātia est volūtas stanDuob⁹ modis. di imobiliter in bono. ¶ Et sic importatur quedā aggressio ptra pctm̄ que propter victoriā est. z est talis volūtas in irascibili tm̄ cuius ḡtus est perConclusio ex predictz seuerantia z est spēs fortitudinis. z hec distinctio alie due spe in tullij supra posite pcōdat. ¶ Itē. preter patiēcies fortitu tiam et perseuerantiā sunt alie due species fortidinis. tudinis. s. magnificentia z confidentia. magnificētia consistit in strennua aggressione magnorum z arduorum. confidentia est virtus qua confidenter speramus aggressa perducere ad effectum. quia igitur tā magnificentia q̄ confidentia consistunt in excellentia operum iusticie vel in modo excellenti. ideo supersedeo.

¶ De donis spiritussancti.

¶ Undecimus tractatus.

Dicto de cardinalibus virtutib⁹ dicendū est de donis spūssancti. z primo de essentia donorum z vtruz dona sint virtutes. scōo de numero donorū. tertio de differentia donorū ad virtutes cardinales. quarto de singulis donis agem⁹ per ordinē. quinto z vltimo de adaptione donoz ad btitudines. ¶ Sūt autē dona spūssancti. s. que enūerat Isayas in xpo dicens. et requiescet sup eum spūs dñi spirit⁹ sapiēCur dona dicunt esse spūssancti. tie. zc. licet aūt ista dona dentur a tota trinitate z sint dona tot⁹ trinitat⁹. tñ p appropriationē quādam dicuntur dona spūssancti eo q̄ ex mera bonitate dei conferantur. bonitas aūt appropriat spiritui sancto. ¶ Et notandū q̄ duo vltima dona. s. Notandū. Septē dona sufficere ad vtrāq; vitā actiuā. s. sapientis z intellectus ppie pertinent ad vitam contemplatiuā intellectus enī est propie cognitio spūalium donorū que confert deus angelis z aiabus sanctis quibus sanctificantur z angeli et

z ptēplatiua. anime. sapientia vera est cognitio dei per ḡustationem dulcedinis ipsius vel alio modo vt postea dicetur: z in istis duobus perfecte consistit contēplatio. z ideo duo vltima dona perfecte regūt cō templatiuam. alia quinq; regūt sufficiēter actiuā que consistit in trib⁹. s. in declinādo a malo. in faciendo bonū. in patiendo benigne aduersa. p primum donuz. s. donū timoris. declinat hō a malo: Ecclīastic⁹ quia sicut dicit ecclesiasticus Timor dñi expellit pctm̄. per pietatem facit hō bona: siue opera iusticie siue opa mie. vt postea dicetur. p donum scientie apponit opibus pietatis sal. discretiōis p fortitudinē digne patitur hō aduersa q̄ p consilium discrete opatur. z ita ptz q̄ septē dona sufficiēter regunt vitā humanā tam contēplatiuā q̄ actiuā

¶ Q; dona sint virtutes videtur.

¶ Prima questio.

Arca primū articulum queritur vtrū dona sint virtutes. pbatur q̄ sic: primo auAf q̄ sic. ctoritatibus. secundo rationib⁹. ¶ Auctoritatibus sic. Ambrosi. dicit ciuitas dei illa hierusalē celestis nō meatu alicui⁹ fluuij terrestis a bluitur. sed ex vite fonte pcedens spiritussanctus cuius nos breui faciam⁹ haustu in illis celestib⁹ spiritibus. videt redūdanti⁹ effluere plene septē virtutū spūalium. scōa meatu. z sic Ambrosius vocat septē dona septē virtutes spūales.

¶ Item Greg. sup Job in pricipio. cū spūssctūs Scōo per mētē fecūdat plenitudo septē spūaliū ḡtutū itrat gregorium. ¶ Idē probatur rationib⁹. q; virtus est habitus Tertio rōe mētis bene ḡstitute: sed septē. dona sunt hmōi habitus: ḡ dona sunt virtutes. per locū a diffinitiōe

¶ Itē virt⁹ est habitus imediate ḡsistēs quo ad Scōa rō. nos sed septē dona sunt hmōi habit⁹: ergo septē dona sunt virtutes. ¶ Item. Aug. dicit virt⁹ est Tertia. bona ḡlitas mentis qua bñ viuit. qua nemo male vtitur quā de⁹ in nobis sine nobis operat: sed talia sunt dona spūssancti: ergo dona sunt virtutes.

¶ Itē. timere deū modo debito est meritoriū vñ Quarta. ecclīasticus. nihil meli⁹ ḡ timere deū. ¶ Preter Quinta. ea. nisi esset meritoriū non eēt in p̄cepto: ergo timor dei est virtus cū eius motus sit meritori⁹ vite eterne. ¶ Forte dicit q̄ timor dei non est virt⁹ Euasio. a deo quia est passio. Cōtra. spes z amor eodē modo sunt passiones sicut timor dei procedit ex consideratione potentie dei: ita spes a consideratiōe largitatis dei. z amor a consideratione bonitatis dei: ergo si timor non est virtus est passio: eadē rōne nec spes nec amor erunt virtutes cū sint passiones. ¶ Ad hoc dicunt quidā q̄ tria dona ptinen Opinio aliquorum. tia ad effectū sunt virtutes. s. timor pietas: fortitudo. Quattuor autē pertinētia ad intellectū nō sunt virtutes. s. scientia: consiliū: intellectus: z sapientia. ¶ Sed contra. habitus regitiuus virtuptra hāc af tum cardinalium est virtus cardinalis. s. prudentia. ergo eadē ratione habitus regitiu⁹ virtutum spūalium est virt⁹ specialis. vt scientia que regit pietatem: z cōsiliū q̄ regit fortitudinē. ¶ Preter Secundo. ea. melior est cōtēplatiua q̄ actiua z magis grata deo. sed opa actiue sunt meritoria vite eterne. ergo opera vite contēplatiue sunt meritoria vite eterne: ḡ sapientia z intellectus sunt habit⁹: quo-

rum opera sunt meritoria vite eterne. ḡ sapientia et intellectus sunt virtutes. ḡ quattuor dona ptinentia ad intellectū sunt virtutes: et sic oia dona

ptra hoc af Secundo. sunt virtutes. ¶ Sed ptra. septē dona distinguūtur a virtutibus in matheo. ¶ Itē. Brego. distinguit illa a virtutib⁹ theolo. z a virtutib⁹ cardinalibus in principio Job: dicens q̄ per septez filios Job: intelligūtur septē dona per tres filias virtutes theolo. s. fides: spes: caritas. per quattuor angulos domus. quattuor cardinales ḡtutes. z ita septem dona nō sunt virtutes theologice: nec virtutes cardinales. ḡ septē dona non sunt virtutes

Tertio. ¶ Item. Arist. dicit q̄ virtus z scientia sunt duo genera cōtenta sub prima specie qualitatis ḡ nulla scientia est virtus. z nulla virtus est scientia. ḡ scientia donū non est virtus. pari rōne nec consilium neq; sapientia nec intellectus. q; ista consistunt in speculatione. z ita sunt in speculo intellectus z non sunt in practico. ḡ non sunt virtutes: sz potius scientie. qm̄ in intellectu speculatiuo sunt scientie. in practico sunt virtutes tm̄. ¶ Solutio

Solutio. Dicimus q̄ oia septem dona spūssancti sunt virtu

Ad primū. tes rationib⁹ dictis in opponēdo. ¶ Ad primo ḡ obiectum dicimus q̄ septem dona distinguūtur a virtutibus q̄ enumerātur in matheo. sz non ab oībus. z ideo non seq̄tur q̄ non sunt virtutes: sed sequitur q̄ non sint ille virtutes a q̄bus distinguuntur. ¶ Ad scōo obiectuz dicimus q̄ hec est falsa.

Ad scōm. Omnes ḡtutes sunt cardines vel theologice. sz q̄ theologice dicuntur stricte tm̄ ille tres. spes: fides: caritas. sunt tñ virtutes spūales que nō sunt ille tres: nec sunt virtutes cardinalū fm rationē: sunt tñ fm essentiā eedē cuz cardinalibus: vt postAd tertiū. dicetur. ¶ Ad tertio obiectū dicim⁹ q̄ ppie loquendo nulla scientia est virtus. cognitio enī faciendoz z scientia que est cognitio non est virtus: sed electio faciendoz virtus est donū. ḡ scientia non est cognitio faciendoz: sed electio faciēdoz que iperat vt fiant que per scientiā rō discernit eē

Donū scientie q̄re noiatur. facienda. vñ propter nimiā affinitatē que est illi⁹ cognitionis ad illā electionē. illud donū scientia noiatur. ¶ Qualiter aūt respondendū sit ad vlti

Ad vltimū dicem⁹ post mo obiectū inferius patebit: quando agemus de sapientia z intellectu que videntur esse in speculatione. scientia vero z consiliuz potius ponuntur in

Alia opio. operatiōe: q; imperāt factenda. ¶ Aliorū est opinio q̄ nullū donū est virtus: sed dona sunt abilitationes virtutū. p dona ei virtutes expediūt facillime suos actus. vnde glo. que dicit sup matheū. q̄ per dona venitur ad virtutes. fm eos sic est exponenda. p dona venitur ad virtutes. i. ad merita virtutū. s. ad bona opa quibus puenitur ad btitudines: igitur fm eos dona sunt effectus virtutū z sunt a ḡtutib⁹ sicut z opa bona. z ideo dicūtur dona. ne videātur esse a libero arbitrio p hoc q̄ sunt

ptra hāc af a virtutibus sicut z opa ¶ Sed q̄ hec opinio nulla sit multipliciter ostēditur. primo: q̄a si dona sūt effect⁹ virtutū imediate: ergo quelibz virt⁹ potēs

Secūdo. est producere ex se aliquod bonū: ergo quot sunt virtutes tot sunt dona. sed multo plures sunt virtutes q̄ septē: ḡ multo plura dona q̄ septē ¶ Itē dona sunt a virtutib⁹: ḡ nō sunt imediate a spiritu sancto. sed virtutes potius imediate a spiritusancto ergo virtutes potius debent dici dona spūssancti q̄ illa dona que sunt ab eis. ¶ Itē. virtus est q̄ su Tertio. um subiectum bonū facit. z opus eius bene reddit vt virtus oculi z virtus equi: ḡ similiter virtus aīe est que bonam aiam facit. z opus eius bene reddit. sed quodlibet septem donoz ū aiam bonā facit et opus ei⁹ bene reddit cū abilitet eā ad bonū operādū: ergo quodlibz donū est virtus. ¶ Itē. virQuarto. tus est habitus. habitus aūt nihil aliud est q̄ abilitas: ergo si virtus generat donū vna abilitas generat aliā abilitatē. z sic scōa tertiā eadē rōne sic in infinitū z ita i infinitū erūt dona ¶ Itē si virt⁹ Quinto. abilitat ad bona opera: ḡ pfecta virtus pfecte abilitat: z quanto est intensior virt⁹ tanto magis abilitat: ergo vna virt⁹ magis abilitat ad opa q̄ alia. hoc est maiori sua intensione: ḡ hoc nō est per abilitatem aliā a virtute. ¶ Propter has rationes videt nobis nō esse cōsentiēdū prime opinioni. magiSolutio. ster Symō tornacēsis dicebat q̄ dona nec erāt Symon Tornacēn. virtutes nec effectus virtutū: sed seminaria virtutum ponebat enī q̄ remissio pcti precedit infusionem virtutis. illius aut̄ remissionis ponebat causam septē dona que mūdant aiaz a contagio pcti et ita sanctificant ac pfecte preparant eā ad susciPiendas virtutes. z propter hoc z dona z sanctificationes dicuntur a sanctis. ¶ Sed ptra. virtus ptra hāc af fm se potēs est expellere quodlibet vicīū sine adiutorio alteri⁹ ḡ nō indiget aliqua alia causa pri⁹ mūdante. z ita illa septē dona superflu it. ¶ Itē Secūdo. nichil contrariatur pctō ppie z per se nisi virt⁹: sed septez dona cōtrariant propie z per se pctō. quia per se mundant aiam a peccatis vt ipsi dicūt ergo dona sunt virtutes. contra hanc opinionem sunt omnes predicte rationes que probant dona Ultia resoesse virtutes. ppter hoc nobis videtur omnia dolutio doctona esse septem virtutes. ris.

¶ De numero donorum.

¶ Scōa questio huius capituli.

Queritur de numero donorū. videtur enī Af q̄ sint q̄ plura sint dona septē. ḡ dicit ei btūs plura. Jacobus Omne datū optimū et oē donū. zc. ḡ oēs virtutes sunt dona spūssancti. sed plures sunt virtutes q̄ septem. ḡ plura dona q̄ septem. ¶ Item. iuxta vnā virtutē cardinaSecundo. lem que est fortitudo sumitur vnū donū. scz donuz fortitudinis. ergo pari ratiōe iuxta alias tres sumuntur alia tria. s. donū iusticie: donum temperātie: donū prudentie. z ita erūt decem dona ad minus. ¶ Itē. timor de penis: z dolor de pctis sunt Tertio. due passiones vtiles. z vna est donū spūssancti. s. timor. ḡ pari ratiōe. z alia erit donū. scz dolor de pctis. ¶ Itē. alia dona a timore combinantur vt Quarto. sapientia: intellectus: consiliū: fortitudo: scientia pietas. ḡ pari ratione timor cōbinabit alij dono. et ita ad min⁹ erunt octo dona. ¶ Solu. sicut suSolutio. pra monstratum est septē dona sufficiūt ad regnū vite spiritualis. tā in opibus actiue: q̄ in opibus contemplatiue. ¶ Ad primū ḡ obiectū dicimus Ad primū. q̄ reuera omnes virtutes sunt dona spūssancti. sz ista septem dicūtur dona per quēdam appropriētatem. quia propter prerogatiuā quā habent mū

Sufficiētia donorū.

dandi aiam. primo z principaliter a septē capitalibus vicijs dicuntur specialiter dona. ¶Timor enīz per hoc q̄ humiliat expellit ſuperbiam. pietas aūt per hoc q̄ gaudet honorare primū expellit iuidiam. scientia qua cognoscim⁹ proximos esse filios dei vel posse esse de facili expellit irā. fortitudo q̄ impedimenta mūdi excludit: expellit accidiā. cōſilium quod docet nos mercari eterna p̄ transalibus remouet auariciam. intellectus per quē delectamur in bonis ſpūalibus excludit gulaz. sapientia qua pure delectamur in deo z in qua est ſūma delectatio ſpūalis excludit luxuriā: in qua est ſūma delectatio carnalis. que sicut dicit Greg. gustato

Differentia virtutū et donorum.

ſpū desipit oīs caro ¶Et alia est ratio ꝓpter quā illa septē dona dicūtur dona ſpūſſancti. ſ. q̄ faciunt hoīes ſpūales. politice enī virtutes bene operari faciunt ex ſuppoſitione p̄ceptoꝝ iuris naturalis. z ꝓpter hoc dicūtur aliq̄n naturales virtutes. z angulis domus cōparant in Job. ideo q̄ ſicut fortitudo dom⁹ conſiſtit in angulis. ita fundamentum virtutū conſiſtit in quattuor virtutibus

Adaptatio virtutes cardinales initūtur rōni naturali dona vero rōni fidei.

politicis rationes ſuas ſumentib⁹ a iure naturali ſeptem aūtē dona ſpūſſancti facūt bene operari per ſuppoſitionem ſpūalium rationū fidei. verbi gratia: prudentia politica dicit. non eē iniuriādū proximo per hoc q̄ ſupponit nullū debere facere quod ſibi non vult fieri. scientia aūtē donū dictat non esse iniuriandū primo q̄ filius dei est. z non esse trascenduz proximo. q̄m qui trascitur primo: reus erit iudicio. q̄ frater est z coheres huius. q̄ ergo ille septez virtutes ex ſpūalibus virtutibus

q̄re appellātur dōa ſpiritusſancti.

mouent ad operationē: meritovirtutes ſpūales z dona ſpūſſancti appellātur ſpecialiter. ¶Ad ſecundo obiectum dicim⁹ q̄ ſicut iuxta fortitudinē cardinalem est donū fortitudinis parū differens ab illa. ſic iuxta prudētiā est donū ſcientie z iuxta

Ad ſcōm.

iuſticiam est donū pietatis. tēperātia vero reducitur ad timorem dñi. q̄ timor dñi tēperat incētivum carnis. vñ in ſalmo. confige timore tuo carnes meas z ꝓpter hoc non oportuit diſtingui iſtō

Tēperātia et timor.

donum iuxta tēperantiā cardinalē. ¶Ad tertiuz dicimus q̄ nō est ſimile de dolore z timore. timor enī ſpecialiter expellit vnū de vicijs capitalibus ſcz ſuperbiā. ſed dolor nullū viciū expellit: ſed ſatiſfactorius est p̄ peccatis iam dimiſſis. vt ꝓpz i queſtione de iuſtificatione impij. ¶Ad vltimū dici-

Ad tertiū.

mus q̄ timor non obuiatur alij dono ꝓpter duas

Ad vltimū.

cauſas. Prima est: quia duo dona cōbinant ideo quia vnum est cauſa alterius. intellectus enī quo intellgimus ſpūalia bōa quibus dei⁹ replet ſctōs et ſibi aſſimilat: ducit nos ad delectandū in ſuauitate dei vt experimento cognoſcamus ſuauitatē dei: que cognitio est ſapientia. z intellecus generat ſapientiā. z ideo combinat ei. ſimiliter conſilium quo penſat hō q̄ nō ſunt ꝑdigne paſſiones. tē-

Prima cā.

est generatiuuz z regitiuū fortitudinis z pietatis timor aūt dñi regitur immediate a trib⁹ virtutib⁹ theologicis. qui enī vere credit ſperat ac diligit de neceſſitate timet offēdere iſm z ſeparari ab eo z ideo non habz comparē. nō enī opz iſm regi niſi a fide. ſpe caritate. cū non habeat circūſtantias alterius difficultatz. ¶Scōa ratio est quia ſicut

Scōa cā.

dicit eccleſiaſticus. xxv. timor dñi ſuper oīa ſe ſuperponit vel ſuper ſapientiam. quanto enim aliquis magis guſtat delectationem dei tanto magis timet ſeparari ab eo. vñ ſemp timor quaſi ſuppoſitus comꝓmitt z tenet alia dona. quia q̄ est ſuper alia dona p̄ ſe poſitus est. nec hz comparem.

¶Sed videtur poſſe p̄obari q̄ pauciora ſunt dona q̄m septē. q̄ſ dilectio qua diligit deus z qua diligunt hoies est vnica virtus: q̄ a ſimili est vnica virtus qua cognoſcit deus z qua cognoſcunt hoines ſiue humana. ſed cognitio qua cognoſcit dei⁹ est ſapientia. cognitio qua cognoſcunt hoies ſiue humana est ſcientia. z talis cognitio est donū: ergo idē donū est ſapientia z ſciētia. z ita pauciora ſunt dona q̄m septē. ¶Itē origen. dicit ſup cantica q̄ idem est diligere deū z diligere bona q̄ eiuſdem virtutis est diligere bona ſpūalia. ſcz virtutes z diligere deū: ergo eadē ratiōe eiuſdē virtutz est cognoſcere deū z cognoſcere bona. z ita eadē virtus est ſapientia z intellectus. z ita idē donū. z ita pauciora ſunt dona q̄m septem. ¶Solu. Ad primū dicimus q̄ non est ſimile de amore z cognitione. q̄ſ amor volūtas est ſummi boni. amor enī quo diligimus deū est volūtas qua volum⁹ ei ſūmum donū quod hz per naturā. amor aūt quo diligit proximus est volūtas qua volumus ei ſummū donū q̄ gram. quia q̄ idem est ſm ſevolūtas in dilectione proximi z dei. ideo eadem est virtus dilectio dei z dilectio proximi. ſed aliud est cognitio i deo. z aliud est cognitio in primo. z ideo nō est ſimile in dilectione z cognitione vt dictū est i queſtione de caritate. ¶Ad ſcōo obiectum ſimiliter dicimus q̄ non est ſimile. q̄ſ virtutes diligere est velle eis frui deo. z ideo dicit Augu. q̄ idē est diligere deū z diligere virtutes. q̄ſ idez est volitū in dilectione dei z in dilectione primi: ſed nō est idē cognitum in cognitione dei. z cognitiōe virtutū. ideo ptz q̄ non valz vltima argumentatio.

Iterū aſſ q̄ ſunt pauciora q̄m septez

Secundo.

Solutio ad primum.

Ad ſcōm.

Augustin.

¶De differentia donorū ad virtutes.

¶Tertia queſtio huius capituli.

Queritur de differentia donorū ad virtutes cardinales ſup illud Mathei: ibat Jeſus docens z predicans. dicit glo. docens naturales virtutes z predicās regnum celorum z alia ſpūalia dona circa que conſiſtunt ſpūales virtutes: ergo v̄tutes cardinales ſiue politice non ſunt dona ſpūſſancti. ¶Itē. ſuper illum locū mathei vbi loquitur de centurione z ſeruis eius: dicit glo. q̄ per ſeruos centuriōis intelliguñ virtutes naturales quarū copiā afferūt multi venientes ad xp̄m: ergo multi habent virtutes cardinales anteq̄m veniāt ad xp̄m: q̄ anteq̄m habeant virtutes ſpūales: ergo virtutes cardinales non ſunt virtutes ſpirituales: ergo nō ſunt dona. ¶Item in principio Job dicit Greg. q̄ per angulos domus intelliguñ cardinales virtutes. quia ſunt quaſi ſuſtentamentū ſpūalis domus per filios intelliguntur dona ſpiritusſancti. ſed āguli nō ſunt filij: ergo virtutes cardinales non ſunt dona

Aſſ q̄ dñt. Glosa.

Secundo.

Glosa.

Tertio. Gregorius

¶Item. virtutes cardinales ſunt habitus acquiſiti per frequenter bonū agere. dona aūtē ſunt habitus infuſi a ſpiritusſancto. ergo non ſunt idem.

Quarto.

In oppm.

¶Sed queritur ſicut ſupra dictū est septē dona ſufficiunt ad regimen totius vite hūane. tam actiue q̄m contēplatiue. q̄ſ virtutes cardinales nō fūt idem quod dona ſupfluunt quantū ad regimē vite humane. ſed nō ſuperfluunt. q̄ſ ſunt idem quod dona. q̄ autē non ſuperfluunt ptz per hoc q̄ dicitur in libro ſapientie. Sapientia docet prudentiā prudentia ſobrietatē z virtutez. i. fortitudinē qui

Secundo.

bus nichil melius est in vita. ¶Itez. ſi non ſunt idem virtutes cardinales z dona in eſſentia. ergo fortitudo donū i eēntia differt a fortitudine cardi

Euasio.

nali. ¶Forte dicet q̄ reuera differt eſſentialiter. q̄m fortitudo donū conſiſtit in aduerſoꝝ. toleran tia fortitudo virtus in aggreſſione arduorum: ſed hoc nichil est. q̄ fortitudo virtus nō ſolū cōſiſtit i patientia: ſed etiā in aggreſſione. vñ magnificen tia est eius vna ſpēs vt dicit Tulli⁹: idē dicit bea

Tullius. Gregorius.

tus Grego. de bono fortitudinis. ſ. quod conſiſtit et in patiendo z in aggrediendo. ¶Solutio. Dicimus q̄ in viro iuſto idem sunt ſ eēntia virtutes cardinales z dona ſpūſſancti ſed differunt ratiōe

Solutio.

differunt enī officio z ſtatu. vnde ſicut ratio ſuperior z ratio inferior idē ſunt in eſſentia. ſed differunt officio: ſicut dicit Aug. ſic dona ſpūſſancti z

Ad primū.

virtutes cardinales idem ſunt eēntia. ſed differūt cauſa officio z ſtatu. cauſa differunt quia virtutes cardinales vt dictū est mouent ad opa ex rationibus ſumptis a iure naturali. dona vero ex rōnib⁹ fidei que ſpirituales ſunt. Officio aūtē z ſtatu differunt. quia virtutes cardinales attendūtur operibus exteriorib⁹ ſecūdū q̄ per opera exteriora pugnāt cōtra vicia. dona vero dicūtur eedē virtutes maxime ſecundū q̄ ſunt in actibus interioribus quib⁹ ſā ſunt in ipſo actu vincendi. q̄ſ hz primū ſtatum dicūtur virtutes politice. ſm hz ſtatum dicūtur virtutes purgatiue. dona q̄ille dicūtur eedez

Ad ſcōm.

Sctificatio nes aiarū.

virtutes ſm q̄ ſunt purgatorie Unde vocāt ſanctificationes animarū: z ita eedez ſunt in eſſentia virtutes cardinales cū donis. excepta tēperātia: que non est idē cū aliquo dono. ſed reducit ad do-

Per hoc ad omnes rōnes factas.

num aliquod. ſ. donū timoris. ¶Per hanc diſtinctionem patz ſolutio ad oīa obiecta. virtutes igitur cardinales ſignificantur per angulos. q̄m vtuntur rationibus ſūptis a iure naturali: z in hoc

Quare dicuntur filij.

ſunt quaſi fundamentū totius fabrice ſpūalis. dona autem dicūtur filij: q̄ vtūtur rationib⁹ fidei. p quas ſumus filij dei. Unde per fortitudinis donū dulciter toleramus: ſed p fortitudinē virtutē politicam viriliter tm. dona q̄ dicūtur virtutes ſcōm ſtatuz in quo ſunt purgatorie. virtutes enī animi iam purgati ſunt eedē virtutes ſm ſtatum qui est poſt conſummatā de vicijs victoriaz: q̄ſ purgata anima pfecte quieſcit in āplerus ſponſi. vñ dicit

Origeñ.

Origeñ. q̄ ſalomon docet in prouerbijs virtutes politicas: in puerbijs v̄tutes politicas: in eccle. purgatorias. in cāticis virtutes animi iā purgati

ptra hāc aſſ

¶Contra hanc ſolutionem obijcitur. quicquid q̄ ſe. ſe habz ad aliquid. cōdiu erit ſe habebit ad iſtō ſed virtutes per ſe. ſe habent ad opera q̄ patere poteſt per hoc q̄ in diffinitione virtutis ponūtur opera cum dicitur virtus est bona qualitas mentis qua ratione viuimus ergo virtutes cōdiu sunt ſe habent ad opera. ergo cum maneant in eſſentia ſua: q̄ſ ſunt purgatorie vel animi purgati ſemper ſe habent ad opa. ergo per opa non differunt a virtutib⁹ politicis ¶Itē. virtus p̄ ſe. ſ. hz ad opa: q̄ſ virtus maior magis ſe habet ad opera: ergo virtus purgatoria vel purgati animi ſe habz ad opa magz q̄m v̄t⁹ politica. q̄ v̄t⁹ purgatoria vel purgati animi maior est q̄m virtus politica: z virtus politica non differt per opa a donis. q̄ō est cōtra predicta. ¶Sed cōtra hoc obijcitur opa volūtaria non habēt cauſaz neceſſariā. ſed opa virtutū ſunt opera volūtaria: q̄ non habent cauſaz neceſſariā. virtus est cauſa neceſſaria operū: q̄ virtus nō per ſe habet ad opa. ¶Solu. reuera virtutes politice differunt a donis per opa exteriora. q̄m in ſtatu in quo ſunt politice non exercent niſi opa exteriora. q̄m homo qui habet ſolūmodo virtutes politicas nondum guſtauit dulcedinē dei. vñ nō est reuocatus adhuc ad meritoria. z ideo occupatur adhuc circa opera exteriora. q̄ſ autē peruenit homo ad virtutes purgatorias aliq̄tulum ſentit de dulcedine dei: z ſic aliquātū reuocatur ad meritoria. cum aūt venerit ad virtutes animi tā purgati tunc perfecte ſentit dulcedinē dei: z dicit. rēnuit conſolari aīa mea. z itē. laui pedes meos. quom̄o inquinabo eos. ¶Ad primo igit obiectū dicim⁹ q̄ reuera virtus q̄ per ſe. ſe habz ad aliq̄d q̄diu est ſe habet ad iſtud. vñ virtutes cardinales. z in ſtatu politico z in ſtatu purgatorio z ſm ſtatu purgati animi ſe habent ad opa bona. ſed tñ minus exercent illa in ſtatu purgatorio vl purgati animi. q̄m tunc magis reuocatur homo ad interiora vbi habet maiores delicias. ¶Ad ſcōo obiectum dicimus q̄ reuera in ſtatu purgatorio vel purgati animi. magis ſe habz homo ad opera. vno modo ſcilz cū ac ſuppletione. ſcz ſi ſe intromitteret de talib⁹ alia de cauſa vel precepto dei vel alia manifeſta vtilitate proximi: quia magis habz de vnctione q̄ docet omnia. ſubſtantialiter autem z quantū in ſe est. in tali ſtatu min⁹ ſe habet ad opera exteriora quoniam maiora habet ad opera interiora quantum in ſe est q̄m ad exteriora: ergo quanto maiores virtutes habet homo tanto magis ſe habz quantum in ſe est. z ſimpliciter ad opera exteriora. virtus enim licet ſe habeat ad opera exteriora. tñ nō per modū nature. ſed per modum voluntarium ſe habet ad illa. nulla autem cauſa volūtaria est neceſſaria. z ideo nō est neceſſariū q̄ ſi maior est virtus magis ſe habet ad opa exteriora. licet per ſe ſuo modo ſe habeat ad illa. ſed q̄ modo volūtario ſe habet ad illa minus. ſe habet ad illa vbi voluntas minus trahitur: et ideo minus ſe habet ad illa in ſtatu purgatorio vel purgati animi q̄m in ſtatu politico. ſed in effectibus virtutis quos ex ſe producit per modum nature non per modum voluntarium. bene tenet. q̄ ſi maior est virt⁹ maior talis effectus: vt virtus per ſe p modum nature ſue facit dignū vita eterna z mundat a pctis vnde bene ſequitur q̄ ſi maior est virtus facit magis dignū z magis mūdat a pctis. ſi inueniat peccata a q̄bus mundet q̄ſ igit virtus erit in ſua pfectione vltima ſcz in patria nullo modo ſe habebit ad opera exte

Ad ſcōm.

riora quãtũ erit de statu. q; in illo statu nõ erit ali qua vtilitas operũ exterioꝝ. tñ quãtũ in se est nõ habito respectu ad illũ statũ se habebit ad opera exteriora. q; si expediret optie opa exteriora exer ceret: vt ptz in angelis qui mittunt ad hoies.

¶Qualiter differunt dona a virtutib⁹ theologicis. ¶Quarta questio.

Expõ dicti Job.

Ipso quomõ differũt dona virtutib⁹ poli ticis. dicendũ est qualiter differũt a vir tutibus theologicis. scz fide spe caritate. in principio Job dicit ꝙ septem filij Job faciebãt cõuiuia vnusquisq; in domo sua ꝛvo cabant tres sorores suas: vnusquisq; ad cõuiuiuz suũ. in die suo. tres iste sorores sunt fides spes ca ritas vt dicit Gregorius. ¶Sed cõtra regulare

ꝓbatio mi noris.

Secundo.

gregorij af est ꝙ ditior ꝛ potentior inuitet minus diuitẽ ꝛ po tentẽ min⁹ ad cõuiuiũ suũ ꝛ non ecõuerso. sz fides spes caritas sunt ditiores ꝛ magis abũdãtes in di uitijs spũalibus siue delicijs ꝯ septẽ dona. ꝙ po tius iuuãt dona ꝯ ecõuerso. ꝙ aũt magꝭ abũdãt fides: spes: caritas: delicijs spũalibus. probatur per hoc q; coniũctissime sũt fonti deliciarũ. s. deo per eas enĩ mouet aĩa directe in deũ. ¶Preterea i euãgelio ℣ Amice accõmoda michi tres panes q; amicus me⁹ venit devia ꝛ nõ habeo qõ ponam ante illũ. ꝛ ba sunt sindereſis: siue intellect⁹ superioris cuiꝰ est ꝓuidere cibuz in domo aie loꝝntis

Exponit il lud euãgeli cum.

qui solꝰ est verus amicus nr. Est ꝙ sensus. ℣ rpe accommoda michi tres panes. s. fidẽ spem caritatem. que reficiunt aĩam spũaliter. quia amic⁹ me⁹ scz amicus human⁹ venit de via. id est de laborio sa actione mundi ꝛ non habet quid manducet. in mundo enĩ non sunt spũales delicie: sed pressure tantũ. propter qõ sepissime mũdus dicitur deser tũ in sacra scriptura. q; igitur fides: spes: caritas dicũtur panes. ãtonomatice: nõ indigẽt delicijs donoꝝ: sed potiꝰ econuerso. ꝙ non debent vocari

Tertio.

a donis ad cõuiuium. sed ecõuerso. ¶Item vnũquodq; donũ habz proprũ opus distinctũ ab oi bus aliorũ donoꝝ. sicut ꝛ quelibet virtus. ꝙ qõ libet donũ ꝛ quelibet virtus habet suũ proprium cõuiuiũ cui non coĩcat aliqõ donũ aut: aliqua vir tus ergo nõ ꝑt fides spes caritas cũ quolz dono cõuiuari ꝛ ita nichil est qõ dicit Greg. ꝙ dona vo cant virtutes ad cõuiuiũ suũ ¶Itẽ. vnusquisq; fi liorum vocat in domo ꝓpria tam ffes ꝯ sorores.

Quarto.

queritur q̃d vocetur dom⁹. constat ꝙ opus nõ ꝺr domus ibi: q; est cõuiuiũ. q; conuiuiũ per qõ op⁹ intelligitur non est dom⁹ neq; potentie aĩe possũt dici domus. qñ sic non habent dona nisi tres do mos cũ nõ sint nisi tres potentie: ꝛ ita non qõlibz donũ in sua domo ꝓpria faceret conuiuiũ. ¶Re uera magis abundãt delicijs spũalibus virtutes theologice ꝯ dona: salua excellentia doni: qõ est

Solutio.

sapientia. vñ dicimus ꝙ dona nõ vocant virtutes theologicas ad cõuiuiũ suũ per modũ impis: sz ꝓ modũ supplicationis. q; virtutes theologice con diunt dona sapore celesti virtutes aũt theologice non vocãt dona ad sua conuiuia. q; dona nõ possunt ascendere ad illas. sicut enĩ dicit Boeti⁹ Quicqd enĩ põt vis inferior. põt vis superior ꝛ nõ ecõuer so. ꝛ ita quancũ ꝙ materiã potẽs est agere donuz inferius. potens est superius. et non econuerso.

Virtutes theolgice excedũt do na.

Virtutes aũt theologice superiores sunt ad dona. fides enĩ spes caritas sua generalitate extendũt se ad oĩa opera ꝛ ad omnes materias aliarũ virtu tum. verbi gratia cũ quis facit opera iusticie vel fortitudinis. fides precucurrit ꝛ spes. fides ei cre debat: ꝛ spes sperabat ꝙ talia opera acquireren tur. Caritas enim est velle omne bonum. nec non spirituale. ꝛ ita caritas est velle quelibz opera vir tutum inq̃tum sunt bona. et ideo fides: spes: cari tas: delectantur cuz oĩbus donis vel virtutibus: et ita cum eis conuiuãtur: nõ ecõuerso: ꝛ ideo do na vocant virtutes istas ad sua cõuiuia potius ꝯ econuerso. imperãt etiam virtutes tgeologice oĩ

Quõ cõiu ctantur inter se virtutes.

bus donis vel virtutib⁹ aliis imperando delectã tur ꝛ cũ eis cõuiuanꝯ. cetera vero dona vel virtu tes per alias cõnexiones quas habent inter se cõ uiuantur mutuo secum vel imperando vt pruden tia que imperat aliis tribus. ꝛ timor q̃ sollicitudi ne sua mouet oẽs. ꝛ tamẽ nullũ videtur esse conui uiuz in timore: q; facit solicitũ. ꝯ reuera maxime est in ipso cõuiuiũ. q; sicut dicit Ecclesiasticus. ti mor dñi delectabit cor: non tantuz ꝓpter hoc ꝙ sollicitudine sua mouet aĩam motibus aliarũ vir tutum. ꝯ quia aĩam ordinat ꝛ ponit in loco suo sic ut ꝛ alie virtutes. quelibet aũt res habz quietez in loco suo ꝛ delectationẽ. scz q̃ capax est delecta tionis. per hoc patz solutio. Ad primo obiectum.

Ad primuz Ad secũm.

¶Ad scũm dicimus ꝙ nullũ donũ habz aliquod opus proprium qõ nõ cõmunicet ad virtutes que sunt ita gñales. ꝛ licz quedã dona habeãt ꝓprias operationes respectu aliorum. tñ ꝓpter conne xionem quã habent sibi mutuo cõicanturꝛ vt donũ fortitudinis vetat pietatem ne excedat vel parcẽ do vel irascendo in vsu patientie. eodẽmodo intel

Ad tertiũ.

lige de aliis. ¶Ad tertiũ dicim⁹ ꝙ domus dono rum non sunt potentie vel actus: sed habitus na turales. vt mansuetudo que est virtus infusa. sita est q̃si in domo sua in naturali mansuetudine: qua quilibet dicitur naturaliter mansuetus. eodẽmo do fides sita est in habitu naturali cognoscẽdi de um per speculum creaturarum. sicut enim homo non tantuz creatus est potens ratiocinari. sz etiã abilis ad rõcinandũ. i. nõ tm̃ rationalis sed ratio nabilis ita nõ tm̃ creatus est potẽs recipere virtu

Ad aliud. Augustin⁹

tes. sed etiã abilis ad recipiendum illas eodẽmo do intellige de oĩbus donis ꝛ virtutib⁹. vñ ꝙphe ta dicit de lucifero. tu plenus sapiẽtia: in delicijs paradisi fuisti. delectabatur enim lucifer in deo ꝛ in donis sibi a deo collatis. nõ per modum gratie sed per modum nature.

¶De donis singulis ꝛ primo de timore.

¶Secundũ capitulum.

Ppto de essentia ꝛ numero donoꝝ ꝛ dif ferentia ipsorũ ad virtutes. dicendũ est de singul⁹ donis: ꝛ prio de timore. qñ li cet timor sit vltimum donum dignitate. tñ primum est naturali ordinatione ascendendivt postea patebit. ¶Ad sequẽtium euidentiã. notã

Notandum

dum ꝙ ser sunt timores: scz naturalis mundanus: humanus: seruilis: initialis: filialis. Timor natu

Timor naturalis.

ralis est quo quis timet mortẽ siue horribile. licet

Timor humanus.

ante deliberationẽ rõnis quomõ rpus mortem ti muit. vñ in euangelio. cepit Jesus pauere ꝛ tede re. iste timor non est vitiosus. q; non ex libero arbi trio. ¶Timor hũanus ẽ quo quis timet pelli sue ex deliberatione rationis. ꝛ iste potest esse pctm mortale vel veniale. potest etiã non esse peccatũ. mortale est si procedat ex amore presentis vite: si eo magis diligit vita presens ꝯ deus veniale est quo minus diligit vita presens tñ citra deũ. tunc autem non est peccatũ: quando est ex amore hui⁹ vite qui non est peccatũ quo diligit homo vitã su am. tantũ ad conseruationẽ ex deliberatiõe ratio nis. quod bonũ est ꝛ consonum nature. quia ergo

Bona regula.

omnis timor human⁹ generatur ex opposito amo re. qualis est amor talis est timor procedẽs ex eo

Timor mũdanus.

¶Timor mundanus est quo quis timet amissio nem temporalium ꝛ potest esse peccatuz mortale vel veniale: vel non esse peccatũ. sicut amor diui tiarum. ex quo est tñ sicut amor mundi frequentiꝰ sumitur in malo. ita timor mundan⁹ ꝛ timor huma nus frequentius sonat in viciuz. vnde prohibetur a dño in euãgelio. Nolite timere eos qui occidũt

Timor seruilis Timor initialis.

corpus. ¶Timor seruilis est ĩ quo quis timet pe nam gehenne principaliter ¶Initialis timor est quo quis timet peccare partim ꝓpter penã parti ꝓpter amorem dei siue amorẽ iusticie. quo etiã timetur gehenna non propter se principaliter. sed ꝓpter hoc ne offendatur de⁹. vel ne homo sepa

Duo oculi istius.

retur a deo. vñ timor initialis habz duos oculos. vnum ad gehennaz alium ad offensam ex amore.

Timor filialis.

¶Timor filialis est quo quis solo intuitu amorꝭ timet offendere deum vel separari ab eo ipso. ꝑi mus timor nec est a spiritusancto per modũ gratie nec est contra spm̃ sanctuz. tamen est cum spũsan cto vt patet in rpo. Secundus ꝛ tertius ꝓut so nant in vicium. nec sunt a spũsancto: nec sunt cuz spiritu sancto. Quartus est a spiritusancto: sz nõ est causa spiritussancti Similiter primus qñq; cũ caritate: sed non est ad caritatẽ. secũdus et terti⁹ nec cum caritate nec ad caritatem. quart⁹ non est cum caritate: sed ad caritatem Quintus ꝛ sextus

De tribus vltimis.

semper cũ caritate ꝛ ea. ¶De primis ergo tri bus q; non sunt dona spiritussancti dimittendum Dicitur magis de alijs tribus: ꝛ primo de seruili hoc ordine. primo de eẽntia eius ꝛ quomdo sit do num spiritussancti ꝛ in quo differat ab initiali. secũ do de eius vsu principali ꝛ primo. tertio de operi bus exterioribus que procedunt ex timore seruili quarto de anneris illius. quinto ꝛ vltimo de secũ dis effectibus: quos habet aĩa. ¶Qꝺ timor seruilis sit donum spiritussancti patet per hoc q; super istud ad rationes non accepistis iteruz spm̃ seruili tutis in timore. vbi dicit Augusti. Idẽ est species vtriusq; timoris: sed cõstat ꝙ timor filialis est do num spiritussancti. ergo timor seruilis est donum spiritussancti. ¶Contra. quilibet timet naturali ter penam: q̃ timere penam est motus naturalis ti moris: ergo timere maxime penã est motus timo ris naturalis. ergo timere gehennã est motus ti moris naturalis. ergo timor seruilis est timor na turalis. non est ergo donũ spiritussancti. ¶Itẽ. duo sunt fines bonarũ actionũ. scz vitatio incom-

Prĩa q̃stio vtrũ timor seruilis sit donum.

Aꝺ q̃ sic. Augustin⁹. In oppm̃.

Secundo.

modi ꝛ adeptio commodi. q̃ sicut habem⁹ vnũ do num quo abstinemus a peccatis ꝓ vitando incõ modo tpali. ita debemus habere vnũ donuz quo abstineamus a pctis: pro habendo cõmodo tẽpo rali quod ptz esse falsuz. ¶Item. indirecte timor seruilis non põt cum spũsancto. ergo timor seruilis est oppositus spũ sancto: sed oppositũ nõ est a suo opposito. ergo timor seruilis nõ est a spiritu sancto. ¶Solu. quidã timor gehẽne est naturalis: vt ille quo sensu vel imaginatione recolẽte cũ estimatione siue deliberatione rõnis timeꝭ gehẽna. sic timent penas gehenne illi qui eas sentiũt vel senserunt. vñ in libro sapientie dicitur ꝙ impij timebant timore horribili. Timor aũt seruilis est de eisdẽ penis nullo sẽsu preuio vel imaginatiõe. sz sola fide informi qua creditur de⁹ punitur⁹ pec cata penis eternis. de iusticia. ex hoc patz ꝙ hec argumentatio non valet. Timor seruilis est timere gehennã. tior naturalis est timere gehẽnã. ꝯ tior seruilis ẽ timor naturalis: q; pcedit ex indefinitꝫ. quia igitur timor seruilis est ex fide iformi. ideo ẽ donum spũsancti: ꝛ est vtilissimus ad caritatem: ꝛ quasi medicina ꝛ quasi habit⁹ abilitans hominez ad sanitatem spũalem siue ad susciptendã gratiaz dum hominẽ humiliat ꝛ facit abstinere a peccatꝫ

Tertio.

Ad scũm obiectũ dicimus ꝙ nõ est simile. q; pena debetur peccato mortali proprie. ꝛ propter hoc est quoddam donuz spũale quo abstinet quis a peccato ad vitandum gehennaz. sed bona tẽpo ralia non debentur aliquibus bonis operibus. q; debent fieri tantum propter vitam eternam que ẽ bonorum opex. sicut gehenna malorũ. vnde dñs quasi iratus quandoq; dat tẽporalia ꝛ aliquando subtrahit iustis. ꝛ sic non est aliquod donũ ad adẽ ptionem boni temporalis. ¶Ad tertiũ dicim⁹ ꝙ timor seruilis est a spiritusancto. non vt cũ illo sit sed vt preparet ei viam. dat enĩ spiritussanct⁹ hoc donum ad modum medici qui prius vtitur digesti uis ad preparandam naturam qua preparata dat laxatiua ꝛ euacuatiua. Similiter spiritussanctus dat prius timorem seruilez qui humiliat hoiem ꝛ facit mansuetum ꝛ huiusmodi. ꝛ tunc intrat spiri tussanctus cũ gratia q̃ euacuat morbum ꝛ sanat. vnde licet timor seruilis non possit esse cũ spũ san cto. nec tñ opponitur vel cõtrariatur ei q; prepa rat ei ingressuz in cor hois. ¶Sed adhuc obijcit contra hoc. timor seruilis est eiusdem speciei spe cialissime cũ timore initiali. sed timor initialis est cum spiritusancto. ergo ꝛ timor seruilis. sicut enĩ albedo non excludit albedinem cũ sint eiusdẽ spe ciei. sic nec timor seruilis excluditur aduenientе in anima caritate. vel timore initiali: ergo manet aduenientе caritate cum qua aduenit initialiter. et sic manet cum spũsancto. Qꝺ autẽ illi timores sint eiusdem speciei specialissime. ptz. quia Aug. dicit in octauo libro de trinitate. ꝙ volũtates di uerse sunt: quarum diuersa sunt volita ꝛ eedẽ qua rum idẽ volitum: q̃ pari rõne diuersi sunt timores quibus timenꝭ diuersa. ꝛ ijdẽ quibus timeꝭ idẽ. sz idẽ timeꝭ timore seruili ꝛ initiali. scz pena eternaꝫ ergo sunt idez timor in specie. ¶Si dicit ꝙ cũis idem timeaꝭ vtrobiq; tamen differunt. quia timo

Ad tertiũ.

Exemplũ a simili.

Iterum af.

Augustin⁹.

Euasio.

ptra hoc ar re initiali nō timet pena nisi ꝓpter aliud. Contra hoc est: qz sicut volūtates nō differunt nisi per primos fines z imediatos. z non p fines vltimos. ꝺa si sic essent oēs volūtates eiusdē speciei specialissime z similiter oēs virtutes. ita neꝯ timores differunt nisi p ea que timētur primo z imediate: ergo cum primo z imediate timeatur pena eterna timore initiali. nō erūt illi timores diuersi in specie: ſz idem in specie. Secundo. ¶ Itē. timor initialis habz duos oculos. vnum ad penā quo cōicat timore seruili. alium ad separationē quo cōmunicat cū filiali. ſz propter hoc q cōmunicat cū filiali vno oculo: est eiusdem speciei cū illo: ergo eadē ratiōe cū cōmunicet cum seruili vno oculo erit eiusdē speciei cū illo. z sic timor seruilis erit cū spūsancto. sicut z initialis. qꝺ patz esse falsuz. qm̄ beatus Jo. dicit ꝑfecta caritas foras mittit timorē. quod intelligūt sancti de timore seruili. ¶ Solutio. dicimus q si- Solutio. ue naturalia fiant gratuita siue non. scōm species differūt timor seruilis z timor initialis. qm̄ timor Timor ſeruilis z ītitialis ſpē drſnt. initialis habz duos oculos. vnū accidentalē quo timet penā. aliū essentialē quo timet separationez. timor enī ſeparationis ab eo quem diligit eius est causa. z ꝓpter hocvnius speciei est cū filiali differens accidente. penā autē timet per accidens siue per aliud. z propter hoc licet cōueniat cū seruili in accidente. ꝺiffert tn̄ scōm speciē. penam autē timet per accidēs duobus modis. primo timet eā propter conscientiam peccati: z stimulum z angustiam conscientiam timēs ne sufficienter sit ei peccatuz dimissū. sed cū perfecte cōpleuerit penitentiam vt iam pacē sentiat et dnlcedinem in mente. quia iustitia z pax obsculate sunt. nō timet ꝓpter conscientiā peccati aut āgustiā: sed tn̄ per modū cautele. ſ. ne separetur a deo: z sic penam nō quia est pena timet. ſz propter conscientiam peccati: z Dupliciter ꝑ accidens ita vno modo per accidens. Itē. alio modo per accidens timet illā: quia non timet tpam inc̄tuz est pena corporis vel alie sensualis: sed inc̄tuz est pena dāni siue separātia ab eo quem ꝺiligit. z ita p accidens timet penā per se separationē. vnde pro Ad omnes rationes. ꝓprie loquendo ꝺiuersa timētur timore seruili z initiali z ita ꝺifferunt essentialiter illi timores. Iterum ar. Per hoc patet solutio ad omnia obiecta. ¶ Sed iterū videtur posse probari q timor seruilis non sit donum spiritussanctı quia eo timet homo offendere deum propter penā. ergo magis timet penam c̄ offensam dei. ergo magis timet penam c̄ deuz. ſz si aliquis ꝺiligit aliquid aliud magis c̄ deuz: peccat mortaliter. quia deus super oia est ꝺiligendꝰ. ergo pari ratione cū deus super oia sit timendus quicunq timet aliud plus c̄ deū. peccat mortaliter. sed timore seruili timetur aliud plus c̄ deus: quia pena. ergo sic timēs peccat mortaliter. ergo timor seruilis est pctm̄ mortale. nō ergo est donū Secundo. spiritussancti. ¶ Item. ꝺiligēs deū ꝓpter aliꝰ ita q hec ꝺictio propter notet causam finalē principalem peccat mortaliter. ergo pari ratione: timens deuz propter aliud peccat mortaliter: sed timens timore seruili. timet deum propter aliud. ergo peccat mortaliter. z inde vt prius. Solutio. ¶ Solu. timor seruilis est donum spiritussancti cum sit ex fide de vt dictum est. Ad primum ꝺicimꝰ q si ꝓprie Ad primū. intelligatur hec propositio. timens timore seruili timet magis penā c̄ deuz: falsa est. qm̄ timere pe Timere pe nā est time- nam nihil aliud est c̄ timere deū cuius est inflige re deum. re penam eternā impenitētibus. siue timere iustitiam dei vel eternum iudicē. sicut enī dictū est in questione de articulis. penas eternas credere nō est articulꝰ: sed assequens articulo. qm̄ omnis articulus est de deo in cutiens timorez vel amorem vel vtrūq: z ita deuz eē puniturū impenitētes penis eternis est articulus. ex quo ptz q idem est timere penam eternam z timere deū: z ita non magis timetur pena c̄ deus ex quo ptz solutio ad primo obiectum. ¶ Ad secundo obiectū similiter di Ad scōm. cimus q hec propositio: si ꝓprie intelligit est falsa. timens timore seruili timet deū ꝓpter aliud. quia iste qui timet penā non timet illā quia pena: sed quia a deo infligenda. sicut q timet patibulum non timet ipm: quia illud est: sed qz timet suspendi ꝺeo a iudice: z ita ꝓprie loqndo qui timet deū tm̄ ꝓpter penā eternam. nō timet deum ꝓpter aliꝰ tamē si ꝓpropositio intelligatur sub ipropꝛietate concedimus q q timet deū ꝓpter penā eternaz: timet deum ꝓpter illud. ꝓpetenter tn̄ potest ꝺici q Alr ꝑt ꝺici. non est simile de timēte deū ꝓpter penā eternā z ꝺiligente ꝓpter bonū creatū. qz ille qui sic ꝺiligit ponit sibi aliū summū bonū c̄ deū: vñ peccat mortaliter. sed ille qui sic retinet deuz non ꝓpter hoc ponit aliud sūme potēs. z ideo nec pec. mor. ¶ Itez queritur vtrū timor quo aliquis abstinet q̄stio iciꝺēs a peccato ne suspendatur sit donuz spiritussancti quod videtur. quia vtilis est z preparatorꝛ ad bonum: ergo est a spūsancto. ¶ Cōtra. qꝺ nō est ex Aſ q sic. fide peccatūm est. vt ꝺicit Aplꝰ. i. ꝺeficiēs z inutile z imperfectū. ¶ Solutio. ꝺicimꝰ q reuera talis In oppm. Solutio. timor non est donū spūssancti. quia solo libero arbitrio pōt aliquis abstinere a pctō. vt q timet patibulum. qz timere talē penam nō timere deū. sed hoiem. vnde timor hūanus est z non est donū spiritussancti sicut patet ex predictis.

¶ De vsu seruilis timoris.

¶ Scꝺa questio huius capitulı.

Augustinꝰ. Quertur de vsu seruilis timoris. Aug. ꝺicit q timor seruilis est bonꝰ. timere autē seruiliter est malū ¶ Sed contra. cuius Ptra illis ar vsus malus est. ipsum est malum. sed timere seruiliter est vsus timoris seruilis: ergo seruilis timor est malus. vel si est bonꝰ. timere seruiliter est bonū. quod est contra Augustinū. Itē. ti Secūꝺo. mor seruilis est bonꝰ. qz eo abstinet hō a pctō. vſi sic preparatur ad caritatem habendam abstinendo a peccato. sed hoc est timere seruiliter: ergo timere seruiliter est bonuz. ea ratione qua timor ser- Tertio. uilis est bonus. ¶ Item. cum ꝺicitur timor seruilis est bonus. aut bonitas attribuitur timori non habito respectu ad formam seruitutis. aut habito respectu. si primo modo: pari ratione. cum ꝺicitur timere seruiliter ē bonū. potest attribui bonitas ei. quod ē timere non habito respectu ad seruilitatem importatam per illud aduerbium: ergo sicut timor seruilis est bonꝰ. ita timere seruiliter ē bonū. qz sicut timor est vtilis sic timere seruiliter

est vtile. si vero habeat respectus ad subiectū cū forma seruilitatis: g̃ qua ratione timere seruiliter Quarto. est malū eadē rōne timor seruilis est malꝰ ¶ Itē. cum ꝺicitur q̄s timere seruiliter aut comparat̄ alı qua ꝺifformitas aut nulla. si nulla quare g̃ ꝺicitur q timere seruiliter est malū. si aliqua g̃ sicut timere seruiliter ꝑm opinionē que ꝺicit: q mala actio non est a deo non est a spūsancto. ita neꝯ timor seruilis erit a deo: g̃ nec a spiritusancto. qm̄ eandē ꝺifformitatem importat nomē seruilis quam hoc aduerbium seruiliter. et hoc est contra predicta. Opinio alı quorum. ¶ Solu. quiꝺā ꝺicunt q timor seruilis nichil alıꝰ est c̄ timor serui vnde nō attribuitur bonitas nisi essentie timoris. cum ꝺicitur timor seruilis est bonus. sed ad seruitutem habetur respectus cū ꝺici ptra hāc af tur. timere seruiliter est bonum. ¶ Sed hec solutio patet nulla esse. quoniā si nihil aliud est timor seruilis c̄ timor serui: ergo cū timor humanus sit timor serui z similiter timor mūꝺanus non erit alius timor seruilis a timore humano aut mundano. Alia opio. ¶ Propter hoc ꝺicūt alıj q cuz ꝺicit timor seruilis principaliter significat seruilitas que est eēntialis ꝺifferētia huius timoris quo deus timetur ne puniat ineternum. sed ꝓpter hoc connotat vicium in subiecto timoris. quia vt ꝺicit Aug. in ta Augustinꝰ li viuit voluntas peccandi. vñ cum nō respiciatur illud connotatū cum ꝺicitur timor seruilis est bonus: sic enī nichil attribuit subiecto timoris: ſz timori: vera est propositio. sed cū ꝺicitur timere seruiliter est bonū. sic attribuitur bonitas timori vel actui eius secundū quod in timente. qm̄ nihil aliꝰ est timere seruiliter est bonum. c̄ hic aliquē time ptra hāc af re seruiliter est bonum. ¶ Sed ptra. qua ratione non respicitur subiectū timoris. cū ꝺicitur timor seruilis est bonus. eadē ratione cū ꝺicitur timere seruiliter est bonū. quia potest sumi hoc aduerbium timere pro essentia motus in se. non secunduz q est actualiter in mouente. vt sic quasi noiatū teneatur. verba enī ꝑm se ꝺicta nomia sunt. sicut verum est q legere est bonum c̄uis nullus legat. z ita timere est bonū sicut timor seruilis. Secūꝺo. ¶ Preterea. si timor seruilis viciū coiportat in subiecto: ergo timor seruilis nō est a spūsancto in subiecto: Solutio. quod ptz esse falsum ¶ Solutio. ꝺicimꝰ q sicut ti Q; timor seruilis sit bonus. mor seruilis est bonus: ita timere seruiliter est bonum. nec ꝺicimꝰ q timor seruilis sit timor serui nisi scōm nois interpretationem z non ꝑm rei significate precisionē. ſz est timor seruilis quo aliquis timet deū ne puniat eū: eternaliter: sicut aliquis seruus timet ꝺm̄ suū ne eū penis tpalib⁹ affligat Adrōnem. ¶ Ad istud quod obiicitur quod Aug. ꝺicit. q timere seruiliter est malus. tamen timor seruilis est bonus ꝺicimus q non est verum. nusc̄ enī leguntur hec verba de Augustino: ſz quiꝺā opinati sunt Augustinū ꝺixisse hoc. ꝺa ꝺixit q timor seruilis ē bonum quo nemo bene vtitur. nec iportat iste terminus timor seruilis aliquam ꝺifformitatem ex vi siue significationis. sed ex vi rei possz intelligi. scz quia certum est q in quocūq est seruilis timor in eo est pctm̄ mortale. cū enim timor seruilis sit donum spiritussancti secundū suum esse stultum est i eo quod est seruilis timor ponere aliquā ꝺifformitatem. secundus denominationem: seruilis timor secundum hanc noiationem ꝺicatur ab Apko donum spiritussancti. ad romanos. nō accepistis iterum spiritum seruitutis in timore illo. timere seruiliter est tale quid quo preparatur aliquis ad expulsionem peccati. Sicut orimel: aut sirupꝰ preparat egrum ad repulsionem egritudinis et ad recipiendum sanitatem. ¶ Item sic obiicitur. Au- Exemplū. gustinus ꝺicit q timor seruilis est bonum quo ne- Iterum ar. mo bene vtitur. Contra. timor seruilis est bonus. cōtra ꝺictū augustini. ergo eius vsus est bonus. ergo timore seruili potest quis bene vti. ¶ Solutio. Vtı ꝺupliciter su- Solutio. mitur large secundum q vti est assumere aliquid i facultatem voluntatis. z secundum hoc verus est q vsus timoris seruilis est bonꝰ scz preparatio ad caritatem per abstinentiam a malo. et hoc modo potest quis bene vti: aut male. quia vsus timoris referatur ad deum quo fruēdum est. iam non est vsus timoris seruilis: imo initialis vel filialis. sed quia hec solutio non est generalis: ad ꝺidem poterit adhiberi post ꝺicenda.

¶ De timore seruili. ¶ Tertia q̄o huiꝰ capituli.

SIc Aug. ꝺicit q timor seruilis est bonū non tamen qui timet seruiliter bene agit Contra au- ¶ Contra. aut Aug. sumit bonū z bonū in eadem significatione aut in ꝺiuersis. gustinū af. si in eadez. g̃ sicut timor seruilis est bonū. ita time re seruiliter est bonū agere: per locū a casibus. si autem in ꝺiuersis ita q aduerbiū non sumat̄ a noi ne: nichil videtur ꝺicere. ¶ Item. timor seruilis Secundo. est virtus eo modo quo est donū spūssancti q: virtutes informes sunt virtutes. g̃ cū seruilis timor sit virtꝰ. timere seruiliter est timere virtuose. ergo qui timet seruiliter agit virtuose. ergo et bene qꝺ est contra Augustinum. ¶ Solu. facere bonū est Solutio. facere aliquid de genere bonoruz. sed agere bene est agere meritorie: ꝺa agere bene est agere ex bonitate agentis scz agere ex caritate siue ex virtute gratuita a qua ꝺicitur aliquis bonus simpliciter ¶ Unde ꝺicimus q hoc aduerbium bene non Ad primuz sumitur tanc̄ casus ab hoc noie bonū: ſz sumitur in alia significatione. vnde in hoc argumēto timere seruiliter est bonum siue timor seruilis est bonus. ergo qui timet bene facit. est equiuocatio. sicut Aristote. ꝺicit in ethicis q non quicunq facit grammaticalia est grammaticus. sed qui secūꝺuz grammaticā que est in ipso. ita ꝺicimus q ille solus bene agit qui secundū bonitatē que est in ipo operatur. q sicut ars est principiū z regula in artificialibus cognoscendis. ita z virtus est principium z regula in bene agēdis. ¶ Ad hoc aūt quod Ad aliud. obiicitur q minus ꝓprie loquitur Augu. ꝺiuersi Augustinꝰ mode sumendo hanc ꝺictionem bonum z hanc ꝺictionem bene. ꝺicimus. q prozsus loquitur sumēdo illas ꝺuas ꝺictiōes prout ꝺebz. ¶ Ad alıs ꝺi- Ad aliud. cimꝰ q timor seruilis simpliciter loquēdo non est virtus nec virtutes informes sūt virtutes. q; hoc q ꝺico informes ꝺiminuit de rōne virtutis. vñ nō valet: timor seruilis est virtus informis: ergo vir-

Opinio aliquorum. tus. fallacia ſm quid ad ſimpliciter. ¶ Sz quidā volunt dicere q̄ timor ſeruilis eſt malus: qđ nitūntur probare ſic. duo ſunt q̄bus ſpecialiter ſeruim⁹ deo. ſ. timor z amor. ſed ſi amor creature nō refertur ad deum pctm̄ eſt. eadē ratione z timor. ſed timore ſeruili timetur creatura nec refertur ad finē ſupremū. ſ. deum timor ille. qm̄ timore ſeruili non timetur niſi pena. z propter ſe ſolū: ergo timor ſeruilis eſt pctm̄: ergo nō eſt a ſpiritu ſancto. ¶ Itē. Augu. dicit q̄ peccare eſt ſpreto incommutabili bono rei naturali adherē. ſz timēs ſeruiliter iſtū hmōi non adheret alicui rei cōmutabili nec ſpernit bonum incōmutabile. nō eni derogat ei⁹ potētie vel bonitati. z ſic de aliis faciēdo aliud ab illo ſummū bonū. vel ſumme potētie. quod fit in timore mundano vbi magis timetur potētia principis q̄ deus: ergo nullo modo timet ſeruiliter peccat. et ita timor ſeruilis non eſt pctm̄. ¶ Itē. aliquis poteſt licite deſiderare commodū ſuū non referēdo ad ſupremū finem. ſicut pz in illo q̄ fodit in vinea pro ſer denariis. ergo eadē ratiōe aliquis poteſt fugere licite incōmodum ſuū referendo ad ſupremuz finē. ſed hoc fit timore ſeruili: g̃ timere ſeruiliter nō eſt pctm̄: ergo nec timor ſeruilis. qđ cōcedimus. ¶ Ad illud qđ obijcitur dicim⁹ q̄ hec poſitio generaliter intellecta eſt falſa. ſcilz amor creature non referꝛ ad finem ſupremum eſt pctm̄. amor eni creature q̄ non eſt libido non eſt pctm̄. ſicut qñ diligitur tpale ad neceſſitatē nec eo ſperniſ tur deus. ille eni amor eſt ſolus quo deus ſpernet pctm̄ eſt. Similiter dicimus q̄ ſolus ille quo ſpernitur deus eſt pctm̄. quod nō eſt i timore ſeruili. ſed hoc eſt in mundano vbi prefertur potentia hominis potentie dei: z ſimiliter in humano: vbi prefertur vita carnis vite eterne.

Secundo.

Ad rōnem.

Item.

¶ De annexis timori ſeruili.

¶ Quarta queſtio huiꝰ capituli.

dictū augustini.

Queritur de annexis timori ſeruili. z pmo de auctoritate Auguſtini ſup illud pſal. Confige timore tuo carnes meas. ibi dicit Aug. Timor ſeruilis ducit ad caſtuz timorē. ſed nō crucifigit carnē. viuit ei i eo peccandi volūtas z ſeq̄retur opꝰ ſi ſeparet operꝭ impunitas in timente: g̃ ſeruiliter viuit voluntas peccandi: g̃ vult peccare ¶ Cōtra. timore ſeruili abſtinet a pctō volūtarie: g̃ vult nō peccare: g̃ vult peccare z vult nō peccare: g̃ ſiſ z ſemel habz duas contrarias volūtates. ¶ Ad hoc dicebat archiepūs ſenoñ. q̄ ibi ſit ſermo de voluntate conditionali nō de abſoluta. vñ vult peccare volūtate ꝺditionali. ſ. ſi nō eſſent pene. ſed de volūtate abſoluta vult non peccare. z hee due volūtates nō ſunt contrarie. vñ volūtas illa qua dicitur viuit in eo peccandi voluntas ſm eū potius deberet dici velleitas: qñ non proprie loquendo vult peccare: ſz vellet ſi pene non eſſent. ¶ Sed obijcitur de illo qui habet timorē ſeruilem vt de illo qui vult furari: qñ attendit pecuniā. ſed non conſiderat penā z pecunia placet ei. g̃ poteſt eā ſimpliciter furari. z ita in timente ſeruiliter viuit voluntas peccandi abſoluta. Propter hoc dicunt quidā q̄ voluntas que viuit in eo: ſenſualitatis eſt. z eſt abſoluta. ſed voluntas qua vult non peccare rōnis eſt: nec ſunt contrarie. q: non habent idē ſuſceptibile. Sz hoc nichil eſt quia vult furari per inſidias z hmōi qđ non ſubiacet ſenſualitati. z poteſt etiā hoc facere ex deliberatione rōnis ¶ Solu. pro cuius declaratione notandi ſunt tres ſtatus timentis ſeruiliter qñq̄ eni attendit pecuniā vt ſibi vtilē. z ſtatiz attendit penā. tunc verū eſt q̄ vult furari ſub conditione. i. vellet ſi pene nō eēnt. qñq̄ attendit penam tm̄.. z tunc vult nō furari ſimpliciter. qñq̄ attendit pecuniā tm̄: z tunc vult furari ſimpliciter ſi ue abſolute. z totum hoc eſt ſm voluntatem rationis. ¶ Concedimus ergo q̄ in timente ſeruiliter due ſunt voluntates contrarioꝝ: z ſm rationem: non tm̄ ſunt contrarie: q: non ſunt ſm idem. eo q̄ ſi ſunt ſm eandem apprehenſionē vel conſiderationez: ſicut ſi aliquis adipiſcatur familiaritatē eius qui occidit patrem ſuū diligitq̄ illum z odit eundem quia tm̄ non eodem intuitu non ſunt cōtraria in eodem dilectio z odium hoīs eiuſdē. dictuz eſt q̄ timor ſeruilis ſemp eſt cum pctō. quia in timente ſeruiliter viuit peccandi voluntas. ¶ Videtur q̄ ſit ſemper ex pctō ſuperbie. qm̄ Gregorius dicit. cum pena timetur. z facies dei non amatur timor ex timore eſt non ex amore ſed timore ſeruili ſit hoc. ergo eſt ex timore. ergo ex ſuꝑbia ¶ Sed contra. timor ſeruilis hūiliat hoīem. ergo non ex ſuꝑbia. ¶ Ad hoc dicunt cōmuniter magiſtri q̄ auctoritas debz ſic intelligi. ex timore. i. cū timore. vt propoſitio noſet concomitantiā non cauſalitatem. hz autē ſimilē expoſitionē hec prepoſitio ex. ſup illud marci. viij. Surgēt. zc. vbi dicit glo. eo indigni ſunt venia q: ex lege ſūt infideles. i. cū lege. cauſaliter ei nō facit lex infidelē. z ita timor ſeruilis eſt ex ſuperbia. i. cū ſuꝑbia. ¶ Sed ꝓtra. Timor ſeruilis preparat aiam ad ſuſceptionē caritatis. q: ſicut ſeta introducit filū ſic timor ſeruilis introducit caritatē q: humiliat hoīem ſub deo ergo non eſt ſemp cū ſuperbia. q: ſuperbia retrahit a caritate. ¶ Itē. Aug. mueſtigās illō eccle. initiuz oīs pcti eſt ſuperbia. in libro de fide ad petrum opponit q̄ nō ſit hoc verum in illo q̄ cum habeat caritatez cadit p pctm̄ luxurie tm̄ z dolēs et gemens peccat ſub deo. cōſtat eni q̄ in tali nō eſt ſuꝑbia initiuz pcti. nō g̃ initiū oīs pcti eſt ſuꝑbia ¶ Soluit aūt Aug. q̄ auctoritas illa debz intelligi de initio mediato non de immediato. Suꝑbia eni primorum parentū fuit corruptionis initiū totius generis humani ex qua ortū habz cōcupiſcētia ſiue libido impropria que eſt initiū cuiuſlibet peccati. Sicut Augu. dicit alibi. vnde patet q̄ in predicto caſu eſt peccatū luxurie non cum ſuperbia. ponatur ergo q̄ talis conſideret penas eternas: et ſeruiliter timeat deū. patet q̄ in iſto eſt timor ſeruilis non cum ſuperbia. ergo falluz eſt qđ dicit Gregorius. ſiue hec prepoſitio: ex notet concomitantiam ſiue cauſalitatem. ſed videt q̄ in omni peccato ſit ſuperbia. quoniaz Augu. dicit. peccare eſt ſpreto incōmutabili bono rebus mutabilibus adherere. ergo in oī peccato eſt ꝓtēptus dei. ſed contemptus dei eſt ſuperbia: ergo in oī peccato eſt ſuperbia. ¶ Solutio. Dicimus q̄ timor ſeruilis pōt eſſe non cū ſuꝑbia: ſed vt freq̄ntius cum quadā ſuꝑbia eſt. ſ. cū indignatiōe z murmure qđ habz aliquis ex conſideratiōe penaꝝ quas vellet non eſſe. vñ quod dicit Grego. q̄ timor ſeruilis ex timore eſt intelligi debz vt freq̄nter. habuit enim reſpectū ad naturaz timoris. vt freq̄nt⁹ predicta indignatio ꝓcomitat. ſicut puer remurmurat cōtra verbera q̄ ſuſtinet inuit⁹. ¶ Ad aliꝺ dicim⁹ q̄ contēptus multipliciter ſumit. qñq̄ eni dicit cōtēptū tempt⁹ appreciatio rei minoꝝ iuſto. ſm hoc cōtēplicit capit nere eſt opus rōnis. Itē. ꝓtēnere idē qđ aſpernari ſiue traſci rei tāq̄ vili. ſm hoc cōtēnere eſt in tra ſcibili. qñq̄ contēnere eſt negligere ſiue non curare rem tanq̄ vilem: ſm hoc contēptus dei comitat omne pctm̄. In ſpeciali aūt ſignificatiōe ſumitur cum dicitur contēptus dei eſt ſuperbia. z ita pz q̄ in illo argumento eſt fallatia equiuocationis.

Dictū gregorij expoſitur.

Per hoc ad primum.

Falſa ꝓñz cationis.

¶ De effectibus timoris ſeruilis.

¶ Quarta queſtio huiꝰ capituli.

Queritur de effectibus timoris ſeruilis. Aug. dicit q̄ timor vulnerat caritas ſanat: ergo timor leditergo nocet. ſz ſicut Augu. dicit q̄ non admit aliqđ bonum non nocet ergo cum timor ſeruilis noceat admittit aliquod bonum/ aut gratuitum/ aut naturale gratuitū: non q: in timēte ſeruiliter nō eſt gr̃a: g̃ neq̄ diminutio boni gratuiti neq̄ diminuit bonū naturale q: diminutio boni naturalꝭ eſt pctm̄/ aut a peccato. qm̄ in bonis naturalibus ſaluatur imago dei ergo timor ſeruilis eſt pctm̄: g̃ non eſt a ſpū ſancto. quod eſt cōtra predicta. ¶ Solu Timor ſeruilis vulnerat z ledit: ſz non admit aliqđ bonū aie Eſt eni duplex vulnus. ſ. culpe z pene. vuln⁹ culpe eſt corruptio boni naturalis. z tale vulnus eſt a pctō inōtum pctm̄: q: ex eo q̄ eſt pctm̄ diminuit bona naturalia aie. ita q̄ imago dei diminuit. talivulnere non vulnerat timor ſeruilis. vuln⁹ pene ē amarituto mentis z anguſtia q̄ comitantur pctm̄. vñ Hiere. Scito z vide quia malū z amarū eſt te dereliquiſſe dñm deū tuū. tali vulnere vulnerat animam timor ſeruilis z ledit ipam anguſtias eā: nō tamen admit aliqđ bonū ei⁹. ſicut ex indebita extenſiōe brachij pōt aliqs ledi/ ſz nō admittaliqđ. vñ dicim⁹ q̄ in hac argumentatione ledit: g̃ aliqđ membrū admit: eſt falſa ꝓñtio Sicut z in hac ledit: ergo nocz ſm q̄ Aug. ſumit hoc ꝓ bū nocet cū diminutiōis effectu. anguſtia ei z amaritudo animi: z ſi non noceant ſm qđ: q: affligūt aiam: nō tñ ſimpliciter nocent: ſz hūiliant z ſic reuocant.

Solutio. Dupler vulnus.

vuln⁹ pene.

Ad primū. Falſa ꝓñz.

¶ Ultima queſtio.

¶ De timore initiali z filiali ſimul.

Primū notabile.

Queto de timore ſeruili. dicendū eſt de initiali z filiali ſiſ. q: ſunt eiuſdē ſpeciei/ licz differant accidente. ſicut eni hō albus z homo niger. ita timor initialis z timor filialis ſunt eiuſdē ſpeciei. tñ nullꝰ timor initialis ē timor filialis nec ecōuerſo. ¶ Dicio dicendū ē qđ timor initialis z ſre dicaꝭ initialis. Scō ſi ſit vna ſpēs timoris aut due. Tertio de augmēto z diminutione ei⁹ Quarto z vltimo de timore filiali p ſe ¶ Notandū aūt q̄ hec vox timor filialis qñq̄ ſumitur poſſeſſiue: vt dicaꝭ timor filialis ſtis filioꝝ dei. z ſm hoc nō diſtinguiꝭ filialis ab initiali. qñq̄ ſtis filialis p ſiſtitudinē ille timor quo timet deꝰ. ſicut filij ſolent timere pres qñ timēt ſepari a pribus ſolo amore: z ſi nulla pena eis imineat. ſic diuerſificaꝭ timor filialis ab initiali. Initialis autē timor eſt quo timem⁹: partim timore pene partim amore glorie. vñ ꝺr habere duos oculos: vnū ad penā; aliuz ad gl̃am. ¶ Queriꝭ g̃ qre ꝺr initialis q: talꝭ amor eſt inciptiū. ¶ Cōtra. Eſto q̄ aliqs perfectus ceciderit a caritate z poſtea reſurgat i tanta. cōſtat q̄ talis incepit bonū operari: g̃ eſt incipiens: g̃ ſi timor initialis eſt incipientiū iſte habet timorē initialem. Cōtra. ¶ Perfecta caritas foras mittit timorē. z hoc intelligatur etiā de initiali. z iſte habz perfectā caritatē g̃ nō habz timorem initialē. g̃ timor ſitialis non ꝺr initialis q: eſt incipientiū. ¶ Itē. triplex eſt ſtaꝰ amoꝝ ſcz incipientiū/ ꝓficientiū/ z ꝓfectoꝝ. Primi celebrāt paſcha in egypto. ſcōi in deſerto. tertij in terra promiſſionis. igit timor diſtinguiꝭ ſm ſtatus caritatis vt dicatur timor initialis qui eſt incipientiū. filialis qui eſt perfectoꝝ: z tertius timor ꝓficientium et ita i caritate erit triplex timor diſtinguēꝺ⁹.

Ad ſcōm.

In oppm.

Secūdo.

¶ Forte dicet q: dicitur timor initialis eo q̄ ē initium ſapientie: ſicut dicit eccleſiaſticus. Initium ſapientie timor dñi. ¶ Contra. Fides/ ſpes/ caritas preceddunt timorem: g̃ qua ratiōe timor eſt initium ſapientie: a fortiori ratione. fides/ ſpes/ caritas/ ſunt initia ſapiētie. ergo ſi ꝓpter hoc dicitur timor initialis: pari ratione ſpes dicitur initialis et ſimiliter caritas. ¶ Item. eccleſiaſticus. xxv. Timor dei initium dilectionis: fides autē initium eſt ei. Queritur ergo quare potiꝰ fides que eſt prima virtutum et timor que eſt quarta dicantur initia ſapientie g̃ fides et ſpes. vel fides et caritas.

Euaſio.

Contra hāc ar

Secundo.

¶ Solutio. Dicimus q̄ timor dicitur initialis q̄ eſt primo incipientium. z ſic ceſſat obiectio de eo qui reſurgit in caritate perfecta. Ille eni z ſi inciꝑiat bene operari non tamen primo. poſſet tamen dici qñ etiam talis habet timorem initialem. qñ adhuc anguſtiatur ſuper pctō quod ꝓmiſit. perfecta autē caritas ꝺr foras mittere timorē initiales Per hoc ad quantū ad hoc q̄ habz naturā timoris ſeruilis ſe primum. cundum hoc. ſ. q̄ habz oculū ad penā: non tamē totaliter a principio foras mittit illū. ſed quando conſcientia ſua ſeneratur ad plenum tūc totaliter foras mittitur timor initialis. ¶ Ad aliud dicim⁹ q̄ non eſt ſimile de caritate z timore. qñ habens caritatem timet aut habēdo conſcientiam peccati aut non habendo. ſi primo modo habet timorez initialem. ſi ſcō modo filialem: z ꝓpter hoc timoris in caritate non eſt niſi duplex ſtatus. poteſt dici timor initialis eo q̄ initiū ſapientie. ſola eni fides z timor proprie loquendo ſunt initia ſapiētie quoniam hec ſola mundant a pctō palatū cordis. de fide enim dicitur in actibus. Fide mūdans corda eorum. de timore in eccle. Timor dei expellit peccatum. fides mundat abomnibus peccatis. timor a reliquijs peccatoruz. quoniā cuius aliquis ſit ſine peccato: tamen quādoq̄ remanent reliq̄e ſcilz difficultas bene operādi: obſcuritas intelligendi z obligatio ad ſatiſſactionem z huiuſmodi:

Ad ſcōm.

Aſſ ꝓt dici.

Nõ duo exempla sacra propter qõ lazarus suscitatus ligat⁹ erat institis. et cecus videbat hoies quasi arbores ambulãtes istas reliqas repellit timor initialis. & ita per fidẽ a macula pcti mundato palato cordis per penitẽtiã que ex timore dei ꝯcipitur & a reliquijs ꝑ timorem sentit cor saporem dulcedinis dei: & sic sapiẽtia generatur in corde hois: sicut causa febris expulsa & reliquijs ei⁹: cibi dulcedinem sentit sanatus a febribus. & ita patz quare specialius ꝯ alie virtutes ꝺr fides initium sapientie. et similiter timor. vñ bene dicit ecclesiastic⁹. Timor dei initiũ dilectiõis eius. fides aũt. &c. Itẽ timor initialis dicitur habere oculum ad gr̃iam siue ad amorem Cõtra. diligere caritatis est: timere timoris. ꝑ timor non hz oculũ ad amorẽ dei. ¶ Solu. Timor dicit habere oculũ ad amorẽ dei: qz habz oculum ad sepationẽ ab amato timẽs ab illo separi ¶ Sz videtur ꝙ due sunt spẽs timoris. due eni sunt spẽs cupiditatis. Cupiditas qua cupit ꝙs delectari in cibo & potu plus iusto. & illa qua cupit luxuriã in coitu licet ad idẽ tendant: ꝑ pari rõne. timor pene et timor separatiõis erũt diuersaꝝ specieꝝ. sicut eni diuerse sunt volũtates si volita sunt diuersa. ita diuersi debẽt esse timores quib⁹ diuersa timẽtur ¶ Ad illud supradictũ est ꝙ timore initiali nõ timet pena inꝯtũ pena sed inꝯtuz separatiua et ita ꝓprie idẽ timet vtroqz timore initiali. s. filiali et separatio: & ꝓpter quod idẽ sunt in spẽ. ¶ Sed obijcitur. Sicut fides informis duplicẽ habz oculum. s. ad penas eternas ꝙs credit esse ad summaz bonitatẽ dei quã credit eẽ. sic & fides formata. ꝑ sicut fides informis motu directo precise in penas eternas generat seruilẽ timorẽ quo pure & precise timetur pena nõ habito respectu ad bonitatẽ dei sic̃iter fides formata poterit generare aliquem timorẽ illo motu quo mouet precise per viã merorꝝ in penas eternas non habito respectu ad summaz bonitatẽ dei. sed si hoc erit aliqs timor in caritate quo pena eterna timetur inꝯtũ pena & alius quo timetur sepatio: ꝑ due sunt spẽs timorꝝ. ¶ Solu. Omnis speculatio prius est de fine ꝙz de his que ad finẽ. ergo cũ fides sit quedaz speculatio primo primo respicit finẽ: ꝙz ea que sunt ad finẽ. sz bonũ est finis oim: ergo primo mouet fides in bonuz ꝙz in id quod ẽ ad bonũ. vñ intuitu sũmi boni primo de necessitate gr̃iat caritatẽ ꝙz intuitu penarũ generet timorẽ. quare is est ordo vt caritas sit i fide timor aũt in caritate. ex quo ptz: impossibile est ꝙ fides formata generet timorẽ pene ꝑ ꝙ pena: sz credens deũ esse summũ bonũ in se. & sic̃iter sibi videns ꝙ ꝑ penas separari posset generat timorem pene. non inꝯtũ est pena: sz inꝯtũ separat. et ita ptz ꝙ non erunt in caritate diuerse spẽs timoris. ¶ Sed obijcit iterũ Bonũ est finis oim virtutũ: ergo ꝙ fides credit penas eternas eẽ vel deũ punire ipenitentes pena eterna: nõ est nisi ꝓpter bonuz. Esto igitur ꝙ ꝑ viã ista generet timorẽ quo timeat quis penas eternas ꝓpter bonũ siue vt nõ separetur a bono. constat ꝙ hmõi timoris finis siue materia circa quã est ipsa pena. licet vltim⁹ finis eius sit bon⁹. sicut Aug. dicit ꝙ volũtas qua volo ad fenestrã ire vt videã transeuntes. primus finis est ire ad fenestrã. vltimus est timere transeuntes. initialis ergo timoris quem fides sic generat est ipsa pena primus finis. filialis aũt timoris primus finis est separatio. sed ꝑ primos fines distinguũtur virtutũ opa & ipse virtutes. ꝙ cũ diuersi fines primi sunt hmõi timoruz: isti timores sunt diuersi in spẽ: ergo in habẽte caritatẽ sunt diuersi timores in spẽ: qõ prenegatuz est. nec potest dici ꝙ hec argumẽtatio non teneat. diuersi sunt fines huius primi timoris & illi⁹: ergo diuersi sunt timores in specie. ideo: quia in fide habet instantiam. Fides enim duos primos fines habet. scz penas eternas et bona eterna: nõ tamẽ sunt due species fidei. aliud enim est de fide aliud de timore. qm̃ fides vna est eo ꝙ vna est ratio omniũ faciendoruz: & ꝓpter hoc virtutes que sunt in affectu necessariũ est distingui ꝙ primos fines siue per materias primas. ¶ Item. timere penã eternã ꝓpter deum bonum est & meritoriũ. ꝙ alicuius virtutꝭ: nõ nisi timoris initialis: vt ptz inspicienti per singulas virtutes. ergo pena inquantũ pena timetur timore initiali. separatio aũt timetur timore filiali. et inde vt prius. ¶ Solutio. Sicut dictũ est: impossibile est ꝙ fides ꝓ⁹ moueatur in penas eternas ꝙz in bonũ eternum eo ꝙ necessariũ est: ꝙ primo speculetur finem suum bonũ. s. vnde prius generat caritatẽ: ꝙz timorẽ. & inde sequitur ꝙ nunqz ꝑm hancviam generabit timorem pene inꝯtũ est pena. sed si timorẽ pene generet. hoc erit inꝯtum est separatiua a bono ¶ Dicimus ꝙ non timetur pena vt non separet a bono hec dictio vt: non est nota vltimi finis: ꝙz dispositio primi finis pene. s. quia pena timetur: non inꝯtum pena: sed inꝯtuz separatiua. ¶ Preterea. timere penam inꝯtum pena siue inꝯtum destructoria vel nociua: nõ est quid spirituale: sed inꝯtũ separatiua a summo bono spirituale est: & ꝓpter hoc primo modo nõ potest timeri pena ad imperium virtutis spiritualis. sicut sunt fides/spes/caritas. sed scõo modo. s. inꝯtum separatiua ¶ Per hoc patz solutio ad oia obiecta: quia soluẽdũ est ꝑ interẽptionẽ. ¶ Itẽ. esto ꝙ aliquis perfecte considerãs ꝙ pena purgatorij retardat a gloria abstineat a venialibus peccatis. Querit cuius modi timor sit iste timor non est naturalis aut mundanus: aut hũanus: aut seruilis: aut initialis. quia sic timẽs pfectus est: nec filialis. quia habz oculũ ad penaz. ergo iste timor non est aliquis predictorũ. ꝙ insufficiens est diuisio timoris superius posita. qõ multi concedunt ¶ Nos autẽ dicim⁹ ꝙ iste timor põt eẽ naturalis vel initialis. naturalis quidẽ si ꝑ imaginationem configentẽ apprehendatur pena purgatorij tãꝙz nociua. si voro secundũ rationez apprehendatur illa pena inꝯtuz dilatoria gloriesiue separatiua ad tempus timor est initialis. vnde dicimus in tali casu & perfectus timet ad modum incipientis.
¶ Item. eadem est virtus qua diligit aliquis cõiungi eterne glorie & separari a pena eterna: ꝙ pari ratione. idem erit timor quo timetur separari a gloria et quo timetur coniungi eterne pene. sed timor separationis a gloria est timor filialis. timor separationis a pena est timor seruilis: ergo idem

Exemplũ.

Solutio.

Augustin⁹

ꝓtra aliõs dictum af.

Solutio.

Iterꝫ aſ cõtra dicta.

Solutio ꝓz ex dictis.

Iterum aſ.

Replica.

De fide & timore aliter dicendum.

Iterum aſ.

Solutio. Pẽa timet inꝯtũ separatiua.

Ad rõnem.

Iterum aſ.

Ad omnes rõnes.

q̃stio icidẽs

Opinio aliquorum.

Opinio doctoris.

Iterum aſ.

Solutio. Duplex timor.

Alr ꝓt dici.

Iterum aſ.

Solutio. Duplex dilectio charitatis.

Amor mercenarius.

ꝓpter capit equoce.

Probatio ꝑ euãgeliũ

Amor & timor proportionantur:

est timor in essentia filialis ꝙ seruilis. quod prenegatum est. ¶ Solutio. Timor quo aliquis timet cõtigi pene eterne duplex est: qz si timeꝭ sic pena inꝯtũ destructoria vel nociua. timorẽ seruilis. sed inꝯtũ separatiua a deo timor est initialis Primo modo non est verũ qõd sit idẽ in essentia timor quo timetur coniunctio cum pena eterna. secũdo modo verũ est. ¶ Soluẽdũ igitur ꝑ distinctionẽ. Similiter posset hec distingui. Qadẽ ẽ virtus qua quis diligit cõiungi eterne glorie & separari a pena eterna. qz forte separatio a pena eterna non põt diligi a virtute que est spũalis nisi inquãtũ pena separat a gloria. ¶ Dictũ ẽ ꝙ timor initialis vel timẽs initialiter nõ timet penã eternam nisi inꝯtũ separatiua est a deo nec timet offendere deũ nisi inquãtũ offẽsa dei separat a deo. & sic de alijs nichil ergo timet nisi inquãtũ separat a deo. nec etiã tẽptationes diaboli timet nisi inquãtũ separãt a deo sed ꝓpter hoc ꝺr timor initialis habere oculũ ad gloriã: qz timet ea q̃ separant a gr̃ia: ergo cũ nichil time at nisi quod a gr̃ia separat non habet oculũ nisi ad gr̃iam. falsum est ergo qõd cõiter dicit ꝙ timor initialis duos habz oculos. vnũ ad penã. aliũ ad gr̃iam. ¶ Solutio. Dupler est modus diligẽdi deũ ex caritate. Est esti vnus amor filialis. alius mercẽnarius. Amor filialis est quo diligim⁹ deũ ꝓpter se. non habito respectu ad aliquã vtilitatẽ nostrã puenientẽ ex amore illo. sicut filius diligit patrẽ nõ habito respectu ad aliquã vtilitatẽ proueniẽtẽ ex amore illo. & si nulla accideret vtilitas. tamẽ diligeret. ¶ Mercẽnarius a mor ex caritate est quo diligimus deũ. non tantũ ꝓpter se: sed habito respectu ad mercedẽ. s. ad beatitudinẽ creatam quã habit nobis in futuro. & etiã habito respectu ad tẽporalia bona q̃ dat nobis in presenti. tñ illo amore cuz dicimus diligimus deũ ꝓpter se & ꝓpter beatitudinẽ creatam. & ꝓpter bona temporalia que dat nobis. dissimiliter sumit hec ꝓpositio ꝓpter. cum enim dicimus diligimus deũ ꝓpter se. hec ꝓpositio ꝓpter notat finẽ in quo quiescitur. Cuz dicimus diligimus deũ ꝓpter beatitudinẽ creatam: notat finẽ quo quiescitur. cũ aũt dicimus diligimus deũ ꝓpter tẽporalia nõ notat finẽ: sz causam motiuã & prouocatiuã & quodãmodo augmẽtatiuã dilectiõis dei. ꝙ aũt iste amor mercẽnarius sit ex caritate patet in euãgelio luce vbi dictũ Quãti mercẽnarij i domo patris mei abũdãt panibus. ego aũt hic fame pereo. nõ essi abũdarent panibus nec essent in domo patris mei nisi haberent caritatẽ. Iste aũt amor mercẽnarius imperfectus est. amor vero filialis pfectoriũ ẽ. ¶ Istis duobus amoribus respõdent duo timores. vn⁹ filialis alius initialis. filiali timore timemus separari a deo tm̃ ꝓpter se nõ habito respectu ad aliquod incõmodũ extrinsecũ quod ex seperatiõe accidit. & hmõi timor pfectoriũ est: initialis timor ẽ quo timem⁹ separari. nõ tm̃ ꝓpter deũ: sed etiam propt incõmoda q̃ accidũt ex separatiõe a deo. s. propt separationẽ angelicã q̃ est beatitudo creata. & etiã propt penas eternas q̃ infligũtur his q̃ separantur a deo. Sed amor dei & amor gr̃ie create proprie generãt timorẽ initialẽ. & propt hoc ꝓprie & ꝙ se timor initialis fugit separationẽ a deo & separationẽ a gloria. Pena vero eterna non est ꝓprie generatiua timoris initialis sed ẽ quasi stimulus prouocatiuus & augmẽtatiuus timoris. si cut bona talia prouocãt & augmẽtant timorem mercẽnarij. Quãdo ergo ꝺr timor initialis habere duos oculos non intelligitur ꝙ eodem modo & equalitate habeat illos. habet eñ oculũ ad penã tanꝙz ad stimulũ suũ ad gloriã aũt tanꝙz ad illud cui⁹ separationẽ ꝓprie & per se fugit ¶ Itẽ. queritur de intensione & remissione siue de augmẽto et diminutiõe timoris initialis. Augn. dicit ꝙ caritas minuit timorẽ: ergo nõ diminuit. ¶ Solutio Sine dubio caritas nõ minuit timorẽ ꝙtũ ad eẽntiã. & Aug. in predicta auctoritate nõ loquitur de caritate & timore ꝙtũ ad essentiã: sed ꝙtũ ad statum. quẽ timens initialiter in principio caritatis habet conscĩam peccati: & ita sentit morsus & pũctiones conscientie in illo statu: sed in postea qñ incipit toeũdari non ita sentit. tamen eque timet cautele timore vt prius. vel magis: caritas ergo minuit timorẽ ꝙtũ ad tormentũ conscientie: sed non ꝙtũ ad cautelã nec quãtũ ad essentiã ipsi timoris. ¶ Sed iterꝫ obijcit. Quãto aliquis magꝭ diligit magis sperat: & quãto magis sperat magꝭ cõfidit. & quãto magis cõfidit tãtomagis est securus & quãtomagis est securus tanto minus timet ergo a primo quãto aliqs magis diligit tanto minus timet. ¶ Cõtra. caritas scõm se est gr̃atiua timoris: ergo maior caritas maioris timoris: ergo quãtomagis magis timet. ¶ Item. oẽs virtutes sunt pares: ergo crescente caritate crescit timor: ergo quãtomagis diligit aliquis tãtomagꝭ timet. ¶ Solu. Utraqz istarũ est vera quãto aliquis magis diligit tãtominus timet: & quãto magis diligit tantomagis timet. vt sumam⁹ hoc verbum timet in habitu non in actu: qz quãtomagis diligit aliquis tanto abilis est ad magis timendũ & minus timendũ: sed scõm diuersas vias. qm̃ secundũ viã spei abilis est ad minus timendũ. Ille eñ qui magis diligit si mouet motu spei considerando largitatẽ dei minus timet ꝙz ille qui minus diligit & minus sperat. sed ꝺm viam scientie q̃ magis diligit magis timet. quoniã consideratis eisdem periculis penitus ille qui magis diligit magis timet dum modo alie circũstantie sunt pares.

Solutio. Pena quomodo gñat timorem.

Alia q̃stio incidens. Augustin⁹. Solutio.

Ad augustinum.

Iterum aſ.

In oppm.

Secundo.

Nota.

¶ De filiali timore. Tertium capitulum.

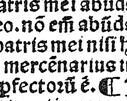

Icto de timore initiali dicẽdũ est de filiali. circa quẽ primo videndũ vtrũ sint diuerse species timoꝛ filialis. Scõo q̃ sit differentia inter timorẽ initialẽ & timorẽ filialẽ. Tertio de timore christi et qualiter sit timor in angelis & in patria.

¶ Prima questia huius capituli vtrum timor filialis sit vnus tantum in specie.

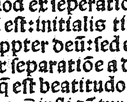

Irca primũ capitulũ ꝓbatur ꝙ diuerse sunt species timoris filialis. qm̃ timor filialis timet offendere deũ. & timet separari a deo: ergo diuersa sũt scõm speciẽ ea que timentur timore filiali: ergo timor filialis diuersos habet fines primos et immediatos siue

Aſ ꝙ non.

diuersas materias. Jn talibus eñ materia vocat finis: sed secūdū diuersitatē primorū finiū distinguūtur virtutes: ergo diuersē sūt timores filiales scōm speciem. ¶ Itē. filius carnalis timet offendere patrē suū. q̄uis nō timet separari ab ipo. ꝛ in infinitū magis diligit filius spūalis patrē spiritualē q̄ filius carnalis patrē carnalē. ergo filiꝰ spūalis timet offendere vel pōt timere offendere deū: ꝛ si nō timeat separari a deo. aliud igitur est timere offendere deū. aliud est timere separari a deo: ꝛ ita timore filiali timētur diuersa scōm speciem. ꝛ indeut primus. ¶ Sed contra. idē est amor quo diligimus deū scōm speciē et quo diligimus deū habere siue beatitudinē creatā. ergo idem ē timor scōz speciē quo timemꝰ opposita illoꝝ duorum. sed timor offense dei: respōdet amori gratuito dei: ꝛ timor separatiōis rñdet amori quo diligimus habere deū. ergo idē est timor in specie quo timemus offendere deū: ꝛ quo timemus separari a deo. ꝛ ita timor filialis nō habet diuersas species. ¶ Item eiusdē virtutis in specie est volūtas qua volo habere deū ꝛ q̄ volo seruire deo. vtraq; eñ volūtas caritaꝛ est. q; caritatis vel amicicie est velle facere quod placet deo: ꝛ hoc est seruire deo: ergo eiusdē ꝑtutis in specie est velle seruire deo ꝛ velle habere deū. ergo eiusdē virtutꝫ in specie est timere opposita. sed offendere deū est oppositū ei qđ est seruire deo ꝛ separari a deo ē oppositum ei quod est habere deū. ergo timere offēdere deū ꝛ timere separari a deo: sūt eiusdē virtutis in specie. ergo timor filialis non habet diuersas species. ¶ Ad cōcedimus. ¶ Ad primū dicimus q̄ filialis timor timet diuersa. sed non vt diuersa. sed vtonū. timet eñ offendere deū inquantum separatiuū est a deo. ꝛ propter hoc nō valet prima argumentatio. ¶ Ad scōm dicimꝰ q̄ nō ē simile de filio carnali ꝛ de filio spūali: q; filius carnalis pōt offendere patrē carnalē: ita q̄ nō separetur ab eo nec pater subtrahat ei bona sua. sed filius spiritualis nō potest offendere deum quin separetur ab eo: quia offendere deū ē peccare mortaliter. et peccare mortaliter est separari ex deo vel causa illius. ꝛ ꝓpter hoc non est simile.

¶ De differentia timoris filialis ad initialem.

¶ Secunda questio huius capituli vtrum illi duo timores differant specie.

Quaeritur de differētia timoris filialis ad initialē ꝛ videtur q̄ differant scōz spēz. qñ Aug. dicit q̄ quattuor sūt diligēda ex caritate. primo deus. scō nos. tertio quod iuxta nos est. s. proximꝰ. quarto corpus propriū ꝛ primi: sic ergo stola corporis diligenda est ex caritate. ꝛ ita stola corpis est quedā materia per se caritatis: ergo eius oppm est p se materia timoris. sed eiꝰ oppm ē pena eterna q̄ affligit corpꝰ: ꝧ pena eterna est pse materia timoris: sed nō ē per se materia filialis timoris: q; timor filialis nō timet per se penas eternas: sed solū separari a deo ergo pena eterna est per se materia alterius timoris non nisi initialis: ergo timor initialis ꝛ timor filialis habent diuersas materias ꝓprie ꝛ per se: ergo ꝛ proprios fines ꝓprie ꝛ per se. materia eñ in talibus finis appellatur. sed scōz diuersos fines ꝓprios distinguūtur ꝑtutes: ergo initialis timor ꝛ filialis differūt scōm speciem. ¶ Sed si hoc cōceditur videtur q̄ aliqua virtus habeat tres fines. qm timor initialis timet penas eternas ꝓpter hoc quia separatiue sūt a deo. ꝛ hoc ꝓpter deū. quelibet eñ virtus mouet ꝓpter deū. Sic igitur timor initialis tres fines habet. s. penas eternas. ꝛ separationē a deo. ꝛ ipm deū. hoc aūt nō cōtingit in aliqua alia virtute. qm caritas nō habet nisi vnū finē. sed habet illū duplicatum caritas eñ diligit bonū: q; bonū. Alie ꝑtutes duos habent fines: q; ꝓpter materiā quā habēt pro fine habent finē caritaꝫ. s. bonū. Nulla ergo virtus debet habere tres fines vt videt. et ita timor initialis nō debet habere penas eternas vt ꝓpriam materiā. ¶ Itē. caritate ꝑtute nichil aliud a deo diligitur nisi inḡtū ꝓiungit nos deo: ergo timore virtute nichil timemus nisi inḡtū illud qđ timet separat a deo: ergo quicqđ timet timor initialis timet inḡtum separat a deo: ergo ꝓprie ꝛ per se timet separationē a deo. sed hoc ꝓprie et per se timet timore filiali: ergo timor filialis ꝛ timor initialis nō differūt scōm speciē. cū nō differunt scōm ea q̄ per se ꝛ ꝓprie timētur qđ concedi mus hac rōne. ¶ Ad istud qđ obijcitur dicimus q̄ stola corporis nō est per se materia caritaꝫ nisi inḡtū augmentat stolā aie. vnde nō sequitur q̄ pena sit per se materia timoris virtutis. Notandū tamē q̄ pena eterna in duplici opatione se hz ad timorē initialē. s. vt materia ꝛ vt stimulus. ꝛ licet se habeat vt materia: non tamē tres habet fines. qm cū ōr timet penas eternas vt separatiuas a deo nō denotat duos fines: sed primū ōr vt finis. secūdū vt dispositio finis. ¶ Quaeritur postea vtrū ꝺo incidens perfectꝰ timeat penā eternā. ꝓbatur q̄ sic. q; Jero. ōr. Prudenter timet q̄cqđ pōt accidere. hz perfectus pōt incurrere penā eternā: ergo debet timere eā ꝛ cōstat q̄ perfectus facit quod debet: ꝧ timet penā eternā. ¶ Itē. ꝑfectus timet peccare: nō alia rōne nisi quia pōt peccare. quia si sciret se nō posse peccare nō timeret: ergo eadē rōne timet se posse incurrere penā eternā cū sciat se posse incurrere illā. ꝛ ita timet penā eternā. Si cōceditur. ¶ Cōtra. Hiero. ōr. Qui timet: penam hz ꝛ loquitur de timore pene. ꝛ qui penā habet nō ē perfectus: ergo qui timet nō est perfectus: ergo si est ꝑfectus nō timet. ꝛ ita perfectus non timet penā eternā. ¶ Itē. indirecte. si perfectus timet penā eternā. cū perfectus nō habeat nisi timorē filialē: ergo timor filialis timet penā eternā. ꝛ ita habet oculū ad penā eternaz: ꝛ habet oculum ad gl̄iam. Hoc ꝓstat: ergo habet duos oculos sicut initialis. ergo nō differūt scōz hoc timor filialis ꝛ timor initialis. ¶ Solutio. Timor pene eterne ꝙ stola corporis nō est per se materia caritaꝫ timor pūgitiuus qui dupler est. s. timor cautele: timor pūgitiuus qui penā habet. Timens eñ initialiter pūgitur ꝛ angustiaꝫ intra se ex conscientia peccati: de quo nescit an sit dimissum sibi. hmōi timor pene eterne. scz pungitiuus nō est in perfecto: sed timor cautele ibi est: q; cauet penas eternas sicut cauet peccare mortaliter. ¶ Ad istā aucto. Qui timet: penā

Secundo.

Jn oppm.

Secundo.

Secundo.

Solutio ad primum.

Ad scōm.

Af ꝙ sic ꝙ augustinꝰ.

Jn oppm ꝙ

Secundo.

Solutio.

Ad rationē

Notandū.

Ad auctoꝝ

tatem post oppositum. habet dicimus ꝙ intelligitur de timore pūgitiuo nō de timore cautele. ¶ Ad scōm obiectū dicimꝰ ꝙ ḡuis timor filialis timore cautele timeat penam eternā. nō tamen ōr habere oculū ad penam eternā: quia nulla bona opera facit intuitu pene eterne: sed amore solo: quoniā solus amor sollicitat ipm in operibus. vñ pro sola acquisitiōe gl̄ie laborat: sed cū hoc accidit ꝙ vitaꝫ pena eterna.

¶ Utrū christus habuit timorē filialem.

¶ Tertia questio huius capituli.

Af ꝙ sic.

Secundo.

Tertio per glosam.

Quarto ꝙ ieronimum

Jn oppm.

Secundo.

Tertio.

Solutio.

Diffinitio reuerentie.

Ad rationē

Patientia pauperum.

Ad aliud.

Ad aliud.

Quaeritur vtrū xp̄s habuit timorē filialē. ꝓbatur ꝙ sic Jn psal. ōr. Timor dñi sanctus ꝑmanet in scm̄ sc̄lm: ergo timor dñi sctūs est in patria. Sed timor dñi sctūs est timor filialis: ergo timor filialis est in patria ꝛ ita est in sanctis qui sūt in patria ꝛ in angelis. eadem ratiōe fuit in christo. ¶ Itē. ecclesiasticus. xxiij. Nihil melius ḡ timere deū. Sed oīa bona optima fuerūt in christo ergo timor dei fuit i xp̄o ¶ Itē. dicit glo. gilberti sup illud ad Roma. Nō accepistis spm̄ seruitutis. ꝛc. timore seruili ꝛ timore filiali timet sponsus. sed timore seruili timet ne veniat iudicatur⁹. timore filiali timet ne tardet: ꝛ cum venerit timebit ne discedat. ergo in patria erit timor separatiōis: ꝛ ita timor filialis. ḡ timor filialis fuit in xp̄o. ¶ Itē. sup illud Jsaie. Egredietur virga. ꝛc. dicit Jeronimus. mutatur ꝙ dū qñ venitur ad timorē ꝓpter minores ne desperēt si timeant cū audiāt xp̄m fuisse repletū timore. ergo xp̄s fuit repletus timore quo timent minores. sed minores timet timore initiali. ḡ ꝛ xp̄us timuit timore initiali: multomagis filiali: ergo christus habuit timorē filialē. ¶ Sed cōtra. christus sciebat ꝙ impossibile erat ipm separari a deo: ergo nō timuit separationē a deo. fatuum eñ esset timere quod scitur impossibile esse accidere. sed timor separationis est timor filialis. ḡ timor filialis non fuit in xp̄o nec erit in patria: cū quilibet sctūs sciat impossibile esse se separari a deo. ¶ Itē. spes est de futuro bono: timor de futuro malo. sed i patria spes penitus euacuabit. qm nullū futurū bonum expectabit. ergo eadē rōne timor penit⁹ euacuabitur in patria. qm nullū futurum timebitur. ¶ Itē. timor separationis ex imperfectione ē ita ex parte. sed cū venerit qđ perfectū est euacuabitur quod ex parte est. ḡ timor separatiōis euacuabitur penitus in patria. ḡ et timor filialis: ꝛ ita timor filialis non fuit in christo nec erit in patria. ¶ Solutio. timor filialis duas species habet. s. timorē separationis ꝛ timorē reuerentie. Est aūt reuerentia resilitio ab altitudine dei in propriam paruitatē. iste timor erit in patria et fuit in xp̄o. hz timor separatiōis nō fuit in xp̄o nec erit in prima ¶ Ad illud qđ obijcitur. Timor dñi sctūs ꝑmanet in seculū seculi. ꝛ cū dicit glosa ꝙ ille timor dicitur ꝑmanere in seculū seculi: q; effectus eiꝰ permanet in essentia. sicut ōr. Patiētia pauperū nō peribit in finem. i. effectus patientie pauperū nō peribit in finē. ¶ Ad illā auctoritatē nihil melius ḡ timor dei. dicimus ꝙ intelligitur de timore reuerentie qui sine dubio fuit in xp̄o. ¶ Ad auctoritatē gilberti dicimus ꝙ sic debet intelligi. cum spōsus venerit timebimus ne recedat. i. ad modū timentiū nos habebimus. sicut illud exponitur. Tremebūt angeli. i. ad modū trementiū se habebunt. ¶ Ad vltimo obiectū dicimus ꝙ ḡuis xp̄s repletus fuerit timore ꝓpter minores. nō tamē sequitur ꝙ christus eundē timorē habuit quem ꝛ minores. sed sequitur ꝙ timorem habuit. ¶ Alia tamen pōt ratio assignari preter rōnē Jeronimi. quare xp̄s dicit fuisse repletus timore. s. q; timor reuerentie maximū habuit effectū in xp̄o. Ex timore eñ reuerentie humiliauit seipsū ad passionē ꝛ mortē. vnde ap̄lus dicit de christo. In oīb⁹ exauditur pro sua reuerentia. ꝛ ita reuerētia in xp̄o maximū effectum habuit. vnde dicitur fuisse repletus spiritu timoris domini.

Tremebūt angeli exponitur.

Af pt dicit.

Paulus.

¶ De dono quod est pietas.

¶ Capitulum quartum.

Dicto de dono timoris. dicendū ē de dono pietatis. Pietas eñ imediate sequit donū timoris. Qui eñ timet deū ꝓpter se ꝛ sup oīa ipm sicut debet honorat: et scripturā ipsius. ꝛ proximū ꝓpter ipsum ꝛ in hoc honorare cōsistit pietas. ¶ Queritur ergo qualiter sumit pietas scōm qđ est donū. videt ꝙ ides sit precise quod mia. qm sup metū adaptatur pietas scōz ꝙ est donum: beatitudini q̄ est māsuetudo que significatur cū dicitur. Beati mites. quoniā ipsi possidebūt terrā. Sed cōstat ꝙ māsuetudo non est nisi in respectu ad proximū: ḡ nec pietas scōz ꝙ est donum. aliter eñ incōpetens esset adaptatio. sed pietas que nō est nisi ad proximum idem est precise ꝙ mia: ergo pietas donū idez est precise ꝙ mia. ¶ Item. Grego. sup Job. in principio dicit: ꝙ pietas docet misereri. ꝛ iterꝫ ōr. pietas sine scientia nescit misereri. ꝛ ita videt ꝙ pietas donū idem sit precise ꝙ mia. ¶ Sed contra. Super matheū dicit glo. ꝙ pietatis est venerari sancta: sed venerari sctā pertinet ad aliquā speciē iusticie. qm quādo veneramur sctā reddimꝰ deo quod debemus ei. qm deꝰ sctūs est. Similiter ei cū reddimus ꝓlatis qđ suū est veneramur sctā: quia ꝓlati sūt sancti. Eodē modo cū reddimus proximo quod suū est veneramur sctā: q; proximꝰ sctūs est in xp̄o factꝰ est ad imaginē dei: ergo cuz qualibet spē iusticie veneremur sctā pietas: scōz hoc ꝙ cōprehendit oēs species iusticie. ꝛ ita pietas idē est ꝙ iusticia. ¶ Item. oīs honor deo debitus ꝛ ipsi exhibitus reducitur ad latriā. ergo eadem ratione. oīs honor primo debitꝰ ꝓ xp̄o exhibitus reducit ad dulīā. sed qñ do elemosinā. proximo honorꝫ ipm: q; prepono ipm ꝛ palibus q̄bꝰ ꝓponendus est qđ est ipm honorare. sic igitur nō est motus aliquis alicuius spēi iusticie qui nō sit pietatis cuius est honorare sctā. ꝛ ita pietas donum cōprehēdit oēs spēs iusticie. ¶ Itē. eiusdez virtutis est velle esse iustū et velle assimilari deo in iusticia: q; eadē est causa relationis ꝛ qualitatꝫ scōm illam qualitatē: ergo eadē ratione. eiusdem virtutis est velle dare alicui tēpoꝛalia debito modo ꝛ velle ipm preponere tēpoꝛalibus debito modo. sed primū est iusticie: ergo ꝛ scōm. Sed cōstat ꝙ scōz est pietatis: ergo idē est pietas ꝙ iusticia.

Scōo per gregorium.

Jn oppm.

Secundo.

Tertio.

Quarto. ¶ Itē. fortitudo simpliciter sc̄m oēs spēs suas est donū spūssancti: ergo eadē ratione. iusticia secundū oēs species suas est donū spūssancti. Sed nullū aliud vel maius ḡ pietas: ergo pietas donum. idē est q̄ iusticia. ¶ Sed contra. Vilificare aliquē totaliter est motus vis irascibilis: q̄ tendit ad victoriā: ergo velle honorare aliquē est motus vis irascibilis: q̄ contraria sūt in eadē vi. sed pietas est velle honorare sc̄m oēs species suas: ergo pietas sc̄m oēs species suas est in vi irascibili. sed nō est ita de iusticia: ergo nō est idē pietas q̄ iusticia. ¶ Solutio. Dicim⁹ q̄ pietas sc̄z q̄ est donū p̄ncipalius idem est in essentia q̄ iusticia. sed ab illo dicitur illa virtus iusticia. s. inq̄tū procedit ex p̄ncipijs iuris naturalis. pietas v̄ eadem virtus inq̄tum procedit ex p̄ncipio fidei.

Solutio. Huic astipulat̄ dīus thom̄.

Ad p̄imū. ¶ Ad primo obiectū dicimus q̄ illa adaptatio q̄ adaptatur donū pietatis mānsuetudini facta ē nō pietate gr̄aliter: sed p̄o quadā specie pietatis.

Ad dictum gregorij. ¶ Similiter auctoritas gre. intelligit̄ nō de pietate gr̄aliter: sed de quadā spē pietatis. s. de mia.

Ad augustinum. Simili modo loquit̄ Aug. de iusticia cū dicit. iusticia cōstit in subueniendo miseris q̄m sic nō ponit diffinitionē vl descr̄iptionē iusticie. ꝛ est quedam exēplificatio de quadā specie iusticie ¶ Ad vltimū. obiectū dicim⁹ q̄ nō valet hec argūmētatio velle vilificare zc̄. ḡ velle honorare zc̄. q̄ velle vilificare z velle honorare non sūt contraria. q̄m velle vilificare aliquē est velle ipsum facere vilē. sed velle honorare aliquē nō ē velle statuere ip̄z in honore: sed velle facere opera quibus ostenditur eius dignitas. sed velle statuere aliquē in honore est contrariū ei quod est velle vilificare aliquē: z vtrūq; illoꝝ est in vi irascibili. ergo cū idē sit pietas q̄ iusticia z superius dictū sit de speciebus iusticie. patet quod dictū est de speciebus pietatis: propter quod transeūdum est ad tertium donum: sc̄z donum scientie.

¶ De scientia dono z primo de contrarietate eius ad prudentiam equus.

¶ Capitulum quintum.

Sonū scientie idem est in essentia q̄ prudentia: q̄ prudentia est regitiua operum iusticie. similiter z sciētia regitiua ē operum pietatis. q̄m opera pietatis nō placent deo: nisi fiant ex discreti oē. vnde in leuitico p̄ceptū est q̄ in omni sacrificio sal apponat. sc̄z discretio. Est ergo sciētia donū idem in essentia q̄ prudentia: q̄ est virtus politica. sed differunt in rōne agendi vt dictū est supra. q̄ prudētia procedit ex principio iuris naturalis. scientia donū ex principio fidei. z licet supertus dictū sit de prudētia: z propter hoc de scientia tamē duo restant determinanda de scientia. primū est de cōtrarietate sciētie doni ad prudentiā carnis siue ad sapiētiā mūdi. sc̄m ē de differentia sciētie z consilij.

Diffinitio sciētie q̄ est donum.

¶ Prima q̄stio vtrū sciētia sit idē q̄ prudētia.

Af q̄ non. Arca primū sic obiscitur. scientia donū z prudentia carnis sūt cōtraria. sed sciētia donū est electio faciēdoꝝ z fuga nō faciendoꝝ. ergo prudentia carnis ē electio nō faciendoꝝ z fuga faciendoꝝ. sed hoc ē peccatū. ergo prudentia carnis est pctm̄. ergo nō est a deo. ¶ Itē. A post. dicit. prudentia carnis est mors: sed nō corporis. ergo anie. sed omnis mors aie est pctm̄. ergo prudētia carnis est pctm̄: ergo non est a deo. ¶ Cōtra. ois sapiētia a dño deo ē. prudentia carnis est aliqua sapiētia: q̄ ē sapiētia de carnibus. ergo est a deo. ¶ Item. in prudētia carnis duo sūt. vnū est electio fugiendoꝝ. aliud est iudiciū quo aliquis iudicat secundū prudētiā carnis de fugiendo q̄ō sit eligendū. z tale iudiciū pōt appellari indiscretio vl error. ſz vltraq; illoꝝ sc̄z electio fugiendoꝝ z illud iudiciū est pctm̄: ergo illa duo que sūt in scientia q̄ rident istis duobus tanq̄ cōtraria aut sūt virtutes aut opa virtutum: ergo discretio que est in sciētia dono qua iudicamus qui sit faciendū aut est virtus aut opus virtutis. z dictū est supius oppositū. ¶ Preterea bene dicit. discretio nō tam est virtus q̄ auriga virtutū. est em̄ dirigens opa virtutū. Itē. prudentia carnis est electio oim carnaliū z abominatio oim spūaliū: q̄ eiusdē virtutis est appetere aliquid z abominari oppositū eius: ḡ per locū a contrarijs scientia donū est abominatio oim carnaliū z electio oim spūaliū: ergo est electio omniuꝝ credendoꝝ z oim diligendoꝝ. q̄ō falsū est. q̄m illud est fidei quod discernit quid credendū q̄d nō. et eligit credendū. sīc discernit q̄d diligendū q̄d nō: q̄ ipsa est lux illuminans aiam. ¶ Item prudentia carnis est mors anie: ergo prudentia spūs que est scientia donū est vita aie. z hoc est falsum Fides em̄ est vita aie. sicut dicit abacuch. Justus ex fide viuit. ¶ Preterea. q̄ fides sit vita anie in pñti patet. q̄m cognitio que succedet fidei in futuro erit vita aie. sicut dīt in euangelio Johannis. Hec est vita eterna. zc̄. ¶ Solutio. Concedim⁹ q̄ prudentia carnis est peccatum z non est a deo.

¶ Ad primo obiectū soluimus per interēptionē huius. prudentia carnis est aliqua sapientia. non em̄ est prudentia carnis sm̄ q̄ dicitur mors aie: ē prudentia de carnalib⁹. q̄m illa bona: z a deo est. sed prudentia carnalis est electio carnaliū volutatū. ¶ Ad scōm obiectū dicimus q̄ dupliciter ē discretio faciendoꝝ. vna naturalis. alia gratuita. Naturalis discretio est q̄ habet sc̄z principia turis naturalis. q̄m naturalis ratio dictat q̄ nō est furandū. nō est mechādū: q̄ nemini est iniurandum. hec naturalis discretio nō est virt⁹ nec op⁹ virtutis. discretio aūt gratuita est q̄ fit sm̄ principia fidei sicut illa qua discernim⁹ primū esse honorandū z eidē non esse iniurandū: q̄ imago dei est. z hec discretio est opus virtutis. s. fidei. z inde discretio q̄ est in prudētia carnis est malū. q̄ est cōtra discretionē fidei. Auctoritas beati intelligit de discretione naturali. ¶ Ad tertio obiectū dicimus q̄ prudentia carnis est electio oim carnaliū operū. sed nō est abominatio oim spūaliū operum: sed tantū illoꝝ q̄ sūt cōtraria carnalib⁹ verbi gratia. Aliquis delectatur in cibis delicatis: talis abominatur ieiunū. Sīc aliq̄s delectatur in mollicie z preciositate vestiū talis abhominat̄ ciliciū. z sic patet q̄ prudētia carnis nō est abhominatio oim spūaliū. ¶ Ad vltimo obiectū dicimus q̄ scientia donū est vita aie z quelibet ꝑtus est vita aie. Sed fides est prima vita q̄ est p̄ma virtutū. vnde magis attribuitur vita aie ipi fidei q̄m alijs virtutibus. vnde ista argumētatio est bona ꝑudentia carnis est mors aie ergo scientia donum est vita aie. sed ista nō valet. Prudentia carnis est prima mors aie: ergo donū est prima vita. cuius ratio est hec. q̄m bonū est finitū et ordinatum: sed malū infinitū et inordinatū. Ideo in vicijs nō est determinatū primū. Vñ prudētia carnis aliq̄n est primū vicioꝝ aliq̄n infidelitas. aliq̄n aliud. ¶ Per hoc p̄z q̄ hec argumentatio nō valet. Fides est prima vita: ergo infidelitas est p̄ma mors. Per predicta patet solutio ad hm̄oi argumentatiōes q̄ solent fieri. Nulla sciētia est opposita scientie ergo nulla prudētia est opposita prudentie. prudentia carnis nō est opposita prudentie spūs: sed scientia donū z prudentia spūs idem sūt: ergo prudentia carnis non est opposita scientie dono. ¶ Cōtra. Prudētia carnis est pctm̄: ergo est opposita alicui virtuti. nō nisi prudētie spiritus. z ita est opposita scientie dono. ¶ Itē. deo⁹ mortē nō fecit. sicut v̄ in libro sapi. sed prudētia carnis est mors. sicut v̄ apl's. ergo deus nō fecit prudentiā carnis. ¶ Sed cōtrariū habetur in baruch. vbi v̄ deꝰ adinuenit oēs viā discipline. z ita oēm disciplinā z oēm prudentiā: ḡ prudentiā carnis. ¶ Solutio. In oibus hijs argumētationibus est fallatia sm̄ q̄d ad simpl'r. q̄m prudentia carnis nō est simpl'r prudētia: q̄ determinatio illa diminuit rōnē prudētie. z ideo nō sequitur. illa prudentia est opposita alicui prudentie: ergo prudentiā carnis. ¶ Sed q̄ritur vtrū sapiētia mūdi q̄ est aliud q̄ sapiētia cuius sit cōtraria scientie dono. videtur q̄ sic. q̄ Aug. dicit. nō q̄quid sciri ab hoīe pōt in rebus humanis vt plurimum supuacue vanitatis est z nocte curiositatis huic scientie tribuo. sed illud tantū quo fides saluberrima q̄ ad verā beatitudinē ducit gignit: nutritur: roboratur. defendit: qua scientia nō pollent plurimi fideles q̄uis pollent ipsa fide plurimum q̄ aliud est scire tantū modo q̄d homo debeat credere ꝓpter adipiscēdā bonā vitā siue beatā aliud est scire quomodo hoc ipsū z pijs opituletur z cōtra impios defendant q̄ ꝓprio vocabulo appellatur sciētia. Hec aucto. ḥz multa disputabilia. q̄m videt esse falsū q̄ō v̄ hic. s. q̄ illud tribuit sciētie dono quo fides saluberrima gignit: ergo sm̄ hoc donū scientie gr̄aliter fidē: ḡ vel fides non est prima virtus. vel sciētia donū nō est virt⁹. quoꝝ vtrūq; est falsum. ¶ Obiscitur etiā contra hoc q̄ō v̄ q̄ scientia dono defendit fides. q̄m videt q̄ dono sapientie vel intellectus defendat fides. q̄ sapientie est causas dicere fidei secūdū q̄ fides est tātū de deo: z intellectus est causas dicere fidei: sc̄m q̄ fides est de deo z de diuinis. sed eiꝰ est fidē defendere cuius est causas fidei dicere. ergo sapientie z intellectus est fidē defendere. nō ergo donum scientie. ¶ Itē obiscitur cōtra hoc q̄ō dicit q̄ scientia non pollent fideles plurimi: q̄uis polleant plurimi fide. Cōtra. oēs ꝑtutes sunt pares. ḡ qui pollet fide: pollet sciētia dono. ¶ Itē. per illam auctoritatē ꝓbatur q̄ sapiētia mūdi: z sciētia donum sūt cōtraria. q̄ per donū scientie defenditur fides. per sapientiā mūdi impugnatur fides. quia sapientia mūdi dicit q̄ deus nō potuit esse homo ergo sapientia mūdi z donū scientie sūt cōtraria. ¶ Sed contra. fides asserit deū esse hoiem. sapientia mūdi asserit deū nō esse hoiem. ergo sapientia mundi z fides sūt cōtraria: sed tm̄ vnū vni ē cōtrariū. ergo sapientia mūdi z scientia donū nō sūt cōtraria. ¶ Solutio. ꝓcedimus q̄ donū scientie generat fidē nō in eodē subiecto in quo est donum scientie: sed in alio. vnde q̄uis simpliciter loquēdo fides precedat scientiā donū: tm̄ scientia donū precedit fidē quā generat in alijs subiect̄. q̄m donum scientie idē est q̄ prudentia. de qua v̄ in euāgelio. Fidelis seruus z prudēs. ꝓdicatores em̄ q̄ prudentiā suā generāt fidē in cordibus auditoꝝ.

Hec argumētatio nō valet. Per hoc ad alias. In oppm̄. Secundo. ꝑtra istō af Solutio. ḡo incidens Af q̄ sic p augustinū. Scdo contra aliud.

Ad idem. ꝑtra hoc af Solutio. Ad p̄imū. Ad scōm. Ad tertiū. Ad vltimū.

¶ Ad scōm obiectū dicimus q̄ scientia dono defenditur: q̄uis sapientia vel intellectu defendat. q̄m sapientia z intellectu defenditur fides mediate. sed scientia dono immediate. sapientie em̄ z intellectus est dicere causas fidei. etiā in vniuersali nō descēdendo ad speciales casus in quibus defenditur fides nō cōsiderando speciales circūstātias. sed scientia donū considerat spāles casus et speciales circūstantias q̄ō est alterius difficultatis: z ideo alterius virtutis. vnde per ipsū defenditur fides immediate. ¶ Ad tertio obiectū dicimus q̄ hec argumētatio nō valet. Sciētia donū z fides sūt equales: ḡ qui pollet fide: pollet scientia. q̄m equalitas virtutū respicit essentias ꝑtutum: sed pollere respicit vsum. vsus aūt sciētie donī longe maiorē difficultatem habet q̄ vsus fidei. q̄m fides innititur soli prime veritati p̄incipalit. z hoc non est multū difficile. sed scientia donū cōsistit in defensione fidei ab oibus partibus philosophie q̄m supponit oia q̄bus ꝓbatur ꝓbabiliter vel necessario id quod est fidei vel quod pertinet ad bonos mores. ideo non tm̄ supponit ea q̄ scripta sūt libris theorice: sed etiā ea q̄ scripta sūt in tota philosophia quibus vtitur ad ꝓbandū q̄ sic z sic credāt homines. vel q̄ sic z sic imperant homines. Alio tamē modo argumentatur. alio modo prudentia. q̄m scientia argumētatur cōcludēdo verum directe vel falsum ducendo ad impossibile. scientia vero donū siue prudentia concludit oſonē imperatiuā siue imperiū quo imperat actū fidei recte vel actū recte operatiōis. z ad talē cōclusionē faciendā supponit oia ꝓdicta. vñ Isa. Erit nobis liber iste sicut visio oim. vñ Hieron̄. Quid loquit̄ de physica/ethica/theologia: q̄c̄q̄d sanctarū scripturarū. q̄c̄q̄d pōt humana lingua ꝓferre z mortaliū sensus ꝑcipere: cōtinetur i libro Isaie. ꝓpter hoc est vsus scientie difficillim⁹. vñ multi pollent fide qui nō pollent sciētia. ¶ Ad vltimo obiectū dicimus q̄ sapientia mundi triplicit accipitur. Q̄ñq; em̄ sapientia mūdi v̄ astutia ad quirendi tē poralia quocūq; modo z delectādi in eis. z sic est cōtraria scientie dono. q̄ñq; sapiētia mundi v̄ astutia impugnādi fidē que est in here-

Jeronim⁹. Sapientia mūdi capit tripliciter.

ticis. et hec similiter est contraria scientie dono. qñq; dicitur sapiẽtia mũdi opinio falsa qua asserit aliquis cõtra fidẽ. sicut illa que asserit deũ nõ esse hoiez. hec est ꝓtraria fidei. ꝓ istã distinctionem ꝓdi. aſ ꝓtra ꝓdictã sic obijcitur. sed prudẽtia carnis ẽ cõtraria scientie dono z sapiẽtia mũdi. similiter cũ prudentia carnis z sapientia mũdi sint diuersa: plura scõm hoc sũt cõtraria vni. qõ est cõtra Aristo. q̃ dicit q vnũ vni est cõtrariũ. ¶ Forte dicit q prudentia carnis z sapientia mũdi sũt cõtrarie scientie dono. nõ scõm suas speciales rationes: sed secundũ q cõuenũt in quodã cõi quod scõz se ẽ cõtrariũ dono scientie: z sic vnũ vni est cõtrarium. verbi gra. Prodigalitas z auaritia sũt ꝓtrarie largitati. nõ scõz spãles rõnes: sed scõz q cõuenũt in rõne generis. sit a. nomẽ illius gñis qõ est cõe proximũ ad pdigalitatẽ z auaritiã. qõ pz in iniusticia z iusticia. iniusticia eñ cõmunis est ad suꝑfluitatẽ z diminutionẽ inter quas iusticia est media. Est igit vtraq; vicii actuale p se. ¶ Sz contra. Prudentia carnis z sapientia mũdi non sic se habent vt vnũ sit suꝑfluitas reliquũ vt diminutio. Est igitur vtraq; vicii actuale per se: q̃ vtraq; per se z secũdũ specialẽ rationẽ est ꝓtraria alicui virtuti: ergo cũ vtraq; sit ꝓtraria dono sciẽtie accidit vel plura per se esse cõtraria vni vel sciẽtiã donũ habere plures species. sed plura per se nõ sunt cõtraria vni: ergo sciẽtia donũ habet plures species ergo nõ est species specialissima: sed genus subalternũ. z potest ꝓbari per rõnẽ. Aug. di ꝓbat rõne. cit in premissa auctoritate q scientia dono defenditur fides: ergo scientie doni est defendere fidẽ. Secunda. ¶ Itẽ. Aug. sumit auctoritatẽ Job secũdũ aliã translationẽ q̃ dicit. Sapientia est pietas. scientia vero est abstinere a malis. Sic igitur scientia donũ diuersas habet materias circa quas est. sz scõm diuersitatẽ materie diuersificat species virtutũ: ergo diuerse sũt species sciẽtie doni. ¶ Forte dicet q oẽs ille materie cõtra quas est scientia vniũtur in quadã rõne cõi. s. in rõne faciẽdi. Sciẽtia eñ circa facienda est et imperat q faciẽda fiãt vnde non oportet scientiã donũ diuidi in multas species. cũ oẽs attingat sub vna ratione. s. sub ratione faciendi. ¶ Sed scõm hoc ꝓbatur q scientia donũ nõ differat a fide. qñ cũ sit prima ꝛtutum habet imperare oibus. z ita habet imperiuz circa oẽs materias aliarũ ꝛtutũ: ergo circa oĩa facienda. scõm hoc ergo nõ differt fides a sciẽtia dono. ¶ Forte dicit q fides habet imperiũ circa facienda in vniuersali nõ descendendo ad speciales casus z speciales circũstãtias. Scientia vero descendit ad casus spãles z spãles circũstantias. ¶ Scõm hoc ꝓbatur q plures sũt scientie doni. qñ certũ est q alij casus z alie circũstãtie considerande sũt circa carnẽ: et alie circa opa mundi. Videt ergo q sciẽtia debet habere diuersas species scõz diuersas circũstãtias z diuersos casus sed ꝓpter hoc cõcedit q sciẽtia donũ hz diuersas species. prudentia aũt habet diuersas spẽs scõm diuersa facienda z diuersa fugiẽda. z ita erit alia

ꝓtra ꝓdi. aſ

Euasio.

ꝓtra hoc aſ

ꝓtra hãc aſ

Alia euasio

ꝓtra hoc aſ

ꝓtra hãc aſ

prudentia circa ea q̃ sũt gule. alia circa ea q̃ sunt luxurie. z sic de alijs q̃ nec scti nec philosophi dixerũt. ¶ Preterea. quod regit scõz principia alicuius scientie ꝓtinet ad illã sciẽtiã circa quãcũq; materiã sit. sicut circularia vel quadrata vel oblonga circa geometricũ sũt in ☞tũ ꝓbatur ex principijs geometrici: ergo ad vnã ☞tutẽ ꝓtinet oẽ illud quod regitur ex principijs eiusdẽ virtutis circa quancũq; materiam sit. quoniam circa quancunq; materiam negocietur scientia donum semper procedit ex principijs fidei. ergo ad eandem virtutẽ speciale pertinent oĩa opera scientie circa quãcũq; materiã sint. ergo scientia donũ ẽ species specialissima. ¶ Q̃ cõcedimus. qñ donuz scientie siue prudentie se habet ad donũ pietatis in hoc q ꝓbat vt dictũ est. ¶ Ad primũ dicim9 q prudentia carnis z sapientia mũdi sũt cõtrarie scientie dono inquãtũ cõuenũt in quadã ratione cõi. s. inquantũ iperant actũ difformiter deo: vel contra rationẽ. sciẽtia eñ donũ dirigit opera ad normã rationis: z ad cõformitatẽ dei dictat oñi q hoc fiat. q̃ sic dictat ratio z fic agere est agere cõformiter deo. vñ Ysaias. Redite preuaricatores ad cor. in quo. s. inuenietis scriptũ quid facias. quid nõ. vñ in euãgelio Johã. voca virũ tuũ id est cõsule sinderesim. scõm hoc plura sũt cõtraria vni inquãtũ sunt vnita in vno cõmuni. sicut sanitas est cõtraria oibus speciebus morborũ inquã tum sũt morbi. tñ sanitas est specialissima. Eodẽ modo licet prudentia sit species specialissima opponitur tñ pluribus spẽbus viciorũ. s. prudentie carnis: sapientie mũdi. z in prima z in scõa significatione: tñ secũdũ q illa cõmunicãt in rõne cõi vt dictũ est. ¶ Ad illud quod obijcitur. q scientia donũ ẽ circa diuersas materias. z ideo debet habere diuersas species. dicendũ q nõ sequitur. qñ non est circa diuersas materias: ꝓprie loquẽdo: nisi scõm q cõuenĩũt in rõne faciendi z ad illas materias se habet per modũ imperandi z nõ per modũ exequẽdi. imperiũ aũt suum exercet in quacũq; materiã scõm eandẽ rõnẽ: scz q rõnẽ fidei: z licet illud imperiũ in diuersis materijs habeat diuersas difficultates: tñ quia per easdẽ rõnes explicãtur quãtũ ad imperiũ. ideo nõ est nisi vnica virtus imperãdi in oĩbus illis materijs. sz exequẽdi plures sunt virtutes. qñ in executione proprie consistit difficultas in qualibet materia. ¶ Ex predictis patet q scientia donũ ad tria se habet. s. ad defensionẽ fidei ad administrationez temporaliũ cõpetentẽ et ad abstinere a malis. sumit eñ Aug. hanc auctoritatẽ Job. scõm aliam translationẽ. scientia est abstinere a malis. quod proprie loquẽdo falsum esset. ipsa eñ scientia nõ est ipsuz abstinere. sed sciẽtia sollertia est qua abstinemus a malis. abstinere vero a malis est vt dicit Augu. in medio ꝓaue z puerse nationis prudenter conuersari. tamẽ oĩa illa tria cõprehendunt sub eodẽ quod est prudenter conuersari in medio ꝓaue et puerse nationis. qui enim defendit fidẽ prudenter conuersatur in medio ꝓaue z peruerse nationis. similiter qui bene administrat temporalia prudenter cõuersatur. zc. z similiter qui ab-

Secundo.

Ad aliud.

vnica ẽ prudentia scm speciem.

Ad aliud.

Conclusio ex dictis.

Augustin9.

Augustin9.

Diffinitio scientie.

stinet a malis. vnde conuenienter diffinitur scientia cum sic dicitur. ¶ Scientia est sollertia qua prudenter conuersamur in medio ꝓaue z peruerse nationis. ¶ Secunda questio.

¶ Que differentia sit inter donum scientie et donum consilij.

Af q non differunt.

Queritur que sit differentia inter donuz scientie z donũ consilij. videt q nulla. qñ similiter se habet scientia donũ ad opera pietatis. sicut cõsilium donũ ad opa fortitudinis. scientia eñ donũ regit opa pietatis z cõsiliũ opa fortitudinis. ¶ Q̃ pater p auctoritatẽ Gregorij. qui dicit q pietas sine sciẽtia nescit misereri. fortitudo sine cõsilio ꝓcipitat. sed eadẽ specialis prudentia politica regit opera prudentie politice z opa fortitudinis politice: q̃ eadẽ prudentia spũalis regit opa iusticie spũalis siue pietatis z opera fortitudinis spũalis. q̃ scientia donũ z cõsiliũ donũ sũt eadẽ prudentia spũalis z nõ differunt. ¶ Ad hoc dicũt quidã q scientia donũ est scientia quedã qua homo scit. qd scit. z a quo scit z ad quid scit. qñ sciẽtia dono scit homo se esse aial rationale mortale. z scit se eẽ a deo et se accepisse a deo talenta que debet multiplicare. vt ad beatitudinẽ puentat. Cõsiliũ aũt quo homo cauet pericula q̃ sũt in hoc exilio z que sũt in bello spũali quod hõ hz cõtra mũdũ z carnẽ z demonia z que sunt in hoc mari huiꝰ seculi ꝓ que necesse est nos sapienter nauigare. Et qõ ita sit: videt per Aug. qui dicit in libro de doctrina xpiana. q scientia dono cognoscũtur oẽs fines diuinarũ scripturarũ. sed q hoc sit falsum ꝓbat multis modis. primo q nulla cognitio ẽ virtꝰ vt ostẽdetur inferius. nisi cognitio fidei z intellectus sapientie. sed donũ scientie nõ est aliqua istarũ trium cognitionũ: ergo vel donũ scientie non est virtus vel nõ est aliqua cognitio. z ita nõ est sciẽtia qua homo scit quid sit et a quo z ad quid. ¶ Itez ois virtus semp facit subiectũ suũ laudabile z donuz scientie est virtus. ergo zẽ. sed scientia qua homo scit quid sit z a quo z ad quid nõ semp facit subiectum suũ laudabile imo aliqñ vituperabile. quoniã seruus sciens volũtatẽ sui dñi z nõ faciẽs vapulabit plagis multis: ergo scientia illa nõ est donum scientie. ¶ Itẽ scientia consistit in speculatione. virtus aũt in agere sed donũ scientie ẽ virtus: ergo consistit in agere nõ in speculatione. ẽ ergo donũ scientie qõ imperat facienda sicut dictũ est supra. ¶ Q̃ cõcedimus z quod dicit Augustin9 q sciẽtia dono cognoscũtur oẽs fines diuinarũ scripturarũ vez est hoc per suppositionẽ qñ donũ scientie supponit quecũq; docenẽ in sacra scriptura vñ etiã per modũ istuz dicitur scire sicut geometer scit q linea est longitudo sine latitudine. z q a quolibet puncto ad quẽlibet pũctũ põt duci recta linea. tñ nescit hoc probare inquãtum est geometer. sed ꝺ: scire hoc quia supponit istud. cũ igitur predicta differẽtia scientie doni z consilij ostensa sit. nulla esse: remanet predicta obiectio qua ꝓbatur eandẽ prudentiã spiritualẽ cẽ et donũ scientie z donũ cõsilij. ¶ Itẽ. ad scientiam donũ ꝓtinet abstinere a malis. ad consiliuz aũt pertinet cauere pericula huius mũdi siue sũt peccata: ergo idẽ est cauere pericula z abstinere a malis. ergo idẽ donũ facit cauere pericula z abstinere a malis. ergo donũ consilij et donũ scientie idẽ sunt. ¶ Itẽ. si donũ ꝓsilij facit cauere oĩa pericula: tũ in bello spirituali: tuz in nauigatiõe spirituali: tũ in exilio presentis miserie. cũ istis diuersa sũt genera periculoꝝ debent sibi esse diuersa genera cõsiliorũ ad vitanda huiusmodi pericula. qñ alia est scientia belladi: alia nauigãdi. z sic de alijs. ergo diuerse sũt species cõsiliorꝝ. ¶ Itẽ donũ consilij aut regit opa fortitudinis scõm rõnes iuris naturalis aut scõz rõnes fidei. si primũ z hoc facit prudentia politica. ergo donũ cõsilij idem est q prudẽtia politica quia prudentia politica regit opera aliarũ virtutũ scõm principia iuris naturalis que inuenit scripta in corde: siue in sinderesi. vnde Ysaias: redite preuaricatores ad cor in quo. s. inuenietis scriptũ quid facere debeatis. z in euangelio Johã. dicit. dñs samaritane voca virũ tuũ. s. sinderesim. si vero cõsiliũ regit opa fortitudinis scõm rõnes fidei. hoc idẽ facit scientia donũ. qñ regit opa pietatis scõm rationes fidei. idẽ ergo videtur esse donũ consilij z donũ scientie. ¶ Forte dicit q scientia donum in ipso opere pietatis nõ inuenit difficultatẽ. sed solum circa circũstantias. facile eñ est scire qd deo z nobis z proximo debeamus. sed in ipso ope fortitudinis difficultas est nõ solũ in circunstãtijs. ardua eñ z difficilia sũt opera fortitudinis: z propter hoc aliud bonũ est regitiuum fortitudinis: z aliud opez pietatis. ¶ Sed cõtra. dictũ ẽ supra q q̃uis donũ scientie diuersas difficultates inueniat in operibus pietatis. tamen q scõm principia eiusdẽ virtutis. s. fidei explicat oẽs illas difficultates remanet donũ scientie vnũ donũ secundum speciẽ. ergo licet donũ scientie z donũ consilij diuersas inueniant difficultates. tñ q: oẽs illas explicãt secũdũ principia eiusdẽ virtutis. s. fidei debẽt esse vnũ donũ scm speciẽ. z ita donũ ꝓsilij z donũ scientie nõ differunt scõz spẽm. ¶ Solutio. põt dici q̃ consiliũ qñq; large qñq; stricte sumitur. Large scõm q est deliberatio de rebus que a nobis sũt. rebus dico valẽtibus ad finẽ quẽ intendim9. sicut si aliquis velit esse epus. deliberat de rebus que ad hoc valent: z hu iusmodi deliberatio cõsiliũ est tale cõsiliũ est in omnibus rebus que deliberatione indigent. z ꝓtinet ad prudentiã. vel est idem cũ prudentia. qñq; ꝺ: cõsiliũ deliberatio de rebus excellentibus ad que nõ tenemur scõm q hoc dicitur esse cõsiliũ. si vis ꝓfect9 esse vade z vende oĩa que habes z da paupe. z sic stricte sum9 cõsiliũ. Itẽ. stricte sum9 cõsiliũ secundũ q est deliberatio de operibus arduis: siue ad que tenemur: siue ad que non tenemur. z hoc ẽ prudentia excellens. z sic accipitur donũ cõsilij. prudentia eñ excellens: siue donum cõsilij est in cõsilio actionis. z cõtemplationis. q: est inter sapientiã z intellectũ ex vna parte. z fortitudinem: scientiam pietatẽ: z timorẽ ex alia parte. ꝓtinet eñ sapientia z intellectus ad cõtemplationẽ. et alia quattuor ad actionẽ z cõsiliũ est prudẽtia ex

Ad idẽ aſ.

Tertio ad idem.

Euasio.

In oppm.

Solutio. Cõsiliũ capit duplr

Stricte etiam sumitur

Cõsiliũ vbi situatur.

Tertio.

Solutio ad augustinũ.

Iterum aſ.

celleus siue ꝓuidentia valde exercitata est in medio cõtemplatiuoꝝ duoꝝ z actiuoꝝ. ꝑ hmõi exercitiũ de facili ascẽditur ad ꝓtẽplationẽ. vnde
Gregorius. Gregorius. ¶ Qui ad arcẽ cõtẽplatiõis ascendere desiderat ꝓius necesse est vt in cãpo actiõis se exerceat. scõm hoc recipim⁹ primã argumẽtationem
Ad primũ. ¶ Cõcedimus eñ q̃ idẽ sũt in essentia prudẽtia z cõsiliũ. sed cõsiliũ importat quoddã accidẽs sz
Confirmat ꝓa prudentiã. z q̃ ita dicendũ sit videtur. Multi illõ ꝑ phõs eñ philosophi direrũt q̃ prudentie est cuncta ad
normã rõnis dirigere. z hũanis actibus quasi diuinis prouidere. prudentia ergo regit opera nra
ad conformitatẽ diuinoꝝ operũ. hoc eñ intende
Dionysius. re debemus vt simus cõformes dco. vñ. d. b. dionisierarch. i. prelati officiũ est hoies facere deiformes. ¶ Prudentie eñ sũt ista quinq; ratio intel-
Quinq; ꝑtes prudentie. lectus/circũspectio. prouidẽtia cautela. ratio in
administratiõe tpaliũ. intellect⁹ quãtũ ad cõformitatẽ diuinoꝝ. circũspectio. i. cõsiliũ. prudentia. de bonis adipiscẽdis in futurũ. cautela ꝑ quã
Alr ꝑt dici. vitant mala. Per hoc eñ videt q̃ cõsiliũ sit quedam prudẽtia. potest etiã solui sicut dicebat q̃ q̃
opera fortitudinis in se ardua sũt z difficilia propter aliud totũ regitiuũ habent q̃ opa pietatis.
z nõ valet ista argumẽtatio. Cõsiliũ ꝓuidũ est se
cundũ principia fidei z prudentia similiter: g̃ ꝓu
Falla ꝑtis. dentia est idẽ q̃ consilium. z est fallatia ꝑtis. qñ cõmune est ad multas ꝓtutes prouidere scõz principia fidei. nõ ꝓpter hoc multe ꝓtutes sũt vna
virtus. sed scõm hoc prudẽtia politica nõ erit species specialissima: sicut dictũ est supra: imo alia
species prudentie erit per quã regetur fortitudo
z alia species iusticie per quã regetur iusticia vel
temperantia. ideo ꝓia solutio magis placet no-
Notandum his. ¶ Item notandũ q̃ q̃tus volũtas dandi elemosinas z imperiũ dandi elemosinas sũt diuersa
Solutio. rum virtutũ. primũ eñ est mie. scõm prudẽtie. tñ
q̃ incidens cõmunis volũtas ꝓuidendi sibi z imperiũ quo ꝓ discretionẽ homo ꝓuidet sibi necessaria eiusdem
sũt virtutis. z hoc est q: volũtas ꝓuidendi sibi necessaria rõnis est. sicut z istud imperiũ. nec habet
aliã difficultatẽ q̃ istud imperiũ. sed volũtas dãdi elemosinã z imperiũ dãdi elemosinã sũt diuer-
Exemplum sarũ virtutũ z diuersaꝝ difficultatũ. sicut dr q̃ logica theorica z logica practica sũt eiusdẽ scientie:
q: eandẽ difficultatẽ habent z circa cõia z trãscẽdẽtia. tñ demõstrata theorica z demõstrata practica nõ sũt eiusdẽ scientie. qñ cõtingit scire ex q̃
dus z qualib⁹ z qualiter sũptis fiat demonstratiuus sillogismus qõ docetur in posterioribus analeticis. tñ ꝓpter hoc nesciet natura trianguli. vñ
diuerse sũt scientie: demõstratiua docẽs demonstrare z demõstratiua demonstrãs agere. z hoc ẽ
qñ diuerse sũt difficultates theorice demõstratiIterum aſſ. ue z practice demõstratiue. ¶ Itẽ. videt posse ꝓ
bari q̃ ipsa scientia ꝓprie sumpto vocabulo sit virtus ꝓpter hoc: quia alia est scientia faciendorum
siue operãdoꝝ. z alia ẽ scientia operandi qõ patet in architectore: qui scit qñ sic z sic faciẽdũ ẽ ipe
tamen nescit operari: sed manuales artifices executioni mãdat qõ ille ꝑcipit. z sic ꝑz q̃ alia ẽ scientia operandoꝝ z alia scientia operandi. Sic igit
quedã scientia est eoꝝ que debent fieri. et alia est scientia faciendi illa: sed habitus a quo exeũt bona opera est virtus: quia virtus se habet ad operationẽ: sed scientia faciendi faciẽda est habitus
a quo bona opera exeũt: ergo hmõi scientia virt⁹ est. z sic scientia donũ scõm q̃ propriẽ est scientia
virtus est. qõ est cõtra ꝓdicta. ¶ Solutio. Cum Solutio.
dicitur iste scit natare scõm q̃ vsus intelligit illã
locutionẽ. hoc verbũ scit nõ solũ copulat scientiã
sed abilitatẽ quandã scõm quã iste dicitur abilis
ad natandũ. Eodẽ modo cũ dicit iste habet scien- Sciẽtia nõ
tiam operandi faciendo. nõ tantũ ponit scientia: est ꝓtus sed
sed etiam habitus quidam quo habilis est iste ad habitus in-
operãdũ ea q̃ debent fieri: z ab illo habitu exeũt clusus.
bona opera. nõ ab ipsa scientia. vnde ipa scientia
nõ est virtus: sed habitus ille est virtus. qñ ille
habitus reddit subiectũ suũ bonũ z bene reddẽs
opus suũ. hoc aũt appellat Aristo. in ethicis: virtutẽ sicut virt⁹ oculi facit bonũ oculũ z facit ipz
bene videre. z virtus equi facit equum bonum et
bene ferentem ascensorem.

¶ De differentia inter sapientiam et intelligentiam et fidem. Aliud capitulum.

Iecto de donis per que regitur vita actiua. dicẽdũ est de donis per que regitur vita cõtemplatiua. s. de intellectu z sapientia. Circa que primo videndũ ẽ q̃d
sit intellectus et quid sit sapientia. Scõo vtrum
sint virtutes. Tertio vtrũ alie sint virtutes cõtẽplatiue quibus cognoscatur deus q̃s iste tres. s.
fides/sapiẽtia/intellectus. Quarto vtrũ vita cõtẽplatiua sit melior q̃s actiua: vel ecõuerso. Quinto z vltio vtrũ ꝓtuti ꝓtẽplatiue aliq̃d sit ꝓtrariũ.

¶ De sapientia.

¶ Prima questio vtrũ sapientia et intellectus sint diuersa dona.

Arca primũ sic obicitur. Augu. dicit q̃ Aſſ q̃ non.
sapientia est cognitio solius creatoris. Intellectus aũt est cognitio creatoris z quarũdam rerũ creaturarũ. s. sctõrum
angelorum et sanctarũ animarũ. scõm hoc: ergo
sapientia z intellectus eandẽ habent materiã. s.
deũ: sed scõz materias habent distingui virtutes
ergo cũ sapientia z intellectus habent eandẽ materiam sunt eadem virtus. z ita idẽ donũ. ¶ Itẽ. Secundo.
fides est cognitio creatoris z quarũdã rerũ creaturarũ. s. angelorũ z sanctaꝝ animaꝝ. z etiã multorũ aliorum: ergo quicq̃d est materia sapientie z intellectus est materia fidei: ergo fides nõ differt a
sapientia z intellectu. ¶ Solutio. Sapiẽtia z in- Solutio.
tellectus differũt: q: sapientia est cognito dei absolute. sed intellectus est cognitio dei collatiue.
scz in cõparatione ad creaturas. vnde sicut alia ẽ Exemplum
cognitio nois absolute que traditur in maiori volumine ꝓficiant. et alia est scientia vel cognitio
nois in cõparatione ad verbũ que traditur in minori volumine. ita alia est cognitio dei absolute
que dr sapiẽtia. z alia cognitio dei collatiua que
dicit. intellectu essi cognoscimus deũ inquantus
beatificat angelos z alias gubernat et mouet. vñ
cognitio dei que est intellectus. q̃si cognitio phi- Cognitio
sica: q: phisica siue naturalis phisica agit de im- phisica.

mobili z cognoscit deũ in quãtũ dat cũcta moueri. vnde in fine octaui phisicoꝝ cõcludit q̃ primũ
principiũ motus est immobile z nullã habẽs magnitudinẽ. sed cognitio dei absoluta est metha-
Cognitio methaphisica. phisica. qñ methaphisica agit de deo absolute: cõsiderando proprias dispositiones ei⁹ patet
ergo differentia inter sapientiã z intellectũ q̃uis
eñ eandẽ habent materiã non tamẽ in rõne eadẽ
fides aũt differt ab intellectu sicut scientia quia
differt a scientia ꝓpter quid. fides eñ innitit primeveritati sup omnia z propter se. vnde cognitio
dei q̃ est fides est quasi cognitio principioꝝ. sicut
eñ in hoc principio. Omne totũ est maius sua pre: inuenitur causa sue cognitionis nec alia causa
queritur. ita anima fidelis in ipsa ꝓitate q̃ credit
Intellect⁹ reddit rationem fidei. inuenit causam fidei nec aliã causam q̃rit. intellectus aũt reddit causam eoꝝ q̃ fides credit. verbi
gratia. fides credit deũ remunerare bonos supra
cõdignũ huius reddit causam intellect⁹. hoc modo. deus est largus plus q̃s potest intelligi: ergo
remunerat bonos plus q̃s potest intelligi. intellectus eñ reddit rationẽ de ea que in nobis est. fide
spe. caritate. et ad hoc debent esse parati prelati
vt reddãt oñi poscẽti rationẽ de ea que in eis est
fide spe caritate vt dicit beatus petrus in ꝓia canonica sua. sicut eñ differt naturalis scientia ab
Astrologia et phisica differunt. astrologia. ita differt fides ab intellectu. illi enim
qui habent naturalẽ scientiã de quadã stella sciunt q̃ ẽ imobilis. de quibusdã alijs sciũt q̃ nũq̃
occidunt. sed ꝓpter quid ita sit nescĩt astrologi aũt sciunt ꝓpter quid ita est. fides scit q: deus
remunerat bonos. intellect⁹ aũt scit ꝓpter q̃d.
Fides z sapiẽtia drãt. ¶ Fides aũt differt a sapientia eo modo quo scientia alicuius rei per gustũ. verbi gra. aliq̃s scit
q̃ hoc vinũ est bonũ. z hoc ꝑ auditũ. alius scit q̃
idẽ vinũ est bonus. z hoc scit per gustũ: z iste due
scientie diuerse sũt. hoc modo differt fides a sapientia fides eñ ẽ cognitio ꝑ auditũ. quoniã fides
ex auditu dicit apẽus. sapientia vero est cognitio
dei per gustum. vnde sapientia dicitur sapore virtutum cõdita scientia. quia per sapientiã gustat
dulcedo siue suauitas dei. vñ in psalmo. gustate
z videte quoniã suauis est dñs. z hoc est maxima
cognitio dei: cognitio per sapientiam. si eñ creatoꝝ cognoscitur per effectũ. per maximũ effectus
Maxie cognoscit deꝰ ꝑ sapiẽtiã. maxime cognoscitur. z maxim⁹ effectus est delectatio quã habem⁹ in deo ꝑ caritatẽ et intellectũ
ꝑ quã delectationẽ habet sapiẽtia. z hec ẽ in sapientia dono. vnde ꝑ donũ sapiẽtie maxime cognoscitur deus.

¶ De intelligentia.

¶ Secũda questio vtrũ intellectus sit virtus.

Aſſ q̃ non. Idetur ꝙ ꝓdicta q̃ intellect⁹ nõ sit ꝓtus q: auctoritas dicit. fides nõ hz meritũ cui hũana ratio prebet experimentũ: g̃ nulla cognitio hz meritũ cui hũana rõ ꝓbet experimẽtũ sed intellect⁹ ẽ cognitio cui humana rõ ꝓbet experimẽtũ vt habitũ est: g̃ intelle
Scõo ꝙ aũ gustinum. ctus nõ hz meritũ: g̃ nõ est ꝓtus. ¶ Itẽ. Aug. dr q̃ intellectu cognoscit creator z creatura quedã
Itẽ aſſ ꝓa augustinũ. sine delectatiõe. sed ois ꝓtus ẽ cũ delectatiõe: g̃ intellectus nõ est ꝓtus. ¶ Itẽ. ꝓbatur q̃ Aug. dr falsũ. dicẽs intellectũ esse sine delectatiõe. eñ delectatio in visione pulchri ꝓati: ergo multo fortius in visione dei ẽ delectatio: g̃ cũ intellectu videam⁹ deũ. delectatio ẽ i intellectu. ¶ Itẽ. Quarto ad
bonũ est perfectio cui⁹ apprehensio est delectatio. multo fortius cognitio boni z precipue oꝑati est delectatio. z ita in intellectu dono cũ sit cognitio ẽ delectatio. ¶ Itẽ in intellectu dono est Quinto.
cõuenientia cõuenientẽ: g̃ delectatio.

¶ Solutio. dicimus q̃ intellectus donũ ẽ ꝓtus. Solutio.
z sapiẽtia similiter. z fides similiter. qñ fides apprehendit primã veritatẽ cũ assentione z intellectus z sapientia similiter assentiũt prime veritati
ꝓpter se z tale assentire meritoriũ est: cũ nõ imitatur naturalibus rationibus. sed tantũ primeveritati. ¶ Ad primo obiectũ dicim⁹ q̃ intellectui Ad primũ.
non prebet experimentũ humana ratio. i. naturalis. quia ille rationes quas habet intellectus nõ
sũt humane: sed diuine. quia sumũtur a fide. vnũ
saltem intellectus acquiescit per cõsequens prie
veritati propter se z super oĩa. ¶ Ad scõm dici- Ad scõm.
mus q̃ intellect⁹ dicitur esse sine delectatione. i.
sine fruitiõe. q̃a nõ est fruendũ creaturis quarum
cognitio est intellectus delectari tñ possumus in
eis: sed in cõparatione ad deum sicut dr in psal.
Delectasti me domine in factura tua.

¶ Utrum sint alie virtutes contemplatiue q̃s sapientia et intellectus.

¶ Tertia questio huius capituli.

Ueritur vtrũ sint alie virtutes cõtẽplatiue q̃s sapiẽtia z intellectus. ¶ Videt Aſſ q̃ sic.
q̃ sic. q: fides: spes: caritas. nõ habent
motus exteriores: sed interiores. ergo
non sũt virtutes actiue: sed cõtemplatiue. cũ habent tñ motus interiores. Si dicit q̃ fides: spes
caritas: imperãt opa virtutũ actiuarũ z ꝓpt hoc
nõ sunt virtutes cõtemplatiue: eadẽ rõne posset
dici q̃ sapientia z intellectus nõ sunt virtutes cõtẽplatiue. qñ imperant z dirigunt opera actiue.
¶ Qõd probat. qñ apostol⁹ dicit ad colocenses. Probatio.
In sapientia ambulate ad eos qui foris sunt. ergo sapientia diligit opera exteriora. ergo diligit
opera actiue. ¶ Item. sapientia est cognitio dei Secundo.
sed secundum q̃ cognoscimus de deo. debemus
nos habere in operibus exterioribus. ergo sapientia dirigit opera exteriora: et ita dirigit opera
actiue. ¶ Item. intellectus bonus omnibus fa- Tertio.
cientibus eũ. intellectus ergo dirigit nos ad opera. ¶ Item. in ezechiele. Sub pennis eorũ ma- Quarto.
nus hominis. per pennas intelligitur cõtemplatio. per manus operatio. manus ergo sub pennis
operatio sub contemplatione. igitur operatio regitur a contemplatione. cum igitur sapientia et
intellectus que sunt virtutes contemplatiue dirigant opera actiue: q̃ fides spes: caritas: regant
opera actiue non impedit quin sint virtutes contemplatiue. ¶ Contra. magistri dicunt q̃ contẽ In oppm.
plationis tres sunt species. lectio: oratio: meditatio. nullum istorũ est fidei vel caritatis vel spei: g̃
fides: spes: caritas. non sunt virtutes cõtemplatiue. ¶ Item. videtur q̃ plura dona contempla- Secundo.
tiua debent esse q̃s ista duo. s. sapiẽtia z intellect⁹
q: in sacra scriptura quadruplex est intelligentia

prima historialis. secūda moralis. tertia allegorica. quarta anagogica. prime intelligentie. s. historiali. non subseruit virtus. secunde: scz morali subseruit donū scientie per quod prudenter conuersamur in medio praue z puerse natiōis. quarte intelligētie: scilicet anagogice subseruūt duo dona. s. sapiētia et intellectus quia ista sūt de eis que sunt in triūphanti eccl'ia. z anagogicus intellectus est de eisdē. vnde dicitur anagogic⁹ quasi sursū ductiu⁹. tertie ergo intelligētie. s. allegorice debet subseruire aliquod donū ppriū. quia ea que sunt in allegorica intelligentia sūt imitanda aut fugienda. illud vero donū debet esse prudentia spūs: q̄ de spiritualibus et interioribus debet esse allegoricus intellectus. z prudentia spūs debet esse aliud cū scientia donū. qz scientia donū in exterioribus est prudētia spūs in interioribus. et ita videtur q̄ plura sunt dona cōtemplatiua cū sapientia z intellectus.

Tertio. ¶ Item. salomon in puer. omni custodia custodi cor tuū. igit̄ si omni custodia seruandū est cor. sicut vnū donū ppriū est ad seruandū opa exteriora ita vnū ppriū donū debet esse ad seruādū cor. z ita debet esse cōtēplatiuum cū sit de interioribus. z hoc videt̄ quia abraham abigebat aues a sacrificio suo. p quod significatur q̄ nos debemus abigere muscas mouentes. i. immūdas cogitationes a sacrificio nr̄e oīonis ne perdant suauitatē vnguēti. i. deuotionem oīonis. necesse igitur est esse aliquod donū quod mundet cor. et tranquillū reddeat a cogitatiōib⁹ imundis z quietis. hoc autē debet esse prudentia spūs. de qua dicit Apostolus. quia ipsa est vita z pax vita inquantū mundat. z mouet suo modo ad spūalia opera exteriora. pax inquantū facit cor tranquillū abigendo inquietas cogitationes: sic igitur plura sunt dona cōtemplatiua cū sapiētia z intellectus.

Figura.

Quarto. ¶ Item. Aristo. diuidit v̄tutes intellectuales in sophiā. intelligentiā: fronesim. intelligentia autē idē q̄ intellectus: sophia idem q̄ sapiētia: ergo preter sapientiā z intellectū ponit Aristo. tertiā v̄tutē intellectualē. s. fronesim que debet esse prudentia spiritus. z ita tria sunt dona cōtemplatiua.

Solutio. ¶ Solutio. dicimus q̄ fides spes caritas nō sunt actiue propie nec cōtemplatiue sed cōmunes. qz necessarie sūt oībus siue inciptibus siue pficientib⁹ siue pfect̄. vnde actiue sūt sed nō proprie: z cōtemplatiue. sed non proprie: nec valet hec argumentatio. nō habent mot⁹ nisi interiores: ergo sūt ppie contemplatiue.

Ad primū. Ad scōm. ¶ Ad aliud dicimus q̄ hec argumentatio nō valet: moralī intelligentie subseruit donū scietie z nō anagogice subseruūt sapientia z intellect⁹: q̄ allegorice intelligētie subseruit ppriū donū. tamē bene cōcedim⁹ q̄ ei subseruit donū. sed nō ppriū. idem em̄ subseruit morali intellectui z allegorico. qm̄ intellectu allegorico semp dicitur aliq̄d q̄ imitādum ē vel fugiendū scōm moralē intellectū. v̄bi gr̄a scōm allegoricū dicēdū em̄ lr̄a vicit goliā. i. christ⁹ diabolū. p hoc instruimur q̄ nos debem⁹ vincere diabolū z vicia in nobis. z sic allegoric⁹ intellectus inducit ad moralē. per ipm̄ em̄ instruimur ad puersandū prudēter in medio praue et puerse nationis. z ppter hoc idē donū. s. subseruit morali intellectui z allegorico.

Ad alias rationes. ¶ Ad oia vero sequentia argumenta eadē est solutio. q̄ donū scientie quod idē est q̄ prudentia sufficit ad custodiendum cor. z abigendū immūdas cogitatiōes a sacrificio nostro. qm̄ eadē virtus est cuius imperio homo ꝓformat se deo in exterioribus opib⁹. que scōm hoc dicitur prudentia politica. z cuius imperio conformat se hō deo opibus interioribus scz q̄ eadē virtus v̄: prudentia spūs. tamen prudentia magis se habet ad opa exteriora cū ad opa interioza. quia ad oia opera exteriora que virtut̄ sūt necessaria est prudentia. qz in oībus talibus opibus cōsiderantur circūstantie. sed non semper in omnibus motibus interioribus ꝓsiderātur circūstantie. quia credere in deum z sperare z diligere semp bona sūt z vbiq̄. sed vbi cautela opus est in credendo sperando. diligendo. vt quādo insurgit tētatio vel alia rebellatio necessaria est prudentia. verbi gr̄a si tentetur aliquis de infidelitate. prudentia est necessaria ad docēdū qualiter muniat se homo z defendat contra infidelitatē. ergo nō semp dirigit motus interiores: sed semp dirigit motus exteriores. propter hoc plus dicit actiua cū cōtemplatiua.

Ad aliud. ¶ Ad istud quod obijcit̄ de auctoritate Aristo. dicim⁹ q̄ Aristo. vocauit fronesim virtutē intellectualē: qm̄ aliquādo dirigit motus interiores sicut dictū est. z quia multū necessaria est contemplatiuis ad abigēdum muscas ne perdant suauitatem vnguenti.

¶ De comparatione cōtemplatiue ad actiuā.

¶ Quarta questio huius capituli.

Af q̄ cōtēplatiua. ¶ Queritur de cōparatione vite contēplatiue ad actiuā. z queritur vtra illarū sit melior. videtur q̄ cōtēplatiua. qm̄ Ezechiel. dicit super ezechielē. q̄ melior est vita cōtemplatiua q̄ actiua. z hoc dicit ppt̄ hāc auctoritatē. Animalia ibant z reuertebātur. alia lia sunt predicatores qui ibant ad actiones et reuertebantur ad cōtēplationē: sed nō reuerterent̄ nisi melior esset cōtēplatio q̄ actio. q̄ melior est cōtemplatiua q̄ actiua.

Secundo. ¶ Item. sup illud luce. Maria optimā partē elegit z̄. dicit glosa. Non vituperat pars marte. sz laudatur pars marie. i. prefertur sed pars marie est vita cōtemplatiua: pars marte actiua. ergo z̄.

Tertio. ¶ Item. in gene. lya erat lippa oculis: rachel aūt pulchra facie. z Jacob magis diligebat illā q̄ lyam. Jacob significat christū: rachel cōtēplatiuā: lya actiuā. ergo cōtemplatiua pulchrior est q̄ actiua. sed pulchritudo illa attenditur scōm v̄tutes. q̄ meliores habet virtutes cōtemplatiua q̄ actiua. ergo melior est.

Quarto. ¶ Item christus elegit magis contēplatiuā q̄ actiuam. sicut Jacob magis diligebat rachel q̄ lyā. sed xp̄s magis bonum magis diligit. ergo cōtemplatiua est melior q̄ actiua.

Quinto. ¶ Item. in fine Johā. sup illud. Cōuersus petrus vidit illū dilectū quē diligebat iesus sequētem. z̄. dicit glo. Petrus magis diligit: z Johā. magis diligit. sed Johānes significat virū cōtēplatiuū: petr⁹ actiuum: q̄ xp̄s magis diligit virū cōtēplatiuū q̄ actiuū. q̄ melior est cōtēplatiua q̄ actiua.

Sexto. ¶ Item. quō

propinquius est fini: magis est eligēdū. sz viri cōtemplatiui sunt propinquiores fini q̄ viri actiui. probatio. sancti angeli qui sūt cōiunctissimi deo: sunt in pura cōtemplatione. ergo viri cōtēplatiui propinquiores sāctis angelis q̄ viri actiui. cū ergo viri contemplatiui ppinquiores sūt sanctis angelis qui sunt propinquissimi ipsi fini q̄ actiui. ipsi sunt ppinquiores fini. z ita cōtēplatiua ē propinquior fini q̄ actiua ergo magis eligēda simpliciter. ergo melior simpliciter.

In oppm. ¶ Si cōcedit. Cōtra. terra que fructuosior est: melior est simpliciter. ergo vita actiua est fructuosior q̄ cōtemplatiua. quoniā fecūdior fuit lya q̄ rachel. ergo actiua melior est simpliciter q̄ contemplatiua.

Secundo. ¶ Item. operib⁹ actiue promittitur vita eterna: z nō operibus cōtēplatiue qz actiuis dicetur in iudicio. venite benedicti patris mei percipite regnū. Esuriui enī et dedistis mihi manducare z̄. propter hoc dicit Apostolus. pietas valet ad oīa. pbationē habēs vite q̄ nunc est z fuit. actiuis igit̄ promittitur vita eterna: nō contēplatiuis. ergo actiuis ppie debetur vita eterna. ergo actiua ppie est ad vitam eternā. z ita vtilior est simpliciter: q̄ vita cōtemplatiua. sed quod vtilius est simpliciter hoc nūq̄ fallit. sed aliquid potest esse vtilius alicui quod tamen non est melius simpliciter. ergo melior ē simpliciter actiua q̄ ctemplatiua.

Tertio. ¶ Item. optimū opus actiue melius est optimo opere cōtēplatiue. scz predicatio vel martiriū quoniā dicit iniuriam facit martyri qui orat pro ipo. z hoc non dicitur de contemplatiuo: ergo simpliciter melior est actiua q̄ cōtemplatiua quia sic optimus equs optimo asino melior est.

Quarto. ¶ Itē. dictū est q̄ petr⁹ magis diligit q̄ Johannes. et Petrus significat vitā actiuā Johānes cōtēplatiuā: ergo vita actiua magis diligit q̄ cōtemplatiua: ergo maiorem habet caritatē q̄ contemplatiua. sed oēs v̄tutes sūt pares: ergo actiua habet maiores virtutes q̄ contēplatiua: ergo melior ē simpliciter.

Quinto. ¶ Itē. spōsus in cāticis egrediamur in agrū ꝓmoremur in villis. si reuocatur aīa a cōtemplatiōe ad actionem. sed nō reuocatur a magis bono ad min⁹ bonum: ergo melior est actio q̄ cōtēplatio. z ita melior est actiua q̄ cōtēplatiua.

Solutio. ¶ Solutio. ꝓparatio contēplatiua ad actiuā dupler pōt fieri. prio secundū status vt cōparetur status cōtēplatiue statui actiue. z dicit̄ scz hoc vir cōtemplatiuus qui est abilis ad cōtemplandū z de facili cōtēplatur. actiuus qui de facili agit. sed nō est abilis ad contemplādū. z sic scōm hunc statū dicit̄ cōtemplatiuus habere v̄tutes purgati animi actiu⁹ virtutes politicas z purgatorias. scōm hoc cōtemplatiua melior est q̄ actiua. qm̄ lya habebat lippos oculos. i. virtutes nō bene purgatas. sed rachel erat pulchra facie. i. v̄tutes habebat purgatas.

Ad primū. ¶ Ad primo ob. dicim⁹ q̄ hec ē dupler. vita actiua ē fructuosior q̄ contēplatiua. qm̄ pōt dici fructuosior. i. maiorē fructū afferens. vel fructuosior. i. pluri⁹ fructū afferēs. primo modo fla. qa cōtēplatiua maiorē fructū affert suo subiecto. secūdo modo vera ē. z tūc non sequitur q̄ actiua sit melior q̄ contemplatiua. nō est simile qđ adducit pro simili. quoniam terra dicitur fructuosior in alia significatiōe. s. quia maiorem fructum affert.

Ad scōm. ¶ Ad secūdo obiectū dicimus q̄ nō rantū actiuis debetur vita eterna. sed etiā cōtemplatiuis. sed primo ꝓmittitur actiuis. qa facilior est actio q̄ cōtemplatio. quoniā si ꝓmitteretur cōtēplatiuis: desperarent homines nō valentes ascendere ad arcē cōtemplationis. vt ergo nullus possit se excusare. ꝓmittitur vita eterna actiuis vt saluē tur in segor. cū loth qui ardua mōtiū. i. ad eminētiam cōtēplationis ascēdere nō possūt. segor. essi interpretat parua. similiter alia rōne ꝓmittitur vita eterna eis qui faciunt opera mie. quia p misericordiā maxime assimilamur deo cuius ppriū est misereri et parcere et cum homo sit factus ad ymaginē dei de facili cōpatitur z misereatur. quia homo est animal mansuetū natura z magis se habet ad opa māsuetudinis z pietat̄ q̄ ad opa crudelitatis.

Figura de loth.

Ad tertium ¶ Ad tertio obiectū dicim⁹ q̄ hec argumentatio nō valet: optimū opus actiue. z̄. ergo actiua melior est q̄ contēplatiua. z hoc est: qz optimū opus actiue nō est solius actiue: imo est cōtemplatiue secūdū auctoritatē. quia q̄ predicatores hauriūt de sciētia dei in otio cōtēplationis effundunt in opere predicationis ꝓpter hoc habent episcopi domos extra ciuitatē z tumultū q̄re epi. z̄. hom in ū vt vacent cōtemplationi et hauriunt ibi quod debent effundere in opere predicationis. sz si optimū opus solius actiue esset melius optimo opere cōtemplatiue: tūc actiua melior esset q̄ cōtemplatiua.

Ad quartū ¶ Ad quarto obiectū dicim⁹ q̄ hec auctoritas: petr⁹ magz diligit q̄ Johānes: quātum ad presens exponēda est sic: petrus magz diligit. i. in pluribus magis diligere se ostēdit. etiā hoc nō sequitur q̄ habeat maiorē caritatē.

Ad vltimū. ¶ Ad vltimo obiectū dicim⁹ q̄ auctoritas illa nō intelligit̄ de reuocatiōe a statu in statū. sed de reuocatione ab ope cōtemplationis ad opus actionis: que in aliquo casu faciēda est. quoniā vtilius ē aliquī in aliquo casu esse in operibus actiue q̄ cōtēplatiue: cōtēplando igitur statū contēplatiuorū melior est cōtēplatiua q̄ actiua. Pōt autē aliter fieri cōparatio vt cōparetur opus cōtēplationis in eodē homine manente in eadē caritate ad op⁹ actiōis eiusdē hois habentis eandē caritatē: z secundū hec. questio est.

Solutio.

Alr pt fieri cōparatio.

¶ Utrū op⁹ actiue in eodem hoīe ex eadem caritate: sit melius opus contemplatiue: aliis paribus.

Alr ponit questio. Af q̄ sic.

¶ Videt q̄ sic. qz sup illud canti. Surge ppera amica mea. dicit glo. q̄ melius fit per opationē. ergo secundū hoc melius itur ad deū per operationē q̄ per cōtemplationē. ergo melior est operatio q̄ contemplatio.

Secundo. ¶ Item. si aliquis abbas in aliqua religiōe q̄ videat homines mori fame verbi dei: et nō sit aliq̄s in illa religione qui sciat eos docere. pbatur q̄ tenetur illis predicare. quia Johan. dicit in epistola canonica. Si quis viderit fratrē suum necesse habere z clauserit viscera sua ab eo q̄ caritas dei nō manet in eo. sz maior est necessitas spūalis q̄ necessitas corpalis. igit̄ si iste abbas clauserit viscera sua ab istis q̄ moriūtur fame v̄bi dei caritas

non est in eo: ergo tenetur predicare istis. ergo re
Tertio. netur dimittere opera contẽplationis: pro opere
actionis. sed non tenetur dimittere maius bonũ:
pro minus bono vel eque bonũ pro eque bono: er
go opus cõtẽplatiue nõ est magis bonũ ꝙ opus
actiue: vel eque. ergo opus actiue melius est ꝙ
Quarto. opus cõtemplatiue. ¶ Itẽ in isto hoie op⁹ actiue et opus cõtemplatiue sũt eque meritoria vite eterne cũ ex eadẽ caritate fiant. ergo sũt eque vtilia facienti. sed opus actiue vtilius est alijs. ergo opus actiue vtilius est simpliciter ꝙ cõtemplatiue. ergo melius simpliciter. ¶ Itẽ. Aristo. dicit
In oppm. Cuius cõsequens est magis bonũ: illud est magis eligendũ. sed maius bonũ sequit ex operib⁹ actiue ꝙ ex operibus cõtemplatiue. ergo magis est eligẽda actio ꝙ cõtemplatio. ergo melior ẽ actio ꝙ cõtẽplatio. ¶ Sed cõtra. beatus martinus dixit q̃ maior virt⁹ fuit ei ante episcopatũ ꝙ in epi
Secundo. scopatu. qm̃ ante resuscitauit duos mortuos: in episcopatu tãũ vnum. ergo maior virtus fuit ei in cõtemplatione dũ esset monachus ꝙ in actione dũ esset epus. ergo maioris virtutis sũt opera cõtemplatiue ꝙ opera actiue. ergo meliora sunt simpliciter. ¶ Itẽ. in canti. laui pedes meos &c. pedes sũt affectus mẽtis. ergo puriores sũt affectus in cõtemplatiue ꝙ in actiue. ergo puriora &
Tertio. mundiora sunt opera contemplatiue ꝙ actiue: et alta sũt paria. ergo meliora sũt: q̃que mundiora sũt: melhora sũt: alijs paribꝫ. ¶ Itẽ. operib⁹ cõtẽplatiõis delectamur immediate in deo. operibus actiue tm̃ mediate. ergo opera contẽplatiue ppinquiora sũt optimo ꝙ opera actiue: ergo me
Quarto. lioza sũt. ¶ Itẽ. ꝙ diuturnius est magis est eligẽdum. sed opera cõtemplatiue sunt diuturniora ꝙ opera actiue. hoc patet ꝙ euãgelium quia maria optimã partẽ elegit que nõ auferet ab ea. & Aristo. vocat virtutes: cõsuetudines morales intellectuales immorales. ergo opera ꝓtẽplatiue sũt
Quito per origen. magis eligẽda ꝙ opera actiue. ergo meliora sũt simpliciter. ¶ Itẽ Orig. dicit. ꝙ periculosior est actiua vita ꝙ contemplatiua. Est em̃ vita cõtemplatiua in vi rationabili. actiua in ira scibili & concupiscibili: in quibus multũ est excessus. q̃ in ira scibili est perturbatio in cõcupiscibili est ardor. ꝙ
Tamen ar. vita cõtemplatiua est tutior ꝙ actiua. ergo magis eligenda. & ita melior. sed videt ꝙ contemplatio sit periculosior: ꝙ actio. quoniã in ratione est
Cõfirmat. error: et ita in contemplatione potest esse error. ¶ Et preterea otiositas que parit fastidiũ et accidiam sicut contigit in iudeis qui in deserto in q̃
Solutio. erant otiosi. dixerũt oculi nr̃i non vident nisi mãna. anima nostra nauseat sup cibo isto leuissimo. sic ergo periculosior est vita cõtẽplatiua ꝙ actiua. ¶ Solutio. cõcedimus ꝙ consideratis operibus cõtemplatiue in se et operib⁹ actiue in se melioza sunt opera contemplationis ꝙ actionis. cũ enim operibus cõtemplationis immediate delectemur in deo magis sunt augmentatiua caritatis & cõfirmantia ꝙ opera actiue. sed consideratꝫ operib⁹ illis. quoniã ad speciales casus & ad speciales circũstãtias: habent se tũc vt excedẽtia et excessa. qm̃ in aliquo casu vtilius ẽ alicui et melius esse in operibus actiue ꝙ in operibus cõtemplatiue aliq̃n aũt ecõuerso. ſz simpliciter loquẽdo melior est ꝓtemplatio ꝙ actio. ¶ Ad primũ dicim⁹ ꝙ hec auctoritas ꝙ melior sit per expositionẽ loquitur in casu & verũ est ꝙ in aliquo casu melior ẽ operatio ꝙ cõtemplatio. cũ sponsus hoc dicat cuius imperio & iudicio standũ est. sed non sequitur ex hoc ꝙ simpliciter sit melior. Similis est obiectio de ſcõo obiecto. quoniaz in illo casu tenetur predicare abbas et dimittere opera ꝓtemplatiue & melior est in illo casu operatio ꝙ cõtemplatio. nõ tamẽ simpliciter melior. ¶ Ad tertio obiectũ soluimus per interemptionẽ. quoniã dicimus ꝙ hec est falsa opus cõtemplatiue & opus actionis sũt eque vtilia. cũ ex eadẽ caritate procedãt. qm̃ nõ sequitur ꝙ sint eque vtilia simpliciter. quoniã sicut dictum est opus cõtemplationis magis valet ad augmentũ & radicationẽ caritatis ꝙ opus actiue. ¶ Ad quarto obiectũ dicimus ꝙ regula Aristo. cuius cõsequens. &c. intelligenda est sic. cuius cõsequẽs est magis bonũ ipsi eligẽti istud est magis eligendũ. sed cõsequens operũ actiue nõ est magis bonũ ipsi facienti ꝙ cõsequens operum cõtemplatiue. quia opus cõtemplatiue magis prodest ipsi facienti ꝙ opus actiue alijs paribus: ꝙuis opus actiue plꝰ psit alijs. vtilitas enĩ operum magis habet cõsiderari scõm vtilitatem facientis ꝙ aliorũ quoniã quilibet magis tenet diligere se ꝙ alios. ¶ Ad vltimo obiectũ de auctoritate Origen. dicimus ꝙ sine dubio periculosior est vita actiua ꝙ cõtemplatiua. qm̃ quecũq̃ pericula sũt in cõtemplatiua sunt in actiua. quoniã in actiua est error: perturbatio ardor. & quod obijcitur ꝙ cõtemplatiua est fastidiũ et accidia. hoc est ex debilitate humane nature & fragilitate libert arbitrij. vnde non magis pertinet ad contemplatiuam ꝙ ad actiuam.

¶ Utrum cõtemplatiua habeat cõtrarium.

¶ Ultima questio huius capituli.

Ad primũ. Ad secũdũ similiter. Ad tertium Ad quartũ Ad vltimũ.

Vltimo q̃ritur vtrũ virt⁹ ꝓtẽplatiua habeat ꝓtrariũ. ¶ Videt ꝙ nõ. q̃ sapiẽtia & intellect⁹ sũt quedã scientie. scientia aũt nõ hz ꝓtrariũ. ignoratia em̃ nõ ẽ ꝓprie ꝓtraria scientie ꝓcipue scientie que ẽ hꝰt⁹ qm̃ ignoratia ꝓprie loquẽdo nõ est vitiũ: ꝙ sapientia & intellectus nõ habent ꝓtrariũ. & ita virtus ꝓtẽplatiua nõ hz cõtrariũ. ¶ Itẽ. delectationi que ẽ cõsiderare ꝙ diameꝰ ẽ assimeꝰ coste nichil ẽ cõtrariũ. q̃ diametrũ esse assimetrũ coste nõ hz ꝓtrariũ. ꝙ eadẽ rõne delectatio que ẽ in deo & a deo nichil hz cõtrariũ: qm̃ deo nichil est cõtrariũ. sed sapiẽtia donũ cõsistit in hoc ꝙ per sapiẽtiã delectamur in deo. vñ dicit sapientia a sapore. ꝙ sapiẽtia donuz nõ habet ꝓtrariũ. Si cõcedit. ¶ Cõtra. cuilibet virtuti aliquod viciũ est cõtrariũ. ꝙ contẽplatiue virtuti aliq̃s viciũ est ꝓtrariũ. & ita sapiẽtie & intellectui aliq̃d est ꝓtrariũ. ¶ Itẽ. error in deo viciũ est. qm̃ asserere de deo aliquid q̃s nõ est pctm̃ mortale est. ergo huiusmodi errori aliqua virt⁹ ẽ cõtraria: nõ nisi sapientia & intellect⁹. qm̃ asserũt de deo quod verũ ẽ. ergo sapiẽtie & intellectui aliquid ẽ cõtrariũ. ¶ Itẽ. sicut sapientia gustando

In oppm. Secundo. Tertio.

bonitatẽ dei inuenit ipsum dulcẽ et delectatur in eo: ita accidia inuenit ipm̃ amarũ et abominatur ipsum. sicut ipse dñs dicit. Posuerũt me abominationẽ sibi. est autẽ accidia tediũ boni per quod contristatur homo male se habens in ipsa dei bonitate. cũ ergo sapientia delectet in eo quo tristetur accidia: & ex hoc accidit tristicia. videtur ꝙ sapientia & accidia sũt cõtraria. ¶ Item. grego. dicit ꝙ sapientie contraria est stultitia: siue insipiẽtia: intellectui ebetudo. cõsilio temeritas: fortitudini remissio: sciẽtie error: qui est prudẽtia carnalis vel sapientia mũdi: pietati impietas: timori pusillanimitas vel timiditas. sic igitur sapientie & intellectui aliquid ẽ cõtrariũ. ¶ Sed videt ꝙ sapientia nõ sit cõtraria insipientie. qm̃ Apo. dicit. Non plus sapere ꝙ oportet sapere: sed sapere ad sobrietatẽ. & puerbi. prudentie tue pone modum. sic igitur sobrietas est necessaria ĩ cognitiõe eorum que de deo sũt: & illa est sobrietas specialis cuius oẽs motus simpliciter intentiones sũt. ei autẽ cõtraria est sapiẽtia que est in excessu vel in diminutione. ergo sapientia & insipientia non sũt cõtraria. ¶ Itẽ. sicut necessaria est sobrietas in sapientia siue in cognitione eoꝝ que de deo sunt: ita necessitas est sobrietas in intellectu: siue i cognitione dei & sanctorũ angelorũ: & sanctarũ animarũ: & sicut sapientia & intellectus diuersa sunt: ita sobrietas que est in sapiendo & sobrietas que ẽ virtus contemplatiua. qm̃ motus virtusq̃ tm̃ interiores sunt. Quattuor igit sũt virtus cõtẽplatiue & hoc est cõtra ysaiam q̃tm̃ duas ponit: & cõtra Aristo. qui ponit tantũ tres. ¶ Solutio. dicimus sicut dicit Grego. ꝙ sapientie cõtraria est insipientia: & intellectui ebetudo excessus in intelligendo. ¶ Ad primo obiectũ dicimus ꝙ sapientia & intellectus ꝓprie loquẽdo nõ sũt scientie: q̃a scientia ꝓprie loquẽdo est cognitio ꝙ causam & per naturales rationes hũtes principiũ ex per se notis simpliciter siue naturaliter. & ita soluit̃ prima obiectio per interẽptionẽ. ¶ Ad scõm dicim⁹ ꝙ licet delectationi q̃ est in sapientia nichil sit cõtrarium. tamen sapiente aliquid est cõtrarium quoniã sapientia nõ tm̃ cõsistit in delectatione. sed etiã in cognoscẽdo deũ. nec est ex vno solo effectu dei: imo ex excellentissimis dei: intellectus em̃ dicit ꝙ deꝰ sũme quietat alias sctãs: & ex hoc habet sapientia ꝙ deus summe suauis est. & sic de consimilibus effectibus sicut dictũ est. ¶ Ad tertio obiect⁹ dicim⁹ ꝙ accidia et sapientia non sũt cõtraria. sapientia em̃ cũ sit cognitio nõ cadit ꝓprie supra bonũ. sed supra verũ. est enim sapientia cognitio prime veritatis. accidia vero est tantum mde bono scõm ꝙ bonũ. est autẽ accidia tediũ boni. vnde potius est ꝓtraria caritati q̃ est de bono secũdũ ꝙ bonum ꝙ sapiẽtie q̃ magis est de cognitione boni. ¶ Ad vltimo obiectũ de sobrietate dicimus ꝙ sobrietas spiritualis que est in sapiendo & in intelligendo non est alia virtus ꝙ sapientia & intellectus. imo est cõmunis ad sapientiam et intellectũ. quoniã ipsa sapientia cõsistit in medio nec plus sapit ꝙ oportet nec minus vnde ipa est sobrietas spiritualis. similiter intellectus sobrietas est: patet ergo ꝙ non est necessariũ quattuor contemplatiuas virtutes esse.

Quarto p gregorium. Ad primũ. Ad scõm. Ad tertium Diffinitio accidie. Ad vltimũ. Solutio.

¶ De beatitudinibus.

¶ Tractatus duodecimus.

Dicto de donis dicendũ est de beatitudinib⁹. i. de ꝓtutib⁹ que appellãtur bñtudines de quibus habet in euangelio mathei & luce. de quib⁹ hoc ordine tractabimus. primo dicendũ est de ipis bñtudinib⁹ secũdo de adaptatione donorũ spũs sancti & petitionũ que sunt in oõne dñica ad ipsas beatitudines. ¶ Prio de prima que est paupertas de qua dicit glo. sup matheũ. ꝙ pauptas spũ est principiũ beatitudinũ. sed hoc videt esse falsum. qm̃ fides est prima virtutũ: ergo est principiũ ꝓtutũ: ergo est principiũ beatitudinũ cũ bñtudines sũt virtutes. paupertas aũt spũ nõ ẽ fides: ergo paupertas spũ nõ est principiũ bñtudinis. ¶ Itẽ timor dñi est initiũ sapientie. sed per sapientiã maxime sumus beati: ergo timor dñi est principium beatitudinũ. nõ ergo paupertas spũ est principium bñtudinũ. ¶ Itẽ. queritur vtrũ pauptas spiritu sit aliqua ꝓtus. & dicũt quidã ꝙ non. sed ẽ abilitas ꝓtutis sicut dicũt de donis spũsancti ꝙ nõ sũt ꝓtutes. sed abilitates ꝓtutũ. ¶ Sz ꝓtra pauertas spũ est abilitas alicuiꝰ ꝓtutz: aut abilitat ad aliquẽ actũ aut ad nullũ. si ad aliquem: aut ad eundẽ actũ ad quem est illa virtus cuius est abilitas. aut ad aliũ. si ad eundẽ: ergo est illa virt⁹ cuꝰ dicitur esse abilitas. & idẽ act⁹ erit abilitatz eiusdem habitus: qd̃ est falsum. duo em̃ habitus non sunt ad eũdẽ finẽ. si ad aliũ & ille est bonus: ꝙ pauertas spũ facit subiectũ suũ bonũ & bene reddit op⁹ eius q̃ est virtus. ¶ Si dicit ꝙ ad nullũ actũ abilitat. sed dicit esse abilitas virtutis. q̃ reddit ipsam promptã & expeditã ad eliciendũ actũ suũ. ¶ Cõtra. hoc facere est essentiale virtuti. illõ ei ꝓprie õi virtus qõ potentiã naturalẽ abilitat ad suũ actũ. sed hoc facit pauptas spũ: ergo pauertas spũ est virtus. ¶ Itẽ intensio ipsius virtutis facit ipsam potentiã promptã & expeditã ad actũ: q̃ propter hoc nõ oportet ponere aliũ actũ. ¶ Itẽ Aug. dicit ꝙ ꝓtutis est vti vtendis et frui fruendis: ergo virtutis est vti tẽporalibus. hoc aũt cõtingit fieri dupliciter. aut pfecte aut imperfecte. imperfecte qm̃ aliqs erogat tpalia paupib⁹ & aliq̃d proprijũ retinet. pfecte aũt cũ nichil proprijũ retinet: ergo si hoc facere est virtutis hoc autẽ facit. pauptas spũ: ergo pauptas spũ est virt⁹. ¶ Itẽ contẽpt⁹ terrenoꝝ est mot⁹ ꝓtutis. sed pauptate spũ ꝓtenim⁹ terrena. q̃ glo. õt ꝙ pauperes sũt qui nichil habent & oia possident: q̃ pauertas spũ ẽ virtus que facit cõtẽnere terrena. ¶ Si cõcedit: sequitur ꝙ pauptas spũ nõ sit principiũ bñtudinis. qm̃ talis cõtẽptus nõ ẽ sine fide magna & caritate magna que antecedũt hmõi contemptũ. & hmõi pauptas nõ ẽ principiũ bñtudinũ. ¶ Itẽ. dicit glo. sup matheũ. Beati pauperes: hũiles deũ timẽtes. q̃ pauptas spiritu est humilitas siue timor dei. ergo nõ est cõtẽptus diuiciaꝝ. ¶ Solutio. sine dubio fides ẽ principiũ bñtudinũ mediatũ. sed pauptas spiritu est principiũ imediatũ.

De pauertate q̃ritur primo. Aſ ꝙ non. Secundo. Tertio inq̃ sitiue. Aſ ꝙ non. Ad idem. Ad idem ꝙ augustinũ. Ad idem. Solutio. Ad ꝓtra hãc aſ Ad idem. Ad idem ꝙ augustinũ. Ad idem. Solutio. Ad ꝓtra hãc aſ Paupertas

spū est imediatū prīcipiū beatitudinum.

sine actu z efficatia. qñ immediate liberat aiam a spīnis diuitiarū z aliarū rerū terrenarū. qñ cñ aliquis habet tantā fidē et tantam caritatē dei q̄ omnia naturalia reputet cū Apostolo. tanq̄ ſtercora vt cristum lucri faciat: tunc primo est beat⁹. qñ tunc habet quietē mentis z serenitatē cōsciētie absq̄ pctiōibus diuitiarū. oīs em̄ amor diuitiarū angustiat hoiem et pungit ipm̄ z est in multis qui fidē z caritatē habent: diligūt em̄ temporalia: tamē citra deū: z ppter hoc fides est prīcipiū beatitudinū mediarū. z pauptas spū est prīcipiū imediatū: iste em̄ btitudines sunt virtutes purgati animi. fides aūt z caritas sūt ⁊tutes purgatorie. ¶ Eadē est solutio ad scām obiectū de timore. ¶ Ad solutionē sequentiū: sciendū q̄ cōtemptus mūdi dicitur dupliciter. Primo secūdū q̄ est estimatio mūdanorū tanq̄ vilium respectu spiritualiū bonor: z sc̄z hoc est motus fidei. qñ fides est certa estimatrix oīm rerū. Secūdo dicitur contēptus mūdi cōtēptus amoris mundi. Et sm̄ hoc quadrupliciter accipitur. primo cōtēpt⁹ amoris mundi dr̄ estimare vel arbitrari amorem mundi tanq̄ vilē z nociuū sic. z hec arbitratio fidei est. vnde hec est victoria que vincit mūdū fides nostra: mūdū. i. amorē mūdi. secūdo dr̄ contemptus mūdi imperiū quo prudētia imperat fugere mundū: z huiusmodi imperiū est in ratione. tertio modo dr̄ contēptus mūdi motus quo insurgimus in amorē mundi ad destruēdū ipm̄ z huius modi motus est in irascibili. qñ videtur esse idem quod ira per zelum. quarto modo dicitur cōtēpt⁹ mundi: abstinentia ab amore mūdi cū displicētia z secūdum hoc est idem q̄ paupertas spiritualis. et sic continet multas species. qñ amor mundi diuiditur in amorē carnaliū voluptatū z amorē diuitiarū et amorē proprie excellentie. abstinentia vero ab amore carnaliū voluptatū est temperantia. abstinentia ab amore diuitiarū est pietas: abstinentia ab amore excellētie est humilitas: z sic paupertas spū continet tēperantiā: pietatē: humilitatē. z hoc patet p glosam qñ glo. que dicit super lucā. q̄ pauperes sūt q̄ nō q̄rūt illecebrosa: loquitur de paupertate scām q̄ est tēperātia. sed illa que dicit sup matheū. pauperes spū sūt humiles deū timētes. loquit̄ de paupertate scāz q̄ est humilitas. illa que dicit q̄ pauperes sūt q̄ nichil habent z oīa possident. loquit̄ de pauptate scām q̄ est pietas. Et sic patet solutio ad oīa obiecta.

Tripler amor mūdi.

Paupertas spū cōtinet sub se tripli cem virtutē

Ad omnes rationes.

¶ De adaptatione donor̄ spīritussancti.

¶ Secundum capitulum.

Dicto de paupertate spūs. dicendū ē de adaptatiōe eius ad donū spīritussancti z ad petitionē que est in oratiōe dñica.

Adaptat̄ autē beatitudo que est pauptas petitioni que est prima secundum naturam: z aptatur. prīo dono. s. timori. qñ glo. dicit sup matheū. q̄ p petitiones venitur ad dona: per dona ad virtutes. Est autem prima petitio qua petim⁹ a malo liberari: z hoc est petere q̄ deus det nobis spīritum timoris per quem abstineamus a malo phibito: hoc est ab amore mūdi: z sic fiamus pauperes spiritu. vt tandem habeamus regnum celorum. qñ iustū est vt qui diuicias z regnū terrenū abiciunt ppter deū ab eo ecclestes diuicias et regnum celor̄ consequant. ¶ Sequitur de adaptatione secunde beatitudinis ad donū z ad petitionem. Est autē secunda beatitudo mansuetudo de qua dr̄: beati mites qñ ipsi possidebunt terram. at adaptatur autē secūdo dono. s. pietati. ¶ Sed vī detur q̄ male. qñ māsuetus. inquātū mansuetus est pius: ergo mansuetudo est pietas. sed nichil adaptat̄ sibiipsi: ergo mansuetudo nō dr̄ adaptari pietati. ¶ Ad hoc pōt dici q̄ māsuetudo ē spēcies pietatis. sed prout adaptat̄ adinuicē cōsiderantur scām diuersos status. accipitur em̄ pietas secundū q̄ est virtus purgatoria. qñ per opa exteriora. scz per largitatem elemosinarū z hmōi que siunt ex pietate purgatur anima. māsuetudo autē accipitur prout est virt⁹ purgati animi. qñ mittis vt dicit Aristoteles est qui nec patitur nec deducitur. z ex glo. sup matheū habet̄. q̄ māsuetus est qui nullā amaritudinez animi sentit. pius z pius drīt autē licet nō deducatur. aliquādo tamē patitur. Job. z hanc differentiā notauit Job. cū dixit nōne dissimulaui. nōne silui. scz nō vindicādo me de iniurijs illatis mihi q̄uis motus fuerim interi⁹. postea subiungit: in me quieui. scz non vindicādo nec etiā primū motū interius sentiendo. sic igit̄ scām cōsiderationē diuersoꝝ statuum potest adaptari pietas mansuetudini. vel pōt dici q̄ mansuetudo nō est species pietatis. sed potius fortitudinis mediante patientia. ¶ Differūt tamen māsuetudo z patientia alio modo. qñ patientia est in sustinentia molestiarū corporaliū: māsueto vero in sustimentia contumeliarū. adaptat̄ aūt mansuetudo secunde petitioni. qua petim⁹: et ne nos inducas in tentationem. i. da nobis spīm̄ pietatis quo sciamus honorare proximū cogitando q̄ ipse est ymago dei. vt non reddamus ei malū pro malo. z sic erimus mittes z hoc modo possidebimus terram cordis nostri: z dominabimur nobis ipsis et tandē possidebimus eternā terrā ¶ Sequitur de tertia beatitudine de qua dicit beati qui lugent quoniā ipsi cōsolabuntur. z adaptat̄ ista virt⁹ tertio. s. dono scīētie. ¶ Sed videt̄ q̄ potiꝰ adaptāda esset dono intellectus. quoniam intellectus ē cognitio bonorum spiritualium. ergo z malorum spūaliū. sez pctōr̄. cū contrariorū sit eadē disciplina: intellectu igitur dono cognoscim⁹ qua de causa lugere debeamus. scientia donum ad interiores operationes se habet cū doceat cōuersari prudenter in medio prauę z peruerse nationis: q̄ hec virtus que est luctus magis adaptāda est intellectui dono q̄z scientie. ¶ Solutio. z fidei z intellectui et scientie pōt adaptari virtus ista. fide em̄ credimus q̄ deus puniat eternaliter p pctis vñ lugēdū ē. intellectu cognoscim⁹ q̄ qz peccam⁹ in deū eternū puniendi sumus eternaliter vñ lugendū est. scientia vero scz cognitionē sic factā per opationē intellect⁹ imperat lugere. vñ quātum ad hoc est quasi practic⁹ intellect⁹. practica em̄ opatur scām iudiciū practicū. qz ergo scīētia impat lugere: ppter hoc imediate se habet ad luctū. intellectus vero mediate. et ppt hoc magis

Potest ōrī virtū māsuetudo debeq̄ adaptari

Af q̄ non.

De tertia beatitudine

Ptra hoc af

Solutio.

Af pt dici.

Patiētia et mansuetudo differūt.

Alia q̄stio. Af q̄ sic.

adaptat̄ luctus scientie cz intellectui. ¶ Postea queritur vtrū luctus sit alicuius virtutis specialis: qō videtur p auctoritates sanctoꝝ qui dicūt

In oppm.

q̄ est virtus specialis. ¶ Sed pbatur q̄ lugere p pctis nō sit alicuius virtutis spālis immo cuiuslz q̄ delectari in bono nō est alicuius spālis ⁊tutis neq̄ alicuius spālis potētie. q̄libet em̄ potētia et q̄libet ⁊tus habet suā ppriā delectationē in bono ppio: ergo tristari de malo nō est alicuⁱ specialis virtutis. sed cuiuslibet. ergo lugere de malis siue de peccatis cuiuslibet virtutz est. ergo luctus nō est specialis virt⁹. ¶ Itē. pbatur q̄ lugere sit ppie caritatis q̄ amor boni ppie caritatis est. quia bonū inquantū bonū ē ppria materia caritatis. sed eiusdē virtutis ppie sunt amor boni: z odium mali. z lugere p peccatis est odire malū. ergo lugere pro pctis est ppie caritatis. ergo luctus qui est virtus est caritas: ergo quarta virtus est caritas. sed dicit glosa q̄ quarta ⁊t⁹ que est esuries iusticie ē amor sūmi boni: sz amor sūmi boni est caritas. ergo quarta virtus est caritas: et tertia similiter. ergo tertia z quarta sūt ea dem virtus. ergo male distinguunt ⁊tutes diuerse. ¶ Solutio. delectari in bono est vno modo cuiuslibet ⁊tutis. alio modo solius caritatis quia si accipitur bonū: ita vt nō sistat in ratiōe boni: sed descēdit ad inferiora bona: tūc delectari in bono nō est alicuius spālis ⁊tutz: sed cuiuslibet. Si autem sistat in rōne boni: tunc delectari in bono secundū q̄ bonū solius est caritatz. Eodē modo tristari de malo secūdū q̄ malū tenetur pro inferioribus malis: nō est alicuius spālis virtutis. sed si malū sumitur in ratione mali. tunc tristari de malo solius caritatis est z hoc modo lugere pro malo siue pro peccatis est solius caritatz. sed hoc dupliciter. quoniā tristari de malo z lugere p pctō z odire pctm̄ fugiendo ipsum motus est vis cōcupiscibilis z est motus caritatis pure sed lugere p peccato z odire ipsum ita q̄ insurgam⁹ ad destructionē ipsius est motus ire per zelū z est in vi irascibili. Et hoc modo accipitur hic. ¶ Et p hmōi distinctionē patet qualiter soluendū sit ad predicta. ¶ Adaptarur aūt ista virtus tertie petitioni que est dimittere debita nra. i. da nobis spīm̄ scīētie quo cognoscamus z nos z primū: z si dignitatem primi cognoscim⁹ dimittim⁹ ei: z si nosipos cognoscimus lugem⁹ pro pctis nris: z sic dimittūtur nobis pcta nostra. ¶ Post luctū aūt sequitur cōsolatio. qm̄ iustū est vt qui lugēt pro peccatis: cōsolationē recipiant. ¶ Nō solū aūt per petitiones venitur ad dona: z per dona ad virtutes sed etiā per virtus excluduntur septem capitalia vicia. prima virtutes. s. pauptas: z primū donū scz timor excludit superbiā. scda virtus. s. mansuetudo excludit iram. tertia virtus. s. luctus excludit inuidiā. qm̄ qui luget pro peccatis aliorū nō inuidet alijs bona sua. quarta virtus excludit accidiam. esuries em̄ iusticie excludit accidiā. s. tediū boni. Est autē tediū boni: qm̄ aliquis reputat amarū z quod in se dulce est. ¶ Et de ista accidia queritur vtrū sit spāle vicīū. videtur q̄ nō qm̄ tediū boni idem est q̄ tristicia de bono. sed tristicia de bono nō est alicuius specialis vicij: imo cuiuslibet. q: luxuriosus cui placet incōtinentia tristatur de cōtinētia. et sic de alijs vicijs. ergo tediuz boni siue accidia nō est speciale vicīū. ¶ Itē pro

Af q̄ non.

Secundo.

batur q̄ accidia sit vicīū directe opposītū caritati qm̄ accidia est directe opposita esurie iusticie z esuries iusticie est amor sūmi boni: z amor summi boni est caritas. ergo accidia directe opponitur caritati. ¶ Sed cōtra. desiderīū fidei nō est caritatis nec est in illa potentia in qua est caritas. sz est eius potentie in qua est fides. quelibet em̄ potentia desiderat suā pfectionē. ergo desiderīū iusticie nō est caritatis sed esuries iusticie idem est q̄ desiderīū iusticie. ergo esuries iusticie nō ē caritas. ¶ Solutio. sicut dictū ē q̄ delectari in bono nō est vno modo vnius ⁊tutis imo cuiuslibet. alio modo caritatis tm̄. ita tediū boni vno modo est cuiuslibet vicij scz q̄ bonū tenet̄ pro inferioribus. alio modo est vicij quod opponitur caritati scz scz q̄ stat in ratione boni. ¶ Advltimo ob iectū dicimus q̄ desiderīū fidei in ratione est determinate. tm̄ desiderīū iusticie in nulla vi est determinate. z istō intelligo de iusticia speciali qm̄ regulariter desiderīū iusticie specialiter est i illa vi in qua iusticia specialis. desiderīū vero iusticie vniuersaliter inquantū est iusticia nō est alicuius virtutis operatiue: sed est virtutis cōtemplatiue z vniuersalis scz caritatis: sicut desiderīū virtutz inquātū est virtus caritas est. vnde glo. sup illud matheī. beati qui esuriūt z sitiunt iusticiā: vocat esurtem iusticie amorem boni. z sic patet solutio.

In oppm.

Secundo.

Solutio.

Advltimū.

¶ Sed adhuc obijcitur. Aristo. dr̄ q̄ circa delectationes z tristicias est ois virtus z opatio ⁊tutis: ergo nec delectatio nec tristicia ē virtus nec opus ⁊tutis vel operis ⁊tutis. eadē ratione nec delectatio nec tristicia est vicīū. ergo tristicia de bono nō est vicīū: ergo nō est accidia. ¶ Forte dicet q̄ defectus sensus siue saporationis dei est accidia. ¶ Sed cōtra. in cāt. petit spōsa. fuge dilecte mi petit ergo remoueri dulcedinē dei. vt ardētius postea q̄ratur qm̄ bonū pregustatū z postea ablatū ardenti⁹ q̄rit. defect⁹: q̄ saporationis dei nō est vicīū. qm̄ si esset vicīū nō peteret a sponsa: ergo hmōi defectus nō est accidia ¶ Forte dicet q̄ accidia: est odiū boni siue odīū siue relectio rei spūtio boni. qō videt̄ per hoc q̄ accidia est cōtraria esurīei iusticie z esuries iusticie vehemēs desiderīū est iusticie siue boni: q̄ accidia que est ei cōtraria est odiū boni. ¶ Itē. videt̄ q̄ accidia habet nomē ab accido. vinū aūt fit accidū ppie p subtractionē ignearū partīū. vt dicūt phīci. similiter cor fit accidū p subtractionem ignee ptis vel ⁊tutis. s. caritatis. z sic accidia est ⁊traria caritati q̄ cū caritas sit amor boni accidia est odiū boni. ¶ Sed scz hoc pbat̄ q̄ accidia sit inuidia qm̄ amor boni proprij z boni alieni sūt eadē ⁊tus idē vicīū sed accidia est odiū boni proprij z inuidia est odiū boni alieni: ergo accidia z inuidia sūt idē vicīū: ergo male cōputant pro diuersis vicijs capitalib⁹. ¶ Preterea querit cū iusticia prudētia temperantia et fortitudo sint diuerse virtutes cardinales. quare potiꝰ esuries iusticie sit beati-

Alia q̄stio.

Ad alias rationes.

De adaptatione.

Virtutes z dona excludūt pcta.

Diffinitio tedij boni. q̄o incidēs.

Ptra hāc af

Euasio.

Alia euasio

Iterum af.

Exemplum

Af q̄ accidia sit inuidia.

Alia q̄stio incidens.

Secundo. tudo q̄ esuries alicuius aliaꝝ. ¶ Preterea pba-
tur q̄ ista beatitudo male adaptat dono fortitudi-
nis. quia in eadem vi debet esse motus z repressi-
uum illius motus q: motus incōtinētie est in ea-
dem vi in qua z cōtinētia q̄ reprimit motū illum.
esuries autē iusticie est in cōcupiscibili: sed fortī-
tudo est in irascibili: ergo fortitudo nō est repres-
siua accidie ad min⁹ imediate. z ita male adapta-
tur esuries iusticie fortitudini. sed pot⁹ esset for-
titudo adaptāda māsuetudini cū vtraq; sit in ira-
scibili. ¶ Solutio. quoddā tediū boni est q̄ nō ē
viciū: sed tm̄ pena. sicut Aposto. grauati sumus
etiā supra virtutē. ita q̄ tederet nos etiā viuere. z
sicut Job dicit: tedet aiam. zc̄. huiusmodi tediuz
nō est accidia nec defectus saporationis dulcedi
nis dei est accidia. sed accidia est q̄daz debilitas
anime qua anima febre z peccati amaritudine in-
fecta corrupta et debilitata respuit vere bonū et
vere suaue z vere dulce z cōculcat illud. vñ pro-
uer. Anima saturata culcabis fenū. z est illō pec
catū in vi irascibili cōtrariū fortitudini spirituali
nec accidia est inuidia. q̄m inuidia nō est oditū bo
ni alieni tm̄ inquātū ē alienū bonū. sed ideo odit
ne alius excellat ipsum. supbia em̄ est amor pro-
prie excellētie: inuidia vero ē filia supbie. ¶ Ad
illud quod queritur quare esuries iusticie sit vna
beatitudo: et nō esuries alicuius aliarū. dicimus
q̄ iusticia secūdū q̄ sumitur hic cōprehendit spē/
fidem/caritatem. que immediate coniungūt nos
deo. vñ ꝺ Aug. Nichil iustius q̄ credere q̄ nō
vides. hoc em̄ debemus deo vt ei credamus pro-
pter se: z super oīa. q: ergo per iusticiā sic supraz
immediate cōiungamur deo: z non p alias cardi-
nales. ideo esuries iusticie est vna beatitudo per
se: z nō esuries aliarū. ¶ Ad vltimū obiectū dici
mus q̄ hec est falsa: motus z repressio motus sunt
in eadem vi. quia caritas q̄ est in vi concupiscibi-
li multos motus aliarū virtū imperat z reprimit
¶ Ad illud q̄ obiicitur q̄ fortitudo deberet ada
ptari māsuetudini dicim⁹ q̄ bene posset adaptari
sed ideo nō adaptat quia māsuetudo scōm q̄ man
suetudo nō reddit animū quietū: nisi quātū ad p-
rimū. z ad hoc sufficit pietas. ¶ Sed esuries iu-
sticie quietum reddit animum quantum ad omia
z ad hoc exigitur fortitudo. adaptat autē quarte
petitioni hoc modo. panē nostrū quotidianū da
nobis hodie. i. da nobis spiritū fortitudinis quo
confirmati z roborati nichil aliud esuriamus: nisi
iusticiā quā esurie iustū est vt sequatur saturitas.
vnde dicitur. Beati qui esuriunt z sitiunt iusticiā
q̄m ipsi saturabuntur. ¶ Sequitur de quinta bea
titudine de qua dicit. Beati misericordes q̄m ipi
miam consequentur. ¶ Sed videtur q̄ mia nō de
beret assignari hic pro virtute: q̄m virtutes que
assignantur sūt virtutes purgati animi. mia vero
virt⁹ politica est q̄ appellatur a philosophis gra-
gratia em̄ est dare sua. ¶ Itē. male videtur poni
in quinto loco. q̄m videtur q̄ mia debet precede-
re mansuetudinē. q̄m sup illud: beati mites. dicit
glosa. ad scōm gradū nō ascendit nisi prius habi
to primo. facilius em̄ est habere primū q̄m scōz. sz
facilius habet mia q̄m māsuetudo. q̄m facilius est

Ad primū. contēnere sua q̄m seipsū. q̄m iste est ordo spernere
mūdū. spernere nullū: spernere esse: spernere ho-
nores sed mia spernitur mūdus. i. mūdana: z tem
perantia. i. māsuetudine spernit homo seipm̄ z q̄si
mactat se. ergo mia debet precedere māsuetudi-
nem: z ita male ponitur quinto loco. ¶ Solutio. Solutio.
multiplex est scientia sctōr. Prima est qua sciunt Prīa scia.
separare se a terrenis: z hec fit per pcedentes vir
tutes. s. paupertatē/māsuetudinem/z luctū post
quas sequitur esuries: siue vehemēs desideriū iu
sticie siue sūmi boni. ¶ Scōa scientia sctōrū est Scōa scia.
qua sciunt pro terrenis mercari celestia z hoc fit
per miam siue per largitionē elemosinarū. vñ se-
quitur mia post predictas virtutes. ¶ Tertia sci Tertia scia
entia sctōrū est qua sciunt iubilare deo. vñ in psal
mo. beat⁹ popul⁹ qui scit iubilationē. z hec iubi-
latio fit per sextā z septimā ꝑ tutē quibus adaptā
tur intellectus z sapientia que deo nos contūgit
immediate. ¶ Ad primū ergo dicim⁹ q̄ mia non Ad primū.
sumit hic pro gra: sed p mia scōz q̄ ē in suo optio
statu z in vehemēti desiderio acq̄rendi celestia p
terrenis. z sic ē i statu purgati animi. ¶ Ad scōz Ad scōm.
dicim⁹ q̄ mercari celestia p terrenis meditū ē in-
ter separare se a terrenis z iubilare deo: z ppt hoc
mia per quā pro terrenis celestia acquirimus me
dia est inter precedentes virtutes et duas sequē-
tes. z est etiā media scōm statū in quo accipit hic
vnde scōm huiusmōi statū difficilius est habere
misericordiā q̄m mansuetudinē. et sic soluendū est
per interemptionē. ¶ Adaptatur aūt mie quita Mia adap-
petitio z cōiunctū dono hoc modo. fiat volūtas ptatur.
tua. i. da nobis spiritū cōsilij vt sciamus per opa
mie acquirere eterna. hec ē em̄ volūtas dei z hoc
eius consiliū. z ob hoc dicitur magni consilij an-
gelus. viciū autē capitale quod excludit miaz est
auaritia. ¶ Sequit de sexta beatitudine de qua De sexta
dr. Beati mūdo corde: q̄m ipi deū videbūt. Que btitudine.
ritur ergo vtrū munditia cordis sit virtus per se.
¶ Videt q̄ sic. q̄m velle mūdare carnē est alicui⁹ Aſſ q̄ sic.
specialis virtutis. s. cōtinentie quoniā eiusdē vir
tutis est mūdare carnē z velle mūdare carnē: er-
go eadē rōne velle mūdare aīm est alicui⁹ specia
lis virtutis. ¶ Itē velle facere quod precipit est Secundo.
alicuius specialis virtutis. s. obedientie. licet vel
le cadat supra illud q̄ est cōmune ad oēs ꝑ tutes
q̄libet em̄ virtus mūdat cor. ¶ Itē. pbatur q̄ mū Tertio.
ditia cordis sit caritas. q̄m velle bonū caritatis ē
z eiusdē virtutis est velle adesse bonū et velle ab
esse malū: ergo velle adesse malū caritatis est: q̄
velle abesse sordes aīe caritatis est. Sed velle mū
dare aīam est velle sordes anie abesse: ergo velle
mūdare aīam caritatis est. ¶ Sz ꝑtra. Velle mū In oppm̄.
dare aīaz ē velle destruere sordes aīe siue ptcā: sz
hoc nō ē vis ꝓcupiscibilis: sed irascibilis q̄ tendit
ad victoriā. Caritas aūt ē in cōcupiscibili: q̄ vel-
le mundare cor nō est caritatis. ¶ Solutio Dici- Solutio.
mus q̄ munditia cordis nō accipitur hic p virtu-
te: sed pro statu quodā qui est status purgati ani-
mi. z sciendū q̄ velle mūdare cor dupliciter acci-
pitur. Uno modo secūdū q̄ velle mūdare cor est
proponere abicere sordes anime. z sic velle mun-
dare cor est motus prudentie cuius est abigere

Ad rōnem. muscas a sacrificio abrahe. Allo modo velle mū-
dare cor est velle expellere z destruere pcā. z iste
Ista btitu- motus est invi irascibili: z est ire per zelū. ¶ Dici
do adaptat mus ergo q̄ velle mūdare cor nō est caritas. z hec
est falsa. Uelle mundare cor est velle abesse malū
Adaptatur aūt munditia cordis sexte petitioni z Augustin⁹.
sexto dono hoc modo adueniat regnū tuum. i. da Ad rōnem.
nobis spm̄ intellectus vt expulsis viciorum tene-
bris mundū z clarum cor fiat ad videndū deum vt
eum ardentissime diligendo regnum diaboli a no
bis prorsus expellatur z solus de⁹ regnet in nob⁹
Uicium q̄ Uicium autē capitale quod excludit mūditia cor Ad aliud.
excludit. dis: fieri sicut equus z mulus q̄bus non est intelle Par dupl⁹
De septima ctus vt seruiāt vētri ad modū bruti aialis. ¶ Se capitur.
btitudine. quitur de septima virtute de qua dr Bti pacifici:
q̄m filij dei vocabūtur. Sup hunc locuz dicit glo
sa q̄ pax est virtus: z esse filios dei est btitudo.

¶ De pace. ¶ Tertiū capitulum.

Queritur. Jrca pacem queritur quare plus adap-
af̄ra hoc tatur paci esse filios dei q̄m alij virtuti
¶ Uidetur q̄ magis deberet adaptā cui adapta-
ri mie. q̄m per opa mie maxime imita- tur hec.
mur deum. q̄m misereri est proprium dei
et ipse dicit in euangelio Estote misericordes zc̄.
ergo cum filius imitet pfem z maxime imitet de-
um per opera mie siue per miam maxime deberet
adaptari esse filios dei mie. z ita non deberet ada
Alia q̄stio. ptari paci. ¶ Item. queritur vtrū pax sit virtus
Af q̄ non p simplex. videtur q̄ non. q̄m Aug. dicit q̄ totius ci Uicium cō-
augustinū. uitatis dei finis est pax. q̄m oēs operationes vir trarium.
tutum tendunt ad pacem. oēs etiam mali querūt
pacem et summū bonum. sz querunt istud vbi non
est. vnde in libro sap. Querēt me mali z non inue-
nient. z in eccle. Omnis labor hois in ore eius. i.
in desiderio implendo. cū igitur pax sit finis oīm
Secundo. virtutum z operationem earūdem non est aliqua
virtus specialis. ¶ Item. pax est quies z cessatio
ab omni opere siue labore cū delectatione quadā
In oppm̄. in bono aliquo vel in deo. Qis autē virtus ad de
lectationē hmōi tendit: q̄ omnis virtus tendit ad
pacem: q̄ pax non est aliqua virtus. ¶ Sed ꝓtra. Notandum
Secundo. Discordia est speciale viciū. vñ in puer. Detestat Af q̄ sit
deus eum qui seminat inter fres discordias: q̄ cō octaua.
cordia est specialis virtus. sed pax et pcordia sunt
idem: ergo pax est specialis virtus. ¶ Itē. specia
li precepto precipitur pax. s. isto. Memēto vt die
sabbati sanctifices. hic ei precipitur sanctificare
sabbatū siue quietē pectoris. speciali q̄ precepto
precipitur querere pacem: q̄ querere pacē est spe-
Tertio. cialis motus meritoriⁿ: q̄ pax est specialis virtus
¶ Item. pbatur q̄ pax idem sit q̄ caritas sicut ei
querere z seminare discordias discordie est: ita q̄-
rere pacem pacis est. sed pax incētū pax habz de-
lectationem q̄ querere pacē siue appetere est ap-
petere delectabile: sz appetitus delectationis: si
meritorius est caritatis est quia est in vi concupi
scibili. q̄m Arist. dicit q̄ concupiscentia est appe-
In oppm̄. titus delectationis. q̄ querere pacem caritaz est
ergo pax idem est q̄ caritas. ¶ Sed cōtra. Apo.
Solutio. dicit: q̄ prudētia spūs vita z pax. ergo pax est pru
dentia. non q̄ caritas. ¶ Solu. pax prout hic dr: Augustin⁹.
non dicit virtutem. sed statū virtutis z statū pur- Secundo.

Augustin⁹ solus ei deus loq̄tur. vnde Aug. in. ix. li. confessionis. Si cui sileat tumultus carnis sileant fantasie terre: z aquarū z aeris. sileant z poli. z ipsa anima sibi sileat et transeat se. non se cogitando sileant somnia z imaginarie reuelatiōes oīs lingue z omne signum z loquatur ipse solus. non p ea: sed per seipsum vt audiamus verbū eius. nō per linguam carnis/neq; per vocē angeli/neq; p sonitū nubis/neq; p enigma sed ipm quē in his amamus: ipm sine his audiam⁹. z hec vna vox rapiat et absorbeat z recūdat spectatorem suū in interiora gaudia. hoc eni est. Intra in gaudium dñi tui.

Ad rōnem. Qui ergo sic pacificus est par at⁹ est superare tēptationē mortis: z ꝑpter hoc sustinentia mortis p xp̄o in eodē gradu est cum pace. ¶ Hec est vex q̄ difficilius sit vincere tentationē mortis q̄ luxurie: imo econuerso. qm̄ multi difficilius vincūt tētationem luxurie q̄ tentationem mortis. Dicit ei

aristoteles. Aristo. loquens de delectatione carnis. difficillimum est relinquere hanc passionē contēporaneā

Octaua dñi tudo. vite. ¶ Octaua vero dñi tudo vr redire ad caput duobus modis. Primo: q; ide; ei pmittitur quod prime beatitudine. s. regnū celorum. qm̄ iustū est vt qui in hoc mundo patitur tribulationes z vilificationem mortis ꝓpter deum habeat in futuro honorem eternū. s. vt sit rex eternus. Secundo dicitur redire ad caput. qm̄ omes probat ab vltima vsq; ad primam z examinat vtruz vere sint: qm̄ in persecutionibus probantur hoies.

¶ De frui z de differentia inter frui z vti.

¶ Decimustertius tractatus.

Cum per pacem q̄ est septima virt⁹ z beatitudo maxime delectemur in deo. z delectari in deo sit frui deo. ꝑpter hoc dicto de pace: dicendum est de frui. Primo q̄ sit differentia inter frui z vti z vtrum qualibet virtute fruamur deo. Scō vtrum virtutibus sit fruendum. Tertio vtruz fruendū sit personis in cōi. s. vtrum persone fruentur seipsis.

Diffinitio vti ꝑm augustinū. ¶ Aug. diffinit vti sic. vti est id qō cum in vsu venerit refertur ad id quo est fruēdū: est abuti est nō vti. Sed videtur q̄ hec diffinitio nulla sit. qm̄ idez

ꝓtra hāc diffinitionē ar Secundo. diffinitur per se. s. vti per vsum. qm̄ idem est vti et vsus. Falsum etiā videtur hoc alias abuti est non vti quia possum dare elemosinam pauperi tm̄ naturali pietate non referendo actū illum ad deum quo fruendum est. non tm̄ abutor: quia non pecco: ergo hoc est falsū. alias abuti est vti. ¶ Solutio.

Solutio. Ad primuz Ad primuz dicimus q; vti qñq; large: qñq; stricte sumitur. stricte ꝑm q̄ diffinitū est: large ꝑm q̄ vti est assumere aliquid in facultatem voluntatis. i. operari de re vel circa rem ad facultatem volūtatis siue volūtarie. z ꝑm hoc ꝓprehenditur vti stricte sumptum z frui. z vsus sumitur ꝑm hanc acceptionem cū dr. Uti est id qō in vsum ve. s. ad id quo fit. est: ergo vti: ḡ diffinitur ꝑm q̄ stricte sumit: z vsus ponitur in eius diffinitione ꝑm largā acceptionē et sic non diffinitur illud per se: imo diffinitur minus commune per magis commune.

Ad scōm. ¶ Ad aliud dicimus q; sic est exponendum. Alias abuti est nō vti. i. ꝓtrario modo vti: abuti est vtik autē ꝓtrario modo qñ creatura fruimur. z istud sine dubio abuti est: z est pctm̄. sed dare elemosinaz tm̄ naturali pietate nō est frui creatura. vñ non est abuti.

¶ Quid sit frui.

¶ Diffinitio frui scōm augustinum.

Diffinitio Aug. Ipso quid sit vti: videndū est quid sit frui ꝑm augui rei tantū ꝓpter se. sed videtur q̄ hec diffinitio non sit cōuertibilis cū diffinitio: quia fide z spe z intellectu z sapientia delectamur in deo imedtate. fide eni delectamur i prima veritate imediate: z spe i prima largitate: sicut caritas in prima bonitate: sed delectari immediate in prima veritate est coniungi deo imediate. hoc autem est inherere deo tm̄ ꝓpter se z hoc est frui. ergo fide fruimur deo: z spe similiter z intellectu: z sapientia. non ḡ tm̄ caritate. z sic non oē frui est amore inherere. zc. ¶ Itē. operatio intellectus tendit ad aliquem finē in cuius adeptiōe delectatur z quiescit: ille finis est prima veritas. Sic eni delectatur intellect⁹ ex eo q̄ considerat q̄ dyameter est coste assimeter. multofortiꝰ delectabimur in cognitione prime veritatis. ¶ Itē. delectatio est in visione pulcri sensibilis. ḡ delectatio est in visione pulcri intelligibilis igitur intellect⁹ habet delectationem suā in fine suo z perfectione. Sed pfectio intellect⁹ est fides. fidei igit delectak intellect⁹ in deo: z sic fide fruimur deo. z inde vt ꝓ

¶ Ad hoc potest dupliciter responderi. q; potest dici q̄ in illa diffinitione amor sumitur large scōz q̄ amor est in qualibet virtute. q; fides ē amor prime veritatis: spes est amor prime largitatis. z sic in illa diffinitione nō sumitur amor: solū ꝓ amore qui est caritas. non eni solius concupiscibilis ē amare z desiderare. sed etiam rationabilis. z irascibilis. qm̄ omnes hoies natura scire desiderāt z desiderium illud rōnis est. ¶ Uel potest dici q̄ in illa diffinitione amor sumitur tm̄ ꝓ amore q̄ est caritatis. cuius eni fide z spe fruamur deo tm̄ caritate fruimur maxime z ꝓprie z per se. bonū entz quod est finis mediat⁹ aliarū virtutū: est finis mediatus caritatis. fides ei immediate est supra bonum. iz illud appetit q; bonū sim̄iter spes imediate se habet ad altum. iz istud appetit quia bonuz: caritas autem appetit bonum: quia bonum: ꝓpter hoc plus diffinitur frui per amorē alteri⁹ virtutis. ¶ Item. Aug. dicit fruimur cognitis i quibus aīa delectata conquiescit: hec locutio p se ē. ḡ fruimur cognitis inq̄tū cognita sunt sed cognitio est per fidem in via: ḡ per fidem fruimur ꝓprie et per se: magis ḡ debuit diffiniri hoc modo. frui ē inherere alicui rei ꝓpter se ipsam: q̄ sic. frui est amore inherere ꝓpter seipam. ¶ Item. sup istud psalmi. Longitudine dierū replebo eū: z ostendā illi sa lutare meū. dicit Aug. Merces nostra ē visio dei. sed merces nr̄a est fruitio dei. ergo fruitio dei est visio dei. si ḡ in pria fruitio dei est visio dei et econuerso. visio dei que est invia est fruitio dei q̄ est in via: sed visio dei que est in via est per fidē ḡ fruitio dei que est in via est p fidē. z inde vt prius.

¶ Itez. in appetitu delectatiōis ita est q̄ alteri⁹ potētie est appetitus z alterius delectatio. sicut patet in hoie qui appetit mulierem ad delectandum in ca. appetitus ille est vis ꝓcupiscibilis. qm̄

aristoteles. Aristo. dicit q̄ concupiscentia appetitus delectationis est. cōcupiscentia vero motus est vis cōcupiscibilis: ḡ appetitus q̄ aliqs appetit delectari i muliere est motus vis cōcupiscibilis. illa vero delectatio non est in vi cōcupiscibili: iz in alia potētia. s. in tactu eodez modo est in illo qui appetit vi numvt delectetur in illo. appetitus ei est in vi cōcupiscibili: delectatio aūt in gustu. ḡ cum dr Iste appetit delectari in visione dei: alterius potentie est appetitus z alteri⁹ delectatio. sed appetit⁹ delectationis est in vi cōcupiscibili: ḡ est illius virtutis que fita est in vi concupiscibili. s. caritatis: ergo delectari in dei in visione est alterius virtutis q̄ caritatis: sed nullius nisi fidei cui⁹ est videre deum in presenti: ḡ fide delectamur in visione dei est frui deo: ergo fide fruimur deo. z inde vt prī. ¶ Sed obijcit. si caritas

In oppm̄. appetit delectari visiōe dei: ḡ appetit videre deum ad delectandum: z hoc falsum. Appetit⁹ visionis dei est in re non in ꝓcupiscibili: ḡ nō est caritatis: sed potius fidei que est in rōne ¶ Forte dicet

Euasio. q̄ caritas nō appetit delectari in visione dei propter z per se. iz appetit delectari in suauitate dei que delectat tm̄ spūalem. vñ delectatio qua appetit caritas similis est delectationi sensibili que est

ꝓtra hāc ar ꝓtactū que est maria inter delectatiōes sēsibiles ¶ Sz cōtra hoc obijcitur sic. Si suauitas dei delectat tm̄ spūalem z ad hmōi delectationē est quedam virtus. s. caritas. eadē ratione delectatio dei delectat gustuz spūalem. z ad hmōi delectationē

Eodē mō. debet esse quedā virt⁹ alia q̄ caritas. ¶ Similiter melodia dei delectat auditū spūalem. ad huiꝰ delectationem debet esse tertia virtus. z sic de aliis sensibus: ḡ scōm hoc debēt esse quinq; virtutes theologice: ꝑm quinq; delectatiōes quin sensuū spūalium: ergo non sunt tm̄ tres virtutes theologice.

Solutio. ¶ Solu. Tres sunt potētie motiue. s. rationalis/

Tripler est potētia motiua. concupiscibilis/irascibilis. z tres sunt fines ḡales earū. s. verum quacūq; veritate sit verum. vis irascibilis ad altū vel gloriosum quacūq; altitudine sit altuz. ꝓcupiscibilis ad delectabile quacūq; delectatione sit delectabile. Ad eosdē fines sunt

Nota. tres virtutes theologice q̄ site sunt in tribus predictis viribꝰ. Fides eni ad verum vel ad cognitionem veri. sed spes ad vtilitatē. caritas ad delectationem. non soluz ad delectationem q̄ est in tactu spūali: sed etiam ad delectationē cuiuslibz sensus spūalis. qm̄ cum caritas appetit delectari invisione dei imperat fidei vt moueat ad videndū deum

ꝑ hoc ad vltimum. et sic ptz solutio ad vltimo obiectū. Non eni opz eē quinq; virtutes theologicas. sufficit ei vna virtus. s. caritas ad oēs illas delectatiōes. Ptz etiā q̄ fides non est ꝓprie ad delectādū: iz ꝓprie ad cognitionem prime veritatz. qm̄ visionem ꝓcomitatur delectatio. cum ḡ frui sit delectari melꝰ diffinitur p caritatem q̄ p fidem. vñ sic est intelligēda illa descriptio. Frui est in aliquo delectabili p

Ad primū. amorem quiescere ꝓpter seipm. ¶ Ad primo igitur obiectū dicimus q̄ hec est per accidens. Fruimur cognitis. zc. Proprie eni delectamur in bonoz proprie fruimur bono.

Ad scōm. ¶ Ad ꝑm dicimus q̄

hec non est ꝓprie vera. Tota merces est visio dei qm̄ visio proprie solius rationis est. z non sola rō glorificabitur: sed etiam vis irascibilis z concupiscibilis. iz istud est dictū: partim p essentiam: partim per causam. quia visio illa est pars mercedis eterne z causa alterius partis. s. delectionis z fruitionis dei: quia etiā delectatio est imediatus effectus fidei. Dicit Aug ad ga. in fine q̄ caritas est i fide: multofortiꝰ delectatio z fruitio erunt i apta visione dei. z ideo dicit Augu. q̄ visio dei est tota merces. sicut z illō Hec est vita eterna vt cognoscāt. zc. ¶ Ad tertio obiectū dicim⁹ q̄ delectari in visione dei fidei est. sed fides non tendit proprie ad delectandū: sed videndum: quā visionem cōcomitatur delectatio. ¶ Dicimus aūt q̄ hec argumentatio nō valet. Caritas appetit videre deū ad delectādū siue ad delectabile: ergo caritas appetit videre deū. Fallatia accidentis. qm̄ appetitus cuilibet boni vel delectabilis caritatis est. sed appetitus eius qō est bonum vel delectabile est diuersarum virtutum. vnde appetitus videndi deuz inq̄tum videre deū fidei est z non caritatis. sicut non sequitur. Caritas appetit hoc bonū inq̄tum est bonum: demonstrata victoria de pctis: ḡ caritas appetit victoriam de pctis. qō est falsum. qm̄ talis appetitus est in vi irascibili. z est ire p zelus

Contra dicta arguit. ¶ Sed contra predicta obicitur Videt eni q̄ maior sit delectatio in fide q̄ in caritate: q; appetit⁹ delectabilis non habz delectionem nisi appetēs credat se posse adipisci illō delectabile: imo si crederet se non posse adipisci: talis appetitus eēt cū tristicia. sic ḡ motus caritatis non est deliciosꝰ ꝑm se: sed ꝑm fidem. sed aliquid est in aīa quod ꝑm se habet delectationem: illud aut est virtus: aut nō est virtus. si non est virtus. ḡ cum melius sit illud quod ꝑm se habet delectationē: q̄ illud qō non sz se aliquid est in aīa quod melius est virtute quod est impossibile. ergo aliqua virtus ꝑm se delectationem habet. z illa non est caritas: sicut ostēsum est. ergo est fides vel spes.

Argūtur. ¶ Et fides videt q̄ credere q̄ deus summe diligit nos: z q̄ remunerabit bona opa nostra: iz se delectabile. ḡ motus fidei ꝑm se deliciosus est. sed quod ꝑm se tale est: magz est tale. zc. ḡ cuiz fides ꝑm se habeat delectationē caritas aūt non ꝑm se. sed per fidē: maior est delectatio in fide q̄ in caritate.

Ad idem. ¶ Itē. delicie caritatis trahende sunt de corde alieno: z delicie sapientie de corde proprio. ḡ caritas habz delicias suas de corde alieno. s. de fide. in hoc eni est amor deliciosus alicui q̄ credit se diligi ab alio: sicut ptz in amore illicito. sed fides non dat maiores delicias q̄ habeat: q; sic daret qō non haberet. ḡ caritas non hz maiorē delectationem q̄ fides.

In oppm̄. ¶ Sed cōtra. caritas imediatius se habz ad bonum siue ad delectabile q̄ aliqua alia virtus cū sit imediata ni siue sōti delectationis.

Secundo. ¶ Itē. p sil videt hic. nam si aliquis credit se habitur⁹ prebendā: quam non diligit tale credere nō est ei delectabile. sed si crederet se habiturū prebendam quā diligit: tale credere est ei delectabile. ḡ hmōi credere ex delectatione efficitur delectabile. sed sicut se hz delectatio tpalis ad credere tpale: ita delectatio spi

Tertio.

ritualis ad credē spūale. sed credere tpale efficit delectabile ex delectatione tpali. ḡ credē spūale efficit delectabile ex delectatione spūali: z ita fides hz delectationez a caritate. ḡ maioꝛ est delectatio in caritate ꝙ in fide. ¶ Item. oīs operans non predeterminans finē finis est nescienti quo vadat: z omnis credens est operans: ḡ si non predeterminat finem similis est nescienti quo vadat. Fides enī mouet ad aliquē finē z ille finis est bonū: ergo fides facit credere bonū. sed nō mouet: ergo bonum dilectum mouet fidē ad credendum. finis enī facit vt efficiēs sit efficiens: ergo dilectio facit ꝙ sic eliciat motum suū. z ex hoc seqtur ꝙ caritas habet maiꝛem delectationem ꝙ fides. cū p

ex hoc seqr

dilectionem cōiungatur fides sint suo. Ex hoc iterum sequitur ꝙ caritas est causa fidei vel motꝰ caritatis causa motꝰ fidei; cū tñ ecōuerso sit.

Solutio.

¶ Solutio. Dicimꝰ ꝙ quelibet virtus habz suaz propriam delectationem substantialiter. vñ caritas habet suam propriam delectationē substātialiter: z fides siliter. z maioꝛ est delectatio in caritate ꝙ in fide.

Ad primū.

¶ Ad primū ḡ dicimus ꝙ appetitus delectabilis non est motus caritatis nisi imperfectꝰ z diminutus sed appetitus delectabilis siue boni ꝓpter delectabile siue ꝓpter bonū est motus perfecte caritatis. z habet in se delectationē ꝓpter appositionē finis: z appositio finis ē a fide. Caritas enī appetit bonū qꝛ bonum siue ꝓpter bonū. hoc est quia estimat esse bonū: z hec estimatio fidei est vnde concedimus ꝙ caritas habz delectationē a fide: tñ per se z substantialiter hz delectationē determiatio enī illa quā ponit fides est substātialis caritati. z sic ptz solutio ad primo obiectū.

Ad scām.

¶ Ad secundo obiectum dicimꝰ ꝙ fides dat delicias caritati. tñ caritas maiores habz delicias ꝙ fides. qm̄ caritas non tm̄ habz delicias ex fide: sed etiā a

Ad aliud.

ꝓpria materia supra quā transit. ¶ Ad illud vero quod inducitur ad ꝓbandū ꝙ fides delectationem habet a dilectione. dicimꝰ ꝙ nō est simile de credere tpali z credere spūali fides enī virtus habet estimationem ꝑm quam estimat deum eē summum bonū nostrū cum sit imediata frui siue fonti delectationis/ z summe diligere nos/ z esse remūneratoꝛem oīm bonoꝛū nr̄oꝛum. per hoc hz gaudiū

Ad vltimū.

et delectationē suā p se. ¶ Ad vltio obiectū dicimꝰ ꝙ hec est falsa. Bonū nō mouet fidē ad credēdū nisi dilectū: imo mouet iḡtū est iatū illa estiatiōe quā diximus. qm̄ sicut intellectus reflectit supra se intelligēdo se: ita fides q̄ est in intellectu reflectitur supra se mouēdo ipam: quia ipsa ē cognitio finis z estimatioꝛ mouetur motu dilectiōis in suum finez per illā cognitionē z estimationē. z sic in semetipsa rōnem habz sui motus. ipa enī ē prima magistra virtutū. Itē. Aug. dicit ꝙ fruendus est illa re tm̄ qua efficimur boni. s. sūma trinitate.

Augustinꝰ.

cōtra dictū augustini af.

¶ Sed ꝓtra. Apl̄us dicit ad philomenē fruar te in dño: ergo Apl̄us fruebatur philomene in dño. sed non fruebatur nisi quo fruendū erat: ḡ fruēdū erat philomene: ḡ fruēdū est hoīb⁹ nō ḡ solo deo.

Ad hāc vꝛ.

¶ Ad hoc dicimus ꝙ Apl̄us sumit large frui: ꝑm ꝙ frui est vti cū delectatiōe. z hoc modo possumꝰ frui hoībus. qm̄ possumꝰ vti cum delectatione dū modo ibi non sistamus. hoc enī esset frui in stricta significatiōe. ¶ Vel pōt dici ꝙ dupler est fruitio absoluta z respectiua. Prima non est fruendū nisi deo: sed respectiua fruitione licet vti hominibus. et sic sumpsit Apl̄us frui quando dixit Fruar te i dño. vnde non dixit fruar te simpliciter: sed fruar te in dño: hoc est fruar dño in te siue respectu tui. sicut cum dꝛ. Iste fruitur vino in dulcedine. i. dulci in vino. ſz prima solutio est planioꝛ. Itē Augu. diffinit aliter frui sic. Frui est vti cum gaudio/ nec adhuc spei: sed iam rei. ¶ Sed videtur ꝙ hec diffinitio repugnet diffinitioni predicte. qm̄ ꝑm diffinitionē predictā fruimur deo in presenti. amoꝛe ei presenti inherem⁹. ei: z ꝓpter se in presenti. ſz ꝑz vltimam diffinitionem non fruimur deo in presenti. qm̄ non vtimur: cū gaudio rei in presenti sed tm̄ cum gaudio spei: ergo ille diffinitiones repugnāt

Secundo.

¶ Item. ꝑm primam frui est motus caritatis: qa frui est amoꝛe inhere. zc. Secundū vltimam frui est motus spei: secundū ꝙ frui est in presenti: quia si in patria frui est vti cum gaudio rei: ḡ in via frui est vti cum gaudio spei. z ita frui est motus spei.

Tertio.

¶ Preterea. quare dicit frui est vti cū gaudio: nō adhuc spei: sed iam rei. z non dicit frui est vti cum gaudio non adhuc fidei. sed tā scientie nisi qꝛ frui i presenti est motꝰ spei. Sic igitur prima diffinitio que ponit frui motuz caritatis. z scda ꝙ ponit frui motum spei repugnāt: ḡ vel vtraq; inconueniēs est vel altera.

Solutio.

¶ Solu. Prima diffinitio est de fruitione semiplena ꝑm quam fruimur in presenti. Scda est de fruitione plenaria scām quā fruimur in futuro. z sit ptz solutio ad obiectū.

Ad rōnes.

Non enim repugnant ille due diffinitiones. qm̄ non sunt opposita frui in presenti semiplene: z frui plenarie in futuro. vel potest dici ꝙ vtraq; est de fruitione que est in

Alr pt dici.

presenti. qm̄ vt dicit magister in sententijs. q̄ fruitur in hac vita non tm̄ habet gaudiū spei: sed etiā rei. inq̄tum enī delectatur in deo quem diligit tenet ipsum aliquantulum. ¶ Ad ꝑm dicimꝰ ꝙ sine dubio frui est motꝰ spei/ fidei/ z caritatis. vñ Aug. dꝛ. fruimur cognitꝫ zc. z hoc ad fidē ptinet. z frui est amoꝛe inherere. zc. hoc ad caritatem: z est vti cum gaudio. zc. hoc ad spem. sed fidei non dꝛ esse hac ratione. qꝛ omne frui est cū delectatione. sed non oīs motus fidei est cū delectatione. motꝰ enī fidei qui est in penas non est cū delectatione. sed frui dꝛ motꝰ spei qm̄ spes nō est nisi de bonis eternis: in quibus oībus est delectatio caritatis. aut dicitur esse ꝓpter maximā delectationē que est in caritate. sicut dictum est supra. ¶ Itē. Augu. querit: cum deꝰ diligat nos vtrū fruatur vel vtaꝛ tur nobis. quoniam si nec fruitur nec vtitur nobis nō videtur diligere nos. ergo si diligit nos vti tur vel fruitur nobis: sed ab eterno dilexit nos. ergo ab eterno fruebatur vel vtebatur nobꝭ. ¶ Cōtra. homo non fuit ab eterno. ḡ fruitio vel vsus ei⁹ non fuit ab eterno. ¶ Solu. Dilectio dei ad nos dupler est. s. eterna z tpalis. eterna idem ꝙ predestinatio. tpalis idem ꝙ gratie infusio z āliozū bonoꝛum exhibitio de eterna dilectione: non seqtur si deus diligit nos fruitur vel vtitur nobis. qꝛ frui et vti exigunt presentem materiā. ſz de tpali bene

Alr pt dici.

Dupler est fruitio.

Alia diffinitio frui.

ꝓtra quā af

Secundo.

Tertio.

Solutio.

Ad rōnes.

Alr pt dici.

Ad scām. Augustinꝰ.

aliud dicit augustin.

ꝓtra qđ af.

Solutio. Dupler est dilectio dei ad nos.

ḡstio scidēs Af ꝙ nō ꝙ augustinū.

sequitur. diligit nos deꝰ tpali dilectiōe vtendo nobis. qm̄ infundit nobis gratiā ꝓpter se. z ita refert dilectionē illam ad istud quo fruēdum est. s. ad se: hoc aūt est vti. z sic vtitur nobis. ¶ Postea querit vtrū liceat nobis vti deo. videf ꝙ non. qm̄ Aug. dicit. Animi humani est frui fruendis: z vti vtendis. ergo sicut non licet frui vtendis: sic non licet vti fruendis. z ita non licet vti deo. ¶ Sed ꝓtra. ex caritate diligitur deꝰ. quia bonꝰ: hec dictio bonus significat diuinā essentiam: aut ꝓpter diuinā essentiaz connotat aliqd: aut nichil. si nichil ergo is est sensus. deꝰ diligitur ex caritate qꝛ est. z hoc est falsum. ens enī vel esse non est ꝓpria materia caritatis. sed si ꝓpter diuinā essentiam connotat aliquid illud est creatum quid. s. suauitas vel delectatio quā facit in nobis deꝰ: ergo diligitur ex caritate ꝓpter illud creatū. ergo cari. siue diligens ex cari. refert dilectionē dei ad aliud ḡ ad deum: ergo vtitur deo: ergo licet vti deo. ¶ Itez. super illud euāgelij. Quanti mercēnarij in domo pris mei abūdant panib.⁹ zc. 8ꝛ glo. Mercennariꝰ est qui seruit propter regnū celoꝝ: ergo hmōi mercenarius seruit uz qđ facit deo refert ad aliud ḡ ad deum: z hmōi mercēnarius est bonꝰ. qm̄ aliter nō diceretur abundant panibus: nec esse in domo patris mei. Panes enī spūales sunt: fides/ spes/ caritas. ḡ hmōi mercēnariꝰ non peccat referendo seruitium quod facit deo ad aliud ḡ ad deum. sed sed sic faciendo vtiꝫ deo: ergo nō peccat vtendo deo: ergo licet vti deo. ¶ Item. cum iste diligit deum

Tertio.

ꝓpter deum refert dilectionē illā ad deum: ergo ad illud quo fruendū est vtitur: ergo dilectione illa. ergo cū illa dilectio sit motus illa dilectio est vsus. z eadē dilectio est fruitio: qꝛ diligēs deū illa dilectione fruiꝫ deo: ergo cū idē sit vsus z fruitio eodem fruitur z vtitur. sed fruitur deo. ergo vtitur

Solutio.

deo. z ita licet deo vti: non tāmen frui. ¶ Solutio. Dicimus ꝙ tm̄ fruendū est deo non vtendū. tñ dicimus ꝙ cum dꝛ deus diligitur qꝛ bonus. hec dictio bonus ꝓter diuinam essentiā quā signat cōnotat aliquid creatum. s. suauitat ē vel dilectionē vel beatitudinem creatā que est finis quo q̄escitur in deo. deus autē est finis in quo quiescitur. licz ḡ diligens ex caritate referat dilectionem illam ad

ꝑ hoc ad ꝑmum.

aliud ḡ ad deum. non tm̄ vtitur deo: qꝛ illud aliud non est finis supra finē: nec est finis quo quiescit: sed finis in quo q̄escendū est in deo. Sed si refert dilectionez suā quā habet in deum ad aliud vt ad finem in quo quiescitur: tūc vtitur deo. sicut iste q̄ diligit deuz ꝓpter tpalia. tpalia enī non debēt esse finis in quo quiescendū: nec finis quo quiescēdum est in deo. sed bonū quod est q̄tatiuū de side

Ad scām.

rij cuius apprehensio dilectio est finis z quo quiescendum est. ¶ Eadē est solutio ad scām obiectū: quia cum dꝛ mercennarius seruit deo ꝓpter regnum celoꝝ. hec dictio ꝓpter: non notat finē in q̄ quiescitur: sed finē quo quiescit in deo. ¶ Ad tertio obiectū dicimꝰ ꝙ dilectio qua iste diligit deū z est vsus z fruitio. sed ab alio vsus. ab alio fruitio qa est vsus potētie a qua originaliter z est fruitio

Ad tertiū.

respectu dei. vñ non seqtur. Idē est vsus z fruitio ergo eodē vtitur z fruit. sicut est in illo q̄ emittendo sagittā ab arcu interficit hoīem emissio est interfectio. non tamen quod emittitur interficitur.

¶ Utrum virtutibus sit fruendū.

¶ Secunda questio.

Queritur vtrū virtutibus sit fruendū. videtur ꝙ non qm̄ Augu. dicit ꝙ virtutes non sunt appetende ꝓpter se: sed ꝓpter beatitudinem: ḡ non est illis fruendum.

Af ꝙ non.

¶ Contra. super illud ad gala. Fructꝰ autē spūs sunt par/ gaudiū. zc. dicit Aug. Virtutes dicunt quia ꝓpter se appetende sunt. ergo virtutibꝰ est fruēdū ¶ Itē. virtutes locūdā z ḡtā faciūt alaz z faciūt ipsā delectari in deo. ſz delectatio in deo et iocunditas est btitudo ergo virtutes faciūt animam btām: ergo amande sunt ꝓpter se. sed frui est amoꝛe inherere alicui rei ꝓpter se: ergo fruenduz est virtutibus. ¶ Itē. si virtutes non sunt diligende ꝓpter seruideꝝ q̄ philosophi magis dilexerūt virtutes ḡ nos diligimus eas. qm̄ philosophi dilexerunt virtutes ꝓpter se. vñ dicunt ꝙ honestas est sūmū bonū in vita. nos vero diligimꝰ virtutes non ꝓpter se: sed ꝓpter aliud. ſz magis diligit quod ꝓpter se diligitur ḡ ꝓpter aliud: ergo philosophi magis diligunt virtutes ḡ nos. ¶ Sed cō

Secundo.

Tertio.

Falsitas cōtra. Dilectio eoꝝ fuit pctm̄: qꝛ de via faciebant finem sed dilectio nr̄a bona est: qꝛ meritoria. sed oē bonum est magis bonū z magis intenſuz ḡ aliqđ malum sit malū: ergo magis diligim⁹ virtutes ḡ philosophi dilexerūt deo. ¶ Solu. Dicimꝰ ꝙ virtutibꝰ non est fruendū. z hec est distinguēda Utrutes sunt appetende ꝓpter se. qm̄ si hec dictio ꝓpter: notet causam finalē vltimā: falsa est. z sic intelligit Aug. cū dicit Virtutes non sunt appetende ꝓpter se: sed ꝓpter btitudinem. Si autē non notet causam finalem vltimā: sed qualēcunq; causam q̄ in ipsis virtutibꝰ: tunc vera est: z est sensus. in ipsis virtutibus est causa quare appetenꝫ. s. iocunditas spūalis vel quies spūalis. z sic intelligit Aug. cū dicit Virtutes sunt appetēde ꝓpter se. z

Solutio

Qꝛ nō ē fruendū ꝓtutibus.

ꝑ hoc non seqtur ꝙ virtutibꝰ sit fruendū. ¶ Ad illō ꝑmum. quod objicitur ꝙ. s. virtutes sunt amande ꝓpter se: cum frui sit in amoꝛe inherere. zc. ergo virtutibus est fruendū. Soluit magr in sententijs dicēs ꝙ in diffinitiōe eius ꝙ est frui dꝛ intelligi tm̄ hoc modo. Frui est amare aliquā rem ꝓpter seipsaz tm̄. virtutes autē non sunt amande tm̄ ꝓpter se. et parz solutio. tñ si in diffinitiōe illa notet hec dictio ꝓpter cām finalē vltimā: nō opz intelligi tm̄

Ad aliud.

Solutio magr in ꝑmum.

¶ Dicimus ergo ꝙ virtutibꝰ est fruēdū eliciue qm̄ virtutes eliciunt motus q̄bus fruimur deo: et potentijs fruēdū est originaliter: qꝛ in origine motuum qui sunt fruitiones z ipis motibus fruendus est formaliter. sed solo deo fruendū est materialiter z finaliter ¶ Ad vltimo obiectū dicimꝰ ꝙ hec est falsa. quod ꝓpter se diligitur magis diligit ḡ quod ꝓpter aliud. nec est regula. sed hec est regula quod ꝓpter se diligitur: magis diligitur ꝓpter se ḡ ꝓpter aliud. z hec est similiter regula. qđ ꝓpter se diligendū est magis est diligendum ꝓpter se ḡ ꝓpter aliud. ¶ Sed ꝓbatur: qꝛ virtutes nō sunt diligende propter se qm̄ Aug. dicit. ꝙ virtutes sunt diligende propter solaz btitudinem. non

Ad vltimū.

Arguit ꝙ ꝓtutes. zc. Augustinꝰ.

Secundo. ergo propter se. ¶Itē. virtutes sunt diligende ꝓ pter se: ꝛ q̄ recte diligit eas meritorie diligit eas. diligende sunt ergo meritorie. ḡ diligende sunt ex caritate. non ergo tm̄ quattuor sunt diligenda ex caritate. qđ est cōtra Augustinū q̄ dicit. q̄ in his duobus mandatis. diliges dñm deū tuum. ꝛ c̄. et diliges proximū tuū sicut teipm̄: continētur oīa que sunt diligenda ex caritate. in primo est illud quod supra nos est scilicet deus. in secundo quod nos sumus: cum dr sicut teipsum ꝛ in hoc intelligi tur corpus propterea qđ infra nos est intelligitur etiam quod iuxta nos est. s. prim⁹. ꝛ ita quattuor comprehenduntur ibi. s. qđ supra nos est. qđ nos sum⁹ quod iuxta nos est. ꝛ quod intra nos est ꝛ vir tus non est aliquod istorū. ergo non est diligenda

Solutio ad primum. ex caritate. ¶Solu. Ad primum dicimus q̄ hec argumētatio non valet. virtutes sunt diligēde ꝓ pter solam btitudinem: non ergo ꝓpter se. qm̄ dictio exclusiua adiuncta suo superiori nō excludit finem inferiorē. qz finis superior relinquit pro constanti finē interiorē. sic igitur. si iste termin⁹ beatitudinem tenetur ꝓ beatitudine increata q̄ deus est: certum est q̄ non valet argumētatio. si ꝓ btitudine creata similiter nō valet. qm̄ adhuc est ibi finis superior: nec valet hec argumētatio. virtutes sunt diligende ꝓpter solā beatitudinē creatā. nō ergo propter beatitudinē increatā. vna enī est finis per aliā. qm̄ ꝓ beatitudinē creatā quiescimus in beatitudine increata. vñ cū vtraq̄ pōt poni dictio exclusiua. ¶Ad 5m dicim⁹ q̄ diligere virtutes

Ad 5cm. est diligere se: q: diligere virtutes est eas vel le sibi: ꝛ hoc est velle bonū sibi: ꝛ hoc c̄ diligere se

Alr ꝓt dici. Vel potest dici q̄ cum Augustinus dicit tantum quattuor esse diligenda ex caritate. loquitur tantum de substantijs: non de formis.

¶Utrum fruendū sit personis.
¶Tertia questio.

Alr q̄ sic. Augustin⁹ Ueritur vtrum fruendū sit personis 5m q̄ sunt persone ¶Videt q̄ sic. qm̄ Aug. dicit q̄ tantū tres res sunt quibus fruēdum est. s. pater/ filius/ spūs sanct⁹: ḡ fruendum est tota trinitate: ergo fruendū est filio. sz frui est amore inherere alicui ꝓpter se: ergo filius

Secundo. est diligendus ꝓpter se tm̄: non ḡ propter patrem et hoc falsum est. ¶Item. pater est finis oīm. vñ in euāgelio Joh. Dñe ostende nobis pr̄em ꝛ sufficit nobis. Filius ergo est diligēdus propter pr̄z tan ꝓpter finem oīm. non ergo est diligend⁹ tm̄

Augustin⁹ propter se. ¶Sed cōtra. Augu. dicit q̄ vna sola imago dei colenda est q̄. s. est id quod ipse est que non pro patre: sed cum patre colenda: ḡ filius non

Ad idem. est diligendus pro patre siue ꝓpter patrē: sz cū patre. ¶Itez. deus est diligendus ꝓpter tpalia qm̄ ecclesia ita dicit. Agimus tibi gratias ops de uz pro vniuersis būficijs tuis: ergo si de⁹ est diligendus ꝓpter tpalia: non ergo tantus propter se.

Solutio. ¶Solu. Sine dubio fruenduz est personis. sunt enī vna summa bonitas. vnde sunt vn⁹ summ⁹ finis. ꝛ propter hoc non sequitur: filius est diligend⁹ tm̄ propter se. non ḡ propter patrez: q: non excludit pater cum sit idem finis q̄ filius. ꝛ sic ptz so

Ad duas lutio ad duas primas obiectiones ¶Ad tertio ob iectum dicimus q̄ auctoritas sic est intelligenda. Imago dei nō est colenda pro patre tanq̄ p alio fine: sed cū pr̄e tanq̄ cū eodez fine. ¶Ad vltimo obiectum dicimus q̄ cuz dr: deus est diligēdus pro tpalibus. hec propositio pro: nō notat causaz finalem: sed materialem. tpalia enī sunt causa materialis ꝓuocatiua dilectiōis dei. ꝛ sic ptz solutio

¶Item. Aug. dicit q̄ persone fruūtur seipsis: ḡ pater fruitur filio: ergo diligit ipsum tm̄ propter filium. sed hec dictio ꝓpter: notat causam finalem ad quā ē mot⁹: ergo pater mouet ad filium vt ad finem sed omne quod mouetur ad aliquid vt ad finem indiget illo ergo pater indiget filio. ꝛ hoc falsum. ¶Solutio. Cum dicitur pater diligit filiuz propter filium: hec dictio propter ponitur ibi pri uative pure. ꝛ est sensus. diligit filium non ꝓpter aliud: sicut pater carnalis diligit filium carnalez propter se. i. non propter aliud: quia diligit illuz. ꝛ si nihil alīd debeat inde sibi accidere: ꝛ nō oporet q̄ pater indigeat filio.

¶De raptu in deum.
¶Decimusquartus tractat⁹.

Dicto de fruitione dei: dicendū est de raptu in deum quo videlz aīa rapit ad contemplandū deū. sicut ei fuit raptus paulus vsq̄ ad tertiū celum. sicut ipse dicit in. xiij. ad cor. Scio hoiem in xp̄o ante annos. xiij. siue in corpore siue extra corpus nescio de⁹ scit raptum vsq̄ ad tertiū celum. et scio hm̄oi hoīem siue in corpore siue extra corpus: nescio de⁹ scit qui raptus est in paradisuz ꝛ audiuit archana verba q̄ non licet hoī loqui. ¶Tertiuz celum ad quod dicit se raptum tripl̄r intelligitur. primo vt dicatur tertiuz celum. celū empireū vt sit primū celum aereū: de quo dr. volucres celi comederūt illud. 5m sydereū de quo fiant luminaria in firmamento celi. tertium empireū de quo dr. In principio creauit de⁹ celum ꝛ terram vsq̄ ad tertiū celuz. s. empireū raptus fuit Alr vt videret archana celestia. ¶Scdo modo dr tertiū celum tertia visio. s. intellectualis. Est enī tripler visio. prima est corpalis. scda imaginaria siue spūalis. tertia intellectualis. Uisio corporalis est cum ipsa res corporalis videtur. ꝛ hec visio corpalis dr primū celum inq̄tū celat aliquod secretū. sicut visio balthasar qua vidit manū scribentē in pariete: mane thetelphares quod signabat ipm̄ in proximo amissurum regnum. ꝛ sicut fuit visio qua moyses vidit rubum ardentē qui nō comburebat. ymaginaria visio est que fit non ꝓ corpora: sed ꝓ corpōrū ymagines. sicut fuit visio bti petri qua vidit quadrupedia ꝛ reptilia in disco: ꝛ dictū est ei macta ꝛ mādduca. i. occide vicia et trahe postea subiecta in corpus ecclesie. Intellectualis visio ē qm̄ ipsa res in corporea nō per figuras vel ꝓ imagines: sz ꝓ seipsam nude conspicitur: sicut deus cōspicitur in patria. ꝛ hec intellectualis visio dr tertium celū ad quam visionem raptus est vt ipm̄ deuz ꝛ archana celestia videret. ¶Tertio modo dr celum tertiū tertia hierarchia angelorū. Sunt hierarchie angelorum tres. prima continet angelos archangelos: virtutes: ꝛ hoc est primū celum. scda cōtinet

primas. Ad tertiā. Ad vltimā.

Aliō dictū augustini. ptra qđ ar.

Solutio.

Tertiū celū qđ est.

Scdo intelligitur. triplex visio

Tertio intelligitur.

principatus/ potestates/ dñationes. et hoc est secundum celū. tertia continet thronos/ cherubin/ seraphin. ꝛ hoc tertium celuz est ad quod raptus est Aplus vt videret deū eo modo quo āgelus de superiori ordine videt ipsum.

¶De visione Apostoli in raptu.

Arca igitur questionē istā. Primo queritur vtrum iste termin⁹ hoiem tenetur ꝓprie aut improprie. cū dr. Scio hoiem. ꝛ c̄. Scdo vtrū illa visio quā in raptu habuit Aplus fuit visio cōprehensoris vel viatoris. Tertio vtruz illa visio fuerit p mediū aut sine medio. Quarto qualiter fact⁹ fuit raptus ille in paradisum. sicut dicit glo. Quinto qualiter scz sit verum: q̄ vidit archana dei que non licet hoi loqui.

¶De hoc quod Aplus quesiuit.
¶Prima questio:

Arca primū q̄ritur sic. Apo. qñ dixit. Scio hoiem ꝛ c̄. aut assumpsit hūc terminum hoiem ꝓprie. i. pro cōposito ex aīa et corpe: aut improprie siue synodochice: scz tm̄ pro aīa. Si primo modo ꝛ sciuit qualiter sumpsit. ergo sciuit hoiem raptum in corpore ꝛ aīa. ergo falsū est quod dixit. sine in corpore ꝛ c̄. q: sciuit q̄ in corpore. siue improprie: scz tm̄ pro aīa et sciuit qualiter sumpsit. ergo sciuit hoiem raptum tm̄ in aīa: ḡ extra corpus. ergo falsum dixit cuz dixit. siue in corpore siue extra

Solutio. corpus nescio deus scit. ¶Solutio. Aplus sumpsit hunc terminum hoiem tm̄ synodochice: quia sciebat q̄ quocunq̄ modo fuerit aīa raptum fuit. non sequitur ergo sciuit aīam raptam tm̄: vel hominem raptum tm̄ in aīa. prius enim dictio exclusiua determinabat hanc dictionem raptum et est fallacia compositionis ꝛ diuisionis.

¶Utrum visio Apli in raptu fuit comprehensoris vel viatoris.
¶Secunda questio.

Opio cōis Ueritur vtrū visio quaz habuit Apo. in raptu fuit comprehensoris vel viatoris. Et dñt magistri: q̄ medio mō se habuit. qm̄ nec ita limpida fuit: sicut est visio cō

ptra hoc af prehensoris: nec ita enigmatica: sicut visio viatoris. ¶Sed contra. aut videbat per speculuz: aut non. si per speculum. ḡ ad modum viatoris. si non

Secundo. per speculum. ḡ facie ad faciē. ḡ ad modum cōprehensoris non ḡ medio modo videbat cū nichil sit medium. ¶Preterea Aug. dicit. q̄ intellectus visio est qua in ipsa forma corporea firma dei potentia mentis intuitus fugitur. ḡ intellectuali visiōe

In oppm. videtur res aperta. videtur ḡ per modū cōprehēsoris. ¶Sed contra. dñs dicit p moysen: non videbit me homo ꝛ viuet. ergo si Aplus viuebat tūc non videbat deuz facie ad faciē. ꝛ ita non videbat ipsum per modum comprehensoris ꝛ hoc sciebat.

Secundo. ¶Item. si videbat deū per modū cōprehensor⁹. et hoc sciebat. sed sciebat deū dixisse hoc. Non videbit me homo ꝛ viuet: ḡ sciebat se non viuere: ergo sciebat se raptum extra corpus. ¶Item. videbat deum facie ad faciem ꝛ ita legebat res in speculo eternitatis. sed speculū et ernitatis est exemplar vniuersi: ergo videbat oīa cum videret exemplar oīm. ergo videbat an esset raptus in corpe an extra corpus. qđ est cōtra predicta ¶Solu. Cō cedimus q̄ visio Apli in raptu fuit visio comprehensoris. nec vidit deū ꝓ speculū: sicut dr Augu. tamen si aīa fuit in corpore qñ Aplus raptus fuit non potuit ita limpide videre deū ꝓpter impedimenta carnis sicut vidisset si esset aīa separata a corpore. ꝛ si huius visionē non ita clarā vocent magistri mediastinā visionem: bene concedim⁹ in vno casu q̄ medi⁹ astina visiōe vidit deū nec de hoie est contendenduz: sed tm̄ facie ad faciē vidit deū. qm̄ hm̄oi visio bñ recipit magis ꝛ minus. ¶Ad illō quod obijcitur. non videbit hō ꝛ viuet. dicimus q̄ sic est exponēda auctoritas illa. Non videbit me homo viuens. i. hō vtens sensibus ꝛ imaginatiōe Aplus autez in raptu non viuebat vt hō. i. nō vtebatur sensibus et imaginatione ḡtuis aīa esset in corpore. ¶Ad aliud dicim⁹ q̄ ḡtuis Aplus sciret se videre deū per modum cōprehensoris: non tamen videbat in speculo eternitatis an in corpe aut extra corpus. videret deū. Non enī quicunq̄ legit in speculo eternitatis legit ibi oīa: sed tm̄ illa quorum de⁹ se ostendit exemplar esse. sicut ptz in prophetis qui non videbāt oīa in speculo eternitatis: sz tm̄ illa que de⁹ illis reuelabat ꝛ ptz etiā in quibusdam angelis q̄ incarnationis misterium ignorauerūt. in pſona quoz dicit Isay. Quis est iste qui venit de edō. ꝛ c̄. vel si dicatur q̄ Aplus viderit hoc in speculo eternitatis oblitus est postea quando rediit ad priorē statū. vñ verū cū dr. Nescio an in corpore an extra corp⁹? ¶Sz probatur q̄ in nullo casu vidit Aplus deum mediastica visione. qm̄ Aug. dicit q̄ Aplus vidit in raptu facie ad faciē quā visionē petijt moyses a dño cū dixit Ostende mihi faciē tuam. visionē enī imaginariā non petebat. qm̄ viderat deū i rubo/ in caligine/ i saphiro visionem ḡ per speciē querebat: ḡ visio intellectualis qua videbat Aplus deū erat visio ꝓ speciem. non ḡ erat visio mediastica. ¶Solutio. Hec vltia argumentatio nō valet. q: ḡtuis Aplis videret deuz facie ad faciē: tm̄ si aīa ei⁹ erat in corpore non ita limpide videbat sicut vident sancti quoruz anime separate sunt a corpe. vñ visio sua erat mediastina ꝛ inter visionē sanctorū ꝛ visionē enigmaticam. ¶Sz videtur q̄ quilibz possit rapi vsq̄ ad tertium celū ꝛ videre deum per speciē qñcunq̄ vult quia quilz pōt separare se ab oībus sensibilibus ita q̄ non vtat aliquo sensu vel imaginatione sicut ille dixit Renuit consolari aīa mea. nolebat enī habere consolatorem in sensib⁹. Quilibet igit pōt separare se sic a sensib⁹: sed cuz sic separatus est non viuit hō. sed quia Aplus non viuebat hō propter hoc rapt⁹ est vsq̄ ad tertiū celuz. i. vsq̄ ad intellectualem visionē: ergo qua ratione iste non viuit hō rapitur vsq̄ ad tertium celū. i. vsq̄ ad intellectualem visionez. ꝛ ita quilibet pōt rapi qñcunq̄ vult vsq̄ ad tertiū. celum. ¶Item. in canti. dicit sponsa: paululū cū pertransissē inueni quē diligit aīa mea: ecclia ptrāsit custodes muroz. i. Aplos petrum ꝛ alios: inuenit in illis magnā religionez magnā fidem. ꝛ sic de alijs. Ipsis aūt pertransitis inuenit deuz quem diligit. Apli enī immediate se

Solutio. Ad rōnem.

Contra da masce.

Ad primū.

Ad aliud.

Isayas.

Alr ꝓt dici. Contra dicta af. Augustin⁹.

Alr a simili.

Secundo.

habent ad deuz. vnde illis pertrãsitis: ecclesia immediate conũgitur deo Sed quilibet põt pertrãsire Apl̃os: ḡ qlibz põt imediate coniungi deo. z sic põt imediate videre deum: qñ vult. hoc aũt est rapi vsq; ad tertiuz celum: ergo quilibet põt rapi vsq; celũ quando vult. ¶Item. intellectus mundus imediate se habet ad videndum deum. vnde: Beati mundo corde. qñ ipsi deũ videbũt et quilibet potest habere mundissimũ intellectum si vult: ergo quilibet qñ vult potest videre deum imediate. z inde vt prius. ¶Solutio. Ad primũ dicim⁹ q; dupler est separatio a sensibus. vna affect⁹ alia intellectus. Quilibet potest separare se a sensib⁹ quantũ ad effectũ: sed nõ tantum ad intellectũ nõ põt q; videm⁹ nunc p speculũ in enigmate. nec aliter nos in nobis est possumus videre deum i presenti nisi per speculũ creaturarũ. Inuisibilia enĩ dei. rõ. propter hoc nõ est verũ q; quilibz põt rapi vsq; ad tertiũ celũ qñ vult. ¶Ad scõm dicim⁹ q; dupler est pträsitio: scz pträsitio imediationis et pträsitio träslationis. primã non põt habere aliquis i presenti nisi tm̃ in se et z sic non rapit ad tertiã visionem qñ vult: sed scõam transitionẽ põt habere: sz illa habita nõ est verũ q; imediate videat deũ z sic patet solutio. ¶Ad vltimo obiectũ dicim⁹ q; hec est falsa: intellectus mũdus imediate se habet ad videndum deum qñ necessariuz est q; per speculũ ceratur et videat deum nisi vtatur seipso vt speculo ad videndũ deũ. et quodãmodo imediate siue per se videt deum. i. non per aliud: z quodãmodo mediate. qñ per quoddam speculum.

Propter dicum pauli.

Euasio.

Ytra hoc ar

Quarto.

In oppm̃.

Secundo.

Solutio.

Duplici de cã p̃ isto status nõ videt essentia dei

Ad primũ.

Alia causa gregorius.

Ad scõm.

Ad vltimũ.

Ytem ap̃i cõtra hoc ar

Tertio.

Ad tertiũ.

Dupler cognitio.

¶Utrum Apostolus raptu suo vidit deum sine medio.

¶Tertia questio.

Queritur vtrũ Apl̃us raptu suo vidit deũ per mediũ aut sine medio: qõd est querere vtrum visio patrie sit p imaginẽ vel similitudinem sicut modo videm⁹ vel intelligimus: aut sine imagine. ¶Videtur q; sine imagine. qñ Augu. dicit q; tm̃ genus visionis eas res continet que nõ habent imagines siue similitudines que non sunt quod ipse dilectio enĩ non aliter videtur presens in specie q̃ est. z aliter absens in imagine sui simili. sed quantũ mente cerni potest ab aliquo magz ab alio minꝰ ipsa cernitur hõ aut arbor z alia corporalia z presentia videtur in suis formis z absentia cogitantur imaginibus aĩs impressis ergo ẽm primã partẽ huiꝰ auctoritatz: deus non põt videri sub imagine q̃ sit ipse. ¶Sz cõtra. scõa visio imaginata est: z illa visione põt videri deus. ergo per imaginẽ potest videri: z constat q; illa imago non est id qõ deus. ergo deꝰ põt videri sub imagine que non est idem quod ipse est. ¶Solu. dupler est imago rei. s. familiaris et extranea: si liceat sic loqui. familiaris est quã generat res apprehensa in aĩo auditoris siue apprehendentis: z hec est passio aĩe z similitudo rei: vt habet in libro periarm̃. imago extranea est sicut speculum. z sic creatura est imago creationis. p imaginem enĩ extraneã potest videri deꝰ sz p imaginẽ familiarem q̃ sit aliud q̃ ipe nõ põt videri. z de tali imagie itelligit Aug. ¶Itẽ. Apo. i scõa ad corinthios. velamen positũ est sup̃ facẽ moysi: nos autem reuelata facie gl̃iam dei speculamur: ergo sine velamine dn̄i in presenti videm⁹: qr remoto velamine tam littere q̃s pcti gl̃iam in x̃po cõtẽplamur ergo videm⁹ deum facie ad faciẽ. qõd est ẏtra predicta. ¶Forte dicet q; in presenti videm⁹ deũ amoto velamine tã littere q̃s pcti. s. amoto velamine creaturarũ. ¶Sed ẏtra. Creature extra intellectus hũanos sunt. deus aũt est presens intellectui hũano cũ sit eẽntialiter vbiq; ergo creature non velant deũ intellectui hũano ergo nõ impediunt qnin intellectus hũanus videat deũ facie ad faciẽ. nec aliũ est velamen nisi creatura ergo simpliciter intellectus hũanus videt in presenti deũ facie ad faciem ¶Itẽ. eadẽ caritas q̃ modo est gr̃a erit gloria cũ perficiet. Similiter iustitia q̃ modo est gr̃a erit gloria: ḡ eadem rõne visio dei q̃ modo est gr̃a fiet gl̃ia. z erit facie ad faciẽ: ergo ẽ modo facie ad faciẽ. aliter enĩ non esset eadẽ ¶Solutio Bene concedim⁹ q; in presenti videm⁹ deũ remoto velamine tam littere q̃s pcti: sed nõ amoto velamine creaturarũ. tñ creature non ipediunt qui in tellectus videat deũ facie ad faciẽ. sed impedimẽtum est ex parte intellectus: qr intellectus nõ est creatus in sua optima z vltima pfectione: imo sicut visus noctue se hz ad istum solem visibilẽ vniuersalez: sic intellectus nr̃ suo modo ad solẽ intelligibilem. Est ḡ vna causa ppter quam non possumus videre deum facie ad faciẽ. impfectio intellectus qua impotẽs est videre in accessibilẽ claritatẽ lucis eterne Alia causa est quã assignat Greg. super illud exodi. Non videbit me hõ z viuet. vbi dicit q; propter imensitatez dei non possum⁹ eum modo videre facie ad faciẽ. qñ itellect⁹ modo strict⁹ est nimis ad hoc vt deũ incircũscriptũ videat incircũscripte. z hec ipotentia non est pena: hz imperfectio intellect⁹ in parte. perfectionẽ enĩ optimam debet acquirere intellect⁹ per merita quam cũ habebit videbit deũ facie ad faciẽ. ¶Per hoc ptz solutio ad vltimo obiectũ qñ ex impotẽtia intellectus est q; nõ est eadẽ visio dei in presenti. cũ illa que erit in futuro proprie qñ ista per speculũ creaturarũ illa sine speculo. ¶Postea obiciẽ de hoc quod dicit Aug. q; tm̃ genus visionis cõtinet res que non habẽt imagines sui sikes que nõ sunt quod ipe: sicut delectatio: iusticia par z similia: q̃ oĩa videt aĩa in se cũ sint ei presentia. ¶Sed contra. sicut forme visibiles se habent ad visũ ita forme intelligibiles ad intellectũ. hz forme visibiles videtur per imagines que nõ sunt id qõ ipse: ergo forme intelligibiles intelligũtur per imagines q̃ non sunt id qõ ipe. ¶Itẽ. intellectus hũanꝰ in futuro intelliget ãgelũ z nõ per sui presentiã. qñ angelus non erit essentialiter in hũana aĩa: ḡ intelliget ipm̃ per imaginem q̃ non est qõ ipse angelus eadem ratione ppietates ãgelicas. s. virtutes et scientias intelliget per imagines q̃ non sunt idem quod ipse. z ita tm̃ genus visionis ptinet res q̃ habent imagines q̃ non sunt idẽ qõ ipse. ¶Itẽ. si in patria videtur res sine imaginibꝰ: ergo Apl̃us in raptu suo vidit deũ z alia archana. nõ per imagines: sed presentiã ipsarũ rerum: ḡ quãdo rediit ad

statum prioꝛez nulle imagines rerũ quas viderat remanserunt in eo: qr nullas prius habuit. nec etiã imago visionis quã habuit qñ nihil penitus de visione illa remansit in eo: ergo nihil habuit per qõ posset recolere se habuisse visionem illã. qualiter ergo dicit se raptuz vsq; ad tertiũ celũ. rẽ. ex quo non recolebat. Videtur ergo q; aliqua imago remansit in ipo. z ita visio illa fuit p imaginationes. z ita visio patrie est per imaginem: sicut visio mea.

¶Preterea. Aug. ẽt q; qlibz res gñat sciẽtiã sui in aĩam. sz nõ nisi p imaginẽ: ḡ qlibz res hz imaginem sui similẽ q̃ nõ est idẽ qõ ipsa res. ¶Si conceditur: hoc est contra auctoritatẽ Aug. predictam

¶Itez. vbi veritas rei est non est necessaria imago. qui enĩ cogitat scit se cogitare: et hoc nõ est p imaginẽ cogitationis: sed per ipam cogitationẽ q̃ presens est aie. Similiter. qui scit aliq̃d scit se scire illud: habet ergo scientiã. z hoc non est per imaginem scientie: sed per ipsam scientiã que presens est: ergo cognitio eoꝝ que sunt presentia aie ipsi non est per imagines: imo per ipsas res presentes ergo in futuro videbunt res presentes sine imagine. quod cõcedimus cũ Augustino. ¶Ad primũ dicimus q; hec est falsa. sicut forme visibiles se habent ad visum: ita ꝛc. si intelligaꝫ generaliter: qñ non oĩ eodẽ modo se habent: qr forme visibiles nõ sunt presentes ipsi visui. non enĩ sunt in ipso oculo et propter hoc imago est necessaria: sed q̃dam forme intelligibiles sunt presentes intellectui si aũt intelligaꝫ particulariter vera est: sed argumentatio sequẽs nõ valet. qñ ex particularib⁹ non est sillogisandũ ¶Ad scõm dicimus q; humanus intellectus intelliget ãgelũ per imaginẽ. sz non p imaginem q̃ procedet ab ipso angelo: sed p aĩam: que imago est angeli. aĩa enĩ per seipam intelligit se z oĩa sibi similia: qr sicut multiplex est ymaginatio: ita multiplex est intelligẽtia. Est aũt imaginatio recolens qua imaginamur illud qõ prius fuit in sensu nr̃o eo q; scim⁹ fuisse in sensu nr̃o. Et ẽ imaginatio assimilans q̃ imaginamur illud qõ nõ fuit in sensu: sed cuius simile fuit. sicut imaginor herculẽ per aliquẽ similẽ ei q̃ fuit in sensu meo z est imaginatio confingẽs qua imaginor chimerã. siliter est intelligentia recolens z intelligentia assimilans. et ẽm hanc intelligentiam intelligit aĩa angelũ p hoc q; intelligit se q̃ est similis angelo. ¶Ad tertio obiectũ dicim⁹ q; aliquid remansit in Apl̃o qñ rediit ad prioꝛẽ statũ de visione illa quã habuit in raptu. qr et remansit cognitio rõnis illi⁹ visionis et eoꝝ q̃ vidit q̃ẽ rõ ponẽs altera noĩa. ẽt Arist. Est enĩ cognitio realis et cognitio noĩalis liceat sic loq̃. realis est q̃ fit per p̃sẽtiã rei vel p imaginẽ que procedit ab ipsa. hmõi cognitio nõ remansit i Apl̃o de eis que vidit i raptu. noialis q̃ fit per nomina aliquomodo exponẽtia rem. sicut cecus natus cognoscit colorẽ per rationẽ istã color ẽ qõ cognoscitur p oculũ. cec⁹ aũt natus hz cognitionez aliquam de colore: sed longe minorẽ q̃s ille qui vidit. consimilez cognitionẽ habuit Apo. postq̃ rediit ad prioꝛẽ statũ qñ sciuit se vidisse archana dei et sciuit dicere diffinitionem illius visionis q̃ aliquomodo exponebat per noĩa illam visionẽ. vnde cognitionem noialem habuit de illa visione z nõ realem. ¶Dicim⁹ aũt q; non ois res generat imaginem sui in aĩa sed rm̃ res illa q̃ coꝛpalis aut sensibilis est. z de illo intelligit Augustinus.

Propter dicum pauli.

Euasio.

Ytra hoc ar

Quarto.

In oppm̃.

Secundo.

Solutio.

Duplici de cã p̃ isto status nõ videt essentia dei

Ad primũ.

Alia causa gregorius.

Ad scõm.

Ad vltimũ.

Ytem ap̃i cõtra hoc ar

Tertio.

Ad tertiũ.

Dupler cognitio.

¶Si Apl̃us raptus fuit vsq; ad tertium celum sicut dicit glosa. ¶Quarta questio.

Queritur de hoc q; glo. dicit Apl̃m fuisse raptũ vsq; ad tertiũ celũ. i. vsq; ad tertiã ierarchiaz. qñ dicit glo. q; Apl̃us vidit archana dei eo modo quo illi q̃ sũt de suprema ierarchia videẽt. ¶Sed videtur q; male exponat glo. qñ asserit q; Apl̃us dubitat an ille raptus fuerit in coꝛpe an extra coꝛpus. sz si fuerit in coꝛpe Apl̃us nõ ita clare vidit archana dei: sicut illi q̃ sũt de suprema ierarchia. z glo. Aug. asserit hoc: ergo asserit qõd Apl̃us dubitat ḡ male ¶Solutio. glo. non asserit q; Apl̃us viderit ita clare: sicut illi qui sunt de supremis ordinib⁹. sz q; eodem modo vidit sicut illi videẽt: z hoc dicit trib⁹ de causis. ¶Una est ppter imediationem visionis. qñ Apl̃s in illo raptu imediate vidit deũ sicut dictũ est. licet nõ ita clare sicut videt ãgeli vel aĩe separate a coꝛpe. ¶Scõa causa est quare raptus fuerit vsq; ad visionẽ illam est: ppter ꝛformitatẽ quã habebat cũ illis supremis ordinib⁹ Seraphin interpꝛetatur ardens z ipse erat ardẽs in amoꝛe dei vnde ipse dicit q̃s me sepabit a caritate dei. Cherubin plenitudo scientie z Apl̃s erat plen⁹ sciẽtia thꝛoni iudiciũ z Apl̃us erat spũalis iudicãs oĩa z a nemine iudicatus. vñ propter hanc ꝛformitatez raptus fuit vsq; ad illã tertiã visionem. ¶Tertia causa est qñ ipse erat sũmus ierarcha z ierarche officiũ est. ut dicit btũs Dionysius. hoies facere deiformes. z summi ierarche est facere oẽs hoies deiformes. sicut dñs pape q̃ est summ⁹ ierarcha in ierarchia hũana est facere oñs hoies deiformes siue mediate siue imediate. z si officium suuz compleat sicut debet: perueniet ad beatitudinẽ supꝛemi ordinis: ergo quia Apl̃us erat sũm⁹ ierarcha raptus fuit vsq; ad visionẽ supꝛemi ordinis. ydenditas enĩ visionis nõ attenditur quantũ ad claritatem. sed quantũ ad immediationem.

Nota.

Af contra glosam.

Solutio.

Prima cã.

Scõa cã.

Dionysius

Tertia cã.

¶De hoc quod Apl̃us vidit archana dei que non licet loqui. ¶Quinta questio.

Queritur qualiter hoc sit qõ Apostolus vidit archana dei que non licet hoi loq̃ ¶Videtur enĩ q; omnia archana dei liceat homini loqui. qñ licz loqui de vnitate essentie. de trinitate personarũ de notionib⁹ que sunt secretissima dei: ergo multofortiꝰ licet loqui alia archana. z sic oĩa archana dei licz hoi loqui. ¶Item. super illud prime ad corĩ. non potui vobis loqui quasi spũalibus: sed quasi carnalib⁹. dicit Augusti. non est necessitas aliqua q; aliquid occultetur paruulis quod reuelatur maioribus. sed maioribus sunt reuelãda archana dei sicut reuelata fuerunt Apostolo: ḡ minoribus sunt reuelanda: ergo archana dei quevidit Apostolus licz homini loqui. ¶Itẽ per fidẽ videtur etiã deꝰ ab infirmis quod est premiũ iter oĩa spũ alia: ergo ab infirmis possunt videri oĩa spiritualia: ergo z oĩa archana. sed quod licitũ est intelligere: licituz est

Af contra dicũ pauli.

Secundo.

Augustinꝰ

Tertio.

In oppm. reuelare: ergo oia archana dei licet homini loqui
¶ Si concedit. Contra cū dicit in euāgelio. multa habeo vobis dicere q̄ non potestis portare modo: ergo non oia sunt dicēda oibus. qi nō possent portare. z ita multa sunt occultāda paruulis que non possunt capere que sunt reuelāda maioribus qui possunt portare: ergo falsa est auctoritas Augustini predicta. ¶ Itē nemo mittit vinū nouū in vtres veteres: ergo eis qui habent aliquid de vetustate nō sunt predicāda vel reuelāda ea que ad nouitatē pertinēt: ergo nec oia archana dei licet oibus reuelare. ¶ Itē. apls tanq̄ puulis in xpo lac dedi vobis potū nō escā. sed archana dei sunt esca: ergo non sunt reuelāda puulis. ¶ Itē si cib⁹ solidus corpalis darek paruulo corpali ne caret ip̄m: ergo a simili si cib⁹ spūalis solid⁹ detur puulo spūali necabit ipsum. z ita maiora non sunt paruulis reuelanda. ¶ Solu. Oia archana dei licet homini loqui q̄ expedit hoiem scire. sed quia non expediebat hoi scire illa archana q̄ viderat Apls propter hoc dixit q̄ non licet homini loqui. multa enī sunt q̄ non expedit scire. sicut si pater nimis diligit filiuz non expedit q̄ filius sciat hoc. qi forte deterior fieret inde: aut si velit ip̄z exheredare nō expedit q̄ filius sciat hoc. qō ergo dicit Augusti. non est necessitas aliqua q̄ aliqd occultek puulis quod. z̄. hoc in casu illo intelligitur i quo paruulis expedit scire: q̄ oia archana dei. licz hoi loqui

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Solutio.

Ad primuz Verbū dei dupliciter portatur. cum expedit scire. ¶ Ad primo obiectū dicim⁹ q̄ verbum dei portabile est duobus modis primo p intellectuz siue per fidē. secūdo p affectū siue per operationez. per fidē siue per intellectū portatur cum intelligitur z creditur z nō portat̄ q̄ñ non creditur sicut ptz in hoc verbo dñi. Nisi māducaueritis carnem filij hoīs z biberitis eius sanguinē non habebitis vitā in vobis. multi audientes hoc dixerunt durus est hic sermo: z quis pōt eū audire. vñ abierunt retrorsum nō intelligētes illud verbum. aliqñ igitur portabile est verbū dei per fidem: aliquando per affectū vel operationē. sicut qñ fides infirma non sufficit traducere verbū dei in effectū et sic erat in Aplis antek essent induti virtute ex alto. poterant enī portare verbū dei per fidē z intellectuz. sed non per operationē. vñ non erat eis indicenduz ieiunū exultationis tunc qñ aliquid de vetustate habebant tunc. sed quādo induti fuerunt virtute ex alto. tunc fides roborata transdu-

Per hoc ad scm. rit verbū dei in effectū z operationē: sicut patz in Aplo dicente. Mihi aūt absit gloriari nisi in cru-

Ad tertiū. ce. z̄. q̄ hoc patz solutio ad scm obiectū. ¶ Ad tertio obiectū sciendū est q̄ vnum z idē verbū dei quibusdā est venenū: quibusdā cib⁹. verbi gratia verbū crucis q̄busdā est venenū. s. iudeis. q̄busdaz est scandalum. fidelibus autez est cibus. sed q̄busdam fidelibus solidus cibus. quibusdā lac. verbū crucis est lac his qui in cruce intelligunt tm̄ virtutes hūanas: sicut mansuetudinē patiētiā z hmōi. illis est solidus cibus qui in cruce dñi considerāt virtutē dei z qualiter p crucē triumphauerit diabolum igitur puulis z maioribus predicandū est verbum crucis. cum ipsum sit lac z solidus cib⁹ respectu diuersoz. qō ergo dicit Apo. tanq̄ puulis in xpo lac dedi vobis potū non escam. sic est intelligendum. dedi vobis verbū predicatiōis in rone lactis qō vnum z idē numero est esca p̄m aliā consideratione. sciendū aūt q̄ si predicatio interfuit tam maiores q̄ minores predicandū. est tā maiora q̄ minora. si tm̄ maiores tm̄ maiora. si tm̄ minores tm̄ minora. vel etiā aliqua de maioribus ad promotionez paruulorū. ¶ Ad vltimū dicim⁹ q̄ non est simile de solido cibo corpali: z solido cibo spirituali: qm̄ nō idē est solidus cibus corpalis z lac sed idez est solidus cib⁹ spūalis z lac: vt dictū est. Et hoc videtur per aucto. Bregorij dicentis. q̄ sacra scriptura est fluui⁹ in quo agnus peditat z elephas natat. z dicit q̄ fluui⁹ iste p̄m oēm sui partez est talis q̄ in ipso peditat agnus z elephas natat. et ita idē verbū dei est cibus lacte⁹ z solidus cib⁹ Agnus ꝺ qui in simplicitate cordis audit verbū Agn⁹q̄s ꝺ dei z est paruul⁹ in xpo et facilia capit et propter hoc dicitur peditare in fluuio sacre scripture. elephas ꝺ hō perfectus z capacissimi ingenij qui tm̄ dicitur nature. qm̄ non oia subtiliora in sacra scriptura potest capere: tam agn⁹ q̄ elephas bonus est. sed peruersi nec peditant nec natant in sacra scriptura. sed potius submerguntur.

Ad primum.

Ad idē per augustinū.

Ad idē per Gregorium

In oppm.

Solutio.

Fides ē prior ceteris ptutibus.

Ad primū.

Sike i igne.

Per hoc ad ria.

Ad ūtum.

Ad vltimū.

Gregorius

Ad idem.

Agn⁹q̄s ꝺ

Quarto.

¶ De ordine virtutum.

¶ Decimusquintus tractatus.

Folio. 218.

De ordine virtutū an scz inter virtutes fides sit naturaliter prior.

Decimusquintus tractatus.

Folio. 218.

Ad idē ar.

Ad idē ar.

Ad idem.

Ad idē per augustinū.

Ad idē per Gregorium

In oppm.

Solutio.

Fides ē prior ceteris ptutibus.

Ad primū.

Sike i igne.

Per hoc ad ria.

Ad ūtum.

Ad vltimū.

Gregorius

Ad quintū

Ad sextum.

Augustin⁹ ita determiat

ad septimū

Ad octauū

Ad nonum

Alr pt dici.

Ad decimū

Gregorius

Natura capik triplicit

¶ Ad quintū obiectum dicimus q̄ fidelis habet duo genera effectuum. quosdam essentiales: quosdam voluntarios essentiales sunt qui faciunt hoīnes filios dei dignos vita eterna similes deo. z q̄ fides purificat animam si aliquid est purgandum in ea effectus voluntarij fidei sunt credere diligere opera aliarū z imperare hominibus suo modo essentiales mot⁹ fidei sunt a deo solo q̄ dat ei essē tiam. qm̄ dum deus infundit in nos fidē facit nos filios suos similes sibi: et hmōi motus voluntarij fidei. qm̄ sunt liberi arbitrij sunt hominis habentis fidem. ad hoc data est fides vt homo p fidez liberum arbitriū leuet ad credendū vere in deū. patet ergo q̄ non est generaliter verū q̄ oīs effectus forme sit effectus sui subiecti. ¶ Ad sexto obiectum dicimus q̄ initium oīs pcti est superbia: nō ideo q̄ oīs peccans primo peccet necessitate peccato superbie: sed a pctō superbie luciferi z primi parentis habet originem omne pctm̄. sic determinat Augusti. in libro de fide ad petrum. q̄ aūt dicitur q̄ superbia est prima recedentibus a deo: et vltima accedentibus ad deum. dicimus q̄ hoc generaliter non est verum: sed frequentius ita contingit. homo enim naturaliter magis diligit se q̄ alios. et ideo propter corruptionē liberi arbitrij: valde pronus est ad amorem sue excellentie z magis pronus q̄ ad aliquē aliū amorē. z ideo superbia que est amor propie excellentie magis infestat hominē q̄ aliquod aliud pctm̄. ¶ Ad septimo obiectuz dicimus. q̄ obedientia ex parte materie sue est generalis ad motus virtutuz: sed nec eius essentia generalis est ad alias virtutes nec ppriq̄ motus eius generalis est ad motus aliarū virtutum. qm̄ facere quod precipitur non est propriū opus obedientie. ¶ Ad aliud dicimus q̄ velle comedere prius naturaliter est q̄ comedere sed non est ita in singulis. quoniam velle credere non est prius q̄ credere: nec velle diligere prius q̄ diligere: sed econuerso vt dictū est supra. ¶ Ad aliud obiectum dicim⁹ q̄ illud qō dicit btūs Paulus. dñe quidvis vt facia: potuit eē ex humilitate z obedētia informi per quā preparauit se ad suscipiendum gratiam sufficienter. vnde suscepta gratia statim conuersus est vel potest dixisse hoc ex obedientia formata. sed non sequitur ex hoc q̄ primus motus in conuersione ipius fuerit motus obedientie. immo primus fuit fidei quo credidit verbū dei dicentis. Ego sum Jesus nazarenus quē tu persequez ¶ Ex hoc patet solutio ad aliud obiectum quoniam obedientia non interficit veterem hominē. sed fides que purificat cor. dicit enim beatus Gregorius q̄ per obedientiam mactatur propria voluntas. ideo quia motus obedientie impedit ne propria voluntas surgat in hominem.

est: ergo si fides generat spē magis ppie subiectū fidei generat spē: q̄ hō in se generat spē. eadē rōne et caritatē z ceteras virtutes: ergo mētitur Aug. qui ꝺt q̄ fides vt virtus est bona qualitas mentis quā deus generat i nobis sine nobis. ¶ Itē. in ecclesiastico dicitur: initiū oīs pcti superbia. z alia auctoritas dicit q̄ superbia est prima recedentibus a deo: z vltima accedentib⁹ ad deū: ergo superbia ē prima inter oīa vicia: ergo hūilitas ē prima inter omnes virtutes. nō ergo fides. ¶ Itē. obediētie est facere qō precipitur. sed facere qō precipitur generale est ad opera oīm virtutum q̄ quodlibet opus virtutū est in p̄cepto: ergo obediētia est vniuersalis ad oēs virtutes. sed quāto aliquid est vniuersalius tanto naturaliter est prius: ergo obedientia naturaliter est prior oibus ⁊rtutibus. non ergo fides. ¶ Itē. velle comedere prius est naturaliter q̄ comedere z velle currere q̄ currere. q̄ velle facere qō precipit naturaliter est prius q̄ facere quod precipit. ⁊ velle facere qō precipit est ppius motus obediētie: cuiuslibz autē virtutis mot⁹ est facere qō precipit: ergo ppius motus obediē tie naturaliter est prior quolibz motu alterius virtutis: ergo obediētia est prior naturaliter qualibz alia virtute. ¶ Itē. Aug. ꝺt de btō Paulo. quercus est paul⁹ nō qñ prostrat⁹ cecidit in terrā: ⁊ qñ dixit dñe quid vis vt facia. hoc aūt dixit ex obedientia quā parat⁹ erat facere qō preciperet et dñs ergo motus obediētie primus fuit in eius conuersione: ergo similiter in alijs: q̄ motus obediētie primus est inter oēs motus virtutū. q̄ z obediētia est prior inter virtutes. ¶ Itē sup illud primi regū. Melior est obediētia q̄ victima. dicit Greg. q̄ obediētia mactat propriā voluntatē z propriā carnē. sed in victima mactatur caro aliena propria aūt voluntas facit hoiem veterez. q̄ obedientia removet ab hoie vetustatē. ergo renouat hoiem: q̄ eius mot⁹ est primus in renouatione hoīs. ergo est primus inter motus virtutū. ergo z obediētia est prior inter virtutes: nō ergo fides ¶ Contra naturaliter opz cognosci deus debito modo priq̄ q̄ obediatur ei debito modo. ergo fides naturaliter prior est q̄ obedientia. ¶ Solu. Dicim⁹ q̄ fides naturaliter prior est oibus aliis virtutibus: qa ipsa est cognitio finis ad quē mouētur oēs alie virtutes. ¶ Ad primū dicimus q̄ oēs virtutes naturaliter simul sunt. fides enī est necessaria causa spei z caritatis. caritas autē est necessaria causa oīm sequentiuz. sed non valet hec argumentatio: oēs virtutes naturaliter simul sunt. q̄ nulla ē naturaliter prior oibus alijs fides enī in q̄ntum est causa spei z caritatis naturaliter est prior eis in q̄ntum est necessaria causa illarum qua posita ponūtur ille est simul cū illis z ita ex eadez natura est prior illis z simul cū illis sed p̄m aliud z aliud: z est simile in igne z splēdore. vnde Johannes crisostomus sup epistolam ad hebreos dicit in principio: q̄ splendor de igne procedit z est naturaliter coeuus illi: z esset ei coeternus: si ignis esset eternus. z ita patz q̄ ignis naturaliter est prior splendore et tamen naturaliter est simul cum illo ex hoc patz solutio ad tria primo obiecta. ¶ Ad quarto obiectum dicimus q̄ spes

Af q sic. Secundo. Tertio. Quarto. Quinto. Sexto per origen. Septimo. Octauo. Nono. Decio per augustinū. Undecimo Augustin. In oppm.

CUtrū fides vita z formata prior sit naturaliter
CSeda questio huius capituli.

Queritur vtrum fides vera siue formata prior sit naturaliter ḡ caritas. CProbatur q sic. qm auctoritas dicit pria petit cam. CItē Aplus. fide iustificati sum⁹. CItē. iust⁹ ex fide viuit: ḡ ex fide vere diligit: ḡ fides est prior naturaliter ḡ caritas. CItē sup illud: Abrahā genuit Isaac. zc. vt glo. fides generat spē. spes caritatē CItē Aplus ad thimo. q caritas est ex fide nō ficta. CItē. org. dicit sup libꝝ numeri q fides est primogenita iter oēs virtutes. CItez fides est generalior oibus alijs virtutibus. qm fides est de oibus rebus visibilib⁹ et invisibilibus vt ptz per simbolū: ergo cū fides generalior sit ḡ caritas: prior ē ḡ caritas. CItē prius est vere cognoscere finē ḡ debito modo moueri ad finē illum. sed fides est vera cognitio finis caritate autē mouetur ad finē ergo fides est prior naturaliter ḡ caritas. CItē vis rationabilis habet imperare concupiscibili z irascibili. qm ratio est rex spūalis regni anie. vñ sup illd eccleſiastes ve terre cuius rex puer est: dicit glo. rex. i. rō si ḡ ratio tanḡ rex habet regere alias virtutes: ḡ virtus q̄ sita est in rōne regere hz oēs alias ṽtutes: ḡ sicut ratio prius debet discernere z impare ḡ vis concupiscibilis cōcupiscat: ita fidei opatio debz precedere motus siue opus caritatis. z ita motus fidei formate debz precedere motū caritatz: ergo fides formata naturaliter precedit caritatez. quia sicut aliḡs ex eo q plene credit plene diligit: ita ex eo q aliquis est plene abilis ad credendū est plene abilis ad diligendum. CItē. in motu fidei est delectatio. qm Augu. dicit. crede z manducasti. et in euangelio. Amice accomoda michi tres panes. per tres panes itelligitur fides spes caritas sicut dicit glo. ergo cū fides sit panis ipsa est refectio aie. sed si ipsa est essentialiter vera refectio anie in ipsa eēntialiter delectatio. nō nisi in pria veritate siue in prima pulchritudine. qō pbatur etiam per hoc q visus corpalis delectatur in pulcritudine corpali: ḡ multofortiꝝ visus spūalis. s. intellectus delectatur in sūma pulcritudine spūali nō nisi per fidē. ergo fides ex eēntia sua delectatur in prima veritate siue in prima pulcritudine. ḡ essentialiter diligit illā. ergo fides eēntialiter est habitus diligendi primā veritatē siue primā pulcritudinem. ergo fides est amor essentialiter: licet non sit ille amor q̄ est caritas z ille amor ē gratuitus: quia nō tendit nisi ad deū: ergo ille amor meritorius est ergo ipse est pfectus: non g̃ perficitur a caritate. g̃ fides nec eēntiam suā nec perfectionem suam habz a caritate. ergo caritas nō est naturaliter prior ḡ fides. sed oppat q altera est prior quia ordo est in virtutib⁹ ergo fides ē naturaliter prior ḡ caritas. CItē. sup illud ad galatas. In xpo iesu neq̄ circuncisio valet neq̄ prepucium. sed fides q̄ p dilectionē opatur dicit Aug. Fidei op⁹ est dilectio. ergo fides est efficiens causa caritatz ergo naturaliter prior ḡ caritas. CSed probat econtrario: q caritas ē prior naturaliter ḡ fides qm caritas est forma omniū virtutum z forma est naturaliter prior ḡ suū formatuz. vt albedo prior est ḡ albus. ergo caritas est prior naturaliter qualibet virtute. g̃ naturaliter prior ē ḡ fides. q aūt caritas sit forma oīm virtutū ptz p hoc qō Aug. dicit sup illud psalmi. Latū mandatū tuū nimis. q oia in caritate radicātur z formātur. CItē omnes virtutes ex eo sunt ṽtutes: q referūtur ad sūmum bonū. ergo oēs alie virtutes per ipsam referuntur ad summū bonū. ergo ab ipa habēt q sunt virtutes. ergo ea est prior naturaliter qualibz virtute alia. CItem. super illud ad galatas. Fructꝰ autem spūs est caritas/ gaudiū/ pax. zc. dicit Augu. attende q in enumeratione fructū ipe capit virtutum premisit caritatē: caritas est caput virtutum. ergo naturaliter est prior ḡ aliqua alia virtus. super eundē locuz dicit Jeronimus. que alia inter fructus spūs debuit tenere primatus: nisi caritas sine qua cetere virtutes non reputantur esse virtutes z ex qua nascūtur vniuersalia bona ergo fides nascitur ex caritate. ergo caritas ē prior naturaliter ḡ fides. CItē. nullum opus est meritorium apud deū nisi fiat ex amore dei. qm si in solo timore aliquis faceret aliquod op⁹ illud non esset meritorium apud deū. g̃ nullum op⁹ est perfectuz nisi sit ex amore dei. ergo caritas perficit omnia opera virtutum. ergo caritas perficit omnes alias virtutes. ergo est prior illis. CItem. quelibz virtus habet duos fines. vnum substantialem: et primum alium accidentalē z scōarium. sicut ptz in iusticia. cuius prim⁹ finis est reddere vnicuiq̄ quod suuz est. scōus z vltim⁹ propter deū siue summum bonū: sicut dicit Aug. i libro de trinitate. q voluntas qua aliḡs vult ire ad fenestras vt videat transeūtes habet duos fines. primus z substātialis est ire ad fene. scōus et accidentalis est videre transeuntes hoc modo omnis virtus habet duos fines. s. vnū proprium z substātialē primū: z vltimū qui est cōmunis oībus virtutib⁹. s. summū bonuz. caritas habet eundē finem primū z vltimū. s. summum bonū. Est ei caritas dilectio summi boni p̄pter bonum. quod ergo accidētale est virtutibus alijs substantiale est caritati: z ita qō per se est caritatis. per accidens est alia⁊ virtutum. sed qō p se est tale prius est eo quod per accidens est tale: id enim quod per accidēs est tale quod est tale habz ab eo quod per se est tale. ergo oēs alie virtutes illum finem sibi accidentalē habent a caritate. cui⁹ ille finis est p se z substantialiter. sed ille finis est perfectio omniū virtutū: ergo omnis illa virtus a caritate hz suam perfectionē a caritate q̄ sit virt⁹ ergo caritas est prior omnib⁹ alijs. CSolutio. multorum opinio est q caritas precedit omnē virtutem formataz propter causas predictas dicunt tamen q fides ṽm essentiam suam precedit caritatem. z motus fidei precedit ṽm essentiam suaz motum caritatis. CSed contra hoc obijcitur. quoniam si cognoscere naturale precedit diligere naturale: ergo cognoscere gratuitum precedit diligere gratuitū. CQuidā qui sustinent hāc opinionē dicūt: q illa auctoritas Abrahā genuit Isaac zc. intelligitur de motib⁹ non de virtutib⁹. dicūt enī q credere informe p̄cedit caritatē CSed hec

maior ptz p augustinū. Secundo.

Tertio per augustinū.

Jeronim⁹ confirmat.

Quarto.

Quinto.

Augustin⁹

solutio cōis

ꝓtra hāc af

Alia opio.

ꝓtra hāc af

Opinio doctoris.

solutio pōt improbari per hoc. q si per hoc q credit aliquis diligit: ergo p hoc q aliquis est abilis ad credendū est abilis ad diligendū: ergo si motꝰ est causa motꝰ z habitus. habit⁹ siue virtus virtutis. CNos aūt seqntes auctoritatē Aplī z expositiones sanctoꝝ dicim⁹ q fides formata precedit oēm aliam virtutē maxime ꝓpter illā rationē. qa cognitio finis naturaliter p̄cedit motū ordinatuz ad illum finē z ꝓpter hoc quia virtus que est in ratiōe regere dz z mouere virtutes que sunt in alijs virtutibus sicut ratio debz regere alias vires. est enī naturaliter communis cōceptio q ratio debz regere vim ꝓcupiscibilez zvim irascibilē z nō ecōuerso: z eis debet imperare. z q ita sit probatur p simile sumptum a brutis animalib⁹. quia ouis nō fugit lupum nisi per hoc q estimat eum sibi nocium. si enī estimaret de lupo q esset canis non fugeret. eodem modo nullū animal brutum appetit aliquid nisi naturaliter prius estimaret illud amicabile sibi. cū ergo in brutis ita sit q estimatio generet in illis appetitū z fugā. a simili: ita est in rōnalibus q estimatio rōnis generabit appetitū rōnalem et fugam rōnalem: sed constat q estimatio boni fidei est: ergo fides precedit caritatez: cuius caritatz ē appetere bonū. CAd obiectiōes vero quibus vult ꝓbare q caritas est prior ḡ fides. respōdemus per ordinē. Ad primo obiectū dicim⁹ q caritas dr forma virtutū ideo quia reuera informat omnes virtutes seqntes dando eis z eēntiaz et perfectionē suā. Fidei aūt forma pōt dici tripliciter de causa. Primo sicut actus est perfectio potētie. dignissimū enī opus fidei est caritas siue dilectio. vñ eoipso q fides generat caritatez: pficitur in suo effectu siue in suo posse. Scōa causa est qa licet motꝰ fidei sit in se delectabilis: delectabilior tamen est ex cōsortio motus caritatis. cū enī motus quo qs credit se fruiturū sūmo bono ineternū sit delectabilis in se: delectabilior tñ est ex desiderio caritatz quo desiderat frui illo sūmo bono. tanto enī delectabilior est fides ier spes quāto est de re magz desiderata: q ergo caritas pficit fidē in dilectione sui motus merito dicit forma illius. Tertia causa est quia caritas sepe mouet fidē ad suum actū. z tunc eius motū perficit retorquēdo euz ad suū finē. caritas enī qñq̄ mouet finē. sicut aliquis ex desiderio fruēdi muliere desiderat eam videre z naturalit amor facit credere ei quā amat sicut dicit Aplus: caritas oīa credit. CAd scōo obiectum dicimus q caritas dr caput virtutū. ꝓpter: hoc quia sua dulcedine maxime mouet oēs z trahit. desiderium enī rei amate mouet z ad videndum rem z faciendū voluntatē eius: est ergo fides caput origine z magisterij regimē. caritas autem est caput mouēdo et trahēdo oēs alias p̄e nimia dulcedine sui. inde est q sacra scriptura qñq̄ oīa bona attribuit fidei: qñq̄ caritati. ꝓpter etiā eādem causaz dicit eadē glo. caritatē habere primatum inter virtutes. CAd seqūs obiectū dicim⁹ q nullus motus est meritorius nisi sit ex amore: sed nō sola caritas est amor: qm fides est amor prime veritatis siue prime pulcritudinis. caritas aūt est amor prime bonitatis siue prime suauitatis. iusticia etiam est amor reddendi vnicuiq̄ qđ suuz est. et sic de alijs. Dicit enī Aug. in libro de moribus eccleſie in principio q quelz virtus est amor q autem fides sit amor probatū est supius. z etiā alio modo probari pōt. qm xpus est via z veritas z vita. via est ipse in cꝫtum hō. veritas in cꝫtum deus sz in cꝫtum deus non est via. ergo in cꝫtū veritas: nō est via: sed finis. finis autē non est nisi intellectus qui naturaliter querit veritatem. g xpus in cꝫtum est prima veritas est finis intellect⁹. ergo est finis virtutis site in intellectu. s. fidei: cum enī fides sit perfectio intellectus: intellectus nō perficitur in acquisitiōe sui finis: nisi per fidē. ergo fides habz quiescere in prima veritate. sed oē qđ habet quiescere i aliquo quod acquirere potest: mouetur ad illud fide. ergo ex natura sua mouetur ad primam veritatem. non nisi per desiderium siue appetitū. ergo desiderium prime veritatis fidei est. sed desiderū siue appetitus prime veritatis est amor prime veritatis. ergo fides est habitus quo amatur prima veritas. g̃ fides est amor. quod concedim⁹.

Jstud ꝓbat Sicut appetit⁹ non mouet sine aliqua estimatione boni vel mali ita nec voluntas.

Ad rōnes.

Ad primuz

Charitas quō ē forma virtutum. Prima cā. Scda cā.

Tertia cā.

Ad scām.

Ad tertiū. Fides est amor.

CAd vltimo obiectuz dicim⁹ q reuera bonū est: materia caritatz z finis ṽm q intelligitur in ratione boni nichilominus z fidei est finis z materia. materia tamen est in cꝫtum verum. idem enī est verum z bonum in genere. sed verum in cꝫtum est sine motu bonum in cꝫtum est cū motu. opz enim q bonum prius cadat in estimationē ḡ in desiderium. Aliter enim desideraret casu homo bonū: nisi prius esset estimatum iudicatum. qm vere est bonū: qm casu mouetur in finē qui non predeterminat sibi finem: estimatio vero siue iudiciū siue ꝓdeterminatio boni siue finis: opus fidei est. vñ ptz q bonum prius est de essentia fidei ḡ de substantia caritatz CIm autem ipse opponit quod bonū est finis accidentalis oībus virtutibus alijs a caritate. dicim⁹ q hoc est falsum immo est substantialis finis oīm virtutum in cꝫtum sunt virtutes. qm circunstantie sunt de essentia virtutuz tamen ille finis accidentalis est moribus omniū virtutum: etiā motui caritatis/ z a fide habet illum finez tam caritatis ḡ motus eius. CSed forte dicet q isti motus quo quis credit se habiturū vitam eternā: siue mereatur cum proposito merendi est motꝰ caritatz. qm propositum siue voluntas bñ agēdi motus est caritatis. ergo motꝰ caritatis naturaliter p̄cedit motum spei: z semp. g caritas naturaliter p̄cedit spē.

Ad vltimū.

Ad aliud.

Euasio.

CItem. estimatio qua aliquis estimat q fidē deum esse bonū sūmū siue sūmū delectabile suū generatiua est desiderij illius boni. qō ptz per sile i brutis a/alibus. cum enī canis est imat. sibi os delectabile siue amicabile statim mouetur ad illud. et illa estimatio brutalis imediate generat desiderium illius boni. g motus fidei imediate generat motum caritatis. g nichil est mediū inter fidem z caritatē. nō ergo spes est media. CSolu. reuera fides ṽm quendā motū suū generat motū spei: scz illo quo quis credit se habiturū vitā eternaz si mereatur. tamen cum suppositione propositi meredi siue prefixio fidei: non est caritatis hoc enim proprie rationis est prefigere: ꝓdeterminare: preponere. motus aūt spei constat q generat motuz

Secundo.

Solutio.

caritatis. z ꝑm hanc viaz motuū spes naturaliter est media inter fidē z caritatē: sed ꝑm aliāviam immediate se habet caritas ad fidē vt ostensuz est q̄ motus fidei imediate generat motū caritatis. scz estimatio summi boni desiderium eiusdem.

¶ Utrū spes sit media inter fidē z caritatē.

¶ Tertia questio huius capituli.

Af q̄ sic.

QUeritur vtrū necessariū sit spē eē mediam inter fidē z caritatē. z vtrū fides motu suo generans motum caritatis ex necessitate ꝓ generet motū spei per quā generet motū caritatis. ¶ Videt q̄ sic. q̄ Aplꝰ dicit: finis ꝓcepti est caritas de puro corde z conscientia bona z fide nō ficta. i. fide z spe: ergo spes precedit caritatē z fides est prima oim: g̃ spes est media inter fidē z caritatē.

In oppm.

¶ Sed ꝓtra. fides nō generat spē immediate nisi ḡa ꝑm quendā suū motum gñat motuz spei imediate eo enī q̄ aliqs credit se habiturū vitā eternam: per merita sperat se habiturū. spes enī est certa expectatio future btitudinis prouenies ex gr̃a z meritis precedētibꝰ sed simili modo fides ꝑm quendā suū motuz generat immediate motū caritatis. eo enī q̄ credo me habiturum vitā eternā de bonitate dei diligo ipsum: ergo qua ratione generat fides spem imediate eadē ratiōe z caritatē: ergo spes non est media inter fidē z caritatez.

Euasio.

¶ Forte dicet q̄ motus quo quis credit se habiturū vitam eternā ex meritz nō est motus fidei quia hoc est incertū. fides autem q̄uis sit de inuisibilibus. est tñ de certz. quia fide nichil certius. sed si hoc dixerint: queritur ergo quo motu fidei generetur immediate motus spei.

q̄stio icidēs Euasio.

¶ Dicet forte q̄ hoc motu quo credo me habiturum vitam eternā si eā merear. ¶ Sed ꝓtra. illud

ꝓtra hoc af

conditionale nō generat motū spei cum taz antecedens q̄ conseq̄ns sit incertū cū nichil intelligatur ibi nisi incertū per hoc non gñatur certa expectatio ergo cū fides non sit de incertz illud cuius

alia euasio.

antecedens est incertū nō est motꝰ fidei. ¶ Dicet forte q̄ hoc me habiturū vitā eternā ex meritz cū hac suppositione q̄ ego merear est certū certitudine fidei. z iste motꝰ gñatiuꝰ est motꝰ spei.

ꝓtra hoc af

¶ Sz contra. cū certus suz ex meritis me habituꝝ vitā eternā: si merear: desidero habere merita. hoc autem desiderium est caritatis: g̃ caritas p̄cedit motū spei: z inde vt prius.

Solutio. Ad rōnem.

¶ Solu. Spes imediate est media inter fidē z caritatē. ¶ Ad hoc q̄ō contra obiciſcitur dicimus q̄ fides generat motū spei i aliquo q̄n credit se habiturū vitam eternā ex meritz precedentibus cuz quadam suppositiōe leui scz si mereatur: z iperat etiā fides mereri. vñ ꝓposituz siue volūtas merendi nō est opus caritatis: sed fidei imperantis. talis enī voluntas est in rationali. ex hoc patet solutio ad obiecta.

¶ Utrū fides spes caritas sint prime omniū virtutū. ¶ Quarta q̄stio huiꝰ capl̄i.

Af q̄ sic.

AD vltimū queritur vtrū fides spes caritas sint prime oim virtutū. qō videtur ꝓ hoc q̄ iste sole imediate sunt in deū: vnde theologice dicūtur.

In oppm.

¶ Sed cōtra. dicit ecclesiasticꝰ. xxv. Timor dei initiū dilectiōis est: fidei aūt est initiū agglutinādū ei: g̃ timor est initium dilectiōis: g̃ timor precedit caritatē. nō g̃ ille tres sole precedūt alias ꝑtutes

Secundo.

¶ Itē in iusti ficatione impij prima est fides cuiꝰ motus voluntarij sunt. g̃ pōt habere oculuz ad penas eternas prio sicut ad gaudia etna. Esto q̄ igit̄ habeat oculum ad penas etnas. certū ē q̄ tunc non mouebit motu spei vel caritatis: imo motu timoris vel luctus. mouebit enī per viā meroris: nō per viā gaudij. ergo fides in iustificatiōe ipij nō generat primo ispem de necessitate: imo pōt generare timorē ergo timor coeuus ē spei. z inde vt prius.

Tertio.

¶ Itē. xxvij. precepit dñs fieri altare cōcauū ad recipiē dū ignē. ꝓcauitas altarꝫ hūilitas est. ignis ingēs caritas. ergo hūilitas necessaria est ad suscipiendum caritatē: g̃ precedit caritatē. non g̃ ille tres sole sunt prime inter virtutes.

Quarto q̄ augustinū.

¶ Itez Greg. caput omnium virtutū est hūilitas qua ille saluātur z si gregoriū. cetere laudantur salus est in toto: g̃ humilitas est caput virtutū. ergo pria. z inde vt prius.

Quinto.

¶ Itē. su. per canonicā primā petri: dicit glo. q̄ modestia ē caput virtutū: g̃ prima. z inde vt prius.

¶ Solu. di Solutio. cimus q̄ ille tres virtutes sole prime sunt.

Ad primū.

¶ Ad primū ergo dicim⁹ q̄ timor est initium dilectiōis non q̄ modū cause: sed q̄ modū expeditiōis. q̄n timor dñi expellit pctm̄. z ita mūdat palatū cordis quo mundato sentit dulcedo dei z expedite mouetur caritas ad diligendū deū: cuius dulcedo prius impediebatur per reliquias pctōruz z ꝓpter hoc quia non est simpliciter initiū: dicit ecclesiasticus. fidei aūt initiū agglutinādū est ei: ideo q̄ fides ē

Ad scām.

¶ Ad scām principiū dilectiōis q̄ modum cause.

obiectum dicim⁹ q̄ timor dñi est initialis. sz nō a solo motu fidei habz generari. sz a motu fidei cum motu caritatis. q̄ timor initialis duos habz oculos: principalem ad amorē dei. scōarium ad penā et impossibile est q̄ motus fidei solus generet aliquem timorē. non enī esset seruilis cuz ille non sit in caritate nec initialis cū initialis habeat oculū ad amorem.

Ad tertiū.

¶ Ad tertiuz dicim⁹ q̄ humilitas ꝺr caput virtutū per modū preparatiōis: q̄ si sit humilitas informis preparat ad habendū caritatez dñs enī respicit humiles. humilibus enī dat gratiam. Et vasa vacua implet helyseus. Si vero sit

Figura.

humilitas formata: preparat aīam ad recipiendū augmentum caritatis z aliarū virtutum. hoc modo intelligitur auctoritas Gregorij. q̄n cū virtutes cetere leduntur quantū ad feruorez vel frequentiam motuum z feruorē.

Ad vltimū.

¶ Ad vltimū dicimus q̄ modestia est tēperantia a malo vt comprehendat large: etiam mansuetudinē. z de hac dicendum sicut de humilitate: preparat enī hoiem ad suscipiē dum virtutes vel augmentum earum.

¶ De merito virtutū. ¶ Tra. decimusſextus.

DIcto de ordine virtutū: dicenduz est de merito virtutū. circa quā q̄stionē quiq̄ sunt diffiniēda. ¶ Primo. in qua virtute sit pria vis merendi. ¶ Scōo. vtrum operibus meritorijs merek̄ q̄s ex cōdigno vitam eternaz. ¶ Tertio. vtrū eisdē meretur q̄s augmētum virtutū. ¶ Quarto. q̄bus op̄ibus merek̄ primo re. ¶ Quinto. vtrū magis mereamur vel minus pluribus op̄ibus caritatis q̄ vno illoꝝ.

¶ Utrū vis merendi prio. sit i fide vel i caritate.

¶ Unicum capitulum.

¶ Prima questio huius capituli.

Af q̄ in caritate.

QUeritur vtrū vis merēdi primo sit i fide/ an in caritate. ꝓstat enī q̄ primo cōsistit in altera istaꝝ. ¶ Probatur primo q̄ cōsistunt in caritate. q̄n fides est substātialiter imperfecta: g̃ nihil perfectū est ab ipsa: g̃ nullus ꝓfectū meritū est ab ipsa: g̃ motus fidei nō est plene meritorius ab ipa: g̃ si ē plene meritoꝝ est ab aliq̄ meritoꝝ nō nisi a caritate. z ita i caritate est primo meritorū.

Secundo.

¶ Itē opꝰ optimū est qō est meritorium vite eterne: g̃ tale opus inq̄tū est tale est perfectissimū: g̃ nō est ab eo qō essentialiter imperfectū. z ita non est a fide z ita nullū opꝰ est a fide meritoriū restat g̃ q̄ a caritate

Tertio.

¶ Itē Apostolꝰ dicit ipletio est dilectio: ergo caritas est impletio cuiuslibet ꝓcepti: ergo est ipletio motus fidei. motus enī fidei est impletio. sed nō nisi quia informat. q̄n ipi non dat esse g̃ facit ipz eē meritorium.

Quarto q̄ augustinū.

¶ Itē. Aug. super illud psal. latū mādatuz tuum nimis dicit: q̄ oē bonū opus in caritate radicatur z informatur: g̃ caritas informat oē opus bonum: g̃ facit ipm meritorium.

Quinto.

¶ Itē. cuz Bz fide credit quis prie veritati ꝓpter se sup oia. queritur quid significet hec ꝓpositio. ꝓptervidetur q̄ causam finalē. q̄n prima veritas est finis intellectus. ad hoc enī datus est intellectus vt p ipm de scat homo in prima veritate hoc aūt facit per fidē q̄n quod natura difficile facit hoc ars vel virtus facile operatur. motus ergo fidei quo tendit intellectus in suum vltimū finē est in talem quietem z ita hec dictio ꝓpter notat causam finalē. motu g̃ fidei mouetur quis in primā veritatem vt quiescat in prima veritate: sed si aliquid mouetur i aliquid ꝓpter aliud naturaliter mouetur in illud aliud: ergo ante q̄s aīa moueatur in primā veritatē: vt in illa quiescat prio mouetur naturaliter in illā quietem: sed non mouetur in illā nisi per desiderium. sed desiderū illiꝰ quietis siue delectatiōis est vis cōcupiscibilis. q̄n sicut ꝺr Arist. cōcupiscentia est appetitus delectatiōis: sed illud desiderū est motus caritatis. q̄n desiderū fruēdi prima caritate est desiderū fruendi deo: g̃ motus caritatis naturaliter precedit motū fidei: ergo caritas informat motum fidei sicut z aliarū virtutū sequētiū: z oia patent in exemplo de vetula q̄ desideras beatitudinē vult seruire deo: vt hoc possit facere vult esse sana. cē. prima enī volūtas qua desiderat btitudinem: causa est oim sequentiū z ad suū finem alias retorquet. z ita informat a simili. si motus. motus caritatis primus est omes alios informat.

Exemplum de vetula.

¶ Hoc etiam dicit btūs Dionysius in ierarchia hūana q̄ primarius motus anime rationalis est dilectio.

Confirmat ꝓ dionysiū.

Euasio. ꝓtra hoc af

¶ Forte dicz q̄ ille primariꝰ motus q̄ est dilectio fidei nō caritatis. q̄ est dilectio veritatis. ¶ Cōtra. hec est differentia inter verū z bonū. qō verū est verū est sine motu: bonū cū motu vel⁹ est finis speculatiōis bonū aff: et⁹ tñ. idē est q̄ bonū cū ergo motus est in verū est in ipm motū ꝑm q̄ bonū: ergo motus ille de quo loq̄tur dionysius est in bonum ꝑm q̄ bonū. z ita est dilectio boni scōm q̄ bonuz. sed dilectio boni ꝑm q̄ bonū est caritaſ opꝰ: ergo primariꝰ motus aīe rōnalis est motꝰ caritatis z indevt prius.

In oppm. Confirmat

¶ Contra. ꝓbatū est superius q̄ ois virtus est amor: ergo fides ē amor: q̄ etiaz probatur. quia ira per zelum est amor. q̄ est amor victorie qua homo subijcit sibi vicia z amor sui finis. eadez rōne fides est amor sui finis. s. amor prime veritatis z est amor gratuitus. quia ipa est prima gratia diligit enī primā veritatē ꝓpter se sicut caritas primam bonitatē ꝓpter se: ergo fides substantialiter est meritoria. quia est amor substantialiter gratuitus. sed ꝓstat q̄ substātialiter ē ipsa prior q̄ caritas: g̃ in ea prius est meritū q̄ in caritate. q̄ autē fides substātialiter sit prior q̄ caritas. ꝓbatur per hoc. quia cognitio finis ē prior naturaliter q̄ motus virtutis ad illū: ergo naturaliter cognitio summi boni prior est q̄ desideriū illius: et ita fides est prior naturaliter q̄ caritas.

Probatio minoris.

¶ Itez. constat q̄ in libero arbitrio primo est meritum inter potentias aīe qō est potentia eligēdi bonum a malo. vt dicit Aug. Constat aūt q̄ potētia eligendi est ratio z ita inter potentias aīe prior est meritum in ratione. ergo inter virtutes primo est meritum in virtute sita in ratione. z ita in fide primo est meritū.

Secūdo q̄ augustinū.

¶ Preterea. frequenter inuenitur in glosis meritum fidei vel merces fidei. nō q̄ meritum vel merces caritatis: quare hoc.

Tertio.

¶ Itē per fidem abnegat homo seipm: primo. s. proprio intellectui abrenūciat. q̄ caritatē abnegat homo propriam voluntatem. z ita vter q̄s ꝓpter deum z vtrūq̄ meritorium z hoc meritoriū scz q̄ talibus motibus preponitur deꝰ creaturis prius ergo est meritum in fide: q̄ in caritate: cū prius sit abrenunciare ꝓprio intellectui: q̄ ꝓprie volūtati.

Quarto.

¶ Itē. potentia faciendi miracula datur merito fidei vñ in euangelio. Si habueritis tantā fidem in vobis quantū est granū synapis. cē. queritur quare eodem modo merito fidei primo non dicatur dari vita eterna.

Quinto.

¶ Item. supra naturam est id qō creditur: ideo difficilius est credere talia. sed diligere summum bonū non est cōtra naturā. laudabilius ergo est credere credenda siue credere in deuz q̄s diligere deum: ergo potius est meritum in fide q̄s in caritate.

Sexto.

¶ Quod concedimus his ratiōibus.

Solutio. Ad primū.

¶ Ad primo obiectuz dicimꝰ q̄ hec argumētatio non valz. fides substātialiter est imfecta. g̃ nihil est perfectū ab ipsa. q̄n nimis generaliter cōcludit. dicimus enī concludere. g̃ nichil substantialiter est perfectū ab ipsa: z hoc verū est. q̄n motus fidei substantialiter est imperfectus: tñ est perfecte meritorius. q̄n ex eo q̄ est substātialiter imfectus: magis est meritoriꝰ q̄s ex eo quod est. ꝓpter hoc enī quod credimꝰ deo ꝓpter se z super omnia. licet non viderimus ipm. ideo est merituz in fide.

Ad scām.

¶ Similiter non valet hec: opus meritorium z perfectissimū. g̃ non est ab iperfecto substātialiter. et est ibi fallacia vniuocationis. quia hec dictio perfectissimū tenek̄ in prima vna perfectione. s. ꝓ perfectione merendi. z ipse concludit tā q̄s teneretur ꝓ perfectione substantiali.

Falsa cōclusio.

¶ Ad tertio obiectum dicimꝰ q̄ caritas est impletio legis: siue perfectio. z quia sua dulcedie mouet z trahit

Ad tertiū.

omnes virtutes ad sũ finẽ: etiã z fidẽ z spẽ. sicut dicit Aplus. caritas oia credit/oia sperat/oia sustinet. z qm̃ oẽs motus virtutũ perfecti sunt z meritorij. ideo qr referũtur ad primũ finẽ caritatẽ. s. ad summũ bonũ: z quia caritas sua dulcedine augmentat delectationẽ q̃ est in alijs virtutib⁹: etiam illam que est in fide. magis eni delectatur aia cognoscendo deũ: q̃ diligẽdo ipm. z sic intellige de alijs operibus virtutũ. propter has tres rationes dicit Augu. q omnia formantur .i. perficiũtur in caritate. ¶ Ad aliud dicim⁹ q cũ dicitur fide credit quis prime veritati ppter se. hec dictio ppter notat causam finalẽ vt dictũ est in opponẽdo. z vere rum est q aia motu fidei mouetur in primã veritatem vt illa quiescat. sed hec ppositio non est generaliter vera. si aliquid mouet in aliqd ppter aliud. zc. hoc eni tenet in motibus vnuocis: quorũ qui libet est ad habendum: vt in exemplo de vetula. sed non tenet in motu ad cognoscendũ: z motu ad quiescenduz siue ad habendũ: seqtur cognitio rei habende. Est ergo duplex motus aie in primã veritatem siue duplex dilectio prime veritatis. vna qua mouetur ad cognoscẽdũ ipam vt delectemur in ea: ita q hec dictio ad: notz finẽ quo quiescitur non in quo quiescitur. alia que mouetur in ipaz. .i. ad habendum ipam vt motꝰ sit primo in ipsam delectationẽ. z sic est motus caritatis. de prima obiectione que est fidei dicit btũs Dionysiꝰ q est primarius motus anime rationalis. ipm eni credere vel assentire non est propie motus. qm̃ motus p prie est ad habendum vel ad acquirenduz aliquid modo desideriũ prime veritatis cognoscende efficax siue perfectũ qõ est fidei primus est motꝰ anime rõnalis quo intellectus desiderat primã veritatem siue cognitionẽ vel visionẽ ei⁹: vt in ea quiescat. q autẽ delectatio dei sit in intellectu: patz p hoc quod dicit Aug. q diligere deũ ex toto corde est diligere ipm in intellectu sine errore. diligere ipsum tota anima est diligere ipsum voluntate sine ꝺditõe sine ꝓrarietate. dilectio autẽ dei qua diligimus ipsum intellectu vt videndo quiescat i ipso fidei est z primarius motus in deum: sicut dicit beatus Dionysius. ¶ Ad vltimo obiectum dicimus q iste terminus motus in bonum vel dilectio boni duplicem habet intelligẽtiam. qm̃ potest intelligi q dilectio sit primo in hoc ipm bonũ secunduz q est in ratione boni. z ꝑm hoc dilectio dei solius caritatz est. vel potest intelligi dilectio boni. i. eius quod est bonũ: quia est bonũ vt bonitas sit vltimus finis non materialis finis primus et ꝑm hoc quelibet virtus alia a caritate est dilectio boni. vt ptz i ira p zelum q̃ diligit homo victoria de victis. z quia bonum qõ est eodẽ modo dilecto sui finis est in fide. immo ipsa est amor sui finis inẽtũ est finis suus. ¶ Sed obijcitur. quidlz quod habet motũ moueri habet in suũ finem: sz finis fidei est quiescere in prima veritate: g̃ motus in illam quietem fidei est: sed ille motus non est nisi desiderium illius quietis siue delectandũ in deo: ergo desiderium illius quietis siue delectandum in deo est fidei ergo desideriũ delectatiõis in deo est motus fidei: quod patet esse falsum. quia est caritatis. est in vi concupiscibili. ¶ Solutio. Dicimus q ꝓprie prima veritas est finis fidei ad quaz tendit in quo quiescere habet: sed quies in illa est tantum finis quo sistit z delectat in illa. z ideo nõ habet moueri in illam quierẽ proprie. sed alia virtus scz caritas que est in vi cõcupiscibili cuius est appetere delectationem vt ad quam tendit cuius est inuestigatrix. z ideo patet q licet illa q̃es quo dammodo sit finis fidei. tñ non est eiꝰ materia nec primus finis z ideo desideriũ illius quietis nõ est fidei sed potiꝰ caritatis. ¶ Itẽ oẽs virtutes ideo meritũ habent: qr referunt ad summũ bonũ: ergo sola caritas per se habet. alie virtutes p accidens habent meritũ. sed alie virtutes ab alio nõ habẽt nisi a caritate q̃ hoc habet sola per se: ergo meritum primo cõsistit in caritate. ¶ Solutio. circunstantie sunt essentia virtutũ. qm̃ intelligunt in diffinitione virtutis q̃ talis est. virtus est habitus voluntarius imediate existens quo ad nos. per hoc q dicitur imediate existẽs intelligunt circunstantie. esse aũt in medio est esse vestitum debitis circunstãtijs. i. per hoc essentialiter est illud qm̃ virtutis esse cõsistit i hoc vt actũ volũtarium vestiat debitis circũstantijs vt ipsum mediet. tñ nulla circunstantia est de essentia alicuius motus virtutis volũtas eni qua volo ire ad ecclesiã est eiusdẽ speciei quocunq̃ fine hoc faciã. finis eni vltimus nõ est de essentia motus: sicut dicit Aug. qr vero posumus diligere summũ bonuz diuersis finibus. s. propter tꝑalia vel propter se: eiusdem est speciei vtrũq̃ diligere. vñ ptz q finis vltimus in bono propter quem motus virtutũ sunt meritorij accidentalis est omnibus motib⁹ virtutũ: sed essentialis omnibus virtutib⁹. z ita per hanc viã non põt ipe probare q in caritate sit meritũ primo: immo i fide. qm̃ fides dilectioni ostẽdit suũ finẽ z modo imperij mouet eã ad illum. fides autẽ diligit se ad suum finem z ad. ad eum diligit z mouet: sic enim ratio se habet ad alias virtutes.

¶ Utrũ ex cõdigno mereamur vitã eternã.

¶ Scõa questio huius capituli.

Queritur vtrum aliquis ex condigno meretur vitã eternã. videtur q non. Apo. dicit. Non sunt ꝺdigne passiões seruitium omnibus modis debitum nõ obligat recipientẽ ad remunerationem vt seruitium quo miles p feudo seruit regi terreno: sz quicquid habet homo tenet a rege celesti. scilicet corpus z animã. ergo omnibus modis debet seruire deo de tali feudo. g̃ seruitium hominis quo seruit deo cum sit omnino debitũ non obligat deũ ad remunerandum. ergo non iniuste ageret deus cuz illo: si non remuneraret. ergo iste non meruit ex cõdigno vitam eternam a deo. ¶ Itẽ. sunt hic duo qui fuerũt diu in caritate z bonis operib⁹: z sunt in omnibus pares: excepto hoc q vn⁹ moritur in peccato mortali: alius in caritate. bona opera illius qui decessit in mortali aut sunt remunerata sufficienter aut non. si non. g̃ deus insufficiẽter remunerat opera meritoria qõ nefas est dicere. si sufficienter. g̃ cuz eadẽ sunt oĩa opa ambozũ opera alterius sunt sufficienter remunerata ergo non opz

Augustinꝰ

Ad ẽrtum.

Duplex motus aie.

Dionysius

Augustinꝰ

Ad vltimũ.

Contra dicta aſ.

Solutio.

Solutio ad primum.

Iterum aſ.

Solutio.

Aſ q non. Secundo.

Tertio.

Ad ſcõm.

Aliꝫ ꝓ dici.

Quarto. q remuneretur in vite eterna. g̃ iste nõ meruit excõdigno vitam eternã illis operib⁹. ¶ Itẽ. qui pseuerauerit vsq̃ in finẽ hic saluus erit. g̃ nulla opa sufficiũt ad habẽdũ vitã eternã: nisi hõ pseueret. ergo nullus meret simpliciter habere vitã eternã nisi sub hac cõditiõe: si perseueret. cõtinuatio ergo boni facit ad efficatiã meriti. sz cõtinuatio boni est circũstãtia opis. ergo aliqua circũstãtia facit ad vim merẽdi. nõ ergo penes solã caritatẽ cõsistit vis merendi ¶ Itẽ. meritũ se hz ad premiũ sicut se hz labor in vinea ad mercedẽ tꝑalẽ: sicut habet in euãgelio. sed labore cõpleto in vinea necessariũ est vt merces reddatur aliter fieret iniuria laboranti. g̃ eadẽ rõne ex quo hõ meruit vitã eternã necessariũ est vt reddat ei q̃cq̃d post accedat siue peccet hõ siue non ¶ Eadẽ obiectio põt fieri de ꝓcio et de eo quod emitur. qm̃ meritũ se habet ad premiũ sicut precium ad illud qõ emitur vñ illud. cõsiderauit agrũ z emit illũ zc. z in euãgelio. Simile ẽ regnũ celorũ homini negociatori zc. precio eñ soluto necessariũ est vt reddatur res empta. q̃cq̃d post ea fiat. ergo eadẽ rõne: cum iã fuerit meritũ: necessariũ est vt ꝑmiũ detur q̃cquid post fiat. ¶ Itẽ. si meritũ cõsistit penes solã caritatẽ. ergo opa caritatis scõm q fũt caritatz per se: fũt meritoria vite eterne. ergo quicq̃d post accidat fũt meritoria. g̃ nihil qõ post accidat facit illõ cadere a merito. ¶ Itẽ. abrahã facit opa caritatz. g̃ meruit ex ꝺdigno vitã eternã: z postq̃ decessit nõ potuit cadere ab illo merito: g̃ postq̃ decessit necessariũ erat q haberet vitã eternã: g̃ siue christus incarnaretur siue nõ necessariũ erat q habiturus esset eã: g̃ incarnatio xpi fuit inutilis abrahe z oĩbus antiquis patribus. quare g̃ p eis passus est xps. ¶ Itẽ sup illud apli nõ sunt ꝺdig. pass. zc. dicit glo. nõ sũt ꝺdig. ad ꝑmerendũ. qm̃ tribulatio erit cũ fine: merces erit sine fine. sed si hoc est eadẽ rõne pctm̃. qr est cũ fine nõ ex condigno meret mortẽ eternã que est sine fine. ¶ Itez apostolo. nõ ego sz gra dei mecũ si ergo hõ operatur cũ gratia bona opa z inquãtũ est ex gratia non ẽ ab homine/imo a deo a quo solo est gratia: sed cõstat q nõ est opus meritoriũ nisi inquãtũ ex gra: ergo ab hoie nõ est opus meritoriũ. nõ ergo opere bono meretur hõ vitã eternã ex cõdigno. ¶ Itez indirecte homo ex cõdigno meret vitã eternã: sz mereri ex condigno est facere de debito debitum vel de debito magis debitũ. ita q iniuste agit cũ eo nisi reddatur ei quod meruit: ergo deꝰ ageret iniuste cũ isto nisi redderet ei vitã eternã: g̃ teneꝰ ei reddere: ergo obligatus est ad hoc: qõ etiã videtur per hoc q deꝰ ꝑmisit iurauit pepigit se daturũ illã in figura terre ꝑmissionis: sicut legit in genesi z in multis alijs locis. si ergo deus ꝑmisit eã z iurauit z pepigit se daturum abrahe z semini eius. i. oĩbus fidelibus: ergo tenetur z obligatus est ad dandũ. z ita deus est obligatꝰ ad dandũ aliquid quod videtur incõuenies: quod põt etiã ꝓbari. quia deus liberrimꝰ est ita q liberio: nõ põt excogitari: ergo nõ est obligatꝰ ad aliqd. ¶ Preterea. si deus per promissiones z pacta et iuramẽta est obligatus: sed ista inceperũt esse: ergo obligatio dei incepit esse. sed cõstat q talis obligatio nõ est nisi in deo: ergo aliquid incepit esse in deo quod prius nõ fuit: g̃ deus est mutabilis. ¶ Pro. Opinio aliqua hõnes dicũt quidã q nullus meretur ex quorum. cõdigno vitã eternã: z maxime ꝑpter duas vltimas. ¶ Sed ꝓbatur multipliciter q hõ ex cõdigno meretur vitã eternã. qm̃ homo ex condignis malis operib⁹ meret mortẽ eternã: aliter ageret deus iniuste cũ eo infligendo eam: ergo cuz bona opera magis sũt bona q̃ mala opa sint mala: multo fortius bonis opibus meretur vitam eternam ex cõdigno. ¶ Itẽ. aliquis fodiens in vinea meretur recta rõne merendi ab homine illud quod dictũ est: ergo multo fortius aliquis laborando in vinea dñi meretur rõne merendi illud qõ dictum est. scz denariũ diuinũ qui est beatitudo eterna. ¶ Si dicit ad istas duas obiectiões q non est similile. qm̃ bona opa nõ sunt hois: sed dei q̃ dat gratiam. ¶ Cõtra. sicut deus dedit gram ita z libertatem arbitriũ. z sicut dedit homini liberũ arbitriũ vtatur illo. ita et gratiã vt benevtatur illa: ergo sicut bonus vsus liberij arbitrij est hois. ita z bonus vsus gratie est hois: ergo bonũ opus non tñ inquãtũ est liberi arbitrij. sed etiã inquãtũ ẽ gratie est hominis. z ita nõ valet illa solutio. ¶ Itẽ contraria debent ꝓtrarijs pcõ mortali debetur ex cõdigno mors eterna: ergo virtuti vel opi ei⁹ debetur ex cõdigno vita eterna. ¶ Forte dicet q Alia eualio nõ est simile. qm̃ pctm̃ est ꝓportionale pene eterne: sed bonũ opus nõ est ꝓportionale vite eterne pctm̃ eñ qõ est offensa dei a quo homo habet oĩa in infinitũ puniri debet. z est offensa infinita rõne obiecti. qm̃ offensa alius hois magna est ergo offensa dei in infinitũ maior est vel peior: ergo in infinitũ magna est. nõ ergo pena maior et ita proportio est culpe ad penã eternã. sed nõ proportio premij ad meritũ. z ideo dicit q non valet ꝺdicta argumẽtatio. ¶ Sed hec solutio nulla videt. qm̃ licet offensa dei sit in infinitũ magis mala q̃ illa que esset solius hois: tamen in se finita est: sicut linea respectu puncti infinita est. tñ in se finita est. ¶ Preterea bonũ opus quod fit propter deũ debito modo infinitũ melius est q̃ illud qõ fit propter hoiem tm̃: ergo est bonũ in infinitũ. nõ ergo vita eterna melior: secũdũ tuã rõnẽ. ¶ Preterea mors eterna est eterna separatio a deo in qua erit tristicia sine solatio z sine omni spe. ergo in morte eterna erit pura tristicia: z purus dolor: ergo sicut plura delectatio que est in paradiso nõ se habet in aliqua ꝓportione ad illã que modo ẽ. ita tristicia que est in inferno cũ sit pura tristicia non se habet in aliqua ꝓportione ad tristiciam presentis temporis que est in peccato mortali que est q̃ causa quare nõ mereatur homo vitã eternam bonis operibus. sicut mortẽ eternã malis. hec enim nõ est causa q culpa est ꝓportionalis pene: sed bonũ opus nõ est ꝓportionale premio. similiter nec hec est causa q bonũ opus nõ est hois: qm̃ ostensum est q est hois z ita videtur q nõ põt assignari ratio diuersitatis. ¶ Itẽ seruitiũ gratis impensuz obligat recipientẽ: hoc ẽ cõmunis animi conceptio: qm̃ cõtrariũ eiꝰ nõ recepit hũana liberali

Octauo.

ꝓtra hoc aſ

Nono.

Decimo.

Figura.

Confirmat

Undecimo

Ptra hãc aſ

Secundo.

Tertio.

Item arguitur ad idem

tas. aliter eñ facere est ingratitudo. se seruitium impensum deo ex caritate est gratis impensum et ergo obligat deuz ad remunerationē. ergo tenet reddere premiū aliter esset ingrat⁹. ergo iniuste faceret cū rali: nisi redderet: g̃ iste meruit ex cōdigno. ideo dicit dñs per ysa. Uenite et redarguite me. s. nisi vos remunerauero. ¶ Itē. operib⁹ virtutū tendit homo ad beatitudinē z sapienter. ergo iste pōt peruenire p illa ad illā z recte. ergo p opera bona pōt hō acquirere recte btitudinē: nō nisi per modū meriti. ergo p bona opa meret homo vitā eternā: recta rōne merēdi. ¶ Itē. sup illud psalm. Misericors z miserator z iustus. dicit glosa Misericors dū expectat: miserator in exhibitione dum iustificat: iustus dum remunerat.

¶ Itē. sup illud ad thimoteū. Reposita est mihi corona iusticie quā reddet michi dñs in illū diem iustus iudex. dicit glo. q̄ deus est iustus in remunerando. z ita tam text⁹ q̃ glosa vult q̄ vita eterna reddatur de iusticia. ergo hō meretur eā ex cōdigno. hoc eñ dicimus mereri ex cōdigno. s. facere debitū sibi de iusticia. ¶ Ad hoc dicunt ipsi q̄ deꝰ ꝺr iustus duob⁹ modis. vnomō a iusticia virtute qua redditur vnicuiq; quod suū est. alio modo ex promisso: z sc̄m hoc deus est iustus. i. fidelis in promissis z sic est iustus in remunerando: et secūdū hoc nō sequitur q̄ hō mereat ex cōdigno vitā eternā. qm̄ cōdignū respicit iusticiā primo modo. ¶ Sed hec solutio nō valet. qm̄ veritas siue fidelitas in promissis est species iusticie. hoc ei dicunt philosophi. veritas eñ qua homo est veridicus primo virtus est z est species iusticie: eadem rōne in deo est virtus exemplaris nō nisi iusticie species. qm̄ nō est species temperātie vel alteri⁹.

¶ Preterea. pōt ne deus esse iustus in agēdo bonum. si non. ergo non est pfecte iustus qm̄ iusticia habet duas pres. s. declinare a malo z facere bonum. si sic. sed nō pōt esse iustus in agendo bonū nisi in remunerando bonos z semp sumatur iusticia sc̄z q̃ est virtus remunerandi bonū q̄ꝺ. s. cē g̃ deus remunerat de iusticia bonū premio eterno: ergo ipsi meruerūt illud ex cōdigno. ¶ Item super iohā. in fine. dicit Aug. Facile dicerē magis diligentē meliorē z magis diligentē feliciorem si scirem defendere iusticiā minus diligētis/magis diligenter ergo de iusticia debet deus magis diligere magis diligentē. ergo de iusticia debet diligere diligentē: ergo de iusticia remūerat seruientem. ¶ Itē. deus nō puniendo malos negaret seipsum: ergo multofortius negaret seipsum nō remunerando bonos cum magis sit liberalis z magis se habeat ad opera beniuolentie q̃ ad opera punitionis. sed si non remuneret bonos negaret largitatē suam et magnificentiā: ergo nō pōt nō remunerare. pter suā magnificentiā: sed illa est species iusticie: ergo non pōt nō remunerare de iusticia. ¶ Itē dicit rebeca filio suo iacob. p̄para duos edos quibus libēter vescitur ysaac. p ysaac xp̄us intelligitur/ cui penitentes preparāt duos edos sc̄z peccati abominationē z satisfactionem: quibus libēter vescitur homo: ergo preparat deo ad comedēdū cibos sibi delectabiles. vñ in apocalipsi. Si quis aperuerit michi intrabo z cenabo cū eo et ipse mecū/sed cocus regis meret a rege non tm̄ q̄ comedit de eisdem cibis: sed etiā magna alia munera: ergo multofortius homo qui preparat cibū delectabilē deo meretur recta ratione: nō tm̄ q̄ edat de eodem cibo sc̄z de eisdē bonis operibus sed etiam aliquid aliud magnū z ita vitam eternā. ¶ Ad hoc dicimus sine preiudicio q̄ bonis operibus meret homo vitā eternā ex cōdigno: sic eñ gratis ꝺr erit hoi vita eterna z tamen totū debet deo attribui: q; dedit gr̄am et quia sine ipso etiā cū gratia nō pōt hō facere bona opa sc̄z nisi ipse principaliter cooperetur ad illa z moueat: z propter etiā ipsa vita eterna dicitur gr̄a i sacra scriptura sicut dicit glosa sup illud apostoli. reposita est mihi corona iusticie. dicit eñ gr̄a propter fundamentū sed mors eterna tantū deletur meritis z ideo dixit Apostol. stipendia pcti mors gr̄a aūt dei vita eterna. ¶ Ad primo g̃ obiectum dicimus q̄ nō sūt cōdigne passiones hui⁹ tēporis ad futurā gloriā. s. ad pmerēdū sicut dicit glo. id est ad ꝓportionaliter merendū sūt eñ tamē cōdigne ad simpliciter merendū. ¶ Ad sc̄ꝺo ob. dicimus. q̄ reuera seruitia omnino debita non obligāt recipientē si fiant hoc intuitu q; sunt debita: sed caritas nō habet hunc respectū immo et si nō essent debita moueret ad illā propter soluz deū. et ita gratuitū est eius seruiū. rex aūt terrenus qui nō videt intus nō respicit nisi ad debitū feudi sui et ita nō est simile. ¶ Ad tertio ob. dicimus q̄ reuera homo bonis operibus meretur vitā eternā: sed tm̄ sub cōditione: nō sub cōditione merendi q; simpliciter eā meretur. sed sub cōditione habēdi: qm̄ si per pctm̄ mortale cadit a merito: nō debet habere quod meruit. z sunt opa caritatis illi⁹ q̄ꝺ cadit a caritate sufficiēter remunerata: quātū ad statū suū. Sūt eñ remunerata iocūditate mentis sicut dicit psalmista. in custodiēdis illis retributio multa: sed a merito vite eterne cecidit: q; illā nō meruit nisi sub cōditione predicta. sicut cōtingit etiā in merito mortis eterne. ¶ Et per hoc patet solutio ad quarto obiectū: q; perseuerantia siue cōtinuatio boni nō facit ad quātitatem premii vel meriti: sed qui cōtinuat bonū nō cadit a merito z talis solus recipit premiū. ¶ Ad quīto obiectū q̄ ille q̄ fodit in vinea hois post q̃ fodit: posset tamē quid facere q̄ nō deberet habere illud quod meruit vt si istud quod fecit in vinea dissiparet totum. Eodē modo ille qui post opa caritatis cadit p mortale dissipat quicq̄ facit qm̄ dissipat caritatem ex qua meruerat. z in q̃ erat vt actus illi eēnt deo placētes z meritorii. ¶ Eodē modo respondendū est ad quīto obiectū: qm̄ qui dedit preciuz prore tēporali: posset tale quid facere q̄ nō deberet habere illud quod emit sc̄z si nūmos quos dedit p illa sua privaret bonitate vt si auferret eis argentū. ¶ Ad sexto obiectū dicimus q̄ non valet hec argumētatio. Opera caritatis sūt p se meritoria vite eterne: g̃. nihil quod post accidat facit q̄ cadat a merito: immo debuit inferre nichil q̄ꝺ post accidat pōt facere quin meruit illā. ¶ Ad septimo obiectū dicimus q̄ abraha meruit ex condigno vitā eternā: si illud meritū exceptionē habet sicut meritū illius qui decedit cū ligno/ feno/ stipula: habet exceptionem dilatoriā. qm̄ si talis peteret stativitā eternā quā meruit diceret. Red de prius quod debes: sc̄z penā purgatorij. Eodēmodo si abraha statim post mortē suā vel alij patres antiqui petijssent vitā eternā quā meruerāt ex cōdigno dictū fuisset eis. Redite q̄ debetis. s. satisfactionē p peccato originali: z qm̄ nullus homo purus potuit satisfacere: ideo necessarius fuit aduent⁹ christi. ¶ Ad octauū obiectū dicim⁹ q̄ ad hoc q̄ꝺ dicit glo. s. q̄ nō sunt cōdigne passiones huius tēporis. z̄c. q; si tribulatio ē cum fine: merces sine fine: dicim⁹ q̄ passiōes nō sunt cōdigne ad promerendū. i. ad ꝓportionabiliter merendū. sūt tamē cōdigne ad merendū: q; sūt seruitiū et honor dei. eodēmodo dicendū est de malis operib⁹: q; eñ sūt offensa z dedecus dei sufficiūt ad merendū pena eternā: licet nō ad proportionaliter merēdū. ¶ Ad. ix. obiectū dicimus q̄ ita est intelligendū q̄ꝺ dicit Apostol. Non ego sed gr̄a dei mecū. q. ꝺ. nō ego per liberū arbitriū p̄cipaliter: sed per gr̄am principaliter illud ago. z sic nō sequit q̄ dona opa nō sūt ab hoie: imo sūt ab homine vtente gr̄a sibi data z merēte: sed per gr̄am datā sibi. ¶ Ad. x. ꝺi. q̄ deꝰ nō pōt eē obligatus vel dici obligat⁹ nisi transitiue. s. q; nō pōt qui ita faciat nec pōt negare seipsū qui remūeret seruientes sibi: z nō valet hec argumētatio. liberrim⁹ ē. g̃ nō est obligatus: qm̄ hec est sūma liberalitas: q̄ nō pōt facere nisi liberaliter. z q̄ nō pōt nō remunerare suos: sicut vera libertas eorū qui sunt in patria: est q̄ nō possunt non velle q̄ deus vult. ¶ Ad vltimū obiectū dicim⁹ q̄ obligatio que dicitur de deo: est ipsa diuina essentia: sed cū ꝺr deꝰ incepit esse obligatus inceptio nō notatur in principali significato: sed in cōnotato. s. in merito hominis per quod ꝺr deus esse obligatus z propter hoc nō sequit: q̄ deus sit mutabilis. sed sequitur vnde habeant opa caritatis q̄ ex cōdigno sūt meritoria vite eterne nō ex bonitate sua: qm̄ premiū est multo melius: z in infinitū melius q̃ meritū. si dicet q̄ hec est a largitate vel magnificētia dei ¶ Contra. Quāto maiori fiunt seruitia: tāto sūt magis debita: et q̃to magis debita tanto minus grata: z quāto minus grata: minus meritoria: ergo a primo quanto altiori z maiori fiunt seruitia: tanto minus meritoria. nō ergo eo q̄ fiunt largissimo: meritoria sūt ex ꝺigno vite eterne. ¶ Itē. videtur q̄ nō sit simile de merito vite eterne. z de merito pene eterne: q; pctm̄ est eque malū vel magis malū q̃ pena eterna: q̄ꝺ ꝓbatur. qm̄ in infinitum magis peccat q̄ peccat in deū q̃ qui peccat in hoies tantū. sed quicūq; peccat. peccat in deū: g̃ ois offensa dei infinita est: sed pena gehenne finita est quo ad culpā: ergo culpa est magis mala vł nō minus mala q̃ pena eterna. ¶ Preterea: coniungi deo est magis bonū q̃ sit malū sustinere penam gehenne: ergo offensa separans a deo est magis mala q̃ pena gehēne: z si ita est non est in bonis operibus: qm̄ vita eterna est multo melior q̃ bona opa: ergo per hoc q̄ aliquis meretur ex condigno vitā eternā nō pōt probari q̄ aliqs meretur ex cōdigno vitā eternā. ¶ Itē. ex incidenti q̄ q̃o incidēs. ritur vtrū cōparabilia sint pctm̄ z pena eterna. vi detur q̄ nō. qm̄ malicia peccati priuatio est. pena aūt passio est. z est aliud: ergo nō sūt eiusdē generis: ergo nō sūt cōparabilia. ¶ Cōtra in apocalip. Quātum glorificauit se z in delicijs fuit date ei tormētū z luctū sc̄z babilon: ergo culpa est cō parabilis pene. ¶ Solutio. dicimus q̄ bona opa a duobus habent q̄ sunt meritoria vite eterne. s. a bonitate sua qua delectāt deū: z sūt cibus eius z magnificentia dei in cui⁹ honore fiunt. sicut mala opera sūt meritoria pene eterne ꝓpter duo. s. ꝓpter sui prauitatem z ꝓpter offensam dei eterni oim iudicis. ¶ Ad primo obiectū dicimus q̄ seruitia q̃to magis sunt debita: tantominus sūt grata. qm̄ fiūt intuitu debiti: sed qm̄ fiunt ex sola dilectione z fierent/licet nō essent debita: grata sūt z meritoria. ¶ Ad sc̄ꝺm obiectum dicim⁹ q̄ hec argumētatio nō valet. In infinitū magis peccat qui peccat in deū q̃ qui peccat in primū tantum Sit q̄ aliquis possit peccare in proximū tantū: g̃ in infinitum magis peccat qui peccat in deū. sicut linea est in infinitū maior pūcto: z tamē nō est infinita. ¶ Ad sequens dicimus q̄ hec argumentatio nō valet: q̄ videnē fieri a ꝓtrarijs cōiungi deo z̄c. g̃ offensa separans a deo. z̄c. qm̄ delectatio q̄ est in deo nō habet ꝓtrariū nec delectatio dei eadem rōne: qm̄ nihil ē summe malū. ¶ Ad vltimū obiectū dicimus q̄ culpa est cōparabilis pene ratione delectationis vel dilectionis que est in culpa: nō rōe priuatiōis est ei ꝓportiōalis: qm̄ delectatio q̄ modo est nō est pura delectatio i deo cū sit admixta vel quasi admisceibilis tristicie alicui: sed in pena eterna est pura tristicia. s. vermis qui non morieē. vnde licet sint cōparabiles: nō tamē sūt ꝓportionabiles sicut diameter nō ē ꝓportionabilis coste: tm̄ est ei cōparabilis: quia maior. ¶ Similiter angulus rectus ē maior angulo cōtingentie: z tamē impropportionabilis. illa auctoritas q̃tū glorifi. z̄c. intelligitur in gñe sit multū multū. ¶ Cū dictū sit q̄ antiqui patres merebā- tur ex cōdigno vitā eternā. videē q̄ multofortius meruerūt ex cōdigno: q̄ꝺ minus est. s. incarnationem. ¶ Preterea ipi petierūt eā pie: pseuerāter pro se: z ad salutē. vnde dicebant. Dñe: inclina celos tuos z descende. z ysaac. Utinā disrumperes celos z descēderes: g̃ merebantur exaudiri. z ita meruerūt incarnationē. vñ ꝓpter miseriā inopū z gemitū pauperū nūc exurgam: dicit dominus.

¶ Preterea. deꝰ promiserat hoc z non pōt negare seipm: qm̄ est veritas: ergo necessariū erat q̄ icarnareē. nō nisi de veritate pmissionis: g̃ antiq⁹ patribus debebatur incarnatio de iusticia: z eā meruerūt. g̃ ex cōdigno. ¶ Preterea. antiqui patres erant amici dei ergo suis precibus merebanē exaudiri/ex cōdigno qm̄ de iusticia qua amicus tenetur amico: ergo ex cōdigno meruerūt incarnationē. ¶ Cōtra. Ex cōdigno meruerūt et nō poterant cadere a merito post mortē: ergo necessarium erat q̄ incarnaretur: ergo mentitus est Aug. dicens q̄ alius modus nostre liberatiōis fuit deo

Ysaias Quinto.
Sexto.
Septimo.
Opinio aliquorum.
Secundo.
Tertio per augustinuz
Quarto.
Quinto.
Figura.
Apocalipsi
Solutio' doctoris.
Nota diligenter.
Quare bti- tudo ꝺr gra
Ad primū.
Ad scōm.
Seruitium charitatiseē gratuitum.
Ad tertium
Ad quartū
Ad quintū.
Ad vltimū.
Ad septimū
Ad octauū
Ad nonum
Ad decimū
Ad vltimū.
Iterum ar.
Secundo.
Assūptū pz
Tertio.
In oppm.
Ad primū.
Ad scōm.
Ad aliud.
Ad aliud.
Aliud exēplum.
Ad dictū in apocalipsi contra vnū dictū prius arguitur.
Secundo.
Tertio.
Quarto.
In oppm.

Secundo. possibilis. ¶ Itē Apostol. Non ex opibus iustic cie q̄ fecimus nos ꝛc̄. ergo antiqui patres nō me rerūt ex cōdigno incarnationē: qđ cōcedimus.

Solutio. ¶ Hec sequitur: meruerūt maius ex cōdigno: er go minus quia illud tantū cadit sub merito quod proponitur nobis vt corona vel directa via ad co ronam siue pars corone: qz reposita est nobis (vt

Quare pe tebāt incar nationem. dicit apostolus) corona iusticie quā ꝛc̄. Quia ꝛ eīm que est fūdamentū merēdi nō tēdit nisi ad illā. cū ergo incarnatio non sit corona vel pars illius nō cadit sub merito. petierūt autē illā antiqui pres sicut medicinā nostre infirmitatis: quia medicina omnū est in festinatione nebule. ¶ Itē. nihil est ita inflāmatiuū ad amorē dei. sicut q̄ filꝰ dei vo luit fieri frater noster et mori pro nobis. hoc aūt insuspicabile et nouum nullus esset ausus petere nisi deus ꝓmisisset prius. Multis aliis causis in

Ad rōnem. carnatus est: sicut dictū est supra. ¶ Ad sequens obiectū dicimꝰ q̄ antiqui patres petētes pie. ꝛc̄. meruerūt exaudiri. ꝛ hoc vel in equipollenti. sed non sequitur: ergo meruerūt ex cōdigno incarna

Falsa ꝓñtz. tionē impediente fallatia ꝓñtis. qđ ad hoc q̄ ali quis mereatur aliquid ex cōdigno: oportet q̄ illō reddat ei vt corona vel pars corone. ¶ Ad vltī

Ad aliud. mum dicimus q̄ dus ꝓmisit illud: sed non erat ne cessariū deū ꝓmisisse sicut nec ꝓphetā dixisse nec etiā prouidisse. Sodēmodo iudicandū est de pro missione incarnatiōis. sicut ꝛ de aliis ꝓphetijs.

¶ Utrū ex cōdigno mereamur augmētū gr̄e.

¶ Tertia questio huius capituli.

Af q̄ sic. Queritur vtrum ex condigno mereamur augmentum gratie. ¶ Probatio q̄ sic:

Secundo. qz ex cōdigno meremur maius. s. vitam eternā. ¶ Preterea. ex cōdigno mere mur totā coronā. ergo partē: qz beatitudo prescs

Tertio. est quasi pars future. ¶ Preterea. nō deest fun damentū merendi neq; dei ꝓmissio: qm̄ ipe dixit. habenti dabitur ꝛ abū dabit. ergo ex cōdigno me

Contra eua sionem. remur illud sicut vitā eternā. ¶ Hō em̄ pōt dici q̄ sit res nō cadens sub merito. qz dicit psalmista

Augustinꝰ. In custodiendis illis retributio multa. ꝛ Aug. ca

Secundo. ritas nata meretur augeri ꝛc̄. ¶ Itē. si q̄d petie ritis in noie meo fiet vobis. sed apostoli petierūt augmētū gr̄e dicentes. Dñe adauge in nobis fi dem. ꝑ cū amicicia sit idē velle: idē nolle. ꝛ amici cia sit species iusticie de iusticia debebaꝫ eis aug

In oppm. mentū gr̄e. ꝑ ex cōdigno merebanꝫ illud. ¶ Cōtra. Si bonis operibꝰ meremur augmētū caritatis. ꝑ quolibet opere bono augetur caritas in bo mine. ꝑ ex multis multū augetur. quod manifeste falsū est. qm̄ si hoc esset exteriꝰ appareret signa q; ignis nō pōt abscōdere se nec pōt obscōdi ciuitas

Secundo. supra mōtē posita. ¶ Itē. imo ex denario diurno ꝙueniſti mecū. denarius diurnꝰ est vita eterna. ꝑ cōuenit nobiscū deus de vita eterna danda merc tis bonorū operū. sed si illud reddat in quo cōue nit nobiscū nō tenetur ad amplius: nec debet am plius. ꝑ nō debet ex iusticia augmentū gr̄e. ergo

Solutio. nō meremur illud ex cōdigno. ¶ Solutio. Cōce dimus q̄ meremur augmentū gr̄e ex cōdigno: sed nō quibuslibet opibus caritatis: imo tātū opibꝰ supererogatiōis ꝛ strēnuitatis. Cū em̄ operibus caritatis mereamur vitā eternā scđz mensurā ca ritatis nō venitur ad augmentū glorie nisi p opa supererogationis. nec ad augmentū gr̄e. ¶ Per

Ad primū. hoc patet solutio ad primo obiectū qm̄ nō opor tet q̄ p quolibet bono opere augmentet caritas

¶ Ad sequens obiectū dicimꝰ q̄ denarius diur

Ad scām. nus est vita eterna. sed vita eterna ism est in no bis. in futuro aūt perficiet. qm̄ nō tm̄ imago re gis in futuro vita erit impressa nobis: sed etiā in presenti. ¶ Cōtra hāc solutionē obijcit Si ex cō

2tra hāc so lutionem ar digno meretur aliquis augmentū gr̄e p opa su pererogatiōis: ergo quandocūq; faciet opera su pererogationis augmentabitur in eo caritas. qđ videtur falsū in monachis. ¶ Forte dicet q̄ aug

Euasio. mentatur caritas in tali casu: si expedit. sed nō sp expedit: imo forte inde supbiret homo sicut luci fer superbiuit ex pinguedine bonoꝝ suoꝝ. ¶ Sed

2tra hāc ar cōtra. Dia cooperant in bonū. ꝛc̄. ꝑ augmētum gr̄e cooperatur ista in bonū si detur ei: ꝑ ad mins in talibus semp augmētatur caritas ex quocūq; opere superogationis. qđ videt falsum. cū nō ap pareat extra. etiaꝫ post multa talia opa. ¶ Pre

Ad idem. terea. opa nō sūt meritoria nisi scđm mensurā ca ritatis. sed siue sint simplicia siue supererogatio nis sūt ex caritate: ergo quicqđ meret quis

Ad idem. his operibus ꝛ illis. sed simplicibus nō meretur ex cōdigno aliquis augmentū gr̄e: ꝑ nec opibus superogationis. ¶ Itē. opibus simplicibꝰ cari

Ad idem. tatis meret aliquis ex cōdigno vitā eternā. ergo ꝛ quod minus est. s. augmentū gr̄e cū illud cadit sub merito. ¶ Solutio. Dicimus q̄ opibus sup

Solutio. erogatiōis meretur quis augmentū gr̄e sub hac cōditione: si expedit. nō dicimus sub cōditiōe me rendi: sed sub cōditione habendi. Nō em̄ deus sp dat quod petitur: qz nō expedit: sed equipollēs vt melius ei qui petit vel meretur. nec etiā oibus ꝓ destinatis ꝓdest magis vnū maius q̄ minus. vel aliud magis ꝓdest ei. sicut paulo magis ꝓfuit sti mulus q̄ amotio eiusdē licet vtrūq; cooperaret

Ad scām. ei in bonū. ¶ Ad scām dicimus q̄ hec argumen tatio nō valet. Opera simplicia ꝛ supererogatiōis sūt ex eadē caritate. ꝛ penes caritatē est vis merē di: ergo ꝛc̄. ꝛ hoc ideo: qz licet penes caritatez sit tota vis merendi primo. nō tm̄ totus effectus vel efficatia. i. dispositiōes operū faciūt ad efficatiā merēdi. sicut idē calidū: vt sol: quedā magis que dam minus calefacit. ita caritas eadē in quibusdam opibus maiorē habet efficatiā merendi q̄ in alijs. ¶ Ad vltimo obiectum dicimus q̄ hec ar

Ad tertium gumentatio nō valet. Meremur maius simplicibus operibus: ꝑ ꝛ minus: qz illud minus tale ē ex quo de necessitate sequit maius ꝓpio maiori ꝛ ita maiꝰ ē per ꝓ sequētiā/licet sit minus p essentiam.

¶ De merito remissionis pene.

¶ Quarta questio huius capituli.

Queritur de merito remissiōis pene vtrū cōsistat circa intensionē caritatis an pe nes magnitudinē operū vel penes gra uamen operantis. ¶ Q; nō penes intē

Af primo. sionē caritatis patet. qz scām hoc diues dans de cem ex caritate maiorē remissionē pene meret q̄ pauper dans centū ex minori caritate: qđ ꝓ esse

Secundo. falsum. ¶ Itē non scām magnitudinē operis qđ patet quia plus meruit vetula ponendo duo mu nita q̄ zacheus dimidiū patrimonij: sicut dñs te statur. ꝛ cōstat q̄ dñs loquebaꝫ de merito remis sionis penez nō de merito vite eterne. quia alter nō esset ad propositū. qm̄ ipse dixit pauperculā po suisse totū victū suū. hoc em̄ non videtur ꝑtinere ad meritū vite eterne: quod in sola caritate totuz cōsistit. videt ergo q̄ meritū remissionis pene cō

In oppm. stat penes grauamē operātis. ¶ Sed cōtra. Po nātur duo pares in caritate ꝛ in oibꝰ: excepto q̄ q̄ alter dat cū tristicia: alter cū hylaritate. Inde sic. Si penes grauamen intendit meritū remissio nis pene: plus meretur qui dat cū tristicia: q̄ qui dat cū hylaritate. Cōtra. Hylarē datorē diligit deus: ergo hylaritas non facit q̄ hylaris mereat

Secundo. minorē pene remissionē. ¶ Itē. grauamē siue tri sticia pōt accidere isti ex pctō veniali q: plꝰ iusto diligit tēporalia/licet sub deo: ergo illa tristicia nō debet ei patrocinari: ergo ꝑ cōtrariū: hylari

Tertio. tas nō debet facere preiudiciū alicui in dando. ꝛ inde vt prius. ¶ Itē. aliquis multa dat paupibꝰ ꝛ tanta caritate ꝛ tanta hylaritate q̄ nullo modo grauatur in dando. nūqđ iste meretur apud deū remissionē pene: esto q̄ hac intentiōe det. Videt q̄ sic: qz aliter faceret ei preiudiciū sua hylaritas

Cōtra. aut deꝰ punit aut hō punit: sed homo nō punit in hoc casu. qm̄ iste non sentit vel habet pe nam: ergo deus punit: ꝑ iste nullā meruit pene re

Solutio. missionē tali datione. ¶ Solutio. Dicimus q̄ pe nes grauamen siue penalitatē nature operātis at tenditur meritū remissionis pene: qm̄ pena est re solutoria pene vñ alijs paribus plus meret pau per q̄ diues. Cōstat em̄ q̄ diuitie date sūt homi ni a deo ad cōsolationē nature. vñ ecclesia in can ticis. leua eius sub capite meo. ꝛ ideo melancoli cus qui natur aliter est magis suarus magis me retur q̄ sanguineus quantū ad demissionē pene

Ad primū. alijs paribus. ¶ Ad primū ꝑ dicimus q̄ pariter merent mestus ꝛ hylaris alijs paribꝰ. ꝛ qđ obijci tur q̄ hylaris no grauat: dicimꝰ: verū est quo ad actū: sed nō est verū quo ad nature statum q̄ pau

Per hoc pa tet ad alia. cioza hz ꝓpter hoc cōsolātia. vnde in illo casu hō punit/licet nulla sentit pena actualē ꝓpter men tis iocūditatē: ꝛ dandi strēnuitatē. grauat em̄ sta tuz nature siue et tēporalia subtrahēdo q̄ data sūt et ad solatium. vnde Apostolus. Ipse me refrige rauit. Per hoc patet solutio ad ꝓobiecta.

¶ Utrū multitudo bonoꝝ operꝝ valet ad meritū.

¶ Quinta questio huius capituli.

Queritur vtrū multitudo bonoꝝ operuz valet ad meritū. ꝛ hāc q̄stionē distinguimus in quattuor. Primo pluribꝰ bonis operibus meretur hō vtrū maiorē btitudinē q̄ vno illoꝝ. Secđo vtrū pluribus ꝑtutibus sit homo melioꝛ q̄ vna illaꝝ. Tertio ad quid vale ant bona opera ex quo non valent ad maiorē glo riam. Quarto vtrū status valet ad maius meritū

Af primo. ¶ Primo ꝓbatur q̄ pluribus bonis opibus meretur homo maius premiū q̄ vno illoꝝ. Primo p locū a maiori sic. pluribꝰ malis opibus meretur hō maiorē penā q̄ vno illoꝝ: qm̄ ꝓo quolz malo opere punietꝝ homo pena ꝓpria: ꝑ cū bona opera magis sint bona q̄ mala opa sint mala: multofor tius pluribus bonis opibꝰ meretur hō maius pre miū q̄ aliquo illoꝝ. ¶ Itē. vnū pcm̄ est maius

Secundo. alio: ꝑ maior pena debetur ei qđ est mai. ꝛ ita sin gulis malis opibus debet pena ꝓpria. eadē rōe singulis bonis opibus ꝓpriū premiū. ¶ Itē. de

Tertio. merito inq̄rū demeritū debetur pena: ꝑ vni de merito debet vna pena: ꝛ pluribꝰ plures: ꝑ ꝓmiū.

¶ Itē. deus est ꝓmptꝰ ꝛc̄. ergo si quodlibet malū

Quarto. opus punit ꝓpria pena. multofortius pluribꝰ bo nis cōfert ꝓpriū premiū. ¶ Itē. plura mala opa

Quinto. augent malitiā: ergo plura bona augent bonita tem. ꝛ ita sūt causa maioris premij. ¶ Itē merito

Sexto. inq̄tū meritū debetur premiū: ꝛ pluribꝰ meritis plura premia. ¶ Cōtra. ponaꝫ q̄ duo in pari cari

In oppm. tate decedāt/sed vnus fecit plura bona opa q̄ re liquus/isti decedūt eque digni quia eque boni: ꝑ equaliter remunerabūtur: ꝑ neuter habebit maiꝰ premiū q̄ reliquꝰ: ergo pluribus bonis opibꝰ nō debeꝫ maius premiū q̄ vni illoꝝ. ¶ Preterea.

Secundo. vbi par caritas/par premiū: ꝑ multitudo operꝝ nō facit ad maius premiū. ¶ Q; concedimꝰ ꝛ dici

Solutio ad primum. mus q̄ prima argumētatio nō valet nec est simile de malis ꝛ de bonis operibus qz ideo mali sumꝰ q̄ male agimus sed non ideo sumus boni quia bene agimus/immo ecōuerso. vñ opa a radice habent q̄ sint meritoria. patet q̄ plura nō sunt meritoria maioris premij q̄ vnū illoꝝ. sed mala opera nō a radice sed a se sunt demeritoria ꝛ ideo cuilibet de

Ad scām. betur pena ꝓpria. ¶ Ad scām dicimus q̄ deꝰ est ꝓnior ad remunerandū bona opera ꝓprie ꝛ de bito modo q̄ ad puniendū mala. ¶ Ad tertio ob

Ad tertium iectū dicimus q̄ hec argumētatio nō valet. ꝓplura mala. ꝛc̄. qz mala opa habent generare malici am. et ideo possūt augmentare illā: sed bona opa sicut nō possūt generare in homie virtutē ita nec

Ad aliud. augmētare. ¶ Ad aliud dicimus q̄ hec argumē tatio nō valet. vni merito debetur vnū premiū se cundū q̄ vni: ergo pluribꝰ plura / si plura dicanꝫ rōne cause: qm̄ oia bona opa ex eadē caritate fa cta sūt: plura tamē sūt rōne subſtantie: sed vnū in forma siue in perfectiōe. sicut volūtas ꝛ actꝰ sunt plnra pctā subiecto: sed vnū forma que vnicā ma

2tra dic. af. litiā generat in aīa q̄ est pfectio pctī. ¶ Sz obijcitur. Cōstat q̄ ex pluribus malis opibus oritur malus habitus quo fit homo malus. ex illo aūt habitu malo postea ꝓcedunt multa mala opera. Queriē ergo vtrū illis pluribꝰ malis opibus de beantur plures pene. cōstat q̄ ita: qz eis fit homo magis malus. Si ergo plura opera bona vniꝰ tm̄ premij sūt meritoria qz sūt ab vna radice: eadem rōne plura mala opera ab eadē radice sūt merito ria eiusdē pene tantū ¶ Solutio. Dicimus q̄ nō

Solutio. est simile: qm̄ quodlibet malum opus facit ꝓpriū augmētū malicie/vel ꝓpriā malicia: ꝛ ideo cuilz debeꝫ ꝓpria pena. ſz nō est ita in bonis opibus.

¶ Utrū pluribꝰ ꝑtutibꝰ sit hō melioꝛ q̄ vna illaꝝ.

Af primo. ¶ Sexta questio mins principalis.

Sic obijcitur. Aliquis est magis malus pluribus malicijs q̄ vna illaꝝ: ergo a si mili. aliqs est magis bonus pluribꝰ vir-

Euasio. tutibus ꝯ vna illarū. modo eīm nō pōt recurrere ad radices cū virt⁹ nō habeat radicē. ¶ Ad hoc forte dicet q nō est simile: qm cū vnica sit btitudo plures virtutes nō faciūt hoiem dignū nisi vnica

ꝓra hāc af btitudine: sed plures sūt pene in inferno. ¶ Contra Greg. dicit sup Joh. q sicut videre deū ē vita eterna: ita nō videre deū est mors eterna. g sicut vnica est vita eterna que debetur oibus optibus bonis: ita vnica est mors eterna que debetur

alia euasio. omnibus operibus malis. z ita ratio sua nulla est ¶ Forte dicet ad hoc: z verū est q cū ōr. Non videre deū est mors eterna: non debet hoc intelligi pure priuatiue: sed positiue. i. tristicia de separatione a visione dei est mors eterna. hec eīm est vermis q nō morit z quot sūt malicie: imo quot male affectiones fuerūt in hoie tot sūt tales tristicie. z ita quodlibet malū opus punieť pena ꝓpria: sed eodēmodo de quolibet bono opere delectabitur iustus in paradiso vnde in principio ad Roma. dicit grego. cogitationes nre in die iudicij: vel accusabunt nos vel defendent. non ille que tunc erūt sed ille que modo sūt: quarū nore tūc erūt impresse in alabus nris. vnde in euangelio. Operamini cibū qui nō perit. i. bona opa que reficient vos sine fine. igitur sicut erūt plures tristicie ex pluribus malis operib⁹ in inferno: ita in paradiso plures erūt delectationes ex pluribus bonis: g sicut quodlibet malū opus suā ꝓpriam penā habebit: ita qlibet bonū suā ꝓpriam habebit remunerationē. ergo sicut hō plurib⁹ malis optibus maiorem penā meretur: ita plurib⁹ bonis maius ꝓmiū z sicut diuerse malicie faciūt dignos diuersis penis: ita diuerse virtutes: diuersis premijs. ergo si cut hō magis est malus plurib⁹ malicijs: ita magis bonus pluribus bonitatib⁹ siue virtutibus.

Scdo principaliter. ¶ Preterea. vita eterna non est delectari in eternitate de bonis operib⁹ quibus meruimus cōiūgi cū deo: sed delectatio qua delectabimur in cōiunctiōe cū ipso deo. g a simili per cōtrarū mors eterna nō est tristicia qua tristant mali in inferno de malis operib⁹ q̄bus meruerūt separari a deo. sed tristicia qua tristant de ipsa separatione: de q̄ cōstat q cogitabunt sicut z de opibus. ergo sicut boni plurib⁹ opibus nō merentur: nisi vnicā beatitudinē: ita mali plurib⁹ malis siue malicijs nō merentur: nisi vnicā mortē eternā: nō merent magis pluribus opib⁹ bonis ꝯ vno: eadem rōne debes dicere q mali quantū ad mortē eternā. non

Tertio. magis demerent pluribus malis ꝯ vno. ¶ Itē. quelibet vis remunerabit: z quelibet virt⁹ q̄ erit in patria fiet gloria. z ita q̄libet vis delectabit in deo: z ita erūt plures delectationes in deo: ergo videtur q non sit ibi vnica beatitudo: sed plures. ergo sicut homo pluribus malicijs dign⁹ ē diuersis penis: z ideo magis malus est dignus plurib⁹ malicijs ꝯ vna: ita cum hō pluribus ꝓtutibus sit dignus pluribus ꝓmijs: magis est bon⁹ pluribus

In oppm. ꝓtutibus ꝯ vna. ¶ Sic cōceditur. Contra. oēs virtutes sūt equales. ergo tres virtutes sūt equales quarte: sicut tres hoies bicubiti sunt equales quarto bicubito. ergo tres ꝓtutes nō sunt magis bone ꝯ quarta. ergo plures ꝓtutes nō faciūt homine magis bonū ꝯ vna. ergo eodēmodo plures malicie equales nō faciūt hoiem magis malū ꝯ vna illarū quod falsuz aperte. ¶ Ad hoc dicim⁹: Solutio. q reuera plurib⁹ ꝓtutib⁹ nō est homo magis bonus ꝯ vna: z cū eterna quies in deo sit btitudo si ue eterna in ipso: delectatio nō est nisi vna btitudo: etiā creata: tamē erūt ibi due delectatiōes q̄bus immediate delectabimus in ipso: scz videndo eius pulcritudinē z diligendo eī⁹ bonitatē: z bona eius: sicut in questione de dotib⁹ aīe plenius apparebit. alie aūt virtutes habent suas delectationes: sed nō in deo immediate. sed q: videndo z ex videndo erit delectatio/z delectatio. ideo ōr vna beatitudo z vna vita eterna esse dei. visio ad quaz tendimus: vt in ea quiescam⁹. qm in illa veritate erit summa delectatio: z finis ipsius delectatiōis z ibi quiescet tam intellect⁹ ꝯ affectus z ideo dicit dns. Hec est vita eterna z̄. qm aūt oēs vires aie z oēs virtutes mouentur ꝓpter illā nec laborant fieri ꝓpter illā: ideo oibus operibus virtutū meremur illā: sed q: oēs ꝓtutes sunt eiusdē difficultatis eiusdē coherētie z eiusdem finis prozsus ideo nō maioris btitudinis faciunt hoiem dignū plures virtutes ꝯ vna illarū. z cū opa a ꝓtutib⁹ sint meritoria. nō mai⁹ ꝓmiū meret homo pluribus opibus ꝓtutū ꝯ vno illorum ex quo sūt in equali caritate. Mereret eīm homo quod intēdit maxime q: cū quid ꝓponitur ei ad merendū. sed q̄ demeret nō demeret quod intendit: scz quod iudex sapiens iudicat. ¶ Ad istud ergo q̄ obijcitur dicimus q mors eterna est tristicia de separatione siue ipsa separatio cū dolore quē habebit anīa de tormētis corpis. scz q: pluribus opib⁹ malis magis separatur a deo ꝯ vno. ideo q: magis mal⁹ ē pluribus pctis ꝯ vno. ideo magis demeret pluribus ꝯ vno. z pluribus malicijs magis est malus ꝯ vna illarū licet ille sunt equales. qm per quālibet separata est aīa a deo aliquātū z quelibet pu nietur pena ꝓpria siue separatiōe ꝓpria/ licet faciens nō intendit hoc. z ideo ꝓpter plures penas patet q magis punietur q̄s pluribus malicijs ꝯ vna illarū. vñ dicim⁹ q licet malicie sint equales tñ eis est homo magis malus ꝯ vna. sicut duo lapides pariter accepti equalis pōderositatis sunt magis ponderosi ꝯ vnus illoz. z est malicia sicut ponderositas qua elongat hō ab altitudine q̄ deus est. z ideo duabus malicijs pariter acceptis ē homo magis malus ꝯ vna illaz. Virtus aūt ē sicut leuitas z deo eque leuia pariter accepta non magis sūt leuia ꝯ vnū illorū delectatio aūt qua delectabitur homo in bonis opib⁹ q̄ fecit nō erit de substātia ꝓmij. qm nō est ei ꝓportionalis/ sicut neq punctus linee. sed tristicia qua tristabit q̄s de suis malis opib⁹ in inferno bene erit de substantia ꝓmij. s. mortis eterne. qm nihil impedit q̄n sit ꝓportionabilis tristicia de ipsa separatiōe virtus aūt magis ꝓmiabit ꝯ viciū punieť. Iz omnibus virtutibus detur vnicū ꝓmiū: z singulis vicijs singule pene. ¶ Sed cōtra hoc q̄ dictū ē q opus meritorū habet a radice q sit meritoriū obijcitur. ꝓbatur multipliciter q opus melius ē ꝯ virtus. qm per opus virtutis notum est aliq̄

¶ Q pluribus virtutib⁹ nō sit hō melior ꝯ vna illarū et q virtus melior sit suo actu.
Decimussextus tractatus. Folio. 224.

bonū fieri. sed nō est necessariū q per virtutē fiat aliquod bonū. q̄ patet in dormiēte: g opus ꝓtutis melius ē ꝯ virtus.

Secundo. ¶ Itē. mereri est gratis facere aliquod bonū ad honorē vel cōmodū alicuius. sed solo opere virtutis fit hoc: ergo solū opus virtutis est meritoriū vite eterne. nō eīm cozonabitur nisi qui legitime certauerit. Vñ Aug. in libro de articulis fidei, ōr q tam aie ꝯ corpori pro qualitate facti pena vel ꝓmiū cōferendū ē qua re ꝓmiū primo debetur non virtuti: sed operi.

Tertio. ¶ Itē. opera virtutū per se sūt delectabilia. virtutes aūt non per se: sed per actus: ergo ꝓmiū.

Quarto. Paulus. ¶ Itē. finis melior est ꝯ istud quod est ad finē. a fine eīm ōr res bona. z sicut dicit aplꝰ q cui⁹ causa fit aliquid potissimū est z finis alioz voluit eē. sed actus virtutis est eius finis: z ꝓpter ipm datur virtus: ergo actus virtutis melior est ꝯ ꝓtus

Quinto. ¶ Itē. laus est optimoz. qm oīe laudabile laudatur ꝓpter illud q̄ est optimū in ipo. sed homo maxime laudabilis est ꝓpter bonā operationem suā. ipsa etiā virtus laudatur ꝓpt bonā opationem: ergo q̄ maxime laudabile est in hoie illud est bonū opus: ergo bonū opus est istud quod est

Sexto. optimū in hoie: ergo ꝓmiū. ¶ Item. in futuro gloria eterna erit videre q̄ diligis z diligere q̄ vides: ergo cū diligere sit opus virtutiz: glia eterna est opus virtutis. glia aūt eterna melior est ꝯ

Septimo. virtus: ergo ꝓmiū. z̄. ¶ Item. quod ꝓpinqui⁹ est fini magis est eligendū. sed actus virtutis est

Octauo. ꝓpinquior fini: ergo ꝓmiū. ¶ Itē. melior est fructus ꝯ arbor. qm arbor nō diligitur nisi ꝓpter fructū: fructus aūt virtutis est ei⁹ actus. qm aīa iusti ē paradisus spūalis: sicut spōsus dicit spōse in canticis. Emissiones tue sicut paradisus. z cuz in hac paradiso arbores sūt virtutes: fruct⁹ opa

Nono. folia bona verba: ergo cū opus bonū sit fructus virtutis ipsum est melius ꝯ virtus. ¶ Itē. melior est vsus rei ꝯ ipsa res: vt equitare ꝯ ipe equ⁹: ergo cū opus sit vsus virtutis melius est ꝯ virt⁹. sed si hoc est. ergo q opus sit meritoriū non est a

In oppm. virtute. Si dicit. ꝓpter predictas rōnes q act⁹ virtutis melior est ꝯ virtus. ¶ Cōtra. ꝓpter quod vnūquodq̄ est tale ipz est m. t. sicut ignis ē magis calidus ꝯ aqua que ab ipo est calida ergo cū actus ꝓtutis sit bon⁹ a virtute quia est ab ipa z ab ipsa dirigitur ad finē: ergo virtus est melior

Secundo. Augustin⁹ ꝯ actus. ¶ Item. virtus est diuturnius bonū ꝯ opus virtutis. quia sicut dicit Aug. Virtutes in celesti patria nō sūt operose vel laboriose. nō eīm

Tertio. opere prudentie libido ibi refrenat: q: virtus diuturnius bonū ꝯ opus ꝓtutiz: g est melior. ¶ Itē. virtus magis assimilat hominē deo ꝯ motus virtutis: ergo facit propinquiorē deo: ergo primum

Quarto. ¶ Item. virtus scōm suam substantiā facit hominem dignū vita eterna. sed motus virtutis accidentaliter est meritorius vite eterne. ergo virtus est melior actu. q̄ patet ꝓ hoc q mor⁹ ꝓtutiz habet q sit meritorius ab vltimo fine: qui est ei accidentalis. vltimus eīm nō ponit motū in specie: q̄a si hoc esset oēs motus virtutū essent vn⁹ speciei

Solutio. tantū. ¶ Solutio. nobis videtur sine preiudicio q virtus est melior ꝯ actus: istis quattuor vltimis rationibus. ¶ Ad primo obiectū dicim⁹ q ꝓ

Ad primū. actū virtutiz necesse est aliquod bonū fieri. sz hoc habet a virtute. vnde in hoc nō debet preferri virtuti. potius eīm est virtutis id bonū. qm ꝓtus opa

ꝓter hoc ad tur illud quasi per suū instrumētū. eodēmodo dicimus ad secūdo z tertio obiectū. ¶ Ad quarto

Ad q̄rtum. obiectū dicimus q ꝓprie loquendo mor⁹ ꝓtutiz nō est finis virtutis: sed quedā via ad suū finē. vl si est finis: nō est finis quem intēdit: sed quo intēdit. z talis finis potius debet dici via ꝯ finis.

¶ Ad quintū dicimus q laus est optimoz: sed ꝓ

Ad quintū. prie est de virtutibus: nō de opibus: sed de virtutibus. per opa quasi per signa virtutū. vñ cum videntur bona opa in hoie: dicimus q bonus ē iste qm sicut dicit Aug. octauo de trinitate. hoc laudamus in hominibus q̄ videmus in prima ꝓtate quā habemus in nobis. ¶ Ad sertū dicim⁹ q

Ad sextum. motus virtutis ꝓout est gloria: siue delectatio i deo: melior est ꝯ virtus. q: sic sumitur motus virtutis cuz fine virtutis: q̄ est ipsa delectatio siue quies in deo. ¶ Ad septimū dicim⁹ q reuera me

Ad septimū. lius est quod est propinquius fini: sed motus non est in ordine virtutis. homo eīm nō intendit ꝓtutem moueri in deū: sed quiescere in deo ꝓ motum z ideo nō est obiectio/de motu q̄nō est propinquior fini/scōm propriā ordinationē. vel etiā si est ꝓ

ꝓie propinquior nō tñ melior. q: illa propinq̄tas est ei accidentalis: vt pz ex ꝓdictis. si aūt substātialis esset ei sua propinquitas: vt virtus bonus esset processus. ¶ Ad octauū dicimus q fructus

Ad octauū. virtutis ꝓpiissime est ipse deus: ipse eīm est illud quod comedim⁹ in quo delectamur. actus autem virtutis fructus est prout eo delectamur in deo: z dictū est q scōm hoc motus virtutis melior est ꝯ virtus. ¶ Eodēmodo soluimus sequēs obiectū.

Ad aliud. ¶ Sed obijcitur. Si actus ꝓtutis scōm q est delectatio in deo melior est ꝯ virtus: ergo simpliciter motus virtutiz melior est ꝯ virtus ¶ Dicim⁹

ꝓra ꝑdi. af Solutio. q nō valet: q: delectatio qua delectat aīa in deo licet sit annexa motui: tñ nō ē nisi a dulcedine dei nec est a motu: sed cū motu. per id quod hz mot⁹ a virtute. s. q ꝓpter deū mouet in deū: q: ergo delectatio illa finis est virtutis ꝓprie. ideo meli⁹ quid est ꝯ virt⁹. z ipa virt⁹ facit delectari in deo per id quod facit in motu. motus aūt per hoc q̄ habet a virtute. tñ cōsupponitur motus ille cum illa delectatiōe vt ei annexa: scōm hoc melior est ꝯ virtus: nō rōne sui: sed rōne annexi quod ei per virtutē est annexū. Cū ergo pluribus opibus non meretur homo maius ꝓmiū ꝯ vno illoz. videť q otiosa sit multitudo bonoz operū. qm si aliq̄s artifex eque bonū opus faceret: penitus vno ope vt pluribus oīa preter vnū essent otiosa: g eadez ratione otiosa sunt oīa bona opera preter vnum.

Secundo. ¶ Itē. si dicis q valet ad illud. s. ad augmentum vel cōfirmationē. Cōtra. Nihil potens est confirmare vel augmentare aliquid nisi sit generatiuū illius. cū ergo bona opa nō possint generare gratiam nō possūt augmētare eā vel cōfirmare. z ita videtur q ad nichil valeant. ¶ Dicim⁹ q licet nō

Solutio. valeant ad maius ꝓmiū tñ valent ad multa. scz ad mentis iocūditatē. ad ꝓtutū cōfirmationem:

ad augmentũ gr̃e: ad diminutionẽ pcti: ad debilitationẽ fomitis: ad remouendũ tẽtationẽ diaboli ꝛ ad cauendũ omissionẽ ꝛ negligentiã. ꝛ ad merẽdum firmius ꝛ efficatius. Ad oĩa ista valet multitudo operũ que his versibus notãtur. Jocũdat/ stabilit auget: pctã remittit. Debilitat/remouet: roborat atq; cauet. Ualet aũt ad iocũditatẽ mentis. nõ tamẽ in p̃senti sed in futuro q̃n cũ exultatiõe portãtes manipulos nr̃os gaudebim⁹ de singulis bonis op̃ibus q̃ fecim⁹: vt dictuz est. q̃ aũt multitudo bonorũ operũ valeat ad octo p̃dicta. ad quedã tñ valet q̃ modũ meriti. tñ vt ad augmẽtum gr̃e. ad quedã per modũ meriti et per modũ cause efficientis vt ad remissionẽ pcti: q; ratione cõtrarietatis purgãt a pctõ et merentur vt magz ꝛ magis purgent a deo. Eodẽmodo ad confirmationẽ virtutũ vtroq; modo. q; ex ipso q̃ effectiue valet ad remissionẽ pctõz cõfirmat in virtutib⁹.

¶ Utrũ status valeat ad efficatiã meriti.

¶ Septima quest⁹ huius capituli.

Aſ q̃ sic.

Utrũ status valeat ad efficatiã meriti: videk q̃ sic q̃n dñs dicit in euãgelio. Inter natos mulierũ nõ surrexit maior Iohanne baptista. qui aũt minor est in regno celorũ maior est illo. cõstat aũt q̃ ruina angelorũ reparabitur de oĩbus ꝛ cum aliqui angeli de supremo ordine ceciderint aliqui hoies habebunt premiũ angelor̃ supremi ordinis. vñ beata virgo assumpta est super choros angelorũ. et de

Nota de paulo.

paulo ỽ. q̃ raptus est vsq; ad tertiũ celum id est vsq; ad cõsimilitudinẽ cõtẽplatiõis suprem oz angelor̃. ꝛ in apocalip. ỽ. Mensura hois q̃ ꝛ angeli: ergo aliquis homo merek in via p̃mium equale p̃mio alicuius angeli. ad minus beata ṽgo meruit equale vel maius. nõ ergo pure secũdũ quãtitatẽ caritatis dabitur quãtitas p̃mij: cũ maior sit q̃titas in quocũq; angelo q̃ in quolibet viatore. ¶ Forte dicet q̃ status facit ad quãtitatẽ p̃mij. sed hoc nõ nisi ꝓpter difficultatem: g̃ difficultas status facit ad quãtitatẽ p̃mij: sed difficultas status est circũstãtia p̃sone: g̃ facit circunstantia p̃sone ad quãtitatẽ meriti. quod ptz esse falsũ per predicta. ¶ Alij dicũt q̃ hoc nõ facit difficultas sed cõfirmatio angelor̃ que facit q̃ angeli ex maiori caritate minus p̃miũ merẽtur q̃ aliqui viatores eorũ minori caritate. Sed cõtra. ¶ Cõfirmatio angelorũ nõ est nisi de essentia caritatis. g̃ est circũstãtia: ergo ipsa non facit ad difficultatẽ meriti. ¶ Alij dicũt q̃ caritas gratie in p̃senti statu facit q̃ viator in minori caritate meretur maius p̃miũ q̃ angelus ex maiori q̃n omne rarũ. sicut vinũ in hibernia est maioris p̃cij q̃ in francia. Sed redit eadẽ obiectio q̃ prius q; q̃ in via ẽ gratia rarior q̃ in patria nõ facit nisi difficultas status ꝛ ita redit in predictũ incõueniẽs q̃ circũ-

Euasio.

Alia opio.

ꝓtra hoc aſ

Alia opio.

Alia opio.

ꝓtra hoc aſ

Alia opio.

ꝓtra hoc aſ

stantia auget meritũ. Alij assignãt aliã causam scz q̃ angelus merek ex gloria sed viator meretur ex gratia. ¶ Cõtra. Christus ex gr̃a merebatur sed hoc nõ faciebat meritũ suũ minus: ergo eadẽ causa nõ facit angelor̃ minus. ¶ Sũt alij q̃ assignant aliã rõnem p̃mij. s. q̃ angelus merek iam habitũ. homo vero merek habendũ. ¶ Sed contra. Uirtus placet deo ex seipsa essentialiter: sed qõ extrinsecũ est virtuti nõ auget eius essentiam ergo neq; placentia eius. sed hũdũ extrinsecũ est virtuti: ergo ex hoc nõ augek placentia: sed ex eo q̃ virtus placet aut opus virtutis hz meritũ. non ergo ex eo q̃ homo merek habendum augek in co meritũ. ¶ Preterea. ex hoc itez sequit q̃ circũ- Secundo.
stantia augeat meritũ: cũ illud qõ assignatur pro causa nõ sit de essentia caritatz. ¶ Propter hoc Alia opio.
dixerũt quidã q̃ caritas nõ augebik in futuro in essentia sua. sed eiꝰ motus erit maior in patria q̃ fuit in via. ꝛ dicunt q̃ hoc non ẽ incõueniens q; ẽ invia ex eadẽ caritate manente in eadẽ quãtitate elicitur ꝛ maior ꝛ minor motus. auctoritatẽ que dicit. qui maior est in regno celoz: maior est Iohã ne baptista. dicũt debere intelligi ex maioritate quãtũ ad cõfirmationẽ: nõ quãtũ ad caritatis intensionẽ. ¶ Sed q̃ hoc sit falsuz: pt̃z per hoc qõ ꝓtra hocaſ
dicit ysay. viuit dñs cuius ignis in syon ꝛ q̃n caritas que est hic paruꝰ ignis in futuro erit caminꝰ. id est magnus ignis. g̃ caritas augebik in patria. ¶ Itẽ sup illud apo. equalia sũt latera ciuitatis. Secundo.
ỽ. glo. latera ciuitatis sũt fides/spes/caritas/ et bona op̃atio. ergo fides que est cognitio dei ꝛ caritas sũt equales in via. ergo eodẽ modo cognitio dei ꝛ caritas sũt vel erũt eq̃les in patria. sz multo maior erit in patria cognitio q̃ modo sit. ergo Tertio.
multo maior erit caritas. ¶ Preterea sicut estimatio rei contristabilis generat fugam illius. similiter estimatio rei delectabilis generat appetitum illius. vbi maior estimatio: maior fuga: ꝛ maior appetitus. sed in futuro erit maior estimatio summi boni: q̃ modo sit. q̃n ex maiori cognitiõe magis estimabimus q̃ de⁹ sit sũmũ bonũ nr̃ũ. ergo in futuro maior erit appetius summi boni. g̃ maior dilectio: ꝛ ita maior caritas. ꝛ ita predicta opinio est falsa q̃ dicit q̃ caritas augebitur in futuro. ¶ Nobis videtur sicut dictũ est q̃ fons me- Solutio.
rendi est in fide in hoie habente fidẽ qõ est illõ p̃mium quo homo leuat se supra se. fides aũt substãtialiter habet quãdã difficultatẽ sicut substantia liter habet imperfectionẽ ꝛ ex difficultate que primo est in ipsa: habet efficatiã merendi. vñ ỽ. Au- Augustinꝰ.
gustinus. laus fidei est credere quod nõ vides: et cũ fides sit prima ṽtutũ eiꝰ difficultas ẽ difficultas aliarũ virtutũ. Dicimꝰ q̃ difficultas substantialis fidei est causa quare hõ viator ex minori caritate meretur maius p̃miũ angelo habente maiorẽ caritatẽ. ꝛ illa difficultas nõ est circunstãtia fidei cũ sit de essentia ipsius. ¶ Oẽs ergo predicte solutiões possunt reduci ad hanc solutionem preter illã que dicit q̃ caritas nõ augmẽtabitur i futuro. ꝛ sic oẽs ille solutiões vere sũt: q; omnes solutiões si recte intelligãtur ponũt difficultatẽ causam quare hõ in minori caritate merek maius premiũ angelo. vnde si intelligatur de substãtiali difficultate fidei oẽs vere sũt. Uirtus eñ ẽ me- Quare ꝓs
ritoria his tribus ex sua bonitate: ex sua difficultate: ex sui operis libertate: q; ẽ a libero arbitrio sicut ỽ in laude beati viri. Qui potuit transgredi. ꝛc. Alie difficultates q̃ sũt circũstãtie non faciũt ad minꝰ meritũ. ¶ Qõ aũt obijcik de merito Ad aliud.

ẽ meritoria

christi: cũ christus non habeat fidem. Respõdemus q̃ bonitas christi cui datus est spiritus non ad mensuram sua intensione: preualet etiã quantũ ad efficaciam merendi difficultati nr̃e fidei.

¶ Tractatus decimusseptimus.

¶ De connexione virtutum.

Primo q̃ Aſ. q̃ sic.

Dicto de merito virtutũ: dicẽdũ est de cõnexione virtutũ. Et primo de virtutibus theologicis. Secũdo de polyticis. Queritur ergo vtrũ q̃ habet vnã virtutẽ theologicã habet oĩa. ¶ Probaſ q̃ sic. Esai. dicit. xvj. Venter meꝰ ad moab sicut cythara sonabit. vẽter p̃ phete mens pphete: q; sicut in ventre cibi p̃parantur ad nutrimentũ corporis: sic in mente p̃parant cibi virtutũ ad nutrimẽtũ spũalis hois. Sonat aũt ad moab. i. ad pctõz sicut cythara q̃n estimãs pctõ rem esse filiũ dei/vel posse esse de facili. habet spẽ de venia eiꝰ: ꝛ diligit primũ sicut se/ꝛ comparik ei. ꝛ sic

Hieronymꝰ

de alijs virtutib⁹. Dicit enim Hierony. sup illũ locum Sicut cythara sonũ cõpositũ nõ emittit sivna chorda rupta fuerit: sic spũalis vẽter pphete. si vna chorda virtutũ defuerit dulce melos non resonabit/nec ad latericiũ murũ cũctis clamabit viscerib⁹: quoz verboz sententia est sibi virtutes esse cõnexas. ꝛ ita cui vna deest: desunt oĩes. Ex his patet q̃ ꝑm Hierony. ꝛ plures. et ita verũ est q̃ qui habet vnã: habet

Secundo

oĩes. ¶ Item. dñs in fine Mar. Qui crediderit ꝛ baptizatus fuerit: saluus erit. ergo fides cũ baptismo sufficit ad salutẽ. sed nullus est saluus sine charitate ergo qui habet fidem habet charitatẽ. sed qui habet charitatẽ habet alias virtutes. q̃n diligit primu: g̃ iuste se habet erga illũ: ergo cõparik illi ꝛ miserek. et

Confirmaſ.

sic de alijs: ergo qui habet fidẽ habz oĩes. Similiter qui habet vnã aliarũ habet oĩes. q̃n q̃ habet vnã aliarũ habet fidẽ. ꝛ qui habet fidẽ habet oĩes: ergo q̃ habet vnã virtutẽ quecũq; illa sit habet oĩes. ¶ Item.

Tertio.

ouis vilo lupo estimãs ipm inimicabilem et nociuũ sibi/statim fugit. ꝛ sicut se habz estimatio horribilis ad fugere: ita estimatio delectabilis ad appetere. sz estimato horribili adest fuga ỽ necessitate: g̃ estimato delectabili adest appetitꝰ illius de necessitate: g̃ estimans deũ delectabilẽ sibi de necessitate appetit illũ sibi. sed qõ difficile operaſ natura virtꝰ facile facit: ergo q̃n aliquis fide virtute estimat deũ sibi dele

Inoppositũ

ctabilẽ appetit illũ sibi. sz hic appetitꝰ nõ est nisi charitatis: ergo habet charitatẽ. et p̃sequẽs oĩes alias virtutes. ꝛ inde vt prius. ¶ Sed cõtra. Augu. dicit

Secundo.

q̃ non est sententia diuina: sed humana. q̃ qui habet vnã habet oĩes. sed ois vera sentẽtia est sententia diuina. et hec nõ est sententia diuina: ergo nõ est vera. ergo nõ qui habet vnã habet oĩes. ¶ Itẽ q̃ habet vnã

Tertio.

habet oĩes: ergo q̃ habet charitatẽ: habet oĩes virtutes. sed virginitas est virtꝰ: ergo q̃ habet charitatez habet virginitatẽ: qõ paret esse falsum. ¶ Itẽ qui habet. zẽ. ergo a simili. econtrario. qui habet vnũ vitiũ habet oĩa. qõ sit simile probaſ: q̃n sicut vna est radix oĩm virtutũ. s. fides: ita est vna radix oĩm vitiorũ: scz libido. q̃n sicut dicit Augu. libido est causa oĩs peccati. ¶ Item Augu. dicit: q̃ multi sunt in pctõ mortali: qui tñ a pijs p̃cibꝰ nõ desistunt. Sit igit q̃ aliquis habeat castitatẽ infirmẽ: est tñ ambitiosus vel superbus. cõstat q̃ iste abstinet ab illecebris carnis quãtũ debet: ꝛ cuiꝰ gr̃a. q̃n ꝓpter deũ: ꝛ q̃n debet. ꝛ sic de alijs circũstãtijs: ergo aduenĩẽte charitate/remanet eadẽ castitas nõ mutata. q̃n nõ addik alia circũstãtia: aut tpi/aut opiꝰ eiꝰ: imo elicit motꝰ vestitos eisdẽ circũstãtijs quibꝰ ꝛ prius eliciebat: g̃ prior sus manet eadẽ virtꝰ. ꝛ modo est virtꝰ theologica: g̃ ꝛ prius. g̃ talis habebat ptinẽtiã virtutẽ: et nõ alias virtutes. g̃ nõ qui habet vnã habet oĩes ¶ Itẽ. videk

Quarto.

q̃ Augu. sit ꝛtrariꝰ Hierony. q̃n Hieronymꝰ dicit q̃ sẽtẽtia est bti Jaco. Qui habet vnã: habet oĩes. Augu. dicit: q̃ nõ ẽ sẽtẽtia diuina. ¶ Solutio. Qui habet vnã: habet oĩes. Ad ꝓio obiectũ dicimꝰ: q̃ ideo dicit Augu. q̃ nõ ẽ sẽtẽtia diuina: ꝛ q̃ sẽtẽtia illa nõ sit vera: q; nõ ẽ expꝛessuz manifeste i textu biblie Hierony. dicit q̃ hec est sententia bti Jaco. ideo q; põt habeꝛi ab illo ꝛbo. Qui in vno offendit oĩm reus est. ꝛ ita q̃ caret vna virtute: caret oibꝰ. g̃ q̃ habet vnã habet oĩes. nõ est aũt hic manifeste expꝛessum. q̃n p̃dicta auctoritas põt trahi ad multa alia ¶ Ad scõz

Solutio.

Ad primũ.

Ad secundũ

dicimꝰ: q̃ nõ valet. Qui habet zẽ. g̃ virginitatẽ. ꝛ est falla. acci. q; hoc nomẽ p̃ginitas, ꝛ si supponat essentiã ṽtutis: tñ iponit a quodã accidẽte: ꝓpter qõ argumẽtũ nõ valet. Instãtia. Oñe aial est hic intus si at distributio p̃ generib⁹ singuloꝝ. sicut sit cũ dicit Qui habet vnã: habet oĩes. sed homo albus est aial: ergo homo albus est hic intus. patet q̃ ibi est fallacia accidẽtis. ¶ Ad tertiũ dicimꝰ: q̃ nõ ẽ simile de

Fallacia accidentis.

Ad tertium

virtutib⁹ ꝛ vitijs ꝓpter duo. Primo q̃ nõ est vna radix oĩm virtutũ. q̃n libido est genus ad ꝛcupiscẽtiã carnis: ꝛ ꝛcupiscentiã oculoꝝ. et iterũ ꝛcupiscentia carnis gen⁹ est ad ꝛcupiscẽtiã q̃ est i luxuria: et q̃ est in gula. Secũdo: q; vitia sunt opposita adinuicẽ: sicut auaricia ꝛ pdigalitas. sed virtutes nõ. nõ potest ergo ꝑbari q̃ ita sit in vitijs: sicut in virtutib⁹. ꝓ locũ a simili. neq; ꝓ locũ a ꝛrarijs: q; virtus ꝛ vitia nõ sunt ꝛraria imediata: imo quãtũ ẽ de natura ipoz: duo habẽt media p̃ positionẽ: ꝛ p̃ priuationẽ. p̃ positionẽ: q; inter fidẽ/virtutẽ/ꝛ infidelitatẽ est media fides informis. p̃ priuationẽ vero: q; adã in statu innocẽtie: nec charitatẽ habuit: nec ṽtutẽ/vt modo: ideo nõ sunt virtus ꝛ vitiũ ꝛraria imediata in speciebus suis: licet sint imediata i genere respectu adulti. q̃n necessariũ est q̃ adultꝰ habeat virtutẽ aut vitiũ. sed nõ est necessariũ q̃ habeat vitiũ incõtinẽtie: aut cõtinẽtia virtutẽ formatã vel informẽ: sicut ptz in gẽtili q̃ cũ venerit ad ãnos discretiõis ꝛ nõdũ cogitauerit de operib⁹ carnis: nec incõtinẽs est: nec cõtinẽs alio quomodo. ¶ Ad vltimũ dicimꝰ: q̃ ille q̃ habet casti- Ad vltimũ.
tatẽ iformẽ abstinet: ꝛ quãtũ debet. et eomodo quo debet ab illecebris carnis. q̃n debz ita abstinere q̃ diligat carnis mũditiã pluſq̃ oẽ tpale. hoc aũt nõ potest facere: nisi habeat charitatẽ: ꝛ ita aduenĩente charitate mutatur cõtinentia q̃ prius fuit. ꝛ sic q; nõ ꝓcedit obiectio patere potest. dictũ est q̃ qui habet ꝛ dicta aſ.
vnã habet omẽs: ideo q; vna est radix specialis virtutũ. s. fides. ergo pari ratione: qui habet vnũ vitiũ/ habet oĩa: cũ sit vna radix oĩm vitiorũ superbia. s. q̃ initiũ oĩs peccati est superbia. ¶ Forte dicet q̃ non Euasio.
est simile: ideo quia fides ẽ necessaria causa virtutũ. superbia vero nõ ẽ necessaria causa oĩm vitiorũ: ꝛ occasionalis accidẽtalis. vñ dicit magr̃ in sentẽtijs: q̃ Magister in
ideo dicit̃ superbia radix oĩm vitiorũ. q; nõ ẽ aliq̃ genus peccati cuiꝰ nõ sit superbia causa aliq̃n. sed eadez ratione posset dici: q̃ luxuria ẽ radix oĩm vitiorũ. nõ sententijs.

est eñ aliquod genus peccati: cuius non sit luxuria causa aliquando. ¶Item. fides est necessaria causa oim virtutū. ergo a contrarijs: infidelitas causa est necessaria oim vitiorū. z sic qui habet vnū vitiū: de necessitate habet oia. ¶Item. motus virtutū sunt voluntarij. sed nullū voluntariū habet necessariā causam: ergo motus fidei nō est necessaria causa motuū aliarum virtutū: ergo fides non est necessaria causa aliarū virtutū. quia sicut se habet motus ad motum sic virtus ad virtutē. ergo nō ex hoc q fides est causa necessaria aliarum virtutū: necessariū est q qui habet vnā habeat oēs. ¶Solutio. dicimus q fides est causa necessaria oim virtutum: z de virtute generat oēs virtutes. maxime quia oēs virtutes tendunt ad finem fidei. qñ cognitio summi boni de necessitate generat dilectionē de deo. et sic de alijs. ¶Ad primū dicimus: q non est simile de superbia. qñ ipa nō est necessaria causa alicuj⁹ vitij. nec oia vitia tendūt ad finem superbie. determinatur aūt in libro de fide ad Petrū: quare dicitur superbia initiū oīnis peccati: eo. s. quia supbia fuit primū peccatū luciferi quo iuidit homini: tentauit/et preualuit. ex eo fomes est in nobis qui est origo oīm vitiorum. concedimus tñ q superbia est aliquando causa aliorū vitiorū. sicut dicit magister in sentētijs. nec est simile de luxuria. qñ magis innatus est nobis amor proprie excellētie: q̄ amor luxurie/aut pecunie/z hmōdi. vnde cū apostolus dicit. Radix omniū malorū est cupiditas. nō sumitur ibi cupiditas pro appetitu pecunie tñ: sed generaliter pro appetitu pecuniarū: vel deliciarū carnis: vel ꝓpter excellentie. patet ergo q superbia dicitur initiū oīnis peccati. z quia fuit primū peccati angeli: z q3 ex corruptela nature magis innatus est nobis amor proprie excellētie q̄ aliud vitium. vnde Gregorius dicit: q superbia est primū vitium cū recedimus a deo/et vltimū cū accedim⁹ ad deū. vndeversus. Cū bene pugnaris: cū cuncta subacta putaris. Que magis infestat: vincenda supbia restat. Similiter spernere mūdū: spernere nullū. ⁊c.

¶Ad scōm dicimus: q nō est simile de fide z de infidelitate. quia fides in pluribus est. qñ exigitur q fidelis credat articulum esse implicite vel explicite. vnde in leuitico comparatur sextario olei quē lepra sus pro sua emūdatione debet offerre: cui si desit aliquid non est sextarius: et q3 est oim articulorū: ideo est causa oīm virtutū. quia finis aut materia nō exigit articulos. sed infidelitas in pauperibus est: quia qui discredit in vno articulo/infidelis est. et ideo nō est causa necessaria oīm vitiorum: neq3 etiā alicuius qñ infidelitas est indifferenter respectu huius articuli et illius. ¶Preterea. fides z infidelitas nō sunt contraria proprie: licet opponantur vt contraria. q3 nata sunt in eodem susceptibili ei mutuo sese expellunt. sed non sunt sub eodem genere posita: cum vitium nichil sit: sicut motus et quies non sunt ꝓprie contraria: licet ad modū contrariorū opponantur.

¶Ad vltimū dicimus: q argumentatio non valet: ideo quia motus fidei per modū voluntatis est causa motuū aliarum virtutū: sed habitus fidei est causa aliorum habituū per modū essentie z nature: z ꝓpter hoc de necessitate habitus generat habitū. non tamē motus motū generat de necessitate. dicim⁹ tñ q motus fidei est causa sufficiens motuū aliarū virtutum: z p̄m se: et p se generat illos quātū in ipo est.

¶Ite aplꝰ dicit: diuisiones gratiarū sunt. alij datur sermo sapientie/alij sermo scientie p̄m eundem spm̄. alij fides in eode spiritu: ergo aliquis habet sapientiam qui nō habet scientiā aut fidem. nō ergo qui habet vnā virtutē habet oīs. ¶Item super Matheū dicitur: q gradus est in virtutibus: qñ ascenditur a paupertate spūs ad mansuetudinē. z sic de alijs: sed vbi est gradus ascensionis p̄ius oportet ascendere vnū gradū q̄ alium: ergo p̄ius habetur vna de illis virtutibus q̄ alie habeantur. nō ergo qui habet. ⁊c.

¶Ite. Jacob p̄ius duxit Lyā q̄ Rachelē. qñ p̄ius est insistendū operib⁹ actiue q̄ cōtemplatiue. vnde Gregorius. qui arcem cōtemplationis possidere desiderat: oportet vt p̄ius in campo actionis se exerceat: ergo p̄ius habetur virtutes actiue q̄ cōtēplatiue. z inde vt p̄ius. ¶Solutio. dicim⁹ q diuerse sūt gratie quātū ad p̄rogationē vsuū: nō quātū ad essentiā virtutū. ideo aliqs pōt habere sapientiā de eternis: tamē vt sit parat⁹ p̄dicare alijs deveris et eternis bonis: qui tñ non est paratus defendere fidē p rationes z auctoritates efficaces ad fidē defendendā inducere. ¶Ad scōm dicim⁹: q ascensus est in virtutibus: non p̄m essentiā virtutū: sed quātū ad expeditionem vsus. quoniā p̄ius oportet esse exercitatū in operibus paupertatis mansuetudinis luctus z misericordie q̄ expeditus sit aliquis ad opera aliarū beatitudinū. p̄cedentia em̄ fuerunt quātū ad cordis mūdictā. qñ cuj⁹ maiori difficultate operamur opa virtutū purgati animi q̄ operavirtutū purgatoriarū ꝓpter impedimenta nature corrupte. attenditur ergo ascensus p̄m expeditionē vsus z facultatē operandi: non p̄m essentiā virtutū. per hoc patet solutio ad obiecta. ¶Sed p̄m hoc obiscit cōmunis animi ꝓceptio est q nō quicūq3 potest minus/ pōt matus: nec quicūq3 potest facilius / pōt difficilius: ergo nō ex eo q aliquis est abilis ad p̄ducēdū facilioza opa virtutū/abilis est ad p̄ducendū difficilioza: sed p fidem/spem/ charitatem: est homo abilis ad facilioza opa: per alias virtutes ad difficilioza opera: q̄ nō ex eo q aliquis habet fidem/spem/charitatē: habet alias virtutes. ¶Ite ex hoc videtur falsum quod dixi mus: q oēs virtutes sunt eiusdē difficultatis. ¶Solutio. dicimus q hec ꝓpositio est falsa in virtutib⁹. nō quicūq3 potest facilius: potest difficilius. qñ virtus leuat cor hois supra se. vnde charitas leuat cor hois supra se: vt magis diligat deū q̄ se. z magz beatitudinem q̄ vitam temporalem: et ꝓpter hoc qui abilis est ad opa charitatis: abilis est ad opera mānsuetudinis: licet sint difficilioza eo q difficilius est spernere se sperni: q̄ spernere se se. verū est ergo in virtutibus: q qui abilis est ad facilius: abilis est ad difficilius p̄ducendū p̄m esse. licet nō sit abilis ad p̄ducendū illud de facili. sicut dicimus q qui habet charitatem potens est resistere cuilibet tentationi: z tentationi mortis. quoniā ex quo diligit deus plus q̄ se: si occurrat mortis tentatio et ipe cōferat z bene vtatur charitate quā habet vincit illam: licet nō de facili. ¶Ex hoc patet solutio ad vltimo obiectum. sunt em̄ virtutes eiusdem difficultatis quātū ad p̄ductionem vel perfectionem operū: licet non quantū ad facilem p̄ductionem eorūdem.

¶Secunda questio huius capituli.

¶Utrum verum sit in polyticis.

Aer. q sic.

Aerit vtrū verū sit i polyticis: q q̄ habet vnā habet oēs? ¶Probat q sic. p̄rudētie est oīa opera bona p̄m normā rōnis dirigere: z humanis actibus tanq3 diuinis p uidere: ergo q̄ habet p̄rudētiā p̄uidet oibus actib⁹ humanis tanq3 diuinis: q̄ actibus iusticie tēperātie fortitudinis: q̄ q̄ habet p̄rudentiā habet oēs alias. sicut igit per fidē p̄bat de theologicis: q q̄ habet vnā habet oēs. ita p p̄rudentiā p̄bat in polyticis: q q̄ habet. ⁊c.

Secundo.

¶Ite indirecte sic. Nō qui habet vnā virtutē nō habet oēs: q̄ aliquis pōt habere ꝓtinētiā: z nō habebit oēs: imo erit i pctō mortali. ¶Contra. p̄m philosophū virt⁹ facit dignū beatitudine: q̄ iste q̄ habet ꝓtinētiā dignus est beatitudine.

Tertio.

¶Ite. p pctō mortali miseria: est summa miseria: ergo simul z semel dignus est summa beatitudine et summa miseria. qd̄ est impossibile: q̄ z primū est impossibile. s. q̄ habet cōtinentiā existens in pctō mortali. restat q̄ q̄ habet vnā habet oēs.

Quarto.

¶Ite. p̄ius est cōsideratio finis q̄ operū ad finez: q̄ si aliquis est casus ꝓpter qd̄ faciat opa castitatis: oportet q̄ apprehēdat tanq3 finē operis deū. s. finis nō mouet nisi appetat: ergo appetit deū tanq3 bonū sibi: q̄ diligit deū: ergo q̄ est cast⁹ diligit deū. aut ergo diligit deū quātū debet aut nō. si nō: nō est virtutis. si diligit deū quātū debet et eius gra motus est charitatis: q̄ qui habet castitatē polyticā habet charitatē. Sed p̄batū ē q̄ charitatē habet/habet oēs. ergo a primo q̄ habet castitatē habet oēs. Similit pōt p̄bari de alijs virtutib⁹ polyticis.

In oppositū

¶ ita patet q̄ i polyticis vera ē sentētia p̄dicta. ¶Sz contra. virtus est ex frequēti bene agere. qñ ex frequēti bene agere caste fit castus. Sed contra. nō est necessariū q̄ qui primo frequēter operat opera castitatis q̄ frequēter operat opa fortitudinis/aut alteri⁹ virtutis: ergo nō est necessariū q̄ qui habet castitatē habeat alias polyticas virtutes.

Secundo

¶Ite. virtutes polytice sunt naturales. qñ nō excedunt metas liberi arbitrij: qō est naturale. Sed p̄stat q̄ nō quicūq3 naturaliter abilis est ad opera fortitudinis: est abilis ad opa ꝓtinentie aut alteri⁹ virtutis. nō ergo qui habz vnā polyticā habet oēs.

Solutio.

¶Solutio. Virtutes polytice dupliciter sumunt. Quandoq3 em̄ dicunt virtutes polytice virtutes cōsuetudinarie. de quib⁹ agit Aristo. in ethicis q̄ z in pctō mortali possunt haberi quādoq3 dicūtur virtutes polytice: p̄rudentia/iusticia/timor/fortitudo/eo q̄ reguntvitā humanā quātū ad opa exteriora. de quib⁹ in libro sapientie. Ille habēt principiū extrinsecū: fidē/spem/charitatē. Si ergo hoc secūdo modo sumant̄ virtutes polytice: dicimus sicut dictū est de theologicis: q q̄ habet vnā habet oēs. qñ tales nō fiunt ex frequēti bene agere sed cōfirmātur. Si aūt Aristo. de talibus intellexit dicimus q nō fit in essentia ex frequenti bene agere sed fit virtus: z p̄m hoc virtus est accidens sonās in cōfirmationē. Si aūt primo modo dicūtur virtutes polytice/dicim⁹ q nō quicūq3 habet vnā habet oēs. qñ p̄m hoc virtutes polytice nō excedunt fines nature nisi in confirmatione. ¶Ad primū igitur dicimus: q p̄udentie est hūanis actibus tanq3 diuinis p̄uidere. tñ q3 ad hoc q̄ p̄uideat efficaciter operi bus alteri⁹ virtutis cū discretione sua exigitur sciētia de illa. Dicimus q non est necessariū q̄ p̄uideat efficaciter operib⁹ aliarū virtutū. qñ multi habent scientiā operū fortitudinis qui non habent scientiā operū castitatis: aut ecōuerso. ¶Ad scōm dicim⁹: q aliquis pōt cōtinens esse ꝓpter deū ex dilectione naturali: tñ in pctō mortali est. nec ē verū q talis cōtinētia faciat dignū beatitudine: cuius philosophi senserint ita. Errauerūt em̄ in hoc putātes: q ex solo libero arbitrio posset aliquis ad beatitudinē puenire

Error philosophoꝝ.

¶Ad tertiū dicimus: q qui cōtinēs est diligit deū dilectiōe naturali: z diligit deū quātū debet p̄m statū charitatis. vnde si ꝓpter hoc abstineat ab illecebris carnis: talis abstinentia est motus virtutis polytice. nō tñ simplicit̄ virtuſ. qñ p̄m primā sumptionem nō sunt virtutes polytice simpliciter virtutes.

Ad tertium

¶Ite. sentētia est rā scrōꝝ q̄ philosophoꝝ q virt⁹ ē pfectio aīe: q̄ habet vnā virtutē habet aīe pfectionē: ergo q̄ habet vnā virtutē pfectus est: sed ei q̄ pfectū est nichil deest: q̄ nichil deest ei q̄ habet vnā virtutē: q̄ habet oēs virtutes. ¶Ite. Frutis est operari p̄m rectā rationē: q̄ p̄m discretionē: ergo q̄ habz vnā virtutē opat p̄m discretionē rectā: q̄ aut p̄m discretionē nature/aut artis/aut virtutis. nō nature vel artis. qñ virtus est certior z melior oīm arte z oīm natura: ergo quelibet virt⁹ operat p̄m discretionē virtutis. nō p̄udētie: ergo qui habet vnā virtutē habet z p̄udentiā.

Jtē. Jacobus. Qui offendit in vno

Quinto.

¶Item. ratio est caput mētis: ergo regit affectū: ergo nō est virt⁹ i affectu quin sit in rōne sed virtus polytica sita in ratiōe nō est nisi p̄udētia: ergo qui habet polyticā aliquā habet p̄udentiam.

Tertio.

¶Ite. sicut se habet fides ad virtutes theologicas: ita p̄udētia ad polyticas. qñ sicut fides ē cognitio oīm credendoꝝ z fugiendoꝝ imperans eligere et fugienda: z fugere fugienda: sic fides imperat credere credenda: ergo sicut qui habet aliquā virtutē theologicā habet fidē. ita q̄ habet aliquā polyticā habet z p̄udentiā. Sed qui habet p̄udētiā/habet oēs. q̄ p̄bat per hoc q̄ p̄udentia sicut dictū est habet immediate z discretionem oīm eligendoꝝ: z ita qui habz p̄udentiā habet omēs. ergo a primo qui habet vnā habet oīs.

Quarto.

¶Item Jacobus. Qui offendit in vno oīm reus est: ergo qui habet aliquod peccatū nullā habet virtutē: ergo qui caret vna virtute caret oīb⁹ virtutibus. z indeyt p̄ius. Si concedit. ¶Contra.

In oppositū

Gregorius dicit sup Job in principio. intellect⁹ inutilis est sine sapientia. consiliū vile est sine fortitudine. ergo intellectus potest haberi sine sapientia: z consiliū sine fortitudine. nō ergo quicūq3 habet vnū donoꝝ infoꝝmiū: habet oīnia dona. ergo nec quicū q̄ habet vnā potentiā: habet omēs. ¶Item Gregorius. Qui virtutes sine humilitate aggregat quasi puluerem in ventū portat: ergo virtutes possunt haberi sine humilitate. z inde vt p̄ī.

Secundo.

¶Item. aliquis potest esse qui cū audierit q̄ corpus nostrū est templum: spiritussancti ex hac fide sola abstinet se ab illecebris carnis: non tamen nouit dare sua: imo existimat q̄ nō tenetur dare sua in aliquo casu. certum est q̄ talis habet cōtinentiā polyticam/z non largitatem. patet ergo q̄ non quicūq3 habet vnam habet omēs.

Tertio.

¶Solutio. dicimus q̄ nō quicūq3 habet vnā polyticam habet omēs: p̄m q̄ polytica virtus dicit que nō excedit metas nature: nisi quātū ad facilitatem operandi.

Ad primū.

¶Ad primū dicimus: q̄ hec propositio: quod perfectū est nichil ei deest/est vera de p̄

fectione q̃ simpliciter est pfectio. virtus aut ẽ polytica nõ est pfectio simpliciter/nec facit pfectũ simpliciter: cũ nõ sit virtus simpliciter: sicut dictũ est. qñ caret circunstantia nobilissima: hac. s. inquãtũ debet vnde diminuit de ratione virtutis. ¶ Ad scõm dicimus: q̃ virtus polytica operat̃ ꝑm discretionẽ prudentie perfecte vel imperfecte. qñ sicut aliquo⁹ articulorũ quasi dimidia: sicut fides vnius dei z vnius remuneratoris sufficit i q̃busdã philosophis ad generãdũ alias virtutes infozmes in illis. ita z prudẽtia quasi dimidia sufficit ad generationẽ castitat̃ ꝓpter qõ nõ oportet: q̃ qui habz castitatẽ habeat prudẽtiã pfectã. multi em̃ habẽt discretionẽ in operib⁹ carnis q̃ nõ habẽt in dandis. ¶ Ad tertiũ dicim⁹: q̃ nõ est aliqua virt⁹ polytica siue prudẽtia pfecta vel ipfecta. ¶ Ad quartũ dicim⁹: q̃ hec ꝓpositio/sicut se habz fides ad virtutẽ theologicã: ita prudẽtia ad polyticã. falsa est: si de vniuersali similitudine itelligat̃. z hec ratio: q̃ fides impfecta non põt generare aliquã virtutẽ theologicã: sz prudẽtia impfecta põt gñare aliquã virtutẽ polyticã. ¶ Ad vltimũ dicim⁹ q̃ auctozitas ista/ q̃ offendit ⁊c. duob⁹ modis exponit̃ ad ꝓsens. vno modo sic: qui offendit in vno mãda to ꝙ peccatũ mortale reus est oim. i. in charitate per quã implent̃ oia mãdata. plenitudo em̃ legis est dilectio. qñ charitati opponit̃ omne peccatũ ꝑm tria. Primo: q̃ peccatũ separat a deo: sed charitas cõiũgit deo. qñ charitas est vnio spirituũ. Scõo: q̃ peccatũ ẽ offensa dei: charitas aũt facit gratũ deo. Tertio: q̃ sicut peccatũ est mors aie: ita charitas ẽ vita aie. z qui peccat interficit se: qõ est cõtra charitatẽ: q̃ quis debet diligere se. patet igitur ꝑm hãc expositionẽ: q̃ nõ quicũq; habet vnã polyticã habet oẽs: q̃ polytice virtutes possunt habeti sine charitate: sicut dictũ est. Scõo modo sic exponit̃. qui offendit. ⁊c. id est qui habet peccatũ mortale oĩa opera sua reddit inutilia ad salutẽ. nec ex hac expositione seq̃tur: q̃ qui habet vnã habeat oẽs. quoniã opa virtutũ polyticarũ nõ valent ad salutẽ nisi adsit charitas.

¶ Tertia questio huius capituli.
¶ De contrarietate virtutũ polytice z theologice.

Queritur/ vtrum sit contrariũ virtuti polytice z virtuti theologice. Videt̃ q̃ sic. ꝑm philosophũ/ virtuti polytice ꝓtrarius est habitus ad male agendũ. quoniã sicut ex frequẽti bene agere relinquitur bonus habitus ad bene agendũ de facili: ita ex frequẽti male agere relinquitur malus habitus ad male agendũ de facili. z ita ꝑm philosophũ virtuti cõtrarius est malus habitus: sed virtuti theologice idẽ est contrariũ: eo q̃ sicut virt⁹ theologica facit dignũ vita eterna: sic malus habit⁹ facit dignũ pena eterna. z ita idem est cõtrariũ virtuti polytice z theologice. ¶ Item. eadez est lex naturalis z lex scripta: sicut dicit Augustin⁹ q̃ lex naturalis per peccatũ depzauata: per scripturã reparata est. ergo eadem est transgressio legis naturalis z legis scripte: sed transgressio legis naturalis est contraria virtuti polytice: et trãsgressio legis scripte contraria est virtuti theologice: ergo idẽ est contrariũ vtriq; virtuti. et hoc sequit̃ q̃ virtus theologica et virtus polytica sint eadem virtus vel idez contrariũ duobus ¶ Forte dicet q̃ idem est contrarium: sed non eodẽmodo. quoniã vitium est contrariuz virtuti polytice imediate: sed theologice mediate. vt patet in continentia: quia sunt qui neq; continentiam virtutem habent: neq; incontinentia luxurie. habent autẽ cõtinentiã infozmem. z ita quod est extremum in polyticis: medium est in theologicis.
¶ Item. quelibet virtus opponitur vitio mediate: ergo cum virtus z vitium non habeant oppositionẽ nisi ratione suozũ contentozum: erunt virtus z vitiũ contraria siue opposita mediata: quod patet esse falsum. quoniaz necessariũ est virtutem aut vitiũ inesse suo susceptibili: z loquimur de adulto. qñ oĩis adultus dignus est beatitudine vel gehẽna ¶ Dicim⁹ q̃ virtus opponitur vitio mediate quantũ ad quedã sed imediate quantũ ꝑm rationẽ generis et per modũ cõtrarietatis: z imediate etiã in quibusdã speciebus. vt in fide z in fidelitate. dicimus em̃ q̃ adultus tenetur credere in deum. vnde si non credit omittit z est infidelis quantũ ad omissionem fidei. nec habz plures omissiones: licet habeat omissionem plurium: eo q̃ habeat omissionem fidei que est radix et causa necessaria oĩm aliarum virtutũ/ et ob cuius difficultatem vna est in virtutibus difficultas. et ꝓpter hoc dicit Augusti. q̃ peccato infidelitatis retento oĩa retinentur. z eo deleto omnia delentur. quoniã tale vitium non potest deleri nisi per fidem virtutem. et qui non habet fidem virtutem: habet peccatũ infidelitatis/saltem per modum omissionis. ¶ Ex hoc patet solutio. quoniã respondendũ est per interemptionem hui⁹/quelibet virtus theologica mediate opponitur sibi vitio contrario. ¶ Concedimus tamen in quibusdam virtutibus: sicut in continentia et largitate: et huiusmodi/ que habent cõtrarietatem ad vitia mediatiua: sz per modum negationis: et nõ per modum vere positionis. quia infozmis continentia non est medium inter peccatũ luxurie et cõtinentiã virtutem. ideo quia manet cum altero extremozum potest em̃ aliquis habere peccatũ luxurie z continẽtiam infozmem. ¶ Item. quidã dicunt q̃ nullus habitus ad male agendum est in homine. sed continenti ex similibus actib⁹ similes habitus fiunt: ergo sicut ex bene cytharizare relinquitur bonus habitus cytharizandi. ita ex praue cytharizare relinquit̃ praus habitus cytharizandi. ergo sicut ex bene agere relinquitur habitus ad bene agendum. ita ex male agere relinquitur habitus ad male agendũ. ¶ Itẽ. Scõa cõdecoz anime est habitus ad bene agendum. ergo a simili econtrario. turpitudo anime est habit⁹ ad male agendum. ¶ Forte dicet: q̃ peccatum non est habitus. quoniam nullus habitus anime est malus.
¶ Sed cõtra. multi sunt qui quasi ꝟincibiliter ꝓnti sunt ad luxuriam: vel ad aliud peccatum. z ex illa ꝓnitate operantur frequenter/ et frequentius q̃ plures iusti ex suavirtute. ¶ Queritur ergo/ vtrum illa frequentia sit ab habitu: aut a pura potentia liberi arbitrij: aut a predicto vulnere? a pura potẽtia non. quia ꝑm hoc quilibet habens illam potentiam haberet frequentiam talium operũ. Item. nec a vulnere. quoniam vulnus potius impedit frequentiam operum q̃ expediat. sicut equus vulnerat⁹ potius vellet quiescere q̃ laborare. restat ergo q̃ frequentia malozum operum est ab habitu malo. et inde vt ꝓius. ¶ Sed contra. Esto q̃ aliq̃s transeat ab aua ꝙ hoc tñ af-

Solutio.
Ad rationẽ.
In pctõ mozt. tria sunt
Ad idem.
Solutio.
Infidelis nõ habz plures omissiones: iz habeat omissionẽ plurium.
Augustin⁹.
Ad rõnem
Af. q̃ sic.
Secundo.
Tertio.
Quarto.
Quinto.
Eodẽ mõ af
Solutio.
Aliter exponitur.
Af. q̃ sic.
Secundo.
Euasio.

ricia ad prodigalitatẽ sine penitẽtia. constat q̃ peccatum auaricie non est deletum in ipo: adhuc habet peccatũ auaricie/ et habet habitum prodigalitatis. ergo simul est abilis ad opera auaricie: et ad opera prodigalitatis: quod est impossibile. ¶ Dicimus q̃ sicut est habitus ad bene operãdum: ita est habitus ad male operandum. ¶ Ad illud quod obijcitur dicimus q̃ in predicto casu peccatuz auaricie tranſit actu z habitu: tamen remanet reatu. quoniã reatus non aufertur nisi per penitentiã. ¶ In peccato mortali tria sunt/ actus/habit⁹/vulnus/naturalitũ: duo prima sunt peccatũ ꝓpter tertiũ. quoniã corrumpunt ymaginẽ dei in anima: et ex hoc faciunt dignũ morte eterna. prima duo bene transeunt sine penitẽtia: sed tertiũ non. quoniã ymago siue naturalia non reparantur nisi per virtutem. igitur sicut originale peccatum transit reatu. sed remanet actu: ita mortale peccatũ transit quandoq; z actu et habitu.

¶ Tractatus decimusoctauus.
¶ Utrum omnes virtutes sint pares.

Ojcto de connexione: dicendũ est de equalitate earũdem. Primo/ vtrum oĩes virtutes sint pares in eodem? Secũdo/ ꝓpter quã preeminentiam charitas? fides dicuntur maiozes alijs? Tertio/ in quo sapientia et intellectus preeminent ceteris donis.

¶ Unicum capitulum.
¶ Prima questio.

Arca primũ capitulũ probatur q̃ omnes virtutes in eodem sint pares. ſuper illud apocal⁹. Porta sunt latera ciuitatis. dicit glo. fides/ spes/ charitas/ et oparto bona: ergo fides/ spes/ charitas. ⁊c. et alia gloria. latera ciuitatis sunt prudentia/ timoz/ fortitudo/ iusticia: ergo tam cardinales virtutes q̃ theologice sũt equales: ergo oĩes. ¶ Item Augustinus probat q̃ virtutes sunt pares sic. si temperantia esset minoz prudentia in isto: temperantia esset minus fortis z similiter prudentia: ergo iste esset minus fortis z magis fortis: qđ est impossibile. similiter si temperantia est minoz q̃ fortitudo accidit q̃ iste sit magis prudens z minus quod nõ potest esse. relinquitur ergo ex ꝓbatiõe Augustini: q̃ oẽs virtutes sunt pares. ¶ Itẽ oĩis virtus habet perfectionem suã ab hac circunstantia: propter deũ siue propter summũ bonũ: ergo vna est perfectio siue forma oĩm virtutũ: ergo eadẽ bonitas. quoniã sicut a forma est esse ita et bonitas: ergo oĩes virtutes sunt pares in bonitate/ ergo pares. quia ꝓprie non attenditur paritas vel inequalitas virtutũ nisi quãtũ ad bonitatem. ¶ Item indirecte sic. Esto q̃ aliquis habeat minoz z prudentiã q̃ fortitudinem. inde sic. iste est tãtũ prudens: ergo tantũ bonus. nullo em̃ est aliquis bonus nisi virtute
¶ Item. idem est magis fortis: ergo magis bonus ergo iste est magis bonus et minus bonus. sed quia iste bonus dignus ꝓmio: et quia tantũ bonus dignus tanto ꝓmio. z est magis bonus z minus bonus: ergo iste est dign⁹ maioꝛi ꝓmio et minoꝛi: qđ est impossibile. ¶ Eadẽ est obiectio si demonstrent duo: quoꝛum vnus habet virtutes minozes cardinales q̃ theologicas. alius econuerso: tamen in summa/ virtutes istius sunt pares virtutibus illius. qñ ratione maiozum virtutum z minozum est alter altero dignus maioꝛi ꝓmio et minoꝛi. ¶ Sed contra. virtutes vnius sunt pares virtutibus alterius: ergo equali ꝓmio sunt digni. Ex his videtur q̃ oĩs virtutes sunt pares in eodem. ¶ Sed cõtra. multi pollent fide qui non pollent scientia: vt dicit Augustinus. et loquitur de scientia dono: ergo in multis nõ sunt pares fides et scientia donũ. non ergo oẽs virtutes sunt pares de necessitate in eodem. ¶ Item. de sanctis non est inuentus similis illi. quoniã quilibet sanctus habet in aliqua virtute ꝓrogatiuã suã sicut Paul⁹ habuit ꝓrogatiuã humilitatis/ Moyses mansuetudinis/ Abzaham fidei/ Johãnes virginitatis: ergo maioꝛ fuit humilitas in Paulo q̃ cetere virtutes. z sic de aliis. ¶ Item. ꝓpter vnũquod q̃ est tale. ipm̃ est magis tale q̃ quod ꝓpter illud: sed ꝓpter virtutes theologicas sunt cetere virtutes bone: ergo virtutes theologice: scz fides/ spes/ charitas/ sunt meliozes ceteris virtutibus. z indeꝛ ꝓtius. ¶ Item. motus charitatis in deũ in infinitũ maioꝛ est motu pietatis: eo q̃ pietas non mouet nisi in ꝓximũ: sed intensio virtutis nichil aliud est q̃ efficacia aut potestas eliciendi maioꝛes motũ: ergo charitas est intẽlioꝛ q̃ pietas: ergo charitas est maioꝛ pietate. nõ ergo virtutes sunt pares. ¶ Solutio multiplex est opinio super questione ista. quidam dicunt q̃ virtutes sunt pares in intensione. Scõm primã opinionem respondemus ad primo obiectus: q̃ hec argumẽtatio nõ valet: multi pollent. z ⁊c. non ergo in eis sunt pares scientia et fides. preeminentia em̃ non attenditur ꝑm intensionẽ. sed ꝑm expeditionem z frequentiã motuũ. quoniã scientia que est prudentia spiritus supponit oĩa scibilia: quoꝛũ cognitio vel discretio vtilis est ad salutem. vnde qui maiorem habent discretionem et pluriũ magis expediti sunt ad actus scientie doni. z frequenter operantur ad imperiũ illius doni: quia ergo non omẽs fideles habent hanc discretionẽ in amplitudine: verũ est q̃ multi pollent fide: qui nõ pollent scientia. Sicut patet in vetula/ que habet tantã fidem quantã theologus: et tantã prudentiã spiritus: sed nõ habet tantã discretionẽ. vnde quia non habet tot adiuuantia ad vtendũ expedite illo dono: dicitur non pollere scientia. z ꝓpter hoc accidit q̃ aliis paribus in eodem genere peccati: plus peccat theolog⁹ q̃ simplex vetula. ¶ Ad secundũ dicimus q̃ ꝓrogatiua sancto rum nõ attenditur ꝑm intensionem virtutis: sed frequenti expeditione motuũ. hoc autẽ attendit ꝓpter quattuoꝛ causas. ¶ Prima est. ipsa cõplexio que iuuat virtutem ad expediendum actus suos: sicut sanguineus in medio magis est abilis ad opera mãsuetudinis: q̃ melencolicus. melẽcolicus vero ad opa tire per zelum. ¶ Secunda causa est maioꝛ discretio in operibus vnius virtutis q̃ alterius. quelibet em̃ virtus habet suas ꝓprias operatiões. vnde aliq̃s potest habere discretionem operum vnius virtutis q̃ius non habeat tantã discretionem operum alterius virtutis. ¶ Tertia causa est maioꝛ exercitatio in operibus vnius q̃ alterius. quoniam exercitatio multum ꝓdest ad expeditionem actuũ. ¶ Quarta causa est diuersitas stat⁹. verbi gratia. aliquis de nouo cõuersus per penitentiam: licet habeat maiorem charitatem q̃ alius qui diu mansit in charitate non est tamen ita expeditus ad bene agendum sicut

In oppositũ
Cõfirmatur
Secundo
Exemplum.
Ad secundũ
Prima cã.
Scõa causa
Tertia cã.
Quarta cã.
Multiplex opinio.
Ad primũ.

alius impediente difficultate status propter peccatorum reliquias que adhuc manent. ¶ Ad tertium dicimus ſm iſtam opinionem: q virtus nō generat virtutem. ſed motus vnius virtutis generat motus aliarum virtutum: et ita ſoluerent per interemptionem. ¶ Vel dicerēt q hec regula/ propter vnūquod q3 zc. intelligenda eſt in illis q̄ in ſubiecto ſubiacēte qualitatem efficiunt ſue qualitatis ſimilem. ſicut patet in exemplo de aqua et igne. ſed non tenet in illis quorum alterum generat reliquū: non ſolum quantum ad qualitatem: ſed etiā quātū ad eſſe. verbi gratia. homo generat hominē: z quandoq; eſt filius rationabilior patre. ¶ Ad quartum dicerēt: q pietas et ceterevirtutes non menſurantur ſm ſuos motus ſed ſm menſuram charitatis que eſt oīm perfectio/ et forma. vnde quanta eſt charitas: tante ſunt et alie virtutes. licet motus charitatis ſit in infinitum maior q3 motus pietatis. dictum eſt ſm quorūdam opinionem: q omēs virtutes ſunt equales in eodem intenſione/ et efficacia merendi. ¶ Sed contra. certū eſt q motus charitatis in deum in infinitum eſt maior motu eiuſdem in proximū. ſed motus charitatis in proximū/ aut eſt equalis/ aut maior motib⁹ iuſtitie/ aut pietatis: qui ſimiliter ſunt in proximū tantū ergo motus charitatis maior eſt motib⁹ iuſtitie vel miſericordie: ergo habit⁹ habitu: ergo charitas eſt maior q3 iuſticia vel miſericordia. non ergo omnes virtutes ſunt pares in eodem intenſiōe. ¶ Forte dicet q huiuſmodi virtutes iuſticia/ pietas: ſequentes charitatem: equales ſunt charitati: eo q menſurant ſm quantitatem charitatis. ¶ Contra. ſicut probatum eſt/ motus charitatis in infinitū eſt maior motibus iuſticie z pietatis. ergo motus illarum virtutū non menſurantur ſm motū charitatis: ergo nec ille virtutes ſm quantitatem charitatis. quoniā maior aſſimilatio motuū debet eſſe adinuicem q3 virtutum ſm opinionem iſtam que ponit q motus charitatis generat motum aliarum virtutum: virtus non generat virtutem. ¶ Item. ſol calefacit et propinquiora z remotiora. propinquiora magis/ remotiora min⁹. et licet illa que calefiunt ſic calorem habeant ab eodem fonte: tamen non menſurantur ſm calorem ſui fontis. ideo habent proprias menſuras quib⁹ menſurantur: ergo pari ratione q3 iuſticia z pietas z huiuſmodi virtutes ſint a charitate: tamē habent p prias quantitates z menſuras quibus debent menſurari: ergo nō habent menſuras ſm quantitatē charitatis. ¶ Forte propter iſtas rationes dicet aliquis q virtutes nō ſunt equales quantū ad intenſionem: ſed ſolum quantū ad efficaciam merendi. ¶ Sed cōtra. generalis regula eſt q tantū intēditur proprietas quantū accedit ad veram nominis impoſitionē ſue ſpeciei: ergo equales ſunt proprietates intenſione que equaliter accedunt ad veram impoſitionem nominis ſue ſpeciei: ſed oēs virtutes in eodem equaliter accedunt. zc. ergo in eodē ſunt equaliter intenſe. probatio medie loquamur de charitate: z iuſticia huius charitas huius eque accedit ad ſuam veri nominis impoſitionem: ſcz ad charitatē chriſti que eſt optima charitatuz creaturarum. vel ad charitatem chriſti exemplarem: ſicut iuſticia eiuſdez ad iuſticiā chriſti creatam/ vel iuſticiaz dei exemplarem. aliter eñ non eſſet iſte vniformiter ſimilis deo: ergo charitas huiꝰ z iuſticia equaliter accedunt ad ſuas veri nominis impoſitiones. ſimiliter z alie virtutes: ergo media propoſitio eſt vera et maior ſimiliter: ergo et concluſio. z ita patet q omnes virtutes ſunt equaliter intenſe. ¶ Contra. maior eſt miſericordia dei q3 ꝰ hoc tñ aſſ. iuſticia eius. quoniā eſſentialiter diligit ſe etiā ante mūdum: ſed non ſic exercet opera iuſticie: ergo virtutes accedēres equaliter ad illas ſunt inequaliter intenſe. ¶ Solutio. dicimus q virtutes ſunt equaliter intenſe quantū ad efficaciam merendi: z quantū ad intenſionem equalitate inq3 proportionabili nō ſūt equales. equalitate abſoluta. equaliter eñ accedunt ad verā ſui nominis impoſitionem ſm ſtatum ſuū z materiā propriam/ vel equales ſunt equalitate generis: non equalitte ſpeciei. quoniam ſi magna eſt charitas magna eſt miſericordia/ licet non tanta. z hec ſolutio ſequitur ex prima. quoniā ex eo q virtutes ſunt equales in intenſione equalitate proportionabili: ſequit q ſunt equales equalitate generꝭ ¶ Tria igitur attendimus in equalitate virtutum. Primū eſt equalitas ſtrēnuitatis ſiue difficultatis. Secūdū eſt equalitas intenſiōis proportionabilis. Et ex his duob⁹ eſt tertiū: ſcilicet equalis efficacia merēdi. ¶ Ad vltimū obiectum dicimus q hec argumentatio/ oīs virtutes equaliter accedūt ad ſuas veri nominis impoſitiones: ergo equaliter intendunt: non valet niſi ſub diſiunctione intelligatur concluſio. ſic intenditur equaliter equalitate intenſionis abſoluta vel proportionabili. de abſoluta aūt equalitate ſequeretur ſi omnes haberent eandem veri nominis impoſitionem ad quā accedunt: ſed nō habent vnam: imo plures: que in ſe conſiderate ſunt inequales. ſicut oſtenſum eſt in opponendo ad obiectiones que videntur eſſe contra ſoluttionem iſtā. ¶ Reſpondemus ad primū quod obiicitur q equalia ſūt latera ciuitatis. dicimus q verū eſt quantum ad equalitatem proportionabilem: z non quantū ad abſolutam: tamen tres virtutes theologice. ſ. fides/ ſpes/ charitas: propter eandem naturam quā habent ſunt equaliter intenſe equalitate abſoluta. ſed nō ſunt equaliter intenſe cū bona operatiōe: niſi equalitate generis. ¶ Ad ſecūdum dicimus: q ratio Auguſtini eſt bona. verū eſt eñ q tam prudens eſt temperantia quanta ipa eſt z fortitudo: z alie omnes. et hoc propter cōnexionem virtutum. Dicitur autē temperātia prudens propter habitudinem quā habet ad prudentiam a qua regitur/ dirigitur/ ordinatur. ſicut vrina dicitur ſana propter habitudinē quā habet ad ſanitatē. ſimiliter dicendū eſt de aliis virtutibus. ¶ Ad tertiū dicimus q oēs virtutes ſunt eque bone. i. eque vtiles ad merendum: quia eiuſdem ſunt ſtrēnuitatis vel difficultatis z equalis proportionis. z equaliter ſunt efficaces ad merendū. non tamen ſunt eque bone ad fruēdum: q autē charitas habet maiorē motū q3 miſericordia: nō a ſtrēnuitate virtutis: ſed a materia charitatis. ſ. ab abūdanti bonitate dei trahētis. ſicut ſup pſal. dicit glo. q maioris virtutis eſt exuere veterē hoīem z induere nouū: q3 ſemp manſiſſe invirtute. i. maioris ſtrēnuitatis. ſicut aūt quedā corde ſūt graues: quedā acute: quedā ſupacute: z tamē ſunt vni cōſonantie. ſimiliter in virtutibus quedā quaſi graues: vt quattuor virtutes cardinales. virtutes acute/ fides/ ſpes/ charitas. ſupacute/ ſapiētia/ intellect⁹.

Ad tertium

Aliꝫ ꝓt dici.

Ad quartū.

Euaſio.

ꝫ hāc opinionem arguit.

Secundo.

Euaſio.

ꝫ hac arguit

Aſſ q charitas ſit melior.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Quinto.

Sexto.

Septimo.

Octauo.

Auguſtinus

Nono.

Decimo.

Auguſtinus

In oppoſitū

Secundo.

Tertio.

Soluto.

Quō vtutes ſunt equales.

Aliter dicit.

Ad primum

Ad ſecundū

Ad tertium

Ad vltimū.

Ad primū

Ad ſecundū

Ad tertiū.

Gloſa pſal.

¶ Secunda queſtio huius capituli.
¶ De prerogatiua virtutum.

Queritur de prerogatiua virtutū. z dicitur q charitas ſit melior oīb⁹ aliis. apo. dicit Fides/ ſpes/ charitas/ hec tria: maior aūt horum eſt charitas: ſed nō niſi in bonitate ergo charitas melior eſt q3 fides: vel ſpes: ergo melior q3 oēs. ¶ Itē. adhuc excellentior vīa vobis demōſtro: z loquitur de charitate. ḡ charitas eſt excellētior via ad deū: ſz intrīſ ē bonū alti q̄d: iquātū eſt via ad deū. et ide vt pri⁹. ¶ Itē. in pria epla ad co. Emulamini meliora carismata. i. ardēti deſiderio: appetite z loquit de charitate. ḡ vt prius. ¶ Itē. charitas eſt delectabilior oīb⁹ aliis. hoc ꝓſtat. ſed bonū eſt cui⁹ apprehenſio eſt delectatio. ergo charitas eſt melior oibus cū ſit delectabilior. ¶ Item. charitas eſt permanentior oibus. qm̄ ipſa nunq3 excidet aut eſſentia aut vſus. ſed omnes alie virtutes aut eſſentia aut vſu excidēt. ergo quātum ad hoc melior eſt oibus aliis: z in oibus aliis eſt par. ergo ipſa ſimpliciter eſt melior oibus. ¶ Item. q ipſa ſit melior virtutib⁹ ſequētibus ipſam: ſic ꝓbatur quod ꝓpinquius eſt finī: magis eſt eligendum: z melius eſt. quoniam a fine eſt bonitas. ſed charitas eſt ꝓpinquior finī: q3 virtutes ſequētes: q: ipſa delectamur in deo ī mediate: aliis ꝰo mediate: ſed imediate ī eis q̄ ſunt via ad deū: ſicut cōtinētia delectamur ī mūdicia carnis. z ſic de aliis. ḡ charitas ſimpliciter: melior eſt ceteris virtutibus. ¶ Item. propter quod vnumquod q3 zc. ſed virtutes ſequentes nō ſunt bone niſi a charitate: a qua habēt etiam q ſunt. ergo charitas eſt melior q3 ille: ſed videtur q fides ſit melior omnibus. qm̄ ratio eſt optimum in homine. aliter non eſſet rationale differētia perfecta hois. ergo virtus perfecta rationis melior eſt. ſed fides eſt p̄fectiua rōnis: ergo melior. ¶ Preterea. apo. dicit z ſi vetus homo corrumpitur de die in diem: interior tñ hō renouatur in agnitione eius: qui creauit illum. ibi dicit auguſtinus. q ymago dei eſt ratio. ex quo patet q optimum in homine eſt ratio: ergo perfectio rationis melior eſt perfectionib⁹ aliarum potentiarum: ſed fides eſt perfectio ratiōis charitas cōcupiſcibilis. ſpes irascibilis: ergo fides eſt melior charitate z ſpe. z ita per conſequens oib⁹ aliis virtutibus. ¶ Item premia ꝓportionantur meritis: ergo optimo premio reſpondet optima ꝰtus in via: ſed cognitio que ſuccedet fidei erit optimū in gloria. quod patet per hoc quod dīs dicit in euāgelio. hec eſt vita eterna zc. ergo optima virtus in via eſt fides. ¶ Item ſuper illud pſalmi. z oſtendam illi ſalutare meū. dicit auguſtinus q viſio dei: erit tota merces: ſz viſio dei ſucceder fidei. ergo tota merces debetur fidei: ergo fides ſimpliciter eſt melior omni virtute. ¶ Sed videtur q omēs virtutes ſunt eque bōe. qm̄ ſunt eque meritorie: ergo eque p̄cioſe: ergo eque bone. ¶ Item ſi vna virtus eſſet alia melior: cū a voluntate virtutis ſit hō: bonus z dignus premio: ſequeretur q idem homo eſſet magis bonus z min⁹ bonus/ z dignus maiori premio: z minori q eſt ipoſſibile. reſtat igitur q ꝰtutes ſint eque bone. ¶ Item dicit q ſtat eque intēſe equalitate abſoluta. ſunt eñ eque bone vt probarum eſt: z non eſt alia cauſa ſue intenſiōis niſi intenſio ſue bonitatis. qm̄ virtus eſt ſue bonitas: ergo cum ſint eque bone ſunt eque intenſe: abſoluta intenſione. ¶ Forte dicit q charitas habet a materia ſua q ſit intensior. quia immediate mouet in deū. ¶ Contra. ignis calefacit ligna ſicca magis q3 humida. tñ ꝓpter diuerſitatē materie nō variat: itēlio ſui caloris: ergo pari ratione nec materia charitatis variabit intenſionē virtutis: ergo oēs ꝰtutes ſunt eque intenſe equalitate abſoluta: quod eſt contra predicta. ¶ Dicim⁹ q q3uis charitas ſit melior aliis: ſm q̄d z fides ſimiliꝫ licut oſtēſū eſt. tñ oēs ſūt eque bone ſimpliciter. Simpliciter eñ bonus eſt q3 vtiliter habet eſſe: virtutes aūt oēs eque vtiles ſunt ſimpliciꝫ. qm̄ ſunt eque meritorie. hec eñ eſt ſumma vtilitas virtutū q ſunt meritorie vite eterne. dicim⁹ p regulā generalē q de virtute aliqua nō pōt ꝓbari q ipſa ſit melior ſimpliciter niſi per hoc medīū. q: eſt melior ad merēdū vitā eternā. ſi vero aliud medium aſſumat et inferat ſimpliciter erit fallacia: ſm q̄d et ſimpliciter ibi. ¶ Ad primū ergo dicimus q charitas eſt maior aliis. quia p̄manētior: ſicut dicit glo. z etiā intensior z iocundior non tñ ſimpliciter melior. qm̄ non eſt vtilior ad pueniendū ad deū. ¶ Ad ſecūdum dicimus q charitas eſt excellentior. qm̄ ſm ſtatum p̄ſentē ſumma bonitas charitatis: et cuiuslibet alterius virtutis eſt q facit hoiem dignum vita eterna: ſiue q ductiua eſt ad ſummā beatitudinem. i. ad fruitionē ſummi boni: z quātū ad hoc melior non tñ ſimpliciter ꝓpter predictā rationē. ¶ Ad tertiū dicimus q apoſtolus inuitabat corinthios ad charitatē mata q̄ ſunt neceſſaria ad ſalutē: q̄ ſunt in infinitū melioza q3 ſit peritia linguaꝝ: quā affectabāt corinthij. ¶ Ad primā rationē patet ſolutio. qm̄ charitas eſt delectabilior aliis z in hoc melior: tñ nō ſimpliciter nec eſt verū in ꝰtutibus q bonitas earū ſit a delectatione ſua: ſed ſicut dictū eſt ab eo q vtiles ſunt ad vitam eternā promerendā. ¶ Ad ſecūdā rationē dicimus q argumentū non valet: charitas eſt melior ceteris quātū ad hoc q p̄manentior et in aliis eſt par. ergo ſimpliciter melior. qm̄ illa bonitas ſm q̄d non addit ad bonitatē ſimpliciter cū ſit improportionabilis ei. ſicut ſi addas punctum linee non fit maius. ¶ Ad aliud dicimus q charitas eſt melior virtutibus ſequētibus quantū ad hoc q fini propinq̄or eſt: non tñ ſimpliciter quia bonitas virtutis nō attendit ſm approximationē finis: ſed ſm vtilitatē virtutis ad habēdū finē. ¶ Ad aliud dicim⁹ q regula illa: propter quod vnūquodq3 zc. locū habet tñ vbi aliq̄d cō ſimilē qualitatē inducit in ſubiecto ſubiacēte: ſed nō habet locū vbi vnū nō eſt alterius ſm eſſe. ſicut dictū eſt ſupra. ¶ Ad ea que de fide obiicitur: dicimus q reuera nō optimū eſt in hoie: nō q in ipo ſola ſit ymago dei: niſi cōplectanē tres vires motiuas. ſed quia prima eſt in ipa: qm̄ ipa dirigit z ordinat et q3tum ad hoc bñ cōcedim⁹ q fides eſt melior. etiā q3 charitas ſed nō ſequit q ſit ſimpliciter melior. qm̄ nō eſt vtilior ad pmerendū deū. ¶ Ad aliud dicim⁹ q beatitudo nō cōſiſtit ſolū in viſione dei ſed etiā in amore dei. ſicut dicit auguſtin⁹: q vita eterna eſt videre q3 amas: z amare quod vides. vñ totū premiū attribuit viſioni vel cognitioni. ideo q cognitio eſt gratiua amoris. z q ꝓprie z primo fruitio eſt in ipa viſiōe. qm̄ augu. dicit i libro de imortalitate aie. q intelligere ſiue videre deū idē eſt q audire ipm: z audire idez quod olfacere: z guſtare q tangere quod eſt proprie deo.

Euaſio

ꝫ hāc aſſ.

Ad primum

Ad ſecundum

Ad tertium

Ad primam

Ad aliud.

Exemplum.

Ad aliud.

Ad aliud.

Ad aliud.

Auguſtinus

Ad vltimus

Augustinus

Iterū ar.

Secundo.

Solutio

Charitas duplicit est delectabilis

Alio modo.

Ad primum

Ad aliud

¶ Ad vltimo obiectū dicimus q charitas est intensio: aliis: z hoc habet a materia ppria z a fine: fortis eñ vt mors est delectatio. et augustinus. Machina mētis: vis amoris: nec est simile de calore ignis. qñ ligna vel quecunq; materia ignis non est de essentia ignis aut caloris eius: sed summū bonū est de essentia charitatis: sicut materia ppria z ppius finis. et ppter hoc charitas habet maiorē potentiā eliciendi motus suos: z expellere suum contrarium. in hoc autē attenditur intēsio virtutis. ¶ Item. de⁹ est summe delectabilis. ergo delectatio qua in eo delectamur est in nobis summa delectatio. sed charitate delectamur in ipo pre ceteris virtutib⁹. ergo charitas simpliciter est delectabilior oi alia virtute. ergo simpliciter melior. bonum est eñ cuius apprehensio est delectatio. ¶ Item. augustin⁹ dicit in libro de charitate dei in fine. q beatitudo videre quod amabim⁹ et amare quod videbimus. ergo amor siue charitas erit pars beatitudinis nostre quod non erit alia virtus: vt iusticia vel temperantia: vel huiusmodi: ergo in patria erit charitas simpliciter melior oi alia virtute. ergo pari ratione z in via simpliciter est melior quod est ptra ꝓdicta. qñ dictū est q oēs ꝟtutes sunt eque bone. ¶ Solutio. dicim⁹ sine preiudicio q charitas est delectabilis duob⁹ modis. Uno modo quātū ad actū suū. ꝑm quod facit nos delectari in deo in ꝑsenti. z quātū ad hoc delectabilior est oi alia virtute: z melior: non tn simpliciter quia hec delectatio in non permanet. vnde in canticis. Fuge dilecti mi ⁊c. permixta est multis tristicijs: q̄ sunt de peccatis pro pijs: z de peccatis alienis: de incolatu miserie. z de dilatione patrie. ¶ Secundo modo est charitas delectabilis in se: z hoc dupliciter. qñ ꝑm q̄ est honestas z decor aie siue pulchritudo. qñ sicut pulchritudo hois est ex decenti mēbrorū ordinatione et venustate coloris. sic z pulchritudo aie ex decenti ordinatione actuū: z habitu venusto. hoc aūt facit charitas in aīa: qñ actus eius ordinatus est ⁊c. cum perfecta venustate. vnde in se delectabilis est charitas ꝑm q̄ est aie pulchritudo. ¶ Item. ad suum effectū substātialem. s. ꝑm q facit dignum vita eterna: hec est delectatio essentialis charitati: z oi ꝟtuti similiter. z quātum ad hoc sunt oēs virtutes eque delectabiles i eodem: z eque bone. ¶ Paret ergo q primū argumentum nonvalet. charitas facit magis delectari in deo q̄ alie virtutes. ergo magis est delectabilis. si accipiatur delectabilis in secunda significatione impediente fallacia equiuocationis: sed si accipiatur i prima significatione dicimus q̄ conclusio est vera. qñ est charitas delectabilior. qñ facit nos magis delectari in deo q̄ alia virtus: sed ex hoc non sequitur q sit melior simpliciter. qñ hec nō est summa bonitas eius vt dictum est. ¶ Ad aliud dicimus q nō valet charitas erit melior in futuro: ergo z in ꝑsenti. quia alio modo se habet charitas in presenti et in futuro. qñ in presenti habet charitas suā summā bonitatē: ex eo q facit dignū vita eternaz non ex eo q facit in deo delectari. i futuro aūt habebit charitas suā summā bonitatē iugiter delectari in deo: et non ex eo q facit dignū vita eterna. qñ tunc erit meli⁹ delectari in deo: q̄ esse dignū vita eterna: mō aūt ecōuerso.

¶ Tertia questio huius capituli.

¶ Q donis spūssancti vtrū sint eque bona.

Ueritur de donis spūssancti. z videtur q non sint eque bona. quia sancti dicunt qñ donum sapientie melius est alijs. ¶ Itē. aī q nō sunt constat q vnū donorū informiū potest habeque bona. beri sine alio. quia gregorius dicit intellectus sine sapiētia inutilis est. z ita intellectus potest Secūdo. haberi sine sapientia. z similiter de alijs. ponaī ergo q iste habeat largitatē et fortitudinē: ita q largitas sit maior fortitudie: ide sic: largitas z fortitudo sunt in isto inequales: ergo eodē aduenīēte erunt inequales. qñ ꝟ inequalibus ⁊c. ergo aduenīente charitate Scōm opinionem. informante illas duas virtutes: ipe erunt inequales sed aduenīēte charitate virtutes huius q̄ prius erāt naturales: erunt theologice. Sustineatur opinio q̄ dicit q naturalia fiunt gratuita: ergo non oēs virtutes theologice sunt equales in eodē equalitate absoTertio luta vel ꝓportionali quod est cōtra predicta. ¶ Itē augustinus dicit q crescente charitate decrescit timor: sed crescēte charitate crescit sapiētia: ergo crescente sapiētia decrescit timor: ergo non omia dona Quarto. sunt equalia vel eque bona in eodē. ¶ Item superi⁹ dictum est q vita contemplatiua melior est simpliciter q̄ actiua. aut ergo preeminentia illa intelligitur quantum ad virtutes huius vite z illius/aut quātuz ad opera. si quantum ad virtutes. non ergo omēs virtutes sunt equales. aut eque bone. si quātum ad opera: ergo cum opera non sint bona nisi a virtutib⁹: virtutes cōtemplatiue meliores erunt virtutibus actiuis: z inde vt prius. ¶ Solutio. dicim⁹ q dona sunt Solutio. eque bona simpliciter. habent tamē ꝑm quid preemi Dona sunt nentias suas vt patet ex predictis. ¶ Ad primū dici eque bona. mus q donum sapientie dicitur melius alijs. q̄ dignius est cum moueatur immediate circa deum. vn Ad primū. de delectabilius est qñ immediatius cōiungit nos deo q̄ aliquod aliorum donorum. ¶ Item. quia plures habet vtilitates: z ita dicitur melius non ꝑm bonitatis intensionem: sed ꝑm multitudinem virtutum Alia causa. spiritualium. eodem modo prius respondem⁹ ad vltimo obiectū. ¶ Ad secundo obiectum dicim⁹ q Ad secundū hoc argumentū bene tenet: largitas z fortitudo huius sunt inequales: ergo addito ⁊c. sed non additur idem aut equale. qñ charitas virtutem que erat minor magis augmentat: z hoc ideo. quia adequat virAd tertium tutes ꝑm mensuram siue intensionis. ¶ Ad tertium dicimus q timor pene duos habet stimulos: amorē .s. z conscientiam peccati. primus est substātialis timor. secundus vero accidentalis. qō ergo dicit au- Ad augustini. gustin⁹. q crescēte charitate decrescit timor: intelligi num. debet q̄ tū ad stimulū accidētalē. nō q̄ tū ad substantialē. vñ decrescit ꝑm qd. Et tō non sequtur q sit minor impedīēte fallacia ꝑm qd z simpliciter vel fallaFallacia. cia accidēris. ¶ Tractatus decimusnonus.

¶ De transitu virtutum.

Q Octo de equalitate ꝟtutū. dicēdum est de trānsitu ꝟtutū. cū aūt duplex sit trānsitus de natura ad gratiā: z de gra ad gl̄az. primo dicem⁹ de prio trānsitu: postea de secūdo.

¶ Circa q̄stionē istā q̄ intitulari solet vtrū naturalia Notandū. fiāt gratuita. Notādū q̄ q̄uis natura dicat multipliciter. tn̄ hoc solū dicit naturale habit⁹ nature ꝓsentane⁹ naturalib⁹ potētijs exercitio acq̄sit⁹: et sine gra supaddita: tn̄ nō sine deo: sine quo nichil possum⁹ fa q̄d naturale cere. sicut sūt charitas informis: siue polyticaz largitas z sic de alijs. z fides informis qua q̄s credit deū vnū: z remuneratorē esse: gratuitum vero dicitur q gratis datur: z gratum facit. i. dignū vita eterna: liqdgratuitū. ne qua nō est salus. ¶ Sunt aūt due opiniones sup hoc. quidā dicunt q naturalia fiunt gratuita aduenīente charitate. quidā dicūt q nō. primā opinionē primo ꝓsequamur: z primo inquiramus de fide informi: vtrum manens in essentia sua charitate aduenīte informet vel alio modo: vel vtrū ante aduētū charitatis sit virtus. secundo quare non sit charitas informis: sicut z alie virtutes. tertio de timore: z alijs virtutibus.

¶ Prima questio huius capituli.

¶ Utrum fides informis sit virtus.

Ad ar. q non.

Q Ueritur vtrum fides informis sit virtus. Uidetur q nō. quia virtus z vitiū se habēt vt cōtraria: vel sunt cōtraria. ergo cū oēvi tiū faciat dignū eterna morte: oīs virtus faciet dignū vita eterna. ergo si fides informis est virtus: facit dignū vita eterna ergo iste q̄ habet fidē informē est dignus vita eterna: z similiter morte eterna: cū sit i peccato mortali: ergo simul z semel dign⁹ est: z vita eterna: z morte eterna. qō esse non potest.

Secundo.

¶ Item. esto q aliquis infidelis per ꝓdicationē: aut per miracula veniat ad fidē non tn̄ peccata sua deserat. inde sic. iste habet fidem virtutē: z fidei ꝟtuti nō opponitur aliquod vitiū: nisi infidelitatis. ergo non habet vitiū infidelitatis. contraria eñ simul nō possunt esse. hoc aūt patet esse falsum: cū non penituerit de peccatis: z nō dimittitur vnū peccatum sine alio. ergo adhuc nō dimittitur peccatū infidelitatis. pater ergo q fides informis nō est virtus. ¶ Itē. fides sine operibus mortua est. ergo fides informis est virtus mortua: sed hō mortuus nō est hō. ergo fides informis nō est fides: nec alia virtus ergo nō est virt⁹.

Tertio.

Quarto.

¶ Item augustinus diffinit ꝟtutem sic. Uirtus est bona equalitas mentis: qua recte viuitur qua nemo male vtitur: quā deus infundit in nobis sine nobis: sed fide informi nō vtuit recte. ergo ipsa nō est ꝟtus.

p augustinū.

Euasio

¶ Forte ppter istas rationes dicit aliq̄s q fides informis no est virtus: sed aduenīēte charitate/ vel gratia fit virtus. sunt eñ super hoc due opiniones. q̄ dicunt quidā q charitas informat virtutes. alij q gratia que nō est ꝟtus. ¶ Circa primā opinionē obiciēt

ꝓma opio

Alia opio.

ꝓmā ar.

Fides ante aduētū charitatis: aduenīente charitate fit virtus: ergo fidei accidit esse virtutem: ergo fides non est essentialiter ꝟtus. z charitas est essentialiter virtus: ergo ꝟtus nō dicit vniuoce de charitate z fide z aliis ꝟtutib⁹. quod est cōtra auctoritates sctōꝝ

Confirmat.

Secundo.

¶ Ex hoc etiā seqtur q sola charitas est virtus essentialiter. z ita q virt⁹ est species specialissima. ¶ Itē virtus z scientia sunt species habitus/z essentialiter diffinitunt adinuicē sine habitu: ergo sicut scientia et essentialiter z vniuoce de omni scientia ꝓdicatur. similiter z virtus ꝓdicatur essentialiter z vniuoce de oi virtute similiter z de fide: ergo fides est virt⁹ essentialiter: ergo ante aduentum charitatis est virtus.

Tertio.

¶ Item. fides est substantia rerū sperandaꝝ argumētum nō apparētiū vt dicit apl̄s. z exponūt substātia. idest fundamētū: aut loquit apl̄s de fide informi aut formata. de informi nō: qz ipa nō facit subsistere i nobis res sperataꝝ loquit ergo de fide formata: ergo fides formata est fundamētū ꝟtutū: ergo naturaliter

prior est fides formata charitas nō dat ei formā: ergo nō facit eā virtutē: z indevt prius. ad hoc possunt induci oēs rationes superius posite q̄bus: ostensum est: q fides est prima ꝟtutum. z q̄bus ostensum est q penes fidē cōsistit primo meritū z non penes charitatem. ¶ Solutio. si sustinere volumus opinionem Solutio. que dicit: q naturalia fiunt gratuita: dicem⁹ q fides informis est virtus impfecta quātū ad hoc q homo non est in illo statu q possit expellere vitiū ex toto. s. quātū ad deformitatē sicut hō sine pedibus. hō quidē est: sed nō plene: quia nō habet plenū posse. ꝑm q postulat perfectio hois quātum ad plenitudinē operationis. Dicitur aūt natura simpliciter vt dicit boe triplicit dicitur natura. tius in libro de duabus naturis et vna persona xp̄i. Primo modo dicitur natura motus z principiū q̄etis per se z per accidens. Secundo modo dicit natura vniuscuiusq; rei specifica differentia. Tertio modo dicitur natura. quicqd est a prima z eterna natura hanc tertiam significationē sumpsit boetius a libro beati augustini vbi frequenter accipitur hoc nomen natura. ¶ Ad primū dicim⁹ q nō oīs virtus est Ad primum plene cōtraria vitio: sed solū plena virtus. z ita patet q non sequitur q fides informis faciat dignum vita eterna cū non sit plena virtus. ¶ Ad secundū dici- Ad scōm mus q fides informis non est contraria infidelitate plene. vnde q̄uis actū peccati expellat: nō tn̄ maculam siue deformitatē per corruptionē naturaliū: sed quia non vinificat vita spūali que est supra naturam. non eñ potest homem supra se: hanc eñ non tollit nisi plena et perfecta virtus. ¶ Ad tertium dicimus q Ad tertium argumentum non valet: quia fides dicitur mortua non quia non sit: sed quia tepida et pigra sit ad bene operandum. sicut etiam aliquando dicitur esse mortuus homo piger. ¶ Ad vltimū dicimus q augusti Ad quartū. nus diffinit plenam virtutem ꝑm q est plena virtus z perfecta. z non diffinit vniuersaliter virtutē. ¶ Itē Iterū ar. fide informi credimus deoz non in deum ꝑm q credere in deum est ire credendo in deum: sed ꝑm q credere in deum est credere eundem esse in eum fide informi credere est credere q ipse sit deus/ q omēs/ z sic de alijs. ꝑm q in euangelio ioh. dicit multi ex prin- Ad aliam. cipibus crediderunt in eum: sed quia magis dilexerunt tenebras q̄ lucem: non audebant confiteri fide plena sed fide informi. ¶ Cōtra credimus prime ve- In oppositū ritati ppter se. aut sup oīa: aut nō. si ppter se z super oīa: ergo cū hic sit excellentissimus motus fidei: illa fides qua sic credimus nō est informis. si aūt non super oīa: ergo nō credimus fide informi prime ꝟitati quantū debemus. hoc eñ debet intellect⁹ primeveritati, vt ei credat magis q̄ sibi ergo caret fides informis hac circunstantia quatū deber: sed si nō esset q̄s continens quātum deberet: nō haberet castitatē virtutem. si non daret quātū deberet: nō haberet largitatē. ergo cū habens fidem informē non credat quātum debet. nō habet fidē virtutē. ergo fides informis nō est virtus. ¶ Solutio. ad euadendū ꝑm hanc opi- Solutio nionē quasi p cōmuni cōceptione supponitur q nullus motus est meritorius siue virtutis perfecte nisi sit ex charitate hoc supposito quod tn̄ improbatū est supra multis modis: dicimus q fides informis est virtus: z illa credimus prime veritati ppter se: z super omnia. nō tn̄ ille motus credendi est excellētissimus eo q non sit ex charitate.

¶Secunda questio huius capituli.
¶Utrum charitas possit esse informis.

Af q sic.

Ueritur vtrū charitas possit esse iformis? Videtur q sic: inter fidē formatā z suā potentiā est aliquis habitus medius. ſ. fides informis. similiter inter spem formatam z suam potentiā est aliquis habitus. ſ. spes informis. ergo pari ratione inter charitatē z suam potentiā est aliqs hit⁹ medi⁹: scz dilectio siue charitas iformis.

Secundo. ¶Item. fides formata z spes formata generāt charitatē: sicut ꝓbatū est supra. z hoc dicunt sancti. ergo fides informis/z spes informis generāt charitatem informē.

Tertio. ¶Item. ecce vrens aliquis consilio bri gregij. interim facit quicqd potest boni cē. non reliquit peccatū suū: tñ multa bona facit: ꝓ eo dat elemosinas: construit cenobia z huiusmodi: cōstat cum hoc faciat ꝓ deo q ipse diligit deū z frequēter facit hoc. ergo frequēter operatur motū dilectiōis. ergo generatur in ipso habitus dilectiōis. ergo habet habitum dilectionis nō formatū. ergo informem: z ille non est nisi charitas: non est em naturalis. ergo aliqua charitas est informis.

Quarto. ¶Item. vnū vni est contrariū. ergo luxuria cū sit vnū vitiū nō est cōtraria nisi vni virtuti: cōtinētie. ſ. g nō cōtraria charitati. unde sic. ¶Sto q aliquis habēs charitatē videat mulierem

Augustinus ad cōcupiscēdū et consentiat. dicit augustinus in libro de fide ad pe. q talis peccat solūmodo peccato luxurie: ergo cū luxuria nō sit cōtraria charitati: nō expellit charitatē. ergo charitas manet in isto: z constat q non manet charitas formata. ergo informis.

In oppositū Augustinus ¶Si hoc concedatur. ¶Contra. dicit beatus ia. Qui offendit in vno: olum est reus. et augusti. exponit sic. Qui offendit in vno mandato: reus est charitatis q̄ est adimpletio oim. ergo oē peccatū mortale expellit ꝓxim⁹ charitatē. g̃ nulla charitas pōt esse iformis

Solutio. ¶Solutio. duplex est opinio. quidam concedunt q charitas potest esse informis sicut et alie virtutes.

ꝓma opio. Dicunt em q gratia dei que nō est virtus: sed ros q̄dam informās oēs virtutes. vñ in osee vltimo dicit. Ego quasi ros et israel germinabit quasi lilium. ꝑm hanc opinionē ꝓsequamur postea.

Alia opio. Alij dicūt q charitas nō pōt esse informis cum ipsa sit forma omniū virtutum. vnde ad soluendum obiectiones factas.

Notandū. ꝓma. ¶Notandū est q oē peccatū habet oppositionē ad charitatē ꝓpter tres causas. ¶Prima est q: peccatū est offensa dei. offendere aūt deū est cōtra amicitiā q̄ est charitas ꝟa aūt amicitia ē idēvelle idē nolle

Secunda ¶Secunda. q: peccatū separat a deo: charitas vero vnit deo z cōiungit. amor em est conunctio diligēs cū dilecto: qui em adheret dño per charitatē: vn⁹ spiritus efficitur cū ipso.

Tertia. ¶Tertia causa est. q: peccatū mortale interficit ꝓximū subiectū z eo ipso q hō interficit se: est inimicus sui: z ita non diligit se debito modo z ita est charitas informis.

Ad primum ¶Ad primū dicimus q nō est simile qñ habit⁹ fidei bene potest esse informis q: potest credere aliqs oēs articulos vniuersaliter existens in peccato mortali cū interficiat seipm: deū quidē potest diligere z proximū. sed non se: quia se interficit p peccatū. Ad hoc em q dilectio informis esset habitus ꝟtutis oporteret q esset vniuersalis ad oia diligenda. sicut aliquis ad hoc q habeat continentiam informē que sit virtus oportet q abstineat nō solū ab incestu z adulterio: sed etiam ab oi coitu illicito.

Ad secundū ¶Ad secūdū dicunt q hec est falsa. fides formata z spes formata generant charitatem: immo charitas dat formā tam fidei q̄ spei. q̄uis em fides ꝑm se sit prima virtutum: tamen ꝑm eos charitas prima est ꝑm bene esse. Nos autem concedimus q fides formata generat charitatē. nō tamen seq̄tur q fides informis generet charitatē informem. ideo scz quia ad esse charitatis informis exigit q habens eam diligeret se: quam dilectionē nō potest fides informis generare.

Ad tertium ¶Ad tertium dicimus q reuera qui sic multiplicat bona opera ꝓ deo diligit deum dilectione habitu: sed ille habitus non est ꝟtus ꝓpter hoc q nō vniuersalis: eo em non diligit omnia diligenda.

Ad vltimum ¶Ad vltimū patet solutio ex ꝓdictis: dicimus em q luxuria soli castitati opponitur. sed inquātum offensa z separans z interficiens ꝓximū subiectū: opponitur charitati. bene em concedimus q vnum pluribus opponitur ꝑm diuersas rationes.

Iterū af. Q aūt charitas iformet omēs alias: probatur sic. ¶Quicquid mouetur ꝓpter aliquid. mouetur ꝓpter bonum vel apparens bonum. sicut dicit philosophus z augu. in octauo de trinitate: ergo fides aut quecunq; virtus mouetur ad bonum vel apparens: sed non apparens bonum: ergo ad bonum: ergo fides non quiescit nisi in bono. sed in bonum non potest per se cum non sit suus finis: ergo per aliud non nisi per charitatem: ergo fides non quiescit nisi per charitatem: ergo charitas perficit fidem: eadem ratione z alias virtutes.

In oppositū ¶Sed contra charitas informat fidem: ergo motus fidei nō est perfectus nisi sit ex charitate etiam si credas ꝓxime veritati ꝓpter se z super oia: ergo quod dico ex charitate est optima circunstantia illius motus: ergo illa circūstantia est de essentia fidei formate z non de essentia fidei informis: z ergo fides informis et fides formata non sunt eiusdē speciei: ergo hec non fit illa. simili modo obiicitur de aliis: ergo naturalia nō fiūt gratuita.

Secundo. ¶Item vis ꝓcupiscibilis z vis irascibilis sunt diuersi fines. concupiscibilis em finis est bonitas: rationis veritas: ergo virtutes perfectiue illarum virium habent fines diuersos ergo vna nō mouet ad finem alterī⁹: ergo fides non mouet ad finem charitatis: sed ad finem ꝓximum: ergo nō indiget charitate ad hoc q perueniat ad finem suū: ergo charitas non est perfectio fidei. z indevt ꝓius.

Tertio ¶Item fides informis est fides essentialiter: ergo simpliciter opponitur peccato mortali: sed peccatū mortale facit ꝑm se dignū morte eterna: ergo fides informis facit ꝑm se dignū vita eterna: ergo non potest esse cum peccato mortali: qđ patet esse falsum.

Solutio ¶Solutio. sine ꝓiudicio dicimus q ꝓdicta opinio nō pōt sustineri.

Ad aliud obiicit ꝓ opinōe ista dicim⁹ q ois ꝟtus mouet ad bonū vel simpliciter vel alicui. fides em mouet ad bonū sue potētie scz ad primā veritatē z in illo q̄scit. similit dicēdū de aliis ꝟtutib⁹ qz ipe mouēt ad bonū sue potētie i quo bñficio ipsarū sue potētie q̄scūt.

Alia opio. ¶Alia est opinio q̄ dicit q q̄libet virtus pōt esse informis z etiam charitas. informat aūt a gratia q̄ est q̄dā res celestis q̄ lenit rigaz ꝓficit oēs virtutes.

Ꝙ hāc af. ¶Sed cōtra. nulla dilectiōi informi possunt diligi oia diligēda: ille em q est i pctō mortali peiorē hostē nō habet ꝙ seipm q se interficit: sed ad hoc q dilectio iformis esset charitas oporteret q ea diligerek oē diligēdū

Secundo sicut dictū est de cōtinētia informi et aliis ꝟtutibus ergo nulla charitas potest esse iformis. ¶Item. de illa gratia queritur cū sit charitas aiez in aia erit: ergo vel potētia: vel passio: vel habitus. potentia non est hoc patet. nec passio: q: ꝓpter passiones nō est hō laudabilis vel vituperabilis. ergo illa gratia est habitus aie bonus: z est ad bene opandū et infundit nobis sine nobis. ergo illa gratia est virtus. qđ ipsi

Tertio. negāt. ¶Item. charitas diligit deū ꝓpter se z super oia: etiam intellecto q nō sit illa gratia: siue res ille intelligantur ita. inde sic ille diligit deū ꝓpter se z super oia z decedit: ergo saluabitur. ergo habuit virtutem perfectam z formatā: z non habuit dictā gratiam ergo gratia illa nō est perfectio virtutum. ergo opinio illa nō est sustinēda. qđ sine ꝓiudicio ꝓcedim⁹

Solutio. ¶Consequenter videdū est qualiter sustinēda sit illa opinio que dicit: q naturalia non fiunt gratuita.

ꝙ incidens. Af q sic. ¶Primū ergo queritur vtrū eiusdē speciei sint iformis z formata quod videtur. Sunt em eiusdem potētie: scz rationis z habent idē obiectū: ꝑm primā virtutē z per idē sunt: quia per speculū. ergo eadem virtus in specie est ꝟtus: fides iformis z fides formata

Secundo ¶Item vita z mors sunt contraria: ergo habent fieri circa idem. ergo fides informis que mortua dicit: et formata que viua dicitur: sunt eiusdem speciei.

In oppositū ¶Sed si hoc: ergo adueniente forma qua fides debet formari non expellitur ipsa. ex quo enim eiusdē

Solutio. speciei est cum formata formabilis est. ¶Solutio. dicimus q fides informis z fides formata non sunt eiusdē speciei: q: circūstantie sunt de essevirtutis: cū in eius diffinitione ponatur medietas circunstantie non ponūt actum immediate a virtute. est aūt actus

Ad rōnem. circūstantijs vestitus. ¶Ad illud vero quod obiicitur primo dicendū est: q potentia est eadem z actus idem: z idem obiectū: tñ non est idem habitus. habitus em sunt ad facile agere. vnde ibi sunt diuerse difficultates: sunt diuersi habitus. z est fallacia conse-

Fallacia ꝑtis. quentis. deberet em addi z sunt eadem circūstantie

Ad aliud. ¶Ad illud vero soluendū est per interemptionē huius: moꝛs z vita sunt contraria: cū vita sit in aiali: et

Iterū af. moꝛs in cadauere. ¶Consequenter obijcitur sic. sit aliquis in charitate et peccet p luxuriā. queritur an fides formata destruat. videtur q non. q: luxuria nō opponitur ei. luxuria em inquātū est luxuria opponitur cōtinētie: inquātū offensa opponitur charitati

Euasio solum ergo per ipsam: fides non destruitur.

ꝙ hāc af. ¶Forte. dicetur q fides per accidens destruit: scz per connexionē sed ꝑm hoc: cū fides oino simpliciter sit ipa oino destruitur. ergo nichil de ipsa manebit. ergo fides informis nō manet: maxime cū ꝓꝛ⁹ ibi nō esset.

Secundo. ¶Preterea. si ibi est fides informis a quo est: a pctō non. quia bonum non est a malo: a deo non. quia deus non dat aliquid peccanti dum peccat. si ꝓpter hoc dicatur q nichil de fide manet. Contra. ille credit articulos fidei. ergo ad min⁹ habet fidē informē

Solutio ¶Solutio. dicēdū q luxuria expellit oēs virtutes: continētiam z charitatē quia eis opponitur aſas vero ꝓpter cōnexionē nō tñ sequitur q fides oino destruatur: quia fides est totum victuale. est em ad credendum prime veritati: z ꝓpter se z super oia. vnde destructa circunstātia manet quoddam quod est fides informis z generatur illud generatione degenerante z non generatione ponente: sicut est in vino qñ conuertitur in acetum z non est ibi ꝓprie generatio nisi per accidens: sed non corruptio facit q ibi sit fides informis: cū em ꝓius ꝓpter primā veritatem crederet testimonijs z miraculis: iam illis innititur ꝓpter ipsam. non ꝓpter primam veritatē cum iam nō assentit: sed ꝓpter se z super oia.

¶Tertia questio huius capituli.
¶Utrum adueniente fide formata remaneat fides informis.

Ueritur vtrum adueniente fide formata remaneat fides informis vel ipsa euacuetur. q remaneat videtur quia bonū nō est contrarium bono: ergo vnum bonū nō excludit aliud bonū: sed fides informis est bonū: z similiter fides formata bonum: ergo fides formata non excludit fidem informem: nec aliud excludit eam: ergo manet.

Secundo. ¶Item. charitas nō expellit naturalem dilectionem habens em charitatē potest diligere deum naturali dilectione. similiter pietas. virtus nō excludit pietatem naturalem. pari ratione nec fides formata destruit fidē informē cū sit

Tertio. ¶Item. due scientie possunt esse in eodē scientia: scz per causam z scientia per effectum sicut est in illo qui est astronomus z naturalis inquantum astronomus habet scientiam de cursu stellaruz per causam inquātum naturalis per effectum: habet ergo duas scientias de eodem simul z semel: ergo pari ratione z duas fides potest simul habere de eodē:

Quarto. licet diuersas. ¶Item. gratia non est contraria natura: sed ꝑfectio nature: ergo cū virtutes informes naturales sint: gratia non est eis opposita: sed perfecto illarum: ergo perficit illas: ergo non excludit. z inde vt ꝓius. q autem virtutes informes sint naturales patet: quia super illud euāgelij. ¶Ibat ihesus

Probatio minoris. per castella docens z predicans. dicit glosa: docens virtutes naturales.

Ad idem. ¶Item. sup euangelū de centurione dicente. Nam z ego sum homo habens sub me milites. z dicit glo. milites. i. virtutes naturales quas plurimi afferunt ad fidem xꝑi. si hoc afferunt quō ergo expellit illas fides xꝑi. videtur ergo q fides informis maneat cū fide formata.

In oppositū ¶Sed si hoc est pari ratione scientia phōꝝ quā habuerūt de deo z fides formata potuerūt esse simul: ergo idē sciturz creditur quod non potest esse cum fides sit citra scientiam z supra opinionē.

Secundo. ¶Item super ioh. iiij. samarit tane. iam nō ꝓpter te credimus. mulier samaritana est ratio humana cui iam nō credit quādo aia per veram fidē illuminat: ergo adueniente lumine fidei cū ratio euanescit z cessat/z fides informis q̄ rationibus vel auctoritatib⁹ vl miraculis initit euacuat ex toto

Solutio. ¶Solutio. Due opiniones sunt sup hoc. qdā dicūt q manet: qdā dicūt q nō. Sine ꝓiudicio dicimus q

ꝓma opio fides informis nō manet cū fide formata: ideo q tñ lumē fidei formate est q nō patit secū lumē virtutis informis: ex quo em creditur prime veritati ꝓpter se z sup oia soli prime veritati initamur vñ iam creditur rationi aut miraculis aut auctoritatib⁹ ꝓpter se: sed solū ꝓpt primā veritatē. z ita illuminat habit⁹ credēdi illis rōib⁹ ꝓpt se. z sicut dictū est supra⁹ eluminant naturales scie de deo: z sic fides iformis. sicut ei sole lucēte cessat lumē lune z stellaꝝ: sic lucēte i microcosmo sole iusticie q̄ fidē cessat lumē oiz

virtutū informiū q̄ sunt ad modum stellarū aliquantulū lucentiū in nocte peccati. ¶Ad primū ergo dicimus q̄ fides formata nō expellit informē p̄r modū contrarietatis: sed per modū simplicis oppositōis. quia non cōpatitur illas secum: sicut dictū est de lumine solis z lumine stellarū. ¶Ad idem dicimus q̄ reuera charitas nō excludit naturalē dilectionē quātalis dilectio est p̄m principia nature: nec inuitis alicui exteriori. vnde pure naturalia nō excludit p̄tus habitus tñ informes excludit: ex hoc patet solutio ad tertium ad quartū. de duabus sciētijs: quia vna scientia non habet potestatem sup fidem informē. ¶Ad vltimū dicimus q̄ plurimi afferūt ad fidem x̄pi virtutes informes p modū parationis: tamen adueniente fide x̄pi eluminantur: sicut timor seruilis foras mittitur aduenīte charitate/licet quodāmodo inducat charitatem.

¶Ultimo queritur quomodo intelligendū sit quod dicit augustinus super epl̄am ad gala. in fine. Charitas est in fide: non enim est in ea sicut pars in toto/vel totū in parte: quia si hoc esset non diuideretur ad inuicem charitas z fides: neq; vt duo numerarentur cū tñ dicat apostolus fides/spes/charitas/tria hec.

¶Item. charitas non est in fide: sicut species in genere/vel genus in specie: nec sicut regnum in rege: nec sicut contentū in continente: relinquitur ergo q̄ sit in fide sicut accidens in subiecto: z etiam videt q̄ esse in subiecto est q̄ cū sit in aliquo non sit quedam pars: impossibile est esse sine eo in quo est: ergo cum charitas sit in fide z impossibile est ipam esse sine fide: videtur q̄ sit in ipso sicut accidens in subiecto.

¶Sed contra nichil ponitur vniuoce de subiecto z accidente eius: ergo cū p̄tus dicatur vniuoce de fide z charitate: charitas nō erit in fide: sicut accidens in subiecto. ¶Forte dicit q̄ charitas est in fide sicut anima in corpore: z sicut aīa perficit corpus naturaliter: sic z charitas fidē perficit spiritualiter: et sicut corpus non mouetur nisi ab anima: sic nec fides operatur nisi per charitatē: dicit em̄ apostolus ad gala. fides qua per dilectionem operatur. ¶Sed cōtra. ex corpore z aia fit vnum. ex charitate z fide non fit vnum: ergo charitas nō est in fide sicut aīa in corpe.

¶Item. motus corporalis non est separatus a motibus aīe: quia corpus non mouetur nisi ab aia. sed motus fidei separatus est a motibus charitatis. habent em̄ virtutes suos motus separatos essentie sicut z ipse abinuicem diuiduntur: ergo nec quantum ad habitum nec quātum ad motum se habet charitas ad fidem sicut anima ad corpus: quod concedimus dicentes q̄ charitas est in fide sicut effectus in causa. fides em̄ sicut p̄batū est supra: est causa charitatis: cū em̄ fides sit cognitio pulchritudinis veritatis p̄me de necessitate generat dilectionem in affectu z ita charitatem: est ergo fides causa charitatis.

¶Tractatus vicesimus.
¶De transitu nature in gloriam.

Icto de transitu nature in gratiā: dicēdū est de transitu nature in gloriā. Primo dicendū est qualiter itelligēdū sit illud apl̄i. ¶Cum venerit quod perfectū est euacuabitur quod ex parte est. Secūdo de fide: vtrū euacuet z quomodo. Tertio de charitate de illis de q̄b⁹ apostolus facit mentionē sicut est p̄phetia z huiusmodi

Quarto z vltimo de cardinalibus/ quomodo et p̄m quos vlus maneant in patria.

Arca primum sic obijcitur. cū venerit q̄d perfectum est euacuabitur q̄d ex parte ē: sed charitas est ex pte: ergo charitas euacuabit. q̄ charitas sit ex parte patet: quia dicit Eccl̄ia. Aluit de⁹ cuius ignis est in ip̄o z caminus in hierusalē: z loqtur de igne charitatis. ¶Item in euangelio. Qui minim⁹ est in regno celorū maior est iohanne baptista. ¶Item imp̄fectus meū viderūt oculi mei. ¶Item apostolus: hoc ip̄m sentiamus q̄ imp̄fecti sum⁹: patet ergo q̄ charitas est ex parte: ergo euacuabit: quomodo ergo verū est q̄ charitas nunq̄ excidet. ¶Solutio. aliquid dicit ex parte dupliciter/scz p̄m essentiam: z p̄m accidēs. p̄m essentiā sunt ex parte fides z spes: qz de essentia fidei est speculū et enigma: de essentia spei est expectatio: z ppter hoc fides z spes euacuabunt p̄m essentiā: sed charitas est in parte p̄m accidens gratia scz p̄fectionis sue quātū ad intensionem. Quinto enim nostra est q̄ intentio non immutat speciē qualitatis: z ppter hoc charitas non euacuabitur p̄m essentiā: sed tantū p̄m accidens: z ppter hoc dicit apostolus. Charitas nunq̄ excidet. intelligēda est igit auctoritas illa. Cum venerit quod p̄fectū est ꝛc. vniuersaliter: q̄m omne quod est ex parte euacuabitur quod p̄m essentiam est ex parte p̄m essentiā euacuabit: qđ p̄m accidens est ex parte p̄m accidens euacuabitur.

¶Secunda questio huius capituli.
¶Quomodo intelligendū est illud apostoli cum venerit quod p̄fectū est ꝛc.

Secundo querit de fide: videt em̄ q̄ nō debeat p̄m essentiam euacuari: z primo sic in directe: cessante causa cessat effectus. hec ppositio veritatē habet in causis essentialibus: licet nō habet veritatem in causis volūtarijs: sicut patet in fabro z cultello: ergo cū fides sicut p̄dictū est sit causa charitatis p̄m essentiā: cessante fide/cessat charitas. sed fides cessabit: qz p̄m essentiā euacuabit: ergo charitas euacuabit p̄m essentiā: qđ est contra p̄dicta. ¶Item visio albi p̄m q̄ album est eiusdē speciei siue sit per medium: siue non: siue obscure: siue clare videat: ergo pari ratione eadē visio dei p̄m q̄ deus est eiusdē speciei siue videat de⁹ per medium siue non: siue videat clare/siue obscure. sed visio fidei non est nisi visio dei per medium z obscure. visio patrie est visio dei sine medio z clare: ergo visio viatoris visio faciet siue patrie sunt eiusdē speciei. ergo eiusdem essentie: ergo vna nō excludit aliam: immo vna manente p̄m essentiā alia manet: ergo visio fidei siue fides manebit in patria p̄m essentiam. ¶Item. visio fortis qua videt per aera medium rātū. z visio eiusdem qua videt per medium aera et speculū est eadem visio p̄m speciē: ergo pari ratione visio spūalis patrie z visio vie sunt eiusdem speciei non impediente q̄ hic videtur de⁹ per speculū z indevt p̄⁹. ¶Solutio. Ad primum dicim⁹ q̄ ḡuis fides euacuet p̄m essentiam: non tñ p̄m totā essentiam: euacuabit qdem p̄m essentiam speciei: non p̄m essentiam generis: qz manebit inc̄tū cognitio: licet euacuet inc̄tum speculū siue enigma. ipsa aūt generat charitatē inc̄tū. cognitio: z p̄m hoc manebit sicut charitas. dicimus ergo q̄ fides euacuabitur p̄m numerū z speciē: sed nō p̄m genus. spes vero euacuabitur p̄m numerū z p̄m spēm et p̄m genus: quoniā nulla futuri expectatio remanebit. ¶Ad aliud dicim⁹ q̄ fides nō est proprie visio dei: sed etiā quedā cognitio vel coniecturatio intellectus. Dicit em̄ videri res p̄prie: sicut dicit Augustinus sup secūdā ad cor. vbi agitur de raptu pauli: videtur em̄ res proprie vel per speciē sue speciei: sicut videntes res absentes que p̄m Augustinū generant cognitionē sui in aia: vel p̄m suā ipius presentiam/sicut intellectus se intelligit: sicut qui habet fidem videt eā in corde suo: sicut dicit Augustin. Cum ergo non videatur deus visione fidei aut per p̄priā speciez sue speciei: aut per suā ipius presentiā: patet q̄ fides non est proprie visio dei. vnde in exodo. Nō videbit me homo z viuet: z ideo deū nemo videt vnq̄. dicimus ergo q̄ fidei visio z visio faciei non sunt eiusdē speciei: nec est simile qđ inducitur p simili: qz dato hoc qđ tamē habet calūniam q̄ eiusdē sit visio albi sine speculo et visio eiusdem cū speculo: non tñ simile est: quia speculū ymaginē sibi resultātē in ipo transmittit ad instrumētū videndi. sed creatura que est speculū trinitatis quale non transmittit speciem vel ymaginē p̄priā dei in spūale organū videndi: sed solū facit cogitare z pjecturare de deo tanq̄ speculum longicū. vñ signāter dicit apl̄us: videm⁹ nūc q̄ speculū in enigmate: qz scit per speculū longincum

¶De fide z spe.

Icit est q̄ fides est causa essentialis charitatis: similiter et spes: qz fides generat spem: ipes charitatem: sicut dicit sanctus Inde sic. Spes est causa essentialis charitatis: z cessante causa essentiali cessat effectus: ergo cessante spe cessat charitas. sz spes euacuabit z p̄m numerū z p̄m speciē z p̄m genus: nulla em̄ erit expectatio in patria: cū expectatio sit rei habēde: ergo z charitas euacuabit ex toto. ¶Item. fides nō generat charitatē nisi per spem media. similiter modo cognitio succedens fidei nō generabit charitatē: nisi mediante illo quod succedet fidei. si ergo nō fuerit illud medium: illud medium neq; cognitio generabit: sz nō erit illud medium: ergo cognitio patrie non generabit charitatē. ergo charitas nō manebit illud medium. patet q̄ sicut dicit Augu. in visione et amore tota consistit beatitudo. Videbim⁹ em̄ z amabimus: amabimus z laudabim⁹. Si dicat q̄ ibi erūt tria: cognitio/fruitio/z amor: non tñ pōt dici q̄ fruitio generat charitatē. charitas em̄ nō erit ex fruitione: sed econuerso. ¶Solutio. Fides/spes/charitas sunt q̄dā trinitas creata in aia per quā assimilat aia trinitati increate. assimilatur etiā illa trinitas creata trinitati increate in hoc: q̄ sicut filius p̄cedit a patre: z spūsctus ab vtroq; ita spes generatur a fide: z charitas a fide z spe. Item. sicut pater spirat spūsctm̄ imediate z mediate spirat etiā de se spūsctm̄: qz dat filio q̄ spiret spūsctm̄: ita fides immediate generat charitatē. sufficit em̄ visio summe pulchritudinis ad dilectionē ei⁹. sicut estimatio horribilis z nociui sufficit in oue q̄ fugiat lupū. ¶Item. mediante spe generat fides charitatē. icognitos em̄ diligere nō possumus. patet igit q̄ fides est causa sufficiēs z prima z principalis charitatis: ḡ spe cessante cessabit charitas. ideo qz spes non habet hoc a se q̄ generet charitatē: et qz est alia causa principalis et sufficiens ad generationem charitatis. s. fides siue cognitio fidei succedens. z est simile. esto q̄ duo vulnerent illū letaliter ita q̄ vterq; sufficienter. patet q̄ nō sequitur hec plaga est causa essentialis z sufficiēs quare ille moriat: ergo cessante illa plaga nō morit: ille debet addi. z nō est alia causa sufficiens in illo. ¶Ad illud respondemus per interemptionē. dicimus em̄ q̄ fides est imediata charitatis.

¶Tertia questio huius capituli.
¶De spe.

Ertio querit de spe: z videtur q̄ non euacuabit. Timor em̄ z spes sūt due mole. timor em̄ reprimit spem ne luxuriet in presumptione. spes eleuat timorē ne degeneret in pusillanimitatē. inutilis est ergo vna mola sine alia. vnde phibetur in lege/ne altera mola sumat loco pignoris. sed timor erit in patria. ergo et spes q̄ timor sit in patria. dicit psal. Timor dñi scūs ꝛc. quod exponit Augu. de timore: z p̄m essentiā suam: z gratia e. fectus dicens: q̄ hoc eo modo dictū est: sicut dicitur. Patientia pauperū nō peribit in finē. i. fructus patientie. Similiter timor dñi ꝛc. i. fructus timoris vel effectus. ¶Itē. sicut spes est de futuro bono: ita timor de futuro malo. sz timor manebit nō impediente hoc quod est de futuro: ergo z spes manebit non impediente hoc q̄ ipa est de futuro: z non est alia causa q̄ ipediat: ergo spes manebit in patria

¶Solutio. Due sunt species timoris casti. timor. s. separationis: z timor reuerentie. Timor separationis siue offense nō manebit: respicit em̄ talis timor futurū/sicut spes. vnde diffinitur aliquando sic. Timor est suspitio mali: z est diffinitio p causam. timor vero reuerentie est de presenti. vnde Tremebūt angeli. ꝛc. Est autē reuerētia resilitio ab altitudine dei ad p̄priā parvitatē. ¶Dicim⁹ ergo q̄ timor castus inquātū est timor separatōis est mola: sicut spes in quātū est timor reuerētie manebit: sic aūt nō ē mola nec spectat ad futurū. Ex hoc p̄z solutio ad obiecta

¶Secundū capitulū huius tractatus.
¶De charitate.

Qstō dictū est de fide z spe: dicēdū est de charitate: z ea q̄ dicit apl̄us vacuanda: cū dicit Siue p̄pheties euacuabunt siue linguę cessabūt: siue scientia destruet. ex parte em̄ cognoscim⁹: ex parte p̄phetam⁹. cū aūt venerit qđ pfectū est euacuabit quod ex parte est p̄phetia est essentialiter de futuris. ibi autē erunt oia presentia: z nichil futurū. similiter patet q̄ lingue cessabunt: qz tūc erūt oēs docibiles dei. vnde nō indigemus vsu lingue: sed de charitate et scientia dubiū est. Pro io dicem⁹ de charitate. scōo de sciētia.

Ad primum sic. Fides est causa essentialis charitatis. ergo cessante causa cessat effectus. sed fides cessabit. ergo charitas cessabit. ¶Item.

Solutio. ¶Solutio. Dicim⁹ q augmētū nō facit habitū alterius speciei ꝫ circūstātie diuerse. cū em̄ habit⁹ virtutis pfecte habeat suū motū vestire oīb⁹ circūstantijs suis mutatis ꝑm speciē mutak ⁊ habit⁹. vñ hec ē circūstātia quare oia nō sunt invirtutib⁹ naturalib⁹ sunt aūt in gratuitis. palā est q ꝑm speciē differunt habit⁹ gratuiti a naturalib⁹. ꝫ virtutis in statu gr̄e ⁊ statu glorie eedem sunt circūstātie: licz diuersitas

Ytez arguit sit intēsionis. ⁊ ꝓpter hoc manet habit⁹. ¶Ytē. charitas est desiderū summi boni: sed desiderū euacuabitur: ergo ⁊ charitas. ꝓma patet q hoc quod dicit psalmista. Sicut ceruꝰ desiderat ad fontes ⁊c. q̄ cū hoc desiderū sit virtutis maxime debet esse charitatis. Media ꝓpositio multipliciter ꝓbatur. Primo sic. dicit Anselmus cantuariē. Charitas est desiderū in expectatione: gaudiū in peruētione: ergo cū desiderū sit in expectatiōe. oīnis aūt expectatio

Probak minor. cessabit: ⁊ oīne desiderū cessabit: ergo desiderū euacuabit. ¶Ytē. si desiderū manet nō remanebit desiderū rei habēde: sed iam habite. vt plus habeak vel vt ꝓtinue habeak. sic pari rōne expectatio erit in patria vt plus habeak: ⁊ vt cōtinue habeak: ergo qua ratione manebit desiderū/⁊ expectatio: ꝫ expectatio

Secundo. Tertio. non erit ibi: ergo nec desiderū. ¶Ytē. omne qō erit ex parte substātialiter euacuabitur: sed desiderū est substantialiter ex parte: ergo desiderū euacuabit. ꝓma ꝓpositio patet/cū dicak in parte labor: in toto

Minor ꝓbak quies. Media ꝓpositio ꝓbak sic: desiderū est aut re que nō habek: aut de re que plene habek: vtroq; autē

Ad idem. modo/cū desiderū est substātia ex parte. ¶Ytē. sup illud apostoli: cū venerit quod pfectū est euacuabit̄ quod ex parte est. dicit glosa. euacuabitur nō id qō verū est: id quod verū est appellatur id quod assimilat nos deo: ꝫ desiderū nō assimilat nos deo: in deo em̄ non cadit desiderū: quia in eo non cadit motus: ergo desiderū nō est id qō verū est: sic desiderū eua

Ad idem. cuabitur. ¶Item. motus ⁊ quies sunt cōtraria/ vel vt contrario modo opponūtur: sicut dicit Aristo. ſ in patria erit quies plena: q̄ plenū subiectū mentis ⁊ eternitatis: ergo in patria nō erit motus: sed desiderū est motus: ergo nullū desiderū erit in patria. si ergo oīne desiderū euacuabitur: ⁊ charitas est de

In oppositū Secundo. siderū: ergo charitas euacuabit̄. ¶Sed cōtra. charitas nunq̄ excidet. ¶Item. q desiderū maneat in patria ꝓbatur: quia dicit Petrus in ꝓma canonica de christo: in quē ꝓspicere desiderāt angeli: ergo in angelis est desiderū: ergo in patria. ¶Item.

Tertio. Gregorius. super illud exodi. Non videbit me homo ⁊ viuet. dicit beatus Gregoriꝰ: q angeli vident deū: cuius desiderent ꝓspicere in ipm̄: ⁊ imꝓbat errorem quo rūdam/dicentiū: q angeli desiderant videre deū: et non vident. per hoc q dicit dns in euangelio. Angeli semper vident faciem patris mei qui est in celis: ⁊ illa visio nobis ꝓmittitur in Johāne/ vbi dicit dns: ⁊ manifestabo ei meip̄m: ergo ꝑm q dicit Gregoriꝰ

Quarto per Gregoriū. desiderū est in angelis: ⁊ indeb̄t ꝓtius. ¶Item. dicit Gregorius q in patria erit desiderū in satietate: ⁊ satietas in desiderio: desiderū vt tollatur fastidiū: satietas nc angustia sit tbi. ¶Item. ecclesiastici. xxiiij. Qui edunt me adhuc esurient: ⁊c. ergo esurientes ⁊ sitis summi boni erit ibi: ꝫ non esuries aut sitis

Quinto. ex defectu: quia in apocalypsi dicitur. Non esurient neq; sitient amplius: ergo esuries ⁊ sitis ex desiderio ergo desiderū erit ibi. ¶Ytē. leccator qui cibos delicati delicatos: semp comedere desiderat q̄diu nō fastidit cibus: et si nūq̄ fastidiret semper comedere desideraret. quonia in actu comestionis habet delectationē quā querit ⁊ nō aliter: ergo cū dulcedo dei nunq̄ fastidium generet: fruuntur em̄ nec fastidiūt quo frui magis sitiūt: qui delicate deū diligit: semp deū desiderat delectari in ipo: ergo nunq̄ desiderū cessabit: quia delectatio non cessabit. ¶Quod cōcedimus dicentes q verum desiderium cum satietate erit in patria. ¶Ad primū dicimus: q auctoritas beati Anselmi intelligenda est de desiderio ꝑm statum vie quod est sine saciatate: illud enim in quantū hmōi in satietate est vt p satietatem comitē impleatur. vnde: satiaboꝫ cū apparuerit gloria tua. ¶Ad ſcm dicimus q non erit desiderū vt plus habeak vel vt cōtinue: sed erit fixū in delectatione ipa: sicut dictum est de desiderio leccatoris. ¶Ad tertiū dicimus: q desiderū summi boni nō est ex parte essentialiter: quantū ad naturā hominis: immo perfectio est ei⁹: stabilit em̄ mentē hominis in ñne suo: ⁊ in suo delectabili confirmat: est tamē desiderium nostrum respectu dei imperfectū: quantumcūq; enim diligimus deum: in infinitum magis diligit se deus: ꝑm quid: ergo est desiderū charitat̄ ex pte q̄ respectu dei: sed simpliciter est nō ex parte: fides vero ⁊ spes sunt ex parte: ⁊ ꝑm naturā hominis et respectu dei. ¶Ad quartū dicimus q desiderū charitatis est id quod verum est: assimilat autē nos deo: non ratione motus: sed ratione affect⁹ fui: scilicet delectationis delectatur eni in deo sicut ⁊ deus delectat in seipo. ¶Ad vltimū dicimus q quies dicitur dupliciter: vno modo dicit quies p̄uatio motus: ⁊ ꝑm hoc cōtrarium vel quali contrartum est motui: neq; tic erit quies in futuro. Alio modo dicitur quies status in fine ꝓpto nichil querendo extra: et ꝑm hoc non est quies motui delectationis contraria: imo manet simul quies in ꝓpto delectabili: ⁊ motus delectationis in eodē vt quiescat delectādo: ⁊ delectet quiescē do. siue ꝓphetie euacuabunt: siue lingue cessabunt: siue scientia destruetur charitas nūq̄ excidet: patet ergo q scientia destruet. si ergo concedatur. ¶Cōtra. aut intelligit apostolus de sciētia que est cognitio humana⁹ rerū: aut de illa que est cognitio diuinarū: si primo modo intelligit: ergo de dono sciētie: dono eni scientie cognoscim⁹ res humanas: sed cōtra: donum scientie est in christo: sicut dicit Esa. ⁊ in angelis sicut dicit ambrosius vt legitur i tertio sententiarū: ergo pari ratione idem donū erit in futuro in animabus sanctis. ¶Forte dicet q scientia non euacuabitur ꝑm substantiam: sed ꝑm vsum ⁊ modū: sicut dicit augu. super eundē locum. ¶Sed cōtra. glo. augu. super eundē locum dicit: sciētia destruet quia est p speculum: sed ꝓpter aliud non destruetur fides ꝑm substātiam/ nisi quia est per speculū: omne eni quod est per speculū est substantialiter ex parte: ergo pari ratione ⁊ sciētia destruetur ꝑm substantiā cum sit per speculū. ¶Item ꝓbatur q non euacuetur ꝑm vsum: vsus eni eius eli cognoscere res humanas ⁊ imperare de faciendis que fiant ⁊ de nō faciēdis q nō fiant: ꝑm hunc vsum habebit donum scientie in patria. Cognoscūt eni sancti res humanas vt premia ⁊ merita aliorum ⁊ diligunt vnū magis alio

Sexto. Solutio. Ad primū Ad secundū Ad tertiū Ad quartū. Ad vltimū. Aug. de scia. In oppositū Esayas. Ambrosius. Euasio. Augustin⁹. ꝫ hoc arguit Secundo.

ad imperium sancti doni: ergo donum sciētie ꝑm q de rebus humanis est: non ꝑm substantiam/ nec ꝑm

Alia euasio. vsum destruetur. Forte dicet q apostolus sumit ibi scientiam ꝑm q est cognitio rerum diuinarū: ⁊ com

ꝫ hoc arguit prehendit intellectum et sapientiam. ¶Sed si hoc ergo intellectus ⁊ sapientia destruentur substantialiter/ cum sint per speculum ꝑm q dicit glo. augustini. hoc autē est falsuꝫ. quia donū intellectus/ ⁊ donū

Alia euasio. sapiētie fuerūt in christo/ ⁊ sunt: ⁊ etiā in sanctis angelis: ergo ⁊ illa erunt in alijs⁹ sanctis. ¶Forte dicet: q intellectus nō est ꝓprie in deo: sed tm̄ de diuinis creaturis: ꝓpter hoc non oportet q sit cognitio per speculum. ¶Sed opponitur de sapiētia

ꝫ hoc arguit. certū est esse q ipa est cognitio dei/ ⁊ de deo ꝓprie ergo cū in via non cognoscatur deus imediate: quia non videbit homo eum ⁊ viuet: relinquitur q sapiētia ꝑm essentiam suā est vilio per speculum: ergo donū sapientie est substātialiter imperfectū: ergo sub-

Solutio. stantialiter euacuabitur. ¶Solutio. dicim⁹ q apostolus sumit scientiam large ꝑm q cōprehendit cognitionem humanarū rerum: que est donū scientie: ⁊ cognitionem rerum diuinaru: que est donū intellectus ꝓprie: et donū sapientie improprie: sicut iam

Ad primum dicimus. ¶Ad primū dicimus: q scientia destruet non ꝑm substantiam: sed ꝑm modum ⁊ vsus quo⁹dā: non oēs: quia ergo dicit apostolus q destruetur: in-

Ad secundū telligimus quantū ad modū ⁊ vsus. ¶Ad secundū dicimus: q duplex est speculum: propinquū ſc⁊ remotū: propinquū speculū dicimus quando per rem alicuius speciei cognoscitur res eiusdem speciei: licut anima seipam cognoscens: seipa per intellectuꝫ

Augustin⁹. assimilantē cognoscit animas: cognoscit ⁊ angelos: ⁊ omēs incorporeas substantias. sicut dicit Augustinus. Similiter videns alia perfectiones suas presentes per intellectū assimilantem cognoscit easdez in angelis per huiusmodi speculū cognoscit res humanas: scientia ⁊ intellectus res diuinas. ⁊ propter hoc quia cessabit talis modus videndi in futuro dicimus q quātū ad modū destruetur tam scientia q̄ intellectus: in futuro em̄ videbimus deū sicut ⁊ cognoscimus angelos in suis ꝓprijs speciebus: nul

Nota. lo obstante sicut angeli ante peccatū cognoscebant creaturas in speculo eternitatis: ⁊ i ꝓprijs speciebus: sicut et video aliquod corpus mediante suo ꝓprio colore. remotū speculum est quando aliquid videtur per aliud quod nec⁊ eiusdem speciei nec⁊ eiusdem generis est cū ipo. sicut videm⁹ deū per speculum creature: sic est fides per speculum. vilio autez per tale speculum substantialiter est ex parte: ⁊ non

Ad rationez vilio per speculū propinquū: et tta patet q secus est de fide: et secus est de scientia vel intellectu. ¶Ad illud quod obijcitur q non euacuabitur scientia ꝑm vsus: dicimus q reuera quidā vsus doni scientie remanebit: sed tamen quidā vsus siue quedam opera

Ad aliud. destruentur: ꝑm scilicet q se habent ad ꝓpriā ⁊ peruersam nationem: in patria em̄ non est ꝓpria natio/ aut diuersa. ¶Ad illud quod obijcitur de intellectu dono: dicim⁹ q reuera intellectus non est de deo ꝓprie: sed de diuinis: que sicut dictum est habent cognosci per speculum ꝓximū. vnde ⁊ ipe intellect⁹ euacuabitur ꝑm modum: quia tunc non erit per huiusmodi speculum: sed non destruetur ꝑm vsum. ois em̄ alius vsus manebit. ibi vt intelligimus distincti-

onem ⁊ ordinem angelorum: ⁊ huiusmodi. ¶Ad vltimū dicimus: q sapientia ꝓprie loquendo nō est cognitio dei: sed perceptio quedam gustus spiritualis per modū experientie: deus em̄ ipe facit ⁊ in palato anime dulcedinem quā sapozat sapientia: sicut ip̄m mel in gustu materiali est: ergo sapientia perceptio siue sapozatio quedam dulcedinis dei imediata. vnde nec ꝑm modus videtur q vsus euacuabitur sicut charitas: sed solum cum hic sit imperfecta crescendo perficietur in futuro.

¶Tertium capitulum huius tractatus.

¶De virtutibus cardinalibus.

Ad vltimus

Augustin⁹. Beda.

Circa vltimū queritur de virtutibus cardinalibus. dicit Augusti. ⁊ Beda sequēs ip̄m: q quattuor virtutes cardinales manebunt in patria: sed alios habebūt vsus

Ꝓprius vsus ꝓprius in futuro erit discernere siue iudicare per modū imperij deuz esse oīnibus ꝓponendū ⁊ digniores creaturas minus dignis ¶De temperantia vero opponitur hic: quonia nullo modo nocio delectari est pura negatio: ergo non est vsus alicuⁱ⁹ virtutis. ¶Forte dicet: q nullo modo/ nullo motu delectari est detestari oēm motum illicitum carnis

Euasio. ꝫ hoc arguit. ⁊ hic erit vsus temperātie in futuro. ¶Contra. detestari motus illicitos est mot⁹ vis iracibilis: ergo nec est nec erit motus temperantie/ cum temperantia sit inconcupiscibili. ¶Item. cōstat q sanctivo-

Secundo lunt esse mundi oīa mūdicia: ergo velle oēm motuꝫ imūdicie abesse erit alicuius virtutis in eis. non nisi temperantie: ergo velle oēm motū illicitum carnis vel imūdum abesse erit vsus temperantie. non ergo detestari ⁊c. Si hoc concedatur. ¶Contra. tempe-

In oppositū rantia erit in futuro: ergo pari ratiōe fides erit in futuro: qua velle abesse motū infidelitatis erit in futuro. ⁊ ita qua ratione temperantia erit in futuro et fides. ¶Solutio. Dicimus q Beda assignat statuꝫ

Solutio. cardinalium virtutū in futuro: ⁊ non vsus principales. principalis em̄ vsus temperantie erit in futuro velle abiscere oēm motum illicitum carnis. secūdarius vero detestari oēm motum illicituꝫ carnis: ꝑm q detestari est velle fugere. ¶Ad primū ergo tā pa-

Ad primū. ret solutio: quia Beda loquitur de virtutibus ꝑm suos status: ⁊ non ꝑm suos principales vsus. ¶Ad secundū dicimus: q detestari aliquid tripliciter sumitur. quandoq; dicitur detestari per modum iudicij. quandoq; ſ. iudicam⁹ aliquid esse detestabile. et ꝑm hoc detestari rationis est. ¶Item. quādoq; per modum vindicte insurgere: ſc⁊ cōtra aliquod tanq̄ detestabile. ⁊ ꝑm hoc est in irascibili: ⁊ est ire per zelum

Ad secundū Tertio modo fugere: quia nociuū ⁊ quasi contrariū ꝓprio fini: ꝑm hoc detestari oēm motum illicitum carnis est in vi concupiscibili: et est temperantie virtutis. ¶Ad vltimū dicimus: q secus est de fide. fidei em̄ ⁊ omnīū virtutum quarū motus sunt in precepto sunt vsus principales in affirmatiōe. vnde velle abesse motū infidelitatis non est principalis vsus fidei: sed temperantie ⁊ oīm̄ virtutum quarum sunt

Ad vltimus

motus in prohibitione sunt vsus principales in priuatione. & propter hoc velle abiscere oēm motū carnis illicitū est vsus temperantie principalis. ¶Itē. de fortitudie obijcit. dicit Beda q fortitudinis erit deo firmiter adherere. Sed videt q hoc erit charitatis: charitate em̄ iherem⁹ deo firmiter. vnde & ipi attribuitur resistere tentationib⁹. ¶Item. fortis vt moris dilectio: ergo firmiter iherere deo est charitatis: nō ergo fortitudinis. ¶Itē. fortitudo erit in patria: ergo cū patiētia sit species fortitudinis/patientia erit in patria. hoc etiā patet p hoc q i deo est patientia. ¶Sed cōtra. dicit Augustin⁹ q ideo dictū est. Patientia pauperū nō peribit in finē: q. premiū patiētie siue fruct⁹ nō peribit: ergo nō manebit/ nisi quantū ad fructus: ergo nō manebit in essentia sua. ¶Preterea nō erit opus patientia: q. ibi nō erit voluntas patiendi vel sustinendi/nec potuit sustinere: ad quid igitur patientia ¶Forte dicet q ad decorē aie: ergo pari ratiōe et habitus fidei: cū sit decor aie manebit in patria. ¶Solutio. Ad primū dicim⁹: q charitas quādoq; dicit fortis a fortitudine virtute. sicut dicit Augu. q iusticia est prudens/ & prudentia iusta. ppter cōnexionē em̄ virtutū quādoq; denoiat vna virtus ab alterius virtutis pprietate. ¶Itē. qm̄ q; dicit charitas fortis. i. firma: & p̄m hoc firmitas ē dispositio charitatis: & p̄m hoc q charitas est maior & firmior: illa tm̄ firmitas auget & roborat p fortitudinē. cui⁹ essentialiter est ipa firmitas. & ita patet q & si iherere deo firmiter sit charitatis: tm̄ nō essentialiter sicut fortitudinis dicit. ppter hoc esse principalis vsus fortitudinis. ¶Ad scōm dicimus: q patiētia erit in futuro: licet no habeat actū aliquē: erit tm̄ parata operari/ si opus esset: erit etiā ad aie decorē. ¶Ad hoc aūt q̄ obijcit de fide dicim⁹ q non est simile: fides em̄ nō est tāta pulchritudo aie: quāta est gitur in aia: fides em̄ habet aliquid veritatis & aliq̄d vanitatis. veritatis quidē inquātū est cognitio. vanitatis aūt inquantū est speculū creature. vanitas em̄ vanitatū: & oia vanitas. & ppter illā vanitatē oportet q euacuet̄ p̄m subiectiā: & succedat ei aperta cognitio que est simpliciter aie pulchritudo: nichil habēs nisi veritatis. & ppter hoc significatū dicit Augustinus in perfecto. nō istud quod verū est destruet̄: dictū est q patiētia erit in patria: licet nō habeat actū aliquē quia nō est opus pati aut sustinere ¶Sed cōtra. patiētia erit in patria: ergo habit⁹ patiendi erit ibi: sed nō patiēdi in illo statu: sed patiēdi si stat⁹ eēt ergo pari ratione cūvolūtas expectandi bonū: si eēt statue expectationis maneat in patria: & spes deberet ibi remanere. ¶Forte dicet q ideo nō erit spes in patria: quia nō assimilat nos deo: sz patientia nos assimilat deo: et ppter hoc nō destruetur. ¶Cōtra. timor reuerētie nō assimilat nos deo: quia in deo nō est reuerentia huiusmodi: deus em̄ nō resilit ab alta altitudine/ cū ipe sume sit altus: ergo si ppter hoc euacuetur spes: quia non assimilat nos deo: eadē ratiōe timor reuerētie/ cū nō assimilet nos deo. ¶Solutio. notandū est q quedā virtutes assimilant nos deo: sicut charitas/iusticia & huiusmodi. quedā vero ordinant nos ad deū: sicut timor/spes: & huiusmodi Item. ordinātiū nos ad deū: quedā sunt ex plenitudine bonitatis: sicut misericordia: aut cognitiōis: sicut prudentia: quedā vero ex penuria vel imp̄fectione bonitatis: vt spes. aut ex penuria siue imp̄fectione: sicut fides. dicimus ergo pro regula generali: q oīs virt⁹ que assimilat nos deo manebit in patria Item. ois virtus ordinans nos ad deū ex plenitudine bonitatis aut cognitionis p̄cedens destruetur

Af. de fortitudine.

Secundo.

Tertio.

In oppositū p augustinū.

Secundo.

Euasio.

Solutio.

Augustin⁹.

Per hoc ad primū.

Ad secundū

Ad tertium

Augustin⁹.

Item ex arguit

Euasio.

Ꝫ hoc arguit

Solutio.

Regula gñalis: q̄ virtutes manebunt.

¶Ad primū dicim⁹: q non est simile de spe & patiētia: quia spes prouenit ex imperfectione bonitatis. patiētia vero ex plenitudine bonitatis. ¶Ad scōm dicimus: q timor reuerentie manebit in patria: non ideo quia assimilet nos deo: sed quia ordinat animā in loco suo sub deo: scilicet & supra creaturas corporales. hic em̄ est locus debitus anime ad quez cum peruenerit plenitudinē habet bonitatis siue beatitudinis. et sic patet q timor reuerētie non destruetur/ licet spes destruatur.

Ad primū.

Ad secundū

¶De iusticia.

¶Consequenter dicendū est de iusticia. & dicit Augustin⁹ q iusticia est subuenire miseris: ex quo videtur q iusticia destruatur subuenire em̄ miseris ex indigentia procedit. ergo iusticia quantū ad hunc actum siue misericordia que est species iusticie procedit ex indigētia euacuabitur per regulam secundā. ¶Item. impossibile est aliquem misereri. ergo nullus poterit misereri. ergo nullus habebit potentiam miserandi. ois em̄ virt⁹ supra potentiā habet fundari. & undevt p̄ ¶Item. Augustinus dicit: & Beda sequens ipium q iusticie erit in futuro subdere se deo. ¶Sed contra. certū est q hoc est humilitatis: non ergo iusticie simili modo prorsus potest obijci de prudētia. quia dicit Augustinus q prudētia est precauere insidias. ¶Sed cōtra est in deo. vnde et ore misericordes sicut & pater vester misericors est. ergo & in angelis: & in animabus sanctis: ergo misericordia nō destruet ¶Solutio. dicimus q tam misericordia q̄ prudentia manebūt in patria: abilitas em̄ misereādi: si opus fuerit procedit ex plenitudine bonitatis. humilitas aut̄ precauendi insidias si opus fuerit: procedit ex plenitudine cognitionis. ¶Ad primū dicimus: q subuenire miseris procedit ex indigētia ex parte recipiētis: sed ex plenitudine ex parte dantis. similit dicimus: q precauere insidias ex parte precauētis prouenit ex plenitudine cognitiōis. ¶Ad scōm dicimus: q sancti habent potentias ad miserandū: & si militer habit⁹. q aūt nō poterūt misereri nō erit ex defectu potentie eoz: sed ex defectu recipientiū misericordie effectū. ¶Ad vltimuz dicunt magistri q subdere se deo regēri est hūilitatis ibi sistendo. obedientie vero habendo respectū ad p̄ceptū: q̄ p̄ceptū est. iusticie vero reddēdo deo quod suū est. Nos aūt dicimus q humilitas est ppria et iusticie. similit q̄ humilitas est species iusticie. patet igitur ex dictis q iusticia plen⁹ erit in patria q̄ cetere virtutes. q̄m erit ista p̄m pulchritudinez actuū suoz: q sicut dicit Augu. Amabim⁹/laudabim⁹. Amor charitatis est qui est quedā iusticia reddēs deo q̄ p̄priū est et⁹ vt supra oia diligatur. laus vero est latrie q̄ est iusticie species. nā latria est professio maiestatis diuine quā profitetur dicens: laudamus te: benedicim⁹ te. Inde est q iusticia dicit in libro sapi. ppetua & mortalis quod nō de alijs virtutibus. ¶Ad vltimū scīendum q in christo sunt quattuor cardinales virtutes & fuerunt in via. prudentia quidē per modū viatoris

Ad primū.

Secundo.

Tertio.

Augustin⁹.

Ꝫ aliud ar.

Augustin⁹.

Ꝫ aliud ar.

Notandum.

cauit em̄ diaboli insidias: fortitudo similiter. sustinuit em̄ multas tribulationes. iusticia similiter: q; reddidit vnicuiq; quod suū erat. Sed tēperātia dicūt magistri q ea nō habuit nisi admodū cōprehēsoris. impossibile em̄ erat q in eo surgerēt motus illiciti. vñ nullos mot⁹ illicitos cohibuit. Nos vero dicim⁹ q quātū ad mot⁹ interiores nō habuit tēperātia p modum viatoris. habuit tm̄ eam quātū ad tentationes exteriores. tentatus em̄ est de gula: quā tentationē repulit per temperantiam admodum viatoris.

¶Tractatus vicesimus primus.

¶De comparatione virtutis ad vitium.

Prima q̄o.

¶Postq̄ dictū est de virtutib⁹ & vitijs: dicēdum est de cōparatiōe virtutis ad vitium ¶Et primo queritur vtrum oīs virtus sit magis bona q̄ aliquod malus sit malū. et vtrum ois virt⁹ sit magis intēsa q̄ quelibet malicia.

Af. primo.

¶Scōo queritur de hereticis qui ad subeundū penā p̄o fide falsa magis sunt p̄ni q̄ fideles p fide vera: ¶Tertio queritur de contrarietate virtutis & vitij. ¶Quarto vtrū debeat admitti comparatio boni et mali: ¶Q; oīs virtus sit magis bona q̄ aliquod malū sit malū: & magis intēsa q̄ aliqua malicia. probatur: q; super illū locuz psalmi. Bonū michi lex oris tui super milia auri et argenti. Dicit beatus augu. magis diligit charitas legē dei q̄ cupiditas milia auri & argenti. hoc aūt intelligit de interiori motu charitatis: q; non posset intelligi de exteriorib⁹ operibus dilectionis. videmus em̄ q aliquis malus fert̄ius operat̄ mala opera q̄ aliquis etiā perfectus operet̄ bona. q; videmus aliquos malos die & nocte quasi furibūdos currere ad mala opera: relinquitur ergo q intelligit de interiori motu charitatis: ergo motus interior charitatis et imediat⁹ est magis intensus q̄ mot⁹ cupiditatis: ergo charitas est magis intensa q̄ cupiditas. & oēs virtutes sunt eque intēse: ergo ois virt⁹ est magis intēsa q̄ aliqua cupiditas. eadē ratione q̄ aliquod vitium. ¶Item per virtutē meremur eternā beatitudinē. per quodlibet vitium mortale penā gehēne. sed beatitudo est magis bona q̄ pena gehēne sit mala: q̄ ostendit̄ per hoc: q; beatitudo increata que deus est sine dubio in infinitum est magis bona q̄ pena gehēne sit mala. De beatitudine etiam creata p̄batur hoc: q; maior est delectatio ex cōiunctione dei q̄ sit tristicia ifernalis ex cōiunctione ad aliquod tormentū: q; deus in infinitum magis bonus est. & ita in infinitū magis delectabilis q̄ aliquod tormentū inferni sit malū vel contristabile: q; nichil est summe malū. relinquit̄ ergo q beatitudo increata sit magis bona q̄ aliqua pena inferni sit mala: ergo p̄mū quod debet̄ virtuti est magis bonū q̄ aliqua pena debita vitio: ergo per locū ab effectu vel a causa finali q ois virtus est magis bona q̄ aliquod vitiū sit malū. ¶Item per adiunctū potest p̄bari q̄ dicit bt̄us grego. Absit q tanta delectatio sit in vitijs q̄ta est in virtutibus. sed p̄m q̄titatem delectationis attendit̄ bonitas in virtute: & malicia in vitio. et sic iterum vt prius. ¶Item dicit beatus augu. q malū ideo est malū: q; nocet. si em̄ nō nocet nō est malū. nocet autez q; diminuit bonū naturale. p̄batū est aūt sup̄ius in questione de corruptione naturalū q peccatū nō aufert de bono naturali nisi modicū vel minimū quid. q etiam ad illud quod remanet nō se habet in p̄portione: ergo etiā bonū naturale est magis bonū q̄ aliquod malū vel peccatū noceat: ergo q̄ aliq̄d malū sit malū. sed oīs virtus est magis bona q̄ aliquod bonū naturale: ergo ois virtus incomparabiliter est magis bona q̄ aliquod malum sit malū. ¶Sed contra. Dicit apostolus ad romañ. Sicut exhibuistis mēbra vestra seruire iniquitatē: ita exhibete mēbra vestra seruire iusticie in sanctificatione. Sit ergo q; aliquis faciat precise id q̄ dicit apostol⁹. Iste facit precise quod dicit apostolus: sed apostolus p̄cipit opus virtutis: quia opus meritorū. & iste tantū seruit iusticie p̄cise quantū p̄ius seruiebat vitio. sed quātū seruit alicui iusticie: tantū est bonus/ et quantū seruit vitio tantū est malus. ergo tantū precise est iste bonus: quantū fuit malus. ergo aliqua virt⁹ est tantū bona. quantū aliquod malū est malū. ¶Itē. per effectū cognoscit quantū intensa sit quecūq; proprietas: sed maiores effectus & plures feruētiores habēt malicias istius in isto/ q̄ virtus etiā in isto perfecto. hoc em̄ aperte videmus exterius. ergo malicia istius est magis intensa q̄ charitas illius. ¶Forte dicet q hoc non sequitur ppter p̄mitē p̄priore quē homo p̄onus est ad malū magis q̄ homo bonus ad bonū. ¶Sed cōtra: charitas est magis intēsa q̄ fomes/ & magis potens. ergo fomes nō debet esse causa ppter quā mala opera feruentius surgant ex vitio: q̄ bona opera ex charitate. ¶Solutio. dicimus q reuera ois virtus est magis bona q̄ aliquod malū sit malū. Sed tria sunt ppter que malicia maiorē habet & feruētiorē effectū q̄ virtus. P̄mū est corruptio nature humane siue fomes. sicut dicit in libro sapientie. corp⁹ quod corrūpitur aggrauat aiam: & cetera. Secūdū est facilitas peccandi. quia facile est diuerti a signo: et difficile est inuenire mediū: quia virt⁹ et ars circa difficilia cōsistunt. Tertiū est quoniā peccator illud quod summe diligit videt. amatores em̄ mundi: vident deos suos sc̄z ea que summe diligunt: sed boni non vident deum suū sicut dicit beatus io. deū vnq̄ nemo vidit. he tres sunt cause ppter quas malicia feruētius mouetur: licet sit multominus q̄ virtus. quod ergo dicit apostol⁹. sicut exhibuistis: & cetera. intelligitur collatio in genere. i. sicut p̄mo p̄ponebatis amorē tēporalū amori iusticie. ita modo amorem iusticie siue dei p̄ponatis amori mundi/ & delectationē iusticie que est in deo delectationi mūdi. et ita patet q argumentum nō valet. Malicia maiores & feruentiores elicit actus ex se q̄ virtus: ergo est magis intensa q̄ virtus. sicut patet in mare & femina. quia quilibet mas calidior est qualicūq; femina q̄tumcūq; calida. & tamen femina citius maturatur & peruenit annos nubiles a paruo calore q̄ mas a magno calore. quia id potest paruus calor in mollius subiectum: quod magnus in duruz subiectum. ¶Sed videtur q istud exemplum nullum sit: quia calor maris non excedit in infinitum calorem mulieris: quod si esset/ citius matur⁹ esset mas q̄ femina: sed ex hac parte charitas excedit in infinitū maliciā quare magis efficax debet esse in suo effectu. ¶Itē. contra hoc quod dicit q facilitas peccādi operatur ad hoc q malicia sit efficacior in suo effectu q̄ virt⁹: quia in libro sap. dicitur in persona malorum. Ergo lassati sumus in via iniquitatis & cetera. Et infra. Ambulauimus vias difficiles ambulauim⁹. et in hiere. Ut quique ageret

Secundo probatio minoris.

Dealia p̄bat

Tertio.

Quarto.

In oppositū

Per hoc ad rationem.

Exemplum.

Ꝫ istud exemplū arguitur

Ꝫ aliud ar.

laborauerunt. sed in euāgelio dicitur. Jugum meū suaue. z ita leue est bene operari: z difficille z laborio sum male operari: ergo nulla est secunda causa quā ipe assignat. ¶Item. quod ipe dicit q malicia multa habet auxilia. s. fomitem/ diabolum qui instigat: et mūdum qui vndiq; inuitat. Eodem modo virtus habet multa auxilia et plura. Sicut em̄ mal⁹ homo habet demones instigantes: ita bonus/ sanctos angelos custodes habet. z sicut ille habet mūdum qui inuitat ad malum: ita iste habet oīs creaturas que vndiq; clamāt. deus nos fecit propter te: sicut dicit beatus Augusti. z sicut habet fomitem: ita ille charitatem z omēs virtutes. z ille nō habet oīa vitia. z propter hoc iste habet deū adiutorē z cooperatorem: ergo cum iste habeat plura auxilia. z magis sit intensa virtus/ magis debz esse efficax in suo effectu q̄ vitium. ¶Solutio. Dicimus q exemplū de mare z de femina simile est: sed non vsquequaq;. ¶Ad scōm obiectum dicimus: q maior difficultas est in male agendo. i. maior labor propter penā annexam peccato: sed tamē est maior facilitas propter infinitatem peccati: quia in infinitis consistit. virtus vero solūmodo in medio: z quantū ad hoc est maior difficultas in virtute. ¶Ad vltimo obiectum dicimus: q hoc q mali vident illud quod summe diligunt cū duabus precedentib⁹ causis sufficiūt ad hoc q malicia feruētius moueatur: quia nec angeli nec deus videtur modo ab hominibus: z ideo non ita mouēt. z preter hoc etiā vitium est nobis quasi naturaliter molitū propter fomitem: vnde dicit beatus Augustinus in lib̄o confessionū/ magis valebat in me malum inolitum/ q̄ bonum insolitum.

Scdo ꝫ aliō
Augustin⁹.
Solutio.
Ad secundū
Ad vltimus.
Augustin⁹.

¶De hereticis.

Deinde ar. aliis mediis ad pcipale
Euasio. ꝫ hanc ar.
Solutio.

Biscitur de hereticis: quia perfectus hereticus paratus est ad oīa pati pro fide falsa: imperfectus autē christianus nō est ita parat⁹. sicut patet i beato petro: ergo maior est infidelitas huius hereticī: q̄ fides huius christiani: ergo aliq̄d malū est magis malum q̄ aliquod bonū sit bonum: nec potest hic adhiberi predicta solutio. quia hereticꝰ non videt id qđ summe diligit: sicut nec xp̄ianus imperfectus. ¶Forte dicet q hoc est propter confirmationē: sed hoc videtur esse falsum: albedo minus intensa quādoq; est magis cōfirmata: non tñ propter confirmationē est magis efficax in suo effectu. ¶Solutio. ad hoc dicēdum est q fidelis imperfectus: qz nescit vtrū sit dign⁹ amore vel odio/ timet penas incurrere eternas: et ideo non ita paratus ad patiendū licet maior sit i eo bonitas: q̄ iniquitas in heretico: hoc ergo cōtingit non propter remissionem bonitatis: sed propter adiunctum: scilicet timorem.

¶Secunda questio huius capituli.

¶De contrarietate boni et mali.

Af. per Augustinū.
Secundo.

Queritur de contrarietate boni z mali: dicit beatus augusti. q malū ideo est malū: quia nocet: ergo malū tantū quātū nocet. Similiter virtus tantū est bona q̄tum pdest. sed quantū prodest virtus/ tantum nocet malū: qz vitiū destruit quicqd edificat ipsa virtus: z econuerso. ergo q̄tum virtus est bona tantū vitiū est malum. ¶Item. regula est aristo. q̄tumvnū oppositorum est eligendum tantū reliquū est fugiendū sed q̄tum bonū est eligendū simplr/ tantū est bonū simpliciter. similiter q̄tū vitium est fugiendū tñ est malum: ergo q̄tū virtus est bona/ tantū est vicium malū. ¶Item. virtus z vitiū sunt cōtraria: ḡ inter ea pugna: ergo q̄tū pōt vnū/ z reliquū: ḡ sunt eque fortia: ḡ eque intensa. ¶Ite. dicit apl̄s. Fidelis est deꝰ qui non ꝑmittit vos tentari sup illud quod potestis. z intelligit hoc de facili: ḡ fideles nō resistere possūt de facili tentatiōib⁹: ḡ virtus nō de facili pōt resistere malo: ḡ nō est i infinitū fortior q̄ malū: ḡ nec i infinitū intēsior q̄ malū. si ei eēt in infinitū fortior/ de facili posset resistere. ¶Ite. sint duo i pari charitate et vn⁹ eoꝝ cadat per mortale. Inde sic. Quātū iste meretur tñ iste demeretur: quia tanta corona debebatur ei z tantū meretur. sed q̄tum iste meret tantū est bonus. et q̄tum iste demeretur/ tantū est malus.

Tertio.
Quarto.
Quinto.

¶Solutio. dicendū q hec est falsa. Quantū ꝑdest virtus tantū nocet vitium: quia id quod dat virtus scilicet beatitudo est magis bonum q̄ pena eterna sit mala. est enim magis bona q̄ subtractio beatitudinis: sed si aliquis esset summe malus: sicut deꝰ est summe bonus: tunc aliquid esset tantum malū quātum beatitudo est bona scz eterna tristicia: que esset ex cōiunctiōe ad summe malū. sed qz nichil est summe malū: vt probatū est. ideo patet q nichil est tātū malū quantū beatitudo est bona. vnde patet q beatitudini siue delectatiōi q̄ est in deo: nichil est ptrariū. sicut dicit Aristo. q delectatiōi q̄ est ex eo q̄ aliquis ꝑsiderat: q dyametet est assimeter coste nichil est cōtrariū: q̄ dyametrū esse assimetrū coste: nō habet contrariū. vnde patet q licet vitiū auferat beatitudinē: illa tñ ablatio non est contraria beatitudini sicut delectationi que est in dulci: nō est cōtraria iusticia que est ex absentia dulcis: sed illa que est ex cōiunctione ad amarū. vnde patet q magis prodest infinitum virtus: q̄ vitium noceat. ¶Ad scōo obiectum dicimus: q illa regula/ quātū vnū oppositorū est eligendū z c. intelligēda est in genere. i. sivnū oppositorū est multū eligendū: reliquū est multū fugiendū. ¶Ad tertio obiectū dicimus: q hec est falsa. virtus z vitiū sunt cōtraria: cum vitium ꝑm q vitiū nichil sit: z cum non habeat contrariū. vt patet ex dictis: habent tñ se vt contraria: quia mutuo se expellunt circa idem susceptibile. ¶Ad quarto obiectuz dicimus: q virtus inquantū est in se de facili est potens resistere vitio. tamen habens virtutem non de facili potest resistere ꝓpter corruptionem. qm̄ habet thesaurum suū in vasis fictilibus. z ideo multotiens dormit virtus in homine habente virtutē. nec est mirū si dormiens expellitur. sicut nanus gygantē dormientē de facili interficeret. ¶Ad quinto obiectū dicimus: quantū iste meretur tñ ille demeret si iste due dictiones tantū z quantū ponantur nominaliter vera est: z ꝑm hoc assumptio falsa est: scz hec quātū iste demeretur tātū malus est. quia quolibet peccato mortali demeretur homo quātālibet cozonam. si autē teneatur aduerbialiter falsa est. ¶Sed obiicitur de superbia primorum parētum que totū humanū genus corrumpit. constat autē q adam perdidit de illa superbia. vnde dicitur q ipe fleuit per centū annos/ cū vidit abel filiū suū innocentē mori ꝑ peccato suo. humilitas ergo eius quā habuit in penitētia fuit magis bona q̄ eius superbia fuit ꝑius

Ad secundū
Ad tertium.
Ad quartū.
Exemplum.
Ad quintū.
Af. de superbia.

mala: ergo tam potens z efficax. imo magis fuit in saluādo: q̄ superbia ꝑius fuerit in perdendo: ergo suffecit ad restituēdū adam in primū statū. maxime cū sit in infinitū maior z intensior: ergo suffecit ad restituēdū in statū imortalitatis: qđ est falsum. ¶Solutio. dicimus q cū potētia sit medicina cōtra morbum: z contraria ꝓtrariis curantur. non tamē oportet medicinā esse cōtrariā morbo ꝑm essentiam suā: sed etiā ꝑm circunstātias suas. vt si aliquis infirmet ex calida causa: non sufficit ei dare frigidum in eadē intensione frigidi: sed oportet q sit diuisiuū contra compactionē materie z hui⁹. ꝓpter quod fiunt medicine cōposite: vt sint in oibus modis ꝓtrarie morbo. vnde cū superbia ade fuit prima qua pri⁹ homo voluit ascēdere vsq; ad excelsa dei. nulla humilitas fuit ei ex toto opposita: nisi illa qua ille q esset pure deus descendere voluisset vsq; ad infima hoīs. vnde sola humilitas christi fuit medicina cōtra supbiam ade/ z satisfacere potens ꝓ illa. vnde patet q nō valet ꝓdicta argumentatio qua inferret: q humilitas penitentie ade suffecit restituere eū in statū pristinū ꝓpter hoc etiā patet q eius penitentia suffecit ad restituendum ei oīa ablata quantū ad gratiā: non quantū ad alia. quia nō potuit oīno satisfacere. facilius est em̄ destruere q̄ construere. licet em̄ peccatū ade primo inceperit ab alia. tamen ꝑm cōiunctionem que est anime ad corpus corrumpit corp⁹. est em̄ in homine motus ab anima / mouēs corpus exterius. sicut quādo aliquis irascitur de peccato alterius. talis motus est in anima: z mouet hominem exteriozem visibiliter. licet eius ꝓincipium sit tātū spūale. Similiter est motus a corpore vsq; ad aiam ꝓ quē ex carnis feditate nascit in aia pctm̄ mortale.

Solutio.
Exemplum.
Motus aīe.
Motus corꝑis.

¶Ultima questio huius capituli.

¶Utrū debeat amitti ꝓportio ꝑtutis z vitij

Af. q non Augustin⁹.

Queritur/ vtrū debeat admitti ꝓportio virtutis z vitij: videt q nō. quia malū nichil est. vt dicit beatus Augustin⁹. sed nichil ad aliqd nulla est cōparatio. vel econuerso: ergo virtutis ad vitiū nō est comparatio: ergo falsum est qđ dictū est superi⁹: q oīs virtus est magis bona q̄ aliquod vitiū sit malum: ergo nichil est accessus ad summā malicia: ergo nō est accessus adveri nois impositione eius qđ dicitur malū: ergo nullū malū est magis vel min⁹ q̄ aliq̄d malum sit malū/ vel q̄ aliquod bonū sit bonū: cū ibi nō sit intensio nec cōparatio ¶Solutio. ꝑm q malicia est habit⁹ malus quo homo dicitur malus bene est comparatio virtutis ad malicia: sed malū ꝑm q malum nō est cōparabile virtuti: cū malū ꝑm q est malū nichil sit ¶Ad scōo obiectū dicimus: q licet nichil sit malū qđ sit summe malū: tñ malicia recipit i tensionē z remissionē. possunt em̄ mensurari qualitates diuersis modis. s. vel ꝑm accessum ad veri nominis impositionē: ñ est ibi veri nois ipositio. vel si nō est veri nois impositio potest mensurari ꝑm actum suū. Et per hoc patet solutio ad vltimo obiectum.

Solutio.
Ad primū
Ad secundū
Per hoc ad vltimū.

¶Tractatus vicesimussecundus.

¶De questionibus moralibus.

Est q̄stiones theologicas accedendū est ad questiones morales/ quib⁹ instruimur in exteriozib⁹ operib⁹: z talibus singularibus. hoc autē dico pro maiori parte. qz

inter q̄stiones sequētes sunt etiā quedā q̄ sunt theologice. Diuidimus autē eas in duo. s. in precepta et sacramenta: siue in questiones de preceptis: z q̄stiones de sacramentis: z primo agemus de preceptis: z ꝑius de distinctione preceptorum. scōo de quolibet per ordinem. Circa distinctiōes autē primo de numero ipōrum generaliter. secundo de tribus primis quomodo adaptātur tribus personis. tertio de distinctione septem preceptoꝝ/ que pertinent ad dilectionem proximi: z scripta erant in secūda tabula quarto cur dicit Augu. q decalogus est littera occidens. quinto qualiter adaptatur decem precepta decē plagis egyp. Nota ergo q primū preceptū est. Non habebis deos alienos. nō facies tibi sculptile neq; aliquā similitudinē. dicit Augustinus hoc esse vnū preceptum. Origenes duo. similiter hoc totū. Non concupisces vxorem proximi tui. non concupisces rem proximi tui. dicit Orige. esse vnū. Augu. duo. cōstat autē q Origenē. nō distinxit illa duo precepta. nō facies tibi aliā similitudinē: nisi penes materiam: sed eodē modo: hic est diuersa materia. Nō concupisces vxorem proximi tui. non concupisces domū vel agrū. ergo qua ratione distinxit duo ꝑcepta prima: debet distinguere z illa duo. z ita male distinxit Origenes. modo videt male distinxisse Augustinus. q vltima duo distinxit penes materiā: eadem ratione z duo prima. z ita videtur q vterq; male distinxit: z si vterq; bene qđ videtur. quia vtriusq; expositionē approbat ecclesia: ergo vterq; vere. ergo Orige. vere: ergo duo precepta sunt. non facies tibi sculptile. nō facies tibi similitudinē: ꝓter hoc sunt nouem: quia hoc dicit Augustin⁹. ergo. xj. precepta sunt. ¶Preterea. cū diligere magis sit in precepto: z sit maximū preceptū: vt dicit dñs. z hoc est ꝑtermissum. ergo sunt insufficienter ꝑcepta distincta. ¶Ite. per illa decē precepta decalo. prohibent tria capitalia vitia. s. luxuria: ibi/ non mechaberis. z auaricia ibi/ nō furtum facies. z ira ibi/ non occides sic em̄ prohibetur ira: vt dicit dñs in euangelio. sed sicut illa tria vitia mortalia sunt: ita z illa alia quatuor. s. superbia/ inuidia/ gula/ accidia. ergo sicut illa tria prohibita sunt: z ita illa quattuor debuerunt ꝓhiberi. ergo plura precepta debuerunt distingui q̄ distincta sunt. ¶Preterea. querit ꝓcise quare precepta decem sunt. ¶Solutio. vterq; bene distinxit. sed Augu. melius: quia magis rei subſtantiā declarauit: hec em̄ duo. non concupisces vxorem z c. non concupisces rem z c. dicit duo esse precepta: quia cōcupiscentie substantialiter distinguūtur ꝑm propias materias: scz facere sculptile: et facere ymagines id est adorare talia sunt eiusdez speciei. quonia hoc verbum adorare in seipo propriā habet materiā: sicut hoc verbum diligit. quia diligere aliquem est ei velle bonū. vnde diligere deum: z diligere proximū sunt eiusdez speciei: eodēmodo adorare sculptile: et adorare similitudinē sunt eiusdem speciei: quia duo habent eandem materiam: scz maiestatem dei. quia adorare sculptile est ei profiteri maiestatem dei. ita de alio: z ita maiestas dei est propria materia vtrobiq;: z ideo optime distinxit Augustin⁹ vnū esse preceptum. Origenes aūt dixit duo ꝓpter illa quib⁹ exhibentur/ non propter istud quod exhibetur. quia ꝑ eū sculptile siue ydolum est statua repzesentati-

Secundo
Tertio.
Quarto.
Solutio.
Per hoc ad primū.
Origenes.
Eodē mō ꝫ Augustinū.
Af. q nō.

ua rei que nō est in rerū natura: quā ipi adorabāt. similitudo autē rei que est in rerū natura: vt statua solis vel lune. duo autē vltima dixit esse vnū quia sunt

Ad secundū vnū genere. ¶ Ad scōo obiectum de charitate: dicimus q̄ intelligitur in p̄cepto fidei. cū em̄ dicitur/ non facietis deos alienos. idem est ac si dicatur: me solum adorabitis. adorare autē quidā motus est fidei: scz profiteri in mente de vero deo vel vno: q̄ ipe est summū bonum: z in hoc intelligitur diligere. di-

Augustin⁹. cit em̄ Augustinus supra finez ad Gala. q̄ charitas

Alit p̄ dict. est in fide: vel dilectio p̄cipitur in tertio p̄ceptoz scz ibi/ mementovt diem sabbati sanctifices: quia licet per fidem z spem celebretur dies sabbati: magis tamen per charitatem/ cū in ea magis sit dilectio in

Ad aliud. deum. ¶ Ad sequens obiectū dicimus q̄ superbia excluditur per primū mandatuz. per hoc em̄ q̄ eua credidit se posse fieri sicut deum/ apostatauit a deoz z fuit ille motus p̄m⁹ superbie in ea: z infidelitas. Cum ergo primus motus superbie sit primus motus ifidelitatis: patet q̄ vbi p̄cipitur motus fidei excluditur superbia. et cum inuidia sit separatiua a deo sicut superbia: ibidez excluditur vbi z superbia

Accidia excluditur. z ideo non oportet aliis p̄ceptis prohiberi. Accidia autez aperte excluditur per illud. Memento vt

De gula qui dam dicunt. diem sabbati sanctifices. ¶ De gula autē dicūt quidam: q̄ prohibetur vbi prohibetur luxuria propter

Ꝫ hoc arguit vitioū p̄nexionem. sed cū peccatū actus z peccatū voluntatis sint magis cōnexa. voluntas em̄ mala p

p̄prie est causa mali actus: z peccatū volūtatis z act⁹ prohibētur diuersis p̄ceptis: ergo gula z luxuria debuerunt prohiberi diuersis p̄ceptis/ que nō ita sunt cōnexa: cum neutrum annexum sit alteri de necessitate.

Secundo ¶ Preterea. dicunt sancti q̄ septem vtilia sunt ad proximū: sed cum gula nō pertineat ad proximū: nec noceat aliquis alij per gulam nō debet p

Ad vltimū dicunt. hiberi aliquo illoū. ¶ Ad vltimo obiectū similiter dicunt: q̄ sunt decem mādata decalogi propter de-

Ꝫ hoc aī. cem plagas egypti. sed cū plures fuerūt plage egypti: vt dicitur in psalmo: vbi tres enumerantur que nō enumerātur in exodo. ¶ Videtur q̄ si p̄m numerum plagarū distinguūtur p̄cepta: q̄ deberent di-

Alia opinio stingui quattuordecim. ¶ Alij dicunt: q̄ tria prima data sunt p̄pter trinitatē: alia septē p̄pter proximū: quod constat ex aia z corpore: aia tres habet vires. corpus cōstituit ex quattuor elementis. vnde terq̄

Ꝫ hanc aī. quaterq̄ beat. ¶ Hec solutio nulla est: quia p̄cepta non sunt de viribus aie/ vel de elementis corporis.

Solutio. vnde p̄m ea non debent distingui. ¶ Nobis autē videtur q̄ tria prima data sunt ad hoc vt per impletionē illoū assimiletur homo deo et ordinetur ad ipm quod fit per fidem/ spem/ z charitatem: z latriā: que

Tria prima ordinant ad deum. precipitur illis tribus mādatis. Per primū em̄ preceptum quo p̄cipitur latria: que p̄prie exhibetur potentie diuine. ordinatur homo ad patrem cui appropriatur potētia. per secūdū autē quo prohibetur mendacium: z veritas per cōsequens p̄cipitur: assimilatur homo filio qui est vita/ veritas/ et via. per tertiū autē assimilat homo spūisancto. charitate em̄ sabbatizat homo in deo: et spūssanctus est charitas

Septez alia ad proximū. per septem alia ordinatur homo ad proximū. ordinatur autē vel in rebus faciendis vel non faciendis: facienda comprehēduntur per illud mandatū. Honora patrez z matrem tuam z̄c. Ponitur em̄ ibi species pro genere: sicut in aliquibus p̄ceptis sequētibus. vnde p̄cipitur ibi quilibet honoz qui exhibetur proximo/ vel in operibus iusticie/ vel in operibus misericordie. vnde per impletionē huius mandati sufficienter ordinatur proximo quantū ad facienda: sed quantū ad non facienda. i. quantū ad nō iniurandū ordinatur proximo homo si nō iniuriatur ei dictovel facto. iniuria dicti prohibetur ibi. Nō dices falsum testimoniū z̄c. factis autē iniuriatur tripliciter. Primo in propriā personā: que prohibetur ibi. Nō occides. Ibi em̄ prohibetur omnis percussio z omnis man⁹ violenta iniectio. Secundo modo iniuriatur facto proximo suo homo per cupiditatē in rebus que possidet: cuius voluntas prohibetur ibi. Non furtum facies. Tertio modo iniuriatur per iuriam in propria vxore vel in filia: z huius volūtas prohibetur ibi. Non concupisces vxorem. z̄c. actus ibi. Non mechaberis. z̄c. Non autē est alius modus iniurandi. z ita per illa decem ordinatur homo sufficienter ad deum z ad proximū. Omnia autē precepta debent esse de his que nos ordinant ad deuz vel ad proximū. quoniā sicut dicit beatus Augustinus Augustin⁹. virtus nichil aliud est q̄ amor ordinatus. vnde non possunt esse plura p̄cepta q̄ illa decem: z sufficiūt illa decem: quia non est aliquod p̄ceptū quod non sit aliquod illoū decem. vel contineatur sub aliquo illoū. Sed cū tria precedentia pertineant ad dilectionē dei: septem sequentia ad dilectionē proximi. vt dicit beatus Augu. ¶ Videtur pretermissuz esse Ꝫ dicta aī. aliquod p̄ceptū quod pertineat ad dilectionē qua aliquis diligit se. Constat em̄ q̄ quilibet debet diligere se ex charitate: sed dicimus q̄ nō est pretermissum. q̄ in dilectione dei intelligit dilectio sui ipius. sicut dicit beatus Augustin⁹. Si vis diligere te: di Augustin⁹. lige deū: quia sicut dictū est supra. vno modo diligere deū est diligere se. vnde dilectio sui p̄cipitur illo mandato: vbi dicitur/ sabba. z̄c. et per hoc etiā ordinatur homo in semetipm: q̄ sanctificat diem sabbati. per hoc em̄ celū ratio est super terrā. i. sup sensualitatem. cū vero dñatur sensualitas inordinatus/ est ordo siue peruersus. quia in se terra est super celum dicim⁹ etiaz q̄ hoc mandato intelligitur prohiberi gula: quia gula diligit homo seipsum inordinate.

¶ Quomodo primum preceptum pertinet ad patrem/ secundū ad filium/ tertium ad spiritumsanctum.

Dictum est ergo q̄ primū preceptum pertinet ad patrem/ secundū ad filium/ tertiū ad spiritumsanctum. ¶ Contra. adoratio cōmuniter cōuenit patri/ z filio/ z spiritui sancto: z equaliter. ergo non magis patri q̄ filio vel spiritui sancto. ¶ Preterea. scōm p̄ceptum. nō assumes nomen dei z̄c. ita exponitur. non turabis pro nichilo. sed turare p nichilo equaliter est contra oēs personas. ergo non magis ad filium pertinet q̄ ad alias personas. simili modo videtur q̄ nō magis pertineat ad spiritūsanctū q̄ ad alias personas/ cū sanctificare ptineat oibus psonis. ¶ Solutio. dicim⁹ q̄ primū p̄ceptū appropriatur Petri p̄pter duas causas. Prima est: quia fides ibi p̄cipitur q̄ est potestas qua homo est potens destruere oia regna diaboli. sicut dicit apo. Sancti per fidē vicerunt regna z cetera. de qua dicit iohānes i euāge. Dedit eis po

Ꝫ dicta aī. Secundo. Notandum. Solutio. Prima cā.

testatem filios dei fieri z̄c. Potentia autē appropriatur patri. z ideo primū p̄ceptum in quo p̄cipitur fides assimilat nos patri: quia facit nos potentes p fidem: quia adorare quidam motus est fidei: illud. s. quo in mente p̄stetur quis summā eius bonitatem/ summam eius potētiā. Adoratio autem illa que est reverentia p̄prie exhibetur p̄ orare. z ideo primum

Scōa ratio. dicitur ptinere ad patrē. ¶ Secunda ratio est: q̄ fides est origo ois boni in homine sicut patri attribui

De secundo mandato. tur esse originē oim. ¶ De secūdo mandato dicim⁹: q̄ in quadam significatione ptinet p̄prie ad filium p̄m vnam expositionem qua sic exponitur. non assumes. z̄c. i. filium dei inuanū. i. nō credes filium dei esse puram creaturā: p̄m aliam expositionē qua sic exponit non accipies nomē dei tui z̄c. i. nō iurabis p nichilo quia phibetur sic mandatū in iuramento. appropriatur filio dei illud p̄ceptū: ea ratiōe qua ei appropriatur veritas z sapientia. tertium autem quia p̄prie bonitatis est sanctificare appropriat spiritui sancto: ea ratione qua bonitas ei appropriatur. de hoc autē

Questio. Aī q̄ sit cerimoniale. precepto/ memento vt diem sabbati z̄c. ¶ Queritur vtrum sit cerimoniale. vel mozale: videtur q̄ sit cerimoniale. quia dicit dñs per ezechielē. dedi ei sabbata mea in signū: sed precepta que sunt data in signuz cerimonialia sunt: ergo p̄ceptum de sabbatis est ce-

Secundo rimoniale. ¶ Item super eundē locū ezechielis dicit glo. z sicut circuncisio duplex signū fuit. s. z circūcisionis spūalis que sit in presenti per fidem/ z illius q̄ erit in futuro: quando corruptibile hoc induit corruptionem: ita sabbatū iudeorum signum fuit sabbati spiritualis dandi in xp̄o per gratiam z in presenti: et sabbati eternitatis quod erit in futuro: ergo sicut circuncisio cum esset cerimonialis re sua aduenien-

Cōfirmatur te cessauit. z ita sabbatum cessare debuit z cessauit re sua adueniente. z ita p̄ceptum de sabbato fuit ceri-

In oppositū moniale: qđ etiam p̄batur per hoc: quia si esset mozale deberet obseruari. sed q̄ sit mozale probatur. quia ponitur inter mozalia a dño z non sunt cerimonialia

Secundo. ¶ Item sanctificare sabbatū nichil aliud est q̄ cessare a vitijs. hoc autem mozale est z q̄ taxatur dies nō impedit quin sit mozale. sicut p̄ceptū de decimis mozale est. eo em̄ p̄cipitur vt dētur corpozalia his qui seminant spiritualia z tamen taxatur pars. s. decima. z hoc non impedit quin sit mozale: ergo determinatio qua determinatur dies quo deo vacem⁹ nō impedit quin illud p̄ceptum sit mozale. vacanduz est em̄ a seruilibus operibus vt vacemus deo. et nichil magis mozale. quare p̄ceptum de sabbato mo-

Tertio. rale est. ¶ Item p̄ceptum thurificationis mozale est. licet significat ozationem: quia tamen semper est faciendū illud quod significat: et nō cōstitit in significatione futuri. ideo mozale est. vnde etiam mozale est in nouo testamēto: ergo eadem ratione cū sabbatum iudeoz̄ significet cessationē a vitijs: que semp est faciendaz celebranda erit p̄ceptum de sabbato

Pria opio mozale: z non cerimoniale: sicut thurificatio. ¶ Propter hoc dicunt quidam q̄ illud p̄ceptum partim est mozale: partim est cerimoniale quo ad cessationē ab oibus operibus seruilibus vt vacemus deo mozale est: sed quo ad determinationem diei est cerimoniale. et ideo mutata est dies sabbati in diem dominicam p̄pter venerationem resurrectionis. ¶ Cō

Ꝫ hāc aī. tra. eadē ratiōe p̄ceptū de decimis p̄tim est mozale/ partim cerimoniale. quātū ad substantiā suā est mozale. quantū ad taxationē numeri est cerimōiale: z si hoc: quare non est mutatū in nouo testamento: sicut p̄ceptū de sabbato? ¶ Preterea. si eēt mozale par- Secundo. tim: z partim cerimōiale z mutata esset dies sabbati in diē dñicā: debemus diē dñicā obseruare: sicut iudei diē sabbati obseruabant: z ita non debemus die dñica p̄parare nobis cibos. alio modo pōt ꝓbari: q̄ p̄ceptū de sabbato est mozale: q̄ dicit dñs in euāgelio. Heminē salutaueritis in via. Constat q̄ hoc p̄ceptum est mozale: quia est in euāgelicū: sed in hoc precepto precipiunt apostoli cessare ab operibus pietatis excellētissimis vt ex toto vacarent deo. si ergo illud est p̄ceptum mozale quo phibentur opa excellētissima: z hoc erit mozale quo exhibentur opa seruilia: cū dicitur nullū opus seruile facietis i eo. ¶ Cō Ꝫ hanc aī. tra. sup illū locum iohānis. Pater meus vsq̄ modo operatur z ego operoz illud. dicit beatus augu. per Augustinus hoc q̄ deus sp operatur. patet q̄ p̄ceptū de sabbato est sacramentum. i. sacre rei signū. ergo est figura: et ita cerimoniale. ¶ Quod cōcedimus: dicētes q̄ est Solutio. pure cerimoniale: sicut circūcisio. sed ponitur inter mozalia duabus de causis. Prima est quia significat Prima cā. rem excellentissimā: scz pacem mentis ꝑpter quam oia facta sunt: z ꝑpter quā etiam sunt virtutes. Se- Secunda. cunda est. quia licet sit cerimoniale quantū ad principalem intentionē siue institutionis: tñ quodāmodo mozale est quātū ad substantiam p̄cepti: z maxime p fectis: ideo em̄ fuit institutū sabbatū: vt significaret rem futurā dandā per xp̄m: sicut circuncisio. z ō cerimoniale est. sed quantū ad substantiā p̄cepti q̄ p̄cipit cessare a seruilibus operibus vt vacemus deo: mozale est: maxime perfectis: in quibus nichil magis est mozale: q̄ vacare ab operibus exterioribus vt contemplenē deum: z ideo ponitur inter mozalia. nec est simile de decimis. institutū fuit nō ad significandū rem futurā sicut sabbatū: sed ad psoluendum debitū seminantibus spūalia. ¶ Ad illud aūt quod Ad rōnem. ipe opponit de thurificatione. dicendū: q̄ thurificatio non fuit instituta ad significandū futurum: nō ei obseruatio sabbati fuit cessare a vitijs: quia cessare a vitijs nō debet esse p̄ceptū p̄m diē determinatā. moraliter tñ significādo sabbatū est cessatio a vitijs: sed ꝑpter hanc significationē non fuit institutū sabbatū principaliter: sed ꝑpter significationē allegoricam: q̄ significabat rē futurā tñ vt dictū est: z nō dicim⁹ q̄ dies sabbati mutata sit in diē dñicā: immo potiū receſſit ab aula sabbati iudeoz̄. ¶ Ad hoc quod ipe Ad aliud. obiecit de hoc quod dicitur in euag. Heminē salutaueritis i via z̄c. patet soluto per predicta: quia licet p̄m essentiā esset mozale aliqbus: vt pfectissimis: tñ ꝑpter principalem intētionē siue institutionis patet q̄ est cerimoniale: maxime cū illud dabatur toti populo dei: nec erat possibile vt totus popul⁹ semper z qualibet die cessaret a seruilibus operibus: qñ non oēs possunt esse ōtēplatiui in eccl̄ia. sicut dicit apo. Si vbiq̄ est ocul⁹: vbi pes: vbi manus. opz em̄ q̄ in Paulus. populo dei aliq̄ sint agricole: et hmōi q̄ in operibus seruilibus exerceant. potuit ergo p̄ceptū de sabbato p̄m essentiam: vel substantiā sua esse mozale aliqbus vniuersaliter oibus ad tempus p̄m modum consilij. sed reuera ꝑpter principalem intentionem siue institutionis: vt dictum est cerimoniale fuit.

¶Tertia questio.

¶Quare potius quarto precepto apposita sit promissio ꝯ aliꝭ.

DE quarto precepto queritur/ quare potiꝰ apposita est promissio ꝯ aliꝭ. dicitur eñ honora patrem tuū ⁊ matrē tuā: vt sis lōgeuus sup terram. ſ. super terram presentem: vel super terrā viuentē. cū eñ precedentia p̄cepta que pertinēt ad dilectionē dei maiora sint ⁊ magis meritoria. quare potius apponitur huic p̄cepto minori pmissio ꝯ aliꝭ maioribus: vel ertiā ꝯ sequētibus. ¶Ad quod dicūt multi. q hoc factū est propter auariciam iudeoꝝ: qui volentes prouidere i necessariꝭ parentibus suis. dicebant eis: michi qđ exme est tibi pderit. sicut dicitur in matheo. vñ vt inuitarentur ad pietatem additur pmissio illi precepto: sed si hoc est propter auariciam iudeorum: quare ergo non est apposita pmissio huic precepto: nō cōcurrem primi ⁊c. vbi aperte phibetur auaricia. ¶Iteꝝ dicit petrus: pietas valet ad oia: ergo valet ad vitā futurā siue iudei sint auari siue nō: ergo q addita est pmissio illi precepto/nō fuit ppter auariciā iudeoꝝ.

¶Quod cōceditur dicentes q ppter tria addita est pmissio illi precepto. Prima est quia fides mortua est sine operibus: proficit eivirtus p opus suū vnde operibus fit promissio non virtutibus: opa eñ illoꝝ sequuntur illos Secunda est/quia opera pietatis magis assimilant nos deo: ⁊ magis propria sunt opera fidei/spei/charitatꝭ/ꝯ alia opera. Tertia causa est: quia ppter deum sustentant vitā alterius conuenientes bonitati diuine: vt eis det vitam ⁊ presentē ⁊ futurā. ¶Item dicitur q phibitiones obligāt ad semp. precepta vero affirmatiua nō ad semp: sed pro loco ⁊ tpe. vnde hoc p̄ceptū: honora patrē tuū ⁊ matrem tuā ⁊c. non obligat nisi pro loco ⁊ tempore. nō eñ tenetur honorare semp parentes: sed eodēmodo obligat hoc consilium: vade ⁊ vende oia que habes ⁊c. quia in articulo necessitatis tenetur quilibet hoc facere: ergo qua ratione hoc est preceptum. honora patrem ⁊c. eadem ratiōe ⁊ hoc erit p̄ceptū vade ⁊ vende oia ⁊c. ¶Item si aliquis poneret se nullo casu venditurū oia que habet p pauperibus/peccaret mortaliter tali ppōsito: ergo veniret contra aliquod preceptum: non nisi contra hoc: vade ⁊ vende ⁊c. ergo hoc est preceptum sicut hoc: honora patrem ⁊c. ¶Solutio. hec est differentia inter p̄ceptum ⁊ consiliū. quia obligat ex se: cōsiliū vero non ex se: sed per aliud: eo q quandoꝯ cadit sub p̄cepto: vt hoc consiliū vade ⁊ vende ⁊c. in articulo necessitatis cadit sub hoc precepto: pasce fame morientē ⁊c. ⁊ ex hoc vi huius precepti obligat non ex vi sua. ¶Ad secundo obiectū dicim⁹ q qui ita sicut dictū est poneret/peccaret mortaliter ⁊ veniret contra aliquod p̄ceptū: sed non cōtra hoc: vade ⁊ vēde ⁊c. qz hoc non est p̄ceptū: sed cōsilium: sed cōtra aliquod preceptum sub quo potest cadere hoc consilium. ¶Item videtur q ista duo p̄cepta: non cōcu. vxo. ⁊c. non mechaberis: sint vnum: quia in vno phiberur volūtas: in alio opus illius voluntatis: sed voluntas ⁊ opus sunt idē peccatū. vnde pro eis non iniungit ecclesia penitentiam: quia non alia penitentia iniungitur pro voluntate fornicationis ꝯ pro actu. ¶Preterea. prohibita voluntate prohiberur actus: ergo superfluum fuit prohibere actū vel opus. ¶Item. negationibus nō meremur: quia sicut dicit beatus augustinus declinare a malo vitat penam: sed non meretur coronam: sed constat q precepta data sunt ad merendum. non posset dici q propter illud sunt data: ergo pura negatio non precipitur: relinquitur ergo q p̄cepta negatiua intelligātur affirmatiue: ergo ibi p̄cipitur aliquod opus. non opus exterius: ergo opus interius: scz voluntas nō fornicandi: ergo voluntas non mecandi precipitur hic: cum dicitur: non mechaberis: sed eadem precipitur hic cum dicitur. non concu. vxo. ⁊c. quia oportet q voluntas precipiat. vt patet ex dictis: nec alia voluntas precipitur hic ꝯ voluntas non mechandi: ergo idem precipitur illis duobus mandatis: ergo male distincta sunt a moyse. ¶Solutio. dicimus q reuera voluntas ⁊ opus sunt idem peccatum quantum ad formam: sed diuisa quantum ad essentiam: tamen diuerse sunt prohibitiones voluntatis ⁊ operis propter tres causas. ¶Prima est propter augmentum peccati: quia peccatum augmentatur in opere. ¶Secunda est propter nocumentum: quia per voluntatem sibi soli nocet: per opus proximo. ¶Tertia est propter pronitatem: quia valde proni sumus ad concupiscentiam: ⁊ ideo ad magis cohercendam concupiscentiam: phibetur voluntas mechādi vno precepto/ ⁊ opus alio: eodem modo propter eandē rationē prohibetur voluntas furandi ⁊ opus diuersis prohibitionibus. sed quia non est pronus homo naturaliter ad homicidium: immo contra naturam est: ideo vno tm precepto prohibetur volūtas homicidii ⁊ act⁹. ⁊ sic patet solutio ad duo obiecta. ¶Ad tertio obiectū dicimus: q reuera prohibitiones nō sunt intelligende tantūmodo negatiue: sed affirmatiue partim sunt: tamen diuerse prohibitiones quarum refrenatur voluntas: alia cpus. cum eñ dicitur Non cōcupisces vxorē proximi tui ⁊c. sic precipitur prohibitio praue voluntatis ⁊ destructio eius. cum autem dicitur. Non mechaberis. precipitur voluntas mechandi actualiter.

¶Quarta questio huius capituli.

¶Q̄z littera decalogi est littera occidens.

SIc obiicitur. dicit augustinus super illud apostoli. Littera occidit: spiritus autē vificat; q littera decalogi est littera occidens. quod probatur esse falsum. quia id dicit in libro de ciuitate dei: q virtus est ordo amoris: virtus ordinat habentem ſm tres partes amoris: triplicem habet effectum. Primus est quo ordinatur ad deum. Secūdus quo ordinatur ad se. Tertius quo ordinatur ad proximum: ⁊ habet triplicem effectum: est reperire in decalogo. ſm enim tria prima mandata ordinatur homo ad deum ⁊ ad se: quia primo precepto quo precipitur fides: ordinatur ad deum et assimilatur deo: quia fide efficimur similes deo et filij dei: ⁊ maxime patri: sicut ostensum est supertius. per secundum assimilamur filio. per tertium spiritui sancto. et etiam per tertium ordinatur homo ad se: vt ostensum est prius per septem sequentia ordinatur homo ad proximum perfecte: vt ostēsum est. ergo perfectio virtutis est in decalogo: per hoc videtur esse falsum quod dicit augustinus sup illud apostoli. Littera occidit: spiritus autem est qui vificat. dicit eñ augustin⁹. q littera decalogi est littera occidēs: quod videtur esse falsum. quia ſm p̄dicta est littera perficiens in oi virtute. ¶Preterea. q̄ritur de quodā precepto deuteronomij: quo precipitur q si quis fecerit domū ⁊ non fecerit ibi appodiationes: si aliquis ceciderit de domate illius domus et mortuus fuerit: sanguis eius req̄retur ab eo. q̄rit ergo/ vtrū hoc preceptū cōtineatur in decalogo aut non. si non: ergo in decalogo nō sunt perfecte distincta p̄cepta. et preterea videtur q ptineat ad illud p̄ceptum. Non occides. ¶Et si hoc est morale: preterea non est figura alicuius quod modo sit in nouo testamento. ergo non est cerimoniale. ergo morale. ergo immorale. ergo adhuc tenet quod falsum est⁊ patet. ¶Solutio. Ad primo obiectū dicimus q augustinus ideo dicit. q decalogus est littera occidēs q̄ inueteri lege nō abundat gratia sicut modo. lex ei vetus ostendebat qđ faciendū: sed nō ppter quid. qz nō oſſerebat manifeste gratiā. lex autē noua perfecte ostendit ⁊ quid faciendū et ppter quid: qz manifeste ostendit gratiā. littera ergo decalogi ſm statū veteris legis erat littera occidens: ſm q ex solo timore seruiebant iudei. sed vt dicit apostolus: lex subintrauit vt abundaret delictum ⁊c. ideo scz qz ex ipa phibitione augebatur cōcupiscētia: ⁊ ppter maiorem cognitionē peccati adaugebatur peccatū: ea ergo ītētione qua dixit aplus. Lex subintrauit vt abundaret delictum ⁊c. dicit augustinus littera decalogi ⁊c. ¶Ad secūdo obiectū dicimus q tria erāt in lege mozalia q̄ immoralia sunt: qm̄ in eis cōsistit similitudo dei et ordinatio ad a hoīs ⁊ cerimonialia: q aduemēte charitate recesserūt: ⁊ iudicia quoꝝ quedā tenēt: quedam non: quia iudicia danť ad ordinādū hoies in exteriorib⁹ opib⁹ ⁊ in vsu tpaliū: vnde varianť ſm diuersos mores patrie ⁊ regionis: vñ necesse fuit vt in diuersis regionibus diuerse essent cōsuetudines: qz ergo in palestina siue in terra p̄missionis: fiebant domus plane superius vbi canabant homies in vespere ⁊ iudebant: ideo ppter cōsuetudinē illius regionis precepit dñs fieri appodiationes ne hoies curuātes de tali domo mozerenť: ideo non oportet q talia precepta teneant nisi in tali casu.

¶Quinta questio huius capituli.

¶Quomodo adaptari habeāt decē p̄cepta decalogi ad decem plagas egypti.

VIdendum est quomodo adaptari habeāt decē p̄cepta decalogi ad decē p̄cepta egypti. sicut ei dicit iob: a dñs vulnerat ⁊ medetur. vulnerat per plagas sanat p p̄cepta. prima plaga est conuersio aque in sanguinē: p aquā que est origo oīm corporaliū ſignificatur notitia dei ex qua est oē bonū spūale. mutatio ergo aque in sanguinem est mutatio vere itelligētie dei in corporalem intelligentiam quā habuerunt illi: de quibus dicit apostolus ad rom. ¶Qui mutauerit veritatē dei in mēdacīū. ⁊ seruierūt creature potius ꝯ creatori hec plaga sanatur per primū p̄ceptū in quo fides p̄cipitur que est vera dei cognitio cū dicitur: nō adora. deū alienū. vñ deū tuum adora. ⁊ illi soli seruies. ¶Secunda plaga ranarū generatio per quas significatur mendax loq̄citas mūdi que sanatur p secūdū p̄ceptū quod dicit. nō assumes nomē dei tui inanē. i. veritatē in mendacium. ¶Tertia plaga fuerūt cinifes que sunt minutissime muſce: q̄ volantes circa oculos pungunt ⁊ perturbāt oculos ⁊ nō p̄mittūt hoiem quiescere. per que significantur cure mūdi q̄ perturbant hoiem interiozem nec permittunt hominē quiescere. hec plaga sanatur per tertium mandatum quo dicitur memento vt die sabbati sanctifices sanctificatio eñ est vera delectatio ⁊ q̄es in deo; de qua dicit beatus gregozius in exo. super hāc p̄la. Israel accepit sabbatum in munere. egyptus percutitur muſcarum multitudie. ¶Quarta plaga est muſca canina per quam notātur canini mozes hominū illozum qui non habent pietatem ad parentes suos: hec plaga sanatur per quartum p̄ceptū honora patrem tuū ⁊ matrē tuaz ⁊c. ¶Quinta plaga est mozs pecudū per quam significatur spiritualis mozs hominū. qui p̄auis mozibus seipsos in pecudes mutauerūt. hec plaga sanatur per quintū p̄ceptū: quod est non mechaberis vbi prohibetur omis fornicatio ¶Sexta plaga est vesice ⁊ pustulez ferbure in facie bus hoim: per quas significatur motus ire. irascens eñ rumet ⁊ cōtra eū cui irascitur ⁊ feruet ardore ira cundie: ita vt defiguretur totus hō interior. hec plaga sanatur per sextū preceptū quo dicitur non occides: vbi prohibetur omnis ira: sicut exponit dñs in euangel. ¶Septima plaga est grando qua grādina uit dñs vineas egypti: per quam significatur auaricia: que destruit omnes virtutes ⁊ omnē dulcedinez anime: que sanatur per septimum p̄ceptum quo dicitur. non furaberis. fur eñ cur aurum acquirit: fidē amittit. ¶Octaua plaga est locusta: que dēte nocet ⁊ comedit. per quam significantur detractores: falsi testes. hec plaga sanatur per octauum preceptum de quo dicitur. non falsum testimonū dices. ¶Nona plaga est tenebre palpabiles. per quas significat adulteriū in q̄ sunt tenebre palpabiles: qm̄ adulter tale q̄d facit cōtra proximū qđ impatientius sustinet inter quaslibet iniurias. hec sanatur per nonū preceptū: de quo dicit. nō cōcupisces vxorē proximi tui ⁊c. ¶Decima plaga est mozs primogenitoꝝ. primogenita aūt hominis sunt fides/spes/charitas. per mozs ergo primogenitoꝝ itelligitur amissio fidei/spei charitatis. per quas hō est filius dei: ⁊ per quas debet homini vita eterna. hec plaga sanatur per decimum preceptum: quod dicit. non concupisces rem proximi tui qui enim concupiscit rem proximi sui desiderat per consequens vt ipse sit heres illius: ⁊ per consequens q nullum habeat alium heredem. ⁊ ideo tāto amittit primogenita sua. ¶Sed hec plaga videtur eadem esse cum prima: qz per hanc amittitur fides: similiter ⁊ per primam plagam. ¶Preterea. cū hec plaga sit minima: quia per minimum peccatum amittitur fides: quomodo per hanc cōpulli sunt egyptij relinquere filios israel ⁊ exire de egypto. ¶Solutio. Ad primum. non est idem infidelitas et amissio fidei. vnde patet q non est eadem vltima plaga ⁊ prima q̄ per quodlibet peccatum amittitur vera fides. ¶Ad secundo obiectum dicimus: q homo propter percutitur vltima plaga: quando percipit se amittere fidē/spē/ ⁊ charitatē/ similitudinē dei/ bona eterna et sibi deberi penā eternam. nichil autē est quod ita cogat hominem exire de egypto sicut talis cōsideratio: nichil est qđ ita cogat egyptios ad dimittēdū filios israel exire de tenebꝛ̄ qui sut de egypto spūali.

Opio cois.
Ꝫ hanc aī.
Secundo.
Solutio. Primū.
Secundū.
Tertium.
Ꝫ hoc aī.
Secundo
Solutio. Ꝫ hoc ad primum.
Consiliū reducitur ad ꝑceptum.
Ad secundū
Secundo.
Tertio.
Quarto.
Augustinus
Secundo in quisitiue.
Tertio.
Solutio
Ad primum
Prima cā.
Scda cā
Tertia.
Ad scdm
Tria in lege
Per hoc ad duo prima.
Ad tertium
Ꝫ dictum augustini aī.
Prīa plaga mutatio aq̄ in sanguinē.
Precepta ordināt homīē ad deū
Sanat per primū precep prum.
Alia septem ad primum.
Scda plaga scdm precep.
Tertia pla.
Tertio
Decimus
Decima plaga.
Decimū preceptū.
Ꝫ dicta aī.
Secundo
Solutio.
Ad primum
Ad secundū

¶Tractatus vicesimustertius.
¶Quomodo diuisio decem p̄ceptorū decalogi reducibilis ē ad diuisionē cardinaliū.

OJctum est ꝙ decalogus sufficiēter assimilat nos deo. hoc quidē dictum de quattuor cardinalibus virtutibus: z de septē donis spiritussancti: necesse est: ergo ꝙ diuisio decem p̄ceptorum decalogi reducibilis sit ad diuisionem quattuor cardinalium virtutū: vel ad diuisionē septem donoꝝ. ¶Hoc aūt videt esse falsum. qm̄ in decalogo non videtur fieri mentio nisi de iusticia. qz tribus p̄ceptis reddimus deo quod suū est. septem aūt sequentibus reddimus proximo qđ suū est; quod pertinet ad dilectionē proximi. z ita in decalogo non fit mentio nisi de iusticia: in nullo em̄ p̄cepto videtur p̄cipi actus p̄udentie vel fortitudinis: z sic diuisio decalogi nō est reducibilis ad diuisionem cardinaliū virtutum: vel ad diuisionē donoꝝ.

Ꝑ hoc arg.

Solutio.

¶Ad hoc dicim⁹ ꝙ reuera diuisio decē p̄ceptoꝝ reducibilis est ad diuisionē cardinaliū ꝟtutū: in primo em̄ p̄cepto p̄cipit̄ latria: fides/spes/charitas/ vbi em̄ dicitur deus tuus: deus tuus est: instruimur em̄ in fide. hoc aūt quod dicitur in deutero. vi. diliges dm̄ deū tuū z̄c. ptinet ad primum mandatū: et ita primo mandato p̄cipitur illa species iusticie: q̄ est religio. secūdo mandato: sc̄z non assumes nomen dei tui in vanū p̄cipitur veritas ad deū in his que sunt de articulis fidei: q̄ est alia species iusticie. tertio mandato p̄cipitur opus p̄udentie: cum dicit: Mementoyt diem sabbati sanctifices dicit apo. p̄udentia em̄ ſpūs vita z pax p̄cipiuntur virtutes cōtemplatiue de quibus delectamur in deo .i. quibus p̄udentia ſpūs remouet muscas inquietantes. sicut legitur de abraham gen̄. xv. in quarto aūt p̄cepto p̄cipitur pietas: que est alia species iusticie: cum dicitur. honora patrē tuū z̄c. In quinto quod est: nō occides. p̄cipitur fortitudo. quia sic ꝓhibetur ira: z ita p̄cipitur mansuetudo z patientia: que est species fortitudinis. his aūt p̄ceptis: non furtum facies. nō cōcupisces rem p̄rimi tui. p̄cipitur p̄udentia inquantū per ipsam bene administrantur tēporalia. hoc aūt p̄cepto: non falsum testimonium dices. p̄cipitur veritas ad p̄rimū. istis aūt duobus p̄ceptis: nō mechaberis. non cōcupisces vxorē p̄rimi tui. p̄cipitur temperantia. et sic patet quomodo diuisio decalogi reduci possit ad quattuor cardinales ꝟtutes: z ad ſprem dona. cum ergo dictū sit supertius de donis et virtutibus. deinde etiam tunc de p̄ceptis decalogi.

Secō mandato.
Tertio mandato.
Figura.
Qrto p̄cipit̄. In quinto p̄cipitur.
P̄cipitur p̄udentia.
P̄cipitur veritas.
P̄cipitur tēperantia.

¶Restat ergo vt dicamus de vitijs ꝓhibitis in decalogo. prohibetur aūt in primo p̄cepto ydolatria de qua dictum est supertius quando tractauimus de latria. consequens igitur est dicere de vitio ꝓhibito in scō p̄cepto. s. de mēdacio. quod prohibetur cū dicitur. non assumes nomen dei tui in vanum .i. non mentieris de deo: z non iurabis ꝓ nichilo. vnde dicendum est de mendaciꝭ z periurijs: z primo de mēdacio: circa quam questionē primo videndum est qđ sit mendacium: z vtrum omne mendacium sit mortale peccatum. secundo quod mendacium sit peccatū veniale. quod mortale. tertio de generibus mēdaciorum. quarto vtrum iacob mentitus fuit: cum dixit. ego sum esau.

De vitijs ꝓhibitis.

¶De mendacio. Capitulū primū.

Circa primum capitulū sic obijcitur. aug. sic diffinit mendacium. Mendacīū est falsa significatio vocis cum intentione fallēdi. sumitur autem hic mendacium pro dictione falsi. vnde z hoc nomen significatio ponit hic ꝓ ipso actu significandi. ¶Sed videtur ꝙ hec diffinitio non conueniat cuilibet mendacio: non em̄ conuenit mēdacio tocoso. tocose em̄ mētiēs nō itēdit falsē nec audiēs decipit̄ cū sciat illū mēdacīū esse tocosum. ¶Si dicat ꝙ aug. diffinit tm̄ mēdacīū mortale Cōtra. aug. stari posita illa diffinitiōe ponit diuisionē mēdaciꝭ: z illa diuisiōe ponit mēdacīū tocosuꝫ. g̃ aut inconuenies est diffinitio: aut inconueniēs est diuisio. ¶Querit̄ postea: vtrū oē mendacīū sit peccatū mortale? videtur ꝙ non. quia sup illū locū psal. perdes oēs qui loquuntur mendacium dicit augustin⁹. quia mendacium est contrarium veritati sed oē contrarium perimit suū contrarium. ergo omne mendacium perimit veritatem. sed veritas est virtus. ergo omne mendacīū perimit veritatem. sed nichil pimit veritatem nisi mortale peccatum. ergo oē mendacīū est mortale peccatum. ¶Item. qui facit contra conscientiam edificat ad gehennam. omnis mentiēs facit contra conscientiam: ergo edificat ad gehennam sed omnis edificans ad gehennam peccat mortalit̄. ergo omnis mētiens peccat mortaliter. ergo omne mendacium est peccatū mortale. ¶Sed contra facere contra cōsciētiā z facere ꝑm conscientiam sunt contraria: sed facere contra conscientiam est demereri. ergo facere ꝑm conscientiam est mereri aut ecōuerso: mereri est facere ꝑm cōsciētiā: in contrarijs em̄ aut est consequentia: aut in ipso: aut econtrario. sicut si a. et b. sunt cōtraria c. z d. sunt ꝓtraria: si ad a. sequitur c. ad b. sequitur d. si sit sequentia in ipso: aut ad d. sequitur b. si sit consequentia econtrario. sed cōstat ꝙ hec est falsa. quicunq; facit ꝑm conscientiam meretur. similiter hec est falsa. quicunq; meretur facit ꝑm conscientiam. potest enim quis sine deliberatione ꝓhabita facere opus meritorū. videt ergo ꝙ hec sit falsa facere contra conscientiam est demereri. ¶Solutio. dicunt quidam ꝙ illa diffinitio cōuenit cuilibet mendacio in genere. vñ conuenit mendacio tocoso in genere: licet non cuilibet individuo tocosi mēdaciꝭ. tocose em̄ mētiēs vult ꝙ ea q̃ dicit mouere hoies ad risum: hoc aūt aliqñ non pōt facere nisi faciat credi quod dicit. vñ mrēdit falsē: z tali mēdacio tocoso ꝓuenit ꝓdicta diffinitio. vtrū hec solutio sit vera: postea patebit. ¶Ad secundū dicimus ꝙ hec est falsa. oīs mentiens pimit veritatē. ꝙ ebrietatē eivenialem nō pimitur sobrietas ꝟtus. vñ ebrietas venialis nō est ꝓtraria sobrietati: sed quodāmodo repugnās: sicut veniale dicitur repugnare ꝟtuti. similiter mendaciū veniale nō est cōtrariū veritati: sed repugnās. z quod dicit augustinus. ꝙ mendacīū est cōtrarium ꝟtati. itelligitur tm̄ de mēdacio pernicioso: de quo loquitur ꝓpheta. perdes omēs qui loquuntur mendaciū. Est ei triplex mēdaciū: pnicio̅sum/officio̅sum iocosum. ¶Ad vltimū dicimus ꝙ hec est falsa. face re ꝓtra cōsciētiā: z facere ꝑm cōscientiā sunt contraria. quia facere cōtra conscientiam est vitiꝫ generaliter. sed facere ꝑm conscientiam non est virtutis generaliter: sed facere ꝑm conscientiam ex virtute siue

Diffinitio mendaciꝫ.
Ꝑ hanc arg.
Euasio.
Ꝑ hāc arg.
Ar. ꝙ nō. Augustinus
Solutio.
Opio aliq̃ū
De hoc post ea.
Ad secundū
Dictum augustini.
Triplex mēdacium.
Ad vltimū.

bene: z facere contra conscientiam sunt contraria: et tūc est cōsequētia in ipso in istis quattuor cōtrarijs.

¶Secunda questio huius capituli.

¶Utrum omne mendacium sit peccatum.

Ar. per augustinum.

VEritur vtrum oē mēdaciū sit peccatū: et quid mendaciū faciat venale z q̃d mortale? ꝙ omne mendaciū sit peccatū. ¶Probatur per auctoritatē augustini q̃dicit ꝙ nullus cui credendū est mentiri debet. et iterū dicit ꝙ viro bono credendū est: ex his duabus ꝓpositionibus sequit: ergo nullus bonus debet mētiri: ergo oīs bonus debet vitare mendaciū. sed nichil debet vitari nisi malū: ergo oē mendaciū est malū non malū pene: g̃ malū culpe: ergo oē mendaciū est peccatum. ¶Item. post assignationem oim̄ generum mendaciorū dicit aug. ¶Quicunq; aliquod genꝰ mendaciꝭ peccatū non esse putauerit seipm̄ decipit: ergo falsum est aliquod genus mendaciꝭ peccatum non esse: ergo eius oppositum est verū. z ita oē mendacium est peccatū. ¶Sed contra. Dicit aug. ꝙ sicut est mendaciū in falsis verbis: ita in operibus simulatis. sed mendaciū in operibus simulatis potest esse sine peccato: quod ꝓbatur per auctoritatē hieron̄y. qui dicit simulationē esse bonam in tpe assumēdam per exemplū ꝓbat hieu: qui simulauit se adoraturū baal vt congregaret sacerdotes eius z interficeret eos/z laudatus est in hoc facto: ergo nō peccauit. Similiter simulauit se dauid furiosum cora achis z non peccauit. similiter et iosue simulauit fugam vt extraheret z educeret longe a ciuitate sua habitatores ha: z non peccauit. Similiter dns̄ finxit se lōgitre. ꝓbatur ergo ꝙ mendaciū pōt esse in operibus simulatis sine peccato: ergo z in verbis falsis pōt esse mendaciū sine peccato: ergo non oē mendacium est peccatū. ¶Item. logici in disputationibus suis sepissime dicunt falsum vt videatur quid inde accidat z constat ꝙ nō peccant. si igitur disputantes mentiūtur sine peccato: q; bono fine dicunt falsum. s. ꝓpter exercitium vel vt videatur ꝟtas sicut cōtingit in sillogismo ad impossibile. multo fortius in vno genere mendaciꝭ ꝙ sit melioꝛi fine. s. ꝓvita hoīs conseruanda: non est peccatū: z ita non est omne mendaciū peccatum. ¶Item. augustinus peccare est ꝓpter to incōmutabili bono rebus cōmutabilib⁹ adherere. z hoc patet in. vi. genere mendaciꝭ. qui em̄ mentitur ꝓ pecunia dimittit veritatem que est eterna. z ita incommutabile bonum spernit z adheret pecunie q̃ est cōmutabile bonū. sed in. viij. genere mendaciꝭ non videtur ita esse. qui em̄ mentitur pro castitate cōseruāda: sicut ille qui celat ꝟginem que q̃ritur ad defloratione: non adheret bono cōmutabili. castitas em̄ bonum eternū est. temperantia em̄ erit in patria. ergo sic mentiens nō adheret bono cōmutabili spreto incōmutabili bono: ergo nō peccat: ergo nō oē mendacium est peccatū. ¶Item super illū locū psalmi. perdes oēs q̃ loquunt mendaciū. assignat augu. causam quare perdes: dicens: qz declinat ab eo quod est: ad id quod nō est. ergo q̃cunq; declinat ab eo qō est ad id quod nō est mereꝫ perditionē: sed ꝑditio est mors eterna. ergo q̃cunq; declinat ab eo qō est ad id quod non est. mereꝫ mortē eternā. sed oīs mētiēs declinat ab eo quod est. s. a veritate ad id quod nō est. s. ad falsitatē. ergo oīs mentiēs meretur mortē eternā. ergo pecccat mortaliter. ergo oē mendaciū est peccatum mortale. ¶Item. si hec est causa quare mendacium sit peccatum: declinare a veritate ad falsitatem cum hec causa sit in oī mendacio. z vniuoce omni mendacium debet esse veniale aut esse mortale quoꝛūcunq; est falsum. ¶Solutio concedimus cum beato augustino ꝙ oē mendacium est peccatum: ꝑm ꝙ augu. limit mendacium. Secundū tm̄ est ꝙ mentiri siue mēdacium quandoq; stricte: quandoq; large accipitur large ꝑm ꝙ mentiri est contra mentem ire verbo vel facto. z sic sumpsit ambrosius cum dixit. mendaciuꝫ est in operibus simulatis. qui em̄ ꝟbo confitet̄ xp̄m: factis autem negat: mendax est ꝑm hoc. stricte aūt sumitur mentiri ꝑm ꝙ est contra mentem ire verbo: et talis proprie dicitur duplex. quia aliud habet in ore: aliud in corde. ¶Dicimus ergo ad primum: ꝙ non valet hec argumentatio. mendacium in operib⁹ simulatis: potest̄ esse non peccatum. ergo z mendacium in verbis potest esse sine peccato: quoniā opus non est ꝓprie nunctius mētis: z ideo quia hoc modo simulat: non proprie facit contra mentem immo ꝑm mentē que dictat et sic esse faciendū: sed sermo ꝓprie nuncius mentis est. vnde contra mentem facit q̃ cōtrarium dicit ei quod est in mente. mens em̄ ei naturaliter dicit ꝙ hoc non debeat testificari ne sit testis falsitatis. et ꝓpter hoc peccat quia it contra mentē. ¶Ad secundum dicimus: ꝙ disputantes non peccant dicendo scienter falsum qz non dicunt illud intentione fallendi: quia non intendunt illud asserēdo testificari vt faciant illud concedi. sicut dicit apo. si xp̄s non surrexit inuenimur z nos falsi testes: ipe em̄ dicendo christum resurrexisse intendebat illud asserere z testificari hoibus z se esse testem resurrectiōis vnde si illi nō credidissent z dixisset illud intestis pecasset. ¶Ad tertium dicimus ꝙ octauo genere mētiens adheret bono cōmutabili relicto incōmutabili: quia castitati corporali tm̄ quantum ipse pōt conseruare. castitatem em̄ mentis solus deus cōseruat: nec est inanū cōseruare castitatem corporale im: quia nisi anima cōsentiat corpus non potest̄ spiritualiter contaminari: licet corporaliter ꝓfanetur. ¶Ad vltimum dicimus ꝙ omis mentiens declinat ab eo quod est. s. a veritate. ad id quod non est. z ꝓpter hoc peccat. sed non propter hoc solum peccat mortaliter: sed quia prorsus declinat preponēdo veritatem falsitati: quia ex libidine venili potest̄ homo preponere falsitatem veritati: quam discredere non est peccatum cum non sit de articulis fidei vel adiunctis articulis fidei vt postea dicetur. z ita patet ꝙ nō oportet: omne mendacium esse peccatum mortale. illud vero quod dicit augustinus. perdes omnes qui loquuntur mendacium. ideo quia declinat ab eo quod est ad id quod non est: intelligendum est de declinatiōe omnimoda que ex libidine mortali: vt postea patebit. ¶Adhuc videtur posse probari ꝙ non omne mendacium est peccatum: quia mendacium est falsa vocis significatio cum intentione fallendi: sed falsa vocis significatio indifferentis est ꝑm se: quia nichil aliud est q̃ platio vocis significātis falsum. ergo ꝙ mendaciū est peccatū hoc est intentione fallendi. ergo vbi non est intētio fallēdi: non est mendaciū dictum est ꝓius. sed in mēdacio tocoso nō est itētio fallēdi. sit ita ꝙ tocose mentiens nō intendat facere

Secundo
Tertio per augustinū.
Ad idem.
Solutio.
Notandum.
Ambros⁹.
Ad primum
Ad ſcō m
Ad tertium
Ad vltimū.
Ad augu.
Iterū ar.
Iterꝫ ar ad principale.

Euasio.

credi quod dicit. ergo ibi non est mendaciū quod sit peccatū. ergo non oē mendaciū est peccatū. ¶Si dicatur q̄ ibi est intentio fallendi. non ob hoc q̄ intendat facere credi. sed ob hoc q̄ intēdit facere delectari rebus nugatorijs. ¶Sed per hoc nō destruitur veritas in auditoribus nec in ipo mentiente: q̄ ipe mētiens scit id quod dicit esse falsum: ergo nō asserit illud mentaliter: quia asserere mētaliter est cōsentire. sic igitur per mendaciū locosum non destruit ꝓbitas in aliquo: ergo peccatū illud non est magis cōtra veritatem q̄ꝫ contra aliā virtutē. sed mendaciū directe contra veritatē est: ergo locosum mendacium nō est mendaciū. aut si est mendaciū non est peccatū: cū nō habeat perfectionē peccati. i. intentionem fallendi.

Secundo

¶Item. si ob hoc peccatū est quia vult placere hoibus p illud falsum/aut mouere eos ad risum. sic ergo alius q̄ per vera velit placere hoibus: constat q̄ vtroq; peccat. z eadem est perfectio peccati vtrobiq; ergo idē peccatū: sed peccatū illius q̄ per falsa vult placere est mendaciū: z ita locosum mendacium nō est mēdaciū.

Tertio.

¶Item. aliquis q̄ritur ad mortē: z aliquis vir perfect⁹ scit vbi est: venūt apparitores ad ipium z q̄runt ab ipso vbi est. in hoc casu videtur illi viro sancto quod dicendū est falsum: vt saluetur alia illius. z cū hac intentione z hac conscientia dicit falsum: q̄ritur an peccet⁹ Si non: ergo non oē mēdaciū est peccatū. Si peccet. Contra. conscientia dictat et q̄ sic est dicendū. facit ergo ꝑm cōscientiā: sed mēdaciū est peccatū: q̄ est contra conscientiam: ergo non peccat cum non faciat cōtra conscientiā.

Quarto.

¶Item. nō intendit fallere apparitores: immo potius reuocare ab homicidio: ergo nō est ibi perfectio peccati q̄ꝫ

Quinto.

est mendaciū: ergo non peccat. ¶Item. sepe ꝓponimus falsa in disputationibus ꝓpter necessitatē z sine peccato: multofortⁱ⁹ in casu necessitatis sine peccato potest aliquis dicere falsum. z ita in ꝓdicto casu non peccat vir sanctus mentiendo. quod multi cōcesserunt.

Opio multorum.

¶Sed contra eos est augustinus: q̄ dicit q̄ perfecto non cōuenit mētiri: etiā ꝓ vita alterⁱ⁹:

Si in oppositum.

ne dum vitā alterius seruat ꝓpriā occidat. z ponit exemplū de quodā sancto epo: q̄ abscondit quendā

Exemplum.

miserū qui querebatur ad mortē. z dum ab ipo epo q̄rerent apparitores vbi esset ille miser. respōdit epūs. nec possum mentiri nec possum esse proditor.

Solutio

¶Solutio. Ad primū dicimus: q̄ sine dubio intentio fallendi siue ponendi fallitatē in aliquo vel destruendi veritatē facit mendaciū esse peccatū. vnde falsa vocis significatio est sicut materia in mendacio: z intētio fallendi est sicut forma. z ꝓpter hoc dicimus q̄ mendaciū locosum qđ nō habet hmōi formā non est mēdaciū: ꝑm verā rationē mendacij: nisi large sumatur mendaciū. vñ large sumpsimus mendaciū supi⁹ cū diximus hmōi mendaciū ꝑm quosdā locosum est mendaciū. z q̄ hmōi mendaciū non sit vere mendaciū: ostendit per augustinū q̄ dicit. q̄ q̄ dicit falsum: vt veritas ponatur in alio/non mentitur: sicut ille q̄ dicit inimico suo de quo scit q̄ quicqd dicat ipe credet oppositū: hec via plena est latronibus demōstrata via secura vt credens oppositū teneat viā demonstratam: talis nō mentit cū non intēdat destruere veritatē in se: nec in alio. ¶Dicimus ergo q̄ oē mendacium quod vere est mendaciū est peccatum. z ad obiectionē de locoso mēdacio solum⁹ per iteratiōnē

Probatur p augustinum

Per hoc ad rationes.

In oppositū

tale. ¶Sed ꝓtra. si mēdaciū benignitatis est peccatū mortale viro ꝑfecto. ergo mendaciū locosum qđ fit ratione benignitatis. eadē ratiōe hmōi locosum est mortale viro ꝑfecto. ergo ꝑm hoc qđ est veniale de se est mortale viro ꝑfecto: z hoc manifeste falsum. sic enī esse ꝑfectū est peiozis cōditiōis q̄ꝫ esse impfectū.

Secundo.

¶Item in impfecto non est illud mendaciū mortale: et in ꝑfecto est mortale. ergo ꝑfectio facit q̄ et sit mortale. ergo ꝑfectio facit q̄ in infinitū magis peccet q̄ꝫ peccaret si impfectus esset: z hoc falsum est. q̄ circūstantia nō aggrauat peccatū in infinitū: si enim fornicaret claustralis ꝑfectus/nō peccaret in infinitū magis q̄ꝫ aliqs impfectus: quia si hoc: in infinitū maiozē penā meretur: quod patet esse falsum.

Tertio.

¶Itē ꝓbatur q̄ hmōi ꝑfectus possit esse pplexus: scit enī q̄ cōscientia dictat ei: q̄ si taceat hoc ipso q̄ apparitozes scīūt illū q̄ querit esse in domo sua. igit si tacet proditoz erit. si dicat illū nō esse in domo sua peccat mortaliter. ergo pplexus.

Ꝙ est illō obiectio.

¶Contra. Rerū testiculozum leniathan pplexi sunt. z sic est perplexitas in malis z non in bonis: ergo iste cū sit ꝑfectus non est pplexus.

Solutio.

¶Solutio. Augustinus dixit in libro de mēdacio q̄ duplex est vita temporalis. s. z sempiterna. qua cū deo viuimus in ꝑsenti vita gratie et in futuro vita glozie. cū autē aliqs incipit distinguere vitam tēporalē maiozā reputat peccata q̄ nocet vite tē pozali q̄ꝫ alia: sicut furtū/rapinā: z hmōi. vnde fornicationē simplicē nō reputat maius peccatū: q̄ nō videt ibi cui fiat iniuria. Non enī videt iniuriā que fit deo cū aliqs fornicatur. auferē enī deo rēplū suū tēplum enī nos dei sumus. Similiter mendaciū nō reputat peccatū. nō enī videt qualiter mendacium destruat veritatē que eterna est. talis ergo q̄ sic diligit vitā tēpozalē: ferre oia facit ꝓ vita tēpozali. vñ mentitur ex amoze vite tēpozalis: sicut mentire sunt obstetrices pharaonⁱ: ex amoze vite tēpozalis dicētes. Non sunt hebree mulieres sicut egyptie. ipe em habent scientiā obstetricandi. Amoz aūt vite tēpozalis pōt esse venialis: pōt esse mortalis. et sic mentiat q̄s ex amoze vite tēpozalis venialī: mendaciuz illud est veniale. si ex amoze mortali: mēdaciū est mortale. vñ mendaciū obstetricuz potuit esse veniale: potuit esse mortale. Ad primū ergo quod dicitur de mendacio viri ꝑfecti dicim⁹ q̄ venīale fuit. nō enī ꝓbabile est q̄ tam cito amiserit charitatē: immoviderit mentiri⁹ esse ex amoze venialī: vite tēporalis illius qui q̄ritur.

Ad rōnem.

¶Ad illud quod obijcitur de auctoritate augustini dicimus: q̄ sic intelligenda est. Ne forte dū vitā alterius seruat tē. vnde nullus debet mentiri. ne ponat se in periculo. nescit enī an illud mendaciū sit venīale an mortale: quia nescit an ex radice venīali ꝓueniat: an ex mortali. vñ augu. nō asserit q̄ hmōi mentiens perdat aiam suā: sed in dubio ponit.

Ad secundū

¶Ad secūdo obiectū dicimus: q̄ mendaciū obstetricū potuit esse mortale: potuit esse venīale. q. si radix fuit mortalis. i. si magis dilexerūt vitā suā: tēpozalē q̄ꝫ deum tunc mendaciū fuit mortale. si vero venialis: mendaciū fuit venīale: nec facit illas indignas vita eterna. z quod dicit gregorius: q̄ merces benignitatis earque in eternavita: potuit retribui precedente culpa: mendacij in terrenā mercedē declinara est: exponūt hoc magistri: q̄ mendaciū licet venīale: potuit impedire ne daretur eis gratia: z ita nō essent digne vita eterna.

Ad tertium

¶Ad tertium dicimus: q̄ mēdaciū illud nō est venīale ꝓpter benignitatē: sed q̄. pcedit ex amore venialī vite temporalis.

Ad quartū.

¶Ad quartū dicimus: q̄ hec ꝓpositio est falsa: si est mendaciū venīale mēdacium est. nō enī scitur esse venīale.

Ad aliud.

¶Ad illud qđ obiectū est de pplexitate: dicimus q̄ vir ꝑfectus nō potest esse perplexus: neq; pplexitate absoluta: neq; conditionali sed posito illo casu neq; debet tacere/ neq; debet ꝓdere/ sed debet deludere ipos apparitozes. sicut dicebat ꝓpositus sic dicēdo. creditis q̄ si ipse esset hic q̄ ego dicerē vobis. vel debet respōdere sicut respōdit ille sanctus epūs: de quo narrat augustinus hoc modo. nec possum mentiri: nec possum esse ꝓditoz.

Ꝙ ista aſ.

¶Sed contra. illa q̄ dicta sunt videtur esse glo. hieronymi q̄ dicit super Esa. versus finē q̄ nōs ꝓparauit obstetricibus domos eternas. ergo mendaciū nō impediuit quin eis infunderet gr̄a

Solutio

¶Solutio. hieronymus loquit ꝑm vnū casum q̄ potuit cōtingere. z gregorius in alio. loquit em gregorius ꝑm q̄ peccauerūt obstetrices mortaliter: q̄ mēdaciū illud. aut etiā venialiter. quod tñ venīale peccatum non fuit deletū. sed hieronym⁹ loquitur ꝑm illum casum quo potuit contingere illas peccasse venialiter: quod tñ venīale esset deletū: in ipsis per penitētiam aliquā. vnde ꝑm diuersos casus potest esse q̄ ita fuerit: licut dicit hieronymus.

¶De generibus mendaciozum.

¶Tertia questio: vtrū mendacium sit sufficienter diuisum.

Ad octo re quartū z quintū mēdaciū: quod fit sola mētiēdi z fallendi libidine qđ est minimū mēdaciū: vt dicit aug. quintū est quod fit placendi cupiditate de vsau locuto. officiosum aūt mendaciū: cōtinet sextū z septimū z octauū mendaciū. z est sextū mendaciū: quādo mentitur aliquis ꝓ pecunia alicui⁹ saluanda. septimum est qñ mentitur aliquis ꝓ vita alicuius saluāda. octauū qñ mentitur aliquis pro castitate alicui⁹ saluanda: nullo illozum mendaciozum vt dicit augustinus: mentiendum est: z afflignat rationem de quolibet. Primo genere non est mentiendū: quia illud est contra doctrinā religionis. Secundo non est mētiendum quia nemini est iniuriandum. Tertio nō est mentiendum: quia nemini in detrimentum alterius est consulendum. Quarto non est mētiendum: quia ipsa libido mentiendi in se viciosa est. Quinto nō est mentiendum: quia nec veritas ꝓpter fauozem humanum dicēda est. multominus falsitas. Sexto nō est mentiendum: quia veritas testimonij non est corrumpenda pro comodo alterius. Septimo non est mentiendum: quia salus alterius non est preponēda

Quo octo re ducuntur ad tria.

Ad octo re quartū z quintū mēdaciū: quod fit sola mētiēdi z fallendi libidine qđ est minimū mēdaciū: vt dicit aug. quintū est quod fit placendi cupiditate de vsau locuto. officiosum aūt mendaciū: cōtinet sextū z septimū z octauū mendaciū. z est sextū mendaciū: quādo mentitur aliquis ꝓ pecunia alicui⁹ saluanda. septimum est qñ mentitur aliquis ꝓ vita alicuius saluāda. octauū qñ mentitur aliquis pro castitate alicui⁹ saluanda: nullo illozum mendaciozum vt dicit augustinus: mentiendum est: z afflignat rationem de quolibet. Primo genere non est mentiendū: quia illud est contra doctrinā religionis. Secundo non est mētiendum quia nemini est iniuriandum. Tertio nō est mentiendum: quia nemini in detrimentum alterius est consulendum. Quarto non est mētiendum: quia ipsa libido mentiendi in se viciosa est. Quinto nō est mentiendum: quia nec veritas ꝓpter fauozem humanum dicēda est. multominus falsitas. Sexto nō est mentiendum: quia veritas testimonij non est corrumpenda pro comodo alterius. Septimo non est mentiendum: quia salus alterius non est preponēda

fidei. Octauo non est mētiēdū: qr castitas corporis non est ꝓponenda castitati mētis. quolibet ergo istorum octo: est peccatū ꝑm augu. z dat generalē regulam de istis generibus: q quanto aliquod mēdaciuȝ magis accedit ad primū z capitale mendaciū tanto maius est: et quanto magis recedit tanto minus est peccatū: de quolibet istoꝝ dicendum est: z primo de quo dicemus. ¶Et probat q scōm mendaciū maiꝰ peccatum sit ꝙ primū. quia si dicat q abraham non exiuit de hur caldeoꝝ: vel q dñs non ascendit super asinam in ramis palmaꝝ: iste mentitur in primo genere mendaciȝ. dicit em contrarium et q scriptū est in lege dei: z minus peccat ꝙ ille qui mētiendo persequitur aliū ad mortē: sicut ille qui mentitur dicēs illum rapuisse: vel furatū esse: vel interfecisse aliquē: iste autē mentit in scōo genere mendaciȝ. ergo scōm genus mendaciȝ maius peccatū est ꝙ primū. ¶Itē dicitur in euangelio q qui dixerit filiū esse minorem patre: mentitur: sed q dixerit verbū in filiū mentitur in primo genere mendaciȝ. ergo primū genus mendaciȝ remissibile est. sed q dixerit ꝓbum in spiritum sanctum nō remittet ei: sicut q dixerit in beelzebub. principe demoniorū eiȝcit demonia. hoc autē mēdacium in secūdo genere mendaciȝ: impugnat em gratia fraterna: z ita fit iniuria proximo. cū ergo scōm genus mēdaciȝ sit irremissibile z primū remissibile scōz maius peccatū est ꝙ primū. peccatū em remissibile maius est peccato remissibili. ¶Item primū genus mendaciȝ directe est cōtra fidē: z scōm genus mēdaciȝ directe est contra charitatē. charitas aūt excellētior est ꝙ fides. vt ait aplus: ergo scōm genꝰ mēdaciȝ excellētioꝝ virtutē destruit ꝙ primum: ergo est maius peccatū ꝙ primū. quod est contra augustinū ¶Itē. videtur q nullū peccatū sit mendaciū ꝓter primū: quia si rex esset partiens et dicā regē non esse partiens dimitto ꝓtatē huius enūciabilis regē esse partiens: z adhereo falsitati sui oppositi: sed veritas illius enūciabilis cōmutabilis est: ergo ibi solum dimittitur bonū icōmutabile ꝓ re cōmutabili: sed peccare est ꝓpter incōmutabile bono rebus cōmutabilibus adherere: ergo ibi non est peccatū. ¶Si dicatur q non solū dimittitur veritas enunciabilis: sed etiā veritas ipsius hoīs qua debet esse verus/adhuc remanet eadē obiectio: quia illa ꝓtas est bonū creatum vt manifestū est: ergo est bonū cōmutabile. z inde vt prius. ¶Solutio. Doctrina religionis quādoq; large quandoq; stricte sumitur. stricte ꝑm q dicit doctrina religiōis: doctrina articulorum fidei: z sic mendaciū contra doctrinā religionis primū z capitale mendaciū est: z maius est ꝙ aliquod mendaciū secundi generis aliis circunstanciis paribus. large sumitur doctrina religionis ꝑm q dicitur oīa eorū q̄ sunt in lege dei. z ꝑm hoc aliquod mendaciū quod est contra doctrinam religionis minus peccatuȝ est aliquo mendacio secundi generis. Dicimus igitur q in genere maius peccatū est mēdacium primi generis ꝙ mendaciū secundi generis/tm quantū ad particularia se habent vt excedentia est excessa. per hoc patet solutio ad primo obiectū. ¶Ad secundo obiectū dicimus q mendaciū secundi generis est peccatū in spiritū sanctū: cū impugnatur ex certa malicia superna gratia/z est maius peccatū ꝙ mendaciū qō est in filiū: si non sit ex certa malicia. vnde cōcedimꝰ q aliquod mendaciū secūdi generis maius ꝑccat/ est aliquod mēdacio primi generis: sed ex hoc nō sequitur q in genere mendaciū secūdi generis maius sit peccatū: ꝙ mendaciū primi generis. si em poneretur eadē circunstantia in mēdacio quod est in filiū maius peccatū esset ꝙ ex certa malicia impugnaret primus: sed hoc non potest esse: nisi deiperatio: nullus em nisi deiperatus potest odire deū: z velle malū illi. ¶Ad tertio obiectū dicimus q primū mēdaciū non est solū contra fidē creatā: immo directꝰ est cōtra veritatē q̄ deus est: sed scōm est cōtra charitatē primi creata. vñ nō accidit ꝑm esse maius primo. ¶Ad vltimo obiectū dicimꝰ: q in alijs scōm mēdacijs a primo nō solū dimittit ꝓtas ipsius enūciati: sed ꝓtas hois q̄ hō verꝰ debet esse verꝰ: q̄ veritas virtꝰ est. et licet ipsa sit bonū creatū: tñ ipsa ipzeta spernit deus: quia virtutibus habetur deus. vnde virtutibꝰ amissis amittitur deus. ¶Queritur postea de quarto z quinto mendacio/vtrū eoꝝ maius sit peccatum ꝑm predictā regulā augu. quartū maius est peccatū sed ꝓbatur q quintū maius sit peccatū: qm in quinto sunt duo ꝑccata. s. mendaciū z voluntas placēdi. voluntas em placendi peccatū est: sicut dicit apostolus si hoibꝰ placerē. i. placere vellem: seruus xpi nō essem. in quarto aūt mendacio non est nisi vnū peccatum. ergo quintū maius peccatum est ꝙ quartum. ¶Itē. in quinto est adulatio: sed adulatio magnum peccatū est. vnde dicit salomon. pius nocet lingua adulatoris ꝙ gladi? persecutoris. z in psalmo. oleū peccatoris non impinguet caput meū. ergo cū in quinto mendacio ꝓter mēdacium sit adulatio q̄ est magnum peccatū. in quarto aūt non sit: nisi vnū mendaciū/maius peccatū est quintū ꝙ quartum. ¶Quod concedunt fere oēs dicentes: quod in genere maius est qntū ꝙ quartū. z q dicit augu. quintū minus esse peccatū intelligunt quātū ad particularia/ aliquod eīn particulare mendaciū quarti generi: maiꝰ est alti quo mendacio quinti generis. ¶Sed contra. dicit augustinus. Non est mentiēdū quarto genere: quia ipsa libido mētiēdi per se vitiosa est: radix ergo quarti mendaciȝ per se vitiosa est: sed radix quinti non est per se vitiosa. voluntas em placendi non est per se vitiosa/immo pōt esse sine peccato. ergo quātū genus est maius ꝙ quintū. ¶Item si quintū est maius peccatū: quia sunt duo peccata ibi. similiter probatur q in quarto sunt duo peccata. est em ibi mendaciū z libido mētiendi: ꝑm hoc quintū non est maiꝰ peccatū. ¶Item. ꝓbatur q in qnto non sit nisi vnū peccatū: quia non est nisi vnus actus: scz mentiri: z nichil est ibi peccatū nisi actus. ergo non est nisi vnū peccatū. ¶Item. quartū mendaciū magis assimilat diabolo ꝙ quintū. quod patet per oppositū: quia ille cui magis placet ꝓtas inquātū talis. talis magis est similis deo ꝙ ille cui minus placet aliis paribus. ergo ille cui magis placet mendaciū: magis assimilatur diabolo: ꝙ ille cui minus placet. diabolus em mendax est z pater eius: scz pater mendaciȝ: sed mētiēdo in quarto genere magis placet mendaciū ꝙ mentiēdo in quarto genere: quia mentiens in quarto genere sola libidine mētiendi z fallendi mentit. ergo magis assimilat diabolo: ꝙ mētiēs i qnto genere. ergo quartū mendaciū magis assimilat diabolo ꝙ quintum. ergo est maius peccatū ꝙ quintū. ¶Quod cō

regla ḡnalis

Af primo.

Secūdo.

Tertio

Quarto.

Euasio.

Solutio.

Ad secundū

Ad tertium

Ad vltimuȝ

Alia q̄stio

Af ꝺ dictū augustini.

Secundo.

Opio cois.

Ad augustinum.

ꝺ hoc af.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Solutio.

Ad primū
Augustinꝰ.
Ad secundū

cedimus hac ratione. Et ad primo obiectū dicimꝰ: q ꝙuis in quinto mēdacio sint ꝑcā: non tamen quitum mendacium est maius ꝙ quartum. quia augustinus. non cōparat nisi mendaciū mendacio. ¶Ad secundo obiectum dicimus: q quedā adulatio est leuissimum peccatuȝ. sicut quando aliquis adulando dicit alicui bona de amico suo: que non est periculū credere: et si talis adulatio sit in quinto genere/non sequitur ex hoc q quintū mendaciū sit maius quarto. Quandoq; adulatio est graue peccatū: sicut quādo adulatoꝛ dicit aliqua que credere periculum est. executur enim/et obscuratur anima in talibus: sicut dicitur in libro sap̄. Fascinatio nugacitatis obscurat bona. et si talis adulatio sit in quinto genere mendaciȝ tunc illud mendacium maius est peccatū aliquo mendacio quarti ḡnis: non tñ omni. vñ non sequitur q in ḡne quintū mendaciū sit maiꝰ ꝑcm quarto: immo econuerso dicimꝰ esse. ¶Ad illud vero q̄ obijcitur q in quarto ḡne sunt duo ꝑcā: mēdaciū. z libido mētiendi. dicimꝰ q nō est verū: qr libido mētiēdi idem est q volūtas mētiendi: z volūtas. z opus sunt idem ꝑcm. ¶Ad illud ulr q̄ obijcitur q in quinto mendacio non est nisi vnū ꝑcm. dicimꝰ q hec argu. non valet. Nō est ibi nisi vnica actio: et sola actio est ibi ꝑcm: ergo nō est ibi nisi vnicū ꝑcm: qr sicut volūtas et opus sunt duo ꝑcā in materia siue subiecto: vnum tñ ꝑcm sunt in forma: ꝓpter vnā maculā quā faciunt. ita contingit vnū ꝑcm in subiecto esse ꝑcā formaliter: vel nō vnica actio est duo ꝑcā. sicut ptz in defloratione ꝓlis q̄ interficit defloratio: illa defloratio nō est nisi vnica actio: z tñ est ꝑcm luxurie: et ꝑcm homicidij. eodē modo in qnto ḡne sunt duo ꝑcā ꝓpter duas volūtates. est em ibi vna volūtas: placendi: q ḡnat voluntatē mētiendi q̄ due voluntates ḡnant vnā actionē: que actio est adulatio inq̄tū procedit a prima volūtate: z mendaciū inq̄tū ꝓcedit a scōa voluntate. ¶Queritꝛ postea de septimo et octauo ḡne mēdaciȝ. z videt q septimū genꝰ mendaciȝ minꝰ ꝑcm sit ꝙ octauū. Malꝰ em ꝑcm vitatur per septimū mendaciū ꝙ ꝓ octauū: qr maiꝰ ꝑcm est homicidiū ꝙ fornicatio: ergo minꝰ malū est septimū mēdaciū ꝙ octauū. ¶Itē. maiꝰ bonū conseruat ꝓ septimum mendaciū ꝙ ꝓ octauum: q: exceptis bonis aīe maximū bonū est vita corpalis: ergo maiꝰ bonū est vita corpalis ꝙ castitas siue mundicia corpalis. hoc etiam ꝓ oppositū ptz: qr imūdicia corpalis quātum in se est/ꝑcm non est. potest em aliqua polluī in somno sine peccato. sicut dicit Augusti. q pollutio que omnino est ꝓter legem volūtatis: peccatū nō est. sic igitur patet q mundicia siue castitas corporalis non est bonum gratuitū. ergo magis est excusabile ꝙ octauum. ergo minus est peccatū. qō est cōtra regulam augustini. ¶Solutio. dicimꝰ q septimum mendaciū maius peccatū est/ sicut dicit brūs Augustinꝰ. verum est tamē q ꝓ septimū vitatur magis malū. sed non ꝓpter hoc debet iudicari q septimum genus mendaciȝ sit maius malū. qm̄ dicit beatus Augustinus: q inter bona maius bonū est castitas mentis: inter mala maius maluȝ: quod facimus ꝙ quod fieri sinimus. vnde. maius peccatum est nobis mētiri ꝙ sinere fieri fornicationem: vel homicidium. in predictis aut casibus potius debet haberi respectus ad patientem ꝙ ad vim inferre volentem qui tā peccauit in mente sua vel homicidio / vel fornicatione: et licet maius bonum sit vita corporalis ꝙ castitas corporalis simpliciter: considerata tamē ꝓpter aliud honestius est conseruare castitatē corporalem ꝙ vitā corporalem: quia in nullo casu consentiendū est. q alienus adulter aliquam cognoscat et semper rebellendum est mulieri in tali casu ꝓ castitate corporis: ne mentis castitas corrūpatur. sed bene potest consentire homo q interficiatur: scz cōsensu comparatiuo/ꝙ consensu permissionis. z ideo honestius est conseruare castitatem corporalē ꝓpter adiunctum: ꝙ vitam corporalem. z ideo mentiens in octauo genere mendaciȝ: quia cōseruat quod honestius est conseruari: minus peccat ꝙ mentiens in septimo genere mendaciȝ.

¶Secūdū capitulū ꝓtinens quattuor q̄stiones.

¶Vtrum iacob mentitus sit dicendo se esse esau.

Queritur de quibusdā actibus in quib? videtur antiquos patres mētitos fuisse: sicut videtur iacob mentitus fuisse dicens se esse esau. circa questionē istaz est. primo inquirendū vtruz iacob mentitus sit dicendo se esse esau. secundo vtrū isaac/benedixit iacob. tertio vtrū iacob peccauerit per hoc q surripuit fratri suo benedictionem. quarto vtrum illa venditio: et emptio primogenture fuerit peccatū: ¶Circa primū ꝓbatur q iacob mentitus sit: dixit enim se esse esau/z nō erat esau. ergo mētitus est. Si dicatur q transtulit ne locutus est/ vt sit sensus: ego sum esau. i. ego sum ille cui debetur ius primogenture. probatur q ꝓpte locutus est sic: quia intendebat persuadere patri suo q ipse esset esau. vnde pelliculas edorum circundedit manibus suis: z colli nuda ꝓtexit: vt crederetur esse esau. intendebat ergo persuadere patri suo q ipse esset esau/et non per aliam locutionem nisi per istam: ego sum esau. ergo nulla locutiōe sumpsit hoc nomen esau/ꝓpte: et ita mentit? est. ¶Itē. sine peccato facto / vel opere poterat persuadere se esse esau. quare non verbo. ¶Item. bonum erat q isaac/crederet ipsum esse esau/ergo iacob/ si dixisset se esse esau. hac intentione: vt pater eius hoc crederet: bona intentione dixisset falsum: sed dicere falsū bona intentione non est peccatum. vt habituz est ꝙpra. ergo si dixisset se esse esau. ꝓpte loquendo: nō peccasset. ¶Itē. apo. dixit se itur? ad hispanos: z nō iuit. ergo dixit falsū: z tñ non peccauit dicēdo: eadez ratione potuit iacob / dicere hoc falsum se esse esau.

¶Itē. si transumptiue locut? est hoc modo. ego suz esau. ille cui debetur ius primogenture. ¶Queritꝛ vtrum istud potuerit iurādo firmare: videt q sic: qa in simplicitate loquebat. z instinctu spūssancti: ꝙ inter hmōi simplicem loquelā z iuramentum de? non facit differentiā. ergo potuit illud iuramēto firmare ¶Dicit auctoritas: quacūq; arte verborum quis iurat deus autē: qui conscientie testis est: ita hoc accipit sicut ille cui iuratur intendit: vel intelligit: ꝙ iacob iurat se esse esau: pater suꝰ intellexit de esau primogenito suo. ergo z deus: similiter ḡ quantū ad deum iacob/iurauit falsū. ḡ peccauit moztaliter. videt ergo q non potuit illud quod dixit firmare iuramēto: sed si dixit veruz/potuit iuramento firmare: ergo non dixit verum: z ita dixit z scienter. ḡ mentitꝰ est.

Af primo.

Euasio.

ꝺ hanc af.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Quinto.

Questio incidens.

Af. q sic.

In oppositū

Solutio. ¶Solutio. dicim⁹ q iacob nō est mētit⁹: dixit ei se esse esau/ instictu spūscti. mā eni sua instictu spūscti fecit ipm sic dicere: z in spūscto nō est duplicitas. vñ in iacob nō fuit est/ z nō. in illo eni est est/ z nō: q aliō habet in ore aliō in corde locut⁹ est: ḡ iacob trāstum ptiue z nō pprie. sicut dns locut⁹ est/ trāslatiue cū dixit helias iā venit de iohāne baptista. iohānes eni fuit helias invirtute: sz nō intētōe. silr iacob dixit se esse esau/ nō psonalit/ sz vrute: z quātū ad ius primogeniture. ¶Ad primū dicim⁹ q nō intēdebat psuadere se esse esau: vt ppie loquamur/ q. ppie psuadere est p verba z argumēta: sz intēdebat aliqđ facere quo facto isaac crederet ipm eē esau/ z ita occasionaliter tm psuadebat se eē esau ¶Ad 3m dicim⁹ facto sine pcto potuit psuadere se eē esau. nō tm ꝓbo: q. factum nō est ppt⁹ interpres mētis: sz sermo est ppt⁹ interpres mētis. ¶Ad tertiū dicim⁹ q sz bonus esset q isaac crederet illū q ē iacob eē esau/ nō tm poterat dicere illō iacob bona intētōe: cū illō eēt falsū ¶Ad q̄rtū dicimus q apo. nō peccauit dicēdo illō falsū/ q. credebat illō falsū eē vez. vñ nō est sike de iacob. iacob ei sciebat se nō eē esau. ¶Ad vltimū dicim⁹ q bñ poterat iacob iuramēto firmare q̄ dicebat et si iurasset: nō intellexisset de⁹ sicut isaac. illa ei auctoritas intelligitur de illis q̄ iurant per fraudem.

Ad primum

Ad scm

Ad tertium.

Ad quartū.

Ad vltimū

¶Secunda questio principalis.

¶Utrum isaac benedixit iacob.

Af. q non.

Secundo.

Tertio.

In oppositū

Solutio.

¶Veritv trū isaac bñdixerit iacob? videt q nō: q. nō bñdixit nisi illū quē intēdebat bñdicere: sz nō intēdebat bñdicere iacob. ḡ non bñdixit iacob. ¶Itē. nō bñdixit nisi quē voluit bñdicere: sz nō voluit bñdicere iacob. ḡ nō bñdixit iacob. ¶Itē. error psone impedit mrimoniū. si ei alios psentis in maria. z supponat ei agnes ipo nesciēte: nō est mrimoniū inter ipm z agnetem: eodēmodo cū isaac intēderet bñdicere esau: cū ipso nesciente suppositꝰ eēt ei iacob: nō fuit bñdict⁹ iacob: sz esau. ¶Sz hoc pz eē falsū p textū: q. ysaac loqns de iacob dixit bñdixi ei: z erit bñdict⁹. ¶Solutio. Dicim⁹ q in illo instanti i quo ysaac bñdicebat iacob nō actu intēdebat bñdicere iacob nec esau/ sz istū quē attrectauerat/ quez obscurat⁹ fuerat. vñ sine dubio bñdixit iacob ¶Nec vz hec argu. Nō bñdixit nisi quē intēdebat bñdicere. z nō intēdebat bñdicere iacob. ḡ non benedixit iacob: q. in prima hec dictio quē ḡtū ad hoc ꝓbū intēdebat: supponebat tm̄ p indiuiduo vago. s. p isto hoie: z sup̄tū est iste hō nō p iacob: sed q̄ est exp̄esse significat⁹ sub forma sua indiuiduali. i assūptiōe ꝓo sumit⁹ iacob sub forma sua indiuiduali. vñ in argumētatiōe est falsa acci. Instantia Sit q aliqs videat sortē z lōge ventēte: sz nesciat ipsum eē sortē iste nō videt nisi quē scit se videre. sed non scit se videre sortē: ḡ iste nō videt sortē. eadē est solutio ad scm obie. ¶Ad vltimū dicim⁹ q non est sike q. i mrimonio z bñdictiōe: de mrimonio exigit determinat⁹ cōsensus. cōsensus ei aīoz ibi ppie facit mrimoniū. z ideo error psone impedit mrimoniū q. impedit determinatū psensū. sz in spūalib⁹ nō est ita quia si aliqs baptizat/ aut ordinat aliquē: z credit se alium baptizare vel ordinare: nichilomin⁹ ordinat⁹ vel baptizatus est. de⁹ eni baptizat auctorizate: z homo ministerio. vnde in. vi. nūerorū. dicit dns invocabunt nomē meū super filios israel; z ego bñdicā eis.

Ad primum

In oppositū

Solutio.

¶Tertia questio principalis.

¶Utrū iacob peccauit qñ accepit bñdictionem.

¶Tv peccaueris iacob qñ accepit bñdictionē debitā frī tuo? ¶Videt q sic: q. dī i ge. Venit germ⁹ tu⁹ fraudulenter etc. ḡ p fraudē accepit bñdictionē. z fraus mala est: ḡ peccauit. ¶Itē. p simulationē habuit illā bñdictionē. simulauit ei se eē esau/ z simulatio mala est. vt ptz in ypocrita. ḡ peccauit subtrahēdo bñdictionem fratri suo. q̄ si cōceditur. ¶Cōtra dicit glo. super gen. videri pōt q iacob bñdictionē primogeniti non subripuit: sz debitā accepit: ḡ nō peccauit cū accepit illud q̄ sibi debebat. ¶Ꝺ cedim⁹. z ad ob lecta dicim⁹ q triplex est fraus. Est eni fraus eruditionis z fraus inspiratiōis: z fraus nociue deceptionis. Fraus eruditiōis est qualē fecit ioseph/ cū fecit poni ciphū suū argēteū in sacco bēiamin: z hoc fecit causa eruditiōis ipius bēia. hāc fraudē faciūt mgri. cum faciūt argumētatiōes sophisti. z decipiūt eruditionē. hāc fraudē faciūt pedagogi/ cū subtrahunt pueris instrumētū ligneū quo vtunt: vt eruditi eos ad eūdū. fraus ēspiratiōis ē qualē faciūt iudei mutuantes i recessu. sua vasa aurea: z argētea ab egyptijs. et hoc ē in deū. q. eis inspirauit: z q ex hac inspiratione fecerūt: sine dubio nō peccauerūt. tertia fraus est in ipso. s. fraus nociue deceptiōis: z hec pctm ē: alie due nō sunt pctā. vñ nō pecca. iacob q̄ p fraudē inspirationis accepit istā bñdictionē. z sic ptz solu. ad primo obie. ¶Ad scm obie. dicim⁹ q quadruplex est simulatio. est eni simulatio signationis qualis fuit in iacob. p istā eni signationez significauit q mior populus. s. xp̄ianus p̄referend⁹ eēt maiori: scilz iudaico populo: z est simulatio cautele: sine prouidētie: sicut simulauit iosue fugam cū vellet capere oppidum hay: z simulauit se ieiu adoraturū baal vt interficeret omnes sacerdotes baal: z simulauit angelus thobie se esse azariā ananie magni filium: z est simulatio doctrine: sicut dominus finxit se longi⁹ ire vt inuitaretur a discipulis ad doctrinā: z eruditionem eoꝝ: z est simulatio q̄ est in ypocritis: q̄ mala est z peccatum. tres autez prime sunt peccatum. vnde iacob non peccauit per simulationem illam.

Scda q̄stio huius capituli Af. q sic.

In oppositū

Solutio

Ad primū. Triplex est fraus.

Jacob non peccauit.

Ad secundū

Quadruplex simulatio.

¶Utrū iacob peccauit emendo primogenita.

Scda q̄stio huius capituli Af. q sic.

Oritur vtrum iacob peccauerit emendo primogenita esau? ¶Videtur q sic. Esau eivendidit primogenita sua: vt dicit apostolus in fine ad hebreos. ipsi iacob. ergo iacob emit primogenita q̄ ꝑm veritatem erant esau. sed primogenita ista erant res spūales: quia primogenitus sacerdos erat z benedicebat fratribus suis z benedictionē accipiebat a patre/ z sacerdotium spirituale est: z benedictio similiter. ergo iacob emit rem spiritualē/ p̄to re tēporali: que minimū quid est: sez p̄to edulio lentis: ergo emptio ista fuit symoniaca. ḡ iacob peccauit mortaliter emendo primogenita. ¶Ad hoc dicunt quidā q̄ primogenita ista non erāt res spirituales neq; sacerdotium illud erat spirituale. non eni erat adhuc institutum sacerdotium a deo: sed postea institutuz fuit in tempore moysi. ¶Sed cōtra. hoc obiicitur. q̄ hanc af. quia dicit in genesi. q melchisedech erat sacerdos dei summi/ z ei obtulit abraham decimas tanq̄ maiori: et benedictionē recepit a melchisedech/ tanq̄ a superiori: hoc autem erat gratia sacerdotij. ergo sacerdotium illud erat a deo institutum: z ita nulla est predicta solutio. ¶Itē. aplus probat in epistola ad hebreos: sacerdotium christi mai⁹ esse sacerdotio leuitico: z hoc probat per sacerdotiū melchisedech. ergo sacerdotiū melchisedech/ maius fuit sacerdotio leuitico: sed symoniaci erāt q̄ emebāt sacerdotiū leuiticum. ergo symoniaci eēnt si emerent aliqui sacerdotium melchisedech: sed sacerdotiū melchisedech erat sacerdotium primogenitorum: ergo symoniam commisit iacob emendo sacerdotium illud. ¶Itē. detur q primogenita illa esset res corporalis/ videtur tamen q iacob peccauerit mortaliter detinēdo primogenita illa/ defraudauit eni fratrē suuz plusq̄ in media re iusti precij: in infinitū eni plus valebant primogenita illa q̄ edulium lentis. ergo ꝑm legem non debuit stare ista emptio. ¶Alij aliter soluūt dicentes q primogenita ista erāt res corporales: sed annexum habebant spirituale. z trāsiit illud spirituale in corporale: nec fuit peccatuz emere velvendere primogenita hmōi. sicut si aliquis haberet villā aliquam in cuius ecclesia haberet ius patronatus: sive deret illam trāsiret ius patronatus cū vniuersitate/ nec esset ibi symonia: quia principale in ista venditione corporale est. similiter dicebāt de primogenitus illis. habebat eni primogenitus duplicem partez in hereditate: duplicez portionem in ferculis: z vestes splendidiores: z omnia ista erant corporalia: sed annexum erat spirituale: scz sacerdotium/ z benedictio quā dabat fratribus/ z quā habebat a patre. ¶Sed contra hanc solutionem sic opponitur. tria erant ibi corporalia/ z tria spiritualia. ergo cū secundū se matius sit spirituale q̄ corporale. potiꝰ primogenita illa debent dici res spirituales q̄ corporales. ¶Solutio. dicimus sine prejudicio melioris sententie q̄ illa primogenita ture erant ipsius iacob. z hoc significauit spiritussanctus in ortu illius. tenebat ei plan tam fratris sui quasivolēs ipsum retrahere/ ne prior nasceretur ac si ipso facto diceret: tu non debes esse primogenitus/ sed ergo. dicim⁹ ego q nō erant primogenita sua: sed redemit tanq̄ sua/ et minimo precio. z hoc licuit ei facere sine peccato. ¶Ad illō q̄ obiicitur q apostolus dicit: esau vēdidisse primogenita sua dicimus q sua erant reputatione hominuz: sed non ꝑm veritatem. z concedimus q vendidit: intētionē enim habuit vēdendi quia credebat esse sua/ non tamen iacob emit: sed redemit.

Af. q sic.

Ad rōnem.

Secundo.

Tertio.

Alia opio.

ꝑhāt ꝑsile.

ꝑ hāc af.

Solutio.

¶Tractat⁹ vicesimus quart⁹. ¶De iuramēto.

Dicto de mendacio: dicendum est de iuramento et perturio: quod ꝓhibetur in hoc mandato. Non assumes nomen dei tui in vanū. i. non iurabis q̄ nichilo: de quo mādato in presenti agimus. Primo ergo videndum est quid sit iurare? z vtrū iurare in se sit malum. Secundo de forma iuramēti. Tertio de comitibus iuramenti: ꝑm quos sit iuramentum licitum/ meritoriū/ z obligatoriū. Quarto vtrum omne periurium sit peccatum: z si est peccatū: vtrū oīe periurium sit mortale peccatum: an aliquod veniale?

¶Quinto de causis iuramento.

¶Sexto de coactis iuramentis.

Primum ca pitulum. Prima qō. Af. q nō.

Ircā primum capitulū sciendū est q iurare est asserere aliquid attestatione alicui⁹ rei sacre vel non sacre. ¶Queritur ergo vtrū iurare in se sit malū? videt q nō: q̄a dns iurauit. vñ iurauit dns et non penituit eū. Similiter sancti iurāt. vnde apostolus. Testis est michi deus: hoc enim est quedam species iuramenti: cum ergo deus et sancti iurent/ iuramentum non est malum in se. ¶Item. iurare non est bonum: vt dicit Augustinus: sed non est malum: ergo iurare non est malum in se. ¶Item. iurare indirecte est malum in se: quia remota omni extrinseca circunstantia iurare est malum: ergo eadem ratione velle loqui/ velvelle comedere est malum in se vel in genere: quia remota omni extrinseca circunstātia velle loqui est malum: quia tale loqui est otiosū: ergo et verbum otiosum malum est: et velle loqui: simpliciter est malum in se: sive in genere: eadem ratione et velle loqui est malum in genere: hoc autem falsum: ergo iurare est malum in se sive in genere: quod si conceditur. ¶Cōtra. iurare est ꝓhibitum vt habetur in euang. Ego dico vobis non iurare oīno: neq; per celum: quia thronus dei est. neq; per terram: quia scabellum pedum eius est. ergo cum iurare sit ꝓhibitum/ iurare est malum: aut ꝑm se aut in se. non ꝑm se. ergo in se. si dicaꝰ q̄ iurare non est ibi prohibitū: sed consuetudo iurādi. ergo consuetudo iurandi cū sit prohibita mala est: ꝑm se aut in se. ergo iurare malum est ꝑm se aut in se: hoc enim non esset malum in se: nec eius iteratio esset malū in se. vnde non deberet prohiberi. ¶Item. dicit Augustinus q̄ iuratio falsa est pernitiosa: iuratio vera est periculosa. ergo mala. quare ergo enim esset periculosa nisi esset mala. ergo ꝑm hoc iurare est malum in se. ¶Itē. iurare p̄o nichilo malum est in se: quia hoc est assumere nomen dei inuanum sicut exponunt sancti. sed iurare p̄o nichilo est iurare sine omni causa. ergo iurare remota omni causa extrinseca est malum. sed iurare simpliciter sumptum est iurare/ remota omni causa extrinseca. ergo iurare simpliciter sumptum est malum. et ita iurare malum est in se. ¶Item. in prima canonica iohannis Nolite diligere mundum: ꝓhibitum est diligere mundum. hoc autem non est propter circunstantiaz rei que precipitur. meritorie eā possum diligere mūdum/ appolita debita circunstātia: scz vt diligam temporalia ad bene dispensanduz scz ad erogandum pauperibus: et consimilia. ꝓhibetur ergo dilectio mundi: quia remota omni exteriori circunstantia in se mala est: et ita diligere mundum malum in genere: eadem ratione iurare remoto omni extrinseco malū est in genere. ¶Item. omnis actio volūtaria: aut est a natura aut est a recta ratione aut a libidine. ergo iurare simpliciter sumptuz cum non sit a natura vel a recta ratiōe est a libidine. ergo est malum in se sive in genere. ¶Solutio. Augustinus dicit q̄ iurare nec est bonum nec est malū: intelligitur q̄ nec est bonum ꝑm se: nec est malū ꝑm se. appellatur autem bonuz ꝑm se: quod nullo modo potest fieri maluz: sicut diligere deum ex charitate nullomodo potest fieri malum. malum ꝑm se appellatur quod nulla circunstantia potest fieri bonum: sicut fornicari. quedam eni nominata coniuncta sunt cum malo sicut dicit aristo. medium et indifferens est quod nec est bonum ꝑm se: nec est malum ꝑm se. triplex est. est eni indifferens quoddam quod habet in se circunstantiam aliquam ꝑm q̄ semper est malum

Secundo

Quarto.

Quinto.

Solutio.

Triplex est act⁹ indifferens.

in se nisi fiat bonum per circunstantiam extrinsecus additam. tale indifferēs est interficere hominē: semper enim malum/est nisi per exteriorem circūstantiam fiat bonum. est eni aliud indifferens q̄ nullā in se habet circunstantiam: ꝑm quam possit esse malum: sicut est comedere: sicut est loqui. inter ista duo genera indifferētiam que sunt quasi extrema est aliud indifferens: quod habet in se aliquam circunstantiam ꝑm quam non est malum: sed potest esse malum. tale est iurare: habet eni quoddam in se scz inuocare deū testem. per quod iurare non est malū: sed pōt esse malum: quia si sine causa inuocetur deus testis: tūc inuocare deū testem est quasi contēnere deuz: hoc malum est: tamen inuocare deum non est malum in se.

Soluit q̄o. ¶Soluēda ergo est p̄missa questio per distinctionem eius quod est malū in genere: siue malum in se. si enim malū in se sumatur large: ita q̄ cōprehendat p̄mum indifferens z medium: tunc iurare est malū in se: z tunc non sequitur sancti iurāt: ergo iurare nō est malum in se: sicut non sequitur: sancti interficiunt. ergo interficere hominem non est malū in se. ¶Ad secundā auctoritatem soluūt z̄. cum eni dicit Augustinus q̄ iurare non est malum ꝑm se: tamē est malum in se. ¶Ad tertiū patet solutio per predicta. nō eni est simile de iuramento z locutiōe/vel comestione: si vero malum in se sumatur stricte ita q̄ cōprehēdit solum p̄mū indifferens: tūc iurare nō est malū: et non valet: iurare est prohibitū: ergo est malū in se: non eni p̄opter ipsum iurare est prohibitum: sed qa de facili incurrit periuriuz/ qui iurationi assuefacit. vnde Augustinus iurare prohibetur ne hories appetant iurare tanq̄ bonū. ex hoc patet q̄ non omne p̄hibitum est malum in se. vnde peccat illa argumētatio ꝑm fallaciā consequentis a superiori ad inferius affirmando. per eandem rationē non valet hec. ꝑm nis iuratio est piculosa: ergo mala. ¶Similiter nō valet iurare p̄o nichilo est malum in se: ergo iurare simpliciter malū est in se. quia iurare p̄o nichilo determinat casum in quo testem inuocare deum est cōtemnere deum: sed iurare ꝑm se non determinat illum casuz. ¶Ad istud quod obiicitur de dilectione mundi: dicim⁹ q̄ diligere mundū est frui mundanis ꝑm q̄ prohibetur: et hoc malum est ꝑm se. ¶Ad vltimū dicimus q̄ non valet hec argumētatio iurare est ex libidine: ergo est malū in se. non habz propter hoc circunstantiam malam in se/licet sit ex libidine: ergo istud iurare est malū: scilicet istud iurare quod est ex libidine. si vero ita argumentetur iurare in se/ remota omni circunstantia est ex libidine: ergo iurare est malum in se: non valet hec argumentatio. ꝑm q̄ malum in se stricte sumitur: idem est enim ac si inferret: ergo iurare secundū se habet circunstantiam malam malo pene.

Secunda q̄stio huius capituli.

¶De forma iuramenti.

De iuramento in diuersis legibus. ¶Queritur de forma iuramenti. Sciendū ergo q̄ in veteri testamento erat hec forma iurandi. viuit dñs: et hec viuit anima mea vel tua. quod est per dñm viuū. z per vitaz anime mee vel tue faciā: vel hoc nō faciā. in primitiua ecclesia fuit hec forma iurādi: testis est michi deus. quod est dicere deum inuoco testem veritatis eius quod dicturꝰ sum: z sic sepe iurabat apostolus: modo iuramus ꝑm formam quam dominus dicit in euāgelio. Nolite iurare neq̄ per celum neq̄ per terram z̄. vnde modo iuramus sic: vel per deū/ vel per sanctam martam: vel per beatum petrum: faciam hoc/ vel non faciam hoc. aliquādo autem iuramus hoc modo. sic deꝰ me adiuuet: et hec sacra verba. variatur autem iuramentum ꝑm diuersitatem eorum per que iuratur: z ꝑm hoc talem regulam dat Augustinus. q̄ quāto sanctius est id per quod iuratur/tanto penalius est periculum. ¶Sed contra re gulam istam multipliciter obiicitur. dicit eni dominus in euangelio. Nolite iurare neq̄ per celuz: quia thronus dei est/ neq̄ per terrā z̄. ergo qui iurat falsum per creaturam/contemnit creaturam et creatorem: sed qui iurat falsum tantum per deuz: contēnit tantū creatorē. ergo penalius est periurū per creaturam q̄ ꝑ creatorē. ergo falsa est illa regula quanto sanctius est z̄. ¶Itē. magis peccat qui iurat falsum p oculos dei/q̄ qui iurat falsum per deū: quod patet: quia iuramēta per quedam membza dei multum abhorrent fideles z constat q̄ sanctioz est deus q̄ membzum. ergo non est verum q̄ quāto sanctius est istud per quod iuratur/tāto penalius periurium ¶Item. ꝑm istam regulā dicit Augustinus q̄ maius peccatum est iurare falsum per deum/ q̄ iurare per idolum. Sed contra: qui iurat per aliquid: veneratur istud: ergo q̄ iurat per idolū veneratur istud. ꝛ duplex est veneratio: scilicet veneratio latrie/z veneratio dulie. ergo qui iurat per idolum veneratur illud veneratione latrie vel dulie. nō dulie. inuocat ei idolum tanq̄ deum vt sit testis veritatis eius quod dicitur: ergo veneratur idolum veneratione latrie: ergo iurando verum p idolum exhibet latriam idolo: ergo est idolatra. iurare ergo verum per idolum est peccatuz idolatrie: sed peccatū idolatrie est quo nullum aliud est maius: ergo iurare falsum per deū cum non sit peccatum idolatrie/ nō est maius peccatum q̄ iurare verum per idolum: et ita mentitur augustin⁹. ¶Forte dicet q̄ aliquod peccatum est magis aliquo peccato idolatrie: et videtur ꝓpositum. qui enim iurat falsum quod scit esse falsum per deuz sciēter contempnit deum. qui vero iurat verum per idolum ex ignorantia peccat: non cōtemptu dei. vnde cum maioz cōtemptus sit in illo qui iurat falsum scienter per deum q̄ in isto qui iurat verum per idolum: maius peccatum est iurare falsum per deum q̄ iurare verum per idolum: et ita aliquod peccatū qō non est idolatria: maius est aliquo peccato idolatrie ¶Sed contra. qui iurat falsum per idoluz credens ꝫ illud esse deum / peccat contra illud quod primo est in recta ratione: recta enim ratio dicit primo deum esse summum bonū/summe venerandū. omnis ergo idolatra peccat contra illud quod primo est in recta ratiōe: ergo ꝑm hoc nullum peccatū est maius quocunq̄ peccato idolatrie. ¶Solet etiam obiici de iacob qui consensit in iuramentum laban: qui fecit deos suos: sed facientes z consentientes pari pena puniendi sunt. ergo cū laban peccauerit iurando. ergo iacob peccauit consentiendo. eodem modo dicitur de iuda machabeo qui petijt iuramentum amicicie a romanis quos sciebat iuraturos per idolum: z ita peccauit cum illi peccauerint. hoc autem falsum est iacob autem laudatur in omnibus: z iudas machabeus similiter. ¶Solutio. sine dubio qui iurat per creaturam/iurat quoddam modo per creatorez: inuocat eni creaturam testem veritatis: et omnis creatura testis est p̄me veritatis: nutus est dei quelibet creatura. vnde Augustinus: ve qui diligit nutus tuos p̄o te: in nutibus eni siue in signis non est sistendum. ¶Cōcedimus ergo q̄ qui iurat falsum p̄ creaturam contemnit et creaturam/et creatorem. z non valet hec argumentatio. qui iurat falsum per creatorem contemnit tantum creatorem. ergo magis peccat qui iurat falsum per creaturā q̄ qui per creatorem: quia qui iurat falsum per creaturam contempnit creatorem in creatura: et qui iurat falsum p̄ creatorem contempnit ipsum in se: z in infinitum melioz est in se q̄ sit bonus creature/ vl q̄ creatura iudicet ipsum esse bonum vel etiam possit iudicare. vnde in psalmo. Confessio eius super celum et terram. z intelligitur de confessione laudis. vnde plus contemnit qui solum creatorem in se contemnit: q̄ qui contemnit creaturam et creatorem in creatura. ¶Ad secundo obiectum dicim⁹. q̄ cum dicit Augustin⁹. quanto sanctius est istud per quod iuratur: tanto penalius est periurium: intelligendum est de aliis circūstantijs paribꝰ. vñ qui iurat falsum p̄ deum magz peccat: q̄ qui iurat falsum p̄ oculos dei: si omnes alie circunstantie sint pares: sed hoc non est verum: quia qui iurat falsum per oculos dei contemnit deum/et membzum eius et insuper est ingratus deo: de hoc q̄ deus factus est homo p̄o ipso. vnde maius est iurare per oculos dei: q̄ per deum. ¶Ad tertio obiectum dicimus q̄ maius peccatum est iurare verum per idolum: q̄ iurare falsum per deum: ꝑm q̄ iurare verum per idolum arguit certū peccatum idolatrie vel infidelitatis. sed tamen dicit Augustin⁹ q̄ iurare falsum per deum maius peccatuz est q̄ iurare verum per idolum. non comparat nisi iuramentum iuramēto et infidelitate circūscripta. sine dubio nusq̄ dicit Augustinus. ¶Ad vltimo obiectum dicimus q̄ iacob non consensit q̄ laban iuraret p deos suos: sed consensit q̄ iuraret et permisit per idola. ¶Itē. dicim⁹ de iuda machabeo: sicut iste qui accipit mutuū a feneratore: p̄sentit q̄ fenerat̄ accōmodet et denarios: sed nō consentit q̄ accommodet ei ad vsurā: qa si consentiret peccato/peccaret: sed p̄mittit q̄ ad vsuram accommodet ei.

¶Tertio questio huius capituli.

¶Qz iuramentum habet tres comites.

Tres comites iuramēti ¶Prandum est q̄ iuramentum tres debet habere comites: scilicet veritatem/ z iudicium/z iusticiam: sicut dicit dominus in quarto hieremie iurabis viuit dominꝰ in veritate et iudicio et iusticia. z hos comites debz habere iuramentū: valde enim piculosum est iurare sicut dictum est supza. Debet ergo habere iudicium: quia discrete iurandum est. Debet habere iusticiam: quia iustum z licitum iurandum est. debet etiam habere veritatem/ aut rei iurate/ aut ipsius iurantis: nichil enim debet iurare nisi quod credit esse verum. ¶Sed videtur q̄ superfluāt duo comites. quicunq̄ enim iurat discrete iurat iuste: quia si non iurat iuste nō iurat discrete: ergo a destructione consequentis: si iurat discrete iurat iuste: et si iurat discrete et iuste iurat vere: saltem veritate iuran-

Solutio. Augustinꝰ. Ad primum Augustinꝰ dat regulā. ꝫ quā ar. Ad secundū Ad tertium. Maiꝰ pctm ē iurare vez ꝓ idolū q̄ falsum p deum Ad vltimū. Idē de iuda Nota bene. ꝫ ista ar. Secundo. Tertio. In oppositū Figura. Secundo. Secundo. Ad secundū Ad primum Soluto Ad primum Instātia est. Ad secundū

tis: ergo si iurat discrete iurat et vere. ergo dicto iudicio dicuntur alij duo comites: ergo sufficit iudicium: q̄ supfluit ponere alios duos comites. ¶Itez. dicitur q̄ iuramentum habet istos tres comites cū obligatione: aliter non. ¶Secundum hoc queritur q̄stio incidēs si aliquis iuret se nunq̄ fore episcopum vtrum illud iuramentum sit obligatoriū? videtur q̄ sic. iurat enī licitum: et tale licitum ꝓpter quod multi boni laudabiles existunt. laudabile enim est oblatum honorem: z oblatas diuitias non suscipere: ergo iuste iurat z discrete. credit enim nunq̄ se posse sufficere ad regendum episcopatum z vere iurat quantum in ipso est. credit enim nunq̄ se fore episcopum: ergo nec illud iurando. ¶Item. istud iuramētum habet tres comites quos debet habere: ergo est obligatorium Iste due conclusiones videntur sequi: scilicz q̄ non peccet/z q̄ iuramentum teneat. ¶Item. quidam fecerat huiusmodi iuramētum/ z postea electus est in episcopum: z gregorium papam fecit inquiri vtruz tale iuramentum fecisset: superflue autez fecisset inquiri nisi illud iuramentum teneret/ sic igitur qui iurat se nunq̄ fore episcopum: obligatur z non peccat ¶Sed contra. dicit Augustinus q̄ qui curam alendorum subditorum rēnuit discalciari opprobriū sustinebit. Nonvult enim suscipere vicem fratris sui defuncti: scilicet ꝓpīm: nec suscitare semē ei: sed nō sustinebit opprobrium nisi ꝓ peccato: ergo peccat iurando se nunq̄ suscepturum episcopatum: ergo non obligat illud iuramentum. ¶Item. dicit Augustinus q̄ otium sanctum querit gratia veritatis: negocium iustū suscepit necessitas charitatis: otiū eni quesunt viri cōtemplatiui: vt libertas vacent inquisitioni veritatis: et hoc est quod dicit otium sanctū querit gratia veritatis. sed negocium iustum suscipit necessitas charitatis. ergo cum aliquis episcopaꝰ indiget aliquo bono viro: iustū est q̄ suscipiat illud negocium: ergo si non suscipiat facit contra iusticiam: ergo qui iurat se nunq̄ recepturum peccat: cum iuret contra iusticiā/ non tenet illud argumētū. ¶Eadem obiectio est de isto qui iurat q̄ nūq̄ intrabit religionem: nec vnq̄ dimittet habitum laicalem: videtur enim q̄ peccet: quia facit contra cōsilium dei. si concedatur q̄ peccet. ¶Contra. Sic iurat quia cognoscit infirmitatem suam z scit/ vel credit q̄ facilꝰ saluabiꝫ in sego. i. in puula patria q̄ in monte: tunc non peccat istud iurando: similiꝫ qui iurat se nunq̄ fore episcopum peccat hoc iurando: si iuret quia videt se melius et facilius saluari in mediocri statu q̄ in maiori. ¶Solutio. Ad primum dicim⁹ q̄ qui discrete iurat: iuste et vere iurat. vnde dicto iudicio dicuntur alij duo comites ꝓpter connexionē virtutū: sunt enim simul iste tres: veritas/ prudētia/ iusticia/ et non valet hec argumentatio: dicto iudicio: dicuntur alij duo comites. ergo superflue connumerātur cum iudicio. Instantia. Sobrie pie z iuste viuamus in hoc seculo. qui viuit sobrie viuit pie et iuste. ergo posita sobrietate superflue ponuntur iusticia et pietas: non sequitur. licet eni vna virtute habita habeātur omnes: necessarie tamen sunt omnes quantū ad vsus suos qui non sunt de necessitate cōnexi. ¶Ad secundo obiectum dicimus q̄ iste qui iurat se nunq̄ esse episcopum iura[illegible]tuz: sed duplex est licitum. est enim licitum ex[illegible]ēs: et licitum non expediēs:

Dictū pauli ficut dicit apostolus. omnia licent michi: sed nō omnia expediunt: licitū expediens est quod promouet hominem ad melius. licitū non expediens est quod impedit promouere ad melius. iuramētum licitū et expediens: obligatorium est. iuramentum licitum z non expediens: nō est. obligatorium iuramētum enī quod obseruaē deteriorem vergit in exitū salubriori consilio mutandū est: sicut dicit beda. iuramentuz ergo eius qui iurat se nunq̄ futurū episcopū non est simpliciter obligatorium: si enim videat iste qui iurat se esse necessarium episcopatui/ cuz nullus alius inueniatur dignus episcopatu: nō tenet iuramētum illud: nonvalet hec argumētatio. est licitū ḡ obligatorium. Et est fallacia consequentis: ab inferiori ad superius affirmando. non valet: discrete iurat. ergo est obligatorium: licet enim discrete iuret: non tamen vsquequaq̄ discrete: sicut apostol⁹ discrete petijt stimulum carnis remoueri a se non tamen vsquequaq̄ discrete. ¶Ad illud quod obijcitur de inquisitione grego. dicimus ꝙ qui inquiri facit propter scādalū et propter ea tenebat istud sacramentū ex quo inuiebaē alius qui erat dign⁹ episcopatu. ¶Ad istud quod queritur vtrum peccat: dicimus ꝙ periurium quattuor modis accipiē. quandoq̄ dicitur periurij falsa iuratio: z sic periurij aliquando est peccatum: aliquando non. possum enim iurare falsum sine peccato: sicut si nouiē inspexi in archa mea: z postea me nesciente posuit aliquis aliq̄ furtū in ea. Si queratur si istud furtū fuit in archa mea possuz sine peccato iurare ꝙ non. quandoq̄ dicitur periurij peruersa iuratio. i. iuratio illiciti: z hoc semper est peccatū. quandoq̄ transgressio iuramenti dicitur periurij: z hec quandoq̄ est peccatum quandoq̄ nō. trangressio enim iuramenti liciti et expedientis peccatū est: transgressio iuramenti illiciti peccatū non est. quarto modo dicitur periurij reatus periurij ꝑm ꝙ aliquis dicitur periurus. ¶Dicim⁹ ergo ꝙ iste qui iurat se nunq̄ fore episcopum si ex hac intētione iuret vt intendat se melius saluari in statu subiectiōis: q̄ in statu prelationis non peccat. si vero hac intentione iurat vt velit vitare laborem/ et viuere ociose siue in ocio/ peccat. ¶Similiter iste qui iurat se nūq̄ intraturum religionem/ si ex amore mūdi huius iurat peccat: z si amore ifteuentialis/ peccat venialiē. si mortalis/ peccat mortaliter. sivero iuret quia videt se nō posse sustinere eminentem vitam religiōis/ non peccat. verum est tamen quia iuramentum illud non est obligatorium. ergo aliquod iuramentuz licitum est obligatorium/ aliquod non: sed iuramētum nullum illicitum est obligatorium. illicitū est autem iuramētum duabus de causis. Aut enim illicitum tantum propter illud per quod iuratur. aut ꝓpter illud per quod iuratur. propter illō per quod iuratur/ cum illicitum iuramētū sicut cum aliquis iurat aliquid iuramentum est obligatorium. ¶Illicitum autem iuramētum per quod iuratur duplex est. aut enim per quod iuratur est licitum simpliciter: et in se: sicut cū aliquis iurat se interfecturū hominem: aut non/ illicitum simpliciter et in se: sed alicui: sicut cum quivouit continentiam: iurat se ducturū aliquam vxorem: non iurat illicituz simpliciter: sed illicitū sibi simpliciter: z iste qui est in sacris ordinibus qui iurat se ducturum aliquam vxorem iurat nō illicitum simpliciter: sed sibi illicitū. tenetur enim ad perpetuam continentiam: non ex toto: quia non est necesse ꝙ vouear continentiā: cū susceperit sacros ordines: sed ex cōstitutione ecclesie: q̄ consistem ꝙ illi qui sunt in sacris ordinibus non cōtra hanc. potest enim facere quasdam personas legittimas: ad ꝓtrahendum et quasdam illegittimas: sicut in cōsilio nuper fecit de quibusdam personis illegittimis ad contrahendū fecit legittimas: sed siue id quod iuratur sit illicituz in se siue cui iuratur: neutrum iuramentū tenendum est: et de tali illicito dictum est ꝓp⁹ ꝙ nullum iuramentum illicitū est obligatorū. ¶Sed contra. dicit augustinus ꝙ meretrix que iurat se seruaturam fidem leccatori suo mala est adherendo leccatori et iurando: peior autem iuramentum non obseruando: ergo peccat transgrediendo illud iuramētum: ergo iuramentum illud est obligatorium: z tamen illud quod iuratur est simpliciter et in se licitum: ergo est falsa: nullum iuramentum illicitum quantum ad illud q̄ iuratur est obligatorium. ¶Eadem est obiectio de illo qui iurat diuisurum spolia cuz aliquo: si iuret ipsum ad rapiendum. Dicit enim Augustin⁹ ꝙ magis peccat si totū retineat q̄ si diuidat: ergo tenetur diuidere: ergo iuramentum istud est obligatorium: et hoc est contra predicta. ¶Solutio. istud quod facit meretrix partim est licitū partim illicitum: cum hec iurat se seruaturam fidē leccatori suo iurat se adherere ei soli: quantū ad adherentiam illicitū est: quantum ad exclusionem licitū. vnde si adhereat alij/ peccat periurando z sic istud iuramentū partim tenet: partim non tenet. ¶Item. dicimus de isto qui dicit se diuisurum spolia: iurat enim se retinere partem: z quātū ad hoc illicitū est: et iurat se nō retinere totū: z quantū ad hoc licitū. vñ parti est licitū partim illicitum. vnde partim obligat: et partim non obligat. ¶Similiter et iuramentū illud quo quis aliquis iurat se nunq̄ fore episcopū obligat partim: non ꝙ diuersas partes habeat ꝑm quas partim obligat: z sit licitū: z partim illicitū: sed in quodam casu obligat: in quodam non obligat. obligat enim in oñi casu in quo licet et refutare episcopatū: non est obligatorium in illo casu in quo necessitas charitatis compellit ipsum suscipere sanctū negocium: cū null⁹ alij⁹ est qui commode possit suscipere: sed eadem ratione videē ꝙ iuramentū illud quo aliquis iurat se nūq̄ intrare claustrū: partim obligat partim nō: in casu enim bonum non est intrare: et tūc non obligat: et in casu bonum non est intrare et tūc obligat. ¶Ad vltimū dicim⁹ ꝙ non est simile: qa istō vltimū iuramētū est cōtra consilium dei. vnde simpliciter nō obligat: sed primum iuramentum non est contra consilium dei: de⁹ enim non cōsulit accipere episcopatū. ¶Preterea. de omnib⁹ tuti⁹ est non habere diuitias nec amare: z propter hoc iuramentū istō saltem in parte obligat.

Hota diligēter. Cōstitutio ecclesie. Beda. Falsa ꝓtis. Ad aliud. Ad aliud. quadruplex periurium. Exemplum. Ad rationez Sīr ad aliō Iuramētum dupl⁹ fit illicitum. Prima cā. Secunda. Duplex illicitū iuramētum. Cōtra vnū. Secūdo ar. Augustin⁹. Solutio. Sīr de alio Ad primū. Sīr ad aliō Ad vltimū. Resolutio.

¶Quarta questio huj⁹ capituli.

¶Utrum omne periurium sit peccatum mortale.

QUeritur vtrū oñe periurij sit mortale peccatū ꝑm ꝙ periurium accipiē ꝓ peruersa iuratione? ¶Videē ꝙ sic: qa oē tale periurij est contra hoc preceptū: nō assumes nomē dei tui in vanū. i. nō iurabis ꝙ nihilo. ergo oñe tale periurij est mortale pctū: cum sit contra preceptū. ¶Itē. qui scienter peruerse iurat: scienter contēnit deū: sed sciēter contemnere deū est peccatū mortale. ergo qui scienter peruerse iurat peccat mortaliter: et ita omne periurium est peccatū mortale. ¶Sed contra. dicit Augustinus ꝙ qui nonvere: necveritate iurauit peccat mortaliē. item qui iurat z iniuste peccat mortaliter: sed qui iurat indiscrete peccat nō mortaliter: si alios comites habeat. ergo aliquod iuramentū est veniale illud scz cui deest iudicij comes: sed iuramentum q̄ non habet tres comites periurij est. i. puersa siue mala iuratio est. ergo aliquod periurij sic sūptū veniale est. ¶Item. mendacij locosuz etiam scienter dictū veniale est. ergo eadem ratione periurij locosū etiam scienter factum veniale est. ¶Item. mendacium locosum venialiē est: quia ex radice veniale procedit. ¶Item. si omne periurij sit mortale. ergo peccant mortaliter monachi: qa scienter falsū iurant per crepitas suas: z ita sepissime peccant mortaliter: q̄ nō videtur verū. ¶Solutio. ad hoc solent dicere magistri ꝙ peruersa iuratio que est ex surreptione venialis est. Est autē surreptio malus mot⁹ subditus surgens ex corruptiōe nature sine precedenti deliberatione: z talis surreptio venialis est. vnde et tale periurij surgēs ab ipso est veniale: si sit periurij cū deliberatione nō est veniale: sed mortale. ¶Et ad istō quod obijcit de indiscreto iuramēto/ dicit ꝙ ex surreptione surgit z ꝓpter hoc veniale est. ¶Ad illō quod obijcitur de mēdacio dicimus ꝙ non est simile: quia mendacij expresse non importat contēptuz dei: sed periurij scienter factū expresse importat cōtemptum dei. Qualiter autē ad vltimo obiectū respondendū sit: postea dicetur. ¶Multis enī modis videtur posse ꝓbari ꝙ mortaliter peccant monachi iurando falsū per crepitas suas: cū enī dicitur nolite iurare neq̄ per celū/ neq̄ per terrā zc. prohibetur vt dicitur consuetudo iurandi: z michil ꝓhibetur nisi peccatū mortale. ergo consuetudo iurādi est mortale peccatū: ergo peccant mortaliter monachi: qui consueuerunt iurare per crepitas suas pro michilo. ¶Item. super illum locū ad roma. testis michi de⁹ est zc. dicit Augustinus ꝙ cum domin⁹ dixit. nolite iurare neq̄ per celū: neq̄ per terram zc. tria fecit: ꝓhibuit malum/ ꝓcepit bonū: indulsit necessariuz. Prohibuit malū cū dixit. nolite iurare zc. ꝓcepit bonum cū dixit: sit sermo vester est. est: non: non. indulsit necessarium cū dixit: quod autē amplius est: a malo est. indulsit enī iurare: quando ille cum quo loquimur: non vult aliter credere: et tunc quod amplius est q̄ simplex assertio a malo est eius cui iurat. ergo cū domin⁹ prohibuit iurare sine causa rationabili: peccat mortaliter qui iurat sine causa ratiōabili. et inde vt prius. ¶Item. dicit Augustinus ꝙ qui iurat falsum per lapidem/ periurus est: inuocat eni deum testem: q̄ est actor creature. ergo assumit ꝓ michilo nomen dei in vanū. ergo peccat mortaliter. eadem ratione qui iurat falsuz per crepitas suas peccat mortaliter. ¶Quod si concedatur: queritur quomodo peccet mortaliter. videē ꝙ in nullo alio nisi quia cōtemnit deum. sed contra. esto ꝙ nullo modo cogitet de deo: tunc igit non contēnit deum: nec peccat mortaliter ex contēptu dei: nec ex alio. ergo simpliciter non peccat mortaliter. ¶Obijcitur postea de tra aliō aug. hoc quod dicit Augustin⁹ ꝙ iurare per creatorē est

Secundo. Tertio. Quarto. Solutio cōmunis. Surreptio quid est. ad rōnē dñr. Ad aliud. Ad vltimū Item ar. de iuramento. In oppositū Scdo p augustinū. Tertio p augustinum. In oppositū Item ar. con tra aliū aug.

Af. ꝙ sic. Secundo

inuocare creatorem testē veritatis: ergo iurare per creaturam est inuocare testem veritatis: ergo qui iurat per lapidem inuocat lapidē testem veritatis: ergo stultissime: qz lapis nichil potest testificari de veritate eius quod dicit. ¶Solutio. Tripliciter inuocatur deus testis vt nobis videtur. Primo ꝑm se: sicut cum aliquis iurat per deum. Secundo inuocat de⁹ testis ex collatiōe: sicut cū aliqs iurat per creaturam in comparatione ad deum: sicut cum aliquis iurat per caput dei: vel per templum dei: vel etiam sine additione huius genitiui dei: sicut cum aliquis iurat per sanctam ecclesiam/ siue per sāctum petrū: quia quodāmodo per sanctitatem intelligitur deus sanctificās: tertio modo inuocatur deus testis solūmodo ex vi creationis: sicut cum per creaturā iurat pure sine collatiōe ad deū non cogitādo aliquo modo de deo: sicut cū aliqs iurat per lapidem: si primo modo: z secūdo modo inuocetur deus testis/ non ex surreptiōe: sed ex certa deliberatiōe pctū est mortale si ꝓ nichilo inuocetur: hoc enim est assumere nomen dei invanū scienter z distincte: hoc autem est in prohibitione: sed si tertio modo inuocet aliquis deū testem z etiam cū deliberatione: nō est necesse ꝙ peccet mortaliter: z si sine causa iuret: qa non actualiter contēnit deum cū nullo modo de ipso cogitet. Si ḡ iuret falsū monach⁹ per crepitas suas nō est necesse ꝙ peccet mortaliter: pōt tñ cōtingere ꝙ peccet mortaliter/ iudicandū eni nobis videē de piurio sicut de mēdacio locoso. Si eni sit ex libidine venialiter veniale est. si ex mortali mortale est. ¶Ad primū ergo dicimus ꝙ hec est falsa: cuz dicit. Nolite iurare neq̄ ꝓ celū neq̄ per terrā zc. prohibet consuetudo iurādi: immo dicim⁹ ꝙ nō ꝓhibetur. si eni prima iuratio venialis est similiter est scda z tertia z quarta: aliis circunstāciis paribꝫ. vñ sicut iurare simpliciter nō est in ꝓhibitione: ita nec ꝙsuetudo iurādi: sed inuocare deū testē sciēter z distincte sicut inuocat duob⁹ primis modis. inuocare inq̄ ꝓ nichilo est in ꝓhibitione. eodem modo soluēdū ē secundo obiectū. ¶Ad tertio obiectū dicim⁹. ꝙ qui iurat falsū per lapidem vel per crepitas suas periurus est: sz non est necesse ꝙ periurio mortali: imo potest esse periurio veniali. Non eni vocat deū testez scienter cū non cogitet de ipso/ nec distincte: sed solū per cōseqns. videlicet: qz lapides vel crepite nō habēt veritatē nisi a creatore sicut dicit hierony. sup illū locū esay. Debitores vestros repetitis: qui repetit nō habētē deo facit violentiā: intelligendū est per cōseqns. ille eni nō pōt reddere nisi de⁹ det et vnde reddat. ¶Si tamē vellem⁹ facere vim in eo quod est assumere nomē dei inanuz possem⁹ dicere ꝙ qui iurat ꝓ crepitas nō assumit nomen dei: cū nō cogitet de deo: nec ꝑm se nec in collatione. et etiam ꝓ hmōi creaturas inferiores minus intelligitur de⁹. min⁹ eni relucet potestas dei in crepitis q̄ in celis. vñ min⁹ in eis ꝓtenē. ¶Ad vltimo obiectū dicim⁹ ꝙ qui iurat ꝓ creaturā inuocat testē creaturā veritatis: nō veritatis eius quod ꝺz. sed veritatis dei. quelibet eni creatura testatur se hꝺe veritatē a deo. vñ cum ꝺz. iuro per lapidē: is est sensus. sicut verū est ꝙ lapis habet veritatē essendi a deo: ita verū est quod dico. ¶Querit postea vtrū ille qui tuāstio incidēs rat falsū ꝓ deū honoret deū? ¶Videē ꝙ sic. qz dicit Augu. ꝙ istō ꝓ quod iuram⁹ veneramur. sed iste iu-

Hieronym⁹ Alie ꝑt dici. De mōacho Ad primum Per hoc ad ad secundū. Ad tertium Ad vltimū. Af. ꝙ sic.

Secundo. rat per deū: ergo venerat deū. ¶ Itē. reddes deo iuramenta tua. voluit enī dñs ꝙ in veteri lege nō iurarent iudei ꝓ creaturā: ne crederēt in ipsa aliqd mins esse ꝑni el erāt ad idolatriā. ꝛ. xxiij. math. dicit dñs. Qui iurat in celo iurat in throno dei: ꝛ in eo ꝙ sedet super eum. sic enim in omni iuramēto confitetur iurans deū eē auctorē: ꝛ ita in oi iuramēto honorat deū. In oppositū ¶ Cōtra. Qui iurat falsum ꝓ deū inuocat deū testē in testimoniū falsitatis. ꝙ isto iuramēto contēnit deū. nō ergo honorat. Solutio. ¶ Solutio. Nō est ergo inconueniens eadē eadē actiōe honorare deum ꝛ inhonorare ſm diuersa: sī deū honorat cur iste qui offert de rapina honorat inḡtū offert ei: ꝛ inhonorat inḡtum offert de rapina. vñ hmōi oblationes vocātur subſānationes. xxiij. eccle. in hac auctoritate īmolātis iniqui oblatio est maculata: ꝛ nō sunt beneplacite subſannationes iniustoꝝ. Tales enī oblatiōes derisiones sunt: qz his deridet deus: cum ex parte honoretur: ꝛ ex parte inhonoretur. sicut faciebant iudei ꝙ genuflexo dicebāt. Aue rex iudeoꝝ et tamen ipm percutiebant. Similiter iste qui turat falsum per deū ꝯtum ad iurationē honorat: ꝯtū ad rem iuratā inhonorat. vnde non sequitur. inhonorat: ꝙ Exemplum Alia questio incidens. nō honorat. ¶ Post hoc q̄rit qualiter hic accipiēda sunt iramenta. De hoc talē regulā dat ysido. Quacunq; arte verboꝝ turet quis: dñs tñ ita accipit sicut ille cui turat intelligit. Secūdū hoc obiicit de iacob Alia ysidori. Aſ. de iacob qui dixit patri suo. Ego sū esau: sed dicit auctoritas ꝙ inter simplicē sermonē iusti viri et turamentū deꝰ non facit distātiā: ergo iacob potuit hoc turare: sed si turasset pater intellexisset de esau psonaliter: ꝙ ꝛ deꝰ: ꝙ si iacob turasset se esse esau peccasset: aut regula ꝓdicta est falsa. ¶ Itē. obiicit de isto ꝙ dolose extorsit turamētū ab aliquo ꝓponēdo verba multiplicia vt eū decipiat ꝛ capiat i sermone vt ꝓponat ei postea ꝙ illud ei turauerit: cū verba inuno sensu idē significant. videtur ꝙ istud turamentū non accipiat deꝰ sicut iste cui turat intelligit. dolus enī suus nō debet patrocinari. ꝛ ita nō ēvera ꝓdicta regula. ¶ Queritur etiā iuxta hoc cūverba q̄ sūt in iuramēto sint multiplicia ad qd obligat iurās. Nō ei ad vtrūq; significatū dz obligari. ꝓtingit ei verba ista significare opposita. ¶ Solutio. Ad primū dicim⁹ ꝙ si turasset iacob se esse esau: deꝰ non accepisset de esau psonaliter: ꝛ intelligenda est regula sic. quacūq; arte verboꝝ rē. i. quacūq; versutia verboꝝ. ꝛ sic sumit ars in malo. cōtra: ergo dolose turantes dat regula ista: ꝛ in casu in quo iste cui turatur simpliciter ꝛ sine dolo intelligit turamentū. per hoc patet solutio ad scōo obiectum ¶ Ad illud qd questitū est ad quid obliget turamentus factū per verba multiplicia. dicim⁹ ꝙ obligat in sensu illo quē solēt generare ꝛba ista apud recte intelligētes: et iudex potest cogere illū qui turauit ad obseruationē turamēti in illo sensu. sed si apud recte intelligentes illa verba sunt multiplicia: ꝛ equaliter multa significant: ꝛ tunc tenet turamentū in eo sensu quem credebat habere turans illus cui turat: nec tunc potest cogere iudex turantem ad obseruationē turamēti: in alterutro sēsu. sed potest cogere ad hoc ꝙ turet in quo sensu intendit se turare: et quem sensum intendat illum cui turauit accepisse.

¶ Quinta questio huius capituli.
¶ De causis turamenti.

Ad secundū
Ad tertium.

NOtande sunt cause turamēti. licitū est enī turare ꝓ causis veris et vtilibus: sicut turauit dñs: iurauit apl̄us. iurat ergo ꝓ pace et amicicia conseruāda. aliquādo iuratur ꝓ veritate instruenda: sicut cū iurant testes. iuratur ꝓ calūnia vitanda: sicut cū fit turamentū de calumnia. facit enī iudices turare ad citꝰ expedidum causas: ne calūnioſe vel actor impetat vel reus se defendat. in hac parte questio de turamento pertinet ad decretistas: quandoq; aūt turatur ꝓ fidelitate obseruanda. sicut cū turant principes regi: qa fideles erunt ei: ꝛ hoc turamento absoluit aliquādo ecclesia: sicut dñs papa absoluit principes et prelatos alemanie a turamento quod fecerāt othoni imperatori. ¶ Sed videtur ꝙ non potuit eos absolure: quia dicitur in euangelio: reddes dño iuramēta tua. ergo reddere dño turamenta ꝓceptū est noue legis/ ꝛ etiā veteris: sed contra ꝓcepta noue legis et veteris non potest papa dispensare: ergo cōtra iuramentū illud nō potuit dispensare. ergo nō potuit illos absoluere a turamēto isto. ¶ Itē. aut turamentū illud vergebat in deteriorē exitū: aut non. si nō: ꝙ erat obseruādū. ꝙ non potuit eos dñs papa absolure: sivergebat: ergo non erat tenendū: quia dicit decretum in malis ꝓmissis rescinde fidē: in turpi voto mutа decretū: ergo ipsi poterant se absoluere. ergo ꝓ nihilo absoluit eos dñs papa. ¶ Itē. si aliqs turet alicui mulieri ꝙ ducet eā in vxorē nō potest illum absoluere dñs papa a turamēto isto. ꝙ cū principes alemanie iurauerāt othoni ꝙ fideles eēnt ei/ nō potuit eos absoluere dñs papa ab illo turamento.

¶ Solutio. turamētū qñq; fit persone grā persone: sicut cū aliqs turat alicui mulieri ꝙ eā ducet in vxorem. ꝛ a tali turamēto non potest absoluere dñs papa: qñq; fit persone nō gratia persone: sed grā alicuius accidētis: sicut turāt principes fidelitatē nō grā persone regis: sed grā regni: hoc aūt est ꝓpter cōmunē vtilitatē: et ab hoc turamēto potest absoluere dñs papa: cui⁹ est cognoscere quid sit vtile reipublice: ꝛ quid non. cū ergo dñs papa ꝓpter cōmunem vtilitatē absoluit principes a turamēto qđ fecerant othoni imperatori: in hoc ipsi principes reddūt domino turamenta sua ꝙ non obediūt ibi imperatori. sic enī expedit reipublice: vnde sic nō vadunt cōtra turamentū: imo portus soluunt turamentū qđ ipsos ligabat ad eē fideles regno vel imperio: et sic patet solutio ad primo obiectū. ¶ Ad scōo obiectum dicimus ꝙ hec argumētatio nō valet: turamētū illud vergebat in detertorē exitū. ergo ipsi poterāt se absoluere: qr nō erat eorū cognoscere vtrū vergeret in deteriorem exitū an non: in illicitis tamē que precipiebat imperator nō tenebātur et obedire: sed quantum ad licita non poterant se absoluere. ¶ Ad vltimo obiectum patet solutio per predicta.

¶ Sexta questio huius capituli.
¶ De coactis periurijs ꝛ turamentis.

Pro qb⁹ cāusis turādū ē.

Ad decretistas.

Prelati alemanie.

Ad hoc arguit

Secundo.

Tertio.

Solutio.

Papa absolvit.

Per hoc ad primum.

Ad secundū

Ad vltimū

DE coactis periurijs ꝛ turamētis. ¶ Circa quā querit. Primo vtrū periurū sit peccatū. Secōo vtrū coactū turamētū obligat: circa primū videtur ꝙ coactū periurū nō sit pcm̄. Aug. nullo modo trahit ad opprobriū qđ conditio necessitatis extorsit: ſz coactū periurū ꝓpter necessitatis extorsit: ergo nullo

Cōtinet duas qſtiones. Aſ. Aug⁹.

modo trahitur ad opprobriū. ergo nec ad peccatum quia oē peccatum opprobrium est: ꝛ ita coactū periurium non est peccatum. ¶ Item. necessitas nō habet legem. vñ excusatur dauid: qui in articulo necessitatis comedit panes ꝓpositiōis quos nō licebat edere nisi solis sacerdotibus: ꝛ excusantur duplici ꝙ in die sabbati legebant spicas: ꝛ fricabant manibus sic igitur necessitas de eo quod alias esset peccatum facit ꝙ non sit peccatū: ergo coactum periurū cum In oppositū fiat ex necessitate non est peccatum. ¶ Sed contra. Secundo. mendacium in oi casu est peccatum: ergo periurium in oi casu sine coactum sive non peccatū est. ¶ Item dicit decretalis. si aliquis peterat ꝓvita corporis redimenda qz dixerit magis corpus ḡ aliam tres quadrageſimas penniteat: ergo coactū periurū est pcm̄. Solutio. ¶ Quod cōcedimus: ꝛ predicta auctoritas augustini sic est intelligēda. ¶ Nullomodo trahit ad opprobrium ꝛ tñ suppletur: si aliquis turat falsum ꝓ vita hois conseruanda/ nō tamē peccat quātū peccaret si sine causa turaret falsum. vñ non est ibi tantū opprobrium: aut etiam non est opprobriū: quantū ad opAd primū. Ad secundū nionem hoim: pietas eū videtur excusare ab opprobrio. ¶ Ad secūdo obiectum dicimus ꝙ necessitas non excusat a periurio/ quia in se/ ꝛper se malū est. vñ non est simile de facto dauid: quia comedere panes propositiōis ſm se nō erat malum laicis. Preceptū enī illud de panibus propositionis repōzale fuit necerimoniale nec est de illis in quibus consistit simulitudo dei vel dissimilitudo. vnde ꝙ laici comederunt panes ꝓpositionis malum fuit in se: sed non ſm se: ꝛ ab hmōi malo penitus excusat necessitas.

¶ Secunda questio huius principalis questionis.
¶ Item in eodem.

Tertio.

Ad primū.

Ad secundū

Ad tertium.

In oppositū

Secundo.

Tertio.

Ad vltimū

Aſ ꝙ nō.

Secundo.

Tertio.

Ad aliud.

Prima qſtio Aſ primo.

Secundo ꝙ augu.

Tertio.

Quarto.

Expositio illius dicti.

Quinto.

ORca secundam partem huius questionis querit. vtrū coactū turamētum obliget? ¶ Videtur ꝙ non: quia notum est coacta sacrificia non placere deo. ꝛ votum quoddam sacrificium est: ergo vota coacta non obligant: ergo turamentum coactum non obligat. ¶ Item dicit lex quod fit causa iusti metus ratum non habeo: ergo si aliquis turet aliqd alicui causa metus mortis: non debet esse ratū turamentum: illud ergo non est obligatorium. ¶ Item dolus non debet turare istū qui cogit turare: ergo si turans ꝓmittit ꝓpter metum mortis sub turamento se daturū aliquid ei q̄ cogit eum turare: non tenetur ei reddere: ꝛ ita turamētum coactum nō obligat. ¶ Sed contra. sit ꝙ cogatur turare illicitum quod no vergat in peiorem exitum: tunc sic: oē licitum turamentū quod non vergit in peiorem exitum est obligatorium sed hoc coactū turamentum tale est: ergo est obligatorium: ꝛ ita turamētum coactum obligat. ¶ Item quidam cōiuluit alexandrum papam super quodā coacto turamento ꝛ respondit papa. non habebit me auctorem periurij ergo videtur ꝙ turamentum illud obligaret. ¶ Itē qdā turauit cōcubine suevt duceret eā in vxorē: ꝛ ꝙ de cetero non exhiberet parētes suos: cōsultus fuit super hoc augustinus: ꝛ dixit de consilio ambrosij ꝙ matrimontum teneret ꝛ peniteret de residuo: ſcz de hoc ꝙ iurauerat ꝙ non exhiberet parentes suos: ergo licet turamētum illud esset coactū: obligauit quātum ad illud quod erat licitū: ꝛ ita turamētū coactū obligat: quod concedimus. ¶ Unde dicimus ꝙ oē turamentū coactū siue nō: si est licitū ꝛ petiorē nō vergat in exitum est obligatorium. ¶ Ad primo obiectū dicimus ꝙ hec est falsa: vota coacta nō obligāt: imo obligant: ad hoc vr vouēs voluntarie reddat: qui enī coactꝰ vouet volūtarie pōt reddere: verū est tñ ꝙ sacrificia coacta nō placēt deo inḡtū coacta sunt: nec etiā vota inḡtū coacta: ſz volūtaria redditio placet ei. ¶ Ad scōo obiectū dicimꝰ: ꝙ iustus metꝰ est ꝓpter quē q̄ cadere pōt incōstātē virū: sed metꝰ mortis cōtra deū nunq; est iustꝰ metꝰ. vñ deꝰ ꝓhibuit: nolite timere eos q̄ occidūt corpꝰ. vñ nunq; turādū est illicitū ꝓpt metū mortis. talis enī metꝰ nō cadit i cōstantē virū: sed lex appellat iustū metū acerrimū: ꝛ quē lex quātū ad forēses causas ibi enī qđ fit causa iusti metus. i. acerrimū: ratū nō habeꝭ: tñ verū est ꝙ si aliqs ꝓpt metū mortis se daturū aliqd ꝓmittat qđ dare nō sit ꝓceptū: tenet dare: sed iudex pōt cogere recipientē ad restitutionē: ꝛ ꝓpt hoc dicitur ratum non haberi. ¶ Ad vltimo obiectū dicimꝰ: ꝙ in coactiōe nō est dolus: est enī dolus qñ aliqs inturiat alicui illo nesciente: sed ita nō est in proposito.

¶ Tractatus vicesimusquintus.

¶ De tertio mādato: ſcz mādato qđ dicit diē sabbati sanctifices ꝛ primo: vtrū oēs velint esse beati.

DIcto de secūdo mandato: dicēdū est de tertio qđ tale est. Memēto ꝙ diē sabbati sanctifices circa qđ primo videdū qd sit sabbatum. ſm ꝙ hmōi sabbatū reqes est mētis: de qua dicit dñs. Iurauī in ira mea si introibūt in requiē meam. Mali enī nō habent hmōi requiē: de qua dicit apl̄s ad hebreos. reliquat: igit sabbatisem⁹ ppl̄o dei. ¶ Circa illud tertiū ꝓceptū. primo q̄rēdū: vtrū oēs velint esse bti secūdo vtr aliqs habeat: vel habere possit btitudinē in pñti tertio q̄liter sit intelligēdū qđ dicit augusti. ꝙ qđā q̄runt beatitudinē in tpalibus. quarto vtrū diabol⁹ et oēs desperati velint habere btitudinē. ¶ Circa primū ꝓbat ꝙ oēs velint esse bti. oēs enī appetūt summū bonū vt dicit augustin⁹: g̃ oēs volūt habere summū bonū: sed habere summū bonū est eē beatū: ergo oēs volūt esse bti. ¶ Itē dicit aug. in octauo libro de trinitate ꝙ notio boni naturalit est ipressa nobis: g̃ appetitꝰ boni: g̃ maxime primi ꝛ summi boni naturaliter est ipressus nobis appetitꝰ: g̃ naturaliter appetim⁹ summū bonū: ꝛ ide vt pri⁹. ¶ Itē diffinitio bti talis est. btūs est cui optata succedūt: ſz oēs volūt oia optata sibi succedere: g̃ oēs volūt eē bti: ꝛa diffinitiōe ¶ Itē dicit aug. in libro de ciuitate dei ꝙ pax tñ bonū est qđ etiā suo ꝓtrario q̄rit: bellū enī nō q̄rit nisi ꝓpter pacē: ꝛ in ecclīasse dr. Dis labor hois est in ore eiꝰ. i. in desiderio explendo ſm vitā expositionē. de q̄ ore dicit. dilata os tuū ꝛ iplebo illō. Solꝰ ei deꝰ pōt ipiere desiderū hois: g̃ oēs hoies appetūt desiderium suū ipleri: nō est aūt ipletū penitꝰ nisi pax habeatur: g̃ oēs appetūt pacē: sed habere pacē est esse beatū: g̃ oēs volūt esse bti. ¶ Itē i corde hois scripta est lex naturalis: scriptū est g̃ qd faciendū est/ qd nō/ qd eligēdū/ ꝛ qd fugiēdū: g̃ cogitatio boni est naturaliter scripta i corde hois: ſz finis primꝰ est in rectōe: g̃ naturaliter qlibet cognoscit finē ad quē debet tēdere: ſz btitudo est finis: g̃ qlibet cognoscit btitudinē ꝛ vt finē: sed finis cognitꝰ de necessitate mouet appetitū quo qlibet naturaliꝛ appetit btitudinē. ꝛta oēs volūt

In oppositū esse beati. ¶Sed cōtra dicit augustinus mirū est eū per augusti. diuerse sentē tie de beatitudine.

cognoscende retinendeq; beatitudinis vna sit voluntas oim. vnde tāta existat de ipsa beatitudine diuersitas volūtatū. ¶Quidem em̄ querūt eam in diuitijs/ alij in voluptate carnis: videl̄ ergo q; nesciant qd sit beatitudo: z si non norint beatitudinē: ergo nō appetunt: nichil em̄ appetit nisi cognitum: z ita non oēs volunt esse beati. ¶Item indirecte. si omnes volūt esse beati: constat q; possunt esse beati: ergo oēs sunt beati. voluntas em̄ z potestas/ z scientia sufficiūt ad habendam quamlibet rem: ergo cum nōn omēs sint beati: non oms volunt esse beati. ¶Item dicit augustinus egro palato pena est panis: qui sano est sua suauis z egris oculis odiosa est lux: que famis est amabilis: sed quilibet peccator egrū habet palatū z visum egrum: ergo dulce iudicat amarū: ergo beatitudinē q̄ dulcis est iudicat amaram: ergo non appetit ista:

Secundo

Tertio per augustinum

Cōfirmatur

ergo non omnes volūt esse beati. ¶Mali sunt rebelles lumini: vt videtur in iob: ergo non diligūt lumē: ergo non diligūt verū lumen: ergo non diligūt deū: ergo non diligūt beatitudinē: ergo non appetūt eā: ergo non omnes volūt esse beati. ¶Solutio. dicim⁹ q; omnes diligūt beatitudinē z volūt esse beati: vt dicit augustinus in libro de confessione dicens: deum diligit q̄cūq; potest diligere: z tullius dicit q; omēs volūt esse beati. ¶Ad primum obiectū dicim⁹ q; ista diuersitas voluntatū ex hoc est q; licet oēs sciant qd est quod queritur per hoc nomen beatitudo: tamen nō omnes sciunt quid sit ipsa beatitudo z vbi sita sit: contingit em̄ scire quid sit quod dicit̄ z tamen nō scire natura diffinitio rei. ¶Ad secūdo obiectum dicim⁹ q; hec argumentatio non valet: iste vult esse beatus: potest z scit: ergo est beatus/ vel erit z est fallacia cōsequentis: non em̄ vult volūtate absoluta: z perfecta: sed sicut dicitur in puerbi. vult z non vult piger: eodemmodo mali volūt z nolūt esse beati: piger ei vult habere diuitias: sed non vult antecedens: nō em̄ vult laborare. vnde. est in puer. per agrum pigri homis transiui: z ecce totū impleuerūt vrtice: similiter multi volunt esse beati: sed nolūt laborare ad hoc vt sint beati: nolūt ieiunare/ nolunt cōtinere z̄c. vñ oīsequēs volunt: non tamen antecedēs z ibi non volūt esse beati volūtate perfecta. ¶Ad tertio obiectū dicimus: q; alia peccatoris febricitat ex vna parte/ ex alia nō. vñ. ex parte vna infecta est/ ex alia non/ ex parte em̄ sinderesis q̄ superior pars rationis est non est infecta: sinderesis em̄ nō via sua non peccat. vñ. non iudicat malū bonū vel ecōuerso: immo semp remurmurat contra mala: sed p̄m inferiorem partē rōnis infecta est alia p̄m quam male iudicat. vñ. in ℣sa. dicitur

Ad tertium.

Expō illius dicti.

In euangelio dicitur.

Panis egro palato.

Ad quartū.

Redite p̄uaricatores ad cor. hoc est ad sinderesim in qua videtur quid faciendū: qd non/ z in euangelio dicit dñs samaritane. voca virū tuū. i. intellectū dicendū est: ergo licet peccator febricitans sit: tñ cum non ex oi parte febricitet: bene pōt appetere beatitudinez q̄ est quasi dulcedo operū. vñ beatitudo nō est ei amara: sed opa q̄ ducūt eū ad beatitudinē vident ei amara. z hmōi opa dicunt panes: p̄m q; panis est pena: egro palato. vñ in euāge. ℣pamini: nō cibum q̄ perit: sed q̄ manet in vitam eternā. z ita ipsa opa dicunt cibus siue panis. ¶Eodēmodo respōdendū est ad quarto obiectū nō em̄ sunt mali rebelles lumini p̄m se: siue deo siue beatitudini p̄m se: sed optibus

Dictū sapiē cultura dei. nō dicit q; deus execratio peccatoꝝ: sed opus eius. deum em̄ p̄m se null⁹ abominat. ¶Sed cōtra hoc obijcit. Dicitur em̄ in psal. de malis. Po fuerūt me in abominationē sibi: ergo mali abominā tur deū/ multo fortius ipsam beatitudinē: ergo non oēs appetunt beatitudinem. ¶Item. in libro nume rorum dicebāt iudei. Anima nostra nauseat sup isto cibo leuissimo. sed sicut iudei nauseabāt sup manna materiali: sic mali nauseāt super manna spirituali. s. sup panez vino qui de celo descendit: ergo mali nau seant sup xp̄o: ergo abominanꝫ xp̄m: z inde vt p̄ius.

tis intelligit.

Secundo.

¶Item in libro sapiētie. Querent me mali z non inuenient me. oderūt em̄ sapientiā: ergo mali odiētes sapientiam dei q̄ est deus: multomagis oderunt beatitudinem. z inde vt p̄ius. ¶Item. contrarietas videtur esse in hac vltima auctoritate. si em̄ oderūt sapientiam: ergo nō diligūt illā: ergo non q̄runt illam

Tertio.

Quarto.

¶Solutio. Mali diligūt z oduint deū inquantū est p̄cipiens p̄cipit em̄ ea que dura sunt hoibus carnalibus. dicunt̄ em̄ z molestum est luxuriosis cōtinere/ auaris sua dare. z sic quo ad qd abominanꝫ deū z oderunt ipsum: simpliciter aūt diligūt. ¶Et sic patet solutio ad oia obiecta. Abominantur em̄ deum: oēs rōnes. non p̄m se: sed p̄m opera que p̄cipit. similiter nausea ant super manna spūali. non illo deo p̄m se: z si militer operibus spualibus que sunt cib⁹ leuissimus leuigant em̄ animam z deonerant ab onere peccati.

Solutio.

Per hoc ad

¶Eodemmodo respōdendum est ad tertiam auctoritatem. non em̄ est contrarietas. querūt etiam mali sapientiam inquātum est summum bonum: oderunt aūt ip̄z quantū ad opera. ¶Sed adhuc p̄batur q; Iterum ar. non oēs appetunt beatitudinē: quia dicitur in euangelio. Hec est vita eterna vt cognoscāt te z quē misisti telum xp̄m: ergo cognitio hmōi vita eterna est beatitudo: sed nō oēs appetunt hmōi cognitionem: q; iudei fugiūt z abhorrent cognitionē iesu xp̄i: ergo non appetunt illā cognitionē: z illa sola est beatitudo: ergo nō appetūt beatitudinē. z ita nō oēs appetūt beatitudinem. ¶Item. beate viuere est p̄m animꝫ rectum viuere quod p̄bat. bene viuere est aliqō viuere: ergo aut carnaliter viuere aut spiritualiter viuere: nō carnaliter viuere. hoc p̄stat: ergo spūaliter est p̄m virtutem animi viuere: hoc aūt est recte viuere: sed virtus est qua recte viuit: ergo bñ viuere est recte viuere: ⁊ nō oēs volūt recte viuere: ergo nec bene. z ita nō appetūt oēs beatitudinē. ¶Solutio. Dicimus q; hec argumētatio nō valet. Non oēs appetunt hmōi cognitionē: sed sola hmōi cognitio est beatitudo: ergo nō oēs appetūt beatitudinē. Et est fallacia accidentis. ¶Iste nō vult hoc: demōstrato quodā fructo auri: de quo credit q; sit cup̄ū: z hoc solū est aurū. Sit ita: ergo iste nō vult aurum. z hoc q̄n beatitudo importat quoddā accidēs sc̄z delectationē sine mia: hoc autez nō importat cognitio illa. vñ nō idē penitus. ¶Eodemmodo dicim⁹ ad sc̄o q; bñ viuere z viuere p̄m virtutē animi nō sunt idē penit⁹. sed idem sunt subiecto. nō aūt ratione: q; bene viuere nō importat illam delectationē q̄ dicta est p̄m quā quiescit in deo. z viuere p̄m virtutē animi non importat illā. vñ non valet. Non omnes volunt viuere. sed viuere p̄m virtutem animi est bene viuere: ergo nō oēs volunt bene viuere: licet enim idem sint subiecto: tamen nō sunt

Secundo.

Solutio.

Fallacia accidentis.

Ad primū

Ad secundū

Ad tertium

Ad rōnem

Augustin⁹ Opio aliq̄ū

Alia opinio.

⁊ hāc arguit augustin⁹.

Alia opinio.

⁊ hoc arguit augustin⁹.

Augustin⁹.

Af. q; non augustinū. Secundo.

Tertio.

Quarto.

Alij dicunt.

In oppositū

Secundo.

Solutio.

Btitudo pfecta ⁊ ipfecta

Quinto.

Alij dicunt.

In oppositū

Secundo.

Solutio.

Ad primū.

idem ratione. per hoc em̄ improbat opinionem quorundam augustin⁹. ¶Quidam em̄ ponebant q; idē erat simpliciter bene viuere quod viuere p̄m virtutē animi. sed inter istos quidam dicebant q; sicut non omnes volunt viuere p̄m virtutē animi: ita nec oēs volunt viuere bene. z hanc opinionem non aliter improbat augustinus q̄ per communem animi conceptionem. Dicit em̄ q; etiam hoc cicero non dubitauit qui omnes volunt bene viuere. Alij dicebant q; non omnes volebant viuere p̄m virtutem animi: tamen non oēs volunt bene viuere. hoc autem improbat augustinus per hoc q; si aliquis vult bene viuere z non vult viuere p̄m virtutem: cum hoc sit illud idē z vult z nō vult. Intelligit ergo augustinus p̄m hāc improbationem q; illi posuerunt idem esse penitus viuere p̄m virtutem animi z viuere bene: aliter enim nō valet improbatio. ¶Summa ergo solutionis q; omnes volunt bene viuere: tamen non omnes volūt viuere eodemmodo quo solo habetur virtus.

¶Secunda questio huius capituli.

¶Utrum aliq̄s in presenti sit beatus.

Ueritur vtrū aliquis sit in presenti beat⁹. ¶Uidetur q; non: quia dicit augustinus q; nullus est beatus nisi finitis omnibus miserijs: sed nullus in presenti sine miserijs est: ergo nullus est beatus in presenti. ¶Preterea. miseria est cōtraria beatitudini: ergo cū quilibet habeat miseriam aliquam nullus habet beatitudinem. ¶Item. nemo scit an amore vel odio sit dignus. quilibet ergo sanctus est incertus de beatitudine sua: ergo quilibet sanctus est in timore z angustia mentis: ergo null⁹ habet beatitudinem. ¶Item dicit apostolus. Cupio dissolui z esse cū christo: ergo cum cupere sit desiderare apostol⁹ nō habebat quicquid desiderabat: ergo non omnia optata succedebant ei q̄ nō erat beat⁹: a diffinitione. z si ipse non sit beatus in presenti eadem ratione: nullus est beat⁹ in p̄senti. ¶Item. videt̄ q; augustinus repugnet sibi ipsi: dicit em̄ q; beatus est cui omia optata succedūt: z ita vult q; sufficiat ad hoc q; sit beatus. q; habeat q̄cqd vult. ¶Alij dicūt q; beatus est q̄ habet quicqd vult: z nichil mali vult z non sufficit alterꝫ: si concedat q; nullus est beat⁹ in presenti. ¶Contra. Beatus est qui timet dominū: z multi timent dominum: ergo multi sunt beati. ¶Item. dicit ap̄s. Omnia nostra sunt siue paul⁹ siue apollo z̄c. sancti ergo habent omnia: ergo habent q̄cqd volūt in presenti: et nichil mali volunt: ergo sunt beati in presenti. ¶Solutio. Distinguenda est beatitudo perfecta/ z beatitudo imperfecta beatitudinem perfectam habebūt sancti in futuro. in presenti vero habent beatitudinez imperfectā differt aūt beatitudo perfecta ab imperfecta dupliciter: primo: quia q̄ habet perfectam beatitudinem/ habet actualiter q̄cqd vult habere vel respectu presentis/ vel respectu futuri: sed sancti q̄ habent imperfectam in presenti beatitudinem nō habent quicqd volūt habere: siue modo/ siue in futuro: non enim habent actualiter gloriam quam habebunt in futuro. ¶Secūdo modo differt q; sancti q̄ habent beatitudinem imperfectam non habent q̄cqd volūt/ siue volūtate simplici/ siue volūtate conditionali. vellent ei sancti q̄ modo sunt cras esse i paradiso si deo placeret sicut: ergo duplex est sabbatismus/ videlicet sabbatismus perfect⁹/ z imperfect⁹. sic duplex est beatitudo. s. perfecta/ z imperfecta. ¶Ad primū ergo dicimus: q; null⁹ est beatus perfecta beatitudine: nisi finitis miserijs. de beatitudine perfecta intelligit illud augustinus: tamen beatitudinem imperfectaz habent modo sancti cū miserijs corporalibus: miserie em̄ corporales non sunt cōtrarie beatitudini mētis. per hanc distinctionem patet solutio ad secūdoz tertio obiectū. ¶Ad vltimo obiectū dicim⁹ q; cum dixit augustin⁹. Beat⁹ cui omnia optata succedūt: intelligit de optatis optatione tam simplici q̄ conditionali: z sic comprehendit illa duo que sunt hec: beatus est q̄ habet q̄cqd vult: z nichil mali vult.

Ad primū.

Ad secundū

Ad tertium.

Ad quartum.

Ad quintum.

Ad sextum.

Ad septimū

Ad octauum

Ad nonum.

Ad decimum.

Ad vndecimum

Ad duodecimum

¶Tertia questio huius capituli.

¶Quomodo intelligendū sit q; mali querunt beatitudinem in temporalib⁹ sicut dicit augustinus.

Queritur quomodo sit intelligendū qđ dicit augustin⁹. Mali q̄rūt beatitudinem in temporalib⁹: videl̄ enim q; hoc sit falsum augustini. christiani enim sciunt quid sit beatitudo/ z vbi ista sit: sciunt em̄ q; in solo deo est bēatitudo z vera dilectio: scūt em̄ q; in tēporalib⁹ nō est nisi falsa beatitudo: ergo in temporalib⁹ non q̄rūt nisi falsam beatitudinem: ergo in tēporalibus non q̄rūt veram beatitudinem. ¶Item si mali in operib⁹ suis intendunt beatitudinem veram z boni similiter: ergo omēs intentiones tam bone q̄ male habent: idem intentiōe propria z principaliter: sed oēs volūtates q̄ habent idem volitū p̄prū z principaliter sunt eiusdē speciei vt dicit augustin⁹: ergo p̄m hoc omnes intentiones tam bone q̄ male cū habeant eandem intentionē p̄prie z principaliter sunt eiusdē speciei. ¶Ite augustin⁹. dicit augustin⁹: q; ex hoc est tanta diuersitas volūtatū q; non omnes sciūt vbi beatitudo sita sit: ergo cū omēs christiani sciūt vbi beatitudo sit sita inter christianos: nulla est diuersitas p̄m hoc de beatitudine: non est ergo verū q; alij querāt eam in voluptate carnis/ alij in diuitijs. Solutio. iste q̄ vult emere hoc cu p̄mum quod credit esse aurū duas habet voluntates vnam primariam qua vult emere hoc tamen q; secūda genita est a primaria concedit q; illa eadem volūtate vult emere hoc z vult emere aurū. vnde non seq̄tur: vult tantū emere hoc: ergo non vult emere aurū sicut non seq̄tur/ iste vult tm̄ ire ad p̄auinū: ergo nō vult ire ad romam: dictio enim exclusiua adūcta eo quod est circa finem non excludit finem. similiter in malis due sunt voluntates: p̄maria q̄ naturalis est naturaliter em̄ homo appetit beatitudinē siue delectationē verā. synderesis em̄ p̄cipit libero arbitrio vt q̄rat delectationē verā: z ex hac volūtate naturali orit alia volūtas erronea q̄ volūt mali oēs delectari in tpalib⁹. ¶Nonvalet q̄ hec argumētatio: mali nō q̄rūt in tpalib⁹ nisi btitudinē fictam: q̄ nō q̄rūt btitudinē verā: nō em̄ dz excludi finis vltim⁹ sicut dictū est. Instātia: iste nō vult emere nisi hoc: q̄ nō vult emere aurū. ¶Ad scōo obiectū dicim⁹: q; nō valet hec argumētatio: idem est p̄prie z principaliter intentū ergo omnes intentiones sunt eiusdem speciei: nō ei idē est immediatū z p̄mū intētū in oibus intentionib⁹: p̄m autem immediata z proxima in tanta diuersificantur intentiones: similiter volūtates per immediata z proxima volita. ¶Ad vltimo obiectū dicim⁹

q̃ duplex est error/scilcet error opinionis/error practice vite. De errore opinionis dicit augustin⁹ cũ dicit q̃ tanta est diuersitas volũtatum de beatitudine q̃ nesciunt homines vbi sit sita beatitudo. infideles autez nesciebant vbi sita esset beatitudo. vnde quidã philosophi querebant eam in virtute animi z ibi sistebãt vnde. ponebant honestum summũ bonum: alij querebant eam in voluptate: z ibi sistebant. vnde. ponebãt voluptatem summũ bonũ. Error eñ praue vite i malis xpianis q̃ bene sciũt vbi sita sit beatitudo vera ne sciunt: tamen q̃ ipsa sit ꝑ rationem verã: z inde est tanta diuersitas: sicut dictum est superiꝰ. concedimus ergo q̃ mali querunt beatitudinem in temporalibus: aliter eñ nõ esset hoc verum: querẽt me mali z non inuenient: similiter non esset verũ quod dicit in canticis. In lecto meo per noctes quesiui quẽ dilexit anima mea quesiui illum z non inueni. dicit glosa: in lecto. i. in quiete temporalium q̃ noctes. i. p diuersas ignorãtias quesiui istum quẽ diligit aia mea.

Augustinus

Diuersitas philoꝝ.

Error praue vite.

In canticis.

Glosa dicit.

ꝙ ista aſſ. ¶Sed videt̃ q̃ non sit simile quod inductum est ꝑ simili: quia iste qui vult temere hoc cuprum propter hoc vult emere q̃ credit illud esse aurum. vnde. hoc est aurum in estimatione sua: sed ille theologus qui appetit delectationẽ carnalem scit istam nõ esse beatitudinem: z scit istam esse malam. vnde non appetit illam: quia credit esse bonum: scit eñ quia beatitudo ibi sita non est: ergo non est simile de isto q̃ vult emere cuprum ꝑ auro. ¶Item ista carnalis dilectio nõ est via ad beatitudinem: imo potius elongatio a beatitudine: sed prauitum via est ad romam: non est ergo simile de isto qui vult tñ ire prauitum/z de illo q̃ vult tñ delectationem istam carnalẽ: quia prauitus est finis citerior rome: sed ista carnalis delectatio nõ est finis citerior respectu beatitudinis: z ita nõ est simile. ¶Propter hoc aliqui dicunt q̃ non oẽs appetunt beatitudinẽ saltẽ hmõi motibus nõ appetit illã

Secundo

Opio aliqꝝ

ꝙ hãc aſſ. ¶Sed contra omnis motus est ad quietem z omne humane desiderũ est motus: ergo oẽ humanũ desiderium est ad quietẽ: ergo desiderũ huius carnalis delectationis est ad quietem: sed nichil simpliciter quietat desiderũ hũanũ: nisi beatitudo: ergo desiderium huius carnalis delectationis est ad beatitudinem z beatitudinẽ ipsi desiderantis/quietem eñ suã desiderat ipse desiderans: ergo desiderans carnalẽ delectationem appetit isto desiderio beatitudinem.

Secundo.

¶Item quicquid appetunt: aut appetũt q̃ bonum aut quia apparens bonũ: sed quia bonũ appetitur in quantũ est vere quietatiuũ desiderij: ergo si appetit quia apparens bonum appetitur: quia apparet vere quietatiuum desiderij: sed vere quietatiuũ desiderij est beatitudo: ergo siue appetat quia bonũ: siue quia apparens bonũ cũ semper appetatur quia vere quietatiuũ desiderij semp appetit ꝓpter beatitudinem

ꝙ tamen aſſ. z sic ois appetens appetit beatitudinẽ. ¶Sed contra. esto q̃ iste theolog⁹ appetit delectari in diuitijs vel dignitatibus cẽ. iste appetit gloriã cẽ. aut q̃ bonum / aut q̃ appetens bonũ: non q̃ bonũ quia illud est malũ: sed quia apparens bonũ: ergo hmõi gloriari apparet ei bonũ/aut apparet sensualitati/aut rõi non sensualitati: quia hmõi gloriari spuale est/z sensualitas non attingit spualia: ergo apparet bonum rationi. Sed contra. iste theologus icit huiusmodi gloriari esse peccatum: ergo iudicat illud esse malũ ꝑm rationem: ergo non apparet eiꝰ rationi esse bonũ

Solutio.

¶Solutio. in hoc stat sententia nostra q̃ qlibet quo libet appetitu suo appetit beatitudinem. Dicit enim augu. q̃ deum diligit quicquid diligere potest/ siue sciens/siue nesciens: similiter beatitudo nõ appetit quicquid appetere potest siue sciens/ siue nesciens. Sed sciendum est q̃ ratio duas habet vias/ vnã ꝑm sensualitatem / aliam ꝑm legem superiorem: ꝑm q̃ ratio procedit per viam sensualitatis apparet ei bonũ qd quod non est bonum. ꝑm q̃ procedit per legem superiorem recte iudicat/ z per hoc patet solutio. ¶Ad vltimũ obiectum huic eñ theologo videtur huiusmodi gloriari esse bonum: ꝑm q̃ ratio procedit ꝑm viam sensualitatis/z ꝑm aliam viã iudicat illud idem esse malum. vnde non sequitur hoc ratio iudicat esse malum: ergo hoc non apparet esse bonum: ratio enim eius duo habet iudicia ꝑm diuersas vias: verum est tamen q̃ illa duo iudicia non habet simul. ¶Ad pri mum ergo dicimus: q̃ illi appetunt delectationem carnalem videtur esse bonum. vnde illud quod appetit est bonum in eius fantasia: sicut cuprum est aurũ in fantasia emẽtis. et ꝓpter hoc similiter est. Similiter illud quod appetit est via ad beatitudinẽ in fantasia apparentis. vnde quantum ad ipsum est citerior finis respectu beatitudinis. vñ simile est quod inductum est ꝓ simili.

Ad primam

Ad vltimũ

¶Quarta questio.

¶Utrum diabolus appetit beatitudinem.

QUarto queritur de diabolo: vtrum appetit beatitudinẽ? ¶Uidetur q̃ sic. quia uitus torquetur/ iuitus flagellatur. vnde in euangelio. Clamant demones quid nobis z tibi iesu nazarene venisti ante tempus torquere nos. vult ergo diabolus non flagellari: quia vult esse in quiete: ergo appetit quietem inquãtũ est ques: ergo maiorem quietem magis appetit: z perfectam quietem magis appetit similiter. sed perfecta quies est beatitudo: ergo appetit beatitudinẽ. Sed cõtra. ¶Odit deum: ergo non vult delectari in deo: sed rãtũ delectatio in deo est beatitudo: ergo non vult beatitudinem. ¶Solutio. Dicimus q̃ diabolus appetit beatitudinem z non valet hec argumentatio. Sola delectatio in deo est beatitudo: sed diabolus non appetit istam delectationẽ: ergo non appetit beatitudinem/ quasi simplicẽ habet suppositionem. z est fallacia accidẽtis. qñ hec dictio beatitudinem quasi simplicem habet suppositionem. Solus sortes est bonus homo: sed iste non appetit esse sortes ergo non appetit esse bonus homo.

Aſſ q̃ sic.

Inopposituꝫ

Solutio.

Ad primũ

Fallacia accidentis.

¶Tractatus vicesimussextus.

¶De vsura.

DIcto de tertio mandato transeundum est ad alia mãdata. z q̃ dictum est supius de pietate q̃ ꝓcipit in hoc mandato. Honora patrẽ tuũ cẽ. z de ista ꝓhibẽt in hoc mãdato. Non occides. dicẽdũ est de hoc mandato. Nõ furtũ facies: in quo ꝓhibẽt ois contractio rei alterius inuito dño: vt dicit aug. vñ. ꝓhibẽt vsura/ symonia/ rapina/ z furtũ: de quibus oibus dicẽdũ est: z primo de vsura. Circa quã primo dicẽdũ est quid sit vsura: z quare ecclesia magis ꝓsequatur vsurã q̃ alia peccata: tũ multa alia peccata grauiora sunt q̃ vsura: et

Augustinus

vtrum dare ad vsuram possit non esse pctm̃ in aliquo casu: z vtrũ accipere quãtũcũq; supabundãtiam sit generale pctm̃: Secũdo: vtrũ accipere ad vsurã sit peccatũ. Tertio in quibus cõtractibus sit vsura: Quarto et vltimo de repetitiõe / z restitutione vsurarum.

Notandum.

Quare ecclesia tã.

ꝙ hoc arguit

¶Irca primũ sciẽdũ est q̃ vsura est volũtas acq̃rendi aliq̃d ꝑ mutuũ ꝓter sortem: dicunt aũt quidã ꝓpter hoc adeo persequitur ecclesia vsurarios: quia dare ad vsuram directe est cõtra charitatẽ q̃ maior est alijs virtutibus. ¶Sed hec solutio nulla est: quia nõ est verum q̃ dare ad vsuram sit directe z immediate oppositũ charitati: immo directe est oppositũ illi speciei iustitie: qua tenemur subuenire ꝓximo in necessitate. vñ directe est cõtra hoc ꝓceptũ euãgelij in sexto luce. Mutuũ date: nichil inde sperantes. ¶Propter hoc dicimus q̃ alia ratio est: quare ecclesia adeo persequitur vsurarios: z est duplex causa. Prima est: quia dare ad vsuram directe est contra illam pietatẽ de qua dicit apostolus. pietas valet ad oia: ꝑm quam maxime assimilamur deo. Secũda ratio est: q̃ vsurarij de eo qõ in se z ꝑm se peccatũ est: fecerũt quasi negotionẽ z modũ vtẽdi: alie eñ negociationes possunt fieri sine peccato: sed vsura nõ: z ꝓpter hoc persequitur ecclesia adeo vsurarios: z mulieres fornicatorias. publice eñ peccant. ¶Secundo queritur. vtrum dare ad vsuram sit in oi casu peccatũ: videt̃ q̃ sic. dicitur in ezechiele. Ad vsurã nõ accõmodaueris ampliꝰ nõ acceperis: hic ꝓhibetur vsura sine oi determinatiõe: ergo vsura generaliter est peccatũ. ¶Itẽ in exodo. Aduenã qui apud te est nõ opprimes vsuris. ꝓhibitũ est: ergo fenerari etiã aduene: ergo vsura generaliter peccatũ est. ¶Ad idem facit quod in psalmo dicitur. Qui pecuniã suã non dedit ad vsurã z munera: quasi dicat non habitabit in tabernaculo dñi: ergo dare ad vsurã generaliter peccatũ est. ¶Itẽ in euangelio Mutuũ date: nichil inde sperãtes: etiã spes habendi aliquid ꝓter sortẽ ꝓhibetur: ergo vsura in oi casu peccatũ est. ¶Sed contra. Dicit in deuterono. Non feneraberis fratri tuo: sed alieno: ergo licet fenerari alieno: ergo i aliquo casu licet dare ad vsuram: ergo in oi casu non est pctm̃. ¶Ad idẽ facit auctoritas ãbrosij. vsuram exigas ab eo cui iuste nocere desideras: z ita licet ab aliq̃b⁹ exigere vsuras. ¶Item maius peccatum est occidere q̃ dare vsurã sed licet in casu sine peccato occidere z facere dolũ: ergo licet in aliquo casu sine peccato dare ad vsurã. ¶Item licet concedere equos/domos/vasa aurea/ z argentea ꝓ lucro: g̃ multo fortius denarios q̃ magis vtiles sunt/z sic licet dare ad vsurã. ¶Solutio. Dare ad vsurã z in se z ꝑm se peccatum est: z nõ fuit licitũ iudeis fenerari alieno: sed ꝓmissum fuit eis: sicut permissum fuit dare libellũ repudij. peccabant ergo iudei mortaliter fenerando alieno: sed hec fuit permissio cõparata duplici cõparatione. Prima q̃ permissum fuit eis minus peccatũ/ne facerent maiꝰ videlicet ne facerent fratribus. Secunda: q̃ rudes erant z quasi marmotreti. vñ paulatim ducẽdi erant ad perfectionẽ. ex hoc argumẽto habemus q̃ si non possumus obtinere ab vsurarijs q̃ totus reddãt debemus facere si possumus q̃ saltem partem reddãt.

Aſſ q̃ sic.

In oppositũ

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Solutio.

Prima.

Secunda.

Ad primũ.

Ad secundũ ¶Ad secundã auctoritatẽ dicunt magistri q̃ nõ est beati ambrosij: imo adauserti cuiusdam heretici q̃ sub specie beati ambrosij multa falsa dixit. Et si placet exponatur sic. vsuras exigatis. i. quaslibet exactiones. hoc enim licet facere contra paganos. Terra eñ quã ipi habent nostra debet esse. vñ possumus eam exigere ab eis quibus iuste nocere desideram⁹

Ad tertium.

¶Ad tertio obiectũ dicimus: q̃ licet occidere peccatum sit in se: non tamen ꝑm se. sed dare ad vsuram peccatum est in se z ꝑm se: z ꝓpter hoc nõ est simile.

Ad vltimũ

¶Ad vltimo obiectum dicimus: q̃ eomodo quo licet equũ ꝓcedere ꝓ lucro: licet concedere nũmos ꝓ lucro equus eñ conceditur locando nec transfert dñium in locatione. vnde iustum est q̃ iste cuius est equus habeat aliquod emolumẽtum ꝓ vsu equi sui. z sic posset fieri in pecunia si non transferret dñium. sed in mutuo transfertur dominiũ. Est eñ mutuum quasi de meo tuum. vnde cum pecunia data ad vsuram transeat in dominium accipientis z cum ipa pecunia sua sit et ꝓ vsu rei sue non est iustum q̃ alius habeat emolumentum: immo contra ius est z ꝓpter hoc vsura est peccatum.

Ytem arguit

¶Sed iterum obiicit. dñs ꝓcepit sauli vt interficeret amalechitas z interficiẽdo eos ex ꝓcepto domini non pecccauit: imo peccauit reseruando agag regem amalech. sic ergo factum est ex ꝓcepto dñi non mortale q̃ aliter esset mortale. Occidere eñ hoiem peccatum est mortale in se: sed ex ꝓcepto dñi fit in aliquo casu meritoriũ sicut si abraham immolasset filium suum ex ꝓcepto dñi meruisset: tamẽ sine ꝓcepto dñi peccasset mortaliter immolando ꝓ ꝓceptum: ergo dñi fit peccatum mortale non mortale: ergo cum dicitur. Non feneraberis fratri tuo: sed alieno. dicit q̃ hoc ꝓceptũ fit nullum accidit inconueniens: quia fenerari alieno quod sine ꝓcepto dñi esset mortale ꝑ ꝓceptũ dñi fit non mortale/ nec veniale: g̃ non est necesse dicere q̃ fit ꝑmissio cõparatiua.

Secundo.

¶Item. dñs ꝓcepit iudeis vt asportarent vasa egyptiorum. Si vero ꝓ ꝓceptum dñi licitum fuit iudeis accipere omnia vasa egyptiorum: multo fortius ꝓ ꝓceptum domini licitum est accipere aliquid ꝓter sortem. minus enim est accipere ꝓtem cũ totũ. z ita dñs potuit ꝓcipere iudeis dare ad vsurã: z ita dare ad vsurã potuit non esse pctm̃.

Tertio.

¶Itẽ. lex iustiniani ꝑmittit vsuras cẽtesimas z sexagesimas: z videt̃ q̃ bñ: q̃ ꝓceptum est. Non occides: z tñ occidunt̃ homines sine pctõ ꝓpter recõpensationẽ z ꝓ occisionẽ eñ malefactorẽ cõseruant status reipublice in bonitate sua. eadẽ ratione licet dare ad vsurã partem leuissimã sine pctõ ꝓpter recõpensationẽ. Maior eñ vtilitas inde reipublice z etiã illi q̃ accipit ad vsurã cũ sit dãnũ ex datiõe et⁹ quod dat ꝓter sortẽ.

Quarto.

¶Itẽ. vsurã accipe nõ est contractare rẽ alienã inuito dño. dñs eñ bñ vult q̃ vsurar⁹ habeat leuissimã vsurã z multũ gaudet qñ suenit q̃ det ei ad leuissimã vsuram: g̃ accipe vsurã non est furtũ/ nec aliud pctm̃: g̃ simpliciter nõ est peccatũ.

Solutio.

¶Solutio. Ad primũ dicim⁹: q̃ nõ est simile de ho micidio z vsura q̃ occidere licet sit malũ i se: tñ non ꝑm se: sed dare ad vsurã malũ est i se: z ꝑm se. Iz si deꝰ ꝓcepisset sequerẽ inconuenies: sicut iam ostendẽ.

Ad primũ.

¶Ad scõm dicim⁹: q̃ filij israel seruierãt egyptijs z merces nõ erat eis reddita. z ꝓpt̃ hoc dñs quiꝺe dñs est oim transtulit dñium vasoꝝ illoꝝ ad iudeos vnde iudei nõ contractauerũt rẽ alienã: immo suam nec ꝓcepit iudeis dñs q̃ asportarent rem alienam

Ad secundũ

manentem alienã: sed accipere vsurã: est accipere rẽ alienã manẽtem alienã z facere de illa vt de sua: hoc aũt in se malũ z ꝑm se: sicut cognoscere alienam vxorem manentẽ alienã malũ est in se z ꝑm se: similiter furari lex vt mutui rẽ alienam manentẽ alienam vt suã: contra ius naturale est: z est peccatũ in se z ꝑm se: nec potuit deus hoc ꝓcipere/ z si ꝑceptisset/ sequeretur inconueniẽs: quia dare ad vsuram esset tunc bonũ et malum/ malum ꝑm se/ bonum quia ꝓceptũ. ¶ Ad tertium dicimus: q̃ iustinianus permisit ꝓmissione comparatiua non simplici vsuras leuissimas: quia vidit homines imperij sui ꝓnos esse ad dandũ advsuras. vnde permisit minus malum vt non fieret maius. vnde non punit lex iustiniana vsurarios: sicut permisit moyses libellũ repudij: nec puniebat eos: ꝓpter hoc non est verũ q̃ ibi sit recõpensatio ꝓpter vtilitatem sequentẽ: quia semper in oi casu/ dare advsuram peccatũ est. vnde ꝓ nulla vtilitate licitũ est: z ꝑpe hoc non est simile de homicidio. ¶ Ad vltimo obiectum dicimus: q̃ hec est falsa: vsurarius nõ ꝓtectat rẽ alienam inuito dño. ¶ Sed sciendũ est q̃ duplex est voluntas/ absoluta z respectiua/ siue cõparatiua/ volũtate absoluta nõ vult dñs huius pecunie q̃ vsurarius accipiat eã z habeat: ex quo vsurari⁹ nõ vult dare mutuũ gratis: cõtrectat ergo vsurari⁹ rẽ alienã inuito dño: vt dño inuito ꝓsuet voluntatẽ absolutã z discretã: z sic patet q̃ vsura furtum est. ¶ Sed ꝑm hoc questio est cũ vsurarius sit fur sicut dicit dñs: z hoc in precepto. Non furtũ facies: q̃ veris noib⁹ res appellat: quare iudex secularis pattaꝫ viuere: ꝓceptũ est eĩ. Non patiaris maleficos viuere/ z vsurarij manifesti sunt malefici. Questio etiã est quare iudex ecclesiasticus plus ire omittat se de pena vsuriorũ: q̃ aliox furũ: z est prima q̃stio decretalis: scda theologica. ¶ Ad primã ergo dicẽdũ est: q̃ iudex secularis regit rẽ publicam quantũ ad tpalia. vñ q̃uis vsurari⁹ sit fur: tñ q: domesticus fur est: nec furatur per violẽtiã: z ex furto hmõi aliqua vtilitas ꝓueniat reipublice: quantũ ad tpalia: z ꝑpter hoc patitur viuere vsurarios: cũ tñ alios fures puniat: sed iudex ecclesiasticus qui subtilius videt q̃s iudex secularis ꝓsequit vsurarios ꝓpter damnum spuale quod videt ex vsura accidere: z q: vsurarij de inhonoratiõe vel contẽptu dei videt q̃ de peccato suo fecerũt sibi officiũ: z modũ viuẽdi: sicut z mulieres fornicatorie: alij aũt pctores de pctõ suo nõ factũt sibi modũ viuendi. ¶ Sed iterũ obijcitur contra rationẽ illam qua dictum est q̃ dare mutuum ad vsuram est in se et ꝑm se malũ. dictum est eĩ q̃ ꝓpter hoc est ꝑm se malum quia vsurarius rem alienam manentẽ alienã vult facere suã. sed videt q̃ hoc sit falsum. ꝓbatur eĩ q̃ invsura transferꝫ dñium: q: iste q̃ accipit mutuũ rem suã põt dare vsurario: et scit z vult dare. dicit eĩ ei: do tibi istã pecuniã ꝓter sortẽ: ergo dat ei: ergo pecunia quã accepit vsurarius ꝓter sortẽ sua est: g̃ non facit rẽ alienã manentẽ alienã ranq̃s suã: ergo ratio ꝓdicta nulla. ¶ Preterea esto q̃ sub hac forma fiat cõtractus: mutuo tibi pecuniã istã hac cõditõe/ vt des mihi tñ ꝓter sortẽ dat illã ipi: ergo sua est: ergo in vsura transferꝫ dominiũ: z inde vt ꝓius. ¶ Sed ꝓbatur multipliciter q̃ nõ trãsfertur dñium in vsura: primo sic. De pecunia quã accepit vsurari⁹ ꝓter sortẽ nõ põt facere elemosinas: q: immolatis ex iniquo oblatio est maculata. non põt aliq̃d facere de ista pecunia q̃ sibi vtile sit nisi reddere ei a quo habuit: ergo nõ est sua: ergo non transfertur in vsura dominiũ

Secundo. ¶ Item. illũ cõtractũ nõ approbat dñs qui solus vere dñs est. vñ et dicimus. Tu solus dñs. z apls. vn⁹ est nobis dñs. sed si aliqs haberet feudum ab aliquo dño non posset trãsire in dñium altertus sine ꝓsensu dñi sui: ergo cũ iste q̃ accepit pecuniã advsurã cozp⁹ suũ z aiaz suã: z etiã tẽpozalia habeat a dño in feudũ z de illis certũ ferutitũ debeat facere dño suo: nõ debet nec põt transferre dominiũ rei sue sine consensu dñi sui: ergo cũ dñs nõ approbet cõtractũ vsure non transfertur dominiũ in vsura. ¶ Itẽ. si aliquis ex timore qui potest cadere in constantẽ virũ dicat alicui mulieri: ego accipio te in vxorẽ: si nõ consenserit alio non est ibi matrimoniũ. z si constaret ecclesie q̃ non ꝓsensisset alio iudicaret ibi nõ esse matrimoniũ: ergo si aliqs necessitate coact⁹ dicat hec ꝑba: do tibi istã pecuniã ꝓter sortẽ ꝓ mutuo non transferꝫ ꝓpter hoc dñium. z ita nõ transferꝫ dñium in vsura. ¶ Itẽ. querit: dicaꝫ res ista accipiẽtis quã accepit de vsura ipsius vsurarij. sivero: q: negociari potest de illis cũ ꝓposito restituendi. eodẽmodo depositũ q̃ apũd me habeo põt dici meũ: quia possum negociari de isto z dare aliꝫ cũ ꝓposito restituendi. ¶ Itẽ. istevsurari⁹ tenet reddere istam pecuniã ei a quo habuit / aut q: ei debet eam: aut alia de causa. non q: eam debet ei: q: nõ interuenit ꝓtractus ꝑm quẽ fact⁹ sit ei debitor. Si aũt alia de causa nõ inuenit alia causa: nisi q: ei⁹ est illa pecunia cui tenet eam restituere: g̃ nõ est vsurari⁹. z ita in vsura nõ transferꝫ dñium. ¶ Quod cõ cedimus. z nõ valet hec argumẽtatio. Iste põt trãsferre vel scit/ z vult rem suam in dñium alteri⁹. z dicit hoc do tibi pecuniã istã: g̃ transfert dñium istud. licet eĩ possit transferri: tñ non põt transferre sic: q: hmõi cõtractus displicet deo: z licet ꝓferat verbum dandi: nõ tñ dat. deverbis eĩ nulla debet fieri cõtẽtio: sed de intẽtõe. intẽtio aũt fenerãtis est q̃ rẽ alie nam manentẽ alienã faciat suã: per hoc patet solutio.

¶ Ad secundo obiectũ: cũ dicit vsurarius: accõmodo tibi pecuniã hanc hac cõditione: vt tu des michi tñ ex vi mutui in quo transfertur dñium: vult transferre dñium in se rei aliene manẽtis aliene. ¶ Quere illa q̃stio ꝓstea iuxta hoc: vtrũ liceat dare mutuũ hac conditione q̃ accipiẽs det aliq̃d pauꝑibus: videt q̃ sic: q: dare mutuũ bonũ est: z dare pauꝑib⁹ bonũ: ergo totũ q̃ ibi est licitũ est. ¶ Sed si hoc: ergo licitũ est michi dare mutuũ: vt accipiẽs det aliq̃d pri meo in digẽri: eadẽ ratione z michi: magis eĩ diligo me q̃s alios: g̃ sicut nõ licet michi ex vi mutui trãsferre dominiũ rei aliene in me: ita nec in alterũ. vñ nõ valet hec argumẽtatio: licitũ est dare mutuũ/ et licitũ est dare aliq̃d pauꝑibus: g̃ licitũ est. rc. sicut nõ sequit licitũ est acquirere tẽpozalia: ergo licitũ est ꝓdicare ꝓ acq̃sitiõe tẽpozaliũ. ¶ Item licitũ est mihi dare mutuum isti ne ledat me aut vineã meã: g̃ licitũ est dare mutuũ ꝓ hac re tẽpozali: pari ratiõe ꝓ qualibet alia re tẽpozali: z ita ꝓ pecunia. ¶ Solutio. Prima argumentatio nõ valet: q: cũ datur mutuũ ne ledatur vinea/ nichil accipit ꝓter sortẽ: sed redimit ius suũ ille q̃ dat mutuũ: hoc aũt licitũ est: sed si daret ꝓ pecunia: daret vt acciperet aliq̃d ꝓter sortẽ: q̃ autem dictũ est q̃ nõ trãsfertur dñiũ in vsura: itelligendum

est de dominio illius rei q̃ accipitur ꝓter sortẽ: hoc aũt quia dñs supior non approbat illũ contractum: sed cõtractum ad mutuũ: z in hoc transfertur dominiũ: mutuũ eĩ est de meo tuum: vt dictum est supra.

Dicta ar. ¶ Sed nõ videt q̃ trãsfertur dominiũ: q: dñs supior nõ approbat cõtractũ illũ: ergo nõ trãsferꝫ dominiũ pecunie accomodate: z ita nõ est ibi mutuum.

Solutio. ¶ Solutio. In hmõi ꝓtractu duo sunt/ vnũ licitũ. s. dare mutuũ: aliud illicitũ. s. intẽtio accipiẽdi aliquã superexcrescentiã: primũ approbat dñs: z quãtũ ad illud

Augustinus dat transfertur dominiũ. Dicit eĩ augustin⁹. Nihil ita est cõuenies equitati q̃ aliquis de ꝓpria volũtate sua exequatur: sed hoc intelligendũ dño approbante: scõm non approbat. vñ quantũ ad illud non

Itex arguit transfertur dñium. ¶ Itẽ iste mutuũ potest dare alicui vt ipse q̃ accipit impleat hoc preceptũ. Non furtum facies: non mechaberis: eadẽ rõne põt et dare mutuũ vt quodlibet aliud ꝓceptũ impleat: g̃ vt impleat hoc ꝓceptũ: mutuũ date nihil inde sperãtes ergo potest dare mutuũ isti. vt iste mutuum det alijs

In oppositũ ¶ Contra. Mutuũ date nichil inde sperãtes: nec ante: nec post: sed ille sperat aliquid post: ergo peccat.

Solutio. ¶ Quod cõcedimus: nec est simile de hoc ꝓcepto. Nõ furtũ facies: z de hoc mutuũ date: quia in primo ex vi mutui nichil accipit ꝓter sortẽ: nec i se nec in alio: ꝛ i scõo accipiat aliq̃d ꝓter sortẽ vel i se vel i alio.

¶ Secunda questio principalis.

¶ Utrum ille qui accipit ad vsuram peccet.

Aſ q̃ sic. ¶ Queritˀ/ vtrũ ille q̃ accipit advsurã peccet: videt q̃ sic. ¶ Qui eĩ dat alicui occasionẽ fornicãdi peccat mortaliter: sicut si introducta esset ab aliq̃ mulier fornicaria si recederet socius de domo vt daret socio locũ fornicãdi peccaret: imo nõ debet recedere: g̃ si aliqs dat occasionẽ alicui ad vsurã dãdi/ peccat mortaliter: sed q̃ accipit advsurã dat vsurario occasionẽ dãdi advsurã: g̃ peccat mortaliter.

Secundo. ¶ Itẽ magis debeo diligere aiam ꝓximi q̃s cozp⁹ ꝓꝓriũ: g̃ ꝓ nulla necessitate cozpali licet accipere ad vsuram: ergo q̃ accipit peccat mortaliter. ¶ Itẽ in euangelio. Ue hoi illi ꝑ quã scãdalũ venit: z dicit ibi glosa q̃ virtũ est scãdalũ vbiq̃ exceptis tribus casibus. s. vbi est ꝓpitas vite/ z iusticie/ z doctrine: sed si ille nõ accipit advsurã: nõ amittit ꝓpter hoc ꝓpitas vite/ nec iusticie/ nec doctrine: ergo in hoc casu vitare debet scãdalũ: g̃ peccat si accipit ad vsurã.

Tertio.

Quarto. ¶ Itẽ sit hic aliqs sacerdos indigẽs z petat mutuũ ab aliquo vsurario subdito suo: videt q̃ peccet. ipse eĩ ꝓdicat nõ esse dandũ ad vsurã: z ꝓhibet dare/ z ipe facit q̃ iste det ad vsurã: ergo facit cõtra id q̃ ꝓdicat: ergo peccat mortaliter: z ita videtur q̃ peccatum sit

In oppositũ accipere advsurã: qõ si concedaꝫ. ¶ Cõtra. Beatus hieronymus commendat beatam paulam de hoc q̃ multa exꝑpendit in vsuris: vt pasceret pauꝑes: ergo non est pctm accipere ad vsuram: quod cõcedimus.

Solutio. ¶ Et ad primo obiectũ dicimus: q̃ non est simile de

Ad primũ. fornicatione: q: in fornicatione nichil est licitũ: sed in datione mutui ad vsurã aliquid licitum est. s. dare mutuum: sed residuũ est illicitũ. iste vero qui accipit ad vsurã nõ petit nisi q̃ ei detur mutuũ. hoc aũt licitum est: sed q̃ detur ad vsurã. hoc est cõtra volũtatẽ rectã accipiẽtis. ¶ Ad. scõo obiectũ dicim⁹ q̃ hec ẽ falsa. Iste q̃ accipit ad vsurã scãdalizat primũ. scandalizare eĩ est facto vel dicto minus recte peccãdi occasionẽ ꝓstare. ꝓtere aũt mutuũ nõ est factũ: vel dictũ minus rectũ: imo iustũ est q̃ petat mutuum: z iustũ est q̃ detur ei gratis. z q: nõ vult vsuram reddere gratis redimit accipiẽs ius suũ dando aliquid ꝓter sortẽ. ꝓter hoc patet solutio ad tertio obiectũ. ¶ Ad quarto obiectũ dicimus: q̃ sacerdos nõ peccat petẽdo mutuũ/ nec facit ꝓtra id q̃ ꝓdicat sed si daret mutuũ ad vsurã/ tunc faceret cõtra id q̃ ꝓdicat: nec cõpellit/ nec facit q̃ vsurarius det advsurã sed petit ius suũ z redimit si nõ põt habere gratis hoc aũt nõ est pctm. ¶ Cõcedim⁹ q̃ licitũ est in necessitate accipere ad vsurã: sed ꝓ ꝓtra necessitate sit pctũ ꝓ q̃ta nõ. hoc nõ determinat ars/ vsus/ sciẽtia: sed charitas. vnctio eĩ docet nos de oib⁹ hmõi ꝛt⁹ eĩ oĩ arte certior z melior est: vt dicit aristo. ¶ Ex ꝓ dictis patet q̃ est licitũ accipere advsurã: vt pascant pauꝑes. eadẽ ratione licitũ est accipere advsuram vt fiant alia opa mie. Sed opus mie est dare mutuũ gratis: ergo licitũ est accipere ad vsurã vt iste q̃ dat vsurã: det mutuũ gratis. ¶ Cõtra. Iste ꝓter necessitatẽ vel suã vel alterius ꝓuocat vsurariũ ad dãdum ad vsurã: ergo scãdalizat istũ: g̃ peccat. ¶ Ꝺ cõcedimus: si ꝓter necessitatẽ/ vel suã/ vel alteri⁹ det aliquid vsurario vt det mutuũ gratis. Tale ei dare vel accipere est factũ vel dictũ minus rectũ. vñ scãdalizat: sed cũ accipit ad vsurã in tpe necessitatis: vt pascat pauꝑes petit q̃ sibi est pauperi: z est petitio recta. z si nõ põt habere gratis licet redimere ius pauꝑũ.

¶ Tertia questio principalis.

¶ In quibus contractibus sit vsura.

¶ Queritur in quib⁹ cõtractibus sit vsura. potnatur g̃ q̃ aliqs det mutuũ alicui familiari regis hac cõditiõe vt defendat eum ab exactionib⁹ taliaꝫ. z iste defendat ipsum

¶ Queritˀ/ vtrũ in hoc cõtractu sit vsura: videt q̃ sic Aſ q̃ sic. dat eĩ mutuũ ꝓ re tpali: g̃ ibi est vsura. ¶ Sed ꝓtra In oppositũ Non grauat. primũ sic dando mutuũ: g̃ nõ est vsura. Solutio.

¶ Solutio. Quedã talia sunt debita/ q̃dã indebita si ergo dat mutuũ hac cõditiõe vt defendat ipm a debitis taliꝫ vsurarius est: ꝓtractus grauat primum nõ illũ cui dat mutuũ: sed principẽ cuius dãno ꝓcurat ab absolutione debite talie: si ꝛo dat mutuũ hac cõditionevt ipse defendat a taliꝫ indebitis: adhuc distinguendũ est. vtrum ille qui defendat ipsum solo verbo defendat ipsum aut per dationẽ aliquam pecunie: sivltimomodovsura est: si hoc sciat iste qui dat mutuum/ grauat igitur ꝓximum: si primo modo Ad rõnem. non est vsura: necvalet: dat mutuũ ꝓ re tpozali: ergo est ibi vsura: cum eĩ dicit mutuũ dare ꝓ re tẽpozali est vsura: intelligitur de re tpozali de qua percipit aliquod emolumẽtũ iste qui dat mutuũ: sed verba vel preces non dicuntur esse emolumentum.

¶ Item ponaꝫ q̃ aliquis det mutuũ ꝓ pignore: z sit ita q̃ iste q̃ accipit mutuũ equũ habet ociosum quez locare nõvelit z tradit illi ꝓ pignore a quo mutuum accipit hac conditione vt pascat ipsum z eqtet ipm: sine grauamine. ¶ Queritur: vtrum in hmõi contra q̃stio incidẽs ctu sit vsura: videt q̃ sic. Quia ꝓter sortẽ habet vsum Aſ q̃ sic. rei aliene: ergo ꝓter sortem accipit aliquod emolumentum: ergo ibi est vsura. ¶ Preterea. iste equus

Ad secundũ dimittius suum.

Ad tertium. Ad quartũ.

Correlariũ.

Itex arguit

Arguit in oppositũ. Solutio.

Ad rõnem.

Secundo.

Ad tertiũ. Justinianus ꝓmisit vsuras.

Ad vltimũ

Notandum. Dis vsurarius est fur.

q̃stio incidẽs

Ad primum

Secundo

In oppositũ

q̃stio incidẽs

poteſt locari quolibet die. xij. denarijs ⁊ tm̃ valet res quãtum haberi põt de ipa: g̃ ſi dans mutuum teneat equũ per. xx. dies perinde eſt ac ſi p̃ter ſortẽ accipe-

In oppoſitũ ret. xx. ſol. ergo ibi eſt vſura. ſi concedat. ¶Contra. Nõ grauat p̃primũ: immo iuuat: paſcit em̃ equũ ſuũ

Eodemmõ de domo. quẽ inutiliter paſcebat pri⁹ ille q̃ accepit mutuũ: ergo nõ eſt ibi vſura. ¶Eadẽ eſt q̃ſtio ſi accipiatur domus p̃ pignore q̃ inutilis eſt accipiẽti mutuũ nec velit eã locare/ ille vero q̃ dat mutuũ cuſtodit domũ a

Solutio ruina/ põt p̃bari q̃ ibi eſt vſura: põt p̃bari q̃ nõ: ſicut ⁊ prius. ¶Solutio. In talibus caſib⁹ cõſiderãdum eſt. vtrum p̃ter mutuũ pares ſint vtilitates circũſcripto mutuo non eſt ibi vſura: ſicut em̃ in ꝓpoſito caſu circũſcripto⁹ mutuo/ deberet velle iſte cui⁹ eſt equ⁹ q̃ alius haberet vſum eq̃ ſui ex quo inutilis ẽ ei equ⁹ habet em̃ aliquã vtilitatẽ de equo ſuo q̃ alius paſcit

Ad rõnem eũ ⁊ ſine grauamine eq̃tat. vnde pares ſunt vtrobiq̃ vtilitates vñ nõ eſt vſura: ⁊ nõ vꝫ hec argumẽtatio/ iſte habet vſum rei aliene p̃ter ſortem: g̃ ibi eſt vſura: deberet addi ⁊ p illo vſu non facit recõpenſationem ⁊ hoc falſum. vnde patet ſoluto ad primo obiectum

Ad ſecundũ ¶Ad ſecundo obiectũ dicimus: q̃ non eſt reſpect⁹ ad illud quod habeti põt de equo: ſed ad illud q̃ põ principaliter habet: vel ad illud q̃ de ipo faceret dñs ei⁹.

Alia q̃ſtio incidens. ¶Queritur poſtea de caſu iſto in quo aliq̃ participant vel cõſentiunt vſure/ vtrum peccent? ponat ergo q̃ aliquis vſurarius det alicui conuentui generalem refectionẽ q̃ dicitur pitantia: ⁊ totũ quod dat eſt de vſura: ſed cõuẽtus neſcit illud eſſe de vſura/ excepto vno ſolo monacho qui bñ ſcit iſtud eſſe de vſura.

Aſſ. q̃ ſic. ¶Queritur vtrum cõuentus peccet mortaliter comedendo illã refectionẽ: videtur q̃ ſic: quia dñs precepit in leuitico: oẽ morticiniũ ⁊ raptũ a beſtia ne comedas: ſed raptũ beſtura eſt morticiniũ infert enim mortem et raptũ a beſtia. i. a beſtiali homine: ergo q̃ comedit de vſura: facit cõtra p̃ceptũ dñi: ergo peccat mortaliter. q̃ aũt morticiniũ ſit paret p illud q̃ dixit thobias. Videte ne forte furtiuus ſit: quia non

Probatur minor. licet nobis aut edere aliq̃d ex furto/ aut contingere

Secundo. non licet ergo cõuentui comedere aliquid de vſura: ergo mortaliter peccant comedendo. ¶Itẽ abbas vel diſpenſator abbatie tenebatur querere an furtũ eſſet quod eis dabat: ſicut q̃ſiuit thobias/ ⁊ nõ q̃ſiuit

In oppoſitũ ſit ita: ergo peccant mortaliter. ¶Contra. Iſte conuentus neſcit hoc eſſe de vſura: ⁊ de quolibet hoſe p̃ ſumẽdũ eſt q̃ ſit bonus niſi p̃betur in cõtrariũ: ergo

Secundo non peccat comedendo illã refectionẽ ¶Itẽ ap̃lus dicit loquẽs de comedẽdis. nichil interrogãtes pro

Alia q̃ſtio incidens. pter cõſcientiã: ergo diſpẽſator nõ tenetur iterroga re an furtiuum ſit/ an de vſura. ¶Queritur poſtea de iſto q̃ ſcit illud eſſe de vſura/ vtrũ debeat comedere. videt q̃ non: q⁹ cũ ſciat illud eſſe morticiniũ ſi comedat ſcienter facit cõtra preceptũ dñi: ergo ſi comede

Aſſ. q̃ nõ. ret peccaret mortaliter: ergo tenetur nõ comedere.

In oppoſitũ ¶Si concedat. Contra. Si nõ comedat ſcãdalizat alios ⁊ tenet nõ ſcandalizare: quia ve hoi illi p quem

Secundo. ſcãdalũ venit: ergo tenet comedere. ¶Item ſi nõ comedat facit cõtra p̃ceptũ abbatis: abbas em̃ p̃cipit: ſit ita: ne aliq̃s faciat ſingularitatẽ aliquã: ergo tenetur comedere: ⁊ tenet nõ comedere: ſicut p̃batũ eſt:

Alia queſtio incidens. ergo tenet ad duo oppoſita q̃ eſt impoſſibile. ¶Queritur etiã de vſore feneratoris/ vtrũ peccet comedẽdo de vſura?

Aſſ q̃ nõ. ¶Videt q̃ nõ: quia tenet cohabitare cũ viro ſuo: quia vt dicit apoſtolus. Mulier non habet poteſtatem corporis ſui: ſed vir: nec ecõuerſo. ¶Itẽ

Secundo. dicit dñs in euangelio. Non licet vxori dimittere virum ſuũ niſi p̃pter cauſam fornicationis: ergo tenet cohabitare cum viro ſuo: ſed non poteſt cohabitare cũ viro ſuo niſi comedat de vſura: ergo poteſt licite comedere. ¶Contra. Comedit morticiniũ ⁊ ſcienter

In oppoſitũ ergo facit ſcienter cõtra p̃ceptũ dñi: ergo peccat mortaliter. Eadẽ eſt ratio de ſeruientib⁹ feneratorũ ⁊ de

Eodemmõ de ſeruito. illis q̃ colunt vineas ⁊ agros feneratox. ¶Solutio. Ad p̃mũ dicimus: q̃ ſi ſit vehemẽs ſuſpitio q̃

Soluto. iſte q̃ dat pitãtiã ſit vſurarius/ ſicut ſi ſit ciuis alicuius ciuitatis in qua fere ſunt oẽs vſurarij interroga

Ad primum re debet diſpẽſatorẽ abbatis/ an ſit furtiua ⁊ funebris illa pecunia quã dat p̃ pitantia/ ⁊ diligẽter inq̃rere: ⁊ ſi credat funebre nullo modo debet recipere. Nõ

Ad dictum apoſtoli. vero dicit apoſtolus. Nichil interrogantes p̃opter cõſcientiam: intelligitur vbi nõ eſt p̃ſona ſuſpecta: ⁊ p̃eterea apoſtolus loquebatur de ydolaticis q̃ ſim-

Aliter dicit. pliciter licet comedere oĩa em̃ munda mũdis: ſed illud quod eſt de vſura non: ſi vero nulla ſit ſuſpitio q̃ iſte q̃ dat ſit vſurarius nõ eſt iterrogãdus an furtiuũ ſit: nec peccat cõuẽtus comedẽdo/ nec valet illa argumentatio: iſte comedit morticinum: ergo peccat mortaliter comedẽdo: ſicut iſte cognoſcit vxorẽ alterius: ergo peccat cognoſcẽdo: põt em̃ aliq̃s cognoſcere vxorẽ alterius ſine peccato: ſi adhibeat diligentiam quã poteſt adhibere ⁊ debet ⁊ credit eſſe ſuam.

Nota. ¶De illo vero ſolo q̃ ſcit totũ quod dat eſſe de vſura

Ad aliud. Dicimus q̃ in illo caſu ne ſcandalizet fratres debet comedere: tñ cũ cõſcientia et p̃poſito reſtituẽdi. debet em̃ hoc ſignificare abbati/ vt abbas reſtituat/ et abbas debet reſtituere. etiã em̃ volũtatis debent eſſe oẽs fratres etiã de cõuẽtus. vt q̃ bñ vult vn⁹ bene velit alius. ⁊ nõ valet: comedit ſcienter morticiniũ: ergo peccat. nõ em̃ eſt morticiniũ ei i hoc caſu. ſicut ſi aliq̃s vſurari⁹ peniteat ⁊ obuiat alicui in extrema neceſſitate cõſtituto: ⁊ ſi nõ habeat ad manũ niſi denarũ quẽ habuit de vſura: tenet illũ dare cum p̃poſitio reſtituẽdi eq̃pollẽte. ¶De vxore feneratoris dicimus: q̃ nullo mõ comedere debet de vſura: niſi habeat alia de q⁹ poſſit reſtituere: ⁊ tũc põt comedere cũ p̃poſitio reſtituẽdi. aliter nõ: immo pri⁹ debet dimittere virũ ſuũ q̃tum ad cohabitationẽ. nõ em̃ tenetur cohabitare ſi vir ſuus cõpellat eã ad peccãdũ

Ad obiectum apoſtoli. Quod ꝓ dicit ap̃ls. Mulier nõ habet ptãtẽ corpis ſui: ſed vir: bñ cõcedimus: cui⁹ em̃ nõ cohabitet: tamen tenetur reddere debitũ ei pro loco et tempore.

Ad aliud. ¶Et de iſto quod obiicit q̃ alter nõ debet dimittere alterũ niſi p̃pter fornicationẽ: bñ cõcedimus. ſed dñs nõ intellexit tm̃ de fornicatiõe corpali: ſed etiã de ſpirituali. ſic patet i gloſa. Fornicatio aũt ſpualis in

Ad aliud omni pcto mortalis eſt. tenet aũt mulier obedire viro ſuo ſaluo dño ſuptoris dñi. ¶Idẽ p̃cedim⁹ de ſeruientibus ⁊ colentib⁹ vineas feneratox: q̃ nullo mõ

Aliꝫ dicunt. debẽt ſcienter recipere pecuniã feneratox/ niſi velint reſtituere: tñ de colentibus vineas dicunt quidã q̃ li cite poſſunt recipere: quia nõ faciunt vſurarium impotentem: quia de fructu vinearum poterit reſtituere quod dat cultoribus: ſed quia illud incertũ eſt pri me ſolutioni adheremus. ¶Adhuc querit de illis: qui per participationẽ ⁊ cõſenſum incidunt peccatũ vſure. in quibuſdam enim regionibus ſunt quidam

Alia q̃ſtio incidens. qui huic officio deputãt ſe vt indigentib⁹ querãt pecuniã ad mutuũ: ⁊ accipiũt ab vtraq̃ pte. ¶Queritur

Aſſ. q̃ nõ. de illis vtrũ peccant ſic faciendo. videt q̃ nõ. vtiles enim ſunt indigẽtib⁹ ⁊ oi vtilitati deſeruiũt. g̃ non peccant: ſed ꝫ. ipſi accipiũt ab vtraq̃ parte. g̃ a feneratore: ſcz ſortẽ. de ſorte eni nichil daret eis: hoc bene ſciunt ipſi: ergo ſcienter comedũt morticiniũ. g̃ peccãt

Alia q̃ſtio incidens. mortaliter. ¶Simili q̃riẽ de rectoribus quarũdã ciuitatũ qui cõpellunt ad reddẽdũ vſuras: ⁊ de teſtib⁹ quoꝝ teſtimonio reddũt: ⁊ de illis qui publica inſtrumẽta faciunt ſup cõtractib⁹ vſurarijs. Queritur vtrũ

Aſſ. q̃ non. Secundo. peccent: videt q̃ nõ: q⁹ hoc facĩt p̃pter cõmunẽ vtilitatẽ. ¶Itẽ. ſi aliq̃s dederit fidẽ de reddẽdis vſurꝫ eccl̃ia ꝓſulit q̃ reddat. g̃ illi q̃ cõpellũt reddere p̃ſi

In oppoſitũ mant q⁹ eccl̃ia ꝓſulit. g̃ non peccant. ¶Cõtra. eoꝝ auxilio iſte acquirit vſuras: g̃ eoꝝ auxilio facit pctm̃ ergo cõſentiũt pctõ: ſed facientes et cõſentientes pari

Alia q̃ſtio incidens. pena puniẽdi ſũt. g̃ ipi peccant mortalit. ¶Queritur aũt de iſtis q̃ p̃ter ſortẽ aliq̃d accipiũt noĩe pene: vel locatiõis vtrũ peccẽt? Quidã eni ita dicũt. loco tibi pecuniã meã vſq̃ ad nũdinas illas: et p locatiõe tm̃ dabis michi: vl̃ do tibi mutuũ vt reddas illi ⁊ nũdinis illis: vl̃ ſi nõ reddideris p pena dabis michi tm̃.

Aſſ. q̃ ſic. ¶Queritur vtrũ iſte ꝓtract⁹ ſit vſurari⁹? videt q̃ ſic. q⁹ de noibus nulla dꝫ eẽ ꝓtẽtio: g̃ ſiue dicat aliq̃s loco pecuniã ſiue aliquo alio ꝓbo vtaĩ: dũmodo intẽdat tranſferre dñium: ⁊ ex vi mutui aliq̃d hr̃e p̃ter ſortẽ cõtract⁹ eſt vſurari⁹; ergo peccat mortalit q̃ ſic dat pecuniã ſuã: ⁊ peccãt mortalit q̃ de hm̃oi ꝓtractib⁹ dant publica inſtrumenta: ſicut cardinales et papa.

Soluto. Ad primum ¶Solu. Ad p̃mũ dicim⁹ q̃ ille peccat mortalit q̃ pcurat q̃ aliq̃s det mutuũ ad vſurã alicui/ lz̃ hocvti le ſit idigẽtib⁹: tñ peccat q̃ nõ pcurat hoc p̃ter vtilitatẽ indigẽtiũ: lz̃ vt ipe habeat vſure partẽ. vñ ꝓ mu

Ad ſecundũ nicat vſure p participationẽ. ¶Sil̃r dicim⁹ ad ſcõo obiectũ q̃ peccãt rectores q̃ cõpellunt reddere vſuras ⁊ ipi teſtes: ⁊ q̃ faciunt ſcienter publica inſtrumẽta de ꝓtractu vſurario. oẽs iſti cõcãt pctõ vſure per

Duplex vſurarius. cõſenſũ. vñ q̃dã ſũt vſurarij ſimplicit: ſicut illi q̃ dãt pecuniã ſuã ad vſurã: alij ſunt vſurarij p̃ticipationẽ: ſicut vxor vſurarij ⁊ ſeruientes: et iſte q̃ pcurat vt aliquis det ad vſurã: hac de cãſa p̃tẽ inde hẽat oĩs tales ſunt vſurarij p̃ticipationez: nõ tñ ſimpliciter vſurarij. aliq̃ aũt ſũt vſurarij ẽm̃ ꝓſenſuz: ſicut rectores q̃ ꝓpellũt reddẽ vſuras ⁊ teſtes.

Ad arguñ. ¶Añ nõ vꝫ hec argumẽtatio: rectores faciũt hoc p̃pter ꝓmunẽ vtilitatẽ: ergo nõ peccãt. q⁹ nõ facĩt p̃pter cõmunẽ vtilitatẽ abſolutã: lz̃ reſpectiuã. faciũt ei hoc malũ ne pei⁹ fiat: nõ ſolũ confirmãt q̃ eccleſia conſulit: imo pl̃ facĩt: dãt ei auctoritatẽ et potẽtiã

Ad vltimũ feneradi. ¶Ad vltio obiectũ dicim⁹ q̃ p̃t eſſe q̃ iſte ꝓtract⁹ nõ iit ẽm̃ ſniam ſuã vſurari⁹: illi tñ q̃ dant pecuniã vſurarijs ſũt: i fraudẽ ei vſurarũ faciunt: ⁊ ex vi mutui intẽdũt aliq̃d recipere p̃ter ſortẽ. ꝓtract⁹ tñ i ſe nõ ẽ vſurari⁹: ſi p̃ pena negligẽtie ei⁹ q̃ debuit ſoluere debitũ ad p̃dictũ terminũ ⁊ p̃ expẽſis quas faciunt creditores vt habeãt debitũ aliq̃d p̃ter debitũ p̃ pena dat: ⁊ q̃ nõ excedat culpã vel expẽſas: ⁊ quã tũ ad hoc poſſet dare dñs papa ⁊ cardinales ſras ſuas: tuſtũ eni eſt punitri negligentez aut fraudulenter differentem ſolutionem debitam.

¶Secundum capitulum.

¶De caſibus q̃ ſunt ex incertitudine tp̃is.

Dicto de caſib⁹ in q̃b⁹ ꝓtract⁹ ẽ vſurari⁹ cũ certitudine tp̃is. dicẽdũ ẽ de caſib⁹ illis q̃ ſũt ex

Prima q̃ō. Aſſ. q̃ ſic. icertitudine tp̃is. aliq̃s g̃ ꝺ̃t itavẽdo tibi bladũ meũ vt reddas mihi tm̃ quãtũ valebit i tpe in q̃ cari⁹ erit hoc ãno. ¶Queritur vtrũ iſte ꝓtract⁹ ſit vſurari⁹? videtur q̃ ſic. q⁹ vẽdãs in intẽtiõe hz accipiẽdi aliq̃d ꝑter ſortẽ: ⁊ hoc ex p̃mit forma ꝓtract⁹. vſurari⁹ ẽ g̃ iſte ꝓtractus. ¶Cõtra. icertũ ẽ vtrũ bladũ ſit pl⁹ valitu

In oppoſitũ rũ in pte aliqua ãni futuri cũ mõ valeat. p̃t ei ꝓtingere q̃ minus valebit p totũ ſequẽtẽ ãnũ: cũ modo valeat. g̃ dubiũ ẽ vtrũ iſte ex hoc ꝓtractu acceptur⁹ ſit pluſq̃ ſortẽ vel min⁹. g̃ ꝓtract⁹ iſte nõ eſt vſurarius.

Confirmat. ¶Et q̃ hec argumentatio ſit neceſſaria: p̃bat. q⁹ ꝺ̃t dñs papa in q. dã decretali q̃ aliq̃ mercatores vẽdidẽrt merces ſuas q̃ nõ valebant niſi quinq̃ libras in tpe ꝓtract⁹ p ſex libris ad paſcha reddẽdis. dicit dñs papa: q̃ cõtractus ille nõ eſt vſurari⁹ ꝑ dubium eu̇ẽt⁹ rei: p̃t ei ꝓtingere q̃ ſex libras valiture ſũt merces i paſcha. g̃ ſi ille ꝓtract⁹ non ſit vſurari⁹ ꝑ dubiũ eu̇ẽtũ rei: eadẽ rõe nec pri⁹. ¶Itẽ. ꝫ decreta-

Sz ꝫ hoc aſſ. lẽ illã obiicit. ſi lz vẽdere merces q̃ nõ valẽt niſi q̃nq̃ libras p ſex libris ad paſcha/ lz ſilr vendẽ p ſex ⁊ ſex duob⁹ denarijs: ſilr p ſex libris ⁊ q̃ttuor denarijs et augẽdo p minutas: cũ nõ ſit deẽminate p̃ciũ i quo ſi ſtẽdũ ſit lzvẽdere p x. libris. Cõtra manifeſte intẽdit hr̃e vẽdẽs pluſq̃ ſortẽ. g̃ cõtract⁹ vſurari⁹.

Euaſio ¶Forte dicẽdũ ẽ q̃ ſiſtẽdũ ẽ in aliquo p̃cio circa. x. libras: vi delicz i illo p̃cio q⁹ det minabit vir bon⁹ vel ſapiẽs i hm̃oi ꝓtractib⁹. ¶Sz ꝫ. ſapiens nichil ſcit de futu-

ꝫ hãc aſſ. ris euẽtib⁹: q⁹ aſtronomi ſepiſſime fallũtur in hm̃oi: g̃ nichil põt determiare de talib⁹. ergo ſi iſte vltim⁹ ꝓtractus eſt vſurari⁹ nec impedit dubi⁹ euẽtus rei eadẽ rõe ꝓtract⁹ ille quẽ ꝺ̃t decretal̃ non eẽ vſurariũ eſt vſurari⁹. ¶Itẽ. ſi ꝑter dubiũ euẽtũ nõ ſunt vſu

Secundo rarij hm̃oi cõtract⁹: g̃ emere in terra bladũ non fuit vſura: ⁊ ꝯmunis opinio dicit oppoſitũ: ſi ei ſextari⁹ bladi valet mõ. x. ſol. ⁊ ꝑbabile eſt q̃ tm̃ valitur? ſit i auguſto ⁊ aliq̃s emat ꝑ quinq̃ ſolidis vſura ꝺ̃ hm̃oi eſſe: nec hoc impedit dubi⁹ euẽtus: g̃ ꝓtract⁹ q̃ eſt in decretali vſurari⁹ eſt. ¶Solutio. Ad euidẽtiã ſolu-

Solutio tiõis iſtox. Notãde ſunt q̃dam rr̃e q⁹ ꝺ̃ dirigamur in

Ultima rr̃a. hm̃oi caſib⁹: quar⁹ p̃ma hec ẽ/ quãtũcũq̃ vẽdẽs certꝫ de ſorte intẽdit accipẽ pl⁹ q̃ ſortẽ ⁊ hoc exp̃rimit forma ꝓtract⁹: ille ꝓtract⁹ vſurari⁹ eſt.

Scõa rr̃a. ¶Scõa eſt vbicũq̃ vẽdẽs vẽdit merces ſuas reſpectu futuri ꝓmationi pcio q̃ valeãt in tpe ꝓtractus ⁊ vẽdit ẽm̃ eſtimationẽ boni viri ⁊ ſapiẽtis: i hm̃oi ꝓtractib⁹ nõ eſt cõtract⁹ vſurari⁹: ſicut eni dicit ariſto. bon⁹ in ſingulis videt verũ: vt regula ⁊ mẽſura eoꝝ exiſtens. ẽm̃ hoc idẽ ꝺ̃ ap̃ls. Spũalis hõ oĩa iudicat ⁊ a nemine iudicat.

Tertia rr̃a. ¶Tertia rr̃a ẽ: ſi vẽdẽs itẽdit accipe pl⁹ q̃ ſortẽ: ſiue hoc exp̃rimit forma ꝓtract⁹ ſiue nõ ſiue pl⁹ accepturꝫ ſit ſiue vſurari⁹ ꝓtract⁹ eſt: ſaltẽ ẽm̃ intẽtionẽ vſura ei in volũtate ꝑſiſtit ſicut ⁊ ſymonia. Scõz p̃ma regulã dicim⁹ q̃ ꝺ̃ctus p̃im⁹ ſit vſurari⁹ ꝑ ſcõaz rr̃am dicim⁹ q̃ ꝓtract⁹ q̃ eſt in decretali nõ eſt vſurari⁹: ſi ei vir bon⁹ ⁊ ſapiẽs i hm̃oi ꝓtractib⁹ ⁊ ẽm̃ q̃ ſolet accidere i aliꝭ ãnis eſtimet merces ſuas valituras ſex libras ad paſcha nõ ẽ ꝓtract⁹ vſurari⁹. vñ dicim⁹ q̃ in hm̃oi ꝓtractib⁹ ſiſtẽdũ ẽ vbi ſiſtit vir ſapiẽs ꝑſideraꝫ oĩb⁹ circũſtãtijs: nõ ſolũ g̃ dubi⁹ euent⁹ facit ꝓtractũ nõ eẽ vſurariũ: ſz recta eſtiatio ſapiẽtꝫ. vñ ſi aliq̃s emat bladũ i tẽra ⁊ ꝺ̃z iudiciũ ſapiẽtꝫ ſit mẽta

tiū ꝫ hoc aſſ. acceptur⁹ ꝓter ſortē vſura ꝺr eē. ¶ Sꝫ ꝓbat ꝙ non ſit ibi vſura: qꝛ dictū ē ſupius ꝙ vſura ē cū aliqꝭ intē dit aliqd accipere ꝓter ſortē ex vi mutui: ſꝫ ibi nō eſt mutuū. g ibi nō eſt vſura. ¶ Itē. ibi ē ſimplex ēptio ꝛ

Secundo. vēditio. g nō eſt vſura. ¶ Si ꝓcedat hoc. ergo eadez

In oppoſitū rōe: ſi aliquis vēdit pānū q nōvalz mō niſi xl. ſol. ꝓ

Ad idem. xv. ad paſcha nō ē vſura: qꝛ ibi nō eſt mutuū. ¶ Sikr ſi aliquis vēdit marchā argēti q nō vꝫ mō niſi xl. ſol. ꝓ

Euaſio. xlij. ſol. ad paſcha non eſt vſura: qꝛ nō eſt mutuū: ſed ſimplex emptio vēnditio. ¶ Forte dicet q hec eſt vſura: qꝛ in fraudē ꝓhibitōis mutuꝫ ꝓtractus: ſcit enī ille qui vēdit ꝙ ꝓhibitū eſt dare mutuū ꝓ ſu

Ad hoc arguit perabūdātia: vñ nō dat mutuū: ſꝫ vendit: ꝛ ita i fraudē ꝓcepti mutat ꝓtractū: ꝓpter hoc iudicat vſura

ꝫ rius. ¶ Sikr ꝓbat ꝙ iſte qui emit bladū in ẽra vſura rius eſt: ſcit enī ꝙ ille qui vēdit indigēs eſt: ꝛ ſcit ꝙ il li tenet dare mutuū nichil inde ſperans: ſi aūt daret ꝓ ſuperabūdantia faceret manifeſte ꝓtra ꝓceptū in fraudē. ergo ꝓcepti mutat ꝓtractū et vēdit bladū ꝓ minori ꝫ valeat. g vſurari⁹ iudicādus eſt/ cū intēdit accipere aliqd ꝓter ſortē: nō enī curandū eſt vtrū in eadē intēdat accipere pluſꝫ ſortē vl̄ aliā. ¶ Itē.

Secundo. pctm̄ eſt vt videt vēdere rē pluſꝫ valeat ad terminū rōe termini. g ſivendat res pluſꝫ valeat nō ſine expectatione: imo ſtatim acciptat maⁱ pctm̄ eſt: magꝭ enī nocet. g oēs cābitores peccāt ꝙ vēdunt pluſꝫ valeat res. et ſtatim acciptunt ꝓcū. ergo ſunt vſurarij.

ꝫ hoc aſſ. ¶ Sꝫ ꝫ. tm̄ valet res quātū inde ꝓ hꝫ in ꝓſenti: er

Secundo. go ſi tm̄ vēdāt nō peccāt. ¶ Itē. pctm̄ eſt emere bla dū in ẽra quo ip⁹obabili vēdito recte eſtimātis mul to plus acceptur⁹ ē ꝫ emit. g pctm̄ eſt emere ꝓrogatus quos vendunt monachi. eſt ei aliquis clericⁱ⁹ iuuenis qui ꝓbabiliter ſua etate ꝓuiuere ꝑ. xl. annos

de mōachis. ꝛ ſunt aliq monachi valde indigētes ꝛ vēdūt ꝓrogatū aliquē huic clerico ad vitā ſuā ꝑ. c. libꝛas: ꝛ ꝓroga tus valet. xl. libꝛas ānuari: videt ꝙ iſte qui emit pec cat mortaliter. mꝛo enī plura acceptur⁹ ē ꝓter ſortē ꝛ tenet dare mutuū gratis ex quo ſcit indigētiā illoꝛ rū. ꝛ qꝛ non vult dare gratis: mutat cōtractū mutui

Soluſio. in emptionē. g peccat mortaliter. ¶ Solu. Ad primū

Ad primū. dicim⁹ ꝙ nōvalz hec argumētatio: ibi nō ē mutuū. g ibi nō eſt vſura: quidā eivſurarij directe ſūt vſurarij ſicut illi qui dāt mutuū vt aliquid habeāt ꝓter ſortez alij indirecte ſunt vſurarij: videlz illi q in fraudē ꝑce ꝑti mutant cōtractū ꝛ idē intēdūt acquirere qđ acq rent ꝙ mutuū: faciūt aūt fraudē huic ꝑcepto: mutuū dare nichil inde ſperātes: aliqñ mutatiōe nois tm̄: ſi cut ſi dicat vſurari⁹: non do tibi pecuniā iſtā mutuo: ſꝫ vēdo. pꝫ ꝙ idē ē ac ſi dicat: do tibi mutuū: aliqñ fa cit fraudē ꝑcepto murādo ꝓtractuz: ſicut iſte q emit bladū in ẽravolēs dare pecuniā ſuā mutuo ꝛ qđ vēdit ſuas merces cariⁱ⁹ ꝓpter ẽminū: hmōi hoies faciūt fraudē ꝑcepto dei ꝛ vēdūt tꝑus: vñ vſurarij dñr: ꝫ i directe: ꝓprīū ei ēvſurarij vēdē tꝑs: ꝛ ꝓpt̄ hoc ꝺr in eccle. de auaro: gr̄a vſurarij auaro nihil ē ſceleſti⁹ vl̄ iniquⁱ⁹: vſurariⁱ⁹ ei facit ꝫ triplicē legē: diuinā q ꝑce pit mutuū dare nihil inde ſperātes: facit eī ꝫ legē di uinā q ꝑcepit mutuū dare nihil inde ſperātes: facit ei ꝓtra legē naturalē ꝛ hūanā: qꝛ facit ꝫ hoc ꝑceptū: q cūqꝫ vult⁹ vt faciāt vobis hoies: ꝛ vos eadē facite illⁱ facit enī ꝓtra legē naturalē vniuerſalē: qꝛ vēdit rēp⁹ qđ ꝫ mune ē oīz creaturarū. ꝺr eī aug. ꝙ iudiciū ē ſū

Auguſtin⁹. me largitatis dei ꝙ q̄libet creatura ꝓpellatur dare ſeipam. ſol enī ꝓpellit dare ſeipꝫ ad illuminādū: ſikr terra ꝓpellit dare quicqđ ꝑ: ꝛ iſta aqua. nichil autez ita gñaliter dat ſe ſicut ipſe: qꝛ velint nolint res tꝑus hñt: qꝛ ergo vſurari⁹ vendit qđ de neceſſitate eſt oim creaturaꝝ cōe creaturis oib⁹ imurtat ꝛ lapidib⁹. vñ ſi hoies tacerēt cōtra vſurarios/ lapides clamarēt ſi poſſēt: ꝛ hec ē vna cauſa quare eccl̄ia ita pſequtur vſu rarios. vñ maxie ꝓtra illos ꝺr de⁹. cū accepero tꝑs t. cū tꝑs ita erit i manu mea ꝙ vſurarij nō poſſit ipm vēdere: tūc iuſticias iudicabo. ¶ Ad ſcōo obiectuz dicim⁹ ꝙ hec argumentatio nō valet. iſte vēdit rem pl⁹ ꝫ valz ad ẽminū z hoc rōe ẽmini: ꝛ ꝓpt̄ hoc vſu rarius. ergo iudicādus eſt vſurariⁱ⁹: ſi vendat eandē rem ꝙ eodē ꝑcio: ꝛ ſtati accepit ꝑcū. nō enī in hmōi contractu facit fraudē ꝑcepto dei: nec vendit tꝑs: ꝫ concedim⁹ ꝙ peccat: ſi decipiat ementez. in ſimplici enī vēditiōe et emptiōe pōt decipi tā vēdēs ꝫ emēs qꝛ emēs dat minus ꝫ pōt dare: ꝛ vēdens accipit pl⁹ ꝛ ꝓpter hoc determinauit lex hūana: ꝙ ſi i cōtractu venditiōis ꝛ emptiōis decipiat aliqs vltra mediera tē iuſti ꝑcij: ꝙ deceptus poſſit agere ꝓtra deceptorē ſed ſm legē diuinā: nō ꝑt vendere ſine pctō rem ali quā ſciens pluſꝫ valeat. ſed licet vēdere quātum ꝑt dūmō ꝙ mendaciū nō vēdat: nec ꝓtra ꝺicietia iuā: ꝫ quantū poſſit vēdere vel nō pl⁹ hoc aūt nō determinat ars: ꝫ caritas bonⁱ viri ꝛ ſapiēꝭ i ſingul. ¶ Ad vltimū obiectū dicim⁹ ꝙ ſi ille q emit ꝓrogatū i fraudē ꝑce pti dei ꝛ ꝙ expectatōe tꝑis emat vſurariⁱ⁹ iudicād⁹ ē: aliter ei ꝑt emē ſine pctō: dū mō emat ſm eſtimationē bonⁱ viri: qꝛ ſine dubio carⁱ⁹ ꝺz emē iuuenis ꝫ ſenex

¶ De ſupabūdātia in qua nō intꝛuenit pactū

¶ Secunda queſtio.

¶ Querit poſtea de iſta ſupabundātia in qua non intꝛuenit pactū: ſit ꝙ aliqs qui det mu tuū ſperās ſe aliqd acceptur⁹ ꝓter ſortē: nec alit̄ daret niſi ſparet ſe aliqd acceptu rum: tūnon facit pactū. ¶ Querit vtrū hoc ſit vſura videt ꝙ non. qꝛ quilibet debet eſſe gratus ad benefi cia: ergo iſte q accipit mutuū tenet eſſe gratⁱ⁹ ad mu tuum: cū mutuū ſit beneficiū: ergo ille q dat mutuū pōt ſpare aliquid ad qđ accipiēs tenet: ergo pōt ſpa re aliquā ſupabundātiā: ergo ibi non eſt pctm̄: g nec vſura. ¶ Itē. ex dono pōt ſperare vt aliquid ſibi de tur: ergo ex mutuo poteſt ſparevt aliquid ſibi detur vel dic quare non. ¶ Itē. ex dono pōt aliquis ſpare donū: ergo ex mutuo mutuū: ergo pōt dare mutuuz aliquid inde ſperās: ꝛ ob hoc nō eſt vſurariⁱ⁹. ¶ Sed cōtra. Iſte directe facit ꝓtra ꝑceptū hoc: mutuū da te nichil inde ſperantes: ꝛ illo precepto/ ꝛ in illo ꝑce pto ꝓhibet vſura/ vt dicūt gloſe: g peccat pcr̄ vſu re. ¶ Item. volūtas ꝛ opus ſunt idē pctm̄/ ſaltem in ſpecie: qꝛ dicit dñs i euāgelio. Qui viderit mulierē ad ꝺcupiſcēdū eā/ iā mechat⁹ ē i corde ſuo: ꝛ apls vo cat homicidū involūtare/ ꝛ hoicidū in ope: g cū iſte ſit vſurariⁱ⁹ involūtate vſurariⁱ⁹ iudicād⁹ eſt. ¶ Si di cat ꝙ pctm̄ ibi nō ē/ ipedit ne ſit ibi vſura: niſi ad hoc vt faciliⁱ⁹ habeat aliquid ꝓter ſortē. vñ acceſſoriū nō eſt ꝛ nō eſt de ſubſtātia vſure: ſicut ſi aliqs velit adul terari ꝛ ꝙrit opoꝛtunitatē loci ꝑ quā faciliⁱ⁹ adulteret volūtas q̄rēdi hmōi locum deformat a deformitate adulterij: nō ecōuerſo: pctm̄ g i vſura nō mutat ſubāz pcr̄i: g ſicut pactio ē vſura: ꝛ ſine pacto. ¶ Itē. ſi alt

Tertio. qs interficiat hoiez ſiue cū pacto ſiue nō cū pacto: ho

Ad ſecundū

Ad tertium

Ad rōnem.

Aliter.

Aſſ ꝙ non.

Secundo.

Tertio.

Ad vltimū

Sꝫ dicatur.

Quarto. micida ꝺr ꝛ eſt ſiꝫe: ſi aliqs ſumat aliquā ſupabūdan tiā ſiue ex pacto ſiue non ex pacto/ vſurari⁹ ē. ¶ Itē. ſi it ita ꝙ ille hēat volūtatē faciēdi pctm̄: ſꝫ non audet ꝓpter eccl̄iam ne ꝓpellat cedere: ali⁹ aūt hēat volun tatē faciēdi pctm̄ ꝛ facit inde ſic. quācūqꝫ voluntatē hꝫ ꝓtm̄⁹/ hꝫ ſcōus: et ecōuerſo. g qcūqꝫ pctm̄ habz ꝓtm̄⁹ ꝛ ſcōus ꝛ econuerſo: ſꝫ ſcōus habz pctm̄ vſu

Soluſio re. ergo ꝛ ꝓtm̄⁹. ¶ Solu. idē in diuerſis facultatib⁹ vel a diuerſis artificib⁹ diuerſimode ꝓſideraꝝ. vñ in ꝑdicto caſu ſm leges hūanas ꝛ ſm forꝫ iudiciale nō eſt vſura. qꝛ leges hūane nō cohibēt aim/ ſꝫ manū: ſꝫ lex diuina q̄ vtrūqꝫ ꝓhibz iudicat ibi eē pctm̄ vſure.

Ad rationez vñ in foro pniali iudicād⁹ ē vſurariⁱ⁹ niſi aliqs velit fa cere vi i hoc noie vſura ꝛ facē tꝑm ẽminū accidētalē: dicēs vſurā eē ſolūmō niſi pactū intueāt: ꝫ noib⁹ nul la ꝺz eē ꝑtēria: de ipa ei ſubſtātia pcr̄i q̄ram⁹. ¶ Dicim⁹ g q̄ i ꝑitate vſura ē i ꝑdicto caſu. ꝛ nōvꝫ hec ar gumētatio. iſte ꝑt ſpare licite id ad qđ tenet ipe. g ꝑt ſpare ſupabūdātiā. ſupabundātia eni eſt donū ꝓter ſortꝫ rōnē: ꝫ rōe mutui ꝑt ſpare ſupabūdātiā aliquā

Ad ſecundū ¶ Ad ſcōo obiectū dicim⁹ ꝙ ex dono ꝑt aliqs ſpa re donū ꝛ etiā mutuū: ꝛ hoc eſt qꝛ donū ē datio i red

Ad tertium dibilis: et mutuū ē datio reddibilis. ¶ Ad ẽtio ob iectū dicim⁹ ꝙ hec eſt ꝑa: iſte licite ex mutuo ꝑt ſpa re mutuū nō ex mutuo tm̄: ſꝫ ex charitate accipiētis q̄ attēdit ꝙ hoc ꝙ ei dat gratis mutuū. mutua ei bñficia attēdūt charitatē. ꝛ qđ obiect̄ de hoc ꝓcepto

Ad rōnem. ¶ Mutuū date nichil inde ſpantes: ſic exponit: nichil t. nullā ſupabūdātiā: vl̄ nihil ide. t. ex mutuo rōe mu tui: ſed aliqd poſſum⁹ inde ſpare. t. ex charitate que gr̄a mutui attendit: qꝛ ꝺr date ꝛ dabiⁱ vobis: vel pōt ſic exponi: nichil inde ſpantes. t. nullā ſupabundan tiā: qꝛ hoc eſſet mortale: vel nihil. t. nec etiā mutuū:

Aliter. quia tūc datio illa eſſet inutilis ad vitā eternam.

¶ De reſtitutiōib⁹ vſurarij. ¶ Tertiū capl̄m.

Regula. ¶ Jrca ẽtiū capitulū q̄rit de reſtitutiōe vſu re: de qua talⁱ ꝺaf regula. ¶ Ẽm ſupabūdā tiā quā habuit vſurariⁱ⁹ de vſura: teneꝫ reſti

ꝫ quā aſſ. tuere. ¶ Sꝫ obiciꝫ. ſit ita ꝙ aliqs vſurari us penitet: ſꝫ i talⁱ articulo poſitⁱ⁹ ē ꝙ ſi reſtituat q̄ cūqꝫ habuit de vſura: ipe fame moꝛit: ꝛ filij ꝛ filie eiⁱ⁹ ꝓſtituenꝫ. q̄rit ſi i hoc caſu teneꝫ reſtituere q̄cūqꝫ hꝫ

Aſſ ꝙ ſic. de vſura: videt ꝙ ſic. ¶ Qꝛ nō dimittit pctm̄ niſi reſti

Secundo tuaꝫ ablatū. ¶ Itē. q tardiⁱ⁹ reddit min⁹ reddit. g te

In oppoſitū neꝫ reddē q̄cq̄d ꝑt ꝛ quācito ꝑt. ¶ Sed ꝫ. neceſſitas nō hꝫ legē. excuſāt ei apl̄s ꝓpt̄ neceſſitatē: q alienas ſpicas vellebāt ꝛ fricabāt ꝛ comedebāt. g ille ſiꝫ ex cuſāⁱ⁹ eſt ꝓpt̄ neceſſitatē. g ſic licite pōt retinere de vſuris qđ ſibi ꝛ familie ſue neceſſariū eſt. g nō teneꝫ

Soluſio. totū reddē. ¶ Solu. hoc diſtinguēdū eſt ꝙ vſurariⁱ⁹ aut hꝫ aliquas legittimas poſſeſſiones aut nullas: ſi aliquas de illis ꝑ retinere qđ ſibi neceſſariū ē ad ar tiſſimā vitā: ꝛ totū reſiduū reddere. ꝛ hoc ſufficere ꝺz eis q̄bus reddit: dūmō iurat ſe redditurꝫ reſiduū qñ poterit: ſi ei debeā alicui. c. ſol. ꝛ nō habeā vñ vtuam poſſū retinere ꝑtē ad victū meū ꝛ reddē ei ꝑtē cui de beo: ꝛ hoc ꝺz ei ſufficere: dūmō iurē ei me redditurū reſiduā ꝑtē debite q̄cito potero: ſi vero nichil habz niſi de vſura totū teneꝫ reddere: niſi ille cui teneꝫ ex mia gratia ſiue liberalitate aliquam ꝑtē ei remittat

Aliꝫ caſus. ¶ Sꝫ ſūt aliⁱ caſⁱ⁹ difficiliores de reſtitutiōib⁹ vſura rum. eſt aliqs vſurariⁱ⁹ q̄ mille libꝛas habuit de vſura tm̄: ꝛ ex illis multa acq̄ſiuit poſtea non ꝙ vſurā ita ꝙ modo habz mille libꝛas: ꝛ ꝓterea poſſeſſiōes q̄ valēt annuatim quingētas libꝛas. ¶ Querit vtrū debet re- Alia q̄ſtio ſtituere: videt ꝙ ſic. qꝛ ſi radix moꝛtalis ē ꝛ arboꝛ. et incidens. ſi arboꝛ/ ꝛ rami/ g cū prima pecunia ſit funebriⁱ totū Aſſ. ꝙ ſic. qđ ex eadē acq̄ſitū ē/ eſt funebꝛe: g totū reſtituēdū ē. ¶ Itē. dol⁹ nemini ꝺz patrocinari. ergo nec iniuria Secundo. ſꝫ ille vſurariⁱ⁹ iniuſte detinuit pecuniā ꝙ quadragin ta annos: ꝛ ex illa iniuriosa detētiōe acq̄ſiuit mꝛtas poſſeſſiōes: ergo illa iniuriosa detētiōe acq̄ſiuit mꝛtas ergo totū ꝺz reſtituere. ¶ Preꝛea. ſicut ille vſurariⁱ⁹ Tertio. acquiſiuit poſſeſſiones ex illis mille libꝛis: ſic et ille cui teneꝫ reddere acq̄ſiuiſſet habuiſſet illos denarios. ergo nō ſolū dānificauit illū mille libꝛis: ſed etiā in poſſeſſiōib⁹ quas acquiſiuiſſet. ergo nō ſolū teneꝫ reddere mille libꝛas: ſꝫ etiā poſſeſſiōes quas acqui- In oppoſitū ſiuit inde. ¶ Sed ꝓtra. ſi de pecunia tua emeret do mū: nō teneꝫ tibi reſtituere domū: ſed tm̄ pecuniam tuā. ergo ſi de vſura emā domos ꝛ ꝑdia nō teneo re ſtituere domos ꝛ ꝑedia. ſed tm̄ vſuraz: maxime ſm eos q̄ dicūt q vſura trāſfert in dñium. ¶ Itē. ſit aliⁱ Secundo. qui habuit mille libꝛas de vſura ꝛ nihil acq̄ſiuit iſti duo equaliter habuerūt de vſura: ſed vnⁿ eſt abſolutus ſi reſtituat mille libꝛas tm̄: ergo ꝛ aliⁱ⁹. non ergo teneꝫ reddere poſſeſſiōes. ¶ Itē. vēdit bladū aliⁱ ꝙ Tertio. xx. ſol. ad terminū: et bladū illud nō vꝫ niſi decē ſol. nec valituꝝ eſt in termino ꝑdicto ꝑm eſtimatione ſapiētis niſi. xij. vel. xv. ꝓtra q ille ꝓtractⁱ⁹ eſt vſurariⁱ⁹: poſt modū accidit cariſtia ꝛ vendit bladū ille q eme Alia q̄ſtio rat ꝓ. xxij. ſol. ¶ Querit vtrū ꝓtm̄ vēditoꝛ teneꝫ ad reſtitutionē aliqd: videt ꝙ nichil: qꝛ in nullo dā- incidens. nificatus eſt: immo plus lucratⁱ⁹ eſt: ergo nihil teneꝫ Aſſ. ꝙ nō. reſtituere. Cōtra. cōtractus ille fuit vſurarius: g ali In oppoſitū quid tenetur reſtituere. ¶ Itez. aliqs habuit ab illo Secundo deꝛ vſura modium bladi q nō valebat niſi viginti ſoli dos q̄ dedit ei ꝙ vſura/ modo vꝫ. xl. ꝛ modo repetit Alia q̄ſtio ille modiū iſtū. ¶ Querit vtrū teneꝫ ei reſtituere in valoꝛe in quo mō eſt: videt ꝙ nō: qꝛ ille non ꝺz repe Aſſ. ꝙ non. tere niſi illⁱ⁹ quātū dedit ei/ vel valēs: ergo nō teneꝫ ei reſtituere niſi vigiti ſolidos. ¶ Cōtra. ſi vigiti ſol. In oppoſitū dediſſet/ vigiti poſſet repetere: ergo cū modiū bladi dederit ei pōt repetere modiū bladi: ergo ille teneꝫ reſtituere modiū bladi. ¶ Solu. Ad primū caſū di- Soluſio. cim⁹ ſine ꝓiudicio melioris ſentētie ꝙ vſurariⁱ⁹ teneꝫ reſtituere ei excepto hoc ꝙ recta rō dictaret eū de bere retinere ꝓ laboꝛe ꝛ induſtria ſua. Deberet hoc facere ꝓpter tres cauſas ſimul ſumptas inde: qꝛ to- Tres cauſe. tum qđ habet moꝛtiferū eſt ꝓpter radicem: ꝛ quia fuit in moꝛa reſtituēdi: ꝛ qꝛ raptoꝛis eſt. ¶ Ad ꝓio Ad primum obiectū dicim⁹ ꝙ licet nō habuit de vſura niſi mille libꝛas: tamē modo plura habet deꝛvſura. vnde nō eſt abſolutus ſi reddat quicquid habuit: ſed oportet ꝙ reddat quicquid haber ꝛ habuit: excepto hoc qđ di ſcernit cuⁱ⁹ recta rō. ꝛc. ſicut ſupꝛa dictū eſt. Qꝛ hec ſolutio ſit vera patet per hoc ꝙ ſi talis vſurarius pe niteret ꝛ veller penitus reſtituere deꝛvſuras cōſulat cō ſcientiam ſuam ꝛ dictabit ei ꝙ debet reſtituere ꝓuent⁹ quos acq̄ſiuit deꝛvſura ꝑdicto mō: ꝛ regula eſt ꝙ quilibet tenetur ſeq̄ ꝓſcientiam ſuā ſiue iudiciuz ſyndereſis: ſicut ꝺr ꝑ yſa. Redite ꝓuariatoꝛes ad Exponitur coꝛ. ꝛ ſicut ꝺr i euāge. mulieri ſamaritane: vocavirū dictū yſaie. tuū. t. itellectū vt ꝑm iudiciū opis. ¶ Ad ſcōo obie- Ad ſecundū ctū dicim⁹ ꝙ illi duo vſurarij eq̄liter habuerꝛ deꝛvſu ra: ſed nō equaliter habent. vndeꝛvnus eſt abſolutus

ꝫ hoc ar. si restituat mille libras: ali⁹ nō. ¶Sz videt ꝙ nō sit absolutus: qa si aliqs rapit vineā alicui⁹ nō solū tenet vineā: sed etiā fruct⁹ restituere: quos tpe detētionis potuit de vinea pbabiliter recipere. ꝯ nō solū tenet ille mille libras restituere: ſz etiā fruct⁹ quos pbabiliť potuit pcipere de illa tpe detentionis: ſz nullos fruct⁹ pceperit. ¶Solutio. nō ē simile de vinea et de denarijs: vinea enī ex se fruct⁹ sunt: denarij nō ex se: sed p accidēs. ¶Ad ſm casū dicim⁹ ꝙ usurarius qvēdit bladū ad terminū tenet et restituere quātum in pcio sit estimatiōe boni viri. z nō valet hec argumentatio. iste q̄ emit nō est damnificat⁹. ergo nō tenet restituere: qr ꝙ non est damnificat⁹ ab euētu est. euētus ei nō remouet pctm̄ usure. vñ careat successibus rerū quisqs ab euētu facta notāda putat. debet ꝯ dicere: nō ē dānificat⁹ estiatiōe boni viri: z hoc falſū ē. ¶Ad ⁊tiū casū dicim⁹ ꝙ i optiōe recipiēt̄ ē repetere modiū bladi ivaloze quē habuit qñ usurarius accepit invaloze pſenti. vñ ſm optionē repetēt̄is debz restituere: qz turpiter accepit ſm valorē pſentē tenet restituere: qz vsqz nūc iniuste detinuit: et mora restituendi siue dilatio nō debet ei patrocinari.

Regula iurꝫ. Ad tertiū casum.

Diffinitio symonie.

Prima qo.

Ar. ꝙ sic.

Alia diffinit.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

ꝓa ꝓbatur.

Solutio.

Diffinitio. spualis.

¶De symonia. ¶Tractat⁹ vicesimusseptim⁹.

QIcto de vsura. dicēdū ē de symonia. circa quā prio videndū ē qd sit symonia z in qua materia ꝓsistat. scdo de spualib⁹ casib⁹/ in qb⁹ hz originē pctm̄ symonie: z illō ca. diuidit i multa ca. ſm diuersitatē materiarū: in qb⁹ sūt hmōi cas⁹. tertio de executiōe ordinis spi⁹ symonia ci. ¶Symonia sic describit. symōia ē studiosa volūtas emēdi/ velvēdēdi spuale vl adiūctū spuali a quibusdā. z sic describit. Symonia ē pactio de tpalib⁹; ꝓt spualia faciēdavl ecōuerso ¶Circa primā diffinitionē q̄rit vtrū iudex sc̄laris ꝓmittat symoniā; vēdēdo iusticiā. videt ꝙ sic: qz ꝓceptū est: diligite iusticiā q̄ iudicatis t̄rā. cū g̃ ꝓcepta sit iusticia diligi: z videt eē res spuāl: cū iudex secularꝫ vēdit iusticiā: vendit rē spuālē vel ānexā spuali. g̃ ꝓmittit symoniā: vel symonia nō est studiosa volūtas z̄c. ¶Sz ꝓ. sup illū locū euāgelij. Abēas nūmularios cū z cathe. vēdētis euertit. vt glo. ꝙ vēditores colūbaꝝ sūt plati qvendūt spm̄ sctm̄: nō ꝓmittit g̃ pctm̄ symonie vēdēdo: nisi a platis quoꝝ tm̄ ē dare spūsc̄o. g̃ nō ꝓmittit pctm̄ symonie vēdēdo a iudice seculari. ¶Itē. licitū ē i articulo necessitatꝫ vēdere cruces z calices eccl̄ie z illa sūt spualia: vl ānexa spali: gvl symonia nō ē pctm̄: vel symonia nō ē studiosa volūtas z̄c. ¶Itē. regula est ꝙ cuilibet lz redimere ius suū. sit g̃ ꝙ aliqs habeat prebēdā q̄ in rei vitate sua ē: tm̄ deducta est in iudicium: et sit ꝙ nisi det pecuniā iudici/ nō dabit sentētiā ꝓ ipo. lz ei i hoc casu dare pecuniā iudici vt redimat ius suū: z ita emit sentētiā q̄ est res spualis vl pbēdā ergo vel nō pctm̄ vl symonia nō ē studiosa voluntas z̄c. ¶Itē. vt lex ꝙ licz aduocato vēdere ius patrocinādi: g̃ eadē rōne iudici iudiciū iustū. qđ ꝓbat: qz sicut iuste iudicare est op⁹ iusticie: ita patrocinari est op⁹ iusticie: ꝓceptū est ei: pupillos z viduas defendere. g̃ vel vtrūq; licz vēdere vel neutrū. ¶Solu. i hoc loco spuale solet diffiniri ꝓ distinctionē hoc mō. spirituale est quo habet spūsctūs: vel quo dat vel quo haberi significat: quo habet spūsctūs vt vt⁹/ quo dat vt sacramētū quo hēri ꝓt vl significat vt donū ꝓphetie z ptās faciēdi miracula; ſz sine diuisiōe ꝓt diffiniri sacramētū: habet spūsctō ad faciēdū opa ꝓtutū: donō aūt ꝓphetie z ptāte faciēdi miracula habet spūsctūs ad faciēdū opa q̄dā excellēcia: illa g̃ quattuor tm̄ spualia ꝓprie loquendo virtus/ sacramentū donū ꝓphetie/ z ptās faciēdi miracula. Jus aūt pcipiēdi decimas nō est ꝓprie spuale: sed ānexū spuali: sc̄z sacramēto ordinis. eps enī inq̄tū eps habz ius pcipiēdi decimas. ¶Ad primū g̃ dicim⁹ ꝙ iudex secularis nō ꝓt cōmittere symoniā vēdēdo: ſz emendo pōt: nō enī ꝓt dare spm̄sctm̄: qz nec ꝓt dare virtutes nec sacramenta: z ita nec vēdere ꝓt. ptz g̃ solutio ad argumētationē illā: hec ē ei interimēda iusticia quā facit iudex secularis est res spualis: nō enī reddere mihi capā ē res spualis. ¶Ad ſm dicim⁹ ꝙ ē res ipreciabilis de iure: ſz nō de facto. z est qđā ipreciabile de iure z de facto. ipreciabile de iure z de facto est virtus q̄ nō debz vendi: z ita est impreciabilis de facto: deus enī cui⁹ est ipam dare non posset vendere. impreciabile de iure et nō de facto est sacramētū nō enī dz vēdi: tm̄ ꝓvendi: qz sacramentū dat de⁹ per ministeriū sacerdot⁹: vñ sacerdos ꝓt vēdere illud de facto/ z nō de iure: z de facto est calix et hmōi et illa nec sunt spualia nec ānexa spualib⁹: qz ānexū spuali ꝓprie loq̄ndo est qđ est i eo in quo est spuale: ſz sūt q̄dā possessiones sacre z ꝓpt hoc si oporteat eas vendi lapcis: debēt redigi in massā eccl̄ie: aut possunt vēdi sub eadē forma. ¶Ad ⁊tio obie. dicim⁹ ꝙ ly illō redimat ius suū nō. tm̄ emit aliqd qđ nō facit de nō suo suū. ¶Ad vltio obie. sol. cōiter ꝙ lz aduocato vēdere ius procinādi ꝓpt laborē ānexū: qz opz eū discrere z suadere. nō ē ār ita i iudice z ꝓpt hoc nō ē sīle.

Ad primum

Ad secundū

Ad tertium

Ad quartū.

In oppositū

Secundo.

Tertio.

Ad primum

Ad secundū

Ad aliud.

Ar. primo.

¶In qb⁹ hz esse symonia. ¶Scdm capl̄m.

QIrca iecūdū capl̄m q̄rit de spualib⁹ i qb⁹ hz eē, symōia. z hoc diuidit i tria. ē enī qđā qđ est spuale tm̄. quoddā qđ ē ānexū tm̄ spuali: spuale z ānexū spuali est ꝑdicatio: ꝑdicatio ei ē ipsa ius: qz ꝓ ea dat ipsū sct⁹ z est ānexa spuali: ē ei ānexa ordini: qz sacerd otū ꝓprie est ꝑdicare/ vel ad minus ordinator. spualia sūt sacramēta ecclie q̄ nō lz emere vl vēdere. ānexū tm̄ spuali est ius pcipiēdi decias z exeqe mortalium/ z pbēde/ z ꝙsimilia. ¶Circa ꝑt Regula primum casum dat regula ꝙ nō lz ꝑdicare ꝓ lucro tpali/ vel inani gl̄ia/ vel fauore humano. Est enī triplex munus ſm mun⁹ vt ōt beat⁹ grego. i. mun⁹ lingue/ man⁹/ z cor. dis. si ꝙo ꝑdicet aliqs ꝓ aliquo illor⁹ ꝓmittit symoniā. ¶Sz videt ꝙ licitū est ꝑdicare ꝓ tpalib⁹: qa ꝯ hoc af. licitum est orare ꝓ tpalib⁹: orat enī eccl̄ia lic vt fructus t̄re dare z ꝑuare dignerꝫ z̄c. ergo lz ꝑdicare ꝓ tpalibus: est enī orare spuale sicut z ꝑdicare. ¶Itē. aplus ꝑdicauit cor. ꝓ tpalib⁹/ videlz vt face rent collectas sctis paupib⁹ q̄ erāt in hierusalē: g̃ lz ꝑdicare ꝓ tpalib⁹. ¶Sed si hoc g̃ licet dare ꝓben dam ꝓ tpalib⁹: qz magis est ꝑdicare cḡ dare ꝓbendā qz ꝓ ꝑdicationē dat spūsanct⁹/ z ꝓ dationē ꝓbende nō datur. ¶Forte dicet ad hoc ꝙ duplex est ꝑdicatio et duplex oratio: est enī qđā oratio spiritualis qua petim⁹ sctificari nomē dei in nobis/ z alia spiritualia: qđā terrena qua petim⁹ tpalia. sīliter est quedā ꝑdicatio spiritualis: et illā nō licz facere ꝓ tpalibus: qđā terrena: et illā licet fieri ꝓ tpalib⁹. ¶Sed ꝯ hoc af. cōtra. illa ꝑdicatio qua monebat apls cor. ad faciēdū collectas talis erat: q̄ pce seminat parce z metet

Tripler spūs rituale.

Regula primum

Secundo.

In oppositū

Equalio.

sed cōstat ꝙ hec predicatio spualis est. g̃ predicatio apli que erat ꝓ tpalib⁹ est spualis. g̃ nulla ꝑdicatio est t̄rena. ¶Itē. ꝓba que ego loquor spūs z vita sunt ergo ſm hoc ois ꝑdicatio est spualis. nulla ergo t̄rena. ¶Forte dicet ꝙ nō lz ꝑdicare principaliť ꝓ tpali: sed sc̄dario lz. g̃ cū ꝑdicare sit magis spuale cḡ dare prebendaz lz dare ꝑbendā ꝓ tpali nō principaliť: sed sc̄dario: sicut si eps det aliquā ꝑbendā alicui bono viro/ principaliter vt ecclesie illi deseruiat: z secūdario dat ei vt ipe alicui cenobio det. c. li. vnde sustentent monachi q̄ ibi seruiūt deo. g̃ dare sic ꝑbendā non est pctm̄. ¶Itē. ꝓbatur ꝓ aug. qui dicit ꝙ alie z alie voluntates alios z alios hñt fines: ſz si illi referrant ad illū finē q̄ deus est recte sunt ille voluntates atq; actiōes. ſz in hmōi actione: sc̄z in hmōi datione ꝑbēde oēs fines referūt ad deū: qz bonū ē ꝙ ipe deseruiat in ista eccl̄ia ꝓpt deū. ¶Itē. bonus est vt det centū libras ad sustentationē paupeꝝ monachoꝝ vt liberius seruiāt deo: vt vacēt ꝓplatione. g̃ quicqd ibi est in datiōe illa refert ad supremū finē: g̃ illa datio bona ē. g̃ dare ꝑbendā ꝓ tpali nō solū licitū ē: sed etiā bonū: qđ manifeste falſū ē. ¶Solu. nō ē ꝑdicandum ꝓ tpali: qz hec dictio ꝓ: notat cām primā principalem z imediatā. nō enī dicit aug. debemus euāgelizare vt māducem⁹: ſz māducare vt euāgelizem⁹ vt cib⁹ non sit primū qđ appetit: sed addatur illi qđ principaliter appetitur. debz enī qui arat vt ōt aparare in spe: nō ꝓ spe. vt ōt glo. finis quoꝝ principalis ꝑdicatiōis non debēt esse tpalia aliquo mō: sed finis cōsecutiu⁹ vel sc̄darius pōt esse. pōt el aliquis principaliter ꝑdicare vt moueat hoies ad opa pietatis. ad hmōi aūt finē consequit directio z ꝓ petenti datio tpalium. vñ licet ꝑdicatorē sic ꝑdicātē habere respectum ad tpalia tanḡ ad finē cōsecutiuum. z hoc mō lz ꝑdicatores de hospitali ꝑdicare de tpalibus: vt notetur ꝙ hāc dictionē ꝓ causa cōsecutiua: z sc̄daria. ¶Ad primū ergo dicim⁹ ꝙ nō est simile de ꝑdicatione z oratione: qz aliqua oratio est t̄rena: ſz nulla ꝑdicatio est terrena ¶Ad sc̄do obiectū dicim⁹ ꝙ apo. nō ꝑdicauit ꝓ tpali vt notetur cā principalis: z immediata et ꝓpria: sed ꝑdicauit ꝓ tpali vt notet finis ꝓsecutiu⁹: z sc̄dari⁹ q̄ mouebat ad pietatē in qua ꝓsistit dei similitudo. nō ē aūt sīle de donatōe ꝑbēde qñ ex opib⁹ pietatis ad quā mouenť hoies ꝓ ꝑdicatione directe z ꝓprie ꝓseqť datio tpalū. vñ nō lz datione ꝑbendeꝝ finis principalis/ necvt finis cōsecutus: z sc̄darius. si g̃ ibi caditvt pcīū: ponitur ergo sub pcio illō qđ est adiūctū spuali: z ita ꝓmittitur symonia. Nec ē vex ꝙ oēs volūtates ille q̄ sūt i datiōe ꝑbende de hac conditiōe vt accipiēs ꝑbendā det. c. marcas alicui cenobio referāt ad deū: qa charitas: z oīs ꝛi⁹ refugit ꝑbēdā ꝓ tpali tāḡ ꝓ pcio. vñ hoc nō ꝑt fieri bono fine. vñ nō ꝑt ibi fieri relatio actionum sicut docet aug. z sic patet solutio ad oīa obiecta.

¶In qb⁹ casibus videnť vendi sacramēta ecclie.

¶Scda questio huius capituli.

QUeritur de illis casib⁹ in qb⁹ vēdi videnť sacramēta ecclie? ¶Obijcit ergo qđ cōter fit ab ecclesia cū multis enī iuit testaꝛ cum eccl̄ia in articulo mortis de celebrando āniuersario: ſz āniuersariū est oratones eccl̄ie vel missarū celebratio. g̃ dāt tpalia ꝓ oratonibus eccl̄ie/ z missarū celebratiōibus. ergo emunt sacramēta eucharistie: z ita emūt sacramētuz eccl̄ie: g̃ non ꝓmittūt symoniā. ¶Sīliter z eccl̄ia q̄ pactū facit de celebrādo anniuersario ꝓ certis redditib⁹ vēdit sacramēta eccl̄ie: z ita ꝓmittit symoniā. ¶Sīliter obijcit de sacerdotib⁹ qui eccl̄iam accipiunt ad firmā a scholaribus qui vadunt ad scholas: z ineunt pactum cū scholaribus ꝓ certa pecunia/ vt in eccl̄ia deseruiant: vt cātent missas/ z baptisent: et cetera sacramēta eccl̄esie dent ppl̄o. isti sacerdotes videntur vendere sacramēta eccl̄ie. aliter ei nō cātarent missas z̄c. nisi darent eis tāta pecunia. g̃ ꝓmittunt symoniaz. peccat ergo eccl̄ia q̄ hoc sustinet. ¶Sz obijcit de plat⁹ q̄ accipiūt pecuniā ab excōmunicatis añ ꝯ absoluant eos: videnť eni vendere sacramēta eccl̄ie illis q̄ excōicati fuerāt. g̃ ꝓmittūt symoniā. ¶Solutio. trib⁹ de causis accipit pecuniā eccl̄ia. ꝓma est ꝓpter deuotionē. Scda est ꝓpter sustētationē/ et sipēdiū ministroꝝ eccl̄ie. Tertia ē ꝓpter correctionē. Secundū ꝓmā causā soluť ꝓma obiectio: sed ad eundē tiā illi⁹ solutiōis Notādū ē qđ dns dixit moysi: fac michi tabernaculū ſm exēplar qđ tibi in mōte mōstratū ē: ꝓ qđ significatū ꝙ eccl̄ia militās dz imitari eccl̄iaz triūphātē quātū ꝑt: z sic faciūt scti q̄ sūt in t̄ra. imitāť g̃ eos q̄ sūt in ꝑria inḡtū ꝑñ. vñ eccle. volatilia ad sibi similia ꝙgregātur. volatilia sūt sancti qui sunt in terra qui volāt ꝑnis virtutum: z congregantur ad sibi similia. i. imitanť sanctos qui sunt in patria. in eccl̄ia enī triūphanti exīstētibus multū placet deuotio: z apud eos valet multū. dns enī non pensat quātū: sed ex quāto: sicut dicit glo. sup illum locū luce. paupcula mulier misit in gazofilatio duo era munita: ipm ei datū ſm se nō placz deo: ſz deuotio dātis z donū ꝓpt deuotionē. vñ ꝓpt deuotionē quā hēbat thobias i sepeliēdis mortuis obtulit āge lus deo of onē ei⁹: z apo. ꝑe imitās eccl̄az triūphātē dixit. Nō q̄ro datū sed fructū: fruct⁹ aūt ē i deuotione. ꝓpt deuotionē g̃ q̄ ē spualis acq̄rit regnū celoꝝ nō ex pecunia data ſm se. ¶Ad ꝓmo ergo obiectuz dicim⁹ ꝙ eccl̄esia dz facere āniuersarium isti⁹ nō ꝓ redditib⁹: sed ꝓ deuotiōe penitētis: qz tm̄ nō est militanti eccl̄ie nota deuotio penitētis/ in signū meōrie deuotiōis illi⁹ pōt recipe redditꝰ quos ille dat: vel i cām ꝓuocatiuā deuotiōis clericoꝝ/ q̄ intersunt āniuersario: distributiones enī q̄ fiunt i choro ꝓuocāt et excitāt deuotionē in accipiētib⁹ denarios: ille q̄ vult āniuersariū suū fieri sic dz dicē/ peto suffragia eccl̄ie vt ex deuotōe peto suffargia z i signū deuotōis do vob⁹ tm̄: si ꝙo respect⁹ hz ad pecuniā tāḡ ad cāz ꝓncipalē ꝓ q̄ fiat āniuersariū/ symonia ē: nō aūt dicim⁹ q̄d fiat: sed q̄d fieri debeat. ¶Ad sc̄do obie. soluť ꝓ sc̄daz cām/ lz ei facer dotib⁹ firmarijs certā pecuniā accipe ad sustētationē z stipēdiū: dign⁹ est ei operari⁹ mercede suavt ōt dns i euāgelio: z ēt apls Qui altari ſuit de altari viuat. z ite⁹. Qui arat dz i ipe arare z nō ꝓ spe. vñ ꝓ illa pecunia tāḡ ꝓ cā ꝓncipali nō lz sacerdoti conductiue cātare missas z hmōi: ſz lz ꝓ pecunia nisi notek cā nō sine cā. ¶Sz eodem mō dicēdū ē de epis/ archiepis: q̄ recipiūt ꝓcuratiōes suas z de paupib⁹ clericoꝝ q̄ legunt psalteria ꝓpt deū: z de pauꝑma abbatia ad quā venit aliqs petēs fraternitatē: ſz abbatia nō hz vñ possit ipz sustētare: i hoc aūt cāu bñ lz petēti fr̄nitatē afferre secū vñ sustētet i aba

Thobias.

Ad primū g̃

Ad scdm.

Ad aliud.

batia cū diluvierit ⁊ pecunia non est causa principalis quare recipiat in fraēntatē. Iꝫ causa sine qua non reciperet: etiā hoc modo nō est ſymonia: dummodo monachi redditus quos affert non cōpellant eū abbatie dimittere poſt mortē ſuā. tunc enī eēt ſymonia ſed in bñplacito eius ſit dimittere vel non dimittere

Nota.

Ad tertium ¶ Ad tertio obiectum est ſolutio p tertiā causā: prelat⁹ ei nō debꝫ accipere pecuniā ab excōmunicato p abſolutione: Iꝫ p pena ⁊ cōrrectione: ne decetero cōtēnat excōmunicationē. quidā enī melⁱ⁹ cōrigunt q euacuationē burſe cū alīt. honeſtū tñ est q̄ plat⁹ non impleat burſaꝫ ſuā de pecunia illa/ ſed det pauplb⁹ ne videatur ex cupiditate accepiſſe. ſi enī ex cupiditate acciplat peccat mortaliť. ¶ Itē. obiicitur de illis caſibus in quibus videtur eē ſymonia/ ex vēditione ſacramēti. videtur g̃ q̄ ſymonia cōmittat qui cantat miſſam p tpalibus: cantat enī pro fructib⁹ terre miſſam ⁊ pro ſanitate alicui⁹ et pro pace tpali. oīnia iſta ſunt tpalia. ponit ergo miſſa q̄ ſpūalis est ſub pretio tpali. g̃ cōmittit ſymoniā.

Iterum aſſ.

ſcđo ad idē.

¶ Itē. cantat miſſa pro tpalibus: ergo conſecrat pro tpalibus eucharistiaꝫ: ſed eucharistia ē bona gr̄a. ponit g̃ gr̄aꝫ bonā ſub pcio tpali: g̃ cōmittit ſymoniā.

Tertio.

¶ Itē. ecclia laudat deum p tpalib⁹/ dicit ei poſt prādiū: agim⁹ tibi gr̄as oīpotēs deus ⁊c. intelligitur de bñficiis tpalibus: ſed laus det ſpūaliſſima ē q̄ est ps eēne btitudis. g̃ eccla ponit ſpūaliſſimū pro tpali pcio. g̃ cōmittit ſymoniā.

Quarto.

¶ Itē. obiicit̄ de canonic⁹ q̄ ſurgūt ad matutinas: et currūt ad matutinas: hec faciūt vt habeāt diſtributiones quotidianas: Iꝫ ⁊ miſſe ⁊ matutine ſpūalia ſunt diſtributiones ille tpalia: ponunt g̃ ſpūalia ſub pcio

In oppoſitū

tpali. g̃ cōmittūt ſymoniā. ¶ Sꝫ contra. ipſi vendūt vt accipiāt q̄ eis debetur. ergo nō cōmittūt ſymoniā

Secundo.

¶ Itē. p̄ceptū est in exodo. nō apparebis vacu⁹ i cōſpectu meo ter i āno. in paſcha/ i pēthecoſte/ i ſceno phegia. hoc p̄ceptū adhuc obſeruat eccl̄ia. tenentur enī layci offerre ſacerdotib⁹ ſuis in tribus feſtis: in paſcha/ in pēthecoſte/ in natali. ⁊ niſi offerant/ cōpelluntꝰ a ſacerdotib⁹ ad reddēdū oblatiōes. layci ergo tenētur dare tpalia ſacerdotib⁹. p ſpūalib⁹ q̄ eis dāt ſacerdotes. ergo licitū est dare tpalia pro ſpūalib⁹: ergo licitū est emere ſpūalia pro tpalibus. ergo licitum est vendere ſpūalia pro tpalibus. eadē est enī ratio dandi tpalia in layc̄is: ⁊ accipiēdi a ſacerdotib⁹. ergo Iꝫ vendere ſacramēta eccl̄ie pro tpalib⁹. q̄ est contra p̄dicta. ¶ Solu. q̄ttuor de cauſis dat de⁹ tpalia. Prima cā necessitas. tpalia neceſſaria ſūt ad hoc vt ſuſtēterentur miniſtri dei. vnde malachias: inferte oēm decimā in horreū meū vt ſit cib⁹ in domo mea.

Solutio Prima cā.

Scđa cauſa

¶ Scđa cā ē cōſolatio infirmoꝝ. vñ in fine yſa. ſicut mr̄ blādit filio ſuo/ ita ego conſolabor vos. ſ. beneficio tpaliū. magna eī penuria facit puſillos peccare: vel alios deſpare: vñ i puerbijs. Mēdicitatē ⁊ diuitias ne deder̄ mihi: ne egeſtate oppreſſ⁹ furer ⁊ periurem nomē dei mei.

In puer.

Tertia cā.

¶ Tertia cā ē negociatio ſpūalis. vñ euāgeliū: negociamini dū venio. ppter hoc dat de⁹ māmonā iniq̄tatis. i. inequalitat̄ ſiue ſuperfluitat̄: vt de illa ſuperfluitate diuites dent paupib⁹: ⁊ ſic acq̄rāt regnū celoꝝ. hec est ei negociatio ſpūalis.

Quarta cā.

¶ Quarta cā ē p̄uocatio ad laudē dei: p̄uocāť ei mīri ad laudandū p̄opť ſpūalia ſibi collata. iſtis q̄ttuor modis Iꝫ hoib⁹ vt neceſſarijs. videlꝫ vť q: neceſſaria vel conſolatoria vť negociatoria vť tāq̄ p̄uocatiua.

Quito mō.

¶ Quito

ſūt mō vtimur hoīes tpalib⁹ cū eis vtūť ſine fruitionis: ⁊ ē abuſ⁹ ⁊ pctm̄. q: vt ūt aug. pctm̄ ēvti fruēdis: ⁊ frui vtēdis. vti g̃ tpalib⁹ vltio mō pctm̄ ē: Iꝫ q̄ttuor primis mōis nō ē pctm̄. diſtinguēda ē g̃ ſignificatio huj⁹ p̄poſitiōis p cū ūr: eccl̄ia cātat miſſā p tpalib⁹. ſi ei notet finē fruttiōis falſa ē. ſi p̄o materiā neceſſariā ⁊c. p̄a ē. hec ei est p̄a: eccl̄ia cātat miſſas p tpalib⁹ hoc mō intellecta: eccl̄ia in officio miſſe petit tpalia vt neceſſaria ⁊c. ⁊ nō ſeq̄ť. g̃ ponit ſpūalia p̄ pcio tpali. p̄cedit̄ ei ac ſi hec p̄poſitio p̄o/ notet finē fruitōis hec enī nō est p̄cedenda. Eccl̄ia p̄secrat p̄o tpalib⁹ q: tpalia nō ſunt finis p̄secrationis hoc mō: imo cor p⁹ xp̄i materia est p̄secratiōis: vñ nō valet hec argumētatio. eccl̄ia cātat miſſā p tpalib⁹ q: i officio miſſe fm aliquā ptē poſſūt eē tpalia matia oſonis: Iꝫ in cōſecratiōe nō poſſ⁹/ tñ ipa p̄cedi p accidēs. eccl̄ia p̄secrat p tpalib⁹ vt hec dictio p/ notet cām: nō materiā ipi⁹ p̄secratiōis: Iꝫ itēriōis ad cōſecrādū: ppť tpalia ei accepta tenet̄ ſacerdos p̄secrare. ptꝫ g̃ ſolutio ad primo obie. ¶ Ad ſcđo obie. dicim⁹ q̄ ecclia laudat deū tāq̄ p matia p̄uocatia. ⁊ ſic pꝫ q̄ nō poit ſpūalia ſub pcio tpali. vñ tpalia nō ſe hñt ibiť cā mercēnaria. ¶ Ad ūtio ob. dicim⁹ q̄ ſurgē ad matutias vť currere ad eccl̄iaꝫ nō ē ſpūale. vñ Iꝫ iſta facere pro tē pozalib⁹: Iꝫ cātare in eccl̄iaꝰ laudare deū p tpalib⁹ tāq̄ p fine fruttiōis vel materia mercimoniali ſymonia ē. ¶ Ad q̄rto ob. dicim⁹ q̄ hec ē duplex. layci tenent̄ dare tpalia pro ſpūalib⁹: ⁊ hec determinatio pro ſpūalib⁹ p̄t determinare hoc p̄bū tenet̄: vl̄ hoc p̄bū dare. ſi hoc p̄bū tenētur p̄a est: fm q̄ hec p̄poſitio p: notat cām efficēt̄e: q: ſpūalia q̄ dant a ſacerdotib⁹ ſunt cā efficiēs q̄re layci teneant̄ eis dare tpalia: hoc aūt nō est emere ſpūalia: ſi p̄o determinat hoc verbū dare tm vera est fm q̄ hec dictio p: notat cām finalē: ſpūalia enī finis ſunt tpaliū: nō aūt p̄ciū: vñ nō est ibi emptio ſiliter hec est duplex: ſacerdotes tenētur dare ſpūalia p̄o tpalib⁹. ſi hec determiatio p̄o tpalib⁹ determinet hoc p̄bū tenent̄ p̄a est fm q̄ hec dictio p̄o: notet cām efficiēt̄e motiuā: ſi p̄o determiet hoc verbū dare/ falſa est: q: hec dictio p̄o notat tūc cām finalē ſiue materialē: tpalia non ſunt finis ſpūaliū: ⁊ ita nō est eadē ratio i ſacerdotib⁹: ⁊ in laycis: Iꝫ ergo dare tpalia p̄o ſpiritualib⁹ ſiue p̄poſitio notet cām finalez ſiue motiuā: ſed hoc nō intelligit̄ de ſpūalib⁹ bonis q̄ eterna ſunt: Iꝫ de bonis ſpūalib⁹ q̄ dat ſacerdos. ¶ Dubiū est vtrū liceat p̄o illis finaliter dare tpalia ſiue emere illa: ⁊ videť q̄ ſic: q: in fine p̄ouerbioꝝ dicit̄ de mulere forti: cōſiderauit agrū ⁊ emit eū: Iꝫ ergo emere agrum padiſi ſiue celeſtē hereditatē. ¶ Sīť in euāgelio. Sīle est regnū celoꝝ hoi negociatori q̄renti bonos margaritas: inuēta aūt vna p̄ciosa margarita abiſt/ ⁊ vēdidit oīa q̄ habuit ⁊ emit eā: ſic igiť Iꝫ emere regnum celoꝝ/ ⁊ dare tpalia p̄o ipſo: ergo multo fortⁱ⁹ Iꝫ dare tpalia p̄o ſpūalib⁹ bonis q̄ dat ſacerdos: q̄ min⁹ ſpūalia ſunt q̄m regnū celorum. ¶ Itē. licet dare bona tpalia q̄buſdaꝫ bonis virīs religioſis vt oret̄ p̄o nobis: ſed oſo ſpūalis ē. vñ petite ⁊ accipiet̄ſ: q̄ intelligitur de petitiōe qua petiť ſpūſanct⁹: nō enī est vex de petitione tpalium multi enī petunt tpalia q̄ nō accipiunt nec acceptu: ri ſunt: Iꝫ q̄ petit ex̄o corde ſpūſctūs accipiet ipm: ergo oſone dat ſpūſanct⁹: ergo oſo est ſpūalis: g̃ Iꝫ dare tpalia p̄ oſone q̄ ē ſpūalis. ¶ Eadē rōe Iꝫ dare

Augustin⁹.

Ad rōnes.

Ad primum

Dubium.

Aſſ. q̄ ſic.

In euāge.

Secundo.

Eodē mō.

tpalia p̄ bonis ſpūalib⁹ q̄ dat ſacerdos: ⁊ ita Iꝫ emere ſacramēta eccl̄ie. ¶ Itē. Iꝫ dare tpalia hoc fine vt habeat ſpūſctūs. Q̄ p̄obať p̄ hoc q̄ ūr greg. interrim fac boni quicq̄d pōt: vt deus illuſtret cor tuū ad penitētiā. Iꝫ ergo dare tpalia bona paupib⁹: vt de⁹ illuſtret cor infundēdo ſpūſctm̄. licitū est: g̃ dare tpalia p̄o ſpūſctō: ſed nichil adeo ſpūale est vt ſpūſanctus: nec magis ipreciabile. ergo multofortius licz dare bona tpalia p̄o tpalib⁹/ q̄ dat ſacerdos: et ita emere ſacramenta eccl̄ie. ¶ Solutio. Ad primū dicim⁹ q̄ nō vꝫ hec argumentatio. Iꝫ emere bona ſpūalia q̄ eterna ſunt: ergo Iꝫ emere bona ſpūalia q̄ ſacerdos dat: et hoc est q: bona eēna cadūt ſub merito: Iꝫ gr̄a prima q̄ dat̄ p ſacramēta eccl̄ie nō cadit ſub merito: aliter nō eſſet gr̄a niſi ſine merito daret. regnuꝫ aūt celoꝝ venale est: ⁊ emit moneta dei: ſcz p opa dei informata charitate. ſed prima gr̄a non pōt emi: q̄m ille q̄ non habet primā gr̄am nō habet aliquā monetam dei. ſed monetā diaboli: ſcz nūmū pctī: vel ſi Iꝫ aliqua bona opera in gr̄e illa pure tpalia ſunt: ⁊ non attingunt ad gr̄am q̄ ſupra tp̄s est. ¶ Ad ſcđo obie. dicim⁹ q̄ hec eſt falſa. Iꝫ dare tpalia viris religioſis vt oret̄ p̄ nobis. oſo ei nō p̄t eē imediat⁹ finis datio nis tpaliū: Iꝫ q̄ dant tpalia aliquib⁹ p̄opť deū/ p̄o uocant̄ accipiētes ad amicitia: ⁊ ex amicitia p̄uocātur ad oratiū. vñ p̄z q̄ oſo non est imediat⁹ finis dationis tpaliū: Iꝫ amicitia ſiue p̄uocatio ad amicitia: q̄ñ datio tpaliū bñ fit. Dicit ei Tullⁱ q̄ amicitia nō ē p̄pter niſi int̄ bonos/ i malis ei fm q̄ hmōi ſūt nō est aliquid diligibile. vñ ūt dñs i euāgelio luce. Facite vobis amicos de māmona iiq̄tatis. i. date paupib⁹ p̄o deo/ vt p̄uocent̄ ad amicitia: ⁊ ex amicitia obligent ad oratiū p vobis. p̄z g̃ q̄ oſo nō ē imediat⁹ finis datiōis tpaliū/ imo ſicut datio ſpūaliū gratuita debet eē: ſic ⁊ datio tpaliū gratuita dꝫ eſſe. vñ Aug. dicit de apōlis. gratuituꝫ panē accipiebāt ab eis q̄b⁹ gratuitā p̄dicationē exhibebāt. talis ei dꝫ eē rō dati ⁊ acccepti: de qua loq̄tur apo. ad phil. dicēs. Nulla mecū eccl̄ia cōicauit in rōne dati ⁊ accepti: niſi nos ſoli. ¶ Ad tertio obie. dicim⁹ q̄ nō est ſile: q̄m dare tpalia deo vt habeat̄ ſpūſctūs est̄ p̄uocare deum ad amicitiā: q̄m hoc est dare tpalia paupib⁹ p̄opť deū ſed dare tpalia hoi fm ſe ſumptū nō est p̄uocare ipſum ad amiciciam. ¶ Ex p̄dictis p̄z q̄ nō est licitū dare tpalia p̄ miſſis tricenarijs: ſiue p̄ trigita miſſis cātādis. vñ p̄hibeť in ſynodis ne p̄lbyteri aliq̄d accipiāt anteq̄ cātauerint miſſas illas. ¶ Sꝫ quātūcūq̄ dare est dare/ ⁊ quātūcūq̄ accipe est accipe. g̃ ſicut illicitū ē accipe tpalia p̄ miſſis cātādis: ita ⁊ poſt: ergo qua rōe p̄hibitū est aī accipe. eadē rōe dꝫ p̄hiberi ⁊ poſt. ¶ Itē. licitum est dare tpalia virī religioſis: vt oret̄ p̄ nobis: q: Iꝫ facere nobis amicos de māmona iniq̄tatis: ſicut dictū est. g̃ licitū ē dare ſacerdotib⁹ ⁊ aīāꝫ cātēt. ¶ Itē. licitū est ſicut dictū est dare aliq̄s reddit⁹ alicui eccl̄ie p̄ aīuerſario celebrādo. g̃ licitum est tpalia dare ſacerdotib⁹: nō ſolū p̄ miſſis cātandis/ vel poſt miſſas cāratas: ſed etiā p̄ cātādis: ⁊ etiā aīāꝫ cantent̄. ¶ Solu. Ad primū dicim⁹ q̄ nec aīī nec poſt Iꝫ accipe tpalia p̄ miſſis. vñ nō ſunt danda tpalia ſacerdotib⁹/ etiā poſt miſſas cātatas p̄ ipſis miſſis. ſed q: dign⁹ est opari⁹ mercede ſua vt ſit cibus in domo dñi: p̄hibitū aūt est aī accipere et nō poſt/ ppter ſpecie malī: p̄opter ſcādalū vitādū. eēt eni ſpecies mali ſi acciperet ante: quia videret vēdere ſpūalia. ¶ Itē. eſſet occaſio ſymonie multis ſacerdotib⁹: ſed ſi ſacerdos nō haberet vñ viueret bene liceret ei dare p̄opter deū tēp̄oralia anteq̄ etiā miſſas cantaret illas: ⁊ ſic p̄uocareť ad amicitiā. ⁊ ſic obligaretur ad celebrandū. ſed ſacerdotib⁹ habentibus. vndeviuāt p̄ohibitū est in ſynodo ātē accipere

Tertio.

Ad ſcđm.

Tullius.

Dñs in euangelio.

Augustin⁹.

Ad philip.

Ad tertium

Corelariū.

p̄ hoc aſſ.

Secundo.

Tertio.

Solutio. Ad primū.

Solutio Ad primum

Ad tertium

Ad ſecundū

Alia cauſa.

Prohibitio in ſynodo.

¶ Ad ſcđo obiectū dicimus q̄ nō est ſile de religioſis viris/ ⁊ de ſacerdotibus: q̄m ibi nō est ſpecies mali. ⁊ p̄tereā viri religioſi melius nouerunt rationes dati ⁊ accepti q̄s ſacerdotes. ¶ Ad tertiū dicim⁹. q̄ conſuetudo gñalis eccl̄ie est: vt anteq̄ moriantur fideles teſtamētū faciant ⁊ legatum ſuū: et in illo legato quidā aſſignant redditus alicui eccleſie ad celebrandū die anniuerſariū mortis ſue: et hoc non est ſpecies mali. ⁊ propter hoc non est ſimile de eo ⁊ de illo quod datur ſacerdotibus anteq̄ cantent miſſas

Alia cauſa.

Ad tertiū.

¶ Tertia queſtio principalis.

¶ Utrū aliqua liceat dare p̄o baptiſmo.

Queritur poſtea vtrū liceat emere vel dare tēporalia p̄o baptiſmo ⁊ benedictiōe matrimoniali? ¶ Videť q̄ ſic. q: ſit ita q: alique mulieres deferāt aliquē puerū laborātē in extremis ad aliquem ſacerdotē vt baptiſet: et ille nolit baptiſare cum niſi dent ei pecuniā. videtur q̄ in hoc caſu debeāt ei dare: q̄a niſi dent puer morietur ⁊ dānabitur. ¶ Item. licet vnicuiq̄ redimere ius ſuū: ergo Iꝫ dare pecuniam in illo caſu vt baptiſet puer. ¶ Si dicať q̄ ſacerdos ſymoniac⁹ p̄o fornicatione habēd⁹ est: et ita p̄ nullo ideo ipſe mulieres in illo caſu debent baptiſare illū paruulū/ cū non habeant ſacerdotē. ¶ Cōtra. Ponatur q̄ nō poſſint habere aquam a ſacerdote: videtur q̄ tūc debeāt dare pecuniā p̄o baptiſmo ſacerdoti. ¶ Eadē est obiectio de illis quoꝝ matrimoniū iā p̄ mulgatū est: ⁊ nō reſtat niſi vt habeāt matrimonialē benedictionem: ⁊ ſacerdos nō vult dare eā niſi dent pecuniā ei: videtur q̄ liceat eis dare: ipſi enī nō poſſunt benedicere. ¶ Sed contra. ſi dant pecuniā p̄o ſacramentis emunt ſacramēta: ergo p̄mittunt ſymoniam. ¶ Solutio. Ad primū caſū de baptiſmo dicimus q̄ mulieres in illo caſu poſſunt baptiſare: ſed ſi non habent aquā: licet eis pecuniam dare ſacerdoti non p̄o baptiſmo: ſed p̄ remouēda furia/ ſiue obſtaculo quo min⁹ habent q̄ puero debeť. ¶ Ad fm ca ſuꝫ dicim⁹ q̄ est recurrere ad ſuperiorē: ⁊ ſi ſuperior nolit eos bñdicere ſine pecunia/ reſtant due vie: vna vt abſtineant: ⁊ hoc est conſilium perfectorum: ſecūda vt ſi noluerint abſtinere vt dent pecuniam ſacerdoti non p̄o benedictiōe: ſed p̄o remouendo obſtaculo quo minus habent quod eis debeť. ¶ Sed fm hoc videtur q̄ ſi ſint tres boni clerici: et religioſi in aliquo epiſcopatu: et epiſcop⁹ eorum nolit eis dare p̄bendas ſine pecunia/ q̄ liceat eis dare pecuniaꝫ vt remoueāt obſtaculū quo min⁹ habent quod ſuum est: p̄bēde enī alicui⁹ ēparus bonis debent̄ q̄ ſunt de eodem ēpatu. ¶ Ad hoc dicim⁹ q̄ nō est ſile: q̄a p̄ benda iſti nō debeť determiate vel illi: ſed baptiſm⁹ debeť iſti vel bñdictio mr̄imonialis debeť iſti: vbi tñ conſuetudo est q̄ miniſtrat ſpūalia pōt accipe tpalia poſt data ſpūalia pōt perere ſacerdos tpalia: q̄a dignus est operarius mercede ſua. ¶ Ex p̄dictis p̄z q̄ non licet dare tpalia p̄o ſpūalibus. vt hec dictio p̄o notet finē immediatuꝫ dationis tēp̄oraliū: et ſic

Ad ſecundū

Alia cauſa.

Prohibitio in ſynodo.

Ad ſecundū

Alia cauſa.

Ad tertiū.

Ad ſecundū

Ad primum

In oppoſitū

Solutio.

Ad primum

Ad ſecundū

Ad ſecundū

Ad tertium

In oppoſitū

Solutio.

Conclusio.

intelligitur cum proprie accipitur. vnde proprie intellecta non debz concedi hec: licitũ est dare tẽporalia pro spũalibus: sed improprie: vt hec dictio p notet finem nõ immediatũ: sed quasi cõsequentẽ a latere: concedi põt hoc modo. licitũ est dare tpalia intuitu obligatiõis que facta est ꝓpter dationẽ spũaliuz. obligatio est finis immediatꝰ datiõis tpaliũ: z spũalia sunt quasi finis cõsequens a latere. z sic intelligẽda est hec auctoritas. iterim fac quicqd potes vt deus illustret cor tuũ: da elemosinas propter deũ/z sic prouocabitur deꝰ ad illustrandũ cor. patz ergo q illustratio cordis nõ est finis immediatꝰ datiõis elemosine: sed finis consecutꝰ. finis aũt immediatꝰ est placentia dei: vel amor dei: vt ꝓceptum vel aliqd tale

Quare dat elemosina.

¶Danda est eni elemosina / ꝺa bonũ est dare ipam: vel quia ꝓceptũ est: vel qz placet deo: et qz consequitur q deꝰ illustrat cor. si ei ille qui dat elemosinã intendat q ipa sit preciũ illustratiõis cordis: tbi est cogitatio illicita: z intẽtio pessima. pz ergo q hec dicto vt nõ debet tbi notare finẽ imediatũ. ¶Sed cõtra: dixerũt filij israel ad aaron: ob hãc cãm offerimꝰ in donarijs dñi anulos armillas: z pchelidas vt depreceris p nobis dñm. g̃ hec erat intẽtio illoꝝ vt illa tẽporalia darent pro oꝝone que spũalis est. g̃ dabãt temporalia illa pro spũalibus: et laudantur in facto illo. ergo licitum est dare tpalia pro spũalibꝰ loqnꝺo ꝓprie.

Secundo.

¶Itẽ. videtur q hoc qõ fecit iudas machabeꝰ: qui misit. xij. drag̃mas argẽti hierosolimis eas offerri pro pctis mortuoꝝ: nisi ei eos qui cecidерant rẽ. oblationẽ illã. ergo fecit vt ozarek pro mortuis. z sic dedit tpalia pro spũalibus: z laudatur ipe in oĩbus. ergo licitum est dare tpalia pro spũalibus

Solutio

¶Solutio illoꝝ ptz p predicta. Ad primũ ergo

Ad primum

dicendũ est q cũ filij israel intendebant q deprecatio esset finis immediatus datiõis illoꝝ ornamentorum: immo offerebant illa in donarijs dñi: qꝛvide licet illa placebãt dño. habebat ergo illa ablatio suum finem imediatũ ꝓter deprecationẽ placentiã/sine amoꝛe dñi. fz deprcatio fuit finis ꝓsecutiꝰ. ¶Eodẽmõ dicimꝰ de oblatiõe machabei: habuit enĩ tres fines vnũ imediatũ. s. bonitatem ipius oblatiõis vel placentiã dei: z duos cõsecutiuos. vnũ oꝝonẽ sacerdotum. alium remissionẽ peccatoꝝ quã deus dedit

Ad aliud.

¶Tertium capitulum.

¶De symõia q̃ bz fieri circa ãnexa spũalibꝰ

Prima q̃stio.

¶Onseq̃nter dicẽdũ est de symonia q̃ habz fieri circa ãnexa spũalibꝰ. ¶Querit ergo de eõ q̃ dat pbendam alicui ꝓsanguineo suo: tm̃ cã ꝓsanguinitatis. vtrũ ꝓmittat symoniã? videt q nõ: qz ibi nõ est voluntas vẽdendi vel emendi spũale: vel annexũ spũali: nichil ei vult iburare. g̃ ibi nõ est symonia. ¶Sed cõtra. iste eõus dat annexũ spũali tm̃ pro re tpali. g̃ cõmittit symoniam

Af. q nõ.

In oppositũ

Secundo.

¶Itẽ. i hoc pcepto: gratis accepistis: gratis date: prohibetur symonia: sed iste eõus facit cõtra hoc ꝓceptũ. qõ probatur: qz ibi non diligit deũ tm̃ ꝓpter se. non diligit ipm gratis: z q̃ seruit ei non tm̃ ꝓpter se. non seruit ei gratis. g̃ q nõ dat pbendã ꝓp deũ nõ dat eã gratis. ergo iste eõs ꝓmittit symoniã. ¶Itẽ. si dat pbendas multas multis nepotibꝰ suis: vt ipse imbursaret tpalia illarũ prebendarũ sicut multi faciunt / ꝓmitteret symoniã: sikiter si daret pbẽdã eõ alicui vt pater eõi haberet tpalia illius prebende cõ

Ob.

mitteret symoniã. eadem rõne si daret prebendã alicui consanguineo: vt ipse ꝓsanguineus haberet tpalia illius prebende: cõmittit symoniã. ¶Quod ꝓcedat canto: parisiensis: z oẽs sequaces eius. hieremias. Maledictus hõ qui facit opus dei fraudulẽter. super quem totum dicit auctoritas: ꝺa fraudulẽter opus dei facit qui p munere facit illud. Est aũt triplex munus/munus cordis .s. fauoꝝ hũanus. munꝰ lingue. s. laus humana. et munus manꝰ. ꝓter aũt ista ponebat cantor alia duo. scilz munus sanguinis. vene enim illis qui edificant spõ in sanguinibus. et munꝰ timoꝝ: qñ per violentias: z pces principũ dat eõs prebendã: si ꝓ aliquo istoꝝ numerũ dat eõs prebendam ꝓmittit symoniã fm cantorẽ: vñ dicebat q hec non est vera diffinitio symonie. Symonia est studiosa voluntas vẽdendi rẽ. sed sic debz diffiniri. Symonia est collatio vel acceptio spũaliũ nõ gratuita. vtꝺetur aũt q hec solutio vera sit. qz ponak q ille idẽ eõus det alicui prebendã p pecunia: z cõsanguineo suo dat aliam tm̃ intuitu consanguinitatis: ex eadez cupiditate dat vtriq illoꝝ prebendã: qꝺ pbatur: ꝺa ex eadẽ charitate diligo sũmũ bonũ michi z primo. ergo ex eadẽ cupiditate diligit ille eõs pecuniã sibi z suo ꝓsanguineo. g̃ idem pcm̃ est in datiõe vtriusq prebende: sed in datiõe pbende p pecunia: pctm̃ est symonie. g̃ in dattone intuitu tm̃ ꝓsanguinitatis: est pctm̃ symonie. ¶Sed cõtra. in actibꝰ apłoꝝ. cum symon magus offerret pecuniã vt daret ei hanc ptãtẽ vt cuicunq̃ imponeret manus acciperet spm̃ icm̃. dixit petrꝰ. pecunia tua tecũ sit in perditiõe. qm̃ donum dei estimasti pecunia possideri. voluit g̃ symon emere donum spũscti: z ex hoc commisit symoniam

Dpo cãtoris parisiẽ.

Triplex munꝰ expoit hic.

Alia. ij. ponebat.

Dicebat diffinitiõem nõ valere.

Probatur ista opinio.

In oppositũ

¶Sliter giezi voluit vẽdere donũ spũscti naamã syro: z ex hoc ꝓmisit pctm̃ symonie. z i sacra scriptura. Non habemꝰ exẽpla alia de symonia q̃ illa duo. sed in illis duobus exemplis ꝓprie voluntatis male est emere vel vendere spũale vel annexũ spũali: g̃ cũ voluntates differẽt spẽ fm ꝓpria volita: z in ꝓpria voluntate symoniacam ꝓprii volitũ sit emere vel vẽdere spũale vel annexum spũali. In voluntate ei eõi qui dat prebendam cõsanguineo tm̃: ꝓpter intuitus consanguinitatis nõ sit emere vel volitũ vel vendere rẽ. ergo volũtas sua nõ est eiusdẽ speciei cũ volũtate symoniaca: g̃ non ꝓmittit symoniã. ¶Quod ꝓcedimꝰ fm q symõia ꝓprie accipit. peccat tm̃ mortaliter: qz ve qui edificãt spõ in sanguinibꝰ: z in eo triplex peccatum. primũ est nimia dilectio carnis sue. Scõm est cupiditas: quia nimis cupit tpalia cõsanguineo suo. Tertiũ est ꝓtemptus spũaliũ que dat tm̃ intuitu rei tẽporalis. ¶Ad primo obiectũ dicimꝰ q non valet hec argumẽtatio. Dat annexum spũali pro re tempozali: ergo cõmittit symoniã. z est fallacia equiuocatiõis: qm̃ in prima hec dictio pro notat causam finalem vel efficientem: et materiã: et ꝓceditur ac si notaret cãm mercimonialẽ. talis enĩ causa ꝓprie facit pctm̃ symonie. ¶Ad scõm obiectũ dicimꝰ q non valet hec argumentatio. Nõ gratis diligit deũ ꝓpe se tantũ: ergo non gratis dat prebendã qui non dat tantum ꝓpter deũ. z hoc est: qꝛ dare eccleſiã gratis: non est eã dare ꝓpter deum tantũ: sed est eã dare vt nichil inde habeatur: z hoc fit aliquãdo tm̃ ex naturali pietate. sikiter est de prebenda. vñ eõus ille ꝓtra hoc ꝓceptũ nõ facit. gratꝛ accepistis/gratis date:

Solutio.

Ad tertium.

Ad quartũ.

Ad vltimũ

Ite arguit

Secundo.

Solutio.

Contra decretistas.

Alius casus dens.

Af q nõ.

Confirmat

In oppositũ

opio aliqrũ.

Ꝑ hanc af.

Alia opinio.

Ꝑ hãc arguit

Scõm augustinum.

Secundo.

¶Ad tertium. sed ꝓtra multa alia facit: vñ peccat. ¶Ad tertio obiectũ dicimꝰ q hec est falsa: iste eõs ponit ipreciabile sub pcio: qz ibi nõ est mercimonia cũ nihil intẽdat acqrere p illa dationẽ ¶Ad quarto obiectũ dicimꝰ q nõ valet hec argumẽtatio: si daret alicui pbendaz vt pater suus haberet tpalia/ ꝓmitteret symoniam: ergo si det ꝓsanguineo/vt ꝓsanguineꝰ habeat tpalia ꝓmittit symoniã: z hoc est: qz in primo casu est mercimonia: in secũdo nõ. ¶Ad vltimo obiectũ dicimus q nõ valet hec argumẽtatio. Ex ea cupiditate dat pbendã p pecunia z dat pbendã ꝓsanguineo ꝓpe sanguinẽ: ergo si in vna datione est symonia z in alia: et hoc est qz ex eadẽ cupiditate possunt oriri diuersa vicia: radix em̃ oiz malorꝝ est cupiditas. ¶Iuxta hoc solet obijci de gizei. pbak em̃ q helizeꝰ dederat: sed nõ dederat nisi sanitatẽ corpalẽ que nõ est res spũalis: ergo noluit vendere rẽ spũalẽ/vel annexã spũali: ergo nõ cõmisit peccatũ symonie. ¶Preterea si cõmisit peccatũ symonie/ quare plus denoiak peccatũ illud a symõe q̃ a giezi. ¶Solutio. Dicimꝰ q giezi noluit vendere sanitatẽ corpalem: sed dationẽ illius sanitatis: q̃ datio fuit spũalis/siue opus spũscti: z ꝓpter hoc cõmisit peccatũ symonie: peccatũ ꝺo illꝰ magis denoiatur a symone q̃ a giezi: qz magis peccauit symon magus q̃ giezi: tpe em̃ reuelate gratie quando oia iam aperta erant peccauit: z ꝓpter hoc magis peccauit. p vltimos duos patet decretistas mentiri/qm̃ dicunt q non est symonia nisi vbi est pactum expressum exterius: qm̃ in prima symonia non fuit aliqua pactio: sicut patet in symone mago / z in gizei q̃ primo legunt symoniã cõmisisse/ vn̄ in vẽdẽdo. s. giezi/alius in emẽdo. s. symon. ¶Itẽ. ponak q aliqs eõs det prebendã alicui clerico q̃ ei seruiuit z debet tm̃ ei p seruitio quo seruiuit ei. Queritur vtrũ illa datio sit symoniaca. ¶Videk q non: qz dignus est mercẽnarius mercede sua: z apłus dicit. Qui altario seruiũt/de altario debẽt viuere: z ad thy. dicit. ¶Si quis suoꝝ z maxime domesticoꝝ curã non habet/ fidẽ negauit/ z ifideli deterioꝛ. videk ergo q liceat episcopo dare prebendã p seruitio sibi impẽso: ¶Dat spũale/ z accipit tẽpozale: g̃ ponit impreciabile sub pcio tpali: ergo cõmittit symoniã. ¶Ad hoc dixerũt quidã q duplex est seruitiũ/seruitiũ licitum z seruitiũ illicitũ: si ꝓ illicito seruitio dat prebendã committit symoniã: si ꝓ licito non. ¶Sed cõtra. si licitum est dare prebendã/ licitũ est pro dattone pecunie/vbi em̃ eadẽ causa/ z idẽ effectꝰ: z hoc falsum est: ergo primũ. ¶Alij dixerũt q licitũ est dare prebendam principaliter pro deo/ z secũdario p seruitio licito/vt sit finis sub fine. ¶Sed cõtra. Si velim̃ scire de aliqua voluntate/ q̃ dicit esse bona: qz refertur ad supremũ finẽ/licet per multa media querere: vtrũ sit bona/ vel non/ factenda est resolutio in illa media: z si in tali resolutione inueniak aliqua mala volũtas: prima nõ erat bona/nec referebak principaliter ad deũ ꝺm doctrinã hanc augustini fiat resolutio hoc modo iste episcopus voluit dare isti prebendã: quia voluit remunerare ꝓpter deũ: in tali resolutione primo volũtas mala est. vñ nõ est verũ vt referak principaliter ad deũ: sed si oẽs licite/ z primũ licitũ. ¶Preterea si licitum est dare p deo principaliter pbendam: z pro seruitio licito secundario: similiter licet dare prebendam pro deo principalit/ z secundario p pecunia vt sit finis sub fine. Potest em̃ aliqs eõs esse indigens z accipere pciũ ab aliquo clerico ꝓpt deũ: sed si hoc verũ est nullus eõs poterit cõuinci de symonia: sem per em̃ dicet q prebendã dedit principaliter p deo/ z secundario pro pecunia. ¶Propter hoc aliꝰ dixerũt q non licet dare prebendã nec p seruitio licito/ nec p seruitio illicito: vt hec dictio p notet causam finalem: sed si notet causam incitatiuã licet dare pbẽdã pro seruitio licito: sicut aliqs vadit ad eccleiam ad sonitũ cãpane: z sonitus nõ est causa illi? ꝓprie motionis: sed tñ incitat ad eundũ. Similiter seruitiũ incitat eõm ad dandã pbendã. ¶Sed eadẽ rõne pecunia põt incitare ad dandã pbendã: et ita sicut prius nõ poterit eõs cõuinci de symonia. ¶Solutio. Inter licita seruitia/ q̃da sunt tpalia siue cozpalia: vt ire romã/ tractare causas/ z hmõi: z q̃da spũalia: sicut ꝺicare z cantare missas: z hmõi. p spũalibꝰ seruitijs licet dare pbendã: secundario z p deo principaliter vt sit finis sub fine: hec em̃ est licita: iste dat pbendã ꝓpter predicationẽ si pdicatio fit ꝓpter deũ nec ponitur tunc spũale sub pcio tpali: sed p seruitio tpali non licet dare prebẽdã: vt sit seruitiũ illud causa finalis siue principalis siue scõaria. verũ est tñ q tpale seruitiũ incitat ad dandũ magis vni q̃ alij. ¶Sicut habemꝰ q pak magis diligẽdus est charitate q̃ nepos: z nepos q̃ domesticus: z domesticus magis q̃ extraneꝰ: tñ p̃nitas nõ ꝓpria est materia dilectionis: sed q̃da est causa icitatiua dilectionis q̃ facit oꝛdinationẽ charitatis. eodẽmõ seruitiũ tpale incitat ad dandã prebendã z ordinẽ dattonis pbẽdaz: facit em̃ q magis est dãda eis q̃ seruiũt q̃ eis q̃ nõ seruiunt: aliꝰ paribꝰ: sed seruitiũ nõ est vera causa huiꝰ. vñ alexander papa monet q̃da eõm vt det pbendam cuidã clerico q̃ fideliter ei seruiuit z hoc nõ ꝓpt seruitiũ: sed ꝓpter fidelitatẽ suã: hec ei est licita pbẽda dak ꝓpter fidelitatẽ suã. vñ dicebat cãto: q̃ curte ꝓlatoꝝ ꝓbatoria sunt clericoꝝ z possit esse i casu q ꝺatio pecunie licite icitaret eõm ad dãdã pbẽdã alicui sicut ꝓtigit mauricio eõ q̃ dedit pbendã cuidã clerico intuitu bñficij tpalis qꝺ pater illi? eõ cõtulerat in necessitate sua. Opa em̃ pietatꝛ icitauerũt ipẽ eõm non ipa pecunia. ¶Sciendũ aũt q in ipa pbenda duo sunt. vñ spũale: aliud cozpale. spũale est fraternitas z in ipa q̃tũ in se est dak ipũsanctus. Dãt eõm fratres p fratrib? absentib?: z ipossibile est multoꝝ preces nõ exaudiri. vt dicit augu. Tpale est ius ꝓcipiẽdi fructus qꝺ de necessitate ãnexũ est illi fraternitati. vñ sine hoc nõ põt prebenda esse: dicit decretũ. Qui vendit alterũ sine quo reliquũ nõ ꝓuenit neutrũ inuenditũ dereliquit. Sepultura mortuoꝝ non est solũ res ãnexa spũali: sed etiã ipa est spũalis ꝺm q sepultura est officium quod ꝓprie ptinet ad sacerdotes. cõtinet em̃ oꝝones spũales qbus ozat sacerdos p aia defuncti: qbus remittit pena peccati. vnde symonia est vendere sepulturã. z ꝓpter hoc nõ debent sacerdotes aliqd petere ante sepulturã: quia vel esset symonia vel ad minus spẽs mali. sed post sepultura põt petere vbi est hmõi cõsuetudo: sed nõ p sepultura: sed quia eis debek. Sicut eõs post dedicationẽ eccleſie põt petere procurationẽ. sed non pro dedicatione: sed qz ei debek iuxta verbum apostoli. Si seminamꝰ vobis spũalia non est magnum: si cara

Dat.

Ob.

Ite.

Ad secundũ

Exemplum.

Alexander papa.

Exemplum a simili.

Duo sunt in prebenda.

Augustinꝰ.

Regula iurꝭ.

Sepultura mortuoꝝ.

de mauricio

Nota bene. nalia vestra metamus: bonū tñ esset vt hec consuetudo. s. accipiendi aliquid post sepulturā vel ante penitus remoueret ab ecclesia. Multi eñ sacerdotes indiscreti scandalizant inde ꝛ cōmittūt symoniā. sicut De terra benedicta. Ephron. antē symonia est vendere sepulturā mortuoꝝ: ita symonia est vendere terrā benedictā ad sepeliēdū mortuos dedicatā. vñ vituperatur ephron qui vendidit abrahe agrū in quo erat sepultura duplex in qua sepeliebantur mortui: ꝛ in signū cuius vituperij mutatio nominis. Hieronym⁹ tum est eius nomen. vnde cū primū dictus sit ephrō postea dictus est effraym ī quo vt dicit hiero. signat non esse perfecte ꝓtutis: qui potuit vendere memorias mortuoꝝ. videt ergo q peccatū symoniacū cōmisit. ℣ tñ hoc ar. ℣ Sed ꝛa. Totū q̄ vendidit tēporale est Secundo. non est ergo spūale nec annexū spūali: ergo non cōmisit symoniā. ℣ Item. si cōmisit symoniā: ergo vendidit nō vendendū: ergo abrahā emit nō emendū: ꝑ cōmisit symoniam emendo: sicut ephron vendendo. Tertio. ℣ Item. videt magis peccasse abrahā ꝙ ephron: q̄ ephron voluit ei dare gratis agrū ad sepeliēdū mortuum suū: ꝛ abrahā noluit accipere nisi pecunia mediante: ergo scandalizauit eū. ꝛ ita videt magis peccasse ꝙ ephron. ℣ Ad hoc dicūt q̄dā q abrahā emit Opio aliq̄rū quēdam magnū agrū in quo erat illa magna spelūca in qua sepeliebant mortui. vñ non peccauit: q̄ transiuit spelunca illa cū vniuersitate. sicut cum aliquis emit villā cui annexū est ius patronatus alicuius ecclesie non cōmittit symoniā: q̄ trāsit ius patronat⁹ ℣ tñ hoc ar. cū illa vniuersitate. ℣ Sed eadē ratione ephron nō peccauit vendendo eñ agrū ꝛc. ꝛ cū illo trāsiuit spelunca. quare ergo mutatū est ei nomē. ℣ Ad hoc dicebat ꝓpositinus q̄ non legit q̄ ager ille cōsecratus Opio ꝓpositi tini. fuerit sepulture: vel etiā spelunca illa ad hoc benedicta vel ꝓsecrata fuerit. sed antiqui patres in illa spelunca duplici faciebant se sepeliri sperantes se resurrecturos esse cū filio dei. ℣ Et dicebāt illa spelunca Spelunca duplex. duplex: q̄ duas habebat mansiones. vnā superiorez in qua sepeliebantur viri: ꝛ aliam inferiorē in qua femine. vnde non esset illa terra bñdicta: nec peccauit abrahām emendo: nec ephron vendēdo. Mutatum tamen est ei nomē: q̄ descendit a statu perfectionis ad statū imperfectionis. prius eñ voluit dare q̄ est ꝑfectoꝝ. ꝛ postea vēdidit carissime. Vñ primo dicebatur ephron. i. consecratus ꝛ perfectus: ꝛ postea dictus est effraym. i. infirmus ꝛ iperfectus. Eadē est ratio mutatiōis nominis ꝑm aliam solutionem que dicit q̄ spelunca transiuit cū vniuersitate. Sicut aūt symonia est vendere terrā benedictā non ꝓpter terram: sed ꝓpter benedictionem que spūalis est: ita symonia est in quibusdam minimis. vnde symonia est vendere panē benedictū: ꝛ aquam benedictam: ispiritualis enim est ꝛ delet multa venialia.

℣ Secunda questio principalis.

℣ De venditione scientie.

Panis bene dictus.

SEd in aliis minimis q̄stio est vtrū sit symonia: sicut cū cācellari⁹ vēdidit scholas: vel potestatē docēdi: videt q̄ sic. ℣ Cācellaria dignitas est ecclesiastica. vñ spūalis est Af. q̄ sic. ℣ est ei ānexa potestas docēdi: ꝛ si eps vendidisset illā cancellariā symoniā cōmisisset: gratis ꝙ habuit cancellarius potestatē docēdi: ꝙ gratis debet dare: ꝙ si In oppositū vendit cōmittit symoniā. ℣ Sed ꝛa. Potestas docendi grāmaticā nō est res spūalis: hāc ei pōt habere laicus: nec est annexa spūalis: ꝙ si vendit non cōmittit symonia. ℣ Itē si gratis det eā cācellari⁹ ille Secundo. q̄ accipit gratis debet eā accipere: sed q̄ gratꝫ accipit/ gratis debet dari: ꝙ mittit symoniam si accipit pecuniā a pueris quos docet. ℣ Ad hoc dicūt q̄dā Opio aliq̄rū magistri q̄ symonia est ibi ꝛ licet sciētia nō sit res spiritualis ꝓprie/ tñ est spūalis quodāmodo: est eñ ꝙfectio aie q̄ spūalis est ꝛ est donū dei: ꝛ est necessaria ad habēdū ꝓtutes: neq̄ licet aliq̄d accipe ꝓ doctrina a pueris: sed ꝓ labore: sicut sacerdos ꝓductus accipit ꝓ labore vt habeat vñ viuat. ℣ Sed cōtra hoc ꝫ vnum di- Ctū prius ar. q̄ dictū est supra q̄ spūale est quo habet spūsanct⁹: sed habita licētia liberaliū artiū: aut posita potestate docendi non habendi spūsanctus: hoc patet ꝙ sic: ꝙ hmōi scientia vel potestas docēdi hmōi scientiam non est res spūalis/ vel annexa spūali: ꝙ vendere vel emere eā non est symoniacū. ℣ Itē. puer. xxiij. ℞ita Secundo. tem eme/ ꝛ noli sapiētiā vendere: hic ꝓbibet vēditio sapiētie ꝛ nō spūalis: spūalis eñ vēdenda est ꝛ dāda ad vsurā: loquit ergo salomon in hac auctoritate de venditione materiali: cū ergo dicit: eme veritatē sic: ꝙ quod vel ꝓcipitur emptio ℞itatis respōdens venditioni ꝓhibite: ꝙ licitū est emere materiali emptione veritatē siue cognitionē veritatis: et sic q̄ licitū est emere/ licitū est vendere: ꝙ emere vel vendere cognitionē veritatis nō est symoniacū. ℣ Sed contra. In oppositū ℞icit in illa auctoritate: noli vendere sapientiā ꝛ doctrinā ꝛ intelligentiā: sapiētiā que est de liberalibus artibus: intelligentiā. i. prudētiā de ꝑsiderabilibus: ergo pctñ est vendere doctrinā grāmatice/ logice/ ꝛ sic de ceteris: sed nō nisi pctñ symoniacū: ꝙ vendere hmōi scientias symoniacū est. ℣ Item augustin⁹ in Sc̄o per libro de magisterio dicit q̄ alij magri ab vno magi- augustinum stro ꝓponūt signa. s. ꝓpositiones quarū significationibus cognitis ꝓsiliunt audiētes interiorē magistrū ideſt rationē vtrū ꝓpositio ꝓposita sit ℞a vel falsa: ꝛ ꝑm q̄ tbi vident iudicant: patet ꝙ q̄ cognitio ℞itatis ab interiori fit magistro. interior eñ magister cognitionē ℞itatis habet imediate a magro verissimo qui Dictū euan- deus est ꝛ hoc est q̄ dicit in euangelio. Spūsanct⁹ docebit vos oēm veritatē. cognitio ergo ℞itatis est gelij. imediate donū dei: et hoc patet ꝙ hoc q̄ dr̄ in exo. xxv. de bezebeel. Quicq̄d faber adinuenire pōt: de- Confirmat dit de⁹ in corde eius. Et interlinearis dicit q̄ est do Interlinear; nū dei: si eñ scientia fabrilis q̄ est mechanica est donum dei: multofortius sciētia liberaliū est donū dei sed ex hoc peccauit symon: q̄ donū dei estimauit pecunia posse haberi: vt dicit beat⁹ petr⁹ i. vij. actuū: ꝙ peccatum symonie est vendere vel emere hmōi doctrinā. ℣ Itē si nō est symoniacū: q̄rit quare non: q̄. s. hmōi Tertio. sciētia habita nō habet spūsanct⁹: probat ꝙ hoc nō impedit: potestas ei faciēdi miracula habet sine spiritusancto: ꝛ potestas ꝓphetizandi q̄ patuit in balaam: ꝛ potestas loquēdi linguis. Abelius eñ est ꝓphetizare ꝙ loq̄ linguis: tñ symoniacū est emere vel vendere hmōi potestates: ℞r hoc: quia hoc est immediate donū dei: ꝙ cū sciētia liberaliū artiū est immediate donū dei: symonia est emere vel vendere illam. ℣ Item. non licet iudici vendere iudiciū: nec testio- Quarto. nium: licet tñ aduocato vēdere iustū patrocinium. Sed quare hoc solet dici q̄ testis ꝙ vtraq̄ pte est iudex ꝛ ꝓpter hoc nec testi nec iudici licet ꝓ iudicio vel Equasio. testimonio aliquid accipere: sed aduocatus tantum

℞ hoc ar. ꝙ altera parte est. ℣ Sed contra. Aduocat⁹ ꝙ vtra ℞ parte dicit esse: q̄ nō licet admittere aliq̄d falsi in aduocatione sua: ergo est ꝙ vtraq̄ parte: ꝛ tamen licet ei vendere patrocinium suū. Videtur ergo q̄ licet testi vendere testimonium suū hac ratione: q̄ nō licet vendere veritatē cognitā. nec iudici similiter licet vēdere intelligentiam suā. tñ hmōi cognitio deyneis ꝛ ꝓpriis est. si ergo hmōi cognitionē vēdere symoniacū est: multomagis cognitionē liberaliū artiū symoniacū est emere vel vendere. ℣ Itē. aīa est melior Quinto. infinitis mundis si essent: ℞ ꝛ perfectio eius. s. sciētia melior est infinitis mundis si essent: ergo imprecia- bilis: ergo q̄ vendit vel emit eam ponit imprecia- Solutio. bile sub ꝓcio: ergo cōmittit symoniā. q̄ cōcedim⁹ ꝓ Ad primum dictis rationib⁹. ℣ Ad primo obiectū dicim⁹ q̄ sciētia est spūalis ꝛ ipsa habita habetur spiritussanctus. Spūsanct⁹ ℞ dupliciter. Sed spūsanctus habetur duob⁹ modis. vno modo vt illuminās intellectū: ꝛ habet habita scientia. alio modo inflammās affectū. ꝛ sic habet per sacramēta Ad secundū ecclesie. ℣ Ad secundo obiectū dicim⁹ q̄ ℞itas siue cognitio ℞itatis emēda est: nō pecunia: sed eo modo quo modo docet salomon in. iiij. puer. dicēs. Princi piū sapientie posside sapientiā: ꝛ in oī possessione tua acquire prudentiam. ac si diceret: sivis habere sapiētiam accipe ipam: q̄nq̄ eñ offert se. vñ in. vj. sapiētie Assidentē aūt foribꝰ suis inueniet eā: ꝛ cum in possessione tua eam habueris acquire eam magis ac magis. ipa eñ per sapientiā emitur ꝛ acquiritur. vnde in euangelio. Inuenta aūt vna ꝓciosa margarita vendidit omnia que habuit ꝛ emit illā. vñ in ꝓuer. Quid ꝓdest stulto diuitias habere: cum sapientiam emere non possit. Constat q̄ nō loquitur de emptione q̄ fit per pecuniam: sed de emptione spūali qua nō Confirmat dictum. potest stultus manens in stulticia sua emere sapientiam. ℞hoc est: quia ipsam non habet. ℣ Concedim⁹ ergo q̄ emere vel vendere quācunq̄ scientiā symoniacū est: ꝫ ꝑm diuersos gradus nobilitatis sciētiarum est minor: maior symonia. Dicimus ergo q̄ aduocato non licet vendere scientiā suā: neq̄ cōsilium suū. similiter iudex ꝛ testis si accēdat ad alias regiones possunt accipere expensas suas: sed ꝓ iudicio suo ꝛ testimonio nichil licet accipere.

℣ Tertia questio principalis.

℣ Utrum decima possit esse symonia.

Af. q̄ nō. QUeritur postea vtrū ecclie decime possint esse symonia. ℣ Videt q̄ nō: q̄ ius ꝓcipiēdi decimas tñ terrenū est: q̄ id q̄ subest illa natura tñ terrenū est. Jus eñ ꝓcipiēdi fructꝰ alicuiꝰ dom⁹ tñ terrenū est. Cū ergo ius ꝓcipiendi decimas tñ terrenū sit: est ergo ꝓrectabile sub ꝓcio terreno: ergo si laici emant ius percipiēdi decimas/ vel clerici vendant illud laicis nō cōmit- Secundo. titur symonia. ℣ Item. milites habēt ius ꝓcipiendi particāpū: ꝛ est aliq̄n ꝓticāpus decia gelimaꝝ. s. vel xj. vel. xij. ꝑm diuersas ꝓsuetudines diuersaꝝ regionū ꝛ ius istud tñ terrenum est: q̄ tñ terrenum subest ei Eadē ratione ius ꝓcipiendi decimā gelimā tantum terrenū ē: ita nō est symoniacū laicos emere decias In oppositū ℣ Sed cōtra. Jus ꝓcipiēdi decimas est annexū spirituali. i. ordini: solt eñ clerici habēt ius ꝓcipiēdi decimas: sed symonia est volūtas emēdi vel vendendi spūale vel annexū spūali: ꝙ symoniacū est laicos vendere vel emere decimas. Secundo. ℣ Item. tota ecclesia dicit ꝙ laici nō debēt habere ius ꝓcipiendi decimas: sed magis spūale est ius patronat⁹ ℞ ius ꝓcipiendi decimas: ꝙ nō debēt habere ius patronat⁹: sed hoc est Adhuc ar. falsum: reges eñ multa beneficia conferunt: ꝛ multi milites habent ius patronatus in eccl̄ys: ꝛ hoc etiā ecclesia approbat. ℣ Item. dicit decretalis q̄dā q̄ si Secundo. miles aliq̄s vendit villā in q̄ ecclesie habet ius patro- Et est quar- nat⁹ transit cū vniuersitate: sed ꝑm hoc videt ꝙ ius tū ꝓcipale. illud vendit: nō eñ transit ius illud in dñium villam ementis: nisi eo mō quo trāsit villa: sed villa nō trāsit nisi ꝙ venditionē: ꝙ nec ius patronat⁹ nisi per venditionē: ergo ius patronatus vendit. ℣ Itē istud ꝓ- Quinto. uersum vendit: ergo quelibet pars illi⁹ vniuersitatis ergo ius patronat⁹ vendit saltē in vniuerso illo: ergo ibi est symonia. Forte dicet q̄ in vniuerso pōt vendi: Euasio. sed nō ꝑm se. Sed ꝛa. Nō ꝛ vēdere pbēdā ꝛ villā si ꝫ hanc ar. mul: ꝙ nec ius patronat⁹ ꝛ villā simul. ℣ Itē. ius ꝓ- Secundo. nat⁹ imꝓciabile est ꝑm se: ꝛ multomagis ipreciabile est in vniuerso: sicut ꝙ nō debet vēdi ꝑm se: sic nō debet vēdi in vniuerso. ℣ Solutio ius ꝓcipiēdi decias Solutio. non est spūale: sed annexū spūali: leuitis enim dande sunt decime: sicut ezechielis. xlj. paralipome. xxij. vt possint vacari legi dei. vñ soli vacātes legi dñi vtuere debēt sine labore corpali: post naturā ei corꝓrā dictū est hoi: i sudore vult⁹ tui vescēris pane tuo. vñ ipsi reges ꝛ principes a subditis accipiūt: q̄ tenent ꝓ eis laborare etiā corpaliter/ videlicet eos defendendo ꝛ ꝓ ipsis pugnādo/ ꝛ maleficos puniēdo: leuite eñ legi dei vacāt: ꝛ ꝓpter hoc debent eis decime ablaꝝ labore corꝓali. est ius ꝓcipiēdi decimas Per hoc ad duo prima. annexū spūali ꝛ imꝓciabili. vñ symonia cōmittit si vendatur vel ematur/ ꝛ sic patet solutio ad duo ꝓ- obiecta. ℣ Ad tertio obiectū dicim⁹ q̄ nō valet hec Ad tertium. argumētatio/ laici nō debēt habere ius ꝓcipiēdi decimas: ꝙ nō possunt habere ius patronat⁹: qm̄ ex iure patronat⁹ nichil ꝓcipiūt. Preterea decime ad aliud ꝓstitute sunt. ℣ Ad vltimo obiectū dicūt q̄dā q̄ Ad vltimū ius patronat⁹ non est alicui spūali ānexū/ vel spūale. Dicunt eñ q̄ nichil aliud est patronat⁹ quem habēt laici ꝙ potentia ꝓsentandi ꝓsonā ydoneā quā debet recipere epūs: ꝛ similiter deberet recipere si alī⁹ ydoneam ꝓsonā ꝓsentaret. ℣ Sed quia videm⁹ q̄ aliq̄d Aliter dicit. turis acq̄rit clerico ꝓsentato si sit ydonea persona ꝓpter hoc dicim⁹ q̄ ius patronatus spūale est: ergo non debet vendi vel emi. vñ si ematur villa in qua est ius patronat⁹ ꝓpter hoc cartus emat symonia est: Nota. sed si illud ius quasi ꝓ nichilo habeat quantū ad illū ꝓtractū tunc dicit transire cū vniuersitate nec est ꝓ vniuersi quod venditur.

℣ Q̄ symoniacus sit irregularis.

CIrca tertiū capl̄m nichil āpl⁹ dicim⁹ nisi q̄ symoniac⁹ sit irregularis ꝑm institutionē ecclesie: intelligim⁹ aūt de symōia q̄ sub tacet iudicio eccl̄ie. videlz de symōia q̄ est in opere exteriori. nō de symonia q̄ est tñ in voluntate istituit eñ eccl̄ia: vt si ꝙ timorē dei nō dimittūt spūalia vendere: saltē timorē ꝫano dimittant. hmōi aūt symoniacus excōicat⁹ est minoꝝ excōicatiōe: cuius excōicatio nō trāsit in aliā ꝓsonā. ℣ Itē. irregularis est. vñ si exequat officiū suuz peccat mortaliter. tñ si ꝓsecratꝰ ꝓsecratū est: ꝛ si ordinat ordinatū est. caracterem eñ habet vnde imꝓmit ipm: sed illi q̄ ordinati sunt ab epo symōiaco si sciāt se ordiatos a symōiaco

non debent exequi officium suum: donec cū eis fuerit dispensatum: z quia capitulum illud pure decretalis est: ideo supersedemus.

¶ Tractatus vicesimusoctauus.

¶ De voto.

IJcto de q̄stionibus de honesto: dicēdum est de q̄stionib⁹ de vtilis. Dis em̄ q̄stio de cōsilitabili: aut est de honesto: aut de vtili: aut de repugnātia vtilis z honesti. De honesto aūt due sunt q̄stiones. Prima q̄d honestū z q̄d inhonestū. Scōa q̄d honestiꝰ alio. z de his duab⁹ dictū est. Virt⁹ em̄ z honestū idē sunt i subiecto. vñ dicto de ꝓtute dictū est de honesto. Similiter dictum est q̄d honestius alio cū dictū sit an cōtēplatiua melior sit actiua. similr de vtili due sunt q̄stiões. Prima q̄d vtile. Scōa q̄d vtiliꝰ alio. Tertia q̄stio ē de repugnantia honesti z vtilis. Aliq̄n em̄ honestū dimittendū est ꝓ vtili: sicut ꝓtingit in scādalo. De his tribus q̄stionibus dicēdum est. ¶ Sciēdū ergo q̄ vtile hic appellatur per quod ꝑseruatur honestū. honestū est q̄ suo decore nos allicit: et sua bonitate nos attrahit. hec est virtus qua aīa rōnabilis ē bona z tāq̄ dei formis z augmentat. z sunt q̄dā vtilia pertinentia ad ꝑcepta: que a deo sunt. sicut votum: ꝓ quod honoratur deus: z decime: ꝓ quas honorantur patres spirituales. quedam vtilia pertinētia ad ꝑcepta de ꝓximo: sicut correctio fraterna z similia. ¶ Primodicendū est de vtilib⁹ q̄ pertinēt ad cultum siue ad honorē dei. z primo de voto dicēdum est. Circa quam questionē primo videndū est q̄d sit votū. Scōo qualiter votū recipiat dispēsationē. Tertio de voto simplici. Quarto de voto solēni. Quinto z vltio de voto Jepte. ¶ Votum describit sic. votū est boni ꝓpositi conceptio animi: deliberatiōe firmata de his q̄ ad religionem ptinēt: ꝑm quam conceptionem aliq̄s se obligat deo nisi em̄ intendat se obligare quantūcūq̄ firmiter ꝓponat se facturū aliquid nō est ibi votum vñ apls nō vouit se iturum ad hyspanos/ licet firmiter ꝓposuerit: q̄ nō intēdebat se obligare. ¶ Sed ꝑm hoc videtur q̄ adultus qui baptizatur votum faciat: q̄ ibi est conceptio animi: deliberatione animi firmata de his q̄ ad religionē pertinent et obligatur deo. tenetur em̄ abrenunciare diabolo z omnib⁹ participibus eius: ergo ibi est votū. q̄ꝰ ꝓcedit magistri dicentes. Jbi est votū baptismale. ¶ Et distinguūt triplex votū. videlz/ votū primo necessitatis quod est in baptismo: z votū sc̄o necessitatis q̄ꝰ est in ꝓfessis q̄ hoc ar. ¶ Sed probat q̄ baptizat⁹ non vouear. si em̄ vouet non vouet nisi quod firmiter ꝓponit: sed firmiter ꝓponit se decetero nō peccaturū: sed hoc falsum. ꝓsumptuosum ei esset votum h̄mōi cū difficillimū sit semp eē sine pct̄o mortali. ¶ Jtē ex hoc accideret q̄ libet baptizat⁹ fornicādo peccaret duob⁹ pct̄is propter ip̄m fornicari: z ꝓpter fractionē voti: z ita null⁹ baptizat⁹ peccat vnico mortali. ¶ Jtē videt q̄ iuramētū licitū sit votū: q̄ i iuramēto licito z honesto obligat se deo iurās sup aliquo quod ptinet ad religionē z animi deliberatiōe firmat se facturū illud q̄ꝰ iurat ergo iuramētū licitū⁹ honestū est votū. ¶ Sed si hoc q̄ cū circūstātia iuramēti aliq̄d addat magis obligat iuramētū q̄ votū q̄ꝰ nō est iuramēto vallatū: q̄ si aliq̄s iurat aliq̄ꝰ licitū: et postmodū vouеat aliq̄d quod non pōt stare cum eo: q̄ꝰ iuratū est iuramentū tenendū est z non votū: q̄ si aliq̄s iurat se iturū vltra mare/ z postmodū vouet q̄ intret claustrū ītra duos annos iuramentū tenēdū ē z nō votū. ¶ Sd ꝓtradicit gregorius eadē auctoritate cadit q̄ maiora ꝓmittit z minora facit: ergo votū quod maius est: tenēdū est z nō iuramentū q̄ꝰ min⁹ est. ¶ Solutio. Ad primū nobis videt q̄ nō sine baptismo: nec sine pniavouet aliq̄s ꝓprie loquēdo. dicit em̄ glo. sup illū locum psalmi. vouete z reddite: vouere est volūtatis: reddere necessitatis: sed q̄cunq̄ ꝓmittit ille q̄ baptizat necessitatis sunt: q̄ sine illis non pōt saluus fieri. vnde de illis ꝓprie non est votum: q̄ votū non est de charitate: sed de his q̄ ꝑseruāt z augmentāt charitatem ille ergo q̄ baptizat non vouet: quia nō obligat se de nouo ad ꝓcepta obseruanda: sed in baptismo recognoscit se obligatū ꝓius ad illa seruanda: z sic patet solutio ad primo obiectū. ¶ Ad aliud dicimus q̄ si fiat vis in hoc noīe votū: vt dicat votū h̄mōi ꝓceptio nō vallata iuramēto tūc iuramētū nō est votum/ nec ecōuerso: sed q̄ de noīb⁹ nulla debet esse ptēto: concedim⁹ q̄ aliq̄ꝰ iuramentum est votū: z illud magis obligat q̄ votū non iuramēto vallatū: si de paribus fit illud iuramētū z illud votū: sed si votū de meliori bono sit/ magis obligat: sicut est in ꝓposito casu. matus est bonum intrare claustrum: q̄ ire vltra mare.

¶ Secunda questio.

¶ Qualiter votum obligat z vtrum recipiat dispensationem.

MJdendū est qualiter votū obligat z vtrū recipiat dispēsationē? Sciēdū q̄ q̄ quoddā votū est de ptinētia: quoddā de abstinētia quoddā de pegrinatiōe z similib⁹. votū de ptinētia nō recipit dispēsationē: sed alia vota recipiūt. ¶ Sed q̄ꝰ nullū votū recipiat dispēsationē: q̄ sup illū locū psalmi: vouete z reddite: dicit glo. vouere voluntatis est: sed reddere necessitatis est: q̄ necesse est redere oē votū: q̄ nullū votū recipit dispēsationē. ¶ Jtē votū de ptinētia z votū de abstinētia sunt de iure diuino: q̄ neutrū recipit dispēsationē vel si votū de abstinētia recipit dispēsationē: eadē rōne z votū de ptinētia. ¶ Jtē votū de abstinētia recipit dispēsationem ex cā sicut dispēsauit alexāder papa cū rege ludouico: q̄ ex voto ieiunabat in panez aqua singulis diebꝰ veneris: sed tunc non poterat esse letꝰ nec audire causas nec facere iusticiā ꝓp̄o regni sui z dispēsauit cū illo papa. Eadē rationevotū de cōtinētia recipit dispensationē ex causa: sicut si aliq̄s sit clericus q̄ vouit ptinentiā z nō est aliꝰ heres q̄ succedit alicui regi mortuo: iste vult esse rex z nō contrahere: sit ita z nisi habeat regnum ꝓclitabit charitas eius: q̄ desperabit z habebit odio oēm religionem: z erunt multe discordie in regno: videt q̄ ex causa ista votū illius debeat recipe dispensationē. ¶ Jtē. dicit bernardus q̄ ꝓpter charitatē institutū est cōtra charitatē non debet obseruari. sed votum illud ꝓpter charitatē institutum est: q̄ cōtra charitatē nō debet sustineri. sed si sustineat ꝑtra charitatē illius erit cōtra charitatē eoꝝ q̄ sunt in regno: q̄ nō debet sustineri. z ita votū de ptinētia recipit dispēsationē. ¶ Sed contra. Votum de ptinentia est votū de vita cōtemplatiua qua nichil melius est: q̄ nec recipit dispensationē vel redēptionē. ¶ Jtem. aliquis fecit votū de eundo vltra mare: postmodū fecit votū de intrando religionē primū votū absorbeā a scōo: q̄ scōm magis bonū est: q̄ eadē rōne si aliq̄s fecit votū de eūdo ad albigēses: z postmodū fecit votū de eundo vltra mare primū votū absorbeā a scōo: quia ꝑm magis bonū est: ergo nō tenetur ire ad albigenses et hoc ꝑm. ¶ Solutio. dicim⁹ q̄ aliq̄ꝰ votū recipit dispēsationē: votū em̄ nō est de ipa essentia honesti ꝓprie: honestū em̄ ꝓprie est ꝑm q̄ constitit similitudo dei i hoie: z circa istud nulla est dispēsatio: sed votū est de vtili: vtile aūt est q̄ꝰ est expediēs z vniens charitatē et nō de his q̄ ad essentiā charitatis ptinēt z ꝓpter hoc recipit dispēsationē. ¶ Ad primū dicimus q̄ reddere votū necessitatis est z dicit reddi cū eqpolles reddit/ z hoc mō fit cū dispēsatiōe. ¶ Ad scōo obiectū dicimus: q̄ nō valet hec argumētatio votū est de iure diuino: q̄ nō recipit dispēsationē: nō em̄ est de iure diuino essentialiter: sed p quandā suppositionē siue ypothesim: sic em̄ intelligit⁹/ vouere z reddite. i. si vouеatis reddite. vñ quasi p accidēs est votū de iure cōmuni z nō per se. ¶ Similr nō valet hec argumētatio. Tam votū de ptinētia q̄ votū de abstinētia ē de iure diuino: q̄ si vnū recipit dispēsationē z reliquū: z hoc est q̄ votū de abstinētia recipit dispēsationē. exercitatio em̄ corpalis ad modicū valet vt dicit apls/ z ꝓpter hoc votū de abstinētia recipit dispēsationē: sed votū de ptinētia nō habet recōpēsationē vel redemptionē: q̄ vt dicit ecclīast⁹ in. xxvij. ca. Dis pōderatio nō est digna ptinetis aie z hoc est q̄ nihil adeo ꝓpugnat castitatē: sicut fomes z carnalis voluptas. vñ michee. ab illa q̄ dormiunt i sinu tuo custodi claustra oris tui: z inimici hois domestici ei⁹. vñ vltima beatitudo ꝑfici in executiōe morū illicitoꝝ carnaliū. vñ: Beati pacifici q̄m filij dei vocabunt: pacifici sunt illi in q̄b⁹ pcti sunt motus nec repugnat caro spūi: q̄ ergo votū de ptinentia nō habet recōpensationē vel redēptionē ꝓpter hoc non recipit dispensationem. ¶ Ad tertio obiectū dicim⁹: q̄ votū abstinētie recipit dispēsationē ex cā: sed votū ptinētie nō: q̄ nō est cā sufficies hereditas regni: regnū em̄ terrenū nō est cā recōpensans hereditatē regni celestis / vel regni eternu: pauci em̄ inuenient heredes regni celestis/ et plurimi regni terreni z meli⁹ est ibi esse ptinentē: q̄ esse regē: z magis cōseruatiuū charitatis: q̄m magis debet diligere q̄ oēs hoies regni illi⁹. vñ. in tali casu nō inuenit ecclīa dispēsasse: sed bñ inuenit in multis dissimulasse. ¶ Ad quarto obiectū dicim⁹ q̄ illō bonū nō est ꝓtra charitatē: imo est ad distinctionē et augmētū charitatis. ¶ Ad vltimo obiectū dicim⁹: q̄ notāda ē regula ista q̄ si aliq̄s vouеat duo bona: vnū min⁹/ reliquū mai⁹ si nō sint opposita/ ad vtraq̄ tenet: si ꝙo sint opposita soluit minus votū p obligationē maioris. vñ ꝑz q̄ ille q̄ primo vouit se iturū ad albigēses z postmodū vouit se ituꝝ vltra mare: vtraq̄ manet: q̄ vtrūq̄ votū pōt reddere: sed si vouit se itraturū claustrū stati nō tenet ire vltra mare: q̄ꝰ nō pōt esse in ptēplatiōe z ire p terras. ¶ Sed adhuc vidēt posse ꝓbari q̄ ꝓtra votū ptinētie posset dispēsatio fieri: sit ei q̄ aliq̄s fecerit votū de itrādo claustrū z si videt q̄ si itret parētes ei⁹ morient fame z sorores ei⁹ ꝓstituent/ iste tenet honorare ꝑrem z matrē ex ꝓcepto dñi z ex charitate z ex pietate: tenet q̄ eis subuenire i necessitate: sed nō pōt nisi remaneat i seculo: sed honorare parentes z subuenire eis ē de substantia honesti: votū aūt de vtili: ergo ꝑm hoc iste debet remanere in seculo cum aliter nō possit q̄idere parētib⁹: z ita nō tenet intrare claustrū. Jn hoc casu q̄ votū de ptinētia recipit dispēsationē. ¶ Ad hoc vidēt posse facere ꝓdicta auctoritas beati bernardi: q̄ꝰ propter charitatē institutū est ꝓtra charitatē non debet obseruari: cū sit contra charitatem patris z matris. ¶ Sed ptra. Jlle nescit an pauptas parentū sit eis vtilis. scit em̄ q̄ intrare claustrū est ei vtile. sed incerta ꝓ certis dimittēda sunt: ergo debet intrare claustrū. ¶ Querit̄ postea vtrū ptra annexa voto ptinētie possit esse dispēsatio: ꝓbat̄ ꝗa. Aliq̄s fecit votū de intrādo claustrū: huic voto adiacet aspritas victus z vestitus. q̄rit̄ an ptra ista posset fieri dispensatio? videt q̄ sic: q̄ votū abstinētie recipit dispensationē. Dicit em̄ apls q̄ exercitatio corpalis ad modicū valet. pietas autē valet ad oia. z ꝓpter hoc cōmutant sacerdotes ieunia in largitiones elemosinaꝝ: ergo ptra aspritatē ciboꝝ z vestitū pōt fieri dispēsatio: ergo pōt monachus habere mollia vestimenta: z comedere delicate z hoc falsum. ¶ Solutio. Dicim⁹ q̄ sicut dictum est q̄ votum ptinentie non recipit dispensationē: z hoc est q̄ voluntas carnalis debellat charitatē: z q̄ incorruptio facit esse ꝓximum deo. vt dicit in. vj. sapi. z q̄ois pōderatio nō est digna continētis aie. ¶ Ad primum ergo dicim⁹ q̄ honorare parētes nō est de ipa substātia honesti: nec de circūstātijs suis. i. honorare parētes loco z tpe/ z cētib⁹ dz. z p hoc daī intelligi q̄ non debet ꝓpter honorē patris omittere sibi prouidere in spūalibus: omitteret aūt si dimitteret intrare claustrū ex q̄ vouit ꝓpt honorationē parētū: z tūc honorаret parētes plus q̄ deberet: z sic nō esset honestū. vñ dicit dñs in euāgelio. Qui nō oderit ꝑem z matrē ꝓpter me: nō est me dign⁹. z hieron⁹. dicit. Perge patrē p. calcatū: pge matrē ad religionē. sed nec est vera z ipletio illi⁹ voti sit ptra charitatē patris: imo ad ꝑseruationē charitatis ei⁹. ¶ Ad aliud dicim⁹ q̄ ptra aspritatē victꝰ z vestit⁹ monachi nō pōt fieri dispēsatio. Jsta em̄ sunt instituta vt ꝑficiāt z promoueāt z ꝑseruēt ptinentiā. verū est tñ q̄ si patiantur accidiam claustralis pōt egredi ad actionē: sicut dicitur in cāticis. Egrediamur in campū cōmoremur in villis. De voto abstinētie est dicendū q̄ recipit dispensationē. vñ dicit q̄ si mulier faciat votum de abstinentia maritus pōt reuocare. ¶ Sed ꝓbat̄ q̄ hoc ꝙ aliud dctm̄ sit falsum: q̄ dñs ꝑcepit: vouete z reddite. i. si vouеatis reddite. sed mulier magis debet obedire dño q̄ marito suo: ergo videt q̄ maritus nō possit reuocare votū vxoris sue. ¶ Solutio. sicut dicit apls: vir est caput mulieris. vñ nō solū habet potestatē corporis mulieris in ope coniugali: sed etiam in aliis. mulier aūt nō habet potestatē corpis viri nisi in opere coniugali ꝓpter primatū gratie quē habet vir sup mulierē: nō pōt vouere mulier aliquā abstinētiam: vel si vouet/ vir pōt reuocare: z mulier tenet obedire. debet em̄ cogitare quomō placeat viro: tñ ꝑm deū. per h̄mōi em̄ obedientiā saluantur bona matrimonij: et martime tenetur obedire ꝓpter sacramentū. Patri monitū em̄ maris et femine significat ptinctionē xpi z ecclesie. vñ sicut ecclesia regit a xpo: ita et mulier debet regi a viro. ¶ Ad tertiū obiectū dicimus q̄ si cut dominus non approbat votū mulieris de abstinentia nisi sub conditione: ita nec ꝑcepit reddere

Solutio. Honestum. Vtile. Ad primū. Ad secundū Ad aliud Votum continentie non recipit recō pēsationē. Vti pacifici Ad tertium. Dissimulat ecclesia. Ad quartū. Ad vltimū Regula. Jtem arguit

Capitulum. De quibus est votum. Quid vtile. De voto. Diffinitio voti. Secundo. Tertio. In oppositū ꝙ hoc arguit. Opiocois. Triplex votum ponunt. ꝙ hoc ar. Secundo. Tertio. In oppositū Secundo. In oppositū Secundo. Secundo. tñ ꝙ hoc arguit. Ad primum. Ad secundū. Ad tertium. Ad aliud. Ad tertium. Exponit illud cantico. Ad aliud. Matrimōiū q̄d ligat. Ad tertium. Ad primum. Solutio. Solutio. Solutio

nisi sub conditione. s. si maritus suus voluerit.

¶De voto simplici z primo vtrum obligat ad statim.

¶Secundum capitulum.

De specieb⁹ voti.

De voto generali: consequenter dicendum est de specieb⁹ voti. votorum aliud simplex aliud solēne. Illud est solenne qđ fit cum susceptione habitus vel ordinis. simplex est quod fit sine hmōi solemnitate

Votum solenne.

Votum simplex.

¶Circa votum simplex tria inuestiganda sunt. Primo: vtrū votū simplex obliget ad statim. Secundus est ad qd obliget votum determinatum. Tertiū qualiter votum simplex impedit matrimonium contrahendum z non dirimit contractum.

¶De voto.

Prima q̄stio Aſ. q non.

Sic procedit. ¶Ponat q aliquis emiserit votum de intrando claustrū: queritur vtrum teneat intrare statim. Videt q non. potest em licite inferre quoslibz psoluerit debita qbus obligatus est. tenet ergo ad oia precepta dei: tenet ergo nō fraudare creditores suos: ergo tenet eis reddere q̄ debet eis: non pōt si statim intret claustrum: ergo tenet nō intrare claustrū statim. Eadem

Confirmat.

est obiectio. ¶Si sit dispensator alicuius magni viri tenet ei reddere rationē villicationis sue. vnū em preceptū non soluitur ab alio p̄cepto: g̃ non tenetur

Secundo.

intrare statim. ¶Preterea. si statim intret scādalizabit multos: ergo non tenet intrare statim. ¶Sed cō

In oppositū

tra. Vouet q intret claustrū sed nō determinat tempus: ergo tenet intrare q̄cito pōt. si em aliquis det michi centum solidos z nō est ei determinatū tēpus psoluendi tenet reddere q̄cito pōt. si ergo repeto z statim pōt tenet soluere. simile iste tenet intrare claustrum q̄cito potest: ergo statim / cum statim possit.

Secundo. p hieron.

¶Item. dicit hieronymus. Per calcatū pge patrē: p calcatam pge matrē: ergo si licet intrare claustrū omisso honore qui debet parentibus: multo fortius licet intrare omissis illis q̄ debent aliis proximis. z

Solutio.

ita videt q iste tenet intrare statim. ¶Solutio. Presumendū est q ille q̄ facit hmōi votū in charitate sit: z ex charitate vouear. charitas autē docet cū discretione vouere. discrete autē vouet cum ppositum habet reddendi primo que primi sunt: z ita bene licet ei differre intrare claustrū quouscz disposuerit de rebus suis z reddiderit q̄ debet reddere: z q̄uis i emissione voti nō determinauerit tempus: tñ in ppōsito

Nota.

habuit faciēdi illa priusq̄ intret. sed si ieret iapsum carnis ppter dilationē bene liceret ei intrare statim magis em preceptum absoluit a minori si non possit

In euāgelio

vtrūq; fieri. ¶Habemus ergo in euangelio q dñs dixit cuidā: sequere me: z ipse dixit. dñe: dimitte me prius sepelire patrē meū. z dñs dixit: dimitte mortuos sepelire mortuos suos. Tu autem vade annuncia regnum dei. ¶Item. matheus euangelista lecutus est statim dñm quando dñs dixit: sequere me. omissis tamen rationibus vectigalium. Erat em publicanus sedens in theoloneo.

Item in matheo.

¶Secunda questio.

¶De voto determinato ad qd obliget.

Queritur postea de voto determinato ad qd obliget: ponat q aliqs faciat votū de itrādo hoc claustrū. Queritur si teneat aliud claustrū si nō possit

Aſ q sic.

intrare istud: videt q sic. Tenet em ad vitā cōtēplatiuā: g̃ si nō pōt itrare hoc claustrū tenet itrare aliud.

¶Contra. nō fecit votū nisi de hoc claustro: g̃ nō vo

In oppositū

uit de alio: sed nō tenet nisi ad id qđ vouit: ergo nō tenet intrare aliud claustrū. ¶Solutio. hic ponunt

Solutio.

tres casus/ pōt em ille q̄ vouet cogitare de vita cōtēplatiua z tūc vouet q̄ itrabit in religiōnē z postea de terminat locū / vel pōt cogitare de vita cōtēplatiua

Nota dilē genter.

nō simplicit: sed p̄m q est in istis hoibus/ sic vita cō tēplatiua vsa in istis mouet istū vt voueat ad trāseū dū ad vitā contēplatiuam istoz/ vel pōt cogitare de loca z situ loci z de regiōe z tūc vouere q itrabit hoc claustrū in duob⁹ em primis casib⁹ tenet itrare aliud claustrū: si nō pōt illud: q̄ loc⁹ nō est de materia voti z nō valet hec argumētatio: tenet ad vitā contēplati

Ad rōnem.

uā. aliqs em obligat ad ātecedēs q̄ nō obligat ad cōsequēs. Et est fallacia cōsequētis: qm̄ in hmōi votis intelligit cōditio. vñ is est sensus tenet ad vitā cō-

Fallacia cōsequentis.

tēplatiuā in hoc claustro: si pōt in hoc/ z ex hoc non seqtur: g̃ si non pōt in hoc claustro tenet in alio.

¶Tertia questio.

¶Quomodo votū simplex matrimoniū contrahendū impedit: sed non ipedit contractum.

De simplici voto notandū est: q votū simplex impedit matrimoniū cōtrahēdū: sed non dirimit cōtractū. votū autē solēne nō solū ipedit ptrahēdū: sed dirimit ptractū.

¶Sed contra. Matrimoniū obligat hoi/ z votū simplex obligat deo. ¶Item. votū simplex obligat i re magis digna q̄z matrimoniū: ergo fortius est vinculum simplicis voti q̄z matrimonij: ergo p̄m hoc matrimoniū cōtractū non soluit votum simplex: immo potius votū simplex dirimit matrimoniū cōtractū.

Q̄ hoc arguit Secundo.

Tertio.

¶Item. votū solenne dirimit matrimoniū ptractū/ aut quia votum/ aut quia solēne: si qz votū: eadē rōne simplex votum dirimit matrimoniū contractum: si quia solēne: contra solemnitas illa est opus hois: sed quos deus coniunxit hō separare nō pōt: g̃ votū solēne nō dirimit matrimoniū ptractū gr̃a solēnitatis

¶Item querit de illo vel de illa q̄ vouit continētiā/

q̄stio incidēs

vtrū peccet postea contrahendo matrimoniū: videt q sic: quia sup illū locū prime ad thi. adolescētiores

Aſ. q sic.

viduas deuita cū em luxuriare fuerint in xpo volunt nubere. dicit glosa. Post votum continentie non solum nubere: sed etiā velle nubere damnabile est: ergo vtrūq; est damnabile nubere z velle nubere: ergo q̄ post votū cōtinentie cōtrahit matrimoniū peccat

Glosa.

mortaliter ptrahendo. ¶Sed contra. Matrimoniū non est oppositū simplici voto de ptinētia: qđ ꝓbat p matrimoniū mariez tosep̄/ z p matrimoniū crisan

In oppositū

Crisantus z daria.

ti z darie quoz vterq; vouerat ptinētiā z tñ vterq; p̄

Cōfirmatur

sumens de ipsancto q cū matrimonio saluaret votum continentie cōtraxerunt. Similiter habetur in quadam glosa in fine hiere. z in fine Esa. sup illuz locum. Habitabit iuuenis cū virgine. dicit gio. crisan tus cū daria. z pstat q non peccauerūt: ergo ptrahere post votū continētie non est peccatū. ¶Solutio.

Glosa.

Solutio.

Ad primū dicūt quidam q votū simplex obligat solū deo: matrimoniū aūt obligat deo z hoi. z ꝓpt hoc dicūt q vinculū matrimonij fortiꝰ est q̄z vinculū simplicis voti. vñ matrimoniū ptractū soluit vinculū simplicis voti. ¶Sed hec solutio nulla videt esse: q̄ po

Ad primum p̄m aliquos.

nat q aliqs vouerat z iurat aliquā q̄ cū ipso ibit vltra mare: istud votū obligat ipz deoz hoi. tamē si postea

Q̄ hanc solutionem.

voueat q̄ infra triduū intrabit claustrū. primū votū dissoluitur p secūdū. hoc scōm nō obligat nisi deo: z primum obligat deo z hoi: ergo nō ꝓpter hoc q̄ matrimoniū obligat deo z hoi fortius est q̄z votum

Ad secundū dicunt.

simplex: ergo illa solutio nulla est. ¶Ad scōo obiectum dicunt q votum solēne idissolubile est: q̄ significat cōiunctionē alie xpi z corpis p̄m statum resurrectionis. z q̄ illa coniunctio indissolubilis est ꝓpt hoc votum solenne indissolubile est. z ꝓpter hoc dirimit matrimonium ptractum: sed votum simplex significat coniunctionē alie z corpis xpi: p̄m q̄ fuit ante resurrectionē: z q̄ illa dissolubilis ꝓpter hoc votū simplex dissolubile. vñ dissoluit p matrimoniū ptractū.

Q̄ hoc arguit

¶Sed hec solutio nulla est: q̄ p̄m hoc votum esset sacramētum: g̃ p̄m hoc octo essent sacramenta ecclie

Secundo.

¶Preterea de matrimonio dicit apostol. q̄ sacramētum magnū est in xpo z ecclesia. sed de voto nullus dicit q̄ sit sacramētum: ꝓpter qđ ergo votum solenne nō est sacramētum illius coniunctionis idissolubilis

Enasio.

¶Si dicat q̄ propter nouitatē vite: eadem ratione votum simplex esset signū illius coniunctionis idissolubilis: q̄ in simplici voto est nouitas vite. ¶Propt

Solutio.

hoc dicimus cum ppositino q votum solēne dirimit matrimoniū cōtractū ex institutiōe. pōt em ecclesia per institutionē suā facere de aliquibus p̄onis que p̄m se legittime sunt ad contrahendum impedimentas: et hoc modo dicit dirimere matrimoniū ptractū. i. facit q̄ nō sit matrimoniū id qđ de facto autēticum est id vero qđ matrimoniū est nō pōt dirimere ecclesia.

¶Sz votum solēne dirimat matrimoniū cōtractū

Prima cā.

hoc modo est duabus de causis. Prima est propter publicā honestatē. inhonestum em esset si mōachus

Secunda.

relinqueret claustrū z ptraheret. Et secōa est: q̄ per votum solēne trāsfert vouēs dñiū corpis sui in deū z abbatem. z inde non habet potestatem transferendi dominum corporis sui in mulierē: sicut econuerso. Si transtulisset dñium corpis sui in mulierez posset transferre i dñiū abbatis sine licētia vxoris: ergo in vinculo matrimoniali z in vinculo voti solēnis transfertur dñiū corpis: z ꝓpter hoc id qđ p̄cedit soluit

ꝓ hoc ad duo prima.

quod sequit. In simplici aūt voto nō transfert dñiū corpis. z propter hoc matrimoniū cōtractum soluit vinculū simplicis voti: z nō ecōuerso. sic patet solutio ad primo obiectū z secōm.

Ad tertium.

¶Ad tertio obiectum dicimus q̄ matrimonium p̄m se nō repugnat simplici voto de cōtinentia. Posset em aliquis ptractō matrimonio trānire ad religionē ante carnalem copulam/ z non peccaret contrahendo: sed si votū fecisset de continentia z postea cōtraheret/ aut etiam vellet contrahere cōsentiens in carnalē copulam/ siue causa libidinis/ siue causa generatōis filioz: tūc veniret ptra votū z peccaret mortaliter. z hoc modo intelligit auctoritas de adolescētib⁹ viduis. causa em libidinis volebāt nubere: z hoc modo velle nubere dam

Votum continentiez matrimonij.

nabile est: z nubere similit. ¶Dicimus ergo q̄ matrimoniū stare pōt cum voto ptinētie: sed si post votū p̄sentiat aliqs in carnalē copulā. vt dicit aug. pec

Augustinus ꝓ hoc arguit

cat mortaliter. ¶Sed videt hoc vitiū esse falsum: q̄ beata p̄go p̄senlit in carnalem copulam vt dicit aug. z tñ fecit votum cōtinētie: sicut dicunt sancti sup illuz locum. Quomodo fiet istud qm̄ virū nō cognoscit: ex

Exponitur hō euangelij

ponunt em sic. i. me nō cognituram p̄pono: g̃ post votu ptinētie p̄senlit in carnalē copulā: ergo peccauit

Enasio.

mortaliter/ vel nō est verū qđ dictū est. ¶Si dicat q̄ non cōsensit simplicit in carnalē copulā: sed sub hac conditione si de⁹ voluerit. ¶Cōtra. Hec conditio nō facit quin ille p̄sensus fuerit absolut⁹ qm̄ in oi bono ppōsito intelligit hmōi conditio: tñ multa bona ppōsita absoluta sunt. ¶Item si p̄sensit in carnalē copulā

Solutio. Hieronym⁹

nō fuit dignissima p̄go: siue virginū. Dicit em hieronymus q̄ nō pōt corrumpi corpus nisi prius corrumpatur fuerit anim⁹: sed si ille p̄sensus venisset ad actū esset corrupta corpe: ergo prius corrupta mente nō nisi q̄ cōsensum in carnalē copulā: g̃ si p̄sensit in carnalē copulā fuit corrupta mente: ergo nō fuit virgo p̄gnium: hoc aūt falsum: ergo nō p̄sensit in carnalem copulam: qđ cōcedim⁹. ¶Unde. dicim⁹ q̄ sicut scire duplex est: scire in vniuersali/ z scire in priculari: z

Solutio.

sicut scire in vniuersali aliqđ nō est scire simpliciter: ita p̄sentire in vniuersali in aliqđ nō est p̄sentire simpliciter in illud beata p̄go nō p̄sensit simplicit in carnalem copulā: nec in particulari: sed in vniuersali tm̄ consensit em̄ simpliciter in cōugalē copulā que pōt saluari cum carnali copula / et sine carnali copula.

Iterum aſ.

¶Item obiicit contra illud qđ dictū est q̄ matrimoniū non pōt stare cū voto ptinentie: sit em q̄ aliquis emiserit votū cōtinētie z postea ptraḥat aut consentiat in carnalē copulā aut nō: si sic: g̃ peccat mortaliter: si non: ergo ꝓponit intrare claustrū ante carnalē copulā: sed si aliqs vult ptrahere z cū illa voluntate habeat voluntatē faciēdi aliqđ contra aliqđ bonum matrimonij: sicut si intētionem habeat procurandi sterilitatē q̄ est cōtra prolē nichil fit: g̃ cū ille velit contra here z intētionem habeat faciēdi quidđ qđ est contra totum matrimoniū nichil fit/ modo ibi nō est matrimonium/ et sic matrimoniū non pōt stare cū voto

Contra cōsilium pape.

continētie: sic videt q̄ nullum fuit consiliū dñi pape quod dedit cuidā qui iuraverat cuidā mulieri q̄ cō traheret cū ipsa: z postmodū vouerat vel ꝓposuerat q̄ intraret claustrū dñs papa dedit ei consiliū q̄ prius contraheret/ z postea ante carnalē copulam intraret claustrū. Sed videt q̄ nullū fuit illud cōsiliū: q̄ aut contrahendo consensit in carnalē copulam z sic peccauit mortaliter veniendo contra votū ptinētie: aut si non p̄sensit nullū fuit matrimoniū: ergo non cōtrahit: ideo videt q̄ p̄ nichilo dederit cōsilium q̄ si aliquis iuret vel voueat q̄ ibit vltra mare/ z postmodū voueat q̄ intrabit claustrum pōt statim intrare sine peccato: q̄ maius bonū absoluit a minori. similiter z ille licite poterat intrare claustrū sine matrimonio: maius em̄ bonū absoluebat eū a iuramento p̄cedēti.

¶Solutio. Dicimus q̄ matrimoniū pōt stare cū vo

Solutio.

to ptinētie/ z si contrahit aliqs post votū continētie non infringendo votū consentit in coniugalē copulam z ꝓponit q̄ intrabit religionē vel q̄ faciet socium vel sociam suam p̄severare in ptinētia: sicut fuit i cri sancto z daria: si tñ habet intētionē intrādi claustrum ante carnalē copulā nō est hoc ptra matrimoniū: sed supra: nec derogat in hoc matrimonio: sed mai⁹ bonum eligit: si em magis honorē regē q̄z te/ nō ꝓpter hoc derogo tibi: nec est simile de sterilitate: quia sterilitas aptē est contra matrimoniū: q̄uis em maius absoluat a minori: tñ bonū consiliū dedit dñs papa iuramentū em̄ de cōtrahendo factū erat publice. vñ si sine impletione iuramēti introisset religionē multi scādalizarent: sed post contractum nullus scandalizatur: quia quelibet anima scit q̄ incorruptio ꝓponderat corruptioni.

¶ Prima questio principalis.
¶ De voto solenni. Tertium capm.

Af. ꝙ non.

Uerit postea de votis religiosoꝝ: ponat ꝙ aliqs fecerit votū de abstinẽtia ꝙ teneꝛ net singulis diebꝫ veneris in pane ⁊ aqua ⁊ postea intret claustrū. ¶ Queritur. vtrum absolutus sit ꝓmo voto? videt ꝙ nō: qꝛ scḋm votū nō est oppositū ꝓio/⁊ ipe potes est observare vtrūq; ⁊ ꝓius tenebat ad ꝓmū votū: g̃ adhuc

In oppositū tenet ad illud. ¶ Cōtra. Si observaret illō scādalizabit ꝙentū: dicit aũt apls ꝙ si ꝓpter cibū fraꝛ tuꝰ cōtristat iam nō ꝑm charitatē ãbulas: g̃ cū teneatur nō scādalizare fratres nō tenet observare illud votū

Cōfirmatur g̃ absolutus est ab illo. ¶ Obijcit similit de clerico cōstituto in sacris ordinibꝰ: q intrat religionem/vel ꝓius tenebat ad cōtinẽtiā. qꝛ sacris ordinibꝰ annexū est votū ꝓtinẽtie vel ex ipa susceptiõe tenet suscipies ad cōtinẽtiā: sed ꝓbꝫ dictū est ꝙ votū solẽne nō recipit dispẽsationẽ: qꝛ votū de ꝓtinẽtia non recipit dispẽsationẽ: g̃ videt ꝙ ꝓtra illa a ꝓtinẽtia possit dispensari cū isto: videlicet ꝓtra abstinẽtiā ⁊ asperitatẽ vestiꝰ: pōt em̃ ꝓtingere ꝙ eãdẽ aspiratẽ tã invictu ꝗ̃ in vestitu ⁊ ita videt ꝙ aliqs de monacho possit fieri

Solutio. nō monachꝰ: hoc aũt falsum. ¶ Solutio. Ad hoc dicendū est ꝙ ille q̃ intrat religionẽ mortuꝰ est mũdo ⁊ fit nouꝰ hõ. vñ debet viuere ꝑm nouitatẽ illã. vñ ꝑm volũtatẽ dñi ⁊ abbatis trãsfert dñium corꝑis suiꝫ volũtatis sue i dñium dñi ⁊ abbatis. vñ nō debet aliqd

Per hoc. ꝓtiũ velle. Sed solũmodo debet velle qõ cõmune

Ad ꝓmum ẽꝛqõ ad charitatẽ ꝓtinet. ¶ Per hoc g̃ ꝑz ꝙ ipe abnũciat ꝓprie volũtati absolutꝰ ab illo voto abstinẽtie qõ ꝓꝰ fecerat ꝓpria volũtate. vñ si aliq̃ suspitꝛo habeat de scãdalo bñ licet: dispẽsat em̃ a deo de facili ꝓtra votū abstinẽtie qꝛ comedere necessariũ est. vñ ꝓtingit nimis abstiere: de hoc em̃ dicit apls: rõnabile sit obsequiũ vr̃m: sed nõ ꝓtingit nimis ꝓtinere nisi

Ad secundū i mr̃imonio. ¶ Ad scõo obiectū dicim̃ ꝙ ꝓter votū ꝓtinẽtie qõ habet iste ꝓstitutꝰ in sacris ordinibꝰ ꝛvotũ de aspitate victꝰ ⁊ vestitꝰ ⁊ mactatio ꝓprie voluntatis quã facit obediẽtia: ꝓtra quã nõ ẽ dispẽsatio: qꝛ

Obedientia obediẽtia nõ recipit recõpẽsationẽ: sicut nec ꝓtinẽtia

¶ Secũda q̃stio principalis huius capituli.
¶ De illo qui vouit intrare claustrum et postea intrat.

Af. ꝙ non.

Queritur postea de illo ꝙ vouit ꝙ ĩtret claustrum hoc tra ꝙ lotus fuit de materia voti postea itrauit illud claustrū postmodū destructū est claustrū illō. ¶ Queritꝛ an iste debeat ĩtrare aliud claustrū? videt ꝙ nō: qꝛ nō tenet esse in religiõe nisi ex voto qõ fecit: sed votū illō nō obligat nisi ad illud claustrū: g̃ nō tenet intrare aliō claustrū cū nō possit esse i hoc. videt ꝙ sine pctõ possit fieri monachꝰ nō monachꝰ. ¶ Solutio. Tenetur

Solutio. ĩtrare aliud claustrū si nō possit esse i hoc: ꝛ nō ex voto solo: sed qꝛ in susceptiõe habitꝰ trãstulit dñiũ sui i deũ ⁊ abbatẽ. vñ nō pōt esse de cetero dñs sui. vñ hec

Ad rõnem ꝓdicta af. est falsa. Nõ tenet esse in religiõe nisi ex voto qõ fecit ¶ Predictis videt ẽ ꝓtrariũ: qõ dicit moyses i fine

Secundo. leuiti. ꝙ si aliqs vouit se ĩturũ vltra mare nec potest isto votũ mutare nec i meli⁹ nec in pei⁹: g̃ nō pōt statim post hoc ĩtrare claustrū: qõ est contra predicta. ¶ Itẽ. in eodẽ cap. dicit moyses ꝙ si aliqs voluerit redimere votū suũ addat qntã ptẽ i. faciet ẽpollẽs ⁊ insup addet quintã ptem: g̃ ꝑm hoc cõtra votū non est dispẽsatio: ex quo in mutatiõe necesse est fieri maius q̃ sit votū: in dispensatiõe em̃ minus fit: qꝛ dispẽsatio est iuris relaxatio. ¶ Solutio. Ad ꝓmū dicimus: ꝙ si aliqs aial immundū dño non poterit istud illud mutare. i. istud aial nō poterit mutare sic: sic ei intelligit. vñ cum aliqs vouet se ĩturũ vltra mare vouet aial mundū dño. i. seipm. vñ necesse est ꝙ ipse faciat votū suũ vel eqpollens si voluerit mutare: tñ qꝛ exercitatio corꝑis ad modicũ valet: bñ pōt aliqs ire ꝓ ipso vltra mare: sed in aliꝫ votis. i. de abstinentia ⁊ continẽtia ⁊ votis claustraliũ: necesse est ꝙ ille ꝙ vouit ieiunet: nõ aliꝰ ꝓ eo. si em̃ alius ieiunaret ꝓ hoc ipse nõ corrigeret. similiter necesse est ꝙ ipse cõtineat: nõ alius ꝓ ipso. ¶ Ad secũdo obiectũ dicimus ꝙ si aliqs voluerit redimere votũ suũ addet qn tam partẽ. i. minus peccabit refrenãdo qnqs sensus suos. cũ em̃ mutat votũ debet fieri eqpollens. ⁊ preterea minus peccabit ꝙ quinq; sensus: qõ est reddere quintã partẽ. vñ cõtra votũ non est dispẽsatio ꝓprie loquẽdo sed redẽptio. Ãñ in decretalibus talis etiã titulus de voto ⁊ voti redẽptiõe: ⁊ est sumptus titul⁹ iste a leuitico. Reddere em̃ votũ necessitatis est vñ eccle. Hic nõ pōt fieri dispẽsatio: sed redẽptio. vocatur tñ aliqñ dispensatio: qꝛ ille q̃ vouerat facilius cõmutatum facit q̃ votũ: ⁊ hoc modo dicit alexander papa dispensasse cũ quoda qui acceperat crucez ad eundũ vltra mare ⁊ nõ poterat ire: ⁊ iniunxit ei ꝙ pasceret quotidie pauperẽ ynũ: hoc sine dubio maiꝰ fuit. dicit tñ dispensasse: qꝛ ille q̃ vouerat facit hoc.

Ad ꝓmum

Ad secundū

Per hoc ad duo prima.

Ad hieroñ.

Ad aliud.

Ꝫ ista af.

Dispensare quid est.

¶ Tertia questio principalis.
¶ De voto iepte.

Af. ꝙ sic

Iuxta queritur de voto iepte. vtrum bene fecerit immolando filiam suam domino? Videtur ꝙ sic: quia dicitur in iudicuꝫ. ꝛ. Factus est super iepte sermo dñi: ⁊ votum vouit dño dicẽs: si tradideris filios amon in manus meas q̃cunq; ꝓimꝰ fuerit egressus de fozibꝰ domus mee mihiq; occurrerit reuertẽti cũ pace a filijs amõ eũ holocaustũ offerã dño. ex hac auctoritate videt ꝙ votũ iepte fuerit a spiritu sancto: ergo ⁊ sacrificium ⁊ immolatio filie sue fuit a spiritu sancto: ergo merito immolauit: nõ debet aũt fieri vis in hoc qõ dixit. Quicũq; ꝓimus egressus ⁊ẽ. Intelligit em̃ sic. Quicunq; ꝓimũ egressum ⁊ẽ. sicut dicit apostolus in epistola ad ro. ¶ Itẽ hieroñ. dicit in q̃dã epla ad iulianũ ꝙ iepte obtulit filiã suam dño. ⁊ ꝓpter hoc ponit eũ aposto. i numero sctõꝝ in epla ad hebreos dicit auctoritas ꝙ iepte laudat in immolatione filie ¶ Sed ꝓpter fidẽ credidit deũ sibi dedisse victoriã de filijs amon: ergo immolatio filie nõ fuit bona ex q̃ nõ laudat ꝓpter illam. ¶ Itẽ sup illũ locũ ieremie. Edificauerũt excelsa tophet: dicit auctoritas: cũ iepte obtulit filiã suã virginẽ deo nõ sacrificium dño: sed animꝰ placuit offerẽtis: ergo immolatio illa non placuit deo: sed hec auctoritas videt repugnare sibi ipsi. Si em̃ animꝰ offerẽtis placuit deo: ergo ⁊ oblatio: nõ em̃ pōt arbor bona fructus malos facere: vt dicitur in euangelio. ¶ Item dicit augustinꝰ ꝙ stulticia voti iepte punita est in morte filie sue: stulte vouit ⁊ stulte immolauit. ¶ Solutio. In iepte fuerunt tres volũtates ⁊ duo actꝰ: prima volũtas fuit volũtas vouendi: hec simpliciter non habuit actum sibi

Secundo per hieronꝫ.

In oppositū

Secundo

Tertio.

Solutio.

ꝓprijs: volũtas eni bñ faciẽdi simplr nõ habet actũ ꝓprijs sibi. scḋa volũtas fuit voluntas vouẽdi quicunq; ꝓimꝰ ⁊ẽ. ⁊ vouere hoc fuit actꝰ eius. tertia voluntas fuit volũtas imolandi filiã: et immolare fuit actus illiꝰ voluntatis. prima volũtas bona fuit: et a spũsctõ. scḋa ⁊ tertia stulte fuerũt: ⁊ eaꝝ actus malꝰ. vnde peccauit iepte vouẽdo: peccauit imolãdo: laudatur tñ aliqñ: ⁊ de voto ⁊ de facto: nõ ꝓpter ipm̃ votum vel factũ: sed ꝓpter originẽ. s. ꝓpter primã volũtatẽ q̃ laudabilis fuit: a qua ortum habuerũt volũtates seq̃ntes. sicut laudat petrꝰ de ãputatõe auricule malchi: non ꝓpter ipm̃ factũ: sed ꝓpter cãm. ỽ et ni glo. sup illuꝫ locũ: q̃ petrus eodẽ zelo fecit quo finees: sed ꝓstat ꝙ finees ex charitate transiꝛit israelitam coeuntẽ cũ madianitide. g̃ petrus ex charitate ãputauit auriculã serui. ¶ Dicim⁹ g̃ ꝙ prima voluntas iepte fuit a spũsctõ nõ tñ votũ fuit a spũsctõ: qꝛ prima voluntas nõ fuit imediata illiꝰ voti. Ad illud quod ỽ hyeronim⁹ iepte obtulit filiã suã: ⁊ ꝓpt hoc ponitur ab apl̃o in nũero sanctoꝝ dicim⁹ sic intelligitur hoc. i. ꝓpter originẽ illiꝰ oblationis: scz ꝓpter voluntatẽ primã: ꝑm auctoritatẽ illã q̃ dicit ỽ recte laudatur nõ ꝓpter imolationẽ filie: sed ꝓpter fidem ⁊ẽ. ¶ Bene ꝓcedimus illã auctoritatẽ q̃ dicit. nõ sacrificiũ iepte dño: sed animꝰ placuit offerentis. i. prima voluntas q̃ fuit origo oblationis ꝛ remota. ¶ Sz contra. illud qõ dictũ est de petro obijcit. dñs eni redarguit petrũ ex ãputatione auricule: g̃ petrus peccauit ãputando: g̃ illa ãputatio nõ fuit ex charitate: tanq̃ ex radice: charitas ei petri fummũ bonũ erat: et radix bona si fuerit arbor bona non pt facere malos fructꝰ. ¶ Itẽ. virtus oi arte certior ⁊ melior: sed ars decipitur: ergo nõ virtꝰ: g̃ ex charitate petri nõ fuit amputatio auricule q̃ putũ fuit. ¶ Solutio. virtus ꝑm se oi arte certior ⁊ melior: ⁊ sic ỽ origen. virtus tarda est. cõsideras eni omes circunstantias suas nunq; fallitur. vñ ex ipsa nunq; est malũ hoc modo: sed impetuositas vitij nõ permittit charitatẽ cõlidere oes circunstãtias suas: bñ pōt esse malũ ex charitate cũ illo errore: videlicz ꝓ omissionẽ circunstantiarum: ⁊ sic fuit in petro. vñ nõ fuit malum illud ex charitate sola sue vsu charitatis: ꝛ potꝰ ex errore. sicut eni aliquis cũ errore faceret totaliꝫ cõtra charitatẽ nullas virtutis ponẽdo circunstantias. ¶ Itẽ. potest aliquis omittere aliquas circunstãtias virtutis in ipetu charitatis. sed eadez remanet quelio de iepte: ꝙ prima eius voluntas que fuit volũtas vouẽdi simpliciter bona fuit: et a ipulancto: ⁊ illa fuit immediata causa scḋe volũtatis qua voluit hoc vouere quicunq; primus ⁊ẽ. sed scḋa voluntas fuit peccatũ mortale. g̃ et bonũ meritoriũ qõ a ipũlãcto est causa immediata peccati mortalis: hoc aũt falsum: qa tñ bonum quãtum charitas: nõ est causa peri mortalis sed charitas cũ errore bene potest esse venialis peri.

Iterũ af.

Secundo.

Solutio.

¶ Itẽ. oia illa fecit iepte vt esset grat⁹ deo. ergo voluntas hoc vouẽdi nõ fuit libido q̃ est voluntas fruendi creatura: nõ fuit ex libidine: quod est ꝓ Augu. ¶ Solu. dicẽdũ est de iepte/ sicut de ezechia ỽ: cze chias aũt fuit rex bonꝰ: in oibus tñ ꝓpter copia tam victoriã quã dñs dedit ei de rege assiriozꝝ euanuit: ⁊ superbiuit. et ex hoc multa peccata fecit: ostẽdit eni thesauros suos: ⁊ thesauros domꝰ dñi nunciꝰ regis babilonis. similiter iepte bonus fuit: ⁊ multas victorias dedit ei dñs: ⁊ bonã voluntatẽ vouendi dño vel aliquid magnum faciendi vel dño: ⁊ post hanc voluntatem bonã circuiuit galaad: ⁊ manasse/ et maspha. postea fecit illud votũ: sed in⁹ emissionem voti: ⁊ ꝓtius mam voluntatẽ bonã euanuit: ⁊ supbiuit ꝓpter multas victorias q̃s ei dñs dederat: ⁊ qꝛ se videbat principẽ totius multitudinis filioꝝ israel: quã ipse ꝛgregauerat ad pugnandũ ꝓtra filios amon: et tũc votũ vouit dño dicens: si tradideris filios amon in manꝰ meas. q̃cunq; ꝓimꝰ egressus fuerit ⁊ẽ. per hoc patz solutio ad duas primas obiectiones. non est verũ ꝙ illa bona voluntas fuit causa immediata vouendi hoc: sed ipa inanis gloria. Itẽ illud peccatum fuit ex libidine: inanis ei glia libido est. Itẽ notandũ est: ꝙ si votũ iepte fuisset ex sola charitate intellexisset in voto illo vel in actu vel in habitu hãc cõditionẽ: si illud qõ michi occurrerit immolabile sit: non eni est redargutus apo. de eo ꝙ dixit se iturum ad hispanos: intellexit eni hãc ꝓditionẽ si dño voluerit. Reprehendit apo. iacob⁹ quosdã in epistola sua qui dicebant: cras ibimus in illã ciuitatẽ vel in illã: et non intelligebãt ibi illã cõditionem: qꝛ ego iepte in voto suo non intellexit illã conditionem: stulte vouit et stulticia illa punitus fuit in occursu filie: vt dicit Aug. licz aũt sine cõditiõe vouerit: nõ tñ tenebat ad imolandã filiã vel canẽ: que nõ sunt aialia imolabilia: sed tenebat ad imolandũ arietẽ vel bouẽ si ꝓmo occurrisset: ista ei sunt aialia imolabilia. vñ votũ illud ligabat illũ ad licita: ⁊ nõ ad illicita: sicut supiꝰ dictũ est de iuramento: tñ credidit se in hoc tenere ligatũ eẽ ad imolãdũ filiã: vñ ꝓplexus fuit. tenebatur eni filiã imolare manẽte tali ꝓscietia: tenebat simplr non imolare: qꝛ imolare esset cõtra legẽ naturalez: ⁊ contra legẽ moysi. ¶ Ultimo queritꝛ cũ maius ꝓtũ sit interficere seipsum q̃m filiã suã: quare sanson q̃ interfecit seipm̃ excusatur a sanctis: ⁊ iepte nõ. dicit ei Aug. illud merito queritꝛ cũ vterq; fuit iudex in isrl: et vtriq; dedit dñs multas victorias: ⁊ vterq; ponat ab apl̃o in nũero sctoꝝ. ¶ Et ad hoc dicẽdũ ꝙ sanson qui interpretat sol eoꝝ: et ꝓpter hoc significat xp̃m facto illo quo se/⁊ philisteos interfecit significat factũ xp̃i quo se morti exposuit: ⁊ demones expoliauit sed factũ illud iepte nõ significauit factũ alicuiꝰ sancti viri: ⁊ ꝓpter hoc sanson excusatur: ⁊ iepte non.

Per hoc ad duo prima.

De paulo.

Jacobus.

Augustinꝰ.

Qstio incidẽs

Solutio.

¶ De decimis. ¶ Tractatꝰ vicesimus nonus.

Dicto de voto qõ pertinet ad cultũ dei: dicendũ est de decimis q̃ sibi ꝓtinent ad cultum dei. ¶ Circa questionẽ istã primo videndũ est qd sit decima: et quot sunt spẽs decime. Scḋo trũ ꝓcepti de decimis sit mozale an cerimoniale? Tertio de quibꝰ habeat dari decima. Quarto quis habeat ius ꝓcipiẽdi decimas. Quinto quomodo predicandũ sit de solutione decimarũ. Sexto de redẽptiõe decimarũ. ¶ Circa primũ capitulum: sciendũ est ꝙ decima duobus modis sumitur. Quandoq; eni dicit decima fructꝰ qui datur ministris dñi. qñq; decima dicit ius ꝓcipiendi hmõi fructũ: fiebant ei tres decime in veteri lege. prima dabat leuitis q̃ deseruiebãt dominis. secũda retinebatur ab agricolis: vt haberẽt expensas ad ascendendũ ter in anno in hierusalẽ/ pascha. s. pẽthe costem: ⁊ cenophegia. tertia decima fiebat in tribus annis/ semel vt ꝓ loco et ꝛpe haberent quia darẽt

Notandũ. Decima dupl̃r accipit.

Prima qō. pauplbus. ¶Querit ḡ quare prima decia mansit: z due vltie nō: si dicat q prīa est moralis: alte due nō: falsū est. maxie morale est dare pauplb⁹: cū sit opus pietat; ¶Solu. de scōa decia pz q nō debuit mane re: fuit ei pure cerimonialis: retinebat: eivt emerent sialia ad sacrificādū dño ter i āno: z qr illa sacrificia cessarūt/ ppter hoc scōa decia cessauit. de ītia decia dicim⁹ q nō cessault imo māit āpliata. i rpe ei legis nō tenebanť nisi illā decimā dare paupib⁹ oi rpe oi casu quo videm⁹ paupes nō solū decimā: sz oia sup flua: z in casu tenemur oia vēdere z dare paupibus.

Solutio

Exponitur illō psalmi.

¶Scōa questio huius capituli.

¶Utrū preceptū de decimis fuit morale.

Augustin⁹. QUeritur vtrū preceptū de decimis fuerit morale/an cerimoniale; qr non est scriptū in corde hois q debeat dare decimā / vel vndecimā: z sic de aliis aliquotis: sed pce pta moralia scripta sunt in corde hois. vt dr Aug. ḡ

Secundo. preceptum de decimis non est morale: est ḡ cerimo niale. ¶Itē. preceptus de sabbato est cerimoniale qō significat sabbatū pectoris. silr preceptū de circūci sione carnali fuit cerimoniale: qr significabat circū cisionē cordis. ergo eadēr nōe preceptū de decimis fuit cerimoniale: qr significabat q plummatio bono rum operū danda eēt deo. q aūt hoc significet: pz p quandā glosā q dicit sup exodū: q pelagius non ioi

Glosa. pelagi error. uebat primitias deo: sz tm decimas qō est dicere q initiū bonoꝝ est a nobis: sed cōsūmatio a deo. aliqn autēnec primitias nec decimas dabat: qn et plūma

Tertio. tionē bonoꝝ operū dicebat eē a nobis. ¶Itē. prece ptum fuit iudeis dare decimas: z primitias leuitis: z eadēr nōe preceptū fuit vt eēt ignis in domo dñi. ḡ cū preceptū de primitijs sit cerimoniale: qō pz qr non manet: z preceptū de decimis est cerimoniale. ¶So-

Solutio. lutio. Dicim⁹ q preceptū de decimis est morale: qr dicit ppheta. sumite psalterū: et date tympanum id est sumite spūalia psalterium et a supiori resonat: et date tpalia. Tympanū eni ab inferiori resonat: et aplis si seminam⁹ vobis spūalia nō est magnū si carnalia metamus. ¶Ad primū obie. dicim⁹ q preceptū

Ad primū. de decimis quātū ad substātiā suā scriptū est in cor de hois: cuilz eni dr pscientia sua q danda sunt tpalia eis q ministrant spūalia: sz nō est scriptum quota pars sit dāda: sz dñs taxauit decimā multis de cau

Taxatio de cimarum. sis q inferi⁹ dicenť: z hec taxatio nō est ictipta in cor de hois: nec est de substātia preepti incīptū ē morale.

Ad scōm. ¶Ad scōo ob. dicim⁹ q nō est silr de decimis: z de sabbato/z de circūcisiōe carnali. z est duplex dissimi

Prima dissi militudo. litudo. Prīa est qr nec sabbatū nec circūcisio carna lis institura sunt ppt sabbatū pectoris: z circūcisio nem cordis: imo pricipaliter ppt allegoricā: z intel ligentiā. preceptū eni de sabbato datū est ad signifi candū sabbatū eternitatis: dādū q xp̄s. vñ cum venit sabbatū eternitatis dādū q xp̄m debuit cessare littera

Sabbatum eternitatis. vel obseruātia. Sabbatū eternitatis venit qñ xp̄us ca ptiuā duxit captiuitatē vñ ex tūc debuit cessare litte ralis obseruātia sabbati. silr circūcisio ppucij signi ficat gñalē circūcisionē q est a culpa: z a corruptiōe carnis: z hec circūcisio erat in resurrectiōe: qñ ḡ ve nit hmōi circūcisio debuit cessare circuncisio carna lis. non est ḡ vez q ppter morale significationē fue rit preceptū de circūcisiōe vel sabbato. cerimoniale est ppter allegoricā. preceptū aūt de decimis nō hz ni

si moralē significationē. z ppter hoc nō est silr. Alia causa dissimilitudinis est q ipa obseruātia litteralis sabbati vel circūcisionis carnalis nō est moralis: sz ipa litteralis intelligētia: vt obseruātia ppcepti de de cimis est moralis. ¶Ad ītio obie. dicim⁹ q preceptū de primitijs morale: fuit nec cessauit eē: sz manet am pliatū: primitie ei parū qd erāt: nec erat determinatū quātū daret p primitijs. sz p libito suo dabat quātū volebat. loco aūt primitiaꝝ subtulerūt ītidie oblatio nes gñales q fiūt in trib⁹ festis magnis: scz pascha/ pentheçoste/z natiuitate dñi. nō dr ḡ cessasse preceptū de primitijs cū loco ei⁹ secutū sit mai⁹. ¶Sz adhuc videť posse probari: q preceptū de decimis sit cerimo niale: et q hoies nō teneanť mō soluere decias. dr ḡ btūs iacob⁹ i act. xv. visū est spūi scto z nobis nihil vl tra iponere vobz onerz cp̄ hec necessaria: vt vos absti neatz ab imolato simulacro: z sāguie suffocato: z for nicatiōe: sz dare decias onerosū est. qō pz: qr cū ma xima difficultate dant layci decias. ḡ hoc on⁹ nō est impositū credētib⁹ de gentib⁹. ḡ ꝑm hoc nō tenētur layci mō dare decias. ḡ preceptū de decis nō fuit mo rale. ¶Itē. mathei. xxv. ve vobis scribe: et pharisei ypocrite q deciatis mentā: z anetū z relinqtis q gra uiora sunt legis iudicij: z miam z fidē. ḡ ꝑm hoc de cima nō est de grauioꝝ⁹ legis: sz oia moralia sūt de grauioꝝ⁹. ḡ deciatio nō est de moralib⁹. ḡ preceptus de decimis nō est morale. ḡ nō tenētur hoies mō sol uere decias. ¶Itē. malach. iij. inferte oēm decimā in hozreū meū vt sit cib⁹ i domo mea. hec fuit cā pr cipalis cur datū ē preceptū de decimis: vt scz ministri domini haberent vñ viuerent. ergo cū sit cib⁹ in do mo dñi alitūde cp̄ ex decimis cessat cā precepti de de cimis: ergo z preceptū de decimis cessare debz: pcī pue in illis regionib⁹ in quibus ministri dñi habent sufficienter vñ viuāt alitunde cp̄ ex decimis: ḡ in illis regionib⁹ nō tenētur soluere decias. ¶Itē. in deu tereno. xviij. Nō habebant sacerdotes: z oēs q in ea dem tribu sunt partē in hereditate/relicto ppło isr: quia sacrificia dñi: z oblatiōes eius cōedunt: z nihil aliud recipiunt de possessiōe fratrū suoꝝ: dñs enim ipse est hereditas eorū: sed maioris pfectiōis est ec clesia cp̄ synagoga fuerit: ergo tenetur magis abre nunciare tpalib⁹ cp̄ synagoga: sed modo habet alia cp̄ decimas: habz eni regalia z multa alia: ergo tene tur dimittere illa: vel tenetur nō habere decimas: sz non tenek dimittere illa: ḡ tenek non habere decias: et hoies modo nō tenenk soluere decimas. ¶Solu

Solutio. tio. Ad primū dicimus q dare decimas nō est one rosum in se: sed hominib⁹ peruersis z incredulis: fi delibus aūt q credunt deū eē veracē facile est: z leue soluere decimas: dicit ei dñs in tertio malachie: in ferte omnē decimā in hozreum meum vt sit cibus in domo mea: z pbate me: sup hoc dicit dñs: si nō ape ruero vobis caracteres celi: z effudero bñdictionez vsq ad abūdantiam: z increpabo pro vobis devorā tem: sed cum non corrumpet fructus domus vestre: hec promissio facit q soluere decimas non sit onero sum: fidelibus non reddentib⁹ promittit dñs celum ferreum/z terrā eneam. Solnimus ergo ad primuz per interemptionē. ¶Ad scōo obiectū patz solutio

Ad secundū per predicta: pcedimus eni q preceptū de decimis quantum ad taxationem tante partis non est mora le. vñ nō est de grauioꝝ⁹ legis cp̄tū ad hoc: z ppter hoc ecclesia sustinet q in qbusdā regiōib⁹ reddatur

tantū. xx. vel. xxx. sed quantū ad hoc q dari debēt tē poralia morale est: z graue/z imobile: fides aūt z iu

Ad tertium diciū/et mia totaliter z imobilia sunt: z de grauiori bus legis. ¶Ad tertio obie. dicimus q auctoritas malach. sic intelligēda est: inferte oēm decimā i hoz reum meū vt sit cibus gratissim⁹: z firmus in domo mea: gratis eni z sine omni laboze terreno⁹/debent a laycis dari tpalia ministris dñi: vt liber⁹ possit va

Ezechias precepit. care legi dñi. ¶Itē. scōo paralipo. xxxj. ꝑcepit eze chias ppło habitātiū hierlm: vt ptes darēt sacerdo tibus z leuitis: vt possintvacare legi dñi. z sic debēt hr̄e ministri dñi gratissimū cibū. ¶Itē. firmū cibuz debent hr̄e: possessiōes ei alie nō sunt ita firme sicut decime. vnde si non haberet eccl̄a alias possessiōes

Adyltimuz. posset eccl̄a veras decimas hr̄e/ꝑm q dñs taxauit: z tenētur reddere. ¶Ad vltio obie. dicim⁹ q maio ris pfectiōis cp̄ fuit synagoga dz eē eccl̄a: z est quā tum ad qdā mēbra. quidā eni in ecclesia nec hñt nec amant decimas. quidā aūt hñt: sed non amant: si cut boni ꝑlati. habz tñ eccl̄a plures possessiones mō cp̄ synagoga habuit ppter diuersitatem personaruz q̄ sunt in eccl̄a sicut dr in psalterio. Astitit regina a

vterqꝫ gladio dextris. i. eccl̄ia a dextrz tuis inuestitu deaurato cir cundata varietate. quidā eni in eccl̄ia p bñficia attra huntur ad fidē. quidā eni corruguntur p flagella. vñ vtrūqꝫ gladiū hz eccl̄ia. vñ ysa. xl. pmittit dñs eccle

Exponitur illud ysaie. sie. ponā te in superbia seculoꝝ: gaudiū in gñatione et generationez: qr excellentes et nobiles personas habebis: z fuges lac gētiū sine laboze: lac sugitur in ecclesia sine laboze terre habet decimas: z mamilla regnū lactaberz. qz reges dabūt tibi regalia z hmōi. paret ergo q eccl̄a nō tenetur nō habere decimas: plures eni iperfecti/ z plures infideles trahūtur ad eccl̄iam vt eandē velāt: vt eā honorent: vt eā timeāt propter decimas z honores in quibus exaltata est.

¶Tertia questio principalis.

¶De quibus habeat dari decima.

Opio aliqꝫ nouantur debēt dari decime. ¶Et dicunt quidam

Probatur. q oēs qui non dant decimas de oibus terre nascen tibus/peccant mortaliter. z hoc ꝑbant multi proba

Solutio bilit̄: qr omnia hmōi pertinent ad victū: sed ratiōe vict⁹ tenēť dare hoies terre decimas de frumēto: z vino/z si non dāt peccant mortaliter. ¶Solutio. cū eadē ratio sit in vno: z in omnibus aliis: videlicet vt

Ad idem. sit cibus in domo dñi: de oibus hmōi tenentur dare decias: z si nō dant peccant mortalit̄. ¶Itē. ꝑceptū de decimis est de iure legali: sicut pz in fine leuitici

Item. et in multis aliis locis: z in lege moysi. ¶Itē. de iu re prophetico: sicut ptz in fine malachie. vbi dr inter te oēm decimā in hozreū meū. z de iure euangelico dr eni in euāg. Reddite q̄ sunt cesaris cesari: z q̄ sunt

Glosa. dei deo. s. primitias et decias: sicut dr glo. in math. hoc oportuit fieri: z illa nō omittere: z loqtur de de cimatiōe mēte z aneti z cōsiliū. silr de iure canonico sancti ei dicūt q de oibus hmōi dāda est decima. ḡ

Ad idem. contra ꝑceptū de decimis nō pōt fieri dispēsatio. ḡ peccāt mortalit̄ q nō reddūt decias de hmōi. ¶Itē dicit apo. ignoraꝫ ignorabit̄ hoc hz vbi est ignoratia

turis diuini: sz ꝑceptuz de decimis ē de iure diuino. ergo ꝑceptū de decimis adeo ligat: vt etiā p ignoraā tiam null⁹ excusek. ergo q̄cūqꝫ nō reddūt decias de oibus terre nascēt⁹ peccāt mortaliter. ¶Sz dr. dr

In oppositū auctoritas sup illū locū: peccat q̄ frem peccātem vi det z tacet: licut q̄ peccāti nō indulget. ḡ si layci pec cant mortaliter nō reddēdo decimas de oīb⁹ illis q renouāt̄ quolz anno: peccāt mortaliter: gñalis ec clesia q̄ tacet corrupta est. ḡ toraliter ecclia: z in pla tis z in subditis: ex quo seqtur q nulla sit eccl̄a: z q dñs falsū dixerit cū dixit vobiscum sum oīb⁹ diebus vsq ad ꝯsummationē scī: z seqtur q dñs papa pec cauit mortalit̄ qñ dixit q exigerenť decie ꝑm cōsue tudinē patrie. ¶Itē. per ver⁹ testamētū nō pōt pba

Secundo. ri q xp̄ianus pplus teneatur dare decias: nec p euā gelium. qr qñ dñs loqbatur de xp̄ianis: nō loqbatur nisi de iudeis. ¶Si dicat q p auctoritatē augu. ma

Euasio. ior est auctoritas totius eccl̄ie: cp̄ augu. solius vel io hannis vel amborum simul sumptorum. ḡ cū gene ralis ecclesia taceat de decimis: auctoritas ioh̄anis vel augustini non vz/ad hoc vt teneatur popul⁹ xp̄ia nus reddere decimas. ¶Itē. in quibusdā regiōib⁹

Tertio. non est ꝯsuetudo dare decimas de caseo: z hmōi mi nutis. nō est eis ꝑdicatū vt debeant dare: nec est scrī ptum in corde eoꝝ q̄ de talib⁹ debeāt dare decias: nec est ipa substātia ꝑcepti i corde eorū: cū ergo nec per se nec p doctrinā sciūt se debere dare decimas: de illis non tenētur dare: z ita nō peccant si nō dāt:

Confirmak. potest eē aliqs paup in aliqua parrochia q̄ nō hz nisi hmōi minuta: z illa nō sufficiūt ei ad victū: sacerdos autē abundās est: videť q iste paup nō teneť dare decimas de istud eni: si seminamus vobis spūalia: nō magnū est si carnalia z̄. nō obligat nisi pro loco z tpe: videť er go q ille paup nō teneť dare decimas de illis minu tis. ¶Solu. nobis videtur sine preiudicio melioris

Solutio. sentētie q de oibus que renouāt̄ quolz anno tenē tur hoies dare decimas: non tñ peccant mortaliter si non reddant viri nomis decimas: taxatio eni vt di ctum est non est moralis. vñ relinqtur arbitrio z de terminationi ecclesie: silr non peccant mortalit̄ q̄ non reddunt decimas minutas vbi non est cōsuetu do reddere nec petere. vñ optime dixit papa cuz di xit q peterētur decime ꝑm cōsuetudinē patrie: si tñ indigeret ecclesia: z peteret de oibus veri nois deci

Ad primum mas: peccarent mortaliter si nō redderēt. ¶Ad pri mo autem obiectū soluim⁹ per emptionē/dicētes q non est eadem ratio in vno: z in omnib⁹: imo magis expressum est de maioribus decimis q̄ de minimis maiores eni magis ptinent ad vorum. ¶Ad secun

Ad secundū do obiectum dicimus q in omni iure ꝑceptū est de cimis: sed nō determinatū est: et relinquit determia tio arbitrio ecclesie: sicut ei peccat ecclesia habēdo alias possessiones cp̄ decimas: cū eni preceptū sit in deuterono. Non habebūt sacerdotes z leuite: z oēs qui de eadē tribu sunt partem: et hereditatē in pplo israel: sic non peccat exigēdo veras decimas. ¶Ad

Ad vltimū. vltimo obiectū dicimus q hec auctoritas ignoraꝫ ignorabit̄ intelligit̄ de his que pure moralia sunt: sz ꝑceptū de decimis nō est pure morale: quia nō est morale quantū ad taxationē sicut dictū est. vñ habz hic locū hec auctoritas: dictū ē q de oīb⁹ q̄ renouāt̄ q̄libz āno teneť hoies dare decias. vñ et de acq sitis iusto artificio: z iusta negociatiōe: nō tñ peccāt

si non dant: vbi non est cõsuetũ: nec dare nec petere. sed a feneratoribꝫ: z a raptoribus nõ sunt accipiẽde decime de eis q̃ sunt de vsura z rapina. sed obijcit q̃ aliqꝫ vsurariꝰ q̃ nichil hꝫ nisi de vsura seminat agrũ

q̃stio incidẽs Aſ. q̃ nõ.

¶ Querit vtrũ sacerdos debeat accipe decimã de agro illo: videl q̃ nõ. q̃ totũ est mortiniũ sicut dictũ est supra: et p̃ceptũ ẽ: oẽ mortiniũ nõ cõedes. q̃

In oppositũ

non dꝫ accipe. ¶ Cõtra. iste vsurariꝰ non tenet dare decimã grã plone: hꝫ rõe territorij: z quãtũ ad territoriũ non est mortiniũ. q̃ licite sacerdos p̃t accipe

Solutio.

¶ Wꝺ ꝓcedim⁹ Sũt ei q̃dã decime plonales: z q̃dã prediales. plonales sunt q̃ debent rõe artificij vl̃ negociatiõis. illas q̃ decias q̃ sunt tm̃ plonales: z acq̃sitas de vsura non dꝫ sacerdos accipe: sed p̃diales hꝫ accipe: q̃ debẽtur rõne p̃dij: et vsurariꝰ nõ efficiatur p̃ꝓietarius ꝑ potens reddere vsuras.

¶ Quarta questio.

¶ Que persone debeant habere decimas.

Aſ. primo.

QUeritur q̃ plone debeãt habere decimas? Et obijcitur ꝓio de cisterciẽtib⁹ anteq̃ dñs papa dedisset eis p̃uilegiuꝫ de non soluẽdis decimis de terris quas ipi colũt: ipi tenebant dare decimas ex lege dei. sed cõtra legem dñi non potuit dñs papa dispensare ergo adhuc tenẽtur dare decimas: et non dant. q̃ peccãt mortaliter. ¶ Itẽ. ꝺt hieronymus sup illũ locũ ysa. populo me⁹ qui te beatũ dicũt/ ipsi te decipiũt: raptores sunt qui metunt carnalia: z nõ seminãt spũalia. ¶ Obijcit de nigris monachis qui habẽt in aliq̃ parrochia ducẽtas libras/ vel tricẽtas de decimis: z non seminãt ibi spũalia. q̃ sunt raptores ꝑm p̃dictã regulã. ¶ Obijcit ettã de tẽplarijs z hospitalarijs: q̃ hũt decias z nõ sunt sacerdotes: z leuite: dñs aũt tm̃ sacerdotib⁹: z leuitis dedit decias ergo tẽplarij et hospitalarij nõ debẽt hꝫe decimas. ergo sunt detentores decimaꝝ. q̃ peccant mortaliter.

Secundo ꝓ hieron⁹.

De nigrꝫ monachis aſ.

Aſ. de tẽplarijs.

Ad idem. Solutio.

¶ Itẽ. nõ seminãt spũalia z metũt carnalia. q̃ sũt raptores. ¶ Solutio. Ad primo obie. dicim⁹ q̃ nõ vꝫ hec argumẽtatio. Cisterciẽses tenebãtur dare decimas: z nõ est facta ordinatio: z hoc falsũ est. dñs ei papa: z alij ẽpi q̃ sunt loco apl̃oꝝ: qui fundauerũt ecclesias possunt ordinare que persone habeant decimas: z que non. ex ordine eni dñi pape nõ tenent dare cisterciẽses decimas de terris quas ipi colũt. pt̃ ullegiũ/ q̃ ad hoc est cuz eis datũ vt liceat eis emere terras ĩ prochijs: z de illis si eas colũt ꝓprijs sũptibus nõ reddere decias.

Ad p̃mũ.

Ad scõm.

¶ Ad scõo obie. dicim⁹ q̃ monachi nigri debẽt seminare spũalia duplicit̃ ꝑ se z per alios: sicut q̃ sacerdotes quos instituũt in prochijs: sunt ei patroni eccliaꝝ: z sacerdotib⁹ illis debent cõpetens bñficiũ dare: ꝑ se aũt debent semiare spũalia ozãdo: sunt eni decime tributa aiaꝝ q̃ dãtur prelatis ad tuitionẽ aiaꝝ: z curationẽ: nec dꝫ accipe tributũ istud q̃ non curat aias: sicut tributa danť cesari ad tuitionẽ corꝓrũ. si vero monachi nigri nõ ꝓidoneos sacerdotes seminãt spũalia: nec ꝓpetẽs bñficium assignent eis q̃ portant põdus diei z est⁹: raptores sunt. ¶ Ultimã questionẽ determinat moyses deutero. xxiij. dicẽs. hic est leuita q̃ dixit pr̃i suo: z matri sue nescio vos: et fr̃ibus suis ignoro illos. vñ oẽs religiosi leuite sunt. z ꝓpter hoc tẽplarij z hospitalarij ꝑ leuitis habẽtur. vñ hũt decias: nec sunt raptores, hꝫ eni nõ seminent spũalia predicando/ semi-

Moyses in deuteroñ.

nant ozando: z seruiunt p̃dicatoribus. in veteri ẽt lege non oẽs leuite seruiebant altari: tñ de decimis vebant. ¶ Itẽ. q̃ raptores sunt q̃ metere volũt carnalia vbi spũalia non seminant. ꝓpter hoc decime de noualibus debẽtur sacerdoti rurali. decie de noualibus in eꝝ territorio sunt noualia: hoc aũt ex iure cõi: quod ortũ habet de iure diuino. dignꝰ est operarius mercede sua. ex iure ergo diuino debẽtur sacerdoti rurali decime de noualib⁹. ergo illa obligatio non p̃t dissolui: q̃ nec dñs papa põt dispensare contra ius diuinũ. q̃ peccant mortaliter qui nõ reddunt illas decias sacerdoti rurali: z hoc falsũ est. videm⁹ eni in multis locis q̃ nõ reddunt sacerdoti rurali: z hoc etiã fit ꝓpt ordinationem ecclie. ¶ Solutio. Ad primo obie. dicẽdum q̃ ius diuinũ non põt dissolui/ nec dissoluitur: licet non reddantur decime de his noualibus huic sacerdoti rurali: sed variatio quedam ibi fit: manẽte eodẽ p̃cepto dñi: et eadem intentione p̃cepti. est eni intentio dñi in p̃cepto de decimis vt sit cib⁹ in domo dñi. vnde si sacerdos ruralis habeat aliũ sufficientẽ victũ/ bene põt ecclia siue p̃latus aliter ordinare: cuius est de duab⁹ ecclesijs facere vnã: vel duas: vt scz denť ille de cime alicui abbatie/ vl̃ retineat eas cathedralis ecclesia. si vero sacerdos nõ haberet alitunde sufficientem cibum: et deberẽt reddi. vnde institutũ est: vt cisterciẽses de terris quas acciꝑunt post consilium decimas reddant: quia nisi redderẽt possent occupare totam parrochiam: et ita nõ haberet sacerdos vñ viueret. ¶ Itẽ. layci detinent decimas que debẽtur clericis. vnde raptores sunt. sed si ita eẽt q̃ aliquis raptor raperet de aceruo garbas que sunt in campo alicuius: nichilominꝰ teneret agricola residuũ decimare: q̃ videt q̃ data decima militibus debeat de residuo dare decimã ecclie. ¶ Ad hoc dicẽdum est q̃ non est sike: ecclia enim sustinet q̃ milites habeãt: et q̃diu ecclia dissimulat nõ tenetur agricola residuũ decimare: excusatur eni ꝑ dissimulationẽ ecclesie dummodo sit in hac volũtate: q̃ si ecclesia peteret li bentius daret ecclesie q̃ militib⁹ qui ecclesiã tuuãt ꝓ posse suo. Itẽ in. xviij. numeri dicit dñs ad moysem: ꝓcipe filijs israel atq̃ denũcia. ¶ Cũ acceꝑitis decimas a filijs israel quã dedit vobis ꝓmittias offerre dño: id est ad decimã partẽ decime aaron preceptum: q̃ de decimis duas partes habuit: scilꝫ vt filij israel darẽt decimas leuitis: et leuite darẽt decimã decimaꝝ summo põtifici suo. ¶ Querit ergo quare q̃stio scidẽs. ꝓma pars teneat/ reliqua nõ: z videt q̃ magis debeat tenere scda: q̃ sũm⁹ pontifex noster tori xp̃ianitati ꝓuidet: scz minoribus sacerdotibus dantur decime: vt possint vacare legi dei z ministrare spũalia: sed summũ sacerdotẽ magis opꝫ vacare legi dei z dare spũalia: ergo magis eũ opꝫ habere decimas. videtur q̃ minores sacerdotes teneantur dare decimam decimarũ dño pape z non dant: ergo peccant. ¶ Si dicatur q̃ summũ sacerdotiũ translatum est: z ꝓpter hoc nõ tenẽtur sacerdotes dare decimas sũmo sacerdoti. ¶ Solutio. hec nulla est: q̃ sibiter officium leuiticum translatũ est: z mutatũ: leuite eni in veteri lege solebant offerre carnales hostias: nõ autem offerũt spũales. ¶ Ad hoc nobis videt dicendũ q̃ nõ tenẽtur clerici dare decimã decie dño pape ꝓpter hoc q̃ dñs noster papa ꝓuidet toti xp̃ianitati

De nouali: bus nota.

Solutio.

Ad primum

Iterũ aſ. de laycis.

Solutio.

Ad primum

Ad vltimũ.

Alia causa.

et difficillimũ eẽt ꝙgregare decimã decimaꝝ. vñ ordinauit ecclia q̃ dñs papa hẽat suã ꝓpriã diocesim cui p̃uidet imediate: z preest in qua hꝫ decias sivult. et ꝓtẽea hꝫ multa regalia q̃ dederũt impatores: et insup oia bona ecclie sua sunt: z accipit inde quantũ vult: vnde sufficientẽ cibũ habet in domo sua.

¶ Quinta questio.

¶ Qualiter debeant sacerdotes predicare.

Ꝺ̃ia opĩo Notandum.

QUeritur qualiter debẽt p̃dicare p̃lati solutionẽ decimarũ. Et scientũ q̃ ꝑm opinionẽ illoꝝ: q̃ dicunt q̃ qcunq; nõ soluũt decimas veras peccant mortaliter: tenent p̃lati simplr̃ solutionẽ decimarũ p̃dicare. veritas eni doctrine non est omittenda ꝓpter scãdalum Sed ꝑm illam opinionẽ quã nos sustinemus non tenẽtur predicare nisi in calu. ¶ Contra primã opinionem sic obijcitur. q̃ dñs papa per ezechielẽ. si dicente me ad impiũ morte morieris: nõ annũciaueris ei: nec locutus fueris vt auertatur avia sua impia z viuat ipse impius in ipietate sua morietur: sanguinẽ eiꝰ de manu tua requirã. ergo si layci peccãt mortaliter nõ soluẽdo veras decias: z ꝓlati nõ p̃dicant eis solutionẽ decimarũ verarũ: peccãt mortaliter: sed constat q̃ ecclia nõ predicat solutionẽ verarum decimarũ: q̃ peccat mortaliť fere vbiq; hoc aũt incõueniens. q̃ relinq̃tur q̃ non teneant̃ prelati p̃dicare verã solutionẽ decimarũ. ¶ Itẽ. si tenent̃: ergo dñs papa peccauit qñ dixit q̃ ꝑm consuetudinẽ regionum exigerẽtur decime z redderẽtur. tenebatur eni predicare verã solutionẽ decimarũ: z predicauit oppositũ. q̃ peccauit mortaliť. ꝓmẽdũ est aũt q̃ nõ peccauit. ¶ Itẽ. tria erãt in veteri testamẽto: scz ꝑcepta/ iudicia/ z leges/ siue cerimonialia. ꝑcepta aũt sũt que pure moralia sunt. iudicia sicut hic: si emerꝫ seruum ebreũ ẽ. cerimonialia sunt sacrificia carnalia. ꝑceptũ ergo de veris decis aut fuit in veteri testamento vt ꝑceptũ/ aut iudiciũ/ aut cerimoniale. si fuit vt ꝑceptum: q̃ vt pure morale. ergo est scriptũ naturaliter in corde hois: z hoc falsum. non eni magis dictat conscientia de decima q̃ de duodecia. li ꝺo fuit vt iudiciũ vel vt cerimoniale. q̃ variabile: q̃a iudicia variantur ꝑm diuersas regiones: z diuersos mores hoim: ergo ꝑceptũ de verꝫ decimis variabile est ꝑm diuersas regiones. ergo ꝓlati non tenent̃ p̃dicare veram solutionẽ decimarũ. ¶ Itẽ. ꝑceptũ de decis reducibile est ad aliq̃ ꝑceptoꝝ. x. non nisi ad hoc honoza patrẽ zc. intelligit eni illud ꝑceptũ: z de patre carnali z spũali. i. ꝓlato: sed vn⁹ modus honorandi patrẽ carnalẽ est exhibere ei necessaria: sed ad hoc non tenemur nisi ꝓ loco z tpe: videlꝫ cũ pater indiget: magis aũt scriptũ est in corde hois q̃ teneatur dare carnalia pr̃i carnali a quo habet oia carnalia: q̃ teneat dare carnalia patri spũali: scz ꝓlato: sed patri carnali nõ tenetur dare carnalia nisi q̃n indiget: nõ tenẽtur ergo hoies ad solutionẽ harũ decimarũ simplr̃: nec ꝓlati tenẽtur p̃dicare. ꝺ̃ conce dunt illi q̃ sustinẽt scdam opinionẽ. ¶ Sed ꝓra. aut si ecclesia ꝺ̃ predicare solutionẽ decimarũ aut nõ: debeť z alicubi non p̃dicat: ergo peccat: si non/ z p̃dicat alicubi: ergo ibi peccat. ergo quicq̃d ꝓtingit peccat ecclesia vel hic vel ibi. ¶ Itẽ. si non tenet nisi in casu dare decimas qualit̃ p̃diceret ecclia in illo casu: si predicat q̃ nõ tenetur videt mẽtiri: z ꝓterea scã

Opinio doctoris.

ꝓ prima aſ.

Secundo.

Solutio ꝑm scdam opionem.

ꝓ qua aſ.

Tertio.

Quarto.

Secundo.

dalizãtur layci: si p̃dicat q̃ nõ tenẽtur: ergo nũq̃ habebitur solutio sicut dictũ est pri⁹ q̃ ꝓceptũ de decimis ꝑm substãtiã suã est morale: hꝫ ꝑm taxationẽ nõ est morale: taxauit aũt dñs in veteri testamẽto decimã partẽ: q̃ taxat⁹ erat nũer⁹ sacerdotũ et leuitarũ: cum eni eẽnt duodeci trib⁹: q̃ trib⁹ ioseph fecit duas tribus: sola trib⁹ leuitica cessit in sortẽ dñi: z ꝓpt hoc taxauit dñs: vt alie decimas darent leuiticis. hꝫ in nouo testamẽto nõ est facta hmõi taxatio in minutis dñi. vñ non est facta taxatio in decimis: hꝫ ordinatione ecclie relict̃ dñs. z ecclia instinctu spũsicti ordinauit vt ꝑm regionũ ꝙsuetudinẽ dẽtur decie. sicut iacobus in. xv. actuũ. vñ est nobis z spũi scto: nichil vltra vobis ꝙponere oneris q̃ vt abstineatis zc. ꝺ̃ ei ozig. abũdat iusticia mea plusq̃ scribarũ: z pharisẽorum: q̃ etiã minutas decias reddebãt: z ego ꝓpudẽter vtar tpalibus: z non sentiet sacerdos neq; leuita neq; altare: q̃si diceret nõ abũdat. sil̃r p̃t dici de prelatis nr̃is: abundat iusticia p̃latorũ plusq̃ sacerdotum leuitice trib⁹: z sacerdotib⁹ illis sufficiebãt decime z primitie: z prelatꝫ nr̃is nõ sufficiũt legalia: ergo multa alia q̃re nõ abũdat. ¶ Ꝓpt hoc sine ꝓiudicio melioris sñie. dicim⁹ q̃ sicut hꝫ ꝙsuetudo regionis tenẽtur layci reddere decimas/ z prelati predicare.

Ad primum

Solutio doctoris.

¶ Ad ꝓio obie. dicim⁹ q̃ ecclia aliquibi ꝺ̃ predicare: aliquibi nõ debꝫ: z vbi ꝺ̃: si nõ p̃dicat sacerdos: sed omittat ex pusillanimitate z negligẽtia/ peccat. sil̃r vbi nõ ꝺ̃ predicare si p̃dicat cũ hoc sit ex cupiditate peccat. ¶ Ad vltio obie. dicim⁹ q̃ si ecclia valde indigeret nõ deberet p̃dicare aut q̃ tenerenť: aut q̃ non tenerẽtur. hꝫ deberet ostẽdere indigentiã suã: et ꝓceptũ de decimis: z tunc sine dubio tenerẽtur non solũ de frugibus terre: sed etiã de negociatione iusta/ et breuiter de oibus q̃ renouãtur quousq; esset cibus in domo dñi: ꝑm ꝓceptum domini.

¶ Ultima questio.

¶ De redemptione decimarum.

Rla gñalis.

QUeritur de redẽptiõe deciarũ. Et est gñalis regula q̃ hꝫ cuilibet redimere suũ ius. vñ licet decias redimere a militibus qui eas iniuste detinẽt: sed nõ hꝫ emere. ¶ Sꝫ videtur q̃ licet emere: q̃ ius ꝓcipiendi decias ꝙpale est: et transitoriũ: z est dos ecclie carnalis: q̃ est ꝓeciabile: ergo ponere ipm̃ sub ꝓcio nõ est pctm̃: ergo licet emere decias. ¶ Si dicat̃ q̃ non licꝫ: q̃ ius ꝓcipiendi decimas non sit spũale: tñ est annexũ spũali.

Aſ. primo.

Euasio.

Contra: sicut̃ ius percipiendi redditus in hac villa est annexũ spũali: q̃ sicut ecclesia habet ius percipiendi decimas in hac villa: ita z alios redditus: ergo qua rõne nõ licet emere decias: q̃a sunt de possessionibus ecclie: nec hꝫ emere villas ecclie: z hoc falsum

Solutio.

¶ Solutio. Ius ꝓcipiendi decias annexũ est spũali naturali ordinatione z diuina: naturalis est ordinatio vt q̃ seminãt spũalia/ metãt carnalia: hec est ei rõ dati z accepti: de qua loq̃tur apl̃s ad phi. vl. z hec est equalitas mãne vt q̃ plus colligit min⁹ hẽat. layci ei qui plus colligũt de tpalibus debẽt dare clericꝫ qui minus colligũt vt sit equalitas: z ꝓssint vacare legi dei que vocatio spũalis est: ꝓpter quã btus thomas cantuariẽsis: z multi alij sancti passi sunt tormẽta: et certauerunt cõtra reges: z principes volẽtes auferre possessiões ecclesie: q̃a sine hmõi possessionib⁹ non ꝓssunt ministri dei vacare legi dei.

Thomas cãtuariẽsis.

Papa ordinauit.

autē dñs papa vt ꝓ carnalibus q̄ debentur seminātibus spūalia darētur decime. vñ ptz q̄ ius decimarū annexū est spūali naturali ordiatiõe z diuina. alij autem redditus annexi sunt spūali ex accidēti: z ꝓpter hoc nō est silē. ¶ Et sic ꝓz solutio ad obiecta: z sicut ecclesie lz redimere decias: sic alicui clerico auctoritate ecclie accipe in pignus decimas a militib⁹: z habere fruct⁹ ꝓ multos ānos: z si milites velint hr̄e decimas accipiet clericꝰ tōtā sortē suā non ꝓputatz fructibus iterū ꝓceptis in sorte. ¶ Sed videt q̄ ibi sit vsura: q̄a iste clericus accipit aliq̄d. s. illos fruct⁹ ꝓter sortē ex vi mutui vel pignoris non fiat ius in hoc: g̃ est vsurarius. ¶ Sed ꝛ. illi fruct⁹ erant ecclie et ecclia dedit ei. ergo nō peccat accipiēdo illos fructus. g̃ nō est vsurarius. ¶ Ꝯ ꝓcedimus. hac rõne nonvz hec argumẽtatio: accepit aliq̄d ꝓter sortez ex vi mutui vel pignoris. g̃ est vsurari⁹. intelligẽdū est eni aliq̄d alienū: ille vero nō accipit aliq̄d alienū immo suū q̄ sibi datū est ab ecclia siue ꝓlato q̄ dare poterat. ¶ Itē. ponak q̄ aliquis miles habeat i aliquo territorio. xl. modios de redditib⁹. xx. de decia z. xx. decāpiparto: z ꝓtrahit mutuū cū aliq̄ clerico q̄ dat ei mutuo. c. libras vt habeat quolz anno. x. modios in illis redditibus. ¶ Querit vtrū ille ꝓtractus sit vsurarius. z ꝓbak q̄ sic: q̄ liceret clerico illi quolz anno ꝓcipere totā decimā. s. xx. modios. g̃ multo fortius. xx. modios. ¶ Sed ꝛ. accidit sterilitas ẽ re tra q̄ in territorio illo in quo solēt esse. xl. modij nō sunt nisi. xij. iste clericꝰ accipit de illis. xij. z nō sunt de decima nisi sex: g̃ quattuor accipit de cāpiparto. g̃ aliquid accipit de alieno ꝓter sortē: z ex vi mutui: q̄ eni miles vult habere illos modios redder. c. libras ergo ille clericus est vsurarius. ¶ Solu. si clericꝰ fecit contractū suū hoc mõ: z hac intẽtione vt q̄cq̄d cõtingat habeat de redditib⁹ illis. x. modios: vsurari⁹ fuit ille ꝓtractus. si vero hac intẽtione vt in decima sua habeat. x. modios: si ibi sint: z si nõ nõ: nõ est vsurarius: in volũtate eni consistit vsura: z symonia ꝑm theologos: q̄cq̄d dicãt decretiste. ¶ Juxta hoc ꝗritur de quodã milite q̄ non hz redditus nisi de decis: et nō vult viuere i mortali pctõ. sed si reddat decias non hẽbit. vñ pascat filios vl vxorẽ: z forte filie ꝓstituentur: z filij fiẽt raptores: z multa alia incõuenientia accidẽs. q̄d g̃ faciet. ¶ Itē. dñs suus nõ ꝓmittit reddere decias illas ecclie: q̄a vt eas esse de feudo suo: videtur g̃ miles ꝓplexus esse. ¶ Solu. ille miles dz venire ad eꝑm suũ: z ostẽdere indigẽtiã suã et: z eꝑs ad tꝑs dz ei dimittere fruct⁹ illarũ decimarũ: dũmodo miles ꝓmittat q̃cũq̃ poterit q̄ redder decias ecclie: si eꝑs vero peruersus sit: z nolit ei dimittere: tunc miles dz reddere. meli⁹ eni est q̄ sẽp sit paup q̃ detineat alienũ cũ pctõ mortali. ¶ Itē. aliq̄s miles vult vẽdere decias: sed ecclia in cui⁹ territorio sunt ille decie nõ hz facultates/ vñ emat: i. redimat: et alia ecclia redimat eas ex auctoritate eꝑi illi⁹ loci: post modũ illa ecclia in cui⁹ territorio sunt ille decie redit ad meliorẽ fortunã: z vult habere illas decimas. Querit vtrum dẽat hr̄e: ¶ Videt q̄ sic: q̄ de iure cõmuni sũt sue ille decie cũ sint i prochia sua: z de iure diuino. g̃ dz eas hẽre: q̄a sicut de iure diuino ẽ q̄ ibi leuite habeant decias ita de iure diuino est q̄ iste curatus hẽat istas decias. ¶ Itē. raptores sũt q̄ metũt carnalia: z nõ seminãt spūalia: ſz hec ecclia q̄ modo habet decias istas non seminat spūalia in hac parrochia. ergo in illa nõ dz metere carnalia. videtur g̃ q̄ illa ecclia dz habere istas decias que sunt in suo territorio. ¶ Sed ꝛ. hec ecclia est in possessione harum decimarũ: ꝑm ordinationẽ eꝑi cuius est ordinare de decimis. g̃ de iure suo sunt: sic alia ecclia non habet actionẽ cõtra istã. ¶ Solutio. Si illa ecclia in cui⁹ territorio sunt ille decie nũq̄ ꝓcepit illas decimas: bene põt alia ecclesia ꝑm ordinationẽ eꝑi loci redimere illas decias. si tñ ecclia in cui⁹ territorio sunt ille decime sufficienter cibũ hẽat intẽtio eni dñi semp debet salua eẽ. ¶ Ad primũ g̃ dicim⁹ q̄ de iure diuino est q̄ decime debeñt leuitis: sed nõ est de iure diuino q̄ iste decie istis leuitis dẽtur imo ꝓtim est ab ordinatiõe hũana: dñs eni reliqt ordinationẽ ecclie qui ordinat quas decias habeãt: z quãtas: nec est ratio si hec ecclia habeat has decias ꝑm ordinationẽ ecclie cui⁹ est ordinare de talib⁹. ¶ Itē. aliq̄s miles detinet decias que valent ducẽtas libras: z indemittit villã. Querit vtrum illa villa debeat esse ecclie. dicit eni ius positiuũ: q̄ si aliquis emat de meis denarijs villã: villa illa non est mea: sed exceptionẽ hz hec regula in minore: qui ſcz est sub tutela alterius: pars eni minoris non dz deteriorari: ſz melioran: ſz ecclesia fungit ture minoris. ¶ Cõtra. villa ẽpta de rebus ecclie non dz esse ecclie. pari rõe: si ꝓmutetur alia villa in aliã: z illa alia in aliã z sic in infinitũ oẽs ille erunt eccle q̄ manifeste falsum est. ¶ Solutio sufficit ecclie q̄ teruetur indamnis. vñ põt petere vl vltimã villam vel res suas de q̃bus empta est villa. ¶ Itē. cum de oĩbus teneamur dare decimas: sicut de agnis z lana. Querit ergo si agni pascañ in medietate anni in prochia vna: z in alia medietate i alia parrochia q̄ sacerdos debeat habere decimã de lana. videt q̄ ille in cui⁹ prochia tondẽtur oues. ¶ Sz contra. De oĩbus que renouantur mẽtũ renouãtur debent dari decie: sed lana in duabus parrochijs renouatur: g̃ duobus sacerdotib⁹ debet decia dari de illa lana. ¶ Sihs est obiectio de illo q̄ habitat i vna parrochia: z colit terrã in alia. Querit eni cui sacerdoti debeat dare decias. videt q̄ illi in cui⁹ territorio colit terrã. ¶ Sed ꝛ. Et q̄ seminat spūalia dz dare carnalia: sicut dt apls. ꝓmunicet is cui cathezizatur in oĩb⁹ bonis: g̃ pastori suo dz dare decias illas. ¶ Solutio. Ad primũ dicim⁹ q̄ ꝑm ius cõmune cũ renouatio fiat in duob⁹ parrochijs duobus sacerdotibus debet dari decia: sliter in sc̃do casu ꝑm ius cõmune agricola debz dare decias pastori suo q̄ seminat spūalia: ex cã tñ rõnabili põt ecclia aliter disponere vt ſcz sacerdoti in cui⁹ prochia tondẽtur oues/ derur lana/ si alia eccka pinguis sit: z sltr agricola dz decimas illi solt in cui⁹ territorio terraz colit si alia pinguis sit ecclia vt sit equalitas manne: sicut dictũ est. ¶ Beuiter g̃ dicim⁹ q̄ ꝑm ꝓsuetudinẽ rõnabilẽ regiõis dande sunt decie: dũmõ salua sit intẽtio dñi vt sit sufficies oĩbus ctibus in qualibet domo dñi.

¶ Tractatus tricesimus.

¶ De vtili q̃ pertinet ad honorẽ ꝓximi.

Dicto de vtili quod pertinet ad honorẽ dei: sicut de voto z de decimis: dicendũ est de vtili quod ꝓtinet ad honorem ꝓximi: sicut de vitatione scandali: z fraterna correctione. et ꝓio de vitatione scandali. ¶ Circa questionẽ istam ꝓio videndũ est q̃d

Ad rõnem.

Ꝛ hoc ar.

In oppositũ

Solutio.

Ad rõnem.

Alia q̃stio incidens.

Ar. q̄ sic.

In oppositũ

Solutio

Ad rõnem.

Alia q̃stio incidens.

Ar. q̄ sic.

Secundo.

Solutio.

Alia q̃stio incidens.

Ar. primo.

Secundo.

Solutio.

Ad primũ.

Alia q̃stio incidens.

Ar. q̄ sic.

In oppositũ

Solutio.

Alia q̃stio incidens.

Ar. primo.

In oppositũ

Alia q̃stio Ar. primo.

In oppositũ

Solutio Ad primum

Per hoc ad alia.

Conclusio ex dictis.

q̃d scandalũ

Duplex scãdalum.

actiuũ q̃d est

passiuum quid est

Prima q̃õ.

Ar. q̄ sic.

Confirmat.

Tertio.

In oppositũ

Secundo.

sit scandalũ: et vtrũ oẽ scandalum sit mortale pctm̃. sc̃do vtrum scandalũ sit vna species pcti ꝓ se. tertio de illo verbo apls: oĩa mihi licẽt: ſz non oĩa expediunt. quarto q̃d omittendũ sit ꝓpter scandalũ. quinto quid faciendũ ꝓpter scandalũ. sexto vtrũ petr⁹ scandalizauerit sepando se a gentibus: z cõedendo cũ illis deis: discernẽdo cibaria. ¶ Circa primũ sic ꝓcedit. dicit auctoritas sup illud mathei. ve mũdo a scãdalis. Q̃ scãdalizare est dicto vel facto min⁹ recto ꝓ stare occasionẽ ruine: sicut cũ aliq̄s fornicak cũ alio ꝓstat ei occasionẽ fornicãdi. z hoc ptz q̄ scandalũ est dictũ vel factũ min⁹ rectũ pstãs occasionẽ ruine. Dr aũt scandalũ grece obex latine: sicut eni ad obicẽ positũ invia ledit pes eũtis: sic scandalũ est obex positus invia mozũ ad q̄ ledit pes spūalis. Dicit aũt scãdalũ actiuũ/ z scãdalũ passiuũ. Scandalũ actiuũ est in quo q̃s scãdalizat aliũ ꝓstãs ei occasionẽ ruine spūalis: vel facto vel dicto min⁹ recto. Scãdalũ passiuũ est quo q̄ ledit ruens in pctm̃ exẽplo alteri⁹. ¶ De scãdalo actiuo videt q̄ oẽ tale scãdalũ sit peccatũ mortale. q̄ dñs dr in euãgelio. ve mũdo a scandalis. i. pena eẽna iminet amatorib⁹ mũdi. ꝓpter scãdalũ: sed dãnatio eẽna non imminet nisi ꝓpter pctm̃ mortale. g̃ oẽ scandalũ est pctm̃ mortale. ¶ Jdẽ videtur q̄ auctoritatẽ illã. Qui scãdalizauerit vnũ ex pusillis/ expedit eĩ vt suspẽdatur mola asinaria in collo eius: z demergak in pfundũ maris/ quasi dicat. quãtalibet pena tpalis ipzopozciabilis ẽ pene eẽne quã mereꝫ ille q̄ scandalizat. ergo oĩe scãdalũ est pctm̃ mortale. ¶ Itē. eadẽ est rõ cuiuslibz scãdali. g̃ si vnũ est mortale pctm̃: z quodlz. sicut si aia sortz est imortalis: z quelibet: cũ eadẽ sit ratio in quolibz hoĩe. sed constat q̄ aliq̄ scandalũ est mortale. g̃ z quodlibet. vel distingue quid factat scandalũ venitale/ q̃d mortale. ¶ Sed ꝓbak q̄ aliq̄ est venitale: q̄ sicut q̄ fornicatur cozã alio ꝓuocat ipz ad fornicationẽ: ita qui mentitur cozã alio iocose/ ꝓuocat ipm ad mentiẽdũ iocose: sed scandalũ primũ est mortale: q̄ incitat ad mortale: mentiri eni iocose venitale est. ¶ Itē. simus in illo instãti in quo petr⁹ dr dño. absit a me dñe non erit michi hoc: inde petr⁹ scandalizault dñm: g̃ dñs scãdalizak a petro: q̄ si sortes ꝓtulit istũ/ iste ꝓtulit a sorte. sltr si sortes diligit istũ iste diligit a sorte: sicut etiã z invere actiuis z in vere passiuis: dicũk actuum z passiuũ ad ꝙuertẽtia. sicut g̃ bñ seqtur: petr⁹ scandalizat dñm. g̃ dñs scandalizak a petro: sed ꝓtimum est verũ: ergo z vltimũ: g̃ dñs leditur spūaliter. ergo peccat: vel venialiter vel mortaliter. q̃d est impossibile. ¶ Itē. ꝑbak q̄ scãdalũ passiuũ nõ sit pctm̃: quia passio non subest libero arbitrio: g̃ nõ est voluntariũ: g̃ non est pctm̃. ¶ Itē. nullus vult ledi: g̃ nulli⁹ vult scãdalizari: g̃ scandalũ passiuũ nõ est volũtariũ. ergo nõ est pctm̃. ¶ Solu. dicim⁹ q̄ quoddã est mortale quoddã venitale: sicut ostensũ est. ¶ Et ad duas ꝓmas auctoritates dicim⁹ q̄ dñs loqtur ibi de scãdalo mortali sicut cũ dr. os q̃ mentiẽ occidit aĩam/ intelligit de mẽdacio mortali. ꝓstat eni q̄ nõ oẽ mẽdaciũ est mortale. ¶ Ad sc̃o obie. dicim⁹ q̄ hec est duplex: eadez est ratio in oi scandalo: si eni rõ sumak ꝓ causa: falsa est: si vero ꝓ diffinitione vera est: sed tunc nõ seqtur q̄ si vnũ est mortale pctm̃: q̄ z quodlibet: sicut non seqtur. eadẽ est rõ in oi pctõ. i. diffinitio. g̃ si vnũ est pctm̃ mortale: g̃ z quodlz: q̄ ex causa fit scãdalũ venitale vl mortale. ¶ Solutũ aũt actio nũ triplex est causa. s. natura/ virtus/ z libido. virtus autẽ non est causa facti vel dicti min⁹ recti nec natura: q̄ qõ natura facit difficile virt⁹ facit facile. libido ergo scandali est causa: q̄ si est venialis scandalũ est venitale: si mortalis scãdalũ est mortale. ¶ Ad aliud dicimus q̄ nõ valet hec argumẽtatio: petr⁹ scãdalizauit dñm. g̃ dñs scandalizatus fuit a petro: nec ista sltr: iudei scandalizati sunt a dño. g̃ dñs scãdalizauit iudeos: q̄ scandalũ actiuũ: z scandalũ passiuũ: nõ referuntur ad se ꝑm suas eẽntias: sed solũ ad illud qõ dicitur vel fit: q̄ ergo scandalũ actiuum nõ est vera causa scandali passiui: sed tñ occasio: ꝓpter hoc nec tra illarũ argumentationũ valet. ¶ De scãdalo aũt passiuo dicim⁹ q̄ aliq̄n est mortale pctm̃: sicut si aliquis fornicak exẽplo alterius: aliq̄n venitale: sicut cũ aliq̄s mẽtik iocose exẽplo alteri⁹: aliq̄n nõ est pctm̃: sicut cũ in aliquo remittit⁹ feruor charitatis vel fidei ex facto vel ex dicto alteri⁹: illa remissio nõ est pctm̃ est tñ scandalũ: q̄ est quedã lesio: nõ valet aũt hec argumentatio: passio non subest libero arbitrio. ꝛ. q̄a scandalũ passiuũ nõ est passio: sed ꝙ passiuũ: q̄ ꝛ nem hz occasionalit⁹ ab occasiõe alteri⁹. ¶ Ad vltimum dicimus q̄ hec est duplex: iste vult ledi: sicut hec est duplex: iste vult peccare: quia si voluntas solum transeat supra actũ vera est vtraq̄: quia iste vult actum quod est peccatũ: et vult actũ quod est lesio: si transeat supra totum: falsa est.

¶ Secunda questio.

¶ Utrum scandalũ vna sit species peccati.

Circa hunc capitulũ queritur vtrũ scanda lum sit vna species pcti per se distincta ab alijs videtur q̄ sic: q̄ iste fornicatur coram alijs: peccat eni eo q̄ fornicatur: z in eo q̄ scandalizat: ergo peccat dupliciter: g̃ cõmittit duo peccata. ¶ Itē. aliquid est dimittendũ ꝓpter scandalũ: simus in illo instãti in quo iste tenet dimittere hoc bonũ ꝓpter scandalũ z non dimittit: cõstat q̄ peccat pctõ scandali: z iste peccat scãdalo luxurie: hoc certum est z luxuria est aliqua species pcti ¶ Solutio. Peccat alia specie pcti q̃s sit pctm̃ luxurie: sed ille qui fornicatur coram alijs peccat pctõ luxurie/ et peccato scandali: ergo peccat duplici specie pcti: ergo scandalũ est alia species pcti: ergo cõmittit duo pctã: ergo scandalũ est vna species pcti ꝓ se. ¶ Con tra. Nichil est ibi pctm̃ in illo q̄ fornicatur cozã alijs nisi actio: sed vnica est ibi actio: g̃ vnicũ est ibi pctm̃ ¶ Itē. sit tta q̄ aliquis fornicetur cozã alijs aliquis non: isti duo nõ differunt nisi in hoc q̄ vnus fornicak cozã alijs: alius nõ cozã alijs: sed q̄ dicit cozã alijs circunstantia est: et circũstãtia nõ mutat genus pcti si eni aliq̄s fornicatur in loco nõ sancto/ et postea in loco sancto nõ mutak genus pcti: ergo ille q̄ fornicatur cozã alijs nõ peccat duplici gñe pcti: ergo scandalum non est aliud pctm̃ ibi q̃ fornicatio. ¶ Forte dicet ad hoc q̄ ibi sunt duo pctã: vnũ inq̃tũ fornicatur/ aliũ inq̃tũ intendit tale q̃d facere per q̃d nocet ꝓximo: sed eodẽmodo ꝓbatur q̄ ille q̄ fornicak laedit: q̄ mittit duo pctã: vnũ q̄ fornicatur/ aliud q̄ intendit tale q̃d facere per q̃d nocet sibi: hoc aũt falsum: ergo est pctm̃ vnũ tñ. ¶ Solutio. Ad hoc nob⁹ videt dicendũ q̄ sicut ille q̄ defloratio virginẽ interficit eam si dictat et cõsẽtia aut ꝓbabiliter debeat

Triplex vo luntarium.

Ad aliud.

Ad aliud

Ad vltimũ.

Prima q̃stio huius capituli Ar. q̄ sic.

Secundo.

Solutio aliquozũ.

Ꝛ quã ar.

Secundo.

Euasio.

Solutio.

dictare q̃ defloriãdo interficiet: duo ꝓmittit pctã. sic ille q̃ coꝛã aliꝭ fornicaꝫ sciẽter cum dictet cõsciẽtia aut probabiliter dictare debeat q̃ nocebit ꝓrio suo: duo ꝓmittit pctã z vnica actio est illi: duo pctã quãtum ad maculas z deformitates formalit: ḡ sunt illi duo pctã/ sed non est in subiecto nisi vnitas pcti: vel

Ad rõnes. multitudo ꝓprie formã respicit. ¶Et ꝓpter hoc nõ valet hec argumẽtatio. nichil est illi pctm nisi actio: et vnica est actio. ḡ est vnicũ pctm: qꝛ in media ꝓpositione significaꝫ vnitas actiõis: z sic vnitas actiõis materie pcti in ꝓclusiõe vnitas forme. instãtia: nihil est nomẽ nisi voꝛ: z ille nõ ꝓtulit nisi vnã vocẽ. ergo non ꝓtulit nisi vnũ nomẽ. esto q̃ ꝓtulit hãc vocẽ canis in diuersis significatiõib⁹.

Ad aliud. ¶Ad aliud q̃ obijcitur q̃ hec circunstãtia coꝛã aliꝭ nõ mutat genus pcti. posset eni dici q̃ nõ est circunstãtia cũ nõ ꝓprehendaꝫ hoc versũ.

Aliter dicit. ¶Quis q̃dvbi q̃b⁹ auxilijs cur/quo modo/q̃n: vel si est circunstantia. dicendũ est q̃ talis est circũstãtia q̃ induxit materiã peccãdi: q̃a nocere ꝓximo z peccare in ꝓmũ est q̃dã materia peccãdi.

Ad vltimũ ¶Ad vltimũ dicim⁹ q̃ ille q̃ cõmittit fornicatiõnẽ latẽter nõ ꝓmittit duo pctã: qꝛ substãtiale est cuiꝫ pctõ mortali nocere ꝓprio subiecto. sed accidentale est nocere ꝓximo. ꝓpter hoc non est simile.

¶Tertia questio.

¶Deauctoritate apli: scz omnia michi licẽt sed non omnia expediunt.

De q̃b⁹ loq̃baꝫ paulus. VEritur de hoc verbo apli: oia mihi licẽt: sed nõ oia expediunt: z nõ loq̃tur apls vniuersaliter de oibus: sic eni falsa esset q̃ nõ licebat ei fornicari: sed loq̃tur tm̃ de trib⁹ scz de redemptiõe rerũ in iudicio/ z de susceptiõe cibozũ ab eis q̃bus ministrãtur spũalia/ z de comestione idolatici.

Ꝑ hoc aꝫ. ¶Sed obijcit. quodlibz eoꝝ/si fiat aut fit cũ scandalo: aut sine scãdalo. si sine scãdalo nullũ eoꝝ est licitũ: nullũ expediẽs. ergo falsa est illa locutio ꝓpter primã partẽ. si sine scãdalo: tunc quodlz est licitũ: quodlibz expediẽs: ergo falsa est ꝓpter vltimã partẽ. ergo cũ fiat aut cũ scandalo aut sine scãdalo falsa est in oi casu locutio.

Solutio. ¶Solutio. hec dictio

Expediẽs et licitum differt licitũ respicit materiã siue genꝰ rei: sed hec dictio expediens respicit actũ siue casum: vñ ꝓ is est sensus: oia sunt mihi licita in se: sed nõ oia expediũt in casu: scz cũ scandalo fr̃is. vñ licitũ in se est repetere sua in iudicio: sed non expedit cũ scandalo fratris.

¶Quarta questio.

¶Quid sit omittendũ ꝓpter scandalum.

Ad aliud. QVarta quartum capitulum queritur q̃d sit omittendũ ꝓpter scandalũ: z in primo casu vtrũ teneatur aliq̃s repetere sua ꝓpter scandalũ. ¶Videt q̃ sic. qꝛ magis diligendus est primus q̃ corꝰ ꝓprium: sed in infinitum magis est diligendũ corpus ꝓprium q̃ spalia. ergo in infinitũ magis tenemur diligere ꝓximũ q̃ spalia. ḡ non tenemur repetere nostra spalia ãteq̃ interficiamus ꝓximũ in aia scandalizando ipm. ḡ non tenemur repetere nr̃a in iudicio ꝓpter vitandũ scandalũ

Secundo. ¶Itẽ. tenemur dimittere opa mie ꝓpter scandalũ: sed meliora sũt opera mie q̃ iusticie. ergo tenemur dimittere opera iusticie ꝓpter scãdalũ. ergo tenemur non repetere nostra ꝓpter scandalũ.

Tertio. ¶Itẽ. super illum locum euang. ve mundo a scandalis. dicit auctoritas. tenemur vitare scandalũ inq̃tum possumus sine pctõ: sed sine pctõ possumus vitare ꝓximi scandalũ non repetendo ḡ nõ tenemur nr̃a nõ repetere nostra ꝓpter scandaluꝫ. ergo nõ est licitum repetere sua cũ scandalo fratris.

In oppositũ ¶Sed ꝛa. eccl̃a sustinet et ꝓmittit q̃ repetãtur sua ab aliq̃bus: et cũ scandalo multi eni scandalizanꝫ inde: ergo licitũ est repetere sua: z etiã cum scandalo.

Solutio. ¶Qõ cõcedim⁹: aliter eni dissipareꝫ vnitas eccl̃ie. dicim⁹ ergo q̃ licz repetere sua z cum scãdalo: duplici rõne.

Prima rõ. ¶Prima est refrenatio malozũ ꝑm quã consulitur malis vbi non repeterent sua mali oia bonis auferrent: si eni boni non peterent sua: z hoc dimitterẽt ꝓpter scandalũ: mali etiã semp ꝓtenderent signũ scãdali.

Scda causa ¶Scda causa est vtilitas: z pax eccl̃ie.

Tertia cã. ¶Tertia cã est ꝓsolatio infirmozũ: desperarẽt eni infirmi si nõ licer̃et repetere sua: infirmis eni data sunt spalia non tm̃ ad sustentationem: sed ad ꝓsolationẽ sicut ꝛ in canticis.

In canticis. ¶Leua eius sub capite meo z dextera illius ãplexabit me: z etiam viri religiosi in accidiã caderẽt si auferent eis spalia: z nõ licer̃et eis repetere.

Quarta cã. ¶Quarta causa est q̃ nescitur vtrũ ille a quo repetitur scandalizetur: imo ꝓsumendũ est q̃ non. istis quattuoꝛ de causis: licet etiam cũ scandalo passiuo repetere: sed cũ scandalo actiuo nũq̃ licet. vñ apo. si esca mea scãdalizauerit fratrẽ meũ. i. si ego manducãdo scandalizauero non mãducabo carnes in eternũ.

Ad primum ¶Ad primo ḡ obie. dicimus q̃ si in repetitione nr̃arum rerum nullũ aliud bonum esset nisi acquisito spalium tunc sine dubio non tenemur repetere ꝓpter scandalum: sed multa alia bona ibi sunt. refrenanꝫ eni mali a rapinis z furtis: et in hoc consulitur eis: sicut dictũ est.

Ad secundũ ¶Ad secundo obie. dicimus q̃ alia est ratio in operib⁹ iusticie/alia in operibus mie: opera eni mie ꝓprie consequuntur sua vnitatis eccl̃ie z pacis. vnde iusticia: et pax osculare sunt.

Ad tertiũ ¶Ad tertio obiectũ dicim⁹ q̃ illa auctoritas intelligenda est saltem triplici veritate/ vite/iusticie/z doctrine: vite vt si socius scandalizetur: quia non fornicoꝛ sicut ipse: ꝓpter illud scãdalum non debeo relinquere bonã vitã meam: vel si aliquis scandalisetur q̃ do sententiã iustam contra ipsum: nõ ꝓpter hoc debeo dimittere quin iudicem iuste/doctrine vt si aliquis scandalisetur: qꝛ predico fidem: non ꝓpter hoc debeo dimittere quin predicem: sicut nec dñs dimisit q̃n apli dixerũt ei matheꝰ xi. scisq̃ phaꝛ. audito hoc ꝙbo scãdalisati sunt: z dñs respondit: sinite illos ceci sunt/ et duces cecoꝝ.

Iterum aꝫ. ¶Sed adhuc videtur posse probari q̃ non liceat repetere sua cum scãdalo proximi: qꝛ tenemur dimittere opera mie ꝓpter scandalum vitandũ: sed opera misericordie in ꝓcepto sunt: ergo tenemur dimittere opera misericordie que sunt in ꝓcepto ꝓpter scandalũ: ergo multo fortiꝰ tenemur dimittere opera que non sunt in ꝓcepto ꝓpter scandalum: sed repetere sua non est in ꝓcepto/ licet eni cuilibet renunciare iuri suo: ergo tenet quilibet nõ petere sua ꝓpter scandalũ: z ita non est licitũ ea repetere cuꝫ scandalo ꝓximi.

Solutio. ¶Itẽ. sicut bonũ publicũ cõseruat per opera iusticie/ita et opa mie. per rationem enim dati et accepti de qua loquitur apostolus. cõseruat bonum publicũ: sed bonũ publicuꝫ nõ facit in opib⁹ mie quin teneamur ea dimittere ꝓpter scandalum: sed repetere sua nõ est in ꝓcepto/ licet eni cuilibet dicit apls. Si esca mea scandalizat fratrem meum

nõ mãducãdo carnes i eternũ: sz nõ mãducare car. i eter. maiꝰ est q̃s nõ repetere ꝓtũ vel vineã: ḡ z tenemur nõ mãducare carnes ieternũ ꝓpt scãdalũ. mul tofortiꝰ z nõ repetere nr̃a tenemur ꝓpt scandalum.

Solutio. ¶Solutio. Ad ꝓmũ obiectũ dicim⁹ q̃ tenemur dimittere opa mie ꝓpt scãdalũ: sed illud dimittere nõ

Ad primũ. est dimittere simplr̃: sed differre: qꝛ nõ tenemur opa mie facere semp/ nec tenemur ea facere i publico: imo meliꝰ fiũt in occulto: sicut dicit dñs. Attẽdite ne iusticiã vr̃am faciatis coram hoib⁹ z nesciat sinistra q̃d faciat dextera: sed tm̃ a platis debẽt opa mie fieri in publico: eis eñ dictũ est: sic luceant opa vestra coram hoib⁹ vt glorificẽt patrẽ vr̃m q̃ in celis est: repetitio vero rei vestre sub iudice nõ pot esse in abscõdito z ꝓpter hoc nõ est simile de opib⁹ mie/ z de opib⁹ iu-

Ad secundũ sticie. ¶Ad secũdo obiectũ dicim⁹: q̃ bonũ publicũ seruaꝫ per opa mie etiã si in occulto fiant: sed opa iu-

Ad tertium. sticie fiunt in apto. vñ nõ est simile. ¶Ad tertio obiectũ dicim⁹: q̃ apls loquit ibi de scãdalo actiuo cum quo nichil faciẽdũ est: z hoc patet ꝑ illud q̃d subiungit: dicit eñ ita qua ꝓpter si esca scãdalizat fratrem meũ nõ mãdu. car. ieter. ne fratrẽ meũ scãdalizẽ: patet ḡ q̃ de scãdalo actiuo itelligit sicut z illud q̃d dicit ad roma. xiiii. si ꝓpter cibũ tuũ frater tuus cõtristatur iam nõ ꝑm ca. ambulas. intelligit de scãdalo actiuo. vñ subiungit noli cibo tuo illũ pdere q̃ quo xp̃s mortuꝰ est quasi noli scãdalizare fratrẽ tuũ ꝓpter cibũ. in eodẽ tm̃ capitulo loquẽs de comestione ydolatici dicit: bonũ est mãducare carnẽ: znõ bibere vinũ in quo frater tuus offendit/ aut scandalizatur/ aut infirmat. Et distinguit triplex scãdalũ passiuum

Triplex scãdalum. q̃d supra dixim⁹. Offendit eñ frater cũ amittit charitatẽ: illud scãdalũ passiuũ est mortale pctm: scãdalizatur eñ cũ dolet de hoc q̃d facis: z remittit seruoꝝ charitatis in ipo: z illud scãdalũ passiuũ nõ est pctm̃ mortale. infirmat cũ dubitat de fide z hoc scãdalum est aliq̃n mortale z aliq̃n veniale: si ḡ scandalizantur homes de hoc q̃ aliq̃s comedit carnes vel in die mercurij vel in aliquo tpe in quo nõ est cõsuetũ comedere carnes in regiõe in qua est nõ ꝑm charitatẽ ãbula

In quattuoꝝ causis licz repetere sua. vñ peccãt: cũ ḡ quattuoꝝ cause dicte sunt supi⁹: q̃b⁹ licet repetere sua etiã cũ scãdalo ꝓximi videlz refrenatio maloꝝ bonũ publicũ/ ꝓsolatio infirmoꝝ/ z ignorãtia.

Questio inci dens. ¶Querit si sciat aliq̃s q̃ iste scãdalizabitur si repetat ab eo q̃d suũ est: vtrũ teneat nõ repetere ex ḡ certũ est de scãdalo.

Ad. q̃ sic. ¶Videt q̃ sic: qꝛ in infinitũ magis debet diligere ꝓximũ q̃s rẽ illã spalẽ: ḡ potiꝰ debet amittere rẽ suã q̃s scienꝰ dimittere perire ꝓximũ suũ.

Opio multorum. ¶Ꝓcedũt multi dicẽtes q̃ si sciat q̃ ꝓximꝰ scãdalizabit: si repetat sua tenet nõ repetere: sed impossibile est ipm scire scãdalũ ꝓximi: qꝛ nõ põt videre coꝝ signa eñ exteꝝa fallere solẽt.

Ꝑ hanc aꝫ. ¶Sed cõtra hanc solutionẽ obijcit de phinees q̃ zelo iusticie pfodit vtrũ israelitam coeuntẽ cũ madianitide z tm̃ sciebat illos perire corpe z aia ex quo in ipo actu peccati interficiebat illos: ḡ iusticia nõ est dimittẽda ꝓpter mortẽ ꝓximi spũalẽ.

Secundo. ¶Item beatus thomas cãthuaꝫ. repetijt ecclesie res: z tm̃ sciebat q̃ rex z principes anglie scandalizabanꝫ: qꝛ repetebat: ḡ iusticia siue repetio rerũ nr̃arũ nõ est dimittẽda ꝓpter scãdalũ.

Solutio. ¶Quod ꝓcedim⁹ vel ꝓpter zelum iusticie: pacẽ spale ecclesie repetunt. ex pace eñ spali cõsequitur pax spũalis per quã vacat ecclesia legi dei: ꝓpter hoc eñ habet ecclesia decimas vt possit vacare legi dei z esse in lecto cõplationis: vt q̃ ibi fuenerit in fundat q̃ pdicatione subditis. z hoc maxime debent facere plati. vñ in cant. Adiuro vos filie hierusalẽ ne suscitetis neq̃ euigilare faciatis dilectã meã donec ipa velit. q̃escere eñ debet in ꝓemptatiõe donec ibi hauserit q̃ aliꝭ ꝓpinare debet. Additis ergo istis duabus causis zelo iusticie z pace ecclesie quattuoꝝ causis pcedẽtib⁹: licet repetere sua cũ ꝓximi scãdalo. etiã sciẽter: sed cũ cupiditate nõ licet.

In canticis. ¶Juxta ꝑdecessoris ꝗrik: vtrũ ꝓpter generale scãdalũ teneatur ecclia nõ petere sua. q̃ videt: qꝛ ꝓpter generale scãdalũ dimittit ecclia repetere decimas.

Alia ꝗstio incidens. ¶Itẽ. dicit aug. sup ioh. q̃ ꝓpter generale scãdalum dimittẽda est pdicatio: ergo veritas doctrine dimittẽda est ꝓpter scãdalũ: multo fortius debet ecclesia dimittere repetere sua ꝓpter gñale scãdalũ: qꝛ petere sua licitũ est. z etiã licitũ est nõ petere sua: sed si ꝓpter gñale scãdalũ teneãt ecclia non repetere sua: ergo peccauit mortaliter.

Scõs p augustinum. Btus thom̃. canthuaꝫ. repetẽdo res ecclie cũ generali scãdalo ãglicoꝝ.

Solutio. ¶Solutio. Ad hoc rñdendũ est cũ distinctiõe. si eñ in nullo ledit libertas spũalis ecclie vel minimũ ledit et ex alia ꝑte sit gñale scãdalũ tunc ꝑlatus nõ repetet: z si repetit peccat mortaliter si certꝰ sit de gñali scãdalo. vbi eñ noua est iusticia: dimittẽda est repetitio rerũ suaꝝ ꝓpter gñale scãdalũ. z i hoc casu dicit apostol. ad co. vj. Quare nõ magis iniustã accipitis si nõ sit gñale scandalũ ex vna ꝑte lesio tanta ecclie q̃ nescit: vtrũ magis vitãdũ sit: tunc iudicio boni viri standũ est an sit repetendũ an nõ. vel rationi vrã docet nos de oib⁹ talibus meliꝰ q̃s ars. qꝛ ꝛtus oi arte certioꝝ melioꝝ.

Nota de offte ꝓlati. Si vero magna sit lesio spũalis libertatis ecclie ꝓcurare debet ꝑlatus vsq̃ ad mortẽ nõ debet dimittere ꝓpter scãdalũ gñale. sicut nec beaꝰ thomas omisit.

Ad rõnem. ¶Ad illud q̃ obiectũ est de decimis dicim⁹ q̃ nõ solũ ꝓpter gñale scãdalũ nõ repetunt: sed ꝓpt̃ alias duas causas: quaꝝ vna est. Qꝛ laici aliq̃n causam ꝓtendũt quare debẽt habere decimas. dicunt eñ q̃ date fuerũt eis q̃n ecclesia maxime idigutt auxilio eoꝝ.

Prima cã. Secũda causa est: qꝛ aliꝰ est cibꝰ in domo dñi sufficiẽs.

Secũda cã. ¶Ad illud q̃ obiectũ est de pdicatione dicim⁹ q̃ si oẽs scãdalizanꝫ tũc dimittenda est: qꝛ inutilis esset. sed si q̃dã scãdalizanꝫ quidã non: nõ est dimittẽda sicut nec ꝙbs dimisit.

Ad aliud. ¶Sciendũ autẽ q̃ cũ hec auctoritas apli. Oia mihi licẽt: sed nõ oia expediũt: exposita sit de redẽptione rerũ cũ scãdalo fratris: exponit etiã de comestione ydolatici in ydolio. Est aũt ydolatricũ caro imolata ydolo: z ydoliũ locꝰ in quo imolabaꝫ. comedebãt aũt fideles de ydolatrico in ydolio cũ ydolatris vt eos attraherent ad fidẽ: sed infirmi in fide credebant q̃ in veneratione ydoli comederent z cadebant a fide aut dubitabant de fide z sic scãdalizabanꝫ. Exponit ergo sic illa auctoritas. Oia michi licẽt: sed non oia expediũt z licitum est comedere ydolaticum: sed nõ expedit cũ scandalo infirmoꝝ/z ꝑm istam expositionem dicit glosa.

Notandum. ¶Ydolaticũ q̃d ydoliũ q̃d cẽ.

Exponitur dictũ pauli. Sanctꝰ est fame mori q̃m ydolatico vesci/ z itelligit cũ scandalo.

Glosa. ¶Sed videt hoc falsum: qꝛ dicit q̃ nisi adam comediss̃et de ligno sibi ꝓcesso cũ haberet coꝝpus indigens alimonia ciboꝝ. imeciss̃et in se manꝰ z sic interfecisset se: ponatur ergo q̃ iste nõ habeat q̃d comedat nisi ydolaticũ si comedat scandalizabit ꝓ-

Ꝑ hoc aꝫ.

primū si non comedat mortietur fame: ⁊ sic interficiet se: sed peius est interficere se ꝙ scandalizare primū: ergo hec est falsa: sancti⁹ est fame mori ꝙ ydolatico vesci cū scandalo. ¶Solutio. In illa auctoritate nō confertur peccatū peccato: sed pena peccato: nō em̄ is est sensus sanctius est iniicere manus in se ꝙ ydolatico vesci: hoc em̄ est falsum: sed is est sensus moris corporalis minus mala est ꝙ scandalizare primū: sicut illud euangelij intelligitur: melius est vt suspendat mola asinaria in collo eius et submergat in pfundū maris ꝙ vt scandalizet vnū ex pusillis istis: ille q̄ nō habet qd comedat nisi ydolaticū debet comedere: debet tñ facere quātū in se est vt nō scādalizet. vñ debet p̄stari ⁊ dare in publico ꝙ nisi comedat mortietur fame ⁊ tunc nō scādalizat: exponit etiā de sumptione sumptuū a subditis: quasi dicat ap̄lus: licet michi accipere sumptus ab eis q̄bus p̄dico: sed nō expedit: p̄m hoc dicit bonū est michi magis mori ꝙ vt gloriā meā quis euacuet/⁊ vocat gloriam suam superogationē: supererogabat em̄ in hoc ꝙ non accipiebat sumptus a subditis. ¶Sed probatur ꝙ non erat supererogatio: quia corinthij auari erant ⁊ si acciperet sumptus ab eis scandalizaret eos ⁊ tenebatur nō scandalizare: ergo tenebatur nō accipe: ergo non supererogabat nō accipiēdo. ¶Itē tenebatur repellere pseudo apostolos: ⁊ nō poterat nisi nō accipiendo: ergo tenebatur nō accipere. ⁊ inde vt p̄ı⁹. ¶Ad hoc est solutio ꝙ quantū ad quosdā supererogabat quantū ad alios nō: multi em̄ erant q̄ libenter darēt ei si ipevellet accipere. Est ergo sensus gloria mea. i. p̄mium quod mereor ex hmōi superogatione melior est ꝙ moris corporalis sit mala. vñ melius est incurrere mortem corpalem ꝙ amittere istud p̄miū

¶Quinta quelio principalis.

¶Utrum consilium dei sit omittendum propter scandalum.

¶Queritur postea vtrū consiliū dei sit dimittendū ꝓpter scandalū. videt ꝙ nō: qr̄ p̄ceptū nō est dimittēdū ꝓpter scādalū: sed cōsiliū est mai⁹ ꝙ p̄ceptū: ergo nō est dimittendū ꝓpter scandalū. ¶Itē magis debeo diligere vtilitatē meā spūalē: ꝙ aliquam vtilitatē primi siue corpalē siue spūalē: sed in factēdo cōsilio est vtilitas mea spiritualis: ergo nō debeo dimittere cōsiliū ꝓpter scādalū primi. ¶Sed cōtra. Dicit auctoritas debem⁹ vitare scādalū quātūcūq; possum⁹ sine pctō sed hoc possumus vitare scādalū sine pctō: qr̄ nō tenemur ad ꝓsiliū: ergo dimittēdū est ꝓsiliū ꝓpter scādalū. ¶Forte dicet ad hoc ꝙ illa auctoritas intelligenda est salua triplici veritate: sed si dimittat ꝓsiliū nō est salua triplex veritas: qr̄ dimittit ascēsus de virtute in virtutem: quod est de veritate vite: ⁊ ꝓpter hoc non est dimittendū consilium ꝓpter scandalum sed eadem ratione opera misericordie nō sunt dimittenda ꝓpter scandalum: quia sunt de veritate vite: nec opera alterius virtutis/ ⁊ sic nullum opus virtutis dimittendū est ꝓpter scādalū: qđ est ꝓtra p̄dicta

¶Item aggraueat casus: ⁊ ponat ꝙ pat⁹ mr̄ tua sint senes ⁊ non habeant aliū ꝓsolatē nisi te. Queritur: vtrū in hoc casu tenearis nō intrare claustrū. ¶Videt ꝙ sic: qr̄ ꝓceptū est tibi. Honora p̄rem ⁊ mr̄em ⁊c. ⁊ hoc nō teneris facere semp: ⁊ꝫ loco ⁊ tpe. sed mō est tempus ⁊ locus: ergo teneris honorare modo et itelligitur de honoratione q̄ est i necessarioꝝ exhibitione: g̃ teneris dare necessaria modo patri et mr̄i: sed nō potes si intres claustrū: ergo teneris nō intrare claustrū i hoc casu. ¶Cōtra. ad gala. v. dicit ap̄s Si spū ducimini nō estis sub lege: g̃ cum iste q̄ vult intrare claustrū spū dei ducat non est sub lege: absolutus est: g̃ ab hoc ꝓcepto honora p̄rem ⁊c. ergo non tenetur dimittere claustrum intrare ꝓpter illud ꝓceptum implendū. ¶Item dicit hieron. per calcatū pge patrē: ꝙ calcatā pge matrē. i. ad frugē melioris vite. ⁊ dicit dñs in euange. Contēdite intrare ⁊c. ⁊ alibi. Dimitte mortuos sepelire mortuos: tu autē vade ⁊ annuncia regnū dei. ⁊ alibi. Dis qui relinqt patrē aut matrē aut filios ⁊c. cētuplū accipiet ⁊c. ergo non peccat iste relinquendo patrē ⁊ intrādo religionē: ergo non tenetur non intrare religionem: ⁊ in illo casu. ¶Sed ꝓbatur ꝙ peccet: qr̄ aliqñ angelus sathane trāsfigurat se in angelū lucis. vt dicit ap̄s. ⁊ in iob. Quis reuelabit faciē indumēti ei⁹? instigat ergo sepe aliquē diabol⁹ ⁊ monet vt itret claustrū vt postea faciat eū exire: ⁊ sic magis peccare. sed iste nescit vtrū spūs benignus moneat ipm̄ ad itrādū claustrū/an spūs malignus: sed si intrat ex spū maligno peccat mortaliter: sicut patet cū aliquis intrat ex desperatione. cū ergo dubitet an spūs malign⁹ moneat ipm̄ cōmittit se discrimini si intrat: ergo peccat mortaliter in illo casu intrādo claustrū. ¶Solutio. Ad primū dicimus ꝙ cōsiliū nō est dimittendum ꝓpter scandalū passiuū. Ille em̄ qui intrat claustrū cētū in se est nō scādalizat. Dicimus ergo ꝙ auctoritas illa intelligenda est salua triplici veritate. sed si dimitteretur cōsiliū non esset salua triplex veritas: qr̄ de veritate vite est ascēsus de ꝑfute in virtutē: nō est simile de opibus mie: q̄m opa mie possunt fieri p̄uiate ⁊ ita sine scandalo. vnde si dimittit ꝓpter scandalū nichil deperit dimittenti. qr̄ si differt nō aufertur. si dimitteret consiliū aliquid ei deperiret. vnde nō est dimittendū: immo ei q̄ scādalizatur dicēdū est. an oculus tu⁹ nequā est: qr̄ ego bon⁹ sum. ¶Ad secūdo obiectū dicimus ꝙ si aliquis spū dei ducitur ad intrandum claustrū nō debet dimittere ꝓpter patrē. ꝫ debet eū ducere ad religionē secū si p̄t. si vero nō p̄t cōmendet eū dñs qui dat tumētis escā ipoz ⁊c. ⁊ trāseat ad religionē. Tūc ei habet locū qđ dicit hieron. per calcatum perge patrē ⁊c. nec tenetur tunc p̄ocedere patri suo: q̃m absolut⁹ est ab illo q̄ dedit legem. Sunt aūt tria per q̄ potest cognoscere se ducta spiritu sancto. Primū est iocunditas mentis. aliqs enim vult intrare claustrū qr̄ videt claustrales pauperes spiritu ⁊ hylaritatē mentis habentes: ⁊ similia. ⁊ maximū gaudiū habet in hmōi. Scōm signū est ꝙ a spū dei ducit: si vult intrare claustrū vt viret pctm̄. multi em̄ sunt q̄ de facili patiunt lubricū carnis/de facili diligūt mūdū in excessu. ⁊ de talib⁹ dr̄ greg. Qui firm⁹ est itret claustrū: opꝫ ei ipm̄ ligari cāp̄s frenetico spūali. Tertiū est qñ intuitu solo emēdatiōis vite vult itrare claustrū. si vero dubitet an malo vel beneno spū ducat: sicut multi faciūt q̄ ponūt se in hmōi questionibus: tenetur non intrare. debet em̄ dimittere illam dubitationem si habeat/vel desperationem: ⁊ tūc licite p̄t intrare aliqua de p̄dictis causis.

¶Quid sit faciendum ꝓpter vitandum scandalum.

Af. ꝙ sic. ¶Querit q̄d sit faciendū ꝓpter vitandū scandalū: vtrū. s. tenear dare bibliā meā alicui si videā ipm̄ scādalizari nisi dem ei. ¶Videtur ꝙ sic: qr̄ teneor i casu dare vitā meā corporalez ꝓ aia ꝓximi. aia em̄ ꝓximi diligit tertio loco: ergo multofortius teneor dare bibliā meā ꝓ aia ꝓximi ne scādalizet: ⁊ sic ꝓ scādalo vitando teneor dare bibliā meā. Ad idem. ¶Itē. si videā ipm̄ ꝓximū mori corpaliter teneor ei dare etiā q̄cq̄d habeo antēq̄ dimittā eum mori corpaliter: sed in infinitum peior est mors spūalis ꝙ corporalis: ergo teneor dare bibliā meā si videā ipsum mori spiritualiter nisi dem ei. sed si scādalizatur moritur spiritualiter: ergo teneor dare bibliam meā ꝓpter scandalū. Ad idem. ¶Itē dicit apostolo. Si esca scandalizat fratrē meū non manducabo carnes in eternū: ergo teneor abstinere a carnibus in eternum ꝓpter scādalū. sed maius est abstinere a carnibus ineternum ꝙ dare bibliam: ergo cum tenear facere maius ꝓpter scandalū teneor dare bibliā meā ꝓpter scandalū. Ad idem. ¶Item. teneor vitare scādalū ꝙ possum sine pctō: salua triplici ꝓuitate. ꝫ dādo bibliā meā salua est triplex ꝓuitas. non em̄ est de ꝓuitate vite retinere bibliā. Ad idem. ¶Itē. dare eā nō est pctm̄: immo est opus mie: ergo si aliter nō vitat scādalū teneor eam dare ꝓpter scādalū. Ad ꝓmum ¶Itē. teneor omittere opa mie ꝓpter scādalū: ergo multofortius ⁊ facere: ergo dare bibliā teneor: qđ est opus mie ꝓpter scandalum. Solutio. ¶Solutio. Ad primo obiectum dicimus ꝙ sicut in aliquo casu teneor dare vitam corporalē pro aia ꝓximi: ita in aliquo casu teneor dare bibliam meam ꝓ scandalo proximi vitando: sed non in quolibet casu. vnde si ex particulari inferat vniuersalem. patet ꝙ non valet hec argumentatio: sed si cōclusionē intelligat particulariter q̃tum ad casum necessaria est argumentatio: est a simili/vel potius a minori. vñ cōcedimus ꝙ in aliquo casu teneor dare bibliā ꝓ scandalo vitando in aliq̄ nō. Prima rō. ¶Si em̄ petat irrationabilr sine causa rationabili nō teneor ei dare duplici de cā. Prima est bonū publicū. ad publicū em̄ bonū pertinet vt dominia rerum non transferātur sine ratione. Scda causa Secūda causa est: vt reprimatur temeritas petētiū. Scds casus ¶Secundus casus est: si petat rationabiliter: vt si sit ei necessaria ⁊ michi similiter: tūc non teneor dare duplici de causa. Prima cā. Prīa est vt reprimat temeritas petentiū. Secūda cā. Secūda ꝓpter ordinē charitatis: magis em̄ debeo me diligere cp̃ alium. Tertius casus est si aut michi aut tibi ⁊ illi sit necessaria: sed michi magis: ⁊ tūc nō teneor dare triplici de causa. Prima cā. Prima est vt reprimatur temeritas petētiū. Secunda. Secūda est ꝓpter ordinē charitatis: magis em̄ debeo me diligere cp̃ alium. Tertia. Tertia ꝓpter bonum publicum: ad bonū em̄ publicum pertinet ꝙ quilibet vtatur re sua ꝓut melꝰ p̄t ⁊ in via mor. ꝙ peccabat mortaliter. ¶Itē. reprehēsibilis erat: vt dicit ap̄lus: ꝙ aliquo pctō nō ꝓ alio/nisi ⁊ scādalizabat in via fidei: ergo peccabat mortaliter. Itē. dicit glosa ꝙ ipe faciebat ꝓtra ꝓuitatē euāgelij: ꝙ peccauit mortaliter. ¶Sed ꝓtra. Cōfirmatus erat in virtute ex alto: ergo nō peccauit mortaliter. ¶Itē. sup illū locū matheī. Tibi dabo claues regni celoꝝ dicit glosa: quas si tunc habuisset erroꝝ locū in eo nō fuenisset: ꝫ tūc sepabat se a gētilib⁹: habebat claues ⁊ ertam tam cōfirmat⁹ erat virtute ex alto: ꝙ tūc non

Solutio. Ad primū si non comedat mortietur fame: ⁊ sic interficiet se: sed peius est interficere se ꝙ scandalizare primū: ergo hec est falsa: sancti⁹ est fame mori ꝙ ydolatico vesci cū scandalo. ¶Solutio. In illa auctoritate nō confertur peccatū peccato: sed pena peccato: nō em̄ is est sensus sanctius est iniicere manus in se ꝙ ydolatico vesci: hoc em̄ est falsum: sed is est sensus moris corporalis minus mala est ꝙ scandalizare primū: sicut illud euangelij intelligitur: melius est vt suspendat mola asinaria in collo eius et submergat in pfundū maris ꝙ vt scandalizet vnū ex pusillis istis: ille q̄ nō habet qd comedat nisi ydolaticū debet comedere: debet tñ facere quātū in se est vt nō scādalizet. vñ debet p̄stari ⁊ dare in publico ꝙ nisi comedat mortietur fame ⁊ tunc nō scādalizat: exponit etiā de sumptione sumptuū a subditis: quasi dicat ap̄lus: licet michi accipere sumptus ab eis q̄bus p̄dico: sed nō expedit: p̄m hoc dicit bonū est michi magis mori ꝙ vt gloriā meā quis euacuet/⁊ vocat gloriam suam superogationē: supererogabat em̄ in hoc ꝙ non accipiebat sumptus a subditis. ¶Sed probatur ꝙ non erat supererogatio: quia corinthij auari erant ⁊ si acciperet sumptus ab eis scandalizaret eos ⁊ tenebatur nō scandalizare: ergo tenebatur nō accipere: ergo non supererogabat nō accipiēdo. ¶Itē tenebatur repellere pseudo apostolos: ⁊ nō poterat nisi nō accipiendo: ergo tenebatur nō accipere. ⁊ inde vt p̄ı⁹. ¶Ad hoc est solutio ꝙ quantū ad quosdā supererogabat quantū ad alios nō: multi em̄ erant q̄ libenter darēt ei si ipevellet accipere. Est ergo sensus gloria mea. i. p̄mium quod mereor ex hmōi superogatione melior est ꝙ moris corporalis sit mala. vñ melius est incurrere mortem corpalem ꝙ amittere istud p̄miū

¶Quinta quelio principalis.

¶Utrum consilium dei sit omittendum propter scandalum.

¶Queritur postea vtrū consiliū dei sit dimittendū ꝓpter scandalū. videt ꝙ nō: qr̄ ꝓceptū nō est dimittēdū ꝓpter scādalū: sed cōsiliū est mai⁹ ꝙ ꝓceptū: ergo nō est dimittendū ꝓpter scandalū. ¶Itē magis debeo diligere vtilitatē meā spūalē: ꝙ aliquam vtilitatē primi siue corpalē siue spūalē: sed in factēdo cōsilio est vtilitas mea spiritualis: ergo nō debeo dimittere cōsiliū ꝓpter scādalū primi. ¶Sed cōtra. Dicit auctoritas debem⁹ vitare scādalū quātūcūq; possum⁹ sine pctō sed hoc possumus vitare scādalū sine pctō: qr̄ nō tenemur ad ꝓsiliū: ergo dimittēdū est ꝓsiliū ꝓpter scādalū. ¶Forte dicet ad hoc ꝙ illa auctoritas intelligenda est salua triplici veritate: sed si dimittat ꝓsiliū nō est salua triplex veritas: qr̄ dimittit ascēsus de virtute in virtutem: quod est de veritate vite: ⁊ ꝓpter hoc non est dimittendū consilium ꝓpter scandalum sed eadem ratione opera misericordie nō sunt dimittenda ꝓpter scandalum: quia sunt de veritate vite: nec opera alterius virtutis/ ⁊ sic nullum opus virtutis dimittendū est ꝓpter scādalū: qđ est ꝓtra p̄dicta

¶Item aggraueat casus: ⁊ ponat ꝙ pat⁹ mr̄ tua sint senes ⁊ non habeant aliū ꝓsolatē nisi te. Queritur: vtrū in hoc casu tenearis nō intrare claustrū. ¶Videt ꝙ sic: qr̄ ꝓceptū est tibi. Honora p̄rem ⁊ mr̄em ⁊c. ⁊ hoc nō teneris facere semp: ⁊ꝫ loco ⁊ tpe. sed mō est tempus ⁊ locus: ergo teneris honorare modo et itelligitur de honoratione q̃ est i necessarioꝝ exhibitione: g̃ teneris dare necessaria modo patri et mr̄i: sed nō potes si intres claustrū: ergo teneris nō intrare claustrū i hoc casu. ¶Cōtra. ad gala. v. dicit ap̄s Si spū ducimini nō estis sub lege: g̃ cum iste q̄ vult intrare claustrū spū dei ducat non est sub lege: absolutus est: g̃ ab hoc ꝓcepto honora p̄rem ⁊c. ergo non tenetur dimittere claustrum intrare ꝓpter illud ꝓceptum implendū. ¶Item dicit hieron. per calcatū pge patrē: ꝙ calcatā pge matrē. i. ad frugē melioris vite. ⁊ dicit dñs in euange. Contēdite intrare ⁊c. ⁊ alibi. Dimitte mortuos sepelire mortuos: tu autē vade ⁊ annuncia regnū dei. ⁊ alibi. Dis qui relinqt patrē aut matrē aut filios ⁊c. cētuplū accipiet ⁊c. ergo non peccat iste relinquendo patrē ⁊ intrādo religionē: ergo non tenetur non intrare religionem: ⁊ in illo casu. ¶Sed ꝓbatur ꝙ peccet: qr̄ aliqñ angelus sathane trāsfigurat se in angelū lucis. vt dicit ap̄s. ⁊ in iob. Quis reuelabit faciē indumēti ei⁹? instigat ergo sepe aliquē diabol⁹ ⁊ monet vt itret claustrū vt postea faciat eū exire: ⁊ sic magis peccare. sed iste nescit vtrū spūs benignus moneat ipm̄ ad itrādū claustrū/an spūs malignus: sed si intrat ex spū maligno peccat mortaliter: sicut patet cū aliquis intrat ex desperatione. cū ergo dubitet an spūs malign⁹ moneat ipm̄ cōmittit se discrimini si intrat: ergo peccat mortaliter in illo casu intrādo claustrū. ¶Solutio. Ad primū dicimus ꝙ cōsiliū nō est dimittendum ꝓpter scandalū passiuū. Ille em̄ qui intrat claustrū cētū in se est nō scādalizat. Dicimus ergo ꝙ auctoritas illa intelligenda est salua triplici veritate. sed si dimitteretur cōsiliū non esset salua triplex veritas: qr̄ de veritate vite est ascēsus de ꝑfute in virtutē: nō est simile de opibus mie: q̄m opa mie possunt fieri p̄uiate ⁊ ita sine scandalo. vnde si dimittit ꝓpter scandalū nichil deperit dimittenti. qr̄ si differt nō aufertur. si dimitteret consiliū aliquid ei deperiret. vnde nō est dimittendū: immo ei q̄ scādalizatur dicēdū est. an oculus tu⁹ nequā est: qr̄ ego bon⁹ sum. ¶Ad secūdo obiectū dicimus ꝙ si aliquis spū dei ducitur ad intrandum claustrū nō debet dimittere ꝓpter patrē. ꝫ debet eū ducere ad religionē secū si p̄t. si vero nō p̄t cōmendet eū dñs qui dat tumētis escā ipoz ⁊c. ⁊ trāseat ad religionē. Tūc ei habet locū qđ dicit hieron. per calcatum perge patrē ⁊c. nec tenetur tunc p̄ocedere patri suo: q̃m absolut⁹ est ab illo q̄ dedit legem. Sunt aūt tria per q̄ potest cognoscere se ducta spiritu sancto. Primū est iocunditas mentis. aliqs enim vult intrare claustrū qr̄ videt claustrales pauperes spiritu ⁊ hylaritatē mentis habentes: ⁊ similia. ⁊ maximū gaudiū habet in hmōi. Scōm signū est ꝙ a spū dei ducit: si vult intrare claustrū vt viret pctm̄. multi em̄ sunt q̄ de facili patiunt lubricū carnis/de facili diligūt mūdū in excessu. ⁊ de talib⁹ dr̄ greg. Qui firm⁹ est itret claustrū: opꝫ ei ipm̄ ligari cāp̄s frenetico spūali. Tertiū est qñ intuitu solo emēdatiōis vite vult itrare claustrū. si vero dubitet an malo vel beneno spū ducat: sicut multi faciūt q̄ ponūt se in hmōi questionibus: tenetur non intrare. debet em̄ dimittere illam dubitationem si habeat/vel desperationem: ⁊ tūc licite p̄t intrare aliqua de p̄dictis causis.

¶Quid sit faciendum ꝓpter vitandum scandalum.

¶Queritur q̄d sit faciendū ꝓpter vitandū scandalū: vtrū. s. tenear dare bibliā meā alicui si videā ipm̄ scādalizari nisi dem ei. ¶Videtur ꝙ sic: qr̄ teneor i casu dare vitā meā corporalez ꝓ aia ꝓximi. aia em̄ ꝓximi diligit tertio loco: ergo multofortius teneor dare bibliā meā ꝓ aia ꝓximi ne scādalizet: ⁊ sic ꝓ scādalo vitando teneor dare bibliā meā. ¶Itē. si videā ipm̄ ꝓximū mori corpaliter teneor ei dare etiā q̄cq̄d habeo antēq̄ dimittā eum mori corpaliter: sed in infinitum peior est mors spūalis ꝙ corporalis: ergo teneor dare bibliā meā si videā ipsum mori spiritualiter nisi dem ei. sed si scādalizatur moritur spiritualiter: ergo teneor dare bibliam meā ꝓpter scandalū. ¶Itē dicit apostolo. Si esca scandalizat fratrē meū non manducabo carnes in eternū: ergo teneor abstinere a carnibus in eternum ꝙ dare bibliam: ergo cum tenear facere maius ꝓpter scandalū teneor dare bibliā meā ꝓpter scandalū. ¶Item. teneor vitare scādalū ꝙ possum sine pctō: salua triplici ꝓuitate. ꝫ dādo bibliā meā salua est triplex ꝓuitas. non em̄ est de ꝓuitate vite retinere bibliā. ¶Itē. dare eā nō est pctm̄: immo est opus mie: ergo si aliter nō vitat scādalū teneor eam dare ꝓpter scādalū. ¶Itē. teneor omittere opa mie ꝓpter scādalū: ergo multofortius ⁊ facere: ergo dare bibliā teneor: qđ est opus mie ꝓpter scandalum. ¶Solutio. Ad primo obiectum dicimus ꝙ sicut in aliquo casu teneor dare vitam corporalē pro aia ꝓximi: ita in aliquo casu teneor dare bibliam meam ꝓ scandalo proximi vitando: sed non in quolibet casu. vnde si ex particulari inferat vniuersalem. patet ꝙ non valet hec argumentatio: sed si cōclusionē intelligat particulariter q̃tum ad casum necessaria est argumentatio: est a simili/vel potius a minori. vñ cōcedimus ꝙ in aliquo casu teneor dare bibliā ꝓ scandalo vitando in aliq̄ nō. ¶Si em̄ petat irrationabilr sine causa rationabili nō teneor ei dare duplici de cā. Prima est bonū publicū. ad publicū em̄ bonū pertinet vt dominia rerum non transferātur sine ratione. Secūda causa est: vt reprimatur temeritas petētiū. ¶Secundus casus est: si petat rationabiliter: vt si sit ei necessaria ⁊ michi similiter: tūc non teneor dare duplici de causa. Prīa est vt reprimat temeritas petentiū. Secūda ꝓpter ordinē charitatis: magis em̄ debeo me diligere cp̃ alium. Tertius casus est si aut michi aut tibi ⁊ illi sit necessaria: sed michi magis: ⁊ tūc nō teneor dare triplici de causa. Prima est vt reprimatur temeritas petētiū. Secūda est ꝓpter ordinē charitatis: magis em̄ debeo me diligere cp̃ alium. Tertia ꝓpter bonum publicum: ad bonū em̄ publicum pertinet ꝙ quilibet vtatur re sua ꝓut melꝰ p̄t ⁊ in via mor. ꝙ peccabat mortaliter. ¶Itē. reprehēsibilis erat: vt dicit ap̄lus: ꝙ aliquo pctō nō ꝓ alio/nisi ⁊ scādalizabat in via fidei: ergo peccabat mortaliter. Itē. dicit glosa ꝙ ipe faciebat ꝓtra ꝓuitatē euāgelij: ꝙ peccauit mortaliter. ¶Sed ꝓtra. Cōfirmatus erat in virtute ex alto: ergo nō peccauit mortaliter. ¶Itē. sup illū locū matheī. Tibi dabo claues regni celoꝝ dicit glosa: quas si tunc habuisset erroꝝ locū in eo nō fuenisset: ꝫ tūc sepabat se a gētilib⁹: habebat claues ⁊ ertam tam cōfirmat⁹ erat virtute ex alto: ꝙ tūc non

Solutio. Af. ꝙ sic. Ad secundū Ad tertium Ad quartū. Ad quintū. Secundo. Tertio. Secundo. Questio incidens. Af. ꝙ sic. Af. ꝙ nō Secundo. In oppositū Euasio. ꝫ hoc af. Af. ꝙ sic. Secundo. In oppositū Hieronym⁹ Confirmat Confirmat Per aliud. Ꝫ hoc af. Ꝫ peccet. Solutio. Ad primum Prima rō. Prima cā. Scda causa Scds casus Prima cā. Secunda. Tertia. Qrt⁹ casus. Qntus casus Prima signū Scōm signū. Tertiū signū. Gregorius.

¶Sexta questio principalis.

Ad primū. Sexta⁹ casus Vnctio docet Questio. Af. ꝙ sic. Ad secundū Ad tertium Prima cā. Scda causa Ad quartū. Ad quintū.

¶Utrum petrus scandalizauerit separando se a gentibus ⁊ comedendo cum iudeis.

¶Arca vltimuz casum q̄rit̄ de casu illo in q̃ ex diuerso diuersa occurrūt scandala: sicut de casu illo in quo beat⁹ petr⁹ cū esset anthyochie ⁊ gētiliter viueret cū gentilibus cū venirēt q̄dā iudei ātiochiā ex hierosolymis sepabat se a gētibus ⁊ comedebat cum iudeis discernēdo etharia. ⁊ sup hoc reph̄endit eū ap̄s dicēs. Si tu cū iudeus sis gētiliter vinis ⁊ nō iudaice quō cogis gentes iudaizare. ¶Queritur ergo hic: vtrū petr⁹ peccauit sic faciendo. ¶Videt ꝙ sic: qr̄ cogebat gētes iudaizare: vt dicit ap̄lus: g̃ errare. ⁊ cogebat eos errare facto suo: g̃ min⁹ recto: ⁊ tta facto minus recto p̄stabat occasionē ruine alijs: g̃ per locū a diffinitiōe scādalizabat in via fidei qđ est grau⁹ ꝙ in via mor. g̃ peccabat mortaliter. ¶Itē. reph̄ēsibilis erat: vt dicit ap̄lus: g̃ ꝙ aliquo pctō nō ꝓ alio/nisi ⁊ scādalizabat in via fidei: ergo peccabat mortaliter. Itē. dicit glosa ꝙ ipe faciebat ꝓtra ꝓuitatē euāgelij: g̃ peccauit mortaliter. ¶Sed ꝓtra. Cōfirmatus erat in virtute ex alto: ergo nō peccauit mortaliter. ¶Itē. sup illū locū matheī. Tibi dabo claues regni celoꝝ dicit glosa: quas si tunc habuisset erroꝝ locū in eo nō fuenisse: ꝫ tūc sepabat se a gētilib⁹: habebat claues ⁊ ertam tam cōfirmat⁹ erat virtute ex alto: g̃ tūc non

Tertio.

Diuerse solutiones.

Prima hiero.

Alia augu.

Petr⁹ nō peccauit ſm hie ronymum.

Opio orig.

Ad primum

Ad tertium

ſm hierony.

Opio augu.

opio doctoꝝ

Per hoc ad oēs rōnes.

Alius casus

Questio incidens.

Aſſ q ad pauperem.

Jn oppositū

Solutio

inueniebat locum erroꝝ in eo: ergo nō errabat: ꝯ non peccabat. ¶Jte m. zelo charitatis comedebat cū iudeis: z ꝓformās se eis vel simulās se tdē sentire cum illis vt oib⁹ ñeret oia/ vt oēs lucrifaceret: ꝯ factū illud ex charitate erat: ꝯ meritoriū: ꝯ nō peccabat illo facto. ¶Ad hoc sunt diuerse solutōes. vna hieronymi. alia aug. ¶Hieronym⁹ em̄ dicit q apl's p se cōdixerāt ista tria. ſ. q petrus seperetse a gētib⁹ z q comederet cū iudeis discernendo cibaria z cōprehenderenᵗ a paulo vt iudei videtes magistrū iuū reprehēdi sup hoc faciū⁹ se separarēt a legalib⁹: qz volebat eos ducere ad spūalē vitā vt inciperēt esse quod futuri erāt ſ. spūales: simulatorie ergo fecit petr⁹ qcq̄d fecit ibi z voluit se reprehendi vt videtes iudei apostolū suū reprehensum erubescerent de obseruatione legaliū: z simulatio illa bona fuit. fuit em̄ simulatio facti que aliqñ factenda est ad vtilitatē fidei: sicut fecit tehu ſi mulās se esse ydolatrā. ¶Secūdū ergo hieroñ. nullo modo peccauit beatus petrus. Dicit aūt ista solutione fuisse origenis cōtra porphirīū hereticū q̄ petro ꝙponabat stoliditatē: z paulo ꝓcacitatē z ꝓpter uitatē. ¶Ad primū obiectū dicim⁹ q reꝓhensibilis erat. i. debuit reprehēdi ex dicto non ex pcō. ¶Ad tertiū dicimus ſm hierony. q nō faciebat cōtra veritatē euangelij. q facto suo nō poterāt gētiles habere occasionē faciēdi cōtra ꝑitatē euāgelij. ¶Secundū aūt augu. nichil ibi factū est simulatorie z petrus ibi reꝓhēsibilis erat. i. dignꝰ reꝓhēdi. ¶Nō audem⁹ tñ dicere q peccauerit: sed dicimus q reꝓhensibilis fuit: qz nō adhibuit tantā diligētiā ꝙtā voluisset paulus adhiberi. sicut em̄ petrus zelabat iudeos qz erat apl's iudeoꝝ: ita paul⁹ zelabat gētiles: qz erat apl's gētiliū. z qz petr⁹ nō exꝓsserat eis cām seperatois sue possent gētiles de facili errare. sicut ꝯ petitio pauli de amotiōe stimuli ꝺz fuisse stulta licet fuerit meritoria: qz nō fuit oīmodo discreta. ita stultū fuit factum petri: licet meritoriū: qz nō fuit oīno discretū. vñ pōt dici fuisse minus rectū. i. nō oīno discretū. sed nō fuit min⁹ rectū i scādalo: sed ſm q accipit rectū z scādalosum: qz ipe nō scādalizauit. nō em̄ tenebaᵗ adhibere oīmodā diligētiā ꝓpt hoc nō ꝺz fecisse ꝓtra ꝕitatem euāgelij: qz nō oīno discrete egit. z sic ꝙz solutio ad oia obiecta. ¶Atraq̄z istaꝝ solutionū bōa ē: licet sint opposite: qz nō discordāt i iure: ſz in fctō. ¶Jtē. ponatur q aliq̄s sacerdos q̄raᵗ a duobus ad audiendū ꝓfessiones/ quoꝝ vnus est paup: alius diues: pauper nō est in extremo articulo: diues aūt est in extremo articulo z peribit in aia z corꝑe nisi statim erat ad ip̄z sacerdos: sed ex alia parte multi scādalizabūtur nisi primo eat ad paupem. ¶Quer̄itur ad quem debeat primo ire? videtur q ad paupem: qz debet vitare scādalū ꝙtum potest. maius scandalum magis debet vitari: ergo non debet dimittere multas aias perire ꝙ aia vn⁹: ꝯ prio ꝺz ire ad paupem. ¶Sed ꝯ Si scādalo remoto tenetur mō ille sacerdos ire ad istū diuitē quē scit esse in extrema necessitate: ſz illud ad quod tenetur non debet dimittere ꝓpter scandalū: ergo primo debet ire ad diuitē. ¶Quod ꝓcedim⁹: qz nisi iret prio peccaret mortaliter cū teneaᵗ ire modo z ita non esset salua veritas vite: magis em̄ debet diligere se ꝙ alios: debet tamen facere ꝙtum in se est q alij nō scādalizenᵗ. vñ debet eis manifestare causam quare primo vadat ad diuitem z tunc ipe nō scādalizat eos: z si scādalizantur a seipsis scandalizantur.

¶Tractatus triceſimuſprimus.

¶De correctione fraterna.

Jcto de scādalo: dicēdū est de correptiōe fraterna per quā sedanᵗ scandala z ꝓserua turvnitas ecclīastica: circa ꝙstionē istā primo inq̄rēdū est: vtrū hoc ꝓceptū euāgelicū. Si peccauerit in te frater tuus ⁊c. pertineat ad oēs an ad ꝓlatos tm̄: secūdo de ordine correptionis z quomō ꝓcedēdū sit: ſm illum ordinem. tertio: vtrū ordo seruād⁹ sit i notoriis sicut i priuatis. Primū q̄m.

¶Circa primū ꝓbaᵗ: q ꝓceptū illud ꝑtinet ad oēs. Quia dicit glosa ſuper illum locum ita peccat q̄ frater peccare videt z tacet: sicut qui perenti non indulget: qui em̄ dicit: si penitet dimitte: si peccauerit corꝛipe: si ergo dimittere penitēti ꝑtinet ad oēs ergo corꝛipere peccantem pertinet ad oēs. ¶Item in exodo: si bos aut asinus fratris tui ceciderit i puteū non pertransibis: sed subleuabis: bos est aliquis fortis/asinus est aliquis stultus/siue fortis siue solidus qui subditꝰ est sit tuus si peccauerit debes ip̄m subleuare hoc ꝓceptum ad oēs pertinet: ergo ad oēs ꝑtinet corꝛipere peccantē. ¶Jtē apostol⁹: si ꝓoccupatus fuerit homo in aliquo delicto/ vos qui ſpirituales estis hmōi instruite in ſpiritu lenitatis: ergo oēs ſpirituales tenenᵗ corꝛipere peccantes: ergo illud ꝓceptū non ꝑtinet solū ad ꝓlatos. ¶Jtē ꝑbaᵗ exemplo pauli qui redarguit petrū cogentē gentes iudaisare z in ita minoꝝ corꝛipuit maiorem similiter z quilibet debet facere. ¶Jtē qlibet reddet rationē in die iudicij de talento sibi cōmisso: sed sciētia corrigendi quoddā talētū est: etiā familiaritas quoddam talētū est: ad maiores talentū quoddā estꝝ dicit gregorius: illo talento debet vti loco z tꝑe: ergo qlibet tenetur vti scientia corꝛigendi: ergo qlibet teneᵗ corꝛipere peccantē. ¶Item ratione idē ꝑbatur. ꝓceptum em̄ est pasce fame morientē: si non pascis occidisti. z. 10. in canonica. si quis viderit fratrem necesse haberᵉ z clauserit viscera sua quomodo charitas dei in eo manet: ad opus ergo mie corꝑorale tenetur q̄libet: ergo multofortius ad opus mie spūale sicut dicit augustinus. Non est magnū pascere ventres morientes: sed magnum est pascere animas ineternum victuras: sed opꝰ spūalis mie est corꝛipere peccātē. Sunt em̄ decem opera mie/ septem corꝑalia/ tria ſpiritualia: sicut dicitur in ꝑalterio. Qui docet manus meas ad ꝓlīū: z digitos meos ad bellum. ꝑ digitos decē significanᵗ opa mie/ septem corꝑalia/ tria ſpūalia: que sunt docere ignorantē/ dimittere penitenti/ corꝛipere peccātē: sed quilibet tenetur petenti dimittere rancorem: ergo quilibet teneᵗ corꝛipere peccantem; non est ratio quare potius ad vnū opus mie teneatur quilibet ꝙ ad aliud. ¶Preterea dicit aug. q illud ꝓceptum omnium est in omnes z maiorum in minores: z partium in pares/ z minorum in maiores: ergo illud ꝓceptum non pertinet solū ad ꝓlatos. ¶In antiquis codicibus inuenitur scriptum respiciens tesus petrū dixit. Si peccauerit in te frater tuus: z statim subiunxit. Quecūq̄z ligaueris sup terram erit ligatum z in celis: z cū petrus figura est ꝓlati: solius ꝑlati est z ligare z soluere: ꝯ illud ꝓceptum ad solos ꝑlatos ꝑtinet. ¶Jtē. 18. reg. sexto. Oza extendit manū suam ad archā dñi: qñ declinauerunt boues calcitrando z mortuus est: archa dñi est ꝑlatus q̄ debet habere scientiā duoꝝ testamētoꝝ oza regēs archā est subditus redarguēs ꝑlatū videt ergo ſm hoc q minor non debet corꝛipe maiorem. Secundo.

Tertio.

Quarto.

Quinto.

Sexto.

Augustin⁹.

Septimo.

Secundo.

¶Eadē obiectio de maria sorore moysi / q̄ obiurgauit moysen z ꝓcussa est lepra. ¶Jtē. corꝛipere peccantē est curare ip̄m: sed non q̄libet habet curā aiaꝝ: ergo non q̄libet teneᵗ corꝛipere peccātē: ergo si q̄libet teneᵗur corꝛipere peccantē/ z ex ꝓcepto dñi: ergo monachus claustralis teneᵗ ex ꝓcepto dñi corꝛipere peccantē: ergo si sciat aliquē peccare in ciuitate ista z diceret ei ꝓsicētia q ꝓpter corꝛeptionē suā dimitteret peccare: debet exire claustrū: etiā cōtra ꝓceptū abbatis. sed si hoc esset sepissime extrent monachi de claustro. ¶Item. si q̄libet teneᵗ corꝛipere tres oēs pereūt: qz pauci corꝛipiūt. ¶Ad hoc a diuersis diuerſimode soluit. Quidā em̄ dicūt q illud ꝓceptū tm̄ ad ꝓlatos ꝑtinet: et ꝙtū ad alios ꝓsiliū est. teneᵗ tñ in casu q̄libet corꝛipere peccātī: sicut q̄libet teneᵗ in casu vendere oīa q̄ habet et dare pauperibus. Quarto.

Diuerse opiniones.

Ad oēs auctoritates.

¶Ad oēs ergo auctoritates q̄b⁹ ostendit q̄ q̄libet teneᵗ corꝛipere peccantē soluūt vno mō. ſ. ꝓcedendo cōclusionē cū hac determinatione in casu: z dicūt q non sequitur. teneᵗ in casu: ergo simpliciter tenetur.

Ad rōnem.

¶Ad rōnē aūt dicūt q nō valet hec argumentatio. Quilibet teneᵗ ad opa mie corꝑalis: ergo q̄libet teneᵗur ad opa mie ſpiritualis. qñ si pasco fame morientē corꝑaliter / ip̄e non scādalizatur: sed si corꝛipio peccantē frequenter scādalizatur: qz incertū est michi vtrū scādalizareᵗ ex corꝛeptiōe mea: ꝓpt hoc non debeo corꝛipere ip̄m. ¶Sed isti non videnᵗ bñ

Cōtra hanc solutionē aſſ.

soluere: qz certū est q hoc est ꝓceptū simp'r z oibus honoza patrē tuū ⁊c. z ad hoc q̄libet tenetur simpliciter: tñ non teneᵗ nisi in casu. ꝓcepta em̄ affirmatiua semp obligāt: sed nō ad semp: imo tm̄ in casu/ z loco/ z tꝑe. Non est ꝯ hec dra inter ꝓsiliū z ꝓceptum q cōsilium obliget in casu: z ꝓceptū simp'r. sed hec

Differētia cōsilij ꝓcepti

differentia q ꝓceptū ex se obligat: cōsiliū nō ex se: sed ex aliquo addito. sicut ex voto z turamēto: z aliquo tali. ¶Cōcedimus ergo q q̄libet tenetur corꝛipere peccantē: sed non tenetur corꝛipere semp: ſz loco z tꝑe. qñ videlicet credit q sua corꝛeptio ꝓsit ei

Ad primum

q corꝛipiᵗ. ¶Et ad primo obiectū dicimus q petr⁹ nō solū gerebat typū ꝑlati: ſz etiā typū ḡnalis ecclie

Ad aliud.

¶Ad illud quod obiectū est de oza z maria dicim⁹ q significāt illos q̄ obiurgāt causa vituperij z detractiōis: nō causa corꝛeptiōis. ¶Ad illud qō obiectū

Ad aliud

est de cura aiaꝝ dicim⁹ q duplex est cura aiaꝝ. est ei q̄dā cura aiaꝝ ex officio: sicut in ꝑlatis: z quedam cura ex charitate: z hāc habēt oēs q̄ charitatē habēt. vt q audit ſpūm sanctū i se dicat alij veni. vt hr̄ in apoca.

Ad aliud.

¶Ad illud qō obiectū est de monachis dicimus q non teneᵗ corꝛipere illos qui extra sunt. absoluti em̄ sunt ab illo ꝓcepto ꝓpter maius bonū: sicut cū itrāt claustrū absoluunᵗ ꝓpter maius bonū ab hoc ꝓcepto. Honora patrē tuū ⁊c. ꝙtum ad exhibitionem necessariaꝝ. tenētur tñ corꝛipere suos fratres claustrales loco z tꝑe. ¶Ad vltimo obiectū dicim⁹ q ſe re oēs pereūt: qz stultoꝝ infinit⁹ est numer⁹. multi tñ corꝛipiūt alios. ſ. spūales viri corꝛipiūt carnales. is em̄ debet eē ordo vt de⁹ iudicet spūalēvirū: z spūalis vir iudicet carnalē hoiem: z carnalis iudicet bruta aialia: ita hoc ꝓsilit decoꝝ ecclie: ſcz in hmōi debita ꝓportione mēbroꝝ: qz decoꝝ est conſummatio vel dispositio decoris membroꝝ. vnde dicit aristoteles Sed si iudicet carnalis spūalem virum? q carnalis hō sit ꝑlatꝰ ecclesie: tūc est ecclesia indecora z difformis. Sciendū aūt q aliquis aliū ꝑaue corꝛipit tribus modis: aut quia indiscrete / aut qz malicioſe/ aut qz derisorie: z hoc significatū fuit in trib⁹ ꝑsonis videlicet in oza/ maria/ z cham. Oza em̄ cum ꝓpius iacuisset cū vxore sua ausus fuit extendere manū suā ad archam: z significauit illos q̄ videt festucā in oculis fratris sui: trabē aūt in oculo suo nō considerant. Maria vero ex malicia sua z indignatione obiurgauit moysen cōtra ꝓceptū illud legis: dijs nō detrahes/ z principi populi tui nō maledices: z significat illos qui ex malicia vel odio arguunt ꝑlatos suos

Notandum.

De cham q̄d Chamvero denudauit pudenda patris sui z derisit: figurat.

Prima q̄stio huius capit.

Notandum.

Prima cā.

Alia causa.

In canticis.

Qualiter exiuit.

¶Secundum capitulum.

¶De ordine corꝛipiendi.

Prima q̄stio

Jrca secundum capitulum querit de ordine corꝛipiendi ſm hoc ꝓceptū. si peccauerit frater tuus ⁊c. sed ꝓius videnda est ꝓtrarietas huⁱ⁹ capit: qō dicit dñs. si peccauerit in te ⁊c. Sciendum ergo q dñs loquebaᵗ de scādalo pusillox/ z dixerat: videte ne scādalizaueritis vnū de pusillis istis: z assignauit causas duas q̄re nō debeāt scādalizari. Una est: qz angeli eox semp vidēt faciē ꝑis mei q̄ in celis est: q̄si dicat tanta est dignitas eox: qz angelos mittit ad custodias eox. vñ nō debes eos scādalizare. Alia causa est: qz filiꝰ dei venit q̄rere z saluare pusillos q̄ perierāt. vñ ꝓponit parabolā de oue cētesima ꝓdita scādalizat aūt aliqs trib⁹ modis ꝓmū. vno mō ꝑ ferēdo et iniuriā vel cōtumeliā: z de hoc scādalo dicit apl's. videte ne contemnatis vnū de pusillis istis. Secūdo modo scādalizat ꝓmus qñ aliquis peccat ipso ꝓmo videte: ꝓuocat em̄ ip̄sum ad peccandū: z deinde ꝺz hoc: si peccauerit in te ⁊c. i. te sciente: peccat em̄ ꝓtra te cū ꝓuocat te ad peccandū. Tertio modo scādalizat aliquis ꝓmū cum non dimittit debito non fratri suo penitenti: de hoc dicit dñs postmodū de fraterna corꝛeptione. ¶Sed obijcit de hoc qō dicit. In te nō audierit: adhibe tecū vnū vel duos vt in ore duoꝝ ⁊c. quia in deuterono. xix. dicit dñs. Non stabit testis vn⁹ cōtra aliquē: sed in ore duum vel trium stabit omne verbum hic dicit: adhibe vnū vel duos: ꝯ cōtrariū est ei

Secundo.

Dicta aſſ.

Secundo. quod dicit in lege. ¶Item. contrari⁹ videt eſſe apoſtolo qui ait. Peccantē coā oibus obj⁹ argue: dñs aūt dixit. Corripe ipm inter te z ipm ſolū. ¶Item. auctoritas intelligitur de pctō occulto/aut manifeſto: ſi de occulto qualiter adhibebit ſecū vnū vel duos. ſi de manifeſto. Contra. Auguſtin⁹ dicit q̄ intelligit de occulto: et ꝓpter hoc ſoluit quod obiicit de ꝓtrarietate apoſtoli. apoſtol⁹ em̄ intelligit de manifeſto. vñ hec determinatio coram oibus intelligitur fieri adverbū z ad particip̄tū hoc modo: peccantem coā oibus argue coram oibus. vñ dicit auguſtinus

Solutio. Diſtingue tpa z concordabis ſcripturas. ¶Solutio. Illud p̄ceptū intelligit in multis caſib⁹. primo intelligit in caſu quaſi duplicato hoc mō. ſi peccauerit in te frater tuus. i. te ſolo ſciēte corripe ipm iter tez ipz ſolū: ſi te audierit lucrat⁹ es fratrē tuū: ſi te nō audierit ſiſte tbi niſi habeas aliā viā ꝓcedēdi. ſed ſi poſtea ꝓtingit q̄ alij ſciāt illud idē pctm tu debes adhibere vnū vel duos teſtes ad corripiēdū. in ſimplici ꝫo caſu pōt intelligi p̄ceptū illd tā in pctō manifeſto q̄m i occulto: i manifeſto cū plures ſciant tecū pctm illud. z tūc hoc mō ꝓcedēdū eſt. Si peccauerit i te frat⁹ tu⁹ id eſt te ſciēte corripe ipm: primo iter tez ipſum ſolū ne publice corrept⁹: ſicut dicit glo. ꝑdat verecundiā

Gloſa. qua ꝑdita in pctō ꝑmaneat. ſi te audierit lucrat⁹ eris fratrē tuū. ſi non audierit adhibe adhuc tecū vnū vel duos de illis q̄ ſciūt idē pctm vt cū ad vnū admonitionē corrigi noluit multorū obiurgatiōe relipiſcat vnus aūt adhibēdus eſt de neceſſitate eccleſie denūciatiōe ſufficit vn⁹ teſtis: q: ipe denūcians vicē altez

Ad primum ri⁹ gerit teſtis: z ꝑ hoc ſoluit p̄ma obiectū. ¶Quia moyſes loq̄tur de teſtib⁹ in cauſis decidēdis vbi exigunt adminus duo teſtes. dñs aūt loquit de teſtib⁹ in denūciatiōe vbi ſufficit vnus teſtis cū denūciatione. duo ꝫo teſtes adhibēdi ſunt ſi velis accuſare ipm z agere cōtra ipm coā plato ad hoc vt infligat ei pena ſanctis patrib⁹ ꝓſtituta ꝑ illo pctō. Sed q: pene hmōi arbitrarie ſunt ꝯtū ad hoc. ſi ꝫo pctm ſit occultū hoc ꝓtingit triplicit. eſt em̄ occultū ſi ſol⁹ de⁹ ſcit: z eſt occultū ſi tu ſol⁹ ſcis: z eſt occultū ſi pauci ſciūt. z hoc mō vltimo ſumit aug. occultū vt ſit occultū diſtictū ꝓtra notoriū ꝑ hoc ꝓz ſolutio ad p̄ma ob.

Per hoc ad primū. ¶Si ſol⁹ de⁹ ſcit nichil pōt facere. vnde gloſa. Si em̄ in deū nō eſt mei arbitrij. ſi ꝫo ſit occultum ita vt pauci ſciant eodēmodo ꝓcedēdū eſt. ſicut ſi ſit manifeſtū: q: ſi occultū eſt manifeſtū plurib⁹. ſi vero ſit occultū ita q̄ tu ſolus ſcias tunc debes ipm corripere inter te z ipm ſolū. ſi vero te nō audierit ſiſte tbi niſi

Dupliciter pōt ꝓcedere habeas aliā viā ꝓcedēdi. ¶Potes aūt habere alias viā dupliciter vel q: pctm illud eſt iterabile: ſicut fornicatio z adulteriū: tūc potes dicere aliq̄bus bonis viris q̄ poſſunt ꝓdeſſe, nō obeſſe: q: cū pctm ſit iterabile poſſunt peccantē de facili deprehēdere i pctō illo: z tunc in illis peccatis ipm corripere: ſi vero peccatum illud non ſit iterabile nichilominus illud potes manifeſtare aliq̄bus bonis viris q̄ poſſunt ꝓdeſſe non obeſſe: vt habeas coā deo non teſtes ad accuſādū: ſz q̄ fratrē ſuū debito mō corripiāt i p̄ſentia

Notandum. ¶Sciendū aūt q̄ non eſt proditor criminis niſi indiſcrete/aut malicioſe/aut inordinate corripiat: indiſcrete ſi manifeſtū ſit crimen z non poſſis ꝑbare: malicioſe/ſi cauſa detractionis vel alicuius talis cauſe: inordinate/ſi ſine p̄monitione.

¶Qualiter intelligendum ſit hoc p̄ceptum. ſi peccauerit in te.

Dictū eſt qualiter intelligendū ſit hoc p̄ceptū dñicū. Si peccauerit in te frater tuus: ſm q̄ pertinet ad oēs: nunc videndū eſt qualiter intelligēdū ſit ſm q̄ pertinet ad ſolos platos. Eſt ergo ſic intelligendū. Si peccauerit in te. i. te ſciente p̄ famā: ſi eā ſcit p̄latus pctm̄ fratris p viſum ꝓcedendū eſt ſicut dictū eſt: ſi vero p̄ famā corripere debet ipm p̄latus inter ſe z ipm ſolū maxime cū fama adhuc parvula eſt: ſi ipm audierit lucrat⁹ eſt fratrē ſuū: ſi ꝫo nō audierit debet adhibere vnū vel duos teſtes ad corripiendū ipm: ſi iterū illos non audierit debet ꝑlat⁹ officio ſuo inḡrere vtrū ita ſit. maxime ſi ille infamatus ſit apud bonos z graues: ſicut dicit dñs in gene.

Dñs in gen. Deſcendā et videbo vtrū clamorē q̄ peruenit ad me ope cōpleuerint: z ſi per inq̄ſitionē inueniat ita eſſe ſicut fama eſt: tunc ſine dubio illa debet emēdare: ſed ſi emēdare noluerit: debet p̄latus dicere eccleſie. i. ſeparare a cōgregatione fideliū. i. debet ipm excōicare: z ſic aliter ſumit dicere eccleſie q̄m prius: q: prius intelligebat: ſic dic eccleſie. i. plato: ſi vero p̄lat⁹ nō poſſit habere teſtes in inq̄ſitione tūc pōt cogere illū q̄ infamis eſt ad purgationē. ¶Sed qualiter debeat

Qualiter dz fieri purgatio. fieri purgatio illa in canonib⁹ habetur: intelligit autem illud p̄ceptū dñi cū nō ſolū in caſu in quo peccatū perpetrat⁹ eſt: ſed etiā in illo caſu in quo peccatū eſt in ꝓparatione perpetrādi. Et ponit auguſtin⁹

Auguſtin⁹. talem caſum: aliquis eſt ante aliquē iudicem volens iurare quid falſum: et ego ſolus ſcio q̄ ipſe vult periurare: in hoc enī caſu debeo corripere ipſum inter me⁊ ipm ſolum: prius em̄ deberet permittere ſe iterfici corꝑaliter q̄m periurare: ſed ſi me audierit lucratus ero fratrem meū: ſed ſi me non audierit: quid faciam: aut manifeſtabo crimē ei⁹/ aut non: ſi manifeſto: forte iudex interficiet eum: z ita ero cauſa mortis eius: ſi non manifeſto ipm periurabit: z ita morte

augu. dicit. tur ſpiritualiter. Dicit auguſtinus q̄ manifeſtādum eſt crimen illius aliquibus qui poſſunt ꝓdeſſe z nō obeſſe: ſicut ſacerdoti qui habet curā aīe ipius: z per hoc ꝙuincitur qō in p̄ſo caſu: ſi peccauerit in te. i. te ſolo ſciēte: ſi te non audierit potes manifeſtare aliq̄bus qui poſſunt ꝑdeſſe z non obeſſe. ¶Sed videtur

ꝫ iſta arguit. dñs feciſſe cōtra p̄ceptū ſuū: z ita nō feciſſe qō docuit: ſciebat em̄ peccatū iude: q: volebat eū traderez nō corripuit: ergo fecit cōtra p̄ceptū ſuū. ¶Itē non

Confirmat fuit bonus paſtor: q: nō pauit iudā ꝫbo corrēptiōis qū iudas maxime indigebat. ¶Itē non videt bon⁹ medicus vel magiſter bon⁹ fuiſſe: q: multa bona obmiſit de contingētib⁹: vt videt falſum dixiſſe cum dixit. Sē quod dedit michi pater nō ꝑdidi ex eo quicq̄ ímo ꝑdidit iudā. ¶Similiter videtur q̄ petr⁹ fecit

Itez arguit ꝓtra hoc p̄ceptū i anania z ſaphira. Ananias em̄ ptē p̄cij agri venditi poſuit ante pedes apoſtolorū/ dixit aūt petrus: ananiꝛ: cur tentauit ſathanas cor tuū mētiri ſpiritui ſcō z fraudare de p̄cio agri. ananias aūr audiens hec ꝫba cecidit z expirauit: z ita incepit petrus a pena cum debuit incipere a correptione: ergo fecit contra p̄ceptū dñi. ¶Solutio. Ad primo

Solutio. obiectum dicimus q̄ dñs nō debuit corripere iudā quattuor de cauſis. Prima eſt: q: iudas erat litterat⁹ z ſciebat nouū z vetus teſtamentū: audierat em̄ dñm ꝑdicantē z viderat miracula facientē. z ꝓpter

Prima cā. uertar ad vos ſed in nra poteſtate eſt hoc: ḡ cōvertit in nostra volūtate eſt libera: ḡ in q̄cūq̄ pctō exiſtes ſiue in quocūq̄ caſu: poſſum⁹ reſilire z ad dñm ꝓuerti: ḡ nō ſum⁹ ꝑplexi: ḡ null⁹ eſt ꝑplexus. et ſimplicit ꝑplexitas nichil eſt: eſt tñ ſm q̄d. i. ſm erroneā conſcientiā: z ſm ꝓſiliū gregorij: ſm ypotheſim nō ſimpliciter. ¶Sed obiicit. Judei erāt ꝑplexi manente

ꝫ iſta arg. illa ꝓſcientia qua credebant ſe xp̄m interficere: quia ſm illā tenebant xp̄m interficere. Dicit aūt auguſtinus

Auguſtin⁹. q̄ q̄d fit ꝓtra cōſcientiā edificat ad gehennā: ergo iudei tenebant illū interficere manente illa cōſciētia: z ita erāt ꝑplexi. ¶Sed ꝓtra. Subditi tenē-

In oppoſitū tur obedire ꝑlatis ſuis: nec tenent p̄cepto maioris reſilire. eadē ratione iudei: ḡ tenebantur xp̄m interfi cere: q: p̄ceptebat eis: ergo interficiēdo nō peccauerūt: ḡ non erāt ꝑplexi/ vel erroꝛ inquātū erroꝛ eſt nullus eū debet ſequi: ergo nō eſt contra ꝓſcientiam ḡ nec iudei debebāt ſequi illā cōſcientiā inquantum erroneā: ſed non fuit erronea niſi quia xp̄m dictabat interficiendū: ergo in hoc non debebant ſequi illam

Secundo. conſcientiā erroneā. ¶Preterea non tenebant ex lege diuina iterficere ip̄m: ergo nō interficiēdo ipſum non feciſſent cōtra legē diuinā: ergo nō peccaſſent ſi eum nō interfeciſſent: ḡ non erāt ꝑplexi. ¶Solutio

Solutio. In veritate obediendū eſt ꝑlatis: ſalua tñ auctoritate ſuꝑioris z xp̄s erat ſuꝑior oibus qui eum interfi cere videbāt quod patebat in eis per reſurrectionez lazari. ¶Ad illud dicendū q̄ cōſciēcia inquātū con

Ad rōnem. ſcientia obligat ad inconueniens: ſed inquātū erronea non obligat: n ecdebet aliq̄s eā ſequi inquantuz erroneā: ſed inquantū eſt conſciēcia erronea totū cōiunctū obligat: z videt aliq̄s eam ſequi: eſt ſimile de

Actio mala. actione mala. ¶Actio em̄ mala nō corrūpit bonum inquantū mala nec inquantū actio: ſed totū p̄mixtū ſiue p̄mixtione boni: malū non pōt bonū corrūpere niſi in bono. vñ auguſtin⁹. Tanta eſt ſuꝑexcellēs bo

auguſtin⁹. ni magnitudo q̄ malū non pōt pugnare cōtra bonū niſi ex virtute boni. ¶Ad aliud. Ex lege dei nō tenebant

Ad aliud. zc. niſi de ipa erronea conſciēcia: dictū eſt de iudeis q̄ manente illa ꝓſcientia tenebantur xp̄m occidere: ergo eadem ratione. ſi aliquis credit aliū regē

ꝫ hoc aſ. cū nō ſit: tenet ip̄m vt regē honorare: ergo ſi eum nō honorat dedecus infert regi: ḡ a contrario: ſi aliq̄s credit hanc creaturā eſſe deū: ſi cōferat ei honorem

Solutio. tanq̄ deo nō peccat: quia talis ſm talē cōſcientiā et talem honorem cōferre contra cultū deo debitū attribuit creature: ergo eſt ydolatra: ḡ mortaliter peccat. ¶Solutio. Oēs p̄me vere ſunt: q: ibi nō derogat regi q̄ hoc q̄ iſte honorat vt rex: ſed vltima ꝓclu

Caſus ponit ſio minime valet: q: qō derogat deoz p̄uertit ordinē p̄ſumptione ſui intellectus z ſuꝑbia elati. eſt ei ita ꝓſumptio intellect⁹: q: p̄ſumptuoſe iudicat deum eſſe hic cū nichil habeat de deo iudicare: q: derogat ei: ſolum em̄ de ſpiritualibus iudicat z de carnalib⁹ ſpiritualibus de omnibus alijs ſub ſe poſitis.

¶Secundum capitulum.

¶De operatione perplexitatum.

Nunc aūt ad ſcm̄ capitulum attendamus ſcz operationē pplexitatū quod diuiditur in duo. Eſt em̄ perplexitas operationum corꝑalium/quedā ſpiritualium. de perplexitate ſpiritualium hic agendum. Ponatur q̄ aliquis ſit i mortali peccato: et hoc ſciat ſacerdos ſuus

De hereticis nota. hoc indignus erat correptione: ſicut heretici qui cōbuſti fuerunt in ciuitate iſta: q: litterati erant z docti non fuerunt correpti: ſed ſimplices z idiote: q: decepti erant correpti fuerunt. Secunda cauſa eſt: q: inutilis eſſet correptio: z hoc duabus de cauſis. q: iudas edoctus erat: z corripere ip̄m erat fundere aq̄s in mare. Scōa: q: nō mouebāt ip̄m viſa miracula et

Afr intelligi tur illud preceptum. tranſfiguratio audita: z ſimilia. nō mouiſſet mōēta

Secūda cā. nea correptio. Tertia cauſa eſt: ne fieret iniuria ſermoni dei: q: nō ſunt ſpargēde margarite porcis/neq̄ ſanctū ꝓbū canibus. nauſeantib⁹ em̄ ſuper cibo leniſſimo non eſt dādū verbū dei/neq̄ conculcēt. ꝓpter iſtas tres cauſas dicit in eccleſiaſtico. Quis medebit incātatori a ſerpente ꝓcuſſo. p̄dicatori incantor eſt qui debet extrahere ſerpentē a cauerna. i. diabolum

Tertia cā. a cordibus hoim: ſed ſi ipe infatuatū eſt non ꝓdeſt ei correptio. Quarta cauſa eſt: q: dñs volebat acceleratione redēptiōis noſtre. vñ dixit iude. Quod facis fac citius. z alibi. Baptiſmo habeo baptizari: et

Quarta cā. quō coartor quouſq̄ p̄ficiar. ¶Tñ ſciendū eſt q̄ bonum cōmune nunq̄ eſt principalis cauſa execrationis alicuius: imo pctm̄ eius: ſz ſecūdaria poteſt eſſe ſicut hic cecitas contingit in iſrael vt plenitudo gētiū intraret: hec dictio vt notat cām ſecūdariā. q: ḡ

Notandum. iudas ouis mortbida erat inutile fuit ipſum paſcere. ¶Simili modo ſoluēdū eſt de petro. Ananias aūt

Eodēmodo. Ad aliud e tioctus erat a ſpū ſancto: z ꝓpter hoc indign⁹ erat correptione. et etiā ꝓpter terroꝛ perfectoꝛ punit⁹ fuit ne audeāt p̄fecti retro reſpicere cū vxore loth.

¶Ultimus tractatus.

¶De perplexitate.

Triplex ꝑplexitas. Dicto de illis q̄ ꝑtinent ad vtile z honeſtū nūc dicēdū reſtat de pplexitate q̄ triplex eſt. ¶Eſt em̄ itelligētia ſacre ſcripture z pplexitas itelligētie faciēdoꝝ. z eſt ꝑplexitas ieuitabilitas peccādi. prima z ſcōa reperit in ſctis: z ad hoc ſignificādū apud Eſayam ponit hoc loco onus egyptij. poſtq̄ em̄ hō excutit a ſe onus babylonis. i. amoꝛē hui⁹ mūdi a quo primū

Quō ꝓcedē dicit in beloſphali. exonerare ſe debz. Scōo loco excutit ſe a loco philiſtii. i. demonū tēratiōib⁹: et poſt hoc excutit ſe tertio loco ab onere moab. i. ab onere ſecularis ſciētiet dicere poſſit cū apl̄o. Non q̄ ſufficientes ſumus ex nobis zc. Et poſt hoc on⁹ carnalis dilectiōis ſiue p̄udentiā carnis que dicitur onus damaſci a ſe excutit. Item. vltimo reſtat egyptij q̄ quilibet ſanct⁹ habere poteſt hec ſunt tenebre ignorantie quibus p̄mūtur ſancti: ſed non oppr̄imuntur. z ita patet q̄ ſancti habent perplexitatē p̄mā. z ſecundā. Prima perplexitas ſoluitur per diſtinctionē multiplicis/ ſiue amphibologie z equocatiōis: vel per diſtinctionē tēporum vel q̄ ſimpliciter ꝺr. z ſcōm q̄d intelligi debeat

Quō ſoluit prima perplexitas. Scōa diſſoluit tm̄. vno mō. ſ. per ſpm̄ ſanctū. vñ vncti docebit vos de oib⁹: z hoc dicit aug. in libro de magiſterio. Tertia diſſoluit ꝑ depoſitionē erronee

Scōa diſſoluit tm̄. Auguſtin⁹. Tertia diſt. Prima q̄ſtio Arg. q̄ ſic. ſciētiez de iſta agēdū eſt hic. ¶Et primo q̄rit: vtrū aliq̄s ꝑplexus ſit ꝑplexitate peccādi: q̄ ꝓbat ſic. dicit em̄ Iob. Nerui teſticuloꝝ leuiathā ꝑplexi ſunt. i. argutie z tēptationes. z gregorius dicit in loco illo. Cū mēs inter maiora z minora pctā aſtringit ibi i fugā ſe p̄cipitat vbi minus pctm̄ inuenit. gregoꝛ⁹ nō dixiſſet niſi poſſet eſſe aliq̄s ꝑplexus inter peccata.

In oppoſitū ¶Sed cōtra. Dicit de⁹: q̄uertimini ad me: z ego cō

z hoc illi reuelatũt per confessionem petit a sacerdote in manifesto eucharistiã. ¶Videt q̃ sacerdos sit pplexus: qz vt videt tenetur dare/z non dare: primo ꝓbatur q̃ nõ tenetur dare: quia in occulto non tenetur dare: sed hoc ꝓpter veritatẽ vite: q̃ ibi piclitat si det: peccat eñ moztaliter iste si reciꝑat: sed simplr z manifesta ꝓte piclitat veritas vite: g̃ si nõ ibi: nec hic

Secundo. ¶Item nõ tenetur ei nõ dare in occulto tõ q̃ ꝓcideret corpus xp̃i i latriniã diaboli: sed eadẽ causa est si in manifesto det: ergo nõ tenet dare nec sic nec sic.

In oppositũ ¶Contra. Domin⁹ dicit inde z preterea ecclesia p̃cipit cõmunionẽ recipe oibus gñalit in die pasche.

Confirmat ¶Solutio. In manifesto tenet dare ꝓpter tres causas: ꝓpter scãdalũ vitãdum: zne tunica dñi incon-

Solutio. surilis rũpat: qz eodẽmodo sacerdotes possent aliqs recusare/quod esset causa scissionis tunice dñice: z

Prima cã. preterea q̃ proditor esse illius pcti qõ nullomõ in iudicio facere debet. ¶Ad illud qõ dicebatur q̃ fitas vite zc. verũ est q̃ vtrobiqs est periclitatio veritatis vite: sed si in occulto daret sibi solius vite esset piclitatio: sed si in manifesto non daret multoz vite esset periclitatio: non etiã illa est causa quare nõ dat in occulto: sed qz tenet ipm corrigere z ei ꝓsulere nõ dat

Ad aliud quia non videtur sibi expedire: dat aũt in manifesto

Scõs casus quia multoz vita piclitaret si non daret. ¶Secũd⁹ casus talis est: aliqs ex voto gerit vestes heremite: multi dicunt ei: si in ciuitatẽ istã venerit multas animas dño lucratus erit: q̃ deinde sunt etiã vsuris z cõ

aĩ q̃ dz exire similib⁹. ¶Videt q̃ debet exire: dicit augu. Non est

Augustin⁹. magnũ pascere ventrẽ: sed est magnũ pascere animã ergo magis ad hoc tenet/ vel pascere fame moztẽ: sed multo magis moztẽ fame spũali tenet pascere.

Secundo. ¶Item. non est malus sacrificiũ q̃ offerre deo alias peccatoz: etiã in cãticis. Egrediamur i agrũ. i. i mũdum z i vineis. i. in ecclesijs demoremur: ergo tenet exire. Itẽ in exo. hylarij oẽs scti zc. probatus qui rogatus a quadam matrona vt exiret ad curãdã filiã suã noluit: tãdem dixit eis dñs noster iesus christus ex tali sexu nasci dignat⁹ est: z ipe exiuit: z saluauit filiam suã. ¶Sed cõtra. Facit cõtra votũ suũ si exit: g̃

In oppositũ Secundo. peccat moztaliter: ergo nõ debuit exire: ꝓterea pot accidere q̃ nõ tm proficit quantũ si oret in loco contemplationis: qz multa veniũt ad eum impediendũ.

Solutio. ¶Dicimus ergo q̃ non exibit ꝓpter duas causas.

Prima cã. ¶Prima est: quia incertum est ei quid proficeret.

Scda causa ¶Secunda est: q̃ si oraret teneret: g̃ ad hoc q̃cquid vouit: dicimus eñ q̃ si in voto suo est: nullo mõ tenetur exire nisi in vno casu: scz si fides piclitat: maⁱ eñ bonũ absoluit min⁹ bonũ: z tõ exire nõ debet nisi videat fidẽ periclitatẽ: in quo casu tenent exire oẽs: fi-

Anthonius. cut fecit beatus anthonius. debent g̃ facere ꝑm ꝓbũ dñi. Neminẽ salutaueritis in via: sicut petr⁹ q̃ ꝓfect⁹ erat: illud ꝓceptum dñi non debuit transgredi: qz si transgrederet peccaret moztaliter. vñ p3 q̃ ꝑm q̃ vnusquisqz ex suo voto habet: si facere potest nullũ maius sacrificiũ zc. dicendũ ad hoc q̃ satis intellig̃t offerre si per litteras z episcopos illoz locorum cũ quibus loquitur eis cõsuluit ad aliud pa. fa. mozi. dicet q̃ tenetur sine periculo sue aie quam magis diligere debet q̃ totũ mundũ. ¶Sed ponat q̃ dubitet an

Ponat cas⁹. petin sit exire vel nõ exire: si exit peccat moztaliter:

Alius casus si nõ exit peccat similiter. ¶Et q̃rit similit de illo q̃ dubitat de aliq̃: vtrũ sit sua: z ipe petit debitũ/ aut teneat reddere aut nõ: si reddit peccat moztalit: qz dubitat ipam esse suã: si nõ reddit similiter. ¶Ad primũ dicendũ est: q̃ i illo casu recurrat ad epm. s. q̃ ver⁹ est magister z docebit ipsum qualiter facere debeat.

Ad primum ¶Ad scõm dicendũ q̃ similiter debet recurrere ad eundẽ magr̃m: dũ tm dubitauerit: reddere nõ debet.

Ad secundũ ¶Itẽ. esto q̃ aliqs sacerdos publicã teneat fornicariã z dũ celebrat ꝓuenit ad illũ locũ in quo dicere debet hoc corpus zc. z tũc auertit se esse talẽ videt q̃ sit pplexus: qz teneꝫ dimittere ꝓsecrare: qz si sumit corpus xp̃i indigne sumit: ergo iudiciũ sibi manducat.

Iter⁹ arguit ¶Sed hoc grauissimũ est: ergo tenet dimittere: sed si dimittat maximũ gñabit scãdalũ: ergo nõ tenetur papa dicit q̃ sacrilegiũ facit q̃ diuidit sacramẽtum.

Iter⁹ arguit ¶Solutio. Iste simplicit nõ est pplexus: sed remanẽte. s. illo: sed si dimittat ꝓpositũ z ꝓtrariũ ꝓponat s. emẽdare z a se illã removere iam nõ est in ꝓposito illo: z sic tenet pficere sacr̃m. ¶Itẽ. grauet hic ma-

Iter⁹ arguit gis casus. Sit aliqs casus sacerdos symoniacus iste simplr nõ debet celebrare: incipit tñ z ꝓuenit ad illũ locũ z auertit. videt q̃ sit perplexus ex vna parte: qz nõ licet ita celebrare. ex altera ꝑte si desistit magnũ scãdalũ facit: z sic videt esse perplexus. ¶Solutio. Dicẽdũ est q̃ nullo modo talis debet celebrare: sed si incipit cũ peruenit ad talẽ locũ manẽte tali ꝓscien

Ad primum Regula generalis. tia pplexus est. z põt tñ conteri ibi z ꝓponere nunqz facere nisi secũ dispensetur. z tunc virt⁹ sacramẽti dispẽsat cũ eo vñ põt pficere. ¶Itẽ. Nt sacerdos aliqs

Iter⁹ arguit in consimili casu: z videt de eo q̃ sit pplexus eisdem rõnibus. ¶Dicẽdũ de isto q̃ nullo modo debet hic

Solutio. attentare: z si attentat vel multi sunt astantes vel nõ si pauci sunt debet subterfugere z aliũ substituere ad celebrandũ. si multi sunt z penitet se incepisse z illud fecisse: qz magnũ scãdalũ gñaret astantibus nisi perficeret: põt ad cõsummationẽ ducere quod incipit: licet sit. ¶Itẽ. esto q̃ aliqs dyacon⁹ induit se vestim̃ta

Iter⁹ arguit tis dyaconib⁹. vñ assistat alicui sacerdoti: quẽ nouit habere fornicariã z notoze detinere: cũ ꝓuenit ad tẽpus quo cantare debet euangeliũ videt q̃ sit pplex⁹ qz dicitur q̃ nullus debet audire missam illi⁹ q̃ fornicaria publice detinet. et ꝓterea dimittere nõ potest: qz scãdalizabit decanũ z capitulũ totũ. ¶Solutio. Solutio.

Dicimus q̃ si anteꝫ induat se ad cãtandũ ad maiores hoc peruenerit nõ dz desistere: qz nõ spectat ad ipm corripere: cũ in ecclia illa maiozes sunt illo qui similiter nouerũt istud. ¶Itẽ. sit q̃ aliqs iustus ma

Iter⁹ arguit nens in charitate dubitet vtrũ vouerit se itrare claustrũ. Itẽ. dubitat an peccet si parẽtes suos dimittat in seculo paupes z multũ indigẽtes. videt q̃ sit perplexus: qz si intrat dimittit parẽtes sicut dictum est de quo dubitat an eẽt peccatũ moztale: ergo peccat moztaliter si nõ intrat: z dubitat se vouisse: g̃ peccat

Solutio. moztaliter. ¶Solutio. Dicendũ q̃ casus iste ipossibilis est in hoie habẽte charitatẽ. si eñ charitatẽ habet dubitare nõ põt de talibus: quia in his docet vnicuq̃ eum: vnde dubitare non potest.

¶Aliud capitulum.

¶De perplexitate opationũ corpalium.

Dicto de pplexitatib⁹ q̃ emergũt in operationibus spũalibus. nũc dicendum est de illis q̃ emergunt in operationibus corpoalibus. ¶Ponatur ergo q̃ aliquis deponat gladium penes aliquez q̃ iuramento cõstringit q̃ reddet illi gladiũ qñcunq̃ in agendis nemo possit esse pplex⁹ Et quõ in dubijs min⁹ piculosum semp eligendũ sit.

Af q̃ sit perplexus. repetierit postmodũ dñs gladij fact⁹ furiol⁹ repetit gladiuz. videt q̃ pplex⁹ sit ille: qz vt videt nõ dz dare: sit ei q̃ statim cũ eo se interficiet: vel aliũ. ergo nõ dz dare. ¶Itẽ. videt q̃ debeat dare qz si nõ dederit crimẽ piurij incurret. ergo debet dare. ¶Et ꝓterea si nõ dat: ꝓtractat alienã rem inuito dño: z ita furtũ

Confirmat. Secundo. siue rapinã cõmittit. ¶Itẽ. aliqs deponit pecuniã suã penes aliquẽ ꝓseruandã: postea fact⁹ hereticus repetit⁹ pecuniã suã hac intentione q̃ ecclesiã dei et fideles dei cũ illa pecunia vult subuertere/et penit⁹ abolere: videt q̃ non debet reddere: qz firmiter scit q̃ in subuersiõe ecclesie et catholicoz mlto⁹ dabit: z videt q̃ debeat: qz iuramento teneꝫ. ¶Itẽ aliquis

Tertio. sibi deponit pecuniã suã penes aliquẽ: postea intendẽs cũ illa vsurari repetit illã: z iste perpẽdit aliquo mõ q̃ facere vult illud: videt q̃ nõ teneꝫ reddere. nã si ꝓpitãda morte corpoali furiosi illius tenebat nõ reddere: multo fortiꝰ ꝑ vitãda morte spũali illi⁹ tenet nõ reddere illi: q̃ tenet: patet eñ iuramẽto quo

Ad primum Regula generalis. astrict⁹ est. ¶Ad primũ dicendũ q̃ nõ tenet reddere. q̃ in oib⁹ his gñalis regula est adhibẽda: qñcũq̃ emergũt isti casus eligendũ est illud qõ min⁹ periculosũ est: z vnusquisq̃ se ad hoc obligat: z qz nõ dare/ min⁹ piculosũ ẽ q̃ dare: tõ dicim⁹ q̃ nõ tenet dare: z i oib⁹ hmõi ꝑ3 aug. it elligẽda ẽ ꝓpꝫditio. hoc ẽ si pe pt reddere/ ꝑ3 ipe nõ põt pie reddere/ z tõ tenet

Ad aliud. nõ reddere ¶Itẽ ad illũ q̃ vr: ꝑ3 si nõ reddiderit cõtrectat rẽ alienã inuito dño: dicẽdũ q̃ ista diffinitio supplenda est ꝑ subintelligẽtiã q̃ est nõ cõtrectat nõ retinẽdi ꝑ3 reddẽdi. ¶Ad secundũ de heretico: sili⁹

Ad secundũ dicendũ est qz pie nõ põt reddere imo ipietatẽ faceret si redderet z aĩaz z corpoz. s. vnde nõ tenet reddere tũc: sed reddere debet cũ aliquãdo forte inspirante dño ab hereſi discesserit: vel tali ꝓposito vel

Ad tertium succes⁹ribus suis si fideles sint vel si nõ: ad mandatũ ecclesie obediat in hac ꝑte ¶Ad tertiũ dicit q̃ nõ ẽ sike de furioso: qz ibi maifestũ z euidẽs est periculũ/ in vsurario minie: qz nõ firmiter scit/ z forte dñs mutabit ꝓsiliũ ei⁹ i melĩ⁹: z ita tenet dare. ¶Ponat itẽ q̃ aliq̃ femia sit vxor alicui⁹ vsurarij qui q̃dq̃ ꝯ3/ ꝯ3 devsura: vxor ẽ bona femia: z dictat ei ꝓscietia q̃ nõ

Iterum af. dz illis vri q̃ marit⁹ suus ꝯ3. videt q̃ nõ dz: si eñ vsa fuerit illis faciat ꝓtra ꝓceptũ dñi: quicũq̃ tetigerit morticiniũ coinq̃nabit ab illo: ergo nõ dz ꝓtingere: ꝯ nõ ꝯ aliunde alimẽta necessaria z marit⁹ facit eã cõmozari sibi z ipa nõ põt ꝓterire mãdatũ mariti: qz mulier nõ habet potestatẽ corporis sui ꝯ vir.

Alius casus ex quo af. ergo teneꝫ eis vti: z ita videt perplexa. ¶Itẽ aliqs mõachus existens in claustro: scit firmiter q̃ oia illa q̃ abbatia habet acqsita eẽ per vsuras: videt q̃ dz exire: qz imundũ vl moztiniũ tãgere nõ debet ꝑm ꝓceptũ dñi. Itẽ nõ debet exire qz erit inobediens: z

Iterum af. frangeret votũ quo obligat⁹ est. s. in hoc claustro cõmanere. ¶Itẽ. alicui mõacho ꝓcepit abbas su⁹ q̃ ferret aliqua victualia in abbatia: dũ fert illa aliqs in extremitate vite ꝓstitut⁹ exigit ab illo intuitu pietatis aliqd ex illis ad reseruãdũ se: videt q̃ tenetur nõ dare: qz erit inobediens z nõ sunt sua. Cõtra pace fa. mozientẽ zc. ergo tenet dare. ¶Solutio. Ad

Solutio ad primum. primũ dicim⁹ q̃ iudicãdũ est ꝑm iã dictã regulã generalẽ. vñ dicendũ q̃ dz ipa mulier sibi q̃rere necessaria a parentib⁹ vel saltẽ hostiatim. ¶Ad illũ q̃ dz

Ad aliud. manere dicendũ q̃ quo ad soluendũ debitus dz: ꝯ si forte cogerit eã ad fruendũ bonis suis: licite põt eũ dimittere ꝑm verbũ dñi: ꝓpter fornicationis cãm: qz nõ solũ hoc intelligit̃ de corpali fornicatione: sed etiã de spũali. ¶Ad scõm dicendũ q̃ dz resilire qa

Ad aliud. min⁹ periculosũ est. ¶Ad tertiũ dicendũ q̃ non dz

Ad tertiũ ei dare: ꝯ exponere corpz illo: z dicit q̃ si sibi placet accipiat: qz nõ sunt sua: sed esto q̃ semiuu⁹ sit et nõ per se posset capere: tunc debet illi dare: z postea manifestare suo superiori q̃ sic fecerit.

¶De iudicijs.

¶Aliud capitulum.

Dicto de ꝑceptis. dicendũ est de iudicijs. Judiciũ ẽ cui⁹ res significata facit ad cõ

Quid iudicium. fuandã cõmunẽ hoim ꝯitationẽ pacifice Est aũt iudiciũ duplex: quoddã ci est qõ facit ad effusionẽ sanguis. qõdã qõ facit ad opationes hoim bonas: nũc agenduz est de illo qõ facit ad effusionẽ sanguis: qõ ẽ: maleficos nõ patiez viuere.

Duplex iudicium. ¶Primo g̃ q̃rit vtrũ modo ptineat ad oẽs ꝑlatos tã scz seculares/ q̃ spũales. z ꝑbat hoc argumẽto: q̃ ptinet ad oẽs. iudiciũ ꝑceptũ est: g̃ cerimoniale vel

Af q̃ sic. moziale: nõ cerimoniale: g̃ mozale. Sz moztalia imutabilia sunt. g̃ adhuc pmanet. z ita videt q̃ licut i veteri testamẽto pmanebat cũ ad oẽs ptinebat sic z nũc

¶Oz aũt ad ꝑlatos ve. te. de qb⁹ videbat min⁹ ptinuisset. ꝑbatur multiplicit. moyses eni q̃ summ⁹ sacerdos fuit iterfecit vna die vigiti duo milia virorũ q̃ vitulũ coluerant. et sili⁹ phinees accepto pugione trãfixit ꝑcipẽ iudeũ coeuntẽ cũ madianitide: z reputatũ ẽ ei ad iusticiã: z ꝓpter hoc cessauit quassatio.

Af q̃ ad ꝑcaros fuit iterfectvna die vigiti duo milia virorũ Secundo. ¶Itẽ helias iterfecit vna die. cccc l. sacẽdotes baal/ et sic videt q̃ auctoritatẽ ve. te. q̃ ꝑlati spũales hoc ꝑceptũ exeqbant. in nouo etiã legit̃ q̃ petr⁹ euangi-

Tertio. nato gladio abscidit auriculã fui ꝑcipis sacẽdoti/ z ipe idẽ iterfecit ananiã z saphyrã. ¶Preterea dñs facto flagello de funiculis eiecit vendẽtes z emẽtes

In nouo testamento. Quarto. de templo z ita videt q̃ ꝑlati nri tpis ad hoc teneant. ¶Sz ꝓtra. ꝓaul⁹ vbi loqtur de epo eligendo. Non sit oblatus/ nõ pcussor: multo fortiꝰ nõ interfector: et

In oppositum. hoc ꝓbatur. Itẽ dicit dñs ad dauid. Nõ edificabis michi domũ: qz vir sanguis es. ¶Preterea ecclia monet/ ꝑcipit maifeste z ꝑdicat q̃ xpiani sumãt arma ꝓtra saracenos/ z epi catholici interficiãt illos/ et

Secundo. videt q̃ ecclia interficiat cui⁹ auctoritate illi interficiũt. Et ꝓterea q̃ baliuos suos ecclia iubet manifestare z expugnare inimicos ecclie: z sic videt q̃ oẽs tenent. ¶Sz ꝓtra. De paulo z dauid sicut ibi supra

Confirmat. ꝯ hoc af. dictũ est in illis. dñs dixit petro. Mitte gladiũ tuũ in vagi. tu. z ita ꝓhibuisse videt. ¶Itẽ dñs dixit illi

Secundo. adultere vbi sunt q̃ te accusãt. Neo dñe: nec ego zc. z sic videt q̃ illud ꝓceptũ cessauit cũ ipa ꝑm legez eẽt digna morte. Itẽ hic idẽ videt q̃ illud: si q̃s pcusserit vos i vnã maxillã zc. Solutio. Ad primũ argu-

Tertio. mẽtũ dicim⁹ q̃ illa argu⁹ nõ valet: qz nõ diuidit sufficiẽter: iudiciũ ẽ ꝑceptũ: g̃ cerimõiale vl mozale nõ valz. dz addere vl iudiciale: diuidit ei iudiciale ꝓtra mozale: ꝑm q̃ mozale stricte sumit z ꝑm hoc ꝑceptũ mozale ẽ qõ nos ꝓtigit deo z ordinat i deũ z sic stricte sumit mozale: z sic sũptũ mozale icõmutabl̃e z inuariabile ẽ: ꝑceptũ ꝯo iudiciale ꝓmutabile ẽ q̃ loco z tpe z ꝑsona. ¶Ad illã rõnẽ silr̃ iudis iter ꝑres no. z ve. te. dicendũ est q̃ nõ est simile: qz lex vetus data erat ad incutiendũ timorẽ: carnales eñ erant illi

Solutio ad primum.

Ad primum.

Ad secundum.

Ad tertium.

Ad aliud.

Ad primum.

Secundo.

Tertio.

quib⁹ lex data erat ad coercendas opatiões carnis illicitas data eſt timore incutiẽs: et qz plati ſpuales in vnaqz lege ſm ipam legẽ procedere debẽt contra ſubditos ſuos: ideo ſm legẽ timorem incutiebant z maxime per effuſionẽ ſanguinis: qz maxime timent. lex euãgelij/lex eſt miez gre: in qua videlz dñs vbiqz per miniſtros ſuos dona ſctiſpus diuidit/ ſtrutes tribuit/ preepta relaxat: z ppt hoc miſtri ſui plati ſui miſericorditer debẽt procedere cõtra ſuos: et ob hoc remota eſt ois crudelitas z maxie illa. ¶ Ad alias ob iectiões ſoluit. ¶ Poſtea dictũ eſt qz iudei pfes ſcti ſcz ſpuales miniſtri ve. legis tenebãtur illo ꝓcepto: Maleficos ꝛc. z qz miniſtri noue legis nõ tenent. Et iã poſita eſt vna regula ꝙre nõ iſti ſed illi. Scõa aũt eſt mãſuetudo. mãſuetudo eni maxime allicit z trahit hoies ad fidẽ: z miniſtri no. le. intendũt principaliter hoies allicere: ideo mãſuetudinẽ eos oportet habere: nõ ergo crudelitatẽ vel irã. ¶ Tertia eſt defectus ſacramẽti: oportet eni tales eſſe miniſtros ſacramẽti altaris tã minores ꝙ maiores ꝙ nũqz diuiſione mẽbroz ab inuicẽvel vite a corpe celebrarent: qz ſacramẽtũ hoc ſignũ eſt myſtici corpis: qz nõ vegetat a ſpũctõ: ſicut corp⁹ ab aia regit. vñ ſuſo: ſanguinis hũani: vel interfector facit cõtra vnitatẽ eccleſie ſacramẽti: z ppt hoc non põt eſſe miniſter illi⁹ qz defectũ ſacramenti hz in eo ſacramẽtũ. ¶ Quarta cauſa eſt qz ſolus de⁹ nouit meſurare culpã pene: et iſta cõis ẽ ad alias tres. z iſte ſunt cauſe ꝓpter quas iſti nõ tenent ꝓcepto illo: z illi tenebãtur. ¶ Sz vt detur hoc falſum ee: nã ꝺz in euangelio: nõ licet nobis interficere quẽqz: z ita nõ videtur qz ipſi tenebãtur illo ꝓcepto. ¶ Solutio hec eſt duplex. non hz ꝛc. qz poteſtas iudicãdi/et maleficis penas infligendi/ ablata erat a romanis z ob hoc pylatũ preſidẽ habebãt: ꝙ roman⁹ erat. Alia ẽ. nõ hz ꝛc. qz dies feſt⁹ erat ꝛz paſcha. ¶ Ad primã obiectionẽ de no. te. dicẽdũ eſt qz petr⁹ nõ interfecit ananiã z ſaphyrã: qz nõ dixit illõ verbũ vt iperatiue: ſed vt ꝑdictiue: ſicut legitur de daniele. angel⁹ dñi veiat z ſequabit te mediũ. ¶ Ad ſcõz dicẽdũ qz dñs neminẽ flagellauit: hz ſilitudinẽ flagellãtis ꝓtendit: qz ſicut ꝺz in glo. fulgor egrediebaẽ a facie et⁹: ob cui⁹ timorẽz reuerentiam ipo preſtãte ei credebãt. Et ꝓterea. ſi flagellaret ad diſciplinã nõ ad iuſticiã faciebat exercendã. Et ꝓterea ſi dñs legis erat ipe/poterat reuocare: ſed tamẽ ſciendũ qz nunqz inuenit qz dñs flagellauit: hz cedebãt et ſicut dictũ eſt. ¶ Ad tertiã dicẽdũ qz eccleſia nõ ꝓcipiebat inflicere nec ꝓcepit: nec actor ẽ iſti⁹ facti: hz qd facientẽ ſit ꝑdicat: z dñi volũtatẽ demõſtrat ¶ Ad quãdã obiectionẽ q obmiſſa ẽ in obiectẽdo de paulo: videlz dicẽdũ qz paul⁹ ipm nõ intẽdebat iterficere nec iterficiebat cũ dicebat hũc hoiez tradidit ſat. ꝛc. hz faciebat id qõ vexatio a ſpũ maligno ſequebaẽ. i. excõicatione infligebat illũ. ¶ Advltimam obiectionẽ de baltuo eccle dicẽdũ qz in veritate eccleſia duos hz gladios. vnũ qvtiẽ z quẽ hz in executione: alterz nõ ſic hz ſolũ in ꝓferẽdo. ¶ Sz obiciẽ. dictũ ẽ qz miſtrive. te. tenebanẽ illo ꝓcepto qz miſtri erãt tiozis icutiẽdi: hoc falſũ videẽ: nã ſcolares miſtri dei ſũt z iſti ſuſpẽdunẽ ꝓ furtz: i veteri aũt legevt legiẽ in exodo ꝓ oue dabãt quadruplũ: ꝓ boue ꝙntuplũ z nõ ſuſpẽdebãtur: z ſic ptz qz illi mitt⁹ agebãt: z iſti crudeliẽ cũ ſm tã dictã rõnẽ ecõuerſo fieri deberet. ¶ Ad hoc dicendũ qz ꝓſideraẽ ſunt ꝓplexiões hoim z nature i diuerſis partib⁹ ꝓmorãtiũ: ſi ei aliq̃ gens eẽt vt iudaic⁹ pplus q̃ pnior eſſet ad auariciã q̃ ad homicidiũ ꝓ facto imiſericorditer ſecũ ageret miſtri q eis penã ſuſpẽdi/ vt quẽcũqz iterficiẽdi mozdũ iſti rixiſſent: z ſõ cũ iudea gẽs maxime ad auariciã eſſet pna: parũ ẽo vel etiã nichil ad homicidiũ eozũ ꝓplexiones pne erãt/ ꝓtra id i quo peccabãt ei iponi debuit: nũc aũt ſuſpendiũ ſiue alij mõi iterficiẽdi inflicti ſunt gẽtib⁹ ppt alias hoim naturas z ꝓplexiões: q̃ ſcz ad homicidiũ z ſanguis effuſionẽ maxie pnt ſunt: z ſub iſto ꝓtinenẽ furtũ z maleficiũ: z ita in hoc ꝓcepto: maleficos ꝛc. q̃re oẽs tã fures q̃ ſanguinis effuſores ppter gñalitatẽ iſti⁹ vna pena puniũ. ¶ Sz iterz videẽ qz plati nr̃i tpis ſint viri ſanguinũ: qz ptãtẽ ꝓferunt alicui baliuo ſuo ſuſpẽdendi hoies z hmõi exercẽdi ſicut baliui regis nõ ſuſpendũt nec talia faciũt: niſi ex collatione ptãtis habeãt: q̃ ſicut baliui regis ſuſpẽdũt ex auctoritate regz/ ſic iſti ex auctoritate epi: hz ille videẽ ſuſpendere cui⁹ auctoritate ſuſpendiẽ/z itavideẽ qz eps ſit auctor ſuſpẽdij: z ſic vir ſanguinũ: z ſic irregularẽ efficiẽ. ſiẽ aliq epi cõ ſimiles. ¶ Itẽ. eſto qz baliui epi dubitẽt de aliq: vtz debeat ſuſpẽdi ille q̃ dz rndere ſi dixerit qz dz ſuſpẽdi irregularẽ efficiẽ: ſi dicat facite iuſticiã de illo. idẽ dicit ac ſi diceret: ſuſpẽdite illũ: qz eqpollentia ſunt. ¶ Solutio tripler. Quidã dicũt qz bñ ꝓt dicere: facite iuſticiã de illo: z inducunt ſiẽ de dicto oſee: qõ idẽ eſt qz vir me⁹ vocabit me: hz nichil videẽ hoc vir me⁹ z nõ vocabit me baalin. phibitũ eſt eni nomiare baalin qz baalin eſt nomẽ vni⁹ diaboli: z ſic nominãdo videnẽ honozare diabolũ ſicut dicit paul⁹: fornicatio z oĩs imundicia nec noiet̃ur i vobis/ ideo pria ſolutio nulla eſt. Alij dicũt qz debet dicere in gñali. tales debẽt ſuſpendi: hz põt ꝓtingere qz hoc dicto baliuo ppter illud dictũ arripiãt illũ z ſuſpendãt/z ſic ipe eps occaſio fuit mortis ſue: z ſic irregularis effi citur. Solutio pria vertz eſt q̃ dicit qz debet qlibet eps docere baliuos ſuos in tali caſu qd lex de hmõi iubeat hoibus: z marie lex diuina dicendo ſic: dicit diuina lex. Maleficos nõ patieris viuere: ſuppoſito tñ de iſto qz ſit maleficus z ſic baliui poſſunt ipm ſuſpendere: non auctoritate epi: hz auctoritate legis.

¶ Ad primũ ergo ſolutio qz nõ eſt ſimile: qz rex eſt: z ſi nõ expreſſe precipit: tñ habitu ꝓcipit z parat⁹ eſt ſemp precipere: eps aũt nec vult nec precipit nec intendit precipere nec eſt parat⁹ ꝓcipere/z ideo nõ valet argumẽratio. ¶ Itẽ obiciẽ. dñs dicit i euãgelio. Nolite eradicare zizaniã ne et tritic̃ eradicetis: zizania in eccleſia ſunt reprobi: q ergo ſuſpendit videtur qz eradicat zizaniã: z ſic videẽ facere cõtra preceptũ dñi. ¶ Solutio. Eradicatio zizanie quadruplex eſt: feſtinata/ſuſpicioſa/dãnoſa/legitima. feſtinata ẽ q̃ cũ impetu fit. ſuſpicioſa q̃ ex leui ſuſpicione fit. dãnoſa vbi magnũ damnũ ſequit eccleſie: ſicut in excõmunicatione principis vel hmõi vel multitudinis. legitima q̃ ex aĩo: ex cauſa ex ordine fit. Ex aĩo dire cto ſupple ſcz nõ aĩo euacuandi burſas: ſed zelo iuſticie z correctiõis: ex cauſa vt ſemp fit cauſa meritoria ex pte illi⁹ q excõmunicaẽ vel ſuſpẽdiẽ vel hmõi. ex ordie vt ſcz ꝓſeruet iuris ordo debit⁹: prime tres ſunt ſub phibitiõe dñi: hz vltima nõ eſt: hz meritoriũ eſt ſic eradicare: z ſic pz qz ſuſpẽdere furẽ ppt maleſi

Solutio.

Alia opinio

Alia ſolutio

Iterum aĩ.

Secundo.

Alia, opinio ꝓtra hoc aĩ.

Aduerte.

Alia ſolutio

ciũ ex aĩo recto: et ſm ordinem iuris nõ phibẽt a dño. ¶ Dictum eſt qz clerici nichil debẽt facere aur dicere q̃ qs interficiaẽ/ vel mẽbro mutilẽ: qz ex hoc irregularis efficiẽ. dictũ eſt etiã qz eps i gñali dicere debet qd lex ꝓcipiat. qd. ſ. dñs de cõſimilib⁹ maleficijs: z nõ determinare de illo neqz de iſto. marime tñ vbi talis cõprehẽdiẽ. q̃ ſtatim puniri non debet. ſ. z ſi caſus ꝛtingat in quo ſtatim comprehẽſus puniri debeat: debet dicere gñaliter vt dictũ eſt. et ita baliui ꝓlatoꝝ auctoritate legis nõ epoꝝ interficiũt. ¶ Sed obiciẽ. q̃ legis auctoritate aliq̃d facit: deo auctore facit: ſed vt dicit baliui epoꝝ vel alioꝝ ꝓlatoꝝ: interficiũt auctoritate legz. ergo auctoritate dei. ſed ille videẽ iterficere cui⁹ auctoritate iterficiẽ ergo de⁹ interficit: z ſi hoc. oẽs tã plati q̃ alij tenẽtur imitari deũ in hoc. dicit eni auguſtin⁹: qz ſũma religionis eſt imitari illũ quẽ colis: q̃ plati tenenẽ iterficere. qz ſi volũt eſſe ſũme pfecti qõ debent: tenenẽ illũ imitari. ¶ Itẽ. hoc eſt bonũ. ſ. iterficere: qz de⁹ facit iſtud: ergo nullũ malũ vel incõueniẽs ſequẽ ex illo: q̃ cũ nullũ malũ ſequaẽ ex illo: plati nõ debẽt illõ vitare. Solutio. ¶ Ad primũ dicendũ qz q̃dã ſunt in q̃b⁹ tenemur imitari deũ: vt pure moralia. Sunt aũt pure moralia ꝓcepta q̃alia incõmutabilia: et ꝓcedentia ex puro corde dei. generalia ſunt que ad oẽs ptinẽt. incõmutabilia: q̃ nullo tpe debẽt variari quia ex corde dei ꝓcedere dicunẽ: quia ſumme ſibi placent. alia aũt ſunt in quib⁹ tenemur non imitari deum: ſicut in oiporẽtia quẽ ſi in hoc imitari voluerie/eris ſimilis lucifero. alia iterũ ſunt diuina ꝓcepta iuſticie/ q̃ partim ſunt moralia in quib⁹ imitãdo deũ meremur vitã eternã: vt ꝓcepta charitat⁹ vt eſt di. do. de. t. ꝛc. qz vt dicit auguſtin⁹: iuſticia eſt ſu per oia deũ diligere z ꝓximũ tãq̃ ſe. alia q̃ non ſunt moralia pure ꝓcepta. ſ. iuſticie vt iudicialia: i q̃bus nõ debem⁹ imitari deũ: qz nõ ſponte ſed inuit⁹ ea fecit: vt vindicta: ira: punitio: iſta nõ ſpõte ifert: ſed in ultus aliquo modo vt ait per iere. nõ eni humiliauit eos dñs ex corde ſuo z abiecit ꝛc. Et iterum in Eſa. En vidicabo: ſup hoſtib⁹ meis: z in Ezechi. Qz domus exaſperãs eſt. paret itaqz que ſint illa in quib⁹ imitari debem⁹ deũ: z q̃ in q̃b⁹ nõ. ¶ Ad aliud argumentũ dicendũ qz cõuerſio dupler. ſ. hoc qz nullum malũ vel incõueniens ſequit ex illo: ſi eni intelligis malũ vel incõueniens. i. pctũ vel pena: verũ dicis. ſi aũt itelligis aliqõ ipedimentũ hoĩs ad altioza ꝓmouendũ/ falſum dicis: qz ſequit inde impedimentũ qõ eſt irregularitas/ qõ tñ pctm̃ non eſt. ¶ Dictũ eſt qz homicide irregulares efficiunẽ: qz careẽ ſignaculo vnitatis: qõ eſt illi⁹ ſacramẽti ſignaculũ. Sed videẽ qz eadẽ rõe: vel etiã multoforti⁹ illi q excõicãt videnẽ eſſe irregulares: qz q excõicat / diuiſionẽ facit iter excõicatũ z eccliam: z hec diuiſio periculoſior eſt: qz ifert maiẽ dãnũ q̃ diuiſio corpis z aie: qz ꝓ illã diuidit a deo z bonis eẽnis: z nõ ꝓticipat illa bona niſi in eccliã: iurta illud. Participes ego ſum oĩm timentiũ te. ꝛc. cũ q̃ hec diuiſio ꝓculoſior ſit q̃ illa ſi ꝓpt illã efficit q̃s irregularis: multoforti⁹ ꝓpter iſtã: aur ſi nõ ꝓ iſtã. ergo nec ꝓ illã. ¶ Solutio. Non eſt ſimile ppt duas cauſas. Una eſt qz diuerſa intẽdit: iſte intẽdit corripere z ꝓaliter diſiũgere: vt in eternũ cõiungat: ſed ille ſimpliciter vt deſtruat: quare nõ eſt ſimile. Alia ratio eſt: qz coniunctio aie ad corp⁹ eſt ſignũ ꝓfuctionis ſpus ſcti ad eccliam. z diuiſio aie a corpe eſt oppoſita ſigno ꝓfuctionis ec cleſie ſpus ſcti: nõ eſt aũt oppoſita illi cõioni: q̃ eſt ſigna illi⁹ q excõicat ad corp⁹ eccliẽ. vnde q̃uis fiat ita diuiſio: nõ tñ cõſimiles ſunt: qz illa diuiſio eſt iter pfectũ z ſuũ ꝓficiẽs: z viuificaẽs: z ſuũ viuificatũ: iſta aũt nullo iſtoꝝ modoꝝ. q̃re nõ eſt ſimile qđ ꝓbũ icumbit. ¶ Et notandũ qz antiqt⁹ ſcõm legẽ nõ ſolũ mozte plectebanẽ homicide: ſed etiã adulteri z maſculorũ cõcubitores: z illi q̃ ad mẽſtrua accedebãt: et ſic de aliis hmõi. z habem⁹ qz virtutes ſint ꝓpetue z immobiles. igiẽ ſi iuſticia eo tpe fuit i cedẽdo hoies: ſi militer z nunc debet eſſe: ergo adhuc tenentur prelati z alij hmõi officiũ exercere: qõ eſt cõtra ꝓdicta. ¶ Solutio. ſtrutes in veritate immobiles ſunt z ꝓpetue: nõ tamẽ ſequitur qz actus earum immobiles ſunt z perpetui: quia mutantur actus ſm diuerſitatem ꝓſonarum z tempoꝝ: circunſtancie eni ponunt virtutes in medio quo ad nos: et circunſtantie variant poſſunt: qz qui modo diues eſt/ renetur indigentib⁹ aũt ipſe virſubuenire: nõ tñ ſi paup fuerit renebiẽ: ad hoc coẽ modo de tempore. ¶ Item. dicit beat⁹ gregoriꝰ: qz Gregorius. quãto maiora dona ſunt: tãto maiori trãſgreſſores ſubiacẽt culpe: ergo tanto maiori pene: ergo cũ maiora ſint dona hoc tpe. ſ. qz ãtiquit⁹ trãſgreſſoribus maiori infligiẽ pena: hz tunc infligebaẽ eis mozs pro ſupradictis: ergo nunc ſimiliter vel illud idem. vel aliud ſi maius eſt. ¶ Solutio. dicendum qz punitio duplex eſt. eſt eni punitio ad correptionẽ: z eſt punitio ad dãnationẽ. punitio q̃ eſt ad dãnationẽ maiori⁹ debẽt tranſgreſſoꝝ noſtri tẽporis q̃s antiqs ꝓpter rationẽ dictam in oppoñdo. ſed punitio correptio nõ ſic debẽt: qz nos ꝓ iſtis pctis ſiue trãſgreſſionibus corripimur nõ dãnamur: nos eni poſſum⁹ punire minori. rt ad correptionẽ aliter q̃s ipſi poterãt: qz nos habemus cognitionẽ de bonis eternis: z de deo incarnato: quã ipſi nõ habebãt: ſed ad ſolũ timorẽ puniebãtur: z ideo mozs eis iſligebaẽ. ¶ Item dubiũ eſt de hoc q̃cepto. Non accedes ad menſtruatam. vtrũ ſit mozale vel cerimoniale? Jã videẽ qz ẽ mozale i Leuite. aĩ qz mozale chiele numerat: z alia oia q̃ ibi ponuntur ſunt moralia: ſi nõ feceris homicidium/ vel adulteriũ/ neqz ad mẽſtruatã accederis: z feceris iudiciũ z iuſticiã: vitaviues er nõ moreris. ¶ Cõtra. Si mozale eſt/ eſt incõmutabile: ergo nũc ꝑmanet/z hoc falſum: q̃ nõ eſt mozale: q̃ ẽcerimõiale. ¶ Itẽ eſto q̃ aliq̃ laboret fluxu menſtrui ex mozbo: vir petit ab ea debitũ: ipa tenetur reddere z ipſe recipere: q̃ poſſunt coire ſine pctõ/ad mn⁹ mortali: z ſi hoc. paret qz nõ eſt mozale qz ſi eſſet nõ deſineret. ¶ Solutio. Dicendũ qz i veritate eſt mozale q̃ ad myſticũ ſenſum/z quo ad litterale itelligẽtia/z q̃ ad myſticã: qz q̃libet teneẽ vitare ſocietatẽ illius cui⁹ aĩa in imundis cogitationib⁹ et operationib⁹ intendit. corrumpũt eni conſortia mala mozes bonos: q̃ ad lr̃am ꝓ Hiero. dicẽre. q̃libet teneẽ abſtinere ab vxore ꝓpria tpe illo: qz filij: q tũc ꝓcipiũẽ elefatici ſũt/z mẽſtruoſi generãtur. ¶ Ad hoc qõ ipſe opponit dicendũ eſt qz nõ eſt ſimile: qz illa q̃ patiẽ hoc ex mozbo ipotẽs eſt cõcipere. vñ bene poteſt viro ſuo debitum reddere cũ nullum tale ſequatur inconueniens: ſicut Hieronymus dicit.

¶ De clericis z ſacerdotib⁹ q̃ cõiurando ſanctificãt aquas. ¶ Ultima q̃ſtio huiꝰ libri.

Af primo.

Queritur de clericis et sacerdotibus qui cōiurando sanctificāt aquas z ferrū candens in iudiciū sanguinis. multotiēs videtur q ex hoc fiant irregulares. nam si cut iudex dat auctoritatē suspēdēdi q tñ

Confirmat. actu nō suspēdit: similiter sacerdos talis: nā ex cōmutatiōe habetur occasio mortis alicui⁹. et p̄terea tēptat dñm. qz est pctm̄ mortale. qđ videt p iudicij q̄ reprehēdit iudeos ciuitatis illi⁹ quā olofernes obsederat. qz cū dixerāt inter se: q nisi deus liberasset eos vsq; ad. v. dies ciuitatem traderent oloferni.

Solutio. ¶Et est dicēdū ad hoc q sacerdos nō debet hmōi facere. est em̄ phibitū ab ecclesia: z inuētio est diabolica: nō hūana. ¶Similiter q̄rit de clerico q̄ custodit ecclesiā: latrones obsidētes ecclesiā: eū interficere volūt z bona ecclie oia diripere et ecclias succēdere: firmiter scit hoc et postea z bñ dictat sibi cōscientia sua: q si clamat q illi interficiēr. videtur q

Af primo. sit pplexus: qz si nō clamauerit occidēt z bōa ecclie auferētur: insup ecclia cōburet si clamauerit: scit q illi interficiētur z ita est occasio mortis eoz: z inde efficitur irregularis. ¶Solutio. in p̄rate si cōscientia dicret ei q interficiet deponere debet clamare: z si dictet ei cōsciētia q interficient deponere debet hmōi consciētiā z aliā assumere vt. s. intētionē habeat eos ab

Solutio. effusione sanguis liberare et sup hoc solicit⁹ debet esse. sīr etiā de ministro regis vt ppositi q nouit aliquē cōtra quē agit de latrocinio vel de aliquo tali q mortē meretur esse innocētē: iudex iudicat fm allegata: z qz falsa allegauit iudicat illuz morti. videtur q iste cui p̄cipit iudex vt suspēdat illū: nō debeat eū

Aliuscasus suspēdere: nā si suspēdat interficit innocētē: z ita facit cōtra p̄ceptū dñi: z sic peccat mortaliter. z p̄terea

Confirmat in illis in q̄bus duo p̄cepta ex aduerso emergunt scz iudicis p̄ceptum et dei: debet p̄referre p̄ceptum

In oppositū dei iudicis p̄cepto. ¶Sed cōtra. si nō interficit/ facit cōtra ordinationē dei: qz ipse ppositus ordinatus est in ipa potestate. Et p̄terea subditus nō debet cognoscere de iudicio siue p̄cepto p̄lati sui.

Confirmat. Solutio. ¶Solutio. dicimus si seruus p̄cipiat q iudex fm allegata et non ex aliqua malicia siue fraude ipsum condemnat debet ei obedire: satagere tamen debet alio modo quo poterit ipsum liberare: et si non potest debet dicere q innocens sit. si autem scit p̄positum nequiter z iniuste iudicasse: non debet ei obedire in parte illa.

¶Finis tertij libri deo laus.

¶Incipit liber quartus guillermi altissiodorensis de sacramentis.

Acto de p̄ceptis z iudiciis: consequenter videndū est de sacramentis. Circa q̄ primo dicēdū est q̄d sit sacra- Prim⁹ artimētū z de sacramēto: z de causis institutiōis sacramētoz z de tpe sacramē culus.
toz. Scōo de sacramēt⁹ veter⁹ legis
Tertio de sacramentis noue legis.

¶Augustin⁹ sic diffinit sacramētū. Sacramētū est Scōm aug.
inuisibilis gr̄e visibilis forma. ¶Sed scōm hoc vi- q̄d sacramen
detur q serpēs ene⁹ erect⁹ in palo fuit sacramētū: tum.
fuit em̄ visibilis forma inuisibilis gr̄e. i. xp̄i: qz sicut Primo.
iudei q̄ mordebant a serpētib⁹ ignitis/ aspicientes
serpētē eneū sanabātur: ita illi q̄ aspiciūt xp̄m suspēsum in cruce p verā fidē/ a mortibus serpētū. i. a peccatis mortalibus q̄ sunt mortus serpentū ignitorū i. demonū liberantur. ergo serpēs eneus fuit sacramētum inveteri lege. ¶Eodēmō obiicitur de cruce Secundo.
et aqua bñdicta. crux em̄ signū est iustibilis gr̄e dei
s. vt crucifigam⁹ carnē nr̄am cū viciis z cōcupiscentijs: sicut et xp̄s crucifix⁹ est. ¶Ad hoc dicēdū q̄ p Solutio.
illa diffinitio nō ē pfecta: vñ sic ē pficiēda. Sacramē B
tū est iustibilis gr̄e/ visibilis forma: ita vt ei⁹ similitu q̄d sacramen
dinē gerat z causa existat: et hoc cōuenit sacramen- tū fm doc.
tis noue legis/ z etiā veteris. iustificabāt em̄ sacramēta veter⁹ legis/ quātū ad oblationē/ nō quātū ad
ip̄m oblatū sicut post dicēt. sacramēta q̄ istituta sūt
ad iustificādū: z qz serpēs ene⁹ nō fuit istitut⁹ ad iustificādū/ sz ad sanādū corporalit fuit erectus: non
fuit sacramētū inveteri lege: nec crux in noua. non ad q̄d crux
em̄ crux est instituta ad sacrificādū: sed erigitur i ec erigit in ec
clesijs vt in memoriā habeamus passionem domini clesijs.
A qua similiter benedicta nō iustificat simplicit nec
ad hoc instituta est: sed ad fugādū demōes vel tem
ptationes demonū: z in remediū inimicoz et pecca- C
toz venialiū est. ¶Causa aūt institutiōis sacramē Sacramēta
toz triplex est. ¶Prima est: qz vt dicit Augustin⁹. sunt istituta
melior⁹ iudicauit deus seruos suos si ei liberali- triplici de cā
ter deseruirēt. etiā p̄pter hoc dedit eis deus liberū Prima.
arbitriū. dedit etiā eis remedia contra peccatum vt
si contingit peccare possent redire per illa. remedia
hec aūt sunt sacramēta: hec q̄ est vna causa institutio Scōa cā.
nis sacramētoz. s. iustificatio a peccatis. ¶Secunda causa est vt homo assuesceret se hūiliare visibilibus qui nesciebat se humiliare iustibilib⁹ vt cū ipse
humiliat se creature inferiori q̄rēdo salutē in ea: vt
puta i agno paschali: vel i aqua baptismi magis humiliet se creatori q̄ est dator illi⁹ salutis. ¶Tertia Tertia cā.
causa est vt hō p signa visibilia exp̄ssa queniat ad cognitionē inuisibiliū. ¶Sed cū sacramēta remedia D
sint cōtra pctm̄: queritur quare tātū distulit dñs dare. illa necessaria em̄ erāt ante Moysem: sicut z post
¶Ad hoc dicēdū q̄ p̄p hoc vt q̄uiceret supbiā hominis q̄ credebat q̄ solo libero arbitrio posz salvari: z etiā i tpe gr̄e posz hūitas illuxit multi credide
rūt hoc: sicut pelagi⁹ z pelagiani: postmodū visum fuit hoib⁹ q̄ nō solū libero arbitrio poterāt salvari: imo exigebāt lux q̄ oīderet q̄d facīēdū eēt/ z q̄d nō: z dīxer⁹ nō deest q̄ ipleat: sz deest q̄ iubeat: tūc dedit eis legē z sacramēta veter⁹ legis: qz nō credebāt q̄ libero arbitrio cū lege scripta posset salvari: q̄d falz erat: qz nō sanabat lex pctm̄: sz oīdebat: sicut em̄ dicit apostolus. Per legem cognitio pct̄i: p̄pter hoc Apostol⁹ ad ro. iij. c

distulit de⁹ dare sacramēta noue legis: vt hoies cōuicti de superbia viderēs se nō posse saluari p legē factor: cogerent recurrere ad fontē gr̄e q̄ sanat pctm̄

¶De sacramentis veteris legis.

¶Tractatus prim⁹. Capitulū primū.

E Querit vtrū sacramenta ve. le. iustificabant.

Dest hoc dicēdū est de sacramētis veteris legis. Circa q̄ primo videndū est vtrū iustificarēt. ¶Scōo de onere leg⁹: z de cōparatiōe ei⁹ ad euāgeliū. ¶Tertio de numerosa cramētoz veteris legis. ¶Quarto de q̄busdā spūalib⁹ sacramētis q̄ adhuc retinet eccla: q̄ fuerunt in veteri testamēto. ¶Quinto de circūcisione.

Af. q sacramenta ve. le. iustificabant Gene. iiij. a. ¶Sciobaf aūt q̄ sacramenta veteris legis iustificabant: q: 8z in Geneſi. Respexit de⁹ ad abel: z ad munera ei⁹. g̃ sacrificiū abel placuit deo. Hoc etiaz dicit sacerdos nr̄: placeat tibi dñe sacrificiū nr̄m sicut placuit tibi sacrificiū abel: g̃ cum sacrificiū abel placuit deo fuit meritoriū: g̃ iustificabat. g̃ sacrificia pecudū iustificabāt añ istitutionē suā z post istitutionē cū istitutio nō ipediat. ¶Itē. Sacrificia illa fiebāt

Scōo af. Gregorius. ex obedientia q̄ ē virt⁹ fidei: vt dicit beat⁹ Gregor⁹ g̃ erāt meritoria cū fierēt ex virtute fidei. ¶Item. si

Tertio af. abrahā imolasset filiū suū ex p̄cepto dñi/ cū volūtas imolādi fuerit meritoria. g̃ z actus fuisset meritor⁹ qz si arbor bona z fruct⁹ bon⁹. g̃ si illud qō erat otra

Quarto. naturā potuit meritoriū esse: multofort⁹ sacrificiū pecudū poterat esse meritoriū/ z fuit meritoriū si ex caritate fuit. ¶Itē. sacrificiū aialiū est indifferēs fm se: g̃ poterat ifōrmari caritate: z sic sacrificia veteris

Quinto. leg̃ poterāt ee ex caritate. g̃ meritoria: z p̄sequēs iustificātia. ¶Itē. btā virgo obtulit p xp̄o par turturū/ z duos pullos columbarū: z constat q ipa meruit faciendo. Similiter z sancti cū illa sacrificia of-

Sexto. ferebant ex caritate merebātur. ¶Item. princeps vel aliqs de populo offerebat hoc vel illud vt dimitteret pctm̄. g̃ sacramenta veteris legis iustificabāt.

In oppositū f. ¶Cōtra 8z i esaia. olocaustū arietū z adipē piguiū z sanguinē vitulo⁹ z hircoz nolui. dicit glo. Nunq̄ voluit dñs sacrificia illa: g̃ nūq̄ acceptauit: g̃ nūq̄ fuerūt meritoria. ergo nō iustificabāt. ¶Itē in. vii.

Secundo. Hiere. dicit dñs. Nūq̄ locut⁹ sum cū patrib⁹: et nō p̄cepi eis i die qua eduxi eos de terra egypti de verbo olocaustomatū z victimarū. ergo deus nō p̄cepit huiusmodi olocausta fieri: ergo nō voluit ipa fieri: ergo nō acceptauit: ergo nō fuerūt meritoria. ergo nō iustificabāt. ¶Itē in. vii.

Tertio. Hiere. dicit Origen. q̄ ea rōne p̄misit sibi deus fieri hmōi sacrificia: qua rōne permisit libellū repudij. p̄oni em̄ erant iudei ad idololatriā/ sicut ad interficiendū p̄rophetas. vnde sicut p̄misit dare libellū repudij ne fieret peius: scz homicidiū: ita permisit sibi animalia offerri: ne offerrent idolis sed dare libellum repudij nūq̄ fuit meritoriū: ergo nec offerre pecudes. ¶Ad hoc distinguēdū est du-

B Notandū q̄ duplex ē op⁹ operans quid. opus operatū q̄d. plex opus/ videlicet opus operans/ et opus operatū. Opus operās est ipa actio: scz ipa oblatio vituli vel agni q̄ iustificabat cuz ex caritate fiebat. Opus operatū est ipa caro vituli vel agni: scz ip̄m oblatū: z hec sine dubio nō iustificabat: sz in noua lege z ip̄z opus operans/ z ip̄m opus operatum iustificat: ipa em̄ caro xp̄i iustificatrix est. ¶Cum ergo queritur/

Solutio q̄sti onis. vtrū sacramenta veteris legis iustificarent. Concedimus q̄ quantū ad opus operans iustificabant/ sicut p̄batū est per p̄dictas rationes; sed quantū ad opus operatum non iustificabāt. ¶Ad illud q̄ dicitur in Esa. olocaustum arietum/ z cetera nolui. Trib⁹ de causis dicitur dñs noluisse illa sacrificia. Prima est: quia non offerebāt illa bono animo. Secunda: quia offerabant ea eo tempore quo non debebant ea offerre: veniente em̄ veritate cessare debuit vmbra. Tertia causa est: quia nunq̄ voluit illa volūtate absoluta: sed quasi coacta: non em̄ voluit ea ex corde suo. i. ex intima bonitate sua: sed p̄pter p̄onitatem iudeorum ad idololatriam. Voluit etiam z p̄cepit illa: vt iudei rudes paulatim ducerētur ad hoc vt fierent spirituales. vnde nō penitus mutauit eorū sacrificium: sed in parte mutauit sacrificiū: scz quantum ad illum cui offerebantur: non quantū ad ipsam rem oblatam: tandem muturus quantū ad ipsam rem oblatā. Qz autē dicit glo. nūq̄ voluit/ dicendū est q̄ nunq̄ voluit dñs illa sibi offerri volūtate absoluta: sz quasi voluntate coacta: voluit em̄ magis sibi offerri q̄ idolis ¶Eodēmodo respondem⁹ ad auctoritatē Hiere. nō em̄ p̄cepit dñs ex corde sacrificia illa. ¶Similiter ad aucto. Origen. dicimus q̄ nō est penitus simile de sacrificijs/ z de libello repudij: quantū em̄ ad hoc est simile q̄ sicut p̄misit dñs dare libellum repudij ne fieret peius: scz homicidium. ita permisit sibi animalia offerri ne fieret peius/ scz ne offerentur idolis: sed quātuz ad hoc nō est simile q̄ dare libellu⁹ repudij fuit mortale: quia dimittere vxorem est mortale. vnde nunq̄ fuit meritoriuz: sed imolare huiusmodi aialia est indifferens fm se: et ideo potuit esse meritorium. ¶Sed obicit dicit dñs in euāgelio Johānis. Spiritus est qui vivificat: caro aūt non prodest quicq̄: ergo caro xp̄i fuit non iustificat: ergo sacramenta noue legis nō iustificant quātū ad ip̄m opus operatum: sicut nec sacramenta veteris legis. et hoc est contra p̄dicta.

Ad p̄imam rōnē in oppositū. Ib Prima. Secunda. Tertia.

Ad secundā

Ad tertiā

Dare libellū repudij fuit mortale. J

Obiectio q̄ ea que dicta fuit i notabili

¶Solutio. Caro xp̄i iustificat duobus modis. Primo spiritualiter/ sicut per fidez: cum em̄ aliquis credit deum humanatū augmētatur in ipo dilectio z delectatio quā habet de deo: z p̄propter hoc dimittuntur ei peccata sua: eo modo quo dictū est dimittuntur peccata multa: quoniā dilexit multum: z sic magis et magis iustificatur. ¶Secundo modo iustificat caro xp̄i per modū sacramēti: vel per modum materie. Est em̄ caro xp̄i templū totius trinitatis/ in quo sunt oēs gratie. vnde etiā ipa est sicut pixis vel vas medicinabile: in quo sunt oīa genera specierum z electuariorum spiritualiū quibus deus sanat q̄ ministros suos animas nostras. sic igitur caro xp̄i iustificat nos: quia cum ipam recipimus vas omniū gratiarum refertissimū recipimus que augmentant virtutes in nobis: et sic iustificat. Quodvero dicit caro non p̄dest quicq̄: verū est inquātū caro: sz iquātū sacra caro/ siue xbo dei vnita.

Secundo. Aduerte. Tertio. K

¶De sacramentis noue legis.

Sacramētū em̄ noue legis nō solū ē sacre rei signū: sed etiā sacrū sacre rei signū. vñ sacramētū noue legz quātū ad opus operatū iustificat cū sit sacramētū: sed sacramētu veteris legis quātū ad opus opatū nō sctificabat quātū ad aiam: tñ sctificabat quātū ad corp⁹/ sicut dicit ap̄s ad hebre. ix. Si sanguis hircoz z taurorū et cinis vitule aspersus inquinatos sanctificat ad emundationē carnis: quāto magis sanguis xp̄i?

et cū de cinerib⁹ vitule rufe fiebat aqua exp̄iatiōis
qua aſpergebāt illi q̄ imūdi erāt ex ꝓtactu mortici-
niſi vel aliqua alia de cauſa: tales mūdabant quantū
Arguit doc- tor ꝺ ea q̄ im- mediate ab eo dicta ſūt. ad corp⁹. ¶Sed ſi ſacramēta veteris legis quantū
ad opus opatū ſcificabāt quantū ad corp⁹: ḡ ſacer-
dos q̄ imolabat vitulā rufaz nō fiebat imūdus quā-
tū ad corp⁹ ex imolatōe illa: nec quātū ad aiam: hoc
certū ē. ḡ nullomō maculabant ex imolatōe illa: q̄d
est ergo qđ ꝺr i. xix. nūero⁹. q̄ maculat⁹ erit vſq; ad
Hūeri. xix. Solutio ali- quorum. veſperā. ¶Si dicat q̄ rāgebat carnes ⁊ ſangui-
nē ⁊ fimū imūdus fiebat corpaliter: ergo ꝺz hoc lotis
veſtib⁹ ⁊ corpe ſuo: nō erat poſtea imūdus/⁊ hoc est
falſum. dicit em̄ i littera: lotis veſtib⁹ ⁊ corpe ſuo in
gredietur i caſtra: cōmaculatuſq; erit vſq; ad veſpe-
Secundo. rā. ¶Preterea. ſi ꝓpter fimū et ſanguinē fiebat im-
mūdus: quare durabat iſta imūdicia vſq; ad veſpe-
rā: lauabat em̄ ſe ante veſperā. ¶Si dicatur q̄ imū
dus erat vſq; ad veſperā. i. imūdū ſe debebat repu-
Replicat do ctor. tare. ¶Cōtra. aut vere ſe reputabat imūdū: aut fal-
Solutio. ſo. ſi falſo: ⁊ ꝑm legem/ ergo erat falſa. ſi ꝛe ergo
vere erat imūdus/⁊ inde vt ꝓius. ¶Solutio: vt di
cit beat⁹ Augu. lex fuit data ꝓfectis in ſignū: duris
⁊ ſuꝑbis in onus ⁊ flagellū: rudib⁹ et māmotrectis
in pedagogū. erat igit̄ multa in lege q̄ ad litterā nō
habebant aliquā cauſam ſue inſtitutiōis niſi onus ⁊
flagellum. ꝑm vero allegoriā et mortalitatem cauſ-
ſam aliquā habebant: ſicut ꝙ iudei non comederēt
carnes porcinas: ad litterā nō habebāt aliquā cauſ-
ſam niſi onus: ſz ꝑm mortalitatē. ¶Patet rō. nō em̄
debem⁹ imitari guloſos ⁊ imūdos: ſiſr imūdicia il-
la quā ꝓtrahebat ſacerdos ex imolatiōe vitule rufe
tm̄ inſtituta fuit in onus ꝑm litteram: ſed ꝑm mora-
litatem alia est ratio. ſacerdos em̄ ille qui imolabat
vitulam rufam ſignificabat ſacerdotē noſtrū qui cō
fixit euchariſtiam: q̄ poſtq; celebrauit timere debz
ne indigne cōrectauerit. vnde ſe imūdum debet re
putare vſq; ad veſperā. i. vſq; ad contritionē que est
finis ⁊ ꝓſumptio pcti. Ibi em̄ habet locū qđ dic̄ gre
Gregorius. gor⁹: bonarū mētū est ibi culpā agnoſcere/ vbi cul
pa nō est. ¶Tamen eadē obiectio est de hac auctori-
Solutio. te q̄ et ꝓius. quia aut vere cognoſcitur/ aut falſo: ſi
falſo. ergo falſuz ſcit: ſi ꝛe. ergo culpa ibi ē. ¶Et ad
hoc ē ſolutio: ꝙ agnoſcere nō ſumit ibi ꝓ cognoſce-
Agnoſcere idē est qđ ti- mere vel pu- nire. re: ſz ꝓ timere vel punire. q̄uis em̄ hō ſine culpa ſit
tm̄ dubitare debet et timere ne aliq̄ō pctm̄ lateat in
ipo: vñ debet punire ſe. hoc mō ergo ſumit agnoſce
re i p̄dicta auctoritate ſicut i iſta: ſi hō agnoſcit de⁹
ignoſcit. i. ſi hō animaduerterit in ſeip̄m ⁊ penitet:
deus nō punit. imūdicia ergo illa que erat in ſacer-
dote poſt imolationē vitule rufe erat ſuſpēſio ab in-
troitu tabernaculi ⁊ officio miniſtrādi: ergo erat q̄ſi
irregularitas: ſed ad tēpus: ⁊ purgabat̄ ab illa irre-
gularitate ꝙ aquā expiationis. ¶Sed cum antiqui
haberent remedia cōtra irregularitates/ vt de irre-
gularibus fierent regulares. cur nulla regulariter
Solutio. in noua lege habeam⁹? ¶Ad quod dicēdū est ꝙ ir-
regularitates antiquoꝝ tantū erāt tēporales: q̄ nō
erant ſuper enormi facto: ſed noſtre irregularitates
ꝑpetue ſunt. Sunt em̄ de enormi facto ꝙ qđ amittit
ſignaculū vnitatis: qđ impoſſibile est nō fuiſſe factū: ⁊
ꝓpter hoc irregularitas est ꝑpetua: q̄dā tamē recī-
piunt diſpēſationē in caſu: ſed que ſic: ⁊ que nō: et in
quo caſu: et in quo non: alterius est negociꝯ.

¶De onere veteris legis. Capl̄m ſcōm.

SCūdo q̄rit̄ de onere veteris legis. dicit
Probat vm- ca rōe ꝙ lex grauior erat ꝯ euāgeliū. aūt ꝙ lex grauior erat ꝯ euāgeliū. vñ di-
cit beat⁹ Petr⁹ in actib⁹ apl̄oꝝ. Qui ten
tatis deū iponere iugū ſup ceruicē diſci-
pulorꝝ qđ neq; patres nr̄i neq; nos porta
re potuimus. de onere ꝛo euāgelij ꝺr. iugū em̄ meū
ſuaue est: et onus meū leue ē. ergo ꝑm hoc lex grauior
Oppoſitū ꝓ batur. erat ꝯ euangelū. ¶Sed ꝺ dicit Augu. ꝙ lex data
fuit iudeis quaſi māmotrectis ⁊ pueris ⁊ infirmis: ſz
infirmis ⁊ pueris leuiora ꝑponēda ſūt: q̄ plerūq; infir
mis cauſa puſilla nocet. Et apl̄s dicit tāꝯ paruulis
Aplus. ſ. ad Cor. 3. a ī xp̄o lac dedi vobis potū nō eſcā. ergo leuior lex de
buit ꝑponi iudeis ꝯ xp̄ianis: nō niſi a deo: ſz de⁹ fa-
cit q̄cqđ debet: ergo leuiorē legē dedit iudeis ꝯ nō
Secundo. bis: ergo lex leuior est ꝯ euāgeliū. nō ergo grauior.
¶Itē. Ezechiel vidit rotā in rota. i. vet⁹ in nouo. ḡ
Tertio. vet⁹ teſtamētū ē in nouo: ⁊ ecōuerſo: ergo ſunt eque
grauia. nō ergo vet⁹ ē graui⁹. ¶Itē dicit Augu. ꝙ
euāgelū cohibet manū et animū: lex vetus cohibet
tm̄ manū: ſed difficili⁹ est facere duo ꝯ alterū illoꝝ
Primo. tm̄: ergo grauꝰ est euāgeliū ꝯ lex vet⁹. ¶Qz autē
vet⁹ cohibet manū tm̄ ꝓbat multiplicit̄. Aplus em̄
Ad Ro. 3. b vocat legē veterē: legē factoꝝ: et legem nouā: legē
ſpiritus. Ordinat em̄ ſpiritū et cohibet tm̄. lex aūt
vetus data conſiſtebat in operatione exteriori: non
Lex ve. cohi bebat manū ⁊ animū. cohibebat ergo niſi manū. ¶Item dicit apoſtolus
Scōo ad dē Ad ro. viij. c ad Romanos. viij. Non accepiſtis ſpiritū ſeruitutis
in timore: ſed accepiſtis ſpiritū adoptionis filioruz
dei ⁊ cetera. ergo iudei acceperunt ſpiritū ſeruitut⁊
in timore: ergo timore ſeruili implebant legem: ſed
timor ſeruilis nō cohibet animū/ hoc certū est: imo
viuit in eo voluntas peccandi: ⁊ ſequeretur opus ſi
ſeparareturꝝ impunitas: ergo lex vetus non cohibe-
Tertio ad idem. bat animū. ¶Item ad Gala. loquēs de filio ancille
⁊ filio libere dicit: hec duo teſtamenta: vnū quidē in
Ad Ga. iij. c. d monte ſyna in ſeruitutē generās que est agar. ergo
vetus teſtamentū generabat in ſeruitutem: ergo ex
ſeruili timore implebant veterē legē et inde vt ꝓi⁹
Quarto ad idē Eze. xx. ¶Itē in. xx. Ezechie. Dedi eis p̄cepta nō bona ⁊ iu
dicia in quib⁹ nō viuāt: ergo p̄cepta legis nō erāt
bona: ergo nō erant iuſtificātia: ergo nō cohibebat
lex vet⁹ animū: q̄ ſi cohiberet iuſtificaret: et ita lex
In oppoſitū Secundo. vet⁹ cohibebat tm̄ manū. ¶Cōtra. lex p̄cepit: nō cō
cupiſces: ergo cohibet animū. ¶Itē aplus. cōcupi
Ad Ro. vij. b ſcentiā neſciebā eſſe pctm̄ niſi lex diceret: nō ꝓcupi-
ſces: ⁊ ſup hūc locū dicit Aug. ꝓhibet lex ꝓcupiſcē
tia: vñ oīa mala oriunt̄: ergo cohibet animū. q̄ ꝓcu-
piſcentiā ꝓhibet oīa mala ꝓhibet: ergo cohibet
Tertio. animū. ¶Item querenti quid faciendo vitā eternā
Matth. xix. c poſſidebo? reſpondit dom⁹ dicens. Si vis ad vitā
eternam ingredi/ ſerua mandata. non homicidiū fa
cies: nō adulterabis ⁊c. ergo p̄cepta legis viuifi-
Quarto. cabant: ergo cohibebant animū. ¶Item ſuper illū
locum dicit Beda/ iuſticia legis ſuo tempore ſerua
ta: non ſolū bona terre: ſed etiā vitam eternā confe-
rebat: ergo iuſtificabat: ergo cohibebat animum.
Solutio. ¶Solutio. Duplex est difficultas ſiue ḡuitas/ vna
Lex noua aliquo mō ē veteri diſſi cilior. carnalis/ alia ſpiritualis: quātū ad carnalem gravi-
tatem: grauior erat lex vetus ꝯ euangeliū: ſed quā-
tum ad difficultatē ſpiritualem lex noua difficilior.
Ad primā ¶Ad primū ergo obiectū dicimus ꝙ quia iudei i-
firmi erāt ſpiritualit̄: data est eis lex leuior leuitate

ſpūali: ſed grauior grauitate carnali ad ꝓuincendā
eoꝝ ſuperbiā: qui dicebant nō deeſſe q̄ impleat: ſed
Ad ſecundā deeſſe qui tubeat. ¶Ad ſcōm dicimus ꝙ non valet
hec argumētatio. vetus teſtamētū est in nouo: ⁊ ecō
uerſo. ergo q̄cqđ cōtinet in nouo/ ꝺtinetur in veteri
vel ſimpliciter vel ꝑm quid: in veteri em̄ teſtamento
hoc erat p̄ceptū ſimplr: non comedas carnē porci-
nā/ in nouo aūt nō cōtinet ſimplr: ſed tm̄ quātū ad
ſignificatū. vñ dicunt magiſtri: ꝙ no. est in ve. quātū
ad p̄figurationē ⁊ ve. in no. quātū ad expoſitionem.
Ad tertiā ¶Ad tertiū obiectū dicim⁹ ꝙ ꝑm vitā caritat̄ eque
facile est cohibere manū ⁊ animū vt manū tm̄: ſz lex
no. ꝓcedit ꝑm vitā caritatis: ⁊ ꝓpter hoc nō ſequit
Solutio. Duplex ſta- tus legis. ꝙ lex noua ſit grauior ꝯ vetus. ¶Ad illud qđ que-
ritur. ſitū est/ vtrū lex vetus cohiberet manū tm̄: dicimus
ꝙ in lege duplex erat ſtatus. quidā generalis: q̄daz
ſpecialis: ꝑm generalem ſtatum lex data est rudib⁹
⁊ impfectis q̄ reuocādi erant paulatim a carnalita-
te: ⁊ ꝑm iſtū ſtatū non eſt ꝓhibita volūtas niſi
ꝓgreſſiua in actum. vnde ꝑm iudeos carnales is eſt
ſenſus: non cōcupiſces ꝓximi tui: ſcz concu
piſcentia ꝓgreſſiua in actū: vt cū aliquis facit quod
potest vt cōmiſceat cūꝝ uxore ꝓximi: concupiſcentia
autē q̄ nō ꝓcedebat exterius: nō credebāt eſſe pctm̄
maxime q̄ nō videbāt eā puniri aliqua pena de-
terminata a lege: ſed ꝑm ſpecialē ſtatum legis. lex co-
Lex ve. cohi bebat manū ⁊ animū. hibebat manū ⁊ animū. fuerunt em̄ vt dicit Origeñ.
pauci in veteri teſtamēto q̄ pertinebant ad no. i. q̄ in
telligebant legē ſpūaliter implendā. implebāt illi q̄
bus vetus teſtamētū erat nouū cū haberent caritā-
tem que innouat: ſicut habetur in Johāne. Mandа
tum nouū do vobis: vt diligatis ⁊c. ⁊ ꝑm iſtā deter-
minationē patet ſolutio p̄dictarū auctoritatum.

R
In trib⁹ lex erat ḡuior ꝯ euāgelium. ꝓmum. Secundum. Tertium. Scōa ad co. iij. b Querit̄. Aſ. q̄ non. Auguſtin⁹. In oppoſitū arguitur. ꝓmo ſic. Accu. xv. c Secundo. Tertio.

Bat lex vet⁹ grauior trib⁹ de cauſis. Prima est/ q̄ ex timore ꝙ plebaꝫ: q̄ em̄ ex timo
re ſeruili facit aliq̄d cū magno grauami-
ne facit/ cū faciat ꝺ volūtatē ſuā abſolutā.
Scōa est. q̄ grauiſſime puniebant trāſgreſſores le-
gis. Tertia est ꝓpter multitudinē p̄ceptoꝝ/ ſicut de
agnis/ de hyrcis/ de vitulis: ⁊ de hmōi q̄ fere infinita
erant. ꝑm ergo p̄dicta duob⁹ modis implebaſ̄ lex a
iudeis. a carnalibus tm̄ carnaliter: a ſpūalib⁹ ſpūa-
liter ⁊ carnaliter: ⁊ iſtū duplicez modū inuit apo. in
ſcōa ad Cor. Littera occidit: ſpiritus aūt viuificat
lex em̄ ſpūaliter intellecta ⁊ impleta viuificabat. Et
ꝑm iſtā diſtinctionē ſoluūtur auctoritates cōtrarie
quarū quedā dicunt ꝙ lex iuſtificabat quedā nō iu-
ſtificabat. ¶Sed querit̄ vtrum lex vetus fuerit gra
uis viris ſpiritualib⁹ ſpūaliter implētib⁹ legem. Et
videtur ꝙ nō: q: dicit Aug. i libro de vera religione
ꝙ iugū xp̄i ſuaue est: ⁊ onus ei⁹ leue: q: q̄ huic iugo
ſubiſcit oīa alia ꝛ ſibi ſubiecta: et ſubiecta nō repu-
gnāt: habēti ergo caritatē nichil repugnat: ergo ha
bēti caritatē lex noua leuiſſima est. Eadē rōne viris
ſpūalib⁹ q̄ erāt in veteri teſtamēto lex vetus erat le
uiſſima: q: nichil repugnabat eis cū hērēt caritatē.
In oppoſitū arguitur. ꝓmo ſic. Accu. xv. c Secundo. Tertio. ḡ nō erat eis ḡuis. ¶Cōtra. adhuc remordebat aſpe
ritas iudicioꝝ ⁊ multitudo p̄ceptoꝝ. ergo erat eis
grauis. ¶Item in act. xv. ca. dicit pe. quid tentatis
deū imponere iugū ſup ceruicē diſcipulorꝝ qđ neq;
patres noſtri/ neq; nos portare potuim⁹ his verbis
neminē excludit: neq; carnalē neq; ſpūalē. ergo ſpi-
ritualib⁹ viris grauis erat lex. ¶Item ſolent dice-

re magiſtri ꝙ fecerunt ſyllogiſmū. moyſes ꝓpoſuit
ꝓpoſitionē: deutero. xxvij. Maledict⁹ q̄ nō perma-
ſerit i oib⁹ ſermonib⁹ legis: nec eos opere pfecerit Deut. xxvij. d
pe. appoſuit aſſumptionē dicēs in act. hoc ē onꝰ qđ Actuū. xv. c
neq; nos neq; patres noſtri portare potuim⁹?: ⁊ pau
lus poſuit cōcluſionē ad Gala. iij. Quicūq; ex operi Ad Ga. iij. b
bus legis ſunt/ ſub maledicto ſunt: ⁊ ꝙ ſyllogiſmus
ide fiat: patet. equipollēt em̄ p̄dicte ꝓpoſitiones iſtis
tribus. oīs nō implens oēs ſermones legis/ eſt ma-
ledictus. ſed oīs iudeus eſt nō implens oīs ſermo
nes legis: ergo oīs iudeus ē maledict⁹. ergo etiā vi
ri ſpūales ve. teſt. erant ſub maledicto. ergo grauis
erat eis lex. ¶Solutio. Airis ſpūalibus ve. te. gra- S
uis erat ſimpliciter lex: leuis ꝑm quid ⁊ non ſimpli- Solutio.
citer: ſed quantū ad caritatē ex qua implebant ſim-
pliciter aūt erat eis grauis/ quātū ad cautelā/ vide-
licet ꝓpter multitudinē ꝓceptoꝝ ad que tenebātur
Comodo quo dicim⁹ ꝙ ſuꝑior ē ſtat⁹ ꝓlatoꝝ ꝯ ſub- Officiū ꝓla-
ditoꝝ: q: ad plura tenent̄ ꝯ ſubditi. tenēt em̄ cuſto- torum.
direvigilias noctis ſup gregē ſuū ⁊ diſcurrere ⁊ ſu-
ſcitare amicū ſuū: ſicut habet in Luce. x. vñ multis Luce. x.
modis cōtingit eos peccare qđ⁹ nō peccāt ſubditi.
¶Illud vero qđ dicit petrus iugū qđ neq; nos neq; ⁊c. Ad ſecundā
intelligendū est ſic: non potuimus. i. vix potuimus.
¶Et ꝓaulus nō concludit generaliter ꝙ oēs in Ad tertiam.
dei eſſent ſub maledicto/ ſed de carnalibus tantum.

¶De numero ſacramētoꝝ veteris legis
⁊ de ceſſatione eoꝝ. Capitulū tertiū.

TErtio de numero q̄rit̄ ſacramētoꝝ ve. le.
et de ceſſatiōe eoꝝdē. ſciēdū ergo ꝙ loco
baptiſmi habebat ātiq⁹ ꝓpl⁹ circūciſio
nē: ⁊ loco ordinis hēbat ordinē ſuū: ⁊ loco
penitētie hēbat penitētiā: et loco euchariſtie hēbat
plura ſacramēta: ſicut agnū paſchalē/ vitulā rufam/
⁊ multa alia. ¶Sed cū loco ordinis nō haberēt niſi
vnicū ſacramētū: ⁊ loco baptiſmi tm̄ vnū. Queritur Queſtio.
q̄re loco euchariſtie habuit plura ſacrāmta? ¶Ad Solutio.
hoc dicēdū ē ꝙ ꝓpt tres cauſas habebat tātā mul-
titudinē ſacrificioꝝ. Prima est vt reuocaret̄ popul⁹ Prima.
ille ab idololatria quā viderat in egypto: ꝓnus em̄
erat ad idololatriā/ ⁊ dñs magꝰ voluit illa aialia ſi-
bi offerri ꝯ idolis. Scōa est ꝓpter onus vt ꝑmeret Secunda.
ſuperbia ⁊ duricia iudeoꝝ multitudine illoꝝ ſacra-
mentoꝝ. Tertia est: quia tunc erat opus figurarū: ⁊ Tertia.
ꝓpter hoc erat tanta abundantia ſacramentoꝝ: ſed
in no. te. pauca ſacramenta ſunt: quia cōſummatio-
nem et abbreuiationē fecit dñs exercituū in medio
oīs terre: vt dicit Eſa. ¶Poſſent aūt ad certum U
numerū redigi ſacramēta ve. te. ſi q̄s cōſideret oīs
virtutes xp̄i: quia illa ſacramenta ſiue illa que offe-
rebant̄ ſignificabāt virtutes xp̄i: ſicut in agno man-
ſuetudinē/ colūba ſimplicitatē/ turtur caſtitatē: ⁊ ſic
de aliis. ¶Sed ſi querit ꝑm quid ceſſauerint illa ſa Queſtio.
crificia? ¶Forte dicet ꝙ inquātū vmbra futuroꝝ. Dicit enim ꝙ dicit petrus iugū qđ neq; nos ⁊c. Ad Hebr. x.

Instantia. quik cessant inquãtũ vmbra futurorꝝ. g̃ cessant inquãtũ figura. Instãtia. socrates iquantũ hõ est risibile. ergo inquãtũ aial est risibile. Sed obicik. q si illa tria sunt causa p̃cisaꝝ ppria cessatiõis. ergo vbi nõ iuenit̃ illa tria/nõ debet esse cessatio. ꝛ in hoc: nõ comedes carnẽ porcinã/nõ iuenit̃ illa tria. ergo nõ debet cessare. ¶ Solutio. p̃cisa causa ꝛ g̃nalis cessatiõis oim sacramentoꝝ veteris le. est pura figura: illa eñ cerimonialia ex toto cessant/ q̃ nõ habebant aliquã vtilitatẽ nisi significãdi: circũcisio aliã vtilitatẽ habebat: nec ex toto cessat sed mutata est: q̃ prima circũcisio nõ fuit instituta i lege/imo ante legẽ: sicut et matrimoniũ. hic aũt loquik tm̃ de illis q̃ instituta fuerũt in lege. hec ergo est g̃nalis causa quare cerimonialia legalia cessauerũt: scz vmbra pura: figura pura. ¶ Sed p̃ter hãc est quedã specialis causa q̃re legalia cessauerũt. differebant enĩ aliquo modo sacramẽta legalia/et cerimonialia legalia: q̃ oĩa sacramẽta legalia erãt cerimonialia: sed nõ ecõuerso: q̃ oñe comedere carnẽ porcinã erat cerimoniale: et nõ erat sacramentũ/cessauerũt oĩa sacramẽta legalia: ergo q̃ erant vmbre future virtutis. Oĩa enim illa significabãt christũ. vnde aduenĩẽte veritate cessauerũt: et ꝓpter hoc cessauit circũcisio/ꝛ litteralis circũcisio sabbati sicut dicit apls. translato sacerdotio/necesse est vt legis trãslatio fiat. i. legalitũ. ¶ Sed q̃ritur quare dicit Augu. q̃ posq̃ venit veritas offerre illas hostias legales/ p idololatria reputabãt. videtur enim q̃ hoc sit falsum: q̃ immolare illa aialia non est malũ p̃m se: q̃ deus aliquando p̃cepit istud: qui nunq̃ p̃cepit malum p̃m se. ergo immolare illa aialia bonum est/vel indifferẽs: sed quod p̃m se est aliquale/semp est tale q̃diu est: ergo imolare illa aialia modo est bonũ vel indifferẽs. ergo si modo aliquis faceret illud/non deberet reputari p̃o idololatra. Si dicatur q̃ ꝓpter hoc reputatur p idololatra: q̃ ille qui facit/ spem ponit in illis: eodẽ modo in tpe legis si aliquis posuisset spem in illis/reputandus esset p̃o idololatra. ¶ Ad hoc dicimus q̃ ꝓpter statũ reputaẽ illud p idololatria: q̃ cultui dei carnali succedit cult⁹ spiritualis: sicut dicit apls. trãslato sacerdotio/necesse est vt legis. i. cultus legalis trãslatio fiat. si ergo aliq̃s modo cultũ carnalẽ exhiberet deo inobediẽs esset: ꝛ derogaret cultui dei spirituali: et ꝓpter hoc p̃o idololatra reputaret. idololatria enim derogat cultui dei.

Solutio q̃stionis.

Prima circũcisio ꝛ matrimonium fuerũt instituta ante legem.

Causa specialis q̃re legalia cessauerũt.

Oĩa sacramẽta ve. le. significabant x̃pm.

Q̃ueritur.

Quare retinuit ecclesia thurificationẽ: ꝛ quedam alia legalia.

Quare in ecclesia remansit thurificatio.

Responsio quoꝝdam. Quare ꝛ quedã alia legalia retinuit ecclia: quedã nõ. retinuit eñ thurificationẽ. Si dicaẽ q̃ ꝓpter hoc retinuit thurificationẽ: q̃ thurificatio significat q̃d sp faciẽdũ est. s. oronẽ. eadẽ rõne debuit retinere hoc p̃ceptũ: nõ comedes carnẽ porcinã: q̃ hoc p̃ceptũ significat q̃d sp faciendũ est: ꝛ p̃sequens debem⁹ abstinere a carne porcina/ꝛ suffocato/ꝛ sanguine: ergo peccauim⁹ mortalit̃ cũ comedim⁹ carnẽ porcinã ꝛ suffocatũ ꝛ sanguinẽ. ¶ Itẽ. cũ thimiama significet q̃d semp faciendũ est. s. devotionẽ oratoris/ꝛ unguentũ quo vngebaꝝ tabernaculũ/signifi cet spũalẽ vnctionẽ/q̃ semp habẽda est/debuit eccle sia retinere thimiamaꝛ unguentũ sicut retinuit thuad quesitum rificationẽ. Solutio. thurificatio remansit non solũ hac rõne: q̃ significat q̃d sp faciendũ est: sed etiã q̃ ipsa litteralis observãtia moralis est: quod nõ inuenitur in carne porcina/ꝛ suffocato/et sanguie. in thurificatione eñ honoraẽ deus/sicut honoraẽ i magnitudine ꝛ pulchritudie templi materialis. significat eñ magnitudo tẽpli materialis imaginẽ tẽpli spiritualis: q̃d est regnũ celeste: vel aĩa iusti q̃ maior ẽ toto mundo: nõ molis corporee distãtione: sed virtute et potestate vt dicit Augu. ¶ Ad illud quod obiectũ est de thimiamate quare nõ retinuit ecclia: dicimus q̃ triplex est causa. Prima est ne videaẽ iudaisare si tot legalia retineat. Secũda est: quia thimiama significat tdẽ quod incensum: ꝛ ꝓpter hoc sufficit retinere thurificationẽ. Tertia est: q̃ apud nos non inuenit̃: ita de facili species aromatice ex q̃bus fit thimiama: sicut incensum. Unguentũ aũt retinuit ecclesia: licet nõ eodẽmodo. inungik eñ in ecclesia tabernaculuꝝ christi spirituale/scz ipe homo: cũ baptizatur: sed inungitur chrysmate q̃d conficik ex oleo quantũ ad nitorem conscientie ꝛ balsamo ꝓpter odorem bone fame: sed ecclesia tabernaculum materiale non ungit: ne ipa videatur iudaisare.

Triplici de cã eccl̃ia retinuit thimiama. Prima. Secunda. Tertia. Unguẽtũ retinuit eccl̃ia

Chrysma cõficik ex oleo et balsamo.

¶ De suffocatis ꝛ sanguine. Questio scda.

A Questio.

After cerimonialia veteris legꝭ q̃stio est de suffocatis et sanguine/ vtrũ scz teneamur nõ nõ comedere sanguinẽ nec suffocatũ: ꝛ cõfirmatũ est in noua: sicut habeẽ i act. xv. vbi dicit beat⁹ Jacob⁹ sentẽtiãdo de q̃stione ꝓposita de legalib⁹: visum est spũi sctõ ꝛ nobis nichil ipo nere vobis oneris q̃m hec necessaria vt abstineaẽ ab imolatis simulachroꝝ/ et sanguine/ et suffocato/et fornicatione. cũ ergo sit p̃ceptũ in veteri testamẽto: et cõfirmatũ in nouo ab apostolis/ꝛ nõ sit postea revocatũ: adhuc tenemur non comedere sanguinez ꝛ suffocatum. ¶ Ad hoc multiplex est solutio. Qui dam eñ dicunt q̃ apostoli nõ p̃ceperunt abstinere a suffocato ꝛ sanguie: sed permiserũt ad tẽpus legalia observari cũ euangelio: ꝛ hoc ꝓpter scandalũ iudeoꝝ vitandũ: mater eñ synagoga paulatim ꝛ cũ honore ducẽda erat ad tumulũ. ¶ Sed videt q̃ hec solutio nulla sit: q̃ super hoc iam mota erat questio inter iudeos q̃ venerant ad fidem: ꝛ gentiles qui venerant ad fidẽ: iudei eñ credentes dicebãt gẽtilib⁹ nisi circũcidamini p̃m legem moysi nõ poteẽtis salui fieri: ꝛ tũc statuerũt fratres vt accederẽt Paul⁹ ꝛ Barnabas: ꝛ quidã alij ad apostolos in hierusalẽ vt certificarenṫ ab ipis apls super hac questiõe ꝛ tũc dedit Jacobus episcop⁹ hierosolymitan⁹ sentẽtia p̃dictã: g̃ si ꝓpter scandalũ iudeoꝝ vitandũ posuit in sentẽtia illa vt abstinerẽt a suffocato ꝛ sanguie: eadẽ rõne debuit imponere alia legalia. ¶ Itẽ dicit glosa super illũ locũ. visum est spũi sctõ: et nobis nichil vltra imponere vobis oneris/ꝛ sũt hec necessaria sine quib⁹ nõ est salus: sed circũcisio necessaria nõ ẽ: g̃ p̃m hoc quicquid cõtinebat epistola illa erat tale q̃ sine eo non erat salus: ergo non solum ꝓpter scandalum continebatur ibi q̃ abstineret a suffocato ꝛ sanguine: sz q̃ sine hoc nõ erat salus: ergo ei⁹ oppositũ est per se/ꝛ p̃m se. malũ: sed oñe tale est semper p̃hibitũ: ergo adhuc tenet hoc p̃ceptũ. Nõ comedes sanguinẽ nec suffocatũ ¶ Alij dicunt illud q̃d dicit beat⁹ Jacobus q̃ abstineaẽ a suffocato ꝛ sanguie: intelligik. de sanguie humano/ ne. s. effundãt sanguinẽ

Responsio.

Impꝛobat p̃dicta rñsio.

B Scda rñsio quoꝝdam.

Ad contra. hũanũ: neq̃ maiores suffocẽt minores. ¶ Sed hec solutio nulla videt: q̃ sup hunc locũ dicit glosa: suffocatũ est morticinũ: de quo dicit ezechi. Dẽ morticinũ ꝛ captũ a bestia de auibus ꝛ pecoꝝ⁹ sacerdotes nõ comedẽt. q̃d exponẽs hieronym⁹ iuxta litterã inqt. hoc p̃ceptũ est seruare illis q̃ sunt vncti oleo spũali: nec comedẽt illud cuius sanguis effusus nõ est: q̃d epla apostoloꝝ seruãdũ decreuerat: g̃ epistola apstoꝝ intelligebaṫ de suffocata bestia/vel aue cuius sanguis effusus nõ est: non g̃ tm̃ intelligik de sanguine hũano. ¶ Quod cõcedũt alij dicẽtes q̃ adhuc manet p̃ceptũ illud/et q̃ deberemus abstinere a suffocatis a sanguine: cũ postea nõ sit illud p̃ceptũ revocatũ. ¶ Sed cõtra. p̃ceptũ aliud aut fuit morale/aut cerimoniale: si morale: cõtra. nõ est scriptũ in corde hois: nulli enĩ dictat ꝓscientia q̃ sanguis aialiũ sit nocivus nature hois imo dulcis et suauis est ad comedẽdũ vt patet p gustũ: g̃ illud p̃ceptũ nõ est morale. ¶ Item nõ cõtinetur sub aliquo. x. moraliũ p̃ceptoꝝ: quia non cõtineṫ sub hoc p̃cepto. Nõ occides: quia nõ ts est sensus nõ occides anserẽ: nec sub aliquo alio ꝓtinet hoc p se patet: g̃ nõ est morale. q̃ est cerimoniale: ꝛ tm̃ p̃ceptũ in no. le. illud nõvidetur posse stare cũ textu actuũ nec cũ glosa: q̃ sup illa q̃stione mota in ꝓsilio apostoloꝝ beatus petrus ita locutus est ꝓm⁹ dicẽs. Viri fratres/scitis qm̃ ab antiquis dieb⁹ ex quo cornelius baptizat⁹ est (vt dicit glosa) in nobis elegit deus p os meũ audire gẽtes: ẽbum euãgelij: ꝛ credere ꝛ q̃ novit corda de⁹ testimoniũ phibuit dãs illis spm̃scm̃: sicut ꝛ nobis: nichil discernit iter nos ꝛ illos fide purificãs corda eoꝝ: nũc g̃ q̃d tentaris deũ iponere iugũ sup cervices discipulorꝝ: q̃ neq̃ patres nr̃i neq̃ nos portare potuimus: sed p gr̃am dñi ihesu credimus saluari/quẽadmodũ illi. Patet ergo p illa ẽba q̃ ex sola gr̃a dei si ne cerimonialibus saluabatur tũc fideles: nec oportebat tunc iugũ legis iponi fidelibus: g̃ nec beatus iacobus iposuit in sententia sua aliquod cerimõiale q̃d ꝓbaṫ p ẽba sua. Dixit enĩ: viri fratres audite me Simon narravit quẽadmodũ primũ deus visitavit sumere ex gentib⁹ populũ noi suo: ꝛ post pauca ꝓpter quod ego iudico nõ inqetari eos q̃ ex gentib⁹ convertuntur ad deum: sed scribere ad eos vt abstineant ꝛc. et sup hunc locũ ꝓpter quod ego iudico dicit glosa cõcordãs cũ petro: ꝛ si p̃cepisset observari aliq̃d legale cerimoniale nõ ꝓcordasset cũ petro: ergo nõ p̃cepit aliq̃d tale observare. ¶ Preterea. si p̃cepisset: ꝓtra se egisset. ipe eñ dicit q̃ ego iudico nõ inqetari eos q̃ ex gentib⁹ convertunt̃ ad deũ: ꝛ si p̃cepisset aliq̃d cerimoniale inqetasset eos. ¶ Preterea. fecisset cõtra dñm qui dicit: Non quod intrat in os coinquinat hoiem ꝛc. ergo comedere san. ꝛ suffo. nõ est pctm̃. ¶ Itẽ. apls in. xiiij. ad ro. Scio ꝛ cõfido in dño ihesu q̃ nihil est cõmune. i. imũdũ p ipm̃ nisi ei q̃ estimat q̃d cõe: oẽ illi cõe est. ¶ Propter hoc dicimus q̃ epistola apostoloꝝ nõ cõtinebat nisi necessaria. i. sine quibus nõ est salus. Sũt aũt tria sine q̃b⁹ nõ est salus q̃ dicit ad titũ apls. Sobrie ꝛ iuste ꝛ pie viuamus i hoc seculo. sobrie in nobis: iuste q̃tũ ad primũ: pie q̃tum ad deũ. hec tria ꝓtinebat epla illa que talis est. Visum est spiritui sancto ꝛ nobis nichil vltra iponere oneris q̃s hec necessaria/ vt abstineaṫ vos ab imolatis simulacroꝝ ꝛ suffo. ꝛ san. ꝛ for. et hoc q̃d dicit ab immolatis simulacroꝝ. hoc est q̃ apls dicit: pie viuere. s. q̃tũ ad deũ. idolo latra enĩ deo iluriaṫ q̃ dicit abstinere a form. hoc est q̃d apls dicit: sobrie viuere. s. q̃tũ ad nos. Et q̃ dicit abstinere a suffo. ꝛ san. hoc est q̃d apls dicit. Juste viuere scz q̃tum ad primũ. Est ergo sensus. abstine a suffoca. et san. i. non effundatis sanguinẽ humanũ nec suffocatis hoies min⁹ potentes. Et q̃ sic debeat intelligi ꝓbaṫ ex vi text⁹: et ꝓbaṫ per glo. Textus eñ dicit. Nichil vobis vltra ponere oneris q̃s hec necessaria hec aũt nõ sunt onerosa. Naturalis ei ꝓscietia dictat cuilibet q̃ nõ debeat effundere sanguinẽ nec opprimere inferiores. ꝑ glosas etiã ꝓbaṫ q̃ sic debeat intelligi. Dicit eñ q̃dã glosa vt abstineaṫ a suffocat̃ id est ne ipsi inferiores se suffocẽt vel opprimãt: ꝛ sanguine id est effusione hũani sanguinis/ꝛ q̃ nõ volunt sibi fieri alteri nõ faciãt q̃si dicat glosator: ibi p̃cipit q̃ aliq̃s nõ faciat primo q̃d sibi nõ vult fieri. vñ subiungit hoc est p̃ceptũ dilectiõis primi/q̃d est iferi⁹ altez est suptus. Oĩa q̃cunq̃ vultis vt faciãt vobis homines/ꝛ vos facite illis: ꝑ vnũ malicia ꝓficitur per alitõ benignitas ꝓpagaṫ: quare ẽo adhuc rudibus superius nõ imponik: hic glosa manifeste dicit q̃ in principio cõversionis gẽtilũ tantũ facilia erant eis imponẽda. vñ cũ duo sint p̃cepta dilectionis primi: vnũ q̃d est negatiuũ scz istud: Ne facias alij q̃d tibi non vis fieri: ꝛ alterez affirmatiuum. Oĩa quecũq̃ vultis vt faciant ꝛc̃. Negatiuum quod est facilius impositum est eis: ꝛ sic per istam glosam abstinere a suffocatis ꝛ sanguine nõ est nõ suffocare infirmiores se nec effũdere sanguinẽ hũanũ. ꝛ alia glosa dicit: a suffocatis ꝛ sanguine. i. a fundendo sanguine vel mãducãdo cũ sanguine. Gentiles enĩ valde crudeles erãt ꝛ soliti erãt interficere hoies ꝛ bibere sanguinẽ eoꝝ vnde subiungit glosa. hec aũt venientib⁹ de gentilitate ꝑ rudimẽtis fidei ꝛ inveterata gentilitatis consuetudine cõcessa sunt: habebant eñ consuetudines inueteratam interficiendi homines/ꝛ suffocandi inferiores ꝛ mãducandi carnes humanas: ꝛ ab hac cõsuetudine cõpescuit eos ꝑ rudimenta. i. p̃cipia fidei. Et rudes eruditur: vt puta q̃ fratrib⁹ in dño nõ debemus facere q̃d nobis nolum⁹ fieri/ꝛ similia ¶ Ad illã ergo glosam q̃ dicit q̃ suffocatũ est morticinũ de ezechi. ꝛc̃. dicimus q̃ mystica est: sanguinẽ eñ nõ debemus comedere. i. peccatũ cõsumere: nec suffocatũ. i. nõ debemus cõsentire alicui: cuius sanguis effusus nõ est. i. imitari eũ cuius pctm̃ non est effusum ꝑ cõfessionẽ: ꝛ hec epistola apostoloꝝ cõtinebat mystice. ¶ Sed cõtra predicta solutionẽ videt esse ipsa littera epistole: cũ eñ illa epistola cõtineret diffinitiuã sentẽtiã debuit esse plana: sed hoc nomen suffo. est cõmune ad omne suffo. g̃ cõmuniter debuit intelligi ad omne suffo. nõ p̃cepit g̃ illa epistola abstinere tm̃ a suffo. hominis: sed etiã a qualibet suffocatiõe: quod est cõtra p̃dictam solutionem. ¶ Similiter cõtra p̃dictã solutionẽ videtur esse q̃dam glosa hiero. super. xliiij. ezechi. ibi enim dicit. Omne morticinium ꝛ captũ a bestia nõ comedẽt sacerdotes: ꝛ ꝓm glosam allegoricam. Morticiniũ est hõ qui ex seipso peccat mortaliter: sicut nabal marit⁹ abigail: mortuus est sine aliqua coactiõe exteriori. Captũ a bestia dicitur hõ qui peccat mortaliter ex suggestiõe diaboli. fctã hac exp̃one allegorica di

Opinio doc. Pbatur.

E

Solutio.

F In oppositũ Primo.

Secundo.

Crudel' gentiũ consuetudo

G captũ a bestia qd sit.

ad ro. xliij. D

Ad titũ. tj. tria sine qb⁹ non est salus

cit hieronymus: z iuxta litterā oi generi electo regaliz sacerdotali xp̄iano: q̄d vinctū ē oleo spūali p̄m illud vnxit te deus tē. hec p̄cepta quentūt vt mortiriniū nō comedāt tā de auibus q̄ de pecoribus quorū sanguis effusus nō est: q̄ in actib⁹ apl̄oz ꝺ suffocatū: q̄ necessario obseruandū apl̄oz de hierm epistola monet z captū a bestia: q̄ z ip̄m similit suffocatū est: z ꝺdēnat sacerdotes q̄ in turdis/ ficedulis/ et gruib⁹: z ceteris hmōi. hec auiditate gule nō custodiūt. ergo p̄m illā glo. Iuxta litterā oi xp̄iano cōuenit hoc p̄ceptū vt nō comedat morticiniū z captum a bestia tā de auib⁹ q̄ de pecoribꝰ. z hoc cōtinet epistola apl̄oz: ergo in epistola illa nō intelligit tantū suffocatū de suffocato hoīs. Itē. cōdēnatur sacerdotes q̄ hec nō custodiūt in turdis z gruib⁹: ergo tenētur custodire: q̄ adhuc durat illꝰ p̄ceptū ad litterā.

Tertio. ¶Item. videt falsuꝫ dixisse dñs in tpe i q̄ dixit hec. Nō quo intrat in os nō coinq̄nat. nā tūc nō erat passus: sed in passiōe reuelata sunt mysteria legis. Tūc em̄ velū tēpli scissū est: ergo q̄ dixit istud adhuc durabāt cerimōialia: ergo durabat p̄ceptum de carne porcina nō comedēda: ergo si aliqs iude⁹ tūc comedisset peccasset mortaliter: ergo falsa erat tunc hec: Nō quod intrat in os tc: ergo dñs dixit tunc falsuꝫ.

Ad primam replicam. ¶Solutio. Ad primū dicimus q̄ ad litterā epistola illa intelligēda est de suffocato hoīs. sed epistola nō specificat duabus de causis. Prima est: q̄ epistola illa missa fuit ad gētes q̄b⁹ planū erat q̄ de suffocato hoīs z effusione sanguinis hūani intelligebat. Gentiles em̄ illi assueti erāt suffocare hoīes: z comedere carnes eoꝝ: z effūdere sanguinē hūanū: z bibere. Scḋa causa est. q̄ in epistola sumptū est hoc nomen suffocatū nō determinatū ad suffocatū hoim p̄pter mysteriū. allegorice em̄ itelligit de q̄libet suffocato. nam textus aliq̄n min⁹ p̄prie sumit vt locū habeat allegoria vel tropologia.

Ad secundā ¶Ad ꝺm dicim⁹ q̄ iuxta litterā instruimur moraliter duobus modis.

morticiū lra liter quid significat. Primo. q̄ morticiniū est tam de auibus q̄ de pecoribꝰ q̄ q̄ se mortuū est. Captum aūt a bestia est q̄ occisum est a bestia z in parte deuoratum. hoc ergo vult dicere iuxta litterā glosa: q̄ inhonestū est comedere morticiniū z captū a bestia. refugit ei natura comedere morticinium z reliquas vulpis vel lupi. vñ si aliquis de illis p̄ter necessitatē comedat: ex gulositate videtur hoc facere: z sic peccare. Sz si ex necessitate hoc faciat nō peccat: q̄ ꝓbatur ꝙ dauid qui comedit panes ꝓpositionis in necessitate: quod nō licebat eidēnili solis sacerdotib⁹. Scḋo modo instruimur moraliter ꝺm litterā vt dicat morticiniū et captum a bestia suffocatū. s. quod iterfectū est sine sanguinis effusione. Cōdēnat ergo illa glosa sacerdotes q̄ curabāt q̄ interficerent aues vt carnes dulciores z teneriores essent ad manducādū: cōdēnant aūt nō q̄ hoc faciūt: Sz q̄ auiditate gule hoc faciunt vt dicit glosa ipa hieron. ¶Ad tertio obiec. dicimus q̄ hec ꝓpositio Nō quod intrat in os tē. intelligēda est cū hac determinatiōe naturaliꝫ z ꝺm se q̄ comedere carnē porcinā nunq̄ fuit malū naturaliter et ꝺm se: sed solū q̄ ꝓhibitū. vnde per illud verbum voluit dñs ostendere q̄ p̄ceptum de carne porcina non comedenda z consimilia erāt cerimonialia: et cessare debebant veritate veniente.

Ad tertiam. ¶De circuncisione. Capm̄ quintū.

¶Quinto q̄rit de circūcisiōe circa quam primū videndū est de istitutiōe ei⁹ z causa instituendi. Scḋo q̄d sit circūcisio z q̄d sit effect⁹ eius. Tertio de dignitate circūcisionis. Quarto de tpe circūcisiōis. ¶Sciendū ergo q̄ circūcisio ꝺ sacramētū veter. legis. nō q̄ fuerit in veteri lege: sed q̄ obseruata fuit in veteri lege: z cū ipsa cessauit. instituta aūt fuit ad remedium originalis peccati. ¶Sed videt q̄ supflua fuit: q̄ dicit btūs grego. q̄ apud nos facit aqua baptismi: hoc apl̄o antiquos facit fides parentū in puulis/ z in adultis ꝑtus sacrificij: z his q̄ descēdunt de stirpe abrahe ꝑtus circūcisiōis. Semp em̄ habuit gen⁹ hu manū aliquod remediū contra originale pctm̄ ante circuncisionē. ergo sola fide parentū mūdabant pauli a pctō originali: ergo facilꝫ mūdabant q̄ p circuncisionē: in circūcisiōe em̄ maxima pena est: ergo supflue istituta est circūcisio. ¶Itē añ istitutionem circūcisiōis sola fides parētū sufficiebat ad delēdū originale i puulis: z i tpe circūcisiōis nō sufficiebat/ nec mō sufficit: ergo fides maioris efficacie fuit ātē circūcisionē q̄ mō sit. ¶Solutio. Dicim⁹ q̄ nō valēt iste due argumētatiōes z habēt istātiā i eo q̄ emit sit votū cōtinētie/ z abstinētie. Facilꝫ em̄ ante votū poterat saluari q̄ post votū: non tñ supfluit votum. melius em̄ z cōmodius z efficacius saluat cum voto q̄ sine voto cū fidei ꝑtus ante votum sufficiebat ad salutem/ z nō modo: non tamen est minoris efficacie modo q̄ p̄ius: imo melius z efficacius saluat cum voto q̄ sine voto. efficacius ei z certiꝫ auferebat circuncisio originale q̄ fides. Dubiū ei erat si alter parentū erat ifidelis/ z reliqꝰ fidelis: an mundaretur paruulus: sed in tēpore circuncisionis siue parētes essent infideles siue non/ mundabatur paruulus.

Solutio. Facilꝫ pōt hō ante votū saluari q̄ post

¶Quare instituta fuit circuncisio. Questio prima.

Sex cāe pter q̄s circuncisio istituta est.

Sunt igit sex cause q̄re istituta erat circūcisio: ꝑt q̄s efficaciꝰ mūdabat q̄ fides parentum. ¶Prima est bonuꝫ obediētie vt sc̄z hō q̄ deo displicuerat ꝑpter inobedientiā placeret ei ꝑpter obediētiā. magna em̄ obedientia est in circuncisiōe: q̄ ibi iobediētia nihil habet de suo. ¶Secunda est ꝑpter signum vt circuncisio signū esset abrahe sue circuncisiōis interioris q̄ circūcisus erat p fidē ab oi labe pctī: de qua circūcisione dicit hiere. Circūcidimi viri iuda z habitatores hierl̄m: z auferte ꝑputia cordiū vr̄oꝝ. ¶Tertia est vt p signaculū siue caracterē circūcisiōis distingueret populus dei a ꝛo ppło dei. ¶Quarta. est p ꝑter doctrinā: instruebat em̄ populus isteyt sicut fiebat circūcisio in mēbro in quo viget luxuria: ita circūcideret z remoueret ab aīa oēm luxuriā. ¶Quinta est ꝑpter sacramēta: fiebat em̄ circūcisio cutello lapideo/ octauo die: z significabat q̄ p petram xp̄m circūcidēdi sumus ab oi culpa/ z ab oi pena in octauo resurrectionis: quod re factum est in ipsa psona xp̄i: in nobis aut̄ factū est in spe ꝑpter resurrectionē xp̄i: et fiet in re gñali resurrectione. ¶Sexta est in remediū originalis pcti: extunc ergo habuit locū qꝺ beat⁹ gregorius dicit q̄ ꝺm successionē tempoꝝ habuit incremētum cognitio ꝑtatis: p circuncisionē enim sicut patet ex dictis: maioꝝ habita est cognitio ꝑtatis spiritualium rerum q̄ p̄ius.

Tertia.

Quarta.

Quinta.

Sexta.

Gregorius.

Questio. ij. Circūcisio quid sit.

¶Quid sit circuncisio z quis effectus eius est.

Secūdo q̄rit quid sit circūcisio: z q̄s effect⁹ ei⁹ est: ꝺicim⁹ q̄ circūcisio nihil aliꝺ est q̄ cauterium siue signaculū siue character i carne p quē ꝺistinguit ppls circūcisus a nō circūcisio: i aīa ei nō imprimit characterē circūcisio. ¶Sed de effectu ꝺubitat: z ꝺicūt multi z fere oēs q̄ i circūcisione ꝙferebat gr̄a: Sz nō ex vi circūcisiōis: ex vi tñ circūcisiōis remittebatur pctm̄. ¶Sed ꝓbat q̄ circūcisio ex vi sua ꝙferebat gr̄am: q̄ ꝑt z vitia ꝓtraria sunt imediata: qꝺ ptz p hoc q̄ q̄libet hō vel est dign⁹ morte eterna vel vita eterna: g̃ q̄cq̄d introducit alterū/ eo ipo expellit reliquū: sed circūcisio ex vi sua expellit vitiū: g̃ ex vi sua introducit gr̄am: z ita ex vi sua ꝙfert gr̄am. ¶Itē ꝺicit btūs ꝺionysius q̄ hec ꝓpositio Corruptio vnⁱ⁹ est gñatio alteri⁹: tenet etiā in vitijs. pctm̄ nō corrūpit nisi agēdo: ergo corruptio vitij est gñatio ꝑtus: sed circūcisio est causa corruptiōis vicij: ergo est cā gñatiōis ꝑtutis. ergo sicut expellit vicium ex vi sua: ita ex vi sua ꝙfert gr̄az. ¶Itē. pctm̄ imediate expellit gr̄am: ergo p locū a q̄rijs gr̄a imediate expellit pctm̄: ergo circūcisio expellit pctm̄ p gr̄az: ergo circūcisio nō expellit vicium nisi mediāte gr̄a: ergo circūcisio est causa expulsiōis vitij p gr̄am: ergo causa est gr̄e expellētis vicium. z ita ex vi sua ꝙferebat gr̄az

Af primo.

Secundo.

Tertio

In oppositū ¶Contra. circūcisio nulla vim habuit nisi inq̄tū sacramētū: sed nō erat sacramētum nisi ablationis: q̄ nō habebat similitudinē ni si cū ablatiōe: ergo non habebat vim nisi auferēdi: ergo ex vi sua nō ꝙferebat gr̄am: sed auferebat pctm̄. ¶Solutio. Concedim⁹ q̄ circuncisio ex vi sua cōferebat gratiā. Sed sciendum q̄ gr̄a multos habet effect⁹. vn⁹ enim effectus est expellere pctm̄: alius facere dignum vita eterna alius facere aīam pulchram: alius elicere op⁹ meritoriū. z ꝓterea habet multos alios. Dicim⁹ ergo q̄ circūcisio ꝙferebat gr̄am q̄tū ad effectū p̄uatiuuꝫ z nō q̄tum ad positiuū. vnde ꝙcedimus q̄ circuncisio ꝙferebat gr̄am ꝺm q̄ auferebat pctm̄ vnde ipsa est signū gratie auferentis pctm̄: sed non est signum gratie ponentis. Ratione tamē consecutiōis quia non potest esse gratia expellens pctm̄ quin faciat dignū vita eterna: ꝙferebat gratiā q̄tū ad effectus positiuos. sicut ad plationē ho ꝙ verboꝝ: hoc est corpus meū: cōmutat in corpus christi panis. Sz ratione cōsecutionis est ibi sanguis: quia illud corpus nō pōt esse sine sanguine. ¶Sed ꝺm hoc videt q̄ eūdē effectū haberet circūcisio quē baptism⁹. baptism⁹ ei expellit pctm̄: z ꝙfert gr̄az. sikr z circūcisio

Obiectio.

Solutio. ¶Dicit beda q̄ idē salutifere curatiōis auxiliū cōferebat circūcisio quod baptismus tēpore revelate gratie facere ꝓsueuit: excepto q̄ ianuā regni celestꝫ nō aperiebat: z ita baptismus erat efficacior ratiōe apertionis ianue q̄ ipa circuncisio. ¶Sed obiecto est de hac exceptiōe. Anteq̄ em̄ xp̄s passus esset baptisati qui tunc moriebantur descendebant ad inferos: baptismus ergo nō aꝑuit eis ianuā regni celestis sicut nec circūcisio: q̄nutilis fuit illa exceptio.

Ꝺctm̄ bede ar.

Solutio. ¶Solutio. Beda loq̄tur de baptismo ꝺm effectum quē modo habet. modo em̄ habet effectū q̄ neq̄ exigit gem̄tū neq̄ planctū: sed hoc a passione xp̄i. sicut em̄ ꝺicit apostolus. Quicūq̄ baptisati sum⁹ in xp̄o iesu: in morte ipsius baptisati sum⁹. hunc effectū nō habuit circuncisio. vñ cōpetēs est talis exceptio ratione effectus baptismi supra circūcisionē. ¶Sciēdū est ergo q̄ passio xp̄i aꝑuit ianuā paꝺisi p precisolutionē: a celio eius aperuit ꝺm efficaciā: baptismus per causam. z q̄ hunc effectū habuit baptism⁹ tc. post passionē xp̄i nō opz q̄ āte habuerit hūc effectū.

Solutio. differenter aperta est ianua paꝺisi tc.

¶De ꝺignitate circumcisionis. Questio. iij.

Circūcisiōis dignitas.

Tertio queritur de ꝺignitate circūcisionis. hec igitur erat circuncisionis dignitas/ ipsa mundabat ab originali pctō/ et faciebat de filijs ꝺiaboli/ filios dei: hoc aūt nō faciebāt alia cerimonialia: ergo circūcisio ꝺignissimū erat iter cerimōialia: ergo ꝺignior q̄ cerimōialis obseruātia sabbati: sed cerimonialis obseruātia sabbati posita est inter p̄cepta decalogi ꝓpter ꝺignitatē suā: ergo multo fortiꝫ circūcisio ꝓpter ꝺignitatē ꝺebuit poni inter p̄cepta decalogi: vel ꝺicat quare nō.

Circūcisio erat ꝺignissima oim cerimoniarum.

Solutio. ¶Solutio. obseruātia sabbati posita est iter p̄cepta decalogi ꝓpter duas cās

Prima cā. ¶Prima est ꝓpter ꝺignitatē sue rei: significabat enim sabbatismū pctōris z eternitatis. de quo ꝺicit apl̄s ad hebreos. Relinq̄tur sabbatismus pplo ꝺei. hoc aūt est optimū q̄ posset habere homo z angelus. illud em̄ quod significabat circūcisio: nō est ita bonū.

Scḋa cā. ¶Secūda causa est q̄ ipa litteralis obseruātia sabbati aliq̄ habebat moraleabstinēbat ei iudei ab oi seruili opere vt possent vacare cultui ꝺei. Circūcisio vero litteralis nichil habebat penit⁹ morale. vñ non fuit posita inter moralia: z quia litteralis obseruantia sabbati aliq̄ habuit morale/ ꝓpter hoc i ꝺie dominica/ quā obseruamus p sabbato) abstinemus a seruilib⁹ opib⁹: vt liberi⁹ vacem⁹ ꝺeo. ¶Sed ꝺm hoc querit quare nō ab oi opere abstineam⁹ in ꝺie dñica: sicut z iudei abstinēt in ꝺie sabbati ab oi opere ita q̄ nec etiā necessaria ad comedēdū ꝑarāt in illa ꝺie. ¶Ad hoc ꝺicim⁹ q̄ quantū ad necessaria pure cerimoniale fuit illō q̄ ꝺns ꝑcepit ab oi ope abstinere in ꝺie sabbati: significat em̄ q̄ in sabbato eternitatis nō ꝓparabimus necessaria nobis: sed q̄seminautimus hec metemus: z q̄ pure cerimōiale fuit illud nō obseruat. ¶Sed q̄rit si aliquis paruulo immineret mors añ octauū ꝺiē/ vtrū ꝺeberet circūcidi ante octauū ꝺiē: z videt q̄ non: quia ꝓceptū erat gene. xvij. q̄ in octauo ꝺie fieret circuncisio: ergo si fieret āte octauū ꝺiē nō fieret ꝺm ꝑceptū ꝺñi: ergo nichil ꝓdesset.

Queritur.

Ad primū.

Af q̄ non.

¶Cōtra. necessitas nō habet legē: ergo in articulo necessitatis licebat circūcidere ante octauū ꝺiē.

In oppositū

¶Itē. iiij. exo. habet q̄ āgel⁹ ꝺñi occurrit moysi z tulit ilico sephora acutissimā petrā z circūcidit carnē ꝓpucij filij sui: similit in q̄nto iosue habet q̄ populus q̄ natus est in ꝺeserto circūcisus est in galgalis: z cū i ꝓio casu/ nec in scḋo esset. viij. ꝺies: satis apparet q̄ octauꝰ ꝺies nō erat de circumstantia circūcisionis: quod ꝙcedimus: sed ꝓpt sacramētū tantū posita est octaua ꝺies in ꝑcepto circuncisionis: significabat enim q̄ in octaua etate a petra xp̄o circūcidemur ab omni corruptione. vnde in articulo necessitatis licebat circuncidere ante octauū ꝺiem: z erat vtilis illa circuncisio.

Secūdo.

Solutio.

¶De cessatiōe circūcisiōis. Questio. 4.

Quarto queritur de cessatione circuncisionis: et videtur q̄ non ꝺebeat cessare. Circuncisio enim significabat quod semper faciēdum est sicut incēsum: semp em̄

Questio.

In oppositū

circūcidi debem⁹ a vicijs: g̃ q̄ rōne nō cessat icēsū ea dē rōne nō debet cessare circūcisio. ¶ Sed ꝫ. dicit apls: si circūcidimini nichil xp̄s vobis ꝓderit: g̃ circūcidere est mortale pctm̃: solū ei illis q̄ sunt i pctō mortali nō ꝓdest xp̄s: ergo cessare debet circūcisio.

Scđo obijci tur z hoc ꝫ rōez in oppositū imediate ponitur.

¶ Sed iterꝫ obicit de ꝑbo illo apli. Si circūcidimini xp̄s nichil vobis ꝓderit: ergo ꝑm hoc circūcidere ē pctm̃ mortale. ſz apls circūcidit thimotheū vt habetur i actuuz. xvi. g̃ peccauit mortaliter. ¶ Si dicat q̄ nō peccauit mortaliter: q⁹ hoc fecit vt vitaret scādalū iudeoz: qđ⁹ p̄fecit thimotheū episcopū. Nō est solutio: q⁹ ꝑitas vite nō est dimittēda ꝓpt̄ scādalū: ſz circūcidere erat mortale: g̃ nō debuit illō facere ꝓpter scādalū vitandū. ¶ Itē ipse dicit in quinto ad gala. Testificor rursū oi hoi circūcidēti se/ q̄m debitor est vniuerse legis faciende. quia qua ratione facit vnū eadem ratione debet facere oia legalia: sed ipe apostolus impleuit votū nazareoz ꝑm legem vt habet in act. xxi. ergo ipe debitor fuit vniuerse legis faciē de: ergo debuit imolare boues z oues z turtures et colūbas. ¶ Solutio. dicim⁹ q̄ circūcisio cessat duabus de causis. ¶ Una est q⁹ vmbra erat future ꝑitatis: significabat enī q̄ p octauā resurrectionis xp̄i circūcidēdi essemus a culpa z pena. vñ ꝑitate adueniente cessare debuit vmbra. ¶ Alia causa est q⁹ circūcisio carnalis facta nihil morale ꝓtinebat. Sz incēsum litteraliter aliq̄d morale hz. et non est vmbra alicuius futuri z ꝓpter hoc nō est simile. ¶ Ad secundo obiectū dicim⁹ q̄ circūcidere in tēpore apostoloz nō erat pctm̃ ꝑm se: sed tantū q⁹ ꝓhibitum. Apls aūt consilio spūssancti ꝓpter duas causas circūcidit thimotheū. scz ꝓpter scandalū iudeoz vitandū. et nevideretur dicere legē moysi malam esse ꝑm se. hac enī ratione impleuit votū nazareorū. dixit enī ei beat⁹ iacobus. vides frater quot milia sunt in iudeis qui crediderūt deo. et oēs sunt emulatores legis/ audierūt abs te q⁹ discessionē docebas a moyse. Apostol⁹ aūt ꝓdicator fidei ne videretur dicere z credere legē moysi fuisse malā ꝑm se/ quod esset cōtra fidē: impleuit in semetipso votum nazareoz. quod in parte etiā ad litterā morale erat.

Solutio quę stionis.

Prima cā cur cessauit circūcisio.

Scđa cā. ꝙ hoc ꝑz solutio rōnis añ oppositū. ad scđo ob. q̄re pau. circūcidit thi. ꝓxima cā. Scđa cā.

Uotū nazareoz i parte erat mortale. Lēp⁹ baptismi q̄n icepit. Legalia in passiōe xp̄i cessauerī dubitatur de aliq̄ casu. Ar̄ q⁹ sic.

Nazarei enī nō bibūt vinū nec oē quod inebriare potest/ et non peccauit: excusat enī ꝓpter duas causas ꝓdictas z ꝓpter cōsilium sancti spūs. ¶ A tpe aūt illo in quo spūssanctus apparuit super xp̄m i specie columbe ceperunt p̄dicari spualia: z habuit tēpus suū baptismus. tunc enī dictuz est. Nisi quis renatus fuerit ex aqua z spiritusancto non potest itrare in regnū dei. z tunc ꝓceptum est apostolis vt baptizarent. Sed nōdum cessabant legalia. nec cessauerunt vsq̄z ad passionē xp̄i. sed tunc debuerūt cessare. tunc enī dixit xp̄s consummatū est. ¶ Sed q̄rit⁹ si aliquis iudeus in remota parte mundi circūcidisset filium suum statim post ascensionē dñi: vtrū illa circūcisio esset vtilis. videt q⁹ sic: quia ille iudeus nō potuit scire an xp̄s fuisset passus: sed ignorātia facti excusat: ergo circūcisio fuisset vtilis: ergo ex vi illius circūcisiōis mūdatus fuisset a pctō originali puer ille: ergo habuisset oēs ꝑtutes: ergo cū ianua esset apta si mozeret statim euolasset: z hoc ex vi circūcisionis: ergo circūcisio stati aputt portā padisi

Uide supra auctoritatez be.

Nulla enī esset ꝑm hoc differentia illa/ quā assignat beda inter baptismū z circūcisionē. ¶ Preterea ꝓbatur ꝙ illa circūcisio fuisset iutilis: q⁹ dicit apostolus ꝙ xp̄s est finis legis: ergo est finis legaliū: sed xp̄s tā venerat: ergo finita erant legalia: ergo inutile erat tūc circūcidere. ¶ Itē dicit btūs Jeronim⁹ q̄ post passionē xp̄i obseruatio legaliū fuit mortifera: nō dicit media. i. nec bona nec mala: ergo circūcisio illa fuisset mortifera: ergo iutilis. ¶ Itē augustin⁹ assignat tria tpa legaliū. Ante passionē enī dñi circūcisio fuit viua: statim post passionē fuit mortua sed nōdū sepulta fuit sed postq̄z claruit ꝑitas euāgelij p totū mūdū sepulta fuit: ergo tūc esset mortale pctm̃ obseruare illā. p⁹ enī non erat mortale: q⁹ maxcū honore deducenda erat ad tumulū. ſz postq̄z claruit ꝑitas: si aliq̄s obseruasset nō fuisset materni funeris tumulator: sed ipius sepulchri violator: g̃ ꝑm hoc post passionem dñi fuerūt legalia mortua/ licet nōdū sepulta: g̃ iutilia: g̃ circūcisio illa fuiſz iutilis

Ad obiectiones ꝓ tradictorie oppositas.

¶ Quod cōcedim⁹ his rōnib⁹: nec est vez q⁹ ignotia facti penit⁹ excuset: nisi adhibita sit debita diligētia: z de hac maxime redarguunt iudei: q⁹ nō nouerūt tēpus aduēt⁹ xp̄i cū Daniel eis determinasset. vñ Hiere. Miluus i celo cognouit tēp⁹ suū. turtur/ z hyrundo z ciconia custodierūt tēp⁹ aduēt⁹ sui populus aūt me⁹ nō cognouit iudiciū dñi. i. nō cognouit temp⁹ illud in quo dñs iudicauerat z dispouerat redimere gen⁹ humanū: si ergo iudeus ignorabat passionē christi/ sibi imputet. negligēs enī fuit circa salutem suā: ergo ignorātia illa nō excusabat eū cū nō adhiberet diligentiam quā debuit. ¶ Sed obicit ꝫ hierony. q̄ i ctia rōne post oppositū imediate posita dixit q⁹ post passionē dñi obseruatio legalium fuit mortifera: ꝓpt̄ hoc enī ebionite dānati sunt tanq̄z heretici: q⁹ volebāt obseruare legalia cū euāgelio. Nam ꝑm hoc/ peccauit mortaliter apls q̄ circūcidit timotheum: et impleuit votum nazareoz: hoc enī fecit post passionē dñi. peccauit item petrus mortaliter quoniam discernebat cibos cum iudeis

Ebionite seuādam dicebāt legē cuangelio.

¶ Sed ad hoc dicit hieronymus q⁹ apostolus simulatorie circūcidit timotheū: z ipleuit votū nazareorū: similiter z petrus discernebat cibos simulatorie

Ad obiectionē imediate factā ꝫ hieronymus ꝫ fidet ipemet hieronymus.

¶ Sed ecōtra dicit Augustinus q⁹ nō simulatorie: immo vere fecit supradicta apls: et petrus nō simulatorie: immo vere discernebat cibos: g̃ cum Hieronymus z Augustinus dixerint duo ꝓtradictorie opposita: alter illoz erravit/ qđ est inconueniens in doctoribus sacre scripture. ¶ Item ipi dicebant duo ꝓtradictorie opposita: ergo alter illoz mendacium dicebat: sed mendaciū illud nō erat officiosum: hoc certū est: ergo nō erat in vj. vel in. vij. vel in. viij. gñe mēdacij: nec illud mēdaciū erat iocosum/ vel libidinosum: nec erat in respectu ad primū: g̃ erat mendaciū in primo genere: ergo in doctria religiōis: ergo alter illoz erat ifidelis.

Solutio dominoz ctoris.

¶ Solutio. Dicim⁹ ad primum ꝙ ꝑm Hieronymū legalia post passionē fuerūt mortifera nō vniuersaliter: sed obseruantibus cū cōfidentia legis eis scz q̄ credebant sine legalibus nō esse salutē: sicut ebionite. sed Augustinus dicebat illa eē mortua: tm̃/ nō tm̃ mortifera: sed iutilia: ergo nō erat realis ꝓtrarietas iter illos: q⁹ Augustin⁹ dicebat illa non esse mortifera ꝑm se Hieronymus dicebat illa esse mortifera obseruātib⁹ cum ꝓfidētia legis. nec peccauit apls/ nec peccauit petr⁹ nō enī obseruauerūt illa legalia ponētes spem salutis in eis.

Error ebionitarum.

Opio aug. quō saluatur sine ꝓdictone ad opinionem hieronymi.

Duplex simulatio.

¶ Qz aūt dicit Hieronym⁹ q⁹ apls fecit illa simulatorie. Dicim⁹ q⁹ duplex ē simulatio: bona z mala. Mala vt i hypocritis. Bona vt i medico: q̄ simulat se nō comedere carnes bouinas vt ifirm⁹ abstineat ab eisdē. z hac simulatiōe medicinali discernebat cibos petr⁹: ꝓpt̄ illos q̄ credebāt de iudeis q̄ adhuc ifirmi erāt. Et similit̄ tali simulatiōe medicinali circūcidit timotheū apls nō ponēs spē salutz i eis. Et ꝓterea hac rōne scz ne videret esse destructor legis moysi z dicere illā legē eē malā ꝑm se. Iste aūt duo cause videnť facere ꝓtrarietatē i augustino z hieronymū de reprehensiōe pe.

Cōcordia inter Augustinū z Hieronymū de reprehensione petri.

nū: dicemus q⁹ peccauit petrus venialiter. mortaliter eñ nō peccauit cū esset cōfirmat⁹ virtute ex alto z peccauit ex libidine. scz ex nimio zelo quo zelabat iudeos quoz erat apls. sicut peccauit venialiter cū dixit Mathei. xvj. absit a te dñe: nō erit tibi hoc. dixit enī hoc: ex nimio zelo vel amore carnali quo volebat quasi frui corporaliter ꝓsentia dei.

Petrus ꝑm Augustinū peccauit venialiter cibos nendo

¶ Quare circūcisio q̄ facta ē a Josue in galgalis dicta sit secunda circuncisio.

¶ Questio quinta.

Quare filij israel nō fuerunt circūcisi in deserto ꝑm damascenum.

Uerūt postea quare circūcisio q̄ facta ē a Josue in galgalis/ dicta sit scđa circūcisio. ¶ Si dicat q⁹ dicta ē scđa q⁹ scđo ꝓcepta sit Josue: z ꝓximo Abrahe: hec nō est solutio. ꝓcepta enī fuit moysi: postq̄z sephora circūcidit filiū suū: ergo nō debet esse scđa: ſz potī⁹ tertia ¶ Item ꝓcipiebant ꝓphete circūcisionē sicut dicit Hieremias. Circuncidimini dño viri iuda: sicut ergo habemus circuncisionē secundā: ita debemus habere tertiā z quartaz: z sic de aliis. ¶ Si dicat q⁹ quia per multū tēpus diflulerat populus israel circūcisionē(illi enī qui nati sunt in deserto per. xl. annos nō fuerūt circuncisi) ꝓpter hoc dicta est circuncisio q̄ facta est in galgalis secunda circuncisio: ꝑm hoc ꝓbat⁹ q⁹ peccauerunt mortaliter Moyses z alij ꝓphete in deserto: ex eo q⁹ non circunciderunt filios suos: ita enī dixit dñs Abrahe. Anima cui⁹ ꝓcpucij caro circūcisa nō fuerit peribit de ꝓplo meo: ergo z illi q̄ debebant circuncidere in deserto: z illi qui debebant circūcidi/ erāt in mortali pctō. ¶ Ad hoc dicit Joh. damascen⁹: q⁹ q⁹ circūcisio data fuit in cauterīū ad discernēdū populū iudeoz ab oi alio populo: nō fuit opus in deserto/ circuncidere: q⁹ tūc populus iudeorum erat per se: nec erat necesse ipm distingui/ cū ibi esset alī⁹ populus. vnde necesse fuit circūcidi. ¶ Sed contra. dicit dñs. Cui⁹ ꝓpucij caro nō circūcisa fuerit/ peribit de populo suo. sed nō peribit nisi q⁹ remanet peccatū originale/ in cui⁹ remediū data ē circūcisio: ergo cū in deserto haberēt paruuli pctm̃ originale: debebāt circūcidi. ¶ Dicimus ergo q⁹ ratio illa damascen⁹ nō est sufficiēs: ſz cū alia ratione q̄ principalior est/ sufficiens est. Dicimus ergo q⁹ ꝓpter illā rationē quā ponit damascenus/ z ꝓpter figurā non fuerūt circuncisi in deserto: sed in terra ꝓmissionis: z est vocata illa circūcisio/ secūda: significabat enī circūcisio carnalis spūalē circūcisionē. Et spūalis circūcisio duplex est: quedā ꝙ fidē in ꝓsenti. vnde fide purificās corda eorum: et

Decisio ꝙstionis.

Circūcisio spūalis duplex est.

per hanc circuncisionē circūcidimur a vicijs: ⁊ hāc
significabat circūcisio carnalis facta in egypto. Se
cūda circūcisio spūalis est / qua circūcidemur ab oi
corruptione in octauo resurrectiōis: et q̄ illa fiet in
patria q̄ est terra p̄missionis: ꝓpter hoc significata
est ꝑ circūcisionē factā i ⁊ra p̄missiōis i galgalis. nō
ē em̄ nisi duplex circūcisio: scz a vicijs ⁊ a corruptio
ne: ⁊ fiet cū mortale hoc iduet imortalitatē. Sed tri
plex est trāsit⁹. Est em̄ yn⁹ a vicijs i virtutes: ⁊ iste si
gnificat ꝑ pascha q̄ō fecerūt iudei in egypto. Ero.
xij. Altius est a virtute in ꝛtutem: et iste significatur
per pascha: quod fecerunt iudei in deserto. Numeri
ix. Et est transitus a virtutib⁹ ad gl̄iam: ⁊ iste signi
ficat ꝑ pascha factū a iudeis in ⁊ra p̄missiōis. vt ha
bet in Josue. Sed in mūdo quē reputāt scti desertū
cr̄tū ad sctōs nō est circūcisio. vnde ad hoc significā
dū nō fuerūt iudei circūcisi in deserto. ¶ Circunci
sio q̄ facta in ⁊ra p̄missiōis dicta est secūda: q̄ signi
ficabat secundā circūcisionem spiritualem.

Duplex circuncisio.
Triplex trāsitus.
Primus.
Secūdus.
Tertius.
Solutio q̄stionis.

¶ Tractatus Secundus.

¶ De superadditionib⁹ quas fecit
dñs in euangelio. Capitulū. j.

Quam lex Moysi cōstet ex ꝑceptis moralibus ⁊ iudicijs ⁊ cerimonijs: ⁊ d'ctū est de
his trib⁹. Cōsequēter dicēdū est de supad
ditiōib⁹ q̄s fecit dñs in euāgelio: ⁊ de dif
ferētia legis et euangelij. Diuidit autē hec q̄stio in
duo capl̄a. Primū est in q̄rere qualiter sit verum q̄ō
dñs dicit. Nō veni legē soluere: sed adimplere. ⁊c.
Secūdū est q̄ fuerūt addita legi in euāgelio. ¶ Cir
ca primū videt dñs dixisse falsum: cū dicit. nō veni
soluere legē. ⁊c. habet eni in euāgelio. velū tēpli scis
sum est. Scissio tēpli vt dicunt scti / significat scissio
nem legis. ergo lex scissa est: sed nō nisi a deo: ⁊ ita a
xp̄o: ergo xp̄s scidit legē: q̄ dissoluit: q̄ soluit. ¶ Itē
xp̄s fuit subiect⁹ legi vt dicit ap̄ls. natū ex muliere
factū sub lege. et fecit ꝓtra legē ꝑ discipulos: q̄ i die
sabbati colligebāt spicas: ⁊ fricabant manibus. ille
eni facit cui⁹ auctoritate fit. ergo cū esset subiect⁹ le
gi ⁊ fecerit ꝓtra legē / legē soluit. ¶ Itē dicit augu
stin⁹ q̄ p ctm̄ est dictū vel factū vel cōcupitū ꝓtra le
gē dei: ergo peccare est dicere vel facere vel cōcupi
scere ꝓtra legē dei. sed xp̄s facit ꝓtra legē dei / ꝑ di
scipulos q̄ faciebāt sabbatis q̄ō nō licebat sabbat̄
facere. ergo peccauit. ¶ Itē ꝑ seipm̄ fecit ꝓtra legē
dei absoluēdo adulterā quā lex p̄ciebat lapidari:
q̄ peccauit. ¶ Itē lex moysi dānabat adulteraz: er
go lex dei dānabat adulterā: ergo ⁊ de⁹ ⁊ ita xp̄s: q̄
iditisibilia sunt opera trinitatis. xp̄s ergo dānabat
adulterā ⁊ absoluebat simul ⁊ semel: ⁊ hoc ipossibi
le. ¶ Solutio. Christus ipleuit legem ꝑ quattuor.
Primo q̄ reddidit p̄missa. ꝓmiserat eni abrahe ⁊
etiā iurauerat: q̄ daret ei terrā p̄missionis. i. terrā
viuentiū. Et hanc p̄missionē impleuit: q̄ ꝑ resurre
ctionē ⁊ ascensionē suā electos introduxit in terrā vi
uentiū. ¶ Secundo ipleuit legē: quia vmbras veri
tatem exhibuit omnib⁹: vt sacrificijs legalib⁹ q̄ fa
ciebāt de animalib⁹: veritatē exhibuit / q̄ seipsum
i ara crucis obtulit. ipse em̄ significabat ꝑ oēs istas
hostias. Item circuncisis veritatem exhibuit: quā
do seipsum in membris circuncidit in spe: ⁊ tandem
circuncidit in re. Sabbato similiter litterali verita
tem exhibuit: quādo suis sabbatismum eternitatis
tribuit. ¶ Tertio autē ipleuit legem: q̄ moralibus
ꝑceptis cumulū pfectionis addidit: dicens. Audi
stis / q̄ ꝑceptū est ātiq̄s: diliges amicū tuū: ego autē
dico vobis: diligite inimicos vestros. et consimilia.
¶ Quarto ipleuit legē: q̄n asperitatē iudicior̄ lega
liū tēperauit: mutās aquā legis in vinū euangelice
dulcedinis. ¶ Ad primū ergo dicim⁹ q̄ soluere le
gem dupliciter dicit. ¶ Uno modo soluere legē / est
facere cessare legē: ⁊ hoc modo chr̄ist⁹ soluit legem.
¶ Alio modo soluere legē / est facere cōtra obliga
tionē legis: sed hoc modo xp̄s nō soluit legē. nō eni
fecit aliq̄d ad cui⁹ oppositū teneret ex lege. ⁊ sic sol
uitur ad primā obiectionē p distinctionē. ¶ Ad se
cundū dicim⁹ q̄ xp̄s fuit subiect⁹ legi. Sed duplex
est subiectio / scz volūtaria et necessaria. voluntaria
subiectiōe ⁊ necessaria / subiect⁹ fuit legi quantū ad
moralia: sed tantū volūtaria / subiect⁹ fuit legi quan
tū ad cerimonialia. vnde subiect⁹ fuit illis quantū
voluit ⁊ cessare fecit illa q̄n voluit. sicut dicit in eua
gelio. Ipse erat docēs tā q̄s potestatē habēs: ⁊ nō si
cut scribe ⁊ pharisei. illi eni nichil poterāt mutare:
sed xp̄us cerimonialia mutare poterat. Ad hoc eni
venerat vt doceret humanū gen⁹ spirituale cultum
dei: ⁊ aboleret carnale. nō sed̄ ergo q̄ soluerit legē.
licet subiect⁹ esset cerimonialib⁹: q̄ nō erat eis sub
iectus / nisi cr̄tū ⁊ cr̄dtū volebat. Preterea lex vet⁹
quātū ad cerimōialia nō erat ꝑpetua. imo data fuit
ad tēp⁹ sicut dauid dicit. Holocaustū ꝑ pctō nō po
stulasti: tūc dixi ecce vento. Hieremias etiam dicit
Ecce dies veniūt dicit dñs / ⁊ ferīā domui israel: et
domui iuda fed⁹ nouū. ⁊c. filij igit̄ hois q̄ dñs erat:
sabbati termiauit cerimonialia q̄ voluit. ¶ Ad ter
tio ⁊ quarto obiectū dicim⁹ q̄ facere cōtra legē du
pliciter capit. Primo eni facere ꝓtra legē / est facere
cōtra id q̄ est ꝑceptū in lege. ⁊ sic fecit dñs cōtra le
gem. sed non sequit: ergo peccauit: q̄ ipse supra le
gem erat. sicut dñs papa nō peccat q̄n ipse facit con
tra decretalē: q̄ eius est mutare decretalem. Scō
modo facere cōtra legē / est facere cōtra obligatio
nē legis: ⁊ sic dñs nō fecit cōtra legē: q̄ nō fecit ali
quid cui⁹ oppositū teneret facere ex lege. ¶ Ad vl
timo obiectū dicim⁹ q̄ lex Moysi p̄ciebat adul
terā lapidari: sed non p̄cipiebat hoc xp̄o: sed puris
hoib⁹. vnde si puri homines iudicassent eā / cōdēnas
sent eā. christ⁹ ho q̄ nō erat subiect⁹ huiusmodi / nisi
quantū voluit) absoluit eā ⁊ nō condēnauit eā. q̄ er
go dicit lex dei condēnabat adulteram: intelligen
dum est sic: lex dei p̄cipiebat puris hoibus adul
teram lapidari: ⁊ sic patet solutio.

Tertio.
Ad primā
Soluere le.
capit̄ dupl̄r.
Primo mō.
Scō mō.
Ad secundū
Duplex est
subiectio: scz
volūtaria et
necessaria.
Quarto.
Ad tertiā et
quartam.
Papa non
peccat q̄n fa
cit cōtra de
cretalem.
Ad quintā.

¶ Utrum dñs addidit aliquid in euā
gelio legi. Capitulū. ij.

Secundo querit vtrū dñs supaddidit ali
qua legi in euāgelio. Et videt q̄ sic: quia
ipse dicit: q̄ nisi abundauerit iusticia ve
stra plꝰ q̄s scribarum ⁊ pharisęorum: non
intrabitis in regnum celorum: ergo iusticia euange
lij iusticiā supabundat legis. ¶ Item dñs dixit an
tiquis / dictū est: nō mechaberis: ego autē vobis di
co. omnis qui viderit mulierē. ⁊c. q. d. plus ego ad
do: ergo euāgeliū addit supra legem. ¶ Sed cōtra
Ezechiel vidit rotā in medio rote. i. nouū in veteri /
⁊ ecōuerso: ergo q̄cq̄d cōtinet in euangelio contine
tur in lege: ergo in euangelio non est facta additio.

Quęstio.
Arguit ꝓ
q̄ euāgelium
aliq̄d supadi
dit legi.
Secundo.
In oppositū

Secundo. ¶ Itē dicit beda iusticia legis suo tpe custodita / nō
solū tēporalia: sz etiāvitā ꝓferebat et nā: sz pl⁹ nō pōt
facere euāgelio: q̄ in euangelio nō est facta additio.

Tertio. ¶ Itē sup illū locū ad ro. Cōcupiscētia nesciebā eē
pctm̄ / nisi lex diceret: Nō ꝯcupisces dicit Augusti
nus. Ex cōcupiscentia oia mala oriūtur: bona est q̄
lex q̄ dū cōcupiscentiā ꝓhibet / oia mala ꝓhibet ⁊ cō
stat q̄ oia bona p̄cepit: oia eni bona cōtinent̄ in deca
logo: sed euangeliū nō plus facit q̄m ꝓhibere oia ma
la: ⁊ p̄cipere omia bona: q̄ nō abundat supra legem.

Quarto. ¶ Itē videt q̄ euāgelij aliq̄d morale detraxit lege.
dicit eni Origenes sup libū numeri: abundat iusti
cia mea plusq̄s scribarū ⁊ phariseoꝝ: sz scribis ⁊ pha
riseis nō licebat edere de fructib⁹: terre nisi p̄⁹ se
pararent decimas ⁊ primicias sacerdotib⁹ ⁊ leuitis
Ego aūt ita abutar fructib⁹ terre vt sacerdos ⁊ altā
re dei nō sentiat. q. d. nō abundat: sz ꝓceptū de de
cimis nō ita stricte seruam⁹: vt veras decimas red
damus: et p̄ceptū illō erat morale vt ait origē. ergo
euāgeliū diminutū est respectu legis quantū ad ali

Solutio q̄rūdam ad que stionem.

quod morale. ¶ Ad hoc soluūt quidā q̄ in euange
lio nichil essentialiter supadditū est legi: sz tm̄ q̄ dō
scurū est i lege explanatū est i euāgelio. additio q̄ il
la quā vr dñs fecisse: itelligit quantū ad expositionē

Impꝛobat ꝑ dicta solutio

¶ Sz hoc videt ꝓra ap̄m ad he. vij. q̄ dicit. lex ne
minē ducit ad perfectū: ergo si euāgeliū nichil habz
q̄ nō haberet lex: euangeliū neminē adducit ad p̄
fectū q̄ est manifeste falsum. ¶ Itē i deut. xxvij. dr
Maledict⁹ qui nō p̄manserit in oibus sermonib⁹ le
gis / ⁊ eos opere nō cōpleuerit: sz ꝓ consilijs si nō
fiāt nō maledicit aliq̄s. maledicebat aūt si nō imple
ret oēs sermones legis: ergo in lege nō erāt cōsilia.

Solutio q̄stionis p̄m doc.

⁊ in euāgelio multa cōsilia sunt: ergo multa addita
sunt essentialiter in euāgelio q̄ nō erāt i lege. ¶ So
lutio. lex vetus dupliciter accipit ⁊ accipiebāt̄ spiri
tualiter scz ⁊ litteraliter siue superficialiter. Spiri
tualiter intelligit nō tantū cohibere manū: sz etiam
animū siue spiritū. Spūaliter etiā itelligit cū sub fi
guris legalib⁹ itelligit aliud significari litteraliter
aut superficialiter intelligebāt quantū ad statū ge
neralē. indei eni vt in plurib⁹ carnales erāt ⁊ intelli
gebāt legē manū cohibere tm̄ nō animū. vñ per hoc
p̄ceptū exo. xx. Non cōcupisces vxorē proximi tui:
nō intelligebāt quācunq̄ ꝯcupiscentiā: sz tantū cō
cupiscentiā progressiuā: videlicet illā qua aliq̄s fa
ciebat q̄cquid i se erat ad hoc vt volūtas effectui mā
ciparetur. Similiter cū dicebatur. nō occides: intelli
gebant iudei carnales: tantū ꝓhiberi actū ⁊ nō ani
mum: ⁊ ꝑm hanc intelligentiā dicit apostolus. ij. ad
cozi. iij. q̄ littera occidit. ⁊ augustin⁹ q̄ decalog⁹ est
littera occidēs. ꝑm istam intelligentiam multa ad
dita sunt in euāgelio. etiā cr̄tū ad p̄cepta: sicut ptz
hic dictū est antiq̄s nō mechaberis. Ego aūt dico vo
bis: q̄ viderit mulierē ad ꝯcupiscēdū eā mechat⁹ est
in corde suo. hic additū est ꝑceptū de cōcupiscentia
etiā nō pgressiua. similiter etiā hoc est additū. dictū
est antiq̄s. diligite amicos vestros. dico aūt vobis
diligite inimicos vestros: iudei em̄ carnales intelli
gebant soluꝫ illū proximū esse: qui erat proxim⁹ ꝑm
cognationem carnalē: sed in euangelio intelligitur
noīe proximi oīnis homo: vt dicit augustin⁹. ¶ Se

Triplex est additio i euāditio in euāgelio.

cundū litteralē igit̄ intelligētiā legis triplex est ad
dā ꝑceptoꝝ. Tertia quantū ad explanationē; sed in
antiq̄ testamēto pauci iudei itelligebāt legē spūaliter
⁊ illi nō pertinebāt ad vetustatē: sz pot⁹ ad nouitatē.
lex eni spūaliter intellecta ⁊ adipleta: inouabit eos. si
cut mādatū de dilectione p̄rimi dicit nouū in. xiij.
Johānis. Nō ideo q̄ isto testamēto p̄cipiebat (p̄
cipit enim in veteri) sed q̄ inouabat hoiem. Scōm
igit̄ spiritualē intelligētiā legis / tm̄ duplex est ad
ditio in euāgelio. ¶ Prima est cōsiliorꝝ. Secūda est
quantū ad explanationē ꝑceptoꝝ. Essentialis enim
additio quantū ad p̄cepta nō est facta in euāgelio
Sed ꝓ silioꝝ facta est additio essentialis. in lege em̄
ad litterā nō erant cōsilia: quia populus ille rudis
erat. vnde nō iudicabant et opera perfectionis: ⁊ si
aliquod cōsiliū erat ibi erat sub figura: sicut in lege
nazareorū. Nec tamen oia cōsilia erant ibi etiā figu
raliter: nō eni erant in lege figure expresse oīm con
silioꝝ que sunt in euāgelio vt istoꝝ. Neminē salvare
uerit̄ in via. lu. x. ⁊ similiū. quantū ergo ad p̄cepta
lucem plene expositionis addidit dñs in euāgelio.
sed essentialiter addidit dñs cōsilia. ¶ Ad primam
ergo auctoritatē dicim⁹ q̄ rota esse in medio rote. i.
nouum in veteri: intelligendū est quātum ad ea sine
quibus nō est salus. Lex eni spiritualiter intellecta
cōtinet omnia q̄ necessaria sunt saluti: sed nō ꝑtinet
cōsilia. ¶ Similit̄ auctoritas Bede intelligēda est
Lex eni spiritualiter custodita nō litteraliter tantū
conferebat vitam eternā. i. meritū vite eterne. Non
eni ante incarnationē q̄ sanctī patres intrabāt paradi
sum: lex ergo spiritualiter intellecta quantū ad p̄ce
pta / tantū continebat quantū euangeliū: sed nō ꝑm
pliciter. ¶ Sed videt auctoritas Bede repugnare
auctoritati domini q̄ dicit. Nisi abūdauerit iusticia
vestra. ⁊c. Sed iusticia scribarū ⁊ phariseoꝝ intelli
genda est de iusticia legis litteralit̄ custoditę: q̄ sine
dubio nō ꝓferebat vitā eternā. Beda autē intelligit
de iusticia legis spūaliter custodite: ⁊ sic non est cō
trarietas. ¶ Similit̄ dicim⁹ de auctoritate augusti
ni: lex eni spūaliter intellecta omnia mala ꝓhibet
omnia bona p̄cipit. vnde quantū ad p̄cepta tantū cō
tinet quantū euangeliū: sed nō quantū ad consilia.
¶ Ad auctoritatē origenis dicim⁹ q̄ euāgeliū non
est diminutū in aliquo morali respectu legis: sed cū
virt⁹ cōsistat in medietate quo ad nos: et per circun
stātias habeat poni in medio: aliq̄d fuit aliq̄s mor⁹
alicui⁹ virtutis quod modo nō est: ⁊ hoc accidit ꝓ
pter circūstātias diuersas: sicut lapidare adulterā /
aliq̄n fuit opus iusticie: ⁊ modo nō est. Eodē modo
sine p̄iudicio melioꝝ sentētie dicim⁹ q̄ decime red
dende sunt ꝑm consuetudinem regiōis. vnde si in ali
qua regione nō redderent vere decime / nichil depe
rit virtuti. Intētio eni dñi i p̄cepto de decimis fuit
vt esset cibus i domo dñi. vnde si ali⁹ sit cibus in do
mo dñi: ꝑm consuetudinem reddere min⁹ q̄m veras
decimas erit opus virtutis; tamē nō erat op⁹ virtu
tis in veteri lege: q̄ leuite nō habebant aliū cibum.
¶ Sciendū autē q̄ lex dicit neminē adduxisse ad p
fectū trib⁹ de causis. ¶ Prima est: q̄ nemini ostēn
dit viam pfectionis: in lege enim nō erant consilia.
¶ Secunda est: quia vt in pluribus ꝑm generalem
statum suum implebat ex amore seruili qui non est
pfectoꝝ: sed incipientiū. ¶ Tertia est: quia lex etiā
spiritualiter impleta ante incarnationē; neminē pe

Gelio ꝑm lit
teralē intel
ligentiaz le
gis.
Tātum dis
plex est addi
tio in euāge
lio ꝑm sen
sum spūalē.
Ad primam
rationem.
In oppositū
Ad secundā
Replicat cō
tra solutiōes
ad secūdam.
Solutio re
plice.
Ad tertiam.
Ad quartā.
Decime red
dende sunt
ꝑm consue
tudinē regio
nis.
Intētio dñi
in ꝑcepto de
cimarum.
Prīa causa.
Scōa causa
Tertia cā.

Queritur. tus absoluit a culpa ⁊ pena. imo antiqui pres descē debāt ad inferos. ¶ Sꝫ hic q̄ritur quare dns in illa supadditiōe quā fecit in euāgelio Mathei/ solū addidit cōsilia ptinentia ad mansuetudinē ⁊ caritatez: cū etiā alie virtutes habeāt sua cōsilia: dicit em audistis: qꝛ dictū est antiqs: oculū ꝓ oculo: dentē ꝓ dente. Ego autē dico vobis nō resistere malo: sed qs percusserit te in dextrā maxillaz: ꝓbe ei ⁊ alterā. Ecce ꝓsiliū māsuetudinis cōsiliū vero caritatis est: diligite inimicos/ benefacite illis q̄ oderūt vos ⁊ orate ꝓ eos ꝓsequētib⁹ vos. ⁊c. ¶ Soluto ad hoc ē: q̄ dns docebat ibi discipulos suos: quoꝝ p̄dicatōe ⁊ doctrina hoies attrahendi erāt ad amorē dei: sed nullo modo alio melꝰ attrahet̄ur q̄s per māsuetudinē ⁊ amorē. ⁊ ppter hoc solū ibi addidit ꝓsilia māsuetudinis ⁊ amoris. Alibi tñ addidit ꝓsilia ptinentie sicut ibi math. xix. Sūt eunuchi qui castrauerūt se ꝓpter regnū celoꝝ. ⁊ ꝓsiliū de mia: sicut ibi math. xix. ⁊ mar. x. Si vis perfect⁹ esse vade ⁊ vende oīa q̄ habes ⁊ da pauperib⁹. ⁊ istis quattuoꝝ cōsilijs habitis per ꝓsequens habentur consilia aliaꝝ virtutū vt patet in singulis diligenter intuenti.

Inuitat nos euangelium ad quattuoꝝ consilia.

¶ Tertius tractatus.

¶ De sacramentis noue legis in cōmuni.

Samaritanus q̄ intelligit xp̄us. vide Lu. x.

DIcto de sacramēto veteris legis. dicēdū est de sacramētis noue legis. q̄ sunt quasi quedā medicine spūales collatiue spūalis sanitatis. Magn⁹ eni medic⁹ ad magnū egrotū veniens vt dicit augustin⁹ sc̄z ad hūanū gen⁹ q̄ vbiq; iacebat egrotū: vulnerib⁹ sauciatū: q̄ inciderat in latrones ⁊ semiuiu⁹ relict⁹ fuerat: infudit vinū sc̄z austeritatē cōminationū ⁊ oleū. i. blādimēta ꝓmissionū. alligās vulnera salutarib⁹ ꝓceptis vel sacramētis. Sacramēta eni noue legis salutem spūalē ꝓferūt. Attulit eni ille magn⁹ medicus oīs causas spūales sanitatis. ¶ Et ꝓbatur q̄ cause sanitatū spiritualiū nō sunt nisi quattuoꝝ ad modū coꝛporaliū. Est eni quedā curatiua ⁊ q̄dā ꝓseruatiua et q̄dā ꝓseruatiua et melioratiua. Causa curatiua siue introductiua spūalis sanitat⁊ duplex est. q̄dā eni totaliter ⁊ sic curat vt baptism⁹: q̄ quātū in se est delet oēm culpā ⁊ oēm penā. quedā aūt medicina spūalis paulatim sanat sicut penitētia. vñ i euāgelio math. iij. Agite penitētiā. appꝛopiquabit em regnū celoꝝ. p penitētiā eni magis ac magꝫ appꝛopinquam⁹ ad regnū celoꝝ. paulatim eni purgat penitens quātū ad penā quousq; nulli⁹ pene debitoꝛ sit: ⁊ tūc imediate est ꝓiunct⁹ regno celoꝝ. Si eni tūc decederet statim euolaret. Et q̄ penitētia paulatim purget significatū est in quarto marci in illumiatiōe ceci. qui pꝛimo vidit hoies velut arboꝛes ābulātes: posteaq; ro ꝓfectevidit. Medicina ꝓseruatiua spūalis sanitatis est ꝓfirmatio in qua datur spūssanctus ad robur ⁊ ad cōseruationē gr̄e date in baptismo. Medicina vero p̄seruatiua, ppꝛie est matrimontū. cōcupiscētia em carnalis pꝛona est in turpitudinis ruinā. excipit honestate nuptiaꝝ/ vt actus non sit pctm̄ mortale q̄ alias eēt peccatū mortale. Medicina vero spiritualis tantū meliꝛatiua/ est sacramentū ordinis i quo vnctio medicina est meliꝛatiua. securioꝛē eni reddit hoiem ⁊ in meliori statu ponit. est etiā quedā medicina spiritualis: q̄ est cōseruatiua ⁊ meliꝛatiua ⁊ p̄seruatiua ⁊ curatiua: sicut eucharistia: q̄ confirmat gr̄am inuentā in hoie: ⁊ ita ꝓseruat: panis eni coꝛporis ꝓfirmat: est ⁊ meliꝛatiā. expellit eni venialia q̄ sūt occasio ruine spūalis. vnde auctoꝛitas: vitasti grandia caueas ne obꝛuaꝛ arena. Est etiā q̄dā medicina resumptiua q̄ reducit ad curatiuā: curatꝫ em coꝛporaliter/datur quedā medicina resumptiua: sicut electuariū ꝓfortatiuū vel opiata ad ꝓsolidandū membꝛa ⁊ recuperandū vires: vel dieta subtilis ⁊ ꝓueniens. Sic⁊ adultis baptisatis ꝑm consuetudinem ecclesie dat eucharistia tanq̄ medicina resumptiua ad reficiendū aiam ⁊ ꝓter has ꝓspecies causaꝫ sanati uaꝫ/impossibile est alias inueniri: ⁊ ppter hoc sufficiūt illa septē sacramēta q̄ dicta sunt. ¶ Sed cū dictū sit q̄ sacramēta noue legis conferāt gr̄am: nō ergo solus de⁹ confert gr̄am: neq; solus de⁹ dimittit pctm̄ quod manifeste falsum est ¶ Ad hoc dicendū est q̄ cū dicit̄ sacramēta iustificāt: attribuitur ꝓtinēti/q̄ est cōtenti. Est eni sensus: gr̄a ꝓtenta in sacramētis iustificat. vñ sacramēta nō iustificāt tāq̄ causa efficiens: ſz tanq̄ causa materialis. quiq; eni sunt q̄ sanāt coꝛpus: ad similitudinē quoꝝ q̄nq; dicūtur sanare aiam: de⁹ eni sanat coꝛpus auctoꝛitatiue/ medicina sanat effectiue: dieta ꝓseruatiue: vas medici (sicut ꝺ vulgariter: pixis ista sanauit me) tanq̄ illꝺ in quo dat medicina: medicus ꝺ sanat ministerio. Eodē mō deus iustificat auctoꝛitate. Gr̄a iustificat vt medicina expellens mozbū spirituale. Impletio mādatoꝝ dei tāq̄ dicta. Sacramēta iustificāt tāq̄ medicinalia vasa: qꝛ in ipsis sacramētis datur gr̄a. Sacerdos aūt iustificat tanq̄ minister: ⁊ ppter hoc nō valet/sacramenta iustificāt: nō ergo solus deus. ¶ Sed videt q̄ hoc sit falsum: quia pixis nō habet virtutē aliquā sanandi: ſz sacramēta iustificāt efficacia sua. ¶ Ad hoc nos dicim⁹ q̄ nō est penitus simile: sed tūc esset penitus simile: si esset tantumvna pixis/in qua daret medicina: ⁊ nō in alia: vl si daretur in alia nō ꝓdesset: sicut baptism⁹ sifieret i alio liquore q̄s in aqua nō ꝓdesset: habet eni aqua vim regeneratiuā vt dicit auctoꝛitas q̄ tāta est vis aqueyt coꝛpus tangat ⁊ mentem abluat.

eucharistia.

Electuariū opiata ⁊ dieta subtilꝫ dāt̄ur his qui ꝺ nouo curati sūt a morbo.

Aſſ q̄ sacramenta nō cōferant gr̄am Soluitur argumentum.

¶ De baptismo iohānis ⁊ primo vtrū sit baptism⁹. Cap̄m primū.

DOctū dictū est de sacramentis noue legꝭ in cōmuni ꝓsequēter dicendū est de vnoquoq; per se. Et primo de baptismo q̄ est sacramentū intrantiū. Est aūt duplex baptism⁹/ sc̄z baptism⁹ Johannis: ⁊ baptism⁹ Christi. Primo dicēdū est de baptismo Johānis. Circa quē primo querendū est vtrū sit sacramentū. sc̄o vtrum cōferat gratiā. tertio vtrū baptism⁹ Johānis in impositione manuū equipollet baptismo Christi. Circa primū ꝓbatur q̄ baptism⁹ iohānis est sacramentū. Est eni sacre rei signū. ergo sacramentū ve. legis vel noue: nō veteris hoc constat: si noue: ergo efficit q̄ figurat: ergo ꝓfert gr̄am: ⁊ hoc falsum est vt ostēdetur postea. ¶ Ad hoc dicūt magistri q̄ baptism⁹ iohānis est sacramentū non tamen ve. le. vel no. sed mediū: inquantū eni non efficit quod figurat habet similitudinē cū sacramētis ve. le. inquantū aūt cuz impositiōe manuū fiebat equipollet baptismo christi: et ꝑm illam impositionem/habet similitudinem cum sacramentis noue legis. ¶ Vel potest dici q̄

Duplex ē baptism⁹ sc̄z Johānis et xp̄i.

Aſſ q̄ baptismus iohānis sacramentū.

Quiq; sanātia aiaꝫ ad similitudinez eoꝝ quiq; q̄ sanāt coꝛp⁹.

Solutio ꝑm magistrū.

Solutio ꝑma.

Solu. sc̄a

Aſſ primo q̄ baptism⁹ Johānis ꝓferebat gratiā.

Secūdo.

Tertio.

In oppositū

Secundo.

Tertio.

Solutio ꝑm magistrū.

Cōfirmat dicū magistri

mediū est inquātū ꝓcessit baptism⁹ christi: ⁊ ꝓparabat hoies ad baptismū xp̄i. ¶ Querit̄ ḡ vtrū baptism⁹ iohānis ꝓferret gratiā: videt̄ q̄ sic. Qꝛ in pncipio Marci ꝺ⁊. Erat Johānes baptisans i deserto: et ꝺicās baptismū penitētie in remissionē pctoꝝ. ḡ cōferebat gr̄am. ¶ Itē videt̄ Hiero. dicere q̄ illi q̄ baptisati erāt baptismo iohānis ⁊ fidē habebant de patre ⁊ filio ⁊ spūsctō nō rebaptisabant ab apl̄is: ergo nō indigebant baptismo christi: ergo habebāt remissionē peccatoꝝ: nō nisi p baptismū iohānis. ergo baptismus iohānis faciebat remissionē peccatoꝝ: ergo cōferebat gratiā. ¶ Itē. si nō cōferebat gr̄am nec aliquo mō mūdabat: p nichilo ergo fiebat. si ꝓpter hoc dicat q̄ ꝓferebat gratiā. ¶ Cōtra. ipe iohꝺicit in pncipio marci. Ego baptiso vos in aqua: ille, ꝺo baptisabit vos in spūsctō. ergo baptism⁹ iohānis nō cōferebat spiritūsctm: ⁊ ita nō ꝓferebat gratiā. Itē. in pncipio actuū/ iohānes q̄ꝺ baptisauit aqua: vos aūt baptisabimini spūsctō. ¶ Itē ꝺie Augu. baptisauit iohānes/ ⁊ baptisatū nō ē: baptisauit iudas ⁊ baptisatū ē. qꝛ iudas ꝓferebat baptismū xp̄i missus a xp̄o ad hoc: iohānes vero nō ꝓferebat baptismū xp̄i/ ſz tm̄ baptismū suū: qꝛ in baptismo iohannis tm̄ fuit op⁹ iohānis: sed ablutio exterioꝛ in baptismo iude nō fuit solū op⁹ iude/ ſz etiā opus dei: sc̄z ablutio interioꝛ. ergo baptism⁹ iohānis nō abluebat interius: ⁊ ita nō cōferebat gratiā. ¶ Ad hoc dicūt magister in sentētijs q̄ illi q̄ baptisati erāt baptismo ioh. si nō habebant fidē de spūsctō rebaptisabant baptismo xp̄i: si vero habebant fidē de tota trinitate ⁊ baptisati erāt baptismo iohānis nō oꝛtebat eos baptisari baptismo xp̄i: sed tm̄ imponebant manus super illos ⁊ accipiebāt spm̄sctm̄: ⁊ ipositio manus ⁊ baptism⁹ ioh. equipollebāt baptismo xp̄i. Et videt̄ magister hanc distinctionē habuisse ab auctoꝛitate Hiero. ⁊ etiā ab ipo textu actuū: habet em in. xix. actuū q̄ cū paulus veniret epheſum ⁊ inueniret quosdā de discipulis: dixit ad eos: si spm̄sctm̄ accepistis credētes: at illi dixerūt ad eū: ſz neq; si spūsctūs ē audiuim⁹: ille ꝺo ait: i quo ḡ baptisati estis. q̄ dixerūt: i iohānis baptismate: dixit aūt paul⁹/ iohānes baptisauit baptismo penitētie dicēs in eū q̄ venturus eēt post ipm/ vt crederēt: hoc ē i iesum: his auditis baptisati sūt i noie dñi iesu. patet ḡ ex hoc textu q̄ illi q̄ baptisati erāt baptismo iohānis ⁊ nō credebāt in spm̄sctm̄ baptisati sūt baptismo xp̄i. i octauo aūt actuū habet̄ q̄ cū audissent apl̄i q̄ erāt hieroſolymis qꝛ recepissent samaria verbū dei miserūt ad eos petrū ⁊ iohānē/ q̄ cū venissent oꝛauerūt ꝓ ipis vt acciperēt spm̄sctm̄. nōdū em in quēq; illoꝝ venerat: sed baptisati tm̄ erāt in noie dñi iesu. sup hunc locū dicit glo. tincti aqua: nō inuncti spūsancto ⁊ ita baptisati erant baptismo ioh. q̄ coꝛpus abluebat/ ⁊ spm̄ non conferebat. ⁊ post sequit: tunc imponebant manus super illos ⁊ accipiebant spiritūsanctum.

¶ Utrum baptismus iohannis/ ⁊ manuū impositio apostoloꝝ equipollet baptismo christi?

SEcūdū hūc textū baptism⁹ iohānis ⁊ impositio manuū apostoloꝝ equipollebant baptismo xp̄i/ ex quo illi nō sunt baptisati. ¶ Scōm istos qui ita distinguūt oꝛtet distinguere duplicē man⁹ impositionē

Unā q̄ iuēta fuit ad hoc vt suppleret defectū baptis mi iohānis ad habēdū baptismū xp̄i: ⁊ alia ad dādū spm̄sctm̄ ad robur. pꝛima modo cessat sicut baptismus iohānis. secūda manet quā faciunt episcopi in cōfirmatione qui sunt in loco apostoloꝝ. ¶ Sed ꝓbatur q̄ pꝛecedēs distinctio nō debeat fieri. pꝛimo ꝑ auctoꝛitatē iohānis: qui dicit. ego baptiso in aqua: ille vos baptisabit in spūsancto. ipe iohānes nullaz facit distinctionē in baptismo suo/ imo vniuersaliter diuidit baptismū suū a baptismo christi: ponēs illū esse in spūsancto: suū tm̄ in aqua. innuit etiā oēs baptisatos baptismo christi dicens: ego vos baptiso/ ille vos baptisabit. eosdem em̄ demonstrat ꝙ hoc ꝓ nomen vos: hinc ⁊ inde. ergo ex quo ipe non distinguit quosdā baptisandos baptismo suo rebaptisandos baptismo xp̄i: quosdā nō: nec nos debem⁹ distinguere. ¶ Itē. illa man⁹ ipositio q̄ fiebat post baptismū iohānis aut ipꝛimebat caracterē in aia: aut nō. si impꝛimebat. nō habebat similitudinē cum caractere. ḡ nō nō impꝛimebat: nec baptismus ioh. impꝛimebat/ qꝛ nichil apparuit i anima. ergo nō eq̄ pollebant illa duo baptismo christi: qꝛ verus baptismus caracter est/ vel caracterē imponit. ¶ Item in baptismo christi nō fuit cōsimilis distinctio. verum em̄ baptismū recipit qui non ficte accedit ad baptismū. fictus aūt dicit qui habet ꝓpositū nō credendi/ vel ꝓpositū non penitendi. quilibet alius verū baptismū habet sine distinctione. ergo in baptismo ioh. nulla debet esse distinctio quantū ad nō ficte accedentes. ergo nulli vel omnes rebaptisandi sunt.

Duplex ipo sitio manuū.

Cōtra illam distinctionē arguit.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

¶ Item. super illū locū/ Tunc imponebant manus super illos. dicit glosa: initiū habuit manuū impositio: ergo illa manuū impositio erat qua dabat spūssanctus ad robur: sed illa nō fuit nisi post baptismū christi. ¶ Propter hoc dicunt generaliter magistri q̄ oēs baptisati baptismo Johānis/ baptisandi erāt baptismo christi. vnde in hoc nō cōsentiūt magistro sententiarū: sed oēs expositoꝛes ⁊ oēs magistri i hoc ꝓueniūt: q̄ baptismus Johānis nō ꝓferebat gr̄am. ¶ Ad pꝛimā ergo auctoꝛitatē dicim⁹: q̄ sic ītelligēda est. Erat iohānes in deserto baptisans baptismo suo: et pꝛedicans baptismū penitentie in remissionē pctoꝝ. i. pꝛedicans baptismū christi. baptismus em̄ Johānis erat baptismus penitentie tm̄. i. Johānes docebat penitere cū baptisabat: ſz baptism⁹ christi erat baptismus penitentie in remissionē peccatoꝝ.

Baptisati baptismo iohā. erāt baptisādi baptismo xp̄i: ⁊ magistrū sniarū

Ad pꝛimū.

¶ Ad auctoꝛitatē Hieronymi dicim⁹ q̄ baptisati a Johāne nō indigebāt baptismo christi. i. nō adeo indigebāt sicut nō baptisati: qꝛ fides in articulo necessitatis supplet vicē baptismi. ¶ Ad aliud qꝺ querit̄ ad quid fiebat baptism⁹ Joh. ⁊ nō ꝓferebat gratiā: dicim⁹ q̄ duab⁹ de causis fiebat. Pꝛima ē ꝑpter deuotionē suscipientiū. Scōa est: qꝛ sicut Joh. ꝺdican do ꝑparabat viā christo: ⁊ ita baptism⁹ pꝛeparabat hoies ad baptismū xp̄i: sicut dicit i malachia. Ecce mitto angelū meū q̄ ꝑparabit viā tuā añ te. p baptismū autē suū ꝑparabit Joh. viā christo/ ⁊ in hoc q̄ assuescebat hoies ad baptismū suscipiendū: vt sic faciliꝰ inducerent hoies ad suscipiendū baptismū xp̄i ⁊ in hoc q̄ p baptismū Joh. reuelat⁹ est xp̄s in isr̄: ⁊ ita p baptismū Joh. icepit manifestari via q̄ est xp̄s: sicut em̄ dicit dr̄ūs Aug. sup Joh. ideo pꝛincipaliꝰ dignitas baptisandi data est Joh. vt baptisaret xp̄m.

Ad aliud.

Ad aliud. Dupliciꝺe causa fiebat baptism⁹ iohānis. Pꝛima cā. Scōa causa

Augustin⁹.

Prima cā. ¶Baptisauit aūt christū trib⁹ de causis. Prima est vt appareret in hoc hūilitas xp̄i q̄ est prima manifestatio vie: sicut ipe dñs dicit i matheo. sic decet nos ip̄lere oēm iusticiā. i. plenā hūilitatē q̄ ꝓsistit in hoc q̄ maior subiicit se minori. z hec hūilitas primo apparuit i xp̄o: qñ baptisat⁹ ē a iohāne. ¶Scōa causa est vt i baptismo quo baptisat⁹ ē xp̄s a iohāne appareret dignitas xp̄i z potestas ei⁹: dignitas eo q̄ pater de nube dixit de ipo. ¶Sic est filius meus dilect⁹ ⁊c. potestas in eo q̄ de⁹ pat dixit: iohā. certificās ip̄m. hic ē q̄ baptisat. xp̄s enī potestatē baptisandi interi⁹ nulli aliꝰ hoi dedit vt postea diceꝝ. Tertia cā ꝙre baptism⁹ est xp̄s a iohā. est: vt exēplo suo istrueret homines: vt null⁹ quātūcunq̄ bon⁹/quātūcūq̄ dign⁹: dedigneꝝ suscipe baptismū dñi: a quocūq̄ deꝝ cū domin⁹ susceperit baptismū serui. ¶ aūt ideo p̄cipalit data sit ptās baptisādi iohānī: vt baptisaret xp̄m: non tū sol⁹ xp̄s baptisat⁹ fuit baptismo ioh. sed multi alij: ideo ne si solus xp̄s baptisat baptismo ioh. baptism⁹ ideovideretꝝ dignior et melior baptismo xp̄i.

Ad aliud. ¶Ad aliud q̄ obiectū est q̄ illi de samaria q̄ fuer⁹ baptisati baptismo ioh. nō fuerunt baptisati baptismo xp̄i: sed tm̄ ip̄osite fuerūt eis man⁹: ꝺ q̄ falsum est/imo fuerūt baptisati baptismo xp̄i: ꝛ nō sit dictū multa enī sunt fctā q̄ dicta nō sunt vl̄ scripta: illa enī ip̄ositio manuū nō fuit alia q̄ illa quā faciūt epi i cōfirmatōe: q̄ sine dubio ñ ꝛ fieri nisi p⁹ baptismū xp̄i

¶De baptismo xp̄i: primo q̄d sit baptismus.

¶Capitulum secundum.

Sex q̄runt. IJcturi de baptismo xp̄i. p̄uidendū est q̄ rebaptism⁹ succesſit circūcisiōi: z q̄d sit ip̄e baptism⁹. scōo de ptāte baptismi. tertio de forma baptismi. quarto de baptismo ꝙuloꝝ. q̄ baptisanꝫ in articulo necessitatis sine solēnitate aliq̄: vtrū post baptismum sint exorcisandi z catheziz̄adi: et q̄dvaleat cathecismus z exorcism⁹ post baptismū. q̄ntovtrū sit baptism⁹ extra eccliam: qō est vtrū iudei vel heretici vel pagani baptisent. sexto vltimo devnico baptismo: vnica fides: vnū baptisma. ¶Successit igit baptismus xp̄i circūcisiōi/duab⁹ de causis. Pria est q: maior cumulus gr̄e significat z daꝝ p baptismū q̄s p circūcisionē circūcisio ei inq̄tū circūcisio nō significat nisi remissionē pcti: sed baptism⁹ significat remissionē pcti/ et infusionē gr̄e z extinctionē mūdane z hūane cupiditatis: z saltū spūalē vitā eknā: qō ptz p ꝓpietates aq̄

Prima cā p pter quā baptismus successit circūcisioni. Aqua em̄ abluit z reficit et extinguit/et salit tā alte quātū ab alto loco descēdit: z mlta alia facit. Scōa cā est ꝙre baptism⁹ succesſit circūcisiōi: q: coīor est: baptisanꝫ tā mares q̄s femie z nō circūcidebanꝫ nisi mares ¶De essentia ei baptismi diuersi diuersa sentiūt. Quidā ei dicūt q̄ aq̄ inquātū abluēs sīue ablutio aq̄ est baptism⁹. ꝛ hoc videꝝ falsum: q: q̄diu iste viuit/baptismū habet: ꝛ nō ꝛ aquā abluētē vel ablutionē aq̄: ista em̄ trāseūt. ḡ aq̄ abluens vel ablutio aq̄ nō est baptism⁹. ¶Ꝓpt hoc dicūt alij q̄ baptism⁹ est quoddā ꝑmanēs. s. character ip̄ressus aie ad distinguēdū hoīem baptisatū a nō baptisato: sicut circūcisio distinguebat iudeū a gentili. ¶Sed ꝺ. sacr̄m est inuisibilis gr̄e/visibilis forma: sed character ille nō est iuisibilis gr̄e/nec visibilis forma: q: nō est visibilis/cū sit tm̄ in aia: z ita nō est sacrāmētū/ et ita nō est baptism⁹. ¶Itē. signū est q̄ꝺ p speciē quā igerit sensib⁹ aliud facit z in aīo venire: hec descriptio non ꝙuenit characteri: q: ille character nullā speciē igerit sensib⁹. ḡ ille character nō est signū: ergo non est sacr̄m. ḡ non est baptism⁹. ¶Itē si ille character est signū: ergo alicui signū: ergo hoi aut angelo: et non homini/quia nō videt ip̄m homo. si autē angelo. Cōtra. angelus nō indiget illo signo: videt em̄ oīa in speculo eternitatis. videt ergo ibi qualiter fideles ab infidelib⁹ distinguūtur: ergo nō indiget character aliquo ad hutusmodi distinctionē faciendā. ergo su pfluit character ille. ¶Itē. character ille de aliquo p̄dicamēto est: nō nisi de p̄dicamento qualitatis. ergo cū sit i anima/aut erit habit⁹/aut dispositio/ aut potentia/aut passio/aut passibilis q̄litas. quartū em̄ genꝰ qualitatis nō est in anima: sed nō est passio vel passibilis qualitas vt videtur: passiones em̄ aie sunt isti: ira/gaudiū/dolor/z hutusmodi. z constat q̄ character ille nō est tale quid. ¶Item. nō est naturalis potentia: hoc cōstat. Si dicatur q̄ est habitus: ergo abilitat animāvel ad bonū vel ad malum. si ergo ad bonū est igitur veritas vel scientia: et hoc fallum. in paruulo em̄ est ille character in quo nulla scientia: z in existente in mortali peccato in quo nulla est virt⁹ si disponit ad malū: est ergo vitū: z hoc falsū z videt. ergo nichil esse. ¶Item. sacramētū est forma significativa inuisibilis gratie z effectiua: z hec ratio ꝓ ꝓprissime cōuenit aque inquātū abluēs sīue ablutioni aque. est em̄ aqua abluens visibilis forma. hoc ꝑ se patet: z est significativa iuisibilis gratie. sicut em̄ aqua abluit z mūdat/z sic gr̄a. z sicut aqua reficit/sic z gr̄a. z sic de aliꝭ similitudinib⁹. ¶Itē. aq̄ abluēs est effectiua iuisibil⁹ gr̄e: dicūt em̄ scti q̄ dñs tactu mūdissime carnis sue vim regenerativā ꝓtulit aqs. Et Augu. dicit q̄ tāta ē vis aq̄ vt corꝑ tāgat z mentē abluat: ḡ aq̄ abluēti, ꝓprissime ꝙuenit rō sacramēti: ḡ aq̄ abluēs vl̄ aq̄ ablutio ꝓprissime ē sacr̄m baptismi z ita ē baptism⁹: hoc etiā videt ꝑ Aug. q̄ dicit q̄ baptism⁹ ē tinctio i aq̄: ꝙboyite sign̄a: ḡ baptism⁹ est ablutio q̄ fit ꝑ aquā. ¶Sꝛ ꝺ. dicit Joh. damascen⁹ q̄ ꝑ baptismū dant nobis p̄mittie ip̄us/p̄cipiū alteri⁹ vite ꝛc spūalis ē regnatio z baptism⁹ ē lyauillū z custodia z illumiatio: ḡ baptism⁹ ē lyauillū: ḡ ē character. ¶Ad hoc nobis videt dicēdū q̄ nec sola aq̄ abluēs vl̄ ablutio aq̄ ē baptism⁹/nec sol⁹ character: ꝛ illa duo ita q̄ vtraq̄ sūt vn⁹ baptism⁹: z sūt vnū sacramētū ab vnitate gr̄e signate/ꝛ diuersa sint ēm essentiā sicut ille tres voces alb⁹ alba albū sūt vnū nomē ab vnitate rei sign̄te/z vnitate significatōis. ¶Et ꝑ hoc ꝑz solutio ad vltio obiec. Cōcedim⁹ em̄ q̄ vnctio i aq̄ ē baptism⁹: z etiā ip̄e character ē baptism⁹ ne ꝺicāt sibi Augu. z Joh. damas. sicut i sacr̄o eucharistie forma panis z vini sacr̄m est z ip̄m vnū corpus xp̄i: q̄ꝺ traxit de ꝟgine sacr̄m ē: oia tn̄ q̄ ibi sunt demōstrāt vnū sacr̄m eucharistie. ¶Ad p̄imū ḡ dicim⁹ q̄ nō valet hec argumētatio: aq̄ abluēs vl̄ ablutio aq̄ trāsit z baptism⁹ manet: ḡ aq̄ ē baptism⁹: licet em̄ trāseat inq̄tū aq̄ abluēs: tn̄ manet inq̄tū character. istārta. hec vox alba nō manet: ḡ z hoc nomē nō manet: ḡ hec vox alba nō ē hoc nomē. ꝛ em̄ hoc nomen nō maneat sub hac voce: tamen manet sub alia ¶Ad illꝺ q̄ꝺ obiectū ē q̄ character nō ē baptism⁹/ cū nō sit vlibilis forma. dicim⁹ q̄ nō oportet q̄cq̄d ē i sacr̄o eē visibilē formā: ꝛ sufficit q̄ ꝛ aliq̄d sui sit

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Quinto.

Ad p̄imū.

Tertio.

Augustin⁹.

In oppositū

Solutio.

Ad vltimū.

Ad aliud.

visibilis forma: in sacramēto em̄ eucharistie corpus xp̄i vnū qō traxit de ꝟgine: nō est visibilis forma ad min⁹ q̄tū ad nos: ꝛ forma panis: forma vini visibilis ē. sīr nec q̄cq̄d ē in baptismo visibilis forma ē: ꝛ ēm aquā abluentē ꝺ baptism⁹ visibilis forma: z sic ptz solutio ad p̄imo z ſcōo obiectū. ¶Ad illud qō q̄rit cui ē signū character. dicim⁹ q̄ z hoib⁹ z āgelis ē signū: nō em̄ videt oia in speculo eternitatis: ꝛ videt ibi oia sibi subiecta: sc̄z celū z terrā z sīlia. de alijs vt dent intḡtū sibi ostēdit q̄ꝺo in libertate liberij arbitrij nō sūt equalit nota āgelo: ꝛ equalit z quasi ime diate se habēt ad deū. ¶Ad illꝺ qō q̄rit ē cuiusmodi qualitaꝫ sit character: dicim⁹ q̄ sicut claritas vel illuminatio aeris ē passio vel passibilis q̄litas ip̄ius aeris/ita character ille cū sit illumiatio: sicut dicit Joh. damas. passibilis q̄litas ē aie: z ē illuminās sin dereſim. facili⁹ em̄ videret sindereſis p characterez illū qd faciēdū/et qd nō: ḡ ſi nō haberet characterē illū. Et ē ille character cā materialis gr̄e: ꝑparat ei z abilitat aiaz ad susceptionē gr̄e. z p hoc q̄ lyauillū ē certitudo aīa habebit gr̄am nisi p ipam steterit/ si cut lyauillū epi ē certitudo clerico cui datū ē illud sygillū q̄ habebit ꝑdēā. ¶Sciēdū aūt q̄ triplex est baptism⁹. Est em̄ baptism⁹ fluminis: q̄ sc̄z fit i aqua: z ē baptism⁹ flaminis: q̄ sc̄z fit ꝑ fidē puificātē cor/ qñ aliq̄s adult⁹ ꝺterit de pctis suis z ꝓponit suscipere baptismū: tūc ifundit ei gr̄a z dimittit ei pctā q̄tū ad culpā/z talis baptism⁹ dicit baptism⁹ flaminis: sc̄z spūſcūs. vñ qō ꝺ i euāgelio. Nisi q̄s renat⁹ fuerit ex aq̄ z spūſcto nō pōt itrare i reg. ce. ⁊c. itelligēdū ē sic: nisi q̄s renat⁹ fuerit ex aq̄ z spūſcō/vel sīl⁹ regnatōe ⁊c. baptism⁹ sanguinis ē: q̄ fit i sanguine p martyriū/de q̄ dicit dñs baptismo habeo baptisari: z quō coartoꝛ vsq̄ dū ꝑficiat. ¶Cū ḡ triplex sit baptism⁹ z i baptismo fluminis ip̄imat character. ḡ ea dē rōne alij duo baptismi ip̄imūt characterē. z hoc falsuꝫ: q: character ip̄imit ad discretionē: z vn⁹ sol⁹ character sufficit discernē. ḡ supfluūt alij duo si ibi sint. ¶Preterea illi tres characteres sūt eiusdē speci ei specialiſſime: ꝛ ipossibile ē plures ꝓprietates eiusdē speciei specialiſſime eē i eodē subiecto ēm idē. ḡ ipossibile ē plures characteres eē in vna sola anima

Ad aliud.

Character ē causa gratie.

triplex baptismus

ꝺ hāc diuisionem ar.

Secundo.

Solutio. ¶Solutio. dicim⁹ q̄ solū baptism⁹ fluminis ē sim pliciter z ꝓprie baptism⁹: z alij duo nō sūt baptismi nisi ꝑ similitudinē. baptism⁹ em̄ ē tinctio i aqua: ꝟbo vite ſctificata: sicut em̄ pann⁹ tinct⁹ i aliq̄ ꝓcioso colore ꝓciosior reddit q̄s prius eēt: sic aīa i baptismo fluminis tincta ꝑ characterē vel gr̄am ꝓcioſior fit q̄s prius eēt. hac sīlitudine vocauit dñs passionē suā baptismū: tincta em̄ fuit caro ei⁹ i sanguie suo: z hic ꝓcioſior facta/sic em̄ fuit ꝓciū nr̄e redēptiōis/z ꝑ hoc ꝑuenit ad gr̄am resurrectōis: baptism⁹ flaminis ꝛ similitudinē cū baptismo fluminis: q̄tū ad hoc q̄ delet pctā q̄tū ad culpā/ꝛ nō q̄tū ad penā. vñ nō ē perfect⁹ baptism⁹. cū ḡ baptism⁹ flaminis z sanguinis nō sint baptismi nisi ꝑ sīlitudinē: nō ip̄imūt characterē. vñ sol⁹ baptism⁹ fluminis imp̄imit characterē.

Sol⁹ baptismus fluminis ip̄imit characterem.

ꝙ incidens. ¶Sꝛ q̄rit de illo charactere quō sit cā gr̄e: q̄ em̄ sit causa ꝓbat: dicit em̄ Aug. sup Joh. q̄ qualis ē ioh. talis ē baptism⁹ iohānis: z qualis ē xp̄s talis ē baptism⁹ xp̄i. ḡ cū xp̄s sīue de⁹ baptism⁹ xp̄i ē diuin⁹. ḡ baptism⁹ xp̄i facit nos deos. eodēmō q̄ ꝺ dix estis ⁊c. ḡ ē causa gr̄e ¶Itē dicit Joh. damas. q̄ baptism⁹ est p̄ncipiū vite spūalis z signū z custodia z illuminatio mētis. ḡ baptism⁹ est p̄ncipiū vite spūalis: z ita baptism⁹ q̄ est character est cā gr̄e. ¶Itē. beat⁹ Dionysi⁹ i hierarchia hūana in capitulo de baptismo: p̄cipiū quoddā ē oim sctārū opationū diuinorū mādatoꝛ qō ad diuinoꝛ eloqoꝛ et sctārū actionū susceptā oportunitatē formar animos nr̄os habit⁹: et ad supcelestis q̄etis anagogē. ¶Itē ar. scrē et diuinissime nr̄e redēptiōis traditio. i. baptism⁹ q̄ tradit⁹ ē nobis ꝑ regenerationē spūalē. ḡ baptismus est p̄ncipiū sctārū opationū ⁊c. z ita est p̄ncipiū gr̄e. ergo ē causa gr̄e. ¶Sed si hoc ergo ē cā mediata vel imediata: ꝛ nō imediata: nō em̄ dat gratiā dei imediate/imo de⁹ pot⁹ vtiq̄ baptismo tanq̄ medio: ḡ baptism⁹ nō est imediata causa gr̄e. si mediata vel naturalis vel volūtaria: nō volūtaria vr patet in paruulo q̄ baptisat q̄ nonvtitur volūtate: et tn̄ ꝙ baptismū dat ei gratia. est igit baptism⁹ causa imediata et naturalis gr̄e: est ḡ causa necessaria gr̄e. ergo q̄cūq̄ habet baptismū habet gr̄am/qō nō ē verū. ¶Solutio. dicim⁹ q̄ character baptismalis est causa integre gratie materialis: qō patet ꝑ ꝓdictaz auctoritatē beati Dionysij in qua dicit: q̄ baptism⁹ ad diuinoꝛ eloqoꝛ z sctārū opationū susceptā oportunitatē formar nr̄os aiales habit⁹: qz añ gr̄am oēs habit⁹ nr̄i aiales sūt: qz nos nō possum⁹ erigere nos supra nos: sicut nec bura aialia. vñ nō possum⁹ dilige deū plusq̄ nos: sed baptism⁹ iformat nos et ꝑparat ad susceptam oportunitatē. i. ad susceptionez oportunā diuinoꝛ eloquioꝛ z sanctarū opationū. i. caritatis ꝙ quā implentur mādata dei: qz ergo formar ad susceptionē oportunā fidei necessariū ē ip̄m esse causam materialē gratie: susciptēs em̄ materiale est. dicim⁹ q̄ character baptismalis est summa z ꝓsumptissima ꝑparatio materialis ad ifusionē gr̄e: sicut i embrione summa organizatio/vel aliq̄d vtile ei⁹ est summa ꝑparatio q̄ habita necesse ē aiam ifundi. vñ Joh. in apo. vocat baptismū mare vitreū q: sicut Pharao z ois exercit⁹ ei⁹ submersi sūt i mari rubro: ita in baptismo submergit diabol⁹/z omia opa eius: vitreū dicit: qz sicut vitrū oppositio soli ex diaphanitate sua tanq̄ ex cā materiali p̄ria recipit illuminationē suā a sole: sic aīa ex charactere baptismali tāq̄ ex cā materiali p̄ima recipit illuminationē a ꝟo sole: ꝛ sicut vitrū impedit ꝓp̄ ifectionē aliquā ne illuminet: ꝛ recedēte ifectiōe stati illuminat sic si ifectio pcti sit i aīa baptisati nō illuminat: ꝛ recedēte ifectiōe illa stati recipit gr̄am. quō ꝺicim⁹ ḡ q̄ character ē cā materialis imediata gr̄e z naturalis: nō ēm q̄ natura ꝺ p se p̄cipiū mot⁹ z q̄etis: ꝛ ēm q̄ natura ꝺ vniuscuiusq̄ rei specifica dr̄a: fides em̄ quosdā effect⁹ hꝫ naturales/ sc̄z q̄ facit dignū vita eterna/quosdā facit filios dei/z quosdā volūtarios. s. q̄tū ad opa meritoria. ¶Dicim⁹ ḡ q̄ nō valet hec argumētatio. character baptismalis ē cā imediata naturalis gr̄e: ḡ ē necessaria: deberet addi z ē effectiua nec est impedimentū in susceptiuo. vñ fit ab insufficienti diuisione: et est fallacia consequentis.

Secundo.

In oppositū

Ad p̄imū.

Ad aliud.

Figura.

Exponitur.

Jctū ē q̄ character baptismalis formatnos ad susceptiuā oportunitatē diuinoꝝ eloquioꝛ z sctārū opationū. i. ad susciptē dū fidē q̄ ē cognitio diuinoꝛ eloquiorū q̄ necesse est credere: z susciratādū q̄ est p̄ncipiū sctārū

opationū: ⁊ q ita debeat itelligi: patet per sequētia. dicit em beatus Dionysi⁹: postea ait cōis magister. cōmunē magistrū vocat hieroch. q fuit magister dicto⁹ apli: vel ipm ꝓ Paulū ꝑm itellectū: in diuina pri mordialis/ est mot⁹ deo diuinaq⁹ dilectiōe in diuersas opatiōes diuino⁹ mādatorū principalis ꝓcessio essendi nos diuinit⁹ ineffabilissima creatio itelligēdū est ineffabilissima creatio. i. regeneratio siue baptismus essendi nos diuinit⁹. i. p quē sum⁹ diuinit⁹ siue similes deo: q⁹ añ baptismū nō habebam⁹ eē diuinū illa inq̄ renatio primordialis mot⁹ ꝑm intellectū ⁊ diuina. i. dat nobis fidē ꝑm quā primo mouemur in diuina: ꝑm intellectū accedētē em ad dñm primū: et est illa regeneratio principalissima ꝓcessio i diuinas opatiōes diuino⁹ mādato⁹: ⁊ hoc p dilectionē dei id est dat nobis charitatē q̄ē dilectio dei p quā principaliter mouemur ad ſctās opatōes: martyriū dei vñ dicit apo. fides opatur p dilectionē. ⁊ hoc ē q⁹ dicit alia translatio: q⁹ primordialis mot⁹ aīe est dilectio dei. qđ ꝑm trāslationē nostrā itelligēdū est quo ad opa prima supra: vel possem⁹ dicere q⁹ cognoscere nō est mot⁹: ⁊ primordialis mot⁹ est dilectio. illō ꝓbū formās nros aiales habit⁹: dicit glo. figurat ⁊ format hō iteriꝰ ad maiorē et meliorē habitudinē. sic ḡ ptz q⁹ character baptismalis formet et figurat aiaz ad susceptionē fidei ⁊ charitatis. vñ ab eo q̄ baptizat q̄rit: credis in deū/ credis in filiū ⁊c. ⁊ hoc ptinet ad fidē: ⁊ postea q̄rit abrenūcias sathane: ⁊ oīb⁹ pompis ei⁹: ⁊ hoc ptinet ad charitatē q̄ est principiū operationū: ⁊ i signū hui⁹ aspersionis: qua ive. le. aspergebātur īmūdi: aqua lustrationis fiebat de ysopo: ⁊ ysopus q̄ est humilis herba purgans timoꝛ pulmonis significat fidē q̄ purgat superbiā: aqua lustrationis que mūdat īmūdos significat aquā baptismi: et aqua baptismi p fidē quasi p aspersiū mūdat baptizatos. ¶Sed ꝑm hoc obicit. Sint hic duo q̄ in oībus sint pares: habēt em equalia pcta ⁊ ꝑm numerū ⁊ ꝑm intentionē ⁊ equaliter ꝓterūtur: sed in hoc differunt: q⁹ vnus est christianus/alter nō: sed de nouo recipit baptismū: inde sic. baptism⁹ mūdat istū p fidem: penitentia mūdat illū p fidem: sicut dicit fides purificans corda eoꝝ. ergo baptismus ⁊ penitētia ex eadē virtute mūdant illos ex equali. ergo equaliter mūdant illos: sed baptismus mūdat istū ab oī culpa ⁊ pena. ḡ penitētia mūdat illū ab oi pena ⁊ culpa: ⁊ hoc manifeste falsuz ē ¶Itē. q̄cūq⁹ bona fūt in eo q̄ nō ē baptizat⁹ fūt i eo q̄ē baptizat⁹ ⁊ nō ecōuerso. ḡ si nō baptizat⁹ mūdat totalit⁹: multo fortiꝰ christian⁹ mūdat totaliter. ¶Itē. aliqs ficte accedit ad baptismū ⁊ ficte suscepit ⁊ post baptismū multa peccata mortalia facit: postea recedit fictio. ⁊ q⁹ recedente fictione redit effect⁹ baptismi: aut igit baptismus delet in isto oia pcta que īuenit: ⁊ quātū ad culpā: ⁊ quātū ad penā/ aut nō ¶Si sic. ¶Cōtra. si nō ficte suscepisset baptismū penitētia ista nō deleret in ipo totaliter mortalia pcta facta post baptismū: sed q⁹ fictio ꝓmāsit nō debet ei patrocinari. ḡ modo nō delent in ipo totalit⁹ oia pcta mortalia. si nō delētur ¶Cōtra. nūc primo hz effectū suū baptism⁹ in ipo. sed ipe effectus baptismi est vt deleat totaliter oia pcta mortalia q̄ inuenit. ergo in isto delētur totaliter oia peccata sua. ¶Item. si non delentur totaliter oīnia pcta sua: ḡ sicut in christiano q̄ penitet: sed nō ꝓterit sufficiēter: inīugitur penitētia exterior de oīb⁹ peccatis suis. ⁊ hoc falsum. ¶Solutio. Ad primū dicimus q⁹ baptism⁹ p fidē mūdat illū / ſz nō p solā fidē: sed q⁹ baptism⁹ fit in similitudine mortis xp̄i: sicut dicit apo. xp̄s em mortuꝰ est ꝛc. q⁹ potuit dare illā fuis: ſz nō dedit potuit em dare quādā ptātē creatā hoi: vt sicut i baptismo iohānis totū erat dei: totū erat hois: ita i baptismo xp̄i totū eēt dei/totū hois. et sic hō cooparet deo in effusione gr̄e ⁊ remissiōe pcti. siue ḡ itelligat magr̄i auctoritatē Aug. q̄ dicit q⁹ dñs ptātē baptismi potuit dare suis ⁊ nō dedit: de ptāte intelligētie siue de ptāte inuocatiōis: tñ nō euadūt istā q̄stionē. ¶Utrū dñs potuit dare hmōi ptātē coopatiōis seruis suis sicut vult magister ¶Sz ꝓbat q⁹ nō potuit dare: q⁹ dicit auctoritas q⁹ maius ē facere de impio piū: q̄ creare celū ⁊ terrā. ḡ potuit ei dare q⁹ creare celū ⁊ terrā: ⁊ ita q⁹ eēt creator. ḡ q⁹ eēt de⁹ ⁊ hoc falsum: ḡ ⁊ primū: nō potuit ḡ de⁹ dare ptātem creatā puro hoi mūdādi aīas. ¶Itez. si dñs dedisset puro hoi seḡret icōuenientes: ſcz q⁹ hoies ponerēt spem i puro hoie: ſz de⁹ nō pōt facere aliqd ex quo sequat icōueniēs. ḡ nō potuit illā dare. ¶Itē. dicit Aug. q̄lis est iohānes talis ē ei⁹ baptism⁹/ ⁊ q̄lis xp̄s talis baptism⁹ xp̄i. vñ q⁹ baptism⁹ xp̄i ē qđ diuinū: nullī nisi de⁹ pōt dare baptisma diuinū: ḡ cū de⁹ nō potuerit dare puro hoi vt esset de⁹/ nō potuit dare ei potētiā dādi baptisma diuinū/ ⁊ ita nō potuit dare potentiaz coopatiōis. ¶Sz ꝓbat q⁹ potuit: q⁹ xp̄s potuit dare hoi potestatē mūdandi aīas: qđ ꝓbat: q⁹ dedit ei sciētiā creatā oīm: ḡ ⁊ potētiā: sicut em aipotētia ꝓprīū ē dei: sic ⁊ oī sciētia. vñ de⁹ dr̄ a theos qđ ē ꝓtēplator quasi q̄ cōtēplat oia. si ḡ de⁹ potuit dare xp̄o hoi potētiā creatā mūdādi aīas. sic ⁊ aliis hoib⁹. et ita potuit dare seruis potētiā coopatiōis ¶Itē. de⁹ dedit potētiā lapidib⁹ ꝓciosis curādi morbos corporales. ḡ potuit dare aiabus ſctis potentiā curādi morbos spūales. qđ ꝓcedunt q̄dā cū magro. ¶Ad primū auctoritatē dicūt q⁹ maius ē facere de impio piū: q̄ creare celū ⁊ terrā. i. maiꝰ effect⁹ mīe: ſz eq̄lis potētie: i creatiōe em celi nichil iuenit de⁹ repugnātie: ſz i iustificatōe impij aliqd iuenit repugnās ſcz pctm̄ impij. in creatiōe celi ⁊ terre apparuit benignitas dei: ſz in iustificatōe ipij apparet supabūdās bonitas dei: maⁱ⁹ em ē facere de impio piū q̄ nō ad illud qđ fit. aīa em ſcta ē meliorꝰ i infinitū/ q̄ infiniti celi et infinite terre: sicut dr̄ in euāgelio: qđ ꝑdest hoi si vniuersum mūdū lucret/ aīe sue ꝏ detrimētū patiat ꝓcedūt ergo q⁹ de⁹ dare pōt hoi puro potētiā creādi. i. de nichilo aliqd faciēdi: ſz ꝑm quosdā nō sequit ergo pōt facere q⁹ pur⁹ hō creet: q⁹ hoc ꝓbū creare importat primā auctoritatē. ¶Alij ꝓcedūt istā: de⁹ pōt facere q⁹ pur⁹ hō creet: ſz nō pōt facere q⁹ pur⁹ hō sit creator: q⁹ hoc nomē creator importat primā auctoritatē: ſz hoc ꝓbū creare nō importat ¶Ad ſcdo obiectū dicūt q⁹ de⁹ bū pōt facere aliqd ex quo sequatur icōueniēs occasionaliter: sicut ex ꝓdicatiōe sua multi iudei occasionalit⁹ peiores facti fūt. ¶Ad tertio ob. dicūt q⁹ pur⁹ hō pōt dare baptisma diuinū: ſz nō diuinū prima auctoritate/ ſz ſcda. sed hec solutio nullā videt eē. Baptism⁹ em iohānis tm̄ tpalis ⁊ trāsitoriꝰ ē: q⁹ iohānes tm̄ tpalis fuit: ⁊ baptism⁹ xp̄i diuin⁹/ q⁹ xp̄s de⁹. ḡ ꝑm hoc null⁹ pōt dare diuinū baptisma: nisi sit de⁹. aliter em nichil dixisset August.

Alic ꝓ dici.
Character figurat aiam ad susceptionē fidei ⁊ charitatis.
Figura.
ꝫ ista arguit
Ad idem.
Ad idem.
Bon⁹ casus
Ad idem.
Solutio ad primus ꝙ.
Ad aliud. Augustin⁹ retractauit.
Questio.
ꝫ hoc arguit
Secundo.
Tertio.
Baptismus nō delet pcta sequentia ipm.
Duplex fictio.
In oppositū
Secundo.
Opinio aliquorum.
Ad primū
ꝫ hanc ar.
Notandum. Multiplex potestas baptismi.
Aliter ꝑm aliquos.
Ad tertium

christo. hoc em esset ꝫ matestatē diuinā: potestas cooperatōis est ptās qua hō coopat i baptismo ad effusionē gr̄e ⁊ remissionē pcti. de hac ptāte dr̄ a magistro sup illū locū prime ad Cor. Ego ſuz pauli/ ego ſuz cephe ⁊c. q⁹ de⁹ potuit dare illā suis: ſz nō dedit potuit em dare quādā ptātē creatā hoi: vt sicut i baptismo iohānis totū erat dei: totū erat hois: ita i baptismo xp̄i totū eēt dei/totū hois. et sic hō cooparet deo in effusione gr̄e ⁊ remissiōe pcti. siue ḡ itelligat magr̄i auctoritatē Aug. q̄ dicit q⁹ dñs ptātē baptismi potuit dare suis ⁊ nō dedit: de ptāte intelligētie siue de ptāte inuocatiōis: tñ nō euadūt istā q̄stionē. ¶Utrū dñs potuit dare hmōi ptātē coopatiōis seruis suis sicut vult magister ¶Sz ꝓbat q⁹ nō potuit dare: q⁹ dicit auctoritas q⁹ maius ē facere de impio piū: q̄ creare celū ⁊ terrā. ḡ potuit ei dare q⁹ creare celū ⁊ terrā: ⁊ ita q⁹ eēt creator. ḡ q⁹ eēt de⁹ ⁊ hoc falsum: ḡ ⁊ primū: nō potuit ḡ de⁹ dare ptātem creatā puro hoi mūdādi aīas. ¶Itez. si dñs dedisset puro hoi seḡret icōuenientes: ſcz q⁹ hoies ponerēt spem i puro hoie: ſz de⁹ nō pōt facere aliqd ex quo sequat icōueniēs. ḡ nō potuit illā dare. ¶Itē. dicit Aug. q̄lis est iohānes talis ē ei⁹ baptism⁹/ ⁊ q̄lis xp̄s talis baptism⁹ xp̄i. vñ q⁹ baptism⁹ xp̄i ē qđ diuinū: nullī nisi de⁹ pōt dare baptisma diuinū: ḡ cū de⁹ nō potuerit dare puro hoi vt esset de⁹/ nō potuit dare ei potētiā dādi baptisma diuinū/ ⁊ ita nō potuit dare potentiaz coopatiōis. ¶Sz ꝓbat q⁹ potuit: q⁹ xp̄s potuit dare hoi potestatē mūdandi aīas: qđ ꝓbat: q⁹ dedit ei sciētiā creatā oīm: ḡ ⁊ potētiā: sicut em aipotētia ꝓprīū ē dei: sic ⁊ oī sciētia. vñ de⁹ dr̄ a theos qđ ē ꝓtēplator quasi q̄ cōtēplat oia. si ḡ de⁹ potuit dare xp̄o hoi potētiā creatā mūdādi aīas. sic ⁊ aliis hoib⁹. et ita potuit dare seruis potētiā coopatiōis ¶Itē. de⁹ dedit potētiā lapidib⁹ ꝓciosis curādi morbos corporales. ḡ potuit dare aiabus ſctis potentiā curādi morbos spūales. qđ ꝓcedunt q̄dā cū magro. ¶Ad primū auctoritatē dicūt q⁹ maius ē facere de impio piū: q̄ creare celū ⁊ terrā. i. maiꝰ effect⁹ mīe: ſz eq̄lis potētie: i creatiōe em celi nichil iuenit de⁹ repugnātie: ſz i iustificatōe impij aliqd iuenit repugnās ſcz pctm̄ impij. in creatiōe celi ⁊ terre apparuit benignitas dei: ſz in iustificatōe ipij apparet supabūdās bonitas dei: maⁱ⁹ em ē facere de impio piū q̄ nō ad illud qđ fit. aīa em ſcta ē meliorꝰ i infinitū/ q̄ infiniti celi et infinite terre: sicut dr̄ in euāgelio: qđ ꝑdest hoi si vniuersum mūdū lucret/ aīe sue ꝏ detrimētū patiat ꝓcedūt ergo q⁹ de⁹ dare pōt hoi puro potētiā creādi. i. de nichilo aliqd faciēdi: ſz ꝑm quosdā nō sequit ergo pōt facere q⁹ pur⁹ hō creet: q⁹ hoc ꝓbū creare importat primā auctoritatē. ¶Alij ꝓcedūt istā: de⁹ pōt facere q⁹ pur⁹ hō sit creator: q⁹ hoc nomē creator importat primā auctoritatē: ſz hoc ꝓbū creare nō importat ¶Ad ſcdo obiectū dicūt q⁹ de⁹ bū pōt facere aliqd ex quo sequatur icōueniēs occasionaliter: sicut ex ꝓdicatiōe sua multi iudei occasionalit⁹ peiores facti fūt. ¶Ad tertio ob. dicūt q⁹ pur⁹ hō pōt dare baptisma diuinū: ſz nō diuinū prima auctoritate/ ſz ſcda. sed hec solutio nullā videt eē. Baptism⁹ em iohānis tm̄ tpalis ⁊ trāsitoriꝰ ē: q⁹ iohānes tm̄ tpalis fuit: ⁊ baptism⁹ xp̄i diuin⁹/ q⁹ xp̄s de⁹. ḡ ꝑm hoc null⁹ pōt dare diuinū baptisma: nisi sit de⁹. aliter em nichil dixisset August.

¶Itē in euāgelio: opa q̄ ego facio ipa testimoniū p hibēt de me: ſcz q⁹ ego sum de⁹: sed si pur⁹ hō posset mūdare aīas ⁊ facere miracula: opa illa non phiberent testimoniū q⁹ xp̄s eēt de⁹. ḡ ꝑm hoc pur⁹ hō nō pōt mūdare aīas. ¶Itē. esto q⁹ de⁹ dedit alicui illā potētiā ⁊ ille p aliqđ op⁹ mūdat aliquā aiam: opus illud siue mot⁹ aīe aut ē volūtari⁹ aut naturalis aut violēt⁹: ꝓstat q⁹ nō violēt⁹/ ſz naturalis: aut exigit cōtactus aut nō. si sic. Cōtra aīa baptizantis nō pōt tā gere aīaz baptizati: ḡ nō exigit cōtact⁹ ⁊ si nō exigit ḡ naturalit⁹ mūdat: ḡ semp mundat. ⁊ hoc manifeste falsum. si ē volūtari⁹ ille mot⁹: ḡ ꝑm hoc iste volūtarie mūdat: ḡ q̄n vult mūdat: ⁊ q̄n nō vult nō mūdat. et hoc iterū falsum. relinquit ḡ q⁹ de⁹ nō possit dare hmōi ptātē hoi. ¶Itē. dicit beat⁹ Dionysi⁹: optimi est optima adducere: maliꝫo corrūpere: ſz optim⁹ ē ordo iste q̄ modo ē in reb⁹ vt ſcz de⁹ imediate faciat summas creaturas: ſcz aīas ⁊ āgelos ⁊ eas i mētē ꝓficiat. per eas ꝏ facit inferiores creaturas: vt ⁊ oīa ad ipm reducant: sicut dr̄ i Eccle. ad locū vñ exeunt flumina reuertunt⁹ ⁊c. cū ergo ordo iste optim⁹ sit et de natura optimi est optima adducere: ḡ cū de⁹ nō possit facere ꝏtra naturā suā: nō pōt ordinē istū mutare. ergo nō pōt facere quin imediate ipe perficiat aīa. ergo nō pōt dare hoi illā potestatē coopationis ¶Item. dicit Augustin⁹ q̄ cū hō adheret deo: ⁊ sequit leges diuinas eternas ⁊ incōmutabilis/ efficit diuin⁹ etern⁹ ⁊ incōmutabilis. ergo lex diuina eterna ⁊ incōmutabilis est. qđ patet p hoc qđ sup hūc locū euāgelij. Celū ⁊ terra trālibūt: verba aūt mea nō transibūt. dicit glosa. licet son⁹ exterior trāseat: sententie tñ ineternū ꝑmanēt: ergo hec sentētia: Male dictus homo q̄ cōfidit in hoie incōmutabilis est: ḡ hoc nō pōt esse verū/ benedictus homo q̄ cōfidit in hoie: sed posset esse verū: si de⁹ posset dare hoi potētiā iustificandi ⁊ remittendi pcta: ergo deus nō pōt dare hmōi potentiā creature. ¶Itē dicit pat ad filiū per Aggeū prophetā. Ponā te quasi signaculū: quia te elegi. Super quē locū dicit Hieronym⁹ q⁹ q in deū crediderit hic quasi anulo signatur: ergo ꝑm hoc filij⁹ dei: sygillū est sygillans animas imprimēs eis suā similitudinē: ergo anima sygillata est similitudine dei: sed in naturis sygillū nō potest sygillare ergo cū homo sygillat⁹ sit spūaliter nō potest sygillare spūaliter: ergo nō potest habere potentiā iustificandi: ergo nō potest dare ei illā potentiā. ¶Itez dicit dñs p Ysa. gloriā meā altert nō dabo: sed gl̄ia dei est quod ipe fons oīm bonoꝝ et q⁹ ipe est i media causa glorie ⁊ gratie. ꝓpter hoc em dicim⁹. Glorificamus te. ⁊ fontē oīm bonoꝝ ꝓfitemur te. aut ḡ est homo capax hmōi potentie iustificādi/ aut nō: si est capax: ergo de⁹ dedit illā homini: dat em vnicuiq⁹ ꝑm ꝓpriā virtutē vt habeat in euangelio: ergo falsum dicit Augustin⁹ q⁹ nō dedit deus homini talez potentiā: si ergo nō est capax: ergo deus nō pōt dare illā homini. ¶Item vanitati est subiecta ois creatura: anima ergo etiā sanctissima vanū quid est in se: nec potest cōseruare in se sanctitatē suā: imo euanescit/ nisi ꝙseruet a primaveritate: et ꝓpter hoc ait psalmista dicēs. Cōserua me dñe ⁊c. si ergo nō pōt in se cōseruare gr̄am suā multominꝰ potest cōseruare in alio: ergo nec dare alij. eiusdē em est dare ⁊ cōseruare. si dicatur q⁹ pōt illā dare p primā veritatē:

Secundo.
Tertio.
Quarto.
Quinto per Augustinū.
Sexto.
Hieronym⁹
Septimo.
Augustin⁹.
Octauo.

Solutio. et hoc iterũ concedim⁹. ¶Solutio. ꝑdicatores dãt gratiã ꝙ verba ꝑdicationis: tñ ipi nõ docẽt ꝓprie loquẽdo: vt dicit Augu. i libro de magisterio: imo ꝙprie solus deus docet/ qõ patet cũ aliqs dicit aliqõ ꝓbũ/ nec ꝛcedim⁹/ nec negam⁹: donec prius ꝛsuluerimus magꝝm iteriorẽ: sed si hõ dat gꝝam tñ ꝙ primã veritatẽ: hoc est dicere ꝙ prima ꝓbitas tñ ꝓprie dat. ergo solus de⁹ põt dare gratiã: non igit põt hõ habere illã potentiã cooperatiõis. ¶Qõ ꝛcedim⁹ ꝓdictis rõnib⁹: maxime qz deus nõ iustificat nisi ꝑm ꝙ illabitur essentialiter aie qõ est templũ dei: sicut ỽr in apocalipsi Ego sto ad hostiũ ꝛ pulso: si aliquis michi aperuerit itrabo ꝛ cenabo cum eo: ꝛ ipe mecũ. Et in libro sapiẽtie ỽr ꝙ sapiẽtia i aias sctas se transfert/ ꝛ amicos dei/ ꝛ ꝓphetas cõstituit/ ꝛ nec anima nec angelus illabi potest essentialiter anime vnde solus deus potest iustificare. Item solus de⁹ sygillũ est. itez omnis creatura vanũ quid est in se nec sustẽtat nisi a prima veritate: veritas eñ vt ait Ambrosius a deo est ꝙ si ipa non est: ipa est/ et hoc ꝓbat hoc modo. si veritas nõ est verũ est veritatẽ non esse nõ ita aliqd est verũ ꝛ ita veritas/ ꝛ ita si veritas non est ꝓbitas est. ¶Ad primũ ergo dicim⁹ ꝙ de⁹ dedit christo homini oim sciẽtiã: non tñ potuit ei dare oiã potẽtiã creatã: ꝛ hoc est: qz omnipotẽtia ꝓprie est dei vnde qõ est increatũ Exo. omnipotẽs nomen ei⁹: sed oim sciẽtia nõ est ꝓprium dei. anima eñ apta nata est scire oia ꝛ etiã ipm deũ: ꝛ ꝓpter hoc nõ est sile. ꝓpterea sciẽtia est pars beatitudinis: vñ in euãgelio. hec est vita eterna vt cognoscã te ꝛc. sz potẽtia nõ est pars bẽtudinis. vñ nõ ẽ sile. ¶Ad scõm dicim⁹ ꝙ nõ est sile de sanitate corꝑali ꝛ sanitate spũali. Sanitas eñ corꝑalis nõ ẽ a deo imediate imo ab elementis ꝛ qualitatib⁹ elemẽtatis: et ꝓpt hoc dñs potuit dare ꝛ dedit oib⁹ ptãtẽ curãdi morbos corꝑales: sz aia imediate est a deo: ꝛ ꝓpt hoc ei⁹ opatio imediate est a deo. ¶Sz videt ꝙ de⁹ potuerit dare hoi potestatẽ iustificãdi: qz ỽr in actib⁹. fide purificãs corda eoꝝ. g̃ fides purificat cor: g̃ fides iustificat cor: g̃ habet potẽtiã: ꝛ fides ẽ creatura: g̃ de⁹ dedit alicui creature potentiã iustificãdi. eadẽ rõne potuit dare aie potẽtiã iustificãdi. ¶Itẽ. qõ forma facit subiectũ facit: sicut si calor calefacit calidũ facit. g̃ cũ fides iustificet/ fides iustificat. g̃ fides habet potestatẽ iustificãdi. ¶Solutio. Ad primũ dicim⁹ ꝙ fides nõ ỽr purificãs corda: sz de⁹ ꝙ fidẽ. vñ ꝓprie loquẽdo fides nõ iustificat effectiue: et si dicaẽ fidẽ iustificare tropice itellecta: de⁹ ꝙ fidẽ. ¶Ad vltimo dicimus ꝙ fides hz quosdã effect⁹ essentiales ꝛ naturales: ꝛ quosdã volũtarios. volũtarij sunt sicut mot⁹ q̃ eliciunt a fide: ꝛ illos cõicat subiecto suo. vñ hec est ꝓa ꝓprie habẽs fidẽ credit: effect⁹ aũt naturales fũt sicut ꝙ purificat ꝙ faciat filios dei ꝙ assimilat ỽ ꝛ hmõi. ꝛ tales effect⁹ nõ dicunt nisi de deo q̃ ẽ causa immediata essentie fidei. sic soluit scõo obiectũ ꝓ distinctionẽ. ¶Sed iterũ ꝓbat ꝙ potestatẽ cooperationis potuit de⁹ dare homini: qz sup illũ locũ euangelij: vidi spm̃ sctũ descendentẽ: quasi columbã de celo ꝛ manentẽ sup eũ ꝛ ego nesciebã. querit Augustinus: quid est ꝙ nesciebat iohanes baptista q̃ primo dixerat. Ecce agn⁹ dei q̃ tollit pcta mũdi q̃ post me venit añ me fact⁹ est: q̃ etiã dixerat/ tu venis ad me baptisari: ꝛ ego a te debeo baptisari. ꝛ postea soluit Augustin⁹ dicẽs: ꝙ iohanes baptista nesciebat ꝙ potestatẽ baptisandi sibi esset retẽta. quod nõ pot intelligi de potestate auctoritatis prime bñ eñ sciebat iohanes ꝙ illã nulli esset daturus nec de potestate ministerij: illã eñ dedit apostolis ꝛ sacerdotibus/ ꝛ omnibus in articulo necessitatis: nec de potestate excellentie vel iuocatiõis. qõ ꝓbatur: qz certificat⁹ est iohanes de hoc qõ dubitabat: certificat⁹ aũt est sicut ipe dixit. sed q̃ misit me baptisare in aq̃: ille michi dixit. sup quẽ videris spm̃ descendentẽ et manentẽ sup eũ: hic est q̃ baptisat in spũsctõ. et Augustin⁹ exponit: et a peccatis mũdat: ergo iohanes baptista nesciebat ꝙ christus esset retenturus potestatẽ mũdãdi a peccatis: sed illã potuit dare apls: vt dicit augustin⁹. ergo potestatẽ cooperatiõis potuit dare homini: qõ est cõtra ꝓdicta. ¶Ad hoc dicimus ꝙ dñs potuit dare de sua potẽtia huiusmodi potẽtiã: sed nõ potuit potẽtia ordinata: sicut posset de potẽtia saluare iudã: sed nõ põt de iusta potẽtia/ ꝛ posset aliquem punire quãtũcũq; meruerit: posset inq̃ de potẽtia: sed nõ posset de misericordi potẽtia similiter potuit dare de potẽtia hmõi potentiã: sed nõ potuit potentia ordinata. ¶Sed videtur ꝙ hec solutio nulla sit: quia quicquid potest homo de potentia potest simpliciter/ et econuerso. ergo qcquid potest de⁹ de potentia potest simpliciter/ ꝛ econuerso. similiter ergo verũ est ꝙ deus potest dare homini potentiã cooperatiõis mũdanti animas. ¶Solutio. dicim⁹ ꝙ nõ est simile de potestate dei ꝛ potestate hominis: qz potentie hominis nichil est essentialiter ãnexũ ꝙ qõ impediat exire in quẽlibet actũ suũ: sed potentie dei aliquid est annexũ essentialiter per qõ impediatur ne exeat in aliquẽ actũ suũ. vnde nec valet hec argumẽtatio. Deus põt de potẽtia punire aliquẽ q̃tũcũq; meruerit: ergo põt: misericordia eñ ãnexa est ꝛ impedit. vñ hic est fallacia ꝑm qd ad simpliciter: qz hocverbũ potest per se sumptũ potentiã liberã significat: sicut nõ valet: angelus põt peccare de potentia: ergo põt peccare: charitas eñ ꝓfirmata ipedit. ¶Soluim⁹ g̃ qõ dicit Augustin⁹ ꝙ hãc additionẽ potuit dare de potẽtia/ vel põt dici ꝙ potuit dare. i. qz nõ dedit nõ fuit ex impotẽtia sua ¶Sed itez ꝓbat ꝙ de⁹ potuit dare hoi illã potentiã: qz sup illũ locũ euãgelij Sicut pat̃ habet vitã in semetipo: sic dedit ꝛ fi. vitã habere in semetipo: ꝛ potestatẽ dedit ei iudiciũ facere. dicit augustin⁹ ꝙ pater xp̃o inq̃tũ est ꝓbũ dedit vitã habere in semetipo id est ptãtẽ viuificãdi aias: sed inq̃tũ est hõ dedit ei ptãtẽ iudiciũ facere. i. ptãtẽ suscitãdi corꝑa: ibidem eñ dicit Augustin⁹ ꝙ pater q̃daz facit ꝑ filiũ nõ ex sua substãtia vt pati crucifigi/ ꝛ resurrectionẽ corꝑorũ nã resurrectionẽ facit ex sua substãtia. Querit g̃ de qua ptãte itelligit cũ dicit: dedit et ptãtẽ iudiciũ facere/ aut. s. de ptãte auctoritatis/ aut de ptãte ministerij. si de ptãte auctoritatis: g̃ xp̃s ꝑm ꝙ hõ ptãtem habet suscitãdi corꝑa: ergo ꝑm ꝙ homo põt miracula facere: ergo pater dedit christo ꝑm ꝙ homo põtestatẽ creatã faciendi miracula: ergo eadẽ rõne potuit ei dare potentiã creatã mũdandi aias: sicut eñ mũdare aias est supra naturã. sic facere miracula est supra naturã. Item talia que sunt supra naturã fiunt ex substãtia dei: ex substãtia eñ vere nõ fiũt g̃ sicut dedit xp̃s potestatẽ hoi faciẽdi miracula: sic ꝛ potuit ei dare ptãtẽ mũdãdi aias: sic ỽ itelligat de ptãte ministerij nulla eẽt distinctio quã Augustin⁹ facit. ptãtẽ eñ ministerij iustificãdi aias habet xp̃s ꝑm ꝙ homo ꝛ sacerdotes ꝛ ꝑdicatores. ¶Solutio. Ad hoc dicẽdũ ẽ ꝙ illa de⁹ põt facere ex sua substãtia q̃ ꝙ se ꝛ imediate facit: ꝛ q̃ ipe sol⁹ ꝓprie dicit facere. sicut soli ãgelo ỽr esse ãgelos ꝛc. qz ei primo ꝛ ꝙ se inest. alia ꝛo q̃ facit de⁹ mediãte natura nõ ỽr facere de sua substãtia. vnde ỽr creare aias ꝛ suscitare de sua substãtia: isti eñ sunt ꝓprij ꝛ imediati effect⁹ ei⁹: sz nõ dicit ex sua substãtia creare corꝑa humana ꝛ suscitare. creat eñ ex limo ꝛ resuscitat ex puluerib⁹ vñ mediate ꝛ talẽ potestatẽ et etiã auctoritatẽ vt sit auctoritas sub auctoritate: dedit de⁹ pater xp̃o hoi sicut ỽr in psal. dabit de⁹ vocẽ ꝓbitatis ꝛc. vox eñ xp̃i hẽbat ptãtẽ suscitãdi corꝑa: sz ptãtẽ suscitandi aias nõ potuit dare xp̃o hoi: ꝑm ꝙ homo: sed qz facit ex sua substãtia. ꝛ ꝙ hãc distinctionẽ ꝓz solutio ad oia obiecta. ¶Post hoc sciendũ ꝙ hmõi locutiões frequẽter iueniunt in sacra scriptura. xp̃s ꝑm ꝙ hõ dedit hoibus dona: ꝛ itelligit de donis gratuitis: xp̃s ꝑm ꝙ hõ saluat: xp̃s ꝑm ꝙ hõ introducit in paradisum et ꝛsimiles. sed sciendũ ꝙ cũ ỽr ꝑm ꝙ homo dedit dona hominib⁹: in talib⁹ hec dictio ꝑm notat vnionẽ: ꝛ est sensus. ꝓbũ vnitũ homini dedit dona hominib⁹: in aliis aũt locutionib⁹ hec dictio ꝑm notat causam meritoriã vel satisfactoriã: christus eñ ꝑm ꝙ hõ meruit nobis vitã eternã ꝛ liberationẽ a pena ꝙ hoc ꝙ satisfecit ꝙ nobis. dictũ est superi⁹ ꝙ de⁹ facit quedã de substãtia/ sicut resuscitationẽ aiaꝝ: qdã nõ de substantia: sicut resuscitationẽ corꝑoꝝ. ¶Sed contrariũ dicit⁹. dicit eñ Augu. i libro ꝓfessionũ dirigens sermonẽ ad deũ patrem sic/ dñe de nichilo fecisti oia nõ de tua substãtia: qz si essent de tua substãtia esset id qõ tu es: nihil g̃ facit de sua substãtia nec resuscitationẽ aiaꝝ nec aliud. ¶Et solutio ad hoc ẽ per distinctionẽ equiuocatiõis huius ꝓpositionis de: ꝙ cũ ỽr/ dñe nõ de tua substãtia ꝛc. notat ibi hec ꝓpositio de: causam materialẽ: ex qua sicut eñ aliq̃ portio materie hois generatis trãsit in hoiem generatũ sic quodã mõ substãtia dei parris trãsit in filiũ id est pr̃ dat substãtiã filio suo intrñ ꝙ remanet apud eũ. hoc mõ nulla creatura est de dei substãtia: sed cũ dicit de⁹ resuscitat aias de sua substãtia: hec ꝓpositio de: notat quasi causam materialẽ in qua ꝛ efficaciã ꝓpriã. Dicit eñ Aug. sup illũ locũ iohãnis. hic q̃ baptisat ꝛc. qz aia rõnalis nõ viuit de petro vel de paulo: sz de solo deo. vñ i psalmo: michi adherẽ deo bonũ est: viuẽdo eñ spũaliter delectat aia: et qẽscit in deo tãq̃ i causa materiali: materiali dico in q̃ nõ ex qua: idẽ aũt est aiaꝝ resuscitari: qõ viuere spũaliter. vñ cũ ỽr de⁹ resuscitat aiam de substãtia sua: idẽ est qõ hec/ deus est causa efficiẽs ꝓpria ꝛ imediata vite spiritualis huius anime: ꝛ est causa materialis i qua vel causa materialis in qua qẽscit et viuit aia: in ipo eñ viuim⁹/ moziemur/ ꝛ sumus/ dicit apo. ꝛ sic hec ꝓpositio de: notat causam materialem in qua ꝛ efficaciã ꝓpriã: ipe eñ de⁹ ꝓprie ꝛ imediate illuminat aiam per fidem nõ aliquo mediante: sicut minus lumen q̃ sol non reddit nobis solem visibilem: ita minus lumen q̃ deus non reddit deum visibilem anime.

¶Quod inconueniens accidisset si deus dedisset potestatẽ coopatõis baptisandi alicui

Aerit qõ icõuentes accidisset si de⁹ dedit set potestatẽ coopatõis baptisandi alicui Et dicit Aug. ꝙ illã ptãtẽ potuit dñs dare hoi: sz nolui ne spes poneret in hoie/ ꝛ ne tot eẽnt baptismi quot baptiste. ¶Sz obicit. si de⁹ nolui dare illã ptãtẽ hoi. s. vt vnus hõ daret melioꝛẽ baptismũ q̃ alius/ ne spes poneret in hoie: g̃ nõ debuit illã dare: ergo eadẽ rõe nõ debuit illã dare hoi ꝙ vn⁹ hõ meli⁹ ꝑdicaret q̃ ali⁹ vel cãtaret missam q̃ ali⁹: ne spes poneret in hoie. ¶Itẽ. hoc ẽ icõuentes ponere spem in hoie. dicit eñ i psalmo: leuaui oculos meos ad mõtes. i. ad scrõs: vñ venit auxiliũ michi. ¶Itẽ de btã ꝓgine ỽr. dulcedo ꝛ spes nr̃a salue. ergo spes ponẽda est i hoie. ¶Itẽ obicit de hoc qõ dicit: ne tot eẽnt baptismi quot baptiste: aut eñ itelligit tot i nũero aut i specie. si tot i numero: illud nõ ẽ icõuentes: imo plures lõge sũt i nũero baptismi q̃ baptiste ꝛ quot sunt baptizati/ tot baptismi: ꝛ plures sunt baptizati q̃ baptiste: si itelligit tot i specie illud nõ accideret: qz si hoies cooparent deo i baptismo ꝙ tot essent baptismi in specie/ quot baptiste i nũero. ergo illa rõ nulla ẽ. ¶Itẽ. si hoies cooparent deo tñ/ nõ essent nisi ministri dei/ sz modo baptiste sunt tñ ministri dei: et tñ baptismi nõ diuersificant ꝑm speciẽ/ sed ꝑm diuersitatẽ ministroꝝ: ergo nec tũc diuersificarent. ¶Si dicat ꝙ intelligit tot i nũero: sz ꝑm maiozẽ ꝛ minoꝛẽ bonitatẽ: qz melioꝛ baptism⁹ daꝫ a melioꝛe baptista: ꝛ minus bon⁹ a minus bono: adhuc tñ remanet vnus baptismus/ sicut et vna fides: licet vna sit melioꝛ altera: similiter vnũ baptisma eẽt: licet vnũ baptisma melius eẽt alio. ¶Solutio. Multiplex est spes. est enim spes venie/ spes gr̃e/ spes glie: q̃libet istarũ i solo deo habẽda est. vñ de q̃libet tali dictũ est: maledict⁹ q̃ cõfidit in hoie: ꝛ ponit carnẽ brachium suũ. spes aũt auxilij ponit bene in sctis hoib⁹: ꝛ sic ꝙ hmõi distinctionẽ patet solutio ad primas obiectiones. ¶Ad illõ dicim⁹ ꝙ hoc: Ne tot essent baptismi quot baptiste sic itelligẽdũ est: ne tot essent in numero/ tñ ꝑm maiorẽ et minoꝛẽ bonitatẽ vt videlicet melioꝛ baptism⁹ dareꝫ a melioꝛi baptista: ꝛ min⁹ bonus a minus bono. hoc aũt esset inconueniẽs: qz rũpereꝫ vnitas ecclesie: sicut rũpebaꝫ ad corinthios dicẽtes. ego apollo/ ego sz paulꝰ. ꝛc. vñ Aug. vt colũba. i. eccl̃ia remaneat in simplicitate: signo columbe ostẽdit sctõ iohãni sol⁹ xp̃s baptisare. ꝛcedim⁹ tñ ꝙ si hmõi ptãs cooperatõis eẽt data hoi adhuc nõ esset hõ nisi minister baptismi. ¶Sz duplex ẽ ministeriũ est enim ministeriũ rei quã opaꝫ vel coopaꝫ mist̃: sicut ꝓringit mõ in ꝑdicatiõe: et est ministeriũ rei quã nõ operaꝫ minister vel cooperaꝫ: sed ad quã operaꝫ: ꝛ hoc mõ sacerdotes ministri sũt baptismi interioris qz operanꝫ ad infusionẽ gr̃e: sz nõ operanꝫ infusionẽ gr̃e nec cooperanꝫ: sz sol⁹ de⁹ operaꝫ. ¶Sz querit/ cũ de⁹ nõ dederit hoi potestatẽ coopationis baptismi: vt. s. vn⁹ meli⁹ baptizaret q̃ alius: gr̃e dedit dñs

Solutio.

Notandum.

ꝓdicta aꝛ.

Solutio.

Augustin⁹.

Augustin⁹.

Solutio.

Hota.

Quz deus dedit christo homini omniscientiam: non tamen dare potuit omnipotentiã.

Ad primũ. Cur aia xpi facta ẽ oiscies et nõ omnipotens.

Ad secundũ Hota.

Itez arguit q̃ hõ possit iustificare.

Secundo.

Solutio ad primum.

Ad aliud.

Itez arguit q̃ ptãs cooperãdi potuit dari hoi

Ad primũ

Secundo

Ad aliud.

Ad primũ

Ad secundũ

Ad aliud.

Solutio.

Sol⁹ de⁹ põt iustificare.

Ad primũ.

Ad secundũ

Ad aliud.

Itez arguit

Secundo.

Solutio ad primum.

Ad aliud.

Itez arguit

Solutio.

Hota.

ꝓ hoc arguit

Solutio.

Fallacia.

Ad augustinum.

Itez arguit

Augustin⁹.

Solutio.

Augustin⁹.

Ad primũ

Secundo

Ad aliud.

Ad primũ

Ad secundũ

Ad aliud.

Solutio.

Augustin⁹.

Augustin⁹.

Solutio.

Hota

potestatē p̄dicādi: vt.s. vn⁹ meli⁹ q̄ alius p̄dicet. ex hoc em̄ fiūt ꝓtētōes ꝛ scismata iter discipulos ¶ Si dicaꝯ q̄ baptism⁹ facit filios dei: ꝛ p̄dicatio nō: ꝛ ꝓpter hoc nō ē simile de baptismo ꝛ p̄dicatiōe. ¶ Cōtra. dicit apls: filioli mei quos iterū parturio donec formeꝯ in vobis xp̄us. ꝛ alibi/ꝙ euangeliū meū ego vos genui: ꝛ intelligit de generatiōe spūali. ergo p̄dicatio facit filios dei ¶ Solutio. ad hoc dicim⁹ q̄ nō est simile: q⁹ baptism⁹ ad hoc traditꝰ est principaliter: vt faciat filios: sed p̄dicatio ꝓpter multa alia tradita est: scz ad pūgendū pigros: q⁹ ꝑba sapientiū quasi stimuli ad accelerādū tardos ꝛ ad sistā: nec facit filios dei nisi monēdo vt videat hō q̄d scriptū sit in corde suo. vñ dicit Aug. i li. de magistro q̄ p̄dicator ꝓprie nō docet. vn⁹ ei tm̄ magr̄ q̄ i celis ē ¶ Ad hoc q̄ō q̄rebaꝯ supi⁹ q̄re de⁹ dedit hoi vt vn⁹ meli⁹ cātaret missaz q̄ ali⁹. Dicim⁹ q̄ nulli⁹ ꝓficit corpus xp̄i meli⁹ q̄ alius. vñ hoc mō null⁹ meli⁹ cātat missam q̄ alius. sed aliquis facit expediti⁹ ꝓparatoria q̄ ali⁹: ꝛ hoc mō aliq̄s baptisat meli⁹ q̄ alius: q⁹ dicit expediti⁹ ꝑba: ꝛ cathezizat ꝛ exorcisat ꝛ inungit.

Solutio prī dubiī.

Soluīt vna q̄stio prius mota.

¶ De forma baptismi. Quartū capitulum.

Quarto q̄rit̄ ō forma baptismi: ad quā exigunt̄ tria. s. forma ꝛboꝝ et intētio baptisandi ꝛ elemētū aq̄. ¶ Forma ꝛborū hec est: ego baptiso te in noie pa. ꝛ fi. ꝛ sc̄. hanc formā ꝛboꝝ determinat dñs in fine mathei: cū dicit discipulis: ite docete oēs gētes: baptisantes in no. pa. ꝛ fi. ꝛ. ss. Circa formā istā multiplex est q̄stio. prima est de substractione. scōa de additōe tertia de ipa forma totali. quarta de corruptione et substractiōe. ¶ Primo q̄rit̄: vtrū verbū baptisandi sit de essentia verboꝝ q̄ exigunt̄ ad baptismū. ꝑbaꝯ q⁹ nō. Quia si ego velim signare me nō exigit̄ q⁹ ego dicā: ego signo me: sed sufficit q⁹ ego habea intētionē signandi me: ꝛ ꝓferā ista verba/in no. pa. ꝛ fi. ꝛ. ss. Eodēmodo si bñdicā panē nō exigitur q⁹ ego dicaz hoc: ego bñdico panē. similiter si p̄dicē euāgeliū nō ē necesse q⁹ ego dicā hoc: ego p̄dico euāgeliū: ergo si ego baptiso te nō requirit̄ q⁹ dicā. bap. te: sed sufficit q⁹ habeā baptisandi intētionē et ꝓferā ista verba: in no. pa. ꝛ fi. ꝛ. ss. ¶ Si dicaꝯ q⁹ de⁹ apposuit dictionem signiſicantē actū baptisandi in forma verboꝝ: ꝓpter hoc ꝛbū baptisandi est de essentia formę verboꝝ nulla videt esse solutio: q⁹ cum dñs misit discipulos ad predicandū dixit: ite/predicate euāgeliū oīi creature. tm̄ ad hoc q⁹ aliquis predicet/nō oportet vt dicat se p̄dicare. ergo ad hoc q⁹ aliq̄s baptiset nō oportet vt dicat se baptisare. ¶ Contra. vsus ecclesie hoc habet q⁹ ꝛbū baptisandi sit de forma verboꝝ. ꝛ Alexāder dicit in q̄dā decretali: q⁹ nisi baptisans dicat ita: ego baptiso i no. pa. ꝛ fi. ꝛ. ss. nō est baptisatū. ergo verbū baptisandi est de essentia formę verboꝝ. qō cōcedim⁹. ¶ Ad primū dicim⁹ q⁹ nō est simile: verba em̄ ista i no. pa. ꝛ fi. ꝛ. ss. ad multa se habent/scz ad signādū/ad bñdicendū/ ad baptisandū. baptism⁹ em̄ sacramentū necessitatis est: et ꝓpter hoc necesse est baptisantē determinatā intētionē habere exp̄ssaz: ne euageꝯ animꝰ ad alia: cū illa ꝛba ad alia se habeāt. ꝛ ꝓpꝫ hoc necesse est vt baptisans intentionē baptisandi quā habet per verba exp̄imat baptiso te. ꝛc. ¶ Et ad scōm obiectū dicim⁹ q⁹ dñs cū mittebat discipulos ad predicandū: nō vtebatur verbo determinato: sed aliquādo dicebat: ite p̄dicate: aliquādo ita: ite docete: sed cū tradidit formā baptism determinata dictione vsus est dicens: baptisantes eos in noie patris ꝛ fi. ꝛc. et ꝓpter hoc non est simile de predicatione ꝛ baptismo.

Solutio

Euasio.

ℨ hanc aſ.

In oppositū

Solutio q̄sti onis.

Ad primū.

Ad secundū

¶ De substractione. Questio secūda.

Queritꝰ postea de substractiōe: vtrū baptismus sit/si tm̄ sic dicatur. baptiso te in no. pa. Et videtur q⁹ nō: quia nō est forma verborum prescripta a dño. ¶ Sed ꝑbaꝯ q⁹ sit baptismus: quia in primitiua ecclia fiebat baptism⁹ sic: baptiso te in no. christi: vt habetur in actibus apl̄oꝝ. ergo si in noie vni⁹ psone. s. filij tm̄ fiebat baptism⁹: eadē rōne fit baptismus in no. pa. tm̄. ¶ Itē. dicit Ambrosius q⁹ si aliquis baptisans nominet tm̄ vnā psonā: ꝛ de aliis bene sentiat/verū baptisma fit: si vero tres nominet/ꝛ de aliqua male sentiat/totuz subruit. ergo si aliquis dicat tm̄: ego baptiso te in no. pa. et bene sentiat de aliis ver⁹ baptism⁹ ē. ꝛ hoc ē cōueniēs: q⁹ nō obseruaꝯ forma quā tradidit dñs. ¶ Itē. ex hoc sequiꝯ q⁹ hereticꝰ nō baptiset etiā si nominet tres psonas: cū de aliqua illarū male sentiat. ¶ Solutio. nō est dubium q⁹ non est baptismus: si tm̄ sic dicatur: baptiso te in no. pa. ¶ Baptismus tamē fiebat in primitiua ecclesia hoc modo: baptiso te in no. christi: duabus de causis. ¶ Prima est vt nomen christi q⁹ erat incognitum hominib⁹ fieret celebre ꝛ amicū. hoc em̄ nomē christus sanat/lenit ꝛ illuminat ꝓ illud: oleū effusum nomen tuū. et beatus Bernardus dicit: q⁹ christus tubilus est in corde/ mel in ore/ melos in aure. ¶ Secunda est quia hoc nomen christus dat intelligere totam trinitatem. Christus em̄ interpretatur vnctus/ vnctus autē dat intelligere vnctam per sonam. i. filium: et personam vngentem. i. patrem: ꝛ ipam vnctionem scz spiritum sanctū: sed hoc nomen pater non dat intelligere totam trinitatem: ꝛ ꝓpter hoc non est simile. ¶ Auctoritas vero Ambrosij intelligitur duobus modis. primo vt sumatur significans ꝓ significato hoc modo: si nominet tātū vnā personam/et de aliis sentiat bene: verum baptisma est. s. vera fides: baptismus em̄ sacramentum est vere fidei. similiter ꝛ illud totū subruit. i. fides subruit secūdo intelligitur ꝓprie: sed tantū in casu: sicut si sacerdos fidelis ita dicat/ baptiso te in noie patris: et hoc dicto statim obmutescant vel puer moriatur tunc fit verū baptisma. summ⁹ em̄ sacerdos supplet q̄ pie inceptum est in minori sacerdote ¶ Similiter victima pars auctoritatis intelligenda est in casu cū videlicet hereticus exp̄imit errorez vel heresim in verbis: vt si dicat. ego baptiso te i no. pa. maioris: et filij minoris ꝛ. ss. tunc nullū est baptisma: sicut nulla est excōmunicatio que continet errorem apertum.

Jn oppositū

Secundo.

Tertio

Solutio que stionis.

Baptism⁹ in primitiua ecclesia cur fiebat tm̄ i noie christi.

Prima cā.

Scōa causa

Ad secundā

Ad tertiam.

Nulla est excōmunicatio q̄ cōtinet errorē apertum.

¶ De additione. Questio tertia.

Queritur postea de additiōe: vtrū scz sit baptismus si dicaꝯ sic. baptiso te in noie pa. ꝛ fi. et. ss. et beati petri. ¶ Et dicit magister q⁹ si illud vltimū addat aliquis ex sola deuotiōe/ non intendēs illud esse de essentia formę verborum/ baptismus est. Si vero credat illud esse de essentia formę/ꝛ ꝓpter hoc illud agat: non est baptisatus.

Solutio.

¶ De totali forma. Questio quarta.

Queritꝰ postea de ista forma. vñ scz habeat vox illa q⁹ ad ei⁹ platiōē fiat baptism⁹. Aut em̄ hoc habet natura/ aut a significatione: cōstat q⁹ non a natura: ergo a significatione: ergo voces eandē significatiōe habentes eādē vim habēt: ergo si sic dicatur baptiso te i noie genitoris/ꝛ geniti/ꝛ flaminis almi baptism⁹ est. ¶ Solutio. habent ille voces a significatione: baptism⁹ eni mūdat p fidem/ et ꝓpter hoc in baptismo sunt dictiones exp̄imētes fidē. s. ꝛ vnitatē dei/ꝛ trinitatē psonaꝝ: potius aūt vocib⁹ illis data est vis illa q̄ aliis: q⁹ per ista noia pī et filij exp̄essius significant̄ psonęꝛ sunt i eternitate: ꝛ extra tps q̄ per alia: q⁹ genitus participaliter pōt sumi: ꝛ ita tēporaliter: quod non cōuenit diuine psone

Solutio

Sed contra

¶ De corruptione verboꝝ. Questio quinta.

Dē corruptione verboꝝ similiter queritur vtrum scz sit baptism⁹ si aliquis dicat/ baptiso te i nomie patria ꝛ filiaz spūssancta. videtur q⁹ non: q⁹ non vtitur forma debita. ¶ Sed cōtra. videtur q⁹ sit baptism⁹: quia si aliqua vetula ex simplicitate corrūpat verba dñice oratiōis: non ꝓpter hoc iutilis est oīo illa: ergo si baptisans ex simplicitate corrūpat formam verboꝝque exiguntur ad baptismū corruptio hmōi non impedit quin sit baptism⁹. ¶ Quod concedunt magistri si ex sola simplicitate corrūpatur verbaz te neatur syllabe principales: ꝓ quanta aūt corruptione p̄cise determinare an sit baptism⁹: non est hois determinare: sed si ille q̄ corrūpit verba intēdit introducere heresim nō est baptism⁹: non ꝓpter corruptionem verborū: sed quia non habet intentionē baptisandi que necessaria est ad baptismum.

Solutio

Dubium

¶ De materia baptismi. Questio sexta.

Dē materia aūt baptismi dicim⁹ q⁹ habet fieri in elemento aque ꝛ nō in alio liquoze ꝛ hoc q⁹ duesūt cause ꝓpter q̄s baptismus fit i aqua. baptismus est sacramentū necessitatis. vnde dñs voluit illud fieri in illo liquore: quē oēs possent habere. s. in aqua. oleū eni ervinū nō oēs habere possent. et est alia de causa. quia aqua habet exp̄essam similitudinē cū gratia de qua dictū est supra. ¶ De quātitate etiā solet queri. et consentiunt in hoc oēs magistri. q⁹ in articulo necessitatis sufficit tm̄ aq̄ in qua possit tingi p̄cipalior pars scz caput quo tm̄ abluto in articulo necessitatis sufficit si puer nō sit totus natus baptisat⁹ est. vel si postea tot⁹ nascatur viu⁹ꝛ dubitetur an sit baptisat⁹ remediū habemus. baptisandus est eni. ꝛ non ꝺ iteratū q̄ dubitaꝯ esse factū

Scōm q̄sdā aqua i baptismo est sacramentum. ſm alios ꝺo character in anima est ipe baptismus.

Solutio.

¶ De intentione. Questio septima.

Queritur postea de intentione circa quā dicit beatus Augustinus q⁹ si totū factū est inimice ꝛ ioculariter iuocandū est diuinū auxiliū. videtur aūt falsum dicere q⁹ si totum inimice ꝛ ioculariter factū est: nō est baptisatū: quia ille qui imergit nō habet intentionē baptisandi: sed iocādi: intentio vero baptisandi necessaria est ad baptisandū. Ad quid ergo diuinū auxiliū inuocādū est cum iste baptisand⁹ sit. ¶ Et hoc est solutio. q⁹ in casu illo in quo dubitatur vtrū factū sit inimice an intentione baptisandi/ tūc inuocādū est diuinū auxilium: sed si certū sit q⁹ totū inimice factū sit baptisandus est. ¶ Sed ꝓbaꝯ q⁹ siue dubiū sit siue nō: inuocandū est diuinū auxiliū: quia si certū est q⁹ totū inimice factū est: habemus quid ex humano auxilio faciamus. baptisandus est eni: sed si incertū sit an inimice totū factū sit: ergo dubiū est an iste baptisand⁹ sit: ergo baptisandus est. quia nō dicit iteratum q̄ dubitatur esse factū: ergo in vtroq̄ casu habem⁹ q̄d ex humano cōsilio faciam⁹: ergo i neutro casu inuocandū est diuinū auxiliū. hoc eni esset deū tētare: sed si homo nichil diuini haberet auxilij: tunc demū inuocandū est diuinū auxiliū. ¶ Solutio cū dubiū est vtrū totū factū est inimice inuocandū est auxiliū diuinū: vt ipse reuelet nobis veritatē. recurrenduz est eni ad primū magistrū: q̄ volum⁹ certificari de dubijs: sicut cū venissent quidā ad alexādrū papā querentes: vtrū quidā pueri baptisandi essent quos quidam puer anastasius factus simulatorie episcop⁹ baptisauerat Alexander papa inuocauit diuinū auxilium: et reuelatū est q⁹ non erant baptisandi: q⁹ puer ille habuit intētionē baptisandi: intēdebat eni facere q̄d facit ecclesia. in oībus eni discendis ꝛ faciendis implorandū est diuinū auxiliū. in discēdis vt mētem illuminet. in faciendis vt ad operandū adiuuet hoc aūt nō est tentare deū. Est eni tentare deū velle explorare diuinā voluntatē erga se indebito modo. hoc aūt est nō cooperando cū debeamus cooperari deo: vel dubitando de deo cū nō debeamus dubitare: vt tudet̄q̄ dicebāt. nunquid potest nobis parare mensam in deserto: et etiā aliis modis. ¶ Sed videtur q⁹ ad baptismum sufficiat forma verborū et intētio ea elementū aque: dicit eni Augustin⁹. detrahe verbis. ꝛ q̄d est aqua nisi aqua: accedit verbū ad elementum aque ꝛ fit sacramentū q̄ō dupliciter exponitur: scz vt ipsa aqua fiat sacramentū per verbū secundum illos qui dicūt q⁹ aqua abluēs est sacramētum. ¶ Vel sacramentū fit. i. caracter scōm illos q̄ dicūt q⁹ solus caracter est baptism⁹. dicit ergo accedit verbū ad elementū: ꝛ fit sacramentū: nō q⁹ dicit sed q⁹ credit: ergo si nō credit nō fit sacramētū. ergo si patrin⁹ nō credat nec sacerdos cū constet de puello q⁹ non credit nec erit baptism⁹ ibi: et tm̄ sacerdos ille intēdit facere q̄ō facit eccl̄a et vtiꝫ forma debita ꝛ in elemēto aque. ¶ Solutio licet non credat sacerdos vel patrin⁹ vel ille qui baptisat: tm̄ baptism⁹ est: q⁹ fit in ride ecclesie. vnde sic intelligendū est nō quia dicitur: sed quia creditur. i. quia fit i fide sacramentū. ¶ Sed queritur an sit ibi baptismus si nullus credat ¶ Forte dicet q⁹ impossibile est nullū credere: quod ꝓbatur: quia in fine Mathei dicit dñs Ecce ego vobiscū sum oibus diebꝰ vsq̄ ad consummationem seculi: ꝛ in apoca. dictū est illis vt reqescerēt tempus adhuc modicū: donec impleaꝯ numer⁹ conseruoꝝ et frarrū suoꝝ: necesse est aūt deum verū dixisse: ergo necesse est ecclesiam duraturam vsq̄ ad consummationē seculi/ siue vsq̄ ad finē mundi: ergo impossibile est nullū credere ¶ Item nauis petri cōcuti pōt: sed mergi nō pōt. ¶ Item deus non potest destruere ecclesiā suā. q⁹ nō potest malū facere: nec diabolus/ nec vicia possunt eā destruere: quia porte inferi non p̄ualebūt aduersus eā: si ergo eccl̄a nō pōt destrui: ꝛ erit: ergo necesse est ecclesiā esse vel fore. ergo impossibile est nullū credere. ¶ Sed cōtra. possibile est duos nō credere/ꝛ tres nō credere: ꝛ mille ꝛ sic de aliis: ergo possibile est nullum credere: si ergo null⁹ credat/null⁹ est baptisatus. ¶ Solutio. Ad hoc dicēdū q⁹ si null⁹ crederet/tm̄ si aliq̄s vteret forma debita verboꝝ ꝛ haberet intentionē faciendi quod facit eccl̄a vt sumatur verbum confuse. i. si in-

Ad argumētū p̄dicti.

Tētare deum quid sit.

Secundo.

Tertio.

Jn oppositū

Solutio.

Questio.

Aſ primo.

tendit facere quod consueuit eccl̃a baptismus esset intelligẽdũ est ergo: qr si credit. i. qr fit in fide credẽtium. i. in tali fide qualem soler habere eccl̃a: vel haberet si esset. ¶Sed circa hoc qͦ quesitũ est vtrum ecclesia possit destrui: probat adhuc qͦ necessariũ est ecclesiam militantẽ esse vsqꝫ ad fin̄ mundi. (de trib̃ phante eni hic non est dubiũ quin necessariũ sit ipsã esse) dicunt eni sancti qͦ matrimoniũ spuale est inter xp̃m z eccleſiã/ qͦ fuit institutũ in pphetis z patriarchis: cõsummatũ in incarnatione qñ iplera fuit hec petitio salomonis. Osculet me osculo oris sui: ratũ aũt est inter fideles. eccl̃a eni fidẽ habet z xp̃s plus qͦ fidẽ/ ergo matrimoniũ illud indissolubile est: ergo necesse est eccl̃am militãtẽ esse. ¶Item in apocalipsi. Tene qͦ habes ne alius accip. at coronã tuam: ergo si iste amittit coronã suã. alius accipit et sic de aliis. z sic necesse est alios accepturos coronã: ergo necesse est eccl̃am militãtẽ esse. ¶Sed cõtra i libertate arbitrij est credere vel non credere: ergo possibile est qͦ tota eccl̃a in cui⁹ libero arbitrio est credere: qͦ nõ credat: qͦ probat per hoc qͦ vniuersitas fidelium q̃ primus fuit eccl̃a modo nõ est eccl̃a dedit eni dñs libellũ repudij. primo decẽ tribub⁹: postea duabus: vt habet in Jere. Sicut ergo cõtingit qͦ illi qui fuerũt primus eccl̃a modo nõ sunt eccl̃a: sic põt cõtingere qͦ vniuersitas fidelium q̃ modo est eccl̃a fiat non eccl̃a et sic nõ est necesse eccl̃am militãtẽ esse. ¶Solutio. nobis aũt videt qͦ exorcismus z cathe. er salis limitio: duab⁹ de causis fiũt. Prima est propter honorẽ et solẽnitatẽ baptismi. Scõa est ad intelligẽtiam eoꝝ q̃ facit baptism⁹ salis eni limitio sigt discretiones que dant in baptismo. vnde sicut cũ ponit lumen in manu pueri non illuminat ꝓpter hoc aia: sed per hoc significat qͦ aia illuminat spualiter a baptismo: sic qͦ exorcismũ nõ expellitur diabol⁹. sed significatur qͦ per baptismũ expellitur diabolus. vnde nõ dicuntur a magistris hmõi sacramẽta: sed sacramẽtalia. ¶Exorcism⁹ ergo nõ expellit diabolũ: qr non est ad hoc: sed ad hoc significãdũ. vnde nõ est simile de exorcismis salomonis: pũ etiã est credere qͦ maior gra datur in baptismo cũ fit exorcism⁹ q̃ cũ non fit. vñ sensus est: recede spũs imunde in tpe baptismi vt hoc verbum recede teneatur ꝓ tempore.

¶De cathecismo. Secunda questio.

¶Est exorcismum sequitur de cathecismo. Est aũt cathecismus idẽ quod instructio baptismi. debẽt eni baptizandi instrui de articulis fidei. ¶Sed videtur qͦ cathecismus inutiliter fiat quo ad paruulũ: qr paruulus nõ est susceptibilis discipline ¶Itẽ cũ queritur a sacerdote/ credis i deũ? z vis baptizari? patrinus respondet credo: volo: aut respõdet ꝓ se/ aut ꝓ paruulo: ꝓ se non: qr ꝓ se nõ vult baptizari: sed ꝓ paruulo ergo mẽtitur: quia paruulus non credit nec vult baptizari ¶Ad solutionẽ huius sciendũ est qͦ in primitiua eccl̃a adulti baptizabant: sed anteq̃ baptizabãtur instruebãtur in fide: et cũ instructi essent baptizabantur in sabbato pasche: ad significandũ qͦ per baptismũ resurgũt baptizati a morte pcti: vel in sabbato pẽthecostes: ad significandũ qͦ per baptismũ dat spũs sanctus. vnde dicit Dionysius i tractatu de baptismo qͦ cathecizat⁹ adducebatur ab anadocho ad hiereã id est ad sacrum ꝓcipem siue episcopũ: ana dochus aũt idez est qͦ patrinus: ab ana/ quod est sur sum et duco ducis: patrinus eni surſum ducebat il-

Aſ qͦ eccl̃a nõ possit destrui. Primo.

Tertio.

Ad qđ obligant patrini

Euasio.

Qui sunt magis diligendi ꝑ̃m ambo sium vel filij spuales vel carnales.

Aſ ad idem.

Non magis tenetur ꝓ̃ instruere i fide filium spuale q̃ carnalem.

Solutio auctoritatꝫ ambrosij.

Per exorcismũ nõ expellitur diabol⁹

Maior gra dat̃ i baptismo cũ fit exorcismus q̃ cum non fit.

Cathecism⁹ quid sit.

Aſ primo.

Secundo

Solutio.

Hiereus

Anadochus

lum quẽ instruebat de celesti sapientia/ et de articulis fidei: qr ergo in primitiua eccl̃a primo instruebãtur adulti. z postea baptizabant: vt ostendat vnus esse baptismus sit. z modo in paruulis: q̃diu sunt paruuli non sunt susceptibiles discipline. z cũ patrinus respondet credo. z volo baptizari: respondet ꝓ paruulo: sed impropꝛie loquit̃ et est sensus ille paratus est suscipere fidem et baptismũ. Obligat eni se patrin⁹ ad hoc vt cũ ad adultã etatẽ venerit paruul⁹ instruat ipsum de articulis fidei: z qualiter abrenunciare debeat diabolo/ z oib⁹ pompis el⁹. vnde dicit Ambrosius ꝙ longe plus debem⁹ diligere filios quos de sacro fonte suscepim⁹ q̃ illos quos scõz carnẽ generamus. ¶Sed videt̃ hec auctoritas esse cõtra ordinem caritatis: qr post deũ z post nos primo diligẽdi sunt parentes z filij. deinde extranei. ¶Sed illã auctoritatẽ intelligũt quidã quãtũ ad quẽdã effectũ caritatis nõ quãtũ ad oẽs: sed quantũ ad hoc ꝙ patrinus magis doceret filiũ spuale de articulis fidei: et de cultu dei q̃ filiũ carnalem. ¶Sed hoc iterũ videtur falsũ: qr quantũ ad spualia magis tenet̃ quilibet diligere filiũ q̃ extraneũ. qr de lege cõi nature et ex vi matrimonij tenet̃ docere filiũ suũ ad cultum dei: hoc eni est vnũ bonũ matrimonij. s. ples que educat̃ ad cultũ dei: ergo non magis tenet̃ alios docere de articulis fidei filiũ spualem q̃ carnalẽ. qõ cõcedim⁹ ¶Unde auctoritatẽ Ambrosij sic itelligim⁹ magis debem⁹ diligere filios q̃s de sacro fonte suscepim⁹ i quãtũ sunt filij spuales/ q̃ filios quos scõz carne generauimus inquantũ sunt carnales. i. magis diligẽda est filiatio spualis vbicũq̃ sit/ q̃ filiatio carnalis. ¶Dicimus ergo qͦ licet paruulus nõ credat: tñ baptizatur in fide patrini: vel eccl̃ie. sicut eni non habet pcti̇m a se: sed ab alio sic nõ mundat̃ ꝓ fidem ꝓpriam (fidem dico motũ) sed per fidẽ alterius. cathecismus ergo non est ꝓprie sacramentũ vel sacramentale: nec exorcismus similiter: sed exsufflatio quã facit sacerdos sacramẽtalis est. significat eni qͦ p spm̃ sanctum sufflatũ exsufflatur potestas diaboli. similiter salua/ sacramentalis est. z significat sapientiã diuinã. vnde ꝓ hoc significat qͦ in baptismo aperit̃ os spuale ad deũ laudandũ. z aures spuales: ad audiendum verbũ dei. inungit̃ ergo paruulus oleo sancto in pectore ad significandũ qđ corde debet credere. et inter scapulas ad significandũ qͦ onus dñi debet portare leue Inũgit̃ etiã ad significãdũ qͦ baptism⁹ debet esse rex z sacerdos. sicut dicit petr⁹. vos estis genus electũ/ regale sacerdotiũ. z btus Io. in apoca. primo: fecit nos regnũ/ sacerdores deo z patri suo. ¶Post baptismũ vero inungit̃ paruulus crismate i capite ad significãdũ qͦ baptizans debet habere nitorem conscie. z odorẽ bone fame. Crisma eni cõficitur ex oleo quod significat nitorẽ bone conscie. z balsamo qđ significat odorẽ bone fame. Posteavero datur crismale paruulo: et dicit̃ et accipe vestẽ sanctã. ꝛc. et dicit̃ crismale ad litterã: qr tangit caput quod inunctũ est crismate z significat opera munda z pura: de cuiusmõi vestimẽto dr i ecclastico sicut nix i oi tempore sint vestimẽta tua cãdida. z in apo. beatus q̃ custodit vestimenta sua ne nudus ambulet. ¶Dixerunt aũt multi heretici qͦ paruulus sine pctõ est z ꝓpter hoc nõ indiget baptismo. ¶Cõtra quos opponit Augustin⁹ multiplicit̃ in libro de baptismo puu-

lorum probãs paruulos habere pctm̃ quin iusticia dei nõ iligit penã sine pctõ videm⁹ aũt puulos multas penas haberevt egrotari z mori: ergo pctm̃ hñt. ¶Itẽ dicit apostol⁹ qͦ pmã hoiem pctm̃ intrauit in mundũ. z per pctm̃ mors: ergo in nullo est mors nisi non sit vel fuerit pctm̃: ergo cũ contingat paruulum manentẽ paruulũ mori: paruulus manens paruul⁹ habet pctm̃ ¶Itẽ oẽs peccauim⁹ in adã: ergo z paruulus peccauit in adã: ergo habet pctm̃ tractum ab adam: et ita indiget baptismo: quod concedimus.

¶Utrum baptismus paruulorũ conferat eis virtutes. Capim̃ sextũ. Prima questio.

Queritur de baptismo paruulorũ vtrũ conferat eis virtutes ꝑbat multipliciter qͦ sic dicit eni Aug. qͦ fides datur z nutrit̃ fide baptismi: datur quãtũ ad paruulos: nutritur maxime quãtũ ad adultos: ergo paruulis in baptismo datur fides: ergo alie virtutes. ¶Itẽ nisi qs renat⁹ fuerit ex aqua z spũsctõ: nõ intrabit in regnũ celorũ: sed iste paruulus est renatus: ergo habet suã natiuitatẽ: sed in oi natiuitate dat aliqua vita: ergo iſti paruulo in hac scõa natiuitate datur aliquavita: non corꝓris: ergo spualis. sed vt dicit pphet̃ z apostolus. iustus ex fide viuit: z intelligit de vita spuali: ergo iste puulus habet fidem. z inde vt ꝓius ¶Itẽ iste paruulus est purificatus: ergo iustificat⁹: sed dicit ap̃s iustificati sum⁹ ex fide: ergo puulus habet fidem. ¶Itẽ iste paruulus renat⁹ est ex aqua z spũ sancto: ergo põt intrare in reg. ce. ita q̃ si modica fiatim euolabit sed nõ potest euolare sine pẽnis. penne aũt sunt virtutes quib⁹ volat̃ in celũ. ergo habet virtutes: ergo nullus efficit filius diaboli nisi per pctm̃ mortale: ergo a cõtrario. Null⁹ efficit filius dei nisi ꝑ baptismũ: ergo ꝑ baptismũ conferuntur ei virtutes. ¶Itẽ baptismus est vltima ꝓparatio aie ad susciendum gratiã. est eni illuminatio vt dicit Dionysius z figuratio aie qua figuratur aia: et habilitatur summa habilitatione ad susciptendũ gratiã: ergo sicut cũ in vtero matris format⁹ est fetus: z figuratur summa z vltima organisatione: necesse est ifundi gratiam/ z ita paruulus baptizat⁹ habet virtutes. Itẽ si non habet virtutes ꝑ quid efficit dign⁹ vita eterna: si dicatur qͦ p innocẽtiam baptismalẽ. Contra Adã in statu innocẽtie habuit maiorem innocentiã q̃ iste paruulus: qr iste puulus habet fomitẽ: z multas corruptiones q̃ non fuerũt in Adã: ergo si iste puul⁹ ꝓpter innocentiã baptismalẽ est dign⁹ vita eterna: Adã ꝓpter maiorẽ innocẽtiã fuit dign⁹ vita eterna: sed hoc est falsũ: ergo nec paruulus ꝓpter innocentiã baptismalẽ est dign⁹ vita eterna: relinquit ergo qͦ p virtutes sit dignus vita eterna: z ita habet virtutes has: z multis aliis modis põt ꝓbari qͦ paruulus baptizatus habeat virtutes. ¶Sed cõtra Dicit Augustinus qͦ sicut mundatur adultus per fidem: ita paruulus per sacramentũ fidei: ergo puulus nõ mundatur per fidem: aliter enim nulla esset difficultas quam ponit Augustinus: sed si paruulus baptizatus haberet fidẽ mũdaret̃ per illã: ergo non habet fidẽ: ergo nec aliquas virtutes. ¶Item non habet fidẽ in vsu. hoc constat: nec i habitu: ille eni dicitur habere fidẽ in habitu: q̃ habiliset ad credendũ in actu. i. q̃ cũ cogitat de articulis statim credit: ſz cũ iste quenlet ad

Exorcismus quid sit.

Utrũ ꝑ exorcismũ expellat diabolus

Argumẽta sic

Secundo

Primo.

Secundo

Tertio.

Quarto.

Quinto.

In oppositũ

Secundo

annos discretionis: si ꝓponant et articuli fidei: dicz se ignorare illos: ꝑ ꝑm hoc nō habet fidē in actu nec in habitu: ꝑ simplicit nō habet. ¶ Itē sicut alie scientie hñt suas ꝓncipia ⁊ conclusiones suas: ita et theologia: sz principia theologie sūt articuli fidei: fides ei articuli est ꝓncipiū nō conclusio ¶ Sed dīa est: qd principia alia rū sciētiarū oībus sūt p se nota: sed principia theologie nō sūt p se nota nisi fidelib⁹: sed articuli fidei nō sunt noti ifidelibus qñ primū venit ad ānos discretiōis: ꝑ iste nō est fidelis: ꝑ nō habet fidē. ¶ Si dicat q articuli fidei sunt ei p se noti/ tñ indiget aliqua instructiōe: ergo ꝑm hoc si credat articulos per illam instructionē: credet ergo hoi instruēti/ ⁊ nō soli deo: ergo non habet fidē: fides eī soli deo credit.

Solutio questionis.

¶ Solutio. Cōcedim⁹ q paruulis i baptismo dant ꝟtutes. ¶ Et ad illā distinctionem Augustini. sicut

Ad primam rationem.

adultus mūdatur p fidē. ⁊c. Dicim⁹ q nō dicit hoc Augustinus quasi paruulus nō mūdetur per fidē sed hoc dicit q adult⁹ cooperatur ad sui emūdationē: credit eī ꝑm primo libero arbitrio vt postea credat per fidem: ⁊ sic mūdetur: sz paruulus nichil cooperatur: sed p solū baptismū recipit fidē per quā mundatur. ¶ Ad scōo obiectum dicimus q paruulus

Ad secundā

iste habet fidē in habitu: sed est quidā habitus ꝓpin quior actui/ ⁊ quidā implicitus/ ⁊ quidā explicitus. sicut simplex vetula fidem habet implicitam de qua busdam artículis: similiter ille cū veniet ad ānos discretionis fidē habebit in habitu implicito: ⁊ remoto ab actu. ¶ Ad illud quod obiectuz est q articuli fidei nō sunt ei per se noti. dicim⁹ sunt ei per se noti.

Ad tertiam. Principia et suppositiões differunt.

Sed notandum q quedam principia sunt dignitates. quedam suppositiones. principia per se videntur sine aliqua cōfabulatiōe. suppositiões nō videntur sine aliqua leui expositione. similiter articuli fidei sunt p se noti quibusdā fidelibus per modū dignitatis. videlicet eis qui habēt exercitationē itellectus in eis q dei sunt. quibusdā aūt fidelib⁹ per se noti sunt p modū suppositionis ⁊ illis aliqua explicatio est facienda ad hoc vt credāt in actu: qd adhuc te-

Ad vltimam

nebre pcti sunt super faciē abyssi. ¶ Ad vltimo obiectū dicim⁹ q licet ei fiat aliqua explicatio/ expositio ab anadocho: siue a patrinovel ab aliquo magistro exteriori: nō ꝓpter hoc credit hoi imo soli deo: magister eī exterior non facit nisi rememorationē sollicitat eī ipm ⁊ incitat vt redeat ad cor vt videat ⁊ ꝓfederat q deus posuit in aīa sua illuminādo ipm per fidē. vñ licet soli magistro interiori credat. hoc tñ est ad rem̄orationē ⁊ incitationē magistri exteriozis. ¶ Sed adhuc videt q paruulis i baptismo

Iterū aī ad principale Primo. Secundo.

non dent ꝟtutes. duplex eī perfectio aie rōnalis. scz virtus et scia: sed paruulus q̄diu paruul⁹ est non est susceptibilis scie: ergo nec virtutis. ¶ Itē cū catulus ante tēpus determinatū nō dz cecus neq; videns: ergo paruul⁹ ante tps determinatū i quo vtiq; possit vti libero arbitrio nō dz dici cec⁹ vel videns: ergo nō debet dici habere habitū videndi: sed habit⁹ videndi spūaliter est fides: ergo nō debet dici habere fidem ante q̄ vti possit libero arbitrio. ¶ Solutio

Solutio.

aia rōnalis duob⁹ modis susceptibilis est virtutis. vno modo p acq̄sitionē et alio modo per ifusionē. p acquisitionē qñ per viā nature mouet ꝓparādo se habitādo ad susceptionē gratie ⁊ hoc modo paruulus manēs paruul⁹: nō est susceptibilis. nec scie nec-

virtutis: sed p infusionē susceptibilis est virtut⁹ aīa q̄ vtatur libero arbitrio. sicut patet i salomone cui ifusa est sapiētia dū dormiebat ⁊ tūc non poterat vti libero arbitrio. nec est simile de catulo: qz ibi ꝓsidera tur via nature sed i infusione nō cōsiderat⁹ via nature

¶ Utrum baptismus paruulorū auferat originale peccatum. Questio secunda.

Sed iterꝝ querit de baptismo paruulorum vtrū auferat originale. Videt q nō: qz regula est i ethicis: q qualis est actus talis est habitus: sed actus originalis pcti siue fomitis est venialis tm. s. primus motus: originale ergo pctm tm est veniale: sed gratia non est cōtraria veniali pctō: ergo gra baptismali non expellit pctm originale/ etiā inquantū est pctm. ¶ Itē si pctm originale est tm veniale: ergo non facit paruulū filium diaboli: ergo baptismus nō facit de filio diaboli/ filium dei. ¶ Itē primus motus post baptismū est venialis: sed qualis est actus talis est habit⁹: ergo originale siue fomes etiā post baptismū est pctm veniale: ergo est malū malo culpe: ergo baptismus nō aufert originale/ nec quantū ad culpam/ nec quantum ad penā. ¶ Itē baptism⁹ aufert originale/ aut ergo totaliter quantū ad culpā et oimodā penam/ aut nō totaliter: ergo cum mors corporalis sit pena originalis pcti aufert mortē corporalē: ergo facit paruulos imortales/ et hoc falsum: si nō totaliter. Contra Baptismus delet pctā actualia mortalia totaliter quantū ad culpā et oimodā penam: ergo multofortius delet originale totaliter quod min⁹ est. ¶ Itē mors corporalis est imediatus effectus pcti originalis inquantū culpa est: sed cessante causa ꝓprima ⁊ per se imediata cessat effectus ꝓprimus ⁊ imediatus: ergo si baptismus aufert originale inquantū est culpa: tollit et mortē corporalem: hoc aūt falsum: ergo relinquit q baptismus non tollit originale iquantū est culpa: nec iquantū est pena: ergo nullo modo sicut deus mūdando aiaz a culpa per gratiā eoipso q culpam removet tollit obligationē pene debite ꝓ

Arguit q baptism⁹ nō deleat originale

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Quinto.

ꝓprie et imediate ex culpa mortali. ¶ Solutio. regula ista. Qualis est actus talis est habit⁹: intelligēda est de actu ex quo imediate sequit habitus: et ꝓpter hoc nō habet locum in originali ⁊ primis motibus: quia originale reliquit ex primis motibus/ nec ꝓuenit originale imediate ex aliquo actu: sed tñ mediate scz ex actu primoꝝ parentū/ ⁊ ex corruptione carnis. Et sic paz solutio ad res primas obiectiões

Solutio ꝓ ma rationis.

¶ Sed adhuc querit an originale sit mortale anveniale. Et dicim⁹ q est mortale duab⁹ de causis. vna est: qz est ab actu mortali ꝛz mediate/ videlicet a pec

Solutio. Pctm originale est pctm mortale ꝑm do. ꝓpt duas

cato primoꝝ parentū. Dñs eni dānauit Adam ꝓ pomi comestione: ⁊ totā posteritatē: dicēs. Quacunq; die comederitis morte morieimini/ ⁊ morte corpoa

Prima.

lli et morte spūali. vñ pctm originale causa est ⁊ mortis corporalis ⁊ mortis spūalis: ꝓuat eni vita spūali scz gratia. ¶ Secūda est: quia pctm originale quātum in se est inducit ad pctm mortale/ licet mediate scz mediantib⁹ primis motibus vt dicitur in ecclia-

Secunda.

stico. Post cōcupiscētias tuas nō eas: sed si dederis aie tue ꝓcupiscētias eius faciet te gaudiū inimicis tuis. vñ distiguit Augustinus super epistolā ad ro. actū quadruplicē. Actū ante legem/ actum sub lege

quadrupler actus secūdū Augustinū.

actū in tpe gratie/ actū in gloria. Actus ante legem

erant peccare sine freno: sine resistētia aliqua. nō enī resistebāt fomiti: vel primis motibus: qz nō cogitabāt de pctis/ exceptis paucissimis quos de⁹ illumi nauerat: ⁊ ita originale ducebat eos sine bello vt cōtradictiōe ad pctm mortale: sub lege aūt pugnabāt ꝺ pctm: qz p legē cognitio pcti: ꝛz vicebāt: qz nō hēbāt gratiā adiutricē. vñ sicut mō est i primis motib⁹ q possumus vitare ne iste ꝓm⁹ motus surgat vt ille: ꝛz nō possumus vitare quin aliqs aliqñ surgat: sicerat sub lege q poterāt vitare hoc pctm mortale et illud: ꝛz nō poterāt vitare qn aliqñ peccarēt mortaliter: in tpe ꝺo gratie resistit fomiti ⁊ debilitat⁹ ⁊ vincitur. vnde q̄libet ꝑ gratiā potest facere q nūq̄ peccet mortaliter: in gloria vero nullū erit bellū: quando absorpta erit mors in victoria. qñ insultabimus morti sic. vbi est mors victoria tua? vbi est mors stimulus tu⁹? ptz ꝑ q originale quantū in se est ducit ad mortale pctm. ⁊ facit filiuz dyaboli. ¶ Ad illud aūt q̄ ꝗritū est vtrū baptism⁹ tollat totaliter originale. dicim⁹ q nō: quia non tollit quantū ad penam nec valet hec argumētatio: tollit actualia mortalia totaliter: ꝑ et originale totaliter cū sit minus. Instātia: sol potest expellere tenebras noctis: ergo pōt expellere tenebras nubecule. aliqñ enim qō minus est/ maioris ē coherērie. sicut gratia mortalia pctā expellit: tamē nō expellit venialia que difficillime separant. cū quibus etiā decedit homo iustus portās secū lignū et stipulā. similiter ē in peccato originali cuius pena inseparabilis est. ¶ Ad vltimū dicim⁹ q duplex est pena peccati. Est ei q̄dā pena q̄ essētialiter et per se facit peccatū. scz subtractio gratie. ⁊ amaritudo cordis: ⁊ tristicia q̄ est ex amissione dulcedinis dei sicut dicit i secūdo ieremi. Scito ⁊ vide q malū et amarū est reliquisse te dñm deū tuū/ ⁊ nō esse timorē dñi apud te. ⁊ alia est pena inflicta a deo ꝑ peccato. primā ꝑ penā aufert gratia totaliter: secundā nō nisi quantū iudicat deus auferendo. et ꝓpter hoc baptismus nō aufert mortē corporalem ⁊ alias penas quas de⁹ infligit ꝑ peccato. imo remanent post pctm qnq; de causis. ¶ Prima ē humiliatio. scz vt per miseriā humiliet⁹ur: qui per superbiaz cecidit hāc cām ponit Job. dicēs. Sagitte dñi i me sunt: quarū idignatio ebibit spiritū meū. i. superbiā. ¶ Secunda causa est incussio timoris. vt homo intēdēs crudelitatē siue seueritatē virge dñi: caueat sibi a gladio. i. a pena iferni q̄ in ifinitū crudelior ē ꝟga. ꝟga eni sua percussit dñs primos parētes: quoniā necessitatē moriēdi addidit ꝓ primo peccato ⁊ illa pcussione pcussum est totū genus humanū: vñ ad finē mūdi. vnde sequitur in auctoritate Iob. Terrores dñi militant ꝺ me. ¶ Tertia cā est stimulatio vt hoiem q̄si vinctū trahat dñs ad se. vnde in osee. x. in funiculis ade trahām eos in vinculis charitatis. ¶ Quarta causa est vt homo ante se vidēs huius vite miseriam conetur querere meliorē. ¶ Quinta cā est ne homines magis appeterēt baptisari ꝓpter vitā corporalē q̄ ꝓpter vitā spiritualem.

Quinq; de causis deꝰ inflixit penā ꝑ peccatū primā

Secunda.

Tertia.

Quarta.

Quinta.

Quinta.

¶ Utrum heretici conferāt verū baptismā.

¶ Capitulū Septimū.

Afro heretici conferāt vtrū baptismū

Septimo capitulo q̄rit vtrū heretici verū cōferāt baptismū. ꝓbat q sic: qz apō hereticos vere est baptisma: q̄ ⁊ verus ordo. et ita verū sacerdotiū: q̄ vera potestas cōfe-

Secundo.

rēdi baptisma q̄ si baptisant: vere baptisatū ē. ¶ Itē dicit Augustin⁹ q nulli sacramēto factēda est iuria sacramēto aūt facit iuriā q̄ dicit ipm pollui p pollutionē ministroꝝ: si enim radius solis quātūcūq; ꝑ imūda spergat nunq̄ trahit inde pollutionē aliquā quāto min⁹ sacramētū dei: q̄ cuius heretici sint polluti nō tñ baptisma datū ab his ē pollutū: q̄ ē verus baptisma. ¶ Itē lu. ix. dicit Jo. ad iesū. ꝓceptoꝛ/ vidim⁹ quēdā i noīe tuo demonia eiciētē ⁊ ꝓhibu: m⁹ eū: qz nō seq̄t te nobiscū. ⁊ dixit Jesus. Nolite ꝓhibere eū: q̄ eni nō est aduersū nos: nobiscū ē: q̄ dñs approbauit ⁊ cōfirmauit illud qō ille mal⁹ habebat cōmune cū apostolis: q̄ dñs approbat ⁊ cōfirmat illud qō heretici hñt cōmune cū ecclesia: ꝛz baptisma hñt cōmune cū ecclesia: q̄ dñs approbat baptisma factū ab hereticis: q̄ est verū baptisma. ¶ Itez scriptū est

Tertio.

Quarto.

quoniam Abraham duos filios habuit/ vnū de ancilla/ aliū de libera. ⁊ dicit apostolus q hec sunt per allegoriam dicta: ⁊ hoc non negant heretici: qz recipiunt epistolas Pauli: q̄ sicut Abraha filiuz genuit de ancilla: ⁊ filiū de sara spōsa sua: ita deus q̄ signi: ficatur per abraam/ qui interpretatur pater multarū gentiū quosdā filios generat de spōsa sua scz de ecclesia/ ⁊ quosdā de ancilla scz de heresi vel de ecclesia malignātiū: ⁊ sic heretici ꝓferūt verū baptisma.

Solutio q̄stionis.

Quod cōcedim⁹ his tribus rōnibus. ¶ Sed ꝑm hoc volunt nobis probare heretici (sicut dicit Augustinus in libro de baptismo) q ipsi soli sunt ecclesia. Primo sic in libro. iij. regū aut deus est de⁹/ aut baal est deus q̄si nichil commune hñt deus et baal.

Arguūt heretici, ꝓbādo q ipsi sint de ecclesia. Primo sic.

¶ Similiter obijciūt heretici/ aut ecclesia est ecclesia/ aut heresis est ecclesia: si vos dicitis q ecclesia est ecclesia q̄si solos vos dicitis ecclesias; q̄ heresis nō est ecclesia: q̄ qō est ecclesia non est heresis: ꝛz ecclesia est baptisma: ergo heresis nō est baptisma: ergo heresis nō est verū baptisma: ergo heretici nō vere baptisant: q̄ si illi quos baptisamus veniāt ad ecclesiā rebaptisandi sunt: hoc aūt falsum est: q̄ relinq̄tur q heresis ecclesia sit. ⁊ ita sola nostra conuentio ecclesia est: cū vnita sit ecclesia. ¶ Itē baptisma hereticoꝝ aut facit filios dei/ aut non facit: si non facit ergo nō est verum baptisma: ergo si ꝺmōi baptisati veniant ad ecclesiam rebaptisandi sunt/ ⁊ hoc est falsuz. si facit filios dei: ergo filios spōsi: ergo filios nuptiaꝝ: ergo filios spōse: ergo baptisati ab hereticis sunt filij ecclesie/ et ita cōuētio hereticoꝝ ecclesia ē.

Secundo

Tertio.

¶ Itē baptisma hereticoꝝ aut facit remissionē peccatoꝝ/ aut non facit: si nō facit: ergo non est verū baptisma: ergo si baptisati ab hereticis veniant ad ecclesiā: baptisandi sunt/ ⁊ hoc est falsum. si vero facit remissionē pctoꝝ: ergo ibi est spiritussanctus: ergo in heresi siue in ecclesia hereticoꝝ ꝺm q̄ baptisant est spiritussanctus: ergo conuentio hereticoꝝ est ecclesia: nā vbi est spiritussanctus est ecclesia: quia spiritussanctus non intraret ecclesiam malignātiū. vñ michee. Ego deus/ ⁊ nō homo/ et ciuitatē nō ingredior: scz citatē malignātiū ¶ Itē baptisati ab hereticis sunt filij dei: q̄ ecclesie: q̄ ecclesia genuit eos: aut ergo de suo vtero/ aut nō de suo. si de suo vtero: q̄ de suis intimis siue visceribus: sed geniti sunt ab hereticis: ergo heretici sunt de intimis ecclesie: ⁊ in de vt ꝓius. si nō de vtero suo. ¶ Contra. cum mulier parit tristitiā ꝛz: sed non habet tristiciam vel ꝓssu-

Quarto

rā nisi cū parit de suo vtero: ergo cū ecclesia tristiciā nō habeat. nō peperit illos de suo vtero. ꝛ iñ vr pri⁹

Soluuntur hic rōnes hereticorum.

¶ Solutio ad primū dicit aug. q̄ hec argumētatio nō valet: heresis nō est ecclesia: g̃ baptism⁹ nō ē baptismus ecclesie. Et ponit talē instātiā. aut paradis⁹

Ad primam Aug. est flu uius egypti et paradisi.

ē paradis⁹. aut egipt⁹ ē paradis⁹: si paradis⁹ ē paradis⁹: g̃ egypt⁹ nō ē paradis⁹: g̃ fluui⁹ egypti nō ē fluui⁹ paradisi. ꝛ hoc ē falsū. imo fluuius q̄ ē geon: ē fluui⁹ egypti et paradisi: qꝛ emanat de paradiso i egyptū. ¶ Odē mō baptisma ab ecclesia q̄ ē paradis⁹ spūalis puenit ad malos. ꝛ sine dubio illa argumētatio nō valet: ꝛ eni heresis nō sit ecclesia: tñ in multis cōuenīt vt in baptismate: ꝛ ordine. sicut q̄uis hō non

Ad secundā

sit asin⁹. tñ i multis cōuenīt. ¶ Ad secūdo obiectū dicim⁹ q̄ baptisma hereticoꝝ facit q̄dā filios dī: vt puulos. q̄dā nō: vt adultos. q̄ ibuti sunt erroꝛe hereticoꝝ. si ergo huiusmōi adultos baptisēt heretici nō faciūt eos filios dei: tñ verū baptisma recipiunt. vñ si veniāt ad vnitatē ecclesie nō sunt rebaptisandi: qꝛ vt dicit augustin⁹. S nandū est quod vulneratū est: nō curandū quod sanū ē: sani sunt huiusmodi baptisati quantū ad illud in quo cōicāt cum ecclesia. scz quātū ad baptismū. si vero heretici paruulos baptisent faciūt eos eē filios dei ꝛ dicunt illi filij ecclesie nō q̄ dīs illos genuerit de ecclesia: q̄ est legitima sponsa sua: sz quia deus illos genuerit de heresi tāq̄ de ancilla ad op⁹ ecclesie. Ecclesia eni reputat suos quoscūq; generat dīs seu p illos q̄ sunt de ecclesia siue per hereticos siue p paganos: qđ sigtū fuit i hoc qđ dixit sara ad abrahā. ingredere ad ancillam tuā: si forte ex illa suscipiā filios. ꝛ sic ptz q̄nō seq̄t̄q̄ cōuentio hereticoꝝ sit ecclesia. ¶ Vel possum⁹ dicere: q̄ de⁹ genuit eos de ecclesia. i. de hereticis secundū q̄ cōmune habēt cū ecclesia. deus aūt baptisat prima auctoritate. ecclesia p̄o primo ministerio: et secūda auctoritate. heretici p̄o vltimo ministerio

Ad tertiam.

et p̄m id quod habēt ministerium de ecclesia. ¶ Ad tertio obiectū dicimus q̄ baptisma hereticoꝝ facit remissionē peccatoꝝ. ꝛ ibi est spūsanctus. nō i hereticis: sed in sacramēto suo. i. spiritussanctus quantū in se ē: parat⁹ dare gratiā q̄ baptismū nisi q̄ recipiēte sit eterit. ¶ Ad quarto obiectū dicit augustin⁹ q̄ ecclesia quoldam generat de suo vtero: sicut illos quos fideles baptisant. Alios generat. non tamen de suo vtero: sicut illos qui baptisantur ab ifidelib⁹ quos tamē reputat suos: sicut rachel et lya filios ancillarū suaꝝ reputabāt suos. vt habēt in genesi. xix.

Ad quartā.

Augustin⁹.

Et sara filiū ancille reputauit suū. vnde augustinus ysmaelit nō obfuit vt separet a populo dei mater ancilla: sed fraterna discordia. ꝓpter hanc eni dictū ē. Eijce ancillā ꝛ filiū eius: nō est aūt simile de partu carnali et de partu spirituali: quia gratia excedit naturā: quia in partu carnali sola natura operatur i illo cuius est natura: in partu vero spirituali operat fides ecclesie siue per hereticos siue per ecclesiā. hereticiq; vero baptisant intēdēdo facere qđ ecclesia facit siue recte credēte. vnde nō ē mirū si ecclesia per gratiā alios pariat nō de suo vtero/ lcz carnalit nulla mulier pariat nisi de suo vtero. ¶ Vel possumus

Aliꝫ p̄t dici.

istā distinguere. Ecclesia genuit baptisatos ab ifidelib⁹ de suo vtero: qꝛ si itelligāt de suo vtero. i. de suis ītimis. falsa est. si de suo. i. de eo qđ suū est vera ē. hereticiq; enim nō baptisant nisi p̄m id quod ē ecclesie.

¶ De vnitate baptismi. Capitulū octauū.

Exto capitulo. Querit de vnico baptismo: q̄ dicit vnicus: qꝛ a q̄cūq; hoie dek̄ siue ab heretico siue a pagano. siue a catholico. nec debet nec potest iterari. ¶ Sz q̄rit q̄re nō iterat baptism⁹ cū eucharistia: q̄ ē magis dignū sacr̄m possit iterari: assignat autē augustin⁹ rationē quare baptism⁹ nō iterat. dicit ei augustin⁹: q̄ iniuria fieret sacramēto si iteraret: sed eadē rōne nō ē iterāda eucharistia: qꝛ si min⁹ digno sacramēto fit iniuria si iterat: g̃ magis digno sacramēto. scz eucharistie fit iniuria si itereatur. ¶ Solutio dupler assignat cā q̄re baptism⁹ nō iterat. prima eni est quia cū baptismus deleat culpā ꝛ oīmodā penā: si iteraret sine freno peccarēt hoies ꝛ discurrerent p cāpos licentie/ vsq; ad extremā necessitatē in qua facerēt se baptisari: ꝛ sic statim euolarēt. et p̄opt̄ hoc instituit dīs vt vnicus eēt baptismus. Secūda causa est allegoꝛica. baptism⁹ eni hz efficaciam suam in morte christi: quia sicut dicit apostolus. Quicunq; baptisati sum⁹ i morte ipius baptisati sum⁹: cōsepulti enim sum⁹ christo p baptismū: sicut enim quod sepultum est nō apparet: ita i baptismo sepeliri debet omnis vetustas culpe: vt de cetero nō appareat. vñ sicut christus tantū semel moꝛtuus est: ita et nos tātū semel baptisamur. Tertia causa ē efficacioꝛ quā assignat Augustin⁹/ scz ne fiat iniuria baptismo: character eni baptism⁹ pennis est: remanet eni in hereticis/ remanet in dānatis in inferno/ ꝛ sicut radi⁹ solis p q̄cūq; immūda loca diffunditur: non contrahit pollutionē aliquā: sic nec character pollui⁹ nec frāgitur nec deteriozatur/ nec adnichilatur quecūq; vtia sint in aia baptisati. vñ dicit Augustinus. Sicut iudei mali sunt in lege bona: sic heretici sūt mali in baptismo bono/ ꝛ sicut malicia iudeoꝝ nō facit legē malā/ nec eā polluit aliq̄ modo/ nec malicia hereticoꝝ facit baptismū malū/ ꝛ sicut iudei mali p̄ q̄ habēt legē bonā magis dānabūtur: sic heretici per hoc q̄ habent baptismum magis damnabuntur: si ergo iteraret baptism⁹ crederetur character baptis malis/ vel adnichilar⁹ esse/ vel deteriozar⁹/ vel pollur⁹/ q̄rū nullū ē: qꝛ ergo character sacramental ꝓpetu⁹ est: nō est iterādū baptisma: sicut nec ordo. Character eni ordinis ꝓpetuus est: ꝛ nō est simile de eucharistia: qꝛ coꝛp⁹ christi nō remanet ꝓpetuo in homine: quia nō remanet ibi nisi q̄diu forma panis durat: ꝛ forma illa nō est ꝓpetua. vnde nō fit iniuria sacramēto eucharistie si iteret. ¶ Ex p̄dictis g̃ patet q̄ baptismus penitus sepelit omnē vetustatē tā culpe q̄ pene. ꝛ sic p baptismū remittit omnis culpa ꝛ omnis pena: qđ etiam p̄batur p auctoꝛitatē apostoli ad ro. Sine penitētia sunt dona ꝛ vocatio: donavi delicet q̄ donat spiritussanctus i baptismo. ¶ Sed ꝓtra accedat aliqs ad baptismū q̄ fecit multa pctā mortalia. dicit auctoritas. Aut hō punit/ aut deus punit: g̃ vl̄ iste puniet se vl̄ de⁹ puniet ip̄z: sz iste non punit se: g̃ si decedat statī post baptismū de⁹ puniet ip̄z: ꝛ sic baptism⁹ nō tollit omnē penā. ¶ Tꝛē sacramētū coꝛporis xp̄i dignⁱ ē sacr̄m ꝛ efficaci⁹ q̄ baptism⁹: ꝛ nō tollit omnē penā: g̃ nec baptism⁹: p locū a maiozi. ¶ Solutio. Ad primū dicēdū ē q̄ baptismus efficaciā suā habuit a passione xp̄i. vñ q̄ omnez penā tollit hoc hz a passione xp̄i. de⁹ eni puniuit xp̄z

Ad secundū

Rō augustini.

ꝓ illam ar.

Solutio.

Prima causa cur baptis. nō p̄t reiterari.

Secunda cā

Tertia cā.

Augustin⁹.

Secundo.

ꝓ hoc ar.

Solutio ad primum.

i passione p̄o oībus baptisandis: qꝛ vt dicit Esa. disciplina pacis nostre sup eū: ꝛ ipe peccata nostra pertulit. i. penā p̄ pctis ptulit i coꝛpoꝛe suo sup lignuz sicut dicit Petrus: si g̃ decedat iste statī post baptismū euolabit: qꝛ de⁹ punīuit eū p cōtritionē p̄ceden tē baptismū ꝛ passionē dñi sufficiēter punit⁹ iudicat a bonitate dei. ¶ Ad scd̄o obiectū dicim⁹ q̄ coꝛp⁹ xp̄i i se efficaci⁹ ē q̄s baptism⁹: hūanitas eī xp̄i adeo digna ē: qꝛ exaltata ē sup oēs celos/ ꝛ sedet xp̄s de⁹ ad dexterā dei patris: hz nō seq̄tur q̄ sit efficaci⁹ inquātū sacramētū/ ꝛ iterū dato q̄ sit efficacius inquātū sacramētū/ nō tñ valet hec argumētatio. Eucharistia non tollit omnē penā: ergo nec baptismus: qꝛ nō ē eucharistia ordinata ad tollēdā penā: hz ē sacramētū vnītis/ baptism⁹ ꝓ o ē sacramētū renouatiōis. vñ aufert oēz vetustatē tā culpe q̄s pene. Est ei spūal⁹ regnatio: sicut dīs dicit: nisi q̄s renat⁹ fuerit ex aq̄ et spiritu sancto nō potest intrare in regnū celoꝝ. p̄ ergo sacramentū eucharistie efficacius ē in suo effectu q̄s baptismus. ꝛ tamen baptismus efficacioꝛ ē in suo p̄opꝛio effectu q̄s eucharistia. ꝛ sicut sacramētū dignius est q̄s sacramentū. ita effectus est q̄s effect⁹.

Arguit augustinus.

¶ Ex hac aut̄ auctoꝛitate opponit augustinus cōtra hereticos q̄ dicūt puulos nō idigere baptismo. decedat ei paruul⁹ sine baptismo. aut itrabit regnū celoꝝ: aut nō intrabit. si intrabit ꝛ nō ē renat⁹: ergo dīs mentit⁹ est. si nō intrabit: ergo idiget baptismo

Secundo.

¶ Preterea si nō intrabit cū factus sit ad ymaginē dei et nullū peccatū habeat: iusticia fraudabit̄ a visione dei: cū significat per odoꝛē cedri: odoꝛ enim conficit serpētes. i. demones: qꝛ significat per odoꝛē cedri: odoꝛ enim conficit serpētes. vnde quasi cedr⁹ exaltata sum in libano. In huⁱ⁹ rei significatione dedit dīs discipul⁹ suis/ bis spiritūsanctū. scilicet in terra q̄ insufflauit in discipulos: dicēs. Accipite spiritūsanctū. ꝛc. hec datio significauit gratiā que datur in baptismo: semel aut̄ dedit spiritūsanctū de celo in die penthecostes. ad robur: q̄ confirmari fuerunt virtute ex alto et hoc significauit cōfirmationem ꝛ robur gratie quod datur in sacramēto cōfirmationis: i huius rei etiā significationē ter inūctus fuit Dauid: primo in bethleem in signū regni futuri/ qđ significat vnctionem que fit in baptismo: ꝑm aut̄ illā vnctionem nō possunt baptisati adhuc imperfecte regnare p̄opter debilitatē p̄tutū. scd̄o inunct⁹ fuit Dauid in ebron tantū super duas tribus/ post hāc vnctionē multos habuit aduersarios/ ꝛ hoc significat vnctionem que fit in confirmatione: ꝑm quam regnamus/ ꝛ tamen multos aduersarios habemus ꝛ multa bella. tertio inunctus fuit in ebron generaliter sup omnes trib⁹ post quā regnauit in pace: ꝛ hoc significat vnctionē qua vngemur in futuro: quando coꝛruptibile hoc induet icoꝛruptionē/ ꝛ moꝛtale immoꝛtalitatē: quādo i pace regnabim⁹ sine aliquo bello: patet ergo q̄ sacramentū confirmationis est ad hoc vt detur spiritussanctus ad robur. vñ Urbanus papa. Spiritussā cti septiformis gratia cū plenitudie sanctitatis/ sciē tie/ virtutis/ in cōfirmatione cōfertur: ꝛ iterum omnes fideles per impositionē manus episcopoꝝ post baptismū debent retinere spiritūsanctū. vt pleni inueniantur christiani. ¶ Sed ꝑm hoc videtur q̄ per baptismū nō fiant hoies pleni christiani. Sed distinguitur duplex plenitudo/ scz plenitudo sufficientie: et hec dat̄ in baptismo/ ꝛ plenitudo copie/ ꝛ hec dat̄

Aliud ar.

Solutio.

Nota.

¶ Quartus tractatus.

¶ De sacramento confirmationis. Cap̄. i.

¶ De forma verboꝝ.

Dicendū ē de sacramētō cōfirmationis: qđ ē sacramētū p̄fi-

Diuisio dicēdoꝝ.

Quinq; rectitur in isto sacramento.

Que sit forma verboꝝ.

De petro.

Oleū et balsamum.

Figura.

Dauid ter inunctus.

Bis dedit dīs spiritus sanctus.

Urbanus papa.

ꝓ hoc ar.

Solutio.

Ꝫ hoc aſ. in confirmatiõe. ¶ Sed obiicit. dicitur i psalterio. panis cõfirmat cor hois: ergo sacramentũ eucharistie: est sacramentum ꝓfirmationis: ergo supfluũ est

Secundo aliꝰ sacramẽtũ ponere ad ꝓfirmādũ. ¶ Itẽ sacramẽtũ eucharistie est sacramẽtũ dilectiõis: sed fortis vt mors dilectio/aq̃ multe nõ poterũt extinguere caritatẽ: ergo sacramentũ eucharistie est sacramẽtũ roborationis. ḡ superfluũ est ponere aliud sacramẽtũ

Opio cõis. ad dãdum spm̃ sanctum ad robur. ¶ Ad hoc dicũt magistri q̄ sacramẽtum eucharistie nõ ꝓfirmat nisi p accidẽs/ꝛ ex sequẽti: sed sacramẽtũ confirmatiõis

Ꝫ hoc aſ. ꝓprie ꝛ p se cõfirmat. ¶ Sed hec solutio nulla videtur esse: qꝛ nõ soluit obiectionẽ. Est em̃ obiectio ad hoc q̄ duo sacramẽta nõ debẽt cõmunicare in effectu. ¶ Propter hoc dicim⁹ q̄ sacramẽtũ eucharistie

Solutio. Ꝙ cõfirmatio nõ sit sacramẽtũ supfluum. quibuslꝺã est panis: quibuslꝺã est lac: sicut dicit aplꝰ ¶ Tanq̃ paruulis in xp̃o lac dedi vobis potũ nõ escã ꝛ itẽ. nichil aliud iudico me scire iter vos nisi ihesum xp̃m ꝛ hunc crucifixũ illis: ergo corpus xp̃i lac est q̄ in humanis ꝓrutibus imitatur xp̃m/ꝛ istos non confirmat vel corroborat. grādibus ꝫo qui ip̃m imitantur nõ solum in humanis ꝓrutib⁹: sed in diuinis in q̄bus iam delectanꝫ panis est. vñ dñs ad augustinum cibus sum grandiũ crede ꝛ mãducabis me/ꝛ huiusmodi grãdes cõfirmat: qꝛ ergo hoc sacramentũ eucharistie non oẽs confirmat/sacramẽtum ꝫo ꝓfirmationis ad hoc est vt oẽs cõfirmet tã paruulos q̄s grãdes: ꝓpter hoc non est superfluum ipsum ponere.

¶ Utrum detur caracter in cõfirmatione.

Capitulum secundum.

Ꝫ hoc aſ. SEd q̄rit vtrũ in confirmatione imp̄rimat caracter. videt q̄ sic: qꝛ si nõ imp̄rimit. solũ ḡ vnctio exterior q̄ fit i frõte est sacramẽtũ cõfirmationis: sed illa desinit esse: ḡ sacramentũ cõfirmatiõis desinit esse quod falsum est

Secundo. ¶ Itẽ si nõ imp̄rimit caracter: ḡ iterãdũ est hoc sacramẽtũ ex quo nõ manet: sicut iterat eucharistia ꝛ

In oppositũ pnia: q̄ nõ imp̄rimũt caracterẽ. Si dicat ꝓpter hoc q̄ imp̄rimat caract. q̄rit cui⁹ sit signũ ille caracter.

Opio cõis. ¶ Et dicũt magistri q̄ signũ strẽnuitatis vel abilitatis ad pugnãdũ ¶ Sed q̄rit q̄ sit illa strẽnuitas. aut em̃ est ꝓtus. aut dispositio ꝓtutis. certuz est ergo q̄

Aſ q̄ sic. ꝓtutibus pugnam⁹ tanq̃ armis. vt patet ad eph. in armatura apli. si ergo illa strẽnuitas est ꝓtus: sed caracter baptismalis signuz est ꝓtutis: ergo etiãsdẽ est signũ caracter cõfirmatiõis cui⁹ caracter baptismi/ vel idẽ sunt: vel alter supfluit. si illa strẽnuitas est dispositio ꝓtutiꝫ: ergo est dispositio ei⁹ q̄ significatur

Secundo. p caracterẽ baptismalẽ: ergo non est necesse ponere nouũ caracterẽ ad significãdũ illã dispositionẽ: sed sufficit aliquã dispositionẽ ponere in caracterẽ baptismalẽ ad significãdũ illã dispositionẽ. ¶ Item sicut se hz res ad rẽ. ita se hz signũ ad signũ: sz in sacrameto cõfirmatiõis nõ daꝫ alia res: sz alia grã/ q̄ in baptismo: sed q̄ data est i baptismo ꝓfirmaꝫ ꝛ roboratur: q̄ sonat ip̃m nomẽ cõfirmatiõis: ergo nõ debet imp̄rimi alius caracter: sed tm̃ ille q̄ datus est in

Solutio. baptismo cõfirmat: q̄ cõcedimus. ¶ Unde dicim⁹ sine p̄iudicio melioris sententie: q̄ idẽ caracꝫ baptismi ꝛ ꝓfirmatiõis: differens ꝑm rationem: ꝛ p hoc soluimus p̄dictas obiectiões. nõ em̃ iterãdũ est sacramẽtuz cũ caracterẽ habeat. ¶ Sed ꝑm hoc videtur q̄ sacramentum confirmationis idẽ est cũ bap-

Ꝫ hoc aſ. tismo: immo q̄ non sit sacramẽtum: sed pot⁹ sacramentale baptismi: sicut salis linitio/ꝛ lumis appositio. ¶ Et ad hoc ẽ solutio q̄ sacramẽtale baptismi ẽ illud aliq̃d: qꝛ significat aliq̃d q̄ sit in baptismo: et hoc patet: qꝛ sacramẽtũ cõfirmatiõis nõ est sacramẽtale baptismi: qꝛ hmõi cõfirmatio et roboratio gratie nõ sunt in baptismo/ꝛ licet idẽ sit caracter i essentia: differentia tamen est ꝑm rationẽ: ꝛ differũt etiã in materia cũ in baptismo sit aqua/ ꝛ in confirmatione crisma: differunt etiam ꝑm statum: quia alius est

Solutio. status incipientium: alius pficiẽtium et pugnantiũ

¶ Quare confirmatio datur tantum ab episcopis. Capitulũ tertium. Ecũdo queritur vtrũ minores sacerdotes possũt dare sacramẽtũ ꝓfirmationis. ¶ Uidetur q̄ sic: qꝛ possũt dare sacr̃m baptismi quod maius est: cũ

Aſ q̄ sic. tollat ꝛ oẽs penã ꝛ oẽm culpã/possũt etiã dare sacramẽtum corporis christi et conficere quod maꝰ est: possunt ergo dare quod minus est: scz sacramẽtũ cõfirmationis. ¶ Ad hoc dicunt quidã q̄ qꝛ consummatio boni a solo xp̃o est: initiuz ꝫo boni potest esse

opinio aliq̃ a nobis q̄ ꝓpter hoc soli episcopi dant sacramentũ confirmationis in quo confirmaꝫ ꝛ consummaꝫ gratia: sunt em̃ epi successores apostolorꝫ: qui fuerũt vicarij xp̃i: sicut dicit apostolus: quia ꝓ prima legatione fungimur: miozes ꝫo sacerdotes possunt dare initialia sacramenta. ¶ Sed hec solutio nulla videtur

Ꝫ hanc aſ. esse: quia sicut dicit dñs: ꝑcepit sibi dare decimas: sic ꝑcepit sibi dare primicias: p hoc significãs: quia sicut cõfirmatio ꝛ pfectio ab ipso est ꝛ initium boni

Secundo. ¶ Item soli episcopi scz vicarij xp̃i confirmãt: qꝛ solus xp̃s confirmat interius. Eadẽ ratione soli episcopi debẽt baptizare: qꝛ solus xp̃s baptizat interi⁹.

Tertio. ¶ Item minores sacerdotes crismãt baptizatos in vertice scz excellentiozi parte: ergo multofortiꝰ possunt crismare in fronte. ¶ Solutio. Notandũ est q̄

Solutio. sacramẽtũ dicitur magnũ quattuoz modis: dicit ei sacramẽtum magnum q̄tũ ad efficaciã: ꝛ hoc modo baptismꝰ dicit magnum

citur magnũ sacramentũ: innouat em̃ hoiem totaliter. q̄tuoz modis

Secundo dicitur magnum q̄tum ad essentiã suam: ꝛ hoc modo sacramentũ eucharistie dicitur magnũ ꝓpter dignitatem essentie corporis christi. Tertio modo dicitur sacramentum magnum q̄tum ad significatiõez: sicut dicit apostolꝰ matrimoniũ magnũ esse sacramentũ in xp̃o et ecclesia: significat em̃ matrimoniũ spirituale quod est inter xp̃m ꝛ ecclesiam. Quarto modo dicit sacramẽtũ magnũ q̄tũ ad effectus/ꝓgatiuã/ꝛ dignitatẽ: ꝛ hoc modo confirmatio ordo magna sunt sacramẽta: dignioꝛ em̃ est gratia cõfirmata vel cõsummata q̄s gr̃a simplex. ¶ Sz ꝫ hoc aſ.

Solutio. videtur q̄ hec distinctio nulla sit: qꝛ sacramẽtũ est dignioris ꝛ nobilioris essentie: dignioꝛ em̃ ꝛ nobiliorem debet habere effectũ: ḡ sacramentũ eucharistie

Ad rationẽ. dignioꝛ hz effectũ: q̄s sacramẽtũ ꝓfirmationis. ¶ Et ad hoc dicẽdũ ẽ q̄ hec est falsa. Sacramẽtũ dignioris essentie dignioꝛ debet habere effectũ: qꝛ sacramẽtũ nõ hz dignitatẽ effect⁹ solũ ꝓpter dignitatem essentie: sed etiã inquantũ est sacramentum: paruuli em̃ accipiunt corpus xp̃i ꝛ non est eis nisi lac. Sacramentum ꝫo confirmationis nos cõfirmat: quia ergo confirmare/ordinare/cõsecrare/ episcopos benedicere/abbates/ꝛ hmõi opera pfectionis sunt ad

Solutio. ordinationẽ: ꝛ decorẽ ecclie: q̄ ẽ vt castroꝝ acies ordinata ptinet vt pfectiores i ecclia. s. epi hmõi opa pfectiõis exerceãt. minoresꝫo minoꝛa opa possunt exercere. sup Matheũ: vbi dꝛ. Erat iohannes baptizans ꝛc. dꝛ qꝛ plummaꝫ p sponsum: initiatũ ẽ p paranymphũ. vñ cathecumini iterãꝫ p sacerdotes/ chrysmaꝫ p pontifices. paranymphũ ibi vocat iohãnẽ baptistã q̄ fuit iuxta nymphã. i. iuxta eccliaz docẽs eã q̄liter se deberet habere ad spõsuz icutiẽs timorẽ q̄ est initiũ sapiẽtie: dicẽdo genimina viparũ ꝛc. qꝛ ḡ plummaꝫ p spõsum. i. verũ baptisma qꝛ plummaꝫ p xp̃m/ initiatũ est p paranymphũ. i. p iohãnẽ q̄ baptizauit baptismo aq̃ docẽs remissionẽ pcꝛoꝝ. vñ cathecumini initiantꝫ p sacerdotes. i. instructi chrysmantꝫ i ꝓtice p sacerdotes simplices. chrysmantꝫ ꝫo in frõte p pontifices. vñ dꝛ q̄ ꝓfirmatiõis sacramẽtũ ortũ habuerit ab aplis q̄tũ ad man⁹ ipositionẽ. aplꝰ em̃ ipo nebãt man⁹ sup baptizatos/ et accipiebãt spm̃ sctm̃: q̄tũ ꝫo ad chrysmationẽ ortũ habuit ab ilstitutione ecclie. ¶ Sz meliꝰ est dicere q̄ q̄tũ ad vtrũq̄ ortũ habuit apostolis: licet nõ ligant chrysmasse. vñ soli epi ꝓferũt hoc sacramẽtũ/ qui sũt vicarij xp̃i: sicut ꝛ aplꝰ ꝛ sũt quasi spõsi ecclie. vñ ꝛ anulos habẽt: pꝛs ḡ quare soli epi ꝓfirmẽt. pfectoꝝ em̃ ẽ pfecta exercere opa/ꝛ minoꝛũ minoꝛa. ¶ Ad primo ḡ obiectũ dicimus q̄ nõ sequit. minores sacerdotes possunt facere maius. ḡ ꝑñt facere min⁹: qꝛ lz sacramẽtũ ꝓfirmationis min⁹ sit vno mõ q̄s baptism⁹: est tñ mai⁹ alio mõ. ¶ Ad scdo ꝛ tertio pꝛs solutio p ꝑdicta. ¶ Ad vltimo obiectũ dicim⁹ q̄ non sequit: minores sacerdotes chrysmãt in ꝓtice. ḡ possunt chrysmare i frõte: qꝛ chrysmare in ꝓtice mai⁹ est q̄s i frõte: qꝛ chrysma in ꝓtice significat fidẽ q̄ daꝫ in baptismo q̄ est in ꝓtice. i. in supiori parte aie: hoc est in findereli: sicut dꝛ i Hieremia. Filij memphios ꝫstupꝛauerũt te vsq̄ ad verticẽ. i. vsq̄ ad fidem q̄ est in vertice. i. in findereli. Chrysmatio vero in fronte significat fortitudinem ꝛ audaciam qua nõ erubescimus portare nomen christi coram regibus et principibus.

¶ Si valeat hoc sacramẽtũ ante baptismũ.

Alia q̄stio. Aſ. q̄ sic. Ultimo q̄rit si deꝭ cõfirmatio nõ baptizato: vtrũ ꝑsit ei. ¶ Uidetur q̄ sic: qꝛ dꝛ ꝛ verũ est q̄ si aliq̃s suscipiat maiores ordines ꝓtermissis minoribꝰ sufficit accipere minores ordines: ita q̄ non oportet postea accipere maiores: ergo si aliq̃s cõfirmeꝭ ꝓtermisso baptismo sufficit baptizari: ita q̄ nõ oportet eũ ꝛ confirmari. ¶ Sed ꝛa. Cõfirmatio est dispositio baptismi. est em̃ ad ꝓfirmãdũ gr̃am baptismalẽ: sed dispositio nõ põt ꝑ sine eo q̄ disponit. ergo ꝓfirmatio non põt esse sine baptismo. ¶ Qꝺ ꝛcedim⁹. Maxime cũ baptism⁹ sit tanua sacramẽtoꝝ: ꝛ nõ est simile de ordine: quia vnus ordo nõ est dispositio alterius. imo diuersi ordines diuersa habẽt officia distincta ad se inuicem. de tempore aũt huius sacramenti: scz confirmationis: dicitur q̄ ieiunus debet dari ꝛ ieiunis.

¶ De sacramento eucharistie.

¶ Tractatus Quintus.

QUist sacramẽtũ baptismi ꝛ ꝓfirmationis: dicẽdũ ẽ de sacramẽto eucharistie: et hac rõne: qꝛ sacramẽtũ istũ dari nõ habet nisi dignis: ꝛ ꝓpter hoc sequit sacramẽtũ baptismi. ꝛ est eucharistia cibus grandiũ ꝛ ꝓfirmatoꝝ

sicut dicit dñs ad Augu. Cibus sum grãdiũ crede ꝛ mãducabis me: ꝛ sic sequit sacramẽtũ ꝓfirmatõis ꝛ etiã alia rõne: qꝛ etiã ꝓfirmati sepe cadunt ꝑ pctm̃ veniale. Septies em̃ cadit iustus nõ a caritate ḥz i ꝓfirmatiõis caritate. vñ necessaria est medicina: et eucharistia medicina ẽ melioratiua inq̃tũ augmẽtat gr̃as: et pseruatiua inq̃tũ deletvenialia q̄ sepe occasio fuit cadẽdi ꝑ pctm̃ mortale. vñ aug. vitasti grãdia: caue ne obzuaris arena. ¶ Circa sacramẽtũ eucharistie pri

Diuisio dicẽ mo videndũ ẽ de cã ilstitutiõis hui⁹ sacramẽti: ꝛ de essentia hui⁹ sacramẽti. ꝛ vtrũ sit vnũ sacramentũ vel plura. ¶ Scdo de ilstitutiõe naturali: ꝛ q̄liꝫ fiat hec trãsubstãtatio panis i corpꝰ xp̃i: ꝛ vini i sanguinẽ. ¶ Tertio de modis sumẽdi: corpꝰ xp̃i: ꝛ qdvaleat sumẽtib⁹. ¶ Quarto de fractiõe formꝫ: ꝛ quare i tres ptes frãgat. ¶ Quinto de dignis ꝛ idignis sumẽtib⁹ ¶ Sexto de q̄buslꝺã auctoritatib⁹ q̄ fũt i canõe missa q̄ magnã dubitationẽ facit: q̄liter itelligẽde sũt. ¶ Septimo ꝛ vltimo de hereticꝫ qualit errẽt ꝫ hoc sacramẽtũ/ꝛ vtrũ ꝓficiãt: ꝛ de grecꝫ q̄ de fermẽtato cõficiunt/vtrũ errent: et qualiter errent.

¶ Cap⁹. i. De cã institutiõis hui⁹ sacramẽti.

Multiplex cã hui⁹ sacrĩ

CIrca primũ capitulũ notãdũ ẽ q̄ multiplex est cã ilstitutiõis hui⁹ sacramẽti. prima ẽ cõmemoratio passiõis xp̃i: sicut ipe dñs dicit. Triplex cõ

Triplex cõmemoratio. hoc facite i meã cõmemorationẽ: q̄ triplex ẽ. Prima ẽ cõmẽmoratio amoris: quẽ ostẽdit nobis xp̃s in cruce

Prima. qꝛ maiorẽ charitatẽ nemo hz ꝛc. Scda ẽ cõmẽmoratio liberatõis: qꝛ p passionẽ suã liberauit nos a ꝑ

Secunda. iutute diaboli ꝛ carcere iferni ꝛ mortꝭ. Tertia cõmẽmoratio

Tertia. est imitatiõis xp̃i vt imitemur patiẽtiã ꝛ hũilitatẽ: ꝛ alias ꝛtutes quas ipe ostẽdit nobis i cruce: ꝛ sic itel ligit ꝛbũ apli: michi aũt absit gl̃iari/nisi i cruce dñi nr̃i ihesu xp̃i. i. i amore quẽ michi exhibuit q̃n crucifixus ẽ ꝓ me: ꝛ i liberatiõe q̄ ipe liberauit me p passionẽ suã: ꝛ imitatõe ꝛtutũ ei⁹ q̄s ostẽdit i cruce. vñ subiũgit stygmata dñi nr̃i ihesu porto i corpe meo ¶ Se

Secunda cã principalis. cũda cã ilstitutiõis ẽ: meritũ fidei: qꝛ fides nõ hz meritũ cui hũana rõ pbet experimẽtũ: qꝛ meritũ fidei ẽ ꝛ laus credere q̄ nõ vides: ꝛ maxie illõ ẽ q̄ ẽ supra rõnẽ naturalẽ vbi hõ pꝛ⁹ abnegat seipz dũ potiꝰ credit pꝛime ꝛitati q̄s sibi vel alicui rõni: nõ em̃ aliter põt

Augustin⁹. coli deꝰ. vñ Augu. i lib. de vtilitate credẽdi dicit: q̄ tãta ẽ fides q̄ nec etiã parẽtes carnales colim⁹ nisi ꝑ fidẽ: credo em̃ q̄ ille sit pat⁹ me⁹/ nescio/ qꝛ nõ eraz q̃ genuit me. sic nec patrẽ spũalẽ cognoscim⁹ nisi ꝑ fidẽ: vt ḡ fides habeat magnũ meritũ: credim⁹ sub forma panis esse verũ corpꝰ xp̃i: q̄ tñ nõ videmus.

Tertia cã ¶ Tertia cã ẽ subleuatio spei: vult em̃ dñs quotidie ꝑtialiter obtinere petitiões nr̃as: ipe em̃ ẽ dator eorũ q̄ petim⁹: ꝛ ipe orat ꝓ nob⁹/ꝛ petit/ꝛ cũ ipe sit petitor/ oratoꝛ/ꝛ dator/ sine dubio obtinebim⁹ q̄ḋ petimus nisi ꝑ nos fleterit. ¶ Quarta cã est istructio: ꝑ

Quarta cã. hoc em̃ instruit nos deꝰ vt magꝭ credam⁹ ei q̄ visui nr̃o: imovt ꝫ visuz nr̃m credam⁹ ei: visus ei dicit tibi eẽ panẽ ꝛ vinũ: ꝛ deꝰ dicit tibi eẽ carnẽ ꝛ sanguinẽ. vñ

Exponit illud euãgeliũ dñs i euãgl̃. q̄ vult venire post me/ abneget semetipz i. ꝓpriũ itellectũ/ꝛ ꝓpriã volũtatẽ. vñ vocatꝭ me magister ꝛ dñe/ꝛ bñ dicitꝭ: suz ꝛ eñ. Qꝛ ḡ ipe magꝭ est: magꝭ ei debem⁹ credere q̄s nobꝭ: ꝛ qꝛ dñs ẽ abnegare debem⁹ ꝓpriã volũtatẽ: ꝛ ei tãq̄ dño obedire/id ẽ volũtatẽ nostrã volũtati ei⁹ ꝛformare. ¶ Quinta cã

Quinta cã. est vt epulemur i azimis sinceritatꝭ ꝛ ꝛitatꝭ. vñ pasti

Augustin⁹ in ꝓspectu meo mēsaz aduersus. z Aug. dicit: vt pa
nē ageloꝝ māducaret homo: creato⁹ āgelorū fact⁹
Declarat dictū sapiētis. est homo. de hoc pane dicit in. xvj. sapiētie. Panem
de celo prestitisti eis sine laboze: oīe delectamētū
in se habentē/et ois saporis suauitatē. de isto aūt pa
ne verissime dicitur q habet oīe delectamētū in se
delectat em̄ visum spiritualem: per pulchꝝtudinē.
vñ. Speciosus forma ꝑ filijs hoim. delectat audi
tū spūalem per melodiā. vñ audiā quid loquat̄ i me
dñs de⁹ me⁹. delectat olfactū spiritualē per odorē.
vñ in cāticis. Currimus in odorē vnguentoꝝ tuoꝝ.
delectat gustū spiritualē ꝙ dulcedinē: vt ibi/q̄ ma
gna multitudo dulcedinis tue dñe. delectat tactuz
spūalem ꝙ suauitatē. vñ/gustate z videte q̄m̄ suauis
est dñs: delectat vt diuitie: qz in eo oīs thesauri sa-
Sexta causa pientie z scientie dei sunt absc̄diti. ¶ Sexta causa
est vt homo q̄ per esum de ligno sciētie boni et mali
fuerat mortuus: ꝙ esum ligni vite reuiuisceret. vñ si
cut de illo ligno dictū ē. Quacūq; die de ligno scie-
tie boni z mali comederitꝭ morte morieminī: ita de
hoc pane dictū est. q̄ manducauerit ex hoc pane: vi-
Septima cā uet in eternū. ¶ Septima z vltima est ad remedium
Tria in hoc pctoꝝ venialiū q̄ quotidie facimus. ¶ Intelligunt
sacramento. aūt in hoc sacrameto tria. s. forma panis. forma vini:
ꝑm corꝑ⁹ xp̄i verū q̄ ꝓtraxit de vgine. tertiū corꝑ⁹
xp̄i mysticū q̄ est eccl̄ia. primū est sacramētū tm̄. se
cūdū est res z sacramētū. tertiū est res tm̄. primū est
Forma ꝓais sacramētū secūdi: ꝑm scz corꝑ⁹ xp̄i est sacramētū cor
assimilat̄ cor poris mystici. forma em̄ panis ē corꝑis xp̄i: z habet
pori. duplicē similitudinē cū corꝑe xp̄i. Prima ē: qz sicut
Prima simi panis tritice⁹ ex purissimis granis cōstat: ita corꝑ⁹
litudo. xp̄i verū q̄ traxit de vgine ex purissimis mēbris cō
sistit purificatis opatiōe spūsci: z sicut corꝑ⁹ xp̄i ve
rū ꝙstat ex purissimis mēbris: ita corꝑ⁹ xp̄i mysticū
cōstat ex puris fidelibus depuratis a pctō mortali.
Scda similitudo Scda similitudo est: qz sicut panis tritice⁹ maxime
reficit z ꝙfirmat corꝑ⁹: ita corꝑ⁹ xp̄i maxime reficit
z cōfirmat aiam. ¶ Similit̄ forma vini duplicē ha-
Prima silitu bet silitudinē cū sanguine xp̄i. Prima ē: qz sicut vinū
do sanguis z ex puris vuis vel guttis ꝙstat/ita sanguis xp̄i ex pu
vini. rissimis sanguinib⁹ ꝙstat. ¶ Scda ē: qz sicut vinū le
Secunda. tificat: ita sanguis xp̄i letificat z inebriat bona ebri-
ꝙ ista arguit etate. vñ calix me⁹ inebrians q̄ p̄clarus est. ¶ Sz vi-
deꝝ q̄ forma panis nō sit sacramentū corꝑis xp̄i: qz
nullā habet silitudinē cū ipo: panis em̄ ibi nō ē: sz so
Secundo. la forma ei⁹. ¶ Itē. forma illa non efficit corꝑ⁹ xp̄i:
hoc certū est. q̄ nō est sacramētū illi⁹: qz sacramentū
Euasio. noui testamenti efficit qđ figurat. ¶ Si dicat̄ q̄ for
ma illa gr̄a corꝑis xp̄i ꝺz efficere qđ figurat scz vnit-
ꝙ hoc arguit tatē eccl̄ie. Cōtra. i baptismo ipa aqua exterꝰ ablu
ens efficit qđ figurat. hz em̄ vim regeneratiuā. q̄ ea-
dē rōne forma panis q̄ visibilis est debet efficere qđ
Tertio. figurat. ¶ Itē in sacrameto eucharistie sunt plures
materie z plures forme: qz forma panis/forma vini:
z vtraq; illaꝝ est sacramētū: q̄ ibi fūt plura sacramē
Ad primū. ta: nō q̄ fūt tm̄ septē sacramēta noue legꝭ. ¶ Ad pri-
mū dicēdū ē q̄ forma panis ꝺz habere silitudinē cū
corꝑe xp̄i: nō gr̄a sui/ sed gr̄a panis cui⁹ fuit forma.
Ad secundū ¶ Ad secūdo obiectū dicim⁹ q̄ forma panis nō so-
lū ē sacramētū corꝑis xp̄i verꝰ: sz etiā corꝑis xp̄i my
stici. vñ ꝙcedim⁹ q̄ efficit qđ figurat: vnit em̄ recipiē
tē corꝑi mystico. efficit aūt nō ꝙ modū cause efficiē-
tis: sz ꝙ modū materie: sicut dictū ē superi⁹ de aqua
baptism̄i. sicut em̄ in alio liquore nō dar̄ gr̄a baptis-
malis: ita sub alia forma q̄ sub forma panis et vini
Ad vltimū. nō datur corꝑus xp̄i. ¶ Ad vltimo obiectū dicim⁹
Sacramētū q̄ quodāmodo sūt ibi duo sacramēta: quodāmodo
eucharistie ē vnū: sed verius vnū q̄ multa: quia ab vnitate signi-
veri⁹ vnū q̄ ficati deberet esse vnitas sacramenti: et vtraq; illaꝝ
multa. formarū ꝓprie significat ecclesie vnitatē. vnde vna
est forma z perfectio vtriusq; illarū: sicut iste voces
albus/alba/albū: potius dicunt̄ vnū nomen q̄ mul-
ta ab vnitate significati z institutionis. vnde in colle
ctis aliquādo significatur hoc sacramentū singula-
riter: vt hic/presta vt hoc tuū sacramentū non sit no
bis z̄. aliquando pluraliter: vt hic. perficiant in no-
bis q̄s dñe tua sacramenta que cōtinent. ¶ Sed vi-
ꝺ hoc arguit detur nulla petitio esse. quia hec sacramenta nō con
tinent nisi ipas formas: z corꝑus christi verū qđ tra
xit de virgine. corꝑus em̄ mysticū non continent: qz
illud est dispersum per mūdū. petere vero q̄ hec sa-
cramenta perficiant in nobis formas: aut verū corꝑus
Ad rationē. christi: hoc nichil est ¶ Ad illos dicimus q̄ cō
tinent vnitatem ecclesie siue corꝑus christi mysticū
efficacia et significatiōe: non locali circūscriptione.

¶ De transsubstantiatione. Capitulū scm̄.
¶ Secunda questio.

Af primo Secūdo querit̄ de trāssubstantiatione siue de trāsitu/siue de mutatione panis in corꝑus christi. ¶ Et videtur q̄ nō sit ibi trās subst̄antiatio: quia dicit Boetius in libro de duabus naturis: et vna ꝑsona xp̄i q̄ois mutatio est ꝑm aliq̄d cōmune: sicut ei ex aere generat̄ ignis eadē materia q̄ erat pri⁹ sub forma aeris: postea est sub forma ignis. similiter in aliis mutationibus est aliquod cōmune qđ manet sub vtroq; termino mu-
tationis: sed cū panis sit corꝑus xp̄i nichil remanet de pane: ergo nichil est ibi cōmune: ergo non est ibi mutatio: ergo non transsubstantiatio siue transitus.
Secundo. ¶ Item. hoc importat nomen mutatiōis q̄ aliquis mutetur ab aliquo in aliquid: g̃ importat q̄ aliquid
Opio aliḡrū sit cōmune: z inde vt prius. ¶ Ad hoc dicunt quidā q̄ nichil aliud est dictū: panis trāsit in corꝑus q̄ q̄ sub eisdem accidentibus sub quibus erat panis mo
do est corꝑ⁹ christi: sed hoc nichil est: quia eadē rōne transiret magister in magistrū: quando aliquis ma-
gister cedit alij magistro aduenienti/ z dimittit ei lo-
Alia opinio cū suū: in eodē em̄ loco in quo prius erat ille cedēs/ est ille cui cedit. ¶ Alij vero dicunt q̄ idē est: panis
ꝺ ista arguit. trāsit in corꝑus christi: q̄ corꝑus christi incipit esse vbi panis est: vnde dicūt q̄ panis manet. ¶ Sed ex hoc sequit q̄ trāsitus ille nō est miraculosus: qz corꝑus glorificatū naturaliter potest esse cum corꝑore
Secundo. nō glorificato in eodē loco: dicunt aut̄ sancti q̄ trā situs ille miraculosus est. ¶ Item dicit Joh. dama scenus q̄ sicut panis et vinū transit per nutrimentū in corꝑus hominis et non aliud corꝑus: sed in ipm̄ prius corꝑus: sic panis ꝓpositionis. i. qui ꝓponit in altari: et aqua transit in corꝑus christi z sanguinē q̄ pri⁹ erat: sz i nutrimēto ē ver⁹ trāsit⁹: g̃ ver⁹ trāsi-
tus ē panis i corꝑ⁹ xp̄i: z sic auctoritas damascени ē
Tertio. ꝓ prima opinionē: subiūgit aūt postea damas. vt hec duo. s. pa. z vi. nō duo sūt: sz vnū corꝑ⁹ xp̄i/et hoc ē ꝓ secūdā opinionē/q̄ ponit corꝑ⁹ xp̄i eē cū pane/z pa-
nē eē aliud q̄ corꝑ⁹ xp̄i. ¶ Itē dicit Joh. damasc. fi ꝺbū dei sēp viuū z actiuū ē q̄ dixit: fiat lux/ z facta ē

lux/cui⁹ ꝺbo celi z ēra firmata sūt et ois decor: q̄ ex
purissimis sanguinib⁹ btē ꝺginis se fecit hoiem: nō-
ne poterat panē z vinū corꝑ⁹ z sanguinē suū facere/
quasi diceret: q̄ de nichilo creauit oīa poterit de pa
ne z vino corꝑ⁹ suū z sanguinē facere. min⁹ em̄ videt̄
facere de aliquo aliq̄d q̄ de nichilo aliq̄d. g̃ pa. fit
Quarto. corꝑ⁹ xp̄i: qđ ē ꝺ vtraq; opinionē. ¶ Itē. quare hoc
dicis q̄ panis manet: si dicis hoc qz nōvides modū
transeundi: respōdet sic damas. q̄ opatione spūsci fit ille trāsit⁹: sicut em̄ in ꝓceptiōe filij dei spūsctus
Quinto. supuenerat: cui⁹ opatione facta est illa ꝓceptio/qz p verbū sacerdotis supuenit spūs cui⁹ opatione fit illa transsubstātiatio. ¶ Itē. dicit Johānes damas. sufficere deberet tibi q̄renti qualiter fit trāssubstantiatio: sic respōdeo tibi sicut angel⁹ respōdit cū bea
ta virgo q̄reret: quō fiet istud q̄m̄ virū nō cognosco⁹ respōdit angelus. Spūsctus supueniet z̄. quasi di
ceret: operatiōe spūssancti fiet. similiter dico tibi: q̄
operatione spūssancti fit illa transsubstantiatio: suf-
Sexto. ficere tibi debet/ qđ sufficit beate virgini q̄ per fidē
quā adhibuit angelo oraculo concepit dei filiuz. vñ
beata q̄ credidisti z̄. ¶ Item. ostēdo tibi q̄ in natu-
ris sit aliquis transit⁹ vbi remanet de eo qđ dicitur
transire: in generatione em̄ hois primo est materia
sub vili forma seminis: postea recipit meliorē formā
quousq; abilitata sit abilitare vltima siue vltima or-
ganizatione ad receptionē aie: ibi igitur manifestū
Solutio. est q̄ forma transit in formam/ et tm̄ nichil de forma
transeunte remanet. similiter in cōpositione elemē-
tati forme elemētares transeunt in formā mixti: ita
q̄ nichil de illis remanet/ forma em̄ simpliciter est.
ergo intelligibile est q̄ panis transeat in corꝑ⁹ xp̄i:
ita q̄ nichil de pane remaneat. ¶ Propter hoc dici
mus q̄ ille due opiniones minus fideles sunt. dici-
mus ergo sicut dicunt sancti: q̄ panis vere trāsit in
corꝑus xp̄i. vñ oēs locutiones q̄ significāt transitū
cōcedende sunt sicut hec: panis transit in corꝑ⁹ xp̄i
vel transfertur/ vel trāssubstantiat̄/vel mutatur/ vel
panis fit corꝑ⁹ xp̄i. Et oēs ille negande sunt in qb⁹
nō significat̄ transit⁹/sicut iste: panis est corꝑus xp̄i
Ad primū panis erit corꝑ⁹ christi/panis pōt esse corꝑ⁹ christi.
¶ Ad primū ergo obiectū dicim⁹: ois mutatio ꝑm
cōmune nō tenet in formis naturalib⁹: vt ostensum
est q̄ trāsit forma in formā: z nichil de trāseunte re-
manet: sed tenet tm̄ in subiectis naturalibus: z non
tenet in reb⁹ diuinis q̄ sunt supra naturā. multa em̄
tenent in naturis/q̄ nō tenent in diuinis: qz in natu-
ris tenet q̄ pluriū plures sunt nature: sed nō in diui
nis. qz plures ꝑsone diuine vnicā habent naturam.
Ad secundū ¶ Similiter dicim⁹ ad secūdo obiectum: q̄ hoc no
men mutatio nō importat q̄ aliquid sit cōmune: vel
si importat ista est neganda/panis mutat̄ in corꝑus
xp̄i: nisi in alia significatiōe sumat̄ hoc verbū mutat̄
Notandum. sc̄z ꝙ trāsitu. ¶ Et notādū est q̄ duo inueniunt̄ i hoc
Primū. transitu. Primū est q̄ de pane trāseunte nichil relin
Secundū. quit. Scōm est q̄ transit⁹ fit in id quod erat: scilicet
In transsub in corꝑus christi: vtrūq; istoꝝ per se bene inuenit in
stantiatione naturis. primū inuenit in transitu formarū/quia ni-
duo inueniun chil de trāseunte manet: sed scōm non: qz nō fit trāsi
tur q̄ nō inue tus in illud quod erat: scōm inuenitur in nutrimento
niunt̄ i alijs nutrimentū em̄ trāsit in corꝑus qđ erat: vt dicit da-
mutationib⁹ mascen⁹. sz primū nō inuenit̄: qz aliq̄d de nutrimēto relinquit̄. vñ illa duo nō inueniunt̄ simul i naturis: sz in diuinis inueniunt̄ simul: tustū est em̄ vt diuina exce
dant naturalia. ¶ Ex ꝓdictis ꝑz qualis sit illa trās Conclusio. latio. est em̄ vt dicit magister in sententijs essentialit
ter: siue subst̄antialis trāseūt. ꝑz em̄ panis accidētales remanēt: sz oia subst̄antialia trāseūt. ꝑz em̄ in q̄d sit trāssubstātiatio: qz panis trāssubstātiat̄ in corꝑ⁹ xp̄i/z vinū z aqua simul sumpta: i sanguinē xp̄i: vt dicit damas. vñ nicholaus papa/calix dñi nō est tm̄ vinū: nec tm̄ aqua/ sed vinū z aqua simul. si em̄ ibi est tm̄ vinū incipit xp̄s esse sine nobis, si tm̄ aqua incipit ecclesia esse sine xp̄o: qz cōiunctio aque cū vi
no significat ꝓiunctionē ecclesie z xp̄i: qz aque multe populi multi. tū si ex negligētia ꝑtermittat̄ aqua. di cit magister in sentētijs: q̄ verū est sacramētū/sz nō est perfectū: qz nō significat̄ ibi vnio xp̄i et ecclesie.
¶ Sed querit̄ vtrū peccet sacerdos si ex negligētia Nota diligēt nō apponat aquā. ¶ Et ad hoc dicim⁹ q̄ si negligē- ꝙstio incides tia illa sit ex libidine mortali/ mortalis est illa negli Responsio. gētia: sicut si ex cupiditate oblationū tm̄ accelerat sacerdos vt recedāt hoies/ z ex illa acceleratiōe ꝑ-
termittat aquā mortaliter peccat. si vero ex libidine venialiter peccat. si ꝺo sacerdos totaliter in-
tentus sit meditatiōi ꝓteplationi legis dei: z ex hoc ꝑtermittat aquā: negligētia illa nō est pctm̄: tm̄ repu
tare se debet reum. ibi em̄ habet locū illud Grego- Dictū Gre rij. bonarū mentiū est ibi culpam agnoscere vbi cul- gorij. pa nō est. ¶ Sciendū aut̄ q̄ aqua apponenda est in notādū itez tam parua quātitate q̄ possit absorberi a vino: quia christus nō mutatur in ecclesiā: sed eccl̄ia mutat̄ in xp̄m. sicut dictū est ad Aug. crede z māducabis me
nō ego mutaboz in te: sz tu mutaberis i me. ¶ Sciē Aliū notabile dū aūt q̄ q̄dus panis trāssubstātiat̄ in corꝑ⁹ christi/ z vinū z aqua in sanguinē: tamē sub vtraq; specie est christus integer: nō em̄ corꝑ⁹ christi est sine sangui-
ne z anima/nec sanguis sine corꝑe z anima. Sed nō Hec rō non valet hec argumentatio: sub forma panis est corꝑ⁹ valet. christi z sanguis z ex trāssubstātiatiōe: ergo aliq̄d est trāssubstātiatū in sanguinē: z patet istātia in aia xp̄i q̄ ibi est ex trāssubstātiatiōe/nichil tū est trāssubstan tiatū in ea: sicut nō valet hec argumētatio: hoc pno men ego significat me/ ex institutiōe: ergo est institu tū ad significandū me. De tēpore trāssubstātiatiōis De tempore dicim⁹ q̄ in finali tēpore plationis hoꝝ ꝺboꝝ: hoc est corꝑus meū/ fit trāssubstātiatio panis in corꝑus christi. ¶ Sed querit̄. qđ demōstrat̄ ꝙ hoc ꝓnomen Questio ici hoc/ si panis: g̃ hec est falsa/hoc est corꝑ⁹ meū: si coz dens. pus xp̄i. Cōtra. illud nō est in platiōe ꝓnominis: qz nō est adhuc facta trāssubstātiatio. ¶ Ad hoc dicit Solutio. q̄ hoc ꝓnomē hoc/vagā z simplicē habet demōstra Quid demō tionē. vnde is est sensus: existēs sub hac forma ē coz stratur qñ ꝺz pus xp̄i: sicut cū dicit: tu aperi: ꝓnomen indetermi- hoc est cor natā habet demonstrationē: ille em̄ qui extra domū pus meum. est z dicit/ tu aperi/nescit qđs sit int⁹. Vel potest dici Aliꝭ ꝑt dici. q̄ hoc ꝓnomē hoc/demōstrat corꝑus christi ad ītel lectū corꝑus sc̄z christi: quod nō est ibi: sed erit z ni-
chil. ¶ Contra. de verbis dñi: similiter solet obijci: ꝺ hoc arguit quib⁹ dixit: accipite z māducate: hoc est corꝑ⁹ meū ita em̄ dicunt euangeliste / accipiens Jesus panem benedixit/fregit/deditq; discipulis suis: dicens/ac cipite et comedite: hoc est corꝑus meum: sed cōstat q̄ dedit corꝑ⁹ suū: ergo ꝓius facta trāssubstātiatio cū ꝓferrent̄ ista verba: hoc est corꝑus meum: ergo

opio aliq̃ꝑ. per ista verba nō trāssubstātiauit. ¶Quod cōcedūt quidam dicēres/ q̃ dominꝰ prius benedixit panem quadā benedictione sacrata ꝑm quā facta est transsubstantiatio:sed illa benedictio non est reuelata ecclesie:postea vero dedit discipulis:dicēs. Accipite & comedite/hoc est corpꝰ meū: & tūc dedit vim istis verbis/hoc est corpus meū: vt ad prolationem eoꝝ fiat transsubstantiatio. ¶Sed melius videt q̃ ad ꝓlationē horum verborū/hoc est corpus meū/ mutauerit dominus panem in corpus suū. vnde bis sunt intelligēda illa verba hoc modo:accipiēs Jesus benedixit panem quadam benedictione ꝑm quaꝫ non fuit facta mutatio: sicut sacerdos noster multas benedictiones facit ꝑm quas nō fit transsubstantiatio benedixit inq̃ dicens/hoc est corpus meū: & postea fregit / et dedit discipulis suis: dicens/ accipite et comedite:hoc est corpus meum. Vel potest intelligi sic:dedit discipulis suis dicens prius.

Alr dicēdū est.

Alr ꝓt dici.

De modis sumendi.

¶De modus sumēdi corpus x̃pi. Capꝰ. tertiū

Tertio capitulo dicendū est de modis sumendi siue māducandi corpus christi: q̃ sunt duo: vnus sacramentalis/alius spūalis : sacramēraliter sumitur corpus x̃pi quando sub forma panis vel vini sumitur:spiritualiter sumitur quādo per fidem incorporamur christo de quo modo dicit Augustinus. Crede et māducasti. ¶Videt q̃ potius deberet dicere:dilige & manducasti:q̃ sacramentū corporis christi est sacrāmentum vnionis christi & ecclesie/& per charitatē fit illa vnio. est em̄ charitas sicut cementū ligans lapides in domo dei spirituali/que est ecclesia:ergo per charitatem manducamus christum: et ita dicendū fuit dilige & māducasti potiꝰ q̃ crede. ¶Item. videtur q̃ sic debuit dici:crede & manducatus es:quia dicit Augustinus:q̃ credere in deum est credendo ire in eū/& ei⁹ mēbris incorporari:sed incorporari est māducari.ergo credere est manducari.ergo sic dicēdū fuit:crede & manducatus es. non crede & manducasti. ¶Item hoc idez videtur per hoc quod dictū est petro macta & māduca.i.christo incorpora.et ꝓ hoc quod dicitur dominꝰ in cruce non comedit nisi vnū latronē.christus ergo comedit fideles id est sibi incorporat: quia in ipm̄ mutantur fideles. non ipse in eos. ¶Solutio.ad hoc dicēdū est q̃ sicut in māducatiōe corpali quattuor sunt. Primū est masticatio. Secundū delectatio. solū em̄ dulce et conueniens nutrit/aliter em̄ refugeret ipm̄ cibū natura. Tertiū assimilatio. Quartū incorporatio.ita in māducatione spūali quattuor sunt. primū masticatio spūalis/q̃ est disudicatio corpis christi. de qua loquitur apostolus redarguēs eū qui indigne accipit dicēs nō disudicans corpus christi dñi . disudicare em̄ debemus quale corpus sit christi:q̃s nobile q̃s vivificatiuum & huiusmodi.scōm est delectatio qua delectamur i christo.tertiū est assimilatio spiritualis.quartum incorporatio spiritualis. disudicatio autez illa ꝓprie est per fidem:similiter et delectatio. dicit em̄ Augustinꝰ q̃ in cognitione est tota delectatio.si em̄ diligo aliquem non ꝓpter hoc delector in ipo:sed si video bona eius quē diligo/tunc delector. similiter per fidez fit assimilatio: q: dedit eis potestatē filios dei fieri his qui credunt in nomine eiꝰ: et per assimilationem fit incorporatio siue vnio/& propter hoc q̃ fidem fit vnio.sed verū est q̃ charitas monet ad illā vnionem: magis ac magis et conseruat illam. q: ergo per fidem fit masticatio spiritualis & delectatio. ꝓpter hoc dicitur potius:crede & māducasti/q̃s dilige et māducasti. ¶Ad alia obiecta dicim̄ q̃ etiā nos comedim̄ christū/& christus comedit nos:q̃tū em̄ ad masticationem & delectationē quā habemus in ipo manducamus ipm̄.et sic sumitur manducare cum dicitur:crede & manducasti. vnde non sumitur māducare ꝓ illis quattuor q̃ exiguntꝰ in māducatione spirituali:sed q̃tū ad similationē & incorporationē christus māducat nos:q: ipe assimilat nos sibi et vnit per gr̃am quā infundit. ecōuerso aūt est in malis. mali em̄ assimilant se diabolo et vniunt: & sic māducāt ipsū iuxta illud. dedisti eū escā populis ethiopū:diabolus enim nō vnit nec assimilat eos sibi nisi suggerēdo. alr tamē dicunt mali delectari i diabolo:aliter boni in deo.q: boni delectantur i ipso deo: non tamē in operibus eius:sed mali nō delectantur in diabolo:sed tantū i operibus eius. sumitur ergo in semidupla significatione ly māducare. sicut i ꝓsa. dicitur. Serui mei comedent/et vos esurietis.serui mei bibent/ et vos sitietis. comedent.i.delectabunt et apud apostolū. pascha nostrū immolatꝰ est x̃pus itaq̃ epulemur.i.delectemur: quia passus est ꝓ nobis:delectari debemus in bonitate et maximo amore quē ostendit nobis quando passus est pro nobis. hoc est enim quod maxime nos inflāmat ad amorez eius . ¶Est aūt christi⁹ pascha nostrū triplici de cā. Est em̄ pascha q: ab ipso trauisimus. ipse em̄ est principiū siue alpha:et q: per ipm̄ trāsimus/quia ipe est via:et quia ad ipsum trāsimus: quia ipse est finis:q: ipse est veritas et vita:q̃ trāsire nos facit a viciis ad virtutes:a virtutibꝰ ad gloriā.et est pascha per quē trāsimus tanq̃ per viā:q: x̃pus est via:et est pascha ad quod transimus:quia x̃pus est veritas et vita de modo autem epulandi subdit apo. Non in fermēto vereri.i.in corruptione vicii:et subdiuidit fermentū dicens:neq̃ in fermento malicie.i.malevolūtatis & nequicie.i. puerse credulitatis. Nequā em̄ dicitur quasi non qui sc̃z siue nō aliquis:& non aliquis est ille qui non habet cognitionem dei siue fidem: sed in azimis sinceritaꝫ.i.sincere volūtatis/ & veritatis.i. vere cognitionis/siuevere fidei.z licet cognitio p̃cedat bonum desiderīū/siue bonā voluntatem ꝓferet tñ ꝓpter bonitati siue cognitiōi. quia plenitudo cognitionis sequit bonitatē desideriꝫ. vnde dauid. A mandatis tuis intellexi:et ab implerīōe mandatoꝝ tuoꝝ.epulari ergo debemus i azimis sinceritatis et veritatis.i. delectari i ipso i dilectione & cognitiōe ipsius: sicut et ipse maxime delectatur i seipso per cognitionem et delectationē suiꝫ ipsius. ¶Sed cū cibus iste sit sūme delectabilis cū habeat oē delectamentū / et omnis saporis suauitatem.videtur q̃ maxime delectet illū quia habet palatum cordis bene dispositū : quia cibus corporalis summe dulcis summe delectat palatum corporale bene dispositus.ergo corpus christi cum sit cibꝰ summe delectabilis sume delectat illū qui habet palatum cordis bene dispositum : sed qui cunq̃ est in caritate habet palatū cordis bene dispositum.ergo quicunq̃ i caritate māducat corpꝰ christi cū summa delectatiōe māducat ipsū. ¶Sꝫ tertia ꝓceptū est vt agnꝰ paschalis comedatur cū lactucis agrestibus.quod significat q̃ agnus q̃ tollit peccata mūdi:comedēdus est cū amaritudie penitētie nō ergo comeditur cū summa delectatione ab eo q̃ ipsū comedit.par debet. ¶Et ꝓcedim̄ cū in se cibꝰ ille summe delectabilis est & sume delectat āgelos in patria:ita tñ q̃ vnumquēq̃ ꝑm gradū suū & capacitatē:sed nos dū sum⁹ i via nō sume delectat. Lade re eni possum⁹/& peccata habem⁹ / & euanescere possum⁹ in superbia:q: nimia leticia luxuriat in pręsūptionē/& ꝓpter hoc quasi repressiuū habem⁹ sc̃z amaritudinē penitētie. Sicut in saporib⁹ vel medicinis nimis acutis ponunt repssiua/sic i comestione agni mīi ponitur amaritudo penitētie vt reprimat illa ieiūnabile delectationē. vñ i psalmo. leteť cor meū : ecce leticia: vt timeat nomen tuū:ecce repressio:similr in alio psalmo:exultate ei cū tremore: & in Job:q̃ fecit vēris pōdus.i.spiritib⁹ dedit repressiuū ne euanesce rent i iuuēta. ¶Sed obijcit.si corpꝰ x̃pi a digne sumentib⁹ iunct cu amaritudine penitētie:sed amaritudo illa delet pcā mortalia:q̃ multo fortius & venialia:q̃ ex vi amaritudinis penitētie delētur venialia pcā in sūptione eucharistie:q̃ nō ex vi eucharistie delentur venialia/ q̃ est ꝓ sanctos:q̃ dicit q̃ sacrāmētuꝫ eucharistie/ magis valet ad duo sc̃z ad remissionem pcōꝝ venialiū/& ad augmentū gre. ¶Item sup illud ꝓme ad co. Omia ꝓ rigeoāt illis i figura. dicit auctoritas q̃ significatū dignius & melꝰ est q̃s significās: sed corpꝰ christi q̃ traxit de virgine significat vnitatē ecclesie:ergo melioꝝ & dignioꝝ est vnitas ecclie q̃m corpꝰ x̃pi vez: sed indignius & minus bonū non facit magis bonū:ergo corpus x̃pi nō facit vnitatem ecclesie:ergo non assimilat nos deo: ergo non purificat nos:et ita nō delet venialia. ¶Item in euāgelio. Spiritus est q̃ vivificat: caro nō ꝓdest quicq̃s: & caro x̃pi nō vivificat spiritualiter.& nō purificat nec vivificat nec dimittit pcā. ¶Solutio.in sūptione eucharistie nō oēs ñtes caritatē possunt h̃re amaritudinē penitētie/ vel doloꝝ de pcīs vel luctū: donū em̄ dei est . vñ iudicū primo: aza dixit patri suo: terrā arentē dedisti michi:iunge & irriguāz dedit ei irriguū supi⁹ & irriguū ireri⁹.i. luctū ꝓ dilectiōe patrie et ꝓ pcīs.i talib⁹ ergo qui nō habēt h̃moi amaritudinē vel luctū ex vi eucharistie dimittunt venialia:aliq̃ etiā h̃ns caritatē h̃z amaritudinem q̃tū nō delet venialia magna:sicut dignū: nō ei sēp h̃moi amaritudo delet nimiū amoꝝ vxoris & filioꝝ: & tunc ex vi eucharistie h̃moi magna venialia q̃nq̃ dimittunt. ¶Preterea ii ex vi amaritudinis pnie dimittūtur nō ieqtur qui dimittant ei ex vi eucharistie. vnū ei bonū nō expellit aliud:& efficaci⁹ dimittunt venialia ꝓ illa duo bona:q̃s ꝓ alterū illoꝝ. ¶Ad secundo obiectū dicim⁹ q̃ vnitas ecclie melioꝝ ē q̃s corpꝰ x̃pi sed hoc h̃z calūniā : vnitas ecclie dignioꝝ est q̃s corpus x̃pi:q: corpꝰ x̃pi habet quandā dignitatē sc̃z q̃ est vnitū ꝙbo: q̃ nō est eiusdē gñis cū aliqua dignitate q̃ sit i ecclesia. vñ nulla habet cōparationē ad aliquā dignitatē eccle. h̃z hec sine dubio vera ē: eccla siue vnitas eccle melioꝝ ē q̃s corpꝰ x̃pi.sed hec ē falsa minus bonū nō facit magis bonū. ꝑm q̃ intelligitur facere ꝓ modū cause naturalis.aqua eni baptismi minus bona ē q̃s mūdicia aie.facit tñ per modum sacramenti siue materie mūdiciā anime. Simr & corpus x̃pi ꝓ modū sacrāmēti & materie facit vnitatem ecclesie & purificat & mūdat:sed per modū cause efficiētis solꝰ deus mūdat & dimittit pcā. ¶Eodēmō dicim⁹ ad tertio obiectū. caro em̄ x̃pi inquantū caro non vivificat:sed inquātū mūdissima ꝓ modū sacramenti & materie vivificat:h̃z solꝰ spūs ꝓ modū cause efficiētis vivificat. ¶Sed cū duo sint mōi māducādi x̃pm sc̃z sacramētalis & spūalis. Querit vtrū vtro q̃ illoꝝ modoꝝ sumpserit x̃ps corpꝰ suū dicit em̄ q̃dā glosa sup leuiticum q̃ x̃pus ꝓi⁹ sumpsit corpus suū & postea dedit discipulis. & idē ꝺt alia glo. super ruth:et loquunt de sacramētali sūptiōe.aut q̃ sūpsit x̃ps corpꝰ suū tm̄ sacramētalr/aut sacramētaliter et spūalr.li tm̄ sacramētalr: iste modꝰ sumēdi coīs est & bonis & malis. q̃ ap̃ dignius siue melioꝝ mō sūpserūt corpꝰ x̃pi cū ipsū sūpserūt spūalr q̃s ipse x̃ps: qđ videť inconuenies. si vero sūpsit corpus suū spūaliter ¶Contra. sumere corpꝰ spūalr est corporis x̃pi mystice incorpari . incorporari aūt corpori x̃pi mystice ꝺr duobus modis . Primo mō ꝺr aliqs incorpari corpori x̃pi mystice cū incipit esse mēbrū x̃pi:q̃stat q̃ iste modus non conuenit x̃po. Sc̃o cū magis ac magis incorporat:q̃ sibr iste modus nō cōuenit x̃po:q: x̃ps ab instanti ꝓceptiōis sue tantā habuit gr̃am quātā & mōhz. q̃ nullo mō sūpsit x̃pus corpus suū spūalr. ¶Itē dicit⁹ est ad augustinū. crede & manducabis me:nec tu me mutabis in te sicut cibū carnis tue: sed tu mutaberis i me:z intelligit hoc de spūali māducatiōe: nō em̄ bonū esset vt veritas x̃pi mutaret in veritatez nr̃am.sed bonū est vt veritas nr̃a mutaret in eius veritatē.ergo spūaliter sumit corpus x̃pi qui mutat in x̃pm. Sed x̃ps non est mutatus in x̃pm : q: nichil mutatur in se.ergo x̃ps nō sūpsit corpus suum spiritualiter . ¶Solutio. duplex est mod⁹ manducandi x̃pm spiritualiter: duplex est em̄ corpꝰ x̃pi: videlicet corpus x̃pi qđ traxit de virgine:& corpus x̃pi mysticū quod est ecclia siue vnitas ecclie. Et de carne x̃pi mystica vt ꝺr petrus: intelligit hmōi auctoritas Caro mea vere est cibus & sanguis meus vere est potꝰ: qui manducat carnem meam & bibit sanguinē meum habet vitam eternam. Qui enim de vnitate ecclesie est/ viuit de eodem spiritu de quo et x̃pus viuit. secū duz hoc māducare corpus x̃pi spūaliter est ecclesie incorporari.i.esse de vnitate ecclesie vel ꝺcipere esse membrū x̃pi: vel magis ac magis ei vniri. et hoc modo x̃ps sumpsit corpus suum spiritualiter. Secūdo modo spiritualiter manducare corpus x̃pi est per fidem incarnationis eius eivniri et assimilari:& delectari in hoc q̃ ipe factus est homo ꝓ nobis. valde em̄ delectabilis est nobis eiꝰ humanitas. ¶Qz aūt ꝙ fidē assimilemur multis ꝙbat auctoritatib⁹. dicit em̄ beatus iohānes. hec em̄ est victoria que vicit mundum fides nostra. quis est autem qui vincit mundum nisi q̃ credit q̃ Ihesus est filiꝰ dei:& in euāgelio dedit eis potestatem filios dei fieri his qui credūt i nomine eius. et ita fides assimilat. secūdum ergo q̃ māducare x̃pm spiritualiter est per fidem incarnationis eius et vniri et assimilari: et in eius humanitate delectari. primus modus est quasi pars huius secūdi modi:et ꝑm hoc possunt ꝺr̃elligi iste auctoritates Caro mea vere est cibus . Qui māducat carnē meā et bibit meum sanguinē habet vitā eternū. de carne x̃pi vera quā traxit de virgine. per fidem em̄ incarnatiōis vivimus spiritualiter. ergo secundo mō x̃pus

Solutio.

Exemplum

Ad secundo obiectum.

Corpꝰ x̃pi ꝓ modū sacramenti mundificat

Ad tertio obiectum.

Alr ꝙ non.

Secundo.

Solutio.

de carne x̃pi mystica itelligī hec. ꝓpō Caro meave re est cibꝰ cē. manducare corpꝰ x̃pi spi rituaḷr ꝓio modo manducare corpus x̃pi ſimilemur x̃po ꝙbaḳ mꝰtipliciter.

ſūpſit corp⁹ ſuū ſpūaľ ,put manducare ſumīt i ſemi plena ſignificatiõe ſcz ꝓ delectari. ſicut mõ ⁊ angeli mãducant corp⁹ xpi. i. delectanť i hũanitate xpi. Si militer ⁊ xps cũ ſit maxim⁹ cognitor ſui ⁊ magn⁹ amator: maxie delectať i hũanitate ſua. vñ ꝑm hunc modũ manducandi ſpũaliter ipſe non mutať iſe. auctoritas eſt illa intelligiť quantũ ad modũ manducandi quẽ hñt hoies q idigẽt vt mutenť i ipm corporaľ. ⁊ ſic p hanc diſtinctionẽ patet ſolutio ad obiecta

Queritur. Aľ q non. Secundo. Jn oppoſitũ

¶Querit poſteavtr corp⁹ xpi ſumptũ i magna quãtitate ſatiet corpaľ. videť q nõ. Q: vt auguſtin⁹ q cibus ille non tranſit in ventrẽ: ſed in mentẽ. g̃ nõ nutriet nec ſatiat corpaliter. ¶Itẽ nichil ẽ ibi de pane niſi accidẽtia: ſed ſola ſubſtãtia nutrit: cib⁹ ergo ille nõ nutrit corpus. ¶Sed ꝓtra. poſt maſticationem forme qñ deſinit eẽ forma panis ibi deſinit eẽ corp⁹ xpi. aut g̃ forme ille accidentales euaneſcũt penit⁹/ aut reſoluunť in aliq̃s humores in quos reſolueret panis ſi ibi eẽt. ſi euaneſcũt penit⁹. Contra. ſi ꝓtigat aliquẽ ſtati poſt ſumptionẽ ḋñici corꝑis euomere/ ꝓcipiť vt vomitus ille cõburať: et oẽs cineres reponent in mũdo loco tanq̃ reliq̃e. ergo aliq̃d remanet de formis illis poſt ḋnſubſtionẽ. eadẽ rõne aliq̃d remanet de formis illis poſt maſticationem: ſcz aliq̃s humor. ⁊ ſic cibus ille nutrit corpaliter. ¶Preterea. ſi nichil penit⁹ remaneret: g̃ haberet locũ obiectio hereticor̃ q̃ dicunt q̃ ſi tm̃ eſſet corp⁹ xpi quantus eẽt mons maximus: diu eſt q ꝓſumptus fuiſſet. Certũ eſt eñ q panis de quo ꝓficiť corp⁹ xpi ex elementis eſt: ⁊ quotidie multũ de elemẽtis cõſumiť in panib⁹ ex q̃bus ꝓficitur corp⁹. ergo ſi nulla ſit reſolutio in elementa de formis accidẽtalib⁹ panis q̃ manẽt cũ ꝓſtat q corpus xpi nullo mõ reſoluať in elemẽta: videť q nulla fiat depditio elementor̃: ⁊ nulla reſtauratio/ ⁊ ſic tãdẽ poterit fieri mutatio oĩm elemẽtor̃ in corpus. ⁊ ſic deſineret eſſe mund⁹ p ſũptionẽ corꝑis xpi. ¶Ad hoc poſſet dici q cib⁹ ille nõ ſatiat.

Rñdetur ad queſitum. Ad p⁹mam rõnem in oppoſitum. Ad ſecundam rõnem in oppoſitum. Hãc opinionem ſequiť oktam.

¶Et ad illud q̃ ḋñiť q forme ille euaneſcant vel reſoluanť i aliquos humores: põt dici vtroq̃ mõ. euaneſcunt eñ ſi deus vult/ ⁊ reſoluunť in aliqua ſi deꝰ vult nec eſt q̃rẽda natura hic: q: trãſſubſtãtiatio iſta ſupra naturã eſt. vel põt eſſe q cibus ille nutrit et ſatiat corpaliter quantũ ad formas nõ quantũ ad corpus xpi: q: potius eſt cib⁹ mẽtis q̃s ventris. ⁊ hic vt aug. q q̃dã ſatianť ⁊ iebrianť corpaliter tali cibo. ſuper illũ locũ epiſtole ad cor. ꝓuentientibus vobis in menſa tã nõ eſt ḋñica cenã mãducare. qñ q̃dã alter eſurit/ alter q̃dã ebrius eſt. vt eñ inno. papa in quodã tractatu quẽ fecit de officio miſſe q forme ille reſoluunť in eoſdẽ humores in q̃s reſolueret panis ſi ibi eẽt. corp⁹ aũt xpi nõ nutrit corpaliter: deſinit aũt eẽ ibi corp⁹ xpi: q̃cito deſinit forma panis eẽ. nec ẽ dicendũ q deſinẽte forma panis eẽ aſcẽdat corpus xpi i celũ: aut ſacerdote ꝓferẽte hec verba: hoc ẽ corpus meũ: deſcẽdat corp⁹ xpi de celo. Sz ſicut diceret ꝑm vnã opinionẽ q ex ſola oppoſitione coloꝝ ad viſuz ſine aliq̃ mutatiõe aeris ſit imago coloꝝ in oculo: ita ex ꝓlatione hoꝝ ꝟboꝝ: hoc eſt corpus meũ: debito mõ facta a ſacerdote ſine aliq̃ deſcenſu vel motu eſt corp⁹ xpi i altari. ⁊ ſine aliq̃ aſcenſu forma panis deſinẽte eẽ eſt corp⁹ xpi i celo q̃s p⁹ erat ſub illa forma/ ⁊ mõ nõ eſt. ¶Ad vltimã. notãdũ eſt q trib⁹ de cauſis noluit xps dare corp⁹ ſuũ ſub alia forma/ q̃s ſub forma panis. ¶P⁹ia eſt vt fides hẽat meritũ ¶Scda ẽ ne abhorreret guſt⁹ q̃ tenerent ma n⁹. ¶Tertia ẽ ne inſultaret i nob⁹ heretici q comede rem⁹ carnes crudas. ¶Quarta poſſum⁹ aſſignare ex ipſo textu euangeliſt: ne videlicet intelligeretur ci bus ille eſſe carnalis. non eſt enim carnalis/ ſed potiť ſpũalis vt eñ dñs. Spũs eſt q viuificat / caro nõ ꝓdeſt q̃cq̃. ac ſi diceret. cib⁹ eſt ſpũalis nõ carnalis

Chriſtus dicit corp⁹ ſuũ ſub forma panis tripliciter de cauſa.

¶De fractiõe forme/ ⁊ quare in tres partes diuiditur. ¶Capitulũ quartum.

Quarto capko q̃riť de forma ſub q̃ ẽ corp⁹ xpi. Et eſt p⁹ima q̃ſtio vtrũ ſub totali illa forma ita ſit corp⁹ xpi: q ſub q̃libz ꝑte vel nulla. ¶Scda eſt q̃liter ibi ſint accidẽtia ſine ſubiecto. ¶Certia q̃d ſignificẽt ille tres ꝑtes i q̃s diuidiť. Circa p⁹imũ ꝓbať q xps ita eſt ſub tota li forma q ſub nulla ꝑte p ſe: q: ad hoc ſacramentuz exigiť itẽtio ſicut ⁊ ad alia: ſz itẽtio ſacerdotis eſt ad ꝓſecrationẽ hoſtie totaľ: ita q̃ad nullã ꝑtẽ p ſe. g̃ corpus xpi eſt ſub totali forma. ita q ſub nulla ꝑte p ſe.

P⁹ia queſtio aľ. q ſic.

In oppoſitũ

¶Sz ꝛ. cũ frãgiť hoſtia xps ẽ ſub q̃libz ꝑte p ſe ⁊ ex vi ꝓſecratiõis. g̃ q̃libz ps hoſtie p ſe ꝓſecrata fuit p ſe. g̃ ⁊ añ diuiſionẽ erat xps ſub q̃libz ꝑte p ſe. ¶Solutio. notãdũ eſt q ꝛ hoc ſacramẽto q̃dã ſunt ꝑm naturã q̃dã ſupra naturã sz nõ ſupra itellectũ. q̃dã ſupra rõnẽ ⁊ itellectũ. ſcõm naturam ſũt ibi accidẽtia ſine ſubiecto: vt color/ ſapor/ rotũditas: ⁊ hmõi. hoc aũt eſt ſupra naturã sz nõ ſupra itellectũ: q: itellect⁹ bñ itelligit accidẽtia ſine ſubiecto p abſtractionem. vñ cũ itellect⁹ poſſit itelligere accidẽtia ſine ſubiecto. deꝰ ꝑ illa facere ſine ſubiecto: potẽtior ei deꝰ eſt in opando: q̃s itellect⁹ i itelligẽdo. ſupra naturã ⁊ itellectũ eſt ibi etiã xps i tãta quãtitate i quãta eſt i celo/ ⁊ nõ excedit terminos illi⁹ forme parue: hoc aũt eſt ſupra naturã ⁊ itelligẽtiã: ſicut dicit damaſ. fit opatio ſupra rõnẽ ⁊ itelligẽtiã. dicim⁹ g̃ q ſub illa totali forma eſt xps: ita q ſub nulla ꝑte p ſe: tñ cũ frãgiť hoſtia eſt integer xps ſub q̃libet ꝑte p ſe / ⁊ hoc nõ eſt tm̃ ex ꝓſecratiõe: sz ex ꝓſecratiõe ⁊ ꝓfractiõe: ꝓſecrata eñ fuit q̃libet ps i toto ſuo / ⁊ eſt ſile in ſpeculo: ſicut eñ i ſpeculo integro eſt vna ſola ymago: tñ ipſo ꝓfracto i q̃libet ꝑte reſultat ymago: ita ſub totali forma eſt xps q̃ eſt ymago dei ꝑris: imoꝝ itas ipſi⁹ ymaginis q̃ eſt filij⁹ dei. vñ ſicut ex oppoſitione rei ad diuerſas ꝑtes ſpeculi: reſultãt diuerſe ymagines: ita ex platiõe ꝟboꝝ q̃ p̃cessit/ ⁊ fractiõe forme ꝓſecrate reſultat xps i diuerſis ptib⁹ hoſtie: reb⁹ igiť ꝓſiderata potẽtia dei vt ṽt Auguſtin⁹. deſinũt eſſe miracula.

Solutio. vtrius diſtinctio.

Similitudo de ſpeculo.

¶Poſt hoc ſciendũ q illa accidẽtia q̃videnť ſunt ibi ſine ſubiecto/ nõ eñ ſunt in corꝑe xpi: ſz aſſiſtũt ei ⁊ velant ipm vt fides habeat meritũ. vñ fallit ibi loc⁹ a ꝓtugatis. Nõ eñ ſequiť albedo eſt: g̃ albuz eſt: ibi eñ eſt albedo/ ⁊ tñ nichil eſt ea albuz. ¶Sed ꝓtra. Ibi eſt fractio ⁊ ea eſt aliq̃d fractũ q̃ ꝑbatur. dicit eñ Auguſtin⁹ q cũ xps mãducať reficit/ nõ deficit ⁊ cũ ipm mãducamus nõ ꝑtes de ipſo facim⁹/ ⁊ hoc q̃dẽ in ſacramẽto fit: g̃ in ſacramẽto fit fractio: g̃ forma ibi frãgiť ⁊ ita fractio ibi eſt/ ⁊ aliq̃d ea eſt fractũ. Eadẽ rõe cũ albedo ſit ibi aliq̃d ẽ ea albũ ¶Itẽ dñs dixit. accipite ⁊ diuidite iter vos: vt habeť i luca. g̃ aliq̃d ibi diuidebať: ⁊ ita ibi erat diuiſioz aliq̃d

Loc⁹ a ꝓtugatꝫ fallit in ſacramento altaris.

vult ꝑbare hic auctor q aliq̃d ſit albũ albedine q̃ eſt in ſacramento.

Soluiť ꝓdictũ argumẽtum.

Pars euchariſtie miſſa i calicẽ q̃d ſignificat.

Due ꝑtes eu chariſtie que reſeruanť ſupra calicẽ q̃d ſignificent.

Nota regulã generalem.

Corp⁹ chriſti mãducať: ⁊ nõ mandu catur.

Quinto capitulo q̃riť de diuerſitate accipientiũ corp⁹ xpi. ⁊ diuidiť accipientiũ iſtud i ſeptẽ. Primo eñ eſt q̃rendũ/ vtrũ exiſtẽs in pctõ mortali poſſit accipe corp⁹ xpi ſine pctõ. Scõo/ vtrũ ſacerdos poſſit dare ſine pctõ corp⁹ xpi ei q̃ ſcit eẽ in mortali pctõ. Tertio/ vtrũ illi q̃ ſunt in pctõ mortali põſſit videre ⁊ tãgere corp⁹ xpi ſine pctõ. Quarto/ in quo caſu dãda eſt ſimplex hoſtia p corꝑe xpi. Quinto/ quale corp⁹ xpi accepe runt apli. Sexto/ de auctoritatib⁹ canonis in miſſa Septimo ⁊ vltimo/ de ꝓtentiõe inter grecos ⁊ latinos. ¶Circa p⁹imũ ꝓbať: q q̃cũq̃ accipit corpus xpi i pctõ mortali peccat mortaliť. q: ſup p⁹imã ad Cor. dicit auctoritas. ſi fides deſit vel charitas iudiciũ ſibi mãducat ⁊ bibit: ⁊ loquiť de accipiẽte corpus xpi: ſz ſi eſt in pctõ mortali deeſt fides vel charitas: ⁊ ecõuerſo. g̃ qui accipit exiſtẽs in pctõ mortali iudiciũ ſibi mãducat et bibit. i. iudiciũ dãnatiõis. g̃ q̃cũq̃ accipit corp⁹ xpi in pctõ mortali peccat mortaliter. ergo q̃cũq̃ accipit dubitat an habeat charitatẽ: q: null⁹ ſcit an habet charitatẽ: vel pauciſſimi ſciunt: ⁊ ita q̃cunq̃ accipit dubitat an habeat pctm̃ mortale: ſed ſcit q ſumere corp⁹ xpi in pctõ mortali eſt pctm̃ mortale: g̃ dubitat an ſumere corp⁹ xpi ſit ei mortale: ⁊ ſumit. g̃ q̃cũq̃ accipit corp⁹ chriſti facit quidd̃ de quo dubitat an ſit mortale: ſed regula eſt q quicunq̃ facit quiddam de quo dubitat: an ſit peccatũ mortale: peccat mortaliter. ergo quicunq̃ accipit corp⁹ chriſti peccat mortaliter. ⁊ hoc manifeſte falſum ¶Propter hoc forte dicetur q ſumere corp⁹ chriſti in pctõ mortali nõ eſt pctm̃ in neſciẽte: ſed ſumere ſcienter in pctõ mortali/ eſt mortale.

Aľ. q q̃cũq̃ accipit corpus xpi in pctõ mortali peccat mortaliter.

¶Sed ꝓtra. Sumere corp⁹ chriſti in peccato mortali nõ eſt malũ in genere: g̃ neq̃ ſcienter ſumere eſt malũ in genere: quia q̃ dicit in gñe ſciẽter circũſtãtia eſt q̃ nõ facit genus peccati: ſed aggrauat peccatum. ¶Item quinq̃ ſunt genera actionũ volũtaria rum. Eſt eñ quedã ꝑm ſe bona/ quedã bona in genere/ quedam ꝑm ſe mala/ quedã mala in genere/ quedam indifferẽs: nullũ iſtor̃ generũ facit malũ circũſtãtia ſcientie: q: diligere deũ ſuper oñia ſciẽter nõ eſt malũ. ¶Item dare elemoſynã ſciẽter nõ eſt malum. ¶Item fornicari ſcienter nõ facit malũ in genere ꝓpter ſcientie circũſtantiã ¶Similiter interficere hoiem ſcienter nõ ſit malum in genere ꝓpter ſcientiã. ¶Similiter. ire per viã ſcienter non ſit malũ ꝓpter ſciẽtiã: g̃ cũ ſumere corpus xpi in mortali ſit actio volũtaria ꝓpter circunſtãtiã ſcientie nõ ſit malũ: g̃ cũ ſumere corpus chriſti in mortali pctõ nõ ſit malũ in ſe/ neq̃ ſcienter ſumere in peccato mortali eſt malũ: q: manifeſte falſum eſt. ¶Solutio. Ad p⁹imo obiectũ dicendũ eſt q ſumere corp⁹ chriſti in pctõ mortali non eſt malũ in genere: quia ſi aliquis ꝓbabiliter credat ſe nõ habere peccatũ mortale: licet habeat/ ſumere corp⁹ xpi nõ eſt ei peccatũ. ⁊ hec auctoritas ſi deſit fides vel charitas iudiciũ ſibi mãducat ⁊ bibit/ itelligẽda eſt ſi deſit i ſciẽtia. i. ſi credat ſe habere peccatum mortale: ſed ſi credit probabiliter ſe nõ habere: nõ peccat accipiendo. vnde nõ eſt verum q oñis accipiens peccet: ſed qui ſcienter accipit i pctõ mortali: vel q̃ credit ſe hẽre pctm̃ mortale. ¶Ad vltio obiectũ dicim⁹ q eſt q̃dã malũ in gñe q̃ recipit recõpẽſationẽ: ſicut interficere hoiem

Improbať ſolutio.

Quinq̃ gña actionũ volũtariarũ.

Ad p⁹imũ.

Ad ſecundũ

vnde interficere hoiem scienter potest fieri meritorie: q hoc recipit recōpēsationē. aliter ēm nō saluaretur respublica/ nisi puniretur malefactores in talibus. ergo circunstantia scientie non facit maliciā generis: sed vbi nō est recōpēsatio: ipa quidā circūstantia scientie nouā intentionē addit: que intentio est forma operis vbi circūstantia scientie facit maliciā operis. vñ cū sumere corp⁹ xpi in mortali scienter nō recipiat recōpensationem: nō potest fieri nisi mala intentione z cū contēptu dei facit maliciā operis/ z licet nullū illoz in genere de quibus exemplificatū est faciat malum: non sequit tamen quin aliquod opus cōtēptū sub aliquo illoz faciat malum.

¶Utrū sacerdos debeat dare corpus xpi ei quē scit in peccato mortali. Questio scōa

Occulto pctōri dādū est corp⁹ xpi publice.

SEcundo q̄rit/ vtrū sacerdos debeat dare corp⁹ xpi ei quē scit in pctō mortali. et ꝺr q̄ si notoriꝰ sit ille pctōr vt public⁹ vsurarius z public⁹ icēdiarius: vel aliq̄d rale: nō debz ei dare nec i occulto nec i publico. Sz si nō sit notoriꝰ debet ei dare i publico: exēplo dñi q̄ dedit corp⁹ suū iude q̄ nō erat manifestus. si ēm sacerdos posset denegare ei corp⁹ christi qui nō est notorius multa mala prouenirent inde. scādalizarent ēm fideles dicētes: eadē rōne posset nobis denegare: z ita rumperetur vnitas ecclesie: q̄ maxime ꝓseruāda est ¶Item. sacerdotes cupidi indifferēter denegarēt z bonis z malis/ nisi darēt eis pecuniā: et ita multa enormia fierēt i ecclesia. ppēea in manifesto debet dare sacerdos corp⁹ xpi ei quem scit esse in peccato mortali: si ille petat z nō sit notoriꝰ. ¶Sed cōtra. sacerdos est medicus spiritualis: sed si medicꝰ corporalis daret alicui egroto medicinā corpalē de qua sciret illū egrotū esse moriturū peccaret cōtra artē suā. ergo si sacerdos dat corpus xpi q̄ est medicina spiritualis alicui quē scit peccare mortaliter ex acceptiōe facit cōtra artē suā: et ita contra legē dei. et ita peccat mortaliter. ¶Itē. si ꝓiceret corpus xpi in sentinā corpalem: peccaret mortaliter: ergo multoforti⁹ si ꝓiciat in sentinā pcti/ peccat mortaliter. ḡ nō pōt dare ei quē scit eē i pctō mortali quin peccet mortaliter. ¶Itē. de duob⁹ malis minus est eligēdū: sed minꝰ malū est q̄ ille credat malꝰ eē q̄ ille idē peccet mortaliter: sz si nō dat suspitio erit q̄ ille sit malus: si dat ille peccabit mortaliter. ḡ melⁱ⁹ ē nō dare. i. minus malū q̄ dare. ¶Itē. si daret in occulto peccaret mortaliter. ḡ faceret contra veritatē vite: sed veritas vite nō dimittēda est ꝓpter scādalū. ḡ si i manifesto dat peccat mortaliter ¶Solutio. Ad primo ḡ obiectū dicim⁹ q̄ sacerdos nō tā dat corp⁹ xpi q̄ reddit: z ēm dispēsator est sacramētoz ecclie/ z dispēsat fidelib⁹ sacramēta q̄ ipoz sunt: vñ isti reddit q̄ suū est. vñ nō est sibi de medico corpali: sz si medicus hēret aliquā medicinā q̄ eēt egroti quā caperet egrotus de manu medici ipo iuito/ tūc nō peccaret medicꝰ: sz egrotꝰ moreret de medicina illa. eodēmō

Ad secundū

soluēdū ē. ¶Ad scōo obiectū ꝺr q̄ sacerdos nō ꝓicit corp⁹ xpi i sentinā pcti: sz ipe accipiēs ꝓicit q̄ i-

Ad tertium

uito sacerdote accipit. ¶Ad tertio ob. ꝺr q̄ sacerdos de duob⁹ malis minꝰ malū eligit: q̄ minꝰ malū

Ecclia catho

lica ē tunica q̄ nullo mō scidi ꝺz. Hec ē ēm tunica dñi incōsutilis dñi icōsutil. quā noluit dñs diuidi: sz accipiēs corp⁹ xpi in pctō mortali maiꝰ malū eligit: q̄ minꝰ malū eēt q̄ suspitio mali haberet de ipo q̄ ipe accipet corp⁹ xpi.

Ad quartū.

¶Ad vltimo obiectū dicim⁹ q̄ i occulto nō debet dare: q̄ tenetur ei ꝓuidere/ z potest et ꝓuidere sine scādalo alioz: sz i manifesto nō pōt ei sic ꝓuidere sal uo scādalo alioz. vñ nō est simile.

Af. iterū q sacerdos teneꝝ nō dare corp⁹ christi pctōri occulto publice dari

¶Sed adhuc videtur posse ꝓbari q̄ sacerdos teneꝝ nō dare eucharistiam ei quē scit esse in mortali pctō. est ēm regula nature: ne facias alij q̄ tibi nō vis fieri. sed si sacerdos eēt in statu illi⁹ q̄ indigⁿ petit corp⁹ xpi: deberet velle sibi nō dari: q̄ sibi dari corp⁹ xpi: eēt ei nociuū saltē ꝑ acceptionē. ḡ nō debet ei dare corp⁹ xpi quē scit esse in pctō mortali: q̄ regula illa sic itelligitur. nō facias alij q̄ debes nō velle fieri tibi. ¶Iterū dicit Augu. q̄ nō ꝺz reddi furioso gladiꝰ suus ne interficiat se corpaliter: ergo multofortiꝰ non ꝺz dari eucharistia furioso spūali: sc̄z pctōri ne se interficiat spūaliter: q̄ lōge magis ꝑiculosa ē mors spūalis q̄ corpalis ¶Solutio. regula illa nō sic itelligēda est nō facias alij q̄ debes nō velle fieri tibi: sz sic: ne facias alij q̄ debes vel teneris velle tibi nō fieri: sz si sacerdos eēt in statu indigne petēti in publico eucharistiā nec velle deberet sibi dari: q̄ hoc esset sibi nociuū/ nec deberet velle sibi nō dari: q̄ hoc eēt ꝓximo nociuū/ peccaret ēm sacerdos si nō daret q̄ scādalizaret alios/ licet ergo sibi nō dari esset vtile ei: q̄ tamen alij nociuū non deberet illud velle simpliciter. z sic patet solutio ad primo obiectū.

Ad argumēta immediate

Ad primū

¶Ad secundo obiectū dicimus q̄ non est simile de furioso corporali z furioso spirituali: q̄ furiosus corꝑaliter totaliter est furiosus: sed furiosus spiritualiter tm̄ ꝑm quid est furiosus. est ēm furiosus quantū ad iudiciū electionis/ non quantū ad iudiciuz discretionis/ vel furiosus est quantū ad sensum spiritualem z affectū non quantum ad rationis vsum.

Ad secundū

¶Tertia questio.

¶Utrū peccent mortaliter aspiciēdo corp⁹ christi: z tāgendo illi q̄ sunt in mortali pctō.

TErtio q̄rit/ vtrū peccent mortaliter (aspiciendo corp⁹ xpi vel tāgēdo) illi q̄ sunt in mortali pctō. ¶Probat q̄ sic: q̄ in sexto primi regū habet q̄ de bethsamitib⁹ percussi sunt. lxx. virī/ z q̄nq̄ milia plebis eo q̄ viderunt archā dñi: sz illa archa materialis significabat xp̄m in quo sunt oēs thesauri sapiētie z sciētie dei abscōditi: ḡ si ꝓsumptio fuit indignis videre illā archam materialē: multofortiꝰ ꝓsumptio est indignis aspicere archā spūalē sc̄z corp⁹ xpi: ḡ q̄cūq̄ in pctō mortali aspiciūt corp⁹ xpi/ peccāt mortaliter cū ꝓsumant z hoc manifeste falsuz. ¶Itē q̄rit/ q̄re tāgere corp⁹ xpi ē pctm̄ mortale i digno z nō aspicere: q̄ ēm tāgere sit pctm̄ mortale ei q̄ tāgit dū est in pctō mortali/ ꝑbat: q̄ vt habet in sexto secūdi regū. Interiit Oza eo q̄ tetigit archā: ergo quicūq̄ in pctō mortali tāgit archam spiritualem sc̄z corpus christi/ dign⁹ est morte: ḡ peccat mortaliter. ¶Sed cōtra. iste sacerdos q̄ est in peccato mortali videt corpus xpi cadere z ꝰubleuat ipm̄ ex sola reuerentia xpi corporis et ex puritate fidei: ergo cū hmōi tangere nullam cautelam habeat nisi honestam: non est peccatū. ¶Solutio. Ad primo ergo obiectū dicim⁹ q̄ aspicere corpus christi nō est pctm̄: imo bonū est: quia cū chartas vt dicit Augu. idē sit q̄ desiderū videndi deum

Secundo.

In oppositū

Ad primū obiectum.

Serpens eneus fuit figura corporis xpi.

et fruēdi deo: aspicere corpus xpi ꝓuocatiuū est ad dilectionē dei. vnde per hmōi aspicere exercitat et ꝓparat se ad dilectionē/ z multoz petitiones exaudiūtur in ipia visione corpis xpi. vnde multis intimeroz: vbi illi q̄ aspiciebant serpentē eneum liberabantur a morsibus serpentum ignitoz: q̄ ꝺo viri de thsamite percussi fuerūt quia viderunt archam dñi hoc non fuit ex indignitate eoz: sed quia ꝓhibitum erat eis ne viderēt. vnde in. iiij. numeroz: ꝓcepit dominus vt Aaron z filij eius in amotione castroz ingrederent tabernaculū z inuoluerēt vasa tabernaculi/ et sic inuoluta traderēt caathitis ad portādū: vñ caathite non debebāt videre: nec tāgere vasa sanctuarij ne morerent: fuit autem eis ꝓhibitum in signum q̄ simplicibus nō licet ꝑscrutari archana dei quia ꝑscrutator maiestatis opprimet a glia.

Dupliciter pōt videri deus.

¶Est ēm dupliciter videre deū. vno modo per fidē. z hoc licet cuilibet. ¶Alio mō ꝑ scrutiniū z hoc nō licet sed solūmodo ꝓfectis. vñ signāter dictū est q̄ inq̄s milia plebis percussa sunt: quia plebi nō licet videre deū ꝑ scrutiniū: z licet aspicere corpus xpi nō sit peccatū indignis: tñ tangere corpus xpi peccatum

Peccant qui corp⁹ xpi tāgūt in pctō.

est indignis: duplici rōne. ¶Prima est quia deꝰ imoꝑ quos odio habet. vñ sicut caritas exigit cōiunctionē: sic odiū ꝛeparationē z elongationē: z ꝓpter hoc dicitur in luca. publicanus a longe stās plumit ergo q̄ ei ita appropinquat vt ipm̄ tāgat cū sit indignus. vñ indigno pctm̄ est tangere. alia rōne: quia vt dicit ieronymus sup malachiā: panē pollutū comedit q̄ ad altare dei indignⁿ accedit. naturaliter ēm ex contactu polluti: polluit illud q̄ tangit. vñ q̄ pollutus est z tangit corpus xpi ꝑtum in ipso est ipsum polluit/ vñ mortaliter peccat: qui ꝺo ex sola reuerentia tangit corpus xpi sicut ille qui ꝰubleuat nō peccat licet sit indignus: sed sacerdotes indigni qui celebrant peccāt mortaliter: quia vel celebrāt vt habeāt oblationes: vel ne incurrāt infamiā: vel ex alia aliq̄

De sacerdotibus q̄ nocturnā pollutionē passi sunt.

libidine. ¶De sacerdotibus ꝺo q̄ nocturnā patiuntur pollutionē dicit gnaliter: q̄ nō debēt celebrare nisi cōfessi sint: vel aliquā satisfactionē fecerint pro

Cū ꝓuenit tepe polluto

ntli necessitas cogat z tūc conteri debēt z dolere. huiusmodi ēm pollutio semp habet causam ihonestā. aut ēm ex turpi ymaginatione p̄cedēte: aut ex crapula: aut ex natura volēte se exponere: z tūc non est ex natura indita: sed ex natura corrupta. vnde ibi locum habet illa auctoritas. bonaꝝ mentiū est ibi culpam agnoscere vbi culpa non est.

¶Queritur in quo casu dāda sit simplex hostia ꝑ eucharistia. Questio. iiij.

Quarto queriť i quo casu dāda sit simplex hostia ꝑ eucharistia. ¶Scōo de illo q̄ est in pcto mortali z petit simplicē hostiā. et sacerdos decepꝰ dat ei eucharistiā z ille accipit an peccet accipiēdo. ¶Tertio de laborāte i extrēis: petēte eucharistiā a sacerdote nō habēt hostiā ꝑscratā. vtrū debeat ei dari hostia simplex. ¶Quarto vtꝝ sacerdos debeat dare simplicē hostiā si nō habet cōsecratā alicui infirmo/ vel decrepito q̄ qualibet dñica cōmunicat ꝓpter securitatem ¶Quinto q̄n debet sumi corp⁹ xpi. ¶Sexto vtrū digne sumēs corp⁹ xpi mereatur nō solū vitā eternā: sed etiā vitā istā tpalē. ¶Quātū ad primo q̄stū vide

Af q̄ debeat dari simplex hostia pctōri occulto publice petenti.

In oppositū

Secundo.

Tertio

Solutio

Hunc ꝓ hostia cōsecrata danda est nō consecrata nescienti.

tur q̄ in ꝓdicto casu danda est simplex hostia ꝑ eucharistia: videlz q̄n aliq̄s q̄ scit sacerdos eē i pctō mortali petit i publico eucharistiā a sacerdote: quia nō ob aliā causam dicebat q̄ debebat ei dare corp⁹ xpi in publico nisi ꝓpter vitā dū scādalū: sed dando simplicē hostiā vitat scādalū: z nō ꝓficit corpus xpi in sentinā diaboli: q̄ in ꝓdicto casu sacerdos non debet dare corpus xpi: sed hostiā nō ꝓsecratā. ¶Sed cōtra. dñs dedit corpus suū iude. z in hoc factovt dicūt sancti istruxit sacerdotes vt nō denegēt sacra ecclesiastica eis q̄ nō sunt ei notorij: ḡ iste sacerdos debet deū imitari in hoc: ḡ debet dare isti corp⁹ xpi nō ergo simplicē hostiā. ¶Itē ioel. qs scit si cōuertat z ignoscat deus z relinquat posteꝝ benedictionez, pōt ēm deus in momēto visitare istū. nescit ēm tarda molimina spūssancti gr̄a: pōt ergo iste in momento penitere z conteri z hoc nescit sacerdos: ḡ nescit an iste sit in pctō mortali vel nō: sed si nō est in pctō mortali: nocet ei sacerdos denegādo corpus xpi/ vl nō dādo q̄ sibi nō ꝑdesset: ergo nescit sacerdos an peccet non dādo: an nō peccet: ꝓstat ēm q̄ si nocet ei peccat: ergo et si nō dat peccat: q̄ q̄cūq̄ facit aliquid de quo nescit an sit pctm̄ an nō peccat: si facit illud. ¶Item simulatio inutilis nō est facienda sed si iste quē scit sacerdos esse i pctō mortali: accipit simplicē hostiā z credit se accipere corpus xpi nō minꝰ peccat q̄m si acciperet corpus xpi: ergo simulatio sacerdotis: qua simulat se dare corpus xpi inutilis est ergo nō facienda/ q̄d concedimus. ¶Unde. trib⁹ de causis debet dare corp⁹ xpi sacerdos isti/ videlicet quia minister est z nō tā dat q̄m reddit isti q̄d suū est: et quia simulatio nullū habet locū vbi ꝓpter scandalū vitandū debet ei dari corp⁹ xpi: sed ꝓpter alias causas q̄ dicte sunt sc̄o capto.

Ad argumēta q̄stionis.

¶Queritur postea de illo qui est in peccato mortali z petit a sacerdote simplicem hostiam z sacerdos deceptus dat ei eucharistiam z ille accipit.

Queritur.

Af q̄ sic.

Queriť an peccet accipiendo? videtur q̄ sic: quia accipit corpus xpi indignus nō adhibita diligētia quā potest et debet: posset ēm dimittere peccatum suum si vellet: posset etiā conteri z hec diligētia est q̄ adhiberi debet ad accipiēdū corpus xpi: ḡ peccat accipiēdo. ¶Contra. non contemnit: immo quia scit se esse indignum ob reuerentiam corpis xpi non vult ipsum accipere: sed tm̄ simplicem hostiam: ergo illa acceptio nullam habet prauam radicem: ergo nō est peccatum: quod ꝓcedimus. ¶Ad obiectum soluimus per interemptionem: adhibet ēm iste oēm diligētiā quam potest z debet non ad hoc vt accipiat corpus xpi: quia si vellet posset abstinere ab omni hostia/ tā consecrata q̄m non cōsecrata/ z sic non acciperet corpus xpi: sed respectu huius nō adhibetur diligētia: sed ad hoc adhibetur diligentia vt non decipiatur. Aliam ꝺo diligētiā non potest adhibere/ nisi vt dicat sacerdoti q̄ det ei hostiā non ꝓsecratā: sicut ille q̄ cognoscit alienā credēs esse suā: adhibita oī diligētia quā pōt z debet nō peccat: tamen non adhibet

Ad primū obiectum.

Exēplū i pctō de q̄ nō ꝓtenditur cū hoc recipiēs nescient corp⁹ xpi non peccat.

oem diligentiã quã põt ad hoc vt nõ cognoscat alie
naz: qz nullã cognoscẽdo nõ cognosceret alienã sed
adhibet diligẽtiã quã põt ad hoc ne decipiat: z sic i-
telligẽdũ est in oĩb⁹ in qb⁹ diligẽtia adhibenda est.
Queritur ¶Queritᵒ postea de illo q laborat in extremis: z pe
tit eucharistiã a sacerdote: ⁊ sacerdos nõ habet ho
stiã cõsecratam/ vtrũ debeat ei dari hostia simplex?
Respondeᵗ. ¶Debet dici q nõ: qz in tali casu dicẽdũ est ei/ cre-
dis hoc esse corpus xpi? et sacerdos debet dicere.
Corpus dñi nostri ihesu xpi sit tibi ad eternã vitã. vñ
Queritur simulatio z mẽdaciũ ibi non debet habere locũ: sed
debet ei dicere/ crede z manducasti. ¶Sed qrit de
alio infirmo vel decrepito q qualibet die dñica cõ-
municat ꝓpter securitatẽ: vtrũ sacerdos debeat ei
dare simplicẽ hostiã: si nõ habeat hostiã cõsecratã.
Arguit q sic Videt q sic: qz in hoc casu nõ oportet qrere/ credis
hoc esse corpus xpi. ¶Itẽ in hoc casu. simulatio vti
lis est: qz tm valet illi simplex hostia ex quo credit se
sumere corpus xpi/ ꝯtum et ipsum corpus xpi. qõ
põt ꝓbari p simile: qz si duo sint habẽtes paria pctã
mortalia: z vterq; impenitẽs: z vterq; petit corp⁹ xpi
et sacerdos dat alteri corp⁹ xpi: et alteri simplicem
hostiã illi duo equaliter peccãt: cũ eqliter cõtẽnant
et ab eque prava radice sint ille sumptiões: dicit em
de duobus quoꝝ vterq; sagittã emittit intẽtiõe in-
terficiẽdi: z alter interficit: reliquus nõ: q equaliter
peccant: ergo a simili: si duo sint equales habentes
caritates: z pari voluntate z intentione petant dari
corpus xpi: et alteri datur hostia cõsecrata: reliquo
hostia simplex: equaliter merenᵗ in illis sumptiõib⁹
ergo tm valet isti simplex hostia: ꝯtum si sumeret
Improbat corpus xpi. ¶Et si hoc dicaᵗ. Contra. sint duo qui
solutio. ex equali caritate z pari intẽtione dent elemosynas
vn⁹ centũ solidos: alter quinquaginta: qui tm credit
se dare centũ: nõ equaliter ꝓdest eis. vnde quanti-
tas dati facit ad meritũ: multo fortius psentia cor-
poris xpi facit ad meritũ: ergo non tm valet isti sim
plex hostia: licet credat se sumere corp⁹ xpi ꝯtũ va-
Ꝛad imedia leret illi corpus xpi si sumeret: qõ ꝓcedim⁹. ¶Et
te quesitum negatiue. nõ est sike de sumẽtib⁹ in pctõ mortali/ duab⁹ de cau
sis. Pria est qz totũ malũ est ab hoie: ꝛ nõ totũ bonũ
est ab hoie: siue ab intẽtiõe bona hois: imo aliqd est
a pñtia corpis dñici. ¶Scda est qz demeritũ ꝓprie
est demeritũ mortis eterne solius: sed meritũ nõ est
solius vite eterne: sed etiã venialiũz dimissiõis pene
ꝯtum ergo ad meritũ vite eterne equaliter merẽtur
illi duo: qui equales caritates habent: z vnus accí-
pit simplicem hostiã: alius hostiam cõsecratam: sed
non equaliter merenᵗ ꝯtum ad dimissionẽ venialiũ
vel dimissionẽ pene/ vel augmẽtũ gratie: quia ille q
accipit simplicẽ hostiã non mãducat corp⁹ christi ni
si spualiter: sed alius z spiritualiter z sacramentaliᵗ
et sacramẽtalis modus comedẽdi qñ est cũ spiritua
li multũ ꝓdest: z licet dictuz sit q in sacramento eu
Nota casuz i charistie nulla debeat esse simulatio: tñ in casu ali-
quo hostia quo necesse est fieri simulationem: sicut ei sacerdos
nõ cõsecrata per negligentiã suam nõ habet hostiã consecratam
põt cũ simu- et aliquis petit eucharistiã: z si nõ deᵏ ei valde scan
latiõe alicui dalizabitur: runc ad vitandũ scãdalũ: debet dare sa-
dari nec pec cerdos simplicẽ hostiã: ⁊ nõ debet dicere hutusmõi
cat q eã dat. ꝛba/ credis hoc esse corp⁹ xpi: z hmõi simulatio nõ
est pctm. Est ei vtilis sicut dñs vtilit finxit se lõgi⁹
ire: tñ sacerdos grauiter est arguẽdus z puniendus
de negligentia sua: z de damno quod accidit ei qui ꝯ hoc cas.
simplicẽ hostiã sumit: quia non tm valet simplex ho
stia ei ꝯtum valet corpus christi.

¶De tempore sumptionis eucharis-
tie. Questio quinta.

Dᴇ tpe sumptiõis eucharistie solet qrⁱ: et
ꝓsuetudo eccle est dare corpus xpi ieiu
nis z sobrijs: qz spualis cib⁹ spualiter est
mãducãdus. ¶Sed videᵗ q male faciat
ecclia: qz xps dedit corp⁹ suũ discipulis
pransis: qz post cenã: sed ois xpi actio nra est instruc-
tio: g ecclesia debet ipsuz imitari: g debet dari cor
pus xpi pransis z nõ ieiunis. ¶Ad hoc dicẽdũ est q ꝛᵗ⁹ cõsistit in
ꝛtus cõsistit immediate q est quo ad nos siue in me medietate
dietate psonali. vñ ꝑm diuersas psonas diuerse sunt psonali.
circunstantie in oĩb⁹ eiusdẽ ꝛtutis. vñ in substan-
tia ipsaꝝ ꝛtutũ tenetur ecclia imitari xpm: sed non
in omnibus circũstantijs. vñ in donatione corporis
xpi imitamur ipsum: sed nõ in tpe. Domin⁹ em post
omnes cibos dedit discipulis suis corpus suũ: qz
quod vltimo mẽti infigitur arctius memorie cõmẽ
datur: z cũ discipuli haberent psentiam corporalez
dñi non poterãt non gaudere spualiter. vñ alij cibi
corporales nõ impediebãt gaudiũ spuale de mãdu
catione corpis xpi/ in nobis ꝯ impediret: qz ablaᵗ
est a nobis ipõius corpaliter. vñ ieiunamᵗ z ieiuni
acciꝑimus corpus xpi: sicut discipuli Johannis ieiu
nabãt z discipuli xpi nõ ieiunabãt: qz nõ poterãt ie-
iunare ꝯdiu spõsus cũ illis erat. ¶De merito etiã Queritur.
sumptiõis solet qrⁱ: vtrũ digne sumẽs corp⁹ xpi me
reatur nõ solũ vitã eternã: sed etiã vitã istã tpalem:
qõ videᵗ: quia indigne sumẽtib⁹ dicit apls. iõ inter
vos multi infirmi z imbecilles: z dormiũt multi: sed
hec dictio iõ notat causam z nõ nisi meritoriã: ergo
indigne sumẽtes merẽtur nõ solũ mortẽ eternã: sed
etiã mortẽ tpalẽ: g digne sumẽtes merenᵗ nõ solum
vitã eternã: sed etiã vitã tpalẽ: sed si hoc: ergo boni
sacerdotes q semp digne sumũt deberẽt viuere per
totũ seculũ/ z hoc falsum: qz sicut mortuñ mali sa- Secundo.
cerdotes: ita z boni: z eque cito. ¶Preterea caritas
nõ volat ad muscas: g ꝑ nichilo reputat vitã istã tẽ- Solutio.
poralem: ergo nõ facit mereri eã. ¶Ad hoc dicẽdũ
est q apostol⁹ loquit ꝑm quãdã adaptationem: sicut
cũ dicit pietas habet ꝓmissionem vite q nunc est et
future: cõgruũ em est vt q per elemosinaꝝ largitio-
nẽ ꝓlongat alijs vitã corporalem: q deus ꝓlonget
et vitam suam corporalem: similiter cõgruu est vt q
idigne sumit vitã sc̃z corpus xpi: q amittat vitã suã:
etiam corporalẽ. ¶Cõcedim⁹ g q merito ꝯgrui: nõ Ꝛad imedia
merito ꝓdigni meretur mortẽ tpalẽ ille q idigne su te quesitum.
mit corpus xpi et similiter ille qui digne sumit cor-
pus christi merito congrui non merito ꝓdigni me-
retur vitã tẽporalẽ/ nec est verũ q eque cito mo- Boni sacer-
riantur boni sacerdotes vt mali: qz vt in plurib⁹ viri san dotes diuti⁹
guinum z dolosi nõ dimidiabunt dies suos. Sancti vixũt ꝯ ma-
vero moriuñ plenis diebᵗ/ nisi ibi locũ habeat quod li nisi in casu
dicitur in libro sapientie de iusto: raptus est ne ma- in quo deᵓ ti
litia mutaret intellectum eius. met bonũ.

¶Quale corpus dedit dominus discipu
lis suis. Questio sexta.

Exto queritur quale corp⁹ dedit dñs di
scipulis suis: z dixerũt qdã q ꝑ ipassibile z
imortale dedit: qz sub illa forma sub q de

dit erat impassibile z imortale: vt em ostenderet dñs se
voluntarie accipisse mortalitatẽ nostrã ante passio-
Subtilitatẽ. nẽ: qñ voluit z sicut voluit assumpsit quattuor dotes
Agilitatem. corpis gllã cat: assũpsit em subtilitatẽ qñ exiuit de
Claritatem. vẽtre btẽ ꝛginis porta clausa: agilitatẽ assumpsit qñ
Impassibili- ambulauit sup aquas. claritatẽ: qñ trãsfiguratus est
tatẽ xps ali = in monte thabor. ipassibilitatẽ assumpsit: qñ dedit in
qñ assumpsit cena discipulis suis corp⁹ suũ: qz sub forma alia sub
qua dedit fuit ipassibile: sed sub forma ꝓpria erat
Aꝛ primo. passibile. ¶Sed obijcit contra hoc: qz christus erat
tunc passibilis sub forma ꝓpria: ergo erat passibi-
Secundo. lis. ¶Item erat impassibilis sub forma panis: ergo
erat impassibilis: ergo erat nõ passibilis: z ita tunc
xpus erat passibilis z non passibilis ꝑm idem: qz ꝑm
corpus: ergo affirmatio z negatio tũc dicebanᵗ ve-
re de eodem ꝑm idẽ quod impossibile est z intellige.
Tertio. ¶Itẽ ponaᵗ q aliqs de discipulis reseruasset corp⁹
xpi datũ in pixide per totũ illud triduũ/ z sumus i rẽ
pore crucifixionis xpi: tunc sic: corpus xpi morit in
cruce z non morit in pixide: z qr est imortalez impas
sibile in pixide: sic ergo post mortem corporis xpi i
cruce remanebit corp⁹ xpi viuũ in pixide/ sim⁹ post
mortẽ corporis xpi in cruce/ corp⁹ xpi est mortuũ: g
aprũ natũ viuere z non viuit/ z ita corpus xpi non vi
uit. Item corpus xpi viuit i pixide: ergo viuit: ergo
idem corp⁹ numero: viuit z nõ viuit: qõ est impossibi-
Dñs dedit le: est et contra intellectũ. ¶Propter hoc dicũt oẽs
corp⁹ suũ di magistri q dñs dedit corpus suũ mortalez passibile
scipulis suis et distinguũt istã. corp⁹ xpi sub forma panis est pas-
passibile et sibile: qr passibile idẽ est q potes pati: si ergo hec de
mortale. terminatio sub forma panis determinet hũc termi =
num passibile quãtũ ad infinitũ ibi itellectũ falsa est
z est sensus: corp⁹ xpi põt pati sub forma panis. sive
ro determinet ꝑm quãtũ ad potentiã vera est/ z est
sensus: corp⁹ xpi existens sub forma panis habet po
tentiam patiendi: z hãc distinctionẽ approbamus.
Replicatur ¶Sed adhuc remanet obiectio de corpore xpi: qõ
est i pixide: qr corp⁹ xpi morit i cruce. aut morit i pi
xide: aut nõ: si nõ: redit predictũ incõueniẽs si morit
in pixide: ergo vel morte naturali vel violẽta cõstat
q nõ naturali: ergo violenta: ergo violẽtia inferᵗ cor
pori xpi in pixide: sed nulla violentia inferᵗ corpori
xpi nisi p crucifixionẽ: ergo corp⁹ xpi crucifigit i pi
xide: ergo vulneraᵗ i pixide: ergo lãceaᵗ in pixide: z
hoc manifeste falsum: qz ibi non sunt lãcee vel clauι.
Secundo ¶Itẽ si non patit in pixide: ergo corp⁹ xpi pur est i
pixide nõ participat nouas ꝓprietates aduenientes
corpori xpi in cruce: ergo corp⁹ xpi in pixide nõ par
ticipat mortẽ: ergo corp⁹ xpi nõ morit in pixide z iñ
Solutur re vt prius. ¶Solutio. ista cõcedẽda est: corp⁹ xpi mo
plica. ritur i pixide: z oẽs iste negãde sunt: corpus xpi cru
cifigit in pixide: lãceaᵗ in pixide: patit i pixide. z nõ
valet hec argumentatio: corpus xpi morit in pixide
morte violẽta: ergo violentia inferᵗ ei i pixide. ¶In
stantia. aliquis vulneraᵗ a sagitta letaliter in corde:
et statim morit et per hoc separaᵗ aĩa a corpore et a
qualibet parte corporis: vnde nõ valet hec argumẽ
tatio: aĩa separaᵗ a manu istius per violẽtiã: ergo vio
lentia inferᵗ manui: sicut ergo separaᵗ aĩa a manu ꝑ
violentiã non illatã manu: sed illatã alteri parti eiuſ
dem toti?/ sic multo fortiꝰ per violentiã illatam cor
pori xpi in cruce separaᵗ aĩa ab eodẽ corpore xpi qõ
est in pixide/ tñ violentia non inferᵗ ei in pixide: sed
alibi. ¶Cũ aũt concediᵗ ista. corpus xpi moriᵗ in pi
xide non intelligiᵗ aliqua noua ꝓprietas aduenire:
sed hic est sensus. Aia xpi incipit nõ esse hic. ¶Sed Iterũ replis
videᵗ q nõ sit necesse istã cõcedere. Xps moriᵗ in pi catur.
xide: qr si negeᵗ non sequenᵗ duo ꝓtradictorie oppo
sita: qz xps patiᵗ in cruce/ xps non patitur in pixide
iste due nõ sunt opposite: eadẽ rõe iste due non sunt
opposite: Christus moriᵗ in cruce/ xps nõ moritur
in pixide. ¶Et ad hoc dicẽdũ q nõ est simile: qz ex Ꝛsideᵗ z sol
hac: xps patitur i cruce: non sequitur q patiaᵗ vbicũq; uitꝑdicta
sit: sed ex hac: xps moritur i cruce/ sequitur q moriaᵗ replica.
vbicũq; sit: qr si è mortuꝰ in cruce/ è mortuꝰ: z si est
mortuus nusq; habet vitã: qz qui cecus est nusq; ha
bet visum/ z nullũ visum habet: sic q mortuꝰ est nullã
vitã habet. z nusq; vitã habet: vnde si xps mortuꝰ est
non habet vitã in pixide. ¶Preterea Christus erat
in cruce primoz principaliter: erat enĩ ibi sub forma
ꝓpria z sub oĩbus ꝓprietatibus suis accidẽtalib⁹
in pixide vero licet esset scõz veritatẽ essentie sue/ tñ
erat ibi quasi per quãdã resultationem: sicut modo
sub formis ꝓpriis corpus xpi est in celo primo z per
se: sed in altari est verũ corpus xpi/ tñ per quãdã re-
sultationẽ: sicut supertius dictũ est. vnde quasi scõdo
est in altari ꝓbabile ergo est q si nusq; esset primo Si corpꝰ xpi
nuniq; esset scõdo. Eodem modo cũ primo esset cor- nusq; eẽt pri
pus xpi i cruce/ z in pixide quasi scõdo/ ꝓbabile est q mo: nusq; eẽt
si in cruce non haberet vitam: q nec in pixide. secundo.

¶De quibusdam auctoritatibus que sunt i
canone misse. Questio septima.

Sᴇptimo queritur de quibusdã auctorita-
tibus q̃ sunt i canone misse: que difficulta
tẽ habẽt/ z primo de hac: iube hec pferri
per manũ sancti ãgeli tui i sublime alta-
re tuũ in ꝓspectu diuine maiestatis tue. ¶Queritur Ly hec quid
quid demonstratur per hoc pronomen hec/ aut enĩ demõstrat in.
demonstratur panis z vinũ/ aut forma panis z vini/ hacꝓpõe tu-
aut ipsum corpus xpi: si panis z vinum. ¶Contra. be hec pferri
Ibi non sunt panis z vinũ: qr iam transsubstantiata ꝑ manũ. ꝛc.
sunt: ergo non possunt perferri in sublime altare: et
ꝓtererea si ibi essent non perferrenᵗ in celũ: si demõ-
strentur forme/ nulla est petitio: qz forme ille nunq;
pferuntur in celũ: si demõstratur corp⁹ xpi inutilis
est petitio: qz corp⁹ xpi in celo est: ergo non pferᵗ i ce
lum. ¶Obicit postea de hac auctoritate Gregorij. Scõõqritur
vno eodẽq; momẽto fertur in celũ ministerio ange- de auctorita
lorz conslociandũ corpori xpi z ante oculos sacerdo te gregorij.
tis videᵗ. ¶Queritᵒ qd sit illud de quo fit ibi sermo?
si de pane/ ei nõ cõuenit trãsire in celũ: ergo illa locu
tio falsa est: si de forma panis/ similiter ei nõ cõuenit
trãsire in celũ: si de corpore xpi/ illud nõ videᵗ ante
oculos sacerdotis: qr illõ è inuisibile oculis nõ gkificaᵗ.
Itẽ illud nõ cõsociaᵗ corpi xpi: qr nichil sociaᵗ sibi
ipsi ergo de quocũq; fiat sermo falsa est illa locutio.
¶Solutio. Ad primo obiectũ dicim⁹ q ꝑ hoc ꝓno
men hec demõstrant forme significãtes: sed ꝓ signi Ad primum
ficato suo vltimo: sc̃z ꝓ corpore xpi mystico: frequẽ- quesitum.
ter enĩ in sacra scriptura ponit significãs ꝓ significa
to: vt i apocalipsi: phialas aureas plenas odoramẽ- In sacra scri
tozum que sunt oationes sanctorum. i. que signifi- ptura sepe
cant. Est ergo sensus: iube hec perferri. i. iube cor- ponit signãs
pus tuum mysticũ. i. ecclesiam mysticam perferri/ ꝓ signato.
per manum. id est per operationem sanctorũ man-
gelorum qui assistunt sacrificio altaris: in sublime

altare tuū. i. ad triūphātē ecclesiā que in celis est. i. coniūgi ecclesiā militārem eccle triūphāti. z hoc est vnire regnū ad regnū: z sic cessat obiectio: p sacramē tum eni eucharistie applicat magis ac magis eccla militās ecclesie triūphāti Ad auctoritatē Gregorij

Ad scdo q̄s tūde auctoritate gregorij

dicimus q̄ impropria est z grā diuersoꝝ significāt vel transitus vel consociatio z visio. vnde fit ibi sermo quātū ad illa tria: de pane: z de corpore xp̄i. z de forma: quantū ad trālitū fit sermo de pane: q̄ panis transit in celū. i. in celeste corp⁹ xp̄i: ministerio angelox/ qui assistūt officio misse: vt dicūt sancti trāsit iḡ in celū. i. in celestē panē. scz in corp⁹ xp̄i: quātū ad cōsociationē fit ibi sermo de corpore xp̄i: q̄ō traxit de virgine: q̄ per virtutē eucharistie sacramēti magis ac magis consociat corpus xp̄i verū corpori xp̄i mystico: q̄ per virtutem hui⁹ sacramenti familiarius z efficacius z quasi vicini⁹ adheret eccla xp̄o. quantū

Reprobat solutionē quorundam.

ad visionē fit sermo de forma que videt. quātū ergo ad illas attributiones fit sermo de diuersis/ nec est dicendū sicut quidā dicūt q̄ ibi fiat sermo de diuersis p̄m regulā thithonij sicut hic cum occideret eos s. malos: q̄rebant eū. s. bonū: q̄ p̄m primam regulam thithonij. aliq̄n fit sermo de capite: aliq̄n de verȝ membris. scz de bonis: quātū ad scdam regulā fit sermo de corpe mixto: aliq̄n de bonis: aliq̄n de malis: sed neutrū est hic: hȝ est talis ip̄roprietas quali est i hoc versu hic situs est phaeton hic quātū ad corp⁹. cursus auriga patrē: hic quātū ad cōtūctū. ¶Sed q̄rit

Queritur

in quo mometo trālit panis in corp⁹ xp̄i: aut enī trālit in corp⁹ xp̄i in a. sit a. instās i quo est primo corp⁹ xp̄i sub forma panis: aut in aliquo instāti ante a. si in a cōtra panis non est a: ergo trālit⁹ nō est in a. ergo nō trālit in a i corp⁹ xp̄i. si i aliquo instāti ante a. sit illud b. iter b. z a. est infinita istātia: ergo corp⁹ xp̄e illo intermedio erit panis penit⁹ sub eisdē formis sub q̄bus est in b. ergo nulla mutatio inest ei i b. ergo nullus trālsit⁹: z ita panis non trālit in b. in corpus xp̄i.

¶Qz aūt fiat i momēto patet: q̄ nō est ibi mutatio

Ad imediate questitum.

successiua. ¶Solutio. ad hoc videt michi dicēdū q̄ panis non trālit in aliquo instāti in corp⁹ xp̄i: sed in repore tm̄ non successiue: q̄ nō prius trāsit vna pars in corp⁹ xp̄i q̄ alia. Et propter hoc non pōt dici: q̄ in aliquāto tpe z toto trāseat: imo nō i aliquāto quin in minori: sicut cū fides trālit in gl̄az siue in visionē manifestā: non trālit in instāti in quo est primo gl̄ia: q̄ tunc non est fides: vnde nec trālitus et⁹ nec trālit in aliquo instāti: sed trālit in tempore/ tm̄ non aliquāto quin in minori. Vel pōt dici q̄ trāsit panis in corpus xp̄i in illo totali tpe in quo proferunt hec verba hoc est corpus meū. vnde tm̄ tempus exigitur z non minus. vnde successio est in trālitu: non ex parte finis: sed ex parte prolationis verborum.

Repobatur solutio quorundam.

Tertio

Quarto.

Quinto.

Sexto.

Septimo

Secundo.

Opinio doctoris

Xp̄s cōfecit in azimo.

Ad primā rōnē grecorum

Latini pbāt suā opinionē et impugnant opionē grecorum.

Secundo.

Obiicit de penthecostes

Solutio obiectionis facte p̄ so. ad quartam.

In sabbato non licebat parare cibos.

Judei erant magnifici in sepeliendis mortuis.

multiplex rō cur non celebram⁹ pascha.

Prima. Secunda.

¶Questio septima

¶De contentione inter grecos z latinos.

Ad vltimū dicēdū est de discordia iter grecos et latinos de cōfectione eucharistie: cōficiūt Greci in fermentato. eni greci de fermētato. z latini de azimo ¶Et pbāt greci q̄ de fermētato ofician̄dū est: q̄ dicūt q̄ dns fecit pascha. xiij. luna q̄n nulla azima erāt i domib⁹ iudeox/ vñ de fermentato cōficit: q̄n dedit corp⁹ suū Greci pbant discipulis. z propter hoc dicūt q̄ de fermentato ofi suā opinionē tenēdū est: nō de azimo Preoccupauit eni dns pascha quia occidend⁹ erat vt dicūt quartadecima luna q̄n pascha celebrādū erat: q̄ aūt decima tertia luna celebrauit dns pascha/ pbāt multipliciter. Primo sic: veritas debet respōdere vmbre: sed quarta decima luna ad vesperū imolabat agnus typic⁹: ergo. xiiij. luna ad vesperȝ imolatus fuit ver⁹ agn⁹: ergo in die parasceues fuit luna. xiiij. ergo in quita feria fuit luna. xiij. z tunc fecit xp̄s pascha suū: ergo xp̄s comedit pascha. xiij. luna. ¶Scdo pbāt hoc: q̄. xiij. Jo. dicit. Ante diem festū pasche sciēs Jesus. ꝛc. z constat q̄ tunc comedit pascha: ergo ante diē pasche comedit pascha: hȝ dies pasche erat. xiij. luna: ergo ip̄e comedit pascha. xiij. luna. Jtē in. xiij. Jo. dicit: q̄ ip̄i non introierūt in p̄torio vt non cōtaminarent: sed māducarent pascha: sed constat q̄ tūc erat dies parasceues: ergo in die parascenes comesturi erāt pascha. ergo tūc fuit. xiij. luna. z indeyt p̄z⁹. ¶Jtē i luca dr q̄ mulieres que cū xp̄o venerāt de galilea viderunt monumētū z quēadmodū positū erat corp⁹ eiꝰ et reuertētes parauerūt aromata z vnguēta: z sabbato siluerūt scōm mādatū: ergo die parasceues parauerūt aromata: sed si tūc esset. xv. luna nō liceret eis parare aromata: q̄. xiiij. luna advesperū pascha dīs est/ z i. xv. solēnitatē celebrabitis: ergo. xv. luna erat magna solēnitas: scz prima dies azimox/ i qua vt habetur in. xxx. numerox: nō licebat aliq̄d opus seruile facere: ergo tūc non fuit prima dies azimox/ z ita non fuit. xv. luna. fuit ḡ in die parasceues. xiiij. luna. ḡ in quinta feria fuit. xiij. ¶Jtē in. xix. Jo. dr: erat enī magnus ille dies sabbati: ergo sabbatū post parasceuē erat magn⁹ dies sabbati: ergo erat sabbatū/ z preterea aliud festū nō nisi dies azimox/ z ita i sabbato fuit dies festus azimox qui erat. xv. luna: ergo i parasceue fuit luna. xiiij. z inde vt p̄tus. ¶Jtē ipsi iudei dixerūt. Non in die festo ne tumultus fieret i populo: ergo i die pasceues nō fuit dies festꝰ/ z ita non fuit p̄m⁹ dies azimox/ tūc enī non sustinerent xp̄m interficī: ergo in die sabbati fuit p̄m⁹ dies azimox et inde vt p̄ī⁹. ¶Jtē si conficim⁹ de azimo: q̄ agn⁹ paschalis comedebat in azimis: opponunt greci q̄ eadem rōne debem⁹ cōficere cū lactucis agrestib⁹: q̄ agnus paschalis comedebat cū lactucis agrestibus/ his pbationib⁹ vel his rōnibus pbāt greci q̄ dns comedit pascha. xiij. luna: q̄n azima non inuenieban̄ in domib⁹ iudeoꝝ/ z ita dns confecit de fermētato. ¶Sed cōtra ipsos est textus euāgelij. dicit ei Mathe⁹ Prima die azimox accesserūt ad Jesum discipuli dicētes: vbi vis paremus tibi pascha comedere? ergo q̄n xp̄s comedit pascha erat prima dies azimox. i. prima dies qua comedebant azima: ergo erat. xiiij. luna: sic enī dicit in. xj. exodi primo mense xiiij. die mensis ad vesperū comedes azima. ꝛc. idez dicit Marcus q̄ Matheus: idē dicit Lucas: venit dies azimox i qua necesse erat occidi pascha: et ita erat. xiiij. luna. ¶Jtē eccla romana ofician de azimo que hoc habuit ab apīis/ qui fuerūt cū dño: ergo cōficiendū est de azimo: quod cōcedim⁹. ¶Unde dicimus q̄ dns. xiiij. luna comedit pascha z tūc nō erat fermentū in domib⁹ iudeox. vnde cōfecit de azimo ¶Ad primā ergo dicimus rōnē q̄ veritas respōdit vmbre: quia in pascha typico duo erant: scz immolatio agni: et comestio. Agn⁹ typicus imolabat. xiiij. luna: z imolatio vert agni inchoata est. xiiij. luna: q̄ xiiij. luna captus fuit dns: et sic immolatio respondit imolatiōi: comestio aūt totaliter respōdet cōmestiōi: q̄ agn⁹ typic⁹ comedebat. xiiij. luna z dns. xiiij dedit corpus suū discipulis ad comedendū sanguinem suū ad bibendū. ¶Unde preter duas rōnes q̄s assignāt magistri quare dns post typicū pascha: dedit corpus suū discipulis/ possunt assignari alie due dicūt eni magistri q̄ finito veteri pascha/ dedit dns corpus suū discipulis hac rōne: vt doceret legalia finē habere/ z alia rōne vt meli⁹ z firmius ip̄imeretur mentib⁹ eoꝝ sacramentū corporis z sanguinis dñici: q̄ q̄ō vltimo infundit menti melius retinetur Tertia ro est vt veritas respōderet vmbre sicut pascha typicū. xiiij. luna comedebat. z ita verū pascha xiiij. luna comederet. Quarta rō est vt confirmaret nobis promissionē eternox: q̄ sanguis hyrcoꝝ z vitulox erat cōfirmato: ve. te. z p̄missionis repozaliū sed sanguis xp̄i ofirmato: est nou⁹ et eni testamēti: sicut dr in canone misse. vñ cōfirmato: est eterne hereditatis: victima eni volūtas testatoris oib⁹ modis firmiter tenenda est. ¶Ad scdāz z tertiā obiectionē sciendū est per distinctionē huius nois pascha accipitur eni quinq̄ modis. Quinq̄ enī dr pascha illa hora in qua imolat agnus. xiiij. luna. scitis: q̄ post biduū pascha fiet. ¶Scdo dicit pascha agn⁹ typic⁹: sicut hic: vbi vis parem⁹ tibi comedere pascha. ¶Tertio dicitur pascha agn⁹ verus: sicut hic: pascha nostrū i molatus est xp̄s. ¶Quarto dr pascha dies festꝰ azimox: sicut hic apropinquabat dies festus azimox qui dr pascha: z sic sumit in euangelio Io. cū dicit ante diē festū pasche. ¶Quinto dr pascha. ipe cibus paschalis. scz ipsa azima: z sic sumit cū dicit: vt nō contaminarent: sed māducarēt pascha: scz azima que comedebanē a. xiiij. luna vsq̄ ad. xxi. ¶Ad quarto obiectū dicimus q̄ sanctis mulierib⁹ licuit parare in die parasceue/ hȝ esset prima dies azimox: q̄ hoc non erat seruile op⁹/ imo opus mie: sicut dns dixit in. xii. Io. de magdalena: finite illā vt in die sepulture mee seruet illud. sicut circūcidere licebat i sabbato: q̄ hoc erat opus ip̄uale nō seruile/ sicut dr in. xij. matheꝰ: q̄ sabbati sacerdotes i tēplo sabbatū violabāt: scz circūcidēdo z time crimine sunt. ¶Ad quito obiectū dicim⁹ q̄ dies sabbati post parasceuē dicē⁹ est magn⁹ dies sabbati/ q̄uis nō eliset prima dies azimox. Erat eni sabbatū illud z aliud festū/ scz dies azimoꝝ: q̄ illi septē dies non essent a deo celebres sicut primus z septim⁹. ¶Ad sexto obiectū dicim⁹ q̄ licet iudei clamarent non in die festo: tm̄ fecerunt contra se. in primo enī die azimox qui erat festꝰ dies fecerūt xp̄m occidi. vnde magis peccauerūt ¶Ad vltimo obiectū dicim⁹ q̄ ecclesia nō accepit de legalibus nec retinuit nisi quod decuit z oportuit. vnde non retinuit lactucas agrestes: nimis enī amare sūt et preterea nō inueniunt vbiq̄. Sed loco lactucarū addidit dns memoriā passionis sue: cū dixit: hoc facite in meā cōmemorationem scz lactucas spūales. ¶Sed cōtra hoc q̄ō dictū est q̄ sancte mulieres paraverūt aramata z vnguēta in die parasceues. videtur dicere marc⁹: qui dicit z cū trāsisset sabbatū maria magdalene z maria iacobi z salome emerūt aromata: vt venientes vngerēt iesum: ergo post sabbatū q̄ fuit post parasceuē emerūt aromata z parauerūt non ergo i die parasceues. ¶Ad hoc dicūt quidā q̄ verba luce sic intelligēda sūt: dies erat parasceues z

Ad secundā et tertiam. Pascha capitur quinq̄ modis. Primo. Secundo Tertio. Quarto. Quinto.

Soluit predicta obiectio p̄m aliq̄s

Ad quintā.

Ad sextam

Ad septimā

Dns p̄muta uit amaritudinē lactucarum i amarā passionis sue recordatōes

Nota rōes p pter q̄s dns dedit corpus suum vltimo loco.

Prima ratio

Secunda

Tertia

Quarta.

sabbatū illucescebat id est appropinquabat vespa in qua icipiebat festū sabbati: subiecute aūt mulieres que venerāt cū ipso de galilea viderūt monumētū: z quēadmodū positū fuerat corp⁹ eius viderūt: intellige in die sabbati z reuertentes itelligē i die sabbati pauerūt aromata z vnguenta: q̄ post vesperā sabbati licuit eis pare: et sabbato q̄dā siluerūt scōm mādatū/ id est sabbato nō parauerūt: q̄ nō licebat scōm legē: z sic nō cōtradicit marc⁹ luce. ¶Sed hec solutio non pōt stare: quia glo. dicit sup lucā: q̄ parauerūt i die parasceues q̄diu licuit eis opari. ¶Jtē obiicit q̄ si sabbato siluerūt scōm mādatū: ergo si parassent i sabbato trāsgresse essent sabbatū ergo si parassent in die pasche: cū tunc esset magn⁹ dies pasche trāsgresse sunt mādatū de illo festo: q̄ sicut habet in. xj. exo. nichil licebat opis facere illa die / exceptis hijs que ad vescendum pertinēt. ¶Jtem obicit: veritas debet respōdere vmbre sed agnus typicus comedebat. xiiij. luna. ergo agn⁹ verus comedēd⁹ est. xiij. luna: ergo malefacit eccla que nō celebrat pascha. xiiij. luna. ¶Obiicit etiā de penthecoste: q̄ a die pasche numerabāt iudei septē ebdomadas plenas/ z statim post illas quinquagesimo die erat festū cenophegie siue festū pēthecostes: scz dies festus pasche fuit sexta feria: q̄ tūc fuit luna xv. ergo post septē hebdomadas ab illa die fuit festū penthecostes: ergo fuit in sexta feria/ male ergo celebrat ecclesia i die dnica festū pēthecostes/ vel male computauit Lucas dicēs: Cū complerēt dies pēthecostes: scz in die dnica apparuit spūsanctus sup discipulos. ¶Solutio. Ad primū dicendū est q̄ in die parasceues parauerāt sancte mulieres vnguētū cre q̄ō so. ad quartam. sabbato quod arctius obseruebat q̄s aliq̄ō aliud festum iudeox: licebat facere opera mie sine trāsgressione sabbati. vñ circūcidebāt iudei in sabbato sicut dixit dns in sexto Jo. si circūcisionē accipit homo in sabbato vt nō soluat lex Moysi michi indignamini: q̄ totū hominē sanū feci i sabbato: nō ergo trānsgresse sunt mādatū de obseruatione diei festi in hoc q̄ parauerūt vnguēta in die magno pasche: sabbato tm̄ non parauerūt: q̄ artius obseruabat sabbatuz q̄s prima dies azimox. q̄ in prima die azimox licebat parare que ad vescendū pertinent: z in sabbato non: vel siluerūt in sabbato. i. non parauerūt q̄ nō liceret sed propter scādalū/ vel siluerūt in sabbato. i. non emerunt vnguēta: q̄ scōm mādatū de obseruatione sabbati nulli licebat vēdere in sabbato. Dicimus aūt q̄ Marcus nō cōtradicit Luce. Judei eni in exequijs et sepulturis mortuoꝝ suoꝝ magnas expēsas solebant facere: z adhuc facitūt illi q̄ possunt. vnde in. xix Johānis: venit Nichodem⁹ nocte ad iesum q̄ venerat primū ferēs mixturā mirre et aloes quasi libras centū/ licet ergo sctē mulieres parassent vnguenta i die parasceues: tm̄ q̄ illa nō sufficiebāt: post sabbatū id est post vesperā sabbati emerūt alia aromata: vt venientes vngerēt Jesum: z sic ad cōcordiā reducunt duo euāgeliste. ¶Ad illud q̄ō querit/ quare nō celebram⁹ pascha. xiiij. luna: Dicim⁹ q̄ multiplex est rō Prima ē ne videamur iudaisare z honorare vmbras xiiij. luna. q̄s dns reprobauit: z destruxit/ necvoluit vt ipe dicit per Jsa. holocausta arietū z idipē pinguiū/ z sanguinem vitulox z agnox hyrcox nolui. ¶Scda rō est

quia preceptū est in. xi. exodi de agno paschali: non comederis ex eo crudū qđ/ nec coctū aqua/sedassuz igni: sed in die resurrectionis cōpleta fuit assatio veri agni: illo enī triduo assabat z propter hoc ecclia i die resurrectionis cōpleta assatione comedit veruz agnum z delectat: in die enī parasceues nō debet delectari: qz tūc xp̄s tristis fuit: tunc etiā esuriit. qz in illa die non comedit nisi vnū latronē: sed in die resurrectionis delectat ecclesia comedēdo verū agnū: sicut dicit apostol⁹. Pascha nostrū imolatus est xp̄s:

Xp̄s i die paschalis sue comedit vnum latronem.

q̄ dicat assat⁹ est agn⁹: ita z̄ epulemur non i fermento veteri neq; in fermento malicie z neqcie: sed in azimis sinceritatis z veritatis. vnde hec auctoritas est contra grecos qui cōficiūt de fermentato: sacramentū enī debet habere similitudinē cū re cuius est sacramentū: sed a re/remouet ap̄s fermētū: ḡ z a sacramēto debet remoueri. ¶ Tertia rō quare nos comedim⁹ pascha nostrū in die resurrectionis est: qz

Tertia rō.

Nos habemus triplex pascha. Primum. Secundum. Tertium.

christus tūc fecit pascha suū Nos enī triplex pascha habemus. Primū eū de vitijs ad virtutes/z hoc pascha significatū est per paschā qđ fecerūt iudei i exitu de egypto. ¶ Scōm pascha est transit⁹ de virtute in virtutē: scz cū proficimus eundo de mīn⁹ bono ad magis bonū: z hoc pascha significatum est p pascha qđ fecerūt iudei in deserto qñ p̄cedebāt de mānsione in mānsionē: de quo habet i. ix. numeroz. ¶ Tertiū pascha est cū tranimus de gr̄a ad gloriā: z istud significatū est p paschā/quod fecerūt filij israel i terra p̄missionis: de quo habet in quinto iosue. xp̄s aūt non habuit nisi istud tertiū pascha: qz non trāsiit de vitijs ad virtutes/ nec pfecit i virtutib⁹: sed trāsiuit ad gloriā z hoc in die resurrectionis: qz tūc fecit pascha suū: nos aūt ad imitationē eius facim⁹ pascha nostrū in die resurrectionis. ¶ Ad illud qđ obiectū est de penthecoste dicim⁹ q̄ iudei nō debēt numerare illas septē hebdomadas a primo die pasche: scz a primo die azimoruū: sed a sabbato magno qđ incidebat i illa solēnitate: sicut dicit glo. sup leuiticū: z ipe text⁹ in. xxiij. leuitici: z sic numerauit lucas excludo tñ sabbatū a quo iciunt numerare. nos aūt numeramus illas a die nr̄i pasche: z sic illis cōpletis habem⁹ festū pēthecostes i die dnīca scz quinquagesimo a pascha q̄ est numerus anni iubilei i quo remittebant oia debita: manumittebant serui: z possessiones ad antiquos z veros dnos reuertebāt. ita cū sanctus spūs venit i corda hoim remittit oia pctā: redit vera libertas cū per spm̄ sctm̄ efficiunt filij dei: qz sicut dicit ap̄s vbi spūs dñi ibi libertas/redemit etiā possessiones ad veros dnos: qz tunc incipiūt oia nostra esse cū spūs sanctus venit in nos: qui dat vobis oculos colūbarū vt in oibus creaturis tanq̄ in speculis vnū deū videam⁹: laudemus/ z in ipso delectemur. ppter qđ p̄cie ad co. tij. dicit ap̄s. Oia vra sunt siue cephas/siue apollo/siue p̄sentia/siue futura. z c.

Ad obiectionem de penthecoste.

¶ Sextus tractatus

¶ De sacramento penitentie.

Post sacramētū eucharistie dicēdū est de sacramento penitētie: circa quā primo dicendū est de penitētia i generali: z de eis que p̄ueniūt ei i generali. Scōo de cōtritione. Tertio de cōfessione. Quarto de satisfactiōe. Quinto de reditu pctōrū. Sexto de penitētia ventilū: scz de ligno feno stipula. Septimo de adiumētis satisfactionis/scz de clauib⁹ z relaxationib⁹. ¶ Circa primū capitulū primo videndū est: quid sit penitētia/z an sit vnū sacramētū vel plura. ¶ Scōo an cōtritio/cōfessio/z satisfactio /sint partes substātiales penitētie an integrales. ¶ Tertio vtrū penitētia sit virt⁹. ¶ Quarto quā efficaciā habeat penitētia i remissionē pctōz. ¶ Quintovtrū penitētia qua hō primit se sit de mia illa det: an de iusticia. ¶ Sextovtrū penitētia facta in pctō mortali sit iterāda. ¶ Describit aūt brūs Gregorij penitētiā hoc modo: penitētia est cōmissa flere: z flenda iterū nō cōmittere: sed hec descriptio non est trā quātū ad esse suū: sed etiā ḡtum ad bñ esse. Aliter enī nō est vtilis z fructuosa et efficax penitētia nisi habeat pseuerantiā: sed quātum ad esse penitētie sufficit dicere: penitētia est cōmissa flere. ¶ Itē dicit brūs Jeronim⁹: q̄ penitētia est scōa tabula post naufragiū/ fidei ei est credere q̄ oēs nascimur filij ire vt dicit apostol⁹. vñ nascimur quasi naufragiū passiz ab illo liberamur p baptismū vnde baptism⁹ est prima tabula: sed si itez pericluter: in mūdo isto nō euadim⁹ istud ꝑm naufragium nisi p penitētiā. vnde penitentia dr̄ scōa tabula post naufragiuz. ¶ Sed cū scōa tabula imediate sequat primā tabulā videt q̄ statim post baptismū q̄ est prima tabula deberet tractari de pnia: z ita penitentia deberet esse ꝑs sacramētī. ¶ Et ad hoc dicendū est q̄ hec argumētatio nō valet: penitētia est scōa tabula z tabula est sacramentū: ergo penitētia est scōz sacramentū: z sacramentū cōfirmationis cōfirmat z corroborat grām baptismalē: sacramentū vero eucharistie nutrit eāz augmētat. vnde ista tria sacramēta de necessitate continua sunt/z recipiunt a fidelib⁹ multoties anteq̄z sint in statu peccādi/z ita anteq̄ locū habeat in eis pnia. ¶ Itē penitētia est sacramētū nouе legis: ergo est inuisibilis gr̄e visibilis forma: sed non est visibilis forma nisi quātū ad satisfactionē et confessionē: qz contritio interior inuisibilis est: ergo pnia est sacramentū quātū ad cōfessionē z satisfactionem: ergo satisfactio est sacramentū. Quer̄t cui⁹? et videtur q̄ ꝓ contritionis: qz pnia exterior sacramētū est pnie interioris: ergo satisfactio est sacramentū contritionis/z est sacramētū noue legis: ergo efficit qđ figurat: ergo satisfactio exterior est causa contritionis z hoc est falsuz: imo poti⁹ econuerso. ¶ Sadē est obiectio de cōfessione exteriori: aut enī est sacramētum/aut nō: si nō/ nec res sacramēti cū non sit visibilis gr̄a: ergo nō est pars sacramēti: ergo nō est pars pnie: si est sacramentū nō nisi ꝓfessionis: ergo efficit confessionē interiorē/z hoc falsum: imo poti⁹ econuerso. ¶ Itē ꝓprium est aie ad corpus: q̄ aia imperat z corpori imperat: aia enī mouet corp⁹/ non econuerso: ergo ea que sunt i aia causa sunt eoz que sunt in corpore/nō econuerso: z ita contritio est causa exteriozis satisfactionis/non econuerso. ¶ Itē regula est philosophoz̄ q̄ vni⁹ vnū est signū: sed satisfactio exterior signū est remissionis pcti aut ergo cōfessio exterior est signū remissionis pcti/ aut alteri⁹ rei: si primo modo: ergo vni⁹ duo sunt signa: qđ est cōtra hāc regulā/ vni⁹ vnū est signū. ¶ Preterea. sacramētū ꝑs similitudinē cū eo qđ est sacramētū: sed confessio exterior non habet similitudinē cū remissione pcti: ergo non est sacramentū illius: ergo est sacramētū alteri⁹ rei: sint ergo satisfactio z confessio diuersaz diuersorum signa: ergo ꝓprie sunt duo sacramēta: ergo penitentia nō est ꝓprie vnū sacramentū. ¶ Solutio. sicut in sacramēto eucharistie sunt quattuor/ scz forma panis/forma vini/ que sunt sacramēta nō res/ tertium vero corp⁹ xp̄i quod traxit de virgine/ qđ est sacramētū z res/z quartū corp⁹ xp̄i mysticū: quod est

Solutio.

Sunt ꝗttuor res z non sacramētū. ita i sacramēto penitentie sunt quattuor: cōfessio/ satisfactio/ cōtritio/ remissio pcti: sunt aūt cōfessio z satisfactio sacramēta: z nō res: fūt sacramēta contritionis z remissionis pcti: sed remissionis pcti vltimo z principaliter: qz propter remissionem pcti confitemur z satisfacim⁹: contritio vero est sacramētū z res: sacramētū respectu remissionis pcti: qz signat illā z efficit/ res aūt est respectu cōfessionis z satisfactionis. ¶ Ad primo ergo obiectū dicimus q̄ confessio exterior z satisfactio efficiunt qđ figurant: scz remissionē pcti: sed non efficiunt oē qđ figurant: qz non efficitur illud qđ primo figurant scz contritionē/ nec est necesse q̄ sacramētū noue legis efficiat oē qđ figurat: sicut in sacramēto eucharistie forma panis nō efficit corpus xp̄i verū quod traxit de virgine: sed efficit corp⁹ xp̄i mysticū: liue vnitatē ecclesie eomodo quo dictū est supra. ¶ Ad aliud dicim⁹ q̄ non fallit hic regula ista/ vnius vnū est signū vnde dicim⁹ confessio exterior z satisfactio exterior sunt vnū sacramētū/ sicut forma panis et forma vini sunt vnū sacramentū: quia forma panis z forma vini ꝑm idē sunt sacramētū corporis xp̄i: sicut enī panis constat ex pluribus granis. ita corp⁹ xp̄i ex pluribus puris mēbris: z sicut vinū cōstat ex pluribus et puris guttis: z corp⁹ xp̄i ex pluribus z puris mēbris vnde forma panis z forma vini ꝓueniūt in hoc q̄ cōstant ex pluribus z mūdis z puris: z ꝑs hoc sunt vnū sacramētū. similiter cōfessio exterior inquātū est puniens per erubescētiā: z satisfactio inquantū est puniens sunt idē sacramētū cōtritionis interioris z remissionis pcti. quia ꝑm idē significant illa z vtrunq̄ habet similitudinē cū contritione z remissione pcti: quia qui punit se quodāmodo contrerit se z adnichilat. ¶ Sed adhuc obiciť: id qđ est in corpore nō est causa eius qđ est in aia z remissio pcti est in aia ergo confessio z satisfactio nō sunt causa remissionis pcti ¶ Preterea confessio z fatisfactio corporalia sunt: ergo non agunt in aia: ergo non faciunt ibi remissionē pcti. ¶ Et ad hoc dicēdū est q̄ confessio z satisfactio ꝑm se nō faciunt remissionē peccati: sed ꝑm q̄ sunt in anima p voluntatem. vnde confessio voluntaria z satisfactio voluntaria faciūt remissionem pcti: sicut cum rex dat mille marchas in tpe famis: dat tertio addit illa facit in ipso remissionē pctōrū non ꝑm se: sed ꝑm q̄ est datio voluntaria: volūtas enī sola non faceret tantam remissionē: nec datio sine voluntate: sed voluntas cū effectu: sicut contingit in merito aureole: quia nec ipsum martyrium meretur aureolā: nec ipsa voluntas per se: sed voluntas cū martyrio quod vere dictū est q̄ aia agit in corpus z non econuerso in telligēdum est quantū ad spūales actiones sunt enī quedā actiones ab aia ad corpus: sicut actiones spūales vt opera meritoria/ que inchoant ab aia z pcedunt vsq̄ ad corpus. Quedam aūt sunt a corpore vsq̄ ad aiam: sicut ille que ichoant a naturalib⁹ potentijs sensibilibus quib⁹ mediātib⁹ contingit corpus aie per quarū mediationē perueniunt actiones corporales vsq̄ ad aiam: sicut cōtingit i ira: dicit enī phisic⁹/ q̄ colerici demētiozes sunt i estate q̄ i hyeme: qz i estate colera accēdit: z sic mouet vis trascibilis: z mot⁹ ille puenit vsq̄ ad aiam z etiā aliqñ ad supremam partē aie. qñ est bene dispōsita aia rōnalis.

Ex hoc videtur q̄ actus ex actibus duplices sūt actiones q̄dā ab aia in corpus. Alie a corpe in anima.

In estate colera accēdit.

¶ Secunda questio.

¶ Utrum confessio et contritio et satisfactio sint partes integrales penitētie an subiectiue

Secundo queriť vtrum contritio/ cōfessio/ et satisfactio/ sint partes integrales penitētie an subiectiue. ¶ Probat q̄ subiectiue quia dictū est q̄ penitere est cōmissa flere et flēda ampli⁹ nō cōmittere: sed hoc vltimum: flenda ampli⁹ nō cōmittere/ non est de esse penitētie: sed de bñ esse: ergo hoc solū cōmissa flere est de esse penitētie: sed cōmissa flere nō aliud est q̄ punire se p pctis: scz q̄ cōteriť punit se/ q̄ satisfacit punit se: ergo de quolibet illoz ꝑdicat penitētia: ergo contritio/ cōfessio/ satisfactio sunt partes subiectiue penitentie. ¶ Contra. quantūcūq; ꝓterat quis/ adhuc tenet cōfiteri: z satisfacere/ z quantūcūq; cōfiteat tenetur cōteri z satisfacere: z quātūcūq; satisfaciat tenetur cōteri z cōfiteri: ergo nō est cōpleta penitētia in aliqua illaz: ergo sicut parietes tectū/ fundamentum: sunt partes integrales dom⁹: qz in nullo illoz est perfecta dom⁹: sic cōtritio/ cōfessio z satisfactio/ sunt partes integrales penitētie: qz in nulla illaz est perfecta penitētia. ¶ Solutio. Penitētia duob⁹ modo pnia capitur dis pōt sumi. Uno modo ꝑm q̄ penitētia est punitio dupliciter. ꝓ pctis: z hoc modo contritio/ cōfessio/ satisfactio sunt partes subiectiue penitentie. ¶ Alio modo ꝑs Scōo modo q̄ penitētia est sufficiēs punitio ꝓ pctis: sufficiens dico: ꝑm oē fozū/ z sic contritio/ confessio/ satisfactio sunt ptes integrales penitētie. Est aūt triplex fozū: scz fozum dei/ fozū eccle/ fozum hois: z aliqñ homo absolutus est quātū ad fozum dei/ z non est absolutus quantū ad fozum eccleſie/ z quantum ad fozum suum: sicut cum tāta est contritio que delet maculā et omnem penam absolutus est quātum ad fozū dei sed nō quātum ad fozum eccleſie: adhuc enī tenetur facere penitētiam quā iniungit sacerdos/nec quātū ad fozum suū: si dubitat an sufficiēter satisfecerit: aliquando vero absolutus est homo quantū ad fozum dei z suū: tamē nō quātum ad fozū eccleſie: sicut cuz cōtritio tāta est que delet sufficienter maculam z penam: z sentit homo in se gaudiū spirituale z quandā securitatē per quā credit probabiliter se nullius pene debitorem: tūc est absolutus quantū ad fozū dei et suū: ſz adhuc tenetur subire penitentiā q̄m iniūgit eccleſia. de fozo hois dicit apostol⁹. Si nosmetipos iudicaremus: non vtiq; iudicaremur: de quo dicit Augustinus i libro de penitētia. Ascēdat homo tribunal mentis sue: z ante oculos suos statuat ymaginem furturi iudicij accusante cogitatione: teste conscientia timore carnifice/ z sic seipsū iudicet/ ne i futuro iudicio a dño iudicet. ¶ Sz videt q̄ ibi nō possit iudicare et esse aliquod iudiciū cōuenies: qz oēvires corrupte hoc cōtra dicunt per peccatū: qz ratio peccat/ irascibilis peccat: ctū augustini et sic de alijs: ergo nulla pōt accusare aliā: ergo non imediate pcte potest ibi esse aliqs actor: ergo nec iudiciū. ¶ Item positum.

Secundo

Tertio

Quarto.

Quinto.

Sexto

Septimo

Af q̄ pnia non sit sacramentum. Primo.

Penitētia ꝑs gregorium

Penitētia est scōa tabula post naufragium.

baptism⁹ est prima tabula post naufragium.

Arguit q̄ penitētia dr̄ ee ꝑs sacramētū Solutio

Arguit q̄ nescientia timore carnifice

Augustinus

non pōt esse iudex: qz dicit dñs: si quis sine pctō est primus i eā lapidem mittat: ergo cū nulla vis sit ibi sine pctō nulla pōt esse iudex: ḡ nō pōt ibi esse iudicium. ¶Item cogitatio accusat: z cōscientia testificatur: sed idē est cōsciētia q cogitatio: ergo idem est

Tertio ar.

Ad primum contra dictū Augustini Synderesis hz duas vias

accusator et testis: quod esse non debet. ¶Ad hoc dicendū est q synderesis que est suprema pars rōis duas habet vias: sicut dictū est in questione de synderesi: vna via est ꝑm quam per sensibilia pcedit ad eterna/z in via ista error est aliqñ. vnde ꝑm viā istam peccat synderesis: et ꝑm viā hanc peccauerunt Arrius et Sabellius. ¶Aliam viam habet ꝑm quam speculat leges eternas: z precepta dei in primaverate: et ꝑm istam nunqꝫ peccat. vnde dicit in Esa. redite prevaricatores ad cor/ i quo videbitis legē naturalē: z quid faciendū: et quid nō. ¶Et in euāgelio voca viruz tuū. i. vtere intellectu. ¶Et in principio Job. Et euasi ego solus vt nūciarē tibi: oēs enī pueros Job. i. oēs alias vires aie combussit ignis pcti/ preter synderesim/ ꝑm viā superiorē que nūciat alia esse cōsumpta: semp enī ꝑm viā supiorē remurmurat cōtra vitia: qz ergo non est corrupta: ꝑm illā viā pōt accusare alias vires et etiā pōt conꝝi deo de aliis: quia abstulerūt et regnū suū: z per hoc patet solutio ad primo obiectū. ¶Ad scōm obiectū dicimus q liberū arbitriū duplicē habet electionē: vnā que sequitur speculationem rōnis per in inferiora: et ꝑm hāc decipitur: sicut z ipsa rō. vñ ꝑm istā electionem peccat. ¶Aliā habet electionē que sequit speculationē synderesis: ꝑm quam speculat synderesis eternas leges in prima veritate: sicut dicit Aug. i li. de li. arb. et ꝑm istā electionē nunqꝫ liberꝫ arbitrium sicut nec synderesis peccat: scōm illā speculationē: z scōz illā electionē pōt esse iudex liberū arbitriū vñ pōt ipera re q homo peniteat puniat. ¶Ad tertio obiectū dicim⁹ q nō est idē cogitatio accusans: z cōscia testificās: hz cogitatio accusans est illa speculatio ex notiū preceptoꝝ dei: cōscia vero testificās est mēoria trāsgressionū illoꝝ ꝑceptoꝝ: z sic nō est idē accusator et testis.

Ad primum.

Ad secōm.

Ad tertium. cogitatio accusās qd: cōsciētia testificans quid.

¶Tertia questio.

¶Utrum penitentia sit virtus.

Af q sic.

Secundo

Tertio

Quarto.

Quinto.

Sexto.

TErtio querit vtrū penitentia sit virtus. ꝓbatur q sic: qz sup illud euāgelisi. Genimina viperarū zc. facite fructꝰ dignos zc. dicit auctoritas. virtus penitētie timore cōcipitur. ergo penitentia est virtꝰ. ¶Itē sup illū locū mathei. beati q lugent. dicit glo. q luctꝰ est virtus: sz luctus idem est q penitētia: quia penitere est cōmisa flere: ergo penitentia est virtus. ¶Item nichil est destructiuū vitij nisi virtus/ vel motus virtutis: sed penitentia destruit vitiū: ergo est virtꝰ vel motꝰ virtutis. ¶Si concedit q penitentia est virtꝰ. Querit in qua vi sita sit. z videt q in rōne: qz dicit apostolus q spūs postulat ꝓ nobis gemitibꝰ inenarrabilibꝰ: et appellat Jeronimꝰ spm ipsam synderesim que remurmurat contra mala: ergo ꝑm hoc synderesis gemit: sed gemere penitere est: ergo penitere motꝰ est ipsius synderesis: ergo penitētia sita est in synderesi ¶Itē in psalo. Quare tristis es aia mea z quare cōturbas me: spera in deo qm adhuc confitebor illi. i. adhuc agā penitentiā de pctis: z sunt verba synderesis cōsolātis sensualitatē: ergo synderesis penitet: ḡ penitētia est sita i synderesi. ¶Itē q opponit sciam/ apponit z doloꝝ. sed maxima scientia est in synderesi: ergo maximus doloꝝ: z indeꝫ ꝓtius. ¶Sed ꝓbatur q penitētia est tm in affectu: qz delectatio est affectio: ergo delectatio nō est nisi i affectu: ergo tristicia non est nisi in affectu: qz contraria in eadem vi: ergo tristicia de malo tm est in affectu: sed penitētia est tristicia de malo: ergo penitentia tātum est i affectu: non ergo in intellectu. ¶Item delectari de bono inquātū est bonū/ solus caritatis est: ergo tristari de malo inquātū est malū solius caritatis: qz quelibet virtus sese diligit: aspnakꝫ cōrariū: sed tristari de malo iquātū malū penitere est: ergo penitere tm est in cōcupiscibili/ nō ergo in itellectu. ¶Item ꝓ batur q tm sit in irascibili: qz penitere est velle punire se. i. velle accipe vindictā de se: penitētia enī non est vtilis nisi sit volūtaria: sed appetitꝰ vindicte tm est in irascibili. ¶Sed ꝓbatur q penitere sit in qualibet vi z sit motꝰ cuiuslibet virtutis: qz quelibet virtus habet suā delectationē: qz sicut dicit Aristo. qui remouet a corꝓoralibꝰ voluptatibꝰ/ et hoc ipso gaudet castꝰ est: q aūt tristat incōtinēs est: z qui suffert pericula z gaudet: fortis ē: q aūt tristat timidꝰ: sic ergo castitatis est gaudere vel delectari de bono castitatis: ergo castitatis est tristari de malo icōtinētie: sed tristari de malo incōtinētie est ꝑnitere de malo incontinētie: ergo castitatis est penitere de malo incōtinētie: z simliter de alijs virtutibꝰ: ḡ penitere cuiuslibet virtutis est z i qualibet. Itē Isa. ventꝰ meꝰ ad Moab: quasi cythara sonabit: vētꝰ. i. mens ꝓphete ad Moab id est ad pctores sonat cōpatiēdo vt dicit glo. q3i cythara i qua si vna chorda rupta fuerit/ nō reddit melodiam: ergo ꝑm hoc oibus chordis. i. oibus virtutibꝰ compatiunt sancti pctoribꝰ: ergo oibus virtutibus lugent ꝓ pctis aliozū: ergo lugere ꝓ pctis siue penitere cuiuslibet virtutis est: qō concedimus/ hijs duabꝰ de causis vel rōnibꝰ. ¶Unde dicimus q nō est virtꝰ nec est motꝰ virtutis alicuiꝰ specialis: sed motꝰ cuiuslibet virtutis. z est in qualibet vi/ nō in vna sola. ¶Ad primo ergo obiectū dicimus q virtꝰ penitētie timore concipit. i. volūtas penitēdi qua efficaciter penitere dicimꝰ timore concipitur. ¶Ad scōo obiectū dicimus q luctꝰ non est virtus ꝓpꝛie loquēdo: sed oꝛ esse virtus. i. statꝰ virtutis: sicut pax dicit esse virtꝰ: qz est statꝰ virtutis.

Secundo

Ad primum obiectum.

Ad secundū obiectum.

Ad tertium et quartum.

¶Conclusionē tertiꝫ quarti obiecti dñ concedimꝰ i. q penitētia est virtꝰ vel motus virtutis: dicimꝰ enī q est motꝰ virtutis: sed non motus alicui ꝓprie specialis. ¶Ullas rōnes quibus ꝓbatur q penitere est in synderesi: dñ concedimꝰ: qz quelibet virtꝰ tristatur de malo sui oppositi. z i synderesi sunt tres virtutes/ scz fides/ z sapiētia donū/ z intellectꝰ donū/ et fides tristatur de malo infidelitatis. vnde dicimꝰ q penitere est in synderesi: z in alijs viribꝰ. ¶Ad illō obiectū q in solo affectu debet esse penitentia. Dicimus q nō est verū. vnde dicimꝰ q hec est falsa: delectatio est affectio. Affectio ei ē motꝰ quo affectam aliquid/ delectatio vero nō est motꝰ: sed potiꝰ quies vel finis motus: qz in re in qua quiescimus delectamur. ¶Ad illud qō obijcit q delectatio de bono itquātum est bonum solius caritatis est/ dñ cōcedimꝰ et sic tristicia de malo inquātum malū. i. in rōne malī solius caritatis est: sed delectatio de spūali bono: sicut de bono ꝓtinētie est castitatꝫ z tristicia de malo

Tertio

Quarto.

Quinto.

Lugere seu penitere cuiuslibet virtutis est actꝰ ad bonū sensum

Affectio est motus: delectatio nō est motꝰ: iō affectio nō est de delectatio.

incōtinētie castitatꝫ ē: z sic de alijs ꝓtutibꝰ. vñ penitere cuiuslibet ꝓtutis ē. ¶Ad vltimū dicimꝰ q hec ē falsa. penitere ē velle punire se: imo ē ipm punire: qz si penitētia eēt volūtas puniēdi se: accideret q cōtritio/ ꝓfessio/ satisfactio: nō essent partes penitētie.

Ad vltimū.

¶Sz obijcit ꝫ ꝓdicta: qz velle credere z credē eius dē ꝓtutis sūt. sīr velle diligere z diligere eiusdē virtutis sunt: ḡ velle satisfacere z satisfacere tm/ eiusdē ꝓtutis sunt: hz velle satisfacere tm ē iusticie: ḡ satisfacere tm ē iusticie: ḡ nō est cuiuslibet ꝓtutis penitere nō est cuiuslibet virtutis. ¶Itē. satisfactio in scḷarib⁹ tm est iusticie: ḡ satisfactio i spūalib⁹ tm iusticie est. ¶Ad hoc dicēdū ē q hoc argumētū nōvaler: velle satisfacere tm iustitie ē: ḡ satisfacere tm iustitie ē/ duabꝰ de causis. Prima ē ꝓpꝛie modū satisfaciēdi. ob hoc em peccat hō: qz dissipat imaginē z situdinē dei i se: z ob hoc satisfacit: qz reparat imaginē z situdinē dei i se. reparatio aūt imaginis dei p quālibet virtutē est. vñ satisfacere cuiuslibet ꝓtutis est. vñ in euāgelio. Penitētiā agite appꝛopinquabit regnū celoꝝ. p penitētiā em reparat imago dei i nobis magis ac magꝫ: z cū penitꝰ repata ē: tūc imedia te nos habemꝰ ad regnū celoꝝ q ꝓius magꝫ ac magis penitēdo: magis ac magꝫ appꝛopinquabamꝰ ꝓpter modū: ḡ satisfaciēdi q est ꝑm oēm ꝓtutē/ satisfacere cuiuslibet ꝓtutis ē. ¶Scōa cā ē: qz nō ē necesse q qcūqꝫ satisfacit ītēdat satisfacere: sicut filꝰ q offendit patrē plozat: qz offendit patrē z nō ītēdit p lucrū illū satisfacere: tm ex pacto amoze patꝛ lucrū illū reputat satisfactoziū. nō ē gverū q tm eiusdē ꝓtutis sint velle satisfacere et satisfacere. ¶Sz in spūalibꝰ actib⁹ verū est q velle credere z credere tm eiusdez virtutis sūt: hz in gnalib⁹ nō est verū: sicut velle mereri tm fidei est: vel charitatis. tm mereri cuiuslibet virtutis est. ¶Ad secūdo obiectū dicimꝰ q hec est falsa. satisfactio in secularib⁹ tm iusticie est: sicut pater i filio q plozat: qz offendit patrē: z nō plozat ituitu satisfactiōis: verū est tm q aliq satisfactōes tm iusticie sunt: sicut cū aliqs multas recipit disciplinas hac intētiōe vt emēdet q cōmisit: hui⁹ satisfactio tm iusticie est. si ꝓ o illas disciplinas recipiat hac itētione vt refrenet motus illicitos carnis: illa satisfactio castitatis est. dicimꝰ ꝫ q penitere cuiuslibet ꝓtutis est: tm vna virtꝰ est q imperat oib⁹ ꝓtutib⁹ penitere z lugere ꝓ pctis: scz prudentia spūs/ siue sciētia doctrinā: de qua dicit apls. Prudētia spūs vita z pax: licz em fides sapiētia donū: z intellectꝰ donū imperent generaliter penitere: tm prudentia spūs imperat penitere: put est vestitū debitis circūstantijs. vnde determinat z diffinit quando plozandū z quantū: z sic de alijs circūstātijs. vnde prudentia spiritus tāgit oēs chordas cytharę: de q dicit Esa. Sume cytharam/ circui ciuitatem: z cū oīes chordas tetigerit reddet suauem symphoniam.

Prudentia spūs est virtꝰ q impat oīm ꝓtutib⁹ penitere.

¶Quarta questio.

¶Quantā efficaciam habeat penitentia in remissionem peccatoꝝ.

An ꝯtulacūqꝫ penitētia sufficiat ad remissionem peccati. Af. q sic.

QUarto querit quā efficaciā habeat penitētia i remissiōe pctōꝝ. ¶Et ꝓbat q quantulacūqꝫ penitētia sufficit expellere totaliter quātalibet vitia: qz penitentia medicina est vt dicit sancti: hz medicina cozpalis si sit eī intensa in qualitate cōtraria/ sicut morbꝰ in sua sufficit expellere totaliter morbū cozpalez: ḡ cū medicina spūalis sit in infinitū magis intensa in bonitate: hz morbus spūalis in malicia. (Qz omīs virtꝰ in infinitū est magis bonū: qz aliquod malū sit malū) sufficiet totalit expellere quātacūqꝫ vitia: z sic minima penitētia expellit totaliter pctā z quātū ad culpā z quātū ad oēm penā. ḡ ꝑ nichilo inūgit ecclia satisfactionē. accidit em ꝑm hoc q iutiles sūt claues ecclesie. ¶Itē. in penitētia est gra/ z ꝓtritio q est ieqla gratie: z gra expellit pctm: ꝓtritio expellit sequelā peccati: aut ergo expellit sequelā pcti p modū cause efficiētis: aut p modū meriti. si per modū meriti. Cōtra. gra expellit pctm p modū cause efficiētis: ḡ sequela gre expellit seqlā peccati p modū cause efficientis: sed ꝓtritio est sequela gre: ergo expellit seqlam peccati p modū cause efficiētis: ergo cū in infinitū fortioꝝ sit qꝫ sequela pcti: expellit totaliter oēm sequelā peccati: ergo z omnē penā. et inde vt ꝓius.

Secundo.

Solutio.

Reparatio imaginis fit per quālibet virtutē.

¶Solutio. cū peccatoꝝ cōuertit ad deū primo desinit pctm suū z ꝓponit se decetero nō peccaturū et dolet de peccatis suis: z hoc poterit facere ꝑ fidez informem si habet: vel per timoꝛē seruilē si habet. si vero nullā talem gratiā habet: poterit hoc facere ex solo libero arbitrio/ id est aliqua gra infusa: nō tm sine deo principaliter operāte. sicut ipe dicit: sine me nichil potestis facere: z cū homo facit quod in se est tūc deꝰ facit qō in se est. sicut ipe dicit. Cōuertimini ad me/ z ego cuertar advos: z cū deꝰ cuertit ad peccatoꝛē/ infundit ei gra suā q expellit pctm ꝑm essentiā ꝑ modū cause efficiētis: z murat penā eternā i tē pozalē. ¶Sz adhuc remanet seqla pcti q triplex est ¶Prima difficultas videndi spualiter: liue obscuritas spūalis. Nō em hō ita clare pōt videre qd faciēdū/ et qd nō: sicut añ pctm: qō significatū est in ceco qui illuminauit dñs q dixit: video hoies velut arbores ambulātes ¶Scōa est difficultas bñ agēdi ꝑm bonū desideriū. ¶Tertia est pena tēpoꝛalis. duas primas expellit ꝓtritio/ ꝑ modū cause efficiētis: tertiā expellit ꝑ modū meriti: et ꝑ hoc patet solutio ad scōo obiectū. ¶Ad primo obiec. dicimꝰ q nō est si mile de medicina cozpali/ et medicia spūali: qz sicut dicit Aug. i libꝛo ꝓtra epłam fundamēti cū dico natura cozruptibilis/ dico naturā/ et cozruptibilitatē: q dico natura ꝑtinet ad deum: q dico cozruptibilis ꝑtinet ad nichilū: aīa em inquātū de nichilo est cozruptibilis est ꝑ pctm. vñ cū pctm trahat ad nō eē renaciter adheret aie: qz reducit eā ad suū principiū/ z ꝓpꝛ tenacitatē illā nō potest gra quātacūqꝫ expellere oēm sequelā pcti: sicut sol potest expellere tenebras nocte: nō tm pōt expellere tenebras nubecule qz maioꝛis adherētie sūt/ vel gra pōt expellere peccatū mortale: nō tm veniale expellere: hoc em est magis cū veniale sit maioꝛis adherētie: et in medicina cozpali/ ita ē q aliqñ remanet aliquo i mēbro aliqō sinthoma/ siue aliqua debilitas: sicut calefactio epatis/ vel aliqō tale qō nō pōt expelli ꝑ aliquā medicinā/ vel si expellit difficillime expellit. eodēmodo est in medicina spūali: expellit em ipam essentiā pcti: hz nō sequelā: maxime vbi est pctm cōsuetudinis: qz vt ꝛō in ecclia ste. Si retōsum fuerit ferrū multo labore exacuet. ¶Sz videt q ꝓtritio nō exigat ad delēdū obscuritatē visus spūalis z difficultatē bñ agēdi qz ꝓtutes nō solū q motū doloꝛis ꝓtrarie sūt obsci-

Ad secundo obiectū ꝑz solutio. Ad primū.

Bona similitudo.

Peccati triplex ē seqla.

rtati vidēdi z difficultati bñ agēdi: ſz etiā per alios mot⁹: qz credere p fidē oppositu est difficultati vidēdi: z facultas bñ agendi q̄ p amorē vel p alīū motū: opposita est difficultati bñ agendi. ḡ cū penitētia sit medicina meli⁹ expellit virt⁹ ſeqlā peccati p alios mot⁹ q̄ p motū doloris: ergo in penitētia nō de necessitate exigit dolor siue ꝓtritio. ¶ Solutio. ad hoc dicēdū est q̄ duab⁹ de causis exigit dolor siue ꝓtritio i penitētia. Prima est: qz medicina debet eē ꝓportionata cause morbi spūali: ſz cā cuiuslibet pcti ē libido: scz volūtas iproba qua hō vult delectari ꝓpter se i creatura. vñ Aug. Bona ē lex q̄ dū phibet ꝓcupiscētias: oīa mala phibet: libidini aūt ꝓprie opponit dolor: z ꝓpter hoc ꝓprie expellit causam pcti. vñ de necessitate exigit in penitētia. Scda rō est: qz pcti rubigo est vñ p multas attritiones et diffricationes oportet spūm expelli. vñ Grego. Ferrū mentis nr̄e ad subtilitatē nō ducit nisi frequenter maleo⁹ asperitate teratur.

Solutio.
Exigit dolor i pēnitētia
Prima rō.
Augustin⁹.
Scda ratio.
Nota.
Gregorius.

¶ Utrū illa penitētia tēporalis qua hō punitur post ꝓfessionē pcti sit de iusticia. Cō. 5.

Alia q̄stio.

Uinto q̄rit⁹ vtrū illa pena tpalis qua hō punit post ꝓfessionē pcti sit de iusticia dei

Aſſ. q̄ sic.

¶ Videt q̄ sic. qz de⁹ punit istū z neminē punit nisi iuste. ḡ de⁹ punit istū iuste. ergo iste punitur hac pena tpali: ꝑm merita sua. ḡ meruit hāc penā tpalē. hoc falſum: qz nō fecit nisi pctm mortale. sit ita/ et p pctō mortali nō meruit penā tpalē/ tale. sit ita/ et p pctō mortali nō meruit penā tpalē/ de⁹ iuste punit istū: qz si hoc aduerbiū iuste determinet ꝓbū in cōpatiō ad accusatiuū falſa est: z ſensus est/ de⁹ punit istū pena tpali ꝓpter merita sua. si ꝓbo determinet ꝓbū in cōpatiōe ad noiatiuū: ꝑa est: z est ſensus/ de⁹ iustus punit istū hac pena tpali. ¶ Sed obiicit cū ōz/ de⁹ iuste punit istū in ſensu ꝓbo aut habeā respect⁹ ad merita aut nō habeā. si nō: eadē rōne pōt ꝓcedi ista: de⁹ eternaliter z pie punit istū: qz de⁹ pius z etern⁹ punit istū. si ꝓbo habeā respect⁹ ad merita: ḡ de⁹ punit istū hac pena ꝓpter merita sua: et ita nulla distinctio ē: qō ꝓcedim⁹. ¶ Unde ꝓcedim⁹ q̄ hec ē ꝑa/ de⁹ punit istū hac pena ꝓpter merita sua: ſz nō sequit: ḡ meruit hāc penā. ſz bñ sequit: ḡ meruit hāc penā: vl maiorē. sicut si aliq̄s latro meruit ſuſpendiū: z rex aliqua de cā puniat ipm minori pena ꝓ iuſte punire illū illa pena: tū latro nō meruit illā/ imo maiorē. ſiſr z iſte meruit penā eternā: ſz de⁹ cōmutauit illā i tpalē. ¶ Sz obiicit. ponā q̄ ille nō pficiat penitētiā ſibi iniūctā z ſic decedat/ de⁹ punit in purgatorio miſericorditer lōge maiori pena q̄ ſit iſta pena tpalis q̄ ei debebat: ḡ ꝑm hoc mutat minorē penā in maiorē. ḡ punit istū i purgatorio miſericorditer

Solutio.
Cur pena p̄ſens sit magis ſatisfactoria q̄ purgatorij.
ꝓ hanc aſſ.
ꝓ hoc arguit
Opio aliq̄rū
ꝓ hāc arguit

¶ Ad hoc dicūt q̄dā q̄ de⁹ nō mutat penā eternā i iſtā penā trāſitoriā: ſz in iſtā penā vel penā purgatorij. vñ de⁹ nō mutat istī penā minorē i maiorē: ſz econuerſo. penā eternā mutat ei i penā purgatorij. ¶ Sed hec ſolutio nō tenet i veniali: qz p venitale mereā q̄s penā trāſitoriā: in p̄ſenti tū ſi decedat cū illoveniali punit i purgatorio lōge maiori pena: z ſic mutat minori pena in maiorē. vñ illa ſolutio nō est generalis. ¶ Aſi dicim⁹ q̄ nō est icōueniēs nec ꝓ miam dei minorē penā mutare i maiorē: qz minor pena in p̄ſenti magr efficax ē et magr ſatisfactoria z magr placens deo q̄ lōge maior i purgatorio: z hoc ē: qz pena p̄ſ volūtaria ē: ē eīm hō de p̄ſti de foro eccl̄ie z de foro ſuo: ſz pena purgatorij volūtaria nō ē: qz velit nolit hō punit i purgatorio. vñ cū decedit exit foꝛ eccl̄ie z ſuū: z itrat foꝛū dei. de q̄ ōt apo. hoꝛrēdū ē icidere i manꝰ deiviuētis ¶ Sz ꝓ hāc ſolutionē obiicit. aia ꝓ hāc ſol. aſſ. eīm i purgatorio hz fidē/ ipez/ z charitatē z liberū arbitriū: ḡ libeꝛ ē ei moueri motib⁹ ꝓtutis: pōt ḡ i purgatorio dolere z ꝓteri de pctis ſuis z volūtarie: ſed dolor z ꝓtritio p modū ꝓrietat⁹ expellūt ſeqlā pcti: ḡ naturaliꝛ expellūt ſeqlā pcti: ḡ cū i aia q̄ ē i purgatorio ſit ſeqla pcti dolor volūtarius de pctō expellit illā ſeqlā: ḡ i purgatorio ſatiſfaciet aia ꝓpctō volūtarie: qō ē ꝓ p̄dicta: z etiā ꝓ traditionē ſctoꝝ de igne purgatorio. ſi eīm aia exuta coꝛpe pōt ſatisfacere p dolorē z ꝓtritionē: z ſicut p̄⁹ ſupſtu⁹ erit ignis purgatorij. ¶ Ad hoc forte dicet aliq̄s q̄ motꝰ ꝓtutū nō ſūt meritorij z ſatiſfactorij: nec ex volūtate dei q̄ dat eis hmōi effectū q̄n vult et nō dat q̄n nō vult. vñ q̄uis de natura doloris z cōtritionis ſit expſſe ſeqla pcti: tñ hūc effectū nō hz niſi q̄n dīus dat ei: nō dat aūt ei hūc effectū niſi i p̄nti. ſ. q̄n hō hz tp̄s ſuū: ſz i futuro nō dat ei hūc effectū. vñ ōt cū accepo tp̄s ego iuſticias tuā tudicabo. ¶ Sz vī q̄ hec ſolutio nulla ſit: qz ſi naturaliꝛ dolor ſiue ꝓtritio expellit ſeqlā pcti: ḡ cū i purgatorio ſit hmōi dolor z ſeqla pcti q̄ expellit eā: hoc est miraculū/ cū naturaliꝛ hēat expellere: z nō niſi miraculū dei: ſz q̄ nō expellit eā nociuū est aīe: ḡ aliq̄ miraculū dei ē nociuū: z hoc est icōueniēs: qz ōt btūs Petr⁹: vt habeā i libro clemētis: q̄ hec ē differētia iter miracula xp̄i/ et iter miracula ātichriſti: qz ātichriſti erūt fantaſtica z nociua. ¶ Ꝓpoꝛ hoc dicim⁹ ſine p̄iudicio melioꝛ ſententie: q̄ dolor z ꝓtritio z alij motꝰ ꝓtutū aīe nō ſunt meritorij niſi dū aīa ē i coꝛpe: ē eīm aia creata nō pfecta ſcientia z ꝓtutib⁹: ſz pfectibilis. pficit aīa i coꝛpe vñ nullo motu pficit ſe niſi dū ē i coꝛpe. vñ nō hz motū ſtatus meritorij/ niſi dū ē i coꝛpe. vñ ſcti clamāt i apocalipſi: vſq̄quo nō vidicas ſanguinē nr̄m: volūt eīm ſcti hr̄e coꝛpa ſua vt magr pficiant. hec ei ē differētia inē aiam z āgelū q̄ āgel⁹ pficit ſe extra coꝛpa: aia ꝓ in coꝛpe. vñ hz aia dolorē hēat ꝓ pctis i purgatorio: tū q̄ nō ē i coꝛpe dolor ille nō ē meritorij⁹: vñ nec ſatiſfactorij⁹: qz nō ē p̄fectorij⁹ id est potēs aiam pficere.

Solutio.
Nota cur in purgatorio nō ſit status merendi.

¶ Utrū penitētia ſit iterāda. Queſtio ſexta.

Aſſ. q̄ ſic.

Ultimo querit/ vtrū penitētia ſit iterāda? ¶ Et vī q̄ ille q̄ peccat mortaliꝛ dēat iterare penitētiā ſuā etiā ſi facta fuerit i charitate: qz nazarei totū votū ſuū iterabāt/ ſi ragebat mortīcinū: ſz vita nazareoꝝ ſignificabat vitā penitētū: ḡ ſi penites tangat mortīcinū. i. ſi peccet mortaliꝛ tota penitētia iterāda ē. ¶ Jtē null⁹ ſcit ſe hr̄e charitatē: ſz null⁹ ſatiſfacit/ niſi i charitate: vt dicit⁹. ḡ null⁹ ſcit ſe ſatiſfeciſſe: ḡ null⁹ ſcit ſe penitētiā egiſſe: ḡ forte mortale ē iſti penitētiā nō agē forte nō: ḡ ſi ſcīēter nō agat penitētiā cōmittit ſe diſcrimini: z ita peccat mortaliꝛ: qz regula ē theologica q̄ z q̄s faciat aliq̄d ō q̄ neſcit an ſit pctm mortale/ peccat mortaliꝛ: ḡ q̄libz tenet iterare penitētiā ¶ Jtē dicit Aug. q̄ ꝑe penitēs ē q̄ ſp de pctō doleat: z nō ſp doleēs ſe doleat: ḡ ꝑe penitēs ſp dz dolere: ḡ ſp dz penitere. ḡ ſp penitētia iterāda ē. ¶ Solutio. Ad p̄ti-

Euaſio.
Secundo.
Tertio p augustinum.
Solutio.

mū dicim⁹ q̄ lex nazareoꝝ nō ſignificat cōiter vitā penitētū: ſed ſolū vitā ꝓfectuoꝝ q̄z ē nutrire capillos. i. bonas cogitatiōes q̄z etiā nō ē ſolū meli⁹ facere ſz etiā ſecuri⁹. vñ ſiviri ꝓfectui z ꝓfecti tāgūt mortīcinū. i. peccēt mortaliꝛ: eoꝝ ē totū iterare q̄ ſicut tenēt ad meli⁹: ita ad ſecuri⁹. vñ filiſs iſrl̄ p cedētib⁹ de mālīoe i mālīonē frequēter emergebāt tribulatiōes q̄ ſunt: vt ōt Origenes. ſicut ſal q̄ ſalit caro ne ꝑmes pctoꝝ ebullīāt. p legē ḡ nazareoꝝ nō pōt ꝓbari q̄ q̄libet penitētia iterāda ſit: ſz ſolū penitētia ꝓfectoꝝ. ¶ Ad ſcdm obiectū citm⁹ q̄ q̄dā ſūt q̄ ſcīūt ſe nō ſatiſfeciſſe/ ſicut illi q̄ ſcīūt ſe ieiunaſſe i pctō mortali: z opa alia ſatiſfactiōis feciſſe: z illi itērare tenenē penitētiā. alij ſunt q̄ dubitāt ſe ſatiſfeciſſe: z taliū duo ſunt gña: q̄dā eīm nō ſatiſfecerūt/ ſicut illi q̄ ſūt i pctō mortali: tū neſcīēter/ qz delicta q̄s intelligit: z illi tenenē iterare penitētiā. alij fuerūt q̄ ſatiſfecerūt: opa eīm ſatiſfactoria fecerūt i charitate ſz nō hñt aliq̄ ſignū: aliomodo certificās q̄ ipi habēt charitatē: z tales nō tenenē iterare penitētiā. alij ſūt q̄ aliqua ſigna hñt: z aliquas arras ſpūſſcti i q̄b⁹ iuſticia z pax oſculate ſūt: q̄b⁹ dicit ſpūſſctūs. ſal⁹ tua ego ſuz: z tales ſcīētia experimēti ſcīūt ſe hr̄e charitatē: q̄b⁹ ꝓbabilit⁹ ōt ꝓſcīētia q̄ hñt charitatē z tales nō tenenē iterare penitētiā niſi velint facere opa ꝓſi liꝛ. ꝓſilū eīm ē q̄ dicit Aug. q̄ penites dolere dz q̄ nō ſemꝑ doluit: q̄ ei ſemꝑ dolet nō tentat a diabolo vt habeā i Job. nemo loq̄bat⁹ et ꝓbū: id est nullus de monū tentabat eū. videbāt eīm dolorē eē vehemētē. ¶ Sz ꝓbat etiā q̄ penitētia facta i mortali nō ſit itērāda. ponat eīm q̄ ſacerdos iniūgat alicui penitētiā ꝓdignā ꝓ pctis ſuis: z ille cōpleat eā totaliter in pctō mortali: ꝓbat⁹ q̄ ille abſolut⁹ ē: q̄ ſoluit tātā penā ſi bi iniūctā z illa fuit ꝓdigna: ḡ ſoluit penā condignā cui⁹ erat debitor: ḡ eſt abſolut⁹. ḡ penitētia facta in pctō mortali nō ē itērāda ¶ Jtē. iſte teiunauit ex deuotiōe z bona itētiōe: ſz extra charitatē: ḡ nō peccauit. ḡ nō tenebat⁹ ieiunare ex charitate/ ſed ieiunare erat ei iniūctū ꝓ penitētia: ḡ tenebat⁹ facere penitētiā: z nō ex charitate/ z fecit totū q̄ⁿ iniunctū fuit: ḡ ſatiſfecit. ḡ penitētia facta in mortali nō eſt itērāda. ¶ Jtē. alicui nobili eſt iniūctū dare cētū marcas: et ipe dat eas i pctō mortali: ḡ ſi penitētia facta i mortali itērāda eſt: adhuc tenet dare: et ita tenebit⁹ dare pluſq̄ poſſit dare: et hoc falſum. ḡ penitētia facta in pctō mortali nō ē itērāda ¶ Jtē. opa facta i charitate z mortificata poſtea p pctm mortale reuiuiſcūt p charitatē: ſed opa bona facta extra charitatē nō fuerūt mortificata nec mortua ꝓprie loquēdo: ſz fuerūt nō viua tm̄ viuificabilia/ ſz facili⁹ ē viuificabile viuere q̄z mortificatum viuere: ḡ ſi opa bona mortificata reuiuiſcūt p charitatē/ multoforti⁹ opa bona extra charitatē fctā q̄ fuerūt viuificabilia/ viuūt p charitatem q̄ poſtea dat: ḡ ſi aliq̄s facit penitētia ſuā i pctō mortali: ſi poſtea infundat⁹ ei gr̄a nō teneb⁹ iterare eā cū poſt fctā reuiuiſcat. ¶ Jtē dixit daniel ad nabuchodonoſoꝛ. redime pctā tua elemoſynis: ſz ꝓſtabat danieli q̄ nabuchodonoſoꝛ nō erat i charitate: ḡ vidēt q̄ extra charitatē poſſit aliq̄s redimere pctā ſua ḡ facere penitētiā. ¶ Jtē. i. xxv. leuitici. ſi attenuat⁹ frater tu⁹ vēdiderit poſſeſſiunculā ſuā: ꝓpinqu⁹ ei⁹ pōt redimere q̄ ille vēdiderat: ſi aūt nō habuit ꝓximū et ipe ꝑcia ad redimēdū potuerit ſuenire: cōpu-

Figura.
Origenes.
Ad ſecundū penitētia facta i mortali ſciēter eſt iterāda.
Augustin⁹.
Exponit dictum Job.
ꝓ dicta aſſ.
Secundo.
Tertio.
Quinto.
Sexto.

tabunt fructꝰ ex eo tpe q̄ vēdidit z q̄ⁿ reliquū est vēdat emptoꝝ sic q̄ recipiet poſſeſſionē q̄n ſi nō iuenerit man⁹ ei⁹ vt reddat p̄cia hēbit emptoꝝ q̄ⁿ emerat vſq̄ ad ānū iubileū: in ipo eīm oīs vēditto redibit ad dñz z ad poſſeſſorē priſtinū. frat attenuat⁹ vēdit dia bolo poſſeſſionē ꝓtutū q̄n peccat mortaliꝛ ꝓpinqu⁹ ei⁹ redimit q̄n ad exhortationē ſacerdotꝭ vel alicui⁹ boni viri cōrigit q̄ peccauerat z reſtituit ei poſſeſſio ꝓtutū: ſi ipo nō hēat hmōi exhortationē z ipe ꝓpter hoc iuenit p̄cia. i. redit ad bonā vitā reddit ei poſſeſſio vir tutū z cōputāt fructꝰ ex eo tpe q̄ vēdidit. i. peccauit ḡ bōa opa q̄ fecit ex q̄ peccauit vſq̄ ad iuēctionē p̄cij. i. vſq̄ ad reſtitutione charitatꝭ cōputāt ei: z ita opa bona facta extra charitatē viuificanē p charitatē ad uenientē. ḡ aliq̄s ſi facit penitētiā extra charitatē et poſtea dat ei charitas: nō tenet reiterare eā. ḡ pnia fctā i mortali nō ē itērāda ¶ Tōtra ōt apo. ſine fide impoſſibile ē placere deo: z loquit de fide formata: de q̄ dicit poſtea/ ſcti p fidē vicerūt regna: ḡ opa fctā extra hmōi fidē nō placēt deo: ſz opa fctā extra charitatē ſunt opa fctā extra hmōi fidē. ḡ opa facta extra charitatē nō placēt deo: ḡ nō ſūt ſatiſfactoria. ḡ nullus ſatiſfacit i mortali: ḡ penitētia facta i mortali ē itērāda: qz nō est ſatiſfactū. ¶ Jtē dicit Aug. q̄ extēſtēs in pctō mortali idign⁹ est pane quo veſcit: ḡ nichil merēt apud deū: ḡ nō merēt abſolutionē. ḡ nullus ſatiſfacit in mortali. z ide vt p̄ius. ¶ Jtē. q̄cūq̄ peccat mortaliꝛ deſtruit p̄eplū dñi in ſe: z ꝓtū ordinē dñi. ḡ nō ſatiſfacit/ niſi reedificādo tēplū dñi et reſtituēdo ordīnē delitiaꝝ: ſz hoc nō fit niſi p ꝓtutes: ḡ null⁹ ſatiſfacit niſi p ꝓtutes. ¶ Jtē. ſceptū est i veteri lege: q̄ oīs oblatio de auro z argēto q̄ offerēt dño offerat ad pōdus ſanctuarij: ſz pōdus ſanctuarij charitas ē: vt dicit Aug. Charitas eīm pōdus est fidei: iclinat eīm fidē ad opa q: fides opatur p dilectionē. ḡ nulla oblatio placet deo ſine charitate. ḡ nulla opa ſunt ſatisfactoria p̄ter charitatē. ¶ Jtē moneta q̄ nō habet debitū metallū nō valet: ſiſr opa q̄ nō habent aliq̄d de auro dei. i. de charitate nō placēt deo. ¶ Jtē ex ipſa auctoritate q̄ inducta est ad oppoſitū: ꝓbat⁹ q̄ nō cōputat de⁹ niſi opa ꝓtutū. dicit eīm: cōputabunt fructus ex toto tpe quo vendidit. nulla eīm opa dicunt fructꝰ/ niſi illa q̄b⁹ fruimur/ z illa ſunt opa ꝓtutū/ q̄bus fruimur deo/ vel opa vitioꝝ/ q̄b⁹ fruimur trāſitoriis: z hoc male. ḡ fructꝰ q̄ cōputant⁹ a deo/ z quos de⁹ acceptat nō ſūt niſi opa ꝓtutū: et ſic nō acceptat opa facta extra charitatē: ergo opa facta extra charitatē nō ſūt ſatiſfactoria. ergo penitētia fctā i mortali ē itērāda. Cō. ꝓcedim⁹/ z ſecure aſſerim⁹. ¶ Et ad p̄tio obiectū dicim⁹: q̄ licet iſte ſoluerit tota penā imꝑcrā in pctō mortali/ nō tm̄ est abſolut⁹: qz non erat debitor pene vt pene ſeu emēde ſiue pene ſatiſfactorie. de⁹ eīm nō delectat⁹ i penis: ſicut dicit Gregoriꝰ: ſz in emēdis. Judas eīm in deſperatōe z ſuſpītione maximā penā ſuſtinuit: non tm̄ ſatiſfecit. ¶ Ad ſecūdo obiectū dicim⁹: q̄ ille cui iniūctū est ieiunīū ꝓ ſatiſfactiōe nō tenet ieiunare ſimpliciter ex charitate: ſz tenet ieiunare ex charitate ad hoc vt ieiunīū ſit ſatiſfactoriū. vñ dicim⁹ q̄ cū de⁹ infundit pctōri

Augustin⁹.
Quarto.
Gregorius.
Solutio.
Ad p̄timū.
Ad ſecundū

gratiā mutak pena eterna in penā seu satisfactionez tpalē cōdignā: z illā taxat/z illā totā oportet soluere ꝓpter id qō ex vi clauiū dimittit. ergo ille q̄ ieiunat in mortali adhuc tenek satisfacere ꝑm taxationē dei: ſz nō peccat ieiunādo: z absoluit a p̄cepto sacerdotis. ſiſr z ille q̄ soluit centū marcas. ¶ Ad tertio obiectū dicim⁹ q̄ opa mortificata dicunt reuiuiscere ip̄o ꝓprie sub tropo: qz de⁹ restituit pctōz q̄ amiserat p pctm̄. vera em̄ possessio nr̄a sunt ꝓtutes et opa virtutū qb⁹ spoliamur cū peccam⁹ mortaliter: z restituimur cū cōuertimur ad deū. vñ ille reuiuiscere nichil aliud ē q̄m restitutio talis: z qz opa facta extra charitatē nō sūt vera passio: nō dicit restitutio respectu ip̄oz. vñ nec dicunt reuiuiscere: sicut si aliq̄s de liquisset in regē: z rex spoliasset eū possessionib⁹ suis si postea restitueret eū nō diceret eū restituere q̄tū ad possessiones quas nūq̄ habuit. ¶ Ad quarto obiectū dicim⁹: q̄ daniel nō itellexit q̄ nabuchodonosor in pctō mortali posset redimere pcta sua: ſz poterat se p̄parare p dationē elemosynarū ad habēdam gr̄am: q̄ habita posset satisfacere. ¶ Ad vltimo obdicim⁹ q̄ fructⁿ cōputank ex eo tpe quo vendidit. i. opa virtutū quib⁹ fruimur deo. opa em̄ bona facta extra charitatē nō dicunt fructⁿ. ¶ Sed obijcit: qz rex⁹ dixit: ex eo tpe quo vēdit: g̃ ex eo tpe quo peccauit: z ita bona opa facta in mortali cōputāt. ¶ Et ad hoc dicēdū q̄ aliq̄n peccat hō z statim penitet: z postea peccat z statim penitet: z tādē i penitētia cōfirmak: tūc fructⁿ cōputank ex. i. opa bona q̄ fecit ex charitate quousq; ꝓfecte peniteat. si vero nō iuenerit manus ei⁹ p̄ciū. i. si nō redeat ad bonā vitā habebit emptor q̄ emerat: diabol⁹ habebit corp⁹ z aiaz pctōris q̄diu manebit i pctō vsq; ad ānū iubileū. i. vsq; ad p̄fectā penitētiā: z si iuenerit p̄ciū. i. bonā vitā: cōputabit fructⁿ: et reddet q̄ reliquū ē emptor z satisfactet diabolo. i. ꝓtra diabolū vt absoluat a seruitute ei⁹. ¶ Adhuc ꝓbat q̄ penitētia facta in mortali iterāda est q̄ dicit Hiere. nouate vobis nouale et nolite serere sup̄ spinas. ¶ Itē. nouāt sup̄ nouale qui bona opa in pctō mortali faciūt magis ac magz ac magis inouāt se. sup̄ spinas aūt seminant q̄ bona opa in pctō mortali faciūr. ergo sicut semen sup̄ spinas iactū non fructificat: ita bona opa facta in pctō mortali nō sunt fructuosa. g̃ nec satisfactoria ¶ Itē dicit Grego. in ēra fac aliq̄d boni dū potes. i. q̄diu es in pctō mortali: vt de⁹ illustret cor tuū ad penitētiā: g̃ ꝑ bona opa i mortali facta nō facit aliq̄s penitentiā: sed p̄parat se ad penitentiā. ¶ Itē. penitētia medicina est: ſz ꝑria ꝑries curank. mord⁹ aūt est peccatū mortale. g̃ cū nihil sit ꝑriū pctō mortali nisi virtus vel mor⁹ virtutis: nō curak g̃ ꝑ opa facta in pctō mortali: z sic penitētia facta in pctō mortali iterāda est. ¶ Sz ꝑ. p bona opa facta extra charitatē merek hō aliq̄d bonum. q̄. pbak: qz dns dabat bona tpalia tudeis q̄ faciebāt p̄cepta ei⁹: licet ex timore seruili. ¶ Item. nullū bonū irremuneratū: z ita ꝑ bona opa facta extra charitatē meretur aliq̄s aliq̄d bonū: nō eternū: ergo tpale. pari rōne merek relaxationē pene tpalis: z ita illa opa sunt satisfactoria. ¶ Ad hoc dicēdū ē: sicut dictū ē superi⁹ q̄ ille q̄ est i pctō mortali/nullū bonū merek apud deū. ꝓprie loquēdo: nec eternū nec tpale: p̄cipue cū nō seruiat deo: qz nō edificat ei domū. nec ortū delitiarū in quo delectek de⁹ nec tudeis malis dabat dns temporalia ex meritis suis: sed potius ex promissione sua. ipi em̄ nichil merebātur: nisi interpretatiue. i. deus remunerabat bona opa eoꝝ: ac si illa opera essent meritoria.

¶ Utrū de oīi pctō iteranda sit penitentia.

¶ Ultima questio.

¶ Iuxta hoc capitulū q̄rit/ vtrū de oīi pctō iterāda sit penitētia. ¶ Probak q̄ sic. qz dicit dns ꝑ Ezechie. ꝓphetā. quacūq; hora ingemuerit pctōr: oīm iniqtatū ei⁹ nō recordabor. g̃ nō est pctm̄ q̄ nō possit sepi⁹ remitti ꝑ penitentiā. ¶ Itē. dns dixit petro. nō dico tibi vsq; septies: sed vsq; septuagesies septies. q. d. quotiēscūq; peccauerit in te frater tu⁹: dimitte ei. ſz petr⁹ nō est benignior deo. g̃ de⁹ parat⁹ ē dimittere quotiēscūq; peccāti penitēti. g̃ nō ē pctm̄ de quo nō possit iterari penitētia. ¶ Sed ꝯ. in. xxv. leuitici: q̄ vēdiderit domū suā intra muros vrbis habebit licētiā redimēdi donec⁹ ānus ip̄leak: si nō redemerit z āni circulus fuerit reuolut⁹: emptor possidebit eā/et posteri ei⁹ ippetrū: z redimi nō poterit: etiā i iubileo. si em̄ in villa fuerit dom⁹: q̄ muros nō hz a gror iureveniet: si aūt nō fuerit redempta in iubileo: reuertet ad dnz. g̃ ꝑm hoc aliq̄d pctm̄ ē: q̄ si cito nō redimak. i. nisi cito aliq̄s penitet de illo: decetero redimi non poterit: ergo pctm̄ ē de quo sepe nō iterak penitētia ¶ Itē. sup̄ illū locū dicit glo. q̄ i grauioꝝ⁹ crimin⁹/tm̄ semel concedit penitētia. ergo nō quolibet pctō sepe iterak penitētia. ¶ Obijcit postea de illo q̄ sequit: edes leuitaꝝ q̄ i vrbib⁹ sunt semp possunt redimi/suburbana aūt eoꝝ nō veniēt. i. nō vēdent: le uite sunt ꝓlati z ꝓfecti in ecclia: ſz quāto gradus altioꝝ: tāto casus grauioꝝ: ergo si in grauioꝝ⁹ pctis tm̄ semel concedit/penitētia in pctis leuitarū q̄ gradiora sunt q̄ aliozꝝ: tm̄ semel p̄cedēda est penitētia: ergo nō est verū q̄ edes leuitarū. i. possessio virtutū q̄ vendit diabolo semp possit redimi. ¶ Item. leuite sūt sal q̄ debēt ꝓdire se et alios: sicut dicit dns. Vos estis sal terre: sed si infatuatū fuerit in quo salient: ad nichilū valet vltra: nisi vt ꝓculcetur ab hoīb⁹: ergo pctā leuitarū nō semp redimi possunt. ¶ Idē videt ꝑ illā auctoritatē eccliastici. Quis medebit incāta-
toi a serpēte percusso: ¶ Solutio. Ad primo obiectū dicim⁹ ꝑm allegoriā q̄ vēditio dom⁹ intra muros significat q̄cūq; pctm̄ q̄ vendit aīa diabolo ānus aūt in quo pōt redimi significat ānū gr̄e: de q̄ dr̄ in ps. Bñdices corone ānī benignitatis tue. z in Esa. ꝓdictū ānū placabilē dño: si ꝙ i āno isto nō redimat aliq̄s domū vēditā. i. si in tpe gr̄e nō penitet/decetero nō poterit penitere/nec erit i iubileo. i. alio sc̃o q̄n post iudiciū erit magn⁹ iubileus: et ꝑm istā allegoriā cessat obiectio. Sc̃m moralitatē aūt itelligit de pctō in spiritm̄. i. de pctō in doctrina fidei: q̄ sic dicit Joh. chrisostom⁹. Nullus peccat vel pctō p̄sumptiōis/ vel pctō desperatōis/ nisi erret in fide. qz si desperet dicit: maior est iniqtas mea q̄ venia merear: et hoc ē errare i fide: euacuare miam dei/vel diminuere: si p̄sumit/ euacuat iusticiā dei vel diminuit: z ita peccat i fide. vñ dr̄. impi⁹ impietate ſ fidē: cū venerit i ꝓfundū vitioꝝ: ptēnit: tale pctm̄ nō dimittit nisi semel videlz i p̄cipio q̄n vulpes puule sunt q̄ demoliuntur vineas: quādo em̄ peccator obstinatus est/ nō dimittit ei pctm̄. qz dicit Augustin⁹ q̄ tanta est labes hui⁹ peccati q̄ dēpcandi vbertatē nō possit subire. i. vix z difficilime possit. de tali pctō intelligit hec auctoritas Origenis. Jn grauioꝝ⁹ criminib⁹ tm̄ semel cōcedit penitētia. i. in p̄incipio q̄n nō est induratū. ¶ Ō vero dicit q̄ vsq; septuagesies es septies dimittendū est. i. semp verū est si penitet.

Origenes.

Ad aliud.

Ad vltimū. ¶ Ad vltimo obiectū dicim⁹: q̄ edes leuitarū q̄ in vrbib⁹ sunt/ semp ꝓximo sunt. i. pctā eoꝝ q̄ penitus sunt addita seruitio dei/ semp dimittit q̄ statim q̄n peccāt penitēt: z si iterꝙ peccāt statim penitēt: qz septies cadit iustus: z resurgit. Sicut dauid cū peccauit in bersabee statim penituit. taliū pctm̄ semp dimittitur: qz semp penitēt. venditio aūt domoꝝ q̄ in vrbibus sunt significat ea pctā q̄ cōicant leuite cuz hominib⁹ alijs. suburbana autē sunt ea in quib⁹ nō cōmunicant cū alijs: sicut ꝓdicatio z sacramenta ecclesiastica q̄ nullo modo vendi debent: quia dictū est/ gratis accepistis: z gratis date.

Exemplum.

¶ Secundum capitulum.

¶ De contritione: z quid sit contritio.

Diffinitio cōtritionis.

¶ Dicto de penitētia in generali: dicēdū est de partib⁹ ei⁹. z primo de cōtritione. Circa quā primo videndū ē q̄d sit ꝓtritio. sc̃o de effectu ꝓtritōis. tertio de q̄litate cōtritionis. quarto de ꝓtinuatiōe. quinto vtrū ꝓtritio sit mor⁹ simplex vel successiu⁹. ¶ Cōtritio est vt dicūt magistri/idem q̄ z dolor de pctis. Sed ꝑm hoc querit/ vtr̄ dolor de pctis nō sit donū spūsancti: qz dolere de pctis valde meritoriū est. ergo est a spūsctō.

Prima q̄o. Aſſ. q̄ sic.

Secundo. ¶ Itē. spūsanctus ꝺr colūba: qz facit nos gemere de pctis.

Tertio. ¶ Itē. ſſ. postulat ꝑ nobis gemitib⁹ ienarrabilib⁹. ergo sicut timor distinguit donū spūsancti: ita et dolor de pctō debet distingui do. ſſ.

Quarto. ¶ Itē. timor z dolor sunt duo de passionib⁹ quattuor animi. g̃ dolor pctis nō est meritoriū: z ita ꝓtritio nō est meritoria q̄ falsum est.

Quinto. ¶ Itē. scindite corda vestra z nō vestimēta vestra. hoc nō pōt intelligi de scissione aīe ꝑm essentiā: qz aīa simplex est. vñ scindi nō pōt: ſz itelligit de scissione pcti. pctō em̄ vestit⁹ est veste pcti q̄ scindēda est z atterēda z anichilāda: ſz q̄n dimissum est pctm̄: tūc nō est in aīa vestis pcti: ergo tūc ibi nichil est ad scindēdū vel atterēdū: g̃ postq̄ dimissum est pctm̄: null⁹ pōt ꝓteri: qz nichil hz in aīa q̄ possit ꝓteri. ¶ Si dicak q̄ q̄uis pctm̄ dimissum sit: tm̄ adhuc remanēt seq̃la pcti: q̄ iterꝙ atterēde sūt z scidēde

Aſſ. q̄ sic.

Secundum.

Tertium

Quartum.

Quintum.

Euasio.

¶ Sonam⁹ g̃ q̄ pctm̄ sic penit⁹ sit dimissuz q̄tū ad maculā et q̄tū ad oēm penā: ita q̄ nichil remaneat purgādū in aīa illi⁹: sed tm̄ iste dubitat an dimissum sit et pctm̄. videt q̄ iste non possit ꝓteri: cū nec pctm̄ nec seq̃la pcti h̃eat: nichil em̄ ē i eo scidēdū aut atterēdū: g̃ nō tenek ꝓteri: cū nō possit ꝓteri. z hoc falsuz tenek em̄ dolere de pctō cū nesciat ip̄m sibi ee dimissum. ¶ Itē dicit Augu. i libro de doctrina x̃piana: q̄ timor ē carnifex aīe: q̄ dz punire z torq̄re aīam: vt ab ip̄a exeat quasi sanguis: sed q̄s est ille sanguis q̄ debet exire ab aīa: nō em̄ ē corpalis. si sanguis pcti qualiter exibit ab aīa sanguis pctōris? si ibi nō est pctm̄ nec seq̃la pcti. ¶ Solutio. Ad primo obiectū dicimus q̄ sicut amboꝝ spūsctūs fluui⁹ ē: et dona. ſſ. sūt sicut flumina irrigātia terrā cordis nr̄i z sanctificātia z mūdātia ab oīb⁹ inquinamētis. vñ cū septē sūt capitalia vitia: septē distinguūtur dona spūsancti: quo rū quodlibet directe est contra aliquod capitale vitiū. vnde cū timor directe sit contra superbiā: distinguit donū spūsancti. ¶ Dolor aūt de pctō nō est directe ꝓtra aliq̄d vitiū capitale: ſz ꝓtra oīa. vnde nō distinguit ꝑ se donū spūsancti. Preterea dolor ānexus est timori z ānexus est sciētie: qui addit sciētiā addit et dolorē. vnde nō distinguit vnū donū ꝑ se. ¶ Ad ſcdo obiectū dicimus: q̄ sicut delectatio quādoq; mot⁹ dicit quo quiescim⁹ in re delectabili: cui est annexa quodāmodo passio mulcedinis. quādoq; vero dicit illa passio mulcedinis. similiter quādoq; dolor dicit motus. ille quo detestamur pctm̄: cui ānexa est tristicia passio. z quādoq; ipa passio: et ꝑm hoc soluit per distinctionē. ¶ Ad tertio obiectū dicim⁹ q̄ scindēda est vestis peccati aliquādo q̄tū ad essentiā peccati: aliquādo quātū ad sequelā peccati. q̄tū ad essentiā peccati: sicut cū aliq̄s anteq̄ dimissum sit ei peccatū dolet z atteritur: et sic ꝑparat se ad hoc vt scindatur z adnichiletur peccatū ꝑm essentiā: sed si peccatū dimissum sit: tunc scinditur per contritionē sequela peccati. si vero peccatū dimissum sit: et quātū ad maculā et quātū ad penā: adhuc scindēda est carnalitas q̄ remanet vt fiat homo magis ac magis spiritualis. corp⁹ em̄ q̄ corrupit aggrauat aiam. vnde scidū q̄ pctōr ex toto ē carnalis: scti q̄ erūt i patria ex toto erūt spūales: ſz scti q̄ sūt i via partim sūt carnales: partim spūales. z pōt i eis magz ac magz ꝓcreri/z mortificari carnalitas. sicut dicit ap̄s. Mortificate mēbra vestra sup̄ terrā. Et alibi: michi mūd⁹ crucifix⁹ est z ego mūdo. Et in cāticis. Fūciate dilecto: qz amore lāgueo. quāto em̄ homo magis diligit deū/tanto magis inualescit inquātū est spūalis: z magis lāguet inquātū est carnalis. vnde bn̄ dicit/ amore langueo/ quātū ad veterē hoīem z carnalem idem em̄ est in subiecto: homo carnalis z homo spūalis: ista ergo carnalitas scindenda est/z iste est sanguis/de quo loquitur Augu. qui debet exire ab aia per timorē carnificem: z cū exit ab aia hmōi carnalitas ꝓpter hmōi exitū: aliquādo exeūt lachrymе exteriores: cōpatitur em̄ corpus aie: z ecōuerso. Quidā em̄ motus sunt ab aia in corp⁹: quidā a corpore in aiam: vt dictū est superi⁹. ¶ Sed obijcitur ꝓtra ꝑdicta. videtur em̄ q̄ ꝓtritio nō sit dolor de pctis: qz cū aia ꝓteritur: tūc nō est pctm̄ in ip̄a: qz iam dimissum est ꝑ infusionē gr̄e: sensus em̄ nō est nisi p̄ntū actualiter: g̃ cū pctm̄ nō ē p̄ns nō sentit: ſz dolor ē sensus rei nociue: g̃ tūc cū aia ꝓterit/nō ē i ip̄a dolor de peccatis: z ita ꝓtritio nō ē dolor de pctis. vñ nō pōt aia ꝓteri de pctō q̄n pctm̄ dimissuz ē. ¶ Ad hoc dicim⁹ q̄ duplex ē sensus: scz corpalis et spūalis: corpalis exigit rem p̄sentē actualiter: qz tps sensus exigit: ſz itellect⁹ supra tps est. vñ sensus spūalis nō exigit rē p̄sentē actualit̄: sed sufficit q̄ sit p̄ns memorie. vñ cū pctm̄ est i memoria: pōt aīa dolere de pctō ꝓterito: memoria em̄ testis est in iudicio spūali: sicut dictū ē supra. et etiā meli⁹ pōt dolere de pctō ꝓterito q̄ de p̄nti: qz meli⁹ sentit feroꝛē pctī: q̄n peccatū dimissuz est: q̄ quādo peccatū nō est dimissum: qz quando est dimissum: tūc habet aīa odoratū spūalem bñ disp̄situ: ita q̄ potest sentire feroꝛem peccati: z ꝑ hoc abhoꝛret pctm̄. sed quādo est in pctō: tūc nō sentit feroꝛem peccati. demones em̄ abstulerūt ei odoratū spirituale/ de quo dicit dns ꝑ Ezechielē. xxiij. Halsum

Ad primū.

Solutio.

Ad idem.

Aliter itelligitur.

Ad primū.

Solutio.

Ad idem.

Ad secundū

Dolor capit dupliciter.

Ad tertium

Solutio.

Nota ista.

Apostolus.

In canticis.

Augustin⁹.

Duplex motus.

Ꝺ dicta aſſ.

Ezechiel.

Cur dolor ꝺ pctis non sit donū spūsci

Aliter ꝓbaꝫ tuū ⁊ aures tuas precident. ¶Item. fetidus homo nō bene sentit fetorē. vnde anima existens in fetore peccati: nō bene sentit fetorē peccati: nec potest pfecte sentire nisi p viā nature. sicut dicitur in Amos. Ascendere feci putredinē castroꝝ ad nares vestras ⁊ non rediistis ad me. ¶Sed cū dictū sit ꝙ dolor est contritio de pctis: adhuc tū nō est plene discussum: quid sit ꝓtritio/ ⁊ cuius virtutis sit motus. Dicitur eīm ꝙ in iustificatiōe impij quattuor sunt. primū est infusio gr̄e. scōm motus liberi arbitrij. tertiū cōtritio. quartū peccati remissio. et sic q̄ritur de motu liberi arbitrij cuius virtutis sit: an solius fidei: an possit esse alterius virtutis. Ita in hac questione dignū est inquirere: cuius virtutis motus sit ꝓtritio. ¶Et videtur ꝙ timoris. q̄ per contritionē punit aīa se: ꝛ iudicio spirituali timor est carnifex: vt dicit Augustinus: ergo timor est ꝓprie puniēs: ⁊ contritio puniens ꝓprie. ergo contritio est timor vel motus timoris. ¶Item. dicaꝫ ad ꝓsens ꝙ motus liberi arbitrij in iustificatione impij sit solius fidei: primꝰ motus post motū fidei. in via gaudij est motꝰ spei: ergo primus motꝰ post motū fidei in via meroris/ est motus timoris: sed primꝰ motus post motū fidei in via meroris est contritio. ergo contritio motꝰ est timoris. Timor eīm ⁊ spes due mole sunt eque distantes a fide. ¶Sed ꝓbatur ꝙ nō sit motus timoris: q̄ penitentia timore cōcipitur: vt dicit auctoritas. ergo penitere nō est motus timoris. ¶Itē ꝓbatur ꝙ cōtritio est motꝰ ire per zelum: q̄ p ꝓtritionē insurgit aīa ad destruendū vitia in se: sed ꝓprie per iram per zelum insurgit aīa ad destruēdū vitia in se. vnde iracimini ⁊ nolite peccare. ḡ ꝓtritio ē motꝰ ire p zelū. ¶Itē. ꝓbaꝫ ꝙ ꝓtritio est motus prudentie spūs: q̄ dicit apls. prudentia spūs vita ⁊ par. ⁊ ꝓprie loquit apls. ḡ prudētia spūs ē qua ꝓprie pacificamur deo ⁊ recōciliamur deo. ḡ ꝓtritio est motꝰ prudētie spūs ¶Itē. videt ꝙ ꝓtritio sit motꝰ fidei: q̄ vt Augu. q̄ credere est primꝰ motꝰ oīm virtutū. ḡ primus motꝰ ſm vīā delectationis vel gaudij est in fide. ḡ primꝰ motus ſm viā meroris est in fide: ⁊ ꝓtritio est primꝰ motus ſm viam meroris. ḡ ꝓtritio est in fide. ¶Solutio. Cōtritio duplicit accipit. pōt eīm ꝓtritio dici motꝰ quo aīa imperat se puniri p pctō: et sic ꝓtritio est purꝰ actus. vel pōt ꝓtritio dici cui actꝰ ānexa est passio. ⁊ ſm hoc ꝓtritio est dolor de pctō. ſm autē ꝙ ꝓtritio est purꝰ actꝰ: motꝰ est prudētie spūs: q̄ sicut supra dictū est tāgit chordas cythare et impat oībꝰ virtutibꝰ dolere ⁊ lugere de oībꝰ pctis: vel p pctis ipa eīm dictat ⁊ diffinit q̄d fiat: et quātū dolendū sit: ⁊ q̄n. ⁊ sic de aliis. ¶Ad dicimꝰ ꝙ non oīs dolor est satisfactoriꝰ: ſz solū ille q̄ iperat a prudētia spūs: intuitu recōciliationis vel emende vel satisfactionis. ¶Et p hoc patet solutio ad vltimo obiectū. Dolor eīm q̄ ē i fide nō ē recōciliatoriꝰ: nisi iperatꝰ sit a prudētia spūs q̄ cauet pricula oīm virtutū aliarū. ¶Ad primo ergo obiectū dicimꝰ ꝙ timor dicit carnifex: q̄ penitentia timore ꝯcipit: ⁊ q̄ prudentia spūs imperat timori vt lugeat. ⁊ etiā timor aliquādo mouet prudentiā spūs ad hoc vt imperet aliis virtutibꝰ vt lugeant ⁊ doleant de peccatis sibi oppositis. ¶Eodēmodo dicendū est ad secūdo obiectū: vna eīm virtus imperat alij: et ecōuerso. ¶Ad id q̄ obiicitur ꝙ contritio est motus ire per zelum: cōcedimus ꝙ aliquādo ita est: sicut cū prudētia spūs mediante iustitia siue ira per zelum mouet animā vt trahatur ꝓ zelum vitijs ⁊ insurgat contra ea: ⁊ in tali casu ꝓtritio est motus ire per zelum: sed hoc nō est generale. vnde nō est vez ꝙ quelibet ꝓtritio sit motus ire per zelum. ¶Sed cū dictū sit modo: ꝙ non oīs dolor est reconciliatorius: sicut ille qui est in fide: et nō est imperatus a prudentia spūs. Videtur ergo ſm hoc ꝙ nō oīs dolor qui est ex gratia est satisfactorius: cuius oppositū est dictū supra. ¶Et ad hoc dicēdū est ꝙ non sunt oppositi ille due. oīs dolor. ⁊c. quia affirmatiua intelligitur pro speciebus doloris. hec aūt non oīs dolor qui est ex gratia etiā intelligat pro individualibus doloribꝰ. vnde non oīs dolor in numero reconciliatorius est: sed solū ille quē imperat prudētia spūs: intentiōe satisfaciendi vel emē devel remissionis pctōꝝ: vel generaliter intentione reconciliatiua. imperat aūt prudētia spūs cuilibet virtuti dolere de vitio sibi opposito. ¶Sed videt ꝙ non oīs virtus doleat de peccato: q̄ dicit Aristoteles ⁊ Augustin̄ ꝙ qui ꝓtinet ⁊ in hoc letatur: cōtinens est. qui autē ꝓtinet ⁊ in hoc tristatur: incontinens est. sed velle cōtinere quantū in se est: nō habet gaudiū vel delectationē. sed tunc gaudet aīa quando videt mūdiciā in se: ergo delectatio que est in cōtinentia: in solā visionem est sine cognitione. similit ⁊ delectationibus aliarū virtutū. ergo in solis virtutibus cognoscimus. nō ergo quelibet virtus dolet de vitio sibi opposito. ¶Itē. dolor est sensus rei nociue: sed nō est sensus sine ꝑceptione: nec perceptio sine cognitione. ergo nō est nisi in cognitione. ergo cū oīs virtus sit in cognitiōe nō in oīi virtute est dolor ¶Solutio. Ad hoc dicendū est ꝙ sicut charitas suā habz delectationē: sed illa ortū habet a fide. vnde delectatio primo est in fide: sed ab illa creatur alia delectatio numero q̄ est in charitate: ita ⁊ dolor primo est in fide/ vel in virtute aliqua cognoscitiua: sed ab illo dolore deriuatur alius dolor numero in virtute que est in affectu. vndevirtutes q̄ sunt in affectu/ gaudiū ⁊ dolorē habent: sed hoc habēt ab intellectu/ ⁊ hoc patet in spe/ ⁊ timore. spes eīm nō habet gaudium nisi ex fide. est eīm spes expectatio boni futuri/ que ſm se non habet gaudiū: sed inquātū expectans credit se habiturū illud bonū. similiter timor qui est expectatio futuri mali/ non habet dolorē ſm se: sed inquantum timens/ suspicatur illud malū sibi eventurū. vnde si diffiniatur sic timor. ¶Timor est expectatio futuri mali: diffinitur per essentiam. si vero sic. Timor est suspicatio futuri mali: diffinit per causam. et si timor dei diffiniatur per essentiam dicetur sic. timor est expectatio separationis a deo que potest euenire. si vero per causam dicetur sic: timor est suspicatio huiusmodi separatōis. ¶Ad primo obiectum ergo patet solutio per predicta/ licet eīm dolor nichil sit/ nisi per cognitionem: tamen nō est in solis virtutibus cognoscitiuis. ¶Ad secūdo obiectum dicimus ꝙ hec diffinitio: dolor est sensus rei nociue: per causam est/ ⁊ bene cōcedimus ꝙ causa doloris in sola cognitiōe est/ nec est in affectu nisi ſm ꝙ affectus tam est in cognitione.

¶De effectu contritionis.
¶Secunda questio.

Aliter ꝓbaꝫ — Amos. — Quattuor i iustificatiōe impij. — Questio ictens. — Aſ. primo. — Timor ē carnifex. — Secundo. — Figura. — In oppositū — Itez aſ. alit — Itez aſ. alit — Apostolus. — Alit aſ. itez — Solutio. — Cōtritio dupliciter accipitur. — Nō omis dolor satisfactorius. — Ad primū. — Ad secundū — Ad aliud.

Opio cōis. — Cōtritio hz multos effectus. — Primus. — Scōus effectus. — Tertius. — Quartus. — Quintus. — Ꝯ hoc arguit Euasio. — Solutio.

SEcūdo querit de effectu cōtritionis: ⁊ dicunt quidā ꝙ vnus effectꝰ ꝓtritionis est soluere obligationē pene eterne: ⁊ cōmutare penā eternā q̄ debetur pctō mortali in penā tpalez: sed ꝙ iste effectꝰ soliꝰ gr̄e sit ⁊ ꝓtritionis: ostēsum est supra in q̄stione de iustificatione impij: volūt tū ꝓbare ꝙ ꝓtritiōis sit. q̄ si solius gr̄e est: solus ḡ deꝰ p gr̄am absoluit istū a pena eterna. demōstret ergo aliqs reprobus q̄ iustificet: modo deꝰ absoluit istū a pena eterna. ḡ vult istū absoluere a pena eꝛna. ḡ vult istū liberare a pena eterna. ⁊ hoc falsum q̄ iste reprobus est. vnde deus vult istū punire pena eterna. sed hec obiectio eque est cōtra ipos vt p ipis: q̄ si ꝓtritio liberet istū a pena eꝛna: ḡ deꝰ p ꝓtritionē liberat istū vel absoluit a pena eterna/ deꝰ eīm ē causa ꝓtritiōis. dicimꝰ ergo ꝙ pcedens obiectio ꝓtra oēs est. ¶Unde dicimus ꝙ sola gr̄a q̄ expellit pctm mortale/ soluit obligationē pene eterne q̄ est imediatꝰ effectꝰ pcti mortalis. Dicimus aūt ꝙ hoc est duplex. deꝰ vult istū absoluere a pena eterna: q̄ si absoluere a pena eꝛna sit liberare a pena eꝛna falsa est. si vero sit liberare a vinculo isto p̄senti vel ab istis p̄sentib⁹ q̄bꝰ debetur pena eterna vera est: et tūc non sequit. ḡ vult istū liberare a pena eterna: non eīm vult istū liberare a peccatis futuris de quibꝰ nō penitebit. volūtas aūt liberandi simpliciter futurū respicit. sed bene sequit: ergo vult illū liberare a malis p̄sentibus quibꝰ debeꝫ pena eterna: vel vult liberare a pena eterna quantū in se est. vnde ꝓ hoc apparet mia dei: q̄ semp quantū in se est vult liberare hoiem ab oī pctō: saluo tū libero arbitrio: licet aūt ꝓtritio p̄dictū effectū nō habeat: hz tū multos alios. ¶Primꝰ eiꝰ effectꝰ ē liberare a vestigijs peccati: scz ab obscuritate vitus: et alijs q̄ significate sunt ⁊ institis qbꝰ ligatꝰ fuit lazarꝰ qñ resuscitatꝰ fuit: liberat aūt ab illis: et p modū cause efficientis: et p modū meriti: sicut dictū est ꝙ per modū meriti liberet. patet/ q̄ etiā alius hō mereꝫ alij remissionē peccati ⁊ relaxationem a pena. de cōdigna eīm pena quā deus taxauit isti: aliquid remittitur ex vi clauiū siue ex meritis ecclie. vnde ex meritꝰ ꝓpriis liberaꝫ hō p cōtritionē a vestigijs peccati. ¶Secūdus effectꝰ cōtritionis est: ꝙ ipa est satisfactoria p pena eterna. ¶Tertiꝰ ē pax et trāquillitas mētis: qñ eīm aīa magis ac magis arterit seipam/ ⁊ punit se: tanto magis in se pacē habet/ et osculanꝫ se in ipa/ iusticia ⁊ pax. p luctū eīm venit ad mūdictā cordis: ⁊ p mūdictā cordis ad pacē. ¶Quartꝰ effectꝰ est absolutio: p plures eīm ꝓtritiones absoluit aīa a debito pene: ita ꝙ postea sentit ⁊ scit sciētia experimēti se esse absolutā: ⁊ habet arras ſmiſ sui: iocūditatē quādā spiritualē. ¶Quintꝰ effectꝰ ē ꝙ ipa facit aīam imediate se habere ad deū sicut dictū ē supra. penitētiā agit te appropinquabit eīm regnū celoꝝ. ¶Sed obiicit ponaꝫ ꝙ iste pfecerit penitētiā ꝺignā taxatā a deo ſz factoꝛ matoꝛē ꝺignā iniixit: iste si decederet statim euolaret: ergo nulli⁹ pene est debitor. ¶Cōtra. adhuc tenet penitere ſm preceptū ecclesie. ergo adhuc est debitor pene. ¶Si dicaꝫ ꝙ absolutꝰ est quātū ad fozū dei ⁊ suū/ ⁊ non quantū ad foꝛ ecclesie: videtur ꝙ nō sit absolutꝰ quantū ad foꝛū suū: quia adhuc tenetur accedere ad tribunal mētis sue. ¶Solutio. Sine dubio absolutus est quantū ad fozū dei et suū: nec tenetur se iudicare illo iudicio: quo dicit Augustinus. quia conscientia sua non accusat ipm: tamen debitor est pene quantū ad fozū ecclesie. nec valet hec argumentatio. iste si decederet statim euolaret: ergo non est debitor pene: addendū eīm esset: non est debitor pene quantū ad deum: sed cuius forum statim euolat cum decedat.

Augustinꝰ.

¶Queritur de quantitate contritionis.
¶Tertia questio.

QVeritur de quātitate cōtritionis: de quo dicit Hieremias/ luctū vnigeniti fac tibi planctū amarū: ergo nisi tantus vel maioꝛ sit doloꝛ de peccato: quanꝫ est doloꝛ matris de moꝛte vnigeniti: non est vera contritio. ¶Item. vita spūalis in infinitū melioꝛ est ꝙ vita coꝛpoꝛalis. ergo in infinitū magis tenetur aliquis diligere vitam suā spūalem: q̄ vitam coꝛpoꝛalem vnigeniti sui: ergo in infinitū magis tenetur dolere de moꝛte sua spirituali/ ſcz de pctō: q̄ de moꝛte coꝛpoꝛali vnigeniti sui: ſz de moꝛte vnigeniti flet lachrymis abundātissimis: ergo nisi fleat ꝓ peccato suo abundātissimis lachrymis: non est vere contritus: et hoc falsum. ¶Ad hoc dicunt quidā ꝙ hec argumentatio nō valet: iste tenetur magis diligere vitā spūalem: q̄ vitā coꝛpoꝛalem vnigeniti sui: ergo tenet magis dolere de peccato suo q̄ de moꝛte vnigeniti sui: ꝓponit eīm quod est virtutis: scz diligere: ⁊ concludit quod non est virtutis/ scz dolere: q̄ doloꝛ non est meritoꝛius: cū sit passio: q̄ passionibus nō meremur: sed concedunt ꝙ tenetur velle magis dolere de peccato suo q̄ de moꝛte vnigeniti sui: ⁊ velle dolere meritoꝛiū est. ¶Sed hec solutio nulla videtur esse: ꝙ gaudere de bono: meritoꝛiū est. vñ gaudete in dño: ⁊ semp delectare i dño: et dabit tibi petitiones coꝛdis tui: ergo tristari de malo est meritoꝛiū. ¶Item. beati qui lugent: ergo lugere est meritoꝛiū: ergo ⁊ dolere. Quod cōcedimus: nec doloꝛ est pura passio: sicut dictū est ¶Dicimus ergo ꝙ in infinitū magis diligēda est vita spūalis: q̄ vita coꝛpoꝛalis. Et concedimꝰ ꝙ ille qui conteritur: magis dolet ⁊ luget. dolere ē ꝙ anima magis doleat luctu spūali: q̄ aliquis doleat de moꝛte coꝛpoꝛali vnigeniti sui: sed nō est necesse ꝙ magis lugeat luctu coꝛporali ⁊ exteꝛioꝛi sed luctu spūali magis luget ⁊ magꝭ punitur aīa. exit eīm per luctum spūalem: quasi quidam sanguis ab aīa/ scz carnalitas ⁊ vestigia peccati. ⁊ est simile de cupiditate et charitate: quia charitas magis diligit deū q̄ cupiditas aurum ⁊ argentū. tamen cupiditas magis mouet istū ad opera exteꝛioꝛa q̄ charitas moueat subiectum suū ad opera exteꝛioꝛa: ⁊ hoc ē q̄ cupiditas videt quod diligit: ſz charitas non videt quod diligit: sed ad opera interioꝛa ⁊ spiritualia magis mouet charitas: sed cupiditas magis mouet istum ad opera exteꝛioꝛa: q̄ charitas moueat subiectum suū ad opera exteꝛioꝛa. et hoc ē/ quia cupiditas videt quod diligit: sed ad opera exteꝛioꝛa ⁊ spiritualia magis mouet charitas.

Secundo. — Solutio. — Duplex luctus coꝛpal: et spūalis. — Nota hec de luctu spūali.

¶De continuatione contritionis.
¶Quarta questio.

QVarto querit de continuatione contritionis: vtrum semper teneamur conteri ⁊ dolere. de penitentia enim exteꝛioꝛi non est questio: quia non semp tenemur facere penitētiā exteꝛioꝛē. si eīm ali-

Optima analogia.

cul' pbabiliter dictet ꝓscientia q absolut⁹ sit penitus a pctō: nō tenetur penitētiā exteriozē facere: sed de interiozi/scz de ꝯtritiōe questio est. vtrū semp teneamur ꝓteri? ¶Et pbat q sic: qz dicit Aug. q propositū vere penitentis est q semp doleat: et q nō semp doluisse doleat: ergo semper debet homo dolere: et semp ꝓteri. ¶Item in ecclesia. de ꝓpiciatu pctōrū/noli esse sine metu. ergo semp timendū est ne peccata sint dimissa: ergo est semper dolendū de pctis. ¶Itē dicit Gregorius q anchora mentis pondus timoris: sed mens nūq̄ debet esse sine pōdere timoris: ergo nec sine timoze: g̃ nec sine doloze. ¶Item ꝓcepit dñs aues sibi offerri/ z iter aues elegit turtures et columbas que gemitū habēt ꝓ cantu: aues autē significāt ꝓemplatiuos: ergo viri contemplatiui gemitū habēt ꝓ cantu/ vel debēt habere: ergo etiā viri ꝓemplatiui qui sunt viri ꝓfecti dolere debent de peccato: multo fortius z illi qui sunt imperfecti: ergo semper dolendū est de peccato ¶Contra. dicit beatus Bernardus/doloz bonus est si non est continuus. mel em̄ absinthio admiscendū est: ergo non semper dolendū est. ¶Item dicit beat⁹ Johānes. perfecta charitas foras mittit timoꝛem: quia timoz penā non habet: ergo qui habet perfectā charitatē penā non habet: ergo nec timoze nec doloze: g̃ non semper dolēdū est de peccato. ¶Item. aliquis est qui nullū peccatū habet/nec in actu nec in cōscientia: ergo nō sentit aliquid nōciuū in se: sed doloz est sensus rei nociue: ergo talis nō habz doloze/nec habere potest q̄diu est in tali statu: ergo non semp dolendū est de peccato ¶Solutio. semper dolendum est de peccato. i. bonū est semper dolere non tñ continue: sed hoꝛis statutis/sicut dicit aplus. sine intermissione oꝛare. i. hoꝛis statutis: z sic intelligenda est auctoꝛitas Augustini: q̄ penitētis semper doleat. i. hoꝛis determinatis: z in oīm statu siue perfectionis siue imꝑfectionis: non tñ continue/sicut dicit beat⁹ Bernardus. mel em̄ admiscēdū est absinthio: molli em̄ debet christian⁹ iter duas molas scz inter spem z timoze. si em̄ semp timeret: posset cadere in desperationē. si semp sperꝛet/posset eleuari in ꝓsumptionē ¶Ad hāc aūt auctoꝛitatē noli eē sine metu q̄ est de ꝓpiciatu peccatoꝝ: distinguēdū est q duplex ē metus siue timoz/scz timoz dubitationis/ z timoz ignorātie. Aliquis dubitat se habere peccatū qui nō habet aliqua signa: qz dimissa sunt ei peccata: z ille habet timoze toꝛquēte ipm/ tamē timoz ille bonus est. z/aliquis q̄ scit scientia experimenti sibi dimissa esse peccata/habet em̄ aliqua signa/ z aliquā ꝓgustationem dulcedinis dei: tamē ignoꝛat ignoꝛātia cognitionis se nō habere pctm. vñ scit z ignoꝛat se non habere peccatū: scit scientia experimenti: ignoꝛat aūt ignoꝛātia cognitiōis. vnde ¶Gregoꝛius: si scim⁹ supple nos habere virtutes superbimus: si ignoꝛamus gr̃as nō agim⁹. vñ nichil aliud restat nisi vt sciendo ignoꝛem⁹ z ignoꝛando sciam⁹. cū igit aliqs scit scientia exꝑimenti sibi dimissa eē pctā: tñ qz nescit scientia cognitionis adhuc habet timoꝛē ignoꝛantie: sed hmōi timoꝛ nō est penalis: imo mulcebꝛis. vñ illū timoꝛē nō expellit ꝓfecta charitas/ z de timoze itelligitur hic: de ꝓpiciatu peccatoꝝ nōli esse sine metu: timoꝛē aūt dibitationis expellit perfecta charitas: ille em̄ penalis. ¶Ad vltimū dicēdū est q

Aſſ. q sic per Augustinū.

Secundo.

Tertio per Gregoꝛiū.

Quarto.

In oppositū p Bernardū

Secundo.

Tertio.

Soluttio.

Nota.

Ad auctoꝛitatem.

Gregoꝛius.

Ad vltimū.

q̄tus in isto nō sit pctm nec in actu nec in ꝓscientia: tamē in suspitione. suspicatur em̄ se penitus habere pctm q̄ non habet: z ita quodāmodo sentit nociuā z ex hoc sensu est timoz z doloz. vñ talis bene potest dolere. ¶Sed obijcit cōtra illud quod dictū est q ꝫ dicta aſſ. non semper dolendū est de pctō. i. non quolibet tempoze ꝓtinue: videt em̄ q semper dolēdū sit: qz ꝓteri de peccatis est ꝑm se bonū: qz conteri est cū gr̃a teri ergo semper conteri de peccatis est bonū. ¶Itē. si Secundo. homo semp contereretur semp mouerēt ex charitate et semp mereret: ergo semper cōteri de peccatis est semp meritoziū: ergo est bonū: ergo in quolibet tēpoze ꝓtinue dolere de peccato est bonū: ergo semper dolendū est de peccato/quod est ꝓtra predicta. ¶Item semper diligere deū bonū est: z semper ꝑ Tertio. rare in dño bonū est: ergo et semper timere deū bonum est: z eadem ratione z semper cōteri est bonum ¶Itē semp gaudere in dño est bonū/hoc est in chr̃o Quarto. sto/homie/z in ãgelis. vnde apostolus. Gaudete in domino semper: eadem ratione semper timere deū vel semper dolere de peccato est bonū. ¶Sed ꝓba In oppositū tur q nec semper sperare in dño sit bonū: nec semp timere. i. quolibet tēpoze ꝓtinue: qz ꝓcipit in deuterono. Nō accipies loco pignoꝛis ferꝛiozē z superiozem molā: iste due mole sunt timoz z spes: ergo nō habet pignus vel arras vite eterne qui tñ alterum habet: ergo nō est bonū semper sperare nec semp timere: qui em̄ semp sperat aut semper timet facit cōtra illud ꝓceptū Deuterono. cū nō sit iter duas molas: spes em̄ luxuriat in ꝓsumptionē nisi reꝑimat p timoꝛē. ¶Forte dicet ad hoc q q semp sperat timoꝛē habet i habitu/licet nō in actu. vñ ipes illa nō luxuriat in ꝓsumptionē: qz hoc impedit timoz habitus. ¶Sed ꝓtra. Timoz in solo habitu existēs nō ꝫ hanc aſſ. agit: ergo nō reꝑimit spem. ide sic. si iste sperat semper in habitu nūq̄ timet i actu: z si nūq̄ timet i actu timoz ei⁹ nūq̄ agit: z si nūq̄ agit/nūq̄ reꝑimit spē: ergo a primo: si iste semp sperat nūq̄ reꝑimit spes eius ꝙ timoꝛē: et si nūq̄ reꝑimit/ ꝓsumit: z si ꝓsumit peccat mortaliter: ergo a primo: si iste sperat semp peccat mortalit⁹: ergo semp sperare nō est bonū. ¶Eadem ratione nec semper conteri est bonū: Eodēmodo. quod concedimus/ ꝑm q semper conteri est in quolibet tempoze cōtinue conteri. ¶Et ad primo obie Ad primū. ctum dicim⁹ q nō valet hec argumētatio: cōteri de peccatis est ꝑm se bonū: ergo semper cōteri de peccatis est bonū: sed debet inferri: ergo conteri semp de peccatis est semper bonū/ vt ad idem ferātur terminationes in prima et in conclusione. similiter non valet hec argumentatio. si homo semper contereretur: semper mereretur: ergo semper conteri est semper meritoziū: quia in prima ꝓponit sub conditione/z ꝓcludit simpliciter: sed si cōcluderet sub cōditione bene teneret hoc modo: ergo semper cōteri est semper meritoziū si est: sed impossibile ē q aliqs semper cōteratur: qz discreta est charitas/z nō semper mouet ad doloꝛē/nec semp ad gaudiū: sed quādoq̄ sic/quandoq̄ sic. Habent em̄ animalia oculos Figura. ante z retro: vt habetur in apocalipsi: per ãteriozes considerant gaudia eterna: per posteriozes considerant peccata sua: z dolent: z p hoc patet solutionem ¶Ad vltimo obiectū. nō em̄ semper sperare est bo- Ad vltimū. nū: nec semp timere est bonū. vnde in cãticis. Auer In canticis.

te oculos tuos: q̄m ipsi me aduolare fecerunt: et in psalmo: letetur coꝛ meū vt timeat nomē tuū. ¶Ad vltimo obiectū dicimus q semp gaudere in dño bonū est angelis q̄ semp gaudēt: sed nō est bonū homini viatoꝛi: impossibile em̄ est q semp gaudeat: sicut esse in vita est bonū: non tñ ita et nō in vita ē bonū hoc enim est impossibile/ nec semper homini: ergo gaudendum nec semper dolēdum: sed quanto tempoze z toto gaudendum sit: z quāto z toto dolendū sit nō determiat ars: sed charitas q̄ certioꝛ ē oi arte.

¶Utrū motus cōtritionis sit successiuus an instantaneus. Questio quinta.

Ad aliud.

Alia q̄stio.

Aſſ. q non.

Augustinus

Secundo.

Tertio.

Solutio

Dis motus ad hoc dicēdū ē q sine dubio dis motꝰ alie rōalis in ꝓtis rōnalis quātū rōalis simpliciter est z instãtane⁹: z ē totꝰ i instã ri sed bñ pōt esse q aliqs motus alie q̄ est a potentia: q̄ corpus exigit sit successiuus: sicut forte iudicare de rebus visis q̄ successiue videntur: successiuū est. sed motus q est tñ spiritualis simpliciter est z non successiuus. vñ dicimus q motus cōtritiōis nō est successiuus. ¶Et ad primo obiectū dicim⁹ q hec regula: dis motus successiuus intelligitur de motib⁹ corꝑalibus. ¶Ad scd̄o obiectū dicim⁹ q hec est falsa: cōtritio cometit se tēpoꝛi: qz ꝓprie cōmetiri se tēpoꝛi est habere partē post partem: z nō totā essentiā simul vt motꝰ habet partē post ptē nō totā essentiā simul. cōtritio vo siue motus cōtritionis totus est in instanti. sed verum est q̄ est in tpe: sed nō ꝓpter hoc successiuus. sicut alia in tempoze est z tñ nō successiua est. ¶Ad vltimo obiectū dicim⁹ q ī motu ꝓtritionis duo sunt. est em̄ ibi doloꝛ quidā spūalis q causat cōtritionē actionē ꝙ quā conterit vetus homo. id em̄ quod est spirituale debet regere z coꝛrigere q̄ animale: z ille doloꝛ spiritualis simpliciter est: contritio vero actio cōpositi est/et successiua: sicut z contritio passio. simpliciter em̄ causa est cōpositi

Ad primū.

Ad secundū

Nota similitudinem.

Ad vltimū.

sicut dilectio dei q̄ simpliciter est z causat motus exteriozes q cōpositi sunt: sicut tres ad ecclesiā vel hmōi q aūt tbi sint duo: doloꝛ scz spūalis et cōtritio actio paret in dño: q videns ciuitatē fleuit sup illā. vñ habuit doloꝛē spūalē de peccatis aliozū et non habuit contritionem: quia nichil vetustatis erat in ipso qđ esset conterendum. Exemplum

¶De confessione.

¶Tertium capitulum.

Dicto de contritiōe dicēdū est de ꝓfessiōe Circa quā ꝓmo videndū ē ad qđ sit ꝓfessio vtilis/z an in sacramētū nouę legis tātū. Scd̄o vtrū teneamur confiteri ex corde. Tertio vtrū teneamur cōfiteri oēs circumstantias pctī. Quarto de dilatiōe ꝓfessiōis. Quinto de cōfessione venialiū. Circa ꝓmū notādū ē: q confessio ad sex vtilis est. ¶Primo vtilis ē ad cognitiō- Notādū ꝓma vtilitas nē pctī: qz cū aliqs ꝓfitet pctm̄ suū sacerdos cuius ē cognoscere de pctō facit ipm cognoscere pctm̄ suū: ꝓfessionis. z quātitatē pctī. vñ in leuitico. Judiciū lepre ꝓtinet ad sacerdotē: z vt dicit lepra spūalis ē. vñ in veteri lege: q̄ leꝓrosus iudicabat a sacerdote ejiciebatur extra castra. qui vero mundus iudicabatur a sacerdote/recipiebatur intra castra. Similiter in noua lege confitentē in quo videt sacerdos signa mūdicie spūalis recipit ad cōmunionē sacramentoꝝ. in quo non videt signa mundicie ejcit vel ejcere debet quantū in se est a cōmunionē sacramētoꝝ nē indigne accedat ad ea. ¶Secūdo vtilis ē ad purgationē: qz erubescētia pars ē pentētie: sicut dictū ē supa. ¶Ter- Scda vtilitas. tio vtilis ē ad infusionē gratie: aliquando vero q̄ siccus vadit ad confessionem humidus recedit: qz sepe in ipsa confessione maxime dolet confitens de pctis suis z infunditur ei gratia. ¶Quarto vtilis ē ad augmētum gratie: quia si confitens ꝓtius habet gr̃am augmentatur gratia eius ꝙ cōfessionem. ¶Quinto Quita vtil. vtilis ꝓpter vim clauū. qz ex vi clauium aliquid de pena relaxatur. ¶Sexto vtilis ē ꝓpter gloriā dei Sexta vtil. quia qui confitet pctm̄ suū / glorificat deū: sicut dixit iosue ad achoꝛ. da gloriā deo. i. ꝓfitere pctm. qui em̄ cōfitet se peccasse: dicit se erexisse ꝓtra deū: z ita ꝓfitetur malū esse cōtra deū. vñ confitet deū esse bonum. z ita glorificat deū. ¶Sed videtur q nō sit vti- ꝫ hoc aſſ. lis cōfessio ad purgationē: qz confessio non videt esse sacrāmētū. si em̄ sacramētū nouę legis: efficit quod figurat z habet similitudinē cū illo: sed cōfessio q̄dā ꝓtas ē: sicut ꝓz in psalmo. Ecce em̄ dilexisti ꝓtatē. i. confessionē: sed hec ꝓtas nullā habet similitudinē cū cōtritione interiozi. ergo non ē sacramētū illius ergo nec alterius: ergo cōfessio non ē sacramentū z sic non ē purgatiua. ¶Si dicatur q purgatiua est Euasio. tantum ꝓpter annexū. i. ꝓpter erubescentiam que ē pars magna penitentie. ergo ꝑm hoc erubescētia ē ꝫ hoc aſſ. pena: ergo non ē ꝓtus nec motus virtutis. Confirmāt. ¶Hoc etiam videtur: quia erubescentia non est vna cardinalium virtutum/nec videtur cōtineri sub aliq̄ illaꝝ ¶Item. dicit damas. q erubescentia ē fuga rei indecentis: sed nulla fuga rei indecētis ē virtus: ergo erubescentia non ē virtus: sed ꝓfusioz erubescētia fuit idē simpliciter: ergo nulla cōfusio ē virtus: ergo cōfusio adducēs ignominiā non ē virtus: ergo cōfusio adducens gloriam non ē virtus/nec opus virtutis. ergo erubescentia nonē virtus nec opus virtutis. Conti- Secūdo.

ꝫ hoc aſſ. era. fuga rei nociue ſpiritualis eſt ꝑtus vel opus virtutis. ſ. timor: ergo fuga rei indecētis ſpiritualis eſt ꝑtus vel opus ꝑtutis. ſ. erubescentia. ¶ Item Ieremias. frons mulieris meretricis facta eſt tibi: noluiſti erubeſcere. redarguitur aia peccatrix propter abſentiam erubeſcētie. ſed non eſt redarguenda ꝓpter abſentiam alicuius: niſi illud ſit ꝑtus vel opus virtutis. ergo erubeſcentia eſt virtus vel opus virtutis.

Secundo

Tertio. ¶ Item laudatur beata ꝟgo ex verecundia ſup primū luce. vnde dicit q verecūdia eſt comes ꝟginitatis: ſed nō eſt aliquid laudabile niſi ex ꝑtute vel opere ꝑtutis: ergo verecundia ſiue erubescentia eſt virtus vel opus ꝑtutis. Et ſi hoc: cā confeſſio ſit motus altertius ꝑtutis: ſcz ꝑitaz q̄ eſt prius alia ꝑt⁹ ꝯ erubeſcētia: ꝓfeſſio nō debet eē ſacr̄m: ſz erubeſcētia q̄ penalis eſt. ¶ Solutio dicim⁹ q erubeſcētia eſt ꝑt⁹

Solutio.

Ad primum z mot⁹ eiꝰ penalis eſt. vñ purgatiua. ¶ Ad primo q̄ obiectū dicimus q ꝓfeſſio dicit purgatiua z ſacramentū: qz introducit motū erubeſcētie/ penalem et purgatiuū: vn⁹ eſt mot⁹ annexꝰ eſt alij motui: ſicut patet in timore z fide. vnde in. xxv. eccleſiaſtici. Timor dei initiū dilectionis eiꝰ: fidei aūt initiū aggliſtinandū eſt ei. vnde per fidem tanq̄ p cauſam: diffinitur timor aliquādo hoc modo. Timor eſt ſuſpitio futuri mali ſiue crudelitatis: dicimus ergo q erubeſcentia nō eſt pena pura: ſed motus quidā: z ſic patz ſolutio ad primo obiectū ¶ Ad ſcō obiectum dicimus q erubeſcētia reducitur ad vnā cardinaliū ꝑtutū: ſcz ad tēperātiā: cū eā reducūtur dona ad quattuor cardinales ꝑtutes/timor qui eſt fuga rei nociue reducitur ad temperantiā. ſimiliter z erubeſcentia que eſt fuga rei indecentis. cum vero quattuor cardinales ad dona/temperātia reducit ad timorē. vnde in pſalmo. Confige timore tuo carnes meas.

Diffinitio.

Ad ſcōm.

Ad tertium ¶ Ad tertio obiectū dicimus q hec eſt falſa: nulla confuſio eſt vicii/ imo cōfuſio adducēs ignominiā eſt vicii: z hec eſt diſtinguēda: nulla fuga rei indecentis eſt vicii: ſi ei ſic intelligat nulla fuga rei que ꝟm ꝑtatē eſt indecēs eſt vicii/ vera eſt. ſi ꝯo ſic: nulla fuga rei que eſtimatur indecēs eſt vicii falſa eſt. ſtultꝰ em̄ fugit ofeſſionē peccatoꝝ ſuoꝝ: quia indecēs eſtimat confiteri peccata z reuelare turpitudines ſuas q̄ tñ valde decēs eſt: qz hoc eſt glorificare deum ſicut dictū eſt: z ſic intelligitur gn̄aliter illa diffinitio Erubeſcentia eſt fuga rei indecētis. i. que vel eſt indecens vel eſtimat indecens: ſicut z diffinitio timoris. Timor eſt fuga rei nociue. i. quevel eſt vel eſtimatur nocua. Timet em̄ ouis aliq̄n canē: quia eſtimat ipm eſſe lupum. Eodēmodo eſt in erubeſcentia. vñ beata virgo turbata fuit in ſermone angeli: quia cum eſſet ꝟgo z propoſitū ſeruandi ꝟginitatem haberet indecens reputabat eſſe ſolā cum viro. vñ ſumma z perfecta caſtitas eſt per verecundiā/que omne quod reputatur indecens fugit: vñ poſſit oriri mala ſuſpitio

Exemplum.

¶ Secunda queſtio.

¶ Utrum confeſſio ſit ſacr̄m vtriuſq̄ legis.

af q ſic

Veritur poſtea an cōfeſſio ſit ſacramentū vtriuſq̄ legis. ¶ Probatur q ita: quia ſicut dicit ſalomon. q qui abſcondit peccatum ſuū non dirigetur: qui autem reuelat et derelinquit miam conſequetur. yſa. dic tu iniquitates tuas vt iuſtificeris. z Job. ſi abſcondi homo quaſi homo pctm̄ meum: his auctoritatibus et cōſimilibus ꝓbatur q cōfeſſio eſt ſacramētū veteris legis: q ſit ſacramentū noue legis ꝓbatur p bm̄ Jacobum qui dicit. confitemini alterutrū peccata veſtra. z glo. dicit maiora maioribus. i. prelatus: minora minoribus. i. ſocijs: q̄ quomodo intelligēdū ſit: poſtea dicet: ergo cōfeſſio eſt vtriuſq̄ legis ſacramētū. ¶ Aideꝫ etiā q plen⁹ ſit ſacr̄m veteris legis ꝯ noue: qz dicit in leuitico ſi peccauerit princeps offeret hyr̄cū. rē. g̃ cū hec oblatio fieret coꝝ oi populo/ vel ſaltē coꝝ plurib⁹ ſacerdotibus: ipſa oblatione cōfitebatur peccatum ſuū coꝝ pluribus ſacerdotibus: ſed plenior cōfeſſio eſt que fit coꝝ: pluribus ſacerdotibus q̄ que fit coꝝ vno ſolo: g̃ plenius ſacramētum erat confeſſio in veteri teſtameto q̄ in nouo: z hoc falſum: qz nulla virtus plenior fuit in veteri teſtamēto q̄ in nouo. ¶ Item confiteri peccatum eſt mozale: quia eſt glorificare deū vt dictū eſt: ergo eſt mozale: ergo eſt imozale: ergo in oi tempore hō tenetur ad illud: ergo z ante legem/ z poſt legē z ſub lege tenetur homo ad illud. ¶ Et hoc videtur falſum: qz ante legē non inuenit facta confeſſio: nec modo iudei confitentur/ ad minus non confitētur ſicut nos. ¶ Solutio. Ad hoc dicēdum eſt q ꝓfiteri deo ſiue confiteri ſimpliciter eſt mozale. vnde eſt im mozale/ z fuit ante legē: ſicut patet in Job: ſed confiteri homini plenitudo eſt z perfectio illius mozalis et ſic patet ſolutio ad vltimo obiectū. ¶ Ad illd q̄ obijcitur q plenior confeſſio erat in veteri lege q̄ in noua. Dicimus q non: quia in veteri lege nō confitebatur princeps vel aliquis alius q̄ peccauerat aliquod peccatū determinatum: nec circūſtātias: ſz in ipſa oblatione dicebāt ſe peccaſſe in genere: ſed i nouā lege confitemur peccata ſpecialia z ſpeciales circunſtātias. vñ cum ſpecialia magis moueāt ad erubeſcētiā q̄ generalia plenior z ꝑfectior ꝓfeſſio eſt in noua lege: q̄ in veteri: concedimus ergo q cōfeſſio ſacramentū fuit veteris legis z etiā ante legem: nō confeſſio que fit homini: ſed que fit deo: de tali eſm intelliguntur auctoritates predicte.

Jacobus Gloſa.

Confirmat.

Secundo

Euaſio.

ꝫ hoc af.

In oppoſitū

Ad vltimū

Ad aliud.

¶ Tertia queſtio huius capitulī.

¶ De effectu contritionis.

Af q ſic.

Af primo.

Secundo

Tertio

In oppoſitū

Secundo.

Confirmat

Ertio queritur vtrū teneamur ꝓfiteri ex charitate z ſatiſfactiōe/ tenemur ex charitate ſicut ſuprius dictū eſt: ergo cū ad primā z tertiā partē penitentie teneamur ex charitate: eadē ratione ad mediā: z ita tenemur ꝓfiteri ex charitate. ¶ Item deformatio operum eſt in ꝓhibitione: ergo informatio opꝝ ſemp eſt in p̄cepto Si dicat q non tenemur cōfiteri ex charitate: quia nō eſt in nobis vel in nr̄a poteſtate. Contra. oīs motus liberi arbitrij eſt in nr̄a poteſtate: ſed ꝓfiteri ex charitate eſt motus liberi arbitrij: ergo confiteri ex charitate eſt in poteſtate nr̄a. ¶ Si cōcedatur q tenemur confiteri ex charitate: cum ergo iſte q̄ modo ꝓfeſſus eſt peccata ſua: neſciat an cōfeſſus fuerit ex charitate: neſcit ergo an ſit abſolut⁹: ab illa intentione: dubitat ergo an fecerit illud quod tenebat facere: ergo ſi tantū non faciat cōmittit ſe diſcrimini: g̃ peccat mortaliter q̄ confeſſus eſt pctā ſua: ſi primo tenetur cōfiteri eadē ratione ſecūdo: eadem ratione z tertio z quarto: ergo centies tenetur ꝓfiteri peccata ſua in die. ¶ Solutio. Ad hoc dicim⁹ q oē quod ſatiſfactoriū eſt ex penitētia tenet facere ex charitate. vnde conteri tenemur ex charitate: eſt em̄ cōteri ſatiſfactoriū ſatiſfactione iterioꝝ: i ſatiſfacere ſatiſfactione exterioꝝ tenemur ex charitate. vñ z ꝓfiteri ſi eſt cōfeſſio ſatiſfactoria tenemur confiteri ex charitate z nō ſimpliciter. vñ ſub conditione tenemur cōfiteri ex charitate z non ſimpliciter: qz cōfiteri hoī de plenitudine mozalis eſt p̄cepti: z hoc nō tenemur facere ex charitate: imo ſi ꝓfiteatur aliquis in mortali abſolutus eſt intentione confitendi q̄tum ad forum eccleſie/ z valet illa confeſſio ad multa: ſicut dictum eſt: z ſi infundat ei charitas redibit effectus clauiū z penitētia ei inūcta erit ſatiſfactoria. vñ nō tenet ite rū ꝓfiteri: ſed q̄tū ad deū in nullo eſt abſolut⁹/ eſt in peccato per confeſſionē factam in mortali: ſed non omittit ſi cōfitet in mortali. z eſt ſimile/ ſacerdos iniungit illi q ieiunet in hac die veneris in pane et aq̄ iſte tenetur ieiunare hac die veneris/ ex charitate tñ ſub cōditione: ſcz ſi in hoc ſit et ieiuntū ſatiſfactoriū: ſed ſi nō ieiunat ex charitate nō omittit: ſz nō ſatiſfacit deo: ſed abſolutus eſt q̄tū ad p̄ceptū ſacerdotis: z non valet hec argūmētatio: tenemur cōteri ex charitate z ſatiſfacere ex charitate: ergo z ꝓfiteri: qz tā conteri q̄ ſatiſfacere eſt pure mozale: ſed confiteri vt dictum eſt non eſt pure mozale.

Hec argumētatio non valet.

Nota diligēter.

¶ Utrum confitens teneatur confiteri oēs circunſtantias. Tertia queſtio.

Ertio q̄ritur vtrū confitēs teneat cōfiteri oēs circūſtantias pctī que notātur in hoc ꝟſu. Quis/ qd/ vbi. qb⁹ auxilijs. cur. quo modo/ q̄n. p quis intelligūtur oēs circunſtantie ꝑſonales: ſicut an peccator ſit ſacerdos vel eps vel hmōi. an ſcīes vel ignorās. p qd ipſum gen⁹ peccati: ſcz an ſit peccatum fornicatiōis/ vel adulterij/ vel inceſtus/ vel hmōi. ¶ Probatur aūt q confitēs debet confiteri oēs circunſtantias peccati: quia orator conſiderat oēs circūſtātias tam ꝑſone q̄ negocij valētes ad ꝑſuaſionē: et medic⁹ corpis conſiderat oēs circūſtātias igrauātes morbū: g̃ ſpūalis medic⁹ debet conſiderare oēs circūſtātias pctī aggrauātes pctm̄: ſed hoc nō pōt facere niſi ꝓfitēs confiteat circūſtātias: g̃ confitens tenet confiteri oēs circunſtantias aggrauātes pctm̄. ¶ Item cōfeſſio fit per cognitionē peccati: ſed nō poteſt plene cognoſci peccatum niſi cognoſcantur circūſtātie: q̄ augmētant vel duplicāt ipſum pctm̄: nec poſſunt cognoſci niſi confitēs confiteat eas: ergo tenet cōfiteri eas. ¶ Item dicit boecius. ſi opam medicātis expectas/ oportet vt vuln⁹ detegas. ¶ Si ꝓpter hoc dicat: q ꝓfitens tenet cōfiteri oēs circūſtantias: ergo ſi qñ confitetur nullā circunſtātiā habet in mēoria: z poſtq̄ redierit de confeſſione veniat in memoriā eiꝰ aliqua circunſtantia tenet redire ad cōfeſſionē: z ſi poſtea reducat ad memoriā aliā circūſtātiā tenebit iterū redire: et ſic pluries in die tenebit redire ad cōfeſſionē: q̄ videtur eſſe incōueniēs. ¶ Item ponat q iſte interfecit fratrē ſuū q̄ eſt frater ſacerdotis ex alia parte. videt q iſte ꝓfitēs ſit pplexus: qz tenetur confiteri: q ille quē interfecit erat frater ipſius: ergo ſi hoc nō ꝓfitetur omittit: ergo peccat mortaliter: ſi ꝯo confiteatur credit ꝑ certo q ſacerdos cui⁹ fratrē interfecit ipm̄ iterficiet vel facier iterfici ꝑ amicos ſuos: g̃ ſi ꝓfitet ſcādalizat ſacerdotē: g̃ peccat mortaliter. ¶ Eadē eſt obiectio de illo q̄ corrūpit neptē ſuā q̄ eſt filia ſacerdotis cui tenet confiteri/ z credit ꝓ certo q ſi confiteatur illam circūſtātiā: ſacerdos faciet ipſum iterfici. ¶ Similis obiectio eſt qñ ſacerdos confeuit ifrangere ſigillū ofeſſionis: ſi em̄ iſte nō ꝓfitet circūſtantiā pctī omittit: ſi ꝓfitet: credit ꝑ certo q ſacerdos reuelabit/ z ex hoc accideret multa incōuenientia/ z ita ſcādalizat ſacerdotē. ¶ Similiter eſt de iacerdote lubrico qñ vehemēt credit vel ſcit ꝓfitens q ſi ꝓfiteat ei quādā circūſtātiā luxurie enormē/ ꝓuocabit ſacerdos ad luxuriā. ¶ Ad hoc dixerit multi q in predictis caſibus tenet confiteri ꝓfitēs circūſtantias illas duab⁹ de cauſis. Prima eſt: qz confeſſio eſt de veritate vite: ꝓfitens vite non eſt dimittēda ꝓpter ſcandalū. Scōa eſt: qz in cōfeſſione conuniūt cōfitēs z ſacerdos ad deſtruēdū peccatū: et in hmōi cōuentu ſolet deus infundere gr̄am: non ſolū ꝓfitēti: ſed etiā confeſſori/ z ſi ſacerdos bonus eſt nullū imminet piculū ex ofeſſione illius circūſtantie. ¶ Sed cōtra primā cauſam obiectio eſt: quia vitatio ſcādali magis eſt de ꝟitate vite q̄ confeſſio q̄ fit hoī: quia vitatio ſcandali ſemp eſt/ z fuit de ꝟitate vite: quia ſemp tenemur diligere ꝓximos vt noſipos confeſſio ꝯo que fit hoī non ſemp fuit de ꝟitate vite ergo magis tenetur iſte vitare ſcandalū ſacerdotis q̄ confiteri eidem illam circunſtantiam. ¶ Contra ꝫ aliud aſſ. ſcōam cauſam obiectio eſt: qz ſi ille cōfitet illā circūſtantiā ſub hac ſpe q de⁹ infundit gr̄am ſacerdoti: g̃ experiet miam dei/ cū cauſa idebita: ſcit em̄ q ſacerdos pluries reuelauit cōfeſſionē q deus nō ifundit ei gr̄am/ z q ſacerdos non ꝓparauit ſe ad infuſionē gr̄e z inde nō infundit ei de⁹ gr̄am: z hoc eſt tentare deū: ergo ſi ita faciat peccat mortaliter. ¶ Itē ſcit ſacerdos q pluries reuelauit cōfeſſionē/ z deus nō infundit gratiā: ergo ꝓbabiliter poteſt modo credere q nec mō infundit. ¶ Item dicit bt⁹ Bernard⁹ q ꝓpter charitatē inſtituū eſt ꝓtra charitatē nō eſt ſeruandū z loquitur de voto/ z qz votum fit aut ꝓpter charitatē habēdā/ aut conſeruandā/ aut augmētandā: ſimiliter cū confeſſio que fit hoī ſit inſtitura ꝓpter charitatē: ergo non eſt obſeruanda contra charitatē: ergo nō eſt obſeruāda cū ſcādalo ſacerdotis. ¶ Solutio. Ad primo q̄ſitū dicim⁹ q cōfitens tenetur confiteri oēs circunſtantias peccati q̄ grauiter z aperte aggrauant peccatū: ſed minutas circunſtantias q̄ modo tollūt ſpecies: de qb⁹ dicit charitas: q̄ de facili ſatiſfaciat nō tenet confiteri: z concedim⁹ q ſi venerūt i memoriā circūſtātie tenet redire ad cōfeſſionem: ſed ſi non grauent aggrauantes.

Af q ſic.

Af primo.

Secundo Euaſio.

ꝫ hoc af.

In oppoſitū

Ad primum

Ad ſecundum

Ad tertium

Ad quartum

Ad quintum

Ad ſextum

Ad ſeptimum

Ad octauum

Ad nonum

Ad decimum

Ad vltimum

Ad aliud.

¶ Solutio. Ad primo q̄ſitū dicim⁹ q cōfitens tenetur confiteri oēs circunſtantias peccati q̄ grauiter z aperte aggrauant peccatū: ſed minutas circunſtantias q̄ modo tollūt ſpecies: de qb⁹ dicit charitas: q̄ de facili ſatiſfaciat nō tenet confiteri: z concedim⁹ q ſi venerūt i memoriā circūſtātie tenet redire ad cōfeſſionem: ſed ſi non grauent aggrauantes. ¶ Ad primo ergo q̄ dicit q ſi ſacerdos bonus eſt nullū imminet piculū ex ofeſſione illius circūſtantie. ¶ Sed cōtra primā cauſam obiectio eſt: quia vitatio ſcādali magis eſt de ꝟitate vite q̄ confeſſio q̄ fit hoī: quia vitatio ſcandali ſemp eſt/ z fuit de ꝟitate vite: quia ſemp tenemur diligere ꝓximos vt noſipos confeſſio ꝯo que fit hoī non ſemp fuit de ꝟitate vite ergo magis tenetur iſte vitare ſcandalū ſacerdotis q̄ confiteri eidem illam circunſtantiam. ¶ Contra ꝫ aliud aſſ. ſcōam cauſam obiectio eſt: qz ſi ille cōfitet illā circūſtantiā ſub hac ſpe q de⁹ infundit gr̄am ſacerdoti: g̃ experiet miam dei/ cū cauſa idebita: ſcit em̄ q ſacerdos pluries reuelauit cōfeſſionē q deus nō ifundit ei gr̄am/ z q ſacerdos non ꝓparauit ſe ad infuſionē gr̄e z inde nō infundit ei de⁹ gr̄am: z hoc eſt tentare deū: ergo ſi ita faciat peccat mortaliter. ¶ Itē ſcit ſacerdos q pluries reuelauit cōfeſſionē/ z deus nō infundit gratiā: ergo ꝓbabiliter poteſt modo credere q nec mō infundit. ¶ Item dicit bt⁹ Bernard⁹ q ꝓpter charitatē inſtituū eſt ꝓtra charitatē nō eſt ſeruandū z loquitur de voto/ z qz votum fit aut ꝓpter charitatē habēdā/ aut conſeruandā/ aut augmētandā: ſimiliter cū confeſſio que fit hoī ſit inſtitura ꝓpter charitatē: ergo non eſt obſeruanda contra charitatē: ergo nō eſt obſeruāda cū ſcādalo ſacerdotis. ¶ Solutio. Ad primo q̄ſitū dicim⁹ q cōfitens tenetur confiteri oēs circunſtantias peccati q̄ grauiter z aperte aggrauant peccatū: ſed minutas circunſtantias q̄ modo tollūt ſpecies: de qb⁹ dicit charitas: q̄ de facili ſatiſfaciat nō tenet confiteri: z concedim⁹ q ſi venerūt i memoriā circūſtātie tenet redire ad cōfeſſionem: ſed ſi non grauent aggrauantes. ¶ Ad primo ergo q̄ dicit q ſi ſacerdos bonus eſt nullū imminet piculū ex ofeſſione illius circūſtantie. ¶ Sed cōtra primā cauſam obiectio eſt: quia vitatio ſcādali magis eſt de ꝟitate vite q̄ confeſſio q̄ fit hoī: quia vitatio ſcandali ſemp eſt/ z fuit de ꝟitate vite: quia ſemp tenemur diligere ꝓximos vt noſipos confeſſio ꝯo que fit hoī non ſemp fuit de ꝟitate vite ergo magis tenetur iſte vitare ſcandalū ſacerdotis q̄ confiteri eidem illam circunſtantiam. ¶ Contra ꝫ aliud aſſ. ſcōam cauſam obiectio eſt: qz ſi ille cōfitet illā circūſtantiā ſub hac ſpe q de⁹ infundit gr̄am ſacerdoti: g̃ experiet miam dei/ cū cauſa idebita: ſcit em̄ q ſacerdos pluries reuelauit cōfeſſionē q deus nō ifundit ei gr̄am/ z q ſacerdos non ꝓparauit ſe ad infuſionē gr̄e z inde nō infundit ei de⁹ gr̄am: z hoc eſt tentare deū: ergo ſi ita faciat peccat mortaliter. ¶ Itē ſcit ſacerdos q pluries reuelauit cōfeſſionē/ z deus nō infundit gratiā: ergo ꝓbabiliter poteſt modo credere q nec mō infundit. ¶ Item dicit bt⁹ Bernard⁹ q ꝓpter charitatē inſtituū eſt ꝓtra charitatē nō eſt ſeruandū z loquitur de voto/ z qz votum fit aut ꝓpter charitatē habēdā/ aut conſeruandā/ aut augmētandā: ſimiliter cū confeſſio que fit hoī ſit inſtitura ꝓpter charitatē: ergo non eſt obſeruanda contra charitatē: ergo nō eſt obſeruāda cū ſcādalo ſacerdotis. ¶ Solutio. Ad primo q̄ſitū dicim⁹ q cōfitens tenetur confiteri oēs circunſtantias peccati q̄ grauiter z aperte aggrauant peccatū: ſed minutas circunſtantias q̄ modo tollūt ſpecies: de qb⁹ dicit charitas: q̄ de facili ſatiſfaciat nō tenet confiteri: z concedim⁹ q ſi venerūt i memoriā circūſtātie tenet redire ad cōfeſſionem: ſed ſi non grauent aggrauantes. ¶ Ad primo ergo q̄ dicit q ſi ſacerdos bonus eſt nullū imminet piculū ex ofeſſione illius circūſtantie. ¶ Sed cōtra primā cauſam obiectio eſt: quia vitatio ſcādali magis eſt de ꝟitate vite q̄ confeſſio q̄ fit hoī: quia vitatio ſcandali ſemp eſt/ z fuit de ꝟitate vite: quia ſemp tenemur diligere ꝓximos vt noſipos confeſſio ꝯo que fit hoī non ſemp fuit de ꝟitate vite ergo magis tenetur iſte vitare ſcandalū ſacerdotis q̄ confiteri eidem illam circunſtantiam. ¶ Contra ꝫ aliud aſſ. ſcōam cauſam obiectio eſt: qz ſi ille cōfitet illā circūſtantiā ſub hac ſpe q de⁹ infundit gr̄am ſacerdoti: g̃ experiet miam dei/ cū cauſa idebita: ſcit em̄ q ſacerdos pluries reuelauit cōfeſſionē q deus nō ifundit ei gr̄am/ z q ſacerdos non ꝓparauit ſe ad infuſionē gr̄e z inde nō infundit ei de⁹ gr̄am: z hoc eſt tentare deū: ergo ſi ita faciat peccat mortaliter. ¶ Itē ſcit ſacerdos q pluries reuelauit cōfeſſionē/ z deus nō infundit gratiā: ergo ꝓbabiliter poteſt modo credere q nec mō infundit. ¶ Item dicit bt⁹ Bernard⁹ q ꝓpter charitatē inſtituū eſt ꝓtra charitatē nō eſt ſeruandū z loquitur de voto/ z qz votum fit aut ꝓpter charitatē habēdā/ aut conſeruandā/ aut augmētandā: ſimiliter cū confeſſio que fit hoī ſit inſtitura ꝓpter charitatē: ergo non eſt obſeruanda contra charitatē: ergo nō eſt obſeruāda cū ſcādalo ſacerdotis. ¶ Solutio. Ad primo q̄ſitū dicim⁹ q cōfitens tenetur confiteri oēs circunſtantias peccati q̄ grauiter z aperte aggrauant peccatū: ſed minutas circunſtantias q̄ modo tollūt ſpecies: de qb⁹ dicit charitas: q̄ de facili ſatiſfaciat nō tenet confiteri: z concedim⁹ q ſi venerūt i memoriā circūſtātie tenet redire ad cōfeſſionem: ſed ſi non grauent aggrauantes.

Iterū ar. veritate vite: sicut dictū est. ¶Sed si suo sacerdoti confiteat pctm: z alij circūstātiā: diuidit confessionē ergo nō est ei vtilis: q: confessio debet esse integra.

Solutio ¶Solutio. ite gra est quātū ad ipz confitentē: q: nō stat per eū quin totū confiteat suo sacerdoti ꝓprio.

ꝫ ista ar. ¶Sed ꝫm predicta videtur q in aliquo casu aliqs vel teneatur dimittere totā confessionē; sit em aliq̄ mulier q̄ non habeat nisi pctm luxurie et habeat signa ꝓbabilia: q si confiteatur illud pctm suo sacerdoti/ puocabit sacerdos ad luxuriā: nec posset habere aliū sacerdotē. videtur q teneat non confiteri: tm ꝓpter scandalū: quia qō ꝓpter charitatē instituū est/ nō est obseruādū ꝓra charitatē: z ita sicut i casu alio: licet non cōfiteri circūstātiā aliquā: ita in casu

In oppositū aliquo licet non ꝓfiteri simpliciter. ¶Sed ꝓtra. esto q̄ instet dies pasche in qua fidelis q̄libet ex ꝓcepto ecclesie tenetur cōmunicare: ergo hec mulier tenet cōmunicare: sed si sine confessione accedat ad mēsā dñi/ indigne acceder: ergo peccat mortaliter: ergo tenetur cōfiteri z nō ꝓfiteri: vt ꝓbatū est/ ergo est perplexa. ¶Solutio. ad hoc dicēdū est q̄ semp genus pcti confitendū est: quia genus peccati ꝑpter difformitatē z similitudinē diaboli quam importat: horrorem portus incutit quantū in se est/ z fugam peccati quantū prouocet ad peccatū: sed modus faciēdi vel circunstantia que non est ipm genus peccati nō est confitenda q̄si sciē q̄ sacerdos est fragilis: q: vr dicit

Solutio. Nota.

Ad primum vor blāda q̄nq; nequā digitos habet. ¶Dicim⁹ ergo q hec mulier tenet confiteri ipm genus pcti: et non scādalizat sacerdotē: q: non ꝓstat et occasionē ruine facto vel dicto min⁹ recto: ſz ipe sacerdos scādalizat se: mulier em nō facit nec dicit nisi bonū. vñ ibi habet locū illō euāgeliꝫ. An oculꝰ tuꝰ nequā est q: ego bonꝰ sum/ z sicut ꝓfitēs aliquas circūstātias non confitet ne scādalizet sacerdotē: ita sacerdos nō debet inq̄rere vel inuestigare oēs modos vel circūstantias peccati ne scandalizet confitentem: sed genus peccati licet inuestigare.

Nota de sacerdote.

¶Utrū in aliquo casu debeat sacerdos reuelare confessionem. Quarta questio.

SEd de reuelatiōe pcti q̄rit an i aliquo casu debeat sacerdos reuelare ꝓfessionē: et dicit q nec ꝫbo nec facto: nec nutu aliquo debet sacerdos ifrangere sigillū cōfessionis: si em infrangeretur abhorrerēt hoies confessionem peccati que maxime placet deo: et ideo maxie cauendum est ne displiceat hoibus confessio: vt le-

Nota exēplū gitur in vitas patrum: q quidā qui erat in naui videns nauem propinquā subuersioni/ confessus est peccata sua valde abominabilia oibus audientibus qui erant in naui/ tandē naue veniente ad portū: nullus potuit recordari peccatorum illius: ꝑter vnum sacerdotē qui iniunxit et penitētiā: z ꝓ hoc patuit q deus magis diligit confessores z celationē cōfessionis. ¶Sed videt q sacerdos in aliquo casu debeat

ꝫ hoc ar. reuelare cōfessionē: sit em q aliquis confessus fuerit sacerdoti se cognouisse illā mulierē: z mortuꝰ sit cōfitēs postea frater mortui velit ducere eā mulierē in vxorē. ēps ꝓcipiat huic sacerdoti q contūgat eos matrimonialiter: si cōtūgit eos facit cōtra deū: z cōtra ꝓceptū ecclesie: ergo peccat mortaliter: ergo videtur q debeat reuelare confessionem illi⁹ peccati.

Secundo ¶Item in correptione fraterna nō dicit ꝑditor criminis ille q̄ illud reuelat ei q ꝑdere pōt z nō obesse: ergo si sacerdos iste reuelat illud episcopo q̄ ꝑdere pōt z non obesse non peccat: ꝓcipue cū ille q̄ est mortuus si viueret deberet velle q reuelaret. Item sit q epiſcopꝰ ꝓcipiat sacerdoti alij q cōtūgat eos matrimonialiter et excōmunicet oēs illos q̄ scūt ipedimentū quo minꝰ debeāt coniūgi si nō dicāt iste sacerdos scit impedimētū quo illi nō debeāt cōtūgi q matrimoniū excōmunicatꝰ est: ergo si nō dicit: z videtur q debeat reuelare. ¶Sed cōtra. si reuelat/ in

In oppositū frāgit sigillū confessionis: ergo peccat mortaliter. Preterea/ si tacet nullū damnū accidet: ignorātia ei facti excusat a pctō eos q̄ coniūgunt: ḡ neq; debet reuelare. ¶Ad hoc solent dicere magistri q in hoc debet sacerdos reuelare ꝓfessionē/ z nō ifrāgit sigillū cōfessionis: sed aperit: q: infrāgere ipoꝛtat difformitatē: est em infrāgere indebite reuelare. ¶Et ad

Ad vltimū vltimo obiectū dicūt q damnū accidit/ si taceat fit em q̄ddā qō est cōtra deū: z si scirēt illi q̄ coniungunt deberēt se separe: z si alij sciūt debēt ipedire illō matrimoniū. ¶Aliū casum ponūt magistri in quo

Alius casus dicūt licitū esse sacerdoti reuelare confessionē: cū aliquis decanus dat licētiā canonicis suis ꝓfitēdi alicui sancto viro z aliq de illis canonicis sunt irregulares/ tali irregularitate q̄ non recipit dispēsationē: volūt tñ ordines suscipere: z ꝫ hoc casu dicūt q huic sancto viro/ licet ꝓfessionē reuelare decano vt coꝛripiat canonicos z moneat ne suscipiāt ordines. ¶Et

ar q sic q reuelare debet/ ꝑbat sic: q: tenet impedire malū q̄tū pōt: sed istos recipere ordines est cōtra deū et cōtra eccl̄iam/ contra sacros ordies: ḡ debet ipedire: sed non pōt aliter impedire nisi reuelādo confessionē: ḡ debet eā reuelare. Item in fraterna correptione nō dicit aliqs proditor criminis: si reuelet illud alicui q̄ potest ꝑdere z nō obesse: ḡ nec debet dici in frāgere sigillū cōfessiōis/ q̄ reuelat illō alicui bono viro q̄ pōt ꝑdere z nō obesse: ḡ ille vir sanctꝰ debet reuelare confessionē decano q̄ potest ꝑdere et non obesse. ¶Contra. Si reuelat/ dicit confitēs ꝓfessionē reuelatā esse: ḡ facit confessionē odiosam hoibus: sed hec est causa quare nō debet reuelari confessio: ḡ non debet eā reuelare in hoc casu. ¶Quod ꝓcedimus dicētes q in nullo casu reuelāda est ꝓfessio/ nisi forte ex aliq̄ matrimonio/ vel ex re aliqua q̄ magnū detrimētū incurreret/ z nullū periculū imineret sacramento confessionis. Iste casus quasi impossibilis est: nec est simile de correptione fraterna z de reuelatione ꝓfessionis: q: in correptione fraterna non imminet periculū: si reuelet ei q̄ potest prodesse/ z non obesse: sed in reuelatione ꝓfessionis immineret periculū confessionis sacramēto: si ꝓ reuelet vir sanctꝰ confessionē decano/ nichil aliud potest facere decanus/ nisi coꝛriperet monere/ z ex hoc incurrit odiuꝫ confessionis: z ita nō reueletur ei q̄ potest prodesse. vnde impossibile est vel fere impossibile reuelari cōfessionem ei q̄ potest prodesse z non obesse. ¶Si tñ esset possibile magnū periculū immineret ecclesie: si non reuelaretur confessio posset eam ꝓfessor reuelare ex consensu epi/ aliter non. vñ in. xxix. numeroꝝ dicitur/ vas quod non habet operculū nec ligamentum desuper immundum est. Vas non habēs operculum est sacerdos reuelās confessionē quinon est sanctificādus de cet ero. i. nō admittēdus admistra rē.

Ad rōnem.

In oppositū

Solutio.

In oppositū

Ad rōnem.

Alii dicitur.

De sacerdote reuelante.

tionē sacramētoꝝ: q: deponēdus est. ¶Sed de primo casu adhuc est q̄stio: si eps ꝓcipiat sacerdoti: vt

Alia q̄stio incidens. coniūgat eos matrimonialiter. vtrū teneat ei obedire cū sciat q confessionē q frater vel pat⁹ ei⁹ cognouit eā: videt q teneat ei obedire. Si em ꝓcipiat rex

Argūt q sic ꝓpōsito suo q̄ suspendat istū tanq̄ latronē: z ꝓpōsit⁹ sciat eū nō esse latronē tenetur obedire in hoc: si rex sentētia lata ꝓcipiat licet deceptus sit. Eodē modo cū eps ꝓcipiat quod ꝓcipere debet: episcopus enim penitus ignorat factū: z isti duo oibus modis volūt

Secundo. coniūgi: ergo tenet sacerdos obedire. ¶Item ꝑbat q simile: petat aliqs in publico eucharistiā que scit sacerdos esse in mortali pctō q confessionē tenet ei dare licet sciat ipm peccare mortaliter suscipiēdo. Eadē ratione debet illos ꝓiugere: licet sciat esse illegitimas psonas ad contrahēdū. ¶Si dicat q nō est si-

Euasio. mile: q: ille q est in pctō mortali in instāti pōt cōteri sed illi non possunt fieri legitime psone ad cōtrahēdū. ¶Contra. si sciret ipm nō conteri nichilominus

ꝫ hoc ar. daret ei ꝓptervitandū scādalū: dns em dedit coꝛp⁹ suū inde quē sciebat nō ꝓteri: ḡ ꝙuis sciat sacerdos istos non posse cōtrahere de iure: tñ debet eos cōiugere ꝓpter vitādū scandalū: q: tota ciuitas vult eos cōiugi: si ꝫ o cōiugat peccat mortaliter: q: si coniūgat

Solutio bñdicet ergo istā: dicet ergo optatiue hec verba: iis amabilis vt rachel viro: sapiēs vt rebecca. tē. ſz ista nō sunt optāda illis: ergo dicet ꝫ ꝓcietiā: ergo peccat mortaliter. ¶Ad hoc est solutio q sacerdos de-

ꝫ hoc ar. bet significare episcopo q ipe nō pōt eos ꝓiugere: z q hoc ꝓcipiat alij: si ergo eps noluerit alij ꝓcipere: debet sacerdos eos contūgere p aliū sacerdote: qui

Solutio. ꝑferat illa ꝫba nō cōtra ꝓcietia suā. ¶Sed ponat q non possit inuenire aliū sacerdotē: z eps instanter ꝓcipiat: vt celebret matrimoniū in hac die: z torꝰ populus idē instanter petat. cū sacerdos teneat obedire p se vel p aliū: cū nō per aliū possit tenet obedire p se: ergo bñdicet eos: z ita ꝑferet ꝫba illa: et cōtra

ꝫ hoc ar. conscietiā: ergo peccabit mortaliter. ¶Et ad hoc est dicendū q tenet eos bñdicere: z ꝑferet illa ꝫba non in persona sua: sed in persona ecclie cuius est genealis minister. vñ non dicet contra cōscientiā suā: et sic non peccabit: sicut malus ꝓlatꝰ nō dicit ꝓtra conscientiā suā: qñ legit euāgeliū dicēdo. Ego sum pastoꝛ bonꝰ: dicit em in psona xp̄i: z meretur sacerdos si in caritate est ꝑferendo illa verba benedictionis: ꝓpter bonum obedientie: z ꝓpter vtilitatē ecclesie: z ꝓpter celationē confessionis. ¶Sed si meretur vi-

ꝫ hoc ar. detur q non debeat querere aliu sacerdotem q̄ hoc faciat: magis em debet velle q ipse mereat q̄ alius

Solutio. ¶Et ad hoc dicēdū q debet q̄rere aliū tribꝰ de causis. Prima est vt isti qui volūt ꝓiugi: videtes q sacerdos inuitus coniūgat eos terreātur z horreāt tale

Prima cā. matrimoniū. Secūda est: quia displicet ei id qō scit et ex hoc de facili pōt displicere ei sua actio. Tertia ne forte dicat illa ꝫba contra cōscietiā suā: q: nō oēs

Secda cā. Tertia cā. sunt spirituales nec oēs intelligunt bonū obedietie

Alia q̄stio incidens. ¶Queritur postea de decano q̄ scit p confessionem aliquē de canonicis suis esse irregulare: et capitulū instāter petat ab eo q ꝑsentet illū canonicū eꝛo ad sacros ordines: an debeat ipm ꝑsentare an nō: vi-

Af q sic. det q sic: quia si repellat eū videt reuelare ꝓfessionē sicut si aliqs quē scit p cōfessionem sacerdos esse in peccato mortali: petat i publico eucharistiā: si sacerdos non dat/ reuelabit confessionē: ergo sicut sacerdos sine oi difficultate debet illū recipere ad sacramentū eucharistie: ita z decan⁹ sine oi difficultate debet ꝓsentare illū canonicū ad sacramētū ordinis.

In oppositū ¶Sed ꝓtra. Decanꝰ debet impedire pctm illi⁹ canonici inq̄tum potest: habet em curā anime illius: ergo tenet impedire ꝓmotionē illius inq̄tū potest: sed potest impedire sine reuelatione cōfessiōis: ponēdo crimen in communi dicens: nullū recipiā hodie: nullū ꝑsentabo hodie: sicut dns ꝓtest crimē in communi dicens: vnus vestrū me traditurꝰ est: ergo non tenet eū ꝑsentare sine oi difficultate: z ꝑbatum est oppositū. ¶Et ad hoc dicendū q nō debet

Solutio. eū ꝑsentare: immo debet ꝓtestari crimē in cōmuni dicendo: nullum ꝑsentabo hodie: q: non est bonum: et debet assignare causas aliquas: licet insufficientes

Ad rationē. Hec est simile de eucharistia: q: ibi determinatū est tempus quo oēs fideles tenentur suscipere z cōmunicare: sed hic non est tempus determinatū quo iste teneatur suscipere ordines: si ꝫo coarctur decanus a capitulo: ita q non possit reluctare quin ꝑsenter illū non debet illū ꝑsentare p se: sed p aliū dando potestatē suam archidyacono vel alicui alij/ vt ille videt decanū adeo abomiari pctm suū refelliat a ꝓposito.

Queritur de alio casu. ¶Item aliquis furatus est res ecclesie alicuius: et timens ne sacerdos hic faciat/ cōfiterur furtū illud sacerdoti hac intentione ne sacerdos detegat crimē illius: ꝓtingit etiā q sacerdos z multi alij sciūt q ille furatus est: q: factū notoriū est. Querit an sacer-

Alia q̄stio incidens. dos possit accusare illū: Videt q nō: q: infringeret sigillum confessiōis. ¶Sed ꝑbat q possit: q: scit vt hō: ergo potest reuelare vt hō. ¶Item dolus nemini

Af q non. debet patrocinari: sed ille cōfessus dolose: ergo illa

In oppositū cōfessio non debet ei patrocinari: ergo sacerdos pōt reuelare. ¶Ad hoc dicēdū est q si sacerdos anteq̄

Secundo confiteret ille sciebat furtū illō/ potuit ei dicere: nō

Solutio reciptam te ad confessionē/ donec illud totū furtum restituueris: sed si recipit in cōfessione/ siue ātē sciuit vt hō/ siue post/ nullo modo potest reuelare: nec valet: scit vt homo/ ergo potest reuelare: quia scit vt deꝰ: z ita totū sigillatū est/ nec dolꝰ ei patrocinat: q: sacerdos potest multa facere ꝓtra ipm: quia potest ipm excommunicare gñali excōmunicatione: z pōt p alios q̄ idē sciūt ipm monere ad restitutionem.

¶Quantum possit quis differre confessionē ¶Questio quinta.

Af q sic. QUinto queritur quantū possit aliquis differre cōfessionem: ¶Et videtur q teneatur confiteri statim quandocūq; peccat: quia ad omnia alia ꝓcepta tenemur ꝓ loco z tempoꝛe. vñ tenemur honorare parentes tantūcūq; quandocunq; locus et tempus se offerūt: ergo ad hoc ꝓceptū. Confitemini alterutrū pctā vestra: tenemur quādocūq; tēpus se offert: sed quandocūq; aliquis pctm habet tempus offert se tē pus em vt euomat virus pcti per confessionē vt eua dat manus diaboli: ergo tenetur confiteri quandocunq; peccat/ vel pctm habet. ¶Item in ecclesiastico

Secundo Non tardes ad dñm conuerti z non differas de die in diem z q sine termino debet/ statim debet: z ita videtur q statim teneamur confiteri quādocūq; peccamus: z ita non est differēda cōfessio. ¶Item cōsiliū

Tertio dei est/ vt non tardem⁹ conuerti ad dñm: consilium

Figura. diaboli est vt tardem⁹. vñ in pphet⁹. Vox cantātis in fenestra/z cornus in superluminari: cantat em̄ diabolus in fenestris quinq; sensuū: puocās hoies ad varios risus z varia gaudia: z est in suplumināri rationis qđ debet esse tinctū sanguine agni: semp ei debemus habere in mēoria passionē xp̄i: sed diabolus existēs in suplimiari rōnis semp̄ cr̄astinat dicit ei hoi. Tu iuuenis es: bñ potes adhuc expectare vsq; ad senectutē: sz dānant pctōres: qi nō acqescūt cōsiliis dei z acqescūt cōsiliis diaboli: vt habeāt i pricipio puerbioꝝ: q nō est differēda confessio quā diabol⁹ cōsulit differri. ¶ Itē solet dici q̄ pōt aliqs differre cōfessionē expectando discretionē sacerdotē. ¶ Sed ꝯ Neq; q̄ plātat neq; q̄ rigat aliqđ est: sed q̄ incremētū p̄stat scz de⁹: g̃ nō est expectād⁹ discretior sacerdos cā p minus discretū irundat gr̃am de⁹: vt p magis discretū. ¶ Itē ꝓtus sacramēt⁹ nō ꝓsistit in meritis ministroꝝ: vt dicit augustin⁹: ipsi em̄ nō sunt nisi canales p quos fluit aqua spūs̄cti ad areolas. i. ad corda fidelīū: ergo nō est expectād⁹ discretior sacerdos. ¶ Item baptism⁹ em̄ valet si det̄ p malum quārū si det̄ p bonū: z alia sacra similit⁹: ergo z pnia. ¶ Item solet dici q̄ ꝓpter scandalū posset differri cōfessio: sicut si aliq; ꝯgo reperet z sollicitet a sacerdote suo fatuo luxurioso/ pōt differre ꝓfessionem ne ipsa puocet ad luxuriā: si em̄ ꝓpter scādalū alteri⁹ licitu est dimittere ꝓfessionē: multofortius ꝓpt̄ scādalū ꝓpriū. ¶ Sed ꝓtra. instat dies pas. qñ tenētur fideles cōmunicare: aut ipsa ꝓfitebīt: aut nō: si ꝓfitebitur: ergo nō dimittet ꝓpter scandalum: ergo nec prius debebat dimittere: si nō cōfitebīt: ergo cōmunicabit sine ꝓfessiōe: ergo peccabit mortalit̄. ¶ Solutio. Ad primo obiectū dicim⁹ q̄ aliqs pōt differre cōfessionē: vsq; ad temp⁹ determinatū ab eccl̄ia: scz vsq; ad tēpus quadragesime/nec est sīle de aliis p̄ceptis: quia p̄ceptū cōfessiōis quē fit hoi est de additionibus: z adimpletionibus quas fecit dñs in euāgelio. qui non venit legē soluere: sed adimplere z p̄cipue instituta est: quia fideles debent comedere panem angelorꝝ in die pasch̄e. vnde prius se debent parare z purgare per ꝓfessionē. z sic ꝓbati de pane illo edant z de calice bibant: vt dicit apostolus. vnde vsq; ad tēp⁹ quadragesime possunt fideles differre confessionē. ꝓsiliū aūt perfectiōis est sepissime ꝓfiteri: saltem ter in anno: tribus festiuitatib⁹ magnis: q̄ celebrātur in no. te. z celebrātur in ve. maxime illi q̄ sunt in sacris ordinib⁹ cōstituti in anno ter vel sept⁹ debēt ꝓfiteri. ¶ Ad scām obiectū dicimus q̄ alius modus confitēdi ad dñm est q̄m p cōfessionem. vñ in psalmo: dixi confitebor z tu remisisti. zē. dicim⁹ etiā q̄ hec est falsa: ꝓfessio sine termino debetur imo cū termino scz in quadragesima. ¶ Ad tertio obiectū dicim⁹ q̄ diabolus cr̄astinat ꝓuersionē z cr̄astinat ꝓfessionē: cr̄astinatiōi aūt diaboli/ nullomō cōsentiendū est: sed cr̄astinatiōi rōnabili pōt aliquis cōsentire sine peccato. Aliquis em̄ aliqū consentit suggestioni diaboli: z nō peccat/ immo mereť: sicut cū diabolus credit aliquē instabilē z suggerit ei q̄ i tret religionē: vt postea exeat z ille intrat z postea nō exit: non peccauit ille intrādo: sed diabolus deceptꝰ fuit. ¶ Ad quarto obiectū dicim⁹ q̄ licitū est differre ꝓfessionē expectādo discretiorē sacerdotē: ita tñ q̄ de licētia sacerdotis sui ꝓfitēs ꝓfiteat alij sacerdoti discretiori: z bonū est cōfiteri ꝓpio sacerdoti: qui habet claues z ptātē dimittēdi aliquid de penitentia qđ non habet alius sacerdos: sed non expectať alius sacerdos discretior ꝓpter essentiā penitentie: sed quia multa sunt annexa pnie q̄ non sunt annexa alijs: sicut p̄dicatio exhortatio z cognitio pcti q̄ melius scit discretior sacerdos q̄s min⁹ discret⁹. ¶ Ad vltimū obiectū dicunt magistri z bñ: q̄ si instet dies pasche debet illa ꝯgo ꝓfiteri sacerdoti suo qñ ecclesia plena est populo: vel debet ducere secū patrem z matrē: ne sacerdos possit ei aliquā violētiā inferre.

Quarto. ꝫ hoc ar.

Secundo

Tertio.

Quarto.

ꝫ hoc ar.

Solutio. Ad primum

Nota.

Paulus.

Consilium.

Ad scām.

Ad tertium

Ad quartū.

¶ Utrum teneamur confiteri venialia.

¶ Ultima questio.

Ad aliud. Nota.

Ad vltimū

Ad aliud. Secundo.

Ad aliud. Tertio.

Ad aliud. Quarto.

Ad vltimus Quinto.

Sexto.

Solutio

Ad auctor.

¶ Ultimo queritur vtrum teneamur confiteri venialia: Et videtur q̄ sic: q: dicit b⁹ Jacobus. Confitemini alterutrū peccata ā q̄ vestra: z intelligitur hoc de mortalibus z venialibus: ergo tenemur confiteri venialia/ vt habetur in glosa: ergo p̄ceptū de ꝓfessiōe peccatoꝝ extendit ad venialia. ¶ Item sup illū locum dicit glosa: coequalibus grauioribꝰ q̄tidianaz leuia grauioris lepre imūdicia sacerdoti pādam⁹: g̃ coequalibus tenentur ꝓfiteri venialia: hoc aūt nō obseruat ecclesia. ¶ Item super eundem locū dicit glosa neq; em̄ sine cōfessione emūdamus pcta q̄ nequeūt dimitti: z loquimur de mortalibus z venialibus: ergo venialia non queūt dimitti sine confessione: ergo tenemur ꝓfiteri venialia. ¶ Item q̄cūq; offēdit deū tenetur satisfacere: sed q̄ peccat venialiter offendit deū: ergo tenetur satisfacere: sed ois satisfactio de peccato est p̄m iudicium sacerdotis: quia iudicium lepre ad sacerdotē pertinet: ergo cū teneamur satisfacere de venialibus/ tenemur illa ꝓfiteri sacerdoti. ¶ Itē esto q̄ aliqs satisfaciat de venialib⁹/ hec pena debetur ei de iusticia: ergo hmōi satisfactio est op⁹ iusticie: sed ad opa iusticie tenet iste: quia vel ad oia opa tenemur virtutum vel ad nulla: ergo iste tenet satisfacere de venialibus: ergo tenetur illa cōfiteri. ¶ Item esto q̄ instet dies pasche qñ q̄libet tenet cōfiteri/ z ponatur q̄ iste nō habeat nisi venialia: z hoc sciat si etiā haberet ventale de quo dubitaret an eēt mortale: sine dubio tenetur illud ꝓfiteri: ide sic iste tenetur cōfiteri peccata: si em̄ dixerim⁹ q̄ pctm̄ non habemus nosipsos seducimus: z ver̄as in nobis nō est: sicut dicit beat⁹ Jo. tenetur ergo iste ꝓfiteri peccata sua q̄ habet: sed nō habet nisi venialia: z hoc scit ergo tenetur ꝓfiteri sciēter venialia. ¶ Sed ꝫ. penitētia est scōa tabula post naufragium: sed per venialia non patitur hō naufragiū: quia per venialia nō frangitur nauis cordis: ergo de venialibus non tenetur penitere: ergo non tenemur ꝓfiteri venialia. ¶ Itē venialia bene dimittuntur post mortē: sicut dicunt sancti: ergo aliter possunt dimitti q̄m p cōfessionē: g̃ nō tenemur illa cōfiteri: si em̄ alterutro duoꝝ modorū possumus illa euadere/ nō tenemur de necessitate ad alterū: sicut si alterutri duoꝝ in extrema necessitate positoꝝ dādo denariū absolut⁹ sum: nō teneor dare alteri determinate. ¶ Itē venialia nō sunt i p̄ habitōe: g̃ emēda de ipsis nō est i p̄cepto: g̃ nō tenemur cōfiteri venialia. ¶ Quod ꝓcedim⁹. simplicit em̄ z absolute nō tenemur ꝓfiteri venialia: sed in casu tenemur: bonū z pfectionis est illa cōfiteri. Et ad auctoritatē beati Jacobi dicimus q̄ quātū ad mortalem.

Ad aliud. talia est p̄ceptū: cōtū ad venialia/ consilium. ¶ Ad illud qđ dicit glo. coequalibus q̄tidianaz leuia dāda sunt Dicim⁹ sicut dicebat p̄positin⁹: q̄ hoc obseruat ecclesia in q̄busdā ecclesijs: qñ fit generalis confessio in prima z cōpletorio: facit enim confessionem in primavt pure seruiat deo: in cōpletorio: vt postea quiescat in deo: z in quibusdam ecclesijs: duo z duo in illa hora confitentur adinuicem q̄tidiana z leuia: sicut fenum z stipulam q̄ dimittuntur per orationes dñicam: z per alspersionem aque benedicte. ¶ Ad illud quod obijcitur q̄ sine confessionis emenda pcta non queunt dimitti: verum est in p̄senti: maxime de magnis venialibus que dicūtur ligna: intelligendū est q̄ sine ꝓfessione nō dimittūtur in p̄senti sed fenū z stipula aliter dimittūtur de facili sicut dictum est.

Prepositin⁹.

Ad aliud.

Ad aliud. ¶ Ad alia dicim⁹ q̄ hec est falsa. Quicūq; offendit deū tenet satisfacere: nisi itelligat tm̄ de offensa trāsgressionis z omissionis que recipiūt p̄ceptionē z p̄hibitionē. ¶ Ad aliud dicimus q̄ cū aliquis satisfacit de venialibus illa satisfactio est opus iusticie: sed nō est de rigore iusticie: sed de equitate. habet em̄ iusticia q̄dam de rigore suoꝝ ad illa tenemur: z habet quedā q̄ sunt de equitate iusticie z liberalitate: z ad illa non tenemur: sicut si aliqs in tēpore caristie det nō solū supflua: sed etiam multa de necessarijs: dare de necessarijs est opus iusticie: tñ ad illud nō tenet: quia nō est de rigore iusticie: sed de equitate z liberalitate: patet ergo q̄ nō valet hec argumentatio. Satisfactio de venali est op⁹ iusticie: g̃ tenemur ad illā

Ad aliud. Ad vltimus ¶ Ad vltimo obiectū dicimus q̄ in illo casu tenet ille q̄ non habet nisi venialia confiteri illa maxime cū sacerdos discretus querit ab illo: an sit cōsuetus in ꝓbis ociosis: an sit curiosus in audiēdis rumoribus: tales solent esse viri contēplatiui q̄ non habent nisi venialia: z i istis habet locū hec auctoritas: vita sit grādia caue ne obzuaris arena: ergo ꝓpter bonū obediēt̄ie: z ꝓpter bonū ꝓbitatis: q: nō debet ꝓfitens mēt̄iri de qb⁹ nouit: tenet i hoc casu ꝓfiteri venialia

¶ De satisfactione z primo q̄ sit satisfactio z q̄ efficacia eius. Quartum capitulum.

De via triuz dierum.

Notandum.

Gregorius diffinit satisfactionem. ꝫ hanc ar.

¶ Dicto de contritione z cōfessione: dicendū est de operis satisfactione: sicut em̄ deus tribus modis offendimus: scz corde/ore/ et ope: ita iustū est vt et tribus modis satisfaciamus. Corde per contritionem. Ore per confessionē. Opere p satisfactionē: hoc est illud triduū de quo dicit moyses i exodo: ibi m⁹ viā trium dierū in solitudinem: vt sacrificem⁹ deo nostro Triduū illud est ꝓtritio/ ꝓfessio/ z satisfactio exterior. z dicit dies quia tūc est vtilis satisfactio interior z exterior/ qñ hō videt feriditatē peccati sui z abominabitur illud: z postq̄ satisfecit sufficienter: tūc pōt immolare dignas hostias spūales deo. ¶ Circa satisfactionē primo notandū est quid sit satisfactio: et q̄ sit efficacia satisfactiōis. Scōo de speciebus satisfactionis. Tertio de satisfactione quā facit aliqs p alio: sicut de missis z aliis suffragijs. Quarto de satisfactione q̄ iniungitur maior/ vel minor condigna Quinto de solēni penitētia. Sexto de restitutione. vtrū sit pars satisfactiōis. ¶ Diffinit aūt beat⁹ gregorius satisfactionē hoc modo. Satisfactio est causas pcti excidere: z suggestionib⁹ eaꝝ aditū non indulgere. Sed q̄ abstinet a peccato cū ꝓposito non peccandi causas peccatoꝝ excidit: z eaꝝ suggestionibus aditū nō indulget: q̄cūq; ergo abstinet a pctō cū ꝓposito non peccādi satisfacit. ¶ Idem videť qđ dicitur in ꝑsa. Nunqđ tale est ieiunū qđ elegi: nūqđ contorquere quasi circulū caput suū z faccū: z cinerē sternere nōne hoc est maius ieiunū qđ elegi dissolue colligationes iniquitatis. zē. z sup illū locū dicit ꝓlog⁹ beati Ihiero. Non ieiunat q̄ abstinet a carnibus naturalibus/ z vescitur carnibus draconis. i. diaboli: carnes diaboli sunt inuidia/ detractio/ contentio/ pugna/ z hmōi: ergo abstinere a pctō est ieiunū quod elegit dñs/ z constat q̄ ieiunare z satisfacere: ergo abstinere a pctō est satisfacere. ¶ Contra. et si nunq̄ peccasset tenet tñ abstinere a pctō/ z abstinere nō est satisfactio: g̃ abstinere a pctō nō est satisfactio

Secundo

Tertio

Quarto

Quinto

Sexto

In oppositū

Secundo

Tertio

In oppositū

Secundo

Duplex excisio causaꝝ.

¶ Item videť q̄ satisfactio exterior nō sit iniūgēda penitēti: q: minores sacerdotes debēt imitari sacerdotē summū q̄ est regula ipsoꝝ: sed summus sacerdos. i. xp̄s mulieri deprehense in adulterio nō iniūgit aliud nisi abstinere a pctō dicēs: vade z amplius noli peccare: g̃ minores sacerdotes nō debēt iniūgere aliud: g̃ nō debēt iniūgere exteriores satisfactiones ¶ Item in infinitū magis dolet ꝑ penitēs de pctō suo cū doleat de alienatione pecunie sue: q: ꝑ penitens caritatē habet: z caritas in infinitū magis odit pctm̄ cū omissionē pecunie: pctm̄ em̄ summe odibile est: ergo ꝑ penitēs in infinitū magis dolet de pctō cū doleat de alienatiōe pecunie sue: ergo in infinitū magis punit se ꝑ penitēs p cōtritionē cū puniat se in largitione elemosinaꝝ: ergo cūlibet parua contritio in infinitū magis satisfacit cū elemosinaꝝ largitio: sed cōstat q̄ elemosinaꝝ largitio aliquātā partem pene tollit: immo magnā partē. vnde dicit date elemosinā z oia mūda sunt vobis: ergo per quātūlibet paruam cōtritionem tota pena tollitur: ergo nō est iniungenda exterior satisfactio. ¶ Solutio. Ad hoc dicitur q̄ sacerdos quedā iniūgit ad fundamētū satisfactiōis/ scz abstinere a pctō: qđā iniūgit ad expeditionē satisfactionis: sicut iniūgit vitare ꝓsortia malorꝝ: corrūpūt em̄ bonos mores colloq̄a prauа. vñ dictum est in Loth. Noli respicere post tergū tuū/ nec stes in omni loco circa regionē: sed in mōte saluum te fac. quedam iniūgit ad ipsam substātiam satisfactionis: vt ieiunare: dare elemosinas/ peregrinatiōes/ disciplinas: z hmōi qđā iniungit ad perfectionem z plenitudinem/ z securitatē satisfactionis vt opera superogatiōis. ¶ Ad primo ergo obiectū dicimus q̄ abstinere a pctō fundamentū est satisfactionis: sed nō est ipm satisfacere. ¶ Sed sciendū q̄ duplex est excisio causarū peccati: quedam em̄ simplex z consistit in abstinētia a peccato: q̄dam em̄ est violēta z per cōtrarietatem: sicut cum per ieiunium excidam⁹ causam luxurie/ z gule: z per dationē elemosinarū causam auaricie/ z sic sumitur excidere a Gregorio in diffinitiōe satisfactionis. vñ hec est falsa: abstinere a pctō est excidere causas pctoꝝ: sed sic soluitur primo obiectum p iteremptionē. ¶ Ad scōo obiectum dicimus q̄ ieiunū iudeorum quod erat ex ypocrisi nō approbat dñs: quia non abstinebant a peccato: sed ieiunium quod cōsistit in dissolutione colligationū in peccatis approbat: sed dissoluere non sumitur ibi p simplici abstinentia a peccato: sed dissolutione violenta q̄ fallit per contrarietа

Ad primū.

Nota.

Ad secundū

Ad tertium. tem. ¶Ad tertio obiectum dicimus q minores sacerdotes debēt imitari summū sacerdotē in fructibus q̄bus assimilant deo: sed in potētia z sciētia nō possunt ipsum imitari/ nec debent. vñ quia dominꝰ vidit mulierē illam perfecte punitā p contritionem
Figura. et erubescētiam quam passa est coram hominibus: ꝓpter hoc non iniūgit ei penitentiā exteriorē: sufficit em aliquādo cōtritio ad delēdū totā penā. vñ in spū vehemēti ꝓteres naues tharsis: p vehemēti em contritione conterit totaliter peccatū eoꝝ: qui explozant gaudia vana: sed si contritio nō sufficit iniūgenda est satisfactio exterioz: sicut dñs innuit alibi dicēs hoc genus demoniozꝝ nō eijcit nisi in oratione z ieiunio: z quia minores sacerdotes nō vidēt an contritio sufficiat ad delendū totā penā: ꝓpter hoc iniū-
Ad vltimū. gunt exteriorē satisfactionē. ¶Ad vltimo obiectū dicimꝰ q hec argumētatio nō valet: iste in infinitū magis dolet de pctō suo: q̄ de alienatione pecunie sue: ḡ in infinitū magis punit se p̄ contritionē q̄ p̄ dationē elemosinaꝝ: z hoc est q dolor de alienatione pecunie sue nō est pena satisfaciēs in elemosinarum largitione q: forte nō est ibi dolor talis: sed ipa alienatio pecunie vl trāslatio i primū ē pena satisfaciēs
q̄o incidens. ¶Sed q̄ri pōt an conclusio sit vra: z dicimus q falsa: non qlibet in infinitū penitēs magis satisfacit p ꝓtritionē: q̄ p elemosinaꝝ largitionē: licet em pena q̄ est in contritione imꝓportionabilis est ꝑm intēsionē pene q̄ est translatione pecunie i primū: tamē
Actus exteriorꝫ z interiorꝫ ille due ꝓportionales sunt q̄tū ad vim merendi remissionē peccatoꝝ: cōunicāt em fontē meriti/ scz caritatē: sicut forte volūtas bona z opus exteri⁹ imꝓportionalia sunt ꝑm intensionē: sed q̄tum ad meritum vite eterne equalia sunt: quia cōunicant fōtem meriti: scz caritatē. Eodē modo in mala voluntate z ope exteriozi: equalia em sunt q̄tum ad demeritū: licet ꝑm intensionē sint imꝓportionabilia et sicut per actiones aie meremur vitā eternā: ita per actiones anime meremur remissionē pene: et similiter per actiones corꝑis meremur remissionē pene: quia nō sanat oculū qō sanat calcaneū: q aūt alienationes pecunie pena sint: patz ḡ p hoc qō dicit aplꝰ de q̄busdā fidelibus q refecerūt spm sanctū: ḡ consolatio est sanctis in hoc q sustentat vita eoꝝ. vñ le-
In canticis. ua eius sub capite meo. i. temporalia sub mente ad sustentationē vite: ꝓpter hoc em ponit sub euāgelio puluinar: q: certꝰ debet esse ꝓdicator de tēporalib⁹ si ergo receptio necessarioꝝ consolatio est scris: trāslatio siue alienatio pecunie pena est illis q̄ dāt non dico caritati: que reputat temporalia vt stercora.

¶De speciebus satisfactionis.

¶Secunda questio.

Augustinus Hora de alijs orationis. SEcūdo q̄rit de speciebus satisfactiōis: q̄ sunt tres scz ieiunij/ oratio/ elemosina. de q̄bus dicit augustinꝰ. Si vis orōnē tuaz euolare ad dñm: fac ei duas alas: scz ieiunij z elemosinā: ieiunij em tollit pōdꝰ carnis siue luxurie: elemosina ꝙo tollit pondus auaricie: z ipsa hūilitas orōnis tollit pondus supbie: z istis tribus ponderib⁹ sublatis fit orō leuis z pōt volare ad deū
Jeronimus. de istis dicit ieronymꝰ. Nō sanat oculū qō sanat calcaneū. ieiunio sanant pestes corꝑis/ orone sanantur
af. de orone. pestes mētis. ¶Sed videt q orō non sit satisfactoria: quia dicitur i ecclesiaste. Dusce mortētes pdūt suauitatē vnguēti. i. orōnis: ergo orō est suaue vnguētū: ergo orō est suauis: ḡ delectabilis: non ergo penalis: ergo nō est satisfactoria: q: nichil satisfacit p pena nisi sit penale: ḡ orō nō ē species satisfactiōis.
Confirmat. ¶Jdē videt qō dicit in apolipsi: Phyalas aureas plenas odoramentoꝝ q̄ sunt orones sanctoꝝ. Et in exodo: facies thimiama suauissimi odoris dño: qō significat orōnem: z ita orō suauissima est: z inde vt ꝓius.
Euasio. ¶Si dicat q ille q̄ deuote orat afflictionem quādā mentis habet: z ita penā: gra cuius est orō penalis z satisfactoria: ergo ꝑm hoc orō deuota do
ō hoc af. lorem habet: non nisi de pctō: sed dolor de peccato contritio est: ḡ oroni deuote coniūcta est contritio: ergo gra cōtritionis est orō satisfactoria: ḡ non est satisfactoria: aliter q̄ contritio: ḡ orō nō est species
Jterū af. satisfactiōis exteriozis. ¶Item obijcit de elemosi na: aut em est satisfactoria inquātū penalis tantum: aut inquātū ex caritate tm̄: aut inquantū vtrūq; habet z non inquātum ex caritate tm̄: sic em opera oia facta ex caritate essent satisfactoria: si inquantū penalis tantū: ḡ si fiat extra caritatē satisfactoria est: quod est contra ꝓdicta. Jtē si inquātum penalis: ergo q̄ magis penalis ē magis est satisfactoria: quod
De vidua. etiā videtur p hoc quod dicit dñs in euangelio: q vi dua q̄ posuit duo minuta in gazophilaciū: plus oibus misit: q: omnem victū suum quē habuit misit: ḡ alijs paribus meruit plus q̄ Zache⁹: sed alijs paribus non meruit plus quātū ad vitā eternam: ergo plus meruit quātū ad dimissionē pene: ergo elemosina q̄ magis penalis est/ magis est satisfactoria: sed q̄ habuit minorem caritatem/ magis penalis est: ergo si duo habeant inequales caritates/ z dent equales elemosinas magis satisfacit q minorem caritatem habet: z ita minoritas caritatis fit alij in ꝓiudicium qō esse non debet. ¶Jtē dicit apostolus: hy-
Ad idem. larem datorem diligit deus: ergo hylaritas dandi nō minuit meritū: imo potiꝰ auget: sed vbi maior caritas/ maior hylaritas: ergo nō minꝰ satisfacit q̄ ma
Eodē mō af. iorē habet caritatē. Eadē est obiectio si dicat q inquantū est penalis/ z ex caritate est elemosina satisfactoria.
Jterū af. ¶Jtē non sanat oculū qō sanat calcaneū: quia ꝑm diuersos morbos corꝑales/ diuerse sunt medicine corꝑorales: ita ꝑm diuersos morbos spiri tuales/ sunt diuerse medicine spūales: sz datio elemosine non habet contrarietatē nisi cū auaricia: ergo nō sanat nisi auaricia. qd est ergo quod dicitur i euāgelio. Date elemosinā z ecce oia mūda sunt vobis.
Solutio. ¶Solutio Ad primo ergo obiectū dicimus q
Ad primum sicut quoddā vnguentū materiale est suaue z odore z tactu: z quoddā suaue est odore: sed aspum tactu/ z per asperitatē illam sanat: sic etiam est in oratione que est spirituale vnguentum: quedam em orō tota liter delectabilis est: sicut orō viri contemplatiui/ q̄ est immediate ad gaudia eterna/ z talis oratio non est penalis. vnde non est satisfactoria: z est quedam orō habens aliquid amaritudinis quod significatū est per hoc q dñs iussit poni stactē z mirram i cōpositione thimiamatis: quedam em orō ꝙocatiua est
Multiplex est fletus. fletus. ¶Sed multiplex est fletus: quidā est p peccato/ z illa orō que non habet alium fletum/ nisi ꝓ peccato ipso nō est aliter satisfactoria q̄ ꝓtritio: sed est quidam fletus p dilationē patrie/ vel p longationē huius incolatus: sicut dicit in ꝓuerbijs: spes

que differt affligit aiam: z oratio q̄ hmōi afflictionē habet: satisfactio est p modū satisfactionis exterio-
Ad secundū ris: z sic patet solutio ad primo obiectū. ¶Ad scdo
Duo requrūt i satisfactiōe obiectū dicimꝰ q diuisio illa insufficiēs est. dato em elemosyne nō est satisfactio: q: penalis tm̄: vel q: ex caritate tm̄: vel q: ex caritate/ vel q: penalis: sz q: in caritate z penalis. vt hoc qō dr i charitate sit q̄si
Exemplū. materia z fundamentū satisfactiōis. z q dicitur penalis sit ꝓfectio sanitatꝫ. sicut acerbitas lexiuie cali de mūdat: non inquantū acerbitas tantū nec caloze quia calor nō habet hanc vim/ sed inquantū lexiuia
Aliud exemplum. est acerba in caloze. similiter bonꝰ color non inquātū bonus tm̄ est pulchritudo: sed q: bonꝰ i bona di-
Actio nō dr penalis respectu charitatis. spositiōe partiū: actio vero satisfactio nō dicitur penalis respectu charitatis: sed quātū ad naturā z fortunā: quātū aūt ad naturā: sicut ieiunare magꝫ ē penale colerico q̄ fleumatico. vñ magis satisfactoriū quātū ad fortunā. sicut dare pecuniā magꝫ est pena le pauperi q̄ diuiti. vñ si aliqs fleumaticꝰ sit cui nullo modo penale sit ieiunare nō est satisfactorium ei:
Nota diligēter. valet tm̄ et ad multa: sicut ad vitā eternā. si sit ex charitate z ad pctm̄ luxurie: vel posset dici q satisfactoriū est ei: nec dicit penale respectu huius nature vel illius/ sed respectu nature bene disposite vel medio criter: sicut ꝓbabile dicit qō videtur nō excellēter acuto/ nō vehemēter obtuso: sz mediocriter dispositio
Ad vltimū. ¶Ad vltio obiectū dicimꝰ q elemosyna sanat auaricia p modū ꝓtrarietatis: sed illa sanat vitia p accidens. p opa em mie meremur augmētū charitatis:
Nota quō elemosyna sanat. charitas aūt p effectū purgat omnia vitia. vnde dicitur de magdalena. Dimissa sunt ei peccata multa quoniā dilexit multū. fleuit multū: z quia fleuit mul
De magdalena. tum dimissa sunt ei peccata multa: quoniam dilexit
Alī exponit multū. ¶Aliter tamen exponit hec auctoritas. date elemosynā ꝛc. hoc modo date ordinate vt ꝓius incipiatis a vobis ꝑm illud: miserere aie tue placēs deo: vt exuatis vos tunicā diaboli: z induatis tunicā dei: z sic oia mūda sunt vobis. Jtē. nō sanat oculum quod sanat calcaneū: ieiunio sanātur pestes corꝑis
ꝓtra hoc af. orone pestes mētis. ¶Videt q hoc sit falsum. Sit em q aliquis peccat pctō superbie vel auaricie z peniteat de illo pctō ifunditur ei gratia: sed adhuc est debitor aliquāte pene temporalis. cōstat q per aliqua ieiunia pōt illa pena totalit̄ solui. esto q̄ soluat̄ p ieiuniū. ḡ si iste decedat cū nulli⁹ pene debitor sit stari euolabit: z ita sanat⁹ ē ex toto. ḡ ieiunio sanant̄
Confirmat. pestes mētis. ¶Eodē mō pōt ꝓbari q p orōnē flebilē sanat̄ pctm̄ luxurie: qō ē peius mētis. et ita hoc
Secundo. est falsuz: nō sanat oculū qō sanat cal. ¶Jtez. aliqs fuit luxuriosus: decessit in charitate/ adhuc debitor pene p illo facto z est in purgatorio: sz p orātiōes et suffragia eccle liberat̄ ab illa pena: ergo orātiōe sanātur pestes corꝑis in mortuis. eadem ratione et
Tertio. in viuis. ¶Item. obijcit de hoc qō dicit dñs in euāgelio. hoc genus demoniozꝝ nō eijcitur nisi orātiōe et ieiunio. videt hoc esse falsum: q: ipe dñs dicit alibi. date elemosynā et ecce omnia mūda sunt vobis. ergo per elemosynā omnia demonia eijciuntur. ergo z spiritus luxurie/ de quo loquitur dominꝰ in illa auctoritate. ¶Item. quia dominꝰ mulieri deprehense in adulterio non iniunxit aliquod ieiunij vel
Ad idem. orationē: sed tantū dixit: vade et amplius noli peccare. ergo hoc genus demoniozū: scilicet spiritꝰ luxurie aliter eijcitur q̄ p ieiuniū z orationē. ¶Item obijcitur de hoc quod dicit aplus. Exercitatio corꝑis ad modicum valet: pietas aūt ad omnia vtilis est. videtur hoc esse falsum: quia ieiunij quod est exercitatio corꝑis cū est ex charitate valet ad meritum vite eterne: valet ad dimissionem pene z culpe: ergo valet ad omnia. falsum est ergo quod dicit apostolus. Exercitatio corꝑis ad modicū valet.
Ad idem. ¶Jtē. nō est yna generalis medicina corꝑoralis ad sanandum omnes morbos corꝑorales: et hoc est ꝓpter contrarietatem corꝑoralium: ergo cum morbi spirituales contrarij sint inter se: nō est vna generalis medicina spiritualis ad sanandum morbos oēs spirituales: cum vna eademq̄ medicina non sit contraria pluribus morbis: ergo falsum est quod dicit dñs: date elemosynam/ et ecce omnia ꝛc.
Solutio. ¶Ad hoc norandū: quodlibet istorum ieiunium/ oratio/ z elemosyna/ z est satisfactoria et medicina. sed sciēdū q̄ penitentia nō est medicina effectiua sanitatis spūalis/ imo solus deus per gratiaz sanat animā: sed est medicina conseruatiua et preseruatiua et memorati ua sanitatis spiritualis. sicut em non dicitur totaliter sanat⁹ corꝑoraliter q̄ de facili patitur recidiuū/ imo necesse est vtratur medicina et dieta conseruatiua sanitatis competenti sibi: ita non est totaliter z perfecte sanatus spiritualiter qui de facili cadit. vñ necesse est vt vtatur medicina cōseruatiua sanitatis competenti sibi: et de tali medicina dictum est. Nō sanat oculum quod sanat calcaneū. pestis em superbie non sanatur per ieiunū: quia licet infusa sit gratia: tamen adhuc remanet fomes inflāmatus ex ea parte ex qua ꝓius erat inflāmatus. sed bene concedimus q ieiunio satisfacit ꝓ peccato superbie et auaricie: sed non sanat nisi peccatū luxurie.
Ad rationē. ¶Unde non valet hec argumentatio: iste nullius pene debitor est: ergo ex toto est sanatus cū remaneat adhuc fomes inflāmatus z ꝓnitas cadendi. Et sic patet
Ad duo solutio ad primas duas obiectiōes.
Ad primā. ¶Ad illud qō obijcitur de hac auctoritate: hoc genus demoniozꝝ nō eijcitur nisi orātione/ et ieiunio/ verū est perfecte z totaliter/ z loquitur ibi dominꝰ de quodam genere hominū incorrigibiliū. Sunt em duo genera ho-
Duplex genus hoim incorrigibilium. minū incorrigibilium: de quibus dicit dominus in euangelio. Nolite sanctū dare canibus: neq̄ mittatis margaritas vestras añ porcos. Canes sunt deri sores/ detractores/ inuidi/ stulti qui reputāt se sapiētes. de talib⁹ dicit Salomon in ꝓuerbijs. Noli derisorē arguere ne oderit te. et alibi. Non recipit stultꝰ verba prudentie nisi ea dixeris q̄uersantur in corde eius: z ecclesiasticus: homo assuet⁹ in verbis imꝓperij in omnibus diebus suis nō erudietur/ id est vir z difficiliter erudiet̄: tales monendi sunt ne obtenebrentur a radijs solis neq̄ moriātur de aromatib⁹ id est de bonis aliozū. ¶Est aliud genꝰ hominū incorrigibiliū/ qui dicūtur porci/ id est superbi: z luxuriosi simul q̄ dicūtur euocentauri: taurus primet ad superbiā: tales icorrigibiles sunt: quia nō est in eis per quod intret correptio. a superiori em non intrat ꝓpter superbiā: nec ab inferiori ꝓpter luxuriā. de tali ḡne dicit dñs: hoc genꝰ demoniozꝝ nō eijcit nisi in orone z ieiunio simul: orone ꝓtra superbiā: ieiunio cōtra luxuriā.
Ad alia. ¶Et ad obiecta contra hoc dicendū est q hoc genus demoniozꝝ quantū ad satisfactionē

Ad auctoritatem.

non quantū ad sanationem: aliter efficitur q̄ per ieiuniū z oratione: scz per elemosynas: et per contritionem sufficientie. ¶ Ad auctoritatem apostoli dicimus: q̄ exercitatio corporis inquantū est corporis exercitatio non valet nisi ad repressionem fomitis: sed inquantū est ex charitate valet advitam eternā: sed pietas. i. opera pietatis ex pietate sunt. vnde valent ad vitam eternam: valent etiā ad remissionē peccati: valent etiā ad augmentū charitatis: valent propter similitudinem dei quā conseruant z augmētant: quia per opera misericordie maxime assimilat quis deo: non per opera abstinentie. valent etiā ad

Ad vltimū.

vitam presentē. ¶ Ad vltimo obiectum dicimus q̄ non est simile de medicina spirituali et corporali. q̄ non oēs temperantie corporales reducūtur ad vnā temperantiā corporalem: nec est verū q̄ habita vna temperantia corporali habeantur omnes alie: quia potest esse temperantia inter calidum z frigidum: z non inter calidum z humidum/vel inter plenū z vacuū: quedam em̄ egritudo est ex repletione/quedaz ex inanitiōe: sed oīs temperantie spirituales reducuntur ad vnam temperantiā spiritualem: scz ad fidem que est perfectio intellectus. et habita vna temperantia spirituali habentur omnes alie: quia habita vna virtute habentur omnes alie.

¶ Utrum penitentia p̄ alio facta valeat.

¶ Tertia questio.

Af. primo.

Ertio queritur de penitētia quā facit aliquis/et queritur vtrum penitētia facta p̄ vno valeat et p̄ quo fit. ¶ Et probatur q̄ penitētia facta p̄ defunctis valet eis q̄ probat Augustinus per auctoritates veteris et noui testamenti. veteris/quia iudas duodecim dragmas argēti misit hierosolymā offerri ea ibi p̄ peccatis mortuorum iuste z religiose zē. per auctoritatem noui: quia ecclesia orat p̄ defunctis: ergo penitētia facta p̄ defunctis valet p̄ defunctis: ergo

Secundo.

facta p̄ viuis valet p̄ viuis. ¶ Itē. probat q̄ suffragia ecclesie non p̄sunt defunctis per hanc auctoritatē apli. omnes nos oportet manifestari ante tribunal christi: vt recipiat vnusquisq̄ p̄out in corpore suo gessit siue bonū/siue malum: ergo nullus recipiet aliquid nisi fm̄ q̄ meruit in corpore: sed iste qui est modo in purgatorio nō meruit in corpore remissionē pene purgatorij. si em̄ meruisset non esset modo in purgatorio: ergo decetero non recipiet remissionē huius pene: ergo suffragia ecclesie nō p̄sunt defunctis. hanc rationē soluit per distinctionē meriti. Est em̄ duplex meritum: scz absolutū z conditionale. iste qui decessit in charitate et modo est in purgatorio nō meruit merito absoluto remissionez illi⁹ pene: sed merito cōditionali meruit remissionē huius pene: scz sub hac conditione: si p̄ alio fierent suffragia. ponamus ergo duos equales omnino in charitate in bonis operibus et meritis: z equales pene debitores/z alter decedat reliquus non: iste qui decedit meruit remissionē pene quā habet si p̄ eo fiant suffragia: sed ille qui nō decedit in oīnibus est equalis ei. ergo meruit merito conditionali remissionez pene quā debet si suffragia fiāt p̄ eo: remittetur ei pena quā debet. ergo penitentia quā facit aliquis p̄ viuo valet viuo. ¶ Itē. aliquis meretur alij etiā indigno primā gratiā. ergo multo fortius merek iam

Tertio.

digno q̄ min⁹ est: scz pene remissionē. et ita penitētia facta p̄ viuo valet p̄ eo p̄ quo fit. ¶ Sed contra. Sit aliquis in lecto egritudinis z inūgak ei penitētia duoz ānoz z amici eius videntes eū debilem et impotentē ieiunare ex pietate obligent ad faciendū illā penitentiā p̄ eo/querit vtrū infirmus sit absolutus a debito illius pene. videt q̄ sic: q̄ si aliquis debeat aliquā summā pecunie alicui creditori: z aliq̄s fidelis hō obliget se p̄ illo debitore/creditor absoluit debitorē: sed in infinitū p̄tio⁹ est de⁹ ad absoluendū q̄ aliq̄s purus hō. g̃ cū sancti viri ita se obligent p̄ infirmo ad faciēdū illā penitentiā sit ita de⁹ absoluit illū a debito illi⁹ pene: g̃ si decedat statim euolabit. ¶ Cōtra. mouiunt oēs nō soluta pena illa g̃ q̄ obligauerūt se nō soluent penā illā: q̄ in paradiso nō soluēt nec in inferno: q̄ in inferno nulla est redemptio. g̃ fm̄ hoc null⁹ soluet penā illā/z hoc ipossibile: q̄ cū de⁹ sit summa iusticia nō pōt nō punire pctm̄: aliter em̄ negaret se. ¶ Item querit. vtrū ille q̄ satisfacit p̄ alio satisfacit p̄ se: videt q̄ sic: q̄ q̄ meretur alij vitā eternā meret z sibi: g̃ qui merek alij remissionē pe. merek z sibi remissionē pe. g̃ cū satisfacit p̄ alio satisfacit p̄ se. Esto q̄ sit debitor illi⁹ pe. duorū ānoz: z pat⁹ su⁹ similit: z facit fili⁹ penitētiā duoz ānoz p̄ patre suo: g̃ satisfaciendo p̄ patre suo satisfacit p̄ se: vter q̄ absolut⁹ est. ¶ Contra. illi duo debent penitentiā duoz: ergo nō vter q̄ est absolutus.

¶ Solutio. ad hoc nobis videtur dicendū q̄ penitētia facta p̄ viuo valet ei p̄ quo fit: si discrete z ex pietate p̄ ipō fiat z suscipiat. discrete dico: q̄ nō passim suscipienda est penitētia p̄ alio cū ille alius fortis z potens sit facere penitētia p̄pria: z ille q̄ suscipit vix sibi suscipit: z nemo debet alteri eē charior q̄ sibi. si aliquis sit in lecto egritudinis z amici ei⁹ obligent se ex pietate ad satisfaciendū p̄ ipō/ tunc discreta suscipitur penitētia p̄ ipō z valet ei. similiter si aliquis videns se fortem potentem discrete illa penitētia suscipitur et valet ei p̄ quo fit: sicut predicauerunt in regno francie illi qui crucē p̄dicabāt. ¶ Ad illud quod queritur/vtr̄ ille infirmus absolutus sit a debito pe. quādo amici sui obligant se p̄ illo. Dicimus q̄ non: imo si decedat intrabit purgatoriū/nec exibit donec ipe z amici ei⁹ satisfe. z hoc est: q̄ in infusione gr̃e q̄n de⁹ viuificauit illū misericordia dei habuit locū cōmutando penā eternā in temporalē. vnde pena tēporalis q̄ restat est de mera iusticia dei vñ necesse est/necessitate absoluta/ipm̄ absoluit: aliter em̄ euacuaretur dei iusticia. vnde pena p̄tingēs/vel obligatur ad penā q̄ forte erit nō satisfa. p̄ illa pena nec est simile de illa obligatione q̄ fit homini: ibi em̄ nō est mera iusticia: sed cū ipe in purgatorio vel amici eius satisfecerint absoluit ille/aliter nō. ¶ Ad vltimū dicim⁹: q̄ nō valet hec argumētatio: isti merēdo illi vitā eternā z sibi merenk vitā eternā: ergo merendo alij remissionē pe. merek z sibi: et hoc est q̄ q̄ merek alij vitā eternā nō tam est ex bonitate operis q̄ ex liberalitate dei: z satisfa. vel p̄ se vel p̄ aliquo de mera iusticia dei est. ¶ Preterea cū aliqs merek alij gratiā z vitam eternā deo seruit/z ita merek sibi vitā eternā: sed cū satisfacit p̄ alio seruit quidē deo z meretur vitam eternam: sed non satisfacit p̄ deo z ita nō est simile: valet ergo satisfactio pie z discrete recepta p̄ alio sive p̄ viuo sive p̄ mortuo: sed

Secundo.

Ad rationē.

Ad vltimū.

ponatur q̄ ille p̄ quo fit nulli⁹ penitentia debitor sit iam est in requie eterna. fm̄ hoc satisfactio facta p̄ ipō nō valet ei p̄ quo fit: nec valet ei qui facit inquantū est satisfactio: quia nō intendit satisfacere p̄ se: z satisfaciendo nō satisfacit p̄ se: vt dictū est. ergo illud opus inquantū est satisfactio ad nichil valet. ¶ Cōtra. illud opus inquantū est satisfactio est aliq̄d bonū/ z nullū bonū irremuneratū: ergo remunerabit inquantū est satisfactio: ergo inquantū satisfactio ad aliquid valet. ¶ Ad hoc potest dici q̄ cuz opus illud non valet illi p̄ quo fit: valet illi qui facit cōuertit em̄ ea ip̄m: sicut dicitur de oīone. Oro mea in sinu meo cōuertetur. valet ergo ei qui facit: etiā inquantū est satisfactio si aliquid est in ipō purgandū: q̄ em̄ cōuertit ad ip̄m hoc est ex liberalitate dei. p̄pter quem facit opus illud: cū em̄ satisfacit p̄ aliquo: vel intendit satisfacere: hoc facit p̄pter deū.

¶ De penitētia maiori vel minori cōdigna.

¶ Quarta questio.

Af. q̄ sic.

Uarto queritur de penitentia maiori vel minori cōdigna. z ꝺdigna dicitur penitētia illa quā deus taxauit: p̄euidit em̄ ab eterno q̄libet pctā quib⁹ penis puniri deb̄eant. sit ergo q̄ sacerdos discretus iniū gat alicui penitentiā minoꝛ ꝺdigna z ille faciat eā. Querit an illa cōpleta sit absolut⁹? ¶ Probat q̄ sic

In oppositū

quia fecit quicquid iniūxit ei ecclesia oīb⁹ modis g̃ est absolutus. g̃ si decedat statim euolabit. ¶ Cōtra. aut hō punit/aut deus: ergo cū iste nō plene satisfecerit/aut ite⁊ puniet se/aut deus puniet ip̄m in

Secundo.

purgatorio. g̃ nō erit absolut⁹. ¶ Item. aut tenetur facere residuū aut nō. Si tenetur. Cōtra. si non faciat nō omittit etiā habito tēpoꝛe z loco: sit ita q̄ adhuc viuat per annū: ergo nō tenetur facere illud residuū. Cōtra. p̄ceptū est: facite dignos fruct⁹ penitentie: sed iste nō facit dignos fructus penitentie ergo adhuc tenetur facere. ¶ Solutio. cōdigna penitentia ꝺ nitentia ꝺ duob⁹ modis. primo dicit condigna illa quā deus taxauit. scꝺo ꝺ cōdigna illa qua facta statim euolat penitēs: z ista minoꝛ q̄ illa cōdigna quā deus taxauit: q̄ de illa condigna quā deus taxauit aliquid remittit illi ex vi clauiū. aliquid etiā remittitur isti aduto⁊io eccl̃e: q̄ princeps ego sum oīm timentiū te. vnitas em̄ eccl̃ie multū valet ad remissionē p̄cr̄oꝝ: q̄ scri viri lugent p̄ pctis alioꝝ. vñ hiere. quis dabit capiti meo aquā: z oculis meis fontē lachrymaꝝ z plorabo iterfectos populi mei: z in trenis. vie|yō. i. sancti lugēt eo q̄ nō fūt q̄enīat ad solēnitatē. si g̃ ille facta penitētia iūcta saluo auxilio clauiū et eccl̃ie: adhuc non euolaret si decederet: q̄ nō est absolut⁹ quātū ad foꝝ dei: z quātū ad foꝝ eccl̃ie. z sic patet solutio ad primo obiectū. ¶ Ad illud q̄ q̄rit/ vtrū teneak facere residuū. dicim⁹ q̄ tenek: nec valet hec argumentatio. nō omittit si nō faciat: g̃ nō tenek facere. Instātia. iste nūq̄ honozabit parentes nec omittit. g̃ nō tenek honozare. q̄ forte nūq̄ erit tps z locus. Similiter: forte nūq̄ erit tps i quo iste omittit: si tūc nō satisfaciat: tū si cogitaret de pctō tenet dolere: z si doleret/satisfaceret. ¶ Itē querit postea de illo cui iniūgit penitētia maioꝝ ꝺdigna. vtrū penitentia maioꝝ cōdigna facta vel cōpleta teneak facere residuū ¶ Videtur q̄ sic: q̄ tenetur obedire eccl̃ie. g̃ tenek facere totā penitentiā quā iniunxerit eccl̃ia. ¶ Sed cōtra. Si decederet statim euolaret. g̃ penit⁹ est absolutus. ¶ Item. si satisfacit at residuū: querit an quid valeat ei illud: nō em̄ valet ei ad remissionē pctōr̄: q̄ null⁹ pene debitor est nec valet ad vitā eternā inquātū opus satisfactorij q̄ ꝓprie valet ad vitā eternā inquātū est ex charitate: g̃ inquantū est opus satisfactorij ad aliud debet valere. si dicak q̄ ad nichil valet inquantū est satisfactorij. ergo cū inquātū est satisfactorij bonū sit: aliquod bonū est irremuneratus: quod est impossibile.

¶ Ad hoc dicim⁹ q̄ cōpleta cōdigna penitētia absolutus est iste quātū ad foꝝ dei: sed nō quantū ad foꝝ eccl̃ie: et si faciat illud residuū valet ei p̄oꝑie ad augmentū gratie: quia illud satisfactorij cedit quasi in aliud gen⁹ operis: scz in opus supererogationis quātū ad conspectū dei: q̄ in cōspectu dei iste null⁹ pene debitor est: valet etiā ad multa alia que dicta sunt supra in questiōe de multitudine operum factorū ex eadem charitate. Et similiter possimus dicere q̄ si ille qui intrēdit satisfacere p̄ aliquo null⁹ pene sit debitor: nec ille p̄ quo satisfacit valet ei opus illud satisfactorij quantū ad augmentū gratie: q̄ cedit illud opus in genus supererogatiōis.

¶ Quinta questio.

¶ De solēni penitentia.

Quinto dicendū est de solēni penitentia de qua dicit Ambrosius: q̄ sicut est vnū baptisma/ita z vnica penitentia. Et Augustinus dicit: q̄ ꝓpter excellētiā suā nō est iterada solēnis penitētia ne vilis habeaꝫ. Est aūt solēnis penitētia q̄ fit extra eccl̃iam i capite ieiunij cū eijciūtur publice penitētes de eccl̃ia/nec itroducūtur vsq̄ ad die⁹ iouis aī pascha: z fit hec penitētia p̄ enormibus z maioꝛib⁹ criminib⁹: imponit aūt talis penitētia ad maioꝛē humiliationē penitētū/ vt cum viderint se electos a p̄sortio fideliū: qui intrāt eccl̃iam reputēt se maxime indignos: ex hac reputatione maxime humilient in cōspectu dei: z sic maxime fiāt de eccl̃ia merito/ z sic fit eoꝝ penitētia excellētissima. vñ ꝓpter excellentiā suā nō iteratur: tamen in q̄busdā eccl̃isijs iteratur. ¶ Quod em̄ dicit Origenes: q̄ de enormibus peccatis z maioꝛibus tātū fit primo penitentia: nō intelligit hoc de solēni penitētia: q̄ de penitētia peccati in spiritū sctm̄/de quo tm̄ fit primo penitētia. i. i initio: dū adhuc nō est radicatum illud peccatū in anima: in nouitate em̄ capiendē sunt vulpes paruule que demoliuntur vineas: cū em̄ induratū est peccatum in spiritū sanctum tanta est labes illius peccati/vt dicit Augustinus: q̄ de-

Augustin⁹.

precandi humilitatem subire non possit: id est vix et difficillime possit. ꝓpter hoc dicit Origenes: q̄ de illo tm̄ primo fit penitētia vel in principio vel in nouitate: et quia solēnis penitentia positiū quiddam est vel ab impositione: non amplius de ipa dicimus

¶ Quintum capitulum.

¶ De restitutionibus.

Quinto capitulo dicēdū est de restitutiōe. Circa quā primo queritk/an sit pars satisfactionis. Scꝺo de casib⁹ q̄ circa restitutionē adesse dicunt. ¶ Juxta primū ꝓbat q̄ restitutio sit pars satisfactiōis: quod dicit auctoritas: nō dimittitur peccatū nisi restituatur ablatū. ergo sicut adveram penitentiā exigitur cōfessio ex-

Origenes.

Augustin⁹.

terior z operis satisfactio:ita z restitutio.ergo restitutio est pars vere penitētie: sed nō est contritio vel cōfessio:ergo est satisfactio: z ita est pars satisfactionis. ¶Itē.si aliqs est impotēs restituere initūgit ei penitētia maior/cū iūgeret si restitueret:ergo sicut illa maioritas est pars satisfactionis: ita restitutio. Secundo.

Tertio. ¶Itē.distīguūt sancti triplex pctīm/scz pctīm i deū/ pctīm in primū/pctīm in se.ergo sicut satisfactio deo pars est penitētie pctī in deū: ita satisfactio primo est pars penitētie pctī in primū:sed satisfactio primo est restitutio.ḡ restitutio est satisfactio vel pars satisfactionis. ¶Itē.penitētia medicina est:z ptraria ptrariis curātur.sed nichil adeo ptrariū est rapine vt restitutio:ergo p restitutionē maxime curatur pctīm rapine.ergo restitutio penitētia ē vel pars penitētie. ¶Sed ptra dicit psalmista. Tibi soli peccaui.ergo oīne pctīm ptra solū deū est.ergo satisfactio de pctō soli deo fit:sed restitutio soli primo fit.ergo restitutio nō est satisfactio : nec pars satisfactionis. ¶Itē.pctīm est corruptio boni/vt dicūt sancti: z est duplex corruptio boni:quedā violenta:quedā volūtaria: vt dicit Augustīn in libro ptra epistolā fundamenti in fine.corruptio boni voluntaria est causa corruptiōis violente boni.sed illi bo. volūtaria corruptio pctīm est:vt boni qō est in aia.hoc aūt est imago dei. ergo pctīm ppie nō est nisi corruptio imaginis dei vel dissipatio:ſz dissipādo imaginē dei nō fit iuria nisi deo.ḡ nec satisfactio de pctō fit ppie nisi deo: ſz restitutio ppie fit primo: ḡ restitutio nō est satisfactio:nec pars satisfactiōis. ¶Qō ꝓcedimus Per hoc ad primū. Nō tñ dimittit pctīm nisi restituat ablatū. Exigitur eīm ad verā penitētiā restitutio:sed nō vt pars : ſz vt fundamentū:sicut z alia p̄cepta primaria ad q̄ tenemur:z si nō peccasset hō:p̄ceptū eīm ē restituere/z sine impletiōe p̄ceptoꝝ nō ē ꝑa penitētia. ¶Ad scōo Ad secundū obiectū dicim⁹:q nō iniūgit maior penitētia impotēti restituere:ppter hoc p restitutio pars sit satisfactionis:ſz qz pbabile ē q magis peccauit ꝓsumēdo bona aliox stulte z luxuriose/ cū ſ ꝓsumpsisset bona sua. ¶Ad tertio obiectū dicim⁹: q iproprie ꝺr aliqs peccare i primū.est eīm sensus: iste peccat i primū.i.iste peccat i deū actōe tali q̄ dānificat primū: vñ pctīm ppie ē in solū deū. ¶Ad vltimū dicim⁹ q Ad vltimū. hec ē falsa.nichil adeo ꝓriū ē rapine vt restitutio.restituere eīm nō est dare de suo ſz reddere alienū.rapina vero auaricia est: auaricie vero maxime ꝓrariū est dare de suo.vnde p dare de suo vel per opa pietatis maxime curat auaricia.z p hoc magis ptz solutio ꝺdictoꝝ:scz q restitutio nō est pars satisfactionis.

¶De casibus in quibus restituendum est: z primo/vtrum licet differre restitutionem.

¶Secunda questio.

Prima q̄o. SEcūdū capitulū q̄ō est de casib⁹ i q̄b⁹ tenētur hoies ad restitutionē: diuidit i sex capitula partialia. Primo occurrit gñalis q̄stio qua ꝺr/vtrū liceat ex causa aliq̄ differre restitutionē.ponat ḡ q ille nō habeat aliq̄d nisi illud q̄ habet de rapina:siue p furtū siue p vsurā:vel aliquo alio mō.z si restituit vxor eius pstituet:z filij eius morient fame ¶Probat q in hoc Af. primo. casu licite pōt differre restitutionē: q pōt aliqs licite differre ꝓfessionē vel satisfactionē exteriorē ex cā aliqua:sicut cū est infirm⁹ z nō pōt ieiunare.ḡ si aliqs pōt ex causa licite differre q̄ debz deo:multofortiꝰ pōt ex causa licite differre reddere q̄ debet primo ḡ ex causa licite pōt differre restitutionē:z nulla maior cā q̄ articul⁹ necessitatꝫ.ḡ i articulo necessitatis pōt iste licite differre restitutionē. ¶Item.in.xxiij. Secundo. deutero. Ingressus vineā primi tui comede vuas quā tū tibi placuerit:foras aūt ne efferas tecū.ḡ si ꝑter articulū necessitatis licebat edere de alieno etiā iuto dño:multofortiꝰ in articulo necessitatis ſz comedere de alieno iuito dño.ḡ iste in articulo necessitatis licite pōt differre restitutionē. ¶Itē.dicit Au- Tertio. gustīn⁹.Heli⁹ est claudos cōſ lugere mortuos.claudus est q in parte restituit:in parte nō. mortuꝰ q nichil restituit. ḡ meli⁹ ē tm̄ partē restituere cōſ nichil. videtur ergo q possit isti cōiuli:q saltem partē reddat: sed circa consilia pōt esse dispensatio. ergo per dispensationē potest iste licite differre restitutionē. ¶Item.si nō appareant illi q̄b⁹ debet reddere:pōt Quarto. episcopus dispensare cū illo:ne statim reddat.ergo z prius cum apparebat poterat dispensare:ergo ex dispēsatiōe pōt iste licite differre restitutionē ¶Sz In oppositū contra dicit Augustīn⁹.Simulata est penitētia vbi ablatū non restituitur. quia non dimittitur peccatū nisi restituat ablatū. ¶Item.in leutico. Oīne mor Secundo. ticinū z captum a bestia non comedas:ergo peccat mortaliter qui comedit: et ita nō licet differre restitutionē/ex quo nō licet comedere de rapina. ¶Itē Tertio. in thobia. videte ne furtiuū sit: sed reddite eum dominis suis: q nō licet nobis aut edere ex furto aliquid:aut ptingere. ¶Itē.in.xxiij.deutero.Cum Quarto. votum vouerīs dño deo tuo non tardabis reddere. ergo si votum statim reddendum est:eadem ratione z furtū/z rapina/z huiusmodi. ¶Quod cōcedimus Solutio. vnde quicūq teneť restituere tenetur ad id statim si pōt restituere/nec licet aliquo mō differre restitutionē/nisi de volūtate illius cui debet:devolūtate dico tm̄ patra sine fraude aliqua:cuidā eīm imperāt per fraudem:creditor eīm plus vult habere partem cōſ nichil:sed si ille q teneť restituere habeat alia bona cōſ de rapina facili⁹ debet induci creditor ad dandum dilationē. ¶Solutio. Ad primū obiectū dici- Solutio. mus:q nō est simile de cōfessione z satisfactiōe exte Ad primū. riori/z de restitutione:q sicut dictū est supra. Confessio exterior z satisfactio exterior nō sunt pure moralia:imo sine ꝓfessiōe z satisfactiōe exteriori potest saluari aliqs per solam cōtritionē: sed restitutio de pure moralibus est in quibus cōsistit similitudo dei sine quib⁹ nō est salus. Et circa ista nō potest dispēsare dñs papa: dictum est q restitutio fundamentū est penitētie/ z est sicut causa materialis que substernitur vere penitētie. vñ sine restitutione nō est salus ¶Ad scōo obiectū dicūt quidā q cōdiu vue erāt in Ad secundū vinea/temporalis dñs nō erat verus dñs earū:imo dicūt aliqui. multa impedimēta poterāt accidere ne fieret verus domin⁹/z ꝓpter hoc ille qui intraret vineam porzimi sui non comedebat vuas inuito dño:sed quando vinū erat repositū in cellario tūc erat verus dominus:z tūc non licebat alij accipere:nō est ergo simile de vuis/z de restitutione:quia ille cui teneť restituere verus domin⁹ est eius quod tenetur restituere. ¶Sed hec solutio nulla videtur esse:q si domi- Ꝫ hanc af. nus p̄cepisset q iste de cellario primi sui acciperet vinū nō peccaret si acciperet : sicut non peccauerūt

filij israel accipientes p̄cepto dñi vasa egyptioꝝ dñs eīm qui verissim⁹ est dñs oim trāstulit dominiū illoꝝ vasoꝝ.similit non peccauerūt filij israel occupādo terrā p̄missionis: q dñs trāstulerat dominiū illi⁹ terre in filios israel. ex p̄cepto ergo dñi erat q nō peccabat ille q intrans vineā primi sui comedit vuas:ille eīm quas comedebat sue erant: q dñs Ad argumē tum. transtulerat dominiū in ipm. ¶Qō ꝓcedim⁹.vnde dicimus q illa argumētatio nō est sufficiens: ſz pōt esse cooperās. sufficiēs aūt ratio est q restitutio est de puris moralib⁹:illud vero p̄ceptū est de iudicijs Tria p̄cepꝺr genera ralia q̄ sunt imobilia:z cerimonialia q̄ significabant veritatē futurā:z illa cessauerūt veritate veniente:z iudicialia q̄ diuersificant ꝑm diuersas ꝓsuetudines regionū.p̄ceptū ḡ illud iudiciale fuit. Terra eīm p̄missionis fertilissima fuit:z iudei pauci erāt. vnde volebat eos dñs ꝓuocare ad opa charitatꝫ:z ppter hoc dedit illud p̄ceptū iudiciale : sed modo nō tenet:q rāta est multitudo hoim q nisi reseruarēt victualia sicut reseruauit:perirēt hoies fame. ¶Ad tertio ob Ad tertium iectū dicim⁹ : q meli⁹ est habere claudos cōſ lugere mortuos.i.minus malū:z potest ibi esse p̄missio cōparatiua:vel ꝓsiliū cōparatiuū. pōt eīm sacerdos cōsulere/vt saltē partē restituat:si nō vult totū restituere vt paulatim ducat ad pfectū. ſz nō est ꝑpter hoc Ad vltimū. absolut⁹. ¶Ad vltimo obiectū dicim⁹ :q cū nō apparent illi nec apparere possunt q̄b⁹ iste teneť restituere tūc teneť reddere eterno dño in pauperib⁹:q q̄ vni ex minimis meis fecistis/michi fecistis: z q eōs p̄curato: z tuto: ē pauperū pōt dispēsare ne iste stati restituat: ſz cū apparēt illi q̄b⁹ ille teneť restituere/nō pōt dispēsare:q nō est ꝓcurato: eorū.

¶De currētib⁹ cū fure:z participib⁹ iiurie et⁹.

¶Tertia questio generalis.

Nouē modi currendi cū fure. ERtia questio generalis de restitutionib⁹ z de currētib⁹ cū fure/ vtrū teneant ad restitutionē: de q̄b⁹ dauid. Si videbas furem currebas cū eo. Esa. Principes tui ifideles iocij.sunt aūt nouē modi currēdi cū fure. ¶Dicimus ē:cū aliqs princeps p̄cepit ꝑpositis suis vt rapiant vbicūq possint. ¶Scōs ē:q̄n aliqs ꝓsulit vel instigat furē vel vsurarū vel symoniacū: vel gñaliť raptorē ad hoc vt raptor rapiat. ¶Tertiꝰ ē:q̄n ꝓsentit vel auxiliū ꝑbet aliquomō ad hoc vt raptor rapiat. de talib⁹ dr. Satis excoriat q tenet pedē. ¶Quartus ē p adulationē: cū adulatur aliqs alicui raptori laudādo ipm de pctō suo. ¶Quint⁹ est p recursum currūt ei cū fure illi q ap̄ quos latrones latitāt cū spolijs suis. ¶Sext⁹ ē p participationē:sicut cū aliqs sciēter comedit de vsura vel rapina/vel ht portionē i rapina. ¶Septim⁹ ē p silētiū:cū aliqs pōt monere raptorē ne rapiat:et non monet cū monitio sua pōt ꝓdesse. ¶Octau⁹ ē:cū nō resistit raptori cū possit resistere.z de tali dicit auctoritas. Nō caret scrupulo societatis occulte q manifesto facinori desinit obuiare. ¶Non⁹ z vltim⁹ ē cū nō manifestat. Si eīm manifestaret iuuaret primū ad recuperādū rē suā: vel ꝑmuniret eūt nō amitteret. de istis modis sunt isti ꝙl⁹. Jussio/ꝓsiliū/ꝓsensus/palpo/recursus. Participās/mutus/nō obstās/nō manifestās. de primo modo certū est q teneť princeps ad restitutionē:nisi ille qui rapit restituat:q ille facit cuius auctoritate te fit:sed de consulentib⁹ et consentientibus:queritur vtrū teneantur ad restitutionem? ¶Probatur q sic Questio. quia consulens vel consentiens facit aliquid per q̄d Arī. q sic. iste amittit rem suā:ergo tenetur restituere. ¶Itē. Secundo. consulens peccat in deum/ in proximū/ et in ipsum furem quem scandalizat. ergo cuz fur teneatur restituere:multofortius et consulens et consentiens zc. ¶Preterea.qui occasionem damni dat/damnū dedisse videtur. Tertio. sed ecōtrario. videtur q non teneatur restituere:quia ille non habet nec habuit de re illi⁹. ergo nichil tenetur illi restituere. ¶Item.si consu- Quarto. lens vel consentiens tenetur restituere in nullo potius casu cōſ in illo in quo fur nō est soluēdo:vel quādo constat q fur non reddet.fiat ergo non soluendo consulens vel consentiens tenetur restituere ex aliqua lege:nō nisi lege diuina. ergo ex lege diuina tenetur restituere. Sed contra fiat subito fur soluēdo et restituat penit⁹:aut iste tenetur restituere: aut nō ¶Si sic. Contra.illi penitus restituta est res sua et ꝓ hoc arguit non debet ei bis restitui:ergo iste non tenetur ei restituere.z si hoc cū lex diuina imobilis sit nec prius tenebatur cum fur non erat. ¶Solutio. Ad hoc di Solutio. stinguendum est q iste vel prebet consilium vel auxilium:alias nō facturo: vel alias facturo. Si alias non facturo tenetur ad restitutionem totaliter/ nisi raptor restituat.tunc eīm est principalis causa illius rapine.si alias facturo:tūc tenetur restituere in parte:nisi raptor totaliter restituat: tūc eīm est causa illius rapine. ¶Et nō valet hec argumētatio:iste nichil habet de re illius nec habuit. ergo nichil teneť Ad rationē. ei restituere addēdi ē nec abstulit ei aliq̄d: z hoc falsum.abstulit eīm ei aliq̄d/ vl coabstulit causaliter:q causa fuit vel ꝓcausa ablatiōis. ¶Ad scōo obiectū Ad secundū dicim⁹:q sicut duplex ē necessitas absoluta:vt hec: necesse ē deū ee/additionalis vt hec:necesse ē sortē sedere dū sedet.ita duplex ē tentio : absoluta z ꝓditionalis:absoluta tētiōe/raptor restituere/tētiōe ꝓditionali teneť ꝓsiliens vel ꝓsentiēs restituere:scz si raptor nō restituerit/z teneť ex lege diuia cū illo casu. vñ si fur restituat/iste nō teneť restituere: quod autē obijcitur q lex diuina imobilis est: bene cōcedim⁹. Unde adhuc ē vera ista:iste tenetur restituere/ si fur nō restituat. ¶De quarto modo distinguēdū ē:q si Ad aliud. adulatio ē generalis nō tenetur restituere adulator tñ peccat mortaliter: si sit specialis vt dicit raptori bene facis auferēdo isti res suas: tūc ē consulēs vel cōsentiēs z tūc teneť restituere. ¶De quinto modo certū ē:q cū ille apud quē latitant latrones habeat et ipos et spolia in potestate sua:tenetur restituere. ¶De sexto modo similiter ꝓstat q qui accipiūt vel comedūt sciēter de vsura/siue sint monachi siue alij tenenť restituere:q nō debēt cōmittere se discrimini. ¶Sed de trib⁹ vltimis modis dubiū ē an teneā Dubium. tur ad restitutionē. Videtur q sic: quia ille teneť diligere proximū suū sicut seipm:ergo tenetur conseruare rem proximi z non cōseruauit:quia nō prohibuit furem:nec restitit rapiēti: nec manifestauit: ergo tenetur restituere. ¶Et ad hoc dicendum q nō Solutio. valet hec argumentatio : quia ad hoc q teneatur restituere oportet q abstulerit vel ꝓprie vel causaliter/quod non inuenitur in tribus illis modis.

¶Utrum generalis necessitas ecclesie possit dispensare cum aliquo ne restituat.

¶ Quarta questio.

QUarto q̄rit/ vtrū ḡnalis necessitas ecclie possit dispēsare cū aliquo ne restituat qō alias restituēdū ē: sicut cū milites multa habeāt de rapina ⁊ idebitis ex actionib⁹ querit vtrū ꝑ succursu terre sctē in q̄ piclytak fides ⁊ iterficiunt xp̄iani: possit dispēsare ecclia cū militibus ne restituāt: ꝛ expēdat pugnādo ꝓ fide christi.

Arī. q sic. ¶ Videt q sic: qr vt habet primo regū. Ad dauidve nerūt oppressi ere alieno ⁊ fact⁹ ē eoꝝ princeps. ꝛxta dicit apo. oia cōtingebant illis in figura: ergo et ad verū dauid scz ad xp̄m possunt puenire oppressi ere alieno ⁊ fiet eoꝝ princeps: ergo sicut illi q̄ cōueniebāt ad materiale dauid nō restituebāt qō debebāt: ⁊ tū dauid recipiebat eos: ita ꝛ nō restituāt fiet xp̄s princeps militū q̄ oppressi sunt ere alieno: ſi pugnāt ꝓ fide xp̄i.

Secundo. ¶ Itē. sup illud euangelij vbi dr: q̄ discipuli vellebāt spicas i die sabbati. dicit glo. q̄ necessitas facit nō pctm: qō alias eēt pctm. sed nulla maior necessitas cſ̄ piculū ⁊ fidei destructio: ḡ ī hoc casu necessitas ecclie pōt facere ne restituat qō alias restituēdū eēt.

Tertio. ¶ Itē machabei. dispensauerūt ꝓtra ꝑceptū de sabbato pugnādo in sabbatis in articulo necessitatis: scz ne iterficerenf cultores dei: tū ꝑceptū de sabbato maximū erat i lege. vñ et ꝓponit. meīto alios. nō ergo q̄ñ iterficiunt xp̄iani pōt ecclia

In oppositū dispensare ꝓtra ꝑceptū de restitutiōe. ¶ Sed ꝓtra. machabei maxime laudant: qr voluerūt comedere carnes suillas etiā i articulo mortis: ergo ꝓpter articulū mortis nō ē dimittēdū mādatū dei: ergo nec

Secundo. dispēsandū etiā ꝓpter articulū mortis ꝓtra ꝑceptū de restitutiōe. ¶ Itē. debebāt in illo articulo dispēsare contra ꝑceptū de non comedenda carne suilla: aut nō debebant. Si debebant ⁊ non dispensauerunt: peccauerunt/ quare ḡ in hoc laudant. ſi nō debebant: ergo non debuerunt dispensare ꝓtra ꝑceptum de sabbato quod maius erat cſ̄ ꝑceptus de carnib⁹.

Solutio. ¶ Solutio. ad hoc dicendū est q̄ ꝑceptū de restitutione cū sit de primis et puris moralibus

Restitutio nō recipit dispensationē. in quibus consistit similitudo dei imolare est. vnde in nullo casu nullam recipit dispensationē: nec etiā

Ad primū. dñs papa potest dispensare. ¶ Ad primo ergo obiectum dicim⁹: q̄ illi qui ventebant ad dauid nō erant soluendi: vel habebant ꝓpositū restituendi. similiter ſi aliqui sint nō soluendo: sed habeant ꝓpositū restituendi cſ̄cito potuerunt. ſ. venīant ad xp̄m fiet eoꝝ princeps: tū quātū ad moralitatē facile est soluere. oppressi em̄ ere alieno dicuntur q̄ oppressi sunt monera diaboli/ scilicet pctō. sed quātū ad litterā intelligendum est sicut dictum est: non est ñ penitus simile: quia illi qui veniebant ad dauid spē habebāt vt circa ipm̄ acquirerēt aliquid tēporale: vnde restituerent q̄ debebāt: sed illi q̄ accipiūt crucē ad subsidiū terre sancte nō habent spem acquirendi aliq̄d tpale in hmōi succursu: vñ restituāt. vñ non debēt in hmōi succursu expēdere pecuniā alienā: qr sicut dicitur/ de⁹ nō indiget nostro mendatio vt ꝓ illo loquamur dolos. vt dicit in iob. xiij. Similiter nō indiget deus nr̄is fraudibus vt ꝓ illo faciam⁹ dolos. vnde nō vult q̄ milites pecuniā aliena acquirāt ter-

Ad secundū rā sanctā. ¶ Ad scdo obiectū dicim⁹ q̄ nō ē sic: qr frāgere spicas in die sabbati nō est malum ꝑm se. vñ necessitas bene excusat illud: sed nō restituere ablatum est malum ꝑm se. vnde per nullam necessitatem excusat: sicut cognoscere scienter alienā vxorē per nullā necessitatē fit non peccatum: cū sit malum ꝑm se.

Ad tertiū ¶ Ad tertio obiectum dicimus: q̄ non est simile de ꝑcepto de sabbato/ ⁊ de ꝑcepto de restitutiōe: quia ꝑceptū de sabbato quātū ad determinationez diei certā moniale fuit significabat ei sabbatū futurū vñ quātū ad hoc variabile fuit: ⁊ sic q̄tū ad hoc potuit esse dispensatio contra ipm̄. sed ꝑceptū de restitutione pure morale est.

Ad aliud. ¶ Ad vltimo quesitū dicimus: q̄ nisi ꝓsecutores intrēdāt destruere legē dei nullomodo dimittenda est directe et primo: hoc em̄ eēt ꝓponere mādatū dei mādato hoīm. vñ laudatur machabei: qr noluerūt comedere carnes suillas hoc em̄ intrēdebāt ꝓsecutores vt facerent trāsgredi mādatū legis: ſz vbi ꝓsecutores nō intrēdūt hoc: imo p legē volunt impugnare legis obseruatores: licut cū pugnabāt cōtra iudeos in sabbatis volētes iterficere indefensos: tūc circa legē potest et debet fieri dispensatio p̄cipue i eis q̄ mobilia sunt. vñ in ꝑcepto de carnibus non dispensauerūt: et in ꝑcepto de sabbato dispensauerunt quantū ad determinationē diei: poterant em̄ alia die vacare contemplationi.

¶ De participatione furti vel rapine.

¶ Quinta questio.

QUinto querit de illo modo currendi cum fure q̄ fit p participationē cū aliq̄s participat furto vel rapine: q̄ participatio fit multz modis/ vel p succssionē hereditariā/ vel p dationē: vel p venditionē ⁊ emptionē/ vel aliquo alio titulo de quo dak talis regula. Quicūq; habet cōscientia rei aliene tenet eā restituere/ vel vero dño/ vel et a quo habet: sit ergo q̄ aliquis paterfamilias habuit tres marchas auri/ quarū vna furtiua: ⁊ tres filios/ ⁊ cuilibet dimiserat vnā marchā auri: querit an oēs simul sumpti/ ita q̄ nullus per se teneatur restituere marchā illā? ¶ Videt q sic: qr ad oēs simul sumptos/ devoluta est hereditas patris: ergo oēs simul sumpti/ ita q̄ nullus tenetur reddere debita patris. ¶ Itē. si oēs restituāt marchā illā ita q̄ null⁹ p se: absoluti sunt ergo oēs tenent ita q̄ nullus: sed ſi hoc: ergo ſi nō soluāt oēs peccabūt/ ita q̄ nullus. ¶ Itē. pbat q̄ libet p se tenetur partē restituere: qr q̄libet per se dubitat an habeant marchā furtiuā: ḡ q̄libet dubitat an teneat restituere: ergo q̄libet dubitat an peccet mortaliter ſi nō restituit: ḡ q̄libet tenet restituere. ¶ Itē demonstretur ille q̄ habet marchā furtiuā ille detinet rem alienā/ iuito dño posito q̄ ille cui⁹ est petat marchā suā: ergo tenetur eā restituere/ aut qr scit se habere marchā furtiuā/ aut qr habet/ aut qr dubitat se habere: nō qr scit se habere/ hoc em̄ ignorat: nec qr habet aliquis em̄ iusto titulo possidet rem alienā: et nō tenetur eā restituere, sicut cū data est ei/ et ignorat eā esse alienā: ergo iste tenet restituere marchā illā: qr dubitat se habere marchā alienā: sed quilibet illoꝝ trīū dubitat hoc: ergo q̄libet per se tenet restituere marchā. ¶ Itez ꝓpalata veritate iste tenet marchā illā restituere. ḡ simpliciter tenetur illam restituere

¶ Solutio. Ad hoc dicēdum q̄ cſ̄diu sunt in statu ignorātie oēs simul sumpti tenētur/ ita q̄ nullus totū: quilibet tamen ꝓ tertia parte. vnde non sequit Oēs tenentur soluere totū/ ita q̄ null⁹: ergo ſi nō

Multis modis.

Regula.

Questio.

Arī. q sic.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Quinto.

Solutio.

soluant oēs peccabūt: ita q̄ null⁹/ qr hoc verbū tenetur/ ꝓ plurib⁹ intrētionib⁹ tenet: ⁊ ꝑcedit acſi ꝓ vna tm̄ teneret: ſz bñ sequit: ergo q̄libet illoꝝ peccat: vel aliq̄s scz ille in quo remanet ne fiat restitutio. ¶ Ad scdo obiectū dicim⁹: q̄ nō valet hec argumentatio. Quilibet dubitat an habeat marchā furtiuā: ḡ q̄libet dubitat an teneat marchaz restituere: imo bene pōt scire q̄ nō tenet restituere nisi tertiā partē ḡdiu est in statu ignorantie. ¶ Ad tertio obiectū dicim⁹: q̄ ſi hoc verbū detinet/ importat vitiū falsa est hec: iste detinet rem alienā zc. demonstrato illo q̄ habet marchā furtiuā: paratꝰ est reddere portionez suā. ſi vero simplicē possessionē vera est: sed nō sequit: ergo tenet marchā restituere: qr ignorātia absoluit illū a tentione: sicut ille q̄ cognoscit alienā credēs esse suā adhibita diligētia quā pōt ⁊ debz: nō peccat mortaliter: ⁊ ignorātia excusat ipm̄. ¶ Ad vltimo obiectū dicim⁹: q̄ nō valet hec argumētatio: ꝓpalata ꝛitate tenet istā marchā restituere. ḡ simpliciter tenet: qr ī prima hoc verbū tenet copulat ꝓditionalē tentionē: is est sensus: tenet ſi sciret. ⁊ in cōclusione absolutā.

¶ Querit postea de modo participandi q̄ res aliena habetur per dationē vel emptionē vel venditionē: ⁊ ꝑm regulā ꝓdictā: quicūq; habet cōscientia rei aliene: tenetur eā restituere: sed ſi habet eā p dationem tenetur eā vero dño restituere cū cōsensu ei⁹ q̄ dedit: vt ipe absoluatur qui rapuerat ⁊ ꝓximo restituatur res sua. sed ſi habet per emptionē ⁊ venditionē: debet ei restituere a quo habuit vt seruet indēnis: qr magis debet sibi ꝓuidere cſ̄ alij. ¶ Sed q̄rit ſi res illa consumpta sit an teneatur illa restituere? Itē. iniustū est vt cū iactura alterius aliq̄s de re aliena locupletioꝝ fiat: sed de re aliena fieret iste locupletio: cū iactura alteri⁹ ſi nō restitueret: ergo iniustum est nō restituere. ergo tenet restituere. ¶ Sed contra. iste cuius fuit illa res nō habet actionē contra illū ꝑm ius humanū: qr nō pōt vendicare aliquā rem quā iste habeat: sed ꝑm ius humanū trāsferunt dominia: ergo iste nichil et tenet restituere. ¶ Qō cōcedunt fere oēs: nisi in fraudē consumpserit rem alienā vel cū aliis reb⁹ admiscuerit ne possit discerni: dol⁹ em̄ nemini debet patrocinari. ¶ Ad primo obiectū dicunt: q̄ nō valet hec argumētatio: qr res illa nō manet aliena ex quo cōsumpta est: vel ex quo nō pōt vendicari. ⁊ similiter respondent ad secundo obiectū: intelligūt em̄ sic. iniustū est vt cū iactura alterius de re aliena manente aliena aliquis fiat locupletioꝝ. ¶ Sed contra hanc solutionē sic obijcit. ꝓpter hoc em̄ nō tenet restituere ꝑm ius humanū: qr iuder human⁹ nō pōt cognoscere q̄ res sit illi⁹ cū cōsumpta sit: vel admixta aliis reb⁹: sed eterno iudici nichil est ignotū: ḡ quātū ad eternū iudicē tenet restituere. ḡ ſi veniat ad ꝓfessionē sacerdos debet ei iniūgere q̄ restituat. ¶ Itē. ius naturale dictat iustū esse q̄ aliquis i iacturā alteri⁹ de re aliena fiat locupletioꝝ: ſz illud ius naturale ius diuinū ē: qr de⁹ scripsit i corde hois: ḡ ꝑm ius diuinū iustū est q̄ aliq̄s in iacturā alteri⁹ de re aliena fiat locupletioꝝ: ḡ cuz iste hēat ꝓscientiā rei aliene siue sit cōsumpta siue nō ꝑm ius diuinū tenet restituere. ¶ Itez. legit de btō laudomero: q̄ cū q̄dā vellet ei dare quādā summā pecunie reuelatū fuit ei q̄ nō erāt ibi nisi q̄nq; denarij de iusta acqsitōe: ⁊ istos retinuit/ alios recusauit sed exēpla sctoꝝ debem⁹ imitari: ḡ nichil de alieno tenēdū ē. ¶ Qō ꝑcedim⁹. Ad primū dicim⁹ q̄ iste iure potuit. ⁊ dicim⁹ q̄ iste tenet restituere. ⁊ ꝑcedit acſi ꝓ vna tm̄ teneret: ſz bñ sequit: ergo q̄libet illoꝝ peccat: vel aliq̄s scz ille in quo remanet ne fiat restitutio. ¶ Ad scdo obiectū dicim⁹: q̄ nō valet hec argumentatio. Quilibet dubitat an habeat marchā furtiuā: ḡ q̄libet dubitat an teneat marchaz restituere: imo bene pōt scire q̄ nō tenet restituere nisi tertiā partē ḡdiu est in statu ignorantie. ¶ Ad tertio obiectū dicim⁹: q̄ ſi hoc verbū detinet/ importat vitiū falsa est hec: iste detinet rem alienā zc. demonstrato illo q̄ habet marchā furtiuā: paratꝰ est reddere portionez suā. ſi vero simplicē possessionē vera est: sed nō sequit: ergo tenet marchā restituere: qr ignorātia absoluit illū a tentione: sicut ille q̄ cognoscit alienā credēs esse suā adhibita diligētia quā pōt ⁊ debz: nō peccat mortaliter: ⁊ ignorātia excusat ipm̄. ¶ Ad vltimo obiectū dicim⁹: q̄ nō valet hec argumētatio: ꝓpalata ꝛitate tenet istā marchā restituere. ḡ simpliciter tenet: qr ī prima hoc verbū tenet copulat ꝓditionalē tentionē: is est sensus: tenet ſi sciret. ⁊ in cōclusione absolutā.

¶ Querit postea de modo participandi q̄ res aliena habetur per dationē vel emptionē vel venditionē: ⁊ ꝑm regulā ꝓdictā: quicūq; habet cōscientia rei aliene: tenetur eā restituere: sed ſi habet eā p dationem tenetur eā vero dño restituere cū cōsensu ei⁹ q̄ dedit: vt ipe absoluatur qui rapuerat ⁊ ꝓximo restituatur res sua. sed ſi habet per emptionē ⁊ venditionē: debet ei restituere a quo habuit vt seruet indēnis: qr magis debet sibi ꝓuidere cſ̄ alij. ¶ Sed q̄rit ſi res illa consumpta sit an teneatur illa restituere? Itē. iniustū est vt cū iactura alterius aliq̄s de re aliena locupletioꝝ fiat: sed de re aliena fieret iste locupletio: cū iactura alteri⁹ ſi nō restitueret: ergo iniustum est nō restituere. ergo tenet restituere. ¶ Sed contra. iste cuius fuit illa res nō habet actionē contra illū ꝑm ius humanū: qr nō pōt vendicare aliquā rem quā iste habeat: sed ꝑm ius humanū trāsferunt dominia: ergo iste nichil et tenet restituere. ¶ Qō cōcedunt fere oēs: nisi in fraudē consumpserit rem alienā vel cū aliis reb⁹ admiscuerit ne possit discerni: dol⁹ em̄ nemini debet patrocinari. ¶ Ad primo obiectū dicunt: q̄ nō valet hec argumētatio: qr res illa nō manet aliena ex quo cōsumpta est: vel ex quo nō pōt vendicari. ⁊ similiter respondent ad secundo obiectū: intelligūt em̄ sic. iniustū est vt cū iactura alterius de re aliena manente aliena aliquis fiat locupletioꝝ. ¶ Sed contra hanc solutionē sic obijcit. ꝓpter hoc em̄ nō tenet restituere ꝑm ius humanū: qr iuder human⁹ nō pōt cognoscere q̄ res sit illi⁹ cū cōsumpta sit: vel admixta aliis reb⁹: sed eterno iudici nichil est ignotū: ḡ quātū ad eternū iudicē tenet restituere. ḡ ſi veniat ad ꝓfessionē sacerdos debet ei iniūgere q̄ restituat. ¶ Itē. ius naturale dictat iustū esse q̄ aliquis i iacturā alteri⁹ de re aliena fiat locupletioꝝ: ſz illud ius naturale ius diuinū ē: qr de⁹ scripsit i corde hois: ḡ ꝑm ius diuinū iustū est q̄ aliq̄s in iacturā alteri⁹ de re aliena fiat locupletioꝝ: ḡ cuz iste hēat ꝓscientiā rei aliene siue sit cōsumpta siue nō ꝑm ius diuinū tenet restituere. ¶ Itez. legit de btō laudomero: q̄ cū q̄dā vellet ei dare quādā summā pecunie reuelatū fuit ei q̄ nō erāt ibi nisi q̄nq; denarij de iusta acqsitōe: ⁊ istos retinuit/ alios recusauit

Ad secundū

Ad tertium

Ad tertium

Ad aliud.

Ad vltimū.

Alia q̄stio.

Alia q̄stio.

Secundo.

Tertio.

In oppositū

Ad primū

Ad secundū

Ad tertiū.

Ad vltimū.

Figura.

stum bellum suscipitur nō refert an aperte an per insidias pugnetur volens ostendere q̄ Josue nō peccauit eo q̄ per insidias cepit ciuitatē hay: quia quod suū erat cepit. dñs em dederat filijs israel terrā promissiōis: ergo si per insidias recuperet aliqs rē suā nō peccat quantū ad deū: ibi em habet locū licet dolum cōpensare: z si sine scādalo primi recuperet nō peccat quātū ad primū: ergo nullomodo peccat: ḡ non tenetur ad restitutionē. preterea q̄ dicit q̄ non licet alicui sibi facere ius: hoc dicit̄ ꝓpter conseruationē reipublice: maximū em periculū imineret reipublice si qlibet faceret sibi ius: ergo vbi nullū imminet periculū reipublice non est illicitum: sed cū sine scandalo primi aliquis recuperat rem suā sibi ablatam quocūq̄ modo eā recuperat/ ex quo sine scādalo fit: nullū imminet periculū reipublice: ḡ ibi licet alicui sibi facere ius: ḡ nō tenet ad restitutionē. ¶ Nō procedim⁹: iz multi ꝓtradicāt: tñ peccare pōt recuperādo rē suā: q̄ hoc pōt facere ex cupiditate: iz nō oē male acq̄sitū tenet aliqs restituere: sic postea dicet. Solutio.

¶ Utrum acquisita per simulationē quis teneatur restituere vel fraudem.

¶ Septima questio.

SEptimo capitulo querit̄ de acq̄sitis p simulationē/ vel p ypocrisim/ vel p fraudē/ vel p adulationē: vbi nō est spes furti alicuius/ vel rapine: vtrū teneat qui sic acquisiuit ad restitutionē? ¶ Et ḡritur primo de diuite q̄ simulat se pauperē: z multa acquirit p talē simulationē: vtrū teneat illa restituere? ꝓbat̄ q̄ sic: q̄ simulato petro vel suborn̄ato: q̄ simulat⁹ est detur aliquid tenet simulat⁹ petrus vel suborn̄at⁹ ad restitutionē Eadē ergo ratiōe si simulato pauperi: q̄ simulat se pauperē det quid/ tenet simulat⁹ pauper ad restitutionē. ¶ Sed ꝓtra. si aliquis benedicat illi nō intēdit benedicere tenet benedictio: vt patet per ysaac qui dixit de iacob/ benedixi et z erit benedict⁹: ergo si aliquis det aliquid diuiti: licet non intendat dare nisi pauperi tenet datio: ergo nō tenetur simulatus pauper ad restitutionem. ¶ Item. si aliquis episcopus dat prebendā alicui fornicatori quē credit esse castum z bonū: non tenetur ille restituere prebendā ergo si aliquis det diuiti quē credit esse pauperē: nō tenetur ille ad restitutionez. ¶ Queritur postea de ypocritis z de adulatorib⁹ qui per ypocrisim z adulationem acquirunt multa/ vtrū teneantur ad restitutionem? ¶ Probatur q̄ sic: quia per fraudē acquirunt: z fraus nemim debet patrocinari: ergo tenent restituere qui acquirunt per fraudem. Sed si hoc ḡ male acquisitū per fraudez restitui debet: eadē rōne male acquisitū p aliud peccatū restitui debet: ergo meretrix que male acquisiuit per meretriciū restituere tenetur: z hoc est contra Augustinū qui dicit: q̄ meretrix turpiter agit quia meretrix: iz nō turpiter agit quia accipit. ¶ Solutio. Ad primū dicim⁹: q̄ non est simile de errore persone: z de errore fortune vel qualitatis. dicimus em q̄ error persone generaliter impedit dationē sicut et matrimoniū: preterēa in benedictione: sed in benedictione ita est q̄ aliquē benedicit episcopus quē nō intēdit benedicere: hoc aūt accidit propter duas causas simul iunctas. Prima est/ quia episcopus istū qui est plens intēdit benedicere. Scōa est/ q̄ est dei benedictio: vt habetur in numer⁹. iuocabūt nomē meū sup filios israel: et ego benedicā eis/ z q̄ deus q̄ neminē inultus benedicit nō repellit istū a benedictione debet episcopus illā benedictionē ratā habere: sicut ysaac. benedictionē Jacob habuit ratā dicēs: bñdixi eis benedict⁹ erit. Ad rationē.

¶ Cōcedim⁹ tñ q̄ dives qui p simulationē pauperis multa accepit tenetur illa restituere: iz nō ei a quo habuit: q̄ ille nō est defraudatus: q̄ eque meretur dando simulato pauperi: vt vero pauperi: sed debet restituere reipublice/ quā defraudauit: ergo debet restituere ei cui ille dedisset si bñ vsus fuisset re illa. ¶ Itē. ē em reipublice/ vt nemo sua re male vsetur: debet igit̄ dare pauperib⁹: nec est simile de fornicatore: q̄ nō per simulationē acquisiuit prebendā. Secundo.

¶ Ad vltimo quesitū dicim⁹ q̄ ypocrita z adulator tenēt̄ restituere que per fraudem acquisierunt: q̄ dolus nemini debet patrocinari: iz nō semp tenētur restituere ei q̄ dedit: si em adulator per adulationez suā decipit aliquē simplicem/ tenetur ei restituere: sed si ille qui dat adulatori nō sit simplex: imo bene itelligit quid sit adulatio: z quid nō: tamen dat ei ꝓpter adulationē/ non tenetur ei restituere adulator: q̄ ille nō est deceptus: ventū em inanis glorie querebat/ z ventū habuit: sed tenetur ei restituere cui ille debuit dare scilicet pauperi: non est aūt simile de meretrice: q̄ nō ome male acquisitū tenetur restituere: iz illud vbi ē fraus. Ad aliud.

¶ Ad rationē. Ad rationē. tatio: iste tenetur restituere male acquisitū p fraudē q̄ est male acquisitū per fraudem: ergo tenet male acquisitum restituere: q̄ est male acquisitum: nō em valet hec argumētatio ab inferiori ad superius etiā affirmādo: cū dictiōe notāte causam. ¶ Instātia. sor tes q̄ hō est risibile: ḡ sortes q̄ animal risibile. vñ: q̄ meretrix non decipit: sed est mulier recipiēs precium corporis sui locati: nō tenetur ad restitutionē: sed si decideret: sicut si pingeret oculos suos aut similiter ornaret faciem suā: z simularet se esse nobilē et sic deciperet iuuenem/ tunc tenetur restituere. Instantia.

¶ Utrum peccata redeant.

¶ Sextum capitulum.

IJcto de partib⁹ penitētie dicēdū est vtrū ille qui patit̄ recidiuū teneat iterū agere penitētiā de illis peccatis de qb⁹ egit penitētiā i charitate? Circa istā q̄stionē: primo videndū est vtrū peccata redeāt. scōo q̄ sit illa ingratitudo ꝓpter quā dicuntur peccata redire. ¶ Circa pri- Dupler opi mā questionē due sunt opiniones. Quidā em dicūt nio. q̄ peccata redeunt ꝓpter essentiam. Alij dicunt q̄ nō: sed dicuntur redire propter ingratitudinē. ¶ Con- ꝓ primā af. tra primā opinionē sic obijcitur: ponatur q̄ aliquis multa peccata mortalia fecerit/ z penitentiā de omnibus illis sufficiēter egerit: ita q̄ si decederet statim euolaret: postea patit̄ recidiuū per vnicam simplicē fornicationē: ꝓbatur q̄ peccata dimissa nō redeant: q̄ pctm̄ est corruptio anime: sed impossibile est corpus corrumpi sine aliqua actione corporali: nullus em exequatur vel mutilatur aliquo membro/ nisi p actionem aliquā corporalē: ergo anima non corrūpitur spiritualiter nisi per aliquā actionem spiritualem: sed in isto nō est nisi vnica actio: ḡ nō est nisi vnica corruptio: sed peccatū est corruptio: ergo in isto nō est nisi vnicū peccatū: ergo nō redeūt peccata dimissa. ¶ Item ponatur q̄ ille non fecerit nisi pctm̄ Secundo.

quam facit nichil valet ei. i. quamor istis casib⁹ redeunt pcta dimissa: in aliis nō. Sed ꝓtra istā opinionē sunt oia q̄ obijciunt contra vtranq̄ opinionē: q̄ hec opinio aliq̄d habet de prima opinione q̄ dicit ḡliter pdicta dimissa redire ꝓpter recidiuū z aliq̄d ad tiā q̄ dicit nō redire nisi reatū. Preterea. ꝓtra ipam ꝓprie ōtū cū multa alia peccata maiora sint ōtra fraternū odium: sicut homicidiū. Quare ꝓpter homicidiū nō redeāt peccata dimissa. sicut ꝓpt fraternū odiū. similiter z ꝓpter peccatū in spm̄ sanctū q̄ maius est oib⁹: ergo ex pdictis videt q̄ pcta dimissa nō redeant: nec ōtum ad essentiam nec ōtū ad reatum sed ꝓpter ingratitudinez. quod cōcedimus. Et ad ꝓpositū sunt multe auctoritates: sicut illa de seruo nequam: a quo dñs vniuersum debitum repetijt q̄ tamen dimissum fuerat: z ita peccata dimissa redeūt et multe alie auctoritates sanctorum dicunt peccata dimissa redire propter recidiuum. Item. seruus corporalis manumissus a dño corporali redigitur in seruitutem corporalem ꝓpter solam ingratitudinē et hoc sm̄ legem humanam que inquantū potest ivbi est certa veritas imitatur legem diuinam: ergo sm̄ legē diuinā qui prius fuerat seruus peccati z postea factus est liber: propter ingratitudinem redigēdus est in pristinam seruitutem: z sic per ingratitudinem redeunt oia peccata dimissa. ¶ Solutio. Ad hoc no randum est q̄ homo tenetur deo ex ꝓmisso: quia cui plus cōmittit plus ab eo exigitur: tenet etiam ex dimisso. vnde cui plus dimittitur alijs paribus magis tenetur: z qui post multorum dimissionē patit̄ recidiuum: z ita offendit deum: magis ingratus est: z magis peccat cōtra nulla esset et dimissa. vñ q̄ peccata dimissa aggrauāt peccatum illud per quod recidiuat. dicuntur enim redire quātū ad ingratitudinē tantū: aliter non. z sic intelligimus oēs auctoritates q̄ dicunt peccata dimissa redire. ¶ Ad scōo obiectū dicimus q̄ non est simile de seruitute corporali et seruitute pcti: q̄ talis dñs iuste pōt facere aliquē seruum corporalē: iz eternū nō pōt facere aliquē seruū peccati: quia tale posse potius est nō posse: sed ille q̄ peccat ꝓprie facit se seruum peccati. vnde in euangelio ꝭo. qui facit pctm̄/ seru⁹ est peccati. Preterea seruitus peccati mala est malicia culpe: sed seruit⁹ corporalis nō/ immo bona: valet em ad cōseruationem humiliatis. vnde dicit apostolus: seruus vocat⁹ es nō sit tibi cure: iz si potes fieri liber/ magis vtere scz seruitute: patet q̄ q̄ nō est simile de seruitute corporali z seruitute pcti. ¶ Sed adhuc ꝓbat̄ q̄ pcta dimissa redeāt: vel quantū ad essentiam/ vel ōtum ad reatū: q̄ ponat̄ q̄ aliqs primo fuerit i charitate postea in peccato mortali/ tertio in charitate: alij ecōuerso: primo scz in peccato mortali: ideo i charitate: tertio in pctō mortali: i primo casu charitas vltia facit reuiuiscere/ vel redire oia bona p̄cedentia q̄ mortificata fuerant p peccatū mortale medium: ergo in scōo casu peccatum mortale vltimū facit reuiuiscere vel redire omnia peccata p̄cedentia q̄ mortificata fuerant p charitatē mediam: z penitētiam factam in ipa esto q̄ penitētia sufficiens facta sit de peccatis p̄teritis: ḡ sicut bona p̄cedentia redeūt ōtū ad meritū p charitatē sequentem: ita peccata p̄cedētia redeūt quātū ad demeritū/ per peccatū mortale sequēs: ergo redeūt peccata/ vel ōtum ad essentiam/ vel ōtū

Solutio.
Ad primū.
Secundo.
Alia q̄stio.
Ar. q̄ sic.
Cōtra augustinū.
Solutio.
Ad primū.
Prima cā.
Scōa causa
Ar. q̄ sic.
Secundo
Hoc ar.
Solutio.
Notandum.
hō tenet deo ex cōmisso et ex dimisso.
Ad secundū

ad reatum:ad minus quantū ad demeritū. Itē sicut dicitur in Ezechiele:quacunq; hora ingemuerit peccator oīm iniquitatū ei⁹ quas operatus ē nō recordabor. Itē dicitur:si auerterit se iust⁹ a iustitia sua oēs iusticie eius quas fecerit nō recordabunt:ergo in scō casu idē est ac si nō fecisset illā pniam medā: z si non fecisset puniretur ꝓ peccatis pcedētib⁹: ergo z modo cū peccat mortaliter. Itē dignus ē puniri ꝓ peccatis pcedētib⁹: z ita redeūt vel quātū ad essentiā vel quātū ad reatū. Itē vltimū peccatū mortale mortificat pniam medā: ergo idē est ac si nō fuisset facta:z inde vt prius. ¶Forte dicet q nō est simile de reditu malox z de reditu bonox:qz dñs promptior est ad miserandū:ꝯ ad puniēdū. ¶Sed cōtra. dicit aplus q deus non pōt negare seipm: z dicit ambro sius q ide⁹ non puniret malos negaret iusticiā suā qz ipse ē:et ita negaret seipm: ergo sicut remunerat bonos ex iusticia q ipse ē:ita ex iusticia sua punit malos:ergo cū iusticia sua vna sit penit⁹ vtrobiq; tantū ꝯtū se habet ad remunerandū vel miserādū tantū se habet ad puniēdum. ¶Itē.ponatur q ille q primo peccauit mortaliter:z scdo fuit in charitate z tertio peccat mortalit decedat in illo pctō mortali non p acta penitentia de peccatis mortalibus pcedētib⁹: nisi in parte:constat q in inferno puniet eternaliter non solū p vltimo peccato: sed etiā p pcedentibus peccatis:aut illa pctā erūt in ipo/ aut non erūt: si nō erūt:ergo nō puniet pro ipis:qz vt dicūt sancti:pctā sunt materia ignis eterni. vnde ignis q ante ipm precedet nō nocebit in bonos in qb⁹ nichil inuenit purgandū:si vo illa pctā pcedentia erunt in ipo: ergo p recidiuū redeūt pcedenti. Sed ꝺ. dicit Aug. nō iudicabit deus bis in idipm:z nra translatio habet nō cōsurgere tripler tribulatio:q deus neminē punit bis p eodē pctō:ergo si aliqs insufficiētē pniam egit in charitate de peccatis pteritis:si tunc nō peccat non punietur p illis:ergo non redeūt pctā p recidiuum. ¶Forte dicet q de⁹ nō punit bis p eodem pctō in eodē foro: sed in diuersis sicut in presenti z in futuro. ¶Sed ꝺtra vtrūq; forū est q si punit dñs aliquē sufficiēter in suo foro penitētiali nō puniet ipm p eodē pctō in alio foro. Itē pietas hūana nō sustinet: q aliquis punit⁹ p alio pctō puniret. Itē.p eodē peccato:ergo neq; pietas diuina debet hoc iustincre:z ita pctā penitus dimissa nō redeūt nec ꝯtū ad essentiā: nec ꝯtū ad reatū:qđ cōcedim⁹. ¶Et ad primo obiectū dicim⁹ q non est vex qđ inducit duab⁹ de causis. Prima est: qz de⁹ promptior est ad miserandū z ad remunerandū ꝯ ad puniēdū. ¶Secunda est:qz in eo restituit charitas amissa: aliqđ est per qđ restituscunt bona opa pcedētia:quia fuerūt remunerabilia scz reconsiliatio ad deū:pnia enī pfecta ablata restituit:de natura enī reconsiliationis z vt restituantur ei qui psiliatur quecūq; ablata fuerant ei:sed in eo q post peractā penitētiā de peccatis pteritis cadit p mortale non inuenit aliquid tale: qz nec deus iterat peccata pcedētia: nec ipse peccans iterat illa: vnde nō redeūt. ¶Ad scōo obiectum dicimus q oēs iusticie quas fecit non recordabunt ꝯtū ad remunerādum:quia nō dabitur illis vita eterna:sed recordant ꝯtū ad satisfactionē: necessariū enī ē satisfeciſſe nec istud aufert de⁹:immo approbat. ¶Eodē mō respō dendū est ad tertio obiectū. ¶Ad quarto obiectum

Euasio.

In oppositū

Solutio.
Ad primum
Prima cā.
Scda cā.

Ad secundū

Ad tertium.

Ad quartū.

dicimus q hec est duplex:ꝯtū se habet de⁹ ad remunerandū tm se habet ad puniendum:quia pōt is esse sensus:deus ex quāta iusticia remunerat ex tāta punit:z sic vera/vel pōt esse sensus:ꝯ facile vel ꝯ libēter remunerat tam facile vel tā libēter puniat:et sic falsa:qz libētissime remunerat:nō punit aūt nisi pcatus:qz ex corde hūiliauit z abiecit filios hominū vt habeā in trenis:z in ysa. Alienū est opus scz punire peregrinū est opus eius ab eo. ¶Ad vltimo obiectum pōt dici q ille q decedit in peccato mortali non pacta penitētia de pctis pcedentibus/ punit p illis in inferno/non in se: sed in peccato fornicatiōis/ ꝓpter ingratitudinē:sic ita q vltimo decesserit i fornicatione. ¶Sed videt q hec solutio nulla sit:qz di cunt sancti q cuilibet peccato debeā ꝓpria pena. vñ in euangelio Mathei:non exies inde donec reddas nouissimum quadrantē:ergo peccatis istis pcedētibus debeā ꝓpria pena:ergo puniet in inferno pro illis pctis in se:non in alio pctō. ¶Itē iste decedit i peccato fornicatiōis non cōpleta pnia de pctō auaricie:ponat q alius sit equalis illi in oib⁹ cōmissis z in oib⁹ pctis:ꝑbi gratia:vter peccauit prius pctō auaricie z equalit/equalit contēti sunt: postea equaliter vtriq; data est ciparitas:postea vterq; cadit per pctm fornicatiōis z equalit peccāt et sic decedūt:scz tm in hoc differūt: q prim⁹ decedit non pacta pnia de pctō fornicationis:alius aūt decedit cōpleta penitētia de pctō auaricie:ꝓstat aūt q secūdus puniet tm pro pctō fornicatiōis z ꝓpter ingratitudinem/ aut primus puniet tm pro peccato fornicationis/et ꝓpter ingratitudinē:aut etiam propt aliud:si tantū propter pctm fornicationis z ꝓpter ingratitudinē: sed equales illi duo in peccato fornicationis : ergo quātū ad illud equaliter punient:z quantū ad ingratitudinem magis punietur secundus ꝯ prim⁹:quia magis est ingratus:quod ꝓbatur:qz equalia sunt cōmissa vtriq;:sicut positum est:z scdo magis est dimissum:ergo scdo magis ingratus est ad briſicia dei:ergo magis puniet ꝓpter ingratitudinem ꝯ prim⁹ z equaliter ꝓpter fornicationē/ z neuter punietur nisi propter fornicationem z ingratitudinē:ꝯ simpliciter magis puniet secundus ꝯ primus: quod manifeste falsum est : qz si non cōpleuisset pniam de pctō auaricie magis puniret ꝯ modo puniat : relinqtur ergo q primus puniet non tm ꝓpter fornicationē z ingratitudinē:sed etiam ꝓpter aliud: ergo propter peccatum auaricie puniet in se:ergo in ipo erit pctm auaricie:z ita pctā redeunt. ¶Ad hoc dicimus q predicta solutio non valet: z primus puniet in inferno ꝓpria ꝓ pctō auaricie:non tm i ipo erit pctm auaricie: quia cum deus dimisit ei peccatum auaricie/ cōmutauit ei penam eternā in tpalem. vnde factū est illud peccatum quasi venale cui tantū debetur pena temporalis:z partem illam penitētie quā fecit in charitate gratam habet deus z acceptā. vñ non retractat sed pro residuo punietur iste in inferno:sicut puniet pro peccato venali:peccatum enim venale punitur essentialiter in inferno:sed in infinitum minori pena ꝯ sit illa que debetur pro peccato mortali.

Ad vltimum

Solutio

Ad secundū

Secundo.

¶Secunda questio.
¶De ingratitudine.
Scdo qrit de ingratitudie an sit pctm per se aliud ab alio pctō per qđ iste patit rect:

Af primo.

Secundo.

Tertio.

Solutio.
Tripler ingratitudo.

Ad primum

diuum. ¶Videt q sit aliud:qz iste ē vituperabilis ꝓpter peccatū fornicationis: z ē vituperabilis ꝓpter ingratitudinē.ergo duplici de causa vituperabilis: sed non ē vituperabilis nisi ꝓpt peccatū:q sunt duo pctā in isto:fornicatio z ingratitudo. ¶Itē in idifferentibus vel bonis q non cadūt sub motibus aliox virtutū:ita ē q si fiant in hoc intuitu: qz ꝑcepta sunt fiunt ex obedientia que est specialis ꝛtus. Similit indifferentia vel bona q non cadunt sub ꝑcepto vel sub motu alterius ꝛtutis:si fiāt tm vt respondeatur beneficijs:fiunt ex speciali virtute que pōt appellari:gratitudo:quilibet ei tenet respōdere beneficijs: ergo ꝑm hoc gratitudo est specialis virtus differēs ab alijs virtutibus: ergo ingratitudo ē speciale vicīū differens ab alijs vicijs:sed si hoc: ergo quicūq; fornicatur vel aliud peccatū mortale facit/duobus peccatis mortalibus peccat:de necessitate em ē ibi ingratitudo:quia non respondet beneficijs dei/ qui infinita beneficia nobis facit. Et ꝑterea ē ibi fornicatio vel aliud peccatū:nō videt aūt esse verū q qui cunq; peccat mortaliter:peccat de necessitate duobus mortalib⁹ peccatis:ergo nō videt ingratitudo speciale peccatū. ¶Itē circūstātia cause ē quedam circūstantia: sicut dicit. Aug qđ vbi qbus auxilijs cur/quomodo quando:sed quilibet dicitur/ingrat⁹ ꝓpter beneficia:ergo ꝓpter circūstantiā cause:sed circūstantia nō facit genus peccati : ergo ingratitudo nō facit genus peccati:q non ē vnū gen⁹ ꝓcti per se differēs ab alijs. ¶Solutio. ingratitudo tribus modis suscipit. Quādoq; dicit ingratitudo obmissio qñ aliquis obmittit gratias agere deo: sicut cū posi prandiū nō reddit gratias deo. Secūdo modo dicitur ingratitudo cōtrarius respōdendi beneficijs: et sic ē speciale peccatū. cū contēpnit aliqs respōdere beneficijs:qñ debet z vbi debet in illis indifferentibus que non cadūt sub motu alterius virtutis:sicut inobedientia ē speciale vicīū: cū aliquis cōtempnit ꝑcepta dei in eis q non cadunt sub motu alicuius ꝛtutis. Tertio modo dicit ingratitudo reddere malū pro bono:z sic generale vicīū: sicut inobedientia ē generale vicīū:ꝑm q est transgressio cuiuslibet ꝑcepti. ¶Ad primo obiectū dicim⁹ q ille q patitur recidiuum: per fornicationē nō facit duo pctā imo ingratitudo in illo idem ē q fornicatio:sed dicit ingratitudo in cōparatione ad circūstātia cause : nec valet hec argumētatio: iste ē vituperabilis:z qz fornicat z qz ē ingrat⁹: sicut nō seqtur iste ē vituperabilis z qz fornicat z qz trāsgredit:ergo ꝓpt duo pctā: species ei cū genere nō facit minimū. ¶Ad secūdū patet solutio ꝑ dictā distinctionē: qz ingratitudo: quodāmodo ē specialevicīū:quodāmodo generale.

Af primo sic.

Secundo

Tertio.

Euasio.

In oppositū

Solutio.

¶Capitulum septimum.
¶De penitentia venialium.

Dicto de penitētia pctoꝝ mortaliū dicēdū est de pnia venaliū de qb⁹ dicit aplus sup̄ fūdamētū xp̄i qđā supedificāt:lignū: fenū:stipulā:fūdamētū aūt ē fides opans p dilectionē:z sup hoc fundamētū qđā edificāt aurū z argētū/z lapides pciosos: sicut viri sancti cōtēplatiui. Alij edificāt venialia: scz lignū.fe. sti.q non destruūt fundamētū:quia fides opans per dilectionē cōpatit secū venialia. ¶Circa istā qstionē primo querendum ē vtrum aliquis decedens cū fundamē

sic gratia cōtritionis cū mortali habet oppositionē
Ad secundū cū venialia nō. ¶ Ad secūdo obiectū dicim⁹: q licz
aliqs gram habeat: nō tn est i statu merēdi remissio-
nē venialiū nisi faciat qcqd in se est ad destruēdū ha
bitū peccādi venialiter: sed si qcqd in se est facit/ tuc
de⁹ dimittit ei: sicut est in illo q habet pctm mortale
q: cū facit qcqd in se est. i. cū dimittit actū peccādi: z
firmū ꝓpositū habet nunq̄ de cetero peccandi: tunc
de⁹ dimittit ei pctm. ¶ Egressus em vicij/ fructus ope
tur ingressum nō effectiue: vel p modū meriti: q: non
habet pciū merēdi: sed materiali ꝓparatiōe: similit
si ille q habet fundamētū xpi facit qcqd in se est: ad
destruēdū venialia in se. i. si dimittat actū peccandi
venialiter: z ꝓponat se firmiter vitaturū venialia p
posse suo: tūc deus dimittit ei: sed nō qlibet ꝑritus:
ita ꝓponit/ multi em habētes charitatē diligūt vxo-
res aut filios: aut tēporalia plus debito: z si sic decē
Ad tertium. dant isti/ portāt secū lig. fe. sti. ¶ Ad tertio obiectuz
dicim⁹ q penitēti debet hō indulgere q nō videt ni
si exteriora: sed deus q videt interi⁹ nō causam idul
get semp: q: nō est hō vere penitens interius: licet
Ad quartū. videatur exterius. ¶ Ad quarto q̄stū dicim⁹ q de⁹
non semper dimittit venialia: quia homo non semper
dimittit actū peccādi venialiter: elt em in ꝺoie relin
quere habitū ullū: z etiā quod plus est in ꝺoie est reli
quere mortaliter peccandi: fit em aliqs de auro pro
digus: sine gratia media z destruit auaricie habitus
sed remanet reatus et difformitas: similiter. pōt hō
destruere in se habitū venialiū: si firmiter ꝓponat se
vitaturū pro posse suo venialia: z rugiat a gemitu cor
dis sui: sicut leo. natura em leonis est vt quādo ru-
git aialia q̄ audiunt vocē eius figūt gressum: sic etiā
si rugiat homo sicut leo/ oēs animales motus aie fi-
gunt gressum: z non ꝓcedūt vltra: z in tali rugitu de
us dimittit venialia: sed si nō sic rugiat homo deus
nō dimittit venialia: q̄uis homo nominatim oret p
aliquibus venialibus: q sibi dimittant. nō em habet
firmū ꝓpositū dimittendi illa venialia: sed q̄tū ad
hoc similis est iudeis q̄ genua flectebat coram dño et
tn illudebāt ei: demōstrato ergo illo peccato venia-
li quod hō non destruit. non valet hec argumētatio:
iste cōteritur de hoc peccato: ergo dimittitur ei vel
dimissum est: p̄m q conteri dolere est de peccatis ex
gratia: sed contritio ipōnet attritionē z adnichilia-
tionē peccatoꝝ tunc bene sequit: sed prima falsa est:
nō em adnichilat pctm quod non deleuit: sed primo
modo accepta ꝓtritione ꝑa est prima: z nō valet hec
In oppositū argumentatio. ¶ Et p̄m hoc obijcitur de duobus q̄
sunt pares in oibus quantū in se est: habent eni pa-
res charitates z paria venialia q̄tū enim vnus diligit
vxorē plus debito tantū alt⁹: ergo pares sunt i oib⁹
hoc excepto q vxor vnius moritur alterius nō: z ex
morte vxoris non dimittit isti peccatū aliqd. Con-
trantur ergo isti duo paribus cōtritionibus de pctō
suo veniali/ scz de dilectione vxorum/ isti duo pares
sunt in oibus q̄tum in se: z pariter ꝺterūtur de equa
libus peccatis: ergo si alteri dimittatur peccatū re
liquo. Si nō: sed ei cui⁹ vxor viuit nō dimittit se pec
ꝑ hoc ar. catū cū nō deserat ipz: ergo nec alij. ¶ Sed ꝺtra. cō
terit de illo peccato z deserit ipm: z q: vltra non di-
ligit vxorē plus debito sicut dixit: ergo dimittitur
quod concedimus: nec sunt isti duo pares in oibus:
quia nō sunt pares in oibus extrinsecis: quia vnus
habet materiam ignis sui: scz vxorē que tenet pctm
in ipso: alius nō. ¶ Sed cōtra hoc videt esse qđ di- ꝑ hoc ar.
cit Aristoteles in ethica. Ridiculuz est causari ea q̄
exterī⁹ sunt: q̄ ridiculū est q extrinseca facit hoiem
peccare/ z verū ē q ridiculū est hoi: q de creaturis
dei q̄ bone sunt faciat sibi laqueū pcti sicut dicit in li
bro sapie: q creature dei facte sunt in tēptatione aie
ho im z i mus cipulā: z sic facit illi q peccāt. vñ q̄tū
ad illos ridiculū est cū por⁹ creature debēt eis esse
via ad deū: in illo ergo cui⁹ vxor morit destruit pec-
catū ex dolore: q ē ex charitate: scz si extra charitatē/
nō destruit: imo dolor malus est: sicut em ex bōa di-
lectione: ꝓcedit bonus dolor: ita ex mala/ malus.

¶ Secunda questio.

¶ Quomodo intelligit Augustinus.

Secundo ꝗrit de illa edificatiōe q̄lit intelli-
gatur p̄m Augustinū: dicit q̄ Augustin⁹
q sup fundamētū xpi q̄dā edificāt lignū/
fenū/ stipulam: sicut imperfecti q diligūt
vxores/ filios/ z tēporalia plus debito: tn deū ꝓpo
nunt oibus istis: isti diuisi sunt vt dicit apostolus: q
partim cogitant que mundi sunt / partim q̄ dei sunt
isti securi sunt ab igne gehēne: sed nō ab igne pur-ga
torio. Alij sunt q sup fundamētū christi edificāt au-
rum z argentum/ lapides ꝓcriosos. i. viri ꝑfecti cō
templatiui qui tātū cogitant q̄ dei sunt: isti edificāt
aurum. i. dilectionē dei: argentum. i. dilectionem p
ximi: lapides ꝓciosos. i. bona opera/ quibus emitur
vita eterna: isti securi sunt ab igne vtroq̄: q: vt dicit
Augustin⁹. Quod facit gutta aq̄ camino ignis: hoc Augustinus
facit veniale viro ꝑfecto: statim em destruitur venia
le ex feruore charitatis. ¶ Sz obijcit. Dis edificās In oppositū
super fundamentum xpi/ edificat aurū/ argētū/ lapi
des ꝓciosos/ vel lignū/ fenū/ stipulam: sed impfect⁹
edificans bona opa edificat super fundamentū xpi:
ergo imperfectus inquantū edificat bōa opera: edi
ficat aurū/ argentū/ lapi. ꝓcci. vel lig. fe. stipu. z non
edificat lig. fe. sti. quia inquātum edificat bona opa
nō edificat venialia: ergo imperfectus inquātū edi-
ficat bona opera/ edificat aurū/ argētū/ lapides ꝓcc-
ciosos: ergo imperfectus est cōtemplatiuus z perfe
ctus: quod falsum est. ¶ Item aliqs impfectus est Secundo.
q̄ non habet peccatum aliquod nisi q diligit vxorē
plus debito: oia alia pcta dimissa sunt ei penitus: et
quātū ad culpam/ z quātū ad penā: sed de hoc venia
li pōt conteri z ipsum relinquere/ z dimitterur ei to-
taliter z pōt in hoc statu decedere/ et sic si decedat:
statim euolabit: ergo iperfect⁹ iste securus ē ab vtro
q̄ igne: ergo imperfectus edificat sup fundamentū
xpi aurū/ argentū/ lapides p̄ciosos: quod est contra
Augustinum. ¶ Item cū cōtemplatiuus peccat ve Tertio
nialiter ex motu contemplationis vel dilectiōis dei
non dimittitur ei illud veniale: q: motus dilectiōis
non est motus ꝓtritionis: ergo cū in illo veniali pos
sit descendere/ non est securus ab igne purgatorio:
sicut nec iperfectus. ¶ Itē dicit Aug. q: hō noluit Quarto.
vitare peccatū cū potuit: inflictum est ei nō posse cū
velit: q̄ z vir perfectus contemplatiuus peccat ve-
nialiter velit/ nolit/ z sic pōt decedere: ergo z sic non
est securus ab vtroq̄ igne. ¶ Solutio. Ad primū di Solutio.
cim⁹ q hec ē vera: oīs edificans sup fundamentum Ad primum
xpi edificat aurū argentum. la. ꝓc. vel lig. fe. sti. sed
non seqtur: ergo imperfect⁹ inquātū edificat bona

opera: edificat aurū ꝛc. z hoc est: quia maior ꝓpositio non intelligitur cū reduplicatiōe. vñ in illa argu
gumētatione est fallacia accidētis. ¶ Instātia. ois
Instantia. scies est grāmaticus: dyaleticus est scies: ergo dya-
leticus inquātū dyaleticus est grāmatic⁹: z si maior
ꝓpositio intelligat cū reduplicatione falsa est: q: nō
ois edificās sup fundamētū xpi edificat aur. ꝛc. nec
ois edificatio sup fundamētū xpi est talis/ aut talis:
quia edificatio bonoꝝ operū quā facit imperfectus
nec talis nec talis est. vñ nō valet hec argumētatio:
ois edificās sup fundamētū xpi: aurū/ argētū/ vel la
pides ꝓciosos/ vel lignū fenū: stipulā edificat: ergo
ois edificatio sup fundamētū xpi est aurū: argentū:
vel lapides ꝓcioſi: vel lignū: fenū: stipula: sicut nō se
quitur ois scies est grāmaticus: ergo ois scientia est
grāmatica: potest em p̄dicari sumptū de sumpto: nō
Ad secundū em principale de principali. ¶ Ad scdo obiectū dici
mus q bene pōt cōtingere: q impfectus nō trāseat
p purgatoriū: z perfectus z cōtemplatiu⁹ transeat.
Augustinus Et qđ dicit augustin⁹ q iste secur⁹ est ab vtroq̄ igne
z ille nō intelligēdū est: vt frequēter z in plurib⁹: ra-
rissime em cōtingit q vir impfectus decedēs nō trā
Ad tertium seat p purgatoriū: z rarissime ꝓtingit q ꝑfect⁹ trāse
at p purgatoriū. ¶ Per hoc patet solutio ad ter-
tio obiectū: ex deuotiōe em quā habet vir cōtēplati-
Ad vltimuz uus in dicēdo oīonē dñicā statim dimittit ei veniale
¶ Ad vltimo obiectū dicimus q q̄uis vir cōtēplati
uus nō possit vitare pctm qđ de primis motib⁹ intel
ligitur: tn per actū contēplationis statim deserit vir
cōtemplatiuus pctm illud z expellit a se: sed imper-
fectus q videt vxorē suam non pōt relinquere velvix
potest peccatū suū veniale. vnde non est simile: sed
cū in statu ꝑfectiōis edificetur aurū ar. la. ꝓc. ¶ Et
in statu imperfectionis lignū. fe. sti. videtur si aliqs
iperfectus nō baptizat⁹ habens lig. fe. sti. veniat ad
baptismū dimittent ei oia peccata venialia: quia ba
ptismū non dat statū ꝑfectiōis: ergo post baptismū
remanet iste in statu iperfectionis: ergo habet lignū
Secundo fenū stipulā: ergo non dimittuntur ei omia peccata
in baptismo. ¶ Item qđ baptismus facit simul pe-
Tertio. nitētia facit successiue: sed ꝓfectissima penitentia nō
aufert lig. fe. sti. ergo nec baptismus. ¶ Itē si aliqs
existens in pctō mortali nō dimittit pctm suum: z sic
accedat ad baptismū: fictus accedit z non dimittun
tur ei peccata: ergo cū aliqs impfect⁹ multa habeat
venialia z nō dimittat ea: q: non pōt ea dimittere vel
vix pōt: sed si sic accedat ad baptismū q̄tū ad illa ve
In oppositū nialia fict⁹ accedit: ergo nō dimittunt ei i baptismo.
¶ Sed contra. dicitur in exodo Currus pharaonis
z exercitus eius ꝓiecit in mare rubrū: per mare ru-
brum significatur mare baptism⁹: ergo in baptismo
Secundo. subiungitur pharao z totus exercitus eius: scz dia-
Tertio. bolus z oia peccata. ¶ Item i baptismo dicit vestis
candida q̄ significat vestē innocentie. ¶ Item quan
do xps fuit baptizat⁹ aperti sunt celi ad significan-
dum q baptizatis aperitur celū: ergo vel significa-
tū nō rīdet signo vel statim baptizatus statim si de-
cedat euolat: ergo in baptismo dimittuntur oīa pec
Quarto. cata. Item dicit apostol⁹. ¶ Sine penitētia sunt do
na z notio sup locū dicit glosa. baptism⁹ nō exigit ge
Quinto. mitū nec planctū: z ita totalit dimittunt peccata in
baptismo. ¶ Itē efficatioꝝ ē baptism⁹ q̄ pnīa: qđ p
bat: q: antiq̄ pres nō potuerūt tm penitere q dele-
rēt in se totaliter originale pctm: sed baptism⁹ tollit
originale: ergo efficatior est q̄ pnīa: scz aliq̄ pnīa tol-
lit lignū fe. sti. ergo multo fortius baptismus: quod
cōcedim⁹/ licet multi dicant oppositū. ¶ Et ad pri- Ad primum
mo obiectū dicimus q bene pōt ꝓtingere q aliquis
imperfectus sit sine oi peccato/ z securus ab vtroq̄
igne z q̄tum ad omnimodā remissionē peccatoꝝum
baptismus ponit eū in statu perfectionis. Et quod
dicit apostol⁹ z Augustinus intelligendū est vt fre
quētius z in plurib⁹ q: rarissime contingit q imper
fectus sit sine lig. fe. sti. nō pōt dici diu esse sine illis
¶ Ad secūdo obiectū dicim⁹ q nō est simile de pe- Ad scdm.
nitētia z bap tismo: q: baptism⁹ efficatior est. ¶ Ad Ad tertium
tertio obiectū dicimus q imperfect⁹ nō accedit fic-
tus ad baptismū q̄tum ad venialia: q: q̄tū in se est
dimittit illa z dolet q nō pōt ea dimittere toraliter.

¶ Tertia questio.

¶ Qualit illā edificationē intelligit Ambrosi⁹

Deinde dicēdū est qualiter intelligatur il-
la efficacio ꝑm Ambrosiū: dicit q̄ Ambro Ambrosius.
sius q fūdamētū est doctrina apostolica
p quā seminat fides in cordib⁹ fideliū: z su
per hoc fundamētū qđā de magistris qui
successerūt apostolis edificāt aurū/ argētū/ lapides
ꝓciosos scz veram z sanctam doctrinā q̄ nō est esca
ignis: nō em est cremabilis: sicut nec aurū nec argē-
tum nec lapides ꝓcioſi. Quidam aūt edificant sup
doctrinam aplicam lignū/ fenum/ stipulā/ vanam et
frivolā doctrinā que non est ꝑtra fidē: si em esset de-
structa fundamētum/ z huiusmōi doctrina ignis
est. vnde qui sic docent non securi sunt ab igne pur-
ga. habēt em secum lig. fe. sti. ¶ Sed obijcitur. illi q In oppositū
docent/ aut docēt verū/ aut docent falsum: si verū: er
go nō est frivola z vana doctrina: si falsum/ aut in ar
ticulis fidei: aut extra: si i articulis fidei: q̄ destruit
fundamentū/ z ita peccāt mortaliter: ergo nō edifi-
cāt lignū/ fe. sti. si extra articulos: ergo nō peccāt: q:
docere vel dicere falsum/ non est malū ꝑm se: immo
potest esse meritorū. ¶ Item aplus dixit falsum cū Secundo.
dixit se iturum ad hispanos/ tn meritorie dixit hoc
qui ergo docent falsum non peccant ex hoc ergo nō
edificāt lig. fe. sti. sed videt q null⁹ pōt dicere falsuz
meritorie vel docere: q: si docet falsum meritorie: q̄
a spūsancto: quia oē opus meritorium a spūsancto
monēte: sed spiritussanctus monet ad docendū fal-
sum: spiritussanctus docet falsum: dicitur em postu
lare ꝓ nobis: q: facit nos postulare : eadem ratione
debet dici docere falsum: q: facit nos docere falsuz
ergo ꝑm hoc spiritussanctus est doctor falsitatis qđ
est impossibile. ¶ Solutio. illi dicunt edificare sup Solutio.
fundamentū xpi lig. fe. sti. qui super doctrinā aplicā
edificant vanam z frivolam doctrinam: z frivola do
ctrina dicitur doctrina falsi cui admiscetur aliquod
peccatum: docere em falsum nō est peccatum ꝑm se
quia z illi qui dicunt tm quinq̄ esse notiones merito
rie possint hoc dicere: z illi qui dicunt non rātū esse
quinq̄ notiones meritorie possunt hoc dicere: et tn
alteri dicunt falsum. vnde doctrina falsi ꝑm se nō est
vana z frivola: sed cum admiscetur peccatum: pōt
aūt misceri q̄druplex pctm: aliqs aūt magister appe
tit excellere alios: z postea credit se excellere alios:
z postmodū vult apparere excellēs: z ꝓpter hoc ha
bet curiositatē que est libido sciēdi maxime ea q̄ nō

est necesse scire: z cū ex his q̄ttuor vel ex aliq̄b⁹ istoꝝ q̄ sunt pctā venialia: docet falsum: tūc saluo fundamento edificat lignū/ fenū/ stipulā: peccat eīm tūc venialiter: libido ei docēdi falsum pōt esse venialis: q: docere falsum est indifferēs/ sicut libido comedēdi pōt esse venialis: q: comedere est indifferēs: ſ libido fornicādi nō pōt esse venialis: q: fornicari mortale ē

Ad aliud. ¶ Ad illud q̄ obiectū est q̄ spūssanct⁹ dicat falsum vel doceat. Forte dicet aliq̄s q̄ spūssanct⁹ docet falsum: sed nō inquātū falsum: vel forte distinguet hāc ꝓpositionē. spūssanct⁹ docet falsum: q: si act⁹ transeat supra subiectū cū accidēte falsa eīt: si sine accidente ꝑa est. ¶ Sed hec solutio nulla videt esse: q:

ℨ hāc ar. ꝑ m hoc spūssanctus penitus eodēmō nō docet falsum quo iste magister nō docet falsum iquātū falsū:

Secundo. sed q̄ credit esse vez. ¶ Itē si hec est ꝑa: aliquomō spūssanctus docet falsum: ergo aut sciēter aut ignoranter. si ignoranter: ergo spūssanct⁹ aliq̄d ignorat q̄ est impossibile: si sciēter docet falsum: ḡ docet id q̄ scit esse falsum: ipse eīm nichil ignorat: ḡ mentit: li ei aliq̄s hō doceret id q̄ scireet esse falsum: mentiretur

¶ Forte dicet q̄ hec locutio tropica est: spūssanctus docet falsum sicut z hec: postulat ꝓ nobis: dicit eīm postulare: q: facit nos postulare: ngure aūt nō sunt extēdende: sed hoc nō est eua dere ꝑdictā obiectionē

Euasio. q: determinatū est in q̄b⁹ actionib⁹ recipiendus sit hmōi tropus in q̄bus non: in illis eīm actionibus q̄ determinat subiectū corporale non recipitur hmōi tropus: sicut non cōceditur q̄ spūssanctus comedat in isto vel eat ad ecclesiam: q: spūssanctus nō est os neq; pes: que determinātur per illas actiōes: sed cū quoddā postulare sit corpale: quoddā spūale: postulare ꝑm se non determinat corpus. vnde cōceditur q̄ spūssanctus postulat in isto: similiter cū loq̄ quoddam sit spūale: quoddam corporale: ꝑm se loqui non determinat corpus. vñ spūssanctus loquitur in isto. vnde apls. Olim deus loquēs patribus in prophetis: similiter dicere vel docere ꝑm se nō determinat corpus: ergo sub eodē tropo sub quo dicit spūssanctus loqui in prophetis z apls: debet concedi spiritūsanctum dicere vel docere in isto: ergo iste docet falsum: meritorie spūssanctus docet falsum in isto.

Solutio. ¶ Solutio. hec ꝓpositio spūssanctus docet f̄m vel dicit f̄m nullo tropo ꝓcedenda est: q: dicere vel docere duo importat/ scz manifestationē exterius z ꝓconceptionē interius: q̄ eīm dicit vel loquit manifestat exterius: q̄ cōcepit interius. vñ cū aliq̄s loquit a spūsancto manifestat exterius ꝓconceptū ispiratū a spūsancto: sed quia spūssanctus nunq̄ inspirat falsum ꝓconceptio falsi nunq̄ est a spūsancto. Et q̄ dicere vel docere falsum iportat ꝓconceptionē falsi nō est ꝓcedendū: q̄ spūssanctus docear falsum in isto: sicut nō cōcedit q̄ in isto peniteat: q: penitere importat gemitū de peccatis: z ꝓtationē pctoꝝ q̄ nūq̄ est a spūsancto: sed bñ cōcedit q̄ spūssanct⁹ flet i isto: gemit in isto. ¶ Ultima questio.

¶ De igne purgatorio qualiter purget animas.

Af q̄ non. Vltimo q̄rit de igne purgatorio qualiter purget aias: ¶ Et videt q̄ nō possit purgare: q: dicit boeti⁹ i libro de duab⁹ naturis z vna persona xp̄i: q̄ oē agēs in aliud agit in illud ꝑm aliā cōmutationē seu ꝑm simbolum cū eīm agēs intendat dare qualitatē suā ei i q̄ agit necesse est q̄ illud habeat simile naturā: scz in q̄ suscipiat illā qualitatē: sed aia z ignis purgatorij⁹ non habēt cōicatia: ergo ignis purgatorij⁹ nō agit i aiaz ergo non purgat eā. Secundo

¶ Itē: ois purgatio habet fieri ꝑ trariū vt patet in ꝓtritione q̄ contraria est pctō q̄ expellit: sed ignis purgatorius non est ꝓtrarius aie: ergo nō purgat eā. opio aliq̄ū

¶ Ꝓpter hoc dicūt q̄dā: q̄ aia exuta a corpe purgatur p cōtritionē: conteritur eīm extra corp⁹ z p illā ꝓtritionē meretur sibi remissionē pctī: z quod dicitur q̄ in alia vita nō est locus merendi: intelligūt q̄tum ad vitā eternā: sancti eīm non merētur sibi vitā eternā: q: nō indigēt: sed merētur alijs: similiter illi q̄ sunt in purgatorio indigent remissione pe. z illā merenē per contritionē. ¶ Sed contra hanc.

f̄m hoc ignis purgatorius supflueret/ z ꝓ nichilo diceret apls. Saluus erit quasi p ignē. ¶ Ꝓpter opio doctoris.

hoc dicimus q̄ ignis purgatorius purgat aias agēdo in eas/ tñ non intendit ei imprimere qualitatem suā: z illa ꝓpositio Boetij intelligitur de actiōe cōpositorū in cōposita: sicut eīm dicit ysaac. Nō agunt cōposita in simplicibus vt simplicia i cōpositis agit eius corpus in aiam nō imprimens qualitatem suā: f̄m quādam colligantiam agit in ipsam z ipsa in corpus. vñ colerici demētiores i estate sunt q̄s i hyeme: ¶ Quō aia pa-

similiter ignis purga. habet quandā colligantiā ad aiam quam non habet ignis elementum f̄m quam colligantiā potest agere in aiam/ zaia potest pati ab ipso: sed colligātur sicut corpus z aia corpus aūt dico hūanū q̄ sic colligū vt sit vnū ex eis z vna actio ipsoꝝ: sed aie z ignis purgatorij nō est vna actio: sed ad hoc tñ colligant vt ignis tñ agat/ zaia tñ patiat

¶ Ad secūdo obiectū dicim⁹ q̄ aliqua cōtrarietas vel oppositio est iter aiam z ignē purgatorū in qua iuenit peccatū: oēs eīm creature dei quadā mirabili cōnexione sibi inuicē ꝓnexe sunt vt dicit beat⁹ Dionysius. vnde ois creatura habet oppositionē quādā cum peccato: cuius oppositionis non est reperire similе in naturis: sed nota est illa oppositio per fidē. Ad secundū Dionysius.

¶ Ocrauum capitulum huius tractatus.

¶ De adiumentis penitentie.

Dicto de penitentia z de quib⁹ agenda est penitentia: dicēdū est de adiumētis penitentie: scz de claubus/ z de relaxationib⁹ z primo de claubus. Circa quā q̄stiōem videndum est quid sit clauis/ et quot sunt claues. ¶ Secundo de generali vsu clauiū: scz qualiter intelligendum sit q̄ dixit dñs petro: quecunq; ligaueris ꝛc. quecūq; solueris ꝛc. Tertio que perlone habeant claues. Quarto pauca theologice dicemus de illo speciali vsu clauiū excōmunicatio scz z absolutio. ¶ Circa primū cap̄m sic ꝓceditur super illum locū Mathei: Tibi dabo claues regni celoꝝ dicit auctoritas q̄ due sunt claues/ scz scientia discernēdi lepzā a lepza/ z potestas ligandi z soluēdi. Sed videtur q̄ scientia discernēdi non sit clauis: q: scientia discernēdi nō est nisi discernere: sed per hmōi discernere non claudit aliq̄s nec apit alicui regnū celoꝝ: talem eīm discretionem habent multi laici z clerici: tamen per illam non claudūt nec aperiunt: ergo scientia discernēdi nō est clauis. ¶ Itē de⁹ nō soluit dimittēdo culpā z penā eternā: ligat eīm non dimittendo. vnde i ꝑalmo. Dirupisti vincula mea. i. vincula peccati: sacerdos ligat z soluit tripliciter. Primo q̄ solutum vel ligatū ostēdit: sicut sacerdos in veteri lege: nō mūdabat: sed mūdatū lepzosum oñebat: ostēdit aūt soluti vel ligatū ꝓbo z facto/ ꝓbo cū dicit dimissa esse peccata vel non dimissa facto cū recipit ad sacramēta vel non recipit. Secundo modo ligat cū penitētia soluit cū aliq̄d de penitētia dimittit. Tertio modo ligat z soluit cum excoicat z soluit z alios vsus non habet sacerdos contra penitētē nisi istos: ergo nec claudit nec apit nisi istis trib⁹ modis: sed hoc totū fit p potestatē ligādi z soluēdi: ergo scientia discernēdi nō est clauis. ¶ Itē tria ad hoc exigūtur vt aliq̄d bñ fiat: scz potestas z scientia et volūtas: sed duo prima sunt claues: ergo z tertiū: z videt magis de tertio: q: p potestatē z scientiā assimilat sacerdos patri z filio z spūsancto p volūtatē: cui magis attribuitur pctoꝝ remissio: ergo volūtas potⁱ dicēda ē clauis q̄ potestas z scientia. ¶ Itē cū p bonā vitā aperiat sibi reg. ce. vñ in cāticis. li hostiū est ꝓpingam⁹ illud tabulis cedrinis: ergo debet esse bona vita clauis: similis est obiectio de doctrina clauis ꝑdicationis z dispēsatiōe sacramētoꝝ. ¶ Ad primū dicūt q̄dā q̄ vnica est clauis in essentia: sed due dicūtur ꝓpter duo officia: scz ꝓpter discernere z ꝓpter ligare z soluere: sicut differētia eadē constitutiua est diuisiua: sed alterius ꝑstitutiua: z alterⁱ diuisiua: sicut dicit augustin⁹. q̄ eadē est ratio in essentia supioꝝ z inferioꝝ: sed ꝓpter diuersos vsus diuersis vocabulis nūcupatur. ¶ Sed hec solutio nulla videt esse: q: scientia cuⁱ⁹ est discernere: aliud est i essentia q̄m potestas ligādi z soluēdi: sed scientia dicitur clauis: q: exigit ad bonū vsum clauis. vnde dicūt q̄ scientia discernendi est quasi corrigia clauis: z bona vita sicut manubriū: sed ꝑm hoc methaphorice z impropꝛie locuti essent sancti qui dixerunt q̄ scientia discernendi est clauis. ¶ Item ꝑbatur q̄ per scientiā discernēdi solvitur aliquis/ z ligatur: peccatis eīm ligatⁱ est sicut dicitur in iosue. ligauit eū spūs malus suus: est aūt ligatus quātū ad intellectū z affectū: si ei nō haberet illos ligatos volare posset spūaliter: soluitur aūt intellectus cū in cōfessione ostendit sacerdos penitēti quātitatē pcti sui: z quāta penitentia debeatur huic peccato: quāta illi: z sic per hmōi discretionem quodāmodo aperitur ei regnū celoꝝ si velit penitere: z clauditur si nolit: ergo scientia discernendi claudit z aperit: ergo est clauis: quod concedimus. claudit eīm quodāmodo sicut dictū est: sed potestas ligādi z soluendi pfecte aperit: sicut in vna archa quādoq; sunt due claues/ vna q̄ dicitur anticlauis que semiplene aperit: alia que plene aperit. ¶ Et ad primū dicimus ꝓ iteremptionē huⁱ⁹: per discernere nec claudit aliquis nec apit. ¶ Similiter ad scōm solutionis per interemptionē huius: alios vsus nō habet sacerdos contra penitentē nisi tres modos ligare z soluere. ¶ Ad tertio obiectum dicim⁹ q̄ duplex est causa quare voluntas ligādi z soluēdi nō dicit clauis. Prima est vt sacerdos in soluēdo z ligādo non querat volūtatē suā: sed volūtatē dei. Secunda est: q: clauis habet duos vsus: scz claudere et aperire: volūtas dei nō est claudere: sed aperire: sicut dicit i trenis. non humiliauit in corde suo: et abiecit filios hoim. Eadē est solutio de bona vita z predicatione z dispensatione sacramentoꝝ: ista enim solum aperiunt z non claudūt. vnde nō dicuntur claues: sed scientia z potestas adinuicē ptinēt: cuius est soluere z ligare. vnde scientia z potestas dicunt claues. ¶ Sed Argutk.

cum scientia discernendi nō sit clauis nec claudit nec apit nisi per viā doctrine videt q̄ predicatio sit clauis: ꝑdicatoꝛ eīm docet quātitates pctoꝝ: docet etiā q̄ non penitēti nō est mūgenda pnia z penitēti mūgenda est: sed non aliter claudit z apit scientia discernendi: ergo ꝑdicatio debet esse clauis: et sic nō sunt tñ due claues. ¶ Solutio. licet predicatio aliquando hoc mō claudat z apiat/ tñ non dicitur clauis: q: ꝑdicatoꝛ inquātū predicatoꝛ nō intēdit soluere z ligare. vñ scientia discernēdi in eo cuius est officiū ligare z soluere clauis est z nō in alio: solet aūt obiici de sacerdotibus ydiotis q̄ nesciūt iter lepzā z lepzā discernere isti nō habent nisi vnā clauē: scz potestatē ligādi z soluēdi. ¶ Sed cōtra. dicit q̄ in susceptiōe ordinū dātur claues: ergo q̄libet sacerdos hz duas claues. ¶ Ad hoc dicit magister in sentētijs f̄m q̄dā q̄ q̄da sacerdotes nō habēt illam clauē q̄ dicitur scientia discernēdi. vñ dicēdū est ꝑ eu. ¶ Alij dicunt q̄ ipa scientia discernēdi nō est clauis: sed ofm discernendi z officiū tale habet sacerdos ydiota: licet scientiā nō habeat: sed hoc non potest dici: quia officium ipm nec claudit nec apit: sed ipsa scientia. ¶ Sed ꝓpter hoc dicim⁹ licut dicit: ꝓpositin⁹: q̄ nō est aliquis sacerdos adeo ydiota quin habeat scientiā discernendi inter peccata naturaliter eīm habet q̄libet aliquā cognitionē de peccatis. vñ in q̄buldā sacerdotibus scientia discernēdi est clauis maxima: sicut in illis q̄ multa scīūt de theologia/ i alijs aūt minor est/ z sic in valde ydiotis est: sicut clauicula. vñ dicēdū est ꝑ eu. ¶ Secunda questio. ꝓpositin⁹.

¶ De generali vsu clauium.

Scūdo q̄rit de generali vsu clauiū qualiter intelligēdū sit quod dicit dñs. Quod cūq; ligaueris sup terrā. ꝛc. videt hoc esse falsum. ¶ Ponat eīm q̄ sacerdos iniūgat alicui penitēti pena minorē ꝓdigna: arbitrarie enim sunt pene. vñ potest iniūgi z maior ꝓdigna z minor: decedat ille penitēs ꝓpter illa pnia minore ꝓdigna aut euolabit aut nō: si euolabit hoc est ꝑa ꝑdicta. Dictū est eīm supius q̄ residuū ꝓplebit in purgatorio: si nō euolabit z cōcedit q̄ absolut⁹ est q̄tū ad sacerdotē: ergo nō qcq̄d soluitur sup terrā est solutū in celis. ¶ Item aliq̄s accedat fictus ad penitentiā z sacerdos videns signa contritionis iniungit ei penitentiam que condigna esset si vere cōtritus esset illa penitentia facta valet q̄tum ad sacerdotem: tamē non quātū ad deum: ergo non quicq̄d soluūt sacerdotes sup terrā est solutū in celo. ¶ Forte dicetur sicut multi dicūt q̄ intelligēdū est quod dicit dñs de clauе nō errāre. Sed ꝑbatur q̄ clauis nō errat hic: q: sacerdos non potest videre nisi ꝑm exteriora: sed ꝑm exteriora signa discrete iniungit penitentiam: ergo clauis non errat: sed ꝑbatur q̄ errat: q: ipe vtik clauе ad soluendum z non soluit: ergo clauis errat. Secunda ar. Euasio. ℨ quā ar.

¶ Solutio. in Matheo dicit dñs petro. Quodcūq; ligaueris super terrā. ꝛc. in euāgelio Jo. dicit discipulis. Accipite spiritūsanctū quoꝝ remiseritis peccata remittunt eis/ z quoꝝ retinueritis retēta sunt: patet ergo q̄ in vtroq; euāgelio vtik dñs futuro sub iunctiui modi quod significat ꝓfūmationē rei significate per ꝓbum. vnde sensus est: quodcūq; solueris Solutio.

id est cuiuscūq; solutionē cōsum maueris sup terrā erit solutū ꝛ icelo. ¶Consummatio aūt dicit respectu inchoationis: deus aūt inchoat solutionē dimittendo culpā ꝛ penā eternā: sacerdos ꝯo cōsummat dimittēdo aliq̄d de pena ex vi clauiū ꝑ impositionem manuū: ꝛ hoc patet in resuscitatiōe lazari: dñs em̄ dixit. lazare veni foras: ꝛ statim ꝓdijt q̄ fuerat mortuꝰ ligatus manus ꝛ pedes institis: ꝛ facies eiꝰ sudario fuit ligata: postea dixit discipulis. soluite ꝛ sinite eū abire: ꝑ hoc patet q̄ dñs inchoat solutionē ꝛ sacerdos cōsūmat: ergo vbi dñs nō inchoat/sacerdos nō
Ad primum ꝯsummat. ¶Per hoc patet solutio ad obiecta: si em̄ sacerdos inuigat penitēti penitētiā minorē ꝓ digna non euolabit penitēs illa ꝓpleta: imo faciet residuū in purgatorio: nō em̄ sacerdos penitꝰ cōsūmat solutionē: sed in ꝙte cōsūmat: quātū ad illā partē solutꝰ
Ad scm. est penitēs in celo. ¶Ad scm̄ dicimꝰ q̄ in ficte penitere nichil ichoauit deꝰ: ꝛ ꝓpter hoc sacerdos nō
Ad aliud. cōsummauit: vñ cessat obiectio. ¶Ad illud q̄ dicit vtrū clauis erret ibi: dicimꝰ q̄ sic errat quo ad q̄dz quo ad q̄d nō errat: ꝟm fitatē non errat ꝟm iudiciꝫ eq̄tatē: q: ꝟm exteriora oportet ipm iudicare: sicut ille q̄ punit inocētē ꝟm allegata iuste iudicat ꝟm iudiciꝫ eq̄tatē: sed nō iuste iudicat ꝟm veritatē. ¶Alij exponūt sic: quodcūq; ligaueris sup terrā. ꝛc. iuste: ꝛ intelligitur iuste quātū ad illū q̄ ligatur: sed hec expositio eq̄pollet p̄dicte expositioni: tūc ei iuste ligatur aliq̄s: q̄ deus inchoat ligationē ꝛ ꝑlatꝰ cōsummat i idē redit q̄ alij addūt: scz claue nō errāte: tūc em̄ clauis nō errat q̄n iuste ligat aliq̄s ꝛ quātū ad ligantē ꝛ quātū ad illū q̄ ligatur: tūc em̄ deus ichoat illā ligationē ꝛ hō cōsummat/ siue intelligat de prima ligatiōe siue de tertia. ¶Sed de illa ligatiōe q̄ fit ꝑ excōicationem: obijcit ꝓ q̄ iste iuste excōmunicetur iste priuat sacramētis ꝛ orationib⁹ ecclesie: ꝛ hanc priuationē approbat deꝰ cū excōmunicatio sit iusta: ergo deus vult hunc priuari a sacramētis ꝛ oꝝonibus ecclesie: ergo vult istū non habere gratiā: ergo vult istū nō saluari. ¶Contra dicit apls. deus vult oēs hoies saluos fieri: ḡ vult istū hoiem saluū fieri: ḡ nō vult istū nō saluū fieri. ¶Itē. deꝰ vult istū nō habere gr̄am: ergo deo volēte iste non habet gratiam: sed idē est volēte ꝛ deo auctore. vt dicit augustinus. ergo a deo auctore non habet iste gratiam: ergo deus facit quo facto iste nō habet gr̄am: sed nihil fit per q̄d iste nō habet gratiā: nisi per peccatum
In oppositū ergo deus facit peccatū: q̄d est impossibile. ¶Sed deꝰ stat ad ostiū ꝛ pulsat: ergo deꝰ vult intrare. nō em̄ pulsaret nisi vellet intrare: sed si vult intrare vult illuminare mētē illius: ergo vult ei dare gratiā: ḡ vult istū habere gratiā: ergo hec est falsa vult istū nō habere gr̄am: videtur ergo q̄ nō approbat excōmunicationē istiꝰ. ¶Solutio. Ad primo obiectū dicimꝰ
Solutio. Ad primum q̄ hec argumentatio nō valet: deꝰ vult priuari istū sacramētis ꝛ oꝝonibꝰ ecclie: ḡ vult istū nō habere gratiā: q: cū hoc ꝓ bo vult nec ab iferiori ad supⁱ nec ecōuerso valꝫ hec argumentatio: tñ hec ē ꝑa: deꝰ vult istū nō habere gr̄az: vult em̄ ad tēpus istū priuari ꝑcibꝰ ꝛ cōsortio sanctoꝝ vt corripiatur. vñ q̄diu iste est in peccato mortali vult istū non habere gratiam ꝛ vult
Ad auctoritatem. istū nō saluari. ¶Et hec auctoritas: deus vult oēs hoies saluos fieri/ intelligēda est cū hac determinatione/ vult q̄tum in se est ꝛc. i. vellet nisi homo impe

Tertia q̄o. ¶Tertio querit q̄ psone habeāt claues. ꝛ q̄ritur de sacerdotib⁹ q̄ nō habēt aliquos subditos: siue illi sacerdotes sint monachi: siue nō/ vtrū habeāt claues? ¶Videt
Aſſ. ꝙ sic. ꝙ sic: q: dicit Hieronymꝰ ꝙ ecclia i sacerdotib⁹ habet claues: ꝛ cū ordinant in sacerdotiū dātur ei claues. ergo habēt potestatē ligādi ꝛ soluēdi. ¶Cōtra
In oppositū nō possunt ligare ꝛ soluere cū nō habeant subditos: q̄ nō habēt potestatē ligandi atq; soluēdi: ꝛ est argumētū a ꝓpugatis sicut cū dicit: nō est albus. ergo nō
Solutio. habet albedinē. ¶Ad hoc dicimꝰ: ꝙ omēs sacerdotes habēt claues: ꝛ nō valet hec argumētatio: isti nō possunt ligare ꝛ soluere: ergo nō habēt potestatē soluēdi ꝛ ligādi. q: hoc verbū pōt/ nō copulat quālibet potentiā: sed tm̄ potentiā liberā. vnde illa argumentatio eadem est huic: isti non habent potestatē liberam ligandi ꝛ soluendi: ergo non habent potestatez
Fallacia ꝓse quētis. ligandi ꝛ soluendi. ¶Et est fallacia cōsequentis: sicut dicitur de aliquo q̄ habet pedes ligatos: iste nō pōt currere: tamen habet potentiā currendi: sed nō habet eam liberam. eodēmodo dicimus de sacerdotibus excōmunicatis ꝛ suspensis/ ꝛ hereticis excōicatis: qui scz ceciderūt in hereses dānatas: habent em̄ claues: tm̄ nō possunt ligare ꝛ soluere q̄diu sunt excōmunicati aut suspensi. necvalet in talibus hec argumentatio. si baptisant est baptisatum: sed si conse
Questio incidens. crant consecratū est. ergo si excōmunicant excōmunicatum est: quia baptismus sacramentū necessitatis est. vñ a quocūq; dat/ tenet. ꝓsecrare em̄ nec substātialiter adheret sacerdotio/ excōicare vero accidentaliter. nec est mirū si quod substantialiter adhe
Questio inci ret non remouetur. Preterea excōmunicare querit materiā extrinsecam: scz subditos qui auferūtur sacerdoti cū excōicatur. ¶Queritur postea de archidyacono qui non est sacerdos: vtrū habeat claues?
Aſſ. ꝙ sic. ¶Videtur ꝙ sic: q: excōicat et absoluit: et ita ligat
In oppositū ꝛ soluit. ergo habet claues. ¶Cōtra. nō ē sacerdos ergo nō habet claues: q: dicit Hieronymꝰ ꝙ i solis
Solutio ali quorum. sacerdotib⁹ ecclia habet claues. ¶Ad hoc dicūt q̄dam: ꝙ archidyaconus nō habet claues/ nec excōicat/ nec soluit ex officio suo: sed ꝑ demādationē. demandauit em̄ ei episcopus vsum clauium quātū ad
Questio inci dens. absolutionem ꝛ excōmunicationē. ¶Sed queritur vtꝝ possit demādare ei alias clauiū vsus: scz audire confessiones/ iniūgere penitentiā et huiusmodi. Si em̄ non potest/ quare potius potest demandare vnū
Secundo. vsum clauiū: cū aliū. ¶Item. in decretis dicitur: ꝙ ad officium archidyaconi pertinet cura ecclesiarū/ ꝛ ordinatio/ ꝛ iurgia: scz iurisditio ꝓtentiosa: ſz talis iurisditio inutilis est: nisi habeat potestatē cohercēdi ꝓtendētes ꝑ cēsurā ecclesiasticā: ergo ad eiꝰ officium ꝛ dignitatē pertinet cohercere per censurā ecclesiasticā: ergo ex officio suo ꝛ dignitate habz potestatē excōmunicādi: nō ergo solū per demādationē
Solutio. ¶Et ad hoc dicimꝰ: ꝙ ordinē habz ecclia i membris suis ad decorē suū: q: sine ordine nichil pulchrū est.
Exponit illud psal. sicut in psalmo dicitur. Rex virtutuꝫ dilecti dilecti ꝛ speciei domꝰ diuidere spolia. xꝑs ei diuisit spolia i. ordinauit illos qbꝰ spoliauit diabolū ad speciem siue decorē ecclie. vñ q̄dā sunt archiepiscopi/ quidā epi/ quidā archidyaconi: ꝛ sic de alijs. Et ad episcopū cū sit sup officiū ecclie intēdēs ptinet dedicatio ecclesiarū/ ꝓsecratio ꝓginū/ ꝛ ꝑdicatio. cū em̄ sit spon

sus ecclesie debz habere semē spirituale: vt generet filios spirituales deo. propter hoc em̄ domos quietas extra tumultū ciuitatis habet: vt ibi vacet cōtēplationi et hauriat in ocio contēplationis: quod effundat postea in opere predicationis. vnde in cantici
Officiū epi. cis Aduiuos filie hierusalem per capreas ceruosq; campoꝝ ne suscitetis neq; euigilare faciatis dilectam: donec ipsa velit. O fideles aie aduro vos si vultis esse similes sanctis qui sunt sicut capre ꝛ cerui campoꝝ/ ne suscitetis ab ocio contemplationis: dilectam. i. ecclesiam in prelatis donec ipsa velit. epi
In canticis. scopus ergo debet vacare contemplationi ꝛ ꝑdicationi. vnde dicimus q̄ aliꝰ cōmittenda sunt iurgia: scz archidyacono. vñ dicimꝰ q̄ de officio ꝛ dignitate archidyaconi est iurisditio ꝓtentiosa ꝛ cohercio ꝑ censuram ecclesiasticā. vnde de officio suo habet po
Officium archidyaconi. Ad q̄stionē. testatem excōmunicandi ꝛ absoluendi: non tamē habet claues: quia non habet alios vsus clauium qui principales sunt. principalis em̄ vsus clauium est remissio peccatorum: sicut dicit Quorum remiseritis peccata/ remittuntur eis: hūc aūt vsum non habēt archidyaconi: quia non habent claues.

¶Quarta questio.
¶De excōmunicatione.

Quarta q̄o. Diffinitio excōicationis. ¶Quarto pauca dicēda sunt de excōmunicatione. Est aūt excōmunicatio a cōmunione eccle separatio: q̄ fit ꝓpter ꝓtumaciā vel aliā manifestā offensam. Cōsistit aūt hec separatio in mēsa/ in sacramētis/ i salutatione/ ꝛ oratiōib⁹ ecclesiarū: q: excōicatꝰ separat a sacramentis ꝛ oꝝonib⁹ eccle: nec exhibet et socie
Dupler excōicatio. tas i mēsa/ nec i salutatiōe/ nec i oꝝonib⁹ aliq̄b⁹/ nec in aliqua collocutōe/ nisi sit de correptiōe eiꝰ. ¶Excōicationū alia maior/ alia minor. Maiori excōicatione sūt illi excōicati q̄ in ipa sentētia excōicatiōis noiatim ꝓtinent/ ꝛ ō hac nō absoluit nisi ille q̄ excōicauit vel suꝑior. Minori excōicatiōe excōicati sunt illi q̄ participāt excōicatis minori excōicatōe/ exceptis q̄busdā ꝑsonis q̄ exciptunt i decretis/ ꝛ de hac pōt absoluere etiā simplex sacerdos in confessione.
Alia diuisio ¶Itē excōicationū q̄dā iusta/ q̄dā iniusta. iusta ē q̄ fit a iō corripiēdi/ ꝛ ꝓpter culpā debitā: et ordine iuris obseruato. iniusta est cū nō meruit excōicari ille q̄ excōicat si iuris ordo nō obseruat. habuit aūt ortū excōicatio ab apl̄o q̄ fornicatorē corinthū tradidit sathane: vt spūs saluꝰ eēt. ¶Sed videt ꝙ ecclia male
Ad q̄ dicta aſſ. faciat cū excōicat: q: punit in spūalibꝰ illū q̄ peccauit in tēporalib⁹. aufert em̄ et spūalia q̄ in infinitū melioza sunt q̄ tpalia: ḡ magis punit illū q̄ meruit: ḡ peccat. ¶Itē cū excōicat videt facere cōtra deū: q:
Secundo. deꝰ nūq̄ aufert spūalia/ nec pōt auferre: imo quātū in se ē semp dat. dicit em̄ ꝙ dextera dei semp ē apta in qua est lōgitudo dierū. i. bona spūalia ꝛ eterna: ſz sinistra nō semp est apta in qua sunt diuitie ꝛ glia vt dicit Salomon. Nō em̄ semp vult dare bona tpalia: q: semp nō expedit: ꝛ ecclia aufert spūalia: ḡ nō conformat voluntatē suā voluntati diuine: ḡ peccat cū nota sit ei voluntas diuina. ¶Itē excōicatio videt iplicare cōtrarietatē: q: excōicat ecclia vt spūs saluꝰ sit
Tertio. ergo excōicat vt ille habeat spūalia: ergo aufert spūalia vt ille habeat spūalia: sed hoc est cōtrarietas: ḡ excōicatio implicat ꝓtrarietatē: ḡ nulla est. ¶Item
Quarto. videt ꝙ excōicatio iusta quātū ad illū qui excōicat

nulla sit: q; si nō peccauit nō nocet et excōicatio: sicut dicunt oēs. ergo adhuc est de ecclesia merito ꝯtus nō numero: ergo particeps est orationū ecclesie: ergo nō est separatus a spiritualib⁹ ecclie: ergo nō est excōmunicatus ꝑm veritatem: ergo excōmunicatio iniusta nulla est: ergo non est timenda. z hoc falsum est: quia sentētia pastoris iusta/ vel iniusta tenenda est. ¶Item. dicit Hieronym⁹: q; ꝺdā sumūt de superclio phariseoꝝ: sc; soluere nō soluendos/ z ligare nō ligādos. ergo ꝑm hoc excōicatus iniuste nō est ligatus. ¶Item. cū ecclesia excōicat reddit malū pro malo: ergo facit contra hoc preceptū apostoli: nō reddentes malū pro malo. similiter facit cōtra hoc preceptū: benedicite ꝓsequentes vos/ benedicite z nolite maledicere. ecclesia vero excōicat cū maledictione: ergo peccat cū faciat cōtra preceptū apostoli. ¶Itē. ecclesia excōicando facit ꝓtra māsuetudinē angelicā. legitur em̄ in epistola iude: cum michael archāgelus cū diabolo disputās altercharetur de moysi corpore: nō est ausus iudiciū inferre blasphemie: sed dixit/ imperet tibi dñs: quasi dicat. reprimat dñs malicia tua. q; cū ecclesia debeat imitari māsuetudinē angelicā nō debet aliū excōicare: sed dño relinquere vindictā. ¶Item. videt male dixisse apl̄us cū dixit/ licet aūt angelus de celo euāgelizet vobis ꝓter ꝯ euāgelizauim⁹ anathema sit. si em̄ angelus de celo nō ausus est angelū de inferno anathematizare: multomin⁹ paulus q; erat de terra debuit anathematizare angelū de celo. q; videt peccare cū dixit illud. ¶Solutio. Ad primū dicim⁹ q; ecclesia nō magis punit illū quē excōicat ꝯ ille meruit: q; ille meruit penā eternā q; in infinitū maior est ꝯ pena excōicationis: nec est verū q; ecclesia aufert ei spūalia: sed nō dat ei q; ipe indignus est ¶Et p hoc patet solutio ad secūdo obiectū. ecclia em̄ nō aufert alicui excōicato spiritualia nisi eodēmodo q; deus aufert. de⁹ aūt dicit auferre solūmodo: q; non dat: z q; nō dat hoc ē ideo q; hō nō accipit. de⁹ ei parat⁹ est dare: iz hō idignū se reddit ¶Ad tertio obiectū dicim⁹: q; nō est ꝓtrarietas in excōicatiōe. ad tēpus em̄ subtrahit ecclia isti spūalia: vt ea melius beat postea. ¶Ad quartū dicim⁹: q; ille q; excōicat iniuste separat nō a deo z oriōnib⁹ ecclie: sed a spūalibus z subtrahit ei cōmunio mēse: et multa alia. vñ quātū ad illa tenenda est. ¶Ad auctoritatē Hieronymi dicim⁹ q; intelligit de illis q; credebāt de excōicatione iniusta nocere excōicato/ et nō nocet ei si nō meruit excōicari: imo ꝓdest ei subtātia excōicationis. excōicatio em̄ medicina q̄daz est. ¶Ad quintū dicim⁹ q; ecclia cū excōicat nō reddit malū p malo imo bonū: q; causa correptiōis subtrahit spūalia vt ille redeat ad cor: q; q; parcit virge odit filiū. z qō dicit apo. nolite maledicere: itelligēdū est ex odio vel intuitu vindicte: excōicatio em̄ nō est faciēda ex odio vel intuitu vindicte: iz intuitu correptiōis. ¶Ad illud qō obiectū est de angelo dicim⁹: q; cūvirt⁹ constat imediate quo ad nos p loco z tpe debet maledicere ecclia: sicut z de⁹ maledixit ade z eue: z scrī maledicebant: nec facit cōtra māsuetudinē angelicā: iz ꝓpter māsuetudinē angelicā. perfectissimoꝝ em̄ est nullo modo maledicere. opa vero impfectionis nō sunt ꝯtra opa pfectionis. ¶Advltimo obiectū dicimus: q; apl̄us nō anathematizauit angelū de celo: sed iste est sensus illius locutionis: sicut impossibile est consequētis: scilicet angelū de celo anathematizari: sic impossibile est antecedentis: scilicet angelū de celo aliud predicare nobis ꝯ euangelium.

¶Nonū capitulū huius tractatus.

¶De relaxationibus q̄ fiunt per claues.

Quinto.

Sexto.

Septimo.

Octauo.

Solutio ad primū.

Ad secundū

Ad tertiū.

Ad quartū.

Ad auctoritatem.

Ad quintū.

Ad aliud.

Ad aliud.

DIcto de clauibus: dicendū est de relaxationibus q̄ fiunt per claues. Circa istā q̄stionē primo querēdū est/ vtrū valeat tm̄ relaxatio quātū ecclesia videtur ꝓmittere. secundo/ vtrū ꝑ sit equaliter relaxatio diuitib⁹ et pauperib⁹. tertio de iusta estimatione: q̄ exigitur vt dicunt magistri ad hoc vt fiat relaxatio.

¶Primo ergo querit/ vtrū in veritate tm̄ valet relaxatio quātū ꝓmittit ecclesia: qō videt: dicit em̄ ecclesia sic. ¶Quicūq; dederit de suo aliqd ad fabricam istius loci/ remittitur ei tertia pars penitentie z peccata oblita z huiusmodi. si ergo tātū valet hec relaxatio quātū ecclesia videtur ꝓmittere. videt q; p tribus obolis iste absoluat a tota penitentia sua: q; dat obolū ad fabricā istius ecclesie: dimittitur ei tertia pars penitētie. z similiter si det ad fabricā alterius ecclesie dimittit alia tertia pars: z ita p trib⁹ obolis penitus absoluit. qō est incōuenies. ¶Ad opō aliq̄d hoc dicunt quidā: q; relaxatio non tātū valet quātū ecclesia ꝓmittit: sed facit vt excitentur fideles ad dandū/ et decipit eos ecclesia: sed illa deceptio pia fraus est: z nō est peccatū. ¶Sed cōtra hoc obiicit Si ecclesia decipit fideles aut dicendo verū aut dicendo falsum: sed nō dicēdo verū: q; nullus decipit dicendo verū: ergo dicendo falsum: ergo generalis ecclesia dicit falsum z scienter: ergo mentitur: q̄ generalis ecclesia peccat: qō absurdū ē dicere. ¶Itē ꝓbat q; tantū valet relaxatio quātū ecclesia ꝓmittit: q; beat⁹ Gregorius instituit rome hmōi relaxationes: z si aliquis est rome per quadragesimā: z sequitur ꝓcessiōes/ habet de relaxationibus plus ꝯ quinquaginta annos: ergo si tāta relaxatio habetur rome: possunt et alij ꝑlati dimittere tertiā partē penitentie: et ita tantū valet relaxatio quantū ꝓmittit ecclesia. ¶Itē in euāgelio. Caput Johānis baptiste traditū est puelle: z dicit glo. i. ecclesie de gētib⁹ ergo ecclesia de gentibus habet caput Johānis: id est caput gratie: ergo pōt dertuari ad subditos relaxationē/ z ita valet relaxatio tātū quantū ꝓmittit ecclesia. ¶Itē. sacerdotes i die veneris dāt charitatē z licentiā comedendi bis hīs qui audierūt missam: z hoc approbat generalis ecclesia: ergo totū dimittitur quod ꝓmittit illa relaxatio: eadem ratione totū dimittit quod ꝓmittit relaxatio episcopi. ¶Itē. in scōa Cori. iecūdo. dicit apostol⁹: cui aliq̄d donastis z ego donaui/ z ego qō donaui/ si quid donaui ꝓpter vos in ꝑsona xp̄i. glo. dicit. i. acsi ipe xp̄us donasset: z si xp̄s totū donasset. i. cōdonasset totū cō donatum esset: ergo cū apostolorū loco sint episcopi: si episcopi totū condonant: totū condonatū est: z ita tm̄ valet relaxatio quātū videt ꝓmittere ecclia. ¶Ad illud idē facit illa auctoritas. Quodcūq; sc; solueris super terram ꝛc. si concedatur q; tm̄ valet relaxatio quātū ecclesia ꝓmittit. ¶Contra dicit auctoritas: aut homo punit aut de⁹ punit: ergo iste non est absolutus ꝓ tribus obolis a tota penitentia: imo deus punit ipm̄ nisi ille puniat se. cōstat em̄

Primo.

Secundo.

Tertio.

Figura.

Quarto.

Quinto.

Confirmat.

In oppositū

Secundo. q; nō est sufficienter punitus. ¶Item in euangelio ꝓcipitur. facite dignos fructus penitentie: vt sc; qui multū peccauit multum puniatur. sed ꝓtra euāgeliū non potest dispensare: ergo non potest facere quin cum multū peccauit multū puniatur: sed si relaxatio tm̄ valet quantū videtur ecclesia ꝓmittere minus puniretur ille aliquādo q̄ magis meruit puniri: z magis puniret q̄ meruit puniri minus. ¶Solutio. Ad hoc q; huiusmodi relaxationes tm̄ valeāt quantū ꝓmittit ecclesia sex exiguntur. Primū est potestas ligandi z soluendi: sc; vt absoluatur ille q̄ absolutur a ꝑlato suo/ vel ab alio de ꝓcepto ꝓlati. Et scōm ē necessitas loci z illi⁹ cui fit relaxatio necessitas loci per se patet: necessitas cui datur relaxatio quādo nō potest ieiunare ꝓ debilitate vel ꝓter egritudines iiūctas penitētias facere. Tertiū est deuotio fidei vt sc; credat ille cui fit relaxatio ecclesiā talē potestatē habere. Quartū est status illi⁹ cui datur: vt sc; ille cui fit relaxatio sit in statu cōtriti. oportet em̄ q; habeat charitatē/ aliter em̄ nō prodest ei relaxatio. Quintū est discretio: vt sc; discernat apud se p quāto vellet exonerari: vel quātū vellet dedisse vt absolut⁹ esset a tāta penitentia. Sextū est iusta estimatio: vt ꝑm q; ei dimittitur ipe recōpēset. ista ergo sex intelligūtur in relaxatiōib⁹ quas facit ecclesia: vt prosint quātū ecclesia ꝓmittit: sed ecclesia tenet illa duab⁹ de causis. Prima est: q; si determinarētur nō essent fideles: ita ꝓni ad dādū: sicut si ꝑdicaretur laicis/ q; quātū valet vnū opus meritoriū ad vitā eternā: tm̄ z mille facta ex tanta charitate nō essent ita ꝓni ad faciendū bona opa. Secunda est: q; si charitatē habet ille cui fit relaxatio/ cū charitas nō sit sine fide: habebit iustā estimationē de oib⁹ hīs. fides em̄ adiuncta charitati iusta est matrix operū spūalium. potest ergo cōcedi q; si hoc verbū decipit nō imporat defōmitatē: ecclesia decipit fideles: tm̄ nō mētitur. ¶Et ad aliud q; queritur an decipiat dicendo/ verū vel falsum. dicimus q; dicendoverū: sed nō in dicēdoverū: siue quia dicit verū: sed quia nō determinat illa sex. ¶Ad illud ergo qō obiectū est de relaxationib⁹ quas instituit Gregorius dicim⁹: q; ideo valent quantū ecclesia videt ꝓmittere: q; bene cōsiderauit Grego. labores qui sunt in eundo romā: et sequēdo ꝓcessiones. vnde ibi est: z discretio/ z iusta estimatio. ¶Ad scōo obiectū dicim⁹ q; sacerdotes debēt facere huiusmodi relaxationes cū iniūgunt opa misericordie: z tūc valet: q; elemosyna de facili recōpensat ieiuniū. exercitatio em̄ corporis ad modicū valet: pietas aūt vtilis est ad oia. vnde in Esdra. Comedite pinguia z bibite mulsum z mittite partes eis: qui non preparauerunt sibi z̄c. ¶Ad quarto obiectum dicimus: q; si christus totū cōdonat/ totum condonatū est: sed primū est impossibile q; christus totū condonet: quia sic euacuaret iusticia dei. ¶Ad illud aūt̄/ quodcunq; solueritis: z cetera: dicim⁹/ q; intelligendū est iuste: z per iuste intelligūtur illa sex que dicta sunt. ¶Sed ꝓtra hoc quod dictū est q; ad hoc q; relaxationes valeant tm̄ quantū ꝓmittit ecclesia: exigitur iusta estimatio: scilicet q; ipm̄ datū recompenset penitentiā iustam obiscitur q; relaxatio non tantū valet ratione dati: sed ratione precum z suffragioꝝ ecclesie: q̄ obligat se ad orandum ꝓ illo qui dat aliquid de suo ad fabricam ecclesie: et ecclesia per preces suas meretur ei remissionē pene. quod ꝓbatur: q; per preces suas meretur ecclesia alicui remissionē culpe: multo fortius remissionez pene. ¶Item. in euangelio vbi habetur de sanatiōe paralytici: dicit glosa. Multū valet apud deū fides ꝓpria apud quem tantū valuit fides aliena: vt hoiem intertius z exterius sanaret. ergo per preces ecclesie dimittitur non solū culpa: sed etiā pena peccati. ¶Forte dicet: q; hoc intelligendum est tantū de dimissione culpe: et nō de dimissione pene. ¶Sed ꝓtra hoc sunt multe auctoritates: quia in Daniele habetur: q; precibus eius relaxata est captiuitas babylonica. ¶Itē i Exodo: q; precibus Moysi dimissa est pena q̄ debebat iudeis ꝓ peccato idolatrie. vnde dñs dixit ad Moysen: dimitte me vt irascat furor meus cōtra eos: z Moyses nō dimisit. ¶Itē. precibus Dauid angelus exterminator dimisit populū. ¶Itez. precib⁹ ecclesie ceciderunt cathene de manibus Petri. in eccla em̄ oratio fiebat sine intermissiōe ad deū ꝓ eo. ¶Item precib⁹ sanctoꝝ ceciderūt squame ab oculis pauli. ¶Itē. dicit Augustin⁹ q; suffragia ecclesie nō tātū ꝓsunt vt facilioꝝ fit absolutio: sed vt tollerabiliora sit dānatio. i. pena. his auctoritatib⁹ euidens est q; ecclesia meretur alicui per preces suas remissionē pene: ergo cū aliquis dat obolum ad fabricaz ecclesie dimittitur ei pena: non solū ratione dati: sed ratione precum ecclesie: que obligat se ad orādū ꝓ eo. sic ergo ratione vnius misse cuius particeps est iste dimittitur ei aliquid de pena. z ratione alteri⁹ misse: si militer aliquid dimittit ei de pena: ergo cū in eadez die misse vel duo milia missarū celebrētur in illa dioc̄esi: quarū particeps est iste ꝓ obligationē ecclesie/ in vna die dimittit ei tota penitētia sua: etiā in donatione oboli: ergo nō oportet in relaxationib⁹ q; qdā recōpēsat penitētiā iniūctā: ergo nō exigit iusta estimatio. ¶Si ergo dicit: ergo euacuabit hec auctoritas: facite dignos fructus penitētie: z similiter/ aut homo punit/ aut de⁹ punit. ¶Solutio. bene cōcedimus q; ecclesia non solū meret remissionē culpe alicui: sed etiā remissionē pene/ et relaxationes valent nō solū ratione dati: sed ratione precū. et potest esse q; alicui in datione oboli gratia dandi z gratia pciꝑ dimittatur tertia pars penitētie: tamē adhuc stat iusta estimatio/ z adhuc tenetur facere dignos fructus penitētie: ꝓpter tria. Primū est ꝓpter incertitudinem: nescit em̄ sibi dimissam penā illā esse: nescit em̄ quātū prosint illi suffragia ecclesie. Secūdū/ ꝓpter omissionem vitandā: quia nisi faceret penitētiā quā tenetur facere/ omitteret/ z ita peccaret mortaliter. Tertiū est/ ꝓpter maiorē z certiorem z meliorem satisfactionem: quia magis prodest ei penitentia ꝓpria q̄ aliena: z nō valet hec argumētatio. Tota illa pena dimissa est ei: ergo nō exigitur iusta estimatio: quia nō dicim⁹ q; exigatur quātū ad peccati remissionem: sed quantū ad tertitudinem z certitudinem.

¶De equali conditione pauperis z diuitis

¶Secunda questio.

Secundo.

Euasio.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Quinto.

Sexto.

In oppositū

Solutio.

Primum.

Secundum.

Tertium.

Ad primū

Ad impro-
bationem.

Ad aliud.

Ad secundū

Ad tertium

Ad quartū.

Ad aliud.

Ad q̄ sic.

Secundo capitulo queritur/ vtrum equalis sit ꝺditionis pauper z diues in huiusmodi relaxationib⁹. videtur quibusdā q; sic: quia in spiritualibus nō debet pauper

Secundo. esse peioris conditionis q̄ diues. ¶Item. volūtas pro facto reputatur quantū ad meritum vite eterne z remissionem pene eterne. eadem ratione quātū ad

Tertio. relaxationem pene tēporalis. ¶Item dicit Augustinus super illū locum/In conuertendo: superversum illum/Qui seminant in lachrymis ꝛc̄. zacheus dans dimidiū bonorū suorū: vidua dans duo minuta: z alius dans calicem aque frigide. pauper q̄dam non habens nisi bonam voluntatem: omēs isti equales sunt in meritis. ergo equalis est cōditionis pau

Quarto. per cum diuite in dimissione pene. ¶Item. velle seruire deo: seruire est deo z velle mereri: mereri est cū illo velle est ex charitate. ergo velle satisfacere/satisfacere est. ergo cū pauper z diues equaliter velit satisfacere: equaliter satisfaciūt. licet non equaliter

In oppositū Secundo. Tertio. dent. ¶Sed cōtra. dictū est nabuch. Redime pctā tua elemosinis: nō volūtate dādi elemosinis. ¶Itē in prouer. redēptio aīe viri propīe diuitie. ¶Itē. habet in euangelio: q̄ prudētes virgines dicture sunt fatuis: ne forte non sufficiat nobis z vobis. ergo prudentes nō audēt dicere q̄ merita sua sufficiāt sibi et aliis: ergo ecclesia non debet p̄esumere q̄ merita sua sufficiant sibi z aliis. idem enī est ecclesia q̄ prudentes virgines: sicut dicit Apostolus. Despondi vos vni viro virginem castam exhibere x̄o. peccat ergo ecclesia p̄esumendo cū facit huiusmodi relaxationes. ¶Item. potest contingere q̄ tota ecclesia

Quarto. vir sibi sufficiat q̄ si vnus est in eccla qui sibi sufficit sunt centū q̄ sibi non sufficiunt: z ita tota ecclesia vir sibi sufficit: vel etiā vir sibi nō sufficit: ergo nec alius sufficit. si ergo plurimi valde pctōres acciplant crucem cū tota ecclesia: vir sibi sufficiet. Non sufficit: q̄ ad liberationē illorū cruce signatorū: ergo si illi statim decedāt nulla parte peregrinationis facta/non statim euolāt/cū merita ecclesie illis non sufficiant: ergo nulla est illa relaxatio. ¶Sed contra. dicim⁹:

In oppositū Secundo dñs papa habet plenitudinē potestatis: ergo potest facere tantā relaxationē. ¶Item. necessitas facit licitum q̄ alias non esset licitū: ergo eadē rōne necessitatis facit sufficiēs quod alias esset insufficiēs. sed nulla maior necessitas q̄ subsidiū terre sancte: ergo subsidiū terre sancte facit q̄ mia eccle sufficiat cruce signatis/que alias esset insufficiēs: ergo valet relaxatio quam promittit ecclesia. ¶Item licet merita

Tertio. Abrahā ysaac z Jacob nō eis sufficerunt ad tātam gloriam quantā habēt: q̄ deus remunerat supra cōdignum: tñ nobis sufficiunt. vnde Moyses post peccatum ydolatrie orauit sic dñm. Quiescat ira tua et esto placabilis super nequicia populi tui. recordare Abraham ysaac z Jacob z israel ꝛc̄. ergo licet merita ecclesie vir sibi sufficiant: tñ sufficiunt cruce signatis. ¶Solutio. Ad primum dicim⁹ q̄ i veritate

Solutio. Ad primū. multa promittunt prelati que non soluūtur. vnde cū magna discretiōe z nō passim faciēde sunt huiusmodi relaxationes. ¶Dicimus ergo q̄ cum iusta estimatio nō possit fieri de peccatis oblitis/ z votis fractis/non est necesse q̄ tātū valeat illa relaxatio quātum promittit ecclesia. vnde sic est intelligendum. Quicunq̄ dederit de suo aliquid ad fabricam talis ecclesie dimittitur ei tertia pars penitētie iniuncte: et pctā oblita z vota fracta/dimittūtur inq̄ vel i parte: vel in toto/z hoc magnū est: sed eccla nō determinat vt magis exerciteē deuotio fidelium nō est bonū oia nota exprimere sicut non est predicādum laicis

Ad rationē. largitionē. ¶Et ad illud quod obicit voluntas pro parte reputat: intelligendum est q̄tum ad meritū vite eterne: non q̄tū ad relaxationē pene. similiter q̄ dicit Aug. sup psalmū de illis quattuor: intelligēdū est q̄tū ad meritū vite eterne. ¶Ad vltimo obiectū dicim⁹ q̄ nō valet hec argumētatio: velle mereri/est mereri: velle seruire deo/est seruire deo: ergo velle satisfacere/est satisfacere: q̄ ad hoc q̄ aliquid sit satisfactoriū/vel sit dei seruitiū exigit q̄ sit ex charitate z etiā q̄ sit penale: et q̄ voluntas satisfaciendi non est penalis nec est satisfactoria.

Ad aliud. Ad augustinum.

¶De iusta estimatione.

¶Tertia questio.

TErtio capitulo queritur de iusta estimatione in quibusdā casibus: sicut in relaxationibus pctōrum oblitorū: z votorū fractorum z in eis qui sunt cruce signati. fit enim relaxatio aliquando sub hac forma quicunq̄ dederit de suo ad fabricā talis ecclesie: dimittitur tertia pars penitentie sue: et pctā oblita et vota fracta. si ad eadem redierunt et consimilia.

Ꝫ dicta aī. ¶Sed videt q̄ hec relaxatio nulla sit: q̄ ad hoc q̄ huiusmodi relaxationes valeāt exigit iusta estimatio: et quia nescitur quez quot sunt pctā oblita: ergo nulla est relaxatio huiusmodi. ¶Item. obiicitur de

Secundo. relaxatione q̄ fit in cruce signatis; propter quam multi faciūt expeditionē quā predicatores sic exponunt. Quicunq̄ acceperit crucem ad subsidiū terre sancte: dimittuntur ei oia pctā sua: ita q̄ si statī decedat sumpta cruce statī euolabit. videt q̄ hec relaxatio nulla sit: z q̄ illi peccent qui ita predicāt. dicitur enim in ysa. Consolamini cōsolamini popule me⁹ dicit deus vester: loq̄mini ad cor hierusalē z aduocate eam: q̄m malicia eius dimissa est iniquitas illius: suscepit de manu dñi duplicia: p oibus pctis suis. ibi dicit glosa. Consolationis causa est remissio pctōrū remissionis pctōrū causa est: quia suscepit de manu dñi duplicia. i. penā duplicem: scilicet penā in aia z in corpore: nisi de manu dñi recepertimus duplicia: remissionē pctōrum nō habemus. sed iste qui assumpta cruce statī decedit/ non accepit de manu dñi duplicia: ergo non habet remissionē pctōrum: ergo nō statim euolat. z ita nulla est illa relaxatio. ¶Itē. habet in euangelio: q̄ prudētes virgines dicture sunt fatuis: ne forte non sufficiat nobis z vobis. ergo prudentes nō audēt dicere q̄ merita sua sufficiāt sibi et aliis: ergo ecclesia non debet p̄esumere q̄ merita sua sufficiant sibi z aliis. idem enī est ecclesia q̄ prudentes virgines: sicut dicit Apostolus. Despondi vos vni viro virginem castam exhibere x̄o. peccat ergo ecclesia p̄esumendo cū facit huiusmodi relaxationes. ¶Item. potest contingere q̄ tota ecclesia

Quarto. vir sibi sufficiat q̄ si vnus est in eccla qui sibi sufficit sunt centū q̄ sibi non sufficiunt: z ita tota ecclesia vir sibi sufficit: vel etiā vir sibi nō sufficit: ergo nec alius sufficit. si ergo plurimi valde pctōres acciplant crucem cū tota ecclesia: vir sibi sufficiet. Non sufficit: q̄ ad liberationē illorū cruce signatorū: ergo si illi statim decedāt nulla parte peregrinationis facta/non statim euolāt/cū merita ecclesie illis non sufficiant: ergo nulla est illa relaxatio. ¶Sed contra. dicim⁹:

In oppositū Secundo dñs papa habet plenitudinē potestatis: ergo potest facere tantā relaxationē. ¶Item. necessitas facit licitum q̄ alias non esset licitū: ergo eadē rōne necessitatis facit sufficiēs quod alias esset insufficiēs. sed nulla maior necessitas q̄ subsidiū terre sancte: ergo subsidiū terre sancte facit q̄ mia ecclie sufficiat cruce signatis/que alias esset insufficiēs: ergo valet relaxatio quam promittit ecclesia. ¶Item licet merita

Tertio. Abrahā ysaac z Jacob nō eis sufficerunt ad tātam gloriam quantā habēt: q̄ deus remunerat supra cōdignum: tñ nobis sufficiunt. vnde Moyses post peccatum ydolatrie orauit sic dñm. Quiescat ira tua et esto placabilis super nequicia populi tui. recordare Abraham ysaac z Jacob z israel ꝛc̄. ergo licet merita ecclesie vir sibi sufficiant: tñ sufficiunt cruce signatis. ¶Solutio. Ad primum dicim⁹ q̄ i veritate

Solutio. Ad primū. multa promittunt prelati que non soluūtur. vnde cū magna discretiōe z nō passim faciēde sunt huiusmodi relaxationes. ¶Dicimus ergo q̄ cum iusta estimatio nō possit fieri de peccatis oblitis/ z votis fractis/non est necesse q̄ tātū valeat illa relaxatio quātum promittit ecclesia. vnde sic est intelligendum. Quicunq̄ dederit de suo aliquid ad fabricam talis ecclesie dimittitur ei tertia pars penitētie iniuncte: et pctā oblita z vota fracta/dimittūtur inq̄ vel i parte: vel in toto/z hoc magnū est: sed eccla nō determinat vt magis exerciteē deuotio fidelium nō est bonū oia nota exprimere sicut non est predicādum laicis

Ad aliud. q̄ tñ valeat ad vitā eternā dare vnū denarium q̄tū ꝫstruere cenobiū cū ex equali charitate fiant ¶Ad illud q̄ obiectum est de cruce signatis dicim⁹ q̄ nō est necesse q̄ assumpta cruce statī euolāt si decedāt: sed illa relaxatio intelligit vt frequenter in plurib⁹. frequenter enī illi q̄ accipiunt crucē parati sunt mori p̄o x̄po: z in hoc p̄posito augmentāt in eis contritio. et sic per cōtritionē dimittit eis pe. sicut dicit de magdalena. Dimissa sunt ei pctā multa/q̄m dilexit multū: z quia dilexit multū fleuit multū/ et q̄ fleAd aliud. uit multū: dimissa sunt ei pctā multa. ¶Ad illud q̄ dñs papa habet plenitudinē potestatis: dicim⁹ q̄ habet hanc potestatē vt faciat cruce signatos participes oim suffragiorū eccl'ie: sed non habet hāc potestatē vt iſtū qui est pene debitor faciat euolare sine solutione pene: imo necesse q̄ suscipiat de manu dñi duplicia: z q̄ faciat fructus dignos penitētie: sed intelligit facere penitētiā: si vel ipse vel ecclesia faciat p̄o eo sicut dñs papa non pōt facere qui vsurarius cruce signat⁹ restituat quod habet de vsura ad hoc q̄ peregrinatio sit ei vtilis: sicut enī dicit tob. nō indiget deus nostro mēdacio: vt p̄o eo loquamur dolos: sic non indiget nostro auxilio/ vt p eo faciamus

Ad aliud. necessitas facit licitum q̄ alias dolum vel rapinā. ¶Ad ſcōs obiectū dicim⁹ q̄ hec argumentatio non valet. Necessitas facit licitum q̄ alias non esset licitū: ergo necessitas facit sufficiēs: quod alias non esset sufficiēs. ¶Necessitas enī facit

primus casꝰ de illicito licitū in duobus casibus. Primo de cerimoniali illicito facit licitū: sicut in dauid q̄ comedit panes p̄opositionis. z in aplis qui fricabāt spicas i die sabbati: huiusmodi enī cerimonialia non fuerūt illicita nisi ad tēp⁹: scilicet q̄diu durauit figura. vñ

Scōs casꝰ. necessitas hmōi illicitū potuit facere licitū ¶Scōo necessitas illicitū facit licitū cū ipsa necessitas claditur in p̄cepto: sicut cū dicit. non occides/intelligitur sine causa. vnde licitū est occidere i casu necessitatis: sed q̄ debitor pene soluat pe. vel ipse vel aliꝰ p̄o ipso pure morale est. vnde non est hic primꝰ casꝰ nec scōs: q̄ non claudit ibi necessitas. Preterea ne-

Ad aliud cessitas nō facit de non sufficiēti sufficiēs. ¶Ad tertio obiectū dicimus q̄ nō valet hec argumētatio: licet merita Abrahā/ysaac/et Jacob/ non sufficerent sibi: tñ sufficiūt nobis: ergo q̄uis merita ecclie vir sibi sufficiant: tñ sufficiūt cruce signatis: z hoc est q̄ cum aliquis mereꝫ alij vitā eternam/meretur z sibi: et econuerso. et p̄opter hoc non est simile.

¶De sacramento extreme vnctionis.

¶Septimus tractatus

DIcto de penitentia ꝓpter quā fit remissio pctōrum: dicendū est de sacramēto extreme vnctionis: per quā fit cōpletio remissionis pctōrū. Circa hoc sacramentū primo videndū quid sit huiꝰ sacramenti mysterium: z quid sit essentia huius sacramenti: z quis effectus. ¶Materia huiꝰ sacramēti est oleū consecra-

materia huiꝰ sacramenti. tum ab epo: q̄ dicitur oleū ad infirmos Est enī multiplex vnctio. vngunt carhecumini baptisati oleo sācto in pectore z inter scapulas vngunt crismate ivertice. quod cōponit ex balsamo z oleo. z oleū significat nitorē bone conscientie: balsamū nitorē bonevite: et in his duobus est p̄fectio x̄piani: tungit etiā x̄pianus in fine vite sue oleo quod dicit ad infirmos vt dimittātur ei pctā que per penitentiā nō sunt dimissa.

patet ergo q̄ materia huiꝰ sacramenti est oleū: sicut materia baptismi est aqua: z materia cōfirmationis crisma. ¶De essentia ergo huiꝰ sacramēti: querit q̄d Prima q̄o. sit: z videtur q̄ aliquis caracter sit essentia huiꝰ sacramenti. Est enī triplex vnctio. Prima in baptismo in Triplex vnctio. signū regni eius qui baptisat/ que est sacramentū īstrantium. Scōa in confirmatione que est sacramentum pugnantiū. Tertia in extrema vnctione que est sacramentū exeūtiū. In figura huiꝰ triplicis vnctionis fuit inunctus dauid. Primo in domo pris sui in Figura. signū futuri regni: z hec vnctio significat vnctionez que fit in baptismo. Scōo inunctus fuit in ebron vt esset rex super tribū iude tñ: z post hanc vnctionem multa bella habuit: z hec vnctio significat que fit in confirmatione post quā pugnam⁹ contra diabolū/z carnem/z mūdū. Tertio iterū vnctus fuit i ebron vt esset rex super vniuersum hierl'm. z post illā vnctionem in pace regnauit. et hec vnctio significat illam vnctionem que fit in extrema vnctione post quā regnamus in pace in x̄po: q̄n sumus vtiles reges: scilz quando oia nostra sunt/scz deus q̄ est oia in oibus.

Sed constat q̄ i baptismo imprimit caracter qui est ipsa essentia sacramenti. et in cōfirmatione similiter vt multi dicunt: q̄ in extrema vnctione iprimit caracter: qui est ipsa essentia huius sacramēti. si enim in vnctione iniciatiua que est in baptismo iprimitur caracter: multofortiꝰ i hac vnctione que est cōsummatiua iprimit caracter: z ita essentia huiꝰ sacramēti est caracter. ¶Sed cōtra. caracter est iseparabilis/ ita In oppositū hoc sacramentū nō debet iterari: z hoc falsum: ergo relinquit q̄ essentia huius sacramēti nō sit caracter est ergo aliq̄d aliud. Quid si exterior vnctio est essentia huius sacramenti. ¶Sed multe sunt ibi vnctiones: inungit enī infirmus in oculis/in manibus/i ceō hoc arguit terīs mēbris quibus peccauit / aut agitur quelibet illarū essentia est huius sacramenti/ aut aliqua illarum tantum: q̄ nō est ratio quare vna magis q̄ alia: sed quelibet est essentia huiꝰ sacramenti: hoc non potest esse: q̄ ille particulares vnctiones nunq̄ simul sunt ergo nulla vnctio que fit vnū sacramentū constat ex illis. ¶Propter hoc dicūt quidā q̄ vnctio qualitas opio aliq̄rū que relinquit in fine vltime particularis vnctionis: est essentia huius sacramenti. ¶Sed probat q̄ ipsa Item arguit vnctio passio est sacramentū: q̄ vnctio oculorū est signum sacre rei: q̄ significat remissionē pctī quod cōtractum est per oculos: mors enī intrat per fenestras sensuū: ergo est sacramentū vel sacramentale: q̄ non deseruit alicui sacramento: ergo est sacramentū non sacramentale/z nō aliud q̄ extrema vnctio: ergo ipa vnctio passio est essentia huius sacramēti. ¶Queri Alia opinio tur postea de effectu sacramēti huius: de quo dicit beatus Jacobus: infirmat aliquis in nobis inducat p̄sbyteros z orent super eū vngentes eum oleo in noie dñi: z oratio infirmi saluabit infirmū z alleuiabit eū dñs z si in pctis sit dimittent ei: ergo ꝑm hoc sacramentū duplicem habet effectū scz alleuiationē corporis z/remissionem pcti: z hoc patet in ipso oleo est enī mitigatiuū z sanatiuū : z hoc sacrm est sacrm noue legis. ergo i digne suscipiēte efficit q̄d figurat ergo quicunq̄ digne suscipit hoc sacramentū z ꝑse quit sanitatē corpis z remissionē pcti. z hoc manifeste falsum. multi enī digne suscipientes moriuntur.

¶Solutio. Dicim⁹ q̄ in hoc sacramento nullius i- Solutio.

Prima cā. p̄rimitur character duabus de causis. Prima est: q̄ hoc sacramētū institutū est ad cōpletionē penitētie vnde sicut in sacramento penitētie non imp̄rimitur
Scōa causa character: ita nec in hoc. Secunda est q̄ non est nisi duplex character: scz character discretiōis/z excellentie. ¶Character discretōis datur in baptismo quo discernūtur fideles ab infidelib⁹. ¶Character excellentie datur in ordine ministris ecclesie quo excellunt alios in hoc sacramento/ non datur character discretionis quem cuz fideles omnes habeant: non oportet suscipere in hoc sacramento: nec est hic character excellentie: quia nō est hic excellentia aliqua dicimus ergo q̄ quelibet illarū vnctionū particularium est sacramentū extreme vnctionis: nec est inconueniens multa esse p̄m essentiam in sacramento/ dūmodo vnū sit in significādo. Sicut in baptismo multa sunt: scz aqua z ablutio: passio et character/ et oia
Exemplum. illa vnū sunt sacramentū/ quia vnū significāt. ¶Similiter in sacramento eucharistie multa sunt: scz forma panis/z forma vini: tamen sunt vnū sacramentū ab vnitate significati. signant em̄ corpus x̄pi mysticum: scz vnitatē ecclesie. similiter ille vnctiones passiones que fiunt in extrema vnctione sunt vnū sacramentum: quia significant vnū scz remissionē peccati
Ad rationē. ¶Ad illud q̄ obiectū est de effectu huius sacramēti dicunt quidā q̄ alleuiatio corporis infirmi est effectus huius sacramenti: sed nō res. vnde nō semper
Aliter dicit. efficit hunc effectū: q̄ non figurat illū. Vel potest dici q̄ vtrūq; est res non tm̄ semper vtrūq; consequitur digne suscipiens: sed remissionem pcti semper consequitur: q̄ semper vtilis est: sed salutem corporalē non semper consequit: q̄ non semper vtilis est. sicut deus semper digne petenti dat bona spūalia: quia semper vtilia sunt: sed non semp dat bona tpalia: q̄
Alia q̄stio. non semper vtilia sunt. ¶Queri⁹ postea cū extrema vnctio sit sacramētū cōfirmationis: z ita dignius videatur q̄ illa sacramēta que sunt sacramenta initiationis: quare in ipsa non apponit balsamum: sed tm̄ oleū. in baptismo em̄ et confirmatione apponit balsamū cū oleo. ¶Ad hoc dicimus: q̄ baptism⁹ z cōfirmatio sacramenta sunt intrātiū quib⁹ necessarius est nitor bone conscientie propter seipsos qui significantur per oleū/ z odor bone fame propter p̄ximos qui significant per balsamū. z propter hoc in illis sacramētis est oleū cū balsamo. sed extrema vnctio sacramentū est exeuntiū quibus sufficit nitor bone cōscientie. vñ tm̄ oleo consecrato ab epō inunguntur
Alia q̄stio. sine balsamo. ¶Queritur postea vtrū ordo sacerdotij de necessitate ad essentiā huius sacramenti exigatur?
Af. q̄ non ¶Videtur q̄ nō: quia ad sacerdotes ptinet baptisare: tū in articulo necessitatis alius potest baptisare. eadem ratione/ licet extrema vnctio ad sacerdotem pertinet: tū in casu necessitatis ali⁹ q̄z sacerdos
In oppositū potest hoc sacramentū dare. ¶Sed contra. institutum est ab apostolis q̄ soli sacerdotes dent hoc sacramentū: ergo null⁹ alius potest dare hoc. ¶Ad
Solutio. cōcedimus: z nō est simile de baptismo: q̄ ad ifusionem gratie q̄ datur i baptismo: homo nō operat nec cooperatur sed solus deus. vñ a quocūq; datur ver⁹ baptism⁹ est: sed extrema vnctio est sacramentū institutū ad cōsummationē penitētie: vt quod in penitētia dimissum non est. i extrema vnctione dimittat. vnde sicut in penitētia exigūtur claues q̄tum ad dimissionem pene temporalis quas solis sacerdotib⁹ ptulit dñs sicut apostolis. Sacerdotes em̄ ex vi cuius aliquid faciunt ad dimissionem pene temporalis: vt patet in resuscitatione lazari: quē solus deus suscitauit: sed apostoli soluerunt illū ab institis quibus ligatus erat: quod significat q̄ solus deus resuscitat animā a morte culpe: sz sacerdotes aliquid dimittunt ex vi clauiū de pena temporali ¶Queritur
Alia q̄stio. postea/ vtrum ordo sit de essentia huius sacramen
Af. q̄ sic. ti. videtur q̄ sic: quia dicit beatus Jacobus. Orent super eum vngentes oleo in nomine dñi: et oratio fidei saluabit infirmū et alleuiabit eum dñs: sed alleuiatio infirmi tam corporalis q̄ spiritualis: de effectu huius sacramenti est. sed hoc sacramentū habet effectum siue efficaciā suam per orationez. ergo oratio est de essentia huius sacramēti. ¶Contra. di
In oppositū ctum est q̄ ip̄a vnctio est ip̄m sacramentum: sed oratio non est de essentia vnctionis: est em̄ aliud q̄z vnctio. ergo oratio non est de essentia huius sacramenti. ¶Ad hoc dicimus: q̄ sicut de essentia baptismi
Solutio. dicuntur esse tria: scilicet materia z forma verborū: et intētio baptisandi. Similiter de essentia sacramēti eucharistie dicūtur esse tria: scilicet ordo sacerdotalis: et forma verborum: et materia: scilicet panis z vinū. eodēmodo in essentia huius sacramenti dicūtur esse tria: scilicet ordo sacerdotalis: z oratio fidei et materia: scz oleum consecratum ab episcopo: non est autē ip̄a oratio ip̄a vnctio/ vel pars eius: sed hoc modo dicitur esse de essentia: quia per ipsam habet vnctio q̄ sit sacramentū: id est q̄ similitudinem eius gerat quod figurat/ et causa existat. est aūt oratio talis. Per istam suauissimā vnctionem/ et suam pissimam misericordiā dimittat tibi deus quicquid peccasti per visum. z sic de aliis: non datur autē hoc sacramentū nisi adultis: quia paruuli non indigent re
Cur hoc sa missione peccatorum: quia in baptismo dimissus est cramētū non originale: et nullū postea actuale addiderunt: nō dat sanis et
Dat sanis et tur autē adultis sanis: quia principalis et propt̄ius paruulis. effectus huius sacramēti sanatio est corporalis qui non habet locum nisi in infirmo: sed dignissimus effectus est remissio peccatorum.

¶De iteratione sacramenti.

¶Secunda questio principalis.

Secundo capitulo queritur/ vtrum hoc sacramentū debeat iterari?
Af. q̄ sic. ¶Videt q̄ nō: quia quattuor sacramēta sunt in quibus sunt vnctiones/ scz baptismus/ confirmatio/ ordo/ extrema vnctio: sz tria predicta
Secundo nō iterāt: ergo extrema vnctio nō est iterāda. ¶Itē dicit Augustinus iniurisam facit sacramento qui iterat ip̄m: ergo sacramentū extreme vnctionis nō est iterandum ne fiat iniuria. ¶Sed contra. dicit Ambrosius q̄ quandocūq; invalescit morbus iteranda
In oppositū est medicina: sed sepe ivalescit morbus: quia sepe infirmatur: ḡ sepe iteranda est extrema vnctio. ¶Ad
Solutio. Ad primū. concedimus. et non est simile de baptismo/ z confirmatiōe/ z ordine: quia in illis est character: in extrema vnctione non est character: vt dictum est supra.
Ad aliud. ¶Ad auctoritatē Augustini dicimus: q̄ non fit iniuria sacramento si iteratur vbi non est character: sicut iteratur sacramentū eucharistie z iteratur penitentia: sed si iteraretur vbi est character/ iniuria fieret ei. aut si iteraret q̄ datū est a malo ministro. auctoritas ergo illa intelligenda est de illis sacramentis que semp permanēt. illa em̄ nunq̄ sunt iterāda. maxime vero dixit illam aug. propter baptismā. hereticī em̄ baptisatos a catholicis rebaptisabant quoruz neutrū faciendū est: q̄ solus deus infundit gratiā q̄ datur in baptismo: nec ministri operantur/ nec ministri cooperantur ad effusionē gratie. vñ non sunt ibi nisi canales. vñ sicut canales non dant pluuiam: ita nec ministri dāt gratiā: iniuriā ergo facit baptismo qui iterat ip̄m. videtur em̄ sentire baptismū meliorē a meliori ministro dari: z ita ponit hoīes cooperari ad meliorē baptismū: z ita nō solū deum esse q̄ baptisat seu qui gratiā baptismalē infundit. diminuit ergo dignitatem baptismi: z ita iniuriam facit baptismo.

¶De sacramento ordinis.

¶Octauus tractatus

Dicto de sacramētis in q̄bus confert gr̄a. dicēdum est de sacramento in quo confertur gr̄a p̄rogatiua: scz de ordine. Et primo videndū est quid sit ordo: z quot ordines. Sc̄o vtrū ordo sacerdotalis idē sit i
Diffinitio ordinis. no. z ve. te. Tertio de ordinatis ab hereticis. Quarto de tēpore z etate ordinandoz. ¶Circa p̄timū notandū est q̄ ordo est sacrū signaculū quo spūalis potestas confert alicui z officium. z intelligendū est q̄ character ordinis dat sup̄ characterem baptismi: et sic in baptismo est character z ablutio exterior: q̄ significat interiorem. similiter i ordine dat character
Duplex character discretionis: scz excellentie se cretionis. similiter character in ordine signū est expē ordines. cellētie. ¶Notādū aūt q̄ quicq̄d quesitū est de characterе in tractatu de baptismo: posset z hic q̄rī habito quid sit ordo. ¶Notandum q̄ septē sunt ordines
Septem ordines. quoz̄ p̄im⁹ est hostiarius seu tantor q̄: scz i veteri testamēto electi fuerūt ad custodiendū tēplū. vnde
Vide quomō dñs exercuit septē ordies. debet iste custodire tēplū z ostiū ipsi aperire debent et cognoscere quis debet intrare: et quis nō: in cui⁹ signū dāt̄ur ei claues. hoc officio vsus est dñs in p̄pria persona q̄n electi erant̄es z vendētes de tēplo flagello de funiculis facto ¶Et scōs ordo est lectoris a legendo dictus. debet em̄ legere lectiones vete. z recte pronūciare: z ea q̄ prophete dixerūt populis predicare in signū huj⁹ traditur ei liber. hoc officium exercuit dñs in medio seniorū/ libz̄ Ysaie aperiens z legens ibi. Spūs dñi sup̄ me zc̄. ¶Tertius ordo est exorcistar/ ad quos pertinet p̄ impositionē man⁹ liberare obsessos a demonib⁹ adiurādo eos p̄ dñm vt exeāt ab illis: sed modo nō fit ita: q̄ pauci vel nulli sunt obsessi: z in signū huius accipiūt de manu epi libzum exorcismorū. hoc officio vsus est x̄ps: q̄n multos demoniacos liberauit ¶Quart⁹ ordo est acolitus q̄ grece ὁ ceroferari⁹: a portādo cereos q̄n legitur euāgelū in festiuis diebus: tūc em̄ duo cereū ferunt in signū duoz̄ p̄conū q̄ p̄cedent secūdū aduentum: scz helyez enoch: in non festiuis diebus non ferūt nisi vnus cereus in signū primi aduent⁹ quo vn⁹ p̄cessit: scz bnūs iohānes baptista. hoc officiū dñs testat se habere q̄n dixit. Ego sum lux mundi. ¶Quintus ordo est subdyaconi ad quē pertinet ministrare dyacono calicem cū patena: vnde dic⁹ est subdyacon⁹. hoc officio vsus est dñs q̄n linteo se precinxit ad lauandum pedes discipulorū. ¶Sextus ordo est dyaconi qui dicit leuita: quia i veteri testamēto ministrabant leuite z ferebant tabernaculū. sic dyaconus debet ministrare sacerdoti/ z ferre libzum predicando hoc officio vsus est dñs quando post cenā sacramentum sanguinis z carnis ministrauit discipulis: z q̄n predicauit. ¶Septim⁹ ordo est presbiteri/ qui interpretatur grece senior: latine pater: propter honorez et dignitatem quam accipiūt: adhuc pertinet corp⁹ x̄pi consecrare propter quod finis est z cōsummatio aliorum ordinū. hoc officio vsus est dñs quando consecrauit corpus suū in cena: et q̄n seipsum obtulit in ara crucis. ¶Sed videtur q̄ plures debeant esse ordines q̄ septem: sicut corona siue p̄rima tōsura/ que
5 dicta af. est signaculum dignitatis. ¶Preterea quādo accipit coronā dicit. Dñs pars hereditatis mee zc̄. quasi separat se in hereditatem dei. Q̄ videtur esse propter ordinem que recipit. ¶Item dicit dūs Dionysius. Humana hierarchia facta est ad similitudinez celestis: ergo sicut in celesti debent esse nouem ordines ita in humana. ¶Item. precepit dñs Moysi vt
Quarto. faceret templum ad similitudinem illius q̄ vidit in monte q̄ ostendit ei dñs. ¶Solutio. corona signū
Solutio. est regalis dignitatis: q̄ se debet regere q̄libz deo seruire vult: quā propt̄ie habēt oēs ordinati. Unde
Ad primū. est signū materiale ad p̄parandum z ad suscipiendos ordines: propter q̄ non est sacramentū: sed sacramētale: sicut p̄signatio in baptismo: z est signū separationis in parte dñi: quod notat cū dicit/ dñs pars hereditatis mee. zc̄. ¶Ad aliud dictum⁹ q̄ simi
Ad aliud litudo celestis hierarchie attendit p̄m gratias: p̄m quas imitamur deum. vnde cū sufficiēter imitemur deum per septē dona in hoc debet attendi similitudo/ z ppter hoc dictū est Moysi q̄ faceret templum ad omnem similitudinem illi⁹ tēpli/ quod ostensum fuit i mōte. vnde nō oportet q̄ sint. ix. ordines in hominibus sicut in angelis: q̄ ordo angelor̄ non distinguitur p̄m id i quo assimilat eis: sed p̄m officia diuersa. ¶Dictū est q̄ septē sunt ordines. Sed videt q̄ lō
5 illa af. ge sunt plures q̄z septem: q̄ dyaconatus est quidam ordo p̄m q̄ dyaconus subest sacerdoti: eadē ratione episcopatus est ordo p̄m q̄ episcop⁹ p̄est sacerdoti. ¶Itē in baptismo z cōfirmatione in quib⁹ est vn-
Secundo. ctio de crismate imp̄rimitur character: ergo pari ratione in cōsecratione episcopi cū fiat vnctio de crismate imp̄rimit character nō nisi character excellentie: sed character excellētie est ordo: ergo episcopatus est ordo. ¶Itē ordo est sacrū signaculū quo cō-
Tertio. fertur potestas spūalis: sed in consecratione episcopi est sacrū signaculū: scz sacra vnctio: z confert episcopo potestas spūalis: hoc per se patet: ergo ibi est ordo a diffinitione ordinis. ¶Itē in ordinib⁹ ange-
Quarto. lorum est vnus ordo qui dicit dīatio: q̄ dominat inferioribus ordinibus z vsum dominādi edocet: sed episcopus dominat inferioribus: z vsum dominādi edocet: ergo episcopat⁹ est ordo z primat⁹ z patriarchatus/z papatus: z ita plures sunt ordines in militanti ecclesia q̄z in celesti: non ergo penit⁹ ordinata
Quinto. est militās ecclesia ad exemplar triūphātis ecclesie ¶Item videt q̄ decanat⁹ z archidyaconat⁹/z huiusmodi sunt ordines: q̄ decanus z archidyaconi p̄sunt et dominant inferiorib⁹ personis z vsum dīandi edocent: ergo est ordo ad similitudinē illi⁹ ordinis q̄ ōz

Ad predicta dñatio in celestibus ordinibus. ¶Ad predicta duplex est solutio Quidã eñ dicũt q̃ nõ sunt nisi septẽ ordines: quorũ summus est ordo sacerdotalis/z supra ip̃m nullus est ordo. oẽs eñ alij ordines redeũt ad istũ ordinẽ: p̃m quẽ fit consecratio corporis z sanguinis dñi/quod est corp⁹ excellentissimũ. vnde supra ordinem sacerdotalem non est ordo: apud eosdẽ vocat presbyteros ad Thymo. z episcopos. ¶Alioz̃ est opinio que nobis magis placet: q̃ tot sunt ordines in ecclesia militanti quot sunt in celesti: scz septem predicti/ z preterea episcopatus z archidyaconat⁹: z licet ordo sacerdotalis dignissim⁹ sit quãtũ ad dignitatẽ rei cõsecrate: tamen episcopatus dignior est quantũ ad qualitatẽ: episcopus eñ dat potestatẽ consecrandi corp⁹ z sanguinẽ dñi. Ad archiepiscopũ aũt de proprio officio pertinet consecrare episcopos qõ maxima est dignitas/ licet in casu aliquo episcopus consecret episcopũ. Primatus vero z patriarchatus ꝛc. nõ sunt ordines nec differũt nisi cõtractione z ambitu/ scz p̃m maiorem z minorẽ potestatẽ: si quis vero contradicat eis que dicta sunt dicens: q̃ episcopatus/archi. nõ est ordo: quia ois ordo datur per manus impositionẽ: z nõ est alia man⁹ impositio sup archiepiscopũ q̃s super episcopũ. Dicimus tamen q̃ ad minus archiepiscopat⁹ est ordo ad modũ ordinis angelici: decanatus vero z archidyaconat⁹ nõ sunt ordines: nõ eñ ibi est sacrũ signaculũ quo confertur potestas spiritualis: sed sunt dignitates ãminiculãtes ad ordines: iuuãt eñ episcopos: similiter thesauraria z cãcellaria/ officia q̃dam sunt z nõ ordines: q̃ ibi nõ est sacrum signaculũ: sed q̃ ampliata est res ecclesie: institutus est thesaurarius ad conseruãdũ res ecclesie sine aliquo sacro signaculo. Qz autẽ episcopatus z archiepiscopatus sunt duo ordines p̃ter alios septẽ: vt sint nouẽ ordines in hũana hierarchia sicut in celesti. ¶Probaꝛ q̃ auctoritatẽ apli q̃ dicit ad Hebre. sine vlla ꝺ̃dictione q̃ minoꝛa maioꝛe bñdicit q̃diu benedicit: ergo maioꝛ est qui bñdicit q̃s qui benedicit: sed archiepiscopus de officio suo benedicit z psecrat episcopũ: ergo maioꝛẽ dignitatẽ habet q̃s episcopus/ z ita maioꝛẽ ordinẽ. ¶Itẽ Moyses z Aaron in sacerdotib⁹ eius: ergo Moyses z Aaron fuerũt sacerdotes: aut ergo equales/aut alter maioꝛ: ꝓbaꝛ q̃ Moyses maioꝛ: q̃ dixit dñs moysi i quarto exodi. Tu eris aarõ i his q̃ ad deũ pertinẽt: ergo maius fuit sacerdotiũ moysi q̃s aaron: ergo maioꝛẽ ordinẽ habuit: hoc aũt est: q̃ cõsecrauit aaron: ergo cũ archiepiscopus de officio suo cõsecraret episcopũ maioꝛis ordinis est q̃s episcopus. ¶Sed cõtra hoc obiscitur q̃ episcopus consecrat archiepiscopũ/ yhostiensis consecrat papã: non tñ est maioꝛis potestatis. ¶Ad hoc dicimus sine p̃iudicio melioꝛis sententie: q̃ aliud est qõ ex dispẽsatiua necessitate fit: aliud quod ex dignitate officij: archiepiscopus eñ psecrat episcopũ ex dignitate officij sui/ et p̃m hoc maioꝛis dignitatis est: z sic intelligitur auctoritas apostoli q̃ maioꝛ est: sine vlla contradictione qui ex officij dignitate bñdicit aliquẽ q̃s ille qui benedicitur: quãdo vero episcopus consecrat archiepiscopum dispensatio necessitatis est: sicut cum ad sacerdotez ꝓprie pertineat baptisare: in articulo necessitatis tamen licite alius põt baptisare q̃s sacerdos. similiter cũ dñs papa nõ habeat superiorẽ vel parẽ de necessitate inferioꝛ cõsecrat eum. vnde si non essent in mundo nisi tñ tres simplices sacerdotes: oporteret q̃ aliquis illoꝝ cõsecraret aliũ in ep̃m/et aliũ in archiepiscopũ. ¶De Moyse dicim⁹ q̃ nõ fuit sacerdos nisi in semiplena significatiõe sacerdotis: q̃ sacerdotẽ offerre hostias/ z ip̃e nõ offerebat. sed dict⁹ est sacerdos: quia cõsecrauit fratrẽ suũ in sacerdotẽ. p̃m allegoricã expositionem Moyses qui interpretat sumpt⁹ ex aquis: significat scientiã que sumit ex aquis sacre scripture. z aaron qui interp̃tatur mons fortitudinis: significat virtutẽ que proprie est sacerdotis: quia ex virtute offerimus spirituales hostias deo/ sciẽtia vero nõ est proprie sacerdotis: sed dicitur sacerdotis. q̃ dirigit virtutẽ. vel Moyses significat fidem/ z aarõ charitatez. facit enim offerre ea spiritualia hostias deo: quia fides operatur per dilectionem.

¶Utrum sit idem sacerdotium.

¶Secunda questio.

Utrũ postea/ vtrũ idẽ sit sacerdotiũ ve. le. z no. videt q̃ sic: q̃ dicit apls. Oms eãdẽ spũalẽ escã mãducauerũt quã z nos: ẽ eãdẽ spũalẽ hostiã obtulerũt quã z nos: ẽ sacerdotis est offerre hostias. q̃ idẽ sacerdotiũ spũale habuerũt: z ita idẽ sacerdotiũ veteris legis z noue. ¶Itẽ eadẽ est ecclesia/ q̃ vna est columba mea: nõ eadẽ numero: sed eadẽ expressa similitudine dicitur sicut dicitur vna fides: ergo cũ eadez fuerit ecclesia in no. z in ve. lege eedem psone ecclesiastice fuerunt in ve. z in no. le. ergo idem sacerdotes per expressaz similitudinẽ. ergo idem sacerdotiũ. ¶Contra dicit apls ad Hebre. Trãslato sacerdotio necesse est vt fiat legis trãslatio. i. legalis sacrificiorũ: promisit eñ dñs per dauid. lõge post institutionẽ leuitici sacerdotij aliud sacerdotiũ dicẽs: tu es sacerdos in eternum p̃m ordinẽ ꝛc. translatũ est ergo sacerdotiũ ve. z no. le. ¶Quod concedimus. vnde si nõ esset christianus aliquis sacerdos ve. le. reordinãdus esset ad hoc vt esset sacerdos no. le. ¶Ad primo obiectũ dicimus: q̃ eedẽ spũales hostie fuerunt in ve. et in no. le. quantũ ad fidẽ ex qua offerebantur: z quãtũ ad significationẽ: q̃ per hostiã veteris legis significabatur verus agnus qui tollit peccata mũdi. et per hostiam noue legis similiter: sed nõ sunt eedem quãtũ ad rei existentiã: q̃ in sacrificio no. le. est ver⁹ agnus p̃ existentiã: in sacrificio veteris legis nõ fuit quãtũ ad significationẽ. ¶Ad secũdo obiectũ dicimus: q̃ eedem fuerũt persone in ve. z no. le. quãtũ ad similitudinem virtutũ: sed nõ quãtũ ad similitudinẽ operum z officiorum: sacerdotium aut respicit officia: z propter hoc non est idem sacerdotiũ. q̃ autẽ per oia differant sacerdotes noue legis et veteris: patet q̃ sacerdos ve. le. opera crudelitatis exercent/ vnde z interficiunt: sed sacerdotes no. le. non interficiunt.

¶De ordinatione hereticoꝝ

¶Tertia questio.

Vltimo querit/ vtrũ heretici vere ordinẽt aut nõ: z vere cõficiãt: ¶Probaꝛ q̃ nõ: q̃ dicit Innocenti⁹ papa: q̃ nemo põt dare honorẽ quẽ nõ habz: nec aliq̃s põt recipe honorẽ ab illo q̃ nõ habet: z loquit de heretico cũ nõ habeãt honorẽ q̃ nõ dant honorẽ. q̃ nõ dãt ordines. ¶Itẽ. beat⁹ cyprian⁹ dicit q̃ sacrã hereticoꝝ fantastica sunt z inania . sunt eñ heretici similes simijs: q̃ videnꝫ facere similia ecclesiez nõ facit: sed sacramenta fantastica nõ sunt sacramẽta: ergo sacramẽta hereticoꝝ nõ sunt sacramẽta. q̃ necvere ordinãt nec vere ꝓficiũt. ¶Item. dicit beat⁹ hieronym⁹ q̃ heretici panẽ luctus comedũt z sacramenta sacrilega et polluta comedũt: sed sacramẽta sacrilega nõ sunt sacramẽta. q̃ heretici nec vere ordinãt: nec ꝛe ꝓficiũt.

¶Item dicit aug. q̃ extra ecclesiã nõ est locus veri sacerdotij: ergo cũ heretici sint extra ecclesiã nõ habent verũ sacrificiũ. ¶Sed cõtra. dicit beat⁹ gregorius q̃ sicut baptizati ab hereticis non sunt rebaptizandi: ita ordinati nõ sunt reordinãdi: q̃ heretici dãt ꝛos ordines. ¶Item aug. dicit q̃ heretici habẽt vera sacramẽta: z vera sacramẽta dant sed pniciose habent/z pniciose dant. ergo vere cõficiũt z ꝛe ordinãt

¶Ad hoc soluũt quidã sicut habet in sententijs: q̃ distinguẽdũ est inter hereticos. sunt eñ qdã heretici p̃cisi ab ecclesia: qdã nõ p̃cisi. de p̃cisis dicũt q̃ dant verũ baptismũ: q̃ baptism⁹ est sacramẽtũ necessitatis: sed nõ firmãt/neq̃ cõficiũt/nec ordinãt vere: z sic formã ecclesie obseruãt. de nõ p̃cisis autẽ dicũt q̃ hec oia facũt si formã ecclie obseruãt. z per hãc distinctionẽ oẽs predictas obiectiones soluunt

¶Sed q̃ solutio nulla sit: ꝓbaꝛ. dicit eñ btus aug. q̃ iniuria nõ est faciẽda sacramẽto: iniuriã aũt facit sacramẽto: sicut ipe exponit q̃ dicit ip̃z pollui ex immũditia hoim. Si eñ radius solaris spersus sup q̃libet immũda non contrahit tñ immunditiã: q̃ stomagis sacramenta diuina: ergo p̃cisio vel non p̃cisio heretici nichil facit ad sacramentũ: ergo non est soluendũ per distinctionẽ illam. ¶Item dicit Augustinus q̃ nõ est reprehendendũ in hereticis istud in quo nobiscũ conueniũt: sed in quo nobis ꝓtrariant: q̃ patet per hoc q̃ cũ Johãnes dixisset dño. Magister/vidim⁹ quẽdã in noie tuo demonia eijcientẽ q̃ nõ sequitur nos z ꝓhibuim⁹ eũ: respõdens dñs ait: nolite ꝓhibere illũ: q̃ eñ nõ est aduersus nos/ p nobis est: ẽ non est redarguẽdũ in hereticis illud i quo nobiscũ cõueniũt: sed istud in quo nobis aduersant: q̃ vt dicit Augustinus: medicãdũ est vbi morbus est: nõ curandũ est quod sanũ est: ergo siue heretici sint p̃cisi siue non: dũmodo seruant formã ecclesie: ꝛa sacramenta dant: in hoc eñ nobiscũ conueniunt: p̃pter hoc dicim⁹ aliter soluẽdũ esse. ¶Dicim⁹ ergo q̃ si heretici seruẽt formã ecclesie siue sint p̃cisi siue nõ: vera sacramẽta dant: multi eñ heretici p̃cisi fuerunt: vt Arriani qui cantabant in sacramẽtis: si vero nõ seruãt formã ecclesie non dant vera sacramenta.

¶Auctoritas ergo inocẽtij itelligẽda est de illis q̃ non seruant formã ecclesiez ip̃i ordinantes ordinati fuerũt nõ in forma eccle. vnde nõ habẽt veros ordines z sic nõ possunt dare. ¶Vel aliter põt intelligi illa auctoritas: z si formã seruãt eccle cũ ordinãt nõ tñ dãt honorẽ. i. nõ dant gratiã spũssancti: dãdo ordines ip̃i eñ nõ habent gr̃am nec illi q̃ dant / nec illi q̃ recipiũt cũ sint heretici. ¶Similiter auctoritas cypriani põt intelligi istis duobus modis: possunt enĩ dici sacramenta hereticoꝝ fantastica: quia formã ecclesie nõ obseruãt. vñ videntur ordinare z non ordinãt/ vel fantastica: quia videnꝫ dare gratiã z nõ dãt. vnde sym̃ee sunt hereticoꝝ etiã sacramẽta sacrilega sunt: vel quia nõ seruãt formã ecclesie vel si obseruãt dant sacrilegia z polluta: quia ip̃i heretici sacrilegi z polluti sunt z ad punitionẽ suã recipiũt: sicut hieronim⁹ sup malach. dicit q̃ ille polluit panẽ. i. corp⁹ xp̃i qui accedit indignus ad altare: non quia ille panis sit pollutus: sed quia magis ille pollutꝫ qui celebrat idigne. ¶Similiter auctoritas augustini duobus modis põt exponi. primo sic: extra ecclesiam. i. extra formã ecclesie: nõ est loc⁹ veri sacrificij/ vel extra ecclesiã nõ est verũ sacrificiũ: quia nõ datur gratia que videtur dari: sed tñ vere conficiũt si formam ecclie seruãt q̃ significatũ fuit in facto abrahã q̃ cognouit agar ex pcepto sare. Agar ancilla significat quãcunq̃ ecclesiã fantasticã in qua tñ dñs gñat filios spirituales si formẽ ecclesie seruantur.

¶De etatibus ordinatorum.

De etatibus aũt dicitur ordinatoꝝ vt habetur in sententijs q̃ in subdyacon⁹. nõ est aliquis ordinandus ante. xtiij. annũ. quia propter votũ continẽtie debet habere annos discretionis: nec in dyacon⁹. ante xxv. annos. nec in sacerdotẽ ante. xxx. an. q̃ in tali etate icipit dñs predicare: z ioseph icepit distribuere frumentũ in terra egyptiz dauid regnare in israel: z ezechiel pphetizare: sed quia illud ab hoie institutũ est dispẽsationẽ recipit z aliter sepissime fit.

¶Nonus tractatus.

¶De sacramentis conseruatiuis gratie: scz de matrimonio.

Dicto de sacramẽtis collatiuis gr̃e dicendũ est de sacramẽtis cõseruatiuis gr̃e: scz de mr̃imonio p q̃ cõseruat gr̃a: est eñ sicut medicina pseruatiua: q̃ preseruat a laps sicut dictũ est supra. Circa matrimoniũ prio videndũ est qd sit matrimoniũ: z de institutiõe mr̃imonij Secundo de causis matrimonij. Tertio vtrũ matrimoniũ sit de iure naturali z si est qualit̃ sit. Quarto de bonis matrimonij. Quinto de impedimẽto matrimonij. ¶Matrimoniũ ei sic describit: matrimoniũ est legitima ꝓiunctio maris z femine/ indiuiduã vite ꝓsuetudinẽ retinẽs: legitima dicit̃ q̃s tũ ad psonas legitimas ad cõtrahendũ. q̃ aũt psone legitime sunt ad ꝓtrahendũ inferius patebit: z quia legitime ꝓiungũtur frater z sorꝛ: filius z mater: q̃s tũ ad cohabitatio nẽ ꝓpter hoc addit indiuiduã vite ꝓsuetudinẽ retinens. i. retinẽdã exigens q̃s tũ in se est: hoc aũt dicit quia matrimoniũ nõ semp retinet indiuiduã vite cõ suetudinẽ: sicut in matrimonio infidelium: cõtumelia eñ creatoris soluit matrimoniũ: tale eñ mr̃imoniũ nõ est ratũ. Itẽ hic dicit̃ ꝓpter matrimoniũ spũale: quia ante carnalẽ copulã licet alterũ ꝓiugũ transire ad religionẽ z soluitur matrimoniũ: sed q̃diu durat matrimoniũ indiuiduã vite retinet ꝓsuetudinẽ. vnde q̃s tum in se est semp retinendum exigit. cũ eñ matrimoniũ sit cõiunctio maris z femine: z ibi sint due dictiones que sunt relatio z correlatio: marit⁹ eñ dicitur vxoris marit⁹: z vxor maritivxor. ¶Queritur an vtraq̃ illaꝝ cõiunctio p se sit matrimoniũ: an ille due simul accepte ita q̃ neutra sit vtraq̃ per se: ẽ ibi sunt duo mr̃imonia: ẽ duo sacramẽta: si ille due pacepte ita q̃ neutra: ẽ p̃m hoc vir nõ est p mr̃imoniũ cõiunct⁹ cũ femina nec ecõuerso: hoc aũt falsuz.

¶Ad hoc dicim⁹ sicut dictũ est in sacro eucharistie q̃ duo sunt i subiecto: sed vnũ i effectu z significatio

Ad aliam. Figura.

Diffinitio matrimonij. Euasio. Prima q̃stio. Ad primo.

Ad primũ Ad secundũ Ad tertiũ

Ad primũ Ad secundũ Ad tertiũ

Ad primũ Ad secundũ Ad tertiũ

ne:in effectu vnū: quid ille due cōiunctiones efficiūt carnē vnā:in significatione vnū sunt: quia significāt vnionē xpi z ecclesie:sicut dicit apostolus matrimoniū sacramētū magnū in xpo z ecclesia. vñ sicut forma pantis z forma vini sunt vnū sacramentū ab vnitate significati z effectus. ¶Institutum aūt fuit matrimoniū in paradiso: immittit eñ de⁹ sopozē in adā z tulit vnā de costis eius z edificauit illam costā in mulierem: z in illo sopore interfuit adā celesti curie: z multa futura ei reuelata sunt: z cum euigilasset dixit spiritu pphetico. hoc nūc os ex ossib⁹ meis z caro de carne mea: propter hoc relinquet hō patrē z matrem z adherebit vxori sue z erunt duo in carne vna: institurū ergo fuit matrimoniū quasi in duplici paradiso: scz in paradiso terrestri in quo fuit adam et in paradiso celesti in quo raptus fuit adam in illo sopore: istitutum autem postea fuit a dño dicēte. ¶Crescite z multiplicamini: essent aūt vt dicit augustin⁹: nuptie honorabiles z thorus imaculatus in padiso nisi fuissēt peccata: honorabiles generali honore: qz generantur homines ad cultū dei: z speciali honore q adā et eua sunt principiū totius humani generis: thoz⁹ immaculat⁹ esset: quia sine oi prurigine carnis: sine oi libidine: sine oi inconuenīēti coirent. ¶Sed q̄stio ē vtrū ibi esset delectatio carnis: ꝓbatur q sic: qz abraham z alij sancti patres: qñ cognoscebant vxorē delectabantur vellēt: nollent: ergo illa delectatio non erat voluntaria: ergo erat naturalis: sed eadē natura fuit ante peccatū que nūc est: ergo z ante peccatum esset in illo ope delectatio. ¶Preterea ibi esset cōiunctio q̄uenientis cū q̄uenīēti: q̄ delectatio sicut delectatur visus in videndo videre. ¶Sed si ibi esset delectatio sicut modo est: ergo libido: z ita pcrīn: quod ē icōueniēs. ¶Et ad hoc dicimus q ibi esset delectatio. Sed sciēdū est q duplex est vis ꝓcupiscibilis in hoīe: est ꝓcupiscibilis hūana: z est ꝓcupiscibilis brutalis: q̄ non cōcupiscit nisi sensibilia: z ꝓcubiscibilis hūana q̄ cōcupiscit oia tam sensibilia: q̄ intelligibilia tam bona q̄ mala: hmōi concupiscentiam rationalem habēt angeli: ſm concupiscibilem brutalem non est virt⁹ nec vitiū: z ſm illam delectaretur adā ante peccatum in opere conjugali: habeat eñ corp⁹ animale indigens alimonia ciborū. vnde z delectationē habet ſm sensum: z nō peccaret: sed non seqtur ibi est delectatio: ergo libido: libido eñ est mot⁹ ad delectationem illicitam.

De institutione matrimonij.

Questio incidens.

Alis cōcupiscibilis est duplex.

¶Secundum capitulum.

¶De causis matrimonij.

Secūdo capitulo dicit de causis mīmōij quaz q̄dā sunt finales: q̄dā materiales: q̄dā formales: q̄dā efficientes: finaliū q̄dam sunt necessarie: q̄dā accidētales: necessarie sunt plis ꝓcreatio z fornicatiōis vitatio: ſm ꝓlis ꝓcreationē dicit matrimoniū institutū ad officiū ſm fornicatiōis euitationē dicit institutū ad remediū: z añ statū culpe istitutū est tm ad officiū: in statu culpe ad offm z remedium. cause finales vtiles sunt charitatis dilatio: vitioz recōciliatio: belloz sedatio regnoz pacificatio: z hmōi cause materiales sunt legitime psone: in solis eñ legitim⁹ habet esse matrimonium: legitime ꝓsone sunt que nullo modo phibent cōtrahere: formales cause sunt solēnitas q̄ exhibetur in matrimonio: sicut q sit in facie ecclesie z q benedicant sponsus z spōsa: hoc eñ faciūt ad decoꝛē matrimonij. Efficiēs aūt cā matrimōij est ꝓsensus q verba de pñti exꝑssis: vel eq̄pollens sicut per signa: quia inter absentes potest esse matrimonium si de cōsensu q̄ est causa efficiēs matrimonij ¶Adul. ꝛ hoc af. tipliciter obijcit: z de illo consensu primo q̄ est mortale pctīn: aliqs ei ꝓtrahit cū aliq̄ vt fiat diues: ppt hoc solū vel vt expleat libidinē suā: z ita ex cupiditate z ex libidie est ille ꝓsensus matrimonialis: ſz si arbor mala z fructꝰ mal⁹: ergo cū cupiditas vel libido sit pctīn mortale/ consensus ille est peccatū mortale sed consensus ille est ppria causa efficiēs matrimōij q̄ malū est causa boni ppria cū oē matrimoniū sit bonum: hoc aūt est contra beatum Dionysium qui dicit q malum nō est factiuū bonoꝝ. ¶Item contra illos q̄ dicunt q mala actio non est a deo: ille ꝓsensus est causa ppria boni scz matrimonij: ergo ꝓpria est bonus: quia mala arbor non pōt bonos fructus facere. ¶Item si ille ꝓsensus nullo modo est bonus. q̄ nullo modo deus est causa illius efficiens: ergo iste cōsensus ppria nō est causa efficiēs huius matrimonij/ nec finalis/ nec materialis/ nec formalis: hoc certū est ergo nullo modo causa est huius matrimonij. ¶Cōtra hoc matrimonium est ratū z bonū: ergo de⁹ est causa illius. ¶Ad hoc dicimus q iste ꝓsensus licet sit pctīn mortale: tñ ꝓpria est causa efficiēs matrimonij nō inq̄tū malus: sed inq̄tū bon⁹/ et inq̄tū adeo est: dicimus eñ q̄ ois actio inq̄tū actio bona est z est a deo. ¶Et q̄ beatus Dionysius dicit sic intelligēdū est: malū nō est factiuū boni inq̄tuz malū: sed per bonum quod habet in se ānexum est factiuū boni: sicut patet in cupiditate que mala est multa tñ habet annexa: sicut negociationem z similia que valde necessaria sunt hominibus: qui autē dicunt q mala actio ē ab hoie vel a diabolo difficile ē eis rndere.

¶Questio incidens.

¶De consensu cause efficiētis matrimonij.

Queritur postea quis ꝓsensus sit causa efficiens matrimonij/ aut consensus ad cohabitandum perpetuo/ aut consensus in carnalem copulā Si consensus ad cohabitā dum: ergo matrmonium potest esse inter matrem et filium: possunt eñ consentire ad cohabitandū perpetuo: si ꝓsensus in carnalem copulam: ergo nō fuit matrimonium inter beatam virginem z Joseph: qz beata virgo nō consensit in carnalē copulā. vñ i euāgelio. Quomodo fiet istud/ quoniam virum nō cognosco. i. me cognoscitura ꝓpono: emiserat ergo votum ꝙginitatis/ z ita nō ꝓsensit in carnalē copulā sed dicitur q votum illud reuocatū fuit p matrimoniū. ¶Contra. ꝙginitas potest cū matrimonio manere: mansit eñ in beata ꝙgine: ergo non fuit necesse reuocari votum ꝙginitatis p matrimonium. ¶Itē ꝓbatur q beata ꝙgo ꝓsensit in carnalem copulam: quia dicit beatus Augustinus q beata ꝙgo cōmittens ꝙginitatem suam deo: ꝓsensit in carnalē copulam/ nō illā appetendo: sed diuine dispositioni obediēdo: ergo ex obediētia diuine dispositiōis ꝓsensit in car. copu. ¶Sed scōm hoc videt q nō sit plenissi me virgo/ siue ꝙgo virginum: plenius est ergo virgo illa que integra est coꝛpoze/ z integra mēte/ q̄ nul

De consensu cause efficiētis matrimonij. Ar. ꝓio.

Secundo.

Tertio

In oppositū

Solutio

cōsens⁹ etiā mortale efficit mīmōiū

Ad rationē.

Secundo.

In oppositū

Secundo.

Tertio

Quarto.

Solutio.

lo modo ꝓsentit in coꝛruptionē carnis q̄ illa q̄ est vir go coꝛpe z ꝓsentit in carnalē copulā: q̄ tū eñ i ſe est coꝛrupta est tā z de tali dubiū est an ei debeat aureola: ergo cū beata ꝙgo ꝓsenserit in carnalē copulā nō fuit plenissime ꝙgo: q̄ nephas ē dicere. ¶Itē dicit Hieronymus q vouētib⁹ ꝙginitatē nō solū nubere: sed etiam velle nubere damnabile est: ergo peccauit moꝛtaliter beata ꝙgo i hoc q voluit nubere/ cū pri⁹ vouisset ꝙginitatē/ z hoc icōueniēs. ¶Solutio. Ad primū dicim⁹ q nec ꝓsensus ad cohabitādū: nec cōsensus in carnalē copulā: est causa efficiēs matrimonij: sed ꝓsensus in cōiugalē copulā: z coniugalis copula multa cōꝛehendit scz cohabitationē z carnalē copulā: z mutuū obsequiū: z mutuā potestatē coꝛporis: qz vir nō habet potestatē sui coꝛporis: ſz mulier nec ecōuerso. ¶Ad illud q̄ obiectū est de beata virgine: dicūt q̄dā q ꝓsentit in carnalē copulā sub cōditione: scz si deus vellet: sed hoc nichil videt esse: quia istud nō q̄rebat ab ea. vñ nō erat necesse q in hoc cōsentiret nec absolute nec sub ꝺditione. Alij dicūt q ꝓsensit in carnalē copulā. i. coniugalē: sed expositio valde extranea est. ¶Et ꝓpter hoc dicim⁹ q ꝓsensit in carnalē copulā q̄ generaliꝰ ꝓꝛehēdit illa q̄ttuoꝛ q̄ dicta sunt: z q̄ dicit augustin⁹ q ꝓsensit in carnalē copulam verū est in vniuersali: sicut eñ scire in vniuersali z ita ꝓsentire in vniuersali: concedimus tamē q̄m ꝓmpta fuit obedire deo si ꝓcepisset coitū cōiugalem: in hoc eñ nō fiebat aliq̄d ꝓeiudiciū ꝙginitati sue vel dignitati virginitatis sue: vel voto. ¶Illud aūt q̄ dicit beat⁹ hieronym⁹ itelligēdū est de illis qui post votum ꝙginitatis cōsenserūt absolute in carnalem copulam/ z volunt fieri matres. vñ non habet locū in beata ꝙgine. Sciendū autē q beata ꝙgo ex ispiratione spiritus sancti vorū vouit virginitatz ad quā sequitur sterilitas: quia sine inspiratiōe diuina nō subijceret se maledicto legis: in lege eñ sterilis erat maledicta maledictione pene: scz opꝓbrij ¶Objcit iterū de hoc q̄ dictū est q ꝓsensus exꝑssus p ꝙba de pñti est causa efficiēs q ꝓsensus de futuro: ꝓsentit eñ alexander in quadam decretali: q ātē carnalē copulā/ licet alteri ꝓiugiū ad religionē trālire. ponatur ergo q alter intret clausturū. videt q peccet moꝛtaliter: quia ꝓsensit p verba de ꝓsenti in istā: ergo matrimoniū est inter illos: sed dixit dñs in euāgelio quod deus cōiunxit hō non separet: sed iste separat quod deus ꝓiunxit: ergo peccat moꝛtaliter: vel si tenet matrimoniū: ergo potest exire de clausꝛo z redire ad cōiugē. ¶Itē videt q alexāder papa peccauit mutauit eñ p̄ceptū dñi vel coartauit q̄ non licet ei facere: qz nō pōt mutare ꝓcepta legis z euangelij: non eñ est docēs sicut potestatē habens: sol⁹ ei de⁹ est docens sicut potestatē habēs: ergo peccauit constituēdo illā decretalē. ¶Itē matrimoniū ſignificat coniunctionē xpi z ecclesie: sed coniunctio xpi z ecclesie est iseparabilis: qz dicit dñs: vobiscū sum vsq̄ ad cōsummationē seculi: ergo matrimoniū est indissolubile: ergo non dissoluit matrimoniū si iste intret religionē. ¶Itē post carnalē copulā nō licet itrare religionē: z hoc ppter vinculū matrimōij: sed idē est matrimoniū ante carnalem copulā z post. ergo ante carnalem copulam nō licet alteri ꝓiugū intrare religionē. ¶Solutio ad hoc dicimus q matrimoniū ſignificat ſimpliciter ꝓiunctionē xpi z ecclesie: inq̄tū vero matrimoniū est spūale ante carnalē copulā ſignificat ꝓiunctionē xpi ad fidelē aiam: inq̄tum vero cōſummatū est p carnalē copulā ſignificat vnionem filij dei ad hūanā naturā: hec aūt est idissolubilis: qz dicit auctoritas: Anathema sit q̄ dixerit deū deposuisse hominem quē assumpsit ex ꝓpter hoc matrimoniū consummatū per carnalē copulā idissolubile est nisi per moꝛtem coꝛporalem: qz ꝙo contūctio xpi ad fidelē aiam est dissolubilis: ꝓpter hoc matrimonium q̄ est tm initiatū z spirituale / dissolubile est/ licet autem cōiunctio xpi ecclesie indissolubilis sit ſimpliciter: tamen dissolubilis est q̄tum ad particulares coniunctiones. Itē licut matrimoniū coꝛporale siue consummatū per carnalem copulam dissolutur p moꝛtem coꝛporalem/ sic matrimoniū spirituale quod est ante carnalem copulā/ dissoluit p moꝛtē spiritualem: scz cū alter cōiugū tranlit ad religionē tūc eñ moꝛitur mūdo/ z hoc est moꝛs spiritualis: igitur. ¶Ad primo obiectum dicimus q ille non peccat intrādo clausꝛum ante carnalem copulam: nec ſeparat quod deus ꝓiunxit: sed moꝛs spūalis ſepat. ¶Ad secundo obiectum dicimus q Alexander papa non mutauit ꝓceptū dñi nec coartauit: sed q̄ ius est declarauit: magis enim tenemur deo q̄ hoi: z hoc habuit a dño: qz vt dicit Hieronym⁹: reuocauit beatum Jo. a nuptijs ad frugem meliozis vite. ¶Ad tertio obiectum dicimus q quedam ꝓiūctio xpi z ecclesie: scz que est xpi ad fidelem aiam dissolubilis est vt dictū est: z sic non ꝓcedit obiectio. ¶Ad quartum dicimus q licet idem sit matrimoniū ante carnalē copulā z post: tamen ante est tm initiatum z ſpirituale: z post consummatū z est coꝛporale z ꝓpter hoc non dissoluitur/ nisi per moꝛtē coꝛporalē. ¶Itē cum aliquis consentit in aliqua/ z ecouerso: z ꝓsensus ille exꝑimitur p ꝙba de futuro hoc modo: ego accipiam te in meā/ rego accipiā te in meū: si postea ſequat carnalis copula iudicat ecclesia post carnalē copulam esse matrimonium verū inter eos. ¶Sed ꝛ hoc af. videtur q nō sit ibi verū: quia non est ibi cōsensus p ꝙba de ꝓsenti exꝑssus qui solus ꝓprie est causa matrimonij: ergo ibi nō est matrimoniū. ¶Item huiusmodi carnalis coniunctio sepius fit causa libidinis exꝑlende: ita q nullus consensus matrimonialis ibi est ergo ibi nō est matrimoniū: z ecclesia iudicat ibi esse matrimonium: ergo decipit: ergo errat: z hoc est inconuenīēs. ¶Et ad hoc dicim⁹ q cū vir z mulier cōtrahūt ſponsalia dicēdo: accipiā te in meā z bona intentione hoc dicūt eoꝝ est determinare in futuro in quo ꝓimū est matrimoniū: z carnalis coit⁹ ſequens intelligitur esse de termino illius futuri. vñ ibi est per equipollentiam: z consensus exꝑssus per ꝙba de ꝓsenti: factum eñ est ꝓsens quod ꝓius futurū fuit. ¶Ad secundum dicimus q licet inter tales non sit matrimoniū: ecclesia tñ iudicat ibi esse matrimoniū: ſupponit eñ q bona intentione cōtraxerunt spōsalia: non eñ potest iudicare de occultis nec errat ecclesia: immo bene scit q est ibi matrimoniū forte non: sed ꝓpellit eos esse ſimul ne dispenset matrimoniū: sicut inter illos iudicat esse matrimoniū qui dicunt: accipio te in meā: accipio te in meū: tñ forte non est ibi matrimoniū: quia nō consentiūt mentaliter: sed tamen ꝓtulerunt verba.

Secundo.

Ad primum

Ad secundū

Tertio

Ad quartū.

Secundo.

Solutio.

¶Vtrū matrimoniū sit de iure naturali.

¶Tertium capitulum.

TErtio capitulo q̄rit vtrū mr̄imoniū sit de iure naturali. Circa q̄ capitulū p̄mo q̄rendū est vtrū antiq̄ patres q̄ habuerūt simul plures vxores peccauerūt. Secūdo qualiter matrimoniū sit de iure naturali. Tertio q̄liter simplex fornicatio sit pctm̄ mortale. ¶Circa p̄mū sic obijcit. dicit augustin⁹ sup gen̄. obijciunt iacob quattuor vxores: q̄ q̄ mos erat pctm̄ nō erat: ergo ꝑm hoc ante mot̄ pctm̄ erat: ꝯ erat ꝓtra aliq̄ ꝓceptū: ꝛ tūc nō fuit aliqua lex nisi naturalis: ꝯ plures habere erat ꝓtra ius naturale: sed mos siue ꝓsuetudo non p̄t esse ius naturale: ergo q̄ mos etiā erat pctm̄ erat habere plures. ¶Itē dicit Augustin⁹ q̄ habere plures nō erat ꝓtra ꝓceptū: ergo nō erat cōtra legē aliquā: ergo nō erat pctm̄ nec āte mot̄ nec post. ¶Itē culpat lamech q̄ primus introduxit bigamiā ꝛ nō culpat nisi ꝑ pctō: ꝯ pctm̄ fuit habere plures: ꝯ peccauerūt antiq̄ patres: q̄ habuerūt plures ¶Item habere plures aut est malū ꝑm se/ aut non: si nō ergo modo nō est malū. ꝛ hoc ꝑm: si est malum ꝑm se: ꝯ semp fuit malū: ꝯ semp pctm̄: ergo semp peccauerūt antiq̄ pr̄es: q̄ habuerūt plures. ¶Itē dicit ap̄s q̄ vir nō habet ptātē sui corpis: sed mulier. nec ecōuerso: ergo iacob nō habuit potestatē sui corpis sed lya: ergo quodācūq; petebat lya debitū iacob tenebat reddere ei: similiter qñcūq; rachel petebat tenebat ei reddere: ꝯ si simul petisset debitū: simul vtri q̄ debuit reddere: ꝯ fuisset ꝓplex⁹ ꝛ hoc incōueniēs ergo pctm̄ fuit ei habere plures. ¶Ad idē facit hec auctoritas apostoli. Nolite fraudari inuicē nisi forte ex ꝓsensu ad tēpus vt vacetis oratiōni: ꝛ iterū reuertimini in idip̄m. ¶Forte dicet ad hoc q̄ ex dispēsatione dñi licuit antiquis patribus habere plures.

¶Sed ꝓbat q̄ nō: q̄ dictū ē de rege israel i deutro. Non habebit vxores plurimas q̄ alliciēt aiam: ergo p̄missum est ꝑm legē habere plures dūmodo nō alliciāt aiam viri: ergo nō fuit necessaria dispēsatio dñi ad habēdas plures vxores. ¶Solutio. ad p̄dicta dicimus sine p̄iudicio melioris sentētie: q̄ de iure naturali est vnicā esse vnici: ꝛ dñs dispēsauit ꝑm exigētiā rēporis: q̄ tūc erat cū antiq̄s patribus q̄ plures simul habuerūt: dispensauit aūt quattuor de causis.

¶Prima est ꝓpter multitudinē cult⁹ dei: q̄ in tēpore abrahe ysaac et iacob: pauci erāt cultores dei: fere ei tot⁹ mūdus ydolatrie subiacebat. ¶Scōa ē ꝓpter moderationē ꝛ tē, erātiā: sicut dicit augustinus: q̄ mos erat pctm̄ nō erat vt mos dicatur nō solum ꝓpter consuetudinē: sed ꝓpter moderamentz tēperantiā: moderate appetebat antiqui patres coitū: q̄ solū ꝓpter ꝓcreationē ꝓlis ad cultum dei.

¶Tertia causa est ꝓpter figurā: modo enim xp̄s est sponsus est ecclesie fidelū ex qua ꝓprie ḡnat tāq̄ ex rebecca sponsa sua. sicut abrahā ex libera ꝛ ecclesie mercennariox ex ḡnat filios tanq̄ ex ācilla: sicut abrahā ex agar. vñ apostolus siue p occasionē siue p ꝓfatē annunciet xp̄s: ꝛ in hoc gaudeo: sed ꝛ gaudeo q̄ sepe p mercēnarū generātur filij spuales deo et in figura huius habuit abrahā simul plures: saram q̄ significat ecclesiā fidelū virorū: ꝛ agar ancillam q̄ xp̄s est spon significat ecclesiā mercēnariorū. Similiter xp̄s ad sus quadruplici similitudinem iacob sponsus est ecclesie quadrupli plici ecclesie eis: scz ecclesie virorū cōtēplatiuorum: ꝛ ecclesie virorū actiuorū: ꝛ est spōsus mercēnariox contēplatiuorum/ ꝛ est spōsus ecclesie mercēnariorū actiuorū. ꝛ sicut em̄ bini sunt contemplatiui: sic bini ꝛ mercēnarij cōtēplatiui. vnde i euāgelio: duo erunt in lecto vno: vnus assumet/ alter relinquet: ꝛ est sponsus ecclesie mercēnariox actiuox: ad hoc figurādam habuit Jacob quattuor vxores/ duas liberas/ ꝛ duas ancillas. Due libere significāt duas ecclesias virox actiuox ꝛ virox contēplatiuox: due ancille significant duas ecclesias mercēnariox actiuox ꝛ mercēnariox contemplatiuox: quia vero xp̄s spōsus multarū ecclesiarux particularū: in figura huj⁹ habuit Dauid plures vxores/ ꝛ Salomon similiter. vnde in cāticis. lx. sunt regine: ꝛ lxxx. concubine ꝛ adolescētularum non est numerus. ¶Quarta causa est istructio hoim: naturalis em̄ ratio dictat viro q̄ sicut vir non vult q̄ mulier diuidat carnē suam cū alio viro: ita ip̄e non debet diuidere carnē suā cum alia nisi de auctoritate dei cui debet magis obedire vir q̄ mulieri: per hoc q̄ plures habet instruitur hō q̄ magis debet deo q̄ vxori: istis quattuor de causis dispēsauit deus cū antiq̄s patribus q̄ plures vxores habuerunt. vñ non peccauerunt. ¶Ad primū ergo dicimus q̄ cum dicitur quando mos erat: peccatū nō erat non notatur causa ibi: sed tempus in quo pctm̄ nō erat: causa aūt ꝓpter quaz peccatū nō erat fuit dispēsatio diuina. ¶Ad scōm dicim⁹ q̄ habere plures dicitur non fuisse contra p̄ceptū: quia dñs dispēsauerat ꝛ tā tēperauerat p̄ceptū illud: q̄ vnica esset vnici. vel dicitur non fuisse contra p̄ceptū: quia nō fuit contra mentem p̄cepti: q̄ de intentione p̄cepti fuit q̄ sicut mulier nō debet diuidere carnē suaz cū multis viris: ita nec vir cū multis mulierib⁹ nisi auctoritate superioris scz dei. vnde quia ex dispēsatione dei habuerunt plures nō fuit hoc contra intētionē p̄cepti. ¶Ad tertiū dicim⁹ q̄ Lamech peccauit: quia non fuit dispēsatū cū eo: ꝛ quia ex libidine introduxit bigamiā. ¶Ad quarto obiectū dicimus q̄ habere plures nō est malū ꝑm se: sed est malū in se: sicut occidere. vnde sicut occidere ex causa meritoriū est: ita habere plures aliquādo meritoriū fuit ex causa. ¶Ad quintū dicimus q̄ quando vn⁹ habuit plures nulla illarum habuit plenam potestatē corpis viri. vñ si simul peteret debitū/ nō erat perplexus: potuit em̄ ex causa rationali alteri reddere/ ꝛ alteri negare. vnde Lya emit a Rachel concubitū cum viro suo q̄ vnā nocte ꝓ mandragoris filij sui ¶Ad vltimū dicimus q̄ non fuit simpliciter licitū ꝑm legem habere plures: sed ex dispensatione.

¶Secunda questio huius capituli.

¶Utrum vnicā esse vn⁹ sit de iure naturali.

SEcundo q̄rit vtrū vnicā esse vn⁹ sit de iure naturali. ¶Probat q̄ sic: q̄ rō naturalis dictat. Ne facias alij q̄ tibi nō vis fieri: sed vir nō vult q̄ diuidat carnē suā cuz multis: ꝯ nec ip̄e debet diuidere carnē suā cū multz mulierib⁹: in hoc em̄ pares sunt vir ꝛ mulier: sicut dicit dñs i gen̄. faciam⁹ ei simile sibi adiutoriū: ꝛ i hoc etiā ꝓsistit fides q̄ est vnū de bonis mr̄imonij: ergo naturalis ratio dictat vnā esse vn⁹: ꝯ est de iure naturali. ¶Itē idirecte sic: si nō est de iure naturali: ꝯ est de iure politiuo: ergo ātēq̄ esset ist̄ituū ius positiuū nō erat pctm̄ habere plures: ergo nō peccauit lamech habēdo plures: quare ꝯ culpat. ¶Si dicit q̄ ꝓdictū erat nō plures: hoc nō videt ex quo nōdū erat pctm̄. ¶Preterea gētibus nō est ꝓdicatum q̄ nō habēt nisi legē naturalē de q̄b⁹ dicit ap̄s. Qui sine lege peccauerit sine lege ꝑibit: cū illi nō habeant nisi legē naturalē ꝓtra qua nō est habere plures: nec sit eis ꝓdicatū oppositū: ergo nō peccāt habēdo plures. ¶Item q̄dā aialia sunt q̄ seruāt castitatē: quia vnus nō habet nisi vnam: sicut turt. Quedam sunt q̄ magis sunt luxuriosa: ꝛ illa q̄ seruāt hmōi castitatē/ similiora sunt homini qui castitatem tenetur seruare: ergo si illa aialia naturaliter seruāt castitatē/ multo fortius homo tenetur seruare castitatē hmōi: igit est de iure naturali vnā esse vnius. ¶Item ꝓpter quid non est de iure naturali: si ꝓpter hoc q̄ aliquādo fuit aliter ꝛ sine pctō: eadem ratione non occidere non est de iure naturali: q̄ aliquando occidit sine peccato. ¶Item vox omniū est vox nature: sed oēs dicunt bonū/ vnicā esse vnius: ergo vnicā esse vnius est vox nature: ergo est de iure naturali: ꝯ semp fuit peccatū habere plures: q̄ cōtra ius naturale nemo potest dispensare: ergo nec etiā dñs: quia pōt facere cōtra se. ¶Sed aliquādo licitū fuit: ꝛ etiā meritoriū habere plures: ergo vnicā vnius esse non est de iure naturali. ¶Item. ponat q̄ nō sint nisi duo viri ꝛ infinite mulieres: ꝑtat q̄ viris dictabit ratio hūanum gen⁹ multiplicare ḡtū possunt: sicut patet in filiab⁹ loth: ergo dictabit eis: ratio q̄ quilibet habeat plures vxores: ergo non est ꝓtra ius naturale. ¶Solutio iuris naturale quoddā est speciale: quoddam vniuersalius: quoddā vniuersalissimū: istud ē vniuersalissimū quod est in oibus rebus: scz in pcordia oim rerū ꝛ de rali iustitia naturali agit plato i thimotheo vnū elemētū nō pōt esse sine alio. vñ vt dicit augustinus iudicium diuine largitatis est q̄libet creatura cōpellitur dare seipam: ius naturale vniuersali⁹ est q̄ oia naturalia aialia dictat: ius naturale speciale est quod dictat naturalis ratio: ꝛ tale ius est in solis vtētibus ratione: ꝛ de tali iure speciali ē matrimonium quoddā tm̄ est matrimonium: q̄ est de iure naturali vniuersaliorū. s. cōiunctio maris ꝛ femine: sed fidelitas quā debet vir vxori sue est de iure speciali. vnde vnā esse vnius est de iure naturali speciali. ¶Ad primū ergo dicimus q̄ dñs nō dispēsauit ꝓtra ius naturale q̄tū ad essentiā ꝓtus. s. castitatē: sed q̄tū ad opa ꝓtus em̄ immutabilis est: sed opa variabilia sunt: substātia ꝓcepti fuit vt vir nō diuideret carnē suā cū multis: salua tm̄ auctoritate superioris scz dei. vnde vir debet fidelitatē vxori salua fidelitate dei: magis em̄ tenet vir deo q̄ vxori: ꝓterea ex dispēsatiōe dei p̄t habere plures. ¶Per hoc patet solutio ad sc̄z ꝛ per hoc patet q̄ non occidere est de iure naturali: tm̄ ex ꝓcepto dñi aliquando meritorie occiditur.

¶Ad vltimū dicim⁹ q̄ ꝓpter positionē illā nō debet q̄s imutari nec vir dimittere fidelitatē illā q̄ debet vxori sue: nisi ex dispēsatione diuina nec illa positio ꝓtingit: q̄ sic ordinauit deus vt plures sint mares q̄ femine: quia de maribus vult quosdam esse rectores vel doctores q̄ significant per noe: quosdam ꝓphetas q̄ significant per danielē: quoldā ꝓiugatos q̄ significant per iob. ¶Sed ꝑm ꝓdictā videtur q̄ vna mulier p dispensationē potuit habere plures viros: q̄ si ꝓpter multiplicādū pplm̄ dei: dispēsatū ē aliquā do cū viro vt haberet plures: eadē ratione dispēsari potuit cū muliere vt plures haberet q̄n ille quē habebat non poterat generare/ vel ꝓpter frigiditatē vel ꝓpter aliam causam/ ꝛ mulier voluit fieri mater ne subiaceret maledictio legis: erat enim maledicta in lege sterilis: ꝯ qua ratione licitū fuit in lege vnuz habere plures: licitū fuit vnā habere plures. ¶Ad hoc dicimus q̄ non est simile de viro ꝛ muliere ꝓpter..ltas causas / quas assignat Augustin⁹ i libro de bonis ꝓuigij. ¶Prima est dignitas sexus: q̄ vir est caput mulieris/ ꝛ non ecōuerso. vñ magis dispēsandum fuit cū viro q̄ cū muliere. ¶Secūda est ordo pacificus dominij: quia magis pacifice vn⁹ dominatur plurib⁹ q̄ duo vni: si autem vna haberet plures viros/ duo vel plures dñarent vni. ¶Tertia est fecūditas: quia vnus vir plus pōt fecūdare q̄ tres mulieres/ vel quattuor possunt parere. vñ dicit augustinus q̄ si vna mulier haberet duos cū alter sufficiat eā fecūdare/ aliq̄ haberet ꝓpter libidinem. vnde potius dicenda esset meretrix q̄ vxor. ¶Quarta cā est ꝓpter sacr̄m: est matrimoniū sacramentum ꝑ ritualis ꝓlis q̄ in quo non ē nisi vn⁹ spōsus/ scz xp̄s. vnde dicit augustinus q̄ matrimoniū ita in ecclesia confirmatum est vt non liceat viro ꝓ sterili dum ipsa viuat fecundissimam accipere: nō tenet ergo ꝓdicta ratio: quia procedit ac si ꝓles esset totum bonum matrimonij: quod non est verum.

¶Tertia questio huius capituli.

¶Utrū fornicatio simplex sit pctm̄ mortale

TErtio queritur vtrū fornicatio simplex sit pctm̄ mortale/ ꝛ ꝓtra ius naturale. ¶Probatur q̄ non: q̄ Abrahā elecit Agar: sed non eleciss̄et agar si fuisset vxor et⁹: q̄ matrimoniū i diuiduā vite retinet ꝓlis tudinē: ꝯ no fuit vxor et⁹ ꝛ cognouit eā sine pctō: ergo simplex fornicatio nō est pctm̄ mortale. ¶Itē cu aliqs solut⁹ cognoscit solutam tm̄ causa ꝓlis nulli iniuriatur: patet enim q̄ nō iniuriatur hoi: deo non iniuriatur: imo multiplicat et populum: ergo non peccat ille: ꝯ nō peccat q̄ sic naturaliter cognoscit solutā: ꝛ sic simplex fornicatio non est peccatum/ ad min⁹ mortale. ¶Item non dictat naturalis ratio q̄ ab illa quā cognouit nunq̄ debeat separari: ergo separādo se ab illa nō facit ꝓtra naturā/ nec cognoscendo aliā facit ꝓtra naturam: quia ꝓiunctio maris ꝛ femine naturalis est: ergo cognoscere solutam non est ꝓtra naturā ergo simplex fornicatio non est ꝓtra ius naturale: ꝛ ita nō est pctm̄ mortale. ¶Quod si ꝓcedat: ꝯ coire cū ista soluta nō est pctm̄/ nec coire cum illa simlit/ nec cum alia: ergo habere plures non est malū in se: sed est tm̄ malū: q̄ ꝓhibitū. ¶Si aliqs dñs ꝓcipiat alicui seruo suo q̄ faciat hoc in illa hora/ et ille immemor illius ꝓcepti non facit illud in illa hora faceret autē sine dubio si memor esset ꝓcepti. Dominus sciens veritatem non trascitur seruo: nec imputat ei ad peccatum: ergo si aliquis committit simplicem fornicationem ad quem nō ꝓuenit ꝓhibitio q̄ nullo modo faceret si sciret esse ꝓhibitū: deus nō debet ei imputare ad peccatum: ergo aliquis fornicatur q̄ non peccat/ quod est inconueniens ꝓcedere. ¶Item si fornicari non sit malū in se videtur indecentissime ꝓhibitum q̄ fere totus mūdus perit ꝓpter simplicem fornicationē. ¶Itē si simplex forni

Af. ꝓio. Secundo. Tertio Quarto. Quinto: Confirmat. Euasio. ꝫ hoc af. Solutio Dñs dispēsauit cum antiquis patribus de pluralitate vxorū papa. iuj. Prima cā. Secunda Tertia. Figura. Quarta cā. Ad ꝓmum Ad scōm Ad tertium Ad quartū. Ad quintū. Ad aliud. Secundo. Af q̄ sic. Ad idem Ad idem. Ad idem. Ad idem. In oppositū Ad idem. Solutio. triplex ius naturale. Ad ꝓmum Ad secundū Ad aliud ꝫ dicta af. Argumt q̄ nō Solutio Secundo Tertio. Secundo. In oppositū Confirmat Secundo. Tertio

catio non esset pctm/ dissiparent oia bona matrimonij: relinquit ergo q̄ simplex fornicatio sit peccatum mortale. ¶Quod ꝓcedimus: vñ dicim⁹ q̄ ipa est cōtra ius naturale speciale: q̄ sicut dicit augustin⁹: nō est vacua vox dei q̄ dicit: ꝓpter hoc relinq̄t hō patrē et matrē z adherebit vxori sue: z erunt duo in carne vna: vt tñ honesta habeat cōiugia. vñ honestius ostendere exēplū inde licet de paradiso in quo institutū est honestū matrimoniū. Ad exēplar ergo illius matrimonij de quo dictū est: ꝓpter hoc relinq̄t hō patrē z matrē: dictat naturalis ratio ꝓpetuitatē cohabitationis cū vxore: hmōi ꝓpetuitatē habēt q̄dā alia bruta vt turtur: multofortius hō q̄ propinquor est castitati ꝓpter hoc de substātia matrimonij est indiuidualitas. s. pactio ꝓiugij de non separando dictat naturalis ratio: q̄ nō cognoscit aliqua nisi causa ꝓlis: z nisi intercedat pact⁹ coniugalis ꝓp̄ vehementem amorē quo dereliquitur pat⁹ z mater: q̄ fornicatio simplex est cōtra ius naturale .i. ꝓtra illud q̄ naturalis ratio dictat vñ est pctm mortale. ¶Ad primū ergo dicim⁹ q̄ agar fuit vxor abrahe: sed electa fuit nō solū ex ꝑcepto dñi: q̄ illi fuisse itellexit abraham cui dictū est: eijce ancillā z filiū eius: nō em̄ heres erit filius ācille cū filio libere. ¶Ad scōm dicimus q̄ fornicatio ꝓtra naturalē rationē est. vñ ex libidine est: z ꝓpter hoc q̄ fornicat polluit corp⁹ suū: vñ facit ipm̄ tēplū diaboli cū deberet esse tēplū dei: z ita expellit deū de tēplo suo: vñ iuriat deo. ¶Ad tertiū dicimus q̄ ꝓiunctio maris et femine naturalis a natura cōmuni afalijs: sed nō a naturali ratiōe. ¶Ad vltimū dicim⁹ q̄ naturalis ratio dictat idiuiduitatē q̄ est in matrimōio sicut ꝑdictum est.

Solutio
Quomodo fornicatio ē contra ius naturale
Ad primum
Ad scōm
Ad tertium
Ad aliud.

¶Quartum capitulum.

¶De bonis matrimonij.

Quarto capitulo dicēdū est de bōis matrimonij. Circa q̄ vidēdū est q̄ sint bona matrimōij. Scōo vtrū bōa matrimonij excusent coitū ꝓiugalē ab oi pctō. Tertio de libello repudij vtrū fuerit cōtra ius boni matrimōij.

¶Dicit augustin⁹ i libro de bono ꝓiugij: q̄ tria sūt: scz fides bonū ꝓlis et scm̄: fides .i. fidelitas q̄ duplex est: vna fidelitas est vt neuter ꝓiugū trāseat ad alia vota vel alij ꝓmisceat. Secūda fidelitas est scz vt vterq; reddat alij debitū: bonū ꝓlis est ipa ꝓles: ꝑm q̄ religiose educat ad cultū dei: in matrimonio eni infidelū z falsor⁹ xp̄ianor⁹ est ꝓles: sz nō bonum ꝓlis: bonū em̄ ꝓlis est: vt dicit augustinus: vt q̄ geniti sunt filij seculo generētur filij lucis: sancti ei non generāt inq̄tū sunt filij seculi: z ꝓpter hoc non generant filios seculi: sed filij seculi per religiosam educationē fiunt filij lucis. Tertiū bonū matrimōij est sacramētū sup̄a ex̄pssum: si ergo matrimonium significat cōiunctionē xp̄i z ecclesie: z ꝑm hoc est inseparabilitas in matrimonio: non tñ tertium bonus est ipsa inseparabilitas vt multi dicunt. ¶Sed de hoc tertio bono obijcit: q̄ cū sit sacramētum: aut est idē sacramētū quod matrimoniū: aut aliud: si aliud ergo in matrimonio sunt duo sacramēta: si idē: ergo idē est bonū suū quod est ipossibile. ¶Solutio. hec argumētatio nō valet: tertiū bonū matrimōij est sacramētū: ergo vel idē q̄ matrimoniū vel aliq̄ sacramentū: quia q̄ matrimoniū est sacramētū: hoc est ꝓpter illud tertiū bonū: z vbi bonū ꝓpter alterū non recipitur in istis diuersitas. instantia: hō est ymago dei ratio est ymago dei: ergo vel eadēque est homo vel alia z vtriq; falsum: quia homo est ymago dei ꝓpter rationem.

Augustinus
Duplex fidelitas.
ꝑ hoc ar.
Solutio.

¶Secunda questio.

¶Utrū bōa mr̄imōij excusēt coitū ꝓiugalē.

Secundo querit vtrū ista bona matrimōij excusent coitū cōiugalem ab omni pctō. Alr q̄ non.

¶Probat q̄ nō: q̄ dicit beat⁹ Gregor⁹ Nullus dormiens de nocte cū vxore sua/ nisi lotus aqua intret ecclesiam: sed intra re ecclesiam non prohibetur nisi pro peccato: ergo dormire cum vxore sua est peccatum. ¶Ipse etiam dicit alias q̄ coitus coniugalis non potest fieri sine peccato. ¶Item dicit apostol⁹ de matrimonio: hoc autem dico ꝑm indulgētiam non ꝑm imperium: sed vbi non est peccatum/ non est opus indulgentia: ergo in coitu coniugali est peccatū cū ibi sit idulgētia ¶Item sancti dicunt q̄ in coitu carnali fit tot⁹ hō caro: ergo absorbet ratio: sed nō absorbet nisi q̄ peccatū: ergo in oi carnali coitu est peccatū: dicit enim. Origenes q̄ in coitu carnali non est spūssanct⁹ etiā in ꝓphetis: sed non recedit spūssanctus nisi ꝓ peccatū ergo in coitu ꝓiugali est pctm̄. ¶Item in oi coniugali coitu est erubescentia: sanctus em̄ Zacharias non cognouisset sanctā Elizabeth in conspectu hominū ad generādū ꝑcursorem dñi: ergo cū erubescētia non sit nisi de peccato in omni coitu est peccatū. ¶Sed ꝓtra. dicit Augustin⁹ q̄ coitus cum ꝓpria vxore qui fit tm̄ causa ꝓlis nō habet culpam: z coit⁹ qui fit cum propria vxore causa libidinis culpā habet. ¶Item dicit alibi infirmitas carnis excipitur per bonum matrimonij ne cadat in foueam peccati. ¶Item aliquis cognoscēs vxorē reddit ei debitum sed reddere debitū est opus iusticie: ergo aliquā cognoscere est op⁹ iusticie: ergo non est aliq̄ peccatū. ¶Solutio. quattuor de causis finalib⁹ cognoscere pōt aliquis ꝓpriam vxorē: potest enim cognoscere causa ꝓlis: potest cognoscere vt reddat debitū potest cognoscere causa vitāde incontinētie: potest ꝓiugalis cognoscere causa libidinis vt delectet: trib⁹ de causis primis cognoscere vxorē nullum peccatū est nec mortale nec veniale/ nisi aliud addatur: imo cognoscere vxorē illis tribus de causis potest esse meritorium si fiat in charitate: charitas em̄ odit oē malum. vnde si habens charitatē ex charitate fugiat incōtinētiam vel ex continētia que ꝓpie odit incōtinētia: z ꝓpter hoc coeat cum vxore sua vtvitet incōtinētiam/ talis coitus meritorius est/ z non est pctm̄ aliquo modo: si ꝓ hō nō sit ex charitate indifferēs est: potest esse mortale peccatum respiciendo aliū finem vt terorem vt scz nutriat proles ad pompam seculi vel ad peccata: ꝓcubitus aūt q̄ fit ꝓpter delectationē aliquando est veniale/ aliquando mortale: peccatum veniale quādo fit matrimonialiter scz qñ vir vult delectari in ꝓpria muliere: sed nullo modo delectaretur nisi esset sua: talis ꝓcubitus est veniale peccatū: quia nō ꝓponit deo: z hic habet locū auctoritas. Augustini: infirmitas carnis excipitur per bonum matrimonij: ne cadat in foueam pcti scz mortalis: si ꝓ cōcubitus ille sit brutalis. i. si adeo ipetuose moueat in vxorē q̄ si etiam nō esset sua illam cognosceret/ peccatum mortale est: et hic habet locū hec auctoritas: vehemens amator vxoris ꝓprie adulter est.

Confirmat.
Secundo.
Tertio
Quarto.
In oppositū
Secundo.
Tertio.
Solutio
De q̄drupli ci fine coit⁹
Augustinus

¶Item. Notādū q̄ ꝓcubitus ꝓiugalis q̄ est i charitate/ aliq̄n est cū pctō venali/ aliq̄n sine oi pctō: tūc veniale est qñ aliq̄s vir sanct⁹ ex charitate cognoscit vxorē suā z aliquātū placet ei delectatio q̄ ibi est: sicut ꝑdictum est q̄ erat ex charitate/ aliq̄n fuit cū peccato venali scz cū puluere inanis glie: si ꝓ aliquis vir sanct⁹ cognoscit ex charitate vxorē suā: et nullo modo placet ei delectatio q̄ ibi est: imo odiosa sit ei: tunc ille cōcubitus est sine oi pctō: sed hoc raro contingit. ¶Concedim⁹ ergo q̄ nō ois ꝓcubit⁹ ꝓiugalis est pctm̄ vel cū pctō. Et ad auctoritatē gregorij dicimus q̄ gregorius dicit hoc ꝓp̄ decētiam decēs em̄ est z honestū vt vir lauet se post coitū: z q̄ bonaꝝ mentiū est ibi culpā agnoscere vbi culpa non est: z q̄ ꝓcubit⁹ ꝓiugalis raro fit sine pctō. ¶Secūdū auctoritatē sic exponimus. Cōcubitus ꝓiugalis nō pōt fieri sine culpa. i. vix pōt. ¶Ad tertiū dicim⁹ q̄ duplex ē indulgentia: scz cōcessionis z ꝓmissionis indulgētia cōcessionis non ē de malis: sed de minorib⁹ bonis: z sic sumit aplus indulgentiā: quia multū bonū est castitas cōiugalis: cui⁹ ꝓginalis: idulgētia ꝓmissionis est de malis: sicut patet in libello repudij. ¶Ad quartū dicim⁹ q̄ in ope illo dicit totus hō fieri caro: q̄ ꝓpter nimiā delectationē que ibi est trahit sensualitas rationē: ita vt ratio ibi vsum vel sinderesis nō habeat: sed ꝓpter hoc non est ibi peccatum sepius em̄ ratio nō cogitat de diuinis nō tñ peccat: similiter ꝓphete in ope illo non habēt vsum ꝓphetie: nō tñ peccātū. ¶Advltimū dicimus q̄ hec ē falsa: erubescētia non est nisi de pctō: immo sicut timor est fuga rei nociue: ita erubescētia est fuga rei idecētis: res autē indecens est pctm̄: aut sequela peccati: erubescētia ergo est in coitu cōiugali ꝓpter sequelā pcti: scz ꝓp̄ inordinatū modū membrorū genitalium quia em̄ hō non obediuit suo suꝑiori: factum est vt ei nō obediat suū inferius: est igit ibi erubescētia ꝓp̄ inordinatum motū q̄ fit vt velit nolit ratio: z est sequela peccati: z incitat ipm̄ in se ad pctm̄. ¶Sed ꝓtra ꝑdicta nitunt quidam probare q̄ in oi coitu sit peccatū quia in oi coitu coniugali fit libido: z ois libido peccatum est: ergo cē. ¶Itē in oi coitu coniugali est delectatio carnalis que mouet ad illicitū: qđ ꝓbat: q̄ dicit apostolus. video i membris meis legē repugnātem legi mētis mee: sed lex membrorū nō repugnat legi mentis: nisi quia delectatio carnis mouet ad illicitū: ergo delectatio carnis cū moueat ad illicitum est illicitum: ergo est malum: z ita peccatum: ergo i omni coitu coniugali est peccatum. ¶Itē illa delectatio que est in coitu coniugali est inordinata: z imoderata: ergo ibi est ꝓriuatio modi specie ordinis: sz malū vt dicit augustinus. nichil aliud ē cꝫ priuatio modi speciei vel ordinis: ergo illa delectatio est mala: ergo est pctm̄. ¶Itē illa delectatiōe carnali delectatur iste in vxore sua ꝓpter sexū: nō enim ꝓp̄ deū quia sensualitas nō respicit deū: ergo illa delectatio ne carnali fruitur iste hō creatura: sed frui creatura est totū in solo malo hois vt dicit augustin⁹: ergo illa delectatio carnalis est malū z ita pctm̄ ¶Sed dicitur q̄ ibi nō est fruitio: q̄ illa delectatio nō est voluntaria. ꝓbatur q̄ est voluntaria: quia iste tāgit vxorē suam voluntarie: ergo tangere illud siue cognoscere est volūtarū: sed illud tāgere est delectari vel delectabile: ergo illud delectari est voluntarū: ponat q̄ nō est volūtaria illa delectatio. ¶Si dicat q̄ illō nō est volūtarum: q̄ delectat velit nolit iste ex quo cognoscit vxorē suā. Eadē rōne delectari i deo nō ē volūtarū: q̄ ex quo aliq̄s diligit deū ex charitate delectat in ipo: q̄ ꝑm hoc delectari in deo nō est meritorū q̄ manifeste ꝑm est: ꝓcipit ei delectare i dño cē. ¶Itē videt q̄ si delectatio carnalis q̄ est in coitu ꝓiugali nō sit pctm̄/ nō debet displicere illi sancto viro q̄ cognoscit vxorē suā spē ꝓlis/ z tm̄ ꝓpter deū: q̄ illa delectatio meritoria est q̄q̄d est in illo coitu ꝓiugali refert iste vir ad deū: ꝑ illud meritoriū nō debet ei displicere: imo placere: et hoc est cōtra ꝑdicta. ¶Itē illa delectatio nō displiceret Ade in primo statu q̄ tm̄ ꝓpter deum cognosceret vxorē suā: ergo nec huic sctō viro: sed displicere eo q̄ illa delectatio sit pctm̄. ¶Quod si ꝓcedat aut igitur est peccatū ꝑm se/ aut ꝓpter aliud: si ꝑm se aut igit iquātū carnalis aut inquantū delectatio: si iquātū delectatio ergo q̄libet delectatio est pctm̄/ et hoc falsum: q̄ delectatio q̄ est in deū nō est peccatum: si inquātū carnalis: ergo q̄libet delectatio carnalis ē peccatū: z hoc iterū falsum: q̄ dicit magister in sententijs q̄ sancti post laborē delectant corporaliter/ z quiescēdo nō peccāt: similiter post esurię delectantur/ comedēdo z nō peccāt: si vero ꝓpter aliud est illa delectatio pctm̄/ nō pōt dici nisi ꝓpter rationē. z iterum falsum: q̄ rationi displicet illa carnalis delectatio in hoc sancto viro: ited non est pctm̄ ꝑm se/ nec ꝑm aliud. ¶Solutio. Ad primū dicimus q̄ hec est falsa: in omni coitu cōiugali est libido: q̄ libido non est q̄libet appetitus quo mouemur ad delectādum: sed tm̄ appetitus voluntarius vt patet in leccatore qui quādo plenus est z natura nō appetit cibū/ imo refutat adhuc comedit: ex libidine em̄ ibi est appetitus hūanus. ¶Ad secundum dicim⁹ q̄ illa delectatio carnalis q̄ est in coitu cōiugali mouet ad illicitū sed nō ad illicitū sensualitatis: sed ad illicitū rationis vnde cum ꝑm voluntatem rationis nonvelit isteuir: scz illam delectationem carnalem esse/ non est ei peccatum sicut est in illo qui in quadragesima āte horā appetit comedere: appetit⁹ ille mouet ad illicitu: sz non ad illicitū sensualitati: sed ad illicitū rationis. vñ si non ꝓsentiat ratio non est ei pctm̄. ¶Ad tertium dicimus q̄ sine dubio illa delectatio est inordinata et immoderata. vñ concedimus q̄ est malū: sed nō sequitur: ergo est peccatū/ nec Augustinus dicit tātū malum culpe esse priuationem speciei/ modi/ vel ordinis: sed ertā malū pene: in illa ꝓ delectatione carnali est malum pene: q̄ eni hō nō obediuit suo superiori/ factū est vt ei non obediat suū inferi⁹: ille ergo ꝓpriritus carnis et feror q̄ est in femine penales sunt z a peccato sunt. vnde delectatio illa carnalis q̄ est a peccato mouet ad illicitum: anima eni corrupta corrumpit carnem/ z caro corrupta viceuersa corrūpit aiam. ¶Ad quartum dicimus q̄ ibi non est fruitio: q̄ sine dubio fruitio debet esse voluntaria/ z nō valet hec argumentatio: hoc tangere est volūtarū: z hoc tangere est delectari: ergo delectari est volūtarium: tu cognoscis coitum/ coitus est venēs: ꝑ tu cognoscis veniētē: vel pōt hoc distingui/ delectari est voluntariū: quia delectari potest tantum respici ꝓ illo actu cui annexa est delectatio/ vel ꝓ toto/ primo

Notandum.
Exemplum.
Ad idem.
Ad auctoritatem.
Ad secundā
Ad tertium duplex idulgentia.
Ad quartū.
Ad vltimū
ꝑ hoc ar.
Euasio.
Ad idem.
Ad idem
In oppositū
Ad secundū
Ad tertium.
Ad quartū.
Alr pōt dici

vera/scõ falsa: p hoc patet q nõ est simile de delectatione carnali et de delectatione q̃ est in deo: qz in delectatiõe carnali actus ille cui annexa est delectatio tm̃ est voluntarius z nõ delectatio: sed in delectatione q̃ est in deo z ip̃m diligere est voluntariũ z ipa delectatio. ¶ Sciẽdum tamẽ q delectatio nõ est p prie a volũtate: sed passio est q̃ est a motu: sicut delectatio q̃ est in gustu a dulcedine mellis est. ¶ Ad illud quod obijcit q cũ delectari sit meritorũ: q̃re displiceat isti sancto viro: dicim9 q delectari nõ est meritorũ nisi gratia act9 cui annexa est delectatio: vñ nõ oportet q delectatio placeat. ¶ Ad vltimũ dicimus q in adã ante pctm̃ nõ esset carnalis delectatio inordinata. vñ nõ displiceret ei: sed in isto sancto viro est inordinata z mouet ad illicitũ: vñ recte displicet ei: tũ debet ei placere: quia hmõi stimuli sicut fomes z primi motus z peruirt9 carnis remãserunt in hoie ad cõseruationẽ hũilitatis: et hmõi significata sunt p iebuseos quos nõ poterant eijcere filij ysrael de terra sua: sed fecerũt eos tributarios: similiter et nos hmõi stimulos debem9 facere tributarios vt ab eis accipiam9 tributũ acciptam9 hũilitatẽ z merita qb9 meremur resistẽdo eis: dicit aũt magister in sententijs q delectatio q̃ est i coitu quo cognoscit aliqs vir sanct9 vxorẽ: sicut delectatio in comedẽdo post esurie nõ est pctm̃ nisi sit imoderata. ¶ Sed hoc nichil videt esse: qz delectatio illa p̃m se bonũ quoddã est: g̃ itẽ tio illi9 bona: ẽ q̃z intẽto boni bona ẽ: g̃ siue moderate siue imoderate intẽdat semp bona est: ergo si sit imoderata rñ bona ẽ: z ita non ẽ pctm̃. ¶ Itẽ illa delectatio est in pte brutali aie in qua non ẽ peccatũ: ergo seu sit moderata siue immoderata: dũmodo maneat i brutali vi nõ ẽ pctm̃. ¶ Ad hoc dicim9 q tũc dicit illa delectatio imoderata q̃n vis ꝑcupiscibilis brutalis trahit hũanã volũtatẽ ad appetẽdũ in q̃ delectat ipa: z tũc est illa delectatio peccatum: tũc em̃ hõ fit brutalis cũ sicyniturvis supior brutali vi ei superior nõ delectat nisi in deo z diuinis: q̃diu ergo illa delectatio iminet i suis finib9: scz i brutali nõ p mixtã volũtati hũane nõ ẽ pctm̃: quãtũcũq; intẽsa sit: tũc em̃ aque inferiores diuise sunt ab aqs superioribus q firmamentum firmamentũ positũ quasi in medio: sed si coniunganť/tunc est peccatuz: quod fit q̃n vis inferior trahit ad sevim superiorem. ¶ Sed queri põt cũ homo per vim superiorem cõmunicet cũ angelis z per vim inferiorẽ cũ bꝛutis: z bꝛuta z angeli infinitã videanť habere distãtiã: qualiter est hoc q vis inferior trahit superiorẽ. ¶ Ad hoc dicimus q totus sanctus hõ est sicut q̃dã ciuitas ordinata: superiores em̃ vires dicunť regere inferiores z debent eis prouidere. vñ cum inferior vis appetit sibi necessarium trahit naturaliter superiorẽ ad sui ꝑfectionẽ: sicut cum visus accepta magnitudine celi trahit intellectũ ad cõtemplandũ inuisibilia dei: intellectus em̃ mouet mediante sensu: superior autem vis tracta ad prouisionẽ vi sepe inferioris delectať in eo in quo vis inferior delectať: z hoc est q̃d dicit beat9 iacob9: vnusq̃sq; tẽtatur ꝑcupiscẽtia sua attract9 z illect9: vñ ista ꝑcupiscẽtia fere totũ mũdũ inuoluit: vñ maxie de hac conquerũť scti. vñ iob: peat dies in qua nat9 sum: z iere. ¶ Maledicta dies in qua natus sum/ z aplus: infelix hõ/ quis me liberabit de corpore mortis hui9?: vnde primi motus surgẽtes ex hac cõcupiscẽtia reprimẽ

Notandum.

Ad aliud.

Ad vltimuz

Figura.

Secundo.

Solutio.

Figura.

qõ incidens.

Solutio

Job.
Jeremias.

di sunt valde: quia beatus q̃ tenebit et allidet parvulos suos ad petram: remanet tantum primus motꝰ post baptismum i quo totaliter sanctificatur anima ꝓpter tria: videlicet ꝓpter exercitũ vt habeamus cum quo pugnemus: etiam ꝓpter victoriam z tributũ/ ad conculcandos iebuseos mereamur z propter humiliationẽ. vnde ad conseruandum hũilitatẽ habuit Paulus stimulũ carnis. ¶ Obijcit de hoc qõ ꝛ aliud ar dicit Beda super illum locum euangelij. Nuptie facte sunt i chana galilee: dicit em̃ q si nuptijs aliqua inesset macula/ nunc; dñs presentia sua et lignorum suorũ intritis eas consecrasset nichil videtur dixisse: q̃ dñs semper interfuit ad loca illa vbi erant peccatores. vñ dicit. ¶ Non veni vocare iustos: sed pctores: ꝓpter etiã pctores faciebat signa vt ipi conuerterent ad fidem: sicut ait apostolus: lingue in signuz sunt non fidelibus: sed infidelibus. Intrauit etiã domum symõis qui peccator erat ibiq; excellẽtissimũ miraculũ fecit quando beate magdalene p fluxu lachrymaꝝ dedit q lachrymis lauit pedes dñi z capillis extersit. ¶ Si dicatur sicut quidam dicũt q illa cõditionalis ꝑbabilis est nõ necessaria. ¶ Eadẽ ratione ꝑbabilis debet esse hec: si symon pctor fuisset dñs no intrasset ad eũ. ¶ Ad hoc dicimus q Beda necessarii dixit: loquitur em̃ contra casthaffrigas q detestabantur nuptias: quidam em̃ heretici dicebãt omnem luxuriam licitam esse: quidam nullã. Domini autem inuitatus fuit ad nuptias/ z illi qui inuitantur ad nuptias ad cõfirmationẽ z approbationẽ nuptiarum inuitantur. vnde dñs nullomodo interfuisset si nuptie essent peccatum: quia cõfirmauit solẽnisando cum aliꝭ. vnde nõ est simile de symone: et si enim peccator esset dñs tantum intrãdo ad ipsum non approbauit peccatum suũ: sed inuitatus fuit ad prandendum vel ad prandũ: quod non est peccatũ.

Euasio.

ꝛ hoc ar.

Solutio

Tertia quẽstio.

¶ Utrum in omni matrimonio sint illa tria bona.

Alia q̃stio

Alia q̃stio.

Ar q non.

Secundo.

Tertio

Quarto.

Jcto que sunt bona matrimonij/ z q̃lit ex eis consent coitũ coniugalem a pctõ: dicẽdum est vtrũ in oi matrimonio sint illa tria bona/ z solet q̃ri vtrũ in matrimonio ifideliũ sint illa tria bona: de hoc dicẽdũ est q̃n dicẽt de matrimonio infideliũ. Sed nũc queritur quando vxor alicuius vouet ante carnalẽ copulã q intrabit claustrũ vtrũ in illo matrimonio sint illa tria bona. ¶ Et videt q non sit ibi bonũ prolis: quia ista tenet ire claustrũ ante carnalẽ copulã: ergo tenet nõ coire ergo ibi tenet carere bono prolis: ergo ibi est cõtra rũ bono plis: ergo ibi nõ est bonũ plis: sed matrimonium principaliter institutum est ꝓpter bonum prolis: ergo est de essentia matrimonij: g̃ non põt separari a matrimonio: ergo cũ ibi sit matrimoniũ ibi est bonũ prolis. ¶ Item videt q ibi non sit fides: q duplex est fides scz despõsatiõis vt scz nõ trãseat ad alia vota. z fides thori: sed ibi non est fides thori: q ista non tenet viro reddere debitum: cũ teneatur nõ coire propter votum: ergo ibi non est ꝑm bonum matrimonij. ¶ Item. mulier non habet potestatem sui corporis: sed vir: ergo si vir petat debitum ab ista tenet ei reddere: g̃ tenet coire z tenetur non coire propter votum: ergo est pplexa cũ teneat ad oppolita. ¶ Itẽ. aut hec mulier i aliq̃ ẽ obligata huic viro: aut

in nullo. si in aliquo in nullo potꝰ q̃ in eo quod exigit iusticia: ergo in redditione debiti: ergo tenet ei reddere debitũ: z inde vt prius. si in nullo est obligata: ergo ibi est nullum vinculum: ergo non est matrimoniũ. et hoc falsum: imo durat matrimoniũ quouis q̃ ipsa assumat habitum: et facta sit sanctimonialis.

Quinto.

Alia q̃stio.

Ar. q̃ sic.

¶ Item. ponatur q vir eius corumpat eã per violentiã ¶ Queritur vtrum teneatur remanere: videt q sic: quia matrimoniũ consummatũ est per carnalẽ copulationem: ergo non potest intrare claustrũ nisi de consensu viri. ergo non potest fieri sanctimonialis.

In oppositũ lis.

Secundo

¶ Sed si hoc punitur in eo in quo nõ peccauit. ¶ Item. canon determinat q si infra duos menses non intrauerit claustrũ teneretur remanere cum viro: sed videtur q male determinet: quia super hunc locũ: prima ad Cor. Si dormierit vir mulier libera ta est a lege: sed cui vult nubat. dicit Augustin9. Nõ est licitũ determinare quod apostolus non determinat. dicit em̃ generaliter: cui vult nubat: nõ dicit secũdo vel tertio vel quarto. vnde nec secũde nec terne nec quarte nuptie peccatum fuit. si ergo nõ licet determinare quod apostolus nõ determinat: multo fortius non licet determinare quod deus nõ determinat. ergo nõ licet determinare pape vel alicui cõ filio tempus reddendi debitũ/ cũ deus nõ determinet.

Augustin9.

Solutio.

¶ Solutio. ad hoc dicitur cõmuniter q vxor q̃ vouet q intrare velit claustrũ ante carnalẽ copulaz in nullo obligata est viro suo nisi in hoc q non debet trãsire ad vota alia. vnde non tenetur ei reddere debitum.

Aliter dicit.

¶ Sed nos dicim9 ꝑm ea que predicta sunt q in illo matrimonio sunt illa tria bona matrimonij que dicta sunt: sed sunt ibi ꝑm exigẽtiam. matrimoniũ em̃ quantũ in se est exigit illa tria bona. vnde dicimus q hec tenetur reddere debitum non absolute: sed saluo iure superioris. vnde etiã post carnalez copulã non tenetur reddere debitum: nisi saluo iure superioris. vnde si ante altare sit et velit recipere corpus christi non tenetur ei tunc reddere: sed ante carnalẽ copulam facto voto de intrando claustrum

Ad primum

Per hoc ad secundũ.

Ad tertium

maius est ius superioris. ¶ Ad primũ ergo dicim9 q in illo matrimonio est bonũ prolis ꝑm exigentiã. et concedimus q ista tenetur coire: sed non simpliciter et absolute: sed saluo iure superioris. tenet em̃ vinculum matrimoniale vsq; ad illum punctum in quo illa suscipiet habitũ z sit sanctimonialis ¶ Solumus ergo ad primũ z ad secũdũ per interemptionẽ huius: ista tenetur nõ reddere debitũ. ¶ Ad tertio obiectũ dicimus: q ista nõ est perplexa: quia ad illud quod dei est tenetur simpliciter et absolute: qz illa obligatio que ad deum est non recipit suspensionem vel conditionem. vnde ista non sunt contraria: ista tenetur simpliciter et absolute intrare claustrũ: ista tenetur reddere debitum saluo iure superioris.

Ad quartũ.
Ad quintũ.

¶ Ad quartũ patet solutio p ꝓdicta. ¶ Ad quintũ dicimus: q hec que corrupta est per violentiã tenetur remanere cũ viro suo: nec potest intrare claustrũ viro viuẽte: nisi mutuo consensu vterq; intret: vel si alter remanet q nulla sit suspicio de fornicatiõe eiꝰ Si aliqua virgo corumpatur per violentiã nõ põt consecrari inter virgines: tamen ex hoc nõ punitur ꝓprie loquendo: quia q̃uis deberetur ei aureola z modo non debeatur: tamen nichil amisit de substãtia premij: quia aureola nõ est de substantiali ꝑmio: nec de substantiali augmento premij: tamẽ hec que corrupta est per violentiam: debet penitere si negligens fuit q non intrauit claustrum ante carnalẽ copulã. ¶ Ad vltimũ dicim9 q canon bene potest aliquid determinare in iure diuino: dũmodo determinet ꝑm exigentiam iuris diuini. vnde cum diuinum ius dicat. Quicquid vouisti deo ne moreris reddere: displicet deo ifidelis z stulta promissio. ex iure diuino tenetur ista statim reddere debitum viro suo: nisi aliquid impediat: ergo ex quo ad statim obligata est: multo fortius post duos menses: ergo consentaneum est spacium duorum mensiũ iuri diuino: ne igitur alteruter cõiugum ex odio vel ex aliqua alia causa fraudulẽter differat reddere debitum: statuit canon z bene spacium duorum mensium: ita q si nõ intret claustrum tenetur postea z simpliciter z absolute reddere debitum.

Ad vltimũ.

¶ De libello repudij.

¶ Quintum capitulum.

Quinto capitulo: dicto de bonis matrimonij: dicendum est de libello repudij: quia contrarius erat tertio bono matrimonij: scz sacramẽto quod exigit in separationẽ libellus aũt repudij separationẽ. Erat aũt libellus repudij charta q̃dã in qua vir scribebat causas ꝓpter quas volebat repudiare sponsam suã. ¶ Circa istã q̃stionẽ primo videndũ est/ vtrũ libellũ repudij dare sit pctm̃: z an ducere secũdã viuente prima sit pctm̃. Secũdo an repudiata possit reconciliari priori viro: q dare libellũ repudij esset mortale peccatũ probatur per hoc q erat contra tertiũ bonũ matrimonij/ scz contra sacramentũ. ¶ Item. cõmunis cõceptio clamat: quos deꝰ cõiunxit/ homo nõ separet z hoc de iure naturali: qz illi qui cõiuncti sunt auctoritate diuina nõ separent auctoritate humana: ergo dare libellum repudij erat peccatũ mortale. ¶ Sed cõtra dicit auctoritas: erroz cui nõ resistitur approbatur: ergo cũ Moyses cui9 erat resistere nõ resistere huic erroꝛi: approbat illum: ergo particeps erat peccati illoꝛ: ergo Moyses peccabat mortaliter: si dare libellum repudij erat peccatũ mortale. ¶ Sed idem facit illa auctoritas. Qui culpã nõ redarguit videtur cõsentire culpe. ¶ Sz solutio: q iste due auctoritates intelligende sunt quãdo prelatus debet z põt vtiliter resistere z redarguere: sz Moyses huic erroꝛi nõ poterat vtiliter resistere: qz multitudo erat i causa: sicut ecclesia modo nõ potest resistere vtiliter militib9 qui detinẽt decimas: qz si resisteret maius malũ accideret in ecclesia ¶ Sed iterũ obijcitur in xxiiij. deutorono. dedit Moyses legẽ de libello repudij: z dedit in manu ip̃ius: z dimittat eã de domo sua: hãc legẽ habuit Moyses a spũsancto: ergo quia dabat libellũ repudij dabat eũ ꝑm legẽ datã a spũsancto: ergo nõ peccabat ¶ Item in libello repudij rescribebat causas repudiãs: ꝓpter quas repudiabat vxorẽ/ z oportuit vt libellũ illũ portaret ad iudicem: qz in. xxiij. deutorono. dicit: q si virvxori obijciat crimen pessimũ vitiũ/ scz q nõ inueniat eam virginem: si pater et mater puelle coram iudicib9 ferant signa virginitatis/ teneť ad satisfaciẽdũ de diffamatione: z insuper condẽnabitur. c. sic lis argẽti. z siverum est quod obiecit lapidabatur mulier. ex hoc patet q in lege crimen pessimũ fuit aliquam deflorari

Libellus repudij.

Prima q̃o.

Ar. q̃ sic.

Secundo.

In oppositũ

Solutio ad ista.

Jtem arguit

Secundo.

ante matrimoniū. de hoc etiā dicit Augustinus: q cū malus auctor et reus iudicentur ad paria in causis matrimonij non iudicentur ad paria. quod patet in predicto iudicio: quia vir puniebatur tantū pena pecuniaria et verberibus et cogebatur vxorem illā mulier autē lapidabatur et propter dignitatem viri mulier eīm subiecta est viro: magz eīm peccauit: quia peccauit in deum et proximū: quia fecit peccare virum offendendo ipm: quia non inuenit eam virginē. videtur ergo ꝑm hoc q ille qui repudiabat vxorem libellum repudij deferebat ad iudicem. z si iudex iudicabat illas causas esse sufficiētes: dimittebat vxorem: ergo ꝑm sentētiam legis iuste datam pro se vir dimittebat vxorem. ergo non peccauit dando libellum repudij. ¶Item. videtur q non peccauit ducēdo aliam vxorem: quia dicit Augustinus de duab⁹ vxoribus: quando mos erat peccatum non erat: sed mos erat repudiata prima/ducere secūdā. ergo nō erat peccatum. ¶Item. ducere secūdā non est peccatum ꝑm se: et permittebatur ꝑm legem: ergo erat licitum. ergo non erat peccatum. ¶Solutio. tripli cem distinguit magister permissionē. est eīm permissio concessionis: quando scz permittitur aliquid qđ in casu est melius cū eius oppositum: sicut cum permittit aliquis abbas alicui monacho comedere carnes cum aliis: z hoc melius est cū singulariter viuere coram aliis. ¶Et est permissio indulgentie quādo permittitur aliquid licitum cuius oppositū melius est: sicut permisit apostolus secundas nuptias dicens. Mortuo viro nubat mulier cui voluerit in dño: cum tamen melior esset continentia vi valoris. ¶Et est permissio tolerantie que dicitur permissio comparatiua quando permittitur aliquod peccatū mortale. et hoc permisit Moyses diuortiū fieri per libellum repudij: z ducere aliaz ne fieret homicidiū iudei eīm cum essent carnales valde luxuriosi erant z proni ad interficiendum vxores: quando volebant habere alias. vnde permisit Moyses diuortium: ne fieret homicidiū. ¶Ad primū ergo dicimus: q lex de libello repudij quedā tolerabat: scilicet separationem: et quedā ligabat: tamen sub conditione: scz ab hoc vt si aliquis vellet dimittere vxorem non dimitteret nisi ꝑm causas scriptas in libello repudij. Dicimus ergo q hec argumētatio nō valet/vir dedit libellum repudij ꝑm legem datam a spiritusancto: ergo non peccabat. dabat eīm ꝑm legē: id est ꝑm tolerantiam legis: non ꝑm iussum legis vel auctoritatem: quia si sic/non peccaret. ¶Ad secundū dicimus: q non valet hec argumentatio. ꝑm sententiam datam pro se vir dimittebat vxorem: ergo nō peccabat: quia iudex nō dicebat in illa sententia: q vir posset dimittere vxorem: sed q vir posset sine pena legali: sicut si litigarent sacerdotes cōtra milites de decimis: iudex non daret sententiam pro militibus: q ipi possent detinere decimas: sed diceret sacerdotibus q facerēt: z non punirent milites ne maior scisura fieret. ¶Ad tertiū dicimus: q hec auctoritas Quando mos erat: intelligitur quantū ad illas personas cum quibus dispensatum fuit: q plures habe rent. sicut cum regibus et patriarchis: sed cum plebe non fuit dispensatum: sicut dictum est. ¶Adhuc procedebatur q Moyses peccauit permittendo dari libellum repudij: quia dicit apostolus. Nō sunt facienda mala: vt veniant bona: ergo non sunt toleranda mala minora ne veniant maiora: quia si tolerentur mala magna ne veniant maiora mala. ¶Item. probat per verbum dñi in. xix. matthei: q qui dabat libellū repudij dupliciter peccauit: scilicet separādo se ab vxore sua et ducendo aliam: pharisei eīm tentantibus z querentibus: si licet homini quacūq ex causa dimittere vxorem suam/respondens: quia non legistis: quia qui fecit homines ab initio masculos z feminas fecit eos: et dixit. propter hoc relinquet homo patrem z matrem: et adherebit vxori sue/z erūt duo in carne vna. ita ꝑ tam non sunt duo: sed vna caro: quos ergo deus coniunxit homo non separet. et per hec verba domini patet q peccabant separādo se ab vxoribus. ¶Item cū quererent: quare Moyses mandauit dari libellum repudij et dimittere: respondit: quoniā Moyses ad duriciam cordis vestri permisit vobis dimittere vxores vestras/ab initio autē non fuit sic. dico autē vobis q quicunq dimittit vxorem suam z aliā duxerit/mechatur: et qui dimissam duxerit/mechat. patet ergo q ducendo alias peccabāt mortaliter. patet: z per hoc q lex illa de libello repudij fuit in comparatione comparatiua: hoc eīm probat dominus per legem datam ab initio dicit eīm ab initio vna fuit vni⁹/ scilicet eodem modo. per hanc probationē domini probatur: q lex illa que est in decimoquarto deuterono. De multitudine vxorum regis fuit in comparatione comparatiua: ergo peccauit mortaliter Dauid q plures habuit. ¶Sed contra. In statu in quo plures habuit placuit deo: g̃ non peccauit habendo plures. ¶Solutio. Ad primū dicimus: q non valet hec argumētatio. non sunt facienda mala vt veniant bona: ergo non sunt toleranda mala ꝛc. quia qui facit malum ipe peccat: sed qui tolerat mala non peccat/ cum nō possit viuiliter resistere. ¶Ad secundum dicimus: q sicut lex de libello repudij fuit in permissione comparatiua: ita lex de vxoribus regis fuisset incomparatiua: nisi dispensatum esset cum regibus/sed cum plebe non fuit dispensatum: sicut dictum est.

¶Utrum repudiata possit redire ad primum maritum.

¶Secunda questio.

Secundo queritur de repudiata/vtrū possit redire ad primū maritum? ¶Videtur q sic: quia dicitur in. xxiiij. deuterono. de repudiata cum egressa alterum maritum duxerit/et ille quoq dimiserit eam: dederitq; et libellum repudij: maritus certe mortuus fuerit non potest primus maritus recipere eam in vxorē: quia polluta est: id est abominabilis facta est coram deo: nec peccare facias terram tuam quā dominꝰ deus tuus dederit tibi possidendam. ex hoc datur intelligi: q si non duxisset alterum maritum posset redire ad priorem virū. ¶Sed obijcitur contra hoc quod dictum est. Non poterit prior maritus eaz recipere in vxorem quod cōstat: q: cū repudiata duxerit alterū maritū peccauit mortaliter: et nullū fuit matrimoniū illud de iure: quod si esset non diceret polluta et abominabilis facta coram deo: ergo durabat matrimoniū cū priori viro: si matrimoniū exigit idiuiduā vite consuetudinē: ergo de iure matrimonij tenebat vir illā recipere si illa vellet redire. ¶Item. eadem sunt moralia in noua le. z ve. sed in noua lege moralē est: si penitet idulge. vnde cū quesiuisset petrus a dño quoties in me peccauerit frater me⁹: z dimittā ei vsq; septies rādit dñs/non dico septies: sed vsq; septuagies septies. ergo iueteri lege moralē erat hoc si penitet indulge: g̃ si repudiata penitebat de hoc: q nupserat alij/debebat vir idulgere. g̃ debuit eam recipere. ¶Querit etiā vtrū repudiate licitū esset ꝑm legem ducere alterū maritū: videt q sic: q lex dicit: cū egressa alteq; duxerit virū. ex hoc innuit q lex ꝓmittat eā ducere alterū maritū: z ita hoc licitū erat ꝑm legē. ¶Sed contra. lex puniebat eā: q: ducebat aliū maritū: non potuit enī redire ad priorē virum: z polluta z abominabilis fiebat ducendo aliū. ergo non erat licitū ꝑm legem ducere aliū. ¶Item obijcit de hoc quod dicit: nō peccare facias terrā tuā videt enim q non recipiendo/maius esset pctm: q: si non poterant retinere: z coibant peccabant mortaliter cū matrimoniū esset inter ipsos. ¶Solutio. Ad primum dicimus q iusticia matrimonij exigeret q vir reciperet eam nisi prohibitū fuisset: sed q prohibuerat non poterat eam recipere: sicut si prohibitū esset michi non dare elemosinā huic indigēti iusticia exigeret q darem ei: nisi prohibitū fuisset. ¶Ad scōm dicimus q virtutes que sunt cōtū ad deū non mutant nec cōtū ad essentiā: nec cōtū ad motus: sed virtutes que sunt cōtū ad proximū licet nō mutent cōtum ad essentiā: tñ mutant cōtū ad mot⁹. vnde aliqđ est motus iusticie in noua lege qđ non erat mot⁹ iusticie in veteri. vnde non erat motus iusticie: q repudiata q̃ aliū duxerat vir; reciperet a priore. lex enī prohibuerat in onus penā vtriusq; vteroq; enī peccauerat contra matrimoniū: z ille repudiādo z illa aliū ducēdo lex enī vet⁹ duris fuit in flagellū: in supbis in frenū rudibus in pedagogū pfectis in signū. ¶Ad tertiū dicimus q licitū fuit ꝑm legem repudiatā aliū ducere. i. lex nō puniebat eā more adultere: q: non lapidabat: sed puniebat spualiter: q: non poterat redire ad primū virū: lex enī aliqñ puniebat corporaliter: vt adulterā lapidādo: aliqñ pena pecuniaria vt illi qui imposuit vxori crimen pessimū quod nō poterat probare. s. repudiantē. ¶Ad vltimū dicim⁹ q sic intelligendū est nec peccare facias. i. vt scias non peccare. vt alij terreanr a dandis libelli repudij. ¶Cōtra illud qđ dictū est repudiata q̃ duxerat aliū virū: non poterat redire ad priorē virū: q: polluta z abominabilis facta fuit: propt hoc q duxerat aliū virū: videt esse quedā inclinearis q̃ dicit: polluta facta est iudicio eius q̃ polluit. i. repudiauit: g̃ ex repudiatione facta est polluta: nō ex eo q duxerit aliū. ¶Sz videt illa inclinearis nichil dicere: mulier enī inuita repudiauit eā vir: g̃ ipsa nō peccauit i repudiatione. g̃ vir non polluit repudiādo. ¶Ad hoc dicim⁹ q illa inclinearis moralis est: et sumit de quadā virginali moralit i qua dicit q mulier quā vir repudiat est terrena actio: hāc polluit vir suo iudicio: eo enī ipso q eā repudiat/polluta iudicat: z terrena actio non pōt nec debet redire ad priorē vir; q: nemo mittens manum ad aratr; z aspiciēs retro apt⁹ est regno dei. illa ergo inclinearis nō est lraris; sed moralis. ad lram eī polluta z abominabilis fiebat mulier: q: ducebat aliū: z q ita sit patet q illud qđ dicit dñs. Jere. iij. c. Si dimiserit vir vxorē suā z recedens ab eo duxerit aliū nunqd reuertet ad eā vltra: nunqd non polluta est z contaminata est mulier illa: tu aut fornicata es cū amatoribꝰ multis: tñ reuertere ad me. per hoc patet q sicut polluta ꝓ aia cū fornicata est cū amatoribus multis demonibus: sic mulier repudiata polluta dicebat cū polluta fuit ab alio. patet etiā differentia inter libellū repudij matthei & spūalē: q: in libello repudij matthei si mulier repudiata duxerit aliuz non pōt redire ad primū virū: sed in libello repudij spūali si oibus demonibꝰ fornicata sit aia redire pōt ad deū in presenti. ¶Sz obijcit de illo qđ ꝓ i eodē capi. loquit enī dñs in tertio Jere. de regno decē tribuū z regno duaꝝ tribuū tanq̃ de duabus meretricibus: dicit g̃ vidit preuaricatrix soror ei⁹ iuda: q: p eo q mechata esset aduersatrix israel: abiecissem eā et dedissem ei libellū repudij: z non timuit. ex hoc g̃ videt q dñs dederit libellū repudij. ¶Sed contra rium habet in. l. psa. vbi dicit dñs: quis est hic liber repudij mris vre quo dimisi eā? quasi dicat: ego non dedi ei libellū repudij. ¶Sed ad hoc dicim⁹ q spūs spūalis. s. deus adeo benign⁹ est q nulli aie dat libellū repudij: sed cū aīa prior deū repudiat: deus scōo eā repudiat. quod g̃ dicit in ysa. itelligendū est q deus nō dat primo libellū repudij: loquit enī contra iudeos q̃ dicebant q deus prior repudiaret eos et hoc non est vex/repudiauit tñ eos scōo propt peccata sua repudiati sunt vsq; in finem seculi nec vnq̃ repudiauit quantum in ipso fuit.

¶De impedimentis matrimonij.

Sextum capitulum.

Extro capitulo int̃ questiones de mrimonio: dicendū est de ipedimentis mrimonij: quoꝝ quedā sunt substantialia: quedam accidentalia. Substātialia sunt que oi tēpore ipediunt mrimonij. Accidētalia ꝓo in aliquo casu ipediunt: in aliquo non. ¶Primo dicendū est de substantialib⁹ que mrimoniuz ꝓhendum ipediunt z ꝓtatū dirimunt/z primo de dispari cultu/ de quo dicit apls ceteris. Ego dico nō dñs si quis frat vxorem habet infidelē z hec consentit habitare cū illo non dimittat illā: z si qua mulier habet virū infidelem: z hic consentit habitare cū illa non dimittat virū: sctificatus est enī vir infidelis p mulierem fidelem. ¶Sed videt q apls precipiēdo vel consulēdo fecerit ꝓ dñm: quia precepit dñs p Moysem in septimo Deute. q iudei non sociarent contigia cū altenigenis: siue infidelibus/z esdras veniēs de babilone sepauit mrimonia que ꝓxerāt iudei cum altenigenis: z de hoc dicit Augusti. q iudei vxores quas deo prohibente duxerant merito dimiserūt: g̃ contra preceptum dñi est q fidelis: sit coniunctus cum infideli p mrimonium. ¶Item obijcit de hoc quod dicit apostolus. Ego dico non dñs/dicit enim postea puto q ego spm dei habeam: z in fine scōe ad cor. dicit. An experimentum eius queritis qui in me loquit dñs christus: g̃ cum apostolus precipiebat z consulebat z dñs: g̃ falsum dixit cum dixit: ego dico z non dñs. ¶Item. dicit Augustinus q non fuit faciendum q vir fidelis dimitteret vxorem infidelem propter liberam benivolentiam. g̃ contra liberam

benuolentia merat dimittere: sed libera benuolẽtia idẽ est q charitas: ergo ꝫ charitatẽ fuit dimittere: sed oñe quod est cõtra charitatẽ prohibet deus: ergo ex precepto dñi non erat dimittẽda: ergo dñs dicit/non dimittendã. ergo falsum dicit apostolus/ cum dicit. Ego dico: non domin⁹. ¶Solutio. Ad primũ soluit Augustinus: q domin⁹ prohibuit per Moysen contrahi matrimonia cum infidelibus. ergo hoc intelligit de matrimonio contrahendo. apostolus autẽ loquitur de matrimonio cõtracto in infidelitate: et postea alter cõiugum veniebat ad fidẽ. non est autẽ prohibitũ q infideles inter se cõiungãtur matrimonialiter: sed prohibitum fuit ne fideles cõiungerent cũ infidelibus. ¶Ad secundũ dicim⁹ q sine dubio q apostolus precepit z dominus: et q consulebat apostolus/z dominus: sed intelligendũ est sic. Ego dico non domin⁹: id est ego consulo nõ dominus. precepit eñ dominus nusq̃ expresse: nec in veteri lege/ nec in noua lege de matrimonio infidelũ: sed in veteri lege expresse prohibetur/ne fideles contrahat cum infideli: et in noua similiter. sicut in. vij. ad Cor. Si dormieritvir eius nubat cui vult in dño tm: id est fideli: vt dicit glosa. ¶Ad vltimo obiectũ dicimus: q licitũ fuit fidelẽ dimittere infidelem ꝑm iusticiã dei: scz propter fornicationẽ spiritualẽ: que maior est in corde q̃ corporalis in carne et propter hoc dñs non prohibuit cohabitationem cũ infideli/nec ꝓcepit dimittũ: tamen propter liberã benuolentiã siue propter charitatẽ: vt dicit Augustinus. Nõ debuit fidelis dimittere infidelẽ. vnde in casu tenebat cohabitare z non dimittere: sed dominus hoc nõ precepit: quia in genere licitũ erat dimittere: nõ tamẽ semp faciẽdũ. tũc eñ dicit Augustinus. licitũ non est faciendũ quando nõ expedit: sicut licitũ fuit paulo accipere sumptus a subditis: scz nõ expediebat propter auariciã auditorũ: qui inde scandalizarentur. dicta est cõtrarietas inter apostolum qui dicit: q fidelis dimittat infidelẽ cui est cõtũctus matrimonialiter: si infidelis cõsentit habitare cũ fideli. z Moysen q dicit. Nõ accipias filiã alienigene filio tuo: quia seducet filiũ tuũ ne sequatur me qz Moyses intellexit de matrimonijs ꝓtrahẽdis. z apostolus de ꝓtractis in infidelitate. ¶Sed videt q eadẽ sit ratio in contractis z in contrahendis: qz dicit Cyprian⁹ martyr. nõ sunt ꝓiungẽda fidelia cũ infidelibus mẽbris: sed in tã cõtractis matrimonijs cũ alter cõiugũ venit ad fidẽ: reliqu⁹ manet in infidelitate: est iam vnũ mẽbrũ fidele: reliquũ infidele. ergo nõ sunt cõiungenda matrimonialiter: et ita eadẽ est ratio in ꝓtractis z in ꝓtrahẽdis. ¶Solutio. ad hoc soluit Augustinus dicẽs: q non est eadẽ ratio in cõtrahendis z in cõtractis adherens rationi que est in lege: qua dicit. Non accipies filiam alienigenã filio tuo: qz seducet filiũ tuũ ne sequatur me. sicut patuit in salomone in. xj. tertij regum. Erant eñ iudei carnales z veneri dediti: et quia nondum erat propalata veritas/de facili seducebant a mulieribus. vnde videtur q nullomodo debet fidelis contũgi cũ infideli: modo etiã cũ ppalata sit veritas dei: z ꝑfirmata miraculis: nullomodo debz fidelis cõtũgi matrimonialiter cũ infideli: quia infideles modo obstinati sunt/et nulla spes est de psuersione infidelium: sed in tempore intermedio quãdo apostoli predicabãt fidẽ z predicationẽ miraculis ꝑfirmabãt: de facili cõuertebant homines ad fidẽ z destruebat ydolatria: que manifeste contra legẽ nature videbatur esse. vnde cũ alter illoz qui cõiuncti erãt matrimonialiter in infidelitate cõuertebant ad fidẽ non timebatur q seduceretur ab infideli: sed potius sperabatur q infidelis conuerteret a fideli. vnde nõ erat ibi ratio q̃ erat in lege: z ꝓ illo tẽpore loquitur apostol⁹. Cyprianus autẽ loquitur ꝓ illo tempore in quo nulla spes est de infideli q conuertat. ¶Itez. dicit aplus q si infidelis discedit non est seruituti subiect⁹ frater aut soror et huiusmodi. et super hunc locum dicit Ambrosius: q cõtumelia creatoris soluit matrimoniũ ex parte ei⁹ qui relinquit: nõ ex parte ei⁹ q relinquit: sed si hoc est: ergo si aliquis fidelium ꝓiugũ blasphemet/eodẽmodo soluitur matrimoniũ ex parte fidelis: sed hoc falsum: quia illud matrimoniũ fuit initiatum ratũ/z ꝓsummatum inter fideles. vnde illud nulla ratione põt dissolui. ¶Item. sponsus et sponsa relatiue dicuntur et ad conuertentiã. vnde posita se ponũt/z perempta se pertimunt: ergo sicut iste nõ est spõsus illi⁹: sic nec illa spõsa illi⁹: et ecõuerso: ergo sicut soluitur matrimoniũ ex parte ei⁹ qui relinquitur propter duas causas: ita ex parte ei⁹ qui relinquit. ¶Solutio. soluit matrimoniũ ex parte ei⁹ qui relinquitur propter duas causas. Prima est: q a fideli nõ est seruãda fides infideli: qui blasphemat z nichil habet de fide. ¶Et per hoc soluit prima obiectio: cũ eñ fidelis sit infidelis: licet blasphemet fidem/tamen quia aliquid habet de fide non soluitur matrimoniũ habz sacramẽtũ fidei scz baptismũ: character eñ inseparabilis est/z per baptismũ cõsecratum est corpus eius ad hoc vt sit templũ spiritussancti. vnde non vilificat membrũ fidele si coniungatur cũ infideli/ quod tamen adhuc retinet cõsecrationẽ baptismi. ¶Secũda ratio est quare soluit matrimoniũ ex parte eius qui relinquitur/non ex parte eius qui relinquit: qz timẽdũ est de fideli ne corrũpatur z de infideli nõ est timendũ ne corrũpatur: qz tã corruptus est: non est timendũ q conuertat: qz hoc bonũ est. sicut narrat Augustin⁹ in libro de ciuitate dei: q Zeno philosophus z quidã ystrio erant in naui quadam/z cum imineret periculum timuit Zeno: z non timuit ystrio: z cum euasissent quesiuit ystrio a Zenone/quare timuisti cũ ego non timuerim? et respõdit Zeno/ꝓ anima Zenonis timendũ est: non ꝓ anima ystrionis. similiter ꝓ anima fidelis timẽdũ est q̃ preciosa est: z nõ ꝓ anima infidelis que vilis est. ¶Ad vltimũ dicimus: q sine dubio nec est spõsus nec est ista sponsa. vnde soluit matrimoniũ ex parte vtriusq̃: sed dicitur non solum ex parte infidelis relinquẽtis: quia ex merito: z ex peccato suo remanet quoddã vinculum in eo q nõ potest transire ad alia vota: sed fidelis libere potest transire. vnde dicit solui matrimonium ex parte fidelis qui relinquitur: sicut dominus tenetur seruo/z seruus domino: sed si seruus peccet contra dominũ/dominus absoluitur seruus autẽ non absoluit. ¶Sed quẽritur cum soluatur matrimoniũ ex parte eius qui relinquitur/an soluatur ꝑm essentiam/ an tantũ ꝑm cohabitationẽ. ¶Videtur q ꝑm cohabitationem: quia cũ dicit dominus q licet viro dimittere vxorem suam ꝓpter causam fornicationis: hoc intelligitur tantũ quãtũ ad cohabitationem. vnde de ipsis viuentibus neuter potest transire ad alias nuptias. ergo si ita est in fornicatione corporali/ita debet esse in fornicatiõe spirituali: zita ex parte fidelis qui relinquitur/non soluitur matrimoniũ quãtũ ad essentiã. ¶Item. si soluitur quantũ ad essentiã z ꝓpter peccatũ infidelitatis: quare non ꝓpter alia peccata? ¶Ad hoc dicendũ: q soluitur quãtũ ad essentiã ex parte fidelis qui relinquitur ꝓpter duas causas: que dicte sunt Quarũ prima est: quia a fideli nõ est seruanda fides infideli/ qui nec in spe nec in re: nec in sacramẽto aliquid habet de fide. Secunda est: quia timendũ est fideli ne corrũpatur: sed in fornicatione corporali nõ est ita: quia fornicator corporalis habet fidem infor mem. vel si nõ habet/habet saltem sacramentũ fidei scz baptismũ. vnde seruanda est fides. vnde fornicatio corporalis nõ soluit matrimoniũ q̃tum ad essentiam: sed q̃tum ad cohabitationem tm. ¶Sed iterum obijcitur. ponat q fidelis qui relinquitur contrahat cũ alio. potest eni cõtrahere ex quo soluta est et postmodum decidat ille scõs cum quo contraxit et infidelis qui relinquit eam cõuertat ad fidẽ. queritur an ei reddẽda sit hec mulier fidelis tanq̃ vxor sua? ¶Videt q sic: quia ex parteviri non fuit ruptũ matrimoniũ. ergo adhuc cõiunct⁹ est huic mulieri vinculo matrimoniali: et ipse petit eam et est fidelis. igit reddenda est ei tanq̃ vxor sua. ¶Item. cessante causa cessat effect⁹: sed ꝓpter infidelitatem amiserat eã: ergo cessante infidelitate debet eã recuperare. ¶Itẽ. dicit aplus: receperũt mulieres de resurrectione mortuos viros suos: ergo si resuscitat⁹ corpore recipit vxorẽ quam prius habuit: ergo eadem ratione resuscitat⁹ mente debet recipe vxorem quam prius habuit. ¶Sed contra. mortuo viro dicit aplus: soluta est mulier a legeviri. ergo mortuo lazaro soluta fuit vxor eius: poterat ergo statim contrahere. esto q ꝓtraxerit resuscitato lazaro aut erat vxor lazari: aut non. si erat vna mulier simul habuit duos viros: quod nunq̃ ꝑmisit dñs: si non erat vxor eius: ergo non potuit eam repetere vt suam: ergo cũ maior sit mors alie ꝑ infidelitatem q̃ mors corporis si resuscitatus corpore nõ potest repetere suam vxorem quam habuit: nec resuscitatus mente ab infidelitate: potest repetere vxorem quam prius habuit. ¶Quod cõcedimus. vnde si vult eam habere oportet q nouus cõiugium adueniat z nouũ mrimonium ¶Ad primo obiectum patet solutio ꝑ predicta ruptum est mrimoniũ etiã ex pte relinquentis: sed remanet quoddam vinculum: q tenet non transire ad alias nuptias. ¶Ad scõm dicimus q hec propositio. Cessante causa cessat effectus: nõ tenet in causis agentibus ꝑ intellectum z voluntatem. ¶Ad illud quod dicit aplus q mulieres acceperunt de resurrectione viros suos. dicimus q de honestate fuit: non de necessitate: honestum eni erat vt mulier viro suo resuscitato cõiungeret: tñ ꝑ nouũ consensum nouũ mrimoniũ. ¶Sed ponat. q infidelis discedens cõtrahat de facto cum infideli aut est mrimonium aut non/ si sic. Cõtra. non est solutum mrimonium primum ex pte relinquentis. ergo non debet contrahere cũ alio. ergo si cõtrahit non est mrimoniũ ¶Sed contra. iste non est sponsus alicuius: ergo solutus. nec est alia illegittima ꝑsona ad cõtrahendum. ergo si contrahit/ mrimonium est. ¶Quod concedunt q dam: sed tñ peccat mortaliter cõtrahẽdo. ¶Sed melius videt dicendum q non est mrimonium: z q nõ est legittima ꝑsona ad contrahendum/viuente altera ꝑsona. dicit aplus. Si infidelis discedat non est ei seruituti subiectus frater aut soror et huiusmodi. q. d. libere potest contrahere: et q hoc dat intelligi q infidelis discedens seruituti subiectus est: z ligatus q̃tuncunq̃ potest ligari ꝓpter matrimonium ad hoc vt non contrahat.

¶Utrum ex vnica contumelia dirimat vel corrumpatur matrimonium.

¶Questio secunda.

Queritur cũ cõtumelia creatoris dirimat mrimoniũ. vtrũ ex vnica contumelia dirimat vel corrumpat mrimonium? ¶Probatur q non: qz dicit aplus. hereticum hominem post primam z scdam correptionẽ deuita. g ex vna cõtumelia nõ est dimittendus infidelis. g ex prima contumelia non rumpitur mrimonium: quia forte ex correptione est illa cõtumelia: pari ratione nec ex scda: nec ex tertia: ergo ex nulla. vel dicat ibi fustatur. ¶Ad hoc dicimus q non est artis determinare ex quota cõtumelia precise rũpatur mrimoniũ sed virtutis siue charitatis: qz certum oi arte est melior. Dicimus ergo q si vxor ndelis videat virum infidelem primacem z defendẽrem errorem suũ et impugnantem fidem: tũc debet ipsum dimittere: quia ruptum est matrimoniũ: z si pot habere testes de infidelitate viri/ debet ipsum dimittere in facie ecclesie: si nõ habeat testes tñ debet ipsum dimittere: qz ibi nõ est matrimonium: z si ecclesia cõpellat eam virum recipere prius debet se permittere excõmunicari q̃ forniceť: fornicaretur aũt si cõmisceret se illi.

¶Queritur postea vtrum ꝑ fornicatione spũali: scz ꝓ quolibet pcõ mortali rumpatur matrimonium q̃tum ad cohabitationem: sicut ꝑ fornicatione corporali? ¶Probat q sic: quia dicit Augustinus q oẽ pctm mortale est fornicatio spũalis: quia ꝑ quolibet pcõ mortali recedit alia a deo vero spõso suo/et adheret creature. vnde fornicatur diligẽs creaturam plus q̃ deum. vnde illud: perdes oẽs qui fornicantur ꝛc. Dicit aũt Gregorius q spiritualia pcã maiozis culpe sunt q̃ corporalia: sed minoris infamie: ergo fornicatio spũalis maior est q̃ corporalis: sed ꝓ fornicatiõe corporali soluitur matrimoniũ q̃tũ ad cohabitationem: ergo ꝑ fornicatione spirituali.

¶Item. videtur velle Augustinus qui dicit q si dicat vxor viro suo: non ero tecum nisi de latrocinio et rapina congreges tibi diuitias: debet vir amorem dei preponere carnis luxurie/ et debet amputare a se membrum quod scandalizat eum/ et ita debet dimittere vxorem suam: quãtum ad cohabitationem.

¶Sed contra. dicit Hieronymus q si vxor peccet in aiam suam nõ potest esse polluta viro suo/ac si dicat nõ peccat cõtra matrimonium: sed si fornicatur corporaliter polluta est viro suo/ z peccat cõtra matrimonium: ita vir debet eam dimittere: quia qui tenet adulteram stultus z insipiens est: z ita nõ dimittenda ꝑ fornicatiõe spũali: sed ꝑ corporali: qz sic nõ iniuriatur vxor viro suo/si peccat in aiam suam: quia nõ dicitur q habeat potestatẽ aie mulieris: sed corporis. ergo nõ debet ꝓpter hoc dimittere: sed si for-

Solutio Ad primũ. — Ad secundũ — Ad aliud. — Itez arguit — Solutio. — Secundo. — Solutio. — Prima. — Ad primũ. — Secunda. — Ad auctoritatem. — Ambrosius. — Ad vltimũ. — Ad idem. — Quẽstio incidens. — Itez arguit inquisitiue. — Af. primo. — In oppositũ — Af. q non — Solutio. — Alia q̃stio. — Af. q sic. — Augustin⁹. — Gregorius. — Confirmat. — In oppositũ — Solutio — Ad primũ — Ad secundũ — Ad aliud — In oppositũ — Af. q sic — Alia opio aliorũ — Aliter dicit.

nicatur corporaliter iniuriaſ viro ſuo: qz mulier nō habet poteſtatē corporis ſui:ſed vir. ergo p fornicatione corporali rumpiſ mſimonium q̄tum ad cohabitationē: qz per que peccat aliquis/p ea puniri debet: et nō pro fornicatione ſpūali:cū illa nō ſit cōtra virum. ¶Quod cōcedimus hac rōne. Et ad auctoritatem Auguſt. dicunt magiſtri q retractauit illā poſſet tñ ſane itelligi auctoritas illa hoc mō: vir debet amputare a ſe mēbrū quod eū ſcandalizat. i. debz vxorē ſuā acriter increpare z nō dimittere: vel etiā a lecto ſuo q̄ſq; ſeparare ad tēpus: z a menſa: licet nō a domo cauſa correptionis: qz vir caput eſt mulieris:et pctm̄ mulieris imputaſ viro/niſi corripiat eā. vnde dicit auctoritas q adam z eua voluerunt rapere deitatem: tñ vir ꝑ ſe non voluit:ſed dicit voluiſſe: quia volentem mulierem non corexit.

¶Querit cū gentilis qui plures habet vxores cōuertat ad fidem; vtrū liceat ei habere omes illas.

¶Tertia queſtio.

Solutio. Ad Auguſtinum.

Queritur poſtea/cū gentilis qui plures habet vxores cōuertatur ad fidē: vtrū liceat ei habere omēs illas vxores? ¶Videt q̄ ſic: qz qua ratione habeyna: eadē ratione habet z alia. ergo vel oſs vel nulla. ſi dicit q tñ prima debet habere. Cōtra. ponatur q ſub hac forma contraxerit: primo cū duabus. accipio vos in meas: z ille dixerunt. accipim⁹ te in noſtrū: ſm hoc vna eſt vxor ſicut eſt prima. g̃ vel vtrāq; retinebit vel neutra nō vtrāq; retinebit: qz eccleſia nō ſuſtinet q̄nus habeat ſimul plures. Similiter de iudeo q̄ cōtraxit in iudaiſmo cū conſobrina ſua in ſecūdo gradu: hoc eſt ſm legē moyſi. ſi poſtea iudeus vel iudea veniāt ad fidē. ¶Querit/vtrūmaneat hmōi matrimoniū. videt q̄ ſic: qz pri⁹ erat matrimoniū z modo nō corrūpitur p contumeliā creatoris: qz vterq; fidelis eſt. g̃ adhuc manet. ¶Cōtra. eccla iudicat tales ꝓſonas illegittimas ad cōtrahendū/z modo ſunt de foro eccleſie. g̃ nō debet eſſe illegittimū hmōi matrimoniū ¶Solutio. Ad primū dicim⁹: q tñ prima debet retinere. cū aliſs em̄ nō fuit matrimoniū: qz ſm legem naturalē vna debet eſſe vnius. et hec forma: accipio vos in meas: nō eſt forma ꝫhēdi matrimoniū: qz ſm legē nature eſt. Matrimoniū eſt legittima ꝓiunctio maris et femine/nō feminarū: ſed in cordib⁹ gēriliū obfuſcata eſt lex naturalis: ita q nō poſſunt clare videre in corde ſuo q vna debet eē vnius. ¶Ad ſcōo q̄ſitū dicimus: q manet illud matrimoniū in iudeis q̄uerſis ad fidē/nec ſunt illegittime ꝓſone ad hoc vt maneāt in matrimonio. ſed ad ſic ꝓtrahendū de nouo: q̄ſi em̄ ꝓtraxerūt erāt legittime ꝓſone: tūc em̄ nō erāt de foro eccle. de his aūt q̄ foris ſunt: nō eſt noſtrū iudicare. cū ergo ſm deū. i. ſm legē moyſi cōtracti fuerunt/eccleſia nō debet eos ſeparare/cui⁹ non eſt iudicare de vinculo contracto ante conuerſionē: quia tunc non erant de foro eccleſie.

Af. q̄ ſic.

Alia q̄ſtio. Af. q̄ ſic.

In oppoſitū

Solutio ad primū.

¶De ipedimētis mſimoniſ ex erroze pſone.

¶Septimum capitulum.

Ad ſecundū

Queritur ſuper impedimēta matrimoniſ: ſecūdo dicendū eſt de erroze pſone. Eſt aūt quadruplex erroz: ſcz erroz qualitatis: cuz aliqua creditur eē bona/cū tñ ſit turpis: vel creditur eē bona/cū tñ ſit mala. erroz fortune/cū creditur eē diues q̄ tñ eſt paup. erroz pſone/cū creditur eē maria z eſt alia. erroz cōditionis/ cū creditur eſſe libere cōditionis z eſt ſeru⁹. duo primi errores non ipediunt matrimoniū: ſz duo vltimi. ¶Queritur aūt hic de erroze pſone/ quare ipedit p ſe matrimoniū potius q̄ erroz qualitatis vel fortune. Et ad hoc dicit q erroz qualitatis vel fortune/nō ipedit conſenſum mſimonialem: ſed erroz pſone euacuat conſenſum mſimonialem. ¶Sed eadē remanet q̄ſtio q̄re erroz pſone euacuat conſenſum mſimoniale: z nō erroz qualitatis vel fortune: qz ſā in erroze pſone q̄ fortune eſt conſenſus tantū cōditionalis. ſicut em̄ iſte nō conſentit in iſtā: niſi qz credit eſſe mariā: ſic ille nō conſentiret i illam: niſi crederet eā eſſe diuitē: ergo ſi erroz fortune nō euacuat conſenſum mſimoniale: nec erroz pſone. ¶Preterea. probatur q̄ in erroze pſone ſit conſenſus matrimonialis: qz iſte dicit: accipio te in meā. z illa dicit: accipio te in meum. ergo ibi eſt mutuus conſenſus per verba de preſenti expreſſus: ergo eſt ibi conſensus matrimonialis: ergo z mſimoniū. ¶Item. ponaſ q̄ aliquis habeat duas filias ſimillimas: quarū dicaſ vtraq; maria: et oſtendaſ illi altera illarum/ z ipe conſentiat in iſtā: ſed iſta non conſentiat in iſtū. conſtat q̄ conſenſus iſtius eſſet matrimonialis ſi eſſet mutu⁹: oſtendaſ ei poſtea altera maria z conſentiat iſte in eā: quia credit ipſam eſſe primā: et ipſa conſentiat in eū cōſtat q̄ iſte cognoſcit tñ iſtam q̄tum cognoſceret primam: ſicut eni nomen ei⁹ et priam z genus: z oīa accidentia corpis que viſibilia ſunt: videt eni eam: g̃ conſenſus iſtius in iſtam penitus ſimilis eſt cum cōſenſu eiuſdem in prima; ſed conſenſus iſtius in primam eſſet mſimonialis ſi eſſet mutuus: g̃ conſenſus iſtius in iſtā eſt mſimonialis cum ſit mutu⁹. ¶Contra. ibi eſt erroz pſone: g̃ ibi non eſt conſenſus matrimonialis. ¶Item. ꝓ iſaac benedixit Jacob licet crederet benedicere Eſau: ergo a ſimili iſte ducit eā in vxorem licet credat ſe ducere aliam: g̃ contractum eſt cum iſta credat/licet eſſet alia / et ita erroz pſone non impedit matrimonium. ¶Item ſi erroz pſone impedit mſimonium: ergo non fuit mſimonium int̄ Jacob z Lyam in primo concubitu. ſeruierat enim Jacob Laban. vij. annis pro Rachele et ſuppoſita eſt Lya: z Jacob concubuit cum ea credens eam eſſe Rachelem: ergo concubuit cum nō ſua: ergo peccauit mortaliter/vel ad minus Lya que ſciens cognouit non ſuū peccauit mortaliter. ¶Sed contra. cōcubitus ille fuit ſignum ſacre rei: fuit enim ſignum actiue vite que facta eſt: g̃ concubitus ille fuit ſacrū ſignum: g̃ non fuit peccatum mortale. ¶Solutio. Ad primum dicim⁹ q̄ erroz pſone impedit mſimonium/et non erroz qualitatis vel fortune: et hoc pro pter duas cauſas. Prima eſt: quia erroz qualitatis vel fortune non impedit bonum mſimoniſ: quia turpis mulier multotiens ſeruat fidem melius mſimonij q̄ pulchra/paup melius q̄ diues: diues enim ex diuitijs ſuppbit: ſed vna ꝓſona que ab alia ad hoc eligitur melius ſeruat bona mſimoniſ q̄ alia: vnde erroz prime impedit mſimonium. ¶Secunda cauſa eſt propter ſacramentum: mſimonium enim carnale ſacramentum eſt mſimoniſ ſpūalis / ſcilicet conīūctionis Chriſti/et fidelis aie: ſed i mſimonio ſpūali debet eſſe conſenſus abſolutus: hic eni non eſt matrimonium ſpūale. Conſentio/vel credo in iſtū ſi eſt

Queſtio.

Solutio.

Ꝫ hoc arguit

Secundo.

Tertio.

In oppoſitū

Secundo.

Tertio.

Ꝫ hoc arguit

Solutio ad primum.

Prima.

Secunda.

quadruplex erroz.

chriſtus quocunq; demonſtrato: ſed oportet abſolute conſentire in ipm. vñ i mſimonio carnali debz eē abſolutus cōſenſus in aliquē. propter hoc nō eſt ibi cōſenſus mſimonialis. ¶Ad illud quod obiectum eſt q̄ ibi eſt conſenſus ꝓ verba de preſenti expreſſus. g̃ ibi eſt cōſenſus mſimonialis. Dicimus q̄ non ſequitur: quia ille conſenſus nō eſt abſolutus ab extranea conditione: q̄uis eni nō ſit conditio in verbis: tñ eſt in alia virt qui nō cōſentit i iſtā: niſi qz credit eſſe aliā

Ad aliud.

¶Eodēmodo reſpondendū eſt ad illud quod obiectum eſt de duabus mariis: non eni conſentit in iſtā ſcām/niſi credit eſſe primā. ¶Ad illud quod queritur de benedictione Jacob: Dicimus q̄ non eſt ſimile: quia benedictio opus eſt dei/ nō hominis. vñ in numeris dicit: inuocabunt nomen meum ſuper filios iſrael: et ego benedicam eis. mſimonium aūt opus hois eſt. ¶Ad vltimū dicimus q̄ non fuit matrimoniū inter Jacob z Lyam in primo concubitu: tamen nō peccauit Jacob: quia ignorantia facta excuſauit ipſum a tanto z toto. ſimiliť dicimus q̄ Lya non peccauit: quia inſtinctu ſpūſancti primo tradit eā Labanviro q̄ Rachelem. dñs eni p bonos būvri tur malis. vt in ꝓpheta Balaan et Lapphe. z ſodomitis voluit dñs ꝓcere ꝓpter decē iuſtos ſimiliter et Laban bene vius eſt dñs: propter conſortiū phārche inſpirauit ei q̄ Lyā que erat lippa: primo traderet nuptijs q̄ Rachelē que erat pulchra: quia primus eſt actiua q̄ cōtemplatiua; vnde Gregor⁹. Qui arcem cōtemplationis alcendere deliderat: neceſſe eſt vt in campo actionis ſe exerceat.

Ad aliud.

Ad vltimū.

Gregorius.

¶De erroze conditionis.

¶Queſtio ſecunda

Sicut erroz pſone impedit mſimoniuz: ſic erroz conditionis. vnde ſicut nullum eſt mſimonium/ ſi aliquis cōtraxit de facto cum maria quā credit eſſe aliam: ita nullam eſt mſimonium/ſi aliquis ꝓtrahit de facto cū ancilla quam credit eſſe liberā. ¶Sed cōtra hoc obiciť. dicit apo. ad colo. nō eſt maſcul⁹ z femina/ gentilis z iudeus barbar⁹ z ſcita ſeru⁹ et libera: ſed oīa ex in oibus xp̄s. oīs ergo qui in fide xp̄i ſunt liberi ſunt qua libertate xp̄s nos liberauit. z in euangelio iohānis. Si filius vos liberauit: vere liberi eritis: g̃ liberi ſunt ad cōtrahendum qui libertatem xp̄i habent. g̃ ſeruitus corporalis non impedit mſimoniū. ¶Item dicit apoſtolus. vnuſquiſq; habeat ſuam ꝓpter fornicationem: hoc dicit generaliť ſed q̄ dicit apl's gñaliter non eſt coartandum: ſicut dicit Ambroſius ſup illum locum: mortuo viro nubat mulier cui vult. nō eſt determinandū quod apoſtolus nō determinauit. et loquiť de ſcīs et tertijs nuptijs. ergo cū apl's dicit hoc/ generaliť vnuſq;q; zc. nullus excipiendus eſt: ergo nō ſeru⁹. z ita ſeruitus nō impedit mſimonium. ¶Item mſimonium eſt de iure naturali. z ſeruitus de ipſo iure: nō enim ſunt hoies ſerui a natura: ſed poti⁹ liberi. ſed ius poſitiuū nō poteſt cōtra ius naturale. ergo ſeruitus nō poteſt cōtra matrimonium. ergo nō impedit ipſum.

Confirmat.

Secundo.

Ambroſius

Tertio.

Quarto.

¶Item. erroz fortune nō impedit mſimonium: ſed erroz conditionis eſt erroz fortune. g̃ erroz cōditionis nō impedit mſimonium. ¶Probatio aſſumpte. Seruit⁹ corporalis nō eſt a natura: niſi eni pctm̄ nō eſſet ſeruit⁹: nec corpalis nec ſpūalis. ergo cū ſeruitus corporalis nō a natura ſit eſt a caſu vel fortuna.

Probat minor.

¶Item. aliquis mercator credēs ſe multū lucrari committit nauē ſuam cū mercibus ſuis mari. accidit q̄ frangiť nauis z amittit quicquid habet: et ſit pauper. hec pauptas eſt a fortuna. eſt eni preter intentionem. ſimiliť aliqui credentes ſe poſſe cōuincere cōmittunt bellum z victi/ ſic facti ſunt ſerui: g̃ cum hec ſeruitus preter intentionem eueniat eſt a fortuna vt paupertas. ¶Si dicatur q̄ non eſt fortuna: quia eſt diſpoſitione diuina: quia vt habetur in eccleſia. bona et mala vita moꝛs: paupertas et honeſtas a deo ſunt. z in ꝓuerbijs. diuitias z pauptates ne dederis michi. ¶Solutio. Seruitus corporalis nō ſolū eſt a iure humano: ſed etiā a iure diuino: vt patet i genesi. Maledictus canaā ſeru⁹ erit fratrū ſuoꝝ. Dicimus igiť q̄ ſeruitus ipedit matrimoniū: quia ſeru⁹ nō habet poteſtatem corporis ſui: ſed dñs. vnde nō poteſt tranſferre pfecte poteſtatē corporis ſui in aliquam mulierē ſine cōſenſu dñi ſui: niſi i quibuſdā caſibus emergentib⁹ vt poſt dicet. ¶Ad primū dicimus. q̄ apls loquiť ibi de libertate ſpūali ꝓ quam i primitiua eccleſia volebāt multi fideles auferre a ſe iugum ſeruitutis corporalis quib⁹ obuiauit apls dicens: ſeruus es: noli querere libertatē: ſed ſi pōt fieri liber magis vtere vtendū ſeruitute tanq̄ cauſa humiliationis: ſtatus eni ſerui melior eſt q̄ ſtatus dñi ſicut ſtatus pauris melior eſt q̄ ſtatus diuitis: quia ſeruus habet occaſionē humiliandi ſe z dñs occaſionem ſuſtinendi. ſeruitus corporalis nō ipedit libertatem ſpūalē: et ꝓpter hoc nō ſequiť q̄ liber ſpūaliter poſſit ꝓtrahere: q̄ aliqs liber ſpūaliter eſt ſeru⁹ corporali ſeruitute. ¶Ad ſcōm dicimus. q̄ hec vniuerſitas vnuſq;q; habeat ſuā ꝓpter fornicationē/accōmodanda eſt: et nō vaga. intelligiť enim ſic vnuſquiſq; qui pōt z debet: non q̄elibet ꝓſona etiā ꝓpe apū fuit legitima ad cōtrahendū. Habem⁹ eni q̄ beatus Matthеus z beat⁹ Thomas cōſecrauerunt virgines/ que poſt cōſecrationē nō poterant contrahere: z hoc bene ſciebat apls: quia multe erant ꝓſone que cōtrahere nō poterant: auctoritas ergo illa nō intelligiť de ꝓſonis illegittimis ad cōtrahendū. vnde nō intelligiť de ſeruis. ¶Ad tertiū dicim⁹. q̄ nec ius poſitiuū nec ſeruitus pōt ꝓtra matrimoniū initiatum/ ratū/z cōſummatū; ſed ius poſitiuū bene poteſt facere q̄ aliqua ꝓſona ſit illegittima ad cōtrahendum: et hoc nō eſt cōtra matrimoniū: ſicut aliqs caſtrando aliquem facit illū illegittimū ad cōtrahēdum: et ꝓ hoc nullū matrimoniū iam factū deſtruit. ¶Ad vltimo obiectū dicimus q̄ ſeruitus non eſt a fortuna tñ: immo quaſi naturalis eſt modo cū ſit ab origine. vnde erroz cōditionis nō eſt erroz fortune: potuit tñ in principio ſeruitus eſſe a caſu z a fortuna ſicut obijciebat. Cōcedimus en: caſum aliquē eſſe i rebus: ſm q̄ caſus eſt inopinatus rei euētus ex cauſis cōfluentibus ob aliud inceptis. Sicut in illo qui vadit ad foꝛū vt emat aliquid z ibi inuenit debitorē ſuū: hec inuētio dicit eſſe a fortuna z a caſu: quia ītio ad foꝛū ob aliud fuit incepta: ſed ꝓut caſus dicit fatum/z fatū intelligiť eſſe quedā cauſa i moꝛibus ſuperceleſtiū corpoꝝ: q̄ quā dicunt quidā neceſſario euēturos euentus rerū voluntarios ſic caſus nichil eſt: quia voluntas nō ſubeſt tpi: ſed ſupra tps eſt vt dicit Auguſti. Sed ſi dicamus generaliter ſeruitutē eſſe

Ad ſecundū

Exemplum.

Ad tertium

Ad vltimū.

Exemplum.

a fortuna: dicem⁹ q̄ error cuiusdā fortūe impedit matrimoniū: vbi. s. psona q̄ nō habz potestatē sui corporis: vt i seruo: sz vbi habet nō impedit: vt in paupertate.

¶ Questio incidens.

Z hoc arguit

IJctū est q̄ ius positiuū nō ptrariat matrimonio/nec iuri naturali de quo est matrimoniū. ¶ Sz videt q̄ ptrariet: q̄ de iure naturali q̄libet psona legittima ē ad ptrahēdū cū qualibet pauc̄ exceptis: sicut exceptis patre z filia: matre z filio: q̄ excepte erant in primitiua ꝺditione: z exceptis illis q̄ excepte sunt in leuitico. sed iste seru⁹ z hec libera nō sūt de illis exceptis. ergo de iure naturali sunt psone legittime ad ptrahēdū. sz ius positiuū facit oppositū. facit ei q̄ sint illegittime: ergo facit contra ius naturale. ergo cōtrariatur iuri naturali.

Secundo.

¶ Item. ipa conditio nō impedit matrimoniū: quia seruus z serua possunt contrahere inter se: z cōtradicentib⁹ dñis: vt habet in sententijs: quia seruus nō tenetur dño suo: nisi in tēporalibus ieruitijs. vnde nō tenetur nō cognoscere aliquā mulierē. potest ergo ptrahere: quia potest reddere debitū vxori loco z tempore: z post reddere seruitia debita dño suo loco z tēpore

In oppositū

¶ Probat q̄ non possunt cōtrahere: q̄ seruus nō habet potestatē corporis sui/sed dñs. ergo nō potest transferre dñium corporis sui in aliā psonā sine consensu dñi.

Secundo.

¶ Itez error conditionis impedit matrimoniū: z hoc nulla alia de causa: nisi quia seru⁹ nō habet potestatē corporis sui: sed eadem causa manet vbi non est error. sicut vbi vir liber scit mulierem esse seruā: ergo vbi liber sciens aliquā esse seruā nō potest ptrahere cum illa. z hoc manifeste falsum.

Af. ex casu.

¶ Donatus q̄ cōtrahat liber cū serua sciens z prudens: et postea dñs serue vendat illā paganis: aut vir tenetur sequi mulierem aut nō. Si non. Contra. vir non habet potestatē corporis sui: sed mulier. ḡ si mulier vult tenetur eā sequi.

In oppositū

¶ Sed contra. iminet viro periculū z vite corporalis z vite spiritualis: quia iminet ei periculū fidei. ḡ nō tenetur eā sequi.

Solutio ad primum.

¶ Solutio. dicimus ad primū: q̄ ius positiuū non contrariē iuri naturali: sed ipsuz determinat: sicut ius humanū determinat ius diuinū. ius em diuinū dicit: in ore duoz̄ vel trium testiū stat oīe verbū. z ius humanū sic determinat. in ore testium idoneorum fide dignorū. vnde examinātur testes.

Questio incidens.

¶ Sed queritur. qua auctoritate ius humanū siue positiuū determinat ius diuinū siue naturale?

Solutio.

¶ Ad hoc dicim⁹: q̄ ius positiuū determinat naturale ius/ per auctoritatez iuris naturalis. ius em naturale dicit: q̄ falsis testibus nō est credendū. z p hoc determinat ius humanū ius diuinū hoc modo: in ore testium fide dignorum stet oīe verbū. similit ius naturale dicit: q̄ nullus inuitus sine oīi peccato puniatur. z per hoc determinat ius positiuū q̄ error conditionis impedit matrimoniū. si em nō impediret/accideret q̄ aliquis inuitus sine oīi pctō suo puniretur. si em liber contrahit cū serua nesciens illam esse seruam si staret matrimoniū puniretur inuitus sine oīi peccato suo. esto q̄ non peccauerit: puniretur em per opprobrium z infamiā. punitur etiā quia si mulier venderetur paganis teneretur eā sequi. puniretur etiā in filijs suis: quia filij sui fierēt serui. sicut ergo in ore duorum vel trium stat omne verbū non tamen in ore falsorum testiū. sic hec persona ꝑ misse legittima est ad contrahendum: nō tamen inuita punitione alterius.

Jus positiuū determinat ius naturale.

Ad secundū

¶ Ad secundū dicimus q̄ bene possunt seruus z serua contrahere inter se/z contradicentib⁹ dominis saluo iure dominorum suorum. potest em sicut dictum est seruus reddere debitum vxori loco z tempore: et dño suo seruire loco z tempore. Et dicimus: q̄ seruus habet potestatē corporis sui quātū ad contrahendū: sed verū est q̄ plenarie non habet potestatem corporis sui. vnde non ita libere potest reddere debitum vxori: sicut si esset liber: sed mulier que sciēter talem duxit sibi imputet

Ad tertium

¶ Ad tertiū dicimus: q̄ error conditionis impedit matrimoniū: et hec nō est sola causa: quia seruus nō habet potestatem corporis sui: imo hec est principalior causa: quia nullus inuitus sine oīi peccato suo puniendus est. sed liber sciens et prudens potest cōtrahere cum serua: non em fit ei iniuria si ipe voluntarie se subiecit penis seruitutis.

Ad vltimū

¶ Aduertimū dicimus: q̄ ecclesia que debet facere q̄ matrimonia cōseruentur in suo esse: debet procurare q̄ hec mulier non vendatur paganis: sed vendatur in sua regione in qua possit habere sine periculo virum suū: si vero ita accidat q̄ vendita sit paganis tenetur eam sequi vir suus/ nisi manifestum periculum imineat fidei. vxor enim tenetur: sed saluo iure dei et sibi imputare debet qui sciēter seruam duxit.

¶ Questio tertia.

¶ De impotentia coeundi.

¶ Consequenter dicendū est de tertio impedimēto. s. de impotētia coeundi/ q̄ duplex est: vna naturalis/alia accidētalis. Naturalis triplex ē. s. naturalis frigiditas/defectus etatis/artatio nature/ q̄libet istaz̄ trium impotentiarū impedit matrimoniū ptrahendū/z dirimit ptractū: defectu etatis ꝓstat q̄ nō possunt sibi pueri reddere debitū: similiter si aliqs sit naturaliter frigidus: adeo vt nec naturaliter nec adiut⁹ p medicinā posset coire nō potest ptrahere/z si ptrahat de facto nullū ē matrimoniū. similiter si aliqua mulier adeo arta sit vt nec p medicinalia nec p violentiā: sicut p sectionē vel aliqd tale possit fieri ꝑdonea ad hoc vt cognoscak non potest ptrahere/z si ptrahit de facto nullū ē matrimoniū: si ergo mulier vult accusare virū suū q̄ frigidus est naturaliter/z non potest eā cognoscere aliquo modo: ipa vero velit fieri mater si p triennū fuit vir cū ipa z nō potuit eā cognoscere/si per vtriusq̄ iuramentū ita cōstiterit esse/z per septimam manū propinquorū qui idem iurent tactis sacrosanctis reliquijs/tūc ecclia debet eos separare: si vero vir asserat se cognouisse eā z mulier dicat oppositū z non possit habere testes/tunc stabitur iuramēto viri: q̄ vir caput ē mulieris/nisi mulier sensibili demōstratiōe ꝓbauerit se eē ꝑginē. similiter si per septimā manū propinquoz̄ z iuramentū viri constiterit ecclesie artatio mulieris separandi sunt/ aut si cōstiterit per sensibilem ꝓbationē: si vero contingat q̄ vir frigidus postea contrahat cū alia z eā cognouerit aut mulier arta contrahat cū alio/z ab illo cognita sit/cogetur redire ad prima cōnubia: q̄ verū matrimoniū fuit inter ipos. Impotētia vero coeundi accidentalis est duplex: vna per castrationē: alia per maleficia. De castratione dicēdū q̄ si post matrimoniū cōtingat nō rumpitur matrimoniū ꝓpter

Triplex impotētia naturalis.

Duplex ipotētia accidentalis

hoc: si vero ante matrimoniū nō potuit castratus cōtrahere/z si ptraxit de facto nullū fuit matrimoniū. De maleficiatis autē dicēdū est q̄ si post mīmoniū factū est maleficium: nō rumpit ꝓpter hoc matrimoniū: si vero ante matrimoniū z ꝓpetuū sit maleficiū separandi sunt vt dicūt antiq̄ canones: q̄ nullū fuit matrimoniū: sed isti canones abrogati sunt: q̄ nullū maleficiū ꝓpetuū est: q̄ ꝓpter paruitatē fidei ꝑmittit de⁹ aliquos maleficiari. vñ maleficia possunt dissolui per magnitudinē fidei/ z p oratiōes ecclesie/ z p eāde artē p quā facta sunt destruunt. vñ nullū maleficiū est perpetuū.

In oppositū

¶ Sed ptra predicta obijcitur. Contingat em q̄ frigidus naturaliter q̄ separatus fuit a priore/cōtrahat de facto cū alia et faciat eam prægnātē/ cogit redire ad priorē vxorē: q̄ ibi verum fuit matrimoniū: ergo deus ꝓiunxit illos: z ecclesia separauit: ergo separauit quos deus ꝓiunxit: ergo fecit ptra hoc preceptū dñi: quos deus ꝓiunxit hō nō separet: ergo peccauit mortaliter.

Secundo.

¶ Item ignorātia iuris nemīē excusat: nulla em ignorātia facit q̄n fornicatio simplex sit pctm mortale: preceptū enim est: non fornicaberis: ergo nulla ignorātia pōt facere quin ecclesia peccauerit separādo quos deus cōiunxit/ ibi cū nō fuit ignorātia facti: q̄ oia erant in ppatulo: vt videt.

Euasio.

¶ Si dicat q̄ ecclesia separauit eos ne pet⁹ accideret: q̄ mulier volebat fieri mater z fornicata esset nisi daret licentia ptrahendi cū alia hec soluto nō valet: q̄ tūc valeret hoc ꝯtum si daretur libellus repudij qui dabatur in veteri lege ꝓpter duriciā iudeoꝝ ne interficerēt vxores.

Secundo

¶ Item ecclesia nesc. ebat an iste posset cognoscere illa an nō ergo nesciebat an esset verū matrimoniū inter ipsos an nō/ z separauit eos: ergo cōmisit se discrimini/ q̄ peccauit mortaliter.

Tertio.

¶ Item verū matrimoniū fuit inter beatam ꝑginem z Joseph/z inter Cristantum z Dariam vbi nullus respectus habebatur ad carnalē copulā: z iter beatum Alexiū z vxorem suā q̄ statim post nuptias transiuit se ad vitā peregrinticā: ergo licet inter frigidū naturaliter z illam que cōtraxit nō possit esse carnalis copula: nichilominus ibi est matrimoniū.

Solutio.

¶ Solutio. Dicimus q̄ ecclesia recte separauit tribus de causis. Prima est ignorātia facti/ nō q̄ ibi fuerit: sed q̄ ibi potuit esse. Secūda est probatio p testes/ vel sensum cui ꝓbatiōi nō poterat ecclesia resistere. Tertia ne per⁹ accideret: fornicaret ei mulier nisi sic fieret.

Ad primum

¶ Ad primo ḡ obiectū dicim⁹ q̄ nō valz hec argumētatio: fecit ꝺ ꝓceptū dñi: ḡ peccauit: ignorātia ei facti eā excusat: sicut nō vz: iste cognouit alienā vxorē: ḡ peccauit: q̄ ignorātia facti eū excusat: credebat em eā ea esse suā z adhibuit diligētiā quā potuit z debuit.

Ad secundū

¶ Ad scōo obiectū dicimus q̄ nulla ignorātia facit quin fornicatio sit pctm mortale in eo q̄ scit se fornicari. i. q̄ scit se cognoscere non suā: sed in eo q̄ credit cognoscere suā z cognoscit nō suā adhibita diligētia quā pōt z debet ignorātia facti facit q̄ illa fornicatio non sit pctm.

Ad tertium

¶ Ad tertio obiectu dicim⁹ q̄ hec argumētatio nō valet: ecclesia nesciebat an esset verū matrimoniū iter eos: ergo cōmisit se discrimini separādo eos: licet ei nesciret/ tñ ꝓbatū credebat ibi nō esse verū: nō peccauit separādo: sed si dubitaret equaliter se habendo ad vtramq̄ partē dubitaret. tūc haberet locū illa argumētatio

Advltimum

¶ Ad vltimo obiectū dicim⁹ q̄ nō est timule: q̄ i matrimonio beate ꝑginis z Joseph fuit fructus et licet nō fuerit ex matrimonio ille fructus: tñ ex mīmonio fuit ordinatus: quia per matrimonium celatus est partus filij dei diabolo: in alijs aūt z si fructus nō fuerit sez creandi z darie: tamē poterat esse: nec intendebāt cōtrariū: sed in frigido naturaliter non pōt esse fructus.

¶ Questio quarta.

¶ De quarto z quinto impedimento matrimonij: scz de ordine z voto.

Et quarto z quinto impedimento matrimonij scz de ordine z voto dicēdū est ꝙ ordo matrimoniū impedit p votū: sed nō q̄libet ordo: sz tñ sacer ordo. Sūt aūt tres sacri ordines scz subdiaconat⁹ q̄ nō solebat esse sacer ordo: z dyaconat⁹ z ꝑbiteratus: q̄libet istorū triū ordinū impedit mīmoniū ptrahēdū z dirimit cōtractū.

Z hoc arguit

¶ Sed obijciat. subdiaconat⁹ impedit matrimoniū aut ex essentia ordinis aut ex alio: nō ex essentia ordinis: q̄ eadē erat essentia q̄n nō impediebat: ergo ex alio: q̄ri ex quo forte dicet q̄ ex voto annexo.

In oppositū

¶ Sed cōtra. iste q̄ suscipit ordinē subdyaconat⁹ nō intendit aliqd promittere: sed tñ suscipere ordinē: ergo nō intēdit vouere: ergo ibi nō est votū: ḡ ex voto nō impedit ordo matrimoniū.

Secundo.

¶ Itē ꝑter essentiā ordinis nō est ibi nisi votū simplex: sz votū simplex nō dirimit mīmoniū ptractū: ḡ ordo subdyaconat⁹ nec ꝑ se nec ꝑ votū sibi annexū dirimit matrimoniū ptractū. Si dicat q̄ hoc est ex solēnitate ordinis.

In oppositū

¶ Contra. cadē solēnitas adhibebat q̄n nō impediebat matrimoniū: ḡ hoc nō est ex solēnitate.

Secundo

¶ Preterea solenitas circūstantia est: sed circūstātia nulla obligatiōe facit: sed ꝑ tacētē augmentat: ergo si p essentiā ordinis z votū nō dirimit matrimoniū ptractū sed tñ impedit cōtrahendū p solēnitatē addita non dirimit matrimoniū ptractū: sed magis ipedit cōtrahēdū: z magis peccat q̄ contrahit. tñ contractū est.

Euasio.

¶ Forte dicet q̄ ex institutiōe ecclesie est q̄ sacer ordo impedit matrimoniū cōtrahendū z dirimit ptractū. Sed ptra cētes ꝓhiberet isti q̄ non ptraheret: si iste ptraheret de facto ptractū esset: ḡ ecclesia nō pōt dirimere mīmoniū cōtractū.

Solutio.

¶ Solutio. dicimus ex institutiōe ecclesie est q̄ solemnitas ordinis cui annexū est votum continētie impedit matrimoniū contrahendū z dirimit contractū: habuit autē ecclesia q̄ hoc instituere tur ab auctoritate dñi dicētis ꝓ ysaiam. Audite domini q̄ fertis vasa dñi: z subdyaconus ministrat altari deferēs calicē z patenā ad altare: vñ perpetuā continētiā mētis z corporis debet habere: ꝑ hoc patet solutio ad oia obiecta.

Ad primum

¶ Ad primo em obiectū dicim⁹ q̄ subdyaconatui annexū est votū cōtinētie: z si ille q̄ suscipit nō intēdit aliqd ꝑmittere stultus est: debet em scire ad q̄ obligat ex ordine: z si nullo modo intēdit vouere cū ipso facto scz ipsa susceptiōe vouet: dicitur em subdyaconus si prius incesti a modo casti.

Ad scōm

¶ Ad secūdo obiectū dicimus q̄ nō est ibi tñ simplex votū: sed solēne.

Ad tertium

¶ Ad tertio obiectū dicim⁹ q̄ non ex ipa solēnitate dirimit contractū: sed ex eo q̄ fit in solemnitate: cū em tradit episcopus calicem z patenā subdyacono/ tūc transfert subdyaconus potestatem corporis sui in dñum dominī. vñ non decet ero ptrahere pōt: q̄ nō habet potestatem corporis

fuit:ſed dñs:ſicut monachus cū ſuſcipit habitum ab abbate trāſſert poteſtatē corpis ſui i dñm abbatis vnde de cetero nō poteſt tranſire in dñium mulieris

Ad vltimuz ¶Ad vltimo obiectū dicim⁹ q nō eſt ſimile de phibitiōe eccleſie z inſtitutiōe: q3 ex inſtitutiōe pōt eccleſia obligare filios ſuos ad ꝓtrahendū: z quia ſuperi⁹ ſufficient habitū eſt de voto: de iſto nichil dicimus niſi q vorū ſimplex matrimoniū dirimit ꝓtrahendū:ſed nō dirimit ꝓtractū:ſed vorū ſolēne impedit ꝓtrahendū z dirimit contractū: ꝓpter hoc q3 in voto ſolēni tranſfert homo poteſtatē corporis ſui in dominium:non per votum ſimplex.

¶Queſtio quinta.

¶De ſexto impedimēto matrimoniſ.

SExtum impedimētū matrimōij ē coactio eſt aūt quedā leuis:quedā violenta.leuis autē coactio nec impedit matrimoniū cōtrahendū nec dirimit ꝓtractū: violēta coactio eſt generat iuſtū metū: eſt autē iuſt⁹ metus cū aliq3 iure timet a maiore poteſtate ſibi mortē inferri: vel mutilationē mēbri; vel ſeruitutē corpalem vel corruptionē vxoris vel filie:in iſtis q̄tuor calib⁹ violēta coactio impedit mr̄imoniū ꝓtrahendū et dirimit

In oppoſitū ꝓtractū. ¶Sed obiciē cōtra hoc. coacta voluntas: vt dicit auctoritas eſt voluntas: ergo coact⁹ conſenſus eſt conſenſus:ſit ergo q aliq3 cōtrahat ex violēta coactione/ibi eſt conſenſus expreſſus p verba de preſenti: ergo eſt ibi conſenſus matrimonialis: ergo matrimonium.

Secundū. ¶Itē verus baptiſm⁹ eſt cū aliq3 volūtate baptizatur:licet illa volūtas ſit coacta:ergo vez mr̄imoniū eſt ſi ſit mutuus conſenſus p verba de preſenti expreſſ⁹: licet ille conſenſus coact⁹.

Soluto. ¶Soluto violēta coactio impedit matrimoniū cōtrahendū z dirimit ꝓtractū duabus de cauſis.

Prima cā. Prima eſt q3 matrimonia coacta ſolēt habere peſſimos fines vt dicit ābroſius.nō em poſſunt ſe diligere ſic contracti.

Scda cā Scda cauſa eſt ꝓpter ſacramētū:q3 matrimoniū carnale ſacramētū eſt ſpiritualis mr̄imonij:q3 eſt iter fidelē aiam z deū:ſed p timorē ſeruilē ꝓiungit aia deo. vñ coactū nullū eſt.

Ad primū. Ad ſecundū ¶Ad primo ergo obiectū dicimus q ille cōſenſus coactus nō eſt matrimonialis. ¶Ad ſcdo obiectū dicim⁹ q nō eſt ſimile de baptiſmo z mr̄imōio:q3 baptiſm⁹ eſt op⁹ ſoli⁹ dei:ſed matrimoniū eſt op⁹ hois q3 in matrimonio opat hō:ſed in baptiſmo nō opat: ſed adopat vt ita dicat ſicut ſuprius expoſitū eſt.

¶Queſtio ſexta.

¶De vltimo matrimonij impedimēto.

Triplex eſt cognatio.

VLtimū dicēdū eſt de vltimo ipedimēto matrimonij:ſcz de cognatiōe. Eſt aūt triplex cognatio:vna carnalis: alia ſpūalis: alia legalis. Primo de carnali dicēdū eſt q3 ideo eſt q cōſanguinitas. Eſt aūt cōſanguinitas vinculū carnale q̄ ligant aliq3 : p̄m q ab eode ſtipite deſcēdūt:ſiue ab eode parēte. Diſtinguit aūt cōſanguinitas di-

Quō conſanguinitas diſtinguit gd⁹ nitas p gradus. Eſt aūt gradus habitudo perſone ad perſonā p quā eque diſtāter deſcēdūt aliq3 prime ab eo dē patre tm̄: vel ab eadē matre tm̄ : vel ab vtroq3: eſt aūt primus gradus pater z mat/vel parēs vnus:ſecūdus gradus filij: terti⁹ filij filiorū: z ſic vſq3 ad ſeptimū p̄m tempus quod fuit ante vltimū conſilium: vel vſq3 ad quartū p̄m tēpus q3 mō eſt/vbi p̄im⁹ gradus ſunt filij:ſecundus filij filiorū : z ſic de aliis parentes non faciunt gradus quoſdam vt habetur in ſententijs: ꝓhibebat autē cōſanguinitas matrimoniū ante vltimū conſilium vſq3 ad ſeptimū gradū inclusiue: q nec in ſeptimo gradu: nec circa ſeptimū licebat aliquas perſonas cōtrahere matrimonium:ſed modo ſubtracti ſunt tres gradus. vñ q3 primo dicebat de ſeptimo modo dicit de quarto. vñ ſi ꝓtrahant aliqui in quarto gradu nullū eſt matrimoniū. ¶Sed obiicit: in leuitico nō ſunt excepte perſone niſi. xij. in matrimonio: z de illis nō ſunt ille q̄ attinēt ſibi in ſecundo gradu:ergo p̄m legē diuinā licitū eſt in perſonas q̄ attinet ſibi in ſcdo gradu cōtrahere matrimoniū inter ſe:ſed p̄m legē poſitā nō licet:ergo ius poſitiuū contrariū eſt iuri diuino:non em̄ pōt hic dici q ius gētiū determinet hic ius diuinū: quia p̄m ius diuinū iſte perſone manētes tales poſſunt cōtrahere: et p̄m ius poſitiuū eedē perſone manētes rales nō poſſunt cōtrahere:nulla maior oppoſitio q̄ per affirmationē z negationē:ergo ius poſitiuū maxime eſt oppoſitū iuri diuino i hoc caſu: ergo peccauit eccleſia cū excepit quaſdā perſonas a matrimonio q̄ nō ſunt excepte i lege diuina. ¶Itē illa exceptio perſonaꝝ que eſt in leuitico: nō erat cerimōialis: erat ergo moralis: ſed moralia imobilia ſunt : q̄ nichil debuit addi aut ſubtrahi illi exceptioni: q̄ peccauit eccl̄ia cū excepit perſonas q̄ non erāt excepte in lege. ¶Itē dicit beatus Hieronymus . Non credaē michi niſi quod dixero p̄firmauero per vetus/ aut p nouū teſtamētū maxime em̄ agit de fide z moribus:ſed ad mores p̄tinet an tales perſone poſſint ꝓtrahere/an nō: ergo nō fuit credēdū eccleſie dicēti q in ſcdo gradu z tertio non debebant hoies cōtrahere: cū hoc nō confirmauerit per vetus/ aut nouū teſtamentū: conſtat em̄ q hoc nō potuit confirmare per vetus/ aut nouū: imo manente eſt ꝓtra. ¶Itē in pſalmo:de medio petrarū dabit voces.i. de ꝓcordia duoꝝ teſtamētoꝝ pertrāſibunt aque.i. doctrine: cū ergo eccleſia hoc non potuit habere de ꝓcordia duoꝝ teſtamētoꝝ/non debuit ei credi. Forte dicet q ratiōe tpis mutatio facta eſt:quia aliud eſt tepus gratie : aliū tempus ſub lege:ergo cū a tempore xpi nō ſit nuli⁹ unus tempus ſcz tēpus gratie:nō debuit fieri nulla mutatio i tē pore gratie: ergo male fuit facta mutatio in vltimo

Secundo.

Tertio

Quarto.

Solutio

Ad primū

Solutio. cilio. ¶Solutio.beat⁹ Gregorius dicit q p̄m ſuc ceſſionē tēpoꝝ creuit maioritas cognitionum.vnde Dauid dicit. Sup ſenes intellexi:maior ergo fuit cognitio dei in tpe legis q̄ ante legē:z q3 maior cognitio:ꝓpter hoc maior charitas:quia ergo p cognitionem dei bene ꝓſeruabat charitas inter fratrē z ſororē in tēpore legis noluit dñs charitatē dilatari quātum ad alias perſonas. vnde excepit a matrimonio illas perſonas inter quas ſine matrimonio firmiter ꝓſeruat charitas inter alias noluit eſſe matrimoniū ad dilatationē charitatis:fecit em̄ dñs ex vno oē genus hoim ad mutuā charitatē ip̄oꝝ. ¶Item in tpe gratie maior eſt cognitio q̄ in tpe legis:z ꝓpter hoc maior charitas. vñ p cognitionē dei que maior eſt inter plures perſonas cōſeruatur charitas in tempore gratie q̄ in tēpore legis. vnde plures perſone excipiuntur a matrimonio q̄ in lege:p hoc patet ſolutio ad predicta. ¶Dicimus em̄ ad primo obiectū q licet iſta duo:ſcz iſtas perſonas manentes tales poſſe ꝓtrahere z eaſdē manētes tales nō poſſe cōtrahere ſint ꝓtraria p̄m ſuas eſſentias:tm̄ ratione temporum

non ſunt ꝓtraria. vnde diſtingue tēpora et cōcordabis ſcripturas.

Ad ſecundū Duplex morale. ¶Ad ſecūdo obiectū diſtingūt q̄dā moralē duplex: ſcz morale nature z morale diſcipline:morale nature imobile eſt: morale diſcipline mobile:vñ ſoluūt q huius ireremptionē. Sē morale eſt immobile: ſed iciēdū q̄ moralē diſcipline p̄m ābroſiū intelligitur in hoc ꝓcepto de ligno ſcientie boni z mali ne comedas:q hoc ei expti ſunt adā z eua q̄d ſit inter bonū obedientie z malū inobedientie: vñ moralē diſcipline ꝓprie nō habet bonū niſi indifferētibus q̄ ideo ſunt mala q3 ꝓhibita.

Solutio. ¶Dicim⁹ ergo q illud de leuitico moralē nature fuit. Et ꝓcedim⁹ q oia moralia nature immobilia ſunt q̄tū ad eſſentias ꝓtutū:ſed nō q̄tum ad opa:q3 ratione diuerſoꝝ temporū mutantur opa ꝓtutum:ſicut ſuprius dictum eſt

Ad tertium ¶Ad tertio obiectū dicim⁹ q eccleſia illud potuit ꝓfirmare per vetus z nouū teſtamētū: vt ei in pſa. in tpe placito exaudiuit te: z i die ſalutis auxiliat⁹ ſum tui:z apls. Ecce nūc tēp⁹ acceptabile:ecce nūc dies ſalutis:ergo p concordiā duoꝝ teſtamētoꝝ habuit eccleſia:q in tpe gratie eſt abūdās cognitio z abūdās charitas:z ſic q̄tū ad predictā intētionē dedit voce de medio petraꝝ. Eadē em̄ intētione qua plures perſone fuerūt excepte a matrimonio in veteri lege q̄ ante eadē intentiōe ab ipō dño fuerūt accepte plures perſone in nouo teſtamento q̄ ante.

Ad vltimuz ¶Ad vltimo obiectū dicim⁹ q hec potuit eſſe ratio mutatiōis in vltimo ſilio:dicit em̄ apls in ſecūda ad thimo. q in nouiſſimis tēporibus erūt hoies letos amātes. Et dñs in. xviij. luce: filius hois veniēs putas inueniet fidē in terra. z in matheo. Qm̄ abūdabit iniq3tas refrigeſcet charitas multoꝝ: q3 ergo ꝓpter charitatē fidei fugiebat dilectio actus reuocanda fuit : vñ ad ip̄am reuocādā inſtitutū eſt vt liceat ꝓtrahere in q̄nto gradu potuit eſſe alia ratio ſubtilior illius vltime inſtitutionis:ſed hec ſufficiens eſt.

¶Queſtio ſeptima.

¶De ſpirituali cognatione.

DIcto de carnali cognatōe dicēdum eſt de ſpūali cognatiōe ſiue ꝓximitate. Eſt autē ſpūalis ꝓximitas vinculū ſpūale q̄ eſt inter aliq̄s perſonas ex ſpūali gñatione: ſicut cū ſacerdos baptizat aliquē vel eos cōfirmat aliquē: trahit em̄ ſacerdos q̄ baptizat ſpūalē ꝓximitatē: efficit em̄ pater ſpūalis baptizati:z efficit cōpat parentū filij . vnde ſi alias eſſet legitima perſona ad cōtrahē dū tm̄ cū matre pueri nō poſſet cōtrahere: ꝓtrahitur

Triplex cognatio ſpiritualis. eā aliq̄s leuat aliquē de ſacro fonte:ꝓtrahit inde duplicē ꝓximitatē ſpūalē: vnā ad iſtū quē leuat p quaz dicit patrinus ſiue cōpat ſpiritualis baptizati. Aliā ad parentes ipius pueri p̄m quam dicit cōpater eorū:z vxor ſua efficit:ſimiliter cōmater parentū pueri baptizati:quia cū marit⁹ z vxor ſint vna caro per matrimoniū cōmunicāt ſibi ſuas actiones ſpūales. Tertia ꝓximitas ſpūalis ꝓtrahitur inter filiū carnalem patrini z filiū ſpūalē/ ſiue filiolū eiuſdē patrini. vñ dicuntur fratres ſpūales cū habeāt eundē p̄rem

tres regule. vnus carnalē alius ſpūalē: de his dant tres regule.

Prima. ¶Prima eſt q3 vir z mulier ſpūali ꝓximitate ſunt cōiuncti non poſſunt inter ſe contrahere.

Secunda. ¶Secūda regula q cōpater vel cōmater cū filijs cōpatris vel cōmatris poſſunt ꝓtrahere matrimonia excepta illa p

ſona ꝓpter quā ꝓtracta eſt ſpiritualis proximitas. Ad illā ei nō oportet ꝓpagari vel dilatari dilectionem ſed ad alias. ¶Tertia regula eſt q filij vel filie cōpatrū vel cōmatrū poſſunt inter ſe ꝓtrahere mr̄imonia:niſi ſint perſone ꝓpter quas ꝓtracta eſt ꝓpaternitas vel ꝓmaternitas. ¶Sed obiicit de cōmaternitate ꝓtracta ante matrimoniū:aliq3 mulier eſt commater alteri⁹ mulieris:poſtea ducit virū. ¶Queritē an vir efficiat ꝓpat eiuſdē mulieris cui⁹ z vxor ſua ē cōmat. videt q̄ ſic p predicta: q3 vir z mulier cū ſint vna caro p matrimoniū cōmunicāt ſibi actōes ſpūales:q̄ vir efficit cōpater illi⁹ mulieris: cui⁹ vxor ſua eſt cōmater. ¶Sed cōtra.qñ illa actio fuit nō cōmūicauit illā mulier huic viro : q3 tūc nō erat ei⁹ vir nec poſtea cōmunicauit: q3 poſtea nō fuit illa actio:q̄ iſte vir nō efficit cōpater illi⁹ mulieris:q3 ꝓcedim⁹ ¶Et q3 dictū eſt q marit⁹ z vxor coicāt ſibi ſpūales actiones itelligit ſpūalib⁹ actionibus q̄ ſunt poſt matrimonia: nō de illis q̄ ſunt ante matrimoniū.

¶Queſtio incidens.

¶Utrum pater poſſit contrahere cum filiola filioli ſui.

VEritē poſtea vtrū pat poſſit ꝓtrahere cū filiola filioli ſui. ¶Videt q nō:q3 quanta eſt habitudo patris ad filiū tāta ē filij ad pr̄em/ z ecōuerſo:ſed filioli⁹ nō pōt ꝓtrahere cū filiola pr̄is q̄ nec pat cū filiola filioli. ¶Sed ꝓtra. Nulla pritas ſpūalis eſt int ipas q3 nec ſunt vt frater z ſoror ſpūales/nec vt cōpater z ꝓmater/nec vt patrinus z filiola:q̄ poſſunt ꝓtrahere ¶Quod ꝓcedim⁹:z licet tāta ſit habitudo patris ad filiū quāta econuerſo:tñ non ide eſt effectus:quia ſicut dicit glo.ſup locū illū: filij non debēt thelauriza re parentibus:ſed parentes filijs. Succus aſcēdit a radice ad ramos/z nō ecōuerſo:z ꝓpter hoc filiola patris efficit ſoror ſpūalis filij carnalis:ſed filiola filij nō efficit nec ſoror patris/nec cōmater nec filia ſpiritualis nec⁹ neptis ſpūalis:quia nec⁹ os z pronepos/neptis z proneptis nō habēt locū in ſpirituali pximitate. ¶Queritur poſtea vtrū per fornicationem ꝓtrahatur ſpiritualis ꝓximitas. Dictū eſt enī q ſponſus z ſpōſa ſunt vna caro z cuiuſcūq3 vir efficit cōpater/eiuſdē mulier efficit cōmater: ſed fornicator z fornicaria ſunt vna caro: ſicut dicit apls.tollens membra xpi/faciēs mēbra meretricis: ergo cuius fornicator efficit cōpater/eiuſdē fornicaria efficit ꝓmater/z hoc falſum . ¶Et ad hoc dicēdū eſt q fornicator z fornicatrix inquātū tales / nichil habet de ſpūalitate. vñ non cōmunicant ſibi actiones ſpirituales : ſed ſponſus z ſponſa habent aliquid inter ſe de ſpiritualitate : ſunt em̄ cōiuncti per matrimoniū quod eſt ſacramentū ſpūalis matrimonij. vnde ꝓmittit ſibi ſpūales actiones non ob hoc ſolum: q3 ſunt vna caro:ſed quia ſunt vna caro per matrimonium.

Alia queſtio

Solutio.

Solutio.

¶Queſtio octaua.

¶De legali cognatione ſi impediret matrimonium.

QUeſt carnalem z ſpūalē cognationē: dicendū eſt de legali cognatiōe ſi ipediret matrimoniū. Eſt aūt legalis cognatio q̄ aliquis adoptat aliquē i filiū vt hēat ei⁹ here ditatē ac ſi eſſet heres legitim⁹ ſolebat hmōi legalis cognatio ipedire mr̄imoniū: adoptās ei nō poterat

contrahere cū filia adoptiua: sed modo nō impedit.

¶ Questio nona.

¶ De affinitate qualiť impediat matrimōiū.

Tria genera affinitatū. Primū

Secundū.

Tertiū

Onsequēter dicendū est de affinitate qlit̄ impediat matrimoniū. Est aūt affinitas attinētia siue vinculū primo ad psonam p tinēs ex mr̄imonio z psanguinitate. Sūt aūt tria gña affinitatū. Primū puenit ex primis nuptijs. Scōm ex scōis. Tertiū ex tertijs. ¶ Est aūt primū genꝰ affinitatis: cū aliq̄ mulier cōtrahit cū psanguineo meo/ vel psanguinea mea cum aliq̄ viro: talis eñ attinet michi i primo gradu affinitatis: z distinguiť hic gradus affinitatis p̄m gradꝰ psanguinitatis: quia psanguinei vxoris fratris mei eisdē gradib⁹ affinitatis michi p̄iuncti sunt/ qb⁹ z cō sanguinei fratr̄: z hoc est qz vir z vxor vna caro sunt ipedit aūt hec affinitas mr̄imoniū eisdē gradib⁹ q̄ bus z psanguinitas. ¶ Secūdū genꝰ affinitatis est cū vxor psanguinei mei mortuo psanguineo meo: cōtrahit cū alio viro. ¶ Tertiū genꝰ affinitatis est cuz vxor psanguinei mei: mortuo scō viro mr̄imoniuz otrahit cū tertio. Et solebāt phiberi mr̄imonia in secūdo gñe affinitatis vsq̄ ad quartū gradū: z i tertio gñe vsq̄ ad scōm gradū: sed modo nec scōm/ nec tertiū genꝰ affinitatis ipedit mr̄imoniū in aliq̄ gradu.

¶ Questio vltima.

¶ De impedimento matrimonij.

Ꝑ hoc aꝛ.

Onsequēter dicēdū est de ipedimēto matrimonij qō dicit enormitas delicti: sicut de vxoricidio z raptorib⁹ virginū: z icestuosis q̄ videlz cognoscūt matrē z filiam: vel scrimonialē vel duas sorores: de talib⁹ dicūt canones q̄ nō possunt otrahere. ¶ Sed obijcit. Ōes isti possunt penitere z agere pniam pfecte: z p fecta pnia/ de⁹ iniqtatū ei⁹ nō recordabit: ergo nec ecclesia debz recordari: g̃ nō debēt phiberi a matrimonio ppt̄ pcedētia pct̄a. ¶ Itē pacta pnia ecclia recipit eos ad maiora sacramēta: scz ad eucharistiā z pniam: ergo multo forti⁹ debet eos recipere ad matrimoniū. ¶ Ad hoc dicūt q̄dā q̄ etiā peracta pnia non possunt otrahere: qz canones phibēt: tñ pacta pnia ecclesia pōt dispēsare cū eis: ad hoc vt otrahāt

Secundo.

opio aliq̄ū.

¶ Sed querit̄ si alique talis pacta pnia sine dispensatione cōtrahat de facto/ vtrum sit matrimonium?

Questio.

Aꝛ q̄ sic.

¶ Videť q̄ sic: qz iste est sine oi pct̄o: z illa similit̄: et est ibi mutuus psensus per ꝟba de p̄senti expꝛssus: g̃ ibi est verū matrimoniū. similit̄: dicūt canones q̄ ille q̄ machinat̄ in mortē alterius vt habeat vxorē illius vel q̄ machinat̄ in mortē alteri⁹ mulieris vt habeat virū suū: nō possunt habere optata z iugia. vnde nec iste pōt habere illā cuius virū interfecit: nec illa virū cuius vxorē interfecit: similit̄ ille q̄ otrahit spōsalia p ꝟba de futuro cū aliqua muliere cui⁹ marit⁹ adhuc vivit: nō pōt habere illā post mortē viri p̄m canones. ¶ Sed de his oibus potest obijci eodē mō quo de primis: sic dicūt canones q̄ ille q̄ otrahit de facto cū aliq̄ viuēte sua vxore/ nō pōt separare se a secunda si velit mortua prima vxore: dolus enim suus nō debet ei patrocinari. ¶ Sed obijcit: aut est mr̄imoniū inter ipos aut nō: si nō: g̃ pōt z debz separe se ab illa: si est inter ipos matrimoniū: g̃ mulier nō pōt separare se ab vno si velit/ z hoc falsuz: qz si mulier nescivit eū habere vxorē quādo otraxit cum illo: qz nō debet puniri ex quo non peccauit. ¶ Ad predicta z cōsimilia diuersi diuersa dicūt. Sed nobis videť esse dicēdū q̄ si aliq̄s peccat cōtra bonū matrimonij: et non est cōtra essentiā puniēdus est sine dubio/ z pōt ei phiberi q̄ nō decetero otrahat: tñ si cōtrahat de facto otractū est: qz eñ nō peccauit otra essentiā matrimonij/ non punit in essentia. vñ vxoricide z rapto res ꝟginum z incestuosi si otrahūt de facto otractū est nisi vxoricida interfecerit vxorē suam pſequens in ea matrimoniū volens alia habere. ¶ Quod vero canones dicūt q̄ hmōi nō possunt contrahere: intelligēdū est: non possunt. i. peccāt cū cōtrahūt: qz phibitum est: sed illi q̄ peccant otra essentiam matrimonij/ punirī debēt in matrimonio: vt ille q̄ machinat̄ est post mortē alterius vt habeat vxorē illi⁹ z otrahit spōsalia cū illa marito viuēte: quia peccat cōtra essentiam matrimonij/ non pōt habere illā: z si otrahit de facto cū illa non est matrimoniū: de illo ꝟo q̄ otrahit cū alia viuēte sua vxore: quia peccat contra matrimonij essentiā: mortua prima cogit̄ remanere sū secūda si ipsa velit tūc eñ primus consensus habet effectus z est ibi matrimoniū si mulier vult que ignoranter fecit: si ꝟo nō vult nō est ibi matrimoniū.

¶ Decimus tractatus capl̄m primum.

¶ De sacramentorum effectu siue de resurrectione.

Ad primum

Ad scōm

Ad tertium

Icto de sacramēto pſequent̄ dicendū est de effectu sacramētoꝝ siue de resurrectione. Circa quā p̄mo dicēdū est de gñali resurrectiōe. Scōo de resurrectione christi. Tertio de dotibus resurgentiū. ¶ Circa gñalem resurrectionē primo videndū quare debeat corpoꝝ resurrectio. Secūdo an resurrectio sit naturalis vel miraculosa. Tertio qd sit ꝓpitas humane nature: q̄ sola credit resurgere. ¶ Ad⁹ corpora resurrectura sint ꝓbat̄ auctoritatib⁹ z ratiōibus: habet ei in Job. In nouissimo die de terra surrectur⁹ sum/ z in carne mea videbo deū saluatorē meū. ¶ Item habet in exodo. Ego sum deus Abraham z deꝰ Jacob. z dns in euāgelio vtit̄ auctori. otra saduceos volēs ꝓbare resurrectionē corpoꝝ: dicit ei deꝰ nō est mortuoꝝ: sed viuētiū: si eñ Abraham ꝑ isaac z Jacob oino nō essent nec in aia nec in corpore nec diceret deus eorum: ergo relinquitur q̄ in anima sint ad hoc vt aia recipiat ꝑut meruit: sed nō meruit nisi in corpore: ergo z corpus recipiet esse cū aia ꝑm q̄ meruit z ita corpora resurgēt. ¶ Itē in ezechiele. ossa arida audite ꝟba dñi: hec dicit dns deus ossibus his. ecce ego intromittam in vos spiritum z viuetis/ et dabo super vos neruos z succindere faciam super carnes ¶ Item in Danele: qui dormiunt in pulvere exigilabunt/ alij in vitam eternā/ z alij in opprobriū: sic ergo z per illos qui fuerūt ante legem/ z per ipaz legē z per pphetas ꝓbat̄ resurrectio corpoꝝ. ¶ Contra dicūt ei multi heretici nitētes ꝓbare resurrectionē corpoꝝ nō esse futuram: z ad hoc inducūt auctoritates apostoli q̄ dicit. Caro et sanguis regnū dei non possidebūt: g̃ in regno dei nō erit caro. ¶ Itē erim⁹ sicut angeli dei in celo: g̃ sine carne cū singuli sint in celo sine carne/ z ita corpa nō resurgēt. ¶ Rationib⁹ Rōnibus aretiam nituntur ꝓbare idem: anima eñ vtitur corpo quuntur. re tanq̄ instrumēto: sed instrumēto nichil debetur: quia ipsum nichil meret: sed solū vtens instrumēto: g̃ cū corp⁹ nichil mereat nichil ei debet: g̃ nō debet ei resurrectio. ¶ Itē intellect⁹ idiget sensu ad cognitionē vniuersaliū z intelligibiliū: sz postq̄ illa cognouerit/ vlteri⁹ nō idiget: sicut aliq̄s idiget eq̄ ad eundū ad aliquē locū in q̄ mālionē est factur⁹: sed postq̄ peruenerit ad locū illū iuuabilis est equus g̃ cū aia peruenerit ad cognitionē dei z aliorū intelligibiliū iuuabilis erit ei sensus: sed nichil iuuabile erit in regno dei: g̃ in regno nō erit sensus: g̃ neq⁹ corp⁹: z ita corpora non resurgēt. ¶ Itē hō creat⁹ est ad hoc vt habeat vitaz eternā: sed vitā eternā habēt sufficienť āgeli q̄ sine corpore sunt: g̃ z alie sine corpore sufficient habebūt vitā eternā: g̃ ꝑ vitā eternā: g̃ nō optebit corpa resurgere: hmōi rōnibus negāt resurrectionē corpoꝝ esse futurā. ¶ Sed ꝓbat̄ q̄ hmōi ratiōes nulle sunt quia anima non vtit̄ corpore: vt solo instrumento et puro: quia puꝝ instrumentum non opat̄ proprie: sed corpus proprie opat̄. dicūt ei philosō. z augustinus q̄ anima se habet vt impans: z corpus vt impatum et potentie imperate sunt in neruis z musculis z lacertis: g̃ corpus habet proprie potentias opatiuas

Ꝑ has aꝛ.

Exemplum.

Exemplum.

g̃ corpus proprie opat̄: ergo se non habet vt solum instrumētū: hoc etiā patet q̄ illū q̄ egrotat: qz si egrotat in pede cōtūcuꝝ impat alia ambulare nō pōt nō. Similit̄ si egroret in lingua non potest loq̄: g̃ ad hoc vt huiusmodi actus sint/ necesse est p̄ expediri potentiam que est in membris: g̃ corpus proprie opat̄ z bene vel male: g̃ proprie meret̄ z demeret̄: ergo debet ei resurrectio gloriosa vel non gloriosa. ¶ Item corpus habet quasdam ꝓprietates p se sicut albedinē z nigredinē: z quasdā inēstū habet aiam: vt ambulare: z hmōi: sic z aia habet quasdā opatiões pſeyt intelligere: quasdā inēstū est in corpe vt videre/ ymaginari/ et hmōi: sz aia nō meret nisi in corpe z meret ꝑ extraneas opationes: sed ista pficiet cōtū ad opatiões quas habet p se: etus eni remuneratio est sua plena pfectio: g̃ perficietur cōtū ad alias opationes quas habet inēstū est in corpore: sed cōtū ad illas nō poterit pfici sine corpore: qz ille nō exercent sine corpore: g̃ corpora resurgēt. ¶ Itē dns in euāgelio ondit corporales actiões esse meritorias: cū dicit. Esurijt: dedistis michi māducare cē. ergo corpus ꝓprie meret̄ per huiusmodi actiões corpales: ergo remunerabit̄ ꝑ huiusmodi actiōibus: g̃ corpora resurgēt quod concedimus. ¶ Et ad primo obiectū dicim⁹

Secundo.

Tertio.

Solutio.

Ad primum

Augustinus exponit dictum apli.

q̄ hec auctoritas. Caro z sanguis regnū dei nō possidebunt: quia ibi nō erit luxuria: sed oīmoda mūdicia z puritas. Secūdo sic: caro z sanguis. i. corporales actiones que primeret ad nutrimētū carnis sicut comedere z bibere ibi nō erūt: qz ibi nō est necessarius cibus z potus: quia nō erūt ibi corpora animalia. i. alimonia indigētia: sed spūalia. i. oino spūi obedientia. Tertio sic: caro z sanguis regnū dei nō possidēt optet eñ corruptibile hoc induere incorruptionē: et mortale hoc induere imortalitatē. ¶ Ad secūdū obiectū dicimus q̄ aia nō vtit̄ corpe vt puro instrumēto: immo se habet vt impans z corpus vt pure impatum: vnde sicut aia meret obediendo deo: sic corpus meret obediendo spūi. i. hō corporalib⁹ actioni bus. ¶ Ad tertio obiectū dicim⁹: q̄ aia nō indigebit sensu in patria ad cognitionē intelligibiliū: ꝑ p-

pter aliud: scz advidēdū humanitatem x̄pi: terra eñ illa est meller lacte fluēs: lacte h̄uanitatis z melle divinitatis: z habebūt oculi corporales gloriam suam in visione h̄uanitatis x̄pi: sicut oculi spirituales in visione deitatis. ¶ Ad vltimo obiectū dicimus q̄ vita eterna ꝓut cōpetit homini non erit sufficienť in aia/ immo ps erit in corpore: ibi eñ videbimus/ amabimus/ z laudabimus/ et̄ā vocalit̄ vt dicit cassiodorus in apocalipsi. Clamāt sancti vsquequo dñe non vindices sanguinē nostrū volētes glorificationē corporis: sed dictū est illis vt requiescerent adhuc temp⁹ modicum donec impleat numerus fratrum eorum sicut dicit in. xi. ad hebreos. Hij omnes testimonio fidei ꝓbati nō acceperūt repromissionem deo ꝑ nobis melius aliq̄d ꝓuidere vt non sine nobis cōsummarent: z in euangelio: hec est vita eterna vt cognoscant te: z q̄m misisti Jesum christum: z ita vtio Jesu christi ꝑm q̄ homo est pars vite eterne ꝓut competit homini qui nichil meruit nisi in corpe. ¶ Sic ergo ꝓbatur resurrectio generalis. Primo per duplicem causam: scz ꝑ causam mertoriam/ z ꝑ causaz effectiuam: per causam mertoriā: quia corpus meretur glorificari: ꝑ causam effectiuam: quia deus iustus: z ita remunerabit corpora: quia meruerunt glorificari. ¶ Secundo ꝓbatur resurrectio corpoꝝ ꝑ si mile: quia si aia pficiet cōtum ad opera que habet ꝑ se: a simili perficietur cōtum ad opera que habet cōtum est in corpore. ¶ Tertio modo ꝓbat apostolus generalem resurrectionē ꝑ resurrectiōem christi/ dicens: si xp̄s resurrexit/ z nos resurgemus: est autem ꝓbatio minus noti per magis notu: erat enim nota x̄pi resurrectio: qz ꝓbata est ꝑ testes animi exceptione matores scz per apl̄os qui viderant/ et per miracula z ꝑ testimonia scripturarū que nō vis huius ꝓbationis primo resurrexit: ergo nos resurgemus. dicemus quādo dicet de resurrectiōe christi. ¶ Quar to modo ꝓbat apostolus resurrectionē generalē per similitudines naturales/ dicens: insipiens tu quod seminas nō viuificatur nisi prius moriat: ergo si granum mortuū resurgit/ corpora hoim mortua resurgent. ¶ Sed videť q̄ hec ꝓbatio nulla sit: quia ea q̄ naturaliť sunt nō ꝓbant ea que sunt supra naturam/ z resurrectio corpoꝝ supra naturā est: sicut dicetur postea. ¶ Propter hoc dicunt quidā q̄ nō ꝓbat apostolus q̄ resurrectio futura sit: sed q̄ possit esse: cozithij eñ credebant q̄ nō posset esse. ¶ Sed itez hoc nichil: quia nō sequit: si quod est impossibile ꝑm naturam z illud quod est supra naturā possit esse. ¶ Et nos dicimus q̄ argumētario apostoli necessaria est z est per locum a maiori: si eñ deꝰ nature dedit hāc potestatem vt de grano mortuo faciat viuum: multomagis ipe habet hāc potestatem: vt corpora mortua viuificet que hoc meruerunt.

Ad primum

Ad scōm

Ad tertium

¶ Secunda questio.

¶ De resurrectione corporum si sit naturalis vel miraculosa.

Secundo capitulo queritur vtrum resurrectio corpoꝝ sit naturalis vel miraculosa?

¶ Probatur q̄ naturalis: quia dicitur in exodo: magi ꝓpharaonis fecerūt de ꝓgis serpentes: z dicit Augustinus: q̄ demones q̄ multā habent peritiam z agilitatē/ attulerūt eis semina quibus naturaliť fecerūt de ꝓgis serpentes: g̃ cum

Aꝛ q̄ naturalis

boni angeli pitiores sint ꝛ agiliores ꝯ mali/ in momento poterũt afferre semina qb⁹ naturaliꝫ fient corpora hũana: ꝛ sic resurrectio corpoꝝ erit naturalis.

Secundo. ¶Item. idē corpus hũanũ erit tunc qñ modo est: ꝑ eadem coniunctio partiũ ꝛ elementoꝝ: sed q̄ modo est/ naturalis est: ꝑ ꝛ q̄ tunc erit naturalis erit: sed si naturaliꝫ ꝓiungent̄ partes: ꝑ resurrectio erit naturalis.

In oppositũ lis. ¶Sed ꝓtra. mors ꝛ vita sunt opposita vt priuatio ꝛ habitus: dicit em̄ augustinus q̄ mors est priuatio vite: sed a priuatione ad habitũ non est regressus ℔m naturā: ergo a morte ad vitā nō est regressus ℔m naturā: ergo resurrectio corpoꝝ non est naturalis.

Secundo ¶Item natura est vis insita reb⁹ ex similib⁹ similia ꝓcreans: sed qñ oēs homines erũt mortui nō erit talis natura: q̄ ex homie gñet homiem: ꝑ resurrectio corpoꝝ

Tertio. nō erit naturalis. ¶Item resurrectio vt dicit apls erit in momēto/ in ictu oculi/ i nouissima tuba: sed natura non poterit in ictu oculi ꝯgregare ptes corpis hũani: quaꝝ vna erit in oriente: alia in occidēte: ꝑ re

Solutio. surrectio corpoꝝ nō erit naturalis. ¶Quod ꝯcedimus: dicit em̄ apls ad romanos q̄ si spūs eius q̄ resuscitauit iesum xp̄m a mortuis/ habitat in nobis: q̄ suscitauit iesum xp̄m a mortuis viuificabit ꝛ mortalia corpora nostra propt̄ inhabitatē spiritū ei⁹ in nobis sunt em̄ corpora nostra templū spūssancti: vñ ꝓpter istā dignitatē ipse deus vt natura iustificabit ꝑ gloriosam resurrectionem corpora nr̄a: nō corpa alinozū. i. hoim luxuriosoꝝ quoꝝ carnes sunt vt carnes

Ad primum asinoꝝ: sicut dicit ezechiel. ¶Ad primo ergo obiectum dicimus q̄ nō est simile de corpore humano ꝛ de serpente: quia corpus humanū naturaliꝫ nō gñat nisi ꝑ decisionem seminis: alia vero aliter fiunt sicut teredones ex sola putredine ligni: ꝛ alīq̄ ex sola exalatione vini: quedā etiā ex ira vt rane/ bufones/ ꝛ ser

Ad secundū pentes: ꝛ propt̄ hoc patet q̄ nō est simile. ¶Ad secūdo obiectū dicimus q̄ in resurrectione corpoꝝ duplex erit ꝯiunctio: vna actio vel passio quā de⁹ faciet in resurrectione corpoꝝ: et illa erit miraculosa. Alia erit ꝯiunctio q̄ erit relatio media int̄ ptes coniunctas ꝛ illa erit naturalis: sicut in ceco illuminato a dño visus habitus fuit miraculosus: sed visus actꝰ fuit naturalis: distinguēda ergo ē hec. Eadē ꝯiunctio erit tūc que modo est: si intelligaꝫ ꝯiunctiōe relatione ꝓa est: sed illa nō erit resurrectio sed consequens ad resurrectionē: si de ꝯiunctione actione vel passione falsa est: quia solus deus in ministerio angelorū faciet illā que erit: hanc aūt q̄ est vel que fuit fecit na-

Iterū aſ. tura. ¶Adhuc videt̄ posse ꝓbari q̄ resurrectio sit naturalis: quia dicit in psalmo. dabit voci sue vocez ꝓtutis. i. vocē suā scz vocē archāgeli ꝛ vocē tube faciet ꝓtuosam: ex ꝓtute em̄ illius vocis resuscitabun

Euasio. tur corpora: ergo resurrectio corpoꝝ erit ex ꝓtute naturali: ꝑ erit naturalis: si dicaꝫ q̄ nō erit naturalis

ℨ hoc aſ. quia ꝓtus illa ex solavolūtate dei dabit illi voci: hoc nō est solutio: quia motus firmamēti naturalis est: ꝛ

Secundo. tm̄ ꝓtus que mouet ipm̄ a solavolūtate dei est. ¶Itē dicit Joh. damas. si mors hois est sepatio corpis et aie/ resurrectio est ēminata: scda cōiunctio corporis

Probatur minor. ꝛ aie: sed iterata coniunctio corporis ꝛ aie erit naturalis. ℨ ꝓbaꝫ: q̄ anima naturaliꝫ appetit corpus vnde in apocalipsi. ¶Clamāt sancti vsquequo dñe nō vindicas sanguinē nr̄m: hoc aūt nō clamant tantum propter gaudiū quia habituri sunt de vindicatione:

sed quia desiderāt scdam stolā corpis: ꝑ naturaliter anima appetit corpus: ꝛ naturaliꝫ appetit corpꝰ animam tam ℨ pfectionē suā: ꝑ cōiunctio aīe ad corpꝰ erit ex mutuo appetitu naturali: ꝑ illa ꝓiūctio est naturalis: sed illa scda ꝓiūctio erit resurrectio: ꝑ resurrectio erit naturalis. ¶Si dicaꝫ q̄ illa ꝓiūctio non

Euasio. erit naturalis: q̄ erit p̄ sola opationē dei. ¶Et hoc

ℨ hoc aſ. nō est solutio: q̄ in primis corpibus vt in sole ꝛ luna cōiunctio materie ꝛ forme est naturalis/ ꝛ tñ est p̄ solam opationē dei. ¶Item q̄libet res appetit naturaliꝫ suam pfectionē. vñ apls. ℳis creatura ingemiscit ꝛ parturit vsq̄ adhuc: sol em̄ ꝛ luna ꝛ elemēta

Secundo que seruiūt hoi expectāt remunerationē seruitij sui: sed resurrectio corpoꝝ erit pfectio ipsorum: ꝑ corpora naturaliꝫ apperūt resurrectionē: ꝑ resurrectio

Tertio. est ex naturali appetitu: ꝑ erit naturalis. ¶Item solet obijci de puluerib⁹. non enim ex quolibet puluere repabit̄ corpus petri: sed ex hoc puluere: ℨ nō est ratio quare potius ex hoc puluere ℨ ex alio: nisi q̄ in hoc puluere est naturalis appetitus quo appetat hāc aīam: ꝑ ex naturali appetitu corporis anime cōiungek/ ꝛ inde vt prius. ¶Solutio. Ad primo ob

Solutio. iectū dicim⁹ q̄ triplicit̄ dat deus potētiam. ℙrimo

Ad primum dat aliquā potētiā ad esse rei/ vel ad bñ esse. Et tam

Multiplex potentia. illa potētia ꝑ eius actus dicit̄ naturalis. Secundo dat potentiam aliquam ad repationem nature sicut i ceco illuminato: ꝛ tūc potētia est miraculosa ꝛ actꝰ naturalis. Tertio dat potentiam aliquam ad aliquē actum supra naturam exercēdum/ ꝛ tūc potentia mi-

raculosa ꝛ ipe actus miraculosus: sicut dedit beate ℳgini potentiam gñatiuam/ ꝛ illa potentia fuit miraculosa ꝛ actus eius similit̄ miraculosus: similit̄ dicimus q̄ ꝓtus vocis ex qua resurgent corpora mira-

culosa erit/ ꝛ actus eius similit̄: quia dabit̄ ad actuz supra naturam exercēdū. ¶Ad secundo obiectū di-

Ad secundū cimus q̄ ꝯiunctio corporis et anime erit naturalis loquēdo matialit̄: in matia em̄ est naturalis obedi-

ētia qua deus de illa potest facere quod vult: sicut dicit Augustinus: q̄ in costa Ade erat vt ex ea posset

Augustinus fieri mulier: sed nō vt ex ea fieret: ibi em̄ potētia materialis fuit passiua: sed non potentia formalis siue actiua/ coniunctio ꝑ corporis ꝛ anime non erit naturalis formaliꝫ: quia in anima ꝛ corpore non erat causa formalis vel actiua: quare secundo coniunguntꝫ. vnde ꝛ si ipsa coniunctio ℔m se sit naturalis: tamē q̄ secunda vel iterata erit miraculosa: quia resurrectio

Notandum. est ita ꝯiunctio inātum iterata. ¶Sciendū tamē q̄ damascenus loquit̄ de resurrectione hominis cū dicit q̄ resurrectio ita ꝯiunctio inātum iterata. ¶Per predicta patet solutio

Ad tertium ad tertioz quarto obiectum: licut em̄ factio mulierꝫ

Ad quartū. ex costa nō fuit naturalis / licet in costa esset naturalis obediētia qua ex ipsa poterat fieri mulier: similit̄ resurrectio corpoꝝ nō erit naturalis licet i ipis pulueribus sit naturalis obediētia qua ex ipsis poterit reformari corpora. ¶Nō est aūt pretereundus error

Error phōꝝ quorūdam philosophorum qui posuerūt resurrectionem siue repationem hominum eorundem numero fore naturalem: dixerūt em̄ q̄ post magnum annum in quo sumus erūt in secūdo anno magno idem ho-

mines numero / ꝛ edē aialia numero q̄ fuerūt a ꝓio magno anno: appellatur aut̄ magnus annus revolutio supcelestiū corpoꝝ a puncto i quo creata fuerūt ad idem punctū q̄ non fit nisi in miibus annoꝝ: ꝛ cū terminatus erit primus magnus annus incipiet secundus: ꝛ est vt ipsi dixerūt idē motus supcelestium corpoꝝ qui prius fuit: ꝛ eedē generatiões ꝛ eadē generata numero q̄ fuerūt in principio magni anni. vñ idem adam numero: idē abel numero: ꝛ sic de aliis.

ℨ hoc aſ. ¶Sed hoc manifeste est ℨ fidē ꝛ ꝓta totā sacrā scripturā: et improbari pōt de facili p̄ rationē: illi enī q̄ erūt in fine primi anni magni generabunt illos qui erunt in principio secundi: aliquis sic generabit adā sic demōstrek ille: iste generabit adā: aut de necessitate aut de nō necessitate: si de necessitate eadē rōne ꝛ alij gñabunt alios de necessitate: ꝛ ita oia de necessitate euenīt: perit ergo casus: perit ergo liberū arbitriū/ quod est inconueniēs oi rationi: si ꝓo iste non de necessitate gñabit adā: poterit ergo contingere q̄ non gñat: ꝛ ita poterit cōtingere q̄ adam nō erit i ſcō magno anno. Eodē modo de aliis bonis ꝛ malis poterit contingere q̄ deus nō reddet bonis pmia nec malis penas: ꝛ ita pibit iusticia diuina. multis etiā aliis modis posset improbari: error ille qb⁹ supsedemus. ¶Dicimus ꝑ q̄ resurrectio nō possit

Solutio. esse naturalis ꝓpt̄ tres causas. ℙrima est q̄ resurrectio fiet in momento: in ictu oculi natura ꝓo operaꝫ

Prima successiue. Secunda est q̄ in resurrectione fiet corpus immortale ꝛ fulgidū: quia fulgebūt sancti sicut

Secunda. sol: natura ꝓo non potest talia facere. Tertia causa

Tertia. est q̄ idem corpus numero resurget sicut dicit iob. quē visurus sum egoipse ꝛ nō alius: natura ꝓo non facit idē corpus numero: sed specie: ꝓseruat ei speciē ꝑ individuorum multiplicationem.

¶Tertia questio.

¶De veritate humane nature.

ℰRtio capitulo q̄rit̄ qd sit ℔itas hũane nature ꝑ totā ꝛ sola dicit̄ resurgere: sup hoc

duplex opio duplex est opio: dicūt em̄ qdā: q̄ illud solū quod decisum est ab adā est ℔itas hũane nature: ꝛ hoc volūt habere ab auctoritate dñi dicentis in euāgelio. ℳē quod in os intrat vadit i ventrē: ꝛ i secessuz dimittit̄. vñ dicūt q̄ nihil de nutrimēto sit de ℔itate humane nature: sed illud solū qđ decisum est ab adā remanet ℔itas humane nature: sed ꝑ rrogationē ꝛ fomentū nutrimenti non ꝑ vnionem

ℨ hoc aſ. propagaꝫ ꝛ dilatat in se: ꝛ in hac opinione fuit magister in sententijs. ¶Sed cōtra hanc opinionē obijcit cum pat̄ gñat filium ꝑ decisionem illud quod decisum est erat de ℔itate humane nature ꝓtis: ꝑ non remanet in patre tota ℔itas humane nature: que prius ibi erat: ꝑ cum pars non sit idem cum toto nō est in patre eadem ℔itas humane nature que prius erat: ꝑ non habet eandem ℔am humanam naturam quam prius habebat: ꝑ non est idem ℔e hō qui prius: ꝛ hoc

Tertio manifeste falsum. ¶Itē quasi cōmunis animi cōceptio est q̄ quicqd naturaliꝫ dilatat aut ꝑ rarefactionem dilatat aut ꝑ additionē: sed ℔itas humane nature dilatat: ergo aut ꝑ rarefactionē aut ꝑ additionē: nō primo modo: quia rarius est corpus pueri ℨ corpus iuuenis: ergo ꝑ additionē dilatat: ꝑ aliqd de

Quarto. trimēto transit in ℔itatē hũane nature. ¶Itē si nihil transit: nulla est sciētia medicoꝝ: qui dicūt q̄ aliqd de nutrimēto trāsubstantiat in corpus hũanū: inconueniens aut̄ est dicere medicinā nichil esse. Est em̄ medicina a deo vt habeat in eccliastico. honora medicū ꝓpt̄ necessitatē: eam illū creauit altissim⁹. ¶Alij

Alia opio. sunt q̄ dicunt q̄ illud solū qđ decisum est ab adā est ℔itas hũane nature: imo aliqd de nutrimēto trāsit i ℔itatē hũane nature. ¶Sed iteꝝ obijcit ℨ istā opi-

Iteꝝ aſ. nionē cū pr̄ gñat filiū illud quod decisuz est aut erat primum de ℔itate humane nature in pr̄e aut non: si erat: ꝑ pat̄ modo non habet eandē ℔itatem humane nature quam prius habebat: ꝛ inde vt prius. si ꝓo illud quod decisum est non erat de ℔itate hũane natura in alio: hoc constat: ꝑ simplicit̄ non erat de ℔itate humane nature: ꝑ id qđ decisum est nō est de ℔itate humane nature in filio: ꝑ nō facit q̄ illud qđ transit de nutrimēto sit de ℔itate humane nature: ꝑ filiꝰ nō habet de ℔itate hũane nature: ꝑ nō est ℔e hō: qđ falsum est. ¶Item aut illud solū qđ decisum est/ est de

Secundo. ℔itate hũane nature/ aut non illud: si illud solū redit ꝓio opinio: si non illud solū: ꝑ quod addit de nutrimento fit de ℔itate hũane nature: sed tota ℔itas hũane nature resurget: ꝑ quicquid est additum humane nature de nutrimēto resurget in isto: resurget ergo iste longe latior ꝑ longus: resurgēt etiā capilli in lōgitudine vnius diete: ꝛ ita resurget iste in maxia de-

Tertio. formitate: quod est inconueniens. ¶Item dicit Augustinus in. xxi. libro de ciuitate dei: q̄ si aliqs cōfectus fame cogaꝫ comedere carnem humanā/ nō resurget illa caro in ipso: nec fit de ℔itate hũane nature istius hominis: quia aliunde mutata est: eadem ratione nec alia caro fit de ℔itate hũane nature istius hois: q̄ aliunde mutata est: ꝛ ita nichil addit de nutrimēto hũane nature. ¶Solutio. Dicim⁹ q̄ nō illō

Solutio. solū quod decisum est ab Adā est de ℔itate hũane nature. Et ad auctoritatē dñi soluunt magistri dicē-

Ad auctoritatem. tes/ q̄ omne quod in os intrat in ventrē vadit et in secessum emittit̄. i. de quolibet aliquid: non em̄ dixit totum sed oē/ ꝛ sine dubio maxima pars in secessum emittit̄ ꝛ parū quid de nutrimento addit̄ ℔itati hũane nature. ¶Ad illud autem quod q̄rit̄ vtrum illud

Ad aliud quod decisum est de ℔itate hũane nature p̄tis: dicimus q̄ sic: dicimus q̄ non valet hec argumentatio: pat̄ non habet eandem ℔itatem humane nature quā prius habebat: ꝑ non est ℔e idem homo qui prius qz idem homo dicit̄ ad idēptitatem anime que est forma ꝛ pfectio hominis. vnde eandem habet ℔itatem humane nature formalit̄: sed non materialit̄. ¶Cum autem dicit Augustinus q̄ ℔itas humane nature re-

Ad augustinum. surget/ loquit̄ de ℔itate humane nature ꝓtū ad materiam scz de ℔itate carnis: qualit̄ autem ad secūdo obiectum soluendum dicet̄ postea. ¶Ad vltimo ob

Ad aliud. iectum dicimus q̄ non est simile de carne humana / ꝛ de aliis carnibus: quia alie carnes sunt nutrimētū quod debet̄ homini: sed caro humana non debet̄ ei ꝑ nutrimēto: feraꝝ em̄ est comedere hoies/ nō hoiꝝ vnde caro hũana non trāsit in ℔itatem humane nature alterius hominis: sed alia caro bñ trāsit. ¶Ad

Notandum. euidentiam autem solutionis omnium ꝓdictaꝝ obiectionum. Notandum est q̄ ꝓtū ad corpus aliquid dicit̄ esse de ℔itate humane nature quattuor modis ¶ℙrimo ꝓtum ad esse: sicut caput ꝛ coꝛ ꝛ cetera mēbra principalia: sine qbus non potest esse hō sunt de aliqd est de ℔itate humane nature ꝓtū ad esse. ¶Secūdo dicit ℔itate ꝛc.

aliquid esse de veritate hūane nature cꝫtum ad bonum z integrū esse: sicut visus/auditus/pedes/z manus: sine his eīm pōt esse homo: sed nō habet bonum z integrū esse. ¶ Tertio modo dicit aliqd esse de perfectione hūane nature cꝫtum ad pfectionem: z hoc modo nutrimētū fit de ꝓpitate humane nature: puer eīm nascit pfectus homo cꝫtū ad esse z cꝫtum ad bonū z integrū esse: habet eīm visū auditū z cetera mēbza organica: quibus aptus est exercere opationes sed nō pōt adhuc vti potētijs pfecte: pficitur autem p additionē nutrimēti cꝫtū ad quātitatem z vires z vsum potētiarū: vñ nutrimētū trāsubstantiatū est de veritate hūane nature cꝫtū ad huius pfectionē z in scdo z in tertio modo: sed nō valet hec argumētatio nō est eadē ꝓpitas hūane nature q̄ prius: ergo nō est idē hō qui prius: si eīm exoculet aliqs aut crincetur pedibus aut manib⁹ non manet eadē veritas hūane nature cꝫtū ad bonū z integrū esse: manet tn idē hō: similiter si aliqd de nutrimento amittat non manet eadē veritas hūane nature. Tertio modo manet idē hō: z de tali veritare hūane nature aliqd dicit cū pater generat filiū: quia erat in patre materialiter non formaliter: sicut nutrimētū cū factum fuit de ꝓpitate hūane nature mansit materialiter z potētialiter virtute: sed nō formaliter/videlicet ꝑm formā quā pr⁹ habebat: licet autē quod decisum est/fuerit in patre de veritate hūane nature: tertio modo tamē est in filiode veritate hūane nature primo modo. vnde resurget i filio z nō in patre. ¶ Quarto modo dicitur aliquid de ꝓpitate hūane nature cꝫtum ad decētiā: sicut vngues z capilli ad decētiā ornatū sunt: licet ei capilli non sunt modo tātū ad ornatū: sed etiā ad pfectionē capitis a caumate z frigore: tamē in futuro erūt tantū ad ornatū: resurget autez quicquid est de ꝓpitate humane nature primo modo/z scdo modo/z quarto: sed non resurget quicquid fuit futurū de veritate hūane nature tertio modo. ¶ Et p hoc soluit obiectio superius facta. De indecētia resurgētiū: videlicet q si tota ꝓpitas hūane nature: resurget cū nutrimentum fiat de ꝓpitate humane nature: resurget aliquis homo in maxima latitudine: z ita in magna deformitate. ¶ Soluēdū est eīm p distinctionēvel in tereptionē huius: tota ꝓpitas humane nature resurget: non eīm tota veritas humane nature: tertio modo resurget: imo supflua detrahet deus: vnde augustinus in libro de ciuitate dei. ¶ Itē oipotētia habz qđ suppleat in hūano corpore vbi minus est: z habz qđ detrahat vbi amplius est. Sēs eīm vt dicit aplūs resurgem⁹ in mensura etatis plenitudinis xp̄i: vñ ille q̄ moritur puer resurget in tanta quātitate quātā habiturus erat si pueniisset ad eratē xp̄i: scz ad. xxx. annos vel circa: vnde sicut deus multiplicauit quinq̄ panes in deserto sine additiōe extrinseca: sic multiplicat sine aliqua additione materiaz corpis eius q̄ puer mortuus est: vt fiat tm̄ corpus cꝫtū habitur⁹ erat si pueniisset ad eratē xp̄i: z ita supplebit qđ min⁹ est z detrahet similit qđ ampli⁹ est. Aliqs eīm nimis sumit de nutrimētis z multa fiūt de ꝓpitate humane nature tertio modo: q̄ non fierent si moderate sumeret cibum/illa superflua detrahet deus: generalr ei verum est vt dicit Augustinus q̄ detrahent vitia et remanebit natura: vitiū aūt est q̄cqd sumit de nutrimento vltra virium perfectionem z earum sustentationem: hoc aūt intelligendū est in corporibus glorificatis. ¶ Sed obiciť. sit q̄ aliqs hō simus q̄enit ad eratē xp̄i in isto nichil resurget nisi qđ fuit de ꝓpitate hūane nature ei⁹/nichil ergo addetur ei: ergo nichil addet naso eius: ergo resurget simus vt modo est: g̃ resurget deformis: qđ est incōuenies/positio q̄ resurgat gloriosus. ¶ Ad hoc soluit Augustin⁹ dicens q̄ sicut in statua erea est qđ cū ipa iterū fundit quod prius erat de pede fit de manu / vel ecōuerso: sic in resurrectione qđ prius erat de pede fit de naso vel ecōuerso: nō resurget ergo iste in similitate: qr naso aliqd addet aliunde: sed ꝑm hoc videt q̄ sicut tota statua reparat: ita totū qđ fuit de ꝓpitate humane nature in isto resurget: z ita vt prius resurget in magna deformitate. ¶ Item ꝑm hoc nō erit idē nasus in isto q̄ pri⁹: qr aliqd ei additū est: z totū nō est idem cū parte: eadē ratiōe nō erit eadē man⁹/ nec idē pes z sic nō erit idē corp⁹ numero. ¶ Item capilli vt dicitur de supfluitate sunt: sed nichil supfluū resurget ergo capilli non resurgēt. ¶ Contra. dicit dns i euā gelio. Capillus de capite vro nō pibit. ¶ Solutio. Ad primū dicim⁹ q̄ de statua partim est simile ptim dissimile: simile in hoc quia sicut in statua qđ prius erat de pede ñt de naso/ vel ecōuerso: ita in corpe resurgēte: dissimile iterū in hoc: qr nō est eadē statua numero q̄ prius erat: sed idē corp⁹ numero resurget qđ prius fuit: dissimile iterū in hoc: qr nō est de intētione fundētis q̄ illud qđ erat de pede statue prius fiat modo de naso: imo hoc est casu: sed de itētiōe dei reparantis est q̄ illud qđ erat prius de pede fiat de naso vel ecōuerso. ¶ Ad scdo obiectū dicim⁹ q̄ idē est nasus simplr q̄ prius erat: sed nō est idē materialiter: nec valet: nō est idē materialiter: g̃ nō est idē: qr ꝑm materiam non iudicabit idemptitas vel diuersitas: sed ꝑm formam. ¶ Ad vltimo obiectum dicim⁹ q̄ capilli non sunt de superfluitate: immo sunt de fumo resoluto ex triplici digestione: vnde sunt de materia corporis humani: sunt autē ad ornatū hois exteriozis: sicut capilli aie: habet enim hō interioz: scz anima visum suū: auditū suū: z sic de aliis. vnde in luca. diues qui sepultus est in inferno: legit habere linguā/non linguā corpis: sed mētis. Concedim⁹ autē q̄ superexcrescētia capillo⁹ z vngiū de supfluitate est z de vitio nature: nisi eīm peccasset hō crescerēt capilli eius z vngues vsq̄ ad terminatam quātitatē z nō vltra: sicut stant vngues in leonib⁹ z in aliis q̄busdam animalib⁹: breuiter ergo dicimus q̄ resurgent corpora gloriosa perfecta cꝫtū ad esse z cꝫtū ad bonum z integrum esse: z in ea perfectione z decentia quā habitura erant si nō peccassent hoies: quod totum ostēditur in auctoritate ista apostoli: resurgemus in mensura etatis: ecce debita perfectio: plenitudinis/ecce bonitas et integritas: xp̄i/ecce decētia. detrahent ei vitia z seruabit natura. vnde si vanitas que est in vano est ex vitio nature: non erit aliqs vanus in patria: si ño nō est ex vitio nature poterit ibi esse aliqs vanus: sed hoc nō erit ei indecēs. ¶ Sed ꝫ dicta ar. ꝫtra p̄dicta obijcitur. Ex puluerib⁹ i quos resolutū est corpus hūanū restaurabitur in resurrectione: et non ex puluerib⁹ corporis petri restaurabit corpus pauli: sz ex puluerib⁹ corpis petri pcise restaurabit corpus petri / vt sit idem corpus numero quod pr⁹ fuit: sed sicut se habet totū ad totū: sic ps ad partem

Iterū ar.

Augustinus soluit.

Secundo.

Tertio

ꝫ illud euangelij.

Solutio

Ad primum

Ad secundū

Ad vltimuz

Exemplum.

Solutio.

Confirmat.

Exemplum.

Augustinus

Ad rōnem.

sed si ex tali puluere precise restaurabit tale corp⁹: ex puluere ptis precise restaurabit pars. igit pulueri nasi simi nulla fiet additio. z hoc est ꝓta predicta

Solutio. ¶ Ad hoc dicendū q̄ hec prepositio: sicut se habet totū ad totū: sic pars ad ptez: ii generalit intelligat falsa est: quia ex totali puluere pōt restaurari totale corpus: idem numero cꝫtum ad materiā z cꝫtum ad formā/z cꝫtū ad essentiam: sed non est verū generaliter q̄ ex puluere ptis possit restaurari eadem pars cꝫtum ad materiā et formā et decentiā: nisi hoc fieret opatione miraculosa. vñ dicim⁹ q̄ pti indecenti ex defectu fiet additio: vel multiplicabit in se: sicut patet in corporibus pualorū. si vero pticularit intelligatur illa ppositio nō tenet argumentatio: quia ex particularibus nichil sequitur.

¶ De resurrectione christi.

¶ Undecimus tractatus.

Consequenter de resurrectione xp̄i. circa quā primo queredū est qualit resurrectio xp̄i sit causa nře resurrectionis. scdo qualiter xp̄s ꝓbauit resurrectionem suā dicit pulis suis. tertio qualit apparuit i specie

Ar. primo. pegrini. ¶ Circa primum sic obijcit. dicit eni apls. Si xp̄s reurrexit: g̃ nos oēs resurgemus. videt q̄ hec ꝓbatio nulla sit: quia magis videt q̄ xp̄s resurrexit cꝫ q̄ nos oēs resurrecturi sum⁹: sed mai⁹ est q̄ magis videt. cōtraria sunt ꝑm naturalem rōnem. ꝓpter hoc ponit illa ꝓraria btūs Gregor⁹: licet simpliciter nō sunt cōtraria. z sic patet solutio ad primo

Ad secundū obiectū. ¶ Ad scdo obiectū soluit ꝓ hoc: quia nō valet hec argumentatio. Corp⁹ xp̄i palpabile est a manibus discipulo⁹: g̃ corruptibile: debet eni addi. est palpabile naturalit: et hoc falsum. sicut nō valet hec argumentatio: hec est virgo: g̃ non pepit: sed hec est necessaria: hec est virgo. g̃ nō pepit naturalit. ¶ Sz contra hanc solutionē multiplicit obijcit. quia corpus xp̄i glorificatū aut est naturalit palpabile a manibus non glorificatis: aut nō: sed sic habeo ꝓpositum: si nō: sed ante passionē erat palpabile naturalit a manibus non glorificatis: g̃ variata est natura. g̃ corpus xp̄i glorificatū nō est eiusdem nature: cuius erat ante passionē. z Grego. dicit q̄ eiusdē nature est cuius z ante: sed manēte causa/manet effectus. g̃ cū ante passionē esset palpabile ex natura quā habebat a manib⁹ nō glorificatis: z modo ex eadē natura est

Secundo. palpabile a manibus nō glorificatis. ¶ Itē. corpus xp̄i glorificatū: aut pōt palpari a manibus nō glorificatis: aut nō pōt. si non pōt. Contra. palpatū fuit a manib⁹ discipulorū: g̃ potest palpari. sivero pōt palpari a manib⁹ nō glorificatis: g̃ naturalit pōt palpari a manib⁹ nō glorificatis. dicit eni cecus nō pōt videre: qr nō pōt videre naturalit. ¶ Itē. sup illū locū

Tertio. luce. palpate z videte: dicit glosa. corpus nr̄m z subtile erit p effectū spūalis potentie: z palpabile p veritatē nature. g̃ corp⁹ glorificatū naturalit palpabile est: z cū habeat eādē veritatē nature quā pri⁹ habebat. palpabile est a manib⁹ nō glorificatis. ¶ Itē. in

Quarto. per illū locū luce: habetis hic aliqd qđ māducet: dicit glo. ad infinuandū veritatē resurrectionis: nō solum tāgi: sed cognosci voluit: qr vere resuscitari comedere possunt. tantaitce resuscitati. comedere nō possunt. vnde p hoc deprehendet antixp̄i fallacia: q̄ resuscitati ab ipso nō possunt comedere. g̃ corp⁹ glorificatū pōt comedere: gustare igit pōt: sed gust⁹ nō est sine tactu: est igit palpabile naturalit tā actiue cꝫ passiue. cibus eni tāgit gustātē: g̃ est palpabile naturaliter a manibus non glorificatis. ¶ Itē in Pla. vi debit ois caro salutare dei: g̃ tā boni cꝫ mali videbūt xp̄m glorificatū. sed dns nō faciet ibi miraculū pro malis: g̃ mali sine miraculo videbūt deū glorificatū et oculis nō glorificatis: g̃ corp⁹ glorificatū sine miraculo pōt videri ab oculo non glorificato. g̃ potest palpari sine miraculo a manibus non glorificatis.

Opio aliōrū ¶ Quod cōcedāt quida z in hac opinione fuit posit⁹. d. cebat ei q̄ corpus glorificatū materialit potest videri a corpore glorificato. z nō glorificato: similiter z palpari: sed in hoc est differētia: quia corpus non glorificatū tangit/detinet/et videt velut nolit: sed corpus glorificatū qñ vult ꝓbet se visibile: sicut sup lucā dicit de angelis. q̄ in potestate illoꝝ est apparere z videri qñ volunt: et non videri qñ non volunt: sicut dixit demon de beato Bartholomeo. Si vult videt: si non vult non videt. et ꝓ hac auctoritate sunt oēs auctoritates: excepta prima q̄ soluit ꝑm istam opinionem: q̄ palpabile z incorruptibile non sunt contraria nisi ꝑm naturalem rōnem. naturalis eni rō non ꝓsueuit inuenire palpabilia: nisi corruptibilia. ¶ Ad scdo obiectū pz solutio qr non valet ꝑm istam opinionē: hoc est palpabile naturalit. g̃ corruptibile. ¶ Sed contra vtrāq̄ opinionē sic obijcitur. dicit i euangelio. fulgebūt iusti sicut sol. sed sol naturalit visibilis est ab oculis nō glorificatis: g̃ corpora glorificata naturalit visibilia ab oculo non glorificato: g̃ corpora et naturalit passibilia a corpore non glorificato. z hoc est contra primam opinionē.

Secundo. ¶ Item si corpora glorificata fulgent sicut sol z naturalis lux sit visibilis. vnde videt si obijciat visui/eodem modo corpus glorificatū ex luce sua vel colore naturalit visibile deberet esse oculo non glorificato: z non est in voluntate sua videri/vel nō videri: imo videt velit nolit: dūmodo obiectū sit visū.

Tertio. ¶ Item nichil est palpabile sine resistentia: hec ꝓpositio est quasi p se nota: sed corp⁹ glorificatū non resistit corpori non glorificato: est enim subtile z penetratiū. vnde dns ihc miraculo post resurrectionem intrauit ad discipulos ianuis clausis: ergo cum corporis glorificati ad non glorificatū non sit resistentia: glorificatū non est palpabile a non glorificato: subtile enim resistit subtili: grossum grosso: sed grossuz non resistit subtili. ¶ Item. qñ corpus glorificatū pal-

Quarto. patur a non glorificato/aut assumit aliquam ꝓprietatem quam prius nō habebat/aut nullam. si nullā: ergo qua ratione modo est palpabile: et prius: ergo si modo palpat a corpore non glorificato/et pri⁹ palpabat: cū eque ꝓpinqua essent: si aliquam ꝓprietatē assumpsit non nulli grossitiē: ergo cū palpat est grossum: ergo nō est subtile. ergo non est glorificatum.

Solutio. ¶ Solutio. ꝑm vltimam opinionem q̄ nobis magis placet dicendū est/q̄ sicut lignū putridū/et quidam vermes duas habent ꝓprietates/scilicet luciditatē que de nocte videt: et proprium colorem q̄ de die videtur: similiter corpus glorificatū duas habet ꝓprietates. Est enim palpabile p veritatem nature: z subtile p effectum spūalis potentie. vnde cū vtitur palpabilitate potest palpari a corpore non glorificato: cum vero vtitur subtilitate non potest palpari a nō

glorificato: ſz qz luciditas ligni putridi aut vermis aliqñ videt/aliqñ non:nō eſt de natura ligni putridi aut vermis: ſz ab extrinſeco: ſz corp⁹ glorificatū de natura ſue glorificatiōis habet q̄ videaꝫ ſi vult:et ſi nō vult/nō videt:z palpeꝫ ſi vult/z nō palpetur ſi nō vult.vnde qō ḡ illa argumētatio eſt a maiori z ꝓſtructiue.ḡ nō valet: qz locus a maiori deſtructiuus eſt

Secundo. ¶Itē.ſi xp̄s reſurrexit nos oēs reſurgem⁹:ſz neceſſariū eſt xp̄m reſurrexiſſe.ḡ neceſſariū ē nos oēs reſurrecturos eē: ex neceſſario eiñ nō ſequit niſi neceſſariū.

Tertio. ¶Itē. reſurrectio xp̄i eſt cauſa reſurrectiōis noſtre:vt dicit Auguſtin⁹.z apl's.Reſurrexit ꝓpter iuſtificationē noſtrā.z Gregori⁹. Mortē noſtrā moriēdo deſtruxit:z vitā reſurgēdo reparauit.ſz neceſſarium eſt cauſam p̄cceſſiſſe:ergo neceſſariū eſt effectum ſequuturū eſſe. ergo neceſſariū eſt nos reſuſcitaturos eſſe.

Quarto. ¶Item. ſancti q̄ deceſſerūt meruerunt gloriоſam reſurrectionē.z neceſſariū eſt eos meruiſſe. ergo neceſſariū eſt eos habituros eſſe gloriоſam reſurrectionē.

In oppoſitū ¶Sed contra. generalis reſurrectio erit miraculoſa:ḡ ex ſola volūtate dei:ſed volūtas.z neceſſitas ſunt diuerſa principia.ergo nō eſt neceſſarium nos reſurrecturos eſſe.

Secundo. ¶Itē. ſi neceſſariū eſt nos reſurrecturos hoc nō eſt niſi ꝓpt̄ iuſticiā dei: ſed hāc cauſam ſcim⁹.ſcimus eni deum eſſe iuſtū:et ſcimus qñ eſt cauſa reſurrectionis nr̄e.et ſcim⁹ aliq̄ eſſe nō poſſe:z hec eſt diffinitio ſciētie.ergo ſcim⁹ reſurrectionem.nō ergo credim⁹.

Tertio. ¶Item.non eſt neceſſarium iſtos decē reſurrecturos eſſe i reſurrectione gloriоſa.de illa eni loquit apl's.nec iſtos centum nec iſtos mille: ergo eſt neceſſariū non oēs reſurrecturos eſſe.z pbatum eſt oppoſitū. ¶Solutio. Ad

Soluꝫio ad ꝓmum. ꝓmum dicim⁹ q̄ xp̄m reſurrexiſſe maius eſt:z ſimile eſt:ſed apl's nō infert a maiori: ſed a ſimili. inq̄tū eni xp̄s filius dei eſt p gratiā/ſicut z alij ſancti ſimilis eſt illis . vnde ſimile eſt xp̄m inq̄tū eſt filius dei per gr̄am reſurrexiſſe:z ſanctos inquantū filij dei reſurrecturos eſſe:qz eadem eſt rō. vnde i illa argumētatione eſt locus a ſimili:ſicut in hac:aīa ſortis eſt īmortalis:ergo et q̄libet:ſed hec eſt ſimilitudo nature:et non ſimilitudo gr̄e. inquantū aūt xp̄s eſt deus homo maius eſt xp̄m reſurrexiſſe. vnde in excellētio

Aliter dicit. ri gr̄a reſurrexit q̄ aliquis reſurrecturus ſit. ¶Eſt etiam ꝓpter locū a ſimili i illa argumētatione: loc⁹ a duplici cauſa motiua. Reſurrectio eni xp̄i eſt cauſa motiua libertatis p̄ſis:vt faciat amore xp̄i reſurgere fratres ſuos: ſicut cū rex terren⁹ facit militem filium ſuū:amore ipſius facit multos alios milites: et licet multi crederēt q̄ hoc fecerit p̄ tm̄ in illis q̄ reſurrexerunt cū xp̄o.tm̄ intelligim⁹ tā de illis q̄ de illis q̄ reſurrecturi ſunt.vñ petit eccl'ia.Reſpice dñe in faciem xp̄i tui.null⁹ eni placet deo p̄ſ:niſi in xp̄o

Collecta eccleſie. eſt.i.mēbrū xp̄i.qz null⁹ aſcendit i celū:niſi qui deicēdit de celo.ſ.xp̄s: ranc̄ in mēbris ſuis:eſt aūt reſurrectio xp̄i cauſa motiua/ q̄tum ad nos reſurrectionis nr̄e:qz hec eſt dies quā fecit dñs.reſurrectio eni dñi illuminat nos/z facit nos videre gl'iam eternā:z ſic mouet nos ad gl'iam illā acq̄rendā. q̄ ſignificatum eſt q hoc. q̄ Moyſes aſcēdit in montē vt videret terrā ꝓmiſſionis:ſimiliť z nos debemus cōſiderare altitudinē gl'ie xp̄i:vt ad eādē bonis opibus ve

Figura.

Ad aliud. niam⁹. ¶Ad illud dicim⁹ q̄ neceſſariū eſt ſanctos reſurrecturos eſſe gloriоſa reſurrectione. Sed duplex eſt neceſſitas:ſcz neceſſitas nature:z neceſſitas iuſticie. ꝓma neceſſitate nō eſt neceſſariū nos reſurrecturos eſſe:ſed neceſſitate iuſticie neceſſariū eſt. z neceſſitas iuſticie z volūtas non ſunt diuerſa principia:imo idem ſunt in deo: hoc eni laus dei eſt. q̄ nō pōt facere malū: nec nō pōt facere iuſtū z bonū.aliť eni negaret ſe. ¶Ad illud q̄ dicim⁹ q̄ hec eſt vera:

Ad aliud. nos ſcim⁹ cauſam.i.ſcim⁹ deū eſſe iuſtū. hoc eni ſcriptum eſt i corde cuiuſlibet:ſed hec eſt falſa ſcim⁹ qñ hec eſt cauſa:nō eni ſcim⁹ q̄ iuſticia diuina ſit cauſa reſurrectionis nr̄e:ſed credim⁹: hoc eni ſcriptū eſt i corde cuiuſlibet: multi eni ſunt qui nō credūt reſurrectionem futurā.z ita ſoluim⁹ illud ꝓ interēptionem.

Ad vltimū ¶Ad vltimo obiectū dicim⁹. q̄ ſancti q̄ tam deceſſerunt neceſſariū eſt reſurrecturos eſſe/ gloriоſa reſurrectione:ſed iſtos ſanctos q̄ modo viuūt/ non eſt neceſſariū reſurrecturos eſſe: nec illos q̄ poſtea viuent:tm̄ cōpletū numerū ſanctor⁹ p̄deſtinator⁹:neceſſarium eſt reſurrecturū eſſe neceſſitate generali: non neceſſitate ꝑticulari:z generaliter loquit apl's: cum dicit reſurgemus.i.nos ſancti.

¶Qualiter dñs pbauit reſurrectionem ſuā diſcipulis ſuis.

¶Secunda queſtio.

Gregorius. ¶Arca p̄m capitulū: querit qualiter dñs p̄bauit reſurrectionē ſuā diſcipulis ſuis:dī in principio actuū: q̄ dñs p̄bauit ſeipſum viuū poſt paſſionē ſuā i multis argumētis multis argumētis pbauit eis reſurrectionē ſuā. vñ dicit btūs Grego.iup ſine luce. poſt reſurrectionē: dñs in corpore ſuo p̄traria oſtendit: palpabile eiuſdem nature vt ꝑformet ad fidem:z incorruptibile alterius gl'ie vt iuuet ad p̄miū. vñ p̄bauit ſe palpabilem p manus diſcipulor⁹ vt eos ꝑformaret ad fidē reſurrectionis ſue. ¶Sed ꝓtra hoc obijcit.aut dñs

ꝓ hoc arguit vere oſtēdit duo cōtraria i corpore ſuo:aut nō vere: ſi vere:ergo duo cōtraria fuerūt ſimul i corpore xp̄i quod eſt impoſſibile:qz cōtraria nō poſſunt eſſe ſimul i eodem. ſi nō vere:ergo falſo oſtēdit:ergo dñs fallus fuit qđ non ſolū eſt impoſſibile:ſed nec intelligibile:qz

Secundo. prima z pura veritas nullā habet ammixtionē falſitatis. ¶Itē.palpabile z incorruptibile ſunt cōtraria ergo ſi eſt palpabile eſt corruptibile: ergo cum dñs oſtendit corp⁹ ſuū palpabile diſcipulis/oſtēdit ip̄m corruptibile:ergo ꝓ hoc ꝑformauit diſcipulos ad fidem reſurrectionis: ſed potius deſtruxit fidē reſurrectionis i ipſis.

Soluꝫio. ¶Ad hoc eſt gñalis ſolutio:q̄ corpus glorificatū nō eſt palpabile naturaliť a manib⁹ nō glorificatis: ſicut nec viſibile ab oculis nō glorificatis:ſed palpabile eſt a manib⁹ glorificatis.

Ad rōnem ¶Cō ceditur ergo q̄ palpatū fuit corp⁹ xp̄i/a manib⁹ diſcipulorum poſt reſurrectionē:ſed miraculoſe:z palpabilez incorruptibile nō ſunt cōtraria ſimpliciter: ſed ſunt contraria ꝑm naturalem rationē: rō eni negocians circa corpa que iuenit palpabilia ponit eſſe corruptibilia:qz non cōſueuit palpare niſi corpora corruptibilia:qz ergo habuit btūs Bartholome⁹ a miraculo habet corpus glorificatū/ de natura ſue glorificationis: ꝑm hoc facile eſt reſpōdere ad obiecta.

Ad ꝓmū. ¶Ad ꝓmo eni obiectū dicimus q̄ nō eſt ſimile de ſole:qz corp⁹ glorificatū digniorīs potentie eſt q̄ ſol. Eſt enim corpus ſpuale ſicut dicit apoſtolus. Seminať corpus aiale/ſurget corp⁹ ſpuale.vnde in

poteſtate ſua habet videri: z non videri. Sol aūt nō

Ad ſecundū habet ptātem ſpūalem. ¶Ad ſcdo obiectū dicim⁹ q̄ hec eſt falſa. Corpus gl'ificatū nō reſiſtit corpori non gl'ificato:imo qñ vult reſiſtit:z ſic ꝓbet ſe paſſibile.abſcondit eni qñ vult ſubtilitatem ſuā p quā eſt penetratiuū et vtit palpabilitate naturali:ſicut dicit

Auguſtin⁹. Augu.in libro de ciuitate dei: q̄ dñs qñ apparuit diſcipulis ſuis:z ꝓbuit ſe viſibilem eis: abſcōdit lucem ſuā.

Ad tertiū. ¶Ad tertio obiectū dicimus. q̄ cū corp⁹ glorificatum palpať a nō glorificato nō aſſumit aliquam nouā ꝓprietatem:ſed vtit quadam ꝓprietate qua ꝓius nō vtebať: videlicet palpabilitate: ꝓpriū enim ſpūalium eſt apparere quandovolūt:et nō apparere qñ volunt. ſic dicit de angelis ſup p̄mū luce.et ita patet qualiť reſpondendū ſit ꝑm vltimam: tñ quia ſeraphin velant pedes dñi: vt habet.in ꝑ ſa. ꝓio ſtatū illum hoim et angelor⁹ qui erunt poſt vitam iſtā nō eſt tutū. imo temerarium eſt aſſerere aliquid de illo ſtatu ſapientib⁹: et magis cōſentire vni opinioni q̄ alij. vnde ſi velim⁹ ſuſtinere p̄mā opinionem ꝑm q̄ corpus gloriſicatum nō videť vel pal

Aliť dicitur patur a nō glorificato. niſi miraculoſe. ¶Reſponde

triplex materia. bimus ad p̄cedentes obiectiones: diſtinguentes triplicem materiam: vnā que dať ad eſſe rei.ſ. naturales potentie.aliam que dať ad bene eſſe:videlicet habitus naturales p quas idonei ſumus ad opa.tertiam que dať ad bene eſſe quātū ad deum; ſcz vt fiāt opera generationis z corruptionis. vnde dať interi

Ad ꝓmum hominī groſſicies ꝑ quam eſt palpabilis que remouetur in reſurrectione. ¶Dicimus ḡ q̄ nō valet hec argumentatio: hoc corpus glorificatū naturaliť nō poteſt palpari a nō glorificato:z ꝓius poterat naturaliter:ergo nō eſt eiuſdem nature cui⁹ z ꝓius:z remanet palpabilitas naturalis. groſſicies eni que remota eſt nō eſt ꝓprietas tāgibilis: ſed eſt mediū: in preſenti fit palpatio ſicut mediū in viſu nō eſt viſibilis ꝓprietas:ſed lux vel color tāgibiles eni ꝓprietates ſunt: caliđ/frigidum/humidū/ſiccum/ aſperū/lene/molle/durum/pōderoſum/leue:quor⁹ nullū eſt

Ad aliud. groſſicies. ¶Ad illud qđ obiectū eſt de ſole dicim⁹ ſicut ꝓius q̄ nō eſt ſimile: quia ſol nō eſt corp⁹ ſpūale:z corpus glorificatū ſpūale eſt:ſed de comeſtione non eſt facile reſpōdere: ꝑm iſtam opinionem: qz cūcibus eſſet corpus pōderoſum in ore dñi:ex quo corpus nō reſiſtabat ei:qz fuit gl'ificatū: debuit cadere de ore dñi:niſi dicať q̄ miraculoſe comedit:ſed hoc non videť eſſeverū:qz ſancti dicunt q̄ poteſtatiue co

Itex arguiť medit. ¶Sed obijcit de hoc quod dicit glo.ad inſinuandum veritatem reſurrectionis dñs non ſolū tāgi:ſed cognoſci voluit.cōſtat aūt q̄ corpa glorificata nō indigent alimonia. vnde nō comedent nec bibent in futuro.nec nubent nec nubenť:ergo q̄ comederit nō fuit argumentū verū ad ꝓbandum reſurrectionem:imo contra gl'iam reſurrectionis eſt comedere. ¶Eadē eſt obiectio de hoc q̄ corp⁹ ſuū ꝓbuit palpabile manibus nō glorificatis. ¶Et ad hoc eſt

Confirmať. Soluꝫio. gñalis ſolutio q̄ ex talib⁹ eſt ſillogiſare qualia dederit reſpōdens. vnde cū diſcipuli eſſent carnales tali probatione vſus eſt dñs quod ſufficiebat eis: licet i

ꝓ hanc aſſ. ſe nō eſſet ſufficiēs. ¶Sed obijcit cōtra hāc ſolutionem. q̄ hec argumētatio eſt neceſſaria q̄tū ad oēs. xp̄s modouere comedit z ꝓius fuit mortu⁹:ergo vere reſurrexit. fantaſtice eni reſuſcitati nō poſſunt co

medere:ergo vere z ex veris ꝓbauit dñs veritatem ſue reſurrectionis. ¶Ad hoc cōcedimus. Dicimus eni

Soluꝫio ꝑm doctorem q̄ aliis argumentis:vſus eſt dñs ad ꝓbandum veritatem reſurrectionis:aliis ad ꝓbandū gl'iam reſurrectionis: q̄ aūt tanuis clauſis irrauit ad diſcipulos et euanuit ab oculis eor⁹ qñ ei placuit.q̄ hoc ſufficiēter oſtendit gloriam reſurrectionis.

¶De forma in qua dñs apparuit duob⁹ diſcipulis euntibus in emaus.

¶Tertia queſtio.

Aſſ. primo. TErtio querit de forma in qua dñs apparuit duobus diſcipulis euntib⁹ in emaus.dicitur i fine luce. Tu ſol⁹ pegrinus z cē. et ita dñs apparuit in ſpecie pegrini. et i fine marci.poſt hec duobus ex eis ambulantibus apparuit in alia effigie et gloſa dicit. Nō in ſua natura. ¶Que-

Secundo. ritur de forma illa:an fuit i corpore dñi an i aere circūfuſo.ſi in aere: ſed forma nō oſtendit ſubiectū aliquod:niſi illud in quo eſt:ḡ ſub illa forma nō fuit viſus dñs:ſed ſolus aer.z hoc falſuz. ¶Item. ſi ꝓprie fuit viſus dñs ſub forma illa:licet non eſſet in corpore dñi:eadem rōne ꝓprie videť corpus xp̄i in altari ſub forma panis/licet illa forma non ſit in corpore dñi.

Prima opio ¶Dicunt aūt ſancti q̄ corpus xp̄i in altari inviſibile eſt. Forte dicet q̄ nō eſt ſimile.quia forma panis ꝓbet obſtaculum viſui:ſed forma illa nō prebebat obſtaculum:imo ſub illa videbať corpus xp̄i: ſicut i nube:ergo cum ſol in forma ſua ꝓpria videať:licet ſub

ꝓ hoc arguiť nube dicimus in ſua forma ꝓpria videbať:licet ſub illa forma.igiť ſua natura apparuit eis:cuius oppoſitum dicit gloſa ſup Marcū. ¶Itē. ſup Lucā dicit

Secundo. gloſa talē exhibuit ſe dñs i corpe qualis apud illos erat i mente:dubitationem eni habebāt in mēte . vñ dixerunt. Nos aūt ſperabamus q̄ ipſe eſſet redēptur⁹ iſrael:quaſi modo nō ſpabam⁹?:et ꝓpt̄ hoc formam eis oſtendit ſub qua non cognoſcebant ipſum

Tertio. ergo ꝑm hoc non corpore dñi erat forma illa. ¶Itē dicit Auguſtinus i libro ad valerianum ep̄m. Cum ex duabus cognoſcať humana natura:ſcilicet lineamentis z colore/mitor⁹ q̄ multos non mouet q̄ dñs reſurrectionē in tāta excellentiā lucis z ſplendoris lineamēta ſua:z colorē mutauerit:z multos mouet q̄ poſt reſurrectionē ſuā lineamenta: z claritatē ſuā in formā hominiꝫ viſibilē mutauerit: ex hac auctoritate paret q̄ forma illa in qua apparuit diſcipulis fuit in corpe dñi:z illa claritas quā oſtendit in tranſfiguratiōe ſimiliť fuit in corpe.ſi eñ in aere circūfuſo nulla fuiſſet facta mutatio in corpore dñi. patet ḡ q̄ falſa eſt opinio illor⁹: qui dicūt q̄ forma illa i qua apparuit diſcipłis ſuis fuit i aere circūfuſo. Et opinio illor⁹ ſimiliť falſa qui dixerūt:q̄ claritas quā viderunt diſcipuli in tranſfiguratione nō fuit in corpe dñi:ſz in aere circūfuſo: ſi vero dicať q̄ forma illa in qua apparuit diſcipulis fuit in corpore xp̄i:ſz cōſtat q̄ forma obſcura erat reſpectu forme corporis xp̄i glorificati:ergo corpus dñi tunc fuit obſcurum ꝑm formā illam/z clarū erat:quia erat glorificatū:ergo fuit ſimul obſcurū et clarū: ergo ſimul fuerunt contraria in corpore dñi: qđ eſt impoſſibile. ¶Item. ſi forma illa erat i corpore dñi : ergo in corpe dñi erat cauſa quare diſcipuli nō cognoſcebant eū/nō ergo i oculis:ergo q̄ nichilo dicit Lucas. Oculi eor⁹ tenebant ne eū cognoſcerent. ¶Item. ad hoc vt ipſi nō

Quarto.

cognoscerẽt eũ nõ exigebãt q̃ in alia forma appareret eis q̃s in ꝓpria: qz oculi nõ glorificati nõ possunt videre formã glorificatã. q̃ nichil ẽ dictu. ¶Oculi eorum tenebant ne eũ agnoscerẽt: qz ego nõ teneoꝛ ne nõ sim asin⁹. ¶Solutio. ad hoc posſ dici: q̃ dñs ad tẽs assumpsit formã aliã q̃s glorificatã: vt posset videri: et postea qñ placuit ei reassumpsit formã suam glorificatã. vñ nõ fuit corp⁹ ei⁹ simul clarũ z obscurũ. ¶Sed meli⁹ nobis videt dicẽdũ esse: q̃ in corpe dñi nõ fuit nisi vna forma: scz glorificata: ſ cũ placebat ei mutabat visum intuentiũ/ acſi eẽt nõ glorificatũ. cameleon autẽ q̃ viuit ex aere non habet nisi vnũ colorẽ: sed oppõne multoꝝ colorũ: in aliis corpibus diuersoꝝ colorũ. videt similit eẽ in thopazijs. vñ idẽ color eodẽmodo imutat. similit vnicũ colorẽ habuit dñs: ſ siue p miraculũ siue p potẽtiã corpis glorificati: non eodẽmodo semp imutat. clarũ q̃ fuit corp⁹ dñi p naturã: vel potẽtiã: siue p habitũ obscurũ q̃s p effectũ: siue ſm modũ imutãdi: z ista nõ sunt ꝺria: sicut nõ sunt ꝓtraria in cameleonte z thopazio. ¶Dicimus q̃ q̃ forma illa siue ille mod⁹ imutãdi i corpe dñi erat: nõ tñ ꝓpter hoc ꝓtraria i eodẽ erãt. z nõ valet hec argumẽtatio: i corpe dñi erat ne eũ agnoscerent: q̃ in oculis nõ erat causa z in corpe z in oculis. ꝑcussi eñ erãt auristia. auristia idẽ ẽ q̃ audiẽtia. i. sine visione: cũ aliq̃s habet rẽ aliquã/ habet ꝓe oculis z nõ discernit: sicut ꝑcussi sunt ceteri q̃rentes helyseũ: z sodomite q̃rentes hostiũ loth: loquẽtib⁹ q̃ de se p̃sentiã suã exhibuit: ſ dubitãtib⁹ de se specie sue cognitionis absc̃odit. posset tñ ab eis cognosci p signa
ꝫ hoc arguit nisi oculi eorũ tenerenẽ p auristiã. ¶Sed obijcit de hoc qđ dicit glosa: oculi eoꝝ tenebant a diabolo videt eñ falsum esse: qz illa pena tusta erat: q̃ a deo. nõ q̃ a diabolo. ¶Et ad hoc dicũt magistri: q̃ glosa illa allegorica ẽ: z itelligit de oculis mẽtis q̃ renebãt auristia spũali. i. icredulitate q̃ est a diabolo: sicut ipi direrũt. Nos sperabam⁹ q̃ modo nõ speramus. vel põt dici: q̃ ponit ꝓsequẽs ꝑ ãtecedẽt: dicit eñ pena esse a diabolo: quia culpa est a diabolo: et ita pena.

¶Tractatus duodecimus.
¶De dotibus resurgentium.
¶Prima questio.

Dicto de resurrectione: dicẽdũ est de dotibus resurgẽtiũ. Unde primo videndũ est q̃ sint dotes: z quare ãgeli nõ dicant habere dotes: sicut z hoies. Scdo de dotibus
quattuoꝛ dotes beatoꝝ. corpoꝝ. Tertio de dotib⁹ aiarũ. ¶Dotes corpoꝝ dicunt esse quattuoꝛ. s. claritas/ impassibilitas/ subtilitas/ agilitas: q̃ notant in libro sapiẽtie: vbi dr. Fulgebũt iusti z tãq̃ scintille in arũdineto discurrẽt: ꝑ hoc q̃ dicit fulgebũt. notat splendoꝛ et claritas corpoꝝ glificatoꝝ: quia sicut dicit dñs in euangelio Fulgebunt iusti sicut sol/ i regno ꝑis eoꝝ. sol autẽ tunc fulgebit septẽpliciter: sicut dicit Esa. Remunerabit eni ꝑ seruitio quod nobis modo exhibet: quia oĩs creatura ingemiscit et parturit vsq̃ adhuc: z expectat renelationem filioꝝ dei: per hoc ergo q̃ dicitur: fulgebunt. notat claritas/ per hoc q̃ dicit iusti: notatur impassibilitas vel imortalitas: qz sicut dicitur in primo sapientie: iusticia ꝓpetua est imortalis: et per iusticiã assimilabimur deo extrema similitudine. vnde dicit btus Johãnes. q̃ vitã eternam dedit nobis deus. ꝑ iusticiam eni et alias virtutes que perpetuo sunt iam est vita eterna in nobis. per hoc q̃ dicit scintille: notat subtilitas. erũt enim corpora glificata subtilia/ et penetratiua/ per hoc q̃ dicit discurrent: notat agilitas: habebũt enim corpora glificata tantam agilitatem q̃ quasi in momento poterunt moueri ab aquilone in meridiem: z ab oriente i occidentem: z econuerso. z est aliud agilitas q̃s leuitas: est eni leuitas ꝓprietas mouẽdi tñ sursum: agilitas aũt siue sursum siue deorsum: z sic de aliis dotibus. istis nõ inuenitur in corpoꝛib⁹ aliquid melius: nec etiam intelligendũ potest aliquis esse corpoꝛib⁹ glorificatis. ¶Dotes aũt aie dicunt esse tres a magistris: scilicet cognitio/ fruitio/ et dilectio. dicit eñ August. in fine libri de ciuitate dei. q̃ in patria videbimus/ laudabim⁹/ amabim⁹. nõ eñ poterim⁹ frui z nõ laudare: immo erit ibi laus nõ solũ mentalis: sed etiam vocalis: vt cassiodoꝛus. hec igit sunt septem dotes resurgẽtiũ de quib⁹ mẽtionẽ facit dñs in euãgelio Luce: dicẽs. Mẽsurã bonã z cõfrictã: z coagitatã z supefluentẽ dabũt in sinũ vr̃m. s. angeli mesoꝛes mensurã bonã dabũt. i. istas septẽ dotes quib⁹ nichil põt intelligi meli⁹ in aiab⁹ et corpoꝛib⁹: confrictam. i. refertã siue repletã: quia null⁹ loc⁹ erit ibi vacu⁹: quia q̃libet vis aie habebit gl̃iam suã: z nichil erit in corpib⁹ qb⁹ non sit gl̃ificatũ: z coagitatũ. i. vndiq̃ tumulatũ: scz cõsortio sanctoꝝ angeloꝝ et sctorum hoim/ z arriuo oĩs creature: z quia vndiq̃ tumulabitur ꝓpter hoc vocat ꝓmium sanctoꝝ corona. vnde gl̃ia et honoꝛe coronasti eũ: z etiam alia ratione: quia ꝓmiũ nr̃m est deus q̃ nõ habet principiũ/ nec fine: sicut nec corona: z supefluentẽ: quia deus remunerat sup merita. ¶Querit aũt cũ vna sit eccle Questio.
sia ex hoibus et angelis q̃ est spõsa xp̃i/ quare nõ dicantur angeli habere dotes: sicut z hoies. Est enim dos illud donum quod spõsa habet ex matrimonio ¶Et ad hoc dicũt magistri q̃ dupliciter dicit eccle sia spõsa xp̃i. Primo: quia vtiq̃ et per charitatẽ/ et sic est spõsa nõ solũ xp̃i: sed etiam totius trinitatis. Secũdo modo dicitur spõsa xp̃i: quia vnitur ei charitate/ et cõformitate nature: z hoc modo est spõsa solꝰ filij dei: quia ad solũ filium dei habet illud osculũ de quo dicit Salomon. Osculet me osculo oris sui/ et ſm hunc modũ dicitur habere dotes ecclesia collecta ex hoib⁹: angeli aũt non: quia non vniunt ei: scz xp̃o cõformitate nature. vnde apl̃s. Nusq̃ angelos apprehendit: sed semen Abrahe apprehendit. vnde in hoc excellit homo angelũ: qz homo est frater filij dei: angelus aũt nõ eodem modo quod homo.

¶De dotibus corpoꝝ glorificatoꝝ
¶Secunda questio.

Secundo querit de dotibus corpoꝝ gl̃ificatoꝝ: sicut de subtilitate z agilitate: dicitur q̃ corp⁹ glorificatus per subtilitatẽ põt penetrare corp⁹ nõ glorificatũ: et põt esse in eodem loco cũ illo. ¶Sed cõtra. corpus glorificatum põt penetrare corp⁹ grossum subtile: sicut si aliquod corp⁹ potest penetrare aquam/ multoforẽtius aerem: ergo corpus glorificatum potest penetrare aliud corpus glorificatum: ergo duo corpora glorificata possunt esse simul i eodem loco: quod est impossibile. ¶Item. corp⁹ glorificatũ aut replet locũ: aut nõ replet: ergo nõ recipit secũ corpus non glorificatum: si nõ replet; ergo recipit secum corp⁹

Tres animę dotes.

Alia q̃stio.

In oppositũ

Secundo.

Tertio. glorificatum. z inde vt prius. ¶Item. in patria potestate est eternitas: ergo nõ erit ibi necessarius motus: ergo non erit ibi necessariũ q̃ corpus glorificatum penetret aliud: ergo ꝑ nichilo erit ibi subtilitas similiter occisa erit ibi agilitas: quia nõ erit necessarium moueri ab oriente in occidente: quia vbiq̃ videtur deus. ¶Solutio. Corp⁹ glorificatũ tante dignitatis et nobilitatis est q̃ penetrare põt alia corpoꝛa et nõ penetrari. ignominia eni esset ei posse penetrari: et ꝓpter hoc nõ valet argumentatio prima potest etiã solui per hoc q̃ dicit August. in libro cõtra epistolam fundamenti. q̃ cũ dico natura corruptibilis dico nichilũ. vnde corp⁹ corruptibile i qua liber parte sua habet aliqd admixtũ de nihilo. vnde solet dici/ q̃ vbicũq̃ pozosum est: nõ q̃ vbiq̃ pozus vel diuisio actualiter: sed vbiq̃ est poz⁹ id est apibilitas: vel diuisibilitas. sed corpus glorificatũ nõ est pozosum. vnde nõ est aperibile vel diuisibile hoc aũt habet a gra z volũtate dei: sicut dei. primo de supercelestib⁹ natura quidam dissolubilia: mea aũt volũtate indissolubilia: qz ergo corp⁹ glorificatũ non ita pozosum nõ habet tñ de nichilo quãtũ corpus non
Ad secundũ glorificatũ. ꝓpter hoc nõ põt penetrari. ¶Ad scdo obiectũ dicimus: q̃ corpus glorificatũ replet locũ corpoꝛis glorificati: ita q̃ nõ recipit secũ aliud corpus glorificatũ: sed nõ replet locũ corpoꝛis nõ glorificati: imo recepit secũ corpus non glorificatum.
Ad tertium ¶Ad tertio obiectũ dicimus. q̃ nõ poterit esse i patria/ q̃ petrus velit esse iuxta paulum: et aliq̃n iuxta alium: et ita bene poterit esse mot⁹. i solo eni deo est perfecta eternitas. in quo nullus est motus: z in sanctis aũt nõ erit eni i ipsis aliquis mot⁹: laudabũt ei deum nõ solũ mentaliter: sed etiam vocaliter: et ita poterit esse visus subtilitatis z agilitatis: sed quia nõ est in nobis certũ vtrũ motus localis sit futur⁹ i patria. pedes eni dñi recti sunt: vt habet in Elaye. Dicimus. q̃ siue ibi sit futur⁹ mot⁹ siue nõ: tñ erunt ibi subtilitas et agilitas: quia in se delectabiles sunt: sicut multe virtutes erunt in patria sine visibus/ quos modo habent: quia in se delectabiles sunt: sicut multe virtutes vt temperantia et patientia: de qua dicitur patientia pauperũ nõ peribit in finem: tamen nõ erũt ibi aliqua diuersa: insufficienter eni dicim⁹ exponere illam: patientia pauperũ nõ peribit i finem: id est primũ patiente: imo dicimus ipsam patientiã
Questio nõ perituram. ¶Querit postea de illa dote corporis que dicitur passibilitas: vtrũ paruuli decedentes sine baptismo habituri sunt illam: videt q̃ sic: q̃
Aſ. q̃ sic. nõ habebũt aliam penam nisi carẽtiam visionis dei: et hec est pena spũalis: ergo non habebunt aliquam penam corpoꝛalẽ nec poterũt habere: quia nec de⁹ infliget/ nec alius poterit infligere: ergo nõ poterũt pati in corpe: ergo nõ habebunt passibilitatem corpoꝛis: z ita habebũt aliquam partem dotis. ¶Sed
ꝫ hoc arguit cõtra. impassibilitas ſm q̃ est sola priuatio penitentie patiẽdi in corpore: aut est aliqua potẽtia ſm quã poterimus resistere oi violentie: si est sola priuatio: ergo diabolus habet impassibilitatem: quia nõ patitur in corpore: ergo aliquam dotem habet. quod falsum est. si vero est potentia ſm quam poterimus resistere oi violentie: et hic bene videtur/ q̃ duricia est potentia resistendi sectioni tñ: et mollicies impotẽtia resistendi sectioni tñ: z soliditas et spissitudo est potentia resistẽdi impulsioni: impassibilitas vero est generalis est potẽtia resistendi oi violentie: sicut agilitas est generalis potentia mouendi ad oẽm locũ: sed impassibilitas est huiusmodi potentia: sed cũ in corpoꝛibus nõ glorificatis nõ sit talis potentia futura: ergo paruuli decedentes sine baptismo nõ habebũt impassibilitatez. ¶Item. si impassibilitas est Secundo.
huiusmodi potentia: sed adamante pctm̃ habuit potentiã resistendi oi violentie: ergo habuit talem dotem qualem habebim⁹ in futuro. ¶Sed cõtra. im- In oppositũ
passibilitatem quam habebim⁹ in futuro talis erit/ q̃ nullo modo poterimus mori: sed adam poterat mori in statu ante peccatũ: ergo nõ habuit talem impassibilitatem. ¶Quod concedimus. Dicimus eni Solutio.
q̃ impassibilitas ſm q̃ est dos est potentia resistẽdi oi violẽtie: et habet duplicem priuationem: scilicet moriendi et potentie moriendi: quia in futuro nũq̃ morientur: nec etiam poterim⁹ mori. sed adam ante peccatum habuit illam potentiam: cũ vnica priuatione: scilicet moriendi: et hic sub cõditione duplici poterat nunq̃ mori: scilicet si nõ peccaret: et si non comederet de ligno vite: sed nõ habebat priuationẽ potentie moriendi: immo poterat mori: sicut potuit
ex ꝑdicto: et ꝑ hoc patet solutio. ¶Ad vltimo obie- Ad vltimuꝫ
ctum dicim⁹. Et ad primo obiectũ q̃ paruuli decedẽtes sine baptismo nõ habebũt hmõi impassibilitatem/ nec valet hec argumentatio: nõ poterũt pati in corpoꝛe: ergo habebũt impassibilitatem: q̃ enim nõ poterunt nõ erit ex potentia corpoꝛ: sed ex iusticia dei que nõ permittit aliquem puniri pena corpoꝛali et sensibili: nisi fecerit peccatum actuale.

¶De dotibus animarum que sunt tres
¶Secundum capitulum.

Dicto de dotibus corpoꝝ: dicendũ est de dotib⁹ animarũ que sunt tres: scilicet cognitio/ dilectio/ fruitio. Primo ergo videndũ est vtrũ sint plures dotes q̃s iste tres.
Scdo de fruitione/ z de his per que fruitur: scilicet de quinq̃ sensibus spũalibus. Tertio de fructibus spũs / quos enumerat apl̃s in epistola ad gala. et de quibus facit mentionem beatus Johannes in apocalipsi. ¶Circa primum ꝓbatur. q̃ plu- Aſ. primo.
res sint dotes animarũ q̃s ille tres: quia anima modo est passibilis a timoꝛe et tristicia et huiusmodi: et in futuro erit impassilis: sed quãto anima melioꝛ est corpoꝛe tanta impassilitas anime melioꝛ impassibilitate corpoꝛis: sed impassibilitas corpoꝛis est dos: ergo impassibilitas aie est dos: si dicat q̃ anima nõ est passibilis nisi per corpus: et ꝓpter hoc remota passibilitate corporis remouet passibilitas anime: z sic per impassibilitatem corpoꝛis habet impassibilitas anime: falsum videtur hoc: quia diabolus patitur spiritualibus passionibus vt ira/ inuidia/ et non per corpus: similiter et anima est passibilis spũalibus passionib⁹/ et nõ per corp⁹. ¶Si dicat. q̃ in fu- Quasio.
turo erit anima impassibilis ex cõfirmatione charitatis/ et aliarũ virtutũ: et ꝓpter hoc impassibilitas anime nõ ponitur dos per se: falsum iterum est hoc: quia christus in via cõfirmatas virtutes habuit: z tamen aiam habuit passibilem. vnde cepit iesus pauere et tedere: et tristis est anima mea vsq̃ ad mortem Item. charitas cõsummata erit dos anime: eadem ratione cõsummata iusticia erit dos aie: et similiter

de alijs virtutib⁹: ergo plures erunt dotes animarum ꝯ ille tres. Item.gratia q̄ est charitas mutabitur in gloriam:similiter z alie virtutes:ergo si charitas z gloria erit dos:eadē ratione quelibet virtus q̄ erit in patria inquātū gloria erit dos:z sic lōge plures erunt dotes aiarum ꝯ ille tres. ¶Solutio. Ad primum Solutio. primo obiectū dicimus: ꝙ anima passibilis est duobus modis. est em̄ passibilis et per viā corporis: et per viam superiorē. passibilitas quā habet ex parte corporis tolletur per impassibilitatē corporis.z passibilitas quam habet per viam superiorem tolletur per confirmationē charitatis. christus em̄ qui invia habuit virtutes confirmatas nō habuit passibilitatem anime per viam superiorem: sed tantū a parte corporis. timuit em̄ et horruit naturaliter mortem corporis:quia ergo impassibilitas anime derelinq̄tur ex alteris dotibus:nō est dos per se: sed per consequens ad dotes:vel potest dici ꝙ quia impassibilitas corporis est de optimis q̄ sunt in corpore ꝓpter hoc ponit dos corporis:licet aūt melior sit ipassibilitas anime ꝯ impassibilitas corporis: tamen q; nō est de optimis que sunt in anima nō dicitur dos aie

Ad vltimū. ¶Ad vltimū obiectū dicim⁹: ꝙ ille tres dicunt dotes anime/z alie virtutes non: quia dos est illud donum/quod dat sponsus sponse:ad hoc vt indeviuat. beatus em̄ est/ vt dicitur in Luca:q̄ manducabit panem in regno celorū: scz panem angelorū/videlicet ipm̄ christū quantū ad vtrāq; naturam:et q; ex illis tribus viuit anima immediate illis em̄ mouetur immediate in deū z nō alijs:ꝓpter hoc potius dicūtur dotes ꝯ alievirtutes:vel pōt dici ꝙ sub charitate cōprehēdunt oēs alie ꝑtutes:q; annexe sūt charitati. charitas em̄ benigna est:patiēs est:z ꝓpter hoc nō ponūtur dotes per se:sed adhuc probatur ꝙ plures erūt dotes aiaꝝ ꝯ tres: q; quelibet triū virtutū aie remunerabit:q; q̄libet in ꝑsenti merek remunerari:scz vis rōnalis remunerabit sua dote.s.cognitione:z vis cōcupiscibilis remunerabitur sua dote: scz pfecta dilectione.ḡ vis irascibilis remunerabit sua dote:ḡ aliqua dos erit irascibilis:illa nō erit cognitio nec dilectio nec fruitio:q; fruitio in cognitiōe et dilectione cōsistit: ḡ plures erūt dotes aiarū ꝯ ille tres. Itē.fidei succedet cognitio charitati pfecta dilectio: spei cōprehēsio. erimus em̄ cōprehēsores in patria. vñ sic currite vt cōprehēdatis:sed q̄ succedit fidei erit dos ratiōali. q̄ succedit charitati erit dos in ꝯcupiscibili: ḡ q̄ succedet spei erit dos i irascibili. z inde vt ꝓtius. Forte dicet ꝙ cōprehensio q̄ succedet spei nō est aliud ꝯ fruitio:z ita nō sunt nisi

In oppositū tres dotes. ¶Sed ℨ. frui aliqua re nō est nisi delectari in illa ꝑm se.ḡ frui deo est delectari in deo per se:ḡ si vis irascibilis i futuro fruik deo delectak i illo per se z immediate:sed delectatio nō est sine motu: dormiēs em̄ nō delectak:ergo cū irascibilis fruetur deo:vel cōprehēdet mouebitur in deum:ille motus erit alicuius virtutis que erit in irascibili: ergo aliqua virtus succedet spei.z hoc falsum:quia vna virtus non succedit alij virtuti penitus diuerse:sed eadem virtus ꝑm diuersos status succedit sibi illudvt visio perfecta visioni imperfecte: z charitas pfecta

Secundo charitati impfecte. ¶Item. frui erit motus perfectissimus. erit ergo alicuius virtutis: ḡ si vis irascibilis fruetur:hoc erit per aliquā virtutem que succedet spei.et hoc falsum:nichil em̄ succedet spei:quia spes totaliter destruetur nō remanebit nec in genere nec in specie:fides non totaliter destruetur:remanebit em̄ genus sui:scilicet cognitio. ¶Item.tres Tertio. sunt fines ad quos tendit anima p operationes triū virtutum: scilicet verum: honorificum: bonū/quos determinat Salomon in.xxij. puerbi. dicēs. Fines modestie timor z gloria z vita:finis est rationabilis: quia hec est vita eterna / vt cognoscant te:et cetera. diuitie finis vis cōcupiscibilis: quia z diuitie z delitie idē erunt in patria:gloria siue honor finis est vis irascibilis: sed vis rationabilis in affectiōe finis sui dotatur. similiter z concupiscibilis:ergo vis irascibilis in affectione finis sui dotatur:ergo aliqua dos erit in vi irascibili.z ide vt ꝓtius. ¶Item. per spem Quarto. induetur modo vis irascibilis immediate in deum: z delectatur motu illo.vnde apostolus. Spe gaudētes. sed in futuro delectabimur omnibus modis in deo.ergo delectatio que modo est in spe erit in futuro:ergo vis irascibilis ꝛmediate delectabitur i deo: ergo dotabitur sicut z alie virtutes.z indevt ꝓtius. ¶Solutio.vt melius pateat qualiter ad ꝓdicta respondendum est. Solutio. Notandum est ꝙ vis rationabilis Notandum. data est ad cognoscendum summū verum z summū bonum: vis autez concupiscibilis data est ad hoc vt moueatur ad summū bonum: vel sine medio vel per medium:sine medio considerat ipsum: per medium cōmouet ad opera per que itur ad summū bonum:z in his duobus cōsistit perfecta habitudo:scilicet in hoc ꝙ cognoscitur summū bonum et summū verū/ et in hoc ꝙ diligitur siue desideratur per quod mouemur ad habendum ipsum. vnde perfecta habitudo consistit in vi rationabili per cognitionem z concupiscibili per affectionem/ vel perfectā dilectionē/ z in duab⁹ simul p fruitionē: z iste est duplex spirit⁹ scz intellect⁹ z affect⁹:quod petijt helyseus.i.ecclesia ab helya ascendente in celum.i. a xpo:et responsum est ei:si videris quādo tollar a te/fiet quod petisti:qui enim vidit spiritum videt christum ad dexteram dei patris/ ad quam sedet post ascensionem ad celos:habet illū duplicem spm̄:scz intellectū perfectum/z affectum perfectum:vis aūt irascibilis data est ad remouēdum ipedimēta que retrahunt nos ab acquisitione summi boni/videlicet ad debellandum mūdum/carnem/diabolum:que aduersantur nobis cumvolumus acquirere summum bonum:remunerabitur aūt post victoriam vis irascibilis in virtutibus que remanebunt in ipsa:scilicet in timore/in humilitate/et fortitudine:in timore:q;vt dicit ecclesiasticus Timor dñi delectabit cor in humilitate:quia subiecta erit deo prout oportebit:vnde dicit Augu Augustin⁹. stinus:quia iusticia erit ibi omnino:subditū esse deo et humilitas species est iusticie: in fortitudine gloriabitur:quia gloriabik de victoria quā habuit de aduersantib⁹. vnde in ꝓuerbijs. Dissipat impios rex sapiens et incuruat sup eos fornicem.i.arcum triumphalem:quia sanctos facit triūphare de ipijs/quod est gloria sanctoꝝ. ¶Dicimus ergo:ꝙ licet vis irascibilis habitura sit gloriā suā et remunerationem: tamen nō erit i ea aliqua dos:q; nō erit aliqua virt⁹ in ea per quā ꝛmediate moveak in deū: spes enī tota liter destruek: quia ibi nulla erit expectatio vbi oia erūt presentia. ¶Ad primo ḡ obiectū dicim⁹. ꝙ nō Ad primū.

est simile de vi irascibili z alijs duab⁹:q; i alijs duabus erūt virtutes p quas ꝛmediate mouebunt i deū

Ad secundū in irascibili nulla virtus erit talis. ¶Ad scdo obiectū dicim⁹ ꝙ idem est fruitio z cōprehensio:q; tunc nō cōprehēdek aliter ꝯ cognoscēdo et diligēdo. Et ad illud q̄ obijciebaṫ cōtra hoc dicim⁹:ꝙ ꝓprie dictū est spei succedet cōprehensio:z post spem erit cōprehēsio:q; nulla erit expectatio cū habebim⁹ q̄ō

Ad tertiū. expectabam⁹. ¶Ad tertio obiectū patet solutio p

Ad quartū. solutionē primi obiecti. ¶Ad quarto obiectū dicimus: ꝙ hec est distinguēda in futuro oñib⁹ modis delectabimur in deo.si intelligatur oñibus modis quantū est ex parte dei vera est:delectabimur em̄ in prima ꝑfectate:luce/bonitate/suauitate/z sic de alijs. si vero intelligatur oñibus modis ex parte nostra: falsa est. modo em̄ delectabimur in deo expectando ipm̄:tunc aūt nō delectabimur expectādo:sed in ha

ꝫ hoc arguit bendo. ¶Sed obijcitur:q; li solū duab⁹ viribus delectamur expectando:scz rationabili z cōcupiscibili delectabimur in deo in futuro imediate: ergo nō debent esse due dotes:scz visio z dilectio:z fruitio q̄ ponit tertia dos: nichil aliud erit ꝯ delectatio qua ꝛmediate delectabimur in deo: aut ergo illa fruitio erit in visione tm̄:aut in dilectione tm̄:aut in vtraq;: si in visione tm̄ ꝓbatur ꝙ potius in dilectione tm̄:q; dicit Augu.ꝙ frui est amore inhere re alicui rei ꝓpter seipsam tm̄:ergo fruit qua delectabimur in deo erit

In oppositū in dilectione tātū. ¶Sed contra. delectabimur in visione pulchritudinis dei. est enī deus pulcer vt dicitur in canticis. Tu pulcer dilecte mi et decorus: pulcer ꝑm diuinitatē:decorus ꝑ humanitatē. ergo delectatio qua delectak in deo non erit i dilectione: sed etiā in visione:sed si hoc.ergo fruitio erit ivtraq; sed alia fruitio siue delectatio/erit in visione/alia in dilectione:z qua rōne altera erit dos:eadē rōne reliqua:ergo vtraq; erit dos vel neutra:si vtraq; ergo quattuor erūt dotes:si neutra:z hoc est cōtra ꝓdicta.

Solutio. ¶Solutio.tres erunt dotes sicut dictū est due ꝑm materiā: scz visio z dilectio: tertia aūt perfectio erit illaꝝ:scz fruitio vel delectatio:z erit fruitio ꝓprie loquendo tm̄ in visione:sicut enī dicit Aug.sup illū locū psalmi Cōgitudine dieꝝ replebo eū:z ostēdam illi salutare meū. visio dei erit tota merces/ q̄ō non esset nisi fruitio esset i visione etiā ꝓprie tm̄:i visione:si enī ꝓprie esset visio i dilectione/ eē esset merces in dilectione vt in visione:z ita visio nō esset tota merces:sed esset eē fruitio i dilectiōe:vt i visione:eē potuit dñs dixisse:hec est vita eterna:vt diligā te:sicut dixit:hec est vita eknavt cognoscāt te:tm̄ vtriusq; et visionis z dilectionis dicit esse illa delectatio:sed aliter z alit visionis vt i qua:est dilectiōis vt aqua:est et a qua tenek z augmentak. ad hoc em̄ tēdit delectatio vt p visionē delectet i amato. vbi vbi amor ibi oculus.z i eccle. Qui edūt me adhuc esuriēt p charitatē habebūt enī esurtē.i. desiderīū charitatis:vt delectabilius edēt:z ita patet ꝙ delectatio augmētabit dilectionē q̄ erit in videdo: vt in ipsa est sicut in causa.

¶De sensibus spiritualibus
¶Tertium capitulum.

TErtio capitulo: queritur de sensibus spiritualibus. Circa istam questionē. primo videndū est. vtrum oculis corporalib⁹ videbitur deus in futuro. Scdo vtrū sensibus spiritualibus fruamur deo. Tertio vtrū sit vn⁹ tantum sensus spiritualis/an quiq;. ¶Circa primū Arguitur ꝙ opponit Augustin⁹. in fine libri de ciuitate dei: hoc Augustinū. modo.oculis spiritualibus videbimus nō tantū spiritualia:sed etiā corporalia eadē ratione oculis corporalibus videbimus:nō tantū corporalia:ſz etiam spualia: z ita oculis corporalib⁹ videbimus deum i diuinitate sua. ¶Item. super illū locū Job vbi loq;- Secundo. tur de sapientia. Nō adequabitur ei aurū vel ꝛc.dicit glo.beati Gregorij: vnius cui⁹ mentē ab alteri⁹ oculis membroꝝ copulantia nō absc̄dit: aut loq;tur de oculis spiritualibus aut corporalibus. si de spualibus: similiter nec modo absc̄dit: quia corp⁹ non prebet obstaculum visui spuali: si de oculis corporalibus:ergo oculis corporalib⁹ videbim⁹ alioꝝ mentes.eadē ratione z angelos:z ipsum deū in diui

In oppositū nitate sua. ¶Sed cōtra.dicit Aug.ꝙ oculis corporalibus nō videbim⁹ nisi corpora z formas corporū ergo nō videbimus spualia. ergo oculis corporalibus nō videbimus deū in diuinitate sua. ¶Item.di Tertio. cit apls:licet is qui foris est noster homo corrūpat: tñ is qui intus est renouatur de die in diem.i. ꝑficit ratio de die in diē i agnitione dei exterior aūt homo si proficit in agnitione dei:oculus enī corporis modo nō videt deū: sed visus spualis nō proficiet i eis in quib⁹ modo nō ꝑficit:sicut enī gra est ꝑfectio nature:ita glia erit ꝑfectio gre. vñ dicit hieronym⁹:incipies esse qd futurus es.id est incipe videre deum p fidem/vt posteavideas per speciem.vnde in psalmo Dia edificabitur in celis:ꝓparabik veritas tua in eis: hic enī habek ꝓparatio z initiū cui⁹ ꝑfectio in futuro eradicabitur:ergo est cūvisus corporalis nō habeat hic initiū videndi deū/nec hic edificetur vel p ꝛpareṫ in futuro:quantū ad hoc ergo in futuro nō videbim⁹ deū in deitate oculis corporalib⁹. ¶Q̄ō Solutio concedimus: visus enī corporalis nō ꝑficiek quātū ad illud ꝙ non pōt: sed quantū ad illud ꝙ pōt. vnde cum possit videre z formas corporales z ipsa corpa perficietur quantū adhoc: videbit enim corpus xpi glorificatū quod i infinitū lucidius est sole: z videbit cetera corpora glorificata:z i hoc ꝯsistit sua pfectio. ¶Ad primo ergo obiectū dicimus ꝙ nō valet Ad primū. hec argumētatio:oculis spualibus videbim⁹ corpo ralia:ergo z corporalib⁹ spualia:q; sicut dicit Boetius. Quicquid pōt vis inferior potest vis superior sed nō ecōuerso. Est enī intellectus ymago dei z nō est determinata natura: imo quodam modo est oia. vnde aia potest cognoscere:sensus aūt determinata est natura. vnde oia accingit. ¶Ad scdo obiectū di Ad secundū cimus. ꝙ beatus Gregorius intelligit de oculis spiritualibus z cōcedimus ꝙ in ꝑsenti membroꝝ copulentia absc̄dit mentem vnius cuiusq; ab alterius oculis: nō enim solum intelligit de copulētia alterius subiecti:sed etiam de copulētia subiecti in quo est visus spualis:et corpus corruptibile et animale aggrauat animā et terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitatione. vnde in ꝑsenti vi⁹ spiritualis nō cognoscit spiritualia nisi sensu ꝓambulo: in futuro vero qñ corpus erit spuale per se visus spiritualis cognoscet spiritualia in speculo eternitatis et ꝓprie essentia.

¶De quinq; sensibus spiritualibus.
¶Secunda questio.

SEcūdo querit̄ de sensib⁹ spūalib⁹. sūt em̄ sensus spūales quinq̄/ sicut z corpales: sicut dicit Origenes sup leuiticū. qnq̄ sensus corpis redimi possunt vt bonis actibus reddant: sicut z qnq̄ sensus interiores: vt mūdo corde videam⁹ deū z audiam⁹ quod nobis loquit̄: z odorem⁹ bonū odorē xp̄i: z gustem⁹ illū/ de quo dicit̄. Gustate et videte: qm̄ suauis est dñs: z palpem⁹ cū beato iohāne de ver. bonite. ecce i hac auctoritate distinguūtur qnq̄ spūales quib⁹ fruimur deo. visu em̄ spūali delectamur in pulchritudine dei: z auditu spūali/ et symphonia dei. vnde: audiā quid dñs de⁹ in me loquat̄: z odoratu spūali i bono odore dei z gustu dulcedine dei: z tactu spūali/ i suauitate dei

Questio. ¶Sed querit̄/ an solis his sensibus spūalibus fruamur deo: an etiā charitate. ꝓbatur q̄ charitate fruimur deo: q̄ dicit apostolus. fructus spūssancti charitas: gau. pax: z cetera. ergo charitas est fructus. ḡ

Secundo. charitate fruimur deo. ¶Item. charitas cōiungit nos deo: ad hoc em̄ tendit charitas vt vniamur deo sed dilectio est cōiunctio cōuenientis cū cōuenīēte. ergo cū charitas ꝓiungat cū summo bono q̄ est cō

Tertio. uenientissimū in charitate est summa dilectio: ergo charitate delectamur in deo: sed delectari in deo ꝓpter ie est frui deo: ḡ charitate fruimur deo ¶Itez. charitas dulcissima est. vnde vulgariter dicit̄: michil dulcius amore. vnde charitas significata est per calamū aromaticū i. xxxj. exodi. de quo calamo fit ruchara qua michil dulcius: ergo si in dulci sit delectatio/ in charitate est delectatio: ḡ charitas delectat i

Quarto. deo ꝓpter ie. ḡ fruitur deo. ¶Item. frui est amore ihērere alicui rei ꝓpter ieipam: ergo fruitio in solo amore est: ergo in sola charitate nō. ergo fruimur deo sensibus spūalib⁹. sed ecōtrario ꝓbatur q̄ charitate nō fruimur deo: q̄ dicit Augustinus in libro de ciuitate dei: q̄ dilectio nō facit beatū/ sed fruitio sed eē beatū est frui deo: ergo dilectiōe nō fruimur

Quinto. deo. ergo nec charitate fruimur deo. ¶Item. solis sensibus corpalib⁹ delectamur in delectabili corpali: nō enim delectamur in desiderio cibi: sed in comedendo: ergo solis sensibus spūalibus delectamur in delectabili spūali. ergo nō charitate. ¶Itē.

Sexto. delectamur in pulchritudine z symphonia/ z odore z dulcedine/ z suauitate: sed in deo nō sunt alia delectabilia: z hec oīa pertinent ad sensus spirituales. ergo solis sensibus spiritualib⁹ delectamur in deo:

Septimo. delectamur/ fruimur in ipo. ¶Item. desiderū delectandi nō habet corpaliter: sed mouet sensus spūales ad delectādū spiritualiter: sed charitas desiderū delectatione spiritualem. vnde: quēadmodū desideraī ceruus ad fontes aquarū. ꝛc. z illud. Concupiscit et deficit aia mea in atria dñi: ergo charitas ꝓ

Octauo. ie nō habet delectationē: sed sensus spirituales: sc̄z fidem z sapientiā mouet ad delectandū spiritualit̄. ¶Item. cū aliquis amat aliquā rem si credit se habiturū illam delectatur: si credit se nō habiturū tristatur: ergo amor ex aliqua circūstantia habet delectationē: et ex aliqua habet tristiciā: ergo ꝑm se nec

Nono. delectationē nec tristiciā habet: ergo charitate ꝑm se nō delectamur in deo nec fruimur ipo. ¶Itē. auctoritas dicit: q̄ delicie charitatis ex corde trahuntur a bono: si em̄ diligo deum z credo q̄ diligit me: tunc delectatio est delectabilis: aliter nō. ergo charitate q̄ se non delectamur in deo/ nec fruimur. ¶Itē. amor⁹ morbus quidā est: aliquis em̄ ardēter adeo diligit aliquā mulierem q̄ languescit z tabescit: multi etiā ex huiusmodi amore furiosi sunt quando non possunt habere q̄ amant: z morbus iste habet curā in medicina et dietā. cū igitur aliquis amor habeat angustiam: amor ꝑm se nō habet delectationē. ergo charitas nō ex eo q̄ amor est habet delectationē. ḡ nō per se: z indeꝑ ꝓius. Item. charitas aut est sensus: aut non. si est. ¶Contra. sentire est percipere/ z percipere cognoscere: sed cognitio nō est in charitate: quia in solo intellectu est cognitio spiritualiū: ḡ charitas nō est sensus: z si hoc: ergo charitas nichil sentit: ergo nō delectat̄: q̄ delectatio nō est/ nisi sentiatur cōiunctio ꝓuenientis cū cōuenīēte: ergo charitate nō delectamur i deo/ nec fruimur ipo. ¶Ad

In oppositū

Solutio.

Ad primum

Ad secundū

Ad tertium

Ad quartū.

primū. dicim⁹ q̄ charitas fructus est: z charitate fruimur deo effectiue: q̄ ipa mouet fidē ad fruēdū z delectādū. ꝓ charitate etiā cōseruat fruitio et delectatio in deo z augmēt̄at. cibus em̄ q̄ cū desiderio sumit delectabilius sumitur. vnde ipa charitas per desideriū suū remouet fastidiuꝫ. vnde fruuntur nec fastidiunt quo frui magis sitiūt. ¶Ad scōo obiectū dicim⁹ q̄ charitas ꝓiungit nos deo: ḥ nō est ipa ꝓiūctio: q̄ ipa ꝓiūctio ꝓuenientis cū ꝓueniente est in cognitione: q̄ solus intellect⁹ est ymago dei: vnde ꝓprie loquēdo in sola cōiunctione ymaginis ad illud cuius est ymago est fruitio: sed verū est q̄ charitas mouet ad illā ꝓiunctionē z facit illā z tenet illā in esse. vñ totū attribuit ei: sc̄z frui siue delectari. ¶Ad tertio obiectū ꝓz solutio. ¶Ocedim⁹ q̄ charitas dulcedinē delectationē habet: sed nō ex se: ḥ ex adūcto: sc̄z ex cognitiōe. ¶Ad quarto obiectū dicim⁹ q̄ regula hec frui est amore inhērere alicui ꝛc. intelligēda est effectiue nō formaliter: ꝓ amorē em̄ fruimur sicut dictū est: sed ꝓpitionē z cōtemplationē fruimur formaliter. vnde apl̄us ad philemonē/ fruite in dño: nō fruor dixit: q̄ cū absens erat nō fruebat: q̄ nōvidebat bona ipius. vnde in canticis. surgam z circuibo ciuitatez per vicos z plateas/ querens quē diligit aia mea: in dilectione ergo non est coniunctio: sed inuisione.

¶Tertia questio.

¶De numero sensuum spiritualium.

Alia q̄stio.

TErtio querit̄ de numero sensuū spūalū: et dictū est q̄ quinq̄ sunt sensus spirituales: sed cōstat q̄ visus spūalis habet vnā virtutē q̄ ꝓficit ipm: sc̄z fidez: ergo audit⁹ spūalis habet aliā virtutē que ꝓficit ipm z sic de aliꝫ: ergo quinq̄ sunt virtutes perficientes quinq̄ sensus ipirituales: sed sensibus spiritualib⁹ fruimur deo/ vt dictū est: ergo illis quinq̄ virtutib⁹ delectamur in deo imediate: ergo quinq̄ sunt virtutes theologice/ nō ergo tantū tres. ¶Itē. aliud est virtū quo delectamur in delectabili corpali ꝑm gustū/ aliud quo delectamur in delectabili corpali ꝑm

Secundo

tactum: z illa vitia sunt gula z luxuria: ergo a simili per ꝓtrariū: alia est virtus qua delectamur in delectabili spūali ꝑm gustū spūalem/ z alia qua delectamur in delectabili spūali ꝑm tactū spūalē: z ita q̄nq̄ erūt virtutes ꝑm q̄nq̄ sensus spūales. z inde vt pr⁹

Euasio. ¶Ad hoc forte dicet q̄ nō est simile de sensu corpali z spūali: q̄ plures sunt sensus corpales in essentia sed licet q̄nq̄ sunt sensus spūales ꝑm rationē: tñ sūt vnus sensus in essentia: sc̄z intellect⁹. vnde nō oportet q̄ sint q̄nq̄ virtutes p̄ficientes q̄nq̄ sensus spūales: imo sufficit vna: videlicet fides: q̄ aūt ita sit probat multis modis. vnicū obiectū est simpler z inuariabile illoꝝ quinq̄ sensuū spūaliū: sc̄z decus. ḡ vnicus est sensus spūalis i essentia: q̄ ꝑm obiecta distiguūtur etiā sensus corpales. ¶Itē dicit Cassiodorus in libro suo de aia: viuit aia post huius vite amissionē: videt et audit/ tāgit: et aliꝫ sensib⁹ efficacius

Secundo. valet nō ex parte hec intelligēs: sed tota cognoscēs ergo nō ex pluribus sensibus videt/ audit ꝛc̄. sed ꝑm se tota: et ita ex vno sensu spūali. ¶Item. dicit Augustinus: natura est itellectui ꝓpria videre idem q̄

Tertio. audire: olfacere q̄ gustare: z gustare q̄ tāgere: ergo nō est nisi vnus sensus spūalis: sc̄z intellect⁹. ¶Itē.

Quarto. dicit Augustinus: crede z manducasti: ergo p fidez manducamus: ergo per fidē gustamus/ z per fidem videmus: hoc est certū z per fidem audim⁹: q̄ dicit Jesus/ vt dicit Origenes: ergo idem est in essentia vi

Quinto. sus/ auditus/ gustus spūalis. ¶Item. dicit Augustinus in multis locis: q̄ intellectus cū per se intelligit/ videt: cū ab alio itelligit audit. ergo idē est au

Sexto. ditus spūalis z visus spūalis. ¶Item. sentire spūaliter est spūaliter percipere: et ꝓcipere spūaliter est cognoscere spūaliter. sed oīs cognitio spūalis est in intellectu: ergo oīe sentire spūale est in itellectu ergo oīs sensus spūalis est in intellectu: z constat q̄ nō est nisi vnus itellect⁹. ergo nō est nisi vnus sen

In oppositū sus spūalis. ¶Sed ꝓtra. dicit Augustinus in libro soliloquiorū. Dirū est si lux corpalis habet oculos quos illuminat: quaī diceret lux spūalis habet oculos spūales quos illuminat: sed eadē ratione dulce-

Secundo. do spūalis habet gustum spūalem quem delectat: z suauitas spūalis habet tactū spūalez quē demulcet: ergo plures sunt sensus spūales: nō vnus tm̄. ¶Itē dicit Augustinus: visus intellectus prudentia clarescit: insipientia tenebrascit: auditus eius falsitate offendet̄/ veritate mulcetur/ flagrat ei equitas/ feret iniquitas/ vanitate tabescit/ virtute pinguescit. ergo

Solutio cū diuersa sint obiecta hic assignata: diuersi sensus spūales debent esse in essentia. ¶Solutio. vnus sensus est sensus spūalis: sc̄z intellectus/ z vna sola virtus perficit sensum spūalem: sc̄z fides. fide em̄ videmus spūaliter: fide audimus q̄ ihesus dicit. fides em̄ ex auditu: fide similiter adoram⁹ spūaliter: fide em̄ cognoscimus q̄ filius dei factus est homo ꝓ nobis q̄ tristis/ q̄ passus: z cū huiusmodi beneficia recolimus/ odoramus bonū odorē christi tanq̄ fumū aromatum exeuntē ab ipo: z currimus in odorē vnguētorū eius. ¶Item. cū huius que per fidē cognoscimus meditamur tanq̄ masticando gustam⁹ dulcedinē dei: z hoc per fidē. similiter per fidē tangimus suauitatē dei. per fidez em̄ cognoscim⁹ q̄ ip deo ꝑm se nō est alia asperitas: quia alienū est opus eius abeo: sc̄z punire/ vt dicit Esayas. vnde per fidē solā ꝓfi-

Ad primū. citur sensus spūalis. ¶Ad primo obiectū dicimus q̄ visus spūalis habet suā virtutē q̄ perficit ipm. similiter z auditus spūalis: sed nō habet aliā virtutē: sed eandē. ¶Ad scōo obiectū dicim⁹ q̄ nō est simile de sensu corpali z de sensu spūali: q̄ sensus corpalis natura determinata ē/ nō potest oīa cognoscere: sed aliquid determinatū. sc̄z sensus spūalis: sc̄z intellectus nō est determinata natura: cū sit ymago dei. vnde cū deus actu cognoscat oīa/ intellect⁹ pōt cognoscere oīa. ¶Ad illud q̄ obiectū de luce spūali z dulcedine spūali: dicimus q̄ lux spūalis habet oculos spūales quos illuminat: et dulcedo spūalis gustum spūalez quē delectat: sed nō sequitur q̄ sint diuisi sensus spūales: imo vn⁹ in essentia: sicut dictū est: cū vnius z eiusdē sensus sit percipere: z dulcedinē summā: z suauitatē summā: sc̄z sensus vel intellectus. ¶Ad illud obiectū dicimus q̄ non valet hec argumētatio: diuisa sunt obiecta: ergo diuersi sunt spūales intellect⁹: tñ cū sit vnius oīa habet subiecta oīnia em̄ potest cognoscere/ sicut patet i fide. est em̄ fides vna/ licet multa obiecta habeat: vt infernū vitam; z multa alia. z hoc est quia vna est ratio credendi oīa. similiter quia vna est ratio delectandi in sensibili spūali: vnus est sensus spūalis/ licet multa obiecta habeat. ¶Sed querit̄: cū vnus solus sensus spūalis sit in essentia: quare dicuntur esse quinq̄ sensus spūales: aut em̄ hoc est ꝓpter diuersas opationes z delectatiōes: aut alia de cā. ¶Aidet q̄ ꝓpter diuersas opationes z delectationes. si em̄ vnica esset delectatio sensus spūalis: z vnica ratio nō eēt ratio: qua re diceret quinq̄/ cūvnitas sit in essentia/ z in opatione z delectatione. ¶Item. cū fide videm⁹ pulchritudinē dei nō est necesse q̄ meditemur p̄cepta eius vel bona nobis ab ipso collata: sed hmōi meditatio est gustare spūaliter: ergo cū videmus spūaliter nō ē necesse gustare spūaliter: ḡ videre spūaliter non ē gustare spūaliter: ergo sensus diuersas habet opationes ꝑm speciē. ¶Item. sicut veritas z summa bonitas idem in essentia/ et differūt in rōne: ita summa pulchritudo/ summū verū/ summa dulcedo/ summa suauitas: idē sunt in essentia: z differunt rōne: ergo sicut alius motus est in primā veritatem ꝑm q̄ est prima veritas: sc̄z credere: alius in primā bonitatē ꝑm q̄ est prima bonitas: sc̄z diligere: ita alius est mot⁹ in primā pulchritudinem ꝑm q̄ est prima pulchritudo: alius in primā dulcedinem ꝑm q̄ est prima dulcedo: ergo videre spiritualiter nō est gustare spiritualiter. ¶Item in libro sapientie. Panē de celo prestitisti eis sine laboze/ omne delectamētum in se habentem: et oīnis saporis suauitatē: ergo in pane celesti multe sunt delectationes: ergo multe operationes quibus delectamur in pane celesti: sed si hoc cū ꝑm diuersas operatiōes in specie/ diuersi distinguūtur habit⁹: erunt ergo diuersi sensus spirituales in habitu ad illas diuersas operatiōes: q̄ spes/ fides/ charitas eundē finē habent: sed ꝑm diuersos motus spirituales distinguūtur: z ita diuersi sūt sensus spirituales in essentia. ¶Item. fide cognoscim⁹ deū z delectamur: similiter sapientia dono cognoscimus z prudentia cōsilio si nō est delectatio sine p̄ceptiōe nec perceptio sine sensu. ergo qualibet illarū virtutū sentim⁹ delectatione spiritualem: ergo quelibet illarū est sensus spiritualis. z ita diuersi sensus spiri

Ad secundū

Tertio.

Quarto.

Quinto.

Questio incidens.

Ad. primo.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Quinto.

Secundo. tuales in essentia. ¶Itē. spe delectamur in deo imediate. vnde apostolus: spe gaudentes. z Johan. damascenus dicit: q̄ bo. non solum habitū: sed etiā expectatum delectat: ergo spe fruimur deo: sed nō est fruitio sine sensu spirituali: vt dictum est. ergo spes

Tertio. est sensus spiritualis. nō ergo sola fides. ¶Item. in primo ad Ephe. Signati estis spiritu promissionis sancto: qui est pignus hereditatis vestre. z alia littera dicit: arra z illud pignus est charitas: ergo charitate possidemus hereditatez nostrā: ergo charitate

Quarto. fruimur deo/ z non est fruitio sine sensu: ergo charitas est sensus spiritualis. nō ergo sola fides. ¶Itē. si sola fide fruimur deo: ergo sola fides erit fructus ergo nō erit nisi vnus solus fructus: ergo mentitur ap̄lus in epistola ad Galathas ponens. xij. fructus. z beatus Johā. in apocalypsi qui ponit. xij. fructus ligni vite: ergo ꝑm vtrūq; non solum quinq; sensus spirituales sunt quib⁹ fruimur deo: sed etiā duode-

In oppositū cim. ¶Sed cōtra hec auctoritas Augustini qui dicit q̄ intellectu idem est videre q̄ audire; z olfacere q̄ gustare: ergo sensus spiritualis non habet diuer-

Solutio. sas operationes in essentia. ¶Solutio. concedim⁹ sicut dictū ē q̄ in patria visio erit tota merces: z tbi est sensus spiritualis: nō habebit nisi vnā opationez videndo em̄ deū audiemus spiritualiter qui ab ipso habemus cognitionem: et hoc erit audire videndo conferemus nobis bona a deo data: z hoc erit odorari. videndo cognoscemus internas rationes dei:

Secundo. et hoc erit gustare spualiter. ¶Item. videndo deū inflāmabimur amore eius. de quo dicitur: deus noster ignis consumens est. z hoc erit tāgere tp̄m. z sic verū est quod dicit Casiodorus. q̄ aia post hui⁹ vite amissionē videt/tangit/audit: nō ex partib⁹ quasi ex pluribus hec intelligetis: sed tota cognoscens: z sicut in deo sunt omnes nature suo modo: scz potētia bonitas/ dulcedo: z sic de aliis. z sic de illa visio habebit in se omne delectamentū sine multiplicatione motuū: z delectationū in p̄sentia habet q̄libet sen

sus spiritualis multas operationes: vnde respōdemus ad primā questionē: q̄ sensus spiritualis licet sit vnus in essentia: habet tamen diuersas operationes z delectationes. sicut videre album z videre nigrum: diuerse sunt visiones in specie: idem tamē habitus videndi: et sic tactus cum sit vnus sensus: habet tamen cognoscere multas contrarietates: vt calidum/frigidum/humidū/siccum/leue/ponderosuz z cetera. Et sicut sensus interior: vt dicit Augustin⁹ in libro de libero arbitrio: quē sensuz interiorem vocat Aristote. sensum cōmunē omnia sensata habet cō

Tertio. p̄hendere: sic sensus spūalis cum sit vnus oia sensata spūalia habet cognoscere: quibus tamen sensus spiritualis multas habet operationes: vt patet inuisu spirituali: quia in visu spirituali videm⁹ bonitatē dei: maiestatē dei: iusticiā dei: z alias virtutes exemplares que in deo sunt: z diuerse sunt iste visiões ab eodē. et in sensu audiuimus spiritualiter et gustauimus: z cetera. cū em̄ bonitatē maiestatē cū potentia dei/ z sic de aliis: cognoscim⁹ ab alio: tūc audiuim⁹ spūalem q̄ iesus dicit eodē possum⁹ cognoscere per nos: z hoc est videre spiritualiter. ¶Itē. cū cognoscimur q̄ ab aliis ifundunt bona sup creaturas adoramus spiritualiter: z cum illa meditamur: mastica mus spiritualiter z cū illis cognitis inflāmamur ad amorē dei: tūc tāgim⁹ deū spualiter. tāgim⁹ em̄ calorē dei. similiter cū sentim⁹ nos leuatos supra nos tangim⁹ leuitatē dei. ¶Dicim⁹ q̄ sensus spuales ab inuicē differūt/ z modo operādi/ z modo delectādi. sumit em̄ ad proportionē sensuū corpaliū: sed nō valet hec argumētatio. diuerse sunt operationes: q̄ diuerse virtutes. sicut em̄ dictū est in questione de fide: licet sint diuersa credēda/ z diuerse credulitates tamē vna est fides: quia eadē est ratio credendi. similiter licet sint diuerse opationes sensus spūalis: vnica est tamē virtus/ z vnicus tm̄ habit⁹: quia vnica est ratio credendi pcipiendi: scz per fidem. ¶Ad illud quod obiectū est de fide. sapientia intellect⁹ prudētia consilio. Dicimus q̄ sapientia z intellectus sensus sunt: sed non sunt sensus cp̄s fides: idē em̄ cognoscitur per fidem/ z sapiētiā/ z intellectū: sed per fidē cognoscimus: quia est per sapientiā z intellectū propter quid est: vt parati simus reddere oīm poscenti rationē de ea in nobis cū fide: sicut dicit beatus Petrus. prudentia z consiliū nō sunt sensus neq; p̄cepti ones: sed est prudentia eligentia faciendoz z in cōmunibus: consiliū vero in magnis z arduis. Sed verū est q̄ per cognitionē p̄cedentem eligunt prudentia z cōsiliū: sicut habetur in Ezechiele. Sub pēnis animaliū manus: id est sub cōtemplatione operationū. Ad illud quod obiectū est de charitate poterat solutio. Charitate em̄ non fruimur deo nec delectamur nisi effective: sed charitas mouet ad fruendum z delectandum. ¶Ad illud quod obiectum est de spe dicim⁹: q̄ spes maxime habet affinitatem cū fide. vnde idem videtur esse iste sperat se habiturum vitam eternam: iste credit se habiturū vitam eternā. vnde quidā dixerunt/ spem idem esse q̄ fidem coartatam: sed siue sit idem siue aliud p̄pter fidem adiunctam habet gaudium et delectationē. vnde spes non est sensus p̄prie: sed fides adiuncta ei.

¶Tractatus decimustertius.

¶De ipis fructib⁹ spūs qui sunt duodecim

DIcto de sensib⁹ spūalib⁹ quib⁹ fruimur: dicēdū est de ipis fructib⁹ spūs q̄ sūt. xij. sicut dicit ap̄s ad Gala. Fruct⁹ spūs sūt charitas/ gaudiū/ pax. z̄c. Et btūs Johā. in apocalypsi dicit: q̄ lignū vite affert fruct⁹. xxij. p menses singulos. lignū vite est sapiētia eterna sexu xp̄s filius dei/ z sunt idem fruct⁹ ligni vite siue filij: z ip̄ius spūssancti totius trinitatis. ¶Circa istos fructus querit/ quare ap̄s ponat tm̄. xij. z nō plures: z vtrū oēs illi fruct⁹ sint ꝓtutes. z de ordine illoꝝ fructuū. ¶Probat aūt q̄ plures debēt eē fruct⁹ cp̄s. xij. distinguūtur em̄ fruct⁹ per materias: dixit em̄ glosa: q̄ charitas est dilectio dei: gaudiū est leticia quā habem⁹ de bonis spūalib⁹ nobis collatz: pax est ad primū: z ꝓbat q̄ hec distinctio p materias ē: q̄ distinguūtur fruct⁹ p materias/ z ꝓbat q̄ plures sūt materie ꝓtutū cp̄s. xij. q̄ plures sūt fruct⁹ cp̄s. xij. ¶Item btūs Petr⁹ i scda canonica sua nō assignat nisi octo fruct⁹ dicēs. Ministrate sua i fide nra virtute i ꝓtute sciētiā. z̄c. z post hec em̄ si vobiscū assint z superēt nō vacuos nec sine fructu vos cōstituēt: cū ergo beatus Petrus assignet tantū octo fruct⁹: z btūs Paulus. xij. vel iste est supfluus/ vel ille diminut⁹. ¶Itē btūs Petrus assignat sciētiā p̄ro fructu/ btūs Paulus nō. Queritur vnde hoc. Item videtur q̄ nō oēs

virtutes quas enumerat beatus paulus sint fruct⁹: q̄ benignitas est vt dicit glosa ꝓt⁹ qua dam⁹ aliis de bonis nostris/ scz elemosinas corpales vel spūales: ergo benignitate nō mouemur: sed tm̄ in creaturas similiter cōtinētia/ castitate/ z multis aliis: sed nō est fruendū nisi summo z incommutabili bono vt dicit Augustinus: ergo illis ꝓtutibus nō fruimur deo cū illis nō moueamur in deū/ nec illis fruimur creatura: q̄ hoc eēt malū: q̄ ille ꝓtutes nō debēt esse fruct⁹

Secundo ¶Item obijcit de ordine: ponit em̄ ap̄s charitatē primā inter fructus: z videt q̄ bene dicit glosa q̄ virtus int fruct⁹ primatū debet habere vt charitas sine qua cetere nō sunt virtutes/ z a qua vniuersa bona p

In oppositū cedūt. ¶Sed cōtra. beatus petr⁹ ponit fidē primā z charitatē vltimā: ergo alter illoꝝ ordinate enūerat

Secundo ¶Item ip̄e paulus alibi dicit q̄ charitas est ex fide non ficta: ergo fidē debuit ponere ante charitatē tāq̄ causam ante effectū. ¶Solutio. Ad primo obiectū

Solutio. Ad primū dicim⁹ q̄ illi fruct⁹ diuntunt̄ per materias/ z nō solū p materias: sed etiā ꝑm statū pfectiōis z imperfectionis vt patebit postea: sed nō valet hec argumētatio: plures sunt materie virtutū cp̄s duodecim: q̄ plures sunt fruct⁹ cp̄s illi duodecim: licet em̄ sint plures materie virtutū ꝑm species specialissimas cp̄s. xij. tm̄ nō sunt plures cp̄s. xij. ꝑm illam diuisionē quam facit ap̄ostol⁹: sicut licet sint plures ꝑcies aialis cp̄s duetm̄ nō sunt plures cp̄s due ꝑm illam diuisionē aialium aliud rationale/ aliud irrationale. Eiusdem ei generis cōtingit esse duas diuisiones/ vnā bimembrem/

Ad secundū aliam quadrimembrem/ z vtrāq; sufficientē. ¶Et per hoc patet solutio ad secundo obiectū: q̄ nec beatus paulus est supflu⁹/ nec beatus petr⁹ diminutus: cōprehendit em̄ iub abstinētia modestiā/ cōtinētia castitatē: sciētia aūt nō enumerauit p se beatus paulus q̄ in oibus est. Omnes em̄ virtutes discrete agunt.

Ad tertium ¶Ad tertio obiectū dicimus q̄ dupliciter fruimur deo/ vno modo fruimur deo i se/ sicut p fidem/ spem/ charitatē/ quibus immediate mouemur in deū: alio modo fruimur deo in creatura/ cum videlicet delectamur in bonitate creature ꝑm q̄ est nutus dei z via ad deū: sic em̄ habet creatura plenitudinez in se aut vanitas est. vñ vanitas vanitatū z oia vanitas: et est tentatio aie hoim/ z muscipula pedibus insipientiū vt dicit in libro sapie: sed ꝑm q̄ est via ad deū dele-

Solutio. ctabilis est. vñ Dauid: delectasti me dñe in factura tua. Et apostolus: fruar te in dño: aia em̄ bene dispōsita in oi creatura inuenit dulcedinē dei. ¶Dicim⁹ ergo q̄ illis virtutibus q̄bus nō mouemur imediate in deū fruimur deo in creatura. vñ dicunt̄ fructus

Ad vltimuz ¶Ad illud obiectū est de ordine naturali/ aliqñ artificiali. Naturali vt hic: beati pauperes/ btī mites: pauperes em̄ prima est naturalit⁹: aliqñ artificialiter hic sanctificet nomē tuū z̄c. incipit em̄ a dignior⁹ z pfectiori similiter z apostoli edocti a dño aliqñ vtebant ordie naturali/ aliqñ ordine artificiali: naturali ordine vsus est beat⁹ petr⁹ ponēs fidē primā: est ei fides prima ꝑm generationē z cām: artificialiter vsus est beatus paulus ponēs charitatē primā tāq̄ pfectionem oīm virtutū. Est em̄ charitas mouēs oēs ꝓtutes ad opa etiā fidē: quia vbi est amor ibi ocul⁹. vñ dicit fides opans p dilectionē: nec habet fides plenā dilectionē siue charitate: vterq; ē bene ordinat diuersis

Secundo. respectib⁹. ¶Itē dicit augustin⁹ frui est amore inhe-

rere alicui rei ꝓpter se: hec est diffinitio ei⁹ quod est frui: ergo oē frui est amore inherere alicui rei ꝓpter se: ergo ois fruitio est ex charitate: ergo sola charitate fruimur: q̄ sola charitas est fruct⁹: q̄ supflue enumerat ap̄s. xij. fructus p̄ter charitatē. ¶Item cū dicit ap̄s ad ro. spe gaudentes z spe delectamur in deo z fruamur in eo. ¶Queritur quare nō enumerauit ap̄s spem inter fructus spūssancti? mator em̄ de lectatio est in spe cp̄s in charitate ꝑm se: q̄ magis delectat bonū expectatū cp̄s bonū desideratū. ¶Queritur postea de gaudio quod est secūdus fructus vtrū sit virtus videt q̄ sic: gaudere est in p̄cepto: vñ gaudete in dño semp. Iterū dico gaudete: ergo gaudere est vsus liberi arbitrij: z est bonus vsus: hoc certū est: ergo est motus virtutis: q̄ dicit augustin⁹ in libro de libero arbitrio: q̄ motus virtutis est bonus vsus potētie: ergo cū gaudere sit motus ꝓtutis gaudiū est virtus: z est virtus theologica: q̄ p illā mouemur immediate in deū: ergo cū nō sit fides nec spes nec charitas plures sunt ꝓtutes theologice cp̄s tres.

¶Obijcit postea de pace: videt em̄ q̄ nō sit fructus q̄ pax nō est virtus: sed finis oim virtutū vt dicit augustinus. ¶Item dicit apostol⁹ gratia z pax: ergo pax nō est gratia: sed ois virt⁹ est gratia: ergo pax nō est virtus nec mot⁹ virtutis: sed sola virtute z motu eius fruimur: ergo pax nō est fructus. ¶Itē obijcit de sexto fructu scz de bonitate. Est em̄ ois fruct⁹ bonitas: q̄ bonitas nō debet distingui ab aliis fructib⁹

¶Item dicit glosa: q̄ bonitas est dulcedo mētis: scz q̄libet virtus est dulcedo mētis: vel in q̄libet est dulcedo mētis: ergo bonitas nō debet distigui ab aliis fructibus. ¶Solutio. Ad primo obiectū dicim⁹ q̄ Solutio duplex est frui. Est em̄ frui pfectū z frui impfectū: si Ad primum cut est in aliis delectationib⁹: cū em̄ aliqs videt aliquid pulchrū delectat̄ sed illa delectatio q̄ est in sola visione impfecta ē: sed cū pulchrū visum manet desiderū: tūc cū aliqs desiderat z videt vel alio modo p cipit pulchrū plena est delectatio. Eodē modo est in delectatione spūali q̄ in visione summi boni non est plena delectatio siue fruitio: sed videt z desideratur tunc plena pfecta est delectatio siue fruitio: si ergo intrēdit augustin⁹ diffinire frui pfectū cū dicit: frui ē amore inherere z̄c. z possumus dicere q̄ termin⁹ amore supponit solū p charitate: vñ sola charitate fruimur pfecte tanq̄ p causam primo motiuā: sed nō sequit ex hoc q̄ sola charitas sit fruct⁹: q̄ fruct⁹ distinguunt̄ p materias: z nō sola charitate fruimur materialiter: immo alijs ꝓtutib⁹ q̄ mouēt ad spūalia opa q̄bus fruimur: si ꝯo frui ibi diffinitat cōmuniter potest dici: q̄ iste termin⁹ amore supponit p qualibet ꝓtute: q̄libet em̄ ꝓtus amore ē: z tūc nō valet hec argumētatio: solo amore fruimur: q̄ sola charitate. ¶Ad se cūdo obiectū posset aliqs dicere: q̄ spes cōtinet sub longanimitate: q̄ longanimitas videt aliō esse cp̄s lōga expectatio: spes em̄ est vt habet in sentētijs: certa expectatio future beatitudis puentēs ex gra z meritis: vñ post multa merita multas sustinētias p xp̄o est certa expectatio: vnde in enumeratione fructuuz patientia p̄cedit longanimitatē: sed hec solutio non videtur esse bona: q̄ aliud gaudiū: z ali⁹ fructus est longanimitatis ꝑm q̄ est longanimitas z aliud ꝑcipium ꝑm q̄ est spes: ergo alius fructus spiritualis debet esse spes alius longanimitas: vnde dicimus/ q̄ sub

Ad secundū

charitate que est primus fructus ꝓtinet fides/spes: charitas ei ꝑm se nō delectat: qz bonū desideratum nō delectat: sed desideratū z expectatū delectatz desideratūz visum delectat. ¶Dicim⁹ ergo ꝙ sub charitate ꝑm ꝙ primus fruct⁹ cōtinet: fides/spes/z sic pz solutio ad illud qō obiectū est de spe. Ad illō qō obiectū est de gaudio. Dicim⁹ ꝙ gaudiū virtus est: sed nō est alia ffrus in essentia cꝫ fides vel charitas: sed est alius fructus: qz fructus distinguit ꝙ diuersas materias. vnde dicimus ꝙ triplex fruct⁹ est ꝑm triplicem materiam: charitas em diligit deū: et ꝑm hoc est primus fructus qui dicit charitas: z iterum charitas diligit ꝓximū subiectū: z ꝑm hoc est secundus fructus ꝙ dicitur gaudiū: qz gaudiū nō est quecunqz letitia: sed solū est illa letitia quā habemus de bonis nobis collatis: sicut dicit glo. sup hūc locum ad gala. fructus spūs sunt charitas. gau. pax zc. Et sup illū locū ad romanos. Non est regnū dei esca et potus: sed iusticia z pax z gaudiū in spiritu sancto. Secundo em loco diligimus nos post deū z gaudemus de bonis oibus ꝓximis: vñ apostolus gloriatio nostra hec est testimoniū nostre cōsciētie. Et dauid reliquie cogitatōes diē festū agēt tibi: charitas tertio loco diligit ꝓximū: z sic est tertij⁹ fruct⁹: z dicit pax. Est em pax ad ꝓximū: licet ergo eadē sit ffrus qua diligimus deū z nos: z ꝓximū: tn ꝑm diuersas materias dicit illa ffrus triplex fruct⁹: sicut beatus petr⁹ ꝓ diuersis fructibus enumerat fraternitatis amorē z charitatē. ¶Ad illud quod obiectū est de pace solutimus ꝙ distinctionē huius nominis pax. Est enim vnomodo pax passio mulcedis delectabilis ex conuenientia cōuenientis cū ꝓuenienti: z sic est finis oim ffrutū: z hoc modo nō est fructus: sed ꝑm eā aliquid est fructus scz vel virtus vel opus ffrutis: qnqz dicit pax ipse motus pacificans: z sic fructus est sicut dicit augustinus sup iohannē. ꝙ pax supne hierusalem est cōcordissima z ordinatissima societas fruēdi deo est: z inuicē etiā in deo: z per hoc patet ꝙ dupliciter fruimur deo: scz in se z in creatura: similiter pax militātis ecclesie est cōcors z ordinata societas fruēdi deo z inuicē in deo: hec aūt societas nō est nisi cōmunis volūtas fruēdi deo zc. z sic patet ꝙ pax aliquando sumitur ꝓ motu: z sic est fruct⁹. ¶Ad vltimo obiectū dicimus ꝙ bonitas nō dicit quecunqz dulcedo mentis: sed dulcedo ꝓfecta ꝑm quam aliquis est mitis: qui scz nec patitur nec deducitur: patiēs em vel abstinens est qui patitur sed non deducit: licut dicit dauid. Turbatus sum z nō sum locut⁹: sed qui tacet ad aduersa z exterius z interius ille habet perfectā dulcedinē mētis: sicut dicit iob. Nonne dissimulaui cꝫtum ad opera. nōne silui cꝫtū ad ꝟba: nōne quieui cꝫtum ad cor. Et sicut dicitur i apocalipsi. factū est silentiū in celo. i. in aia martyris: dū cōmitteret bellū draco: hoc autē quando nec murmur resonat nec querimonia: sed corde tacito zc. hec bōitas siue dulcedo mentis nō est in qualibet ꝟtute: z ꝓpter hoc recte distinguit ab aliis fructibus. ¶Item videtur ꝙ insufficienter enumerat apostolus ispūssancti: ꝑtermittit em cuius sunt oēs fructus. vnde dicitur fructus iusticie/ipse etiam in epistola ad ro. ponit ream primo dicens. Non est regnū dei esca z potus: sed iusticia z pax z gaudium in spūsancto. ¶Item obiciē de mansuetudine: dictū est em ꝙ bonitas est illa virt⁹ qua aliquis dicitur mitis: sed hec est māsuetudo in euangelio: beati mites qm ipsi possidebunt terrā: ergo male distinguit apostol⁹ māsuetudinē a bonitate

¶Item cū fides sit prima ffrutū. vnde primo petit capitulū: z cū queritur quare nouo loco ponat eam apostol⁹ inter fructus cū in principio debuerit poni

¶Itē obiciē de modestia de qua dicit glosa ꝙ modestia est ffrus que ponit modum in dictis z factis: sed hoc facit ois virtus: quia ois virtus est immediate consistens: ergo ois virtus est modestia: ergo male distinguitur modestia ab aliis virtutibus. ¶Itē obiciē de castitate: dicit ei glosa ꝙ castitas est debitus vsus rerū: ergo debitus vsus vxoris est motus castitatis: ergo cognoscere debito mō vxorē est motus cōtinētie: eadē ratione comedere moderate est vsus abstinentie: ergo q̄ comedit moderate abstinet qō falsuz est. ¶Solutio. Ad primo obiectū dicim⁹ ꝙ apostolus nō ꝑtermittit iusticiā: quia intelligit eā in cpharitate: dicit em Augustin⁹ in libro de ꝓfectiōe iusticie ꝙ ꝓfecta iusticia charitas est: ꝙ charitatē em reddimus deo qō sibi debem⁹/z ꝓximo qō ei debemus. vnde opa iusticie in ꝑfectū adequāt nos z ordināt ad primū/z facit pacē z cōcordiā inter ꝓximū. vñ: iusticia z pax osculate sunt: in charitate igit z pace intelligit iusticia: z ꝓpter hoc non noiat eam: sufficit em apostolo noiare ea i qb⁹ cōtinent oia/vel ex qbus fiūt oia. ¶Ad secūdo obiectū dicim⁹ ꝙ mansuetus ꝓprie dicit q̄ patit: sed nec deducit: mitis ꝓo q̄ nec patit nec deducit: z sic patet differēcia: sed aliquando mitis sumit ꝓ mansueto/z econuerso: tamē ꝑm ꝙ mansuetudo enumerat ab apostolo inter fructus/aliter sumit: qz sicut dicit glosa. Mansuetudo est tractabilitas qua hō tractabilis est z paratus ad auxilia z cōsilia impendēda: sicut benignitas est virtus qua aliquis paratus est ad erogationē rerū suarū: patet ergo differentia inter mansuetudinem z bonitatē. ¶Ad tertio obiectū dicimus ꝙ fides duos habet status/vnum ꝑm quem est fundamentum. vñ apostolus fundamentū aliud nemo potest ponere/ ꝑter id quod positum est quod est xp̄us ieius. i. fides iesu xp̄i: sicut dicit glosa/z beatus Joh. in apocalipsi dicit: ꝙ primum fundamentū supne ciuitatis hierusalem est iaspis. i. fides: ꝑm hunc statum fides prima est inf fruct⁹: et intelligitur in charitate: sicut dictum est: habet autem fides alium statum ꝑm quē est propugnaculum z defensio. vnde in Esa. fundabo te in zaphyris: z ponam iaspidem propugnacula tua. i. fidem: z est fides propugnaculum cum non solum cognoscimus inuisibilia: sed etiam ꝓpter qd in quo modo: z hoc est cū parati sum⁹ ad satisfactionem oi poscenti nos rationē de ea que in nobis est fide z spe: z hoc est cū perfecti sumus ꝑm dona sapiētie z intellectus: hoc aūt est cum sumus in statu perfecto cōtemplationis. Et ꝑm hunc statum fides ponitur noua: cuius ratio est: qz vita actiua ꝑcedit cōtemplatiuam. Jacob em prius duxit Lyam: postea Rachelē. ¶Dicim⁹ ꝙ tres primi fruct⁹ cōmunes ad vitā actiuā z cōtēplatiuā: charitate em delectamur in deo: gaudio delectamur de bonis nr̄is: pace de bonis ꝓximi: z hoc cōuenit tam actiuis cꝫ contēplatiuis: quinqz sequētes ptinēt ad actiuam vitam: duo ad agendū: scz benignitas z mansuetudo: duo ad patiendum: scz patientia z bonitas: z quia gaude

Solutio. Ad aliud. Ad vltimuz Secundo. Tertio Quarto. Quinto. Sexto. Solutio Ad primū. Ad secundū Ad tertium Ad vltimuz

mus nō solū de bonis: sed etiā de pseuerantia bonorū addit lōganimitas: nono loco sequtur fides perfecta q̄ pertinet ad ꝑfectionē cōtēplationis post quā nichil sequtur nisi opa ꝑfectōis: vñ sequtur modestia q̄ ponit modū in factis z dictis sicut aliqs nō peccat etiā venialiter nec in facto nec in ꝟbo ꝑm ꝙ possibile est hūane nature vitare venialia: hoc aūt est qñ aliqs consecutus est ꝑfectionē cōtēplationis: vñ in ꝓuerbijs: studе sapie fili mi: z letifica cor tuū: vt possis ex probanti respōdere sermonē: cū em hō habet letitiā mentis in spūalibus rebus z eternis cū nō iurat opprobria z iniurias: qz sunt trāsitoria: ideo semp modeste respōdet aliter trascit z nescit sedere: quia nescit sedere modeste ꝓ hoc patet solutio. ¶Ad qrto obiectū dicimus ꝙ nō ꝙlibet virtus est modestia sic sumpta: multi em habēt virtutes qui frequēter peccant venialiter. xj. loco sequit̄ continētia q̄ abstinet a licitis: sicut faciunt viri religiosi qui non habent ꝓprium: vltimo sequit̄ castitas que est debitus vsus rerū: videlicet cū nō fruimur modo nec delectamur nisi in deo z alijs rebus vtimur: tēporalia em ad fruēda sunt: corā sunt: ad vtēdū bona sunt: tūc est debit⁹ vsus rerū: cū vere dicimus delectasti me dñe in factura tua. Et cū dicimus rēuit osolari aīa mea: scz in temporalibus memor fui dei et delectatus sum.

¶Ad vltimo obiectū dicimus ꝙ comedere moderate est motus abstinētie: sed nō sequtur: q̄ qui comedit abstinet: quia ffrus abstinētie duos habet motus abstinere z comedere: ꝑm alterū habet nomē: ꝑm reliquū nō habet: beatus aūt petr⁹ in enumeratiōe fructuū ponit fidē. Primo tanq̄ fundamentū. Secundo ponit virtutē que est obedientia: est ibi obediētia virtus fidei. Tertio ponit sciētiā q̄ est in oi virtute: qz ois virtus discrete opat. Quarto ponit abstinentiā sub qua cōprehēdit modestiā abstinētiā: castitatē Quinto patiētiā quā similit ponit apostolus. Sexto pietatē que cōprehendit benignitatē et bonitatē. Septimo z octauo fraternitatis amorē z charitatē q̄ est ꝑfectio omnium virtutum.

¶Tractatus decimusquartus.

¶De damnatione reprobozum.

Ojcto de gloria beatoꝝ dicēdū est de dānatione reprobox. Circa quā primo videndū est de suffragijs ecclesie: an ꝓsint dānatis Circa istā q̄stionē quattuor inq̄renda sunt. Primū est an suffragia ecclesie ꝓsint illis solū q̄ sunt in purgatorio an etiā dānatis. Secūdū est q̄trū ꝓsint illis q̄ sunt i purgatorio. Tertiū est an suffragia facta extra charitate ꝓsint. Quartū est de igne purgatorio q̄liter purget z agat in aias z qb⁹ ministris.

¶Circa primū duplex est opio: qdā dicūt ꝙ suffragia ecclesie nō ꝓsunt dānatis. ¶Alij dicūt ꝙ ꝓsunt cꝫtū ad mitigationē pene: ꝙ aūt nō ꝓsint dānatis ꝑ hoc multipliciter dicit em auctoritas: in ifferno nulla est redēptio. ¶Itē dicit augustin⁹: si scirē patrem meū dānatū tn non orarē ꝓ ipo sicut nec ꝓ diabolo.

¶Itē corꝫ xp̄i triforme est vt habet in sentētijs: vñ sunt tres partes hostie. Prima pars offert ꝓ viuis vt deus det eis gratiā z ꝓseuerātiā. Scda ꝓ illis q̄ sunt in purgatorio. Tertia offert in gl̄ia actiōes ꝓ illis q̄ sunt in gl̄ia: cū ꝙ missarū solēnia q̄ sunt optima suffragia ecclesie nō ꝓsunt dānatis: ꝙ nec alia suffragia. ¶Itē suffragia ecclesie nō possunt impetrare fi

dem damnatis: nec aliquā remissionē: quia ꝑ fidē habet fieri remissio: vñ in actib⁹: fide purificans corda eorum. ¶Item si ꝑ aliquāta suffragia tollitur aliquātum de pena alicui⁹ damnati: ergo ꝙ dupla maiora suffragia: tolleretur duplo maius: z ita poterunt tot esse suffragia q̄ ex toto tollet pena: z hoc est ꝓtra apostolū q̄ dicit ꝙ deus nō pōt negare seipm: negaret aūt se scz iusticiā suā si nō puniret malos. ¶Itē sicut homo ꝙ venialia cremabilis est in purgatorio sic per mortalia cōbustibilis est in inferno: comburuntur autem ꝑm magis z min⁹ dānati: quia ꝑm quātitatem culpe est quantitas pene. vnde ysa. in mensura contra mensuram cum adiecta fuerit iudicabit eam: ergo cū suffragia ecclesie nihil tollāt de culpa nichil tollunt de pena: ergo non ꝓsunt damnatis.

¶Solutio. si velim⁹ dicere ꝙ suffragia ecclesie ꝙ sunt dānatis: sicut dicit Prepositinus: rīdebimus ad obiecta sicut ipe respōdebat. ¶Ad primā ergo auctoritatē dicim⁹ ꝙ in ifferno nulla ē redēptio quātum ad liberationē: est tn aliqua cꝫtū ad mitigationē pene. Eodēmodo intelligim⁹ auctoritatē Augustini. nō orarē ꝙ ipso cꝫtū ad liberationē. ¶Ad tertio obiectū dicimus ꝙ tm̄ ꝙ viuis z illis q̄ sunt i purgatorio/z illis qui sunt in gloria dicit offerri corpus xp̄i/non quin ꝓlit damnatis aliquantulum. sed quia specialiter ꝓ illis trib⁹ generib⁹ offert: z qz certuz est ꝙ illis prodest. ¶Ad quarto obiectū dicimus ꝙ non valet hec argumētatio: suffragia ecclesie nō possunt impetrare fidē dānatis: ergo nec remissionē quā habet facere fides; fides em remittit culpā/z penā eternā: sed aliqua pars pene bene pōt remitti ꝑter fidē formatiue per bona opera. ¶Ad quinto obiectū dupliciter potest solui: potest em dici ꝙ suffragia ecclesie tollunt de pena quantū meruerūt damnati dū viuerēt sibi remitti si fierēt suffragia ꝑ eis. Est em meritum absolutum z meritum conditionale. vñ dicebat Prepositin⁹ ꝙ i vita sancti brādani cōtinet: ꝙ sctūs Brandanus vidit Judam incedētem per prata/z cū quereret ab eo quare nō esset in inferno: respōdit qz ad tēpus refrigerū habebat ꝓpter bona q̄ fecerat vñ dicūt q̄dā ꝙ ante iudiciū suffragia ecclesie ꝓsunt damnatis: sed post iudiciū non ꝓderūt. Prepositinus aūt dicebat ꝙ prosunt z ante iudiciū z post: remittitur ergo tm̄ damnatis de pena cꝫtū dū viuerēt meruerūt sibi remitti si fierēt suffragia ꝑ eis: sed nō meruerūt ꝙ tota pena remitteretur eis: immo quia meruerūt in suo eterno pununt i eterno dei: vel pōt dici ꝙ illud qō tollit de pena per suffragia nō habet se in aliqua ꝓportione ad residuū. vñ nunqꝫ tm̄ tollet de pena quin plus remaneat: sicut cū aliqs peccat mortaliter tollitur aliqd de naturali habitudine sed illud ipproportionabile est residuo. vñ ꝙ peccatum non possunt ex toto tolli vel destrui naturalia.

¶Ad vltimo obiectū dicim⁹ ꝙ sicut duplex est gloria bonoꝝ/videlicet substantialis q̄ cōsistit in visiōe dei: z accidētalis q̄ est ex cōuersione hoim/vel ex cōsortio sanctoꝝ: ita duplex est pena dānatoꝝ: substantialis q̄ cōsistit in tristicia de carentia visionis dei et hec pena est ignis cōscientie/de ista nichil minuitur ꝙ suffragia ecclesie: sed de accidētali q̄ est ignis affligens corpus minuitur aliqd. vñ nō dicit ignis eoꝝ non mitigabitur: sed dicit nō extinguet. ¶Item re-

Opio aliq̄rū. Secundo Tertio. Quarto. Ad vltimuz Secundo.

gula inuariabilis ⁊ necessaria est q̄ in paradiso eq̄liter premiant: ergo ꝙ locū a cōtrarijs in iferno equaliter mali equaliter puniunt de necessitate: ġ suffragia ecclesie nō ꝓsunt dānatis. ¶ Itē ligna eq̄lit̄ ficca in eodē igne equaliter cōburunt: sed equalit̄ mali sunt ligna equalit̄ deliccata ab hūore gratie: ergo in eodē igne scz in igne gehēne: eq̄lit̄ puniunt ⁊ inde vt prius. ¶ Itē sup illū locū scīo ad cor. Oēs nos manifestari oportet ātē tribunal x̄pi vt recipiat vnusq̄sq; ꝓpria corpis ꝑut gessit siue bo. siue ma. dicit augustin⁹ cū suffragia ecclesie fiant ꝓ oib⁹ baptizatis: ꝙ valde bonis gratiaꝝ sunt actiones: ꝙ nō valde malis ꝓpiciationes: ꝙ valde malis q̄lescūq; vnus rū ꝓsolationes: ġ ꝑm hoc suffragia ecclesie nō ꝓsunt eis q̄ sunt in paradiso ad augmētū glorie: ġ nō prosunt eis q̄ sunt in inferno ad diminutionē pene: nec ad aliud: ġ simplicit̄ nō ꝓsunt. ¶ Itē illi dicunt valde boni: qui statim euolant: ergo a contrarijs valde mali dicunt q̄ statim descendunt ad infernū: sed suffragia ecclesie ꝑ valde malis nō sunt nisi ꝓsolationes viuētiū: ergo illis q̄ sunt in inferno non ꝓsunt suffragia ecclesie. ¶ Itē ecclesia ꝙ omnibus baptizatis facit suffragia: ⁊ nō oib⁹ prosunt: vt dicit augustinus: ġ ecclesia ꝓ aliquibus facit suffragia q̄bus nō ꝓsunt ⁊ scienter: q̄ bene scit q̄ nō oibus prosunt: scit em̄ q̄ multi sunt vocati: pauci ꝯo electi: ergo sciēter inutiliter laborat ꝙ aliq̄b⁹: ġ indiscrete: ⁊ hoc icōuenies.

¶ Item obijcitur de hac oratione: fidelīū de⁹ oium cōditor ⁊c. aut intelligitur tm̄ ꝓ fidelibus fide formata: aut cōmuniter ꝓ fidelibus siue de fide formata siue de informi siue informata: si primo modo ergo nō orat ecclesia ꝙ oibus baptizatis q̄d est contra augustinū: si secūdo modo: ergo inutiliter orat ⁊ indiscrete q̄ntū ad illos qui sunt in inferno: illi enim nunq̄s habebūt indulgētiā. ¶ Solutio ꝑm opinionē illam que dicit q̄ suffragia prosunt damnatis: dicēdū est ad primo obiectū q̄ nō valz hec argumētatio.

¶ Equaliter boni equaliter ꝑmiant in paradiso: ergo equaliter mali equaliter puniunt in inferno: ⁊ huius duplex est causa. ¶ Prima est q̄ nō est locus a cōtrarijs: bonū em̄ ⁊ malū nō sunt ꝓtraria ꝓprie loquēdo.

¶ Secunda est q̄ gloria vel augmētu glorie: nō attenditur penes multitudinē operū: sed penes raditcē: sed remissio pene vel diminutio pene intēdit penes multitudinē operū:, charitate em̄ nō crescēte nō maiorē gloriā mereī multis bonis opib⁹ q̄s vno solo: sed pene maiorē remissionē meremur multis bonis opibus q̄s vno solo. ¶ Ad scōo obiectū soluitur per interemptionē: nō em̄ est necesse q̄ ligna equalit̄ ficca equaliter ꝙburent in eodē igne: si em̄ irrigetur ⁊ madefiat: reliquum nō: non equaliter cōburuntur. Eodem modo in iferno cū suffragia ecclesie sint q̄si quedā irrigationes: si ꝙ altero equaliter malorum suffragia fiant: ꝙ reliquo nō: nō est necesse equaliter eos puniri. ¶ Ad tertio obiectū soluēdū est: sicut ad primū. ¶ Ad quarto obiectū dicēdū q̄ valde mali ꝑm istā opinionē dicuntur tm̄ illi: qui in inferno qui nō meruerūt in vita ista q̄ eis ꝑdessent suffragia ecclesie: si post hanc vitā fierēt ꝓ eis: vñ ꝑm hoc non valde mali sunt non soluz illi qui sunt in purgatorio sed aliq̄ qui sunt in iferno q̄ meruerūt q̄diu viuebāt q̄ suffragia ꝑdessent eis si ꝓ eis fierēt: oporet em̄ vt dicit augustin⁹: q̄ hoc meritū in hac vita sibi ꝓpa ret aliquis: vt post hanc vitā sibi ꝓsint suffragia si ꝓ eo fiant. ¶ Ad vltimo obiectum pōt dici q̄ ꝙ valde malis nō orat ecclesia in generali: quia scit in generali valde malis non ꝓdesse suffragia: sed in speciali orat ꝙ valde malis. i. orat ꝙ istis valde malis: vel illis nescit ei illos esse valde malos: vñ nescit illis nō prodesse suffragia/ licet illis nō prosint. De hac oratione Fidelīū deus oim cōditor ⁊c. dicimus q̄ intelligitur tm̄ ꝓ fidelibus fide formata: quod patet ꝙ hoc quod dicitur indulgentiam quā semper optauerūt. i. finaliter: qui em̄ finaliter meretur in suo eterno meretur: ⁊ qui finaliter peccat in suo eterno peccat.

¶ Item dicit Augustinus in eadē glosa q̄ oportet q̄ quisq; in hac vita sibi meritū ꝓparet/ quo post hāc vitam possit grauari vel releuari. Sed sicut dicit dominus ꝙ Ezechielē q̄ si auertit se iust⁹ a iusticia sua oim iusticiaꝝ eius nō recordabor amplius: ġ cū iste damnatus finaliter auertat se a iusticia sua oēs iusticie sue nō recordabunt amplius: ergo per merita p̄sentis vite nō releuabitur/ nec per aliam ꝑm auctoritatem Augustini: ergo suffragia ecclesie non ꝓsunt damnatis. ¶ Solutio. ꝑm hanc opinionem intelligenda est sic illa auctoritas: si auertit se iustus a iusticia sua oim iusticiaꝝ eius nō recordabor amplius ġ̄tum ad remunerationē vite eterne nō ġ̄tum ad relaxationem pene: sed ꝑm aliam opinionē que dicit q̄ suffragia nullo modo ꝓsunt damnatis / intelligit simpliciter: quia nō recordatur nec ġ̄tum ad remunerationem nec ġ̄tum ad pene diminutionem.

¶ Qualiter possint sustineri opposita opinio

VIso qualiter possit sustineri opposita opinio q̄ dicit q̄ suffragia ecclesia ꝓsunt damnatis: videndū est qualit̄ possit sustineri opposita opinio. Et primo obijcit ꝓtra vtrā ꝙ opinionē. Dicit em̄ Augustinus q̄ suffragia ecclesie nō ꝓsunt nisi ei q̄ in hac vita meruit ne post hāc vitā grauet̄ vel releuet̄ ex hoc videt̄ q̄ nulli ꝓsint: demonstret̄ ei aliqs q̄ est in purgatorio: iste vel meruit in p̄senti vita releuari/ vel nō meruit: ergo ꝑm Augustinū nō releuat̄/ siue fiant suffragia siue nō ꝓ eo si meruit releuari: ġ releuat̄ siue fiant suffragia siue nō ꝙ eo: ⁊ ita suffragia eccl̄ie nullis q̄ decesserī ꝓsint

¶ Ad hoc dicimus q̄ Augustinus in libro de cura agēda ꝓ mortuis dicit q̄ duplex est meritū: simplex siue absolutū: ⁊ meritū cōditionale. Dicimus ġ q̄ iste q̄ in purgatorio nō meruit absoluto merito q̄ releuaretur: si merito cōditionali meruit releuari: si fierēt suffragia ecclesie ꝙ eo/ cum em̄ decessit orat in charitate ⁊ fecerat quandā partē penitentie sue ⁊ in proposito habebat facere residuū: q̄ ergo queritur: aut meruit aut nō meruit. Dicimus q̄ nō meruit absolute: ⁊ nō sequitur/ nō ergo releuatur. Meruit em̄ cōditionaliter releuari ⁊c. cōditio stabit videlicet cū suffragia ecclesie fient ꝙ eo releuabitur: si ꝓbatur q̄ suffragia ecclesie ꝓsunt damnatis: q̄ dicit Augustinus q̄ quibus ꝓsunt suffragia: ad hoc ꝓsunt vt plena sit remissio/ vel tolerabilior dānatio: ergo dānatis ꝓsunt. ¶ Item dicit Augustin⁹ q̄ ecclesia orat ꝓ oibus baptizatis: scz in hac oratione Fidelium deus oim conditor ⁊c. sed quidā damnati sunt baptizati: ergo orat in illa oratione ꝓ quibusdam damnatis/ aut ꝓsunt illis suffragia/ aut nō ꝓsunt: si non ꝓsunt: ergo ecclesia inutilit̄ orat ꝙ illis ⁊ hoc

Secundo.
Tertio
Quarto.
Quinto.
Sexto.
Solutio
Ad primū.
Prima cā.
Scda cā
Ad secundū
Ad tertium
Adquartū.
Ad vltimus
Secundū.
Solutio.
Augustinus
Solutio.
Secundo.

scit: ergo indiscrete orat: q̄d est icōuenies: si ꝓsunt habemus ꝓpositū. ¶ Item ecclesia orat ita: ne absorbeat tartar⁹/ ne cadāt in obscura tenebraꝝ loca: aut hec oratio valet/ aut nō valet: si nō valet iutiliter fit: si valet: ġ ecclesia per suffragia pōt liberare aiam ne cadat in tartaꝝ: ergo multofortius pōt diminuere aliq̄d de pena ei⁹ q̄ est in iferno. ¶ Itē dicit augustin⁹ q̄ incerta est pena arriꝛ: q̄r incertū est quot ꝙ ei⁹ doctrinā fuerit subuertēdi: ġ si augmentaꝝ pena ei⁹ q̄ male docuit: q̄r homes cotr ūpunt per prauā ei⁹ doctrinā: multofortius diminuit alicui⁹ pena dānati q̄ bene docuit: cū per eius doctrinā bonā edificantur homes: deus em̄ promptior est ad miserādū q̄m ad condēnandū: ⁊ ita suffragia ꝓsunt dānatis. ¶ Itē obijcitur de traiano quē beatus gregor⁹ eripuit de fauci bus inferni: ġ si ad p̄ces vn⁹ sancti liberaꝝ est totaliter aliqs a penis inferni: multofortiꝰ ad p̄ces multoꝝ sanctoꝝ: immo ad p̄ces totius ecclesie liberaꝝ erit quis de iferno a ꝓte pene sue: precipue cū dicat augustin⁹: ipossibile est multoꝝ preces nō exaudiri.

¶ Forte dicet ad hoc q̄ ꝓuilegia paucoꝝ non faciunt legē cōmunē. ¶ Sed ꝓtra. dicit apls q̄ deus nō pōt negare se: negaret se aūt vt dicit augustin⁹: si negaret iusticiā suā: hoc aūt est si puniret nō dānatos: ergo si nō fuit cōtra iusticiā dei dānatū liberari tota liter a penis inferni non est ꝓtra legē vel iusticiā dei dānatū in parte ⁊ a ꝓte liberari. ¶ Solutio scōz illā opinionē q̄ dicit q̄ suffragia nō ꝓsunt dānatis. Dicēdum est ad primo obiectū: q̄ dānatis ibi sumit̄ ꝙ pena tpali: sicut in euāgelio dicit. Nec̄ tu times deū q̄ in eadē dānatiōe es: sumit̄ dānatio ꝙ pena tēporali.

¶ Ad secūdū obiectum dicēdū est ꝑm istam opinionē: q̄ in hac oratione. Fidelīū deus oim cōditor ⁊c. iste terminus fidelīū tm̄ ꝓ fidelibus fide formata: tamē si sumatur ꝓ omnibus baptizatis defunctis quoꝝ quidam sunt dānati: non sequitur ꝓpter hoc q̄ inutiliter orет: sed iutiliter orat ġ̄tum ad illos dānatos: sed ġ̄tum ad se vtiliter. vnde oratio mea in si nu meo cōuertetur: vtiliter etiā ġ̄tum ad illos q̄ sūt in purgatorio: q̄r vt dicit augustinus. melius vt q̄dā supsunt quib⁹ nec ꝓsūt suffragia nec obsunt: ġ̄ vt desint quibus quidā prodesse possunt. Tertia ratio est quare inutiliter: quia licet opinio sit q̄ nō ꝓsunt suffragia dānatis: tm̄ nescit non ꝑdesse: ⁊ licitum est ei velle de latitudine charitatis: q̄ dānatis ꝓsint: i hoc em̄ ignorat volūtatē dei: ⁊ nō ꝓformare volūtatē suā volūtati diuine nisi in q̄b⁹ certa est. ¶ Ad tertio obiectū dicimus q̄ tartara ⁊ loca tenebrosa appellant maxime pene purgatorij: ꝓp̄t quas dicit apls. horrendum est incidere in manus dei viuentis: ⁊ dauid Domine ne in furore tuo arguas me ⁊c. ⁊ augustin⁹. Domine hic vre: hic seca: habet em̄ se vt dicit augustinus ignis purgatorius ad penas p̄sentes: sicut ignis verus ad ignē pictū. ¶ Ad quarto obiectū de pena arriꝛ dicim⁹ q̄ nō valet hec argumentatio: nec est a cōtrarijs: licet videat esse: sed hec argumētatio est necessaria ⁊ a ꝓtrarijs: pena mali doctoris q̄ male augmētaꝝ in inferno cū homes corrūpūtur per ei⁹ prauā doctrinā: ergo gloria boni doctoris in paradiso augmētatur cū homes edificētur per eius bonam doctrinā ⁊ vtrūq; verū est: pena em̄ accidētalis arriꝛ augmētatur cū videt descēdere ad inferos illos qui corrupti sunt ꝙ eius prauā doctrinā: ⁊ gloria accidē talis petri vel pauli augmentaꝝ cū homes cōuertunt⁹ ꝙ ei⁹ bonā doctrinā/ ꝑm illū: gaudiū ē āgelis dei ⁊c.

¶ Ad vltimo obiectū dicim⁹ q̄ nō valet hec argumētatio: ad preces vnius sancti ⁊c. ⁊ hoc est q̄ nō est ꝓtra iusticiā dei aliquē reuocare a statu culpe ad statum gratie/ in quo mereaꝝ ⁊ postea saluet̄: sed hoc est cōtra iusticiā dei/ aliq̄d remittere de pena cū nichil remittaꝝ de culpa: nec erat traianus damnatus diminitiua penitus sentētia: immo ad vitā reuocāꝰ erat ꝑcibus beati Gregorij. Multi em̄ infideles ꝓpe fidem sunt: ⁊ multi infideles decesserūt q̄ ꝓpe nidem erant/ q̄ nō fuerunt damnati ꝙ diffinitiua pen⁹ sententiam: ⁊ reuocati sunt ad vitā per p̄ces sanctoꝝ: quia forte decesserūt in fide informi/ vel in aliquo ꝓposito reuertēdi ad deū/ licet insufficienti: ⁊ ideo tales decesserūt q̄ possent reuocari. ¶ Item suffragia ecclesie maxime q̄ ex charitate fiunt naturaliter sunt satisfactoria ⁊ pe. resolutoria: ġ cū illis q̄ sunt in purgatorio impetrēt remissionē pene/ licet nō impetrēt eis aliquā gratiam siue fundamentū aliquod meriti similiter ⁊ illis q̄ sunt in inferno impetrāt aliquā remissionem pene/ licet non impetrēt eis aliquā grām

¶ Item suffragia ecclesie impetrāt eis q̄ sunt i purgatorio acceleratiōe glorie: ergo eis q̄ sunt in infermo impetrant dilatationē pene: sicut em̄ ⁊ tēpus ⁊ pena eterna est de iusticia dei: ita ⁊ tempus ⁊ pena eterna est de iusticia dei: ergo sicut accelaratio glorie nō est contra iusticiam dei: ita dilatatio pene non est cōtra iusticiā dei: ⁊ ita suffragia ecclesie impetrāt aliquod refrigeriū damnatis: ⁊ ita ꝓsunt damnatis.

¶ Item dicitur cōmuniter a magistris q̄ bona opa facta extra charitatē valent ad tria/ scz ad abilitationem gratie ⁊ ad habendū tēporalia/ ⁊ ad diminutionem pene eterne: ergo multofortius opa facta extra charitatē valent ad diminutionē pene eterne: ġ suffragia ecclesie facta ex charitate valēt ad diminutionē pene etne: ⁊ ita suffragia ecclesie ꝓsunt dānatis.

¶ Item dicit auctoritas. Nullū bonū irremuneratū: sed iste damnatus multa bona fecit ꝙ q̄bus non est remuneratꝰ in vita sua: ġ ꝙ illis remunerabitur: post mortem: ⁊ nō in paradiso: ergo in inferno: nō nisi ġ̄tū ad diminutionē pene: ergo pena eterna pōt diminui in inferno: ⁊ inde vt prius. ¶ Forte dicetur q̄ remuneratus fuit ꝙ illis in p̄senti: q̄r dicit in psalmo in custodiendis illis retributo multa: non solū ꝓ custodiendis/ vel de custodiendis: sed etiā in custodiendis: q̄r dum aliqs bene agit habet quādā locūditatem mentis in qua remuneratur. ¶ Sed obijcitur. ponaꝝ q̄ iste dānatus fuerit in charitate per quadraginta annos ⁊ in mortali peccato nō fuerit nisi ꝙ horaꝝ ⁊ sic decessit: cōstat q̄ illis bōis opib⁹ que fecit in charitate amplius meruit ġ̄ illā locūditatē ⁊ non est remuneratus nisi illa locūditate: ġ adhuc debet remunerari nō nisi a deo: ergo de⁹ debet eū magis remunerare: sed deus facit vel facīet q̄cquid debet facere: ergo adhuc remunerabit/ nō in paradiso: ġ in inferno: ⁊ inde vt prius. ¶ Itē iste meruit merito absoluto ampliozē remissionē ġ̄ sit illa locūditas: ergo statim post meritū deus debuit illi ampliozē remūerationē: ġ quicq̄d fecerit postea de⁹ adhuc debet ei āpliozē remūerationē ex q̄ nō reddit ei: sicut si aliqs simpl⁹ ⁊ absolute debet mihi cētū q̄cq̄d facīā postea temp debet michi q̄uscp reddiderit. ¶ Solutio. Ad

Secundo.
Tertio.
Quarto.
Euasio.
In oppositū
Solutio
Ad primū
Ad secundū
Ad tertium
Ad quartū.
Ad vltimus
Quinto.
Euasio
Ad tertium
Quarto.
Ꝫ hoc af.
Quinto.
Secundo
Secundo
Solutio. Ad

primo obiectū dicim⁹ q̄ suffragia ecclesie naturaliē sunt satisfactoria ꝛ pene solutoria: sed nō in quocūq; subiecto: sed solū in illo in quo inuenīūt fundamētū meriti et remissionē pene: scz charitatē: vñ solis illis q̄ sunt in purgatorio ꝓsunt suffragia: q̄ in illis inuenīūt charitatē: ꝛ non in reprobis qui sunt in inferno.

Ad secundū ¶ Eodēmō soluēdū est ad secūdo obiectū: suffragia em̄ ecclesie impetrāt accelerationē glorie eis q̄ sunt in purgatorio: q̄ in eis inuenīūt charitatē: damnatis em̄ nō impetrāt dilationē pene: q̄ in eis nō est charitas: posset tñ dici q̄ bñ possunt ꝯpetrare dilationē pene: q̄ nō est ꝯtra iusticiā dei: q̄ dānati ad momētum hēant aliq̄d refrigerīū. Sed q̄ diminuat de pena cū nichil diminuat de culpa: hoc est cōtra iusticiā dei.

Ad tertium ¶ Ad tertio obiectū dicim⁹ q̄ impropꝛie dictū est. Opa facta extra charitatē valēt ad diminutionē pene eterne: dicūt ei ꝓpter hoc valere: q̄ retardēt pecatū ne pōdere suo trahat ad aliud: pctm̄ em̄ q̄ō ꝑpriam nō delet suo pōdere trahit ad aliud nisi retardetur per bona opa. Est em̄ pctm̄ sicut morbus q̄ dicitur lupus q̄ cōtinue cōsumit hoiem nisi retardet p appositionē galline: vel aliq̄d tale. Et sicut fistula q̄ exyno foramine facit multa foramina nisi cito curet

Ad vltimus ¶ Ad vltimo obiectū dicim⁹ q̄ nullū bonū irremuneratū: etiā bonū factū in mortali remunerat dñs: licet hō nichil meruerit illo bono ope ꝛ remunerāt in iocūditate mētis q̄ generāt in mēte ex bonis opib⁹

Solutio. vel remunerāt in alio. ¶ Et ꝓcedim⁹ q̄ ille q̄ in charitate fuit p quadraginta annos ampli⁹ meruit ℈ iocūditatē illā: meruit eī vitā eternā: sed nō habebit illud q̄ō meruit q̄ destruxit p pctm̄ suū ꝛ radicē meriti: scz gratiā: vñ nō est simile de illo cui debetur cētū: ille em̄ nō destruit causam debiti: sed similē est in illo q̄ colēdo vineā alicui⁹ meruit alios denarios: ꝛ anteq̄ recipiat mercedē destruit penit⁹ q̄ō facit: tali nō debet q̄ō meruit: q̄ destruxit meritū suū: similiter q̄ multa bona ex charitate fecit: meruit vitā eternā: sed cū peccat mortaliter destruit meritū suū ꝛ causam meriti: vñ nō reddit ei q̄ō meruit: destruxit em̄ vineā spūalē dñi. vñ iere. Ad vocē loq̄le grādis exarsit vinea: ꝓbusta sunt frutecta ei⁹: vñ dñs p eze. Cum auerterit se iust⁹ a iusticia sua oīs iusticiaꝝ sua rū nō recordabor: destruxit em̄ illas: ꝛ reddidit sibi inutiles: sed remunerata sunt illa bona opa in illa iocūditate mētis q̄ longe melior est ℈ bona tpalia: vñ Matheus dicit. Nemo est q̄ relinq̄t domū ꝛc. q̄ non recipiet cēties centū: nec in hoc tpe domos ꝛc. ꝛ in futuro vitā eternam. Also qualiter possint sustineri due prime opiniones. ¶ Dicimus sine p̄iudicio melioris sentētie q̄ illa q̄ dicit q̄ suffragia non prosunt dānatis ꝓbabilior est: ꝛ magis consonat diuinis eloquijs: sicut illi auctoritati q̄ est in ysa. in mensura cōtra mēsurā cū abiecta fuerit iudicabit eā. Et ei q̄ est in euāgelio: in qua mēsura mēsi fueritis remetiet vobis. Et ei q̄ est in apocalipsi. ℈ glorificauit se ꝛ in delitijs fuit tñ date ei tormētū ꝛ luctū: ꝛ etiā p simile: q̄ sicut in padiso ſm q̄ntitatē gratie mensuratur gloria: ita in inferno/imo multofortius ſm q̄ntitatē culpe mēsurāt pena: purior em̄ iusticia est in inferno ℈ in padiso: q̄ totum q̄ō est in paradiso mie atrribuendū est: ꝓpter radicē meriti que datur ex mia: vñ cū in inferno nichil de culpa diminuatur per suffragia nichil de pena per eadem remittitur.

¶ Secunda questio.
¶ Quātum prosint suffragia eis qui sunt in purgatorio.

Alia q̄stio

Secundo q̄rit qualit̄/ ꝛ q̄tū prosint suffragia eis q̄ sunt in purgatorio: ꝓstat q̄ purgatiōe illi indigēt: q̄ si nō indigerēt statim euolarēt. ꝑgantur aūt vno mō per suffragia ecclesie: sunt causa purgatōis/ znō causa efficiēs: q̄ ꝓstat q̄ nō agunt in alios eox q̄ sunt in purgatorio: ergo sunt causa meritoria tñ purgationis: g̃ opz aliō ponere causā effectiuā purgatōis

Euasio. ¶ Si dicat q̄ de⁹ est causa effectiua purgatōis illi⁹ sed constat q̄ deus immediate nō purgat: q̄ dicitur in actibus: fide purificās corda eox: ergo cum deus purgat illos q̄ sunt in purgatorio purgat eos p medium nō per suffragia: q̄ illa sunt tantum causa meritoria: purgat eos igit̄ per ignē purgatorij. quia illud medium nō est ibi reperire: ideo em̄ dicitur ignis purgatorius: ꝛ sic ignis purgatorij⁹ est causa effectiua illius purgatorij/ cui⁹ suffragia sunt causa meritoria: sed sine suffragijs idē fieret: g̃ suffragia nō prosunt illis q̄ sunt in purgatorio.

Secundo. ¶ Itē illi q̄ transeunt per purgatoriū ferunt secum cremabilia scz lignum fenū/stipulā: ꝛ necesse est illa cremari anteq̄ euolēt: ergo ab alio igne: sed nō igne charitatis: q̄ ibi nō ē locus merēdi: ergo ab igne purgatorio: g̃ siue fiant suffragia siue nō: necesse est q̄ ignis purgatorij cremet onera oīa cremabilia illa q̄ secū deferūt illi qui sunt in purgatorio: g̃ suffragia ecclesie nō prosunt illis q̄ sunt in purgatorio.

Tertio ¶ Item si prosunt. Queri ℈tus: aut em̄ per aliquāta suffragia remittit aliquota pena/aut nō: si nō cū pena purgatorij sit finita et suffragia ecclesie nō possunt demere aliquotā illius pene nichil est quod demūt respectu pene: sicut punctus nichil est cū respectu linee: ꝛ ita suffragia nō p sunt illis q̄ sunt in purgatorio. Si vero per aliquanta suffragia demit aliquota pene: g̃ per duplo maiora suffragia duplo magis demetur de pena: ꝛ ita tāta possunt esse suffragia q̄ tota pena demet.

In oppositū ¶ Sed cōtra. aut hō punit aut deus: sed ille non punit se: g̃ deus puniet ipsum/aut euacuabitur iusticia diuina

Solutio ¶ Solutio. Ad primo obiectū dicimus q̄ suffragia ecclesie iunt causa meritoria purgatōis eox q̄ sunt

Ad primū. in purgatorio: ꝛ deus est causa efficiens illi⁹ purgationis ꝛ causa imediata: purgat em̄ imediate ad merita ecclesie. Est enim quadruplex purgatio. Prima est a macula pcti siue a similitudine diaboli: ꝛ hanc purgationē facit deus mediate scz fide mediaꝝ aliꝭ ꝓrutib⁹. vñ in actibus: fide purificans corda eorum ¶ Secūda purgatio est in p̄senti per satisfactionem remanēt em̄ vestigia pcti post purgationem a macula ꝛ ab aliꝭ vestigijs oportet aiam purgari/ et hanc purgationem facit deus mediāte penitētia: oportet em̄ q̄ homo puniat se/ vel deus puniet ipm: aliter ei euacuaretur iusticia diuina. Tertia purgatio est in purgatorio/ ꝛ hanc purgationē facit deus mediante igne purgatorio. Quarta purgatio est ad suffragia ecclesie/ꝛ hāc facit imediate. Salua em̄ est iusticia dei ex quo satisfecerit ecclesia ꝓ illo q̄ est in purgatorio. Soluēdū ergo est ꝑ interemptionē huius: deus nō purgat nisi mediate.

Ad secundū ¶ Ad secūdo obiectū dicimus q̄ anteq̄ euolet ille q̄ est in purgatorio opz cremari omnia sua cremabilia: sed cum fiunt suffragia ecclesie ꝓ eo nō cremāt igne purgatorio: ℈ igne q̄ deus est: quia sicut dicitur in deutero. deus noster ignis ꝓsumēs est. ꝛ in malachia: ipse em̄ quasi ignis ꝓflans ꝛ quasi herba fullonū: ꝛ sedebit ꝓflans ꝛ emūdās quasi argētū ꝛ purgabit filios leui. Quosdā em̄ purgat igne pnie: quosdā igne purgatorio: quosdaꝝ ꝓ suffragia.

Ad vltimus ¶ Ad vltimo obiectū dicimus q̄ tanta possunt esse suffragia ecclesie: q̄ tota pena demet ei ꝓ quo fiūt: sed sciēdū est q̄ nō euolat q̄ est in purgatorio ꝓ suffragijs futuris: ℈ dū suffragia fiūt vel facta sunt nō euacuat iusticia diuina: si tota demit per suffragia eccl̄ie: hō em̄ dicit se punire si ali⁹ puniat se ꝓ ipo: sicut si frat̄ me⁹ soluat debitū q̄ō debeo absolut⁹ sū. Eodēmō si eccl̄ia satisfaciat ꝓ illo q̄ est i purgatorio: ꝓ absoluto ℈ eū dñs: oēs ei fratres sum⁹.

¶ Utrū suffragia facta ꝓ illos qui sunt extra charitatē ꝓsint illis q̄ sunt in purgatorio.

Alia q̄stio. Tertio q̄ritur vtrū suffragia facta ꝓ illos qui sunt extra charitatē ꝓsunt illis q̄ sunt in purgatorio.

Aī q̄ nō. ¶ Videt q̄ nō: q̄ nō fiunt ex charitate que sola est radix merēdi vitam eternā ꝛ remissionē pene: g̃ cū nō p̄cedāt ex radice merēdi nō sunt meritoria: ꝛ ita non ꝓsunt.

Secundo. ¶ Itē dicit gregor⁹. Cū is q̄ displicet ad intercedēdū mittit: irati aimus ad deteriora ꝓuocāt: sed q̄ est extra charitatē displicet deo: ergo si intercedat ꝓ alio deus ad deteriora ꝓuocāt: ergo suffragia facta ꝓ illuꝝ nō ꝓsunt.

Tertio. ¶ Item in ysa. Cū multiplicaueritis oratiōne nō exaudiā: manus em̄ vestre plene sunt sanguine.

Quarto. ¶ Item in euāgelio iohis. pec catores deus non audit: ꝛ ita suffragia facta ꝓ illos q̄ sunt extra charitatē nō ꝓsunt.

℈ hoc aī. ¶ Sed ꝯtra. cū dñs q̄ est in charitate dat elemosinā ꝓ seruō q̄ est in mortali illa datio meritoria est dño: licet nō sit meritoria seruo: aliter em̄ decepta esset ecclesia tota: ergo datio elemosine facta in mortali ꝓsit ꝓ quo fit eadem ratione suffragia facta per illū q̄ est in mortali ꝓsunt

Quinto. ei ꝓ quo fiunt. ¶ Item sacramenta ecclesie tñ valent si dant a malis ministris ℈ si a bōis: ergo missa ꝓ defunctis q̄ cantatur ab illo q̄ est in mortali valet ei tñ ℈tum si cantaretur ab illo qui est in charitate: ergo suffragia q̄ fiūt ab illis q̄ sunt in mortali ꝓsunt.

Sexto. ¶ Item obiicit de oratiōe dñica ꝛ psalterio que cantantur ꝓ defunctis: videtur q̄ non ꝓsunt eis: quia in nulla fit mentio de defunctis. ¶ Item solet queri vtrum suffragia ecclesie cū fiunt ꝑ specialiter: ꝓ alio equaliter ꝓsint oīb⁹ q̄ sunt in purgatorio: an magis ei ꝓ quo fiūt ꝑ specialiter: videtur q̄ magis illi ꝓ quo fiunt ꝑ specialiter: quia ꝓ illo fiunt ꝛ etiā generaliter: ꝛ ꝓ aliꝭ tantū generaliter: ergo magis prosunt illi.

In oppositū ¶ Sed contra: ex eadē charitate fiunt ꝛ ꝓ illo ꝛ ꝓ aliꝭ: ꝛ eadē auctoritate ecclesie ꝛ eadē missa cantat: ergo equaliter prosunt illis omibus q̄bus equaliter possunt ꝓdesse.

Solutio Ad primū ¶ Solutio. Ad primo obiectū distinguendū est: quia ille qui facit suffragia est publica ꝑsonalis ꝓuata: si publica sicut sacerdos valēt suffragia: auctoritate ecclesie siue ille sacerdos sit i charitate siue nō: quia quod facit in celebrādo missam nō est opus hois sed dei: sicut in ꝓdicto casu de seruo ꝛ domino: si vero sit ꝓuata persona si est in charitate valent suffragia sine dubio: si est in mortali distinguēdū est: an ille qui est in purgatorio ꝓ quo ista facit suffragia: ꝓcepit vel rogauit anteq̄ decederet: q̄ hu iusmodi suffragia fierēt ꝓ ipo: vel aliq̄s illi⁹ amicus ei⁹ qui est in charitate facit illa fieri vel neutro mō: sed si ille ꝓ quo fiunt ꝓcepit vel rogauit fieri vel aliquis amicus ei⁹ qui est in charitate: tūc valēt suffragia ei ꝓ quo fiūt: ꝛ tūc est simile de dño q̄ est in charitate q̄ dat elemosinā per seruū q̄ est in mortali. vnde dicebat ꝓpositinus: q̄ licet actio serui sit mala et demeritoria seruo tñ meritoria erit dño/ licet diceret q̄ mala actio nō est a deo: ꝓcedebat em̄ illa actio de radice charitatis: q̄ ab impio dñi q̄ō fuit ex charitate: similiter ista suffragia ꝓcedūt quodā modo a charitate eius qui est in purgatorio. Vel a charitate amici q̄ facit illa fieri merito modo: si ꝯ neutro modo sit: sed ductu rationis vel intuitu naturalis pietatis dat iste q̄ est in mortali elemosinā ꝓ patre suo / ꝛ facit alia suffragia posset dici q̄ nō ꝓsunt patri q̄ est in purgatorio: ꝛ nullū inconueniēs seqūret.

Propositin⁹

Alī dicit. ¶ Sed no bis magis videt q̄ ꝓsunt ꝓpter tres causas simul sumptas.

Prima cā. ¶ Prima est: q̄ vice pris sui q̄ est in charitate facit illa suffragia.

Scda cā. ¶ Scda est: q̄ ꝑm doctrinā ecclesie facit illa.

Tertia. ¶ Tertia ē: q̄ ille q̄ facit est devnitate ecclesie ꝛ illic mādauit dñs bñdictionē ꝛ vitam vsq̄ in seculū.

Ad alind ¶ Ad illud ergo q̄ō obiectū est q̄ non ꝓcedūt illa suffragia de charitate dicim⁹ q̄ ꝓcedūt in intētione: q̄ vice illi⁹ q̄ est in charitate fiūt.

Ad secundū ¶ Ad secūdo obiectū dicimus q̄ auctoritas ℟gorij sic est intelligēda: cū his q̄ displicet ad intercedēdum mittitur irati anim⁹ ad deteriora ꝓuocāt cōtra mittentē q̄ scienter mittit indignū: sicut cū eps dat parrochiam alicui sacerdoti quē scit displicere deo: tūc deus ꝓuocatur contra epm: sed sacramēta q̄ ministrat populo ille sacerdos eque ꝓsunt populo: sicut si sacerdos esset bonus.

Ad tertium ¶ Ad tertio obiectum dicimus q̄ ysa. auctoritas intelligit de obstinatis ꝛ rebel lib⁹: sicut illa auctoritas ℍiere. si steterit Moyses ꝛ Samuel coram me nō est aia mea ad populū istum.

Ad quartū. ¶ Ad quarto obiectū dicimus q̄ hec est falsa si generaliter intelligit peccatores deus nō audit: ꝛ hoc dixit cecus illuminat⁹. vñ glosa sup illū locum: vox est nondū inuncti: peccatores em̄ deus audit vt publicanū cōfitentē.

Ad quintuz. ¶ Ad quinto obiectū dicimus q̄ cum dicitur hec oratio fit ꝓ defunctis: hec dictio ꝓ q̄ō notat materiā cū fine ꝛ sic non cantatur psalterium vel oratio fit ꝑ defunctis: quandoq; notat vicariam substitutionē/ꝛ sic psalterium cantatur ꝑ defunctis: quia vice defunctoꝝ qui substituunt sibi vicarios/ꝛ absoluuntur a debito pene: quia vicarij solu unt ꝓ ipis.

Ad vltimuz ¶ Ad vltimo obiectū dicimus q̄ ei ꝓ quo fiunt suffragia ꝑ specialiter magis ꝓsunt in ℈tum ꝑ specialiter fiūt ꝓ ipo: sed in ℈tum fiunt generaliter eq̄liter ꝓsunt aliꝭ/vel forte magis vt dicebat ꝓpositinus/ꝛ ponebat exemplum in cereo q̄ ꝑ specialiē accenditur ꝓ aliquo magno viro: tñ prodest aliꝭ qui sunt in eadem domo/ vel forte magis: quia clarius vident.

Alī dicitur. ¶ Solet queri de duobus q̄ sunt in purgatorio ꝛ decesserūt in pari charitate: ℈ vnus est debitor ꝓ pene vnius anni: alius est debitor ꝓ pene trium annorum. Queritur si fiant eq̄lia suffragia ꝓ eis vtrum ℈ō incidens. equalis ſm quantitatē fiat eis remissio pene an ineq̄lis.

Alī ꝙ ineq̄lis ¶ Videtur q̄ inequalis: quia eadem medicina corꝑalis data diuersis magis purgat illū in quo magis inuenit purgandū: sed suffragia sunt medicina spūalis: ergo magis purgāt illū in q̄ magis pur-

gandum est: ergo plus remittit de pena illius q̄ debitor est trium annor. ¶ Itē pl̄ati sic faciūt relaxationes: q̄cūq; dederit aliq̄d de suo ad fabricā talis ecclesie/ remittit et tertia pars pnie: z ꝓstat q; vna tertia pars maior est alia: ḡ per idē datū magis in quātitate remittit vni q̄ alij: licet equale p̄m ꝓportionē. Eadē ratione p eadē suffragia magis remittit vni q̄ est in purgatorio q̄ alij. ¶ Sed ꝓtra. i equali charitate decesserūt: ergo equalit meruerūt q; sibi p̄desserunt suffragia z equalia tm̄ fient p eis: ergo tm̄ eq̄lis fit eis remissio. ¶ Itē si magis remittit illi q̄ magis debet: ergo sua negligentia quā habuit de facienda pnia patrocinat ei z hoc falsum. ¶ Item. si p equalia suffragia remittit vtriq; sua tertia: ergo si iterū z iterq; fiant equalia suffragia p eis: remittunt duo vtri q̄ alie tertie: z ita eque cito euolabit ille q̄ debitor ē pene triū annor: sicut ille q̄ debitor est pene tm̄ vni⁹ anni: qđ est inconuenies: cū tm̄ equalia suffragia fiāt p eis: zeque meruerūt suffragia sibi prodesse. ¶ Itē si suffragia magis purgāt illū in quo magis purgandū inuenīt. Eadē ratione ignis purgatorij magis purgat illos in qbus magis purgādū inuenit: z ita oēs q̄ sunt in purgatorio eque cito euolabūt. ¶ Solutio. licet q̄dā dicūt q; inequalit prosint illis duob⁹ suffragia: sed equaliter p̄m proportionē: tm̄ nobis videtur q; tm̄ equaliter p̄m quātitatem remittitur eis de pena: vnde minus debenti remittitur tertia pars pene: magis debenti nō remittit. nō est simile de medicina corpali: q; medicina corpalis ex vi sua tanq̄ causa effectiua purgat: sed suffragia p modū satisfactionis purgāt: vñ cū equaliter satisfactū sit p illis duobus tm̄ equalis sit eis remissio. ¶ Ad secudo obiectū patet solutio: dictū est em̄ supra q; vt frequēter intelligitur relaxatio illa quā faciūt episcopi.

¶ Quarta questio.

¶ De igne purgatorio qualiter purgat alas

Quarto querit de igne purgatorio qualit purget alas: z qbus ministris. videtur q; non possit purgare alas: quia vt dicit boetius in libro de duabus naturis z vna persona xp̄i: q; oē agens agit in suū patiens p̄m aliquid cōmune: cōmunicant em̄ in materia formata vel saltem informi sine prima: sed ala cuz igne purgatorij non habet huius cōmunicantiā: ḡ ignis purgatorij nō potest agere in alam: ergo nō purgat eam. ¶ Item. ala mouet corpus z patitur a corpore quia ex corpore z ala fit vnum: sed ex ala z igne purgatorio non fit vnū: ergo ignis ille non agit in alam ergo non purgat eam. ¶ Querit postea qbus ministris fiat illa purgatio. ¶ Et videt q; per malos angelos: quia dicit augustinus q; mali angeli puniunt malos hoies: sicut angel⁹ p cutiēs punit egyptios. ¶ Item. mali angeli punit bonos hoies vt p3 i iob ¶ Item boni angeli punūt malos hoies. vñ patet i sodomitis: sed bonos angelos punisse bonos hoies non memini me legisse: ergo cū illi qui sunt in purgatorio sint boni nō punūtur q; bonos āgelos sed per malos: ergo mali punūt eos: aut ḡ ad p̄cipitādū: aut ad purgādū: constat q; aliqua intentione punāt eos: z non ad p̄cipitandū: quia sciunt q; non possunt eos p̄cipitare: ergo ad purgandū: et ita bono fine puniunt eos: ergo diabolus aliquid facit bono fine quod falsum est. ¶ Solutio. Ad primo obiectū dicimus q; illa ꝓpositio boetij vera est in eis que agunt naturaliter: sed nō in eis q̄ per volūtatē z intellectū agunt: ergo cum ala agat per voluntatē z intellectū nō est necesse q; cōmunicet cū corpore in materia: habet tm̄ cōmunicantiam suo modo: intellectus enim materialis recipit ſpecies ſpecieꝝ rer̄ corpaliū: hz em̄ alia duas facies: vnā supertorē in qua sunt ſpūales potētie: aliā infertorē in q̄ sunt potētie inferiores i qbus ꝓuenit cū bruttis: p illas potētias mouet corp⁹. ¶ Ad secūdo obiectū dicimus q; ſpūalis substantia quandoq; contungitur corpori ḡtum ad motū solū z non ḡtum ad ſensum vt cū demones assumūt corpora contunguntur eis ad hoc vt ipa moueant: similiter cū anima fantastice solū modo vnit ſpūalis substantia corpori ḡtum ad motū z nō ḡtū ad ſensum: talia em̄ corpora nō possunt comedere: similiter alia contungitur corpori ḡtum ad ſensum tm̄z non quantum ad alias proprietates: z sic contungitur cū igne purgatorio vt patiatur ab illo z sentiat dolorem: nec fit vnum ex illis: quia vnio habet esse ex generali cōiunctione/non ex partiali: talis autem partialis contunctio nō inuenit in naturis. ¶ Ad vltimo obiectū dicimus q; boni puniunt in purgatorio p malos angelos: illos em̄ in quib⁹ inuenit diabolus expressam suam similitudinē p̄cipitat in infernū: alios ꝓ⁹ in quibus inuenit alia vestigia sue similitudinis: sicut sunt venialia vel debitū pene temporalis p peccato mortali punit in purgatorio: in illis em̄ aliquid inuenit de suo. vnde in euangelio. Venit em̄ princeps mūdi huius z in me non inuenit quicq̄: z beatus Martinus. Fuchti em̄ in me fuerūt reples. ¶ Ad illō qđ querit̄ aut puniunt ad p̄cipitādum: aut ad purgādū. Dicimus q; neutro modo: sed puniūt vt puniant in alia pena sistendo: q; em̄ invidi gaudēt de peccatis alioꝝ z tristātur de bonis: completa autem remissione purgantur peccata totaliter. q; em̄ totaliter quedam em̄ remittuntur in futuro vt inuenit dns in euangelio dicens: q; peccatum in ſpm̄sanctum non remittetur neq; in hoc seculo neq; in futuro. z p hoc innitur vt dicit glosa q; peccata remittunt in futuro: postq̄ aūt electi perfecte purgati sunt stati euolant in paradisum: licet aliqui stulti crediderint z p̄dicauerint q; vsq; in diē iudicij nō intrabūt electoꝝ aie in paradisum celestē: sed illud hereticū est. Dicit em̄ beatus Gregorius q; luce clarius est perfectoꝝ animas statim post mortem ad regionē celestiū ſpirituum euolare/z vere luce clarius est: quia hoc pōt ꝓbari p vetus z nouū testamentum. ¶ Dicit enim in ecclesiastico. Volatilia ad sibi simulia conueniunt a sanctis quivolant pennis virtutū ad celestes ſpirit⁹ cōuenūt: z ita euolant ad paradisum celestē. ¶ Itē in Iere. Patrē vocabis me z post me ingredi non cessabis: z constat q; xp̄s ingressus est paradisum celestem: ergo sanctoꝝ aie de atrio paradisi celestis. i. de ecclesia nō cessant intrare in paradisum celestē in quem xp̄s ingressus est. Per auctoritates noui testamenti patet idem. dicit apostolus: cupio dissolui et esse cum xp̄o ad quid cupere dissolui. ¶ Itē ad cor. scimus quoniā si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur: q; edificatiōem ex deo habemus domū/ nō manu factā: sed eternam in celis: ergo ꝓfecti statim post dissolutionē si nichil in eis purgandū est intrāt in domū non manu factam in celis.

¶ Item in euangelio: vbicunq; fuerit corpus illuc ꝑgregabunt z aq̄le: ergo vbi corpus dñi est. s. in celo illuc euolāt. s. sancti. ¶ Itē volo pater vt vbi ego sum illic sit z minister me⁹: z multis alijs auctoritatibus pōt idem ostēdi: ratione etiā pōt idem ostendi.

Rōne ꝓbat. ¶ Q: mali in qbus est ꝓssa similitudo diaboli statim post mortē ꝑcipiunt in infernū: vt patet in euāgelio luce. de diuite epulone epulante: ergo sancti in qbus nichil est purgandū: statim post mortē intrant in gloriā. Et est argumētū a maiori: q; magis se habet de⁹ ad opa mie: q̄ ad opa iusticie: altenū em̄ est op⁹ et⁹. s. pegrinū: z op⁹ et⁹ ab eo vt dicit ysa.

¶ Ultimum capitulum.

¶ De die iudicij.

Quia ꝓdicta pauca dicēda sūt de die iudicij tā particularis qđ fit i morte cuiuslibz q̄ generalis qđ fiet i generali resurrectione ideterminata est z incerta: vñ in actib⁹ nō est v̄m nosse tpa vel momēta: z i euāgelio de die illa nemo scit neq; āgel⁹: neq; filius nisi sol⁹ pat⁹: locus aūt generalis iudicij determinat⁹ est. vñ in ioh. ele.

Alia q̄stio. Solurgāt z ascēdāt gētes in valle iosaphat: q; ibi sedebo vt iudicē oēs in circuitu. ¶ Sed q̄rit quare locus determinat⁹ est z nō tps. Obijcit de hoc: postea dicit in euāgelio. Angeli nescīt de die illa: videt ei

Arguit. Augustinus q; sciant: q; angeli habēt cognitionē vespertinā z matutinā vt dicit augustinus. Et matutina cognitio est rei future: vt in ꝓbo siue in speculo eternitatis: cū ḡ nō solū p̄sentia cognoscāt: sed etiā futura i dei verbo in quo sunt oia: habēt ergo scientiā de die iudicij:

Secundo. vel dicat quare nō. ¶ Itē obijcit de hoc q; vi⁹ q; filius⁹ nescit de die illa: falsum est em̄ hoc: q; filius⁹ dei est sapiētia eterna: z scit q̄cūq; p̄scit. Si dicat q; filius⁹ vi⁹ ne scire: q; nō facit nos scire sicut dicūt glose. Eadē ratiōe p̄ nescit z spūssanct⁹ nescit: q; nō facit nos scire

Euasio. z hoc af. Alia questio ¶ Solet etiā q̄ri de loco scz de valle iosaphat: vallis ei illa nō potuit cape oēs hoies q̄ fuerūt futuri a principio mūdi vsq; in finē. ¶ Querit etiā cū resurrectio futura sit in momēto in ictu oculi q̄liter in momēto malt q̄ habebūt corpa pōderosa de remotis partib⁹

Alia q̄stio. poterūt venire ad vallē iosaphat? ¶ Querit postea qualiter iudicabūt scti: dicit em̄ i libro sapiētie Iudicabūt scti natiōes: z in euāgelio. Sedebitis super sedes. xij. iudicātes. xij. trib⁹ israel: sed ꝓbat q; non iudicabūt: q; nō iudicabūt auctoritate: hoc certū est nec iudicabūt vt ꝓsiliarij: q; de⁹ nō idiget ꝓsilio: nec iudicabūt vt ꝓferētes sniaz: q; ipe filius⁹ dei ꝓferet sentētiā vt p3 in matheo: tūc dicet rex his q̄ a sinistris⁹ erūt: discedite a me maledicti i ignē inextinctū. Et btūs ioh. i apocalipsi. vidi filiū hoīs de cui⁹ ore exibat gladius exutraq; pte acut⁹. i. snia iudiciaria puniēs malos i aia z corpe. ¶ Si dicat q; imo iudicabūt: q; approbabūt iudiciū dei. Eadē rōe minores bōi iudicabūt: q; approbabūt iudiciū dei. ¶ Solutio. Ad p̄mo q̄stiū dicim⁹ q; ꝓpe hoc dies iudicij icerta est nobis: vt sep sim⁹ i tiore dei: z p tiorē deuitem⁹ pctā: ignorātia aūt loci nō facit ad custodiā tioris: z ꝓpe hoc nō nocet scire locū: noceret aūt scire tps. ¶ Ad secūdo obiectū dicim⁹ q; āgeli nichil sciūt de illa die nisi eis reuelet. Angeli aūt naturalit nō cognoscūt nisi ea q̄ sub ipis sunt: sicut oēs creaturas inferiores: vñ habēt cognitionē in ꝓbo de firmamēto futuro: z de aliis reb⁹ futurꝫ iferioꝝ⁹ ipis. Adā etiā i statu gre

Euasio. ꝫ hoc af. Solutio Ad p̄mū

Ad secundū

Ad primum

Ad secundū

Ad tertium

Ad quartum

Ad quintum

Ad sextum

Ad septimum

Ad octauum

Ad nonum

Ad decimum

Ad vltimum

Ad aliud.

Ad aliud.

Ad aliud.